

PRIMA PARS
CELEBRIORVM CONTROVERSIARVM In Primum Sententiarum IOANNIS SCOTI Doctoris subtilis Theologorum facilè Principis.

Excitatis sæpe è re Theologica Metaphysicis dissertationibus, ex quibus adeò absoluta Metaphysices exaratio conflatur, ut vice perpetui commentarij, apud Scotistarum scholā, haberi queat; cum proprio Indice Metaphysico.

Authore Patre F. ILDEPHONSO BRIZEÑO Chilensi, apud Limanos Primario Sacræ Theologiæ Professore bis iubilato, et Peruani Regni Oratore ad Sanctissimum Dominum nostrum Romanum Pontificem, in causa Canonizationis Venerabilis serui Dei F. FRANCISCI SOLANI Peruanorum Apostoli.

Matriti apud Antonium Bellerum. Año 1642.

S. Bonaventura D.r Seraphic.

Alexander Alensis fons vitæ.

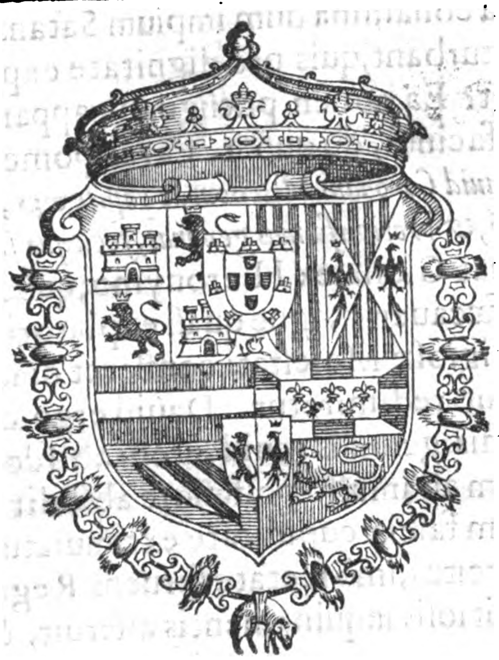
Franciscus Maironi D. Illuminat.

Petrus Aureolus Cardinalis.

Venerabilis seruus Dei F. Franciscus Solanus. Peruanorum Apostolus.

Joannes Basolius Scoti auditor

Guilielm. Rubion. Prf. Aragonia.

PHILIPPO QVARTO, HISPANIARVM, ET

Indiarum Monarchæ Catholico, apud Supremum ſuum Indiarum Senatum, Religione, Integritate, & Sapientia clarum, atque ſpectatiſsimum.

DVM Ego ex Indianis veſtris infimus Theologus (tempore autem primus, qui Theologicas conflictationes, quas Scholaſticas vocitant, adire, & edere iubear) cernuus hancce exilem Theologici certaminis ſtrenam exhibeo; primò ſuſpiciēdus & exoſculandus occurrit Maieſtatis Veſtræ zelus in auerruncandis idololatriæ, vel zizanijs, vel tribulis, & vera Religione diſſeminanda apud Nationes barbaras. Verùm hæc Catholicorum Hiſpaniæ

* Re-

Regum ignita conamina dum impium Satanæ cultum protrudunt & exturbant, quis pro dignitate explicet, vel saltim adumbret? Ea tamen præsignasse apparet celebre illud Dauidis facinus, de quo 1. Paralipomenon, cap. 20. *Tulit autem Dauid Coronam Melchom de capite eius, & inuenit in ea auri pōdo talentū, & pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema.*

1. Parali pom. c.20

S. Hieron.

Vbi obseruat Glossa ex Hieronymo; quòd Dauid coronam Idoli defæcauerit, igne quasi expiatorio depurans vt congruum religiosæ Maiestati conflaret diadema, quo pij Principis caput redimiretur. Dauid ergo coronam auro & pretiosissimis gemmis renidentem ab Idolo Ammonitarum tanquam ab iniusto possessore abstulit; nō illius aureæ gemmarum fasciæ cupiditate extimulatus, nec elationis impetu percitus, imò pietate feruens Regium illud Insigne à superstitiosis inquinamentis asseruit, & Deo vindicauit.

Septuag. Interpre.

Haraus libro 1. Paralipo. c.20. vers. 2.

Nec obvoluendum silentio, quòd Septuaginta vel sic vertant: *Et accepit coronam Melchom Regis eorum de capite eius.* Vbi innuere videntur, coronam illam non ad Idolum, vel ementiti Dei simulacrum spectasse, sed ad sic diadematum Ammonitarum Principem, inanis Idoli cultorem; itaut quasi idem sonet, in ipsum ve recidat, Idolum, & Idololatram spoliari. Nec abs re quidem; si enim simulacrum illud exanime, ad superstitionē tamen pelliciens, iustè exauthoratur, & regio ornatu exuitur; profectò nec absimili iure, Idolo impia seruitute adhærens debellari debuit, ac diademate, & quibus abutebatur diuitiarum thesauris orbari, dum veram religionem excutit, & exagitat.

Trophæū Dauidis ex depurgato diademate. 1. Paralipom. c.20.

Sed recole in sacro contextu ex depurgato & veræ religioni addicto diademate erūpentes fructus; seu gloriosa ex proculcatis & contritis hostibus trophęa. *Fecitque sibi inde diadema: manubias quoque vrbis plurimas tulit: populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta transire, ita vt dissecarētur, & contererētur: sic fecit Dauid cūctis vrbibus filiorum Ammon: & reuersus est cum omni populo suo in Ierusalem.* Vbi æstimanda incidit insigni trophęo adiuncta felicitas ex speciali Dei gubernatione suppullulans, quæ in tanta Ammonitarū strage vniuersum Israelitarū populū superstitem voluit; quod exardēti pietatis zelo Dauidis in veræ religioni deuoto diademate, & idololatriæ expugnatione adscribitur.

Haud

Haud secus Hispaniarum Monarchæ non terrena lucra inhiantes debellarunt Indorum Principes, vt immensas illas auri argenti, & gemmarum gazas nacti, cæteros Reges anteirent opulentiæ cumulis; sed vt pietate prælucerent, dum diademata Indiani Imperij à diabolicis spurcitijs depurata Christianæ religioni assererent, iã Christo in Catholico Principe subdita, & deuotissimo famulitio mancipata.

Pietas Hispanorum in debellatione Indica

Quare facessant, qui diuitiarum ambitum Hispanis, Regibus in Noui Orbis expugnatione obijciunt; quorum cordibus semper insedit Regius ille Theodorici sensus apud Cassiodorum. *Nullius compendijs delectamur iniustis: nec ad animi nostræ pietatis perueniunt, quæ probitatis gratia deserũtur. Respublica siquidem iure semper æquitatis augetur: & cum temperantia diligitur, velociter profutura succedunt.* Sciunt enim Hispaniarũ Monarchæ quo in loco sint, iuxta premẽs Senecæ monitũ; nec Regium æstimant cupiditati & rapinis subiacere. Sed disertissimum Hispani Tragici carmen ausculta.

Cassiodorus. Variarum lib. 2. 26.

Quis vos exagitat furor,
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere aggredi?
Nescitis cupidi arcium,
Regnum quo iaceat loco,
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriæ color,
Non frontis nota Regiæ,
Non auro nitidæ trabes.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris:
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam stabilis fauor
Vulgi præcipitis mouet.
Non quicquid fodit Occidens
Aut vnda Tagus aurea
Claro deuehit alueo.
Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia,
Mens Regnum bona possidet.

Seneca, in Thyeste.

Quale Regis munus?

Nec absimiliter Claudianus, quasi Indiarũ dominatum indicans, vel præsagiens:

Tu licet extremos latè dominere per Indos.

Optimi Regis descriptio ex Claudiano

Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent;
Si metuis, si praua cupis, si duceris ira;
Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges, tunc omnia iura tenebis,
Cum poteris Rex esse tui.

Vnde Catholicos Reges Nouum Orbem Christo subiugantes veneratus, & historicum ex fide scribentem, potius quàm encomiastem agens, Magnum Nazianzenum cognomento Theologum aduoco, & sapientissimum ex Primoribus Ecclesiæ Patrem altiùs intonantem accerso, dum ad ethnicæ coronæ depurgationẽ respexisse apparet, Cõstantem Imperatorem exornans. *Qui barbaras Nationes, per gyrum repurgabas, tyrannosq; intestinos ditioni tuæ partim sermonibus, partim armis subijciebas; & quidem vtrũq; ita dextrè & egregiè, quasi ab altero nihil molestiæ tibi exhiberetur. Qui Dei manu ad omnia consilia resquè omnes gerendas vtebaris: cuius denique & prudentia maiorem sui admirationem mouebat, quàm manuum vires; & rursus vires maiori erant admirationi quàm prudentia; atque vtraque præclarior illustriorque erat pietatis gloria.* Quis enim eam haud piam subiugationem dixerit, quæ animas hostium Christo asserit, & à diaboli tyrannide vindicat? Scitè Claudianus.

Nazianzenus, In Stiliteutica, 1. in Iulianum, Oratione 3.

——nulla est victoria maior,
Quàm quæ confessos animo quoque subiugat hostes.

Claudianus.

Ast magis è vicino Hispaniæ Reges contingit præconium Ennodij sanctitate & eloquentia ornatissimi in Panegyrico ad Theodoricũ Gothorum Regẽ, ex quo traduce Hispaniarũ Monarchæ originẽ ducitis. *Si bella Regis mei numerem tot inuenio, quot triumphos: congressui tuo nullus hostium, nisi qui laudibus adderetur, occurrit. Militauit trophæis qui restitit voluntati. Nã semper aut pietati tuæ peperit subiectus gloriam; aut qui præsumpsit tela virtuti.* Et paulò infra. *Non tibi ignotus est algor Scythiæ, non Meroe æstum anhelum, vt alterius possessor orbis ignoras: didicisti vniuersa subigendo, quæ nobis vix auditu patuerunt. Hæc quidẽ maiora sunt homine, sed qui ad mundi paratur gubernacula, necesse est, vt vniuersis veniat cardinibus institutus.* Vbi obseruanda incidũt vltima illa Ennodij verba, quæ Hispanis Regibus in vtroq; mundi cardine, Australi, & Septẽtionali Monarchiam prædixisse apparet. *Sed qui* (inquit) *ad mundi paratur gubernacula, necesse est, vt vniuersis veniat cardinibus institutus.*

B. Ennodius.

Verùm enim verò dũ Hispanorum Regum præconia ex Gothorũ laudibus quasi ex fõte producimus, absq; optimæ

institutionis iniuria preterire nō possumus Religiosissimi Principis Vuābæ Hispano-Gothici pietatē in debellandis perduellibus Ilderico, & Paulo. De quo adi Spondanū ex Baronio ad Annū 674. nos verò Franciscum Coriolanum Lucæ Tudensi adhærentem, & cōtractiori calamo Vuambæ facinora perstringentem, vel sic transcribimus.

Baronius Spodanus

" Hoc anno cōtra Ildericum, & Paulum tyrannos Vuamba Rex Hispaniæ pugnaturus, exercitum iustitia, cōtinentia, & innocentia armauit. In ipso enim procinctu, quos sciuit milites adulteria perpetrasse, exsecuit, dicēs: *Ecce, iam iudicium imminet belli, & licet fornicari, vt Deus ad iracundiam prouocetur?* addidit: *Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exēplum.* Sic ille. Verùm, manifestè tunc adfuit protectio diuina. Visus est enim eius exercitus excubijs Angelorum circundatus: *Visi sunt etiam Angeli super castra, corusca volitatione protectionis suæ signa ostendere, quod & rerum declarauit euentus, &c.*

Coriolan' in Breuiario Chronologico, anno 674

Angeli pro Hispanis militātes.

Quod exemplum in coercenda incontinentia militum, (quando etiā Hispania à duobus domesticis hostibus quasi ex vtroq; opposito latere Orientali & Occidentali pungitur) an vrgeat, viderint ad quos attinet; mulierositas enim militum abigit & propulsat auxiliares SS. Angelorum copias: quæ enim conuentio lucis, & puritatis Angelicæ ad tenebras, seu libidinum spurcitias?

Monitum ex pietate Vuamba, Regis, in perduelliū expugnatione.

At in Hispanorum castris non solùm militantes Angelos, sed etiam pugnantem Crucem recolo & suspicio. Quare in Triumpho Sanctæ Crucis ad diem 16. Iulij vniuersa Hispanorum Ecclesia percelebrat gloriosissimum illud trophæum sub Alfonso Rege, quod vno prælio ducenta Maurorum millia extinxit, præeunte in grauiori conflictu & adstante Cruce in aere formata diuinitus; adeò vt vitale signum in aere apparens supernasque ferens suppetias, quasi cœlestis tuba Hispanis Imperium verè Catholicum, & triumphans in Cruce Sceptrum indixerit. Vnde miraculosa illa Hispanorum cum Ecclesiæ hostibus congressio innouasse apparet memoratissimum illum Dauidis triumphum, quem diademate à superstitionibus vindicato redimitus obtinuit, contritis cunctis Ammonitarū cuneis; cū in immēsa illa Maurorū colluuie & strage soli viginti quinque ex nostris gloriosam mortem oppetiuerint.

Crux militat pro Hispanis.

Apparet innouatus Triūphus Dauidis ex Vindicato diademate.

Verùm ardens hæc erga Crucem Religio & pietas Maiestati Vestræ ex Hispani, & Austriaci sanguinis

Pietas Austriacorū erga Crucem.

Nicol. Vernulæus Historiographus Cæsareus, & Regius, de Virtutibus Gentis Austriacæ lib. 1. c. 2.

coitione & nexu quasi nouo titulo accessit; qua in re Rudolphus. I. Imperator, vt Gẽtis Austriacæ Cõditor, ita Posteris suis exẽplo præiuit. Cũ enim Imperij diadema Aquisgrani susciperet, dum ei Sceptrum appararetur, Crucẽ ex Aris arripiens dignam se vocem edidit. *Hoc signum est, quo genus humanum. & nos redempti sumus; hoc ego Sceptro in omnes mihi & Imperio infidos vtar.*

Nec fefellit Rudolphum pietas; cũ enim in prælio aduersus Ottocarum Bohemiæ Regem suos in discrimen adductos videret; media in acie genibus incumbens diuini Numinis opem ardentissimis precibus efflagitauit. Fudit ergo & contriuit hostes, qui Cruce vt Sceptro initiatur; & Imperium in Austriacis gloriosè perennat.

Mirabilis Conuersio Noui Orbis.

Sed hęc prisca inquies, & quæ plurium sæculorum decursus anteiuerint. Accipe recens facinus, quo nullum celebrius, à tota hominum memoria; tanti enim æstimari debet vtriusque Indiæ Occidentalis, & Orientalis expugnatio, & mirabilis ad Deum conuersio; quam calamo Viri pietate, & eruditione conspicui describam, ne Franciscanis hominibus aliquid vltra ius arrogasse videar.

Hieronym. Platus Iesuita de bono status religiosi, lib. 2. c. 30.

„ Nihil tamen præclarius aut gloriosius, quàm totius noui orbis conuersio: quæ quantacunque est, tota est Religiosorum. Ipsi enim primi Euangelium in oras illas intulerunt, ipsi fidem plantarunt, ipsi deinde rigarunt, ijdemque adhuc excolere, & propagare non desistunt. *Primos omnium, qui tantam hanc prouinciam aggressi sunt, Franciscanos fuisse legimus. Atque eosdem etiam in ijs regionibus inueniendis, cùm antea ne de nomine quidem audita essent, magnopere contulisse. Cùm enim Christophorus Columbus de ea nauigatione instituenda apud Ferdinandum Hispaniæ Regem ageret; nec ei, vt in re tam noua atque incerta, multum fidei haberetur: Patres duo Franciscani valde eum iuuisse dicuntur, tum ipsum animando, tum etiam Regem impellendo; vt eam occasionem omnino tentaret.* Itaque cum impetrata classe, Columbus Mexicana regna feliciter aperuisset, atque in Hispaniam tã lætæ rei nuncius reuertisset: *statim aliquot familiæ eius Patres in ea loca nauigarunt, annum circiter à Christo nato millesimum quadringentesimum nonagesimum tertium.*

Frãciscanorum studiũ in Noui Orbis conquisitione.

„ *Atque eodem penè tempore, ad Orientalem Indiam, Emanuelis Lusitani Regis auspicijs à Vasco Gama patefactam; anno videlicet millesimo quingentesimo, missi sunt Euangelij causa;* ex eadem *familia viri octo, tum doctrina, tum pietate præstantes.* Ab his initijs,

Fũctiones Apostolicæ Minoritarũ in India Oriental.

hic

hic Ordo per eas regiones diffusus, multiplicatis breui tẽpore domicilijs, tresdecim (vt ipsi vocant) Prouincias instituere, in quibus magnam Christianæ rei operam nauarũt & adhuc nauant.

Horatius Tursellinus.

Consentit etiã Horatius Tursellinus Societatis Iesu in vita S. Frãcisci Xauerij; quando enim Franciscus Xauerius Goam totius Indiæ Oriẽtalis Metropolim immigrauit, illam Apostolicis fulgoribus irradiaturus, Franciscanum totius Indiæ Orientalis Episcopum, & socios gnauiter laborantes inuenit; ita igitur Tursellinus.

Ioan. Alboquercius, Frãciscanus, primus Indiæ Oriẽtalis Episcopus.

Erat tum Goanus Episcopus (idem autem, quia tum solus erat in India Episcopus, cunctæ Indiæ præsidebat) Ioannes Alboquercius, vir è Franciscana familia, pariter doctrina, & religione insignis. Is cũ paucis suæ disciplinæ hominibus, etsi maiorem, quã pro numero, Christianæ rei nauabat operam, tamen sacerdotum penuria minus proficiebat quàm opus erat. Nulli tota India tum erant religiosi, præter eos quos dixi Frãciscanos, quibus Lusitanorũ institutio, vix instituẽdi Ethnicos spatiũ dabat.

Fran. Gonzaga, Marchio Ostiani, & Romani Imperij Princeps, Episcopus Mãtuanus.

Quibus Authoribus annecto Venerabilem Seruum Dei Frãciscum Gonzagam Scriptorem domesticum, ea tamen sanctimoniæ, & miraculorum gloria præfulgentem, vt de illius Canonizatione agatur; ita igitur habet in Historia Seraphica, p. 3. in initio descriptionis Prouinciæ Portugalliæ; & par. 4. in initio descriptionis Prouinciæ S. Thomæ apud Indos Orientales.

Henricus à Conimbria primus plãtator fidei in India Orientali.

Septẽ Martyres Frãciscani in India Orientali.

Anno à Christi natiuitate millesimo quingentesimo, religiosissimos octo Fratres Minister (Portugalliç Prouinciæ) *cũ secunda inuictissimi Lusitanorũ Regis Emanuelis classe, ad Orientales Indos trãsmisit; quatenus eos, postposito quocunq; vitæ discrimine, suis prædicationibus, atq; exhortationibus Christo lucrifacerent. Quorum antesignanus atque P. F. Hẽricus à Conimbria, cùm solus, alijs septem socijs diuersimodè ab illis barbaris, oppressis, atq; glorioso martyrio coronatis, ex tam famoso certamine superfuisset,* plurimis exanclatis laboribus, S. Thomæ Custodiam erigere, atque plantare cæpit, quæ adeò excreuit vt plurimis prouincijs æquiparari, imò potius præferri optimo iure posit.

Apostolica munia Frãciscanorũ in India Orientali per 40. annos.

Vt paucis multa perstringã; quicquid in India Orientali, per quadraginta continuos annos, laboris fuit, siue in infirmis curandis, siue in infidelibus conuertendis, siue in Catechumenis instruendis, siue in conuersis in officio continendis, siue in Sacramentis administrandis, siue etiã in alijs operibus charitatis exercendis; id totum ex Franciscanorum humeris pependit. Hucusque Franciscus Gonzaga.

Laurētius Surius Carthusianus.

Verùm vt vnde digressa est ad nostram Occiduam Indiam redeat Epistola, narrationi adiungo coronidē ex Magno Viro Laurentio Surio Carthusiano, in suis Chronicis, vbi vel sic Venerabilis Serui Dei Martini de Valentia Franciscani Apostolica munia recenset; diuinam pietatē, & prouidentiam admirans, quòd Martinum Valentinum Franciscanum, inclytum fidei athletam & pugilem elegerit quasi Martini Lutheri antagonistam, dum apostata Luther execrabili perfidia in Christi Sacramenta grassaretur.

Martinus Valētinus Frāciscanus, Nuntius Apostolicus in India Occidentali..

Anno salutis 1524. *venit in ciuitatem Mexicanam Fr. Martinus Valentinus cum duodecim Monachis, tanquam Papæ Nuntius, à Carolo Cæsare illuc cum authoritate eiusdem Pontificis missus.* Et paulò infra. *Eodem anno Mexicana habita est Synodus solemnis, cui tanquam Papæ Vicarius præsedit Martinus Valentinus, in qua tandem definitū est: quòd qui fidem Christianam cum omnibus Romanæ & Catholicæ ritibus complecterentur, ex omnibus vxoribus vnam tantùm quā vellent, ducerent ritu Christiano. Idola omnia ex Templis exturbabantur: Crux Christi, & Sanctissimæ Mariæ Virginis imago in Templis reponebantur: Eucharistia populis ostendebatur: Missæ Sacrificium à Martino, & Collegis duodecim patefiebat. Euangelium Catholico more piè, & purè annuntiabatur. Inde verò paucis annis tot baptizabantur in ea noui Orbis plaga: vt alij septies dena centena millia, alij quater decies dena centena hominum millia, in solo illo Mexicano Regno baptizata retulerint.*

Martinus Valētinus miraculis clarus, antagonista Lutheri.

Et, ò Diuinam prouidentiam! ò terribilem Deum in consilijs super filios hominum! Septimo anno post natum in Germania dogma Lutheranum: in nouo Orbe Martinus Valentinus, vitæ sanctitate, & miraculorū operibus inclaruit: & cæcis Gentibus Euangelij lucem sinceram, quam Germania Martino Luthero, Apostata, infami Duce, fastidiuit, inuexit. Qua de re Catholici quidam hos versus scripsere.

Apostolicæ functiones Martini Valentini

Inuito potuit Romano Præsule Luther
Sacramenta Dei vellere, non premere.
Septem post annos validus Martinus in Orbe
Illa tuo repetit, maxime Carle, nouo.
Iste duodenis sociatus Fratribus, ipsum
Prototypum sequitur Legis Euangelicæ.

In Archiuis Caroli Cæsaris lectum est, vnum quendam Sacerdotē septies centena hominum millia baptizasse: alium ter centum millia: alium centum millia: alios plures: alios pauciores.

Nec abs re quidem, aut sine speciali Dei gubernatione factum coniecto, vt Catholicorum Hispaniæ Regum, qui-

bus

Franciscani, primi administri Regñ Hispaniæ in expugnatione Indica: & curæ

bus Crux pro Sceptro est, qui ve in vindicandis Deo, & Ecclesiæ ethnicis diadematibus desudant, primi Minoritæ præordinarentur spirituales administri; vt, pote qui Seraphici Patris, Crucis Signaculi, & Signiferi sectatores. Adeò vt Hispaniarum Monarchæ, qui (verbis Ennodij ago) in vtroque mundi cardine Principes instituuntur, tales sibi asciuerint vel socios, vel spiritualis structuræ cardines, super quos terræ afflictos, cœlo autem deuotos, & Apostolico labori affixos quasi immobiles, Deus nouellæ illius Ecclesiæ Orbem imposuerit; iuxta illud. 1. Reg. c. 2. *Domini sunt cardines, vel afflicti terræ, & posuit super eos Orbem.*

Theses propugnata Romæ pro Apostolatu S. Francisci apud Indos.

Cum autem primæ istæ Apostolicæ Minoritarum in idololatria expugnanda apud vtramque Indiam Orientalem, & Occiduam functiones adeò exploratæ essent, & de cōmuni omnium Historicorum consensu; eā Francisco Christi Signifero gloriam peperere, vt exili ministerio nostro adeptus sit, quòd in publicis Thesibus à nobis in Capitulo Generali Romano propugnatis, & de approbatione Magistri Sacri Palatij Apostolici prælo commissis, renuntiaretur primus post Christi Apostolos vtriusque Indiæ Orientalis, & Occidentalis Apostolus. Vnde iuxta S. Bernardini Senensis accommodatitium sensum Francisco adaptantes illud Ezechielis pronuntiatum. *Tu signaculum similitudinis, & foramina tua à die qua cōditus es, præparata sunt: tu Cherub extentus, & protegens, &c.* aliquot asserta è Francisci apud Indos Apostolatu exhibuimus, quæ & modo pro instituti corroboratione transcribimus.

S. Bernar. Senensis Ezech. 28

Fräciscus Cherub extentus, & protegens

" *Tu Cherub extentus, & protegens.* (*subaudi arcam & propitiato-*
" *rium*) *vt explanat Hieronymus, petens analogiā à Cherubinis extentis*
" *instar Crucis, & protegentibus arcam.* Vbi particulam copulati-
" uam (&) liceat pro Francisco causaliter pro voce (quia) iu-
" xta frequentem Sacræ Scripturæ phrasim ita interpretari:
" *Protegens quia extentus:* ideo enim Christus Signifero suo ima
" ginem Crucis impressit, vt ex munere, & debito, Ecclesiā
" per Crucem regeneratam protegeret, & suffulciret.

Fräciscus protector Ecclesiæ.

" *Quod & referat singulare stationis prodigium in funere Francisci*
" *hucusque alteri non concessum:* corpus enim exanime per tot sæ-
" cula stans viuentis instar, stantem spiritum, & patrocinio
" Ecclesiæ inuigilantem indigitat, iuxta illud Stephani: *Vi-*
" *deo Iesum stantem.*
" *Extentus & protegens:* Ecclesiam ab ortu Solis vsque ad

occasum. *Fuit enim primus post Apostolos plantator fidei in India Orientali*; super Francisci enim filios tanquam super incocussos cardines, vel super hos afflictos terræ, iuxta lectionem Hebraicam, posuit Deus orbem illius Ecclesiæ.

Franciscus Apostolus Indiæ Orientalis.

Item & primus extitit Indiæ Occidentalis Apostolus. Franciscani enim primi vere Euangelij ad innumerabilem animarum capturam felicissime miserunt; inter quos in Peruuio S. Franciscus strenuum nactus sectatorem Franciscum Solanum infidelitatem debellauit. Franciscanis enim primis fidei plantatoribus in India Occidentali, & Orientali apte congruit illud 1. Reg. c. 2. *Domini sunt cardines, vel afflicti terræ, & posuit super eos Orbem.*

Et Indiæ Occidentalis.

S. P. Franciscus Japponensem Ecclesiam rigauit primus sanguine eorum Martyrum, qui inter Diuos recensentur. Verè extentus etiam in filijs in Cruce extentis, & mactatis; & Agni occisi similitudinem præseferens meruit esse Antesignanus eorum, qui vt agni nouelli annuntiauerunt Christum, & repleti sunt claritate Protomartyrum nouellæ illius Ecclesiæ.

Frãciscus Antesignanus Crucifixorum.

Quia verò Franciscani omnium primi feruenter laborarunt in vera Religione apud Indos disseminanda; ita ex Franciscanis primi Cœlites vtriusque Indiæ, in ea nati Ecclesiastico Officio coluntur in SS. Christi Martyres ab Ecclesia cooptati; quod & in Romanis Thesibus vel sic obseruauimus. *Franciscus Crucifixorum Antesignanus inter quos recensentur B. Philippus Mexicanus, & B. Gundisaluus Goanus, Indiæ Occidentalis, & Orientalis Protomartyres.* Occidentalis enim India de suo gloriatur Protomartyre in Primaria Ciuitate Mexicana nato B. Philippo, quem ritu solemni primæ classis vt Patronum inuocat; sicut & Orientalis India concelebrat B. Gundisaluum etiam in Primaria Vrbe Goę genitũ & luce mortali donatum.

Primi Cœlites Indiani ex Frãciscano ordine.

S. Philippus.

S. Gundisaluus.

Nec Occidentali Indiæ inter purpureas Crucifixorum rosas desunt candidæ Christi Confessorum laureolæ; cùm inclyta Limana vel Regum Ciuitas, Peruanorum Metropolis, pijssimè amplexetur Venerabilem Seruum Dei Franciscum Solanum, Peruani Imperij Apostolum & Patronũ, breui pro omnium votis sanctis adnumerandum; cuius vitæ summarium, & Vestræ Maiestatis vota & studia pro Venerabilis Viri canonizatione in initio primi Tomi descripsimus: hoc ornatur sidere Peruvium. Sicut & Ciuitas Angelorum, opulento Episcopatu in Regno Mexicano insignis, etiam cohonestatur corpore Angelici Viri Sebastiani

Franc. Solanus Peruanorum Apostolus.

Sebast. de Aparitio, miraculis clarus.

de

de Aparicio, cuius beatificatio expectatur, præmisso iam ex præscripto Rotuli processu Authoritate Apostolica constructo.

Theologia Scholastica est fœtus fidei.

Vnde erumpit nostri instituti ratio leuidensæ munusculum Maiestati Vestræ deuouens. Si enim Theologia Scholastica sit legitima veræ fidei proles, & Frãciscani sub gloriosis Catholicorum Hispaniæ Regum vexillis & auspicijs prima apud Indos Fidei semina, & fundamenta iecerint; æquum fuit, vt ex Franciscano Ordine primus Theologicæ disputationis fœtus plurium annorum studijs apparatus, & æstu scholasticæ concertationis coctus, qui duplici Iubilationis (vt nostri vocitant) laurea insigniri obtinuit, Maiestati Vestræ sacraretur.

Accedit postremò; quod germanus frater meus Dõ Augustinus de Areualo Brizeño Ciuitatis S. Iacobi (quæ in Regno Chilensi Primaria est) Gubernator, quique sumptus prælo necessarios suppeditauit, id nobis officij iniunxerit quòd hancce opellam Maiestati Vestræ destinarem: vt hoc quali quali obsequij indiculo suam aperiret obseruantiã, sicut & Auorũ & Proauorum strenuitatem in Peruano & Chilensi Regnis Deo & Maiestati Vestræ subigendis; quorum munia extant authenticis testimonijs suffulta in Supremo Vestro Indiarum Consessu.

B. Ennodius in Panegyrico ad Theodoricum.

Tuum ergo est (ex Ennodio loquor, vel sic orationem finiens) *deuotioni pretium dare, quam intelligis vires subditorũ non posse transcendere. Erit dispensationis sacræ, de famulis æstimare quid exigas, in quibus cognoscis totum tibi militare, quod præualet. Proprijs Maiestas Tua oblationem literariam dignetur altaribus: quia ne senescat claritudo operum, aduocanda sunt linguarum exercitia.*

Maiestati Vestræ humili obsequio deuotus.

F. Alfonsus Brizeño.

ADDI-

Licencia del Ordinario.

EL Licenciado don Lorenço de Iturrizarra, Vicario general desta villa de Madrid y su partido, &c. Por la presente, atento hemos hecho ver el libro contenido en la certificacion desta otra parte, por la qual consta no auer en el cosa contra nuestra santa Fè Catolica; antes ser vtil y prouechoso para el vso y exercicio y aprouechamiento de la santa Teologia. Damos licencia por lo que a nos toca, para que se pueda imprimir y imprima, sin que en ello se incurra en pena alguna. Dada en Madrid a cinco dias del mes de Iunio de 1637.

Lic. D. Lorenço de Iturrizarra.

Por su mandado
Simon Ximenez.
Secretario.

Approbatio admodum R. Patris Magistri Fratris Francisci Suarez Ordinis S. Augustini, & Catholici Hispaniarum Regis concionatoris meritissimi.

SVpremi Concilii iussu, hoc opus (verè magnum) in primum Ioannis Scoti Doctoris Subtilis à R. A. P. Fratre Ildefonso Brizeño Chilensi Ordinis Seraphici, & in Limana Curia sacræ Theologiæ primario, dilucidé elucubratum vidi, & sine intermissione laudaui; quia in eo non solùm Scoti inueni commentaria, sed ipsum Scotum rediuiuum inueni. Acumine enim ingenii non minor Ildefonsus Ioanne, discipulus Magistro, subtilitate pares, metaphysica viuacitate, Theologica veritate, æquales. Iustè cōpellor dicere, quód inuenit in eo Schola Scoti nouum spiritum, verè duplicē & vniuersalis Ecclesia filium proceræ staturæ; quem si in habitu minorē, in actibus suis maiorem concelebret.

Nihil dissonum veritati Catholicæ, omne consonum puræ & subtilissimæ Theologiæ, reperio; & dignissimé tales fœtus in lucem edere, clamat iustitia necessarium & meum iudicium debitum pro fitetur: in Conuentu S. Philippi Matritensi die 13. Augusti anno 1637.

Frater Franciscus Suarez.

Facultas Reuerendissimi Patris Ministri Generalis totius Ordinis fratrum Minorum.

FRater Ioannes Baptista à Campanea, Strictioris Obseruantiæ totius Ordinis Fratrum Minorem Generalis Minister, & seruus: plurimùm in Christo nobis dilecto P. fr. Ildefonso Brizeño, eiusdem Ordinis, & instituti; Prouintiæ verò nostræ Duodecim Apostolorum de Lima in Regno Peruano Diffinitori, Lectori bis iubilato, salutem in Domino sempiternam.

Præsentium exemplo tibi, ad meritum salutaris obedientiæ, facultatē elargimur: quatenus, elaboratas à te, & de superiorum licentia à doctissimis nostri Ordinis viris approbatas iam scholasticas lucubrationes, quibus titulus est, *Pars prima celebriorum controuersiarum in primū sententiarum Ioannis Scoti, Doctoris Subtilis Theologorum facilè Principis*; ad Apostolicarum, ac nostrarum etiam Constitutionum præscriptum, prælo tradere posis, & valeas. Datis Matriti in Conuentu nostro Sancti Francisci die 5. mensis Aprilis anno Domini 1637.

Locus ✠ sigilli maioris.

Fr. Ioannes Baptista à Campanea Minister Generalis.

Priuilegium Catholici Hispaniarum Regis vt præsens opus mandetur prælo.

FRater Alfonsus Brizeño sacræ Theologiæ professor bis iubilatus & Prouintiæ Limensis Pater, habet facultatem typis committendi Commentarios in primum sententiarum Scoti, vt constat ex literis regio nomine signatis, & expeditis Matriti 4. die Octobris, anno 1637. Apud Franciscum Gomez de Lasprilla.

INDEX ERRATORVM.

Ea est Hispanorum excusorum inertia, vt toto conamine prælo insistentes & desudâtes, imò & sub prælo presi, errata haud vitare valuerimus, te ergo compatientem lectorem oramus vt errata, & omissa, sic castiges.

Fol. 15. col. 1. post medium, *essentialis*, lege *essentiales*.
Fol. 16. col. 1. in fine, *conitegrat*, lege *cointegrat*.
Fo. 17. co. 2. prope finem *sicut est Deo contradicit*, lege *sicut & Deo contradicit*.
Fo. 40. co. 1. in initio, *ridicula sit*, lege *ridicula ista*.
Fo. 40. co. 1. in medio, *hypostatis negatiua*, lege *hypostasis negatiua*.
Fo. 45. co. 1. in fine, *conuinctior*, lege *coniunctior*.
Fo. 59. in margine, *communicabilitas*, lege *communicabilitatem*.
Fol. 76. colu. 1. post medium, *vel pro principio facultatis intellectiuæ*, lege *sed pro principio facultatis intellectiuæ*.
Fol. 79. pag. 1. in medio, *dulcedine ab albedine*. lege *dulcedo ab albedine*.
Fo. 95. co. 1. post medium, *perceptiua sonus*, lege *perceptiua soni*.
Fo. 110. col. 2. in medio, *pareat*. lege *pereat*.
Fo. 128. co. 2. in medio, *intimniorque*, lege *intimiorque*.
Fo. 138. co. 2. post medium, *probatio vrges*, lege *vrgens*.
Fo. 156. co. 1. post medium, *persuas essentias afflixi*, lege *affixi*.
In eodem fol. 156. col. 2. ante medium, *sint essentialiter afflixæ*, lege *affixæ*.
Fo. 159. co. 1. in initio, *absaluuntur*, lege *absoluuntur*.
Fo. 171. co. 2. in fine, *à libet*, lege *à qualibet*.
Fo. 172. co. 1. in initio, *negationem distinctionis à veritate*, lege *negationem*, *quæ est distinctio à veritate*.
Fo. 174. co. 1. post medium, *extrinseca est obiectio*, lege *extrinseca est obiecto*.
Fo. 209. co. 1. ante medium, *consistitur conformetur*, lege *consistit*, *vt conformetur*.
Fol. 216. co. 1. in medio, *immutati intellectus*, lege *immutatiui intellectus*.
Fol. 259. co. 1. in initio, *n imis exorte*, lege *extortè*.
Fol. 268. col. 2. post medium, *ad vnam rationem conuenientiæ non colligendi*. lege *colligendis*.
Fol. 279. co. 2. prope medium, *illimilatissimo*, lege *illimitatissimo*.
Fol. 307. col. 1. ante medium, *virtutem accidentalis Solem*. lege *virtutem accidentalem Solis*.
Fol. 320. co. 2. ante medium, *actionem anteat*, lege *anteeat*.
Fol. 377. co. 1. in fine. *Basolius disp. 2*. lege *dist. 2*.
Fol. 400. co. 2. in fine, *desideret*. lege *dissideret*.
Fol. 402. co. 2. in initio, *non desidere specie*, lege *non dissidere*.
Fol. 410. co. 2. prope initium, *tantùm concurre*, lege *concurrere*.
Fol. 419. co. 2. ante medium, *licet ad visionem hypostaticam*, lege *vnionem hypostaticam*.
Fol. 458. co. 2. ante medium, *simplicatis*, lege *simplicitatis*.
Fol. 503. co. 2. in initio, *eius causalitatis*, lege *causalitas*.
Fol. 507. co. 1. in initio, *loculentius*, lege *luculentius*.
Fol. 521. co. 1. prope finem, *non præsefert*, lege *non præseferre*.
Fol. 534. co. 2. post medium, *ad immittandas species*, lege *immittendas*.
Fol. 571. co. 1. ante medium, *qualitas viuiuens*, lege *qualitas viuens*.
Fol. 578. co. 1. post medium, *adscribit nequeat*. lege *adscribi nequeat*.
Fol. 624. in initio, *æquali lumini*. lege *æquali lumine*.
Fol. 627. co. 1. in medio, *alterius comprincij*, lege *comprincipij*.
Fol. 658. co. 2. in medio, *creaturæ possibilis*, lege *creaturæ possibiles*.
Fol. 670. col. 1. *apud Scotam*, lege *Scotum*.
In eadem col. in fine, *ali extensione*, lege *tali extensione*.

Fo-

Fol. 719. col. 1. in initio, *est ad alias lineas comparabilis*, lege *est punctus ad alias lineas comparabilis*.

In eadem co. 1. in medio, *centrum Deitatis, ut à lineis creatis attingibilem*, lege *attingibile*.

Fol. 726. co. 2. ante medium, *ad comprehendum*. lege *comprehendendum*.

Fol. 728. co. 1. in fine, *fundamentu adaquatum*. lege *fundamentum*:

In eodem fo. 728. co. 2. *prope initium per obtutum infinitum supernaturalem*. lege *obtutum finitum*.

Fol. 731. co. 2. in medio. *probatiodem*, lege *probationem*.

Liber hic inscriptus primus tomus super primum sententiarum Scoti authore R. P. F. Ildefonso Brizeño, correspondet suo exemplari, deptis his mendis. Datum Matriti die 14. mensis Februarij anno 1639.

Licentiatus Franciscus Marcia de la Llana.

PRO

Controu. 9. dist. 1. subdistinct. 1. art. 1. de vi initiali intellectus ad visionem beatificam, fol. 410. col. 2. in fine articuli, post illa verba: *Oppositum ab Scoto expressè sustineri* adiunge sequentia.

Qualiter Christus meruerit gratiam, quæ confertur per Sacramenta?

61 Cæterùm, dum meritoriam causalitatem circa gratiã Sacramentis nouæ legis concedimus, & in ea causalitate secerni à circuncisione & alijs Sacramentis legis veteris pronuntiamus; non volumus, quòd Christus de nouo mereatur de condigno gratiam per Sacramenta conferendam, cùm Christus nõ sit viator, qui actu & de nouo mereri queat. Sed quòd Christus in statu viatoris præuiderit omnes actiones Sacramentorum, & quòd illas acceptauerit, & obtulerit Deo vt actiones, & institutiones Christi, & meruerit in statu viatoris vt Sacramenta quatenus taliter præuisa acceptata & elicita à Christo vt ab agente principali morali, & ab illo in statu viatoris oblata conferrent gratiam ex opere operato. Quod non est Christum de nouo in cœlo & extra statum viatoris mereri de condigno; sed quòd meruerit in statu viatoris, quòd sacramẽta vt includunt merita Christi consummata in Cruce operarentur gratiã ex opere operato.

Instãtia ex meritis iusti.

Sicut & quilibet iustus meretur de condigno gloriam ex meritis Christi, non ita ut Christus de nouo & in cœlo aliquid mereatur in iusto, vt iustus de cõdigno obtineat gloriam etiam ex Christi meritis; sed quia Christus in vita mortali meruerit vt iustus adipiscatur gloriam etiam ex Christi meritis.

Vis motiua Sacramentorum nouæ legis.

62 Ita & Christus offerens in statu viatoris omnes actiones Sacramentorum, quas præuidit acceptauit, & obtulit Deo vt actiones, & institutiones Christi, & sub tali causalitate morali principali à Christo elicitas, obtinuit vt gratia conferretur propter Sacramenta inquantũ sunt actiones Christi, non vt actu merentis de nouo; sed qui meruerit vt gratia exhiberetur per sacramenta cum vi motiua Sacramentorum ad excitandum Deũ ad conferendam gratiam.

Absimilitudo inter Sacramenta legis nouæ, & veteris.

Quare Sacramenta non concurrunt per modum meræ conditionis sine qua non, qualiter se habuit circuncisio in lege veteri; quæ licet esset conditio sine qua non ad conferẽdam gratiã, quæ infundebatur ex meritis Christi præuisis, sed circuncisio non erat causa moralis importans vim motiuam pro collatione gratiæ vt operatio Christi ab eo elicita instituta, & oblata. Quæ sententia est cõformis Scoto, vt liquet ex textu à nobis trãscripto sub n. 57. vbi causalitatem Sacramentorum circa gratiam comparat causalitati meritorum iusti circa gloriam.

Confirmatio ex Scoto.

63 Accedit præterea ex Scoto in Quodlib. 20. quòd causalitatem ex opere operato cum vi motiua ad excitandum Deum pro collatione gratiæ, non solũ admiserit Scotus in Sacramẽtis nouæ legis, sed etiam in sacrificio missæ; vt liquet ex Scoto in Quodlib. 20. nu. marg. 2. §. *Hic præmittendum est*. Vbi ita habet: *Quòd Missa non solùm valet virtute meriti, siue operis operantis; sed etiam virtute sacrificij, & operis operati.*

Scotus

Quem textum ita commentatur Lychetus, ibidem. *Quando ergo Sacerdos offert illud sacrificium, semper offert in persona Christi, siue in persona capitis Ecclesiæ, quod est Christus, & tunc dicitur valere virtute meriti operis operati scilicet ipsius Christi.*

Lychetus

Oppositio.

64 Nec obstat Scotus in eodem Quodlibeto 20. §. *Ex istis patet*. nu. marg. 22. vbi habet.

Nec

Nec plenè acceptatur Eucharistia oblata, nisi ratione bonæ voluntatis alicuius offerentis: non autem præcisè ratione ipsius voluntatis celebrantis; quia hoc pertinet ad meritum personale, non ad virtutem sacrificij. Nec immediatè ratione voluntatis ipsius Christi offerentis; quia Christus et si hic offeratur vt contentus in sacrificio, non tamen hic immediatè offert sacrificium: iuxta illud Hebr. 9. Nec vt sæpe offerat semetipsum. Et ibidem: *Christus semel oblatus est, supple à se ipso offerente: alioquin videretur, quòd vnius Missæ celebratio æquivaleret passioni Christi; si idem esset offerens immediatè & oblatus.*

Scotus.

Hæc enim oppositio non obstat; quia paulo infra §. *contra.* sub numer. marg. 24. in additione, talis obiectio sic diluitur. *Secundò dicitur; quòd istud meritum est ad meritum passionis Christi, non quòd nunc Christus mereatur: sed quia quando passus est, meruit quòd istud meritum esset ad meritum illud applicabile.*

Diluitur obiectio.

Scotus.

65 Ex prælibatis diluuntur quæ contra Scotũ opponit Soarius 3. p. tom. 3. de Sacramento Eucharistiæ, disput. 79. sect. 8. §. *Primò igitur de Christo Domino, Scotus Quodlib. 20.* Tantùm enim obtinet Soarius, quòd Christus, extra statum viatoris nil mereatur de nouo; quod ab Scoto ingenuè admittitur.

Dilutio oppositionum Soarij contra Scotum

Sed pro merito Christi qualiter concludatur intra viatoris metas, lege Vazquium 3. p. tom. 1. disp. 76. cap. 1. num. marg. 3. §. *Ego quidem fateor.* Et in eadem disp. 76. cap. 2. num. marg. 7. in fine; vbi ex Augustino probare molitur, quod cum nõ detur impetratio sine merito, aut congruo, aut condigno; si Christus in cœlo pro nobis oraret (vt volunt Soarius, & plures alij Theologi) sequeretur, quòd Christus in cœlo mereretur de condigno per nouam orationem, & impetrationem.

Vazquij placitum.

Nos autem cum Scoto nullum Christi meritum de nouo extra statũ viatoris recipimus; sed quòd Christus in statu viatoris meruerit, quòd Sacramenta cum vi motiua conferrent gratiam ex opere operato: de quo pronuntiato lege Ioannem de Lugo, Tom. de Sacramentis, disp. 4. sect. 5. §. *Respondeo, pactum illud.* n. marg. 91. Et disp. 19. sectio. 12. §. *Dubium ergo solùm est.* n. marg. 242. Et hæc de hoc art. 1. de vi initiali intellectus ad visionem beatificam; iam ad 2. ar. de naturali inclinatione intellectus in visionem beatificam transeamus.

Refellitur. Vazquez.

Ioannes de Lugo.

TASSA.

YO Pedro Fernandez Herran, Secretario de Camara del Rey nuestro Señor, de los que residen en su Consejo, certifico, y doy fe, que auiendose presentado ante los Señores del por Fray Alonso Brizeño, de la Orden de Señor San Francisco, Lector dos vezes jubilado, y Padre de la Prouincia de Lima, vn libro en dos cuerpos, intitulados, Controuersias sobre el primero de las Sentencias de Scoto, que con Licencia, y Priuilegio han sido impressos, y compuestos por el dicho Fray Alonso Brizeño. Los dichos Señores del Consejo, tassaron cada pliego de los dichos dos Tomos à quatro marauedis y medio, sin Principios, ni Tablas, y el primer tomo tiene ciento y ochenta y quatro pliegos y medio, y el segundo ciento y quarenta y vn pliegos y medio; que todo viene à montar mil y quatrocientos y sesenta y siete marauedis, en que se ha de vender en papel; y dieron licencia, para que al dicho precio se puedan vender; y mandaron, que esta tassa se ponga al principio, y no se pueda vender sin ella. Y para que dello conste, di el presente. En Madrid a quinze de Diziembre de mil y seiscientos y quarenta y dos años.

Pedro Fernandez Herran.

PRAEMONITIO AD Lectorem.

ERrata vitio Typographi commissa in Apparatu Historico de vita Scoti castigantur in fine Apparatus Historici; & in fine Tomi Secundi. Errata Procemij, & Prolusionum ad Controuersias Theologicas, corriguntur in fine Prolusionum; & in fine Tomi Secundi. Errata Tomi Primi emendantur in initio Tomi Primi post approbationes operis; & in fine Tomi Secundi. Errata Tomi Secundi castigantur ante approbationes, & post censiones operis; & in fine Tomi Secundi.

Indicem generalem rerum vtriusque Tomi reperies in Tomo Secundo. Item & Indicem Apparatus Historici de vita Scoti. Et Indicem locorum Sacræ Scripturæ vtriusque Tomi exhibemus in eodem Tomo Secundo.

EX PRÆS-

EX PRAESCRIPTO

Excellentisſimi Comitis de Chinchon Peruani Regni Proregis, cenſio operis; quam præſtitit eruditisſimus vir D. Petrus de Ortega Sotomaior, in celebri academia Limana Primarius Sacræ Theologiæ profeſſor; in Metropolitana Eccleſia Limenſi (ſuperato acri meritisſimorum concertantium agone) primùm Canonicus à ſacris contionibus; deinde Scholarcus, ſeu Scholaſteriam dignitatem adeptus, & Academiæ Limenſis Cancellarius.

PRIMAM Hanc partem in primum ſententiarum Scoti A. R. P. Alphonſi Brizeño Chilenſis Theologiæ Lectoris primarij emeriti in hoc Limano D. Franciſci Cœnobio iuſſu Excellentisſimi Domini Proregis attentione, & voluptate feré extatica euoluo, & impotenti addiſcendi ardore, lector ſemper nouus, ſæpe lego. In eius argutia & ſubtilitate, non leue, ac puerile aliquid pungente ſed graue ac virile perforante, Subtilis ipſe Doctor, Doctorum quoque ſubtilium Princeps Scotus Cygnum de ſinu ſuo productis alis per orbem euolantem, & iucundo clangore peritorum ingenia demulcentem, alter Socrates Platoné alterum recognoſcat. Niſi mauis in Brizeño noſtro, quaſi Pytagorico mentium tranſitu, & recidiuatu, ſe ipſum videat Scotus reparatum, ac reſtitutum.

Memini ego coætaneus, authorem ab adoleſcentia pro ingenij acumine, & acritate, primùm Scotulum, deinde Scotum, fauſto ſemper omine, fœlici vaticinio, & fœliciori progreſſu vocitatum. In cuius rei fidem, ipſius Pytagoræ, ſi velit, inſtauret Scotus probationem. Adeat nobiſcum ſacræ Palladis, chiſtianæ ſcilicet Theologiæ, templum & inter cætera doctorum huius doctisſimi ſæculi dona, oſtendat, clypeum hunc ſuum recenter Diuæ fixum in pugnacisſimo, cõtentioſisſimo, pluſquã Troiano, ſcholaſtico bello, olim læuæ geſtamina ſuæ; legat inſcriptionem: ſolertisſima, ingenioſisſima, inſtructisſima, ac veré Scotica defenſio eſt. Vt quod Beſſarion inter Græcos eminẽtisſimus de ſuo Platone, author de ſuo Scoto potiori iure ſuccinat: *Si quid in hac induſtria noſtra cognitionis eluxit, ſi quid fecimus, id omne, vel nos à Platone* (dic tu ab Scoto) *accepiſſe, vel ipſum* (pende) *ſibi ſe defendẽdo ſuppeditaſſe, facilè exiſtimari patimur, ac volumus.* Scoti ergo Scutum.

Apud Rodiginium lib. 30. cap. 37.

Cæterùm ſcholæ omni lautisſimum ſapientiæ (quæ purũ ac veré rationale alimẽtum eſt) cõuiuium, in quo non ſolùm mulſa aqua de Platonis eloquio

melito, inquã, diuino, ac planè Theologo, infũditur; sed & micæ de minutiloquio Aristotelis, id est minutissimæ, aridæ, pressæ, præcisissimæ, ac formalissime naturales, metaphysicę ve disputationes, prudẽtissimo (quod nõ taceã) cõsilio ac vtilissimo (pro Scotica præsertim schola) inseriũtur. Etenim cum enormis intẽtio theologiæ (Tertulianũ paulo alio deflectã) soleat plerumq; nec prospicere pro pedibus (sic Thales in puteũ) plerique é neotericis, disputationibus theologicis (cœlo inquã nimis intenti) fastuosa, & ambitiosa forsan speculatione nõ cõspiciunt ad pedes: vbi, quibus nimirũ principijs, gressus, siue discursus suos, figant. Cũ tamẽ Pauonũ more, caudæ totum illũ orbẽ totamve illam ingẽtem librorum & disputationem ostentationẽ contrahere solùm pedum respectus deberet. Sed est sæculum, estô purè ac sinceré amatorum sapientiæ feracissimum, & fœlicissimum, multa ex parte philodoxũ, ac gloriæ cupientissimum. *Quidquid in nos* (doleo cum Seneca & clamo) *adulatio sine pudore congessit, tanquam debitum prendimus: optimos nos esse, ac sapientissimos affirmantibus assentimur, cum sciamus illos sæpe mentiri, adeoque indulgemus nobis, vt laudari velimus, in id, cui contraria cùm maximè faciamus*. Alexandri clara vox est. Me quidẽ Iouis filium dicũt, sed corporis ego vitia sentio *Idẽ nos faciamus* (redit Seneca) *cùm pro sua quemcunque portione adulatio infatuat*. Pro meo saltem nouo Scoto satiùs ac sanctiùs efferat quám pro se modestissimus alias Socrates; sapientiorem, quomodo quis non credat, eum, qui ex quo intelligere cępit, nunquã destitit perquirere? nec enim vel emeritus destitit?

Apud Xenophontem in Apologia

Quin ab ipsa palma meritissimè lemniscata, calamum quasi gladium arripit, & in agones hos, & controuersias plusquam capitolinas, alacriùs iterum ardentius, ac Pallenicum aspiciens, athleta siue luctator nouus includitur. Et sibi quod Hierotheo theologorum duci Dionysius, vendicat: *Experta eloquiorum perscrutatione perpexisse, ex multa circa ipsa luctatione & contritione.* Profectó vt Deo (ita interpretor iuxta Porphyrij documentũ, authorisque pręclaram indolem) in scholæ vsum hos reddat manipulos, primitias frugum seu intelligenciarum, ipsam videlicet numinis, munerumque suorum cõtemplationem; agit bonum Patrem familias, facit amplius quod accepit, vt maior ista hæreditas ad posteros transeat.

Dionysius de diuin. nom. cap. 2 propius ad finẽ

Porphyrius lib 2. de Sacrificiis

Age multum adhuc (plaudit & accendit Seneca) multum adhuc restat operis, multumque restabit: nec vlli nato post mille sæcula præcluditur occasio aliquid adijciendi: sed etiam si omnia â veteribus inuenta sint, hoc semper nouum erit, *vsus, & inuentorum ab alijs* (hic ego insistam) *scientia & dispositio.* Bellé ac veré. Prosequutus & amplexus est author. Nemo adeò erit cæcutiens, vt præter multa subtilia & sublimia ab eo inuenta, inuentorum saltem á suo Scoto mirificam scientiam & dispositionem sine dignatione non recipiat, & insigniter exosculetur. Ebibit plané mentem magistram & matrem ac nutricem, spiritu purè Scotico probat, fugit extranea vbera, vocẽ parentis agnoscit, lactisque materni notos sibi fontes requirit, & mamillæ suæ adhæret. Nec enim quisquam, etiam si doctissimus, Scotum, ni purus ac meracissimus Scotista; nec Thomam nisi similis Thomista ex æquo assequuntur. Quare *depone istam spem* (huc Senecam allicio) *posse te summatim degustare ingenia maximorum virorum.* (Qui maiores? qui pares Thomæ, aut Scoto?) *tota tibi inspicienda sunt, tota tractanda res geritur, & per lineamenta sui ingenij opus nectitur, ex quo nihil subduci absque ruina potest.* O veré! passim in vtraque Schola, vtraque quoque manu contrectamus.

Seneca ex ep. 64

Ego

Ego quidem pusilla & informis mẽs, verùm ad Thomistica pascua & flueta bono meo genita, & enutrita (ingeniorum alioqui excelsorum, & quorum nominibus auditoris reuerentia semper assurgam) immanes & monstruosas D. Thomæ intelligentias insigniter cùm primis admiratus, haud semel deprehendo. Cuius aliam assequi non possum philosophiam, nisi quod domestici non sunt, & domestico sensu (aliàs sagacissimo) carent, vt doctrinæ nunquam excidentis, sed fluentis, perpetuó inter se connexę consequentia odorentur, principia & causas videant, earumque progressus & antecessiones. Audi Ambrosium pulchré, apposité, & genuiné cogitantem. *Vnus odor omnibus, sed tamen habet natura odorem suum domesticum, quem soboles charissima speciali proprietate videtur redolere. Habet suos vsus natura, & sensus domesticos.*

S. Ambros. Lib. 6. Hexamerõ ca 4

Sed ecce ab occidente, Solis que sepulchro inuersa oritur, & præpostera lux; ab Indis aliquid boni exeat? aurum, argentum, margaritæ, ac thesaurorũ ingentes classes, estó inde proueniant, ingenia, Doctores, quis annuat? sat sit gentem in crasso solo, & duris editam sideribus, ad rationem, hominumque atomam speciem & consortium admisisse. Gratulor in primis vobis Peruanis ad rationem admissis, nescio an ad vsum. Gratias quoque ijs, qui gratis admittitis; quod non estis soli homines, quódque nobis etiam cor; & á natura, & conditione vindicatis brutorum.

Ex Iob

Sanctius his animal, mentisque captior alta
Natus homo est.

Peruanus. Verus tu ò Simonides! Patriam conuenit esse gloriosam. Taceo quòd etiam si in Indis nati, Indi non sumus, nec Indis aliquo sanguinis iure permixti, sed vtroque parente purè hispano, ab Indorum detectoribus, conquisitoribus, domitoribus, excultoribus, & expolitoribus; ab Angelis Dei illis, apud Isaiam, velocibus, in has ditissimas, & abditissimas plagas diuino afflatu missis, ad mansuefaciendas earum gentes, á diris & efferatis moribus ad humanitatem traducendas, & vtraque fide, omnique ciuili cultu permulcendas. Quod in Nostri authoris progenitores quadrat concinnè, præcipué in auum maternum, celebrem illum Ducem Peruanorum & Chilensium nominatissimum expugnatorem, Franciscum Peñam, de quo veré & bellé cecinit illustris Historicus Alphonsus Ercilla *in Araucana histor. p. 1. cantu 5.*

Pues Peña, aunque de lengua tartamudo
Se rebuelue con tal desembol tura
Qual Cesio entre las armas de Pompeo
O en Troya el fiero hijo de Peleo.

Erat enim strenuus ille Dux impeditioris linguæ, sed expeditissimæ manus, & mirabilium in re bellica patrator.

At ſepe pro conditione cœli & soli frugum semina degenerant; prȩsertim, quod cœlum & solum istud, stupidos, hebetes, brutos, totque, propter mores, historijs infames, accolas tullit illos primos. Loci temperiem nõ abnuo multum referre ad ingenia, & mores: didici ex Hypocrate, Platone, Tulio, audio *Batauam aurem*, veteri prouerbio: Thebis apud Tertulianum, hebetes, & brutos nasci; Athenis sapiẽdi, dicendi que acutissimos. Sed ipse pauló inferius, plures accumulat causas acuminis & hebetudinis quæ accedũt. *Acuũt* (inquit) *doctrinæ, & disciplinæ, artes, & experimẽta, negotia, studia; obtundũt inscitiæ, ignauia, desidiæ, libidines, inexperiẽtiæ, otia vitia* (de Indis prophetat Tertulianus) *super hæc, si & alia, quæ præsunt potestates: enim verò præsunt*

Tertulianus

secundùm quidem nos (fideles intelligit) *Dominus Deus, & Diabolus æmulus: secundùm autem communem opinionem* (infidelium) *& prouidentia & fatum, & necessitas & fortuna, & arbitrij libertas.* Hactenus. Quibus nihil aptius in rem nostram.

Tertulianus

Arguta ergo & obtusa indoles ex alijs etiam reducitur, quam ex regionis cœlo, quod adeò est apud plagas has tenue, & ad subtilia, sublimia, & præcocia ingenia procreāda temperatum, vt cōdēdis suis Athenis innumeri sub eo loci Mineruæ superessēt: Imò Mexillus & Clinias absq; negotio & lōga peregrinatione, & procuratione, generosos, iustos ac suaues mores pollicētē sitū Platoni suo pasim nāciscātur; nec Colyti & eorū pusi, pro præcoci lingua & loquacitate, vsuque rationis festino, aut in delitiis, aut miraculo sunt. tota ditio Colytus est. Fidē hæc superant, nugæ (inquiūt) Indianæ sunt. Malū inexpiabile! dissiti sumus, & in altero hoc mundo, quasi in Regno Plutonis, ad quod aurū argētū, & metalla spectant, vmbræ vanę, imagines hominum & somnia; vt quando Æneas iste superus Europeus ad nos descendat.

Arma procul, currusque virum miretur inanes.

Etiam si nos, nostraque videat, contrectet, & amplexetur, non credit

Ter frustra complexa manus effugit imago.

Vanus potius ipse, & vanum falsumque eius iudicium.

Tertulianus, prout erat Afer, & vltra mare dissitus, eodem, quo nos, ictu, ac iniuria fortè percussus, ita grauiter questus est. *Vanus es, si huic lingua, aut Græca, quæ propinqua inter se habetur, reputabis huiusmodi, vt neges natura vniuersitatem. Non latinis, nec Argiuis solùm anima de cœlo cadit, omnium gentium vnus homo, nomen est, vna anima, varia vox, vnus spiritus, varius sonus, propria cuique genti loquela, sed loquelæ materia communis, Deus vbique, & bonitas Dei vbique.* Ita sanè Deus, & bonitas Dei magnificè nobiscum agit.

De testimonio animæ cap. vlti.

Largior hic campos ether, & lumine vestit
Purpureo; Solemque suum sua sidera norunt.

Nisi quòd interiacent, & eorum nitidam ac puram lucem prohibent multa & magna. Nec propterea vos, ô mea sidera, sistite. *Quædā Soli ipsi quoq; obstāt, at eius vis & lux integra est, etiam inter opposita; & quamuis aliquid interiaceat quod nos prohibeat eius aspectu, in opere est, cursu suo fertur. Quoties inter nubila luxit, non est sereno minor, nec tardior, quoniam multum interest, vtrùm aliquid obstet tantum, an impediat? Eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt, non est minor, sed minus fulget, non æque apparet, ac nitet: sibi eadem est, & more Solis obscuri, in occulto vim suam exercet. Hoc itaque aduersus virtutem possunt damna, & iniuria, quod aduersus Solem potest nebula.* Quis non accenditur, etiam exanguis, & exanimis? Homines itaque sumus, eiusdem naturæ, & conditionis, licet alterius orbis vbi Claudianeo carmine lucem videas.

Senec. ep. 92.

Puriùs, Americos que magis mirabere campos,
Cultores que pios, istic pratiosior ætas,
Aurea progenies habitat.

Adest in exemplum & exemplar Brizeño noster, cui nulla genij, ingenij ve elegantia, nullum à natura negatum est ornamentum, imò congestum, quidquid verā hominibus gloriā solet cōciliare; vt de illo melius, quám de Clarano suo efferat Seneca. *Quosdā in hoc natura tales generare, vt approbet virtutē, ingeniūq; beatissimū, sub qualibet cute, & in omni loco nasci.* Enim vero quamuis natura iniquè se gessisse videatur, tales animos in dissitis adeó, & impeditissimis ad præmiū & ad gloriā sedibus malè collocādo, nūc quod satis est facit

Epist. 66

quos-

quosdam enim edit locorum natura & opinione impeditos, sed nihilominus prærumpentes obstátia. Age ergo mi Brizeño, subsilire in coelum etiá ex angulo licet; exurge modo, & te quoque dignum finge Deo.

Multa decerpo ex eodé.

Tu interim oculatus testis es. (Comes Excellentissime) quâm Peruana iuuentus maiori ex parte ad virtutem, religionem, bonas, & generosas artes, & omnem ciuilem cultũ simul cũ admirabili morum elegantia & amenitate, propriis viribus se erigit, & in omni rerum abundantia, & delitiarum lenocinio & pellicatu, in ipso auri & argenti fluento nata, absque satore, & cultore (sator enim ac cultor virtutis, ac literarum, præmium est ac gloria) velut ex hortis Midæ rosæ, spontaneo se gressu attollit. Vides quám iniquã censurã inter nos coeca fortuna agat, proximiores & maiores natu filios magis diligendo, proceros, & excelsos, quám breues nos & modicos. Foetus suos non distinguũt feræ, & se in alimentum, pariter omnium, sternunt. Aues ex æquo partiuntur cibos. Nobis rarô mica, aut os rosum, cadit.

Quique sacerdotes casti, dum vita manebit,
Quique pij vates, & Phoebo digna locuti.
Inuentas aut qui vitam excoluere per artes;
Quique sui memores alios fecere merendo.

Heu fortuna iniusta iustum carmen nobis temerauit.

Nullis his niuea cinguntur tempora vitta.

Cùm contra scias (Princeps humanissime) virtutem omnia opera sua, velut foetus suos ijsdem oculis intueri, æquê indulgere omnibus, & quidẽ impensiùs, laborantibus. Quoniam quidem Parentum amor magis in ea, quorũ miseretur, inclinat; virtus quoque opera sua, quæ videt affici, & premi, non minus amat, sed Parentum bonorum more, magis complectitur ac fouet.

Ex Sene. cõsol. ad Heluid. cap. vltimo

Necesse ergo, ô Mater virtus, subinde ad nos recurrere, nec quosquam ex liberis frequentiùs tibi obuersari: non quia alij minus chari sint, sed quia naturale est manum sępius referre ad id, quod doleat. Dolemus, refer: & alũno & exemplari tuo Proregi nostro alté imbibe, vt referat. Nũc primum ad Brizeñum, in quo omnes sumus; vt hoc cultissimum, & elaboratissimũ opus quod in offensa fide catholica, imó sat de illa meritum, currit, lucem videat. Dignum sané, vt saltem quia insolitum prodit, spectaculum dulce fiat. Hic cætus astrorum, quibus immensi corporis pulchritudo distinguitur, populum non conuocat, siquid præter consuetudinem emicuit, omnium vultus in coelo est, spectant, interrogant, ostendunt & obliti aliorum, de aduentitio quærunt, prodigium sit, an sidus? Probi, candidi, sapientes, sidus hoc nouum, quod é coelo nouo fulsit, decernent, recipient, plaudent. Limæ Idibus Aprilis anni 1636.

Ex eodem alibi.

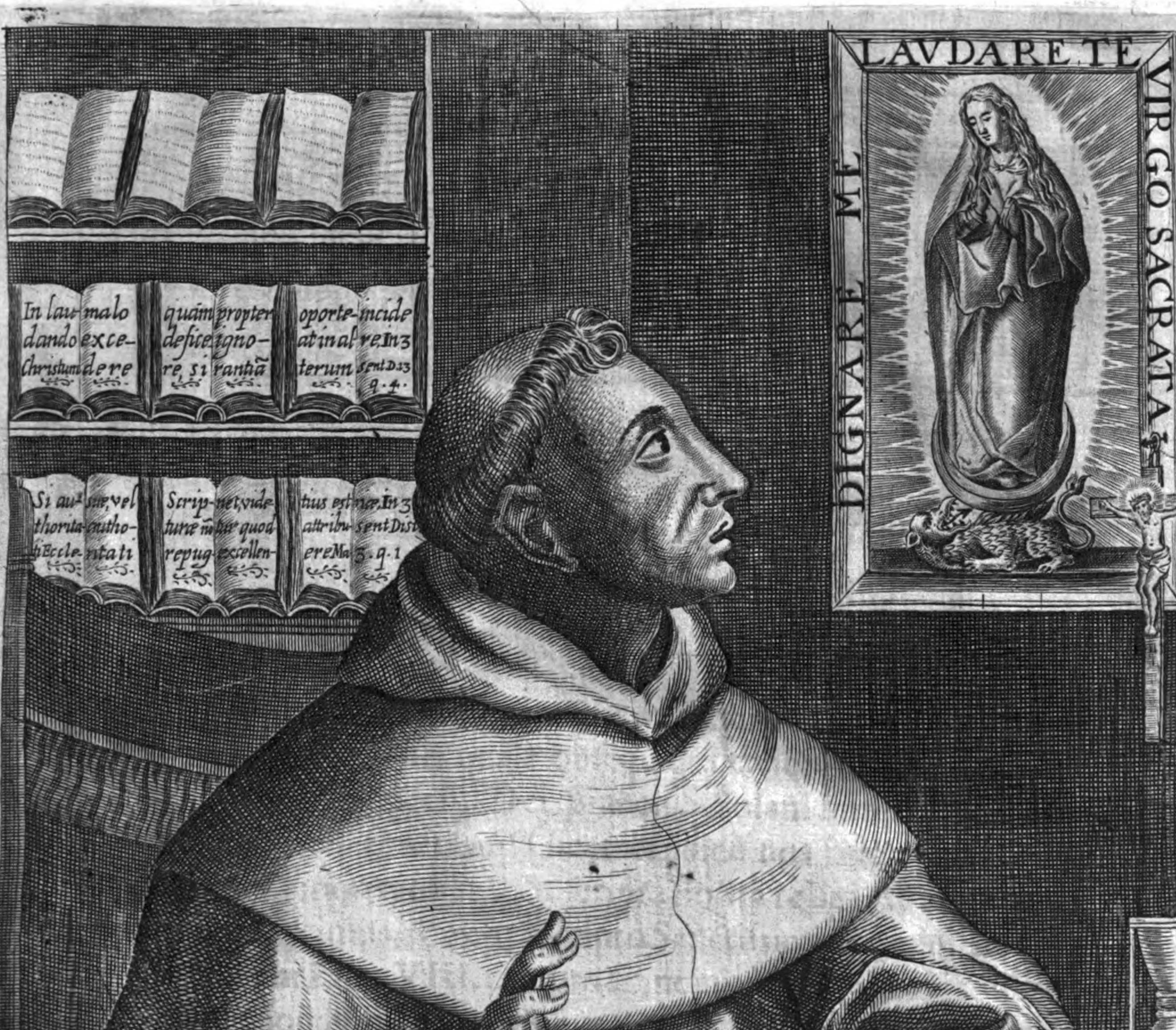
Doct. D. Petrus de Ortega Sotomayor.

Approbatio A. R. P. Ambrosij Roman ex Ordine Clericorum Minorum, apud Complutenses, Sacræ Theologiæ professoris sapientissimi.

Domino Licentiato Laurentio de Iturrizarra Serenissimi Infantis Ferdinandi S. R. E. Cardinalis in Curia Regia meritissimo Vicario.

COmissum mihi à tua Dominatione opus Theologicum celebriores cõtinens controuersias super primum sententiarum Ioannis Scoti Doctoris subtilis à R. A. P. F. Ildefonso Brizeño Chilensi Ordinis Minorũ primario Theologiæ professore magno studio elaboratum, qua potui sedulitate euolui, cẽsoriaque lance, ac statera appendi. Et inueni nihil minus habens, ex his quæ ad opus Theologicum, vndequaque præclarum, & numeris omnibus absolutum desiderari possunt; in eo enim solida Theologiæ firmamẽta, quæ fides diuina sternit, nõ solùm non infirmãtur, aut eliduntur, quin potius solertiori, ac maturiori locorum sacrę scripturæ discussione, Conciliorũ definitionibus, ac sanctorum Patrum testimoniis auidè cõsultis, firmiter fulciũtur, ac roborantur. Et insuper aurea argenteaq; propugnacula mira eruditionis suppelectile venustè perpolita in fidei munimen & Theologiæ commẽdationem erigũtur fœliciter, & augustiùs promouẽtur; ad quã veluti pulcherrimam diuinæ sapientiæ arcem, præstantiores ipsius ancillæ, Philosophia nimirum, ac Metaphysica (in quibus non minus quam in Theologia sapiens hic noster architectus eminet) opportuno famulatu pro elegãtiori structura magna dexteritate ab ipso vocatæ & inductæ, non inuitæ, sed plaudẽtes accurrunt. Qua propter subtilis Theologiæ parenti congratulandum censeo, quòd talem fuerit nactus interpretem ac dilucidatorem, qualem ipsius doctrinę subtilitas, ac profunditas exigebat; præter mirabile enim ingenii acumen, quo abstrusiora facillimè congreditur, singulari etiam perspicuitate, & sermonis energia pro interpretis munere maximè desiderata pollet; in euoluendis etiam scriptorum monumentis, quę pro eius referunt instituto, nulli laboriosę indagini indulsit, nulli studio pepercit. Veteres omnes adiuit, iuniores omnes lustrauit, omnesque magno cum delectu discussit. Et optima quidem fruge, nam plurima Scoticæ doctrinę arcana, quę sub aliquali caliginę obsignata latuerant, huius opera omnium prospectibus reserata patescunt, dissidia item non pauca, quibus veluti nubeculis, duo theologicæ scholę luminaria (vtrumque ex se maximum) offundebantur; mirabili huius irradiatione soluuntur, atque fugantur: & iam vtrumque vna, eademque veritatis luce, summa pace coruscant. Quamobrem existimo, magnam vtrique scholę iniuriam rrogari, quandiu tam egregium opus delituerit, & vniuersæ theologorum coronæ gratissimum obsequium præstiturum, si quàm citiùs excudatur, & euulgetur. Matriti in nostra Spiritus Sancti domo, die 28. Maii anni 1637.

Ambrosius Roman.
Clericorum Minorum.

Veram Ioannis Scoti Doctoris Subtilis Immaculatæ conceptionis Assertoris,
et Vindicis effigiem, Magno Philippo Hispaniarum et Indiarum Monarchæ
Catholico, Immunitatis Virginis auita pietate patrono,
F. Alfonsus Brizeño dicauit ex exemplari Romæ habito.
MRter: R. sculpsit

PRO SERVO DEI, PERVANORVM Apostolo, & Patrono, Francisco Solano, Patriarchæ pauperum eximio sectatore, votum authoris.

QVia ex dissitis Americis Peruanis plagis ad Europeos tractus missi sumus, vt nostrum quale quale obsequium canonizationi insignis serui Dei Francisci Solani impenderemus, cui tamen functioni (licet candidè nos impares fateamur) vitam tamen, & scripta nostra religiosè sacramus & subijcimus; & ex præscripto Sanctissimi Domini nostri Vrbani Papæ VIII. cautum sit, ne cui liceat, alicuius serui Dei nondum sanctorum aut Beatorum catalogo adscripti vitam & acta exarare: censui è re nostri muneris esse, epistolam, Excellentissimi Comitis de Chinchon Peruanorum Proregis ad Catolicum Hispaniarum Monarchā trāsmissā transcribere, quæ aperit pietatē Regis, & officia, in virum Apostolicum: insuper & vice coronidis adnectere alia iam edita piorum virorum de nostro Patrono præconia.

SEÑOR.

EL año de 631. escriui a V. Mageſtad vna carta ſobre la beatificacion, y canonizacion del ſieruo de Dios fr. Frāciſco Solano de la Ordē del Serafico San Franciſco, a que V. Mageſtad me reſpondio en el primer capitulo, de la de diferentes negocios de 31. de Março de 633. que lo vno y lo otro es en la conformidad que ſe ſigue.

Se-

Epist. I. Comitis de Chinchō ad Regem Catholicum

Señor para la beatificacion y canonizaciō del sieruo de Dios fr. Francisco Solano de la Ordē del serafico P. S. Francisco, embia su Religiō con la armada deste año las informaciones q̄ de su exemplar vida y milagros se hā recebido, dirigidas à la sacra Cōgregacion de los Cardenales, como lo dispone el Breue, o Rotulo q̄ para esso se trujo, y respeto de auer residido tātos años en las prouincias del Peru, y muerto en la ciudad de Lima, y la cōmociō general q̄ me assegurā huuo el dia de su entierro, aclamādole por santo, y aora se cōtinua en el lugar donde està su cuerpo sepultado cō veneracion, y frequencia de los fieles, q̄ con notable afecto acudē a valerse de su intercession con Dios N. Señor, para alcāçar remedio de sus necessidades, y la mesma ciudad le ha elegido y votado por su Patrō, me hallo obligado a representar a V. Mag. quan proprio serà de su Christiano y piadoso zelo escriuir sobre ello a su Sātidad, y al Embaxador de Roma, para q̄ en su Real nombre le suplique, q̄ con la breuedad possible mande se veā, y despachē por el consuelo que resultarà a los naturales desta tierra, q̄ con excessiua aficion lo desean. Dios guarde a V. Magestad, como sus criados y vassallos auemos menester. Lima 21. de Mayo de 1631. El Conde de Chinchon.

Regis Catholici rescriptio & pietas in seruum Dei Franciscum Solanum.

Mucho me he holgado de ver lo q̄ dezis a cerca de la santa vida, y milagros del sieruo de Dios fr. Frācisco Solano de la Orden de S. Francisco: y atendiendo a ello, y a lo q̄ diuersos ministros mios, y otras personas Eclesiasticas, y seculares de essa tierra me hā escrito en la misma cōformidad, he suplicado a su Santidad fauorezca la causa de su beatificaciō y canonizacion, sobre q̄ se està tratando aora en Roma; y para ayuda a los gastos q̄ su Religion ha de hazer en ello, le he mandado dar tres mil ducados por aora, librados en lo q̄ se trae a estos Reinos de las vacantes de las Iglesias dessas partes, y con mucho animo y deuocion se acudirà por mi parte a todo lo q̄ fuere necessario mi ayuda, y assistencia, hasta que se consiga, y concluya con obra tan santa, y deuota, y assi lo dareis a entender en essa ciudad de los Reyes, para que sus deuotos se alegren de saber el estado que esto tiene.

Y por que aora embia su Religion al P. F. Alonso Briceño uno de los sugetos de mayor importancia y letras que tiene, a solicitarla, me ha parecido hazer recuerdo a V. Magestad en lo mesmo, suplicandole sauoresca con su Santidad, y con su generosa piedad, para que assi tenga el breue, y buen fin que es justo, y la gente deste Reino y ciudad desea, por ser generalmẽte toda ella muy deuota suya. Guarde Dios a V. Magestad como sus criados y vassallos auemos menester. Lima 9. de Mayo de 1636. Conde de Chinchon.

Instat iterũ Prorex Peruanus pro canonizatione serui Dei

Epistola praecedens sic latinè redditur.

DOMINE.

Anno sexcentesimo trigesimo primo scripsi V. Maiestati quamdã epistolam super beatificatione & canonizatione serui Dei fratris Francisci Solani Ordinis Seraphici S. Francisci, cui V. Maiestas rescripsit in primo capite epistolę variorum negotiorum, expeditæ die trigesima mensis Martij anni sexcentesimi trigesimi tertij: mea autem scriptio, & V. Maiestatis rescriptio, sunt tenoris sequentis.

1. Episto. cũ remisione processus facti authoritate apostolica.

Domine, vt beatificetur & canonizetur seruus Dei frater Franciscus Solanus Ordinis Seraphici P. Francisci mittit sua Religio in clasi huius anni informationes, quæ de sua exemplari vita & miraculis receptæ sunt, ad sacrã Congregationem Cardinalium, iuxta dispositionem breuis & Rotuli ad id transmissi. Et quia seruus Dei tot annis vitam degit in Prouintijs Perũtinis & defunctus est in ciuitate Limensi; & ob generalem commotionẽ (quæ mihi explorata est) quę extitit in die funeris eius cum acclamatione sanctitatis suæ; & nunc etiam continuatur in loco sepulturæ cũ veneratione & frequẽtia fidelium, qui notabili affectu concurrunt eius patrocinium, ad indigẽtiarum medelam, implorantes & ipsa ciuitas Limensis eum elegit, & vouit Patronum; me obstrictum inuenio, vt hæc V. Maiestati proponam, subijciẽs quã proprium sit sui christiani & pij zeli, super hoc scribere suæ Sãctitati, & Oratori Romę existenti, vt suo regio nomine supplicet; quòd cũ breuitate possibili iubeat sua sanctitas, quòd videantur & expediantur, ob consolationem quæ resultabit inde indigenis huius orbis, qui vehementer id desiderãt. Deus seruet Maiestatem vestram, sicut eius famuli & vasalli indigemus. Limæ die 21. Maij anno 1631. *Comes de Chinchon.*

Fit Patronus in Peruuio, eũ' pro omniũ votis) Diuorum catalogo adscribatur

Rescriptio Regis catholici, & largitas elemosinarũ ad sũptus canonizationis.

Valdè lætatus sum videns quod scribis circa sanctam vitam & miracula serui Dei F. Francisci Solani Ordinis S Francisci, ad quod attendẽs, & quod á pluribus ministris meis, & alijs personis ecclesiasticis & sæcularibus illius orbis conformiter mihi renuntiatum est, supplicaui suæ Sanctitati, vt faueat causę huius beatificationis & canonizationis, de qua modo agitur Romę. Et in subsidium eorum sumptuum, quos Religio sua huic operi impẽdit, præcepi, vt pro nunc illi tribuantur tria millia ducalium aureorum ex vacantium Ecclesiarum illarum partium numis, qui ad hæc Regna transuehuntur, & magno animo & deuotione (pro rei exigentia) præsto existam omni conamini, quod á meo adiutorio, & patrocinio expectari queat, donec obtineatur

opus

opus tam sanctum & deuotum: quod propositum curabis vt intelligat ciuitas Regum, vt sui deuoti exultent scientes huius negotij progressum.

Alia Regni Peruani instantia pro canonizatione serui Dei & delegatio authoris huius operis.

Et quia modo mittit Franciscana Religio F. Alphonsum Brizeño, vnũ ex viris maioris momenti, & literaturæ, quos habet, vt huic operi insistat; mei muneris esse putaui, V. Maiestatem memorem reddere, iterum supplicans vt pro sua generosa pietate coram sua Sanctitate opituletur illi, ita vt res breuiter & fœliciter expediatur, sicut huius Regni & ciuitatis incolæ exoptant, qui generaliter erga seruum Dei magna deuotione afficiuntur. Deus Maiestatem vestram sospitem custodiat, sicut seruis & vassallis suis opus est. Limæ die nona Maij, anno 1636. *Comes de Chinchon.*

Funus serui Dei Francisci Solani descriptum à Pijssimo & sapientissimo viro Iacobo Aluarez de Paz Societatis Iesu teste oculato. in tom. 2. de vita spirituali lib. 5. p. 1. cap. 13. de centuplo in hac vita, & in futura pauperibus tribuendo.

Dida. Aluarez de Paz Prouintialis Societatis Iesu in prouintia Peruana.

ET quidem mense Iulio proximo huius anni millesimi sexcẽtesimi decimi, in quo ista scribimus, facta est à Domino in hac vrbe Limensi mirabilis quædam præmij paupertatis ostensio. Tertio enim iduum eiusdem mensis defunctus est in conuentu Minorum frater Franciscus Solanus sexagenarius, sacerdos & concionator in australi Hispaniæ parte, quæ Betica dicitur in Castro Montellæ natus, vir sanctitate conspicuus, & dignus Seraphici Francisci filius.

Summariũ vitæ, & actorum serui Dei Francisci Solani.

Is quadraginta annis, & eo amplius vitam religiosam professus est, in qua non segniter se gessit, sed viam spiritus mira velocitate cucurrit. Erat humillimus, magnus contemptor sui, honorum & dignitatum irrisor, supra modum patiens, mansuetus, obediens & vltra quam dici potest, castus & purus. Igne fraternæ charitatis ardebat, ægrotosque frequenter visitabat, & suauissimis verbis consolabatur.

Energia prædicationis

Zelo domus Domini & desiderio salutis animarum vrebatur, cuius cõciones secundùm sapientiam huius sæculi parum compositæ & minùs eloquentes, auditores vehementer á vitijs retrahebant, & ad bonam frugem inuitabant. Diligebat secretum, ac secum commorari, nisi gloria Dei aliud deposceret, rebus omnibus præponebat, ibique assiduis precibus & diuinorum cõtemplationi vacans, non rarò extases & raptus patiebatur.

Eximius paupertatis cultor

Hisque epulis assuetus sæpe noctes insomnes in suppedaneo summi altaris apud Dominum in Eucharistia delitescentem traducebat, & manu lyram paruulam pulsans, & ore psalmos canẽs, & corde cœlestia delibans pernotabat. Cũ autem has diuitias verissimas possideret, nõ multum si paupertatis amator esset & omnem penuriam, propter Christum, ac indigentiã diligeret; cui adeò fuit addictus vt pauperrimo habitu & tunica contentus, vix necessaria imbecillo satis & infirmo corpusculo sustineret accipere: cui etiam hostis factus, seu (vt melius dicam) fidelissimus amicus effectus, maluit ipsum affligendo & vigilijs, ieiunijs, & omni genere asperitatũ affligendo diligere quàm pusillanimiter fouendo, & molliter tractando perdere.

Apta descriptio vitæ serui Dei

Et vt finiam (quia eius gesta & miracula nonnulla quæ narrantur, mihique comperta non sunt, minimé narrare constitui) *vita ipsius non aliud extitit, quã sanctissima quædam & vtilissima actio, aut feruentissima, & cœlestibus consolationibus & illustrationibus refertissima oratio.*

Die

Funus celeberrimũ nũquam antea spectatum in Peruuio

Die igitur proximè sequẽti dormitionis eius, in quo corpus terræ mandatum fuit, talis occursus & cõcursus virorũ, ac fœminarũ, ad eius exequias celebrandas cõfluit, qualé in hoc Regno (si bene memini) ego nũquam viderã. Omnes tum maiores, tum minores non inuitati, non vocati, venerunt (quis enim ad funus pauperculi cuiusdam omnem ciuitatem vocaret?) Nisi quòd iam fama defunctionis eius percrebuerat, & multi ad eum, vt sanctum visitandum, & pedes eius osculandos, properauerant. Accurrerunt quoque cũctę Religiosæ familiæ, & ex qualibet earum non sex, aut octo (vt moris est) sed quámplurimi religiosi, credo nutu Dei, non solùm vt funebria pro dignitate fierent, sed vt tali spectaculo corda multorum (quod factũ est) ad desiderium vitæ perfectioris accenderentur.

Prorex & Archiepiscop⁹ feretrũ portarũt, venerabili sarcinæ pios humeros submittentes

Accurri & ego cum iam corpus huius viri venerabilis ad Ecclesiam efferebatur: & dum vix præ multitudine, & quodam fratre minore præeunte, eoq; commoditatem ingrediendi procurante ad funus intrarem, *fateor, spectaculi nouitate motus obstupui. Nam Dominus Ioannes Mendozius Luna, Princeps clarissimus, Marchio de Montes Claros, huiusque amplissimi Regni Prorex, & Dominus Doctor Bartholomæus Lupus à Guerrero Archiepiscopus Limensis, & totius huius Regni Peruensis Metropolita, primi feretrum pauperculi deferebãt;* deinde post illos religionũ prælati, & alij viri literis & authoritate celebres quibus me licet indignũ adiũxi. Statimque mihi interiùs se obtulit illud Dauidis. *Nimis honorati sunt amici tui Deus*, & item illud: *Sic honorabitur, quemcunque voluerit rex honorare.*

Ps. 138, 17. Esther 6 9

Qualis extiterit habitudo corporis pridie exanimis?

Tandem non sine magna hominum vtriusque sexus pressura ad Ecclesiam pervenimus, feretrum deposuimus, & potuimus animę puræ habitaculum sacco coopertum aspicere. Manus, & pedes venerabilis illius corporis devotè osculatus sum, quasque partes non inveni rigidas, sed molles atque tractabiles, non frigidas, sed moderatè calidas, vt non tam cadaver, quod pridie anima deserverat, quàm hominem quiescentem, & trãquillè dormiẽtem, viderer attingere.

Quale fidelium circũstantiũ funus de sanctitate Solani iudiciũ?

Multi corpus circundabamus, non tristes, sed læti, non animam eius Domino commendantes, de qua spiritus in vnoquoque dicebat, quia requieuerat in sinu Domini à laboribus suis, sed Deum ipsum in sanctis suis mirabilem laudibus efferentes. Nullus ibi teter odor, nullus cadaveris horror, nullum corruptionis signum sentiebatur, sed mentis serenitas, cordis suauitas & quasi ex societate eius mira tranquillitas.

Eximia pietas Proregis erga seruum Dei

Clarissimus Prorex dum Officia diuina celebrari cœperunt, *puluinum solij sui ex serico aureoque contextum defuncti capiti supponi iussit, & puluinar sacceum, cui caput incumbebat, loco aurei, & serici in solio præcepit apponi, & sic toto tempore diuinorum officiorum mansit.* Iudicauit ille (vt credo; & vt verum est) se sacco illo multo magis, quàm auro, & serico regiam potestatem ostentasse, qui dum serico incubuit, Prorex mortalis principis; dum verò saccum honorauit, princeps piissimus & Christianissimus, & Christi seruus ac seruorum eius venerator apparuit: tandem officio funebri cõcione ex tempore habita, & missarum solemniis peractis ad sepeliendũ corpus cõvenimus; & vix illud ad locũ sepulturæ destinatũ (quód tamen prope erat subtus gradus summi altaris) deferre voluimus, turbis nos impedientibus, & prementibus, & huc illuc que iactantibus, vt pedes defuncti oscularentur, vt rosariis & linteis tangerent, & vt particulam aliquam sacci eius, quo humabatur abscinderent. At Proregis satellitio adiuti vicimus, & paulo post meridiem illius diei Beato Bonauenturę sacro venerabile corpus

serui

serui Dei, arca lignea inclusum terræ mandatum est.

Eadem autem nocte iussu Proregis effossum fuit, vt pictor quidam diligens ad eius similitudinem effigiem exprimeret, ex cuius ore accepi, defunctum dormienti similem, & quasi suaui odore perfusum fuisse repertũ. Anima eius (vt piè credimus) apud Dominum magna gloria perfruitur, corpus apud suos cum honore seruatur, & bonam ac laudabilem memoriam eius (vt speramus) nunquam vorax tempus exedet.

Effosio corporis, vt exprimeretur illius effigies, & qualiter repertũ fuerit.

Quis in hac historia tam recenti, & ante oculos nostra gesta, cumulatã paupertatis mercedem non videat? Quis ineffabilia præmia cõtemptus sæculi, & vitæ perfectę nõ animaduertat? Nã si ex his, quæ Deo inspirãte, & hanc nobilissimam ciuitatem mouẽte, facta sunt, prẽmiũ huius pauperculi licet colligere: possidet ille thesaurũ in cœlo, quẽ proceres huius sæculi magnos terrę thesauros possidentes ita suspiciunt. Iudex est ipse ex his, qui cũ Christo iudicaturi sunt mundum, quem in extremo die iudices, & potẽtes mundi gratum habere procurant. Centuplum datum est illi in patria cœlesti, cuius saccum despicabilem tam frequens populus nõ ab alio (vt creditur) quàm â Deo motus, ita veneratur, & colit. Centuplum quoque vobis videntibus in hoc mundo recepit, qui quod Reges & Imperatores vix obtinent, vt Principum, & Episcoporum humeris ad sepulchrum deferantur, solo Deo corda prædicatorum & clarissimorum virorum tangente, & nulla humana persuasione interueniente, consequutus est.

Summariũ præconiorũ serui Dei

Ex Luca Vuadingo, accuratissimo Franciscani Ordinis Chronographo, in tomo 4. annalium ad annum 1397. num. margin. 12. in descriptione Cœnobij Sancti Francisci de Monte.

NOua itaque ędes viginti incolarum capax, & eremitoria aliquot mũdanis curis expellendis, diuinisque mysterijs contẽplandis aptissima, piorum virorum expensis extructa, in hunc vsque diem excultissimos, producunt Anachoretas. Inter hos fulserunt Bartholomæus Guadalupensis, *Frãciscus Solanus Peruani Imperij Apostolus*, Michael Triguillus, Marcus â S. Magdalena, Ioanes à S. Ludouico, Ioannes de Sãctorcasio, Ioannes de Carcamo, Petrus de Azpitia, tantę in his eremitorijs abstinentiæ & virtutis, vt per integros menses ad victum solum panem aquam, & poma aliquot adhiberent, imô neque hęc aliquando degustarent, sed intacta aliquando in cœnobium reportarent post longas orationes, diuinas extases, & crebras corporis macerationes. Incredibile est quanto ferantur affectu populi oppidorum, vicorumque in circuitu positorum erga huius loci incolas, tum propter ipsorum religiosissimam vitam, tum propter sanctorum hominum sub Maurico iugo illic habitantium vestigia.

Franc. Solanus Peruani Imperij Apostolus

APPARATVS HISTORICVS SAPIENS APOLOGIAM, DE Vita, & doctrina Ioannis Scoti Doctoris subtilis, Conceptionis Immaculatæ propugnatoris præcipui.

Carmel. Excalceati.

Ioa de Sant. Thoma

Marc. Olysipon.

Pet. Rodul.

FLores hos vitæ Scoti ex viridariis accurata manu primariorum authorum consitis pio lectori decerpimus, vt præloquium quoddam ad Scoti doctrinam elucidandam. Ad quod obeundum pietatis officium in scholæ Magistrũ, excitarunt inuitantque iugiter frequentissima laudum præconia, quibus in scholasticorum commentariorum præfationibus Angelicus Doctor S. Thomas ab assèclis neotericis cõdigné prouehitur, & exaltatur.

HugoCaue. Hugo Magnesius.

Paul. Berti Greg. Ruiz. Mat. Ferch. Der. Tadæi. Ant. Albergatus.

Aubertus Mireus in chronicis rerũ Belgicar. ad annum 1612

Nostri verò in re literaria Ducis vitam diuiti calamo & subtili stylo exararunt, Marcus Olysiponensis Portuensis in Lusitania Espiscopus in 2. p. *Chronicorum Ordinis Frãciscani*, Petrus Rodulphius Senogalliẽsis Episcop. in *historia Seraphica li. 3.* Hugo Gauellus Armachanus Archiep. *in apolog. cõtra Abrahamum Bzouium.* Hugo Magnesius Episcopus Dunensis. *in apoleg. pro Doctore subtili.* Paulinus Berti Augustinianus *in vita præfixo operibus Scoti.* Gregorius Ruizius, *in præfatione in quartum sentent.* Dermitius Thadæi, *in Nitela Franciscanæ Religionis.* Et vberiùs Mattheus Ferchius Prouintię Sanct. Bonauenturæ Conuentualium Minister Prouintialis, disertus vir, & magni iudicij historicus, qui adstitit translationi reliquiarum Scoti coram Antonio Albergato, tunc Episcopo Vigiliarum, & Nuntio Apostolico, cum potestate legati de latere pertractum Renanum. (postea sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali) factæ anno 1619. die

Otho Gereonus. Cosmas Morelius.

15. Ianuarij; cui etiam translationi interfuerunt Otho Gereonus Episcopus Cyrenensis, & suffraganeus Coloniensis: & Fr Cosmas Morelius Hispanus Ordinis Prædicatorum Coloniæ Inquisitor. Cuius historici vestigiis ex fide acta Scoti tradentis, & ab aduersariorum inuidis latratibus, aut vellicationibus, Scoti pietatem vindicantis, præcipuè insisto: etiam sequẽs eximium rerum nostrarum vindicem Lucam Vuadingum probatissimum, & celebrem Chronologum *in 3. to Annalium ad annum 1304. & 1308.*

Luc. Vuadingus.

§. 1. De ortu, & educatione Doctoris Subtilis.

Actius Sincerus.

1 Pro Homero septem Vrbes Gratiæ decertasse perhibẽtur, prout bellé cecinit Actius Sincerus Sanazarius. *lib. 2. Epigramm.*

Smirna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios, Argos, Athenæ.
Cedite iam: cælum patria Mæonidæ est.

Pro Scoti patria decernant Angli, Scoti, Hiberni.

Sed gloriosiùs pro summo nostro Theologo tria Regna præliantur: Angliæ, Scotię, & Hiberniæ. Nec mihi curæ est, lites has dirimere, aut pia dissidia consopire: immortalis enim pro Scoto sibi asciscendo trium Regnorum disertatio, immortalis est Scoti gloria. Nec enim in contentiosis iudicem agere volumus, vel trium Regnorum alumnos haud segniter pro Scoto dimicantes ad subsellia vocare. dum concinniùs de Scoto pronuntiamus: *cedite iam: cælum patria Scoti est.* Quod aditis pro Immaculata Virgine ignitis agonibus, felicissimisque pro fide contra Begardos hęreticos excursionibus, miles rapuit violentus.

Mat. Ferchi. Patria Scoti Scotia.

2 Licebit tamen solertissimum Ferchij de hac re iudicium, grauium etiam virorum authoritate suffultum, transcribere. *Ex lib. 3. apologiæ in Iouium n. mar. 14.*

Præcellẽtia ingenia persequitur inuidia, & post habet auaritia.

Ea est illustrium virorum conditio, vt nec vnam quidem patriam viui, qua eos amplexetur, inueniant, multas mortui; eo quòd viuos inuidia persequatur, auaritia deserat; mortuos ista cupiat ob gloriam, illa cum morientibus intereat. Ego Scotum Scotiæ negare non ausim, cuius rei potentissimum testimonium perhibet Antonius Andreas Scoti discipulus, & auditor in calce commentariorum nomine Scoti editorum in 12. Metaph. quo loci apertè testatur, Ioannem Dũsiũ esse natione Scotum.

Ant. Andr. Mauritius Archiep.

Mauritius de Portu Hibernicus Archiepiscopus Tuamensis. *in prologo expositionis super vniuersalia Scoti. Nomen* (inquit) *authoris spirituali regeneratione est Ioannes, cuius numen, & omen, non deseruit.* (Vbi alludere videtur, vel ad aquilinum dilecti Discipuli obtutum; vel ad singularem Virginis gratiam in Pręcursorem Baptistam, ad vocem salutatoriam Mariæ exultantem, & exilientem.) *Dicitur verò Duns cognomento, vel potius à loco generationis sic dictus. Patria Scotus, sed vt reor, de maiori. Artium Oxonij, & Theologiæ Parisius, dignitate Doctor, Ordinis Seraphici Minorum Religione; cuius laudes addidisse, aliquid decerpisse est; superuacuis enim laborat impēdijs, qui Solem facibus nititur iuuare.*

Dermitius Thadæi.

3 Sed nec doctus vir Dermitius Thadæi Hibernus, quantumuis patriæ gloria accensus, adeò Scotum sibi vendicare molitur, vt oppositum non conniueat; ita habens *in Nitela Franciscanæ Religionis contra Bzo-*

Illum sibi asserunt Hiberni, sed conniuent oppositum.

biam, ad Annum 1294. folio 48. De Scoti patria iam disceptauit post nostrates Cauellus, & quidem fusiùs, ex traditione, ex authoritate, & circunstantijs eum Hiberniæ nostræ asseruit. Tantum patriæ meæ decus haud quaquam inuideo; sed nec alijs tamen prohibeo, vt quid à re melius videbitur, quisque siue pro veritatis, siue etiam pro suæ gentis studio, in medium adferre conetur.

Dermitius Thadæi.

Scotis autem fauet, (quod & hisce versibus eleganter complexus est) Ioannes Dempsterus iuris consultus, humanioris literaturæ apud Bononienses professor Primarius.

Ioan. Dempsterus

Scotia habet cunas, famam orbis, funera Rhenus
Cœlum animam, hinc magni spirat imago viri.

Accedit etiam Iacobus Breullius Benedictinus. *Antiqitatum Parisiensium libr. 2. carta 704. Quidam cognomento à patria sua sumpto, Scotus vocatus, & Doctor subtilis, cuius memoria nunquam est peritura, præsertim inter Scholasticæ sapientiæ professores, ob eruditionem, quam scriptis suis inseruit, hæreticorum impietati retundendæ opportunam.*

Iacob. Breullius

Suffragatur etiam Scotis Ioannes Lessæus, *in libro de rebus gestis Scotorum*, vbi describens prouinciam Marchię in Scotia, subdit. *Habet Marchia oppidum munitissimum, cui nomen Beruico, olim Ordoluciæ nomen erat, quod sæpè in nostra, sæpè vicissim in Anglorum (qui illud iam tenent) ditione esse solet, vicos potissimum habet Dunseum, ex quo Doctor ille celeberrimus cognomine subtilis oriundus erat.*

Ioannes Lessæus.

Item & Gerardus Mercator *in suo Atlante in prima tabula de Scotia*, vbi ex Doctoris Subtilis alto acumine aciem Scotorum colligit, & commẽdat viuacitatem, inquiens. *Ingenia Scotorum viuida sunt, excitata, ignea, sapientiæ capessendæ maximè idonea. Nihil est quod non superare potuisset ingenium Ioannis Duns Scoti, si tempora modo cultum animi elegantiorem ei non inuidissent. Nunc in scholastico illo (curioso nescio an vtili?) de rebus sacris disputandi genere, nihil eo acutius, nil accuratius, nil absolutius.* Sed iure spreuit Scotus phalerata verborum lenocinia in pressa sacræ disciplinæ tractatione, vt ostendimus in §. 5. Hęc de cunis Scoti.

Gerardus Mercator

4 Quo autem anno à Seruatoris ortu venerit Scotus in communis vitæ auram, vel in Franciscani ordinis gremium, perspicuum & exploratum non est. Apparet veró probabilius, anno salutis millesimo biscentisimo septuagesimo quinto, tantum sidus orbi affulsisse: quia si triginta quatuor vixit annos, vt ex hisce versibus tumulo appensis patescit.

Quo anno natus Scotus

Tempora post Christi, propria dulcedine lethum
Venit atrox raptim, carcere composito.

Et é viuis excessit anno millesimo tercentesimo octauo; consequens est vt sub anno millesimo biscentesimo septuagesimo quinto, luce mortali donatus adstruatur. Quòd autem Scotus in teneris annis obierit, patet ex antiquo epitaphio in Bibliotheca Coloniensi Franciscana ad dexteram ingredientis inter literas G, & H. in tertio pluteo á Ferchio inuento, & transscripto *in vita Scoti cap. 8. n. mar. 28.*

Scotus obiit ante expletos annos triginta quatuor

Clauditur hic riuus, fons Ecclesiæ, via, viuus
Doctor iustitiæ, studij flos, arca sophiæ.
In teneris annis fuit

§. 2. An acumen Scoti fuerit natiuum, an ope Deiparæ immissum?

De vocatione Scoti ad ordinem Minorum

1 DE Scoti autem pueritia, & qualiter se se nostro ordini addixerit, hæc tradit Ferchius *cap. 2. vita Scoti*, ex Historia Ecclesiastica Gilberti Bruni. Quòd Scoto rei rusticæ incumbenti, & licet opulenti hominis filio, custodiendis tamen gregibus prę-posito (de more patriæ, ne iuuentus pessum abeat, otio lasciuiens & æstuãs) occurrerunt duo Franciscani Fratres victum cœnobio, vt moris erat, quæritantes. Qui á patre Scoti pio hospitio excepti, puerumque de mysterijs fidei erudire aggressi, Dominicam illi orationem instillarunt, quem nullam ex Christianis precationibus callere inuenerant, qui rerum omnium inscius orationem vel semel auditam illico repetijt. Quod fratres illi admirã tes, & ad tantæ indolis, aut viuacitatem, aut prodigium stupentes; annuente patre, licet abnuente matre, & reclamante, Scotum in Dunfrisij opidum adduxere; vbi attonsum Seraphico P. N. Francisco consecrarunt, quo & in loco professionem emissam ferunt. est Dunfrisium in Prouintia Scotiæ, vt obseruat Ferchius ex Ioanne Lesleo *carta 8.*

Ferchius Gil. Brunus

Ferchius Lesleus.

Et certè talis acuminis esse debuit, qui à Deo parabatur, vt omnem in teneris annis bonarum artium encyclopędiam imbiberet, toti orbi pro miraculo doctrinæ habitus; nec videbor debitas præconiorum metas transilijsse, postquam breui compendio recensuerim eas, quas nactus est, cuncti scibilis disciplinas, quasque feliciter, & exactè calluit, vt infra perstringam.

Mirabile acumẽ Scoti

2 Huic autem natiuo acumini Scoti accessisse Deiparæ apparitionem, & ex cœlesti visione tutelam, vt frigentem, & torpentem Scotum ad primum seueriorum disciplinarum haustum (qui insipidus sanè est) tanquam prælectum Mariæ Athletam, excitaret, & ad literarios agones pręacueret: refert Vuadingus ex Cauello, & traditione communi illarum prouintiarum.

Apparet Deipara Scoto ex traditione cõmuni. Cauellus Vuadingus.

Aliter Virginis apparitionem referunt Hugo Cauellus, & Lucas Vuadingus, qui Scotum adeò hebetem, & á natura stupidum tradunt; vt feré animum, & sapientiam desponderet. Quare dum ardenter Deiparæ opem implorat, vt corrigat naturæ vitium, & natiuam ad res literarias impotentiam emendet; apparuit Beata Virgo postulatis annuens, pręscripta tamen lege, vt tali munere donatus, Virginis causam agat, vbi se occasio obtulerit: quod gnauiter, & fidelissimé præstitit, vt ex dicendis constabit.

Alia eiusdẽ apparitionis traditio

Tam anceps extat de acie mentis Scoticæ iudicium, vt aliqui eam natiuam renuntient; alij ope Deiparæ immissam; id tamen extra omnem dubitationis aleam positum existit, quòd Scotus mentem adeptus sit plané ad literas factam. De qua Ioannes Pitseus Decanus Liuerdunensis in Lotharingia. *De rebus Anglicis pagina 391.* eam adhibuit censionem. *Quòd Scotus fuerit ingenio admiraculum subtili atque acuto, vt non tam hominem acie mentis stupendum, quàm inter Philosophos quemdam dixeris Deum.*

Dubium, an Scoti subtilitas natiua, an à Virgine impetrata?

Ioa. Pitseus

Illud

Ferchius.

3 Illud tamen mirabile, quod Ferchius scribit *capit. 5. vitæ Scoti. sub numer. marginal.* 12. quem proprijs verbis transcribo, vt maiorem asserti fidem faciam.

Ne extolleretur gratijs à Virgine impetratis, grauè tribulatione experitur Scotus

Hinc apparet Dunsio integerrimam vitam, modestissimos mores, summam fidem, continentiam, pietatem, sapientiam, innocentiam à Diua Virgine impetratas. Ne magnitudo reuelationum Doctorem gentium extolleret, Angelum Sathanæ colaphizantem perpessus est; ne magnitudo gratiarum à Christipara cōcessarum Doctorem subtilem inflaret, ferum hominem captiuitatis tribulatione mancipantem tolerare compulsus est. Aurum probat fornax; homines iustos tentatio.

Eduardus Angliæ Rex affligit Scotum.

Eduardus Primus Angliæ Rex à longis tibiis cognominatus Longs Kanks Scotiam atrociter inuasit, nulla monumenta priscæ maiestatis reliquit, quin vel raperet, vel demoliretur: Nobilium atque doctorum virorum quoscunque potuit, aut crudeli ferro obtruncauit, aut horrore catenarum oppressit. Inter hos, duodecim religiosos abduxit; & ne funestissimæ stragis, & accerbissimæ captiuitatis expers esset, Ioannes Duns Scotus, seruitutem miserabilem sustinuit.

Ferchius Iacob. Ballãtynus Thom. Dẽpster

Hactenus Ferchius facti huius Historicos recensens Iacobum Ballantynum Doctorem Sorbonicum. *In supplemento Histor.* & Thomam Dempster in libro inscripto. *Asserti Scotia ciues sui.* Vbi illud vel seriò obseruatum volo; qualiter inter graues Historicos perspicuum sit, Scotum tanquam dilectum Virginis alumnum ab ea ingenium ad capessendas literas, & eximiam morum probitatem non absque miraculo accepisse.

Mira Dei prouidentia sufficit Scotũ vice San. Bonauẽad superos vocati

4 Vt vt tamen id sit, vel illud diuinæ prouidentię specimen circa pusillum Minorum gregem liceat suspicere: quòd extincto nobis, & ad superos vocato, ignito illo sapientię iubare Bonauentura Doctore Seraphico, in Concilio Generali Lugdunensi, Ecclesiæ claues, & clauum tenente Gregorio Decimo alterum nobis doctrinæ columen suffecerit, vt vno lumine occidente, alterum exoriretur.

§. 3. *Mores & virtutum officia Ioannis Scoti in Monachatu.*

Arg: sanctitatis Scoti ex aureo æuo Religionis, quo floruit.

1 PRiùs acta morum, deinde prosequar irradiantis sapientiæ fulgorem. In primisque illud sanctitatis Scoti fundamentum substernimus, quód Seraphicæ Religionis cucullum induerit aureo illo æuo, quo Minorum Ordinem antea labescentem, aliquantulumque deflectentem sanctis sanctionibus muniuerat Seraphicus Pater Bonauentura nostri instituti vindex, & Generalis Minister. Eo inquam sæculo, quo in Anglia, Gallia, & Germania, efflorescebat Religio; quo plurimi sanctitate, & literis spectatissimi alumni collucebant orbi: inter quos facilis conspectui esset, nec delitescere posset, si Scotum aliquis fædaret indisciplinati animi næuus. Qui omnino latuit occulatum illũ Frãciscani ordinis Antistitem, ac venerabilis memoriæ Pręsulem Gonsaluum, vel Gundisaluum, natione Hispanum; dũ præmissa seria indagine candoris,

& puritatis Scoti, ad eum pro Magisterij laurea in Parisiensi Academia licentiandum, hoc testimonium nobis propinat nitidum pietatis Scoti specimen: apud Petrum Rodulphium Episcopum Senogalliensem. *lib. 3. Historia Seraphica.*

Petrus Rodulphius.

Testimonium venerabilis viri Gundisalui Generalis Ordinis Minorum

2 *Cùm secundùm statuta ordinis, & vestri conuentus* (Parisinum intellige) *Baccalaureus huiusmodi præsentandus ad præsens, debeat esse de aliqua prouintia aliarum à prouintia Franciæ; dilectum in Christo Patrem Ioannem Scotum, de cuius vita laudabili, scientia excellenti, ingenioque subtilissimo, alijsque insignibus conditionibus, partim experientia longa, partim fama, quæ vbiq; diuulgata est informatus sum ad plenum; dilectioni vestræ assigno post dictum Patrem Aegidium principaliter, & ordinariè præsentandum, &c. Datum Aesculi Marchiæ Anconitanæ 14. Kalendas Decembris anno millesimo tercentesimo quarto.* Qui annus fuit quartus ante obitum Scoti.

Gūdisaluus vir sanctus.

3 En pronuntiatum omnem exuperans exceptionem; tum quia à supremo Religionis capite, præuia morum Scoti censione præstitum, perstante etiam publico famæ clangore, & longæ conuersationis conuictu, & intuitu: tum quia á Venerabili, & sanctæ memoriæ Præsule traditum. Talis enim sanctitatis extitit Gundisaluus, vt apud nostrates inter primi aurei æui digniores totius Ordinis Generales Ministros suspiciatur, Sancto Bonauenturæ, & Beato Ioanni de Parma, in zelo paupertatis, aut suppar, aut proximus. De quo vel illud supernum extat oraculum apud Aluarum Pelagium Siluensem Episcopum (vel vt alijs placet, sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinalem) coęuum scriptorem, *in insigni opere de planctu Ecclesiæ. lib. 2. cap. 68.*

Alu. Pelag.

Gundisalui Generalis Ministri pręconia

4 *Sanctæ memoriæ Gundisaluus Hispanus de Prouintia Galitiæ, nobilis genere, sed nobilior vita & moribus, & euangelica paupertate; verè frater Minor, & zelator ardentissimus regulæ, & dominæ paupertatis, & dominicæ humilitatis. Magister in Theologia realissimus verbo, & opere, de maioribus mundi literatis in triuio, & quadriuio; qui parum post mortem suam Parisijs in visione quibusdam fratribus nostris apparuit gloriosus in throno residens cum corona aurea, & sceptro: qui dixit tunc, quòd sedes throni sibi assignata erat in cœlo, quia purissimè in ordine iustitiam obseruauerit.* Vbi pro Gundisaluo assertore Scoti, pende, perlege illa verba: *Quia purissimè in ordine iustitiam obseruauerit.*

Apparitio gloriosa Gūdisalui

Iustū assertorē à cęlo laureatum prouidit Deus Scoto

Talem ergo iudicem â cœlo, ob iustitiæ zelum, laureatum Scoto prouidit Deus, vt ea examinis integritate probatus, & authoratus, assereret se, eleuatis cauillis, & criminationibus aduersantium. Nam vt scitè Theodoricus Rex Casiodoro (libr. 1. variarum. 3.) *Si æquabilis credendus est, quem iustus elegerit, si temperantia præditus, quem moderatus asciuit; omnium profectò capax potest esse meritorum, qui iudicem cunctarum meruit habere virtutum. Quid enim maius quæritur, quam hic inuenisse laudum testimonia, vbi gratificatio non potest esse suspecta?*

Casiodorus.

§. 4. Puritas fidei Scoti, & eius deuotissimum Canoni Ecclesiæ iudicium.

Scotus iuxta pius & doctus

1 HIs quasi in genere de sanctitate Scoti prælibatis; restat de speciali corona virtutum vel breuiter disserere. Nec mihi succenseat vllus, quòd hisce immorer virtutum Scoti studijs, quia vt scité Ferchius in hanc rem *lib. 1. apologiæ num. 3.* in munimine capitis, totius corporis præsidium subsistit, & in Gymnasiarchę gloria totius gymnasij decus. Indecorum enim esset ac turpe, Scotistarum cœtum se eius Antesignani asseclas profiteri, qui minus vitæ sanctitate, quã doctrina pelluceret; præcipuè cum intra Franciscani Ordinis septa, obuios habeat Alensem, & Bonauenturam, sanctitate, & doctrina clarissimos, quorum disciplinis, & virtutum exemplis, imbui posset, & ad pietatem erudiri.

Puritas fidei Scoti.

A puritate ergo fidei, quæ totius existit spiritualis structuræ substantia, & fundamentum, pietatem Scoti auspicantes; in fide Catholica & Apostolica Romana adeò firmas egit radices, vt cunctos neruos contenderit in fidei roborandis & elucidandis mysterijs. Nec mihi suppetit vt eximij doni huius candorem politiori penicillo figurem, nisi eiusdem Doctoris verbis, quę veré catholicum redolent, & spirant ardorem. Ita enim habet *in 4. sent. dist. 5. q. 1. §. Ad aliud de Cypriano. sub num. marg. 6.* editionis Cauelli, qua vt defoecatiori vtimur.

Scotus

Quænam esse debeat fidelis mentis & animi apparatio ad recipiẽdos articulos fidei?

2 *Alia sunt, quæ nec necessariò sunt explicitè credenda, nec ab istis, nec ab illis; quia non adhuc illorum veritas est declarata, & determinata per Ecclesiam: cuiusmodi sunt multæ conclusiones necessariò inclusæ in articulis creditis, sed antequam sunt per Ecclesiam declaratæ, & explicatæ, non oportet, quemcunque eas credere: oportet tamen circa eas sobriè opinari, vt scilicet homo sit paratus eas tenere pro tẽpore, pro quo veritas fuerit delarata.*

Tẽpore S. Cypriani non erat declaratũ an baptismus conferri queat ab infidelis?

Hoc modo dico; quòd baptismum esse sacramentum nouæ legis necessarium ad salutem, statim erat de veritate fidei Christianæ, quia expressè habitum est in euangelijs; sed quòd ab hæretico poterat conferri, non sic statim expressum fuit; imò nec tempore Cypriani declaratum, propter quod circa illam veritatem baptismi declarandam, multum laborauit Augustinus in libris suis; vt de vnico baptismate, & cõtra Donatistas.

Excusatio S. Cypriani

Vnde, si Cyprianus ita sensit, scilicet apud hæreticos non esse baptismum; quòd tamẽ promptus esset sentire animo circa hoc, quod Ecclesia determinauit; in nullo errauit, nisi forte venialiter peccando, quia nimis asseruit illud, ad quod nec authoritatẽ, nec rationem cogentem habuit. Et hoc modo forte innuit Augustinus, eũ peccasse venialiter, dum subdit in authoritate præallegata: dum eos (inquit) detestaretur, si quid purgandum erat, passionis falce tolleretur.

deuotissimũ iudiciũ Scoti ad obediẽdũ canoni Ecclesiæ.

3 Quid animo Scoti demissius? quid ad parendum Ecclesię iudicio paratius & deuotius á christiano pectore expectari potuit? Quod & re ipsa præstitit, dum acrem se exhibens, sicut & primariũ, Mariani candoris pugilẽ pro quo vsque ad mortem feliciter agonizauit; ea tamen iudicij sobrietate suum assertũ attemperauit, vt se se Ecclesiæ staturo pijssimé commiserit, quasi natiui acuminis toto conamine in matris Dei propugnatione decurrẽtis æstũ ac impetũ frænãs. Vt liquet *ex 3. sen. dist. 3. q. 1. sub §. ad quæstionem dico. vbi sub n. mar. 10.* subdit. *Quod autẽ horum triũ, quæ ostensa sunt esse possibilia, factũ sit, Deus nouit; si authoritati Ecclesiæ, vel authoritati scripturæ, nõ repugnet, videtur probabile, quod excellentius est attribuere Mariæ.*

Sobrietas, & modestia Scoti circa assertionem Immaculatæ Cõceptionis

Annecto ista pro Canone Scoti ad veritates fidei elucidandas *ex 1. sent.*

Canon Scoti pro elucidatione articulorum fidei

dist. 26. quæst. vnica §. ad secundum forsan sub num. marg. 30. Articulum fidei restringere ad intellectum specialem, qui tamen traditus est in generali, quasi non possit intellectus generalis esse verus, nisi specialis sit verus; hoc videtur articulum reducere ad incertitudinem: videtur enim incertum, quod non potest sine incerto teneri. Saltem maior reuerentia videtur fieri articulo in vniuersali tradito, si dicatur intellectum eius vniuersalem posse esse verum, quocunque speciali posito vel negato, quod non est traditum, vt tenendum: quàm quòd non possit esse verus, nisi aliquod determinatum speciale sit verum.

Scotus

Instantiæ ad firmandam regulam præcedentem

Exemplum huius in alijs articulis. Creator cœli & terræ, non oportet hoc arctare ad hoc, quòd nisi omnipotentia in Deo aliquomodo distinguatur à voluntate, non potuit creare; & ita de parte opposita. Similiter, Verbum factum est homo, non oportet arctare ad multa specialia; nec ad aliquod illorum, cũ quorũ quolibet, & etiã opposito, potest stare hoc verum.

Instat ex hypothesi

Aptius exemplum videtur, si Iudæis erat traditum, vt crederent, Deum esse vnũ, & de Trinitate nihil explicitè; non solùm minor reuerentia, sed irreuerentia, & falsitas esset asserere, hunc articulum non posse esse verum, nisi esset vnus personaliter sicut est essentialiter; & tamen hoc videretur tunc esse magis consonum verbis articuli eis traditi, quàm oppositum.

Vrget rationem efficaciter & piè

Sicut igitur illi tunc neutram partem debuerunt asserere, esse necessariò tenendã, sed vtraque posita, necessariò tenendum esse illud, quod in generali fuit eis traditũ, ita videtur, quod circa articulos nobis in vniuersali traditos, non debeamus asserere sine declaratione Ecclesiæ necessariò hoc speciale, vel illud, esse tenendum, cum quorum vtroque possunt articuli stare, vt traditi sunt. Non enim Deus qui scit in speciali istam veritatem, sine causa tantùm secundùm intellectum vniuersalem tenendam de fide tradidit; & nec ad hunc modum specialem, nec ad illum tanquam ex fide tenendum arctauit.

Ex Scoti canone consectariũ scholasticum; pro cõstitutione diuinarũ personarũ per formalitates relatiuas.

4 Ex quo Scoti canone de absoluté recipiendis fidei articulis absque vlla arctatione, in quam aliquis irrepat minoris certitudinis næuus, vel erumpat inde nutandi occasio; pié satis & scité deprompsit veré Catholicus Doctor, quòd licet sit de fide, quòd tria supposita diuina sint adinuicé relata; non tamen est de fide, quòd supposita constituantur in esse hypostatico per ipsamnet formalitatem vel conceptibilitatem mutuæ referentiæ, aut respicientiæ. Cùm absolutè & absque vlla restrictione sartus tectus esse debeat fidei articulus, quòd personæ diuinæ sint relatæ: Vel concesso, quòd formalitas relationis sit ipsamet conceptibilitas hypostasis: vel permisso, quòd hypostasis, quà talis, non sit ipsamet cõceptibilitas relationis, sed illi identicé adiuncta. Cũ autem eo zeli æstu flagret Scotus pro tutandis illibatæ fidei pronuntiatis; facessant Nugatores, qui cum Iouio, & Bzovio, blaterant, Scotum, omnia in dubium vocasse, perplexionibus & tricis homines, & disciplinas ipsas, alióqui peruias, implicasse: quos eruditissimé perstringunt & reuincunt Ferchius, Dermitius, & Vuadingus, *locis citatis*.

Pia oratio Scoti pro accepto dono fidei.

5 Sed accipe pijssimam ad Deum pro fidei certitudine perorationem Scoti *ex 4. sent. dist. 43. q. 2. in responsione ad quartum sub num. marg. 13. Ex his apparet quantæ sint gratiæ referendæ misericordiæ creatoris, qui nos per fidem certissimos reddidit in his, quæ pertinent ad finem nostrum, & ad perpetuitatem sempiternam, ad quæ ingeniosissimi, & eruditissimi quasi nihil poterant attingere; iuxta illud, quod adductum est de Augustino 13. de Trin. cap. 9. in principio.* Quòd vix pauci magno præditi ingenio, vacantes otio &c. ad indagandam solius animæ immortalitatem potuerunt peruenire. *Sed si fides adsit, quæ est in eis, quibus dedit Iesus, filios Dei fieri, nulla quæstio est; quia ipse suos credẽtes in hoc certissimos reddit.*

Pende fidei fortitudinem, perpende Doctorem inter scholasticæ concertationis tepiditates anagogicis ignibus ardentem; quod celebres authores obseruarunt tanquam quid in Scoto præcipuũ; vt infra narrabimus

§. 5 Recensio agonum, quos adiuit Scotus contra hæreticos.

1 PVritas fidei Scoti scaturigo fuit earum excursionum, quibus hæreticos adorsus, similes, vel vulpes, vel noctuas, in vmbra mortis delitescentes, & veritatis inimicas, absterruit, & eliminauit; vt ostendit antiquum illud epigramma, quod ab initio obdormitionis suæ superstes, modo in bibliotheca Coloniensi asseruatur, ne furto ab inuidis auferretur, celebre illud antiquitatis, & gloriæ Scoti monumentum.

Decertatio Scoti contra hæreticos

Elogium appensum funeri Scoti

Feruebat studio, nulli virtute secundus,
Quod didicit totum, mox alios docuit.
Concepta est Virgo primi sine labe parentis
Hic tulit; hic hæresi prælia dira dedit.
Inde genus meriti tantum sibi Papa refundens,
Doctor subtilis dicitur, inde dedit.

Defenditur facti fides in elogio Scoti

Nemó disertus & prudens, si ingenué & candidè sentiat, cui soli satisfactum volumus, præmissi epigrammatis statim post Scoti dormitionem tumulo appensi authoritatem eleuare conabitur, imò nec contra illam mussitare, aut strepere audebit, si cordatus existat. Siquidem publicum illud functionum Scoti pro Ecclesia initarum elogium, si ab immodicé Scotum diligentibus confictum, aut absque verecundia, & cum veritatis iniuria toleratum, obtendissent aduersarij; cùm tot per fermé quatuor sæcula extiterint gloriæ, & acuminis Scoti æmulatores, tot nugas de obitu, mugitu intra sepulchrum, & collisione capitis effutientes (quibus, & plaudentes suffragantur hæretici, & Exleges sectarij) mucronibus Scoticæ subtilitatis sauciati, vt statim ostendam) euidens est, quod illis é re foret, mendacia illa reserare, & excutere, ne longo temporis decursu conualescerent: quod cùm nunquam ab illis pertentatum fuerit, demonstrat irrefragabilem illius elogij veritatem.

Corrigitur ex Ferchio infidelis transcriptio elogij

2 Vbi antequam illius elucidationem moliar; adnotare oportet ex Ferchio in *vita Scoti cap. 7. numer. margin.* 28. non haberi in originali epigrammate: *Hoc tulit, hoc dicto prælia dura dedit*: vt tradit Petrus Rodulphius Episcopus Senogalliensis *in Historia Seraphica*, & ab eo Henricus Vuillot *in Athen. Franciscanis*. Qui claudicantis carminis lapsum vitare studentes, claudicantem historiæ fidem in emendatione carminis exhibuere; cùm conciinius sit, quod claudicet carmen, quàm fluctuet fides historici in carminis transcriptione. Non igitur legendum est: *Hoc tulit, hoc dicto prælia dura dedit*, (sed) *hic tulit, hic hæresi prælia dura dedit*; ita enim in tabella originali se legisse, prodit idem Ferchius testis oculatus.

Pet. Rodulphius Her. Vuillot

Præludium pro eruenda veritate elogij

Quo prælibato, restat disquirere, quænam fuerit illa Scoti in fidei hostes inuasio, quam extollit appensum busto, vel funeri elogium? Verùm enim veró ad capessendam é tenebrisque eruendam veritatem, liceat substernere, ponderosam, imó strictissimam, infuisse causam, quæ Ioannem Scotum coegerit, vt Lutetia Parisiorum (cui tanquam nouus Apollo collucebat) tanto lumine orbata, Coloniam Vbiorum immigraret, & quasi ablega-

Cur Scotus missus sit in Coloniam Vbiorum?

retur, loci & officij dignitate imminutus.

Nõ vt cõderet vniuersitatem Coloniensem.

Nec enim Vniuersitas apud Vbios erat nec eó loci amandatus est Scotus vt Academiæ fundamenta iaceret; sicut aliqui ex nostris, & ex exteris historicis, non perspecta temporum ratione asseruerunt. Cúm Vniuersitas Coloniensis octogesimo anno ab obitu Scoti ab Vrbano Sexto impetrata sit anno Domini millesimo tercentesimo octogesimo octauo, vt obseruarunt Ioannes Pitseus *in vita Scoti*, & Ferchius *cap. 7. vitæ Scoti*. Nisi cum Vuadingo, & Petro Cratepolio, velis, quòd Vniuersitatis Coloniensis fundamenta iecerint Albertus Magnus, Sanctus Thomas, & Scotus, & quòd postea sub Vrbano Sexto Apostolicæ authoritatis fulcro firmaretur; ast leuem æstimo occasionem, quòd Coloniam aduocaretur Scotus Lutetia posthabita, vt ab alijs initiata academia sub ipso aliqualiter coalesceret, non vltimam manum expertura.

Pitseus Ferchius

Præfertur iudicium Ferchij in hac re

Quare cum Ferchio censeo, eam immigrationis Scoti causam non extitisse; sicut nec vt priuatam Franciscanorum cathedram erigeret, apud quos ante Scoti aduentum res literaria radices egerat, & progressus. Ita vt in serie Coloniensi (vbi iuxta laudabilem illius Cœnobij institutum describũtur nomina primariorum hominum, qui vita defunguntur) inter lectores Colonienses in Domino quiescentes trigesimus sextus recenseatur Scotus; vt testatur idem Ferchius testis oculatus, qui alios lectores, qui Scotum anteiuerunt, proprijs nominibus quasi indigitatos connumerat, & transcribit.

Magnũ momentũ delegationis Scoti in Coloniam, Lutetia tanto lumine orbata

3 Refert deinde, & vrget huius transmigrationis Scoti momentum & pondus, quòd eo tempore ab Vniuersitate Parisiensi decesserit, quo profligatis Immaculatæ Conceptionis oppugnatoribus, glorioso Agonotheta maiori in pretio habito, magis è re publica, & ordinis ornamento esset, vt vbi pedem figeret, vbi tanquam ex celebriori orbis theatro orbem irradiaret; erat enim tunc Lutetia commune literariæ negotiationis emporium, vbi concursantes ex toto orbe discipulos exciperet aureis acutissimæ doctrinæ venis, vel riuulis ditandos. Quid igitur in causa fuit, vt quasi causa cadens Scotus postquam inuictus Athleta Reginæ cœli immunitatem asseruisset, è summo doctrinę solio deturbetur, dum à Lutetia in Coloniam detruditur? Certé vt hæresi dura prælia daret, vt canit elogium: sed quam hæresim Coloniæ contriuit Scotus? quot inibi bella pro fide exantlauit?

Beguardi, & Beguani grassati in Ecclesiam apud Vbios Coloniẽses.

4 Euomuit Orcus fœdam quamdam hæreticorum colluuiem apud Vbios grassantem, qui Beguardi, & Beguani appellati, perfricata fronte se se nouos Apostolos mentientes, adeò insaniebant, vt Franciscanos theologos, & Dominicanos etiam Alberti Magni ibidem anno 1281. sepulti discipulos posthaberent, & publicis irruptionibus adorirentur. De quo extat in Codice statutorum Coloniensium impresso Colonię apud Ioannem Quentel anno 1554. carta 58. haud contemnendum illud pro firmanda veritate monimentum. Sub anno enim 1306. ab Henrico Archiepiscopo Coloniensi habetur contra Begardos & Begardas sequens statutum *in cap. 2. decreti* exaratum.

Codex Statutorum Coloniensium.

Henricus Archiep. Coloniensis.

Et quòd amaricata mente ferimus, eorum aliqui laici ac literas nescientes, Prædicatoribus, & Minoribus in sermonibus eorum, & prædicationibus publicis (quibus in agro Theologicæ sapientiæ continuè laborantibus prædicationis verbum per Sacrosanctam Ecclesiam est commissum, & ministeriorum Dei, & fidei se-

creta lucescunt) non sine vehementi suspitione prauitatis hæreticæ publicè resistût in fidelium iniuriam, & sanctæ Ecclesiæ; errorem & cæcitatis caliginem in veritatis lucem spargentes, temerè insultarunt.

Mittitur Scotus vt ferat suppetias orthodoxis

Cùm hæc igitur adeò vrgerent ne orthodoxi apud Vbios Colonienses causâ caderent, missus est Scotus vt castris Ecclesiæ oportunas ferret suppetias; cùm anno millesimo tercêtesimo septimo in commitijs Generalibus Tholosæ celebratis institutus esset regens studij Parisiensis.

Scotus solêni pompa excipitur

5 Nec leue argumentum est, hanc delegationem Scoti è re publica extitisse, vt rabidos hæreticorum dentes demoliretur, quód Scoto Vrbs nobilissima cum clero & Primoribus obuiam processerit, & solemni pompa vsque ad Franciscanum conuentum comitarit. Vt referunt *Petrus Rodulphius, Paulinus Berti, Gullielmus Vorilonus, Ioannes Pitseus, & Henricus Vuillot.* Vnde & ornaté subiungit Vuadingus: *Quod non aliter quàm olim venienti Platoni Syracusanorum Rex quadriiugis albis, & vittata naui, ita nobilissima ciuitas Scoto aduentanti magna populi frequentia, crebri Magnatum apparatu occurrit, vt eum tanquam Solem aliquem sibi exorientem susciperet, & amplexaretur.* Vittatam nauem Dionysius Tirannus Platoni misit obuiam, apud Plinium *lib. 7. cap. 30.*

Pet. Rodulphius Paul Berti. Gui. Vorilonus Pitseus Hê. Vuillot Vuadingus.

Plinius

6 Quam Scoti pro fide asserenda functionem subodoratus videtur Ioannes Balæus hæresis Anglicanæ sequax. *Centuria 4. & 14.* imò eam apertè admisisse, quando asseruit: *Ioannem Scotum tanquam Papicolarum Herculem Coloniam accessisse, vt ibidem de vmbra asini disputaret.*

Calûnia Balæi hęretici in Scotum

Sed certè Scotus non vmbra, sed Sol vmbras abigens, hæretici vmbræ rebelles lumini in quos miré quadrat illud Iob cap. 40. *Protegunt vmbræ vmbram eius.* Vbi acutè Gregorius. libr. 33. Moralium. cap. 4. *Dum enim malum peior vindicat, quasi vmbra vmbram, ne à veritatis lumine irradietur, obscurat.* Vnde Balæus Pseudoepiscopus, & mendax centuriator, se prodit vmbram protegentem Beguardorum vmbras, quibus tenebriones hi adeó pertinaciter insistunt, vt lumen fastidiant: & quasi opacum, & impenetrabile corpus contrario adnisu veræ fidei fulgorem excutiant. Sunt igitur hæretici vmbræ, & in vmbris mortis sedentes, imò & iacentes asini, seu deplorata illa iumenta, quibus non conceditur requies in vero populo Dei, qui est Eclesia, iuxta Ieremiæ vaticiniû. cap. 22. *Sepultura asini sepelietur putrefactus, & proiectus extra portas Ierusalem.* Quos etiam videtur perstringere Gregorius dum subijcit: *Vmbra vmbram eius protegunt, dum nequissimorum facta nequiores peruersis patrocinijs tuentur.* In nequissimis intellige Beguardos, in nequioribus Anglocaluinistas specta. Hæc de Balæo, qui dû debacchatur in Scotum, volens nolens eum in cœlum euehit, quando illum Papicolarum Herculem renuntiat.

Defensio Scoti, & excutitur Balæi amarulêtia.

S. Gregorius

Isaiæ ca. 22

7 Cùm autem inter Beguardorum & Beguinarum lapsus, ille præcipuus extiterit, quem damnauit Vienense Concilium celebratum anno Domini millesimo tercentesimo vndecimo, (vt obseruauit Franciscus Coriolanus Capucinus *in Breuiario Chronologico Pontificum, & Conciliorum ad prædictum annum*) quòd mens creata ex naturæ viribus absque vllo gratiæ dono beari queat; contra quam hæresim definiuit Concilium, quòd intellectus creatus non donatus lumine gloriæ nequeat in claram Dei intuitioné conari: & constet, Scotum ad id muneris ascitum, vt orthodoxorum Antesignanum ageret, & Beguardorum perfidiâ protereret; qui fieri queat vt Scoto imponatur, quòd luminis gloriæ necessitatem deminorauerit? De

Coriolanus.

Detegitur impostura tribuêtiû Scoto, quòd minorauerit necessitatê luminis glorię ad visionem beatificam

Expressum dogma Scoti cōtra errorem Beguardorum

quo nos latè *in controu. 9. de Visione Dei. distin. 1. subdistin. 2. artic. 4. vbi sub numer. margina.* 19. id testimonij transcribimus *ex 4. sententiar. distin. 49. quæst. 11. §. Contra ad Romanos 6.*

Item, hoc est perfectionis in natura humana, quòd naturalia non sufficiant ad vltimam eius perfectionem, quæ est anima rationalis; igitur nec ad perfectionem, quæ est gratia, & gloria. Præterea; hæc est maior hæresis quàm hæresis Pelagij, qui posuit quòd homo sine gratia posset iustificari.

Sed iam ad epigramma redeo.

Hic tulit, hic hæresi prælia dura dedit
Inde genus meriti tantum sibi Papa refundens
Doctor subtilis dicitur, inde dedit.

An Scotus decoratus sit à Papa præconio Doctoris subtilis?

8 Restat enim disquirere, quid velit elogium prædicans, Scotum schemate, & præconio Doctoris subtilis ob debellatas hæreses à Papa insignitum, & nobilitatum?

Opinio Ferchij nutantis in hac re

Nutat Ferchius, an nomine Papæ Summus Pontifex Clemens quintus eo æuo clauum Ecclesiæ tenens insinuetur; an Parisiensis Episcopus, vel alius prælatus Episcopali infula redimitus? Cùm Hieronymus, vel sic Epistolas Augustino subscribat: Domino verè sancto beatissimo Papæ Augustino.

Iudiciū probabile authoris

Ast licet Papa vox (quæ græca est, & apud Bithynios ipsi Ioui tributa, qui vocabatur Iupiter Papas, id est pater) ab antiquis Christianorum præsulibus, præcipuè primatibus, frequentaretur: tamen post Gregorij I. tempora reliquis Episcopis adempta, soli Romano Pontifici attributa est: vt ostendit Onuphrius Panuinius, *in tractatu interpretationis vocum Ecclesiasticarum.* Vnde cum tale cognomentū Papæ pro omnibus Romano Pontifice inferioribus multo ante Scoti æuū exoleuerit, & euanuerit; reliquum est, vt asseratur Scotus á Clemente V. Doctoris subtilis agnomine ob contritas hæreses condecoratus: consentit etiam ratio temporum, nam quo quo Scotus floruit Parisijs, Clemens V. curiam ad Auenionem in Gallia transtulerat.

Onuphrius Panuinius

§. 6. Amarulentiæ, & machinationes hæreticorum in Scotum.

Inuasio hæreticorū in Scotū ob puritatē fidei

1 VErùm ingens ea est Scoticæ laudis accessio; quòd ob fidei puritatem, & vegetum solidumque doctrinæ acumen ad profligandam hæreticorum perfidiam; vbique latratibus, & technis hostiliter á Nouatoribus impetatur. Impius ille Erasmus Lutheranismi seminarium in sua Epistolarum farragine (vbi sicut familiariter, & confidenter scribit, quando homines similis farinę mutuis allicit, & aduocat blandimentis, vt in scholasticorum Theologorum ordinem criminetur) ita nullum non mouet lapidem, vt contra primaria huius sapientiæ, vel fulcra, vel columina, Sanctum Thomam Aquinatem, & Scotum, non insolescat hæreticali planè æstu, & rabie, cùm tamen ex scholasticis Doctoribus nullum alium nominatim traducat præter Thomam, & Scotum.

Erasmus insolescit in S. Th. & Scotū

Quæ causa huius machinationis in duo columina Theologiæ S Tho. & Scotum

Cui machinationi præter mentem hæresi intinctam, animum & neruos fecit genium hominis eloquentiæ normis addictissimum, & á seuerioribus disciplinis, quæ ob docendi maiestatem hosce fucos spernunt, pror-

ſus abhorrens, illiſque omnino vacuum, & inſcium: quod nec diffiteri valuit Eraſmus, alias gloriæ auidiſsimus in *Epiſtola ad Louanienſes Theologos. Adhuc in Lutherum non ſcripſi, verum eſt; ſi non prodeſt mihi metus periculorum, ſi præter alias cauſas innumeras, otij penuria, ſenectus, corporis imbecillitas; certè proſit imperitia rei Theologicæ, quam iſti mihi ſummam tribuunt, & ego magna ex parte agnoſco.* Sed inanis fuga; cur Lutherum metuit, non veritus Thomam, & Scotum laceſſere? Friuolum ergo effugium excutimus, ſtrictam mentis cum hoſte Eccleſiæ coniunctionem, & cordis conſpirationem reſerans; & imperitiam Theologicæ rei, quam magna ex parte ipſe Eraſmus profitetur, admittimus: non enim niſi cæcutiens Thomam, & Scotum primaria Theologiæ lumina faſtidire potuiſſet.

Inanis fuga Eraſmi fauẽtis Luthero

2 Aliter etiam impetitur Scotus á Ioanne Caſo Oxonienſi *in Summa Dialecticæ*; vbi recenſens authores, quos verſauerat, vt opus concinnaret, talem de Scoto effutiuit cenſionem. *Quibus velim addere Scotum, ſi elegantulæ huius ætatis aures non offenderem: ſed ferunt, Scotum in ſepulchro ſuum ipſius excuſiſſe cerebrum, ſuæque curioſitatis iuſtam luiſſe pœnam: quare illum vt ſpinam, & vrticam (quæ nuda ingenia pungunt) aut cautiùs tractandum, aut prorſus à catalogo veterum delendum eſſe, ſuadeo.*

Irruptio Caſi Oxonienſis in Scotum

Maledicentia Caſi hęretici in Scotũ

Vbi circa nugas de colliſione capitis Scoti in ſepulchro, viderint Iouius, & Bzouius, infra in examen vocandi, quos ſibi aſciuerint ſocios, dum Scoti exauthorationem moliuntur. Si enim fabella de obitu Scoti; quam refutant ipſius hęretici Scotum exprobantis, & damnantis verba (nec enim vllum talis figmenti fabulatorem aſsignat, cúm audacter aſtruit, quôd alij ferant, Scotum in ſepulchro ſui ipſius excuſiſſe cerebrum, nec nominat, huius criminationis authorem) ſi hę inquam nugę ex putidis tantum hæreticorum lacunis erupiſſent, merito poſthabendę eſſent, nihil enim non temerat, nil non audet hęreſis, vltra pictoriam, & poeticam licentiam, etiã ad plures Deos inducendos: ex Tertuliano (*libr. 1. aduerſus Marcionem in initio*) *An duos Deos liceat induci, ſi forte poetica, & pictoria licentia, & tertia iam hæretica.* Coerceri tamẽ debent, chriſtianique officij admoneri Iouius, Bzouius, & Bzouium tranſcribens Mateneſius.

Diſpũgitur hæretici dicacitas

Tert. libr. 1 cõtra Marcionem

Interim tamen, id excuſsionis cerebri contra Caſum Oxonienſem intorqueo, quôd cerebrum Scoti Canoni Eccleſię deuotum conteri non metuit, conterendi tamen cum capite ſerpentis capitoſi Sectarij, qui ſuo iudicio nil non tribuentes, ex inani cerebro, ementitoque pietatis ſpiritu, tanquam ex prõptuario venenum hauriunt, quod miſellis aſſeclis propinent.

Capitoſum hęreticorum cerebrum cõterendum

3 Nunc duo in hęretici huius pronuntiatis reſtant expendenda: primum, quôd ſimplex dicendi ratio Scotica verborũ lenocinijs orbata, elegantulæ ætatis aures offendat; quæ neruos in doctrina non quærit, nec acrem veritatis diſquiſitionem meditatur, ſed fucatam politioris literaturæ, quam humaniorem vocitant, ſpeciem intendit. Sed ea communis eſt Sectariorum omnium contra Theologiam Scholaſticam excurſio; quia cùm veris, aut verbis ſit aſſertio communienda, & in hęreſi nulla ſit veritas, ſicut & in methodo ſcholaſtica, nulla appareat dicendi venuſtas; reliquum eſt, vt de hęreſi actum ſit, ſi ad ſeueram ſcholaſticę diſſertationis normam, tanquam ad lydium, vel heraclium lapidem reuocetur: tunc apparet lupus abſque pelle ouis, & Satanas laruam Angeli lucentis exuens, induit proprię caliginis imaginem, & lubricis ſe deueſtit ſpectris: nec enim venenum aſpidum ſine melligine vel ſummis labris delibabile eſt.

Obtũditur 1 criminatio Caſi in Scotũ de inelegantia doctrinæ

Neruosa defensio Scoti ex Mirandulano

4 Ad retundendam verò hæreticorum petulantium, accipe Ioannis Pici Mirandulani viri suo æuo incomparabilis venustissimam collationem inter Lucretium, de natura, de Deo, & prouidentia, ornatè & nitidè loquẽtem, & Scotum neruosè philosophantem; Scotum enim prælegit ex integro Theologorum cuneo, quem Lucretio humanarum literarum cultori componeret, & merito præferret: *in Epistola 6. ad Hermolaum Barbatum.* Sic igitur habet.

Mirandulani collatio inter Lucretiũ & Scotũ

Quæso quis in dubium reuocet, vter poeta melior, vter philosophus? Extra omnem est controuersiam, tam rectius Scotum philosophari, quàm ille loquitur ornatius: sed vide quid differant. Huic os insipidum, illi mens desipiens; hic grammaticorum (ne poetarum dicam) decreta nescit; ille Dei, atque naturæ. Hic infantissimus dicendo, sentit ea, quæ laudari dicendo satis non possunt; ille fando eloquentissimus eloquitur nefanda.

Infringitur calũnia hęreticorum

Facessant igitur hæreticorum neniæ obtendentes in Scotum, quòd illepidus sit, nõ illecebrosus, ob ornatioris loquelæ defectum. siquidem Exleges illi, & Nouatores Euangelium defœcatum, seu Euangelij redintegrationem, inflatis buccis gannientes, nil sensatè, & verè loquantur: *& fando eloquentissimi* (vt iactitant, & se venditant sectarij) *eloquantur nefanda.* Scotus verò *infantissimus dicendo* (vt Mirandulanus permittit) *sentiat ea, quæ laudari dicendo satis non possunt.*

Taxatur vana hęreticorũ garrulitas

Quamobrem S. Iudas eos muta esse animalia describit: quia licet loquacissimè garriant, nil rectis moribus proficuum, & sanæ doctrinæ congruum, instillant: cùm tamen superbiæ vento distenti scholasticam disputandi normam tanquam inelegantem abigant, & deportandam criminentur. Audi Thadæum: *Quæcunque ignorant blasphemant, quæcunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur.*

Sunt muta animalia quamuis loquacissima ex S. Iuda

Vnde benè Dermitius Thadæi agens contra Bzouium in *Nitela Frãciscanæ Religionis pagina 49. Si congruè respondendum est, non tàm Scotum defendere, quàm pro vniuerso scholasticorũ Collegio apologiam attexere cogar; hæc nempè ex damnatis Vuiclephi, Husitarũ, Hieronymi Pragensis, Erasmi, Lutheri, fontibus deprompta, sub vnius Scoti appellatione in vniuersam redundant scholam.* Scotus igitur maior est piorum, & Doctorum hominum calculis, quàm vt huiusmodi cauillatiunculis hæreticorum obscuretur.

Communis hæc est hęreticorũ contra Theologiam scholasticam querela

Scoti autem præconia Nicolaus Audectus Carmelita hoc disticho complexus est.

Præconium Scoti ex Audecto Carmelita

Longus, & hic breuis est, ieiunus, floridus, asper;
Sermone & minimo maxima sensa refert.

§. 7. *Aliæ Hæreticorum technæ in Scotum.*

Refutatur calũnia Casi in Scotum

1 SED Age, alteram Casi Anglocaluinistæ calumniam, & punctionem dispungamus. *Quòd Scotus spina, & vrtica sit, aut cautius tractanda, aut à veterum scriptorum catalogo ableganda.* Caso autem vel sic opportunè Gregorium Magnum oppono, & in Scoti vindicationem accerso, ex *libr. 33. Moralium in Iob. cap. 4. Quod benè per Prophetam Dominus sub Babilonis specie redarguit, dicens: orientur in domibus eius spi-*

S. Gregor.

S. Gregorius

tis; & vrtica, & paliurus in munitionibus. Quid namque per vrticas nisi cogitationum prurigines; quid verò per spinas, nisi vitiorum punctiones accipimus? In domibus igitur Babilonis vrtica, & spina pullulant, quia in confessione mentis reprobæ, & desideria cogitationum surgunt, quæ exasperant, & operum peccata, quæ pungunt.

Qualiter hæretici tueantur alios imbutos hæresi.

Sed hæc agentes habent etiam nequiores alios defensores suos; vnde illic aptè protinus subdit (& paliurus in munitionibus eius) paliurus quippe tanta spinarum circundatione densescit, vt præ asperitate tangi vix possit. Intus igitur vrtica, & spina nascitur, sed vtrumque hoc exteriùs per paliurum munitur; quia videlicet minores iniqui mala qualibet faciunt, sed ea nequissimi maiores tuentur; vnde & benè ei hic dicitur (protegunt vmbræ vmbram eius.)

Defensio Scoti ex S. Gregorio

2 Ex Gregorio ergo Spiritus sancti imbrium, & immissionum locuplete facis superque liquet, quis vrticam, & spinam referat Orthodoxus, aut Nouator? Quem paliurus sentibus obsita figuret, Scotum, aut Caluinum? si enim vrtica ea sit, quæ igneo attactu mentes ad impietatem peruris, & vitiorum excitat pruriginem; si spina, quæ animos cruentat, vt in præcipitium vrgeat: si paliurus aculeis stipata impiè densescit vt laceret; ea profectò exprimunt Caluinismi finagogam, necessitatem bonorum operum excutientem, nil non effreni libidini indulgentem, solaque fide, & iustitiæ Redemptoris extrinseca imputatione blandientem sibi, vt nil non liceat impunè, dum etiam expiatorius animarum ignis proscribitur. Vnde cum nil aliud quàm purum Euangelium intonet Caluinus: *Totam fidei massam hæretico acore decepit*: vt eleganter Tertulianus *aduersus Marcionem libro 1.* alij legunt; *hæretico acrore*, ita vt cum ipso Tertuliano exclamare cogat *Quis tam comesor mus Ponticus, quàm qui Euangelium corrosit?*

Tert. contra Marcionem

Dispungitur hæretici Casi amarulëtia.

Non igitur vrtica Scotus mentes ad pietatem acuens; non spina pungens ad ruinam, sed ensis, & lancea, hostes Ecclesiæ confodiens: non paliurus septa tribulis, sed oliua pullulans, cuius nitentis olei riuulis Ecclesiæ lampades fouentur, & vnguntur Athletę, & pugiles fidei ad debellandam hæresim. Vnde & meritò censuit Iacobus Breullius Benedictinus à nobis transcriptus: *Quòd traditio Scoti sit hæreticorum impietati retundendæ opportuna.*

Iacob. Breullius.

Angliæ Regni furit in Scotü sub Eduardo VI.

3 Sed ad quid Balæi, & Casi, vnius, aut alterius vrticæ, vel spinæ, punctiones recensere, dum plena sentibus paliurus in Scotum densescit, & furit? si enim ex Gregorio hæc arbor aculeis circundata adumbret Magnatum potentiam, cùm prauorum tutelam contra pios assumit; delineat concinnè miseram illam Angliæ effigiem, quando Exleges odio perciti, & in scholasticos Doctores debacchantes, machinationibus, & cauillis puerum Regem Eduardum VI. & regni administros impulerunt, vt Magistri sententiarum sancti Thomæ, Scoti, & primariorum Theologorum libros (antiquissimis Bibliothecis expoliatis, & depilatis) impiis flammis absumerent; cuius facti seriem sic descripsit Nicolaus Sanderus illius æui nobilis, & candidus historicus:

Nicolai Sanderi descriptio persequutionis hæreticorũ contra Doctores scholasticos

Lombardi, Aquinatis, Scoti, cæterorumque doctissimorum Scholasticorum nomina, de barbarie, Scripturarum ignoratione, & varia deceptione traducunt; memoriamque quantum possunt, damnant. Deinde, ne quidquam ad summam, & impietatem, & stultitiam in hoc genere deesset, effecerunt, vt petulantes iuuenes horum Scriptorum tanquam iam recenter mortuorum, ingentem conquisitam struem ludicro spectaculo per vrbem in feretro circumferrent: & demum in foro [illegible] cantibus lugubribus cremarent. Hoc appellabant funus, seu exequias Scoti, ac Scotistarum.

Funus Scoti & exequiæ Scoti apud hæreticos

Simi-

Consentit Dominicus Grauina.

4 Similia habet Dominicus Grauina ex Ordine Prædicatorum *in præscriptionibus Catholicis.lib. 1. Eduardus Angliæ Rex Henrici Octaui, sanguine, & errore hæres, collegia, Vniuersitates Theologicas euertit, & Scholasticos incusans, eorum libros vndique collectos ex Bibliothecis, feretro impositos rogo consumpsit, clamantibus adolescentulis: funus Scoti, & Scotistarum.*

Sũma Scoti laus ex rabie hæreticorũ in Scotum

O summam Scoti gloriam! hęreticos in vnum Scotum, tanquam in cęteros omnes ferociisse, truculentamque hostium Ecclesię rabiem speciatim in Scotum exertam tanquam in atrociús inuisum.

Idem ex Pet. Ribadeneira

5 Tertius accedat testis Petrus Ribadeneira Societatis Iesu pius & solers scriptor *in Hispana historia schismatis Anglicani lib.2.cap.2.* quem latinum non reddo, tum vt author proprio idiomate loquens neruos addat asserto; tum quia æquipollentibus verbis Sandero in omnibus respondeat. *Y para hazer mayor escarnio dellos, dieron orden que algunos moços trabiesos, y libres, tomassen vna gran cantidad destos libros, y que en vnas andas los lleuassen como muertos por la Ciudad, y los quemassen publicamente en la plaza, haziendo de ellos vna hoguera, y que los llorassen, y plañessen con endechas, y canciones lugubres: y estas llamaron, las obsequias de Escoto, y todos los Escotistas.*

Cur hæretici in Anglia in Scotũ atrocius quàm in cæteros doctores inuehantur?

6 Dum autem meditor, cur Angli hæretici in Scotum plus quàm in cæteros Doctores iracundia, & stomacho exarserint; nec enim Scoto nostræ scholæ Duci id arrogare intendo, vt illum primariis scholasticę theologiæ Antistibus Alensi, Thomæ, & Bonauenturę præferam (licet apud multos precellat Scoti acumen) vt ipse tanquam de re Christiana magis demerens acriorem hæreticorum amarulentiam experiretur: cùm Erasmus nouator Batauus ęquè Doctorem Angelicum & subtilem vsque ad nauseam exprobret, & de inutilitate doctrinæ, de barbarie, & sacrarum literarum inscitia traducat.

Triumphus Scotistarum in Anglia cõtra hostes fidei

Inueni, ideò Anglos in Scotum prę aliis furia percitos, quia illius asseclæ in Anglia pro primatu Romani Pontificis decertarint gloriosiùs; adeò vt plusquam ducenti huiusce scholę alumni pro fide Catholica, & asserẽdo legitimo coniungio Henrici VIII. cùm Regina Catharina Hispaniarum infante Heroina sanctissima (posthabitis adulterinis nuptiis Annæ Bolenæ pellicis Chatarinæ) constantissimè agonizauerint. Nacti socios in campo certaminis inuictissimos Christi confessores Ioannem Roffensem, non tã Cardinalitij galeri, quàm effusi sanginis purpura, nobilem; Thomam Morũ pietate & literis celeberrimum: & Ioannem Forestum ex Franciscano ordine, sanctimonia & scientia pręclarum Reginæ Chatarinę confessariũ inter duas furcas attrociter lento igne consumptum.

Schisma Henrici VIII.

Card. Roff. Tho. Morus Ioa Forestus

Ducenti fratres Minores pasi in Anglia

7 Ita author citatus libro 1. capit. 25. *Porque el Obispo Roffense y Tomas Moro no quisieron jurar, fueron pressos; y porque los Frailes Menores publicamente hablauan mal del segundo matrimonio, se enojo el Rey, y los aborrecio de manera, que a los onze de Agosto mandò echar a todos los Frailes de sus Monasterios, y ponerlos en varias carceles; y eran tantos, que auia mas de docientos Frailes de san Francisco en vn mesmo tiempo pressos, y las cadenas, y prisiones que se auiam hecho para castigar los adulteros, homicidas, y ladrones, se empleauã en atormentar, y consumir a los sieruos de Dios.*

Passio agonis fratrum Minorũ ex Ribadeneira

Et in eodem *lib. 1. cap. 37.* specialiter recenset varia tormentorum genera, quibus hi sancti fratres mactati, & immolati fuere tanquam hostiæ Deo gratissimæ. Ideò ergo cachinnis, & flamis Scoti, & Scotistarum fune-

Procax machinatio hæreticorũ incõparabilem exaltationẽ Scoto peperit.

ri parentarunt sectarij Angli. Sed procax hæreticorũ machinatio incõparabilem Scoto peperit exaltationem. Hæc de puritate fidei Scoti, & de excursione Scoti in hæreticos, deque hæreticorum in Scotũ inuidia, & rabie.

§. 8. *De charitate Scoti in Deum, & qualiter inter scholasticas dissertationes mysticis iaculaminibus æstuet.*

De charitate Scoti.

1 ORdine generationis anteit fides, serie autẽ perfectionis primas obtinet charitas, de qua ornatè & grauiter Ambrosius lib. de Isaac & anima. cap. 8. propè finem.

S. Ambr. lib. de Isaac & anima.

Est & illa mors sanctorum Martyrum valida, quæ culpam abolet superiorẽ, & ideo valida; cuius nõ impar est charitas, quæ adæquatur Martyrum passioni, vt auferat meritum delictorum. Zelus quoq; vt inferi, quoniam qui zelum Dei habet pro Christo nec suis parcit: Itaq; & mortem habet charitas, & zelum habet charitas, & alas ignis habet charitas.

Encomia charitatis ex Ambrosio

Et post pauca. *Bona igitur charitas habens alas ignis ardentis, quæ volitat per pectora & corda sanctorum, & exurit quidquid materiale & terrenum est; quidquid verò sincerum est probat, & quod contigerit suo igne meliorat.* Vbi tria præcipuè in charitatis encomijs præstat Ambrosius, quæ hocce compẽdio complexus est; *Itaq; mortem habet charitas; & zelum habet charitas: & alas ignis habet charitas.*

Charitas suppar martyrio.

Percurramus singula. Primum; quòd charitatẽ baptismo sanguinis supparem faciat, eique energiam ad sordes delictorum abluẽdas martyrij instar attribuat; & scitè quidem, cùm charitas martyriũ sit incruẽtum suos habẽs clauos & lanceas, quibus trãsfixus animus, ita cõnectitur amoris glutino, vt affigatur dilecto. Vt idem Ambrosius *to. 2. in enarrat. in Ps. 118. octonario 15.* elucidãs illud Dauidis iuxta Ambrosij lectionem: *Cõfige clauis à timore tuo carnes meas*: vbi aptè & mellitè magnus ille pater: *Habet ergo clauũ suum charitas, habet gladium suum, quo anima vulneratur: fœlix qui hoc gladio meruerit vulnerari: hæc sunt vulnera, quæ osculis præferuntur: Vtiliora vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici.*

Habet clauos & lãceas charitas

Charitas non parcit suis vt obediat Christo.

Deinde in elogijs charitatis effusus Ambrosius adiũgit; quòd charitas eo dilecti zelo incalescat, vt nec suis pareat, vt Christo obediat; ac proinde in hoc charitatẽ haud inferno cẽset absimilem, quòd sicut infernus nil nõ exequitur, vt læsum ab impijs Dei honorem vindicet, & redintegret (à nullius enim delicti vltione cessat, pœnas exigit, nec ad alicuius peccati flectitur ignoscẽtiã.) Ita ardens charitatis stimulus perurget, vt nil pro Christi gloria non moliatur, nec in minimis contra Dei præcepta conniueat.

Habet alas ignis.

Accedit ex Ambrosio tertium; quòd charitas alas ignis habeat, quibus ad Deum igni to aduolet ascensu.

Scotus eximia in Deũ charitate prędutus.

4 Quæ omnia quàm cõcinniter quadrent ad flagrantem mentem Scoti luculentiùs ostendunt grauium authorum monimẽta, quæ hæc charitatis iacula, vel in factis, vel in scriptis Scoti attentè obseruarũt. Gulielm. Vorilonus author ferè ducẽtis annis nobis antiquior in principio *lib. 1. sent.* inde merito colligit, Scoti animum iaculatorijs in Deũ precationibus exũdasse, quòd etiam inter spinosas logicalium dissertationum ariditates succo charitatis delibutus iaculaminibus mysticis vteretur.

Inter agones scholasticos feruet mysticis iaculationibus.

Vnde agẽs de termino logicali, omnem illico metam finiti, & terminati entis trãsiliẽs, entis sine termino patrociniũ hac iaculatione inuocat: ita enim Gulielmus affatur Scotũ. *In tãta Vniuersitate Parisiensi, tanta scientia plenus eras, vt Doctoris subtilis nomẽ retineres; cuius doctrinã, cuius opus, nullus error maculauit. Deuotione consopitus præcipua scribebas, dum nempe tuã Logicam incipiens, ita dicebas:* O Deus, qui es terminus sine termino da mihi benè loqui de termino. *Et sæpius tuo in libro, quẽ de primo principio intitulasti, talibus solitus es fari sermonib⁹:* O Domine Deus noster, qui venerabilẽ Augu-

Gul. Voril. antiqui scriptoris iudiciũ de pietate Scoti.

ſtinum,&c. *In te multa deuotione referto completum eſt id, quod Homerus de Neſtore iã vetulo ſolitus erat dicere: ex cuius ore melle dulcior fluebat oratio.* Quod Gulielmi Voriloni de pietate Scoti iudicium celebrãt, & tranſcribunt Ferchius lib. 1. Apologiæ contra Mateneſiũ.num.mar. 26. & Vuadingus to. 3. Annal. ad annum 1308.

Testimonia textus Scotici, quæ ardẽtibus ſtimulis exuberãt.

Quod autem Scoti ſpiritus etiam inter ſcholaſticos agones hiſce vehiculis igneis raperetur in cœlũ, reſerant frequẽtes charitatis ſtimuli, quib⁹ ſuæ tractationes exuberant; ex quibus pronuntiata aliquot ſubijciam, quæ non aridam & exuccam mentem, ſed cœleſtibus immiſsionibus affluentẽ demõſtrant. In primo enim ſen. diſt. 16. q. vnica, § ad queſtionem dico. prope finem quæſtionis: vel ſic eximiam in Chriſtum pietatem explicat.

Scotus

5 *Quando ſenſus occupatur circa ſingulare ſenſibile, cuius vniuerſale per ſpeciẽ intelligitur; vt videlicet quãdo ſenſus ſentit illud obiectum, quòd phantaſiatur, & intellectus intelligit, non diſtrahitur tunc intellectus, ſed maximè confortatur: quia tunc potentiæ circa idem obiectum ſibi adminiſtrant eius præſentiam, vt à qualibet ſecundùm eius proportionem apprehendatur. Hoc patet in exẽplo: quando volumus collere Chriſtum, & paſsionem eius compati, faciliùs eam cõtẽplamur ſi imaginem crucifixi frequentiùs intuemur, & ex tali intuitione talis ſpecies in phantaſia generatur.* En mens pernicibus alis volans, imò igneis, vt loquitur Ambroſius; ſcandit enim vt columbæ inſtar in foraminibus angularis petrę requieſcat, & nidificet. Pẽde ex phyſico aſſerto de operatione phantaſiæ & motione intentionali obiectorũ, myſticum aſcenſum, & igneum volatum ad Chriſtum cruci affixum.

Scoti anim⁹ habens alas ignis ardẽtis vt loquitur Ambroſius

Triũphus dilectionis diuinæ ex doctrina Scoti

6 Deinde, ne in his multus videar, luculẽter demõſtrat Scoti animũ charitatis iaculo percuſſum, illud diuinæ dilectionis trophęũ, quod ignita Scoti ſubtilitas erexit in 4. ſen. diſt. 50. q. 2. §. reſpondeo ergo ad quæſtionem. ſub n.mar. 7. vbi pro diuino amore ſic intonat, & decertat.

Scotus

Propter fugã mali pœnæ nullus ſecũdùm rectam rationem poteſt, vel debet appetere nõ eſſe. Probo; nullus recta ratione poteſt appetere non eſſe ad fugiendũ iuſtũ, & bonum: ſed malum pœnæ eſt iuſtum & bonum; ergo propter fugam ipſius nullus debet appetere non eſſe. Maior patet; quia nihil poteſt appeti ſimpliciter niſi eſſe; iuſtum autem & bonum magis habet rationem eſſe, quàm non eſſe; quia non eſſe opponitur ipſi eſſe. Minorem probo; quia pœna eſt quid iuſtum & bonum, quia poſitiuum, & punitiuum peccati & culpæ.

Ad pœnam vitandam nõ licet velle recidere in nihilum. 1. ratio

Præterea, nullus ſecundùm rectã rationem poteſt aliquid appetere cõtra inclinationẽ naturalẽ, quando illa cõſonat voluntati diuinæ; ſed ad eſſe eſt appetit⁹ naturalis, vt patet 2. de Generatione, & 2. de Anima, & eſt volũtati diuinæ cõſonus; quod patet ex hoc, quòd ipſum cauſat immediatè in creatura rationali, & in perpetuũ cõſeruat; pœna autẽ non eſt diſſona voluntati diuinæ, quia infligit eam; ergo propter ipſam non eſt appetendum non eſſe.

Alia ratio pro aſſerto firmando.

7 Deinde ſub §. ſic ergo intelligẽdo quæſtionem. ſub n.mar. 9. quæſtionẽ decidit. *Quando aliqua duo cõcurrunt ſecundùm diuerſas regulas, ſemper illud, quod eſt ſecundùm regulã ſuperiorem, eſt eligendum, & faciendum: ſic eſt in propoſito, quia præceptũ diuinum eſt ſecundùm regulã ſuperiorem, quia ſecundùm volũtatẽ diuinam, quod eſt de non committendo culpam; ſed nolle non eſſe eſt ſecũdùm inclinationem naturalem, quæ eſt inferior; ergo potius debet non nolle ſe annihilari à Deo, quàm culpam ſuam, vel peccatum eſſe.*

Ad vitãdam culpam debet quis appetere anihilationẽ ſui.

8 Præterea ſub n.mar. 11. ſubiũgit Doctor. *Velle illo modo nõ eſſe, ne ſcilicet peccet quis mortaliter, eſt velle nõ eſſe, ne inhonoret Deum; ſed hoc procedit ex maxima charitate & dilectione Dei, quia intãtum vult ſeruare præceptum Dei, quòd potiùs vult nõ eſſe, quàm tranſgredi. Sed actus procedẽs ex maxima dilectione Dei, eſt actus cõſonus rationi rectæ; ergo debet ſe permittere occidi à Deo, antequam velit peccare: Deus enim non peccat occidendo te.*

Talis affectus erũpit ex charitate maxima.

Præterea, ſecundùm Philoſophũ. 9. Ethicorum, propter bonum actum virtutis debet ſe virtuoſus exponere morti; non quòd occidat ſe ipſum, ſed quòd ſe offerat alteri vt occidatur, priùs quàm committat aliquid turpe; ergo magis, qui

Etiam ſecundũ Ariſtotelẽ propter actũ virtutis debet quis ſe exponere morti.

ſe-

sequitur legem diuinam, debet se exponere morti, etiam ipsi nō esse (intellige annihilationem secundùm animam immortalem) *antequam faciat contra legē diuinam.*

Ita tamen quòd nō occidat se ipsū sed quod offerat se alteri vt occidatur.

9 Vbi in illa verba, ceu potiùs Christianæ philosophiæ axiomata; *Debet se virtuosus exponere morti, non quòd occidat se ipsum, sed quòd se offerat alteri vt occidatur, prius quàm committat aliquid turpe.* Et in pronūtiata antecedētia: *Debet se permittere occidi à Deo, antequam velit peccare : Deus enim non peccat occidendo te*: intendāt fabulatores, qui cum Iouio venalis calami scriptore, sæpissimèque in fide historiæ peccante (plaudentibus hæreticis) post bina integra sæcula ab obitu Scoti elapsa, somniarunt, Scotū in sepulchro se occidisse, & sui ipsius cerebrum ad lapidem allisisse : si enim *doctrina sua noscitur vir. Prouerb. 12.* vel ex hac Scoti doctrina patescit, qualiter carnificem egerit Scotus in se ipsum.

Excutitur machinamē ta Iouij contra Scotum.

10 Pendāt deinde quā acriter vrgeat & decertet pro amoris triumpho, vt nec esse naturali parcat; & quàm cōcinnè Scoto cohæreat illud Ambrosij de flagrāti charitatis stimulo: *Zelus quoq; vt inferi, quoniā qui zelum Dei habet, pro Christo nec suis parcit.* Quomodo autem suis indulgeat Scotus Dei honorē zelās, qui nec immortali substātiæ animæ parcit, sed eam in nihilū abire velit, ne à Deo deficiat? Adstruit enim, nō licere damnato velle in nihilum recidere, vt pœnas inferni vitet; quatenus appetitio sui nō esse sit cōtra præceptum Dei, & inclinationem naturæ; quòd autem debitos luat cruciatus, sit iustum supremi iudicis statutum. Cùm autem dānato nō permittat suæ annihilationis desiderium, vt ęternos cruciatuum fluctus euadat; cuilibet è re esse, imò & illum debitorem cōstituit, vt potiùs mortalis, & immortalis substantiæ, desitionem exoptet, quàm Deum dilectum animæ sponsum offendat.

Scotus nec immortali substātię animæ parcit, ne Deum offendat.

11 Quare merito his perpēsis, vel sic in Scoti præconia prorumpit Ferchius lib. 1. *Apolog. contra Matenesiū cap. 2. Benedicta Scoti anima, quæ perpetim anhelabat ad amorem Dei flagrātem: in quonam ad aures Dunsij beatitas nostra collocatur nisi in Dei amore? strenuus amoris miles, vexillifer charitatis, trophæū diuinæ dilectionis, Ioannes Scotus.* Licet autē in eius scriptis mystica hæc sauciæ animæ pateāt iaculamina, in quarto tamē sententiarū velut Cygnus morti proximus olorina voce suauiùs accinuit; vt doctè & accuratè obseruauit Ferchius plura Scotici textus testimonia transcribens.

Scotus trophæū diuinæ dilectionis vexillifer charitatis appellatus à Ferchio.

Quare & merito subiungit Ferchius li. 2. Apolog. in Bzobium n. mar. 41 *Qui Scoti humilitatem charitatē, deuotionē agnoscere volet, cōsideret soliloquiū Doctoris Subtili dignum in libro toto de primo rerum principio. Hoc opus olim à Mauritio Hibernico excussum à me manuscriptū inuētum est in Bibliotheca Frāciscana inclita vrbis Cāberiensis ob primariū Sabaudiæ senatum viris tū dignitate, tū doctrina præclarissimis, atq; ob id etiā libris eruditissimis instructa.*

Quod præcipuè constat ex soliloquijs libri de primo principio.

§. 9. *De ardentissima Scoti dilectione in Christum, & qualiter eum sub specie paruuli in vlnis exceperit, illius suauissimo dignatus amplexu.*

1 NImiā Christi in nos charitatē rectè adumbrasse videtur Chrysologus, quādo asseruit, quòd in sublimioribus maiestatis suæ titulis habeat, & recēseat, quòd nobis vermiculus officiosus existat: ita enim loquitur in ser. 57. qui est secūdus de Symbolo Apost. *Sicut Reges triūphorū suorū titulis nuncupantur, & subiecta rgentiū nominibus conquirunt numerosissima cognomenta; ita Christus honorum suorum titulis nuncupatur. A chrismate enim vocatus est Christus, qui diuinitatis vnguentum aridis iam mortalitā membris pius medicator infudit; & vt à chrismate Christus, sic Iesus vocatus est à salute, qui ob hoc nos diuino infudit vnguento, vt egris certā salutem, perditis perpetuam redderet sanitatem.*

Eximia Christi charitas erga nos ex Chrysologo

Christus bonorū suorū, quę in homines effundit. titulis nuncupatur.

Scotus in amplificãdis animę Christi priuilegijs pijssimus & studiosissim.

Hæc iugiter alto,quo pollebat acumine,oleo etiam gratiæ delibuto, meditans Scotus,nil magis in votis habuit,quàm speciosum præ filijs hominum prędicare,& specialibus encomijs pręnuntiare. Vt liquet *ex 3. sen. dist. 13. q. 4. §. Quantùm ad secundam quæstionem sub n. mar. 9.* Vbi tutatur humanitatem Christi omni ea gradualitate intensiua gratiarum à Deo donatam extitisse,quæ de absoluta Dei potestate effici queat;ita vt sit impossibile accrementum exuperãs metam gradualitatis intẽsiuę charismatũ Assertoris nostri à seruitute diaboli;in quo asserto & ingenij explicãs aciem, humilitatem iuxta docet,& modestiam,subdens.

In cõmẽdando Christum potiùs vult excedere quã deficere

2 *Probabile est dicere secũdùm Magistrum;quod Deus tãtam gratiam ei contulerit,quãtam potuit;potuit autem ex præced. quæst. conferre summam gratiam creabilem: ergo &c. In commẽdãdo enim Christum,malo excedere quàm deficere à laude sibi debita,si propter ignorantiam oporteat in alterum incidere.*

S. August.

Confirmatur ista responsio per illud August. 3. de libero arbitrio: Quidquid tibi vera ratione melius occurrit,scias hoc Deum magis fecisse, quàm nõ fecisse. *Videtur autem simpliciter melius secũdùm rectam rationem, summam gratiam esse alicui collatã,quàm non esse collatã; quia in hoc manifestatur summa misericordia Dei in dãdo summum bonum gratiæ sine meritis. Igitur probabile est hoc esse factum; & non in alio,quàm in anima Christi.*

Sustinet Scotus Christum donatũ fuisse summa gratia creabili à Deo

3 Ex dictis depromimus id,quod in *contros. 9. de Visione Dei, dist. 3. subdist. 1. ar. 2. de specifica absimilitudine visionis sub num. marg. 32.* attingimus; quòd non aduersetur principijs fidei asserere,quòd Christus potuerit accipere excellentiorem speciem habitus luminis gloriæ,& charitatis,vt cõnaturaliori ratione eliceret actus supernaturales visionis & fruitionis beatificæ,qui essent perfectiores secundùm speciem physicã, quàm operationes supernaturales Angeli productæ à comprincipio supernaturali specificè distincto,& specificè imperfectiori.

Corollariũ ex pręcedẽti doctrina Scoti pro excellentia donorum Christi

Maius enim Christi priuilegium est,quod in præsenti admittit Scotus;animam Redemptoris eo supernaturalium charismatum accremẽto intensiuo donatam esse,vt maius aliud fieri implicet,etiam de absoluta potentia Dei (id inquã magis præcipuũ & mirabile Christi priuilegiũ est) quàm quod illius humanitas dicata sit specie præcellẽtiori habituum supernaturaliũ, cuius specificæ distinctionis,& quidditatiuæ inæqualitatis possibilitatẽ in habitib⁹ supernaturalib⁹ sustinẽt docti authores neoterici *loco cit. à* nobis trãscripti. Sed Scoti sobrietatẽ & modestiã amplectẽs,nil in hac re de facto decerno,cùm etiam in extollenda Christi Dñi dignitate nouitatẽ exhorreã.

Probabilis sententia; quod anima Christi donata sit specie præstãtiori luminis gloriæ.

4 Tandem subijcio aliud Scotici textus fragmentum, quod non solùm mysticos Scoti ignes exarat,sed propalat eam sanctimoniam, qua sacerdotium exercuerit,ex *4. sent. dist. 8. q. 1. §. Vlterius dico sub num. marg. 3.* vbi inquit.

Aliud Scoti testimonium de pietate Scoti in Christum.

Congruũ est Christũ esse nobiscum in tali signo sensibili, vt magis excitetur quilibet ad reuerentiam & deuotionem ad Christum; & hoc patet de facto, quòd quasi omnis deuotio in Ecclesia est in ordine ad illud sacramẽtũ: propter hoc enim clericus cũ maiori diligẽtia persoluit officiũ diuinũ in ordine ad missam. Propter hoc etiã populus deuotiùs audit missam,quã aliquod aliud officiũ Ecclesiasticũ. Propter hoc etiã singuli cũ maiori diligẽtia confitentur,quando intendunt secundũ ordinationem Ecclesiæ saltem semel in anno communicare.

Scotus Pende puritatem circa Christi obsequium

Sed vt iam modus sit, nec integer Scoti textus trãscribatur,vt ardentem illius erga Christum charitatem explanẽ;his amoris vel flammis,vel iaculis,omnipotẽtem vulnerauit,& sagittis Scoticę charitatis saucium ad eius brachia sub specie paruuli allexit;vt tradũt graues viri,& integræ fidei scriptores. In primis Marianus Florentinus celebris historicus,qui cõposuit historiam ordinis ab eius primordijs vsque ad annum millesimũ quadringentesimũ sexagesimum: & secundo sæculo post obitum Scoti scripsit *in lib. 3. suæ historiæ c. 15.* Item Marcus Olyssiponẽsis Episc. Portuẽsis in Lusitania vir eximię pietatis & doctrinæ, *in 2. p. Chronico Ordinis lib. 3. c. 6.* Antonius

Marianus Florentinus.

Marc. Olyssiponensis.

Ant. Cucar. Paul. Berti

Cucarus in 2. *p. Elucidarij B. Virginis.* Paulinus Berti Augustinianus in *vita præfixa operibus Scoti*, & alij quàm plures.

Vuadingus

5 Rem ita recenset Vuadingus *to. 3. Annal. ad annum 1308. sub n. mar. 42* vbi agẽs de mysticis Scoti in Deum iaculaminibus, subiungit. *Easdem iaculabatur flãmas amoris in nocte Christi natiuitatis Parisijs, dum cunas Saluatoris tenerrima deuotione celebraret, & profunda meditaretur cõtẽplatione. Nãque supra se raptus, & in se postea reuersus, Dei erga nos dignationẽ, qua frater noster per assumptã humanitatem fieri voluit dignè considerans, saucio corde ingeminabat illa sponsæ suspiria:* Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, & inueniam te foris, & deosculer te? *Amatorijsq; verbis petebat Christum sibi dari, nõ solùm tãquam Deum in anima, sed & visibilem, tanquã fratrem in Virginis gremio ad vbera eius pendentem Ad cuius feruẽtes & repetitas preces, ei Christus apparuit in pueri forma, deditq; se in brachia & amplexus deuoti serui contrectandum.*

Scotus puerũ Iesum excipit & amplexatur

Cant. 8

Disparente autem visione, ad altiora se accingens, & in virtute proficiẽs, propter deuotionẽ dulcissimi Pueruli, & sanctissimæ Genitricis, deinceps carnibus abstinuit, nudis pedibus, abiectis etiã sandalijs, incessit, & pannosa tunica, nouã admittere nolens, humilis & abiectus incessit.

Rara Scoti austeritas post visitatio nẽ cœlestem

6 Adiungit etiam Ferchius *lib. 2. Apolog. in Bzouium nu. marg. 16.* *Quàm amãs, quàm amatus à Christo Dunsius? ex chronicis nostræ religionis perspicitur. Nocte scilicet, qua Saluator Euãgelizatus, dilectus dilecto, Iesus Christus Ioanni Scoto sese infantis specie tractãdum obtulit; futuræ pignus immortalitatis mortali concessit, ac inebriauit torrente cœlestis voluptatis. Mira Christi dignatio, mira Scoti dignitas; ille contracta regni maiestate suauissimum se corporeis obtutibus præbet infantem: iste in ergastulo carnis cœlesti fruitur liberatore, ac libertate; atque in illo inexhausto deliciarum occeano inextinguibilem, extinguendo, accendit sitim diuinæ bonitatis. Ex hac prægustata supernæ suauitatis dulcedine dicebat cum Psalmista :* Quid mihi est in cœlo? & à te quid volui super terram? defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. *Quàm agrè tum diuulsus à charis amplexibus? quàm cupidus eisdem perpetuis restitui? quàm attentus ad vocem clamãtis? ad motum pulsantis quàm alacer? quàm velox? pernicissimè volauit ad sponsum.*

Ferchius.

Mira Scoti cõiunctio ad Iesum ductum.

Deinde idem author *lib. 3. Apologia in Paulum Iouium* eamdem pueri Iesu apparitionem scribens; *Tradit (sub num. marg. 34.) Dunsium pauperem spiritu, & corpore, nudis pedibus, veste lacera, omnia reputasse quisquilias vt Christum lucrifaceret; Christi amplexu inuisibili perpetim functum, sed & visibili fuisse donatum.*

Ferchius. Qualiter se gesserit Scotus amplexu pueri Iesu ditatus

7 Huic etiam Christi apparitioni subscribit Dermicius Thadæi in Nitela Franciscanę Religionis excutiens illam Bzouij calumniam: *Manifesti aut certè occulti alicuius criminis apoplexia correptus pœnas persoluit.* Vbi vel sic Bzouij refutat amarulentiam.

Dermicius Thadei

Sed dices, fortè deinceps potuit Scotus ab incepto cursu defecisse? Perseuerãtiæ argumentum fuit, quòd florente maximè religione, inter tot scientia & vita conspicuos vnus designatus est idoneus, qui Coloniæ contra insurgentes, tum Beguardos, & alios Immaculatæ Conceptionis Virginis impugnatores destinaretur eodẽ ipso anno 1307.

Sanctitas Scoti ex Derm. Thadęi.

Mittitur cõtra Beguar.

Perseuerantiæ argumentum est, statua Virginis Parisijs, quæ ad orationem eius inflexa ceruice perpetuum sanctitatis Scoticæ etiam num prostat monumentum.

Imago Virginis inflectit caput Scoto

Perseuerãtiæ argumentum est; quòd Parisijs cunas celebrãti Saluatoris in nocte natalis ipsius, & profundè contemplãti, Iesus in pueri forma in brachia & amplexus deuoti serui contrectãdum se dedit, dum illud Cantici ingeminaret. Quis det mihi te fratrem meum, &c.

Apparet Scoto Iesus sub specie paruuli

Disparente autem visione, teste Mariano, ad altiora se accingens, deinceps carnibus abstinuit, incessit nudipes, detractis etiam sandalijs, indumentum ad

Amplexus pueri Iesu accedit Scotũ ad seueriorẽ disciplinam.

mortem vsq; non mutauit: quinimo (vt monumenta nostra deponūt) tā rigidus fuit paupertatis obseruator, vt vna vilique tunica pannosa contentus humilem se, & abiectum in omnibus gesserit.

Nico. Vernulæus Louan.

8 Accedit etiam Nicolaus Vernulæus Louaniensis professor in disertissimo panegyrico de laudibus Scoti sub pagina 25. vbi sic loquitur. *An non vice quadam, ea nocte, qua natalis Christo fuit, cùm diuinum illud admirādum Incarnationis mysterium, attonita mente contemplaretur, benignissimus illi Iesus apparuit, eius brachijs dulcissimum onus incubuit, in eius collum, iterū atq; iterum repetitis amplexibus insiluit, eius animum suauissimis vocibus solatus est & recreauit?*

Ioan. de Incarnatione Olysiponen.

Consentit præterea Ioannes de Incarnatione Olysiponensis in vita Scoti præfixa libro 1. sent. annotatione 3. *Dum quadam nocte natiuitatis Christi solus oraret, & Incarnationis mysteria contemplaretur, visus est visibiliter, & corporaliter idem Deus homo de cœlis descendisse, & in forma pueri recenter nati in eius brachijs requiescere, ipsumq; repetitis amplexibus familiariter honorasse, & intimè consolatum fuisse. Quod quāti meriti apud Deū sit, quātique amoris probatio, nemo est qui non videat.*

Artu. Monasteriensis.

9 Vltimò tandem eumdem Christi fauorem celebrat Arturus Monasteriensis in Martyrologio Franciscano, ad diem octauam Nouembris, in quam incidit felix Scoti obdormitio. *Sed neque diuinis caruit apparitionibus; nocte quadam Natiuitatis Dominicæ, dum Altissima Incarnationis mysteria contemplatur, dignatus est dulcissimus Iesus infantili forma seruum suum visitare, eius brachijs insidere, eumque suauissimis, & repetitis amplexibus consolari.*

Apparitio Iesu in nocte Natiuitatis Domini.

Apparet Scoto etiam B. Virgo Scotus Achilles pugnæ Marianæ.

Quod quidem speciale priuilegium meruit à filio, qui matri ab ineunte ætate similiter sibi gratiosè apparenti, omne obsequium deuouit, & fideliter adimpleuit, Immaculatæ Conceptionis eius validissimus propugnator, & cælestis Achiles effectus.

Cur Iesus appareat Scoto sub paruuli imagine?

10 Nec incongruum, quòd Christus sub paruuli specie amplexum Scoti amore flagrantis concupierit, qui, vt piè Chrysologus, suorum esurit charitatem; ita ille voce aurea agens de septima Christi manifestatione facta discipulis ad mare Tiberiadis. serm. 78. *Petit escas saturitas tota rerum; panis ipse manducat, quia non ille cibum, sed suorum semper esurit charitatem.* Pueri numquid habetis pulmentarium? Responderunt ei, non. *Et quid habebant, qui Christum tam secum positum non habebant, qui coram stantem Dominum suis adhuc oculis non videbant?* Et paulò infrà perpendens Chrysologus, quòd Christum præ cæteris dilectus Discipulus Ioannes primò agnouerit, in illa verba: *Discipulus autem ille, qui diligebatur ab Iesu ait; Dominus est.* Subiungit acutè, quæ in Ioannem Scotum apprimè quadrant Christi apparitione, ob insignem charitatem, decoratum. *Primus qui diligitur videt, quia semper amoris oculus acutiùs intuetur, & semper viuaciùs, qui diligitur, sentit.* Persensit ergo Scotus (ob dilectionem) Christum in specie parvuli apparentem, vt se se quasi famelicum insinuet Scoticæ charitatis.

Pe. Chryso. Ioan. c. 21. Christus esurit charitatē suorum. Ioan c. 21 Qui magis amat videt acutiù. & viuaciùs.

Paruuli magis esuriunt

Vnde sicut & parvuli famelicosi existunt, & pabuli appetentiores, ideo Iesus sub forma paruuli in Scoti illabitur amplexus, vt ardētiorē Scoticæ pietatis auiditatem & (vt Chrysologi vtar phrasi) esuriem aperiret.

Christus apparen Discipulis vocat eos paruulos & inuisit vcotum sub specie paruuli

11 Vbi etiam id occurrit obseruādum; quòd si in illa Christi ad discipulos post resurrectionem apparitione, eos parvulos vocauit, vt teneritudinē suæ dilectionis reseraret; *Pueri nūquid habetis pulmentariū?* Pater enim viscceratim in tenellos infantulos afficitur; in hac verò Scoti visitatione, & amplexu, si nō appellat Scotum parvulū, quādo eum gratanter inuisit, ipse tamen Deus sub parvuli imagine amplexatur Scotum, vt Deus infans & parvulus magnum nobis reddat & prædicet Scotum.

Analogia inter S. Anto Pad. & Scotum.

Sicut & sanctissimum eius consodalem nobilitauit Antonium Paduanū, de quo canit Officium Ecclesiasticum: *Qui tuæ, quam prænoueras, hic*

Puer Iesus arrha gloriæ

viuens arrhas gloriæ Christum videns acceperas. Antonius enim puerū Iesum amplexans arrhas & pignora suscipit gloriosæ obdormitionis, festinæq; assumptionis suæ ad cœlestes eiusdem agni nuptias in ipso iuuentutis flore, annum enim agens trigesimum sextum trāslatus est ad cęlos Antonius. Ita & Scotus eodem Christi amplexu donatus vocatur ad superos trigesimo quarto suæ vitæ anno inchoato; vt Seruatoris nostri, quem medullitus dilexerat, mortalis vitę metam ad amussim imitaretur; vt canit elogium à nobis trāscriptum *in §.1.num. marg.4. Tempora post Christi propria dulcedine lethum venit atrox raptim carcere composito.* Quod obseruarunt Ferchius in *vita Scoti cap.4.n marg.9.* & Dermicius Thadæi in *Nitela Franciscana Religionis in illa verba Bzouij: Alexandri Alensis Britanni quondam in Gymnasio Lutetiæ auditor.*

Vterque Antonius & Scotus puerū Iesum amplexatur, vterq; rapitur in ipso flore iuuētutis. Ferchius. Derm. Tad.

§.10. *Pietas Scoti in Deiparam, & gloriosa concertatio pro Immaculatæ Conceptionis assertione; insuper analogia Scoti ad Sanct. Ildefonsum Toletanorum Archipræsulem Mariani candoris pugilem, & ad alios patres defensioni Virginis mancipatos.*

Eximia pietas Scoti in Deiparam

1 OMnes bonæ notæ historici tradunt, Scoti animum ardentissima deuotionis flāma ergaDeiparā deflagrasse; adeò vt melifluus ignis ille præcordia Scoti exurens omnes illius cogitatus, affectus, & actiones vēdicauerit, ac ita sui iuris effecerit, vt proMarię exaltatione nil non moliretur, nunquā segnis & tepidus, semper gnauus, ignitus, & incōcussus miles; & planè dignus qui à Deo præeligeretur Dux strenuus militiæ desudātis pro Deiparæ assertione à næuo originalis peccati. Sēper igitur Virginis præconia medullis cordis, & vocis officio persoluebat; adeò vt videatur illud S. Amedei Lausanēsis Epis. iugiter versasse *ex hom. 2 de iustificatione & ornatu Mariæ.*

Scotus præelectus à Deo Dux militiæ Deiparæ.

S. Amedeus.

2 *Intendamus gloriæ eius, & ingressi abyssum tanti luminis splendorem rutilum semitarū illius dilatato corde, & inenarrabili percurramus lætitia dicentes cum Salomone:* Viæ eius, viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. *Quòd si dicente eodem propheta:* Iustorum semita quasi lux splēdens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem: *Quis lucem, & splendorem semitarum eius eloqui sufficiet? Harum tamen processus, & incrementa viarum partim explicare conabimur, vt in gradibus suis gloriosa dignoscatur, & per singulos gradus suos pronūtietur.*

Prouer.3. Prouer.4.

3 Intendens igitur Scotus Marianæ exaltationi, & abyssum tanti luminis ingressus, rutilumque omnium viarum Virginis meditans splendorem, eam in cunctis vitæ gradibus & momentis gloriosam, nunquam à communi contagio fœdatam, cunctas vias eius pulchras, omnes semitas æstimauit pacificas; atqui qualiter omnes viæ Virginis pulchræ, & pacificæ semitæ extitissent, si in primo vitæ momento à diabolo debellata renuntietur, quæ draconis caput in primo exorientis vitæ radio triumphās attriuerit? Vt ergo pietatem suam, & quam de Mariano cādore conceperat sententiam, toti orbi celebrem perpetuis monimentis cōtestaretur Scotus, magnum illud iniuit certamen pro immaculato Virginis conceptu, præsentibus Apostolicis legatis ex Summi Pontificis præscripto, vt tradit Vuadingus ad annum 1304. *n. marg. 34.*

Scotus satagit vt omnes viæ Virginis prædicentur paci ficæ

Suscipit prælium pro innoxio conceptu Deiparæ

4 Sed libet celeberrimum id Scoti facinus enarrare ex officio Ecclesiastico Immaculatæ Cōceptionis à Sixto IV. approbato, & cōposito à venera

Officium Ecclesiasticum à Sixto IV. approbatum

bili viro Bernardino Bustensi: ita enim habet lectio quarta Officij Conceptionis Immaculatæ à Sede Apostolica confirmati.

Christus misit Scotum ad protegendam innocentiam Matris suæ.

Dominus noster Iesus Christus ad protegendam Matris dilectæ dignitatem, Scotum Ordinis Minorum Doctorem eximium ad ciuitatem illam protinus destinauit, qui aduersariorum fundamentis, argumentisque omnibus inuincibili sermone confutatis, ita Conceptionis Dominæ nostræ innocentiam clarescere comprobauit, quòd omnes illi fratres (scilicet Doctores) subtilitatem eius plurimùm admirati, obmutescentes disputando defecere: quapropter opinio Minorum a Parisiensi studio illicò approbatur.

Pelbartus à Temesuar.

5 Accedit testimonium Pelbarti à Temesuar Hungari, viri doctrina & sanctimonia celebris, qui claruit anno 1490. & inter Beatos ordinis recensetur ab Arturo Monasteriensi in suo Martyrologio Franciscano ad diem 27. Maij. *Aduersæ partis tutoribus se opposuit ingeniosissimus Doctor; magnum fuit pondus argumentorum, quibus impetebatur, erantque numero biscentum; omnia sine interruptione, quieto & tranquillo animo attentè audiuit, & mirabili memoria suo ordine resumpsit, soluendo intricatas eorum difficultates, & nodosos syllogismos, ea facilitate, qua Sanson Dalilæ ligamina in fauorem Philistinorum posita dirumpebat. Addidit Scotus multas & fortissimas rationes, probans Virginem sanctissimam sine originalis peccati macula conceptam. Actus obstupefecit sapientissimam illam Vniuersitatem Parisiensem, &c.* Ita Pelbartus, *lib. 4. stellarij p. 1. ar. 3.*

Agonem feliciter terminauit Scotus debellatis contradictoribus

Triumphus Scoti obtinuit votum Vniuersitatis Parisiensis de asserenda immunitate Mariæ.

6 Felix ille Scoti triumphus obtinuit, vt Parisiensis Academia se se Religionis, & iuramenti nodo obstrinxerit singulis annis Immaculatum Virginis conceptum solemnissimo officio celebrandi, Parisino Episcopo missam offerente; & quòd nulli pateat ad Doctoralem lauream accessus, qui iuramentum non præstet; se immunitatem Virginis perpetuò tutaturum.

7 Subiungit etiam Vuadingus id, quòd plurimi celebres Scriptores attestantur de publica illa Scoti in aduersarios Immaculatæ Conceptionis excursione; quòd cùm in arenam descenderet Matris Dei immunitatem asserturus, & coram obuia Virginis statua marmorea breuiter oraret, illius opem ardenter expostulans, simulacrum Deiparæ caput assertori suo inclinauit, supernas ei suppetias promittens. *Communis ita fert populi Parisiensis traditio* (inquit Vuadingus ad annum 1304. sub numer margi. 35.) *Ipsaque imago confirmat patenti, & vsque in hodiernum diem perseueranti capitis inclinatione.*

Statua marmorea Virginis inflectit caput Scoto vindici suo

Vuadingus

Idem ex Ferchio.

8 Idem etiam refert Matthæus Ferchius in vita Scoti, capit. 5. numer. margin. 12. *Memorabile & illud euenit Ioanni Dunsio disputaturo Parisijs pro innoxio à noxa originaria conceptu Dei parentis, atque enixiùs deprecanti, repetentique versiculum.* Dignare me laudare te Virgo sacrata, Da mihi virtutem contra hostes tuos. *Imago namque Diuæ Virginis marmorea caput inclinauit, eoque miraculo victoriam benè pollicita est; diciturque Parisijs eadem imago capite inclinato ad nostra tempora perstare.* Consentit etiam Dermicius Thadæi supra in §. 9. *præcedenti* transcriptus *sub numer.* 7. in cuius etiam rei testimonium graues recensent Authores Ferchius, & Vuadingus, non solùm ex Franciscana, sed ex Carmelitana, & Iesuitarum familia.

Suffragatur Dermicius Thadæi, & alij quàm plures.

Nec rem inconcinnè describit Ioannes de Incarnatione in vita Scoti, Annotatione 3. *Qui continuam Ioannis Scoti orationem, & contemplationem, erga Sanctos pietatem, & deuotionem, & præcipuè circa Dei Matrem, frequentes extases, & raptus fuerit contemplatus; manifestè intelliget quàm feruens, quamque ardens fuerit erga Deum amor. Nam si teste D. Dionysio lib. de Diuinis nominibus, ca. 7. Extasim faciens est diuinus amor; quomodo, quæso, Deũ amabat, qui totus ferè semper erat extaticus? Antiqua & fide digna traditione habemus, quòd cũ de Immaculata Virginis Conceptione disputare cogitabat, Imaginẽ Virginis alloquutus dixit:* Dignare me laudare te Virgo sacrata; Da mihi virtutẽ

Idem ex Ioanne de Incarnatione Olysiponensi.

contra

cõtra hostes tuos. *Ad quã prædictã Deigenitricis imago veluti respondens caput inclinasse, & sic petitis annuisse dicitur.*

9 Adiungo ego, quòd cum hoc anno millesimo sexcentesimo trigesimo nono Comitijs Generalibus Romæ celebratis interessem, inter aliorum Sanctorum, & Beatorum Ordinis Franciscani prælo exaratas imagines, quæ cum facultate superiorum ab hominibus id genus lucri intendentibus publici iuris fiebant; accepi veram Ioannis Scoti effigiem quasi in extasim rapti coram imagine Deiparæ draconis caput conterentis; & caput Scoto alumno suo inclinantis, illis verbis imagini Virginis orbiculatim impressis: *Dignare me laudare te Virgo sacrata.* Quæ Scoti effigies Reuerendissimo Patri Fra. Iacobo Bagnacaualensi totius Ordinis Minorum Conuentualium Generali Magistro dicata est à Ioanne Billars Frisio. At hæc quantum referant ponderis ad probabilitatẽ facti, & historiæ faciendã, nemo est qui ambigere possit, si calleat eam iudicij integritatẽ, qua similia quæq; Romæ permittantur.

Romæ permittitur imago Scoti cui virgo caput inclinat.

10 Nec etiam committam vt silens prætercam id, quod plurimi ex fratribus vocalibus Capituli Generalis spectauimus Florentiæ; vbi propè principale claustrum celebris Conuentus omnium Sanctorum inspicitur Scoti effigies radijs redimita ante Deiparæ imaginem, cuius patrocinium Subtilis Doctor implorat eisdem verbis: *Dignare me laudare te, &c.* Imò in eadem vrbe in Conuentu Sanctæ Crucis Fratrum Minorum Conuentualium, vbi existit Sanctæ Inquisitionis Tribunal, Scoti effigiem etiam radijs, vel laureola in signum beatitudinis decoratam inspeximus in cella P. Guardiani, viri doctrina, & religione conspicui; quod ne repugnare appareat sanctioni sanct. D. Vrbani VIII. seriò inhibentis, ne aliquis nondum à sancta Sede Apostolica honorem beatificationis adeptus, similibus radijs insigniri queat, ita interpretati sumus, vt Scotus apud Florentinos per longissimi temporis spatium in possessione sit vt depingatur ita, aliàs enim id non liceret.

Item & Florentiæ, vbi imago Scoti pingitur radijs redimita.

11 Nec est cur hæc de inclinatione capitis Deiparæ difficiliora, aut minus certa æstimentur, si verum sit (sicut authentica apud nos subsistit Ecclesiastici Officij Conceptionis à Sixto Quarto approbatio.) *Quòd Dominus noster Iesus Christus ad protegendam Matris dilectæ dignitatem Scotum Ordinis Minorum Doctorem eximium ad ciuitatem illam protinus destinauit:* Approbauit autem Sixtus id Officium anno millesimo quadrigentesimo octogesimo, vt constat ex Bullario citato Æmanuelis Roderici, *Bulla* 16. *Sixti Quarti*, expedita die quarta Octobris, Pontificatus sui anno decimo, quæ incipit: *Dilecto filio, &c.* Si ergo ex Summi Pontificis consensu liquet Scotum à Christo destinatũ (vel per apparitionem visibilem, vel per internã inspirationem) ad suæ Matris tutelam; nec difficile iudicari debet, quòd statua Virginis pios Scoti labores acceptantis caput assertori suo inflectat: imò & quod inclinatum perseueret per tot sæcula post obdormitionem Scoti, siquidem Scotus etiam vita functus desudat pro Mariani candoris tutamine.

Suadetur inclinationis capitis Deiparæ probabilitas.

12 Tradit enim Ferchius in *Vita Scoti cap.* 8. *numer. marg.* 2. ex Andrea Theuet. *lib. de Viris, & imaginibus virorum illustrium, in Ioanne Scoto:* Quòd cùm ab aduersarijs Immaculatæ Conceptionis redintegraretur bellum anno Domini millesimo quingentesimo nono, Ioannes Scotus rursus immunitatem Virginis à labe originaria præsentia sua defensurus egressus est ossibus erutis, post Altare Summum Franciscanæ Ecclesiæ Coloniensis seruatis, donec æditius monumentum auricalcho affabrè elaborato fabricaretur. Sed ò bone Deus, qualia apparuerunt Scoti ossa decursis iam duobus ab illius obitu sæculis, dum Mariæ innoxius conceptus impeteretur! Attende ex chyrographo authentico, cuius integrum exemplar ex Ferchio, & Vuadingo infra subijciã agens de Scoti sepulchro. *Apertum est sepulchrum Doctoris Subtilis F. Ioannis Scoti ob singularem affectionem Patrũ,*

Andr. Theuet.

Etiã ossa Scoti pugnant pro assertione Immaculati Conceptus Virginis.

Qualia apparuerunt Scoti ossa, quando redintegratur bellũ cõtra immunitatẽ Mariæ Ferchius.

Chyrographũ authenticum.

& Fratrum, & inuenta sunt eius ossa integra, & admodum redolentia subrubra, & in iuncturis alba, ad instar lactis uncta, & extunc in altari summo retrorsum posita.

Vuadingus And. Theu. Surius Trithemius. Chronicon Citizense

13 Similia habet Vuadingus *ad annum 1308. sub numer. margin.* 35. inquiens. *Cùm anno millesimo quingentesimo nono ardenter ageretur de hoc mysterio in Germania, & alibi, uti referunt Andreas Thauet de viris illustribus in Ioanne Scoto; Surius in chronicis ad annũ 1509. Trithemius in chronico Spanheimensi, chronicon Citizense eodem anno 1509. & alij; rursus prodijt Scotus erutis ossibus & collocatis ponè summum Altare, donec editius, & nobilius monumẽtum fabricaretur, &c.*

Ossa Scoti rubra, fragrãtia, & lacte delibuta quid indicent

Quando igitur Mariæ causa iterum exagitatur, apparet Scoti funus rubrum, & igneum colorem referens, quasi se se ad prælium excitatum, & accensum indicaret; insuper & odore fragrans, & lacte delibutum. Tum, vt bustum Scoti lactescens, & rubicundum, symbolum & notas exprimat spõsi Ecclesiæ candidi, & rubicundi, & ex millibus prælecti; proprijs enim suis notis, & symbolis militem, ac Matris suæ vindicem authorare voluit Christus, quando ille in defensionem Virginis aduocatur. Tum, vt igneus color feruorem indigitet charitatis, & pietatis in Virginem; sicut & lac doctrinæ symbolum ex ossibus Scoti erumpens aperiat, ab Scoto suppeditari doctrinæ quidquid, & fulcimenti, quod ad periclitantis innocentiæ Marianæ causam communiendam hucusque petiuerit Theologorum cuneus.

Ioan. de Salazar de vindicatione Deiparæ ab Scoto prę.ti ta iudicium.

14 Vnde non immerito de Scoto contestatus est Illustrissimus ac Reuerendissimus Pat. Ioannes de Salazar ex Iesuitarum familia quondam designatus Archiepiscopus Charcarum in Regno Peruntino, modò verò in Supremo Generalis Inquisitionis Hispanæ senatu iudex, in suo laudatissimo opere de Conceptione Virginis cap. 13. & cap. 42. *Quòd Subtilissimus Doctor, quemadmodum omnibus Theologis Immaculatæ Conceptionis propugnandæ Author extitit, ita etiam nihil prætermisit, quod in hac re ad maiorem Virginis gloriam facere posset. Ioannes Duns Scotus præcipuus ac maximus puræ Conceptionis vindex, qui tantam huic doctrinæ suæ authoritate fidẽ cõparauit, quantam nullus alius ante vel post ipsum.*

Etiam suffragatur Card. Bellarm. de scriptoribus Eccles. in Idiota.

Suffragatur etiam Cardinalis Bellarminus *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui vel inde colligit, pium illum, & eruditũ authorem, qui ob humilitatem se Idiotam nominauit, propriam nomenclaturam celans, & supprimens, non anteuertisse Scoti tempora (vt ipse Bellarminus in priori editione libri citati de Scriptoribus Ecclesiasticis tradiderat aliorum sequutus iudicium, qui Idiotam vixere ad initium anni nongentesimi censuerunt,) *quia Idiota in libro de B. Virgine cap. 2. & 6. disputat de Conceptione Immaculatæ Virginis Mariæ, quæ quæstio post Scoti tempora maximè inualuit.* Vbi agnoscit Scotum primarium Mariani candoris assertorem; aliàs enim Bellarmini, vel coniectura, vel probatio eneruaretur, & euanesceret.

Expenditur analogia inter S. Ildefonsum, & Scotum Deiparę vindices

15 Sed liceat in honorem Sanctissimi Ildefonsi Toletanorum Archipræsulis, & mei tutelaris, aliquantulum digredi, & per analogiam Alfonsi, & Scoti, Marianæ puritatis vindicum, quam in imagine, & fronte meorum commentariorum exaraui, tantisper spatiari. Sanct. Ildefonsus, eò quòd perpetuam Mariæ virginitatem propugnauit, & Eluidianam hæresim apud Hispanos excrescentem, & grassantem coercuit, & eliminauit; non solùm sacram vestem, qua in sacrificijs vteretur, à Deipara sibi apparente obtinuit, sed eximio illo præconio cœlesti condecoratus extitit, quãdo reserato repente sarcophago gloriosæ Virginis, & Martyris Leocadię, videntibus cunctis, & audientibus, qui Recesuinthum Hispaniarum Regem comitabantur, è sepulchro Leocadia prodijt, & Ildefonsi merita de Deipara commendans, exclamauit: *O Ildefonse per te viuit Domina mea, quæ cœli culmina tenet!* vitam Mariæ Ildefonso deberi prædicans. Et iure quidẽ; quia Ildefonso obstricta erat honoris & puritatis Mariæ apud Hispanos redintegratio, quam Leocadia Deiparæ vitam æstimauit; honor enim & fama vita

Ex officio Ecclesiast.

est

est generosę mentis, quæ in occiduum mortis declinat, dum deturpatur, & labascit.

Eximia Scoti officia in Virginem

Cùm hęc igitur ita sint, quibus encomijs dignus renuntiari debet Scotus, qui non solùm illibatam corporis integritatem, sed præcellentiorem in Maria Immaculatæ mentis propugnauit candorem, renitentibus, & asserentibus ex aduerso per tria integra sæcula Marianæ Conceptionis noxam, & miseram illius pro primo vitæ instanti sub iugo Sathanæ captiuitatem, primarijs & doctissimis viris. Deinde si Deipara Ildefonsum veste induens cœlesti, ita clementer affata est: *Accipe vestem de thesauris filij mei:* thesauris enim filij condecorari meruit, qui matris integritatem vindicauit; non dubito quin maximum supernorum charismatum cumulum sibi thesaurizauerit Scotus Matrem misericordiæ à nota noxij conceptus liberans: iuxta illud Ecclesiastici capit. 3. *Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.* Si ergo per Ildefonsum vixit Maria, per Scotum etiam reuixit; si Ildefonso tutanti integritatem corporis, amictum illum cœlestem corporeum largita est; Scotum puritatis animæ Virginis vindicem inuisibili ditauit thesauro, insuper & visibili inclinatione capitis in statua marmorea Parisiensi, & etiã suauissimis pueri Iesu donauit amplexibus, etiam Parisijs, vt ostendimus.

Ex officio Ecclesiast. Eccl. Toletanę

Ecclesi. c. 3.

Scotus in causa Virginis triũphãs inuocatur patronus in litibus grauioribus, & fert suppetias cęlestes.

16 Illud præterea non obvolvendum silentio (propalat enim miram Deiparæ dignationem in Scotum innocentię Virginis patronum, imò & nos reddit certiores celeberrimę illius concertationis pro innoxio Mariæ conceptu susceptę) quod scribit Vuadingus ad annum 1308. sub num. margin. 44. breui compendio complectens cœlestia munera sanitatum aliarumque gratiarum, quæ ope Scoti illum inuocantibus conferuntur. *Vidi* (inquit) *plurima testimonia authentica Notariorum syngraphis, & sigillis munita in quibus varia hominum conditiones, & ætates, cœlestia munera sanitatum, aliarumque gratiarum, se Scoti meritis, & inuocatione accepisse, omnibus volunt manifestum. Non ea refero sigillatim, dum ordinariorum aut Romanæ Curiæ approbatione non confirmentur; à varijs ægritudinibus quàm plurimos, à periculis alios, à molestis puerperijs fœminas liberasse testantur; & in litibus grauioribus, serijsque dissidijs, se eumdem expertos propitium iure iurando, & iuris solemnitate confirmant. Susceptam pro Virginis innocentia litem feliciter terminauit, nil mirum si in alijs prætensionibus honestis inuocetur vt Patronus.* Quæ cœlestia beneficia inuocatione Scoti immaculatæ Conceptionis aduocati fidelibus exhibita fidem faciunt, gratissimam Virgini extitisse tutelã suæ immunitatis, quam eximius Doctor assumpsit.

Vuadingus.

Ferchius.

Scoti laus & præconia ex asserta immunitate Virginis

Quare non abs re censuit Ferchius *cap. 5. Vita Scoti sub n. mar. 12. Quòd quãquam Scotus in theologicã facultatem plurimas inuexerit nouas, vel antiquas innouauerit sententias, ex hac vna innouata de Maria Immaculato conceptu, tãquam proprio stemmate gloriosiùs enitescit, & penè omnibus posterorum votis collaudatur.*

Quantũ sibi Ecclesiam obstrinxerit Scotus ex suscepto agone cõtra Immaculatum conceptum Virginis.

17 Deinde agens contra Bzouium lib. 2. Apologię num. marg. 49. ita Scotum dignis exornat præconijs. *Quid ad Scoti mentem excellentius, quam Dei parentis excellentia? quibus inuestigandis pernici volatu, aquilino intuitu (sine me tantisper excurrere) eo vsque processit, vt nouas, admirandas, obseruauerit, obseruatas protulerit, prolatas persuaserit. Quàm multi ex omnibus Ecclesiasticis Ordinibus Põtifices, Prælati, Cleri, Populi, Regulares, Viri, Mulieres in Immaculatæ Conceptionis Mariæ festo, Scoti (Scoti inquã) emoti doctrinis, conciones, disputationes, declamationes, poemata, solemnitates, ieiunia, orationes donaria sacra in Dei bonorem & Mariæ beatitudinem celebrãdã conferunt? igitur per Scotum beatam eam dicunt omnes generationes.*

Analogia Scoti ad Sanctos Patres Marię assertores

Analogia ad Hieronym.

Deinde prosequitur in varias analogias Scoti, & Sanctorum Patrum Mariæ assertorum vel sic effusus. *Priuilegia Reginæ vniuersorum tam plurima, tum eximia, alij pij, & docti viri prouexere; at Scotus quàm admiranda! Hieronymus Marianæ carnis virginitatem ab homine non violatam docuit; Ioãnes*

Ad August. *nes Duastius animæ virginitatem nõ cõtaminatam à diabolo. Augustinus corpus* Ad Cyrillũ *virgineum à putredine præseruatum asserit, Ioannes à culpa illice putredinis. Cy* Ad Bernar. *rillus Mariam Dei matrem; Ioannes gratia Dei filiam ex Deo natã tutatur. Bernardus ab omni proprio immunem peccato; Ioannes etiam à protoplasti culpa innoxiam fuisse, tuetur.*

Ferchius. Comparatio Mariæ ad Triadem per petuò amicã.

18 * *Si Deiparã ad Deum cõferas; Ioannes Scotus inter augustissimã Triadem, & intemeratum Triadis sacrarium, perpetuas amicitias agnoscet.*

Collatio ad Christũ redẽptorẽ specialem.

* *Si ad Christum Redẽptorem; Ioannes Scotus unicã perfectam appellabit, in qua sola perfectissimus redimendi modus præseruatiuus eluxit.*

Ad Angelos innocentiæ socios.

* *Si ad Angelorum cœlestes choros conuertaris; Ioannes Duns æmulam Angelicæ asseret innocentiæ, quæ sola fuerit ex hominum genere innocens.*

Ad hominũ semẽ nõ fœdatũ in Virgine.

* *Si ad homines; exemptam ex hominibus dicet, non Adæ semine, sed Christi sanguine sub arbore malo, vbi mater Eua corrupta fuerat, suscitatam.*

Ad gratiam coæuam.

* *Si ad gratiã respicias; Doctor subtilis gratiam Mariæ coæuam tradet, quoue momento anima creata, eodem concreatam esse charitatem exclamabit.*

Ad peccatũ plenè excussum.

* *Si ad peccatum; vociferabitur, Deiparam esse lucem perpetuã ad omne (omni ex parte) peccatum originale, mortale, veniale, depellendum.*

Ad legẽ non comprehendentem.

* *Si ad legem Dei compares; Dei potestatem in virginum Virgine non sub lege, sed supra legem, declarabit; ac legem non pro matre, sed pro omnibus constitutam.*

Ad diabolũ proculcatũ.

* *Si ad authorem transgressionis diabolũ; Deiparã docebit Scotus esse ciuitatem Dei nũquam hostili pede calcatã, sed quæ pede antiqui hostis caput proculcarit, contriuerit.*

Corporis & animæ fœdus & armonia extincto fomite.

* *Si mentis & corporis vinculum perscruteris; subtilium Princeps eã pacis asylum affirmabit in qua (fomite semper extincto) nunquã caro aduersus spiritũ, nunquam spiritus aduersus carnem concupierit.*

Comparatio mentis ad phãtasmata ex independẽtia ab ipsis.

* *Si mentem, & mentis vires inquiras; ab omni seruitute corporis, & phantasmatum exolutas fatebitur, & vel primo creationis momento circa creatorem operantes.*

Ad labores corporis merito, non punitioni inseruientes.

* *Si corporis labores admireris; Ioannes Mariæ seruus enuntiabit, meriti exercitia, non supplitia fuisse labores patienti Diuæ decorem, peccãtibus nobis emolumentum satisfactionis afferentes.*

Mariam gratiæ intensio ex Gabriele, extensio ex Scoto.

* *Si conceptionem, exordium vitæ; Immaculatissimam. Si partum, vitæ medium; iucundissimum. Si mortem, vitæ epilogum; incorruptissimam prædicabit. Et vno verbo quam Gabriel gratiam intensissimam nuntiauit, Gabrielis imitator Scotus extensissimam concludet. Talibus duodecim stellis caput, hoc est initium Reginæ mundi, Doctor subtilis coronatum, tali diademate redimitum promet.* Hucusque Ferchius ornatè & acutè debitis Virginem ex Scoto celebrans præconijs, ita enim obtinuit Scotus, vt iuxta S. Amedei votum Virgo per singulos gradus suos gloriosa pronuntietur.

Qualiter sibi constet pietas Scoti circa impeccabilitatem Christi contra Ferchium.

19 Qualiter autem sibi constet Scoti pietas Virginem Matrem à noxa originaria liberans, & Christum peccabilem de absoluta Dei potestate asseuerans; ostendimus contra Ferchium infra in controuersia vndecima de Scientia Dei, distinct. 2. de Scientia contingentium absolutorũ art. 2. in digressione, an voluntas possit necessitari à Deo? sub num. marg. 70. Ferchio Franciscano, Scoti accusatori, Petrum Lorcam Cisterciensem Scoti assertorem, & vindicem opponentes.

§. 11. *De charitate Scoti in proximos, & qualiter nullum scriptorem adorsus fuerit contendendi libidine, solo reserandæ veritatis zelo & acumine punctus.*

Charitas Scoti in proximos

1 PRælibatis his, quę de eximijs charitatis Scoti in Deum, in Christum, & in Deiparā officijs, præmisimus; reliquum est, vt flagrantem Scoti in proximos charitatem percurramus; de quà ita censuit Antonius Posseuinus egregius scriptor ex Iesuitarū familia, *in suo apparatu sacro.*

S. August. Posseuinus

Certè cum illud Diui Augustini de Charitate verum sit: Ille tenet quidquid latet, & quidquid patet in diuinis sermonibus, qui charitatem seruat in moribus. *Haud mirum fuerit, si ingenium Doctoris Subtilis appellati modestia, & charitate præditum altissimos sensus eruere potuerit ad veritatem indagandam. Nunquā enim suam sententiam profert in aliorum iniuriam, vel depressionem; quin quorum, aut errores conuellit, aut opiniones excutit, tā id modestè & adeò plerumq; suppresso nomine facit, vt Christiano pectori hæsisse à Domino sapiētiam (certè integram mentem) conijci posit.*

Optimum illius de charitate Scoti iudicium

2 Scoti scripta attentè perlegisse videtur Posseuinus, non ita Abrahamus Bzouius, addo Paulum Iouium nec Scotum à limine salutasse; qui inter alias, quas in Scotum euomuit amarulētias, à Bzouio transcriptas sic in Doctorem subtilem inuehitur.

Excerpuntur amarulentiæ Iouij & Bzouij in Scotū.

Nemo eorum, qui non insano pietatis amore flagrantes vltrò se se cœnobijs in seruitutem addixerint, Ioanne Scoto in grauissimis studijs aut acrior, aut subtilior fuit; cum admirandis commentationum voluminibus editis nouam de nomine suo sectam conderet, & in Aquinatis scripta non dissimulanter inueheretur. Et post pauca. *Verùm hic proteruo captiosoque disserendi genere Christianis dogmatibus illusisse videtur; cum passim inducta quæstione, dubitabundus sacrarum rerum fidem nequaquam tenui figmentorum caligine confudisset. Seuit enim ideo lites immortales, quando eius placita, vel grauiter ab aduersæ sectæ professoribus oppugnata, ex aduerso ab eius discipulis acerrimè defendantur, &c.*

Pau. Iouij in Scotum criminationes

Alia deinde subijcit Iouius in Scoti exauthorationem, solo dictionis nitore, quo pollebat nixus, absque vllo iudicio & historiæ fide, strophis, & verborum lenocinijs lectores pelliciens, vt pro auro scoriam, pro iure iniuriam instillet. Cuius scriptoris technas felicissimè prosternit Ferchius, *lib. 3. Apol. contra Iouium*, & nos euidenter proterimus in §. sequenti de virtute spei in Scoto, excutientes calumniam de desperatione Scoti se se ad petram sepulchri allidentis.

Dispungūtur technæ Iouij

3 Modo autem pro eximio, quod in Scoto eminuit, charitatis dono in proximos, & quod præcipuè in eius scriptis luce clarius enitet, adeò, vt tantum lippientibus, imò & cæcutientibus, Iouij, Bzouij, & aduersariorum oculis non obuium esse queat; præmitto esse manifestam imposturam, Scotum, S. Thomæ antegonistam adstruere. Scotus enim, licet primariorū scholasticorum pronuntiata zelo propalandæ veritatis succensus ad subsellia vocet, & iudicij trutinam: sic enim Alexandri Alensis, Bonauenturæ, Henrici Gandauensis, Varronis, Præsupositiui, Ægidij, Gotfredi, Heruei, expendit & vrget placita; haud secùs etiam S. Thomam adoritur summo animi candore & modestia veritatis indagini insistens; non in tanti Doctoris depressionem aut iniuriam (vt verbis Posseuini vtar) *sed plerūque suppresso nomine, vt Christiano pectori hæsisse à Domino sapientiā (certè integrā mentem) conijci posit.*

Scotus non fuit antegonista S. Th.

Ant. Posseu.

Scotus impugnat aduersantes sup presso illorũ nomine, & cur?

Cæterùm, id quod in Scoto celebrat Possevinus, Doctorem Subtilem consulentem honori authorum, quorum pronuntiata excernit, eos innominatos ommittere, vt nominibus parcens, opiniones, non opinantes, refellere voluisse ostendat; adeò improbam Scoti asseclis, & marginatoribus intulit defatigationem inquirendi Doctores, quos Scotus adoriatur, vt summo studio huic disquisitioni insistentes & desudantes, prædicto muneri satis & pro dignitate non responderint, vt doctè ostendit Ferchius *lib. 3. Apolog. contra Iouium sub n. mar.* 12. Obseruans, quòd licet Gulielmus Vorilonus concinnauerit opus, quod *Vade mecũ* appellauit, in quo collegit opinionum ab Scoto impugnatarum authores; adhuc suspicio vrgeat, quòd exactè non obtinuerit intentum.

Guliel. Vorilonus author libri *Vade mecum*.

Scotus in tribus tantũ locis nominat S. Thom.

4 Sed pro nostra obseruantia in grauissimam Patrum Dominicanorum familiam, quam Ordo Minorum in visceribus gerit charitatis, & pro ea, qua Angelicum Doctorem (vt par est) pietate suspicimus, & veneramur, adnotare liceat; quod exaratis vniuersis Scoti scriptis, tres tantùm inuenti sunt loci, in quibus Scotus Sanctum Thomam nominet; & præterea in altero tantùm loco appareat Secundam Secundæ, prætérito nomine Sancti Thomæ, citasse; vt accuratè ostendit Ferchius *loco citato*.

S. Thom. ferè præter intentũ impugnatur ab Scoto.

Ita vt confidenter subiungat sub num. marg. 12. Quòd si seriò versentur volumina Scoti, manifestè constabit, Angelicum Doctorem à Subtili impugnari ferè præter intentum, & dissertationis scopum; sed in examen, & discussionem Henrici Gandauensis Doctoris Solemnis suo æuo vocitati omnes neruos, perspicacitatem, & acumina intendisse; non liuore, aut taxandi æstu, sed quia Henricum illius sæculi famigeratissimum Doctorem talem æstimauit Scotus, qui aliquantulum depuratis, seu defœcatis eius scriptis, candidior & vtilior redderetur Theologorum scholæ, & ordini.

Ferchius.

Scotus præcipuè impetit Henr. Gãdauensem ordinis Seruorũ.

Vnde iure colligit Ferchius: *Ideoque siue omnes, siue vnum aliquem delectum Scoto concertatorem spectes; eum Aquinatem non esse, deduces. Controuersia verò propterea inter Thomistas, & Scotistas nota, quòd & Scotus, & Aquinas sequaces habuerint. Quòd si pergant ij Patres (qui à Regia B. Virginis seruitute Seruitæ nuncupantur) Henricum, quem suum esse cognouerunt, & Principem literarij exercitus delegerunt, sequi, & voluere; atque in disputando, docendo, scribendo producere: non dubito, quin ex acutissimis, & solidissimis tanti viri fundamentis multum negotij, tum Scotistis, tum Thomistis facessant.*

Vitalis Zucco. Commentator Henrici.

5 Quare & primarium Henrici colluctatorem esse Scotum, agnouit Vitalis Zuccolius Abbas Camaldulensis Henrici Commentator *in præfatione commentationum in Quodlibeta*, inquiens. *Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit. Flores odoris suauissimi, tum seuit, tumq; plãtauit Doctor ille Solemnis Henricus Gandauensis; non adeò tamen manifesta virtutis, vt eorum beneficio quisque potiri posset. Quo factum est, vt neophitis, in campis Theologiæ nondum tempus aduenerit putationis. Vt autem adueniret optatũ est à multis; quod sperari quidem poterat, si quis amore ductus olitor, & hortum aperiret, & ignotiorum virtutes florum patefaceret hortum ingredientibus. Cæterùm valdè peritus exigebatur olitor, qui fortè tamen nequaquam inueniri poterat tantum laborem suscepturus. Nimirum is ille Doctor sit, aduersus quem tanta moliri Subtilissimus contendit Scotus; quippè satis cognouerit ingenium viri.*

Scotus primariũ colluctatorem elegit Henricũ

Magna Scoti sobrietas in examinandis S. Tho. placitis

Non ergo Sancti Thomæ antegonista Scotus, sed Henrici; in Doctoris autem Angelici theses licet aliquando insurgat, pronuntiata tamen eius non acerbè sed modestè examinat, cum Christiana tamen libertate, & integritate (quare à Deo integra mente donatus à Possevino asseritur,) eaque pietate, & iudicio, vt magno Doctori, qui tunc inter sanctos ab Ecclesia relatus non erat, nunquam iniurius appareat, sed suus ho-

nos (quo dignissimus est) fartus tectus subsistat.

Scotus etiã in exercitãdis Ethnicis authoribus modestiam docet.

6 At superuacaneum æstimo pietatis Scoticæ officia erga primarios & Catholicos viros adstruere, quando circa exleges & ethnicos homines ita se temperatè gessit, vt etiam illorum lapsus piissimè interpretans normam omnibus scholasticis tradat sobrietatis & modestiæ in aduersantium placitis taxandis.

Scotus

Accipe ex Scoto scribendi, & aduersarios expugnandi, Canonem ex 1. sententiar. dist. 8. quæst. 5. §. de Intentione istorum. sub numer. margin. 8. vbi inquit. *De intentione istorum Philosophorum Aristotelis, & Auicennæ nescio, sed nolo eis imponere absurdiora quàm ipsi dicant, vel quàm ex dictis ipsorum necessariò sequatur; & ex dictis eorum volo rationabiliorem intellectum accipere quem possum.* Pende scribendi regulam Christiano Doctore dignam.

Canõ & regula Scoti pro taxandis pronuntiatis aduersariorum

7 Similia habet in Quodlibet. 7. §. Sed quia nulli, sub numer. marginal. 38. *Nulli imponenda est sententia falsa, vel multum absurda, nisi habeatur expressè ex dictis eius, vel sequatur euidenter ex dictis eius. Et cùm istud;* Angelum esse ens à se; *sit non tantùm falsum, sicut patet, sed etiam valdè absurdum, quia oppositum eius potest demonstrari, vt patebit, nec istud legatur expressè ex litera Aristotelis; non videtur hoc sibi rationabiliter imponi.* Discant ergo æmuli Scoti se à dicterijs & imposturis temperare; tanti Doctoris in aduersariorum expugnatione suspicientes sobrietatis normam.

Scotus rusticos & abiectos homines instruit ad salutem.

8 Ast, vt descriptioni huicce eximiæ Scoti in proximos charitatis coronidem imponamus; haud leue extitit Scoticæ pietatis indiciũ subtilis ea admonitio, qua rusticum in fide vacillãtem, & vitę licentiam ex certitudine æternæ pręscientiæ, & ex prædestinationis arcanis impiè depromentẽ coercuit, & ad rectam mandatorum Dei viam gnauiter percurrendam excitauit; rem ita scribit Ferchius in vita Scoti, cap. 6. n. marg. 19.

Subtilis & pia admonitio Scoti ad rusticum in fide vacillantẽ.

Sapientibus, & insipientibus debitor, libens ingeniosos docere, ac etiam rudes erudire non detractauit. Lucidum charitatis, atque dignationis documentum profert Gulielmus Vorilonus in 1. dist. 38. Doctor Subtilis per Britaniam iter agens seminãti cuidam occurrit, & Christiana pietate monita salutis inserere studuit. Tum rusticus: Cur mones? si Deus præsciuit me saluãdum, siue benè, siue malè fecero, saluabor: si verò damnãdum, damnabor. Excepit subtiliter Subtilis: si diuina scientia, vt arbitraris, hanc rebus necessitatem infigit; ne semines; si nãque Deus præuidit nasciturum fore triticum, siue semines, siue non semines, nascetur; si non nasciturum, non nascetur: arena itaq; semina mãdas. Illum obmutescentem subinde pius Doctor instruxit.

Gul. Vorilo. Ferchius.

Idem ex Vuadingo

9 Eamdem Scoti cum rustico congressionem ita refert Vuadingus ad annum 1308. sub num. marg. 41. *Non obscurum sanè charitatis argumentum, & indita à Domino sapientiæ, proximis proficua, illud, quod de eo refert Gulielmus Vorilonus; nimirum per Britanniam maiorem, seu Angliam, iter agentem occurrisse cuidam agricolæ bordeum seminanti, & Christiana pietate eumdem, (fortassis iurantem, aut laboris impatientem) æternæ salutis, & diuinæ legis monuisse. Cui indignabundè rusticus: vt quid frustra verba profundis? Illud persuasum, & certum habeo, Dei adimplendam erga me voluntatem; & æterna præscientia iam vidisse quidquid de me acturus sit. Si saluare, vel condemnare me statuit, mea inanis est opera, siue bona, siue mala; nec illa saluabit, nec ista condemnabit. Excepit patienter vir pius pernitiosam doctrinam, & familiari retorsit exẽplo. Si diuina (inquit) scientia, vt arbitraris, hãc necessitatem rebus imponit; vt quid hunc seminãdi laborem assumis? Etenim si Deus præuidit nasciturum fore hordeum, siue semines, siue abstineas ab opere, nascetur; si verò non nasciturum præuidit, vtiq; non nascetur: arena itaque semina mãdas. Illum obmutescentem subinde pius Doctor instruxit.*

Replica Scoti acumine, & pietate digna

Quòd autem ex mẽsa Scoticæ charitatis hoc frustulum, vel micã, nobis seruauerit, & propinauerit Gulielm⁹, & à tenebris antiquitatis vindicauerit

Gul. Vorilo. præco charitatis Scoti.

est cur gratulemur illi; fuit autem Gulielmus Vorilonus author ferè ducētis annis nobis antiquior & charitatis Scoti magnus æstimator & præco, vt liquet ex verbis, quæ ex illo transcripsimus in §. 8. num. margin. 4. agentes de præcellenti charitatis dono in Scoto, amoris spicula in Deum, & proximos iaculante.

§. 12. *De supernaturali dono spei in Scoto; vbi excutitur fabella de desperatione eius in sepulchro.*

Spes non pēdet in cōseruatione sui à charitate.

1 PRiùs de virtute spei quàm de charitatis dono agendum erat, ita enim disputationis seriem attexunt scholastici Doctores; siquidem ordine generationis & independentiæ anteit spes charitatem: nec enim spes (sicut nec fides) in conseruatione sui à charitate pēdet, sicut è contra charitas ab spe: ideò tamen in historico hoc vitæ Scoti processu priùs charitatis Scoticæ præstantiā elucidauimus, vt firmiora præsterneremus vel apparémus fundamēta ad proterendas technas & cauillos aduersantium, qui iniuriosissimè & contra omnem historiæ fidem, effutiuerunt, Scotum in sepulchro desperasse, & sui ipsius carnificem extitisse.

Paul ad Hebræos, c. 6.

Diffinitio spei anchora salutis nost.

S. Ambro.

2 Supernaturalis autem doni spei præstantiam, & necessitatem ita reserat Paulus ad Hebræos cap. 6. *Qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & penetrantem vsque ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introijt Iesus.* Quem locum hocce erudito illustrauit Commentario Magnus Pat. Ambrosius, tomo 3. in hunc textum Pauli. *Sicut anchora iacta è naui non permittit eam circumferri, licet venti commoueant eam, sed iacta firmam facit nauem, sic & fides spe roborata introducit nos in rerum speciem, quam modo in fide, & spe tenemus; ideo addidit dicens.* Et penetrantem in interiora velaminis: *tempestas enim, & multus imber commouet ratem, anchora autem non permittit demergi, &c.*

Iouius præceps historicus spei anchorā ab Scoto surripere pertentauit post duo sęcula ab obitu Scoti

3 Quam salutis anchoram impiè ab Scoto surripere voluit, post integra duo sęcula ab illius obitu elapsa, Iouius præceps, & ambiguæ fidei historicus ab inuidis, & gloriæ tanti Doctoris æmulis ad maledicendum conductus, vt Mariani candoris assertor in desperationis impingatur scopulos, quando instaurantur belli reliquię contra innoxium Virginis conceptum, & quando Scoti funus fragrans, lactescens, & igneum, resumit vires ad triumphum: vt ostendimus in §. 10. numer. margin. 12. & 13. Sed apertè reuincitur Iouius ex sequentibus Ambrosij pronuntiatis: *Spes verò penetrat interiora velaminis, dum cœlestia absque vlla dubitatione credit, & sperat, & amat, operibusque ostendit, vt potequi credit quod & sperat: vt firmiorem itaque nobis spem adderent, subiunxit: Vbi præcursor pro nobis introijt Iesus.*

Excutitur fabella & impostura Iouij

Scotus introductus ad interiora velaminis à Iesu præcursore

Si ergo ex fide, dilectione, & sanctis operibus patescit spei firmitas, cur in desperationis barathrum se se illidat Scoti animus, eo fidei robore communitus, tanto diuinæ dilectionis igne æstuans, tot sanctarum operationum satellitio suffultus, ita de Regina misericordiæ, ob assertam sui conceptus immunitatem, demerens, tandem pueri Iesu ditatus amplexu, ac proinde & inuitatus, & quasi manuductus à Iesu præcursore ad penetranda interiora velaminis, vt loquitur Paulus. Quis enim suauissimos illos amplexus præcursiones, sponsiones, vel arrhas glorię, in Scoto nostro non æstimet? Cur præterea Scotus in desperationis prolabatur præcipitiū, si ita religiosè de Dei bonitate sentiat, vt illius pijssimā miserationem circa me-

rita

rita per peccatum mortificata luculenter exaltet ad inserendā mētibus de eximia Dei bonitate confidentiam?

Scoti doctrina de meritis mortificatis qualiter respiciantur à misericordia Dei?

4 Accipe auream Scoti doctrinam ex 4. sententiar. distinctione 22. quæstione vnica. §. Secundum corollarium est: nume. margin. 13. vbi habet ita. *Illa, quibus respondet magnus gradus gloriæ, dum sunt mortificata, non possunt mereri minimam gratiam; alioquin qui cecidisset à multis meritis, iam meruisset, vt resurgeret ab illo lapsu per primam gratiam sibi propter ista merita conferendam. Nec tamen credo, quòd merita mortificata omnino nihil faciant in acceptatione diuina ad primam gratiam dandam huic lapso; quia etsi secundùm strictam iustitiam iste inimicus Dei non sit dignus de propinquo ad aliquam gratiam, & gloriam: Tamen excellens misericordia Dei propter præcedentia merita licet mortificata citiùs dat gratiam ad resurgendum.*

Homo sanctior qualiter cadat grauiùs, & surgat citiùs?

Vnde sicut credo, quòd perfectior grauiùs cadit propter maiorem ingratitudinem: ita credo, quòd cæteris paribus citiùs resurgit propter Dei benignitatē, merita prædicta ad hoc aliqualiter acceptantem.

Exēplum, de homine iusto grauissimè lapso

Vnde aliquando audiui de viro priùs valdè perfecto, & postea profundissimè lapso, (cùm propter facinora sua esset morti adiudicatus) misericordissimè visitato; perfectissima pœnitentia sibi subitò insperata est. Istud benè debet allicere quemlibet ad semper meritoriè agendum pro viribus; quia siue mansurus, siue lapsurus sit, non erunt ista in obliuione totaliter coram Deo.

Opportuna illatio cōtra Iouium ex doctrina & moribus Scoti

5 Si ergo Scotus omnes ad spem alliciens, ipse insperans defecit, meritò reprobus efficeretur, dum alijs prædicat probitatem; & qui priora merita etiam per peccatum mortificata nōn esse totaliter in obliuione coram Deo ad diuinam pietatem excitandam seriò affirmauit; cur sui impos, & immemor piorum laborum, quos pro Deiparæ immunitate adiuit, feruidæ etiam Beguardorum hæreticorum debellationis, insuper & vitæ innocentissimæ in summa austeritate, paupertate, & iugi rerum cœlestium contemplatione exactæ oblitus, solo accusante, post duo integra secula, Iouio desperat? Ast ita perspicuum est non defecisse Scotum, imò inconcussum illius animum anchora spei communitum, carnis sarcinam exuisse; sicut & constat, venalem & malæfidei historicum, apud omnes bonæ notæ authores haberi Iouium. Sed iam fabellam eius subijcio, quam lubens excepit Bzouius, & Bzouium transcribens Matenesius, quibus subscripsit Ioannes Casus Oxoniensis hæreticus à nobis dispunctus *in §. 6. num. 2.*

Iouius Bzouius. Casus Oxoniensis

Virulētę opprobrationes Iouij contra Scotum.

6 *Iouius.* "Sed qui aliquot præclara eius ordinis ingenia ad optimam frugem nata, distorto scilicet ad veritatem itinere, suspendisse, perdidisseque videtur; manifesti, aut certè occulti alicuius criminis, apoplexia correptus, pœnas persoluit: ita quidem, vt nimis festinato funere pro mortuo tumulatus, cùm redeunte vita, serò morbi vim natura discuteret; frustra ad petendā opem miserabili mugitu edito, pulsatoq; diu sepulchri lapide, eliso tandē capite perierit. Hucusq; Iouius stipatus colluuione nugarū, vt Scotū traducat, & lacessat figmentis. Nec hęc nos suppudet transcribere, vt medicam manum, & tergentem adhibeamus spongiam.

Ingenua Iouij confessio de fide suę Historię

7 Iouij vox fuit (*vt tradit Ferchius libr. 3. Apologiæ numer. margin. 8.*) multa se in historijs vera, multa falsa posuisse; sed post centum annos omnia tanquam vera credenda fore. At mentita est sibi iniquitas: falsa enim veris inserens, & immiscens, omnem suæ historiæ fidem eleuauit. Quod miro apotegmate Sabaudiæ Dux approbauit; cùm enim ea prælia, quorum pars magna fuerat, in Iouianis scriptis perlegeret, (*Ioanne Botero in dictis memorabilibus testante*) repentè exclamauit Sabaudius: *Historias esse fabulas.* Et certè quidem, Iouianæ historiæ magna ex parte cōmenta sunt, & quam de Scoti morte concinnauit, fabella est, aniles nugæ sunt, nisi eas velis intēperati animi appellare liuores; quos euidētissimè

Iudiciū Ducis Sabaudiæ de Historia Iouij.

& eruditissimè confutat Ferchius, quem vt grauem virum, & oculatum testem transcribo; ei enim solertissimè omnia loca sepulturæ Scoti perscrutanti debetur patens Scoti vindicatio à tenebrionum imposturis, qui lucidissimi nostrę scholæ sideris rotam obnubilare & denigrare conãtes obmutescere coacti sunt.

Versutissimè Iouius accusat in Scoto peccatum occultum

8 *Versutissimum accusandi genus fidem accusatori detrahit. Ait enim: Manifesti, aut certè occulti alicuius criminis, apoplexia correptus pœnas persoluit. Certè? Certè occulti criminis? Cur obsecro, certitudinem de occulto peccato, non de manifesto ingerit? Quoniam apertum scelus imponere extrema fuisset impudentia, cùm à nullo proditum legamus; vir callidus occultum affirmauit crimen. Si tamen peccatum est occultum, non ne & Iouio post ducentos annos viuenti occultum erat? Incredibile est nos occulta certò scire, qui maiorum nostrorũ aperta crimina nesciamus.*

Dispungitur Iouij criminatio.

Ad hæc; manifestum crimen accusare erat historici officium, vt exemplo pœna culpam sequentis prodesset lectoribus, reo non detraheret. Quia tamen figmentum publicum non inuenit, occultam nobis obtrudere sategit. Fortasse ex pœna culpam, ex fumo ignem, ex effectu causam probare Iouius voluit. Teterrimum etenim funeris genus maxima pœna esse videtur, nec Deus est vltor, nisi priùs homo fuerit peccator; ergo peccator est Scotus, qui Deo pœnas persoluit iustissimas.

Fallaciã consequentis cõmittit Iouius.

Grauiter Horatius: Rarò antecedentem scelestum deseruit pede pœna claudo. *Si Iouius Dunsium legisset, se fallaciam consequentis committere cognouisset, dum ex truci funere graue arguitur crimen; non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse: à truculenta morte abest aliquando culpa, ergo non probat culpam.*

Probatur ex sanctis viris crudeli morte consumptis

Si Iouius de filijs Iobi, aut Iobo iudicet; istum tot malis tortum, illos miserè enectos, sceleribus plenos vociferaretur. Ex varia complexione, ex varijs violentijs ex varijs euentibus, variæ lethi species oriuntur, lenes, aspera. Grauissimo afflictus est morbo Lazarus ex natura; Isaias crudelissimè sectus ex violentia; Iordanus Dominicanus in mari submersus est ex Dei dispositione; hos nihilominus beatos censemus. Si magno cum tormento Ioannes Dunsius obijsset, vel ex morbi qualitate, vel ob exercitium virtutis à Deo dolorem inflictum dicere poteras, & non continuò scelus inferre.

Detegitur cõmentum Iouij

9 Dissoluimus argumentum à negatione consequentiæ, occulti scilicet criminis ex teterrimo funere deprompti; dissoluamus iterum à negatione antecedentis de truci morte, ex qua expiscantur occultum scelus. Ioannes Scotus nec sepultus reuixit, nec pulsauit, nec mugijt (miserabilem hominis gemitum, bouis appellat mugitum, non sine amarulentia) nec tamen eliso capite perijt. Non ego primus, sed me prior Aubertus Miræus magnæ authoritatis vir in chronico suo, *in annũ 1308.* fabulosum hoc mortis genus deprehendit; Petrus Rodulphius *3. lib. historiæ in Scoto*, vt iniquũ reprehendit. Id ipsum & ego indicabo de Scoti morte ab opinionum varietate, atque earum iudicio: à sepulchri Scotici conditione: ab historicorum antiquorum silentio.

Aub. Miręus Pet. Rodul.

Quæ sint certa de obitu Scoti.

10 Primum in Ioannis Scoti obitu constat locus, ac tempus; locus est Agrippina Colonia, Germaniæ vrbs celebris: annus est millesimus tercentessimus octauus; dies, octaua Nouembris: morbus, vt aliqui sentiunt, est apoplexia sola. In hunc multi veraces, & multi fallaces conspirant: sed huic narrationi fabula est addita, quòd Scotus viuus fuerit sepultus.

Dissidiũ de morbo Scoti Nuremberg. Eysengren. Bergomẽsis Possevinus Dreau. Iouius Sabellicus.

Apoplexiam recensent Nurembergensis, in chronico; Guilielmus Eysengrenius; Bergomas, in supplemento: Posseuinus, in apparatu: Dreau, author Gallus in lib. de statu & successu Ecclesiæ.

Secunda Iouij opinio putat, Scotum apoplecticum fuisse viuũ sepultum, desertumque caput elisisse. Tertia opinio Sabellico audita; Dunsium in extasim raptum ab eius rei nescijs pro mortuo tumulatum.

Quar-

Quarta Volaterrani; Scotum à discipulis fuisse graphijs confossum Parisijs. Quinta Genebrardi; Ioannem Scotum lethargo oppressum pro mortuo sepultum, sed postmodum in gradibus sepulchri corrosis manibus repertum.

Volaterran. Genebrard.

Secundum placitum Iouij, & quintum Genebrardi, inter fabulas merito computat doctissimus vir atque in perscrutandis antiquitatum Coloniensium monimentis solertissimus, Stephanus Broelmen iuris vtriusque Doctor, & in patria Vniuersitate Agrippinensi publicus Canonum professor. Iam hos omnes adversantes fidem sibi vendicare non posse; à tempore, à loco, à personis; ostendo. Non possunt, quià Scoto ducentis annis posteriores sunt, veram Scoti mortem agnoscere; quapropter ad contemporaneos recurrendum, quorum nullus hęc figmenta. Omnes præcitati loco disiunctissimi erant ab Vbiorum Colonia; Iouius, Sabellicus, Volaterranus, Itali: Genebrardus, Gallus: Germanis potiùs est accommodanda fides de rebus Germanicis, tales autem erant Nurembergēsis, & Eysengrenius.

Placita Iouij & Genebrardi fabulosa.

Steph. Broelmen

Germanis authoribus pręstādafides

11 Non possunt personæ æqualis ferè authoritatis, cùm sibimet refragantur, sibi authoritatem conciliare; sed altera alteri authoritatē adimit. Sint magni nominis Iouius, Sabellicus, Volaterranus, Genebrardus; cur alter alteri pręponitur; cur vni, non alteri creditur? Aut omnibus, aut nulli credendum.

Pugnāt inter se, Iouius. Sabellicus, Volaterran, Genebrard.

Nullus probat nisi rumore vulgi: Prædicari audio: *Ait Sabellicus*; Dicitur: *inquit Volaterranus*: Ferunt; *scribit Genebrardus*: *nec solidiori ratione Iouius asserere potest. Quare prudenter ac ingenuè Volaterranus fassus est scribens*: Nec satis de illius fine veritas comperta. *Si veritas vna est, quomodo tot relationes veræ.*

Probant rumore vulgi.

12 Nunc ad secundum propero: Sepultura Ioannis Dunsij non fuit vrna vacua, sed fossa, quæ illius suscepto corpore terra est oppleta. Primitùs quidem ante introitum Sacristiæ Frācîscanæ Coloniensis quieuit, ex Trithemio Abbate in Chronico Hirsaugiensi; sed illic circa introitum Sacristiæ, nec ego, nec multi mecum, vllum cauernosæ tumbæ vestigium invenimus. Inter id temporis, quo Trithemius Coloniæ fuerat, & quo Milmanus Chronicum Coloniense edidit, Scotus translatus est in Chorum Ecclesiæ Minorum, quo in loco deinceps quieuit: sed nec tunc, nec cum tegumentum ęreum, sublato marmoreo obtinuit, sepulchrū habebat concameratum.

Sepultura Scoti nō fuit vrna vacua

Ferebis testis occulatus

Anno duntaxat millesimo sexcentesimo decimo nono, mense Ianuario, tumulus effossus fuit, & in arcæ quadratæ formam extructus: ossa Scotica in arca plumbea conclusa, & in eumdem locum reposita die 15. Ianuarij, præsentibus multis, tum ex Religione, tum ex sæculo honestissimis viris, maxima pietate erga Scotum, erga Religionē cohortatione ad bonas literas capessendas, quibus & viuus, & mortuus Doctor Subtilis tātum honoris adeptus est, quantum pluribus thiaris, ac diadematibus non tribuitur.

Quādo cōcameratum sepulchrū Scoto erectum?

Translatio honorificentissima ossiū Scoti.

13 Quæ autem coniectura est, Scotum viliori in loco concameratum habuisse sepulchrum, in honestiori non habuisse? Quid quòd cæteri Regulares etiam nunc humantur Coloniæ, Minores pręsertim, quibus nullum sepulchrum inane præstò est, aut fuisse olim memoria est? Si itaq; Scoto vacuum patuit sepulchrum, aut Scoto ante mortem, aut post, paratum est; antea paratum sepulchrum non est credibile, tum ex festina morte, tum ex ætate, tum etiam quia non poterant vaticinari fratres eum, qui Oxoniæ lector, & Parijsis Regens vixerat, Coloniæ iuuenem moriturum. Post mortem speluncam Scoto constructam arbitrari promptum est, sed nimis multum temporis exegisset opus; quo tēpore, verā ac falsa mors, nullo negotio deprehensa fuisset. Sed omissis argumentis, res ita habet, in terra humatus est; quare nec pulsare, nec vocare, nec elidere caput

Ratio premēs contra primū Scoti sepulchrū in vrna vacua

imò nec reuiuiscere potuisset: fabulę hinc detectæ sunt ex euidentia loci clarissima.

Idē ex cōsēsu Scriptorū Germaniæ.

14 *Postremò: scriptores in historia referunt, vel maximè suspicienda, vel horrenda, & omnnino insolita; quare igitur toto sæculo priore post Scotum, & penè toto secundo id ab scriptoribus prætermissum? Minutissimè, quod ad locum attinet, urbem, Ecclesiam, Ecclesiæ particulam significarunt; minutissimè quoque annum, mensem, diem; magna profectò incuria fuisset ista narrare particulatim, & reticere mortem teterrimam. Nihil descriptum, quia nihil mirandi describendum reperere Abbas Trithemius, in Chronico Hisaugiensi, & Milmanus in Chronico Coloniensi, qui Coloniæ antiquitates, dum essent Coloniæ, nosse poterant; nil eiusmodi scribunt Germani tamen sunt: Guilielmus Eysengrenius, & Nurembergensis, nil tale asserunt, & Germani sunt.*

Trithemius. Milmanus. Eysengren. Nurēbergen.

15 Fallax igitur Iouius speciosi sermonis cortice, sed amaris medullis in Scotum atrociter inuasit; quot crimina? Quot probra? Quot infamiæ? Ignosce lector suauissime, si erumpentes indignationis flammas non cohibeam; si exclamem, parce iusto dolori. Quid omisit; imò quid non congessit, & expuit in Scotum, quo illius acta, dicta, mores, vitam, & mortem, crassissimis tenebris obvolveret? Non pepercit patriæ Ioannis Scoti; quam importunam ingenijs excolendis asseruit. Non Religioni Scoti; cuius optima ingenia perdita proclamauit, Non personę Scoti; quem diro mortis genere defunctum edixit. Non doctrinæ Scoti; quā confusionem & dillusionem esse fidei, criminatus est. Non moribus Scoti; dum ipsum aperti, aut occulti criminis conscientia diuexat. Non corpori Scoti; nam & apoplexia correptum, & capite elisum, truculenter describit. Non animæ Scoti; quam licet non asserat damnatam; in suspicionem damnationis rapit, dum sui ipsius peremptorem inducit. Non denique requiei, & gloriæ Scoti; cùm tertio Scoti sæculo requiem intercipere; gloriā sit conatus denigrare. Quin & ipsam miseriam, cuius misereri oportebat, insultabundus irrisit, dum miserabilem fingit fletum, & bouis appellat mugitum. Nonne septem discussis accusationum capitibus septicipitem hydram virulentos euomentem ignes repræsentauit? Sed iam Dunsium adversus Iouium apud Deum iudicem causam dixisse arbitror: ego apud homines dixi.

Tamen ex eō. ductitia hostilitas Iouij in Scotum

16 Cæterùm, vt apud homines magis explorata sit Iouij amarulentia; Vuadingus hocce compendio perstrinxit atros calculos, quibus à cādidis scriptoribus exprimitur virulenta Iouij dicacitas; ita enim habet ad annum 1308. *sub n. marg.* 29.

Qualis Iouij fides in re historica?

Vuadingus

Quod verò ex Paulo Iouio adiunxit Bzouius; redeunte scilicet vita, ferò morbi impetum naturam descussisse; frustra eumdem ad petendam opem miserabili mugitu edito, pulsatoque diu lapide, eliso tandem capite perijsse: admirationem incutit, quod vir religiosus, fraternæ charitatis vinculo, saltim debito, coniunctus, adeò facili calamo transcripserit in celebrem Doctorem summam iniuriam; eamque non mediocri auxerit incremēto, asseuerās: Teterrimo mortis genere, manifesti aut certè occulti criminis pœnas persoluisse. Tantæ fidei, tantæ authoritatis, aut opinionis Iouius, vt Bzouio Ecclesiastico Annalistæ vnus sufficiat pro scribenda re graui, amplissimo Minorum instituto exosa, classico Doctori, viro Christiano numerosissimæ scholæ Antesignano iniuriosa? Iudicio & fide ambiguum; dicit Lypsius: Et vbi affectus adsunt, obnoxium, ad gratiam se dare, & auram. Robertus Turnerius: Malè sanum (ait) scriptorem, qui laudat, vituperat, non ad normam veritatis, sed pro ratione præmij. Vt non immerito elogij loco, ei symbolum Aubertus Miræus apposuerit. Venalis cui penna fuit. Alij acerbiùs eius vacillantem fidē infringunt, Paganismum potiùs, quam Christianismum redolere, ex Gentilium more loquendi probant; cui potiùs verborum lenocinium, quàm historiæ veritas applaudebat, cui

Iust. Lypsius. Rob. Turner. Aub. Miræ. Aliorū de fauij candore censiones

mētiri, fingere, fallere, religio fuit, modo sub affectata verborum illecebra lectorē circūvenire, inescare, & capere posset, ipsam veritatem certis & importunis figmentis, noua & peregrina impressione inficere: ea demum scribere, quæ animus non veritas dictabat.

Bzouius Soli Iouio adhæsit, vt Scotū traducat.

Ante hunc, quem mihi dabit Authorem Bzouius, qui miseram hanc referat tragędiam, aut Scotum sui ipsius dicat homicidam? Bina integra sæcula elapsa sunt ab obitu Scoti antequam fabulosum hoc mortis genus adinuenerit Iouius; pro quo nullum citat anthorem, traditionem nullā præscribit, neque ipsum vulgi profert rumorem. Adfuit scilicet funeri Scoti solus Iouius, qui ea referat, quę nullus vidit, nullus audiuit, ducētis annis nullus excripsit? Hic tantus historicus solus, & vnus, quem grauis iniuriæ authorem pręferat Bzouius? Et ex quo calumniam vniuersam in suos corriuet Annales?

Bzouius acriter Scotum lacessit

17 Dicet tamen Bzouius se planè retulisse, & excripsisse Iouiana verba, sed iudicium reliquisse penes authorem; neque fidem propria extorsisse suadela. Quid tamen sibi volunt illa narrationis exordia, ex propria penu desumpta? Hoc anno volens, nolens, ex humanis abijt Ioannes Dunsius: &c. Quid item secundæ editionis auctarium, quo plurimùm aggrauauit iniuriam? Monitus erroris primæ impressionis, Minorum querelas eo temperamento leniuit, vt ad narrationem Iouianam de festinato funere, miserabili intra sepulchrum mugitu, & eliso capite, addiderit etiam manus deuorasse, authorem citans Genebrardum. Sed postquam sincerè & candidè Genebrardus ex Trithemio retulit nihil aliud quàm Scotum obijsse Coloniæ; adiunxit de festinato funere rumorem incertum quorumdam sub dubio verbo (Ferunt) quod tamen Bzouius omisit, certum volens apud lectorem, quod dubium & fabulosum erat apud Genebrardum.

Malè citat Genebrardū

Iouij calamus venalis ex Melchiore Cano

18 Postremò, pro Iouianæ Historiæ candore subnecto sapientissimi viri Melchioris Cani Dominicani, quondam Canariensis Episcopi iudicium ex libr. 11. De locis Theologicis capit. penultimo. *Paulus Iouius, est in quamlibet partem nimius odio, & amore, gratia, & simultate, & quoniam pecuniam amabat, in historia quoque scribenda pecuniæ seruus fuit.*

Cur à Minoritis nō redēptus fallax Iouij calamus?

Quibus acutè subiungit Ferchius cap. 11. de vita Scoti. n. mar. 41. *Atqui Scotistæ veraces pauperes, nec præ inopia potuissent, nec præ veritate voluissent pecunijs fallacem calamum redimere.*

§. 13. *Dispunguuntur criminationes Bzouij, de desperatione Scoti in sepulchro.*

Fraterna castigatio Bzouij adhęrentis Iouio.

1 QVare sobrietatis religiosæ, & Christiani officij Abrahamū Bzouium Pauli Iouij, vel sectatorem, vel transcriptorem, ita monitum voluit Ferchius, apologeticā acredinem, quæ è genere suo ignea est, attemperans, & aqueam reddens; vt in spiritu lenitatis (sicut religiosum & christianum hominē decet) fratrē erranté corrigat. *lib. 2. Apolog. in Bzouium, n. mar. 18.*

Ferchius.

Scotus non moritur *volens nolens,* cōtra criminationem Bzouij

Quid autem absterrere te potest, Abrahame dilectissime, ne pius cùm sis, de pio Doctore piè sentias, christianè de christiano, fraternè de fratre? Nihil opinor, nisi peccatum, cuius conscientia Dunsius perterritus, & extimulatus Deum iudicem fugere voluerit; sed fugere non potens ad horrendum ineuitabile tribunal volens nolens (vt tu loqueris) raptus sit. Testimonium grauissimum & authenticum, tum in vita, tum post vitam Dunsius à sequutus est. In vita Gondisaluus Generalis, non modo dignitate, sed etiā probitate amplissimus, de Scoto Guardianum Parisiensem sic affatur.

Gundisaluus Generalis Minorum.

Dilectum in Christo patrem Ioannem Scotum, de cuius vita laudabili, scientia excellenti, ingenioque subtilissimo, alijsque cōditionibus suis, partim experientia longa, partim fama, quæ vbique diuulgata est, informatus sum ad plenum.

Gundisalui iudicia præfertur machinationi Iouij

Confer in rationis lance testimonium Gondisalui, ac testimonium Iouij, & vtrum præponderet, inspice. Gondisaluus fuit Generalis Minorum vigilantissimus, & optimus, prout testis est Aluarus Pelagius lib. 2. de plāctu Ecclesię. cap. 67. Iouius cuius fidei fuerit atque integritatis, dicat Iustus Lipsius vir nostrorum temporum eruditissimus, in notis ad librum politicorum: cuius item probitatis extiterit, faciliùs tibi scitu, quàm mihi dictu. Ad Gondisaluum spectabat vigilare super Scoto, tanquam super oue sibi credita; ad Iouium Scotus non attinet. Gondisaluus Dunsio æqualis; Iouius duplici sæculo posterior. Gondisaluus, & experientia, & fama Dunsium nouerat; Iouius experientia non poterat, fama se nosse, non probat. Gondisaluus Scoticæ sectæ non osor; Iouius Thomisticæ assentator.

Scotus floruit in primo aureo sæculo Ordinis Minorum

2 Quatuor annis ab hoc testimonio Doctor Subtilis diem clausit; nec credere par est, eum, cuius ab ineunte ætate viuendi ratio laudabilis fuerat, in fine vitijs mancipari voluisse. Certè vel temporum fœlicitas, qua Scotus floruit, hoc ipsum contestatur; vixit enim in aureo illo nascentis religionis sæculo, & cum illo, in anno millesimo tercentesimo octauo, expirante expirauit: nam anno millesimo biscentesimo octauo, mense Octobris, die S. Lucæ, S. Franciscus religionem inchoauit, ex chronicis Franciscanis. p. 1. lib. 1. cap. 7.

Vindicatio Scoti ex fama posthuma.

Vetustissimum autem Leonino carmine epitaphium luculenter docet, Ioannem Dunsium non aliam de virtute à morte opinionem reliquisse nisi eamdem, quam vita in studiosis actibus traducta adeptus est. Epitaphiū lege hic, licet & inferiùs suo loco.

Carmē Leoninū quoddā busto Scoti appensum

> *Clauditur hic riuus, fons Ecclesiæ, via, viuus*
> *Doctor iustitiæ, studij flos, arca sophiæ:*
> *Ingenio scandens, scripturæ abdita pandens.*
> *In teneris annis fuit, ergo memento Ioannis,*
> *Hunc, Deus, ornatum fac cœlitus esse beatum.*
> *Pro patre translato modulemur pectore grato,*
> *Dux fuit hic cleri, claustri lux, & tuba veri.*

Corrigitur Epitaphium Scoti in Petr. Rodulph.

Ex quo epitaphio corrigendum est transcriptum Petri Rodulphij lib. 3. Historiæ Seraphicæ, in Ioanne Scoto, ita scribentis: *In terris quantus fuit; ergo memento Ioannis. Hunc Deus ornauit: fac cœlitus esse beatum.* Peccat enim Rodulphius contra fidem exemplaris Coloniensis; & contra harmoniā & numerum Carminis Leonini.

Inanis rumor posthabēdus

Albertus Magnus impudēter Magus vocitatus

3 *Cùm igitur, & ante, & post funus de singulari, ac eximia virtute Scoti, publica testimonia non desint; vnde illi crimen obijcies, certo authore, aut incerto rumore? Author certus refractarij obitus non est Iouius, qui ducentos post annos natus scribit nullo authore certo. Rumor incertus nonnulla de Scoto falsa; non pauca de Alberto (in eadem vrbe, & eodem ferme tempore mortuis) quem Magum, non Magnum dictat, adstruit. Nos ab Apostolo edoctos aniles fabulas deuitare, operæ prætium est opinari, Ioannem Dunsiū immatura morte raptum*: Ne malitia mutaret intellectum eius, aut fictio deciperet animā illius: placita enim erat Deo anima illius, propterea properauit illum educere de medio iniquitatum.

Cur Scotus ad meliorem vitā translatus in iuuentutis flore.

Saluberrimo Dei consilio in portum Scotus appulit ex turbulētissimis, quæ religionē nostram agitarūt procellis, anno millesimo tercentesimo decimo, Alexādro de Alexandria communitatem ordinis defendente aduersus Vbertinum de Casali; ex firmamento trium ordinum in memoriali ordinis. Quæ deinde controuersiæ sub Ioanne XXII. sæuissimè tum Christianum, tum Franciscanum gregem

di-

diuexarunt, atrocissimo schismate dilaniarunt.

4 Et infra sub numer. margin. 42. Vnde igitur coniectetur Iouius apertum, vel occultum crimen Abrahame? Ex atroci funere, respondebis, opinor; nec enim testes adducit. Atqui, & Beatus Iordanus (ex Ioanne Michaele in lib. de vitis hominum illustrium Dominicanorum. parte 1. inter Beatos carta 253. & parte 2. inter Generales carta 9.) cum pluribus socijs sepultus antequam mortuus: iste quidem in aqua submersus, Scotus verò (si ita placet) in terra defossus: nihil refert obrui terra, vel aqua, sed obrui peccato. Qua ratione discernes trux funeris genus in Ioanne nostro iræ; in Iordano vestro gratiæ signum extitisse? Quid moror? Ecclesiast. 9. Nescit homo vtrũ amore, vel odio dignus sit, sed cuncta in futurum seruantur incerta: eo quòd vniuersa æquè eueniunt iusto, & impio.

Ex atroci funere non infertur crimē antecueniens.

B. Iordanus Dominicanus aqua obrutus

Miserè obruti casu domus filij Iob, sed innocentes: miserè casu turris Siloe Ierosolimitæ, sed nocentes. Porrò qui antea peccatum occultum, nunc incertum obiectat, an fortassè cum Dauide concinet: Incerta & occulta sapientię tuæ manifestasti mihi? Qui verò asserat, quod est incertum & occultum, vix dignus est, cui fidem accommodemus in rebus apertis, & certis.

Ruina domus oppressi nocentes & innocentes

Replica pro Bzouij accusatione

Sed argumentabere; Scotus desperabundus eliso capite perijt; Iordanus non item.

5 Circunstantiæ fabulam vel solæ denudant: Ioannes Scotus, quo nemo subtiliùs, aut acriùs diuina tractauit mysteria; qui nouam condidit Philosophorum, Theologorumque sectam: qui pietate Christiana flagrans, Franciscanam professus est Religionem, non est ignotus: humilis quidem sibi, at pietate spectatus, doctrina spectatissimus. Quamobrem inuerisimile est, huic medicos defuisse, & qui affuerint morbi periculum non fecisse; aut explorandę apoplexiæ (si infuit) tempus non expectasse. Aliqua ergo intercedit mora. Quid fratres? Nonne Religioso probatissimo solitas noctu excubias custodiunt? Nonne postridie sacras de more precationes, exequias, sacrificia persoluunt? En longior mora. Discipulos itidem, quibus tum ex claustro, tum ex sæculo stipatus, supremas Doctori Subtili laudationes declamasse; solemnioribus iustis grato, & mœrenti animo parentasse, est longè clarissimum. Magna satis mora, ne raptim tumulatus credatur.

Diluitur, & expēduntur circūstantiæ denudantes fabulam.

Scotus non raptim tumulatus.

6 *Sed estò sit festinatum funus; sepulchro inclusus, diu pulsauit, iugiter clamauit. Age iam; hoc expendamus. Si nullus audiuit; fabula est. Sed quis audiuit? Qualem finges auditorem? Si primò; barbarè ferunt aliquem, qui tali, ac tanto viro miserabiliter imploranti opem negauerit; fabula est. Si secundò; timidum quempiam, atque animo defectum figures; & is non vultu, voce, tremore, non omnibus modis, & sibi, & sepulto auxilium clamet; fabula est. Si tertiò; cordatum describas, qui audita re, adiumentum pollicitus sit; tum quòd Scotus desperauerit, quòd caput eliserit, quòd in sepulchro obierit; fabula est; nisi patientiam cum impatientia copules, vt Scotus absque promissa spe patiens expectando, pulsando, clamando, spe promissa impatiens euadat ad sui enectionem vsque.*

Data festinatione funeris occupantur effugia effutientium criminationes in Scotum.

Ratio vrgēs criminatores

7 Iam verò cùm, reserato sepulchro, defuncti caput elisum apparuit; Franciscani, & in primis superiores, cadauer impium sacro loco exturbare debuerant; sed non exturbarunt, quia nec inuenerunt, nec etiam quęsiuerunt, qui causam, cur quærerent, non habuerunt.

Profectò arcta in vrna, casu lapsus, vel offendens, non eliditur mortali ictu; cùm excussio mortalis non modicam violentiam, non leuem impetum requirat. Ergo sui apparuisset interfector; spero te non præsumpturum, fratres suę fuisse salutis immemores, pro damnato damnari voluisse, & animas proprias cœlo extrudi, quàm sacrilegum

Alia ratio euidens

corpus templo extrudere. Itaque in Scoti obitu, festinatum funus personæ dignitas; diuturnum clamorem, auditoris conditio; capitis elisionem, sacer locus refutat.

Roboratur præterea ex cōmuni consensu scriptorum Germaniæ.

8 Mirandum adiungam; neminem ex Germanis Authoribus, quòd Scotus in sepulchro reuixerit, pulsauerit, clamauerit, caput eliserit, literis consignasse; neminem, quòd viuus sepultus fuerit asseuerasse. Primò igitur apoplexia secundo sæculo scripta; deinde, quòd viuus sepultus, additū: tertiò, reuiuiscentis pulsus, clamor, elisio, perditio. Forsan aliquis Thyestea illa de corpore Dunsij afferet.

Apoplexis secūdo sæculo ab obitu Scoti scripta, deinde additæ nugæ aliæ.

Ipse summis saxis fixus asperis,
Euisceratus, latere pendens, saxa spargens tabo,
Sanie, & sanguine atro.

De anima quoque spectrum aliquod ad sepulchrum oberrans, vel aliquē turbans conscribet; dicens, vt Horatius ad Canidiam.

Quin vbi perire iussus expirauero,
Nocturnus occurram furor,
Petamque vultus vmbra curuis vnguibus;
Quæ vis Deorum est Manium:
Et inquietis assidens præcordijs
Pauore somnos auferam.

Ferchij iudiciū de nugis sepulchri Scoti

Spero, tempore procedente fore, vt commentis commenta iungantur lepidiora; quò enim res à suo exordio magis recedunt (ceu arenis flumina) hoc pluribus farciuntur quisquilijs falsitatis.

Excernūtur cauilli aduersariorū ex inspectione sepulturæ Scoti.

9 Vltimò caliginem à Dunsij funere potenter disijcit eius inuestigatio sepulturæ. *Collocatus in terra immediatè fuit, immediatè quoque terra contectus. Itaque os aperire non potuit, quin humus impleret; lapidem pulsare, quem tellus impediret: Ad se reuerti, cùm terra, vel sola obrueret. Nam, si concameratum in sepulchrum Dunsij corpus illatum est; illud aut eidem fuit speciale, aut commune cum cæteris fratribus. Commune antrum esse non potuit duas ob causas; primam, quia nulla est apud Franciscanos Agrippinenses vacua tumba, nec antea fuisse, aut est in mentibus hominum memoria, aut in Ecclesia, vel Conuentu vestigium. Secundam; quia Scoti ossa non potuissent ab aliorum ossibus secerni, quæ tamen hoc anno millesimo sexcentesimo decimo nono, die decima tertia Ianuarij, plurimis amplissimis viris inspectantibus, in pila lapidea bipedali seorsim inuenta sunt: itidem & anno millesimo quingentesimo nono, effossa, & reperta, vt nobilius eisdem bustum præpararetur ex auricalcho, quale nunc visitur.*

Duæ sepulturæ Scoti.

Prima, in introitu Sacristiæ. Trithemius

Secūda, in medio choro Chronicum Coloniense.

Similiter ossa Scoti antequam in medium chori transferrentur, proprium habuere monumentum. Duas enim sepulturas habuit Scotus; priorem accuratissimè notat Abbas Trithemius in chronico Hirsaugiensi, Vrbem, Ecclesiam, & Tumulum indicans, nempe Colonia in Ecclesia Franciscanorum, ante introitum Sacristiæ. Posteriorem notat chronicum Coloniense in medio Chori Ecclesiæ Franciscanorum; in quem locum honoris causa maiores nostri Ioannem Scotum transtulerunt.

Nullū vestigiū arcæ vacuæ in vtroque loco.

Inuestigaui ferè superstitiosiùs vtrumque locum; sed in neutro inanis arcæ signum vllum inueni.

Premitur ratio cōtra impostores ex Vuadingo.

10 Deinde, imposturam vel sic patenter obruit Vuadingus sub numer. margin. 20. Adiunge ritum communem & perpetuum ordinis, alligatis manibus, & pedibus defunctos sepeliendi; in illa vero prouincia Coloniensi vltra hoc substernitur eis asser, seu tabula, cui cadauer alligatur, & sic strati sepulchro inferuntur. Demus ergo hominem sanum, robustum asseri nexis manibus simul & pedibus alligatum, & extra sepulchri angustias in plano locatum, nec assurgere, nec quod desuper est, pultare capite poterit; nec ligatas manus deuorare. Quo modo ergo in sepulchro (demus cō-

ca-

concameratum fuisse) infirmus, & cum infirmitate multis horis luctatus, id præstare, eaque vehementia potuit, vt caput eliserit? Deinde, si ad gradus ascenderit, vbi pulsauerit, miserabili mugitu opem inclamauerit, idque in Ecclesia ad introitum Sacristiæ, vbi communis erat transitus Fratrum, adeò impij & crudeles erant in virum optimè de illis meritum, vt nec sepulchrum aperire, nec lapidem amouere voluerint?

Cautio contra Bzouium ex calumnijs inspersis Alberto Magno.

11 Sed è re erit pro Bzouiani commenti expugnatione adnotare; quòd præter animaduersionem eam, quam petimus ex calumnijs inspersis B. Alberto Magno, Coloniæ etiam (vbi Scotus) sepulto, & ab inuidis impudenter Alberto Mago vocitato; ita vt Ferchius scribat *in vita Scoti, cap. 10. num. margin.* 38. se legisse in vita Alberti ab Anonymo Dominicano concinnnata, plures actus prauos vulgi errore personam pro persona supponentis, impositos (non tamen iniustos) Alberto Magno sapientia, & probitate clarissimo (cui etiam accedit obseruatio Cardinal. Bellarmini de *Scriptoribus Ecclesiasticis* circa duos libros de mirabilibus, & de secretis mulierum superstitiosos, & planè indignos, qui tanto viro tribuantur) debuit ergo Bzouius in suo consodali Alberto similia expertus, eam sibi in Scoto cautionem seruare, de qua alios admonet circa Bonifacij Octaui funus. De quo disertè loquentem, & spicula Bzouij in eumdem intorquentem accipe Vuadingum, ad annum 1308. sub numer. margin. 21.

Vuadingi admonitio ad Bzouium ex imposturis cõtra Bonifaciũ VIII.

12 Vellem in hoc casu consideraret R. P. Bzouius, qua facilitate, qua leuitate absque vllo fundamento secundùm animorum varias affectiones huiusmodi sparguntur calumniæ, & diffunduntur iniuriæ; quarum ipse patulum & manifestum palpauit & exscripsit exemplum. Hæc etenim ipsa, quæ Scoto imponuntur, nimirum extrema manuum deuorasse, & caput ad parietem elisisse, etiam de Bonifacio Octauo Summo Pontifice scripserunt varij Authores Paulo Iouio, & rumore incerto apud Genebrardum longè potiores: & tamen inuenta sunt corpus eius, caput, & manus illæsa, anno millesimo sexcẽtesimo sexto, quo (diruto sepulchro) inuentum est cadauer integrum in sarcophago reconditum, Pontificalibus vestitum: ita vt ad hoc manifestum spectaculum non immerito ipse ita scripserit Bzouius ad annum 1303. n. 7.

Apud plures scriptores Bonif VIII. sua rũ manuum extrema deuorauit

Bzouij historia castigans præcedens commẽtum

13 *Falsum est, quod in Regis Philippi, atque Columnensium gratiam, aliqui impostores olim dixere; quasi Bonifacius in tam violentum morbum inciderit, vt sibi ipse manuum extrema erroserit, ac furenti similis, capite parieti eliso, decesserit. Nam me in Vrbe, &c. Bonifacij sepulchro aperto, tota Vrbe ad spectaculum concurrente, repertum est eius corpus Pontificalibus vestibus indutum, adeò integrum, incorruptumque, vt non nisi extremum nasi desideraretur. Porrò manus, quas erosas aduersarij mentiuntur, tam viuidæ, tam integræ, omnibusq; digitis constantes, vt etiam venæ, & nerui pelle & carnibus operti, extuberantesque, visæ fuerint.*

Intorquetur in Bzouium cautio eiusdem.

Si ergo ei (vrget Vuadingus) exemplo manifesto, & publica experientia compertum fuit, in huiusmodi calumnijs prçualuisse animi passiones; vt quidam in gratiam Philippi Pulchri Gallorum Regis, aut Columnensium Bonifacij inimicorum, eas indignè effinxerint: cur easdem in viri nominatissimi, & celeberrimi Doctoris iniuriam effictas, non potiùs refellerit, quàm retulerit, aut tãquam dubias potiùs silentio inuoluerit, quàm suo probauerit iudicio?

Iouius impiè adscribit Scoto id quod euenit Zenoni Isauro

14 *Atque vt ad primum Authorem Iouium redeam; admirer sanè vnde exorsus est huiusmodi fabellam; nec scire, aut perscrutari potui, vnde fundamentum, aut occasionem aliquam eamdem scribendi desumere licuerit: nisi fortassis ea, qua per vniuersam suam historiam vsus est, fingendi licentia, voluerit quæ de Zenone Isauro Imperatore legit, Scoto etiam, in alicuius gratiam, adfigere. Hac enim ipsa, quæ de Scoto Iouius refert, scripsit etiam Euagrius de Zenone,*

Na-

Baronius.

Narrat ex hoc Authore Baronius; comitiali morbo, quo crebrò laborabat, arreptum, pro mortuo habitum, viuum sepultum esse; cùm verò è sepulchro lamentabiliter domesticos, & satellites imploraret, prohibente Ariadna vxore, cui inuisus esse cœperat, ne quis monumentum aperiret, miserè perijt; suis ipsius lacertis, & caligis, quas gestabat, comestis, vt post compertum esse Cedrenus narrat.

Zeno viuus sepultus, opẽ implorans, desertus.

Quid si Iouius pro suo arbitrio, & libertate scribendi Scotum nobis pro Zenone supponat? Aut hominem pium, sibi tamen, vel suis infensum, denigrare contendat infami morte sceleratissimi Zenonis? Nunc ego; quis miserabiles Scoti mugitus percipientem coercuit, vt tanto Doctori non opitularetur, Ariadnæ atrocitatis & sæuitiæ æmulus?

Vuadingi collectio de Iouio

Apta analogia Scoti ad venerab. Virginẽ Beatricẽ de Silua Cõceptionistarũ monialium fundatricem.

15 Imò quamuis Scoto intra concamerati sepulchri angustias cum morte colluctanti, & inaniter exclamanti nullus vellet humanas adferre suppetias; adfuisset suæ Immaculatę Conceptionis vindici & patrono ipsa Deipara, quæ pijssimæ & Venerabili Virgini Beatrici à Silua sorori Beati Amadei nouæ Apocalypsis Authoris in arca lignea per triduum absque cibo, & potu inclusæ subuenit, dum virginitatem suam in honorem Immaculatæ Conceptionis deuouet; illi apparens in habitu, quo Conceptionistæ Moniales modò per Hispaniam vtuntur, tunica scilicet, atque scapulari albis, cæruleoque mantello: de quo lege Historiam Venerabilis Patris, & genere clarissimi, Serui Dei Francisci Gonzagæ Mantuani Episcopi de origine Franciscanæ Religionis, part. 1. §. *Conceptionistarum sororum institutio. Sub Capitulo quinto Generalissimo.* Et adi Antonium Vasconcelium Iesuitam in *Anacephalæosi actorum Regum Lusitaniæ, in Descriptione Regni Lusitani. Sub §. Sacræ aliquot Virgines Lusitanæ. num. marg.* 16. quem transcribo, ne domesticis tantùm testibus contra Iouium pugnare videar; licet Franciscus Gonzaga is sit, de cuius canonizatione ob insignẽ sanctimoniam & miracula agatur; quæ legi poterunt in libro vitæ Frãcisci Gonzagæ composito ab Hyppolito Donesmundo Mantuano. Sed iã Antonium Vasconcelium audi.

Franc. Gõzaga in Histor. de origine Seraphicæ religionis.

Hyppol. Donesmundus in vita Francisci Gõzagę

Anto. Vascõcelius Iesuita

Huc spectat Beatrix à Silua soror Beati Amadei, & Iacobi à Silua Comitis Portalegrensis; quæ Isabellam Ioanni Secundo Castellæ Regi nupturam inter chariores pedissequas consequuta, in amorem adeò insanum Castellanos ob raram formæ elegantiam incendit, vt non semel cædibus, & insignibus duellis, de illa fuerit decertatum. Quod ita Regina doluit, vt Beatricem iusserit in capsulam annulo munitam detrudi, & cibo potuque multari. In locum adeò angustum se compulsam conspicata Beatrix, cordis oculos in cœlum sustulit, & velut alter Ionas ex Ceti visceribus, ex illa caligine preces funditans, periculum agnouit, suãque castitatem Deo deuouit sub Beatiss. Virginis signis; quæ nocte proxima illi se videndam exhibuit, candido & cæruleo ornatu circumamictam. Deinde prope finem num. 16. *Exanimis Beatricis fronti stella aurea insoliti fulgoris insedit, ipsiusq; cadauer à Præsule Toletano, non Dominicanis Patribus, quorũ monitis prius paruerat, sed Franciscanis fortissimis Conceptionis intemeratæ propugnatoribus fuit post longam litem adiudicatũ; vt eodem coleretur loco, quem ad colendam Beatam Virginem ipsa delegerat.*

Beatrix de Silua inclusa in capsula per triduum absque cibo & potu

Liberatur à Deipara sibi apparente in habitu Monialium Cõceptionistarũ

Illa ergo cunctorum mortalium spes vnica, quæ Beatrici Immaculatũ Mariæ conceptum profitenti adfuit; Scotum eiusdem innoxij conceptus primarium vindicem deseruit? Quare æquiorem & certiorem æstimo Ferchij collectionem, & de Scoto iudicium in lib. 1. Apologiæ contra Matenesium n. marg. 4.

Cur nõ ergo Scotus primarius Immaculatę Cõceptionis vindex? etiã admissa fabella Iouij

Ipsa namque pollicita est (quæ immensa est eius liberalitas) eos, qui se illustrassent, perennem felicitatem assequuturos, dicens: Qui operantur in me non peccabunt, qui elucidant me, vitam æternam habebunt. *Cùm igitur Ioannes Scotus gloriosè atque robustè docendo, disputando, scribendo, & per se ipsum, & per sua discipulina filios, Deiparentis animationem Immaculatam fuisse docuerit; ac proinde in eam operatus sit, ipsam elucidauerit (Solem videlicet lucerna)*

Æquum Ferchij iudiciũ de ope Virginis in Scotũ Eccles. 25.

iu-

iustum est, & vitam Scoti tantæ protectricis ope, à peccatis, vel seruatam, vel ereptam: & Scoti exanimationem prætiosa morte cohonestatam fuisse, credere: vt qui Beatæ Virginis deuotus initia illustrauerit, finem assequatur illustrem.

§. 14. *Castigatio Friderici Matenesij sinistre sentientis cum Bzouio de sepulchro Scoti; vbi etiam excernitur Historia Henrici Spondani ex parte adhærentis Genebrardo.*

Vrgens ratio ad vindicandũ Scotum iniuriosè & falsò accusatum

1 HIS Insistere cogit rei grauitas, doctrinæque necessitas; & vt verbis Ferchij agam (in præliminari ad lectorem Epistola Apologiæ trium librorum contra Matenesium, Bzouium, & Iouium) *nunc & finem mihi propositum audi. Is est Ecclesiæ Christianæ vtilitas; Franciscanæ Religionis honos: quibus adde famam innocentis viri. Quis, quæso, Christianorum amplecteretur doctrinam de Christo tractantem, quæ praua sit, & à prauo authore? Praua accusatur doctrina Subtilis, quæ Christi dogmatibus illudat, figmentis obumbret, sacrarum rerum fidem cõfundat; captiosè, atq; proteruè procedat. Prauus dicitur Doctor Subtilis, qui S. Thomæ insectator fuerit, dubitabũdus de fide quæsierit: lites immortales inter fratres seuerit; crimen publicum, aut occultũ perpetrauerit; à Deo, atq; hominibus in morte sit desertus, & capite eliso damnandus perierit.*

Matt. Ferch.

Frider. Matenesius subscribit *Bzouio*

2 Causæ verò Scoti magis incommodare potuisset Fridericus Matenesius, qui Coloniæ Agrippinæ scribens, videretur sepulturæ Scoti vestigia inuestigasse; at ea oscitatione Historiam Scoti contexuit, vt Scoto pariat triumphum, dum ei nocere satagit. Matenesio quasi in faciem restitit Ferchius antiquam Scoti sepulturam perlustrans, iudicij lance perlibrans, eoque lumine perfundens, vt cimmerias tenebras, quas Scoto offundere pertentauit Matenesius, vno quasi lucis ictu ablegauerit, criminatores obticere coegerit, & illorum ora obturauerit. Bzouiũ enim transcribens Matenesius, licet eum in Scoti historia defœcare Coloniç existens valuisset (sicut aliquando in alijs ad Scotum non attinẽtibus præstitit) sciẽs & volens manum cum Bzouio conserit, vt Scotũ lacessat in 3. tomo suæ historiæ Ecclesiasticç, cui talem affixit titulum.

Ei restitit in faciem Ferchius sedulos perscrutator antiqui sepulchri Scoti

Matenesius.

Historia Ecclesiastica ex Annalibus R. P. Abrahami Bzouij Poloni sacræ Theologiæ Doctoris, aliorumque virorum illustrium Ecclesiasticis, historicisque monumentis Tomus tertius. Authore R. D. Ioanne Friderico Matenesio, sacræ Theologiæ Licentiato, Canonico & Pastore Agrippinensi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Protonotario, Historiæ, atque Græcæ linguæ Professore ordinario. Ex qua inscriptione imminens, quod caueat nocumentum, & Scoti obscurationem ex scriptis Matenesij erumpentem, ita aperit Ferchius; quem hìc pleniùs transcribo testem oculatũ, & Coloniæ scribentem, vt prementẽ indicem consilij rationem, quæ nos impulerit vt ex Apologia Ferchij cõtra Matenesium plura fragmenta decerpamus.

Ferchius.

3 *Ferchius.* Cuncta vel ex inscriptione sola lucidè patent. Authoritas quidem; in Pastoris Agrippinensis & sanctæ Romanæ Ecclesiç Protonotarij titulo. Doctrina; in Sacræ Theologiæ, Historiç, atque Grçcæ linguæ professione. Facultas denique cognoscendi (quod ad rem attinet) acta, & vitæ & mortis Ioannis Duns Scoti; ex inhabitatione præclarissimæ huius Agrippinensis Coloniæ, in qua Canonicus, Pastor, & Professor es: cuius vrbis monumenta tum antiqua, tum moderna probè nota, & perspecta habere valuisti. Quamobrem quæcunque de Ioanne Scoto scripseris, ea siue in bonum, siue in malum, ingentem sibi fidem sunt comparatura; ob idque,

Nocumentũ quod ex scriptis Matenesij accedere posset famæ Scoti.

si malè sonent, præsentaneo remedio propulsanda.

Iouius non ita incōmodare valuit honori Scoti sicut Matenesius.

Hanc ob causam autumo, Patres nostros neglexisse Pauli Iouij aduersus Doctorem Subtilem testimonium; quòd illum in Italia scribentem, regione ab Vbiorum Colonia dissitum, ducentis annis Ioanne Dunsio posteriorem, veritatem è latebris antiquitatis eruere potuisse non crediderint; nec eos fefellit iudicium, siquidem propterea Iouius corū, quę narrat circunstantias loci, ac temporis ad historiæ fidem quàm maximè optatas, non protulerit.

Matenesius ignauiter cōtexit Scoti historiā etiā scribens Coloniç.

At quoniam Abraham Bzouius vulnus refricuit, vir etiam Religione coniunctus Scoto; Dominicanus nimirum Franciscano; commenta Iouij aliquid fidei acquirere visa sunt. Sed & Bzouius, tametsi temporis documēta tradere conatus sit; adhuc ansam dubitandi reliquisse videbatur, mutilāque historiæ fabulosæ narrationem dimisisse, quia loci distantia præpeditus ne locum quidem apponere, vel agnoscere potuerat. Tandem tu dolorem dolori addis; & in scriptione de Scoto, loci, atque temporis defectū imples. Loci; quoniam Coloniæ viuis, vbi Scotus est mortuus. Temporis; quia iunior historicorum prisca monumenta (tui operis principio proclamante) perscrutatus es.

Matenesius. Corrigitur circa annum obitus Scoti.

4 Deinde errata Matenesij sic eruditè castigat Ferchius; & primò circa Pontificem, Imperatorem: & Annum, in quo vita defunctus sit Scotus. *Primò; quid ais Matenesi? Quo Christi anno Ioannes Scotus Doctor Subtilis obÿt? Anno (inquit) Christi millesimo biscentesimo nonagesimo quarto. Quo Pōtifice? Cælestino V. Quo Romanorum Rege? Adolpho. Tria quidem responsa sunt; sed prorsus falsa sunt.*

Posseuinus. Siquidem Antonius Posseuinus; in Apparatu sacro, Ioannē Duns anno 1308. mortuum tradit.

Pet. Rodul. Petrus Rodulphius Episcopus Senogalliēsis, in libro tertio Historiæ Seraphicæ: Anno 1308.

Sixtus Senē. Sixtus Senensis in Bibliotheca, libro quarto; anno *1308*.

Fran. Gonzaga. Franciscus Gonzaga, in libro de Origine Franciscanæ Religionis, parte prima: anno *1308*.

Eysengren. Guilielmus Eysengrenius, in Catalogo testium veritatis: anno 1308.

Iacob. Gualterus. Iacobus Gualterus, in Tabulis Chronographicis, in tertio decimo sæculo: anno 1308.

Ioa. Rioche. Ioannes Rioche, in Compendio temporum; anno 1308.

Genebrard. Genebrardus lib. 4. Chronographiæ: anno *1308*.

Trithemius. Ioannes Trithemius Abbas, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis: anno *1308*.

Item in Chronico Hirsaugiensi: anno *1308*.

Gerar. Mercator. Gerardus Mercator, in Atlante, de Scotia: anno 1308.

Bellarminus. Bellarminus, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis (correcto codice) anno *1308*.

Chro. Colo. Chronica Coloniensia Germanicè impressa; anno 1308.

Aub. Miræus. Aubertus Miræus, in Chronicis rerum toto orbe gestarum: anno *1308*.

Et in Chronico Belgico; etiam anno 1308.

Mart. Carill. Martinus Carrillus Abbas Montaragonensis, in Annalibus Hispanè editis: anno 1308.

Hēri. Spondanus. Henricus Spondanus, in auctario Chronologico ad Annales Baronij: anno 1308.

NOTA. Duo tātū authores Bzouius, & Matenesius lapsi circa annum obitus Scoti.

Denique quotquot ante Bzouium, & Matenesium legi, aut Scoticæ mortis tempus non afferunt, quemadmodum Iouius; aut incertum relinquunt, vti Volaterranus; aut in annum 1308. referunt: vt sæpe numero miratus sim, duos hosce historicos in illam sententiam incidisse.

Reuincūtur Bzouius & Matenesius ex publicis monumētis.

5 *Secundò; ex publicis monumentis reuincam,* Ioannem *Dunsium non anno 1294. morti cessisse, sed anno 1308. quorum spectatissimum est Epitaphiū*

ari

æri incisum duobus vltimis carminibus concinnens.

Epitaphium Scoti.

Anno Milleno ter CCC. cumque adderet octo
Postremum clausit, letho agit ante, diem.

Alia probatio ex gradu lapideo

Deinde, à sepulchro Scoti versus altare summum distat ferè pedem geometricum gradus lapideus, in quo literâ crassâ, antiquitate, ascensu, ac descensu partim attritâ, at lectu adhuc facilis, hæc sunt.

Obijt Fr. Ioannes Scotus, Sacræ Theologiæ Doctor Subtilis nominatus, anno 1308.

Ex libro sacrarij Coloniensis.

Præterea, in Altari Sacrarij est alligatus ferrea catena liber membranaceus satis antiquus omnia nomina tum religiosorum, tum benefactorum sæculariũ, pro quibus propitiatorium Missæ sacrificium offerendum est, continẽs: quo in libro, sub die octaua Nouembris legitur.

Obijt F. Ioannes Scotus, Sacræ Theologiæ Doctor eximius, Lector Coloniensis. *Mox subditur.*

Qui obijt anno Domini 1308. sexto Idus Nouembris.

Ex tabula defunctorũ Coloniæ.

Vltimò: in Capitulo claustri tres tabulas nomina fratrum defunctorum in hoc nostro Conuentu Coloniensi continentes reperies; quarum prima, & antiquissima refert ista.

R. P. Ioannes Scotus sacræ Theologiæ professor, Doctor Subtilis nominatus quondam lector Coloniæ: qui obijt anno 1308. sexto Idus Nouembris.

Omnia cõspirant cõtra deceptionem Matenesij

Iam in aperto est, & libros, & lapides, & æra, primum dictum refellere; quæ sequuntur, etiam reliqua duo redarguent.

Scotus nõ obijt sub Cœlestino V. sed sub Clemẽte V. cõtra secũdũ lapsum Matenesij

6. Nunc ostendam, Ioannem Scotum non obijsse sub Cœlestino Quinto; quoniam post Cœlestinum Pontificatu se abdicantem, eodem anno 1294. die 24. Decembris, Bonifacius Octauus successor Petri designatus est: & Scotus in 4. sentent. Dist. 6. quæst. 8. Bonifacium Octauum nominat. Bonifacio suffectus est anno 1302. die prima Nouembris Benedictus XI. quem Scotus in 4. Distinct. 25. quæstion. 1. commemorat. Post Benedictum anno 1304. Clemens Quintus electus fuit; sub quo Scotus fato cessit.

Nec etiam mortali vita defungitur sub Adolpho Imperatore cõtra tertiũ erratum Matenesij.

7. Vnam de Imperatore periodum appono; aliò migraturus. Adolphum interemptum vel cum Bzouio anno 1299. vel cum alijs 1298. sentis; quantum colligo ex tuo libro. Scotus autem exijt è vita anno 1308 qui annus Alberto vltimus, Henrico Lutzemburgensi primus fuit, ex Trithemio in Chronico Hirsaugiensi, ad annum 1308. Conferamus dicta: anno 1308. Ioannes Scotus migrauit; tu anno 1294. migrasse, doces. Clemẽte V. moritur; secundùm te Cœlestino V. Regnantibus Alberto, vel Henrico, vt opinor ego; Adolpho Rege, te arbitro: vter nostrum veriùs, candidi iudicabunt lectores.

Occupatur inanis fuga pro Matenesio

8. At respondentem audio; te illud tempus Annalium Abrahami Bzouij fide, non tua, posuisse. Inanis fuga; multitudo peccantium non minuit crimen. Bzouius, qui Coloniæ non erat, publica saltem testimonia scrutari non poterat; te autem quid impediuit? Sed aliud est collectoris officium, aliud Authoris; si nihil de tuo addidisses, iure eximereris. Collector superflua demit, necessaria summatim perstringit, aliorum affert sensa, non propria; id an præstiteris, rimare: tu addere, tu minuere, tu corrigere soles.

Matenesius transcribit Bzouiũ non vt collector, sed vt author historiæ

Addidisti Bzouio Coloniam, Ecclesiam, Chorum; quid si Bzouius putauit, Scotum in Scotia, vel Gallia sepultum? An non potuit errare in loco, qui in tempore falsus? Demisti porrò Scoti Magistrum Alexandrum Alensem, quò Scoti gloriam de tanto præceptore, consilio tuo, fraudares; correxisti (cùm ad annum 1298. Chronologos aduersari Bzouio Authori Annalium obseruas) in Adolphi nece. Quæcunque igitur de Scoto abs te scripta sunt, authoritate scriptoris, non libertate compilatoris agnosco scripta. Hucusque tres assertiones cribrauimus; pergamus ad reliquas.

Ma-

Criminatio Matenesij

9 *Matenesius*: Hoc anno, volens nolēs ex hac vita migrauit Ioannes Duacius Scotus.

Etiam fallitur in nomine Scoti,

Subsiste iam: nam hac clausula de re nos, deque nomine fallit. De re; quia Scotum inuitum emigrasse dicis. De nomine; quia eum Duacium *appellasti itaque singulis pene verbis premor. Doctorem Subtilem Ioannem Scotum cognomine Duns, siue à patria, siue à cognatione mutuato, decorari, omnium pene scriptorum concordat authoritas; imo & Abrahamus Bzouius cognomen Scoti, barbarè Dūs, latinè Dunsium, scitè formauit: tu (quæ tua authoritas est) corrupto vocabulo,* Duacium *nominasti. Satis de voce; nunc de re agitur.*

Ferchius.

Calumnia, quod Scotus volēs nolēs obijerit

10 *Disputant Theologi, num hominis cogitatus, & voluntates suapte natura Angelus cognoscere valeat; & quidem de potestate dissidium: de lege diuina, & facto, concordia viget: nec Angelum quidem posse. Nunc esser te, Matenesi, & Angelo maior effectus, secreta conscientiæ Scoti, liberos actus illius discerne, penetra, insinua; nam quod Angelo, & homini negatum, tibi concessum. Duo humanorum arcana cordium agnoscunt, Deus, & homo; Deus omnium: homo vnus sui ipsius.* Audi 1. Regum 16. *Homo videt ea, quæ patent, Dominus autem intuetur cor.* Et Ieremiæ 17. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.* De homine inquit Apostolus 1. Corint. 3. *Quis enim scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est?*

Lepidè & nenuose obtunditur.

Quapropter si Scoti voluntatem nosti, aut Deus es; aut Scotus. Scoti hostis es, non Scotus; ergo Deus eris. At nec Deus, nec Scotus; sed ex alterutrius reuelatione occulta scis. Si Dei reuelatione, edissere; nam diuinas reuelationes veneramur. Si Scoti, prode; an tibi Scoti anima apparuerit, an tu Scoti morti interfueris an tādem qui aderant dixerint, aut scripserint. Vbi tales probationes, testes, tabulas, nactus sis; produc tantùm & cedo, vnàq; tecū clamo: Voluit; noluit Scotus: *facilè fingere, difficilè fictionem, ne deprehendatur, adornare.*

Scoti hostē se exhibet Matenesius

11 *An vulgum sequeris? Non putabam, te vulgarem esse. Sed vulgo fertur: Scotum disputasse cum Alberto Magno, victoriam reportasse, campanam Prædicatorum lucratum fuisse; ob idque Scotum sub campana sepultum. Item ante illam disputationem, Deiparam Scoto victoriam promisisse; mox disputanti Scoto sudorem abstersisse, & alia multa, quæ figmenta esse vir cordatus credet.*

Vulgi Colonienfis nugę de triumpho Scoti contra Alb. Magnū

Fabella alia Coloniensiū de Deipara Scoti sudorē abstergente.

12 Annecto & ista. Omne peccatum in Scoto, vel ex præcepto, vel voto violatis oriri potuit, quod mortale esset; cuius verò præcepti, cuius voti effregit Scotus iura, dum viueret? Nec fingere quidem licet. Sed qui rectè viuit, mortem non formidat: *Intonat Beat. Gregorius Homilia 13. in Euangelia:* Aperire iudici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat; & videre eum, quem contempsisse se meminit, iudicem formidat: qui autem de sua spe, & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus iudicem sustinet. Verùm, si Doctor Subtilis delictum admisit, qualenam? Apertum ne, an occultum? Si apertum; cur à Bzouio, & Matenesio non narratum? Cur non commemoratum ab alijs tot, qui de Scoto meminerunt, scriptoribus? Si occultum; quæro qui scias? Nam vltimum illud, quo desperabundus, dicitur scelus perpetrasse, vix primum esse dederim.

Scotus non formidauit mortem ex aperto vel occulto crimine. S. Gregor.

13 *Qui peccatum occultum, & verum alterius detegit, peccat* (vt Nauarrus in Manuali cap. 18. num. 26. *& sequentibus docet, nec vlla, quantum capio, exceptio in Ioannem Dunsium locum habet*) *atque ad restitutionem tenetur diuino iure, famam proximi sartam tectam seruando. Si falsum crimen obijcit, amplius peccat; quia & famam lædit, & calumniam componit. Ego quomodo se se Scotus habuerit, ignoro; sed ex vita irreprehensa benè habuisse conijcio.*

Impostura de occulto crimine Scoti nō potest excusari à graui peccato mortali cū onere restitutionis.

Demus ergo, benè habuisse, tunc & verum opinor, & sine culpa; demus malè habuisse, fallor vtique, at sine culpa: iuxta Scotum in 4 sententiar. Distinct. 15. quæstion. 4. §. de secundo dico: taliter asseuerantem. Quilibet præsumendus est

Scotus se ipsū asserit ab impostura occulti criminis.

bo-

bonus, donec probetur contrarium, iuxta illud Extra, De scrutinio in ordine faciendo, capit. vnico: Humana fragilitas illum, quem indignum esse non nouit, dignum debeat æstimare. Sed iste non est probatus malus coram istis; ergo bonum est persuadere eis, quòd ipsi non reputent eum indignum, nec malum. *Vbi videtur Scotus quasi in proprijs terminis suam causam egisse, feliciterque intentum obtinuisse. Scotus enim non est probatus malus coram istis* (scilicet Iouio, Bzouio, & Matenesio) *ergo bonum est, persuadere eis, quod ipsi non reputent eum indignum nec malum.* Videtur enim Scotus quasi prophetans, sibi ipsi, ne causa caderet, prouidisse suppetias, & textum canonicum in sui assertionem aduocasse.

Scotus.

Quibus etiam adiungi potest ex Hieronymo in Epistola 45, ad Asellam, ea proximos iudicandi norma. *Licet me sceleratum quidam putent, & omnibus flagitijs obrutum, & pro peccatis meis etiam hæc parva sint; tamen tu benè facis, quòd ex tua mente, etiam malos, bonos putas. Ego probrosus, ego versipellis, & lubricus, ego mendax & satana arte decipiens; quid enim est tutius hæc vel credidisse, vel finxisse de insontibus, an etiam de noxijs credere noluisse.*

Optima doctrina è re ex S. Hierony. grauiter lacessito.

Sed adhuc amarulentiorem audi Matenesium: *Et cùm omnia in dubium vocaret, mors quoque eius in dubium vocata est; apoplexia enim correptus, exanimem putantes, nimis festinato funere ad sepulchrum in choro sui ordinis deferunt.*

Alia criminatio vlatenesij in Scotum

14 Merito hìc incertitudinem mortis Scoti irridet, & expungit Ferchius criminatorem prosternens. Qua ratione mors in dubium vocata, & à quo? Si enim à nullo dubitatum, nec dubium quidquam est. An intelligis ita, vt qui priùs certò sibi de Scoti morte persuaserant, posteriùs dubitauerint? Cur priùs certos, posteriùs incertos arbitraris? Certos dices; quia apoplecticum viderunt, quia in chorum tulerunt, quia in sepulchrum intruserunt. Do; permitto ista. Incertos; quoniam audiere mugitū, pulsum exhorruere, caput elisum inuenere: non assentior. Num quem falsum reperi in tempore obitus Scoti; falsum in Pontifice Cœlestino Quinto; falsum in Rege Adolpho; falsum in Scoti voluntate; dum eum volentem nolentem ex hac vita migrasse effutis; falsum in cognomento Scoti, quem Duacium appellas; veracem in sequentibus existimem? Absit.

Ferchius. Historia Matenesij de Scoto omni fide orbatur ob crassos lapsus.

Mors Scoti certa; primum. Funus Scoti dilatum; secundum. Sepulchrum pristinum diuersum; esto tertium; de quibus nunc tecum. Reliqua de regressu, mugitu, pulsu, elisione, non tam contra te (tametsi & cōtra te) qui non es author, quàm contra Iouium agitanda.

15 *Ad primum reuertor. In hoc nostro Conuentu Coloniensi, feruente populorum deuotione in Beatum Franciscum, Franciscanis fulgentibus doctrina, & operibus, ducenti, & vltra numerabantur Scoti tempore fratres. Omnes decepti tamen; tu verò indeceptibilis. Omnes medici, discipuli, fratres, mortuum dicunt? Iouiani non dicūt; ergo Iouiani verum dicunt? Imò non dicunt; potioris testimonij sunt præsentes, quàm absentes. Qui autem certi fuerant, non habuerunt causam dubitandi posteriùs; nam sepultura terrea (Scotus quippe in terra sepultus) terrorem omnem ambiguitatis depellit. Accedit, quod Ioannes Scotus tempore studiorum obierit, hoc est die octaua Nouembris, quo tempore non est verisimile discipulos abfuisse; quare Gerardus Mercator Dunsium à discipulis terræ traditum opinatur.*

Mors Scoti explorata ante sepultum Scotum.

Vide Ferchius in vita Scoti cap. 10. num. 36.

16 *Secundum de dilato, nec nimis festinato funere, sic ostendo. Quæ fratres Minores alijs fratribus officia persolvere consueuere in exequijs, ea fratri Ioanni Scoto persoluisse non est obscurum; quæ item alijs Doctoribus iusta soluebantur, ea Doctori Subtili quoque reddita fuisse, tanquam clarum suppono. Fratres igitur mortuum fratrem lauant, in choro, vel capitulo, noctu excubantes seruant, die sequenti oblato missæ sacrificio, & funeralibus Ecclesiæ precibus profusis, sepulchro dedunt. Doctores verò (præsertim insigniores) in feretro libris circumdatos seruant vsque ad vesperas, vt minimum; deinde processione, laudatione, & precibus solemnioribus parentant, ac tandem in sepulturam recondunt.*

Nō festinatū Scoti funus, ex officijs quibus tanto Doctori parentatū est.

Nec

Nec fratres in fratrem iniquos, nec discipulos in talem, ac tantum Praeceptorem ingrati animi vitio laborantes autumem: quin haec eadem in Ioannis Dunsij exequijs obseruauerint.

Cõsectariũ pro indubitata Scoti extinctione ante sepulturã.

Quò fit, vt prior pars de vera, reali, certaque Scoti extinctione, certior euadat; nam & calor ablutionis, & frigus noctis, & rumor multitudinis, & dilatio temporis, aliquod in viro iuuene vitæ indicium (si vita infuisset) præstitissent. Nec mouet, quòd aliqui longiore tempore non mortui perdurarint: nisi velis, omnia defunctorum cadauera, octo, vel quindecim diebus exhumata, domi retineri. Nil singulare in Doctoris Subtilis morte euenisse cõiector: quoniam toto illo sæculo historici nihil de re ista scripserunt; expectabatur quippè Iouius, qui post ducentos, & amplius annos nullius authoritatem sequutus, fabulam à maleuolis quibusdam confictam, vt sentio, & ab scriptoribus neglectam adstrueret. Tardè venit.

Alius Matenesij lapsus de primo sepulchro Scoti in choro conuētus Coloniensis, castigatur

17 Tertium de sepulchro primo Scoti in choro Conuentus Coloniensis; sic dispungo. Scito, Matenesi, sepulchrum Ioanni Dunsio non fuisse constructum antequam moreretur, nec inscriptiones appositas de mortis tempore ante mortem; nec enim vaticinari poterant Franciscani, Scotum iuuenem moriturum Coloniæ, qui nec Oxonij lector, nec Parisijs Regens decesserat: sed primò sepultus fuit humatus, quemadmodum, & cæteri fratres sepeliebantur in terra, postea lapis ei superpositus: deinde gliscente subtilium Principis gloria in medium chorum translatus. Duo sepulchri Scotici loca mihi sunt satis perspecta: alterum est in medio chori Ecclesiæ Minorum sub campana: alterum ante introitum Sacristiæ circa altare trium Regum.

Duo loca sepulchri Scoti.

Primũ sepulchrũ in introitu sacristiæ

Trithemius in chronico Hirsaugiensi

18 *Hæc autem patrocinio duplici fulciam; primum nactus sum in chronico Hirsaugiensi, eximio inter Historica Trithemij; quod sub anno 1308. inquit.* Anno prænotato, sexto Idus Nouembris, obijt in Colonia Ioannes Scotus Doctor Subtilis Ordinis Minorum sibidem in suo Conuentu ad introitum Sacristiæ sepultus, &c. *An autem Trithemius id ex propria cognitione tradat, qui sæpiùs Coloniæ fuit; an potiùs ex aliquo eorum, quos recenset in præfatione Hirsaugiensis chronici, hoc prompserit, & inprimis ex Gotfrido Monacho S. Pantaleonis, in historia Coloniensium, quæ in manus meas non peruenit, nondum constitui. Hic prior tumulus.*

Posterior tumulus & honoratior in choro Coloniensi

19 Posterior verò & honoratior in choro apparet ex Chronicis Coloniensibus anno 1499. excussis Germanicè, quæ de Doctore Subtili ad annum 1308. ita loquuntur. *Et sepultus est apud Minoritas in choro sub campana prout declarat superscriptio apud suum sepulchrum.*

Quando trãslatus Scotus ad honorificentiorem tumulum?

De tempore autẽ, quo funus Scoti translatũ fuerit, censet Ferchius in vita Scoti *cap. 8. n. marg. 29.* huiusmodi trãslationẽ sub Sixto IV. factã, quo ẽuo mysteriũ Immaculatæ Cõceptionis Deiparæ illustratum est Pontificijs decretis, indulgentijs peccatorum, sacri Palatij festo, confraternitate; tunc enim decebat, præcipuum tam insignis priuilegij defensorem pręcellentiùs innotescere.

Suppar apparatur tumulus Alberto Magno, & Scoto, quiescentibus Coloniæ

Cur autem in medio chori assignatus sit busto Scoti locus? Conijcit idem Ferchius *lib. 1. Apologia contra Matenesium num. marg. 51.* id ex amica ęmulatione Dominicanorum, & Franciscanorum emanasse, quòd nimirum eamdem consilij rationem iniuerint in suppari apparando sepulchro vtrique Magno Doctori, Alberto, & Scoto; cùm Albertus Magnus in medio chori Coloniæ apud Dominicanos, & Ioannes Scotus etiam in medio chori Coloniæ apud Franciscanos requiescat. Quare æstimat Ferchius Scotum paulò ante, vel post Albertum, translatum; quia Albertus trãslatus est anno Domini millesimo quadrigentesimo nonagesimo tertio, & tertio Idus Ianuarij, vt in eius vita Coloniæ impressa ab Anonymo Dominicano scripta reperitur.

20 Alterum præmissæ veritatis fulcrum, quod deceptionem Matenesij reserat circa primum sepulchrum Scoti (non in medio chori, vt

vult

Studium Ferchijin eruēda veritate ex antiquis monimentis Coloniensibus

vult Matenesius, sed in Sacristia prope Altare trium Regum, vt docuit Trithemius) id est, quod ex epitaphio funeri Scoti appēso satis superq; liquet. Nam illud epitaphium, quod nunc æneis renidet literis, cultum sapit moderniorem, ex ipsa ratione carminis, & ex compositionis æuo; anno enim 1513. æneo tegumine Scoti sepulchrum condecoratum extitit. Quare Ferchius animum ad antiquioris epitaphij disquisitionem impellētem sequens, & penè spe inueniendi orbatus, tandem in Bibliotheca Coloniensi Franciscana ad dexteram ingredietis inter literas G. & H. in tertio pluteo librum quēdam inuenit manu scriptum, in quo præter tēpus Scotici obitus, etiam erant adiecta sequentia.

Clauditur hìc riuus, fons Ecclesiæ, via viuus
Doctor iustitiæ, &c.

Cum alijs carminibus à nobis transcriptis *in §.13. præcedenti sub n. marg. 2* Deinde inspicitur sequens adiunctio epitaphij.

Epitaphium Scoti, in quo referantur duo loca sepulturę eius

Hic lector Scotus Subtilis sit benè notus,
Doctor humi stratus, hac subque nola tumulatus,
Pro quo orate, Christi veniam flagitate,
Dicentesque piè, tu summe Deus miserere.

Carmē Leoninū deficiēs à regula carminis qualiter corrigiqueat? ex Ferchio.

Vbi ad amussim Leonini carminis obseruauit Ferchius lib. 2. Apolog. in Bzouium. n. marg. 52. quòd ita legendum erat: *Pro quo rogate Christi veniam flagitate: dicentesque verè, tu summe Deus miserere.* Sed ad historiæ fidē, ea carmina transcripsit Ferchius, qualia reperit; nec enim hęc antiquitatis monimenta, quæ suppetunt ad veritatem è tenebris eruendam, exposcunt criticam limam.

Suffulcitur assertio de duobus Scoti sepulchris

Ex quibus carminibus constat, duo Scotum nactum esse sepulchra; primum humi, quare dicitur: *Doctor humi stratus*: & hic fuit prior tumulus in sacristia iuxta altare trium Regum. Secundus verò tumulus exprimitur sequentibus verbis eiusdem carminis: *Hac subque nola tumulatus*: quæ indicāt translationem ossium Scoti in medio chori sub nola vel campana ibidem pendenti; cui epitaphio consonant Chronica Coloniensia citata dum adstruunt, *Scotum sepultum apud Minoritas in choro sub campana, prout declarat superscriptio apud suum sepulchrum*: vbi ad firmiores historiæ neruos citata chronica Coloniensia meminerūt antiqui epitaphij, quod trāscripsimus & elucidauimus.

Tertiū Scoti funus anno 1513.

21 Deinde accipe tertium Scoti funus ex Ferchio *libr. 1. Apologia in Matenesium, num. margin. 53.* Postea anno millesimo quingentessimo nono reliquiæ Scoti erutæ post excelsius Altare sunt seruatæ, dum sepulchrum, quod præsenti æuo superest, ædificatur, & auricalcho tegeretur; in quod sepulchrum anno millesimo quingentesimo tertio decimo, die decima sexta Augusti denuò repositæ fuere. Cuius rei Chirographum in sarcophago arcula plumbea inclusum fuerat; sed ab admodum R. P. Commissario Iosepho Piscullio Melphiensi (qui postea & Generalis Ordinis Minorum Conuentualium, & Episcopus Ecclesiæ Catāzariēsis) educta; in archiuio Conuentus huiusce reseruata est cum instrumento à me lecto.

Deipara rependit vices honorū vindici suo Scoto.

Quartū funꝰ honorificētissimū Scoti. Testes trāslationis ossiū Scoti. Albergatus Nūti. Apost. Gereonus Episcopus. Morel. Inquisitor.

22 Demum (*en quartum Scoti funus; Deipara enim Alumno, & Assertori suo, dum eum aduersarij obnubilare & tenebris intercipere student, quasi suæ vindicationis ab Scoto præstitæ vices repensans, alternat, & repetit honorū fulgores*) Reuerendis. P. Generalis Iacobus Bagnacaballensis hoc anno millesimo sexcentesimo decimo nono, die tertia decima Ianuarij effodit ossa Scoti præsentibus Illustris. & Reuerendiss. D. Antonio Albergato Episcopo Vigiliarum, & Nuntio Apostolico per tractum Rhenanum cum potestate Legati de latere; Reuerendiss. D. Othone Gereon Episcopo Cyrenēsi, & suffraganeo Coloniensi: Reuerendissim. P. Cosma Morelio Hispano Dominicani instituti, Coloniæ Inquisitore aduersus hæreticam

prauitatem; atque alijs pluribus. Tum inuenta sunt ossa in lapidea pila triū palmorum longitudinis, non quidem in sepulchro, sed ad caput sepulchri. Die sequenti tentatum sepulchrum, humoque oppletum est deprehensum, coram clarissimis Doctore Thoma Aubel, Coloniæ Mathematico ordinario, & D. Theodoro Herl, Iuliacensi, iuris licentiato, & eximio D. Rugero Hagens, Coloniensi, testibus peculiariter ascitis. Tūc erudератum fuit monumentum, & in cameræ formam ædificatum: reliquiæ Doctoris Subtilis in arca plumbea clausæ, & domum æternam introductæ iussu eiusdem Reuerēdiss. P. die decima quinta eiusdem mensis Ianuarij. Hactenus de castigatione Matenesij circa Scoti sepulchrum.

Alia excursio, & incusatio Matenesij in Scotum.

23 Pergit deinde Matenesius in Scotum incurrens, & incusans: *Dein morbi violentia cessante ad se reuersus Scotus, pulsato frustra sepulchro, & miserabili mugitu edito, elisoque tandem capite, perijt Coloniæ.*

Ferchius.

Ferchius. Eum, qui fallitur in apertis, quis credat in occultis de re eadem non falli? Epitaphium Scoticum est Coloniæ præsens, & apertum, & in eo defecisti; acta Scoti intra sepulchrum occulta, & præterita: & in eis non deficies? Si annum in Bzouio correxisses, locum appinxisses verum, & falso remoto epitaphio, genuinum subiunxisses: tunc demum apud Lectores, quam huic figmento fidem optas, comparasses. Non permisit veritatis Mater, non Filius Veritas, tam pulchris coloribus falsum exornari.

Oscitatio Matenesij circa historiam Scoti.

Ratio vrgēs cōtra falsitatem criminationis Matenesij.

Falsum esse ostendam; quia historici de aliqua scribentes persona, in primis notant, quæ illi contigere rara, summa, horrenda; sed quam horribile bis mori? viuentem sepeliri? reuiuiscentem se se interficere? sepultum diù opem implorantem nō adiuuari, idque à Fratribus, quorum in chorum (tu enim in choro tumulatum aiebas) frequens accessus, diuturna mora? Nunc ergo produc in primo sæculo Scoti, hoc est à nato Christo, anno 1308. vsque ad annum 1408. aliquem tam atrocis calamitatis testem historicum; produc ex altero sęculo, ab anno supra millesimum quadringentesimo octauo vsque ad quingentesimum, aliquem assertorem: aut summa scribentium de Ioanne Dunsio negligentia, aut Iouiana hæc narratio falsa.

Obitus Scoti nō violentus sed naturalis

24 Quod patefaciam primò attestatione publica tabellæ olim ad sepulchrum positæ, cuius hi duo versus considerentur.

Tempora post Christi, propria dulcedine lethum
Venit atrox raptim carcere composito.

Reuincitur Matenesius ex fide epitaphij

Disquiro; an lethum atrox propria dulcedine venerit in eum, qui grauissimas per angustias adactus sit ad inferendam sibimet violentam mortem? mortuus sit Ioannes Dunsius raptim, festino morbo inuadente cōsumptus; sed propria dulcedine, & motu inualetudinis, ceu decurrente ęgritudine, vt canit carmen, non refractaria & violenta occisus nece.

Detegitur Matenesij impostura.

25 Sed adstruis, Ioannem Scotum eliso capite perijsse: à quonam eliso? nempe à se ipso. Nam idem casus agens est in tota constructione subintellectus; pulsato sepulchro, videlicet ab ipsomet Scoto pulsante: miserabili mugitu edito, hoc est ab ipso edente; eliso capite, nimirum ab Scoto se ipsum elidente: vt scilicet animam, & corpus Dunsij pessundata crederemus.

Casus hæreticus expuit virus in Scotum.

26 Imò Ioannes Casus Oxoniensis hæreticus in eamdem venit amarulentiam, in summa suæ Dialecticę; Ferunt Scotum in sepulchro suum ipsius excussisse cerebrum, suæque curiositatis iustam luisse pœnam; quare illum vt spinam, & vrticam (quæ nuda ingenia pungunt) aut cautius tractandum, aut prorsus à catalogo veterum delendum esse suadeo. Hæc est illa conclusio summopere ab huius genij, & furfuris hominibus expetita: Deleatur Scotus à catalogo scriptorum: quā tamen nec assequuti sunt, nec vnquam se sperent assequuturos.

Vult Scotū à catalogo scriptorum expunctum

Ratio cõcludens.

Nõ cõstat sibi Matenesius.

Ex his elucet, Scotum tanquam crudelissimum sui ipsius homicidam depingi; sed percussio facta, vix (ac nec vix quidem) in vrna & carcta, & breui hominem interemisset; sponte igitur iuxta tuam piam misericordiam Scotus se se eliso capite necauit. Ergo volens perijt; tu nolentem dicebas; non respondent vltima primis.

Calũnia Matenesij dãnat conniuentes fratres ordinis in atroci scelere

27 Nunc autem exploratum est, eius, qui sibi mortem consciuerit; & vniuersaliùs eius, qui cognoscatur in peccato mortali decessisse, & corpus, & animam plecti; corpus quippe è sacris locis eijciendum; & si iniectum sit exhumandum: anima sine vlla Ecclesiæ precatione, aut propitiatorio Missæ sacrificio relinquenda. Siquis verò præsumpserit vel corpus in sacro retinere, vel pro anima sacrum offerre, is diuinæ maiestatis reus, & Ecclesiastico mucroni subiectus erit.

Obtunditur Matenesij machinamẽtũ ex sacrificijs pro Scoto oblatis

Iam verò pro Scoto sacrificijs annuatim litatum, agnumque immaculatum Sanctissimæ Trinitati oblatum fuisse, non est ignotum ei, qui legit in sacrario nostro librum complectentem eos, pro quibus anniuersaria commemoratione precabantur, & precantur fratres. Corpus item Scoti, non modò non expulsum è sacro loco à Patribus nostris, sed in medio choro repositum, ac editiori monumento cohonestatum intuemur.

Premitur expugnatio Matenesij, ex pietate totius ordinis in Scotum.

Quamobrem alterum pronuntiare te oportet, Matenesi, vel omnes quot quot fuerunt Fratres conscij (ecquem insolens istud monstrum latuisset?) maximè Superiores, Prouinciales, & Guardianos, Dei, & Ecclesiæ scita abiecisse, in quo illo scelerato facinore defunctos esse; vel neminem Fratrum eius rei conscium extitisse.

Series fratrũ defunctorũ Conuentus Coloniensis

28 Quare operæ pretium erit fragmentum quoddam seriei defunctorum Fratrum transcribere ex ea tabula, qua notantur Fratres Coloniæ defuncti, vbi plures Lectores Colonienses mortui ante Doctorem Subtilem designantur; ex quibus aliquos recenset Ferchius in vita Scoti, cap. 7. numer. margin. 24. vel inde patefaciens, Scotum nec Vniuersitatem Coloniensem, nec priuatum studium apud Franciscanos Colonienses instituisse.

Fr. Andreas, quondam lector Coloniæ.
F. Albertus de Mediolano, quondam lector Coloniæ.
F. Hymicus Vol, quondam lector Coloniæ.
F. Gerardus, quondam lector.
Reu. Pat. Fr. Vuillelmus lector Coloniæ, qui obijt anno Domini millesimo tercentesimo quinto. Vbi in eadem tabula post trigesimum quintum vita defunctum sequitur: R. P. F. Ioannes Scotus sacræ Theologiæ Professor, Doctor Subtilis nominatus, quondam lector Coloniæ; qui obijt anno 1308. sexto Idus Nouembris.

Nullũ cõcameratum sepulchrũ extitit in conuentu Coloniẽsi

29 Robustiùs profligatur de obitu Scoti commentum. Quia vt ostendit Ferchius oculatus testis; *Nec nostro tempore vllum Fratribus condendis concameratum sepulchrum in Capitulo, Ecclesia, vel Cæmenterio Coloniensi Franciscano inuenitur; vnde tot Lectores, tot Doctores, tot Ministri Prouinciales in mortuorum tabulis annotati, ante, & post Scotum humati, sufficienter indicant, ipsum quoque fuisse humatum. Tametsi verò, & Scoto, & alijs, lapides honoris causa superpositi fuerint; nullius tamen sepulturæ vacuæ vestigium in Coloniensi Cœnobio Minorum deprehendi.*

Excutitur inanis fabula de inani sepulchro Scoti.

30 Imò quod non leuem adijcit fidem, nec id nobilius, atque excelsiùs bustum vacuum erat, in quod Scotus translatus fuit; sed in paruo vase lapideo ipsius ossa collecta, & partim consumpta seruabantur sub terra. Cùm itaque nec sepulchrum commune vacuum habuerit, nec peculiare; siue secundum in medio choro, siue primum ante sacristiæ introitum vacuum extiterit (quod si vacuum fingeretur, structuræ tempus posceret) liquet, Scotum in pleno sepultum, non in vacuo. Seruare Scotica mortis, quoad locum, ac tẽpus circunstãtias; & opinionem de inani sepulchro inanem iudicaueris.

Corrigitur historia Spōdani de obitu Scoti.

31 Ex quibus corrigenda incidit Henrici Spondani historia, in Auctario Chronologico ad Annales Baronij sub anno 1308. ita scribentis. *Ioannes Duns Scotus Theologus Franciscanus, Doctor Subtilis dictus, moritur Coloniæ. (Trithemius.) Quem nondum mortuum sepulchro illatum ferunt, sed dumtaxat lethargo correptum, vt post cognitum est aperto sepulchro. (Genebrardus.)*

Spondanus sequitur Genebrardū ex vulgi errore scribentem.

Vbi, licet ex vulgi rumore loquatur, sub verbo *Ferunt*, Genebrardum Gallum & ipse Gallus imitatus; adhuc tamen modestiùs, & temperatiùs se gerens, etiam dum Genebrardum allegat, barbaram illam truculentiam de corrosione manuum contempsit. Debuit tamen vir cordatus, & grauis Scriptor, inanes vulgi nugas de ante obitum sepulto Scoto posthabere; & præcipuè fabellam illam de lethargi morbo excernere, quam solus Genebrardus ferè post tria sæcula ab obitu Scoti elapsa ex somnijs anilibus erumpentem scripsit, nullo authore assignato, & sub illa eadem voce *Ferunt*, quam Casus Oxoniensis hæreticus ad exauthorandum Scotum vsurpauit.

Ferchij iudicium de Scoti morbo.

32 Vnde merito obseruauit Ferchius, *lib.* 1. *Apologiæ in Matenesium num.* 54. quòd de Scoti morte tempus est certum, nempe annus 1308. dies octaua Nouembris; certus locus, Colonia videlicet, & Franciscanorum Conuentus; modus tamen mortis ignotus. Apoplexis enim ab igne literarij certaminis (vel contra Beguardos hæreticos, vel contra Immaculatæ Conceptionis impugnatores initi) excitata, in secundo ab extinctione Scoti sęculo excogitata est: licet compertum non sit, hunc morbum ex æmulorum libidine subortum. Quare à pijs aliquot viris id ægritudinis genus vtcunque admittitur, licet certum non æstimetur; tum ob validam, quam patitur, exceptionem silentij scriptorum totius integri sæculi, & vltra, ab obitu Scoti: tum quia talis ægritudinis antiqua cœnotaphia haud meminerint, nec Trithemius, qui gnauiter, & summa historiæ fide, cunctas Scotici obitus circunstantias aperuit: de quo pleniùs in §. de obitu Scoti.

Apoplexis in secundo sęculo excogitata.

Ferchius.

Latet postrema Scoti ægritudo.

Nec mirum (inquit Ferchius loco citato) *si Scotici morbi genus lateat; cùm etiam plurimorum Principum, & in Regularibus plurimorum Generalium ægritudo prorsus ignoretur. Quis mihi enarret modum, quo mortuus est Ioannes, siue Gulielmus Varro, Scoti præceptor? Aut quo obijt Gonsaluus Scoti æuo Generalis? Quamquam & Scotici finis modus non omnino ignotus fuerit; cùm in tabula ad sepulchrum antiquitus pendente dicatur, spontanea, non coacta morte obijsse.*

§. 15. *Authores pro Scoto contra imposturam Iouij; vbi quæ fuerit occasio nugamenti Iouiani; item & erroris vulgi de Scoto apud Volaterranum?*

Testes cōtra temeratores funeris Scoti.

1 CÆterùm in veritatis subsidium (estoquòd ex premissis euidentissima sit) licebit candidos scriptores, sanctimonia, & doctrina conspicuos in Scoti vindicationem accersere, & aduocare.

Bar. Pisanus coæuus Scoti miraculis clarus.

Primus occurrit Venerabilis Seruus Dei Bartholomæus Pisanus, Author libri Conformitatum, qui eodem in sæculo cum Scoto floruit, & tandem plenus dierum fermè centenarius in Domino obdormiuit; cujus vitam & miracula breui compendio perstrinxit Vuadingus tom. 4. Annalium, ad annum millesimum tercentesimum nonagesimum nonum, à numer. margin. 8. vsque ad 10. Hic igitur Scriptor doctrina, & sanctitate celebris, Scoto coæuus, & omni exceptione (ob patrata ab

ipso

ipso miracula) maior, ita de Scoto scribit, in libro Conformitatum S. Francisci ad Christum, *lib. 1. Conformitate undecima, fructu undecimo*, agens de Prouincia Angliæ:

Pisani assertio pro pietate obitus Scoti.

2 *In hac Anglia Prouincia fratres semper fuerunt, & sunt ad diuinum officium, missas, & alias ordinationes nostri ordinis specialiter ordinati; propter quod Deus auxit eos numero, bonis temporalibus, & scientia: habuit enim magnam copiam semper magistrorum, & proborum. De hac siquidem prouincia fuit Magister Ioannes Scotus, Doctor Subtilis, cuius memoria, quoad sufficientiam erit perpetua, qui multa opera fecit.* Quod Pisani testimonium, non solum eorum probitatem, à quibus Scotus in Religione eruditus est, explanat, sed etiam indicat, Scotum in præmium bonitatis sodalium, eis à Deo præstitum: vt adnotauit Ferchius *lib. 1. Apologia contra Matenesium sub n. marg. 15.*

Aliud Pisani testimonium pro Scoto

3 Accedit eiusdem Pisani de Scoto præconium *loco citato* scribentis de Prouincia Coloniæ, vbi Scotus vita mortali defunctus est; qui subdit *in pagina sequenti.*

Prouincia Coloniæ habet septem Custodias. Custodia Coloniensis habet locum Coloniæ, in quo iacet Doctor Subtilis F. Ioannes Scotus, qui ibidem Lector decessit. Locum de Missia, in quo iacet F. Nicolaus, qui in vita, & post, signis multis claruit, & mortuos suscitauit. Ibidem reconditus est F. Elctius, qui suo tactu sanabat infirmos.

Iudicium Pisani de bonitate consodalium inter quos obijt Scotus

Et in fine descriptionis Custodiarum Prouinciæ Coloniensis, subiungit: *Hac Prouincia Coloniæ est notabilis prouincia in fratribus valoris & bonitatis; & multi fuerunt in dicta prouincia notabiles prædicatores, & sunt, quorum fructus in aula cœli reperitur.* Quod opus Conformitatum approbatum est ab Henrico Alfero Astesano Ministro Generali Ordinis; & ab vniuerso Capitulo Generali cõgregato Assisij, die prima Augusti, anno millesimo tercentesimo nonagesimo nono.

Vrgetur ratio cõtra machinationes aduersariorũ

Pendant igitur criminatores Scoti, qualiter ab illius obitu fama eius semper optime audiuerit; dum inter viros illius æui sanctitate & miraculis claros, Scoti nomen recensetur. Obseruetur præterea contra technas Iouij, pro sodalibus Prouinciæ Coloniensis, inter quos in Domino obdormiuit Scotus, & quos fratres notabilis valoris, & bonitatis scribit Pisanus, & qui cœlorum horrea suis fructibus impleuerint; an cum proprio animarum dispendio virum suimet carnificem sepultura Ecclesiastica dignum iudicauerint?

Testimonium Mariani Florentini de sanctitate & sepulchro Scoti

4 Suffragatur etiam (ex Vuadingo ad annum 1308. num. margin. 29.) Marianus Florentinus proximi post Scotum sæculi fidus Historicus, lib. 3. suæ histor. cap. 15. vbi habet ita *Scotus Coloniæ tandem consummatus in breui ex operibus suis æterna præmia recepit; ibique in Conuentu Coloniẽsi Agrippino superioris Germaniæ honorificè sepultus, in magnaque veneratione habitus est: excessit anno salutis 1308.*

Ant. Andreas Scoti auditor.

5 Tertius occurrit testis, acutissimus Metaphysicus & Theologus, Antonius Andreas, Aragonius, Scoti auditor, qui paucis, & vt vult Ferchius, duodecim tantùm annis post Scotum preceptorem defunctus est; qui in Commentarijs ad lib. 12. Metaphysicæ, ad calcem Commentariorum, subijcit. *Tam sententiando, quã notando, sequutus sum doctrinam illius subtilissimi, & excellentissimi Doctoris, cuius fama, & memoria in benedictione est: qui pote sua sacra, & profunda doctrina, totũ orbem adimpleuit, & facit resonare: scilicet Magister Ioannes Duns, qui fuit natione Scotus, religione Minor.*

Scotus memoria & fama benedictus.

Premitur vindicatio Scoti ex teste ocu- lato.

Hæc probatio, etiam ex teste domestico vrgentissima æstimari debet; si enim Scotus ita impium, & refractarium habuisset exitum, qui fieri posset, vt superstitibus, & videntibus cunctis, qui tam trucem Scoti necem nouerant, (nec enim tam immane scelus latere potuisset,) impudenter emoueret, Scoti famam, & memoriam in benedictione superesse, cætera alia eximiæ laudationis ornamenta subnectens? Floruit autẽ Antonius Andreas (Bellarmino teste, *in lib. de Script. Eccles.*) anno 1317

quare de Scoto honorificentissimè scribẽs publicam in se criminationem excitaret oculatorum testium: quod & adnotauit Ioannes Sleidanus in præliminari epistola ad commentarios historicos Philippi Cominæi. *Quo tempore si quid alienum à vero dixisset, facilè poterat à multis, qui spectatores fuerãt eorum, de quibus agit, insimulari mendacij.*

Validũ Trithemij pro Scoto iudicium.

6 Quartum subijcio Scoti assertorem Ioannem Trithemium, Abbatẽ Spanheimensem grauem historicum, & scriptorem Germanum (qui in his quæ ad res Germaniæ attinent propter vicinitatem locorum merito præferri debet) antecelluit autẽ Trithemius Coloniæ aliquando degens; vbi & primæ sepulturæ Scoticæ vestigia, & testimonia, strenuitate debita perlustrauit, sicut & gnauiter de Scoto scripsit in eximijs chronicis Hirsaugiensibus ad annum 1308.

Annus obit. Scoti ex Trithemio contra Bzouiũ, & Matenesium.

Occiditur Albertus Rex Romanorũ.

Anno Henrici Abbatis octauo, qui fuit Dominica Natiuitatis 1308. Albertus Rex Romanorum, cùm Rhenum nauigio cum paucis transijsset, reliquo exercitu nauigium ab altera parte litoris (vt fieri solet spectante.) Ioannes ex fratre nepos cum socijs conspirationis suæ accedens, ipsum nil tale metuentem occidit & fuga lapsus euasit. Quod paucis interiectis tradit accidisse in die SS. Iacobi, & Philippi Apostolorum, qui fuit dies primus Maij; & postea enarrata electione Henrici Comitis Lutzenburgensis, qui Rex Romanorum renũtiatus est, die 27. mensis Nouembris: subdit.

ElectioHenrici Lutzenburgensis.

Anno prænotato, sexto Idus Nouembris obijt in Colonia Ioannes Scotus Doctor Subtilis ordinis Minorum, ibidem in suo Conuentu ad introitũ Sacristiæ sepultus: qui quanta scripserit, quàm subtilia, & profunda in Theologia receptiua, & omnes Theologi nouerunt, & nos in libro nostro de Ecclesiasticis scriptoribus adnotauimus.

Præconium Scoti ex Trithemio

Quis autem credat, celebrem historicum ita seriò de Scoto scribentem, vt nulli parcat circunstantiæ, quæ è re esse queat ad veritatis indaginem, vel id Scoti scelus Iouianum, non solùm non attigisse, sed Scotum potiùs debitis euexisse laudibus? Cùm ad Christianam conducat disciplinam truculentæ attrocitatis eius generis exempla referre, vt homines à vitijs perpetrandis arceret.

Ratio reuincẽs aduersarios ex accurata historia Trithemij de sepulchro Scoti.

7 Fauet etiam S. Antoninus 3. p. histor. tit. 24. cap. 8. de claris viris assumptis ad Papatum, & alias dignitates ex Ordine Minorum, & eorum Doctoribus. in §. 2. in initio. *Anno Domini 1300. vel circa, clarùit F. Ioannes Scotus, qui scripsit super sententias multa subtilia; vnde & dicitur Doctor Subtilis.*

Attestatio S. Antonini de Scoto.

Cùm autem è munere historici sit, præcipuè si sanctitate ornatus existat, nil silentio obuoluere, quod Christianam promoueat institutionem; non pepercisset Antoninus Scoto, si aliquid in vita, vel doctrina taxandum, aut improbandum comperisset. Quod quàm consentiens sit synderesi, & stylo Antonini, liquet ex his, quæ subiungit, iudicijs de alijs Frãciscanis Doctoribus; de Aureolo enim ita habet loco citato post pauca.

Ratio efficax ex silētio san. Antonini cōtra munus integri historici.

Celebris quoque opinionis fuit Petrus Aureolus scripta relinquẽs super librũ sententiarum; in quo, quia manus eius contra omnes, vertens in dubium firmata per alios, & in quæstionem vertens, manus omnium contra eum: assumptus tamen fuit ad Archiepiscopatum.

S. Antoniñ non parcit Aureolo auditori Scoti.

Ex qua Antonini de doctrina Aureoli cẽsione, ea erumpit castigatio amarulẽtiæ Iouij, & Bzouij, quã Scoto inurere moliti sunt, Scotum satorẽ dissidiorum immortalium, & Christianorum dogmatum illusorem blaterãtes; cùm Antoninus eum dissertandi, & aduersarios labefactandi impetum non agnoscat in Scoto, quem adscribit Aureolo.

Profligatur ex Antonino calumnia aduersariorũ.

8 Deinde eodem zelo extimulatus Antoninus, & intendens historiæ ab eo contextæ candorem, incusauit celebrem illum virum Aluarum Pelagium Episcopum Siluensem, & Sanct. Rom. Ecclesiæ Cardinalem, qui fuit Scoti Auditor, & postea Author eximij illius operis de planctu Ecclesiæ; de quo Doctore hæc suæ Antoninus mandauit Historiæ.

Inuehitur S. Antoninus in Aluarum Pelagiũ auditorẽ Scoti

S. Antonin.

Librum composuit Alvarus Hispanus ipsius Ordinis Minorum; quem intitulauit de planctu Ecclesiæ; in quo ex iuribus Canonicis, & dictis glossantium ea, ponit multiplices defectus statuum Christianorum, Clericorum, & Laicorum; in hoc tamen errauit in dicto libro, quòd ita commendauit paupertatem, quòd videtur tenere opinionem Fratricellorum reprobatam ab Ecclesia.

Defenditur Aluarus ex Car. Bellar.

9 Sed Sanctus vir in Alvaro excutiendo aliquid humanæ deceptionis passus est; quia Aluari liber inoffenso pede currit. De quo accipe Cardinalis Bellarmini iudicium, in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Pelagio Aluaro. *Pelagius Alvarus, natione Hispanus, Religiosus Ordinis Minorum, & Episcopus Siluensis, vixit tempore Ioannis XXII. Pontificis, circa annum Domini 1320. cuius Pontificis accerrimus defensor fuit. Scripsit insigne opus de plãctu Ecclesiæ. Apologiam contra Gulielmum Ocham. Speculum Regũ. Et in libros Magistri sententiarum.*

Ratio præstringens ex Synderesi & stylo S. Antonini

Quì ergo fieri queat, vt Antonini integritas nec in minimis indulgens Aureolo, & Aluaro, sapientissimis S.R.Eccl. Cardinalibus (de quibus nos seriò infra agẽtes de auditoribus Scoti) in truci illo Scoti scelere cõniueat, & dissimulet?

Vindicatio Scoti ex Ioãne Eckio.

10 Aduoco etiam Ioannem EcKium, scriptorem Germanum (quẽ Sixtus Senensis in sua Bibliotheca lib. 4. propugnatorem accerrimum fidei Catholicæ aduersus Lutheranæ hæreseos impietatem, non abs te censuit;) qui EcKius postquam in suo opere, quod *Christus passus* inscripsit, pluribus Scotum ornauit elogijs, *in Centuria secunda, in Appendice*, loquens de Heruęo natali Brito, Ordinis Prædicatorum Magistro Generali, viro sapientissimo (de quo honorificam exhibet censionem Bellarminus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis) hæc EcKius de nostro attexit Scoto reuincente Heruæum.

EcKius.

Is est Heruæus ex familia Sancti Dominici, Doctor illuminatus (at Lazarus Soardus cognomen Subtilis ei tribuit) qui cum Ioanne Duns Scoto, vero cognomine Doctore Subtili, apud Agrippinam Coloniam, nobilissimam Germaniæ Academiam, publicitùs de summis Theologię apicibus magna cum gloria disputasse fertur. Verùm palmam Scotum tulisse aiunt, in eo articulo, qui de Immaculata Virginis Conceptione fortassè tunc in controuersiam venit; è regione verò Heruæum insigniter contra formalitates Scoti dimicasse, vti hodie Colonienses submurmurant: subtilitates Heruæi destruxerunt formalitates Scoti. Statim post hoc, debitum naturæ persoluit Scotus, Coloniæ apud Cordigeros sepultus, anno gratiæ 1308. sexto Idus Nouembris, quo anno inuicta Alpestrium Heluetiorum in superiori Germania multis nobilibus, & principibus exitiosa confœderatio, & liga initium sumpsit. Sed vtcumque sit, exploratum est nasuto, & docto lectori, Heruæum fuisse virum doctum, acri ingenio, & subtili: attamen Ioannem Scotum multis subsellijs ei præferendum.

Concertatio inter Scotũ, & Heruæum de Immaculato conceptu Mariæ.

Obitus Scoti post superatũ Heruæum

Iudiciũ EcKij de Scoto exuperante Heruęum.

Apta defensio Scoti ex Eckio expugnante Nouatores.

11 Ex quibus EcKij assertis obseruanda aliquot ad veritatem suffulciendam aptè eruimus. Primum est; quòd pius Doctor, & accerrimus hæreticorum Antegonista, fidei hostes profligans, debitis Scotum non eueheret præconijs, si se se Scotus truculẽta morte interemisset; ridiculum enim pro asserenda veritate contestem sibi asciceret, & hæreticis opponeret eum, qui impio, & refractario obitu propriam doctrinam pessundaret, & attereret.

2. obseruatio ex accurata historia EcKij de obitu Scoti.

12 Obseruandum secundò; quòd EcKius annum, & diem obdormitionis Scoti ex fide, & minutissimè referans, & de re sibi satis explorata, & tanquam Germano homini, & Germaniæ commoranti peruia scribens, nil insolitum in morte Scoti agnoscit, nec adumbrat; vnde euanescit impia, & præceps Iouij in Scotum irruptio, nisi mauis, quòd grauibus historicis, & notæ pietatis viris explosis, soli Iouio tricoso, & nuganti

cum magna veritatis iniuria sit fides præstanda.

Scotus destinatus Coloniã cõtra Beguardos, occasione data expugnat Heruæum

13 Tertia adnotatio est; quod licet Scotus ad id muneris ad Vbiorum Coloniam maximè destinatus sit, vt Beguardos hæreticos prosterneret, vt ostendimus supra in §. 5. existens tamen Coloniæ, occasione data redintegrauit bellum pro innoxio conceptu Virginis, in quo Heruæum feliciter coercuit. Quòd autem præcipua ratio immigrationis Scoti in Coloniam non fuerit vindicatio Virginis à communi lapsu, sed ea, quam præmisimus, de Beguardis debellandis, infertur ex illis EcKij verbis indicantibus; *palmam Scotum tulisse in eo articulo, qui de Immaculata Cõceptione fortasse tunc in controuersiã venit*. Vbi ly *fortasse tunc*, indicat victoriam, incidẽte non quæsito, certamine, partam.

Festino morbo obijt Scotus post Heruæum deuictum.

14 Vltimò deinde consideranda occurrunt illa EcKij verba, quę haud modicum luminis offundunt ad veritatem de obitu Scoti patefaciendam. *Statim post hoc* (scilicet post certamen cum Heruęo initum, & obtentum pro Deiparæ immunitate triumphum) *debitum naturæ persoluit Scotus, Coloniæ apud Cordigeros sepultus, an. ogratiæ 1308. sexto Idus Nouẽbris.*

Sed non violenta nece.

Si ergo debitum naturæ Scotus persoluit, non igitur se interfecit; nec enim vllus Deo, aut naturæ debet, vt propriam vitã nefaria cæde extinguat, & trucidet.

EcKius concordat cum elogio sepulchri Scoti.

15 Præterea præmissum EcKij pronuntiatum congruit, & consentit elogio Epitaphij, quod super lapidem antiqui sepulchri Scoti ex abaco pendebat; vt docet Ferchius, in cap. 8. vitæ Scoti num. marg. 32.

Scoti obitus

Doctor Subtilis soluens sua lustra Ioannes
Scotus, in obiectis vltima verba dedit.
Huic humilis casto Francisci cordula renes
Strinxit, erat sapiens, presbiter officio:
Feruebat studio, nulli virtute secundus.

Expenditur epitaphij veritas de festino mo. bo Scoti post certam. 8 pro Deipara.

Vbi circa illud secundum carmen: *Scotus in obiectis vltima verba dedit*: Quod insinuat Scotum post celebre disputationis pręlium breui languore extinctum (ita vt vltima pij certaminis verba, quasi postrema fuerit nostri Cygni pro Deiparæ assertione vox, & olorinum melos) restat adnotandum; quòd id elogij roborat Ioannis EcKij assertionem, quòd statim post aditam cum Heruæo concertationem, & obtentum triumphum, naturæ debitum persoluit Scotus. Vnde arbitratur Ferchius in vita Scoti, cap. 7. num. margin. 27, quòd breui morbo ingruente ob acrem & igneũ disputationis agonem, gloriosiùs pro cœlesti patria mortem oppetiuerit Scotus, quàm ij, qui pro terrenis, quæ inhiant, incrementis, vitam profundunt. Quis autem felicissimum hoc funus quia festinum, aut quasi extemporale incuset, quod cœlo extitit maturum? ita vt cum Ferchio exclamare liceat. *O fortunata mors, quæ peccato debita, est reddita gratiæ; nec tam iniuria Adami compensanda, quàm gloriæ Christi comparandæ oblata! Nec, quia propera, est formidabilis; nisi cito cruciatus euadere, aut immensam cõsequi voluptatem, formidandum esse videatur.*

Scoti præconiũ ex obitu post assertã Deiparam

Ferchius.

Quid sonet immatura Scoti mors apud Bellarminum?

16 In quo sensu accipienda moneó, quę Cardinalis Bellarminus de immaturo Scoti obitu tradit in libr. de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Ioanne Scoto: subdens. *Ioannes Duns Scotus Ordinis Minorum, vir fuit acutissimo ingenio præditus; & cùm docuisset primùm Oxonij, deinde Parisijs, immatura morte diem extremum obijsse dicitur anno Domini 1308.* Vbi in illis verbis: *immatura morte diem extremum obijsse dicitur*: tantùm vult Bellarminus, Scotum, vel festino morbo, vel in ipso iuuentutis flore raptum: ea enim vsitata est huius vocis maturitatis, aut immaturitatis, apud Bellarminum, vsurpatio; vt liquet ex ipso authore vel sic Ioannis Pici, Mirandulæ Comitis, ingenium & literaturam describente. *Ioannes Picus, Mirandulæ Comes, vir ingenio & doctrina pro ætate maximus; vixit annos solum triginta tres, & obijt anno Domini 1494.* Denique recensitis plurimis in tenera

Apta elucidatio Bellarmini ex elogio Pici Mirandulani.

ætate variæ eruditionis à Pico editis libris, & felicissimi ingenij monimentis; subdit Bellarminus. *Quid si hoc ingeniũ alijs triginta annis excoli potuisset? omnino enim nihil ei defuit, nisi maturitas.*

Scotus & Mirandulanus vita defũcti ante annum 34. expletũ.

Si ergo iuxta Bellarmini loquutionem, ideò defuit acumini Ioannis Pici maturitas, quia ante trigesimum quartum annum vita defungitur; igitur ob id etiam, apud Bellarminum, immaturo obitu decessit Scotus, quia ante trigesimum quartum annum expletum transfertur ad superos, supparem mortalis vitæ metam sortitus cum Ioanne Pico, (qui sui æui *Phœnix* cognominatus est, vt tradit Sixtus Senensis in sua Bibliotheca) eam tamen in iuuentutis flore Scotus venerabilem morum, & doctrinæ senectutem nactus, quæ annorũ numero nõ computatur, nec animi, & iudicij candorem ex niueis trahit capillis.

Heruęus nõ incusat funus Scoti

17 Sed vt ad pręmissam Scoti, & Heruæi concertationem redeã; illud pręcipuè recolendum subijcio, quòd Heruæus Scoti colluctator, tametsi in certamine deficiens, nil de Scoti funere inhonestum scripsit, licet illius placita pro viribus oppugnet; obijt autẽ Heruæus anno 1325. vt tradit Bellarminus, lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis: quare & valuit cunctas Scotici obitus circunstantias callere, & suis commentarijs inserere, dum in Scotum inuehitur.

Nec Palud.

Nec etiam quid sepulchro Scoti iniurium pronuntiauit Petrus Paludanus, Hierosolymitanus Patriarcha; qui defunctus est anno Domini 1330. ex eodem Bellarmino. Quibus adiunge Ioannem Capreolum, ardẽtem Sancti Thomæ asseclam, qui commentaria edidit (etiam apud Bellarminum) anno 1410. nec aliquid fabellæ Iouianę respondens, vel consentiens insinuauit. Vltimò, Caietanus acerrimus Scoti insectator, omnibus neruis Scoticam disciplinam labefactare pertẽtans, nec similem Scoti carnificinam somniauit: imò nec vllus ex cunctis alijs S. Thomæ sectatoribus, vno excepto Bzouio, id Scoti scelus literis admandauit, qui Iouium in tã probroso cõmento vnicum ductorem sequi voluit, cæteris probatæ notæ scriptoribus posthabitis.

NecCapreo.

Nec Caieta. nec vllus ex Thomistis bustũ Scoti denigrauit

Prosternitur figmẽtum Iouij ex Miræo

18 Ast Iouianum figmentum strenuè dispungit Aubertus Miræus, solers & grauis scriptor, in Chronicis rerum toto orbe gestarum ad annum 1308. vbi Scoti extinctionem ita elucidat, & Iouij amarulentiam excernit.

Aub. Miręus in chronicis rerũ toto orbe gestarum

Ioannes Dunsius Scotus Doctor Subtilis cognomento, Ordinis Franciscani, moritur Coloniæ, octaua Nouembris. Fabulosum illi mortis genus Paulus Iouius in Elogijs virorum doctrina illustrium affinxit; vt pote cuius nulla sit Coloniæ memoria in Monasterij archiuijs, aut epitaphijs varijs tumulo appensis.

Idem in chronicis Belgicis

Et in Chronicis Belgicis, silentio Iouianum figmentum supprimit, & contemnit, etiam ad annum 1308. ita scribens. *Albertus Austrius Romanorum Rex, Ioannis patruelis sui insidijs, Kalendis Maij occiditur; Spiræ in choro conditus. Henricus III. Comes Luxemburgensis; 25. Nouembris Francofurti Rex Romanorum eligitur. Ioannes Duns Scotus, Doctor Subtilis, ex Ordine Minorum 8. Nouembris, Coloniæ moritur.*

Confutatio Bzouij, & Matenesij de obitu Scoti sub Adolpho

Ex quibus Miræi pronuntiatis de nece Alberti Romanorum Regis, & de Henrici Tertij electione, quæ omnino respondent assertis Trithemij in Chronicis Hirsaugiensibus à nobis supra in hoc §. sub num. 6. transcriptis facilè quis perspiciet accuratum iudicium, & defœcatam historiæ fidem Bzouij, & Matenesij, autumantium, Scotum obijsse sub Adolpho Romanorum Rege; cùm Adolphus, ex Miræo in Chronicis Belgicis, electus sit Francofurti die 6. Ianuarij, anno 1292. & in atroci prelio cum Alberto Austrio (die 2. Iulij, anno 1298) prope Vuormatiam commisso, occubuerit Adolphus, cui successit Albertus Austrius etiam occisus ante Scoti obitum; siquidem Albertus vita defunctus Kalendis Maij anno 1308. & Ioannes Scotus, die octaua Nouembris eiusdem anni. Quæ autem fuerit

occa-

occasio anticipationis obitus Scoti sub Adolpho, insinuatur à Dermicio Thadæi à nobis infra transcripto in præsenti §. sub n. 25.

Pet. Rodul. Iouium iniquũ historicũ in Scotũ censet.

19 Vltimò tandem Iouij imposturam refutat Petrus Rodulphius in Historia Seraphicæ Religionis, libro tertio, in Ioanne Scoto; inquiens. *Scribit Paulus Iouius, nulla tamen ratione suffultus, tanquam iudex iniquus in describenda morte eius; apoplexia correptum nimis festinato funere pro mortuo tumulatum, & cùm ad sibi ferendam opem sæpius (sed frustra) conclamasset, tandem colliso capite perijsse. Aduersus quem his diebus segnauiter exercuit ex nostris Frat. Ioannes Stommelius Coloniensis, auditor noster Bononiæ, in quadam sua oratione Coloniæ pro rostris habita, cuius initium est:* Quod veteribus illis. *Re vera (ait) nil impudentius, nil inconsultius dici potest; nulla enim de hac re habetur mentio nec libris scripta, nec epitaphijs inscripta.*

Ioa Stõmelius cõmẽtũ Iouij appellat impudentissimum in oratione Coloniæ habita

20 Deinde, idem Rodulphius, Senogalliensis Episcopus, denudans machinamentum Iouij, qui Scoti famam denigrare molitus est, nostri Ioannis Scoti acta, & nomen permiscens cum gestis alterius Ioannis Scoti Benedictini; vel sic Iouium refellit. *Fuit alius Scotus (referente Crinito) qui à coniuratis discipulis, graphijs confossus fuit; hic rogatu Caroli Calui Francorum Regis, cùm è Gallijs reuocatus in Angliam, apud Monasterium Malmesberiense fuisset; contra ipsum discipuli, quos ipse erudiendos susceperat, conspirantes, graphijs (quod etiam de Beato Cassiano Episcopo Forocorneliensi legitur) transfixerunt, atque illum sæuissimè interemerunt*. Hucusque Rodulphius Iouium expugnans.

Iouius impetit Scotũ ex vicinitate nominis cum alio Scoto Benedictino

Excutitur Iouius

Cæterùm, id figmentum de Scoto graphijs confosso à discipulis (quod callidè subiunxit Iouius, vt nostro Scoto, ob vicinitatem nominis, tenebras offunderet) erupit ex errore vulgi apud Volaterranum lib. 21. Antropologiæ; ne autem Volaterranus ex deceptione vulgi loquens, fucum faciat alicui, dum oscitanter scribens non distinxit inter Ioannem Scotum Monachum Benedictinum, qui vocabatur Ærigena, & Ioannem Scotum Franciscanum, appellatum Duns, vel Dunsium; lege Ferchium eruditè perstringentem eam (quæ inter vtrumque Ioannem Scotum intercessit) absimilitudinem: sic igitur rem explanat Ferchius, in Vita Scoti. cap. 3. sub n. marg. 8.

Scotus Benedictinus cõfossus graphijs discipulorum.

Ferchius distinguẽs Scotum Ærigenã, & Scotũ Dunsium

21 *Secernuntur verò hi duo Scoti, cognomine*, (inquit Ferchius) *nam Benedictinus*, Ærigena, *Franciscanus cognominatur* Dunsius. *Ærigena sub anno 883. Dunsius, anno 1308. claruit. Ærigena Oxoniensis Academiæ, (ab Aelfredo Rege Angliæ, vel instauratæ, vel restauratæ) lector primus fuit; Dunsius ibidem Oxonij legit sub Eduardo Primo Angliæ Rege, teste Volaterrano, libr. 3. Geographiæ, cap. vltimo. Ioannes Scotus Ærigena in Angliæ Conuentu Malmesberiensi, discipulorum, quos obiurgauerat seueriùs, gladijs peremptus est; Dunsius in Germania Coloniæ Agrippinæ spontaneo morbo obijt. Ærigenæ libros de mysterio Eucharistiæ Synodus Vercellensis sub Leone Nono damnauit; iuxta Philippum Bergomensem* ad annum 1052. *Bellarminum tomo 3. controuersiarum lib. 1. ca. 1. de Eucharistia. Dunsij nihil hactenus, aut à Summis Pontificibus, aut à Concilijs Oecumenicis, vel Prouincialibus est reiectũ; annotante Antonio Posseuino, in apparatu sacro, in Ioanne Scoto.*

Cauillus Iouij denudatus à Ferchio

Deinde Cauillum Iouij vel sic detegit Ferchius lib. 3. Apologię contra Iouium. num. marg. 7. Accuratè distinxit Iouius, & callidè hos duos tantùm ex eadem prouincia, & nomine indicatos retulit; voluit quippe à funesto, sed certo vnius obitu, alterius falsam necem confirmare; atque ex illius maculata doctrina doctrinam huius faciliùs labefacere; quasi necessariò eos, qui nomine & patria coniuncti sunt, criminum quoque consortes fuisse, ac pœnarum credere debeamus. Verùmtamen insuperabilis veritas, quibus impugnatur armis, expugnat.

Disquiritur occasio nugamẽti Iouiani de desperatione Scoti in sepulchro

22 Cùm igitur inconcussa pertent pro Scoti funere tot celebriũ scriptorum iudicia, est cur miremur, & disquiramus talis nugamenti Iouiani scaturiginem; eam subodoratus videtur Ferchius, in præfatione, seu præ

li-

liminari epistola Apologiæ trium librorum contra Matenesium, Iouium & Bzo uium, ita scribens.

Ferchius,

Quo tempore de B. Virginis Conceptione disceptatum est acerbiùs, fabula quædam de Ioannis Duns Scoti doctrina, & moribus, vita, & morte, est exorta, grauis, & ignominiosa; cuius authores nec scio, neque si sciã facilè dixerim. Sed quoniam non statim oppressa fuit, in plurimas excreuit falsitates. Paulus Iouius illam, vel nondum descriptam, vel descriptam malè, stylo verbis graui, at graui cum veritatis iactura scriptis dedit, auxit, ornauit; & pro ætatis nostræ conditione, quę verborum calamistris magis, quàm veritatis lætatur simplicitate, quod eleganter expressum erat, alta mente Lectoribus impressum remansit. Hanc ob causam Pauli Iouij elogium de Ioanne Scoto, longè, latèque per animos Catholicorum, atque hæreticorum peruasit: prout ex profugis Ioannes Balæus, & Ioannes Casus Oxoniensis, Angli: ex filijs Ecclesiæ, Abraham Bzouius Polonus, & Ioannes Fridericus Matenesius, alijque eadem reculcantes commonstrant.

Nota tẽpus in quo exorta fuerit fabula de Scoti desperatione

Cẽso Dermicij Thadęi de initijs huius nugamẽti de obitu Scoti.

23 Rem tamen fusiùs explicasse, & penitiùs calluisse videtur Dermicius Thadæi in Nitela Franciscanæ religionis contra Bzouium, in defensione Scoti fol. 72. editionis Lugdunensis. Vbi ita harum sepulchri Scotici criminationum fontes indigitat.

Fabulæ progressus quando vẽtilabatur immunitas conceptionis.

Vnde autem, vel quibus authoribus, eiusmodi fabellę cussæ sunt; nihil affirmare possum, interpretari licet, non ex sano, aut æquo animo habuisse originem. Id etiam aduerto, potissimum inualuisse, quando Immaculatæ Conceptionis quæstio ventilabatur, seu vires acquirebat immunitas Virginis à peccato originali, quam Scotus defendit, & cui primas inter Scholasticos communi cõsensu tribuit. Emanauit decretum Consilij Basiliensis, quod præter Gallicanam amplexa est Ecclesia Germanica, non fine aliquibus etiam turbis; vt concertatio Trithemij cũ Vigando demonstrat. Proximè post hoc decretum succreuit ex aduerso fama illa de extasi & morte Scoti, & simul apoplexia.

Cur additæ circũstantiæ de mugitu & elisione capitis?

24 Perseuerauit altercatio sub Sixto Quarto maximè in Lombardia, vt propter collationem Ferrariensem inter Franciscanos, & Bandellum, testatur etiam Extrauagans eiusdem Pontificis: *Graue nimis*. Et peruenit lis ad Concilium Lateranense sub Leone Decimo, cuius litis monumentum extat inter Caietani Opuscula, illud quod de hac materia inscripsit. Hinc proximè subsequutæ sunt, adiectæ prioribus figmentis, circũstantiæ mortis Scoticę; pulsatio lapidis sepulchralis, mugitus, elisio capitis & huiusmodi: primus eas monumentis consignauit Paulus Iouius, vt reliqua omittam.

Irruptio Bzouij in Scotũ anticipata morte Scoti per quatuordecim annos

25 In Hispania efferbuit eadem contreuersia annis proximè elapsis, vt Romam pro remedio scandalorum destinarit suum legatum Rex Catholicus Philippus Tertius Patrem Generalem Ordinis Sancti Benedicti; hic simul Romæ sua fungebatur legatione, & Abrahamus Bzouius scribebat Annales, tàm in Scotum diligens scriptor, quàm alter officiosus in Virginem. Emanauit decretum Pauli Quinti contra prædicantes contrarium Immaculatæ Conceptionis; emanauit & scriptum Bzouij in Scotum anticipata per quatuordecim annos eius morte, contra omnium historicorum fidem, ne cunctatio præiudicium inferret indignę vindicationi, aut nocumentum peruerteret medela. Nam si veritas, & fides historicorum sequenda foret, tum necessariò differenda erat vltio in alterius tomi annum nonum; quem nondum paratum, aut elaboratum habuit.

Iudiciũ Thadęi de candore Bzouij circa historiam Scoti

Hoc de Bzouij intentione scribo, non modo ex affectu, & opere: verùm etiam ex fidedigna relatione eorum, qui id scire potuerunt; hisce accessibus creuit ea fabula, sed non plenè ad votum aduersariorum, cùm Scoti innocentia præualuerit inuidiæ; nec defuerint semper viri graues, qui ex veritatis zelo patrocinium non denegarent integritati, vt suo dam-

no conqueritur etiamnum Bzouius.

Quæ authoris mens in his enodādis ex Ferchio

Hæc ad coercendas Iouij, Bzouij,& Matenesij,in mores & pietatem Scoti irruptiones benignus accipiat lector; cæteras vindicationes circa doctrinam(in quam etiam virulenta quæque expuunt) accepturus, quādo agatur de vtilitate doctrinæ Scoti, & admirando illius in scientijs profectu. Quas Scoti defensiones cum moderamine iustæ tutelæ clarissimi nostræ Scholæ Antesignani,& ad propulsandam iniuriam grauissimam scripsi;imò ad verbum transcripsi,ne aculeatum quid ex nostro penu excidisse videretur;quare & Ferchium alijs prætuli, non solùm quia ex fide oculari antiquitatum Coloniensium accuratiùs scribat,sed etiam quia minus pungat,& cùm aduersarijs se gerat temperatiùs;ne cùm Scoti modestiam in refellendis exlegibus, & ethnicis authoribus perceIebramus, videamur à sobrietatis canone defecisse.

§. 16. *De obedientia, paupertate, & castitate, seu de votis Regularis instituti, acta, & pronuntiata Scoti.*

Priùs agitur de obediētia quàm de alijs votis instituti regularis,& cur?

1 EXaratis his,quæ ad dona supernaturalia fidei,spei, & charitatis attinent,quæ Monacho,& cęteris Christiano cultui addictis,communia sunt; reliquum est, vt speciales virtutes, quæ monachatus normam respiciunt,expendamus. Quia tamen in formula ea,qua Franciscani se Deo per solemnem professionem deuouent,prior obedientia promittitur,deinde paupertas,& tertiò castitas, (*viuendo* (inquiunt) *in obedientia, sine proprio, & in castitate*,) ideo hoc ordine, acta,& dogmata Scoti,quæ regularem canonem spectant,elucidanda venient. Et iure quidem anteit obedientia, cùm per cælibatum immoletur Deo caro corruptibilis,per obedientiam verò litetur macteturve spiritus,& immortalis animus;quare,si obedientia anteueniat immolationem corporis auulsi à carnis illecebris;quidni antecellat contemptum illius (quæ extra nos est) terrenæ substantię? De quo scitè Bernardus,vel pius alius author Sermonis in illud Sapientiæ 7.*Sapientia vincit malitiam*:qui habetur inter opera Bernardi.

S. Bernard.

Inobediētia est proprietas interiorū bonorum.

2 *Qui vendidisti exteriorem possessionem tuam,vt absconditam in agro Regularis disciplinæ thesaurum continentiæ emeres; vade & vende interiorē proprietatem, longè grauiorem ad relinquendum, & omnino perniciosam ad retinendum, vt prætiosam margaritam sapientiæ compares, quam qui inuenit beatus, si tenuerit eam. Vis eam habere? serua mandata,impende igitur obedientiam, & recipies sapientiam.*

Obediētia ianua sapiētię

Scotus sapiētissimus, quia obediētissimus.

Iure ergo Scotus sapientissimus,& subtilissimus, qui prædicatur obedientissimus;interiorem enim proprietatem,qua effrænis animus, canone obedientię posthabito, suarum vendicat operationum iura, & appropriat affectus;quare inobediens rectè appellatur interiorum bonorum proprietarius: eam,inquam, interiorem proprietatem (quam obtemperans spiritus excutit,quasi sui oblitus,& alieni iuris effectus) ita à cordis penetralibus ablegandam censuit Scotus,vt nec in minimis sibi indulgendum præstituerit;ita se se superioris nutibus attēperās, vt in eius quasi mancipatum aduenisse æstimaretur. Inania non loquimur; spectet lector, qualiter facta Scoti nostrę narrationi respondeant.

Heroicū specimen obedientię Scoti

3 Cùm enim Scotus in Parisiensi Academia docens (cui vt nouus Appollo affulgebat) absolutaque cuiusdam diei lectione, extemporaliter accepisset literas Ministri Generalis Ordinis,iubentis vt relicta Lutetia,immigraret Coloniam;illicò iter arripit,& à discipulis comitibus interrogatus,quònam pergeret,cur ve salutatum Fratres in Conuentum nō

iret?

iret? Dignam præstitit tanto viro sententiam: *Pater Generalis Coloniam ire iubet, non in Conuentum, vt Fratres salutem.* Heroicum præbens regularis disciplinæ specimen, dum totius orbis celebriorem Academiam expedito cursu relinquens, amicos, discipulos, scripta (chara ingenij, vel germina, vel pignora) posthabens, Deo gratam obsequentis animi victimam mactat. Quem præcellentis obedientiæ triumphum plures percelebrant historici; Vuadingus ad annum *1308*. Dermicius Thadæi in Nitela Franciscanæ Religionis, in Ioanne Scoto. Ferchius in vita Scoti capit. 5. & alij quàm plures.

Scotus obedientię norma præscribitur omnibus Regularibus

4 Quare non abs re Gulielmus Vorilonus, Scriptor (vt aliàs obseruaui) nobis ducentis annis antiquior, Scotum prælegit ex numeroso Regularium virorum cuneo, quem tanquam spectatissimum obedientiæ exemplar Religiosorum hominum exhibeat obtutibus; dum obedientiam superiori pręstandam vrget exemplo Scoti; inquiens in 4. sentent. dist. 44. quæst. 1.

Gul. Vorilonus

Narratur de Doctore Subtili, quòd in prato Clericorum visa Generalis Ministri obedientia, dum actu Regens esset in Scholis Parisiensibus, aut pauca, aut nulla de rebus (forsan libellis, aut scriptis) habita dispositione, Parisijs exiuit secundùm Ministri sententiam. Quam Gulielmi doctrinam hocce commentario elucidauit Ferchius lib. 1. Apologię in Matenesium. nume. margin. 27.

Ferchij sententia de obedientia Scoti

" O singularem obedientiam! Lutetiam florentissimam Vniuersitatem, in qua Regens erat, relinquere; & Coloniam proficisci, nec vale dicto Fratribus. Discipulis quippe comitatus ad portam Ciuitatis gressus direxit; & interrogatus, cur non rediret in Conuentum, Fratresque salutaret; respondit dignam Ioanne Scoto sententiam. Pater Generalis iubet ire Coloniam, non redire domum ad salutandos Fratres. Ita fecit, ita dixit, ita & docuit præstantissimus Doctor. Egregiè intonat Sapiens; Prouerbior. 21. *Vir obediens loquetur victoriam.* Quoniam ex hoc promptissimo obsequendi studio Doctor Subtilis, & publicum, & priuatum testimonium adeptus est: & à suo Generali coram Deo, & hominibus laudem nunquam intermorituram.

Prouer. 21.

Idem ex Hugone Cauello

Rem ita describit Hugo Cauellus *in cap. 3. vita Scoti.* " De eius obedientia illud est memorabile; quòd accepto Pat. Ministri Generalis mandato, de eundo Parisijs Coloniam, dum extra Conuentum Parisiensem, (vbi tunc tanto omnium applausu docebat) deambulationis, vel recreationis causa ageret; non est reuersus ad conuẽtum, vt cõfratribus vale diceret sed obedientiæ sanctæ, quã promptam exhibuit, vinculum sentiens, statim iter, quò ipsa dixerit, inchoauit.

Consentit Vuadingus.

Consentit etiam Vuadingus hæroicum id obedientiæ exemplar ita narrans; ad annum 1308. nec enim in cassum tot grauium virorum testimonia ad verbum transcribimus, vt inconcussum subsistat insigne tanti Doctoris in audienda voce superioris famulitium. *Magno auditorum concursu legit Parisijs Scotus sub hoc tempore de quo aliàs egimus diffusiùs* (anno 1304. n. 41. & sequentibus) *donec hoc anno 1308. superuenere Ministri Generalis Gundisalui obedientiales literæ, vt Coloniam Agrippinam se transferret. Acceptis literis extra Lutetiam in prato Clericorum, quò eo die cum discipulis remittendi animi gratia secessit, cæca & prompta obedientia, vale dicto ijs, qui aderant, in Coloniam iter assumere cœpit, quin domũ libros, aut scripta collecturus, seu Fratres salutaturus rediret. Admirati discipuli interrogarunt, cur non abiret in Conuentum Fratribus vale dicturus? At ille dignam Ioanne protulit sententiam: Pater Generalis Coloniam ire iubet, non in Conuentum ad salutandos Fratres redire.*

Præclara dogmata Scoti de obedientia superiori præstanda

5 Cæterùm, sicut Scotus ad obediendum gnauiter se exercuit, ita eximiè de obedientiæ præcepto cogitauit, & scripsit, *in 4. sent. dist. 3. quæst. 4. §. Hæc autem dixit. sub n. marg. 6.* vbi postquã asseuerasset, quòd teneatur homo

mo non solùm præcepta Dei, sed etiam eius consilia non posthabere intellectu, vel contemnere iudicio, illa irrationabilia, & infructuosa iudicando; statim de præcepto hominis prælati sequentem attexit doctrinam.

Scotus Licet postha bere iudicio irrationabile præceptũ superioris, sed non licet nõ obseruare

Hæc dixi de consilio, & præcepto diuino; quia secus est de humano, etiam loquendo de consilio, seu præcepto hominis superioris, seu prælati. Licet enim tàm consilium, quàm præceptum alicuius superioris contemnere, id est irrationabile & infructuosum iudicare; sed non licet, dum est prælatus, contemnere nõ obseruando: quia dicitur Mat. 13. Super Cathedram Moisi sederunt. &c.

Ratio pronũtiati Scotici.

6 *Istud de contemptu consilij, vel præcepti superioris; probatur. Quia non tenetur aliquis necessariò habere falsam opinionem de suo superiore, sed monitio eius, vel præceptum, potest in se esse irrationabile, & infructuosum: & rationabiliter, & vtiliter tunc laborandum est ad eius reuocationem, & ad correptionem, vel amotionem talis prælati fatuè præcipientis. Ergo non tenetur subditus reputare præceptum eius, tanquam rationabile, & fructuosum: sed potest oppositum reputare, sicut est; & sic contemnere non approbando.*

Scotus tollit errorẽ iudicij & fouet exequutionẽ obedientiæ

7 Vbi elucet miræ eruditionis Soti pietas, & candor; qui nec in intellectu obedientis errorem, nec in operatione inobedientiam sustinet. Permittit enim, & dat iudicio subditi, vt irrationabile æstimet id, quod re vera, & de facto infructuosum existit; at non indulget exequutiuæ facultati vt torpeat, & prælato rationabilia præcipienti obnitatur. Hæc nostra, qualis qualis de Scoti obedientia obseruatio.

Paupertas Euangelica Scoti

Vt autem Euangelicæ paupertatis thesaurum in Scoto nostro locupletem explanem, præuia accipe dogmata Sanctissimi Leonis Papæ, re & nomine Magni, quæ Euangelicæ paupertatis fouent, & explicant diuitias: Ita enim Magnus ille Pater, in Sermone 4. de Quadragesima, prope medium.

S. Leo Mag.

Religiosorum modestia non sit mæsta, sed sancta; nec inueniantur in eis vllarum murmura querelarum, quibus nunquam desunt Sanctorum solatia gaudiorum. Non timeatur inter opera misericordiæ terrenarum diminutio facultatum. Semper diues est Christiana paupertas: quia plus est quod habet, quàm quod nõ habet: nec pauet in isto mundo indigentia laborare, cui donatum est, in omnium rerũ Domino omnia possidere.

Videtur adũbrasse spiritũ paupertatis Euangelicæ Scoti.

8 Vbi Magnus Pater adumbrasse videtur Scotum Euangelicum pauperem, Apostolica nuditate opulentum, omnia in Deo possidentem, modestia non mæsta, sed sancta diuitem, solatijs sanctorum exuberantem; absque vllo querelarum murmure, imò cum magno ædificationis proximorum fructu & fœnore hostiatim mendicantem; quamuis ob egregia merita, vt doctrinæ columen, & ingeniorum prodigium Scotus digito ab omnibus commonstratus, Summo etiam Pontificatu dignus renuntiaretur. Ita enim de Scoto, & duobus alijs Apostolicis viris eiusdem instituti consodalibus, Alexandro Alensi, & Richardo Mediauillano, censuit grauis Scriptor, & acutus Theologus Ioannes Maior, in 4. sententiar. distinct. 38. quæst. 11.

Ioa. Maioris præconium de Scoto.

Constat quòd in itinere, vbi non habebant Cœnobia, amore Dei victum, hospitium, & transitum per Occeanum à Britania in Gallias, & è contra petebant in grande meritum sibi, & aliorum ædificationem: quòd viri Summo Pontificatu digni digito demonstrati, ob eminentes suas virtutes, sic eleemosynas non sunt veriti petere. Quam Maioris obseruationem amplexantur, & transcribunt Ferchius in vita Scoti, numer. marg. 14. Vuadingus, ad annum 1308. num. marg. 40. & Hugo Cauellus Archiepiscopus Armachanus, in vita Scoti cap. 3.

Ferchius. Vuadingus. Hug. Cauel.

Scotus rigidus sectator paupertatis Apostolicæ

9 Scotum præterea rigidum paupertatis Euangelicæ sectatorem ostendit pannosa, & vilis lacerna, sub qua nudipes, etiam abiectis sandaliis, hilari animo, alacri modestia, iuxta Leonis Magni doctrinam, mendici mo

re ad stipem accedebat; vnde & de Scoto concinuit vetustum carmē, quod veræ effigiei Scoti adfixit Petrus Rodulphius, in Historia Seraphica, libr. 3.

Epitaphium Scoti.

Scotus Subtilis, nomen subtilia donant:
Quem vestis vilis, pes nudus, corda, coronant.

Post pueri Iesu apparitionē striċtioris paupertatis exēplar Scotus.

Adde ex Luca Vuadingo, & Dermicio Thadæi à nobis transcriptis sub §. 9. præcedenti, numer. margin. 5. & 7. quòd Scotus post dulcissimos pueri Iesu amplexus nouam tunicam admittere noluerit, semper pannosa, & lacera vsus; & deinceps carnibus abstinuit vltra regulę præscriptum, propter deuotionem dulcissimi Puerulì, & Sanctissimæ Genitricis Deiparæ; adeò vt apud Marianum Florentinum, & Marcū Olysiponensem, Portuensem Episcopum, notæ pietatis historicos, Scotus audiuerit, & prędicetur præcipuus austerioris vitæ, & paupertatis Euangelicæ Zelotes, & Apostolicus propugnator: & apud Ferchium, in vita Scoti cap. 5. *Insignis cultor paupertatis, habitu vili, pictacijs ornato, nudis pedibus incedens, vt paupere Christum pauper sequeretur.*

Marian. Florent. Marcus Olisipon.

Ferchius.

10 Vt verò factis dogmata cohęreat, accipe de paupertatis Euangelicæ præstantia aureum Scotici textus fragmentum ex 4. sententiar. dist. 3. quæstion. 4. §. Et notandum generaliter, sub numer. marginal. 5. vbi ait.

Dogma Scoti pro obseruantia paupertatis

Promulgatio facta de consilio diuino obligat ad non contemnendum; qui enim consilium contemnit, contemnit consulentem inquantùm consulentem. & ideò nolens seruare consilium diuinum Euangelicum, quasi cōtenens illud, tanquā irrationabile, & infructuosum, peccat mortaliter. Vnde videant mordentes paupertatem Euangelicam, ne fortè (cùm nolint seruare, quia non est necessarium) cōtemnant; quia tales contemnentes, vel paruipendentes, contemnunt Christū, qui hanc suasit obseruari, tāquam meritoriam, & vtilem ad vitam æternam: vt habetur in 6. lib. de verborum significatione.

Memores reddit Frācis-canos sui officij circa paupertatis votum

11 Nec etiam inter scholasticas dissertationes oblitus est, Franciscanos consodales sui officij admonere, vt margaritam Euangelicæ paupertatis tanquam hæreditarias opes, & Patris monimenta gnauiter custodiāt; vt liquet ex 4. sen. dist. 15. q. 2. §. De primo sit hęc conclusio. sub n. marg. 11. subijciens monita sequentia.

Scotus

Ex hoc patet, quid requiritur ad iustam donationem; quia liberalis translatio ex parte donantis, & voluntas recipiendi ex parte illius, cui fit donatio; & libertas ex parte amborum, huius donandi, & illius recipiendi, hoc est, quòd nulla lege superiori prohibeatur iste, vel ille, nec per actum alterius, à quo depēdeant in ista translatione. Et propter defectum secundi, non potest quis donare pecuniā Fratri Minori, quia ille non vult esse dominus.

Scotus scripsit librū de paupertate Christi

Cùm autem mirarer, & hærerem; cur tam ardens Euangelicæ paupertatis sectator specialem de paupertate Christi tractatum non edidisset? Inueni apud Ferchium in vita Scoti *capit. 11. sub num. margin. 29. in fine numeri*; quod Scotus composuerit librum de paupertate Christi, qui citatur in *Firmamento trium ordinum*, & modò extat manuscriptus in Bibliotheca Vaticana.

Illibata Scoti castitas

12 Ex his, quæ de paupertate, & rigida corporis maceratione in Scoto obseruauimus, rectè colligimus illibatum in Scoto castitatis donum; quia licet castitas sit thesaurus absconditus, nec enim in actu externo, sed in negatione contrariæ operationis constat cœlibatus; adhuc tamen ex austeritate vitæ, & strenua sensuum custodia depromitur legitima huius virtutis assertio. Qui enim vires carnis obtundit ne rebellet in spiritum, maior est quàm quod succūbat spurcitijs, prosternatur illecebris. Audi Magnum Basilium, qui etiam ex ethnicis sapientibus Christianam hanc decerpsit philosophiam, quam nobis propinat in Oratione 8. de temperantia, & incontinentia: vbi inquit.

S. Basilius.

Quis castitatis titulo cōdecorādus apud Basiliū?

13 *Castum autem dicimus, non eum, cuius iam libidinis pleni appetitus, à senectute, aut morbo, aut alio quouis casu exaruerunt, languidique facti sunt; nam talis prauitate non caret, sed operationes eius præpediuntur imbecillitate instrumētorū. At tēperantia est vera quadā scientifica potētia, profundè admodū in anima impressa, & quæ vestigia inhærentia turpium appetituum penitus extinguit, ac delet.*

Rē aptis illustrat exēplis

14 *Nec enim eos ob castitatem in cælum ferre debemus, quorum membra exacta sunt; nam neque equos ideo extollimus, quòd cornu non petant, sed quòd calce non feriant: boues verò si cornibus non petierint, mansuetudinis ergò charos habemus. Non enim quisquam ob id, quod efficere non valet, sed cùm possit, nec abutitur tamen potentia ad iniustitiam perpetrādam, suspicitur, atque admirationi est. Nā temperantia, quæ est in senecta, non est temperantia, verū libidinis cuiusdā ac incontinentia quædam imbecillitas; mortuus non coronatur, nemo iustus ideo quòd malum perpetrare nequeat.*

Suadet castigationem corporis.

15 *Proinde par est, nos totum corpus castigare, & quasi cuiusdam bestiæ impetus coercere, ac tumultus eos, qui ab ipso in animo excitantur, ratione, veluti flagro quodam sedare; nec totis laxatis habenis voluptati, mens negligenda est, ne tanquam auriga quidam, ab effrenatis equis summa cum violentia agitatis, distracta feratur.*

Vrget etiā sapientū ethnicorū monitis

16 *Sed Pythagoram imitemur, qui cùm didicisset, quemdam ex suis sese, & exercitatione, & omni genere cibi saginare, ac carnosum reddere, sic ait.* Non desinis graniorem tibi carcerem parare? *Vnde etiam Platonem ferunt, cùm ante animo percepisset nocumentum, quod ex corpore proficisci solet, de industria Academiam elegisse, locum Atticæ vel maximè pestilentem; vt vita præcideret nimis bonam corporis dispositionem, veluti superfluam quamdam viris fertilitatem.*

Scotus in iuuentute carnis vires attriuit.

17 Quæ Philosophiæ Christianę axiomata aptissimè ad nostrum quadrant Scotum, qui dum obsequitur fructibus incorruptæ mentis, fertilitatem corporis iugi mortificatione attriuit, vt in ipso iuuentutis flore mortalitatis metam exantlauerit; Quod autem regularis disciplinæ flagro tumultus eos, qui contra rationem strepunt, sedauerit, & silere coegerit; ostendit authenticum Epitaphium antiquo Scoti busto statim ab obitu illius affixum, vbi castitatis honorifico condecoratur elogio.

Epitaphium cōmendans castitatem Scoti.

Huic humilis casto Francisci cordula renes
Strinxit, erat sapiens, præsbiter officio:
Feruebat studio, nulli virtute secundus.

Celebratur puritas Scoti & simul sacerdotium eius & cur?

Vbi appositè, quando illibata colitur Scoti castitas, etiam Sacerdotalis eius functio recolitur; quatenus ea puritate Angelicum illud munus obierit, quæ pijssimum ac nominatissimum Doctorem decebat; de qua religiosè docentem perlege Scotum à nobis transcriptum, in §. 9. sub numer. marg. 4.

Vrgēs Scoti ex puritatis assertio ex dono altissimæ contemplationis.

18 Vltimò, præclaram animi & corporis in Scoto sanctimoniam nobis exploratam reddit limpidus ille diuinę contemplationis obtutus, & Scoticæ mentis in Deum iugis ascensio, quam in illo emicuisse obseruarunt graues historici, vt infra ostendam; qui ergo fieri posset, vt cœlestibus assuetus, & immersus colloquijs, carnis illecebras, & sordida quæque, & fœculenta, quæ mentem fascinant, & denigrant, non excusserit? Quia, vt docet Hugo (apud Collectorem sermonum extraordinariorum Sancti Bernardini Senensis, Sermone 13.) *Contemplatio est claustrum animæ, vbi animus cœlestia meditatur, à turba carnalium cogitationum longè ponitur, delitiæ carnis sopiuntur in domo, delectabiliter vagos sensuum motus restringit, Angelica dulcedine fruitur.* Quo diuinæ irradiationis lumine perfusus, & nectare delibutus, quid de castimoniæ splendore censuerit Scotus, subijcio; ex 4. sententiar. distinct. 42. quęstion. vnica prope finem quæstionis. sub numer. marg. 12.

Hugo, de claustro animæ apud Collectorem sermonum S. Bernardini

19 Non

Dogmata Scoti, quę niueū redolēt candorem.

19 *Non est admirandum, si solicitudinem tantam ponit Ecclesia in ordinando matrimonia: quia communitas Christianorum vtitur matrimonio, per cuius vsum multiplicatur populus Christianus; & ideo sic ordinari debet, vt in eius contractu, & vsu vitentur ea, quæ obuiant charitati, siue in Deum, siue in proximum: & seruanda sunt, quæ congruunt honestati, vt sic honestatum matrimonium Christianum congruè significet illam benedictam coniunctionem Christi, & Ecclesiæ; de qua dicit Apostolus, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia. Quæ coniunctio nūc est per fidem, & aliqualē dilectionem; sed in patria erit per visionem, & perfectam fruitionem Sponsæ non habentis maculam, nec rugam, ad Spōsum speciosum præ filijs hominum; cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum.*

Scotus

20 Item ex Clericorum cœlibatu, quem egregiè fulcit, & elucidat Scotus, eius candorem & puritatem vestigare licebit; ita enim habet in 4. dist. 37. quæstio. vnica. §. dico igitur. nume. marg. 4.

Scotus piè fulciens & elucidans cœlibatum clericorum.

Nec propter votum continentiæ propriè dictum annexum Ordini Sacro, nec annexum ex præcepto Ecclesiæ præcipientis tali non contrahere, est quòd iste non potest contrahere; sed ex hoc quòd Ecclesia facit talem personam simpliciter illegitimam. Quod statutum fuit rationabile, siue habitum fuerit à Christo, siue nō quia talis deputatur ministerio sacro, quod requirit munditiam mentis & carnis, perspicacitatem intellectus, & fauorem affectus, ad quæ omnia disponit continentia, & ad eorum opposita, frequentia carnalis actus. Nec in hoc debet aliquis dicere, Ecclesiam sibi præiudicare in suo iure; quia Ecclesia communiter non cogit aliquem ad susceptionem Ordinis Sacri; & satis publicauit, quia post talem ordinem susceptum, suscipiens est inhabilis ad contrahendum: igitur voluntariè incurrit talem inhabilitatem. Ex his igitur fontibus Scoti puritatem hauriat lector, & suspiciat inter scholasticas concertationes piæ mentis ignes.

§. 17. *Synopsis, & Breuiarium cæterarum virtutum Scoti; vbi de humilitate, patientia, oratione, & de sapientiæ infusæ, & timoris diuini donis specialiter agitur.*

Firma fides Scoti.

1 CÆterùm antequam ad explanationem præfulgidi luminis Scoticæ sapientiæ procedamus; è re erit cæteras virtutum & donorum operationes Scoti, quæ ad mores spectant, synopsi, vel breuiario quodam perstringere.

In primis fuisse in fide robustum; constat ex §. 4. vbi & deuotissimum Scoti Eclesiæ canoni iudicium planè ostenditur. Ob fidem tutandam prælia dura dedit hæresi Beguardorum; vt liquet ex §. 5.

Prælia cōtra hæreticos

Ob viuidum vegetumque doctrinæ acumen ad hæreticos profligandos, à Nouatoribus impetitur; vt patet ex §. 6. Scoti doctrina hęresi retundendæ opportuna ex Iacobo Breullio, Benedictino, in §. 1. numer. marg. 4.

Hæretici blaterantes in Scotum.

Furit Erasmus hæreticus Batauus in Sanctum Thomam, & Scotum, Scolasticę Theologiæ columina; & vindicantur à criminationibus Erasmi in §. 6. n. marg. *1*.

Baleus Centuriator hæreticus debacchatur in Scotum; eum de vmbra asini disputasse blaterās, quando Coloniæ hæresim Beguardorum debellat; in §. 5. n. mar. 6. Dispungitur hæretici dicacitas: *ibidem*. Balæus per irrisionem vocat Scotum, *Herculem Papicolarum*; sed cedit in magnā exaltationem Scoti, amarulentia Balæi; ibidem in §. 5. n. 6.

Alię hæreticorum criminationes in Scotum

2 Casius hæreticus irruit in Scotum, eum à catalogo veterum scriptorū delendum effutit; spinam, & vrticam nuda ingenia pungentem vocat, §. 6.

Iob. cap. 41

num. marg. 2. Obtunditur hæretici machinamentum; Scotus nō spina, sed ensis, & lancea Ecclesiæ confodiens hæreticorum genia; nō nuda, sed squamis se premētibus, instar corporis Behemoth, cōpacta. Scotus nō vrtica, quæ vitiorum excitet pruriginem, & virulēto attactu mētes ad impietatem extimulet, vt Caluini Sinagoga; sed oliua pullulās, cuius nitētis olei riuulis fouentur lampades Ecclesiæ, & vnguntur Athletæ fidei ad prosternendam hæresim. in §. 7. n. mar. 1. & 2.

Preconia Scoti ex odio hæreticorum.

Hæretici Angli tradunt flammis libros Scoti

3 Irruptio hæreticorum in libros & monumenta Scoti apud Anglos; cachinnis & flammis parentāt funeri Scoti, & Scotistarum: §. 7. à n. 3. vsq; ad 5. Angli hæretici magis in Scotum, quàm in cæteros Catholicos Doctores exardent rabie; ibidem. Vbi expenditur ratio, cur hæretici in Anglia in Scotum atrociùs, quàm in cæteros Doctores ferociam exercuerint. num. mar. 6. Plusquàm ducenti alumni Scoti passi in Anglia ob fidei Catholicę assertionem, ibidem n. 7.

Eximia Scoti charitas in Deum

4 Charitas Scoti in Deum ardentissima; eminet etiam inter spinosas ariditates scholasticarum dissertationum mysticis iaculaminibus æstuās. in §. 8. à n. mar. 1. vsq; ad 5. Ignita subtilitas Scoti eam firmat sentētiā, quòd non liceat damnato appetere nō esse obvitādos ęternos pœnarum fluctus, & quòd quilibet teneatur optare annihilationem substātiæ immortalis, ne à Deo per peccatum deficiat. in §. 8 à n. mar. 6. vsq; ad 10. Scotus optimè audit, & prædicatur vexillifer charitatis, trophæū dilectionis diuinæ, ob æstuantem doctrinam, & ignitos mores: in eodem §. 8. sub n. mar. 11.

Charitas Scoti in Iesum.

5 Eximia Scoti charitas in Christum, excitauit acumen Scoticum vt specialibus encomijs eueheret humanitatem à verbo assumptam; docēs à Deo donatam extitisse eo donorum supernaturalium accremento, vt intensius, aut exuperantius aliud repugnet de absoluta Dei potentia; subiungens, quòd in commendando Christum velit potius excedere quàm deficere, si propter ignorantiam oporteat in alterum incidere. in §. 9. numer. margi. 2.

Cur Iesu sub paruuli imagine amplexetur Scotum?

6 Petit pueri Iesu amplexus Parisijs in nocte Natiuitatis Domini, & obtinet; in eodem. §. 9. num. marg. 5. Iesus sub parvuli imagine Scotū inuisit, vt se esurientem & famelicum charitatis Scoticæ insinuaret; paruuli enim appetētiores pabuli, & famelicosi existunt. in eodem. §. 9. n. marg. 10. Analogia Scoti ad S. Antonium Paduanum; vterque enim donatur eisdem pueri Iesu amplexibus, vterque arrhas, & sponsiones gloriæ in Iesu amplexante suscipiens vocatur ad cœlos in ipso flore iuuentutis: in eodem §. 9. n. marg. 10.

Charitas Scoti in Virginem

7 Summa charitas & Scoti pietas in Deiparam; eam in omnibus vitæ gradibus ostendit gloriosam, omnes vias eius pacificas elucidat absque vllo næuo peccati iuxta S. Amedei Episcopi Lausanensis votum. §. 10. à nu. marg. 1. vsque ad 3. Christus Dominus ad protegendam Matris dilectæ dignitatem destinauit Scotum ad Parisinam concertationem cum aduersarijs innoxij Deiparæ Cōceptus ineundam; ex officio Ecclesiastico à Sixto IV. approbato. §. 10. num. 4. Feliciter litem terminauit, ducētis argumentorum ictibus excussis ibidem §. 10. num. 5. Obtinet votum Vniuersitatis Parisiensis, quòd nulli pateat ad Doctoralem lauream aditus, nisi iure iurādo præstito de Immunitate Virginis tutanda. §. 10. numer. margi. 6. In præuia oratione ante agonem aditum pro vindicatione Deiparæ inflectit caput statua Virginis alumno salutanti; & hucusque prostat inflexum caput, triumphi Scotici gloriosum monumentum. §. 10. à numer. marg. 7. vsque ad 11.

Scoti officia pro assertione Deiparæ cōtra oppugnatores Immaculatæ Cōceptionis.

Deiparę dilectio & fauor erga Scotū

8 Apparent ossa Scoti rubra, admodum redolentia, & lacte delibuta, decursis duobus sæculis ab obitu Scoti, quando redintegratur bellum cōtra Immaculatum Conceptum Virginis. in §. 10. numer. marg. 12. & 13. Apta analogia Scoti ad Sanct. Ildefonsum Toletanum Archipræsulem Mariani candoris vindicem. §. 10. numer. 15. Scotus reuincens aduersa-

rios in lite Immaculatæ Conceptionis, inuocatur Patronus in dissidijs grauioribus, & fert suppetias cœlestes. §. 10. num. 16. Expenditur quantum sibi obstrinxerit Ecclesiam Scotus ob superatum certamen contra Immaculatum Conceptum Deiparæ: ibidem. §. 10. num. 17. Duodecim flores coronæ Virginis ex viridario doctrinæ Scoticæ decerpti. §. 10. n. mar. 18. Enodatur, quòd sibi constet Scoti pietas, Virginem à noxij conceptus turpitudine liberans, & Christum peccabilem de absoluta Dei potentia asseuerans; contra mordẽtes dogma Scoticum ob inconsequentiam doctrinæ §. 10. n. marg. 19.

Charitas Scoti in proximos, ex doctrinæ candore, & pietate

9 Elucidatur æstuans charitas Scoti in proximos; & quòd nullum Authorem impetiuerit libidine contendendi, sed solo reserandæ veritatis zelo extimulatus. §. 11. Scotus non decertat contra Sanctum Thomam ex prẹscripto sibi disputationis scopo, sed ferè præter intentum, & suppresso nomine Sancti Thomæ; sicut etiam expendit placita Alensis, Bonauenturæ, Varronis & aliorum primariorum scholasticorum. in §. 11. nume. margin. 3. & 4. Neruos omnes & disputandi aciem contra Henricum Gandauensem intendit, etiam parcens nomenclaturæ talis Doctoris, dum illius excernit asserta; vt opiniones, non opinantem impetere ostendat. §. 11. nu. 5. Etiam in taxandis ex legibus & ethnicis authoribus, charitatem, & modestiam explicat Scotus. §. 11. numer. 6. & 7. Charitatiua condescensio Scoti ad rusticum in fide vacillantem, & vitæ licentiam depromentem ex certitudine præscientiæ Dei, & arcanis prædestinationis; rusticum enim humiliter excepit, vt ictum ignito acumine obtundens, & intorquens, rusticum à damnationis voraginibus erueret. §. 11. numer. 8. & 9.

Inconcussa spes Scoti.

10 Exaratur præstantia supernaturalis doni spei in Scoto; & refutantur nugæ de desperatione eius in sepulchro, contra Iouium, Bzouium, & Matenesium. §. 12. 13. 14. Scotus anchora spei communitus vocatur ad interiora velaminis à Iesu Præcursore; Pueri enim Iesu amplexus fuerunt præcursiones, sponsiones, & arrhæ beatitudinis Scoti. §. 12. à numer. marginal 1. vsque ad 3. Pia Scoti sententia de meritis per peccatum mortificatis, qualiter non sint totaliter in obliuione coram Deo ad excitandam eius misericordiam ad prẹbendum auxilium, vt lapsus resurgat; quod dogma Scoticum inserit mentibus de eximia Dei pietate confidentiam, & fouet spem; in §. 12. numer. marginal. 4. & 5. In Conuentu Coloniensi nullum extat, neque extitit à tota memoria hominum, sepulchrum concameratum, seu inanis arca, quæ præbuerit ansam nugamento de elisione capitis Scoti. in §. 12. contra Iouium. numer. marg. 13. & in §. 13. contra Bzouium num. marg. 9. & contra Matenesium. §. 14. n. marg. 29.

Defensiones Scoti circa habitum spei

11 Imposturẹ contra Albertum Magnum, quẹ cautionem ingerunt Bzouio circa nugas de obitu Scoti. §. 13. num. 3 & 11. Retorquetur in Bzouium admonitio eius circa funus Bonifacij Octaui. §. 13. n. 12. Iouius impiè supponit Scotum pro Zenone Isauro. §. 13 nu. 14. Quamuis Scoto intra concamerati sepulchri angustias nullus auxiliari vellet; adferret suppetias Deipara suẹ Cõceptionis vindici; sicut liberauit venerabilẽ Virginem Beatricem de Silua fundatricem Monialium Cõceptionistarum, apparens Beatrici inclusẹ per triduum in capsula absq; cibo & potu. in §. 13. n. 15 Impostura occulti criminis Scoti nõ excusatur à peccato mortali cũ onere restitutionis. in §. 14. n. 13. Probatorum scriptorum iudicia Barth. Pisani, Antonij Andreæ Aragonij, Mariani Florentini, Ioannis Trithemij S. Antonini, Ioannis EcKij, Auberti Mirẹi, Petri Rodulphij, cõtra Iouiũ & alios temeratores funeris Scoti contra omnem historiæ fidem. in §. 15.

Summariũ de obediẽtia paupertatẹ & castitate Scoti

12 Quæ ad obedientiam, paupertatẽ, & castitatẽ respiciunt satis superque. in §. 16. explanãtur, adiunctis etiam his, quæ præmisimus. in §. 3. de moribus, & virtutum officijs Ioannis Scoti in Monachatu; vbi venera-

bilis serui Dei Gundisalui, ordinis Minorum Generalis Ministri de Scoto censionem transcripsimus.

Alta Scoti humilitas.

13 Præluxit etiam in Scoto alta despicientia sui, & illius præcordijs insidens vera, non fucata, exinanitio, fuit enim humillimus, quia obediētissimus; obedientiam enim legitimam humilitatis prolem censeo, nec enim turgida mens se se tanto obsequio deuoueret nutui, alterius; quod obedientiæ studium in heroico gradu Scoto nostro infuisse, luculenter ostēdimus. Commendatur autem Scoti humilitas à Ferchio à nobis transcripto in §. 13. nu. 5. & ab Hugone Cauello in vita Scoti, cap. 3. vbi obseruat; *Quòd Scotus omnia dicta, & facta, huic virtuti, virtutum omnium matri ita attē perabat, vt nihil ei saperet, quod sancta humilitatis sale conditum non esset.* Humilitatem præterea Scoti effundit sublimis illa, & nunquam satis laudata tanti Doctoris modestia, & sobrietas in refellendis oppositis placitis, quæ Posseuino (à nobis transcripto in §. 11. numer. margin. 1.) & cunctis sani sensus, & palati viris sonat, & sapit, Scotum cœlestibus donis affluentem extitisse.

Præconium humilitatis Scoti ex modestia doctrinæ.

14 Vnde humilitatem Scoti ex modestia docendi ritè deprompsit Cauellus subdens in vita Scoti cap. 3. *Quid dicam de eius humilitate & modestia in aliorum sententijs refutandis? Dum oppugnat etiam absurdissimas quorundam opiniones, & conuincentibus sæpe argumentis, ab omni abstinet censura, authorem non nominat vtens verbo:* Hìc dicitur: Hìc respondetur: Quidam Doctor ait. *Quàm dissimilis est multis recentioribus, qui quò minus sunt docti, eò magis doctissimos, vel leuiusculis sui cerebri rationibus cēsurant, reprehēdunt lacerant: hi scientiam habent sed inflantem, quia charitatem non habent ædificantem.*

Ferchius.

Scoti etiam humilitatem prædicat Ferchius ex lib. Scoti de primo rerum principio, inquiens (in lib. 2. Apolog. in Bzouiū. n. mar. 41.) *Qui Scoti humilitatem, charitatem, deuotionem agnoscere volet, consideret Soliloquiū Doctore Subtili dignum in libro toto de primo rerum principio.*

15 Sed pro humilitate Scoti & cæterarum virtutum eius compendio accipe pium & doctum Ferchij commentarium in illa Epitaphij Carmina.

Laus humilitatis Scoti ex Epitaphio sepulchri.

Huic humilis casto Francisci cordula renes
Strinxit, erat sapiens presbiter officio:
Feruebat studio, nulli virtute secundus,
Quod didicit, totum mox alios docuit.

In his rutilat castitas corporis; cuius gratia renibus accinctus docetur. Rutilat sapientia mentis; in quam studio ferventissimus incubuit. Rutilat charitas affectus; quia sapientiam sine fictione didicit, & sine inuidia proximis verbo & scripto liberalissimè communicauit. Rutilat virtutum chorus; cū nulli secundus virtute per hyperbolem dicitur. Rutilat omnium fundamentum virtutum humilitas; dum humilis Francisci imitator, vel humili corda cinctus canitur. Qui autem se humiliat exaltabitur.

Heroica Scoti patientia in dura seruitute.

16 Humilitati affinis est patientiæ virtus in calamitatibus æquo corde perferendis pręfulgens; cuius etiam heroicum præbuit specimen Scotus, quando, vt docet Ferchius capit. 5. vitæ Scoti (ex Iacobo Ballantino, Doctore Sorbonico, in supplemento Historiarum, & Thoma Dempster, in libro inscripto: Asserti Scotiæ ciues sui.) sub Eduardo Primo Angliæ Rege, à longijs tibijs cognominato Longs KanKs, miserabilem seruitutem sustinuit Scotus; vt liquet ex verbis Ferchij à nobis transcriptis supra in §. 2. numer. margin. 3. Vnde & coniectat Ferchius, quòd ideo seruitutem tanquam horrendum malum taxet, & eam maledictam appellet expertus, & memor durissimæ (quam sub Anglo perpessus est) tyrannidis. Audi Scotum in 4. sentent. dist. 36. quæst. 2. §. Ad argumenta. sub num. marg. 9.

Scotus.

17 *Quod Philosophus dicit de seruitute illa maledicta, qua seruus est*

sicut

Scotus de acerbitate seruitutis, quã sustinuit.

sicut pecus; potest intelligi, quòd est domini sui sicut possessio, vel pecunia, non tamen quòd in actibus suis ducatur tantùm, & non ducat, quia quantumcunque sit seruus, est tamen homo, & ita liberi arbitrij. Ex quo patet magna crudelitas in prima inductione seruitutis; quia hominem arbitrio liberum, & dominum suorum actuum ad virtuosè agendum, facit quasi brutum, & libero arbitrio non vtentem, nec potentem agere virtuosè. Vbi Scotus (ex Ferchij obseruatione,) non conqueritur quasi dolens vicem suam in atroci captiuitate, quã ibi narrat Ferchius, nec vt iniustum, quod magnanimiter tolerauit, exaggeret, & verbis amplificet, sed vt doctrinæ debito respondeat.

Confutatio Cauelli negantis captiuitatẽ Scoti sub Rege Angliæ

18 Vnde euanescit Hugonis Cauelli, Hiberni, & Archiepiscopi Armachani, collectio. *in cap. 2. vita Scoti*, quæ vel inde depromit, Doctorem Subtilem ad Scotos non attinere; quia sub Eduardo Primo Angliæ Rege, qui Scotiam atrociter inuasit, & viros Scotos doctrina celebres horrore catenarum oppressit, Scotus suppares agones non adiuerit. Cui etiam accedit ex Volaterrano (apud Ferchium transcriptum in §. 15. sub nu. marg. 21.) quòd Scotus sub Eduardo Primo, Angliæ Rege, Oxoniensem Academiam, apud Anglos celeberrimam, sua sapientia illustrauerit, vbi & publicè docens edidit Commentarios in Magistrum sententiarum, quos ideò Oxonienses vocitamus; non ergo sub Eduardo agonizans Scotus, nõ acerbè captiuitatis perpessus labores, cũ potius de Anglo Rege ob illustratam Academiam demereretur obsequio gratissimo.

Asseritur Scoti captiuitas sub Rege Angliæ

19 Id enim non obstat; potuit enim Eduardus patientia, humilitate Scoti, & præclaris alijs animi dotibus tandem superatus, Scotum antea grauia perpessum, & catenatum expedire (ea enim est rerum humanarum vicissitudo) & tanti viri doctrina allectus lucidissimam illam sapientiæ facem, ad primariam Theologiæ elucidandæ Cathedram euehere; vt doctrinæ thesaurum, quem Scotis inuidit Eduardus, Anglis expanderet. Ita etiam suis votis respondebat Eduardi machinamentum, ab Scotis surripiens communem Magistrum; *Veritus ne Magistrorum doctrina effecti sapientiores Scoti, iugum Angli Regis reijcerent.* Vt vult Cauellus ex Bzouio, & Hectore Boetio.

Assertio captiuitatis Scoti ex miraculo S. Francisci

20 Accedit etiam insigne miraculum Seraphici Patris nostri Francisci, cuius oculatus extitit spectator idem Rex Eduardus Primus, quod ferociam Eduardi deponere coegerit in Scotum; imò & magnam Regis gratiam erga Franciscanos omnes conciliauerit; quod ita describit Vuadingus tomo 3. ad annum 1303. numer. marginal. 28. *Rem miram huius temporis narrat Marianus, quòd in illis bellis, qua indefesso studio gerebat his ipsis annis Eduardus Primus Anglorum Rex cum gente Scotorum, qua narrant Thomas Vuasingamus, Hector Boetius & alij; quidam Vasco nobilis, nomine* Amanerius de Lebreto, *prædicto Regi valde charus, reportauit præmium eximiæ suæ deuotionis erga Sanctum Franciscum, eiusque sectatores. Nã in cruento bello narrat apparuisse* S. Patriarcham, *suumque amicum interposita manu à plerisque spiculis, & sagittis in eumdem contortis, liberasse. Deinde fugato Regio exercitu, Rege ipso in quodam tugurio delitescente, ad cladem suorum ingemiscẽte iacturam tanti viri, & chari amici, quem occisum iudicabat, deplorante; ecce ex alio latibulo hominẽ inimicis circũdatum, equo lethaliter vulnerato insidẽtẽ, per medios hostes, parta victoria lætãtes Seraphicus Pater tutissimè ducit ad Regis cõspectum; vbi ad miraculi commẽdationem, ad ipsum ostiũ equus, cuius intestina ex vulnere defluebãt, subito expirauit, & Dux itineris disparuit.* Quid ergo mirũ, quòd Eduardus tanto Francisci miraculo extimulatus, redderetur Scoto, & Franciscanis omnibus placatior? Hæc de incõcussa Scoti in malis perferendis tolerantia.

Marianus.

21 Humilitatem & patientiam circumcingebat filialis timor, Scoti comes indiuiduus, & strenuus aliorum donorum custos, quo imbutus, & suffultus Scoti animus cautionem mentibus instillat, & suggerit sobrietatem, ne circa profunda diuinæ prædestinationis mysteria nutet,

De dono timoris diuini in Scoto.

aut labascat audax humani obtutus pernicitas; vt liquet ex 1. sententiar. distinction. 41. quæstion. vnica. §. secundum dubium, sub num. marg. 13. vbi inquit.

Scotus.

De istis opinionibus omnibus, quia Apostolus videtur disputans de ista materia ad Romanos in fine, quasi totum imperscrutabile relinquere: O altitudo (*inquiens*) diuitiarum Sapientiæ, & scientiæ Dei! Et quis nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? *Ideò nec scrutando, ac profundo, secundum dictum Magistri, eatur in profundum; eligatur quæ magis placet, dum tamen saluetur libertas diuina sine aliqua iniustitia, & alia, quæ saluanda sunt circa Deum, vt liberaliter eligentem.* Timor ergo Domini initium sapientiæ Scoti, & vallum vel fulcrum illius.

De dono sapientię cœlestis in Scoto

22 Vidisti timoris diuini donum, nunc suspice cœlestis sapientiæ, thesaurum; dono enim hoc ditatum Scotum colligit Antonius Posseuinus à nobis transcriptus in §. 11. numer. marginal. 1. ex modestia docendi, ex charitate in excutiendis aduersantium placitis absque vllo liuore, aut æstu denigrandi Authores stantes pro opposito; vnde Scoto inhæsisse sapientiam, quæ de sursum est, quia pudica appareat, pacifica, modesta, plena misericordia, etiam in debellandis ethnicorum pronuntiatis (vt liquet ex prælibatis in §. 11. numer. marginal. 6. & 7.) nunquam ad tumorem, vel ferociam taxandi insolescat; & tandem quia sine simulatione iudicet, & libret authorum asserta; cum Iacobo Apostolo haud dubitanter pronuntio.

In epist. Canonica ca. 3

Sapientia infusa Scoto ope Virgin.

23 Prętereà, ope Deiparæ infusam Scoto Sapientiam, tradit Ferchius à nobis transcriptus in §. 2. numer. margin. 3. imò & quòd ne magnitudo gratiarum, quas Scotus ex Deiparę impetratione obtinuit, inflaret illum, compulsus sit tolerare miserabilem captiuitatem, sub Eduardo Primo Rege Angliæ; sicut & Paulus Angelum colaphizantem perpessus est, ne à magnitudine reuelationum extolleretur.

Cõsentiunt Cauellus, & Vuadingus.

His accedunt, quæ ex Hugone Cauello, & Luca Vuadingo scripsimus in §. 2. agentes de Scoti ad scientias capessendas acumine, & plenè ad literas facto; id enim à Deipara Scotum alumnum inuisente concessum, adstruunt prædicti Authores. Imò & subiungit Vuadingus ad annum 1304. sub numer. marginal. 28. *Tanto itaque Oxonij literarum incremento enituit in ipsa adolescentia Scotus, vt humanas vires, & communem naturæ cursum transcendisse visus sit; & verum esse probauerit, quod supra sub num. 22. retulimus de peculiari Dei dono concedendo per Virginis Deiparæ sibi apparentis intercessionem.*

Nõ contradicit historia Bruni Cisterciensis

Nec repugnare videtur Gilbertus Brunus, Abbas Dulcicordij, Ordinis Cisterciensis, *in Historia Ecclesiastica Scotiæ*, scribens; quòd Scotus adhuc puer, & custodiendis gregibus præpositus, Orationem Dominicam (cuius antea erat inscius) à Franciscanis, vel semel auditam, non absque docentium stupore, extemporaliter illicò recitauerit; hæc enim mira ad imbibendas disciplinas viuacitas, optimè constat cum apparitione & dono Virginis, itaut acumen illud Scoticum, vel ingenij aciem anteiuerit Deiparæ visitatio, & cœlestis muneris largitas.

Sapientię donũ ex agone pro Immaculato conceptu.

24 Etiam supernum Sapientiæ donum in Scoto demonstrat celebris ille conflictus pro Immaculata Conceptione Deiparæ, vbi ducentorum argumentorum ictus intra altæ mentis caua, & sinus excipiens, ita tenaciter apprehendit, fideliter Auditoribus reddidit, in oppugnatores intorsit, replicasque ea dexteritate contriuit, vt vna excursione aduersarios labefactans, & prosternens, Sansonis adumbraret, & referret vires, se se ab aduersariorum laqueis, vel tricis expedientem; vt narrat Pelbartus Temesuarius à nobis transcriptus in §. 10. num. marginal. 5.

Idē ex Vernulæo Louāniensi.

Cui etiam consentit præconium Vernulæi Louaniensis, in panegyrico Scoti, tribuens Scoti victoriam scientiæ obtentę ope Virginis: *Testor hic te, & te appello, O cœli, ac terra Regina (nàm hunc animam tuo auxilio, & hanc doctrinam tuo Scoto procurasti) an non Immaculata Conceptionis tua honorem in terris per Scotum ipsa defendisti? An non eius grauissimos pro te conflictus semper probauisti? An non pro te pugnaturo vires, & animum semper addidisti?*

Præconium Scoti ex veritate morū & doctrinæ.

25 Deinde ad sapientiæ cœlestis columen spectare apparet eximium veritatis præconium, quo apud probos authores insigniter audit Scotus; siue veritas illa sit, quæ mendacium respuit in dictis, & nuncupatur veracitas; siue veritas vitæ, aut morum integritas ea, & simplicitas, quæ dolum, aut fucum negat in factis. De quo veritatis dono apposité S. P. Bernardinus Senensis (in serm. 19. ad Dominicam 22. post Pentecostem. tom. 4. ex corectione Ioannis de la Haye.) *Veritas quippe requirit, quòd homo non tantū sit verax in verbo, sed etiam quòd sit verus, & rectus in facto. Non solùm diligat, intendat, ac veritatem doceat; sed necesse est, quòd eam opere adimpleat. Hinc ad Ephesios 4. Apostolus ait: Veritatem autem facientes (non simulantes sicut hypocritæ, vel non negligentes sicut desides, vel non impugnantes sicut homines pestilentes.)* Et subdit: *crescamus in charitate.* Quę veritatis descriptio Scotum vita & doctrina veracem adumbrat, & charitatis Scoticæ indicat incrementa.

S. Bernardinus.

Cōfirmatio ex epitaphio Scoti.

Veracis elogio nobilitatur Scotus in epitaphio à nobis transcripto in §. 13. sub num. marg. 2. *Vbi viuus Doctor iustitia Dux cleri, claustri lux, & tuba veri asseritur.*

Ferchius.

Vt minus mirum sit (subiungit Ferchius, in vita Scoti. cap. 5. n. marg. 14.) *Scotum homines ad mortem pro veritate, & virtute generosè oppetendam cohortatum esse; qui pro iisdem seruandis, non mortali dumtaxat corpore, verùm etiam anima immortali, si possibile foret, mori: imò, quia possibile erat, in nihilum resolui paratus esset.* Præterea, idem Ferchius in vita Scoti. cap. 8. sub n. mar. 28. vocat Scotum. *Athletam fidei, normam veritatis, Theologia fontem, religionis decus, probitatis exemplum.*

Suffragatur Nicolaus Vernulæus

Idem firmat Nicolaus Vernulæus professor Louaniensis, in panegyrico Scoti; vbi Scotum alloquens, subdit. *Tu Inquisitor maximus veritatis, tu redargutor falsitatis, tu veri arca, tu legum summa, tu rerum comperta sanctio.*

Pet. Rodul.

Accedit Petrus Rodulphius in histor. Seraph. lib. 3. in Ioanne Scoto. *Fuit quoque Scotus veritatis præcipuus amator; in tertio sent. inducit homines ad moriendum pro iustitia & æquitate, sicut Christus mortuus est pro veritate dicēda.*

Æstuans Scoti contemplat o.

26 Tandem virtutum Scoti, vel agmen, vel cuneum claudat iugis illa in Deum ascensio, seu earum ascensionum, quas in corde suo disposuit, scala mystica, vel schola orationis; vt in valle lacrymarum, ob dilecti absentiam, languentem animum refocillaret, & suspirātem refoueret. Scotum enim inter extaticos Doctores annumerandum tradunt historici omnes, qui eius acta sinceris scriptis posteritati commēdarunt; ex quorū assertis ad nostrę historiæ fidem, catenatam narrationem subijciam. *Tanto meditationis, deuotionisque excessu suspendebatur, vt supra semetipsum raptus, seorsum ab humano sensu videretur*: inquit Petrus Rodulphius, in Historia Seraphic. lib. 3. in Ioanne Scoto. *Christi amplexu perpetim fruitum Scotum, sed & visibili fuisse donatum*: asserit Ferchius, lib. 3. Apologiæ in Iouium. num. marg. 34. Qui etiam vocat Scotum, *strenuū amoris militem, diuinæ dilectionis tropheum; & quòd benedicta Scoti anima perpetim anhelabat ad amorem Dei flagrantem*: hæc omnia in lib. 1. Apologiæ contra Matecu[illegible]. cap. 2. num. marg. 20. Accedit Ioannes de Incarnatione Olysiponēsis in vita Scoti, annotatione 3. *Si teste D. Dionysio, lib. de diuinis nominibus, cap. 7. extasim faciens est diuinus amor; quomodo (quaso) Deum Scotus amabat, qui totus ferè semper erat extaticus?*

Psalm. 83

Pet. Rodul.

Mat. Ferch.

Ioann. de Incarnatione

27 Subscribit Hugo Cauellus, rem accuratè promens; in vita

Scoti, cap. 3. Immobilis sedebat Scotus feriatis sensibus, mente, alta contem„ platione in diuina mysteria, absorta; transvolabat irruentia vndique phan„ tasmata corporearum similitudinum, mentis puritate non requirente sen„ suum functiones. Hic experiebatur, quàm bonum ipsi fuerat santioris vitæ„ iugum ab adolescentia portasse; quia leuabat se supra se, elongabat fugiēs,„ & cū Deo manebat in solitudine, exaltabatq; super terram habitationē suā„ eiusque conuersatio in cœlis erat.„

Altissimū cōtēplationis Scoti donū ex Cauello

In his excessibus plus scientiæ, & sapientiæ infusæ accepisse, quam„ labore tam breuis ætatis acquisiuit, vt ab initio asserui, pie mihi certò per„ suasum habeo; quia tam magnum sapientiæ omnis generis thesaurū tā par„ uo annorum numero naturaliter acquirere, impossibile fuit.„

28 Suffragatur etiam Daniel Pergulius, Patauinus, collector Sermonum extraordinariorum Sancti Bernardini Senensis (qui habētur in tomo 3. nouæ editionis operum Sancti Bernardini, ex castigatione Ioannis de la Haye Parisini) *in Serm. 1. de Regno Dei.* Vbi exemplo contemplationis, & extasis Scoti excitat mentes ne torpeant, sed terrenis posthabitis ad cœlestia adspirent; ducta similitudine corporalis stillicidij ad reserandum obstaculum animæ vt cœlestes immissiones excipiat; inquit igitur. *Dato quòd fortiter plueret, & tu stares subtus pluuiam, & teneres os clausum, & plicatum versùs terram, tu nunquam reciperes aquam in ore tuo; ita accidit in mente oppressa, & procliui terrenis desiderijs. Nam oportet subleuare mentem ab istis corporeis adspiritualia; sicut accidit Magistro Subtili, scilicet Scoto, qui ita fuit extractus de materialibus sublunaribus adspiritualia, & ita fuit eleuatus, quòd Fratres, qui ignorabant eius solitum morem, credentes, ipsum fore mortuum sepelierunt eum viuum.*

Suffulcitur ex Daniele Pergulio Collectore sermonū sanct. Bernardini.

Dan. Pergul

29 Quare ex frequentissimis Scoticę mentis excessibus, & mysticis alienationibus à functione externorum sensuum, ea suppullulauit pij huius Collectoris deceptio, cui aliquot ex nostratibus recentioribus subscripsere; quòd Scotus extasim patiens sepultus sit ante obitum: quem Danielis in re historica lapsum refutabimus in §. de obitu Scoti. Cum in præsenti satis superque sit pro Scoticæ contemplationis dono obseruare; quòd adeò celebris fama extasis Scoti Italorum animos peruaserit, vt ignorato postremo morbo Scoti, vel ob elapsa ferè duo sæcula ab Scoti extinctione, quādo scripsit Daniel Pergulius, vel ob sepulchri Scotici distantiam vbi veritatem ex antiquitatum Coloniensium vestigijs, & monumentis eruere possent; excogitarunt, Scotū extaticum, & mortuo similem, nō mortuum fuisse sepultum.

Ex raptu & extasi Scoti erupit deceptio de sepultura Scoti ante obitum.

In quam sententiam de Scoto in extasi, seu in osculo Domini, ante obitum sepulto, iuerunt ex nostratibus recentiores quidam; Petrus Rodulphius, Franciscus Gonçaga, & alij: & ex exteris Paulinus Berti Augustinianus, & illis multò antiquior Sabellicus (viuens anno 1500. vt tradit Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis) omnes tamen Itali, qui vestigia sepulchri Coloniensis, & antiqua epitaphia perscrutati non sunt: nullus tamen ex Germaniæ scriptoribus, qui monimenta antiquitatis Coloniēsis iusta iudicij lance perlibrarit.

Authores fauentes deceptioni Pergulij

30 Cui deceptioni neruos fecit vulgi error personam pro persona supponens; videlicet Scotum pro Sancto Præsule Gerone, Coloniensi Archiepiscopo, qui extasim patiens, viuus sepultus est fraude Vualrami Episcopatum ambientis. Quo Præsulatu obtento, cùm sceleris pœnitens Vualramus, & à Summo Pontifice absolutus, ex præscripto sibi satisfactionis onere Monasterium Monachis Scotis construxisset; id emolumentum, quod ex sepulto Coloniæ ante obitum Præsule, exteris Scotis accessit, ansam deceptionis postea prębuit decurrente tempore, vt ille in extasi ante obitum sepultus, æstimaretur natione Scotus. Quo dato, haud difficile extitit (vigente fama nominatissimarum extasum Scoti) quòd ex vno Scoto in extasi ante obitum sepulto irreperet commentum in nostrū Ioan

Scaturigo falsę historię fuit error vulgi supponētis Scotū pro Gerone.

nem Scotum, etiam Coloniæ (vbi Geron) sepultum; & frequentissimis in Deum ascensionibus insignitum: de quo pressè infra, vbi seriam, & luculentam huius deceptionis expugnationem præstabimus.

Etiam inter dissidia scholastica orat Scotus

31 Vt autem ad mihi præscriptum contemplationis Scoti scopum redeam; si inter scholasticarum concertationum ariditates non exuccus Scoti animus mysticis æstuat ignibus, vt ostendimus in §. 28. reliquum est, & consequens, vt inter ascensiones mysticas, & cœlestia diuinæ contemplationis pabula exardeat: quare non abs re inibi scripsimus, quòd Scoti animus hisce vehiculis igneis in cœlum raptus, suam in cœlis conuersationem haberet. Sed quis tenerrimam Scoti erga Christum dilectionem, mellita colloquia, pernices volatus in Iesum, mysticosque amplexus, quibus perpetim functus est, enarrare sufficiat? illud saltim de Scoto prædicare licebit, quod Hieronymus ad Heliodorum de suo Nepotiano (libr. 2. Epistola 22. de Epitaphio Nepotiani.) *Quòd lectione assidua, & meditatione diuturna, pectus suum Bibliothecam fecerat Christi.*

Pectus Scoti Bibliotheca Christi

S. Hierony.

Nepotianus laudatus à S. Hieronymo adumbrat mores Scoti.

Insuper in Nepotiano Sacerdote in flore iuuentutis extincto, Ioannis Scoti mentem, pietatem, & mores, ornatissimè depinxisse videtur Hieronymus; subdens in eadem Epistola. *Sermo eius de scripturis aliquid proponere, libenter audire, respondere verecundè, recta suscipere, praua non acriter confutare, disputantem contra se magis docere, quàm vincere; & ingenuo pudore, qui ornabat ætatem, quid cuius esset simpliciter confiteri; atque in hunc modum, eruditionis gloriam declinando, eruditissimus habebatur.*

Lacrymæ Hieronymi pro Nepotiano extincto in flore iuuentutis.

Adiungam pro maturo sibi, rei autem literariæ immaturo obitu Scoti, pias Hieronymi pro Nepotiano lacrymas; accipe ergo, & suspice flentem Hieronymum. *Quotiescunque nitor in verba prorumpere, & super tumulum eius, epitaphij huius flores spargere, toties lacrymis implentur oculi, & renouato dolore totus in funere sum. En rerum in nobis ordo mutatus est, & in calamitatem nostram perdidit sua iura natura; quod exhibere senibus iuuenis debuit, hoc iuueni exhibemus senes.* Subnecto etiam pro Scoto cum Christo in cœlis regnante, Hieronymi de æterna Nepotiani felicitate iudicium, in eadem Epistola. *Scimus quidem Nepotianum nostrum esse cum Christo, & sanctorum mixtum choris; quod hic nobiscum eminus rimabatur in terris & æstimatione quærebat, ibi videntem cominus dicere: sicut audiuimus, sic & vidimus, in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri.*

Etiã Scotus iuuenis rapitur ad Christum.

Sex alæ Seraphicæ, quibus Scotus aduolauit in cœlos ex S. Bernardino

32 Id ergo quod Hieronymus æstimauit de Nepotiano pietatem, & mores Scoti referente, & in flore iuuentutis ad cœlos translato, etiam nos de Ioanne Scoto censemus; in quo orationem feruentissimam, altam despicientiam sui, insignem in malis perferendis tolerantiam suspicimus; ita vt tanquam verus Seraphici Patris sectator illa Franciscanæ normæ præcepta ad amussim obseruauerit. *Orare semper ad Deum puro corde, & habere humilitatem, & patientiam in persequutione.* Vbi Sanct. Bernardinus Senensis, (in Sermon. de stigmatibus Sanct. Francisci; tom. 4.) in paupertate, obedientia, & castitate; & in alio virtutũ ternario, scilicet oratione, humilitate & patientia, sex alas Seraphici spiritus contemplatur; accipe præclaram Bernardini sententiam. *Pauperum Patriarcha Franciscus in principio regulæ suæ tria prima proponit vt vouenda tanquam fundamenta dicens*: Viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. *Alia verò tria postmodum desideranda commendat tanquam complementa, dicens*: Orare semper ad Deum puro corde, & habere humilitatem, & patientiam in persequutione. *Igitur in tribus primis vir perfectus crucifigitur mundo; tribus verò sequentibus conformis efficitur Deo; vt quasi sex alis Seraphicis à mundialibus eleuetur, & in diuina feratur.*

S Bernardinus.

Cùm autem sex hisce virtutibus obedientia, paupertate, castitate, oratione, humilitate, & patientia Scotus insigniter condecoratus extiterit, vt patefecimus; reliquum est, vt sex alis volans & Seraphicis ignibus estuans rapiatur ad superos.

Catena Authorũ percelebrantium pietatem Scoti.

33 Cæterùm pro huius Breuiarij virtutum Scoti complemento, & coronide, transcribendum iudicaui id, quod accuratè Ferchius ex probatis scriptoribus de Scoti moribus cõcinnauit elogij compendiũ; inquiẽs in vita Scoti. cap. 5. n. marg. 15.

Ferchius.

Qui tam accerbus vitiorum osor fuerit, nonne ardens esset probitatis amator? Ex amore boni, mali odium animus spirat. Attulit vir præstãtissimus probitate, maximisq; rebus gestis, doctrinam rudibus; sapientibus incrementum, fidelibus exemplum, clero normam, religiosis lucẽ, cœlis gloriam, Deo honorem sempiternum. Cæterùm de Scoti virtute dispersa dicta in vnum quasi sertum coruscantibus gemmis contextum, coercui; quæ hunc in locum transferre perplacuit.

Posseuinus. * Laudat Antonius Posseuinus in Scoto eximiam modestiã, charitatem, animi integritatem.

Eysengren. * Gulielmus Eysengrenius, fidei catholicæ professionem, exercitationem in diuina lege.

Trithemius. * Abbas Trithemius; studiosam cœlestium Scripturarum eruditionem.

Tataretus. * Petrus Tataretus, contemptum vitæ pro iustitia, & æquitate, extollit.

Chro. Fran. * Chronicum Franciscanum, opulentiam paupertatis Euangelicæ celebrat.

Vorilonus. * Gulielmus Vorilon, obedientiæ magnam propensionem commendat.

Pisanus. * Bartholomęus Pisanus, educationẽ in diuino cultu, & religiosis sanctionibus commemorat.

Epig. in epitaph. * Epigrammatarius in epitaphio Scoti penes Petrũ Rodulphium, prædicat cœlibatus puritatem.

Gonsaluus. * Gonsaluus, Ordinis Franciscani Generalis Minister, conscripsit Ioannem Scotum vita laudabilem.

Sosa. * Philippus à Sosa, narrat Scotum morte venerabilem.

Ant. Andre. * Antonius Andreas, Scotum memoria benedictum extollit. Omnes agnoscunt eius in Deiparam pietatem.

§. 18. *De Scientia Scoti, & mirabili eius in literis profectu.*

Mirabilis profectus Scoti in scientiis.

1 PRIMAM Christiani Doctoris partem, quæ ad mores attinet in Scoto nostro in præmissis explanauimus, & pro nostra, quæ exigua est, historię notitia; ab aduersariorum irruptionibus asserendã & vindicandam curauimus, probatis vitæ Scoti Historicis haud segniter versatis: modo restat ea, quæ ad doctrinam respiciunt, expendere.

Scotus imbibit seueriores disciplinas Oxonij.

Eam igitur nactus Scotus, vel natiuam, vel ex dono Virginis partam ingenij aciem, quam in §. 2. vtcunque descripsimus; eam optimis disciplinis imbuendam curauit. Quare patrium solum, scilicet Scotiam relinquens, Angliam immigrauit, vt Oxonij seueriorum disciplinarum tyrocinium exerceret; erat enim Oxoniensis Academia æuo illo celeberrima, quę ante Scoti Cathedram tria millia studentium capiebat, docente tunc Gulielmo de Vuarra, seu Gulielmo Varrone, Scoti Magistro. Quo ad Parisiensem Cathedram euecto, cùm in Magistri locum suffectus esset Ioannes Scotus; Academia Oxoniensis sub Eduardo Primo Longs KanKs cognominato, ea adiuit incrementa, Scoticis fulgoribus irradiata, vt teste Ioanne Pitseo tomo 1. anno 1300. triginta millia Scholasticorum exceperit, & aluerit: Pitseo subscribit Ferchius, in vita Scoti, cap. 6. numer.

mar.

marg. 19. & Lucas Vuadingus. tom. 3. Annalium, ad annum 1304. sub n. marg. 28.

Quis Scoti præceptor? ad firmandã veritatem historiæ

2 Sed adhuc in historiæ limine, seu in ipsis disciplinarum Scoti initijs, occurrit scrupulus necessariò excutiendus circa præceptorem Scoti: in quo allucinati Scriptores aliquot ansam præbuere, vt nutare & fluctuare posset totius Scoticæ historiæ fides, inuersa annorum, & euentuum serie, quæ maximè è re est ad veritatem suffulciendam; ex qua etiam reuincitur Bzouius sepulturam Scoti denigrare pertentans. Quam iudicij trutinam, quæ ex legitima annorum supputatione erumpit, callidè vitauit Iouius, omittens Scoti Magistrum, annum, diem, locum Scotici obitus; ne ex seria annorum inuestigatione nugæ (quas commentus est) deprehenderentur.

Calliditas Iouij.

Placitũ autumantium Ale. Alẽsem fuisse præceptorem Scoti

3 Scoti igitur præceptorem extitisse Alexandrum Alensem, tradidit Trithemius: *in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis*, cuius authoritas decepit Sixtum Senensem, *in sua Bibliotheca, in Ioanne Scoto*: at Trithemius, sicut in his, quæ ad Colonienses euentus attinent, cæterorum scriptorum fidem exuperat, cùm Coloniensem Historiam contexat tanquam accuratus illarum antiquitatum vestigator, & monimentorum, quibus veritas eruitur, oculatus spectator; in præceptore tamen, quem non apud Germanos, sed apud Anglos nactus est Scotus, nil mirum quod errorem imbiberit. Thrithemio, & Sixto Senensi, circa Scoti Magistrum adhæsit Bzouius; fortè ea consilij ratione ductus; vt Scotum vetustiorem reddens, extinctionem illius ad annum millesimum biscentesimum nonagesimum quartũ retrotrahere posset, & ad tomum, quem tunc Romæ apparabat, Scoti historia attineret, iuxta Dermicij Thadæi collectionem à nobis transcriptam, in §. 15. sub n. marg. 25.

Trithemius Six. Senensis Bzouius.

Refutatur placitum præcedens.

Sed quidquid sit de intentione autumantium, Scotum Alensis Auditorem extitisse; illud omninò indubitatum esse debet, quòd Scotus Alensis tempora, & annos non attigerit; cùm obierit Alexander Alensis anno millesimo biscentesimo quadragesimo quinto, vt tradunt omnes chronologi. Sed rem ex Ferchio strenuo historico describo, quem transcripserunt Dermicius Thadæi in Nitela Franciscanæ Religionis, & Vuadingus ad annum 1304. Ferchius enim in historia Scoti is est, qui à cunctis trãscribi, & omnium manibus versari debeat. Ita igitur habet in lib. 2. Apologiæ contra Bzouium n. marg. 21.

Ferchius. Der. Thadæi Vuadingus.

Alensis non fuit præceptor Scoti.

4 De Ioannis Scoti præceptore cum Bzouio lis est; cum Bzouius Alexandrum Alensem, Antonius Posseuinus Gulielmum Varronis fuisse notat, non Alexandrum: afferam ego in eam rem aliquot coniecturas. Si namque Aristoteles, & Scotus comparentur, cùm Stagirites agens annum decimum septimum, Socratem auditurus accesserit, demus Ioannem Scotum citiùs, hoc est quindecim annos natum Alexandrum adijsse; ab eoque artem quamuis per triennium audiuisse. Tum ab obitu Alexandri anno 1245. vsque ad Dunsianum anno 1308. sexaginta tres enumeremus: Quibus collectis, sequetur Scotum octogesimum primum annum attigisse; cum ex aduerso iuuenis obijsse tradatur, aut secundum Andream Theuet, Gallum, *in libro de Imaginibus, & vitis virorum illustrium*, cùm esset annorum trium & quadraginta: aut iuxta carmina sepulchro appensa, & à Petro Rodulphio relata, post annum ætatis trigesimum tertium, nam tempora Christi triginta, & tria communiter numerantur. Recole carmina.

Alẽsis obijt ante natum Scotum.

And. Theu.

Anni vitæ Scoti iuxta duplicem sententiam. Sentẽtia verior ex epitaphio.

Tempora post Christi, propria dulcedine lethum
Venit atrox raptim, carcere composito.

Vrgẽtes probationes, cõtra tyrocinium Scoti sub Alensi.

5 Insuper Alexander Alensis (Bzouio quoque ad annum 1250. num. 11. assertore) duos discipulos habuit clarissimos, Beatos Thomam, & Bonauenturam; Bonauentura verò in 2. distin. 23. quæst. vltima, indicat tunc (cùm ab se scriberetur) suum præceptorem fuisse defunctum. Atqui

Dun-

Dunsius in 1. distinctione 26. quæst. 1. citat Sanct. Bonauenturam sub nomine Doctoris antiqui, integra periodo ex eius primo sententiar. distinct. 25. quæstione 1. numer. 10. descripta; non ergo Scotus condiscipulus illius fuit, quem Doctorem antiquum appellauit. Quid? Quòd SS. Thomas, & Bonauentura, citò assequuti sunt Lutetiæ palmam Doctoratus; Ioannes Scotus, (ob viuacitatem, vt dedimus quinto decimo ætatis anno Auditor Alexandri;) non obtinuit vsque ad annum 1305.

Iuuētus Scoti expugnat discipulatū Scoti sub Alensi

Ad hęc. Generalis Gonsaluus in literis iam citatis, facultatem capessendæ laureæ concedens Ioanni Scoto, & Alberto Methensi, hæc habet. *Si tamen constiterit vobis, quòd Dominus Cancellarius velit duos simul licentiare de nostris; volo: & placet mihi, quòd F. Albertus Methensis, si ad conuentum redire poterit, cum præfato F. Ioanne debeat expediri. In quo casu mando, & ordino, quòd dictus F. Albertus antiquitatis merito prius incipere debeat, dicto F. Ioanne sub eo postmodum incepturo.* Vbi Albertus Methensis, quia maior natu, præponitur Ioanni Scoto; si ergo Ioannes interim, iuxta priorē supputationē, septuagesimū septimum annum vixisset; inuerisimile esset tam grandæuo alium ob ætatem præferri.

Ab Alexandro vsque ad Scotū transierunt tria germina, & series Magistrorum.

6 Præterea, Alexander Alensis instituit Sanctum Thomam Aquinatem, & Sanctum Bonauenturam Fidantium; Aquinas Ægidium Columna, Romanum, Bonauentura Fidantius Ioannem de Pechano postea Cantuariensem Archiepiscopum. Ioannes Scotus post Ægidium Romanum scribit; cùm in 4. sententiarum, distinct. 11. quæstion. 3. & Quodlibeto 10. ac alibi, ex Theorematibus Ægidij de Eucharistia, quædam decerpat: quare consequens est, vt ab Alexandro Alensi ad Scotum vsq; tres Doctorum generationes, series, aut germina transierint.

Sententia alia quòd Ioan. Varro fuerit Magister Scoti.

7 Dispuncto igitur tyrocinio Scoti sub Alensi Magistro, aliqua adhuc circa Scoti præceptorem subnutandi se se offert occasio, quia Scoti Magistrum aliqui Ioannem Varronem, alij Gulielmum Varronem nominant. Philippus enim Bergomensis Scoti præceptorem Ioannem de Guarra, seu Varra, vocitat, *in suo supplemento, ad annum* 1276. cui subscripsit Ioannes Picus Mirandulæ Comes, *in Apologia, Conclusion. 3.* & quòd magis vrget, Author Conformitatum Venerabilis servus Dei Bartholomæus de Pisis, *in Conformitate vndecima, parte 2. & Conformitate 8. parte 2.* qui Author (vt censet Ferchius,) septuaginta septem annis post Scoti obitum scripsit.

Bergomen. Pic. Miran. Bart. Pisan.

Magistrum Scoti vocant Gulielt. Varronem.

8 Ex opposito tamen Scoti præceptor appellatur Gulielmus Varro à Posseuino, *in Apparatu sacro*: à Ioanne Rioche, *in Compendio temporum, libr. 4. cap. 78.* à Gulielmo Vorilono, *in 4. sententiar. distinct.* 11. ab Henrico Vuillot, *in Athenis orthodoxorum.* De quo etiam Scoti præceptore sic scribit Petrus Rodulphius in Historia Seraphica, lib. 3. *Frat. Gulielmus Ocena, corrupto vocabulo Vuarro, consueta Transalpinarum appellationum in Italia deprauatione, cognomen accepit ab eiusdem nominis oppido, quod viginti passuum millibus distat à Londino. Tanta floruit ingenij præstantia, vt Doctoris titulo honestatus, primùm Oxonij in Anglia, deinde Parisijs Scholasticæ lectioni præfuerit. In Philosophia Aristotelica, more Theologorum eius temporis, longo studio euasit peritissimus; inter discipulos, quos tunc habuit frequentissimos, Ioannem Scotum, eruditissimum produxit disputatorem: scripsit in quatuor libros sent. opus omni laude dignum, à Ioanne Pico Mirandulano in Heptaplo celebratur.*

Posseuinus Rioche. Vorilonus. Pet. Rodulp.

Præconium Varronis ex Rodulphio.

Secūda sententia vera; authores dissident in nomine, non in re.

9 Quo quali quali dissidio grauium Authorum præmisso, circa præceptoris Scoti nomenclaturam, quod discrimen non de re, sed de voce existimo; vt certamen, quod ad quid nominis attinet, consopiatur, ita illud cum Ferchio dirimendum iudico, vt binomius renuntietur Scoti Magister; nimirum *Ioannes Gulielmus Varro.* Ita enim apud priscos, & recentiores in more est, siquidem Matenesius Annalista insectator Scoti, vocita-

tur:

Varro est binomius Ioannes, & Gulielmus.

tur: *Ioannes Fridericus Matenesius*; quidni & Varro *Ioannes Gulielmus Varronis, seu de Vuarra* nuncupetur? Nec enim nomen Ioannis inuidere Varroni possumus propter authoritatem Bartholomæi Pisani ferè coęui Scoto; nec etiam in Varrone Gulielmi nomenclaturam celare, quem sic Scotus ipse nominat in 5. Metaphy. quęst. 1. inquiens: *Sicut recitat Fr. Vuilielmus de Vuarra in 2. parte scripti*. Et infra: *Quod Fr. Vuilielmus de Vuarra, in quæstione, vtrum spiritualia habeant mensuram propriam?* In quem Scoti textum adnotauit Mauritius Hibernicus, ab Scoto inibi citari præceptorem eius Varronem. Vbi etiam obiter obseruo, quòd apud Anglos, & Germanos, *Gulielmus*, & *Vuilielmus* idem sonent; sicut & apud nostrates Hispanos *Alfonsus*, & *Ildefonsus*.

Probatur ex Pisano, & Scoto.

Gul. Varro titulo Doctoris Fundati cōdecoratus

10 Quantæ autem eruditionis extiterit Gulielmus Varro Scoti præceptor, præter id elogij, quod ex Petro Rodulphio transcripsimus, cōspicari valebit lector ex titulo *Doctoris Fundati*, quo insigniter audiuit ob solidum viuidumq; doctrinæ acumē, & iudicium; vt tradit Ferchius in . vita Scoti cap. 6. cui adhæret Vuadingus to. 2. Annalium, ad annum 1270. n. marg 36. ita scribens.

Varronis laudes ex Vuadingo

„ Eiusdem temporis fuit Gulielmus Guarronis, alijs Varro, alijs item de Vuarra, ita cognominatus ab oppido natiuo, quod distare ferunt Londino plus minus ve milliaribus viginti; Oxoniensis primum, deinde Parisiensis Doctor euasit, præclarosque educauit discipulos, sed omnium nominatissimum Ioannem Duns Scotum. Vnde & in circuitu sepulchri eiusdem Scoti inter quindecim illos Doctores, quorum nomina & cognomina in ære incisa sunt, Coloniæ Agrippinæ apud Minores Conuentuales ita legitur. *Magister Gulielmus Varro, Præceptor Scoti*. Propter eruditionis soliditatem *Doctor Fundatus* cognominabatur; hunc Ioannes Picus Mirādulanus mirificè commendat, vocatque *Excellentem Doctorem, Ecclesia lumen, fidei propugnaculum*.

Pic. Miran.

Hęc pro historiæ fide transcripsi, & in magnam Gulielmi pręceptoris Scoti gloriam; cui eximium præconium Scotus auditor aduexit, sicut Augustinus in fidei tyrocinio Ambrosij discipulus, immortalem Ambrosio peperit exaltationem. Illud vnum circa Gulielmum Varronem restat obseruandum ex Ferchio in vita Scoti cap. 6. num. mar. 17. quòd commentaria Varronis in quatuor lib. sentent. habentur manuscripta Chamberij in Sabaudia, in Bibliotheca Franciscana, vbi ea perlegit Ferchius, & eruditissima iudicauit.

Scotus summam Varroni parit gloriam.

Vbi habeantur Varronis manuscripta ex Ferchio.

11 Sub hoc igitur præceptore grauioribus studijs initiatus Scotus, eos breui tempore fecit progressus, quos aptiùs pernices volatus appellauerim, vt humani ingenij metas superasse videretur. Quare vel inde ritè deprompsit Vuadingus certitudinem apparitionis Deiparæ, & tutelæ Scoto promissæ ad disciplinas capessendas, quam prædicat traditio communis Prouinciarum Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ. *Tanto itaque Oxonij literarum incremento enituit in ipsa adolescentia Scotus* (inquit Vuadingus, ad annum 1304. sub numer. marginal. 28.) *vt humanas vires, & communem naturæ cursum transcendisse visus sit; & verum esse probauerit, quod supra retulimus, de peculiari dono concedendo per Virginis Deiparæ sibi apparentis intercessionem.*

Progressus seu volatus Scoti sub Varrone præceptore.

Tribuuntur miraculo B. Virginis.

Vuadingus

12 Ea igitur prætiosissima doctrinæ naturalis, & supernaturalis, lucra, quę Oxonij fecit Scotus, prælatos ordinis allexerunt, vt Scoti præceptore ad Parisiēsem Cathedram trāslato, illi sufficeretur Scotus in ipso iuuentutis flore; vt exorientis Solis instar literariam palęstram nouis exhilararet, & foueret splendoribus.

Scotus euehitur ad Cathedram Oxoniensem

Ad Scotum ergo Oxonij docentem cateruatim ex toto orbe aduolabant discipuli, ita vt teste Pitseo, quem supra retulimus, triginta millia Auditorum Scoti recensita extiterint. Nec mirum, siquidem (vt tradit Rodulphius loco citato) *Penè ex omni mundi angulo confluebant, quò eo Magistro*

Habet ibi triginta millia auditorum

Rodulphius

&

& Duce vterentur, & abditissima sacræ Theologiæ arcana, quæ diuino pectore promebat, profundiùs exciperent, & diligentius custodirent. Cui subscribit Ferchius in vita Scoti cap. 6. n. mar. 19. addens, eum communem esse historicorũ cõsensum. *Hinc* (inquit) *admirabilis illa discipulorum affluentia ex omni penè mundi angulo ad subtilium Principem audiendum celebrant de Dunsio penè scriptores omnes.*

Ferchius.

Oxoniẽsem Cathedram regens Scotus, edit plura scripta

13 Dum autem Oxoniensem Cathedram nobilitaret Scotus, vltra logicalia, & philosophica scripta, edidit eximios illos in Magistrum sententiarum Commentarios; qui ideo Anglicani, vel Oxonienses nuncupantur.

An scripta quę vocãtur Anglicana edita sint Oxonii?

Nec præponderat ea obiectio, qua Scotistas vno ore proclamantes, Commentarios hosce Oxonij conscriptos, commouere pertentauit Ferchius in vita Scoti. capit. 11. numer. margin. 39. quatenus scripta illa edita appareant post annum millesimum tercentesimum, quo Scotus non Oxonij, sed Parisijs docebat; vt liquet ex quæstione 2. Prologi. §. *de septimo, scilicet de Ecclesiæ stabilitate, sub numer. marg.* 9. vbi ita habet Scotus.

1. oppositio ex textu Scoti.

Si obijcitur, de permanentia secta Mahometi. Respondeo, illa incæpit plus quã sexcentis annis post legem Christi, & in breui Deo cooperante finietur, quæ multum debilitata est anno Christi 1300. & eius cultores multi mortui, & plurimi sunt fugati.

Instatur contra scripta Oxoniensia.

Instatur efficacius; quia Scotus in 4. sententiar. distinctione 25. quæstione 1. fatetur, se legisse Bullam Benedicti Vndecimi, qui creatus fuit anno 1303. XI. Kalendas Nouembris; & obijt Perusij Nonis Iulij, anno 1304. quo tempore tàm creationis, quàm obitus Benedicti, Scotus non Oxonij, sed Parisijs fulgebat; vt liquet ex literis Generalis Gundisalui infra ad plenum transcribendis, quæ expeditę sunt ad licentiãdum Scotum pro capessenda Doctoratus Parisiensis laurea 14. Kalendas Decembris, anno 1304. non igitur scripta illa, quæ Oxoniensia appellantur, Oxonij edita sunt, sed Parisijs.

Diluuntur obiecta.

14 Ast obiectum istud nullo negotio obtunditur; potuerunt enim Oxonienses, seu Anglicani Commentarij, apud Oxonienses construi ante annum millesimum bicentesimum octauum, vel nonum; & postea nouis accessionibus, quæ tempora posteriora respiciunt, apud Parisienses locupletari.

Primus prælo cõmittens scripta Oxoniensia fuit Augustinianus

Illud silentio non prętereundum, in quo Franciscanus ordo clarissimæ Augustinianorum familiæ se agnoscit obstrictum: quod primus, qui hæc Oxoniensia Scoti scripta prælo commisit (per Albertum de Standael anno 1474. paulò post impressoriam artem inuentam,) fuit *Thomas PenKet*, Anglus, Augustinianus; sicut & anno 1617. idẽ opus Scoticũ recussum fuit à Paulino Berti Lucense, etiam Augustiniano, qui præfixit Oxoniensibus Commentarijs ornatissimum elogium de vita, & doctrina Scoti.

Etiam Collector locorũ communium fuit Dominicanus.

15 In quibus etiam Oxoniensibus scriptis elucidandis gnauiter se exercuit pius vir, & eruditus Theologus, Hieronymus Ferrariensis, Inquisitor Ferrariæ, qui locos communes ex Commentarijs Oxoniensibus concinnauit, & ea doctrinæ serie apparauit, vt faciliùs ab omnibus Scoti dogmata percurri possent; bono publico vel sic inseruiens. *Licet autem ex eorum grege fuerit* (inquit Paschalinus Venetus in pręliminari Epistola ad Lectorem operis) *qui sancitos à D. Dominico Canones seruare sponte deliberant, tamen sibi videndum censuit quid venusti offerrent, quid fructuum producerent fæcundi amæniq; horti fœlicium arborum, excelsarum contemplationum in agro Ecclesiæ satarum à Ioanne Scoto.* Quare ob huius viri pietatem, & doctrinæ officia in Ioannem Scotum, Franciscani præfulgido Dominicanorũ Ordini se deuinctos agnoscunt.

Pasc. Vene.

16 Verùm enim verò, dum Scotum Oxonij docentem spectamus

Scotus Oxonij docens omniū sciētiarū encyclopædiam adipiscitur

mus, vrget Historiæ processus, & contextio, vt earum disciplinarum, quæ in Oxoniensibus scriptis eminent, & quarum Oxonij discens, & docens Scotus opulentum sibi thesaurum comparauit, vel aliquod exhibeamus indiculum. Nulla est ex præcipuis liberalibus disciplinis, quam Scotus plenè in tenera ætate nō imbiberit, vt domonstrant Oxonienses Cōmetarij, quos edidisse ante annū millesimū biscentesimū nonagesimū nonū, probabilius æstimo, & concinnius ad Scoticæ Historiæ fidem; cùm in annis sequentibus, Scotus non Anglos, sed Gallos, & Germanos Colonienses erudiuerit, Oxoniensia autem, vel Anglicana scripta exerens, apparet Scotus cuncti scibilis encyclopędiam, complexus, seu orbem, aut scientiarum circulum consequutus; quod vel ex enarrandis facilè constabit.

Etiam inuenis ante trigesimū vitę annum

Si autem ab anno millesimo biscentisimo nonagesimo nono vsque ad tercentesimum octauum (in quo Scotus mortalem sarcinam exuit, ante trigesimum quartum vitæ annum expletum) nouem annos demas; fiet vt Scotus ante trigesimum annum in iuventutis flore cunctarum scientiarum anfractus penetrauerit; quod humanas vires exuperare, & transcendere videtur.

Ferchius. Vuadingus

17 Sed iam in Scoto scientiarum encyclopœdiam accipe, & recole; in qua consentientes habemus Ferchium in vita Scoti. cap. 6. nume. marg. 20. & Vuadingum ad Annum 1304. sub num. marg. 25. In primis Logicalia ita subtiliter versauit, vt nil supra expeti posse videatur; quò fit vt in torpentium & ignauorum incusationes incurrat, qui dum aciei Scotieę viuacitatem non capiunt, Scotum Sophistam, & captiosum vocitant, quem ad votum assequi ob oscitationem, vel ingenij hebetudinem desperant.

Tenuit logicā apprimè Scotus, &

Physicam

Physicam penitissimè calluit, ita vt inter Doctores, qui ethnicos Philosophos debellant, Doctor Subtilis, Dux belli censeatur; mira enim dexteritate physicalia accersit vt Theologica dogmata suffulciat.

Metaphysi.

In Metaphysica adeò excelluit, vt aliqui audeant Scotum in Metaphysicis dissertationibus præponere Aristoteli; vt volunt Ferchius, & Vuadingus citati.

Mathematicas etiam disciplinas, & pręcipuè Geometriam

Mathematicas disciplinas penetrauit; & Geometrices peritiam ita effundit largiter, & Oxoniensibus inserit Commentarijs, vt ad percipiendum Scotum in quibusdam illius textus fragmentis, nullus nisi peritus Geometer sufficiat; quod præcipuè constat ex 2. sententiar. distinctio. 2, quæst. 9.

Item Astrologiam.

Etiam Astrorum expandit scientiam, in 2. sent. dist. 14. q. 2. & in 4. dist. 43. quæst. 3.

Et Perspectiuam.

Deinde Perspectiuæ, seu Optices, se exhibet peritissimum in 2. sen. dist. 13. q. 1. & in 4. sen. dist. 10. q. 9.

Ius Ciuile & Canonicum

In Iure Ciuili præterea sapiens, aliquot licet rara ex Iure Cœsarum pronuntiata haurit; cùm ex Iure Canonico frequentissima Pontificiarū Sanctionum petat testimonia.

Theologiā scholasticam penitissimè

Tandem in Theologicis dissertationibus vegetum, acre, igneum spargit lumen; & neruos facit ad retundendam hæresim opportunos.

Et sacrę scripturæ intelligētiam, & interpretationis arcanorū donum

18 Nec solis Scholasticis disciplinis addictus, etiam eruditissimos in Sacram Scripturam edidit Commentarios: De quibus ita Ferchius loco citato. *Nec Scholasticæ Theologiæ Principatum dumtaxat obtinuit, sed & sacrarum eruditione Scripturarum gloriosus nitet Ioannes Duns. Scripsit enim Commentaria in quatuor Euangelistas; in D. Pauli Epistolas; in Genesim ad literam: postillas in Scripturam ordinauit, quod suo loco probabo. Sed vt mirabilem ponderandæ legis diuinæ vigilantiam in doctissimo scriba nostro Scotistis indigitem, legant in Quodlibeto octauo expositam illam Seruatoris sententiam Ioannis cap. 5,* Quæcunque ille (*scilicet Pater*) fecerit, hæc & Filius similiter fecit; *Non Scotistæ non penetrabunt; Scotistas verò ad gemitus*

Iou. cap. 5.

pro-

prouocandos noui, dum tam pratioso Ioannis Scoti in Ioannem *Euangelistā thesaure se fraudatos agnouerint.*

Explanatio Scoti in Ioannem.

19 Sed perlege citatam à Ferchio Euangelici textus elucidationem, quæ vindicet Scotum à tenebrositatis nota in sacrorum voluminum explanandis mysterijs, quam illi invrere moliūtur Iouius, & Bzouius; ita igitur habet Subtilis Doctor in Quodlib. *8. §. de secundo artic. principali n. marg. 19.*

Scotus

Dico, quòd Filius negat à se authoritatem primariam causandi, Ioannis 5. Non potest Filius à se facere quidquam: *Concedit autem subauthoritatem in causando cùm subdit*: Nisi quod viderit Patrem facientem. *Et infra ibidem*. Opera, quæ dedit mihi Pater, vt perficiam ea; ipsa opera, quæ ego facio, *&c.* Dedit mihi Pater: *Ecce subauthoritas.* Ego facio: *Ecce causalitas.*

Quæ sit authoritas causandi in Patre & subauthoritas in Filio?

20 *Consimiliter respectu Spiritus Sancti habet filius authoritatem in agendo; & ratio vtriusque est, quia à quo aliquid habet principium agendi, ab eo habet & agere, & per consequens virtute illius agit. Non virtute eius tanquam causæ superioris, quia non habet virtutem distinctam ab eo; sed virtute illius tanquam principij communicantis sibi causalitatem, & ideò habentis authoritatem in ista causalitate, in qua recipiens habet subauthoritatem.*

Idem respectu spiritus sancti.

Obiectio cōtra prędicta

Sed hìc obijcitur; quia si Pater priùs ordine causat quàm Filius; ergo Filius non causat illud causatum: quia quod priùs causatum est, posteriùs causari non potest, nisi idem bis causetur, quod est impossibile. Similiter potest argui de ordine originis, sicut de ordine causalitatis: quia si Pater facit à se, & Filius non à se, ergo Pater causat priùs origine; & tunc, vt priùs, non poterit causari à Filio, quasi in secundo originis, quia idem non potest bis causari.

Infringitur obiectum

21 *Ad ista respondeo, quòd ordo in causando potest intelligi, vel vt actio respicit producens; vel vt respicit productum. Si primo modo; est ordo authoritatis, & subauthoritatis in proposito, quia ille est inter supposita agentia in habendo principium formale agendi, pro quanto scilicet vnum illorum habet illud ab altero. Secundo modo non est hìc ordo; quia non priùs ponitur creatura in esse per actionem Patris, & postea sequitur actio Filij; sed virtus causandi ordinatè secundùm ordinem originis habetur in vtroque priùs natura quā terminus producatur, &c.*

Recēsio cōmētariorum Scoti in sacram Scripturam

22 Vt autem iustas excitem lacrymas, & graues nostrorum querelas de antiquorum socordia in seruandis Scoti voluminibus, quæ magno rei literariæ damno aut delitescunt, aut perierunt, ita vt Augustinianorum familię prima (vt dixi) Commentariorum Oxoniensium editio debeatur; accipe ex Ferchio in vita Scoti, capit. 11. sub numer. marginal. 40. seriem Cōmentariorum Scoti in Sacram Scripturam ex grauibus antiquarijs decerptam.

Postillę vniuersales.

* *Postilla super sacram Scripturam: Huius operis meminit Bartholomaus Pisanus in Conformitate octaua.*

Cōmen. in 4 Euang.

* *Commentarij super quatuor Euangelistas; Bartholomaeus Pisanus, Trithemius, Guilielmus Eisengrenius, Sixtus Senensis, & alij.*

Commen. in Paulum.

* *Commentarij in Apostolum. Fragmentum in Epistolam ad Romanos, cuius initium est;* Circa Epistolam Pauli ad Romanos: *Fatetur se legisse Lugduni* Sixtus *Senensis. Recensent hos Commentarios Pisanus, Trithemius, Eisengrenius, Bellarminus.*

Lectura in Genes.

* *Lectura super Genesim ad literā; liber vnus. Ex Antonio Posseuino, Bellarmino, Riocbe, Pitseo, Vuillot.*

Serm. de tēpore, & de Sanctis.

* *Sermones de tempore; liber vnus.* Erunt signa, *&c.*

* *Sermones de Sāctis; liber vnus. Sermones referunt Trithemius, Pitseus Posseuinus, Riocbe.*

Quis ergo aureos in teneris annis sciētiarum clypeos ad fortium armaturam, vel ad Ecclesię defensionem satellitium, nō suspiciat, & tanquam eximium Dei donum non prædicet, & exosculetur?

Scotus reliquit Oxonium, & immigrat Lutetiam

23 Sed iam ad contextionem Historiæ redeo, quę Magisterij, & Cathedræ Scoti narrat progressus. Editis igitur Anglicanis Commentarijs, & Oxoniensi Academia illustrata; cogitarunt prælati Ordinis tanto sideri ampliorem sphæram, quę excrescentes exciperet radios, apparare. Quare ex superiorum prescripto relicta Anglia, non absque ingenti inclitæ Oxoniensis Academiæ merore, quæ se communi Magistro orbatam deplorabat, immigrauit Lutetiam Scotus; vbi ei, anno millesimo tercentesimo quarto Parisijs commoranti facta est à Venerabili Pat. Gundisaluo Ordinis Minorum Generali Ministro facultas vt Doctoralem lauream Parisiensem adipisci valeret; licet Scotus iam Doctoratus insignia apud Oxonienses obtinuisset, vt obseruat Hugo Cauellus in præfatione ad Quodlibeta Scoti à Cauello scholijs illustrata: inspice obediētiales literas, quę à Præsule sanctitate & doctrina cōspicuo irrefragabile pariunt pietatis & sapientiæ Scoti fulcimentum.

In Christo sibi Charissimis Patribus, Gulielmo Guardiano Parisijs, vel eius Vicario, & Magistris Fr. Gundisaluus *gaudens in Domino.*

Literæ Gūdisalui Generalis.

24 AD Expeditionem dilecti in Christo P. Ægidij de Legnaco, de quo per literas vestras certificatus existo, cùm de alio (vt moris est) eodem calculo præsentādo, prouidere oporteat, & cùm secundùm statuta ordinis, & secundùm statuta vestri Cōuentus Baccalaureus huiusmodi præsentādus ad pręsens debeat esse de aliqua prouincia aliarum à Prouincia Frāciæ, *dilectum in Christo Patrem Ioannem Scotum, de cuius vita laudabili, scientia excellenti, ingenioque subtilissimo, alijsq; insignibus conditionibus suis, partim experientia longa, partim fama, quæ vbique diuulgata est, informatus sum ad plenum.* Dilectioni vestræ assigno post dictum P. Ægidium principaliter, & ordinariè præsentādum: iniungo nihilominus vobis ad meritum salutaris obediētiæ, quatenus præsentationem huiusmodi cum solemnitate solita, sine multo dispendio facere debeatis; si tamē cōstiterit vobis, quòd Dominus Cācellarius velit duos simul licentiare de nostris, volo & placet mihi; quod F. Albertus Methensis, si ad cōuentum redire poterit, cū præfato F. Ioanne debeat expediri. *In quo casu mādo, & ordino, quod dictus F. Albertus antiquitatis merito priùs incipere debeat, dicto F. Ioanne sub eo postmodum incepturo.* Valete in Domino, & orate pro me. Datū in loco Esculi prouincię Marchiæ Anconitanæ XIV. Kal. Decembris Anno 1304.

Scoti præconium.

Pende integritatem Gundisalui

Obseruationes in Epistolam præcedentem.

Albertus ob antiquitatē præfertur Scoto.

25 Quantæ autem sanctitatis extiterit Gundisaluus, cōstat ex dictis in §.3. num. marg. 3. & 4. quantæ etiam rectitudinis, inibi indicauimus ex Aluaro Pelagio *de Planctu Ecclesiæ*; vbi reuelationem de gloriosa coronatione Gundisalui ob incorruptam exequendæ iustitiæ mentem obseruauimus. Quæ etiam Gundisalui integritas ex pręscriptis literis pro Doctoratu Scoti satis superque patescit: siquidem vt statuta Ordinis de pręferēda antiquitate in laureis capessendis seruaret, voluit Albertum Methēsem præferri Scoto tot preclaris vitę & doctrinę meritis (quæ & ipse Gōsaluus percelebrat) insignito; cùm de his sileat in Alberto Methensi, de quo extra has Gundisalui literas nulla extat apud antiquarios & historicos nostros memoria. Vnde prodijt præconij Scotici à tanto viro exhibiti incōcussa firmitas omni criminatione, & exceptione superior; quod authenticum vitæ, & doctrinæ Scoti testimonium nobis speciali Virginis erga Scotum alumnum patrocinio seruatum credimus, & ab iniurijs temporum vindicatum, vt sartus tectus superesset tanti Deiparæ vindicis

honor. Nec cauillari licet quòd Scotus postea à recto sanctimoniæ tramite defecerit; siquidem anno 1307. paulò ante obitum Scoti, ab eodem venerabili Præsule Gundisaluo institutus est Scotus Regens studij Parisiensis; quæ dignitas aureo illo æuo, & à tali viro, nõ nisi vita & doctrina probatissimis Magistris conferebatur.

Doctor subtilis nõ fuit Hibernus ex Gundisaluo

26 Ex quibus etiam Gundisalui literis vrgens erumpit probatio Ferchij in vita Scoti cap. 1. num. margin. 3. agentis, quòd Doctor Subtilis non fuerit Hibernus, sed Scotus; quia cum Scotum nominat Gundisaluus quando ei facultatem ad obtinendam lauream impertit. Et ne Hibernos suboffendam, illisque subodiosus existam, volui legitimam Ferchij collectionem transcribere. *Cùm igitur ex debito Prouinciarum ordine Bacalaureus offerri deberet, oportebat Generalem probè cognoscere, an Ioannes Scotus esset ex Prouincia Hiberniæ, an Angliæ oriundus; nam sub Angliæ Prouincia Scotiæ Conuentus continebantur.* Aliàs enim, si absque seria & præuia indagine illius absimilitudinis, quæ inter Scotos, & Hibernos intercedit, processisset Gundisaluus ad licentiandum Scotum pro adipiscenda Doctoratus laurea, prouinciam Angliæ, vel Hiberniæ, in re graui lædere posset; siquidem Scoti & Hiberni ad dissitas Prouincias attinebant; Scoti ad Prouinciam Angliæ, & Hiberni ad Prouinciam Hiberniæ; non igitur licebat Scotum pro Hiberno, nec Hibernum pro Scoto supponere ad capessendum gradũ, qui ex præscripta serie, alterius prouinciæ alumnis deberetur.

Scotus alumnus prouinciæ Angliæ, non Hiberniæ.

Quod autem Scotus fuerit Prouinciæ Angliæ alumnus, ad quam omnes Conuentus Scotiæ attinebant, liquet ex testimonio Bartholomæi Pisani à nobis transcripto in §. 15. numer. margin. 2. Adde etiam ex Vuadingo tom. 4. Annalium ad annum 1400. vbi sub nume. mar. 13. transcribens ex Pisano Custodias, & Conuentus Prouinciæ Angliæ, sub *Custodia Noui castri recenset Beruincum* ex codice manuscripto Vaticano, Beruicum autem habet sibi subiectum Vicum Dunseum ex quo ortus est Doctor Subtilis iuxta Ioannem Læsseum *in libro de rebus gestis Scotorum*, cuius testimonium transcripsimus in §. 1. sub n. mar. 3.

Firma assertio Scoti ex assertione Gundisalui

Sed quia magna Scotici candoris assertio & vindicatio nobis ex Gũdisalui attestatione procedit; subijciam præterea fidi Chronologi Petri Rodulphij, Episcopi Senogalliensis de Gundisaluo Generali Historiam in libr. 2. Historiæ Seraphicæ Religionis. §. *de Fr. Gondisaluo, vel Gonsaluo Generali.*

Elogiũ Gundisalui ex Rodulphio

27 Fr. Gondisaluus, vel Gonsaluus (nomen apud Hispanos vsitatum) Vlyssipponensis, Lusitanus, Prouinciæ Sancti Iacobi, primò Minister Prouinciæ Castellæ: Assisij electus est Generalis anno 1304. tempore Benedicti XI. *Vir sanè pius, qui visitando Ordinem vestes superfluas à Fratribus auferebat, & ædificia sumptuosa dirui faciebat. Ioannem Scotum in Capitulo Tholosa anno 1307. celebrato, instituit Regentem Parisijs.* Fuit doctrina pollẽs & moribus insignis, qui compilauit tractatum de præceptis eminentibus Regulæ, de æquipollentibus, & de habentibus vim præcepti; cuius initium est: *Regula nostra, Fratres charissimi, non videatur vobis confusa*; rexit Ordinẽ annis nouem.

Rodulphius

Et Paulò infra ad finem eiusdem. §. Vir iste Gonsaluus præcipuam curam habuit in Generali præfectura, ne sumptuosa monasteria conderentur; multa quoque destruxit visitando Ordinem, quippe quæ viderentur esse cõtra Regulę paupertatem fabricata, quam B. Franciscus eius institutor & fundator suam sponsam vocabat.

Scotus pro obtinenda laurea Parisiensi, edit Quodlibeta

28 Sed his missis, vt in Historia Magisterij Scoti ad vlteriora procedamus, illius seriem subtexentes; acceptis Gundisalui Generalis literis Scotus (quamuis Oxoniensis Doctoratus nota insignitus, & authoratus) à Guardiano Parisiensi oblatus est inclitæ Academię Parisinæ Primoribus anno 1305. iuxta supputationem Ferchij (in vita Scoti, capit. 6. numer. marg. 18.) vt periculum fieret, an posset ad quamlibet quæ-

tio-

stionem respondere pro Doctoratu adipiscendo iuxta celebrem morem studij Sorbonici; cuius meminit Hieronymus Gadius Bononiensis, in Cõmentario Quodlibeti 1. Scoti; & Hugo Cauellus in præfatione in Quodlibeta Scoti ab ipso edita; ex qua consuetudine post obtentam lauream or tæ sunt celeberrimæ illæ Doctorum Parisiensium disputationes, quas Quodlibeta vocitant; quales Sanctus Thomas, Henricus Gandauensis, Ægidius Columna, Romanus, & noster Cardin. Aureolus, alijque plures conscripsere: nam quæ in examine publico ventilatę fuerāt quæstiones, postea seriò, & robustiùs firmatæ publici iuris fiebant, & scriptis mandabantur. Hinc Scotus, quasi fœlix arbor, geniali sidere fœcundata flores [illegible] lis doctrinæ (idest Quodlibeta) pulchritudine, subtilitate & vtilitat[illegible] vernātes exclusit, & parturiuit.

Gadius

Cauellus

29 Acceptis deinde Doctoratus Parisiensis insigni[illegible]s, Magistralem Cathedram obtinens Scotus, Academiam Parisiens[illegible] mirandis splē doribus irradiauit, & ita de optimis disciplinis se merit[illegible]n præbuit, vt in Capitulo Generali Tholosę celebrato Anno 1307, [illegible]o Gundisaluo Generali Regens studij Parisiensis renunciatus sit Sco[illegible]s adhuc iuuenis. Nec mirum quòd ab æquissimo Generali Gundisalu[illegible] supremā illam orbis tūc in re literaria præfecturam Parisiensem obti[illegible]erit Scotus in flore iuuētutis; si præsentibus Apostolicæ Sedis Lega[illegible] adeptus celeberrimum triumphū cōtra originariæ labis in Deipara [illegible]ertores, famosissimus in toto orbe Doctor percelebrabatur: & sanctita[illegible] præcellens, diuinis apparitionibus & pueri Iesu amplexibus in eodem [illegible]onuentu Parisiensi cōdecoratus eminebat; vt ostendimus in §. 9. & [illegible]

Scotus fit Regēs scholæ Parisiensis.

30 Lutetiæ doc[illegible] composuit in quatuor libros sententiarum scripta Parisiensia, qu[illegible] Reportata, aut Repetita potiùs vocantur, quia repetitis commentar[illegible] quatuor Magistri sententiarum libros elucidauerit. Sed adhuc nuta[illegible] Scotistæ, an opus Reportatarum, aut Repetitarum quæstionum [illegible] legitimus Scoti fœtus, vel opus alicuius Scotistæ ex lecti[illegible]bus ab Scoto viua voce traditis decerptum, & concinnatum.

Scribit Lutetię Reportata Parisiēsia

Ratio dubitādi est, quia Reportatarum scriptum dissideat ab stylo & maiestate docendi Scotica; nec enim verisimile est, quòd Scotus apud Parisiēses ætate & literis prouectior, se ipso inferior appareat magis iuuene, & Oxonij docente. Deinde, quòd Scotus in Reportatis aliquādo ab Oxoniensibus scriptis discrepet.

O[illegible]cta cōtra Reportata Scoti.

31 Ast hæ rationes non cogunt, vt supposititium æstimemus, aut nothum, nō autem germanum Reportatarum scriptum; potuit enim Scotus ætate maior, & studijs præcellentior ob mortem ingruentem, vltimam manum, & limam Parisiensi huic scripto non adhibere: sicut, & gnauiter Oxoniensia commentaria castigauit, & additionibus iugiter locupletauit, etiam Parisijs posteriores vitæ annos degens, & post absolutum opus Oxonij, vt ostendimus sub numer. marg. 14. huius. §. dum defensaremus commentaria illa esse Anglicana, siue Oxoniensia. Opus autem spōgiam ab Authore etiam minus literato expertum, haud raro magis viuidum, & vegetum existit; ea enim est ingenij humani conditio, vt vno ictu nec pulchriores flores, nec maturiores excludat fœtus, sed quòd Authores nouis accessionibus, & conatu iugi, antiqua studia vegetent, & ita procedāt feliciùs, & adolescant. Nec etiam instātia illa de discrepātia opinionum in vtroque scripto, Oxoniensi, & Parisino, valida est; potuit enim Scotus mutare sententiam, & priora asserta reuocare, sicut & celeberrimi Doctores fecere Augustinus, & Thomas.

Infringūtur & asseritur Scotus Author Reportarū Parisiensium.

32 Ita eneruari possunt obiectiones Ferchij in vita Scoti, *cap. 11. numer. margin. 39.* asseuerantis, Reportata non esse scripta Scoti, sed alicuius Scotistæ; cum tamen inibi admittat, librum Collationum esse Parisiensem, & Lutetiæ editum, legitimumque Scoti partum. Sic etiam

Ferchius negat, & Vuadingus dubitat circa Reportata Scoti

occurrimus Vuadingo non inficianti, sed vacillanti circa Reportatarum Parisiensium Authorem, tom. 3. Annalium ad annum 1304. sub numero marg. 31.

Maior committit prelo opus Reportatorum.

33 Opus autem Reportatarum primo prælo commissum fuit ab acutissimo Theologo Ioanne Maiore, dein recognitum, & scholijs illustratum ab Hugone Cauello Archiepiscopo Armachano. Sed in germanorum operum Scoti iudicio, & ab illegitimis discretione hæreo, & supersedeo, expectans accuratissimam censionem Reuerendissim. Pat. & Illustrissimi Domini Frat. Ioannis Baptistę à Campanea quondam totius Ordinis Minorum Generalis Ministri, pietate, humilitate, integritate, zelo Euangelicæ paupertatis, & literis spectatissimi Præsulis, deinde Archiepiscopi Regiensis, nunc verò Episcopi Dertosani designati; qui ea, qua feruet, Scotum illustrandi auiditate, vniuersas Orbis Bibliothecas per viros eruditos ad id muneris ascitos, & conquisitos lustrauit, & collecta Scoti monumenta politissimo prælo commisit. Sed dolemus quòd eximiam tanti viri sollicitudinem anteuerterit furor, & rabies Knoxij hæretici apud Scotiam, omnes Bibliothecas Catholicas impijs flammis exurentis, in quibus seruabantur plura Scoti scripta; vt ex Thoma Dempster narrat Ferchius, in vita Scoti, capit. 11. sub numer. marginal. 40.

Ioa. à Campanea studiū in colligēdis Scoti monumentis

Knoxius hæreticus exurit libros Scoti.

Illust. Ioa. à Campanea solicitudo in fouendis literis.

Hoc etiam, quo nitet, rei literariæ promouendæ studio, idem Sapientissimus Præsul me nullum Theologum, & peregrinum hominem, ex nouoque orbe aduenam, pro ingenij tamen exiguitate haud segniter laborātē paternis excepit, & fouit præcordijs: sub cuius auspicijs, & obedientialibus literis, hæc nostra qualis qualis opella lucem videt. Quod grati animi obsequium, & meæ obseruantiæ symbolum, sic volui notatū verbis Hieronymi ad Asellam lib. 1. Epist. 45. *Si tibi putem, gratias à me referri posse, non sapiā. Potens est Deus super persona mea sanctæ animæ tuæ restituere quod meretur. Ego enim indignus, nec æstimare vnquam potui, nec optare, vt mihi tantum in Christo largireris affectum.*

S. Hierony.

Scotus mittitur in Coloniam Vbiorum

34 Hæc pro Parisinis Scoti scriptis, à quibus feriari iussus ab obedientialibus literis Gondisalui Generalis, qui æstuans zelo illibatæ fidei misit Scotum in Coloniam Vbiorum, vt grassantem ibi Beguardorum hæreticorum colluuiem coerceret, & eliminaret, vt ostendimus in §. 5. Quibus literis ab Scoto in prato Clericorum acceptis, vbi remittendi animi gratia cum discipulis aderat post absolutum quotidianæ lectionis pensum; Scotus nec ad Conuentum rediens, nec Lutetiam ingressus, statim concessit Coloniam.

Scotus prosternit hæreticos Beguardos.

Scoto autem pro fide Catholica desudanti occurrerunt Vrbis Magnates, & solemnissimo apparatu, triumphi instar, exceperunt, vt diximus in §. 5. Dum autem Scotus Beguardos hæreticos prosterneret, data occasione redintegrauit bellum pro innoxio Virginis Conceptu, & Heruæo deuicto, postea breui morbo ad cœlos vocatur, pij agonis mercedem accepturus. Hęc de Chronologia Scoti iuxta magis probatam supputationem annorum lecturæ, & Magisterij eius, tam in Oxoniensi, quàm in Parisiensi Academia.

§. 19. *De Subtilitate, & vtilitate doctrinæ Scoti, vbi propulsantur imposturæ, & criminationes aduersariorum; & excernuntur iniustæ censiones de aliquot Scoti pronuntiatis.*

Defensoriũ doctrinæ Scoti.

1 Reserata in præcedenti. §. volatus Scotici in disciplinis imbibẽdis, & effundẽdis chronologia; restat cõtra mordentes agere & subtilis doctrinæ Antesignanum, ceu veriùs authorem (ea enim est specialis Scoti gloria, vt propriæ doctrinæ Parens sit, & inuentor) à vellicationibus aduersariorum asserere. Sic igitur in Scotum irrumpit Iouius.

Virulenta dicacitas Iouij in Scoti doctrinam.

Scotus proteruo captiosoq; disserendi genere Christianis dogmatibus illusisse videtur, cùm passim inducta quæstione dubitabundus sacrarum rerum fidem nequaquam tenui figmẽtorum caligine confudisset. Seuit enim ideo lites immortales, quando eius placita, vel grauiter ab aduersæ sectæ professoribus oppugnata, ex aduerso ab eius discipulis acerrimè defendantur. Deinde subiungit. *Qui aliquot præclara eius ordinis ingenia, ad optimam frugem nata, distorto scilicet ad veritatem itinere, suspendisse, perdidisseque videtur.*

Manũ præbet Bzouius lacessens Scotum.

2 His consentit Bzouius, imò & transcribit Iouium traducentem Scoti manes, & incusantem de captioso docendi genere, de immortalibus litibus ab Scoto satis ad turbandam optimarum disciplinarum firmitatem, de sacrorum dogmatum illusione, & tandem de affectata doctrinæ caligine: quibus addidit, quod Scotus ob tenebrositatem appellatus sit *Scotinos*, quod obscurissimi Anaxagoræ cognomentum extitit: Iouio & Bzouio etiam subscripsit Matenesius, itaut contra Scotum intorquere appareant id, quod Tertulianus intonat in Aristotelem *in libro de præscriptione hæreticorum.*

Tertulianus inuehitur in Aristotelem

Miserum Aristotelem! Qui illis Dialecticam instituit, artificẽ struendi, & destruendi, versipellem, in sententijs coactam, in coniecturis duram, in argumentis operariam cõtentionum, molestam etiam sibi ipsi, omnia retractantem, ne quid omnino tractauerit.

S. Isidor.

3 Imo & Magnus Doctor noster Hispanus S. Isidorus acutè, & ornatè damnat captiosum & cõtentiosum docendi genus, in lib. 3. de summo bono. *Cõtentionum studium nõ pro veritate, sed pro appetitu laudis certat, tantaque est in his peruersitas, vt veritati cedere nesciant; ipsamque rectam doctrinam euacuare contendant. In disputatione fidelium cauenda est propositio, & artificiosa subtilitas, quæ callidis obiectionibus retia tendit; ita enim versutis assertionibus prauorum disputatio innodatur, vt recta esse simulent, quæ peruersa persuadent.*

Dãnat studium contendendi.

Criminãtur aduersarij Scotum obscuritatis affectatæ.

4 Nec euadere videtur Scotus notam affectatæ caliginis ob scientiæ Altitudinem, & Scholasticæ aciei Subtilitatem; debuit enim obsequens publico Ecclesiæ bono stylum lenire, & demittere, vt omnibus frugi esse posset, iuxta Isidori Pelusiotæ monitionem libr. 3. Epistol. 41.

Isid. Pelus.

Quidam te ob ingenij acumen, ac dicendi facultatẽ admirantes, vt cõtentiosum, atq; ad audiendum difficilem, & morosum accusant; nã cùm ad inferiores te demittere debeas, tu cõtra ne superioribus quidem, ac præstãtioribus cedis. Quo circa si res ita se habet, ne eruditionem eã, quæ in te summa est, per animi sinisteritatem, atque improbitatem probro, ac dedecore affice.

Damnanda igitur est Scoti tenebrositas, cõtendendi auiditas, & indefessum in dissidijs disseminandis studium; has igitur notas libremus, & dispungamus.

5 Primum; non à tenebrositate appellatum Scotum, sed à patria Scotia, eruditè ostendit Ferchius lib. 1. Apologiæ in Matenesium. cap. 3. num. marg. 29. inquiens. Vt dem Ioannem Scotum esse tenebrosum; eum Scotinum appellatum nō permittam. A Sixto Senense, qui ducētis (& eo amplius) annis fuit Scoto posterior, cœpit hic titulus, quātū conijcio; quā quam Posseuinus, qui diligenter Senensem, & sequaces legerat, id neglexerit refutare pro suæ breuitatis instituto; posuerit nihilominus verā opinionem, nempe à patria Scotum dici, non ab obscuritate: non erat Scoti tempore illa Grēcanicæ literaturæ peritia, non ergo ex Græcia, sed ex Scotia cognomen inditum.

Scotus non est Scotinos ab obscuritate

Deinde consuetudo Religionis nostræ & fuit, & est; vt hi, qui literis operam nauant, de patria nomenclaturam accipiant. Vnde perrarò audies studentes vocari nominē Ioannis, vel Bonauenturæ, vel Augustini; sed Scoti, Poloni, Viterbiensis; quod etiam in aliarum Religionū scriptoribus obseruatum video, quare & Ægidius Romanus, licet ex nobili fuerit Columnensium familia, vt ait Bellarminus *in lib. de Scriptor. Ecclesiasticis*, nō tamen Ægidius Columna, sed Ægidius Romanus, à patria Roma communiter vocitatur; ita & Scotus à patria, certo certius, nuncupatus fuit.

Vocatur Scotus à Patria.

Sicut & Ægidius Romanus, à Roma

6 Prēterea Ferchius, sic & Bzouium reuincit *libr. 2. Apologiæ in Bzouium num. marg.* 25. Nonne Dunsium è Scotia ortum confiteris? Cur ergo Scotum ex Grecia potiùs quam ex Scotia denominatum putes? Maximè cum Scoti tempore vix Grēcanicæ linguæ esset memoria. Non à tenebris nuncupauit Scotum Gundisaluus Generalis, quando eum magnis euehit præconijs, ita Maironius, Antonius Andreas cum cæteris Scoti auditoribus: inter quos OKam acerrimus sui Præceptoris insectator, non eum à tenebris nominat Scotum, imò in eo eximiam ingenij aciem prædicat in 1. sent. dist. 2. quæst. 6. inquiens. *Ista opinio est, vt credo, opinio Subtilis Doctoris, qui altos in subtilitate iudicij excellebat*. Quibus coæuis testibus adiunge Astesanum Astensem, qui teste Bellarmino de Scriptoribus Ecclesiasticis, viuebat anno Domini 1330. & Summam Astensem protulit anno 1317. hic autem fol. 3. ita scripsit. *F. Ioannes Scotus, famosissimus, & subtilissimus*: cum tamen Scoti Auditor non esset, nec ad Franciscanos attineret. Quæ ex antiquarijs & Scoti coæuis Scriptoribus testimonia & firmant Ioannem Dunsium esse natione Scotum; dum Scoti nomēclaturā non à Grecis fontibus petunt, nec ei obscuritatis notā inurunt, sed summis condecorant elogijs.

Optimæ defensiones pro cognomine Scoti

Gūdisaluus Generalis

OKam.

Astesanus.

7 Sed age; damus Scotum esse alijs quàm plurimis Doctoribus obscuriorem, sicut altiorem & penitiorem vestigatorem reconditioris Theologiæ; id enim exigit Scoticæ disciplinæ profunditas; atqui pellucens ex terræ visceribus effluit fonticulus leniter humi faciem lambens, cum subniger & fuscus decurrit torrens excutiens acriter, & irrumpens obstacula: nec enim crystalli instar nitet altus amnis, & profundus Oceanus. Audi doctam Scoti vindicationem ex Ferchio lib. 2. Apologiæ in Bzouium. n. margin. 29.

Scotus obscurior, quia altior & profundior.

8 Olim Paulus audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui; Aquila Ioannes Euangelista in Solem Solis aspexit, & quæ viderat enarrauit; num quia hos non intelligo, tenebris damnatos crediderim? Non tam altè Scotus; altè tamen Aquilinum erexit obtutum. Sanct. Augustinus olim obscuritatis notatus; at Augustinus est Scholasticorum Dux. Ioannes Dunsius Subtilium Signifer, Subtilis, arduus, difficilis, propositiones, & conclusiones alijs ne cogitatas quidem, naturali & supernaturali lumine instructus effatus est; vnde & superat aliorum cogitatus.

Ratio obscuritatis Scoti ex Ferchio pro penitiori iudicio

Præterea; cogita in naturalibus Aristotelem, in supernaturalibus Ioānem Scotum; ille obscurus, itaut multa ipsius loca tot sæculorum obstinato labore nondum superata sint: anne propterea tenebris damnandus?

Collatio Scoti & Aristol.

dus? Nihil minus; nec Scotus ergo in rebus sacris. Oculo superficies corporum cernitur, profunditas intellectu; superficialem optent alij Theologiam, Scoto profunda placuit; si non potes intelligere, noli reprehendere. Lac ab alijs quęre, Scotus cibo pascet solidiore; si pauper esse velis, labore non eges: diuitiæ verò nec animi, nec corporis absque sudore parantur. *Difficilia, quæ pulchra*. Obscurus Ioannes Dúsius, sed illa obscuritas nō est insuperabilis.

Scotus penitiùs vestigat abdita Theologiæ.

Cæterùm profunditatis sapientiæ Scoticę rationem eo accurato examine expendit Ferchius in vita Scoti, capit. 6. numer. marginal. 21. quod probat, & transcribit Vuadingus ad annum 1304. sub numer. marginal. 29. vbi vel sic apprimè demonstrat, quòd Scotus obscurus appareat, quia altus reconditioris Theologiæ nucleum peruestiget, nec in solo cortice hæreat.

Cēsio Ferchij & Vuadingi de altitudine acuminis Scoti.

9 Fuit ingenio perspicacissimus, & in rerum abditarum perscrutatione patientissimus, nō contentus exteriore quadam superficie doctrinę, sed ad veritatum profunditatem aspirans: sicut disceptationum eiusdem prolixitas, opinionum expensarum varietas; & argumentorum congestorū pluralitas, commonstrant. Duabus in rebus excelluit; prima quidem, in famosis propositionibus valde accuratis, & vniuersalibus eruendis, ad quas tāquam ad principia resoluit subtilissimè Theoremata quæque: vnde fit, vt illis, ceu firmissimis munimētis, Scotistę tum arguendo, tum respondendo euadāt robustissimi. Secunda (in rerū proprijs rationibus, vel essentijs, siue, vt Scotistæ loquuntur, quidditatibus, & rationibus formalibus indagandis) est incomparabilis; cùm enim à rerum essentijs accidētia (siue communia, siue propria ea sint) pendere noscantur, præcipuus Doctorum scopus in entium *quod quid est* noscendo cōsistit. Accedit natiua quædā Scoticæ subtilitatis lōganimitas, quā & in propositionibus, & speculationibus constantem discernis; ob idq; requirit lectorem valde attentum, & laboriosum, alioqui fructu vacuum dimittit.

Suffulcitur censione Posseuini

10 Ferchij de Scoto censionē firmat Posseuinus in suo Apparatu sacro ita de Scoto loquens. *In scripturis diuinis, ac in philosophia Aristotelis adeò præstitit, vt in disputationibus palmam cæteris præriperet, atq; ob id Doctor Subtilis fuerit appellatus. Hic primū in Anglia, Oxonij sentētias interpretatus, deinde in schola Parisiensi primum locum assequutus, Academiam illam multum illustrauit, Theologia scholastica multis subtilitatibus aucta; in quibus, quòd multa, quæ nō ita patebāt, eruerit, factum est, vt qui eius doctrinam sectantur, Scotistæ vocentur*. Et post catalogum præcipuorum Auditorum Scoti, & operū ab ipso editorum, subiūgit. *Cuius doctrinæ, graue illud testimoniū extat; quòd eius libri absq; vllo erroris næuo, vsque in hāc diem trecentos circiter annos in Oecumenicis Concilijs, inuiolati permanserint, &c.*

Auget Scotus Theologiam.

Libri Scoti absque næuo

Alfon. Ciaconius Dominicanus, de Scoto.

11 Accedit Alfonsus Ciaconius, Pœnitētiarius Apostolicus, Dominicanus, to. 1. de vitis & rebus gestis Romanorum Pōtificum, in Clemente V. *Ioannes Dūs Scotus, ordinis Minorum, Magister Parisiensis, in diuinis scripturis, & Philosophia peripatetica versatissimus: qui ob ingenij acumē, & rerum abditarum accuratissimas interpretationes, Doctor Subtilis vocatus, scripsit opuscula multa, sermones, & super sententias Commentaria, cuius opiniones Minores Fratres in scholis suis sectantur.*

Cōsentit Lesłæus circa aciē acerrimam mentis Scoti

12 Cōsentit Ioannes Lesłæus Episcopus Rossensis lib. 7. suæ hist. *Ioānes Scotus, tāto fuit ingenij acumine, iudicij vi, doctrinæ cognitione, vt Theologiam illā reconditiorem, quā scholasticam vocant, multis subtilitatibus exquisitis fœlicissime auxerit; in quibus quòd multa, quæ in obscuro posita latebāt, à tenebris acerrima ingenij perspiscientia eruerit, qui eius viā, ac doctrinam auidiùs consectātur imò qui quæstionis alicuius intimā rationem ad viuum resecāt, ac subtiliùs perscrutātur, Scotistæ summa tanti ingenij laude vocātur: quasi nihil aut tanta difficultate interseptum, aut tā densa caligine inuolutum, quod Scoti ingenium nō potuerit penitiùs inspicere, ac clarè aperire.*

Pitseus

13 Item Ioannes Pitseus Decanus Liuerduni, in Lotharingia: *de rebus Anglicis.* inquiens. *Fuit Scotus, ingenio ad litteras planè facto, & admiraculum subtili, atque acuto, vt non tam hominem acie mentis stupendum, quā inter Philosophos quemdam dixerit Deum.* Et paulò infra subdit. *Nihil tam occultum & abstrusum, quod perspicax eius ingenium non penetrauerit, & è tenebris eruerit, nihil denique tam nodosum, quod ille quasi quidam Oedipus non dissoluerit.*

Ingeniū Scoti perspicax ad miraculū vsque.

Hect. Boet.

His subscribit Hector Boetius libr. 15. Historiæ Scotorum. *Ioannes Duns Scotus, sub D. Francisci instituto sanctissimo, tātæ eruditionis Theologus vt eius ingenio illud sæculum censeri possit indignum.*

Pauli. Berti.

14 Suffragatur Paulinus Berti, Augustinianus, in vita præfixa operibus Scoti; qui etiam Scotum altiùs cæteris volasse perhibet. *Nam cū Ioannes Scotus inuestigandæ veritatis studio mentis aciem paulò altiùs quàm alij, intenderet; nouas rationes & argumenta inuenit, peculiares difficultates excogitauit, alias opiniones præter communem disertissimè tuetur, & aliorum dicta, atq; rationes subinde carpit. Hæc ferè omnia disputationis gratia, vt inde veritatis amatores, & disserēdi periti haberent, in quo felicissimè exercerentur; nā si à Scholis auferas peculiares Scoti opiniones, reliquum est, vt ipse planè disserēdi vsus, & occasio langueat.*

Scoti in sciētijs volatus altior.

Præfertur Scotus à Bergomensi

15 Etiam cæteris Theologis præfert Scotum Iacobus Philippus Bergomensis, Augustinianus; in supplemento Chronic. *Ioannes Duns cognomento Scotus Ordinis Minorum Theologorum Subtilissimus, per hoc tempus velut alter Apollo floruit, & præ cæteris Theologis subtilissima edidit; quantum valent eius Commentarij in Diuinis Codicibus, absque nostro testimonio, ipsi ostendunt.*

Pici Mirand. de S. Tho. & Scoto cēsio

Idem suffulcit Ioannes Picus, Comes Mirandulanus, sui æui Phœnix *in Apologia, paulò post principium*, vel sic Sancti Thomæ, & Scoti doctrinæ momenta librans. *Vt à nostris, ad quos postremo Philosophia peruenit, nunc exordiar: est in Ioanne Scoto vegetum, atque discussum, in Thoma solidum, & æquale,*

Scotus cos ingeniorum ex Lessio

16 Adhęret Leonardus Lessius, in Censura Commentariorum Oxoniensium. *Nemo est, qui nesciat, Scotum esse cotem ingeniorum, & limam subtilioris Theologiæ, ac Philosophiæ, quæ semper in Scholis & eruditis disputationibus maximè triumphare consueuit.* Vbi in id censionis Lessij, vbi Scotum appellat cotem, seu lapidem, quo cultri acuuntur, quadrat illud Prouerbiorum 27. *Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.* Scotus enim omnibus amicus, omnes acuit, neminem lædit.

Scotus orbis gloria ex Besseo

17 Subscribit Petrus Besseus, Doctor Sorbonicus, & Regius orator, in Sermone Feriæ 3. Hebdomadæ Sanctæ. *Ioannes Scotus, Doctor subtilis nuncupatus, celebris huius Sorbonæ surculus, & propago, Franciscanorū columen, orbis denique honor & gloria.*

Præconium Scoti ex Fermonio

Item Stephanus Fermon, Professor Parisiensis in præfatione in Metaphysicam. *Beatissimum puto Ioannem Duns Scotum, omnium consensu subtilissimum; cuius viri, quò disciplina est acutior eò (tanta est ingenij dexteritas) fœcundior, commodior, magis succulenta.*

Gersonis de Scoto iudicium.

18 Adiunge etiam Ioannem Gersonem inter Parisienses Doctores celeberrimum: in tom. 4. lect. 1. Consideratione 5. vbi expendens illud assertum Scoti in 1. sententiar. dist. 2. quæst. 7. in quo actualem distinctionem formalitatum inter Deitatem & attributa vocat virtualem distinctionem realitatum (de quo nos in Controuer. 1. art. 5. à nume. marg. 48. vsque ad 51.) sequens subijcit de Scoticæ doctrinæ pietate, & humilitate iudicium. *Placuit huius Doctoris Scoti inter cæteros meminisse, quoniam ipse non singularitate contentiosa vincendi, sed humilitate vti mihi visus est; & si Doctoris istius mentio repellatur ab altero, ipse viderit quàm verè & sobriè id faciet. Ego nec scio, nec præsumo aliter dicere; quàm quòd resolutio Scoti, & suorum stet cum pietate fidei, & essentia diuina vnitate.* Et deinde subiungit de asse-

Gerson

cla-

clarum Scoti numero,& authoritate,sequentem attestationem. *Vereor ne curiositatem increpans,in eamdem me demergam; cum studeo eos, quos* Scotistas vocamus,*ad concordiam cum alijs Doctoribus adducere, quorum certè numerus longè maior est,& multitudine,& authoritate.* Vbi pende Scotistarum cuneum æuo Gersonis,multitudine,& authoritate exuperantem oppositæ scholæ asseclas.

Scoti elogiũ ex Vorilono

19 Tandem agmen assertorum Scoti & vindicum claudat acutus Theologus Gulielmus Vorilonus, antiquus scriptor,*in Epilogo ad quartum librum sententiarum,* sic Scotum alloquens. *Haud puto quemquam in terris tuas laudes dignis celebrare sermonibus,quem mater Vniuersitatum Parisijs suo in flore & pretio, tot inter Doctorum turmas, Subtilis nomine insigniuit; cuius postmodum Colonia Clerus aduentum sentiens, vniuersus tibi obuiasse fertur. Te primitus Scotia genuit, te postmodum Anglia docuit, rursus suscepit Francia, sed Colonia tenet in tumulo.* Et postea subnectit. *Mirum tot subtilia scribēs, in errore non es comprehensus vel aliquo.* Et infrà. *Eius dicta communem transcendunt facultatem; Inquisitor maximus veritatis, redargutor falsitatis, veri arca, legum summa, rerum comperta sanctio.*

Scotus in nullo errore deprehensus

Vernulæus Louaniensis

20 Sed vice compendij præconiorum doctrinæ Scoticę, accipe sertum ex probatis Authoribus, vernantibusque suauiloquentiæ floribus cōtextum à Nicolao Vernulæo, Professore Louaniensi *in Panegyrico Scoti.* Quamquam vt non tam meo, quàm doctissimorum hominum ore Scotus laudetur; prodeant in medium, ac loquantur. Ac imprimis *Vniuersalis illa mundi historia*; numquid Scotum velut alterum Apollinē & præ cæteris Theologis, subtilissima opera edidisse testatur? Loquatur *Sabellicus*; numquid neminem Scoto Subtilius diuinas tractasse literas affirmat? Loquatur S. *Antoninus*; numquid multa subtilia scripsisse eum, & Subtilis Doctoris nomen reportasse scribit? Loquatur *Sixtus Senensis*; numquid virum admirandæ eruditionis subtilitate præditum appellat? Edat hìc vocem *Trithemius*; & Scotum in diuinis Scripturis studiosum, & eruditum, inque Aristotelis Philosophia doctissimum, adeoque profundum, vt eius à paucis intelligi, penetrarique scripta possint, proclamabit. Audiatur summum illud purpuratorum patrum decus *Bellarminus*; & Scotum acutissimo ingenio præditum appellabit. Prodeat *Hector Boetius*; & Scotum tantæ eruditionis Theologum extitisse testabitur, vt eius ingenio sęculum illud censeri possit indignum. Adsit *Antonius Posseuinus*; fatebitur profectò, in Aristotelis Philosophia ita Scotum præstitisse, vt cæteris omnibus disputando palmam præriperet; ita sanam eius omnem doctrinam fuisse, vt hanc vsque ætatem per annos amplius trecentos, eius sine vllo erroris næuo libri permanserint inuiolati. Euocetur *Gulielmus Vuorillon*: Non (inquit) quemquam in terris puto tuas, O Scote, laudes dignis celebrare sermonibus posse, quem mater Vniuersitatum, Parisiensis, suo in flore, tot inter Doctorum turmas, Subtilis nomine insigniuit: & cui Coloniam aduētanti vniuersus obuiam Clerus processit. Tua dicta communem transcendūt facultatem; tu Inquisitor maximus veritatis, tu redargutor falsitatis, tu veri arca, tu legum summa, tu rerum comperta sanctio.

Vniuers. Historia. Sabellicus. S. Antonin. Sixtus Senē. Trithemius. Bellarminus Hect. Boet. Posseuinus Vorilonus

Theologia & Philosophia illustrantur ab Scoto.

21 Alios innumeros nihil attinet citare, qui omnes vno ore proclamabunt, illustratam à Scoto Subtiliter Philosophiam esse, & Theologiam fœliciter auctam. Dicunt etiam, & testatum toti orbi esse volunt; eruditionis humanæ non miraculum tantùm, sed terminum etiam, Scotum extitisse. O quot, O quanti, O quam admirandi ab hoc Magistro discipuli prodierunt! Audeo dicere, & verè dicam; non poterat non esse sapientissimus Scotus, qui id primum contenderat, vt esset sanctissimus. Quis, inquam, illo doctior fuit, aut esse potuit? Nullum scientiarum genus, in quo non fuit versatissimus, nulla sapientiæ pars, quam non accuratissimè cognouit. At verò non Philosophorum ille tantùm Princeps extitit; verum etiam Theologorum Phœnix.

Celebratur sanctitas Scoti.

Scotus Phœnix Theologorum

Scotus non scribit contẽtiosè.

22 Sed iam ad alteram partem criminationis Iouij, Bzouij, & Matenesij expungendam accedentes; qui excutiunt Scotum quasi immortalium dissidiorum satorem, & Christianorum dogmatum illusorem; illos vel sic reconueniendos iudico ex pronuntiato Christi, apud quem ille est inimicus homo, qui in agro Ecclesiæ zizaniorum fæces cum frugi semine permiscet, & superseminat. Igitur amici, & erga Ecclesiam officiosi nouatores, qui Scotum Christianorum dogmatum collusorem proscindunt, vt tenebricosum, ac tenebrionem damnant, & eius monimenta, & scripta flammis, & diris deuouent; imò rectiùs cum Iacobo Breullio, Benedictino, in Antiquitatibus Parisiensibus, à nobis transcripto in §. 1. sub num. marg. 3. ideò Ecclesiæ hostes in Scotum insolescunt & ferociũt, quia eius doctrina sit hæresi retundendæ opportuna; vnde Scotum à veterum, & celebrium Magistrorum Catalogo excernendum blaterant nouatores, & exleges.

Cur Scotus incurrat rabiem hæreticorum

Breu. Bene.

23 *Quare non immerito* (ex Vuadingo loquor ad annum 1304. sub numer. margin. 30.) *Sacra Inquisitionis Generalis Romæ Tribunal ante annum 1610. præcepit doctrinarũ, aut librorum censoribus, vt quidquid Scoti esse constaret, intactum inviolatumque pertransirent.* Certè (*subiungit Vuadingus*) qui ad eius scripta oculos conuerterit, facilè videbit, quòd non modo pietas Christiana Orthodoxo Doctore digna, verum etiam Doctrina & humilitas pari gressu in eisdem incedunt. Disseruit ille quidem quod magis ex veritate est visum, ea tamen animi moderatione, vt sine cuiusquã præiudicio veritas suas ferat partes, & illi, quorum sententia impugnatur, debitã reuerentiam. Nec enim sua ita lectori inculcare studuit velut sine omni hæsitatione sequẽda; imo ne eumdem ab aliorum sequela absterreret, propria interdum placita, non secùs ac aliorum, æqua discutit lance; vt vel inde nõ solùm animi sincerus candor, sed veritatis, non gloriæ, studium in eo fuisse legentibus appareat.

Generalis inquisitio Romana approbat scripta Scoti.

Vuadingus.

24 Adiungo etiam pro approbatione doctrinæ Scoti testimonium Ferchij *lib. 1. Apologia in Matenesium, cap. 2. numer. margin. 24.* Quæ priuatis viris, Religiosorum studijs, Vniuersitatibus publicis recepta erat, etiam ab vniuersali Ecclesia in Concilio Tridentino Scoti doctrina probata est; nam Iacobinus Bargius iussu Patrum Concilij vnam ad Scoti mentem composuit quæstionem; quam in 1. distinct. 17. quæst. 1. & 2. asserit à Sacrosancta Synodo approbatam, & iuxta Scoti placita definitam, Spiritu Sancto, qui Scotum illustrauerat, illustrante vniuersos Patres. *Hucusque Ferchius.* Profectò, quæ in 1. dist. 17. à q. 1. vsq; ad 3. disserit Scotus de habitu charitatis, & de illius influxu in actus meritorios, ea sunt, quæ ab Orthodoxis Synodis approbari mereantur.

Etiam admittitur in Cõcilio Tridentino

Bargius.

Ferchius.

Quare & Andreas de Vega vnus ex grauioribus Concilij Tridentini Theologis, honorificentissimè de Scoto loquitur, *in eruditissimo opere de iustificatione ad sacri Concilij Tridentini mentem. in quæstione 11.* vbi inquit. *Tanta est mihi pietas in Doctorem Subtilem, tamque piam habeo opinionem de illius fœlicissimo ingenio, & Catholica, & omnino singulari, & præcellenti doctrina, &c.*

Andreæ de Vega censio de Scoto.

25 Nec insolitum est vt in Ecclesiæ Concilijs Theologi contra hæreticos doctrinis Scoti tanquam machinis bellicis robustissimis arietauerint; siquidem Ioannes de Ragusio Dominicanus in Oratione in Concilio Basiliensi habita de communione sub vtraque specie, (quæ extat ad calcem eiusdem Concilij, in editione Seuerini Binij, to. 4. par. 1. ita Scotum in fidei propugnationem advocat. *Item Scotus, qui præ altitudine, & subtilitate doctrinæ antonomasticè nomen Doctoris Subtilis in Scholis obtinuit, in 4. sententiar. distinct. 8. in 1. quæstion. Vtrum Sacramentum à non ieiunis possit recipi?*

Theologi commẽdant Scotum in Concilijs Ecclesiæ.

Ioa. de Rag.

26 Et quod omittendum non est, Ambrosius Catherinus etiam Dominicanus Archiepiscopus Compsanus, *in Disputatione de Immaculata*

Item & Catherinus.

Con-

Conceptione ad Sanctam Synodum Tridentinam, part. 1. vitam & doctrinam Scoti ea iudicij firmitate probauit, vt ironicè, & adversarios taxans, subinferat: *Ergo in eorum numerum, qui in hanc hæresim incurrerunt, in primis Ioannem Scotum includere illos oportet, cuius laus quanta sit in Ecclesia, & meritò soli praué affecti mente non conspiciunt.*

Card. Hosius vtitur Scoto cōtra Brentium.

27 Item & eruditissimus ac pijssimus Cardinalis Stanislaus Hosius, *in confutatione prolegomenon Brentij libr.* 2. *de legitimis iudicibus rerum Ecclesiasticarum*, vnius Scoti potissimum authoritate ad Missę valorem declarandum vtitur adversus rabidum illum hæreticum, inquiens. *Quamvis multi sint, qui tractent quæstionem hanc, vtrum Sacerdotis mali Missa tantūdem valeat, quantum boni? (tractant enim eam Thomas de Aquino, & Præceptor eius Albertus, Bonauentura, Ioannes Gerson, Gabriel Biel, & alij nonnulli) nos tamen, vel vnius Ioannis Scoti testimonio contenti erimus, & eius verba paucis scribemus.* Quam ex Quodli. 20. Scoti sentētiam profundè, solidè, vbertim explicat Hosius; & ex ea totam Catholicæ Ecclesiæ sententiam de Missę efficacitate corroborat.

Bernard. Corius vocat Scotum sui sæculi Phœnicem.

28 Quare merito Bernardinus Corius, hæc de Scoto tradit, in lib. de rebus Mediolanensibus. p. 2. ad annum 1305. *Florebat his diebus F. Ioannes Scotus cognominatus Doctor Subtilis, tāquam huius sæculi Phœnix inter eos qui Christianam fidem illuminant.*

Vuillot in Athenis.

Consentit etiam Henricus Vuillot, *in suis Athenis*, subdens. *Tales suæ Subtilitatis riuos profudit, vt Doctoris Subtilis nomen calculo omnium sibi congruentissimum invenerit. Nihil erat vel tam difficile, vel tam densa caligine involutum, quod illius viuax & perspicax ingenium non penetraret; nihil adeò distortum, & nodosum quod non dissolveret. Hic, vt Apollonius alter, discipulos ex omni mundi climate ad se traxit, fecitque vt nihil ad hæc vsque nostra tempora aliud Theologica Gymnasia præter Scoti nomen personarent, sibique egregiè quisque beatus videatur, qui eo Duce vtitur & sacræ Theologiæ abdita, illo Mercurio præeunte, ingreditur.*

Ad Scotum aduolarunt discipuli ex toto orbe.

Paulus Scriptor. Quæ extiterit Scoticæ mētis pernicitas & fœcunditas?

29 Scotum etiam Theologica studia promouentem celebrat Paulus Scriptor, vetustus & doctus Author, *in Prologo sententiarum*, vbi loquens de viris, qui abdita fidei mysteria callere, & elucidare valeant, subdit. *Inter quos, salva pace omnium, vnum alijs pluribus præstantiorem Ioannem Duns natione Scotum intueor; qui prædicta omnia, tam clare, tam luculenter, tam subtiliter enodauit, vt merito omnibus admirandus, omnibus venerandus, & omnibus sit studio, & charitate amplectendus. Cuius sententiæ sunt profundæ, & vt patebit, propositiones fœcundæ, in tantum, vt vnius propositionis fœcunditas frequenter decem, vel viginti, & aliquando quinquaginta alias subtiles, veras, & vtiles propositiones virtualiter includat.*

Vuadingus

Acuit Scotus S. Tho. asseclas, ad elucidationem doctrinę.

30 Vltimò tandem pro Scoticæ doctrinæ vtilitate, & pro excutiendo aduersariorum cauillo, quòd impetu contendendi exarserit Scotus, subijcio accuratam obseruationem Lucæ Vuadingi ad Annum 1308. sub numer. marg. 46. Nescio itaque quid adeò displiceat in Scoto, quòd absque Aquinatis offensione, quòd absque vllo eius næuo, doctrinam reddiderit securiorem; quòd nomen extulerit, quòd discipulos ad Magistri sui dogmata clariùs illustranda, acriùs defendenda quodam veluti classico excitauerit, & vniuersos Theologiæ sectatores constitutis alternis aciebus ad Christianum bellum conuocauerit: in pacifica pugna instrui docuerit, vt quid in cruenta cum hęreticis quotidie ineunda faciendum sit maturè præmeditentur, & qualiter cum vafris inimicis congrediendum sit, opportunè conspiciant.

Magna Ecclesiæ vtilitas ex doctrina Scoti.

Magnum hoc Sacræ doctrinæ emolumentum perceperunt Ecclesiæ Doctores, & rei literariæ Præfecti, nam tantùm abest, vt has sopire lites, aut contentiones extinguere voluerint, vt potiùs, fouere præpositis præmijs, institutis stipendijs, erectis contrariorum dogmatum Cathedris, solerter excogitarint. Peculiares habet professores, & sectatores in Acade-

mijs

Academiæ celebriores habent Scoti Cathedram

mijs Doctor Angelicus, suos, & habet Doctor Subtilis; ex peculiari docetur Cathedra D. Thomæ, ex altera Scoti doctrina. Ad tres nobilissimas in Hispania accessi Vniuersitates, Conimbricensem, Salmanticensem, Complutensem; in vnaquaque harum vidi instituta subsellia, & destinatos magistros pro Scoti disciplina tradenda. In Parisiensi item Academia, in Patauina, Ticinensi, imò & in ipsa Vrbe, orbis capite, peculiares Cathedras Scotus obtinuit. Eo etiam habetur in pretio, vt dignitate, stipendio, aut horæ commoditate multis in locis non cedat eius Cathedra illi, quæ S. Thomę retinet nomen. In Conimbricensi etenim Academia ęqualis sunt stipendij & auctoritatis; in Salmanticensi, haud minoris emolumenti quæ Scoti est; & magno conatu ad illam adspirant doctissimi illius Academiæ Magistri; in Complutensi omnium primariam Scotus obtinuit. Vltra hæc strictè cauit Vniuersitas Salmanticensis, ne Scoti Cathedræ professor aliam, quàm Scoti, discipulis tradat doctrinam, neque eam summatim aut per conclusiones dumtaxat comprehendat, sed clarè mentem eius, & textum largiùs exponat.

Conimbricēsis. Complutēsis. Salmantic. Patauiensis. Ticinensis. Patauina.

Statutum Salmanticē.

Magnū Ecclesię detrimētu, si cōsopiatur scholastica cōcertatio.

31 Perceperunt vtique optimi illi Magistri, & Cathedrarum institutores magnum studiosorum profectum ex Scholastica hac concertatione, & quotidiana dissertatione prouenire; quorum aliàs ingenia torpescerent, & tabesceret intellectus, si communibus dumtaxat principijs (quasi statutis Scholasticæ disciplinæ metis) cœca quadam manuductione deuouerentur: quò fieret, vt Ecclesiæ milites, cum magno illibatę fidei damno, ad adeundas cum hæreticis conflictationes hebetescerent, silente Scoto; qui his apud doctos viros audit præconijs. *Inquisitor Maximus veritatis, Redargutor falsitatis, Arca veri, Lima veritatis, Cos exacuens ingenia, ne torpeant.*

Salmanticēses conantes, quòd SS. Augustini & Thomę doctrina defendatur, cęteris suppressis.

32 Ast his temporibus, quorumdam Magistrorum Salmanticensium (quorum intererat) studijs & conatibus excitata celebris Salmantina Academia decreuit, vt sola ea, quæ SS. Augustini, & Thomæ pronuntiata esse constiterit, è Cathedra docerentur; decretum etiam à Salmanticensibus stabilitum iure iurando præstito sartum tectumque voluerunt, addita iuramenti formula, *die 9. Mensis Iunij, anni 1627.* in hunc modum:

Iuramētum Academiæ Salmanticę

Iuro, in quotidianis lectionibus, quas in Academia, vel Cathedra moderator vel voluntarius professor legero, me docturum, atque lecturum in Theologia Scholastica Doctrinam Augustini, & Conclusiones D. Thomæ quas in Summa Theologica docet, vbi horum Sanctorum mens aperta fuerit; vbi verò anceps, & dubia, nihil docturum, neque lecturum, quod eorum doctrinæ aduersari senserim: sed quòd vel iuxta meum sensum, vel eorum, qui discipuli SS. Augustini, & Thomæ communiter censentur, tantorum Patrum doctrinæ magis conforme inuenerim.

QuandoScotus abijcitur suspicitur & colitur

Excipio Opinionem de Immaculatæ Virginis Conceptione, *& ea, quæ iure Ecclesiastico immutata sunt, vel postea immutabuntur, & quæ cùm olim controuersa essent, iam constitutionibus Apostolicis definita sunt. Et si quando Cathedram Scoti, vel Durandi moderabor (quamuis ad id teneri nolo) licere tamē mihi volo, pro eo tantùm tempore, probabiles eorum Doctorum opiniones sequi, absque periurij crimine.*

Quam iuramenti formulam lubens transcribo, dum enim Scotus abijcitur, suspicitur; cùm enim totus in assertione Virginis sit, non se æstimat posthabitum, quando primarium assertum obtinet religiosè suffultum.

Refellitur statutū Salmanticēse à supremo consessu Castellæ.

33 Cęterùm, quia Vniuersitatis illius statuta nil firmi nacta sunt, dum Supremi Hispaniarum Senatus sanctionibus non suffulciantur; dum grauissimi illius Consessus confirmatio expectatur, prodijt ab eorum integerrimorum iudicum Concilio, Salmanticensis decreti reuocatio; & Scoto, Alensi, Bonauenturæ, ex nostris Scholasticis, & Hieronymo Ambrosio Gregorio, & cæteris alijs Patribus (qui omnes tacere in Cathedris cogeba-

tur

tur, vbi Augustino aduersarentur) sui iuris redintegratio; summo omnium plausu, & gratulatione, excepta. Quare ad perpetuum rei monumentum iudices subscribentes indigito; qui fuerunt Eminentissimus Cardinalis Gabriel de Trexo Paniagua, Supremi Concilij Pręses. Ioannes de Frias. D. Fernandus Ramirez. Don Gondisaluus Perez. Don Franciscus de Texeda. Don Berengarius de Aoiz. Don Garcia de Haro, postea Comes del Castrillo, & Indiarum Senatus Præses. D. Ioannes de Coello. Don Ioannes Chumazero. Melchior de Molina. Don Alfonsus de Cabrera. Don Ioannes de Chaues. Don Didacus de Corral. Don Ioannes de Frias Mexia. Don Petrus Marmolexo. Don Didacus de Contreras. Dō Franciscus de Alarcon.

Recessio grauissimorum iudicum.

34 Ante aliquot annos simile quid pertentatum in Complutensi Academia non pro Augustino, sed pro Thoma, alijs Doctoribus posthabitis, tradit Vuadingus ad Annum 1308. sub numer. margin. 51. sed cassæ extitere aduersariorum molitiones, dum re expensa iussu Philippi Tertij Hispaniarum Regis, qui ad id muneris delegauit D. Gabrielem de Cespedes, olim Senatorem Regium in Senatu Granatensi, postea Salmantinæ Scholæ Magistrum, & planè reserato ab eodem Gabriele, magno rei literariæ (quod emergebat inde) detrimento, coram Supremis Concilijs, Regio, & Generalis Inquisitionis Hispanæ, euanuerunt aduersariorum conatus.

Cassæ molitiones Complutensium contra doctrinam Scoti

35 Verùm restat contra vellicantes Scoti doctrinam aliquid defensionis adhibere; quare scholasticum potiùs quàm historicum agere cogimur. In primis taxatur Scotus à Vazquez circa distinctionem formalē ex natura rei inter Deitatem, attributa, & relationes; qui & vltra progressus, cōmentus est, sententiam Scoti parùm dissidere à lapsu Gilberti Porretani damnato in Concilio Remensi.

Defensio doctrinæ Scoti.

Vazquez imponit Scoto errorem Gilberti.

Sed Vazquium presse dispungimus infra in Controuersia 1. de essentia, & simplicitate diuinæ naturæ, art. 6. Quia tamen Vazquius Ottonem Frisingensem patronum aduocat, vt Scotum lacessat, licet Otto nil dicat quod Scoto incommodet; accipe de candore Historiæ Ottonis censionem Henrici Spondani ex Baronio, ad Annum 1147. sub num. marginal 4.

Assertio Scoti & cōfutatio Vazquij.

Hēri. Spon.

36 *Causa in Gallijs coram ipso Pontifice Eugenio III. pleniùs cognoscenda remissa; interea S. Bernardus de his ab Archidiaconis certior factus, zelo, quo æstuabat fidei Catholicæ, vnà cum eis grauiter egit, vt promulgata, quæ docerentur à Gilberto hæreses, damnarentur. Narrat hæc pluribus Otto Frisingensis; sed nimis cum laude doctrinæ, & acuminis Gilberti, & quadam reprehensione credulitatis, ac zeli S. Bernardi.*

Pēdecando rē historiæ Ottonis Frisingensis.

Reprehēdit S. Bernar.

Verùm idem, rebus clariùs perspectis, quem prius excusare conatus fuerat Gilbertum, & ipse ad regulas topicas Aristotelis Euangelium aptare laborans, postea ex hac vita migraturus (vt testatur Radeuicus eiusdem Frisingēsis Ecclesiæ Canonicus) publicè obtestatus est, vt quæ pro Gilberto scripsisset vnde aliqui offenderentur, ea arbitrio virorum religiosorum corrigerentur secundùm Catholicæ fidei, & S. R. Vniuersalis Ecclesiæ regulam: ac deinde multa cordis contritione, & humili confessione reatum suum recognoscens, sumptis sacrosanctis mysterijs, in medio multitudinis sanctorum tam Episcoporum, quàm Abbatum, Domino spiritum reddidit. Hæc Radeuicus de Ottonis pœnitentia ob Gilbertū laudatum, atque defensum.

Moribūdus canit palinodiam Otto.

37 Consentit etiam Cardinalis Bellarminus, de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Ottone Frisingensi. *Quoniam Gilbertum Porretanum aliquando valde laudauerat, in morte reuocauit, si quid in eius laudem dixisset, quod fidei Christianæ contrarium videri posset. Siquidem aliqui articuli in Concilio Episcoporum ab Eugenio Tertio Pontifice damnati fuerant sub nomine Gilberti. Vide hæc omnia apud Radeuicum lib. 2. de gestis Friderici Imperatoris, cap. 11.*

Bellarmin.

Otto fauet Gilberto.

Quæ

Cœcus ducē elegit Vazquez suæ irruptionis in Scotum.

Quæ ex Spondano, & Bellarmino transcripsimus, vt Vazquij, ex Ottone Frisingensi (cui plus æquo defert Vazquius) impetum cohiberemus. Deinde pro doctrinę Scoticæ assertione circa distinctionem formalem attributorum ab essentia, & relationibus, perlege censionem Gersonis antiqui, & nominatissimi Doctoris transcriptam *in hoc §. sub numer. margin. 18* vbi docet, sententiam Scoti constare cum pietate fidei, & essentiæ diuinæ vnitate.

Gerson

Alia impostura; quòd Scotus negauerit lumen gloriæ.

38 Secundò imponitur Scoto, quòd luminis gloriæ necessitatem ad visionem beatificam eliciendam negauerit.

Excutitur iniusta cēsura.

Coercetur tamen aduersariorum licentia, & præceps censura, in Cōtrouersia nona de Visione Dei. Distinct. 1. Subdistinct. 2. de principio supernaturali visionis ex parte potentiæ. art. 4. per totum; vbi à num. marg. 4. vsque ad 6. ex Cardin. Aureolo, Magno illius æui Theologo, ostendimus, quòd nō attineat ad fidei canonem, quòd lumen gloriæ sit habitus intellectui immissus, distinctus realiter ab ipsamet supernaturali forma videndi, seu beatificæ intuitionis.

Car. Aureol.

Reuincitur inofficiosa censura ex historia Scoti.

39 Reuincitur etiam præcedens commentum, & irruptio in Scotum ex Historia Scoti, quam exarauimus supra, in §. 5. vbi ostendimus, Scotum in Coloniam Vbiorum missum, vt Beguardos hæreticos eliminaret adstruentes, hominem ex naturę viribus beari; quod & grauiter, atque feliciter præstitit Scotus, vt obseruatum inibi pręmittimus, sub num. margin. 7.

Cēsio aduersariorum de impeccabilitate Christi

40 Tertiò circa peccabilitatem Christi (si de absoluta Dei potentia orbaretur omni regimine, & auxilio ad benè operādum) etiam Scotus reprehenditur; nō solùm à Thomistis, sed etiam ex S. Bonauenturæ asseclis, à Ferchio, aliàs eximio Scoti vindice, *in vita Scoti, cap. 6. num. mar. 23. in fine numeri.*

Ferchius.

Defenditur Scotus à nota improbatę doctrinæ.

Sed Scotum ab omni improbatę doctrinæ nota liberum patefecimus, in Cōtrou. 11. de Scientia Dei, Dist. 2. de Scientia cōtingentium absolutorum, ar. 2. in Digressione, an voluntas possit necessitari à Deo. *à n. mar. 67 vsque ad 70. inclusiuè.*

Iudiciū Vazquij de adoptioneChristi

41 Quartò criminantur Scotum illius assertionis, quòd Christus inquātum homo, vel ratione assumptæ humanitatis, dici possit filius Dei adoptiuus; imò & Vazquez 1. p. disp. 89. cap. 7. prædictam Scoti sententiam damnatam pronuntiat in Concilio Francofordiensi contra Felicem, & Elipandum.

Legitima interpretatio Concilij Frācofordiensis

Sed contra Vazquium acriter decertat, & eum euidenter prosternit Petrus de Lorca 3. p. disp. 84. Memb. 2. vbi ostendit, Felicem, & Elipandūm sub filiationis adoptiuę cauillo (vt hæreticorum mos est) tutari antiquam Nestorij hæresim; qui admittens duas personas in Christo, atque adeò inficians vnionem hypostaticam, & inter Christum & Verbum solam affectiuam, & accidentalem coniunctionem agnoscens, vtramque personam diuidebat. Quod autem hæc eadem fuerit Felicis, & Elipandi hæresis, liquet ex Alcuino coæuo Scriptore *tomo 3. lib. 3. de Trinit. cap. 9.* vbi habet ita.

Lorca.

Alcuinus.

Hæresis Felicis, & Elipandi cohærentium Nestorio.

42 *Christus cum Patre, & Spiritu Sancto vnus est Deus, non nuncupatus tantùm, sicut Hispana hæresis impia temeritate affirmare præsumpsit, asserens, Dei Filium in Diuina natura Deum esse verum in humana nuncupatiuum: & similiter in Diuina natura proprium esse Filium Dei, in humana adoptiuum, diuidens vnam personam Filij Dei in duas personas cum Nestorio.* Quid apertius?

Cēsura Hurtadi de hypostasi creata cōsistente in negatiuo apud Scotū.

43 Ex quo etiam infringitur obiectio Petri Hurtadi *in sua Metaphysic.* quam in Scotum excursionem ipse Hurtadus exaggerat & amplificat; quatenus Scotus probabiliter sustinet, hypostasim creatam in negatione communicationis, & dependentię ab alio supposito consistere. Subinfert enim prædictus Author; quòd si talis opinio sustineri posset, euanesce-

ret

ret, & cassa redderetur Conciliorum definitio contra Nestorium. Nugatoria enim existeret Ecclesiæ sanctio, dato quòd suppositum consisteret in negatione communicationis; quia idem esset, Verbum diuinum vnitum esse humanæ naturæ, ac humanam naturam esse vnitam, vel non importare negationem vnionis, communicationis & dependentiæ à Verbo diuino, (in qua negatione vnionis apud Scotum posita est hypostasis creata,) ac proinde & non dari in Christo suppositum creatum; non essent ergo duo supposita, procedente Scoti placito: atque adeo inutilis fieret Cōcilij Oecumenici definitio excludens duo supposita in Christo, dato quòd hypostasis creata consistat in negatiuo.

Excursio Hurtadi procedit ex deceptione circa lapsum Nestorij.

44 Prædicta enim Hurtadi oppositio erupit ex deceptione circa Nestorij hæresim inficiantem vnionem hypostaticam, & diuidentem inter suppositum Christi, & Verbi, admittentemque solam coniunctionem affectiuam; quam postea (redintegrato contra Ecclesiam bello) sub fuco adoptionis excitarunt Felix & Elipandus. Data enim separatione substantiali suppositorum, & admissa coniunctione solùm affectiua, vel adoptiua, vt loquuti sunt Felix, & Elipandus, stare posset Christi suppositalitas creata in negatiuo consistens, siue in negatione actualis vnionis substantialis, & dependentiæ à suppositalitate Verbi, vt à termino substātiali; siquidem hæretici vnionem substātialem inter Christum & Verbum inficiabātur. Ac proinde procedere posset feliciter Cōcilij definitio, esto quòd Nestorianus quilibet assereret, humanitatē Christi cōstitui in ratione suppositi per negationem communicationis & dependentiæ ab alia suppositalitate, vt à substantiali termino.

Tenet definitio Ecclesiæ cōtra Nestoriū, quāuis hypostasis creata consistat in negatiuo

Hereticus asserēs humanitatēChristi terminatam propria hypostasi esse assūptam à Verbo, nō sustineret, suppositalitatē creatam cōsistere in negatione.

45 Si autem alius, etiam à fidei Canone deficiens, assereret, humanitatem Christi à duplici subsistentia, creata, & increata simul terminatam; non posset sustinere opinionem de hypostasi creata consistente in negatione communicationis: siquidem destrueretur negatio communicationis, & vnionis per vnionem ad suppositalitatem increatam, tanquam per oppositam & contradicentem formam. Quare & sic Hurtadi ictum eneruauimus in Controuersia 1. de Essentia & simplicitate diuinæ naturæ artic: 3. in Appendice Metaphysic. de subsistentia creata, Membr. 1. de probabilitate hypostasis negatiuæ; in quo perlege Hurtadi iniustam de Scoti doctrina censionem, sub numer, margin. 2. Hurtadi excursionem in Scotum, sub numer. margin. 3. & defensionem nostram, sub num. margin. 25.

Præclara Scoti doctrina de naturali filiatione Christi.

Cęterùm quoad filiationem adoptiuam Christi secundùm humanitatem assumptam, pende Scoti textum se se ab aduersarijs asserentem, in 3. sent. dist. 10. q. vnica. Et perlege ibi doctum Hugonis Cauelli scholium satis superque diluens aduersariorum obiecta. Verùm feliciùs triumphat Scotus in Reportatis, seu Repetitis Parisiensibus, in 3. sen. dist. 10. q. vnica sub n. marg. 4. editionis Cauelli, vbi habet ita.

Scotus

Cur Sancti improbauerint filiationē adoptiuā Christi?

46 *Dico igitur ad quæstionem, quòd vel Sancti negarunt, Christum esse Filium adoptiuum Dei, & nullo modo naturalem; & ideo cum illis noluerunt Sancti communicare, propter malum intellectum: ideo dixerunt absolutè; quòd non est Filius adoptiuus.*

Instantia ex S. Damasce.

47 *Sicut dicit Damascenus de Beata Virgine contra hæreticum, quòd ipsa non est* Christotocon; *quia noluit communicare cum eo, qui dixit, quòd tantùm fuit Filius Virginis secundùm naturam humanam: ideo dixit, quod fuit* Theotocon.

Cur Christus sit filius naturalis?

Vel dico, quòd pro tanto dicunt Sancti, quòd Christus non est filius adoptiuus Dei, si debeat sustineri de virtute vocis; quia ille, qui debet esse filius adoptiuus alicuius, oportet quòd sic generetur, quòd sua generatio nō requirat cōcomitanter de congruo, quòd habeat ius hæreditandi.

48 *Et ideo Beata Virgo potest dici adoptari, quia sua generatio non requirit concomitanter de congruo, quòd habeat ius hæreditandi; sed generatio*

Christi hominis naturaliter requirit, eum concomitanter habere ius hæreditandi; quia hoc requirit vnio personalis de congruo, imò magis de congruo, quã passio exhibita pro alijs.

Cur Deipara non habeat filiationẽ naturalem Dei?

49 *Sed si aliquis ex generatione naturali haberet concomitanter passionẽ Christi sibi applicatam de congruo; concomitanter haberet ius hæreditandi: igitur magis generatio naturæ humanæ vnita Verbo.*

Acuta instãtia ad filiationẽ naturalem Christi.

Commẽtarius litere Scoti

Ideò igitur Christus est filius Dei naturalis etiam secundùm assumptam humanitatem, apud Scotum; quia ratione vnionis hypostaticæ, quæ data est Christo vice complementi naturalis, quod à creata hypostasi petere potuisset, debetur ex summa congruitate & condignitate, ius hæreditatis gloriæ, & donorum supernaturalium: nec enim debitum istud, licet ius congruitatis ab Scoto appelletur, ideo æstimari non debet, & censeri ius summæ condignitatis; siquidem ipsemet Scotus hìc expresse asserit, quòd ius vnionis hypostaticæ ad hæreditatem donorum supernaturalium est præcellentius iure acquisito ex passione Christi exhibita & efficaciter applicata electis: cùm tamen Christus meruerit de cõdigno gratiam & gloriam corporis Ecclesiæ. Pende illa verba: *Quia hoc requirit vnio personalis de congruo, imò magis de congruo quàm passio exhibita pro alijs.*

Scotus

Exaratur subtilis instãtia de passione Christi applicata ex vi cõplementi generationis.

50 Nec etiam inconcinna est, ad aperiendam filiationem naturalem Christi, illa Scoti instantia de eo, qui ex generatione naturali, vel ex dono aliquo supplente id intrinsecum, quod complet terminum generationis naturalis, habere posset ius adeundi hæreditatem gloriæ; qui etiam taliter genitus appellari posset filius Dei naturalis. Verbi gratia, si iuxta Scoti instantiam, homo ex vi alicuius doni, quod sufficeretur vice alterius proprietatis attinentis ad complementum intrinsecum termini actionis generatiuæ, haberet passionem Christi sibi applicatam, & cõferentem ius hæreditandi gloriam; etiam talis in ea hypothesi dici posset filius Dei naturalis, quia ratione proprietatis supplentis complementum intrinsecũ termini actionis generatiuæ, nancisceretur ius ad gloriam, & bona supernaturalia.

Scotus procedit ex hypothesi impossibili.

Atqui talis suppositio impossibilis est; & ab Scoto tãtùm exhibita ad doctrinæ præsentis elucidationem.

Doctrina Scoti de filiatione Christi approbatur Romæ.

51 Demum hæc doctrina Scoti absolutè asserentis, Christum esse filium Dei naturalem, & posse dici secundùm humanitatem assumptam filium adoptiuum, ea securitate, & probabilitate abundat, vt nos pro exiguitate nostra eam defenderimus, Romæ in Comitijs Generalibus cum approbatione superiorum, & Magistri Sacri Palatij Apostolici; inter theses enim Romæ excussas Anno 1639. illa quæ in ordine est quinquagesima sexta, ita habet. *Est Christus absolutè & simpliciter filius Dei naturalis; & potest quoàd humanitatem assumptam vocari filius adoptiuus.*

Hucusque doctrinæ Scoticæ vtilitatem, & dignitatem demonstrauimus; reliquum est, vt præcipuos tanti Doctoris Auditores, ceu pulchræ arboris germina, adumbremus, & compendio quodam perstringamus.

§. 20. Recensio celebriorum Auditorum Scoti cum Summario vitæ, & doctrinæ eorumdem.

Studiũ Scoti erga auditores.

1 EA extitit genij Scotici bonificentia, & magnanimitas, vt sua interesse censeret, quidquid scibilis imbiberat, id auditoribus vbertim infundere; quos & ideo instar Solis irradiasse, optimi scriptores in §. præcedenti trãscripti obseruarunt: & commendauit Epigrammatarius in Epitaphio antiqui sepulchri Scoti.

Epitaphium sepulchri.

Feruebat studio, nulli virtute secundus,
Quod didicit, totum mox alios docuit.

Pet. Blesens.

2 Quia vt scitè Petrus Blesensis, in Epistol. *Scientiarum generosa possessio in plures dispersa non perditur, & distributa per partes minorationis detrimenta non sentit; sed eò diuturniùs perpetuata senescit, quò publicata fœcundiùs se effundit.* Scotus igitur generosa scientiarum possessione diues, & virtutis Solis æmulus discipulos allexit ex omni orbis climate; quos optimis disciplinis adeò imbuendos studuit, vt in Auditorum monumentis etiam gloriosè perennet, sicut & Sol in proceris, & fœcundis à se procreatis arboribus. Scotus ergo charitate, & acie mentis ignitus, & se se discipulis attemperans, genialem Solis energiam referebat; de qua aptè Cicero libr. 2. de Natura Deorum. *Solis calor, & candor illustrior est quã vllius ignis; quippe qui immenso mundo tã longè, latèque colluceat.*

Scotus irradians vt Sol

Cicero, de natura Deorum.

Apta elucitio illuminationis Scoti

Seneca.

Vbi etiam pro Scoti doctrina, & grata discipulorum Schola, Senecam accerso, in Epistol. 108. *Idem & docenti, & discenti debet esse propositum; vt ille prodesse velit, hic proficere. Qui ad Philosophorum scholas venit, quotidie secum aliquid boni ferat; aut sanior domum redeat, aut sanabilior. Redibit autem; ea enim Philosophiæ vis est, vt non solùm studentes, sed etiam conuersantes iuuet. Qui in Solem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur; qui in vnguentaria taberna resederunt, & paulò diutiùs commorati sunt odorem secum lociferunt: & qui apud Philosophum fuerunt, traxerint aliquid necesse est, quod prodesset etiam negligentibus. Attende quid dicam; negligentibus, non repugnantibus.*

Scotus Apollo, & odoramentorum officina.

Quare Scotus scientiarum Apollo, & fragrans spiritualium odoramẽtorum officina, Auditores fouit ignitis sapientiæ luminibus, & penitentioris Theologiæ deliniuit vnguentis: Quod vel ex breui primariorum Auditorũ Scoti synopsi luculenter ostendere possumus.

De Francisco Maironio, Doctore illuminato.

Maironius Scoti auditor

4 PRimum expando Frãciscum Maironium, quem Ferchius in vita Scoti, cap. 12. n. marg. 42. vocat ferè gloriæ Scoti æmulum; cuius accipe pro maiori historiæ fide, præconia ex grauioribus authoribus ad verbum trãscripta. Sic igitur de Maironio cẽset Petrus Rodulphius, Episcopus Senogalliensis *in lib. 3. hist. Seraphicæ.*

Rodulphius

Maironius Doctor illuminatus.

„ Fr. Franciscus Maironius ex Prouincia Prouinciæ, siue S. Ludouici, Ioannis Scoti Auditor, & Scholastica eruditione præstãtissimus; qui tanta authoritate, & opinione floruit, vt acutissimus in Gymnasio Parisiensi disputator, & *Doctor illuminatus*, vbique vocatus sit. De rebus Theologicis tot & tãta scripsit, vt bene institutis ingenijs amori semper sit, & honori; vnde acutis telis superbos Gigantes, & Philosophos, qui Deum bello petunt,

prosternere solet. Hic Scoti subtilitates auxit, vt aiũt; actum Sorbonicum Parisijs prior instituit, in cuius rei memoriam actus ipse semper ab vno Minoritano inchoatur, & à Dominicano absoluitur.

Catalogus operum Maironij

* Scripsit subtilissimè super quatuor sententiarum libros.
* Quęstionum variarum, *librum vnum.*
* De veritatibus S. Augustini, librum vnum, cuius initium; *Flores B. Augustini.*
* Quandam Epitomen super libros naturales Aristotelis.
* Quadragesimale, & Postillas per annum, & de festiuitatibus Sanctorum.
* Annotationes memoria dignas, in totam sacram scripturam.
* Determinationem paupertatis Christi, & Apostolorum.
* De virtutibus, & vitijs capitalibus; hoc initio; *Circa multiplices mansiones.*
* De Articulis fidei; initium faciens. *Circa Articulos fidei.*
* De decem praeceptis, explanationem.
* Edidit quoque compilationem Augustini de ciuitate Dei.
* Super librum Dionysij de Angelica Hierarchia.
* Ferunt etiam edidisse super Decretales. Floruit anno 1324. obijt Placentię; in cuius commendationem Sanson Generalis monumentum extruxit hoc carmine.

Epitaphium Maironij ex Sansone Generali.

Conditur obscuro lumen, res pulchra, sepulchro,
Doctrina hic sacra gloria, luxque iacet.
Dogmata flete, quibus Francisci de Maironis
Extremam constat imposuisse manum.
Et quibus arma dedit cœlestia, flete Minores,
En cecidit nostri firma columna chori.
Qui quantò excelsit fulgentia sidera, Phœbus.
Tantò alios superas lumine Doctor, Aue.

Gonzaga

5 Subnecto etiam Actus Sorbonici à Maironio instituti narrationem, ex Frãcisco Gõzaga in histor. de origine Seraph. religionis. p. 1. *in descriptione Cõuentus Parisiẽsis.* Huius Doctoris subtilissimi Scoti auditores, & postea Cathedrae Parisiensis Rectores, & Doctores fuerũt; Frãciscus Maironius, qui magna ingenij dexteritate ac fidẽtia, primus actum illum Sorbonicum inchoauit, quo sine Praeside, sine cibo & potu, sine vllis inducijs, ab hora quinta matutina ad septimam vsq; vespertinã, in amplissimo vrbis, imò etiam orbis theatro, de summis Theologiae, & Philosophiae capitibus disserendum, ac respõdendum est. Hinc quoq; factum, vt Baccalaureus ex familia Frãciscana eas disputationes (quae à collegio Sorbonico Sorbonicae vocantur) quot annis primus omnium auspicetur. &c.

Descriptio Actus Sorbonici à Maironio instituti.

6 Nec incongruum erit, Lucam Vuadingum ornatè describẽtem Actus Sorbonici à Maironio instituti arduitatem trãscribere; qui postquam exhibuit Bullam Ioannis XXII trãsmissam Cãcellario Parisiensi, vt *Frãciscus de Maironis de Digna* ordinis fratrum Minorum ad Doctoralem laureã eueheretur: quia cum honorem exigerent, tum praeclara literatissimi viri merita, tum & Roberti Siciliae Regis internũtus; deinde subiũgit Vuadingus to. 3. Annalium, *ad annum 1323. sub n. marg. 24.*

Maironius ex praescripto Ioannis XXII. fit Doctor Parisiensis.

Actus Sorbonici arduitas ex Vuadingo

Quantum hos Pontificis honores meruerit, postea comprobauit doctissimis scriptis Commentarijs in Magistrum sententiarum, alijsq; pręclaris editis lucubrationibus. Sed & in iuuẽtute egregium suae indolis specimẽ exhibuit, & singulare sui ingenij periculum fecit, dum exorsus est sub annũ 1315. magnanimum illũ Actum Sorbonicum, quem primus in Academiã Parisiẽsem inuexit, quo in aestate per singulos dies Veneris respondetur à quinta matutina ad septimã Vespertinam sine Praeside, sine socio, sine prãdio, & pastu, sine vlla emigratione, in eadẽ perpetua corporis sede & animi

contentione, donec cunctis opponentibus satisfactum sit, præsertim Baccalaureis primi & secundi Ordinis, qui sunt ad minimum sexaginta, & argumenta circiter centum agitant. Nam singuli primi Ordinis duo texũt; primus etiam (quem Priorem appellant) nouem. Facinus inexpertis formidabile, & cuius causa nemo hactenus in valetudinis discrimen venerit, plures meliùs habuerint; siue quia vis audentes diuina iuuat, siue quia mentis contentio non sinit cogitare de corpore, minus de tempore. Prima dies huius concertationis Franciscano, vltima Dominicano decreta est: atque hoc est, quod vulgò dicitur in Gallia: *Franciscanus aperit, Dominicanus Sorbonam claudit.*

Itē & fœlicitas actus Sorbonici

Frãciscanus aperit & Dominicanus claudit actũ Sorbonicum

7 Deinde operę pretium erit, ex Frãcisco Gonzaga Maironij elogium attexere, in hist. Seraphicæ religionis, *in serie illustrium scriptorũ ordinis Minorum* F. Franciscus Maironius Ioannis Scoti auditor, & scholastica eruditione præstãtissimus, qui tantæ authoritatis, & opinionis extitit in Gymnasio Parisiensi, vt Doctor illuminatus vbiq; vocatus sit. * Scripsit subtilissimè super quatuor libros sententiarum. * Quæstionum variarum librũ vnũ. * De veritatibus S. Augustini librum vnum. * Quamdam Epitomē super libros naturales Aristotelis. * Quadragesimale, & postillas per annũ. * Annotationes memoria dignas in totam sacram Scripturam. * Ferunt, etiam edidisse super decretales. Floruit anno 1324. obijtq; Placētię. Pat. Sanson Generalis Minister in eius commendationem monumentum extruxit.

Elogium Maironij ex Gonzaga

8 Summam etiam Maronij sapientiam vel sic celebrat Sixtus Senēsis lib 4. Bibliothecę sanctæ *Franciscus Maironius, Minorita, Ioannis Scoti discipulus, in scholastica eruditione præstantissimus, & in diuinis scripturis suo tēpore clarissimus, inter cætera doctrinæ suæ opera edidit Postillas annotationum in totam sacram scripturam, memoria dignas. Claruit sub Ludovico Bavaro Imperatore; anno Domini 1320.*

Item ex Sixto Senensi

Accedit præterea S. Antoninus 3. p. historialis tit. 24. cap. 8. §. 2. *Nominatur multum à Minoribus Magister Franciscus de Maironis speculativus, multa augens, & declarans de formalitatibus, quas docuit Ioannes Scotus.*

Consentit S. Antoninus.

9 Item & Cardinalis Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis, cōmentariorum Maironij, quæ prælo exarata extant, id exhibuit compendiũ *Franciscus Maironis, natione Scotus, professione Religiosus Ordinis S. Francisci, Scoti discipulus, vixit tempore Ioannis Vigesimi secundi Papæ, Anno Domini 1320.*

Synopsis scriptorum Maironij ex Bellarm.

* *Scripsit commentaria in quatuor libros Magistri sententiarum.* * *Item Quodlibeta* * *Formalitates.* * *De primo principio.* * *De expositione diuinorum nominum.* * *Et de vniuocatione. Quæ omnia simul edita sunt Venetijs Anno 1520. & 1556.*

* *Scripsit præterea Quadragesimale, & Sermones de Sanctis.* * *Item de Paupertate Christi & Apostolorum.* * *De virtutibus, & vitijs capitalibus.* * *De Articulis fidei.* * *De Baptismo.* * *De Humilitate.* * *De Indulgentijs.* * *De Corpore Christi.* * *De Angelis. De suffragijs defunctorum.* * *De Pœnitentia.* * *De Ieiunio.* * *De vltimo iudicio.* * *De septem donis Spiritus Sancti. Quæ omnia iam olim impressa fuerunt Basileæ.*

10 Vbi circa patriam Maironij, quem ex Scotia oriundum ęstimauit Bellarminus, obseruare oportet ex Vuadingo loco citato; Maironium non Scotum, sed Gallum extitisse, quod liquet ex literis citatis Ioannis Vigesimi secundi, vbi eum vocat Franciscum de Maironis de *Digna*; est autem Digna oppidum Galliæ Narbonensis. Accedit præterea Laurentij Surij testimonium in vita S. Elzearij Comitis, nati in Prouincia, seu Narbonensi Gallia; Franciscus enim Maironius S. Elzearij conterraneus asseritur à Laurentio Surio.

Correctio Bellarmini circa patriã Maironij

Cæterùm illud magis Maironium nobilitat, quòd non solùm literis, sed & vitæ sanctimonia claruerit, quem ideo cœlestis ille ales, Sanctus Elzearius in Sanctorum Catalogo ab Ecclesia solemniter recensitus, in

Maironius confessarius S. Elzearij.

confessarium elegit, volatilia enim ad sibi similia conueniunt: & inter Maironij manus sanctissimus iuuenis Elzearius, sponsus simul, & virgo, purissimam exhalauit animam. Liceat tamen pro magna Maronij Confessarij S. Elzearij commendatione, & ad pietatem tam raro puritatis facinore, fouendam, formulam eam voti inserere, qua S. Elzearius, & B. Delphina vxor, illibatam Deo virginitatem sacrarunt; ex Vuadingo ad Annum 1319. n. marg. 9. vel sic transcribente Surium.

Surius Vuadingus.

Votū virginitatis BB. Elzearij, & Delphinæ

11 Primò Comes Elzearius, flexis genibus, & iunctis manibus super Missali, ita dixit, *Domine Iesu Christe, à quo bonum omne, & donum procificitur; Ego peccator fragilis, & infirmus sine tuo speciali dono non possum castè & continenter viuere; sed de tuo singulari adiutorio confidens, voueo & promitto tibi & Sanctissimæ Matri tuæ, atque omnibus Sanctis, toto tempore vitæ meæ, me castè victurum, & virginitatem servaturum, quam hucusque tua benignitate in me custodiuisti. Atque huius promissionis exequendæ causa, paratus sum quascunque afflictiones, & pœnas, atque etiam mortem ipsam perpeti.* Deinde Sancta Virgo Delphina consimili modo virginitatis votum, quod iam ante secretò fecerat, publicè repetiuit. His peractis Garsenda multùm spiritu exhilarata inquit: *Domine Iesu Christe seminator casti consilij, suscipe seminum fructus, quos in Delphina virgine seminasti.* Non diù post sancta Garsenda, plena operibus bonis migrauit ad Dominū, sicut optarat: ad cuius obitum & sepulturam B. Elzearius cum Delphina virgine præsens fuit. Apparuit autem illis post mortem in habitu splendido, atque elēgatissimo, multa gloria illustris, alteri dormienti, alteri vigilanti; eosque de sua beatitudine certiores reddidit, atque spiritali consolatione affecit; quemadmodum habet historia B. Delphinæ. *Corpus eius apud Aptam, in Ecclesia fratrum Franciscanorum, iuxta tumulum Beatorum Comitum Elzeary, & Delphinæ, in S. Francisci habitu, cuius Tertium Ordinem, siue regulam amplexa fuerat, sicut etiam Elzearius, & Delphina.*

S Elzearius & B. Delphina tertij Ordinis.

S. Elzearius canonizatus ab Vrbano V & Bulla expedita à Gregorio XI.

12 Quod BB. Elzearij, & Delphinæ Virginum, & coniugum facinus merito celebrat Gregorius Vndecimus in Bulla Canonizationis Sancti Elzearij; quia licet Vrbanus Quintus Elzearium Sanctorum Catalogo adnumerauerit sub vitæ Vrbani periodum, morte tamen præuentus, publicum non dedit canonizationis instrumentum; quod obtentum est à Gregorio Vndecimo sub ipsis Pontificatus auspicijs, & transcribitur ab Vuadingo ad Annum 1323. sub numer. margin. 40. Ex qua Bulla pellucidum accipe virginei candoris Elzearij testimonium, B. Delphinæ vxoris S. Elzearij, & Francisci Maironij S. Elzearij à confessionibus attestatione suffultum.

Celebratur virginitas S. Elzearij à Gregorio XI.

Sed quoniam maiori profecit ætate, ac in tempora prolixiora prosilijt, tanto in eius exarsit amorem feruore spiritus ampliori, & sic pudicitiæ adhæsit operibus, sic carnis studuit euitare contagia; quòd licet vxorem habuerit ætate iuuenem, & nobilitate præclaram, tamen prout ex dictæ vxoris, & Confessoris eiusdem Sancti testimonijs consistit, Sanctus ipse semper candore virgineo rutilauit. Præterea Sanctus ipse, qui dum vixit in præsenti sæculo, clarissimus genere, sublimis potentia, facultatibus opulentus, moribus elegans extitit, inhonestis & turpibus animo penitus relegatis, circa seruos Christi ac pauperes, aliasque miserabiles personas valdè compatiens, se ipsum in eleemosynarum elargitione, eis plerumque ministrando, munificum exhibebat; tantaque abundauit charitate, quod nil tam charum sibi erat, quin libenter erogasset, vt saltem vnam animam trahere potuisset ad Christum; nec de vllo suo æmulo vindictam facere volebat.

Hæc Maironium & Scotum nobilitant.

Hucusque Pontifex in Bulla canonizationis Sancti Elzearij; cuius verba transcripsi in summam Maironij gloriam, qui talem Christo in Angelico viro Elzeario præstitit famulatū, nec enim id leue apparet pietatis Maironij indicium; & quia in Scoti præceptoris Maironij exaltationem cedat.

Obitus B. Delphinæ iã octogenariæ viduæ & virginis.

13 Quare etiam è re erit B. Delphinæ obitum fœlicissimum trãscribere ex Vuadingo tom. 4. Annalium, ad Annum 1360. sub num. marg. 2. id enim iure exigit Elzearij, & Delphinæ, coniugalis, & virginalis Societas, quàm non abs re estimauerim quasi quemdã pietatis, & obsequij Maironij fructum: iam igitur audi Vuadingum ex Mariano Florentino, & Marco Olysiponensi loquentem.

Hoc anno Kalendis Decembris moritur genere & virtute clarissima virgo & vidua, nupta & Immaculata, Delphina coniux S. Elzearij Comitis Ariani, (cuius vitam diffusè scriptam dedimus) Anno ætatis octogesimo. Duodennem diximus viro desponsatam, cohabitasse mundo corde, & corpore, thoro communi & impolluto, annis viginti sex; & conseruata sua virginitate, virum induxisse vt castè viueret, & sanctè. Demum optimi Principes quomodo in vita sua dilexeruntse, ita & in morte non sunt separati; iubẽte Delphina, vt sub habitu Tertij ordinis, quem profitebatur, sepeliretur prope viri sepulchrum. In vno eodemq; tumulo ob sancti viri reuerẽtiam noluit apponi; multis namq; miraculis, quæ Põtificia examinabãtur authoritate effulgẽtem, & publica sanctitatis opinione coruscãtem, vti impẽsè diligebat, ita summè venerabatur. Funus eius curasse, vel honorasse visi sunt Angeli; ab eo enim tẽpore, quo decessit, donec in Aptẽsi Cœnobio Minorum, tumulo reclusa est, auditus est in aere suauissimus cõcẽtus diuersorũ instrumẽtorum ad musicæ regulas efformatus. Ex hoc cœlesti signo, & multis, quæ patrauit miraculis, omnes sanctitatem venerabantur; & breui cum Marito sanctis adnumerandam expectabant, &c.

B. Delphina ordinis Franciscani.

Agitur etiã de canonizatione B. Delphinæ.

Vuadingus.

14 Deinde exhibet Vuadingus ad annũ 1363. sub n. mar. 16. & 17. Bullas duas Vrbani V. Papę, quibus committebatur cura Archiepisc. Aquensi, & Episcop. Vasionensi, & Sistaricensi, examinandi vitam & miracula B. Delphinæ; excitato summo Põtifice (vt ipse in Bulla loquitur.) *Quia omnipotẽs Dominus per eiusdem Delphinæ sancta merita in ciuitate Aptensi, vbi corpus requiescit eiusdem, plures suscitauit mortuos, cæcos illuminauit, mũdauit leprosos, surdis auditũ restituit, mutis loquelã, & paralyticis, & cõtractis restituit sanitatem, &c.* Hæc de his, quę ad Frãcisc. Maironiũ attinere queunt, in quibus licuit aliquãtulum spatiari & digredi, vt virginitatis Elzearij, & Delphinæ thesaurum authẽticis testimonijs, accurato studio Vuadingi cõquisitis cõmunitum, toti orbi expãderemus ad fidelium ædificationẽ, & exemplũ. Nec cõtemnenda sunt, quę pro Maironij pietate collegit Arturus Monasteriensis scriptor neoteric⁹ in Martyrologio Frãciscano, ad diẽ 26. Iulij. vbi inter alia Maironij præconia æstimat; *quòd eũ tanta affectione prosequebatur S. Elzearius Comes Ariani, vt asciuerit Maironiũ in confessarium, & postea inter illiusmet manus spiritum Deo reddiderit Parisijs anno 1323.*

De Ioanne Bassolio Scoti auditore, & sectatore præcipuo.

Bassolius auditor Scoti

Auditorium Scoti Bassolius.

15 SEcundum recenseo ex Scoti auditoribus Ioannem Bassolium inter alios Scoti alumnos dilectissimum; cui id acuminis & doctrinæ momentum deferebat Scotus præceptor, vt Bassolio præsente, *auditorium adesse*; vacuam verò Academiam, absente Bassolio, æstimaret: si fides prẽstãda sit Anastasio Turriono in præliminari epistola præfixa Commentarijs Bassolij ad Dominicum Grimaldum Sancti Nicolai Præsbyterum Cardinalem, & Patriarcham Aquileiensem, vbi habet ita.

Anastasius Turrionus

„ Hunc profundissimum Theologum Fr. Ioannem de Bassolis Minoritam, Scoti (dum viueret) fidelem alumnum, antea tanquam thesaurum incomparabilem absconditum, Duce Magistro Orontio Fine; Delphinate (qui cum vigilantissimè, quò ad fieri valuit, à mendis purgauerit) in lucem proditum curaui. Qui sicut inter fulgentia Olympi sidera

vnum altero (secundùm quòd de Sole, magis vel minus participant) clariùs apparet; *Sic planè iste Theologus inter alios Aquilæ Subtilissimæ Scoti sublimem volatum, ac solidissimam doctrinam imitari volentes, præfulgidus extitit.* De quo idem Scotus, dum eum in discipulum haberet, & attentiùs in scholis intueretur (veluti Plato de Aristotele) dicebat: *Auditorium est.*

Honorificū iudiciū Scoti de Bassolio

16 Ex quo detegitur deceptio Antonij Posseuini, in Apparatu sacro, qui sequutus Gulielmum Eysengrenium, asseruit, Bassolium vixisse, sub Annum 1466. quem etiam in legitima annorum supputatione lapsum ebibit Cardinalis Bellarminus, de Scriptoribus Ecclesiasticis, inquiens. *Ioannes Bassolius, Ordinis Minorum, scripsit in quatuor libros sententiarum non contemnenda Commentaria. Viuebat Anno Domini 1466.* Si enim Bassolius fuisset superstes Anno 1466. vixisset vltra centum & septuaginta annos, vt Scoti Auditor haberi posset; siquidē Scotus (ex eodem Bellarmino iam citato, & transcripto) obijt Anno 1308.

Corrigūtur. Posseuinus Eysengren Bellarminus circa annos Bassolij.

17 Quod autem Bassolius Scotum è Cathedra docentem audiuerit, præter Anastasium Turrionum iam transcriptum, tradit etiam Orontius Delphinas, in Epistola ad Michaelem Episcopum Lingonensem, vnum ex Franciæ Primatibus, quos Pares vocitant. *Cùm in restituendo* (inquit) *profundissimi Theologi Ioannis de Bassolis, Minoritæ, ac Ioannis Scoti Duns (quem Subtilem Doctorem nominant,) olim Discipuli, & alumni studiosissimi, egregio in primum sententiarum opere, iam diu insudauerimus.*

Bassolius Scoti auditor ex Orontio Delphinate.

Accedit etiam Ferchij attestatio, qui (in vita Scoti, cap. 12. numer. margin. 42.) asserit, quòd dum esset in Gallia in antiquis exemplaribus sic legerit; *Explicit Lectura Fr. Ioannis de Bassolis super quartum sententiarum lectum ab eodem Rhemis. Anno Domini millesimo tercentesimo decimo tertio:* quod etiam firmat Vuadingus ad Annum 1308. sub n. marg. 61. agens de Auditoribus Scoti. Et idem Vuadingus ad annum 1313. sub nu. marg. 16 *Floruit hoc tempore, & legit in ciuitate Rhemensi F. Ioannes de Bassolis, vir doctissimus, qui adeò dilucidè, & claro ordine scripsit in quatuor libros sententiarū* vt Doctor ordinatissimus audiret. *Magistrum habuit Doctorem subtilem Scotum, qui tantam concepit de hoc suo discipulo opinionem, vt cū aliquando contingeret paucos adesse auditores, atq; inter hos Bassolium, alacriter pergeret Scotus in legendo dicens*, Bassolius adest? en auditorium est; *vti olim Plato de Aristotele proferebat.*

Attestatio Ferchij, & Vuadingi

18 Cæterùm non constat, ad quam Orbis Prouinciam, vel nationem artineat Bassolius; cùm tamen exploratum sit, quod narrat Eysengrenius: *Bassolium omnium sui temporis doctissimum, Oratorem facundum, & nulli Theologorum secundum extitisse.* Quod confirmo ex authoritate Bartholomæi Pisani coæui Scriptoris, apud quem Bassolius condecoratur agnomine *Doctoris Ordinatissimi*; pro illius tempore ratione, qua clarioribus, & literatioribus viris propria hęc celebritatis symbola adfigebantur.

Elogiū Bassolij ex Eysengrenio

Bassolius Doctor ordinatissimus ex Pisano

19 Quia tamen Bellarminus quasi parcè sentiens de Bassolij scriptis, ea nō contemnenda censeat, nec alia honoris nota Bassolium lectori commēdet; id fortè in causa fuit, quia Bellarminus, aliàs vir doctissimus, Bassolium nō versauerat. Qui autem, vel fragmēta ea, quæ sępe commētarijs nostris inserimus, perlegerit; inueniet Bassolium Theologum prę̨stantissimum, & qui mira acuminis pernicitate, etiam neotericorum tricas anteuerterit, & effugia præcluserit: quare Petrus Rodulphius in histor. Seraph. lib. 3. & Franciscus Gonzaga, de origine Seraphicę religionis, in catalogo illustrium scriptorum Ordinis, profitentur Bassolium candidissimè in quatuor sententiarum libros scripsisse.

Elogiū acuminis Bassolij

Rodulphius Gonzaga

De Petro Aureolo, Archiepiscopo Aquensi, & Cardinali.

Aureolus Scoti Auditor.

20 TErtium in discipulatu Scoti locum aſsigno Aureolo Cardinali, incomparabilis aciei viro ad ſcholaſtica certamina; & quem Nomenclator Sanct. Rom. Eccleſiæ Cardinalium iure æſtimat, poſt Scotum cæterorum Theologorum acutiſsimum. Quem ita deſcribit Petrus Rodulphius *in Hiſtoria Seraph. lib. 3.* F. Petrus Aureoli Verberius, primò Prouincialis Aquitaniæ electus, deinde Archiepiſcopus Aquenſis, & Cardinalis, vt alijs placet; Dialecticæ, & Theologiæ doctiſsimus, ſcripſit ſtylo ſcholaſtico Compendium omnium Sanctorum voluminum: *Venite, aſcendamus ad montem Domini.* * Super quatuor libros ſententiarum. * Sermones de Tempore. * Item librum, qui inſcribitur, Roſæ diſtinctionum. * Tractatum de paupertate, & vſu paupere rerum. Eius ſcripta habentur in Conuentu Sagienſi Cuſtodiæ Normaniæ; claruit Anno 1317.

Præconium Aureoli ex Rodulphio.

Catalogus Cõmentariorũ Aureoli

Aureolus Archiep. Aquẽſis & Cardinalis.

Sixt. Senen.

21 Subiungo etiam Sixtum Senenſem in Bibliotheca ſancta, libr. 4. *Petrus Verberius Sanct. Roma. Eccleſiæ Cardinalis, Epiſcopus Aquenſis, cognomento Aureolus, profeſsione Franciſcanus, Doctor, & Rector Academiæ Pariſienſis, in qua temporibus Ludouici Bauari Imperatoris Scholaſticum Theologiæ genus publicè docuit; vir omni ſcientiarum peritia clariſsimus, Eccleſiaſtes & concionator ob ſingularem Scripturarum eruditionem apud ſuos in ſumma admiratione habitus. Scripſit ſcholaſtico ſtylo breue compendium omnium Sanctorum voluminum,* Breuiarum Bibliæ *attitulatum, cuius principium eſt:* Venite aſcendamus ad montem Domini. *Claruit ſub Ludouico Bauaro Imperatore, anno Domini 1317.*

Aureolus adoleſcẽtulus fit Doctor Pariſienſis.

Vuadingus.

22 Quos autem Aureolus ſupra communem captum fecerit literarum progreſſus, adhuc adoleſcentulus Magiſtralem lauream nactus in Academia Pariſienſi, antequam ei per ætatem liceret Sacerdotio initiari; narrat Vuadingus tom. 3. Annalium ad annum 1306. ſub numer. margi. 6.

Optimũ dogma Ceſenatis Generalis pro regimine prælatorũ ne bono publico inuideant.

Adfuiſſe ferunt Aureolum Comitijs Neapolitanis, & alium, non Michaelem Ceſenatem, deſideraſſe habere Miniſtrum Generalem; neque defuiſſe, qui hoc referret Ceſenati, & ſuggereret, vt eum è Cathedra Pariſienſi, quam moderabatur, ad cœnobiolum aliquod humile retraheret. Piè tamen, & religioſè Præfectum reſpondiſſe dicunt. *Ne permittat Deus, vt ego propter peculiares reſpectus, aut proprias iniurias, tantum malum inferrem noſtro inſtituto, & clariſsimum hoc lumen velim abſcondi, multò minus extingui.*

Vuadingus.

Aureolus ante ætatẽ Preſbyterij accepit lauream Doctoris Pariſienſis.

Anno ſequenti licentiam in facultate Theologica obtinuiſſe, mihi probat diploma Pontificium, tunc producendum. Singulari priuilegio accepiſſe ſcribunt Pariſijs gradum Magiſterij adhuc adoleſcentulum, antequam per ætatem liceret initiari Præsbyterio. Legit publicè Magiſtrum ſententiarum magna cum laude, donec ad Archiepiſcopatũ Aquenſem in Gallia aſſumptus eſt, vti ſuo loco dicemus. Multa ſcripſit doctiſsimè, quæ omnium calamis commendantur; diſſeruitque acriter peculiari libello *pro Virginis Mariæ Conceptione Immaculata.* Trito vocabulo pro illius temporis ratione appellabatur *Doctor facundus.*

Aliqui dubitãt de Cardinalatu Aureoli.

23 Sed liceat in gratiam Aureoli, erga quem ob eximiam ſcriptorum ſubtilitatem valde afficimur, & cuius pronuntiatis ad verbum trãſcriptis hoſce cõmẽtarios noſtros cõdecorauimus, litẽ adire pro Cardinalatus dignitate, quã aliquot nõ contemnendæ authoritatis hiſtorici dubiã illi eſſe volunt. Ita Vuadingus ad Annum 1316. ſub n. 6. inquiens.

Vuadingus refragatur purpuræ Aureoli.

Floruerunt hoc tempore plures viri docti in Religione; Frat. Petrus Aureoli de Verberia, olim Vermeria ad Æliam fluuium, Magister in Theologia vndique notissimus, quem plurimi Cardinalem effingunt; sed & in Commentarijs eiusdem in Magistrum sententiarum Romæ editis Cardinalis nuncupatur. Quod mihi haud omnino certum videtur; nec enim apud vetustos Authores huiusmodi Cardinalatus vlla prorsus occurrit memoria: neque vllam de Cardinale mentionem agunt Pisanus, Rodulphius, aut Gonzaga, qui Cardinalium ex ordine Minorum assumptorum catalogum intexunt. Annuere etiam videtur, & placito Vuadingi cōsentire Rodulphius à nobis trāscriptus in hoc §. sub n. mar. 20 dum Petrum Aureolum Archiepiscopum Aquensem adstruit, eumq; *vt alijs placet*, Cardinalem nuncupat.

Cui ex parte accedit Rodulphius.

Asseritur Cardinalatus Aureoli.

24 Sed Cardinalem prędicant Aureolum Sixtus Senensis, loco transcripto sub numer. margin. 21. & etiam libr. 3. eiusdem Bibliothecæ Sanctę, *In exemplo Compendij Scholastici vniuersalis, ex Compendio Petri Aureoli Cardinalis in vniuersam Scripturam.* Item Franciscus Gonzaga in Historia Seraphicæ Religionis. parte 3. in Prouincia Aquitaniæ antiquioris, in descriptione Conuentus secundi illius Prouinciæ; vbi enumerans claros viros, illius Conuentus Tholosani alumnos, subdit. *Inter hos longè emicuere Illustrissim. & Reuerendissim. Pat. Fr. Vitalis de Furno, Vasatensium Episcopus, ac Sanct. Rom. Eccles. Cardinalis; B. P. Stephanus, atque B. P. Raimundus, qui Auenionem contra hereticos fidei Inquisitores destinati, ibidem sub eisdem glorioso martyrio occubuere. Illustrissim. P. Fr. Bertrandus à Turre, qui ob doctrinæ praecellentiam, vitaque Sanctimoniam Sanct. Rom. Eccles. Cardinalis creatus extitit; Illustrissim. Pat. F. Petrus Aureoli à Ioanne XXII. Pontifice Maximo in Sanct. Rom. Eccles. Cardinalium numerum etiam relatus.* Et in eadem etiam parte 3. in Prouincia Aquitaniæ recentioris, ita scribit idem Gonzaga. *Floruit praterea hac Prouincia doctissimis grauissimisque Patribus quorum quinque, nempe Frat. Bertrandus à Turre, Frat. Fortanerius, Fr. Gulielmus, Frat. Vitalis de Furno, & Fr. Elias de Hannibalis ad Cardinalitiam dignitatem euecti sunt; insuper doctissimus P. frat. Petrus Aureoli, in Sacra Theologia Magister, & Pat. Fr. Franciscus de Fabrica, eadem dignitate insigniti, huius Prouinciæ alumni fuere.*

Sixt. Senen.

Fran. Gonzaga.

Aliud testimonium Gonzagæ de pileo Cardinalitio Aureoli.

25 Adhæret Cardinalis Constantius Sarnanus in pręliminari Epistola ad Clementem Octauum præfixa editioni Vaticanę operum Aureoli; vbi inquit. *Mouit me primum iusta literatorum hominum querimonia; deinde quadam vel in Cardinalatus dignitatem, vel in Ordinem Minorum pietas, ad extremum Sixti Quinti Pontifi. Maximi authoritas, vt neque sumptui, nec labori parcendum putarem, quò solertissimi ingenij monumenta, vniuersa penè Europa conquisita, vndecumque haberi possent, eruta, in lucem, aspectumque hominum reuocare. Conatus sum pridem votis nequaquam irritis; &, multis Galliæ, atque Italiæ regionibus peruestigatis, volumina non pauca in vnum collegi, sedulò ac studiosè recognoui, &, quantum diligentia, studio, ac labore assequi potui, suæ integritati restitui.* Et paulò infra reddens rationem Cardinalis Sarnanus, cur opera Aureoli Cardinalis Clementi Octauo sacraret, subdit. *Hoc vel Aureolus ipse suo exemplo docet, qui, cùm primum hæc scripsit, & quà Theologus, & quà Cardinalis, Ioanni XXII. tum Pontifici suos labores dicandos putauit.*

Censio Car. Sarnani de purpura Aureoli.

Car. Sarna.

Quis ergo credat sapientissimum Cardinalem Minoritam, qui antiquarios Ordinis Historicos calluerat, peruestigatis vetustis Aureoli scriptis, ex Galliæ, & Italię regionibus summo studio conquisitis, Aureolum Cardinalitia purpura ornatum prædicare, & in ipso Orbis theatro Purpuratorum cœtui adscribere, si ipsi Constantio Cardinali id exploratum non esset?

Quæ fides illi in hac re præstari debeat?

26 Prætereà, Cardinalem asserit Aureolum Henricus Sedulius, in Historia Seraphica, in Commentario vitæ Sancti Francisci, cap. 3. eiusdem Commentarij; inquiens. *Nec mihi prætereundus Petrus Aureolus, Ar-*

Asserunt Aureolum Car. Henr. Sedu.

chie-

Itē Nomenclator S. R. E. Cardin.

chiepiscopus Aquensis, Sanct. Rom. Eccles. Cardinalis; inter cætera scripsit Compendium omnium librorum Sacræ Scripturæ, &c. Item & Nomenclator Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, Aureolum inter Cardinales recensens.

Accedit Victorellus.

Subscribit etiam Andreas Victorellus tom. 1. Historiæ Summorum Pōtificum, & Cardinalium, in additionibus ad Historiam Alfonsi Ciaconij, in Ioanne XXII. §. *Aluarus Hispanus*. Et ibi etiam consentit Ferdinandus Vghellus Abbas Cisterciensis, in additionibus ad Ciaconium, & Victorellum, §. *Petrus de Prato*. vbi inquit. *Fortè idem qui Petrus Aureoli de Verbaria ad Æsiū fluuium, ordinis Minorū, Cardinalis ex Archiepiscopo Aquensi.* Quod etiam asserit F. Vitalis, *in Arbore Franciscana*.

Et Vghellus Abbas Itē & Vitalis

An Pet. Aureo. us fuerit idē Cardinalis cū Petro de Prato?

27 Cæterum, si Petrus de Prato sit ille Petrus ex Archiepiscopo Aquensi Cardinalis, cuius meminit Ioannes XXII. in Bulla, quæ incipit; *Sponso cœlesti* (data Auenione 7. Kalendas Martij, Pontificatus anno 5. qui respondet anno 1321. quam Bullam transcribit Vvadingus tom. 3. Annalium, in Regesto Pontificio) non potuit esse idem Cardinalis cum Petro Aureolo; siquidem Ioannes XXII. inibi instituit Petrum Aureolum Archiepiscopum Aquensem ob assumptionem alterius Petri quondam Archiepiscopi Aquensis ad Cardinalatum sub titulo Sanctæ Pudentianæ.

Placitū Vuadingi, quòd Pet. de Pra. to fuit immediatus Archiep. Aquēsis ante Aureolum.

28 Verùm nec in Bulla citata, in quā Aureolus præficitur Archiepiscopatui Aquensi, vocatur Petrus de Prato ille Petrus Cardinalis, quondam Aquensis Archiepiscopus; nec etiam in alia Bulla eiusdem Papæ Ioannis XXII. expedita Auenione Kalendis Octobris, Anno 4. sui Pontificatus, quæ incipit: *Summi prouidentia Principis*. In qua Frat. Rossolinum Minoritam creat Episcopum Regiensem ob assumptionem cuiusdam Petri ad Archiepiscopatum Aquensem; quem Petrum in vtraque Bulla esse Petrum de Prato, vult Vvadingus, tom. 3. Annalium, ad Annum 1321. sub numer. margin. 13. vbi refutat Claudium Roberti, eò quod putet, quòd Claudius in Catalago Archiepiscoporum Aquensium substituat pro Petro de Prato, *Petrum Aureolum, Minoritam Cardinalem*. Atqui ex Bulla non constat, Petrum illum Archiepiscopum Aquensem, qui antecessit Aureolum, vocari Petrum de Prato; vnde non occurrit cur excutiendi sint Claudius Roberti, Ferdinandus Vghellus, & Vitalis, certantes pro Cardinalatu Aureoli.

Indiciū Claudij Roberti de Aureolo Cardinali.

Sed si Petrus de Prato Archiepiscopus Aquensis, & Cardinalis sit idem cum Petro Aureolo, retrotrahenda non est promotio Petri de Prato ad Cardinalatum ad Annum 1320. vt vult Alphonsus Ciaconius; siquidem Petrus Aureolus immediatè euectus est ex Claustris Ordinis Franciscani ad Aquensem Archiepiscopatum Anno 1321. vt liquet ex Bulla: *Sponso cœlesti*.

Corrigitur historia Ciaconij dato quòd Aureolus sit Cardinal. de Prato

29 Ast necessum non est pro firmanda certitudine pilei Cardinalitij Aureoli, (pro qua conspirat tot grauium Historicorum attestatio,) quòd Petrum Aureolum, & Petrum de Prato, eumdem Petrum Aquensem Archiepiscopum, eumdemque Cardinalem censeamus; cùm adeò pressa seu stricta non sit Cardinalium à Ioanne XXII. creatorum recensio, vt extra Ciaconij, & aliorum censionem non supersit alteri locus. Siquidem Andreas Victorellus in citatis additionibus ad Ciaconium, editis Romę Vaticanis Typis asserit, Bertrandum de Monte Fauentio Diaconum Cardinalem tituli Sanctæ Mariæ in Aquiro, fuisse Ordinis Minorum; quod omnes alij Historici etiam ex nostratibus omiserunt vno excepto Mariano Florentino, vt refert Victorellus sub §. *Bertrandus de Monte Fauentio*: ita scribens. *Frat. Marianus Florentinus lib. 4. cap. 5. & 9. Fasciculi manuscripti Chronicorum Ordinis Seraphici, hunc Bertrandum de Monte Fauentio inter Franciscanos recenset, obijsse Anno 1343. didicimus etiam ex subiecto epitaphio, nouo, ex veteri, lapide Romanis characteribus inciso; quod in agro*

Ad firmitatē purpuræ Aureoli nō requiritur idētitas cū Petro de Prato.

Bertrandus de Mōte Fauētio fuit Cardinalis Minorita.

And. Victo.

extra

extra muros Auenionenses in æde S. Mariæ de Bona requie, & de Monte Fauentio vulgò appellata, ante aram principem legitur; vt Ioseph Maria Soaresius monuit.

Obseruatio, pro Cardinalatu Aureoli

Accedit etiam, quòd inter Cardinales à Ioanne XXII. creatos, quos recenset Ciaconius, non numerauerit *Aymericum Gallum de Castro Lucij*, quem in Collegium Cardinalium cooptatum, & omnino diuersum ab alio Aymerico à Clemente Sexto ad pileum Cardinalitium euecto, æstimat Ferdinandus Vghellus in additionibus ad Ciaconium, & Victorellum in Ioanne XXII. quod pronuntiatum grauium Scriptorum patrocinio stabilit; potuit ergo & inter Cardinales Ioannis XXII. etiam cauum quoddam relinqui, quod eximia Aureoli merita implerent.

Vghellus

Satisfactio ad silentium Pisani de Cardinalatu Aureoli.

30 Nec obstat, quòd Pisanus coæuus Scriptor non meminerit Cardinalatus Aureoli; potuit enim Aureolus paulò post adeptum insigne Cardinalitium vita defungi. Quare mirum non erat, quod ille honor Aureoli ad vltramontanos attinentis Pisanum lateret; in causa enim esse posset ferè immensa Franciscanæ Religionis illo æuo amplitudo, & vastitas, antequam suppullulantes & grassantes hæreses Prouincias vltramontanas, & Aquilonares seu Septentrionales regiones fœdarent, & Fraciscanu Ordinem exulare coegerint; vt pressiùs ostedam agēs de Cardinalatu Aluari Pelagij etiam Auditoris Scoti.

Aureolus vitę sanctimonia clarus

31 Verùm non solùm Aureolus scientia clarus extitit, sed etiam Religione, & morum sanctimonia insignis; quod probant verba Ioannis XXII. in Bulla: *Sponso cœlesti*: qua præficitur Aureolus Ecclesiæ Archiepiscopali Aquensi. Inquit enim Pontifex: *Demum in te Ordinis Fratrum Minorum, Ordinem ipsum expressè professum, in Sacerdotio constitutum, ac Sacra Theologia Magistrum, virum quidem morum grauitate laudabilem, vitæ munditia commendandum, discretionis & consilij maturitate conspicuum, aliarumque virtutum muneribus circumfultum, aciem direximus nostræ mentis, &c.*

Ioan. XXII Bulla.

Georgij Ederi iudicium de sanctitate Aureoli.

32 Etiam vitæ sanctitatem in Aureolo agnoscit *Georgius Ederus*, Imperatorum Ferdinandi Primi, & Maximiliani Secundi, consiliarius, qui scripsit Oeconomiam Bibliorum, siue Partitionum Theologicarum, in quinque libros digestam, cuius meminit Sixtus Senensis in lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ: qui author initio suæ Oeconomiæ, ita de Aureolo loquitur. *Cœpi de Sacrorum Bibliorum artificio summatim explicando diligentiùs inquirere, in cogitatione cùm diutiùs (vt par erat) multumque versatus essem; en mihi, (non fortuito, sed quod constanter credo, non absque Dei quodam nutu) in manus venit liber verè aureus, conscriptus primum à probatissima opinionis*, & sancti-*tatis viro, Petro Aureolo, postea verò à doctissimo Iacobo Vuimphelingo, magno Germaniæ Theologo, Domino Ioanni EcKio dicatus, qui, quod toties mihi euenire optaram, prima statim fronte pollicebatur; videlicet, Compendium Bibliorum vtriusque Testamenti, atque adeò totius Sacræ Scripturæ Epitomen.* Cōsentit etiam Georgio Edero Arturus Monasteriensis in Martyrologio Fraciscano ad diem 27. Aprilis, agens de Petro Aureolo, vbi illius sanctitatem per celebrat.

Ederus in Oeconomia Bibliorum.

Cōsentit Arturus Monasteriensis.

Ostēditur pietas doctrinę Aureoli ex Compendio Bibliorum.

33 Quòd autem vltra rei dignitatem Compendium Bibliorum Aureoli non commendaverit Ederus, colligi potest ex primo operis fragmento, quod in specimen, & exemplum compendiariæ expositionis sacrorum Bibliorum transcribit Sixtus Senensis lib. 3. Bibliothecæ Sanctæ; ex quo etiam eximiam Aureoli pietatem vestigare poterit lector. Ita igitur habet Aureolus.

Aureolus

Diuisio Bibliorum in octo partes ex Aureolo

Scriptura diuina diuidi potest in partes octo principales, secundum octo modos docendi, quos assumit. Docet namque politicè, & legislatiuè, in prima sui parte; scilicet in Pentateucho. Docet verò secundò, chronicè, seu historicè, & enarratiuè, in altera sui parte; videlicet in decem libris, Iosue, Iudicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Esdra, Tobia, &c. Et postea expensis sex alijs rationibus do-

ctrinæ reuelatæ, quas ex sanctis libris petit Aureolus, & reducens ad primam legislatiuam & Politicam, subdit.

Exaratur prima pars politica sacræ scripturæ

Prima pars, quæ est Politica, & legislatiua sub librorum quinario continetur. Tractatur enim primò de qualitate Domini legem iniungentis: secundò de qualitate famuli legem proponentis: & tertiò de qualitate cauſali legem continentis: & quartò de qualitate populi legem admittentis; & quintò de breuitate epilogi legem exponentis. Incipit ergo Genesis partem politicam, & tractat de Domino legem iniungente; describens eius omnipotentiam, pro eo, quod creator fuit omnium à principio, quod declarat in quinque capitulis; pro eo, quod Saluator fuit hominum sub diluuio, quod declarat in alijs quatuor capitulis; pro eo, quod disseminator fuit omnium gentium confuso labio per vniuersum mundum, quod declarat in duobus capitulis. Describens eius beneuolentiam, amicitiam ad homines, præcipuè ad patres Israelis spiritualis; quod ostendit ex Abrahæ segregatione, quantum ad locum: Egredere de terra tua, & de cognatione tua. *Quantum ad signum circuncisionis; quantum ad factum obliuionis filij, & hoc à duodecimo capite vsque ad vigesimum quintum. Similiter ex Isaac custoditione, quem seruauit, & custodiuit inter illas nefarias nationes; & hoc vigesimo quinto capitulo vsque ad vigesimum nonum. Similiter de Iacob prælectione, & multiplicatione; à vigesimo nono capitulo vsque ad trigesimum nonum. Similiter in Ioseph exaltatione; à trigesimo nono capite vsque ad finem.*

Dei cura, & pietas erga hominẽ erudité & cõpendiarié elucidatur.

Aureolus

Acutè & religiosè viget obseruantia præceptorũ Dei

34 *Ac si vellet ita arguere liber ille; leges illius Domini, qui est omnipotentissimus, & solus Deus beneuolus, sunt ab hominibus obseruandæ; sed ille Dominus, qui leges, quæ ponentur in hoc tractatu politico instituit, & iniunxit, est solus Deus omnipotentissimus, & humano generi summè beneuolus, & maximè patribus sanctis: ergo illius leges sunt ab hominibus obseruandæ. Vt sicut politica, humanitus adinuentæ incipiunt à fine omnium actuum humanorum; sic ista politica diuinitus reuelata incipiat à principio productiuo vniuersorum, à quo tanquam ab iniungente omnes leges, & bonitatem, & rectitudinem sortiuntur.*

Analogia artis sacræ politicæ ad artes politicas humanas

Hucusque Aureolus compendiario commentario elucidans librum Genesis, non absque laude pietatis & acuminis; quem pari & vtique fœlici gressu processisse, cæteros Bibliorum libros eadem interpretatione percurrentem censuit Sixtus Senensis loco citato ex libr. 4. Bibliothecæ sanctæ; & Henricus Sedulius iam citatus in capit. 3. Commentarij vitæ Sancti Francisci.

Laus doctrinæ Aureoli ex Sixto Senensi.

35 Vltimò tandem pro approbatione ea, quæ Aureoli scriptis, ex typis Vaticanis, & ex castigatione eruditissimi Cardinalis Constantij Sarnani accedit, transcribo Ludouicum Dolanum Capucinum, in Quadripartita Disputatione de modo coniunctionis concursuum Dei, & creaturæ, part. 4 cap. 5. num. marg 8. vbi decertans pro placito Aureoli inficiantis immediatum concursum Dei ad materiale, & substratum peccati, subdit. *Petrus Aureolus S. Rom. Ecclesiæ Cardinalis ex Ordine Minorum antè trecentos annos idem expressè docuit in 2. dist. 37. quæst. vnica, art. 1. vtrum actus malus sit à Deo?* Postea idem Dolanus subiungit pro scriptorum Aureoli Romæ editorum probabilitate.

Probabilitas doctrinæ Aureoli ex editione Vaticana

„ Animaduertendum; hanc nouam editionem, qua ego vtor, Commentariorum Cardinalis Aureoli Romæ impressam fuisse Anno 1605 cura & sumptibus eruditissimi Cardinalis Sarnani, eiusdem Ordinis Minorum Sancti Francisci, & Clementi Octauo Papæ dicatam, necnon à Petro Capullio Theologiæ professore, & Episcopo Conuersano reuisam, & iudicatam quod tutò, & cum fructu in lucem prodire posset; quæ omnia mihi videntur non parum commendare doctrinam in ea editione contentam; nec enim facilè passurus fuisset eruditus iste Cardinalis, vt noua illa editio Commentariorum alterius celebratissimi Cardinalis ex eodem Franciscanorum ordine assumpti, quem summa veneratione, & amore colebat, erroneam aut temerariam doctrinam contineret, quam, si talis fuisset, pro summa sua eruditione facilè Sarnanus deprehendere; deprehensam-

Iudiciũ Dolani Capucini de cõmentarijs Aureoli Romæ editis.

que nullo negotio expungere, & corrigere potuisset, quemadmodum alios sanè multos fecisse nouimus in nouis editionibus Authorum quos speciali honore prosequuti sunt.

Liberatur à confusa Aureolus negãs, concurrere Deũ immediatè ad substratum peccati.

Quòd autem doctrina Aureoli negantis, Deum immediatè concurrere ad substratum peccati; absque nota improbatæ sententiæ procedat; patet ex his quæ pressè expendimus, in Controuersia 11. de Scientia Dei. Distinctione 2. de Scientia contingentium absolutorum, ar. 6. n. marg. 30 & 31. & à num. 106. vsque ad 112. Hæc pro Aureolo celeberrimo auditore Scoti; qui licet sæpe in præceptorem insurgat, dum tamen Scotum oppugnat Aureolus, nobis reddit clariorem & securiorem Scotum, vt adnotauimus, in 5. præcedenti n. mar. 30. agentes de literaria concertatione inter scholam S. Thomæ, & Scoti.

De Alvaro Pelagio, Episcopo Silvensi, & Cardinali, vbi vindicatur ab antiquorum Chronologorum silentio Papatus Vicedomini de Vicedominis, & Cardinalatus Alberti Gonzagæ, & Beati Conradi Asculani, Minoritarum.

Aluar. Pelagius auditor Scoti.

Fuit Hispanus.

Gallecus ex Vuadingo.

36. CVncti ex nostratibus Chronologi tutantur, Insignem Virum Aluarum Pelagium Scoti Auditorem extitisse; vno Ferchio refragante, cuius rationes infra librabimus & excutiemus. Natus fuit Alvarus in Hispania, in Regno Galleciæ, vt tradit Vvadingus ad annum 1305. sub n. mar. 41. recensens primarios auditores Scoti; quare eum hispano idiomate & Galleco agnomine appellat *Alvarũ Paio, vel de San Paio.*

Accepit habitũ Minoriticũ à Gundisaluo Generali.

Togam Franciscanæ Religionis suscepit devotissimè à Magno illo viro Gundisalvo Generali totius Ordinis Ministro, cuius sæpe meminimus; cuius facti attestationem habeo apud Petrum Rodulphium in Historia Seraphica, libr. 2. dum sub Gundisaluó Generali edisserit ponderosos euentus; adeò enim notabilis æstimata est Aluari ad Franciscanum Ordinem adnumeratio. *Floruit sub hoc tempus* (inquit Rodulphius) *Alvarus Pelagius Hispanus, vir quidem genere nobilis, sed moribus nobilior, Iuris Canonici prudens, & Euangelicæ paupertatis zelator ardentissimus; qui Bononiæ existens Assisium profectus est, vbi tunc Generalis aderat, ibidem assumpto habitu Ordinem intrauit, in quo sanctè vixit, & multum literis, & vita sanctitate profecit.*

Rodulphius

Sanctitas Aluari

Admissus ad Ordinem anno 1304.

Cùm autem Generalis Gundisalvus electus fuerit Assisij Anno 1304 vt idem Rodulphius docet loco citato, reliquum est, vt Alvarus à Gundisaluo ad Ordinem Minorum pronuntietur admissus eodem Anno 1304. siquidẽ apud Rodulphiũ Aluarus antea Bononiæ existens, profectus est Assisium, vbi tunc Generalis Gundisalvus aderat, vt ibidem habitu Franciscano donaretur; nec credibile est vigilantissimum Generalem, cuius interesserat vniuersum ordinem perlustrare, vltra annum ibidem hæsisse, vbi electus fuerat.

Ante vestẽ Minoriticã susceptã docet Ius Canonicum Bononiæ.

37. Cæterum ante quàm Minoriticam vestem indueret Alvarus, Iuris vtriusque peritiam adeò imbiberat docente literatissimo viro *Guidone de Boysis*, Archidiacono Bononiensi; vt etiam Cathedram obtinuerit Alvarus Bononiæ Ius Pontificium interpretans. Post emissa verò Franciscani instituti vota Pisis aliquantulum demoratus, immigrat Lutetiam vt ab Scoto illius sæculi Apolline Theologicis disciplinis imbueretur; vbi aduersantem experimur Ferchium quasi Scoto tantum Auditorem inuideret

VO-

voluisset, cuius rationum momenta, quæ ex temporum supputatione colligit, vel ipsius verbis transcribo, ne robur & neruos supprimere appareã. Ita igitur Ferchius in vita Scoti cap. 12. num. marg. 42. in recensu primariorum auditorum Scoti.

Opinio Ferchij, quòd Aluarus nõ fuerit auditor Scoti.

Ex discipulis Scoti expungerem Aluarum Pelagium, siquidem ex eius libro de Planctu Ecclesiæ Anno 1305. in Ordinem Minnorum receptum, Anno 1306. Pisis fuisse constat, vnde Scotum in Galliis florentem audire non poterat. Nec ante Religionem audiuit, qui legibus Bononiæ discendis Doctore Archidiacono, & postea docendis operam dederit. Qui verò eum Scoti auditorem censet, legat lib. 2. cap. 33. & 52. & facilè censuram deponet.

Excutitur ab Vuadingo ex legitima supputatione annorum

38 Sed nullo negotio Ferchij coniecturam prosternere videtur Vuadingus loco citato *ad Annum 1308. sub numer. margin.* 41. Cùm tamẽ omnes Scoti discipulum fuisse conspirent, non auderem refragari, præsertim cùm ipse nihil ampliùs dicat, quàm se à Gondisaluo Generali Ministro acceptum ad Ordinem Asisij. Id autem nos superiùs contigisse diximus in Capitulo Generali celebrato Asisij, in quo electus est in Ministrum Generalem prædictus Gonsaluus anno millesimo tercentesimo quarto. Expleto autem tyrocinio in Prouincia Sancti Francisci, vbi ipse se nouitium fuisse testatur, transmitti potuit Lutetiam, vbi tunc moris erat, maioris expectationis Fratres illuc destinare; nec diù hæsisse Pisis nobis vllatenus constat. Scotus autem non nisi sub illo tẽpore, vti aliàs præmonuimus, floruit Parisijs. Lutetiæ verò per aliquale tempus fuisse Aluarum, multis in locis sui operis ipse demonstrat; audiuisse ergo potuit Scotum per vnum, aut alterum annum; non tamen eum in omnibus sequitur, vti videre licet in loco proximè citato.

Aluarus Scoti auditor ex Rodulphio.

39 Aluarum tamen Scoti Auditorem censet Rodulphius lib. 3. Historiæ Seraphicæ; sic scribens. *Frat. Aluarus Pelagius natione Hispanus, Ioannis Scoti Auditor, Iuris vtriusque, simul & diuinarum literarum eruditissimus, Pænitentiarius Summus, atque omnium disciplinarum scientissimus, antequam togam sanctæ conuersationis acciperet; deinde factus Episcopus Siluensis in Lusitania à Ioanne XXII. à quo in pretio fuit habitus, qui si superuixisset nulli dubium quin ille in Cardinalium Collegium fuisset cooptatus, scripsit Auinione (ipso Auctore teste in proœmio sui operis) de Planctu Ecclesiæ insigne opus.* * *Scripsit quoque Speculum Regum, librum vnum.* * *Super sententias libros quatuor.* * *Apologiam contra Gulielmum OKam pro defensione Ioannis XXII.*

Catalogus scriptorum Aluari

Gonzaga de Discipulis Scoti

40 Consentit Franciscus Gonzaga in Historia Seraphicæ Religionis, par. 1. *in descriptione Conuentus Parisiensis*; vbi enumerans seriem celebriorum Auditorum, quos ibi nactus est Scotus, subdit. " Maironis in schola Scoti Condiscipuli fuerunt, & gradum Magisterij in eadem facultate adepti sunt; Petrus Aureoli, postea Aquensis Archiepiscopus. * Gulielmus OKam, qui Parisijs docendo, & scribendo claruit circa Annum Domini 1330. reliquum vitæ in Germania dicitur consumpsisse. * Ioannes de Ripa, ingenij tam prçstantis vir, vt ante annum ætatis trigesimum, quatuor sententiarum libros publicè perlegerit, & Doctoris Theologi in facultate Parisiensi lauream acceperit. * Godefridus de Fontibus, Doctor Venerandus appellatus, & Custodiæ Parisiensis Custos institutus. * Hugo de Nouo castro, Doctoris Subtilis præceptoris sui doctrinæ acerrimus propugnator. * Antonius Andreas Aragonius, & ipse Scoticæ disciplinæ eximius defensor. * *Aluarus Pelagius, natione Hispanus, vtriusque Iuris, & Theologiæ Professor, Ioannis XXII. Pœnitentiarius, deinde que Siluensis Episcopus, atque Sanct. Rom. Eccl. Cardinalis, librorum de Planctu Ecclesiæ Author.*

Maironius

Aureolus

OKam.

Ioa. de Ripa

Godefridus de Fontibus.

Hugo de Nouo castro.

Alu. Pelag.

Aluarus Cardinalis ex Gonzaga

41 Habes ergo ex recensu primariorum Auditorum Scoti apud Gonzagam, Aluarum Scoti Auditorem, & non tantùm destinatum ad Cardinalitium pileum, quem illi mors præripuerit, vt voluit Rodulphius; sed

etiam

etiam creatum Sanct. Rom. Eccles. Cardinalem; quod contra inficiantes firmabimus infra attestatione Mariani Florentini, antiqui & probati scriptoris.

Synopsis Scriptorū Aluari ex Gonzaga.

Etiam Alvarum Scoti Auditorem pronuntiat, & monumentorum ab ipso editorum Catalogum attexit idem Gonzaga, *part. 1. in serie illustrium Scriptorum Ordinis Minorum*. Frat. Alvarus Pelagius, natione Hispanus Ioannis Scoti Auditor Iuris vtriusque simul & divinarum literarum eruditissimus Episcopus Siluensis in Lusitania, sub Ioanne XXII. à quo in pretio fuit habitus. Scripsit de Planctu Ecclesiæ opus insigne.* Speculum Regum, librum vnum.* Super sententias libros quatuor.* Apologiā, librū vnum contra Gulielmum O Kam. Claruit anno 1320.

Aluarus Pœnitentiarius Summus.

42 Ob præclaras igitur doctrinę, & morum Aluari dotes, primò institutus est Summus Pœnitentiarius antequam se Ordini Minorum addixisset, vt sentit Rodulphius; deinde à Ioanne XXII. euectus ad Episcopatum Coronensem sub Principe Achaiæ, & Archiepiscopo Patracense, Anno 1332. vt constat ex Bulla, quæ incipit: *Quàm sit onusta periculis*: expedita Auenione 16. Kalendas Iulij; quam transcribit Vuadingus tom. 3. Annalium, in Regesto Pontificio. Postea ante Annum millesimum trecentesimum quadragesimum translatus est ab eodem Ioanne XXII. ad Siluensem Ecclesiam in Algarbijs, Regni Lusitaniæ; quam promotionem ad Siluensem Episcopatum factam fuisse ante Annum millesimum trecentesimum trigesimum quintum constat ex eodem Aluaro asserente; quòd iterum castigauerit opus iam editum de Planctu Ecclesiæ, post correctionem quam exhibuerat Anno 1335. existens in Villa Ramræ Regni Algarbiorū *vbi* (inquit) *sum Præsul*.

Idem Episcopus Coronensis

Postea Siluensis

Vuadingus non inuenit Bullā Episcopatus Siluēsis Aluari.

43 Quibus coniecturis vtimur vt expiscemur Annum euectionis Aluari ad Episcopatum Siluensem; eò quòd Vuadingus, quamuis accuratus nostrarum antiquitatum vindex, Bullam hanc non inuenerit. Ceterùm superuixisse Aluarum etiam supra Annum millesimum trecentesimum quadragesimum, constat ex ipso autumante; se denuo correxisse opus de Planctu Ecclesię Anno millesimo trecentesimo quadragesimo; quod apparet ex asseueratione, & subscriptione eiusdem Aluari, quæ extat al calcem operis. Tot enim repetitis accessionibus diues euasit Insigne opus de Planctu Ecclesiæ, quod egregiè audit apud Bellarminum, ex quo accipe censionem, & cæterorum Aluari Scriptorum Catalogum, in libr. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Pelagio Aluaro; licet alibi etiam Bellarminum transcripscrimus, vt celebratissimum opus de Planctu Ecclesię à rigida S. Antonini censura liberaremus, de quo supra in §. 15. n. mar. 8. & 9. ita igitur habet Bellarminus.

Cōmēdatur opus insigne de Planctu Ecclesiæ.

Cēsio Bellarmini de Aluaro.

Pelagius Aluarus natione Hispanus, Religiosus Ordinis Minorum, & Episcopus Siluensis, vixit tempore Ioannis XXII. circa Annum Domini 1320. cuius Pontificis defensor acerrimus fuit. Scripsit insigne Opus de Planctu Ecclesiæ.* Apologiam contra Gulielmum O Kam.* Speculum Regum.* In libros Magistri sententiarum.*

Aluarus acerrimus defēsor Summi Pontificis.

44 Qualem verò se præbuerit Antistitem Aluarus, omnes æqui & candidi Scriptores obseruarunt, dum eum sanctè Episcopalia munia exercentem prædicant; adeò vt Venerabilis seruus Dei Franciscus Gonzaga vocet Aluarum Sanctissimum Præsulem in Historia Seraphicæ Religionis *par. 3. in Prouincia Bætica*, agens de primo Monasterio Monialium Sanctę Claræ Vrbis Hispalensis. Postquam enim descripserat Mausoleum in Choro Monialium erectum Venerabili Virgini Leonoræ Gusmaniæ, quæ ex clarissimo Ducum Methynæ Sidonię sanguine orta, eximia morum innocentia, & sanctitate colluxit per viginti & octo annos subdita, & per quadraginta & vnum illius Monasterij Abbatissa; subdit Gonzaga loquens de Aluaro Pelagio. *Cui etiam à regione adstat corpus Reuerendissimi Sanctissimique Patris Aluari Minoritæ, atque Siluensis Episcopi, alio sepulchro*

Aluarus sanctitate floret in Episcopatu

Aluarus sanctissimus apud Gonzagam.

reconditum. Is Reuerendiss. Episcopus mortem sanctè obijt Anno Domini 1353. bonaque Monasterium pluribus redditibus ditauit.

Quo anno obierit Aluarus, & correctio Gonzagæ

Vbi notandum occurrit ex obseruatione Vuadingi tom. 3. Annalium ad annum 1340. sub num. mar. 11. quòd incuria Typographi inuersæ sunt notæ numerorum, ita ut pro 1353. apposuerit 1335. Siquidem ex eiusdem Aluari attestatione iam citatâ, quæ legitur ad calcem operis de Planctu Ecclesiæ, apparet Aluarum Pelagium nō obijsse anno 1335. siquidem asseuerat, se illud opus denuo castigasse anno 1340.

Asseritur Cardinalatus Aluari Pelagij.

45 Restat modo, quòd Aluaro Pelagio Cardinalitiam dignitatē asseramus, & vindicemus; & præter authoritatem Rodulphij, & Gonzagæ eam communit Marianus Florentinus citatus ab Andrea Victorello in additionibus ad Alfonsum Ciaconium, in Ioanne XXII. 5 *Aluarus Hispanus* vbi ita habet. *Aluarus Pelagius scriptor voluminis de Planctu Ecclesiæ, quem fuisse Cardinalem opinatus est Marianus Florentinus lib. 4. ca. 5. & 9. Fasciculi manuscripti chronicorum ordinis Seraphici.*

Marianus. Victorellus

Quæ fides historiæ Mariani Florentini?

At verò Mariani Florentini Historia licet typis mandata non sit, eam fidem nacta est vt sæpe ab eodem Victorello, & ab Abbate Vghello citetur in additionibus ad Ciaconium; insuper & Reuerendissimi Coccinus, Pirouanus, & Merlinus Rotæ auditores ea historia vtuntur in relatione de sanctitate, & miraculis B. Petri Regalati Minoritæ ad Sanctissim. Dominū Vrbanum Octauum edita Romæ Anno 1630. Typis Ludouici Grignani. pagin. 29. vbi pro viro Dei in Sanctorum Catalogo adscribendo aduocant testimonium Mariani Florentini ex Chronicis manuscriptis penes Bibliothecam Fratrum Minorum strictioris obseruantiæ ad S. Isidori ruin in Vrbe.

Auditores Rotæ, pro canonizatione B. Petri Regalati

Fauet purpuræ Aluari Ciaconius

46 Fauet etiam purpuræ Aluari Alfonsus Ciaconius in Ioanne XXII. vbi recensens viros illustres sub eodem Pontifice, ita scribit.

Ex ordine Minorum, Odericus vir sanctus; Franciscus Maironis, Ioannes Canonicus, & Aluarus Hispanus, qui librum edidit (pro Ioanne XXII. à quo valde dilectus est) de Planctu Ecclesiæ. OKam scripsit contra Ioannem XXII. & tutatus est Antipapam, Scoti Magni sui acerrimus oppugnator; *obijt in Baioaria pœnitens, anathemate solutus. Item Astesanus Astensis, &c.*

Corollaria ex historia Ciaconij pro Aluaro Scoto, & OKamo.

Quem Authorem ex clarissima Dominicanorum familia transcripsi, tum quia Aluarum à Ioanne XXII. valde dilectum prædicet, de Summoque Ecclesiæ Præsule optimè meritum; quæ Pontificis gratia accedentibus eximijs tanti viri dotibus aditum apparabat ad summos honores, etiam Cardinalitios. Tum vt ostendam, OKamum non obijsse anathemate innexum; vt quidam submurmurant. Deinde vt constet, quòd OKamus, *Magni Scoti præceptoris sui acerrimus insectator*, (vt loquitur Ciaconius,) etiam à Summo Pontifice defecerit, schismate separatus; vt liqueat, eum inobedientiæ spiritum à pijssimo præceptore Scoto non hausisse.

Astesanus Astensis Minorita cōtra silentium Bellarmini.

Vltimò, vt appareat, Astesanum Astensem ad Franciscanos attinere; quod à Bellarmino suppressum est, aut prætermissum, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis. Fuit autem Astesanus Astensis, Prouinciæ Ianuensis alumnus, omni scientiarum genere excultissimus, author Summæ Astensis à suo nomine nuncupatæ; quam edidisse exhortāte, & deprecāte Ioanne Caetano Vrsino, Diacono Cardinale S. Theodori, refert Vuadingus ad Annum 1316. n. marg. 7.

Amplior vindicatio Cardinalatus Aluari

47 Sed vt ad scopum regrediar; nec Cardinalatui Aluari Pelagij contradicit silentium Bartholomæi Pisani ferè coæui scriptoris; quia eam ad Cardinalatum euectionem celare potuit obitus Aluari ad Cardinalatum assumpti, & defuncti ante acceptum pileum. Sicut Pisano, & cæteris alijs Scriptoribus non innotuit (ob mortem ingruentem in eodem die assumptionis suæ ad Papatum) electio Vicedomini de Vicedominis Fräciscani, nepotis ex sorore sanctissimi Pontificis Gregorij X. de cuius canoni

zatione modo agitur Romæ.

Vindicatio Papatus Vicedomini Minoritę

48 Quod autem Frat. Vicedominus electus sit Summus Pontifex in Interpōtificio, quod infuit inter Adrianum Quintum, & Ioannem XXI. ostendit Vuadingus tom. 2. Annalium, ad Annum 1276. sub nume. margin. 2. & Andreas Victorellus in Additionibus ad Ciaconium; quem transcribo ne domesticis attestationibus hunc Summum Ecclesiæ Præsulem nostris vendicare appaream, adeò vt quinarium impleat cum Nicolao IV. Alexādro V. Sixto IV. & Sixto V. Frācīscanis consodalibus: ita igitur in Stephano II. in illa verba Ciaconij. *Quarta die creationis suæ expirabit*: scribit Victorellus.

Vuadingus. Victorellus.

Vicedominus Papa vnius diei.

Alijs quoque breuis vitæ periodus in suprema dignitate contigit. Præter Adrianum V. qui paucis diebus Pontifex vixit; vnum memoro, quem Pontificē fuisse nunquam audisti. Narrant manuscripta Placentinæ ciuitatis monumenta, ex nobili Vicedominorum familia Pontificem Maximum extitisse, quem dies vna creauit, & extinxit; vt demirari sinas, si in Romanorum Antistitum serie hunc, paucarum horarum, electum, & non coronatum Pontificem non reperias. Placētinorum monumentorum verba cupis; en recito.

Monumēta Placentina

» Sunt & in dicta ciuitate Placentina Vicedomini; quæ est magna domus, » & nobilis; nam de ista domo fuit vnus Papa, qui nō stetit in Papatu nisi vnū » diem: & mortuus est frater Minor.

Cōsentit Cāpus Placentinus.

Petrus Maria Campus, Canonicus Placentinus, rerum historicarum studiosus, diurnum Pontificem Vicedominum fuisse, opinatur; nullus enim alius ex ea prosapia Summus Pontifex prodijt. Erat is Beati Gregorij X. nepos ex Sorore, Franciscani Ordinis sectator, & ab illo purpuram acceperat: obijt Franciscana amictus tunica, Anno 1276. octauo Idus Septembris, vt colligimus ex subiectis prisci Placentinæ Ecclesiæ Kalendarij, vel Diarij verbis.

Cōfirmatio præmissorū ex obitu Vicedomini

» VIII. Idus Septembris obijt Vicedominus quondam Episcopus Prę» nestinus MCCLXXVI. & reliquit huic Ecclesiæ Anniuersarium in die o» bitus sui, qui fuit 6. Septembris, vt in Archiuio.

Tunc vacabat Sedes; Adrianus enim V. vita hac excesserat 12. Kalend. Septēbris, Ioannes XX. (appellatus XXI.) ad Summi Sacerdotij fastigium Idibus Septembris anno 1276. fuit elatus; quod, quæ dixi superiùs; nō infirmæ probabilitatis robore suffulcit.

Vicedominus numerādus inter Sūmos Pontifices. Ciaconius

Prædita etiam communit idem Victorellus in Gregorio Decimo, sub §. *Vicedominus*; vbi inquit. *Alibi ex Chronico manuscripto Placentino hunc vnius diei Pontificem fuisse, dictū est.* Cæterùm quamuis vnius horæ tantùm Pontifex extitisset Vicedominus, inter veros Christi Vicarios recensendus esset; quia vt rectè Alfonsus Ciaconius loquens de Stephano Secundo: *A Pontificum numero non est subtrahendus, etiamsi horam vnam vixisset.*

Assertio Cardinalatus Alberti Gōzagę Minoritæ

49 Similem etiam suppressionis, & silentij iniuriam passus est Cardinalatus Frat. Alberti Gonzagæ, Minoritæ, Episcopi Eporediæ apud Gallos Cisalpinos; de quo Lucas Vuadingus tom. 2. Annalium, ad Annum 1274. sub numer. margina. 24. Quem Albertum à B. Gregorio Decimo Purpura donatum scribunt Antonius Posseuinus, Iunior, in historia clarissimæ familiæ Gonzagæ, lib. 1. & Hippolytus Donesmundus, in historia Mātuana, lib. 4. & in vita venerabilis serui Dei F. Francisci Gonzagæ Episcopi Mantuani, lib. 1. cap. 1. quibus etiam accedit Victorellus, in Gregorio X. §. *Panuinus opinatus est*: vbi ita scribit. *Antonius Posseuinus Iunior, lib. 1. historiæ Gonzagæ, Albertum quoq; Gonzagam Episcopum, in Cardinalium Senatum à Gregorio X. relatum, dixit.*

Posseu. Iun. Donesmun. Victorellus

Replica Vuadingi.

Nec obstat exceptio & replica Vuadingi *loco citato* ex Epitaphio sepulchri Alberti Gonzagæ; quod hisce duobus carminibus Leoninis constat.

Epitaphium

Hic iacet Albertus Gonzaga, decusque virorum.
Antistes Eporediæ, ordinis atque Minorum.

Vbi

Vbi nulla fit mentio Cardinalatus. Quia neque etiam ibi fit mentio honorificentissimæ Legationis ad Palæologum Imperatorem Græcorũ, quam iussu B. Gregorij X. obiuit idem Albertus Gonzaga, vt narrant citati authores, vt Græcos ad Ecclesiæ obedientiam reduceret, quod feliciter obtinuit; quia Imperator Græcus nouerat Albertum Gonzagam Longobardæ Regiæque familiæ virum, eoque genere nobilitatus Albertus Palæologo acceptior fuit, vt Imperatorem in Gregorij X. traxerit sententiam, vt narrat Vvadingus ex Posseuino loco citato. Vbi etiam subiungit Vvadingus; quod Albertus post rectam Sanctissimè Ecclesiam Eporediensem per multos annos, & post prædictam sui transitus horam; obijerit anno 1220.

Albertus Gonzaga Legatus Gregorij X ad Palæologum Imperatorem.

Omissionem ergo tantæ Legationis, & Cardinalitiæ dignitatis excusare potuit epitaphij breuitas, & harmonia, ceu numerus Leonini Carminis; pro quo vide Andream Victorellum in Bonifacio VIII. vbi agens de Cardinalatu Ægidij Romani, quem grauibus attestationibus suffulcit; trãscribit epitaphium Ægidij longius; nec metis carminum astrictum, in quo Ægidius non nominatur Cardinalis.

Alia ad veritatem firmandam.

Ægidius Romanus Cardinalis.

50 Facilè enim obtunditur Vvadingi oppositio ex leui coniectura: cùm sepulchrum, & epitaphium apparari potuerint ante obitum; & ante dignitatem adeptam. Vnde cùm inconcussa persistent cætera probatorũ authorum monumenta, non est cur id honoris clarissimis viris quasi inuideamus, dum fidei historicæ rigidi sectatores haberi volumus. Cur autem à Pisano viro sancto, hæc & alia omittantur, in causa esse potuit (vt obseruaui agens de Aureolo) ferè incredibilis nostratum eo æuo per vniuersi orbis climata extensio, & mirabilis propagatio, quæ primariorum etiam virorum quasi suffocabat honores.

Eneruatur replica Vvadingi cõtra Cardinalatum Alberti Gõzagæ

51 Quod vel ipse Vvadingus expertus est in B. Conrado Asculano, cuius ad Cardinalitiam dignitatem destinatio omnino effugerat accuratam Vvadingi vestigationem, donec incidit in processum compactũ pro Canonizatione B. Conradi; quem tandem defectum suppleuit in Auctario ad tom. 2. ad annum 1289. à num. marg. 32. vsque ad 35. Vbi dum sanctissimi viri Conradi percelebrat facinora verè Apostolica, & quæ primariorum Minoritarum iam canonizatorum laudes exæquant, vt legenti satis superque erit exploratum; etiam narrat, Conradum à Nicolao IV. Summo Pontifice ad pileum Cardinalitium destinatum: verba Vvadingi accipe ex processu pro canonizatione Conradi.

B. Cõradus Asculanus Cardinalis.

Vvadingus

52 *Assumpto demum Cardinale Hieronymo ad Summum Pontificatũ; vocatus est Romam Conradus accepturus ex manu tanti amici Cardinalatus insignia. Hoc vbi præsenserunt Parisienses, nullum non exhibebant honorem, & obsequium; at ille gentem omnem in publico foro, ad virtutes sectandas, egregio hortatus sermone, discessit solus; solemnem, qui parabatur, respuens comitatum.*

Historia ex processu pro Canonizatione B. Conradi.

53 Dein, quod hæc B. Conradi ad Cardinalatum assumptio, non in solo Pontificis pectore latuerit; sed etiam publicata fuerit ab eodem Nicolao Quarto antea Hieronymo Asculano, Ministro Generali Ordinis Franciscani; liquet ex sequentibus pronuntiatis ab Vvadingo loco citato sub num. marg. 35. transcriptis.

Publicatur purpura B. Conradi à Nicolao IV

Nicolaus Pontifex audita eius morte, valde contristatus dixit palàm Cardinalibus, mox futurum collegam perdidisse, idque non mediocri Ecclesiæ iactura. Scripsit vt honorifico cõderetur tumulo; factumque est, vt arca lignea alteri marmoria, ferreis laminis obserata, inclusa reponeretur, appensa superiùs eius effigie, &c.

Moritur B. Conradus antea adeptũ pileum Cardinalitium

Quis autem hæc animo versans, & antiquorum nostri Ordinis Chronologorum perlibrans de tanto viro silentium; qui vel leuiter B. Conradi meminerint, non credat Mariano Florentino, probato, & antiquo historico, & Francisco Gonzagæ, Cardinalatus Aluari Pelagij assertoribus? esto quod alij scriptores ex nostratibus purpurã Aluari non expresserint? præci-

Vigetur firmitas Cardinalatus Aluari Pelagij.

Piè accedente Trithemij, Bellarmini, Ciaconij, & Rodulphij iudicio de eximio Aluari merito in Pontificem,& dilectione,qua Ioannes XXII.affi ciebatur erga Aluarum Pelagium, quæ illi Cardinalatū maturabat. Deinde,quòd ficut Vvadingus non inuenit Bullam Epifcopatus Siluenfis Aluari Pelagij, ita & illum affumptio Aluari ad Cardinalatum prætcrire potuit.

Tintus pro Cardinalatu Pelagij

Fauet tandem Cardinalatui Aluari Pelagij Nicolaus Tintus in editione Veneta libri Aluari de Planctu Ecclefiæ; quod opus caftigauit & nouo prælo commifit excitante & iubente Zacharia Dolfino Liffæ Epifcopo,& Summi Pontificis Nuntio ad Ferdinandum Primum Imperatorem, anno 1560.ex officina Francifci Sanfouini;vbi Nicolaus Tintus ita præfatur lectorem.*Fuit Aluarus Pelagius natione Hifpanus, Minoritanæ familiæ, Ioannis Scoti auditor, qui fumma vitæ integritate, & fingulari quadam eruditione maximè infignis,&c.* Et poft pauca. *Fuit autem huiufce voluminis de Planctu Ecclefiæ author,Siluenfium Epifcopus,ac Ioannis XXII. Pœnitentiarius; cui fi longior vita contigiffet,nemini profectò dubium eft,quin ille in Cardinalium Collegium effet cooptandus.*

Trithemij iudicium de Aluaro Pelagio.

Accipe prætcrea ex Trithemio de Scriptoribus Ecclefiafticis, quòd Aluarus Scoti auditor fuerit; & apud Ioannem XXII. in pretio habitus: & Scriptorum Aluari catalogum.

*Aluarus Ordinis Fratrum Minorum,natione Hifpanus,Ioannis Scoti auditor,vir in diuinis Scripturis eruditiffimus,apud Ioannem XXII. in pretio habitus,contra Guilielmum OKam Anglicum fcriptis egit, & verbis. Edidit ingenij fui quadam præclara volumina, quibus nomen fuum ad notitiam pofteritatis tranfmifit; è quibus extat opus magnum & infigne de Planctu Ecclefiæ, librum vnum. * Speculū Regum,librum vnum, qui incipit.* In nomine Domini noftri Iefu. * *Super fententias; libros quatuor. * Apologiam,librum vnum.*

Chronologia vitæ Aluari Pelagij.

Vltimò pro chronologia vitæ & geftorum Aluari fubijcio fubfcriptionem Aluari,quæ habetur ad calcem libri de Planctu Ecclefiæ, vbi ipfemet author reuincit aliquorum Scriptorum deceptionem. *Manu propria* (inquit)*vna vice correxi,& poftillaui anno Domini 1335. in Algarbia Portugalliæ,vbi fum Præful in villa Ramra.Secūdo correxi,& poftillaui in S.Iacobo de Compoftella,anno Domini* 1340.

Arturus Monafterienfis de pietate Aluari.

54 Hæc pro Aluaro auditore Scoti, de quo etiam agit Arturus Monafterienfis, Aluari fanctitatem commendans,& eum Scoti auditorem afferens,in fuo Martyrologio Francifcano ad diem 5. Iulij; vbi dum Beatum vocat Aluarum Pelagium, ficut & alibi Beatitatis titulo indigitat Pelbartum Temefuarium, Francifcum Maironium, & Aureolum, non vult, quòd eos radijs aut fplendoribus in fignum beatitudinis depingere liceat,vel cultu publico coli,qui folis his decretus eft, qui honorem beatificationis à Sede Apoftolica obtinuerūt;fed quòd infigni morum fanctimonia claruerint, & quòd eos piè credamus in cœlo beari;de quibus nos monuit idem Arturus in prologo ad lectorem. Qua etiam ratione Philippus Ferrarius, Ordinis Seruitarum B.Mariæ Virginis,edidit catalogum generalem Sanctorum,qui in Martyrologio Romano non funt, Vrbano VIII. dicatum; vbi quamplurimos ex Francifcanis, & aliorum Ordinum viris, vocat Beatos, qui nondum à Sede Apoftolica inter Beatos adnumerati funt;quod etiam habet de multis pijs fœminis,quas etiam Beatitatis titulo condecorat.

Philippus Ferrarius Seruita,author Martyrologij.

De zelo fidei Aluari contra hæreticos.

Tandem pro puritate,& zelo fidei in Aluaro,& quali conamine hæreticos expifcaretur,& impeteret,adhuc in minoribus agens, dum effet Cōfeffarius infignis Monafterij S. Laurentij in Pane Pernæ Ordinis S. Claræ de Vrbe,vbi S. Birgitta hofpes aliquando degens, fanctam efflauit animā, & fepultum eft facrum corpus antequam transferretur in patrium folum, hæc pende ex Aluaro de Planctu Ecclefiæ lib.2.c.52.

Aluar. lib. 2.c.52.

In Vrbe in quodā Monafterio Sanctimonialiū S.Laurentij Panifperna,in quo

illo

illo tempore manebam, erat quidam Theutonius, qui multum spiritualis videbatur. Mihi fuit accusatus de isto errore, quòd corpus Christi non adorabat, quando eleuabatur. Et in prædicatione tetigi istum errorem contra Begardos, de quorum numero ipse erat, & tunc aderat; quem correxi ad partem de illo errore; qui nullam pacem habebat, quando tãgebam in meis prædicationibus illos Begardos, quia lupus erat in fabula, nec me libenter videbat. vili habitu se tegebat, & lacrymas habebat, sæpè enim diabolus apparentes lachrymas administrat, & raptus. Vbi pondera hæreticorum astus; & candorem fidei, & pietatis Aluari.

Eius congresio cũ hæretico Begardo.

De Antonio Andrea, & Guilielmo de Rubione Hispanis ex Prouincia Aragoniæ, auditoribus Scoti.

55 DE duobus his nominatissimis Theologis pauca scripserunt nostri chronologi, vltramontanis enim & Italis scriptoribus de Hispanis elucidandis ea auiditas, aut cura non fuit, fortè quia ob locorum distantiam res gestas illorum apprimè non calluerint; quare quæ summatim attigere, colligam, ne dũ primarios Scoti discipulos narro, hos magni iudicij, & acuminis Theologos suppresisse, aut præterijsse videar.

Antonius Andreas auditor Scoti.

Antonij Andreæ plenior est recordatio, nec enim eam historiam appellauerim, quæ vitæ progressus, nec sepulturæ locum indicat; quem Scoti alumnum celebriorem reddidit, præter vegetam aciem ad Metaphysicas, & Theologicas disciplinas, ardens ea erga Scotum Præceptorem vel gratitudo, vel pietas, quæ in Guilielmi Rubioni scriptis nõ ita eminet, vnde à pluribꝰ nec inter Scoti discipulos recẽsetur, quod immeritò factũ opinor, vt statim aperiã: primùm igitur Antoniũ Andreã edisserã, deinde Rubionũ.

Eius pietas in Scotum Præceptorem.

56 De Antonio Andrea hæc habet Bellarminus, de Scriptoribus Ecclesiasticis. *Antonius Andreæ, natione Aragonius, Ordinis S. Francisci, Scoti discipulus, scripsit in quatuor libros sententiarum, quod scriptum editum est Venetijs anno* 1578. claruit autem prædictus auctor apud Bellarminum, anno 1317.

Card. Bellarminus de Antonio Andrea.

Ita etiam Rodulphius lib. 3. Historiæ Seraphicæ. *Antonius Andreæ, Aragonius, edidit in Logicam.* * *In Metaphysicã Aristoteles.* **Et in Quatuor libros sententiarum. Floruit anno* 1320.

Petrus Rodulphius de eodem.

Accipe etiam ex Gonzaga, in historia Seraphicæ Religionis, in catalogo celebrium scriptorum Ordinis. *F. Antonius Andreæ, Aragonius edidit super Quatuor libros Sententiarum.* * *In Logicalia, & Metaphysicalia Aristotelis.* * *Et alia laude digna. Claruit anno* 1320.

Item & Gõzaga.

Eumdem Antonium Andream, auditorem Scoti, & eximium doctrinæ sui Præceptoris defensorem æstimauit Gonzaga, *parte* 1. *agens de Conuentu Parisiensi*, cuius verba transcripsimus in hoc §. sub num. marg. 40. Præterea, in serie auditorum Scoti nominat Antonium Andream Ferchius, in vita Scoti, cap. 12. num. marg. 42. inquiens, primo iam recensito Maironio. *Secundus Antonius Andreas, Aragonius, præclaro titulo. Scoti fidelis discipulus dictus; & meritò si calcem libri eius de Tribus principijs, &* 12. *Metaphysicæ consideres.* Vnde etiam constat, quòd vltra catalogum Commentariorum Antonij Andreæ à Rodulphio, & Gonzaga compactum, etiam scripserit Antonius Andreas librum *de Tribus principijs.*

Ant. Andreas defensor eximius Scoti.

57 Secundum etiam locum Antonio Andreæ inter Scoti auditores asignat Vadingus, (qui primum censet Bassolium) ad annum 1308. sub num. marg. 61. subdens. *Secundus, Antonius Andreas ex prouincia Aragoniæ fidelissimus per omnia sui Magistri sectator*, Doctor Dulcifluus, *nuncupatus.* Vbi speciali celebritatis nota, & singulari nitet schemate, de more illius æui, quo nominatiores Magistri proprijs symbolis indigitabantur. Antonius ergo Andreas in Methaphysicis, & Theologicis limpidè fluit, & dulciter, præsertim dũ Scoti Præceptoris se gratum sectato-

Vvadingus.

Ant. Andreas appellatus Doctor Dulcifluus.

rem exhibet; semper enim audit insigniter, & decurrit suauiter grati animi pietas. Hæc de Antonio Andrea indubitato auditore Scoti.

Rubionus auditor Scoti.

58 Cæterùm de Guilielmo Rubiono lis esse potest, an ad Scoti auditores attineat? quia nec Rodulphius, nec Gonzaga, item nec Ferchius, nec Vvadingus eum recensent inter Scoti alumnos, licet eum non expungant; imò Vvadingus in tertio, & quarto tomo Annalium nec modicam celebris Doctoris Guilielmi mentionem facit, cum tamen ad illa tempora spectare posset vel scribens, vel dum vita defungitur.

Silentium Vvadingi de Rubiono. Replica pro Cardinalatu Aureoli contra Vvadingum.

Vnde & conijcere valebit Vvadingus quantùm præponderet silentium Pisani de Cardinalatu Aureoli; siquidem & ipse Vvadingus (aliàs solertissimus nostrarum antiquitatum vindex) omnino silet in Rubiono; ita vt ex ipsius silentio quis pertentare posset, Rubionum ex Franciscanorum cœtu abolere & dispungere; si valida esset coniectura Vvadingi petita ex silentio huius, aut alterius quamuis accurati scriptoris.

Rubionus auditor Scoti apud Authorem Nitelæ.

59 Sed Rubionum Scoti alumnum prædicat Author Nitelæ Franciscanæ, fol. 27. editionis Lugdunensis, vbi dum Scotum vindicat à tenebrositatis nota, quam ex voce *Scotinos*, ceu ex græcis fontibus haustam Doctori subtili inurere molitus est Sixtus Senensis, subdit Author Nitelæ. *Guilielmus à Rubione Scoti discipulus in 1. dist. 2. quæstio. 5. conclus. 4. inquit: Hoc modo intendit Doctor Subtilis ponere, Diuinam essentiam esse non eamdem formaliter cum relationibus originis.* Vbi habemus Rubionum Scoti discipulum, & sui Præceptoris memorem, quem à subtilitatis nomēclatura commendatum voluit.

Scotus laudatus à Rubiono.

Matthæus de Sosa adstruens Rubionum esse auditorē Scoti.

60 Eundem Rubionum vetustissimum Scoti discipulum, vel quòd eòdem redit, Scoti auditorem, (quod consequenter dicendum est obseruata legitima annorum supputatione, vt infra aperietur) æstimat Matthæus de Sosa, *in 1. sent. distinct. 1. quæst. 2. art. 5. difficultate 25. §. 2. sub num. marg. 6.* vbi disquirens, an si Deus imprimeret speciem expressam repræsentatiuam Deitatis, eamque immitteret intellectui merè passiuè se gerenti, talis species censenda esset verbum mentis beatæ? ita habet author citatus.

Sosa expendens, an Visio beatifica sit propriè verbum?

Maximè circa huius resolutionem diuisi sunt Scotistæ; nam Gulielmus de Rubione, vetustissimus Scoti discipulus, *in 1. distinction. 27. quæstion. 2. §. ex dictis apparet, sub conclus. 3. asserit; visionem illam dicendam esse verbum, etsi à Deo immediatè & adæquatè sine intellectu creato producatur.*

Dissidium Scotistarū de Specie expressa Deitatis, an sit verbum in beato, potiùs est de nomine quā de re.

Bargius autem ibidem per oppositum sentit, quòd etsi ab intellectu actiuè concurrente sit, non propterea erit verbum; quia habet se intellectus ibi minus principaliter, & ideo à diuina voluntate magis principaliter concurrente sit liberè, proptereaque verbum non est. Bassolis tamen eadem distinctione, quæst. 2. art. 2. medius est inter eos: inquit enim quòd si à Deo, & ab intellectu actiuè simul producatur, est verè verbum; etiam Antonius Andreas in eadem distinct. quæst. vnic. Sed id dissidij inaniter exagitare Matthæi Sosæ, & aliorum cerebrum (dato quòd admittatur species expressa creata, & imago formalis diuinæ essentiæ in beatis) ostendimus in Controu. 9. de Visione Dei, dist. 2. art. 4. à num. marg. 29. vsque ad 32. eò quod magis ad quid vocis quàm rei spectet ea Scotistarum discrepantia.

Nota incidens circa placitum Bargij.

Vbi incidenter in pronuntiatum Bargij autumantis, intellectum minus principaliter se gerere respectu visionis beatificę eliciēdę, adnotare liceat; quòd agens minus principale, & ministeriale, vel instrumentale, in idem recidant, si instrumentum non indicet illud agens, quod exigat impulsum intrinsecum causæ principalis anteuenientem ipsius minus principalis aut instrumentarij comprincipij cooperationem: quamobrem intellectum minus principalem seu instrumentalem causam visionis beatificæ asseuerauimus, in Controu. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. art. 3. &

in

in Controuerſ. 12. de Ideis, in Appendice de poſsibilitate entis art. 4. an potentia naturalis connectatur cum poſsibilitate actus ſupernaturalis? præcipuè à num. marg. 37. vſque ad 45.

Aliud Matthæi Soſæ aſſertum pro Rubiono auditore Scoti.

61 Præterea, indubitatum Scoti auditorem prædicat Rubionum idem Soſa *in 1. ſentent. diſtinct. 8. quæſtio. 4. art. 4. difficultate 67. §. 2. ſub nu. marg.* 16. recenſens Scotiſtas adhærẽtes Scoto circa diſtinctionem formalem attributorum & relationum ab eſſentia; vbi taxat Rubionum in hac re ab Scoto deficientem, inquiens. *Atque omnes Scotiſtæ vno dempto Gulielmo Rubiono, qui in 1. diſtinct. 8. quæſt. 4. immerito ab Scoto diſcedit.* Sed id non eneruat Rubioni ſub Scoto Præceptore tyrocinium; quia Aluarus Pelagius etiam aliquando Scotum deſerit, vt oſtendimus ſub num. margin. 58. imò & Scoti primarium aſſertum de immaculato conceptu Virginis poſthabet, vt conſtabit ex infra dicendis; & tamen à cunctis hiſtoricis aſſeritur Scoti auditor: alij prætera Scoti auditores & alumni aliquando ab eius doctrina deficiunt, ſicut & non pauci ex grauioribus & antiquioribus Thomiſtis à receptis S. Thomæ placitis diſcedunt.

Confirmatur ex Placitis Scoti, quæ tuetur Rubionus.

62 Qui autem perlegerit plures, quas noſtris commentarijs inteximus, pronuntiatorum Rubioni particulas, facilè deprehendet Rubionum apertum Scoti ſectatorem, & alumnum, ſpecialia dogmata Scholæ Scoti acumine acri elucidantem, & communientem. Quod præcipuè oſtendimus in Controuerſ. 11. de Scientia Dei; diſtinct. 2. de ſcientia contingentium abſolutorum, articul. 3. de medio obiectiuo, ſeu ex parte obiecti, ſcientiæ Dei reſpectu actuum prauorum, præſertim à numer. marg. 49. vſque ad 54. vbi eruditè explanat, qualiter quælibet cauſa creata, etiam libera, ſit à ſe indeterminata ad tale indiuiduum actionis præ alio, & quòd contrahatur à prima cauſa ad omnem operationem, etiam circa ſubſtratum peccati. Item quòd indiuiduum ab vna cauſa productum potuerit ab alia produci; & quòd inſit naturæ poteſtas ad corrupti indiuidui generationem, ſi à prima cauſa contraheretur iterum ad eiuſdem indiuidui effectionem, cæteris alijs coexiſtibus, quæ pertinent ad identitatem intrinſecæ conſtitutionis eiuſdem indiuidui. Sed de his lege ea, quæ expendimus in Controu. 11. de Scientia Dei, diſt. 1. articul. 5. in Digreſsione, à quonam principio contrahatur voluntas ad tale indiuiduum actionis? per totam digreſsionem, & ſpecialiter ſub num. marg. 71.

Item ſpecialiùs ex aſſertione Conceptionis immaculatæ.

63 Verùm luculentiùs ſe Scoti alumnum explicat Rubionus vindicans innoxium Mariæ conceptum à communi lapſu in 3. Sent. diſtinct. 3. quæſt. 1. § *quarta concluſio eſt*, vbi ait. *Conſtat quòd Eccleſia nunquam determinauit contrarium, imò videtur huic parti fauere, & ad eam inclinari, cùm ſuſtineat diem conceptionis Virginis ſolemnizari; quod non videtur faciendum, nec per conſequens ab Eccleſia ſuſtinendum, ſi Virginem fuiſſe conceptam in originali eſſet totaliter certum.*

Alia Rubioni pronuntiata pro Immaculato cõceptu Virginis.

Et infra in concluſione 6. *Si Beata Virgo fuit ſine originali concepta, nobiliori modo fuit redempta, & perfectiorem in ipſa habuit effectum Filij eius paſsionis, adhuc pro tunc præuiſæ, meritum, quàm ſi fuit in originali concepta.* Quid (rogo) de immunitate Mariæ ex ſenſu Eccleſiæ docuiſſet Rubionus ſcribens anno 1333. viginti quatuor, aut viginti quinque annis elapſis ab obitu Scoti, ſi ſæculum Sixti Quarti attigiſſet, & Eccleſiam feſtum vniuerſale de Mariæ conceptu celebrantem ſpectaſſet?

Taxatur Aluarus Pelagius diſcedens ab Scoto in Sententia Immaculatæ conceptionis.

64 Ex Rubioni aſſertis refutatur, quæ nec fideliter ad mentem Scoti circa immunitatem Virginei conceptus aſſeuerauit alius Rubioni condiſcipulus, & Scoti auditor, Aluarus Pelagius, lib. 2. de Planctu Eccleſiæ, c. 52. ſubdens: *Si enim Virgo in peccato originali (quod cõtrahitur in anima infuſione) non fuiſſet concepta; Sãctificatio neceſſaria nõ fuiſſet, ſicut nec in Chriſto. Et ideo Romana Eccleſia feſtũ conceptionis nõ agit; & ſi tolerat quòd alicubi fiat, maximè in Anglia, non tamen approbat, quia quod permittitur non approbatur.*

Aluarus fauet conceptioni Virginis in statu præsenti.

Hæc Aluarus contra innoxium Mariæ conceptum in illo sui æui statu, antequam vniuersali festo à Romana Ecclesia coleretur Virginis immunitas; quæ Aluari assertio, licet pugnet pro statu solemnitatis præsentis, Aluarum tamen Scholæ Scoti tunc refragantem patefacit, dum Scoti æuo gloriosa concertatio adita est pro assertione Mariani candoris. Quare, si non obstante hac Aluari contradictione, adhuc asseritur Scoti auditor Aluarus, quando vel eo titulo illum è Schola Scoti deturbat Ferchius; quidni ergo Scoti auditor prædicetur Rubionus, eodem tempore cum Aluaro scribens, & Scoto Conceptionis vindici subscribens?

Rodulphius & Gōzaga quid de Rubione scripserint?

65. Vltimò tandem de Rubiono hæc pauca accipe ex Rodulphio, & Gonzaga; ita igitur habet Rodulphius, lib. 3. Historiæ Seraphicæ. *F. Gulielmus Rubion, ex Villa Franca, Aragonensis; scripsit super Quatuor Sententiarum libros: claruit anno* 1333. Sic etiam Gonzaga, in Historia Seraphica, in catalogo illustriū Scriptorum Ordinis. *F. Gulielmus Rubiō, Cathalonius; scripsit super Quatuor libros Sententiarum; claruit anno* 1333.

Fuit Prouincialis prouinciæ Aragoniæ.

Quod autem sub Gerardo Odone, Ministro Generali Ordinis, & anno 1333. prædictus Gulielmus de Rubione, Franciscanæ Prouinciæ, quæ Aragoniæ appellatur, Minister Prouincialis extiterit, scripsimus in controu. 11. de Scientia Dei, dist. 2. art. 6. sub num. marg. 49.

De Landulpho Archiepiscopo Amalphitano, Ioanne Canonico, Gerardo Odone, Ministro Generali Ordinis, Francisco de Marchia, Hugone de Castronouo, auditoribus Scoti.

Lādulphus Neapolitanus auditor Scoti, ex Ferchio, & Vvadingo.

66 LAndulphum Neapolitanum inter Scoti auditores numerat Ferchius in vita Scoti, cap. 12. num. marg. 42. & Vvadingus tom. 3. Annalium, ad annum 1308. sub num. marg. 61. recensens Scoti auditores; vbi Landulpho inter celebres Scoti alumnos octauum locum assignās, ita habet. *Octauus; Lādulphus Caracciolus, Neapolitanus, vir doctissimus, sanguinis claritate, dignitate Archiepiscopali, & præclaris functionibus, sub Regibus Parthenopeis, seu Neapolitanis notissimus; eius commentaria in Euangelia habētur manuscripta in sacro Cōuentu Assisiate.*

Merita Landulphi & catalogus scriptorum eius ex Rodulphio.

De Landulpho etiam hæc scribit Rodulphius *in Historia Seraph. lib.* 3. F. Landulphus Caracciolus, Neapolitanus, Archiepiscopus Amalphitanus, scripsit super Quatuor libros Sententiarum; cuius initium est: *Fūdamentum primum lapidis Saphiri.* * Super quatuor Euangelia. * In Epistolam ad Hebræos. * In Zachariam Prophetam. * Sermones de tempore. Tenuit cathedram Magistralem Parisijs magno omnium applausu, tempore Ioannis XXII. Summi Pontificis.

Rexit Cathedram Parisijs.

Recensio scriptorum Landulphi ex Gōzaga.

Consentit Franciscus Gonzaga, in Historia Seraph. part. 1. *in catalogo illustrium Scriptorum Ordinis.* F. Landulphus Caracciolus, Neapolitanus, Archiepiscopus Amalphitanus, scripsit super Quatuor Sententiarum. * In quatuor Euangelia. * In Epistolam ad Hebræos. * In Zachariam Prophetam. * Sermones de tempore.

Præclara munia Landulphi & euectio ad Episcopatū, & Archiepiscopatū.

67. Huius Doctoris virtutum & doctrinæ officia, quibus de re christiana magnopere demerens, præcipuè apud Neapolitanos, & Siculos præfulsit, Academia Parisiensi summo sapientiæ lumine antea illustrata (vt ex Rodulphio ostendimus) describit etiam Vvadingus ad annum 1326. numer. margin. 10. vbi narrat; Landulphum, Magistrum Parisiensem, Scoti discipulum, & Franciscanæ eius prouinciæ, quæ Terræ laboris apud Neapolitanos vocitatur, antea Ministrum Prouinciale, assum-

ptum

ptum fuisse ad Episcopatum Stabiensem à Ioanne XXII. anno 1326. De inde ad annum 1331. sub num. marg. 6. ostendit Vvadingus; Landulphum ab eodem Ioanne XXII. ab Ecclesia Stabiensi ad Metropolitanam Amalphitanam euectum; subdens, Landulphum magni iudicij & pietatis virum extitisse, ob easque dotes præclaris muneribus apud Robertum Regē Neapolitanum, & ex comissione Summi Pontificis perfunctum.

Præconium Landulphi ex functionibus apud Regē Neapolitanum.

68 Inprimisque id summæ Landulphi integritatis & pietatis specimen fuit, & eius æstimationis, quam Robertus Rex de Landulpho adhuc in claustris ordinis degente conceperat, quòd eius detulerit, & fiderit rectitudini, vt cunctos sui Regni officiales, siue ministros, tum auitos, tum paternos, & suos, vel alias quascumque personas, pecunias, aut quæcunque alia, illicitè, & indebitè occupantes in suæ curiæ præiudicium, Regij fisci damnum, & periculum animarum, ad se accedentes audire posset sub quocumque sigillo confessionis, vel secreti; & cum talibus conuenire, sicut melius iudicaret expedire. Socium Landulpho assignans F. Ioannem de Regina Ordinis Prædicatorum; & substitutū (si quādo abesset, vel occupationibus impediretur) F. Ioannem de Vallono ordinis Minorum, Lectorem Salernitanum.

Fit Logotheta & Protonotarius Regni Siciliæ.

Alia etiam honorificentissima obiisse munia, item & Legationē nomine Regio ad Clementem Sextum Auinione cōmorantem pro stabilienda Regni Neapolitani tranquillitate, refert optima fide Vvadingus ad annum 1347. sub num. marg. 8. Vbi etiam subiungit, quòd claris Legationibus summa pietate & dexteritate à Landulpho peractis, institutus sit Logotheta, seu Protonotarius Regni (quæ dignitas etiam hoc tempore apud Siculos maxima est) qui Landulphi Primatus constat ex authentico instrumento Archiuij Regij; in quo expedito in fauorem Anzolini Spatiani ita terminat Regia Schedula. *Data Neapoli per Venerabilem Patrem F. Landulphum, Sacræ Theologiæ Doctorem, Archiepiscopum Amalphitanum, Logothetā, & Protonotarium Regni Siciliæ; anno Domini 1349. die 26. Martij, Indictione 2. Regnorum nostri Regis anno 1. nostræ verò Reginæ, anno 7.*

In dignitate Archiepiscopali se exhibet sāctitate cōspicuum.

69 Cæterum Landulphus in Archiepiscopatu multis annis superstes, nomenque & laudem adeptus docti & Sancti Pastoris, vita defungitur Amalphi; cuius sanctitas cōmēdatur in elogio vetusti Codicis manuscripti Archiepiscoporum Amalphitanorum, transcripto ab Vvadingo, ad Annū 1331. n. marg. 6. quod habet ita. *F. Landulphus Caracciolus, nobilis Neapolitanus, Ordinis Minorū, anno 1331. ad Sedē Amalphitanam, & Archiepiscopus XIX. creatus. Hic omnibus scientijs ornatus, ac sanctitate conspicuus, & in Sacra Theologia valdè eruditus, multa opera sacra composuit, Chorum suæ Ecclesiæ fieri curauit; omnia bona Ecclesiæ pauperibus erogabat; ipse verò semper in necessitatibus manebat.* Et post pauca. *Obdormiuit in Domino non sine sanctitatis opinione; & corpus in marmoreo Sarcophago collocatū est in Sacello SS. Cosmæ, & Damiani.*

Laus Scoti ex Landulpho auditore.

Arturus in Martyrolog.

En quantū Scotus nactus sit auditorem, & alumnum, qui vel vnus illius scholam nobilitare potuisset; cuius Sancti Præsulis etiam meminit Arturus Monasteriensis in suo Martyrologio Franciscano, ad diem primam Martij; vbi Landulphum adstruit Scoti auditorem.

Ioānes Canonicus, auditor Scoti.

Eius merita ex Trithemio, fuit etiam Iurisconsultus

70 Illustrē aliū Scoti alumnum indigito Ioannem Canonicum; de quo hæc Trithemius, lib. de Scriptorib. Ecclesiasticis. *Ioannes Canonicus, Ordinis (vt dicunt) Fratrum Minorum, Ioannis Scoti quondam auditor, atque discipul⁹ in Gymnasio Parisiorum; vir in diuinis Scripturis eruditus, & in sæculari Philosophia subtiliter doctus, Iuris què tā Pontificij, quàm Cæsarei nō ignarus; fertur quædā præclara composuisse Opuscula, quibus ingenium exercitans, nomen suum posteris notificauit: Super Sententias; libros quatuor. * Quæstiones disputatæ; librum vnum; & quædam alia. Claruit anno Domini 1320.*

Eadē ex Rodulphio, & Gonzaga.

De Ioanne Canonico hæc habet Rodulphius in Historia Seraphic. lib. 3. *F. Ioannes cognomento Canonicus, vel Marbres, Ioannis Scoti auditor, Phi-*

*losophus, Theologus, & Iurisconsultus; scripsit in Vniuersalia pulchras quæstiones. * Super quatuor Sententiarum. * Commentarios in libros Aristotelis, & alia, anno* 1320. Consentit Gonzaga in Historia Seraph. part. 1. in catalogo Scriptorum Ordinis, eisdem omnino verbis.

Firmatur præterea ex Vvadingo.

71 Præterea Ioannem Canonicum Scoti auditorem prædicant Ferchius in vita Scoti, cap. 12. num. marg. 42. & Vvadingus ad annum 1308. sub num. marg. 61. in recensu alumnorum Scoti, ita scribens: *Quintus Scoti auditor Ioannes Canonicus, alias Marbres; citat sæpius Scotum, & coætaneos suos Franciscum de Marchia, Petrum Aureolum, Landulphum Neapolitanum, Gerardum de Odonis, Gualterum Burleum.*

An Gerardus Odo, fuerit Scoti auditor?

Quæ collectio Vvadingi, ex Vvillot in Athenis Franciscanis, si legitima sit, etiam Gerardus de Odonis inter Scoti auditores veniet adnumerandus; siquidem & cæteri omnes ibidem nominati & coætanei nullo excepto inter Scoti auditores recensentur. Quod & confidenter asseuerare possumus, legitima annorum supputatione, & patria eiusdem Odonis perspectis; homo enim Gallus, Scoti tempore viuens, & litterarum studiis se accingens, non valuit communem Galliarum nō adire, & audire Magistrū.

Asseritur tyrocinium Gerardi sub Scoto.

72 Magnum autem virum extitisse Gerardum Odonem, quē Scoti auditorem opinamur, & volumus; accipe ex Rodulphio lib. 2. Historiæ Seraph. §. *de F. Gerardo Odone Generali.*

Breuiariū vitæ Gerardi Odonis, Ministri Generalis Ordinis Per Rodulphius.

» F. Gerardus Odo, Ruthenensis de Castro Rodulphi, Gallus, Doctor apertus, moribus & virtutibus clarus, electus est Generalis Lutetiæ Parisiorum, anno 1329. die decima mensis Iunij, tempore Ioannis XXII. Pontificis Maximi, cui erat domesticus; rexit autem singulari consilio & prudentia ordinem annos quatuordecim: deinde à Clemente VI. Pontifice Patriarcha Antiochen⁹, & Ecclesiæ Catanēsis in Sicilia perpetuus administrator creatus est, vbi etiam obijt. *Edidit super Quatuor Sententiarum libros insigne opus; cuius initium est.* Vobis, *&c. * Quæstionum Variarum, librum vnū. * In Logicam, librū vnum. * In naturalem Philosophiam; librum vnum. * Commentarios in decem libros Ethicorum. * Edidit librum de figuris super Biblia. * Contexuit etiam officium stigmatum B. Francisci, quod hodie quoque canitur in Ecclesia.* Porrò hic Generalis transiens in prouinciam Vngariæ per Bosnam hæreticis scatentem, zelo fidei succensus ad Principem illius prouinciæ accessit, & ipsum ad fidem Christi Iesu adduxit; deinde Fratres ex diuersis partibus destinauit ad prædicandum, qui multos ad fidem conuerterunt, & multas Ecclesias erexerunt, & facta est ibi Vicaria, quæ dicitur Vicaria Bosnæ. Misit quoque multos Fratres Aquitanos in Prouinciam Armeniæ ad prædicandum Christi Euangelium, requirente hoc, & precibus instante Zacharia Armenorum Antistite, virtutibus & sanctitate præclaro.

Catalogus Scriptorū Gerardi

Conuertit ad fidē Principē Bosnæ hæreticum.

Etiam & dat operam cōuersioni Armenorum.

Ex quibus non contemnenda collectione depromo, quòd Gerardus Minister Generalis Ordinis, & postea Patriarcha Antiochenus, & Catanensis Ecclesiæ apud Siculos administrator perpetuus, alumnus Scoti fuerit; siquidem Gerardus euectus ad Generalem Præfecturam Ordinis Minorum anno 1329. (vt tradit Rodulphius, & Vvadingus, tomo 3. Annalium, ad prædictum annum) viginti tantùm annis decursis ab obitu Scoti, cùm ad id ministerij assumi non debuerit iuuenis, sed saltim quadragenarius, & litteris atque ætate prouectior, consequens est, vt ante vigesimum vitæ Gerardi annum, & infra, sub Scoto Parisijs seueriorum disciplinarum tyrocinium egerit, sicut & Gulielmus Rubionus eodem tēpore florens, & sub Gerardo Odone Generali Ministro Aragoniorum Minoritarum Prouinciam regens, Scoti auditor extitit.

Gerardus Patriarcha Antiochenus, & Præsul Ecclesiæ Catanēsis apud Siculos.

Chronologica probatio, quòd Gerardus fuerit Scoti auditor.

73 Quia tamen Gerardum Scoti auditorem censemus; subiungimus ex Vvadingo ad annum 1347. sub numer. margin. 5. Clementis Sexti Bullam ad Siciliæ Reges, vbi Pontifex Odonis pietatem, & doctrinā cōmēdat, inquiēs. *Cùm venerabilis Frater noster Gerard⁹ Patriarcha Antio-*

Epistola Clementis Sexti commendantis Gerardum.

che-

thenus, ad partes Insulæ Siciliæ, pro visitanda Ecclesia Catanensi, Apostolica sibi authoritate commissa, & quibusdam suis alijs peragendis negotijs, cum gratia nostræ benedictionis accedat; nos ipsum, quem distributor gratiarum omnium multis dotauit meritis, & copiosis virtutibus insigniuit, ac dictam Ecclesiam Catanensem, ipsiusque bona, iura, & negotia Nobilitati vestræ sinceris affectibus commendamus. Et quia de ipsius Patriarchæ fidelitate, ac probitate plenè confidimus, quædam super tractatis nuper cum Ambasiatoribus vestris, ad nos, & Apostolicam sedem destinatis, pro parte nostra vobis referenda, sibi duximus imponenda; cui velitis (quæsumus) fidem super illis credulam adhibere. &c.

Ioannes Canonicus edidit quæstiones in octo libros physicorum.

Sed vt ad Ioannem Canonicum indubitatum Scoti auditorem redeam; legi in Bibliotheca Matritensi eruditas quæstiones in octo libros Physicorum Venetijs editas, anno Domini 1492. quæ in calce operis ita habẽt. *Quæstionibus subtilissimis Clarissimi Doctoris Ioannis Canonici ex Ordine Minorum, nuper per Philosophiæ Lectorem S. Nicolai de Venetijs F. Franciscum Montis Ferreti summa cura castigatis, cum textu in principio quæstionum interposito finis impositus est Venetijs à Boneto Locatello, sumptibus & expensis nobilis viri Octauiani Scoti Modoetiensis, anno Domini 1492. septimo Idus Februarij.*

Iudicium Ferchij de his quæstionibus Ioãnes Canonici.

Has etiam Ioannis Canonici quæstiones commendat Ferchius in vita Scoti cap. 12. dum librans inter quæstiones physicas Canonici, & commentaria physica Gualteri Burlei, etiam apud Ferchium Scoti auditoris; censet, *quòd Canonicus celebratur in quæstionibus, & Gualterus in commentarijs physicis.*

Gualterus Burleus auditor & infectator Scoti.

74 Præterea Gualterũ inter Scoti auditores nominat Vvadingus, ad annum 1308. num. marg. 61. vbi ei sextum locum deferens in serie alumnorum Doctoris Subtilis subdit. *Sextus Scoti auditor Gualterus Burleus, Anglus, sui præceptoris acerrimus impugnator; quem sexagesimum secundum annum agentem claruisse, & aliqua adhuc scripsisse memorat Zelandus apud Pitseum de Scriptoribus Anglicis, anno 1337.*

Quid de impetu refellẽdi Scotũ in OKamo, & Burleo? Mauritius Hibernicus.

Sed si Gualterus Ordinis Minoritarum extiterit, cuius nullam inuenio mentionem apud Rodulphium & Gonzagam; fortè non impetiuit Scotum præceptorem, æstu contendendi; sed vt censuit Mauritius Hibernicus in obseruationibus ad cap. 4. libri Scoti de primo principio, excusans impetũ OKami in Scotũ præceptorem: *Non in vituperium Doctoris (quem OKamus, suum,* & Religionis, *& subtilem, plerũque nominat) scripsit; sed rigore Minorum, qui nemini parcunt, synderesi, & conscientia sibi appropriatis, moti.*

Scotus statim ab obitu renũtiatur Doctor Ordinis.

Ex quibus Mauritij verbis, & ex OKam pronuntiatis, (quæ Scotum à tempore OKami, Doctorem Religionis Minorum vocitant) iure colligit Ferchius in vita Scoti, cap. 12. numer. margin. 43. quòd Scotus statim à morte, Ordinis Minorum Magister & communis Doctor renuntiatus sit.

Francisc. de Marchia auditor Scoti

75 Prædicatur etiam exploratus Scoti auditor Franciscus de Marchia; de quo Ferchius in vita Scoti, cap. 12. *Quia Ioãnes Canonicus frequenter citat Franciscum de Marchia ex relatis fragmentis egregiè subtilem, ideò Scoti discipulis libenter adderem Franciscum de Marchia; Scotiæ, aut Italiæ non decerno.* Sed cum Picentem ex nomine Marchiæ æstimat Vvadingus ad annum 1308. agens de Scoti auditoribus; in quo consentientem habet Antonium Posseuinum, in Apparatu Sacro.

Fuit natione Picens.

Catalogus Scriptorum eius ex Rodulphio & Gonzaga.

Verùm de Francisco de Marchia hæc tradit Rodulphius lib. 3. Historiæ Seraphicæ. *Franciscus dictus de Marchia, edidit quæstiones in duodecim libros Metaphysicales. * Super libros naturales Aristotelis. * Et in quatuor libros Sententiarũ.* De quo etiam Gonzaga in Historia Seraphica, part. 1. in catalogo Scriptorum Ordinis. *F. Franciscus de Marchia, edidit super libros naturales Aristotelis; & super quatuor libros Sententiarum.*

Hugo de Castro nouo auditor Scoti.

76 Nec præterire fas est in auditorum Scoti recensu Hugonẽ de

de Castronouo, quem inter clariores Scoti alumnos numerat Franciscus Gonzaga in Historia Seraphica, part. 1. in descriptione Conuentus Parisiensis, vbi Hugonem vocat præceptoris sui defensorem acerrimum; lege Gonzagam à nobis transcriptum in § præsenti, sub num. marg. 40. Consentit etiam Vvadingus in enumeratione discipulorum Scoti, loco citato ad annum 1308. suffultus attestatione Vvilloti, in Atheris Fräciscanis, & Pitsei de Scriptoribus Anglicis, vbi Hugonem de Castronouo Scoti discipulum, & strenuum Scoti Magistri sui defensorē asseuerat. De quo ita habet Rodulphius in Historia Seraph. lib. 3. *F. Hugo de Castronouo, edidit de Finali iudicio in Theologia. * De Antichristo. * Et in quatuor libros Sententiarum.* Accedit Gonzaga in Historia Seraph. part. 1. in catalogo Scriptorum Ordinis, eisdem verbis.

Ita censent Gonzaga, Vvadingus. Vvillot. Pitseus.

Catalogus Scriptorū Hugonis.

De Ioanne de Ripa, & Alexandro de Alexandria, Ministro Generali Ordinis, auditoribus Scoti; vbi & tres Summos Pontifices Scoti sectatores ostendimus.

77 SCoti etiam Scholæ, & alumnis annecto præstantem virum Ioannem de Ripa, quem Scoti auditorem decernit Fräciscus Gonzaga in Historia Seraphica, part. 1. in descriptione Conuentus Parisiensis, subiungens. *Maironÿ in Schola Scoti condiscipuli fuerunt, & gradum Magisterÿ in eadem facultate adepti, Petrus Aureoli, &c. Ioānes de Ripa ingenÿ tam præstantis vir, vt ante annum ætatis trigesimum, quatuor Sententiarum libros publicè perlegerit, & Doctoris Theologi in Vniuersitate Parisiensi lauream adeptus sit.*

Ioannes de Ripa auditor Scoti ex Gonzaga.

Floruit clarissimus hic Doctor anno 1319. vt tradit Vvadingus tom. 3. Annalium, ad prædictum annum, sub num. marg. 3. Et tom. 1. ad annum 1250. sub num. marg. 14. in erectione Conuentus Minorum Ripæ Transonis; hæc subijcit de Ioannis de Ripa pietate & doctrina. *Floruit in Conuētu Parisino Magister Ioannes de Ripa Transonum, vulgo dictus, Ripa, qui suo tempore, verbo simul & exemplo nullū habuit potiorē, vt præclara eius monimēta testantur in quatuor libros Sententiarū, & in libros de Anima. Testatur quoque lapis erectus in æde D. Francisci de Ripis à Summo Pontifice Sixto V. tunc Fr. Felice Peretto de Monte Alto, Episcopo Agathensi, & Ordinis Minorum Conuentualium Vicario Generali, qui ita magna illius Doctoris merita percelebrat.*

Quo anno floruerit Ioannes de Ripa?

78 *Ioanni à Ripis Ordinis Minorum Theologo & Philosopho clarissimo, qui annos plures in publico Parisiēsi Gymnasio docuit, in Sñtentiarum libros acutissima commentaria edidit, de Anima, de Vitÿs, & Virtutibus, aliaque ingenÿ sui monimenta, quæ temporum iniuria, seu veterum incuria latēt, seu perierūt, posteris reliquit. Claruit sub Ioanne XXII. Pontifice Maximo, Ludouico Bauaro Cæsare Imperante. F. Felix Perettus à Monte Alto, Agathensis Ecclesiæ Episcopus, Ordinis Minorum Conuentualium Vicarius Generalis Apostolicus, Prouinciali suo posuit.*

Titulus, & lapis erect.º à Sixto V. in laudem Ioannis à Ripa.

Ex quo Epitaphio, vbi Sixtus Quintus vocat Ioannem de Ripa suum Comprouincialem, euidenter constat, prædictum Doctorem fuisse Picentem, siquidem & Picens extitit Sixtus; quod etiam adstruunt Rodulphius, & Gonzaga infra citandi. Vbi obseruanda incidit Ioannis de Ripa eximijs meritis adiuncta felicitas, quæ Magnum Sixtum sortita est immortalis præconij (lapide, & titulo, erectis) assertorem, & Chronologum; nec abs re quidem, quando præter præclara alia insignis viri facinora, etiam Apostolicā Legationē obierit, vt Græcos ad Ecclesiæ caulas, tanquā aberrantes greges, ignitis conaminibus reuocaret; quod & feliciter

Fuit Picens natione, sicut & Sixtus V.

Reducit Græcos ad obedientiam Ecclesiæ.

adeptus est, vt narrat Rodulphius lib. 1. Historię Seraphicæ, ubi ait: *Ioannes à Ripa Transonum, Picenus, qui suo hortatu Græcos redegit in Sanctæ Sedis obedientiam, scripsit Sermones de tempore, & de Sanctis. Scripsit quoque super Sententias, cuius initium:* Amice ascende superius.

Suffulcitur hæc historia Legationis, ex Rodulphio, & Gonzaga.

Contexuit etiam Franciscus Gonzaga, in Historia Seraph. part. 1. in catalogo illustrium Scriptorum Ordinis. *F. Ioannes à Ripa Transonum, qui suo hortatu redegit Græcos ad Sanctæ Sedis obedientiam, scripsit Sermones de tempore, & de Sanctis.*

Alexãderde Alexandria fuit Scotista ex Ferchio.

79 Celebrem alium Scoti auditorem nobis suppeditat Ferchius in vita Scoti, cap. 12. sub num. marg. 43. agens de Metaphysicæ Scoti elucidatoribus. *Metaphysici ex Scotistis sunt Antonius Andreas, qui cæteris palmam præripuit, dum Commentaria, & quæstiones in duodecim libros Metaphysicæ exarauit.* Et post pauca. *Alexander de Alexandria scripsisse fertur in duodecim libros Metaphysicæ, cuius opus adhuc latet.*

Si fuit Scoti assecla, fuit Scoti auditor.

Sed si Alexander de Alexandria Scotista fuit, etiam Scoti auditor legitimè, & necessariò renuntiandus erit; siquidẽ fuit Antonij Andreæ, & Scoti coæuus, Parisiensis Doctor, & Minister Generalis Ordinis creatus anno 1313. & obijt anno sequẽti 1314. in crastino festi B. P. N. Francisci. Quia tamen magnum hunc Scoto auditorem vendicamus, & asserimus, libebit Vvadingi de Alexandro de Alexandria Historiam subtexere ex tom. 3. Annalium, ad annum 1313. sub num. marg. 3.

Alexãderde Alexandria eligitur in Ministrum Generalem Ordinis.

80 „ Patres, quorum intererat, statim de successore eligendo cogitauerunt, & comitia in Ciuitate Barcinonensi, sub festo Pentecostes celebranda indixerunt. Sumptus omnes administrauit Petrus, Aragoniæ Rex, Ordini addictissimus, eoque ipse cum Patribus conuenit, & capitularibus actis cum eisdem voluit interesse. Eo præsente, die Iunij 3. vel vt alij volũt, 22. Vnanimi omnium suffragio in primo scrutinio electus est in Ministrum Generalem Fr. Alexander de Alexandria Statiellorum, vulgo Italico, *Alexandria della Paglia*, Vrbe Episcopali Liguriæ, sub Ducatu Mediolanensi, primum nuncupata Cæsarea, deinde Alexandria in gratiam Alexandri Tertij, à quo Sede Episcopali anno 1175. est condecorata. Minister erat, & alumnus Prouinciæ Ianuensis, vir Doctissimus, & Magister Parisiensis, qui paulo ante, vt dixeramus, communitatem Ordinis contra sequaces F. Petri Ioannis Oliui, Vbertinum de Casali, & alios defendendã suscepit.

Eius patria & merita.

Obitus & celebris nomẽclatura Alexandri Iunioris, vt distingueretur ab Alensi.

Deinde idem Vvadingus ad annum 1314. hæc narrat de Alexandri obitu, *sub num. marg.* 7. „ Obijt Romæ hoc anno in crastino festi S. Francisci Alexander ab Alexandria, Minister Generalis Ordinis Minorum, vir doctus, & sapiens, cuius plurima in re litteraria supersunt monumenta. Ob ingenij eminentiam cognomen sortitus est Alexandri Iunioris, ad differentiam Alexandri Alensis; scripsit præ cæteris egregios Commentarios in Metaphysicam, qui ementito titulo tribuuntur Alexandro Alensi. Ordinẽ rexit annum vnum, menses quatuor, sepultus ad templum B. Mariæ de Aracæli propè sacrarium.

An cõmentaria in Metaphysicam nomine Alẽsis edita sint Alexandri de Alexandria?

Ratio dubitandi.

81 Ex quibus constat nominatissima tanti Doctoris litteratura, quæ ei nomenclaturam Alexandri Iunioris, vel secundi ab Alensi, peperit, vt à Magno Alexandro Alensi secerneretur, quem similem exhibebat summum in Theologicis, & Metaphysicis acumen, & altum iudicium; quo factum est, vt vigeat lis, an egregium opus, quod nomine Alexandri Alensis editum est, & typis commissum in Metaphysicam Aristotelis, ad Alexandrum Alensem, vel ad Alexandrum Iuniorem attineat? Quod dissidium non nititur coniectura leui, cùm dogmata appareant Scotica ea, quæ inibi exarantur, & ab Scoti sectatore elucidata, vt colligitur ex aliquibus illius operis fragmentis, quę Commentarijs nostris inseruimus; specialiter de Vnitate entis consistente in positiuo, in Controuers. 2. de Vnitate Dei, articul. 1. num. marg. 22.

&

& 23. & in Controuers. 3. de Veritate Dei, artic. 1. *In quo consistat veritas transcendentalis entis?* sub numer. margin. 37. Vbi ex Alensi ostendimus, veritatem transcendentalem rei positam esse in vi motiua, & immutatiua obiecti respectu intellectus ad generandam veram cognitionem sui; quæ doctrina verè Scotica est, vt ex particulis textus Scoti satis superque inibi patefecimus. Sed quia etiam consentit illi rationi explanandi veritatem transcendentalem S. Bonauentura, Alexandro Iuniore, seu de Alexandria antiquior, & Alexandri Alensis auditor; adhuc mihi exploratum nō extat, cui Alexandro tale opus Metaphysicum, quod verè egregium est, adscribi debeat.

Res sub dubio relinquitur.

82 Quòd autem Alexandro Iuniori Commentaria illa Metaphysicalia tribuenda sint, æstimat Petrus Rodulphius, quem in laudem tāti Doctoris transcribo; Alexandrum enim de Alexandria Scoti censeo auditorem, siquidem illum Scoti sectatorem, Scoto coæuum, & Parisijs florentem agnoscimus: de quo hæc habet Rodulphius lib. 2. Historiæ Seraph. in recensu Ministrorum Generalium Ordinis, adiungens Scriptorum Alexandri Catalogum.

Rodulphi⁹ censet pro Alexandro de Alexandria.

Catalogus Scriptorum Alexandri de Alexandria. Rodulph.

" Fr. Alexander de Alexandria, vir eruditione singularis, delectus
" est ad Præfecturam Generalem, Barcinone, anno 1313. die 11. men-
" sis Iunij tempore Clementis Quinti, Pontificis Maximi, ad quem vnà
" cum multis Prouincialibus Ministris se contulit petens in Protecto-
" rem Ordinis D. Arnaldum de Plelagure. Edidit multa opuscula, quę e-
" ius ingenij felicitatem ostendunt. * Scripsit enim in quatuor Sententia-
" rum libros. * In Ecclesiasten. * In Tobiam. * In Isaiam. * Quæstiones
" Quodlibetales. * In Euangelium S. Ioannis. * In Epistolas Pauli. * Edi-
" dit quoque Scripta aurea in Metaphysicam Aristotelis, quæ sub nomine
" Alexandri Alensis ementito titulo impressa sunt; vocatus est Alexander
" Iunior.

Alia Scriptorū eiusdē authoris recensio.

" Et idem Rodulphius lib. 3. Historiæ Seraph. agens de Scriptori-
" bus Ordinis, de Alexandro ab Alexandria id scribit elogij. F. Alexander
" ab Alexandria Scriptor illustris, & Generalis Minister Ordinis, de quo su-
" periùs præfati sumus, scripsit Postillam, cuius initium est: *Annuntiabo tibi.*
" Scripsit quoque in Euangelium Ioannis, & in Epistolas D. Pauli elegantes
" commentarios, præter alia multa, quæ desiderantur à doctis viris. Scrip-
" sit quoque in Metaphysicam Aristotelis, de quibus latiùs supra memini-
" mus.

Tres Sūmi Pontifices sectatores Scoti ex Ferchio.

83 Ad magnam verò Scoticæ Scholæ exaltationem tres tantùm non Scoti auditores, sed sectatores, ex innumeris, quos nactus est, subijciam, qui Scoticæ disciplinæ dignitatem summè euehunt; audi loquentem Ferchium in vita Scoti, capit. 12. sub numer. margin. 43.
" *Authores ex officina Scotica nobilissimi prodiere; primum quidem discipu-*
" *li penè omnes rem Theologicam præstantissimis auxere scriptis: Petrus de Candia, qui Ecclesiæ claues vniuersæ tenuit, calamum in libros Sententiarum præclarè distrinxit: Sixtus Quartus; opus de sanguine Domini mirabile peregit; quod etiam nunc in Bibliotheca Franciscana Coloniensi asseruatur in membranis.* Cæterùm insigne opus in quatuor libros Sententiarum Alexādri Quinti Summi Pontificis, antea Petri de Candia, mihi ostēdere dignatus est Sapiētissimus, & Illustrissimus Antistes F. Ioannes Baptista à Campanea, Dertosanus Episcopus, & Ordinis Minoritarum quondam Generalis Præsul, cui & curę est, (pro summa sua in antiquis nostri Ordinis Doctoribus illustrandis vigilantia) præclarum Alexandri Quinti opus prælo committere.

Alexād V. Sixtus IV.

Ioā. Baptista à Campanea maturat editionē operū Alexandri V.

84 Tertium Scoti asseclam Magnum Sixtum V. assigno ex eodem Ferchio lib. 1. Apologiæ contra Matencsium, cap. 2. num. marg. 24. *Sixtus Quintus felicissimæ recordationis, è Scotistarum Cathedra in Petri Cathedram translatus est.* Quod obseruatum volui, quia nō omnes Frācisca ni

Sixtus V. etiam Scoti sectator ex Ferchio.

Con-

Non omnes Franciscani Conuentuales adhærẽt Scoto, sed S. Bonauẽt.

Conuentuales (ex quorum familia fuit Sixtus V.) doctrinam Scoticam profitentur, siquidem aliqui S. Bonauẽturam interpretãtur; vt liquet in Petro Capullio Episcopo Conuersano, qui duos tomos edidit in 1. & 2. Sent. Sãcti Bonauenturæ. Imò & ipse Ferchius, qui Scoti funus, & sanctimoniam egregiè vindicauit, doctrinam Scoti nõ sequitur, vnde & ipse haud infirmũ argumentũ deprompsit ad suffulciendam fidem historiæ à se compactæ de Scoti vita, & funere; quatenus non scripserit vt iuratus Scoti assecla, sed tanquam candidus læsæ veritatis vindex: cuius verba pro firmitate historiæ Scoti (quam præcipuè à Ferchio, vt ab oculato teste vestigiorum sepulchri Scotici petimus) transcribenda duxi ex lib. 1. Apologiæ in Matericsium, c. 8. sub num. marg. 64.

Ferchius assecla S. Bonauent. non patitur exceptionẽ; scribens Scoti historiam.

85 *Nec mea valdè refert, si Scotus ita vixisse, ita è viuis exijsse credatur. Scotista nõ sum; Seraphici Collegij Romani S. Bonauenturæ Baccalaureus fui; ex eo Collegio Doctor prodij. Venetijs Regens Sanctum Bonauenturam declaraui, Prouinciæ S. Bonauent. Minister sum, & doctrinæ S. Bonauenturæ professor, proque S. Bonauentura etiam contra Scotum publicè in Comitijs Generalibus Minorum Conuentualium anno 1617. Romæ coactis, conclusiones vtcunq; defendi. Scrutare itaque pro libito contra Scotum quæuis; me nõ affectu, sed veritate ducendum profiteor. Rumor auditus in vulgo, ex facti veritate pensandus, nam si tunc præsentes, & videntes, Scotum mortuũ credentes, vti asseris, decepti sunt; quidni & post sepultum Dunsium falli potuere ij, qui eum viuum, quamuis post mortem, crediderunt?*

Præconium doctrinæ Scoti ex alto iudicio Sixti V. sectatoris Scoti.

Verùm vt ad Sixtum V. Scoti sectatorem regrediar, commẽdat Scoti doctrinam altum Sixti V. iudicium, cui cùm integrum esset, saluo suæ familię Minorum Conuentualium canone, non adhærere Scoto, sed Sanctum Bonauenturam interpretari, cui etiam Sixtus addictissimus extitit, eum inter primarios Ecclesiæ Doctores cooptans, & in eius honorem Collegiũ Romanum erigẽs, Scotum tamen in Cathedra sibi sequẽdum præstituit, ex qua ad Petri Cathedram euectus fuit.

Recensio nationũ auditorũ Scoti

86 Sed missis Scoti sectatoribus, ex quibus tres tantum Summos Vniuersalis Ecclesiæ Magistros, & Præsules recensui (nec enim cæterorũ Scholæ Scoticæ asseclarum facilè esset vel nomina indicare) vt ad Scoti auditores redeam; præter Bassolium, & Ioãnem Canonicum, quorum natio, aut patria mihi explorata non est: hæc sunt, quæ descripsimus, Scoti sui æui Apollinis germina. Maironius, Aureolus, Gerardus Odo, Galli; Aluarus Pelagius, Antonius Andreas, Gulielmus Rubionus, Hispani; Franciscus de Marchia, Landulphus, Ioannes de Ripa, Alexander de Alexandria, Itali; Hugo de Castronouo, & Gualterus Burleus, Angli.

Scotus scientiarũ Apollo fouit auditores ex vniuersi Orbis climate.

Quod demonstrat, Scotum illius sæculi Solem luminibus perlustrasse, & fouisse ex vniuersi Orbis angulo, & climate auditores; & quod indubitatum reddat, nullum vnius Magistri fœtum numerosiorem, vegetiorem, & splendidiorem extitisse; vt mirum non sit quòd Schola Scoti hisce innixa columnis, & firmata propugnaculis, ea adiuerit incremẽta, quòd pijssimus, & litteratissimus Gerson, florẽs anno 1420. iuxta Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis, & apud Sixtum Senensem (lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ) vita defunctus anno 1419. asseruit; quòd Schola Scoti tempore Gersonis esset maior quàm opposita, non solùm multitudine, sed authoritate sectatorum; vt ostendimus in §. 19. num. marg. 18. Gersonis verbis ex fide transcriptis.

Iudiciũ Gersonis de Schola Scotica.

Excutitur irruptio Iouij in Scotũ.

87 Hæc sunt illa ingenia auditorum Scoti (quorum mores, & studia breui compendio perstrinximus) *quæ ad optimam frugem nata, distorto ad veritatem itinere Scotum suspendisse, & perdidisse blaterat Iouius*; nisi omnium ingeniorum hæc deplorata perditio solius OKami Anglici, auditoris Scoti lapsum exprobret, & exaggeret: sed nec OKamum, licet Schismate aliquando ab Vniuersali Pastore Ecclesiæ dissidentem, finali impœnitentia perditum censuit Alfonsus Ciaconius à nobis

trans-

transcriptus in hoc §. sub num. marg. 46. & cæteri alij æqui & cãdidi Scriptores, vt statim aperiam, quod & authenticis testimonijs confirmabo.

Actus Sorbonici descriptio, qui initiũ sumpsit at schola Scoti.

88 Tandem pro Actu Sorbonico, qui è schola Scoti pullulauit, & pro Maironio, qui & vnicus cœtũ Scoticum nobilitare potuisset, hæc accipe ex Iacobo Gualterio Societatis Iesu in Tabula Chronographica status Ecclesiæ, sæculo 14. *Franciscus Mayronis, Ordinis Minorum, in pago Mayronensi Diœcesis Ebredunensis natus, Scoti discipulus, qui anno circiter 1315 generosũ illũ Actũ Sorbonicũ introduxit, quo vnaquaque feria sexta æstatis ab hora quinta matutina ad septimam vespertinam sine Præside, sine socio, sine prandio, omnibus opponentibus respondetur; præcipuè verò Baccalaureis primi ac secundi ordinis, qui sunt minimùm sexaginta.* Et idem Author in eodem sæculo 14. sub serie de euetibus memoralibus illi⁹ sæculi, subdit. *Anno circiter 1315. inuentus magnus Actus Sorbonicus à Francisco de Mayronis, vt in 5. columna dictum est.*

De Gulielmo OKamo, Anglico, Nominalium Principe, auditore, & insectatore Scoti.

OKam auditor, & insectator Scoti.

Cur postremus numeretur inter Scoti auditores?

89 Postremũ inter Scoti alũnos Gulielmũ OKamũ nomino, non quia cæterorum lucra in Metaphysicis & Theologicis studijs non exæquauerit; nec quia Scoti præceptoris sui acerrimus insectator extiterit, (eæ enim OKami in Scotũ litterariæ irruptiones securiorẽ & clariorẽ exhibent Scoti doctrinam, quod & obseruaui in Aureolo) sed quia in Summum Ecclesię Magistrum, & Pastorẽ Ioannẽ XXII. atro & acri calamo scripserit, & ab eo schismate diuisus, aliquando sorduerit.

OKamus Scoti desertor nõ denigrat splẽdorẽ Scholæ Scoticę, quã uis prolaberetur in hæresim.

Cæterũ, quamuis OKami lapsus Scoticæ Scholæ gloriã conspurcare nõ valuerit, quando & ille à cõmuni Orbis Doctore defecit, qui Scoti præceptoris sui antea desertor extiterat; licebit tamen pro historiæ fide, merita, & demerita OKami, sincerè describere, ne ex calũnia triumphum reportasse sentiat Bzouius, qui OKamum vt hæreticum, & hæresiarcham incusat. Contra quẽ in OKami vindicatione gnauiter se exercuit Dermicius Thadæi, author Nitelæ Franciscanæ, præcipuè à pag. 35. editionis Lugdunẽsis vsque ad 39. & VVadingus tom. 3. Analium, ad annum 1347. à n. marg. 19. vsque ad 32. vbi magna dexteritate OKamũ, & vniuersum Frãciscanorum Ordinem vindicant, in quem ad ferociam vsque inuectus est Bzouius.

Magnũ OKami acumen ex Rodulphio.

Fuit igitur OKamus Doctor solertissimi iudicij in scholasticis dissertationibus Metaphysicis, & Theologicis; de quo inspice Petri Rodulphij, Episcopi Senogalliensis censionẽ, in lib. 3. Historiæ Seraphicæ Sixto Quinto Pontifici Maximo dicatæ:

Fuit caput Nominaliũ.

Ita præstitit quòd suo tẽpore non habuit æquales, in Theologicis dissertationib⁹

90 F. Gulielmus OKam, Anglicus, Ioannis Scoti auditor, eiusq; doctrinæ opugnator accerrimus, iuxta nominis etymologiam bellicosus, cum galeæ nomenclaturam contineat; primo Prouincialis Angliæ, inter cæteros Familiæ Franciscanæ alumnos, ob singularem eius doctrinam, & eruditionem, *flos modernorum, & venerabilis incœptor appellari meruit.* Fuit caput Nominalium, & doctrinæ illorum propugnator; cuius doctrinam æmulatus est ferè in omnibus (ipso teste) Gabriel Nominalis. Fuit autem Gulielmus vir in diuinis Scripturis eruditus, in Philosophia, & liberalibus disciplinis ita præstitit, vt suo tempore nõ haberet æquales, præsertim verò in Sacris litteris; atque demum in Sacra Theologia non modò versatus, verùm etiam fuit nobiliter doctus, ingenio subtilis, & clarus eloquio.

OKami ingenium ex Ferchio.

91 De quo hæc etiam Ferchius, in vita Scoti, c. 12 *num. marg.* 42. Gulielmus OKã, venerabilis Nominalium incœptor, flos modernorum, Doctor plusquàm subtilis appellatus, ex discipulo Scoti, antagonista Scoti

acerri-

Fuit antago nista Scoti.

acerrimus euasit. Incœptor Nominalium appellatur, non quòd primus illius sectæ fundamenta posuerit (quam refutat Seraphicus Doctor S. Bonauent. longè ante, in 1. Sent. dist. 41. q. vltima, num. 25. & in 3. Sent. dist. 24. q. 3. n. 22.) sed quò magnopere eam illustrauerit, & robore doctrinæ acutissimæ amplificauerit.

Cōtra Ioannem XXII. scripsit, sed palinodiā cecinit, & piè moritur

Hic parùm gratus erga præceptorem priuatum, & in Ecclesię Doctorem vniuersalem insurgens, impiè contra Ioannem XXII. sensit; sed retractauit benè, quæ malè scripsit, & in Hibernia pro Sancto colitur, teste Volaterrano, lib. 3. cap. Britannia. Ferchio consentit ferè eisdem verbis Vvadingus, ad annum 1308. sub numer. margin. 61. in recensu auditorum Scoti.

Iudiciū Bellarmini de OKamo.

92 Accipe modò OKami demerita ex Cardinali Bellarmino *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, adiuncto etiam Scriptorum OKami catalogo *Guilielmus OKam, natione Anglus, Ordinis Minorū, Scoti discipul⁹, & æqualis Frācisci Maironis, vir doctus, sed fautor Ludouici Imperatoris Quarti nimis ardens, ob quā causam in aliquos errores lapsus meruit vt in Indice librorum prohibitorū eius nomē poneretur. * Scripsit in quatuor libros Magistri Sententiarū. * Librū Quodlibetorū. * De fautoribus hæreticorum. * De Sacramēto Altaris. Cōpendium Theologiæ. * De actibus Hierarchicis. * De ingressu Scientiarum. * De paupertate Apostolorum. * De potestate Pontificum, & Imperatorū. Opus nonaginta dierum, & Dialogos, quæ duo opera, cum alijs contra Ioannem XXII. scriptis, interdicta sunt in Indice librorum prohibitorum.*

Catalogus scriptorum ex Bellarmino.

Obseruat. 1. in censione Bellarmini

93 In quæ Bellarmini de OKamo pronuntiata, aliquot duxi obseruāda. Primū; circa scriptorum OKami catalogum; quòd præter ea scripta, quæ ibi attexit Bellarminus, etiam OKamus Physicalia in octo libros Aristotelis ediderit, vt scribit Rodulphius loco citato: item & Logicalia commentaria, quæ legimus acuta & neruosa satis in Bibliotheca Matritensi. Secundū noto; non damnari OKamum à Bellarmino vt hæreticū, licet in aliquos errores lapsum asserat circa potestatē Papæ, & Imperatoris, quos examinant, & librant Author Nitelæ, & Vvadingus, locis citatis. Vnde libros & tractatus, quos temerariè contra Ioannem XXII. euomuit OKamus, ex corde detestamur, & iustè dispūctos volumus, sicut & Bellarminus in aliquibus censuit de Durando in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis; eū tamen ab hæresi vel sic liberans.

Obseruat. 2. OKamus non incusatur vt hæreticus à Bellarmino.

Qualiter Bellarmin⁹ liberet Durandum à nota hæresis?

Scripsit (Durandus) *in quatuor libros Magistri Sententiarum Commentaria satis dilucida, in quibus quamuis nonnulla scripserit, quæ à communi Doctorum sententia abhorrent, quædam etiam ab Ecclesia improbata sunt, ipse tamen in Præfatione Commentarij sui in Magistrum, disertis verbis asseruit ad Ecclesiā Catholicam Romanam pertinere iudicium de doctrina, seque omnia sua scripta eiusdem Ecclesiæ censuræ submittere.*

Eadē ratio vrgens pro OKamo ex Sandero.

94 Ita etiam à nota hæresis immunem reddit OKamum insignis Doctor Nicolaus Sāderus, de Visibili Monarchia, lib. 7. anno 1324. *Licet autem OKamus contra Papam scripserit, tamen sine omni controuersia, velut cōtra hominem, non autem velut contra Ecclesiæ Romanæ fidem, authoritatem vel scripsit: nam alioqui fidem suā de Romana Ecclesia apertissimè confitetur in Prologo Libelli, quem scripsit de Sacramento Altaris.*

Nicolaus Sanderus.

Consentit Petrus Matur. liberās OKamum

Subscribit etiam Petrus Maturus Societatis Iesu, in notis ad S. Antonini chronicon, part. 3. titul. 2. §. 11. & titulo 21. cap. 5. §. 2. inquiens. *Licet OKamus contra Ioannem XXII. quæ in Indice librorum prohibitorum reprobantur, scripserit; non tam in Pontificem Maximum, quàm in Ioannem XXII. (siue potius Iacobum de Caturco, quem semper ita nominabat) inuectus est.*

Item & Gualterius

95 Consentit Iacobus Gualterius, Societatis Iesu, sæculo 14. *Michael de Cæsena, cum Gulielmo OKam censura Ecclesiastica ob quādam propositionem ictus; licet neuter (quod sciam) se ab Ecclesia Catholica discessionem facere professus sit.*

Et

Confirmatio ex Gualterio.

Et idem Gualterius in collatione ad sæculum 14. cap. 6. *Eodem fermè tempore excommunicati à Ioanne XXII. fuere Michael de Cesena, & Gulielmus O Kam, quòd pugnassent, Iesum Christū eiusque discipulos nihil habuisse suū, neque particulatim, neque in commune. Legenda verborum Ioannis XXII. cum verbis Nicolai Tertij (qui primo intuitu à se inuicem dissidere viderentur) concordia perdoctè à Cardinali Bellarmino exposita, lib. 3. de Romano Pontifice, c. 14. Denique in memoriam reuocanda, quam sæpè hactenus tradidi, erroris huius cum malè reformatorum nostrorum cæcitate comparatio; à qua vtique lōgissimè abfuerunt Michael, & O Kam, quando quidem hi nunquam se quod sciam, ab Ecclesia Romana vnitate discedere sunt professi.*

Instantia ex eodem.

Quare & idem author eodem sæculo 14. O Kamum non sub serie hæreticorum, sed sub clasſi scriptorum sacrorum vel sic recenset. *Guilielmus O Kam. Trithemius citatus. Onuphrius, anno 1327. Bellarminus, Sæculo 14. anno 1320. de quo rursum inferius columna 11. & insequenti collatione, cap. 6.* Vbi non solùm ex suo solo sensu, sed ex Trithemij, Onuphrij, & Bellarmini iudicio O Kamum inter Catholicos scriptores numerat.

Firmatur immunitas O Kami ab hæresi ex Indice Theologorū Cōcilij Tridentini.

96 Quod etiam firmant Theologi in Oecumenico Cōcilio Tridentino librorum censioni præpositi, qui ea, quæ O Kamus contra Ioannē XXII. conscripsit, in secundam classem librorum prohibitorū retulerunt; quæ dispunctionis series, aut gradus, scripta excutit, non damnat authores. Vt apparet ex Præfatione Indicis Francisci Forerij Dominicani, Secretarij Deputationis Theologorum Concilij Tridentini ad formationē Indicis, quæ habet ita. *In secundam classem, non Authores, sed libri sunt relati, qui propter doctrinam, quam continent, non sanam, aut suspectam, aut quæ offensionē, etiam in moribus tantùm, fidelibus afferre potest, reijciuntur; etiam si Authores, à quibus prodiere, ab Ecclesia nunquam desciuerunt.* Deinde in Indice, in secūda classe, sub Littera G. vel sic indigitat, quæ, & qualiter, O Kami scripta abigat. *Guilielmi O Kami, opus nonaginta dierum. Item Dialogi, & scripta omnia contra Ioannem Vigesimum Secundum.*

Forerius Dominicanus.

Vindicatiō O Kami ex Authore Nitelæ, & Vvadingo.

97 Demum (*vt verbis vtar Authoris Nitelæ Franciscanæ, loco citato*) rem hanc Theologorum omnium iudicio exponendā relinquo; quorum nemo hæretici, aut hæresiarchæ nomenclaturā O Kamo tribuit. Quin collectores fidelium Scriptorum, qui pro veritate testimonium dixere, in classe Theologorum suo, nec infimo loco constituerunt O Kamum; consulendi in hoc potissimum Bellarminus, Trithemius, Posseuinus, & alij, qui O Kami temeritatem & irreuerentiam in Ioannem XXII. commissam merito castigant, non damnant fidem. Errauit stylo, nō scopo, vt qui veritatis defensionem suscipere visus est, stylum tamen idoneum non accommodauit; atque in personā Ioannis XXII. insaniuit magis, quàm aliquid in fidei subuersionem prudens excogitauit. Id ergo concesserim, debitæ subiectionis, temperantiæ, charitatis, reuerentiæ, & obedientiæ leges prætereuectum fuisse; Ecclesię tamen Romanę fidem, & religionem certo tenuisse cursu, vt nec nouas contra eam hæreses excogitarit, nec veteres & iam dānatas restaurarit, vnde hæresiarchæ vel simul, vel seorsim consurgit appellatio. Hucusque Auctor Nitelæ, cui eisdem verbis subscribit, & eum transcribit Vvadingus loco citato ad annum 1347. num. marg. 26.

Iudicium Antonij Posseuini de O Kamo.

98 Quare Posseuini de O Kamo iudicium & cēsionem transcribo ex Apparatu Sacro; ex quo etiam promo Scriptorum O Kami catalogum. *Gulielmus O Kam, Anglicus, Ordinis Minorum, Ioannis Scoti auditor, acri quidem ingenio; at cuius in Romano indice probibita sunt, quæ scripsit contra Ioannem XXII. Pontificem Maximum, siue Dialogos aduersus eum, & opus nonaginta dierum. * Cæterùm scripsit in libros quatuor Magistri Sententiarum librum. * Quodlibetorum alium. * De fautoribus hæreticorum. * De Sacramento Altaris. * Volumen magnum per modum dialogi. * Compendium Theologiæ; qui liber anno 1495. Lugduni prodijt, sicut eius Quodlibeta anno 1491. Argentinæ. * De actibus hierarchicis; librum vnum. * De scientiarum ingressu; librū*

vnum.

unum. * In libros Aristotelis, & in Logicam. * Quaestiones physicorum, libros octo. * De Paupertate Apostolorum, librum. * Ac de potestate Pontificum, & Imperatorum.

Quid de O Kamo Bucholcerus author dānatus?

99 Nec in cōcinnum erit O Kami lapsum ex Abrahamo Bucholcero describere, quia licet Bucholcerus sit author dānatus, appareat tamē omnē historiæ fidē non contēpsisse, quare index eius Chronologicus cūm expurgatione, fideliū vsui permittitur; qui ita habet de O Kamo ad annum 1324.

Gulielmus O Kam, natione Anglus, Ordinis Minorū, & Ioānis Scoti discipulus, Scriptor acutissimus, excōmunicatur quòd quędā aduersus Papam scripsisset. Hic ad Ludouicū Imperatorē, æquè tū excōmunicatū fugiens dixisse fertur: O Imperator, tu me gladio defende à Papa injurijs, ego te verbis ac scriptis defendam. Acerrimè impugnauit dicta ac scripta Magistri sui Scoti. Trithemius. Vbi Bucholcerus Trithemio & cæteris Catholicis Scriptorib' adhęret O Kami perpendens doctrinam, & inobedientiam erga Summū Ecclesię Præsulem, insuper & defectionem à suo Preceptore Scoto.

Propulsatur calumnia Bzouij in O Kamum.

100 Adde etiā pro vindicatione O Kami (ex Vvadingo sub nu. marg. 30.) quòd Bzouius truculenter exagitans manes O Kami, vocat eū depravatorē Theologię, & Philosophię; cuius calūnię acerbitatē detegūt O Kami scripta Philosophica, & Theologica, quę passim in Scholis leguntur, approbātur, cōmendātur; cōfirmātque destinata sibi subsellia, in quibusdā Orthodoxis Academijs, ex quibus solę O Kami sententię tū Philosophicę, tū Theologicæ, designatis stipendijs edocentur: eius doctrinā ferè in omnibus æmulatus est Gabriel Biel, ipso teste, legitq; publicè in Vniuersitate Tubingēsi, *Cū nostri* (inquit in Prologo Sentētiarū) *propositi sit, dogmata, & scripta Venerabilis Inceptoris Gulielmi O Kā Anglici, veritatis indagatoris acerrimi, circa quatuor Sētētiarū libros, abbreuiare, tēptabimus diuino aspirātę ductu, &c.*

O Kamus habet specialē Cathedrā in Vniuersitatibus Catholicis.

O Kamus retractauit quę scripsit contra Ioānnem XXII.

Cęterum, quia Bellarminus, & Possevinus non exprimunt, resipuisse O Kamum, & retractasse, quę contra Ioannem XXII. scripserat; subijcio ex Vvadingo, loco citato ad annum 1347. authenticum testimonium Vaticanum Bullæ Clementis VI. ad Ministrum Generalem Ordinis, vt Gulielmus O Kamus, seu de Anglia absolueretur à censuris, quibus innodatus erat, quia Ludouico Imperatori adhæsisset. Fragmentum Bullæ exhibeo; quod praeclarum resipiscentiæ O Kami exemplum reserat, restituto sigillo Generalatus Ordinis Minorum, quod attinuerat ad Michaelem Cæsenatem, quondam Ludouici Imperatoris fautorem; integram Bullæ formulam suppeditat Vvadingus ex monumento Vaticano lib. 2. anno 6. Clementis Sexti. Epistola 1543. quæ O Kamum ab aduersariorum technis reddet immunem.

Dilecto filio Ministro Generali Ordinis Fratrum Minorum.

Bulla Clementis VI pro absolutione Gulielmi O Kami, seu de Anglia.

O Kamus resipiscens restituit sigillum Ordinis Minorum.

101 PEtitio pro parte tua, & dilectorum filiorum Capituli Generalis, tui Ordinis, nobis exhibita cōtinebat, quòd aliqui Fratres vestri Ordinis, quamuis paucissimi, qui quondam Michaeli de Cæsena, & Ludouico de Bauaria obediuerunt, & specialiter Gulielmus de Anglia, dicti Ordinis Professor, in Monacho remansisse noscūtur; *idemque Gulielmus sigillum antiquum dicti Ordinis, quod diu habuit, tibi remisit*, & tam ipse, quàm alij dicti Fratres residui, ab excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententijs, atque pœnis, in tales per processus Apostolicos promulgatis, quas idē Gulielmus & alij Fratres adhærēdo, seu obediēdo Michaeli, & Ludouico prædictis, incurrerūt, desiderāt se absolui, suntque parati nostris, & eiusdē Ecclesię mādatis obedire. Quo circa pro parte tua, & ipsorū Capituli nobis extitit humiliter supplicatū, vt eisdē

Fratribus, qui ad Romanam Curiam, ficut afferunt, commodè venire non possunt, ipsorum statui super hoc prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque votis eorũ volentes annuere in hac parte, vestris supplicationibus inclinati, discretioni tuæ (de qua specialem in Domino fiduciam gerimus) Gulielmum, & alios Fratres prędictos eidem Ecclesię reconciliandi, eosque à dictis sententijs, atque pœnis iuxta formam per nos super hoc ordinatam, ac de verbo ad verbum pręsentibus annotatam, infra annum à data pręsentium, si hoc humiliter petierint, absoluendi plenam & liberam concedimus authoritate Apostolica facultatem, &c.

Cõmittitur Ministro Generali Ordinis absolu- tio O Kami.

102 Quæ Bulla vindicat pietatem O Kami à cruentis, quibus Bzouius in illum inuehitur, censuris, de quibus merito conqueruntur Author Nitelę, & Vvadingus. Expecto vrgentiores Vvadingi clamores, & iustiores querelas: quando Ordinis Chronologiam peruadens, & elucidans perueniat ad annos B. Amadei, nouę Apocalypsis authoris, sanctitate, miraculis, & diuinis colloquijs, ac reuelationibus pleni, & exuberantis, quem vocauit Bzouius Pseudoprophetam, fallarium impostorem, hæreticum, de quibus nos aliqua infra. Ita vt omnes illę calumnię eam exigant spõgiam, quam gnauiter & opportunè adhibuit Georgius Heruvartus, Cancellarius Ordinum Bauarię, Bzouium in Romana Curia reuincens, & palinodiam recantare cogens (non absque ingenti eiusdem Bzouij consternatione) circa electionem Henrici Septimi Romanorum Imperatoris, quam dolo peractam voluit Bzouius; de quo lege Vvadingum ad annum 1314. sub numer. margin. 16.

Bzouij dura inuasio in O Kamum.

Itẽ & in B. Amadeum.

Calumnię Bzouij exigunt spongiam Heruvarti.

Cogitur Bzouius palinodiam recantare circa electionem Henrici Septimi Imperatoris.

§. 21. *Postremus Scoti morbus: grauium virorum de sancta Scoti in Domino obdormitione iudicia vbi & inciden- ter defenditur legitima doctrina, & etiam sanctitas B. Amadei assertoris Scoti, & nouæ Apocalypsis Authoris, contra accusationem Bzouij.*

1 EXplicatis & expensis his, quæ ad vitam & doctrinã Scoti attinent; restat postremum Scoti morbum fœlicemque mortem describere, seu veritatem venari ex antiquis Epitaphijs, quę factum indicant; & aliorũ cogitationes excutere leuibus coniecturis nixas, quę post elapsa ferè duo ab obitu Scoti sæcula excreuerunt.

Variæ opiniones circa postremum morbum Scoti.

Prima igitur opinio, non morbũ corporis causam Scotici obitus assignat, sed altissimam extasim, quę externos corporis sensus cõsopiens, Colonienses huius mysticę alienationis ignaros (absentibus Scoti discipulis) deceperit, vt Scotũ mystico Domini osculo, & amplexu perfruentẽ, tanquã vita defunctum ante obitum sepeliuerint, & humo iniecto suffocauerint. Cuius placiti assertor videtur S. Bernardinus Senensis, tomo 4. editionis Petri Rodulphij, in Sermonibus extraordinarijs, Sermon. 1. vbi habet ita.

1. Opinio de Scoto sepulto in extasi.

2 *Oportet subleuare mentẽ ab istis sensualibus ad insensualia, sicut accidit Magistro Subtili, scilicet Scoto, qui ita fuit extractus de sensualibus ad insensualia, & ita fuit eleuatus, quòd Fratres, qui ignorabant hunc eius solitum morem, credentes ipsum fore mortuum, subterrauerunt eũ viuum. Et postea venientes eius discipuli, scientes id sibi sæpè accidere; quid foret de eius Magistro? interrogãtes; repererunt, eum viuum subterratum fore, & suffocatum.*

Tribuitur S. Bernardino Senensi, ex editione Rodulphij.

Cõsentit etiam editio nouissima operum S. Bernardini ex correctione Ioannis de la Haye, Parisini, licet aliquantulum in cortice verborũ dissideat; ita enim habet in tom. 3. in Sermone 1. extraordinario, qui attitulatur de Regno Dei.

Cõsentit nouissima editio ex castigatione Ioãnis de la Haye.

Oportet subleuare mentem ab istis corporeis ad spiritualia, sicut accidit Magistro Subtili, scilicet Scoto; qui ita fuit extractus de materialibus sublunaribus ad spiritualia, & ita fuit eleuatus, quòd Fratres, qui ignorabant hunc eius solitum more͂, credentes, ipsum fore mortuum, sepelierunt eum viuum. Et postea venientes eius discipuli, scientes id illi sæpè accidere, quid foret de eius modo? interrogantes; reppererunt, eum viuum sepultum fuisse suffocatum.

Pergulius.

3 Cui pronuntiato S. Bernardini id accedit roboris; quòd Bernardinus nec mentiri vellet, quia Sanctus, nec falli posset, quia nostras, seu author domesticus; nec eum euẽtum ignoraret, si eum vestigare optasset, quia primo sæculo ab extinctione Scoti floruit, & authoritate pollẽs, rem penitiùs callere valuisset; siquidem, vt tradit Gonzaga in Historia Seraph. part. 1. fuit primus Cõmissarius Generalis familię Obseruantium Vltramontanorũ electus Florentię anno 1436. vel anno 1438. vt censet Rodulphius, in Historia Seraph. lib. 2. sub §. *Vicarij Generales de Familia.* Vbi inquit. *Primus Vicarius Generalis fuit S. Bernardinus, electus anno 1438. quem confirmauit Eugenius Quartus; multas fecit ordinationes, & decreta ad frugalitatem, & obseruantiam conducentia.* Præferri ergo debet S. Bernardini pronuntiatum tanquam Sancti & domestici attestatoris, primi sæculi ab obitu Scoti.

Instatur pro præmisso placito ex authoritate S. Bernardini.

Item, quia S. Bernardinus floruerit primo sæculo post Scoti obitũ.

Petr. Rodulphius.

4 Suffragatur etiam huic sententiæ Marcus Antonius Coccius Sabellicus, vir valdè eruditus ex Bellarmini cẽsione, qui viuebat anno 1500. iuxta eũdem Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis; de Scoti igitur obitu sic opinatur, ceu potiùs aliorum refert opinationes Sabellicus, nullũ nominatum assignãs authorem. *Prædicari audio, Ioannem Scotum, quo nemo subtiliùs diuinas tractauit literas, animo linqui solitum, ac velut exanimem eodem, quo deprehensus, loco, per diem interdum, & amplius, immobilem sedisse, mente, & sensibus sopitis, aut certè procul à corpore aberrantibus; atque ita demum ab hominibus eius rei ignaris pro defuncto elatum.*

Consentit etiã Sabellicus sepulturę Scoti in raptu mentis.

In quam sententiam iuit recentiorum nostratum, & exterorum turba; Gonzaga, Rodulphius, Ludouicus Manganelus, & alij; & ex exteris Eborensis, titulo de contemplatione, Gerardus Mercator, in Athlante, de Scotia, Paulinus Berti, Augustinianus, in Vita Scoti, & alij.

Subscribũt recentiores Gonzaga, Rodulphius, Mãganelus, Eborensis, Mercator, Paul. Berti.

5 Sed præmissa opinio, quæ S. Bernardino tribuitur, meritò reijciẽda est, vt pote quæ omni probabilitate orbata, nec S. Bernardini authoritate suffulta; quia author tomi quarti Sermonum extraordinariorum in editione Petri Rodulphij, nõ est S. Bernardinus, sed Daniel Pergulius, Patauinus, vt ostendimus suprà in §. 17. sub n. marg. 28. de quo nos admonuit idẽ Rodulphius in præliminari epistola operũ S. Bernardini. Idẽ etiã ęstimat Ioannes de la Haye in præfatione ad lectorem; vbi ita censet de quarto illo tomo, qui apud Ioãnem de la Haye tertius est, & etiam de Quadragesimali antea non impresso, cuius titulus est, *De Pugna Spirituali*, quẽ tractatum nouissimè inuenit, & prælo commisit idem Ioannes de la Haye, & habetur etiam in eodem tomo tertio citatæ editionis.

Reijcitur opinatio præcedens.

Nescio autem an quoddam Quadragesimale, cuius titulus est, Quadragesimale de Pugna Spirituali, *sit S. Bernardino tribuendum; nã illius phrasim non sapit, nec grauitatẽ, nec eruditionẽ nostri authoris redolet. Idem ferè tenendũ est de alio Quadragesimali, cuius titulus est:* Seraphim Quadragesimale; *arbitror tamen, Italicè ab eo vtrumque è suggestu habitum, sed ab eo concionante nec fideliter acceptum, nec deinde eruditè latinitate donatum; quò fit, vt neutrũ illius esse censeatur. Sermones autem, tum Aduentuales, qui continentur in tertio tomo, quàm alios* (paucissimis demptis extraordinarijs, qui carent articulorum distinctione) *nec non omnes, quos quartus comprehendit tomus, nemini dubium esse debet, nec alterius esse quàm nostri Sanctissimi Concionatoris.*

Disquiritur an sit de mẽte S. Bernardini?

6 Ex qua Ioannis de la Haye censione, Sermones extraordinarij, qui carent articulorum partitione, & distinctione, nõ habentur legitimi S. Bernardini fœtus; sermo autẽ primus, qui de Scoto loquitur, orbatur ar-

Iudiciũ Ioãnis de la Haye de Sermonibus extraordinarijs S. Bernardini.

ticulorum sectionibus. Quod comprobatur ex Sermone vndecimo qui articulis caret, agente de conuersione ad Iesum, vbi referuntur à Collectore quædam S. Bernardini miracula, & percelebrantur Sancti Concionatoris facinora, quæ ab ipsomet extolli, & recoli nō credimus; nec enim vir Sanctus absque modestiæ offensione, ea de se prædicare posset; quæ ibi in eius encomium seriò expenduntur.

Verba Danielis Pergulij.

Deinde & rem vrget; quod Collector vel sic finiat concionem. *Te precor, quicunque hec legis, quatenus si minus bene dicta, imperfecta, vel plus addita reperis, quæ tuo animo alicuius suspicionis erroris inducerent, me & non Dei virum culpabilem reddas; & tua charitas magis corrigat, vbi est error, & vbi est defectus suppleat, quàm mordeat liuor edax.*

Vera sententia Authoris.

Inter quæ additamēta (quæ cādori & eruditioni Bernardini nō incommodare vult Pergulius, quia legitima non sint Sancti viri pronuntiata) adnumerādam censeo de obitu Scoti narrationem; fortè enim ex ore S. Bernardini Collector exceperat commendationem Scoticæ cōtemplationis, quæ concinnè ibi exaratur ad euehendam mentem auditorum ad iugē ascensum in cœlestia terrenis posthabitis, quem Sanctus Concionator ex instituto fidelibus inserebat; & Collector ex proprio penu sepulturam ante obitum ex vulgi rumore subtexuit. Accedit etiam summa S. Bernardini, & Danielis Pergulij in docēdo absimilitudo, & imparilitas; Collectoris enim oratio inconcinna, mutila, & barbara est, quæ doctrinę Bernardini venustatem & aciem adeò non exæquet, vt nec imitetur.

Exploditur placitum de Scoto in extasi sepulto.

7 Cæterū, prædictā de ante obitū sepulto Scoto additionē prosternit, & conuellit prorsus ipsiusmet fabulæ processus; qui licet Iouio, & Bzouio nō faueat, quatenus nullū admittat concameratū sepulchrū, vbi Scotus caput allidere, illudque validis & repetitis ictibus cōterere potuisset; cū apertè Scotū in extasi subterrarū, & ab humo irruente suffocatū & extinctū fateatur: adhuc tamē euidēter detegitur malè cohærētiū nugarū discrepātia, ex deceptione Coloniēsiū circa solitā Scoti extasim, & absentia omniū discipulorū Scoti, quibus explorata alienatio mystica, & notissima extitisset.

Probatio 1. ex Ferchio.

Quia, vt acutè & acriter Ferchius, in Vita Scoti (*cap. 10. sub num. marg. 36.*) Ioannes Scotus tempore studiorum obijt, die octaua Nouembris; quo tempore (non existentibus vacantijs, seu interstitijs agonis & conflictationis literariæ) nō est credibile discipulos omnes abfuisse, vt nec saltim vnus Magistri extasim reseraret; cùm potiùs è contra Gerardus Mercator asserat, Scotum à discipulis terræ traditum.

Secunda ratio contra commentū de Scoto sepulto ante obitum.

Deinde, præterquàm quòd copiosissimi studentes erant Coloniæ, vbi ducenti Fratres æuo Scoti morabantur; estō quod omnes abfuissent à Cōuentu, vel ante, vel post prandium, nō sustinuissent Fratres tres horas Magni Doctoris exequias, vsquequo discipuli redijssent, & meritissimis honoribus celeberrimo præceptori parentassent?

Cōprobatio tertia cōtra commentū præmissum

Accedit tertium; quod si Scoti extasis ita diuturna, per diem, & amplius sopitis sensibus insolita erat; falsò asseritur solita. Si solita; in famosissimo viro nominatissima extitisset, & Coloniensibus notissima; qui cum Clero & Primoribus Vrbis nobilissimæ Scoto obuiam processerant, & solemnissimo apparatu triumphi instar exceperant.

Vltima ratio vrgētior

8 Præterea; nec discipuli voluissent id donū extaticę cōtēplationis, & mysticę alienationis ab externorū sēsuū munijs & functionibus silere; quia Magistro honorificētissimū, & fideliū ędificationi proficuū. Nec etiā si silentio supprimere studuissent, id obtinere valerēt; cùm intra nullius sit potestatē, qui extra se rapitur, aut diuagatur, abscondi. Præsertim quòd solita ea, & per diem & amplius (vt loquitur Sabellicus) perseuerās extatica sensuum externorum consopitio cogeret Scotum à quotidianæ lectionis penso, & Cathedræ regimine feriari; quod otium, & docendi interstitium in publico Academiæ Magistro patētissimum, & quasi obuiū omnibus existeret, nisi Vbios Coloniēses ex sæculo, clero, & claustro; sui impotes effutias.

Scotus Doctori extaticus, sed non in extasi sepultus.

9 Fatemur ergo cum optimæ notę scriptoribus, Scotum Doctorē extaticum extitisse, (de quo egimus in §. 17. à num. marg. 26. vsque ad 31.) sed fabulosum & inane reputamus, quòd adeò posthabita sit Scoti incolumitas, & vita pessundata, vt solitæ raptus & mystici excessus metæ exploratæ non sint, nec eius durationes solerti iudicio & trutina expensę, antequā chare ille desideratissimi Doctoris exuvię sepulchro mandarētur præsentibus discipulis, ac cęteris honorum & gratitudinis symbolis exhibitis, quę in primariorum Doctorum parentatione, & funere seruabantur; vt ostendimus agentes contra Matenesium in §. 14. num. marg. 15. & 16.

Origo deceptionis Pergulij circa obitū Scoti.

Vnde in §. 17. sub num. marg. 29. & 30. iure censuimus, deceptionem, non S. Bernardini, sed Danielis Pergulij erupisse ex errore vulgi supponētis Scotum pro Sancto Archiepiscopo Coloniensi Gerone, sepulto in extasi ante obitum in eadem Vrbe Colonię, fraude Vualrami Præsulatū ambientis; quam legitimam Ferchij coniecturam, etiam probat Vvadingus tom. 3. Annalium, ad annum 1308. sub num. marg. 23. his verbis.

Ferchius. Vvadingus.

S. Gero ante obitū in extasi sepultus Colonię

10 Sanctissimum inuenio virum Geronem, Archiepiscopum Coloniensem (cuius electioni ex Angelica monitione Summus Pontifex consensit, & consecrationi interfuerunt SS. Petrus, & Ambrosius oleum infundentes) in extasim actum, hærentemque diutiùs immobilem, à Vvalramo Diacono Episcopatum ambiente viuum tumulatum esse. Ductus tamē tanti sceleris pœnitudine Vvalramus post obtentam Episcopalem Sedem, Romam venit, & à Pontifice ea ratione absolutus est, vt aut nouum institueret Monasterium, aut vetus aliquod in sua diœcesi instauraret. Cœnobium itaque D. Martini Colonię reparauit, & bonis multis pro religiosis ex Scotia aduentantibus dotauit.

Vulgi rumor supponit Scotum pro S. Gerone.

Non immerito Matthæus Ferchius hinc prodijsse putat errorem; dū enim Monasterium Scotorum audiunt populares ob hominem viuum sepultum, fuisse constructum, facilè suspicari aut dici posset, & vulgari rumore spargi, propterea illi peregrinę nationi datum graue illud Colonię domicilium, ob aliquem suæ gētis ita indignè occisum, & crudeliter sepulchro viuum iniectum. Sic itaque Scotum viuum tumulatum fuisse, facilè credi potuit; & à viro Scoto ad Ioannem Scotum breui morbo, vt mox dicam, sublatum transferri fabellam ex errore prognatam.

Gualterius Belga. Gaspar Bruschius. Chronicon Belgicum.

11 Sed pro firmiori historiæ tutamine, accipe factum de ante obitum & in extasi sepulto Gerone, ex Gualterio Belga in Chronicis Ecclesiasticopoliticis, cui consentiunt Gaspar Bruschius, in Epitome de omnibus Archiepiscopatibus, & Episcopatibus Germaniæ, & Magnum Chronicon Belgicum; ita igitur habet Gualterius.

Fraus Vvalrami in extinctione Geronis.

Vvarinus, siue Vvalramus fuit Geronis religiosissimi Præsulis Diaconus, ac planè infidus in dominum suum. Cùm enim Archiepiscopus vehementi capitis dolore, quem morbum extasim dicunt Medici, laboraret, & mortuo per aliquot horas non esset dissimilis, & cum ægritudine corriperetur; huius fraude (vt refertur) optimus oppressus est, & sepultus. Cùm iam sublatus esset; Vvalramus Episcopatum ambijt, & obtinuit. Verùm demum ductus pœnitudine de scelere, Romam profectus est, reatum suum Summo Pontifici confessus, ac ea ratione absolutus, vt aut nouum institueret Monasterium, aut vetus aliquod in Diœcesi instauraret. Monasterium igitur D. Martini Coloniæ restaurauit, ac bonis multis pro Religiosis ex Scotia dotauit.

Pœnitens Vvalramus cōstruit Monasterium Scotis.

Quare, & scitè colligit Ferchius (in vita Scoti cap. 10. num. marg. 38.) quod quia Monasterium causa illius ante obitum sepulti, instauratum est Scotis, vanitas vulgi haud rectè distinguens, Scotum æstimauit viuum sepultum, ac terra obrutum; sed quòd Gero sepeliretur viuus, crimen ambitus in causa fuit, quòd autem Ioannes Dunsius vel sic extingueretur, nil minus fuit.

Detegitur occasio deceptionis vulgi circa Scotum.

Quis fuerit S. Gero in extasi sepultus Coloniæ?

12 Obijt autem S. Præsul Gero (vt obseruauit Ferchius ibidem) circiter annum nongentesimum septuagesimū quintū. Licet cōsecrationis

suæ in Archiepiscopum Coloniensem, vel sic meminerit Henricus Spondanus ex Baronio, ad annum nongentesimum sexagesimum quintum, sub numer. margin. 5. *Eodem anno, quinto Idus Octobris, Bruno Archiepiscopus Coloniensis, germanus Ottonis Imperatoris obijt; cuius extat vita conscripta à Rotgero Monacho: laudatur magnopere à Ditmaro, qui eũ intercessione S. Pauli Apostoli receptum tradit in cœlum. Addens verò de eius successore, fratre ipsius, nomine Gerone; affirmat in eius consecratione visos esse S. Petrum Apostolum, & S. Ambrosium fundentes oleum; Regem autem detrectantem adhibere consensum ab Angelo minis exterritum esse.*

Henricus Spondanus.

Hunc Sanctissimum virum tot eximijs electionis & dilectionis diuinæ signis ac preconijs condecoratum permisit Deus astu & fraude iniquorum intercipi, & suffocari Coloniç, vbi etiam è viuis excessit Scotus; quæ truculẽta Sancti Præsulis nex sicut famam illius non deturpat, ita nec Scoti gloriæ tenebras offunderet vllas incauta Fratrum Coloniensiũ simplicitas, quç eum in extasi ante obitum sepelijsset. Quare fabellam non vt Scoto iniuriosam excernimus, ceu quia singularem Deiparæ erga vindicẽ, & alumnum tutelam exturbet; sed quia à vero discrepet, & ex errore vulgi supponentis Scotum pro Gerone emerserit.

Vrgens defensio pietatis Scoti ex obitu S. Geronis.

13 Hac igitur prima sententia de Scoti obitu reiecta, quç sub emẽtito S. Bernardini patrocinio neruos accipiens, pluribus fucum fecerat; etiam conuellitur, & euanescit pronuntiatum Sabellici rumore vulgi subnixũ, vt liquet ex illis verbis: *Prædicari audio, &c.* nullo authore assignato. Quantum autem referãt ponderis vulgi loquelæ de anteriorũ sçculorũ factis, satis superq; aperuit eruditissimus Cardinalis Baronius in notationibus ad Martyrologium Romanum, ad diem 27. Maij, refellens ex Trithemio nugas quasdam, quæ de S. Beda ex vulgi somnijs eruperant, & penes complures fidem inuenerant; audi ergo vel sic loquentem Baronium.

Refellitur placitũ Sabellici de obitu Scoti.

Diffugiũtur cõmentum de S. Beda.

De Beda illud vulgatum constat esse figmentum; fuisse nimirum oculis orbum: Nemo id veterum testatur; quod sinè tacendum non fuisset ob viri eximiam doctrinam, & inexhaustum in scribendo laborem. Traditur & fabella quædam de sepulchri ipsius epitaphio; quam idem Petrus refert in Catalogo. Cùm (inquit) discipulus eius, ipso defuncto, titulum de sepulchro ponere disposuisset, vnico carmine Leonino sic incipiens: Hac sunt in fossa: *Velletque finere:* Bedæ Sancti, vel presbyteri ossa: *Nec metrum stare posset, nec vllum ei vocabulum aliunde occurreret; tædio affectus, tandem iuit dormitum: & ecce mane in tumulo Angelicis manibus reperitur insculptum.*

Cardin. Baronius de S. Beda.

Hac sunt in fossa Bedæ Venerabilis ossa.

Hæc Petrus, & alij; quos iure irridet atque redarguit falsitatis Trithemius lib. 2. de Viris Illustribus S. Benedicti, cap. 21. Aliter enim se habere dicit epitaphium ad eius sepulchrum inscriptũ; quod recitat lib. 3. c. 155. estque huiusmodi.

Refutatur fabella de S. Beda ex Trithemio.

Presbyter hic Beda requiescit carne sepultus.
Dona, Christe, animam in cœlis gaudere per æuum;
Daque Sophię illum debriari fonte, cui iam
Suspirauit ouans intento semper amore.

Verum Epitaphium S. Bedæ.

Hæc ibi; ex quibus irritum prorsus redditur de Leonino versu commentum. Hæc fortasse pluribus; sed mea sententia pernecessaria, cum ea de Bedæ sepulchro penes complures fidem inuenerint. Hactenus Baronius.

Sicut ergo Baronius fabellas vulgi de S. Bedç factis, & funere propulsat ex Trithemio celebri historico, ita & nos ex eodem Trithemio luculẽter annum diem, locum sepulturæ, cæterasque Scotici obitus circunstãtias elucubratè satis referante, explodimus nugas de ante obitum sepulto Scoto. Cui etiam accedit, quod S. Antoninus S. Bernardino posterior nil insolitum in Scoti obitu agnouerit; & quod etiam Philippus Bergomẽsis coæuus Sabellico id commenti etiam reprobauerit.

Concinna applicatio pro excutẽdis nugis de obitu Scoti.

S Antonin Philip. Bergomens.

14 Adiungo præterea id, quod vrgentius æstimo; quòd Marianus Florẽtinus S. Bernardini coætaneus, vir probitate & sciẽtia cõspicuus, qui

Vindicatio Scoti ex Mariano Florentino.

edidit

edidit historiam Ordinis ab exoriente Religione Minorum vsque ad annũ millesimum quadrigentesimum sexagesimum, qui fuit decimus sextus ab obitu S. Bernardini, nil speciale indigitat in enarratione obitus Scoti, præter præconia Sanctitatis, & magnam venerationem Scoti in parentatione funeris; vt constabit ex infra dicendis. Et certè non minus honorifica apparent ea epitaphia, quæ busto Scoti appẽsa sunt, quam id, quo funus S. Bedæ condecoratur, vt patebit ex §. sequenti de fama posthuma Scoti ex monumentis & epitaphijs; quantùm verò momenti & fidei nanciscatur hæc elogia, quæ ab obitu Scoti vigent, patefecimus supra in §. 5. sub num. mag. 1.

Opinio secũda; quòd apoplexis fuerit postrem⁹ morbus Scoti.

15 Quare his missis; secundum placitum autumat, Scotum apoplexi sublatum; existimarũt enim aliqui, apoplexim in Scotum ingruisse ex igne disputationis subortam, vt scribit Ferchius, in vita Scoti, cap. 7. num. marg. 27. Vnde eo morbo non concesso, sed vtcunque dato, subiũgit Ferchius; quòd si id ægritudinis Scotum inuasisset, *gloriosius pro cœlesti patria ex certamine spirituali vitam profuderit, quàm qui pro terrena, ex corporali pugna, moriuntur.*

Philip. Bergomensis.

Primus istius placiti assertor reijciens opinationem Sabellici fuit Philippus Bergomensis coæuus Sabellico; Bergomensem sequutus est Hartmanus Schedel, qui præcipuè ex Bergomensi suam concinnauit historiæ farraginem, vt liquet ex Trithemio authore coæuo; qui ita habet de Hartmano in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, quem edidit Trithemius anno 1494. *Hartmanus Schedel, Nurembergensis, natione Theutonicus, Artium & Medicinæ Doctor, diuinarum quoque Scripturarum non ignarus. Scripsit inter alia ingenij sui opuscula ex Iacobo Bergomensi, & alijs historiographis addens nonnulla maximè de rebus Germanorum opus grande & insigne, quod continet historiam temporum. Viuit vsque hodie apud Nurembergam sub Maximiliano Rege, anno Domini* 1494. Philippo autem Bergomẽsi, & Hartmano Schedel consenserunt plures recentiores.

Hartman. Schedel.

Hartmanus sequutus est Bergomensem.

Excutitur opinio Bergomensis ex Trithemio.

16 Sed huic opinationi ferè post duo sæcula ab obitu Scoti excogitatæ à Bergomẽsi oppono Trithemium coæuum historicum, qui Bergomensis inuentum seu coniecturam legit, & contempsit, cùm tamen fuerit scriptor Germanus, & oculatus perscrutator vestigiorũ sepulchri Scotici, cuius & minutissima quęque solerti discussione exarauit; quem transcripsimus ex accuratissimis Chronicis Hirsaugiensibus in §. 15. num. marg. 6.

Omnes neoterici sequẽtes Bergomensem nil probant pro apoplexi, excuso Bergomense.

Quia vt scitè obseruauit Author Nitelę fol. 71. editionis Lugdunẽsis, Eysẽgrenio, & alijs iunioribus, qui eã de apoplexi narrationẽ quasi per manus traditam à primo authore Bergomensi acceperunt, ea tantum debetur fides, quam ipsius Bergomensis historia hoc in euẽtu nacta est, quæ exigua, aut nulla apparet, cùm ferè post duo sæcula ab extinctione Scoti scribens, neminem priscum aut vicinum sæculo Scoti authorem aduocet, sed coniectura leui nitatur, quæ à Trithemio posthabetur, vt pote quæ nullo historię fulcro suffulta. Cùm tamen inter coæuos historicos (quales extiterunt Bergomensis, & Trithemius) præferri debeat non Bergomas, Italus; sed loco vicinior & domesticus, qui antiquariorum monumenta & vestigia introspexerit etiam Coloniæ existens Trithemius: de quo consentientem lege Vvadingi censionem ad annum 1308. sub numer. margin. 16.

Nullus ex priscis Scriptoribus talẽ morbum Scoti expressit.

17 Verùm, quia nullus ex coæuis & priscis Scriptoribus aliquid speciale in obitu Scoti euenisse narrauit; imò nec coętanei insectatores Scoti Herueus, Paludanus, & Scoto posteriores Capreolus, & alij (quare excogitationem eam de apoplexi vt secundi sæculi diuinationem abijcimus) reliquum est, vt Scoticę extinctionis historiã ex epitaphijs busto Scoti statim in ipsa parentatione funeris appensis expiscemur; cum hæc vna reliqua sit (coæuis authoribus silentibus) veritatis venandę ratio.

Confutatur placitũ precedẽs ex Miræo & Balduino Iunio

Quamobrẽ eximius Chronologus Aubertus Miręus à nobis trãscriptus in §. 15. sub num. marg. 18. ideo Iouij fabellã deportandam æstimauit;

quia eius nullum appareat vestigium, nec in Monasterij Coloniensis Archiuijs, nec in epitaphijs varijs tumulo adscriptis. Cui etiam fundamento innititur, vt nugas Iouij ableget, Balduinus Iuni⁹ in Chronico Morali excuso Coloniæ, par. 4. ad annum 1308. cuius scriptoris de Scoto iudicium infra transcribemus, & expendemus.

Coæuis Scriptoribus silentibus, fides præstanda est antiquis Epitaphijs.

Cùm ergo solis vestigijs Conuentus Coloniensis, & antiquis epitaphijs sit fides præstanda; vel sic Scoticæ obdormitionis seriem ex epitaphijs cõiectat Ferchius, *in vita Scoti, cap. 7. num. marg. 27.*

Series obit⁹ Scoti ex Ferchio.

Plurimis ergo sacrarum actionum, cõcionum, disceptationũ, & scriptionum ad fidem illustrandam, mores corrigendos, religionem amplificandã, posteros instruendos, meritis & virtutibus plenus consummatus in breui expleuit tempora multa, donec ei pro temporarijs laboribus Deus æternam requiem offerre, ac è terris raptum in cœlum euehere dignatus est. Itaque anno à Christi natalibus 1308. die octaua Nouembris, quæ est octaua omnium Sanctorum, ad Sanctorum communionem euocatus est Ioãnes Dunsius, ita quidem vt eodem die publicè disputarit, & siue in eadem disputatione, siue paulò post domum reuersus, forsan propter profundam in disceptando cogitationem, & ardẽtẽ pro veritatis zelo laborem, repẽtino morbo è viuis excesserit. Hanc disputationem Poeta de sepulchro pendẽs indicat.

Videtur indica equòd Scotus diuturno morbo extinctus sit.

Epitaphiũ Scoti.

Doctor Subtilis soluens sua lustra Ioannes
Scotus, in obiectis vltima verba dedit.

Et alius antiquior.

Straminis in vico placidi certaminis ordo
Cespitat, heu belli desinit esse caput.

Alia obitus Scoti narratio ex Vvadingo.

18 Sic etiam Scoti obitum describit Vvadingus *ad annũ 1308. sub num. marg. 28.* Ego verò, vt inter tot sinistra, meum sincerè de Scoti morte iudicium interponam; naturalem more aliarum fuisse dixerim, celerem tamen breui morbo præeunte: ita enim indicare videntur aliquot carmina ex varijs Epitaphijs ad tumulum appensis. *Ex quibus colligo, eo ipso die, quo repentinus morbus inuasit, publicè disputasse, fortasis cõtra hæreticos Begardos, seu Beguinos; & profundè secum de peractis in consessu cogitantem, dum domum rediret ex acri congressu, frigido anni tempore, calore constipato, & sudore repressо, repentè dolore correptum, breui & raptim præmissis Christiani hominis officijs placidè spiritum exhalasse.* Ita enim præscriptos intelligo versus, vt postrema verba protulerit in disputatione iuxta illud carmen: *Scotus in obiectis vltima verba dedit*: deinde taciturnum altè secum pensitantem inuaserit morbus mox propria dulcedine lethum venerit, sed raptim.

Subscribere appare t Ferchio Vvadingus.

Probabilior sententia de postremo morbo Scoti.

Obseruationes pro probabiliori sẽtẽtia de obitu Scoti.

19 VErùm enim verò, vt meã qualemqualem opinationẽ in hac re exhibeam; aliquot substernere, & quasi præstituere licebit. Primum, nil speciale & insolitũ in obitu Scoti circa morbi qualitatẽ euenisse; quod confirmo ex silentio Trithemij accuratissimi de Scoto scriptoris, qui exactissima fide omnes funeris circunstantias inuestigauit. Cui etiam consentit Iacobus Gualterius Societatis Iesu in Tabula Chronographica status Ecclesiæ Catholicę, sæculo 13. vbi inquit: *Ioannes Duns, Ordinis S. Francisci, cognomento Scotus, ac Doctor Subtilis, Alexandri Alensis discipulus, qui anno 1308. vitam finiјt; sepultusque est in Coloniẽsi Franciscanorum Ecclesia. Trithemius in Catalogo, anno 1308. de eo; & S. Antoninus 3. p. titul. 24. cap. 8. §. 2. Genebrardus in Clemente V. Bellarminus anno 1400.* Vbi nil singulare commemorat de extinctione Scoti; imò cùm legisset Genebrardum truculentam illam fabellam de lethargo, & corrosione manuũ in sepulchro ex errore vulgi narrantem, cõtempsit illã, & silentio suppressit.

Nil speciale & insolitum accidit in obitu Scoti.

Gualterius.

Nota cõtra Genebrard.

20 Eas-

Idem ex Iacobo Gordono.

20 Easdem nugas de obitu & funere Scoti posthabuit, nil insolitum in postremo Scoti morbo indicans, alter Chronologus Iesuita, Iacobus Gordonus, ad annum 1308. ita scribens in tomo 2. suæ Chronologiæ. *Obijt nunc Scotus, Theologus Franciscanus, eorum, qui sunt à D. Thoma, dictus Antagonista.*

Confirmatio ex Bucholcero contra hæreticos & præcipuè cõtra Casum.

Deinde Caso hæretico effutienti fabellam de impio interitu Scoti oppono ex Ecclesiæ desertoribus Abrahamũ Bucholcerum aliàs non cõtemnendum Chronologum, qui Trithemium sequutus nil insolitum in Scoti extinctione narrat in suo indice Chronologico ad annum 1308. vbi ita habet. *Ioannes Duns, Franciscanus, Scotus, Doctor Subtilis dictus, moritur Coloniæ 8. Nouembris, à morte Thomæ Aquinatis 34.* (Trithemius.) *Huius sectatores dicti sunt Scotistæ.* Hæc enim ex hæretico scriptore vindicatio funeris Scoti contra hæreticos in Scotum oblatrantes haud exigui momenti esse potest.

Pietas funeris Scoti ex Mariano Florentino.

21 Subnecto etiam iudicium Mariani Florentini Scriptoris proximi sæculi extinctioni Scoti, nihil etiã speciale de qualitate postremi morbi Scoti indicantis præter obitũ in flore iuuentutis; ita enim habet. *Scotus Coloniæ tandem consummatus in breui, ex operibus suis æterna præmia recepit; ibique in Conuentu Coloniensi Agrippino superioris Germaniæ honorificè sepultus, in magnaque veneratione habitus est. Excessit, anno salutis* 1308.

Attestatio Marci Olysiponẽsis de sanctitate obitus Scoti.

Nec comittam, vt prætercam magnum virum Marcum Olysiponẽsem, Portuensem in Lusitania Episcopum, pietate & eruditione insignem, qui & ita obitum Scoti commemorat in suis chronicis Hispanis, parte 2. lib. 6. cap. 3. *Fue embiado del Conuento de Paris por Letor à Colonia Agripina de Alemania la alta; donde acabando en breue tiempo la peregrinacion desta vida, passò al Señor a recebir la corona de la gloria en premio de sus buenas obras: fue sepultado en el Conuento de Colonia Agripina, con mucho sentimiento, y con grande veneracion. Fallecio año del Señor de mil y trecientos y ocho.* Vbi postquam Scotum ab eximia vitæ Sanctitate commendatum prædicauerat, & amplexibus pueri Iesu in nocte Natalis eius condecoratum, insuper & ardenti paupertatis euangelicæ zelo, & rigida obseruatione æstuantem; subiungit quòd Coloniam missus, breui temporalis vitæ agone exantlato, vocatus sit ad superos, meritorum mercedem accepturus; & quòd magno omnium dolore, & veneratione sepultus sit.

Integritas Marci Olysiponensis in historia Scoti.

Quo autem delectu & iudicio suam hanc de Scoto historiam scripserit Marcus Olysiponensis, satis superque demonstrat ex his, quæ subtexit in fine capitis. *Otras muchas cosas, i de mucha gloria se dizen de la doctrina i sciencia de Scoto, las quales porque no las halle autenticas, i autorizadas no las escreui aqui.* Vbi & multa alia, quæ è magna Scoti gloria & exaltatione esse possent, prætermisisse asseuerat, quæ suæ non commendet historiæ, quia ea authentica non inuenerit, & firma authoritate suffulta: quare nec aliquid speciale scribit de postremo morbo Scoti.

Obseruatio 2. pro Epitaphio Scoti explanãdo.

22 Ex quo infero (& sit secunda adnotatio) quòd illa verba Epitaphij: *Scotus in obiectis vltima verba dedit*: non ita pressè & strictè accipiẽda sint, vt Scotus post acrem concertationem initam, cum aduersarijs innoxij conceptus Virginis, vel cum Beguardis hæreticis, statim vocem aut verba amiserit; & rediẽs in Conuentum eodem die obierit. Si enim in ipso disceptationis æstu, vel in eodem die litterarij agonis, vita defungeretur Scotus, quid speciale esset, & insolitum, quod ab accuratissimis scriptoribus præcipuè domesticis in viro nominatissimo non esset obuoluendum silẽtio; præsertim à Trithemio, qui minutissimè cæteras Scotici obitus circunstantias perstrinxit.

Ex Epitaphio Scoti non colligitur, quòd diuino morbo extinctus sit.

Nec infirmat veritatem elogij statim ab obdormitione Scoti, busto illius adscripti, quòd aliquot diebus superuixerit loquens, & cum ægritudine conflictans; cùm optimè constet Epitaphium cum Scoto superstite, & per aliquot dies ægrotante. Tantùm enim voluit Poeta in elogio; quòd

illa

illa Scoti verba in certamine habita, postremum fuerit eximij acuminis Scoti in disputando conamen. Attemperat enim se elogij author rationi vulgari loquendi, qua insignem concionatorem (quem post celeberrimã concionem lethalis morbus inuaserit) dicimus, *vltima verba in suggestu dedisse*; quia illud postremum extiterit eius generis vocis, aut doctrinæ meritum; quamuis per plures dies aut menses in lectulo decumbens, alia pleraque saluti animæ & corporis opportuna effaretur. In quo etiam sensu, vltima in obiectis ea verba Scoti asseruntur, quia nominatissima illa concertatio postremum fuerit Scoti in re litteraria acumen; non tamen vltima vox pij Doctoris Christiana officia implentis, & se se apparantis ad exitũ, & abitionem in patriam.

Obseruatio 3. in vocem *Raptim* ex Epitaphio.

23 Tertium noto; quòd huic explanationi, quam germanam iudico, non aduersentur illa Epitaphij carmina.

Tempora post Christi, propria dulcedine lethum
Venit atrox raptim, carcere composito.

Vbi innuere videntur, quòd Scotus repentino morbo raptus sit. Quia illud *Raptim*, non exprimit repentinam Scoti extinctionem, sed inexpectatam à discipulis mortem desideratissimi Magistri in ipso iuuentutis flore, antequam trigesimum quartum annum expleret; quare ab eis raptim, celeriter, seu extemporaliter auulsum queritantur, quando ab ipso vberiores & maturiores doctrinæ fructus expectarẽt. Qualiter loquutus apparet Suetonius Tranquillus, in Caligula, cap. 7. *Habuit in matrimonio Agrippinam. M. Agrippæ & Iuliæ filiam, & ex ea nouem liberos tulit; quorum duo infantes adhuc rapti, vnus iam puerascens, insigni festiuitate, cuius effigiem habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris Liuia dicauit: Augustus in cubiculo suo positam, quotiescumque introiret, exosculabatur; cæteri superstites patri fuerunt.* Vbi raptus sonat Suetonio nõ subitaneum exitum, sed extinctionem ferè in ipsis vitæ initiis. In quo etiam sensu iuxta phrasim poeticam, lethum ingruens in dilectissimum Magistrum atrox & crudele incusant discipuli Scoti; iuxta illud Virgilij in Georgicis.

Elucidatio eiusdẽ vocis ex Suetonio Tranquillo.

Virgilius.

Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus.

Idẽ ex Bellarmino, & Vascõcell.

24 Sic enim immaturum Scoti obitum, apud Bellarminum expendimus supra in §. 15. sub num. marg. 16. Eadem immaturitatis vsurpatione vsus est Antonius Vasconcellius ex Iesuitis disertus historicus in Anacephalæosi 18. Regum Lusitaniæ; vbi narrans fælicem obitum Magni & desideratissimi Regis Emanuelis huius nominis Primi, cum dicit raptum præmaturè; licet extinctus sit anno suæ ætatis quinquagesimo secundo, & quòd mors illum suis inuiderit immaturo exitu, quando clariores contra infideles maturabat triumphos; ita enim loquitur sub num. margin. 17. in fine.

In quo sensu Emanuel Rex immaturè raptus?

Fœlicissimus denique & in morte, quæ nobis illum præmaturè inuidit ac rapuit Idibus Decembris, anno à partu Virginis 1521. *ætatis super quinquagesimum secundo, Imperij sexto & vigesimo.* Hac Vasconcellius de Emanuele, cuius extinctionem non sibi, sed publico bono immaturam censuit; ita ergo Scoti exitus licet sibi maturus, litterariæ rei extitit immaturus.

Cõfirmatio ex Sacra Scriptura, Sapiẽtiæ 4.

Qua etiam ratione Sapientiæ 4. *Iustus asseritur raptus, ne malitia mutaret intellectum eius*; cùm tamen ibi vice beneficij Spiritus Sanctus non ita indicet iusto subitaneum exitum, vt ille misericorditer raptus non adstruatur, qui à labendi periculis & voraginibus abripiatur, non subitaneo exitu, sed interstitio aut decursu lõgæ inualetudinis; adeò vt iustus, vel sic quamuis prolixo morbo translatus, censeatur iuxta Sacræ Scripturæ phrasim raptus, & raptim præuentus, si antequam in imminentes proruat lapsus, è viuis præripiatur etiam naturali ægritudine, præsertim ante senium, & vltra communem expectationem, & desiderium.

Dulcis obitus Scoti ex Epitaphio.

25 Quod in Scoto demonstro ex sequentibus verbis carminis: *Car-*

cere composito: & ex illis: *Propria dulcedine lethum venit*: quæ Scotum prædicant, mēte & corpore ad pietatem compositum obijsse; id enim mihi haud incongruè sonant illa verba: *Carcere composito*: adeò vt Scotus non defungatur vita acribus corporis cruciatibus concussus, exagitatus, & quasi ad placidum exitum incompositus; sed quòd suaui morbo in manus Matris misericordiæ pijssimam transmiserit, & efflauerit animam; relicto corpore, quod spiritui dissolui cupienti, & ad Agni nuptias anhelāti (cuius in amplexu, Parisijs arrhas beatitudinis acceperat) carcer fuit & exiliū; ita enim Pythagoras (apud S. Basilium à nobis transcriptum in §. 16. nu. marg. 16.) corpus æstimauit animæ carcerem.

Raptus Scotus ne experiretur ingruētes Ordinis Franciscani fluctuationes.

Quòd autem Scotus speciali prouidentia raptus sit, ne experiretur magnas ordinis fluctuationes, statim ab illius obitu sub Alexandro de Alexandria Scoti auditore excrescentes, & consopitas, & rursus ingrauescentes tempore Ioannis XXII. coniectat Ferchius transcriptus à nobis agentibus contra Bzouium §. 13. sub num. marg. 3. Vnde contra Iouium & alios in Scotum debacchantes liceat intorquere illud Sacri contextus ex eodem Sapientiæ 4. *Condemnat iustus mortuus viuos impios, & iuuentus celeriùs consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.*

Probabilior sententia de obitu Scoti

26 Quibus prælibatis, vel sic seriem Scotici obitus venor ex illis Epitaphij carminibus, quæ in ipsa parentatione funeris cōscripta testatur Ferchius supra citatus.

Straminis in vico, placidi certaminis ordo
Cespitat, heu belli desinit esse caput.

Ioann. EcKius.

Vicus straminis in quo incipit ægrotare Scotus.

Ita ergo (vt coniecto) accidit postremus Scoti morbus; quòd post initum acre certamen, vel contra Heruetum pro Immaculatæ Virginis Cōceptione (vt ostendimus ex EcKio, in §. 15. num. marg. 10.) vel contra Beguardos hæreticos, Scotum in vico straminis (fortè sic appellabatur vicus ille) inuaserit extemporalis seu inexpectatus morbus: ita vt Subtilis Doctor dolore correptus, cespitans & vacillans gressu ad Conuentum redierit; vbi cuncta salutis animæ & corporis subsidia expertus est à fidis alumnis exhibita, quæ desideratissimo Magistro deberentur; & quòd post aliquot dies ægritudinis summa integritate, mundi despicientia, & tolerantia decursos, sanctè, dulciter, compositè, & placidè in Domino obdormierit: id enim exprimunt illa verba: *Propria dulcedine lethum venit*: & illa: *Carcere composito*. Quare illud *Raptim* referendum iudico non ad celerem aut diurnum morbum, sed ad exitum in virente, & florente iuuenta.

Si Scotus disputans pro Deipara obijsset, id nō esset obuoluendum silentio.

27 Si autem verba illa Epitaphij: *Scotus in obiectis vltima verba dedit*: non laxè iuxta phrasim poeticam, & vulgarem loquendi rationem, sed pressè accipienda irent, itaut Scotus pro illibata Virgine æstuans, vel pro fide Catholica contra Beguardos desudans, in ipso disputationis triumpho vltimam verborum & vitæ periodum clauserit; id esset ab exactissimis historicis inter præclara alia Scoti facinora scribendum, iuxta collectionem Baronij in S. Beda luminibus corporeis orbo, vt liquet ex num. marginali 13. Tum quia rarum & singulare, vt supra adnotaui; tum quia recolendum in magnam tanti Doctoris exaltationē. Sicut meritò percelebrat Tacitus, scriptor coætaneus, quòd Seneca in balneo, & ipso sanguinis ex abruptis venis profluuio propè exanimis, aduocatis amanuēsibus optima ad mores monimenta instillauerit, itaut docens vltima verba dederit, in aureis monitis exhalans animam.

Tacitus de obitu Senecæ.

Seneca docens extinguitur.

Sic enim de Seneca Cornelius Tacitus lib. 15. Annalium, cap. 63. *Quoniam senile corpus, & paruo victu tenuatum lenta effugia sanguini præbebat, crurum quoque & poplitum venas abrumpit. Nouissimo quoque momento, suppeditante eloquentia, aduocatis scriptoribus pleraque tradidit, quæ in vulgus edita eius verbis inuertere supersedeo.* Quod factum vel his extollit præconijs Iustus Lipsius, in vita Senecæ, cap. 8. *O virum! O animi robur! in ipsa etiam*

Lipsius.

mor-

morte dictare, quod posteros iuuaret. Et quis edita Tacitus omisit, O improuide factum! & nobis quoque Cygnæas illas voces audire, vel leui aure esset.

Incusatur incuria antiquorum, qui Vltimā Scoti disputationē non mandarunt scriptis.

Ita etiam eos incusare licebit, qui postremam illam & verè auream Scoti disceptationem, quam pietate ardens, Cygnæa voce cecinit, scriptis mandatam, posteritati non tradiderint; honorificentissimum enim Scoto extitisset, quòd vsque ad vltimum halitum hæreticos prosternens, vel Deiparam à næuo originariæ labis asserens, & Mariæ gratiam ignito agone sibi ipsi demerens, vitam profunderet. Quare olorinas hasce voces Scoti pro Immaculata Virgine, profligantes Herueum apud Ioannem EcKium suspicimus, & recolimus in §. 15. num. marg. 10. & 15. dum asserit EcKius; *Quòd palmam tulerit Scotus contra Herueum in articulo de Immaculata Virginis Conceptione, & quòd statim post hoc, debitum naturæ persoluit Scotus.* Vbi illud (*statim*) dato quòd indicaret breuem Scoti morbum post certamē initum; sed non exprimit diurnam tantùm ægritudinem, aut subitaneum exitum; quòd autem ex EcKio reuincantur Iouius, & Matenesius, obitus refractarij notam Scoto inurere conantes, ibidem ostendimus.

Ioann. EcKius.

Quamuis Scotus subitaneo morbo, extinctus esset, id non obstaret famæ sanctitatis Scoti.

28 Nec tamen eò postremam vnius tantùm diei ægritudinem Scoti abigimus, quò repentinum morbum, aut subitaneum obitum censeamus Scoticæ pietati incommodum, aut famæ iniuriosum, cùm plures Sanctissimi viri truculenta & subitanea morte extincti recolantur; sed quia talis opinatio de diurno Scoti morbo & extinctione, authoritate orbetur, dum nec vllum priscum tutelarem sibi asciscat, aut ex Epitaphijs aptè depromi queat. Si autem vel sic præuentus aut raptus esset Scotus, nil illius sanctitatem imminueret; de quo disertam accipe cautionem ex Authore Nitelæ fol. 67. editionis Lugdunensis, & Vvadingo ad annum 1308. sub numer. marg. 27.

Instantiæ ex obitu subitaneo plurisū sanctorum.

„ Quis filios & filias Iob ruina domus subitò oppressos damnabit? quis Simeonem Stellitem fulmine percussum; cuius animam ab Angelis efferri vidit Sanctus Abbas Iulianus? quis Sanctum Agatonicum à Leonibus discerptum, quem aliàs in frigore noctu fouebāt? quis Sanctum Belinum à canibus laceratum? Author est prædictus Holchot, sanctum quemdam inter libros, & studia in suo musæo obijsse, & dum quidam inde suspicionis calūniam conciperent, inuentus est digito extenso eum versum designasse. *Iustus quacumque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Nunquid damnādus Martinus V. Ioānes Albertus Poloniæ Rex, Paulus II. Carolus VIII. Rex Galliæ, alijque viri pij, qui quotidie sub oculis aploplexia intereunt? ergo manifesti vel occulti criminis pœnam luunt! Gero Archiepiscopus Coloniensis Sāctissimus à Vualramo cathedram eius ambiētę extasi correptus, viuus tumulatus est; an manifesti criminis pœna? Quod si igitur Doctorem Subtilem apoplexia, aut alia quapiam subitanea morte sublatum fuisse dicatur; quid singulare contra eum inferendum erat ex successu tot viris pijs & sanctis communi? Repentè & violenter perierunt plurimi, nomine & sanctitate clarissimi: per me ita cum illis perierit Scotus, dum sic perijsse probetur, & non liuore potiùs quàm ad historiæ veritatem referatur.

Author Nitelæ. Vvading.

Obijt Scotus anno suæ ætatis trigesimo quarto. Ferchius Author Nitelæ.

29 Obijt Doctor Subtilis ante annum trigesimum quartum suæ ætatis expletum; quod colligit Ferchius (in vita Scoti, c. 4. num. marg. 9. & lib. 2. Apologiæ contra Bzouium, num. marg. 21. quem transcripsimus in §. 18. sub num. marg. 4. cui subscribit Author Nitelæ fol. 25.) ex illis carminibus Epitaphij Scoti: *Tempora post Christi, propria dulcedine lethum venit, &c.* quæ asserunt, Scotum attigisse metam mortalis vitæ Seruatoris nostri, scilicet triginta & quatuor annos nondum expletos.

Placitum Vvadingi de annis vitæ Scoti.

Nec obstat replica Vvadingi opinantis, quòd illa verba carminis: *Tempora post Christi*: quæ indicant tempus Scotici obitus, referenda nō sint ad metam triginta quatuor annorum mortalis vitę Saluatoris, sed ad annum salutis nostræ 1308. quem in margine indigitat Petrus Rodulphius hæc

car-

carmina transcribens in lib. 3. Historiæ Seraphicæ: ita vt non velit elogiũ, quòd Scotus translatus sit æqualem decursum annorum vitæ Christi sortitus, sed quòd vita defunctus anno 1308. Sed audi Vvadingi de hoc iudicium ipsiusmet verbis exaratum.

Ratio Vvadingi ex Epitaphio Scoti.

Illa autem prima verba; *Tempora post Christi*; non ita mihi sonant, vti & alijs, vt indicent Scotum obijsse post annos ætatis Christi, anno scilicet trigesimo quarto, aut quinto sed annum post Christi natiuitatẽ, quo Scotus obijt, significant; apposito tamen è regione in margine annorum computo, prout Epigrammatarius apposuit, & ex illo Rodulphius excripsit, in hunc modum.

* Anno 1308.

*Tempora post Christi * propria dulcedine lethum.*

Vsus enim est hac partitione propter difficultatem distribuendi computum Arithmeticum in carmine. Consideratione verò dignum est, quòd si calore disputationis pro fidei aut veritatis zelo morbum incurrit, & occubuit; gloriosius sanè in certamine spirituali vitam profudit, quàm qui pro terrena re, corporali pugna moriũtur. O fortunata mors, quę peccato debita, est gratiæ reddita; nec tam pro iniuria Adami compensanda, quàm pro gloria Christi comparanda est suscepta.

Refellitur opinatio Vvadingi.

30 Hęc enim non obstant; quia Rodulphius vitiatis transcriptis elogiorum Scoti vsus appareat, nec ad fidem exemplarium Coloniensium: quod non semel in superioribus ostendimus in §. 5. sub num. marg. 2. vbi circa illa verba Epitaphij:

Concepta est Virgo primi sine labe Parentis
Hic tulit: hic hæresi prælia dura dedit.

Rodulphius vsus est vitiatis transcriptis Epitaphij Scoti.

Taxauimus vitiata Rodulphij carmina, quæ habent: *Hoc tulit: hoc dicto prælia dura dedit.* Quem apud Rodulphium transcriptorum elogiorum lapsum etiam reserauimus in §. 13. sub num. marg. 2. vbi peccat in historiam obitus Scoti in teneris annis; cùm enim legere debuisset iuxta Coloniense exemplar:

Vera Epitaphij carmina.

In teneris annis fuit, ergo memento Ioannis,
Hunc, Deus, ornatum fac cœlitus esse beatum.

Ita habet vitiatum Rodulphij transcriptum:

In terris quantus fuit; ergo memento Ioannis
Hunc Deus ornauit, fac cœlitus esse beatum.

Detegitur vitium Epitaphij Scoti apud Rodulphiũ.

In quo (vt inibi obseruauimus) non solùm deficit à fide exẽplaris Coloniẽsis, sed etiam ab harmonia & numero Leonini carminis. Quibus missis, vt ad illa regrediar, quæ in præsenti expendimus, & ex quibus præfixam annorum Scoti metam venari conamur; in transcripto Ferchij, qui Coloniense exẽplar inspexit, illa verba: *Tempora post Christi*: non habent in margine respondentem numeri notam, quæ indicet annum 1308, quare absolutè intelligenda veniunt de triginta quatuor annis nondum expletis vitæ Christi signantibus vltimam vitæ Scoti periodum; quod & cõfirmat aliud elogij carmen adstruens, Scotum in teneris annis obijsse.

In teneris annis trãslatus Scotus, adeptus est longitudinẽ dierũ.

31 Scotus ergo in teneris annis translatus, eam dierum longitudinem nactus est, quam exquisiuit ardenter; scilicet in patria amplecti Salutare Dei Iesum cuius fruitionis arrhas & pignus acceperat in corpore degẽs dulcissimi pueri amplexus; de quibus mellito sermone loquẽtem adi Bernardum super psalmum, *Qui habitat in adiutorio altissimi*, in Sermone 17. prope finem, vbi expendens illud psalmi; *Longitudine dierum replebo eum & ostendam illi salutare meum*: vel sic pro Scoto in teneris annis ad superos rapto censere videtur.

S. Bernardus.

Describitur quæ sit vitæ longitudo expetenda.

Longitudine dierum replebo eum: ac si manifestiùs dicat; scio quid desideret, scio quid sitiat, quid sapiat ei. Non ei aurum, vel argentum sapit, non voluptas, non curiositas, non dignitas aliqua secularis; omnia detrimentum facit, omnia aspernatur, & arbitratur vt stercora: exinaniuit penitus semetipsum, nec se ex his patitur occupari, quibus nouit se non posse repleri. Non ignorat ad cuius imagi-

nem

nem conditus sit, cuius magnitudinis capax sit; nec sustinet de modico crescere, vt de maximo minuatur. Itaque longitudine dierum replebo eum; quem nisi lux vera reficere, nisi æterna implere non potest: siquidem nec longiturnitas illa terminum, nec claritas illa occasum, nec satietas illa fastidium habet.

Non ergo desiderauit Scotus, de modico temporalis vitæ crescere: in maximo (scilicet in clara Dei intuitione, & iugi fruitione) imminutus, & in carnis ergastulo retardatus.

S. Bernardus.

32 Et paulò infra, in illa verba; *Et ostendam illi salutare meum*: subdit Mellitus Pater. *Ad hoc quoque referri posse videbitur quod adiecit: Et ostendā illi salutare meū. Alioquin accipiamus, si magis placet, etiam hoc modo, vt ipsos quos promiserat dies, in hac ostensione salutaris exponat. Longitudine, (inquit) dierum replebo eum. Et tanquam quæreres, vnde erit dies in ciuitate, de qua legimus, quia non lucebit ibi Sol per diem, nox enim non erit in ea; ostendam illi, ait, salutare meum: vt quemadmodum & in illa scriptura dicitur, Lucerna eius est agnus. Ostendam illi salutare meum. Non iam in fide erudiam, non iam exercebo in spe, sed specie adimplebo. Ostendam illi salutare meum, ostēdam illi Iesum meū, vt in æternū illū videat, quē dilexit, quē semper optauit.* Bellè quidē & concinnè in Ioannem Scotum etiam in mortali vita, Pueri Iesu fotum amplexibus.

Iesus, Salutare Dei, Scoto ostēsus.

33 Scotum præterea in teneris annis longitudinem dierum adeptū, etiam ex ethnicis confirmat altum Senecæ iudicium, in libro de breuitate vitæ ad Paulinum, cap. 8. *Non est itaque, quòd quemquam propter canos, aut rugas, putes diu vixisse; non enim ille diu vixit, sed diu fuit. Quid enim si illum multum putes nauigauisse, quem sæua tempestas à portu exceptum huc & illuc tulit, ac viribus ventorum ex diuerso furentium per eadem spatia in orbem egit? nō ille multum nauigauit, sed multum iactatus est.* Multum ergo vixit Scotus, etiā in iuuentute sarcinam carnis exuens, qui inanibus circuitionibus iactatus nō est, nec à recto tramite deuiauit otij dispendijs; sed robustis conaminibus pietatis & doctrinæ compendiariam viam aggressus, semper Ecclesię extitit frugi, dum nouis nec antea excogitatis miræ sapientiæ fluctus Theologiam locupletauit.

Etiam ex Senecæ iudicio Scotus longitudinem dierū adeptus.

34 Defunctus est die octaua Nouembris anno 1308. vt tradunt cūcti scriptores, Bzouio, & Matencsio exceptis; quare nec sub Cœlestino Quinto è viuis excessit, quod luculenter ostendimus contra Matenesium in §. 14. sub num. marg. 6. Scotus enim in 4. sentent. dist. 6. quæst. 8. citat Bonifacium Octauum Cœlestini Quinti successorem; vt liquet ex sequentibus Scoti pronuntiatis. *Bonifacius Octauus in prœmio sexti libri mandat, quòd de constitutionibus editis à tempore Gregorij Noni vsque ad tempus suum illæ solæ habeant robur, quæ ibi insertæ sunt.* Item & in 4. sent. dist. 25. quæst. 1. allegat Benedictum Vndecimum Bonifacij successorem, creatum anno 1303. inquiens. *Vnde Benedictus Vndecimus cum quodam tali sine dispensatione ordinato, &c.* Quamobrem Scotus non obijt anno 1294. nec sub Cœlestino Quinto, siquidem in scriptis Oxoniensibus meminerit Bonifacij Octaui, & Benedicti Vndecimi successorum Cœlestini; nisi (vt perlepidè & acutè obijcit Nitelæ Author) velit Bzouius, quòd inter mugitus, quos in sepulchro nolens volens emisit Scotus, adnumeranda veniant pronuntiata ea, quæ posteriora tempora respiciunt; aut Scotum spiritu prophetico cōdecoratum æstimet, qui futuros euentus anteuiderit.

Scotus non obijt sub Cœlestino V. Summo Pontifice contra Bzouium, & Matenesium.

Probatur ex textu Scoti vbi citat Bonifaciū Octavum.

Itē & Benedictum Vndecimū.

Reuincitur commentū Bzouij.

35 Defunctum igitur Scotum asserimus sub Clemente Quinto; quare non sub Adolpho Imperatore (vt scribit Bzouius, & ex eo Matenesius) sed in interregno, seu vacante Imperio ob occisionem Alberti Austrij anno 1308. die prima Maij: vt ostendimus in §. 15. sub num. margin. 6. ex Trithemio in chronicis Hirsaugiensibus, & ex Auberto Miræo in chronicis Belgicis, ad §. 15. citatum sub num. marg. 18. Quibus etiam adiūge Ægidium Bucherium Societatis Iesu, in chronologia de gestis Pontificū Leodiensium (cuius fragmentum de Scoti obitu infra subijciam) & Iacobum Gordonum in chronologia, tomo 2. ad annum 1308.

Scoti obitus non sub Adolpho Imperatore.

Trithemius. Aubert. Miræus. Ægidius Bucherius. Iacobus Gordonus.

Grauium Authorum de sanctitate Scoti iudicia.

Grauium Authorum iudicia de Sanctitate Scoti.

36 MOdo percurrenda incidit grauium authorum de sanctitate Scoti sententia, quam transcribo ex Vuadingo tomo tertio Annalium, qui iussu Magistri Sacri Palatij Apostolici recognitus, & approbatus est; ita igitur habet ad annum 1308. sub nu. marg. 43.

Vuadingus.

Hinc aliqui inter Diuos, & Beatos pium Doctorem enumerat; quibus donec à Sancta Sede approbetur non subscribo. Ludouicus de Manganellis in vita eiusdem à se scripta & Commentarijs suis in 1. sentent. præfixa, ait, non deesse homines, qui eum sanctum vocent. *Verè in libro Reuelationũ, qui manuscriptus circumfertur sub nomine Beati Amadei, sæpius à Sanctitate & gloria commẽdatur; plenum sanctitate Angelus ibidem dixit; diademate Beatorum in capite, & aureola Doctorum insignitum ostendit; ab Angelis & Regina cœli dilectum appellat.* Erardus Vinheim, Carthusianus, in sacrario Aggrippinensi, eum Diuum vocat. Petrus Cratepolius in libro edito anno 1591. Coloniæ; eum inter sanctos enumerat. Thomas Dempsterus, præterquam, quòd intrepidè Beatorum adnumeret catalogo; refert ex Gilberto Bruno Dulcicordij Abbate, Cittercienſi, eum coluisse Scotos Dunfrisij, tanquam cœlitem, & Ecclesiastico officio cohonestasse. Bargium item, Doctorem vetustum, & eruditum ferunt, quotidie commemoratione Ecclesiastica confessoris non Pontificis, eius auxilium implorasse.

B. Amad. Rap 1. & 6.

Erardus in Sacr. Eccles.

Cratepol. de Sanctis Germ.

Dempster. in Apolog. Scotorum.

Gilbertus Brunus Bargius.

37 Noui ego profectò nunc plurimos esse in varijs regionibus, præsertim in Regno Neapolitano, (vbi vitam eius largiùs descripsi, quam etiã huc transtuli) qui magna fiducia & deuotione eius nomen inuocent; neque id inaniter, dum eius opem in varijs necessitatibus & ægritudinibus se expertos narrant. Vidi plurima testimonia authentica Notariorum syngraphis & sigillis munita, in quibus variæ hominum cõditiones & ætates cœlestia munera sanitatum, aliarumque gratiarum, se Scoti meritis & inuocatione accepisse, omnibus volunt manifestum. Nõ ea refero sigillatim dum ordinariorum, aut Romanæ Curiæ aprobatione non confirmẽtur. *A varijs ægritudinibus quàm plurimos, à periculis alios, à molestis puerperijs fœminas liberasse testantur; & in litibus grauioribus, serijsque dissidijs se eũdem expertos propitium iureiurando & iuris solemnitate confirmant. Susceptam pro Virginis innocentia litem feliciter terminauit, nihil mirum si in alijs prætensionibus honestis inuocetur vt patronus. Plurimi autem ex his, qui se exauditos dicunt, aliquot donarijs, tabellis laminisque magnis argẽteis, quas præ manibus habui, suam gratitudinem sunt professi, quæ in sua quaque tempora reseruãtur, opportunius producenda.* Longè latèque nunc spargitur, & diuino quodam consilio diffunditur eius gloria eo maximè tempore, quo famæ insidiari, & nomen obscurare quidam intentarunt. Sed *ita fiet ei, quem Rex honorare desiderat*, vt quãto maiori conatu alij detrahunt, eo solicitiùs Deus illius consulat honori. Sanè illud erga Dei Genitricem impensum obsequium digno præmio nõ potuit defraudari; imò eodem tempore, & Virginis priuilegium à Scoto assertum, & Scoti honor mirificè diffusus, magnum suscipiunt incrementum.

Piè inuocatur à fidelibus Scotus in Regno Neapolitano.

Testimonia Sanitatũ & gratiarum ope Scoti obtentarum

Imploratur auxiliũ Scoti in litibus grauiorib⁹, & cur?

Offeruntur Scoto donaria & magnæ laminæ argenteæ.

38 Quibus scriptoribus apud Vuadingum Scoti sanctitatem asserentibus adiungo iudicium Ægidij Bucherij Societatis Iesu, qui Scotum inter Beatos recenset in Chronologia ad secundam partem historiæ de gestis Pontificum Leodiensium, excusæ Leodij anno 1613. qui author ita habet ad annum 1308. suæ chronologiæ. *Theobaldus Episcopus Leodiensis obsidet, & capit castrum Agimont. Beatus Ioannes Duns Scotus, Doctor Subtilis moritur Coloniæ, 8. Nouembris. Albertus Austrius Romanorum Rex à Nepote suo cæditur, 1. Maij.*

Testimoniũ Ægidij Bucherij de Sãctitate Scoti

39 Etiam

Subscribit Balduinus Iunius.

39 Etiam beatitudini Scoti subscribere videtur, ineptas atque aniles fabulas Iouij cũ Apostolo deuitare suadens Balduinus Iunius, in Chronico Morali excuso Coloniæ Agrippinæ, parte 4. ad annum 1308. vbi subdit.

Ioannes Dunsius Scotus, Doctor Subtilis cognomento, Ordinis Franciscani, moritur Colonia 8. *Nouembris.*

Prouerbiorum 8.

Nunc ergo, filij, audite me, beati, qui custodiunt vias meas. Audite disciplinã & estote sapientes, & nolite abijcere eam. Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino.

Expungitur fabella Iouij.

Fabulosum illi mortis genus Paulus Iouius in Elogijs virorum doctrina illustrium, affinxit: vt pote cuius nulla sit Coloniæ memoria in Monastery Archiuis, aut Epitaphijs varijs tumulo appensis.

1. Timoth. 4.

Ineptas autem, & aniles fabulas deuita, exerce autem te ipsum ad pietatem.

Scoti facinus ob supratum certamen pro innoxio cõceptu Deiparæ.

40 Vbi cùm de more Balduini Iunij sit, cuilibet Doctori, cuius facinora describit, aliquot Sacræ Scripturæ testimonia, quæ munijs & meritis talis Doctoris congruant, attexere; Scoto vice elogij aptat fragmentum Epistolæ, quod Ecclesia in sensu accommodatitio Beatæ Virgini addicit, in festo Immaculatæ Conceptionis. Quia tamen Balduinus Sacræ Scripturæ textum subijciens, nõ exhibuit explanationem; id ex nostro penu accipe commentarij. Quòd si Deipara eos commendatos velit, qui vias omnes vitæ Virginis ita à Deo custoditas prædicent, vt nulla extiterit morula, vllum momentum, aut primum exorientis vitæ initium, quod peccato originis sorduerit, expugnationi dæmonis peruium; de quo perlege S. Amedeũ Episcopum Lausanensem in Homilia de iustificatione, & ornatu Mariæ in illa verba: *Via eius pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ*: cuius fragmẽtum transcripsimus in §. 10. sub num. marg. 2. Item, quòd si beata sint illorum conamina, qui ita ad postes ostij vitæ Mariæ obseruant, vt primum vitæ Deiparæ aditum agnoscant sanguine immaculati Agni Iesu in æterna Dei præscientia & præuisione perlinitum, itaut non patuerit peccato originis, nec percutienti Angelo; (Sic enim hunc locum de Virgine interpretor, vt respondeat capiti 12. Exodi, & præseruatis postibus, sanguine Agni insignitis) consequens est, vt piè credamus, quòd primarius huiusce Virginei candoris assertor, & vindex Scotus censeatur inuenisse vitam, & hausisse salutem à Domino.

Apta expositio loci ex lib. Prouerb c. 8. pro cõceptione Virginis.

41 Nec etiam contemnendũ est id antiquitatis pro sanctitate Scoti monumentum, quod refert Matthæus de Sosa, se se iuramenti religione obstringens, in vita Scoti præfixa commentarijs in primum librum Sententiarum; vt pote quod sanctitatis Scoticæ opinionem à trecẽtis abhinc annis, seu ab obitu Scoti conspicuam demonstret: ita igitur scribit in §. 4. *de sanctitate & miraculis Scoti*, prope finem.

Alia probatio Sanctitatis Scoti ex Mattheo, Sosa.

Effigies Scoti radijs redimita à trecentis annis in Choro Salmanticensi.

Sed argumentum aliud sanctitatis Scoti, cæteris longè clarius, est pictura tabulæ; vbi effigies eius, sanctitatis titulo signabatur. Nam abhinc trecentis annis fuit constructus chorus nostri Conuentus S. P. N. Francisci Salmanticensis, cuius vetustissimas sedes seu sedilia, ad modum coronæ sursum ornabant imagines omnium Sanctorum & Beatorum Ordinis, qui illius sæculi ætate in Ecclesia Dei, vita, aut miraculis coruscarunt. Erantque in tabulis singulis cum subscriptione nominis, Sancti, aut Beati, depicti; inter eas autem in tabula, propria effigies Scoti stabat cum titulo antiquis characteribus sic scripto: *Beatus Scotus*. Quam imaginem ego F. Matthæus de Sosa, Lector bis iubilatus, & eiusdem Ordinis Sanctæ Prouinciæ S. Iacobi indignus Prouincialis Minister (qui hæc scribo) me ipsum oculis meis vidisse, titulumque prædictum in ea perquàm sæpè legisse, tum in ipso choro, quando conseruabatur in sua vetustate primæua, tum quoque post chori translationem, & renouationem, in cella, seu cubiculo Sapientissimi Magistri mei P. Fr. Francisci de Herrera (qui etiam super Scotum scrip-

sit) *iuro in signo sanctissimæ Crucis, & in verbo Sacerdotis testificor.*

Suadetur fides huius facti de effigie Scoti.

Hæc commentaria Matthæi Sosæ, quibus vita Scoti annexa est, inclita Academia Salmanticensis approbauit die 14. Septembris, anno 1626. quod demonstrat facti fidem de antiqua Scoti effigie radijs redimita; superstitibus enim tot viris spectatoribus eius effigiei; non in angulo Conuentus delitescentis, sed in choro Ecclesię cunctis peruię, nō auderet Matthæus Sosa id commenti in re tam seria obtrudere, præsertim læsæ religionis iuramenti reus.

Ratio pro sanctitate Scoti ex Sosa.

Quare subiungit idem author *loco citato*. Quantę autem authoritatis „ sint Scripturę antiquæ, probant textus in cap. *cū causam, de probationibus,* „ loquens de Scriptura in columna, vel lapide: cap. *Sanè*, 24. q. 2. vbi alia iu- „ ra citat glossa in dicto cap. *Cum causam*, verb. *per libros antiquos*: & tradunt „ Iason, Decius, & DD. in l. 1. ff. *si certum petatur*. Si igitur tūc tēporis Scotū „ veteres, vt Beatum venerabantur, ac illum inter Beatos, & Sanctos, titulo- „ que Beati ornatum collocarunt; cur inuidi tempestatis præsentis, Scotum, „ aliàs Beatum, audacter diffamare, aut detestari non dubitant. „

Cautio authoris circa pingendam Scoti effigiē in ęuo præsenti.

Hæc Sosa; quibus non obstantibus non probo, quòd in præsenti æuo absque Sanctæ Sedis Romanæ facultate imago Scoti splendoribus in signū beatitudinis insigniatur.

Aliud sanctitatis Scoti præconiū ex antiquo Epitaphio.

42 Accedit etiā pro fama sanctitatis Scoti apud Hibernos à trecentis annis vigente, id testimonij ex Bibliotheca Vitorum, in Oppido Clonmeliæ; vbi inter alia monumenta, quæ adhuc inter irruptiones hæreticorum sarta tecta seruantur, eminet Epitaphium Scoti sub titulo Beati editum à F. Dermicio Scoto Hiberno Subtilis Doctoris coætaneo & cōsanguineo; quod deprōpsi ex vindicationibus Apologeticis Magistri Gulielmi Ocahasæ, Hiberni, Vicarij perpetui Oppidi Clonmeliensis. Quæ Apologia (vbi plures viros sanctitate & doctrina insignes suæ Hiberniæ asserit) iussu Ordinariorum approbata, prælo committenda extat; censentibus eruditissimis viris F. Angelo Manrique, quondam Ordinis Cisterciēsis per Hispaniam Generali, Catholicæ Maiestatis Philippi Quarti à concionibus, & Primariæ Theologorum Cathedræ apud Salmanticenses moderatore; & Doctore Ioanne Gonzalez, Primarię etiam Theologorum Cathedrę apud Complutenses Rectore; vbi sequens Epitaphium, & meritorum Scoti panditur elogium: illud transcripsi Matriti, quare pij & docti viri, qui egregio candore eius mihi copiam fecit, volui vel sic præcursorē agere, & cæterarum eiusdem Apologiæ pro Hibernis vindicationum, id quasi præludij specimen apparare, & præmittere.

Dermicij Scoti Epitaphium de Doctore Subtili.

Epitaphium F. Dermicij Scoti Hiberni, in obitū Beati P. Ioānis Scoti consanguinei sui iam mortui; vbi eum hoc modo loquentem introducit.

Me dedit Vrbs Dunum, tenet hanc Vitonia fœlix,
Fructifero tellus nobilitata solo.
Clarus erat genitor, genitrix patricia, vtrique
Venit ab antiqua nobilitate genus.
Seraphicique Patris tenerum susceperat ordo:
Perfectæ exemplum religionis eram.
Secreta Altisoni penetraui arcana Tonantis;
Tanta erat ingenio res superata meo.
En morior iuuenis! morientem mundus adorat;
Ast iacet in lachrymis mæsta Iuuerna parens.

Scoti obitus in iuuentute.

Epitaphiū præcedens addicit Doctorē Subtilem Hibernis.

Quod Epitaphium & magnæ antiquitatis monumentū Hibernis Scotum adscribens, transcribo lubens, ne quid, quod è Hibernorum gloria esse queat, omiserim; nec enim tot pios viros pro fide & Ecclesia fortiter decertantes lacessere præsumo, quibus in omnibus officiosum me exhiberē studeo. Vnde cunctis perpēsis, circa Scoti patriam nil decerno, aliorum iudicium expectans; qui ex præmissis, & ex Ferchij probationibus, quid rationabilius æstimandum sit expiscari conentur.

Quæ faciūt pro Scotis

Pro Ferchij autem & aliorum placito, qui Doctorem Subtilem volunt Scotum, & quod Scotia euo Scoti distincta sit ab Hibernia, quæ antiquitus Scotia maior appellari solebat, facit Bulla canonizationis S. Laurentij Archiepiscopi Dublinēsis, Regis ac Reginę Hiberniç filij; vbi Honorius III. nō vocat S. Laurētiū, Scotū, sed Hibernū: vide Bullariū Cherubini, Bulla 7. & Martyrologiū Romanū ad diē 14. Nouēbris. Quare vel ideò Ferchius in vita Scoti c. 1. n. marg. 3. instat quod si nomēclatura Scoti pateret Hiberno, in cōmuni & vsuali acceptione; cur Mauritius de Portu, Hibernicus se se nō appellauit Scotū? Quib⁹ etiā adiūge ex Martyrologio Romano ad diē 15. Maij. *In Brabātia Sāctæ Dympnæ Virginis & martyris, filiæ Regis Hiberniæ, quæ pro fide Christi & virginitate seruāda à patre iussa est decollari.* Quæ Virgo nō appellatur Regis Scotię, sed Hiberniæ filiā; cū tamē claruerit anno sexcētesimo à natali Christi, vt obseruauit Baroni⁹ in notis eius diei. Tādē Martyrologiū Romanū Scotos ab Hibernis distinguēs, Scotis adscribit S. Brādanū Abbatē 16. Maij. S. Brigidā, Virginē 1. Februarij. S. Canicū, Abbatē, 11. Octobris. S. Colūbū, Cōfessorē, 9. Iunij. S. Fintanū Cōfessorē, 17. Februarij. S. Margaritā, Reginā, 10. Iunij. S. Ninianū, Episcopū & Cōfessorē, 16. Septēbris. S. Queranū, Abbatē, 9. Septēbris. S. Vvironē, Episcopū, 8. Maij. Hibernis vero tribuit S. Celsū, Episcopū, 6. Aprilis. S. Egbertū, Presbyterū, 24. Aprilis. S. Ethbinū, Abbatē, 19. Octobris. S. Laurētiū, Episcopū, 14. Nouēbris. S. Patriciū, Episcopū, & Cōfessorē, 17. Martij. Quæ nō cōtendendi libidine, aut ęstu scripsi, sed vt fundamēta substernam, vt quis defæcatum formet iudicium pro Doctore Subtili, aut Scotis, aut Hibernis asserendo.

Pende ex Martyrol. Roman.

Reuelatiō B. Amadei de Scoto. Magnesius. Maganel. Vvadingus. Ferchius. Author Nitelæ.

43 Vltimò reuelationē B. Amadei de gloria Scoti pleniùs exaratā accipe ex Hugone Magnesio, Episcopo Dunēse in Apologia pro Doctore Subtili; quam præter Māganelum & Vvadingum, etiā probant & transcribunt Ferchius in vita Scoti, c. 5. n. marg. 16. & Author Nitelæ fol. 67. editionis Lugdunēsis. Ita igitur habet Magnesi⁹ in examine c. 10. prope finē capitis.

„ Cū speculatione sanctitas atq; beatitudo manifesta cōiūcta erat; nō quòd canonizatus fuerit, sed inquātū nobis suę sāctitatis, homines, & Angeli, & opera eius testimoniū perhibere videtur. Nō desūt homines plurimi, qui eū sāctū vocēt, &c. Angelus etiā sic testat⁹ est nobis in Apocalypsi B. Amadei fratris eiusdē Ordinis; *quādo erudiēs ipsū Amadeū de Sacramēto Altaris, monuit, vt in eius difficultatibus cū Scoti doctrina cōsuleret, dicēs: Sētias de ipso secūdū modū quē scripsit vnus Doctor Ordinis tui, qui est plen⁹ sāctitate, quia prim⁹ gladium suū exemit pro Cōceptione Immaculatæ Virginis Matris ac Reginæ nostræ*; & ostēdebat Angel⁹ Ioanē Scotū, &c. in ipsa etiā Apocalypsi de eiusdē etiā Sacramēti difficultatib⁹ loquēs idē Angel⁹ ostēdit Scotū cū diademate Beatorū in capite, & aureola Doctorū. Ibi etiā idē Angelus loquēs de Scoto dicit: *Amic⁹ noster, quē Regina nostra multū diligit, quia eā publicè defēsauit.*

Hugo Magnesi⁹ de B. Amadeo.

Hæc ille; B. autē Amadeus quē hic cit[illegible] fuit filius Comitis Portalegrēsis, Sixto IV. à cōfessionibus, portētū sāctitatis, & austeritatis vitæ, vt videre est apud Rodulphiū, lib. 2. & 3. Historiæ Seraph. & Marcū Olysiponēsē in Chron. Minorum; scripsit Apocalypsim ingens volumē suarū reuelationū, quod seruatur in celeberrima Bibliotheca Regis Hispan. apud S. Laurētiū del Escurial. Hæc Hugo.

Bzouius à cerbè inuehitur in B. Amadeum.

Quia tamen Bzouius in Scotum acriter irrumpens, acerbius inuehitur in B. Amadeū Scoti assertorē, insigneque Immaculatæ Cōceptionis vindicē, operæ pretiū duxi sartā tectā germanā Amadei sententiam ostendere, insuper & aliquot pro iusta sancti viri vindicatione quasi compendio quodam perstringere; donec prodeant, vel tomus Annalium Vvadingi ad annos Amadei perueniēs, vel germanū nouæ Apocalypsis B. Amadei opus à supposititijs additamētis defæcatū, quod post plura à se elucubrata in Genesim, & Exodū volumina, & post nouā editionem operum S. Bernardini, sic promittit eruditus vir Ioannes de la Haye Parisinus in præliminari epistola præfixa suę castigationi operū S. Bernardini, vbi Bibliothecā sanctam

Fran-

Frãciscanam ea serie à se apparatam pollicetur. *Primus tomus Beatissimo P.N. Francisco, nec nõ S. Antonio Paduano assignabitur, & eorum operibus Secundũ, tertium, quartũ, & quintum tenebit Seraph. Bonauentura. Sextũ, & septimum (vt diximus) S. Bernardinus. B. autem Ioannes Capistranus, vir in vtroq; iure eruditissimus, octauum, & nonum accipiet. Hunc sequentur B. Amadeus cũ B. Leone, & Petro Alcantarensi* Confido enim, vt sicut acer Bzouij genius, dũ Scotum lacessit, Franciscanos ad Scoti assertionẽ excitauit: ita & irruens in B. Amadeum volens nolens (vt ipsi in loquela & phrasi est contra Scotum) Franciscanos exacuerit ad doctrinæ B. viri elucidationẽ, & tutelam: quibus etiam & nostram opellam subministrare vrget vel ipsa Franciscanæ Religionis communio, quã B. P. Amadeus spectatissimis vitæ & doctrinæ fulcris communiuit, ac splendoribus condecorauit.

Ioannes de la Haye de editione Apocalypsis B. Amadei.

Incidens defensio B. Amadei nouæ Apocalypsis authoris contra criminationem Bzouij.

44 MIrum est quàm impunè excurrat Bzouius, B. Amadei vitã, & doctrinam taxans, dum vel sic sanctum virũ traducit in tom. 18 ad annum 1471. sub n. mar. 41. in fine; vbi post plurimas nugas, fabulas, hæreses quasi ex noua Apocalysi Amadei transcriptas, quibus plures infarcit & temerat paginas, sic de Amadeo censet in quẽ vt pseudo uidentem exardet: *Si Amadeus hæc finxit, & scripsit, iudiciũ sit penes omnes, an Sixtus Quartus, tali impostore, falsario, hæretico, Pseudopropheta vsus fuerit ad sacras cõfessiones, & ad munera Hierarchiæ Ecclesiasticæ, præsertim ad res fidei definiendas? vt aliqui volunt.* Quòd autẽ hæ aniles fabulæ: & hęreses, non ab alio quã à nouæ Apocalypsis authore eruperint (ita vt nulla nostris pateat excusatio, quòd liber manuscriptus supposititiis quibusdam adauctus sit) ostẽdere pertentat Bzouius cũ aliis, quos innominatos omittit (vt cauillũ & astũ suæ criminationis tegens, detegat, dum nullũ signat huius cẽsuræ authorem: nec enim contra B. Amadeum, sicut in Scotum, cõsentientem sibi Iouium asciuit; quare innominatos quosdam quasi Iouij vicarios sufficit, & substituit authores) ita igitur loquitur Bzouius sub n. 39. *De Apocalypsis volumine lectores, qui styli æqualitatẽ, argumẽti thema tractationis ordinẽ, & modum narrationum, non interruptam neq; hiantem seriem obseruarunt, & exempla recentiora cũ antiquissimis & ferè ipsis authographis in Bibliothecis, Vaticana, Altempsiana, Sfortiana, Augustiniana, Escurialensi, & alijs cõtulerunt, ouũ ouo similius non repererunt præ identitate exẽplariũ Apocalypsis Amadeianæ; ex qua hæc digna nota exceperunt, & in tres classes distributa, orbi repræsentare voluerunt, vt ostenderent authorem quidem, siue temeratorem libri, fuisse insignem hæreticum, pseudoprophetam, atque impostorem: librum verò dignissimum, qui flammis cremetur.* Hæc Bzouius.

Irruptio Bzouij in B. Amadeũ.

Pende cãdo rẽ Bzouij in B. Amadeũ

VultB. Amadeũ fuisse authorem hęresum, quas transcribit Bzouius.

45 Ceterum inter tot antiquissima exẽplaria, & ferè authographa, quæ Bzouij auiditas cõquisiuit, & gnauiter æqua (vt vult) iudicij trutina perlibrauit, miror quòd eius solertiam præterierit exemplar aut transcriptum Apocalypsis Amadei, in cõuẽtu Patrũ Dominicanorũ seruatũ; cuius meminit Anton. Posseuinus Societatis Iesu, in suo Apparatu sacro, vbi nil nota dignum, nil flammis ac diris deuouẽdum indigitat; ita de Amadeo scribẽs *Amadeus ordinis Minorum, siue Amator, siue Ioannes Menesius, è nobili Comitũ Villa Regia familia, Reuelationes quasdã scripsit, quarum meminit Petrus Canisius è nostris Theologus in opere suo Mariano; quas ipse manuscriptas Lugduni quadraginta ante annos apud Dominicanos legi. Vixit Paulo II. Põtifice Maximo, ac successore eius Sixto IV. Pontifice Maximo, obijt anno 1482.* Ex quibus constat, quòd etiam B. Amadeo suffragetur Petri Canisij piissimi ac literatissimi authoritas, qui B. Amadei doctrina vsus appareat:

Obtunditur ictus Bzouij

46 Ideo autem Ant. Posseuinus autumat, Petrum Canisiũ meminisse reuelationum B. Amadei, quia in noua Apocalypsi à Posseuino perlecta Lugduni apud Patres Dominicanos inuenerit eã doctrinã, quã à Petro Galati-

Ant. Posseuinus de B. Amadeo.

Singulare priuilegiũ Deiparę ex Amaceo & Galatino apud Canisiũ

no assertã fulcit idẽ Canis. lib. 1. de B. Virg. c. 13. ita habens. *Caterũ ad Marianæ pulchritudinis commendationẽ facit & illud, quod Galatinus annotauit; omnia Virginis mẽbra à vertice capitis ad vngues vsq; pedũ, omnesq; sensus eius, & cogitationes, animæ imperio absq; omni repugnantia obtẽperasse, vsque adeò quidẽ, vt oculi nil inhonesti, nil illiciti vnquã aspexerint, imò vt oculos nunquã eleuarit, sicut cæteri homines facere solent, sed semper nisi Deũ oraret, humi defixos tenuerit. Atq; inter cæteras perfectiones eo prophetiæ spiritu donata est, vt si fortè aliquid incõcessum, seu illicitũ vel auditura, vel visura esset, illicò aures eius, & oculi clauderentur: itavt eius mẽbra & sensus omnes nõ nisi volũtati diuinæ deseruire viderẽtur. Et si verò diuinare nõ possum, ex quo fonte Galatinus ista depromat, tamen nihil dubito, quin prudentes omnes narrationẽ eius credibilem esse fatebuntur, præsertim qui cũ eodem Galatino in Maria gratiã puræ & illibatæ Conceptionis agnoscunt. Ac nimis profectò stupidũ & insulsum esse necesse est, qui in hac sacra semper & admirãda Virgine summas animi dotes semper latuisse putauerit, vt illæ in eiusdem incessu, sermone, gestu, oculis, totoque corporis habitu non apparerent, neque mirificam lucẽ siue bonis, siue malis multis adferrent.*

Petrus Canisius de B. Virgine.

NOTA.

Hæc Canisius ex Galatino, Galatinus autem ex Amadeo apud Posseuinũ; quòd autem Galatinus Amadei reuelationes ex noua Apocalypsi transcribat, ostendimus ex Cornelio à Lapide infra sub n. mar. 51.

Posseuinus de B. Amadeo.

47 Præterea hæc Posseuinus de nostro Amadeo in Apparatu Sacro. *Amadei, siue Amodei, Raptus octo extabãt in Bibliotheca Cardinalis Sirleti, quæ nunc est apud Ascanium Cardinalem Columnã*, Quod transcriptũ Amadei; & illud etiã Lugdunẽse à Dominicanis seruatũ, absq; vllo rumore & nota improbatæ doctrinæ recipit Posseuinus; cũ ei è munere & instituto sit, quidquid offẽsionis appareat reserare, ne incautis lectoribus incõmodet; quod Amadei exẽplar ab eruditissimo & pijssimo Cardinali Guilielmo Sirleto custoditũ non vidit nec citat Bzouius, dũ Amadeum traducit in lõgo illo exẽplarium Amadeianorum recensu. Quòd autem Posseuinus distinxerit inter nostrũ Amadeum, siue Amodeũ, & Amedeum Lausanensem Episcopum authorem octo Homiliarum de B. Virgine, cõstat ex verbis sequẽtibus in eodem Apparatu Sacro. *Amedeus Episcopus Lausanæ scripsit de Maria Virgine Matre homilias octo; eæ fuerunt excusæ Basileæ, cùm nõdum hæreseos veneno contaminata prorsus fuisset illa Ciuitas, anno Domini 1517.*

B Amadeus non fuit author homiliarum de B. Virgine

Excursio Bzouij in titulũ Apocalypsis nouæ

48 Sed vt ad Bzouiũ redeam, candorem, quo Bzouius ad cẽsionem reuelationũ B. Amadei accesserit, satis superq; demõstrat irruptio in titulũ; quasi hæresis esset vel sola tituli libri canonici imitatio. Ita enim habet sub citato n. mar. 39. *Hæreticum in primis renuntiãt, quòd nouã Apocalypsim mentitus, sacrumq; titulum suffuratus, &c.* Vbi ex solo libri titulo hæresim Amadeo impingens, seu Bzouius se se impingens in libri frõtem, quasi in offensionis lapidem, virũ sanctum vt hæreticum incusat; cũ aliter sentiant pij & docti viri, etiã titulũ nouæ Apocalypsis in seruo Dei amplexãtes; vt liquet ex Franc. Sosa Episcopo Oxomẽsi & in supremo cõsessu Generalis Inquisitionis Hispanæ Iudice, in suis cõsultationibus, tract. 3. fo. 120. & ex Anto. Daza in lib. de Cõceptione c. 3. ex cẽsione Reuerẽdiss. P. Ferd. de Salazar ex supremo Senatu Generalis Inquisitionis, quibus accedunt Ægidius Augustinianus, & Biuarius Cisterciẽsis infra transcribendi, & alij quàm plures cum B. Petro de Alcantara, & Pet. Rodulphio lib. 2. histor. Seraph. pa. 156. vbi liber clausus (quem vera Amadei effigies inter manus habet) eo insignitur emblemate: *Aperietur in tẽpore*: quasi cautionem instillans, vt futurorum euentuum ex serui Dei prædictione præstolemur. Præterea effigiei Beati viri hæc apud Rodulphium adscripta carmina.

Refellitur Bzouius. Ex Franc. Sosa. Ant. Daza. Aegidio Lusitano. Biuario Cirtercienfi. Pet. Rodul.

Multa reuelari hic meruit sibi,
Quo Duce multos Francisci accendit Religionis amor.

Vnde excutitur amarulentia Bzouij sub n. marg. 39. vel inde B. Amadeum Pseudoprophetam vocitantis: *Quòd multa signa, atq; portenta, quæ nunquã postea contigerant, falsus somniator, seu nugarum, & mendaciorum consarci-*

Dispũgitur criminatio Bzouij.

na.

nator prænans iuuerit. Quia liber hucusque clausus viget in tempore aperiédus, non pro diuinatione Bzouij, sed pro Dei placito, cuius nutibus euentuum decursus, tempora, & momenta nostra subduntur.

Detegitur cômentum Bzouij de sepulchro B. Amadei.

49 At id maximè prosternit cunctam fidem historiæ Bzouianę de Amadeo, quòd hæc de funere B. Viri commentus sit sub num. marg. 38. in fine; dum Antonium Vasconcellium Societatis Iesu, grauem & disertum historicum quasi in fide historiæ peccantem carpit. Quia (in actis Regũ Lusitanię, in descriptione Regni Lusitani, §. *Sanctorum diuersorum ordinũ exẽpla*) scripserit; *Quòd B. Amadeus obijerit Mediolani, miræ sanctitatis existimatione, vbi situs, multis post mortem miraculis claruit, & velut vnus ex cælitum numero suspicitur, & ad impetranda Dei beneficia euocatur.*

Anton. Vasconcellius.

B. Amadei sepulchrum apud Bzouium.

Vasconcellium ergo ita falsitatis damnatum vult Bzouius loco citato. *Ista Vasconcellius in descriptione Regni Lusitaniæ de Amadeo; sed quàm sibi ipsi, quàm alijs consona? alij censuerint. Sanè, vt alia omiserim, quod de obitu Amadei scripsit; ipsi Minoritæ Obseruantes, qui Romæ ad S. Petri Montorij ædes inhabitant, impugnare videntur: dum apud suam Ecclesiam, sepulchrum illius ostendũt; vbi nec vlla miracula, nec aliqua inuocatio, nec tanta sanctitatis, quanta Vasconcellius memorat, indicia.*

Iusta & vrgens B. Amadei defensio.

50 Religiosa conditio non patitur vt duras Bzouij rixas aculeatis apologijs retaliemus, vnde & Christianus cãdor magis eminet, si tã acriter lacessiti sobriũ attemperemus responsum; prę sertim cũ è Bzouio modicę authoritatis historico, & vltra modũ suis affectib⁹ indulgẽte nil peti queat, quod B. Amadeo labẽ aspergat vllam. Quod vel liquet ex solo commento Romani sepulchri contra omnium historicorũ consensum, vt infra ostẽdemus, imò & contra ipsam ocularem fidem; adeò vt pertentarit Bzouius totius orbis obtutum & iudicium illudere, qui corpus B. Viri non Romæ, sed Mediolani asseruatũ suspicit, & religiosè veneratur. Nisi duos fingat Amadeos Franciscanos Bzouius nouæ Apocalypsis authores; quia vt acutè Tertulianus (cõtra Marcion. lib. 1.) *Lippientibus etiã singularis lucerna numerosa est.* Quare æstimo quòd non ex Escurialensi exemplari (nec enim illibata Hispanorum fides, & pietas, eas sordes & fæces, quas Bzouius transcribit, custodiri annueret, & pateretur in celebri Bibliotheca erecta religiosissimi Regis Philippi Secundi munificentia & studio) sed ex autographo Amadeiano Bzouij, ex quo tanquam ex promptuario, aut penario id hauserit commenti de Beati Amadei sepulchro, quod Franciscani Romæ apud Sanctum Petrum Montorij ostendant absque inuocatione vlla, & miraculis.

Tertulianus contra Marcionem.

Bzouij fabula de sepulchro Romano B. Amadei.

Cùm autem Bzouius sciens & volens à veritate sepulchri B. Amadei defecerit, dum Marcum Olysiponensem, & Antonium Vasconcelliũ exprimentes verum funeris locum se legisse ostendat, & transcribat; euidẽs est, vt nulla ei reliqua fides sit in B. Amadei historia, nec vllus nos vrgeat scrupulus vindicandi B. Virum à tot hæresibus delirationibus, & sanæ doctrinæ corruptelis, quæ B. Amadeo adscribuntur. Sed adhuc dum nostri chronologi medicam manum & spongiam adhibent, & veri iudicij cribro hasce falsitatis quisquilias excutiunt; è re erit aliquot Bzouij pronuntiata (quæ licet ad doctrinam B. Amadei respiciant, eam tamen sugillant & cõspurcant) ab imposturis asserere, & defæcare.

Accusatio Bzouij circa septẽ Angelos à B. Amadeo indigitatos.

51 Accipe ergo primum Bzouij commentum sub num. margin. 41. vbi hæc Apocalypsi B. Amadei adscribit. *Septem Angelos eiusdem naturæ & speciei, qua Deus perfectiorem producere non potest, cunctis prælatos Angelis & hominibus citra Christum, & Matrem; quorũ nomina Michael, Gabriel, & Raphael ex Sacris literis, Vrielis ex Esdræ Apocryphis, cætera Salthielis, Barchielis, & Gracobebraici Euchidielis ex Cabalistarum insomnijs, vel ex proprio cerebro mentitur.*

B. Amadei merita.

Pende Annalistæ sobrietatem in taxãdo B. Viro miraculis præfulgido, ex Regio Lusitanorum sanguine orto, cõgregationis Amadeorũ Minoritarũ

Parente, Sixti Quarti confessario, & in grauioribus negotijs consiliario, vt infra ex probatissimis Scriptoribus ostendam.

Defensio Amadei ex Cornelio à Lapide.

Primò; nunquam asseruit B. Amadeus, quòd septem Angeli eam naturç exuperantiam nacti sint, vt præcellentior Angelus sit impossibilis de absoluta Dei potentia; B. Amadei reuelationem sic transcribit Cornelius à Lapide in Apocalypsim, in proœmio. *Petrus Galatinus (qui edidit lib. de arcanis fidei mysterijs contra Iudaeos) hic scripsit in Apocalypsim decem libros, eosque dedicauit Carolo Quinto Imperatori. Extant manuscripti in Bibliotheca Vaticana, vbi eos legi. Prophetat instar Abbatis Ioachim de futuris Ecclesia temporibus, persecutionibus, successibus, ac præsertim de pastore (Pontifice) Angelico, qui admiranda sapientia & sanctitatis futurus sit, tantaque humilitatis & modestia, vt neminem ad osculum pedum admissurus sit: ac instar Christi habiturus duodecim Apostolos, per quos reformabit & diuino amore succendet totam Ecclesiam, vt illa ad primordia sanctitatis sua sub Apostolis redire videatur. Post illum verò sequuturum Antichristum, qui omnia pessundabit: ac deinde fore finem mundi, iudicium & resurrectionem.*

Petrus Galatinus transcripsit plures prophetias ex Apocalypsi B. Amadei.

Prophetia B. Amadei de Pastore Angelico.

Rursum, septem spiritus, de quibus Apocalyps. 1. versu 4. censet esse septem Angelos principes, Deo assistentes, qui proximè à Deo illuminentur, eorumque nomina esse hæc, Michael, Gabriel, Raphael, Vriel, Sealtiel, Iehudiel, Barachiel: quæ omnia B. Amadeo à Gabriele reuelata esse asseuerat, de quibus plura dicam cap. 1. vers. 4.

Nomina septẽ Angelorũ ex B. Amadeo, & Galatino.

Hæc Cornelius à Lapide Societatis Iesu; vbi nihil Galatinus, & Cornelius de præstantia naturæ horum BB. septem Spirituum, qua maior alia repugnet de absoluta Dei potentia; nihil etiam de identitate specifica eorumdem septem Angelorum.

Pende contra Bzouium.

52 Quis autem fuerit Petrus Galatinus, cuius monumenta in Bibliotheca Vaticana asseruatur; audi ex Luca Vvadingo in præliminari epistola ad Opuscula S. Francisci. *Occurrit mihi inter cæteros Petrus Galatinus, vir doctissimus, cuius opera multis ijsque magnis Tomis in Vaticana Bibliotheca asseruatur: quorũ exẽplar magna & importuna prece præfati nostri supremi Rectoris, eiusque Vicarij Generalis in familia Cismõtana Bernardini à Moncaluo, ad me remisit Illustrissimus & Reuerendissimus D. Laurentius Galatinus, noster Archiepiscopus, Episcopus Puteolanus, quæ prope diem dabimus in lucem.*

Quis fuerit Petrus Galatinus? ex Vvadingo?

De Galatino hæc etiam Iacobus Gualterius, Societatis Iesu, in Tabula Chronographica status Ecclesiæ, sæculo decimosexto, sub titulo, Scriptores Sacri. *Petrus Galatinus Ordinis S. Francisci, cuius opera, lingua Hebraica viguit in Italia.*

Item ex Iacobo Gualterio.

Ex quibus verbis Cornelij à Lapide constat, quòd Petrus Galatinus non ex suo cerebro futura diuinet, sed quòd B. Amadei prophetiam de Pontifice Angelico transcribat; de qua vide censionem Venerabilis serui Dei Francisci Gonzagç in Historia Seraphica, part. 1. in §. *de Amadeorũ Fratrum origine, & progressu.*

Prophetiã Pastoris Angelici sumpsit Galatinus ex B. Amadeo

53 Secundò obseruo contra Bzouium; vnum ex septem B. Amadei Angelis nõ vocari Græcohebraico nomine Euchidielem, sed Iehudielem, vt liquet ex testimonio Galatini, & Chronicorum Ecclesię S. Mariæ Angelorum, Patrum Carthusianorum, Romę in Thermis erectæ; quibus subscribit idem Cornelius à Lapide in Apocalypsim, in Commentario capitis 1. vers. 4. in illa verba: *Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt:* vbi ita habet.

Bzouius nõ transcribit fideliter nomina Angelorum Amadei.

Porrò nomina septem Angelorum iam recensita, diuinitus fuisse reuelata B. Amadeo, viro sanctitate, miraculis, & prophetijs illustri, legi in Chronicis Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum paulò ante citatis; idque contigisse sub annum Domini 1460. Idem testatur Petrus Galatinus libro 2. in Apocalypsim, capit. 8.

Probatur ex Chronicis Carthusianorum.

Cornel. à Lapide.

Reuelatio B. Amadei de septē Angelis est approbata à sūmis Pontificibus.

54 Tertiò accipe, quòd B. Amadei doctrina de septem Angelis, à pluribus Ecclesijs recepta sit; imò & à Summis Pontificibus, Iulio Tertio, & Pio Quarto approbata; vt tradit idē Cornelius loco citato, in Cōmentario capitis 1. vers. 4.

Purgatis ergo Thermis locus anno 1551. à Philippo Archinto Vicario Generali Iulij Tertij Pōtificis dedicatus est B. Virgini Angelorū, siue septē Angelis stipata & circūdatæ. Cūque per bella rursū locus hic neglectus & profanatus esset; iterū anno 1555. alia visione significatū est, diuino decreto, Thermas hasce ad honorē septē Angelorū, in templum consecrandas esse. Quare Pius IV. Pontifex auditis eius rationibus & reuelationibus, negotiū dedit Michaeli Angelo Bonarotæ, nobili architecto, vt formā templi in Thermis hisce delinearet, & appararet. Quo facto, Pontifex ipse indicto Cardinalium cœtu, die 5. Augusti anno 1561. coram Cardinalibus, tota curia & populo Romano, pontificalibus indutus, Thermas in honorem S. Mariæ Angelorum solemni prece & ritu dedicauit, illamque Ecclesiā titulo Cardinalitio ornauit, eòque ex Ecclesia S. Crucis in Ierusalem transtulit Monasterium Patrum Carthusianorum.

Corneľ. à Lapide.

Colūtur septem Angeli indicati à B. Amadeo.

Adiungit etiam idem author loco citato; *Quòd horum septē Archangelorum celebris est memoria in Sicilia, Neapoli, Venetijs, Romæ, alijsque Italiæ vrbibus, vbi & imagines eorū affabrè, quin & opere mosaico expressæ cernūtur. Neapoli de eisdem editus est libellus anno Dñi 1594. Panormi, quæ vrbs est primaria Siciliæ, extat templum septem principibus Angelorum dicatum, in quo anno Domini 1516. vetustæ eorumdem effigies repertæ sunt.* Hæc pro eneruādā prima excursione Bzouij in B. Amadeum.

Alia criminatio Bzouij in B. Amadeum.

55 Secunda Bzouij irruptio in B. Amadeum hæc est, quā scribit *sub num. marg. 40. ex Raptu 5.* vbi vult quòd Sanctus vir Summis Ecclesiæ Pontificibus Sixto Quarto, Innocentio Octauo, & Alexādro Sexto appareat iniurius: ita igitur loquentem excipe Bzouium.

Vult quòd Amadeus inuehatur in Sixtū IV. Innocentiū VIII. & Alexandrum VI.

Tangens Summum Sacerdotem sui temporis, in Patrem inuehitur amens, & Summo Pontifici maledicens, vocat illum, multorum bonorum, sed & malorum auctorem, quem alias multum bibisse de Christi sanguine ait; & pro disputatione balbutienti (quæ nihil erat, respectu eorum, quæ sibi reuelata fuerant) primam dignitatem accepisse. Indè futura prædicens, successurum in Romana Sede, quem creauerat Sixtus ipse, nec calidum in bono, nec frigidum in malo. Ita Innocentium censet. Tangit postea Alexandrum, quem ita describit; Veniet post illum bos cornupeta, taurus non bos, Simon Magus, &c. Bouem progente dixit, cùm is esset ex clarissima Borgiarum stirpe, cui stemma auitum, bos est. Hucusque Bzouius.

Sibi nō cōstat Bzouius imperens Amadeum.

56 Rectè in Bzouium quadrat, quòd oporteat, eum, qui à vero discedit, esse dictorum memorem, vt sibi constet, nec à prioribus pronuntiatis deficiat. Antea sub num. margin. 37. scripserat Bzouius, quòd Amadeus vaticinium ediderit de Pastore Angelico eximijs donis prædito in gratiam Sixti Quarti, cuius confessarius extiterat Amadeus, quasi Sixto blandiri cupiens prophetasset, vt assentationis notam Beato viro inureret; vt liquet ex illis verbis. *In quodam antro Apocalypsim suam scripsit, in qua plurima de statu Ecclesiæ Romanæ, de Pontifice Angelico (Sixtum Quartum volunt indicari) de mutatione Religionis, Regnorum, & Principum præmonciauerit.* Postea verò subdit; quòd Amadeus in eundem Sixtum Quartum inuehatur, & Summum Ecclesiæ Præsulem maledictis impetat.

Bzouius.

Prosternitur cōmētū.

Ex quo detegitur malè coherētium nugarum dissidium; & quòd Bzouius sub larmato, seu personato Amadei eloquio, Sixto Quarto infensus appareat. Causam non calleo, nisi quia primus vniuersale Festū Immaculatæ Conceptionis instituerit; siquidē & ob editū decretū Pauli Quinti in prædicantes contra innoxiū cōceptum Virginis, irrupit in Scotū Bzouius, Scoti obitu per quatuordecim annos anticipato, & tot fœdato commentis, vt refert Author Niselæ à nobis transcriptus in §. 15. sub num. marg. 25.

Videtur Bzouius infensus Sixto IV. & cui?

Etiam Innocentio Octauo, ob similē causam.

57 Quod etiam in causa esse potuit vt Innocentium Octauum pungeret Bzouius; quia primus approbauerit Ordinem Monialium Conceptionistarum à Venerabili Virgine Beatrice de Silua vterina sorore B. Amadei institutum: quod vnum est ex robustioribus Immaculatæ Conceptionis propugnaculis, siquidem Ecclesia in approbatione Religionum fallere, aut decipi non potest, de quo lege Franciscum Gonzagam in Historia Seraphicæ Religionis, part. 1. *sub §. de Conceptionistarum Sororum institutione*; vbi refert Bullam anno 1489. ab Innocentio Octauo expeditam, & alia miracula, quæ in huius sanctissimi instituti erectione emicuere. Reuelationem præterea de Immaculato Deiparæ conceptu factam Venerabili Sorori B. Amadei ab Antonio Vasconcellio Societatis Iesu, & Francisco Gonzaga descriptam, & à nobis transcriptam vide in §. 13. nu. marg. 15.

Franc. Gonzaga.

Cur Bzouius traducat Alexandrū Sextū?

Cur verò etiam Alexandrum Sextum traducat Bzouius, ignoro; suspicor tamen quòd ob necem Sauonarolæ, erga quem haud modicè afficitur Bzouius; quare vel eò Alexandro Sexto inimicus apparet, quò Hieronymum Sauonarolam sacerdotio exauthoratum flammis addixerit: assignatis iudicibus Francisco Romulino Hispano, & Ioachimo Turriano, Magistro Generali Ordinis Prædicatorum; cuius Sauonarolæ obitum pluribus etiam miraculis ornatum, latissimè describit Bzouius (nō absque in Franciscanos amarulentia) ad annum 1498. à num. marg. 5. vsq; ad 30.

Bzouij pronuntiatum de Sauonarola, & de Conceptione Deiparæ.

58 Vbi silentio prætereundum non est quod scribit sub numer. 30. *Quod Cardinales Pisis contra Iulium Secundum congregati promiserint Bartholomæo Fauentino Vicario Generali Prouinciæ Romanæ* (*si is cætui illorum vnà cum suis Dominicanis Pisanis adhæreret*) *Hieronymum Sauonarolā catalogo Sanctorum inscribere, & controuersiam de Conceptione B. Mariæ Virginis ad fauorem Dominicanæ opinionis definire.* Hæc Bzouius referens Thomam Nerium in libello Apologetico.

Collectio ex præcedēti asserto Bzouij.

Cuius pronuntiati fidem & iudicium candido lectori deferimus; nec enim percipio quid affine & cohærēs intercesserit inter Sauonarolæ canonizationem, & fœdati conceptus Virginis decretum, vt hæc adeò dissidētia, vno quasi promissionis ictu, aut vinculo connectatur, nisi quia fortè Sauonarola ex primarijs extiterit immaculati conceptus Virginis insectatoribus. Sed his missis, nec enim merita, aut demerita Sauonarolę expendimus, & ad subsellia vocamus; per me enim Sauonarola miraculis fulgeat, si ita sit, & verum esse comprobetur; cùm id tantùm conemur, vt Bzouium debiti officij admoneamus, qui cùm Sauonarolam, Prophetam, & miraculis præfulgentem censeat, B. Amadeum, vt pseudouidentem, impostorem, & hęreticum incusat.

Admonitio circa irruptionē Bzouij in Amadeū.

Si autem noua Apocalypsis Summis Ecclesię Pręsulibus maledixisset, iustam eam damnationem incurreret, qua Alexander Quartus dispūgit librum attitulatum *de Periculis nouissimorum temporum*, vbi habent ita verba Pontificis.

Alex. IV.

Sanè quidam Scripturæ Sacræ intelligentiam se habere fatentes, sed diuertentes à tramite recti sensus cogitauerunt nuper malitiam, & contra innocentes, & rectos iniquitatem maximam sunt loquuti; exarserunt in cordibus suis; & lingua eorum maliloqua dolum & nequitiam concinnauit; surgentes aduersus fratres detraxerunt, & contra dilectos Matris Ecclesiæ filios scandalum posuere.

Retorquetur accusatio in Bzouium.

Si hæc Pontifex in eos, qui pios Ecclesię filios mordet; quid ergo si filius in Patres Ecclesię inuehatur amens? Imò quid si ea pronūtiata, quæ in noua Apocalypsi, innominato aliquo Summo Ecclesiæ Præsule habeantur, vt vult Bzouius (quod non concedimus) Bzouius Sixto Quarto, Innocentio Octauo, & Alexādro Sexto (eorū nominibus sigillatim expressis) addixerit, & prælo commiserit? Quod patenter demonstrant ipsa verba

Bzouij dū inductione, aut interpretatione vtitur, in qua nec sibi constat (vt ostēdimus) vt illa qualia qualia asserta prædictis Pontificibus adaptet; cuius interpretationis pietatem collige ex citata Bulla Alexandri Quarti, quæ est octaua eiusdem Pontificis in Bullario Cherubini.

Pastor Angelicus non fuit Sixtus Quartus apud Amadeum.

Cæterum, quòd nec B. Amadeus, nec Franciscani prophetiam Pastoris Angelici Sixto Quarto adscripserint; constat ex Petro Galatino à nobis transcripto sub num. marginali 51. vbi de Summo Pastore in fine temporum ante Antichristi aduentum loquitur.

Scaturigo irruptionis Bzouij in B. Amadeum.

59 Sed iam peruenimus ad scaturiginem criminationum Bzouij in B. Amadeum, quæ sub herba, & fuco christianæ censuræ, latentem anguē demonstrat; reserat enim Bzonius, quòd sua interesset B. Amadei labefactare doctrinam: ita igitur habet Bzouius ad annum 1471. sub num. marg.

Bzouius.

39. *Alios præter Christum, & Virginem Matrem à peccato originali præseruatos, imò ante Conceptionem sanctificatos, idque ex meritis parentum, & aliorum iustorum lacbrymis constituit. Raptu 4.*

B. Amadeus non dixit, alios præter Virginem præseruatos à peccato originali.

Quòd autem id pronuntiati de alijs à næuo originariæ labis ereptis, sit manifesta impostura; ostendo ex ipsis germanis reuelationibus B. Amadei à probatis authoribus transcriptis, vbi solam Virginem à noxa peccati originalis prædicat immunem: sic enim Amadei reuelationes transcribit Ægidius de Præsentatione, Ordinis S. Augustini sacræ Theologiæ Primarius professor emeritus in Academia Conimbricensi, in suo opere de Immaculata Conceptione, lib. 2. quæst. 4. art. 7. §. 4. num. marg. 62. vbi inquit.

Ægidius de Præsentat.

Vera Amadei pronuntiata.

60 Postremò, pro hac opinione ego addo nonnulla Apostolorum testimonia S. Andreæ, Thomæ, Matthæi, & Matthiæ, quæ ex reuelatione S. Gabrielis scribuntur à S. Fratre Amadeo in libro, qui intitulatur Apocalypsis noua, & habetur in Bibliotheca Regia S. Laurentij. Vbi S. Andreas de B. Virgine ita scribit.* *Tu sola ab vniuersali omnium damnatione præseruata fuisti; non tu mortua in Adam fuisti; vnica es; vnica immaculata, recessisti à quocunque peccato; recedere tam longè à peccato nemo potest.** S. Thomas Apostolus ita habet. *O quàm fœlix es quàm fortunata, & in initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, & Adæ peccato præuiso, non fuisti cum alijs omnibus condēnata, sed voluit vt merita filij tui tibi super omnes prodessent; itaque pro minimo momento noluit inimicam, sed semper amicam purissimam** S. verò Matthæus ita habet. Niuei candoris es ò Maria immaculata; scirpus sine nodo, Spiritus Sanctus, qui est æternum donum, te sanctificauit, præseruauit, purgauit, & illuminauit, & singularibus priuilegijs decorauit * Denique S. Matthias ita scribit. In peccato non fuit concepta, omni gratia & omni scientia fuit impleta.

S. Andreas Apostol.

S. Thomas Apostol.

S. Matth.

S. Matthias

Iudiciū Ægidij de B. Amadeo.

Et concludit Ægidius: Nec de sanctitate B. Amadei dubito; nec quòd illi hæc facta fuerit reuelatio. Et lib. 3. quæst. 6. art. 4. §. 2. num. marg. 16. subijcit: Secundo loco adducemus reuelationem de hac veritate factam B. Amadeo, quam scribit in libro Apocalypsis nouæ, qui asseruatur in Regali Bibliotheca S. Laurentij el Real.

Vvadingus de Reuelationibus B. Amadei.

Has etiam reuelationes B. Amadei pro conceptione Virginis extollit, & recolit Vvadingus in historia Legationis pro Conceptione Immaculata, sectione 3. in tractatu 11. de Reuelationibus §. 3. fol. 343. numer. marg. 13. inquiens. *Alia alijs facta sunt postea reuelationes de hac eadem mūdissima conceptione; quarum illæ non sunt obscuræ, quas sibi factas refert Raptu octauo, B. Amadeus præclarissimus congregationis Amadeorum fundator, cuius corpus magna cum veneratione colitur Mediolani.*

Magnū B. Amadei præconium ex assertione Immaculatæ Cōceptionis.

61 Quare perpensis B. Amadei, & Minoritarum in Deiparæ vindicatione officijs, merito æstimauit idem Ægidius de Præsentatione, Augustinianus; quòd hæc exhibita fuerint nō in gratiam, studium, seu sequelam Scoti, sed eruperint ex pietate in Mariam; è re tamen erit sapientissimi huius authoris verba inserere, ne nostris aliquid vltra ius arrogare videamur:

ita

ita igitur habet in lib. 3. de Immaculata Conceptione, quæst. 6. articul. 4. §. 3.

Ægidius de Præsentatione.

Inter omnes in hoc laudandus est Ordo sanctissimus Minorum, cuius omnes Theologi cum suo Duce doctissimo Scoto, hanc immunitatem, & B. Virginis innocentiam, eo studio, & vigilantia defendunt, vt Iulius Secundus in gratificationem huic Ordini commendarit curam Ordinis Monialium, quem sub titulo immaculatæ Cōceptionis sub propria regula instituerat; quod mihi argumento est, huius familiæ Theologos, non tam Ducis sui amore, & schola Scoticæ contentione, quam zelo honoris B. Virginis in hac veritatis defensione indefesso labore sudare.

Quæ occasio excursionis Bzouij in B. Amadeum?

Hæc magna B. Amadei erga Virginem officia suspicor fuisse præcipua Amadei piacula, quæ Bzouium commouerunt vt Amadei reuelationum fidem proterere moliretur; quasi sanctus vir (qui Sixto Quarto à confessionibus fuit, & penitioribus ac grauioribus consilijs) Sixtum Quartum extimulauerit vt vniuersale festum immaculatæ Conceptionis indiceret. Ne ergo reuelationes immaculati conceptus, quibus Amadeus donatus extitit, in causa essent, vt pia sententia neruos acciperet, Amadeum exauthorare, & eius pronuntiata eneruare pertentauit Bzouius eo commento; quòd Amadeus alios plures à næuo originis præseruatos asseruerit.

Firmatur præcedens collectio.

62 Et ne quis suspicionem nostram inanem reputaret, non valuit se se cohibere Bzouius quin cōspicuum exhiberet & exploratū iudicium nostrum; dum sub num. marg. 41. propè finem numeri, inter alios erroneos Amadei lapsus numerat, dixisse: *Andream Virginis præseruationem asseruisse.*

Hæresis imposita B. Amadeo.

Adde, quòd antea (vt cunctam Amadei authoritatem conuelleret circa peccati originalis in Adami posteros deriuationem) autumauit; haberi apud Amadeum in Raptu 5. *Per peccatum Adæ nullum malum filijs illatum, sed repositos duntaxat in terminis naturalibus.*

Reuincitur commentū.

Quæ hæresis manifestè reuincitur ex illis verbis S. Thomæ Apostoli apud Amadeum, quæ ex Ægidio Augustiniano transcripsimus: *In initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, & Adæ peccato præuiso non fuisti cum alijs omnibus damnata.* Item & ex S. Andreæ Apostoli assertis: *Tu sola ab vniuersali omnium damnatione præseruata fuisti.* Agnouit ergo Amadeus vniuersalem damnationem in posteris Adami ex peccato originis; & solius Deiparæ præseruationem turatus est.

S. Thomas Apost.
S. Andreas Apost.

Cautio cōtra criminationem Bzouij in B. Amadeum.

63 Quòd autē Bzouius nec temperatè & reuerenter se gesserit in Sixtum Quartum, & quòd illius pietatem erga Amadeum eiusdem Pōtificis confessarium, & in grauioribus negotijs consiliarium taxauerit, constat ex verbis Bzouij trāscriptis sub num. marg. 44. *Iudicium sit penes omnes, an Sixtus Quartus tali impostore, falsario, hæretico, pseudopropheta vsus fuerit ad sacras confessiones, & ad munera Hierarchiæ Ecclesiasticæ, præsertim ad res fidei definiendas, vt aliqui volunt.*

Refellitur Bzouius.

Nullus vult probatus historicus, quòd Sixtus Quartus vsus fuerit manuductione Amadei in rebus fidei definiēdis; vt constabit ex catenata narratione omnium Scriptorum, qui Amadei acta mandarunt historiæ, quorum pronuntiata transcribimus infra. Si autem Bzouius de Immaculatæ Conceptionis decreto loquatur; caueat quòd Chemnitius hæreticus inuehatur in Concilium Tridentinum, & in Sixtum Quartum ob editam pro Mariæ Immunitate constitutionem insulsis miraculis, & reuelationibus innixam; vt ostendit Canisius lib. 1. de B. Virgine, cap. 8. inquiens.

Canisius

Cum verò non habeat Chemnitius quæ vel huius Pontificis Sixti Quarti, vel dicti Concilij Tridentini Patribus firmiter opponat, nouam excogitat fallaciam, ad inuidiam illis augendam; qui nempè ad hoc decretum edendum per reuelationes, miracula, legendas, scriptaque prorsus insulsa incitati fuerint, atque pramoti. Ita more suo ludit Chemnitius, & rem seriam suis figmentis inuoluit; vt Sixti Pontificis, Patrumque illorum omnium voluntatem optimam, & studium sanctissimum non solùm inuidiosè traducat, sed prorsus malignè deprauet.

Firmitas sententiæ Scoti ex festo indicto ab Ecclesia.

64 Quantum verò momenti & ponderis accesserit sententiæ Scoti ex indicto festo Ecclesiæ; & quòd immaculatæ Conceptioni ab Ecclesia officio solemni assertæ & communitæ non refragetur Doctoris Angelici authoritas; piè & eruditè demonstrat ex recentibus S. Thomæ asseclis F. Ioannes de Sancto Thoma, publicus in Academia Coplutẽsi sacræ Theologiæ professor, in commentarijs in primam partem, in tractatu præambulo de authoritate doctrinæ D. Thomæ disput. 2. art. 2. §. *Conformat se D. Thomas sensui Ecclesiæ*; vbi inquit.

Iudicium Ioan. de S. Thoma de sententia Angelici Doctoris.

Vnde cùm modò Romana Ecclesia, non solùm toleret, sed etiam positiuè præcipiat celebrari tale festum, illudque magnis fauoribus prosequatur, loquendo in vi doctrina D. Thoma oportet vice versa de his sententijs censere; & D. Thomas sic censeret; si enim ex sola tolerantia Romana Ecclesiæ, illa festiuitas, tunc non erat spernenda; ex positiuo præcepto, & fauore, quantò magis diceret venerandam? Præsertim cùm ex hoc probet B. Virginem sine peccato fuisse natam, quia eius Natiuitas celebratur ab Ecclesia, vt patet eadem quæst. 27. articul. 1. ergo idem de Conceptione diceret, si tunc eodem modo celebraretur sicut Natiuitas.

Eiusdẽ authoris cẽsio de pietate Scoti.

65 Nec obuoluendum silentio, quàm honorificè prædictus author sentiat de Scoto; in eodem art. 2. §. *His planè litteris edocemur*: inquiens. *Quid? quòd Scotus ipse subtilissimus, ita & modestissimus Doctor, adeò sobriè & cautè rem istam tractauit, vt mirandum posteritati de hac re exemplum reliquerit?* Et in Disput. 1. eiusdem tractatus præambuli, art. 3. §. *Dico tertio*: vbi inquit. *Qui tamen sine irreuerentia, vel contemptu; sed ex alio motiuo D. Thomæ doctrinam deserit, & aliam sequitur etiam oppositam, nullam censuram meretur; sed vnus quisque in sensu suo potest abundare; sicut Scotus in multis D. Thomæ*

Scoti cãdor in oppugnatione S. Thomæ.

doctrinam impugnauit, sed hoc cum magna modestia, & nulla irreuerentia, sola disputatione, nullis alijs verbis agens: Itaque contra irreuerentiam cadere potest censura, non contra disputationem vel opinionem. Quæ omnino respondet & cohærent his, quæ de candore Scoti in oppugnatione doctrinæ S. Thomæ scripsimus in §. 11. *de charitate Scoti in proximos, à num. marg. 4. vsque ad 6.* nec dubito, cæteros oppositæ scholæ Doctores, qui Immaculatæ Virginis conceptioni suffragantur, esse in Scotum æquiores, & Scoti merita debitis euehere præconijs.

Testimoniũ S. Epiphanij pro innoxio cõceptu Deiparæ.

66 Liceat tandem, antequam ad alia properemus, pro nostra ergà Mariæ immunitatem affectione, id muniminis aduocare ex S. Epiphanio, *in sermone de laudibus S. Mariæ Deiparæ*, interprete Ioanne Pico, ex editione Coloniæ Agrippinæ apud Antonium Hierat; vbi Epiphanius plura insinuat, quæ pro Mariæ immunitate decertare videntur; ex quibus sequentia excerpo dogmata: *O beata Virgo, columba pura, & sponsa cœlestis Maria, cœlum, Templum, & Thronus diuinitatis, quæ coruscantem in cœlo & in terra Solem habes Christum. Nubes lucida; quæ fulgur de cœlo lucidissimum ad illuminandum mundum deduxisti Christum. Nubes cœlestis; quæ Tonitruum Spiritus Sancti in se ipsa reconditum deduxit in mundum, & imbrem Spiritus Sancti in vniuersam terram ad producendum fidei fructum cum impetu demisit.*

Deiparã Columbã pura ex Epiphanio.

Quis autem concinnè ad Epiphanij mentem, Mariam felle peccati in primo instãti originis intinctam adstruat, quam Epiphanius puram columbam appellat, quæ de sensu Patrum omni felle caret? quamobrẽ apud Tertullianum, columba asseritur Spiritus Sancti symbolum, quia candida auis puritatis & innocentiæ nota & signum habeatur. Ita igitur Tertullianus lib. de Baptismo aduersus Quintillam, cap. 8. *Tunc ille Sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpora libens à Patre descendit, super baptismi aquas tanquam pristinam sedem recognoscens conquiescit, columba figura delapsus in Dominum; vt natura Spiritus Sãcti declararetur per animal simplicitatis & innocentiæ: quòd etiam corporaliter ipso felle careat columba.*

Tertullian.
Cur Spiritus Sanctus appareat sub columbæ specie?

S. Isidorus.

Accipe etiam S. Isidorum, Doctorem Hispanum lib. 7. etymologiarũ. cap. 3 *Spiritus Sanctus idcircò in columbæ specie demissus scribitur, vt natura eius*

per auem simplicitatis & innocentiæ declaretur. Vnde & Dominus, Estote, inquit, simplices sicut columbæ. Hæc enim auis corporaliter ipso felle caret: habens tantùm innocentiam & amorem. Ideo igitur Mariæ innocentia Spiritus Sancti symbolo indigitatur; vt referetur, quòd decuerit Virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequeat intelligi.

Columba felle carẽs.

67 Præterea vrgeo ex Epiphanio; quòd cum S. huius Patris pronũtiatis non constet, quòd Mariæ anima pro aliquo instanti exucca, & Spiritus Sancti imbribus orba renuntietur, quæ nubes extitit imbrem Spiritus Sancti in vniuersam terram ad producẽdum fidei fructum cum impetu demittens; & quæ verbum incarnatum conceperit, quod Epiphanius appellat Tonitruum & fulgur Spiritus Sancti omnia diaboli machinamenta irrumpens, & prosternens. Sed audi Epiphanium pro exceptione Mariæ à communi laqueo altiùs, & expresśius intonantem: subdit enim paulò infra.

Deipara Nubes cœlestis nũquã carens gratiæ imbribus.

Ouis immaculata, quæ peperit agnum Christum. Iuuenca nunquam iugum experta, quæ vitulum genuit. Fidei mensa intellectualis, quæ panem vitæ mundo suppeditauit. Quid dicam? & quibus verbis explicabo gloriam radicitus fundatã? O virga sancta lucis æternæ mater, lucis inquã, quæ in cœlis illuminat copias Angelorum: lucis, quæ illuminat ipsorum Seraphim incomprehensum oculum: lucis, quæ illuminat Solem splendidis facibus. Lucis, quæ fines terræ illuminat ad credendum Trinitati. Lucis, quæ dixit: Ego sum lux mundi: lucis, quæ dixit. Ego lux in mundum veni. Lucis, quæ assumpta est, & illuminauit cuncta, quæ sunt in cœlis & in terra.

Pronuntiata Epiphanij pro Cõceptione Immaculatæ Virginis.

S. Epiphanius.

Vbi Mariam ouem immmaculatã expresśè tutatur, quia Agnum Dei Christum, qui peccata mundi tollit, genuerit; & ideò etiam iuuencam nũquam satanæ iugum expertam proclamat: insuper & mensam intellectualem, seu mysticam, quæ panem vitæ Eucharisticum mundo suppeditauerit; acproinde mensam puram, nunquam pollutam peccati fæcibus. Quare & ideo Mariæ gloriam censet radicitus fundatam; igitur non in radice, seu vitæ primordijs labe originis fœdatam. Pende illa verba: *Quid dicam? & quibus verbis explicabo gloriam radicitùs fundatam*, vbi vult (ni fallor) quòd à radice, & vitæ initijs Deipara gloriosa prædicetur. Deinde, quis etiam pro primo exorientis vitæ radio, tenebris peccati eam perfusam æstimet, quæ immensis coruscauit supernæ lucis facibus? vnde & Mariam paulò infra Epiphanius ideo *Multoculam* appellauit, quia in Virginem nec leuis peccati caligo irrepserit: subdit enim.

Maria Ouis immaculata.
Iuuenca sine iugo.
Mẽsa panis Eucharistici.

68 *Aue gratia plena, quæ habes radium de cœlo lucidis facibus coruscantem, vtpote Solem Christum. Virgo plurium nominum, & multocula, effecta est. Seraphim incomprehensæ visionis: quæ inuenta est velamentum quoddam intellectuale corporis vniuersalis, Cherubim transcendens.* Qua enim ratione (premit adhuc Magnus ille Pater) fieri posset, vt velamentum intellectuale, siue vmbraculum mysticum totius corporis Ecclesiæ, quo ipsa ab æstu diabolicæ expugnationis protegitur, satanæ ignibus virorem gratiæ populantibus, & absumentibus subiacuerit? Hæc pro innoxio Deiparæ conceptu sufficiant, & pro vindicatione Amadei à Bzouij vellicationibus circa Mariæ immunitatem: nec suspicor, præmissam nostram ex Epiphanio digresśionem Mariæ asseclis minus gratam extituram.

S. Epiphanius.
Maria multocula.
Item & velamentum intellectuale.

69 Subtexo etiã disertũ S. Cypriani præconiũ, in Sermone de Natiuitate Christi ad Cornelium Papam, vbi habet ita de Deipara loquens. *Spiritu Sancto obumbrante incendium originale extinctum est; ideoque innoxiã affligi non decuit, nec sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus lassaretur iniurijs: quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat non culpa.* Et post pauca. *Vnde & matri plenitudo gratiæ debebatur, & virgini abũdantior gloria; quæ carnis, & mentis integritate insignis, spirituali & corporali intus & extra Christi præsentia fruebatur.*

S. Cypriani dogma pro Immaculata Conceptione Deiparæ.

Quæ Cypriani pronuntiata pro innoxio Mariæ conceptu decertare

Pamelius.
Feuardentius.

quis

quis nō videat? quod & accuratè obseruarũt sapientissimi viri, Iacobus Pamelius, in suis notis in Cyprianum loco citato n. 5. & noster Feuardentius in Annotationibus in Irenæum lib. 3. aduersus hæreses, c. 33.

Excursio Bzouij in B. Amadeũ.

70 Cæterùm, vt ad scopum redeam, & alias Bzouij in B. Amadeum criminationes dispungam; en duas nō minus graues Bzouij inuasiones sub n. mar. 39. *Quòd reuelata sibi ea omnia à Deo affirmet, vel potius blasphemet, adiuncta causali; quia, inquit, voluntas Dei est, vt multa vana, & superflua de fide sua resecentur.* Raptu primo. *Quòd cùm Apollinari hæresiarcha, Animã Christi Deitatem fuisse subdubitet, & futuro Pastori decidendum relinquat; cùm tamen istud commentum iam à multis sæculis fuerit explosum.* Raptu 2. Posterius hoc cōmentum de Deitate vice animæ rationalis composita corpori Christi, primam imposturam detegit; quòd scilicet Amadeus aliqua ad fidē attinentia euacuanda, seu resecanda autumauerit. Nullus enim primam hæresim B. viro adscribere ausus est vno Bzouio excepto; imò cũ Cornelius à Lapide infra transcribendus perlegisset Romæ quoddam vitiatum nouæ Apocalypsis transcriptum, & aliquot errata, quæ à canone fidei nullatenus deficiunt, & nil falsitatis imbibunt (vt infra ostendam) acriter notasset; nil indicat his duobus pronuntiatis affine & proximum, nec prioribus commentis, quæ Bzouius Amadeo impingit. A probis scriptoribus receptum est B. Amadeum quædam prophetasse de mutatione Regnorum, & Religionis quoad ritus & cæremonias aliquas ad fidei canones, & apices non spectantes, quæ transcripsit Petrus Galatinus à Cornelio à Lapide perlectus, & à nobis transcriptus sub num. marg. 51. scilicet de Pastore Angelico, qui eximijs donis insignitus Ecclesiam ignitis conaminibus fouebit & ad primæuam sanctitatem excitabit: de quo etiam adstruit, quòd id humilitatis exhibebit exemplum, quòd neminem ad osculum pedum admissurus sit.

Hæresis imposita B. Amadeo.

Excutiũtur commenta Bzouij ex Cornelio à Lapide.

Cōuellitur prima impostura de resecandis attinẽtibus ad fidem.

Expenditur prophetia B. Amadei de Pastore Angelico.

71 Quæ quidem reuelatio non ita accipienda est, vt aduersetur sanctissimæ disciplinæ, qua vniuersi orbis fideles, Summi Pontificis pedes religiosè exosculantur; sed imitetur humilitatem Petri non admittẽtis Corneliũ Centurionem ad osculum pedis; vt liquet ex lib. Actuum Apostolorum, c. 10. *Et factum est, cũ introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes eius adorauit. Petrus verò eleuauit eum dicens: Surge, & ego ipse homo sum.* Quòd Petri factum ita elucidat Summus Ecclesiæ Pastor Gregorius lib. 21. Moral. in Iob, c. 10. inquiens. *Hinc est enim quòd primus Pastor Ecclesiæ, cùm adorante se Cornelio, super se sibi honorem videret oblatum, ad æqualitatem conditionis suæ citiùs recurrit, dicens:* Surge & ipse ego homo sum. *Quis enim nesciat quòd cōditori suo homo debeat, & non homini prosterni. Quia ergo humiliari sibi plus quã debuit proximũ vidit, ne vltra humanitatis metas mens intumesceret, esse se hominem recognouit: quatenus illati sibi honoris elationem frangeret, ex considerata æqualitate conditionis.*

Actuũ Apostol. c. 10.

S. Gregor.

Cur Petrus nō admiserit Corneliũ ad osculum pedis?

72 Fortè enim in illo statu, & pro vicissitudine temporum, magis proficua erit in Summo Ecclesiæ Præsule ab his quantumuis debitis, & pijssimis subditorum officijs temperantia. Quòd autem legitimæ B. Amadei reuelationes de statu, & Ecclesiæ progressibus à pijs, & doctis scriptoribus suspiciantur; accipe ex Francisco Biuario, in Romana curia Procuratore Generali Ordinis Cisterciensis, in suis Commentarijs ad Chronicon omnimodę historiæ Flauij Dextri, vbi ita habet ad annum 36. à Natali Christi.

Defenditur piũ fideliũ obsequiũ in Summum Pontificem

Franc. Biuarius.

„ Vide autem quæso Dei prouidentiam in his duobus Apostolis. Eodem anno 36. quo Iacobus in Hispanias contendit, Paulus ad fidem conuertitur, quasi locum illius & sortem suppleturus (*id quod diuinitus B. Amadeo reuelatum fuisse, ipsemet ex iussu Angeli scripsit in noua sua Apocalypsi*) vterq; Iudæis & Gentibus prædicat, vterque Hispanicæ prædicationis curam suscipit. Vis autem videre ita cordi fuisse Paulo Hispaniæ conuersionem sicut Iacobo? Audi quid ad Romanos scribat. *Cùm in Hispaniã proficisci cœpero*

Paulus Hispanorum Apostolus ex Apocalypsi B. Amadei.

Asseritur B. Amadei prophetia de Paulo Hispanorum Apostolo.

spero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primùm ex parte fruitus fuero. Et iterum; *Per vos proficiscar in Hispaniam cap.* 15. Quid est cùm in Hispaniā proficisci cœpero, spero quòd præteriēs videam vos: nisi quòd maior multò cura illi erat de Hispanis, quàm de Romanis? *Huc-usque Biuarius.*

Vellicatio Caietani in B. Amadeū.

S. Thomas

73 Præmissa infringunt impetum Bzouij ex Caietano, qui etiam minus cādidè de B. Amadeo cēsuisse videtur in Cōmentarijs in 2.2.q.174.ar.6.in respōsione ad tertium: vbi in illa verba S. Thom. *Singulis temporibus nō defuerunt aliqui prophetiæ spiritum habentes; non quidem ad nouam doctrinā fidei depromendam, sed ad humanorum actuum directionem*: ita inuehitur in Amadeum Caietanus: *Nota benè contra nouos Prophetas, & specialiter quemdam Amadeum (qui (vt aiunt) librum edidit nouam doctrinam eorū, quæ ad fidei christianæ mysteria spectant) introducere conātes, & suos sequaces, & similes.* Hæc Caietanus; cuius vellicatio eam in primis patitur exceptionem, quòd Amadei librum non legerit, sed ex rumore vulgi in Amadeum excurrat; vt liquet ex illis verbis: *Vt aiunt.* Tum deinde, quòd de Amadei doctrina sinistram existimationem conceperit propter reuelationes de Immaculata Conceptione Virginis; siquidem ita de cunctis reuelationibus de innoxio Deiparæ conceptu censuit Caietanus in Opusculo de Conceptione, cap. 5. nec excipiens S. Birgittæ reuelationes, quarum expresse meminerat in eodem Opusculo. *Nouæ autem reuelationes contra tot Sanctos, & antiquos Doctores Angelum Satanæ in Angelum lucis transformatū, aut phantasias, vel etiam figmenta ingerere videntur.* Qui ergo S. Birgittæ reuelationes abigit; quid si Amadeum posthabeat? Item in eodē cap. 5. vel sic taxat Caietanus Parisiēsem & alias Vniuersitates Immaculatæ Conceptioni fauentes: *Sed quoniā Vniuersitates contra tot Sanctorum, & communem priscorum doctrinam in his, quæ sunt fidei, præsumptuosæ sunt, &c.* Vbi cū celebriores Academias orbis tāquam præsumptuosas in fidei negotio incuset, eōquòd se studiosas exhibuerint in asserēda Deipara à næuo labis originariæ; reliquū est, & cōsequens, vt ideo Caietanus Amadeum excutiat quasi nouæ doctrinæ circa fidei mysteria instillatorem, quia reuelationes pro Immaculata Cōceptione ediderat, quæ ex phrasi Caietani sonant nouitatē in negotio fidei. Quātum verò momenti deferendū sit censioni Caietani de hisce, quæ nō fœdatam Deiparæ Conceptionem fulciant, vide in Ægidio Lusitano lib. 3. de Conceptione, q. 4. ar. 5. perlege etiam Hugon. Cauellū in Rosario pro Immaculata Cōceptione, Sæcul. 15. §. *Hæc sunt præcipua veterū.* Et Franc. Sosā Episcopum Oxomensem, in suis cōsultationibus Hispanis, Tract. 3. fo. 126.

Cur Caietanus excutiat B. Amadeū?

Caietanus abigit reuelationes S. Birgittæ pro immaculata Cōcep.

Quid sētiat Caietanus de Vniuersitate Parisiēsi & aliis fauentibus Cōceptioni Immaculatæ?

Aegidius Lusitanus. Hug. Cauel. Frāc. Sosa.

Bzouij criminatio in Amadeum

Vindicatio Amadei ex Ludouico Turriano.

74 Tandem Bzouius quoddam Amadei assertum carpit, quod legitimum esse B. viri pronuntiatum docti & probi Theologi agnoscunt; ita igitur Bzouius sub n. mar. 40. ex Amadeo Raptu 5. inter alios Amadei lapsus recensens, quòd docuerit. *Christum in Eucharistia latentem, sensu nos corporis videre & audire; diuina id virtute per miraculū operante.* Sed hæc doctrina apud antiquos, & recentes Theologos semper inoffenso pede processit; de qua (allegato etiam B. Amadei testimonio) exhibeo iudiciū Ludouici Turriani Societatis Iesu, Primarij Complutensis, in selectis disputationibus, p. 1. disp. 15. dub. 3. *an B. Virgo oculis corporeis viderit Christū sub speciebus Eucharistiæ?* vbi inquit. *Secundùm opinionem asserentium id fieri posse saltim de potentia absoluta; Alensis* 4. *p. q.* 10. *ar.* 3. §. 8. *expressè dixit, hoc fuisse concessum Beatissimæ Virgini, quam ego non semel defendi; & viri docti, & fide dignissimi testantur, hoc traditum esse à B. Amadeo in suis Reuelationibus, & multi Theologi huius temporis, qui de hac re tractarunt, eam sententiam iudicant esse piam, & probabilem, supposita possibilitate huius rei.*

Deipara vidit obtutu corporeo Christum in Eucharistia latentē.

Elucidatio præcedentis sententiæ B. Amadei.

Eadem autem ratio militat in potentia visiua Christi sub modo præsentiæ sacramentalis, & indiuisibilis, si comparetur ad obiectum extensum; ac versa vice, de obtutu corporeo Virginis sub modo naturalis, & extēsæ

Præ-

Soarius.

præsentiæ, si referatur ad obiectum sub præsentia indiuisibili in ordine ad locum, seu inextensa corporis Christi latentis sub speciebus Eucharisticis: de probabilitate verò huius sententiæ lege Soarium in 3. part. tom. de Sacramentis, disp. 53. sect. 3. §. *Dico secundò.*

Reuelatio B. Amadei de Scoto.

Videtur eã non respuere Bzouius.

75 His Bzouij contra Amadeum accusationibus propulsatis, restat B. Amadei de gloria & beatitudine Scoti reuelationem expendere; in qua nos vel eo munere sibi obstrictos velle apparet Bzouius, quòd inter damnata Amadei pronuntiata, quæ expungenda, & flãmis deuouenda iudicauit, reuelationi de perpetua Scoti fœlicitate pepercerit, eam quasi sarrã tectam habere indicans, iuxta celebrem Iuris regulam, quòd exceptio firmat non excepta; nisi integrum librum ignibus absumendum pronuntiet; cuius iudicium non formidamus, nos Ecclesiæ decretis ex animo submittentes. Quia tamen Lucas Vvadingus huiusmodi reuelationem prælo cõmisit cum facultate Magistri Sacri Palatij Apostolici; & eam typis admãdarunt Ludouicus Manganelus, Matriti; Dermicius Thadæi, Lugduni; Matthæus Ferchius, Bononiæ, anno 1622. & iterum Neapoli, anno 1629. & Hugo Magnesius, Episcopus Dunensis, Coloniæ Agrippinæ, vbi Scotus è viuis excessit; prædictam reuelationem germanam agnosco, & legitimũ B. Amadei fœtum. Quam B. Amadei de Scoti beatitudine sententiam firmauit præclara Scoti sanctitas, indefessus labor pro tutanda immunitate Virginis, & assertione fidei contra hæreticos, & aliæ non satis laudatæ pijssimi Doctoris dotes, quas in superioribus vtcunque descripsimus.

Illam recipiunt Vvadingus. Dermicius Thadæi. Matth. Ferchius. Hugo. Magnesius. Ludou. Manganel.

Defensio præcedentis reuelationis de Sanctitate Scoti.

76 Nec infirmat Amadei de Scoto pronuntiatum, quòd B. Amadeus ab Angelo acceperit, quod in veritatibus Eucharistiæ Scotum haberet Doctorem; siquidem Scotus inter omnes Scholasticos Primarius æstimatur assertor sententiæ sustinẽtis, idem corpus posse de absoluta Dei potentia esse extenso & quantitatiuo modo in pluribus locis. Quia licet Alẽsis & Richardus ex nostris Theologis eam sententiam docuerint, illam tamen non ita robustis fulcris & doctrinæ momentis seu ponderibus communierunt, vt labefactari non posset, quod tamẽ fœlicissimè obtinuit Scotus rem acutissimè versans, & suffulciens in 4. sent. dist. 10. per multas quæstiones, scilicet à quæst. 1. vsque ad 8.

Scotus prosternit hæreticos oblatrantes contra Eucharistiam.

Soarius.

Nota pro sentẽtia Scoti.

Quantum verò momenti & muniminis advexerit hæc sententia ad debellandos hæreticos contra mysterium Eucharisticum oblatrantes, ostẽdit insignis Theologus Franciscus Soarius Societatis Iesu in 3. p. tom. 3. de Sacramentis, disp. 48. sect 4. §. *Dico tertio.* vbi postquam asseruit, Scoti sententiam communiter sustineri ab scriptoribus Theologis, qui contra huius temporis hæreticos decertant, subdit.

Est enim hæc opinio non solum aptior ad respondendum hæreticis, & veritatem Catholicam tuendam, sed etiam iudicio meo, tam necessariò, tamque euidẽter consequens illam, vt mirabile semper mihi visum fuerit, contrariam sententiã grauissimis Theologis persuaderi potuisse.

Iudicium & modestia Scoti circa præsentiam quantitatiuã eiusdem corporis in pluribus locis.

Cuius sentẽtiæ (de pluralitate præsẽtiæ quãtitatiuæ in dissitis locis) cõnexionem cum veritate Sacramenti Eucharistiæ persensit altum Scoti iudicium, & aquilino præuidit obtutu; dum in citata dist. 10. quæst. 3. §. *Dico ergo.* sub num. marg 4. ita acriter vrget aduersarios, solita tamen illa (quæ vbique in eius scriptis emicat) modestia; quare & se dubitantem exhibet, & non percipientem aduersariorum placitum, dum triumphat fœliciter, inquiens.

Scotus decertans pro Eucharistia

" *Et fortè illi, qui negant, Deum posse facere corpus suum in pluribus locis, aliter quàm per conuersionem sub sacramento: negarent etiam hoc nisi quia fidès dicit hoc. De modo autem isto essendi, scilicet non quantitatiuè, vel non dimensiuè, vel localiter, non video si potest fieri idem in pluribus locis non sub modo naturali, quin etiam possit fieri modo naturali: cùm in primo sint duo miracula; in secundo tantùm vnum, vt supra ostensum est. In primo quidem sunt duo miracula, vnum scilicet in causando præsentiam corporis hic: & aliud in separan-*

do

Parente, Sixti Quarti confessario, & in grauioribus negotijs consiliario, vt infra ex probatissimis Scriptoribus ostendam.

Defensio Amadei ex Cornelio à Lapide.

Primò; nunquam asseruit B. Amadeus, quòd septem Angeli eam naturę exuperantiam nacti sint, vt præcellentior Angelus sit impossibilis de absoluta Dei potentia; B. Amadei reuelationem sic transcribit Cornelius à Lapide in Apocalypsim, in procemio. *Petrus Galatinus (qui edidit lib. de arcanis fidei mysterijs contra Iudæos) hic scripsit in Apocalypsim decem libros, eosque dedicauit Carolo Quinto Imperatori. Extant manuscripti in Bibliotheca Vaticana, vbi eos legi. Prophetat instar Abbatis Ioachim de futuris Ecclesiæ temporibus, persecutionibus, successibus, ac præsertim de pastore (Pontifice) Angelico, qui admirandæ sapientiæ & sanctitatis futurus sit, tantæque humilitatis & modestiæ, vt neminem ad osculum pedum admissurus sit: ac instar Christi habiturus duodecim Apostolos, per quos reformabit & diuino amore succendet totam Ecclesiam, vt illa ad primordia sanctitatis suæ sub Apostolis redire videatur. Post illum verò sequuturum Antichristum, qui omnia pessundabit: ac deinde fore finem mundi, iudicium & resurrectionem.*

Petrus Galatinus transcripsit plures prophetias ex Apocalypsi B. Amadei.

Prophetia B. Amadei de Pastore Angelico.

Nomina septē Angelorū ex B. Amadeo, & Galatino.

Rursum, septem spiritus, de quibus Apocalyps. 1. versu 4. censet esse septem Angelos principes, Deo assistentes, qui proximè à Deo illuminentur, eorumque nomina esse hæc, Michael, Gabriel, Raphael, Vriel, Sealtiel, Iehudiel, Barachiel: quæ omnia B. Amadeo à Gabriele reuelata esse asseuerat, de quibus plura dicam cap. 1. vers. 4.

Pende contra Bzouiū.

Hæc Cornelius à Lapide Societatis Iesu; vbi nihil Galatinus, & Cornelius de præstantia naturæ horum BB. septem Spirituum, qua maior alia repugnet de absoluta Dei potentia; nihil etiam de identitate specifica eorumdem septem Angelorum.

Quis fuerit Petrus Galatinus? ex Vvadingo?

52 Quis autem fuerit Petrus Galatinus, cuius monumenta in Bibliotheca Vaticana asseruātur; audi ex Luca Vvadingo in præliminari epistola ad Opuscula S. Francisci. *Occurrit mihi inter cæteros Petrus Galatinus, vir doctissimus, cuius opera multis ijsque magnis Tomis in Vaticana Bibliotheca asseruātur: quorū exēplar magnā & importuna prece præfati nostri supremi Rectoris, eiusque Vicarij Generalis in familia Cismōtana Bernardini à Moncaluo, ad me remisit Illustrissimus & Reuerendissimus D. Laurentius Galatinus, noster Archiepiscopus, Episcopus Puteolanus, quæ prope diem dabimus in lucem.*

Item ex Iacobo Gualterio.

De Galatino hæc etiam Iacobus Gualterius, Societatis Iesu, in Tabula Chronographica status Ecclesiæ, sæculo decimosexto, sub titulo, Scriptores Sacri. *Petrus Galatinus Ordinis S. Francisci, cuius opera, lingua Hebraica viguit in Italia.*

Prophetiā Pastoris Angelici sumpsit Galatinus ex B. Amadeo

Ex quibus verbis Cornelij à Lapide constat, quòd Petrus Galatinus non ex suo cerebro futura diuinet, sed quòd B. Amadei prophetiam de Pontifice Angelico transcribat; de qua vide censionem Venerabilis serui Dei Francisci Gonzagę in Historia Seraphica, part. 1. in §. *de Amadeorū Fratrum origine, & progressu.*

Bzouius nō transcribit fideliter nomina Angelorum Amadei.

53 Secundò obseruo contra Bzouium; vnum ex septem B. Amadei Angelis nō vocari Græcohebraico nomine Euchidielem, sed Iehudielem, vt liquet ex testimonio Galatini, & Chronicorum Ecclesię S. Mariæ Angelorum, Patrum Carthusianorum, Romę in Thermis erectæ; quibus subscribit idem Cornelius à Lapide in Apocalypsim, in Commentario capitis 1. vers. 4. in illa verba: *Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt:* vbi ita habet.

Probatur ex Chronicis Carthusianorum.

Cornel. à Lapide.

Porrò nomina septem Angelorum iam recensita, diuinitus fuisse reuelata B. Amadeo, viro sanctitate, miraculis, & prophetijs illustri, legi in Chronicis Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum paulò ante citatis; idque contigisse sub annum Domini 1460. Idem testatur Petrus Galatinus libro 2. in Apocalypsim, capit. 8.

54 Ter-

Reuelatio B. Amadei de septē Angelis est approbata à sūmis Pontificibus.

54 Tertiò accipe, quòd B. Amadei doctrina de septem Angelis, à pluribus Ecclesijs recepta sit; imò & à Summis Pontificibus, Iulio Tertio, & Pio Quarto approbata; vt tradit idē Cornelius loco citato, in Cōmentario capitis 1. vers. 4.

Purgatis ergo Thermis locus anno 1551. à Philippo Archinto Vicario Generali Iulij Tertij Pōtificis dedicatus est B. Virgini Angelorū, siue septē Angelis stipata & circūdatæ. Cūque per bella rursū locus hic neglectus & profanatus esset; iterū anno 1555. alia visione significatū est, diuino decreto, Thermas hasce ad honorē septē Angelorū, in templum consecrandas esse. Quare Pius IV. Pontifex auditis eius rationibus & reuelationibus, negotiū dedit Michaeli Angelo Bonarotæ, nobili architecto, vt formā templi in Thermis hisce delinearet, & appararet. Quo facto, Pontifex ipse indicto Cardinalium cœtu, die 5. Augusti anno 1561. coram Cardinalibus, tota curia & populo Romano, pontificalibus indutus, Thermas in honorem S. Mariæ Angelorum solemni prece & ritu dedicauit, illamque Ecclesiā titulo Cardinalitio ornauit; eòque ex Ecclesia S. Crucis in Ierusalem transtulit Monasterium Patrum Carthusianorum.

Cornel. à Lapide.

Coluntur septem Angeli indicati à B. Amadeo.

Adiungit etiam idem author loco citato; *Quòd horum septē Archangelorum celebris est memoria in Sicilia, Neapoli, Venetijs, Romæ, alijsque Italiæ vrbibus, vbi & imagines eorū affabrè, quin & opere mosaico expressæ cernūtur. Neapoli de eisdem editus est libellus anno Dñi 1594. Panormi, quæ vrbs est primaria Siciliæ, extat templum septem principibus Angelorum dicatum, in quo anno Domini 1516. vetustæ eorumdem effigies repertæ sunt.* Hæc pro eneruādā prima excursione Bzouij in B. Amadeum.

Alia criminatio Bzouij in B. Amadeum.

55 Secunda Bzouij irruptio in B. Amadeum hæc est, quā scribit sub num. marg. 40. ex Raptu 5. vbi vult quòd Sanctus vir Summis Ecclesiæ Pontificibus Sixto Quarto, Innocentio Octauo, & Alexādro Sexto appareat iniurius; ita igitur loquentem excipe Bzouium.

Vult quòd Amadeus inuehatur in Sixtū IV. Innocentiū VIII. & Alexandrum VI.

Tangens Summum Sacerdotem sui temporis, in Patrem inuehitur amens, & Summo Pontifici maledicens, vocat illum, multorum bonorum, sed & malorum auctorem, quem alias multum bibisse de Christi sanguine ait; & pro disputatione balbutienti (quæ nihil erat, respectu eorum, quæ sibi reuelata fuerant) primam dignitatem accepisse. Indè futura prædicens successurum in Romana Sede, quem creauerat Sixtus ipse, nec calidum in bono, nec frigidum in malo. Ita Innocentium censet. Tangit postea Alexandrum, quem ita describit; Veniet post illum bos cornupeta, taurus non bos, Simon Magus, &c. Bouem pro gente dixit, cùm is esset ex clarissima Borgiarum stirpe, cui stemma auitum, bos est. Huculque Bzouius.

Sibi nō cōstat Bzouius impetens Amadeum.

56 Rectè in Bzouium quadrat, quòd oporteat, eum, qui à vero discedit, esse dictorum memorem, vt sibi constet, nec à prioribus pronuntiatis deficiat. Antea sub num. margin. 37. scripserat Bzouius, quòd Amadeus vaticinium ediderit de Pastore Angelico eximijs donis prædito in gratiam Sixti Quarti, cuius confessarius extiterat Amadeus, quasi Sixto blandiri cupiens prophetasset, vt assentationis notam Beato viro inureret; vt liquet ex illis verbis. *In quodam antro Apocalypsim suam scripsit, in qua plurima de statu Ecclesiæ Romanæ, de Pontifice Angelico (Sixtum Quartum volunt indicari) de mutatione Religionis, Regnorum, & Principum prænunciauerit.* Postea verò subdit; quòd Amadeus in eundem Sixtum Quartum inuehatus, & Summum Ecclesiæ Præsulem maledictis impetat.

Bzouius.

Prosternitur cōmentum.

Ex quo detegitur malè coherētium nugarum dissidium; & quòd Bzouius sub laruato, seu personato Amadei eloquio, Sixto Quarto infensus appareat. Causam non calleo, nisi quia primus vniuersale Festū Immaculatæ Cōceptionis instituerit; siquidē & ob editū decretū Pauli Quinti in prædicantes contra innoxiū cōceptum Virginis, irrupit in Scotū Bzouius, Scoti obitum per quatuordecim annos anticipato, & tot fœdato commentis, vt refert Author Niselæ à nobis transcriptus in §. 15. sub num. marg. 25.

Videtur Bzouius infensus Sixto IV. & cur.

Etiam Innocentio Octauo, ob similem causam.

57 Quod etiam in causa esse potuit vt Innocentium Octauum pungeret Bzouius; quia primus approbauerit Ordinem Monialium Conceptionistarum à Venerabili Virgine Beatrice de Silua vterina sorore B. Amadei institutum: quod vnum est ex robustioribus Immaculatæ Conceptionis propugnaculis, siquidem Ecclesia in approbatione Religionum fallere, aut decipi non potest, de quo lege Franciscum Gonzagam in Historia Seraphicæ Religionis, part. 1. *sub* §. *de Conceptionistarum Sororum institutione*; vbi refert Bullam anno 1489. ab Innocentio Octauo expeditam, & alia miracula, quæ in huius sanctissimi instituti erectione emicuere. Reuelationem præterea de Immaculato Deiparæ conceptu factam Venerabili Sorori B. Amadei ab Antonio Vasconcellio Societatis Iesu, & Francisco Gonzaga descriptam, & à nobis transcriptam vide in §. 13. nu. marg. 15.

Franc. Gonzaga.

Cur Bzouius traducat Alexandrũ Sextũ.

Cur verò etiam Alexandrum Sextum traducat Bzouius, ignoro; suspicor tamen quòd ob necem Sauonarolæ, erga quem haud modicè afficitur Bzouius; quare vel eò Alexandro Sexto inimicus apparet, quò Hieronymum Sauonarolam sacerdotio exauthoratum flammis addixerit: assignatis iudicibus Francisco Romulino Hispano, & Ioachimo Turriano, Magistro Generali Ordinis Prædicatorum; cuius Sauonarolæ obitum pluribus etiam miraculis ornatum, latissimè describit Bzouius (nõ absque in Franciscanos amarulentia) ad annum 1498. à num. marg. 5. vsq; ad 30.

Bzouij pronuntiatum de Sauonarola, & de Conceptione Deiparæ.

58 Vbi silentio prætereundum non est quod scribit sub numer. 30. *Quod Cardinales Pisis contra Iulium Secundum congregati promiserint Bartholomæo Fauentino Vicario Generali Prouinciæ Romanæ (si is cæterai illorum vnà cum suis Dominicanis Pisanis adhæreret) Hieronymum Sauonarolã catalogo Sanctorum inscribere, & controuersiam de Conceptione B. Mariæ Virginis ad fauorem Dominicanæ opinionis definire.* Hæc Bzouius referens Thomam Nerium in libello Apologetico.

Collectio ex præcedenti asserto Bzouij.

Cuius pronuntiati fidem & iudicium candido lectori deferimus; nec enim percipio quid affine & cohærẽs intercesserit inter Sauonarolæ canonizationem, & fœdati conceptus Virginis decretum, vt hæc adeò dissidẽtia, vno quasi promissionis ictu, aut vinculo connectatur; nisi quia fortè Sauonarola ex primarijs extiterit immaculati conceptus Virginis insectatoribus. Sed his missis, nec enim merita, aut demerita Sauonarolę expendimus, & ad subsellia vocamus; per me enim Sauonarola miraculis fulgeat, si ita sit, & verum esse comprobetur; cùm id tantùm conemur, vt Bzouium debiti officij admoneamus, qui cùm Sauonarolam, Prophetam, & miraculis præfulgentem censeat, B. Amadeum, vt pseudouidentem, impostorem, & hęreticum incusat.

Admonitio circa irruptionẽ Bzouij in Amadeũ.

Si autem noua Apocalypsis Summis Ecclesię Pręsulibus maledixisset, iustam eam damnationem incurreret, qua Alexander Quartus dispũgit librum attitulatum *de Periculis nouissimorum temporum*, vbi habent ita verba Pontificis.

Alexã. IV.

Sanè quidam Scripturæ Sacræ intelligentiam se habere fatentes, sed diuertentes à tramite recti sensus cogitauerunt nuper malitiam, & contra innocentes, & rectos iniquitatem maximam sunt loquuti; exarserunt in cordibus suis, & lingua eorum maliloqua dolum & nequitiam concinnauit; surgentes aduersus fratres detraxerunt, & contra dilectos Matris Ecclesiæ filios scandalum posuere.

Retorquetur accusatio in Bzouium.

Si hæc Pontifex in eos, qui pios Ecclesię filios mordẽt; quid ergo si filius in Patres Ecclesię inuehatur amens? Imò quid si ea pronũtiata, quæ in noua Apocalypsi, innominato aliquo Summo Ecclesiæ Præsule habeantur, vt vult Bzouius (quod non concedimus) Bzouius Sixto Quarto, Innocentio Octauo, & Alexãdro Sexto (eorũ nominibus sigillatim expressis) addixerit, & prælo commiserit? Quod patenter demonstrant ipsa verba

Bzouij dũ inductione, aut interpretatione vtitur, in qua nec sibi constat (vt ostẽdimus) vt illa qualia qualia asserta prædictis Pontificibus adaptet; cuius interpretationis pietatem collige ex citata Bulla Alexandri Quarti, quæ est octaua eiusdem Pontificis in Bullario Cherubini.

Pastor Angelicus non fuit Sixtus Quartus apud Amadeum.

Cæterùm, quòd nec B. Amadeus, nec Franciscani propheriam Pastoris Angelici Sixto Quarto adscripserint; constat ex Petro Galatino à nobis transcripto sub num. marginali 51. vbi de Summo Pastore in fine temporum ante Antichristi aduentum loquitur.

Scaturigo irruptionũ Bzouij in B. Amadeum.

59 Sed iam peruenimus ad scaturiginem criminationum Bzouij in B. Amadeum, quæ sub herba, & fuco christianæ censuræ, latentem anguẽ demonstrat; reserat enim Bzouius, quòd sua interesset B. Amadei labefactare doctrinam: ita igitur habet Bzouius ad annum 1471. sub num. marg. 39. *Alios præter Christum, & Virginem Matrem à peccato originali præseruatos, imò ante Conceptionem sanctificatos, idque ex meritis parentum, & aliorum iustorum lacbrymis constituit. Raptu* 4.

Bzouius.

B. Amadeus non dixit, alios præter Virginem præseruatos à peccato originali.

Quòd autem id pronuntiati de alijs à næuo originariæ labis ereptis, sit manifesta impostura; ostendo ex ipsis germanis reuelationibus B. Amadei à probatis authoribus transcriptis, vbi solam Virginem à noxa peccati originalis prædicat immunem: sic enim Amadei reuelationes transcribit Ægidius de Præsentatione, Ordinis S. Augustini sacræ Theologiæ Primarius professor emeritus in Academia Conimbricensi, in suo opere de Immaculata Conceptione, lib. 2. quæst. 4. art. 7. §. 4. num. marg. 62. vbi inquit.

Ægidius de Præsentat.

Vera Amadei pronuntiata.

60 Postremò, pro hac opinione ego addo nonnulla Apostolorum testimonia S. Andreæ, Thomæ, Matthæi, & Matthiæ, quæ ex reuelatione S. Gabrielis scribuntur à S. Fratre Amadeo in libro, qui intitulatur Apocalypsis noua, & habetur in Bibliotheca Regia S. Laurentij. Vbi S. Andreas de B. Virgine ita scribit.* *Tu sola ab vniuersali omnium damnatione præseruata fuisti; non tu mortua in Adam fuisti; vnica es; vnica immaculata, recessisti à quocunque peccato; recedere tam longè à peccato nemo potest.** S. Thomas Apostolus ita habet. *O quàm fœlix es quàm fortunata, & in initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, & Adæ peccato præuiso, non fuisti cum alijs omnibus condẽnata, sed voluit vt merita filij tui tibi super omnes prodessent; itaque pro minimo momento noluit inimicam, sed semper amicam purissimam** S. verò Matthæus ita habet. Niuei candoris es ò Maria immaculata; scirpus sine nodo, Spiritus Sanctus, qui est æternum donum, te sanctificauit, præseruauit, purgauit & illuminauit, & singularibus priuilegijs decorauit * Denique S. Matthias ita scribit: In peccato non fuit concepta, omni gratia & omni scientia fuit impleta.

S. Andreas Apostol.

S. Thomas Apostol.

S. Matth.

S. Matthias

Et concludit Ægidius: Nec de sanctitate B. Amadei dubito; nec quòd illi hæc facta fuerit reuelatio. Et lib. 3. quæst. 6. art. 4. §. 2. num. marg. 16. subijcit: Secundo loco adducemus reuelationem de hac veritate factam B. Amadeo, quam scribit in libro Apocalypsis nouæ, qui asseruatur in Regali Bibliotheca S. Laurentij el Real.

Iudiciũ Ægidij de B. Amadeo.

Has etiam reuelationes B. Amadei pro conceptione Virginis extollit, & recolit Vvadingus in historia Legationis pro Conceptione Immaculata, sectione 3. in tractatu 11. de Reuelationibus §. 3. fol. 343. numer. marg. 13. inquiens. *Aliæ alijs factæ sunt postea reuelationes de hac eadem mũdissima conceptione; quarum illæ non sunt obscuræ, quas sibi factas refert Raptu octauo, B. Amadeus præclarissimus congregationis Amadeorum fundator, cuius corpus magna cum veneratione colitur Mediolani.*

Vvadingus de Reuelationibus B. Amadei.

61 Quare perpensis B. Amadei, & Minoritarum in Deiparæ vindicatione officijs, meritò æstimauit idem Ægidius de Præsentatione, Augustinianus; quòd hæc exhibita fuerint nõ in gratiam, studium, seu sequelam Scoti, sed eruperint ex pietate in Mariam; è re tamen erit sapientissimi huius authoris verba inserere, ne nostris aliquid vltra ius arrogare videamur:

Magnũ B. Amadei præconium ex assertione Immaculatæ Cõceptionis.

ita

ita igitur habet in lib. 3. de Immaculata Conceptione, quæst. 6. articul. 4. §. 3.

Ægidius de Præsentatione.

Inter omnes in hoc laudandus est Ordo sanctissimus Minorum, cuius omnes Theologi cum suo Duce doctissimo Scoto, hanc immunitatem, & B. Virginis innocentiam, eo studio, & vigilantia defendunt, vt Iulius Secundus in gratificationem huic Ordini commendarit curam Ordinis Monialium, quem sub titulo immaculatæ Cōceptionis sub propria regula instituerat; quod mihi argumento est, huius familiæ Theologos, non tam Ducis sui amore, & scholæ Scoticæ contentione, quam zelo honoris B. Virginis in hac veritatis defensione indefesso labore sudare.

Quæ occasio excursionis Bzouij in B. Amadeum?

Hæc magna B. Amadei erga Virginem officia suspicor fuisse præcipua Amadei piacula, quæ Bzouium commouerunt vt Amadei reuelationum fidem protere molliretur; quasi sanctus vir (qui Sixto Quarto à confessionibus fuit, & penitioribus ac grauioribus consilijs) Sixtum Quartum extimulauerit vt vniuersale festum immaculatæ Conceptionis indiceret. Ne ergo reuelationes immaculati conceptus, quibus Amadeus donatus extitit, in causa essent, vt pia sententia neruos acciperet, Amadeum exauthorare, & eius pronuntiata eneruare pertentauit Bzouius eo commento; quòd Amadeus alios plures à næuo originis præseruatos asseruerit.

Firmatur præcedens collectio.

62 Et ne quis suspicionem nostram inanem reputaret, non valuit se se cohibere Bzouius quin cōspicuum exhiberet & exploratū iudicium nostrum; dum sub num. marg. 41. propè finem numeri, inter alios erroneos Amadei lapsus numerat, dixisse: *Andream Virginis præseruationem asseruisse.*

Hæresis imposita B. Amadeo.

Adde, quòd antea (vt cunctam Amadei authoritatem conuelleret circa peccati originalis in Adami posteros deriuationem) autumauit; haberi apud Amadeum in Raptu 5. *Per peccatum Adæ nullum malum filijs illatum, sed repositos duntaxat in terminis naturalibus.*

Reuincitur commentū.

Quæ hæresis manifestè reuincitur ex illis verbis S. Thomæ Apostoli apud Amadeum, quæ ex Ægidio Augustiniano transcripsimus: *In initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, & Adæ peccato præuiso non fuisti cum alijs omnibus damnata.* Item & ex S. Andreæ Apostoli assertis: *Tu sola ab vniuersali omnium damnatione præseruata fuisti.* Agnouit ergo Amadeus vniuersalem damnationem in posteris Adami ex peccato originis; & solius Deiparæ præseruationem tutatus est.

S. Thomas Apost. S. Andreas Apost.

Cautio cōtra criminationem Bzouij in B. Amadeum.

63 Quòd autē Bzouius nec temperatè & reuerenter se gesserit in Sixtum Quartum, & quòd illius pietatem erga Amadeum eiusdem Pōtificis confessarium, & in grauioribus negotijs consiliarium taxauerit, constat ex verbis Bzouij trāscriptis sub num. marg. 44. *Iudicium sit penes omnes, an Sixtus Quartus tali impostore, falsario, hæretico, pseudopropheta vsus fuerit ad sacras confessiones, & ad munera Hierarchiæ Ecclesiasticæ, præsertim ad res fidei definiendas, vt aliqui volunt.*

Refellitur Bzouius.

Nullus vult probatus historicus, quòd Sixtus Quartus vsus fuerit manuductione Amadei in rebus fidei definiēdis; vt constabit ex catenata narratione omnium Scriptorum, qui Amadei acta mandarunt historiæ, quorum pronuntiata transcribimus infra. Si autem Bzouius de Immaculatæ Conceptionis decreto loquatur; caueat quòd Chemnitius hæreticus inuehatur in Concilium Tridentinum, & in Sixtum Quartum ob editam pro Mariæ Immunitate constitutionem insulsis miraculis, & reuelationibus innixam; vt ostendit Canisius lib. 1. de B. Virgine, cap. 8. inquiens.

Canisius

Cum verò non habeat Chemnitius quæ vel huius Pontificis Sixti Quarti, vel dicti Concilij Tridentini Patribus firmiter opponat, nouam excogitat fallaciam ad inuidiam illis augendam; qui nempè ad hoc decretum edendum per reuelationes, miracula, legendas, scriptaque prorsus insulsa incitati fuerint, atque præmoti. Ita more suo ludit Chemnitius, & rem seriam suis figmentis inuoluit; vt Sixti Pontificis, Patrumque illorum omnium voluntatem optimam, & studium sanctissimum non solùm inuidiosè traducat, sed prorsus malignè deprauet.

64 Quan-

Firmitas sententiæ Scoti ex festo indicto ab Ecclesia.

64 Quantum verò momenti & ponderis accesserit sententiæ Scoti ex indicto festo Ecclesiæ; & quòd immaculatæ Conceptioni ab Ecclesia officio solemni assertæ & communitæ non refragetur Doctoris Angelici authoritas; piè & eruditè demonstrat ex recentibus S. Thomæ asseclis F. Ioannes de Sancto Thoma, publicus in Academia Cōplutēsi sacræ Theologiæ professor, in commentarijs in primam partem, in tractatu præambulo de authoritate doctrinæ D. Thomæ disput. 2. art. 2. §. *Conformat se D. Thomas sensui Ecclesiæ*; vbi inquit.

Iudicium Ioan. de S. Thoma de sententia Angelici Doctoris.

Vnde cùm modò Romana Ecclesia, non solùm toleret, sed etiam positiuè præcipiat celebrari tale festum, illudque magnis fauoribus prosequatur, loquendo in vi doctrinæ D. Thomæ oportet vice versa de his sententijs censere; & D. Thomas sic censeret; si enim ex sola tolerantia Romanæ Ecclesiæ, illa festiuitas tunc non erat spernenda; ex positiuo præcepto, & fauore, quantò magis diceret venerandam? Præsertim cùm ex hoc probet B. Virginem sine peccato fuisse natam, quia eius Natiuitas celebratur ab Ecclesia, vt patet eadem quæst. 27. articul. 1. ergo idem de Conceptione diceret, si tunc eodem modo celebraretur sicut Natiuitas.

Eiusdē authoris cēsio de pietate Scoti.

65 Nec obuoluendum silentio, quàm honorificè prædictus author sentiat de Scoto; in eodem art. 2. §. *His planè litteris edocemur*: inquiens. *Quid? quòd Scotus ipse subtilissimus, ita & modestissimus Doctor, adeò sobriè & cautè rem istam tractauit, vt mirandum posteritati de hac re exemplum reliquerit?* Et in Disput. 1. eiusdem tractatus præambuli, art. 3. §. *Dico tertio*: vbi inquit. *Qui tamen sine irreuerentia, vel contemptu; sed ex alio motiuo D. Thomæ doctrinam deserit; & aliam sequitur etiam oppositam, nullam censuram meretur; sed vnus quisque in sensu suo potest abundare; sicut Scotus in multis D. Thomæ doctrinam impugnauit sed hoc cum magna modestia; & nulla irreuerentia, sola disputatione, nullis alijs verbis agens: Itaque contra irreuerentiam cadere potest censura, non contra disputationem, vel opinionem.* Quæ omninò respondent & cohærent his, quæ de candore Scoti in oppugnatione doctrinæ S. Thomæ scripsimus in §. 11. *de charitate Scoti in proximos, à num. marg. 4. vsque ad 6.* nec dubito, cæteros oppositæ scholæ Doctores, qui immaculatæ Virginis conceptioni suffragantur, esse in Scotum æquiores, & Scoti merita debitis euehere præconijs.

Scoti candor in oppugnatione S. Thomæ.

Testimoniū S. Epiphanij pro innoxie ccōcepta Deiparæ.

66 Liceat tandem, antequàm ad alia properemus, pro nostra ergà Mariæ immunitatem affectione, id muniminis aduocare ex S. Epiphanio, *in sermone de laudibus S. Mariæ Deiparæ*, interprete Ioanne Pico, ex editione Coloniæ Agrippinæ apud Antonium Hierat; vbi Epiphanius plura insinuat, quæ pro Mariæ immunitate decertare videntur; ex quibus sequentia excerpo dogmata. *O beata Virgo, columba pura, & sponsa cœlestis Maria, cœlum, Templum, & Thronus diuinitatis, quæ coruscantem in cœlo & in terra Solem habes Christum. Nubes lucida, quæ fulgur de cœlo lucidissimum ad illuminandum mundum deduxisti Christum. Nubes cœlestis, quæ Tonitruum Spiritus Sancti in se ipsa reconditum deduxit in mundum, & imbrem Spiritus Sancti in vniuersam terram ad producendum fidei fructum cum impetu demisit.*

Deiparā Columbā pura ex Epiphanio.

Quis autem concinnè ad Epiphanij mentem, Mariam felle peccati in primo instāti originis intinctam adstruat, quam Epiphanius puram columbam appellat, quæ de sensu Patrum omni felle caret; quamobrē apud Tertullianum, columba asseritur Spiritus Sancti symbolum, quia candida auis puritatis & innocentiæ nota & signum habeatur. Ita igitur Tertullianus lib. de Baptismo aduersus Quintillam, cap. 8. *Tunc ille Sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpora libens à Patre descendit, super baptismi aquas tanquam pristinum sedem recognoscens conquiescit, columbæ figura delapsus in Dominum; vt natura Spiritus Sācti declararetur per animal simplicitatis & innocentiæ: quòd etiam corporaliter ipso felle careat columba.*

Tertullian. Cur Spiritus Sanctus appareat sub columbæ specie?

S. Isidorus.

Accipe etiam S. Isidorum, Doctorem Hispanum lib. 7. etymologiarū. cap. 3 *Spiritus Sanctus idcircò in columbæ specie demisse scribitur, vt natura eius*

per auem simplicitatis & innocentiæ declaretur. Vnde & Dominus, Estote, inquit, simplices sicut columba. Hæc enim auis corporaliter ipso felle caret: habens tantùm innocentiam & amorem. Ideo igitur Mariæ innocentia Spiritus Sancti symbolo indigitatur, vt referetur, quòd decuerit Virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequeat intelligi.

Columba felle carẽs.

67 Præterea vrgeo ex Epiphanio, quòd cùm S. huius Patris pronũtiatis non constet, quòd Mariæ anima pro aliquo instanti exucca, & Spiritus Sancti imbribus orba renuntietur, quæ nubes extitit imbrem Spiritus Sancti in vniuersam terram ad producẽdum fidei fructum cum impetu demittens; & quæ verbum incarnatum conceperit, quod Epiphanius appellat Tonitruum & fulgur Spiritus Sancti omnia diaboli machinamenta irrumpens, & prosternens. Sed audi Epiphanium pro exceptione Mariæ à communi laqueo altiùs, & expressiùs intonantem: subdit enim paulò infra.

Deipara Nubes cœlestis nũquã carens gratiæ imbribus.

Ouis immaculata, quæ peperit agnum Christum. Iuuenca nunquam iugum experta, quæ vitulum genuit. Fidei mensa intellectualis, quæ panem vitæ mundo suppeditauit. Quid dicam? & quibus verbis explicabo gloriam radicitus fundatam? O virga sancta lucis æternæ mater, lucis inquã, quæ in cœlis illuminat copias Angelorum: lucis, quæ illuminat ipsorum Seraphim incomprehensum oculum: lucis, quæ illuminat Solem splendidis facibus. Lucis, quæ fines terræ illuminat ad credendum Trinitati. Lucis, quæ dixit: Ego sum lux mundi: lucis, quæ dixit. Ego lux in mundum veni. Lucis, quæ assumpta est, & illuminauit cuncta, quæ sunt in cœlis & in terra.

Pronuntiata Epiphanij pro Cõceptione Immaculatæ Virginis.

S. Epiphanius.

Vbi Mariam ouem immmaculatã expressè tutatur, quia Agnum Dei Christum, qui peccata mundi tollit, genuerit; & ideò etiam iuuencam nũquam satanæ iugum expertam proclamat: insuper & mensam intellectualem, seu mysticam, quæ panem vitæ Eucharisticum mundo suppeditauerit; acproinde mensam puram, nunquam pollutam peccati fæcibus. Quare & ideo Mariæ gloriam censet radicitus fundatam; igitur non in radice, seu vitæ primordijs labe originis fœdatam. Pende illa verba: *Quid dicam? & quibus verbis explicabo gloriam radicitùs fundatam*, vbi vult (ni fallor) quòd à radice, & vitæ initijs Deipara gloriosa prædicetur. Deinde, quis etiam pro primo exorientis vitæ radio, tenebris peccati eam perfusam æstimet, quæ immensis coruscauit supernæ lucis facibus? vnde & Mariam paulò infra Epiphanius ideo *Multoculam* appellauit, quia in Virginem nec leuis peccati caligo irrepserit: subdit enim.

Maria Ouis immaculata. Iuuenca sine iugo. Mẽsa panis Eucharistici.

68 *Aue gratia plena, quæ habes radium de cœlo lucidis facibus coruscantem, vtpote Solem Christum. Virgo plurium nominum, & multocula, effecta est. Seraphim incomprehensa visignis: quæ inuenta est velamentum quoddam intellectuale corporis vniuersalis, Cherubim transcendens.* Qua enim ratione (premit adhuc Magnus ille Pater) fieri posset, vt velamentum intellectuale, siue vmbraculum mysticum totius corporis Ecclesiæ, quo ipsa ab æstu diabolicæ expugnationis protegitur, satanæ ignibus virorem gratiæ populantibus, & absumentibus subiacuerit? Hæc pro innoxio Deiparæ conceptu sufficiant, & pro vindicatione Amadei à Bzouij vellicationibus circa Mariæ immunitatem: nec suspicor, præmissam nostram ex Epiphanio digressionem Mariæ asseclis minus gratam extituram.

S. Epiphanius. Maria multocula. Item & velamentum intellectuale.

69 Subtexo etiã disertũ S. Cypriani præconiũ, in Sermone de Natiuitate Christi ad Cornelium Papam, vbi habet ita de Deipara loquens. *Spiritu Sancto obumbrante incendium originale extinctum est; ideoque innoxiã affligi non decuit, nec sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus lassaretur iniurijs: quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat non culpa.* Et post pauca. *Vnde & matri plenitudo gratiæ debebatur, & virgini abũdantior gloria; quæ carnis, & mentis integritate insignis, spiritali & corporali intus & extra Christi præsentia fruebatur.*

S. Cypriani dogma pro Immaculata Conceptione Deiparæ.

Quæ Cypriani pronuntiata pro innoxio Mariæ conceptu decertare

Pamelius. Feuardentius.

quis

quis nō videat? quod & accuratè obseruarūt sapientissimi viri, Iacobus Pamelius, in suis notis in Cyprianum loco citato n.5. & noster Feuardentius in Annotationibus in Irenæum lib.3. aduersus hæreses, c.33.

Excursio Bzouij in B. Amadeū.

70 Cæterùm, vt ad scopum redeam, & alias Bzouij in B. Amadeum criminationes dispungam; en duas nō minus graues Bzouij inuasiones sub n. mar.39 *Quòd reuelata sibi ea omnia à Deo affirmet, vel potius blasphemet, adiuncta causali; quia, inquit, voluntas Dei est, vt multa vana, & superflua de fide sua resecentur.* Raptu primo. *Quòd cùm Apollinari hæresiarcha, Animā Christi Deitatem fuisse subdubitet, & futuro Pastori decidendum relinquat; cùm tamen istud commentum iam à multis sæculis fuerit explosum.* Raptu 2. Posterius hoc cōmentum de Deitate vice animæ rationalis composita corpori Christi, primam imposturam detegit; quòd scilicet Amadeus aliqua ad fidē attinentia euacuanda, seu resecanda autumauerit. Nullus enim primam hæresim B. viro adscribere ausus est vno Bzouio excepto; imò cū Cornelius à Lapide infra transcribendus perlegisset Romæ quoddam vitiatum nouæ Apocalypsis transcriptum, & aliquot errata, quæ à canone fidei nullatenus deficiunt, & nil falsitatis imbibunt (vt infra ostendam) acriter notasset; nil indicat his duobus pronuntiatis affine & proximum, nec prioribus commentis, quæ Bzouius Amadeo impingit. A probis scriptoribus receptum est B. Amadeum quædam prophetasse de mutatione Regnorum, & Religionis quoad ritus & cæremonias aliquas ad fidei canones, & apices non spectantes, quæ transcripsit Petrus Galatinus à Cornelio à Lapide perlectus, & à nobis transcriptus sub num. marg. 51. scilicet de Pastore Angelico, qui eximijs donis insignitus Ecclesiam ignitis conaminibus fouebit & ad primęuam sanctitatem excitabit: de quo etiam adstruit, quòd id humilitatis exhibebit exemplum, quòd neminem ad osculum pedum admissurus sit.

Hæresis, imposita B. Amadeo.

Excutiūtur commenta Bzouij ex Cornelio à Lapide.

Cōuellitur prima impostura de resecandis attinētibus ad fidem.

Expenditur prophetia B. Amadei de Pastore Angelico.

71 Quæ quidem reuelatio non ita accipienda est, vt aduersetur sanctissimæ disciplinæ, qua vniuersi orbis fideles, Summi Pontificis pedes religiose exosculantur; sed imitetur humilitatem Petri non admittētis Corneliū Centurionem ad osculum pedis; vt liquet ex lib. Actuum Apostolorum, c.10. *Et factum est, cū introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes eius adorauit. Petrus verò eleuauit eum dicens: Surge, & ego ipse homo sum.* Quòd Petri factum ita elucidat Summus Ecclesiæ Pastor Gregorius lib.21. Moral. in Iob, c.10. inquiens. *Hinc est enim quòd primus Pastor Ecclesiæ, cùm adorante se Cornelio, super se sibi honorem videret oblatum, ad æqualitatem conditionis suæ citiùs recurrit, dicens:* Surge & ipse ego homo sum. *Quis enim nesciat quòd cōditori suo homo debeat, & non homini prosterni. Quia ergo humiliari sibi plus quā debuit proximū vidit, ne vltra humanitatis metas mens intumesceret, esse se hominem recognouit; quatenus illati sibi honoris elationem frangeret, ex considerata æqualitate conditionis.*

Actuū Apostol. c.10.

S. Gregor.

Cur Petrus nō admiserit Corneliū ad osculum pedis?

72 Fortè enim in illo statu, & pro vicissitudine temporum, magis proficua erit in Summo Ecclesiæ Præsule ab his quantumuis debitis, & pijssimis subditorum officijs temperantia. Quòd autem legitimæ B. Amadei reuelationes de statu, & Ecclesiæ progressibus à pijs, & doctis scriptoribus suspiciantur; accipe ex Francisco Biuario, in Romana curia Procuratore Generali Ordinis Cisterciensis, in suis Commentarijs ad Chronicon omnimodę historiæ Flauij Dextri, vbi ita habet ad annum 36. à Natali Christi.

Defenditur piū fideliū obsequiū in Summum Pontificem

Franc. Biuarius.

» Vide autem quæso Dei prouidentiam in his duobus Apostolis. Eodem anno 36. quo Iacobus in Hispanias contendit, Paulus ad fidem conuertitur, quasi locum illius & sortem suppleturus (*id quod diuinitus B. Amadeo reuelatum fuisse, ipsemet ex iussu Angeli scripsit in noua sua Apocalypsi*) vterq; Iudæis & Gentibus prædicat, vterque Hispanicæ prædicationis curam suscipit. Vis autem videre ita cordi fuisse Paulo Hispaniæ conuersionem sicut Iacobo? Audi quid ad Romanos scribat. *Cùm in Hispaniā proficisci cœpero*

Paulus Hispanorum Apostolus ex Apocalypsi B. Amadei.

Spe-

spero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc si vobis primùm ex parte fruitus fuero. Et iterum; *Per vos proficiscar in Hispaniam cap. 15.* Quid est cum in Hispaniā proficisci cœpero, spero quòd præteriēs videam vos: nisi quòd maior multò cura illi erat de Hispanis, quàm de Romanis? *Hucusque Biuarius.*

Asseritur B. Amadei prophetia de Paulo Hispanorum Apostolo.

73 Præmissa infringunt impetum Bzouij ex Caietano, qui etiam minus cādidè de B. Amadeo cēsuisse videtur in Cōmentarijs in 2.2.q.174.ar.6.in respōsione ad tertium: vbi in illa verba S. Thom. *Singulis temporibus nō defuerunt aliqui prophetiæ spiritum habentes; non quidem ad nouam doctrinā fidei depromendam, sed ad humanorum actuum directionem*: ita inuehitur in Amadeum Caietanus: *Nota benè contra nouos Prophetas, & specialiter quemdam Amadeum (qui (vt aiunt) librum edidit nouam doctrinam eorū, quæ ad fidei christianæ mysteria spectant) introducere conātes, & suos sequaces, & similes.* Hæc Caietanus; cuius vellicatio eam inprimis patitur exceptionem, quòd Amadei librum non legerit, sed ex rumore vulgi in Amadeum excurrat; vt liquet ex illis verbis: *Vt aiunt.* Tum deinde, quòd de Amadei doctrina sinistram existimationem conceperit propter reuelationes de Immaculata Conceptione Virginis; siquidem ita de cunctis reuelationibus de innoxio Deiparæ conceptu censuit Caietanus in Opusculo de Conceptione, cap. 5. nec excipiens S. Birgittæ reuelationes, quarum expresè meminerat in eodem Opusculo. *Nouæ autem reuelationes contra tot Sanctos, & antiquos Doctores Angelum Satanæ in Angelum lucis transformatū, aut phantasias, vel etiam figmenta ingerere videntur.* Qui ergo S. Birgittæ reuelationes abigit; quid si Amadeum posthabeat? Item in eodē cap. 5. vel sic taxat Caietanus Parisiēsem & alias Vniuersitates Immaculatæ Conceptioni fauentes: *Sed quoniā Vniuersitates contra tot Sanctorum, & communem priscorum doctrinam in his, quæ sunt fidei, præsumptuosæ sunt, &c.* Vbi cū celebriores Academias orbis tāquam præsumptuosas in fidei negotio incuset, eòquòd se studiosas exhibuerint in asserēda Deipara à næuo labis originariæ; reliquū est, & cōsequens, vt ideo Caietanus Amadeum excutiat quasi nouæ doctrinæ circa fidei mysteria instillatorem, quia reuelationes pro Immaculata Cōceptione edisserat, quæ ex phrasi Caietani sonant nouitatē in negotio fidei. Quātum verò momenti deferendū sit censioni Caietani de hisce, quæ nō fœdatam Deiparæ Conceptionem fulciant, vide in Ægidio Lusitano lib. 3. de Conceptione, q. 4. ar. 5. perlege etiam Hugon. Cauellū in Rosario pro Immaculata Cōceptione, Sæcul. 15. §. *Hæc sunt pracipua veterū.* Et Franc. Sosā Episcopum Oxomensem, in suis cōsultationibus Hispanis, Tract. 3. fo. 126.

Vellicatio Caietani in B. Amadeū. S. Thomas. Cur Caietanus excutiat B. Amadeū? Caietanus abigit reuelationes S. Birgittæ pro Immaculata Cōcep. Quid sētiat Caietanus de Vniuersitate Parisiēsi & aliis fauentibus Cōceptioni Immaculatæ? Aegidius Lusitanus. Hug. Cauel. Frāc. Sosa.

74 Tandem Bzouius quoddam Amadei assertum carpit, quod legitimum esse B. viri pronuntiatum docti & probi Theologi agnoscunt; ita igitur Bzouius sub n. mar. 40. ex Amadeo Raptu 5. inter alios Amadei lapsus recensens, quòd docuerit. *Christum in Eucharistia latentem, sensu nos corporis videre & audire; diuina id virtute per miraculū operante.* Sed hæc doctrina apud antiquos, & recentes Theologos semper inoffenso pede processit; de qua (allegato etiam B. Amadei testimonio) exhibeo iudiciū Ludouici Turriani Societatis Iesu, Primarij Complutensis, in selectis disputationibus, p. 1. disp. 15. dub. 3. *an B. Virgo oculis corporeis viderit Christū sub speciebus Eucharistiæ?* vbi inquit. *Secundùm opinionem asserentium id fieri posse saltim de potentia absoluta; Alensis 4. p. q. 10. ar. 3. §. 8. expresè dixit, hoc fuisse concessum Beatissimæ Virgini, quam ego non semel defendi; & viri docti, & fide dignissimi testantur, hoc traditum esse à B. Amadeo in suis Reuelationibus, & multi Theologi huius temporis, qui de hac re tractarunt, eam sententiam iudicant esse piam, & probabilem, supposita possibilitate huius rei.*

Bzouij criminatio in Amadeum. Vindicatio Amadei ex Ludouico Turriano. Deipara vidit obtutu corporeo Christum in Eucharistia latentē.

Eadem autem ratio militat in potentia visiua Christi sub modo præsentiæ sacramentalis, & indiuisibilis, si comparetur ad obiectum extensum; ac versa vice, de obtutu corporeo Virginis sub modo naturalis, & extēsæ

Elucidatio præcedentis sententiæ B. Amadei.

Præ-

Soarius.

præsentiæ, si referatur ad obiectum sub præsentia indiuisibili in ordine ad locum, seu inextensa corporis Christi latentis sub speciebus Eucharisticis: de probabilitate verò huius sententiæ lege Soarium in 3. part. tom. de Sacramentis, disp. 53. sect. 3. §. *Dico secundò*.

Reuelatio B. Amadei de Scoto.

75 His Bzouij contra Amadeum accusationibus propulsatis, restat B. Amadei de gloria & beatitudine Scoti reuelationem expendere; in qua nos vel eo munere sibi obstrictos velle apparet Bzouius, quòd inter damnata Amadei pronuntiata, quæ expungenda, & flāmis deuouenda iudicauit, reuelationi de perpetua Scoti fœlicitate pepercerit, eam quasi fartā tectam habere indicans, iuxta celebrem Iuris regulam, quòd exceptio firmat non excepta; nisi integrum librum ignibus absumendum pronuntiet; cuius iudicium non formidamus, nos Ecclesiæ decretis ex animo submittentes. Quia tamen Lucas Vvadingus huiusmodi reuelationem prælo cōmisit cum facultate Magistri Sacri Palatij Apostolici; & eam typis admādarunt Ludouicus Manganelus, Matriti; Dermicius Thadæi, Lugduni; Matthæus Ferchius, Bononiæ, anno 1622. & iterum Neapoli, anno 1629. & Hugo Magnesius, Episcopus Dunensis, Coloniæ Agrippinæ, vbi Scotus è viuis excessit; prædictam reuelationem germanam agnosco, & legitimū B. Amadei fœtum. Quam B. Amadei de Scoti beatitudine sententiam firmant præclara Scoti sanctitas, indefessus labor pro tutanda immunitate Virginis, & assertione fidei contra hæreticos; & aliæ non satis laudatæ pijssimi Doctoris dotes, quas in superioribus vtcunque descripsimus.

Videtur eā non respuere Bzouius.

Illam recipiunt Vvadingus. Dermicius Thadæi. Matth. Ferchius. Hugo. Magnesius. Ludou. Manganel.

Defensio præcedentis reuelationis de Sanctitate Scoti.

76 Nec infirmat Amadei de Scoto pronuntiatum, quòd B. Amadeus ab Angelo acceperit, quod in veritatibus Eucharistiæ Scotum haberet Ductorem, siquidem Scotus inter omnes Scholasticos Primarius æstimatur assertor sententiæ sustinētis, idem corpus posse de absoluta Dei potentia esse extenso & quantitatiuo modo in pluribus locis. Quia licet Alēsis & Richardus ex nostris Theologis eam sententiam docuerint, illam tamen non ita robustis fulcris & doctrinæ momentis seu ponderibus communierunt, vt labefactari non posset; quod tamē fœlicissimè obtinuit Scotus rem acutissimè versans, & suffulciens in 4. sent. dist. 10. per multas quæstiones, scilicet à quest. 1. vsque ad 8.

Scotus præsternit hæreticos oblatrantes contra Eucharistiam.

Quantum verò momenti & muniminis advexerit hæc sententia ad debellandos hæreticos contra mysterium Eucharisticum oblatrantes, ostēdit insignis Theologus Franciscus Soarius Societatis Iesu in 3. p. tom. 3. de Sacramentis, disp. 48. sect 4. §. *Dico tertio.* vbi postquam asseruit, Scoti sententiam communiter sustineri ab scriptoribus Theologis, qui contra huius temporis hæreticos decertant, subdit.

Soarius.

Nota pro sentētia Scoti.

Est enim hæc opinio non solùm aptior ad respondendum hæreticis, & veritatem Catholicam tuendam, sed etiam iudicio meo, tam necessariò, tamquā euidēter consequens illam, vt mirabile semper mihi visum fuerit, contrariam sententiā grauissimis Theologis persuaderi potuisse.

Iudicium & modestia Scoti circā præsentiam quantitatiuā eiusdem corporis in pluribus locis.

Cuius sentētiæ (de pluralitate præsētiæ quātitatiuæ in dissitis locis) cōnexionem cum veritate Sacramenti Eucharistiæ persensit altum Scoti iudicium, & aquilino præuidit obtutu; dum in citata dist. 10. quæst. 3. §. *Dico ergo.* sub num. marg 4. ita acriter vrget aduersarios, solita tamen illa (quæ vbique in eius scriptis emicat) modestia; quare & se dubitantem exhibet, & non percipientem aduersariorum placitum; dum triumphat fœliciter, inquiens.

Scotus decertans pro Eucharistia

" *Et fortè illi, qui negant, Deum posse facere corpus suum in pluribus locis, aliter quàm per conuersionem sub sacramento: negarent etiam hoc nisi quia fides dicit hoc. De modo autem isto essendi, scilicet non quantitatiuè, vel non dimensiuè, vel localiter; non video si potest fieri idem in pluribus locis non sub modo naturali, quin etiam possit fieri modo naturali: cùm in primo sint duo miracula; in secundo tantùm vnum, vt supra ostensum est. In primo quidem sunt duo miracula, vnum scilicet in causando præsentiam corporis hic: & aliud in separan-*

do

do ipsum à suo modo naturali. Sic ergo potest esse modo naturali, sicut sub sacramento.

Opinio authoris de præmissa reuelatione.

Quibus perpensis, haud dubito, quòd Angelus B. Amadeum monuerit, quòd in hisce veritatibus Eucharisticis doctrinam Scoti amplexaretur; vide reuelationem Amadei ex Hugone Magnesio à nobis transcripto in hoc §. sub num. marg. 43.

Alia defensio doctrinæ, quam in noua Apocalypsi notauit Cornelius à Lapide, vt de veritate suspectam.

Censio Cornelij à Lapide de Apocalypsi Amadei, quam perlegit Romæ.

77 CÆterùm antequam ad vindicandos B. Amadei mores accedamus, in quos etiam inuectus apparet Bzouius, è re erit aliquid defensionis circa Amadei doctrinam adhibere, de qua (saluo tamen B. viri honore, & germana eius doctrina) rigidè censuisse videtur Cornelius à Lapide; qui cùm tam in commentario capitis 1. Apocalypsis, quàm in procemio, sanctitatem B. Amadei probasset, & eius ductione demonstrasset septem Angelos proprijs nominibus à B. Amadeo ex Dei reuelatione indigitatos: tandem in exemplari quodam vitiato nouæ Apocalypsis à se perlecto Romæ aliqua notat vt paradoxa, & de falsitate planè suspecta.

Cornelius à Lapide scribens Romæ reuincit Bzouiũ Romæ scribentem.

Quæ in iudicij trutinam vocare operæ pretium duximus; tùm vt liqueat, quòd in transcriptis, etiam peruijs omnium oculis, & quæ cunctorũ manibus teruntur Romæ, vbi contra B. Amadeum scripsit Bzouius, non habeantur hæreticalia additamenta, quæ transcribit Bzouius; tùm vt rigidam Cornelij à Lapide censionem cohibeamus, & excutiamus. De B. ergo viro sic scribit prædictus author in commentario capitis 1. in Apocalypsim, versu 4. in illa verba: *Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt.*

Merita B. Amadei ex Cornelio à Lapide.

78 „Fuit hic Amadeus illustris familiæ Lusitanæ, qui Dei amore in„census, spretis omnibus opibus & statibus, monitu S. Francisci eius Ordi„nem amplexus est, illiusque reformationem, quæ Amadeorum vocatur, in„stituit. Vnde à Lusitanis B. Amator, ab Italis B. Amadeus vocatus est. *Hinc „à Sixto IV. Pontifice in Confessarium electus & ascitus*, ab eo obtinuit montẽ „aureum, vulgò dictum Montorium, vbi crucifixus dicitur S. Petrus, ibique „monasterium sui Ordinis extruxit. De cuius Sanctitate & reuelationibus „multa habent Chronica Ordinis S. Francisci p. 3. lib. 6. cap. 30. Vbi tamen „addunt monentque, eas non extare puras, sed ijs varia à varijs esse addita.

Nota cõtra Bzouium.

Cornelius à Lapide taxat suppositia addita menta in Apocalypsi Amadei.

„Ego eas Romæ diligenter quæsiui, inueni, perlegi, itaque esse compe„ri. *Reperi nomina septem Angelorum eadem, quæ paulo antè recitaui*; sed & ibi„dem legi nonnulla paradoxa & de falsitate planè suspecta. * *Vt Angelos cũ „cœlo empyreo diu ante cœlum & terram creatos esse. * Terram initio mundi crea„tam fuisse materiam primam. * Lucem initio mundi creatam fuisse Solem; acpro„inde Solem non quarto (vt ait Scriptura, Genes. 1.) sed primo mundi die creatum „esse. * Initio creatum esse primum mobile & cœlos planetarum; acproinde ingens „fuisse vacuum intermedium, quod secundo die, quo creatum est cœlum crystallinũ, „impletum sit. * Corpus Adæ formatum esse à tribus Angelis. Adde, opiniones Sco„ti (qui fuit Minorita, vti & Amadeus) in ijs passim inseri quasi oracula, vt non „sine causa vir grauis dixerit: Angelus B. Amadei fuit Scotista.* Hucusque Cornelius de censione nouæ Apocalypsis à se conquisita & perlecta.

Franciscani Chronologi fatentur Apocalypsim B. Amadei reperiri vitiatam.

Verùm enim verò cùm cuncti ex nostris historicis candidè fateantur, opus B. Amadei vitiatum reperiri, ideò non eam prouinciam assumpsi, vt cuncta ea pronuntiata, quæ nomine B. Amadei circumferuntur, assererem, sed ea tantùm, quæ à pijs & probatis authoribus vt germanæ B. Amadei

sen-

sententiæ astruuntur; nec enim quis dubitare potest, quòd in manuscriptū codicem ferè post duo sæcula ab autographi constructione valuerint suppositia aliquot commenta irrepere, & hæc rursus in noua alia transcripta deriuari.

Admonitio pro defæcato iudicio circa Apocalypsim B. Amadei.

Moneo tamen pro Apocalypsis Amadei censione, & pro pietate ea, qua similes libri interpretari debeant; quòd quamuis aliquæ opiniones, seu probabilia placita inter reuelationes inserantur, id non imminuit cæterarum reuelationum fidem. Quia extaciti spiritus inter immissiones doctrinæ cœlestis, haud raro proprias meditationes lectoribus infundunt, cū tamen probabiles illæ sententiæ, quibus in suis contemplationibus vtūtur, non pro oraculis inconcussæ & infallibilis veritatis accipiantur; sed à doctis & probis ea firmitatis linea, aut meta illis deferatur, quam vēdicet rei conditio, & qualitas.

Cōfirmatio ex reuelationibus S. Theresiæ.

79 Quod confirmo ex quadam reuelatione S. Theresiæ, præsertim ex illius doctrina de loquutione Angelorum absque impressione alicuius qualitatis intentionalis in mente Angeli audientis; vbi S. Thomæ sententiam quasi oraculum ex diuino colloquio instillare apparet. Cùm tamen probabile S. Thomæ placitum inde ad infallibilem firmitatem euectum non sit, nec pia S. Virginis contemplatio, quæ Thomistico placito suffragatur, maiorem aliarum eiusdem Virginis reuelationum certitudinem, pro rerum ac euentuum qualitate, & meritò euacuauerit; quæ tamen firmior assertio à pijs & doctis viris æstimanda & metienda relinquitur.

Obseruatio pro loquutione Angelorū de Scoti mente.

In quo sensu accipienda est ea probatio, quam Carmelitæ Excalceati petunt ex S. Theresiæ reuelationibus pro loquutione Angelorum in tomo tertio Collegij Salmanticensis, in materia de Angelis, tractatu 7. disp. 15. dub. 2. *in quo consistat angelica loquutio?* vbi ita arguūt pro doctrina S. Thomæ ex libro vitæ S. Theresiæ, cap. 27.

Collegium Salmanticēse Carmelitarū Excalceatorum.

" Hæc ergo Magistra Angelica, ab Angelici Præceptoris doctrina nec transuersum vnguem discedens, omnino spiritualem loquutionem, nullis exterioribus signis indigentem in cœlestibus agnouit. Cuius verba, quæ inter pauperculi simplicitatem eloquij structos scholastici rigoris nō prætergrediuntur cancellos, proprio sermone, vt in fonte suo iacent, apponere libuit: vt sic appareat, quàm mirificè correspondeat Angelicæ Palladis doctrina cum mente Angelici Apollinis.

S. Theresia in lib. vitæ suæ, c. 27

" 80 Sic igitur inquit capite citato: *Pues tornando à esta manera de entender, lo que me parece es, que quiere el Señor de todas maneras tenga esta alma alguna noticia de lo que passa en el cielo. I pareçeme à mi, que assi como allà sin hablar* (*intellige corporaliter, aut aliquo corporali, siue spirituali signo ad extra producto*) *se entienden* (*lo que yo nunca supe, cierto es assi, hasta que el Señor por su bondad quiso que lo viesse, y me lo mostrò en vn arrobamiento*) *assi es acà, que se entienden Dios y el alma, con solo querer su Magestad que lo entienda, sin otro artificio para darse à entender el amor que se tienen estos dos amigos. Como acà si dos personas se quieren mucho, y tienen buen entendimiento, aun sin señas parece que se entienden con solo mirarse.* Hucusque laureata nostra Magistra.

Carmelitæ Excalceati.

" Vnde hāc sententiam sequuntur communiter eius discipuli, Capreolus citata dist. 11. q. 1. concl. 2. & 3. Caietanus, Bañez, Ripa, Nazarius, & alij in præsenti. *Hactenus Collegium Carmelitanum.*

Obseruatio circa S. Theresiæ assertū.

Vbi liceat adnotare circa illa verba S. Theresiæ: *Me parece à mi, que assi como allà sin hablar se entienden*: quòd (spectato solo literæ cortice) videbatur S. Theresia negare loquutionem in Angelis, cùm tamen sit dogma certissimum, dari veram loquutionem spiritualem inter cœlestes ciues; quare Collegium Carmelitanum doctè & piè ita interpretatur S. Virginis pronuntiatum, quòd solùm negauerit loquutionem egētem signorum spiritualium, aut productionis qualitatis immissæ Angelo audienti.

Qualiter interpretandæ sint B. Amadei sététiæ?

81 Quò etiam fit, vt aliquot probabiles sententiæ, quas Amadeus suis attexuit reuelationibus, ita accipi debeant, vt sanæ doctrinæ, & menti B. viri æquè respondeant, nec ad duros sensus extrahantur ab opposita placita sustinentibus; quasi sibi caueant, ne ex Serui Dei assertis aliquid illis inferatur aut inuehatur incommodi. Sicut nec Scotistæ timent, quòd ex transcripto placito S. Theresię, quod (vt à Carmelitanis interpretatur) fauet Thomistis, & à S. Virgine quasi oraculum inseritur, infirmetur Scotistarũ sententia inficians, eã loquutionẽ inter Angelos intercedere vt innotescat audiẽti Angelo cogitatus loquẽtis ex sola interna ordinatione volũtatis Angeli loquentis: cõtra quod Thomistarũ placitũ acriter se exercent ex Theologis recẽtioribus acutiores, Vazquius 1. p. disp. 211. c. 3. & Soarius, tomo de Angelis, lib. 2. c. 27. à num. marg. 19. de quibus & nos aliqua in controuersia 6. de immẽsitate Dei, art. 1. à num. marg. 38 vsque ad 41. Nec enim in omnibus ita præstò est infallibilis prophetię spiritus, vt Prophetæ iugiter irradientur, & aliqua non ex proprio penu instillent.

Vazquius. Soarius.

Quod firmat doctrina S. Gregorij re & nomine Magni lib. 1. in Ezechiel. Homil. 1. vbi habet ita *Quia autem Prophetis prophetiæ spiritus nõ semper adest, etiam vir Dei indicat, qui contra Samariam missus mala, quæ ei ventura erant nuntiauit; qui tamen prohibitus à Domino in via comedere, prophetæ falsa persuasione deceptus est: quem fallax sermo non deciperet, si prophetiæ spiritum præsentem habuisset. Sciendum quoque, quòd aliquando Prophetæ sancti dũ consuluntur, ex magno vsu prophetandi quædam ex suo spiritu proferũt, & se hæc ex prophetiæ spiritu dicere suspicantur.*

Pende pro spiritu prophetiæ ex S. Gregorio.

Accedit etiam Rabanus in Glossa Ordin. in illa verba lib. 2. Reg. c. 7. *Dixitque Nathan ad Regem: Omne quod est in corde tuo vade fac, quia Dominus tecum est.* Vbi ita docet Glossa ex Rabano. *Patet quod prophetiæ spiritus Prophetarũ mẽtes nõ semper irradiat; Spiritus enim vbi vult spirat. Hinc Hæliseus ait.* Domin⁹ celauit à me, & nõ indicauit mihi. *Quod De⁹ ex dispẽsatione pietatis disponit; quia dum prophetiæ spiritum dat, & subtrahit, prophetantium mentes eleuat in celsitudine, & custodit in humilitate.*

Itẽ ex Rabano in Glossa Ordinaria.

82 Quo autem candore & pietate Sanctorum virorũ reuelationes sint in iudicij trutinam vocandæ; docuit Cardinalis Turrecremata in prologo ad Reuelationes S. Birgittæ, in fine prologi, vbi habet ita. *Planè omnes & singulos articulos accurato satis studio iuxta vires meas examinaui, & nullũ eorũ piè, & modestè intellectũ reperiens Sacræ Scripturæ, aut Sanctorũ Patrũ aduersum sententijs, sed consonũ, & conformem satis reputo; vnumquemque & omnes eos iuxta eorum modestam, & piam intelligentiã esse admittẽdos; & posse legi in Ecclesia Sancta Dei eo modo, quo multorum aliorum Doctorum libri, & Sanctorum historiæ, & legendæ licentiantur legi fidelibus.*

Quo cãdore expendẽdæ sint prophetiæ Sãctorum virorum.

Cardinal. Turrecrem.

83 Quibus præmissis ad refellendam censuram Cornelij à Lapide circa illa pronuntiata, quæ non germana Amadei, sed suppositia iudicat; adhuc esto quòd additamenta sint, ea tamen omni nota carere iudico. Pro quo suppono, quòd non attineat ad fidei canones, quòd Angeli, & ex creaturis corporeis cuncti orbes cœlestes simul cum terra in sua propria & determinata specie, extiterint termini creationis in eodem instanti temporis; quod non inferri ex illis verbis Genesis: *In principio creauit Deus cœlum & terram*: doctè elucidat Paulus Burgensis in replicis ad Nicolaum Lyranum in caput primum Genesis: vbi ostendit ex sensu Scripturæ & Patrum, quòd ibi Scriptura per prolepsim seu anticipationem loquatur. Accipe vel sic docentem Burgensem.

Notandã aliquot pro excutienda cẽsione Cornelij à Lapide.

Obseruat. 1. Paul. Burg.

" In primis igitur quoddam summarium totius diuinæ operationis seu " creationis in toto spatio sex dierum contentum Moses videtur propone- " re, cùm dicit; *In principio creauit Deus cœlum & terram.* In his enim verbis " (secundùm Chrysostomum) præmittitur summariè, & compendiosè, totũ " opus diuinum circa creationem, distinctionem, & ornatum mundi, in om- " nibus sex diebus primis successiuè factum. Sicut si quis dicat; talis artifex

Qualiter accipienda in rigore literæ verba Genesis. *In principio creauit De⁹ &c.*

ædificauit hanc domum, & postea subdatur; primò fecit fundamenta, secundò crexit parietes, & tertiò suprà posuit tectum, & huiusmodi. Secundùm quam expositionem, cùm dicitur, Deum creasse cœlum & terram; intelliguntur omnia cœlestia, & terrena esse à Deo creata, quæ in processu sex dierum fuerunt creata, seu producta.

Quid ex definitione Ecclesiæ apud Vazquium?

84 Adi etiam Vazquium 1. p. disp. 224. c. 3. vbi asserit, quòd nec definitum sit, nec vllum firmum fundamentum subsit, quo Ecclesia niti queat, vt definire possit, quòd Angeli creati non sint ante mūdum, & creaturam corpoream, contra plures Patres, qui id autumarunt. Quare & testimonio Augustini vtitur ex lib. 11. de ciuitate Dei, cap. 32. vbi ait. *Proinde vt volet vnusquisque accipiat: quod ita profundum est, vt ad exercitationem legentium, à fidei regula non aberrantes plures possit generare sententias; dum tamen Angelos Sanctos Deo non coæternos nemo ambigat.*

S. August.

Triplex cœlū in phrasi Scripturæ, & Patrum.

85 Suppono etiam ex Soario in tomo de opere sex dierum, lib. 1. cap. 3. *an cœlum æthereum in principio temporis creatum fuerit?* triplex esse cœlum ex modo loquendi Sacræ Scripturæ, & Patrum; scilicet empyreum, æthereum, aereum. Cœlum empyreum est sedes Beatorum, & de hoc communis Doctorum sententia sustinet, in initio mundi, seu in primo creationis instanti simul cum Angelis ex nihilo creatum esse; quod expressè asserit B. Amadeus apud Cornelium à Lapide.

1. Cœlum empyreum.

2. Cœlum æthereum.

Secundum cœlum est æthereum, sub quo comprehenduntur omnia corpora cœlestia, & simplicia, inter cœlum empyreum, & elementum aeris contenta; & de his nutant Doctores, an in primo instanti creationis simul cum Angelis & empyreo cœlo condita sint? Negant enim quamplurimi ex antiquis, & ex neotericis Abulensis in caput primum Genesis, Molina 1. p. tract. de opere sex dierum, Salmeron, 2. Petri 3. disp. 4. de quo vide Soarium loco citato, sub num. marg. 4. Ex opposito stant alij astruentes, cunctos orbes cœlestes vsque ad vltimam Lunę sphæram in primo instanti creationis à Deo fonte emanasse; quibus consentit Soarius loco citato ex cap. 3. sub num. margin. 5. & ex parte adhæret B. Amadeus quoad omnes orbes cœlestes, cœlo crystallino excepto, quod in secūdo die à Deo productum docet.

Abulensis. Molina. Salmeron.

Soarius.

3. Cœlum, aereum.

86 Tertium cœlum vocatur aereum, quod comprehendere potest elementum aeris, & fortè etiam superius elementum ignis; circa cuius cœli aerei productionem in initio mundi, seu in primo creationis instāti, etiam dissident recentiores. Soarius loco citato de opere sex dierum, cap. 7. sub numer. margin. 3. sustinet, cœlum aereum in initio mundi per creationem productum. Negant tamen plurimi, & ex his omnes, qui cœlum æthereum non in primo instanti à Deo per creationem pullulasse asseuerant: inter quos Iacobus Salianus Societatis Iesu, in Epitome suorum Annalium, *in die secundo mundi*, vbi postquam asseruisset sub num. margin. 4. omnes cœlorum orbes ex aqua factos; subdit quòd sicut ex aqua condensata facti sunt cœli, ita ex aqua rarefacta prodierunt elementa ignis & aeris; ita vt ex aqua aer, & ex aere productus sit ignis: ita enim habet loco citato.

Soarius.

Iacobus Salianus.

Vult Salianus, omnes orbes cœlestes ex aqua formatos.

„ Eam ergo condensationem aquarum sequebatur vacuum, quod natura summa contentione refugit; res enim addensatę minorem requirunt locum; itaque id spatium statim aere & igne, quæ sunt rariora corpora, repletum est, vsque ad aquas inferiores, quæ totam adhuc terram operiebāt. Ex aqua porro rarefacta factus est aer, & ex aere ignis; aquarum natura efficaci Creatoris imperio celerrimè obsecundante.

Idē & Firmamētum esse naturæ aqueæ.

Et postea sub num. marg. 7. docet, firmamentum esse naturæ aqueæ; & aquas, quibus vtimur, esse eiusdem naturæ homogeneæ cum supercœlestibus aquis, quas modo supra firmamentum existentes agnoscit; ita igitur loquitur *loco citato*.

Salianus.

87 His ergo, alijsque Sanctorū Patrum, Doctorumque sententijs

Sacræ Scripturæ apprimè consentientibus cõfirmati, statuere possumus firmamẽtum intelligendum esse cœleste corpus, sideribus postea nobilitatũ, naturamque eius esse aqueam, vtpote ex aqua dẽsata, & solidata productã, idemque cœlum aquas superiores ab inferioribus separare.

Placitũ Saliani de aquis supra cœlum existentibus. Daniel 3. Psal 103 & 148. August. lib. 2. de Genesi ad liter c. 5.

Ex quo etiam intelligitur eiusdem vtrasque esse naturę; neque enim homogenea diuisione naturam mutãt. Itaque si veræ sunt aquæ inferiores, quibus vtimur, veræ sunt & superiores, quæ his continuæ in abysso creatę sunt, & hodie interiectu cœlestium corporum separantur, vt Moses apertè scribit, cui Daniel, & Dauid semel iterumque subscribit: quę testimonia hanc ab Augustino vocem expresserunt. *Quomodo autem, & qualeslibet aquæ ibi sint; eas esse ibi minimè dubitemus. Maior est quippe Scripturæ huius auctoritas, quàm omnis ingenij humani capacitas.*

Cui subscribit Torniel.

88 Iacobo Saliano consentit quantũ ad aquas supra firmamentum delitescentes Augustinus Torniellus, etiam ex recentibus Annalistis disertus & grauis historicus, tom. 1. §. *Dies mundi secundus*, sub nu. marg. 4. Quã sententiã de firmamento ex aquis producto fulcit authoritas Hugonis Cardinalis in cap. 1. Genesis, in illa verba: *Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis*: vbi ita habet. *Firmamentũ, superficies mundi sensibilis ex aquis congelatis in crystallum, vt dicunt: alia omnia sensibilia continens ad similitudinem testæ oui. Et dicitur firmamentum, quia firmum; & quia terminus est aquarum, quæ super ipsum sunt, intransgressibilis.*

Consentit Hugo Cardinalis.

Notãda aliquot pro creatione aquæ, & terræ. Soarius.

89 Vltimò tandem obseruo pro productione elementorũ terræ & aquæ; quòd etiam sit apud graues authores dissertatio, an hæc elementa in sua propria & specifica forma à Deo in initio mũdi, & in primo creationis instanti producta sint? Multi authores asserũt; quibus subscribit Soarius loco citato, cap. 8. id adstruens de elemento terræ sub specifica forma in mũdi primordijs condito; quod docet sub num. marg. 16. & de elemẽto aquæ sub num. marg. 17.

An terra sub specifica forma sit creata in mundi primordijs?

Alij autem nominatissimi Theologi ex antiquis & recentioribus stãt pro opposito; ex antiquis Lyra in caput. 1. Genesis, pagina 22. nouissimæ editionis Glossæ Ordinariæ, vbi ex Beda, & Strabo Fuldensi Glossę Ordinariæ Collectore locum illum Genesis: *In principio creauit Deus cœlum, & terram*: sic interpretatur. *Terram, id est materiam omnium corporum, quæ sunt sub empyreo; quæ producta est sub vna forma communi in genere substantiæ, vtpote corporeitatis; & propter talem communitatem nominatur diuersis nominibus, vtpote nomine abyssi, & aquæ. Terra autem erat inanis & vacua; quia illa materia non erat adbuc per formas speciales distincta.*

Nicolaus de Lyra. S. Beda.

Adhęret Hugo Cardin.

Subscribit etiam Hugo Cardinalis, in hunc locum, vbi elucidans illa verba: *Creauit cœlum, & terram*: subdit. *Secũdùm Augustinum, cœlum empyreũ cum Angelis. Terram, materiam omnium corporum. Vnde in libro Confessionũ: Duo fecisti Domine, alterum prope te, alterum prope nihil. Vel cœlum, & terrã; id est vtriusque materiam informem: materia verò de nihilo facta est, sed mundus de materia informi.*

S. Bonauentura tutatur eandem sententiam.

90 Et ex Doctoribus Scholasticis S. Bonauẽtura in 2. Sent. dist. 12. dub. 1. circa literam §. *Quarta expositio, quæ communior est secundùm expositores.* Et expressiùs in quæst. 3. eiusdem distinctionis 12. vbi cũ in initio quæstionis *in argumento* 1. opposuisset contra propriam sententiã. *Si dicas quòd cœlum stat ibi pro cœlo empyreo, & terra pro materia corporalium. Obijcitur per textum sequentem: Congregentur aquæ in locum suum, & appareat arida. Ergo videtur quòd tertio die terra solummodo manifestata fuit, non producta; ergo in ipso chaos videbantur iam esse elementa.*

Terra sub specifica forma terræ cõdita est die tertio.

Prędictam oppositionẽ infringit Doctor Seraphicus in responsione ad primum. *Ad illud ergo quod primò obijcitur in cõtrarium de textu; dicẽdũ quòd cœlũ stat ibi pro empyreo. Et si obijcitur, quòd Scriptura consequenter dicit, terrã apparuisse, non formatam esse. Dicendum, quòd sicut artifex facit apparere effectũ producendo, non ostendendo solùm; sic intelligendum est, quòd Deus fecit terram*

appa-

apparere, non solùm separando elementa ab inuicem, sed etiam producendo: ita quòd productio fuit cum distinctione, & distinctio cum productione.

S. Bonauē.

91 Item cùm in argumento secundo ita obiecisset contra propriā sententiam ex Hugone de Sancto Victore dicente: *Nomine terræ elementū signatum puto:* Si ergo erat ibi elementum terræ, pari ratione & alia elemēta. Si tu dicas; quòd ibi vocat elementum terræ, non quia iam erat, sed quia futurum erat. Obijcitur per illud, quod subditur: *Eratque terrenum hoc elementum in medio, & in vno loco subsidens, cæteris in confusione permixtis.* Si ergo permixtio non est eiusdem, sed diuersorum; videtur quòd ibi iam erant diuersæ formæ elementares.

Obiectio cōtra propriā sententiam.

Quam obiectionem ita eneruat Bonauentura, *in responsione ad secundum.* Ad illud verò quòd obijcitur; quòd Hugo dicit per terram intelligi elementa terræ. Dicendum; quòd hoc non dicit propter formam terræ, quæ iam inesset illi materiæ, sed propter quamdam aptitudinem incompletam, quæ inerat illi parti materiæ, vt perficeretur postmodum forma terræ; per eum modum, secundùm quem consueuit aliquid appellari eius nomine ad quod ordinatur. *Materia enim illa non poterat nisi quodam modo balbutiendo describi; quia nedum sermo perfectè non explicat, sed etiam intellectus in imaginatione deficit.* Vnde & illud, quod ipse subiungit de permixtione, non est sic dictum quòd ibi fuerit vera oppositarum formarum coniunctio; sed quia non erat ibi perfectè formarum distinctio.

Diluitur obiectio.

Pende doctrinam S. Bonauent. pro materia terræ in primo die creationis.

92 Qualiter verò Bonauentura materiam informem, ex qua elementa postea producta sint, elucidauerit, pete ex responsione ad argumenta, §. *Et ideo alius modus dicendi rationabilior:* cuius verba infra transcribam in examine secundæ propositionis notatæ à Cornelio à Lapide ex Apocalypsi Amadei. Eamdem sententiam de materia informi sustinent Abulensis in hunc locum Genesis, (de quo vide Soarium de opere sex dierum, lib. 1. cap. 8. §. *Tertia ergo opinio est*, sub numer. margin. 3.) & Matthias Doringius in Correctorio Burgensis, in caput 1. Genesis; & ex recentioribus Augustinus Torniellus iam citatus in §. *De mundi primordijs*, sub numer. margin. 21. & 22. vbi non solùm sustinet in mundi initio creatam esse materiam sub aliqua forma communi, ex qua cætera corpora postea formata sint; sed etiam admittit materiam primam, vt à Philosophis materia prima pressè & strictè accipitur; cuius verba infra transcribam in defensione secundę propositionis notatæ à Cornelio. Quibus prælibatis, nullo negotio rigidam Cornelij à Lapide censionem excutere valemus.

Cōfirmatio alia ex S. Bonauent.

Cui consentiunt Abulēsis. Matthias Doringius.

Examen & discussio præmissarum assertionum, quæ suppositititiæ æstimantur in Apocalypsi B. Amadei.

93 PRimum pronuntiatum, quòd planè de falsitate suspectum cēsuit Cornelius, illud est, quòd in noua Apocalypsi habeatur: *Quòd Angeli cum cœlo empyreo diu ante cœlum & terram creati sint.*

1. Pronūtiatum taxatū à Cornelio à Lapide.

Hæc propositio sanā & receptam continet doctrinam; loquitur enim Amadeus de creatione cœli empyrei ante terram sub specifica forma terræ, quæ producta est tertio die, vt ex S. Bonauentura ostendimus. Non tamen negauit Amadeus, terram sub illa acceptione inanitatis & communitatis ad cæteras formas specificas corporum (sub qua etiam ratione vocitatur materia prima) esse creatam in initio mundi simul cum cœlo empyreo, & natura Angelica.

Eneruatur cēsio rigida Cornelij.

Apta elucidatio mentis B. Amadei.

Quod euidenter constat ex secundo pronuntiato, quod taxat Cornelius adstruens, Amadeum dixisse: *Terram initio mundi creatam materiam primam.* Igitur corpus illud, ex quo tanquam ex materiali & substrato constat vniuersum, fuit in initio mundi simul cum natura angelica & cœlo empyreo creatum ante cœlum crystalinum, quod apud Amadeum (vt patebit ex sequentibus) productum est secundo die; & ante terram, quæ sub specifica forma terræ producta est die tertio.

Roboratur explanatio præcedens.

94 Nec obstat huic expositioni, quæ non solùm catholica est, sed menti B. Amadei omnino cohærēs, quòd dixerit; Angelos cum cœlo empyreo diu ante cœlū crystalinū, & terrā sub specifica forma terræ creatos; quia illud *diu* non indicat ibi interuallum decurrens, quod respondeat longissimo tempori, cùm iuxta Sacræ Scripturæ phrasim etiam indicet durationem, quæ non transiliat metam vnius diei, aut noctis.

Vox Diu in phrasi Sacræ Scripturæ etiā significat durationem vnius diei.

Quod ostendo ex sacro textu lib. 2. Machabæorum, cap. 7. vbi agit de martyrio primi ex Machabæorum fratribus, de quibus constat, eodem die fœlicem suum agonem terminasse: quare & eorum festum Kalendis Augusti recolit Ecclesia. De primo igitur Martyre ita habet textus sacer: *Et, cùm iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoueri, & adhuc spirantem torreri in sartagine, in qua cum diu cruciaretur*, &c. vbi illud *diu* non exuperat vnius diei periodum. Et apertiùs ex libro Actuum Apostolorum, cap. 20. vbi ita habet. *Vna autem Sabbati cùm conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem vsque in mediam noctem. Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, vbi eramus congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram, cùm mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.*

Lib. 2. Machab. c. 7.

Actuū Apostol. c. 20.

Suffulcitur assertum præcedens.

95 Vbi illud (Diu) non significat, vel concionem Pauli, vel somnū Eutychi vltra vnius diei aut noctis metam protendi; siquidem textus adstruit, quòd Paulus disputans profecturus esset in crastinum; & quod Paulus sermonem protraxerit vsque in mediam noctem. Accedit præterea ex latinæ loquelæ fontibus apud Ambrosium Calepinum; *quòd diu aduerbium significet pro die, à quo fit interdiu*; & ex Antonio Nebrissensi, in suo Dictionario: *Diu ablatiuus potest esse à dies diei, vnde interdiu, quod Hispanicè, entre dia.*

Corollariū ex dictis.

Quare cunctis libratis, non video in hoc primo nouæ Apocalypsis asserto, seu germano, seu supposititio, ea paradoxa, aut planè suspecta de falsitate, quæ vestigat & odorat Cornelius à Lapide.

Pronūtiatū alterū taxatū ex Apocalypsi Amadei.

96 Secundum pronuntiatum nota dignum, illud apud Corneliū est, quòd noua Apocalypsis scribat: *Terram initio mundi creatam fuisse materiam primam.*

Defensio præcedentis asserti, ex S Bonauētura

B. Amadeus non voluit, terrā in mundi initio fuisse materiam primā omni forma substantiali orbam; acproinde primæuum illud corpus (ex quo tanquam ex materiali & substrato alia corpora esse composita agnoscit, & quod à Sacra Scriptura adumbratur nomine aquæ, abyssi, vel terræ vacuæ & inanis) non dixit Amadeus, esse materiam primam de rigore physico & scholastico; sed loquutum eum æstimo metaphoricè & per analogiam ad materiam artefactorum. Quare sicut ea in artefactis prima materia nuncupatur, quæ totius constructionis fundamentum substernitur; ita corpus illud informe appellatur prima rerum materies, quia ex illo vt ex materiali causa Deus cæteras formas in eius potentialitate delitescentes eduxerit: de cuius corporis in mundi initio creati potentialitate ad varias formas excipe doctum S. Bonauenturæ commentarium in 2. Sent. dist. 12. q. 3. in responsione ad argumenta.

S. Bonauē. de materia informi in mūdi initio.

Et ideo est alius modus dicendi rationabilior; quòd materia illa producta est sub aliqua forma: sed illa non erat forma completa, nec dans materiæ esse cōpletū,

&

S. Bonau.

& ideo nō sic informabat, quin adhuc materia diceretur informis, nec appetitum materiæ adeò finiebat, quin adhuc materia alias formas appeteret: & ideo dispositio erat ad formas vlteriores, non completa perfectio. Et quoniam ad multas formas materia informis appetitum & inclinationem habebat; ideo quamuis illa forma non haberet in se naturas diuersas, tamen materia in diuersis suis partibus quandam diuersitatem imperfectam habebat, non ex diuersis actibus copletis, sed magis ex appetitibus ad diuersa: & ideo permixta dicitur, & confusa.

Alia explanatio mētis B. Amadei.

97 Sed age, damus, Amadeum asseuerasse, materiam primam, vt à Philosophis spectatam, & omni forma substantiali vacuam, à Deo in primo creationis initio effluxisse; nil inde de falsitate suspectum suboriri censuit ex recentibus Theologis Augustinus Torniellus, tom. 1. Annalium, §. *De mundi primordijs*, num. marg. 11. vel sic præmissam sententiam vt catholicam & probabilem elucidans.

Aug. Torni.

1. Opinio de materia informi in mundi primordijs.

Verumenimverò, quid per materiam inuisam seu informem accipiendum sit, non omnes conueniunt. Etenim, vt docet S. Thomas in Quæstionibus disputatis, quæstion. 4. artic. 1. in corpore, duæ fuerunt hac de re opiniones, Catholicæ veritati minime repugnantes; quarum prima, quā idem S. Doctor tribuit B. Augustino, tenet materiæ informis nomine in Scriptura Sacra debere accipi materiam absque omni forma, in potentia tamē existentem ad omnes formas. Altera materiam nō omni forma carentē, sed quæ nondum habebat vltimum naturæ suæ cōplemētum & decorem.

Alia sententia, de materia prima orba omni forma.

Igitur primæ opinionis sectatores existimarunt, materiam inuisam seu informem, esse illam, quæ à Peripateticis materia prima dicitur; & inter tria rerum naturalium principia connumeratur. Nec defuerunt qui putarint, Moysen quoque huius meminisse Genes. cap. 1. vers. 2. licet satis obscurè, illis verbis: *Terra autem erat inanis & vacua*, siue (vt habet editio Septuaginta Interpretum) *Terra autem erat inuisibilis & incomposita. Et tenebræ erant super faciem abyssi.* Quo loquendi modo (inquiunt) diuinus Vates de re omnino insensibili verba faciens, vt à rudiori quoque populo, cui Genesim scribebat, aliqualiter capi posset, conatus est naturam memoratæ materiæ primæ, quæ vix à doctis viris intelligi potest, quibusdam rerum sensibilium terminis exprimere, & certis veluti similitudinibus circunscribere.

Probatio asserti præcedentis ex analogia materiæ primæ ad aquam.

98 Et primò, quoniam ipsa materia prima omnium est susceptiua formarum, appellauit eam terram aquis opertam; terra enim valde materialis est, & præsertim si madida sit ad varias formas atque figuras suscipiēdas admodum accōmodata. Vnde veteres Græciæ Sapientes materiam omnium rerum *Hylen*, siue *Hylin* appellarunt, quæ vox terram aquis permixtam, id est, cœnum, limum ve significat.

Confirmatur ex nomine terræ inanis & vacuæ

Et quia vlteriùs materia prima obscuram quandam, & ferè nullam habet actualem existentiam, cùm sit in pura potentia; rectè non simpliciter terram, sed terram inanem & vacuam Propheta nuncupauit: quas voces Aquila & Theodotion (vt videre est in Scholijs ad editionem LXX. Interpretum adiectis) interpretati sunt *Vanitatem, & nihilum*; non quia re vera materia nihil penitus sit, sed quia parum habet entitatis: diffinitur enim à Philosopho 7. Metaphysicæ, textu 8. *quod neque quid, neque quantum, nec aliquid aliud tale quidpiam dicitur.*

Instatur ex nomine abyssi.

99 Præterea; quia nullam habet propriam formam, qua cerni, dignosci terminari ve possit; sed interminata, ac proptetea etiam penè imperceptibilis est; (siquidem non per se, sed tantummodò per analogiam ad rerum artificialium materiam cognoscitur) apposite informis, & incomposita, & inuisa, seu inuisibilis dicta est, & *tenebrosa abyssus*, quæ vox profunditatem significat visui impenetrabilem.

Asseritur probabilitas præmissæ sententiæ.

Hactenus Torniellus elucidans notas, quibus vult, nomine materiæ informis in mundi initio productæ materiam primam designari. Cui placito etiam fauet S. Bonauentura loco citato in responsione ad 2. argu-

mentum à nobis transcriptus sub num. marg. 91. dum loquens de inuisibilitate materiæ in primo instanti creationis, illam talibus notis indicat, quæ materiæ primæ de rigore physicæ speculationis, nec quantæ, nec quali, nec vlli formæ compositæ respondeant; ita enim habet. *Materia enim illa non poterat nisi quodammodo balbutiendo describi, quia nedum sermo perfectè nō explicat, sed etiam intellectus in imaginatione deficit.* Quæ verba magis quadrant in materiam primam omni forma substantiali & accidentali orbam, quàm in primæuum aliquod corpus ex materia prima & quali quali forma substantiali constitutum.

S. Bonau.

Roboratur August. Tornelli sententia.

100 Quare Torniellus *loco citato sub num. marg.* 21. æstimauit, informitatem terræ vel communis materiæ in mundi initio creatæ, nō ita aptè, & conuenienter interpretari iuxta sacri textus litteram, si solùm exprimat inanitatem aut carentiam accidentalis ornatus, non admissa compositione ad qualemcunque substantialem formam potentialem ad actualiores alias formas vltimas, & specificas; ita enim rem vrgere pertentat.

Videtur magis conformis rigori litteræ Genesis.

Sed quia nimis durum videtur, substantiam in se perfectam, & proprijs cœlorum terræque formis imbutam ac distinctam, ob id solum quòd conuenientem ornatum nondum esset assequuta, appellatam esse in libro Sapientiæ materiam inuisam, seu informem, ex qua factus est Mundus; præsertim cùm ipsi cœli & terra primariæ partes sint eiusdem Mundi, & ipsorum appellatione totus quodammodò Mundus in Sacris Scripturis sæpissimè indicari videatur: idcirco alij aliam quamdam excogitarunt materiam inuisam, siue informem inter memoratas mediam; nimirum nō omni prorsus forma expertem, neque aliqua particulari cœlorum terræve forma indutam, sed generali dumtaxat quadam forma præditam, & in potentia ad omnes alias suscipiēdas; *& hæc materia ad primā reducitur, &c.*

Torniellus

Confirmatio ex Sacro contextu.

101 Postremò tandem idem author probabilitatem illius interpretationis de terra inani & vacua pro materia prima, vt illa à Philosophis spectatur omnis formæ expers, ita firmat *sub numer. marg.* 22. *Quæ positio diuinæ potentiæ nihil derogare videtur. Nam si Deus, qui proculdubio poterat vnico actu cuncta non solum ex nihilo creare, sed etiam illicò perfectissima facere, maluit nihilominus primò res imperfectas producere, vt sacri eloquij textus manifestè declarat; quid probibet opinari, eundem priùs materiam primā ex nihilo creasse, mox ex ipsius potentia paullatim, vt diximus, cætera omnia quæ voluit eduxisse?*

Consectarii pro vindicatione asserti B. Amadei.

Hæc Torniellus, de primæua illa materia, ex cuius virtualitate Deus cœli & terræ formas eduxit; quam que Amadeus materiam primam, seu primum materiale & substratum diuinæ operationis ad extra circa corporum constructionem scitè appellauit, petita analogia à prima materia & fundamento artefactorum; quæ iniustam Cornelij censionem prosternunt.

Examē tertij pronuntiati B. Amadei.

102 Quare ad tertij pronuntiati B. Amadei discussionem accedētes; id etiam in noua Apocalypsi reprehendit Cornelius, quòd doceat: *Lucem initio mundi creatam fuisse Solem*; vnde infert Cornelius; *Solem non quarto die (vt dicit Scriptura Genes.* 1.) *sed primò mundi die creatum.*

Refellitur acris censio Cornelij à Lapide.

Cēsor immerito id siue Amadei seu cuiusque alterius incusat assertū; cùm plures magnæ authoritatis viri doceant, Solem in mundi primordijs in exigua illuminatiuæ virtutis portione aut inchoatione creatū, qui motu suo diem & noctem peregerit, discernens inter diem ex præsentia lucis, & noctem ex absentia eiusdem luminosi corporis; quod quarto die, energia aut influxus potestate adaucta, Solis nomenclatura illi accremēto virtutis congruente donatum sit. Audi Lyranum in cap. 1. Genesis, in illa verba: *Fiant luminaria in firmamēto cœli; & diuidant diem ac noctem*: fol. 18, nouissimę editionis Glossæ Ordinariæ, vbi ita docet.

Nicol de Lyra.

Fiant luminaria, &c. *Istud* fieri, *secundùm istam expositionem, nō intelligitur quantùm ad substantiā luminariū, nec quantùm ad lucem, quæ facta est primo die; quia tunc facta fuit lux Solis, vt prædictum est, & per consequens aliorū*

Substantia Solis creata est primo die.

luminarium, quia illuminantur à Sole, sed intelligitur quantùm ad quandam informationem huius luminis, quod fuit informe aliquo modo vsque ad quartã diẽ, in qua fuit formatum, quia tunc accepit à Deo virtutem influendi ad varios effectus in inferioribus; sensibiliter enim percipitur quòd radij diuersorũ luminariũ cœli habent varios effectus, & distinctos circa inferiora.

Nicol. de Lyra.

Cõfirmatio Lyræ pro creatione Solis primo die.

103 Et idem Lyra in pagina 22. in illa verba Genesis: *Fiat lux:* quæ exprimunt productionem lucis in primo die; vbi sic habet. *Fiat lux. Secundùm istam expositionem, ista lux fuit quadã nubes lucida de superiore parte materia communis prædicta facta à Deo, quæ motu suo faciebat diem, & noctẽ vsque ad quartã diem, in qua factus est Sol: verumtamen imperfectiori modo quã ipse Sol. Quia sicut in generatione naturali est processus ex imperfecto ad perfectum, ita in prima rerum productione; non propter imperfectionem agentis, sed ad ostendendum ordinem suæ sapientiæ. Considerandum tamen, quòd illa nubes lucida non potest conuenienter dici eiusdem rationis cum nubibus, quæ fiunt in aere; quia illa erat de natura calestis, ista autem sunt de natura elementari.*

Subscribit Augustin. Torniel.

104 Lyrano suffragatur Augustinus Torniellus tom. 1. Annaliũ, §. *Dies mundi primus*, sub num. marg. 5. vbi apertè Amadei tutatur sententiam subdens.

S. Dionys. S. Thom.

„ Sed ne longior sim in recensendis varijs de hac prima luce opinionibus; dico, multo probabiliorem esse illam, quæ fuit primò Dionysij Areopagitæ, & quam postea, alijs refutatis, probarunt D. Thomas part. 1. quæst. 67. art. 4. & quæst. 7. art. 1. & aliquot Genesis expositores; *nimirum lucem illam, seu prædictum globum communem lucis naturam in se continentem, fuisse ipsummet Solare corpus adhuc informe; quod nõ per miraculosam successiuamque radiorum suorum emissionem ac retractionem, vt aliqui arbitrati sunt, sed sua præsentia & absentia, id est per motum, quem vocant raptus, efficiebat diem ac noctem.* Illicò enim ac creatum fuit corpus Solare sic imperfectum, simul cum primo mobili, ac vniuerso cœlo, ferri cœpit circulariter ab Oriente in Occidentẽ; & hoc modo diuisit Deus lucem à tenebris in toto primo triduo. *Appellauitq; lucẽ Diem*; videlicet, vt vocãt, artificialem; & tenebras noctem; *factumque est vespere & manè dies vnus*; id est primus. Vel ex vno die artificiali & vna nocte, dies vnus naturalis & completus, qui fuit omnium primus; & eodem modo reliqui duo, qui proximè sequuti sunt. Atque ita hæc diei noctisque distinctio eadem mensura facta est, qua postmodum quarto die facere cœpit Sol omnino absolutus atque perfectus. *Et hinc illa soluitur quæstio: Quomodo Sol factus sit quarta die, cùm ex quo ipse raptu suo efficit diem, nulla ante ipsius creationem præcessisse videatur dies?* Hæc Augustinus Torniellus. „

Probatio pro senẽtia B. Amadei

Examen censuræ Cornelij à Lapide.

105 Cæterùm vt ad alia transeamus; nec rationabilior apparet censio Cornelij à Lapide de sequenti Amadei pronuntiato, quod indicat: *Initio creatum esse primum mobile, & cœlos Planetarum; ac proinde ingẽs fuisse vacuum intermedium, quod secundo die, quo creatum est cœlum crystallinum, impletum sit.*

Asseritur B. Amadei pronũtiatũ.

Prima pars huius asserti de creato in mundi primordijs mobili primo, & cæteris orbibus, qui Planetis insigniuntur, nil sapit falsitatis, cum sit cõmunior Doctorum sententia; vt liquet ex dictis. Quòd autem nil referat absurdi altera pars de ingenti vacuo à cœlo crystalino impleto in die secundo, quando huiusmodi orbis apud Amadeum productus asseritur; etiã patenter demonstrabo.

Quid nomine vacui intellexit Amadeus?

Amadeus nomine vacui non intellexit eam inanitatem, quæ mera negatio sit corporis replentis, vel quæ in tale nihilum entis realis & positiui recidat, quod ab Scholasticis appellatur spatium imaginariũ; & quod æstimat Cornelius esse vacuum interiectum apud Amadeum inter orbes Planetarum in initio mũdi creatos, & orbem crystalinum in secundo die productum; tale enim vacuum repugnat Philosophiæ.

Cornel. à Lapide deceptio.

106 Quare nomine vacui iuxta Sacræ Scripturæ phrasim (quæ cor-

pus

pus illud informe in initio mūdi creatum, ex quo cœlum crystallinū, aqua, & terra, sub specificis formis postea producta sunt, vocat aquam, abyssum, seu terram inanem & vacuam; vel vanitatem, & nihilum iuxta Aquilæ & Theodotionis interpretationē) in hac igitur vacui acceptione docuit Amadeus, præextitisse vacuum illud seu inanitatem; scilicet corpus informe implens illud loci spatium, quod postea occupatum est à crystallino cœlo ex materia illa inani & vacua producto in secundo die. Quę explanatio mēti Amadei satis superque cōgrua obtundit Cornelij ictum; qui allucinatus apparet non distinguens inter vacuum ex physica speculatione, & vacuum ex Sacræ Scripturæ phrasi.

Cornelius nō percepit sensum vacui in noua Apocalypsi.

107 Quinta propositio Cornelio displicens in noua Apocalypsi est: *Corpus Adā formatum esse à tribus Angelis.*

Quintū prōnūtiatū reprehēsum à Cornelio.

Si Angelus Amadei fuit Scotista, vt de cuiusdam innominati censoris iudicio æstimauit Cornelius, (de quo infra sub num. 114.) nullo negotio excutiet scrupulum circa præmissum assertum de corpore Adę à tribus Angelis formato. Siquidem apud Scotum in 4. Sent. dist. 43. quæst. 5. *Vtrū resurrectio futura sit in instanti?* sub num. marg. 3. nullus Angelus valet esse efficiens principium substantialis organizationis corporis humani; licet asseri queat administer ad collectionem & compactionem partiū materiæ, ex quibus humanum corpus à Deo immediatè formatū coalescat. Quare S. Thomas 1. p. q. 91. art. 2. *Ad primum*, ideo sustinet, Angelos valuisse aliquid ministerij in formatione primi hominis exhibere, non circa humanā organizationem, sed circa compactionem partium limi; quia in generali resurrectione id muneris adibunt in colligendis cineribus, seu coaptandis defunctorum ossibus. De quo lege Soarium in Tract. de Opere sex dierum, lib. 3. c. 1. præcipuè num. marg. 5. 10. & 15. & Ioannem de la Haye Parisinum, in Genesim, cap. 2. in expositione versus 7. Dubio 3. *An corpus Adā à solo Deo fuerit immediatè productū?* ex quibus explorata apparet magna huius sententiæ Amadei probabilitas.

Obtunditūr ictus Cornelij à Lapide ex doctrina Scoti.

Qualiter Angelus sit administer ad formationem corporis?

S.Thom.

Soarius.

Ioan. de la Haye.

108 Accipe præterea contra Corneliū sequentia ex Iesuitis Scriptoribus Pererio, & Salliano, in Epitome Annaliū Ecclesiasticor. §. *Dies mūdi sextus*, n. marg. 14. vbi ita habet Salianus: *Verū de hominis formatione quatenus dici possit à Deo facta, vel Angelis, consule Pererium, vbi conuēdū simulacrū illud corporis humani ab Angelis figurari potuisse; sed cū id nisi animæ beneficio, quā solo à Deo est, non sit corpus humanū, certè Angeli corporis humani effectores dici nō possunt.* Cū autē Amadeus, etiam apud Corneliū, hō dixerit; *humanum corpus Adā ab Angelis formatum*; de luteo aut terreo corpore ab Angelis compacto intelligi debet, nisi coactè ad duros sensus extrahatur.

Confutatur cēsura Cornelij ex Pererio, & Saliano.

Quod verò corpus Adami luteam quādam & inanimā formā induerit antequā vita & anima à Deo donaretur, tradit apertè Chrysost. Homil. 12. in Genes. subdens: *Cogita (obsecro) formationis ordinem; & expende tecū antequā inspiraretur à Domino spiraculum vitæ, quis erat formatus ille? simpliciter inanimis quædam imago, operatione carens, & ad nihil vtilis.* Perlege etiam Orationē secundā disertissimā S. Gregor. Nysseni de hominis procreatione, *post mediū*. Accedit etiā Marginator Caietani in cap. 2. Genes. vers. 7. inquiens: *Ita vt iaceret Adami corpus exangue ante pedes Dei, mēbris & artubus delineatum; terreus homo quemadmodum in figulorum officinis videre soleas.* Quis autem prohibeat, inanimam hanc & terream statuam Angelorū ministerio formari valuisse? de qua vide Soarium loco citato, num. marg. 5.

Cōfirmatiō ex Chrysostomo.

Item ex S. Gregorio Nysseno.

Etiam ex Caietano.

Soarius.

109 Cur autē ad id operis, apud Amadeū, ascitus sit Angelorū Ternarius? Facti huius haud incōcinna ea ratio occurrit, quòd Deus tres Angelos mysteriū Trinitatis adūbrātes (sicut in visitatione Abrahā Patriarchæ) administros assūpserit ad formationē lutei corporis Adami; siquidē limosa illa, aut lutea cōpactio, incohatione quādā tēdebat in corp⁹ humanū Adæ, quod apparabatur habitaculū rationalis animæ, in qua imaginem suam exprimere eo cōsilio Sancta Trinitas cōstituerat, & pietatis officio, quod acu-

Cur ad id opus assūptus Ternarius Angelorum?

Rupertus.

te & ornate describit Rupertus lib. 2. in Genesim, de Trinitate & operibus eius, cap. 1. inquiens.

Corpus Adami fuit habitaculū animæ, in qua Trinitas expressit suā imaginem,

Hæc planè humana, scilicet, creatura, illud potissimum opus est, quod eade Beata Trinitas, magna sibi dignatione diuisit; vt Pater conderet, Filius redimeret, Spiritus Sanctus igniret. Huius ergo creationis dignitatem, non per qualemcunque iudicem, sed per digitum Dei, cuius est scriptura hæc, diligenter expressam, reuerenter (vt dignum est) audiamus. Ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. *Mutauit vocem suam, quippe qui hactenus de singulis dixit; Fiat, & factum est, producat terra, producant aquæ, & factum est. Nunc autem tanquam à circuitu terræ, cœli, & maris, lassabundus resederit, & inter respirandum in mentem illi venerit, adhuc vnum deesse quod deceret vel oporteret fieri*: Faciamus (*inquit*) hominem ad imaginem & similitudinem nostram.

Alia defensio doctrinæ præcedētis.

110 Verùm, nec eleuat momentum, aut pondus imminuit huius reuelationis de tribus Angelis formationis corporis Adami administris (si Amadei reuelatio sit) quòd in Sacra Scriptura non exprimatur; siquidem exuberant S. Birgittæ & aliorum sanctorum libri reuelationibus, quæ ad aliqua Christi acta respiciunt, quæ in sacro textu non adeò referentur. Ex quibus hæc accipe ex S. Birgitta lib. 1. suarum Reuelationum, cap. 10. vbi loquens de Christo in persona Deiparæ ita habet.

S. Birgitta.

Eius reuelationes referant aliqua, quæ nō exprimuntur in Textu Sacro.

Alligatus autem nihil omnino operimēti habebat, sed sicut natus est, sic stabat, & patiebatur erubescentiam nuditatis suæ. Consurrexerunt autem inimici eius, qui fugientibus amicis suis vndique astabant, & flagellabant corpus eius ab omni macula, & peccato mundū. *Ad primū igitur ictū, ego quæ astabam propinquius cecidi quasi mortua, & resumpto spiritu, vidi corpus eius verberatū, & flagellatū vsque ad costas, ita vt costæ eius viderētur. Et quod amarius erat, cùm retraherentur flagella, carnes ipsis flagellis sulcabātur.*

Mirāda nuditas Christi in Cruce.

111 Et paulò infra in eodem capite subdit etiam loquens in persona Virginis. *Stante autem filio meo sicut natus erat nudo corpore, vnus tunc accurrens, apportauit sibi velamen, quo ipse exultans intimè, velabat vereda sua.* Postea rapuerunt eum sæui tortores, & extenderunt in Cruce. Primò dexteram manum eius affigentes stipiti, qui pro clauis perforatus erat. Et manum ipsam ex ea parte perforabant, qua os solidius erat. Inde trahentes cū fune aliam manū eius, ad stipitem eam simili modo affixerūt. Deinde dextrum pedem crucifixerunt, & super hunc sinistrū duobus clauis, ita vt omnes nerui, & venæ extenderentur, & rumperentur. Quo facto aptauerunt coronam de spinis capiti eius, quæ tam vehementer reuerendum caput filij mei pupugit, vt ex sanguine fluente replerentur oculi eius, obstruerētur aures, & barba tota decurrente sanguine deturbaretur.

Quatuor Claui.

Iterata coronatio.

Sumarium præcedētiū.

Vbi referatur immanis illa immaculati Agni flagellatio, quæ costas Agni carnificum aperuit obtutibus; & erubescentia nuditatis Christi absq; operimento vllo; insuper quòd sacratissimum caput semel atque iterum coronæ aculeis terebratum fuerit, primùm in prætorio, & postea in Cruce post crucifixionem: de quibus vide doctas Gonsalui Duranti notas in librū 6. S. Birgittæ, cap. 15. num. mag. 2. Sed potiùs adi textum, qui nimiam Dei erga redemptos charitatem explanat, quem ad piorum charitatem fouendam subijcio.

S. Birgitta expendens seriem crucifixionis Christi.

112 Dominus autem conuersus ad me, dixit mihi. Attende tu, quia in isto foramine petræ infixus fuit pes Crucis meæ tempore passionis; & *statim vidi qualiter ibi Crux eius à Iudæis figebatur, & firmabatur fortiter in foramine petræ montis cum lignis cōfixis cum malleo validissimè circumquaque, vt Crux solidiùs staret, ne caderet. Cùm igitur Crux ita solidè firmata esset ibidem; statim adaptabantur tabulæ ligneæ in circuitu stipitis Crucis per modum graduū vsque ad locū, vbi pedes eius crucifigi debebāt*, vt possent per illos gradus tabularum, tam ipse quàm crucifixores ascendere, & super tabulas illas aptiori modo stare ad crucifigendum eum.

Post

Christus affixus Cruci erectæ.

Post hoc autem ascenderunt ipsi per illos gradus ducentes eum cum irrisione, & vituperio maximo, qui gratanter ascendens, velut agnus mansuetus ductus ad immolandum; cùm esset iam super tabulas illas non coactus, sed statim volũtariè extendit brachium, & aperta sua dextera manu posuit eam in Cruce, quam illi sæui tortores immaniter crucifixerunt, perforabant eam clauo per illam partem, qua os solidius erat; tunc etiam trahentes cũ fune vehementer manum eius sinistram, Cruci affixerunt eam simili modo.

Alia attinẽtia ad crucifixionem.

Deinde extenso corpore vltra modum in Cruce, posita fuit vna tibia eius super aliam, & sic iunctos pedes affixerunt in Cruce duobus clauis, & in tantum extenderunt illa gloriosa membra in Cruce, quòd quasi omnes venæ & nerui eius rumpebantur. Quo facto Coronam de spinis, quam deposuerant de capite eius, cùm crucifigeretur, iterum imposuerunt, & aptauerunt capiti suo Sacratissimo, quæ tàm fortiter pupugit reuerendum caput eius, quòd oculi sui repleti fuerunt illicò fluente sanguine.

Gonsaluus Durãtus in notis ad reuelationes S. Birgittæ.

113 Ex qua reuelatione constat, Christum non fuisse affixum Cruci in terra iacenti, sed destinato foramini infixæ, & erectæ, ad quam apparatis ligneis gradibus ascendit Agnus pro mundi piaculis immolandus; de quo lege Gonsaluum Durantum loco citato vbi inquit: *Hactenus dubitatũ est, fuerit ne Christus Dominus in terra iacenti Cruci affixus, & simul cũ Cruce erectus; an verò priùs Crux fuerit erecta, & infixa, ad quam per aliquos ligneos gradus ascendens, ei postea fuerit affixus? Atque hoc postremo crucifigendi modo in Redemptoris nostri morte vsos fuisse Iudæos scribitur hic.*

Corollariũ ex prælibatis.

Ex quo depromo, quòd sicut reuelationum S. Birgittæ fidem nõ prosternit, quòd aliqua referet ad facta Christi attinentia, quæ in sacro textu non aperiantur, ita & posthaberi non debeat B. Amadei doctrina de tribus Angelis in corporis Adami plasmatione administris, quamuis, in Genesi non exprimatur; si constet, eam germanam esse B. Amadei sententiam, & quòd eam asseruerit vt ex diuino oraculo acceptam.

Postrema censio Cornelij circa Apocalypsim Amadei.

Vltima denique censio Cornelij à Lapide contra transcriptum nouæ Apocalysis à se Romæ conquisitũ & perlectum ea est: *Opiniones Scoti (qui fuit Minorita vti Amadeus) in ijs passim inseri quasi oracula; vt non sine causa vir grauis dixerit: Angelus B. Amadei fuit Scotista.*

Refellitur accusatio, quæ pungere apparet Scoti doctrinam.

114 Hæc accusatio de falsitatis suspicione insufficiens, & mutila est, quã non tam Amadeus (cùm illa non germana Amadei asserta, sed suppositítia iudicet Cornelius) quàm Scotus ipse quasi falsitatis damnari videtur; non indicatis tamen minus receptis Scoti pronuntiatis, quæ Amadeus amplectitur ex Angeli monitu. Debuit enim Cornelius, qui leuiora alia à se explosa transcripsit, & quæ in præcedentibus omni nota carere patefecimus; cætera alia sibi displicentia circa Scoti doctrinam sigillatim indicare, vt sui iudicij rationem redderet, nosque ad debitam defensionem excitaret.

Excutitur innominati censoris iudicium circa Angelũ B. Amadei.

Nec etiam vrget illius grauis, innominati tamen censoris authoritas, qui Angelum Amadei vt Scotistam reijcit, quasi dedecorum esset Angelo in aliquibus Scoto suffragari; cùm tamen in veritatibus ab Scoto elucidatis, & ab Amadeo receptis, (quales eæ sunt, quas pro Immaculatæ Virginis Conceptione, & Eucharistiæ Sacramento scripsit Scotus) nancisci potuerit consentientem Angelum; & circa vniuersam Scoti doctrinam statutum sit ex Sãctæ Generalis Inquisitionis Romanæ præscripto, vt quidquid Scoti esse constaret, intactum inuiolatum que prælo committi queat, vt ostendimus in §. 19. num. marg. 23. Quare fraternè à Cornelio petimus, vt edisserat grauem illum censorem, cuius nomen celat & supprimit; quia non fuit ex Iesuitis Petrus Canisius, Antonius Posseuinus, aut Ludouicus Turrianus, qui reuelationes Amadei recipiunt; nec etiam ex Augustiniana familia Ægidius Lusitanus, & ex Cisterciensi Franciscus Biuarius B. Amadei doctrinam amplexantes nec ex Franciscana Petrus Galatinus, Lucas Vvadingus, Matthæus Ferchius, Hugo Magnesius, Dermicius Tha-

Authores pro Apocalypsi Amadei. Canisius. Posseuinus. Turrianus. Ægidius Augustin. Biuarius. Galatinus. Vvadingus. Ferchius. Magnesius. Author Nitelæ.

Mãganelus Carthusiani

dæi, Ludouicus Manganelus, & alij quàm plures nec ex Carthusianorum Ordine, hi qui Monasterium S. Mariæ Angelorum Romæ inhabitant, & Ecclesiæ suæ Titulares septem Angelos B. Amadei reuelationibus reseratos prædicant. Nec etiam illuminatissimus & extaticus Vir B. Petrus Alcantarensis inter Beatos ab Ecclesia recensitus, qui Nouam Apocalypsim B. Amadei sua subscriptione communiuit; cuius authenticum transumptum infra transcribam ad cohibendam excursionem Bzouij.

B. Petrus de Alcantara.

Angelus Amadei non est Scoti assecla.

Quòd verò B. Amadei Angelus eam non patiatur exceptionẽ, quòd appareat quasi iuratus Scoti assecla, patet ex pronuntiato Amadei trãscripto sub num. marg. 74, vbi corporalis obtutus Christi in Eucharistia latẽtis diuina virtute euehitur ad inspicienda obiecta materialia. Quod est cõtra Scotum in 4. sent. dist. 10. quæst. 5. num. margin. 5. & in eadem dist. quæst. 9. sub num. marg. 5.

Sed his missis reliquum est, vt ad plenam Amadei vindicationem, illius sanctitatem & prophetiæ spiritũ ex candidis Scriptoribus expẽdamus.

Beati Amadei sanctitas, & prophetiæ spiritus ex probatis Historicis, & attestatio B. Petri de Alcantara pro Apocalypsi B. Amadei.

B. Amadei Historia ex Petro Rodulphio.

IN primis Petrus Rodulphius Senogalliensis Episcopus in Historia Seraphica Sixto V. dicata, hæc de B. Amadeo scribit lib. 2. pag. 156.

De Amadeis, & de eorum Authore Amadeo.

B. Amadei Patria & Genus clarissimum.

115. FRatres Amadei qui alio titulo dicuntur de Pace, auctorem F. Amadeum equitem Lusitanum; qui dictus antea est Ioannes Menesius ex illustri familia natus; *Mater eius fuit filia primi Comitis Villæ Regiæ, Frater verò vterinus Diegus de Silua, Comes principalis Portalegrensis; necnon & pientissima Soror Beatrix à Silua Ordinis Monialium Cõceptionis perillustris fundatrix, vnde Conceptionistæ Moniales institutæ sunt.* Ille ex Portugallia regione fertilissima cum Eleonora Eduardi Lusitaniæ Regis filia, ac Friderici Tertij Germanorũ Imperatoris legitima vxore in Italiã traiecit; cùm in bello inter Principes Hispaniarum moto pugnãs vulneratus in brachio fuisset, diuinaque gratia præuentus, Eremitis D. Hieronymi Fratribus adiunctus est, in Ecclesia B. Virginis de Bressarono Cremonensis Diœcesis, apud Castrum Leonis, quod Insubrum est oppidum, anno suæ ætatis vigesimo.

Conuersio B. Amadei, & austeritas vitæ in habitu Anachoretico.

116. Conuertitque Dominus cor eius ad diuinum amorem, vt Amadei nomen retineret; ibi sola amictus tunica in habitu anachoretico, nudis pedibus incedebat; pane & aqua semel in die vescebatur post horam nonam, & ita totam vitam suam duxit: erat grauis in sermone & habitu, breuis erat sermo eius & sapientia plenus.

Quomodo B. Amadeus à Christo & B. Francisco præmonitus, priori dimisso, assumpsit habitum Sancti Francisci.

Qualiter vocatus sit ad Ordinem Minorum?

117. CVm sanctè viueret B. Amadeus in habitu anachoretico, præmonitus fuit à Christo Domino, à B. Virgine, & B. Francisco, vt eo viuendi instituto relicto, Assisium se conferret, & habitum S. Frãcisci susciperet. Annuit diuinæ admonitioni S. Vir, & Assisium se cõtulit, vbi cùm videretur cunctis ingratus, & contemptibilis, à Magistro

An-

Angelo Perusino tunc Generali Ministro non fuit admissus ad Ordinem: crescente tamen bona eius fama à Magistro Iacobo Sarzuela Generali postea togam sanctæ conuersationis deuotè suscepit, *sub Fratrum Laicorũ habitu annumeratus*: mansitque in sacro Conuentu Assisij tres annos plus minusue.

Assumpsit Fratrũ Laicorum institutum.

118 *Cella ipsius erat Ecclesia, exercitium eius fuit frequens oratio, studiumque assidua diuinarum rerum contemplatio; siquidem quatuordecim horas, & decem & octo etiam visus est in oratione, nullo interposito temporis interuallo, perstitisse.* Erat sermo eius purus, pius, simplex, breuis, sapientiæ sale conditus, omnibus erat charus, nulli onerosus, vel infensus: aduersa quæque constantissimè tolerabat, ieiunijs; & abstinentijs se conficiebat.

Mira Amadei sanctitas, austeritas, & contemplatio.

119 *Fuitque ei semel in animo desiderium martyrij, vnde ob eam causam in Bethicam, quam Granatã appellant, se cõtulit, sed ibi ab aduersarijs velut explorator captus, & verberibus profligatus est; neque tamen ab ea re destitit, sed tandem cognoscens hanc non esse Dei voluntatem in Italiam commigrauit.*

Confert se in Regnum Granatense vt fidẽ Mauris annũtiet.

120 Cuius exemplo, & vitæ sanctitate permotus Paulus Secundus Pontifex Maximus ei Romæ locum Sancti Petri in vrbis Ianiculo in mõte aureo concessit, vbi Apostolorum princeps pro confessione fidei Cruci affixus, occisusque fuit, Quem Sixtus Quartus Pontifex Maximus multis ornatum Priuilegijs Ordini S. Francisci adscripsit; & hãc suam confessionem Apostolico diplomate confirmauit.

Paulo Secũdo ob insignem sanctimoniã valde acceptus.

121 *Beatum Amadeum Sacerdotem instituit, & in suum confessarium adhibuit, cui propriæ conscientiæ punctiones panderet; eo frequẽter vtebatur tũ in colloquijs familiaribus, tum etiam in grauissimis negotijs, habuitque eum semper in maxima veneratione*: qui licet grauioribus implicaretur negotijs, nihil tamen solitæ humilitatis, aut asperitatis prætermisit.

A Sixto Quarto ad Sacerdotiũ euehitur, cui fuit à Sacris confessionibus, & grauioribus cõsilijs.

De præcipuis reuelationibus, quibus intellectus eius fuit à Deo collustratus.

122 PORRÒ B. Amadeus Romanæ Curiæ virtutis exemplum, & sanctitatis norma, plurimis gratijs fuit à Deo locupletatus: etiam in quadam specu apud Vrbis Ianiculum, in monte aureo (vt dictum est) *habuit plures reuelationes à Deo, nempe de mundi, & Angelorum creatione, de plasmatione Adæ, & eius prolapsione, de gloria Paradisi, de statu Romanæ Ecclesiæ*: scripsit enim ingentem librum, qui fictis imaginibus, & commentis fuit à nonnullis corruptus, vt iam Amadei non sit.

Habuit prophetiæ spiritum.

Scripsit librum reuelationum, qui reperitur vitiatus.

De celebri eius fama, quæ multos attraxit.

123 FRanciscus Sfortia Mediolanensium Dux ad se vocatum B. Amadeum singulari amore complexus est, eiusque precibus vsus est instantissimis apud Deum ad obtinendam exoptatissimam prolem, quæ in Ducatu succederet; qua obtenta ipsi Francisco Duci, & Blancæ eius cõiugi in posterum gratissimus, amantissimusque extitit; ab eoque nuntius & veluti Angelus pacis missus est Mantuam ad Pium II. Pontificem Maximum pro rebus agendis, quæ res etiam in causa fuit, vt erga eum magis magisque Dux afficeretur, & locum pro construendo Monasterio Mediolani concederet, habito assensu Summi Pontificis, sub titulo S. Mariæ de Pace, eo quòd ibi optatissimam sui spiritus pacem assequutus esset.

Instituit cõgregationẽ seu reformationẽ Fratrum Amadeorum.

B. itaque Amadeus post loci de Pace constructionem, in hac laudabili vita annis duobus de viginti perseuerans, accumulato sibi merito, diem extremũ clausit anno 1482. miraculis insignis, quæ tot, & tanta sunt, vt facilè narrari non possint, breuitati itaque studens omitto.

Obijt Mediolani, vbi colitur miraculis celebris.

Hęc Rodulphius de B. Amadeo; alium modo omni exceptione maiorem testem accipe venerabilem seruum Dei F. Franciscum Gonzagam,

Rodulphij Historia Sixto V. dicata.

de cuius canonizatione ob eximia merita, & patrata miracula agitur

Franciscus Gonzaga.

Ex Francisco Gonzaga in Historia Seraphicæ Religionis, parte 1. §. Amadeorum Fratrum origo atque progressus.

B. Amadeus Regio sanguine clarus.

124 FVit nobilis quidam Lusitanus nomine Ioannes Menesius, *primi Comitis Villæ Regiæ ex matre nepos, ac primi itidem Comitis Portalegrensis, necnon & pientissimæ Sororis Beatricis à Silua, Ordinis Monialium Conceptionistarum illustris fundatricis vterinus frater, Regio sanguine clarus;* qui ex Portugallia, cum Eleonora Eduardi Lusitaniæ Regis filia, ac Federici Tertij Germanorum Imperatoris legitima vxore in Italiam traijciens, diuina gratia præuentus, Eremitis Diui Hieronymi Fratribus, in Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Bressanoro Cremonensis diœcesis, apud Castrum Leonis, quod Insubrum est oppidum, sub Anachoritico illorum habitu adiunctus fuit.

B. Amadei vocatio ad Ordinē Franciscanum.

125 Postmodum à Beatissimo Patre Francisco, atque à Seruatore nostro Christo, eiusque Sanctissima Matre præmonitus, vt, eo viuendi instituto relicto, Assisium, à Generali Franciscanorum Ministro Minoritico induendus habitu, peteret; diuinis illorum oraculis acquiescens, ibidem, à præfato Generali Ministro cæteris Franciscanis Conuentualibus, *sub Fratrum Laicorum habitu*, annumeratus est. Cuius cellula ipsamet Ecclesia, exercitium verò perpetua oratio, aut diuinarum rerum contemplatio, aut humile obsequium fuit.

Fuit Frater Laicus.

De ei⁹ profectione in Ciuitatem Mediolanēsem.

126 Eius igitur famam cùm excellentissimus Franciscus Sfortia Mediolanensium Dux accepisset, à Generali Ministro obtinuit, vt Frater Amadeus, (sic enim vulgò appellabatur, licet eius nomen Amator esset) Mediolanum de cætero moraturus, se transferret. Quò cùm peruenisset, & Duci, atque Ducissæ eius coniugi gratissimus, amantissimusque extitit, & illis optatissimam prolem, quam obtinere non poterant, instantissimis precibus ab altissimo impetrauit. Quod in causa fuit, vt sibi magisque afficerentur, atque locum, pro ædificando monasterio Mediolani concederent.

Instituit Congregationem Fratrum Amadeorum.

127 Quo denique obtento, de Summi Pontificis licentia Conuentum sub titulo Sanctæ Mariæ de Pace, qui vsque in præsens perseuerat; eò quòd optatissimam sui spiritus pacem assequutus esset, omni adhibita diligentia, inibi construi curauit, Fratresque Conuentuales, tum de Generalis Ministri licentia, tum quoque ex Summi Pontificis auctoritate sibi, ad instantiam præfati Mediolanensium Ducis, facta, ad se venientes recipere; & alios sæculares eius consortium affectantes Minoritico habitu, qui ei, quo Obseruantes vtebantur, persimilis erat, inducere cœpit; sanctissimisque legibus ac constitutionibus, quibus Regulæ candorem fœlicius conseruarent, Sanctissimique Patris Francisci vestigijs tenacius hærerent, eos astrinxit.

Mira Congregationis Amadei propagatio.

128 Quibus maximè succrescentibus nouellus hic Amadeorum ordo ab eius Fundatore sic dictus, anno à Dominica incarnatione 1460. inchoatus; mirum in modum per Italiam; cuius ambitu circumscribebatur, præcipuè verò per Insubriam dilatari cœpit. Adeò vt viginti octo loca, in vnicam tantùm Prouinciam erecta, & proprio Prouinciali Ministro subacta, sub cura tamē, ac obedientia Generalis Ministri, successu tēporis obtinuerit.

Vocatur à Sixto Quarto Amadeus, & initiatur Sacerdotio quamuis ob humilitatē renuens.

Fit Cōfessarius Sixti Quarti.

129 Accidit interim, vt anno Domini 1471. Sixtus Quartus, cui Frater Amadeus notissimus erat, ad Summum Pontificatum, ob Pauli Secundi mortem, (vt præfati sumus) eueheretur; *qui eximiam sanctitatem, maximamque religionem in homine pro sua pietate veneratus, eum Romam accersiuit, consecratumque sacerdotem, licet inuitum ob dignitatis atque ministerij reuerentiam, quòd se indignum, pro sua humilitate, iudicabat; in confessarium, atque fidissimum secretarium, cui suæ conscientiæ vulnera panderet, detegeretque; atq;*

gra-

grauissima negotia communicaret, elegit; ac eius Ordinem, collata sibi quoque Sancti Petri Montorij, siue Montis Aurei Ecclesia in Vrbis Romanæ Ianiculo, qui & Mons Aureus vulgò dicitur, sita; eo videlicet in loco, in quo Apostolorum Princeps Diuus Petrus, pro Christi confessione Cruci affixus, occisusque fuit, plurimis gratijs, priuilegijs, atque fauoribus locupletauit.

Ferdinandi & Elisabethæ Catholicorum Regum pietas in Amadeũ.

Quã quidẽ Diui Petri Ecclesiã Gallorũ Rex in iustum Cõuentum promouere cœpit; sed cùm prosequendo operi supersedisset, eam Catholici Hispaniæ Reges Ferdinandus, eiusque vxor Elisabetha curiosissimè elaboratam omnibus suis numeris, collato etiam amplissimo sibi adiacẽte situ, ac Regijs Hispaniæ armis parietibus affixis, absolui, atque in elegantissimi monasterij formam redigi curarunt.

Eximia Sãctitas & austeritas vitæ Amadei.

130 *Fuit Beatus pater Amadeus vniuersæ Romanæ curiæ virtutis exẽplum, ac sanctitatis norma: qui licet Summo Pontifici charissimus esset, grauioribusque implicaretur negotijs, nihil tamẽ solitæ humilitatis, aut asperitatis prætermisit. Nam panè tantùm & aqua laboribus defessum, atque vigilijs attritũ corpusculum semel in die reficiens, nudisque pedibus incedens, simplicissimo amiciebatur habitu; & duabus horis seclusis, quibus hilari, atque benignissimo vultu cum omnibus ad se aduentantibus humanissimè conuersabatur, quod reliquum sibi temporis ex die supererat, id vel in diuinis persoluendis laudibus, vel in cælestium mysteriorum contemplatione in quodam montis eiusdem specu segregatus ab alijs insumebat.*

Scripsit librum Reuelationum.

131 *In quo & pulcherrimum libellum de reuelationibus, & prophetijs Romanæ Ecclesiæ statum, Angelicum quendam Põtificem, Regnorum, Dominiorum, atque Religionis mutationem concernentibus composuit.* Quem tamen alij quidam proprijs imaginationibus, atque phantasticis adinuentionibus cõspurcantes, adeò obscurarunt, atque in ordinem pro libito redegerunt, vt ipsorum potiùs, quàm B. Amadei libellus dicendus iure optimo veniat.

Qui reperitur vitiatus.

Obijt Mediolani vbi sepultus claret miraculis.

132 His igitur virtutibus insignis B. Amadeus, cùm præfatum Cõuentum de Pace à se constructum inuisurus Mediolanum concessisset; ibidem expletis à sua conuersione in huiusmodi laudabili vita, atque pœnitẽtia viginti duobus annis, anno à salutifera Christi natiuitate 1482. à Pontificatu verò præfati Sixti Quarti duodecimo, diẽ clausit extremum, atq; in medio maiori sacello miraculis ante, & post mortẽ clarus, sepultus est.

Idem Gonzaga in descriptione secundi Conuentus Prouinciæ Romanæ, qui est S. Petri in Monte Aureo, sequentia de B. Amadeo attexit.

B. Amade⁹ obtinet prolem masculam Regibus Catholicis.

133 QVem montem Ianiculum multò illustriorem reddunt præsens Ecclesia, adiunctumque Monasterium Beato Apostolo Petro sacratum, quod Catholici Hispaniæ Reges Ferdinandus, eiusque legitima vxor Elisabetha, restaurata priùs, atq; à ruinis vindicata eius Ecclesia, proprijs sumptibus ex Beati Patris Amadei consilio, ædificari curarunt. Suaserat siquidem illis Beatus is Pater, vt si masculinam prolem, cuius desiderio maximè tenebantur, à Deo optimo Maximo impetratam cuperent, hanc sacram ædem, à quodam Rege Gallorum à fundamentis erectam, semique constructam, atque derelictam, soluto prius iusto pretio, in tanti Apostoli honorem ex voto, perficerent, sibique conuentum coædificarent. Quod & illi voti compotes effecti, eiusque curam patribus Amadeis committentes, ex tempore præstiterunt.

Præterea idem Gonzaga in Couentu 35. eiusdem Prouinciæ Romanæ, qui est S. Maria de Gratijs Scandriliæ, hæc de Amadeo subdit.

Inuenit B. Amadeus ex diuina reuelatione Imaginem Deiparæ fulgentem miraculis.

134 ET ab eo tempore decem Fratres ibi conuiuunt, solicitoq; cultu imaginem quandam gloriosissimæ Deiparæ Virginis mira-

culis

culis celeberrimam, & à fidelibus sæcularibus (præcipuè verò feria secunda post Penthecosten, in qua quotquot ipsam ritè dispositi visitauerint, plenariam suorum excessuum indulgentiam, ex Apostolica liberalitate, consequentur) maximè frequentatam; *atque ab eodem Patre Amadeo ex diuina (vt fertur) reuelatione inuentam, huicque sacra adi adiudicatam, prosequuntur.*

Ad cōtactū Mantelli B. Amadei fiūt miracula.

Inuisere adhuc licet hoc in loco eiusdem Patris Amadei & Cellulam, & Mantellum; ad cuius contactum, diuina operante virtute, plures à diuersis languoribus curantur, liberanturque.

Item in descriptione Prouinciæ Mediolanensis, in Conuentu secundo, qui est S. Maria de Pace, vbi corpus B. Amadei requiescit.

Descriptio Monasterij & Ecclesiæ Mediolanēsis vbi requiescit corpus B. Amadei.

135 ECclesia siquidem, quæ & Saluatoris nostri Christi vita graphicè depicta, atque B. Patris Amadei corpore, in medio choro honorificè sepulto, exornatur sacellis, iisq; pulcherrimis, atque capacissimo choro, & summo altari affabrè elaborato, insuper & Sacristia pretiosissimis ornamētis instructa, adeò perficitur, vt nihil ad eius siue decorem, siue honestatem desiderari queat. Monasterium verò sibi contiguū triplici claustro, quadripartito dormitorio, quod ex sexaginta cellulis constat, viginti optimis cubiculis ad hospites cæterosque aduentantes excipiendos omnino idoneis, augustissimo refectorio eleganter depicto, atque omnibus necessarijs officinis apprimè absoluitur.

Mantellus B. Amadei in Sacrario asseruatus, & Puteus Amadei miraculorum instrumēta

136 Accedunt præterea ad huius loci (quem & quinquaginta Fratres inhabitant) decorem Mantellus eiusdem B. Patris Amadei in Sacrario asseruatus, qui mulieribus, in puerperio periclitantibus opportunè adest; & Puteus in primo claustrorum ab eodem Patre Amadeo effossus, cuius hausta cum deuotione aqua febres pellit.

Ex Marco Olysiponensi in suis Chronicis Hispanis.

Historia Marci Olysiponensis ad refellenda commenta Bzouij.

137 PEtro Rodulphio, & Francisco Gōzagæ ferè in omnibus cōsentit Marcus Olysiponensis, Episcopus Portuensis in Lusitania, eruditione & pietate præstans, in suis Chronicis Hispanis part. 3. lib. 6. cap. 30. cuius verba de sepulchro B. Amadei Mediolani quiescentis subijciam, vt ex hoc historico, quem se legisse narrat Bzouius, pateat, qua fide Bzouius Romæ existens scripserit, quod sepulchrum B. Amadei apud S. Petrum de Montorio Romæ ostendatur absque innocatione vlla & miraculis; vnde & legitima erumpit collectio de ea fide, quæ Bzouio præstanda sit in alijs, quæ in B. Amadeum effutiuit. Ita igitur habet Marci Olysiponensis historia.

Imago Amadei radijs redimita, & sepulchrum Mediolani.

Fallecio este sieruo de Dios nuestro Señor en su Monasterio de la Paz en Milan à diez de Agosto, y està sepultado en el medio de la Capilla mayor; y sobre su sepultura està su imagen de piedra rodeada la cabeça de rayos como bienauenturado; y al rededor vna rexa baxa; y desta mesma manera està pintado en la Capilla de S. Pedro Montorio en Roma.

Idem ex Vvadingo.

Accedit etiam pro Mediolanensi sepulchro B. Amadei Vvadingus in historia Legationis aditæ pro Immaculato Conceptu Virginis à nobis supra transcriptus sub num. margin. 60. & demum historici omnes; ita ut Bzouius sciens & volens id commenti obtruserit. Sed iam alios sanctitatē Amadei, & prophetiæ spiritum expendentes, & attestantes adhibeo.

§§§§§§§§§§§§§ Ioan-

Ioannes Ludouicus Gotofredus in Archontologia Cosmica lib. 3. de origine omnium Ordinum, tam Religiosorum, quàm Militarium, siue Equestrium per orbem Christianum, §. De congregatione Amadeorum siue Amicorum Dei.

Summariũ vitæ B. Amadei ex Ludouico Gotofredo.

138 EOdem, quo S. Franciscus Paulensis, tempore, viuebat Vir S. Amadeus, natus in Lusitania, qui habitu Eremitæ in Galliam Cisalpinam venit, vbi in loco, qui à S. Maria nomen habet, in agro Bresanensi versùs Cremonam, ad Ducatum Mediolanensem pertinente, substitit, & Congregationi suæ initium dedit.

Inde post aliquod tempus Romam profectus est, & habitauit in Monte Aureo, qui hodie dicitur S. Petri in Montorio, vbi Princeps Apostolorum capite inuerso crucifixus fuit, & hodie elegans admodum Monasteriũ huius Ordinis conspicitur.

Spirit⁹ Prophetiæ Amadei.

139 *Erat ille admodum contemplatiuus, multasque habuit visiones propheticas, & res futuras prædixit.*

Ordo Amicorum Dei à B. Amadeo institutus.

Ab ipso hic Ordo Amicorum Dei, siue Amadeorum nomen accepit. Vestitum habent cinerei coloris, & calopodia gestant sine caligis: fune cinguntur, quemadmodum Calogeri. Hodie XXVIII. Cœnobia in Italia possident: neque enim extra eam se extendunt.

Quis Calogeroiũ Ordo apud Gotofredum?

Hæc Gotofredus de B. Amadeo; qui author Calogeros vocat Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ sectatores; vt patet ex §. præcedenti, cui talem præfixit titulum: De Ordine Calogerorum instituto à S. Bernardino.

Antonius Vasconcellius Societatis Iesu, in descriptione Regni Lusitani, num. marg. 11. §. Sanctorum diuersorum Ordinum in Lusitania, exempla.

B. Amadei nobilitas ex Vascõcellio

140 EGregiam hanc cohortem claudat B. Amadeus, secundo genitus loco à Roderico Gomesio Syluio, Præfecto arcium Cãpi maioris, & Ouguellæ, & Isabella Menesia; quæ patrem habuit Petrum Menesium Comitem Viannæ, & primum Septæ Ducem, Villaregelensis domus auctorem, fratremque Didaci Syluij, primi Comitis Portalegrensis, sub quo pædagogo bullam suspendit Rex Emanuel. Ioannes ille à matris cognomine, Menesius dicebatur: Franciscani tamen, quorum probauit institutum, vocabuli corruptione, vel ex veritatis expressione Amadeum nominarunt: sic enim se totum in Dei amorem transtulit ex assiduo orationis vsu, vt in summam perfectionem conscenderit, & superioribus annuentibus vitam solitariam coluerit, impetrato à Summo Pontifice sacello prope Vaticanum, quod nomen habet à Diuo Petro Montorio.

Cur Ioãni Menesio nomenclatura Amadei adaptata?

Amadei sãctitas & summa austeritas.

Hic cœlestem, & summa asperitate constrictam per multos annos vitam exegit, ob quam & Summo Pontifici charus, & Purpureorum Patrum senatui venerabilis habebatur. Post aliquot inde annos illius ob reuerentiam Isabella Hispaniæ Regina Ferdinandi Catholici vxor, eodem in loco celebre Cœnobium Franciscanis Patribus erexit.

Regũ Hispaniæ reuerentia erga B. Virum.

141 Mul-

Liber reuelationũ B. Amadei.

Eiusdem obitus & sepulchrũ Mediolani, nobilitatum miraculis.

141. Multis à Deo reuelationibus fuit illustratus, quæ in volumen non exiguum Latino sermone concinnatum compulsæ fuerunt; sed is impiorum hominũ artificio adulteratus primã illã authoritatẽ amisit.

Obijt tandem miræ sanctitatis existimatione Mediolani, vbi situs, multis post mortem miraculis claruit, & velut vnus ex cœlitum numero suspicitur, & ad impetranda Dei beneficia euocatur.

B. Amadeus Beatricis de Silua Cõceptionistarũ Monialium institutricis vterinus frater ex Vasconcellio.

142 Hactenus Vasconcellius de Amadeo; quòd autem B. Amadeus fuerit vterinus frater Venerabilis Virginis Beatricis de Silua Monialium Conceptionistarum institutricis, tradit idem Vasconcellius à nobis supra transcriptus in §. 13. sub num. margin. 15. vbi inquit: *Huc spectat Beatrix à Silua, soror B. Amadei, & Iacobi à Silua Comitis Portalegrensis*, &c. Adi Vasconcellium in descriptione Regni Lusitani, sub §. *Sacra aliquot Virgines Lusitanæ*, num. marg. 16. Quòd etiam B. Amadeus fuerit Sixti Quarti confessarius, scribit etiam Cornelius à Lapide à nobis supra trãscriptus sub num. marg. 78.

Sixti IV. Cõfessarius ex Cornelio à Lapide.

Arturus Monasteriensis, in Martyrologio Franciscano, ad diem decimum Augusti.

Merita B. Amadei ex Arturo Monasteriensi.

143 QVarto Idus Augusti. Mediolani B. Amadei, Cõfessoris; qui Regio sanguine, & vitæ austeritate, ac summis virtutibus clarissimus: tanta fuliit sanctitate, vt & congregationi Amadeorum initium dederit; & dono prophetiæ, ac miraculorum illuxerit.

Idem author in suis notis Martyrologij ad prædictum diem decimũ Augusti, post plura ex Rodulphio, & Gõzaga de B. Amadeo transcripta, tandẽ subdit.

Sepulchrũ B. Amadei quiescentis Mediolani.

His igitur & alijs virtutibus insignis, cùm præfatum Conuentum de Pace à se constructum inuisurus Mediolanum cõcessisset: ibidem expletis à sua conuersione in huiusmodi laudabili vita, ac pœnitentia 22. annis, anno Christi 1482. è viuis ereptus, cœlis est redditus, miraculis ante & post mortem clarus: cuius corpus in medio maiori Sacello honorificè conditũ iacet. Mantellus eiusdem B. Patris in Sacrario asseruatur, qui mulieribus in puerperio periclitantibus opportunè adest: & Puteus in primo claustro ab eodem B. Amadeo effossus extat, cuius hausta, cum deuotione, aqua febres pellit.

Mantellus & Puteus. Amadei claret miraculis.

Spiritus prophetiæ, & reuelationes de futuro statu Ecclesiæ.

144 Nonnulla etiam edidit opuscula. Erat enim eloquio pius, simplex, breuis, & sale cõditus; collectissimo animo, diuinis & cœlestibus cõtemplationibus ex integro cùm se consecrasset, miris reuelationibus illustrari meruit. Quas cùm scripto redegisset, talia de futuro Ecclesiæ statu, & Imperiorum translatione prædixit: vt idem, quod Danieli Hieronymus Epistol. ad Paulinum, tribuit epitheton, illi congruere, totiusque mundi *Philohistor* appellari possit.

De hoc vide infra sub n. 146. & 147

Scripsit & homilias de B. Virgine Maria, eiusque authoritas magni apud Petrum Canisium, & nostrum Ioãnem Benedicti, Gallum, habetur: quòd vterque eadem nitatur: ille in suo Mariali frequentius, hic in sua Summa, quam vernaculè edidit, non rarò.

Iniusta criminatio Bzouij in B. Amadeum.

Ex quibus velim aduertas, quàm impunè Bzouius Tomi 18. Annalium Eccles. ad annum 1471. §. 36. & sequenti, cauillari eum, modis omnibus tentauerit; sed perperam, cùm scripta ipsius B. Amadei, ab eius similis, sibi ementitis viris, deprauata fuisse nullus est qui non videat: vt scit & obseruarunt præfati Authores, Vlyssiponensis, Gonzaga, &c.

Cur B. Amadeus appelletur Philohistor?

145 Hæc Arturus Monasteriensis, circa cuius authoris pronũtiata è re erit aliquot obseruare. Primũ, quòd nõ incõgruè ob prophetiæ spiritũ præuidentem euenta Ecclesiæ appellatur Amadeus Philohistor, quæ nomẽclatura Danieli Prophetæ cohæret ex Hieronymo; ob rationẽ, quã expedit Leãder de S. Martino in Cõmẽtario Prologi Hieronymi ad Paulinũ, c. 7. in nouissima editione Gloss. Ordin. vbi Hieronymi assertũ vel sic elucidat,

Leander de S. Martino de nomẽclatura Danielis apud Hieronymum.

Temporum conscius, quia ab ipsa ætate sua Monarchiarum sibi succedentium præuidit decursum, & 70. Annalium hebdomadarum duratione, & quasi catenam vsque ad Christum Dominum pertingentem apertissima prædictione connexuit, & consignauit, *Totius mundi Philohistor*, cupiens scire mundi post se futuri historiam: ideoque ab Angelo vocatur *vir desideriorum*, solicitus nimirum de futuro Sanctæ Ecclesiæ statu vsque ad finem sæculi.

Amadeus Philohistor Angelo docente.

Quia ergo Amadeus ab Angelo edoctus, futuros nouissimorum temporum decursus edisserit, aptè audit quòd fuerit Ecclesiastici status Philohistor; ea tamen absimilitudine, & imparilitate (vt euidens est) intercedente, quòd Danielis historia attineat ad fidei canones, & Amadei reuelationũ series prophetica solùm piè recipiatur.

B. Amade⁹ Frãciscanus non fuit author Homiliarum de B. Virgine.

146 Obseruandum secundò; deceptum esse Arturum dum autumat, B. Amadeum fuisse authorem octo Homiliarum de B. Virgine. Nec eum excusat quòd lapsum ab Henrico Vuillot in Athenis Franciscanis, & Ioanne Benedicto propinatum ebiberit; cùm citet Arturus Petrum Canisium in suo opere Mariano, quod si perlegisset, nullo negotio excusisset errorem; cùm Canisius harum octo Homiliarum authorem renuntiet B. Amadeum Lausanensem Episcopum: vt constat ex lib. 1. de B. Virgine, cap. 8. vbi rabidum hæreticum Chemnitium prosternens circa innoxiũ Deiparæ conceptum, & circa reuelationes, quibus Mariæ immunitas suffulcitur, subdit pius & eruditus Doctor Canisius.

Excutitur deceptio Hẽrici Vuillot

Petr. Canis.

147 An fortasse Chemnitio stulti sunt illi, de quibus in Christianam Ecclesiam prospiciens non obscurè prædixit Spiritus sanctus? *Prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt*. Certè inclytus, & perquàm eruditus Christi martyr Cyprianus non dubitat in medium adferre, & crebrò quidem, visiones ac reuelationes suo sæculo factas: tùm de Sacerdotum contemptoribus queritur, quòd eiusmodi reuelationes vt ridiculas aspernarentur. Nos cum præclaro Episcopo Amadeo ingenuè profitemur: *Sciendum certissimè, quòd creberrima miracula, spirituales visiones, cælestes reuelationes, sublimes consolationes alma Parentis Domini orbi terrarum assiduè coruscabunt, donec finem mundus iste senescens inueniat.*

Ioelis Prophetæ c. 2.

S. Amadeus Episcopus Lausanẽsis, Homil. 8.

S. Amadeus Lausanensis fauet reuelationibus Cõceptionis Immaculatæ.

Vbi apertè reserat Canisius, quòd author huiusmodi Homiliarum fuerit Amadeus Episcopus; cùm noster Amadeus apud nullum ex nostris & exteris historicis extiterit Episcopali infula redimitus. Præmissum præterea Amadei Lausanensis pronuntiatum ex Homilia octaua fouet reuelationes nostri Amadei pro immaculato Deiparæ conceptu, quatenus asserit; *Quòd cælestes reuelationes Deiparæ orbi terrarum assiduè coruscabunt*. Fauet præterea reuelationi Immaculatæ Cõceptionis, & apparitioni Deiparæ sub eodem habitu, quo Conceptionistæ Moniales vtuntur, inuisentis Venerabilem Virginem Beatricem de Silua B. Amadei sororẽ in capsula absque cibo & potu inclusam; vt ex Gonzaga & Vasconcellio ostendimus supra agentes contra Bzouium in §. 13. sub num. marg. 13.

Amedeus Lausanẽsis, author Homiliarũ de B. Virgine ex Miræo, & Posseuino.

De Amadeo Lausanensi octo Homiliarum de laudibus Virginis authore vide Bibliothecã Ecclesiasticã Auberti Miræi, in Auctario, c. 384. vbi etiam lapsum Hẽrici Vuillot refellit, qui Homilias hasce nostro Amadeo adscripserat. Adi etiam Antonium Posseuinum in Apparatu Sacro à nobis supra transcriptum in §. præsenti sub num. marg. 47. vbi Amedeum Lausanensem à nostro Amadeo distinguens, tribuit Homilias de B. Virgine Amedeo Lausanensi Episcopo.

S. Amedeus Lausanensis attinet ad Ordinẽ Cisterciẽsem.

148 Fuit autem B. Episcopus Amadeus Ordinis Cisterciensis professor, & Lausanensis Ecclesiæ Præsul, cuius meminit Guilielmus Abbas in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 8. inquiens: *Sed & diuersarum Regionum Ciuitates ex hoc Collegio meruere Episcopos. In primis Roma summo ornatur*

Põtifice. Pręnesti Stephanum habuit totius gloria virum. Hostia virum magnū Hugonem. In ipsa quoque Romana Curia Henricus, Bernardus, alter presbyter, alter Diaconus ordinati sunt Cardinales. Et post pauca: *Citra Alpes Lausanæ datus est Amedeus,* &c.

Gulielm. Abbas.

At summariū vitæ S. Amedei Lausanensis Episcopi lege apud Theophilum Rainaudum Societatis Iesu, quod præfixit Opusculo octo Homiliarum S. Amedei; ex quo hæc accipe.

Theoph. Rainaudus.

149 Scripsit Homilias in laudem Christiparæ Virginis octo, tã dicendi suauitate, quàm mysteriorum profunditate deliciosas. Quas cùm nulli adhuc mortalium manifestasset, solicitatur tamen à sorore sanctimoniali, Virgine religiosa, quatenus ei iucundum illud munusculum communicaret. *Annuit frater sororis desiderio ea conditione; vt & illa iucundum quoque munusculum, quod à gloriosa Virgine accepisset, vicissim impertiret. Mittit continuò soror laneam chirothecam, quæ in præsentem diem Lausanæ in reliquiario sacrosanctæ Virginis Mariæ visitur, quàmplurimis laudata miraculis.* Vnde coniectura facilis, quantum vtrique viuenti adhuc cum Diuis commercium. Præfuit Lausanensi Ecclesiæ annis quatuordecim. Mortuus illic, & ante altare Sanctæ Crucis in æde Diuæ Mariæ sepultus.

Vera historia de authore Homiliarum de B. Virgine.

150 Verùm, licet Arturus & cæteri alij historici scribant, opus nouæ Apocalypsis B. Amadei Franciscani reperiri supposititijs commentis denigratum; non tamen despondemus animum, quòd inuento nouæ Apocalypsis autographo, serui Dei reuelationum fides redintegretur. Ne tamen Ioannis de la Haye, qui editionem huius libri pollicitus est, aut aliorum ex nostris conatum retardet, quòd aliqua à B. Viro prophetata impleta non sint; quia vel ad posteriora tempora respiciant, vel si ad præterita, non in acceptione materialis corticis, sed in spirituali sensu intelligi debeant; exhibeo ex reuelationibus S. Birgittæ canonē huiusmodi prophetias interpretandi; vbi ita habet Christus ad Sponsam, *lib. 5. Reuelatione decima.*

Obseruatio circa Apocalypsim B. Amadei.

S. Birgitta.

151 Filius loquitur ad Sponsam. Noli turbari si loquor vnum verbum obscuriùs, aliud expresiùs; aut si aliquem dico nunc seruum meū, vel filium, & amicum, & iterum inuenitur contrarium: quia verba mea diuersimodè interpretari possunt. *Et post pauca.* Etiam quandoque dico aliqua obscurè vt & timeas, & gaudeas; timeas ne alio modo eueniant propter patiētiam meam diuinam, qui noui mutationes cordium: gaudeas etiã, quia voluntas mea semper adimpletur.

Canon interpretandi reuelationes.

152 Sicut etiam in veteri lege multa dixi, quæ magis spiritualiter, quàm corporaliter intelligi debebant. Sicut de templo, & Dauid, & Hierusalem, vt homines carnales spiritualia addiscerent desiderare. Nam ad probandam fidei constantiam, & amicorum meorum solicitudinē, multa dixi, & promisi, quæ secundùm diuersos spiritus mei effectus, diuersimodè à bonis & malis intelligi possent. Et vt in diuersis statibus singuli habeãt vnde exercitari & probari possint, & à me erudiri. Quod verò obscurè aliqua dicta sunt, ex iustitia mea est, vt consilium meum absconderetur, & vnusquisque patienter expectaret gratiam meam. Ne fortè si consilium meum semper certo tempore insinuaretur, omnes in expectando tepescerent. Multa etiam promisi, quæ propter hominum ingratitudinem substracta sunt. Et multa corporaliter dicta sunt, quæ spiritualiter perficientur, sicut de Hierusalem, & de Sion, quia Iudæi sunt, sicut scriptum est: Cæcus populus Domini, & surdus.

Monita Christi ad Birgittã de regula intelligendi reuelationes à Deo acceptas.

Hæc Christus ad Sponsam; de quo vide doctas notationes Gonsalui Duranti in librum secundum reuelationū S. Birgittæ, cap. 28. in illa verba Christi: *Nec ideo erant falsa, quia vnū dixi semel, aliud secũdò, vnū expresiùs, aliud obscuriùs; quia ad probandam fidei meæ constantiam, & amicorum meorum solicitudinem, multa ostendi, quæ secundùm diuersos effectus spiritus mei, diuersi-*

Gonsaluus Durantus in notis ad S. Birgittam.

modè à bonis, & malis, intelligi benè & malè possunt, vt haberent in diuersis statibus, vnde diuersi diuersa exercere possent in bono: sub numer. margin. 1. 2. 3. & 4. Adi etiam ea, quæ disserimus infra in controuerſ. 11. de Scientia Dei, distinction. 3. de Scientia contingentium conditionatorum, artic. 3. An præscientia conditionata sit de fide? à num. margin. 28. vsque ad 30.

Attestatio & iudicium B. Petri de Alcantara de Apocalypsi B. Amadei.

153 Postquam hæc prælo maturaueram, accepi quòd in Ciuitate Barcinonensi extaret noua B. Amadei Apocalypsis suffulta attestatione illuminatissimi P. & extatici Viri B. Petri de Alcantara inter Beatos Christi Confessores ab Ecclesia cooptati; quia tamen Matriti existens librum videre non potui, obtinui tandem authenticum testimonium Notariorum singraphis munitum. Ex quo perspicuè satis liquet quid Eminentissimus Cardinalis Alfonsus Manrique, Archiepiscopus Hispalensis, & Supremus Inquisitionis Generalis Hispanæ Cēsor de hoc exemplari Amadeiano iudicauerit; apparet etiam ea æstimatio, quam de B. Amadei Apocalypsi conceperit Magnus ille Theologiæ reconditioris, & mysticæ Magister B. Petrus de Alcantara, qui S. Theresiæ Carmelitarum Excalceatorum institutrici extitit à confessionibus, & præcipuo illius Ducatu in itineribus mysticis; qui B. Petrus tali libro vtebatur, cumque sua subscriptione communitum posteritati reliquit. Sequens ergo testimoniū pro B. Amadei vindicatione exhibeo.

Attestatio B. Petri de Alcantara de Noua Apocalypsi B. Amadei, quæ seruatur in Bibliotheca Franciscana Ciuitatis Barcinonensis.

Testimoniū Notariorū Barcinonēsium de Apocalypsi B Amadei seruata Barcinone.

154 NOuerint vniuersi, quòd anno à Natiuitate Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo, die verò Iouis, tertia Mensis Maij eiusdem anni, præsente & ad hæc vocato Laurentio Spigal scriptore iurato, sub me Ioanne Serra, Regia authoritate Notario publico Barcinone infra scripto, & præsentibus etiam Ioanne Oriola causidico Ciue, & Martino Serra literarum professore, Barcinone degentibus, pro testibus ad ista vocatis specialiter, & assumptis, atque rogatis; existens personaliter constitutus R. P. F. Iosephus Cardona, Lector Theologus, Guardianus Collegij S. Bonauenturæ, præsentis Ciuitatis Barcinonis, Ordinis F. Minorum Seraphici Patris S. Francisci de Obseruantia, intus Librariam dicti Collegij, & ibi coram testibus prædictis exhibuit & tradidit dicto Scriptori meo iurato quemdam librum papireum formæ communis manuscriptum cum suis cooperculis nigris, intitulatum verbis maternis: *Apocalypsis noua del Beato Amadeo*: repertum custoditum in dicta Libraria. Eumdemque Scriptorem meum iuratum coram dictis testibus instauit & requisiuit, quatenus ex dicto libro transcriberet, exemplaret, & authenticaret, ac in publicam & authenticam formam reduceret quoddam testimonium & approbationem B. Petri de Alcantara descriptam & contentam in dicto libro sub fol. 266.

Liber B. Amadei mānuscriptus, & munitus subscriptione B. Petri de Alcātara

F. Antonius Ortizius cōmendatus à B. Petro de de Alcātara

Et in continenti dictus Scriptor meus iuratus coram sæpe dictis testibus transcripsit, exemplauit, & authenticauit, ac in publicam & thenticam formam redegit dictum testimonium & approbationem ex dicto libro. Vbi loquendo de quodam religioso vocato *Fr. Antonius Ortiz*, qui fuit vir magnæ virtutis, & deuotionis, & magnus concionator, & fuit Prouiacialis Prouinciæ S. Gabrielis, sunt descripta & contenta verba sequentia Hispanico sermone; & sunt, quæ sequuntur:

Iudicium P Ortizij de Apocalypsi Amadei.

Y siendo Prouincial, le oì loar mucho este libro del Beato Amadeo, y le oì dezir, que à todo lo que el alcançaua era Catolico, y que no tenia cosa que repugnasse à nuestra santa Fè Catolica.

Cēsio Card. Manrique Inquisitoris Generalis, de Apocalypsi Amadei.

Y sè que siendo Prouincial embiò este libro con dos frailes al Reuerendissimo señor Cardenal Arçobispo de Seuilla Don Alonso Mãrique Inquisidor mayor de España; y el dicho señor Arçobispo le escriuio dende algunos dias al dicho Fray Antonio Ortiz vna carta en que dezia, que el auia mandado leer aquel libro del Beato Amadeo, y ver cō cuidado à algunos Teologos, y q̃ no estauan escandaliçados en lo en el contenido, &c. Et in fine dicti testimonij sunt verba sequentia. *Y porque es verdad lo arriba contenido, lo firmè de mi nombre. Hecha en Aseiton à veinte y vno de Febrero de 1543. Frater Petrus de Alcantara.*

Subscriptio B. Petri de Alcantara.

De quibus omnibus & singulis supradictis sic (vt præmittitur) actis, dictis, gestis atque sequutis, dictus R. P. Guardianus ad certos fines & effectus sibi, seu suæ Religioni vtiles & necessarios, vnum & plura, publicum seu publica fieri petijt instauit, & requisiuit ac fecit, & sibi ac alijs, quorum intersit, dari & tradi instrumentum, & instrumenta per me dictum & infra scriptum Notarium. Quæ fuerunt acta Barcinone, sub anno, die, mense, & loco prædictis, præsente dicto scriptore meo iurato, & præsentibus etiam testibus prædictis ad præmissa vocatis specialiter, & assumptis atque rogatis, prout superiùs continetur.

Attestatio trium Notariorū Barcinonensiū.

✠ Locus signi.

Signum meum Ioannis Serra, Regia authoritate Notarij publici Barcinonis supra memorati, qui hæc propria manu scripsi, & clausi rogatus & requisitus.

Nos Notarij publici Barcinonis infra scripti, attestamur, & fidem facimus, quòd supra dictus Ioannes Serra, qui præscriptum instrumentum clausit & subsignauit, est authoritate Regia Notarius publicus Barcinonis, fidelis, & legalis, illiusque actis & instrumentis publicis in iudicio & extra ab omnibus fides plenaria adhibetur. In cuius rei testimoniū hìc nos subscribimus manu & signo nostris, die & anno prædictis.

✠ Locus signi.

Signum Antonij Axada Notarij Barcinonis prædicta attestantis.

✠ Locus signi.

Signum Francisci Lentisila Notarij Barcinonis attestantis prædicta.

Transcriptū Barcinonēse cohæret exemplari Cardinalis de Quiñones.

155 In qua attestatione B. Petri de Alcantara ad calcem libri Apocalypsis scripta adstruit idem B. Petrus, quod Barcinonense transcriptum Apocalypsis B. Amadei fideliter respondeat, & omnino cohæreat exemplari, quod ex Italia ad Hispaniam reportauit Reuerendissimus P. Fr. Franciscus de Angelis, vel de Quiñones, Ordinis Minorum Generalis Minister, & postea S. Roman. Ecclesiæ Cardinalis, generis nobilitate, & insigni morum integritate (quam rectè sanctimoniam dixeris) conspicuus; quod Cardinalis de Angelis exemplar Amadeianum ad verbum transcripsit P. F. Antonius Ortizius Prouinciæ S. Gabrielis Minoritarum Excalceatorum apud Hispanos semel atque iterum Prouincialis. Hæc enim ita haberi in attestatione originali B. Petri Alcantarensis, ad me scripsit prædictus P. F. Iosephus à Cardona, Collegij S. Bonauenturæ Guardianus; monens nō omnia asserta attestationis B. Petri de Alcātara circa Apocalypsim B. Amadei à Notarijs Barcinonensibus fuisse trāscripta, sed ea tantùm, quæ ad præcipuam nouæ Apocalypsis commendationem conducere possent.

Illud ex fide transcripsit F. Antonius Ortizius.

Quis fuerit Antonius Ortizius, qui exẽplar Barcinonẽ. scexscripsit?

156 Quantæ autem pietatis extiterit P. Antonius Ortizius, qui Barcinonense exemplar nouæ Apocalypsis transcripsit, præter testimoniũ B. Petri de Alcantara omni exceptione superius, vbi supradicti serui Dei Antonij Ortizij merita recoluntur, audi etiam ex Francisco Gonzaga in Historia Seraphica, parte 3. in Prouincia S. Gabrielis, in descriptione Cõuentus S. Margaritæ Xeresij, qui est Conuentus decimus in Historiæ Frãcisci Gonzagæ recensu.

Apostolici agones Antonij Ortizij ex Gõzaga.

Sepultus iacet in huius Monasterij Ecclesia omni virtutum genere præditus, omnique sanctitate conspicuus P. F. Antonius Ortizius, qui post Ministeriatus officium hac in Prouincia bis laudabiliter functum ad Occiduos Indos prædicandæ Catholicæ Fidei gratia cum quibusdam alijs Patribus (de quibus 4. huius operis parte fusius) traiecit; quique martyrij desiderio flagrans ex India reuersus ad infideles Aphros transfretauit. A quibus tamẽ post perpessa plurima ludibria, verbera, atque tormenta, Deo optimo maximo, cuius consilium inscrutabile est, sic disponente, in Hispaniam sua spe frustratus remissus est.

Iudiciũ Supremi Censoris Hispanæ Inquisitionis de Apocalypsi Amadei, quæ extat Barcinone.

157 Hic igitur Apostolicus Vir Ortizius, vt liquet ex subscriptione B. Petri de Alcantara, nouam B. Amadei Apocalypsim egregiè commẽdabat, & pro ea, qua vigebat pietate, librum examinandum tradidit Eminentissimo D. Alfonso Manrique Archiepiscopo Hispalensi, S.R. Ecclesię Cardinali, Supremoque Fidei apud Hispanos Censori, qui adhibitis ad id iudicij pijs & doctis administris, censuit; nil in libro B. Amadei reperiri, quod lectorem offendere, aut illi esse queat scandalo. Quem librum, si nobis ante huius operis editionem perlegere licuisset, fortè nullo negotio Bzouij irruptiones in B. Amadeum sigillatim, & minutissimè prosternere valuissemus; sed nec inutile æstimamus vel locum indicasse vbi liber Amadei asseruatur B. Petri Alcantarensis subscriptione suffultus, & approbatione serui Dei Antonij Ortizij, qui illud ad fidem exemplaris Eminentissimi Cardinalis Francisci Quiñones, vel de Angelis, transcripsit.

Quãtæ pietatis extiterit Cardinalis Quiñones, qui Apocalypsim Amadei ad Hispanos reportauit?

158 Qua autem sanctitatis fama & insigni morum innocentia claruerit Franciscus de Angelis, vel de Quiñones primogenitus Comitis de Luna, Minister Generalis Minoritarum, deinde Episcopus Cardinalis Prænestinus, & Episcopus Cauriensis apud Hispanos, vide in Tom. 2. de vitis Pontificum, & Cardinalium, excuso typis Vaticanis anno 1630. sub Clemente Septimo, in Auctario ad Ciaconium & Victorellum edito à Ferdinando Vghello Abbate Ordinis Cisterciensis; vbi diserto & accurato compendio huius pijssimi Cardinalis facinora perstringit, ad annum 1527. sub §. *Is iuuenili ætate Quignoniæ nobilissimæ, ac præpotentis Hispaniæ familiæ vniuersalis hæres, & dominus, &c.* Ex cuius authoris historia hæc tantùm pro æterna fœlicitate pijssimi Cardinalis transcribo.

Vghellus Cisterciẽsis

Reuelatio de Beatitudine Cardinal. Quiñonij.

Refert idem citatus Codex, eo die, quo Quignones ex hac mortali vita ad cœlestem transiuit gloriam, in Hispania F. Bernardinum Laredum, magnæ Sãctitatis virum, ac Prophetiæ dono insignem, in oratione defixum, vt Ministri sui quinta iam die demortui animæ succurreret, vidisse Cardinalis animam statim è corpore egressum Cœli secreta penetrantem, eiusque meritis Ministrum è Purgatorij pœnis liberatum.

Ratio vrgẽs Bzouium.

Quis autem credat, tantæ doctrinæ & pietatis Cardinalem ad Hispanos deprauandos aduexisse Amadei Apocalypsim, si eis scateret lapsibus, & hæreticalibus additamentis, quæ illi adscribit Bzouius; præcipuè si ea inter cuncta exemplaria Amadeiana intersit similitudo, vt ille vult, quòd ouum ouo similius non appareat.

Motiuũ defensionis B. Amadei in Historia Scoti.

159 Hanc de B. Amadei sanctitate & prophetiæ spiritu digressionem à nobis aliud agentibus extorsit iusta Scoti defensio; quia cùm apud graues scriptores haud exigui momenti æstimetur B. Amadei de Scoti sanctitate præconium, ne id pessundaretur Amadeo exauthorato, vt cõte-

debat

debat Bzouius, vrgens etiam fuit Beati atteſtatoris vindicatio ab impoſturis & commentis, quibus eum denigare pertētarunt aduerſarij. Acceſſit etiam pro Amadei aſſertione pietas erga non fœdatam Deiparæ Conceptionem, quæ etiam B. Amadei reuelationibus ſuffulcitur; nec enim Scoti hiſtoria à primario illius facinore de innoxio Mariæ conceptu, & ab his, quæ ad id reſpiciunt, ſecerni debuit. Sed iam prolixo itineri metā præfinientes, pro hiſtoriæ Scoti coronide famam poſthumam ex monumentis & epitaphijs expendamus.

§. 22. *Fama poſthuma Scoti ex monumentis, Archiuis Colonienſibus, & Epitaphijs tumulo Scoti appenſis.*

Fama poſthuma Scoti.

1. MOdo operæ pretium erit Matthæum Ferchium oculatum ſpectatorem epitaphiorum Scoti; & veſtigiorum primi funeris Doctoris Subtilis accuratum veſtigatorem tranſcribere; qui ita habet in vita Scoti, cap. 8. à numer. margin. 28. vſque ad 34.

Funus Scoti ex Ferchio.

" Mœror Fratrum, & luctus diſcipulorum, quibus fidei athleta, norma
" veritatis, Theologiæ fons, Religionis decus, ſpeculum probitatis ereptū,
" à quò ſatis deſcribi poterit? Iuſta defuncto exhiberi ſolita non omiſſa, nec
" debita Doctoribus Pariſienſibus ſolemnitas. Celebratis officijs, quæ de
" religionis, & Catholicæ, & Minoriticæ more peragūtur, die 9. Nouēbris,
" terræ corpus Dunſianum eſt redditum.

Sepelitur Scotus die nona Nouembris.

" Nullam Coloniæ habuere, vel habent vacuam tumbā Fratribus om-
" nibus præparatam, qui pauperum more ſub terra defodiuntur: neque pe-
" culiare ſepulchrum Scoto breui tempore poterat ædificari: ideo & ipſe
" terra contectus, à ſuperiore Conuentus (operta cadaueris facie) data cor-
" pori benedictione, ter ligone humum iniecit: veſpillones humo foueam
" repleuerunt in Eccleſia Sancti Franciſci Minorum Conuentualium Colo-
" niæ, ad dexteram, ante introitum Sacriſtiæ, propè altare trium Regum *ex*
" *Chron, Hirſaug. anno* 1308. Lapis poſtea ſuperpoſitus cum antiquiore epi-
" taphio *in Bibliotheca Colonienſi Franciſcana ad dexteram ingredientis inter*
" *litteras G. & H. in* 3. *pluteo, manuſcripti codicis beneficio à me inuento*, quod
tale eſt.

Scotus non habuit apparatum ſibi ſepulchrū concameratum.

Prima ſepultura Scoti ante introitum Sacriſtiæ, ex Trithemio.

Epitaphium Scoti.

Primum Epitaphium Scoti.

Clauditur hic riuus, fons Eccleſiæ, via, viuus
Doctor iuſtitiæ, ſtudij flos, arca ſophiæ.
Ingenia ſcandens, ſcripturæ abdita pandens.
In teneris annis fuit, ergo memento Ioannis:
*Hunc * Deus ornatum fac cœlitus eſſe beatum.*
Pro Patre tranſlato modulemur pectore grato.
Dux fuit hic cleri, clauſtri lux, & tuba veri.

* Ita legēdū. *non Duns ornatum*, ex Ferchio lib. 2. Apologiæ in Bzouium, n. marg. 19.

" 2. Præterea; gliſcente fama Doctoris Subtilis, in dieſque clariùs
" reboante, nobiliore loco digna iudicata ſunt eius oſſa: qua propter in me-
" dium chorum Eccleſiæ Franciſcanæ, ſub campana de tecto pendente, in
" lapidea pila, latiore cooperta lapide, ſunt repoſita: de hinc terra completo
" loco lapis honoratior ſuperpoſitus eſt, & ad epitaphium præcedens qua-
" tuor, qui ſequuntur verſus adiecti ſunt ex eodē libro manu ſcripto, in quo
" poſt præcedens epitaphium immediatè ſequitur.

Sepulchrū Secundum Scoti in medio Choro.

Ad-

Auctariũ ad primum Epitaphiũ Scoti.

Additio ad Epitaphium Scoti.

Hic lector Scotus Subtilis sit benè notus.
Doctor humi stratus, hac subque nola tumulatus;
Pro quo orate Christi veniam flagitate,
Dicentesque piè, tu Summe Deus miserere.

Chronicon Coloniẽse. Translatio Scoti, tempore Sixti Quarti.

Huius tumuli Chronicon Coloniense editum 1499. testimonium perhibet, sub anno 1308. Fuit verò facta hæc translatio (si coniecturis sit locus) tempore Sixti Quarti, quo mysterium Immaculatæ Conceptionis B. Mariæ Virginis illustratum est Pontificijs decretis, indulgentijs peccatorum, Sacri Palatij Festo, Confraternitate; tunc enim decebat præcipuum tam insignis priuilegij defensorem, præcellentiùs innotescere.

Terciũ funus & parẽtatio Scoti anno 1509. cum redintegratur bellum cõtra Immaculatã Cõceptionem Deiparæ.

3. Tertiò; cùm anno Domini 1509. ardenter agitaretur Immaculata Deiparæ Conceptio (ait Andreas Theuet in libro de vitis, & imaginibus virorum illustrium, in Ioanne Scoto) Ioannes Scotus è terra rursus eamdem sua præsentia defensurus egressus est, ossibus crutis post altare summum Franciscanæ Ecclesiæ seruatis, donec editius monumentum auricalcho affabrè elaborato tectum fabricaretur; anno verò 1513. in eadẽ pila lapidea ad caput sepulchri sunt reposita. Hoc ex chirographo in arcula plumbea propè Scoti ossa inuento ab Admodum R. P. tum Cõmissario Generali, Iosepho Piscullio Melphiensi, & in Archiuo Conuetus collocato euincitur. Chirographum annecto.

Chirographum authenticum de mirãdis qualitatib⁹ ossiũ Scoti.

4. Notum sit omnibus & pateat euidenter vniuersis, & singulis tã præsentibus, quàm futuris, quòd anno Domini millesimo quingentesimo nono, penultima mensis Augusti, Sub Pontificatu Sanctissimi Patris, & Domini Iulij diuina prouidentia Papæ Secundi; Archiepiscopatu Coloniensi, Philippi Dieberstein, atque Imperio Maximiliani Archiducis Austriæ electi, Ministeriatu Coloniensi F. Vuesseli Gosbrinch de Monasterio Sacrosanctæ Theologiæ Magistri, Guardianatu huius insignis nostri Conuentus Coloniensis F. Ioannis Custer, Lectoratu verò F. Vvillelmi Frãch, Theologicæ facultatis Magistri, Pœnitentiariatu Fr. Gerardi Pauli facultatis dictæ Baccalaurei formati, Cursoratu F. Cornelij de Dauentria; studij Magisterio F. Rutgerij de Rattinge. *Apertum est sepulchrum Doctoris Subtilis F. Ioannis Scoti ob singularem affectionem Patrum, & Fratrum: & inuenta sunt eius ossa integra, & admodum redolentia, subrubra, & iniuncturis alba ad instar lactis vncta. Et ex tunc in altari summo retrorsum posita.* Mox in hoc sarcophago ex auricalcho facto, vt apparet ex nunc eleemosyna Guardiani prædicti collecta.

Apparuerũt ossa Scoti admodum redolentia, subrubra & liquore ad instar lactis perlinita.

Collocatio ossium Scoti in apparato Sarcophago.

Anno verò Domini millesimo quingentesimo decimo tertio, sextadecima mensis Augusti, hæc eius cuncta ossa hoc in sarcophago posita, atque recondita, Pontificatu Domini Sanctissimi Leonis Decimi, Archiepiscopatu Domini Philippi Dieberstheim, Ministeriatu R. P. F. Hermani Haucilor sacræ Theologiæ Magistri, Custodiatu custodiæ Frisiæ R. P. F. Ioannis de Durstẽ, Guardianatu R. P. F. Gerhardi Pauli supradictæ facultatis Magistri, Lectoratu F. Cornelij de Dauentria Baccalaurei formati, Senioratu F. Iacobi Rutgerij Procuratoris Conuentus, & Rugerij Rattingẽ Sacristæ Conuentus, Cursoratu F. Iacobi de Mondorp, studij Magisterio F. Vvillelmi de Solingẽ; quo quidem anno in octaua Regum ex tumultu populi Coloniensis decollati sunt in foro fœni burgi Magistri, videlicet Ioannes de Reit, & Ioannes Oldendorp nobiscum in Capella S. Francisci sepultus, & reddituarius Ciuitatis Ioannes Bergum, aliàs Papegei, & alij plures ex ciuibus tres, quorum animæ in pace perpetua lætentur.

Scriptum per me F. Liborium Rodolphi de Conuentu Paderbonensi maioris studij, huius insignis Conuẽtus Decani. Anno Domini 1513. 16. die mẽsis Augusti.

5 De-

Descriptio præmissi sepulchri Scoti erecti anno 1513. sub Pontificatu Leonis Decimi.

5 Describam in præsentiarum situm sepulturæ Scoticæ ab his Patribus extructæ. Descendenti à summo altari ad chori planitiem occurret vltimus gradus lapideus, in quo litteris exculptis hoc dicitur. *Obijt F. Ioannes Scotus, Sacræ Theologiæ Doctor Subtilis nominatus anno 1308.* Distat ab hoc gradu in chori planitie media Scoti sepulchrũ pedis geometrici mensura; tribusque ferè geometricis palmis eminet à terra quadrangulum altera parte longius, lamina ex aurichalco, vel ære coopertum: occurret ad pedes tegumenti hoc exasticum incisum.

Epitaphiũ Scoti recẽtioris & cultioris Mineruæ, vide supra in §. 14 sub nu. marg 10.

Ante oculos saxum Doctorem deprimit ingens,
Cuius ad interitum sacra Minerua gemit.
Siste gradum lector, fuluo dabis oscula saxo:
Corpus Ioannis hæc tenet vrna Scoti.
Anno Milleno ter CCC. cumque addet et octo,
Postremum clausit letho agitante diem.

Splẽdor sepulchri Scotici sub anno 1513.

In medio ænei tegumenti est imago Scoti librum tenẽtis scitè elaborata, ad eius pedes hinc inde strati iacent duo Leones, velut custodes: in extremitatibus longitudinem ad dexteram, & ad sinistram occupant insculpti præclarissimi quidam Religionis nostræ Doctores, non omnes tamen sunt Scoti discipuli; eos ascendens enumero. Ad dexteram, Gulielmus O-Kam. Hugo de Nouocastro. Franciscus de Mayronis, Ricardus de Media villa, Alexander de Ales. Ad leuam, Nicolaus de Lyra, Petrus Aureolus, Rogerius Varro, Alexander de Alexandria, Gulielmus Varro. In superiori parte sepulchri ad caput Scoti tres in medio exculpti sunt Pontifices, quos Minorum familia enixa est, Alexander Quintus, Nicolaus Quartus, Sixtus Quartus cum eorum stemmatibus. In angulis, latitudinem, & longitudinem implentes sunt duo Cardinales, scilicet D. Bonauẽtura Doctor Ecclesię, & Bertandus cum insignibus eorum. Tegumẽtum verò est egregium, & perpulchro artificis opificio intextum. A sepulchro statim in pauimento Chori lapis quadratus inuenitur his litteris desuper ornatus. *Hic aperietur sepulchrum Doctoris Subtilis, dicti Ioannis Duns.*

Antiqui Sepulchri Scoti Epitaphia quæ nunc extant in Bibliotheca Coloniensi

6 Super hoc lapide de abaco pendebant duæ tabellæ duobus Epigrãmatis ornatæ, vt Henricus Vvillot, ac Tossinianus meminere; sed ijs vetustate exesis, in vnam tabellam epigrãmata transcripta sunt. Tabella postea (ne furto auferretur, vt alia quædam) in Bibliothecam translata est.

Primum Epitaphium.

Parisius plora, mœstis incede lacernis
Hic perit in toto, quod volat orbe, decus.
O Sorbona tuis humiles compone cathedras
Cultus ab ingenijs fons sacer artis abest.
Straminis in vico placidi certaminis ordo
*Cespitat * heu belli desinit esse caput.*
Pondere supremi validos componite luctus
Doctiloqui, pulset tristia corda pauor.
Hunc, posito vultu læto, deflete togati,
Discipulis labor hic omnibus vnus erit.

* De hoc vide supra in §. 21. n. marg. 26.

Secundum Epigramma.

Doctor Subtilis soluens sua lustra Ioannes
*Scotus in obiectis vltima * verba dedit.*
Huic humilis casto Francisci cordula renes
Strinxit, erat sapiens, presbyter officio.

* Vide in §. 21. à nu. marg. 22. vsque ad 26.

Fer-

Feruebat studio, nulli virtute secundus;
Quod didicit totum mox alios docuit.
Concepta est Virgo primi sine labe parentis
Hic tulit: Hic haresi pralia dira dedit.
Inde genus meriti tantum sibi Papa refundens
Doctor Subtilis dicitur, inde dedit.
Quatuor in scriptis, quae sunt diuina probauit:
Hinc reliquis vates lumine plus viguit.
Quin & sancta mihi, quae digna problemata liquit,
Ingenijs nostris fertiliora valent.
Artibus egit opem tutò, nunc ille modernos
Prosequitur pandens, quae via sit veterum.
*Tempora post Christi * propria dulcedine lethum*
Venit atrox raptim carcere composito.
Dogmata qui quondam retulit non infimus orbi,
Exiguus cunctis nunc silet exanimis.
Qui ratione stetit non victus, semper Achilles,
Cœno sordidior vincitur ille fimo.
Horrida iam sarcos trahitur sub lite voranda,
Hunc subeunt vermes, proh! noua prada venit.
Ante gradus medios Nola nunc vbi pendet ab alto
Hic chorus in terris ossa tenet tumulo.
Turba futura canet bona, quae congessit in vnum,
Singula, quae docuit, scripta relicta manent.
Flebile, qui busti prasens epigramma tueris,
Hanc animam socies, posce Deum superis.

* Nō est apponenda nota anni 1308. vide in §.21. à nu. marg. 29. vsque ad 30. inclusiuè

Postremum honorificentissimum sepulchrum Scoti, anno 1619.

7. Postremò, Reuerendissimus P. Generalis Minister Conuentualium Iacobus Bagnacaballensis coram Illustriss. D.D. Antonio Albergato Episcopo Vigiliarum, & Nuncio Apostolico per tractum Rhenanum cum potestate Legati de latere anno 1619. die 13. Ianuarij Scotica erui iussit ossa. *Elato itaque lapide ad caput sepulchri, effossis ad perpendiculum duobus pedibus geometricis humi, quadratus lapis alter sublatus est: tum in pila lapidea trium palmorum extenta manus, apparuit caluaria super maioribus ossibus corporis: sub his aliquanta terra minoribus quibusdam ossibus concreta. Ossibus in sacrario sub duplici claue repositis, die sequenti sepulchrum eruderatum, parietibus lateritijs, atque strato quadrangulari opere adificatum, assere in medio librata.*

Ossa Scoti translata die 13. Ianuarij anno 1619.

Item duplex arca parata, vna lignea, quae humo sub Scoti ossibus existente repleta, in fundo sepulchri collocata est; altera plumbea quatuor palmorum exertis digitis emensorum longitudinis, duobus latitudinis, penè duobus altitudinis, & in hac rursus arca querna tegumēto vitreo tecta, est ad amussim inclusa; in ea pluribus collatis odoribus die 15. Ioannis Dūs Scoti ossa sunt recondita; superque mediam sepulchri asserem collocata. Cum Scoti ossibus in eadem arca repositum est chirographum superius relatum anno 1513. factum; & sequens adiectum in vasculo plumbeo.

Testimonium authenticum huius translationis.

8 In nomine Sanctissimae & indiuiduae Trinitatis. Amen. Anno post natiuitatem Domini nostri Iesu Christi 1619. Pontificatus Sanctiss. D.N. Papae Pauli Quinti quatuordecimo, Inuictissimi Imperatoris Matthiae Primi Austriaci semper Augusti septimo. Serenissimi ac Illustriss. Ferdinandi Ducis Bauariae Archiepiscopi, & Electoris Coloniensis anno octauo: indictione secunda. Cùm prima die mensis Decembris in hanc Illustrissimam Ciuitatem Coloniensem paterno affectu, & zelo ductus Reuerendiss. in Christo P. F. Iacobus Bagnacaballensis Ordinis Minorum Conuentualium Minister Generalis ad visitandum, & reformandum eiusdem Ordinis Minorum Conuentualium Diui Francisci Cōuentum venisset,

set, cumque multa pia, & salubria, & sancta in actibus visitationis instituis-set: *Mandauit quoque vt sepulchrum F. Ioannis Duns, Scoti dicti Ordinis Minorum Conuentualium Doctoris Subtilis in medio Chori sub campana situm, & anea lamina (qua ipsius Doctoris Subtilis effigie illustrata est) coopertum aperiretur, ad videndum vbi, & quomodo ossa omni veneratione digna, viguisserent.*

Etiam inspectioni ossium Scoti adstitit Cosmas Morelius Hispanus, Dominicanus, Inquisitor Coloniæ, ita Ferchius, lib. 1. Apologiæ in Matenesium, c. 7. n. marg. 53. vide supra in §. 14. n. marg. 21.

Die ergo 13. mensis Ianuarij, præsentibus, & inspectantibus Illustriss. ac Reuerendiss. D. D. Antonio Albergato Bononiæ, Episcopo Vigiliarum ac Nuncio Apostolico per tractum Rhenanum cum potestate Legati à latere. Item Reuerendiss. D. D. Othone Geron Episcopo Cyrenense, & suffraganeo Coloniensi, eodemmet etiam Reuerendiss. Patre Iacobo Bagnacaballensi Generali. Admodum Reu. P. Ioanne Pelchingio Prouinciali Ministro, & Guardiano Coloniæ, ac Visitatore Generali, Admodum R. P. Matthæo Veglensi Prouinciali S. Bonauenturæ, Admodum quoque R. P. Ludouico de Castro Prouinciali Leodiensi. R. R. demum Patribus sacrosanctæ Theologiæ Doctoribus Gerardo Romero, & *** supradictū sepulchrum apertum est per vespillones subleuando lapidem iacentem ad caput sepulchri, cui inscriptum erat. Hic aperitur sepulchrum Ioannis Dūs Scoti Doctoris Subtilis. *Effossa ergo aliquantulum terra, inuentus est sarcophagus ex lapide viuo, coopertus alio lapide. Et in eodem reperta sunt pleraque ossa supradicti Doctoris valde rubea.*

Pietas erga ossa Scoti.

Sed quoniam hoc modo parum decenter condita, & seruata putabantur: eo quod ad caput ipsius sepulchri in lapide imposito requiescerent; Hinc præfatus Reuerendiss. Pater Generalis præcepit, vt euacuata ex sepulchro terra, opus concameratum sub ipso lapide construeretur, vt supra memorata ossa honestius ac decentius pro tanti Doctoris dignitate collocari possent. *Confecta est ergo arca plumbea, cui ossa arculæ ligneæ inclusa piè sunt imposita, ac postmodum in sepulchro concamerato reuerenter collocata. Sarcophagus quoque ligneus præparatus est, in quo terra recondita est, quæ in antedicto sarcophago lapideo ossibus intermixta iacuerat: idemque in sepulchro apud ossa collocatus.* Assistente & adspectante cum supradictis Patribus Reuerendissimo Patre Iacobo Bagnacaballensi Ministro Generali; admirabili cum affectu, zelo, ac pietate pro decore ac illustratione, honore, ac gloria Doctoris Subtilissimi, atque Religionis Seraphicæ.

Etiam seruata humus antea intermixta ossibus Scoti.

In quorum omnium fidem ego F. Gerardus Romerus sacræ Theologiæ Doctor, Notarius ad hoc à Reuerendiss. P. Generali specialiter deputatus, præsens hoc instrumentū (salua semper copia vlterioris dilatationis) confeci; vocatis ad illud idem testibus Admodum R. P. Vberto Iuuchmanno P. prouinciæ, & R. R. Patribus P. Vvinando stomellio, & P. Ioanne Molmanno Fremoniensi. Actum Coloniæ in Conuentu nostro D. Frācisci M. DC. XIX. die mensis, vt supra.

F. Iacobus Bagnacaballensis Minister Generalis.

Attestatio præcedētiū.

Ita est; Ego F. Gerardus Romerus sacrosanctæ Theologiæ humilis Doctor, tanquam Notarius, vt supra attestor.

Ego F. Ioannes Felix de Brixia Ordinis Minorum Conuentualium S. Francisci secundus Secretarius, fidem facio, & testor prædicta fuisse hæc scripta à Patre Magistro Gerardo Romero de mandato Reuerendissimi, in veritatis testimonium. Die 15. Ianuarij 1619. in Conuētu S. Francisci.

✠ Locus sigilli.

Titulus latens intra sepulchrum Scoti.

9 Plumbeum arcæ operculum intrinsecus in membrana osse pellucido tecta, hæc habet. *Hic iacent ossa F. Ioannis Duns Scoti, Doctoris Subtilis, piissimi cultoris, & defensoris Immaculatæ Conceptionis Deiparæ Virginis Mariæ: qui è terra effossus, & in hunc locum (terra, qua plenus erat, eiecta) lapide stratum iussu Reuerendissimi P. Magistri F. Iacobi Bagnacaballensis*

Or-

Ordinis Minorum Conuentualium Ministri Generalis positus est, anno 1619. 18. Kal. February.

Titulus in externa fronte sepulchri.

Extrinsecus pagina inscripta hæc est. *Reuerendissimus P. F. Iacobus Bagnacaballensis Artium, & sacræ Theologiæ Doctor, nec non uniuersi Ordinis Minorum Conuentualium Minister Generalis, anno 1619. dum hunc Conuentum visitat, Fratris Ioannis Duns Scoti, Doctoris Subtilis meritò nominati, intemeratæ Conceptionis Virginis Mariæ pijssimi cultoris, & acerrimi propugnatoris ossa, quæ terræ immixta in diem illum vsque iacuerant, effossa humo, in loculum concameratum, stratumque eiusdem Reuerendissimi iussu constructum, ac plumbea arca inclusa intulit 18. Kal. February.*

His exactis, arca plumbea conclusa est, & à quatuor lateribus, ne posset aperiri sigillo Religionis Minorum Conuentualium munita: duobus Prouincialibus Matthæo Veglense, & Ludouico à Castro ferentibus, præsente Reuerendissimo Patre egregij facinoris auspice, toto Conuentu, & quàm plurimis, tùm doctrina, tùm nobilitate prestantibus viris, qui ad tãti Doctoris Reliquias videndas confluxerant, à sacrario in sepulturam delata, & super asserem in medio sepulchro posita est.

Honor Scoti, & Immaculatæ Conceptionis Deiparæ triumphus simul emicant.

10 Nec mirum, si defensor Immaculatæ Conceptionis hoc tempore gloriosè exiliuit, quoniam paulò ante scilicet anno 1617. 12. Septẽbris Paulus Quintus sanctæ recordationis decretum ediderat, quo sententia Scoti est illustrata, sententia verò opposita, ne in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & alijs actibus publicis assereretur, est pressa. Quin & modò, cum plurium Doctorum virorum laboribus Scoti vita, mores, doctrina tùm Apologijs, tùm historijs illustrantur, Scoticum quoque placitum coruscat. Nam Sanctissimus Dominus noster Gregorius XV. hoc anno 1622. die 24. Maij sanxit, ne opposita sententia, Diuam Virginem peccato pollutam asserẽs possit in sermonibus, aut scriptis priuatis affirmari, atque vt iuxta Scoticæ deuotionis nomenclaturam, omnes ecclesiastici, sæculares, aut regulares in officijs, sacrificijs publicis, ac priuatis sub Conceptionis intemeratæ titulo Deum Optimum Maximum & Deiparentem collaudent: *Nam simul, & singulare Doctoris Subtilis dogma, & Subtilis Doctor illustrantur.* Hucusq; Ferchius; restat modo aliquid commentarij & defensionis circa prædicta adhibere.

Obseruatio 1. circa chirographum Visitationis sepulchri Scoti.

11 Circa quæ præmissa ex Ferchio (cui in cunctis consentit Vvadingus Ferchium oculatum testem transcribens) aliquot occurrunt obseruanda; & primò circa chirographum visitationis sepulchri Scoti transcriptum sub num. marg. 4. in illa verba: *Apertum est sepulchrum Doctoris Subtilis F. Ioannis Scoti ob singularem affectionem Patrum, & Fratrum: & inuenta sunt eius ossa integra, & admodum redolentia, subrubra, & in iuncturis alba ad instar lactis vncta. Et ex tunc in altari summo retrorsum posita.* Quòd fidem huius chirographi non imminuit quòd postea in altera visitatione ossium Scoti anni millesimi sexcẽtesimi decimi noni, centum & decem annis decursis à prima illa visitatione, quæ incidit in annum 1509. non apparuerint ossa Scoti admodum redolentia, & in iuncturis alba, ad instar lactis vncta, sicut in reseratione sepulchri omnium oculis exhibita, anno millesimo quingentesimo nono; estò quòd etiam in postrema reliquiarum Scoti inspectione valde rubrum colorem retinuerint ignitæ pietatis Scoti specimen. Quia prima illa propalatio sepulchri anno 1509. vrgente bello cõtra innoxium conceptum Virginis, clariores exigebat fulgores Scoti immunitatis Mariæ Patroni, vt ostendimus supra in §. 101 de pietate Scoti in Deiparam, num. marg. 12. & 13. tunc enim signis mirandis præditum, impetu in aduersarios facto, quasi ex sepulchro prosiliit Scoti corpus odorum lactescens, & igneum, vel rubrum, vt propugnationi Virginis maturaret suppetias; quæ non ita desiderabantur parto iam triumpho, & indicto aduersarijs silentio in postrema propalatione reliquiarum Scoti.

Eneruatur obiectio de absimilitudine qualitatum, quæ apparuere in postrema Visitatione ossium Scoti.

12 Quod

Confirmatio ex fragrantia corporis S. Thomæ.

12 Quod etiam ostendit Deus in corpore Angelici Doctoris, quod aliquando fragrans repertum est; non tamen constat quòd dein iugi odore semper superstite insignitum extiterit; vt liquet ex Bulla canonizationis S. Thomæ, quæ est vndecima Ioannis XXII. in Bullario Cherubini, cuius fragmentum transcribo, tum ad rei probationem, tum in magnam Angelici Doctoris gloriam.

Ioannes XXII in Bulla Canonizationis S. Thomæ.

Hanc similem fragrãtiã post septem annorum spatium, quidam ex testibus, quidam verò post quatuordecim annorum spatium sensisse se referunt, dũ corpus ipsum diuersis ex causis per temporum vices sedulò inspexissent. Quippè odor, carnis eius munditiam Deo acceptam exprimebat, orationum eius odoramenta repræsentabat, famam quoque eius claram diffusione virtutum, & illarum aromata non celabat. Vbi non asserit Pontifex, quòd perpetuus odor sacro corpori Doctoris Angelici vsque ad annum suæ canonizationis infuerit, aut insederit; sed quòd per septem & quatuordecim annos à S. Doctoris exitu, fragrantia Virgineo corpori inhæserit. Quare & post duo integra sæcula erumpens ossium Scoti odor, aptè candorem puritatis corporis expressit, quem indicauimus supra in §. 16. à num. marg. 12. vsque ad 18. Item & orationis conamen extaticum, quod descripsimus in §. 17. à num. margin. 26. vsque ad 32. Scoti ergo ossa admodum redolentia, & lacteo liquore delibuta, post duo integra sæcula ab ipsius obitu exacta emicuere, in magnam assertoris & vindicis Deiparæ gloriam.

Censio Protomedici Regis Catholici de signis ostẽsis in ossibus Scoti.

13 De quibus signis in Doctoris Subtilis sepulchro ostensis exhibeo grauem & disertam censionem eruditissimi viri D. Antonij Ponce de Sãtacruz, Protomedici Generalis Hispaniæ, & à cubiculo Philippi Tertij, & Philippi Quarti Catholicorum Regum, item & quondam Primariæ cathedræ Vallisoletanæ Moderatoris, & Abbatis Cobarrubiensis, in suis Prælectionibus Vallisoletanis in librum Hippocratis Coi, de Morbo sacro, excusis Matriti apud viduam Ludouici Sanchez Typographam Regni, anno 1631. Sic igitur habet doctissimus vir, tam ex suo iudicio, quàm ex communi Vniuersitatum Hispaniæ consensu, in cap. 21. operis citati, prope finem capitis.

Antonius Pontius Sãctacruz in librũ Hippocratis, de morbo Sacro.

Sed quando huc deuentum est, offert se Venerabilis ille Scotus Philosophorum, & Theologorum prodigium, non minus sanctitate clarus, quàm subtilitate scribendi, cuius memoria in benedictione est. Nam post tot annorum curricula, sepultum eius corpus, sine vlla conseruationis diligentia, sed (vt alia communia corpora terræ mandata) terrenis visceribus, vbi omnia cadauera solent putrefieri inclusum; *tandem reperta sunt omnia ossa colore roseo, & rubicundo perfusa, & redolentia, atque succus quidam lacteus intra aliquas cauitates contentus, & hoc insolitum post 200. annos sic visum, & plurimis, & grauissimis testibus comprobatum ad nostram censuram, post iudicia Vniuersitatum Hispaniæ, non sine nostra admiratione appulit. Atque omnibus ritè perspectis affirmauimus, & nostro sigillo dicta munita dedimus: signa in ossibus Venerabilis Scoti reperta, esse omnino à causa diuina, & supernaturali; à Deo scilicet, qui sic voluit illustrare, non solùm tanti viri vultum (animum scilicet) sed ossa sancti tabernaculi sustentacula. Et existimauimus, quod & nunc etiam pro certo habemus, in aliqua supereminenti extasi expirasse; tantumque fuisse Diuini amoris supereminens incendium, vt ossa eius exultarent in Deũ viuum, roseumque colorem induerent, pignus æterni splendoris.* Hæc de Scoto vir sapientissimus, & Cobarrubiensis Præsul, communi Vniuersitatum Hispaniæ iudicio subscribens; cui tamen non adhæremus, dum non accesserit S. R. Ecclesiæ decretum, quod in hac re expectandum est.

Iudicat qualitates ossium Scoti esse miraculosas.

Sententia Biuarij Cistercienfis de pietate Scoti.

14 Cui etiam iudicio de eximia Scoti sanctimonia suffragatur pius & eruditus vir Franciscus Biuarius Ordinis Cisterciensis in Romana curia Procurator Generalis in censione Quæstionum Scoti in libros de Anima, ita habens. *Scotus egregius Doctor totius Theologiæ facultatis patronus, & quòd maximi habent docti, puritatis originalis Virginis Matris singularis asser-*

tor,

tor, ac Propugnator Venerandus, & nunc pro meritis Magnus in regno cœlorū. Sic ille in citata censura edita Romæ 24. Iunij, anni 1624.

Confirmatio præmissorum de pietate Scoti in Deiparā ex Frācisco Gonzaga.

Nec abs re quidem Biuarius scribens Romæ prædicat Scotum venerandum Deiparæ propugnatorem, & nunc pro meritis Magnum in regno cœlorum, ob eximium illud Vindicationis Virginis obsequium; quando quidem Doctori Subtili Deiparam pio agone demerenti statua marmorea Virginis caput inflexit; vsque ad nostram ætatem eiusdem imaginis inclinatione superstite. Pro cuius facti fide præter illa, quæ ad huius facinoris commendationem scripsimus in §. 10. de pietate Scoti in Deiparam; abijciendam non duxi sententiam Venerabilis serui Dei Francisci Gonzagę, de cuius canonizatione agitur; qui cùm anno 1579. in Ministrum Generalem totius Ordinis Minorum electus esset Parisijs, ibique spectasset imaginem Deiparæ, quæ quasi Scoti votis annuens, hucusque inclinata conspicitur; exploratáque constanti fama & perpetua traditione memorabilis illius euentus certaminis Scoti; curauit Franciscus Gonzaga, pro summa sua pietate in Virginem, & obseruantia in Scotum, quòd imago illa à præcellenti artifice in lamina ærea exprimeretur, & quod prælo commissa, per totius orbis diffunderetur prouincias, quam præcipuè Romæ cunctorum exhibuit obtutibus. De quo Gonzagæ studio sic loquentem accipe Hyppolitum Donesmundum in vita Francisci Gonzagæ lib. 2. cap. 10. prope finem capitis.

Hyppolitus Donesmūdus de inclinatione Statuæ marmoreæ, Scoto orante.

15 In Parigi hauendo trouata quella Sāta imagine della Madonna, la quale di marmo sopra vna colonna delle capelle della Chiesa, stà coll capo, e la metà della schiena disgiunti, ò piegati, è fama vniuersale, che di là passando il Dottor Sotile Scoto per andar ad vna disputa in honore de la stessa Sanctissima madre di gratie, & inginocchiatosi à quella di tutto cuore se le raccomandasse per quella disputa, dicendo fra altre, queste parole: *Dignare me laudare te Virgo Sacrata, &c.* detta imagine che prima se ne staua ritta e col capo congiunto alla collōna, staccossi da quella piegando il capo al suo diuoto seruo, nel modo è hora si vede, in segno di felice successo della sua disputa come in effetto auene. Veduta per tanto detta Santa imagine dal Padre Generale, & inteso tuto il successo gia detto, da pia diuotione indotto, ne se fare tantosto de valente maestro l'intaglio al naturale in rame, e stampatene molte carte, oltre quelle lasciò per la Francia, assai altre portò in Italia, e massime à Roma; si per memoria di si notabil fatto, come per accrescere la diuotione ne i suo Frati verso la gloriosissima Madre de Dio, che in infinito per le molte gratie obligati se le confessano *Hæc Hyppolitus Donesmundus in vita Gōzagæ, excusa Venetijs, & Vrbano Octauo dicata, anno 1625.*

Mantuanus in Fastis.

Quare non abs re celebris ille Vir ex Carmelitarum Ordine Baptista Mantuanus Scotum eo ornauit elogio.

Si fas est homini Deum teneri,
Scoto Religio, Deusque debent.

Dispūgitur criminatio Nicolai Iāsenij contra Scotum.

16 Adnotandum præterea in illa verba Chirographi postremæ reserationis sepulchri Scoti sub num. marg. 8. *Effossa ergo aliquantulum terra, inuentus est sarcophagus ex lapide viuo, coopertus alio lapide. Et in eodem reperta sunt pleraque ossa supradicti Doctoris valde rubea.* Quod ex valde rubeo, & quasi ignito ossium Scoti colore Nicolaus Iansenius assecla Bzouij arripuit ansam iniustæ irruptionis in Scotum; quasi ille color ex sanguinea tinctura erumpens, violentam trucemque Scoti extinctionem demōstraret. Adde quòd Nicolaus Iansenius adeò genij Bzouiani sedulus imitator euaserit, vt pro Bzouij more innominatos suffragatores aduocet vt suas (in eos, quos impetit) excursiones tuetur; autumat enim, id commenti fuisse iudicium cuiusdam Medici Coloniensis, qui reserationi sepulchri

Scoti interfuerit. Acrem huius neoterici accusationem (quam vt appendicem ad Bzouium adiunxit tertio tomo Annalium eiusdem) transcribo ex Hugone Magnesio in cap. vltimo suæ Apologiæ inserta Reportatis Scoti, editis Coloniæ Agrippinæ, pag. 69.

Hugo Magnesius.

Irruptio Nicolai Ianseñij in Scotũ.

17 Eodem capite addis, aperto tumulo Scoti anno 1619. eius ossa reperta rubicunda; cuius causam cùm Reuerendissimus Pater Generalis Conuentualium interrogaret Medicum quemdam; is respondit, signum esse violentæ mortis, qua dicitur obijsse Scotus. Et subiungis: *Fuisset honorificentius Scoto, si eius ossa intacta quieuissent. Quid dicis interpres? Taces? scio.*

Prosternitur cōmētũ præcedens.

Sed fraternè à Iansenio petimus, an liquor lacteus, & fragrans odor duobus sæculis ab Scoti obdormitione exactis vigens, violentæ & refractariæ extinctionis vestigium extiterit? Aut quì fieri queat vt Nuntius Apostolicus, item & Episcopus suffraganeus Coloniensis, & cuncti inclitæ Ciuitatis Primates, fidei illibatæ assertores honorificentissimum id Scoto sepulchrum construi sustinuissent, quod ex Ferchio, & Vvadingo descripsimus; itaut etiam humus aliquādo ossibus Scoti permixta, in proprio sarcophago reuerēter collocata extiterit, si Scoti candorem vel exiguus impietatis nævus fœdasset?

Probatio excutiens fabellam innominati Medici

Vt tamen oblatrantium ora penitus obturarentur, contra innominatum & fictitium Medicum Bzouianæ excursioni fauentem oppono celebriorum totius orbis in re medica Magistrorum explorata iudicia, quæ durā & crassam irruptionē adeò cohibent, vt eam deportandā, & sugillādā proclament; quæ accipe ex Hugone Magnesio loco citato, pag. 76.

Censio celebriorum Orbis in re medica Doctorum de rubro colore ossiũ Scoti.

18 Quæritur an arte medica ex rubicundo colore ossium alicuius, à trecentis, & amplius, annis defuncti colligi possit, quo mortis genere obierit; & maximè an strangulatus, suffocatus, suspensus, vel alia violentæ mortis specie interierit? Respondent sequentes Medici, talem collectionē irrationabilem esse, & merè fictitiam.

Doctor Duarte Vaez, Medicus Regis Hispaniæ.

Paul⁹ Emili⁹ Ferill⁹, Regis & Reginæ Christianissimorũ Medic⁹ cubiculari⁹

Dionysius Guerin, Doctor Medicus Parisiensis.

Gaspar Prager, Medicus Regius, & Serenissimi Comitis Suessionensis, ordinarius.

Doctor Geruasius, Doctor Medicus Parisiensis.

Mag. A. de Corbise, Regius Chirurgus.

Habeo penes me horum subscriptiones, & super hac re discursus, ex quibus breuitatis causa paucula tantùm excerpo.

Censio 1. de rubro colore ossiũ.

19 D. Duarte fatetur, fortè (& si id rarissimè contingat) vehementi motu violentæ mortis, vt ex collisione, aut contusione, sanguinem è venis retro expulsum, ossa tingere potuisse; eam tamen tincturam paruo tantùm tempore durare potuisse. Itaque colorem illum rubeum ossium tribuit alterationi corruptiuæ, cùm non sit ossibus naturalis; addens se plura vidisse defunctorum ossa eiusdem coloris.

In Viro spectatæ pietatis asserit, posse tribui miraculo.

S. Cataldus

Quia tamen id commune non est, si de viri pietate conspicui ossibus quæstio esset, non abs re videretur (inquit) talis color miraculo adscribendus; quia vt miraculosum refertur in vita S Cataldi Tarentinorũ Apostoli; *Sacras eius reliquias, transactis aliquot sæculis rubicundas fuisse repertas.* Et concludit: *Ab omni ratione alienum esse affirmare, rubeum colorem ossium, post tantum temporis, signum esse violentæ mortis.*

Censio 2. abigit calũmiã contra Scotum.

D. Emilius iudicat, dictũ colorē prouenisse à proprietate indiuidui, vel terræ, in qua humat⁹ fuit defūct⁹; & nullo modo esse violētæ mortis signũ.

Itē & cēsio 3. & probat manifestis experimētis

20 D. Guerin vocat illam collectionē, *insulsa commenta, & febricitantiũ sōnia.* Pro cui⁹ cōfirmatione inter alia adducit, *pleraq; ossa cōpacta & soluta, quæ in Chyrurgorum officinis extant, eorum esse qui laqueo vitam finiuerunt, albissima tamen esse.* Et post. *Ne longiùs exēpla accersamus, ossa illa quæ*

velut agminatim visuntur in celebri SS. Innocentium cœmenterio Parisijs, quorum innumero, pleraque inhumata, comperiuntur rufa, alia rubentia, non pauca nigricantia; nihil tamen argumẽti, quo species mortis deprehendatur, præseferentia.

Alia ad prosternendas machinationes aduersariorum

Rubeum illum colorem in casu nostro corruptioni à cõtiguo corpore causatæ adscribendum putat; vel potiùs cui adscribatur, incertum relinquit, quia nihil in rerum natura colore mutabilius. Vnde *Plato* (inquit) *in Timæo, de elementorum mixtione, ex qua colores oriũtur, scribit: Quo autẽ mensura modo, singula singulis misceãtur, etiam si quis nouerit, narrare prudentis nõ est: præsertim, cùm neque necessariam, neque verisimilem de his rationem afferre, vllo modo possit.* Hæc ille.

Censio 4. confirmans præcedentia asserta.

D. Prager addit, violentam mortem ex ossibus nisi sint confracta vel contusa, nullo modo deprehendi posse.

Item & censura quinta.

D. Geruasius illam coniecturam ineptam ait, & ab omni ratione prorsus alienam.

Cẽsio sexta fauens Scoto.

D. de Corbise, colorem illum causæ supernaturali tribuit. Hucusque Magnesius ad verbum transcriptus.

Confirmatio ex rubro colore ossiũ Venerabilis P. Francisci de Torres.

21 Quòd autem ossium perpetuus color igneus in viro ignita pietate conspicuo sit haud obscurum sanctitatis vestigium, præter id quod D. Duarte Vaez supra transcriptus obseruauit in S. Cataldo (de quo Martyrologium Romanum die nono Maij, & Baronius in notis eiusdem diei) id etiam aperio ex ossibus Venerabilis serui Dei miraculis & sanctitate celebris F. Francisci de Torres Hispani, concionatoris feruentissimi & Apostolici, de cuius canonizatione modo agitur; cuius signi attestationem & authenticum accipe chirographum.

Attestatio, de censione Iudicũ Apostolicorum, & Medicorum Complutensium de rubro colore ossium P. Francisci de Torres.

Ego F. Gaspar de la Fuente, Sacræ Theologiæ Lector Iubilatus, & Ordinis Minorum regularis obseruantiæ Secretarius Generalis, fidem facio & attestor, quòd cùm Guardianum agerem celebris Conuentus Complutensis, vbi religiosè seruatur corpus Venerabilis Patris F. Francisci de Torres eiusdem Ordinis, Prædicatoris Apostolici, interfui visitationi reliquiarum eiusdem Serui Dei factæ à Iudicibus à Sancta Sede Apostolica specialiter delegatis ex præscripto Rotuli expediti ad constructionem plenarij processus pro Beatificatione, & Canonizatione eiusdem Serui Dei; & quòd aperto sarcophago, inuenta sunt ossa eius admodum rubra. Qui igneus color (spectatis alijs sanctimoniæ officijs, & miræ pietatis conaminibus concionatoris igniti in excitandis hominibus à torpore vitæ, & ad salutis semitas haud segniter percurrendas) tum à Iudicibus Apostolicis, tum à peritissimis Doctoribus Medicis, & cœteris inspectionis sepulchri testibus æstimatum est præclarum sanctitatis eiusdem Venerabilis Patris specimen, omni acceptione dignum. In quorum fidem hæc mea manu subscripsi, in Conuentu Matritensi, Kalendis Aprilis, anno millesimo sexcentesimo quadragesimo.

F. Gaspar de la Fuente.

Obseruatio contra cõmenta aduersariorũ.

22 Hæc contra Iouium, Bzouium, & Matenesium scripsimus pro iusta Scoti assertione; vbi consectarij instar oportet recolere, quòd ne falsitatis argueretur Iouius circa Scoti historiam, locum, annum, diem Scotici obitus callidè prætermisit. Deinde quòd Bzouius extinctionem Scoti per quatuordecim annos anticipauit; cuius facti causam reserauimus ex Ferchio, & Authore Nitelæ supra in §. 15. à num. marg. 22. vsque ad finem. Postremò, quòd Matenesius (vt patefecimus in §. 14. sub num. marg. 2. & num. 8. & 9.) licet manum cum Bzouio conseruisse, & in illum inuehi appareat tam circa nomenclaturam Scoti, quem Duacium appellauit, quàm circa Præceptorem Alensem, in quo Bzouium deserit, vt se accuratioris iudicij exhiberet historicum; in cæteris tamen maioris momenti commẽ-

tis

tis Iouio, & Bzouio suffragatur, adeò crassos circa annum & seriem mortis Scoti lapsus propinans, vt patens veritas reddiderit cassa aduersantium molimina.

Ratio & mẽs authoris in his ita seriò excutiendis.

23 Quare licet (vt ex Ferchio obseruauimus in §. 14. sub num. marg. 3. agentes contra Matenesium) nostrates posthabuerint futilia Iouij commenta; quia hæc tamen Bzouij, & Matenesij cauillis initia præbuere, è re fuisset, illa statim dispungere, ne fucum facerēt, & inignauorum & incautorum animos irreperent; iuxta Menandri monitum.

Menander.

Calumniam ne sperne vel falsissimam:
Nonnulli enim artem illius augendæ tenent,
Quos propter illam si caues, rectè facis.

Debuerunt aduersariorum technæ detegi iuxta B. Laurentij Iustiniani doctrinã.

24 Hæc in Iouio, Bzouio, & Matenesio insectatoribus Scoti obseruare licuit; quamobrem id non in concinnè ex B. Laurentio Iustiniano subiungimus in Opusculo de interiori conflictu, cap. 6. in initio. *In superiori tractatu tenuis ingenioli nostri eousque laborauit intentio, vt bellantium hostium diuersitates agnoscantur, & fraudes; casso siquidem labore desudat, quisquis certaminis introiens campum, ignorat cum quibus debeat habere conflictum. Verùm ad victoriæ profectum sicut vtile est scire quis certet, ita necessarium censetur, armorum non ignorare præsidia.*

Defensio Scoti ex Molano & Miræo.

25 Deinde contra Iouij technas censionem exhibeo literatissimi Viri & accuratissimi historici Auberti Miræi Decani Antuerpiensis in Bibliotheca Ecclesiastica, in Auctario ad Septem Nomenclatores veteres, cap. 408. Vbi Scotum vel sic egregiè vindicat, tam ex suo iudicio, quã ex doctissimi Molani assertione ex Bibliotheca manuscripta Molani.

,, Ioannes Duns, Scotus, Ordinis Minorum, inter Scolasticos nobilis
,, (quem Doctorem Subtilem appellant) Oxoniæ publicauit Quodlibeta, &
,, Commentaria in libros quatuor sententiarum. Quod scriptum vulgò dicitur
,, Opus Anglicanum siue Oxonięse, Venetijs 1514. & alibi postea im-
,, pressum. Postea Parisijs Lecturam contractiorem, & magis frugiferam;
,, *Quam nos* (ait Ioannes Maior) *calcographis imprimẽdam bisce diebus dedimus.*
,, Obijt Coloniæ, anno millesimo trecentesimo octauo. Sic ferè Molanus in
,, manuscripta Bibliotheca sacra. Tumulus eius visitur Coloniæ in medio
,, Chori apud Franciscanos. *Fabulosum illi mortis genus Paulus Iouius in Elo-*
,, *gijs Virorum Illustrium affinxit; fabulosum dico, vt pote cuius nulla sit Coloniæ*
,, *memoria in Archiuis Monasterij, aut in Epitaphijs varijs monumento appen-*
sis.

Excutiuntur Iouij nugamenta.

Ex Miræo & Molano, Bassolius asseritur ad Scotos attinere.

26 Ex quo etiam authore loco citato, & ex Molano in sua Bibliotheca Sacra, Ioannem Bassolium, natione Scotum autumo; ita igitur habet in Auctario, cap. 421. *Ioannes Bassolius, Scotus, Ordinis Minorum, Ioannis Scoti discipulus, scripsit Lecturam in quatuor libros Sententiarum Parisijs anno 1516. in folio excusam; quam Petrus Crabbius notat prælectam fuisse Mechliniæ anno millesimo trecẽtesimo vicesimo secundo. Ita Molanus in manuscripta Bibliotheca sacra. Labitur itaque Bellarminus, qui scribit, Bassolium vixisse anno millesimo quadringentesimo sexagesimo.* Quæ ex Miræo transcripsi vt dubitationem excuterem circa Bassolij patriam, quam ex silentio Ferchij, Rodulphij, Gonzagæ, Bellarmini, & Vvadingi hauseram.

Defensio Scoti ex Georgio Conæo.

27 Vltimò tandem ad prosternenda nugamenta Iouij attexo testimonium Georgij Conæi, in Tractatu de Duplici Statu Religionis apud Scotos, edito Romæ typis Vaticanis, anno 1628. vbi libr. 1. an Roberto Brusio, Rege Scotiæ, ad annum 1300. describens cruentas irruptiones Eduardi Regis Angliæ in Scotiam; de quibus nos supra in §. 17. à n. marg. 16. vsque ad 18. ita de Scoti pietate, & celebri vitæ & morum eius innocentia loquitur.

,, Flagrante bellis Scotia, Ioannes Duns Ordinis D. Francisci, & Sub-

tilissi-

Georg. Conæus.

tilissimi vir ingenij, in Angliam primùm, ac postea in Galliam profectus, „ summæ in omni Philosophia, & Theologia subtilitatis laude clarissimus; „ vitæ etiam morumque innocentia celebris, Coloniæ Agrippinæ immaturo „ funere elatus fuit: cuius tumulo sequens Epitaphium appositum. „

Scotia me genuit; Anglia me suscepit;
Gallia me docuit; Colonia me tenet.

Pende pro captiuitate & catenatione Scoti sub Rege Angliæ.

Vbi debitis extollens præconijs summam ingenij Scoti aciem, insignemque innocentiæ morum ac pietatis celebritatem; adstruit, Scotū Coloniæ immaturo obitu sublatum, quia in florenti iuuenta è viuis excesserit; truculenta ea, quæ Iouius excogitauit, contemnens. Circa cuius authoris pronuntiata de immigratione Scoti in Angliam, relicta Scotia bellis flagrante, id obseruandum incidit, quod loco citato in §. 17. ex probatis Authoribus de captiuitate & catenatione Scoti sub Eduardo Angliæ Rege, scripsimus; si enim bellorum ignis Scotiam exurens & depopulans erumpebat ex Anglia, non apparet cur Subtilis Doctor patriam Scotiam deserat lubens, vt ad hostilem trucemque Anglorum dominatum confugiat, sed quòd captiuus sub Angli tyrannide agonizauerit. Hæc pro excutiendis contra Scoti pietatem cauillis aduersariorum.

18 Vnde historiam hanc vel S. P. Epiphanij verbis finire liceat, in Panario contra hæreses, siue Arcula, aut Capsula Medica, lib. 3. cap. vltimo; dum enim aduersariorum calumnias propulsantes, medicam manum, & tergentem adhibemus spongiam, placuit ex Capsula medica Epiphanij hæc pharmaca contra mordentes haurire.

S. Epiphan.

Vix tandem à quæstionibus vndequaque extricati, & ipsarum improbitati transgressi, tranquillis veritatis regionibus appropinquauimus. Omnem quidem maris difficultatem progressi, & omnem tempestatem spumasque ac vndarum eleuationes perpessi, commotionem verò, vt ita dicam, vertigines, breuiaque non vulgaria, & locos feros ac immanes conspicati, in periculoque horum per sermones constituti, nunc pacis portum videntes, rursus obsecramus Dominum, vt ad ipsum applicare nobis contingat. Multa quidem, si verum dicere oportet, in his mala & contumelias non vulgares perpessi, per terram ac mare pedibus ac manibus itinere confecto, terræ asperitates, & deserti difficultates, & prædictorum pelagorum pericula experti.

FINIS.

TABV-

TABVLA VITAE SCOTI IN VIGINTI DVOS PAragraphos, seu capita distributæ.

§§§§§§§§§§§§§§§ *De

ERRATA IN APPARATV HISTORICO DE VITA *Scoti sic castiganda.*

Pagina 2. ante medium. Vrbes Grætiæ. Lege. Græciæ.
pag. 3. prope initium. Ioannes Dempsterus. Lege. Thomas Dempsterus.
pag. 5. prope finem. Ordinem antea labescentem. Lege. Labascentem.
pag. 12. prope finem. Genium hominis. Lege. Ingenium.
pag. 13. in medio. Scotum exprobantis. Lege. Exprobrantis.
pag. 14. in initio. Hæreticorum petulantium. Lege. Petulantiam.
pag. 16. post medium. Legitimo coniungio. Lege. Coniugio.
pag. 19. prope finem. Nuncupiantur, & subiectar. Lege. Nuncupantur, & subiectarum.
pag. 22. prope finem. Pater enim visceratim in tenellos infantulos afficitur. Lege. Patris enim viscera in tenellos infantulos afficiuntur.
pag. 30. prope finem. S. Thomæ antegonista. Lege. Antagonista.
pag. 53. prope finem. Impudenter emoueret. Lege. Euomeret.
pag. 59. prope medium. Fabellæ cusæ. Lege. Cusæ.
pag. 62. ante medium. Soti pietas. Lege. Scoti.
pag. 66. prope initium. Hæreticorum genia. Lege. Ingenia.
pag. 68. post medium. Charitas affectus. Lege. Charitatis.
pag. 70. prope finem. Triciis expedientem. Lege. Expedientes.
pag. 71. in medio. Posibibile erat. Lege. Possibile.
pag. 72. in initio. Santioris vitæ. Lege. Sanctioris.
pag. 78. post medium. Ante annum millesimum biscentesimum octauum. Lege. Millesimum biscentesimum nonagesimum octauum.
pag. 86. post medium. Nec ad Franciscanos attineret. Lege. Licet attineret.
pag. 99. prope initium. Soboraam claudit. Lege Sorbonam.
pag. 102. prope finem. Pro illius tempore ratione. Lege. Illius temporis.
pag. 112. prope initium. Quarta die creationis suæ expirabit. Lege. Expirauit.
In eadem pag. post medium. Prædita etiam communit. Lege. Prædicta.
pag. 132. post medium. Conflitationis literariæ. Lege. Conflictationis.
pag. 136. in initio. Monasterij Coloniensis archiuijs. Lege. Archiuis.
pag. 182. prope finem. In publicam & thenticam formam. Lege. Authenticam.
In eadem pag. paulò infra. Fuit Prouiacialis. Lege. Prouincialis.
pag. 187. ante medium. Ad leuam. Lege. Ad læuam.

Procemium

PROAEMIVM, SEV PROLVSIONES AVTHORIS AD CONTROUERSIAS THEOLOGICAS.

1 EA, Quæ in vita Scoti, §. 18. & 19 latè discussimus de acumine, & vtilitate doctrinæ Doctoris Subtilis, nos prolixis præambulis exonerabunt circa Scoti vindicias ab iniustis aduersariorum censionibus. Item præconia, & doctrinæ momenta, quæ in §. 20. obseruauimus in Francisco Maironio, Ioanne Bassolio, Petro Aureolo Cardinali, Gulielmo Rubiono præcipuis Scoti auditoribus (quorum aureis pronuntiatis nostram qualem qualem opellam locupletauimus, & ideò horum Doctorum imagines in frõte libri exarauimus) nos à longis præfationibus extricabunt circa debitas, nec satis æstimatas primariorum illorum Theologorum laudes: quare fragmenta ex Commentarijs prædictorum Magistrorum ad fidem, & verbum sæpè transcribo, vt appareat quã obstrictum sit nostris hominibus Theologicum acumen.

Præconia & doctrina momenta Maironij Aureoli, Bassolij, & Rubioni.

2 Neoterici enim aliquot haud rarò illorum asserta mutuati, authorum nomina celant, & supprimũt, quod & illis cessit impunè, dum ob antiquitatem peruia non sint illorum scripta; vnde & clarissima monimenta sibi arrogare pertentarunt non absque immodica Franciscani Ordinis iactura; & contra Basilij re, & nomine Magni monitũ, in Epist. Gregor. *Si quid ab alio didiceris, ne illud occultes, sicut faciunt improbæ mulieres spurios partus subijcientes: sed authorem doctrinæ grato animo celebres.* In quos literarios fures, vel sic etiam intonat Synesius, Epistola 141. *Magis impium esse arbitror, mortuorum lucubrationes, quàm vestes furari:*

Suppressio doctrinæ præcedẽtiũ doctorum ex silentio Neotericorum.

S. Basilius

Synesius.

rari: quòd sepulchra perfodere dicitur. Vbi scite alludit Synesius ad expilatores vestium defunctorum, qui pretiosis indumentis ornati, & in sepulchro delitescētes, adhuc impios prædonum patiebātur incursus; vnde erupit priscorum pronuntiatum in Ethicis sententijs: *Impium est minus furari mortui amictum, quàm librum.*

Iactura rei literariæ ex suppressione priscorū Theologorum.

Quare & nostri iuris fuit, dogmata illa, nō vn noua quædam recentiorum inuenta inserere, sed ad veros Authores, quasi ad fontes reuocare; vt noua (si quæ sint, vel taliter æstimata) respondeant & cohæreant veteribus; adeò vt eos Theologicæ disciplinæ maiestatē eleuare, & quasi exauthorare censeā, qui arrogata sibi, aut emētita primi vel veri authoris nōmenclatura, antiquā doctrinam debita authoritate (quā sibi parit venerāda antiquorum Theologorum canities) orbatam, & eneruem propinent; quæ tamen obuijs vlnis excipi posset, si eam reseratis veris & classicis authoribus infunderent.

Studiū Authoris in eruendis antiquorū pronuntiatis.

3 Quamobrem sæpe transcribo Alexandrum Alensem, irrefragabilem Doctorem ab antiquis vocitatū; imò & vitæ fontem, ex quo non riuuli, sed alti illi amnes ad mirā paradisi Ecclesiæ fœcunditatē eruperint, Thomas Angelicus, & Bonauentura Seraphicus, tanti Doctoris alūni. Haud raro etiam attexo pronuntiata Bonauenturæ ex spirituum ignitorū ordine, splendentis & ardentis lucernæ. Etiā aduoco Maironium schemate illuminati Doctoris apud Parisinos celebrē, & Aureolum Cardinalē, vbique acrē, vbiq; pugnacem, & neruosum, adeò vt ad scholasticos agones natus appareat: itē & Bassolium acutum & celebrem Theologum; & ex Hispanis nostris Sapientissimum Gulielmum Rubionum; qui quot & quanta nobis subsidia suppeditauerint ad tranandam scholasticarum dissertationū abyssum, lectoris iudicio deferimus.

Item & in versandis neotericis probatioribus.

Sæpe etiam neotericos probatioris notæ scriptores consulimus, & versamus, iuxta proficuū illud Plinij præscriptum in Epistola ad Caninium, lib. 6. *Sum ex ijs, qui mirer antiquos; nō tamen (vt quidam) temporum nostrorum ingenia despicio. Neque enim quasi lassa & effœta natura, vt nil tam laudabile pariat.*

Pietas in Alensem, & Bonauenturam; de quibus infra.

4 Quia tamen in vita Scoti de quatuor illis primarijs Scoti auditoribus verba fecimus, in præsenti id erit reliquum, vt circa S. Bonauenturæ & Alensis dogmata, quorum doctrinam amplexamur in his, quæ Scoto nō aduersantur, aliquid defensionis pro exiguo penu nostro exhibeamus; postquam priùs de aliquibus capitibus (quæ ad opinabilia dissidia inter Scotizantes

atti-

De authoris instituto in proœmialibus Prolusionibus.

attinent) ostenderimus, nos nec latum vnguem à rigidis Scoticæ disciplinæ cancellis prosiluisse: quòd præstabimus, vel breues has quasi literarij certaminis prolusiones excitantes.

PROLVSIO I.

DE INTRINSECA RATIONE FORMAE supernaturalis.

Antiquorũ Theologorũ sententia de supernaturalitate intrinseca formarum.

1 QVando Scotus, & ferè omnes antiqui Scholastici asserunt rationem intrinsecam formæ supernaturalis consistere in hoc, quòd per actionem creatiuam producatur, & non per eductiuam; non loquuntur de creatione formæ supernaturalis cõtra illius exigentiam, quę à ratione sua exposcat educi, acproinde & effici dependenter à subiecto; quia alias ineptè conceptum supernaturalis formæ expendissent, cũ etiam albedo & quælibet alia naturalis forma effici queat à Deo per creationẽ contra connaturalem exigentiam huiusmodi formarum, quæ intra causalitatem eductiuam substratorum concluduntur. Quare id maximè voluerunt, quòd forma supernaturalis talis sit ob exuperantiorem gradum essendi supra totius naturæ creatæ classim & metam; quòd produci non exigat inquantùm intrinsecè supernaturalis est, dependenter ab aliquo substrato eductionis, sicut nec intra eminentiam eductiuã alicuius substrati contineri valeat.

Forma supernaturalis vt talis non exigit fieri dependẽter à substrato.

2 Quò etiam fit, vt forma supernaturalis, vt supernaturalis, sicut nec in fieri, ita nec in conseruari pendeat connaturaliter à substrato ordinis naturæ, ita vt per connaturalem exigentiam exposcat substrato ordinis naturalis cõponi, & ab illo pendere; si enim exigeret connaturaliter conseruari à substrato ordinis naturæ, ita etiam penderet in fieri. Vnde forma supernaturalis, vt supernaturalis, tantùm exposcit connaturaliter conseruari à Deo per supernaturalem influxum; non tamen connaturalem vendicat dependentiam à naturali substrato inferioris ordinis.

Quid de forma supernaturali creata extra subiectum?

Quare si Deus formam supernaturalem crearet extra subiectum, licet id miraculi destrueret compositionem obedientialem, sed non compositionẽ connaturalem, seu iuxta connaturalem exigentiam formæ respectu substrati ordinis naturæ; quia forma supernaturalis non expetit componi cõnaturaliter potentiæ vel substrato naturali; nec ab illo pendere, à quo tantùm pendet per inhærentiam, & compositionem obedientialem.

Optima instantia de accidente spirituali cõposito substrato corporeo.

3 Simili ratione, qua apud eos Theologos, qui asserunt, posse de absoluta Dei potentia accidens spirituale componi substrato materiali; accidens spirituale in illa hypothesi, & per comparationem ad substratum inferioris ordinis, nec connaturaliter produceretur in subiecto corporeo, nec etiam extra omne subiectum, etiam corporeum, sed componeretur subiecto corporeo secundùm obedientialem potẽtiam. Vnde sicut accidens spirituale, quia est eleuatioris ordinis intrinseci, & quasi physici, non petit per connaturalem exigentiam coniungi & inhærere substrato corporeo; quia si compositio ad subiectum corporeum non esset obedientialis, sed connaturalis accidẽti spirituali, etiam substratum corporeum esset cõnaturale formę spirituali, cùm compositio formę ad substratum claudat ipsum substratum vt compartem intraneam talis compositionis: ita si compositio formæ supernaturalis ad substratum naturale esset connaturalis & debita formæ supernaturali, etiam substratum naturale esset connaturale formę secundùm esse physicum, & intrinsecum supernaturali; cùm compositio

Vrgetur doctrina præcedens.

rari: quòd sepulchra perfodere dicitur. Vbi scite alludit Synesius ad expilatores vestium defunctorum, qui pretiosis indumentis ornati, & in sepulchro delitescẽtes, adhuc impios prædonum patiebãtur incursus; vnde erupit priscorum pronuntiatum in Ethicis sententijs: *Impium est minus furari mortui amictum, quàm librum.*

Iactura rei literariæ ex suppressione priscorũ Theologorum.

Quare & nostri iuris fuit, dogmata illa, nõ vn noua quædam recentiorum inuenta inserere, sed ad veros Authores, quasi ad fontes reuocare; vt noua (si quæ sint, vel taliter æstimata) respondeant & cohæreant veteribus; adeò vt eos Theologicæ disciplinæ maiestatẽ eleuare, & quasi exauthorare censeã, qui arrogata sibi, aut emẽtita primi vel veri authoris nomenclatura, antiquã doctrinam debita authoritate (quã sibi parit venerãda antiquorum Theologorum canities) orbatam, & eneruem propinent; quæ tamen obuijs vlnis excipi posset, si eam referatis veris & classicis authoribus infunderent.

Studiũ Authoris in eruendis antiquorũ pronuntiatis.

3. Quamobrem sæpe transcribo Alexandrum Alensem, irrefragabilem Doctorem ab antiquis vocitatũ; imò & vitæ fontem, ex quo non riuuli, sed alti illi amnes ad mirã paradisi Ecclesiæ fœcunditatẽ eruperint, Thomas Angelicus, & Bonauentura Seraphicus, tanti Doctoris alũni. Haud rarò etiam attexo pronuntiata Bonauenturæ ex spirituum ignitorũ ordine, splendentis & ardentis lucernæ. Etiã aduoco Maironium schemate illuminati Doctoris apud Parisinos celebrẽ, & Aureolum Cardinalẽ, vbique acrẽ, vbiq; pugnacem, & neruosum, adeò vt ad scholasticos agones natus appareat: itẽ & Bassolium acutum & celebrem Theologum; & ex Hispanis nostris Sapientissimum Gulielmum Rubionum; qui quot & quanta nobis subsidia suppeditauerint ad tranandam scholasticarum dissertationũ abyssum, lectoris iudicio deferimus.

Item & in versandis neotericis probatioribus.

Sæpe etiam neotericos probatioris notæ scriptores consulimus, & versamus, iuxta proficuũ illud Plinij præscriptum in Epistola ad Caninium, lib. 6. *Sum ex ijs, qui mirer antiquos; nõ tamen (vt quidam) temporum nostrorum ingenia despicio. Neque enim quasi lassa & effœta natura, vt nil iam laudabile pariat.*

Pietas in Alensem, & Bonauenturam; de quibus infra.

4. Quia tamen in vita Scoti de quatuor illis primarijs Scoti auditoribus verba fecimus, in præsenti id erit reliquum, vt circa S. Bonauenturæ & Alensis dogmata, quorum doctrinam amplexamur in his, quæ Scoto nõ aduersantur, aliquid defensionis pro exiguo penu nostro exhibeamus; postquam priùs de aliquibus capitibus (quæ ad opinabilia dissidia inter Scotizantes

atti-

De authoris instituto in proœmialibus Prolusionibus.

attinent) ostenderimus, nos nec latum vnguem à rigidis Scoticæ disciplinæ cancellis prosiluisse: quòd præstabimus, vel breues has quasi literarij certaminis prolusiones excitantes.

PROLVSIO I.

DE INTRINSECA RATIONE FORMAE *supernaturalis.*

Antiquorũ Theologorũ sententia de supernaturalitate intrinseca formarum.

1 QVando Scotus, & ferè omnes antiqui Scholastici asserunt rationem intrinsecam formæ supernaturalis consistere in hoc, quòd per actionem creatiuam producatur, & non per eductiuam; non loquuntur de creatione formæ supernaturalis cõtra illius exigentiam, quę à ratione sua exposcat educi, acproinde & effici dependenter à subiecto; quia aliàs ineptè conceptum supernaturalis formæ expendissent, cũ etiam albedo & quælibet alia naturalis forma effici queat à Deo per creationẽ contra connaturalem exigentiam huiusmodi formarum, quæ intra causalitatem eductiuam substratorum concluduntur. Quare id maximè voluerunt, quòd forma supernaturalis talis sit ob exuperantiorem gradum essendi supra totius naturæ creatæ classim & metam; quòd produci non exigat inquantùm intrinsecè supernaturalis est, dependenter ab aliquo substrato eductionis, sicut nec intra eminentiam eductiuã alicuius substrati contineri valeat.

Forma supernaturalis vt talis non exigit fieri dependẽter à substrato.

2 Quò etiam fit, vt forma supernaturalis, vt supernaturalis, sicut nec in fieri, ita nec in conseruari pendeat connaturaliter à substrato ordinis naturæ, ita vt per connaturalem exigentiam exposcat substrato ordinis naturalis cõponi, & ab illo pendere; si enim exigeret connaturaliter conseruari à substrato ordinis naturæ, ita etiam penderet in fieri. Vnde forma supernaturalis, vt supernaturalis, tantùm exposcit connaturaliter conseruari à Deo per supernaturalem influxum; non tamen connaturalem vendicat dependentiam à naturali substrato inferioris ordinis.

Quid de forma supernaturali creata extra subiectum?

Quare si Deus formam supernaturalem crearet extra subiectum, licet id miraculi destrueret compositionem obedientialem, sed non compositionẽ connaturalem, seu iuxta connaturalem exigentiam formæ respectu substrati ordinis naturæ; quia forma supernaturalis non expetit componi cõnaturaliter potentiæ vel substrato naturali; nec ab illo pendere, à quo tantùm pendet per inhærentiam, & compositionem obedientialem.

Optima instantia de accidente spirituali cõposito substrato corporeo.

3 Simili ratione, qua apud eos Theologos, qui asserunt, posse de absoluta Dei potentia accidens spirituale componi substrato materiali; accidens spirituale in illa hypothesi, & per comparationem ad substratum inferioris ordinis, nec connaturaliter produceretur in subiecto corporeo, nec etiam extra omne subiectum, etiam corporeum, sed componeretur subiecto corporeo secundùm obedientialem potẽtiam. Vnde sicut accidens spirituale, quia est eleuatioris ordinis intrinseci, & quasi physici, non petit per connaturalem exigentiam coniungi & inhærere substrato corporeo; quia si compositio ad subiectum corporeum non esset obedientialis, sed connaturalis accidẽti spirituali, etiam substratum corporeum esset cõnaturale formę spirituali, cùm compositio formę ad substratum claudat ipsum substratum vt compartem intraneam talis compositionis: ita si compositio formæ supernaturalis ad substratum naturale esset connaturalis & debita formæ supernaturali, etiam substratum naturale esset connaturale formę secundùm esse physicum, & intrinsecum supernaturali; cùm cõposi-

Vrgetur doctrina præcedens.

cio cõnaturalis claudat ipsum substratũ, vt concausam materialem intrinsecam talis compositionis connaturalis,&iuxta connaturalem exigentiam talis formę.

4. Quare sicut si accidens spirituale immitteretur diuinitus, & coniungeretur potentiæ corporeæ, non educeretur ex corporeo substrato, intra cuius passiuã potentiam, vel eminentiam eductiuã non præhabetur (nec enim intra sinum materialis potentiæ ita delitescit forma spiritualis, vt inde per actionem eductiuam extrahi queat) sed per actionem creatiuam produceretur ex nihilo, & deinde altera actione vnitiua cõponeretur (non secundùm naturalem, sed obedientialem potentiam) substrato corporeo. Sic etiam forma intrinsecè & secundùm esse physicum supernaturalis, nõ valet educi ex substrato ordinis naturæ, intra cuius ambitum nõ concluditur tanquam intra passiuam potestatem subiecti ex Quo, & eductionis; sed prima actione producitur ex nihilo, & secũda actione vnitiua, seu compositiua cõiungitur substrato, nõ ex connaturali exigentia formæ respectu substrati ordinis inferioris, sed solùm obedientialiter, dũ obedit Deo componenti formam cum subiecto alterius ordinis infra gradum physicum formę exuperantis classim totius naturæ. Quæ seriò & pressè versamus in Controu. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 2. de Principio supernaturali visionis ex parte potentiæ, art. 1. de supernaturalitate luminis gloriæ. Et in Controu. 12. de Ideis, in Appendice de possibilitate entis, ar. 4. Vtrũ potẽtia naturalis sit connexa cum possibilitate actus secundi supernaturalis secundùm substantiam?

Si accidens spirituale produceretur in subiecto materia, efficeretur per creationem.

5. Vnde excutimus doctrinam Soarij tom. 2. de Gratia, lib. 6. cap. 6. sub nu. marg. 13. vbi ita habet. *Non oportet inter hunc actum supernaturalem, & potentiam esse reciprocam habitudinem naturalem, vt videre licet in potentia passiua. Nam gratia & habitus infusi, quia sunt accidentia, naturalem habitudinem dicunt ad sua subiecta; & nihilominus ex parte subiecti nõ respondet naturalis habitudo, sed tantùm obedientialis.*

Certũ Soarij de inclinatione naturali habitus supernaturalis in subiectũ, & nõ contra.

Ego autem ęstimo, quòd prędicta Soarij pronũtiata ex dictis satis refellãtur; eòquòd repugnet, quòd hæc cõparatio, seu cõpositio formæ ad subiectũ, & è cõtra subiecti ad formã queat esse nõ reciproca, itaut si forma supernaturalis non vitalis ex se inclinetur in substratum naturale, etiam & versa vice substratũ debeat propendere in formam. Quia cùm accidens & subiectum componantur inter se per eamdem formam modalẽ nexus, aut compositionis, quæ inquantũ cõnotat formam, seu spectatur ex parte formæ, appellatur inhærẽtia, & inquantũ cõnotat substratum recipiens & sustentans formam, vocatur receptio & sustentatio formæ à substrato sustẽtante, insuper cùm cõpositio & inhærẽtia hæc ambiat vtrumq; coextremum intrinsecum, inquantũ constituit vnitum, seu vnum quid coalescẽs ex forma, & substrato vt ex causis intrinsecis; fieri nequit, quòd cõparatio habitudinis inclinationis naturalis, quæ se tenet ex parte formę, nõ pateat etiam substrato coniuncto ex vi eiusdem vnionis indiuiduæ, itaut etiam substratum naturaliter componatur formæ, ac proinde comparatio habitudinis naturalis sit reciproca.

Refellitur doctrina Soarij de habitudine naturali nõ reciproca.

Quia cùm cõpositio formæ ad substratum claudat ipsum substratum vt cõpartẽ materialem intrinsecam talis compositionis; si compositio formę supernaturalis ad substratum naturale, esset cõnaturalis formæ supernaturalis, etiã substratum natiuum esset cõnaturale formæ supernaturali: quando autem subiectũ est naturale formæ, subiectum naturaliter inclinatur in formã; vt liquet in omnibus aliis substratis, quæ inclinantur in formas, quæ reciprocè inclinãtur in substrata: quare & ideo nec substratum corporale propendet in formã spiritualem, quia nec è cõtra forma spiritualis propẽdet in substratum corporeum, cui solùm componi obedientialiter potest apud aliquos Theologos. Aut si subiectũ nõ est connaturale formæ supernaturali, nec compositio subiecti ad formam potest esse connaturalis formæ supernaturali; ac proinde nec vice versa compositio formæ ad subiectum potest esse connaturalis formæ, cùm per eamdẽ indiuisam compositionem componatur forma subiecto, & è contra subiectum coniugatur formæ. Quare consequentiùs, sicut apud nos forma supernaturalis non vitalis non inclinatur in substratum natiuum; ita versa vice, nec substratum in formam supernaturalem non vitalem propendet.

Vrgetur ratio ex compositione accidentis spiritualis ad subiectũ corporeum.

Instatur pro inclinatione naturali habitus supernaturalis in substratum.

6 Nec vrget ea oppositio, quod forma supernaturalis connaturaliter exposcit dependere à Deo; sed non postulat connaturaliter pendere à Deo extra subiectum, & à subiecto abstracta: igitur concreta atque composita subiecto. Deinde, quòd non ita connaturaliter conseruaretur à Deo habitus charitatis extra facultatem appetitiuam, quæ est illius substratum, sicut conseruatur composita facultati impulsiuę, seu potentię voluntatis, quæ est ordinis naturæ; ergo compositio ad voluntatem est ex positiua & cõnaturali exigentia, seu inclinatione habitus charitatis in voluntatem.

Eneruatur oppositio.

Hæc enim non obstant; quia licet esset magis præternaturalis conseruatio habitus supernaturalis extra omne subiectum, quia tunc careret omni fulcro substrati, à quo tanquam à causa materiali intrinseca sustentatur accidentalis forma, & sustentaretur à Deo solùm extrinsecè, & in genere causæ efficientis, ac proinde illa separatio esset miraculosa supra omnes formæ accidentariæ leges: sed id non obtinet, quòd compositio ad substratum inferioris classis, & ordinis physici sit connaturalis tali formæ, quæ à gradu, & ordine intrinseco, & physico exuperat totius ordinis naturę gradum, & metam.

Amplior elucidatio præmissorũ

Sicut apud eos Theologos, qui autumant, non implicare quòd accidens spirituale de absoluta Dei potentia, componatur potentiæ corporeæ, licet magis miraculosè conseruaretur accidens absque vllo fulcro subiecti, & causæ materialis intrinsecæ; non ideo tamen connaturaliter vendicat compositionem ad substratum corporeum, sed satis superque est, vt illi componatur iuxta obedientialem potestatem informandi substratum non connaturale sibi, vt obediat Deo componenti talem formam subiecto non debito tali formæ. Cùm tamen verum sit, quòd magis distet, & improportionatum sit ad coitionem in vnum quid, & compositionem, accidens spirituale respectu materialis substrati, quàm supernaturalis forma relata ad subiectum naturale; cũ facultas natiua, & habitus supernaturalis conueniant in prædicato entis spiritualis.

7 Nec mirum esse debet, quòd formæ supernaturales, quæ supra omnes formarum naturalium metas existunt, etiam circa compositionem ad substrata, quæ euehunt ad esse diuinum, & indebitum, munia & debita naturalium accidentium in omnibus non impleant, nec communibus accidẽtium naturaliũ legibus obtemperẽt; sicut nec illis subiaceret accidẽs spirituale, si componi posset materiali substrato, vt eueheret illud ad esse spirituale & indebitum potentię corporeæ.

Ratio cur habitus supernaturalis no propẽdeat in substratum naturale?

Nostræ sententiæ suffragatur Diegus Alarcon 1. part. Tractatu 1. de Visione Dei, dispur. 2. cap. 9. numer. margin. 15. ita habens. *Consultò abstinui ab argumento aliquorum conantium statuere possibilitatem substantiæ supernaturalis ex accidentibus supernaturalibus datis, quæ necessariò debẽt habere aliquod subiectum naturale, saltem possibile, cui insint; quia natura cuiusque accidentis est esse entis ens.*

Habitus supernaturalis solũ cõponitur & inhæret obedientialiter.

Alarcon

Verum hæc ratio non cogit, quia modus existendi per se accidentium Eucharistiæ, & actio, qua sic conseruantur, sunt vera accidentia, & nullum subiectum substantiale, etiam supernaturale, potest dari, in quo inhæsiuè sint connaturaliter; quia ad naturam accidentalem sufficit qualiscunque ordo ad substantiam per attributionem, & esse entis ens. Pro quo pronuntiato vide quæ asserimus infra in Controuersia 9. de Visione Dei, distinct. 1. subdistinct. 2. in citato artic. 1. de Supernaturalitate luminis glorię, numer. margin. 14. Quam doctrinam Alarcon recipimus quãtùm ad id, quod præcisè asserit, quòd ad rationem accidentis supernaturalis non exigatur naturalis inclinatio in substratum inferioris ordinis, sed sufficiat compositio obedientialis, seu per non repugnantiam ad compositionem cum tali substrato; non tamen admittimus positiuam perseitatem accidentium in Eucharistia propter vrgentes rationes Scoti in 4. sentent. dist. 12. q. 1. §. *Hic dicitur*, sub n. marg. 3. & 4.

Respondet obiectioni

Scotus.

8 Si autem intorqueas præcedentem doctrinam contra intrinsecam, & quasi physicam supernaturalitatem actuum vitalium, qui non creantur, sed educuntur ex passiua virtualitate potẽtiæ vitalis; igitur adæquata intrinsecæ supernaturalitatis cõceptus non cõsistit in hoc, quòd intra passiuam pote-

Retorquetur doctrina præcedens contra supernaturalitatem actuum.

statem non concludatur.

Dilutio obiectionis.

Prædictam oppositionem diluimus locis supra citatis enucleantes, qualiter de ratione formæ supernaturalis sit, quòd ex formali conceptu actus supernaturalis euehatur supra totum naturæ ordinem, ac proinde non præhabeatur intra eductiuam virtualitatem naturæ; licet ex alio prædicato vitæ intentionalis in actu secundo, seu operationis viuæ præhaberi queat intra causalitatem eductiuam substrati naturalis.

Actus supernaturalis prout vitalis educitur nó prout supernaturalis.

Pari ratione, qua effectus spiritualis, (quâ ens spirituale est, & eleuatioris ordinis, & gradus physici, in illa præcisione entis spiritualis, vt sic eleuati supra vniuersum materiale agens,) non continetur intra potentiam actiuam entis corporei; non tamen repugnat, quòd ens spirituale ob aliquod prædicatum, per quod ad talem speciem entis contrahitur, præhabeatur intra virtualitatem, & eminentiam agentis corporei, & sit connexum cum illo in quarto modo perseitatis. Cùm species intelligibilis, quæ à superiori, & eleuata ratione entis spiritualis vt sic, nequit effici ab agente corporeo, (aliàs aliquod aliud agens corporeum præseferret vim initialem & incópletã ad effectionem cuiuslibet alterius accidentis spiritualis,) tamen ob contractam rationem imaginis obiecti corporei præcótinetur species intelligibilis intra virtualitatem corporei phantasmatis, & cũ illo conectitur in quarto modo perseitatis, vt in locis citatis presè ostendimus.

Optima instãtia ex specie intelligibili, & phantasmate.

9 Deinde, si insistas vlteriùs; quòd vitalitas operationis supernaturalis est essentialiter supernaturalis, & dato quòd non sit essentialiter, seu formaliter supernaturalis, est tamen supernaturalis identicè, & materialiter, ob coniunctionem realem identicam vitalitatis cum prædicato supernaturalitatis; qua identitate intercedente, operatio supernaturalis nó creatur, sed educitur: igitur intrinseca ratio formæ supernaturalis posita nó est in hoc, quòd forma supernaturalis, quã talis, nó educatur, sed creetur.

Premitur oppositio in vitalitate intrinsecè supernaturali.

10 Respondetur; sicut quòd species intelligibilis, quã spiritualis est, in illa formali præcisione, & consideratione entis spiritualis vt sic, non præcontineatur intra virtualitatem, & eminentiam effectiuam alicuius agentis corporei, aptè conducit ad exprimendam exuperantiam formæ spiritualis supra totum ordinem, & gradum entis corporei; quamuis aliàs materialiter loquendo, & identicè species spiritualis efficiatur ab agente corporeo, ob identificatum sibi prædicatum imaginis obiecti corporei. Haud secùs, quòd operatio viua supernaturalis, prout supernaturalis, in illa formalitate & præcisione formæ supernaturalis, nó præhabeatur intra causalitatem eductiuam alicuius substrati ordinis naturæ, confert optimè ad explanationem exuperantiæ formæ supernaturalis supra gradum, & ordinem totius classis naturæ; estò quòd aliàs forma vitalis supernaturalis educatur quasi materialiter, & identicè, ob identitatem prædicati supernaturalitatis cum prædicato vitalitatis connexo cum principio viuo.

Infringitur ex cóparatione phantasmatis ad specié non prout spiritualem.

Quam rationem explanandi supernaturalitatem intrinsecam formarum supernaturalium ex Scoto, & communi antiquorum Theologorum schola accuratè deprompsimus, à qua quia recentiores deuiarunt, creationem habituum supernaturalium excutientes, viderint ipsi qualiter se extricent circa reserationem supernaturalitatis intrinsecæ; cùm omnia eorũ placita adeò expugnentur, vt vix aliquid appareat effugij, vt liquet ex his, quæ seriò versamus locis citatis.

Pé de cótra reijcientes doctrinã antiquorum Theologorũ de creatione habituũ supernaturalium.

PROLVSIO II.

De naturali inclinatione potentiæ natiuæ ad formas supernaturales.

1 EX Dictis in prolusione præcedenti depromimus quid concinnè ad mentem Scoti sentiendum sit de appetitu innato, seu naturali inclinatione formæ supernaturalis in substratum ordinis naturæ, & è contra de inclinatione facultatis nati-

Facultas natiua nó propendet naturaliter in habitus supernaturales.

tiuæ in formas supernaturales: *De quibus latè egimus in Controuersia 9. de Visione Dei, distinction. 1. de Principio visionis ex parte potentiæ, subdistinct. 1. de Intrinseca, & natiua virtute intellectus ad visionem supernaturalem, articul. 2. An intellectus naturaliter propendeat in visionem Dei? Et in Controuersia 12. de Ideis, in Appendice de possibilitate entis, artic. 4. Vtrùm potentia naturalis connectatur cum possibilitate actus secundi supernaturalis?* Quia sicut ex ibi accuratè expensis liquet, habitus supernaturalis ex se non inclinatur in substratum ordinis naturæ, nec à se exposcit per connaturalem exigentiam, quòd pendeat à substrato classis, & ordinis naturæ, (aliàs enim si habitus supernaturalis per inclinationem, & appetitum suæ naturæ debitum propenderet in substratum ordinis naturæ, præcontineretur intra causalitatem eductiuam eius, pendens in esse, & fieri à substrato ordinis naturæ, acproinde habitus supernaturalis non crearetur, sed educeretur,) pari ratione, qua accidens intrinsecè naturale, & tantùm supernaturale ex parte agentis, non creatur, sed educitur.

Potētia ad habitus supernaturales est neutra & obedientialis.

Ita vice versa, substratum ordinis naturæ non connectitur inclinatione, & connexione habitudinis transcendentalis cum habitu supernaturali, nec exprimit potentiam inclinationis, aut aptitudinem naturalem respectu habitus supernaturalis, sed solùm neutram quamdam, & obedientialem potentiam; vt de mente Scoti ostendimus loco citato in Controuersia nona, distinction. 1. subdistinction. 1. artic. 2. à numer. margin. 15. vsque ad 17. pręcipuè ex Quodlib. 19. ar. 3. §. *Tertia etiam negatio non sufficit*, sub num. marg. 19. editionis Hugonis Cauelli, vbi ita habet.

Scotus.

Vniuersalis doctrina & probatio Scoti.

2 *Ipsa enim*, (id est humanitas Christi assumpta à Verbo) *cùm sit eiusdem rationis cum mea natura, habet aptitudinem eiusdem rationis, & ita habet aptitudinem ad subsistendum in se, & nō habet aptitudinem ad dependendum ad personam extrinsecam; nec est inconueniens possibilitatem esse sine aptitudine,* „ *quia ad formas supernaturales, etsi sit* „ *potentia aliqua in susceptiuo, non ta-* „ *men propriè aptitudo: quia illa non est* „ *propriè nisi ad formam naturaliter perfectiuam.* „

Cōmentarij textus, & conciliatio mentis Scoti.

3 Igitur apud Scotum forma supernaturalis, quà supernaturalis, non perficit naturaliter subiectum ordinis naturæ; quia nec forma supernaturalis, quà talis, ex se inclinatur in substratum naturale, nec substratum ordinis naturæ à se propendet in formam supernaturalem, vt supernaturalem. Cui pronuntiato Scoti in Quodlibetis Parisiensibus, vt posteriori scripto adhærere debent Scoti sectatores, estò quòd antea aliquid diuersum in Commentariis Oxoniensibus insinuasset, quod tantùm vt probabile admisit; sicut nec probabilitate caret, quòd lumen gloriæ & charitas sint formæ supernaturales solùm extrinsecè, & ex parte agentis: quo dato, sustineri posset naturalis inclinatio habitus supernaturalis in potentiam natiuam, & vice versa etiam naturalis appetitus substrati ordinis naturæ in formam tantùm supernaturalem extrinsecè & ex parte agentis, vt docuimus in Controu. 12. de Ideis, in Appendice de possibilitate entis, ar. 4. sub n. marg. 50.

Dato quòd habitus solū essent extrinsecè supernaturales; admitti posset inclinatio naturalis ad habitus.

Supernaturalitas solū extrinseca habituum non est de assertione & firmo iudicio Scoti.

4 Quòd autem id assertum excludens intrinsecam supernaturalitatem habituum supernaturalium non sit de propria mente Scoti; patet, quia prosterneretur vniuersa eius doctrina de creatione formæ supernaturalis, eò quòd intra eductiuam potestatem substrati non pręhabeatur, siquidem forma solùm supernaturalis ex parte agentis præcontinetur intra causalitatem eductiuam substrati, vt apparet in facultate videndi, qua donatur cæcus à natiuitate.

Alia probatio pro explorata sententia Scoti in hac re

Item, non esset implicatoria aliqua facultas intellectiua, & appetitiua, quæ per identitatem realem importaret eam vim agendi supernaturalem, quam ab habitu luminis gloriæ, & habitu charitatis haurit, si tales habitus nō essent intrinsecè, & secundùm substantiam supernaturales; quod assertum esse contra exploratam Scoti sententiam, patefecimus in Controuersia 9. de Visione Dei, distinct. 1. subdistin. 2 de Supernaturali principio visionis ex parte potentiæ, artic. 1. à num. margin. 41. vsque ad 47. & etiam numer. margin. 56.

5 Ex dictis depromo iudicium de ex-

Hugonis Cauelli interpretatio nõ cohærens textui Scoti

explanatione, quam adhibet Hugo Cauellus interpretans transcriptum illud à nobis Scoti testimoniũ ex Quodlibeto 19. quem textum ita commentatur Cauellus in Opusculo cõciliationum Quodlibetalium in Conciliatione 6. in Quodlibetum 19. subdens. *Hìc tantùm dicit, quòd non est aptitudo propriè ad formas supernaturales; non negat ergo ad eas aptitudinem; sed tantùm illam propriam, & strictè sumptam, quæ est ad perfectiones eiusdem ordinis, naturæ debitas.*

Cauellus.

Alia Cauelli glossa deuians à textu Scoti.

Deinde in Conciliatione 7. eiusdem Quodlibeti 19. subiungit. *Ibidem ait, quod natura assumpta habet inclinationẽ naturalem ad suum suppositum. Et idem admittit in 3. dist. 1. q. 2. ad 3. Sed locis iam citatis, ponit inclinationem naturalẽ ad omnem formam supernaturalẽ, cuius subiectum est capax: ergo contradictio.*

Responsio & cõciliatio textus Scoti ex Cauello.

Dico; quòd inclinatur naturaliter àppetitu magis proprio ad suum suppositũ; sed cum hoc stat, quòd etiam naturaliter inclinetur, etsi non ita propriè, ad suppositum diuinum, à quo perficitur, & dignificatur; ad alias autem formas supernaturales magis propriè inclinamur, quàm ad vnionem hypostaticã, quatenus naturalem existendi modum non excludunt, vt facit hæc vnio. Hæc Cauellus.

Refutatur primò Commentarium Cauelli.

6 Cuius primam glossam discrepare à textu Scoti ęstimamus; non enim ideo negat aptitudinem ad formam supernaturalem, quia forma supernaturalis non sit debita substrato, nec eiusdem ordinis cum illo; sed quia ad formam supernaturalem non insit susceptiuo naturali propria aptitudo, quæ est potentialitas cum inclinatione positiua in formam. Respectu verò formæ supernaturalis, prout supernaturalis, non admittit Scotus hanc inclinationem, sicut etiam reijcit appetitum & inclinationẽ humanitatis Christi ad vnionem hypostaticam; non ex alia ratione nisi quia supernaturalis sit, & ex communi prædicato supernaturalis formæ, quod etiam patet, & commune est aliis formis supernaturalibus.

Expugnatur præterea glossa Cauelli.

Præterea etiam Cauelli glossam reiicit ipse textus Scoti inficians, quòd formę supernaturales sint naturaliter perfectiuæ substrati ordinis naturæ; atque adeò apertè contradicit placito Cauelli & aliquorum Scotizãtium, qui asseuerant, subiectũ naturale perfici naturaliter, vel secũdùm potentiam naturalem à formis supernaturalibus, & è cõtra, habitus supernaturales perficere naturaliter substrata naturalia.

Itẽ refellitur ex naturali inclinatione potentiæ in actus supernaturales, qui non debentur naturæ.

7 Vltimò, nec concinnè ad mentem Scoti asseruit Cauellus; quòd ad formam indebitam substrato non detur in substrato inclinatio naturalis, seu aptitudo propria ad talem formam. Quia actus secundi, vel operationes supernaturales visionis, & fruitionis beatificæ non sunt formæ debitæ ipsi naturæ, nec sunt eiusdem ordinis cum natura, & ad operationes supernaturales secundùm esse intrinsecum, & physicũ, & non solùm supernaturales extrinsecè & ex parte agentis, admittit Scotus in natura positiuam & naturalem inclinationem; verbi gratia in intellectu ad visionem beatificam, & in voluntate ad fruitionem, ob prædicatum vitæ intentionalis in actu secundo, vel operationis viuæ.

Asseritur reciproca inclinatio naturæ in actus vitales supernaturales, prout vitales.

Ob quam rationem, vel comparationem ad potentiam viuentem, sicut operatio supernaturalis non prout supernaturalis, sed prout viua inclinatur in potentiam vitalem; ita & sub eadem comparatione potentiæ viuentis ad operationem viuam, potentia naturaliter inclinatur in actus secundos supernaturales, non quà supernaturales, sed quà viuos. Quod seriò ostendimus loco citato in Controuer. 9. de Visione Dei, distinct. 1. subdistinct. 1. ar. 2. An intellectus naturaliter propendeat in visionem Dei? à num. marg. 15. vsque ad 21. & à num. 25. vsq; ad 30. agentes de relatione transcendentali intellectus ad actus supernaturales, & in Controuer. 12. de Ideis, in Appendice de possibilitate entis, ar. 4. à n. marg. 2. vsq; ad 23. Quamobrem & ideo actus secundos supernaturales educi, & nõ creari asseruimus: quia ob prædicatũ viuæ operationis exigant, quòd fiant dependenter à substratis vitalibus.

Humanitas Christi non inclinatur naturaliter in vnionem hypostaticã ex Scoto cõtra Cauellum.

8 Nec magis vera etiam apparent pronuntiata Hugonis Cauelli à nobis trãscripta ex Conciliatione 7. in Quodlibetum 19. quatenus censet, quòd ad vnionem hypostaticam detur in humanitate Christi Domini inclinatio naturalis; cùm ea glossa apertè repugnet textui Scoti ex Quodlib. 19.

&

Scotus.

& etiam refragetur Scoto in 3. senten. distinction. 1. quæst. 2. §. *Ad argumenta principalia, num. marg.* 7. vbi ita habet Scotus: *Ad secundum & tertium, simul dico; quòd si vna potentia obedientialis est in natura, qua potest vniri tribus, hoc est cuicunque trium disiunctim: illa vna reducta est ad actum per hoc, quòd Verbum eam sustentat*. Vbi agens Scotus, esse implicatorium, quòd natura creata simul assumatur à tribus personis diuinis; manifestè tutatur Scotus, potentiã passiuam naturæ creatæ ad vnionẽ hypostaticam esse obedientialem; de quo textu adi nostram elucidationẽ in Cõtrou. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. ar. 2. sub n. marg. 15.

Excutitur volũtaria interpretatio Cauelli de inclinatione humanitatis in vnionem hypostaticam.

Aliud prætereà Hugonis Cauelli assertum, quòd licet natura creata naturaliter inclinetur in vnionem hypostaticam Verbi, non tamen ita propriè inclinetur in suppositalitatem Verbi, sicut in propriam hypostasim; quia hypostasis Verbi sit incompossibilis cum suppositalitate propria, in quam magis propendet natura creata. Id inquã pronuntiatum videtur voluntarium assertum extra Scoti mentem; qui non ideo reijcit aptitudinem, seu inclinationem naturalem humanitatis in vnionem hypostaticam; quia priuet naturam magis connaturali compositione eius ad propriam hypostasim, sed quia vnio hypostatica sit supernaturalis: pro quo effugio præcludendo vide quæ expédimus in citato ar. 2. de inclinatione naturali intellectus in visionẽ beatificã in responsione ad argumenta sub num. marg. 23.

Aliud Cauelli pronũtiatum reijcitur.

9 Vnde etiam refutanda incidit illa Cauelli assertio: *Ad alias autem formas supernaturales magis propriè inclinamur quàm ad vnionem hypostaticam; quatenus naturalem existendi modum non excludunt; vt facit hæc vnio*. Quia etiam ad formas supernaturales, quæ non sint operationes potentiarum, vel actus secundi vitales, non inclinatur potentia naturaliter, sed refert tantum passiuam potestatem obedientialem, vel neutram, sub cuius ambitu clauditur apud Scotum passiua obedientialitas; ad operationes verò supernaturales inclinatur natura secundùm aptitudinem, & potentiam naturalem passiuam: Non ita tamen vt illa inclinatio formaliter spectet supernaturalitatem, sed materialiter, quatenus supernaturalitas contrahitur ad rationem vitæ intentionalis in actu secundo, seu operationis viuæ; ita vt prædicatum vitalitatis sit terminus formalis, & ratio sub qua terminationis facultatis natiuæ in actũ secundum supernaturalem, supernaturalitas autem vitalitati adiuncta sit terminus materialis.

NOTA.

Alia probatio vrgẽtior ex Scoto, cõtra inclinationem naturæ in habitus supernaturales.

10 Sed vrgentius aliud Scoti testimonium accipe, quod absque interpretatione omisit Cauellus, quia id Cauelli, & aliorum sibi cohærentium Scotistarum opinationem prosternat; quod pronuntiatum Scoti omnino consonum sententiæ eiusdem traditæ in Quodlibeto 19. exhibeo ex Commentariis Oxoniensibus in 3. senten. distinction. 1. quæstion. 1. §. *Respondeo, iste conceptus*. sub numer. margin. 10. vbi cùm præmisisset: *Quòd si incommunicabile prout pertinet ad rationem personæ perfectæ, dicit non tantùm negationem communicationis vtroque modo; sed etiam repugnantiam ad communicari; nulla erit perfectè persona, nisi diuina.*

Scotus.

Si suppositalitas creata esset mera negatio, nõ esset perfecta hypostasis.

Vbi vult, quòd dato, quòd hypostasis creata consisteret in sola negatione, personalitas creata non esset perfectè, & completè personalitas, sed sola personalitas increata esset perfecta, & completa hypostasis; (cuius pronuntiati elucidationem versamus in Controu. 1. art. 3. in Appendice de subsistentia creata, Membro 1. An sit probabile, quòd subsistentia creata sit negatio? sub numer. margin. 19. & 20.) deinde Scotus subiungit sub numer. margin. 11. pellucidum pronuntiatum ad reuincẽdos aduersarios Scotizantes opportunum, inquiens.

Scotus.

Triplex ratio negationis ex Scoto.

Istud dictum faciliter videri potest, si videamus differentiam inter negationem nudam actus; & negationem aptitudinis; & negationem, quæ requirit repugnantiam. Prima est, in graui existente sursum respectu vbi in centro. Secunda est, in superficie nigra respectu albedinis; si est in potẽtia neutra ad ipsam. Tertia est, in homine respectu irrationalis; & licet negatio sit vnius rationis, in se, tamen distinguitur comparando ad aliud cui inest, respectu tertij.

Ita hic negatio potentiæ dependendi nulli creato conuenit. Negatio aptitu-

Scotus.

titudinis inest cuilibet naturæ personabili in se, etiam quando actu dependet; quia actum supernaturalem non concomitatur aptitudo in natura, cùm sit tantùm in potentia obedientiali ad ipsum.

Negat potētiā naturalē & fatetur obedientialem ad formas supernaturales.

11 Vbi pro Commentario præmissi textus de triplici negatione, è re erit aliquot adnotare. Primùm; quòd illa apud Scotum asseritur nuda negatio actus, seu formæ, quæ negatio depurata, & separata est à repugnantia ad formam, & à negatione aptitudinis, seu inclinationis positiuæ subítrati in formam; ita vt talis nuda negatio formæ sit composibilis in subítrato cum aptitudine, & positiua inclinatione in formam: ac proinde, & abigat repugnantiam ad talem formam, ad quā est in subítrato aptitudo, seu inclinatio naturalis. Huiusmodi est negatio vbicationis in graui posito extra centrum; talis enim negatio est nudum, ac merum non esse vbicationis, ita vt negatio illa respuat repugnantiam ad vbicationem in centro, & præmittat in subítrato aptitudinem, & positiuam inclinationem ad vbicationem in centro.

Commentariū textus.

Quæ sit prima & nuda negatio apud Scotū?

12 Secunda negatio in præmisso textu illa est, quæ ita negat formam, vt etiam excludat aptitudinem in subítrato, & inclinationem in formam, non tamen sustineat in subiecto repugnantiam ad formam negatam. Et huius generis est negatio coloris in in superficie non colorata, quia nec à se inclinatur positiuè in albedinem, aut nigredinem, sed est in mera neutralitate passiua respectu talis, aut talis speciei coloris; quam passiuam potentialitatem absque exigentia, & aptitudine, seu positiua inclinatione in formam, ideo scitè appellauit Scotus potentiam neutram. Quare negatio albedinis in superficie, licet non supponat in subítrato aptitudinem ad formam, remouet tamen à subítrato repugnantiam ad talem formam, vt euidens est; alias non esset in potentia neutra ad formam. De qua potētia neutra adi ea, quæ expendimus infra in Controuersia nona de Visione Dei, distinction. 1. subdistinction. 1. art. 2. An intellectus propēdeat naturaliter in visionem Dei sub n. marg. 6. & 12.

Secunda negatio, quæ tollit formā, & remouet aptitudinē vel positiuā inclinationem in formam.

Talis negatio fundatur in potētia neutra.

Obiectio ex textu

Nec repugnat Scotus à nobis in præsenti transcriptus, inquiens. *Secunda negatio est in superficie nigra respectu albedinis; si est in potentia neutra ad ipsam:* vbi nutare apparet circa potentiā neutram siue per non repugnantiam, & sine aptitudine, in superficie respectu albedinis.

Scotus.

Non enim se quasi nutantem exhibet Scotus circa potentiam neutram superficiei nudæ respectu albedinis, sed circa potētiam superficiei intinctæ nigredine; eò quòd superficies imbuta nigredine non sit ita apta ad perfectā albedinem excipiendam.

Diluitur oppositio.

13 Tertia demum negatio apud Scotum illa est, quæ ita abigit formā, quam negat, vt etiam excludat in subítrato aptitudinem ad talem formam, insuper & præexigat in subítrato repugnantiam ad talem formam; cuiusmodi est negatio irrationalitatis in homine. Id enim volunt illa verba textus. *Tertia negatio est in homine respectu irrationalis; & licet negatio sit vnius rationis in se, tamen distinguitur comparando ad aliud, cui inest, respectu tertij.* Vbi iure docet Scotus, quod licet illæ tres negationes præmissæ sint eiusdem rationis, inquantum considerantur tanquam merum non esse formarum, quas negant; sunt tamen absimiles respectu tertij, seu subítrati connotantis formam, respectu cuius subítratum potest esse aut positiuè aptum, aut repugnans, aut neutrum, iuxta comparationē ad diuersas formas.

Quæ sit tertia negatio apud Scotum?

Scotus.

Qualiter cōueniant, & dissideāt tres negationes præmissæ?

14 His igitur tribus negationibus exactis, ad institutum, vel scopum disputationis perueniens Scotus, qui præcipuè agebat de vnione, & relatione dependentiæ humanitatis Christi ad personalitatem Verbi; docet quod humanitas assumpta à Verbo, nec importat nudam negationem dependentiæ, siquidē actu dependet humanitas à Verbo, nec etiam humanitas refert repugnantiam ad depēdendū à Verbo, vt perspicuum est: retinet tamen negationem aptitudinis, seu positiuæ inclinationis ad dependendum à Verbo, eò quod humanitas naturaliter non propendeat in personalitatem Verbi.

Applicatio doctrinæ præcedētis ad potentiā humanitatis respectu vnionis hypostaticæ.

Et reddit Scotus rationē; quia ad formam supernaturalem non datur potentia aptitudinis, seu aptitudo naturalis. Id enim apertè vrgent illa Scoti verba à nobis transcripta.

Ratio Scoti cur humanitas nō inclinetur in vnionem hypostaticam.

Ne-

Scotus.

Negatio aptitudinis inest cuilibet naturæ personabili in se, etiam quando actu dependet; quia actum supernaturalem non concomitatur aptitudo in natura, cùm sit tantùm in potentia obedientiali ad ipsum. Vbi non solùm negat aptitudinem, siue inclinationem positiuam naturæ respectu personalitatis Verbi, & vnionis hypostaticæ; sed etiam respectu cuiuscúque formæ supernaturalis.

Refutatur glossa Hugonis Cauelli.

Quare non haurit hanc non aptitudinem ex eo, quòd personalitas Verbi priuet humanitatem proprio modo existendi in se, & per se per suppositalitatem creatam, (vt voluit Cauellus à nobis supra impugnatus,) sed ex communi illa ratione, quòd ad formam supernaturalem non detur in natura aptitudo, seu naturalis inclinatio; quæ ratio militat æqualiter respectu omniũ formatum supernaturalium, quæ à solo extrinseco principio proueniunt, & nõ sunt actus secundi, seu operationes facultatum vitalium.

Potentia obediétialis clauditur sub ambitu potentiæ neutræ.

15 Cùm autem apud Scotum potentialitas passiua, sine aptitudine, siue inclinatione ad formam, & sine repugnantia ad formam, pertineat ad potentiam neutram, cui nec repugnat forma, nec ipsum substratum propendet in formam; accedit inde, vt apud Scotum potentia obedientialis claudatur sub ambitu potentiæ neutræ: de quibus vide quæ accuratè expendimus de mente Scoti loco citato ex Controuers. 9. de Visione Dei, distinct. 1. subdistinct. 1. artic. 2. de Naturali inclinatiòne intellectus in visionem Dei, numer. margin. 14. vbi etiam sub num. margin. 15. prope finem numeri ad sufulciendam doctrinam precedentem adduximus expressum aliud Scoti testimonium ex 4. sentent. dist. 1. quæstion. 5. §. *Contra istam opinionem*, sub num. margin. 4. vbi agens contra Thomistas asserentes, sacramenta attingere physicè characterem, nõ verò gratiam; subdit.

Scotus. Admittit potentiam obedientialé circa formas supernaturales, quæ creantur.

Illa dispositio est simpliciter formæ supernaturalis, & qualibet talis æquè non est educibilis de potentia naturali subiecti recipiẽtis, æquè etiam subiectũ est in potentia obedientiali ad quamcunque talem formam.

16 Vbi notanda incidunt illa vltima Scoti verba: *Æquè etiam subiectum est in potentia obedientiali ad quamcunque talem formam.* Quod Scoti pronuntiatum conciliare apparet id, quod suboriri poterat circa eius doctrinam dissidium, & tollere discrepantiam; qui cùm expressè admittat inclinationem naturalem in intellectu ad visionem beatificam, & in voluntate ad fruitionem, ne sibi contradiceret, non negauit in hoc textu potentiam naturalem, seu aptitudinem respectu omnis formæ supernaturalis, ne comprehenderet operationes viuas supernaturales; sed inficiatus est potentiam naturalem ad gratiam, characterem, & alias tales formas, quæ non sunt operationes vitales, nec terminus eductionis, sed creationis; id enim sonant illa verba: *Est in potentia obedientiali ad quamcunque talem formam.* Ibi enim Scotus negat potentiam naturalẽ circa omnes formas supernaturales, quæ non sunt educibiles, sed termini creationis existunt; vt constat ex antecedentibus verbis in eodem, §. *Contra istam opinionem*, sub eodem n. marg. 4. vbi ita habet Scotus: *Arguitur primò sic; creatura nõ potest agere instrumentaliter ad terminum creationis, &c.*

Scotus. Conciliatio doctrinæ Scoti de potentia obediẽtiali ad habitus supernaturales; & potentia naturali ad actus vel operationes supernaturales.

Scotus. NOTA.

Scotus. Firmatur doctrina præcedens concilians pronuntiata Scoti.

Igitur si Scotus solùm negat potentiam naturalem, & admittit obedientialem circa formas supernaturales, quæ sunt termini creationis, & non eductionis; cùm actus secundi, seu operationes vitales supernaturales non sint termini creationis, sed eductionis apud Scotum; consequens est, vt circa operationes viuas supernaturales admittat naturalem potentiam passiuam, & obedientialem circa formas supernaturales, quæ non sunt operationes vitales: de quibus vide quæ egimus loco citato in Controuers. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. art. 2. de Inclinatione naturali intellectus in visionem, præcipuè à numer. margin. 17. vsque ad 21.

Obiectio pro eductione habitus supernaturalis ex potentia neutra, vel obedientiali.

17 Si autem, vel sic vrgeas ex præcedentibus; quòd si potentia obedientialis ad formas supernaturales claudatur sub ambitu potentiæ neutræ, iuxta adæquatam diuisionẽ potentię passiuę ab Scoto traditam (in 1. sententiar. quæstion. 1. Prologi, §. *Ad quæstionem igitur*, numer. margin. 20.) in potentiam naturalem, violentam,

&

& neutram; fieret, vt habitus supernaturales non crearentur, sed educerentur ex potentia neutra, vel obedientiali: siquidem licet quantitas sit in potentia neutra respectu caloris, vel frigiditatis, albedinis, vel nigredinis, id non obstat vt prædictæ formę non creentur, sed educantur ex potentia neutra.

Satisfactio ad obiectionē & redditur ratio, cur habitus supernaturalis nō educatur ex potentia neutra.

Respondetur; quòd quantitas non est subiectum Quod, sed subiectum Quo cæterorum accidentium, quorum substratum, seu subiectum Quod est substantia; substantia autem naturaliter exigit proportionata accidentia ad conseruationem formæ substantialis, sicut è contra accidentia naturaliter propendent in conseruationem substantiæ. Quare licet quantitas ignis præcisè, & quasi extra subiectum spectata non propendeat in calorem; at substantia ignis exigit calorem; sicut calor inclinatur in ignem vt forma debita ad conseruationem substantialis formæ. Cùm autem in eductione formæ magis attēdatur subiectum Quod, quàm subiectum Quo; fit inde, vt omnis qualitas petat fieri, & conseruari dependenter à substantia, atque adeò exigat educi. Quod aliter fit in forma supernaturali, quæ ob eleuatiorem, seu exuperantiorem gradum entis, non exposcit, (spectato solo & formali prædicato supernaturalitatis) componi substrato ordinis naturę, sicut nec præhabetur intra virtualitatem, & eminentiam eius; cùm tamen omnes formæ accidentariç præcontineantur intra passiuā potestatem & eminentiam naturæ.

Defenditur præmissus textus Scoti contra effugia Scotizantium.

18 Præmissa diluunt obiectionem Antonij Hiquæi in 4. sententiar. distinct. 1. q. 5. §. *Contra istam opinionem*, sub num. margin. 5. & 6. sui Commentarij; vbi immerito reiicit Tataretum, & alios Scotistas astruentes, Scotum ibi loqui ex propria mente, & non ex principijs Thomistarum, dum autumat Scotus, quòd ad formas simpliciter supernaturales, quæ non sunt terminus eductionis, sed creationis, non detur in natura potentia naturalis, sed obedientialis; cui Scoti, & Scotistarum asserto aduersatur Hiquæus admittens potentiam naturalem ad gratiam, & alios habitus supernaturales; cùm Hiquæi sententiam à tot expresśis Scoti testimonijs deuiantem ostenderimus in locis in hac prolusione exaratis, & in citato ar. 2. de inclinatione naturali intellectus in claram Dei visionem.

Hiquæus.

Reuincitur ad hominē Hiquæus.

Sed adhuc reconueniri, & reuinci potest Hiquæus, qui cùm in Commentario loci citati, sub numer. margin. 5. vsus fuisset illis verbis eiusdem textus Scoti: *Illa dispositio est simpliciter forma supernaturalis*: ad ostendendum, quòd de sententia Scoti dentur formæ supernaturales secundùm substantiam, & intrinsecè; postea in sequenti, n. mar. 6. sui Commentarij, §. *Sed respondetur*, contendit contra Tataretū, & alios Scotistas non procedere Scotum in eodem textu ex propria mēte, sed ad hominem ex Thomistarum principiis.

Scotus.

PROLVSIO III.

De causalitate minus principali, seu instrumentaria facultatis natiuæ ad supernaturales operationes.

Quid in hac prolusione fit de re, & quid de nominis difsidio?

1 DE his latè egimus in Controuer. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. ar. 3. & in Controuer. 12. de Ideis, in Appendice de Posśibilitate entis, art 4. à numer. marg 25. vsque ad 50. vbi sæpe monuimus, quòd supposito, quòd nomine instrumenti non indicetur aliquod agens, quòd à principali comprincipio accipiat impulsum intrinsecum, qui anteueniat ipsiusmet agentis instrumentarij cooperationem; & supposito quòd facultas natiua sit causa minus principalis, initialis, aut inchoata respectu actus supernaturalis, seu causa remota, vt loquitur Scotus, itaut per habitum supernaturalem constituatur agēs proximum: his inquam suppositis, attineat ad quid nominis, quòd facultas natiua appelletur causa minus principalis, aut instrumentale principium operationis supernaturalis. Si, vt ibi obseruauimus, non vsurpetur instrumentum physicum iuxta analogiam ad artificiale instrumentum, quod

Non debet cōsiderari instrumentū physicū adinstar instrumenti artificialis

an-

ante aditam cooperationem cum principali agente, accipiat impulsum, qui anteeat ipsammet cooperationem instrumenti; sed id vocetur instrumentarium agens, quod minus principale sit, & quòd à ratione sua, & virtute intranea, inchoata, & remota, (vt loquitur Scotus in 4. sententiar. distinct. 49. quæstion. vndecima, §. *Ad argumenta*, num. margin. 12.) non adæquet præstantiam intrinsecam, & quasi physicam, seu eleuatiorem ordinem, & gradum effectus: in isto enim sensu facultas natiua vocari potest minus principalis, seu instrumentalis causa respectu actus intrinsecè, & secundùm substantiam supernaturalis.

Scotus.

2 Qua ratione phantasma asseritur munus principale, aut instrumentale principium speciei intelligibilis in statu coniunctionis animæ ad corpus; & in statu separationis ipsum obiectum materiale, quod immediatè euehitur ab intellectu agente ad generationem speciei intelligibilis, vocari potest agens minus principale, aut instrumentale, in præmissa causæ instrumentariæ vsurpatione, & ablegata analogia ad artificiale instrumentum, vt diximus, de quo nos etiam in Controuersia nona, distinctione 1. subdistinction. 1. articul. 1. num. margi. 16. 17. & 18. vbi agimus de potentia obedientiali actiua.

Qualiter phātasma & obiectūmateriale dici queat instrumētum in productione speciei intelligibilis.

3 Nec absimili ratione Scotus in 1. sententiar. distinction. 3. quæstion. 8. §. *Respondeo, quòd pars intellectiua*, sub numer. margin. 2. vocat speciem impressam quasi instrumentum intellectus possibilis euectum ab illo ad generationem verbi mentalis, seu expressæ speciei; eò quòd species intelligibilis, quæ est qualitas inanimis, à se, & seclusa eleuatione facultatis intellectiuæ vitalis, non exæquet præstantiam, & gradum physicum formæ viuæ, qui in specie expressa elucet. Licet species nequeat asseri instrumentum petita analogia ab artificialibus instrumentis, quæ exigunt impulsum antecedentem exercitam instrumenti cooperationem cum agente principali; quia species non eleuatur ab intellectu possibili ad generationem verbi per impressionem intrinsecam alicuius virtutis attinentis ad actum primum ante aditum exercitium cooperationis cum ipso intellectu; Itavt hæc eleuatio subsistat ob sympathiam naturalem vtriusque comprincipij, scilicet intellectus, & speciei ad generationem verbi, absque impressione vlla virtutis intrinsecæ; quæ comprincipiorum sympathia, & subordinatio, aut coexigentia ad agendum, sæpè appellatur ab Scoto vnitas ordinis, vt liquet ex textu Scoti, quem transcribimus in Controuers. 9. de Visione Dei, distinction. 2. de Principio visionis ex parte obiecti, artic. 1. *An detur de facto species expressa Deitatis?* sub numer. margin. 16.

Species impressa vocatur ab Scoto quasi instrumentum ad generationē speciei expressæ, & cur?

4 Verùm è re erit textum Scoti exhibere ex 1. sententiar. distin. 3. quæst. 8. sub num. margin. 2. vbi loquitur de minus principali, aut instrumentaria causalitate speciei intelligibilis respectu generationis verbi, seu speciei expressæ. Ita agitur habet Scoti textus.

Textus Scoti pro affer to præcedenti.

Videtur intelligibilium naturaliter à nobis intellectorum species in intellectu esse, quasi instrumentum ipsius intellectus, non motum ab intellectu vt agat, quasi scilicet aliquid recipiat ab intellectu; sed quo intellectus vtitur ad suam actionem, vt pata quando intellectus agit, species illa tanquā minus principale agens coagit ad idem, vt ad effectū communem.

Scotus.

Pro cuius textus elucidatione versa ea, quæ expendimus in Controuersia nona de Visione Dei, distinct. 2. articul. 3. sub numer. margin. 9. Hæc præterea subijcio obseruanda. Primùm; quòd apud Scotum minus principale, aut instrumentale principium in idem recidant, si abigatur ea instrumēti vsurpatio, quæ exigat motionem, aut impulsum intrinsecum ante cooperationem instrumenti cum ipso principali operante; vnde hæc conditio, quæ ab aliquibus authoribus exposcitur ad rationem instrumenti physici, videtur petita ex analogia ad artificialia instrumenta, quę in physicis instrumentis, de quibus Scotus in præmisso textu locum non habet.

Causa minus principalis, & instrumētalis recidunt in idem apud Scotum.

5 Secundùm; quòd non est de ratione instrumenti, quòd ita subijciatur nutui alterius comprincipij, vt in potestate instrumenti, aut

Non est de ratione instrumēti vt in potestate eius non sit operari, aut non operari

causæ minus principalis non sit adire aut non adire actionem; quia si id verum esset, sequeretur quòd habitus charitatis, qui subiacet potestati volūtatis pro nutu operantis, aut non operantis, non esset principalis causa operationis supernaturalis: quæ vsurpatio instrumenti pro agente, in cuius potestate positum non sit exercere se ad actionem, vel non exercere, etiam videtur desumpta ex analogia ad artificialia instrumenta, quæ à principali agente expectant impulsum intrinsecum priorem cooperatione instrumenti.

Probatio doctrinæ præcedentis in qualitate necessitante voluntatem ad operationem non supernaturalē.

Deinde, quòd si Deus per impressionem alicuius qualitatis de specie potentiæ necessitaret voluntatem creatam ad eliciendam aliquam operationem, quæ non esset de ordine entis intrinsecè supernaturalis; tunc voluntas esset causa principalis, quia à se, & à virtute intrinseca exuperaret actualitatem & præstantiam illius operationis, (nobilius enim esset prædicatum viuæ operationis, quod responderet voluntati, quàm modus necessitatis, aut necessariæ operationis, qui tribueretur impulsui extrinseco, aut qualitati necessitanti voluntatem) & tamen voluntas in illa hypothesi non subijceret sibi virtutem formæ necessitantis, nec vteretur illa pro libito, sed potiùs contraheretur voluntas à virtute illa impressa & affigeretur ad determinatum modū necessariæ operationis.

Alia probatio in phantasmate determinante intellectum ad productionem speciei intelligibilis.

6 Præterea; phantasma corporeum concurrit effectiuè cum intellectu agēte vt causa instrumentalis, vel minus principalis ad generationem speciei intelligibilis, & tamen phantasma non mouetur nec contrahitur ab intellectu, (cùm intellectus sit pura potentia in genere intelligibilium, ac proinde omnino indeterminatè se gerat ad productionem huius speciei potiùs quàm alterius) imò mouetur intellectus à phātasmate corporeo, & ab illo contrahitur ad generationem talis speciei præ alia; cùm tamen nullus asserere audeat, quòd intellectus se gerat vt instrumentum, aut minus principalis causa respectu productionis speciei intelligibilis, eò quòd moueatur, & contrahatur à phantasmate corporeo, & non è contra phantasma ab intellectu. Quod pari ratione asseritur de obiecto materiali immediatè determinante intellectum Angeli abstrahentis speciem à rebus in sententia Scoti; & de anima separata immediatè abstrahente per intellectum agentem, species ab obiectis materialibus.

Obiectio de causa principali non exæquante præstantiam effectus speciei tertiæ.

7 Sed obijcies, quòd non exigatur ad rationem causæ principalis quòd exæquet præstantiam effectus; itavt comprincipium illud, quod à virtute intranea non adæquat nobilitatem effectus, censeatur principium instrumentarium. Vt patet in pluribus viuētibus, tàm vegetatiuis, quàm sensitiuis, quæ inquantum excipiunt virtutem ab alio comprincipio viuente alterius speciei excellentioris, euehuntur ad generationem effectus quidditatis & speciei exuperantioris; adhuc tamen intra agentis principalis metas; vt liquet in generatione muli ex equa & asino, aut quando surculus arboris præstantioris inseritur trunco arboris minus perfectæ speciei; nec enim vllum ex his viuentibus agit instrumentaliter, sed tanquam causa principalis, & viuens comprincipium, cui contradicit instrumentalis influxus.

Solutio 1. admittens æqualitatem inter generans & genitum speciei tertiæ.

Respondetur; quòd aut admitti potest æqualitas inter naturas diuersæ speciei; & tunc vtrumque comprincipium illius tertiæ speciei effectus generati ex coitione viuentium diuersæ quidditatis, posset esse causa principalis.

Solutio 2. quòd generans imperfectioris quidditatis dici possit instrumentale agens respectu speciei tertiæ.

Si autem non admittatur æqualitas inter naturas diuersæ speciei; tunc illud comprincipium ex generantibus, quòd superaret nobilitatem effectus, ageret vt causa principalis: illud verò, quòd non adæquaret præstantiam partus sui, sed operaretur, vt euectum ab exuperantiori comprincipio, diceretur agere minus principaliter, aut instrumentaliter, iuxta præmissam, & à nobis exaratam instrumenti vsurpationem, quæ non repugnat agenti vitali, sicut nec agenti libero. Pro æqualitate verò, quæ inter naturas secundùm speciem absimiles intercedere queat, vide quę expendimus in Controuer. 9. de Visione Dei, dist. 3. de Actu visionis, subdist. 1. art. 2. de Specifica absimilitudine visionis, à nu. marg. 14. vsque ad 16. vbi æqualitatem inter naturas specie diuersas intercedere posse ostendimus ex Scoto, & Bassolio.

Etiã nomine causę minus principalis intelligitur instrumẽtũ ex Scoto.

8 Cæterùm, quòd nomine causæ secundę, vel minus principalis, etiã aliquando intellexerit Scotus causam instrumentalem, sumpto instrumento pro eo minus principali agente, quod accipiat impulsum, & motionem intrinsecam impressam instrumento ante cooperationem instrumenti, in qua vsurpatione instrumenti repugnat ei operatio libera; patet ex Scoto in 1. sententiar. distinct. 17. quęst. 3. §. *Sed tunc est vlterius dubium*, sub numer. margin. 24.

Apta cóciliatio sententiæ Scoti de influxu instrumentário potentiæ natiuæ circa actum supernaturalem

Vnde etiam depromimus aptam conciliationem quorundam testimoniorũ Scoti, quæ prima fronte inter se dissidere apparent; cùm aliquando vim facultatis natiuæ ad supernaturales actus minus principalem autumet, imò potentiam remotam, aut initialẽ, & non simpliciter potentiam, sed aliquomodo potentiam; & alibi neget, voluntatem esse causam secundam, aut minus principalem respectu actuum dilectionis supernaturalis. Cuius dissidij ea sola ratio est; quòd loco citato ex 1. sententiar. distinct. 17. quęst. 2. vbi negat, voluntatem esse causam secundam, vel minus principalem respectu dilectionis supernaturalis; ibi nomine causæ secundæ, vel minus principalis, intelligit instrumentum in eo rigore vsurpatum, quod accipiat impulsum, qui sit prior cooperatione voluntatis, & tolleret liberum influxum, vt constat euidenter ex textu citato.

Obseruatio pro Scotistis dissidẽtibus de nuda voce instrumenti.

Quę adnotata voluimus, ne dissidium de sola & nuda voce instrumenti, vel minus principalis causæ, aliquorum Scotizantium mentes fatiget; & viuidum Scoti acumen tricis verborum implicari videatur; de quibus omnino versanda sunt ea, quæ expendimus loco citato in Controuer. 12. de Ideis, in Appẽdice de possibilitate entis, ar. 4. An potentia natiua connectatur cũ possibilitate actus secundi supernaturalis; præcipuè à numer. margin. 44. vsque ad 46.

PROLVSIO IV.

Quòd data inæqualitate facultatis natiuæ, & æqualitate intensiua habitus supernaturalis, eliciatur actus perfectior à perfectiori potentia, non tamen intensior.

Admonitio pro titulo huius quæstionis.

1 DE Hac quæstione ex instituto egimus in Controu. 9. de Visione Dei, dist. 3. subdistinct. 1. de actu visionis, art. 3. de inæqualitate intensiua visionis, quia tamen in ea sententia, quam sequimur, pluribus Scoti asseclis præcipuè recentioribus refragamur, Bassolio primario Scoti Auditori, & sectatori adhærentes, è re erit pellucidam Bassolij mentem exhibere, & ipsius Scoti textum exarare ex Collatione vndecima, vbi apparet genuina Scoti sententia in ardua hacce controuersia.

Opinio Bassolij de inæquali potentia natiua si do netur æquali habitu supernaturali.

Accipe ergo Bassolium in 3. senten. distinct. 14. quæst. 1. §. *Quantum ad tertium articulum*, vbi dum asserit cũ Scoto, Christum Dominum accepisse eam exuperantiam latitudinis intensiuæ habituum supernaturalium, quòd implicet, etiam de absoluta Dei potentia, habitus charitatis intensior. Quo supposito, dum vrget argumentum, quòd dato ęquali habitu charitatis in voluntate Angeli, quæ perfectior est voluntate humana Christi; sequeretur quòd fruitio Angeli esset perfectior fruitione Christi, ob maiorem præstãtiam facultatis natiuæ Angeli; diluit obiectionẽ Bassolius dupliciter sic.

Primus modus dicendi Bassolij.

2 *Licet isti actus non sint summè perfecti quantum est ex virtute animæ Christi, & Angelus quãtum est ex virtute sua naturali posset agere ad perfectiores actus; Deus tamen supplere potest illud in quo virtus creata animæ deficit, vt sic actus causatus ab ambobus sit summus, & summè perfectus.*

Alter modus dicendi de æqualitate intẽsiua actus supernaturalis.

Vel etiam fortè ita perfectum actum supernaturalem potest anima elicere quantùm est ex parte sua, sicut etiam An-

ge-

gelus, quemadmodum, & recipere; quia quantum ad ista sunt æquales, licet quātum ad actus naturales sint inæquales: & ita non oportet, quòd Deus aliquid suppleat pro anima secundum istum modum.

Primæ rationi sententię di Bassolij subscribunt Molina, & Aretinus

Vbi primus modus dicendi Bassolij sustinet, quòd data inæqualitate potentiæ, & æqualitate habitus supernaturalis, eliciatur actus æqualis, eò quòd suppleatur inæqualitas potentiæ per appositionem auxilij supernaturalis; quē modum dicendi ex asseclis Scoti recipit Franciscus Aretinus in 3. sent. dist. 14. q. 1. ar. 3. §. *His non obstātibus*, & ex exteris Ludouicus Molina, 1. p. q. 12. art. 6. disp. 2. §. *Quare prætermissis alijs solutionibus*.

Dubitatio Bassolij circa secundū modū dicēdi erupit ex Scoto disputante ad vtrumlibet.

Secundus modus dicendi est, in quo magis hæret Bassolius; quòd homo, & Angelus data æqualitate intensiua habitus supernaturalis, operentur æqualiter. Quòd tamen Bassolius hæc non absolutè, sed quasi cum formidine partis oppositæ pronuntiet, illius apud Bassolium qualis qualis nutationis hęc ratio esse potuit, quia Scotum præceptorem circa hoc assertum ad vtrumlibet disputantem inuenerit; de quo vide textum Scoti à nobis elucidatum loco citato in Controuer. 9. de Visione Dei, dist. 3. subdist. 1. art. 3. à num. margin. 9. vsque ad 13.

Data inæquali facultate natiua & æquali habitu supernaturali, elicitur actus perfectior, sed non intensior.

3 Vnde id apud Scotum in hac re exploratum & indubitatum censemus, quòd data æqualitate habitus supernaturalis, & inæqualitate potentię natiuę præstantioris, erumpat actus nobilior, & perfectior ob maiorem actualitatem & immaterialitatem facultatis natiuæ, ex cuius virtualitate extrahitur operatio supernaturalis pendens à facultate natiua in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis eductiuę: non tamen constat ex Scoto, quòd eliciatur operatio supernaturalis intensior. Quæ autem intersit absimilitudo inter vtrūque sensum perfectioris, & intensioris operationis, satis perspicuè patet ex his, quæ expendimus loco citato ex ar. 3. de inæqualitate intensiua visionis, n. marg. 12. & 13.

Cōplexū heterogeneū ex facultate natiua & habitu supernaturali, nō confert ad intensiorem operationē

4 Quare hæc maior nobilitas, immaterialitas, aut actualitas operationis supernaturalis, quæ illi ex maiori nobilitate facultatis natiuæ accedit, non præstat ad maiorem intensionem actus vltra gradualitatem intensiuam habitus; itaut complexum illud heterogeneum ex absimilibus partibus, scilicet ex habitu supernaturali, & facultate natiua præstantiori constans, non sit virtuosius secūdùm energiam, aut efficacitatem supernaturalem intensiuam, nec se explicare & exercere valeat ad intēsiorem actionem, quàm complexū heterogeneum ex æquali habitu supernaturali & imperfectiori facultate natiua constitutum.

Probatio asserti præcedentis ex Scoto; quòd intellectus, & lumen gloriæ non concurrunt ex æquo.

Quòd loco citato in prædicto art. 3. sub num. margin. 12. comprobamus ex Scoto in Collatione vndecima; vbi Scotus aperte vult, quòd lumen glorię & intellectus non sint duæ causæ ex æquo concurrentes, nec eiusdem ordinis, itaut aliquis defectus intensionis habitus luminis gloriæ suppleri queat, per quodcunque etiam summum accrementum acuminis natiui facultatis intellectiuæ: quia sequeretur, quòd tale accrementum natiuæ facultatis immitti posset à Deo, quòd intellectus absque dono supernaturali esset principium visionis beatificæ, iuxta Scoti probationem & doctrinam.

Cōfirmatio efficax ex doctrina Scoti de intellectu, & specie impressa.

Ibi enim visus est Scotus eadem prorsus ratione, qua in 1. sentent. dist. 3. quæst. 7. §. *Qualiter autem hoc sit intelligendum*, sub num. marg. 21. sustinet, ideo intellectum, & speciem intelligibilem non esse causas eiusdem ordinis, aut concurrentes ex æquo; quia sequeretur, quòd si Deus augeret virtutem intellectus, seu produceret facultatem natiuam multò præstantioris efficacitatis, posset intellectus sine concursu obiecti, vel speciei intelligibilis, quæ gerit vices obiecti, generare notitiam, seu speciem expressam repręsentatiuā obiecti; ita enim habet Scoti textus.

Scotus.

Intellectus & species non concurrunt ex æquo ita vt defectus speciei suppleatur per intellectū.

5 *Obiectum intelligibile præsens in se, vel in specie intelligibili, & pars intellectiua, non concurrunt vt causa ex æquo ad intellectionem; quia tunc alterum haberet causalitatem talem imperfectam, & reliquum suppleret eam. Et si alterum esset perfectū, posset habere in se vno existente totam causalitatem amborum; sicut si virtus motiua vnius suppleret virtutem alterius.*

„ *Et tunc species esset quasi quidam*
„ *gradus intellectualitatis supplens gradū*
„ *intellectualitatis deficiētem intellectui*
„ *& tunc si fieret perfectior intellectus se-*

cun-

candum gradum talem, posset sine specie, & sine obiecto habere actum intelligendi; quod est falsum.

6 Quare conformiter ad eamdem doctrinam, quam tradiderat de intellectu, & specie intelligibili in Oxoniensi scripto, tandem in Collationibus Parisiensibus, quas postea edidit, manifeste ostendit, quod intellectus & lumen gloriæ non sunt causæ eiusdem ordinis, seu ex æquo concurrentes; ita ut defectus gradualitatis intensiuæ luminis gloriæ suppleri queat per præstantiam facultatis natiuæ intellectus. Quia alias sequeretur, quod ita augere posset Deus facultates natiuas intellectus & voluntatis, vt illa summa excellentia natiuarū facultatum non egeret habitu supernaturali ad visionem & fruitionem beatificā, & dari valeret voluntas per naturā impeccabilis.

Elucidatio præmissi textus

Vnde cùm in citata Collatione vndecima, vbi sub speciali titulo disserrationis quærit Scotus: *Vtrū ad hoc quòd intellectus noster videat Deum in præsentia requiratur lumen infusum?* sub num. margin. 4. opposuisset contra propriam doctrinam, quod lumen gloriæ non est principium partiale visionis beatificæ: *Quia tunc requireretur propter imperfectione actiuitatis intellectus; igitur si fieret intellectus perfectior à Deo, & maioris actiuitatis, ille sine tali lumine immediatè posset videre essentiam Dei.* Ita obiectionem diluit Scotus, §. *Dicitur ad maiorem.* sub numer. marg. 5.

Defectus gradualitatis intēsiuæ luminis nō potest suppleri per intellectum præstantiorem.

Scotus

Ad aliud dico, quod consequentia illa non valet; sicut quantumcunque augmentatur virtus etiam voluntatis creatæ, nunquam supplebit actiuitatē gratiæ, & charitatis; tunc enim esset per naturā impeccabilis.

Diluit obiectionem.

Quam doctrinam apprimè suffulcit paulò infra sub num. margin. 6. prope finem numeri, perspicuè ostendens, quod prædicatum formæ supernaturalis, quod in visione beatifica respondet lumini, non valet esse eiusdem ordinis, aut gradus physici cum prædicato vitalitatis intellectionis naturalis, quod tribuitur nudæ substantiæ intellectus; quia fieret, vt nuda substantia intellectus posset ex propriis viribus inspicere Deum clare & intuitiuè: subdit sequentia.

Alia probatio ex Scoto quòd defectus intēsionis luminis supernaturalis nō suppleatur ab intellectu nobiliori

7 *Item, isti gradus aut sunt eiusdem rationis & ordinis, aut non; si primum, ergo vterque potest esse à principio intellectiuo; quia quandocunque aliqui duo sunt eiusdem rationis, à quocunque principio potest esse vnum; & alterum. Si alterius rationis, ergo vnus est perfectior alio; non ille gradus, qui est à lumine, quia tūc lumen esset perfectius suo subiecto, quod est intellectus: non secundū, quia tunc gradus naturalis esset perfectior gradu supernaturali.*

Scotus.

Prima pars huius argumentationis Scoti, quæ ab absurdo procedens vrgebat, quòd facultas natiua, & habitus supernaturalis non agerent ex æquo, nec essent eiusdem ordinis in causando, ita ut defectus intensiuæ gradualitatis habitus supernaturalis suppleri posset per maiorem præstantiam natiui acuminis; ac proinde quòd duplicata, aut triplicata perspicacitate facultatis natiuæ, valeat intellectus absque supernaturali dono beari ex naturæ impetu & viribus: hæc inquam prima pars præmissæ probationis Scoti adeo robusta est (adiuncta instantia ex Scoti doctrina de specie intelligibili, & intellectu respectu generationis notitiæ, vel speciei expressæ, quæ causæ non agunt ex æquo, nec sunt eiusdem ordinis) vt fiere cogerit Scotum; ita ut implicatorium iudicauerit, quòd sit possibilis intellectus, etiam de absoluta potentia Dei, qui absq; immissione doni supernaturalis, quidditatiuè intuitiuè Deum apprehendat.

Prima pars argumentationis Scoti obtinet iterum iuxta principia Scoti.

8 Alia verò pars argumēti, quæ agit quòd si visio esset intrinsecè ex quodam substantiam supernaturalis, sequeretur quòd visio esset perfectior suo subiecto, scilicet intellectu, qui apud Scotum est facultas substantialis, realiter identifica ta substantiæ animæ; ex qui est robonis, & quæ euidenter diluitur, & euacuatur ab Scoto in 3. sent. dist. 13. q. 4. §. *Ad secundū dico*, n. marg. 13. vbi ita habet.

Satisfactio ex Scoto ad secundā partē argumentationis eiusdem Scoti

Si tertio modo intelligatur, potest dici, quòd supra totū genus quantitatū nobilissimarū, quales sunt istæ perfectiones supernaturales, potest poni, quod est infimū generis superioris, puta infima substantia, quæ totū genus substantiæ excedit totū genus qualitatis. Nec est inconueniens, quòd minima substantia in perfectione naturali, excedat accidens quodcunque, licet aliquod accidens, vt in perfect. an

Scotus

Qualiter accidens supernaturale excedat perfectionem substātiæ

Scotus.

supernaturali, hoc est, in coniungendo obiecto supernaturali, excedat substantiam.

Obiectio, quod intellectus, & lumé gloriæ sint causæ eiusdem ordinis.

9 Si autem instes, quòd species intelligibilis, & intellectus sunt concausæ diuersi ordinis; eò quòd actiuitas potentiæ attineat ad seriem agendi intraneam & viuam, actiuitas verò speciei ad classim, & gradum agentis intetionalis extrinseci, quod se tenet ex parte obiecti: secus autem in facultate natiua & habitu luminis, quæ sunt cõprincipia attinentia ad ordinem potētiæ, cùm lumen gloriæ suppleat defectū potentiæ, nec sit species impressa tenēs se ex parte obiecti.

Infringitur obiectio, & expenditur quòd lumé gloriæ & intellectus nó concurrant ex æquo.

Respondetur, quòd licèt in ea vsurpatione ordinis & classis agendi, dici queant facultas natiua, & habitus supernaturalis comprincipia eiusdem ordinis, inquantum ordo potentiæ dissidet ab ordine agentis intentionalis, quod se gerit ex parte obiecti; sed intellectus, & lumen gloriæ nequeūt dici causę ex æquo agentes, itaut defectus intensiuæ gradualitatis luminis gloriæ suppleri queat ob maiorem præstantiā natiui acuminis. Nec sunt eiusdem gradus, & classis secundùm esse physicum, & intrinsecum entis supernaturalis; ea ratione, qua lumen glorię vt quatuor est eiusdem ordinis cum habitu luminis, vt tria, quia supplet defectum intensiuæ gradualitatis vt tria.

Examen, & discussio placiti Scotistarum stātium pro opposito.

10 Ex præmissis infero, quòd licèt opinio asserens, quòd data æqualitate habitus supernaturalis, & maiori præstantia facultatis natiuæ, eliciatur actus maioris gradualitatis intensiuæ, sustineri queat ab illis Scotistis, qui asserunt, visionem beatificam, & fruitionem non esse formas supernaturales secundùm substantiam, & intrinsecè, sed solùm supernaturales extrinsecè, & quò ad modum suæ effectionis; non tamen aptè iuxta præmissa Scoti principia defendi valet ab his, qui secundùm magis perspicuam, & exploratam Scoti mentem tutantur actus supernaturales intrinsecè, & secundùm substantiam.

Borū sententia admitti potest, si nō cōcedatur.

Cæterùm, quòd supernaturalitas extrinseca, & solùm quoad modum suæ effectionis in formis supernaturalibus non aduersetur sanæ & Catholicæ doctrinæ, ostendimus in Controuer. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. ar. 2. *An intellectus naturaliter propēdeat in visionem Dei?* sub nu. marg. 16 & in Controuer. 12. de Ideis, in Appendice de possibilitate entis, art. 4. *An potentia naturalis connectatur cum possibilitate actus secundi supernaturalis;* præcipuè à n. mar. 46. v sq; ad 50. quę oro lectorē meum vt verset pro eruendo defæcato iudicio circa veram Scoti sententiam in hac re.

supernaturalitas intrinseca.

Sed inficiari supernaturalitaté intrinsecam est refragari Scoto.

11 Qui autem inficietur intrinsecā supernaturalitatem visionis beatificæ, cogitet qualiter Scoto ita decertanti occurrat in citata Collatione vndecima §. *contra, visio beata, sub n. mar. 6.*

Scotus.

Confirmatur; ille gradus operationis beatæ, qui ponitur esse à lumine, æquè perficit intellectum Beati, sicut alius; ergo æqualiter possunt esse à principio intellectiuo.

Dicitur, quòd nō sequitur; quia vnus est naturalis, & alius supernaturalis.

Asserit supernaturalitatē intrinsecam visionis beatificæ.

Contra; ex perfectione naturali, & non naturali non fit vna forma; tunc esset partim naturalis, & partim supernaturalis.

Item; ista supernaturalitas, aut dicit gradum infra substantiam operationis beatificæ, aut modum; si tantùm modum; ergo tota substantia actus beatifici est ab intellectu nudo, quod est propositum; si primo modo, ergo actus beatificus non esset simplex, sicut alia operatio intellectiua.

Lumen gloriæ & intellectus nō concurrunt ex æquo.

Item; isti gradus aut sunt eiusdem rationis, & ordinis, aut nō; si primum, ergo vterq; potest esse à principio intellectiuo; quia quandocunq; aliqua duo sunt eiusdē rationis, à quocūque principio potest esse vnum, & alterum.

Commētarius præcedentis textus.

Quæ Scoti oppositiones non vrgent adstruentes intrinsecam supernaturalitatem visionis, & fruitionis beatificæ; quia admittimus, omnem latitudinem gradualē & intensiuam operationis secundùm substantiam, & intrinsecè supernaturalis prodire per indiuiduū influxum à facultate natiua potentiæ, & ab habitu supernaturali; sicut nulla existit gradualitas intensiua notitiæ, quæ per indiuiduum, & non partitum influxum non producatur ab intellectu, & ab specie intelligibili.

Alia probatio ex Scoto quòd dato æquali habitu nō eliciatur actus intēsior à perfectiori potentia

12 Quòd autem Scotus non asseruerit, à perfectiori potentia, dato æquali habitu, elici intēsiorē visionem

aut

aut fruitionem; sed quòd iuxta eam sententiam de intrinseca supernaturalitate formarum asserendum sit de mête Scoti, quòd data æquali eleuatione facultatis natiuæ per habitum intrinsecè supernaturalem, quamuis prodeat actus immaterialior, aut nobilior secũdùm præstantiam, actualitatem, & immaterialitatem facultatis natiuæ actualioris, non tamen actus intensior; ostédi etiam potest ex Scoto in Reportatis, seu Repetitis Parisiensibus, in 3. senten. distinct. 13. quæst. 3. *Vtrùm possibile fuit animæ Christi frui fruitione summa creata?* vbi §. *Ad primùm principale*, sub numer. margin. 24. ita habet.

Scotus.

Dico; quòd Deus est prima causa actiua, & principalis respectu fruitionis, & voluntas creata, causa secunda; & quælibet causa secunda, vt voluntas creata, potest in summam fruitionẽ, quãtum est ex se, vt causa secũda coagens causæ primæ, si prima causa velit agere ad hoc, quod ipsa summè fruatur.

Possunt Christus & Angelus dato æquali habitu efficere æqualem visionem.

Ergo stante æqualitate eleuationis supernaturalis, & data inæqualitate facultatis natiuæ in Christo, & Angelo, admittit Scotus æqualitatem intensiuam in fruitione; data hypothesi quòd Angelo infunderetur æqualis habitus supernaturalis, & Deus æqualiter concurreret per supernaturale auxilium ad vtramque operationem Christi, & Angeli.

Pende contra aliquos Scotizantes.

13 Nec refragatur Scotus in verbis sequentibus, §. *Ad aliud dico, sub eodem numer. margin.* 24. vbi hæc subdit Scotus.

Scotus.

» *Ad aliud dico; quòd Angelus, si fuisset assumptus cum gratia æquali, nõ habuisset maiorem fruitionem; sed si voluntas Angeli esset magis actiua & gratia æqualis, & cùm hoc causa prima æqualiter ageret, haberet maiorẽ fruitionẽ, quã modò habet anima Christi; sed posita volũtate magis actiua, non æqualiter ageret causa prima.*

Vbi primò assertiuè pronuntiat Scotus: Quòd Angelus, si fuisset assumptus cum gratia æquali, non habuisset maiorem fruitionem: Id est intensiorem; licet aliàs Angeli operatio esset perfectior quasi materialiter, & ratione, præstantioris nobilitatis, quam petit ex materiali, & substrato eductionis, quod actualius & perfectius est. Deinde fauens Scotus probabili sententiæ sustinenti in operationibus supernaturalibus solam supernaturalitatem extrinsecam, & quòd modum suæ effectionis, subiungit sequentia, quæ non procedunt absolutè, & quasi ex proprio iudicio Scoti; sed dato, aut permisso, quòd volũtas Angeli esset magis actiua ad fruitionem, quàm voluntas Christi, si vtraq; voluntas esset composita æquali habitui supernaturali; quæ hypothesis de magis actiua voluntate, dato æquali habitu supernaturali in Angelo, sustineri posset, si supernaturalitas fruitionis nõ esset prædicatũ intrinsecum, sed solum extrinsecum, & per cõnotationem ad agens supernaturale.

Elucidatio literæ præcedentis.

Quid sentiendũ de firma assertione Scoti in hac re?

14 Audi ergo Scotum non assertiuè loquentem; sed ex hypothesi, & data conditione, quòd voluntas Angeli cum æquali habitu supernaturali sit magis actiua. *Sed si voluntas Angeli esset magis actiua, & gratia æqualis, & cum hoc causa prima æqualiter ageret, haberet maiorem fruitionem, quàm modò habet anima Christi.* Vt autem vitet Scotus, quòd etiã in illa hypothesi fruitio Angelica exuperaret metam gradualitatis intensiuę fruitionis Christi, subiungit Scotus. *Quòd posita voluntate Angeli magis actiua, non æqualiter ageret causa prima:* Quia vel Deus per speciale auxilium suppleret & compensaret illã inæqualitatem, quæ ex magis actiua voluntate Angeli erumpebat; vel cohiberet voluntatẽ ne conaretur per actualem & exercitum influxum in intensiorem fruitionem. Quibus ritè perpensis non inuenio, quòd Scotus ex propria mente adoriatur nostram sententiã de æqualitate intensiua actus supernaturalis, stante inæqualitate facultatis natiuæ compositæ habitui æquali, & admissa intrinseca supernaturalitate operationum supernaturalium; quòd etiã confirmo ex doctrina Bassolij inter Scoti auditores & sectatores primarij.

Resolutio dubij

Scotus.

Scotus.

Censio Authoris de quæsito principali

Bassolius.

15 Nec curandum est, quòd numerosior Scotistarum conuentus stet pro opposito; cùm conuenientius sit cum paucis benè sentire, & concinnius ad exploratam Scoti mentem adstruentem intrinsecam supernaturalitatem in operationibus supernaturalibus. Præsertim quòd hæc assertio non sit ita specialis scholæ Scoticæ, vt ex Thomistis nõ pauci etiam sustineant, quòd da-

Satisfactio pro aduersantibus Scotistis.

Nõ sequuntur exploratã Scoti sententiã, sed adhæret Caietano.

data æqualitate habitus supernaturalis eliciatur actus intensiuè perfectior ob inæqualitatem natiuæ facultatis; vt liquet ex Caietano illius sententię assertore, 3. part. quæst. 7. ar. 9. & alibi sæpe & patet ex Herice, Ripalda, & aliis, quos oppugnamus in art. 3. citato de inęqualitate intensiua visionis per totũ articulum.

Caietanus. Herice. Ripalda.

Imò quòd plures ex recentioribus Scotistis, qui asserunt, quòd inæqualitas facultatis natiuæ, dato æquali habitu supernaturali, conferat ad intensiorem visionem; negant intrinsecam supernaturalitatem in habitibus, & actibus supernaturalibus; vt apparet in Rada, & Fabro, contra quos agimus in Controuers. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. ar. 2. *An intellectus propendeat naturaliter in visionem Dei?* sub numer. marg. 16.

Scotistæ oppositũ sustinentes negant intrinsecam supernaturalitatem.

Ioan. Rada. Phil. Faber

Quare pro Scoti interpretatione recolendam æstimo monitionem eruditi viri Antonij Posseuini in Apparatu Sacro, in Ioanne Scoto, sub. §. *Insignes Scoticæ doctrinæ Scriptores*, vbi inquit. *Quod superest, admonitos velim pro meo captu candidatos, siue Philosophiæ, siue Theologiæ, vt quoniam tanti viri, qualis sine dubio fuit Ioannes Scotus, plerique Interpretes non omnino eius mentem sunt assequuti, dispiciãt, quinam in primis sint versandi, &c.* Forsan etiam & nos in hac re mentem Scoti assequuti non sumus; at non reputamus inglorium, quòd eũ amplexemur Scoti auditorem, quem Scotus suũ *Auditoriũ* appellabat, tantum momenti illius iudicio, & doctrinæ deferens, vt Bassolio absente, integrũ abesse auditorum Collegium censeret.

Obseruatio pro legitima interpretatione Scoti.

Posseuinus

16 Vltimò tandem admissa intrinseca supernaturalitate operationum supernaturalium, insto efficaciter contra eos, qui adstruunt intensiorem operationem supernaturalem ob inęqualitatem facultatis natiuæ, data æqualitate intensiua habitus supernaturalis.

Optima ratio pro nostra sententia.

Quia si complexum heterogeneũ ex habitu supernaturali & facultate natiua cointegratum procresceret vltra intensionem habitus, ob compositionem illius ad pręstantiorem potentiam natiuam; itaut æqualis habitus supernaturalis magis, aut minus explicet virtutem suam ad actionem supernaturalem magis aut minus intensam, pro inæqualitate facultatis natiuæ: sequeretur quòd ad præstantiam gradualem, & intensiuam actus supernaturalis exuperantioris in ordine quasi physico, & intrinseco supernaturalitatis nõ requireretur inæqualitas intensiua in habitu supernaturali in vniuersa collectione prædestinatorũ, saltim facta cõparatione inter Angelos inter se, & etiã inter homines beatos, si comparẽtur inter se & nõ cum Angelis. Adeò vt data omnimoda supparitate graduali & intensiua habituum luminis gloriæ, & charitatis possent electi adipisci intensiorem fruitionem ac visionem; si Deus supposita efficaci destinatione electorum ad maiorem, vel minorẽ gloriam, electis, vel sic prædestinatis inæquales facultates natiuas prouidisset etiã omnino supparibus supernaturalibus habitibus compositas.

Sequeretur quòd ad inæqualitatẽ intensiuã visionis nõ requiratur inæqualitas intẽsiua luminis gloriæ in vllo ex prædestinatis.

Sicut si defectus intensionis speciei impressę suppleri posset ob exuperantiam nobilioris intellectus; fieret, vt nõ exigeretur inęqualitas intẽsiua in specie impressa ad constituendum cõplexum heterogeneum energiæ virtuosioris, vt neruosè vrget & concludit Scotus: de quibus adi ea, quæ versamus seriò in ar. 3. citato, de inæqualitate intẽsiua visionis.

Vrgens instantia ex principiis Scoti.

PROLVSIO V.

Quòd prioritas originis inter personas diuinas non obstet simultati cognitionis, itavt dictionem generatiuam in Patre comitetur intuitio totius Trinitatis.

1 DE His egimus in Controuersia 9. de Visione Dei, dist. 3. subdist. 2. de obiecto actus visionis, ar. 2. *An videri queat Deitas sine relationibus?* à n. marg. 15. vsque ad 28. Quia tamen in excutiendo notho, aut suppositio textu Scoti quem communiter plures ex Scotizanti-

Occasio præsentis prolusionis ex notho textu Scoti

Bassolius. Hug. Caue.

tibus pro germana Scoti litera obtrudunt, Bassolium, & Hugonem Cauellū Scoti scholiatorem sequimur; ne incautum lectorem præuiaque veræ mentis Scoticæ indagine orbatum suboffendamus; necessum iudicauimus de hoc asserto aliquot præstituere, & veræ sententiæ fundamenta substernere.

Obseruatio pro excutiēdo textu illegitimo.

Quare in primis monemus lectorem quòd sequens litera ex 1. sententiar. distinct. 1. quæst. 2. sub num. margin. 5. dispuncta reperta sit in proprio originali Scoti, vt attestatur Hugo Cauellus in margine eiusdem textus; qui addit, Scotum eam literam cancellasse vt suæ doctrinæ non respondentem; quod etiam nos (transcriptis Scotici textus particulis,) ostendimus in citato art. 2. *An videri queat Deitas sine relationibus?* sub num. margin. 21. & 22. quod vt demonstremus, textum supposititium exhibeo ex 1. senten. dist. 1. quæst. 2. §. Pater priùs origine, sub num. margi. 5. vbi ita habet.

Ratio inefficax, quæ tribuitur Scoto.

2 ***Pater priùs origine, quàm generet filium, est perfectè beatus, quia nullam perfectionem sibi intrinsecam habet à persona producta; beatitudo enim est perfectio intrinseca personæ beatæ. Sed si in illo priori est Pater perfectè beatus; igitur in illo priori habet obiectum perfectè beatificans. Non videtur autem in illo priori habere essentiam communicatam tribus, vt obiectum, sed vt essentiam absolutè, vel essentiam, vt est in vna persona præcisè; ergo non est de ratione essentiæ, vt est obiectum beatificum, quòd beatificet, inquantùm est communicata tribus: & ita non videtur contradictio, siue quantùm ad fruitionem, siue quantùm ad visionem.***

Satisfactio infringens oppositā doctrinam.

3 *Respondetur; quòd Pater habet essentiam, vt in tribus personis, pro obiecto, & tamen primò secundùm originem; quia ex se habet illam essentiam obiectam sibi, & hoc est esse priùs origine. Non est enim ibi prioritas aliqua, secundùm quam obijciatur sibi essentia, vt est in vna persona, nō vt in alia; sicut nec ipsa in aliquo priori naturæ obijcitur vni personæ, & non alij, sed tātùm vni obijcitur ex se, alij non ex se.*

Asseritur vera sententia ex Bassolio.

4 Hæc solutio adeò firmam, & inconcussam continet doctrinam, vt aduersantium molitionibus, aut ictibus non pateat; vnde sequentes replicas, quæ in appositittio, & notho textu præmissam solutionem impetebant, diluimus manifestè loco citato ex Bassolio in 1. sententiar. distinct. 1. quæstion. 1. artic. 3. §. *Ad primum aliorum*, vbi subdit.

Bassolius

Licet enim Filius non sit in illo priori originis, sub hoc sensu; quia sic Pater prior origine: tamen in suo posteriori originis est filius cum illo priori.

Prioritas originis inter personas Trinitatis nō obstat simultati cognitionis.

Et non potest dici absolutè non esse; quia sicut Pater in suo priori est, à quo alius; ita & simul necessariò Filius in suo posteriori est, qui ab alio; quia prius origine non est, nisi à quo alius, & posterius non est, nisi qui ab alio. Impossibile est autem, quòd intelligatur, vel videatur, qui ab alio, secundùm quod huiusmodi, nisi videatur alius pro quocūque signo viso: & è conuerso, quòd videatur, & intelligatur à quo alius, nisi alius qui ab illo, &c.

Aperitur, quòd sit supposititius textus præcedens

5 Vnde euanescit illegitimi illius textus instantia, quam magni faciunt quidam Scotizantes: *Pater prius origine quàm generet Filium est perfectè beatus; quia nullam perfectionem sibi intrinsecam habet à persona producta.*

Explanatio Scotizantiū ad textum præmissum.

Vbi in primis estò quòd admittamus illorum Scotistarum glossam, qui ita verba illa interpretantur: *Pater priùs origine quàm generet Filium est perfectè beatus:* Id est, prius origine quàm Filius sit genitus. Si enim de generatione actiua, & non de generatione passiua, (quæ est ipsamet filiatio) loqueretur Scotus apud hos Scotizantes, sibi ipsi Scotus apertè contradiceret, & destrueret id ipsum, quod supponit; siquidem ante generationem actiuam (loquendo à parte rei, vel ex parte rei conceptæ,) Pater non est Pater, cùm apud Scotum generatio actiua non distinguatur formaliter ex natura rei à relatione paternitatis.

Detegitur discrepātia illius textus à germana doctrina Scoti.

Eo inquam commentario admisso; talis doctrina, quòd Pater prioritate originis ante Filium genitum sit perfectè beatus, itaut dictionem Patris non comitetur intuitio totius Trinitatis personarum, nequit esse de Scoti mente; siquidem Scotus in 1. sententiar. distinctione 6. quæst. vnica, §. *De quarto dico*

sub num.mar. 5. ita propriam mentem elucidat.

6 *Dico; quòd pater hoc modo gignit filium volens; quia pater in primo signo originis intelligit formaliter, & tunc etiam potest habere actum volendi formaliter.*

Scotus.

In secundo signo originis gignit filium, nec tantùm vult illam gignitionem volitione sequente illam gignitionem; sed volitione habita in primo signo originis. Qua volitione pater formaliter vult, præsuppositа aliquomodo intellectione, qua pater intelligit; non autem gignitione Verbi. Sic ergo dico; quòd pater volens generat, non tantùm voluntate consequente: sed voluntate antecedente.

Pater cognoscit & amat filium pro priori originis quo est prior filio.

7 Nec obstat Scotus, imò si rectè expendatur, nostram communit sententiam in 1. sent. dist. 10. quæst. vnica, §. *Aliter potest dici.* sub numer. marg. 14 vbi subdit.

Occupatur ex Scoto suga aliquorũ

In illo priori signo originis antequam intelligatur Spiritus Sanctus spirari, Pater, & Filius cognoscunt Spiritum Sanctum, vt intuitiuè, licet non vt existentem in se: quia cognoscunt essentiam diuinam, quæ est ratio cognoscendi intuitiuè quodcunque obiectum intelligibile.

Scotus.

Vbi vult Scotus, quòd Pater, & Filius pro illo priori originis, quo sunt personæ priores Spiritu Sancto, cognoscunt Spiritum Sanctum intuitiuè. Non posset autem Spiritus Sanctus intuitiuè comprehendi, si non inspiceretur secundùm proprium esse formale, & hypostaticum Spiritus Sancti; cùm notitia intuens, (vt euidens est) spectet existentiam propriam obiecti. Cui cognitioni intuenti non obstat existentia Spiritus Sancti in posteriori signo originis; quia prioritas originis non tollit simultatem termini in eodem instanti in Quo, & cognitionis; siquidem Pater, qui est prior origine Filio, est simul cognitione cum Filio, vt acutè, & neruosè ostendit Bassolius. Aliâs contradiceret Scotus proprio asserto à nobis transcripto ex 1. sent. dist. 6. quæst. vnica, vbi non solùm vult quòd scientia filiationis infuerit Patri pro illo priori originis, quo Pater est prior origine Filio; sed etiam in Patre agnoscit amorem essentialem absolutum, & inclicitum termi-

Excutitur glossa quorũdam Scotistarum.

Arguitur ex Scoto ad hominem

natum ad personam Filij, etiam pro priori originis, quo Pater est prior Filio.

8 Sed instabis, quòd in præmisso textu Scoti ex 1. sententiar. distinction. 10. quæstion. vnica, appareat Scotus non solùm admittere prioritatem originis inter personas diuinas, sed etiam prioritatem cognitionis; vt liquet ex illis verbis.

Obiicitur, quòd priori tas originis imbibat prioritatem cognitionis

In illo priori originis antequàm intelligatur Spiritus Sanctus spirari, Pater, & Filius cognoscunt Spiritum Sanctum vt intuitiuè, licet non vt existentem in se. Ergo si Pater, & Filius intelligantur apud Scotum ante spirationem Spiritus Sancti, prioritas originis Patris, & Filij erga Spiritum Sanctum etiam imbibit prioritatem cognitionis; itaut Pater & Filius intelligantur existere ante spirationem passiuam Spiritus Sancti.

Scotus.

Premitur ratio cõtra nostram sententiam.

Respondetur; quòd ibi Scotus loquitur de cognitione Spiritus Sancti, per analogiam ad cognitionem creatam. Quare sicut in creatis generatio Verbi existit ante spirationem amoris, seu impulsus, sic & cognitio de Deo, quàm analogicè ex creaturis petimus, & haurimus, priùs cognoscit, paternum intellectum existere, & generare Verbum, quàm quòd voluntas existat, & spiret impulsum, aut amorem; ita etiam priùs cognoscit quasi existere Verbum diuinum generatum antequam intelligatur existere Spiritus Sanctus productus.

Eneruatio obiectionis; procedit Scotus de prioritate originis inuoluente analogiã ad creata

Sed via remotionis, aut negationis corrigitur, & aboletur analogia hæc, dum mens creata se se corrigens apprehendit, quòd licèt secundùm pullulationem, & emanationem conceptibilitatum, (quæ sola intercedere potest logica emanatio inter formalitates proprietatum absolutarum intellectus, & voluntatis diuinæ,) concipiatur prior intellectus quàm voluntas in Deo; & licet in re sit prioritas originis inter Filium genitum, & Spiritum Sanctum productum; verùm cùm tota Trinitas importet simultatem respondentem eidem instanti in Quo, & realis existentiæ, ideo comprehensio Patris adęquatè concepta, & extra analogiã, quæ ei à creatis accedit, complectitur in eodem signo existentiæ diuinæ, & comprehensionis in intellectu

Semota analogia priori tas originis cõplectitur simultatem cognitionis

Pa-

Patris totam Trinitatem personarum. Itaut in nullo signo intellectionis increatæ, vt spectatur adæquatè, & ex parte rei conceptæ, seu semota analogia operationum vitalium intellectionis & impulsus facultatum entis creati, dari queat intellectio absoluta & inelicita patris, quæ non comprehendatur terminata ad existentem personarum Trinitatem.

Suffulcitur doctrina præcedens ex Scoto.

9 Quam doctrinam confirmat pronuntiatum Scoti in 1. sent. dist. 10. quęstion. vnica, §. *Ad vltimum dicendum est*, sub num. margin. 14. vbi dum ad vtrumlibet disputat Scotus, & dubius est (vt vult Hugo Cauellus in margine illius loci,) an Verbum producatur ex notitia totius Trinitatis? apertè pronuntiat Scotus, quòd prioritas originis, quæ tantùm posita est in hoc, quòd hæc persona sit ab alia, non obstat intuitioni totius Trinitatis in eodem instanti durationis; ita enim habent Scoti verba, quibus suffulcitur doctrina Bassolij supra à nobis sub num. marg. 4. transcripta.

Scotus.

Licet in instanti æternitatis sit tota Trinitas nota cuilibet personæ in Trinitate; quia distinguendo inter instantia originis non distinguitur inter durationem, & durationem, sed tantùm à quo quis sit.

Instatur vltra contra nostram sententiam. Scotus.

10 Nec nobis aduersantur illa verba textus Scoti transcripta sub numer. margin. 7. *Pater, & Filius cognoscunt Spiritum Sanctum, vt intuitiuè, licet non vt existentem in se; quia cognoscunt essentiam diuinam, quæ est ratio cognoscendi intuitiuè quodcunque obiectum intelligibile*. Vbi videtur Scotus asserere, quòd pro illo signo, quo Pater, & Filius præcedunt origine Spiritum Sanctum, non cognoscatur Spiritus Sanctus secundùm proprium esse formale notionale, & hypostaticum; sed dicatur tantùm cognosci intuitiuè, eò quòd spiratio passiua apprehendatur pro illo priori quasi inclusa intra eminentiam fœcunditatis essentiæ diuinæ operantis per voluntatem.

In quo sensu dixerit Scotus, quòd Spiritus Sanctus cognosca tur intuitiuè & nō vt existens in se.

Hæc enim non obstant, cùm id commentarij appareat repugnans ipsimet litteræ Doctoris; nec enim dicitur, aliquod obiectum intuitiuè cognosci, quando non intelligitur esse proprium, & formale obiecti, sed solùm introspicitur secundùm esse eminentiale, quod habet quasi latens intra eminentiam principij. Vnde quando indicat Scotus, quòd pro aliquo signo intellectionis diuinæ cognoscatur Spiritus Sanctus intuitiuè non vt existens in se, sed in essentia, ibi non excludit esse formale, notionale, & hypostaticum Spiritus Sancti ab obiecto terminatiuo diuinæ cognitionis comprehensiuæ, (aliàs non esset illa cognitio propria intuitio Spiritus Sancti, sed solius essentię,) sed excludit obiectum motiuum. Nulla enim relatio est ratio motiua intellectus diuini ad intuitionem, sed ratio præcisè terminatiua; cùm ratio motiua intellectus diuini ad intuitionem totius Trinitatis sit sola essentia apud Scotum.

Scotus.

Quod demonstrant concinnè sequentia illa verba eiusdem contextus. *Quia cognoscunt essentiam diuinam, quæ est ratio cognoscendi intuitiuè quodcunque obiectum intelligibile*. Quæ doctrina Scoti de essentia diuina, vt est obiectum motiuum intellectus increati, cùm procedat in quolibet signo rationis, quod concipiatur etiam post personas productas, (quia etiam post productionem Filij, & Spiritus Sancti, relationes non attinent ad obiectum motiuum, sed solummodo terminatiuum,) non debet retorqueri cōtra intuitionem personarum ex motione Deitatis etiam in præcedentibus signis originis.

Retorquetur ictus in aduersario.

Alia obiectio, de connexione generationis Verbi cum processione Spiritus Sācti.

11 Sed obijcies, quòd si pro eo signo originis, quo Pater est prior Filio, comitaretur intellectum Patris intuitio totius Trinitatis; sequeretur quòd dictio Verbi connexa esset non solùm cum scientia Filij, sed etiam Spiritus Sancti, vt obiecti talis notitiæ. Ac proinde fieret, vt si per impossibile non produceretur Spiritus Sanctus, non subsisteret generatio Verbi. Quod assertum videtur repugnans menti Scoti; cùm sit contra modum sentiendi plurium Scotistarum.

Satisfactio, vbi quid de iudicio Scoti in hac re.

Respondetur, quòd illi asseclæ Scoti, qui negant scientiam Patris pro illo signo originis, quo anteit Filium genitum, intueri Trinitatem personarum, recipiunt tanquam germanum Scoti textum illud additamen-

tum, quod Scotus in suo originali can cellauit.

Vnde Hugo Cauellus in 1. sentent. distinct. 6. quæst. vnica, in Scholio ad §. *In ista quæstione videntur esse duæ difficultates*, ante num. marg. 2. censet, in hac re Scotum problematicum, aut dubium extitisse; & in 1. senten. distinct. 10. quæst. vnica, §. *Ad vltimum dicendũ est*, sub num. margin. 14. in margine, vbi ita habet Cauellus: *Vel dic, dubiũ fuisse Scotum, an Verbum producatur ex notitia personarum? vt notaui dist. 6. propter alia eius loca ibi citata.*

Hug. Cau.

Dubitat Scotus, an Verbũ producatur ex notitia personarum?

Quare ex recentibus Scoti asseclis Theodorus Smisingius eruditè ostendit de Scoti sententia, scientiam, & amorẽ totius Trinitatis personarum non esse posteriorem verbo genito; sic ille accuratè versans præmissa Scoti testimonia tom. 2. qui est de Deo Trino, disp. 3. quæst 5. præcipuè à num. margi. 264. vsque ad 269. & à num. marg. 273. vsque ad 283. quam sententiam etiam sustinet Ioannes de Rada, to. 1. Cõtrou. 12. circa quartam conclusionem, §. *Sed si ista nõ placent*, quem citat Smisingius loco cit. sub n. mar. 273.

Nostræ sententiæ subscribunt Smisingius. Ioan. de Rada.

12 Nec tandem ex dictis de comitantia intuitionis Trinitatis in intellectu paterno cum dictione generatiua pro eo signo originis, quo pater est prior filio genito, inferre licebit, quòd etiam scientia creaturarum possibilium comitetur dictionem intellectus paterni ante filium, vel sapientiam genitam. Quia comitantia illa pro eo signo originis indicat æqualem gradum necessitatis in essendo, quæ intercedit inter absolutas, & communes perfectiones Deitatis, & etiam inter proprietates relatas, quæ attinent ad personas; nec enim magis necessarium ens est Deus vt vnus, quàm Deus vt trinus; quæ suppar necessitas non congruit creaturis possibilibus, etiam spectatis secundum merum gradum & ordinem entis intra metas possibilitatis.

Generatio Verbi nõ est connexa cũ scientia creaturarũ possibilium

Quare si tolleretur spiratio passiua, aut quælibet alia ex proprietatibus notionalibus; sicut non subsisteret sciẽtia intuitiua eiusmodi relationum, ita etiam non existeret beatitudo intellectus paterni, ob omnimodam æqualitatem necessitatis in essendo inter proprietates absolutas, & relatas. Quia licet beatitudo patris non intueatur relationes tanquam primarium obiectum beatificans; vt loquitur Scotus cum magis communi Theologorum sententia, & ideo relationes vocentur obiectũ secundarium, aut quasi secundariũ beatitudinis patris; eum tamen gradum necessitatis in essendo nactę sunt relationes, vt si per impossibile tolleretur relationes, non subsisterent absolutæ proprietates, ac proinde nec productiones notionales & relatę.

Cõnectitur tamen cum scientia totius Trinitatis personarum.

Cùm tamen aliter sentiendum sit de creaturis possibilibus, etiam quoad necessarium statum possibilitatis suæ; & inquantum absoluuntur à mutatione obiectiua, seu contractione ad futuritionem, quam à decreto libero Dei hauriunt. Quia sicut ex hypothesi quòd omnes creaturæ possibiles fierent impossibiles, nil intrinsecæ actualitatis periret Deo; ita nec asserere possumus, quòd scientia possibilium comitetur intellectum paternum pro eo signo originis, pro quo intendit, & spectat ea sola obiecta, quæ supparem necessitatem in essendo referant cum necessitate paterni intellectus dicentis. De quibus vide ea, quæ expendimus loco citato in ar. 2. *An videri queat Deitas sine relationibus?* præcipuè sub num. marg. 24. vbi etiam agimus contra Vazquium autumantem, quòd si per impossibile tolleretur processio Spiritus sancti, adhuc superesset generatio Verbi.

Expenditur ratio absimilitudinis præmissæ.

Refellitur Vazquius.

13 Si autem instes; non minus attinere ad necessitatem generationis verbi scientiam creaturarum possibilium, quàm scientiam totius Trinitatis personarum. Quia sicut ablato Spiritu Sancto, auferretur etiam vis spiratiua in patre, & filio; eò quòd superstes esse non valeat virtus spiratiua, si implicaret existentia termini producti; ita etiã repugnaret omnipotẽtia in Deo, si creaturæ possibiles essent impossibiles, quatenus data implicatione termini virtutis actiuæ, contradicat existentia operatiuæ virtutis.

Obiectio pro cõnexione generationis Verbi cum scientia creaturarum.

Respondetur, absimilem prorsus rationem intercedere in vtraque hypothesi de implicatione Spiritus Sancti, & possibilitatis creaturarum; quia æquè necessarium ens est Spiritus Sãctus & virtus spiratiua in patre & filio. At necessitas in essendo potentiæ Dei longè exuperat necessitatem creaturarum possibilium; ac proinde ablatis creaturis

Satisfactio ad obiectionem.

ris nō periret Deo prædicatum aliquod intrinsecum, vt ostendimus in locis citatis.

Elucidatio axiomatis Scoti, quòd omnia absoluta sint priora notionalibus.

14 Ex dictis depromimus legitimam intelligentiam pronuntiati Scoti, & Scotistarum autumantium, quòd omnia communia, & absoluta sunt in Deo priora notionalibus; cuius etiam asserti elucidationem attingimus in prædicto ar. 2. de Visione Deitatis sine relationibus, sub numer. margin. 27. Quia licèt secundùm pullulationem logicam, quæ intercedit inter formalitates apud Scotum ex natura rei distinctas, prior sit Deitas cum omnibus suis proprietatibus communibus, & absolutis, quæ immediatè congruunt Deitati antequam concipiatur communicari personis per processiones notionales, & relatas; sed hæc prioritas secundùm logicam emanationem, aut quasi pullulationem absolutarum proprietatum, nō obstat notitiæ intuitiuæ totius Trinitatis, etiam pro signo originis, quo pater præcedit origine filium, cùm intuitio inspiciat terminum existentem pro eodem signo in Quo, & realis existentiæ.

Quæ prioritas non contradicit notitiæ intuitiui.

Qualiter intercedit pullulatio logica inter Deitatē & proprietates illius.

15 Vbi etiam illud incidenter adiungo, apprimè tamen necessarium, ne delicatis quibusdam Scotizantibus sit offensioni id; quod diximus de emanatione logica attributorum ab essentia. Quòd ideo emanationem, aut quasi emanationem proprietatum attributalium in Deo vocauimus pullulationem logicam, non quia sola intersit discretio rationis inter Deitatem, & attributa; sed quia ea fit & rectè appelletur logica emanatio, (estò quòd intercedat inter conceptibilitates ex natura rei distinctas) quando talis quasi emanatio non inferat relationem realem, vel oppositionem relatiuam inter principium & principiatum: qualis apud Scotum & sanam Theologiam, nequit intercedere inter proprietates attributales formaliter distinctas, & realiter identificatas.

Refellitur opinatio Scotizantiū qui distinctionē entis constituunt in relatione.

16 Vnde reuincitur quorumdam Scotizantium deceptio, qui vniuersaliter autumant, conceptum formalem distinctionis positum iri in relatione inter extrema, quæ dissident inter se; quia si id verum esset, sequeretur, quòd inter Deitatem, & proprietates attributales, inter quas Scotus admittit distinctionem formalem actualem ex natura rei, daretur relatio realis, seu oppositio relatiua ante intellectum, quod est prorsus falsum, & absurdum. Quare in Controuersia 2. de Vnitate Dei, in Appendice Metaphysica de distinctione entis, artic. 1. de quidditate & substrato distinctionis in genere, à numer. marg. 12. vsque ad 15 ostendimus, cōceptum formalem distinctionis vt sic in negatiuo cōsistere, licet inter extrema positiua & realiter nō identificata subsequatur relatio realis mutua, seu relatiua oppositio.

Elucidatio asserti, quòd pater vt pater dicat priùs quàm intelligat.

17 Ex præmissis etiam colligitur recta intelligentia cuiusdam asserti Scotistarum, quibus pro axiomate est; quòd pater, vt pater, priùs dicat quàm intelligat. Quia cùm pater, vt pater supponat pro proprietate notionali, & relata, & apud prædictos Scotistas, dictio patris sit formaliter eadem relatio paternitatis, vt gerit vicem dictionis, seu generationis per intellectum; ideo asserūt, quòd pater, vt pater priùs dicat quàm intelligat. Quia intellectio sit attributum absolutum, quod nō conuenit Deo in primo modo dicendi per se, & essentialiter; dictio verò, aut paternitas dicens congruit patri, vt patri, in primo modo dicendi per se, ac essentialiter. Et quia priùs cohæret rei id, quod illi conuenit in primo modo, quā in secundo dicendi per se, ideo pater, quà pater, asseritur priùs dicens quàm intelligens, cùm tamen absolutè loquēdo priora sint Deitati absoluta, quàm notionalia, & relata.

PROLVSIO VI.

Quòd videantur creaturæ ex vi visionis beatificæ; & quòd stante identitate numerica actus visionis, nequeat non terminari ad obiecta secundaria.

Quid sit inspici creaturas ex vi beatificæ visionis?

1 QVis in Controu. 9. de Visione Dei, dist. 3. subdiuit. 2. de obiecto actus visionis

nis, art. 4. & 5. de Visione creaturarum possibilium, & futurarum in Deo, sustinuimus de Scoti mente, creaturas possibiles, & futuras videri in Verbo per eamdem formam visionis beatificæ; & censuimus, quòd quando Theologi asserunt, creaturas inspici ex vi actus beatifici, nil aliud intendant quàm identitatem formæ visionis terminatæ ad Deum & ad creaturas in Deo ex intentionali motione Deitatis, & non ex motione ipsius obiecti creati.

Perspicua enodatio quæsiti.

Non tamen quòd ly videri creaturas ex vi visionis indicet, quòd creaturæ attineant ad obiectum formale visionis beatificæ; in quo sensu ab aliquibus recentioribus Scotizantibus improbatur assertio hæc de visione creaturarum ex vi visionis; è re erit Bassolij de hac loquendi ratione iudicium reserare, vt nullius negotij excutiamus scrupulum. Ita igitur habet Bassolius in 3. sententiar. distinction. 14. quæstion. 2. §. *Ad hoc videtur esse mens Augustini*, vbi subdit.

Bassolius.

2 *Secundò dicò, quòd non oportet dicere, quòd anima Christi non videat omnia, quæ videt Verbum, quorum ipsum non est repræsentatiuum naturaliter, & necessariò; sed contingenter præsupposita determinatione diuinæ voluntatis.*

Videri creaturas ex vi beatificæ visionis solùm indicat visioné creaturarũ ex motione Deitatis.

Et hoc non ex vi actus visionis beatificæ; sed si nouit talia, nouit ea, & videt alia speciali reuelatione, vel multis actibus de talibus obiectis reuelatis, cuiusmodi sunt complexiones omnes contingentiũ & omnia contingentia vt sic.

Nam essentia diuina secundùm rationem essentiæ, vt prævia est voluntati, vt sic non est repræsentatiua talium contingentium; sed vt sequens actum voluntatis.

Vbi apud Bassolium idem sonant, in idemque recidunt, videri creaturas futuras ex vi visionis beatificę, & videri creaturas in Deo, ac per eamdem formã beatificę intuitionis.

3 Ne tamen videatur Bassolius impetere visionem creaturarum futurarũ in Verbo, quam de Scoti mente tutati sumus; postea nostræ sententiæ subscribit Bassolius ita habens in tertio assertο sequenti.

Bassolius admittit visioné creaturarũ in Verbo

Bassolius.

Nisi fortè dicatur; quòd vnico actu, qui habet pro primo obiecto Deum, quantum ad actum voluntatis suæ determinãtis omnia talia contigentia.

4 Quibus præmissis pro leui hoc Scotistarum dissidio consopiendo; magis negotij facessit alterum punctum in titulo prolusionis propositum, an stante vnitate numerica actus visionis, possit videri essentia sine personis, & creaturis? Causam huic disertationi præbuit OKamus in 1. senten. distinct. 1. quæst. 1. quem sequutus est Soarius, 1. par. lib. 2. cap. 23. numer. marg. 20. excitatus enim OKamus ea, qua feruebat, auiditate oppugnandi Scotum, ansam arripuit ex doctrina Scoti in 1. sen. distinct. 1. quæst. 2. §. *Modus ponendi est iste*, sub numer. marg. 6. vbi inquit Scotus.

Quæsitum alterum, an stante eadē numero visione, possint nõ videri creaturę?

OKamus. Soarius.

Scotus.

Actus omnis habens primum obiectum, à quo essentialiter dependet, & obiectum secundum à quo essentialiter non dependet, sed tendit in illud virtute primi; licet non possit manere idem actus, nisi habeat habitudinem ad primum obiectum, potest tamen manere, idem sine habitudine ad secundum obiectum, quia ab eo non dependet.

Fundamētũ oppositæ opinionis.

Exemplum; idem est actus visionis essentiæ diuinæ, & aliarum rerum in essentia: sed essentia in se est primum obiectum, res visæ, secundarium obiectum. Nõ posset autem manere eadem visio, nisi esset eiusdem essentiæ; posset autem manere, absque hoc, quòd essent res visæ in ea.

Potest manere idem actus visionis sine obiecto secundario.

Sicut igitur Deus, absque contradictione, potest cooperari ad actum illum, inquantum tendit in primum obiectum, non cooperando in ipsum, inquantum tendit in secũdum, & tamen est actus idem; ita sine contradictione potest cooperari ad visionem essentiæ, vel fruitionẽ: quia essentia habet quasi rationem primi obiecti, non cooperando eidem actui visionis, vel fruitionis, inquantum tendit in personam; & ita in vnam, quòd non in aliã; quia personæ habent rationẽ obiecti quasi secundarij.

Probatio petita à cooperatione obiecti beatifici.

5 Quam Scoti argumentationem elucidauimus in Controuer. 9. de Visione Dei, distinct. 3. subdist. 2. ar. 2. *An videri queat Deitas sine relationibus?* à num. margin. 8. vsque ad 12. vbi ita interpretati sumus Scoti mentem, quòd quando ait, quòd manere queat idem actus beatificus non terminatus

Scotus non procedit de vnitate numerica, sed de vnitate specifica visionis.

ad relationes personarum, ad attributa diuina, & ad creaturas; loquatur de identitate specifica eiusdem actus, non autem de materiali aut numerica.

Ratio assertipræcedentis.

Itaut implicatorium æstimauerimus, quòd superstite eadem numero forma visionis beatificæ, queant non exprimi creaturæ in essentia Dei, siquidem repræsentatio creaturarum in actu visionis est prædicatum vitale, & intrinsecum identificatum cum prædicato repræsentationis Deitatis; ac proinde repugnat, vt manente viua, & intrinseca tendentia visionis beatificæ in Deitatem, non supersit etiam vitalis tendentia in creaturas, realiter identificata cum repræsentatione Deitatis. Adeò vt licèt videri queat Deitas sine relationibus, & creaturis per actũ beatificum eiusdem speciei ex tendentia in idem obiectum formale, quod est Deitas; sed non manente identitate materiali & numerica eiusdem actus, quæ diuersificatur numero ob obiecti materialis absimilitudinem.

Satisfactio ad oppositionẽ Soarij ex OKamo.

6 Quare obtinet O Kami oppositio agens contra vnitatem numericam visionis, ablato distincto obiecto etiam materiali; itaut repugnet quòd ex vi eiusdem formæ immutatæ secundùm esse numericum, possit intellectus transire à contradictorio intrinsecæ denominationis ad contradictorium, scilicet de esse videntis ad non esse videntis personas diuinas, aut creaturas, nulla facta mutatione intrinseca in forma visionis beatificæ, nec in obiecto, nunc non repræsentato, & antea repræsentato.

Authores fauentes nostræ sententiæ.

Vnde Scotum ita interpretantur celebriores illius asseclæ, quòd quandò ablatis attributis, personis, vel creaturis à termino visionis beatificæ, autumat Scotus, quòd superesse valeat idẽ actus intuitionis beatificæ; loquatur de identitate specifica, non tamen numerica formæ. Accipe igitur vel sic docẽtem Bassolium in 1. sent. dist. 1. quæst. 1. art. 3.

Bassolius.

Negat identitatẽ numericam visionis data variatione obiecti secundarij.

7 *Non video nisi quòd hoc est impossibile aliquo actu eiusdem rationis, quem potest Deus facere præcisè circa essentiam, non circa alia. Nec est impossibile, quòd circa idem obiectum primarium eodem modo præsentatum; possent esse actus alterius rationis in eadem potentia.*

Confirmat Bassolius eãdem sententiam.

Et in conclusione 4. eiusdem articuli subiungit Bassolius. *Si tamen est dare aliquem actum vnum visiuum, qui sit vnus, & indistinctus omnium istorum, sicut est actus ille, quẽ habent beati modo de facto: dico, quòd impossibile est, ipso manente, quòd per illum actum videatur essentia, & non relatio, vel persona, vel attributum: quia manente eodem actu, idem, vel eadem intelliguntur per ipsum.*

Rubionus subscribit nostræ sententiæ

8 Eidem modo sentiendi subscribit Guillielmus de Rubione, quem (aliás fidelissimum Scoti interpretẽ) miratur Matthæus de Sosa infra citandus, in hac re perperam Scotizantem, & ab Scoto deficientem; sed Sosa Scotum non percepit, eũ ad inintelligibilẽ doctrinã trahere pertentans, vt statim aperiam: ita igitur habet Rubionus in 1. sen. dist. 1. q. 6. §. *Hoc præmisso*, in solutione ad 4. argum. infringens O Kami ictum in Scotum.

Negat identitatem numericã visionis ablato obiecto secũdario.

Quando dicitur; quòd tunc sequeretur, quòd nunc vident essentiam, & personam posset manente eodem actu videre alterum tantùm. Dico, quòd falsum est; non enim eodem actu, sed alio ab isto posset postea videre alterum horum tantùm.

Ratio euidens pro nostra sententia ex transitu ad cõtradictoriũ denominationis intrinsecæ.

9 Quòd autem inintelligibile sit, quòd manente eadem numero forma intrinseca visionis creatæ, transire queat intellectus à contradictorio denominationis intrinsecæ ad contradictorium, scilicet de non esse videntis personas, & creaturas ad esse videntis; satis superque demonstrat iuge Theologorum studium desudantium circa transitum voluntatis diuinæ per actus liberos à contradictorio denominationis liberæ, & vitalis ad contradictorium denominationis intrinsecæ absq; mutatione aliqua in obiecto, & in voluntate Dei libera vt prior est obiecto & ratio, seu principium obiectiuæ mutationis obiecti. Itaut pro euadenda pressura confugiant ad æquipollentem, seu virtualem additionem; quatenus voluntas Dei illimitata in ratione impulsus, seu appetitus, æquiualeat multitudini, & repetitioni actuum voluntatis creatæ; quibus posset voluntas creata circa obiectum immutatum transire à contradictorio denominationis intrinsecæ ad contradictorium talis denominationis. de quibus vide te-

Instatur in decretis liberis voluntatis diuinæ

sti-

stimonia Scoti à nobis exarata in Controuer. 7. de Immutabilitate Dei, art. 2. præsertim à num marg. 17. vsque ad 24. & n. marg. 40.

Alia ratio ex textu.

10 Verùm quòd Scotus inuitus, & reluctans trahatur in modum dicendi præmissum; confirmo ex ipsismet verbis contextus transcripti sub num. margin. 4. *Sicut igitur Deus, absque contradictione, potest cooperari ad actum illum, inquantum tendit in primum obiectum, non cooperando in ipsum, inquantum tendit in secundum, & tamen est actus idem, &c.*

Scotus.

Vrgetur distinctio numerica actus ex diuersitate cooperationis obiecti beatifici.

Quia stante vnitate actus visionis potest obiectum beatificum apud Scotum cooperari in genere causæ efficientis ad producendum actum visionis cũ prædicato intrinseco repræsentationis creaturarum; & cooperari ad efficiendum actum visionis absque prædicato intrinseco repræsentationis creaturarum (nisi comminiscatur vllus, repræsentationem creaturarum, & personarum diuinarum in actu beatifico creato esse solam denominationem extrinsecã) ergo non procedit Scotus de vnitate numerica, sed de sola vnitate specifica visionis, intercedente ita absimili concursu effectiuo, & intentionali motione obiecti beatifici circa obiectũ secundarium.

Repræsentatio creaturarũ in Verbo nõ distinguitur realiter à visione Deitatis.

Patet consequentia; quia implicat quòd sit eadem numero forma illa, cui deest aliquod prædicatum intrinsecum realiter identificatum ipsi formæ; sed repræsentatio creaturarum in Deo, & ex intentionali motione Deitatis, non est realiter distincta à forma visionis inquantum spectat obiectum primarium beatificans: aliàs creaturæ non viderentur in Verbo, sed per reuelationes speciales, quod est contra ipsum, quod supponit Scotus in textu transcripto sub num. margin. 4. vt liquet ex illis verbis: *Idem est actus visionis essentia diuinæ, & aliarum rerum in essentia, sed essentia in se est primum obiectum, res visa, secundariũ obiectũ.* Igitur ablato prædicato intrinseco expressionis creaturarum identificato cũ forma visionis, necessariò tollitur vnitas numerica formæ.

Scotus.

Occursus Matthæi de Sosa asserẽtis vnitatẽ numericam visionis, e-

11 Occurrit Matthæus de Sosa in 1. sententiar. distinct. 1. quæst. 2. art. 5. difficultate 31. §. 4. adstruens, quòd illud aliter cooperari obiecti beatifici, quod insinuat Scotus, non sit interpretandum de disparitate motionis intentionalis, quæ attineat ad genus causæ efficientis in obiecto beatifico; sed ad meram absimilitudinem in ratione terminandi. Itaut stante eadem cooperatione in genere causæ efficientis in obiecto beatifico respectu visionis, & admisso etiam omni prædicato intrinseco repræsentationis omnino immutato in visione beatifica, quæ producta est per eamdem inuariatam cooperationẽ obiecti beatifici, possint non videri creaturæ.

tiã nõ inspecto obiecto secundario.

Qualiter Sosa assignet disparitatẽ nõ in obiecto motiuo, sed terminatiuo visionis

Eò quòd obiectum beatificum, licet non se gerat aliter quoad physicum influxum in visionem in ratione obiecti motiui elicientis influxum intentionalem; tamen se aliter habet in ratione obiecti merè terminatiui. Quatenus adhibita motione effectiua eadem, & posito etiam in actu visionis omni prædicato intrinseco, quod congruit visioni dum exprimit personas diuinas, & creaturas; valeat Deus non esse obiectum terminatiuum ostendens in se ipso personas diuinas, & creaturas.

Talẽ disparitatẽ in obiecto terminatiuo asserit esse celationẽ quam dã voluntariam Dei.

12 Interrogatus tamen Sosa de ratione huius liberæ non terminationis circa creaturas, & personas diuinas, in sensu compositionis, & admissa hypothesi eiusdem motionis intentionalis, & cooperationis, seu concursus effectiui in obiecto beatifico; & positis etiam in termino, seu facto esse talis influxus, (scilicet in specie expressa beatificante) omnibus prædicatis repræsentationis vitalis, & intrinsecæ. Nullam aliam rationem sui pronuntiati referat Sosa, nisi quia Deus pro nutu, & quia sit obiectum terminatiuum merè voluntarium, etiam ostensa essentia sua, possit celare personas diuinas & creaturas. Si quis autem disquirat, & vrgeat, quænam sit ista celatio? Nulla alia ratione se expedit exprimens velamen hoc, aut celationem personarum diuinarum, nisi quòd sit quoddam non patefacere Deum in se ipso personas, & creaturas; ita ille loco citato sub nu. margin. 30.

Extensio visionis ad obiecta secundaria est denominatio extrinseca in visione beatifica.

Deinde sub num. margin. 33. vult Sosa, quòd in illa hypothesi, quòd visio beatifica non exprimeret personas diuinas, & creaturas, non deesset visioni aliquod prædicatum intrinsecũ, imo

nec

nec aliqua relatio realis, sed sola extensio extrinsecæ terminationis ad personas diuinas, & creaturas; ea ratione, qua apud Thomistas pereunte secundo filio; non destruitur aliquid intrinsecum relationis paternitatis, sed sola extrinseca ordinatio, & extensio paternitatis ad secundum filium.

Refellitur modus dicē di Matthæi de Sosa ex discrepātia à principiis Scoti.

13 En qualiter benè Scotizet Sosa, dum Bassolium, & Rubionum primarios Scoti Auditores tanquam perperam Scotizantes reiicit: siquidem ad tutandam voluntariam assertionem de identitate numerica visionis in ea hypothesi quòd non inspiceret personas diuinas, & creaturas, cùm tamen hæc identitas numerica visionis non conducat ad præcipuum scopum disertationis (tantùm enim agitur, quòd stante eadem quidditatiua ratione intuitionis beatificæ, inspici queat Deitas sine attributis, personis, & creaturis) cōfugit Sosa ad aduersariorum doctrinā de non multiplicatis numero relationibus existente pluralitate numerica terminorum.

Relatio diuersificatur numero ob multiplicationem terminorum

Quam Thomistarum opinationem pressè refellimus in Controuersia 9. de Visione Dei, distinct. 1. subdistinct. 1. de principio initiali & natiuo visionis beatificæ, artic. 1. de potentia obedientiali actiua, sub numer. margi. 41. cùm rationes, quæ militant contra extrinsecam extensionem relationis paternitatis ad secundum filium, nō multiplicata forma intrinseca relationis; magis vrgeant in prædicato vitali, & intraneo repræsentationis personarū, attributorum, & creaturarum.

Instatur ex connexione vnitatis numericæ visionis cum obiecto secundario.

Siquidem etiam in scientia increata, & illimitata Dei non caret difficultate, quòd ablatis ex hypothesi creaturis possibilibus non pereat Deo prædicatum aliquod intrinsecum vitalis repræsentationis; ergo magis vrget in scientia creata beatifica, quæ est participata imago, & species expressa obiecti.

Alia ratio efficax contra præmissum modū sentiendi.

14 Præterea contra relationem illam obiecti terminatiui, data eadem motione, & concursu effectiuo in obiecto beante, insto efficaciter sic. Quia licet sit absolutè, & simpliciter libera causalitas obiecti beatifici, itaut pro nutu possit Deus mouere intentionaliter mentem creatam ad repræsentationem Deitatis absque personis, & creaturis; at adhibita compositione voluntatis diuinæ, vel potentiæ Dei, quæ gerit vices speciei impressę in mente creata (apud Scotum) & posito influxu ad eliciendam visionem beatificam cum omnibus eis prædicatis repræsentationis, & expressæ speciei, quæ valent intrinsecè, & vitaliter ad exprimendas personas, & creaturas, hac inquam cooperatione libera, & motione voluntatis diuinæ præmissa, iam necessaria existit in sensu compositionis, (& ex hypothesi talis motionis, & intentionalis influxus ad repræsentationem personarum, & creaturarū) terminatio Deitatis vt obiecti ostendentis in se personas, & creaturas.

Est necessaria eadē terminatio obiecti beatifici ex hypothesi eiusdē motionis obiecti.

Vrgetur ratio ex obiectis creatis prout mouent & terminant tendentiā potētiæ in obiecta.

15 Cùm inimpedibilis sit causalitas merè terminatiua obiecti in sensu composito, seu data hypothesi illius influxus intentionalis physici, qui attinet ad obiectum, vt motiuum; seu quatenus, vt principium efficiens intentionale cooperatur ad generationem notitiæ. Quia esto quòd Deus impedire queat vim effectiuam intentionalem obiecti circa notitiam intuitiuam, exempli gratia, vt si præsente albo cohiberet illud ne immitteret speciem oculo, sed Deus ad meram albi præsentiam suppleret immediatè per potentiam suam illum influxum intentionalem, qui physicè, & in genere causæ efficientis effluere debebat ab obiecto: at ex hypothesi talis concursus intentionalis, qui à Deo exhibitus est, dum supplet causalitatē obiecti in genere causæ efficientis, necessaria existit insupplebilis, & inimpedibilis causalitas merè terminatiua, & extrinseca obiecti.

Apta ratio curnō sit impedibilis terminatio obiecti ex hypothesi motionis intentionalis.

16 Cuius insupplebilitatis ea ratio est; quòd Deus nullatenus supplere valeret dependentiam alicuius entis creati ab alio vt à termino extrinseco; nisi per specialem concursum in genere causæ efficientis; sicut etiam supplet dependentiam physicam accidentis à subiecto sustentante, quando conseruat accidens extra subiectum, conferendo illam sustentationem physicam, per specialem influxum in genere causæ efficientis, quam antea exhibebat subiectum in genere causæ materialis.

Quare quando dependentia alicuius entis creati ab alio, non est tanquam à

prin-

Depẽdẽtia notitiæ ab obiecto vt à mero termino, non est dependẽtia physica.

principio physico, sed vt à mero termino extrinseco; sicut talis connexio, & habitudo est alterius seriei, & classis omnino diuersæ à dependentia physica, ita supplebilis non est, nec impedibilis etiam per specialissimum influxum physicum. Quò fit, vt licet non repugnet diuinitus, quòd Deus suppleat omnem causalitatem motiuã, & effectiuam in obiecto notitiæ intuitiuæ; sed supplere nequit dependẽtiam notitiæ intuentis inquantum spectat obiectum vt merè terminum, itaut dari queat notitia intuens sine existentia termini.

Cur Deus valeat conseruare accidens sine subiecto, nõ tamẽ relationem sine termino?

17 Vnde etiam apta depromitur ratio, cur licet accidens quodlibet magis dependere appareat à subiecto, à quo intrinsecè sustentatur, quàm dependeat relatio à termino, ad quem tanquam ad quid extrinsecum refertur; Deus supplere valeat dependentiam physicam accidentis à subiecto per specialem influxum physicum, non tamen supplere dependentiam relationis à puro termino. Quia nimirum dependentia accidentis a subiecto fit tanquam à causa physica, atque adeo subijciatur Deo vt agenti physico; dependentia autem relationis à termino sit merè terminatiua, & extra omnem classim influxus in genere causæ efficiẽtis, quæ ad physicam primæ causæ causalitatem attinere valeat.

Cõsectariũ de idẽtitate terminationis, existẽte identitate motionis in obiecto.

18 Igitur adhibita omni ea causalitate intentionali physica, quæ exigitur ad producenda prædicata repræsentationis personarum, attributorum, & creaturarum in visione beatifica; non potest impediri tendentia exercita, & actualis connexio visionis inquantum spectat hæc obiecta secundaria in Deo vt in puro termino; siue inimpedibilis relinquitur actualis, & exercita extensio visionis beatificæ ad ea obiecta, quæ repræsentantur in Deo vt in obiecto merè terminatiuo visionis.

Alia ratio cõtra dispáritatẽ obiecti terminatiui visionis, data eadem motione obiecti

Deinde, quòd si Deus posita compositione voluntatis diuinæ vice speciei impressæ ad mentem creatam, præstitisset omnem cooperationem intentionalem in ratione obiecti motiui, quæ exigi posset ad ostensionem & visionem huiusmodi obiectorum secundariorum in Deo; & simul haberet voluntatem celandi illa obiecta in Deo tanquam in obiecto terminatiuo, darentur in Deo duo proposita efficacia libera adinuicem pugnantia, & contradicentia: siquidem propositum liberũ adeundi omnia munia speciei impressæ ad eliciendam repræsentationẽ, ac intuitionem personarum & creaturarum in Deo, & propositum liberum celandi personas diuinas, & creaturas in Deo, sunt decreta, quæ pugnant inter se, vt perspicuum est.

Abijcienda vnitas numerica visionis beatificæ, variato obiecto secundario.

19 Quòd autem apud Sosam nulla intersit disparitas in influxu, & cooperatione Dei vt principij efficiẽtis intentionalis, seu obiecti motiui; satis superque patet ex dictis. Siquidem apud Sosam cum eadem motione & influxu Dei, & stante eadem numero forma visionis beatificę, per quam beatus inspexisset Deum sine attributis, personis, & creaturis; si Deus tolleret illud velamen voluntarium, seu celationem liberam in ratione obiecti purè terminatiui, potuisset beatus attributa, personas, & creaturas intueri.

Sosa deserit primarios Scoti sectatores.

Hæc pro refellenda opinatione Sosæ, quæ probabilissimam Scoti sententiam caligine densa obuoluere pertentarat, primarios Scoti auditores tanquam ab eo in hac re deficientes explodens.

PROLVSIO VII.

De relatione unionis hypostaticæ, an sit accidens, vel quid substantiale de sensu Scoti.

Occasio huius prolusionis.

In Controuer. 9. de Visione Dei, distinct. 1 subdistinct. 2. de supernaturali principio visionis, quod se tenet ex parte potentię, artic. 1. de supernaturalitate habitus luminis gloriæ, & de connaturalitate luminis gloriæ ad substantiam creabilem, sub numer. margin. 52. asseruimus vnionem hypostaticam Verbi cum humanitate esse modum substantialem supernaturalem; & quia Scotus expressè docet, talem vnionem esse rela-

tio-

Placitū Scotizantium quòd vnio hypostatica sit relatio de genere accidentis

tionem extrinsecus aduenientem, quæ nimirum positis extremis non necessariò resultet: ex quo pronuntiato plures Scotistæ inferunt, quòd vnio hypostatica de mente Scoti sit accidens quoddam, quatenus & cæteræ omnes aliæ habitudines extrinsecus aduenięntes sint etiam formæ accidentariæ, & non substantiales; ideò necessum æstimauimus veram in hac re Scoti sententiam elucidare, ne à Doctoris subtilis placito deuiare videremur.

Fūdamentū opinionis præcedētis.

2 Pro quo discutiendo, præstituo textum Scoti, ex quo aduersarij id hauriunt commentarij sustinentis, hypostaticam vnionem esse verum accidens. Ita igitur habet Scotus in 3. sentent. distinct. 1. quæst. 1. §. *Sed circa istū articulum tertium, est alia dubitatio; an sit aliqua entitas absoluta noua, quæ sit proprium fundamentum huius relationis nouæ, scilicet dependentiæ & vnionis ad Verbū; ita quòd ipsa posita, non posset eā nō consequi relatio eius ad Verbū?* Quod quæsitum ita diluit Scotus, §. *Sed oppositū videtur probabilius*. inquiens sub n. marg. 13.

Scotus. ☞ Dubium an relatio vnionis præsupponat aliquā entitatē absolutā nouam?

Respondet negatiuè.

3 *Sed oppositum videtur probabilius; quia illud absolutum esset necessariò vnitum Verbo; ita quòd sicut incompossibile est illam vnionem esse, & non esse ad Verbum vt ad terminum; ita incompossibile esset illud absolutum, quod est necessariū fundamentū vnionis esse non vnitū Verbo: nulla videtur talis entitas absoluta in creatura.*

Talis entitas noua nequit esse accidens, quia nullū accidens potest esse ratio vnionis hypostaticæ.

4 *Præterea, talis entitas absoluta, quæ esset proprium fundamentum vnionis ad Verbum, aut esset accidentalis, aut substantialis. Non accidentalis, quia natura substantialis videtur personabilis in se, loquendo de natura intellectuali, inquantum scilicet est prior omni accidente; igitur sic quando personatur in alio, videtur personari vt prior omni accidente, & ita nullum accidens est propria ratio personationis illius, & per consequens nec istius vnionis.*

Nec vnio hypostatica præmittit aliā substātiā de nouo

5 *Si substantialis; non potest dici, quòd illa sit aliqua res alia ab illa, quæ potest esse in persona creata; quia tūc aut materia, aut forma, aut substātia cōposita esset in Christo secundùm humanitatem, qualis nulla eiusdem rationis esset in alio homine.*

6 *Esset igitur entitas substantialis eadem tantùm materia, vel forma vel substantiæ composita; sed quidquid est idem alicui substantiæ, manet manēte illa substātia: igitur natura assumpta nō posset dimitti à Verbo, manente illa entitate absoluta.*

Commentarius ad textū præcedētem.

7 Hic textus adeò perspicuus est, vt interpretatione non egeat; imò & ipse prosternat glossas de vnione hypostatica, quę non sit substantialis forma, sed merè accidentalis. In qua litera ex instituto expugnat Scotus aliquam entitatem absolutam, quæ sit fundamentum relationis vnionis hypostaticæ, & attineat ad extremum personabile, & assumptibile, adeòque necessarium substratum illatiuum relationis vnionis hypostaticæ, vt illa entitate absoluta superstite, sit impossibile, quòd tollatur habitudo vnionis hypostaticæ; vt liquet ex illis verbis textus à nobis transcripti sub num. 3. vbi impetens Scotus aliquam substantiam absolutam, quæ sit fundamentum vnionis, subdit sequentia.

Solū reijcit Scotus substātiā nouā, quæ atrineat ad extremū assūptibile.

Scotus.

Illud absolutum esset necessariò vnitum Verbo, ita quòd sicut incompossibile est, illam vnionem esse, & non esse ad Verbum vt ad terminum; ita incōpossibile esset, illud absolutum, quod est necessarium fundamentum vnionis, esse non vnitum Verbo.

Quibus adde vltima verba textus ex num. marg. 6. *Igitur natura assumpta non posset dimitti à Verbo, manente illa entitate absoluta.* Si enim Scotus non de aliquo extremo assumptibili, aut personabili loqueretur, sed de personatione, & assumptione exercita, aut vnione actuali hypostatica humanitatis cum Verbo, probatio Scoti inepta, & futilis esset; siquidem euidens est, quòd stante personatione, & assumptione exercita, in sensu composito esset implicatoria negatio eiusdem personationis exercitæ, seu quòd existēte assumptione, nō existeret assumptio à Verbo.

Probatio euidens ex textu Scoti

Vrgetur eadem ratio

8 Quod etiam euidenter conuincunt illa verba ex textu transcripto sub num. 5. vbi Scotus impugnans talem entitatem absolutam, assumptibilem, additam humanitati vt esset fundamentum relationis vnionis ad Verbum; docet Scotus, talem entitatem

esse impossibilem, quia non sit materia, forma, aut substantia composita, quæ omnia attinent ad extremum assumptibile, & quod existit ablata assumptione & personatione exercita: ita enim habet Scoti textus. *Quia tunc aut materia, aut forma, aut substantia composita esset in Christo secundum humanitatem, qualis nulla eiusdem rationis esset in alio homine.* Igitur procedit Scotus de extremo assumptibili, qualis est humanitas; & non de ipsa personatione & assumptione exercita, siue actuali vnione hypostatica, quam vocat Scotus relationem extrinsecus aduenientem, quæ non præmittat aliquod substratum additum humanitati.

Scotus.

9 Vnionem igitur hypostaticam ideo relationem extrinsecus aduenientem appellauit Scotus, quia positis extremis, scilicet natura assumptibili, & personalitate Verbi assumentis, non necessariò consurgat habitudo vnionis, sed exigatur actio totius Trinitatis vnientis naturam humanam cum hypostasi Verbi; non tamen censuit Scotus, quòd talis habitudo sit forma accidentalis, imò euidenter ex præmisso textu colligitur, quòd apud Scotum vnio æstimanda sit substantialis forma, vt liquet ex illis verbis transcriptis, sub num. marg. 4.

Vnio hypostatica non est accidēs de genere accidentis apud Scotū

Non accidentalis; quia natura substantialis videtur personabilis in se, loquendo de natura intellectuali, inquantum scilicet est prior omni accidente; igitur sic quando personatur in alio, videtur personari vt prior omni accidente, & ita nullū accidēs est propria ratio personationis illius: & per consequens nec istius vnionis.

Scotus.

Ex quibus sic argumentor; natura personatur à persona extranea, inquantum natura personabilis est prior omni accidente; ita vt nullum accidens apud Scotum valeat esse ratio aut forma personationis naturæ; sed vnio hypostatica est ipsamet personatio actualis, & exercita naturæ à Verbo personante, & assumente; igitur vnio hypostatica nequit esse accidens. Quod ita mihi sonant illa verba Scoti, vt nil exploratius, aut defæcatius desiderari valeat, inquit enim Scotus: *Nullum accidens est propria ratio personationis illius; & per consequens nec istius vnionis.* Ergo pro eodem reputat Scotus vnionem hypostaticam, & personationem actualem, & exercitam.

Ratio perspicua ex textu.

Scotus.

10 Præterea insto contra aduersarios ex eisdem verbis Scoti sub num. 4. *Natura substantialis videtur personabilis in se inquantum est prior omni accidente; igitur quando personatur in alio videtur personari vt prior omni accidente.* Sic ergo formo rationem de hypostasi Angeli, quæ apud Scotum valet assumere ad vnitatem suppositi aliam naturam creatam. Quia sicut natura Angeli inquantum comparatur ad propriam hypostasim, à qua constituitur in ratione essendi in se, & per se, personatur talis natura à sua suppositalitate, secluso aliquo modo accidentali, qui sit ratio intrinseca huius personationis, etiam hypostasis Angeli vt comparata ad naturam extraneam, verbi gratia, humanitatem, assumeret illam semoto omni accidente. Atqui personalitas Angeli non coniungeretur humanitati vel cuilibet alteri naturæ extraneæ absque aliquo modo vnionis realiter distincto, & separabili à personalitate Angeli, siquidem personalitas Angeli est superstes in sua propria natura, dum existit sine vnione hypostatica ad naturam extraneam: igitur coniungitur per vnionem, aut relationem vnionis realiter distinctam, & separabilē à personalitate Angeli. Tunc sic, non per relationem, aut vnionem de genere accidentis, vt patet ex Scoto, igitur per vnionem & relationem de genere substantiæ.

Instatur ex Scotus.

Scotus.

Probatio alia ex Angelo hypostaticè cōstito humanitati

Talis vnio inter humanitatē & Angelū nō esset accidēs de genere accidentis

11 Deinde ex illis verbis textus à nobis transcripti sub num. 6. sic recōuenio & vrgeo aduersarios; inquit enim Scotus: *Quidquid est idem alicui substantiæ, manet manente illa substantia.* Sed relatio vnionis, quam Scotus appellat habitudinem extrinsecus aduenientem, est inseparabilis etiam de absoluta Dei potentia à personatione exercita: igitur relatio vnionis, & exercita personatio sunt eadem realitas. At personatio non est accidentalis forma, vt expressè docet Scotus; igitur nec habitudo extrinsecus aduenienes vnionis hypostaticæ potest esse verum accidens. Siquidē nullum verum, & proprium accidens de genere accidentium potest realiter idē tificari substantiæ, de Scoti mente, cùm ideò apud Scotum intellectus & volun-

Scotus.

Vnio hypostatica non distinguitur realiter à personatione exercita.

Instatur ex doctrina Scoti.

tas non sint accidentia vitalia animæ, sed substantiales affectiones viuæ, quia realiter identificantur cum substantia animæ.

Fuga Scotizātiū, quòd relatio vnionis hypostaticę non sit de essentia personationis exercitæ.

12 Hic pressi ratione aduersarij autumant, quòd relatio vnionis hypostaticæ realiter dissideat à personatione exercita, & actuali; taliter quòd relatio vnionis præmittat personationem, quæ sic immediatè exhibetur à personalitate Verbi, vt humanitas, & hypostasis Verbi ita se ipsis constituant vnumquid secundùm vnitatem suppositi, & personę, vt ad huiusmodi personationem non requiratur aliquis modus creatus realiter distinctus ab humanitate, & personalitate Verbi, taliter quòd si Deus pro absoluta sua potentia impediret emanationem relationis vnionis naturæ assumptæ ad personalitatem Verbi assumētis adhuc subsistere posset actualis & exercita personatio, quā exhibet Verbum immediatè coniunctum humanitati.

Præcluditur effugiū; sequeretur quòd vnio hypostatica nō esset relatio extrinsecus adueniens.

13 Sed hi authores præterquā quòd recidāt in placitum Caietani, & Gregorij Ariminensis, de quo infra; manifestè contradicunt Scoto asserenti, vnionem hypostaticam esse relationem extrinsecùs aduenientem. Quia apud Scotum, vt euidentissimè constat ex 3. sen. in eadem dist. 1. q. 1. §. *Ad aliud in oppositum de Philosopho.* sub num. marg. 14. (quem textum infra elucidabimus expendentes rationem relationis extrinsecùs aduenientis de sensu Scoti,) illa est relatio extrinsecùs adueniens, quæ posito fundamento, & termino, non necessariò & quasi intrinsecè consurgit; sed datis duobus extremis, nimirum fundamento, & termino, valeat naturaliter non existere. Atqui, si relatio vnionis præmitteret ipsammet assumptionem, seu personationē humanitatis à Verbo, nequiret naturaliter nō poni habitudo vnionis naturæ humanæ assumptæ ad hypostasim Verbi assumentis, vt euidēs est; igitur vnio hypostatica non esset relatio extrinsecùs sed intrinsecus adueniens, quæ nimirū fundamento & termino positis resultat necessariò, non requisita actione extrinseci agentis distincti à fundamento illatiuo relationis.

Refutantur Scotizātes ex principijs Scoti.

Instātia efficax ex relatione intrinsecus adueniente.

Sicut posita substantia generante, & substantia genita, intrinsecè & inimpedibiliter pullulat à substantia generante relatio paternitatis, nullo alterius extrinseci agentis influxu adhibito; quare licet talis emanatio relationis paternitatis impedibilis esset de absoluta Dei potentia (cùm relatio sit ens realiter distinctum à substātia generāte, & productum per distinctā emanationem) sed id fieret miraculosè & supra omnes naturæ leges.

Illatio obtinēs quòd relatio vnionis sit ipsa personatio exercita.

14 Sed apud Scotum vnio hypostatica est talis habitudo, quæ posito fundamento, & termino, potest naturaliter non poni; igitur fundamentum seu substratum huius relationis vnionis nō est ipsamet assumptio, vel personatio humanitatis à Verbo, qua personatione posita, nequit non poni habitudo intrinsecus adueniens naturæ vnitæ, & assumptæ ad Verbum assumens; quæ relatio est habitudo realis non mutua, siquidem est realis ex parte humanitatis vnitæ, & relatio rationis ex parte Verbi assumentis. Quare fundamentum, aut substratum vnionis hypostaticæ, vt est relatio extrinsecùs adueniens expectans extrinseci agentis cooperationem, est sola humanitas, qua existente, & existente personalitate Verbi, quæ est terminus huius relationis, potest talis relatio vnionis nō poni, si non adsit actio extrinseci agentis, scilicet totius Trinitatis operātis nexum illum, siue relationem vnionis hypostaticæ.

Prædicti authores deficiūt ab Scoto, & adhærēt Caietano.

15 Quamobrem æstimo, quòd Scotizantes (qui ita Scotum interpretantur, vt asserant, relationem vnionis non attinere ad intrinsecum conceptum ipsius assumptionis, aut personationis) non adhæreant Scoto, sed Caietano, qui 3. par. quæstion 2. art. 7. §. *In hoc articulo*, & alibi, sustinet, humanitatem, & hypostasim Verbi ita vniri se ipsis, vt nil infuerit modi aut realitatis creatæ, quod gesserit vices vinculi connectentis extrema; itaut vnionem humanitatis ad Verbum potiùs negatione diuisionis, aut separationis extremorum, quàm positione alicuius modi additi exprimendam censuerit, vt ita aperiatur exclusio cuiuslibet modi adiuncti, & realiter distincti, vt hypostasis verbi, & humanitas assumpta absque vllo modo vnitiuo creato componantur inter se. Quam sententiam priùs docuerat Gregorius Ariminensis in 1. senten. dist. 28. quæst. 2 ad sep-

Modus sentiēdi Gregorij Ariminensis, & Caietani.

timum argumentum; de quo vide Pet. de Lorca 3.p.q.2.ar.7. disp. 15. *Quid sint vnio & assumptio*? Sed libet huius opinionis fundamenta expendere, vt ex illorum dilutione magis pateat veritas sententię Scoti; & illorum Scotizantiũ deceptio, qui in hac re ab Scoto deficiẽtes recidunt in Caietani, & Gregorij pronuntiata.

16 Fundamentum autem placiti Ariminensis, & Caietani, id esse potest; quòd si constituendus esset aliquis modus creatus vnionis aut vinculi, quo extrema incarnationis, scilicet humanitas Christi, & suppositalitas Verbi copularentur inter se; talis modus (cùm sit vinculum intrinsecum vtriusque extremi) deberet vtrique extremo vnionis hypostaticæ inesse, & vtrumque extremum intrinsecè modificare; cùm in hoc dissideat forma modalis ab entitatiua in tota latitudine illius, quòd modus sit forma per suam essentiam affixa extremo modificabili.

17 Sed vnio hypostatica non solùm denominat humanitatem intrinsecè vnitam Verbo, sed ipsum etiam Verbum intrinsecè copulatum humanitati; siquidem personalitas Verbi intrat vt coextremum intrinsecum ipsam constitutionem Christi inquantum est vnum quid substantiale constitutum ex humanitate, & ex hypostasi increata Verbi. Igitur si ad coniunctionem hanc intrinsecam (quæ Verbo accedit ex intrinseca communicatione suæ increatæ hypostasis ad humanitatem) egeret suppositalitas Verbi superadditione alicuius formæ vnionis; talis vnio reciperetur intrinsecè in Verbo, tanquam in extremo vnibili informato à modo vnionis, ac proinde mutaretur Verbum diuinum: aut modus vnionis hypostaticæ solùm fieret intrinsecus Verbo per assistentiã intimam absque modificatione informatiua.

18 Atqui hæc intima assistentia Verbi respectu humanitatis assumptæ etiam conuenire potest hypostasi Verbi à ratione sua intrinseca & increata; si semoueatur ea modificatio vtriusque extremi vnibilis à forma vnionis, quæ omnino ablegãda est vt contradicens actualitati & immutabilitati hypostasis Verbi. Quia ablata ista modificatione informatiua vnionis hypostaticæ respectu vtriusque extremi incarnationis, scilicet humanitatis & Verbi, nulla alia excogitabilis relinquitur substãtialis intimitas, & coniunctio inter humanitatem & hypostasim Verbi, quæ exhiberi nequeat ab ipsis extremis per suam substantiam coniũctis inter se, nullo alio modo creato interposito.

19 Deinde, quòd si Verbum esset substratum capax alicuius modi substantialis vnionis per suam essentiam compositæ ipsimet Verbo, etiam Verbũ esset capax nouæ relationis realis ad hũmanitatem assumptam; itaut non solùm inesset humanitati assumptæ noua relatio ad Verbum, sed etiam Verbo noua relatio realis ad humanitatem, quod est prorsus falsum, & absurdum. Quare S. Thomas, 3. par. quæst. 2. ar. 7. vbi inquirit, *Vtrùm vnio naturæ diuinæ, & humanæ sit aliquid creatum*? licet asserat vnionem hypostaticam esse relationem; docet tamen, talem relationem esse realem in humanitate assumpta, & relationem rationis in Verbo: ita enim se habet S. Thomæ pronuntiatum loco citato.

Respondeo dicendum; quòd vnio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter Diuinam naturam, & humanam, secundùm quòd conueniunt in vna persona Filij Dei, sicut autem in prima parte dictum est, omnis relatio, quæ consideratur inter Deum, & creaturam, realiter quidem est in creatura (per cuius mutationem talis relatio innascitur) nõ autem est realiter in Deo, sed secundum rationem tantùm; quia non innascitur secundùm mutationem Dei.

Sic ergo dicendum est; quòd hæc vnio, de qua loquimur, nõ est in Deo realiter, sed secundũ rationem tantùm; in humana autẽ natura, quæ creatura quædã est, realiter est; & ideo opportet dicere, quòd sit quiddam creatum.

20 Tunc vltra; nullum extremum compositionis debet, aut valet importare maiorem vnionem cum alio coextremo, cum quo componitur ad constituendum vnum quid, quàm habeat cum ipso modo vnionis, quo intercedente, ipsa extrema copulantur inter se, igitur nec hypostasis Verbi potest excogitari magis coniuncta humanitati, quàm ipsa hypostasis Verbi sit coniuncta & inti-

[Margin notes, left:] r. de ...ca. — ...obatur, ...òd huma...as, & Ver...m vnian...se ipsis ...q; aliquo ...do crea...vnitiuo. — ...pugna...r modus ...itiuus di...nctus ab ...tremis v...nis hypo...ticæ. — ...ia opposi...; quòd si ...io hypos...tica adde... aliquid ...atum, in...rmaret ...rbum.

[Margin notes, right:] Instatur; quòd Verbũ inferret relationẽ realẽ ad humanitatẽ vnitam. — S. Thom. — Vnio hypostatica est relatio ex S. Thoma. — Vt se tenet ex parte Verbi, est relatio secundùm rationem. — Vrgetur præterea oppositio; quòd vnio hypostatica nõ sit distincta ab extremis per se vnitis.

ma vnioni hypostaticæ, per quã Verbũ coniungitur humanitati. Sed personalitas Verbi non asseritur ita intrinsece composita formæ vnionis, vt ipsamet vnio modificet Verbum, aliàs Verbum (quà substratum talis modificationis) mutaretur; sed solùm vnio hypostatica dici potest intrinseca Verbo per specialem respectum transcendentalem ipsius vnionis ad Verbum, seu per intimam coniũctionem absque modificatione, & informatione Verbi. Ergo hæc etiam intima coniunctio Verbi cum humanitate absque informatione, & receptione informatiua Verbi in humanitate sufficiet ad hoc, quòd humanitas personetur à Verbo; nõ intercedente aliquo modo vnionis distincto ab ipsismet extremis immediatè coniunctis.

REFVTANTVR fundamenta Gregorij Ariminensis, & Caietani autumantium, quòd vnio hypostatica non sit aliquid substantiale creatum realiter distinctum ab extremis vnibilibus.

Satisfactio ad fundamẽta Greg. Ariminensis, & Caietani

21 CÆterùm, præmissa non obstant; ex quorum eneruatione liquidò constabit nostri asserti firmitas. Quare ad primum argumentum pro Ariminensi, & Caietano ex nu. 16. dicimus; quòd ad hoc quòd modus vnitiuus exerceat suam causalitatem, aut quasi causalitatem circa coniũctionem extremorum ad constitutionem vnius, quod cointegratur ex nexu vnibilium, non requiritur quòd modus vnitiuus adeat modificationẽ informatiuã, quæ in vtroq, extremo vnibili recipiatur, & illud informet; sed quòd per modum vnitiuum licet non inhærẽtem vtriq, extremo, coniũgãtur extrema ad constitutionem vnius.

Modus vnitiuus non exigit, quòd informet vtrũq; vnibile.

Vt liquet in valde probabili metaphysicorũ sententia autumãte, quòd corpus & anima rationalis componũtur per vnicã tantùm vnionẽ substãtialẽ ad cointegrationem hominis, & quòd talis vnio non sit spiritualis, sed corporea; siquidẽ est ratio vnius entis corporei, scilicet hominis, qui non constituitur sub prædicato spiritus, sed corporis; vt patefaciemus infra in prolusione de potentia naturali materiæ, de causalitate intrinsecà eius, & distinctione totius à partibus. Quæ instantia de vnione corporis & animæ rationalis pro constitutione hominis, valde apta est ad aperiendam vnionem humanitatis & personalitatis Verbi ad constitutionẽ Christi vnius per se, & substantialiter secundùm vnitatẽ suppositi; quare & eo exemplo vtitur S. Athanasius in Symbolo inquiens: *Vnus omnino nõ confusione substantiæ, sed vnitate personæ. Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus.*

S. Athanas. in Symbolo

Probatio asserti præcedẽtis ex vnione corporea animæ rationalis est corpore.

22 Vnde sicut data ea opinione, quã probabiliorem æstimo, de vnitate vnionis substantialis inter corpus, & animam rationalem, & quòd talis vnio sit corporea, siquidem est ratio proxima completiua entis corporei; hæc vnio ita connectit duo extrema, vt solùm recipiatur in corpore, & absque informatione, & receptione vnionis in anima rationali exerceat suam causalitatem circa animam rationalem, præstans quòd anima rationalis & corpus vt coextrema intrinseca intrent cõstitutionem vnius entis per se: ita vnio hypostatica, vt sit ratio vnius entis per se in Christo, seu vt sit via intrinseca aut ratio formalis ad constituendum vnumquid in esse hypostatico ex humanitate & ex personalitate Verbi, non exigitur quòd afficiat Verbum per modificationem informatiuam, cùm satis sit quòd informet humanitatem.

Nec requiritur quòd modus vnitiuus inhęreat alicui ex vnibilibus extremis

Adde quòd nec ad rationẽ modi vnitiui connectentis duo extrema vnibilia requiritur quòd modus vnitiuus inhæreat per modificationem informatiuam saltim alicui ex extremis vnibilibus, cùm satis superque sit, vt data intima assistentia, seu indistantia locali, eam referat sufficientiam formalem vt sit via intrinseca ad constituendum vnum per continuationem partium; vt liquet in indiuisibili continuatiuo partium substantiæ, qui est modus substantialis vnitiuus vtriusque partis absque modificatione informatiua

Instatur in indiuisibili continuatiuo partium substantiæ

alicuius extremi,cùm non sit potior ratio de hoc extremo quàm de alio,vt alterum præ alio sit substratum informationis talis modi vnitiui.

Idē in indiuisibili continuatiuo partiū quātitatis.

Quod etiam luculenter apparet in indiuisibili cōtinuatiuo seu vnitiuo partium quantitatis; quod licet informet tanquam substratum intrinsecum aliud indiuisibile continuatiuum partium sūbstantiæ, sed non afficit per modificationem informatiuā vllū ex duobus extremis vnibilibus partiū quātitatis; ita vt absq; informatione vllius ex extremis vnibilibus extet causalitas indiuisibilis cōtinuatiui posita in hoc, quòd se gerat vt Quo,seu vt ratio vnius per cōtinuationē & cōpositionē partiū in aliquod vnū, vel totum distinctum ab extremis absq; continuatione spectatis.

Satisfactio ad replicā; vbi in quo sensu vnio hypostatica sit extrinseca Verbo?

23 Ad replicā pro Greg. Ariminensi & Caietano sub n.mar. 17 patet ex dictis; fatemur enim,vnionē Verbi ad humanitatē non esse intrinsecā, si intrinsecū sonet informationē modalem Verbi à modo vnionis,& receptionem formæ modalis in Verbo vt in substrato; quia alias Verbū mutaretur per receptionē actus realiter discreti, & separabilis à Verbo,acproinde & realiter componibilis cū illo. Sed id non obstat quominus talis vnio dicatur intrinseca Verbo in eo sēsu; quòd absq;modificatione informatiua Verbi,vnio hypostatica se gerat vt Quo,seu ratio intrinseca,& proxima constitutionis vnius entis per se substātialis, scilicet Christi Domini prout totū quoddā & vnū est,constans ex humanitate,& ex hypostasi Verbi sicut ex extremis constitutionis intrinsecæ. Quia cū hypostasis Verbi sufficiatur loco, & vice hypostasis creatæ,& suppositū creatum sit vnumquid coalescens ex natura, & ex personalitatē tāquam ex extremis intrinsecis;ita Christus exprimit vnumquid substantiale constitutū ex humanitate, & ex suppositalitate Verbi vt ex coextremis intrinsecè constituentibus vnū quid realiter distinctū ab extremis non coniūctis ad vnitatē suppositi, seu non conuenientibus ad constitutionem vnius in esse suppositali &hypostatico.

Qualiter etiā vnio sit intrinseca Verbo?

Instātia ex hypostasi Angeli vnita humanitati per vnionē corpoream.

24 Subiungo etiam,quòd sicut si Angelus in opinione Scoti assumeret humanitatem ad vnitatem suppositi; & dato quòd vnio illa esset corporalis(vt pote quæ recepta in humanitate,& illā modificans per informationem,acproinde non recepta in spirituali hypostasi Angeli, cùm forma materialis recipi nequeat in substrato spirituali) adhuc vnio illa hypostatica corporalis se gereret vt Quo, vel ratio intrinseca ad constituendum vnumquid secundùm vnitatem suppositi ex humanitate, & ex hypostasi Angeli. Ita vnio hypostatica Verbi absque vlla modificatione informatiua Verbi, & cum sola informatione humanitatis, se gerere valebit vt Quo, seu via intrinseca causalis ad vnum vnitate coniunctionis extremorum, vel ratio intrinseca ad constituendum vnumquid substantiale, scilicet Christum constantem intrinsecè ex humanitate, & hypostasi Verbi,& realiter ac substantialiter distinctum ab ipsis extremis diuisim & absque vnione spectatis,non tamen distinctum ab extremis vnitis;sicut,& totum quodlibet substantiale realiter dissidet à partibus non substantialiter vnitis,licet ab ipsis substātialiter vnitis non distinguatur realiter, vt latiùs de sensu Scoti expēdemus in prolusione de potētia & causalitate materiæ,& distinctione totius à partibus intrinsecis.

Applicatio doctrinę præcedētis.

Qualiter hypostasis Verbi sit magis proxima vnioni quā humanitati?

25 Ad aliam instantiam ex numer. margin. 18.respondetur; quòd si procedat oppositio de indistantia, & contactu substantiali,& entitatiuo, qui congruit Verbo ab immensitate sua, ob quam peruadit omnia suo ambitu, & illapsu, itaut à nulla re creata distare queat;in hoc sensu ita proxima est personalitas Verbi humanitati,sicut & modo relato vnionis hypostaticæ.Sed talis modus coniunctionis & præsentiæ (qui conuenit Deo ratione suæ immēsitatis, & communis etiā est circa cætera entia creata,in quibus est præsens per essentiam,& non sunt extrema vnionis hypostaticæ)non conducit ad aperiendā specialissimam eam intimitatem & coniūctionem,quæ congruit Verbo vi hypostaticæ coniunctionis ad constituendum vnumquid vnitate vnionis substantialis intrinsecæ in supposito diuino assumente.

Instantia in hypostasi Angeli localiter vicina humanitati absq; vnione hypostatica Angeli & humanitatis.

Exempli gratia; si suppositalitas Angeli per indistantiam localem esset intimè præsens humanitati diuinitus orbatæ propria subsistentia; & Deus non concurreret ad producendā vnionem hypostaticam inter humanitatem, & personalitatem Angeli, quæ

vnio est possibilis de absoluta Dei potentia apud Scotum; licet personalitas Angeli in illa hypothesi esset intimè cõiuncta humanitati secundùm localē præsentiam & indistãtiam entitatum, sed non esset coniuncta ad obeundam specialem causalitatē hypostasis circa humanitatem, quæ est constituere humanitatē positiuè & intrinsecè incommunicabilem alteri supposito.

Roboratur doctrina præcedẽs data quòd vnio hypostatica humanitatis cum Angelo sit corporeà

Quibus adiunge, quòd si vnio hypostatica Angeli ad humanitatem esset corporalis, vt potequæ recepta in humanitate vt in substrato corporeo, ac proinde non composita Angelo per modificationem informatiuã, vt diximus; in ista igitur hypothesi (quę excludit cõpositionem informatiuam, tam in hypostasi Angeli respectu humanitatis, quã in vnione hypostatica corporali respectu Angeli) licet personalitas Angeli secundùm præsentiam localem, & indistantiam entitatum non esset magis propinqua, & vicina vnioni hypostaticæ corporeæ, quàm humanitati, itaut hæc maior vicinitas, aut intimitas exprimat vnionem informatiuam, tam ex parte spiritualis hypostasis Angeli respectu humanitatis (siquidem Angelus nequit esse forma informans humanitatem) quàm ex parte vnionis hypostaticæ corporeæ non informantis Angelum: tamen loquendo de proximitate & vicinitate substantiali in constituendo vnumquid in esse hypostatico, magis proxima ratio ad constituendum vnum est ipsa vnio, quàm quodlibet aliud extremum vnibile, de cuius quidditate nõ est exercita compositio ad constituendum vnum quid ex nexu, & vinculo extremorum.

Qualiter tali svnio corporea esset intrinseca Angelo?

Enodatio quæsiti, cur vnio hypostatica sit magis proxima Verbo quàm humanitas?

26 Cuius pronuntiati ea probatio est; quòd nulla hypostasis, siue creata, siue increata per suam essentiam componitur actualiter extraneæ naturę ad constituendum vnum quid in esse hypostatico, itaut exercita & actualis coniunctio ad extraneam naturam sit modus aut forma realiter identificata alicui personalitati; siquidem personalitas separatur realiter à compositione exercita ad extraneam naturam, ante aditam coniunctionem ad extraneam naturam. Ergo personalitas, quæ non est eadem realiter cum compositione eius ad naturam extraneam, eget aliqua alia forma, in qua sistat & fiat status vnionis exercitæ, tanquam in proxima ratione vnitatis compositæ ex coniunctione extremorum, ita vt de essentia illius vnionis sit actualis, & exercita coniunctio extremorum, & ab ea vt à proxima forma habeant extrema vnibilia quòd exerceãt se in actu secundo ad constituendum vnum in esse personali & hypostatico.

Nõ infertur quòd vnio humanitatis cũ Verbo sit mediata; quia vnio non mediat vt Quod.

Nec ex hoc infertur, quòd vnio humanitatis cum personalitate Verbi sit mediata; eò quòd intercedat vnio per suã essentiam exercens extrema ad actualem coniunctionem. Quia vnio non mediat vt extremum cõponibile, vt Quod, sed vt ratio vnius, & vt Quo, nec est aliquod ex extremis vnibilibus; sed attinet potiùs ad ipsum vnum, vel totum, quod constat ex extremis vt conueniũt in vnumquid secundùm esse personale & hypostaticum.

Etiã materia nõ informatur mediatè à forma, licet intercedat vnio substantialis.

Qua etiam ratione, licet ad compositionem totius substantialis ex materia & forma exigatur vnio substantialis realiter distincta à materia, & forma, adhuc materia asseritur immediatè informari à forma, & forma immediatè recipi in materia; quatenus compositio actualis, seu exercita causalitas istarum causarum realiter distincta à causis intrinsecis, quæ subsistere valent saltim de absoluta Dei potentia non existente tali causalitate, non est extra essentiam totius, vel vnius per compositionem, atque adeò potiùs attinet ad totum, quà vnum quid compositum est, & ad partes intrinsecas quatenus coeunt in vnum quid vnitate compositionis, quàm ad ipsas partes in actu primo, & vt separabiles, & diuisas inter se, nec enim vnio intercedit vt Quod, sed vt Quo.

Vnio non modificat Verbũ per inhærẽtiam

27 Ad aliud argumentum ex numemar. 19. dicimus; quòd tantùm probat, quòd Verbũ non sit capax alicuius modificationis, quę informet, & inhæreat Verbo vt substrato. Quia autem relatio realis informat substratũ; ideò Verbum renuntiatur incapax alicuius relationis realis nouæ ad creaturam.

Vnio hypostatica est relatio apud S. Thomam.

Cæterùm ideò textum S. Thomæ sub citato numer. margin. 19. ad Verbum transcripsi, vt ex eò liqueat, quòd cùm Sanct. Thomas nil reale creatum nouum, & à coextremis vnionis distinctum agnouerit in vnione hypostatica præter relationem realem; ferè

ab omnibus suis asseclis ita interpretatur, vt loquutus sit non de relatione de genere accidentis, sed de genere substantię; ne incidant in placitum Gabrielis in 3. senten. distinct. 1. quæst. 1. asserentis, vnionem hypostaticam esse accidens quoddam, vel qualitatem, quam vocat gratiam vnionis: quod Gabrielis assertum erroris insimulant aliquot Theologi, de quo à nota erroris liberando, nos infra. Quod & obseruare debuerũt Scotizantes aliquot, qui Scotum ita interpretantur, quòd nomine relationis extrinsecus aduenietis vnionis hypostaticæ intellexerit formam aliquam de genere accidentis, & non de genere substantiæ, quod colligunt ex eo quòd omnis relatio extrinsecus adueniens sit apud ipsos de genere accidentis; cuius asserti deuiationẽ à sententia Scoti demonstrabo infra in sequenti appendice de relatione extrinsecus adueniente, an sit de genere substantiæ, vel accidentis?

Sed interpretatur de relatione de genere substantiæ

Obseruatio cõtra Scotizantes, qui malè interpretantur Scotum.

28 Pro quo etiam recolendũ moneo iudicicium eruditi viri Petri de Lorca, Primarij Complutensis qui 3. p. q. 2. ar. 7. disp. 15. sub n. mar. 10. ita censet de sententia S. Thomæ, & Scoti, dũ asserũt vnionem hypostaticã esse relationem.

Quid sẽtiat Lorca de relatione vnionis hypostaticę

Pet. de Lor.

Hic modus dicendi non est censendus diuersus à sententia S. Thomæ, & Scoti, sed potiùs eius explicatio; illi enim licèt asseruerint, vnionem esse relationem, nõ tamen explicuerunt, an esset relatio secũdùm esse, vel secundùm dici; & faciliùs explicatur, & intelligitur eorũ sententia affirmando esse relationem secundũ dici, quàm secundùm esse.

Vnio hypostatica non est relatio de genere accidentis apud S. Thomam & Scotum.

Et in eadem disp. 15. §. *Secundò est difficile affirmare*, sub n. mar. 8. ita discernit & librat inter pronuntiata S. Tho. & Scoti de vnione hypostatica consistẽte in relatione.

Pet de Lor.

Hæc difficultas in doctrina Scoti solui potest, quoniam ipse agnoscit quoddam genus relationũ, quas vocat extrinsecus aduenientes, & existimat, has nullũ requirere fundamentũ, præter extrema & ad eas esse per se motũ, posseq; per se produci independenter ab aliquo fundamento: & in hoc genere cõstituitur hæc relatio vnionis. Sed in doctrina S. Th. hæc difficultas vrget; quoniam sua schola non admittit hoc genus relationum, sed in omni relatione requirit fundamentum.

Pende pro relatione vnionis de genere substantiæ apud Scotũ.

Si ergo magis difficilis S. Thomæ sententia sustinet aptam apud Thomistas interpretationem de relatione non prædicamentali, & quæ non sit de genere accidentis; cur facilior & consequẽtior doctrina Scoti de relatione extrinsecus adueniente, eã non excipit apud aliquos Scoti asseclas expositionem de relatione extrinsecus adueniente de genere substãtiæ? Præcipuè cũ tot expressis Scoti assertis firmauerimus, quòd nullũ accidens possit esse ratio personationis substantiæ; & quòd substãtia, vt prior omni accidente, personetur siue propria, siue aliena subsistentia: de quibus vide à nobis exarata Scoti testimonia in hac prolusione à n. mar. 7. vsque ad 15.

Vnio hypostatica est relatio extrinsecus aduenies de genere substãtiæ apud Scotum.

29 Adi etiam Vazquium 3. p. q. 2. ar. 7. disp. 18. cap. 3. n. mar. 19. qui etiã S. Thomam & Scotum interpretatur, vt non loquantur de relatione de genere accidentis, sed de modo substãtiali relato; de quo etiam idem Vazquius in disput. 19. c. 1. n. mar. 3. vbi ita habet.

Idẽ ex Vazquio de Scoti sensu.

Denique Scotus in 3. dist. 1. q. 1. §. Sed circa istum articulum. *Durandus, OKam, & alij allegati cap. 3. eiusdem disputationis, qui dicunt, vnionem esse relationem, seu modum substantialem relatum, consequenter asserere videntur, terminum,* Ad quem, *productum per actionem vnitionis, esse relationẽ illam, seu modum substantialem relatum; præsertim cùm Scotus, & OKam affirmẽt, ad illud genus relationis, (quod ipsi vocant extrinsecùs aduenies, quia talis naturæ sit, vt fundamento, & termino posito, non necessariò sed contingenter consurgat) posse esse motum, & actionem: tametsi ex sententia Aristotelis, 5. Physicorum, textu 10. ad relationem non sit motus, id quod intelligi debet de relatione alterius generis.*

Vazquius

Subscribit OKamus ita interpretans Scotũ.

30 Accedit etiam ex priscis Theologis neruosum Aureoli acumen in 3. sent. dist. 1. q. 1. pag. 336. Romanæ editionis, §. *Sed contra hoc statim*, vbi ostendit, quòd humanitas spectata secundum esse quidditatiuum humanitatis abstrahat ab habitudine ad essendum in se per propriam subsistentiam, & ad essendum in alieno supposito; in re tamen exprimit habitudinem compositionis vt sit in se & per se, vel in alio supposito assumente, & quòd hæc habitudo compositionis ad propriam, vel alienam

Consentit Aureolus cẽsens, vnionẽ hypostaticã esse de genere substantiæ.

hy-

hypostasim, non est relatio de genere accidētis, sed relatio secundū dici, quæ nō extrahitur à ratione substantiæ; ita igitur habet Aureolus.

Aureolus.

Propter argumentum factum in cōtrarium dico, quòd quidditas potest dupliciter accipi, vno modo, vt accipiam illud solū, quod est ipsa quidditas, quod est subiectum habitudinis, & sic est natura tantùm. Secundo modo accipiendo conceptum suum completū, & sic necessariò importat habitudinem; quia eius esse est in hoc. Nec est contra ratione cuiuslibet substantiæ; nam & substantia potest esse relatiuum secundùm dici, vt dicitur in prædicamentis.

NOTA.

Vnio hypostatica non est relatio de genere accidentis.

Præterea, vt probabitur infra; ista habitudo non est de genere accidētis alicuius. Cùm verò dicis; quòd cōcipitur cum proprietate sibi incōpossibili. Dico; quòd licet substantia (vt in re est) sit realiter independens; tamē (vt in cōceptu est) nō sibi repugnat. Res enim quidditatis, vt humanitas, siue homo realiter habet annexos istos cōceptus; ex vna parte, scilicet esse hoc, & totū; item esse vt habēs. Ex alia parte, in eadem re reperit intellectus esse huius, & in hoc, & esse vt habitū, qui cùm sint conceptus diuersi, poterunt ad inuicem separari.

Commētarius, & elucidatio mētis Aureoli.

Vbi Aureolus naturam existētem in se per propriam subsistētiam vocat naturam habētem se, vel sustentātem se; inquātùm verò suffulcitur ab alieno supposito, appellat naturam habitā ab extraneo supposito habēte, & sustentāte: in vtraq; tamē comparatione compositionis siue ad propriam, siue ad alienam hypostasim, nō admittit relationē, quæ sit de genere accidētis, sed de genere substātiæ. Aureolo etiam subscribit OKamus ita elucidans relationē extrinsecus adueniētem vnionis hypostaticæ, & sic interpretans Scotum de modo essentialiter substantiali, & relato ad extrema vnibilia; vt liquet ex Vazquio à nobis transcripto in n. mar. 29.

OKamus & Aureolus cōsentiētes in eadem interpretatione Scoti.

31 Item, idem Aureolus in 3. sen. dist. 1. q. 2. ar. 1. pag. 346. Romanæ editionis, §. *Vbi nota*, ita apposite Scoti explanat sensum.

Aureolus.

Relatio vnionis hypostaticæ fundatur immediatè in humanitate.

Et cùm dicis; quòd iste respectus fundatur in creatura mediatè, vel immediatè. Dico; quòd immediatè. Et cū dicis; quòd relatio non fundatur in subiecto immediatè. Dico; nō est verū. Et tu probas per 5. Metaph. quòd relatio fundatur in subiecto, vel modo potētiæ actiuæ, vel passiuæ. Dico; quòd si verū est, solū est verum de relatione propria, quæ est de genere relationis accidentis; talis non est hìc.

Obiectio.

Et cùm dicis, quòd relatio nō aduenit de nouo, nisi per absolutum. Dico; quòd verū est de relatione, quæ oritur positis extremis, & quæ verè est relatio, nō aduenit de nouo: modo ista habitudo solū est cōnexio quædam; & tunc dico, quòd non omnis cōnexio fundatur per potentiā absoluti, vt si vnio duo ligna, erit ista vnio nullo addito absoluto.

Diluitur obiectio, & expeditur relatio extrinsecus aduenians de sensu Scoti.

32 Licèt autem Aureolus quādo discrepat ab Scoto, illius placita acriter exagitet, quādo autem Scoto adhæret, eū acutè elucidat; sicut liquet in hoc asserto de discrimine relationis extrinsecus adueniētis, quę ponitur absq; præuia additione alicuius absoluti, quod sit fundamētum talis habitudinis. In quo dissidet relatio extrinsecus adueniēs à relatione intrinsecus adueniēte, seu de prædicamento relationis; quæ sicut positis fundamēto & termino cō surgit necessariò, non expectata alia actione extrinseci agētis, sed sola intrinseca pullulatione à substrato vel fundamēto, ita nō resultat talis relatio de nouo, nisi facta aliqua noua mutatione in absoluto inferēte relationem: id enim exprimunt illa verba Aureoli. *Et cùm dicis; quòd relatio non aduenit de nouo, nisi per absolutum. Dico, quòd verum est de relatione, quæ oritur positis extremis, & quæ verè est relatio, non aduenit de nouo*: id est sine additione absoluti.

Explanatio mētis Scoti ex Aureolo.

Relatio intrinsecus adueniēs requirit mutationē in fundamento absoluto.

Aureolus.

Quia tamen relationem vnionis hypostaticæ non veram relationem de genere accidentis, sed modum relatum de genere substantiæ æstimauit Aureolus; ideò asseruit, quòd ponatur absq; additione alterius substantiæ vnibilis, quæ sit substratum modi connexionis extremorum in vnione hypostatica. Et consequenter docuit Aureolus, quòd hæc relatio vnionis hypostaticæ fundetur, & recipiatur immediatè in humanitate Christi absq; aliquo substantiali adiuncto humanitati ad recipiendam vnionē hypostaticam; in quo asserto egregiè cōsentit Aureolus & adhæret Scoto à nobis transcripto in præsenti prolusione, à n. mar. 2. vsque ad 7.

Relatio extrinsecus adueniēs ponitur absque adiūctione alicuius absoluti de nouo in fundamento.

33 Quare his missis, ad vltimam in-

instantiam pro Ariminensi, & Caietano ex num.margin.20.fatemur, nullum extremum alicuius compositionis, aut cōstitutionis intrinsecæ, importare maiorem vnionem cum alio extremo, quàm cum modo vnionis, vi cuius coniunguntur extrema ad constituendum vnum quid. Dicimus etiam, Verbum non esse magis intrinsecum vnioni hypostaticæ quàm humanitati; si magis intrinsecum sonet informatiuam modificationem à forma vnionis.

Satisfactio ad vltimam oppositionē pro Gregorio Ariminēsi, & Caietano.

Quia sicut Verbum non componitur humanitati vt forma informans, (quod non requiritur ad rationem terminationis intrinsecę, vt liquet in puncto terminatiuo continui, nec enim punctum indiuisibile informat extensam, & diuisibilem continui latitudinem; & cōstat etiam in personalitate Angeli, si de potentia Dei absoluta coniungeretur humanitati absque informatione humanitatis) ita nec vnio hypostatica afficit Verbum per modificationem informatiuam.

An personalitas Verbi sit magis intrinseca vnioni hypostaticæ, quā humanitati assumptæ?

Si autem ly magis intrinsecum, exprimat modum, aut formam modalem, quæ per suam essentiam coniungat extrema, & quasi exerceat illa in actu secundo, vt ex duobus extremis constituatur vnum quid in ratione suppositi, in hoc sensu causalitatis intrinsecæ, & vicinitatis causalis vt Quo, ad constituendum ens simpliciter vnum per vnionem extremorum ad vnitatem suppositi, qui est Christus includens intrinsecè non solam humanitatem, sed etiam personalitatem Verbi gerentem vices personalitatis creatæ (quæ creata hypostasis etiam tanquam terminus intrinsecus cointegrare debebat suppositum creatum constans ex natura, & hypostasi creata, vt ex coextremis intrinsecis ad constituendum vnum ens per se in ratione suppositi) in ista inquam acceptione vicinitatis, & intimitatis causalis ad constituendum vnum ens per se, & quatenus vnio exercita accipitur pro ipso vno vnitate vnionis, constante ex extremis in actu secundo coniunctis ad constitutionem vnius in esse personali, & hypostatico, personalitas Verbi magis intrinseca apparet vnioni hypostaticæ exercitæ ad constituendum vnum vnitate vnionis. Siquidem personalitas Verbi est de intrinseca constitutione

Expenditur ratio, cur Verbū dici queat magis intrinsecum vnioni hypostaticæ quā humanitati.

Verbum est de intrinseca ratione Christi, inquātū est vnum ens per se constans ex humanitate, & ex hypostasi Verbi.

Christi, vt persona est, & non est de constitutione intrinseca humanitatis; quæ vt natura est, valet de absoluta Dei potentia conseruari absque omni suppositalitate creata, & increata: cùm tamen sit implicatoria existentia Christi, & vnionis hypostaticæ, absque Verbo actualiter terminante dependentiā naturæ.

Vindicatur à nota improbatæ doctrinæ pronuntiatum Theologorum asserentium, relationem vnionis hypostaticæ esse accidens de genere accidentis; & firmatur vera sententia de mente Scoti.

34 RESTAT modo ad cohibendas aliquorū Theologorum duras censiones, qui placitum Gabrielis transcriptum à nobis sub num.marg.27. ita improbant, vt illud Nestorianæ hæresi quasi affine, aut proximum æstimare appareant, vel breuiter referare quantùm Catholicorū sententia à lapsu hæreticorum dissideat. Nam Gabriel asserens, in vnione hypostatica non dari aliud ens creatum de nouo præter accidens de genere accidentis, seu qualitatem illam, quam appellauit gratiā vnionis; vel quiuis alius Theologus pronuntians, relationem de genere accidentis, seu de prædicamento relationis esse id nouum, & non aliud distinctum ab extremis incarnationis, quod concedendum sit in hypostatica coniunctione Verbi ad humanitatem; hi inquam Theologi, cum fateantur, Verbum immediatè & substantialiter terminare humanitatem Christi, nec in Christo dari duo supposita solùm per affectum, vel charitatem coniuncta, vt effutiuit Nestorius: irrationabile est vt Catholicus sensus ad hæretica pronūtiata retorqueatur.

Liberatur opinio Gabrielis à nota hæresis Nestorij.

NOTA.

Præsertim quòd illi Theologi, qui

Gabriel, & Scotizãtes quidã incidũt in opinioné Gregorij Ariminensis, & Caietani.

in mysterio incarnationis nil agnoscit creatum, & de nouo productum nisi qualitatem, aut relationem de genere accidentis; recidant in sententiam Gregorij Ariminensis; & Caietani autumantium, Verbum & humanitatem se ipsis immediatè coniungi. Ita ut actualis & exercita personatio humanitatis à Verbo, nil imbibat nouum creatum, sed sola ipsa extrema se ipsis composita; licet extra essentiam substantialis terminationis; humanitatis à Verbo, admittant secundariò & consequenter produci aliquod accidens, quod tamen non attineat ad essentiam immediatæ & substantialis terminationis humanitatis à Verbo.

Suadetur defensio precedentis doctrinæ ex termino transsubstãtiationis.

35 Qui consequenter Theologizant ad sententiam de termino transsubstantiationis in Eucharistia; nec enim minus miraculosa, & supernaturalis est incarnatio quàm transsubstantiatio. Vnde sicut in Eucharistia datur noua actio substantialis conuersiua substantiæ panis in substantiam corporis Christi absque nouo termino substantiali producto; non tamen absque nouo termino præsentiæ Sacramentalis, quæ est accidens de genere accidentis; eò quòd Christi corpus absque substantiali additione, vel variatione suæ substantiæ terminet conuersionem panis in substantiam corporis Christi. Ita & humanitas Christi absque additione alicuius realitatis, aut modi substantialis creati terminatur à suppositalitate Verbi; & actio substantialis, totius Trinitatis terminatur ad vniendam humanitatem cum Verbo substantialiter, non addita aliqua realitate de genere substantiæ, sed de genere accidentis.

Authores pro excutienda iniusta censura.

Pro quo placito à nota improbatæ doctrinæ vindicando, & asserendo lege Vazquium 3. par. tomo de Incarnatione, disp. 1 &. cap. 2. numer. margi. 16. §. *Hanc sententiam*, & capit. 3. eiusdem disputationis, §. *Ex his infero*, numer. marg. 20. & præcipuè versandus est Petrus de Lorca, loco citato, 3. p. q. 2. ar. 7. disp. 15. num. marg. 6. & 7. & specialiter num. marg. 13. §. *Pro cuius intelligentia*, vbi prædictæ sententiæ fauere videtur.

Vazquius.

Lorca.

Asseritur vnio hypostatica relatio extrinsecus adueniés de genere substãtiæ ex Scoto.

36 Quibus prælibatis, reliquum est vt veram sententiam de modo substantiali relato vnionis hypostaticæ probationibus Scoti roboremus; quas petimus ex 3. sentent. dist. 2. quæst. 2. §. *Quantum ad primum ostendo.* sub num. margin. 7. vbi suadens Scotus, totum substantiale realiter secerni à suis partibus, siue seorsum sumptis; siue vnitis per indistantiam vnionis, seu approximationis localis; si tamen semoueatur substantialis, & intrinseca compositio exercita ipsarum partium, vt ostendam in prolusione sequenti de distinctione totius à partibus. Partes enim non distingui realiter à toto, si partes coniunctim sumptę non importent solã vnionem & coniunctionem approximationis localis, sed etiã substantialem informationem; & causalitatem exercitam partium ad constitutionem totius, luculenter ex Scoto demonstrabo; sic igitur se habet Scoti textus:

Qualiter totum distinguatur à partibus vnitis?

Scotus.

Quantum ad primum ostendo, quòd totum sit ens aliud ab omnibus partibus coniunctim, & diuisim. Probo; quia aliàs non esset differentia totius, quod est per se vnum, ad totum quod est vnum aggregatione, vt cumulus, vel aceruus; quia istud totum secundum est sua partes 8. Metaph.

Totũ distinguitur à partibus vnitis per approximationem localem.

37 *Consequens videtur inconueniens: tum ex eodem 8. Metaphysica, tum quia etiam vnum per accidens est magis vnum, quàm illud aggregatione, & minus vnum, quàm totum vnum per se, & tamen vnum totum per accidens non est sua partes. Quia secundum Philo. 7. Metaph. cap. de vnitate diffinitionis; in hoc, homo albus est vnum aliquid, quia albedo inest homini, non autẽ esset tale totum, si non informaret.*

Discrimen inter vnum per aggregationem, & vnum per se

38 Ex quo textu talem depromo argumentationem. Christus inquãtum constitutus ex humanitate, & ex personalitate Verbi, est vnum quid substantiale; ergo importare debet aliquid substantiale, quod non imbibant extrema vnibilia spectata ante exercitam coniunctionem inter se, cum apud Scotum transcriptum sub num. marg. 36. illud sit vnum vnitate aggregationis, (vt cumulus, vel aceruus entitatum,) quod nil importat præter suas partes, vt existere valent in actu signato vnionis, seu in separationis statu. Quia sicut humanitas etiam orbata diuinitus propria subsistentia, & personalitas Verbi

Ex ratione entis per se in Christo asseritur vnio hypostatica de genere substãtiæ, & realiter distincta ab extremis vnibilibus.

exi-

existere possunt cum indistantia & contactu entitatiuo, (qui congruit Verbo ab immensitate sua) non existente exercita terminatione humanitatis à Verbo ad vnitatem in esse personali, & hypostatico; ita & ipsa terminatio exercita nequit non esse realiter distincta ab extremis, quæ separari possunt realiter ab exercita personatione: præsertim iuxta principium Scoti à nobis exaratum in numer. margin. 11. huius prolusionis: *Quidquid est idem alicui substantiæ, manet; manente illa substantia.*

Scotus

Atqui personatio exercita Verbi respectu humanitatis potest non manere, adhuc manente humanitate orbata propria subsistentia, & manente personalitate Verbi solùm coniuncta humanitati præsentialiter, seu per indistantiam entitatum, quæ intimitas præsentialis conuenit Verbo vi suæ immensitatis; ergo personatio exercita Verbi respectu humanitatis est realiter distincta ab extremis incarnationis, sicut & separabilia sunt talia extrema à personatione exercita Verbi erga humanitatem.

Vnio hypostatica est exercita personatio humanitatis à Verbo apud Scotũ

Tunc sic vrgeo ex Scoto à nobis transcripto, & explanato sub num. margin. 9. huius prolusionis. *Quando natura personatur in alio, videtur personari, vt prior omni accidente; & ita nullum accidens est propria ratio personationis illius, & per consequens istius vnionis.*

Talis vnio est de genere substãtiæ

Scotus.

Si personatio exercita adderet solum accidens super extrema incarnationis, vt separabilia, & ante aditam personationem humanitatis à Verbo; fieret, vt Christus inquantum constitutus ex humanitate, & ex hypostasi Verbi, nõ esset vnum ens per se substãtiale, sed vnũ ens per se accidentale.

Christus esset ens per se accidẽtale, si vnio hypostatica sit de genere accidentis.

Quod confirmo ex textu Scoti à nobis transcripto sub numer. margin. 37. *Vnum per accidens est magis vnum, quã illud vnum aggregatione, & minus vnum, quàm totum vnum per se, & tamen vnum totum per accidens non est suæ partes; quia secundùm Philosophum 7. Metaph. cap. de vnitate diffinitionis; homo albus est vnum aliquid, quia albedo inest homini, non autem esset tale totum, si non informaret.*

Vrgetur eadem ratio.

Scotus.

Ex quo textu sic formo rationem. Ideo album apud Scotum ex Aristotele, est magis vnum, quàm vnum ex cumulo & aggregatione partium, quia album super partes separabiles saltim de absoluta Dei potentia, scilicet supra substratum & albedinem, adiungit vnionem informationis, seu inhærentiæ realiter distinctæ à partibus albi, sine qua partes albi existere possent; igitur vt Christus sit vnum quid in ratione suppositi, debet importare exercitã vnionem realiter distinctam ab extremis incarnationis inquantum existere valent absq; personatione exercita Verbi erga humanitatem.

Formatur ex Scoto ratio pro vnione hypostatica realiter distincta ab extremis vnibilibus.

39 Quæ doctrina suffulcitur authoritate & acumine Scoti in 2. sent. dist. 1. quæst. 4. *Vtrùm creatio Angeli sit idem Angelo?* §. *Probatio primi inconuenientis*, sub numer. margin. 6. vbi ita habet Scotus.

Suffulcitur vltra doctrina præcedens.

Si idem realiter natura humana sit vnio eius ad Verbum: igitur si Verbum nunquam assumpsisset naturam illam, & fecisset illam absolutam eamdem, ipsa æquè realiter fuisset vnita Verbo, sicut modo est vnita Verbo; quia tota realitas fuisset tunc, quæ modo. Si etiam deponeret illam naturam, manente tamen ipsa eadem in se, maneret natura illa realiter vnita Verbo; & ita realiter sicut nunc est vnita, quia saluaretur tota realitas naturæ tunc, sicut modo.

Scotus.

40 Et confirmatur assertum præcedens ex Scoto in eadem quæst. 4. §. *Tertium probatur*, sub num. marg. 7. vbi ita agit Scotus contra extrema cuiuslibet constitutionis intrinsecæ, itaut vnio non sit distincta ab extremis, sed extrema absque aliqua realitate distincta se ipsis coniungantur in vnum; quia sequeretur, quòd vnum non esset magis vnum quàm plura entia, si ipsa non componerentur per exercitam compositionem distinctam realiter ab ipsis extremis vt separabilibus inter se.

Alia probatio vniuersalis de quolibet cõposito ex Scoto

Quia si A, & B, componant (A B) & istarum partium vnio adinuicem nihil aliud sit realiter nisi ista absoluta A, & B; ergo separatis realiter A, & B, manet tota realitas illa, quæ est ipsorum A, & B vnitorum; & tunc A, & B, separata manent realiter vnita. Et ita manet compositum separatis partibus componentibus; & ita compositum non erit compositum; quia quod manet com-

Scotus.

po-

Scotus.

☞ positum separatis partibus componentibus, non est compositum ex eis: nihil enim esset tunc nisi vnum aggregatione, sicut Philosophus videtur deducere 7. Metaph.

Elucidatio textus præcedentis.

41 Præmissa ex Scoto, & Aristotele vnione realiter distincta ab ipsis extremis constituentibus vnum ens per se, eò quòd extrema sint separabilia inter se, & à compositione exercita; tunc sic produco rationem. Sed nequit Christus constitui vnum quid substantiale ex vnione de genere accidentis; quia sicut vnum per se condistinguitur ab vno per aggregationem, ob additionem vnionis realiter distinctæ ab extremis, vt valent existere in statu separationis: ita vnum per se substantiale secernitur ab vno per se accidétali, quia vnum per se accidentale componat extrema per vnionem seu informationem exercitam de genere accidentis, & vnũ per se substantiale importet super extrema vnionem exercitam de genere substantiæ.

Cur ex vnione de genere accidétis nó resultet vnũ substantiale?

Cùm enim vnio sit ratio intrinseca illius entis, quod vnum est ex coniunctione extremorum, & proxima causalitas se gerés vt Quo ad constituendũ vnum; nequit ex vnione accidentali, (quæ intrat ipsam quidditatem vnius) constitui vnum quid substantiale, siue in esse naturæ, siue in esse suppositi; cùm nullum accidens sit de intrinseca quidditate & constitutione totius substantialis: vt de expressa mente Scoti ostendemus in sequenti prolusione de causalitate materiæ & formæ ad constitutionem totius substantialis.

42 Quòd autem vnio hypostatica Verbi nullum intrinsecè imbibat accidens, etiam supernaturale, nec etiã præmittat illud; præter testimonia Scoti transcripta in præsenti prolusione à num. margin. 3. vsque ad 6. confirmatur ex Scoto in 3. sen. dist. 2. quæst. 2. §. *Et confirmatur etiam*, sub num. marg. 12. vbi ait.

Vnio hypostatica nec imbibit accidens, nec præsupponit illud.

Scotus.

☞ *Quia illud, quod est alicuius in se, prius est eius quàm quod est eius per accidens; sed si natura sibi fuisset dimissa, fuisset personata in se ex se ipsa: igitur personari priùs naturaliter competeret sibi quàm habitus ille accidentalis.*

Alia probatio ex textu

Item in fine eiusdem quæstionis, §. *Et tunc cùm arguitur*, sub nu. marg. 16 vbi subdit Scotus.

Scotus ☞

Ista vnio est ad esse primum, ad quod non præsupponitur aliquod accidens in natura vnita; sicut etiam ad esse primum supernaturale, quod habetur per habitũ gratiæ, non requiritur aliquod eleuans naturam: sic enim esset procedere in infinitum, vt semper vnum supernaturale disponeret ad aliud.

43 Hæc contra aliquos Scoti asseclas serió scripsimus, qui mordicus tenent, vnionem hypostaticam de mente Scoti esse accidens de genere accidentis. Quia tamen profligati ea ratione (quæ petitur ab Scoto, quòd nullum accidens esse queat de quidditatiua aut intrinseca constitutione substantiæ) negant, relationem extrinsecus aduenientem vnionis hypostaticæ esse de intrinseca constitutione Christi vt est vnum quid substantiale in esse personali, & hypostatico; alia excogitarunt omnino deuiantia à mente Scoti, quòd scilicet extrema substãtialia incarnationis connectantur se ipsis absque aliquo nouo modo substantiali creato, itaut relatio extrinsecus adueniens sit extra essentiam personationis Christi: & quòd existente personatione exercita humanitatis assumptę ad vnitatem suppositi, tolli posset illa relatio de absoluta Dei potentia, sicut impediri valet diuinitus pullulatio relationis paternitatis etiam existentibus fundamento & termino.

Confutatur modus dicẽdi Scotizantiũ, quòd relatio vnionis hypostaticæ sit de genere accidentis

Reuincũtur ad hominẽ ex principijs Scoti.

Quæ si vera essent, vnio hypostatica non esset relatio extrinsecus aduenies, quæ posito fundamento, & termino, posset naturaliter non poni, sed relatio intrinsecus adueniens, cuius pullulatio est miraculosè impedibilis; siquidem si relatio vnionis præmittere: personationẽ exercitam humanitatis à Verbo, non posset naturaliter non pullulare relatio naturæ assumptæ & vnitæ ad Verbũ, vt pressè ostendimus in ista prolusione sub n. marg. 13.

Infertur cõtra eos quòd vnio hypostatica nó esset relatio extrinsecus adueniens.

Cæterùm, quia hi Scotizantes præcipuum suæ assertionis fundamentum pro accidentalitate relationis vnionis hypostaticæ perunt ex eo, quòd Scotus censuerit, vnionem hypostaticam esse relationem extrinsecus aduenientem; & prædicti Scotistæ arbitrantur, omnem relationem extrinsecus aduenientem esse verum accidens de gene-

Non omnis relatio extrinsecus adueniens est de genere accidentis; & occasio Appendicis sequentis.

re accidentis: è re erit germanam Scoti sententiam reserare. Pro qua sequenté excito Appendicem.

APPENDIX AD Prolusionem præcedentem; de ratione relationis extrinsecus aduenientis de Scoti sensu, an sit de genere accidentis?

Ratio quęsiti; an omnis relatio extrinsecus aduenies sit de genere accidentis?

44 TAM pro exigentia doctrinæ à nobis expensæ de substantialitate vnionis hypostaticæ, quæ apud Scotum est relatio extrinsecus adueniens, quàm pro his, quæ asseruimus de vnione substantiali materiæ & formæ, quæ etiam apud Scotum est relatio extrinsecus adueniens, & pro alijs relationibus extrinsecus aduenientibus, quæ attinent ad constitutionem intrinsecam substantiæ, quantitatis, & qualitatis (de quibus egimus in Controuers. 2. de Vnitate Dei, ar. 3. de Principio physico vnitatis numericæ in substantia corporea, in Corollario pro substantiali compositione materiæ & formæ, sub num. marg. 17. prædicti articuli) vrget plenior exaratio huiusmodi pronuntiati, quòd apud Scotum omnis relatio extrinsecus adueniens non sit de genere accidentis, vel relationis omnino extractæ ab alijs conceptibus accidentium, quæ attinent ad intrinsecam rationem quãtitatis, & qualitatis; inibi enim hęc ex instituto non versauimus, ne de currẽtem disputationis seriem interstitionibus aut prolixioribus digressionibus interturbaremus.

tẽ an sit relatio extra ta à quãtiate, & qualitate?

Vt autem in hac re defæcatiùs procedatur, literam Scoti exhibeo, ex qua aduersarij id commentarij hauriũt de accidentalitate omnis relationis extrinsecus aduenientis; & quòd omnes huiusmodi habitudines attineant ad quemdam conceptum de genere accidentis omnino extractum ab ea ratione, quæ ad constitutionem intrinsecam quantitatis, aut qualitatis attine-

Opinio Scotizantiũ de relatione extrinsecus adueniente extra naturã substãtiæ, quãtitatis, & qualitatis.

re valeat. Ita ergo relationem extrinsecus aduenientem explanat Scotus in 3. sententiar. dist. 1. q. 1. §. *Ad aliud in oppositum de Philosopho.* 5. *Physicorum*, sub num. margin. 14. vbi vel sic ostendit Scotus, quòd relatio tripliciter se habere posit ad fundamentum, primò, vt identificata fundamento; secundò, vt intrinsecus adueniens fundamento; tertiò, vt extrinsecus adueniens fundamento.

Qualiter id ex Scoto stabilire contẽdant?

Scotus.

45 *Potest dici; quòd relatio potest tripliciter se habere ad fundamentum. Vno modo, quòd fundamentum non potest poni sine relatione illa absque contradictione; quia fundamentum non potest sine contradictione esse sine termino illius relationis, nec etiam sine relatione ad terminum; quia ista natura necessariò requirit talem terminum ad sui esse: tales sunt relationes creaturæ inquantum creatura ad Deum inquantum creator. Huiusmodi relatio est idẽ realiter fundamento, sicut patet ex dist. 1. q. 4 secundi libri.*

Triplex ratio relationis.

Prima; quæ idẽtificatur cũ substãtia fundamẽti; vt relatio creaturę ad Deum.

46 *Alio modo fundamentum potest esse sine relatione; quia potest esse sine termino: tamen fundamento, & termino positis, necessariò consequitur ista relatio, ita quòd ista duo simul posita sint necessaria causa relationis, siue in vtroque extremo siue in altero. Examplũ de similitudine in albo & albo.*

Secũda; quę positis fundamento, & termino, cõsurgit necessariò.

47 *Tertio modo relatio potest non necessariò consequi fundamentum; quia non necessariò coexigit terminum, nec habitudinem illam ad terminum; nec etiam fundamento, & termino positis, necessariò consequitur relatio ambo extrema vel vnum: sed contingenter dicitur aduenire extremo etiam postquã ipsum & quodlibet absolutum in ipso, & in termino fuerit positũ in esse; & in isto modo nõ oportet ponere aliquod absolutũ nouum in altero extremorũ, etiam dato quòd relatio sit noua.*

Tertia; quæ dato fundamẽto, & termino, nõ necessariò resultat, sed expectat actionem extrinseci agẽtis.

48 *Hoc modo se habent multæ relationes; puta communiter vniones absoluti ad absolutum. Si enim forma per se esset, & materia per se esset, vt corpus organicum, & anima, vel subiectum per se esset, & accidens per se; vt panis, & quantitas, si de nouo vniantur, nullum absolutum nouum est in altero extremo; sed ista relatio contingenter se habet vt posit inesse, & non inesse*

Omnes vniones extremorũ absolutorum attinent ad tertiam seriem horum relatiorũ.

etiam

Scotus. *etiam extremis positis.*

Ad relationes tertię clasſis datur per se motus

49 *Tunc ad Philosophum concedo, quòd non est motus nec mutatio ad relationem primo; vel secundo modo se habentem; & per consequens nec vniuersaliter ad relationem de genere relationis, vt ipse ibi loquitur de relatione prædicamentali. Illa enim est relatio intrinsecus adueniens, id est necessariò consequens fundamentum, puta, quantitatem, vel qualitatem, vel substantiam, quæ intrinsecus inest non absoluta necessitate, sed posito termino, ad quē est relatio; quia ista nō aduenit nisi propter nouitatem alicuius absoluti in altero extremo, & semper est sub primo, & secundo modo relationum dictarum.*

Non ita ad relationes primę & secūdę seriei.

Cur relationes clasſis tertiæ vocētur extrinsecus aduenientes?

50 *Sed ad relationem tertio modo se habentem (quia illa est extrinsecus adueniens, id est non necessariò consequēs fundamentum, puta qualitatē, vel quantitatem, vel substantiam, sed absq; nouitate alicuius absoluti in illo, in quo est, vel in termino contingēter consequitur) benè potest esse mutatio.*

Aliquæ relationes extrinsecus aduenietes, an pertineant ad sex vltima prædicamēta?

51 *Et aliqua tales relationes fortè pertinent ad illa sex principia, quæ dicuntur extrinsecus aduenientia; vnde, & secundùm eum, in 5. Physicorum, motus est ad vbi, & tamen vbi nullam formam absolutam dicit; sed tantùm respectū in corpore circūscripto ad locum circūscribentem, & iste respectus pertinet ad modum prædictum.*

Elucidatio textus præcedentis.

52 Pro cuius literæ elucidatione aliquot obseruanda sunt. Primò in textum Scoti à nobis transcriptum sub num. margin. 45. vbi loquitur Scotus de relationibus, quarum fundamenta absque contradictione nequeunt existere sine talibus habitudinibus: cuiusmodi est relatio entis participati ad Deum, cùm implicet, quòd ens participatum, vt est ens ab alio, posſit existere non relatum ad primam causam, ea comparatione habitudinis, quæ transcendit naturam cuiuſcunque producti à Deo. Cùm autem hęc relatio in substantia producta identificetur ipsi substantiæ effectæ à Deo, nequit talis habitudo esse accidens de genere accidētis, siquidem apud Scotum, nullum prædicatum identificatum substantiæ est accidens de genere accidentis. Quamobrem viuæ facultates animæ rationalis, scilicet intellectus & voluntas (quæ apud Scotum identificantur realiter cum substantia animæ rationalis, itaut ab ea solùm formaliter ex natura rei distinguantur) non sunt accidentia de aliquo prædicamento accidentis; licet appellari queant accidentia substantiæ, quatenus accidens vsurpatur pro eo cōceptu, qui non sit de quidditate rei.

Expenditur prima clasſis relationū idētificatarū fundamēto relationis.

Talis relatio in substantia nequit esse accidēs de genere accidētis.

Corollariū cōtra Scotistas asserentes, ab Scotō in præsēti recenseri solas relationes de genere accidentis

Ex qua obseruatione eos Scotizantes reuincimus, qui æstimant, quòd Scotus in distributione triplicis huius seriei relatiuorum, quam in præsenti litera expendit, loquatur de relationibus attinentibus ad aliquod accidens de genere accidentis, & prout condistinguitur à substantia; siquidem relatio substantiæ, prout ens participatum est, seu ens ab alio, scilicet à Deo, non est accidens de genere accidentis. Quod confirmat expressa assertio Scoti in 2. sententiar. dist. 1. quæst. 4. *Vtrùm creatio Angeli sit idem Angelo?* sub § *Aliter ponitur*, num. marg. 20. vbi cùm proponeret sententiā Henrici autumantis, quòd relatio Angeli ad Deum creatorē differat realiter ab Angelo; ita habet Scoti textus.

Scotus

Oppositio Scoti, quòd relatio Angeli ad Deū creantēm sit accidens

53 *Aliter ponitur; quòd ista relatio Angeli ad Deum, differt realiter ab essentia Angeli. Quod confirmatur per Augustinum, 5. de Trinitate cap. 5. vbi dicit*: Quod in creaturis quidquid non secundùm substantiam dicitur, restat vt secundùm accidens dicatur: *Et arguitur, quòd in creaturis relatio sit accidens. Quod etiam expresè vult in eodem lib. 5. cap. 16. dicens*: Illa sunt accidentia relatiua, quæ cum aliqua mutatione rerum, de quibus dicuntur, accidunt. *Et vult ex hoc, relationem creaturæ ad Deum esse accidens; non autem eam, quæ relatiuè dicitur Deus ad creaturam. Et hoc expresiùs dicit ibidem in fine*: Quod ergo temporaliter dici incipit Deus, quod antea non dicebatur manifestum est relatiuè dici; non tamen secundùm accidens Dei, quod ei aliquid acciderit, sed planè secundùm accidens eius, ad quod dici aliquid Deus incipit relatiuè.

S. August.

Satisfactio ad oppositionē ex S. Augustino.

Scotus

54 Quàm Henrici oppositionem ex Augustino, ita diluit Scotus in eadem quæstione, §. *Ad argumenta principalia*, sub num. marg: 20. *Ad authoritatem Augustini pro vltima opinione, concedo, quòd relationes in creaturis*

sunt

Scotus.

sunt accidentia; loquendo de relationibus creaturarum ad illa, ad quæ non dependent essentialiter. Ad quacunque autem essentialiter dependet A; ipsa dependentia eius essentialis non est sibi accidens: hoc est, non est aliud realiter. Et tunc illud primum, quod adducitur de 5. de Trinitat. cap. 5. Quòd in rebus creatis illud, quod non secundùm substantiam dicitur, restat, &c. *Exponendum est, secundùm accidens dici, quod non per se prædicatur in quid.* Vbi satis perspicuè ostendit Scotus, qualiter relatio Angeli ad Deum creatorem, dici queat accidens Angeli; scilicet inquantum accidens exprimit id, quod formaliter distinguitur à quidditate substantiæ; non tamen inquantum accidens de genere accidentis, & realiter distinctum à substantia, componibile est substantiæ per inhærentiam realem.

S. August.

Disquisitio de idëtitate relationis creaturę.

55 Cæterùm circa literam Scoti transcriptam sub num. 45. de identitate relationis creaturę identificatæ cum creatura, præcipuè circa illa verba Scoti: *Tales sunt relationes creaturæ inquantũ creatura ad Deum inquãtum creator:* restat adnotandum. Quòd loquatur Scotus de vniuersali habitudine entis creati, aut participati, quæ transcendit omnes naturas creatas, inquantum ens creatum est ens ab alio; non tamen agit de quibusdam particularibus dependentijs, quæ accedunt creaturis ex specialibus actionibus Dei circa entia creata. Creaturæ enim, sicut existere valent sine aliquibus specialibus dependentijs, ita sine tali, aut tali actione Dei circa creaturas; acproinde, & iuxta celebre axioma Scoti de distinctione reali vbi extet separabilitas extremorum, concedi debet distinctio realis inter creaturam, & talem dependentiam specialem à Deo, sine qua creatura existere queat cũ alia dependentia.

Scotus

Quę relatio ad Deũ idëtificetur cum creatura?

Exempli gratia; si Deus crearet formam albedinis præter naturalem exigentiam albedinis, quæ non exposcit produci per creationem, & sine subiecto, sed per eductionem ex potentia subiecti; talis specialis dependentia albedinis à Deo vt creante, esset realiter distincta ab albedine; siquidem & separabilis esset ab eadem numero albedine, si à Deo producta non esset per creationem, sed per eductionem ex potẽtia subiecti, & iuxta connaturalem exigentiam talis formæ.

Optima instãtia de relatione albedinis productę per creationẽ, quæ relatio distinguitur realiter ab albedine

56 Ex quo infertur, quòd quando ens creatum exigit talem rationem specialis dependentię à Deo, vt sine tali dependentia speciali existere nequeat; tunc res creata non distinguitur realiter ab illa speciali dependentia, & relatione ad Deum. Quare meritò asseruit Scotus, quòd creatio passiua Angeli, siue actualis dependentia Angeli à Deo, vt creante, non sit realiter distincta ab Angelo; quia Angelus nequit effici nec existere nisi per creationem.

Relatio Angeli adDeũ creantẽ nõ distinguitur realiter ab Angelo.

Quod idem de mente Scoti sustinendũ est de dependentia habituum supernaturalium à Deo per creationem; cùm nullus habitus supernaturalis effici queat à Deo nisi per actionem creatiuam, quatenus nullus habitus supernaturalis præhaberi valeat intra passiuam facultatis natiuæ potestatem, vt ex ea educi possit: de quibus egimus in Controu. 9. de Visione Dei, dist. 3. sub dist. 1. ar. 1. de vitalitate visionis beatificæ, n. mar. 34.

Nec relatio habitus supernaturalis ad Deũ creantẽ distinguitur realiter ab habitu supernaturali

Quare vel sic interpretamur Scotum, quòd quando vniuersaliter asserere apparet, relationem creaturæ (vt est ens participatum, vel ens ab alio,) non distingui realiter à creatura; loquatur de generali dependentia, quæ transcendit naturam cuiuslibet entis creati, quà ens ab alio, vel participatum est; itaut procedat Scotus de generali, & transcendentali dependentia, quæ congruit enti creato ex abstracta, & communi ratione entis participati vt sic, etiam admissa distinctione reali, & separabilitate ab speciali dependentia, quæ aliquibus creaturis accedat procedens ex particularibus actionibus causalitatis diuinę vltra connaturalem illarum creatutarum exigentiam. Vnde hanc variabilem, & separabilem dependentiam, (superstite eadem numero substantia rei productæ,) vocamus dependentiam formalem; illam verò dependentiam generalem, quæ inseparabilis est ab ente participato, fundamentalem dependentiam appellamus; quia quasi fundamentum sit, & substantia, cui adhæreant aliæ speciales dependentiæ variabiles pro nutu, & arbitratu Dei, &

Apta interpretatio prõũtiati vniuersalis, quod insinuat Scotus.

separabiles ab eadem numero substātia rei productæ.

Obseruatio pro absimilitudine relationis extrinsecus & intrinsecus aduenientis.

57 Obseruandum præterea in literam Scoti in presenti Appendice transcriptam sub numer. margin. 46. & 47. vbi assignans Scotus discrimen inter relationem intrinsecus, & extrinsecus aduenientem, docet, quòd relatio intrinsecus adueniens ea sit, quæ positis fundamento & termino nequeat naturaliter non existere; secus tamen relatio adueniens extrinsecus, quæ termino, & fundamento existentibus, ipsa habitudo valeat naturaliter non existere.

Oppositio Thomistarum contra fundamētū Scoti.

Quam absimilitudinem in vtraque relatione intrinsecus, & extrinsecus adueniente tanquam deficientem, & impropriam reijciunt Thomistæ; eò quòd in extremis relationis intrinsecus aduenientis inuoluat Scotus rationem fundandi, qua posita & adiuncta fundamento, inimpedibilis sit naturaliter pullulatio habitudinis fundamenti ad terminum. In descriptione tamen relationis extrinsecus aduenientis remoueat, & abigat Scotus fundamentum proximum, seu rationem fundandi, qua accedente, etiam inimpedibilis existit productio illius formæ, quam Scotus relationem extrinsecus aduenientem vocitat; siquidem data approximatione vnibilium, & actione productiua modi vnitiui componentis vnibilia, etiam naturaliter repugnat non existentia vnionis.

Premitur ratio cōtrà relationem extrinsecus aduenientem.

58 Quæ doctrina procedit vrgentiùs contra Scotum data ea hypothesi, quòd Deus tolleret actionem generatiuam intercedentem inter substantiam generantem, & substantiam genitam, quæ sunt extrema relationis paternitatis, & filiationis, itaut Deus per creationem produceret immediatè easdem numero substantias, quæ modò sunt substrata relationis paternitatis, & filiationis; itaut Petrus, qui modò procedit à Paulo per generationem, non generaretur à Paulo, sed crearetur immediatè à Deo. In qua hypothesi, & supposita creatione Petri à Deo, existere possent naturaliter Petrus, & Paulus absque mutua relatione vel oppositione relatiua paternitatis, & filiationis; quia tolleretur ratio fundandi harum habitudinum, quæ est productio huius ab alio.

Videtur Scotus excludere rationem fundandi in relatione, quā vocat aduenientē extrinsecus

Igitur si Scotus abigat rationem fundandi in extremis relationis extrinsecus aduenientis, nil exhibet quod conducere queat ad aperiendam absimilitudinem inter relationes intrinsecus, & extrinsecus aduenientes; cùm extrema relationum intrinsecus aduenientiū (si remoueatur ratio fundandi, scilicet generatio) etiā naturaliter existere queāt absq; pullulatione relationū paternitatis & filiationis, vt constat ex hypothesi & instantia proposita.

Diluitur obiectio cōtra relationem extrinsecus aduenientem.

59 At ictus hic, qui aliquid prætendit acuminis, nullo negotio obtunditur; si obseruetur, quòd quando quidditates rerum nobis ignotæ sunt, Philosophi est ex proprietatibus naturalibus discretionem quidditatum vestigare. Quod & præstitit Scotus elucidans disparitatem inter formas essentialiter relatas, quæ constituunt tertium prædicamentum relationis; & alias etiam formas, & modos essentialiter relatos, qui attinent ad aliarum naturarū constitutionem, & ad diuersa prædicamenta pertinent, vel ad ea prædicamenta reducuntur, ad quæ directè spectant illæ naturæ, quæ à talibus modis afficiuntur.

Expenditur discrimē inter relationē intrinsecus, & extrinsecus aduenientē

Quo præmisso dicimus, quòd extrema relationis intrinsecus aduenientis ea sunt, quæ aut intrinsecè imbibant rationem fundandi, vel fundamentum proximum illatiuum relationis; vt liquet in relationibus identitatis, æqualitatis, & similitudinis. Vel dato quòd extrema non identificentur realiter cum ratione fundandi (sicut substantia generans non identificatur realiter cū actione generatiua,) terminus tamen relationis intrinsecus aduenientis, verbi gratia, substantia genita ita naturaliter, & necessariò præsupponit rationem fundandi, scilicet generationem in Patre, quòd aliter fieri nequeat seruata naturali, & communi serie propagationis, & seclusis actionibus, seu productionibus miraculosis: ac proinde nec substantia genita valet naturaliter existere, seruato naturali statu, & seclusis miraculis, nisi præcesserit generatio in substantia generante. Quare sic existente substantia genita, inimpedibiliter ex naturæ legibus pullulat filiatio ex substantia genita tanquam ex immediato

NOTA

sub-

Relatio intrinsecus adueniés non expectat influxú extrinseci agétis, vt resultet relatio.

substrato, & principio efficiente illius relationis; & similiter effluit intrinsece ex substantia generante paternitas, absque exigentia alicuius extrinseci agentis distincti ab ipsomet substrato illatiuo relationis, quod idem est principium efficiés intrinsecum illius relationis, à qua afficitur; & ideò talis relatio appellatur intrinsecus aduenienś, quia ad illius aduentum, vel emanationem non requiratur motus aut actio procedens à principio extrinseco, præmissa iam, vt diximus, existentia fundamenti, & termini.

Relatio extrinsecus aduenićs petit influxú agentis extrinseci.

60 Quod aliter fit in extremis illius relationis, quam Scotus vocat extrinsecus aduenientem; quia existentibus anima rationali, & corpore organico constituto ex forma corporeitatis, potest naturaliter non poni vnio; itaut exigatur actio extrinseci agentis ad reunionem animæ rationalis, & corporis. Item existente humanitate (etiam orbata própria subsistentia) & existente personalitate Verbi, non poni tur vnio hypostatica; nisi accedat actio extrinseci agentis, scilicet totius Trinitatis causantis vnionem.

Instátiæ ad suffulciédá doctrinam præcedété.

Similiter posita ista, & illa aqua, non ponitur indiuisibile continuatiuum substantiale; nisi concurrat actio extrinseci agentis coniungentis dissitas substantias, & accedat productio noui indiuisibilis cótinuatiui substátialis, essentialiter tamen relati ad duas substantias, quas coniungit, & componit in vnum totum vnitate continuationis. Quod idem euenit in indiuisibili continuatiuo partium quantitatis; & in indiuisibili continuatiuo latitudinis intensiuæ graduum, seu partium qualitatis.

Relatio vnionis est modus vnitiuus essentialiter relatus.

Qualitas enim apud Scotum & communiorem Philosophorum, & Theologorum sententiam, sicut intenditur per adiunctionem gradus ad gradum, & gradus intensionis non componuntur in vnum totum per suas essentias, itaut de essentia partium intensionis sit compositio exercita in aliquod vnum; sic & reliquum est, vt ad constituendum vnum distinctum à partibus; seu gradibus intensionis prout non vnitis, asseratur adiunctio alicuius modi essentialiter relati, qui per suam essentiam exerceat illos gradus ad compositionem actualem in aliquod vnum, vel totum intensiuum.

Inhærentia formæ modalis est relatio extrinsecus adueniens.

Quod etiam apparet in compositione, & inhærentia cuiuslibet formę accidentariæ de genere accidentis (si non sit actus modalis per suam essentiam compositus substrato, vt relatio paternitatis, quæ per suam essentiam informat fundamentum, de mente Scoti, vt ostendemus in sequenti prolusione) quia posita quantitate, seu qualibet alia forma entitatiua, quæ sit de genere accidentium, & posito subiecto separato ab accidente, non sequitur vnio, seu informatio substantiæ ab accidente, nisi accedat actio extrinseci agentis componentis substrato accidens antea separatum; quare actualis informatio, & inhærentia debet esse modus vnionis essentialiter relatus ad duo extrema, quæ componit inter se, & realiter distinctus ab extremis separabilibus, quæ per suas essentias absq; alio modo relato addito non exercent se ad actualem vnionem, & compositionem.

Corollarium pro vera sententia de substantialitate, aut accidentalitate relationis extrinsecus aduenientis.

Corollariú pro vera sententia.

61 EX Dictis depromitur recta sententia de accidentalitate, aut substantialitate relationis extrinsecus aduenientis; & apta etiam interpretatio literæ Scoti à nobis transcriptæ sub nu. margin. 48. vbi ita habet Scotus. *Hoc modo se habent multæ relationes; puta communiter vniones absoluti ad absolutum. Si enim forma per se esset, & materia per se esset, vt corpus organicum & anima, vel subiectum per se esset; & accidens per se, vt panis, & quantitas, si de nouo vniantur, nullum absolutú nouum est in altero extremo; sed ista relatio contingenter se habet vt posit inesse, & non inesse etiam extremis positis.*

Scotus.

In quo textu omnes vniones tam partium essentialium, quàm integralium

lium substantiæ vocat Scotus relationes extrinsecus aduenientes (quæ scilicet positis extremis vnibilibus non necessariò ponantur) vt liquet ex illis verbis. *Hoc modo se habent multæ relationes; puta communiter vniones absoluti ad absolutum:* vbi omnes vniones extremorum absolutorũ appellat relationes extrinsecus aduenietes, quæ positis extremis non necessariò ponãtur; & excludit à cõceptu relationis extrinsecus aduenietis (quæ positis extremis, valeat nõ existere) omnes vniones extremorũ non absolutorum. Quia vnio paternitatis cũ substantia generante nequit esse relatio extrinsecus adueniens, quæ positis extremis vnibilibus, possit non existere; eò quòd nequeat existere paternitas separata à substantia generante, cùm paternitas identificetur realiter apud Scotũ cum sua informatione exercita respectu substantiæ generantis, vt patebit ex dicendis in prolusione sequẽti; vbi ex Scoto ostendimus, quòd relatio sit sua accidentalitas, vel informatio ad subiectũ, seu quòd per suam essentiam, absque aliquo modo separabili, & realiter distincto, informet subiectum: acproinde vnio paternitatis cum substantia generãte non est relatio extrinsecùs aduenies, quæ possit non existere existentibus extremis vnibilibus, siquidem paternitas nequit existere, etiam diuinitus, si non existat vnio illius ad substantiam generantem.

Scotus. Omnes vniones extremorũ absolutorum sunt relationes extrinsecus aduenietes.

Nõ tamen vniones extremorum relatiuorũ, & cur?

Sed nunquam docuit Scotus, relationes vnionis partium substantiæ ad constituendum vnum quid in genere substantiæ, esse relationes de genere accidentis; nec etiam talis accidentalitas in vnionibus siue vnitiuis partium substantiæ colligi potest ex eo, quòd Scotus omnes vniones absolutorum appellauerit relationes extrinsecus aduenientes, quia sint modi essentialiter relati ad duo extrema, quæ componunt in vnũ quid.

Scotus nunquam docuit vniones partiũ substantiæ esse relationes de genere accidentis.

Siquidem Scotus in eodem contextu à nobis transcripto sub numer. marg. 45. in primo genere relationum ab Scoto inibi recensitarum numerat relationes creaturæ (vt est ens ab alio, seu ens participatum) ad Deum vt fontem omnis participatæ bonitatis; quæ tamẽ relatio identificata substantiæ apud Scotum, nequit esse accidens de genere accidentis, vt ex eodem Scoto ostẽdimus in præsenti Appendice sub n. 54.

Pende efficacem instantiam ex textu Scoti

Præterea; nullum accidens potest esse de intrinseca constitutione substantiæ, (vt de sensu Scoti ostendemus in prolusione sequenti) vnio autem siue cõpositio partium substãtiæ, siue vt totius essentialis, siue vt totius integralis, est de quidditate vnius inquantum totum quid substantiale est discretum realiter à partibus substantialiter non compositis.

Alia probatio premẽs producta ex principiis Scoti.

62 Quòd autem vnio, seu modus vnitiuus partium continui sit de intrinseca & quidditatiua constitutione continui, vt vnum quid est ex continuatione partium, ostẽdo ex Scoto in 2. sen. dist. 2. q. 9. *Vtrùm Angelus possit moueri de loco ad locum motu continuo?* vbi dũ impetit assertum eorum, qui autumant, indiuisibilia continuatiua non esse aliquid positiuũ, sed meram negationem extensionis aut diuisionis, ita habet, §. *Sed cõtra istud*, sub n. mar. 28.

Indiuisibile vnitiuũ partiũ substantiæ nequit esse de genere accidentis.

Scotus.

Præterea, secundùm Philosophum, 1. Posteriorum, ratio lineæ est ex punctis; hoc est, in ratione essentiali lineæ cadit punctus. Quæ ratio dicitur de linea primo modo dicendi per se; nulla autẽ priuatio pertinet per se ad rationem essentialem positiui: igitur, &c.

Indiuisibile continuatiuum est de essentia continui.

63 *Præterea ex eodem sequitur*, quòd *si punctus tantùm est priuatio, quòd etiam linea tantùm est priuatio, & superficies, & corpus. Semper enim terminatũ diffinitur per terminans, & positiuũ non includit essentialiter priuationem.*

Indiuisibile non est quid priuatiuum

64 *Similiter sequitur idem propter aliud: quia tunc linea tantùm erit carẽtia latitudinis, & superficies tantùm carentia profunditatis, & tunc non erit nisi vnica dimensio, quæ ponetur corpus; cùm tamen illa dimensio, quæ dicitur profunditas, posset alio respectu dici latitudo. Istæ enim tres dimensiones distinguuntur secundùm imaginationem triũ linearum, se intersecantium in eodem puncto.*

Probatio efficax in linea & superficie.

65 *Et hoc infertur vlteriùs inconueniens, quòd si superficies est tantũ priuatio profunditatis; quomodo erit punctus nisi priuatio priuationis? Nihil enim videtur priuare priuationem, nisi formaliter positiuum.*

Instatur vltra.

66 Vbi expressè Scotus adstruit: *quòd ratio lineæ est ex pũctis, ita vt in ratione*

Scotus

Omnia indiuisibilia cōtinuatiua quātitatis sunt relationes extrinsecus aduenientes

essentiali lineæ cadat punctus: quod etiam confirmat Scotus authoritate Aristotelis libr. 1. Posteriorum, vt constat ex textu à nobis transcripto sub numer. marg. 62. Sed punctus continuatiuus partiū lineæ est vnio absoluti ad absolutum, quæ possit non existere existentibus extremis talis vnionis; igitur pūctus vnitiuus est essentialiter relatus secundū habitudinem relationis extrinsecus aduenientis, quæ positis extremis vnibilibus non necessariò ponatur. Siquidem apud Scotum à nobis transcriptum, & elucidatum sub num. marg. 61.

Scotus.

Communiter (seu vniuersaliter) *viones absoluti ad absolutum sunt relationes extrinsecus aduenientes.*

Sed nō relationes extractæ à prædicamēto quantitatis.

Sed punctus non est relatus relatione, quæ extrahatur à prædicamento quantitatis, ad quod reductiuè attinent modi vnitiui quantitatis; cùm punctus essentialiter cointegret ipsum vnum, vel totum constans ex continuatione partium quantitatiuarum apud Aristotelem, & Scotū: igitur non est de ratione vnionis; vt est relatio extrinsecus adueniens, quòd attineat ad aliquod genus de predicamēto accidētis omnino separatū, aut extractū à prædicamento extremorum absolutorum vni blium.

Cōsectariū pro substantialitate vnionis materiæ & formæ

67 Acproinde, nec ex hoc quòd vnio materiæ, & formæ pro constitutione totius essentialis sit relatio extrinsecus adueniens, inferri potest, quòd vnio materiæ, & formæ sit accidēs de genere accidentis omnino extracti à prædicamento substantiæ, tanquam quid nec reductiuè spectans ad illud prædicamentum; cùm tamen vnio essentialiter intret constitutionem totius substantialis, quòd directè pertinet ad prædicamentum substantiæ. Nec enim magis est de essentia lineæ punctus, vt linea totum quoddam, & vnum ens existit ex continuatione partium; quàm vnio materiæ, & formæ est de quidditate compositi, prout totum quid & vnum est vnitate compositionis, acproinde & realiter distinctum ab extremis absolutis, quæ existere valent sine vnione exercita.

NOTA

Vrgetur ratio contra Scotizātes.

68 Cæterùm vrgeo probationem; quòd indiuisibile continuatiuum nōn extrahatur à prædicamento, ad quod attinent absoluta vnibilia, ex illis verbis Scoti transcriptis, sub num. margin. 64. *Quia tunc linea tantùm erit carentia latitudinis, & superficies tantùm carentia profunditatis; & tunc non erit nisi vnica dimensio, quæ ponetur corpus.* Vbi ideo agit Scotus, quòd punctus vnitiuus sit quid positiuum, & non mera negatio extensionis; quia si indiuisibile continuatiuum esset mera carentia extensionis, sequeretur quòd linea inquantum indiuisibilis secundùm latitudinem, & prout continuatiua extensionis superficiei, esset quid negatiuum. Et similiter superficies inquantum indiuisibilis secundùm profunditatem, & prout continuatiua partium corporis extensi secundùm profunditatem, talis superficies esset indiuisibile continuatiuum merè negatiuum aut priuatiuum; acproinde fieret, vt linea, & superficies non essent species quantitatis continuæ, sed solū corpus extensum secundū trinam dimensionē esset species quantitatis; cū nullū priuatiuum sit species quātitatis.

Scotus.

Ostēditur, quòd indiuisibilia cōtinuatiua sint relationes extrinsecus aduenientes, & quòd attineant ad quidditatē quātitatis.

Ex qua doctrina Scoti depromo probationem sequentem. Linea vt indiuisibile continuatiuum partium superficiei, & superficies vt indiuisibile continuatiuum partium profunditatis in corpore quanto, sunt vniones absolutorum, quæ positis extremis vnibilibus non necessariò existant; acproinde sunt relationes extrinsecus aduenientes. Atqui linea, & superficies inquantùm indiuisibilia vnitiua non sunt modi relati extracti à prædicamento quantitatis; cùm sint de essentia illius continui, quod constituunt intrinsecè in esse vnius, seu totius ex continuatione partium, & alias linea, vt extensa secundùm longitudinem, & superficies, vt extensa secundùm latitudinem, attineant ad prædicamentum quantitatis, vt veræ species illius: igitur relatio extrinsecus adueniens, ex conceptu relationis extrinsecus aduenietis vt sic, non petit quòd extrahatur à prædicamento, ad quod pertinet absoluta vnibilia, quæ cōponuntur inter se per talem vnionem exercitam.

Eadē ratio de indiuisibili continuatiuo partium substantiæ.

69 Vnde etiam erumpit probatio pro substantialitate indiuisibilis continuatiui partium substantiæ materialis, vt substantia est totum integrale constans ex partibus distinctis,

& omnino extractis ab extensione de prædicamento quantitatis; siquidem apud Scotum & communiorem sententiam, substantia materialis habet proprias partes integrantes, & propriā extensionem entitatiuam, etiam separata quantitate. Quo præmisso sic argumentor; substantia vt totum substantiale integrale coalescens ex partibus substantialibus integrantibus, habet propria indiuisibilia substantialia vnitiua partiū substantiæ, cùm partes substantiæ ad constituendum vnumquid vnitate compositionis, non ita coniungantur inter se per suas essentias, vt non egeāt indiuisibilibus vnitiuis, quæ per suam essentiam componant inter se extrema vnibilia absoluta, & exerceant illa ad compositionem actualem, seu in actu secundo.

Instantia efficax

Siquidem intercedit eadem necessitatis ratio ad assignanda indiuisibilia vnitiua in extensione partium substantiæ, quæ vrget apud Scotum ad assertionem huiusmodi indiuisibilium in extensione partiū quantitatis; quę ratio petitur ex necessitate vnionis ad constituēdum continuum, aut totum & vnum vnitate continuationis, distinctum à partibus vt plura entia sunt, & quatenus non coeunt in vnum quid.

Etiā vrget in indiuisibili continuatiuo partiū substantiæ ex principijs Scoti.

Atqui huiusmodi indiuisibilia continuatiua partium substantiæ sunt relationes extrinsecus aduenientes, cùm sint vniones absolutorum, quibus positis nō necessariò existat relatio vnionis; & huiusmōdi indiuisibilia partium substātiæ non ita sunt essentialiter relata ad duo extrema substantialia, quæ componunt inter se, vt talis relatio extrahatur à genere substantiæ, cùm attineat ad intrinsecā constitutionem substantiæ vt vnius & integraliter compositæ ex continuatione partium.

Talia indiuisibilia sunt relationes extrinsecus aduenientes de genere substātiæ.

Igitur ex conceptu relationis extrinsecus aduenientis vt sic apud Scotū, colligi nequit, quòd omnis relatio extrinsecus adueniens extrahatur à prædicamento extremorum absolutorum vnibilium; itaut ad illud prædicamentū, nec reductiuè pertineat relatio vnionis tanquam quid intrinsecè intrās constitutionem entis, quod directè constituitur sub serie prædicamentali.

Igitur relatio extrinsecus aduenies in totā vniuersalitate eius nō est accidēs de genere accidentis.

70 Quod præterea ostendo in relatione inhærentiæ cuiuslibet accidentis absoluti, quæ apud Scotum est relatio extrinsecus adueniēs; vt constat ex illis verbis transcriptis sub n. mar. 48.

Inhærētia est relatio extrinsecus adueniens

Scotus.

Si enim subiectum per se esset, & accidens per se, vt panis, & quantitas, si de nouo vniantur, nullam absolutum nouū est in altero extremo, sed ista relatio contingenter se habet vt possit inesse, & non inesse etiam extremis positis.

Tunc sic. Sed inhærentia non est relatio extrinsecus adueniens, seu modus essentialiter relatus, qui extrahatur à genere, & prædicamento illius formæ, quam inhærentia componit substrato; verbi gratia, inhærentia albedinis non est modus, qui reductiuè non attineat ad prædicamentum qualitatis, ad quod pertinet albedo, & ipsum albū in concreto inquantum est vnum per se accidentale includens intrinsecè inhærentiam vel vnionem prout est ratio vnius entis per se accidentalis, & realiter distincti ab extremis, quā multa entia sunt, & non componuntur ad constituendum vnum ens per se accidentale.

Inhærētia est relatio attinēs ad prædicamē tum formæ cuius est inhærentia.

Vt liquet ex Scoto à nobis transcripto in præsenti Prolusione sub num. margi. 57. vbi ita inquit Scotus ex Aristotele: *Homo albus est vnū aliquid, quia albedo inest homini; non autem esset tale totum, si non informaret.* Ergo ex conceptu cōmuni vt sic relationis extrinsecus aduenientis non hauritur, quòd relatio extrinsecus adueniens vnionis sit modus relatus extractus à prædicamēto formæ quam coniungit substrato; & etiam separatus à prædicamento vnius entis per se accidentalis, quod constituit vnio in tali esse entis per se.

Scotus.

Et confirmatur; quia inhærentia formæ accidentalis ad subiectum non distinguitur realiter ab informatione subiecti à forma, vt liquet ex illis verbis Scoti: *Homo albus est vnum aliquid, quia albedo inest homini, non autem esset tale totum, si non informaret.* Quòd assertum etiam perspicuum est ex illo satis peruio axiomate Scoti, quòd illa nō distinguantur realiter, quæ sunt inseparabilia de absoluta Dei potentia; implicat enim, etiam diuinitus, quòd data inhærentia accidentis in subiecto, non sequatur informatio subiecti à forma inhærente.

Inhærentia non distinguitur realiter ab informatione actuali.

Scotus.

Atqui informatio albedinis, quæ apud Scotum est relatio extrinsecus

Informatio exercita, & inhærentia pertinet ad prædicamétum formæ inhærentis.

aduenieus (imò eadem relatio extrinsecus adueniens cum inhærentia albedinis) non extrahitur à prædicaméto qualitatis, ad quod pertinet albedo; cùm informatio albedinis includatur essentialiter in albo, & sit ratio formalis albi, vt est vnumquid in prædicamento qualitatis constitutum: igitur non est de ratione relationis extrinsecus aduenientis, quòd extrahatur à prædicamento illius formæ absolutæ, quæ componit substrato, & quòd constituatur sub alio prædicamento ex relatiuis.

Disquisitio an relatio extrinsecus adueniés sit relatio secúdùm dici?

71. Quibus prælibatis, instat disquisitio; an relatio extrinsecus adueniés appellari possit relatio secundú dici, aut relatio transcendentalis?

Resolutio dubij.

De quo dico primò; quòd si relatio secundùm dici indicet respectum de mera, & nuda voce, & non de re: relatio extrinsecus adueniens non est habitudo secundùm dici, cùm talis relatio vnionis sit modus essentialiter relatus ad extrema.

In quo sésu relatio extrinsecus adueniés appellari queat relatio secúdú dici?

Si verò habitudo secundùm dici in ea vniuersalitate accipiatur, vt opponitur, & excludit solam relationem intrinsecus aduenientem, quæ est de tertio prædicamento relationis, & admittat modum essentialiter relatum ad duo extrema actu existentia, sine quibus conseruari nequeat relatio etiam de absoluta Dei potentia, & quibus extremis positis, non necessariò existat, imò possit naturaliter non existere talis relatio, si non accedat actio extrinseci agentis producentis talem relationem; in ista igitur acceptione relationis secundùm dici, (qua etiam data, condistinguitur relatio secundùm dici, & opponitur relationi secúdùm esse de tertio prædicaméto relationis) habitudo vnionis inter extrema absoluta creata, quæ est relatio extrinsecus adueniens, potest appellari relatio secundùm dici.

Suffragatur nostræ senténtiæ Card. Aureolus.

Et in ista acceptione relationis secundùm dici asseruit Aureolus à nobis transcriptus in præsenti prolusione sub num. mar. 30. quòd habitudo compositionis naturæ etiam ad alienam hypostasim sit relatio secundùm dici; siquidé idé Aureolus à nobis transcriptus sub num. margi. 31. egregiè interpretari apparet naturam relationis extrinsecus aduenientis, quæ non necessariò oritur positis extremis, vt liquet ex illius pronuntiatis, quæ expendimus sub num. mar. 32. Vbi etiam vnionem hypostaticam vocauit Aureolus non veram relationem ex his, quæ necessariò oriantur positis extremis, & sit de genere accidentis, non tamen negauit cónexionem vnionis essentialiter relatæ ad extrema vnibilia absque adiunctione alicuius absoluti de nouo in extremis coniunctis in actu secundo, & exercito; vt constat ex illis verbis Aureoli: *Ista habitudo solùm est connexio quædã; & tunc dico, quòd non omnis connexio fundatur per potétiã absoluti, vt si vnio duo ligna, erit ista vnio nullo addito absoluto.*

Egregie elucidat naturã relationis extrinsecus adueniétis de méte Scoti.

Car. Aure.

72. Vbi incidenter adnotare liceat; quòd non obstat vnioni hypostaticæ vt sit relatio extrinsecus adueniens, illud Scoti assertum: *Quod vniones absolutorum sint relationes extrinsecus aduenientes.* Ex quo inferri videbatur, quòd vnio hypostatica humanitatis cú Verbo non sit relatio extrinsecus adueniens; siquidem non est coniunctio immediata humanitatis ad personalitatem Verbi absolutam, sed relatam.

Scotus

Obiectio, quòd vnio hypostatica nó sit relatio extrinsecùs adueniens.

Hæc enim obiectio nullo negotio diluitur ex dictis sub n. marg. 61. ibi enim ab extremis vnitis, aut compositis per vnionem, quæ sit relatio extrinsecus adueniens, tantum exclusit Scotus relationes creatas, quæ non distinguũtur realiter à suis cópositionibus actualibus ad substrata; istæ enim relationes nequeũt esse extrema illius vnionis, quæ sit relatio extrinsecus adueniens, (quæ nimirũ relatio valeat naturaliter non existere, etiam existétibus extremis vnibilibus) cùm relatio identificata cum sua compositione ad substratũ, verbi gratia, paternitas, non valeat existere sine vnione sui ad substratum; ac proinde nec vice versa, vnio potest non existere, existente forma paternitatis, quæ informat substratum absque alio modo vnionis realiter distincto & separabili à relatione paternitatis.

Eneruatur oppositio & expéditur textus Scoti.

Cur vnio hypostatica sit relatio extrinsecus adueniens, quamuis sit cóiunctio personalitatis relatæ Verbi?

Cùm auté personalitas Verbi quamuis essentialiter relata non coniũgatur per suã essentiam naturæ extraneæ, ita quòd exercita coniũctio Verbi ad humanitatem identificetur realiter cũ personalitate Verbi, sicut compositio paternitatis creatæ cum substantia generante non distinguitur realiter à forma paternitatis creatæ; ideò positis duobus ex-

extremis vnibilibus hypostaticæ vnionis, scilicet humanitate Christi, & personalitate Verbi, potest naturaliter nō poni vnio hypostatica, & per consequēs vnio hypostatica est relatio extrinsecus adueniens. Vnio verò paternitatis creatæ cum substantia generante nequit esse relatio extrinsecus adueniens, quæ possit non existere adhuc paternitate existente; cùm implicet paternitas existēs absq; informatione substantiæ generantis, vt de perspicua Scoti mēte referabimus in sequenti prolusione agētes de toto modali, seu de modo per suā essentiā composito suæ potētiæ, an distinguatur realiter à partibus?

NOTA

Dubium; an relatio extrinsecus adueniēs sit relatio trāscendētalis?

73 Ex quibus etiam depromitur enodatio secundi quæsiti; an relatio extrinsecus adueniens vocari queat relatio transcendentalis?

Resolutio quæsiti.

Quare dico secundo; quòd si relatio transcendentalis in ea communitate accipiatur vt comprehendat cæteras omnes habitudines, quæ non sint de genere, aut tertio prædicamento relationis; in hoc sensu omnes vniones absolutorum, quæ vocantur ab Scoto relationes extrinsecus aduenientes, etiā appellari valent relationes trāscendentales. Sed adhuc eo dato, scitè Scotus excogitauit speciale illud vocabulum relationis extrinsecus aduenientis ad exprimendam eam absimilitudinem, quæ intercedit inter vniones absolutorum, & alias relationes transcendentales, quæ transcendunt naturas rerum. Discrimen autem in eo positum est; quòd ad alias habitudines transcendentales, realiter identificatas cum ipsis rebus non datur per se motus aut mutatio, cū illæ habitudines identificatæ producantur quasi consequenter ad productionem naturæ, cum qua realiter identificantur, esto quòd ab ea formaliter differant. Quamobrem docuit Scotus in textu à nobis transcripto sub nume. margin. 49. quòd ad relationes creaturę ad Deum non datur per se motus, aut mutatio, cùm producantur consequenter ad productionem naturæ creatæ, cum qua identificantur; ita enim habet Scotus: *Tunc ad philosophum concedo, quòd non est motus nec mutatio ad relationem primo, vel secundo modo se habentem; & per consequens nec vniuersaliter ad relationem de genere relationis, vt ipse ibi loquitur de relatione prædicamentali.*

Discrimē inter relationē transcendentalē, & relationem extrinsecus aduenientē.

Scotus ☞

Deinde, alia etiam disparitas intercedit inter relationes transcendentales, & relationes extrinsecus aduenientes vnionum inter extrema absoluta; quę dissimilitudo distincto vocabulo indicari debuit ab Scoto. Cùm relationes transcendentales non requirāt existentiam termini, vt liquet in potētia & aptitudine materiæ primæ respectu formæ, etiam post corruptionem formæ, & in aptitudine accidentis separati ad subiectum etiam destructum, vt apparet in relatione quantitatis ad substantiam panis, quæ conuersa est in substantiam corporis Christi in Eucharistia: relationes verò extrinsecus aduenientes vnionum inter extrema absoluta nequeūt nec de absoluta Dei potentia existere sine extremis vnibilibus, quæ componunt in actu secundo; licet è contra, extrema vnibilia existere valeāt sine relatione extrinsecus adueniente vnionis exercitæ.

Alia absimilitudo inter relationē vnionis, & relationē transcendētalem.

74 Nunc incidunt explananda verba textus Scoti transcripta sub numer. mar. 50. & 51. quæ aliquibus haud parum facessunt negotij; vbi ita habet Scotus. *Sed ad relationem tertio modo se habentem, quia illa est extrinsecus adueniens (id est non necessariò consequens fundamentum, puta qualitatem, vel quantitatem, vel substantiam, sed absque nouitate alicuius absoluti in illo, in quo est, vel in termino contingenter cōsequitur) benè potest esse mutatio; & aliquæ tales relationes fortè pertinent ad illa sex principia, quæ dicuntur extrinsecus aduenientia; vnde & secundū eum in 5. Physicor. motus est ad vbi, & tamē vbi nullam formam absolutam dicit, &c.*

Elucidatio textus difficilis Scoti

Scotus ☞

Ex quibus Scoti verbis inferri videtur, quòd relationes vnionis substantiarum, quantitatum, & qualitatū, sint accidentia omnino extracta à prædicamētis extremorum vnibilium; cùm Scotus indicare videatur, quòd huiusmodi relationes extrinsecus aduenietes attineāt ad sex vltima prædicamēta, quæ prorsus dissident à prædicamentis substantiæ, quantitatis & qualitatis.

Obiectio ex textu; quòd omnis relatio extrinsecus adueniens pertineat ad sex vltima prædicamenta

At hæc oppositio non ita premit, vt infringi non valeat; tùm quia non trahatur ab assertione, & firmo iudicio Scoti, sed ab Scoto nutante, & dubi-

Eneruatur oppositio

Scotus.

tāte, vt liquet ex illis verbis: *Et aliquæ tales relationes fortè pertinent ad illa sex principia, quæ dicuntur extrinsecus aduenientia*: Vbi sub nota illa *fortè*, insinuatur illud quale quale pronunciatū.

Que relationes extrinsecus adueniētes attineāt ad sex vltima prædicamēta?

Tum vel maximè, quod ibi loquitur Scotus de relationibus, quæ consequūtur ad substantiam, quantitatem, & qualitatem; indiuisibilia verò vnitiua, vel modi vnitiui substantiæ, quantitatis, & qualitatis, non præmittunt integritatem, aut intrinsecam constitutionem substantiæ, quantitatis, aut qualitatis, in aliquo esse vno & totali, quod coalescat ex coniunctione partium: cùm potiùs vnio, aut indiuisibile vnitiuum, vt ratio modalis intranea constituat ipsum vnum & totum ex compositione partium.

Apta explanatio textus.

Pende verba Scoti, quæ non procedunt de relatione extrinsecus adueniente, quæ accedat substantiæ, quantitati, & qualitati, itaut præmittat huiusmodi entia vt constituta in illo proprio esse intrinseco & totali, quod attineat directè ad proprium prædicamentum talis entis: *Illa relatio* (inquit Scotus) *est extrinsecus adueniens, idest, non necessariò consequens fundamentum, puta qualitatem, vel quantitatem, vel substantiam.* Licet enim vnio materiæ & formæ, & vnio hypostatica humanitatis & Verbi præsupponant extrema substantialia vnibilia; sed non præmittit vnio illud vnum, quod constituit. Quod idem asserendum est de indiuisibilibus vnitiuis totius integralis, substantiæ, quantitatis, & qualitatis; quæ licet præsupponant illa extrema substantiæ, quantitatis, & qualitatis, quæ componunt in aliquod totum & vnum vnitate compositionis intra genus substantiæ, quantitatis, aut qualitatis; sed indiuisibilia vnitiua non præmittunt vnū & totū, quòd intrinsecè constituūt intra genus substantiæ, quantitatis, aut qualitatis.

Scotus.

Relationes vnionū substātiæ, quātitatis, & qualitatis, non pertinēt ad sex vltima prædicamēta.

75 Vnde Scotus quando indicare apparet, quòd relationes extrinsecus aduenientes (quæ accedunt ad substantiam, quantitatem, aut qualitatem) attineant ad sex vltima prædicamenta; loquitur de relatione extrinsecus adueniente vbicationis, quæ prorsus extrahitur ab intrinseca constitutione substantiæ, quantitatis, & qualitatis. Quod confirmat contextus Scoti exhibentis ad doctrinæ exemplum & instantiam, ipsum vbi; dum subdit. *Vnde & secundùm Philosophum 5. Physicorū, motus est ad vbi, & tamen vbi nullā formam absolutā dicit*: in qua litera exprimit Scotus, quòd relationes extrinsecus aduenietes, quæ accedunt ad substātiam, quantitatem, & qualitatē, & quæ pertinent ad sex vltima prædicamenta, sunt vbicationes substantiæ, quātitatis & qualitatis.

Loquitur Scotus de relatione vbicationis nō de relationibus vnionum.

Scotus

Cæterùm, quòd illa verba Scoti de relationibus extrinsecus aduenietibus, quæ attineant ad sex vltima prædicamēta, interpretari nequeant de vnione hypostatica, vel de vnione materiæ & formæ; seu de vnione partiū quātitatis, vel qualitatis ad constituendum vnū totū in genere quantitatis, vel qualitatis, sic demonstro ex descensu per sex vltima prædicamenta.

Vnio hypostatica, nec vnio materiæ & formæ nequit attinere ad vllū ex sex vltimis prædicamentis

Quia in primis tales vniones nō attinent ad prædicamentum Quando, vt euidens est; cùm prædicamentum Quādo sit relatio coexistentiæ & præsentiæ successiuæ ad tempus primi mobilis, nō tamen est habitudo ad vnibilia pro cōstitutione alicuius vnius per se aut totius in tali genere entium.

Non pertinēt ad Prædicamentū Quando.

Nec etiam tales relationes vnionis ad constituendum intrinsecè aliquod vnum vel totum pertinent ad situm esse; siquidem situm esse aut positio partium vt est de prædicamento positionis vel situs, apud Scotū dicit partes extra partes locati cū commensuratione ad partem extra partem corporis locantis; & hæc positio, seu prædicamentum situs comitatur vbicationem, & præsupponit extensionem quantitatiuam intrinsecā partis extra partem locati, vt patet ex Scoto in 4. senten. dist. 10. quæst. 1. §. *Dico ergo aliter*, sub numer. margi. 14. Vnio autem hypostatica humanitatis cum Verbo, aut materiæ cum forma substantiali, nullatenus attinere valet ad prædicamentum vbi; vel ad aliquam habitudinem, quæ pendeat à commensuratione locati ad locum extrinsecum.

Nec ad prædicamētum Situs.

Probatio ex Scoto.

Nec etiam spectat ad extensionē partis extra partem, quæ latitudo aut extensio sit de prædicamēto quātitatis, cū vnio materiæ & formę substātialis, & vnio naturæ & hypostasis superesse queat omni quantitate exclusa, & cæteris

Instatur vltra.

alijs

Vnio hypostatica, nec vnio materiæ, & formę non est de prędicamento Habitus.

alijs habitudinibus, quæ pendent à quātitate.

Præterea; nec etiam vnio materiæ & formæ substantialis, & vnio humanitatis cum Verbo constituitur sub prædicamento habitus vel habitionis, quæ est habitudo resultās ex compositione extrinseca corporis quanti ad ea, quæ adhærent corpori extrinsecè, vt armatum aut vestitum esse; cū hypostasis nō adhæreat naturę, nec forma substātialis coniungatur materiæ sicut vestis extrinsecè componitur corpori.

Nec etiā tales vniones pertinent ad prædicamenta Actionis, & Passionis.

Deinde; nec vnio est de prædicamento actionis, & passionis. Quia actio apud Scotum est relatio extrinsecus adueniens, quæ inhæret agenti, & connotat passum; & vice versa, passio inhæret passo, & connotat agens: vnio autem intrinseca siue naturæ cum hypostasi, siue materiæ cum forma, siue vnio & compositio partium integralium substantiæ, quantitatis, & qualitatis non respicit essentialiter passum, nec agens, sed extrema vnibilia, quæ componit intrinsecè ad cōstitutionem totius, seu vnius entis per se, quod coalescit, & constat ex vnione intrinseca extremorum vnibilium.

Relationes vnionis partiū quātitatis, & qualitatis non attinent ad sex vltima prædicamēta.

76 Reliquum ergo est, vt relationes, quæ sequuntur substantiam, quantitatem, & qualitatem, itaut ex Scoto spectent ad aliquod ex sex vltimis prædicamentis, non sint relationes vnionis intrinsecæ, & quę intrant cointegrātionem alicuius vnius aut totius intra genus substātiæ, quātitatis, aut qualitatis; sed quòd huiusmodi relationes extrinsecus aduenientes, quæ sequuntur substātiam, quantitatem, aut qualitatē de mēte Scoti, sunt habitudines præsentialitatis aut vbicationis ad spatium extrinsecum, quæ pertinent ad prædicamentum vbi.

Procedit Scoti textus de relationibus Vbi, & Quā do.

Vel loquitur Scotus de relationibus præsentialitatis, & coexistentiæ successiuæ ad tempus primi mobilis, quæ habitudines respiciunt ad prædicamentum Quando; quia omnes durationes substantiæ, quantitatis, & qualitatis, inferunt eam relationem coexistentiæ, & præsentiæ successiuæ ad tempus primi mobilis, quæ habitudo attinet ad prædicamentum Quando: de quo prædicamento adi ea, quæ expendimus in Controuers. 8. de Æternitate Dei, artic. 2. de duratione creata, præsertim à numer. margin. 24. vsque ad 36. & à numer. 39. vsque ad 42.

Expenduntur non contemnenda quædam de relationibus extrinsecus aduenientibus, quæ spectant ad prædicamenta Vbi, & Quando.

Obseruatio in literam præcedentē

77 Tandem restat in discussionem vocare illa vltima verba Scoti ex eodem contextu à nobis transcripto in præsenti Appendice sub numer. margin. 51. *Motus est ad vbi, & tamen vbi nullam formam absolutam dicit, sed tantùm respectum in corpore circumscripto ad locum circumscribentem.* Vbi Scotus nullam aliām vbicationis formam agnoscere videtur, quæ constituat prædicamentum vbi, nisi solum respectum locati circumscripti à corpore seu loco circumscribente; quare & Scotus consequenter ad prædictam sententiam, autumare videtur, quòd primum cœlum non habeat locum, vel vbi; verba Scoti accipe ex Quodlibeto vndecimo, §. *De primo dico*, sub nūmer. marg. 3.

Scotus

An Vbi sit relatio circūscriptionis passiuę?

Scotus.

Non includit contradictionem, corpus esse sine corpore aliquo continente, & per consequens sine vbi; imò ita est de primo cœlo, quod non habet corpus continēs. Posito etiam, quòd esset locus, nō tamē quicunque, sed aliquis capax huius corporis; non esset adhuc cōtradictio, quòd hoc corpus non haberet vbi.

Videtur; quòd primū cœlum non habeat Vbi.

Ex quo pronuntiato etiam sequitur, quòd corpus quantum in vacuo non inferat relationem vbicationis, siquidem non datur locus extrinsecus, aut corpus circumscribens, à quo locatum circumscribatur passiuè; cū Scotus in textibus transcriptis constituere appareat essentiam vbicationis in circumscriptione passiua locati corporis à corpore locante, & circumscribente.

Oppositio; quòd corpus in vacuo non habeat Vbi

Deinde; quòd si dari posset verum vbi in vacuo, vbicatio non esset relatio

Instatur; quod si daretur vbicatio in vacuo vbi nō esset relatio.

extrinsecus adueniens, quæ essentialiter exigat termini actualis existētiam; itaut vbicatio inter relationes trāscendentales numeranda esset, quæ ab actuali & exercita termini existentia absoluuntur.

Alia oppositio; quia vbicatio comitetur prædicamētum situs.

78 Præterea vrgetur doctrina præcedens ex Scoto loco citato in 4. sent. distinct. 10. quæst. 1. §. *Dico ergo aliter*, sub num. margin. 14. vbi asserere videtur, quòd vbicatio comitetur situm esse aut positionem, quæ constituit prædicamentum situs, aut positionis; & quòd positio de prædicamento situs importet habitudinem partium extensarum in ordine ad spatium, vel locum, itaut partes quanti locati respondeant partibus loci, vel corporis locantis. Ex quo inferri videtur, quòd sicut in vacuo non datur corpus actiuè locans, nec circumscribens locatum, ita nec detur sitū esse, aut positio; acproinde nec vbicatio quæ comitatur situm esse, vel positionem. Ita igitur habet Scoti textus, loco citato.

Quid sit prædicamētum situs apud Scotū?

Scotus.

Non est enim benè intelligibile aliquod esse quantum dimensionatum, quin sit signare in toto ordinem huius partis ad illam secundùm quantitatem, vel positionem interiacentem; positio autem, quæ ponitur prædicamentum à quibusdam, aliud addit. Præsupposito enim ordine partium in toto, positio dicit vltra hoc ordinem partium ad locum siue ad partes loci, vel locantis; hoc est dictu, quòd partes coextendantur partibus loci, sicut totum dicitur primò commensurari toti loco, in quo habet vbi, ita quòd positio prædicamētum præsupponit positionem differentiam quantitatis, & specificat vbi.

Iudiciū de sententia Scoti in textu præcedēti.

Verùm enimverò in prædicto textu non assertiuè videtur loqui Scotus autumans, positionem, aut situm consistere in sola actuali commensuratione, & ordinatione corporis locati ad corpus locans, quæ constituat prædicamentum positionis, aut situm esse distinctum ab vbi; vt colligitur ex illis Scoti verbis: *Positio autem, quæ ponitur prædicamentum à quibusdam, aliud addit*: inibi enim dubitare videtur Scotus, an prædicamētū situm esse, vel positio differat à prædicamento vbi.

Scotus.

Scotus admittit sitū in extensione quantitatiua.

Adde quòd Scotus in eadem quæstione, §. *Ex dictis patet solutio*, sub num. margin. 17. ita loquatur de positione partium corporis Christi Domini in Eucharistia. *Ad tertium concedo, quòd pars est extra partem, prout ly extra, respicit per se ipsas partes corporis, requiritur ad positionem, quæ est differentia quantitatis; sed prout extra pertinet ad locum, sic pars non est extra partem; id est, non est extra illum locum, in quo est alia pars*. In quo textu admittit Scotus positionem in extensione quantitatiua partium corporis quanti, quam positionem vocat differentiam intrinsecam quantitatis; & eam censet positionem, quæ separabilis sit à positione partium per commensuratione extrinsecè extensam ad partes extensas loci.

Scotus

Probatio ex Scoto pro vbicatione corporis in vacuo

79 De positione ergo intrinseca partium quantitatis, seu de illo intrinseco situ partium quantitatiuarum non pendente ab extrinseca compositione quantitatis, vel comparatione eius ad partes extensas loci extrinseci, siue ad corpus extrinsecè ambiens; ita construo rationem.

Corpus in vacuo infert relationes propinquitatis & distantiæ ratione interualli intrinseci.

Corpus in vacuo retinet intrinsecam positionem partium quantitatiuarum, & interuallum aliquod positiuum, & intrinsecum, quod est fundamentum habitudinem propinquitatis, & distantiæ inter extrema positiua; sed relationes propinquitatis, & distantiæ inter extrema positiua sunt habitudines præsentialitatis, siquidem id, quod actu præsens non est, nequit esse actu magis, aut minus proximum, vel positiuè distans, vt manifestum apparet: igitur si corpus in vacuo infert relationes propinquitatis & distantiæ inter extrema positiua partium quātitatiuarum, etiam inferet relationem præsentialitatis & vbicationis, quæ attineat ad prædicamentū vbi, siquidem talis præsentialitas sub alio ex sex vltimis prædicamentis constitui nō potest.

Instatur pro relationibus distātiæ & propinquitatis in vacuo.

Quòd autem corpus quantum in vacuo inferat habitudines propinquitatis & distantiæ inter extrema positiua partium quantitatiuarum, patet; quia manus hominis existentis extra vltimum cœlum, & in vacuo, est magis distans à corde, quàm pectus, aut venter, item & oculus magis proximus, & vicinus ori, quàm pes; sed hæ sunt habitudines inter extrema positiua, & actu vicina, aut di-

stan-

stantia: igitur adueniet debet in corpore quãto existente in vacuo vera præsentialitas.

80 Vltimò, quia si ideo neganda esset apud Scotum vbicatio in corpore existente in vacuo, quia vbicatio sit relatio extrinsecus adueniens, quæ necessariò exposcat duo extrema realia actualiter existentia (aliàs enim non distingueretur, vbicatio à relationibus transcendentalibus, quæ existere valent sine actuali existentia terminorum) fieret etiam, vt prædicamentum Quando non esset verum prædicamentum relatiuum, aut vera relatio extrinsecus adueniens: siquidem non requirit terminum actu existentem, scilicet tempus primi mobilis actu existens, cui omnia creata coexistant per successiuam præsentialitatem, & formalem commensurationem decurrentem iuxta fluentes priores & posteriores partes temporis non existentis actu. Cùm ex Scotistis non defuerit qui asserat, quòd vna ex speciebus prædicamenti Quando sit habitudo comparationis ad mensuram extrinsecam anni sequentis; ita enim de prædicamento Quando censet Merinerus, in Logica, in disput. vnica de sex vltimis prædicamentis, quæstion. 2. sectíon. 3. de prædicamento Quando, sub numer. margin. 21. in fine, vbi ait: *Ista Quando, quæ sunt speciei subalterna, subdiuidi possunt, primum in mane, & vespere, &c. secundum, in heri, nudius tertius, &c. & tertium, in cras, sequentem annum, &c.*

Pro vbicatione corporis in vacuo petitur probatio ex prædicamento Quando.

Relatio prædicamẽti Quando nõ requirit terminũ existentem actu.

Merinerus

81 Deinde & vrgentiùs ostenditur, quòd prædicamentum Quando non requirat terminum realiter existentem; quia si relatio coexistentiæ rei durantis ad tempus primi mobilis exigeret necessariò terminum actualiter existentem; sequeretur, quòd prædicamentum Quando non esset relatio extrinsecus adueniens, sed intrinsecus adueniens. Quia posito fundameto, scilicet re creata existente, & durante, etiam per breuem moram extra primum instans suæ productionis (quod illis Metaphysicis permittimus, qui distinguunt duratione rei à primo instanti existentiæ illius, cùm nos durationẽ ab existentia pro nullo instanti secernamus, vt ex Scoto ostendimus in Controuers. 8. de Æternitate Dei, artic. 2. de duratione creata, sub numer. margin. 15.) posita inquam duratione rei creatæ, & posito termino suæ præsentialitatis, & coexistentiæ, scilicet motu & tempore primi mobilis, poneretur necessariò talis relatio coexistentiæ ad tempus primi mobilis, itaut naturaliter non posset non existere huiusmodi habitudo: acproinde prædicamentum Quando esset relatio intrinsecus adueniens.

Ratio vrgẽtior, quòd prędicamentũ Quando nõ requirat terminum actualiter existentem.

Sequeretur quod prædicamentum Quãdo esset relatio intrinsecus adueniens.

In hoc enim dissidet Quando ab vbicatione, vel circumscriptione passiua; quam non videtur Scotus distinguere ab ipso vbi, quòd existente locato & spatio reali, quod est corpus locans, potest naturaliter non existere circumscriptio passiua locati à corpore locante, si corpus locans sit separatum, & distans à corpore locato; acproinde exigitur approximatio vtriusque corporis per motum localem vt producatur talis circumscriptio passiua siue relatio contactus inter vtrumque corpus locans & locatum: quæ approximatio sicut potest non poni positis extremis, scilicet spatio, & locato distantibus, ita potest naturaliter non poni relatio vbicationis.

Firmatur doctrina precedẽs ex absimilitudine inter prædicamẽta Vbi & Quando.

Quod secus accidit in prædicamento Quando; posita enim intrinseca duratione rei existentis, & extrinseca mensura motus primi mobilis, nequit non existere naturaliter loquendo ipsa habitudo præsentialitatis siue coexistentiæ rei durantis ad motum, & tempus primi mobilis, quia talis habitudo non pendet ab aliqua vicinitate aut approximatione extremorum: igitur prædicamentum Quando non esset relatio extrinsecus, sed intrinsecus adueniens, cùm apud Scotum illa sit habitudo extrinsecus adueniens, quæ positis extremis queat naturaliter non existere.

Premitur ratio, quia Quando nõ esset relatio, quæ posset nõ poni positis extremis

82 Sed paucis dirimi potest dissertatio præcedens, si supponatur, quòd vbicatio bifariam accipi queat; vel pro circumscriptione corporis locati à corpore locante, in quo sensu loquitur Scotus de vbi, & hæc relatio præsentiæ est habitudo contactus inter corpus circumscribens, & circumscriptum, & quæ nequit dari in vacuo, vt euidens est, cùm non adsit corpus locans, aut extrinsecè circumscribens locatum. Quæ vbicatio est relatio extrinsecus adueniens, requirens vtrumque extremum actua-

Obseruatio ad decisionẽ quæsiti de vbicatione corporis in vacuo.

actualiter existens, quo tamen vtroque posito non necessariò existit habitudo circumscriptionis passiuæ propter interiacentem distantiam locati & corporis locantis.

Quæ vbicatio insit corpori in vacuo?

Alia verò vbicationis acceptio est pro forma intrinsecæ præsentialitatis essentialiter immobilis, cuius immobilitas non metitur per habitudinem ad puncta fixa imaginaria, vt voluit Vazquius (contra quem agimus in Controuersia 6. de Immensitate Dei, articul. 3. An Deus existat in vacuo imaginario? à nume. margin. 18. vsque ad 25.) sed petitur talis immobilitas vbicationis ex habitudine ad polos, & cētrum mundi. Quæ habitudo vbicationis immobilis non requirit terminum actualiter existentem, sed terminum realiter possibilem; itaut si Deus annihilaret mundū cū centro, & polis, & seruaret corpus immotum localiter, adhuc referret corpus eamdem habitudinem vbicationis fixę, & immobilis cum respectu ad polos, & centrum immotum, non actualiter existens, sed realiter possibile.

Vazquez.

Cur Angelus in vacuo non habeat Vbi?

83 Quare, licet verum æstimemus de Scoti sententia, quòd Deus non sit actu in spatijs imaginarijs, & quòd Angelus in vacuo etiam non inferat vbi; quia substantia spiritualis non habet situm esse, aut positionem illam intrinsecam partium quantitatis extra partes, quam extensionem vocat Scotus positionem de genere quantitatis, & re vera est fundamentum propinquitatis, & distantiæ inter extrema positiua partiū quantitatis; sed res corporea, & quanta etiam in vacuo infert veram formam relatiuam præsentiæ, quæ est ratio habitudinis propinquitatis & distantiæ, vt ostēdimus; de quibus vide quæ expendimus in citato art. 3. an Deus existat in loco imaginario? à nume. margin. 37. vsque ad 41.

Oppositio; quòd Vbi corporis in vacuo nō sit relatio?

Sed instabis, quòd talis præsentialitas rei quantæ in vacuo non sit relatio extrinsecus adueniens; siquidem non respicit terminum realiter existentem. Respondetur, quòd non est relatio extrinsecus adueniens eo modo, quo circumscriptio passiua, quæ est habitudo inter duo extrema actualia; sed appellari potest talis relatio, quæ secernatur ab alijs relationibus transcendentalibus, quæ non distinguuntur realiter à substratis, vt aptitudinalis inhærentia ab accidente, aptitudo formæ separatæ ad reunionem cum materia, & aliæ similes; cùm tamen relatio præsentialitatis differat realiter à substrato, siquidem non implicat contradictionem, quòd detur corpus in vacuo absque vlla forma præsentialitatis realiter distincta à corpore quanto, vt ostendimus ex Scoto in citato articul. 3. An Deus existat in spatio imaginario? sub n. marg. 39.

Diluitur obiectio, discrimine assignato inter Vbi & relationes transcendentales identificatas subiectis.

Non omnis relatio extrinsecus adueniens exigit terminū actualiter existentem.

Cæterùm, si relatio extrinsecus adueniens exigat extrema actualiter existentia, nec prædicamentum Quando erit relatio extrinsecus adueniens apud eos Scotizantes, qui inter species huius prædicamenti numerant habitudines rei durantis ad tempus prætentum & futurum, etiam includendo extensionem huius coexistentiæ ad tempus futurum, & præteritum vltra annum; siquidem talia connotata temporis, quæ respiciuntur à Quando, non sunt extrema realia actu existentia.

Ablato actuali existētia motus primi mobilis, adhuc daretur forma de prædicamento Quando.

84 Vnde etiam de prædicamento Quando asserimus, quòd si Deus tolleret motum primi mobilis, adhuc superstes esse posset illa præsentia successiua ad tempus reale possibile, quam acutissimi Aureoli probationibus firmauimus vt formam necessariam ad apprehendam coexistentiam rei durantis cū motu primi mobilis, & ad exprimēdam coadaptationem rei permanentis non pro vnico nunc, sed extensæ ad mensurabilitatem in ante, & post, & vt respondere valet tempori primi mobilis mensurantis durationes creatas, etiam ex permanentibus, ante & post existentes.

Quia sicut non actu existente tempore, & motu primi mobilis, res permanens non ita se gerit quoad permanentiam intrinsecam, vt non præbeat verum fundamentum conceptioni nostræ, vt apprehendatur res intrinsecè permanens vt antea durans, & nunc durans, & postea duratura; insuper cùm protensio ad varias temporis differentias successiuè decurrentes non petatur ab intrinseca substantia durationis rei permanentis, vt permanens est, cùm à forma permanenti, vt permanens est, peti nequeat successiua coexistentia & præsentia-

Suffulcitur doctrina præcedēs in duratione rei permanētis, siue spiritualis, siue corporeæ.

tialitas in ante, & post; nec ab indiuisibili duratione Angeli (in qua nō datur aliud & aliud) trahi valeat coexistentia in ante & posteriùs, proinde adiūgenda necessariò videtur forma coexistentiæ successiuæ, quæ fluat & decurrat secūdū prius & posterius.

Coexistētia secundùm prius & posterius non trahitur à solo connotato extrinseco.

Præsertim cùm talis protensio relatiua & præsentialitas ad tempus peti nequeat à solo extrinseco connotato fluentis motus & temporis primi mobilis; nec enim minus necessaria est hæc relatio, quæ constituit prædicamentum Quando, quàm relatio præsentialitatis ad spatium loci, & quàm aliæ relationes æqualitatis, & similitudinis, quæ admittuntur à Philosophis realiter distinctæ à suis fundamentis.

Pende prò prædicamēto Quando ex acumine Aureoli.

Sed de forma, quæ constituit prædicamentum Quando, vide loca citata ex Controuersia 8. de Æternitate Dei, art. 2. de duratione creata, à num. mar. 24. vsque ad 36. vbi acutam Aureoli doctrinam expendimus, & à n. 39. vsq; ad 42. minutiora enim ista de sex vltimis prædicamentis ea premuntur caligine, vt à classicis & primarijs Doctoribus vix habeamus quid ita exploratū, vt non pateat dissidijs, & tricis non implicetur.

PROLVSIO VIII.

De potentia naturali materiæ ad formas; de causalitate materiæ; & de distinctione totius à partibus.

Quæsitū 1. an potētiā materiæ ad formas sit naturalis, vel neutra?

1 PRimum quæsitum huius prolusionis de potentia naturali materiæ ad formas excitamus pro abigenda eorum Scotizantium sententia, qui censent, potentiam materiæ primæ ad formas substantiales non esse potentiam passiuam naturalem, sed neutram; ea commoti ratione, quòd si materia prima naturaliter propenderet in formam ignis, cōponeretur violenter formæ aquæ. Quam doctrinam refutauimus expendentes partitionem potentiæ passiuæ de mente Scoti in naturalem, neutram, & violentam, in Controuersia 9. de Visione Dei, dist. 1. subdistinct. 1. art. 2. an intellectus naturaliter propendeat in visionem Dei? sub num. margin. 13. Quia tamen ibi Theologicum negotium seriò agentes, philosophicum istud assertum in discussionem vocare non valuimus, ne à disputationis scopo deuiaremus; licebit hîc aliquot de explorata Scoti mente præstituere, ne Scoti desertores, etiam in re leui appareamus. Accipe ergo perspicuam Scoti sententiam ex 2. senten. dist. 1. q. 1. sub nume. margi. 6. §. *Ad propositum dico*, in fine quæstionis.

Refellitur placitū Scotizantium, quòd materia non importet potētiā naturalē sed neutrā.

Scotus

2 Cùm probatur, *quia qualibet forma quietat materiam suam; quia aliter sub quacunque quiesceret violenter. Dico; quòd quies violenta nunquam est, nisi quiescens determinatè inclinetur ad oppositum, sicut exemplificatur de graui respectu deorsum, vel descensus & quiete eius super trabem; materia autē prima ad nullam formam determinatè inclinatur, & ideo sub quacūq; quiescit, non violenter, sed naturaliter quiescit, propter indeterminatam inclinationem ad quamcunque.*

Perspicua sententia Scoti de inclinatione naturali indeterminata materiæ ad omnes formas.

Vbi Scotus manifestissimis rem ita suffulcit instantijs, vt licèt alias superuacaneum sit plura his adiungere; cogar tamen propter recalcitrantes aliquos recentiores, duros hos, & acres stimulos adhibere. Quia nuda substātia intellectus habet potentiam passiuam naturalem ad assensum & dissensū, quæ sunt formæ contrariæ; verū quia intellectus indeterminatè propendet in has formas, ideo non obstat naturali inclinationi passiuæ, quòd formæ sint oppositæ inter se.

Instātia efficax ex indeterminata inclinatione naturali volūtatis in prosequutione & fugā, & intellectus in assensum, & dissensum.

Quod etiam apparet in inclinatione naturali, seu potentia passiua facultatis impulsiuæ in prosequutionem, & fugam, amorem & odium; licet enim intellectui, vt contracto, & determinato per euidentia principia ad assentiendum, sit violentus dissensus, & contra internum impetum intellectus taliter contracti, non tamen si facultas intellectus accipiatur vt depurata aut separata à principijs inferentibus euidenter

assen-

assensum. Quod idem asserendum est de facultate impulsiua nudè sumpta, & prout separata à præuia cognitione, quæ contrahat volũtatem ad prosequutionem, & auertat à fuga vel odio, itaut nulla appareat ratio mali vel disconuenientis in obiecto, quæ excitet voluntatem ad fugam.

Vrgetur naturalis inclinatio materiæ indeterminatæ ad omnes formas.

Igitur materia prima vt depurata ab omnibus accidentarijs dispositionibus, quæ illam contrahunt ad determinatam exigentiam talis formæ, etiam naturaliter, (indeterminatè tamen) propendet in omnes formas esto quod oppositas inter se; & quamuis propria contrarietas in substantialibus formis admittenda esset.

Effugium Scotistæ recentioris

3 Nec valet pro euadenda pressura ex transcripto testimonio Scoti, opinatio Gasparis Sghemmæ, Panormitani, in suis Scoticis Digressionibus in libros Physicorum, Digress. 5. in lib. 1. Physicorum, Quæsito 6. vbi autumat, quòd licet materia habeat appetitum naturalem ad formam in communi; sed ad tales formas in particulari nõ importat potentiam naturalem; sed neutram.

Reijcitur placitum Sghemmæ Panormitani.

Reijcitur enim præcedens assertum; quia materia non respicit formam nisi vt componibilem materiæ per compositionem, & causalitatem physicam: causalitas autem physica sicut non abstrahit nec præscindit tendentia sua, & compositione ad terminum, ita nec attingit terminum causalitate compositionis physicę sub communibus tãtum, & vniuersalibus prædicatis, quibus repugnat existentia realis inquantum separantur à rationibus particularibus, per quas contrahuntur prædicata communia ad existendum in indiuiduo, & realiter. Atqui contradicit realis existentia formæ, quæ non sit existentia talis formæ; igitur repugnat forma vt terminus appetitus materiæ nisi sub ratione contracta, sub qua forma sit componibilis materiæ realiter, & physicè.

Cõciliatio textus Scoti de potentia materię ad formas.

Si autem alicubi negare appareat Scotus naturalem inclinationem materiæ ad omnes formas; loquitur de inclinatione determinata, & contracta ad talem formam, alias esset violenter sub opposita forma, vt constat ex instantia Scoti de graui respectu motus deorsum; non tamen procedit Scotus de appetitu, & inclinatione indeterminata materiæ ad omnes formas.

An inclinatio materiæ in formas, sit de essentia materię?

4 Sed his missis, reliquum est, vt excutiamus scrupulum, qui aliquos teneros Scotistas offendere posset; dum etiam asserentes inclinationem materiæ ad omnes formas, diximus, talem inclinationem naturalem esse de essentia materiæ. Vbi non voluimus quòd relatio potentiæ passiuæ ad formam conueniat materiæ in primo modo dicendi per se; sed quòd relatio potentiæ passiuæ, seu naturalis inclinationis materiæ in omnes formas non distinguatur realiter à materia; in quo etiã sensu Scotus asserit, materiam esse potẽtiam essentialiter receptiuã suorum actuum: vt liquet ex Scoto in 2. sent. dist. 12. q. 1. § *Sed dices*, sub num. marg. 14. vbi ita docet.

Enodatio quæsiti ex textu Doctoris.

Scotus.

Respondeo; Philosophus 8. Metaph. quærit, quare aliquid est vnum: & dicit, quòd simplex est vnum, quia statim est id, quod est. Sed in compositis est dare aliquam rationem: & nescivit Philosophus aliam dare, nisi quia hoc est actus, & illud potentia: ita quòd hoc est potentia essentialiter receptiua secundùm totum genus suum, & illud actus essentialiter perficiens aliud: & ideo ex his fit vnum per se, scilicet ex materia, & forma non sic est de subiecto, & accidente. Quia enim tàm materia, quàm forma sunt causa intrinseca entis compositi, ideo faciunt per se vnum; albedo verò, & homo non sunt causa intrinseca, quia homo in vltima actualitate sua potest esse sine albedine: & ideo nec per se habet potentialitatem ad albedinem, & ideo tantùm faciunt vnum per accidens.

Materia est potẽtia essentialiter receptiua formæ; & forma est actus essentialiter perficiens materiam.

Scotus.

In quo textu pendę illa verba: *Ita quòd hoc est potentia essentialiter receptiua secundùm totum genus suum, & illud actus essentialiter perficiens aliud; & ideo ex his fit vnum per se, scilicet ex materia & forma: non sic est de subiecto & accidente.*

Commentarius literæ præcedẽtis.

Vbi asserit Scotus, materiam esse potentiam essentialiter receptiuam secundùm totum genus suum, & formam esse actum essentialiter perficientem, in quo distinguit potentiam materiæ primæ à potentia substrati circa formam

accidentalem; verbi gratia, potentiam hominis circa albedinem vt condistinctam à potentia materiæ primæ ad formam substantialem, æstimat Scotus nõ esse essentialiter potentiam.

Alia probatio ex textu Doctoris

5 Quibus aliam adiunge probationem ex Scoto in 2. sent. dist. 12. quæst. 2. §. *Et si quæras vbi esset illa materia sine forma*, sub nu. marg. 5. vbi inquit Scotus.

Scotus ☞

Si quæras etiam, an habeat partes? Dico quòd partes substantiales habet: illas enim non habet per quantitatem. Si dicas, quòd est ens in potentia; ergo si conseruetur sine forma, esse erit sibi accidens. Dico, quòd falsum est; quia sicut homo essentiã propriã habet extra omnem intellectum, sic & esse: & tunc etiam haberet illud esse, sicut & essentiam.

Materia à se ipsa habet existentiam, & extensionem substantialem.

Qualiter materia per suam essentiam referatur ad Deum?

Si etiam dicas, materia sic existens sine forma, habet saltem respectum ad Deum conseruantem; igitur habet aliquam formam. Dico, *sicut dictum est supra distinctione prima; quòd ille respectus est idem realiter cũ materia, nec est forma addita; quælibet enim essentia creata non est aliud quàm dependentia sui ad Deum.*

In quo sensu potẽtia ad formam sit de essentia materiæ?

Vbi cùm asseruisset Scotus, materiam primam à se ipsa esse substantialiter extensam, & ex partibus substantialibus compositam; & materiam primã à sua etiam essentia imbibere respectum ad Deum creantem, vt liquet ex illis verbis Scoti: *Quælibet enim essentia creata non est aliud quàm dependentia sui ad Deum*: adhuc tamen talis relatio non dicitur congruere rei a quidditate sua, quia apud Scotum conueniat creaturæ in primo modo dicendi per se; sed quia identificetur realiter cum creatura, vt ostendimus ex Scoto in præcedenti prolusione sub numer. mar. 54.

Scotus. ☞

De causalitate materiæ primæ, quòd sit essentialiter substantialis; & quòd realiter distincta non sit à causalitate formæ, nec ab vnione essentialiter substantiali.

An vnio materiæ & formæ sit de genere substantiæ?

6 QVia in Controuersia 2. de Vnitate Dei, artic. 3. de principio physico vnitatis numericæ in substantia materiali, in Corollario de substantiali compositione materiæ, & formæ, sub numer. margi. 17. ritè deprompsimus ex textu Scoti, & firma illius probatione contra indiuiduationem substantiæ à quantitate vt à physico principio acceptam, quòd vnio informatiua formæ substantialis non sit accidens de genere accidentis; & quòd non sit realiter distincta ab ipsa causalitate materiæ, quæ est eademmet actualis, & exercita receptio formæ; quibus pronuntiatis refragãtur haud pauci ex recentioribus Scotizantibus; necessum etiam fuit illorũ fundamenta conuellere, & genuinã Scoti de hac re sententiam exarare.

Optima probatio ex Scoto cõtra Scotizãtes quosdam.

Ita igitur impetit Scotus indiuiduationem substantiæ ex quantitate vt ex principio formali physico acceptam in 2. sentent. dist. 3. quæst. 4. vbi quærit: *Vtrùm substantia materialis sit per quantitatem indiuidua?* §. *Ex tertia via arguitur sic*, sub n. mar. 7.

Scotus. ☞

Substantia non includit essentialiter aliquod accidens.

In quacunque coordinatione prædicamentali sunt omnia pertinentia ad illam coordinationem, circumscripto quocunque alio, quod non est aliquid illius coordinationis essentialiter. Hoc probatur; quia duæ coordinationes sunt primò diuersæ, & ita nihil vnius est tale per aliquid coordinationis alterius. Sed ad coordinationem istam inquantùm finita est, & in sursum, & deorsum, secundùm Philosophum 1. *Posteriorum, sicut pertinet aliquid primum prædicatum, de quo nihil prædicatur: ita pertinet infimum subiectum, cui nihil subÿcitur. Ergo singulare, vel indiuiduũ est in qualibet coordinatione per nihil alterius*

coor-

coordinationis. Pro cuius textus elucidatione vide quæ expendimus in citato ar. 3. de principio physico indiuiduationis in substantia materiali, à n. marg. 12 vsque ad 18.

Elucidatio textus, & firma probatio ex textu pro vnione informationis de genere substantiæ.

7 Quia doctrina Scoti præsupposita (quòd nimirum nullus gradus essendi substantialis possit intrinsecè cointegrari ex aliqua forma de genere accidentis) euidens apparet, quòd vnio informatiua materiæ, quæ est actualis causalitas formæ substantialis circa materiam; & actualis receptio formæ in materia, quę est eademmet exercita compositio, vel vnio substantialis compositiua materiæ, & formæ ad constituendum vnum substantiale compositum, nequeat esse accidens de genere accidentis: quia talis vnio compositiua (quæ vt connotat formam, dicitur actuatio à forma actuante, & vt connotat materiam, vocatur actualis, & exercita receptio formæ in materia recipiente) est de quidditate totius compositi inquantum vnum quid substantiale est. Acproinde vnio, quæ est de quidditate vnius substantialis ex compositione partium cointegrati, nequit esse vnio de genere accidentis, sed de genere substantiæ, iuxta præmissam Scoti probationem; quòd quantitas, nec vllum aliud accidens esse queat de intrinseca indiuiduatione substantiæ, quia indiuiduatio substantiæ sit essentialiter substantialis.

Vnio informationis est de quidditate compositi substantialis.

Nec enim minus est de essentia vnius substantialis compositi exercita coniunctio vnitiua partium essentialium, quàm punctum continuatiuum partium lineæ ad constituendum vnum vnitate continuationis, est de quidditate lineæ vt vnius in illo toto, & vno esse integraliter composito; sed punctus vnitiuus partium lineæ est de quidditate lineæ, vt liquet ex Aristotele, & ex Scoto in 2. sententiar. dist. 2. quæst. 9. §. *Contra istud*, sub numer. margin. 28. vbi ita habet Scotus ex Aristotele. *Secundùm Philosophum 1. Posteriorum, ratio lineæ est ex punctis; hoc est, in ratione essentiali lineæ cadit punctus; quæ ratio dicitur de linea in primo modo dicendi per se*. Pro cuius textus commentario vide Prolusionem præcedentem à numer. margin. 62. vsque ad 71.

Vrgetur ratio ex indiuisibili continuatiuo, quod est de essentia cōtinui.

Scotus ☞

8 Respondent Scotizantes, id interesse discrimen inter indiuisibilia continuatiua totius integralis, & vnionem materiæ, & formæ ad compositionem totius essentialis; quòd cùm partes essentiales se ipsis vniantur ad constituendum vnum, non exigunt aliquam vnionem substantialem additam ipsis partibus, quæ intret essentiam totius, aut vnius compositi ex partibus. Quod aliter se habet in partibus integralibus; quæ cùm essentialiter non componantur inter se in ratione actus, & potentiæ, egent indiuisibili vnitiuo, quod constituat vnum tanquam ratio intrinseca totius integralis. Quam doctrinā æstimant haurire ex Scoto in 3. senten. dist. 2. quæst. 2. §. *Quantum ad tertium dubium*, sub num. marg. 9. vbi ita habet Scotus.

Fuga Scotizantiū, qui negāt vnionē informationis esse realiter distinctā à materia, & forma.

Suā opinionē sussulciunt Scoti testimonio

Scotus. ☞

Ideo dico; quòd vltra formam, quæ perficit materiam vltimatè, quæ dicitur forma partis, non est necesse ponere aliquam formam quasi perficientem, tàm materiam, quàm formam, quia materia, & forma in toto non sunt partes eiusdem rationis, siue elementa perfectibilia ab aliquo actu tertio; sed vnum est proprium perfectibile, & aliud proprius actus, & hæc est præcisa ratio, quare faciunt vnum per se, ex 8. Metaph.

At in eo textu tantùm agit Scotus contra aliquam formam totius, vel tertiam entitatem additam partibus tanquam extremum vnibile, & componibile cum materia, & forma, vt resultet vnum, non tamen impugnat informationem, vel compositionem substantialem exercitam formæ ad materiam, quæ informatio sit realiter distincta ab ipsa forma. Quod autem Scotus aliud non intendat (præter illa, quæ infra expendemus agentes de distinctione totius à partibus) apparet etiam ex contextu eiusdem quæstionis secundæ, quę nobis opponitur; paulò infra, §. *Et si quæras causas istius entitatis*, sub num. margin. 10. vbi apertè constituit Scotus distinctionem realem inter formam substantialem, & informationem actualem vnitiuam formæ cū materia: de qua informatione hæc subiungit Scotus.

Occupatur fuga Scocizātiū, & elucidatur mēs Scoti

Ostēditur realis distinctio formæ ab vnione informationis.

Scotus. ☞

9 *Quod Philosophus innuit, 8. Metaph. respōdēs ad quæstionem de vnitate compositi, quomodo fiat vnum per se ex*

ma-

Scotus.

☞ *materia, & forma, assignat pro causa; quia hoc per se est actus, illud per se potẽtia. Et sicut hoc est actus per se, illud potẽtia per se; ita hoc totum est vnũ per se; & sicut hoc est actus per accidens, & illud potentia per accidens, ita hoc totum constitutum est vnum per accidens.*

10 *Quare autem ista entitas est per se actus respectu vnius, & alia tantum per accidens respectu alterius, non est ratio, nisi quia hæc entitas est hæc entitas. Quia sicut inter calidum, & calefacere, non est medium in genere causæ efficientis; ita nec inter istam formam, & sic informare est aliquod medium in genere causæ formalis. Sicut enim calidũ; quia calidum calefacit, & non propter aliquid aliud, ita anima inquãtum anima sic perficit, & sic constituit.*

Sicut se habet calidũ ad calefacere ita forma ad informare.

Ex quo textu satis apparet, quod ita immediatè se gerat forma substantialis respectu informationis actualis, sicut calidum respectu calefactionis; cùm autem in communi sententia, à qua non deuiat Scotus, exploratum, & euidens sit, quòd calefactio distinguatur realiter ab agente, sicut & quælibet actio, quæ apud Scotum realiter inhæret agenti, secernitur realiter ab agente: reliquum est, vt æquè euidens sit ex Scoto, quòd actualiter informare distinguatur realiter à forma substantiali, quæ separari potest saltim diuinitus, & conseruari sine informatione exercita; sicut & agens ideo distinguitur realiter à sua actione, quia potest existere non adita actione, & influxu exercito.

Illatio ex textu Scoti profligans aduersarios.

Vnde etiam infertur, quòd sicut calidum dicitur immediatè producere calorem, quia licet inter agens, & effectum mediet actio, verbi gratia, calefactio actualis, sed non mediat vt Quod, sed vt Quo, & tanquam causalitas, & ratio agendi, non tamen vt effectus, in quo sistat actio agentis; ita licet vnio, vel compositio substantialis non mediet inter materiam, & formam vt Quod, & tanquam extremum vnibile, aut componibile; mediat tamen vt Quo, seu tanquam causalitas exercita, & ideo vnio substantialis non distinguitur à causalitate formæ & materiæ.

Vrgetur ratio.

Corollariũ de idẽtitate reali vnionis, informationis, & receptionis formæ in materia.

11 Ex quo etiam principio de distinctione reali illius entis ab alio, sine quo conseruari queat (quod est receptum axioma Scoti, ex quo sæpe infert distinctionem realem relationis à fundamento, quandò fundamentum conseruari valet separatum à relatione) etiam euidenter colligimus de Scoti mente, quòd vnio substantialis inter materiam, & formam, & actualis receptio formæ in materia, insuper, & exercita informatio materiæ à forma non distinguantur realiter inter se. Itaut eademmet compositio substantialis exercita inquantùm connotat materiam, & formam vt extrema vnibilia ad constituendum totum, vel vnum vnitate compositionis, vocetur vnio; inquantùm est actualis informatio materiæ à forma, appelletur causalitas formæ circa materiam actuatam in actu secundo: inquantùm verò eademmet compositio substantialis tenet se ex parte materiæ recipientis formam, nominetur exercita receptio formæ: nulla existente discretione reali in substantia intrinseca huius compositiui nexus, *vt vocatur vnio, informatio, & receptio*, sed sola cadente discretione super connotata. Nec enim multiplicandæ sunt realitates in cassum, & absque cogente ratione; & nulla vrget ratio ad constituendam distinctionem actualem & intrinsecam inter vnionem substantialem, inter receptionem formæ in materia, & inter actuationem materiæ à forma, vt statim aperiam.

Vnio substãtialis, informatio, & receptio distinguuntur propter cõnotata.

12 Quod confirmo ex causalitate, & influxu illorum principiorum, quæ componuntur inter se ad producendum eumdem effectum in genere causæ efficientis per indiuiduum influxum, itaut tota substantia effectus prodeat ab vtraque causa; quæ ideo appellari solet partialis partialitate causæ (quatenus altera concausa sine alia non sufficiat ad producendum aliquid in effectu) sed non vocatur partialis partialitate effectus; itaut respondeat illis concausis in effectu non integra, aut partita ratio in substantia producti. Vt liquet in phantasmate corporeo & intellectu agẽte ad productionem speciei intelligibilis; & in intellectu & specie impressa ad generationẽ verbi: quæ comprincipia dicũtur ab Scoto importare vnitatẽ ordinis in agendo, siue naturalis sympathiæ ad producendũ effectũ per eumdem indiuiduum & identificatum influxum.

Obseruatio pro identitate reali exercitæ causalitatis materiæ & formæ

Phãtasma, & intellectus agens operantur per eumdẽ influxũ indiuiduum.

Ratio vrgēs pro idētitate reali causalitatis materiæ & formæ

Ex qua philosophia, quæ certissima est, sequentem produco probationem pro indistinctione reali causalitatis materiæ, & formæ. Quia causę efficientes estò quòd importent vnitatem ordinis, aut naturalis sympathiæ ad cōcurrendum; nequeunt exigere strictiorem vicinitatem, aut coniunctionem in suo influxu, & causalitate exercita, quā causa materialis, & formalis, quæ concurrunt ad constituendum vnum vnitate compositionis intrinsecæ. Sed influxus phantasmatis, & intellectus agentis ad productionem speciei intelligibilis est indiuisus realiter; eò quòd nil in substantia effectus assignari queat, quod non respondeat vtrique comprincipio, scilicet phantasmati, & intellectui agenti; cùm nil reale sit in specie intelligibili, quod non exprimat repræsentationem obiecti respondentē phantasmati, & spiritualitatem respondentē intellectui.

Illatio obtinēs à maioritate rationis in causis intrinsecis.

Igitur cùm nil concipi queat etiam in compositione substantiali exercita materiæ, & formæ, quod ita sit actuatio materiæ à forma, vt etiam non sit receptio formæ in materia; ergo causalitas materiæ, & formæ non distinguuntur realiter, sicut nec diuinitus separari valent realiter, cùm implicet exercita informatio materiæ à forma sine receptione formæ in materia, & absque substantiali nexu compositiuo materiæ, & formæ.

Cōfirmatio ex idētitate inhærentiæ & exercitæ informationis albedinis apud Scotum.

Cui probationi accedit ex Scoto à nobis transcripto in præcedenti prolusione sub n. mar. 37. & 70. quòd inhærētia albedinis non sit realiter distincta ab informatione substrati ab albedine; igitur nec informatio substātialis realiter distinguitur à substantiali vnione formæ ad materiam informatam.

Cōsectariū de vnica & indiuidua vnione materiæ & formæ.

13 Ex quo etiam aptè deducimus, quòd supposito quòd causalitas exercita materiæ non sit realiter distincta ab actuali causalitate formæ, nec à compositione, & substantiali nexu materiæ, & formæ; necessariò asserendum sit, quòd sicut non datur in materia, & forma duplex causalitas realiter distincta, ita nec duplex vnio substantialis, alia quæ se teneat ex parte materiæ, & alia ex parte formæ; sed quòd assignanda sit vnica tantùm vnio compositiua huiusmodi substantiarum partialium ad constituendum vnum substantiale totum.

Efficax cōprobatio asserti præcedentis.

Si enim vnio esset duplex, existente vnica & indiuidua causalitate materiæ, & formæ; fieret, vt vnio compositiua huiusmodi substantiarum partialium esset realiter distincta à causalitate materiæ & formæ: siquidem vna realitas substantialis nequit identificari realiter cum pluribus realitatibus actu distinctis.

Vnio informationis est inseparabilis à causalitate materiæ & formæ.

Si autem vnio substantialis esset realiter distincta à causalitate materiæ, & formæ, sequeretur, quòd separari posset vnio substantialis à causalitatibus exercitis materiæ, & formæ; quod est implicatorium, cùm repugnet exercita receptio formæ in materia, & actualis informatio materiæ à forma, non intercedente intrinseca harum concausarum compositione.

Ex inseparabilitate infertur idētitas apud Scotum.

Si verò data discretione reali inter vnionem substantialem, & causalitates materiæ & formæ, non admittatur separabilitas vnionis substantialis à causalitatibus materiæ & formæ, etiam de absoluta Dei potentia; id pronuntiatum manifestè contradiceret axiomati Scoti, qui ex mutua entium inseparabilitate etiam per absolutam Dei potentiam (itaut nullum ex extremis distinctionis existere queat separatum ab alio) colligit, non intercedere discretionem inter illos conceptus mutuò inseparabiles.

Vnio approximationis localis est realiter distincta & separabilis à causalitate materię & formæ

Quare quamuis accidentalis vnio materiæ & formæ, quæ est approximatio, & coniunctio localis istarum concausarum (quæ vnio attinet ad prædicamentum vbi) separabilis sit de absoluta Dei potentia à causalitate informatiua, vt infra ostendam agens de distinctione totius à partibus; acproinde vnio hæc accidentalis de genere vbicationis seu præsentiæ localis, realiter distincta sit à substantiali causalitate materiæ & formæ; at nexus substantialis, & vnio cōpositiua, quæ imbibitur in causalitate materiæ & formæ, est inseparabilis à mutua, & indiuidua causalitate intrinseca istarum causarum.

Alia probatio pro vnitate vnionis in toto substātiali ex vnitate vnionis in ente per se accidentali

14 Nec infirma etiam probatio contra pluralitatem vnionis substātialis componentis substantialiter materiam & formam est illa, quę petitur ex vno ente per se accidentali; quia sicut

cut patet ex Scoto supra citato, inhærentia albedinis non distinguitur realiter ab informatione substrati ab albedine. Ac proinde in ente per se accidentali non datur duplex vnio compositiua substrati,& formę accidētalis; sed eadem vnio, quæ vt spectatur ex parte formæ,vocatur informatio& inhærētia, vt connotat substratum sustentans formā in actu exercito,appellatur sustentatio formæ à substrato:ita nec in enteper se & substantiali vno asserenda est multiplicitas vnionum.

Vrgetur eadē ratio

Præsertim;quòd si vnica vnio sufficiat ad coniungendum substratum cum forma accidentali, respectu cuius non est subiectum ita per se potentia exigēs actum sicut materia prima respectu formæ substantialis; à fortiori vnica vnio sufficiet ad constituendum vnum ex compartibus essentialibus, quæ magis propendent in exercitam compositionem inter se,vt constat ex textu Scoti à nobis transcripto sub n.marg.9.huius Prolusionis.

Probatur vnitas vnionis ex specie vnius cōpositi.

15 Præterea;vnitas vnionis probatur à posteriori ex specie &quidditate vnius seu totius per compositionem partium; pro qua probatione vide quæ expendimus in Controu.2.de VnitateDei,ar.3 de principio physico indiuiduationis in substantia materiali,à n.mar. 13. vsque ad 16.& in ar.1.eiusdem Controu.2.de VnitateDei,sub n.mar.40Quia ideo homo constituitur sub prædicato corporis & non sub prædicato substātiæ spiritualis,quia vnio animæ rationalis cū corpore est corporea, & ab agente corporeo producta;siquidē ab vnione accipitur ratio & species vnius,quā vnūquid & totū est,distinctum à partibus spectatis absq; vnione compositiua & informatiua in actu exercito.

Cur homo cōstituatur sub prædicato entis corporei, & nō spiritualis?

Quare ab vnione accidentali, tanquam à ratione formali vnius,& via intrinseca,& proxima ad constituendum vnū vnitate compositionis, accipimus quòd album sit de genere accidentis,licet includat substantiam vt causam materialem intrinsecam ; quòd enim album includat albedinem vt compartem formalem intrinsecam sui,non est præcisa, & quasi proxima ratio vt album, (quā vnumquid est, & totum distinctum à partibus absque compositione informatiua spectatis,) sit accidens ; siquidem anima rationalis, quæ est causa formalis intrinseca, non præbet quòd homo constituatur sub prædicato substantiæ spiritualis,sed sub prædicato corporis, quia forma spiritualis coniūgitur corpori per vnionem extensam & corpoream.

Cur albū sit vnū ens per se accidētale,licet claudat substratum substātiale?

Si autem in homine esset duplex vnio, alia intrinsecè corporea,alia verò intrinsecè spiritualis, non appareret apta ratio,ob quam homo potiùs ad genus corporis,quàm genus spiritualis substantiæ attinere posset; insuper & ob supparem rationem in albo daretur duplex vnio,alia ex parte substrati,alia ex parte formæ albedinis, cū tamen sufficiat inhærentia albedinis realiter idētificata cū exercita informatione substrati ab albedine informante.

Expenditur ratio cur in homine nō detur duplex vnio?

NOTA

16 Vltimo tandem obseruo, quòd ex probationeScoti,qua agit,nullum accidens attinere ad constitutionē intrinsecam alicuius prædicati substantialis;etiam erumpit vrgens ratio pro extensione substantiali partium substantiæ omnino distincta ab extensione accidentali partium quantitatiuarum. Quare vel sic vrgentur Thomistæ;quia sicut innegabile est,quòd substantia materialis composita quantitati habeat partes substantiales, (caput enim substantia partialis est,distincta à substantia pedis)ita distinctum indiuiduum substātiale est caput ab indiuiduo substantiali quod est pes,aut brachium. Sed indiuiduatio siue substantiæ totalis,siue substantiæ partialis non distinguitur realiter à substantia indiuiduata(cùm apud omnes Thomistas indiuiduatio cuiuslibet entis non dissideat ab ente formaliter ex natura rei,etiam admissa identitate reali,vt vult Scotus) apud Thomistas enim ens à sua indiuiduatione distinguitur sola ratione ratiocinata; igitur, & indiuiduatio entis partialis non distinguitur à parte rei ab ente partiali.

Corollariū; pro extēsione partiū substātialium non petita à quantitate.

Quātitas nequit esse ratio indiuiduationis substantiæ partialis.

Tunc sic: sed in substantia composita quantitati datur aliud, & aliud realiter distinctum non solùm quantitatiuum, sed etiam substantiale;cùm in brachio,& capite non solùm existat aliud, & aliud quantitatis, sed etiā aliud & aliud substantiæ;ergo in alio,& alio substantiæ existit alia,& alia indiuiduatio substantialis. Atqui

Cūcta indiuidua partiū substantiæ, quæ de facto cōseruantur sub quantitate, possunt diuinitus conseruari sine quantitate.

quidquid intrinsecè, & essentialiter est substantiale, potest de absoluta Dei potentia conseruari sine quantitate; ergo absq; quātitate valēt esse superstites omnes indiuiduationes partiales eorū indiuiduorū substantialium partialium, quæ modò existunt sub quantitate.

Ratio premēs aduersarios ex eorum principijs.

Sed admisis omnibus indiuiduationibus partialibus, nequeunt non existere entia substantialia indiuiduata ab eisdē indiuiduationibus; cùm indiuiduatio differat sola ratione à natura, quam contrahit ad esse huius; igitur destructa quātitate dantur indiuidua partialia substantiæ, ac proinde asserenda est discretio partium substantiæ absque quantitate.

Optime probationes Scoti cōtra indiuiduationē substātiæ à quātitate acceptam vt à ratione intrinseca.

Pro qua probatione vide textum Scoti à nobis transcriptum, & explanatum in citato art. 3. de principio physico indiuiduationis substantiæ materialis, à num. margi. 6. vsque ad 9. vbi ex Scoto ostendimus, indiuiduationem substantiæ, siue partialis, siue totalis non trahi à quantitate vt à principio physico intrinseco, quia superstes esse queat indiuiduatio substantialis, etiam ablata omni quantitate: perlege etiam probationes, quas contra Caietanum instruimus in eodem art. 3. à num. margi. 23. vsque ad 29. vide etiam textum Scoti à nobis transcriptum in præsenti Prolusione sub n. mar. 5. de extēsione entitatiua partiū substantialium materiæ.

De distinctione totius physici à suis partibus coniunctim spectatis.

Varia Scotistarū iudicia de distinctione totius à partibus vnitis.

17 TErtium istum quæsitum etiam necessariò versandum est, quia sæpe in nostris Controuersijs asserimus, totum distingui à suis partibus inquantum partes non componuntur ad constituendū vnumquid; circa quod pronuntiatū ita dissentiunt Scotistæ, vt vix quid exploratum ab eis peti queat, vt constat ex Hugone Cauello in 3. sent. dist. 2. quæst. 2. in Scholio ad §. *Quantum ad primum ostendo*, sub numer. margin. 7. ibi enim

Hugo Cauellus nutat in hac re.

in fine Scholij post enarratas varias dissidentium Scotistarum opinationes tandem concludit Cauellus: *Se in hac re nihil certum habere*. Et in Reportatis, seu Repetitis Parisiensibus, in 3. senten. dist. 2. quæstion. 1. in Scholio 2. censet Cauellus: *Scotum non esse eius sententiæ quæ adstruit distinctionem realem totius à partibus, eo modo, quo cōmuniter interpretatur*: quare è re erit leui calamo plures dissidentium authorū de hac re sententias recensere, & in iudicij trutinam vocare.

Cauellus excutit placita Scotizantium.

18 Prima opinio adstruit realem distinctionem totius à partibus vnitis; ita Maironius in 3. sentent. dist. 1. quæst. 10. Bassolius in 2. senten. distin. 12. quæstion. 2. Lychetus in 3. sentent. dist. 2. quæst. 2. & alij; quibus Scotistis adhærent Caietanus 3. part. quæst. 6. art. 3. Capreolus in 3. sent. dist. 2. quæstione vnica, Ferrara 4. contra Gentes, cap. 81.

Opinio asserēs, totū distingui realiter à partibus.

Maironius Bassolius. Lychetus. Caietanus Capreolus Ferrara.

Et ex neotericis in eamdem it sententiam Vazquez in 3. part. tom. 1. de Incarnatione, disput. 39. cap. 3. numer. margin. 12. vbi autumat, quòd humanitas Christi composita ex partibus non est sola materia, & anima, & vnio, sed quòd ab anima deriuetur effectus formalis viuificationis, in quo includitur anima, & materia; qui effectus vitæ, aut viuificationis deriuatæ ab anima rationali in materiam vnitam animæ rationali est distinctus distinctione includentis ab incluso, ab ipsismet partibus, materia scilicet, & forma substantialiter vnitis, & inclusis in illo toto, & vno viuo esse composito ex partibus. Ita tamen vt ea distinctione differat totum illud humanitatis à partibus vnitis, vt ille effectus viuificationis assumptus sit immediatè à Verbo apud Vazquium, tanquam totum quid primariò personabile vera propria & immediata assumptione; materia verò, & anima rationalis solū assumantur cōsequenter ad assumptionem totius, & mediatè: eòquòd apud Vazquiū, partibus non conueniat hypostasis vel suppositalitas nisi mediāte toto & consequenter ad assumptionem totius.

Consentit Vazquius asserens, quòd humanitas addat effectū viuificationis supra partes substantialiter vnitas.

19 Vnde & consequenter censet idem author, quòd in triduo mortis Christi, quando facta separatione animæ à corpore, cessauit effectus ille

Vazquius.

vi-

Cōsequēter tractatur Vazquius, humanitatē fuisse immediatè assumptā à Verbo, partes verò solū mediatè.

viuificationis, qui deriuabatur ab anima in materiam vnitam animæ, tunc non permansit eadem numero vnio hypostatica in corpore, & anima separatis; cùm illæ partes vnitæ, solùm consequenter, & mediatè assumptæ sint à Verbo, mediante toto, & ob assumptionem immediatam totius; & in triduo mortis, & ablata vnione animæ, & corporis, corpus, & anima rationalis fuerint immediata substrata vnionis hypostaticæ ad Verbum. Ita idem Vazquez, disput. 37. cap. 10. §. *Deinde duo argumenta Almaini, & Gabrielis*, sub n. mar. 61.

Vazquius

Indiciū Authoris de placito Scoti in hac re.

20 Sed quidquid sit de probabilitate illius sententiæ, quæ adstruit, totum distingui realiter à partibus substantialiter compositis, seu totum aliquid addere supra partes substantialiter vnitas, cuius opinationis firmitatem infra examinabimus; modò solū id nobis agendū est contra Scotistas aliquos prædictū placitū vt de mente Scoti mordicus sustinētes, id pronūtiatū non esse de sensu & firmo iudicio Scoti; sed potiùs id assertū refragari apertis pronuntiatis Scoti.

Scotus excitauit quęstionē de distinctione totius à partibus, vt prçambulū ad quæstionem de immediata assumptione partiū à Verbo.

Quod ostendo præmittens id, quod indubitatum est, vt constat ex 3. senten. dist. 2. quæst. 2. præmissum quæsitū physicum de distinctione totius à partibus in discussionem vocatum esse vt præambulum quoddam, quod inseruiret præcipuo disputationis scopo de immediata assumptione humanitatis à Verbo, vt liquet ex titulo quæstionis disquirentis: *Vtrùm Verbum primò, & immediatè assumpserit totam naturam humanam?* Vt ergo Scotus ad apicem prædictæ dissertationis perueniret, præmisit præuiam discusione de distinctione totius à partibus vnitis; vt liquet ex ipso Scoto in citata q. 2. §. *Et propter istam rationem mediandi*, sub num. marg. 6. vbi ita habet.

Scotus

☞ *Sed hic est vnum dubium quantum ad*
" *primum membrum distinctionis, quid sit*
" *ista natura, quæ primò dicitur assumi, an*
" *scilicet sit aliquod ens aliud à partibus?*
" *Commentator primo Phys. Comm. 17.*
" *videtur dicere, quòd totū licet sit aliud*
" *à partibus, siue à qualibet parte seorsū,*
" *nō tamen ab omnibus partibus simul. Et*
" *si ita esset, cū ista assumptio realis nō sit*
" *nisi rei, nihil aliud esset totū assumi, quā*
" *omnes partes assumi.*

Vbi obseruanda sunt illa Scoti verba: *Et si ita esset* (id est, si vera esset opinio asserens totum non distingui à partibus) *cùm ista assumptio realis nō sit nisi rei, nil aliud esset totum assumi, quàm omnes partes assumi.* Quæ Scoti collectio est euidens; si enim humanitas nil aliud esset, quàm suæ partes vnitæ, nil aliud esset assumi humanitatē, quā corpus & animam assumi immediatè: itaut corpus & anima assumātur vt Quod, & vnio corporis & animæ coassumatur vt Quo, seu vt ratio componēs in actu exercito partes humanitatis, vt ostēdetur in Prolusione sequenti.

Si humanitas nō esset realiter distincta à suis partibus, partes essēt immediatè assumptæ à Verbo

Si autem humanitas importaret distinctam realitatem, vel effectum illum viuificationis additum partibus vnitis, vt voluit Vazquez, effectus ille viuificationis complens, vel constituens humanitatem in ratione totius distincti à partibus substantialiter vnitis, esset immediatum substratum vnionis hypostaticæ; partes verò nimirum corpus, & anima rationalis in statu vnionis partium inter se, solùm consequenter, mediatè & remotè assumerentur à Verbo ratione totius resultantis ex compositione partium.

Pede cōtra Vazquiū negantē Verbū immediatè assumpsisse partes humanitatis vnitas inter se.

21 Quo supposito (si id pronunciatum esset de mente Scoti) consequēter docere debuisset Scotus, quòd corpus Christi mortui, & anima rationalis separata à corpore, fuerunt in triduo immediata substrata vnionis hypostaticæ; siquidem in triduo non potuerunt assumi mediatè ratione totius, scilicet ratione humanitatis, quæ prout distincta est à partibus etiam vnitis, imbibit viuificationem illam deriuatam ab anima in corpus vnitum, vt loquitur Vazquez.

Si Scotus asseruisset humanitatem realiter distinctā à partibus vnitis negaret partes immediatè assumptas à Verbo.

Atqui Scotus nunquam asseruit, quòd vnio hypostatica corporis, & animæ Christi transierit à coniunctione mediata ad Verbum in statu vnionis partium inter se, ad coniunctionem immediatam ad Verbum in triduo mortis; ergo de sensu Scoti & præcipuo suæ disputationis scopo, ex quo mentem cuiuslibet authoris expiscari debemus, nullatenus asseri debet, quòd humanitas importet quid distinctum à partibus vnitis per cōpositionē substantialē, quod assumi potuerit immediatè à Verbo; quādo partes vnitæ, secundariò, consequenter

Scotus nunquā negauit partes humanitatis fuisse immediatè assumptas à Verbo.

& mediatè assumebantur ratione totius realiter distincti à partibus substantialiter vnitis.

Probatur ex Scoto præcedens assertum.

22 Cæterùm, quòd Scotus non asseruerit, quòd partes vnitæ inter se transierint à mediata vnione ad Verbum ad immediatam vnionem earumdem partium cum Verbo in triduo separationis partium inter se; ostendo ex Scoto in citata quæstion. 2. vbi cùm in initio quæstionis sub nume. margin. 1. in argumento 4. ita argumentatus fuisset Scotus: *Item, si assumpsisset primò totum, ergo aliquando dimisisset quod semel assumpsit, vt in morte. Consequens videtur falsum; & contra Damascenum, capit. 73.* Prædictã oppositionem ita diluere pertentat Scotus sub §. *Ad aliud dico*, num. mar. 15. vbi inquit.

Scotus.

" *Christus verè, quando fuit mortuus, aliquam entitatem non habuit, quã habuit viuus; nec tamen deposuit naturam, quam assumpsit, quantùm ad partes essentiales illius naturæ, & ita intelligit Damascenus, patet ibi cap. 73. Vbi vult quòd anima, & corpus in morte non erant in propria hypostasi, sed in hypostasi Verbi.*

" *Sed restat vnum dubium; quia videtur, quòd in morte fuerit noua assumptio partis in se, quæ priùs non fuit vnita.*

Elucidatio textus pro aperienda germana Scoti sententia.

In quo textu catholicè profitens Scotus, quòd Verbum non deposuit naturam, quam assumpsit, quantùm ad partes essentiales naturæ, scilicet corpus, & animam, licet Christus in triduo non habuerit entitatem illam humanitatis compositæ ex partibus vnitis; destructa enim vnione compositiuã corporis, & animæ rationalis, non remansit humanitas assumpta. Verùm ibi non decernit nec asseuerat Scotus, humanitatem esse realiter distinctam ab anima rationali, & corpore, prout vnitis inter se; imò cùm vltra disquireret, an in triduo mortis, vel separationis corporis Christi ab anima rationali, facta fuerit noua assumptio corporis mortui, & animæ rationalis? quæ noua vnio hypostatica ad Verbum necessariò admittenda esset ab Scoto in corpore, & anima separatis; si partes humanitatis tantùm essent antea mediatè assumptæ à Verbo ratione totius immediatè assumpti, & realiter à partibus vnitis distincti; nihil tamen in hoc quæsito determinauit Scotus, sed transit ad alia, tanquam nutans circa distinctionem totius à partibus, & nil in hoc definiens.

Nutat Scotus circa distinctionem totius à partibus.

Ex quo apparet, quòd de mente Scoti non sit distinctio totius à partibus substantialiter compositis; aliàs enim debito, & consequentiæ doctrinæ non satisfecisset, si per humanitatem primò assumptam à Verbo intellexisset assumptionem alicuius totius realiter distincti à partibus, & quòd partes tantùm mediatè, & remotè assumerentur in statu vnionis in toto, & ratione totius tantùm immediatè assumpti; quo supposito, inutilè, & inconsequenter processisset Scotus dubitans de noua assumptione immediata partium humanitatis in triduo mortis.

Scotus deficisset à consequentia doctrinæ, si asseruisset distinctionem realem totius à partibus vnitis.

23 At magis perspicuum pro Scoti mente aperienda testimonium accipe ex Reportatis Parisiensibus, in 3. sententiar. distinct. 2. quæst. 1. vbi quærit: *Vtrùm tota natura humana fuit primò & immediatè vnita Verbo?* Vbi cũ in principio quæstionis sub numar. 1. ita argumentatus esset Scotus ex Damasceno: *Secundùm Damascenum capit. 73.* Quod priùs assumpsit, nunquam dimisit: *Sed certum est, quòd in morte Christus dimisit totam naturam quantũ ad totalitatem, & nõ partes, aliter non fuisset ille homo verè mortuus.* Prædictæ argumentationi sic occurrit Scotus, §. *Ad principale*, sub numar. 9.

Magis perspicua Scoti mẽs ex Reportatis Parisiensibus.

Scotus.

Diluit obiectionem.

" *Ad aliud dico; quòd in morte dimisit veram vitam, & per consequens separatio fuit anima à corpore. Et cùm dicitur; quòd primò assumpsit, nunquam dimisit. Dico secundùm Damascenũ 77. cap. vbi priùs; non dimisit naturam in partibus, quia eo modo natura erat in triduo in partibus, hoc autẽ non est secundũ esse totius primò.*

In quo textu apertè asseuerat Scotus, quòd natura eodem modo erat vnita Verbo in partibus humanitatis, scilicet corpore, & anima in triduo separationis corporis, & animæ, sicut in statu cõiunctionis corporis & animæ in toto; sed in triduo separationis vnio partiũ ad Verbũ non potuit esse mediata in toto, sed immediata: igitur & constante humanitate ex vnione partium, partes vnitæ

Ostenditur immediata assumptio partium humanitatis à Verbo etiã extra triduũ mortis.

sunt

sunt Verbo in toto immediatè vnito, nec realiter distincto à partibus immediatè vnitis.

24 Quod etiam confirmo ex illis verbis Scoti: *Non dimisit naturam in partibus, quia eo modo natura erat in triduo in partibus; hoc autem non est secundùm esse totius primò*. Vbi fatetur Scotus, quòd licet in triduo non remãserit assumptio partium in toto humanitatis primariò assumptæ à Verbo, adhuc tamen partes extiterint eodem modo assumptæ à Verbo in triduo separationis partium à toto, & in statu vnionis partium in toto.

Scotus. Ratio eui dens ex Scoto.

Igitur partes in toto assumptæ sunt immediatè, & non mediatè ratione totius realiter distincti à partibus vnitis; aliàs falsò asseruisset Scotus, quòd partes naturæ humanæ eodem modo vnitæ sint Verbo in triduo separationis à toto, & in statu vnionis partium in toto. Sed de vnione immediata corporis, & animæ ad Verbum agemus seriò in sequenti Prolusione de subsistentijs partialibus.

Vrgetur eadē doctrina de immediata assumptione partium humanitatis.

Præterea vrgeo ex Scoti verbis: *Dico quòd in morte dimisit veram vitam, & per consequens separatio fuit animæ à corpore*. Ex quo textu satis perspicuè colligi videtur, quòd Scotus non distinguat humanitatem à partibus substãtialiter compositis inter se, siquidem totũ humanitatis, quod in morte Christi extinctum est, explanat Scotus per vitam ex vnione corporis & animę compositã, quare & humanitatem mortuam vocat vitam à Verbo dimissam in triduo separationis animæ & corporis, quãdo humanitas & vita extincta est vi solius separationis corporis & animæ.

Scotus. Nõ agnoscit aliquem effectũ vitæ distinctũ à partibus humanitatis substãtialiter vnitis.

Igitur non agnouit Scotus aliã vitam, nec aliud totum humanitatis nisi compositionem substantialem vnitiuam corporis, & animæ; vnde effectus ille viuificationis deriuatæ ab anima in corpus vnitum animæ, & distinctus ab anima, & corpore substantialiter vnitis, quem assignat Vazquez, videtur meritò reijciendus; cùm compositio in actu secundo, & vnio substantialis exercita corporis & animæ imbibat essentialiter hanc deriuationẽ vitæ ab anima in corpus, itaut implicet cõtradictionem, quòd corpus substãtialiter vnitum animæ, non sit formaliter viuum.

Pende ex Scoto cõtra Vazquij pronuntiatum.

25 Sed iam firmis rationibus expugnanda est distinctio hæc totius à partibus substantialiter vnitis; contra quam instruo sequentem probationem ex Scoto. Implicat quòd totum distinguatur à partibus vnitis per easdem partes vnitas absque vllo addito, sicut & contradicit quòd totum se ipso distinguatur adæquatè ab eodem toto; cùm enim extremum cuiuslibet distinctionis realis referat negationem identitatis cum altero extremo distinctionis, à quo realiter secernitur, proinde fit vt totum nequeat exprimere negationẽ identitatis cum partibus vnitis, itaut negatio inferatur ab eisdem partibus vnitis, & nullo addito. Aliàs partes vnitæ distinguerentur se ipsis à se ipsis, quòd implicat in terminis; cùm contradicat, quòd idem, quà idem, distet à se ipso, & exprimat negationem oppositam positioni quidditatis suæ.

Efficax ratio ad refellẽdã distinctionem totius ab omnibus suis partibus vnitis substãtialiter.

Quare sicut apud Vazquium, qui voluit, humanitatem esse distinctam à materia, & anima rationali vnitis, ob effectum illum formalem viuificationis deriuatæ ab anima in corpus vnitum animæ, nequit effectus iste viuificationis deriuatus ab anima rationali in corpus, esse distinctus ab eodemmet toto illo, & viuo esse humanitatis, (quia aliàs idem esse viuum, & totale, adæquatè se ipso, & nullo alio adiuncto, distaret à se ipso) ita implicat quòd humanitas distinguatur realiter à materia, & anima rationali vnitis per easdemmet partes vnitas, non adiũcto illo effectu formali viuificationis deriuatæ, qui constituit humanitatem vt vnum quid, & totum est, distinctum à partibus vnitis, prout multa entia sunt, nec constituunt totum, & vnum.

Totum non potest distingui à partibus vnitis per easdem partes vnitas nullo addito

Instatur ex doctrina Vazquij.

26 Quo præsupposito, sic produco rationem. Vel illud, quod distinguit partes vnitas humanitatis ab ipsa humanitate, (prout humanitas est totum, & substratum immediatum exigens subsistentiam, quæ non debetur materiæ, & formæ, nisi mediatè, secundariò, & consequenter ratione totius) vel hoc inquam totum exigens immediatè subsistentiam, nil aliud explicat adiunctum, vel additum materiæ, & formæ substantialiter vnitis;

Explicatur acies argumẽtationis cõtra distinctionem totius à partibus

& sequeretur id absurdum, quod antea inferebamus, quòd partes vnitæ differrent realiter, & adæquatè se ipsis à se ipsis.

Ostenditur quòd totū nō addat aliquid suprà partes vnitas.

Vel totum explicat aliquid additum adiunctum ve partibus vnitis, & quasi depuratum & præcisum à partibus vnitis prout multa entia sunt, & quatenus partes vnitæ sunt aliud extremum distinctionis realis oppositum naturæ totali, prout vnum ens existit; cùm extremum relationis realis debeat depurari, & extrahi ab alio extremo opposito; aliàs totū per eumdem præcisum conceptum, qui adæquatè exprimit partes vnitas, & nullo addito secerneretur realiter à partibus vnitis, & relatiuè opponeretur partibus vnitis, nullo addito, quod implicat in terminis.

Vrgetur ratio ex oppositione relatiuà inter totū & partes vnitas.

Vnde fit, vt conceptus ille totalitatis, aut ratio discernendi totum, vt vnū, à partibus vnitis, prout multa entia sūt, debeat depurari, & præscindi realiter à pluralitate partium vnitarum, prout plura entia existunt; & non sunt immediata substrata propriæ, & connaturalis hypostasis; ac per consequens fieret, vt totum prout tale vnum, & immediatum substratum hypostasis, non esset compositum, ac proinde nec totum coalescens ex compositione partium: siquidem sub illo conceptu, sub quo explicat rationem vnius oppositam relatiuè, seu distinctam realiter à partibus vnitis, necesse est, quòd præscindat realiter, & depuretur à partibus vnitis tanquam ab altero extremo oppositionis relatiuæ realis; ne iterum recidamus in taxatum illud absurdum, quòd ens, (se ipso, & nullo addito,) distingui valeat adæquatè à se ipso, & opponi sibi ipsi.

Confutatur totalitas addita partibus vnitis

27 Tunc præterea: illa ratio totius, aut totalitatis adiuncta partibus vnitis, per quam totum distinguitur realiter à partibus vnitis, non est incomposita, seu non vnita ipsis partibus vnitis; quia aliàs totum (vt cointegratum ex partibus vnitis, & ex illa forma addita totalitatis, per quam totum cōstituitur in esse vnius, secerniturque à partibus vnitis prout multa entia sunt) non esset vnum ens per se, sed vnū aggregatione entium non vnitorū, sicut aceruus lapidum: vnitur ergo totalitas partibus vt forma quædam totius ad constituendum vnum vnitate compositionis.

Illa forma totius cōponeretur per secundā cōpositionem partibus vnitis.

De hoc igitur vno, & composito ex partibus vnitis, & ex illa forma totalitatis (quam Scotus infra transcribendus vocat formam totius, vt distinctam ab anima rationali, quæ est forma pertinens ad partes vnitas, quæ partes vt vnitæ concipiuntur esse immediatum substratum illius formæ totalitatis adiunctæ partibus vnitis ad constituendū vnum distinctum à partibus vnitis) rursus redit disputatio, an constituant vnū distinctum ab omnibus extremis componibilibus, scilicet à materia, & forma vnitis? (quæ partes sunt substratum immediatum formæ totius, vel formæ totalitatis) & distinctum etiam à forma totalitatis, quæ componitur materiæ & formæ vnitis tanquā substrato proximo.

Illatio premens aduersarios.

Si istud totum cointegratum ex partibus vnitis, & ex forma totalitatis, non est distinctum ab omnibus extremis cōponibilibus & vnitis inter se, scilicet à materia & anima rationali vnitis, & à forma totius, siue totalitatis vnitæ partibus per primam alteram vnionē vnitis; idem dicendum est de toto composito ex materia & anima rationali vnitis per primam vnionem, quod constituant vnū vnitate compositionis omnino indistinctum ab eisdem materia, & anima rationali substātialiter compositis inter se absq; superadditione alterius formæ totalitatis, quæ necessariò exigatur ad constituendū vnum distinctū à partibus vnitis, cùm intercedat suppar, imò & eadem omnino ratio.

Si forma totius cōponeretur per secūdā cōpositionē partibus antea vnitis inter se, daretur processus in infinitum

Si autem partes vnitæ, scilicet materia & anima rationalis compositæ substantialiter inter se (quæ partes sunt immediatū substratum vltimæ illius formæ totalitatis additæ partibus vnitis, & per secūdam vnionem compositæ partibus vnitis) & ipsa forma totalitatis adiuncta partibus vnitis ad constituendum vnum & tale totum, distinguantur realiter ab illo vno, & tali toto coalescente ex materia, & anima rationali vnitis tanquā ex substrato, & ex totalitate tanquam ex forma proxima vnius; cùm data ista distinctione reali inter omnes partes vnitas ex vno extremo, & formam totalitatis additam partibus vnitis ex altero extremo, totū constitutū ex partibus

vni-

vnitis, & ex forma addita totalitatis, nō distinguatur realiter à cunctis extremis iam recensitis per eadem extrema recēsita, exigeretur additio vlterioris, & vlterioris formæ totalitatis, multiplicatis extremis componibilibus, & ita abiretur in infinitum. Quam probationem (quæ meo iudicio euidenter prosternit distinctionem realem totius à partibus vnitis per substantialem compositionē) haurio ex Scoto in 3. sent. dist. 2. q. 2. §. *Quātùm ad tertium dubium*. sub n. mar. 9. vbi ita habet.

Præcedens ratio petitur ex textu Scoti.

Scotus

28 *Dico; quòd si intelligatur, in toto præter formam partis, cuiusmodi est in homine anima intellectiua, esse aliam formam quasi superuenientem illi, quæ sit etiam aliquid ipsius totius, & tamen dicitur forma totius distinguendo eam contra formam partis, quia completiùs constituit totum quàm illa alia forma; iste intellectus est falsus, quia tunc esset in homine aliqua forma constituēs hominem perfectiùs anima intellectiua, quod est inconueniens.*

Non datur forma totius distincta realiter à partibus vnitis.

29 *Similiter si innitatur rationi acceptæ ex vnitate totius, puta quia ex materia, & forma, quæ est pars, non fieret vnum nisi per aliquam aliam formā, vnientem illas partes, quæ sit forma totius. Ista ratio concluderet processum in infinitum, quia etiam de ipsa quæro, quomodo facit vnum cum materia, & forma partis? Si ex se, ita potest concedi de forma partis, quòd ex se sit nata facere vnum cū materia. Si per aliud; erit processus in infinitum.*

Sequeretur processus in infinitum.

30 Qua etiam Scoti argumentatione vsus est Aureolus, vt expugnaret tertiam entitatem totius realiter distincti à partibus substantialiter compositis inter se; ita enim habet Aureolus in 3. sen. dist. 2. ar. 2. vbi quærit: Vtrū totum distinguatur, vel sit aliud à partibus? §. *Hoc etiam secundò probatur*, fol. 377. Romanæ editionis, vbi inquit.

Eadē ratio ex Aureolo

Card. Aur.

Nec potest dici, quòd illud ipsum tertium sit res alia realiter ab illis componentibus, quæ non sit conflata, sed res quædam simplex; tum quia compositum ex illis non posset dici compositum: tum quia res illa esset componibilis cum partibus. Tunc quæro, quomodo faciat vnū cum eis? Vtrùm ex tali compositione resultat res tertia non conflata; vel non? Si non resultat res tertia addita; pari ratione dicam de vnione componentium ad se. Si dicis, quòd res tertia non resultat; quæram de illa similiter, & sic in infinitum procedam.

Ex distinctione totius à partibus sequitur processus in infinitum.

31 Sed obijcies contra rationē præcedentem, quæ oppugnat discretionem realem totius à partibus vnitis; eòquòd extremum oppositionis relatiuæ realis debeat extrahi, & secerni ab altero extremo, cui opponitur habitudine distinctionis realis. Prædicta enim probatio nec verū, nec vim habere videtur in distinctione includentis ab incluso; qualis est discretio totius à partibus inclusis in toto, tanquā in includente. Quare Vazquius, qui asseruit, humanitatem supra partes vnitas addere effectū illū viuificationis deriuatæ ab anima in corpus; ingenuè admisit quòd effectus ille viuificationis, vel totū illud viuens, imbibat intrinsecè partes vnitas, à quibus realiter distinguitur.

Oppositio cōtra doctrinā præcedētē, ex distinctione includentis ab incluso.

Vazquius

At leui ictu obtunditur & corruit oppositio; tantū enim obtinet, quòd extremū distinctionis adæquatæ (eius nimirū oppositionis relatiuæ, quæ infertur ab extremo secundùm adæquatam rationem sui distincto ab altero extremo) exigat quòd res se tota secernatur ab alia. Vt apparet in distinctione adæquata vnius compartis, quæ se tota condistinguitur ab altera comparte, itaut nil vnius extremi distinctionis imbibatur in substantia oppositi extremi distinctionis; qua ratione materia prima distinguitur à forma secundùm adæquatam comparationem sui ad formam, & manus distinguitur à pede, &c. Hæc enim distinctio diuersa est à distinctione totius à partibus disiunctiuè acceptis, scilicet hominis ab anima, vel à corpore; quæ distinctio sicut est comparatio inadæquata totius non ad omnes partes vnitas, sed ad aliam, vel aliam ex partibus vnitis, ita & totum relatiuè opponitur, seu realiter distinguitur à qualibet parte inclusa in ipso toto, eò quòd totum includat alias partes, quæ adæquatè secernuntur ab alijs compartibus. Ideo enim humanitas est extremum realiter distinctum ab anima, vel corpore disiūctim acceptis, quia totum includit materiā, quæ distinguitur realiter adæquatè à forma, & è cōtra; vnde præmissa oppositio potiùs

Eneruatur obiectio.

Quod inter sit discrimē inter distinctionē adæquatam, & inadæquatam?

explanat,& suffulcit argumentationem ex Scoto petitam.

Omnis distinctio realis inter extrema creata & positiua infert oppositionem relatiuam mutuam.

Quare dicimus; essentialiter exigi ad relatiuam oppositionem distinctionis realis,quòd fundamentum distinctionis sub ea comparatione ad aliud, sub qua opponitur alteri extremo distinctionis,non includat alterum,à quo realiter secernitur;aliàs enim prolaberemur in absurdum supra taxatum, quòd idem se ipso,& nullo addito, distingui posset realiter à se ipso:vel quòd partes vnitæ absque vllo adiuncto reali distinguerentur realiter à se ipsis, si totum realiter distinctum à partibus vnitis non adderet aliquam formam totius, vel totalitatis componibilem ad instar vltimi actus cum partibus vnitis. Vnde forma hæc totalitatis distinctione adæquata secerni debet à partibus vnitis (si totum realiter distinguatur ab omnibus partibus vnitis) ea comparatione distinctionis adæquatæ,qua alia extrema realiter componibilia inter se, distinguuntur realiter adæquatè; licet totum inadæquatè, vel secundùm inadæquatam comparationem sui ad quamlibet partem diuisim spectatam, realiter inadæquatè distinguatur à qualibet parte. Si verò admittatur illa secunda compositio ex forma totalitatis,vel ex forma totius addita partibus vnitis inter se per primã compositionem substantialẽ; legitimè erumpit processus ille in infinitũ,quẽ obijcit Scotus, & ex Scoto Aureolus contra adstruentes distinctionẽ realem totius à partibus substantialiter compositis inter se.

Oppositio ex textu cõtra vnionẽ de genere substãtiæ inter materiã & formam

32 Obijcies secundò;quòd textus Scoti à nobis transcriptus sub num. margin. 29. etiam oppugnare appareat vnionem substantialem distinctam realiter à materia,& forma;itaut Scoti argumentatio,si aliquid probet,etiam excutere videatur vnionem, vel compositionem substantialem materiæ, & formæ distinctam à materia & forma,itaut ista extrema se ipsis absq; vllo addito cõponi videantur inter se.

Scotus.

Id enim exprimere videntur illa verba Scoti: *Similiter si innitatur rationi accepta ex vnitate totius, quia ex materia, & forma,quæ est pars, non fieret vnum nisi per aliquam aliam formam vnientem illas partes, quæ sit forma totius; ista ratio concluderet processum in infinitum, &c.*

Vrgetur ratio ex Scoto cõtra vnionẽ de genere substãtiæ

Ibi enim verba Scoti inficiari videntur non solùm adiunctionem alicuius formæ totalitatis, quæ sit completior,& perfectior anima rationali, & quæ informaret materiam, & animam rationalem vnitas inter se, & prout secunda alia vnione componibiles cum forma totius,vel totalitatis; sed etiam impugnare apparent compositionem substantialem vnientem partes essentiales nimirum materiam, & formam, quam Scotus inibi vocat formam partis, prout condistinctam ab illa adiuncta forma totalitatis, quæ ab Scoto appellatur forma totius coniuncta per alteram,& secundam compositionem cum materia,& forma vnitis inter se per primam compositionem substantialem.

Satisfactio ad obiectũ; & asseritur vnio realiter distincta à materia & forma.

Respondetur; quòd vt ex ipsa litera Scoti satis perspicuè constat,ibi solùm impugnat Scotus formam compositam & additam materiæ, & formæ simul sumptis,& vnitis inter se;non autem taxat Scotus compositionem substantialem,seu nexum vnitiuum substantialem additum materiæ,& formæ, vt inter se vniantur in actu exercito. Nec ratio Scoti,quæ vrget processum in infinitum in forma totalitatis addita materiæ, & formæ vnitis inter se, militat contra compositionem exercitam materiæ, & formæ,quæ compositio exercita realiter distinguatur à materia & forma. Cũ actualis compositio materiæ, & formæ nequeat identificari cum materia& forma,ob tritum illud axioma Scoti distinguentis realiter illa extrema, quæ conseruari queãt separata saltim diuinitus; & euidens sit apud Scotum,quòd materia & forma quælibet materialis possint de absoluta Dei potentia conseruari sine actuali compositione inter se ad constituendum totum.

Ex vnione de genere substantiæ nõ sequitur processus in infinitum, quem infert Scotus contra formam totalitatis

33 Deinde vitatur processus in infinitum in forma substantialis vnionis materiæ & formæ,quæ exigat aliam secundam vnionem vt componatur materiæ & formæ;quia vnio est modus per suam essentiam compositus extremis vnibilibus, sine quibus nec de absoluta Dei potentia conseruari valeat ipsa cõpositio exercita:licet è contra, extrema vnibilia scilicet materia, & forma conseruari queant sine compositione,

& nexu substantiali in actu secundo, de quibus vide quæ expendimus in Controuersia 2. de Vnitate Dei, art. 3. de principio physico indiuiduationis in substantia materiali, in Corollario de compositione substantiali materiæ, & formæ, §. *Quod autem Scotus*, sub numer. margin. 17.

Vnio informationis nó distinguitur ab indiuidua causalitate materiæ & formæ

Vnde vnio substantialis est actus secundus, siue ipsamet mutua, & indiuidua causalitas exercita materiæ, & formæ, quæ vt tenet se ex parte formæ, vocatur informatio materiæ à forma, & vt spectatur ex parte materiæ, est actualis receptio formæ in materia; ita vt discretio in istis conceptibus vnionis, & causalitatum materiæ & formæ, solùm cadat super cónotata, vt diximus in præsenti Prolusione, sub num. marg. 11. & 12.

Vnio informationis cóponitur per suam essentiam extremis vnibilibus.

Sistit ergo compositio exercita in ipsa vnione substantiali per suam essentiam composita materiæ & formę, & ad ipsam vnionem peruenit, nec vltra ipsam transilit vltima ratio constituendi vnum ex materia, & forma exigentibus vnionem distinctam realiter ab ipsis extremis componibilibus; quæ extrema separabilia sunt à compositione actuali, à qua habent vt se exerceant, ad constituendum vnũ (non in actu primo, hoc enim habent materia & forma à se ipsis & id solum est, quod vult Scotus) sed in actu secundo & inseparabili ab actuatione materiæ à forma, & à receptione formæ in materia.

Vnio informationis realiter distinguitur à forma & materia ex Scoto.

Adde quòd in eadem dist. 2. quæst. 2. paulò infra, §. *Et si quæras causas istius entitatis*, sub num. margin. 10. distinxit Scotus inter formam, & informationem exercitam materiæ à forma, quæ est causalitas formæ circa materiam; dum docuit Scotus, quòd eadem ratione immediatæ causalitatis se gerat forma respectu informare actualiter, sicut calidum respectu calefacere actualiter: cùm tamen euidens sit, quòd calefacere actualiter distinguatur realiter à calido, vt patet ex eodẽ textu Scoti à nobis transcripto in præsenti Prolusione sub num. marg. 10. Quibus adiũge, quòd cùm informatio actualis non distinguatur realiter ab vnione & substantiali nexu materiæ & formæ; si informatio actualis sit realiter distincta à forma vt euidenter ostendimus ex principijs Scoti; ita etiam nexus, & substantialis vnio formæ, & materiæ debet realiter distingui ab extremis vnibilibus, & separabilibus saltim de absoluta Dei potentia ab vnione exercita.

Obiectio ex authoritate negatiua Scoti.

34 Si autem instes ex authoritate negatiua Scoti; quòd Scotus expresso vocabulo non meminerit vnionis substãtialis distinctæ à materia & forma.

Eliditur oppositio ex silentio Scoti de vnione de genere substantiæ

Respondeo; quòd satis superque est vt meminerit exercitæ informationis distinctæ realiter à forma: cùm exercita informatio non distinguatur realiter à nexu, & vnione substantiali. Deinde, quòd vt suspicor, ideo non nominauit vnionem substãtialem voce vnionis, sed nomine informationis, ne vnio substantialis coniungens materiam & formam (à quibus substantialiter vnitis non distinguitur realiter totum) confunderetur cum vnione accidentali, siue approximatione locali materiæ, & formæ; de qua ratione vnionis, & de materia, & forma taliter coniunctis per vnioné, & approximationem localem, quæ est de genere vbi, docuit Scotus, quòd partes vnitæ distinguantur realiter à toto, & totũ realiter distinguatur à partibus taliter vnitis, vt infra presſè ostendam postquam minus probatas aliorum Scotistarũ de hác re opinationes recensuerim, & expugnauerim.

Alia responsio, & abigitur processus in infinitum.

Præterea, quòd sicut litera Scoti à nobis transcripta sub nu. 32. non excludit informationem exercitam realiter distinctam à forma, quia informatio exercita vnitur formæ se ipsa absque alia vnione realiter distincta ab informatione exercita; ita nec ille textus Scoti excludit vnionem informationis, quæ est eadem indiuidua causalitas materiæ, & formæ realiter distincta à materia & forma, sicut & materia, & forma separati possunt à cópositione substantiali exercita: quare sicut non sequitur ille processus in infinitũ, quem infert Scotus, data distinctione reali inter formã & actualé informationé, quæ se ipsa vnitur formæ, ita nec sequitur processus in infinitum contra vnionem informatiuam.

Refelluntur aliæ Scotistarum sententiæ de distinctione totius à partibus.

35 Quare alter modus dicendi Scotistarum est, quem refert & impugnat Hugo Cauellus, loco citato ex 3. sententiar. distinct. 2. quæst. 2. in Scholio ad §. *Quantùm ad primum ostendo*, sub numer. margin. 7. vbi ita habet Cauellus: *Alij Scotistæ dicunt, partes vnitas distingui realiter à toto, non è cõtra; quomodo inferius est idem formaliter superiori, non è contra.*

Aliud placitũ Scotistarũ de distinctione partiũ à toto; sed non è contra

Hug. Caue.

Hic modus dicendi merito displicet Cauello; quam opinationẽ de distinctione non mutua refutauimus in Controuersia 2. de Vnitate Dei, in Appendice de distinctione entis, art. 4. de distinctione formali ex natura rei, sub numer. margin. 25. Quidam enim Scotizantes distinguunt formaliter ex natura rei superius ab inferiori, scilicet animal ab homine, eò quòd animal detur extra hominem in leone; sed non secernunt inferius à superiori, nimirum hominem ab animali, quia animal sit de essentia hominis. Alij è contra asserunt, quòd licet homo distinguatur formaliter ab animali, eò quòd homo essentialiter imbibat rationalitatem, quæ distinctione formali adæquata distinguitur ab animalitate; sed quòd è contra animal non distinguatur formaliter ab homine, cùm animal essentialiter includatur in quidditate hominis. Verùm hanc distinctionem non mutuam adeò perspicuè expugnauimus loco citato, vt ad eadem redire sit superuacaneum.

Expugnatur distinctio realis non mutua inter partes vnitas & totum.

Cęterum, vt præmissam doctrinam de distinctione non mutua applicant Scotizantes distinctioni reali partium vnitarum à toto, non tamen è contra, distinctioni totius à partibus vnitis, etiam perperam philosophantur illi authores, & inconsequenter ad mentem Scoti; quòd vel sic manifestè aperio ex principijs Scoti. Quia aut per partes vnitas (quas à toto realiter secerni pronuntiant) tantùm intelligunt partes vnitas per vnionem, & approximationem localem; & non partes vnitas per substantialem informationem exercitam, distinctam realiter à partibus solùm vnitis per vnionem, & approximationem localem, seu illam relationem contactus, & indistantiæ, quæ attinet ad prædicamentum vbi: vel loquuntur de vnione substantiali identificata cum informatione substantiali exercita.

Vrgentior confutatio præmissi modi sentiẽdi Scotizantium.

In primis loquendo de partibus solùm localiter, aut præsentialiter vnitis, absque substantiali informatione exercita; certum est, quòd partes taliter vnitæ distinguantur realiter ab actuali informatione substantiali, & ab ipso toto substantiali, quod talem informationem imbibit essentialiter. Siquidem stante indistantia locali materiæ, & formæ, posset Deus destruere informationem exercitam substantialem formæ respectu materiæ, acproinde, & substantiale compositum; & data etiam etiam vicinitate & approximatione locali animæ rationalis ad corpus mortuum, posset Deus non causare reunionem substantialem animæ rationalis, & corporis, quæ vnio est ipsa informatio corporis ab anima, vi cuius formaliter cõstituitur corpus in viuo esse.

Asseritur mutua discretio realis inter totũ & partes vnitas vnione de genere vbi.

36 Deinde, admissa prædicta acceptione partium solùm localiter, vel præsentialiter vnitarum; inconsequenter tuentur illi authores distinctionem realem non mutuam partium à toto, sed non è contra totius à partibus. Quia sicut partes tantùm præsentialiter vnitæ distinguuntur realiter à toto, quia totum supra partes præsentialiter vnitas addat substantialem vnionem in actu secundo, seu informationẽ exercitam; ita & eadem informatio actualis inclusa in quidditate totius etiam præstat ad distinctionem reciprocam, & mutuam totius à partibus taliter vnitis, quatenus supra partes tantùm præsentialiter, aut localiter vnitas addat informationem, vel compositionem substantialem realiter distinctam à partibus, solùm vnitis per approximationem localem. Quare hæc opinatio de discretione reali non mutua partium vnitarum à toto; non tamen totius à partibus vnitis, quæ aliquibus Scotistis plausibilis est, iure censetur abigenda.

Premittitur ratio pro distinctione totius à partibus solùm præsentialiter vnitis.

Obiectio pro distinctione non mutua partiũ vnitarũ à toto

37 Sed insistes pro præmisso Scotistarum placito; quòd apud Scotum, illud extremum distinctionis secernitur realiter ab altero, quod potest existere sine illo; atqui partes vnitæ secundùm vicinitatem, vel approximationem localem possunt existere sine toto, vt ostendimus, non tamen vice versa totum valet existere sine partibus localiter, aut præsentialiter coniunctis: igitur licet partes vnitæ per approximationem localẽ distinguantur realiter à toto, non tamen è contra, totum realiter secerni valebit à partibus taliter vnitis per vicinitatem localem, quæ est de genere vbi.

Eneruatur; ad distinctionẽ realẽ mutuã non exposcitur, quòd vtrũque extremũ distinctionis valeat existere separatũ ab alio.

Respondetur; quòd ad mutuam relationem distinctionis realis non requiritur apud Scotum, quòd vtrumque extremum distinctionis valeat esse superstes secundùm realem existentiam, non existente altero extremo: sed satis superque est, vt alterum ex extremis possit existere, alio extremo distinctionis destructo. Quod apparet in relatione de tertio prædicamento, quæ apud Scotum distinguitur mutua distinctione reali à fundamento, eòquòd fundamentum existat destructa relatione; cùm tamen verum & exploratum sit de mente Scoti, quòd relatio nequeat existere destructo fundamento, quatenus exercita accidentalitas ad fundamentum, (vt loquitur Scotus) seu actualis informatio fundamenti identificetur realiter cum relatione, vt ostendimus infra agentes de distinctione totius modalis à suis partibus.

Suffulcitur doctrina præcedens in partibus vnitis vnione præsentiali de genere vbi.

Quod etiam perspicuum est in ipsismet partibus vnitis vnione accidentali de genere vbi, seu vnitis per contactum præsentialem; quæ partes substantiales distinguuntur distinctione mutua ab ipsa relatione vnionis præsentialis (materia enim, & forma secernuntur realiter ab approximatione & vnione locali earumdem partium inter se, & etiã vice versa, approximatio localis materiæ, & formæ distinguitur realiter à materia & forma) quãuis vbicatio & contactus localis, vel præsentialis coniũctio materiæ & formæ nequeant existere sine substrato; eò quòd vbicatio sit modus realiter identificatus cũ exercita compositione sui ad substratum.

Potest dari totũ substãtiale sine vnione præsentiali de genere vbi.

38 Addimus præterea, quòd licet totum substantiale nequeat naturaliter existere sine indistantia locali materiæ & formæ, eò quòd totum essentialiter includat informationem materiæ à forma, & informatio intrinseca nequeat superesse si separentur, & distent localiter extrema, quæ componuntur per compositionem substantialem intrinsecam; sed totum substantiale non includit essentialiter approximationem illam, & vicinitatem localem, quæ pertinet ad prædicamentum vbi, quia aliàs aliquod accidens de genere accidentis esset de quidditate totius substantialis, quod pronuntiatũ explosimus supra vt omnino repugnans menti Scoti.

Totũ substãtiale licet præmittat vnionem de genere vbi, nõ tamẽ includit eam essentialiter

Quare dicimus; quòd licet totum substantiale præmittat partes vnitas secundùm contactum vel indistantiã localem, quæ localis vicinitas de genere vbi est conditio requisita ad causalitatẽ substantialem informatiuã, quæ est de essentia totius substãtialis; sed vnio vel approximatio materiæ & formæ, quæ coniũctio localis est de genere vbi, non pertinet ad quidditatem totius.

Qualiter de absoluta Dei potentia dari possit totũ sine partium vnione de genere vbi?

Quod aperio in illa hypothesi, si Deus materiam & formam coniungeret localiter, & postea destrueret vbicationem, seu contactum localem istarum partiũ, ita tamen vt materia, & forma, seu partes totius remanerent indistantes per negationem positiuæ distantiæ interiectæ inter materiam & formam, non verò partes illæ substantiales essent vicinæ, aut proximæ per positiuam formam vbicationis. In tali igitur hypothesi causarum non distantium inter se per spatium interpositum, nec tamen habentium proximitatem illam positiuam de genere accidentis, quæ talibus partibus accedit ab vbicatione; adhuc diuinitus subsistere posset substantialis informatio materiæ à forma, & substantialis vnio, vel nexus materiæ & formæ. Quod autẽ Deus valeat conseruare omne ens substantiale, siue spirituale, siue corporeum, sine vbi, ostendimus ex Scoto in Controu. 6. de Immensitate Dei, art. 3. an Deus existat in vacuo imaginario? sub n. marg. 39.

Tertia opinio Scotistarũ de distinctione totius à partibus

39 Tandem vltimus modus sentiendi Scotistarum ille est, in quem magis inclinat Hugo Cauellus in Scholio citato, vbi ita ait: *Vel Scotus tantũ vult totum esse aliud ens à partibus vnitis,*

Sed

Hug. Caue.

sed non facientibus ens per se vnum, nec transactis in naturam specificam; quia partes sumptæ cum relatione vnionis sunt quid respectiuum; & totum est quid absolutum, cui conueniant operationes, & passiones, quæ non conueniunt partibus cum illa vnione. Ita Philippus Faber in 3 sent. dist. 2. quæst. 2. disp. 8. cap. 3.

Phil. Faber

Qualiter faueat Scotus identitati partium cũ toto?

Et fauet Scotus in 1. distinct. 1. quæst. 4. num. 14. & in 2. dist. 1. quæst. 5. numer. 21. & dist. 12. quæst. 2. numer. 3. quibus locis docet, prius posse esse sine posteriore, si non sit ei idem; ergo cũ partes vnitæ sint prius toto, & nequeat esse sine eo per vllam potentiam, sunt ei idem. Et tandem concludit Cauellus: *In qua re nihil certum habeo.*

Refellitur præcedens modus sentiendi

40 At prædictum placitum Philippi Fabri, cui plures ex recentioribus Scotizantibus adhærent, satis confutatum relinquitur ex prælibatis; contra quod sic insto efficaciter. Quia quando dicitur, quòd totum sit realiter distinctum à partibus vnitis, inquantùm plura entia sunt, non tamen realiter discretum à partibus vnitis prout coeuntibus aut transeuntibus in quid per se vnum; aut procedunt illi authores de partibus vnitis secundùm vnionem, vel approximationem localem, aut de partibus vnitis per vnionem informationis substantialis. Si loquantur de partibus vnitis per contactum præsentialem de genere vbi, manifestum est (vt liquet ex dictis) quòd totum secernatur realiter à partibus taliter vnitis; eò quòd totum includat vnionem, seu compositionem substantialis informationis realiter additã partibus solùm præsentialiter coniunctis, siquidem talis vnio localis separari valet saltem diuinitus ab vnione & compositione substantiali, si Deus tolleret vbi, posita indistantia entitatiua partium substantialium, vt ostẽdimus sub num. 38.

Totũ distinguitur relatione reali mutua à partibus solũ præsentialiter vnitis.

Si tamen illi authores procedant de partibus vnitis nexu, aut vnione informationis; efficaciter, ne dicam euidenter, ita reuinci queunt illius placiti assertores. Quia implicat vnio informationis materiæ à forma, quin extrema transeant in vnum quid vnitate compositionis partium (cùm enim hæc vnitas non sit simplicitatis depuratæ, seu extractæ à compositione partium, idem est partes esse substantialiter vnitas, & existere vnitum, seu compositum ex coniunctione partium) illud enim vnitum vnitate compositionis nil aliud exprimit quàm vnitum quid ex partibus, & partes esse per informationẽ vnitas inter se, itaut ille trãsitus partiũ vnitarũ in vnum realiter distinctũ à partibus vnitis, appareat commentitius, & prorsus inintelligibilis.

Excutitur fuga de distinctione totius à partibus substantialiter vnitis prout nõ trãseũtibus ad cõstituẽdum vnum.

41 Quia contradicit transitus à contradictorio denominationis intrinsecæ ad contradictorium intrinsecæ denominationis absque mutatione, vel additione aliqua in extremis, à quibus fit transitus; atqui partes vnitæ antequam intelligantur transire ad vnitatem in toto, vel ad constituendum vnum quid, & prout partes vnitæ non transeuntes in totum, realiter secernuntur à toto apud Fabrum, & asseclas, cõcipiuntur sub reali negatione denominationis intrinsecæ, quæ est vnitas totius (aliàs enim totum substantiale, vt vnum substantiale existit, esset mera denominatio extrinseca, quod est absurdum,) & deinde partes vnitæ quando concipiuntur vt realiter transeuntes in vnum, & totum, intelliguntur sub reali positiuo denominationis intrinsecæ, quæ est ipsa vnitas totius: ergo ne fiat transitus à contradictorio in contradictorium denominationis intrinsecæ absque mutatione aliqua, debet assignari aliqua additio aut mutatio in partibus, ob realitatem appositã & adiunctã partibus vnitis.

Implicat trãsitus præcedẽs excogitatus à Fabro absque additione alicuius entitatis supra partes substantialiter vnitas.

Tunc sic; de illa entitate aut realitate addita sciscitor, an sit componibilis per alteram compositionem cum partibus vnitis: & tunc sequeretur processus in infinitum, quem Scotus neruosè producit contra huius secundæ compositionis assertores, vt liquet ex dictis in præsenti Prolusione à n. marg. 25. vsque ad 30. Si verò vt vites prementem probationem Scoti, & Aureoli, neges, illud additum partibus vnitis componi per aliam compositionem cum partibus vnitis; inferretur euidenter, quòd totũ, & partes vnitæ, non essent vnum ens per se, sed plura entia aggregata sicut aceruus lapidum, vt patefecimus loco citato.

Admissa additione militat contra Fabrũ processus in infinitum ex textu Scoti.

42 Deinde contra Fabrum, & Cauellum retorqueo eam probationem,

quam

quam ex principijs Scoti petitam indicat Cauellus à nobis transcriptus sub numer. margin. 39. quòd si totum distingueretur realiter à partibus vnitis, per vnionem informationis substantialis, & sub ea ratione, qua partes substantialiter compositæ non transeunt in vnum; fieret, vt existere possent de absoluta Dei potentia partes substantialiter vnitæ absque toto & vno. Siquidem omne absolutum prius alio, & realiter ab alio distinctum, potest saltim diuinitus existere sine altero extremo distinctionis; ex quo principio haurit Scotus contra Thomistas, quòd materia prima potest existere sine forma substantiali, & sine toto: qua etiam ratione, sicut partes solùm præsentialiter vnitæ, seu vnitæ vnione, aut vicinitate locali, quæ est de genere vbi, sunt realiter distinctæ à toto substantiali, & priores toto substantiali, possunt existere sine toto; iuxta ea, quæ elucidata præmittimus in præsenti Prolusione sub n. mar. 35. in fine, & sub n. mar. 38.

Retorquetur contra Hugonē Cauellū, & Fabrū illorum probatio ex principijs Scoti.

Vera sententia de distinctione totius à partibus; & satisfactio ad obiecta.

43 POst reiecta præmissa Scotistarum placita, excitatus à Mauritio Hibernico, Archiepiscopo Tuamensi in annotatione eiusdem authoris, quæ extat ad calcem quæstionis 4. libr. 8. Metaphys. Scoti, vbi Mauritius prope finem citatæ annotationis monet lectorem vt pro vestigatione sensus Scoti circa distinctionem totius à partibus adeat Aureolum; & cùm Aureolum perlegissem tandem ex Aureolo veram Scoticæ mentis elucidationem deprompsi; quam indicat Aureolus in 3. sententiar. dist. 2. artic. 2. vbi quærit: *Vtrùm totum distinguatur, vel sit aliud à partibus?* §. *Item si resultat res tertia.* fol. 377 Romanæ editionis, vbi ita habet Aureolus.

Mauritius Hibernicus vult, quòd pro legitima interpretatione Scoti in hac re consulatur Aureolus.

Car. Aureo.

Sed distinguo de vnione illa; potest enim esse duplex, quia est quadam vnio coexistentiæ, & quædam est vnio informationis. Hic autem non est vnio coexistentiæ; quia hic non sufficit, quia si Deus separaret animam à corpore, & faceret corpori coexistere quantumcunque intimè non informando, non fieret homo. Ideo oportet, quòd vltra hoc dicatur talis vnio informationem, vel sit vnio informationis. Vbi perspicuè docet Aureolus, quòd licet totum substantiale sit realiter distinctum à partibus vnitis per approximationem, vel vnionem localem, non tamen vnitis per vnionem substantialis informationis; quòd autē Scotus agnouerit distinctionem realem inter informationem exercitam, & formam substantialem, patet ex dictis sub n. marg. 34.

Duplex vnio partiū, alia coexistētiæ, alia informatiō nis.

Totū nō distinguitur à partibus vnitis vnione informatiō nis.

44 Verùm enim verò, quòd quando Scotus asseruit, totum esse ens absolutum aliud à partibus vnitis, loquatur de vnione accidentali, seu de coniunctione præsentiali, quæ attinet ad prædicamentum vbi, patenter ostendo ex Scoto in 3. sententiar. in citata distin. 2. quæst. 2. vbi agit de distinctione totius à partibus, §. *Sic ergo patet quantum ad istum articulum,* sub num. mar. 11. Vbi impugnans Commentatorem autumantem, totum nil aliud esse præter partes, itaut partes prout conueniūt ad componendum totum, non importēt aliquam vnionem distinctam à partibus etiam prout vnio aut approximatio exprimat aliquid de genere accidentis additum partibus; ita Commentatorem refellit Scotus.

De vnione præsentiali loquutus est Scotus quādo asseruit, totū distingui realiter à partibus vnitis.

Scotus.

Et ideo illud Commentatoris de primo Physicorum, negandum est. Fallit enim in ista materia sicut in alijs; quia non distinguit inter illud, quòd est per se, & illud, quod necessariò cōcurrit; ad esse quidem totius necessariò præexigitur vnio partium, nec tamen illa vnio est illud esse; quia vnio est respectus, & esse illud est absolutum.

Qualiter vnio exigatur ad totū?

Sicut ad causationem alicuius effectus necessariò præexigitur ordo causarū efficientium, quando sunt multæ ordinatæ, & approximatio earum; & tamen ille ordo, vel illa approximatio non est esse ipsius effectus, quia ista sunt respectus tantùm: hoc autem est absolutum.

Approximatio est respectus, & requiritur ad productionē absoluti.

45 Nec est inconueniens aliquod ab-

Scotus.

Instat in vnione causarũ efficiẽtiũ approximatarum

solutum dependere, vel praexigere, vel saltem coexigere aliquo modo aliquem respectum; vniuersaliter enim absolutum causatum à pluribus causis necessariò praexigit vnionem, & approximationem illarum causarum in causando.

Et ita potest hic esse; quòd tota entitas totius sit absoluta, licet necessariò praexigat, vel coexigat vnionem partiũ absolutarum.

Loquitur Scotus de vnione approximationis materiæ & formæ.

46 Vbi apertè edisserit Scotus eam vnionem partium, de qua loquatur, quando autumat, quòd vnio partium sit similis vnioni, & approximationi causarum efficientium, quæ per naturalem sympathiam conueniunt ad productionem eiusdem effectus; vt apparet in phantasmate, & intellectu agente ad productionem speciei intelligibilis. Vnio enim huiusmodi comprincipiorum supra sympathiam naturalem (quam Scotus sæpe appellat vnitatem ordinis in huiusmodi agentibus connexis & subordinatis ad productionem eiusdẽ effectus) nil addit nisi vicinitatem, aut approximationem localem talium cõprincipiorum; igitur quando Scotus asseruit totum esse ens distinctum à partibus vnitis, etiam aptè interpretatur de vnione & approximatione locali, quæ est de genere vbi.

Elucidatio textus præcedentis.

Roboratur doctrina præmissa.

Quare vniuersaliter talem vnionem concausarum ad productionem eiusdem effectus, vocauit Scotus approximationem, quæ sonat vicinitatem localem, seu de genere vbicationis; vt manifestè patet ex illis verbis Scoti transcriptis sub num. margin. 45. *Vniuersaliter enim absolutum causatum à pluribus causis, necessariò praexigit vnionem & approximationem illarum causarum in causando; & ita potest esse hic* (scilicet in materia, & forma vnitis, de quibus loquitur) *quòd tota entitas totius sit absoluta, licet necessariò praexigat, vel coexigat vnionem partiũ absolutarum.*

Scotus.

Vbi etiam tria occurrunt obseruanda. Primum; quòd illa vnio (de qua loquitur Scotus) ea sit, quæ præsupponatur ad causalitatem causæ; ex quo apparet, quòd non agat Scotus de vnione informationis, cũ hæc non anteeat causalitatẽ materiæ & formæ; sed sit ipsamet realitas cũ causalitate materiæ & formæ sed quòd loquatur de approximatione locali, quę prior exigitur ad cõpositionem informationis substantialis.

Obseruat. 1 qualiter vnio præexigatur ad causalitatẽ materiæ & formæ?

Obseruat. 2

Alterum in præmissa litera obseruandum id est, circa illa verba Scoti: *Licet necessariò praexigat vnionem partium absolutarum*: quòd vicinitas localis de genere vbi, necessariò præexigitur de facto ad substantialem vnionem informationis; ita tamen vt talis vbicatio tolli possit de absoluta Dei potẽtia, etiam superstite vnione substantiali, cùm nullum accidens sit de intrinseca constitutione totius substantialis, vt ostendimus in præsenti Prolusione, sub n. marg. 38.

Scotus.

An vnio localis exigatur ad cõstitutionem compositi?

Ex dictis sequitur tertiò; quòd talis vnio localis, seu præsentialis de genere vbi (quæ de mente Scoti præexigitur ante exercitam compositionem, & vnionem substantialem materiæ, & formæ ad constituendum totum) non est vnica vnio, seu vnica præsentialitas, sed duæ præsentialitates; at vnio informatiua est vnica, sicut & vnica, & indiuidua existit causalitas materiæ, & formæ ad constitutionem vnius entis per se.

Obseruat. 3 vnio localis est multiplex.

47 Vnde etiam depromitur recta intelligentia textus Scoti lib. 8. Metaph. quæst. 4. 5. *Ad intellectum tertij*, sub numer. margin. 6. vbi asserere apparet Scotus, quòd vnio non sit ratio causandi in materia, & forma; quod assertum repugnare videtur nostris pronuntiatis de vnione informationis, quam volumus non esse distinctam à mutua, & substantiali causalitate materiæ, & formæ: accipe igitur sic docentem Scotum.

Oppositio ex litera Scoti cõtra identitatẽ vnionis & causalitatis causæ intrinsecæ.

Scotus.

Sciendum est, quòd quando alicuius causati sunt multæ causæ essentialiter, illæ nunquam causant causatum, nisi in causando concurrant. Concurrere autem, & non concurrere, nihil variant circa absolutam naturam alicuius causæ, nec est ille concursus quinta causa.

Itaque sola relatione, alia, & alia, causarum adinuicem; quæ tamen non est eis, nec alicui earũ, ratio causandi, causæ quandoque causant, quandoque non.

Vnio nõ est ratio causãdi in causis extrinsecis.

Ita hic de duabus causis specialiter scilicet materia, & forma, quia vnitæ, hoc est concurrentiæ ad causandum, causant: qui concursus fit eorũ per actionem agentis; non concurrentia non causant.

Nec in causis intrinsecis.

Ex

Scotus.
Quãdo causæ intrinsecæ constituant vnum quid?

Ex hoc autem, quòd causant causatum, faciant vnum; quia idem est causa vnitatis, & entitatis: non igitur aliquo alio absoluto ex materia, & forma, fit vnum ex eis.

Commẽtarius literæ præcedẽtis.

48 Præmissa enim litera Scoti solùm procedit de vnione, & approximatione locali, non tamen de substantiali vnione informationis; quod perspicuum est ex illis verbis Scoti. *Itaque sola relatione alia, & alia, causarum adinuicem, quæ tamen non est eis, nec alicui earum, ratio causandi, causæ quandoque causant, quandoque non.* Ibi enim loquitur Scotus de illa coitione, aut vnione causarum, qua extante, possint causæ quandoque causare, & quandoque non causare; quod verificari non potest de vnione informatiua, quæ nec de absoluta Dei potentia separabilis est à mutua, & substantiali causalitate materiæ, & formæ. Procedit ergo Scotus de vnione, & approximatione de genere vbicationis; qua vnione existente, potest impediri vnio informationis, & constitutio totius substantialis, vt ostendimus in citato num. marg. 38. & ex Aureolo transcripto sub num. margi. 43.

Vnio præsẽtiæ localis distinguitur realiter à causalitate materiæ & formę, nõ tamen vnio informationis.

Restat præterea obseruandum in transcripta verba Scoti sub num. marg. 47. *Non igitur aliquo alio absoluto, ex materia, & forma, fit vnum ex eis.* Vbi Scotus ideo asserit, quòd absque additione alicuius absoluti fiat vnum ex materia, & forma; quia licet ad constitutionem totius exigatur vnio informationis realiter distincta à materia, & forma, sed vnio informationis non est ens absolutum, sed essentialiter relatum, seu relatio extrinsecus adueniens de genere substantiæ, vt non semel ostendimus. Nec ex hoc quòd inter materiam, & formam intersit vnio informationis, quæ est eadem indiuidua causalitas exercita materiæ, & formæ, sequitur quòd forma non informet immediatè materiam; quia vnio non mediat vt Quod, sed vt Quo, seu tanquam exercita compositio vtriusque concausæ. Pari ratione, qua albedo immediatè inhæret subiecto; quia licet intercedat actualis inhærentia realiter distincta ab albedine, sed non mediat inhærentia actualis vt Quod, sed vt Quo, & tanquam ratio inhærendi in actu exercito.

Scotus
Quòd vnio informationis sit relatio.

NOTA

49 Cæterùm, quòd Scotus in citata q. 4. libr. 8. Metaph. tutatus fuerit indistinctionem realem totius à partibus, ita perspicuum est, vt refragari nõ valuerit Hugo Cauellus, estò quòd oppositi placiti assertor; cuius verba exhibeo ex Scholio ad §. *Difficilia sunt hæc* sub numer. margin. 6. vbi ita habet Cauellus.

Scotus in Metaph. loco citato tuatur idẽtitatẽ totius, & partium vnitarum.

Refutatis alijs modis, declarat Scotus, compositum dici vnum, etiam si nihil absolutum contineat ab ipsis partibus vnitis distinctum; & circa distinctionẽ totius à partibus optimè pro, & contra, disputat, sed in partem negantem inclinat, eamque asserit hic, & 1. Physicorum, quæstion. 9. licet oppositum teneat in 3. sentent. distinct. 2. quæstion. 2. nisi glossetur aliter, de quo vide Scholiũ ibi positum.

Probatio ex Hugone Cauello.

50 Verùm post stabilitam Scoti sententiam de identitate totius cum partibus substantialiter vnitis, stante reali distinctione totius à partibus solũ localiter, aut præsentialiter vnitis; restat oppositiones contra præmissam doctrinam diluere.

Primò enim opponitur contra identitatem totius cum omnibus suis partibus substantialiter vnitis; quòd Scotus in 3. sentent. in citata distinct. 2. quæst. 2. §. *Sic ergo patet quantum ad istum articulum*, sub numer. margin. 11. (quem textum supra transcripsimus sub numer. margin. 44.) asserit, totum esse ens absolutum aliud à partibus; quod pronuntiatum sæpè repetit Scotus per totam illam quæstio. 2. Si autem totum supra partes præsentialiter vnitas solùm adderet vnionem substantialis informationis, totum non esset ens absolutum aliud à partibus vnitis per coniunctionem localem de genere vbi; siquidem totum nõn adderet partibus taliter vnitis aliquid absolutum, sed quid substantiale, essentialiter tamen relatum; cùm vnio informatiua (estò quòd de genere substantiæ) sit tamen essentialiter relata ad materiam & formam, vt ostendimus in Prolusione 7. de relatione vnionis hypostaticæ, an sit accidens? præsertim sub numer. margin. 71. & alibi sæpe.

Obiectio 1. cõtra idẽtitatẽ totius & partium vnitarum

Videtur quòd apud Scotũ addat totũ aliquid absolutũ supra partes vnitas

Præterea, quòd cùm species & quidditas totius, seu vnius per compositionem accipiatur ab specie, & quidditate

Si totum supra partes solùm adderet vnionẽ totũ substãtiale esset ens relatum

com-

compositionis informatiuæ, vt ostendimus in præsenti Prolusione sub numer. marg. 15. itaut si vnio informatiua componens in actu exercito materiam, & formam esset accidens de genere accidentis, etiam & totum esset accidens de genere accidentis. Ergo cùm vnio informatiua sit modus essentialiter relatus ad extrema componibilia, si totum non adderet aliud supra partes præsentialiter vnitas nisi vnionem informatiuam exercitam; fieret, vt totum vel vnum per compositionem esset essentialiter relatum.

Ab vnione trahitur ratio vnius compositi

Quod autem species, & quidditas totius petenda sit ex specie, & quidditate vnionis adiunctæ partibus; probatur ex Scoto lib. 8. Metaph. quæst. 4. §. *Contra hoc tripliciter*, sub num. marg. 5. vbi ita habet Scotus. *Sequitur, quòd compositum, nec illis*, (scilicet extremis componibilibus) *nec altero illorum, sit vnum, sed ipsa vnione illorum, quæ est relatio, & ita quodlibet compositum, essentialiter erit relatiuum; quia illud est de essentia cuiuscunque, quo completiuè ipsum est vnum essentialiter: quia eodem est ens, & vnum.* Atqui vnio informatiua, per quam completiuè constituitur totum in ratione totius, est modus substantialis essentialiter relatus; igitur totum nequit esse ens absolutum distinctũ realiter à partibus solũ vnitis per vnionem, vel approximationem localem: quod assertum videtur repugnare Scoto.

Scotus.

Satisfactio ad obiectionem ex textu Scoti.

51 Respondetur; obtinere oppositionem, quòd totum substantiale sit ens essentialiter relatum relatione extrinsecus aduenientе de genere substantiæ: siquidem totum essentialiter imbibit vnionem informatiuam quidditatiuè relatam ad materiam, & formam, quas connectit, & componit in vnum in actu secundo & exercito. Quare sicut totum non est aliud vnum quàm vnum vnitate compositionis, & vnum vnitate compositionis est essentialiter vnitum quid, seu relatum ad partes substantialiter vnitas, ex quibus constat; ita vnitum constans ex partibus importat essentialiter habitudinem & connexionem cum partibus componentibus in actu secundo, & vnum compositum non refugit relationem hanc vnionis informatiuæ, quæ est relatio extrinsecus adueniens de genere substantiæ.

Cur Scotus asseruit quòd totum sit ens absolutum realiter distinctũ à partibus præsentialiter vnitis?

Ideo tamen Scotus asseruit, totum esse ens absolutum realiter distinctum à partibus solùm præsentialiter, aut localiter coniunctis, nec vocauit totum ens relatum; vt distingueret hanc relationem vnionis informatiuæ, (quæ est de genere substantiæ, & intrat essentiam totius substantialis,) à relatione de tertio prædicamento relationis, & ab vnione locali & præsentiali partium substantiæ, quæ vnio attinet ad prædicamentum vbi: de quibus vide Prolusionem præcedentem de substantialitate vnionis hypostaticæ, à num. margi. 67. vsque ad 72.

Obiectio 2. cõtra indistinctionem totius à partibus.

52 Obijcitur secundò: quòd partes etiam vnitæ per substantialem informationem sunt causæ physicæ & reales totius; ergo debent realiter distingui à toto: cũ omnis causa realis physica distinguatur realiter à suo effectu.

Dilutio obiectionis, ex cõparatione inadæquata partis vt causę realis ad totum.

Respondetur; quòd partes vnitæ per nexum, aut compositionem informatiuam, non referuntur, seu comparantur habitudine causæ ad totum comparatione adæquata, sub qua non distinguuntur realiter à toto; sed comparatione inadæquata ad totum, qua ratione totum exuperat quamlibet partem, dum includit alterum extremum componibile, realiter distinctum, per quod secernitur realiter ab altera comparte. Dicimus ergo, partes vt distinctas realiter à toto, seu vt causas physicas totius, non comparari ad totum comparatione, quæ adæquet omnem entitatem totius; quia cùm in toto non detur entitas, quæ exæquet cunctam entitatem totius, nisi ipsamet entitas totius, si partes secundùm comparationem adæquantem omne esse totius, referrentur relatione causæ ad totum, ipsum totum esset realis causa ipsius totius, quod implicat.

Instatur cõtra cõparationẽ inadæquatã partiũ ad totũ inquãtũ inferunt relationem causæ realis.

53 Sed instabis; quòd materia vt vnita formæ causat totum; sed materia vt vnita formę exæquat entitatem totius, quod apud nos nil aliud est quàm materia & forma cum vnione substantiali: ergo partes totius substantialis per comparationem adæquatæ causalitatis realis referuntur ad totum, ac proinde totum realiter secernitur à partibus substantialiter vnitis.

Respondetur; quòd materia vt vnita

ta formæ causat, specificatiuè loquendo id est, materia, quæ est vnita formæ, causat totum, & infert relationem causæ ad totum; non tamen materia prout vnita in sensu reduplicatiuo, itaut relatio causæ inferatur ab vnione, vel vnio (inquantum modificat vtrumque extremum componibile, scilicet materiam & formam) sit substratum relationis causæ ad totū, vt effectum: quia vnio, vt complectens vtrumq; extremum, non distinguitur realiter à toto, quod nil aliud est quàm complexum illud, seu compositū ex materia, & forma vnitis.

Eneruatur oppositio; fundamētū relationis realis ad totū non comparatur ad totum adæquatè.

Vnde in partibus substantialiter vnitis non datur vna simplex relatio causæ de tertio prædicamento relationis, quæ insit vnioni inquantum ambienti, vel complectenti vtrumque extremum componibile, scilicet materiam, & formam; sed datur duplex relatio causæ; altera, quæ fundatur in materia, alia verò in forma, itaut relatio formæ ad totum referat solam formam ad totum, & relatio materiæ solam materiam: ac proinde comparantur inadæquatè ad totum, sub qua cōparatione distinguūtur realiter à toto ratione alterius partis inclusæ in toto.

In partibus substātialiter vnitis nō datur vnica relatio causæ ad totū, sed multiplex relatio.

54 Cùm verò vrges, quòd sola materia, nec sola forma causant totum, sed simul sumptæ & vnitæ, & causant, vt diximus, vi eiusdem causalitatis indiuiduæ, & realiter identificatæ, quæ per modum viæ intrinsecæ, & vt Quo adæquat totam entitatem totius: ergo relatio causæ non inferetur à sola materia, vel forma.

Instatur vltra contra doctrinam præcedentē.

Respondetur ex dictis de sensu specificatiuo, & reduplicatiuo, quòd licet verum sit, quòd materia non causet nisi vnita formæ, sed non causat nec infert relationem causæ ad totum, vt substantialiter vnita: itaut vnio, vt complectens vtrumque extremum componibile, sit principium efficiens, & immediatum substratum relationis causæ ad totum vt effectum. Est tamen vnio ratio fundandi, quæ cùm vnica sit, sufficere valet, vt à duobus extremis, scilicet materia, & forma, inferantur duæ relationes reales ad totum; sicut & vnica actio generatiua præstat tanquam ratio fundandi, vt pullulent duæ relationes oppositæ à substantia generante, & à substantia genita.

Infringitur oppositio; vnio substātialis nō est fundamētū relationis causæ, sed ratio fundandi.

Nec instantia illa de simplici, & indiuidua causalitate, vel compositione vnitiua materiæ, & formæ obtinet, quod sit vnica solùm relatio in partibus vnitis ad totum, cùm causæ efficientes, quæ influunt per naturalem sympathiam, vt intellectus agens, & phantasma ad productionem speciei intelligibilis, & intellectus, & species impressa ad generationem speciei expressæ, vel verbi, etiam agant per vnicum & indiuiduum influxum: quo non obstante, quælibet ex istis causis partialibus, (quæ realiter distinguuntur inter se,) est substratum, & causa efficiens distinctæ relationis causæ ad effectum ab vtroque comprincipio productum.

Vnica ratio fundandi valet ad plures relationes inferendas.

55 Obijcitur tertiò contra identitatem totius cum omnibus suis partibus substantialiter vnitis; quòd forma non est causa intrinseca materiæ, itaut intret substantiam materiæ, nec materia est causa intrinseca formæ, adeò vt ingrediatur ipsam formæ substantiam; alias materia, & forma non essent prima principia entis naturalis, & physicè irresolubilia, sed potius entia composita. Sed materia & forma sunt causæ intrinsecæ totius, quæ subintrant substātiam totius; igitur totum addit aliquam entitatem distinctam à partibus, quam componant ipsæ partes tāquam ingrediētes substantiam totius.

Obiectio 3. pro distinctione totius à partibus substantialiter vnitis.

Respondetur, quòd vt materia & forma sint causæ intrinsecæ totius, sufficit quòd totum addat partibus vnionem informationis, cui vnioni magis intrinsecæ sunt ipsæ partes componibiles, quā materia est intrinseca formæ, & forma materiæ, eòquòd de essentia materiæ nō sit exercita cōpositio ad formā, sine qua cōseruari valet materia de absoluta Dei potētia, sicut è contra, forma materialis sine materia, de essentia tamen informationis exercitæ sit actualis modificatio vnitiua materiæ & formæ. Vnde magis intrinsecæ sunt partes vnioni, & toti composito ob vnionem exercitam, quàm materia sit intrinseca formæ, & forma intrinseca materiæ; quò fit, vt implicet contradictionem quòd detur vnio informatiua, & totum sine partibus non tamen contradicat existentia partium etiam præsentialiter aut localiter vnitarum sine vnione informationis

Satisfactio ad obiectū; materia est magis intrinseca vnioni & cōpositioni exercitæ; quàm forma sit intrinseca materiæ, & è contra.

& sine toto, vt ostendimus ex Aureolo à nobis transcripto sub n. mar. 43.

Obseruatio pro cõparatione totius modalis ad suas partes.

Modo restat disquirere de distinctione totius modalis ab omnibus suis partibus; de quo toto intercedit specialior difficultas, cùm in toto cointegrato ex forma non identificata cum actuali compositione formæ ad substratum, possint partes talis totius saltim de absoluta Dei potentia dari sine toto: quæ separatio cunctarum partium à toto implicat in forma modali identificata cũ exercita compositione sui ad substratum: quamobrem vrget doctrinæ consequentia, & necessitas, vt hæc seriò expendamus.

De toto modali, an distinguatur ab omnibus suis partibus?

Prima acceptio modi, de qua non procedit præsens quæsitum.

56 NON agimus in præsenti de modo prout eum aliquando versat Scotus, inquantum modus est illa entis affectio, aut quasi affectio, sine qua res nec perfectè concipi queat, nec etiam è contra, modus sine re; qualiter infinitas, & necessitas in essendo sunt modi Deitatis: & finitas, seu contingentia ad essendum vt comitatur vertibilitatem entis in nihilum oppositam necessitati essentiali Deitatis, sunt modi entis finiti: de quibus modis vide quæ disserimus in Controu. 2. de Vnitate Dei, in Appen. de distinctione entis, ar. 3. de distinctione modali sub n. mar. 5.

Acceptio altera modi pro forma identificata cũ exercita cõpositione modi ad substratum

Sed loquimur in præsenti de modo vt exprimit illam formam, cuius actualis & exercita compositio ad substratum identificetur cum ipsa forma; qualiter relatio apud Scotum identificatur cum exercita compositione sui ad subiectum. Cùm enim adeò aperta sit ea absimilitudo inter formas, siue substantiales, siue accidentales, quarum actualis compositio ad substrata non identificetur realiter cum ipsis formis; & inter formas, quarum coniunctio actualis ad substrata non distinguatur realiter, nec separabilis sit etiam de absoluta Dei potentia ab ipsis formis: talis disparitas inter formas censetur ea, quæ distincto vocabulo indicari debuerit; vnde Metaphysici probatiores has formas realiter identificatas cum suis exercitis compositionibus ad substrata haud inscitè appellarũt modos affixos substrato.

Hanc modi acceptionẽ recipit Scotus, vt distinctam à prima vsurpatione modi

57 Nec huic rationi loquendi aduersatur Scotus in 2. sententiar. dist. 1. quæstion. 4. *Vtrùm creatio Angeli sit idem Angelo?* §. *Quod si adhuc proteruiatur*, sub numer. margin. 13. imò & inibi acutè complectitur vtramque modi à nobis explanati vsurpationem, siue pro modo, qui sit de intrinseco conceptu entis, qualiter infinitas est de quidditatiua conceptibilitate Deitatis; aut pro modo inquantum opponitur formæ entitatiuæ, quæ non identificatur realiter cum exercita compositione formæ ad substratum: ita igitur præmissam doctrinam disertè explanat Scotus loco citato.

Scotus.

Fuga Hérici

Quod si adhuc proteruiatur, quòd licet relationes non sint formaliter entia rationis, sed aliquid extra intellectum, & non idem fundamento; non tamen sunt alia res à fundamento, sed tãtùm sunt modi proprij rei.

Occupatur ab Scoto.

Ista instantia videtur tantùm contendere de nomine modi, & rei; licet enim modus non sit ita res, sicut illa, cuius est modus: non tamen nulla res est, sicut nec nullum ens, quia tunc nihil esset. Dicit enim B. August. 1. de Doctri. Christ. capit. 1. quòd signum secundùm quòd tantùm est signum, est res aliqua & modus signati. *Et hoc probat, quia omnino, quod nulla res est, nihil est; & ita relatio cadit sub diuisione entis secundũ se, iuxta Philosophum 5. Meta. nec omnia in qua diuiditur ens secundũ se, sunt æquè perfecta entia: imò qualitas respectu substãtiæ, potest dici modus, & tamen in se est vera res.*

S. August.

Admittit Scotus quòd relatio sit modus in 2. acceptione modi, non autem in 1.

58 *Ita relatio, licet sit modus, adhuc tamen est imperfectior modus qualitate, si sit extra intellectum; & non modus intrinsecus fundamenti, sicut est infinitas in Deo, & omnium essentialiũ, quæ sunt in eo, sicut dictum est dist. 8. 1. lib. sequitur ergo, quòd talis modus alius a re ex natura rei, sit res alia à fundamento, accipiẽdo rem generalissimè, vt diuiditur in decem genera.*

59 Sed conceptũ modi (vt ad præsens

Expressius aliud Scoti testimoniũ pro secunda acceptione modi.

quæsitum attinet) apertiùs expressit Scotus in Quodlibeto 3. vbi quærit, an relatio sit res? ibi enim, §. *Habemus ergo primum membrum*, sub num. marg. 3. ex Boetio asserit, quòd modus sit forma relata ad aliud, & quòd actualis compositio modi ad substratum non distinguatur realiter à modo; ita igitur inquit Scotus

Scotus.

Secundo modo accipit Boetius distinguendo rem contra modũ rei; sicut loquitur lib. de Trinit. Patet (*inquit*) quæ sit differentia prędicationum, quia aliæ quidem quasi rem monstrant, aliæ quasi circũstantiam rei; quia ista prædicantur sic, quòd secundùm se rem aliquam mõstrãt: illa verò, vt non esse, sed potiùs extrinsecùs aliquid apponunt. *Vult ergo distinguere rẽ contra circunstantiã, & sic secũdùm eum, sola tria genera, substãtia, qualitas, & quãtitas rem monstrãt; alia verò rei circumstãtias. Hoc ergo nomẽ, res, in secundo membro acceptum, dicit aliquod ens absolutum, distinctum cõtra circumstãtiam, siue modum, qui dicit habitudinem vnius ad alterum.*

Boetius.

NOTA.

Scotus.

Explanatio textus.

Ex quibus verbis Scoti constat, quòd modus sit ens relatum, siue relatione extrinsecùs, siue intrinsecùs adueniente; & quòd ita sit ad aliud, vt implicet existentia modi sine substrato. Id enim exprimunt illa verba Scoti: *Hoc ergo nomen, (res) dicit aliquod ens absolutũ, distinctũ contra circumstãtiam, siue modum, qui dicit habitudinem vnius ad alterum.* Cùm autem omnis relatio extrinsecus adueniens, siue de genere substantiæ, siue de genere accidentis sit ens essentialiter relatum apud Scotum; consequẽs est, vt nõ sola relatio intrinsecus adueniens de tertio prædicamento relationis, sed etiam omnes relationes extrinsecus aduenientes sint modi identificati cum eorũ compositionibus actualibus ad substrata.

Scotus.

Omnis relatio intrinsecus & extrinsecus adueniens, est modus de mente Scoti.

60 Quod magis referat Scotus in eodem Quodlib. 3. §. *Ad secundũ*, sub nu. mar. 15. vbi ita inquit Scotus.

Respondeo; stãdum est in ipsa relatione, nec vlteriùs proceditur. Verbi gratia, in albedine fundatur similitudo, ista similitudo habet aliquã accidentalitatem propriã ab accidentalitate albedinis distinctã; sicut relatio est genus distinctum à genere qualitatis.

Scotus.

Relatio est sua accidentalitas exercita ad fundamentum.

Sed quæres, de accidẽtalitate similitudinis, si ipsa est alia à similitudine? Dico, quòd nõ; quia similitudo est sua accidẽtalitas ad fundamẽtũ, & se ipsa accidit fundamento, sicut se ipsa est ad oppositum.

61 *Vniuersaliter enim quod cõuenit alicui sic, quòd omnimoda cõtradictio sit, illud esse sine hoc, hoc est idem realiter illi; & per oppositũ vbi non est omnimoda cõtradictio, non oportet idem esse omnino. Nũc autẽ contradictio est, similitudinem esse, & non esse ad fundamentũ & etiã nõ esse ad terminũ; ideò accidentalitas sua ad fundamẽtũ est idẽ sibi, sicut ipsamet est similitudo, vel habitudo ad oppositum.*

Probatio ex inseparabilitate relationis à fundamento.

62 *Status est ergo; quia accidẽtalitas similitudinis nõ est alia res à similitudine. Sed similitudo est quedã res alia ab albedine; quia habitudo & etiã accidentalitas albedinis potest poni quedã res alia ab albedine. Quia albedo est quedã res absoluta, & accidẽs absolutum potest esse sine contradictione sine subiecto; & ideo non est idem habitudini suæ ad subiectũ, nec se ipsa accidit illi. Falsa est ergo illa; qua ratione similitudo accidẽtalitatis albedinis habet aliã accidentalitatẽ ab albedine; pari ratione accidentalitas similitudinis habebit aliã accidentalitatẽ à similitudine. Falsa est etiã illa; qua ratione accidentalitas similitudinis est eadẽ sibi, pari ratione accidentalitas albedinis est eadem sibi: quia albedo est ens absolutum, & similitudo relatio.*

Absimilitudo inter formam absolutam, & relatam.

Forma absoluta distinguitur realiter à compositione ad subiectum.

NOTA.

Et ex hoc non est contradictio, albedinem esse sine comparatione ad superficiẽ, est autem contradictio, similitudinẽ esse sine comparationẽ ad fundamentũ; & ideo illa comparatio non est eadem albedini, ista autem est eadem similitudini.

63 In quo textu, non solùm relatio intrinsecus adueniens, qualis est similitudo albi ad albũm; sed etiam omnis relatio extrinsecus adueniens idẽtificatur cum exercita compositione sui ad substratum; vnde omnes vniones extremorũ absolutorum, siue substantialium, siue accidentalium sunt modi identificati cum compositionibus eorum ad substrata, & omnia vltima sex prædicamenta sunt modi, siquidem sunt relationes extrinsecus aduenientes apud Scotum, vt liquet ex illis verbis Scoti transcriptis sub nu. margin. 62. *Quia albedo est quedã res absoluta, & accidens absolutum, potest esse sine contradictione sine subiecto; & ideo non est idem habitudini suæ ad subiectum, nec se ipsa accidit illi.* De modo autẽ, & de distinctione modali vide in Cõ-

Omnis relatio intrinsecus & extrinsecus adueniens est modus.

Scotus.

trouer. 2. de Vnitate Dei, in Appendice de distinctione entis, art. 3. de distinctione modali, & quidditate modi, per totum articulum, præsertim à num. marg. 20. vsque ad finem articuli, vbi expenditur actuale in, & actuale ad relationis, & actuale in, & actuale ad vbicationis; vide etiam in Controuersia vndecima de Scientia Dei, dist. 2. de scientia contingentium absolutorum, art. 5. in Digressione physica, à quo principio trahatur contractio voluntatis creatæ ad tale indiuiduum actionis? à num. marg. 60. vsque ad 61. Perlege etiam Scholia Cauelli ad Quodlibetum 3. in §. *De primo; quia de æquiuoco*, sub n. mar. 2. & Scholium ad §. *Ad secundum, licet esset magna difficultas*, sub num. marg. 15. vbi ita habet Cauellus.

Hugo Cauellus.

Ostendit Scotus, quòd licet relatio creata habeat propriam accidentalitatẽ, idest inhærentiam, ideo non dari processum (scilicet in aliã & aliam inhærẽtiã) *quia nõ distinguitur inhærentia relationis realiter ab ipsa, sed relatio se ipsa inhæret, quia repugnat, eã sine inhærentia existere; secùs est de accidente absoluto.* Igitur apud Cauellum ex Scoto, omnis relatio, siue intrinsecus, siue extrinsecus aduenieus est modus, in ea modi acceptione, quæ exprimit formam non distinctam realiter ab exercita compositione sui ad substratum; pro qua modi acceptione vide citatum Scholiũ Cauelli ad n. 2. eiusdem Quodlib. 3.

Omne ens relatum est modus

Præterea, quãdo Scotus à nobis transcriptus sub n. m. 61. ait: *Ideo accidentalitas relationis ad fundamentũ est eadem sibi, sicut ipsamet est similitudo, vel habitudo ad oppositũ*: vbi Scotus actuale *in* relationis, vel idẽtitatem relationis cũ modificatione exercita relationis respectu substrati, colligit ex actuali *ad*, quatenus exercita habitudo ad terminũ sit etiam de quidditate relationis; prædicti pronuntiati Scoti ea occurrit probatio. Quòd cũ similitudo nequeat existere nisi relata ad extremũ simile, ita nequit respicere album simile, nisi componatur albo, quod est simile alteri; sicut quia paternitas non valet existere sine respiciẽtia substãtiæ genitæ, ita nequit referri actu ad substãtiam genitam, nisi actu referat substantiã generantem, & componatur illi in actu secundo, & exercito; non potest autẽ actu referre substantiã generantẽ nisi intrinsecè composita paternitas substãtiæ generanti, cũ relatio prædicamentalis non sit denominatio extrinseca.

Scotus ☞

Expenditur ratio Scoti de actuali In relationis, quod colligitur ex actuali Ad.

Quòd autem forma modalis sub qualibet cõparatione ad aliud non sit modus, seu forma identificata cum actuali coniunctione ad aliud, ostendimus infra in sequenti Prolus. 9. de subsistentijs partialibus, sub n. mar. 38. & 39. expendentes illud Scoti ex Quodl. 3. sub n. marg. 16. *Nec tamen dico, quòd relatio ad quodcũque comparetur, se ipsa cõparatur, &c.*

Modus non respectu cuiuscunq; rei est modus.

Scotus. ☞

64 Quibus prælibatis de acceptione modi pro ea forma, quæ idẽtificatur realiter cũ exercita modificatione & compositione sui ad substratum (præmissa enim Scoti pronuntiata ad verbum transcripsimus pro tali acceptione modi, ne etiã in nuda, & sola voce modi æstimaremur ab Scoti loquutionibus deuiasse) reliquum est, vt ad id, quod magis de re est peruenientes, expendamus qualiter distinguatur totum modale ab omnibus suis partibus.

Pũctus quæstiõ; an totũ modale distinguatur à partibus?

Dicimus ergo, totũ modale non posse distingui realiter ab omnibus suis partibus solũ præsentialiter vnitis; sicut totũ non modale (quod scilicet cointegratur ex forma non idẽtificata cum exercita compositione sui ad propriũ substratũ) distinguitur realiter ab omnibus partibus præsentialiter vnitis, non tamen cõpositis per vnionem informatiuam: & ratio disparitatis apparet euidens ex dictis de quidditate modi.

Decisio dubij.

Quia ideo totum non modale distinguitur realiter à suis partibus solùm vnitis localiter, aut vnione de genere vbi, quia omnia extrema componibilia possunt existere in actu primo, vel signato compositionis, absq; exercita vnione informatiua, saltim de absoluta Dei potentia; quare totũ non modale supra partes in actu signato componibiles addit vnionẽ informationis exercitæ, quæ realiter distinguitur ab omnibus partibus existẽtibus, & præsentialiter vnitis.

Totũ modale nõ potest distingui ab omnibus suis partibus.

Atqui implicat, quòd forma modalis existere queat sine modificatione exercita; igitur forma modalis existẽs à parte rei, imbibit idẽticè, seu per realẽ idẽtitatẽ eadẽ vnionẽ modificationis exercitæ per quã totum modale constituitur conpletiuè in ratione totius; acproinde forma modalis, nequit existere nõ cõposita

Secus totũ entitatiuũ; & cur?

sub-

substrato, & cũ sola vnione præsentiali de genere vbi, siquidem importat intrinsecè & identicè eamdem vnionẽ informationis vel modificationis, quæ complet quidditatem totius modalis, quare modale totũ nil addit supra omnes eius partes simul existentes.

Implicat etiam diuinitus, quòd modus afficiat substratum extraneum.

65 Ex quo etiam principio legitimè hauriũt Metaphysici probatiores, quòd sicut modus identificatur cũ exercita cõpositione sui ad substratum, ita implicet etiã de absoluta Dei potentia, quòd modus valeat modificare aliud substratũ; sicut nec existere extra hoc totũ modale.

Probatio ex absimilitudine inter formã entitatiuam, & modalem.

Quia modus non idẽtificatur realiter cũ exercita compositione sui ad substratũ extraneũ, vt euidens est; siquidẽ de facto datur modus separatus à substrato extraneo, & ab exercita cõpositione modi ad subiectum extraneum, & separatio est manifesta probatio distinctionis. Atqui modus in ista acceptione modi, quã versamus, est forma realiter identificata cũ exercita compositione sui ad substratũ; ergo modus non est actus, vel forma referens potestatem aut sufficientiã formalem respectu illius substrati, respectu cuius non identificatur modus cum modificatione exercita.

Corollariũ; subsistentia non est forma modalis in sententia Scoti.

66 Quare ex eodem principio deprõpsimus, quòd supposito quòd in sentẽtia Scoti suppositum creatũ de potẽtia Dei absoluta valeat assumere naturam extraneam; consequenter sentiendũ sit, quòd hypostasis creata non sit forma modalis identificata cum exercita compositione sui ad substratum, sed forma entitatiua substantialis distincta realiter à compositione sui ad propriam naturam; pro quo asserto vide quæ expendimus in Cõtrou. 1. de Essentia & simplicitate diuinæ naturæ, art. 3. in Appendice Metaph. de subsistentia creata, Memb. 2. de causalitate hypostasis positiuæ, sub numer. margin. 20. & à nume. margin. 29. vsque ad 34.

Subsistẽtia effluens ab hac numero natura potuit ab alia effici.

67 Et consequenter ad eamdem sententiam quòd subsistentia sit forma entitatiua, & non modalis, conformiterque ad mentem Scoti pronũtiantis, quòd indiuiduum ab ista causa efficiente productũ valuerit ab alia causa eiusdẽ speciei produci; asserimus, quòd suppositalitas pullulans à natura Petri, potuit eadem numero effici à natura Pauli, quòd serio ostendimus in Contr. vndecima de Sciẽtia Dei, dist. 2. de Scientia contingentiũ absolutorũ, ar. 5. in Digressione physica de contractione voluntatis creatæ ad tale indiuiduum actionis, à n. marg. 65. vsque ad 68.

Licet modus vnionis idẽtificetur cũ exercita cõpositione valet modificare duo extrema vnibilia

68 Tandem restat obseruare pro modo vnitiuo seu relatione vnionis componentis duo extrema vnibilia; quòd ex hoc quòd modus realiter identificetur cũ actuali & exercita compositione modi ad extremum modificabile, non sequitur quòd modus vnitiuus nequeat modificare duo extrema vnibilia, & identificari realiter cum vnica modificatione exercita respectu duorum extremorũ vnibilium; vt apparet in vnione corporis & animæ rationalis, quæ vnio vnica & indiuidua est, vt ostendimus supra in præsẽti Prolusione sub num. margin. 15. Vnio enim corporis & animæ rationalis, licet (quia materialis & corporea sit talis cõpositio exercita) recipiatur in corpore, vt in substrato, modificat tamen animã absque informatione recepta in anima, vt in substrato; nec enim forma materialis in spirituali substrato recipi potest tã quam in potentia, ex cuius eminentialitate educatur; fit tamen vnio illa intima animæ per modificationem exercitam non distinctam realiter ab ipsa forma vnionis.

Oppositio contra doctrinã præcedentem

69 Nec obstat replica Aureoli in 3. sen. dist. 2. ar. 2. fol. 377. Romanæ editionis, §. *Quia tunc illa realitas esset addita*, vbi vel sic agit, quòd homo non exprimat tertiã rem resultantẽ ex partibus & ab illis distinctã. Quia illud resultans non est res: *Nec etiã res modalis, quòd scilicet acquiratur modus; quia modus numeratur secũdũ illa, quibus inest; sed hic* (scilicet in homine) *sunt duo aliquid: ergo duo modi, & nõ vnus; vel vnus modificaret duo hoc, quod est impossibile.*

Car. Aure.

Infringitur obiectio Aureoli, quòd implicet quòd vnica forma modalis modificet duo extrema.

Ratio enim Aureoli facilè diluitur ex dictis; tantùm enim probat, quòd vnio simplex, & indiuidua non insit vtrique extremo inhærendo, aut informando per receptionem sui in vtroque extremo vnibili; non tamen quòd non intrinsecè adsit vniendo per intimam assistentiam, & modificationem vnitiuam, ad quam non requiritur inhæsio, aut receptio in vtroque extremo, tanquam in substrato informationis, & eductionis ex potentia substrati: vt liquet in pũcto, & indiuisibili vnitiuo, pro quo

vide quæ disseruimus supra in Prolus. 7. de vnione hypostatica à num. marg. 21. vsque ad 23.

PROLVSIO IX.

Quòd dentur subsistētiæ partiales componentes hypostasim totalem.

Prò titulo quęsiti, dùplex acceptio perseitatis negatiuę.

1 NVlla extat dubitatio de perseitate negatiua inquātùm opponitur inhærentię accidentis, vel inexistentiæ in substrato inhæsionis; quia in hoc sensu quælibet substantia parcialis sicut habet apud Scotum existentiam substantialem sibi identificatam, ita etiam imbibit illam rationem essendi per se, quæ negat existentiā in alio vt in subiecto inhæsionis: qua ratione talis perseitas, quæ congruit cuilibet substantiæ partiali, appellatur perseitas negatiua. Quare non in eo sensu perseitatis negatiuæ, in quo iuxta eam sententiam (quam vt probabilem tutatur Scotus) hypostasis vel suppositalitas creata consistit in negatione actualis, & aptitudinalis communicationis, & dependentiæ; quia negatio hæc actualis, & aptitudinalis dependentiæ, & communicationis ad essendum in alio vt in supposito, non congruit rei ex vi existētiæ substantialis; cùm admissa propria existentia substantiali, etiam positiuè opposita inhęrentiæ accidentis, non repugnet naturæ substātiali existentia in alio vt in supposito.

De qua perseitate negatiua procedat quęstio de subsistentiis partialibus?

Suffulcitur ex Scoto doctrina præcedens.

2 Vnde hypostasis negatiua, seu in negatiuo consistens iuxta probabile Scoti placitum, importat aliam negationem prorsus distinctam à negatione illa existendi in alio vt in subiecto, quam negationem infert existentia substantialis, à sua quidditatiua ratione; vt subtiliter elucidat Scotus in 3. sen. dist. 1. q. 1. §. *Ad primam probationem illius assumpti*, sub n. mar. 17. vbi inquit.

Scotus ☞

Duplex ratio existēdi per se.

Cùm dicitur; quòd illius existentia est per se existētia. Cōcedo secundū quòd per se existere distinguitur contra inesse, quòd cōueniat accidenti. Cū assumitur; quòd per se existentia in natura intellectuali est personalitas. Nego vniuersaliter accipiendo per se, vt priùs; vt scilicet distinguitur cōtra inesse alij. Quia ad personalitatē requiritur vltima solitudo, siue negatio depēdentiæ actualis & aptitudinalis ad personā alterius naturæ. Non autē omne, quod per se existit primo modo (vt distinguitur cōtra accidens) oportet per se existere secundo modo.

Quę ratio existēdi per se cōstituat hypostasim?

3 Verùm supposita præmissa probabili sententia Scoti, quòd negatio actualis & aptitudinalis dependentiæ constituat hypostasim; indubitatum apparet, quòd nulla pars integralis & essētialis habeat subsistentiam partialem, cùm nulla pars esto quòd actu separata ab alia cōparte, neget aptitudinalem compositionem ad illam. At Scotus in hac re problematicus extitit circa conceptū hypostasis in negatiuo, aut positiuo consistentē; insuper ex manifestis principijs Scoti (dū sustinet, hypostasim consistere in positiuo) constat quòd si hypostasis imbibat repugnantiā ad dependendū ab alio vt à supposito, sit necessariò asserendū, quòd hypostasis simpliciter & absolutè hypostasis in positiuo consistat.

Supposito quòd hypostasis cōsistat in negatiuo, non admittuntur subsistētiæ partiales

Vnde hypostasim merè negatiuam, siue exclusa repugnantia ad dependendū ab alio vt à supposito, censuit Scotus, esse hypostasim impropriè & secūdū quid; vt ostendimus in Controu. 1. de Essentia & simplicitate diuinæ naturæ, ar. 3. in Appen. Metaph. de subsistētia creata, Mēb. 1. de probabilitate subsistētiæ negatiuæ, à n. m. 19. vsq; ad 23. Quare id restat ostendendū, quòd hypostasis positiua cum repugnantia ad essendū in alio vt in supposito, non cōtradicat partibus essentialibus & integralibus de Scoti mēte; imò quòd non sit minor ratio aut necessitas assignādi de facto talē hypostasim in natura totali, quàm in natura partiali.

Sed hypostasis negatiua nō est de assertione & firmo iudicio Scoti.

Quare aut absolutè sustinēda est probabilis opinio de sola hypostasi consistēte in negatiuo, & excludēte repugnantiā ad dependendū ab alio supposito; aut quòd si admittatur hypostasis propria & simpliciter, nimirū cū positiua repugnātia ad dependendū, etiā concedi debeat substantijs partialibus, siquidē in substātijs partialibus assignabilis est proprius, & necessarius effectus prædictæ formæ hypostasis, sicut & in natura totali.

Supposito quòd hypostasis consistat in positiuo, admittēdę sunt subsistentiæ partiales.

Probatio asserti præcedentis

4 Quod ostendo primò in partibus totius essentialis; deinde in partibus totius integralis. Quòd autem sit necessaria causalitas formæ subsistētialis in cōpartibus totius essentialis vt exprimāt immediatā & proximam repugnantiam ad essendum in alio vt in supposito assumente; vel sic aperio.

Vrgetur necessitas subsistētię partialis ob immediatā repugnātiam ad vnionem cum alio supposito.

Quia quælibet pars totius essentialis est capax vt sit in se & per se, itaut illi repugnet immediatè, & proximè quòd sit in alio vt in supposito assumēte; sed repugnātia proxima & immediata ad essendum in alio vt in supposito, exigit propriam & positiuā hypostasim iuxta Scoti principia, quatenus autumat quòd repugnātia ad dependendum ab alio tanquam à supposito assumente nequeat in mera negatione consistere: ergo etiā iuxta sentētiam de hypostasi positiua, quā probabiliter sustinet Scotus, concedēda est cuilibet parti totius essentialis sua propria & immediata hypostasis partialis, si ei conuenire posit immediata, & proxima repugnantia ad dependendū (etiam diuinitus) à quolibet alio supposito, siue partiali, siue totali.

Suadetur hypostasis in partibus essentialibus, scilicet materia, & forma

Quia si partes essentiales scilicet materia & forma non terminarētur immediatè & proximè propria & speciali hypostasi, sed tātùm remotè & mediatè subsisterent ob hypostasim totius, in illa Metaphysicorū sententia, qui asserunt, totū esse ens realiter distinctū à partibus substantialiter vnitis; non repugnaret diuinitus quòd partes tātùm mediatè subsistentes in toto, assumerentur immediatè & proximé ab alieno supposito siue partiali siue totali.

Materia & forma habēt repugnātiā positiuā & immediatam vt assumantur ab extraneo supposito.

Sicut enim quòd anima rationalis & materia prima intrēt tanquam causę intrinsecæ ipsam compositionē totius, nō tollit quòd toti (inquātū est vnū quid à partibus realiter condistinctū) conueniant proximè, & immediatè prædicata opposita eis, quæ congruūt cuilibet parti essentiali etiā in statu vnionis; siquidē homini conuenit prædicatū corporis cōpleti, quod omnino oppositū est prædicato entis spiritualis, quod congruit animæ rationali; & homini cohæret, quà vnūquid, & totum est, quòd sit generabile & corruptibile, cū tamē materia prima, quæ vt pars essentialis ingreditur hominis compositionem, sit ingenerabilis & incorruptibilis.

Materia & forma nō importāt solā repugnātiā mediatam ratione totius.

5 Igitur, si solū compositum, inquantū est vnumquid ex partibus cointegratum, importaret positiuam repugnantiā ex vi hypostasis, quæ soli toti conueniat immediatè & proximè, partibus verò essentialibus solū remotè & mediatè; non repugnaret cuilibet parti etiā existenti in toto (quod realiter secernitur discretione includentis ab incluso à qualibet parte essentiali) quòd pars habeat modū essēdi oppositū modo essēdi totius. Itaut licet totum sit in se & per se proximè, & immediatè, pars esse valeat proximè, & immediatè in alio supposito assumente; estò quòd remotè, & mediatè asseratur pars esse per se, inquantū est aliquid totius, & pars intrinseca entis, quod cointegratur ex partibus.

Aliàs partes in toto assumi possent immediatè ab alieno supposito, etiā extāte existentia totius in supposito proprio.

Nec enim magis pugnat generabilitas & corruptibilitas immediata, & proxima totius (quæ remota & mediata est respectu materiæ primæ) cū ingenerabilitate & incorruptibilitate proxima & immediata materiæ; & similiter prædicatū corporis, quod immediatū & proximum est homini, non magis contradicit prædicato spiritus, quòd proximè & immediatè congruit animæ rationali; quàm subsistentia in se & per se, conueniens homini proximè, & immediatè (animæ autem rationali, & corpori solùm mediatè & remotè) repugnat existentiæ immediatæ & proximæ corporis vel animæ rationalis in alio supposito extraneo: igitur otiosa non est causalitas positiua subsistētiæ partialis, vt partes essentiales, etiā quatenus subintrant totū, sint proximè & immediatè inassūptibiles, siue incommunicabiles extraneo supposito.

Firmatur doctrina præcedēs ex immediata assumptione corporis & animæ rationalis à Verbo.

6 Quod præterea ostenditur ex mysterio incarnationis, vbi non solū assumptum est immediatè & proximè à Verbo totū ipsius naturæ humanæ, sed etiā immediatè & proximè assumptæ sunt partes essentiales, scilicet corpus & anima; quæ assūptio haud infirmam suppeditat probationē ad asserendā compositionē cuiuslibet suppositalitatis totalis coalescētis ex suppositalitatibus partialibus.

Scotus expressè admittit immediatā assumptionē partiū essentialiū humanitatis à Verbo

Sed è re erit authoritate & acumine Scoti suffulcire præmissam doctrinā de anima & corpore subsistentibus per proprias & immediatas hypostases; itaut nō subsistāt solū mediatè, & ratione totius, quasi totum importet aliquam entitatē aut realitatem distinctam à partibus

substantialiter vnitis. Egregiam igitur probationem ad communiendum praecedens assertum nobis exhibet Scotus in 3. sen. in citata dist. 2. q. 2. §. *Praeterea tertio*, sub num. margi. 4. vbi sic oppugnat quorumdam antiquorum Theologorum assertum, qui sustinuerunt, Verbum non assumpsisse corpus Christi immediatè, sed mediante anima; ita igitur habet Scotus.

Scotus

Corpus natum est subsistere in se, & nô solum ratione totius.

Corpus natum est in se subsistere, & non praecisè ex hoc, quod anima informans ipsum subsistit in se: ergo non suppletur istud in corpore, nisi ipsum immediatè assumatur; est enim corpus capax talis assumptionis, sicut & subsistentia in se.

Probatio asserti praecedentis

Stante igitur ista vnione animae ad Verbum, cùm per eam corpus non sit immediatè assumptum, stat potentia in corpore, vt assumatur à Patre, & ita idem homo assumetur à duabus personis, quod videtur esse inconueniens.

Quia sic nulla persona esset homo, & tamen ex illis partibus est homo quando vniuntur; igitur esset homo, & non persona, nisi sit persona in se, quod est inconueniens; quia tunc partes dupliciter hypostasiarentur, scilicet intrinsecè, & extrinsecè.

NOTA

Praeterea: Tunc in morte fuisset noua assumptio; quia tunc corpus fuit immediatè vnitum Verbo, & non per animam.

Elucidatio textus

7 Quae Scoti doctrina funditus prosternit assumptionem immediatam totius cum mediata tantùm assumptione corporis & animae; stante autem immediata assumptione totius à Verbo, & immediata etiam assumptione partium substantialium humanitatis, nequit asseri realis distinctio totius à partibus substantialiter vnitis, vel compositis inter se.

Explicatur acies argumétationis Scoti pro immediata assumptione corporis Christi à Verbo

Ratio autem Scoti eò it, quod si corpus Christi tantùm mediatè assumptum fuisset à Verbo, scilicet mediante anima solùm immediatè assumpta; sequeretur quod corpus, (quod etiam apud Scotum in praemisso textu est capax propriae & immediatae suppositalitatis) posset immediatè assumi ab alia persona Trinitatis, verbi gratia ab hypostasi Patris; cùm tamen implicet apud Scotum, quod eadem natura creata queat immediatè assumi à pluribus personalitatibus diuinis; siquidê mediata assumptio corporis, & intercedente sola vnione immediata animae, non tollit immediatam assumptionem corporis ab alia persona Trinitatis.

Procedit ratio Scoti côtra partes humanitatis tantùm mediatè à differentes in toto

Atqui praecedens probatio ita vrgenter procedit contra mediatam assumptionem partium humanitatis, si humanitas sit realiter distincta à corpore, & anima rationali vnitis per substantialem informationem; itaut corpus, & anima assumantur solùm mediatè, & intercedente entitate totius tantùm immediatè assumpta, & realiter distincta à partibus substantialiter vnitis; qua vnione solùm mediata existente corporis Christi ad Verbum, posset dari vnio immediata eiusdem corporis ad hypostasim Patris.

Alia ratio

8 Quod praeterea satis luculenter apparet ex altera Scoti probatione eiusdem textus: *Tunc in morte fuisset noua assumptio, quia tunc corpus fuit immediatè vnitum Verbo, & non per animam.*

Scotus

Quia ideo si corpus Christi esset tantùm mediatè assumptum à Verbo per animam, daretur in triduo mortis noua assumptio; quia in triduo corpus fuit immediatè assumptum, & in statu vnionis corporis ad animã fuisset sola assumptio mediata.

Optima illatio ex Scoto pro subsistentijs partialibus.

Ergo si corpus & anima Christi solùm mediatè assumantur à Verbo, mediante entitate totius realiter distincta à partibus substantialiter vnitis; daretur noua assumptio in triduo. Et fieret praeterea, vt tales partes substantialiter vnitae quatenus realiter distinctae à toto, essent assumptibiles immediata assumptione ab alia persona Trinitatis; siquidem sola entitas totius realiter distincta à partibus vnitis esset immediatè vnita, & partes solû mediatè assumerentur à Verbo.

Subscribit Hugo Cauellus

Quod autem istae probationes sint de propria mente, & assertione Scoti, vide apud Hugonem Cauellum in Scholio ad §. *Quantùm ad primum articulum*, sub numer. margin. 2. quam etiam sententiam de corpore & anima Christi immediatè assumptis extra triduum mortis, & in tempore vitae Christi, seu vnionis corporis & animae inter se, tanquam pronuntiatum expressum Scoti recipit Lychetus in 3. sen. in citata dist. 2. q. 2. §. *Praeterea, tunc in morte*, vbi inquit Lychetus.

9 *Hic supponit Doctor, quòd in morte Christi ipsum Verbum fuit perfectè vnitum corpori, & animæ, ita quòd in illo triduo corpus perfectè sustentabatur in Verbo; & similiter anima, & nō fuit noua assumptio, nec noua sustentatio; nam eadem vnione, qua vniuit sibi totam naturam humanam, vniuit etiam sibi animam, & corpus, & per consequēs corrupta tertia entitate, vnio ad partes remanet.*

Lychetus expressè admittit immediatam assumptionē partium humanitatis à Verbo.

Sed in hoc dubitatur; quia vnio totius naturæ immediatè fundabatur in natura humana, & non in corpore, nec in anima, patet infra; ergo destructo fundamento, destruitur talis vnio, qua totum, & partes dicuntur vniri, & per consequens erit noua vnio ad partes.

Dubium Lycheti.

Dico, non asserendo, quòd loquendo de totali vnione, quæ fundatur in natura humana, destructa ipsa natura destruitur & ipsa. Sed in illa totali vnione multa partiales continentur, puta, vnio ad corpus, & ad animā; & istæ non destruūtur destructa totali.

Respondet obiectioni

In quæ Lycheti pronunciata restat admonere circa illa verba prædicti interpretis: *Dico, non asserendo*: quòd inconsequenter firmam deneget assertionem Lychetus ei pronunriato sustinēti, quòd destructo toto humanitatis, non sunt destructæ immediatæ vniones corporis & animæ rationalis ad Verbū, quæ extiterunt in vita Christi, & cōpositione corporis & animæ.

Iudiciū & cēsio authoris de inconsequentia nunciationis Lycheti.

Quia si apud Scotum (vt fatetur Lychetus) est quid firmum, & inconcussum, quòd non admiserit nouam assumptionem corporis, & animæ rationalis in triduo, quando destructum fuit totum humanitatis; reliquum est, vt euidens fit ex Scoto, quòd sicut partes humanitatis in triduo asseruntur assumptæ non mediante toto realiter à partibus distincto, sed immediatè, & proximè, ita etiam in decursu annorum vitæ Christi, corpus & anima immediatè terminentur à Verbo: alias in triduo fuisset noua assumptio immediata partium humanitatis à Verbo, quam nouam assumptionem admittit Vazquez, & eam constanter reijcit Scotus, vt etiam apparet ex locis Scoti à nobis transcriptis in præcedenti Prolusione de distinctione totius à partibus, à num. margin. 19. vsque ad 25.

Aperitur incōsequētia doctrinę in Lycheto, suppositis principijs Scoti.

Vazquius.

10 Eamdem quoque philosophandi rationem de subsistentijs partialium substantiarum sequutus apparet ea, qua solet iudicij perspicacitate Aureolus, adstruens in partibus substantialibus corporis & animæ rationalis proprias, & immediatas hypostases, ita ut ex vnione partium conflet hypostasis totius; quod pronuntiatum à se defendi asseuerat, eò quòd nullam in homine tertiam realitatem agnoscat distinctam à partibus substantialiter vnitis, seu cōpositis per vnionem informationis: ita igitur Aureolus in 3. sen. distinct. 2. art. 3. §. *Alia est opinio*, fol. 378. Romanæ editionis.

Aureolus astruit subsistentias partiales.

Car. Aureo.

Ideo alij dicunt, quòd vnio animæ ad corpus est subiectum huius habitudinis, vel fundamentum. Contra; vnio non fuit in triduo, & tamen fuit habitudo: item relatio non est fundamentum relationis.

Quæsitū de fundamento vnionis hypostaticę

Teneo, quòd vtrumque, scilicet anima, & corpus est fundamentum, & accidit vnio; ita quòd siue vnita, siue separata sint, possunt fundare habitudinem, sicut in triduo.

Mēs Aureoli in hac re.

11 *Probatur hoc; quia illud, cui competit esse suppositum, per eamdem rationem competit sibi esse fundamentum primò; sed corpori & animæ per rationes proprias conuenit esse suppositale: ergo. Et posito quòd anima nō sit vnita corpori; adhuc manet vnio ex anima & corpore, nec inest vni per alterum.*

Corpori, & animæ ex proprijs rationibus cōgruit esse suppositale.

12 *Item, nisi anima, & corpus essent per se immediatum fundamentum, tunc sequeretur, quòd tollendo fundamentum illius vnionis, tolleretur vnio; sed tollendo vnionem corporis, & animæ inter se, adhuc remanet alia vnio corporis & animæ ad suppositum: nec vnum est ratio fundandi alteri, & animæ ad suppositum.*

Probatio asserti

13 *Et hoc cogor dicere, quia non pono tertiam rem; & si separarentur, adhuc staret vnio. Dico ergo, quòd si compositum hominis diceret tertiam rem resultantem; sequeretur, quòd res illa esset fundamentum: sed hoc non est, vt patet.*

Alia probatio; quia totū nō distinguatur realiter à partibus

Ideo autem (vt suspicor) pronuntiauit Aureolus, quòd corpus, & anima rationalis sunt fundamenta vnionis hypostaticæ, & quòd vnio corporis & animæ se habuerit accidentaliter ad assumptio-

Cur asserat Aureolus quòd vnio corporis, & animę se habuerit per accidens ad vnionem hypostaticā?

nem immediatam corporis, & animæ rationalis à Verbo; non quia Verbum non coassumpserit vnionem substantialem corporis & animæ, per quam humanitas constituitur in ratione humanitatis, siue totius constantis ex partibus compositis per vnionem substantialem informationis, cuius meminit expressè Aureolus à nobis transcriptus in præcedenti Prolusione de distinctione totius à partibus, sub n.mar.43.

Vnio corporis & animæ nō est assumta vt Quod à Verbo.

Quare ideo docuit Aureolus, corpus & animam esse substrata vnionis hypostaticæ, & vnionem substantialem partium inter se, accidentaliter se habere ad vnionem hypostaticam; quia partes humanitatis assumantur, vt Quod tanquam extrema, quæ valeant subsistere cum vnione ad Verbum, estò quòd separentur inter se partes humanitatis, vt in triduo.

Est tamen coassumpta vt Quo.

Repugnat verò vnioni informatiuæ vt assumatur vt Quod; quia ob rationem modi vnitiui contradicit illi existentia separata ab extremis vnibilibus; non tamen obstat ei coassumptio, vel assumptio vt Quo, & tanquam ratio intrinseca humanitatis, vel totius cōpositi ex partibus, vt infra pressè ostendā in solutione obiectionum contra nostram sententiam.

Alia probatio pro subsistentiis partium essentialium.

14. Verùm altera ratio pro subsistentijs partium totius essentialis est; quòd cùm vnio hypostatica sit alterius ordinis ab vnione informatiua, non obstat vnioni informationis, vi cuius sunt partes in toto, quòd partes sint in se, & per se in ratione suppositi cū positiuā repugnantia ad assumptionem ab alio supposito.

Vrgetur ratio ex subsistētia pendēte à natura tanquam à substrato sustentante.

Quòd apparet in ipso actu subsistentiæ, qui apud nos est realitas distincta à propria natura, quam constituit in ratione essendi in se, & per se; cùm tamen ipsimet subsistentiæ (quæ constituit naturam in esse personali, & hypostatico) non obstet quòd recipiatur in natura, ex cuius potentialitate extrahitur tanquam ex substrato eductionis: igitur nec formæ substantiali etiam materiali repugnabit subsistentia propria cum positiua & immediata repugnantia ad dependendum ab alio supposito, eò quòd forma materialis recipiatur in materia per informationē, & educatur ex potētia materiæ.

Dependētia à substrato nō obstat in dependentiæ in ratione suppositi.

Si enim ipsimet subsistentiæ non contradicit dependentia à comparte compositionis intrinsecæ, siquidem ipsa hypostasis est compars, quæ simul cum natura cointegrat suppositum, quod de formali exprimit subsistentiam, & de materiali naturam, quam contrahit ad rationē existendi incommunicabiliter; igitur nec cuilibet comparti substantiali obstat ratio suppositi ob dependentiā ab alia comparte per vnionem informatiuam.

Vnio informatiua est alterius rationis ab vnione hypostatica.

15 Cæterùm, quòd præmissum pronuntiatum de subsistentijs partium totius essentialis non repugnet Scoto, ostenditur ex Lycheto loco citato ex 3. sententiar. distinct. 2. quæst. 2. §. *Præterea tertio*, vbi ideo agit de Scoti mente, quòd si corpus assumeretur ab vna persona Trinitatis, verbi gratia, à Patre & anima rationalis à persona Verbi, adhuc non repugnaret vnio informationis inter corpus, & animam rationalē, eòquòd vnio informatiua sit alterius rationis ab vnione hypostatica, nec vnio, & dependentia informationis opponatur independentiæ suppositi partialis in ratione suppositi. Commentarium ergo Lycheti accipe contra aliquos Scotizātes, qui omnino improbāt subsistentias partiales; etiam admittentes quòd conceptus subsistentiæ non in negatiuo, sed in positiuo consistat.

Lychetus.

Nota in ista litera, quòd nullum est inconueniens quantùm ad hoc, nec impossibile, quòd Pater assumat corpus tantùm organicum, & Filius tantùm animam intellectiuam; sed quòd istis assumptis ipsa vniantur adinuicem, stante assumptione eorum, videtur difficile, quia anima vnita corpori actu dependet ad illud, & quòd etiam dependeat ad Filium dependentiā eiusdem rationis, quia scilicet sustentatur in Filio, & in corpore proprio, cuius contrarium dictum est supra.

Dependētia compartis à cōparte non opponitur independentiæ in ratione suppositi.

16 *Dico; quòd Doctor hic non intelligit, quòd stante assumptione animæ ad Filium vniatur corpori, eo modo, quo sustentatur in Filio, quia vnitur corpori per informationem, & sic istæ vniones sunt alterius rationis; nec est impossibile quòd ex illis partibus vnitis, quamuis assumptis à Patre & Filio constituatur homo singularis & vnus.*

Vnio informationis nō repugnat hypostasi ex Lycheto.

Non ergo apud Lichetum ex Scoto re-

Suadentur hypostases partiales.

repugnat communicabilitati partium inter se, & prout componuntur per vnionem informatiuam, quæ est alterius seriei & ordinis à communicatione hypostatica, quòd partes sint positiuè incommunicabiles, & independentes in ratione suppositi; pro quo asserto vide in Controuersia 1. artic. 3. in Appendice de subsistentia creata, Membro 3. an communicabilitas ad compartem repugnet hypostasi?

De subsistentijs partium totius integralis; & de compositione subsistentiæ totalis ex hypostasibus partialibus.

Quæsitū de hypostasibus partium totius integralis, solū procedit dato quòd subsistentia cōsistat in positiuo.

17 NVnc restat exaranda ratio, cur etiam in partibus totius integralis sint assignandæ partiales hypostases; si sustineatur probabilior sententia, quòd subsistentia consistat in positiuo, & non in mera negatione actualis, & aptitudinalis communicationis, & dependentiæ ab alio. Quia dato quòd subsistentia in mera negatione consistat, licet videatur posse assignari aliquod determinatum substratum positiuum illius negationis communicationis huius entis ad aliud ens; vel indicari fundamentum negationis dependentiæ huius entis ab alio, in qua negatione consistit ratio hypostasis creatæ, iuxta eā sententiam, quā vt probabilem admittit Scotus.

Ratio fauēs hypostasi cōsistēti in negatiuo.

Determinatum enim substratum, vel fundamentum talis negationis communicationis ad aliud, dici posset, quòd in toto substantiali integrali sit indiuisibile terminatiuum entitatiuæ extensionis substantiæ; quatenus repugnat, quòd tali indiuisibili terminatiuo superstite, & non accedente nouo indiuisibili continuatiuo huius substantiæ cum alia, tollatur negatio communicationis ad aliud totum, in qua negatione consistit ratio hypostasis creatæ in probabili placito Scoti. Sed si hypostasis adstruatur positiua, inintelligibile apparet, quòd talis suppositalitas in toto integrali non sit composita, constans ex partibus; atque adeo & concedenda non sint partialia supposita.

Refellitur determinatū substratū negationis communicationis ad aliud supposi tum.

18 Verùm hæc doctrina de indiuisibili terminatiuo, quod sit determinatum substratum negationis communicationis ad aliud totum, vel suppositū, licet admitti possit in indiuisibili omnino inextenso secundùm trinam dimensionem, vt in puncto substantiali; adhuc tamen non procedit prædicta doctrina de indiuisibili substrato, seu fundamento negationis communicationis, in linea substantiali inquantum est vltimum terminatiuum extensionis superficiei substantialis, & in superficie substantiali inquantùm est vltimum terminatiuum profunditatis corporis substantialis.

Premitur ratio in linea substan tiali termi nāte superficiem substātialem.

Quia cùm linea substantialis constet ex partibus secundùm longitudinem, & superficies substantialis cointegretur, ex partibus secundùm latitudinem substantialem, non valent esse fundamentum negationis communicationis ad compartem; siquidem partes lineæ, & superficiei substantialis cōponuntur ad alias compartes substantiales.

Iudiciū de præcedēti asserto

Quare substratum positiuum, quod inferret illam negationem communicationis ad compartem, admitti posset in solo puncto indiuisibili secundùm trinam extensionem substantialem; pro cuius pronunciati probabilitate vide quæ expendimus in citata Appendice de subsistentia creata, Membro 2. de causalitate hypostasis positiuæ, à num. marg. 3. vsque ad 6. & de indiuisibili terminatiuo de sensu Scoti, perlege ea, quæ discutimus in Prolusione 7. de relatione vnionis hypostaticæ, an sit de genere accidentis? à numer. margin. 62. vsque ad 70.

Oppugnatur indiuisibilitas subsistentiæ in toto integrali.

19 Tum deinde oppugno indiuisibilitatem subsistentiæ in toto integrali; quia subsistentia totius integralis, si esset omnino indiuisibilis sicut punctum, & sicut apud plures ex Thomistis, animæ perfectorum animaliū sunt indiuisibiles; eo inquam dato, adhuc exercita causalitas illius subsistentiæ circa naturam extensam, esset entitatiuè diuisibilis, & extensa.

Sicut anima perfecti animalis, licet sit indiuisibilis, subit tamen exercitam

informationem diuisibilem; quia aliud partiale viuens in leone est caput, aliud manus, aut pes. Si autem simili ratione admittatur extensa, & diuisibilis causalitas subsistentiæ, licet inextensæ, & indiuisibilis vt concipitur ante causalitatem exercitam; militaret contra extensam causalitatem subsistentię indiuisibilis, & vnitæ per compositionem diuisibilem eadem ratio, quæ vrget contra ipsam formam hypostasis indiuisibilis in actu primo, vel inquantum intelligitur ante diuisibilem, & exercitam compositionem ad naturam extensam, quam terminat, & contrahit ad esse perseitatis positiuæ, seu ad ens quod positiuè est per se, itaut illi repugnet esse in alio supposito.

Instatur ex anima indiuisibili animalis perfecti, quæ habet causalitatem diuisibilem.

20 Opponi enim posset contra extensam, & diuisibilem causalitatem subsistentiæ indiuisibilis à se, & ante exercitam compositionem ad naturam extensam; quòd talis causalitas diffusa per partes existentiæ diuisibilis, etiam haberet partes, itque adeò quòd cuilibet parti, aut portioni huiusmodi causalitatis exercitæ repugnaret quòd se gerat vt Quo, vel vt causalitas attinens ad constitutionem entis in se, & per se: siquidem esset ratio constituendi existentiam partialem non in se, & per se, sed in toto. Ac proinde fieret, vt subsistentia non solùm esset indiuisibilis, vt concepta ante exercitam compositionē subsistentiæ ad naturam extensam, sed etiam quòd ipsa compositio actualis sit indiuisibilis.

Subsistentia nequit asseri forma indiuisibilis, quæ habeat causalitatē extensam.

Cæterùm, cùm talis compositio actualis & exercita aliquando cohæreat intrinsecè ferè immensæ vastitati continuæ homogeneæ, vt patet in extensione Oceani, si vastitas illa esset terminata per subsistentiam indiuisibilem, & compositam mari per compositionem etiam indiuisibilem; insuper cùm causalitas subsistentiæ sit intrinseca, & quæ præsupponat indistantiam localem inter actum subsistentialem, & substratum eius: sequeretur, quòd punctum illud subsistentiale, vel indiuisibilis illa subsistentia gerens se adinstar puncti, esset in toto mari, & in cunctis partibus eius, cùm non sit potior ratio de ista parte, quàm alia talis corporeæ molis; quæ omnia incredibilia apparent.

Excutitur præterea indiuisibilis causalitas subsistentię in toto integrali.

21 Præterea, quòd supposita sententia Soarij, Vazquij, & aliorum Metaphysicorum, qui autumant, quòd subsistentia non sit forma entitatiua, sed modalis identificata cum exercita compositione eius ad substratum; nequit asseri, quòd si subsistentia sit indiuisibilis, habeat exercitam compositionem diuisibilem: cùm implicet, quòd diuisibile, & indiuisibile identificētur realiter; de quo vide quæ disserimus infra, in Controuers. 1. artic. 3. in Appendice de subsistentia creata, Membro 3. an communicabilitas ad compartem, repugnet hypostasi à nume. margin. 22. vsque ad 25.

Alia cōfutatio, dato quòd subsistentia sit modus.

Soarius.

Vazquius.

22 Si autem occurras cum Vazquez 3. par. tomo de Incarnatione, disput. 32. cap. 4. num. marg. 21. quòd licet subsistentia totius integralis sit composita ex partibus, sed non ex subsistētijs, aut hypostasibus partialibus, eòquòd subsistentia non sit diuisibilis in plures subsistentias, sicut nec homo in plures homines, vel persona huius indiuidui in plures personas.

Occursus Vazquij de subsistentia cōposita ex partibus, sed non ex subsistētiis partialibus

Hoc effugium perspicua oppugnatione occupari videtur. Quia sicut ex eo quòd anima rationalis, licet ipsa sit indiuisibilis, habet tamen compositionem extensam, & diffusam per materiam, datur enim alia, & alia pars corporis organici distincta in Petro; quia alia pars corporis organici est caput, alia pars est cor, eò quod apud Vazquium & cæteros Thomistas non detur forma corporeitatis distincta ab anima rationali, à qua accipiatur distinctio hæc organica partium in homine. Ita si subsistentia sit diuisibilis in partes, & esto quòd vt concipitur ante causalitatem exercitam esset indiuisibilis, si tamen haberet causalitatem & compositionem exercitam extensam & diuisibilem; implicat quòd distinctæ formæ partiali, vel distinctæ compositioni formæ intrinsecæ non respondeat distinctus effectus formalis, aut quasi formalis.

Reiicitur placitum Vazquez.

Implicat cōpositio subsistētiæ ex partibus & nō ex subsistentiis partialibus.

Sed apud Vazquium illa pars subsistentiæ in toto integrali est distincta à parte subsistentiæ alterius portionis totius integralis, & per distinctam compositionem cohæret naturæ, quam contrahit; ergo confert illi aliquem esse actum formalem, vt euidentius est quàm indigeat probatione.

Illatio vrgens Vazquium

23 Sed pars subsistentiæ non præbet

par-

Occupatur fuga contra partiales subsistentias

parti naturæ totius solum esse per se negatiuè, prout opponitur existentiç in alio vt in substrato inhæsionis; quia hanc negatiuam perseitatem infert & exprimit quælibet existentia substantialis à ratione, & quidditate sua. Nec infert etiam pars illa subsistentiæ negationem existendi in toto; cùm pars totius integralis sit actu composita alteri comparti. Ergo exprimit repugnantiam essendi in alio vt in vltimo termino suppositãte existẽtiam illam; itaut superstite illa partiali subsistentia, implicet quòd pars existentiæ totius integralis assumi queat ab alio supposito.

Quis sit effectus formalis subsistentiç partialis?

Quare hic effectus subsistentiæ partialis, qui positus est in repugnantia positiua ad immediatam vnionem eiusdem existentiæ partialis cum alia subsistentia explicatur per vltimam terminationem naturæ, ob quam constituitur inassumptibilis ab alio supposito; vt ostendimus in citata Appendice de subsistentia creata, Membro 3. à num. margin. 20. vsque ad 22.

Cõsectariũ de compositione subsistentiæ ex subsistentiis partialibus.

Ex dictis de subsistentijs partium totius integralis, & essentialis, aptè & consequenter depromimus quid sentiendum sit de subsistentia totius essentialis, & integralis. Quare asserimus, quòd sicut totum nõ secernitur realiter ab omnibus suis partibus substantialiter compositis inter se per vnionem informatiuam; ita subsistentia totius essentialis, & integralis nil aliud est quàm subsistentiæ partium substantialiter vnitæ, vel vnio & compositio subsistentiarum partialium in aliquod vnum, vel totum.

Corollarium de compositione vnionis hypostaticæ ex vnionibus hypostaticis corporis, & animæ Christi ad Verbum.

De cõpositione vnionis hypostaticæ ex vnionibus hypostaticis partialibus.

24 VNde in speciali loquendo de mysterio Incarnationis, & assumptionis humanitatis Christi à Verbo, consequenter pronuntiamus, quòd sicut humanitas Christi non distinguitur realiter à corpore & anima rationali substantialiter compositis inter se; ita assumptio humanitatis à Verbo nil aliud est quàm coniunctio vnionis hypostaticæ corporis Christi ad Verbum cum vnione hypostatica animæ rationalis ad Verbum. Quæ compositio exercita duarum vnionum hypostaticarum corporis, & animæ rationalis fuit etiam coassumptio hypostatica vnionis substantialis componentis corpus cum anima rationali; per quem substantialem nexum constituitur humanitas in ratione humanitatis, cùm humanitas non sit quid realiter distinctum à corpore, & anima substantialiter vnitis.

Vnio hypostatica constans ex vnionibus partialibus non est ens per accidẽs

Quare sicut ex corpore, anima rationali, & vnione substantiali non cointegratur ens per accidens, seu aceruus entitatum, sed vnum ens per se vnitate compositionis, ita ex vnione hypostatica corporis Christi, & ex vnione hypostatica animæ rationalis ad Verbum, & ex vnione istarum duarum vnionum hypostaticarum inter se, (quæ respondet compositioni substantiali animæ rationalis cum corpore, & est coassumptio vnionis corporis cum anima rationali,) non cointegratur aceruus formarũ modalium, aut vnum ens per accidens, sed vnũ ens per se in ratione completæ personationis, vt infra magis aperiemus agentes contra Vazquium.

Oppositio; quòd vnio corporis & animç Christi nequeat assumi à Verbo.

25 Sed contra præmissam doctrinam de vnione substantiali corporis cum anima rationali, quæ vnio coassumpta sit à Verbo, ea instat oppositio: quò vnio corporis, & animæ rationalis non sit ea substantia, quæ assumi queat hypostaticè à Verbo. Quia res illa, quæ nequit etiam de absoluta Dei potentia esse in se, & per se, nõ valet esse in extraneo supposito assumente; cùm vnio hypostatica sufficiatur loco & vice propriæ hypostasis.

Instatur, quia vnio sit modus, cui repugnat esse per se.

Atqui vnio corporis & animæ nequit esse per se subsistens, etiam de absoluta Dei potentia, cùm vnio corporis cũ anima rationali non sit forma entitatiua, sed modalis identificata cum exercita compositione sui ad extrema vnibilia; igitur vnio nec diuinitus valet esse per se, & in se, sed in extremis vnibilibus ac proinde nequit assumi ab extraneo supposito.

& sine toto,vt ostendimus ex Aureolo à nobis transcripto sub n.mar.43.

Modo restat disquirere de distinctione totius modalis ab omnibus suis partibus;de quo toto intercedit specialior difficultas,cùm in toto cointegrato ex forma non identificata cum actuali compositione formæ ad substratum, posint partes talis totius saltim de absoluta Dei potentia dari sine toto: quæ separatio cunctarum partium à toto implicat in forma modali identificata cū exercita compositione sui ad substratum:quamobrem vrget doctrinæ consequentia, & necessitas, vt hæc seriò expendamus.

Vnica ...seruatio cōparatione totius modalis ad s partes.

De toto modali, an distinguatur ab omnibus suis partibus?

56 NON agimus in præsenti de modo prout eum aliquando versat Scotus, inquantum modus est illa entis affectio, aut quasi affectio,sine qua res nec perfectè concipi queat, nec etiam è contra, modus sine re;qualiter infinitas,& necessitas in essendo sunt modi Deitatis:& finitas, seu contingentia ad essendum vt comitatur vertibilitatem entis in nihilum oppositam necessitati essentiali Deitatis, sunt modi entis finiti: de quibus modis vide quæ differimus in Controu.2.de Vnitate Dei,in Appen.de distinctione entis,ar.3. de distinctione modali sub n.mar.5.

...ima acce...io modi, ...qua non ...ocedit ...sens quę ...um.

Sed loquimur in præsenti de modo vt exprimit illam formam, cuius actualis & exercita compositio ad substratum identificetur cum ipsa forma;qualiter relatio apud Scotum identificatur cum exercita compositione sui ad subiectum. Cùm enim adeò aperta sit ea absimilitudo inter formas, siue substantiales, siue accidentales,quarum actualis compositio ad substrata non identificetur realiter cum ipsis formis; & inter formas, quarum coniunctio actualis ad substrata non distinguatur realiter, nec separabilis sit etiam de absoluta Dei potentia ab ipsis formis: talis disparitas inter formas censetur ea,quæ distincto vocabulo indicari debuerit;vnde Metaphysici probatiores has formas realiter identificatas cum suis exercitis compositionibus ad substrata haud inscitè appellarūt modos affixos substrato.

...cceptio al...ra modi ...o forma ...ētificata ... exercita ...positione ...odi ad substratum

57 Nec huic rationi loquendi aduersatur Scotus in 2. sententiar. dist. 1.quæstion.4. *Vtrùm creatio Angeli sit idem Angelo?* §.*Quod si adhuc proteruiatur*,sub numer. margin. 13.imò & inibi acutè complectitur vtramque modi à nobis explanati vsurpationem, siue pro modo, qui sit de intrinseco conceptu entis,qualiter infinitas est de quidditatiua conceptibilitate Deitatis; aut pro modo inquantum opponitur formæ entitatiuæ, quæ non identificatur realiter cum exercita compositione formæ ad substratum:ita igitur præmissam doctrinam disertè explanat Scotus loco citato.

Hanc modi acceptionē recipit Scotus, vt distinctam à prima vsurpatione modi

Quod si adhuc proteruiatur, quòd licet relationes non sint formaliter entia rationis,sed aliquid extra intellectum, & non idem fundamento;non tamen sunt alia res à fundamento,sed tātùm sunt modi proprij rei.

Scotus.

Ista instantia videtur tantùm contendere de nomine modi, & rei;licet enim modus non sit ita res,sicut illa, cuius est modus : non tamen nulla res est, sicut nec nullum ens,quia tunc nihil esset.Dicit enim B.*August.*1.*de Doctri. Christ.capit.*1.quòd signum secundùm quòd tantùm est signum,est res aliqua& modus signati.*Et hoc probat, quia omnino,quod nulla res est,nihil est; & ita relatio cadit sub diuisione entis secundū se, iuxta Philosophum* 5.*Meta.nec omnia in quæ diuiditur ens secundū se,sunt æquè perfecta entia:imò qualitas respectu substātiæ,potest dici modus, & tamen in se est vera res.*

Fuga Hérici

Occupatur ab Scoto.

S.August.

58 *Ita relatio,licet sit modus, adhuc tamen est imperfectior modus qualitate, si sit extra intellectum; & non modus intrinsecus fundamenti,sicut est infinitas in Deo,& omnium essentialiū, quæ sunt in eo,sicut dictum est dist.*8.1.*lib.sequitur ergo,quòd talis modus alius a re ex natura rei,sit res alia à fundamento,accipiēdo rem generalissimè, vt diuiditur in decem genera.*

Admittit Scotus quòd relatio sit modus in 2.acceptione modi, non autem in ...

59 Sed conceptū modi(vt ad præsens

quæ-

Expressius aliud Scoti testimoniũ pro secunda acceptione modi.

quæsitum attinet) apertiùs expressit Scotus in Quodlibeto 3. vbi quærit, an relatio sit res? ibi enim, §. *Habemus ergo primum membrum*, sub num. marg. 3. ex Boetio asserit, quòd modus sit forma relata ad aliud, & quòd actualis compositio modi ad substratum non distinguatur realiter à modo; ita igitur inquit Scotus

Scotus.

Secundo modo accipit Boetius distinguendo rem contra modũ rei; sicut loquitur lib. de Trinit. Patet (*inquit*) quæ sit differentia prędicationum, quia aliæ quidem quasi rem monstrant, aliæ quasi circũstantiam rei; quia ista prædicantur sic, quòd secundùm se rem aliquam mõstrãt: illa verò, vt non esse, sed potiùs extrinsecùs aliquid apponunt. *Vult ergo distinguere rẽ contra circunstantiã, & sic secũdùm eum, sola tria genera, substãtia, qualitas, & quãtitas rem monstrãt; alia verò rei circumstãtias. Hoc ergo nomẽ, res, in secundo membro acceptum, dicit aliquod ens absolutum, distinctum cõtra circumstãtiam, siue modum, qui dicit habitudinem vnius ad alterum.*

Boetius.

NOTA.

Scotus.

Explanatio textus.

Ex quibus verbis Scoti constat, quòd modus sit ens relatum, siue relatione extrinsecùs, siue intrinsecùs aduenientę; & quòd ita sit ad aliud, vt implicet existentia modi sine substrato. Id enim exprimunt illa verba Scoti: *Hoc ergo nomen, (res) dicit aliquod ens absolutũ, distinctũ contra circunstãtiam, siue modum, qui dicit habitudinem vnius ad alterum.* Cùm autem omnis relatio extrinsecus adueniens, siuè de genere substantiæ, siue de genere accidentis sit ens essentialiter relatum apud Scotum; consequẽs est, vt nõ sola relatio intrinsecus adueniens de tertio prædicamento relationis, sed etiam omnes relationes extrinsecus aduenientes sint modi identificati cum eorũ compositionibus actualibus ad substrata.

Scotus.

Omnis relatio intrinsecus & extrinsecus adueniens, est modus de mente Scoti.

60 Quod magis reserat Scotus in eodem Quodlib. 3. §. *Ad secundũ*, sub num. mar. 15. vbi ita inquit Scotus.

Scotus.

Respondeo; stãdum est in ipsa relatione, nec vlterius proceditur. Verbi gratia, in albedine fundatur similitudo, ista similitudo habet aliquã accidentalitatem propriã ab accidentalitate albedinis distinctã; sicut relatio est genus distinctum à genere qualitatis.

Relatio est sua accidentalitas exercita ad fundamentum.

Sed quæres, de accidẽtalitate similitudinis, si ipsa est alia à similitudine? Dico, quòd nõ; quia similitudo est sua accidẽtalitas ad fundamẽtũ, & se ipsa accidit fundamento, sicut se ipsa est ad oppositum.

61 *Vniuersaliter enim quod cõuenit alicui sic, quòd omnimoda cõtradictio sit, illud esse sine hoc, hoc est idem realiter illi; & per oppositũ vbi non est omnimoda cõtradictio, non oportet idem esse omnino. Nũc autẽ contradictio est, similitudinem esse, & non esse ad fundamentũ & etiã nõ esse ad terminũ; ideò accidentalitas sua ad fundamẽtũ est idẽ sibi, sicut ipsamet est similitudo, vel habitudo ad oppositum.*

Probatio ex inseparabilitate relationis à fundamento.

Absimilitudo inter formam absolutam, & relatam.

62 *Status est ergo; quia accidẽtalitas similitudinis nõ est alia res à similitudine. Sed similitudo est quædã res alia ab albedine; quia habitudo & etiã accidentalitas albedinis potest poni quædã res alia ab albedine. Quia albedo est quædã res absoluta, & accidẽs absolutum potest esse sine contradictione sine subiecto; & ideo non est idem habitudini suæ ad subiectũ, nec se ipsa accidit illi. Falsa est ergo illa; qua ratione similitudo accidẽtalis albedinis habet aliã accidentalitatẽ ab albedine; pari ratione accidentalitas similitudinis habebit aliã accidentalitatẽ à similitudine. Falsa est etiã illa; qua ratione accidentalitas similitudinis est eadẽ sibi, pari ratione accidentalitas albedinis est eadem sibi: quia albedo est ens absolutum, & similitudo relatio.*

Forma absoluta distinguitur realiter à compositione ad subiectum.

NOTA.

Et ex hoc non est contradictio, albedinem esse sine comparatione ad superficiẽ, est autem contradictio, similitudinẽ esse sine comparatione ad fundamentũ; & ideo illa comparatio non est eadem albedini, ista autem est eadem similitudini.

63 In quo textu, non solùm relatio intrinsecus adueniens, qualis est similitudo albi ad album, sed etiam omnis relatio extrinsecus adueniens idẽtificatur cum exercita compositione sui ad substratum; vnde omnes vniones extremorũ absolutorum, siue substantialium, siue accidentalium sunt modi identificati cum compositionibus eorum ad substrata, & omnia vltima sex prædicamenta sunt modi, siquidem sunt relationes extrinsecus aduenientes apud Scotum, vt liquet ex illis verbis Scoti transcriptis sub num. margin. 62. *Quia albedo est quædã res absoluta, & accidens absolutum, potest esse sine contradictione sine subiecto; & ideo non est idem habitudini suæ ad subiectum, nec se ipsa accidit illi.* De modo autẽ, & de distinctione modali vide in Co-

Omnis relatio intrinsecus & extrinsecus adueniens est modus.

Scotus.

trouer. 2 de Vnitate Dei, in Appendice de distinctione entis, art. 3. de distinctione modali, & quidditate modi, per totum articulum, præsertim à num. marg. 20. vsque ad finem articuli, vbi expenditur actuale in, & actuale ad relationis, & actuale in, & actuale ad vbicationis; vide etiam in Controuersia vndecima de Scientia Dei, dist. 2. de scientia contingentium absolutorum, art. 5. in Digressione physica, à quo principio trahatur contractio voluntatis creatæ ad tale indiuiduum actionis? à num. marg. 60. vsque ad 61. Perlege etiam Scholia Cauelli ad Quodlibetum 3. in §. *De primo; quia de æquiuoco*, sub n. mar. 2. & Scholium ad §. *Ad secundum, licet esset magna difficultas*, sub num. marg. 15. vbi ita habet Cauellus.

Hugo Cauellus.

Ostendit Scotus, quòd licet relatio creata habeat propriam accidentalitatē, idest inhærentiam, ideo non dari processum (scilicet in aliā & aliam inhærētiā) *quia nō distinguitur inhærentia relationis realiter ab ipsa, sed relatio se ipsa inhæret, quia repugnat, eā sine inhærentia existere; secùs est de accidente absoluto.* Igitur apud Cauellum ex Scoto, omnis relatio, siue intrinsecus, siue extrinsecus aduenïens est modus, in ea modi acceptione, quæ exprimit formam non distinctam realiter ab exercita compositione sui ad substratum; pro qua modi acceptione vide citatum Scholiū Cauelli ad n. 2. eiusdem Quodlib. 3.

Omne ens relatum est modus

Præterea, quādo Scotus à nobis transcriptus sub n. m. 61. ait: „ *Ideo accidentalitas relationis ad fundamentū est eadem* „ *sibi, sicut ipsamet est similitudo, vel habi-* „ *tudo ad oppositū*: vbi Scotus actuale *in* relationis, vel idētitatem relationis cū modificatione exercita relationis respectu substrati, colligit ex actuali *ad*, quatenus exercita habitudo ad terminū sit etiam de quidditate relationis; prædicti pronuntiati Scoti ea occurrit probatio. Quòd cū similitudo nequeat existere nisi relata ad extremū simile, ita nequit respicere album simile, nisi componatur albo, quod est simile alteri; sicut quia paternitas non valet existere sine respiciētia substātiæ genitæ, ita nequit referri actu ad substātiam genitam, nisi actu referat substantiā generantem, & componatur illi in actu secundo, & exercito; non potest autē actu referre substantiā generantē nisi intrinsecè composita paternitas substātiæ generanti, cū relatio prædicamentalis non sit denominatio extrinseca.

Scotus

Expenditur ratio Scoti de actuali in relationis, quod colligitur ex actuali Ad.

Quòd autem forma modalis sub qualibet cōparatione ad aliud non sit modus, seu forma identificata cum actuali coniunctione ad aliud, ostendimus infra in sequenti Prolus. 9. de subsistentijs partialibus, sub n. mar. 38. & 39. expendentes illud Scoti ex Quodl. 3. sub n. marg. 16. „ *Nec tamen dico, quòd relatio ad quodcū-* „ *que comparetur, se ipsa cōparatur, &c.*

Modus non respectu cuiuscunq; rei est modus.

Scotus.

64 Quibus prælibatis de acceptione modi pro ea forma, quæ idētificatur realiter cū exercita modificatione & compositione sui ad substratum (præmissa enim Scoti pronuntiata ad verbum transcripsimus pro tali acceptione modi, ne etiā in nuda, & sola voce modi æstimaremur ab Scoti loquutionibus deuiasse) reliquum est, vt ad id, quod magis de re est peruenientes, expendamus qualiter distinguatur totum modale ab omnibus suis partibus.

Punctus quæsiti; an totū modale distinguatur à partibus?

Dicimus ergo, totū modale non posse distingui realiter ab omnibus suis partibus solū præsentialiter vnitis; sicut totū non modale (quod scilicet cointegratur ex forma non idētificata cum exercita compositione sui ad propriū substratū) distinguitur realiter ab omnibus partibus præsentialiter vnitis, non tamen cōpositis per vnionem informatiuam: & ratio disparitatis apparet euidens ex dictis de quidditate modi.

Decisio dubij.

Quia ideo totum non modale distinguitur realiter à suis partibus solùm vnitis localiter, aut vnione de genere vbi, quia omnia extrema componibilia possunt existere in actu primo, vel signato compositionis, absq; exercita vnione informatiua, saltim de absoluta Dei potentia; quare totū non modale supra partes in actu signato componibiles addit vnionē informationis exercitæ, quæ realiter distinguitur ab omnibus partibus existētibus, & præsentialiter vnitis.

Totū modale nō potest distingui ab omnibus suis partibus.

Atqui implicat, quòd forma modalis existere queat sine modificatione exercita; igitur forma modalis existēs à parte rei, imbibit idēticè, seu per realē idētitatē eādē vnionē modificationis exercitæ per quā totum modale constituitur conpletiuè in ratione totius; ac proinde forma modalis, nequit existere nō cōposita

Secus totū entitatiuū; & cur?

sub-

substrato, & cū sola vnione præsentiali de genere vbi, siquidem importat intrinsecè & identicè eamdem vnionē informationis vel modificationis, quæ complet quidditatem totius modalis, quare modale totū nil addit supra omnes eius partes simul existentes.

65 Ex quo etiam principio legitimè hauriūt Metaphysici probatiores, quòd sicut modus identificatur cū exercita cōpositione sui ad substratum, ita implicet etiā de absoluta Dei potentia, quòd modus valeat modificare aliud substratū; sicut nec existere extra hoc totū modale.

Implicat étiam diuinitus, quòd modus afficiat substratum extraneum.

Quia modus non idētificatur realiter cū exercita compositione sui ad substratū extraneū, vt euidens est; siquidē de facto datur modus separatus à substrato extraneo, & ab exercita cōpositione modi ad subiectum extraneum, & separatio est manifesta probatio distinctionis. At qui modus in ista acceptione modi, quā versamus, est forma realiter identificata cū exercita compositione sui ad substratū; ergo modus non est actus, vel forma referens potestatem aut sufficientiā formalem respectu illius substrati, respectu cuius non identificatur modus cum modificatione exercita.

Probatio ex absimilitudine inter formā entitatiuam, & modalem.

66 Quare ex eodem principio deprōpsimus, quòd supposito, quòd in sentētia Scoti suppositum creatū de potētia Dei absoluta valeat assumere naturam extraneam; consequenter sentiendū sit, quòd hypostasis creata non sit forma modalis identificata cum exercita compositione sui ad substratum, sed forma entitatiua substantialis distincta realiter à compositione sui ad propriam naturam; pro quo asserto vide quæ expendimus in Cōtrou. 1. de Essentia & simplicitate diuinæ naturæ, art. 3. in Appendice Metaph. de subsistentia creata, Memb. 2. de causalitate hypostasis positiuæ, sub numero margin. 20. & à nume. margin. 29. vsque ad 34.

Corollariū; subsistentia non est forma modalis in sententia Scoti.

67 Et consequenter ad eamdem sententiam quòd subsistentia sit forma entitatiua, & non modalis, conformiterque ad mentem Scoti pronūtiantis, quòd indiuiduum ab ista causa efficiente productū valuerit ab alia causa eiusdē speciei produci; asserimus, quòd suppositalitas pullulans à natura Petri, potuit eadem numero effici à natura Pauli, quòd serio ostendimus in Contr. vndecima de Scientia Dei, dist. 2. de Scientia contingentiū absolutorū, ar. 5. in Digressione physica de contractione voluntatis creatæ ad tale indiuiduum actionis, à n. marg. 65. vsque ad 68.

Subsistētia effluens ab hac numero natura potuit ab alia effici.

68 Tandem restat obseruare pro modo vnitiuo seu relatione vnionis componentis duo extrema vnibilia; quòd ex hoc quòd modus realiter identificetur cū actuali & exercita compositione modi ad extremum modificabile, non sequitur quòd modus vnitiuus nequeat modificare duo extrema vnibilia, & identificari realiter cum vnica modificatione exercita respectu duorum extremorū vnibilium; vt apparet in vnione corporis & animæ rationalis, quæ vnio vnica & indiuidua est, vt ostendimus supra in præsēti Prolusione sub num. margin. 15. Vnio enim corporis & animæ rationalis, licet (quia materialis & corporea sit talis cōpositio exercita) recipiatur in corpore, vt in substrato, modificat tamen animā absque informatione recepta in anima, vt in substrato; nec enim forma materialis in spirituali substrato recipi potest tā quam in potentia, ex cuius eminentialitate educatur; fit tamen vnio illa intima animæ per modificationem exercitam non distinctam realiter ab ipsa forma vnionis.

Licet modus vnionis idētificetur cū exercita cōpositione valet modificare duo extrema vnibilia

69 Nec obstat replica Aureoli in 3. sen. dist. 2. ar. 2. fol. 377. Romanæ editionis, §. *Quia tunc illa realitas esset addita*, vbi vel sic agit, quòd homo non exprimat tertiā rem resultantē ex partibus & ab illis distinctā. Quia illud resultans non est res: *Nec etiā res modalis, quòd scilicet acquiratur modus; quia modus numeratur secūdū illa, quibus inest; sed hic* (scilicet in homine) *sunt duo aliquid: ergo duo modi, & nō vnus; vel vnus modificaret duo hoc, quòd est impossibile.*

Oppositio contra doctrinā præcedentem

Car. Aure.

Ratio enim Aureoli facilè diluitur ex dictis; tantùm enim probat, quòd vnio simplex, & indiuidua non insit vtrique extremo inhærendo, aut informando per receptionem sui in vtroque extremo vnibili; non tamen quòd non intrinsecè adsit vniendo per intimam assistentiam, & modificationem vnitiuam, ad quam non requiritur inhæsio, aut receptio in vtroque extremo, tanquam in substrato informationis, & eductionis ex potentia substrati; vt liquet in pūcto, & indiuisibili vnitiuo, pro quo

Infringitur obiectio Aureoli, quòd implicet quòd vnicā forma modalis modificet duo extrema.

vide quæ disseruimus supra in Prolus. 7. de vnione hypostatica à num. marg. 21. vsque ad 23.

PROLVSIO IX.

Quòd dentur subsistetiæ partiales componentes hypostasim totalem.

Prò titulo quęsiti, dúplex acceptio perseitatis negatiuę.

1 NVlla extat dubitatio de perseitate negatiua inquantùm opponitur inhærentię accidentis, vel inexistentiæ in substrato inhæsionis; quia in hoc sensu quælibet substantia partialis sicut habet apud Scotum existentiam substantialem sibi identificatam, ita etiam imbibit illam rationem essendi per se, quæ negat existentiā in alio vt in subiecto inhæsionis: qua ratione talis perseitas, quæ congruit cuilibet substantiæ partiali, appellatur perseitas negatiua. Quare non in eo sensu perseitatis negatiuæ, in quo iuxta eam sententiam (quam vt probabilem tutatur Scotus) hypostasis vel suppositalitas creata consistit in negatione actualis, & aptitudinalis communicationis, & dependentiæ; quia negatio hæc actualis, & aptitudinalis dependentiæ, & communicationis ad essendum in alio vt in supposito, non congruit rei ex vi existētiæ substantialis; cùm admissa propria existentia substantiali, etiam positiuè opposita inherentiæ accidentis, non repugnet naturæ substātiali existentia in alio vt in supposito.

De qua perseitate negatiua procedat quęstio de subsistentiis partialibus?

Suffulcitur ex Scoto doctrina præcedens.

2 Vnde hypostasis negatiua, seu in negatiuo consistens iuxta probabile Scoti placitum, importat aliam negationem prorsus distinctam à negatione illa existendi in alio vt in subiecto, quam negationem infert existentia substantialis, à sua quidditatiua ratione; vt subtiliter elucidat Scotus in 3. sen. dist. 1. q. 1. §. *Ad primam probationem illius assumpti*, sub n. mar. 17. vbi inquit.

Scotus ☞

Duplex ratio existēdi per se.

Cùm dicitur; quòd illius existentia est per se existētia. Cōcedo secundū quòd per se existere distinguitur contra inesse, quòd cōueniat accidenti. Cū assumitur; quòd per se existentia in natura intellectuali est personalitas. Nego vniuersaliter accipiendo per se, vt priùs; vt scilicet distinguitur cōtra inesse alij. Quia ad personalitatē requiritur vltima solitudo, siue negatio depēdentiæ actualis & aptitudinalis ad personā alterius naturæ. Non autē omne, quod per se existit primo modo (vt distinguitur cōtra accidens) oportet per se existere secundo modo.

Quę ratio existēdi per se cōstituat hypostasim?

3 Verùm supposita præmissa probabili sententia Scoti, quòd negatio actualis & aptitudinalis dependentiæ constituat hypostasim; indubitatum apparet, quòd nulla pars integralis & essētialis habeat subsistentiam partialem, cùm nulla pars esto quòd actu separata ab alia cōparte, neget aptitudinalem compositionem ad illam. At Scotus in hac re problematicus extitit circa conceptū hypostasis in negatiuo, aut positiuo consistentē; insuper ex manifestis principijs Scoti (dū sustinet, hypostasim consistere in positiuo) constat quòd si hypostasis imbibat repugnantiā ad dependendū ab alio vt à supposito, sit necessariò asserendū, quòd hypostasis simpliciter & absolutè hypostasis in positiuo consistat.

Supposito quòd hypostasis cōsistat in negatiuo, non admittuntur subsistētiæ partiales

Vnde hypostasim merè negatiuam, siue exclusa repugnantia ad dependendū ab alio vt à supposito, censuit Scotus, esse hypostasim impropriè & secūdū quid, vt ostendimus in Controu. 1. de Essentia & simplicitate diuinæ naturæ, ar. 3. in Appen. Metaph. de subsistētia creata, Mēb. 1. de probabilitate subsistētiæ negatiuæ, à n. m. 19. vsq; ad 23. Quare id restat ostendendū, quòd hypostasis positiua cum repugnantia ad essendū in alio vt in supposito, non cōtradicat partibus essentialibus & integralibus de Scoti mēte, imò quòd non sit minor ratio aut necessitas assignādi de facto talē hypostasim in natura totali, quàm in natura partiali.

Sed hypostasis negatiua nō est de assertione & firmo iudicio Scoti.

Quare aut absolutè sustinēda est probabilis opinio de sola hypostasi consistēte in negatiuo, & excludēte repugnantiā ad dependendū ab alio supposito; aut quòd si admittatur hypostasis propria & simpliciter, nimirū cū positiua repugnātia ad dependendū, etiā concedi debeat substantijs partialibus, siquidē in substātijs partialibus assignabilis est proprius, & necessarius effectus prædictæ formæ hypostasis, sicut & in natura totali.

Supposito quòd hypostasis consistat in positiuo, admittēde sunt subsistentiæ partiales.

Probatio asserti præcedentis

4 Quod ostendo primò in partibus totius essentialis; deinde in partibus totius integralis. Quòd autem sit necessaria causalitas formæ subsistẽtialis in cõpartibus totius essentialis vt exprimãt immediatã & proximam repugnantiam ad essendum in alio vt in supposito assumente; vel sic aperio.

Vrgetur necessitas subsistẽtię partialis ob immediatã repugnãtiam ad vnionem cum alio supposito.

Quia quælibet pars totius essentialis est capax vt sit in se & per se, itaut illi repugnet immediatè, & proximè quòd sit in alio vt in supposito assumẽte; sed repugnãtia proxima & immediata ad essendum in alio vt in supposito, exigit propriam & positiuã hypostasim iuxta Scoti principia, quatenus autumat quòd repugnãtia ad dependendum ab alio tanquam à supposito assumente nequeat in mera negatione consistere: ergo etiã iuxta sentẽtiam de hypostasi positiua, quã probabiliter sustinet Scotus, concedẽda est cuilibet parti totius essentialis sua propria & immediata hypostasis partialis, si ei conuenire possit immediata, & proxima repugnantia ad dependendũ (etiam diuinitus) à quolibet alio supposito, siue partiali, siue totali.

Suadetur hypostasis in partibus essentialibus, scilicet materia, & forma

Quia si partes essentiales scilicet materia & forma non terminarẽtur immediatè & proximè propria & speciali hypostasi, sed tãtùm remotè & mediatè subsisterent ob hypostasim totius, in illa Metaphysicorũ sententia, qui asserunt, totũ esse ens realiter distinctũ à partibus substantialiter vnitis; non repugnaret diuinitus quòd partes tãtùm mediatè subsistentes in toto, assumerentur immediatè & proximè ab alieno supposito siue partiali siue totali.

Materia & forma habẽt repugnãtiã positiuã & immediatam vt assumantur ab extraneo supposito.

Sicut enim quòd anima rationalis & materia prima intrẽt tanquam causę intrinsecæ ipsam compositionẽ totius, nõ tollit quòd toti (inquãtũ est vnũ quid à partibus realiter condistinctũ) conueniant proximè, & immediatè prædicata opposita eis, quæ congruũt cuilibet parti essentiali etiã in statu vnionis; siquidẽ homini conuenit prædicatũ corporis cõpleti, quod omnino oppositũ est prædicato entis spiritualis, quod congruit animæ rationali; & homini cohæret, quã vnũquid, & totum est, quòd sit generabile & corruptibile, cũ tamẽ materia prima, quæ vt pars essentialis ingreditur hominis compositionem, sit ingenerabilis & incorruptibilis.

Materia & forma nõ importãt solã repugnãtiã mediatam ratione totius.

5 Igitur, si solũ compositum, inquantũ est vnumquid ex partibus cointegratum, importaret positiuam repugnantiã ex vi hypostasis, quæ soli toti conueniat immediatè & proximè, partibus verò essentialibus solũ remotè & mediatè; non repugnaret cuilibet parti etiã existenti in toto (quod realiter secernitur discretione includentis ab incluso à qualibet parte essentiali) quòd pars habeat modũ essẽdi oppositũ modo essẽdi totius. Itaut licet totum sit in se & per se proximè, & immediatè, pars esse valeat proximè, & immediatè in alio supposito assumente; estò quòd remotè, & mediatè asseratur pars esse per se, inquantũ est aliquid totius, & pars intrinseca entis, quod cointegratur ex partibus.

Aliàs partes in toto assumi possent immediatè ab alieno supposito, etiã extãte existentia totius in supposito proprio.

Nec enim magis pugnat generabilitas & corruptibilitas immediata, & proxima totius (quæ remota & mediata est respectu materiæ primæ) cũ ingenerabilitate & incorruptibilitate proxima & immediata materiæ; & similiter prædicatũ corporis, quod immediatũ & proximum est homini, non magis contradicit prædicato spiritus, quòd proximè & immediatè congruit animæ rationali; quàm subsistentia in se & per se, conueniens homini proximè, & immediatè (animæ autem rationali, & corpori solùm mediatè & remotè) repugnat existentiæ immediatæ & proximæ corporis vel animæ rationalis in alio supposito extraneo: igitur otiosa non est causalitas positiua subsistẽtiæ partialis, vt partes essentiales, etiã quatenus subintrant totũ, sint proximè & immediatè inassũptibiles, siue incommunicabiles extraneo supposito.

Firmatur doctrina præcedẽs ex immediata assumptione corporis & animæ rationalis à Verbo.

6 Quod præterea ostenditur ex mysterio incarnationis, vbi non solũ assumptum est immediatè & proximè à Verbo totũ ipsius naturæ humanæ, sed etiã immediatè & proximè assumptæ sunt partes essentiales, scilicet corpus & anima; quæ assũptio haud infirmam suppeditat probationẽ ad asserendã compositionẽ cuiuslibet suppositalitatis totalis coalescẽtis ex suppositalitatibus partialibus.

Scotus expresse admittit immediatã assumptionẽ partiũ essentialiũ humanitatis à Verbo

Sed è re erit authoritate & acumine Scoti suffulcire præmissam doctrinã de anima & corpore subsistentibus per proprias & immediatas hypostases; itaut nõ subsistat solũ mediatè, & ratione totius, quasi totum importet aliquam entitatẽ aut realitatem distinctam à partibus

substantialiter vnitis. Egregiam igitur probationem ad communiendum praecedens assertum nobis exhibet Scotus in 3. sen. in citata dist. 2. q. 2. §. *Praeterea tertiò*, sub num. margi. 4. vbi sic oppugnat quorumdam antiquorum Theologorum assertum, qui sustinuerunt, Verbum non assumpsisse corpus Christi immediatè, sed mediante anima; ita igitur habet Scotus.

Scotus

Corpus natū est subsistere in se, & nō solum ratione totius.

Corpus natum est in se subsistere, & non praecisè ex hoc, quòd anima informat ipsum subsistit in se: ergo non suppletur istud in corpore, nisi ipsum immediatè assumatur; est enim corpus capax talis assumptionis, sicut & subsistentia in se.

Probatio asserti praecedentis

Stante igitur ista vnione animae ad Verbum, cùm per eam corpus non sit immediatè assumptum, stat potentia in corpore, vt assumatur à Patre, & ita idem homo assumetur à duabus personis, quod videtur esse inconueniens.

Quia sit nulla persona esset homo, & tamen ex illis partibus est homo quando vniuntur; igitur esset homo, & non persona, nisi sit persona in se, quod est inconueniens; quia tunc partes dupliciter hypostasiarentur, scilicet intrinsecè, & extrinsecè.

NOTA

Praeterea: Tunc in morte fuisset noua assumptio; quia tunc corpus fuit immediatè vnitum Verbo, & non per animam.

Elucidatio textus

7 Quae Scoti doctrina funditus prosternit assumptionem immediatam totius cum mediata tantùm assumptione corporis & animae; stante autem immediata assumptione totius à Verbo, & immediata etiam assumptione partium substantialium humanitatis, nequit asseri realis distinctio totius à partibus substantialiter vnitis, vel compositis inter se.

Explicatur acies argumentationis Scoti pro immediata assumptione corporis Christi à Verbo

Ratio autem Scoti eo it, quòd si corpus Christi tantùm mediatè assumptum fuisset à Verbo, scilicet mediante anima solùm immediatè assumpta; sequeretur quòd corpus, (quod etiam apud Scotum in praemisso textu est capax propriae & immediatae suppositalitatis) posset immediatè assumi ab alia persona Trinitatis, verbi gratia ab hypostasi Patris; cùm tamen implicet apud Scotum, quòd eadem natura creata queat immediatè assumi à pluribus personalitatibus diuinis; siquidē mediata assumptio corporis, & intercedente sola vnione immediata animae, non tollit immediatam assumptionem corporis ab alia persona Trinitatis.

Procedit ratio Scoti cōtra partes humanitatis tantùm mediatè subsistentes in toto

Atqui praecedens probatio ita vrgenter procedit contra mediatam assumptionem partium humanitatis, si humanitas sit realiter distincta à corpore, & anima rationali vnitis per substantialem informationem; ita vt corpus, & anima assumantur solùm mediatè, & intercedente entitate totius tantùm immediatè assumpta, & realiter distincta à partibus substantialiter vnitis; qua vnione solùm mediata existente corporis Christi ad Verbum, posset dari vnio immediata eiusdem corporis ad hypostasim Patris.

Alia ratio Scotus

8 Quod praeterea satis luculenter apparet ex altera Scoti probatione eiusdem textus: *Tunc in morte fuisset noua assumptio, quia tunc corpus fuit immediatè vnitum Verbo, & non per animam.* Quia ideo si corpus Christi esset tantùm mediatè assumptum à Verbo per animam, daretur in triduo mortis noua assumptio; quia in triduo corpus fuit immediatè assumptum, & in statu vnionis corporis ad animā fuisset sola assumptio mediata.

Optima illatio ex Scoto pro subsistentijs partialibus.

Ergo si corpus & anima Christi solùm mediatè assumantur à Verbo, mediante entitate totius realiter distincta à partibus substantialiter vnitis; daretur noua assumptio in triduo. Et fieret praeterea, vt tales partes substantialiter vnitae quatenus realiter distinctae à toto, essent assumptibiles immediata assumptione ab alia persona Trinitatis; siquidem sola entitas totius realiter distincta à partibus vnitis esset immediatè vnita, & partes solū mediatè assumerentur à Verbo.

Subscribit Hugo Cauellus

Quod autem istae probationes sint de propria mente, & assertione Scoti, vide apud Hugonem Cauellum in Scholio ad §. *Quantùm ad primum articulum*, sub numer. margin. 2. quam etiam sententiam de corpore & anima Christi immediatè assumptis extra triduum mortis, & in tempore vitae Christi, seu vnionis corporis & animae inter se, tanquam pronuntiatum expressum Scoti recipit Lychetus in 3. sen. in citata dist. 2. q. 2. §. *Praeterea, tunc in morte*, vbi inquit Lychetus.

Lychetus

Expresse ad mittit immediatam assumptione partium humanitatis à Verbo.

9 *Hic supponit Doctor, quòd in morte Christi ipsum Verbum fuit perfectè vnitum corpori, & animæ, ita quòd in illo triduo corpus perfectè sustentabatur in Verbo; & similiter anima, & nō fuit noua assumptio, nec noua sustentatio; nam eadem vnione, qua vniuit sibi totam naturam humanam, vniuit etiam sibi animam, & corpus, & per consequēs corrupta tertia entitate, vnio ad partes remanet.*

Dubium Lycheti.

Sed in hoc dubitatur; quia vnio totius naturæ immediatè fundabatur in natura humana, & non in corpore, nec in anima, patet infra; ergo destructo fundamento, destruitur talis vnio, qua totum, & partes dicuntur vniri, & per consequens erit noua vnio ad partes.

Respondet obiectioni

Dico, non asserendo, quòd loquendo de totali vnione, quæ fundatur in natura humana, destructa ipsa natura destruitur & ipsa. Sed in illa totali vnione multæ partiales continentur, puta, vnio ad corpus, & ad animā; & istæ non destruūtur destructa totali.

Iudiciū & cēsio authoris de inconsequentia nutationis Lycheti.

In quæ Lycheti pronuntiata restat admonere circa illa verba prædicti interpretis: *Dico, non asserendo*: quòd inconsequenter firmam deneget assertionem Lychetus ei pronuntiato sustinēti, quòd destructo toto humanitatis, non sunt destructæ immediatæ vniones corporis & animæ rationalis ad Verbū, quæ extiterunt in vita Christi, & cōpositione corporis & animæ.

Aperitur in cōsequētia doctrinę in Lycheto, suppositis principijs Scoti.

Quia si apud Scotum (vt fatetur Lychetus) est quid firmum, & inconcussum, quòd non admiserit nouam assumptionem corporis, & animæ rationalis in triduo, quando destructum fuit totum humanitatis; reliquum est, vt euidens sit ex Scoto, quòd sicut partes humanitatis in triduo asseruntur assumptæ non mediante toto realiter à partibus distincto, sed immediatè, & proximè, ita etiam in decursu annorum vitæ Christi, corpus & anima immediatè terminētur à Verbo: alias in triduo fuisset noua assumptio immediata partium humanitatis à Verbo, quam nouam assumptionem admittit Vazquez, & eam constanter reijcit Scotus, vt etiam apparet ex locis Scoti à nobis transcriptis in præcedenti Prolusione de distinctione totius à partibus, à num. margin. 19. vsque ad 25.

Vazquius.

Aureolus astruit subsistentias partiales.

10 Eamdem quoque philosophandi rationem de subsistentijs partialium substantiarum sequutus apparet ea, qua solet iudicij pernicitate Aureolus, adstruens in partibus substantialibus corporis & animæ rationalis proprias, & immediatas hypostases, ita vt ex vnione partium constet hypostasis totius; quod pronuntiatum à se defendi asseuerat, eò quòd nullam in homine tertiam realitatem agnoscat distinctam à partibus substantialiter vnitis, seu cōpositis per vnionem informationis: ita igitur Aureolus in 3. sen. distinct. 2. art. 3. §. *Alia est opinio*, fol. 378. Romanæ editionis.

Car. Aureo.

Quæsitū de fundamento vnionis hypostaticę

Ideo alij dicunt, quòd vnio animæ ad corpus est subiectum huius habitudinis, vel fundamentum. Contra; vnio non fuit in triduo, & tamen fuit habitudo: item relatio non est fundamentum relationis.

Mēs Aureoli in hac re.

Teneo, quòd vtrumque, scilicet anima, & corpus est fundamentum, & accidit vnio; ita quòd siue vnita, siue separata sint, possunt fundare habitudinem, sicut in triduo.

Corpori, & animæ ex proprijs rationibus cōgruit esse suppositale.

11 *Probatur hoc; quia illud, cui competit esse suppositum, per eamdem rationem competit sibi esse fundamentum primò; sed corpori & animæ per rationes proprias conuenit esse suppositale: ergo. Et posito quòd anima nō sit vnita corpori; adhuc manet vnio ex anima & corpore, nec inest vni per alterum.*

Probatio asserti

12 *Item, nisi anima, & corpus essent per se immediatum fundamentum, tunc sequeretur, quòd tollendo fundamentum illius vnionis, tolleretur vnio; sed tollendo vnionem corporis, & animæ inter se, adhuc remanet alia vnio corporis & animæ ad suppositum: nec vnum est ratio fundandi alteri, & animæ ad suppositum.*

Alia probatio; quia totū nō distinguatur realiter à partibus

13 *Et hoc cogor dicere, quia non pono tertiam rem; & si separarentur, adhuc staret vnio. Dico ergo, quòd si compositum hominis diceret tertiam rem resultantem; sequeretur, quòd res illa esset fundamentum: sed hoc non est, vt patet.*

Cur asserat Aureolus quòd vnio corporis, & animę se habuerit per accidens ad vnionem hypostaticā?

Ideo autem (vt suspicor) pronuntiauit Aureolus, quòd corpus, & anima rationalis sunt fundamenta vnionis hypostaticæ, & quòd vnio corporis & animæ se habuerit accidentaliter ad assumptionem

nem immediatam corporis, & animæ rationalis à Verbo; non quia Verbum non coassumpserit vnionem substantialem corporis & animæ, per quam humanitas constituitur in ratione humanitatis, siue totius constantis ex partibus compositis per vnionem substantialem informationis, cuius meminit expressè Aureolus à nobis transcriptus in præcedenti Prolusione de distinctione totius à partibus, sub n. mar. 43.

Vnio corporis & animæ nó est assumta vt Quod à Verbo.

Quare ideo docuit Aureolus, corpus & animam esse substrata vnionis hypostaticæ, & vnionem substantialem partium inter se, accidentaliter se habere ad vnionem hypostaticam; quia partes humanitatis assumantur, vt Quod tanquam extrema, quæ valeant subsistere cum vnione ad Verbum, estò quòd separentur inter se partes humanitatis, vt in triduo.

Est tamen coassumpta vt Quo.

Repugnat verò vnioni informatiuæ vt assumatur vt Quod; quia ob rationem modi vnitiui contradicit illi existentia separata ab extremis vnibilibus; non tamen obstat ei coassumptio, vel assumptio vt Quo, & tanquam ratio intrinseca humanitatis, vel totius cōpositi ex partibus, vt infra pressè ostendā in solutione obiectionum contra nostram sententiam.

Alia probatio pro subsistentiis partium essentialium.

14. Verùm altera ratio pro subsistentijs partium totius essentialis ea est; quòd cùm vnio hypostatica sit alterius ordinis ab vnione informatiua, non obstat vnioni informationis, vi cuius sunt partes in toto, quòd partes sint in se, & per se in ratione suppositi cū positiua repugnantia ad assumptionem ab alio supposito.

Vrgetur ratio ex subsistētia pendēte à natura tanquam à substrato sustentante.

Quòd apparet in ipso actu subsistentiæ, qui apud nos est realitas distincta à propria natura, quam constituit in ratione essendi in se, & per se, cùm tamen ipsimet subsistentiæ (quæ constituit naturam in esse personali, & hypostatico) non obstet quòd recipiatur in natura, ex cuius potentialitate extrahitur tanquam ex substrato eductionis: igitur nec formæ substantiali etiam materiali repugnabit subsistentia propria cum positiua & immediata repugnantia ad dependendum ab alio supposito, eò quòd forma materialis recipiatur in materia per informationē, & educatur ex potētia materiæ.

Dependētia à substrato nó obstat in dependentiæ in ratione suppositi.

Si enim ipsimet subsistentiæ non contradicit dependentia à comparte compositionis intrinsecæ, siquidem ipsa hypostasis est compars, quæ simul cum natura cointegrat suppositum, quod de formali exprimit subsistentiam, & de materiali naturam, quam contrahit ad rationē existendi incommunicabiliter; igitur nec cuilibet comparti substantiali obstat ratio suppositi ob dependentiā ab alia comparte per vnionem informatiuam.

Vnio informatiua est alterius rationis ab vnione hypostatica.

15 Cæterùm, quòd præmissum pronuntiatum de subsistentijs partium totius essentialis non repugnet Scoto, ostenditur ex Lycheto loco citato ex 3. sententiar. distinct. 2. quæst. 2. §. *Praeterea tertio*, vbi ideo agit de Scoti mente, quòd si corpus assumeretur ab vna persona Trinitatis, verbi gratia, à Patre & anima rationalis à persona Verbi, adhuc non repugnaret vnio informationis inter corpus, & animam rationalē, eòquòd vnio informatiua sit alterius rationis ab vnione hypostatica, nec vnio, & dependentia informationis opponatur independentiæ suppositi partialis in ratione suppositi. Commentarium ergo Lycheti accipe contra aliquos Scotizātes, qui omnino improbāt subsistentias partiales, etiam admittentes quòd conceptus subsistentiæ non in negatiuo, sed in positiuo consistat.

Lychetus.

Nota in ista litera, quòd nullum est inconueniens quantùm ad hoc, nec impossibile, quòd Pater assumat corpus tantùm organicum, & Filius tantùm animam intellectiuam; sed quòd istis assumptis ipsa vniantur adinuicem, stante assumptione eorum, videtur difficile, quia anima vnita corpori actu dependet ad illud, & quòd etiam dependeat ad Filium dependentia eiusdem rationis, quia scilicet sustentatur in Filio, & in corpore proprio, cuius contrarium dictum est supra.

Dependētia compartis à cōparte non opponitur independentiæ in ratione suppositi.

16 *Dico; quòd Doctor hic non intelligit, quòd stante assumptione anima ad Filium vniatur corpori, eo modo, quo sustentatur in Filio, quia vnitur corpori per informationem, & sic istæ vniones sunt alterius rationis; nec est impossibile quòd ex illis partibus vnitis, quamuis assumptis à Patre & Filio constituatur homo singularis & vnus.*

Vnio informationis nō repugnat hypostasi ex Lycheto.

Non ergo apud Lichetum ex Scoto re-

Suadentur hypostases partiales.

repugnat communicabilitati partium inter se, & prout componuntur per vnionem informatiuam, quæ est alterius seriei & ordinis à communicatione hypostatica, quòd partes sint positiuè incommunicabiles, & independentes in ratione suppositi; pro quo asserto vide in Controuersia 1. artic. 3. in Appendice de subsistentia creata, Membro 3. an communicabilitas ad compartem repugnet hypostasi?

De subsistentijs partium totius integralis; & de compositione subsistentiæ totalis ex hypostasibus partialibus.

Quæsitū de hypostasi-bus partium totius integralis, solū procedit dato quòd subsistentia cōsistat in positiuo.

17 NVnc restat exaranda ratio, cur etiam in partibus totius integralis sint assignandæ partiales hypostases; si sustineatur probabilior sententia, quòd subsistentia consistat in positiuo, & non in mera negatione actualis, & aptitudinalis communicationis, & dependentiæ ab alio. Quia dato quòd subsistentia in mera negatione consistat, licet videatur posse assignari aliquod determinatum substratum positiuum illius negationis communicationis huius entis ad aliud ens; vel indicari fundamentum negationis dependentiæ huius entis ab alio, in qua negatione consistit ratio hypostasis creatæ, iuxta eā sententiam, quā vt probabilem admittit Scotus.

Ratio fauēs hypostasi cōsistēti in negatiuo.

Determinatum enim substratum, vel fundamentum talis negationis communicationis ad aliud, dici posset, quòd in toto substantiali integrali sit indiuisibile terminatiuum entitatiuæ extensionis substantiæ; quatenus repugnat, quòd tali indiuisibili terminatiuo superstite, & non accedente nouo indiuisibili continuatiuo huius substantiæ cum alia, tollatur negatio communicationis ad aliud totum, in qua negatione communicationis consistit ratio hypostasis creatæ in probabili placito Scoti. Sed si hypostasis adstruatur positiua, inintelligibile apparet, quòd talis suppositalitas in toto integrali non sit composita, constans ex partibus; atque adeo & concedenda non sint partialia supposita.

Refellitur determinatū substratū negationis communicationis ad aliud suppositum.

18 Verùm hæc doctrina de indiuisibili terminatiuo, quod sit determinatum substratum negationis communicationis ad aliud totum, vel suppositū, licet admitti possit in indiuisibili omnino inextenso secundùm trinam dimensionem, vt in puncto substantiali; adhuc tamen non procedit prædicta doctrina de indiuisibili substrato, seu fundamento negationis communicationis, in linea substantiali inquantum est vltimum terminatiuum extensionis superficiei substantialis, & in superficie substantiali inquantum est vltimum terminatiuum profunditatis corporis substantialis.

Premitur ratio in linea substantiali terminante superficiem substantialem.

Quia cùm linea substantialis constet ex partibus secundùm longitudinem, & superficies substantialis cointegretur, ex partibus secundùm latitudinem substantialem, non valent esse fundamentum negationis communicationis ad compartem; siquidem partes lineæ, & superficiei substantialis cōponuntur ad alias compartes substantiales.

Iudiciū de præcedenti asserto

Quare substratum positiuum, quod inferret illam negationem communicationis ad compartem, admitti posset in solo puncto indiuisibili secundùm trinam extensionem substantialem; pro cuius pronuntiati probabilitate vide quæ expendimus in citata Appendice de subsistentia creata, Membro 2. de causalitate hypostasis positiuæ, à num. marg. 5. vsque ad 6. & de indiuisibili terminatiuo de sensu Scoti, perlege ea, quæ discutimus in Prolusione 7. de relatione vnionis hypostaticæ, an sit de genere accidentis? à numer. margin. 62. vsque ad 70.

Oppugnatur indiuisibilitas subsistentiæ in toto integrali.

19 Tum deinde oppugno indiuisibilitatem subsistentiæ in toto integrali; quia subsistentia totius integralis, si esset omnino indiuisibilis sicut punctum & sicut apud plures ex Thomistis, animæ perfectorum animaliū sunt indiuisibiles; eo inquam dato, adhuc exercita causalitas illius subsistentiæ circa naturam extensam, esset entitatiuè diuisibilis, & extensa.

Sicut anima perfecti animalis, licet sit indiuisibilis, subit tamen exercitam

in-

Instatur ex anima indiuisibili animalis perfecti, quæ habet causalitatem diuisibilem.

informationem diuisibilem; quia aliud partiale viuens in leone est caput, aliud manus, aut pes. Si autem simili ratione admittatur extensa, & diuisibilis causalitas subsistentiæ, licet inextensæ, & indiuisibilis vt concipitur ante causalitatem exercitam; militaret contra extensam causalitatem subsistentię indiuisibilis, & vnitæ per compositionem diuisibilem eadem ratio, quæ vrget contra ipsam formam hypostasis indiuisibilis in actu primo, vel inquantum intelligitur ante diuisibilem, & exercitam compositionem ad naturam extensam, quam terminat, & contrahit ad esse perseitatis positiuæ, seu ad ens quod positiuè est per se, itaut illi repugnet esse in alio supposito.

Subsistētia nequit asseri forma indiuisibilis, quæ habeat causalitatē extensam.

20 Opponi enim posset contra extensam, & diuisibilem causalitatem subsistentiæ indiuisibilis à se, & ante exercitam compositionem ad naturam extensam; quòd talis causalitas diffusa per partes existentiæ diuisibilis, etiam haberet partes, atque adeò quòd cuilibet parti, aut portioni huiusmodi causalitatis exercitæ repugnaret quòd se gerat vt Quo, vel vt causalitas attinens ad constitutionem entis in se, & per se: siquidem esset ratio constituendi existentiam partialem non in se, & per se, sed in toto. Ac proinde fieret, vt subsistentia non solùm esset indiuisibilis, vt concepta ante exercitam compositionē subsistentiæ ad naturam extensam, sed etiam quòd ipsa compositio actualis sit indiuisibilis.

Excutitur præterea indiuisibilis causalitas subsistentię in toto integrali.

Cæterùm, cùm talis compositio actualis & exercita aliquando cohæreat intrinsecè ferè immensæ vastitati continuæ homogeneæ, vt patet in extensione Oceani, si vastitas illa esset terminata per subsistentiam indiuisibilem, & compositam mari per compositionem etiam indiuisibilem; insuper cùm causalitas subsistentiæ sit intrinseca, & quæ præsupponat indistantiam localem inter actum subsistentialem, & substratum eius: sequeretur, quòd punctum illud subsistentiale, vel indiuisibilis illa subsistentia gerens se adinstar puncti, esset in toto mari, & in cunctis partibus eius, cùm non sit potior ratio de ista parte, quàm alia talis corporeæ molis; quæ omnia incredibilia apparent.

21 Præterea, quòd supposita sententia Soarij, Vazquij, & aliorum Metaphysicorum, qui autumant, quòd subsistentia non sit forma entitatiua, sed modalis identificata cum exercita compositione eius ad substratum; nequit asseri, quòd si subsistentia sit indiuisibilis, habeat exercitam compositionem diuisibilem: cùm implicet, quòd diuisibile, & indiuisibile identificetur realiter; de quo vide quæ disseruimus infra, in Controuers. 1. artic. 3. in Appendice de subsistentia creata, Membro 3. an communicabilitas ad compartem repugnet hypostasi, à nume. margin. 22. vsque ad 25.

Alia cōfutatio, dato quòd subsistentia sit modalis.

Soarius.

Vazquius.

22 Si autem occurras cum Vazquez 3. par. tomo de Incarnatione, disput. 32. cap. 4. num. marg. 21. quòd licet subsistentia totius integralis sit composita ex partibus, sed non ex subsistētijs, aut hypostasibus partialibus, eòquòd subsistentia non sit diuisibilis in plures subsistentias, sicut nec homo in plures homines, vel persona huius indiuidui in plures personas.

Occursus Vazquij de subsistentia cōposita ex partibus, sed non ex subsistētiis partialibus

Hoc effugium perspicua oppugnatione occupari videtur. Quia sicut ex eo quòd anima rationalis, licet ipsa sit indiuisibilis, habet tamen compositionem extensam, & diffusam per materiam, datur enim alia, & alia pars corporis organici distincta in Petro; quia alia pars corporis organici est caput, alia pars est cor, eò quod apud Vazquium & cæteros Thomistas non detur forma corporeitatis distincta ab anima rationali, à qua accipiatur distinctio hæc organica partium in homine. Ita si subsistentia sit diuisibilis in partes, & esto quòd vt concipitur ante causalitatem exercitam esset indiuisibilis, si tamen haberet causalitatem & compositionem exercitam extensam & diuisibilem; implicat quòd distinctæ formæ partiali, vel distinctæ compositioni formæ intrinsecæ non respondeat distinctus effectus formalis, aut quasi formalis.

Reiicitur placitum Vazquez

Implicat cōpositio subsistētiæ ex partibus & nō ex subsistentiis partialibus.

Sed apud Vazquium illa pars subsistentiæ in toto integrali est distincta à parte subsistentiæ alterius portionis totius integralis, & per distinctam compositionem cohæret naturæ, quam contrahit; ergo confert illi aliquem esse actum formalem, vt euidentius est quàm indigeat probatione.

Illatio vrgens Vazquium

23 Sed pars subsistentiæ non præbet

Occupatur fuga contra partiales subsistentias

parti naturæ totius solum esse per se negatiuè, prout opponitur existentiæ in alio vt in substrato inhæsionis; quia hanc negatiuam perseitatem infert & exprimit quælibet existentia substantialis à ratione, & quidditate sua. Nec infert etiam pars illa subsistentiæ negationem existendi in toto; cùm pars totius integralis sit actu composita alteri comparti. Ergo exprimit repugnantiam essendi in alio vt in vltimo termino suppositâte existẽtiam illam, itaut superstite illa partiali subsistentia, implicet quòd pars existentiæ totius integralis assumi queat ab alio supposito.

Quis sit effectus formalis subsistentiæ partialis?

Quare hic effectus subsistentiæ partialis, qui positus est in repugnantia positiua ad immediatam vnionem eiusdem existentiæ partialis cum alia subsistentia explicatur per vltimam terminationem naturæ, ob quam constituitur inassumptibilis ab alio supposito; vt ostendimus in citata Appendice de subsistentia creata, Membro 3. à num. margin. 20. vsque ad 22.

Cõsectariũ de compositione subsistentiæ ex subsistentiis partialibus.

Ex dictis de subsistentijs partium totius integralis, & essentialis, aptè & consequenter depromimus quid sentiendum sit de subsistentia totius essentialis, & integralis. Quare asserimus, quòd, sicut totum nõ secernitur realitèr ab omnibus suis partibus substantialiter compositis inter se per vnionem informatiuam; ita subsistentia totius essentialis, & integralis nil aliud est quàm subsistentiæ partium substantialiter vnitæ, vel vnio & compositio subsistentiarum partialium in aliquod vnum, vel totum.

Corollarium de compositione vnionis hypostaticæ ex vnionibus hypostaticis corporis, & animæ Christi ad Verbum.

De cõpositione vnionis hypostaticæ ex vnionibus hypostaticis partialibus.

24 VNde in speciali loquendo de mysterio Incarnationis, & assumptionis humanitatis Christi à Verbo, consequenter pronuntiamus, quòd sicut humanitas Christi non distinguitur realiter à corpore & anima rationali substantialiter compositis inter se; ita assumptio humanitatis à Verbo nil aliud est quàm coniunctio vnionis hypostaticæ corporis Christi ad Verbum cum vnione hypostaticâ animæ rationalis ad Verbum. Quæ compositio exercita duarum vnionum hypostaticarum corporis, & animæ rationalis fuit etiam coassumptio hypostatica vnionis substantialis componentis corpus cum anima rationali; per quem substantialem nexum constituitur humanitas in ratione humanitatis, cùm humanitas non sit quid realiter distinctum à corpore, & anima substantialiter vnitis.

Vnio hypostatica constans ex vnionibus partialibus non est ens per accidẽs

Quare sicut ex corpore, anima rationali, & vnione substantiali non cointegratur ens per accidens, seu aceruus entitatum; sed vnum ens per se vnitate compositionis, ita ex vnione hypostatica corporis Christi, & ex vnione hypostatica animæ rationalis ad Verbum, & ex vnione istarum duarum vnionum hypostaticarum inter se, (quæ respondet compositioni substantiali animæ rationalis cum corpore, & est coassumptio vnionis corporis cum anima rationali,) non cointegratur aceruus formarũ modalium, aut vnum ens per accidens, sed vnũ ens per se in ratione completæ personationis, vt infra magis aperiemus agentes contra Vazquium.

Oppositio; quòd vnio corporis & animæ Christi nequeat assumi à Verbo.

25 Sed contra præmissam doctrinam de vnione substantiali corporis cum anima rationali, quæ vnio coassumpta sit à Verbo, ea instat oppositio: quòd vnio corporis, & animæ rationalis non sit ea substantia, quæ assumi queat hypostaticè à Verbo. Quia res illa, quæ nequit etiam de absoluta Dei potentia esse in se, & per se, nõ valet esse in extraneo supposito assumente; cùm vnio hypostatica sufficiatur loco & vice propriæ hypostasis.

Instatur, quia vnio sit modus, cui repugnat esse per se.

Atqui vnio corporis & animæ nequit esse per se subsistens, etiam de absoluta Dei potentia, cùm vnio corporis cũ anima rationali non sit forma entitatiua, sed modalis identificata cum exercita compositione sui ad extrema vnibilia; igitur vnio nec diuinitus valet esse per se, & in se, sed in extremis vnibilibus ac proinde nequit assumi ab extraneo supposito.

Satisfactio ad obiectionē; vnio nō assumitur vt Quod, sed coassumitur vt Quo

26 Respondetur; quòd tantùm obtinet oppositio, quòd vnio nequeat per se existere, & assumi vt Quod; & sicut materia, & quælibet forma materialis valent de absoluta Dei potentia subsistere in statu separationis, vel destructa vnione informatiua. Non tamen probat oppositio, quòd vnio substantialis compositiua materiæ & formæ nequeat assumi vt Quo, vel tanquam ratio vnius, vel totius substantialis; quæ assumptio vnionis appellatur propriè coassūptio vnionis realiter identificatæ cū exercita cōpositione sui ad coextrema vnibilia assumpta à Verbo.

Suffulcitur doctrina præcedens in creatione bruti; vbi vnio corporis & animæ cōcreatur vt Quo.

Quæ doctrina elucidatur adhibito exemplo creationis bruti; nec enim negabile est, quòd Deus possit efficere Leonem per actionem creatiuam, quæ immediatè producat ex nihilo totam Leonis substantiam. In qua hypothesi, licet vnio materiæ & formæ Leonis nequeat creari vt Quod, cùm vnio nequeat existere per se, & sine exercita compositione vnionis ad extrema vnibilia, id enim implicat etiam de absoluta Dei potentia; valet tamen vnio concreari, vt composita extremis vnibilibus immediatè creatis à Deo. Acproinde in Leone creato ex nihilo, actio illa creatiua, vt comparata ad vnionem materiæ & formæ, appellari debet creatio entis vt Quo; quatenus vnio substantialis sit via intrinseca ad constituendum vnū vnitate compositionis, vel ratio compositiua partium ad constitutionem talis totius producti ex nihilo.

Applicatio doctrinæ præcedētis ad coassumptionem vnionis à Verbo

27 Sicut ergo vnio compositiua partium totius essentialis, licet nequeat creari vt Quod, vel tanquam ens per se existens, aut separabile ab aliis partibus productis per creationem; potest tamen creari vt Quo, vel concreari tanquam ratio intrinseca entis, quòd vnum est vnitate compositionis, & totum per creationem immediatè productum, itaut actio creatiua, quatenus relata ad vnionem substantialem partium censeri debeat concreatio huiusmodi vnionis.

Ita repugnat modali formæ creatio vt Quod sicut, & assumptio hypostatica vt Quod.

Haud secus vnio informationis, quæ componit in actu exercito corpus, & animam rationalem ad constitutionem humanitatis, licet non valeat existere per se sine extremis vnibilibus, acproinde nec assumi vt Quod, tanquam terminus, in quo præcisè accepto sistere queat assumptio, sicut nec creatio (quæ etiam spectat terminum per se existentem) valet tamen coassumi vnio componens corpus, & animam in actu secundo, & exercito, vel valet assumi vt Quo, tanquam ratio, & via intrinseca ad constitutionem totius existentis vt Quod; illa enim implicatio, quæ petitur à ratione formæ modalis identificatæ cum exercita compositione sui ad substratū, ob quam identitatem repugnat formæ modali esse per se, æqualiter militat, & diluitur in assumptione hypostatica, & in creatione.

Non tamen obstat concreatio vt Quo, nec assumptio vt Quo.

Oppositio cōtra nostrā sententiam

28 Obijcies secundò contra compositionem subsistentiæ ex hypostasibus partialibus; ex Scoto in 3. sent. distin. 2. q. 2. §. *Ideo quantum ad istum articulum*, sub numer. margin. 5. vbi ita habet Scotus.

Scotus

» *Ad propositum potest dici, quòd in ista passiua assumptione natura humana ad Verbum, nullum fuit medium Quod, inter Verbum, & ipsam naturam, sed tota natura fuit sic immediatè assumpta; quod probatur sic.*

» *Quod est in se primò personabile, si sibi dimitteretur, hoc in alio primo personatur quando assumitur, quia personalitas diuina supplet personalitatem propriam; tota natura est primò, & immediatè hoc modo personabilis in se, si sibi dimittatur, & non pars, vel partes: igitur, &c.*

Videtur quòd solum totum sit immediatè assumptum à Verbo.

» 29 *Probatio maioris; quia in eodem instanti natura; in quo in se personaretur, si sibi dimitteretur, personatur in alio, vel ab alio; quia nec ante illud instans est natum assumi, quia non priùs fuit natura singularis, nec post illud instans assumitur: quia tunc esset persona in se.*

Instat vltra

» *Minor probatur; quia in eodem instanti naturæ, in quo materia præcedit totum, vel forma, neutrum natum est esse persona: sed tunc primò, quando ex ipsis vnitis est tota natura, tunc ipsa tota est persona in se, si non impediatur ab assumente.*

Satisfactio ad oppositionem ex Scoto.

30 Sed hæc oppositio ex Scoto non obest; quia Scotus procedit in sententia autumante, quòd hypostasis non consistit in positiuo, sed in mera negatione actualis, & aptitudinalis dependentiæ, & communicationis ad aliud totum, vel

suppositum. Qua opinione admissa (quæ non est de assertione Scoti, cùm eam tantùm disputans ad vtrumlibet sustinuerit vt probabilem) consequenter dicendum est; non dari immediatam assumptionem partium humanitatis à Verbo, extra triduum mortis Christi, itaut in triduo admittenda sit noua assumptio immediata partium humanitatis, quæ immediata assumptio partium à Verbo non præexistiterit in toto decursu vitæ Christi.

Cõfirmatio nostræ sententiæ ex Scoti doctrina.

Cæterùm, cùm Scotus apertè negauerit hanc nouam assumptionem immediatam partium in triduo, quæ immediata assumptio concedenda non sit partibus humanitatis in statu vnionis partium inter se; consequens est, vt de assertione, & iudicio Scoti non sit, vel quòd hypostasis creata consistat in sola negatione actualis, & aptitudinalis dependentiæ, quæ negatio repugnat partibus, siquidem partes referunt intrinsecam dependentiam in actu signato, & communicationem aptitudinalem inter se. Vel asserendum esset, quòd partes humanitatis in triduo habuerint nouam, & antea non præexistentem assumptionem immediatam à Verbo; quæ noua assumptio est contra Scotum, vt ostendimus in Prolusione 8. agentes de distinctione totius à partibus, à num. margin. 19. vsque ad 26. De qua explorata mente Scoti pro immediata subsistentia substantiarum partialium vide in præsenti Prolusione, à numer. margin. 6. vsque ad 10.

Suffulcitur doctrina præcedens

31 Deinde, quòd Scotus in præmisso textu, qui nobis opponitur, procedat in sententia asserente, quod hypostasis consistat in sola negatione; ostendo ex illis verbis transcriptis sub nu. mar. 29.

Scotus.

„ *Quia nõ priùs fuit natura singularis, nec*
„ *post illud instãs assumitur; quia tunc esset persona in se.*

Scotus procedit in sententia constituẽte hypostasim in negatione

Vbi dum intendit Scotus, quòd natura humana nunquam habuit creatam hypostasim, quæ anteiret assumptionem à Verbo; negat Scotus, quòd humanitas pro aliquo priori in Quo, siue temporis fuit singularis antè vnionem cum Verbo. Quia aliàs humanitas singularis anteueniens pro aliquo priori in Quo vnionem hypostaticam, absque adiunctione alicuius positiui supra naturam totalem, indiuiduam, vel singularem, esset persona creata, ob accedentem meram negationem communicationis humanitatis ad aliud totum, aut suppositum; quæ negatio comitaretur pro aliquo signo in Quo, non communicatam humanitatem alteri supposito, vel toti.

Alia explanatio mentis Scoti.

Præterea; Scotus in præmisso textu dum apparet inficiari immediatam assumptionem materiæ, & formæ à Verbo, non loquitur nisi de personatione, quæ ex communi modo sentiendi exprimit naturam totam, & integram, nec congruit suppositis partialibus; cùm nullus ex his Doctoribus, qui corpori, & animæ rationali deferunt proprias hypostases, concedat animam rationalem esse personam: nostra autem interpretatio patet ex illis verbis Scoti transcriptis sub numer. marginal 29.

Scotus

„ *Minor probatur; quia in eodem instanti*
„ *naturæ, in quo materia præcedit to-*
„ *tum, vel forma, neutrum natum est esse*
„ *persona.*

Elucidatio alterius textus contra personationem partiũ

32 Ita etiam dilui potest alia obiectio, quæ contra hypostases substantiarũ partialium peti valet ex Scoto in 3. sen. distin. 2. in citata q. 2. §. *Ad argumenta principalia*, sub num. margin. 13. vbi inquit.

Scotus.

„ *Ad secundum dico; quòd aliquid potest*
„ *esse in se prius alio, non comparando illa*
„ *ad tertium; sicut partes naturæ meæ*
„ *sunt priores natura mea tota, quòd ad or-*
„ *dinem generationis, vel exequutionis:*
„ *non tamen in comparatione ad persona-*
„ *tionem, quia partes meæ non priùs per-*
„ *sonãtur quàm tota natura mea, & ita*
„ *etiam est de personatione, in persona ex-*
„ *tranea.*
„ *Et ratio est, quia in illo instãti natu-*
„ *ræ, in quo totum est totum, ipsum est per-*
„ *sonabile in se, vel in alio; & ideo quid-*
„ *quid præcedit ipsum naturaliter, non præ-*
„ *cedit ipsum in personalitate; quia vt*
„ *prius non est personabile.*

Satisfactio ad obiectionem ex Scoto.

33 Ibi enim Scotus solùm negat in partibus substantiæ personationem, quæ congruit naturæ totali, & integræ; non tamen oppugnat hypostases partiales, vel substantiarum partialium.

Loquitur Scotus in sententia distinguente totũm à partibus.

Adde, quòd si Scotus alicubi appareat denegare personationem partibus substantialiter compositis per vnionem informationis, & eamdem personationem concedere humanitati, vel toti;

loquitur iuxta illud placitum, quod asserit, totum esse realiter distinctum ab omnibus suis partibus etiam substantialiter compositis inter se: in qua opinione totum est immediatum substratum subsistentiæ, partes verò solùm terminantur mediatè ab hypostasi, & ratione totius realiter distincti à partibus substātialiter vnitis.

Sed talis distinctio nō est de Scoti assertione

34 Quòd autem hoc pronuntiatum de distinctione totius à partibus substantialiter vnitis non sit de explorata Scoti sententia, itaut non magis propendeat in oppositum; vide in Prolusione 8. de distinctione totius à partibus, à numer. margin. 17. vsque ad 50. vbi præsertim recolenda sunt illa verba Scoti à nobis transcripta in citata Prolusione 8. sub numer. margin. 20. *Et si ita esset*, (id est, si vera esset opinio pronuntians, totum non distingui ab omnibus suis partibus) *cùm ista assumptio non sit nisi rei, nil aliud esset totum assumi, quàm omnes partes assumi.* Qua etiam extante sententia de indistinctione totius à partibus vnitis per informationem substantialem; nequit asseri, quòd ita totum sit immediatum substratum completæ hypostasis, vt partes substantialiter vnitæ non sint etiam immediatum substratum eiusdem hypostasis compositæ & completæ; siquidem totum non est aliud realiter à partibus vnitis per vnionem informationis.

Scotus.

Totū nō est prius assumptū à Verbo quā omnes partes vnitæ substantialiter.

35 Quare nec asseri debet totum esse hypostaticè assumptum, priùs quàm omnes partes substantialiter compositæ inter se assumantur à Verbo; cùm habitudo prioritatis, & posterioritatis non cadat supra idem, prout idem est (nec enim idem, prout idem, est prius, aut posterius se ipso, vt perspicuè docet Scotus,) & personatio immediata totius nil aliud sit quàm personatio immediata cunctarum partium substantialiter compositarum inter se: sicut nec totum est aliquid realiter distinctum ab omnibus partibus substātialiter coniunctis.

Partes inadæquatè cōparatæ ad totum, assumptæ sūt priùs a Verbo.

Si autem partes non spectentur secundùm adæquatam comparationem ad totum, sub qua identificantur cum toto, itaut partes exæquantes integram substantiam totius, etiam sint immediatum substratum integræ, & completæ hypostasis, quæ in natura rationali vocatur personalitas; sed considerentur partes secundùm comparationem inadæquatam ad totum, & quā ratione pars distinguitur realiter à toto includente partem, & aliquid aliud, eò quòd totum importet aliam substantiam supra substantiam alterius compartis, à qua totum secernitur realiter distinctione includētis ab incluso.

Sed talis prioritas est secundū ordinem exequutionis, non intētio

In hac igitur inadæquata comparatione causalitatis realis, & physicæ, quæ intercedit inter partes, & totum, & quæ exigit inadæquatam distinctionem realem partium à toto, & totius à partibus, iuxta doctrinam exaratam in citata Prolusione 8. de distinctione totius à partibus; consequenter dicendum est, quòd sicut corpus, & anima præsupponuntur prioritate à Quo, siue naturæ ad constitutionem humanitatis, ita hypostasis corporis, & animæ præcedunt personationem, seu suppositalitatem integrā hominis, quæ coalescit ex subsistentia corporis, & subsistentia animæ inter se compositis.

Pende pro mysterio Incarnationis

Quod simili ratione asserendum est de personatione Christi, vt cointegratur ex compositione exercita vnionis hypostaticæ corporis, & hypostaticæ vnionis animæ rationalis ad Verbum; cùm vnio hypostatica tàm respectu humanitatis, vt totum quid est, quàm respectu partiū humanitatis substituatur, vel sufficiatur loco & vice hypostasis, & personationis creatæ: de qua compositione vnionis hypostaticæ in mysterio Incarnationis lege Soarium, Tom. de Incarnatione, disput. 17. sect. 5.

Soarius.

Diluuntur oppositiones Vazquij contra compositionem vnionis hypostaticæ ex vnionibus partialibus.

Vazquez insurgit contra nostram sententiam

36 SED contra præmissam doctrinam acriter insurgit Vazquius insimulans nouitatis compositionem vnionis hypostaticæ constantis ex vnione, aut nexu

vnio-

vnionis hypostaticæ corporis cum vnione hypostatica animæ; ita igitur arguit Vazquez 3. part. tom. de Incarnatione, disp. 39. c. 2. n. mar. 9. & 10 cuius argumenta infringenda sunt pro coronide, & complemento doctrinæ præcedentis.

1. ratio Vazquez petita ex ratione modi in vnione hypostatica.

Prima autem ratio Vazquez eò tendit, quòd fictitia appareat illa vnio aut compositio vnionũ hypostaticarũ corporis, & animæ rationalis, vt resultet personatio, aut cõpleta personalitas humanitatis assumptæ à Verbo. Quia vnio, cũ sit modus, vnitur se ipsa, nec eget alia vnione; vt apparet in cæteris alijs vnionibus, quæ non sunt formæ entitatiuæ, sed modales.

Instatur; quia vnio corporis cũ Verbo non egeat alia vnione vt vniatur Verbo in anima

Deinde, quòd cũ vnio hypostatica corporis cũ Verbo sit vnio cũ Deo, & etiã vnio hypostatica animæ rationalis nil aliud sit quàm vnio cũ Deo; sequeretur quòd si vniones hypostaticæ corporis & animæ rationalis egerent alio nexu huiusmodi vnionũ hypostaticarũ inter se, qui nexus cointegraret completam assumptionem humanitatis à Verbo: fieret, vt corpus vnitum Deo exposceret aliam vnionem vt vniretur Deo, quod videtur chymæricum.

Satisfactio ad primum argumentum Vazquez.

37 Respondetur; quòd vnio hypostatica corporis cũ Verbo (inquantũ talis vnio est modus identificatus cũ exercita coniũctione sui ad extrema vnibilia, scilicet corpus Christi, & Verbũ) nõ est talis vnio modus identificatus cũ actuali & exercita compositione sui ad vnionem hypostaticam animæ rationalis cum Verbo; siquidem in triduo mortis Christi extitit superstes vnio hypostatica corporis non coniũcta vnioni hypostaticæ animæ rationalis.

Vnio hypostatica corporis nõ est modus respectu vnionis hypostaticæ animæ.

Quare licet vnio hypostatica corporis nõ egeat alio modo vnitiuo realiter distincto, vt cõiungatur corpori; requirit tamen aliã vnionẽ realiter distinctã vt vnio hypostatica corporis vniatur cũ vnione hypostatica animæ. Quatenus vnio hypostatica corporis nõ sit modus respectu vnionis hypostaticæ animæ, realiter identificatus cũ exercita compositione ad vnionem hypostaticã animæ, esto quòd vnio corporis ad Verbũ sit modus realiter identificatus cũ intima & exercita coniunctione sui ad corpus, & ad Verbum assumens, quæ sunt extrema vnibilia, quæ coniunguntur per vnionem hypostaticam corporis cum Verbo assumente.

Modus sub qualibet cõparatione sui ad alium non est modus identificatus cum cõpositione exercita.

38 Nec enim requiritur quòd modus sub qualibet cõparatione illi⁹ ad aliud sit modus, seu forma identificata cũ exercita cõpositione sui ad aliud: siquidem vbicatio, quæ vt cõparatur ad corpus vbicatũ, est modus identificatus cũ actuali cõpositione sui ad corpus, vt ad causam materialem intrinsecã, sed non est modus vt comparatur ad principiũ efficiens; itaut vbicatio immediatè, & per suam essentiam effluat à principio efficiente, nulla alia forma realiter distincta mediante, siquidem vbicatio producitur medio motu locali, qui realiter distinguitur ab vbicatione.

Suffulcitur Scoti authoritate doctrina præcedens.

Quòd autem modus non exigat, quòd identificetur cum qualibet comparatione ad aliud extra rem respectu cuius dicitur modus; est aperta sententia Scoti in Quodlib. 3. vbi agit de exercita modificatione relationis identificata cum ipsa relatione, §. *Et ex hoc nõ est cõtradictio*, sub num. marg. 16. vbi ita habet Scotus.

Scotus.

39 *Nec tamen dico, quòd relatio ad quodcũq; comparetur, seipsa cõparatur: quia potest comparari relatione rationis, quæ nõ est ipsa. Sed etiã fortè potest cõparari relatione, quæ non est ipsamet, sed quæ est realiter alia à se; sicut proportionabilitas fundatur in proportione. Sed hoc dico, quòd relatio se ipsa, & non alia comparatione, cõparatur; si tamen comparetur ad quodcunq; sine quo est contradictio ipsam esse.* Pro quo pronuntiato vide ea, quæ expendimus in Controu. 2. de Vnitate Dei, in Append. de distinctione, artic. 5. de distinctione modali, sub n. marg. 10.

NOTA.

Dilutio oppositionis Vazquij.

40 Vnde ad illam replicam Vazquez, quòd vnio hypostatica corporis non eget alia vnione vt cõponatur cũ vnione hypostatica animæ rationalis; siquidem vnio corporis cũ Deo non eget alia vnione vt vniatur Deo.

Dicimus, quòd vnio hypostatica corporis cũ Verbo non exigit aliam vnionem vt vniatur Deo per assumptionem partialẽ, quæ congruit corpori vi vnionis hypostaticæ corporis ad Verbum, quæ vnio respondet supposito partiali; sed eget alia vnione vt cõponatur cum vnione hypostatica animæ rationalis ad constituendã integrã assumptionem to-

tius humanitatis, vel personationem completam eius, vt patet ex dictis.

Oppositio 2. quòd vnio hypostatica esset ens per accidens

41 Secundò instatur ex Vazquez loco citato; quòd si personatio humanitatis coalesceret ex vnione hypostatica corporis, & ex vnione hypostatica animæ rationalis, insuper & ex vnione earūdē vnionū hypostaticarū inter se; sequeretur, quòd vnio hypostatica humanitatis cum Verbo esset cumulus aut aceruus vnionum, ac proinde & merum ens per accidens.

Hāc obiectionē petiuit Vazquius ab Aureolo.

Respōdetur; quòd prædicta oppositio videtur petita ab Aureolo in 3. sen. dist. 2. ar. 2. vtrū totum distinguatur à partibus? §. *Item si resultat res tertia.* fo. 377. Romanæ editionis; vbi ita Aureolus oppugnat distinctionem totius à partibus vnitis per vnionem informationis.

Car. Aure.

Si resultat res tertia, illa res fuit assūpta à Verbo; ergo aut alia vnione, & sic sunt ibi tres vniones. Si nō alia vnione sed vnita vnione, impossibile est; quia cū remāsisset in triduo vnio ad animā, & corpus, ita remāsisset respectu illius tertiæ, quod est falsum; quia tūc in triduo Christus fuisset homo, quod nō tenetur. Non est ergo ibi aliud, nisi partes cū vnione accidentali.

Satisfactio ad oppositionē Vazquij petitā ex Aureolo.

42 Dicimus ergo ad oppositionē Vazquij ex Aureolo; quòd sicut ex materia forma, & vnione informationis, non resultat vnū aggregatione, sed vnū per se vnitate cōpositionis; eo quòd ista entia important intrinsecū ordinem inter se ad constituendū vnū non vnitate simplicitatis, sed vnitate compositionis; ita ex vnione hypostatica corporis, ex vnione hypostatica animæ, & ex nexu substantiali hypostaticarū vnionū inter se resultat vnū propter intrinsecū ordinem & connexionem istarū vnionum ad constituendū vnum. Sicut enim in materia, forma, & vnione informationis istarum partiū datur intrinseca connexio ad constituendū vnū; ita etiam consequenter admittenda est talis connexio in prædictis vnionibus hypostaticis partialibus, quæ sequitur in completionē suorū substratorū: ac proinde illæ vniones etiā important habitudinē & connexionem intrinsecam ad constituendum vnum quid completum in ratione assumptionis totius humanitatis.

Cur vnio hypostatica nō sit aceruus entitatum?

43 Si autem humanitas esset tertia res distincta realiter à partibus substantialiter vnitis (contra quam merito pugnat Aureolus, & consequenter contra Vazquium admittentem effectū quemdam vnificationis realiter additum adiunctum ve partibus substantialiter vnitis; quam tertiam rem ex Scoto refutauimus in Prolus. 8. de distinctione totius à partibus) tūc sequeretur aceruus vel aggregatum illud vnionū, quod subtiliter taxat Aureolus.

Si humanitas Christi esset entitas realiter distincta à partibus vnitis substātialiter, vnio hypostatica nō esset vnum ens per se.

Quia illa tertia entitas humanitatis assumpta à Verbo, & realiter distincta à partibus substantialiter vnitis inter se, non esset componibilis cū partibus per alteram vel secundā compositionē; daretur enim ille processus in infinitum, quem ex Scoto & Aureolo ostendimus in citata Prolus. 8. de distinctione totius à partibus, à n. mar. 27. vsq; ad 31. Quare sicut illa entitas tertia totius non constitueret vnū ens per se vnitate compositionis cū partibus vnitis vnione informationis, sed partes taliter vnitæ & illa tertia entitas totius essent vnū ens per accidens vt aggregatū, vel aceruus; ita & assumptio vel vnio hypostatica afficiens illā tertiam entitatē, non ordinaretur ad constituendū vnum vnitate compositionis cum vnionibus hypostaticis corporis & animæ.

Probatio præcedentis asserti.

Quod momentū & pondus probationis Aureoli nō vrget eos, qui cū eodem Aureolo & communiori sententia negant, totū realiter secerni à partibus substantialiter vnitis; nec admittūt secūdā compositionem substantialē ex partibus vnitis, & ex tertia entitate realiter distincta. Vnde sicut agnoscimus cōnexionē habitudinis intrinsecæ ad constituendū vnū, in corpore, anima, & substantiali vnione informationis (quæ entia sunt substrata vel fundamenta vnionis hypostaticæ corporis, & vnionis hypostaticæ animæ rationalis, & etiam vnionis vel nexus vnionū hypostaticarū inter se) sic etiam sustinemus proportionatam connexionem in vnionibus hypostaticis corporis, & animæ, & in nexu istarum vnionum inter se, ad cōstituendam integram assumptionem humanitatis à Verbo.

Suppositio quòd humanitas Christi nō sit realiter distincta ab omnibus suis partibus substātialiter vnitis.

44 Quare Aureolus nō refragatur nostræ sententiæ, imò eam expresè firmat, dum autumat, quòd corpus & anima immediatè assumantur à Verbo; & negat dari tertiam entitatem in toto

Aureolus firmat nostrā sententiam

humanitatis realiter distinctam à partibus coniunctis per vnionem informationis.

Amplior elucidatio mentis Aureoli.

Nec etiam nobis aduersatur idem Aureolus dum adstruit, quòd in assumptione hypostatica humanitatis à Verbo: *Nō est ibi aliud, nisi partes* (scilicet corpus, & anima) *cum vnione accidentali.* Quia ibi non vult, quòd vnio hypostatica sit accidens de genere accidētis, vt ostendimus ex eodem Aureolo à nobis transcripto in Prolus. 7. an vnio hypostatica sit accidens? à n. mar. 30. vsq; ad 33. sed tantùm intendit Aureolus, vel quòd vnio corporis cum anima se habeat accidentaliter ad assumptionem istarum partium; quatenus partes retinuerint in triduo mortis Christi immediatā vnionem cum Verbo, esto quòd amiserint vnionem informationis corporis ab anima. Vel docuit Aureolus, quòd vnio informationis cōponentis substantialiter corpus & animam se habuerit accidentaliter, vel extra vnionē hypostaticā termini assumpti vt Quod; quia vnio componens corpus & animā rationalem non sit assumpta vt Quod, sed assumpta vt Quo, vel coassumpta, vt diximus in præsenti Prolusione à n. margin. 25. vsque ad 28. pro qua etiam reseratione mentis Aureoli vide in præsenti Prolusione, à num. marg. 10. vsq, ad 14.

Aureolus in quo sensu docuerit quòd vnio corporis & animę se habuerit accidētaliter ad vnionē hypostaticā?

45 Vltimò Vazquius sub n. mar. 10. obijcit Soario inconsequentiam doctrinæ; quia cùm apud Soarium, totum humanitatis non sit realiter distinctum à partibus vnitis, nec agnoscat Soarius (sicut sustinet ipse Vazquius) effectū illū vitæ deriuatum & additum partibus substantialiter vnitis; nō debuit Soarius ex Vazquij collectione asserere aliam assumptionem totius in humanitate Christi præter immediatā assumptionē materiæ & animæ rationalis: ita enim arguit Vazquez contra Soarium.

Vltima oppositio Vazquij contra Soarium ex inconsequētia doctrinę

Adde, hunc modū philosophandi nō rectè constare cū principijs, quibus nituntur prædicti Theologi; quoniā existimāt totam humanitatem nihil aliud esse, quā materiam, & animam cum modo quodam vnionis; neque concedunt tertiam aliam entitatem, & effectum vitæ deriuatum ab anima in materiam, vt vidimus supra.

Vazquius contra Soarium.

46 Cui excursioni Vazquez, quæ nostram etiā pūgit sententiam, ita occurrimus; quòd cùm corpus & anima rationalis absq; substantiali vnione informationis nō cōstituant totū humanitatis, nec sint ipsa humanitas; vt apparet in triduo mortis Christi, in quo corpus & anima rationalis, esto quòd retinuerint immediatam vnionē cū Verbo, non cōstituebant totū humanitatis ob defectū informatiuæ vnionis cōpartiū: ideò vt tota humanitas asseratur immediatè assumpta à Verbo pronūtiare debemus immediatam coassumptionem vnionis compartium humanitatis, vt liquet ex dictis.

Diluitur obiectio.

PROLVSIO X.

De possibilitate substātiæ spiritualis compositæ essentialiter, & integraliter ex partibus realiter distinctis.

1 Qvia in Controu. 2. de Vnitate Dei, art. 4. vbi asseritur hæcceitas indiuidualis ab oppugnationibus aduersariorū, in Corollario de hæcceitate accidētiū, à n. mar. 36. vsq; ad fin. Corollarij censuimus, non implicare contradictionē, dari substantiam spiritualē compositam ex partibus spiritualibus realiter distinctis; quòd & asseruimus occasione illius obiectionis, quæ impetit intensionem qualitatis spiritualis per additionē partis ad partē. Quatenus si tale accremētū intensiuū coalescens ex partibus realiter distinctis nō repugnaret accidenti spirituali; etiā fieret, vt non cōtradiceret substantiæ spirituali quòd cōponatur ex partibus realiter distinctis.

Occasio præsentis quæsiti.

Quæ ratio vrgetur sic ex doctrina Scoti admittētis in substātia cōpositionē integralē ex partibus entitatiuis realiter distinctis à partibus quantitatis; quo asserto supposito, & admisso etiam pronuntiato de intensiua gradualitate accidētis spiritualis composita ex partibus realiter distinctis, videtur quòd cōsequēter negari nequeat possibilitas substantiæ spiritualis cōpositæ ex parti-

Suadetur possibilitas substantię spiritualis cōpositę ex partibus realiter distinctis.

bus realiter distinctis. Quia vt loco citato attigimus, talis cõpositio ex partibus nec repugnaret substãtiæ spirituali ex communi prædicato substãtiæ, cũ apud Scotũ seclusa quãtitate habeat substãtia materialis partes entitatiuas; nec etiam talis cõpositio ex partibus spiritualibus obstaret substantiæ spirituali ob conceptum entis spiritualis vt sic, quãdo admittimus, accidens spirituale constare ex partibus.

Alia probatio ex possibilitate eductionis formæ spiritualis ex potentia substrati spiritualis

2 Adde etiam ex Controu. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 2. De supernaturali principio visionis ex parte potẽtiæ, art. 1. de supernaturalitate luminis gloriæ, sub num. marg. 22. vbi expendẽtes rationem illam aperiendæ supernaturalitatis intrinsecæ, quæ ab Scoto, & omnibus ferè priscis Theologis exhibetur, quòd illa sit forma intrinsecè supernaturalis, quæ educi nequeat ex aliquo substrato ordinis naturæ, sed quòd exigat effici à Deo per creationẽ; censuimus quòd nõ repugnaret animæ rationali, vel alteri spirituali substãtiæ incõpletæ & partiali, quæ exuperet præstãtiam animæ rationalis, quòd præcontineatur intra potentialitatem alterius substrati vel potentiæ spiritualis, itaut per actionem eductiuã produceretur à Deo extrahente formam ex potentia substrati spiritualis, nec efficeretur per creationem.

Opinio autumantium esse implicatoriã substãtiam spiritualem cõpositam.

Quia tamen præcedens doctrina à grauibus authoribus reijcitur, operæ pretium duxi, eã sartam tectam ostẽdere, & oppositas rationes eneruare; præsertim quas hauriũt ex eo asserto, quod quasi axioma obtrudere moliuntur, quòd implicet aliqua substãtia spiritualis, quæ non sit prædita intellectu, itaut contradicat aliqua substãtia spiritualis, quæ careat vi intelligendi.

1. ratio, quia sola quantitas sit ratio partium.

3 In qua re in primis cuncti S. Thomæ sectatores inficiari debent possibilitatẽ alicuius substãtiæ spiritualis cõpositæ ex partibus integralibus; quia cùm quãtitatem vnicam esse formam, vel rationẽ pãrtium æstiment: reliquũ est, vt substãtia spiritualis, quæ est incapax quantitatis recipiendæ, renuntietur etiam inhabilis vt partium discretionem sustineat.

2. ratio contra cõpositionẽ substã-

Quod etiam probatur de compositione totius essentialis ex actu & potẽtia spiritualibus, & realiter distinctis; quia ideo confingi posse videtur talis compositio ex potentia & actu realiter distinctis in ente spirituali, adinstar cõpositionis, quæ est ex materia & forma in ente corporeo, vt sicut materia, quæ est ens inanimũ, per compositionem sui ad formam viuentem constituit compositũ viuũ; ita ex potentia spirituali (quæ sit substantia incompleta, inanima, & carens vi ad intelligendum) & ex substantia incompleta viuente, & nacta vim intelligendi, quæ se gerat per modum actus, seu formæ constituatur aliquod totum spirituale viuens & præditum facultate intelligendi. Atqui implicat substantia aliqua spiritualis siue completa, siue incompleta, quæ careat vi intelligendi; igitur & repugnat aliqua substantia incompleta spiritualis non viuens, quæ per modum potentiæ componatur actui viuenti & prædito scientia ad constituendum vnum compositum spirituale viuens, & intelligens.

tiæ ex actu, & potentia spiritualibus.

Opinio asserẽs quòd implicet substantia spiritualis carẽs vi intelligẽdi. S. Thomas Soarius.

4 Cæterùm, quòd repugnet aliqua substantia spiritualis non intellectiua, sustinet apertè S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 1. & cũ eo omnes eius discipuli, & ex neotericis Soarius tom. 2. Metaphy. disp. 35. sect. 3. nu. marg. 20. vbi æstimat verius, quòd implicet aliqua substantia spiritualis, quæ non nanciscatur vim intelligendi.

Subscribit Car. Aureolus.

Eamdem sententiam tutatur Card. Aureolus, qui malè citatur pro opposita; quamuis in 1. sent. dist. 35. ar. 2. fol. 758. Vaticanæ editionis non admittat probationem S. Thomæ ex 1. par. quæstion. 14. artic. 1. quam Sancti Thomæ probationem vel sic expendit Aureolus loco citato in initio articuli 2. subdens.

Ratio S. Thomæ elucidata ab Aureolo

5 *Circa secundum verò considerãdũ, quòd aliqui dixerunt; quòd Deus est formaliter intelligens, & cognoscẽs; cuius ratio sumitur ex immaterialitate. Id enim, quod caret materia, habet naturam cognoscitiuam; talis enim natura non coarctatur, nec limitatur, cùm omnis coarctatio formæ sit per materiam: natura verò non coarctata habet quamdam amplitudinem, & extensionem. Talis autem est cognoscens, cùm natura cognoscitiua non solùm habeat formam propriam, immò etiã quodãmodo formam rei alterius per speciem, cuius est*

perceptiua; vnde in tertio de anima dixit Philosophus, quòd anima est quodammodo omnia; & ita patet, quòd natura à materia denudata habet, quòd sit cognoscitiua.

Eadē probatio ex Soarij commentario.

6 Pro qua S. Thomæ argumentatione adi Soarium in Metaphysic. loco citato, section. 3. sub numer. margin. 18. vbi etiam vel sic S. Thomam explanat; quòd ideo sit impossibilis aliqua substantia spiritualis, quæ non sit viuens, aut cognoscitiua, quia cùm natura, vt sit cognoscitiua, exposcat eam vniuersalitatem & communitaté actionis intentionalis vt trahere queat ad se omnes res medijs speciebus, seu valeat fieri omnia in esse repræsentatiuo, & hæc communitas seu vniuersalitas ad intétionalem influxũ limitetur solũ & coarctetur per materiã; proinde fit, vt omnis natura carens materia sit quodãmodo illimitata, ac proinde & prædita acumine & vi intelligendi.

Aureolus non recipit probationé S. Thomæ.

Quam argumentationem refellit Aureolus ostendēs, quòd limitatio formæ non trahatur à materia recipiente, sed à propria ratione intrinseca talis participati entis; vt liquet ex illis verbis Aureoli loco citato in eodem art. 2. §. *Et si dicatur*, fol. 762. *Non valent ergo motiua primæ opinionis; cùm dicitur, quòd formæ coarctatio sit per materiam.*

Car. Aur.

Quia omnis forma creata ex hoc, quod cadit à primo principio, arctata est, & finita; nec est realiter amplitudinem, aut extensionem habens, nisi intentionaliter tantùm, quantùm ad formas cognitiuas.

Alia pars sententiæ Aureoli.

7 Licet autem Aureolus non recipiat fundamentum S. Thomæ; alijs tamen motiuis excitatus asseuerat, non esse possibilem substantiã spiritualem orbatam vi intelligendi; sed accipe Aureoli argumentationes, quæ subtiliter talis substantiæ spiritualis non cognoscitiuæ impossibilitatem suadere moliũtur, loco citato fol. 762. §. *Vlterius verò*, vbi ita habet.

Aureolus.

Implicat substãtia spiritualis non cognoscens apud Aureolum; & cur?

Impossibile est, quòd detur substantia immaterialis, seu spiritualis, quæ non cognoscat; tum quia nobilior est in essendo, quàm animalia, quæ cognoscũt; nõ esset autem nobilior, nisi cognosceret, & esset quid minimum. Tum, quia operatio debet proportionari substantiæ, cognoscere verò, & appetere sunt operationes spirituales aliquomodo; sic quòd cognoscere, & appetere sensitiuè sunt incorporea operationes aliqualiter; & quo ad aliquas cognitiones: intellectiuè verò apprehēdere, & appetere sunt simpliciter spirituales operationes.

Instat, quia implicaret operatio talis substantiæ

Aut ergo substantia incorporea, si ponatur, erit expers omnis operationis; quod esse non potest; aut habebit operationem sibi debitam, & proportionalē, scilicet incorporeã: non sunt autē aliæ tales, nisi intelligere, & appetere, vnde patet, quòd talis substantia habebit huiusmodi operationes.

Vrget prætērea rationé Aureolus.

Et si dicatur, quòd forsitan sunt aliæ spirituales operationes; non valet quidē, quia nulla talis nobis nota. Et ideo sic fingere est sermo imaginabilis, & dictus sine ratione; sicut arguit Commētat. 12. Metaph. contra imaginationem Auicenna.

Refelluntur oppugnationes Aureoli supposita sententia Alensis, & Bonauenturæ.

8 Verùm rationes Aureoli (quas suppresso authoris nomine transcribũt Soarius loco citato ex Metaphysica, disp. 35. sect. 3. sub num. marg. 20. & alij neoterici) non conuincunt implicationem alicuius substãtiæ spiritualis, quæ non sit viuens, & cognoscitiua; sed carens vita, & vi apprehensiua; adeò vt ad instar materiæ primæ valeat esse pura potentia respectu formæ viuentis, & præditæ virtute intelligendi. Vt postea ostendam expendens Alexand. Alensis & S. Bonauenturæ sententiam; qui hāc substantiam spiritualem partialem gerentem se adinstar materiæ primæ in corporalibus, agnoscunt de facto in Angelicis substantijs, quas ex actu, & potentia spiritualibus, & realiter distinctis, quasi physicè compositas pronunciant.

Satisfactio ad primam oppositioné Aureoli.

Quare ad primum argumentum Aureoli respondetur; quòd substantia spiritualis (quæ careret vita & virtute intellectiua, & se gereret adinstar materię primæ in corporalibus) esset nobilior alijs substantijs corporalibus viuētibus secundùm rationem & gradũ spiritualitatis; at secundùm prædicata vitæ, & virtutis apprehensiuæ, viuentia corporea & apprehensiua anteiret perfectionem substantiæ spiritualis inanimæ, & non cognoscitiuæ; atque adeò se gererent illæ naturæ secundùm excedens & excessum in absimili serie comparationis.

Qualiter licet forma materialis viuens sit perfectior materia prima ob præstantiorem gradum vitæ, & quia sit origo & fons potentiarũ apprehensiuarum, & appetitiuarum, sed in alio ordine cõparationis, materia prima prout est ens incorruptibile anteit perfectionem formæ materialis corruptibilis: qua etiã ratione formica ob prædicatũ vitæ exuperat cœli nobilitatem, & cœlum ob incorruptibilitatẽ euincit formicæ præstantiam.

Instantiæ pro excutienda probatione Aureoli.

9 Ad secundam rationem Aureoli dicimus; quòd illa substantia spiritualis non viuens, quæ esset potentia per se ordinata ad constituendum vnumquid coalescens ex potentia spirituali & ex forma spirituali; hæc inquam substantia partialis, & gerens se adinstar substrati, & materiæ primæ, in corporalibus, cùm sapiat leges materiæ primæ in cõpositione entis corporei, ideo mirum non est quòd non habeat proprias operationes vitales.

Respõsio ad secundũ argumentum Aureoli.

Quare sicut materia prima in ente corporeo, licet non sit actiua, itaut à se immutare valeat aliquod passum extrinsecum; non tamen denegatur materiæ primæ influxus ad eliciendam propriam hypostasim, quę est entitas substantialis realiter distincta à materia, vt ostendimus, in Prolusione 8. de distinctione totius à partibus, à n. marg. 65. vsque ad 68. pro quo pronuntiato versa Prolusion. 9. præcedentem de subsistentijs partialibus, vbi materiæ propriam subsistentiam partialem adscribimus. Ita & illi substantiæ partiali spirituali non viuæ, quæ se gereret adinstar substrati, & materiæ primæ in ente corporeo, denegãda non est vis ad producendam hypostasim partialem; nec vrget ratio vt defatigemur attribuẽtes illi substantiæ partiali alias affectiones præcipuè cùm talis substantia redoleat naturam materiæ primæ in ente corporeo, iuxta S. Bonauenturæ, & Alensis placitũ, quod pro nostræ sententiæ probabilitate è re erit ad verbũ ex S. Bonauentura transcribere.

Quę operatio congrueret substantiæ spirituali non cognoscitiuæ?

10 Ita igitur habet Seraphicus Doctor in 2. sent. dist. 3. art. 1. p. 1. q. 1. An Angeli sint compositi ex materia & forma? §. *Respõdeo ad argumenta. Sed hic certum est, aliquas cõpositiones remoueri a substantia Angeli; vt pote compositionem ex partibus quantitatiuis, & cõpositionem ex partibus heterogeneis, & compositionem ex natura corporali, & spirituali, qualis est in homine. Sed de compositione materiæ & formæ, siue materialis & formalis, de hac dubium est.*

S. Bonauenturæ sententia de cõpositione Angeli ex materia & forma spiritualibus & realiter distinctis.

Et post pauca, sic dubium diluit S. Doctor. *Non video causam, nec rationem, quo modo defendi potest, quin substantia Angeli sit composita ex diuersis naturis: & essentia omnis creaturæ per se entis sit composita ex diuersis naturis, illæ duæ se habent per modũ actualis, & possibilis, & ita materiæ & formæ: & ideo illa positio videtur verior esse, scilicet quòd in Angelo sit cõpositio ex materia, & forma.*

S Bonauen.

11 Eamdem sententiam docuit Alensis. 1. p. q. 20. Memb. 2. § 1. & noster Richardus in 2. sen. dist. 3. ar. 1. q. 2. pro quo pronuntiato vide Vazquium 1. p. q. 50. ar. 2. *Verùm Angelus sit compositus ex materia & forma?* in obseruationibus Vazquij, quæ extant ad calcem articuli S. Thomæ.

Subscribũt prędictę sententię Alensis, & Richardus

Qua doctrina classicorum Doctorum Alensis, & Bonauenturę admissa, quòd Angeli de facto extent compositi ex materia & forma spiritualibus, siue ex actu & potẽtia realiter distinctis & quasi physicè coniunctis ad cointegrandam substantiam Angeli; etiam consequenter dici posset, quòd forma Angeli, siue entitas illa viuens, & intellectu prædita, quæ realiter distinguitur ab alia entitate non viuente, nec cognoscitiua, præcontineatur intra causalitatem eductiuam illius potentiæ vel materiæ spiritualis, quæ in Angelo se gerit ad instar materiæ primæ, vel primi substrati in ente corporeo. Cùm enim tale substratum ita spirituale sit in Angelo sicut entitas illa partialis, quæ est forma Angeli, non occurrit aliqua ratio, cur nequeat esse substratũ eductionis respectu formæ Angeli; cùm ideo anima rationalis non educatur ex materia corporali, quia anima rationalis sit classis & ordinis eleuatioris supra omne ens corporeum.

Corollariũ pro eductione formæ Angelicæ ex materia spirituali.

Suadetur præmissum assertum.

Ve-

Vera sententia de possibilitate substantiæ spiritualis compositæ quasi physicè ex partibus realiter distinctis.

Nō admittitur de facto talis cōpositio physica in Angelo ex partibus realiter distinctis.

12 AT verò, licet cū Scoto & cōmuniori sententia hāc quasi physicam Angeli compositionē ex partibus essentialibus realiter distinctis non recipiamus de facto (cùm S. Bonauenturæ probationes solū obtineāt compositionē metaphysicā formalitatum ex natura rei discretarū stante identitate reali iuxta Scoti sentētiam; vel compositionem prędicatorū distinctorū distinctione rationis ratiocinatæ iuxta Thomistarum scholam) non tamē æstimamus implicatoriam de absoluta Dei potentia compositionem alicuius substantiæ spiritualis ex actu & potentia realiter distinctis; itaut dari possit aliqua substantia spiritualis non viuēs, & gerens se per modum potentiæ & substrati, ex cuius potentialitate tanquam subiecti ex Quo educatur forma spiritualis, & componatur suæ materię vel potentiæ spirituali ad cointegrandum vnū. Id enim quod de facto tutati sunt celebriores & primarij scholastici Alēsis, Bonauentura, & Richardus, nemini irrationabile apparebit, quòd adstruatur possibile de absoluta Dei potentia; præsertim cùm nulla ostēdatur euidēs implicatio, quæ hunc effectū absolutæ Dei potestati impossibile demonstret; vt magis ex infra dicendis constabit.

Admittitur de possibili & de absoluta Dei potē tia, substantia Angelica cōposita ex materia & forma spiritualibus.

13 Addimus deinde; quòd admissa possibilitate alicuius substātiæ non viuentis nec cognoscitiuæ, quæ respondeat materiæ primæ in ente corporeo; & supposita etiam sententia Scoti (quæ communior est inter Metaphysicos) quòd substātia habeat à se partes, & nō à quantitate; consequēter etiā asserendum sit, quòd talis materia spiritualis non viuēs possit esse composita integraliter ex partibus spiritualibus.

Consectarium pro compositione partium integraliū substantiæ spiritualis non coguoscitiuæ

Siquidē talis compositio ex partibus integralibus non obstaret illi substātiæ nō cognoscitiuæ & inanimæ, nec ob cōceptū substantiæ carentis quātitate, cū quantitas non sit ratio intrinseca partium substantialium, nec ob conceptu spiritualitatis, cùm accidens spirituale coalescat ex partibus, & augeatur apud Scotum, & communiorem philosophiam, per additionem gradus ad gradum, siue partis ad partem.

Probatio asserti ex principijs Scoti

14 Præterea obseruo, quòd ea, quæ de mēte Scoti asseruimus de natura Angeli non physicè, sed solùm metaphysicè composita ex gradibus seu prædicatis non realiter sed solùm formaliter ex natura rei distinctis; stante identitate reali huiusmodi prædicatorum; hæc inquam pronuntiata intelligenda sunt de natura Angeli, vt natura est, & prout condistinguitur realiter à supposito. Quia Angelus, vt suppositum, est quid quasi physicè compositum ex entitatibus realiter discretis; cùm hypostasis Angeli sit entitas realiter distincta & separabilis de potentia Dei absoluta à natura Angeli; quare cùm subsistentia non sit forma modalis identificata cum exercita compositione sui ad substratum (vt ostendimus in Prolusione 8. de distinctione totius à partibus, agentes de distinctione totius modalis à suis partibus) sed subsistentia sit forma entitatiua, posset talis perseitas subsistentialis Angeli de absoluta Dei potentia conseruari, etiam destructa natura Angeli.

Obseruatio pro physica cōpositione Angeli, vt suppositi, ex entitatibus realiter distinctis

15 Ex quo haud contemnendam produco probationem pro possibilitate alicuius substantiæ spiritualis non cognoscitiuæ, nec viuentis. Quia de facto subsistentia Angeli est substātia spiritualis carens scientia & vita (nec enim vllus æstimauit subsistentiam formam viuam) deinde subsistentia ita realiter dissidet à natura Angeli, vt de absoluta Dei potentia valeat esse superstes subsistentia, etiam natura Angeli destructa per annihilationem; quod assertum ex neotericis sustinet etiam Arriaga in suo Cursu Philosophico, disp. 4. Metaph. sect. 13. subsect. 6. in fine: ergo non apparet aliqua euidens ratio, vt Deus aliam substantiam spirituale non præditam scientia, nec viuentem creare non possit.

Optima ratio pro possibilitate substantiæ spiritualis non viuentis.

Arriaga

16 Cui sentētiæ ex recentibus Theologis subscribit Valentinus de Herice tract. 1. de Scientia Dei, disp. 1. c. 3. sub num. marg. 16. vbi inquit prædictus author in responsione ad secundā rationē

Iudiciū Valentini de Herice de implicatione substantiæ spiritualis non cognoscitiuæ.

Herice.

Sunt qui contendant demonstratiuè ostendere repugnantiam. quare per potentiam absolutam fieri non possit substantia immaterialis sine vi cognoscitiua: at hi difficilem suscipiunt prouinciã, & debilibus fundamentis nitantur necesse est, quàm par erat pro eo negando omnipotentiæ Dei; maximè cum, vt supra adnotaui, id non sit necessarium, vt ratio D. Thomæ suam habet efficaciã. Hucusque Valentinus de Herice; circa cuius postremum pronuntiatum, nõ video qualiter stet efficacia & formalitas probationis S. Thomæ, quæ vim cognoscitiuã ex præciso conceptu immaterialitatis trahit; si cõcedatur, esse possibilem substantiam spiritualẽ non cognoscitiuam.

Censio authoris de altero pronũtiato Herice.

Satisfactio ad fundamẽtum S. Thomæ.

17 Quibus prælibatis, reliquum est, vt satisfaciamus fundamento S. Thomæ explanato ab Aureolo, & Soario, loco citato sub num. marg. 5. & 6. huius Prolusionis; vbi ratio entis cognoscitiui petitur à prædicato immaterialitatis tanquam à ratione adæquata & formali. Dicimus ergo, rationẽ principij cognitionis non hauriri ex præciso conceptu immaterialitatis; sed ex hoc quòd sit talis virtus, quæ exposcat fœcundari ab obiecto per receptionem speciei impressæ ad generationem notitiæ vel expressę speciei. Vt euidenter apparet in habitu charitatis, & in alijs habitibus appetitiuis, qui insunt voluntati; & etiam in voluntate, quæ in sententia S. Thomæ est ens spirituale realiter distinctũ à substãtia animæ, quod diuinitus conseruari valeat separatum ab anima, eò quòd voluntas non sit modus identificatus cum exercita compositione sui ad animam: quibus non obstantibus voluntas non est ens cognoscitiuum.

Vis cognoscitiua non petitur ex præciso cõceptu immaterialitatis.

Effugium.

18 Nec valet occurrere; quòd volũtas habeat connexionem, & ordinem transcendentalem ad animam, quæ est radicale principium intellectionis, & ad ipsam potentiam intellectus.

Occupatur ex principijs Alensis, & Bonauenturæ.

Quia materia illa spiritualis, quã Alensis, & Bonauentura agnoscunt de facto in Angelo, etiam habet connexionem, & ordinem transcendentalem ad formam Angeli viuentem & præditam virtute intellectiua; quo non obstante, spiritualis illa materia, à ratione intrinseca, & seclusa compositione ad formam Angeli, nec viuit, nec intelligit: sicut nec materia prima in ente corporeo, cuius analogiam, & similitudinem retinet materia spiritualis in Angelo apud Bonauenturam, & Alensem.

Alia ratio ad hominẽ cõtra Thomistas in intellectu agẽte, qui non est facultas viuens.

19 Deinde insto contra Thomistas in intellectu agente, qui apud ipsos est facultas non solùm realiter distincta à substantia animæ, sed etiam potentia realiter distincta ab intellectu possibili; quibus suppositis consequenter etiam asserendum est à prædictis authoribus, intellectum agentem non esse potentiam vitalem, cùm non sit principium alicuius operationis vitæ: species enim impressa est inanima quædam qualitas non pendens in conseruari à conatu, & influxu principij viuentis.

Confirmatur.

Quare sicut phantasma non est principium vitale in generatione speciei intelligibilis impressæ, ita nec intellectus agens (si sit entitas realiter distincta ab intellectu possibili) asseri potest principium viuum; cùm eius virtus id solùm spectet vt eleuet virtutem inchoatam phãtasmatis (quod etiam est agens inanimum) ad generationem speciei impressæ spiritualis, quæ non importat vitam intentionalem.

Intellectus agens apud Scotum nõ distinguitur à parte rei ab intellectu possibili.

20 Sed de distinctione intellectus agẽtis, & possibilis vide quæ expendimus infra in Controuer. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 1. de virtute initiali intellectus ad claram visionem Dei, art. 3. An intellectus sit instrumentum in visione beatifica? sub num. marg. 36. & 37. vbi vt magis probabile sustinuimus de mente Scoti, intellectum agentem, & possibilem virtualiter tantùm distingui inter se; eò quòd facultas intellectiua comparetur inadæquatè ad productionem speciei impressæ, & ad generationem expressæ speciei, & inadæquata comparatio principij efficientis ad plures effectus essentialiter absimiles, non conuincat actualẽ distinctionem in principio efficiente.

Instatur in habitu charitatis in sententia Scoti.

Vt liquet in eodem habitu charitatis; qui in sententia Scoti est principium respectu dilectionis viæ, & patriæ, quæ essentialiter distinguuntur: & in habitu spei, qui apud plures Thomistas elicit in patria actum delectationis de Deo vt bono ipsi appetenti

se-

secundùm affectum concupiscētiæ, qui actus, esto quòd sit essentialiter distinctus ab actu spei in via, non infert distinctionem in habitu, eo quòd inadæquatè comparetur ad actus essentialiter absimiles.

21 Quæ autem diximus de delectatione beati in patria ab ipso beato elicita, sustineri non possunt in sententia Scoti asseuerantis, delectationem non esse operationem elicitam à voluntate, sed passionem immediatè productam ab obiecto secundùm quod existit intentionaliter in repræsentatione eiusdem obiecti, de quo monuimus lectorem in Controuersia 9. de Visione Dei, distinct. 3. subdistinct. 1. artic. 2. de specifica absimilitudine actus visionis, sub num. margin. 12. quare dum diximus loco citato quòd delectatio procedat ab ipso beato in genere causæ efficientis, processimus vrgentes aduersarios ad hominem, ex eorum principijs; in quo etiam sensu intelligenda sunt, quæ expendimus in Controuersia 1. de Essentia & simplicitate diuinæ naturæ, art. 5. de distinctione formali attributorum ab essentia, sub n. marg. 33. refutantes quædam pronuntiata Raphaelis Auersa excutientis distinctionem formalem attributorum ab essentia, quæ etiam in proæmio, vel fronte libri iterum repetenda duximus, ne ab Scoti sententia deuiasse videamur.

Obseruatio pro delectatione, quòd non sit operatio, sed passio de sensu Scoti.

Auersa.

PROLVSIO XI.

De obiecto formali voluntatis diuinæ, quod nequeat esse bonum creatum; item quòd voluntas diuina necessitare valeat voluntatem creatam: & de concursu voluntatis diuinæ ad materiale peccati.

1 Licet de tribus his punctis latè egerimus in Controuersia vndecima de Scientia Dei, licebit tamen aliquot, quasi apparatus quosdam, de his pronuntiatis præstituere, ne in illis, quæ de Scoti mente asseruimus, appareamus ab Scoti sententia recessisse.

Tria puncta versanda in Prolusione præsenti.

Circa primum quæsitum, an bonum creatum esse queat obiectum formale voluntatis diuinæ, eadem prorsus occurrit ratio dubitandi, quæ de obiecto formali intellectus diuini procedit, an etiam verum creatum valeat esse obiectum formale scientiæ Dei? seu quòd in idem recidit, an Deus cognoscat creaturas in se ipso, vel in ipsis creaturis, seu ex motione intentionali creaturarum, & non ex sola motione Deitatis.

Primū quæsitū, an verū & bonum creatum queat esse obiectū formale intellectus & voluntatis Dei?

2 Pro quo nodo dirimendo versanda sunt quæ seriò vestigamus in Controuersia vndecima de Scientia Dei, distinct. 1. art. 2. de scientia possibiliū in Deo, à num. margin. 1. vsque ad 6. & sub num. margin. 18. vbi refutauimus Soarium, & Valentinum de Herice autumantes, esse de Scoti sententia, quòd scientia Dei terminetur ad creaturas in se ipsis, seu ex intentionali motione creaturarum. Quod colligebant prædicti authores ex pronuntiato Scoti autumantis, creaturas secundùm esse obiectiuum & proprium, quod habent in scientia Dei, obire rationem ideæ, quorum authorum collectiones adeò perspicuè inibi confutauimus, vt ad eadem redire necessum non sit: superuacaneum tamen non iudicauimus, de his lectorem nostrum monere in hoc proæmio, seu Controuersiarum limine, vt inoffenso pede circa alia procedat.

Placitū Soarij, & Herice, circa sententiam Scoti in hac re.

Refutatur placitū Soarij, & Herice de Scoti sententia.

Quod autem Scotus idem censuerit de obiecto formali intellectus, & voluntatis diuinæ, inficians, verum, & bonum creatum posse esse obiectum formale intellectus, & voluntatis Dei, satis aperuit Scotus in 3. sententiar. distinct. 32. quæst. vnica. §. *Tertium patet*, sub numer. margin. 5. vbi ita habet Scotus.

Vera Scoti sententia de obiecto formali intellectus & voluntatis Dei.

Scotus.

3 *Sola autem essentia diuina potest esse prima ratio agendi, tàm intellectui diuino, quàm voluntati: quia si aliquid aliud posset esse prima ratio*

agendi, vilesceret illa potentia.

Bonũ creatum nequit esse obiectũ formale volũtatis Dei, etiã vt liberè extenditur ad creaturam

Quare consequenter ad eamdẽ sententiam, quæ negat, vllum verum creatum posse esse obiectum formale aut motiuum intellectus diuini, idem etiam de bono creato ad voluntatem diuinam comparato censemus de expressa Scoti mente; quòd nullum bonum creatũ esse queat obiectum formale voluntatis diuinæ, etiam vt liberè extenditur ad obiectum creatum.

Volũtas Dei per suã essentiã absque vllo addito exercet se liberè circa creaturam

4 Quia cùm de mente Scoti (vt ostendimus in Controu. 7. de Immutabilitate Dei, artic. 2.) actus liber Dei nil addat intrinsecum supra esse vitale voluntatis diuinæ; proinde fit, vt sicut bonum creatum nequeat esse obiectum formale voluntatis diuinæ quoad esse intrinsecum, & vitale eius, ita nec possit esse obiectum formale liberæ terminationis diuinæ voluntatis. Cùm terminatio libera nil addat supra actum necessarium, quia voluntas diuina se ipsa, & nullo alio adiuncto exercet se & explicat vel extendit ad causalitatem liberam ad extra; vt pressè ostendimus in citata controuersia septima de Immutabilitate Dei, artic. 2. de immutabilitate Dei per habitudinem ad decretum liberum, per totum articulum, præsertim à numer. margin. 17. vsque ad 23. & sub numer. margin. 30. & Controuer. nona de Visione Dei, dist. 3. subdistinct. 2. de obiecto visionis, artic. 3. An decreta libera sint obiectum visionis? à numer. margin. 13. vsque ad 15.

Sicut bonũ creatum nequit esse obiectũ formale voluntatis necessariæ in Deo, ita nec volũtatis liberæ

Confutatur modus dicẽdi Petri de Arrubal.

Ex quibus apparet confutatio modi dicendi Petri de Arrubal 1. p. disp. 51. qui licet neget, bonum creatũ posse esse obiectum formale voluntatis diuinæ quoad rationem formalem, & intrinsecam talis actus; sustinet tamen, quòd bonum creatum sit obiectum formale voluntatis diuinæ, vt liberè extẽditur ad bonum creatũ; quam opinionẽ refellimus in Cõtro. vndecima de Sciẽtia Dei, dist. 1. in disp. Append. de actualitate attributi voluntatis diuinæ, & obiecto formali illius, ar. 2. de obiecto formali voluntatis diuinæ, sub n. mar. 12. & n. mar. 55. 56. & 69. Hæc breuiter pro primo quæsito.

Quòd voluntas creata possit necessitari à Deo, etiam existente plena deliberatione rationis ad vtrumlibet.

Quæsitũ secundum; an voluntas creata necessitari valeat à Deo, data plena deliberatione rationis ad vtrumlibet?

5 CIrca secundum verò punctum de comparatione voluntatis diuinæ ad volũtatem creatam, an voluntas diuina necessitare queat voluntatem creatam etiam admissa plena deliberatione rationis, & insinuatione ad vtrumlibet obiecti prosequendi vel fugiendi? licet hanc quæstionem seriò versauerimus in Controuersia vndecima de Scientia Dei, distinct. 2. de scientia contingentium absolutorum, artic. 2. de præscientia futurorum in suis causis, in Digressione, an voluntas creata possit necessitari à Deo, præmissa deliberatione rationis ad vtrumlibet; quia tamen neoterici aliquot conantur non esse de Scoti mente eam sententiam, quam inibi tutati sumus, quòd voluntas creata, etiam composita plenæ deliberationi, valeat necessitari à Deo, è re erit luculenter referare de explorato iudicio Scoti, quòd voluntas creata valeat necessitari à Deo, si contrahatur ad vnũ in actu primo, seu in sensu diuisionis, seu separationis ab actuali cooperatione exercita volũtatis creatæ, estoquòd aliàs voluntas creata sit composita plenæ deliberationi seu insinuationi obiecti ad vtrumlibet.

Opinio Hiquæi, quòd volũtas creata nequeat necessitari de Scoti sententia

6 In qua re aduersantem experimur Antonium Hiquæum neotericum Scoti interpretem in 4. sentent. distin. 49. quæst. 6. à numer. margin. 60. vsque ad 92. sui Commentarij, qui molitur de mente Scoti nõ posse necessitari voluntatem creatam existente plena deliberatione rationis.

Refellitur placitum Hiquæi.

Sed breuiter ostendemus, prædictum authorem à mente Scoti deuiare; quod aperio primò ex celebri pronuntiato Scoti in 4. sentent. in citata dist. 49. quæst. 6. § *Respondeo quòd voluntas*, sub numer. margin. 15. vbi inquit.

Scotus.

Non est ergo simpliciter contra naturam eius (id est voluntatis creatæ) quòd de-

Scotus.

determinetur à causa superiori, sicut esset contra naturam eius determinari ab habitu siue natura inferiori.

Vbi Scotus asserit, quòd esset contra naturam voluntatis, vt agens liberum est, & indeterminatum ad vtrumlibet in sensu diuisionis, quòd contrahatur in actu primo, siue ante exercitam cooperationem voluntatis per habitum, vel qualitatem aliquam de specie potentiæ affigentem voluntatē determinatè ad vnum in actu primo; quod assertum Scoti de voluntate taliter contracta ad vnum per qualitatē, seu virtutem impressam, non distinguit, si adsit, aut nō adsit plena deliberatio rationis: sed absolutè pronūtiat, quod repugnet liberæ operationi, quod liberum arbitrium affigatur ad vnum, per immissionem alicuius formæ, quæ in actu primo contrahat voluntatem.

Vrgetur ratio Scoti contra Hiquæum.

7 Nec satisfacit glossa Hiquæi loco citato in conclus. 2. sub num. marg. 65. vbi ait: *Nulla autem causa inferior voluntate in suo ordine causandi nata est tribuere illam necessitatem actui volūtatis:* vbi nomine causæ inferioris comprehendit Hiquæus omnem qualitatem, quæ de absoluta Dei potētia imprimi queat voluntati, vt illam affigat ad vnū in actu primo, & in sensu diuisionis, seu separationis ab operatione exercita voluntatis.

Responsio Hiquæi.

Id enim prædicti Authoris Commentarium omnino esse apparet extra Scoti mentem, cùm adstruat Hiquæus impressionem talis qualitatis efficacioris esse implicatoriam de absoluta Dei potentia; nec reddi queat ratio, cur implicet de absoluta Dei potestate virtus aliqua creabilis, quæ exuperet actiuitatem voluntatis creatæ, & illam sibi subijciat, & alliget determinatè ad vnum in actu primo; siquidem Scotus rem seriò & acutè discutiens, talem implicationem nec leuiter indicauit.

Excutitur tanquā commentum extra Scoti mentem.

8 Si occurras, quòd data impressione talis qualitatis creabilis, adhuc non necessitaretur voluntas creata, si existat plena deliberatio rationis. Tum sic; ergo non repugnaret hæc contractio voluntatis necessitatæ à qualitate impressa ob rationem, quam expendit Hiquæus, quia scilicet voluntas sit superior à virtute intrinseca in suo ordine agendi; siquidem illa qualitas de specie potentiæ ab extrinseco principio immissa, quæ affigeret determinatē ad vnum voluntatem creatam vt in actu primo, esset exuperantius, & virtuosius principium in contrahendo, & determinando voluntatem. Quare tota ratio non necessitandi voluntatem in illa hypothesi peteretur ex eo, quòd intercedente plena deliberatione ratio ... dari nequeat virtus aliqua creabilis eo quòd exuperans vim operatiuā voluntatis, quæ necessitatē inferat voluntati, quamuis ab exuperantiori principio impresso voluntati contrahatur voluntas determinatè ad vnum in actu primo, & ante exercitam cooperationem voluntatis.

Alius occursus pro commentario Hiquæi.

Secūda responsio aduersatur primę eiusdem authoris

Quod pronuntiatum videtur expresse contradicere Scoto autumanti, quòd sit contra naturam voluntatis, vt liberè operantis (seu sub indifferentia ad vtrumlibet in actu primo, & ante influxum exercitum) quòd determinetur ab aliquo habitu, vel qualitate contrahente voluntatem ante cooperationem exercitam voluntatis, quia implicaret quòd voluntas, vt taliter determinata, & alligata in actu primo à potentiori forma, vel superiori in ordine determinādi, & cōtrahēdi ad vnū, sit indifferens ad vtrumlibet in actu primo, seu in sensu diuisionis & separationis à cooperatione exercita; eò quòd voluntas ante exercitium suæ cooperationis in tali hypothesi esset cohibita à potentiori forma de specie potentiæ.

Secūda responsio Hiquæi videtur repugnare Scoto.

Vnde licet Scotus appellet voluntatem superiorem in agendo, vel se determinando, factâ collatione ad quemlibet habitum, vel qualitatem, quæ immittantur voluntati de facto & lege ordinaria (cùm omnes habitus, & formæ operatiuæ immissæ voluntati attendentur, & subdantur dominio voluntatis, nec cohibeant vel affigant ad vnā potestatem voluntatis indifferentem ad vtrumlibet) aliquam tamen asseruit Scotus, quòd sit implicatorium de absoluta Dei potētia, quòd Deus per qualitatem impressam alliget virtutem voluntatis vt in actu primo se habentis, & ante exercitam voluntatis cooperationem; nec distinxit in hypothesi de existentia, aut non existentia ple-

Scotus asseruit, volūtatē esse superiorē in determinando se de facto, non tamen de absoluta Dei potentia.

Alia vrgentior probatio ex Scoto.

næ deliberationis.

9 Quod etiam perspicuè ostendo ex Scoto in 1. sent. dist. 17. q. 3. §. *Sed tunc est vlterius dubium.* sub n. marg. 24. vbi inquit.

Scotus.

Est dubium de isto habitu (intellige, charitatis) *comparato ad potentiam operantem, quæ videlicet istarum debet dici prima causa, & quæ secunda? videtur enim ex dictis, quòd gratia est causa prima.*

Cur charitas non sit causa prima respectu dilectionis.

Sed oppositum ostenditur primò; quia potentia vtitur habitu, & non è conuersò.

Probatio prœmens.

Secundò; quia actio non esset libera, si gratia esset prima causa; voluntas enim naturaliter moueretur, quia gratia naturaliter moueret. Et sicut voluntas non liberè moueretur, ita nec liberè ageret; cùm non ageret, nisi quia mota.

NOTA.

Tertiò, quia vt videtur voluntas semel habens gratiam, nunquã posset peccare: quia causa secunda semper sequitur motionem causæ primæ, nec potest moueri ad oppositum illius, ad quod prima causa mouet.

Elucidatio textus præcedentis.

10 In quo textu ideò Scotus negat, charitatem esse causam primam respectu dilectionis supernaturalis, in eo sensu quòd contrahat voluntatem ad bonum, & determinet illam in actu primo per aliquam motionem aut impulsum, qui anteeat cooperationem ipsius voluntatis, quia sequeretur quòd voluntas non operaretur liberè & meritoriè, sed necessitaretur ad bonum in sensu diuisionis, seu necessitate antecedente cooperationem exercitam ipsius voluntatis. Quæ sicut operaretur vt mota & determinata à charitate necessariò operante & mouente, ita & voluntas necessariò ageret; iuxta celebre axioma Scoti, quòd omne agens quod operatur vt motum ab alio, si necessariò mouetur ab alio, etiam necessariò & non liberè influit. Quare consequenter docet Scotus, quòd si per impossibile Deus non esset agens liberũ ad extra, voluntas creata ageret necessariò, quia operaretur vt mota & determinata à Deo mouente necessariò, & non liberè; de quo axiomate Scoti pressè infra agentes contra eumdem Hiquæum.

Negauit Scotus charitatẽ esse causam primã, quæ moueat & determinet voluntatem.

Præterea, in transcripto textu vbi Scotus asserit, charitatem non esse primam causam in contrahendo voluntatem, imprimendo impulsum seu motionem intrinsecam voluntati, quæ anteeat cooperationem voluntatis, quia aliàs voluntas necessitaretur ab habitu charitatis, non distinxit Scotus inter voluntatem compositam, aut non compositã plenæ deliberationi rationis ad vtrũlibet; igitur extante plena deliberatione rationis ad vtrumlibet, censuit Scotus posse necessitari voluntatem, si affigatur ad vnũ à virtute contrahente voluntatem in actu primo, & in sensu diuisionis ante cooperationem exercitam.

Voluntas si determinaretur à charitate, necessitaretur etiã existente plena deliberatione rationis apud Scotũ.

Tum etiam, quòd inutilè & insufficienter processisset Scotus non indicans absimilitudinem in vtraque hypothesi de comitantia, aut non comitantia plenæ deliberationis ad vtrumlibet; in qua apud Thomistas neotericos, & apud Hiquæum consistit momentum & pondus liberæ aut necessariæ operationis.

Aliàs, futiles euaderent cunctæ probationes Scoti.

11 Deinde & premo rationem contra Hiquæum, & alios (si qui sunt, qui ita Scotum interpretentur) quòd futiles euaderent omnes illæ transcriptæ probationes Scoti contendentes quòd charitas non sit causa prima respectu voluntatis; in illa acceptione primæ causæ, quæ sonet motionem aut impulsum impressum voluntati, qui impulsus anteueniat cooperationem voluntatis, ita ut voluntas adigeretur ad operandum vt mota à charitate necessariò mouente. Si enim voluntas necessitari nequiret per qualitatem immissam, existente plena deliberatione rationis, corruerent omnes instantiæ Scoti à nobis transcriptæ sub numer. margin. 9. & admitti posset quòd charitas esset causa prima respectu voluntatis absque præiudicio læsæ libertatis; siquidem extante plena deliberatione rationis, esto quòd charitas esset causa prima imprimens impulsum, qui anteiret ipsam actionem seu cooperationem exercitam voluntatis, adhuc voluntas non necessariò, sed liberè operaretur.

Premittit præterea Hiquæus, si voluntas determinata ab habitu charitatis, sit principiũ liberum ob plenã deliberationem rationis ad vtrumlibet.

12 Obseruandum etiam: quòd licet charitas de facto & lege ordinaria nequeat esse causa prima respectu dilectionis supernaturalis in eo sensu pri-

An charitas de absoluta potentia Dei possit necessitare voluntatem?

mæ causæ, quem reijcit Scotus; sed nõ potest assignari ratio, cur implicet talis motio in charitate respectu voluntatis de absoluta Dei potentia: nisi quis inficietur inesse charitati vim inchoatã, quæ euehi queat à Deo vt assumatur charitas ad imprimendam aliquã qualitatem vel impulsum inhærentem voluntati, qui impulsus à charitate elicitus affigat voluntatem determinatè ad vnum in actu primo.

Id videtur concedendũ saltim de alia qualitate creabili potentiori.

Tum deinde, dato quòd talis virtus inchoata & eleuabilis à Deo negetur in habitu charitatis ad eliciendam impressionem alicuius qualitatis, vel impulsus recepti in voluntate modo explicato; adhuc desideratur ratio, cur implicet aliqua forma creabilis à Deo quę affigat volũtatem determinatè ad vnũ in actu primo & ante cooperationem exercitam, vt seriò ostendimus in citata Digressione, an volũtas creata queat necessitari à Deo?

Alia probatio Scoti cõtra Hiquęũ Scotus.

13 Alia ratio ex Scoto reuincens Hiquæum ea est, & præcedenti probationi affinis, quæ petitur ex 1. sentent. dist. 39. q. vnica. §. *Tertia positio dicit.* sub numer. margin. 12. vbi ita habet Scotus.

☞ " *Contra ista argutum est dist. 2. vbi probatum est; Deum esse intelligentem, & volentem alia existere contingenter; per contingentiam rerum. Quia nulla contingentia potest esse in causatione alicuius causæ respectu sui effectus; nisi prima causa contingenter se habeat ad causam proximam sibi, vel ad suum effectum.*

Si Deus ageret necessariò, liberũ arbitrium creatum necessitaretur

" *Quod nunc probatur breuiter ex hoc, quòd causa mouens inquantum mota, si necessariò mouetur, necessariò mouet; qualibet igitur causa secunda, quæ producit inquantum mota à prima, si necessariò mouetur à prima, necessariò mouet proximam sibi, vel producit suũ effectum: tota ergo ordinatio causarũ, vsq; ad vltimum effectum, necessariò produceret, si habitudo primæ causæ ad sibi proximam sit necessaria.*

Expenditur acumen probationis Scoti.

Quo supposito sic argumentor; si Deus in hypothesi Scoti operaretur vt agens necessarium ad extra, seu determinatum ad vnum, voluntas creata nõ posset liberè agere; eò quòd voluntas ex ratione entis participati operetur, vt mota à prima causa, & omne operans vt motum ab alio, si necessariò mouetur, necessariò agit. Sed in illa hypothesi quòd Deus necessariò moueret liberum arbitrium (& admisso quòd existeret liberum arbitrium non existente in Deo potentia libera ad extra valente ad vtrumlibet; sed esset Deus agens determinatum ad vnum iuxta suppositionem Scoti) adhuc liberum arbitrium necessitaretur à Deo, vt necessariò mouente de Scoti sententia *non distinguente in tali hypothesi de existentia, aut non existentia plenæ deliberationis rationis, & iudicij ad vtrumlibet*: igitur in sentẽtia Scoti voluntas creata potest necessitari à Deo ob impressionem alicuius qualitatis anteuenientis cooperationem exercitam voluntatis, quamuis intercedat plena deliberatio rationis ad vtrumlibet.

Scotus in tali hypothesi nõ distinxit de existẽtia aut nõ existẽtia plenæ deliberationis.

Vera sententia, quòd volũtas creata valeat necessitari à Deo.

14 Quamobrem in citata Digressione an voluntas creata valeat necessitari à Deo? consequenter censuimus, quòd possit voluntas creata necessitari, si Deus imprimat qualitatem aliquam de specie potentiæ affigentem voluntatem creatam determinatè ad vnum in actu primo; vel Deus per suam potentiam compositam in ratione principij particularis suppleat immediatè causalitatem effectiuam talis qualitatis contrahentis voluntatem in actu primo: vbi etiam reserauimus absimilitudinem compositionis potentiæ diuinæ ad operandum cum voluntate creata in vtraque hypothesi, siue cũ necessitaret voluntatem creatam de possibili, siue cùm de facto voluntatem nõ necessitat, sed præmouet per solam actionem concursus ad liberã volũtatis cooperationem.

Commentarius Hiquæi in hypothesim Scoti de Deo necessariò mouẽte liberum arbitriũ creatum.

15 Occurrit Hiquæus loco citato sub numer. margin. 61. quòd præcedens doctrina Scoti eò solum it, quòd implicet existentia liberi arbitrij, seu potentiæ voluntatis indifferentis ad vtrumlibet, si Deus esset agens determinatum ad vnum ad extra; quia cùm posse voluntatis ad vtrumlibet sit perfectio simpliciter simplex, scilicet melior ipsa quàm non ipsa, si talis perfectio non daretur in Deo, nec etiam esset possibilis in creatura; cùm nulla perfectio simpliciter simplex assignabilis sit in ente creato, quæ non reperiatur

tur in Deo. At non voluit Scotus apud Hiquæum, quòd si per impossibile, supposito quòd Deus non esset agēs liberum, daretur liberum arbitrium creatum cum omnibus requisitis ex parte iudicij, & plenæ deliberationis ad vtrumlibet, necessitaretur liberum arbitrium creatum, adhuc esto quòd Deus necessariò ageret ad extra, & necessariò moueret voluntatem creatam; nec enim ea motione necessaria intercedente ex parte Dei, volūtas creata operaretur necessariò.

Refellitur opinatio Hiquæi.

16 At quis non videat, Hiquæi Commentarium apertè refragari Scoto, qui ex instituto non agit de implicatione existentiæ liberi arbitrij inquantum est potentia ad vtrumlibet; sed permittens gratia disputationis, quòd dari posset liberum arbitrium creatum, etiam non existente potentia libera Dei ad extra, pergit vltra Scotus vestigans modum liberæ, aut necessariæ operationis in tali hypothesi. Vt liquet ex illis verbis transcriptis sub numer. 13. *Quælibet causa, quæ producit inquantum mota à prima, si necessariò mouetur à prima, necessariò mouet proximam sibi, vel producit suum effectum.*

Scotus.

Germana interpretatio textus Scoti.

Quare docet Scotus, quòd liberum arbitrium creatum, quamuis ab intrinseco potens ad vtrumlibet, in tali tamen suppositione operaretur necessariò vt contractum à principio extrinseco; quia ageret vt motum à mouente necessario, & determinato ad vnum in actu primo, seu ante exercitium operationis, & omne agēs, quod operatur vt motum & determinatum ab alio, si mouetur ab agente necessario, & determinato ad vnum, etiam agens motum operatur necessariò. Vbi solùm enodat acriter Scotus modum liberæ, aut necessariæ operationis in libero arbitrio creato taliter moto ab agente determinato ad vnum; nec leuiter attigit implicationem existentię liberi arbitrij in ratione potentiæ ad vtrumlibet, eò quòd potentia libera ad extra sit perfectio simpliciter simplex, quæ non possit existere in creatura, si talis perfectio non cōgrueret Deo.

17 Præterea ostendo contra Hiquæum, quòd data hypothesi quòd existeret liberum arbitrium creatum: si Deus esset agens necessarium & determinatum ad vnum in actu primo, non valeret voluntas creata liberè operari. Quia sicut voluntas creata nequit operari, nec valet in actu primo proximo ad operandum, si non componatur ei potentia Dei in actu primo expedita ad immediatum concursum cum voluntate creata: ita voluntas creata nequit operari ad vtrumlibet, siue cum indifferentia contrarietatis & contradictionis in actu primo, si potentia Dei non componatur in actu primo cum libero arbitrio sub indifferentia ad vtrumlibet ante exercitium cooperationis liberi arbitrij, seu in sensu diuisionis, prout opponitur sensui composito, vel compositioni liberi arbitrij cum sua cooperatione exercita, & contracta ad vnum.

Firmatur contra Hiquæum, vis argumentationis Scoti

Atqui si Deus esset agens necessarium ad extra, & componeret potentiam suam determinatam ad vnum in actu primo ad operandum cum libero arbitrio creato: quamuis daretur liberum arbitrium ab intrinseco potens ad vtrumlibet, impediretur tamen à principio extrinseco, scilicet à prima causa composita ad operandum determinatè ad vnum, vel contrahente in actu primo liberum arbitrium creatum in sensu diuisionis, vel separationis à cooperatione exercita. Igitur liberum arbitrium creatum ante exercitam cooperationem esset affixum ad vnum; ac proinde non se gereret vt potentia indifferēs ad vtrumlibet in actu primo, & in sensu diuisionis, ob appositum impedimentum à causa prima necessariò cōposita ad agendum determinatè ad vnum in actu primo.

Si Deus esset agēs necessariū ad extra, necessitaret liberū arbitriū creatū vt in actu primo, & in sensu diuisionis à cooperatione exercita

18 Si autem occurras, quòd existēte plena deliberatione rationis, nō necessitatur liberum arbitrium creatum, quamuis in actu primo affigatur determinatè ad vnum; vel extrinsecè à potētia Dei supplēte causalitatem alicuius qualitatis impressæ de specie potentiæ: vel etiam licet contrahatur liberum arbitrium creatum in actu primo per immissionem intrinsecam alicuius qualitatis de specie potentiæ.

Fuga aduersariorum.

Refutatur doctrina præcedens ex his, quæ pressè versamus in citata Digressione, an voluntas valeat necessitari

Occupatur præsertim ex principijs Scoti.

tari à Deo, & pro doctrina Scoti etiam refellitur Hiquæus, quia aliàs euanesceret & futiles euaderent probationes Scoti à nobis transcriptæ in præsenti Prolusione sub num. marg. 9. ostendentes, quòd charitas nequeat esse causa prima, vel imprimens impulsum voluntati, qui anteeat cooperationem voluntatis, quia fieret vt necessitaretur volūtas; omnes enim instantiæ Scoti corruerent, si voluntas creata adhuc affixa ad vnum in actu primo asseratur libera ob comitantem plenam deliberationem rationis.

Vrgetur doctrina præcedens contra Hiquæū

19 Sed quòd liberum arbitrium creatum non posset esse principium valens proximè ad vtrumlibet, in ea hypothesi quòd Deus esset agens necessarium & determinatum ad vnum, & vt sic componeretur ad operandum cum libero arbitrio creato in actu primo, & prout accipitur in sensu diuisionis & separationis à cooperatione exercita; ostendo ex Scoto in 4. senten. dist. 1. q. 1. §. *Ad vltimum, cùm dicitur in virtute, &c.* sub num. marg. 34. Vbi Scotus asserit, quòd nihil posit creatura sine virtute Dei principalis agentis; ergo si potentia Dei non componatur in actu primo ad operandum ad vtrumlibet cū libero arbitrio creato, sed determinatè ad vnum in actu primo, liberum arbitrium creatum non erit valens ad vtrū libet in actu primo, sed tantùm determinatè ad vnū. Accipe Scoti textū, quo (ni fallor) Hiquæi interpretatio prosternitur.

Scotus.

Et ex hoc patet, quòd causa prima in causam secundam propriè dictam, quando similiter agunt, non est influentia noua, quæ sit creatio alicuius inhærentis causæ secundæ; sed influentia ibi est determinatus ordo istarum causarum in agendo effectum communem. Instrumentum autem quando agit, recipit influentiam propriè ab eo cuius est instrumentū; quia motionem actualem, & in motione formam, per quam agit in suo ordine.

Tollit determinationē liberi a bitrij per qualitatem inhærentem.

Ex istis potest intellectus maioris: Benè enim verum est, quòd causa secunda, & instrumentum, plus potest in virtute alterius, quàm propria (supple sola) præscindendo virtutem alterius; quia virtus eius propria, est diminuta & subordinata alterius virtuti, ita quòd sine illa altera virtute agente, virtus eius non potest in effectum. Tamen non potest in virtute alterius plus quàm in propria virtute; id est aliquid ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.

Liberum arbitrium, nihil potest sine apparato concursu Dei.

Nunc autem minor si accipiat virtutem propriam præscindēdo virtutē causæ superioris, falsa est; nihil enim potest creatura sine virtute Dei principalis agentis: ideo non valet.

NOTA.

In quam literam hæc accipe obseruanda. Primum; quod Scotus vocet causam secundam quasi instrumentum Dei in eo sensu, quòd sicut instrumentum non est proximè, & completè valens ad effectum, sine compositione causæ principalis ad operandum; ita nec liberum arbitrium creatum potest ad vtrumlibet si potentia Dei non apparet concursum ad vtrumlibet in actu primo.

Obseru. 1. in textum

Obseruandum præterea in illa verba Scoti: *Instrumentum autem quando agit, recipit influentiam propriè ab eo, cuius est instrumentum; quia motionem actualem, & in motione formam, per quam agit in suo ordine*. Quod ibi negat Scotus, quòd liberum arbitrium vocetur instrumentum Dei in ea acceptione instrumenti, quod accipiat formam aliquam inhærentem, per quam constituatur potens in actu primo quia aliàs liberum arbitrium determinaretur ad vnum in actu primo, & in sensu diuisionis, vel separationis à cooperatione exercita; vbi non distinxit Scotus in libero arbitrio composito, aut non composito plenæ deliberationi rationis ad vtrumlibet, sed cōstanter reiecit determinationem liberi arbitrij, per impressionē alicuius qualitatis de specie potentiæ, quæ affigat & contrahat ad vnum in actu primo liberum arbitrium.

Obseru. 2. Scotus.

20 Cæterùm, contra Thomistas asserentes, voluntatem creatam non posse necessitari à Deo, si intersit plena deliberatio rationis, & iudicij ad vtrumlibet, arguo ad hominem ex illorum sententia asseuerante, visionem beatificam necessitare beatum ad fruendum, quo supposito talem instructionem.

Ratio adhominē cōtra Thomistas negantes, liberum arbitrium posse necessitari

Licet beatus de facto inspiciat in

Visio beatifica necessitat ad fruendũ, etiã existente plena deliberatione ad vtrumlibet apud Thomistas.

Verbo, & per actum beatificum visionis ea decreta libera diuinæ voluntatis, quæ conducunt ad omnes actiones beati prudentissimè, & sanctissimè exequendas, vt cum Scoto sustinet Thomistarum schola, qua ratione etiam beatus videt in Deo & per actum beatificum omnes creaturas ad statũ beati attinentes; tamen non implicat contradictionem, quòd beatus inspiciat diuinam essentiam absq; cognitione alicuius creaturæ, vel alicuius decreti liberi diuinæ voluntatis circa dirigendas actiones beati.

Vrgetur ratio in ea hypothesi quòd beatus nõ inspiciat aliquod decretũ liberũ Dei circa gubernationem beati, nec vllam creaturam.

Imò posset Deus perfundere mentem beati visione beatifica expressiua solius essentiæ Dei, & conseruare beatum cum eo iudicio de rebus agendis, vel cum illa insinuatione deliberata cuiuslibet obiecti ad vtrumlibet propositi, scilicet prosequendi, vel fugiendi, quæ beato infuisset, dum viator extitit, nec enim visio beatifica absque vllius creaturæ inspectione, vel absque intuitione alicuius decreti liberi diuinæ voluntatis circa dirigendas actiones beati, pugnat physicè cum deliberata insinuatione obiecti ad vtrumlibet, vel prosequendi, vel fugiendi. Quibus adiunge, quòd vt voluntas deficiat à regula rationis & peccet, necessarium non est vt sequatur iudicium erroneum, itaut æstimet id tale esse, quod in re aliter se habeat; sed potest voluntas peccare, esto quòd non præmittat iudicium falsum de conuenientia talis obiecti.

Roboratur doctrina præcedens.

21 Atqui præmissis his omnibus de insinuatione deliberata obiecti ad vtrumlibet, necessitatur voluntas creata à principio intrinseco, & ex vi intuitionis solius essentiæ Dei, ad fruẽdum Deo, & non peccandum, etiam existente plena deliberatione rationis circa obiectum creatum non apprehensum per actum beatificum; igitur non apparet aliqua sufficiens ratio, ob quã voluntas creata necessitari nequeat de absoluta Dei potentia per aliquam qualitatem possibilem potentissimæ energiæ, adigentem physicè voluntatem creatam ad vnum in actu primo, etiam existente plena deliberatione rationis ad vtrumlibet: si voluntas creata suppositis Thomistarum principijs necessitetur ad fruendum & non peccandum ex vi intuitionis beatificæ non exprimentis vllum obiectũ creatum, ac proinde & compossibilis cum deliberata propositione obiecti ad vtrumlibet.

Obseruãda pro vi rationis præcedentis

Quòd autem non impar erumpat necessitas ex visione beatifica, suppositis Thomistarum principijs; quàm sit necessitas physicæ præmotionis, ostendimus in citato artic. 2. de præscientia futurorum in suis causis, à num. marg. 21. vsque ad 23. Pro præmissa autem probatione, quam haurimus ex voluntate necessitata per visionem beatificam, vide Vazquium 1. 2. quæst. 4. art. 4. disp. 18. cap. 2. num. marg. 12. & 13. vbi plura constituit de Thomistarum sententia, quæ fauent probationi nostræ; versa etiam ea, quæ serio discutimus loco citato in Controu. vndecima de Scientia Dei, dist. 2. de Scientia cõtingentium absolutorum, art. 2. in Digressione, An voluntas creata valeat necessitari à Deo? à num. marg. 28. vsque ad 64.

Vazquius

De compositione voluntatis diuinæ cum creata circa concursum ad materiale peccati.

Tertiũ punctum prolusionis, & occasio quæsiti

22 DE Tertio hoc quæsito latè egimus in Controuer. vndecima de Scientia Dei, distinct. 2. de Scientia contingentium absolutorum, artic. 6. qualiter præsciantur à Deo actus praui; quia tamen ibi à nota liberamus opinionem Cardinalis Aureoli asserentis, Deum non concurrere immediatè ad materiale peccati, quod iudicium authoritate Scoti firmauimus, qui tale placitum, quod postea asseruit Aureolus auditor Scoti, nulla nota dignum æstimauit Scotus; æquum etiam duximus de hoc etiam lectorem monere in Apparatu isto, vel Controuersiarum Proœmio, ne Scoti asseclæ nos, vel à vera sententia, vel ab Scoti doctrina aberrasse opinetur motus censione Hugonis Cauelli, qui Aureoli doctri-

Scotus quid sentiat de cõcursu Dei ad materiale peccati?

Reijcitur Hugo Cauellus

Reijcitur Hugo Cauellus.

ctrinam damnare apparet; pro qua Aureoli defensione adi citatum art. 6. de præscientia prauorum actuum, sub nu. marg. 30.

Obseruatio pro immediato cōcursu Dei ad materiale peccati.

23 Obseruo etiā pro immediato cōcursu Dei ad materialia actuum prauorum, quæ communis est Theologorum & Scoti sententia, quòd vt ostendimus in citato ar. 6. à n. mar. 32. vsque ad 40. licet Scotus tribus rationibus suffulciat immediatum cōcursum Dei ad substratum peccati, sed vrgentior apparet ea probatio, quæ trahitur ex productione immediata cuiuslibet creaturæ à Deo in esse volito iuxta modū loquēdi Scoti, seu ex mutatione obiectiua, vel cōtractione creaturæ ad futuritionem, quę accedit creaturæ ex decreto libero Dei extrahente ens creatū à mera classi possibiliū, & contrahente illud ad seriem futurorum.

Expenditur fundamētū Scoti pro immediato cōcursu Dei ad materiale peccati.

Quia cùm nullū ens creatum existere queat secundū existentiam realē vel obiectiuam sine mutatione obiectiua, quæ immediatè erumpat ex proposito libero Dei, quā obiectiuam mutationē, vel existētiam obiectiuam cum habitudine ad existentiam realem pro tali differentia temporis, appellauit Scotus productionem passiuā creaturæ in esse volito à Deo taliter volēte; ita nec vlla creatura nāciscì valet existētiam realem nisi à decreto Dei actu influente ad immediatam effectionem & conseruationem entis creati.

Explicatur acies argumētationis Scoti cōtra placitum Aureoli.

Si enim aliquod ens participatū capax esset existentiæ realis absq; immediato influxu Dei in effectionem & cōseruationē entis creati, nulla reddi posset cogens ratio, vt creatura etiā sine decreto libero diuinæ volūtatis, per solam habitudinem ad causam creatam non posset induere ab æterno existentiā obiectiuam, seu extractionem illam à collectione possibilium, quæ nunquam existent, & destinationē vel contractionem ad seriem futurorum, nil immediatè decernente decreto Dei de mutatione & existentia obiectiua ista; cùm difficilius appareat denegare Deo immediatum influxum in existentiam realē creaturæ, quàm in solam mutationem obiectiuā, & existentiā obiectiuā creaturæ, quæ nil habet entitatis positiuæ & realis ante realē existentiā creaturæ.

24 Accipe ergo Scoti argumētationem ex 2. sent. dist. 37. q. 2. vbi quærit. *Vtrū voluntas creata sit totalis causa & immediata sui velle, ita quòd Deus respectu illius non habeat aliquā efficaciam immediatam, sed mediatā?* §. *Contra istā opinionem arguitur dupliciter*, sub n. mar. 8. vbi ita inquit Scotus.

Scotus.

Voluntas omnipotentis producit volitū in esse pro tunc, pro quādo vult illud esse; nō enim est alius actus volūtatis diuinæ respectu Angeli, vel alicuius alterius creati, quo producitur in esse; sed si volūtas mea est totalis causa huius volitionis, illa voluntas nullo modo producit istam volitionem in esse.

Prima obseruatio pro elucidatione textus.

25 Circa quam probationē Scoti duo occurrunt obseruanda. Primū; quòd argumentum Scoti, quo ex instituto agit Deum immediatè concurrere ad effectionem actuum nostræ volūtatis, æqualiter procedit de volitione nostra, ac de Angelo, vel qualibet alia substantia spirituali; cùm talis ratio petatur ex dependentia cuiuslibet creaturæ à Deo producente in esse volito, seu per decretum liberum extrahente ens creatum à mera collectione possibilium, & contrahente illud ad seriem futurorum, vt liquet ex illis verbis Scoti. *Voluntas omnipotentis producit volitum in esse pro tunc, pro quando vult illud esse; nō enim est alius actus voluntatis diuinæ respectu Angeli, vel alicuius alterius creati, quo producitur in esse.* Quò fit; vt sicut implicat quòd Angelus induat aliquod esse existentię tum obiectiuæ, tum realis absque immediato influxu voluntatis diuinæ efficiētis, & cōseruantis; ita & repugnat quod vlla volitio libera creata sortiatur aliquam existentiam obiectiuam in esse volito, & existentiam realem absque immediato influxu voluntatis & potentiæ Dei.

Omnis creatura producitur immediatè à Deo in esse volito, seu immutatur obiectiuè ad futuritionē

Scotus.

Igitur & immediatè producitur à Deo secūdū existentiam realē creaturæ.

Imò quòd ex hoc quòd volitio creata libera producatur à diuina volūtate in esse volito, seu immediatè immutetur obiectiuè ad futuritionem, colligit Scotus immediatum influxum diuinæ potentiæ & voluntatis ad efficiendam existentiam realem volitionis creatæ; vt constat ex verbis contextus sequentis. *Sed si voluntas mea est totalis causa huius volitionis, illa voluntas* (id est diuina) *nullo modo producit istam volitionem in esse*; intellige in esse,

Scotus.

volito, aut secundùm obiectiuam existentiam.

26 Vbi Scotus vrget aduersarios, & illis obijcit absurdū id, quòd si Deus nō esset causa immediata existētiæ realis volitionis nostræ, sequeretur quòd Deus nec esset causa immediata nostræ volitionis secundū existentiam obiectiuā, seu in esse volito & destinato ad infallibilem futuritionem. Id enim volut illa verba Scoti procedentis ex absurdo cōtra negantes immediatum influxum voluntatis diuinæ in operationes nostras liberas; quia fieret, quòd voluntas diuina nullo modo producat volitionē nostram in esse, *scilicet volito, aut obiectiuo* cum habitudine ad infallibilē existentiam realem pro tali differentia temporis. Si enim verbum illud (*esse*) indicaret esse realis existentiæ, peteret principiū Scotus, & redderet antecedēs pro causa antecedentis; siquidem in antecedēti assumit existentiam realē volitionis nostræ absq; immediato influxu Dei vt deducat aduersarios in id absurdum quòd voluntas diuina nullo modo in esse volito vel secundùm existentiā obiectiui esse producat ens creatū; aliàs si illud esse, de quo agit in consequēti, indicaret existentiam realem sicut in antecedenti, futilis euaderet Scoti probatio, & inanis repetitio eiusdem pronuntiati existentiæ realis in antecedenti & in consequenti.

Apta interpretatio mētis Scoti arguentis ab immediata productione creaturæ in esse obiectiuo ad immediatam productionem in esse reali.

NOTA.

27 Quæ Scoti probatio inferens immediatam productionem & conseruationem existētiæ realis entis creati ex immediata productione eiusdem entis creati in volito esse vel obiectiuo cum ordine ad existentiam realem pro tali differentia temporis, suffulcit aliā probationem Scoti loco citato ex 2. sent. dist. 37. q. 2. §. *Contra istam opinionem arguitur dupliciter* sub nume. marg. 8. vbi ita suadet Scotus immediatū concursum Dei respectu actus liberi voluntatis creatæ.

Confirmatio doctrinæ præcedentis ex alio testimonio Scoti.

Scotus.

" *Quidquid vult omnipotens, hoc fit; sed si velit volitionem meam fore, & ista est in potestate voluntatis meæ, vt totalis causa contingenter se habentis ad illud; ergo ipsa potest determinari ex se ad vnam partem, vel ad aliā indifferenter; & ita potest non fieri illud aliud ad quod voluntas diuina eam determinauit.*

Ex dictis enim de immediata productione omnis entis creati in esse volito secūdū existentiam obiectiuam, vel absolutam destinationē ad fore; talis producitur ratio pro immediato concursu Dei ad cūctas operationes liberas volūtatis creatæ. Quia si Deus per decretū absolutum ab æterno destinasset ad futuritionē pro tali differentia temporis operationes liberas creatæ volūtatis, & postea Deus in tempore nil immediatè influeret ad effectionē huiusmodi operationū liberarū, nil producēdo in substātia & modo liberæ operationis; sequeretur quòd volūtas creata, quæ sola ageret absq; dependentia & cōsortio volūtatis diuinæ influentis immediatè, valeret pro suo arbitratu operari de facto oppositū ei, quod à diuina voluntate præstitutum extitisset.

Explanatio præmissi textus.

28 Obseruandū præterea, quòd in illis verbis Scoti à nobis trāscriptis sub n.m. 23. *Non enim est alius actus voluntatis diuinæ respectu Angeli, vel alicuius entis creati, quo producitur in esse*: latitat acumen probationis Scoti pro immediato concursu Dei ad omnem volitionem liberam creatam; quod petitur ex immediato influxu diuinæ voluntatis ad productionem, & conseruationem Angeli. Quia sicut Angelus immediatè dependet in sua productione & conseruatione à Deo, quæ dependentia oritur ex conceptu entis participati; ita & eadem dependentia à Deo vt immediato efficiente, & conseruante patere debet cuilibet enti participato.

Obseruatio 2.

Scotus.

Nulla creatura potest conseruari sine immediato influxu Dei.

Cæterùm, quòd Angelus pendeat immediatè à Deo in conseruatione sui, videtur manifestū; quia aliàs sequeretur, quòd Deus nec de absoluta potētia valeret destruere Angelum. Cùm enim substantia spiritualis non habeat contrarium, nec sit physicè composita ex materia & forma, itaut forma Angeli per contraria accidentia corrumpi queat adhuc materia Angeli superstite, nulla alia reliqua subsistit destructionis Angeli possibilitas, nisi per suspensionem diuini concursus conseruantis Angelum, quæ ratio funditus prosternetur, si Angelus non dependeret immediatè à Deo in conseruatione sui. Deinde cùm hæc ratio immediatæ dependentiæ Angeli à Deo in sua con-

Probatur in Angeli cōseruatione.

Eadem ratio militat in omni ente creato.

conseruatione ex alio capite trahi nequeat quâ ex ratione entis participati; fit inde, vt hæc causalitas immediata Dei suppari ratione extendi debeat ad conseruationé cuiuslibet entis creati.

Aureolus licet neget immediatũ concursum Dei ad productionem actus liberi sed non ad conseruationem eius.

29 Quare Aureolus qui inficiatus est concurrere Deum immediatè ad effectionem actuum liberorũ volũtatis creatæ, ausus non est negare immediatum influxum Dei ad conseruationé huiusmodi actuum; in quo valde dissidet à Durando, vt ostendimus in citato art. 6. de præscientia actuum prauorum, sub n. marg. 30. pro quo pronuntiato vide defensionem Aureoli contra Petrũ Hurtadum in eodem art. 6. sub numer. marg. 29.

Sed reuincitur ad hominé Aureolus, admisso immediato cõcursu Dei ad cõseruationé actus liberi

Verùm admissâ immediata causalitate Dei circa conseruationem actus liberi creati, infirmatur ratio Aureoli impetens immediatum cõcursum Dei ad primam effectionem actus liberi, eò quòd pendeat liberum arbitrium ab influxu principij extrinseci non subiecti nutui liberi arbitrij; vt perspicuè ostendimus contra Aureolum, & cõtra Dolanum Capucinum assertorem Aureoli, de quo adi locum citatum ex art. 6. sub n. mar. 31.

Et hæc satis de Prolusionibus Scholasticis huius proœmij; nunc accedere licebit ad expendenda doctrinæ merita Alexandri Alensis, & Bonauenturæ, quibus vt classicis Magistris, & ornatissimis Franciscanæ scholæ sideribus vtimur in his, quæ Scoto non aduersantur.

PROLVSIO XII.

De Alexandro Alensi, & de approbatione doctrinæ eiusdem Doctoris.

Deipara fuit ianua salutis Alensis. S. Antonin.

1. PORta cœli Maria Alexandro Alensi salutis ianua fuit, vt referunt S. Antoninus 3. p. histor. tit. 24. cap. 8. & cum eo omnes authores, qui acta Alensis mandarunt historiæ. Cũ enim Alensis se se sacratissimæ Virgini voto obstrinxisset, nil denegaturum quod ab illo ob Deiparæ obsequium postularetur, & id Alexandri propositũ simplici Fraterculo innotuisset, qui ostiatim eleemosynã pro victu Monasterij Parisiensis mendicabat; itaque ob amorem Deiparæ ab Alexãdro peteret, vt se Ordini Minoritarum adscribere vellet, tandé pauperculi Fratris oratio voti compos euasit celebriorem totius orbis Theologum Sodalitio Minorum nacta. Rem ita describit Pet. Rodulphius Senogalliensis Episcopus, lib. 3. hist. Seraphicæ, in Alexandro Alensi: *Adfuit illi inspirator castorũ votorum Deus, à quo simplicem hominem missum credidit. Venit ei in mentẽ, quòd per nomen B. Mariæ admonetur, ideo sanctè afflatus spiritu mox consensit, sequutus est Fratres, & ad vexillũ Crucis aduolauit militaturus sub institutis B. P. Francisci.*

Alensis initiatio in Ordine Minorum

Pet. Rodul.

Pietas Alẽsis ex Mariæ patrocinio.

2. Quare nec mirum est, quòd Alexander eos pietatis, & doctrinæ progressus fecerit (de quibus Sanct. Antoninus, & alij Historici) singulari Deiparæ patrocinio suffultus; Mariam enim officinam Sanctitatis Ecclesiæ scitè, & piè nominat S. Pat. Bernardinus Senensis, Tomo 4. ex editione Ioannis de la Haye, in Serm. 12. de Assumptione Virginis, art. 2. cap. 3.

S. Bernardinus Senẽsis.

Ostendit autem Spiritus Sanctus electis expressè, quòd in hac officina, & per eam fabrefecit quicquid in gratia mirificum operatur, & quòd in hac totum ignem operationis reclusit, quam vnquam dare disposuit creaturæ rationali. Sic igitur tota Trinitas vniformi & voluntate concordi hanc inæstimabilem Virginem ostendit esse suam sponsam incommunicabilis charitatis, cœli Reginam inattingibilis dignitatis, mũdi Dominam impartieipabilis potestatis, electorum omnium genitricem piam inexsiccabilis pietatis.

Maria sanctitatis Ecclesiæ officina.

S. Bernardinus Senẽsis.

Et in Serm. 5. de Natiuitate Mariæ, capit. 8. ita habet ignitus idem Pater. *Quia talis est Mater Filij Dei, qui producit Spiritum Sanctum; ideo omnia dona virtutes, & gratiæ ipsius Spiritus Sancti, quibus vult, quando vult, quomodo vult, & quantum vult, per manus ipsius administrantur.*

Eadẽ instrumẽtũ morale omnis influxus Spiritus Sancti.

In Maria ergo Spiritus Sãcti officina

Ex Maria magni profectus pietatis & doctrinæ Alensis.

in qua formatur cũcta vasa domus Dei quæ Dominus præparauit in gloriam, fabrefactum est altum illud vas pietate & doctrina exuberans; mentem indico Alensis donis sapientiæ & gratiæ vbertim cumulatam.

Ornatur diuinis reuelationibus. S. Antonin. Pissanus. Vuadingus

3 Diuinis præterea reuelationibus ditatum prædicat Alensem S. Antoninus Bartholom. Pisanus, Vuadingus & alij; vbi apparet ea æstimatio, quam Seraphicus P. Franciscus de nouo alũno conceperat. Cùm enim grauibus tentationibus in tyrocinio suæ initiationis concuteretur, eòquòd ob seniũ strictissimæ illæ viuendi rationi se minus aptũ iudicaret; Seraphicus P. Franciscus adhuc viuens, & corpore absens, præsens autem spiritu apparuit Alensi, eumque in sancto proposito roborauit: lege Antoninũ loco citato & Vuadingum tom. 1. Annalium, ad annum 1222. numer. marg. 28.

Apparet S. Franciscus Alensi

Alensis rigidus Franciscanæ normæ obseruator. Ioa. Maior

4 Insuper Alensem rigidũ Franciscani instituti sectatorem celebrat Ioan. Maior, in 4. sen. dist. 38. q. 11. vbi loquẽs de Alensi & Scoto iure commendat eã austeritatis & paupertatis euangelicæ obseruantiam: *Quòd in itinere vbi non habebant Cœnobiũ, amore Dei victum, hospitium, & transitum per Oceanum à Britannia in Gallias, & è contra petebant in grande meritum sibi, & aliorũ ædificationem; quod viri summo Pontificatu digni, digito demonstrati ob eminẽtes suas virtutes, sic eleemosynas nõ veriti sunt petere.* Qui æstuans zelus in Minoritarum norma strictissimè obseruanda specialem parit laudem Alensi iam grandæuo, & literarijs attrito laboribus, quando Franciscani Ordinis veste initiatus est.

Alensis Sanctimonia. Pet. Rodul.

5 Cæterùm, virtutum fulgores, quibus Minoritarum cœtum condecorauit Alẽsis, ita ornatè descripsit Petrus Rodulphius loco citato.

Venerabilis vir spretis mundi huius illecebris, eam sapientiã adeptus est, vnde se ad religionem tanquam ad tutissimũ portum huius tempestosæ vitæ, atque ad salubre tutamen recepit. Omnes suis ornatissimis moribus, & vita nitida ad se amandũ alliciebat, & ad orationis affectũ, paupertatis studium, & obedientiæ promptitudinẽ ardentiùs hortabatur: sciebat enim quòd tumens Philosophia non attingit simplicitatem, quæ est in Christo Iesu. Nunquã Religionis nostræ tyrunculi, qui hæsitarẽt ac labarẽt in sancta conuersatione, ad ipsum deducti ab eo nisi firmi, & roborati discesserũt, & in sancto proposito cõsolidati. Rumores vani, & sermones minus vtiles corã citò dirimebãtur, nullũ inane verbũ ab eo effluebat, vt potè qui interiorem lucẽ haberet, qua hominum perfectorum corda mentesque in hac labili vita illustrãtur, quemadmodũ exteriores oculi hac luce delectantur.

Fama Sãctitatis Alẽsis ex Epitaphio Parisiẽsi. Fran. Gonz. Vuadingus.

6 Etiam Alexãdri Alensis sanctimoniam prædicat Epitaphium sepulchro illius appensum, quod transcribit Venerabilis seruus Dei Franc. Gonzaga Episcopus Mantuanus in hist. Seraphicæ Religionis, p. 1. agens de almo Parisiẽsi Conuentu; cuius Epitaphij fragmentum è re erit inserere

Primus in articulos diuina volumina duxit:
Artis & in morẽ retulit acta senũ.
* *Quo duce præmonitus in prælia Diuus Aquinas,*
Quot quot & vsque legis fortiùs arma gerunt.
Nec quisquam adueniet, quamuis ars crescit in horas,
Tam mente integra, qui senis orsa laqueet.
Hauriet hinc potius veluti de fonte liquorem,
Et tanquam exemplar præferet vsque virum.
Hæc breuibus dixi: quæ cætera multa supersunt,
Non vacat vt noris, qui citus ire pergas.
Clauditur hoc saxo famam sortitus abundè,
* *Doctor Alexander iunctus in axe Deo.*
Si quis honos meritis, si qui virtute coluntur,
Hunc animo præfer, hunc venerare Patrem.
Ne sorde, & culpa pigritere per otia deses
Nancisci studio, quæ Minor iste refert.

Alex Alẽsis inter Beatos recensetur à Gonzaga.

7 Quare Franciscus Gonzaga in histor. Seraphicæ Religionis p. 1. in Catalogo Sanctorũ & Beatorum Ordinis, sub litera (A) Alexandrũ Alensem inter Beatos recenset; quod etiam asserit

Etiã ab Arturo Monasteriensi.

Arturus Monasteriensis in Martyrologio Franciscano ad diem 20. Octobris vbi ita habet: *Decimo tertio Kalendas Nouembris, Parisiis, B. Alexandri Alensis, Confessoris, atque Doctoris eximij, qui mira eruditione, ac vita sanctitate in Ecclesia Dei refulsit.*

Obseruatio pro nota sanctitatis in Alensi.

Moneo tamen, quòd Gõzaga & Arturus inter Beatos recenseant plures viros pietate & signis celebres, qui nõdum à Sede Apostolica Beatificationis honorẽ obtinuerint; quare & Scotũ nomine Beati decorat Arturus Monasteriensis die 8. Nouembris, inquiẽs. *Sexto Idus Nouẽbris. Coloniæ B. Ioannis Dunsij, Scoti, Confessoris: propter eminentẽ ingenij aciem, cognomento Doctoris Subtilis: qui pietate paupertate, vitaq; sanctitate exornatus decessit è vita.*

Scotũ inter Beatos recẽset Arturus.

Cur nõ id præstitum à Gõzaga in Catalogo Beatorum Ordinis?

8 Cur autem in Catalogo Beatorum Ordinis nõ numeret Gõzaga Scotum, sicut & Alensem recensuit, ea occurrit ratio; quòd Franc. Gonzaga dum Generalatu totius Ordinis Minorum Obseruantium fungeretur, & pro iniuncto sibi munere familiam vniuersam Minoritarum Obseruãtium inuisit, & collustrauit, adiens Conuẽtum Parisiensem, vbi requiescunt Venerabilis Alensis reliquiæ, potuit tãquã ocularis testis Magni illius viri tum funus, tũ venerationem inspicere. Quod præstare non valuit circa Scoti sepulchrũ, eòquòd Cõuentus Coloniensis, vbi seruãtur Doctoris Subtilis exuuia, nõ ad Ordinẽ Obseruantium, sed ad familiam Franciscanorum Conuẽtualium attineat; quare nec è vicino eas potuit haurire notitias, seu Antiquariorũ monimenta in Archiuo Coloniensi percurrere, quæ Scoticæ pietatis acta & obitum explanant.

Gõzaga nõ inuisit sepulchrũ Scoti, sicut Alẽsis, & quare?

Gõzaga nõ legit monumẽta ex quibus haurire potuisset Scoti historiam.

9 Accedit etiam, quòd Franc. Gonzaga historiam Seraphicæ Religionis contexuerit post deuastatas Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ prouincias, quæ excardẽtibus impijs hæreticorũ excursionibus penè extinctæ erãt, & omnia ferè antiquitatis monumẽta sic assumpta, vt nil aut parũ scripserit de illis Prouincijs vbi Scotus natus, ac educatus est, & magna etiã veneratione statim ab obitu cultus. Quod liquet ex Epitaphio Dermicij Scoti Hiberni à nobis trãscripto in vita Scoti, §. 21. sub numer. margin. 42. præsertim ex illis verbis Epitaphij, vbi sic loquentem introducit Subtilem Doctorem,

Veneratio Scoti in prouincijs Septentrionalibus antequã hæresi fœdarentur.

Epitaphiũ Scoti ex Dermicio Scoto.

Seraphicique Patris tenerum susceperat Ordo:
Perfecta exemplum religionis eram.
Secreta Altisoni penetraui arcana Tonantis
Tanta erat ingenio nec superata meo.
* *En morior iuuenis, morientem mundus adorat:*
Ast iacet in lachrymis mæsta Iuberna parens.

Quid de antiqua veneratione Scoti Matthæus Sosa?

10 Quam Scoti veneratione apud Septentrionales Prouincias etiam adstruit Matthæus de Sosa, in vita Scoti præfixa Commentarijs in primum sententiarũ; §. 4. *De Sanctitate & miraculis Scoti*, vbi inquit:

Scotus claret signis miraculosis.

Beatum voce plena acclamemus Scotum: Beatissimũ enim diuinum sua elogia reddunt, Beatum in pluribus Septẽtrionis Prouincijs adorauerunt. Beatũ quoque miraculis venerantur Principes, & nunc Excellentissimus Princeps Sermoneta, in Italiæ partibus Beatum prædicat, & à sanctissima Sede, Scoti miraculis motus, eius canonizationem implorat.

Subscribit Brunus Cisterciensis apud Vuadingum.

Quibus etiam consentit Gilbertus Brunus, Cisterciensis, Abbas Dulcicordij asserẽs, Scotos coluisse Doctorẽ Subtilem Dũsium tãquam cœlitem, & Ecclesiastico officio cohonestasse; vt apparet ex Vuadingo à nobis transcripto in vita Scoti §. 21. num. marg. 96.

Nõ imparia sanctitatis indicia in Alẽsi & Scoto ex Chronicis Franciscanis.

Adeat lector libros Chronicorũ Ordinis à Marco Olyssiponensi pietate & eruditione ornatissimo exaratos; vbi manifestè in vita Alensis, & Scoti, Doctorem Subtilem Alensi non inferiorẽ inueniet, sed suppari bus sanctimoniæ fulgoribus claruisse; quare si Beatitatis nomen à cura oriretur Alensis apud Gonzagam, non apparet irrationabile vt eadẽ condecoretur Scotus apud Arturũ & quàm plures alios; quos in vita Scoti sub §. 21. recensuimus.

Iudiciũ Authoris de sanctitatis cognomentis in Alensi & Scoto.

Licet consultius æstimemus, ab his sanctitatis cognomentis interim abstinere, donec prodeat S. Romanæ Ecclesiæ iudicium, quod omnino expectandum suadeo; cùm hæc tantùm ideo attigerim, vt Scotum vindicarem ab ea quali quali inæqualitate, quæ ex prælatione Alensis in Catalogo Beatorum Ordinis suboriri videbatur; & ne communi sanctitatis

æstimationi, quam Scotus vbique apud omnes Chronologos Ordinis obtinuit, obstare appareat. Sicut nec illi aduersari contendit Gonzaga, qui mutilè in Scoti historia processit, eo quod non inuiserit Scoti sepulchrum, nec Annales Prouinciarum Angliæ, Scotię, & Hiberniæ, perlegerit: quamobrem & in illam incidit deceptionem de Scoto in extasi sepulto, vt indicat Gonzaga in Catalogo Scriptorum Ordinis; quem historiæ lapsum aperuimus, & refutauimus supra in vita Scoti §. 21. à n. marg. 1. vsque ad 15.

Cur Gōzaga deceptus in historia obitus Scoti?

11 Sed liceat quādo Scotus piissimus & modestissimus Doctor (qui neminem verbo, aut calamo lacessiuit) à Iouij sectatoribus iniquè traducitur; tantisper digredi, & manifesta ea, quæ pro Scoto stant sanctitatis argumenta vel breuiter ex dictis in vita Scoti colligere; vt appareat fundamētum, quod plures cōmouit authores vt Scotum sanctitatis titulis cohonestarent.

Sanctitatis argumenta in Scoto.

In primis enim in Officio Ecclesiastico Immaculatæ Cōceptionis approbato à Sixto Quarto vocatur Scotus Doctor eximius à Christo Domino destinatus ad protegēdā Matris suæ dignitatē; vt liquet ex vita Scoti §. 10. *De pietate Scoti in Deiparam*, n. mar. 11. & 12.

Ex Officio Conceptionis approbato à Sixto Quarto.

Amplexibus Pueri Iesu fotū & insignitū prædicant Scotum plures & graues historici à nobis transcripti in §. 9.

Ex amplexu Pueri Iesu

Extasibus diuinis exuberantē ostendūt authores pietatē & eruditione clari; Daniel Pergulius coætaneus & collector sermonum S. Bernardini Senensis, Antonius Sabellicus, Franc. Gonzaga, Petrus Rodulphius, & alij à nobis trāscripti §. 17. à n. mar. 26. vsq; ad 32. Quibus adiunge Gregoriū Ruizium in vita Scoti præfixa Cōmentarijs in lib. quartū senten. vbi ita de Scoto habet: *Plura sunt in hac vita quæ reddūt hominē religiosum & sanctū; veritas, modestia, māsuetudo, humilitas, charitas, oratio; sed ait Dionysius, de diuinis nominibus præcipuè extases, raptus, amor diuinus; quomodo quæso Deum amabat, qui totus semper erat extaticus?* Et paulo infra subdit prædictus author: *Die noctuq; semper laborabat pro aliorū vtilitate, docēdo, prædicādo, scribēdo theologicè, & mysticè; & præ studio virtutis & deuotionis ferè semper suspēsus extra se positus.* Et post pauca: *Nec Scotus vnquā accessit ad studiū sine præuia oratione, vnde quidam eū vocant Sanctū, sed certè Catalogo nōdū est scriptus; at magna sunt in eo testimonia sanctitatis. Hieronymus Epist. ad Titum, quem nos Sanctum, Græci vocant Agion, sonat latinè sine terra, & maximè Scoto quadrat; quis enim magis sine terra, quā is, cuius ferè continua conuersatio erat in cœlis, ab ea raptus, & à sensibilibus abstractus, & alienus?* Extasis autē & raptus, quando quis spiritu diuino actus euehitur ad supernaturalium cognitionē est signum sanctitatis; vt ostēdit Felix Cantellorius in tractatu & Praxi de canonizatione Sanctorum, cap. 14. num. marg. 26.

Ex mysticis excessibus.

Dan. Perg. Ant. Sabel. Franc. Gonzaga. Pet Rodul.

Greg. Ruizius de extasi Scoti.

Nūquā Scotus sine præuia oratione ad studiū accessit, ex Ruizio.

Extasis est signum sanctitatis.

Cantellorius.

12 In oratione præuia ante certamē Parisiense pro Immaculata Cōceptione Virginis, statua marmorea Deiparæ caput assertori suo inflexit; vt tradunt magnæ authoritatis historici à nobis citati & ad verbum & fidem transcripti, in §. 10. Quibus accedit Hyppolitus Donesmundus transcriptus in §. 22. nu. marg. 15. vbi omni exceptione maiorē testem aduocat Venerabilem seruum Dei Franciscum Gonzagam, qui existens Parisijs prædictam imaginis Deiparæ inclinationē communi traditione inclitæ ciuitatis Parisiensis firmatam, omnibus perspicuam & exploratam esse voluit.

Imago Deiparæ inflexit caput Scoto.

Hyppol. Donesmundus

Scotum præterea cuneo virtutū & donorum in gradu heroico communitum optimæ notæ Scriptorū testimoniis demonstrauimus §. 17. adeò vt Ferchius oculatus testis sepulchri Scoti & antiquitatum Coloniēsiū vestigator asseueret: *Scotum perpetim inuisibili amplexu Christi functum; & quòd Benedicta anima Scoti perpetim anhelauerit ad flagrantem Dei amorem.*

Scoti virtutes in gradu heroico.

Ferchius.

Scotum statim à morte in magna veneratione habitum tradunt Marianus Florentinus, & Marcus Olysiponensis celebres & candidi Scriptores à nobis transcripti, in §. 21. num. mar. 21.

Scotus statim à morte in magna veneratione habitus, ex Mariano, & Olysiponēsi.

Nec infirma est sanctitatis Scoti comprobatio, quòd ossa Doctoris Subtilis duobus sæculis ab illius obitu decursis, inuenta sint liquore lacteo & fragranti perfusa, quod factum authentico testimonio confirmant Ferchius, & Vuadingus: de quo vide cen-

Ossa Scoti post 200. annos inuenta sunt liquore lacteo & fragrati perfusa, ex Ferchio, Vuadingo, & Sāctacrucio.

censionem D. Antonij Ponze de Sācta Cruz Abbatis Gouarrubiensis, & Protomedici Generalis Hispaniæ, à nobis transcriptam, §. 22. n. mar. 13. liquor autem odoriferus ex aridis Scoti ossibus erumpens, signū est sanctitatis, vt colligitur ex his, quæ asserit Felix Cantellorius, loco citato nu. mar. 20.

Cantellorius.

13 Scotum prætereà ætate nostra signis clarere, & ob patrata beneficia in Regno Neapolitano donari magnis laminis argenteis gratitudinem fidelium attestantibus, ostendimus ex Vuadingo in §. 21. n. mar. 37.

Scotus adhuc signis claret ex Vuadingo

Reuelationem B. Amadei de gloria & beatitudine Scoti expendimus ex Ferchio, Manganelo, Vuadingo, Hugone Magnesio, & Dermicio Thadæi, in eodem §. 21. sub nu. marg. 75. & 76. quibus subscribit Antonius Daza in libro de Immaculata Conceptione Virginis approbato à Reuerendiss. P. Ferdinando de Salazar in supremo Cōsessu generalis Inquisitionis Hispanæ iudice; vbi in c. 5. lib. citati testatur Daza, huiusmodi reuelationem beatitudinis Scoti haberi in exemplari Escurialensi Apocalypsis B. Amadei, quā etiā Amadei reuelationem eisdemmet verbis ex Escurialensi exemplari trāscribit, quibus eā ex Vuadingo & alijs authoribus descripsimus in citato §. 21.

In Apocalypsi B. Amadæi habetur reuelatio gloriæ Scoti.

Ferchius. Manganel. Magnesius Dermicius. Vuadingus Daza.

14 Nec obstant pietati Scoti technæ Iouij post duo sæcula contra Scotū excogitatæ, quæ prosternūtur & proterūtur ex dictis cōtra Iouium, Bzouiū, & Matenesium in vita Scoti. Nec etiam perspicuæ sanctitatis famæ Scoti contradicit ea quorumdam piorum authorum diuinatio, qui etiam post duo sæcula ab obitu Scoti, illum apoplexi sublatum existimarunt; quia eo morbo dato (quem confictum ostendimus in §. 21. agentes de obitu Scoti) esto quòd apoplexis Scotum inuasisset, non imminueret famam pietatis eius.

Scotus non obiit apoplexi correptus, nec id assertum obnubilat pietatem obitus

Siquidem B. Andreas Auellinus ex Ordine Clericorum Regulariū Theatinorum, cùm anno 1608. die 10. Nouembris ad altare celebraturus accessisset, & dicens verba: *Introibo ad altare Dei*: apoplexia correptus cecidit, & eodem die extinctus est; vt liquet ex Felice Cātellorio in Relatione, & processu pro beatificatione eiusdem B. Andreæ Auellini, *in §. de morte B. Viri*. Qui B. Andreas inter Beatos cooptatus est ab Vrbano VIII. & colitur missa & officio Ecclesiastico; vt liquet ex Bullario Cherubini, Tomo 4. Bulla. 42. expedita, anno 1625.

Probatio ex obitu B. Andreæ Auellini

Felix Cancellorius.

15 Quare non obstantibus machinationibus contra Scoti pietatem, Scotum inter Diuos, & Beatos recensent Erardus Vinheim, Carthusianus, in Sacrario Agrippinensi, Petrus Cratepolius, de Sanctis Germaniæ, Gilbertus Brunus, Cisterciensis, Ægidius Bucherius Societatis Iesu, & alij à nobis citati in §. 21. à n. mar. 36. vsque ad 44.

Authores qui Scotum inter Beatos recēsent

Erar. Cart. Pe. Cratep Gilb. Brun. Aegid. Bucherius.

Quibus datis, adhuc in ea sententia sumus, vt in his Sanctitatis notis, aut symbolis Scoto adscribendis sileamus, donec prodeat S. Romanæ Ecclesiæ decretum; quod etiam obseruandum censemus circa Alexandrum Alensem, nec vllam apparere rationem, quæ ex consensu Historicorum hauriri queat, ob quam in notis Sanctitatis debeat Alensis præferri Scoto.

Censio Authoris circa Symbola Sanctitatis in Alensi & Scoto.

Cæterùm, præmissis his de pietate Alensis, quæ in superioribus prælibaui mus; reliquum est, vt de doctrina, & auditoribus Alensis aliquot vel cōtracto calamo insinuemus.

De Scriptis Alexandri Alensis, & de præcipuis Auditoribus eius.

16 Accipe ergo ex Bellarmino de Scriptoribus Ecclesiasticis, Catalogum vel sertum literariorū germinum Alexandri Alensis.

Recensio Scriptorum Alexandri Alensis

Alexander Alensis, natione Anglus, ordinis S. Frācisci vir doctissimus, & Sanctorū Bonauenturæ, & Thomæ Aquinatis præceptor, scripsit iussu Innocētij Papæ Quarti summā Theologiæ egregiā & copiosissimā, quæ notissima est. * *Scripsit Postillā in tota Biblia.* * *Nec non Summā virtutū. Obiit anno Domini 1245. vt testatur Pet. Rodulphius à Tosiniano in historia Seraphica.*

Car. Bellar.

NOTA.

17 Quod etiā compendiū Scriptorū

Alensis exhibeo ex Petro Rodulphio in Histor. Seraphica, lib. 3.

Petrus Rodulphius.

Edidit primò iussu Innocentij Quarti Pontific. Maxim. Summam in quatuor partes diuisam, quam pranotauit Summam Theologiæ, in qua mirificè splendet tanti viri lumen, non tam scientiæ profunditate, quàm titulorum varietate; quem scribendi modum nullus attigerat, à quo postea mutuatus est D. Thomas eius auditor, & D. Bonauentura, qui (de religiosis loquor) primò Doctoratus insignia Parisijs susceperunt. Hanc Alexander Quartus approbauit per Bullam à 70. eruditis subscriptam, atque appensis sigillis subsignatã; unde Doctor irrefragabilis, & Fons vitæ meruit appellari.

** Idem Alexander totam ferè scripturam postillauit, & exposuit. * Edidit in Psalmos Dauidis lucidissimos Commentarios, qui falsò adscribuntur Hugoni de S. Theodorico. * Scripsit vitam S. Thomæ Cantuariensis. * Vitam Regis Richardi. * Annotationes Bibliorum. * In 12. Prophetas, librum vnum. * In Epistolas D. Pauli, lib. 14. * In Metaphysicam. * In libros de Anima Aristotelis. * De factis Mahometis. * Egregium tractatum Conceptionis Beatæ Virginis, in quo sustinet fuisse immunem ab originali labe. * Repetitiones lectionum, librum vnum, quibus longè latèque inclaruit.*

NOTA.

Rodulphio in omnibus ferè hisce subscribit Franciscus Gonzaga, in Catalogo Scriptorum Ordinis, in Alexandro Alensi.

Gonzaga.

18 At verò in recensu Scriptorum Alensis apud Rodulphium deest liber ille, quem attitulauit *Summam virtutum*, ex qua Angelicus Doctor Sanctus Thomas auditor Alensis plura mutuatus est, & ad verbum transcripsit, vt infra ostendam; quem defectum in Catalogo Scriptorum Alensis suppleo tum ex Bellarmino supra transcripto, sub num. margin. 16. & ex Ioanne Molano, & Auberto Miræo, in Bibliotheca Ecclesiastica, in Scholio ad librum Henrici Gandauensis de Scriptoribus Ecclesiasticis, capite 46. in Alexandro Alensi, vbi ita habent Molanus & Miræus.

Alẽsis scripsit Summam virtutum, ex qua S. Thomas plura ad verbum mutuatus est.

*Alexander de Ales, Britanus, primus in Ordine Minorum Doctor S. Bonauenturæ præceptor, à quibusdam Doctor Doctorum, ab alijs Fons vitæ, à pluribus Doctor Seraphicus appellatus, scripsit, petente Innocentio Quarto Papa, Summam Theologicam, tomis tribus 1577. in folio Venetijs excusam. * Commentaria in libros quatuor sententiarum, Lugduni 1515. edita. * Itẽ in Regulam S. Francisci. * Commentarium in Psalmos, Bonauenturæ nomine Venetijs editum; multi Hugoni Cardinali supra cap. 40. laudato, attribuunt. Sic ferè Molanus in manuscripta Bibliotheca Sacra. * His adde Postillã in Biblia. * Et Summam virtutum.*

Ioan. Molanus. Aubertus Miræus.

NOTA.

Quod autem Alexander Alensis Summam virtutum scripserit, ex qua plura ad verbum Sanctus Thomas transcripsit, aperiam infra ex Gersone, & Vuadingo; accedit etiam Marcus Olysiponensis in vita Alensis, quæ extat in 2.p. Chronicorum, lib. 1. cap. 12. vbi Alensis Summæ virtutũ author adstruitur.

Pro Summa virtutum edita ab Alensi, stant Ioa. Gerso. Vuading. Olyspon.

19 Circa Catalogum verò Scriptorum Alensis ex recensu Rodulphij nobis duo occurrunt obseruanda. Primum; quòd Alensis specialem librum scripserit pro vindicatione Deiparæ à næuo labis originariæ, vt tradit Petrus Rodulphius à nobis transcriptus, sub numer. margin. 17. & Franciscus Gonzaga in Catalago Scriptorum Ordinis, in Alexandro Alensi. Quem librum pro innoxio Deiparæ conceptu ab Alensi editum recipiunt Bernardinus Bustensis, Sermon. 4. de Conceptione, Pelbartus libr. 4. Stellarij part. 1. artic. 3. Mauritius de Villaprobata, Ordinis Prædicatorum, Sermon. 5. de Corona, Guilielmus Vorillonus in 3. sentent. distinct. 3. Antonius Cucarus in Elucidario, par. 2. qui author refert hæc verba Alensis ex lib. 5. cap. 4. prædicti tractatus de Immaculata Conceptione ab Alexandro concinnati: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Maria Domina mea, tota pulchra es, & formosa, & macula originalis, aut actualis peccati in te nunquam fuit.* Quibus Authoribus subscribit Hugo Cauellus in Rosario Immaculatæ Conceptionis, Sæculo 13. §. *Alexander Alensis.* Qui omnes Authores asseuerant, Alensem miraculosè à minus pia sententia recessisse, morbo

Alensis scripsit librum pro Conceptione Immaculata. Rodulph. Gonzaga. Bustis. Pelbart. Villaprob. Vorillon. Cucarus. Cauellus. Miraculum Deiparæ in Alensi.

quo-

quædam in Alexandrum ingruente, quoties Deiparam peccato originali fœdatam docere parabat, donec tandem Alensem in oppositam impulit sententiam; pro qua scripsit librum in illa verba Canticorum 4. *Tota pulchra es amica mea*; qui liber seruatur catenatus in Choro Ecclesiæ Cathedralis Tolosanæ, vt referunt prædicti Authores.

Summa Alēsis approbata ab Alexandro Quarto.

Posseuin.

20 Alterum obseruandum circa scripta Alensis illud est; quòd Summa Theologiæ Scholasticæ ab Alensi iussu Innocentij Quarti composita, etiam Alexandri Quarti approbatione firmata sit; cuius approbationis sic meminit Posseuinus in Apparatu Sacro. *Innocentij Quarti iussu totius Theologiæ summam conscripsit ea methodo, quam antea nemo vnquam attigerat; eā autem Summam Alexander Quartus Pontifex diplomate ac septuaginta virorum Ecclesiasticorum syngraphis cōprobauit.*

Cui subscribit Vuadingus.

Quam etiam approbationem Summæ Theologiæ Alensis sic describit Vuadingus, to. 1. Annal. ad annum 1245. num. marg. 19.

Eodem anno mortuus est F. Alexander Alensis, vita & scientia illustris, primus Franciscanæ Religionis in Parisiensi Academia Doctor, & primarius inter omnes qui Theologiam scholastico stylo ediderunt. Ex eo velut fonte reliqui suas impleuere lacunas. Merito ergo Doctor Doctorum passim appellatus, quin & Fons vitæ, & Doctor irrefragabilis salutatus, ea non solùm ratione, qua reliquis copia & antiquitate præiuit; sed Scriptorum approbatione & authoritate, qua posteros excelluit. Scripsit porro Summam ex mandato Summi Pontificis Innocentij Quarti, eam ex mandato Alexandri Quarti facultas Parisiensis examinauit, & appensis septuaginta duorum Magistrorum sigillis, signatis subscriptionibus, approbauit; ac tandem accessit ad plenum confirmationis eius robur ipsius Alexandri Pontificis promulgatum diploma.

Cognomēta Alensis ob eximia merita.

Obiectio ioan. de Sācto Thoma cōtra approbationem doctrinæ Alensis.

21 At Ioannes de Sancto Thoma Professor Complutensis, ne præmissa commendatio Summæ Scholasticæ Theologiæ Alensis obstare appareat prælationi doctrinæ Angelici Doctoris, quam prædictus author contendit superiorem esse approbatione S. Bonauenturæ, & Alensis; obijcit; quòd cùm diploma Pontificium Alexandri Quarti non appareat, fit inde, vt nec gradus approbationis doctrinæ Alensis, an generalis tantùm, vel specialis sit, ex eo peti queat. Ita prædictus author, 1. p. tractatu præambulo de approbatione doctrinæ S. Thomæ, disp. 1, art. 4. §. *Ad id quod dicitur de Alexandro Alensi.* Vnde tandem concludit Ioannes de Sancto Thoma, quòd literæ Alexandri Quarti solùm contineant generalem quamdam commendationem, aut approbationem doctrinæ Alensis, quæ impar prorsus sit, & infra doctrinæ Angelici Doctoris approbationem.

Diluitur oppositio.

Verùm enim verò, circa facti fidem de approbatione doctrinæ Alensis ab Alexandro Quarto exhibita consentiunt authores doctrina, & pietate præstantes, Posseuinus, Petrus Rodulphius, Marianus Florentinus, qui autumat, illos Doctores, quorum syngraphis approbatio Summæ Alensis communita est, fuisse inclitæ Academiæ Parisiensis Magistros; & quod vrgentius æstimo, id etiam confirmat Sermo Magistri Roberti habitus in die canonizationis S. Bonauenturæ, qui incipit. *Quasi stella matutina in medio nebulæ*: & extat cum Actis canonizationis Seraphici Doctoris ad calcem tom. 7. operum S. Bonauenturæ in editione Vaticana & Moguntina, vbi ita habet Magister Robertus, vel Rupertus.

Rodulph. Posseuin. Marianus.

Robertus.

Habet enim S. Bonauentura testimonium à viris fide dignis; primò ab Alexandro de Ales viro bono, & in sacra pagina probatissimo Doctore. De isto Alexandro scribitur in Chronicis Ordinis B. Francisci, quòd illius opus, quod scripsit in Theologia, approbatum fuit ab Alexandro Quarto, & septuaginta Magistris Parisiensibus; vt apparet in Bulla ipsius Pontificis, quam puto esse Parisijs. Quod autem ille Sermo habitus sit ipso die canonizationis S. Bonauenturæ patet ex illis verbis. *Cùm verò hodierna die sit annumeratus Catalogo Sanctorum, æquum est & rationabile, vt eius Sanctitas omni populo fiat nota.* Subscribunt etiam approbationi doctrinæ Alensis, Henricus Vuillot, Vuadingus, & alij quàm plures cū

Vuillot. Vuading. Dermit.

Au-

Authore Nitelæ fol.44. editionis Lugdunensis.

Patrocinio Deiparę tribuitur superstes commendatio innocentię Scoti.

Nec mirum est quòd post tot elapsa sæcula ab obitu Alensis non compareat Pontificium diploma, præcipuè cùm ea extiterit nostrorum socordia in antiquis monumentis seruandis; adeò vt singulari Deiparæ patrocinio erga Scotum eius vindicem, & alumnum adscribatur, quòd supersint originales literæ, quibus Venerabilis Pat. Gundisaluus Minister Generalis Ordinis sanctitate conspicuus fecit potestatem & copiam Scoto ad capessendam lauream Doctoratus Parisiensis; vbi ad propulsandas Iouij, & sectatorum imposturas, & criminationes, præualent testimoniales literæ Venerabilis illius Præsulis, qui eximiè commendat Scoti adhuc iuuenis pietatem; quas literas originales vidisse, & in manibus habuisse testatur Petrus Rodulphius, libr. 3. Historiæ Seraphicæ, in Ioanne Scoto, & nos ex eodem Rodulphio transcripsimus in vita Scoti, §. 18. nu. marg. 24.

Rodulphius

Asseritur approbatio Alensis.

22 Quare admissa Pontificia approbatione doctrinæ Alensis (nec enim rationabile apparet tot grauium Historicorũ in idem conspirantium pronuntiatis refragari, aliàs fluctuaret ferè vniuersæ historiæ fides, quæ rarò originalibus instrumentis fulcitur, sed plerumque traditione, & grauium Scriptorum assertione & iudicio) censemus, prædictam Pontificiam approbationẽ rectè interpretari ab Authore Nitelæ loco citato fol. 44. vbi inquit.

Dermicius Thadęi.

Vt meritò Irrefragabilis inde salutaretur, confirmant hoc monumenta Franciscana Martanus (qui eos septuaginta duos fuisse commemorat Doctores Vniuersitatis Parisiensis) Vuillot, & alij. Admonitos tamen volo, siue aduersarios, siue alios quoscunque, eiusmodi approbationes non debere ad omnia, & singula placita referri doctrinæ approbatæ; sed ad ea quæ potissima sunt contra hæreticos, & pro defensione articulorum fidei; vt ex illis verbis sextæ Synodi colligitur: Et suscipimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt; *supple Patres.*

NOTA.

Sexta Synodus

Iudiciũ de approbatione doctrinę Alensis

Vnde æstimamus, doctrinam Alensis, quà agit contra hæreticos, specialiter approbatam esse; in alijs tamen placitis, quæ inter opinabilia recensentur, generalem approbationem nancisci tanquam doctrinam fructuosam vsui fidelium ac probabilem; non tamen quòd ex tali approbatione Pontificia accedat cunctis pronuntiatis Alensis ea certitudinis meta aut gradus, quòd aliquot opposita placita ex opinabilibus inter Doctores Scholasticos non haberi valeant æquè aut magis probabilia, vt infra in sequẽti Prolusione ostendam agens de approbatione doctrinæ S. Bonauenturæ.

Celeberrima cognomẽta Alẽsis ob doctrinæ præcellentiam.

23 Propter eximiam ergo eruditionem, & pietatem insigniter audiuit Alexander Alensis, *Fons vitæ, & Doctor irrefragabilis vocitatus, imò & Doctor Doctorum, & Doctor Seraphicus*, vt ex Molano & Miræo aperuimus; licet autem Alexander condecoratus non sit cognomento Magni, ne in nomenclaturam ethnici illius Macedonum Imperatoris recideret, qui Alexander Magnus appellatus fuit; ast quæ magnitudo clarior quàm ob doctrinæ præcellentiam indigitari notis *Doctoris irrefragabilis, Fontis vitæ Doctoris Doctorum, & Doctoris Seraphici?*

Cur Alensis nõ appellatus Magnus sicut Albertus?

Alensis non impar Alberto.

Quare Alensem Alberto Magno imparem non credimus, licet enim Sixtus Senensis libr. 4. Bibliothecæ Sanctæ, iure in Alberto celebret: *Quòd ob eximiam scientiarum eius multitudinem, magnitudinemque, Magni cognomen, quod nulli vnquam eruditorum contigit, ante mortem adeptus sit:* Magni tamen nomenclaturam ob æquiuocationem agnominis cum Macedone Alexandro, denegatam Alexandro Alensi opinor, nec aliam infuisse discernendi causam inter Albertum, & Alexandrum nostrum, cum de magnitudine in re literaria contenditur; siquidem de Alensi fatetur idem Sixtus Senensis in eodem libr. 4. Bibliothecæ Sanctæ.

Six. Senen.

Iudiciũ Senensis de Alensi.

In Scholasticis artibus & in cognitione diuinarum scientiarum tantum nominis & gloriæ consequutus, vt ab eruditissimis sui temporis, Fons vitæ appellari meruerit; præter illam nobilem Theologiæ Summam, quam, iubente Innocentio Pontifice eius nominis Quarto, conscripsit, vtrumque sacrum te-

NOTA.

sta-

Sacramentum varijs hinc inde annotationibus veluti stellulis, illustrauit. Quod opus ipse Postillam super totam Bibliã inscripsit.

24 Imò quòd quis venerari posset præcellentiam doctrinæ Alensis, eò quòd illi, & non Alberto Magno iniunctum sit à Sede Apostolica onus, & munus Summam Theologicam construendi; vt fatetur idem Sixtus Senensis. Quòd autem impar non extiterit Alẽsis Alberto, in coæuorum authorũ, etiam primariorum iudicio ostẽdi potest ex Henrico Gandauensi (qui apud priscos, agnomine Doctoris solemnis inclaruit) ita enim loquitur de Alberto Magno, in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 43.

Alẽsi & nõ Alberto Sedes Apostolica munus construendi Summam Theologicã iniunxit.

Albertus Ordinis Prædicatorum, Coloniensis domus eiusdem Ordinis Lector vir vndecunque doctissimus, multa & scripsisse fertur, & scribere; sed primam partem Postillarum eius in Lucam tantùm fateor me vidisse. Et vt salua pace eius dictum sit, sicut à quibusdam dicitur, dum subtilitatem sæcularis Philosophiæ nimis sequitur, splendorem aliquantulum Theologicæ puritatis obnubilat.

Iudicium Henrici de Alberto Magno.

De Alexandro autem sic habet Henricus Gandauensis, in eodem lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 46.

Idem de Alexandro Alensi.

Alexander natione Alensis liberalium literarum & Sacræ Scripturæ peritissimus, qui etiam Parisijs Theologica schola publicè præfuit, scripsit Quæstiones in quatuor libros sententiarum subtilissimè disputans. Dicitur etiam multa disseruisse subtiliter de concordia Iuris diuini & humani, & de multis rebus alijs, studijs Theologicæ conuenientibus. Ignoscat lector, si vel huius opusculi vel quorumdam aliorum non propriè exprimo continentiam: quia non ex propriæ lectionis experientia, sed auditu tantùm hic loquor.

Henricus Gandauẽsis

25 Vbi ex celebri Doctore Henrico, Alberti Magni, & Alexandri Alensis coætaneo apparet, qualiter inter momenta doctrinæ Alberti, & Alexãdri libret, & discernat Henricus. Quia tamen Gandauensis author coæuus non meminit illius approbationis, quam à Sede Apostolica obtinuerunt Scripta Alensis; talis silentij apud Hẽricum ea causa esse potest, quod scripserit Henricus ante editam Summam Theologicam Alensis, & post Cõmentaria Alensis in quatuor libros sententiarum, quæ approbatione Pontificij diplomatis communita non sunt, sicut suffulta extat Summa Theologica, quam iubente Innocentio Quarto exarauit & construxit Alexander.

Obseruatio in Henrici censionem de Alensi

26 Quòd autem Commentaria in quatuor libros sententiarum sint aliud germen Alensis omnino diuersum à Summa Theologiæ scholasticæ, constat ex Molano, & Auberto Miræo à nobis transcriptis in præsenti Prolusione, sub num. marg. 18. Quod etiam constat ex Dionysio Carthusiano Viro sapientissimo, & sanctissimo, in Colloquio siue Dialogo de particulari iudicio animarum post mortem, art. 4. vbi inquit: *Præterea his concordant quæ Irrefragabilis Doctor Alexander de Ales scribit in Summa sua, & super secundum sententiarum.* Vbi distinguit Summam Alensis ab scriptis illius super sententias.

Alensis præter Summã Scholasticã edidit Commentarios in libros sententiarũ

Apparet etiam ex titulo & summario illius articuli ea veneratio, qua Alensem prosequutus fuerit Dionysius; ita enim habet. *Ex dictis Domini Bonauenturæ, & Domini Alexandri de Ales, & aliorum Doctorum de eadem materia & præsertim de modo, forma, ac duratione particularis iudicij.* Vbi Dionysius suppari nota honoris condecorat Bonauenturam & Alensem; scripsit enim Dionysius ante Bonauenturam inter Sanctos cooptatum.

Idem ex Dionysio Carthusiano.

26 Vltimò tandem pro commendatione doctrinæ Alensis, & pro magna æstimatione, quam pietate & scriptis vendicauit sibi in Ecclesia, attexo testimonium Octauiani de Martinis Suessani, Aduocati Consistorialis, in Oratione prævia ad canonizationem S. Bonauenturæ habita coram Sixto Quarto, & Consessu Patrum Ecclesiæ pro Seraphico Doctore inter Sanctos cooptando; quæ Oratio inter acta canonizationis reperitur in fine Tomi 7. Operum S. Bonauenturæ, & ea quæ ibi pro Apotheosi S. Bonauenturæ asseruntur, talis authoritatis & firmitatis existunt, quantam exposcebat rei gerendæ magnitudo, & tantorum Patrum in grauissimo negotio conuentus: itaut ex

Præclara cõmẽdatio doctrinæ Alensis ex Actis canonizationis S. Bonauenturæ.

ex eadem Oratione acceptæ sint Lectiones Officij Ecclesiastici, quas ex decreto Pontificio persoluit vniuersus Ordo Minoritarum in festo S. Bonauenturæ, & per eius octauam. Sequentia autem verba quæ ad Alensem pertinent, & habentur in Lectione 6. Octauæ S. Bonauenturæ, mirè commendant Alensem.

Octauianus Suessanus.

Tum verò, quòd Alexandri de Ales præceptoris ipsius B. Bonauenturæ testimonio, mundus ab omni vitio probatus est, qui eius vita & moribus probè compertis, de eo dicere solebat. Verus Israelita est iste, in quo Adam non peccasse videtur. Cuius Doctoris authoritatem tanti apud Ecclesiam valuisse constat, vt de illius dictis aut scriptis, nefas putauerint dubitare. Pende quantum doctrinæ Alensis momentum, & pondus in re grauissima; dum coram Christi Vicario, & Patribus, pronuntiatur, quòd nefas appareat de dictis, aut scriptis Alensis dubitare. Hæc pro commendatione, & approbatione doctrinæ Alensis; iam ad recensendos primarios illius auditores accedamus.

De Ioanne de Rupella, auditore Alensis.

Ioan. de Rupella, auditor Alensis.

27 Primum Alensis auditorem, & Parisiensi laurea ante SS. Thomam, & Bonauenturam, Alensis auditores, non absque miraculo insignitum assigno Ioannem de Rupella ex S. Antonino Archiepiscopo Florentino, 3. part. Histor. Titulo 24. cap. 8. §. 1. vbi ita habet.

S. Antonin.

Alensis cùm in Conuentu Fratrum cœpisset legere ordinariè, & Vniuersitas sibi Baccalaureum instituendum ex Ordine ipso concessisset; sollicitus quem præsentare deberet intrans Ecclesiam, orabat super ea re; & vidit ibi vnum Fratrem habitus sui orantem, & velut magnum luminis globum totam capellam Ecclesiæ (vbi orabat) illustrantem; quem expectans, & exeuntem intuens, cognouit eum esse F. Ioannem de Rupella, de Prouincia Aquitaniæ, scientia lucidum & profundum. Et eum tali signo à Deo æstimans Baccalaureum futurum, ipsum Cancellario pro Baccalaureo præsentauit. Qui postea factus Magister, maximus inuentus est prædicator; religiositate, scientia, & discretione clarissimus; tantaque vi ingenij præditus, vt priorum Magistrorũ subtilitati adijciens, prædicationi & lecturæ in Theologica facultate, artem & modos traderet exquisitos.

Collustratio supernaturalis in Rupellano.

28 S. Antonino subscribit Vuadingus, Tom. 1. Annalium, ad annum 1222. sub nume. margin. 29. Quòd autem Ioannes de Rupella prior ex cunctis auditoribus Alensis, & ante omnes alios viros ex Minoritarum familia vno Alensi præceptore excepto, Cathedram Magistralem Parisiensem ascenderit, ita cãdidè narrat Vuadingus Tom. 2. Annalium, ad annum 1253. nu. marg. 26.

Monimenta pietatis & doctrinæ Rupellani

Vuadingus

Cathedra Magistrali regendæ cessit hoc anno Ioannes Rupella, vir in diuinis Scripturis (vt habet Trithemius) eruditus, & in Philosophia Aristotelica magnificè doctus. Eius mentionem sæpius egimus superiùs, & plura dedimus tantæ eruditionis indicia, dum grauissimis consultationibus cum primarijs Theologis interfuisse, vnà cum tribus eruditissimis Magistrum destinatum regulæ interpretandæ, & diuinitus ostensum Alensi, quem laureandum Vniuersitati Parisiensi proponeret, referremus. In publico Theologicæ professionis munere, qui Alensi succederet, primarijs Academiæ Parisiensis viris efflagitantibus, vnus potissimum delectus est. Eo cedente, cura hæc omnium consensu & gaudentibus animis delata est ad Bonauenturam Fidantium, vsque adeò tunc non sanctimonia solùm, sed doctrina splendore prælucentem, vt præclarè de eo ita testatus sit Gersonius: Nescio si vnquam talem Doctorem, sicut Bonauenturam, habuerit studium Parisiense. *Itaque ipso illo tempore, vel potiùs die, quo Magistralem Cathedram Sanctus Thomas in eadem Academia assequutus est, suam etiam ascendit Bonauentura, qui priorem locũ adeptus S. Thomæ præ humilitate cessit in laureatu.*

NOTA.

Gerso, de libris legẽdis considerat.

Vbi apertè adstruit Vuadingus, quòd Ioannes de Rupella Cathedram

Magistralem obtinuerit ante SS. Thomam, & Bonauenturam, qui simul ad Magisterium euecti sunt; quod etiam asseuerant cuncti ex nostratibus Chronologi.

Eximia munia pietatis & doctrinæ Ioannis de Rupella.

29 Cæterùm, præclara illa pietatis & doctrinæ ornamenta, quibus Ioannes de Rupella Franciscanum Ordinem, & Dei Ecclesiam sibi obstrinxit, describit Vuadingus, Tom. 1. ad annum 1242. sub numer. margin. 2. adstruens; quòd Ioannes Rupellanus simul cum Alexandro Alensi eius præceptore celebrem illam Franciscanæ Regulæ explanationem ediderit, quæ vocitatur *Declaratio Quatuor Magistrorum*, eòquòd Alensi, & Rupellano, alij duo Franciscani Doctores adiūcti sint vt in id operis incumberent.

Aliorū muniorū Rupellani descriptio ex Vuadingo.

Et ad annum 1238. sub num. mar. 8. asserit idem Vuadingus; quòd cum prædicto anno solemnis habita esset disputatio Parisijs de pluralitate Beneficiorum Ecclesiasticorum ad prosternendos eos, qui irrepserant, abusus; in eum Consessum vocatus sit noster Ioannes de Rupella simul cum Hugone Carensi, Dominicano, postea Cardinali, & doctissimis Commentariis in vniuersa Biblia clarissimo, alijsque insignis literaturæ viris, à Guilielmo Episcopo Parisiensi cōgregatis; qui zelo feruens malo ingrauescenti medelam parabat. Propter eas enim doctrinæ, & sanctimoniæ notas, quibus Rupellanus audiebat egregiè, cùm celebrioribus orbis Theologis, consultationibus grauissimis non absque magno fidelium fructu, & laude interfuit; quod etiam confirmat Thomas Cantipratensis libr. 1. de Apibus, cap. 19. num. 5.

Cantiprat.

Sanctitatis præconia in Rupellano S. Antonin. Gonzaga.

Quare Ioannem de Rupella (ob insignem vitæ innocentiam, & præclara doctrinæ merita, etiam à S. Antonino supra transcripto commendata) inter Beatos numerat Franciscus Gonzaga in Catalogo Sanctorum & Beatorum Ordinis Franciscani, sub litera I. his verbis: *Beatus Ioannes de Rupella, vir paupertatis zelantissimus.* Quem etiam Beatitatis ornamento condecorat Arturus Monasteriensis, in Martyrologio Franciscano ad diem 3. Februarij, vbi habet ita. *Tertio Nonas Februarij. Rupellæ, in territorio*

Arturus Monaster.

Sanctonensi, Beati Ioannis à Rupella, Confessoris & Doctoris eximij: qui zelo paupertatis, & Regulari Obseruantia maximè emicuit. Qui author in notis eiusdem Diei, § 6. autumat, seruari in Bibliotheca Sanvictoriana Parisiensi *Summam de Anima* à Ioanne de Rupella compositam.

Quæ extēt Rupellani monumēta.

De S. Thoma, auditore Alensis.

S. Thomas Auditor Alensis.

30 Secundum locum inter primarios Auditores Alensis (spectata ratione temporis, non tamen momento doctrinæ, quo Angelicum Doctorem Rupellano excelluisse, & primas obtinuisse fatemur) nactus fuit Sanctus Thomas, Aquinas, vt docent grauiores Historici in id conspirantes. Ita Cardinalis Bellarminus, & Petrus Rodulphius à nobis supra transcripti, sub numer. 16. & 17. Antonius Posseuinus, in Apparatu Sacro, Petrus Galesinus, Protonotarius Apostolicus, in vita S. Bonauenturæ, cap. 8. Franciscus Franciscius, in initio Summæ Scholasticæ Alensis, Ioannes Pitzeus, de Scriptoribus, Nicolaus Harpsfeldius, in Historia Anglicana Sec. 13. cap. 11. Henricus Sedulius, in notis ad caput 3. vitæ S. Francisci, Marcus Olysiponensis, par. 2. Chronicorum, lib. 1. cap. 12. Franciscus Gonzaga in Historia Seraphicæ Religionis, part. 1. in Catalogo Scriptorum Ordinis, *in Alexandro Alensi*, Henricus Vuillot, in Athenis, verbo *Alexander*, nec refragari valuit Abrahamus Bzouius, ad annum 1250. numer. 11. Quod indicatur, & comprobatur apertè ex appenso Epitaphio funeri Alensis, cuius fragmentum transcripsimus, sub num. margin. 6. quod ita habet.

Bellarm. Rodulph. Posseuinus. Galesinus. Franciscius Pitzeus. Harpsfeld. Sedulius. Olysipon. Gonzaga Vuillot. Bzouius.

Primus in articulos diuina volumina duxit:
Artis & in morem retulit acta senum.
Quo Duce præmonitus in prælia Diuus Aquinas,
Quotquot, & vsque legis fortiùs arma gerunt.

Quod constat ex Epitaphio Alēsi

Idem

Etiã ex antiqua imagine Parisiẽsi.

Idem tutatur Vuadingus, Tom. 1. Annalium ad annum 1245. sub numer. margin. 19. inquiens. *Hoc ipsum præfert eiusdem Doctoris Alexandri Alensis imago quadam vetustate exesa ad introitum Capituli Conuentus Parisiensis depicta, in qua D. Bonauentura, ac S. Thomas docentis Magistri verba excipiunt.*

Vuadingus

Itẽ ex Bullis Canonizationis Doctoratus S. Bonauenturæ.

31 Verùm tyrocinij S. Thomæ, sub Alensi præceptore ea probatio exiſtit, quæ hauritur ex Decretalibus literis Sixti Quinti pro Doctoratu S. Bonauenturæ, qui postquam asseuerasset, Bonauenturam sub Alensi Doctore literis imbutum, inquiens: *Cùm in sacrarum literarum studio Sanctorum Patrum lectione, & Scholastica Theologia pernecessaria disciplina Alexandro de Ales Magistro, insigni illius ætatis Theologo. diligentissimè versaretur breui temporis spatio excellentis ingenij bonitate, assiduo labore, & quod caput est, gratia Spiritus Sancti, qui vas aureum in honorem electum omni ex parte formabat, tantos progressus fecit, & ad tantam doctrinæ perfectionem peruenit, &c.* Postea subdit loquens de S. S. Thoma, & Bonauentura: *Hi duo Sancti cùm essent coaui, ijsdemque studijs dediti*, Condiscipuli, *Simul Magistri, pari ratione à Gregorio Decimo Summo Pontifice, cùm ambo ad Concilium euocarentur, honorati.*

Sixtus V.

Sixtus IV.

Eadem habet Sixtus Quartus in Bulla Canonizationis S. Bonauenturæ. *Considerantes quantam idem S. Bonauentura cum B. Thoma de Aquino coætaneo*, Condiscipulo, *& Commagistro suo familiaritatem, & spiritualem coniunctionem in hac vita seruauerit, &c.*

Illatio perſpicua.

Cùm ergo à Summis Pontificibus S. S. Thomas, & Bonauentura, asserantur Condiscipuli; reliquum est, & consequens, vt etiam ex assertione & iudicio Sixti V. & Sixti IV. S. Thomas pronũtietur auditor Alex. Alensis, cùm apud Historicorum neminem S. Bonauẽtura aliquando fuerit Alberti Magni discipulus.

Alia probatio pro S. Thoma auditore Alensis.

32 Nec infirma etiam huius facti confirmatio æstimanda est, quam premit Vuadingus loco citato contra recentiores quosdam recalcitrantes; cuius Annalistæ pronuntiata aliquot ad verbum transcribam, ne ex proprio penu aculeatum quid prodire appareat & stomachum repugnantibus moueam; ita igitur Vuadingus ad annum 1245. n. marg. 20.

Vuadingus

„ Ego Doctori Angelico nihil in
„ hoc derogatum esse video, si iam se-
„ nem iuuenis audiuit, quem senex præ
„ reliquis assumpsit imitandum, & se-
„ quendum. Hæc de eo Ioannis Gerso-
„ nis verba subiungo in quadam sua Epi-
„ stola laudantis doctrinam S. Bonauen-
„ turæ: *Vnde, & allegat* (Bonauentura
„ scilicet) *ad confirmationem doctrinæ
„ suæ Parisienses articulos, quos per Gu-
„ lielmum Parisiensem de consilio, & as-
„ sensu Magistrorum omnium dicit fuisse
„ damnatos, & excommunicatos. Viuen-
„ te tunc, & consentiente Fratre Ale-
„ xandro de Ales, cuius doctrina quantæ
„ sit vbertatis, dici satis nequit. De qua
„ fertur respondisse S. Thomas dum in-
„ quireretur ab eo, quis esset optimus mo-
„ dus studendi Theologiam? Respondet,
„ exercere se in vno Doctore præcipuè;
„ dum vltra peteretur quis eßet talis Do
„ ctor? Alexander de Ales. Testor* (inquit
„ Gerson) *me ita legiße pridẽ in tractatu
„ quodam de visione beata contra Ioan-
„ nem XXII. Testantur scripta eiusdem
„ S. Thomæ maximè in secunda secundæ,
„ quàm intimum sibi fecerat, & familiarẽ
„ illum quem laudabat Doctorem Ale-
„ xandrum.*

Ioa. Gerso in Epist. de Laudibus S. Bonauen.

Vuadingus

„ Intelligit Gerson Summam vir-
„ tutum scriptam ab Alensi familiarem
„ potissimum fuisse S. Thomæ, vt quam
„ verbotenus plenè Secundæ Secundæ
„ huius insertam excepit. Nam quod
„ Bellarminus de Scriptor. adnotauit
„ Obseruat. 3. ad opera D. Thomæ, quòd
„ magna pars 1. 2. & 2. 2. inueniantur ijs-
„ dem verbis in primo, & 3. lib. Speculi
„ moralis Vincentij, id omnino verum
„ est, sed ea Vincentius ex Alensi trans-
„ cripsit qui antiquior fuit. *Hæc Vua-
„ dingus ex Gersone notissimæ pietatis,
„ & literaturæ viro; dein, oppositũ sentiẽ-
„ tibus vel sic occurrit Vuadingus loco ci-
„ tato, sub n. marg. 21.*

Bellarm.

Occupatur fuga, quorũdam.

„ 33 Sed dices fortè; Vincentium
„ transcripsisse ex S. Thoma. Demus
„ hoc; sed Alensis ex S. Thoma assumere
„ non potuit, vt qui mortuus est ante-
„ quam Cathedram conscenderit Tho-

mas

» mas, aut vllas eiusmodi lucubrationes
» edidit; quod ipsum de Vincentio asse-
» rit veritas, obijt enim anno 1256. S.
» Thomas 1274. & Summam in fine vi-
» tæ hic edidit, quam proinde imperfe-
» ctam reliquit.

Precluditur effugium aliud.

Et postea sub num. 22. subdit Vuadingus. Quod si quis opinionem præfer-
» re vellet rationi, dicat Speculum mora-
» le alicuius esse posterioris, & Vincentio

Vuadingus.

» & Thoma authoribus, nihil saluat, nec
» huic accrescit quod alteri surripitur,
» quia Summa virtutũ Alensis esse cõstat
» vtroque antiquioris.

Alia ratio pro tyrocinio S. Thomæ sub Alensi præceptore.

Postremò aduersantes vel sic reijcit Vuadingus sub numer. margin. 23. Quid etiam magnopere ambiendum, aut comminiscendum erat in hoc Scotistis, si luce clarius, & sine controuersia datur quod potissimum est; D. Thomam Alensis sectatorem esse, quantum

Vuadingus.

uis non fuerit Auditor. Longè porro
» gloriosius est, maturum ætate & scien-
» tia, studiosum nancisci imitatorẽ, quã
» in scholis docere iuuenem. *Hucusque Vuadingus.*

Occursus Ioannis de Sãcto Thoma.

34 Cæterùm, Ioannes de Sancto Thoma, Complutensis professor, 1. parte, in Tractatu præambulo de approbatione doctrinæ Angelici Doctoris, disput. 1. art. 5. §. *De Vincentio Bellouacensi*, vt euadat pressuram, quæ vrget ex supputatione Cardinalis Bellarmini circa annos vitæ S. Thomæ, & Vincentij Bellouacensis, pluribus molitur, Vincentium fuisse ætate posteriorem Doctore Angelico; ac proinde à S. Thoma mutuatum fuisse Vincentiũ ea, quæ ad verbum ex 1. 2. & 2. 2. Angelici Doctoris in Speculo morali Bellouacensis habeantur.

Refellitur à primarijs Chronologis.

Ast Vincentium extinctum ante S. Thomæ obitum edisserit Cardinalis Bellarminus subscribens pluribus Dominicani Ordinis Chronologis; Bellarminum accipe ex lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, in S. Thoma, Obseruat. 3.

Bellarminus.

Mirum est valde, quòd magna pars Primæ Secundæ, & Secundæ Secundæ inueniantur ijsdem verbis in primo, & tertio libro Speculi moralis Vincentij Bellouacensis. Et quidem non videtur Vincentius potuisse Speculum suum morale conficere ex doctrina & verbis S. Thomæ; cùm ipse obierit anno Domini 1256. vt testatur Antonius Senensis ex Vasao, in Bibliotheca Patrum Prædicatorum; & S. Thomas abierit anno Domini 1274. & in extrema ætate summã Theologiæ confecerit.

Vincentius Bellouacẽsis obijt ante S. Thomam.

35 Etiam Vincentium vita functum ante Doctorem Angelicum, docent Molanus, & Aubertus Miræus, in Scholio ad librum Henrici Gandauensis de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 43. vbi inquiunt. *Claruit Bellouacensis anno millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, ad quem vsque annum suam Historiam deduxit. Ita Molanus in sua manuscripta Bibliotheca Sacra. At Bellarminus in Catalogo, vbi de scriptis S. Thomæ Aquinatis in dubium vocat, an Speculum morale sit fœtus Vincentij Bellouacensis, an non potiùs alicuius authoris ætate posterioris. Obiit autem Vincentius anno circiter 1256.*

Molanus. Miræus.

S. Thomas plura mutuatus est ex Summa virtutum Alensis.

Dato etiam, quòd Vincentius Bellouacensis per plures annos superstes fuerit post S. Thomam vocatum ad superos, id non eneruat quod acriter vrget Vuadingus; quòd nimirum ex Summa virtutum (quam Alensis legitimum fœtum agnoscunt celebriores Theologi cum Gersone Bellarmino Molano, Miræo, & alijs) plura ad verbum transcribantur in Prima Secundæ, & Secunda Secundæ Angelici Doctoris, & euidens sit, Alensem ætate anteiuisse S. Thomam & Vincẽtium: quare Ioã. de Sancto Thoma prementibus Vuadingi probationibus occurrere debuit ne eum causa cadentem censeamus.

S. Bonauentura auditor Alensis.

36 Tertium ex celebrioribus alumnis Alexandri Alensis assigno Seraphicum Doctorem S. Bonauenturam (tertium inquam spectato ordine laureæ Magistralis Parisiensis) quia licet priorem locum pro laureatu capessendo obtinuerit, eum tamen Angelico Doctori præ humilitate cessit; vt ex Vuadingo ostendimus sub numer. margin. 28. Verùm, quòd Bonauentura fuerit auditor Alensis, extra omnem dissertationis aleam positum est, & communi omnium Chronologorum consensu constitutum; quod & perspicuè stabiliunt Sixtus Quartus, & Sixtus Quintus in decretalibus literis pro Canonizatione, & Doctoratu S. Bonauenturæ.

Id

S Bonauẽtu ræ pietas erga Alensem

Id etiam suis scriptis testatum & perpetuis monumentis consignatum voluit Seraphicus Doctor, cuius verba operæ pretium erit inserere ad aperiendam eam pietatem, qua præceptorem Alensem coluerit. Ita igitur habet S. Doctor in 2. sentent. dist. 23. quæst. 3. *An Adam ita cognouerit Deum in statu innocentiæ, sicut expectamus eum cognoscere in statu gloriæ?* §. *Ad illud quod quæritur, vtrum Deus in patria videatur per medium, aut sine medio?* vbi inquit S. Bonauentura.

S. Bonauen.

Nunc autem pro firmo tenendum est, quòd etsi Adam Deum *in sua substantia non videbat in statu innocentiæ; videbitur tamen in gloria in sua substantia. Nec licet huius contrarium sentire & dicere. Nam hic est vnus de decem articulis reprobatis ab Vniuersitate Magistrorum Parisiensium tempore Episcopi Guilhelmi, & Odonis Cācellarij*, & Fr. Alexandri de Ales, Patris, & Magistri nostri, *qui vt euitentur, subscripti sunt.*

NOTA.

Occasio sequentis prolusionis pro defensione doctrinæ S. Bonauenturæ.

Sed Bonauentura clarissimus Alensis auditor, & approbatio doctrinæ Seraphici Doctoris specialem exigūt tractationem & iudicij trutinam, propter aliquos recentiores, qui Angelici Doctoris doctrinam præferri scriptis S. Bonauenturæ opinantur, idque ex sensu Ecclesiæ, & decretis Summorum Pontificum hauriri contendunt, placitum suum Pontificijs pronunciatis communire studentes: pro quo sit.

PROLVSIO XIII.

De S. Bonauentura; & approbatione doctrinæ Doctoris Seraphici.

Ignita S. Bonauenturę irradiatio.

Lib. Stimuli amoris.

1 SPiritus Seraphici altitudinem in Bonauentura quis explicet? at Spiritus Sanctus, qui sacros ignes cordi S. Doctoris immisit (ne laterent) extimulauit Bonauenturam vt eos exprimeret, tantoque mystici æstus incendio & exēplis fidelium animi fouerētur, & incalescerent; huius ergo igniti luminis sic expādit fulgores in aureo tractatu, quem attitulauit *Stimulū amoris*, cap. 1. in medio, inquiens.

Raptus mirabilis S. Bonauenturæ.

" *O amantissima vulnera Domini nostri IesuChristi! Nam cùm in ea quadā vice oculis subintrarem apertis*, ipsi oculi sanguine sunt repleti, *sicque nihil aliud videns cœpi ingredi, manu palpās donec perueni ad intima viscera charitatis suæ, quibus post vndique circumplexus reuerti nequiui. Ideoque ibi inhabito, & quibus vescitur cibis, vescor, ac inebrior suo potu. Ibi tanta abundo dulcedine, vt tibi non valeam enarrare.* Et qui prius fuerat pro peccatoribus in vtero virginali, tunc dignatur me seruum suum intra viscera sua comportare. *Sed multum timeo, ne veniat partus eius, & ab illis delitijs excidar, quibus fruor. Sed certè, & si me pepererit, debebit sicut mater me lactare vberibus, lauare manibus, portare brachiis, osculari labiis, fouere gremiis, aut certe quid faciam scio. Quantumcumq; me pariat, scio, quòd semper sua vulnera sunt aperta, & per ea in eius vterū iterū introibo, & hoc toties replicabo, quousq; ero sibi inseparabiliter conglobatus.*

NOTA.

Expenditur Raptus præcedens.

2 Recole quantum Bonauenturæ priuilegium, quando in Raptu Seraphici Doctoris animus intra viscera Christi portatus, ibi ad instar infantis in matris vtero, cibis Christi Cruci affixi alitus (& quod ad facultatē cognoscitiuam, vel lumen inspiciendi attinet, & S. Doctorem supernaturalibus sapientiæ fulgoribus, à Verbo Incarnato in Cathedra Crucis alumnum edocente irradiatum indicat) intincti oculi Bonauenturæ sanguine Crucifixi in extasi extiterint.

Quid significēt S. Bonauenturę oculi perfusi sanguine Christi?

S. Bonauentura nō impar S. Thomæ.

Nec enim pignus hoc ardentissimæ dilectionis Christi erga Bonauenturam æstimamus impar eximio præconio, quod Angelico Doctori accedit ex voce Crucifixi doctrinam S. Thomæ cōmendantis; collyrio enim sanguinis Christi delibutum videndi acumen in Doctore Seraphico doctrinæ illius perspicacitatem, & exardentes amoris diuini flammas insinuat. Nec enim delusam credimus Igniti P. Bonauenturæ mentem, dum hæc vidit in extasi,

quæ

quæ insignitur cognométo *Raptus Mirabilis* à Marginatore operum S. Bonauenturæ in editione Vaticana iussu Sixti V. recognita.

Raptus S. Bonauenturæ approbatur à Sixto V.

Addo quòd Mirabilis Raptus ille videatur à Sixto V. approbatus in Bulla Doctoratus Seraphici P. Bonauenturæ; vbi inquit Summus Pontifex. *Tāta quoque spiritus dulcedine, & Diuini amoris feruore inflammatus in Deum rapiebatur, vt iam in cellam vinariam sponsi introductus, & vino optimo charitatis ebrius, Iesum Christum crucifixum & patientē vtiq; intueri, & in eius vulneribus habitare videretur.*

S Bonauenturaquātus ex collyrio sanguinis Christi?

Quare Bonauenturæ oculi perfusi sanguine Christi in id lumen euaserunt ad ignitumque eum fulgorem euecti sunt, quem in Christo describit Ioannes, Apocalypsis 19. *Oculi eius sicut flāma ignis, & vestitus erat veste aspersa sanguine; & vocatur nomen eius Verbum Dei.* Vbi Arethas, Cœsariēsis Episcopus, in hunc locum: *Oculos ipsius videmus flāmæ ignis esse cōparatos, quæ vim habet illuminādi, & exurēdi.* Quæ concinnè ad Bonauenturā quadrāt, dū illi pro nota & symbolo est accensa lāpas, lucis compos & ardoris.

Apocalyp.

Arethas.

Præconium S. Bonauenturę ex Gersone.

Ad quod doctrinæ S. Bonauenturæ symbolū, & ad ignitos oculos alludit Ioan. Gerso, insignis pietatis & literaturæ Doctor, in Epistola de laudibus doctrinę Seraphici Doctoris; inquiēs. *In dextera nempe Dei est ignea lex; cuius eloquium ignitum est vehementer: cuius oculi sunt, sicut flamma ignis; cuius Præco Ioannes dictus est lucerna ardens instar Eliæ. Considerans ista noster Eustachius, Dominus Bonauētura, voluit esse Doctor ardens, &c.*

Andreas Sausaius in Martyrologio Gallicano.

3 Verū, quia adeò nota est Seraphici Doctoris eximia sanctitas, vt superuacaneū existat in his hærere, & insistere; licebit tamen ex Andrea Saussaio, S. R. E. Protonotario, in Martyrologio Gallicano, meritorū Bonauēturæ compendium attexere; ita igitur habet prædictus author, tom. 1. Martyrologij ad diem 14. Iulij.

„ *Pridie Idus Iulij. Transitus gloriosus*
„ *S. Eustachij, cognomento Bonauenturæ*
„ Cardinalis Episcopi Albanensis, Doctorisque vulgo dicti Seraphici. Hic penè puer in Ordinem Fratrum Minorum Beati Francisci adscriptus, *doctrina admirabili, & vita sanctimonia singulari clarus* cœlestem in patriam abijt, dum in Concilio Lugdunensi adesset; *ad quod vt præfulgidum Ecclesiæ sidus fuerat euocatus à Gregorio Decimo Papa, vt illius potissimum opera in componendo Græcorum schismate, qui eò cum suo Imperatore venerant, vtere tur. Cuius (post edita eo in augusto cœtu ingentia sapientiæ sibi diuinitus inspirata; necnon miræ pietatis lumina) repentinus occasus, magnum non modo Pontifici Maximo, & Patribus latinis, sed Græcis etiam, qui virum diuinum magna in veneratione habebant, luctum attulit:* ad quem testandum multis omnium lachrymis perfusum eius funus, corpusque ingenti honore in sui Ordinis Ecclesia tumulatum est. Porro quæ viuentem miracula clarificauerant, de functum subsequentia magis illustrauerunt. Scripta verò quæ piè doctèque, à se exarata reliquit, memoriam eius immortali gloriæ consecrarunt.

Doctrina Bonauenturę admiranda.

Hæreticorum rabies in reliquias S. Bonauenturæ.

At horum odio exciti Caluinistæ hæretici, cùm Lugdunum fraude occupassent, effossa orthodoxæ fidei illustrissimi assertoris ossa (capite duntaxat falcatis harum belluarum vnguibus subducto, quod seorsim asseruabatur) igne in publico succendentes, sacros cineres in profluentem Rhodanum proiecerunt. „ Qua immani atrocitate suam quidem impietatem, atque conceptum, quod hæreticis omnibus innatum est, in Dei amicos odium perspicuè declararunt.

NOTA.

Hæretici, vel inuiti parant Bonauenturæ lauream martyrij.

Cæterùm, Beato Viro nihil iniuriæ hoc tetro facinore intulere; *quin potiùs eius admodū amplificauere gloriā;* cū quæ sancto Christi præconi in terris adhuc exulāti, defuisse videbatur, martyrij desideratā lauream post mortem, ipso suo cæco furore (quo insanientes memoriam illius delere tentabant) inuitè impenderunt. *Hactenus Author Martyrologij Gallicani.*

Caput S. Bonauenturæ seruatur miraculosè ab impiis flammis hæreticorum

4 Qualiter autem seruatum sit sacrum Seraphici Doctoris caput, & quos spiritus Bonauentura suis precibus infuderit cultori suo, B. Iacobo Guaieto ad fortissimos martyrij agones exantlandos pro fide Catholica & tutando pretioso capitis Bonauenturæ pignore; itaut Iacobum Guaietum inclitum nostri æui martyrem, & signis

gloriosum reddiderit potens Seraphici Doctoris patrociniũ, vel sic expendit prædictus Author, tom. 2. sui Martyrologij in Appendice ad literam I. subdens.

Saussaius

Certamen gloriosum B. Iacobi Guaieti proseruãdo sacro pignore capitis S. Bonauenturæ.

B. Iacobus Guaiete, Ordinis Minorum de Obseruantia, Cœnobij S. Bonauenturæ in Lugdunensi vrbe Præfectus eadem anno 1562. à Caluinianis prædonibus intercepta, post diutinam famem & conclusionem, *vt vasa sacra, & S. Bonauenturæ lipsanothecam proderet*; cùm nihil ab eo impetraretur, & à Petro Vireto, vili apostata, & fœdæ hæresis buccinatore, ad defectionem prouocatus, constanter fidem Catholicam, & religiosum propositum retineret: *specie abductionis in publicam custodiam, extractus è Cœnobio*, cum milite Catholico, qui ei domestici carceris socius adiunctus fuerat: *cùm ad medium Araris Pontem perueniſſet, miles (quem afflatu diuino de instanti morte vir Beatus præmonuerat) subito confessus est, & abiectus in profluentem.* Iacobus verò impetrata ad breuem orationem, exigua morula, gratijs Deo actis, quòd tam felici agone suam confessionem obsignare concederet; hasta securiclata quinquies impacta, crudelissimè cæsus est. *Corpus in Ararim proiectum, à nauiculariis, exacto iam anno, quatuor ab vrbe milliaribus secũdo flumine repertũ, quale morientis fuerat, in vicinam paræciam illatũ est, honorificoque funere conditũ. Nec enim ab oppidanis impetrari vnquam potuit vt se sacro illo pignore, quasi cœlitus allato, spoliari sustinerent.*

Spiritus prophetię in B. Guaieto.

Miraculosa inuentio corporis B. Guaieti.

5 Quam trucem nebulonum hæreticorum rabiem in sacras exuuias gloriosissimi Pontificis Martini Turonensis Episcopi, etiam impijs flammis addictas, sic grauiter pièque deplorat, & ornatè describit idem author, tom. 2. Martyrologij ad diem vndecimum Nouembris.

Hæreticorũ impetus in reliquias S. Martini Episcopi.

Saussaius in Martyrologio Gallicano.

Sacratissima ipsius gloriosi cœlitis ossa, pretioso è lipsanodochio, quo condita tanto in honore quiescebant, impiis manibus arripientes, post illata iisdem immania ludibria, succensis flammis iniecerunt, cineresque in auras dissiparunt: stupente cœlo, tremente solo, Gallia, quæ tanto patrocinio ac solatio orbabatur, ad tantum scelus exhorrescente, lachrymisque profusis ac inexsiccabilibus vicem suam deplorante, *quòd à filiis id propudiosum dedecus ac dispendium grauissimum, & irreparabile perpessa sit, quod ab hostibus infestissimis, a barbaris quantũuis truculentis à Danis infidelibus non recepit, à diabolis ipsis non timuit.*

NOTA.

Scelus hæreticorum in Gallia.

Eamdemque ferociam Caluinistas exercuisse in sacras reliquias S. Francisci de Paula Minimorum Ordinis Institutoris, narrat idem Author ad diem secundum Aprilis; & in corpus S. Hilarij Pictauorum Episcopi, & Doctoris eximij: etiam caput S. Matthiæ Apostoli, & B. Andreæ Apostoli brachium exurentes; insuper & plurima alia SS. Martyrum & Confessorum corpora flammis inijcientes; de quo truci facinore vide prædictum Authorem, tomo 2. Martyrologij, in Indice Rerum insignium, sub litera C. §. *Corpora Sanctorum à Caluinistis cremata.*

Caluinistarũ ferocia in plura corpora Sanctorum, & in Apostolorũ etiam reliquias.

6 Atqui, Omnipotentis dextera, qui horrenda & inaudita facinora ab impijs permisit in tot Cœlitum ex primarijs Beatis corpora perpetrari; non sustinuit, pro miro suo & inscrutabili iudicio, quòd in flãmas & cineres abiret ponderosum & sensatum illud Seraphici Doctoris caput, quod organum extitit almæ mentis tot supernaturalibus sapientiæ donis ditatæ, & iugiter propugnationi Ecclesiæ & fidelium exemplo intentæ, & proficuæ; imò nouũ creauit Athletam signis gloriosum, vt nobis superstes esset Bonauenturæ caput, quod antea Dei potentia magno miraculo seruarat incorruptum. Quod patet ex Octauiano de Martinis Suessano, in Oratione præuia ad canonizationem S. Bonauenturæ habita coram Sixto Quarto, & Patrum Ecclesiæ consessu pro Apotheosi S. Bonauenturæ.

Specialis prouidentia Dei elucẽs in seruato capite S. Bonauenturæ.

Octauian. Suessanus

Dum idem venerabile corpus transferretur ad nouam Ecclesiam, ad titulum Sancti Francisci Lugduni erectam, centesimo & sexagesimo sui obitus anno, reliqua corporis parte alioquin exesa, atque corrosa, caput tamen solidum, capillamentum hærens, labia, dentes, & lingua, in nullo à vitali statu, aut colore demutata, reperta sũt.

Miraculosa incorruptio capitis S. Bonauenturæ.

Erat

Erat profectò diuinæ clementiæ illud os à putrefactione seruare, quod ad salutem fidelium, atque in diuinis laudibus semper extitit operosum, nec dare sanctum suum videre corruptionem.

Aliæ etiam persunt reliquiæ S. Bonauenturæ.

Nec prætereundum censeo, quòd alia etiam sacra S. Bonauenturæ pignora diuino beneficio nobis seruentur; nã, vt ex Petro Galesino Protonotario Apostolico, in vita S. Bonauenturæ, c. 19. constat: *Balneoregij in Ecclesia Cathedrali est eiusdem brachium: quod è Gallia præcipuus illius Sancti cultor, Franciscus Sansonius, Minister Generalis, eò attulit. Parisijs piè asseruatur maxilla, quam olim Carolus, Christianissimus Galliæ Rex, pro pietatis studio sibi concedi petierat.*

Cur Caluiniani odio ardeant in S. Bonauenturam?

7 Cæterùm, Bonauentura id atrox hæreticorum odium incurrit ob contritas in Concilio Lugdunensi hæreses, & ob summam scriptorum eruditionẽ, quibus perpetim hæreticorum machinamenta disijcit, & conatus profligat; quas autem debellauerit hæreses Bonauentura in Lugdunensi Concilio, sic enumerat Mauritius Bresfsius, in Oratione habita coram Sixto Quinto, & Patribus, in die Doctoratus S. Bonauenturæ.

Mauritius Bresfsius.

Præclaræ functiones S. Bonauenturæ in Cõcilio Lugdunensi.

Nunc autem B. Bonauenturam Lugduni in sancta Synodo paulò ante relictũ quid agat reuisamus. Ipsi igitur præcipuùm Lugdunensis Concilij incumbebat onus, vt Orientem cum Occidente coniungeret, Græcam cum Latina Ecclesiam, quas intermedius discrepantium in quibusdã religionis capitibus opinionum paries dirimebat. Hunc verbi Dei malleo disiecit & disturbauit, coegitque vt Pastor in stabulum errabundas oues; sic Græcos antea palantes & deuios in vnum cum Romanis corpus Ecclesiæ. *Docuit enim ipsos Sanctum Dei Spiritum vnà cum Patre & Filio, tanquam ab vtroque, non ab altero tantùm, manantem adorare. Docuit, Pontificem Romanum Summũ esse toto orbe Pontificem*, Docuit, *delicta nostra post mortem igne purgatorio expiari. Docuit, celebrandam pane azymo Eucharistiam. Vt appareat, quod ante dixi, eius Theologiam non in scriptis tantùm eluxisse, sed etiam in sermonibus, disputationibus, congressibus, maximèque Lugdunensi Concilio claruisse.*

Hæreses ibi debellatæ à S. Bonauentura.

Dignam, quam omnis suspiciat & veneretur posteritas: ac vel ipso Græcorum testimonio augustam. Qui quo tempore diuinus ille Doctor supremũ diem obijt, flentes & queritantes clamabant; *Christianismi columnam corruisse, Diuino tamen augustiorem miraculo, &c.*

Merita S. Bonauenturæ ex Sixto Quarto.

8 At doctrinæ Seraphici Doctoris merita sic ex Petri Cathedra docens extollit Sixtus Quartus in Bulla Canonizationis.

NOTA

Quem Deus dedit cunctis populis in gloriam & honorem, cuius memoria in benedictione est. Ea namque de diuinis rebus scripsit, vt in eo Spiritus Sanctus loquutus videatur. Ita piè, religiosè & sanctè vixit, vt scriptis vita congrueret, & quod scribebat, doceret exemplo. *In quo morum virtus, & signorũ claritas ita cõperta est, vt congruẽtibus maximis meritis, ac miraculis veræ sanctitatis testimonium, à militante Ecclesia debeatur eidem.*

9 Nec minori pietate in Bulla Doctoratus S. Bonauenturæ, Doctorem Seraphicum percelebrat Sixtus Quintus, inquiens.

S. Bonauenturæ præconia ex Sixto V.

Fuit enim in S. Bonauentura id præcipuum & singulare, vt non solùm argumentandi subtilitate, docendi facilitate, definiendi solertia præstaret, sed diuina quadam animos permouendi vi excelleret; sic enim scribendo cum summa eruditione parem pietatis ardorem coniungit, vt lectorem docendo moueat, & in intimos animi recessus illabatur, ac denique Seraphicis quibusdã aculeis cor compungat, & mira deuotionis dulcedine perfundat: Quam sanè gratiam, in eius ore & calamo diffusam admirans prædecessor noster Sixtus Quartus Pontifex, illud dicere non dubitauit: *Spiritum Sanctum in eo loquutum videri.*

Videtur Spiritus Sãctus per os Bonauenturæ loquutus.

Quare Mauritius Bresfsius in citata oratione coram Sixto Quinto, & consessu Cardinalium habita pridie Idus Martij, qui est dies translationi S. Bonauenturæ sacratus, in quo etiam Ecclesiæ Doctor renuntiatus est; Doctorem Seraphicum appellat. *Mundi lucem, Ecclesiæ sidus clarissimum, facem Euangelij, falcẽ hæreseon, ventilabrũ Ecclesiasticorum dogmatũ, securim*

S. Bonauentura renunciatur Doctor in die translationis suæ.

S. Bonauenturæ commenta eximia ex Marito B. esio

emortuarum & infrugiferarum arborũ: propugnaculum Catholicorum, arcem fidelium.

10 Tandem pro commendatione doctrinæ Seraphici Doctoris exhibeo verba decreti Sixti Quinti S. Bonauenturam inter Ecclesiæ Doctores cooptantis.

Decretum Laureatus S. Bonauenturæ.

Sixtus V.

Habita super his omnibus cũ Venerabilibus fratribus nostris S.R.E Cardinalibus deliberatione matura, de eorundem consilio, & vnanimi assensu, & ex certa nostra scientia, ac de attributa nobis Apostolica potestatis plenitudine, hac nostra perpetuò valitura constitutione, doctrinam ipsius S. Bonauenturæ à supradictis prædecessoribus nostris Clemente Quarto, Gregorio Decimo & Sixto Quarto laudatam, in Concilio Lugdunensi maximè spectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicãdas adhibitam, grauissimorum virorũ authoritate testificatam, & commendatam, & eximio Ecclesiæ Doctore dignam, *nos quoque plurimum in Domino laudamus, & commendamus: ac ipsum S. Bonauenturam iure Sanctorum Doctorum consortio ab eodem Sixto Quarto adscriptum, & connumeratum, authoritate Apostolica, tenore præsentium, inter præcipuos, & primarios, qui Theologicæ facultatis Magisterio excelluerunt habendum, ac venerandum esse decernimus, & declaramus,*

Præcellens approbatio doctrinę S. Bonauenturæ.

Cooptatur inter primarios Doctores Theologię Scholasticæ.

Quòd approbatio doctrinæ S. Bonauenturæ impar non sit approbationi doctrinæ Angelici Doctoris.

Ratio instæ defensionis doctrinæ S. Bonauenturę.

11 Libenter nos ab his parallelis seu comparatis loquutionibus circa SS Thomæ & Bonauenturæ præconia abstineremus; qui enim Theologi sumus vt pondera & momenta doctrinæ fulgentissimorũ Ecclesiæ siderũ librare aut iudicij trutina metiri audeamus? eam tamen (si quid sapiat contentionis) disputationem vel inuiti aggredimur propter recentiores quosdam, qui nos lacessunt, molientes, commendationem, & doctrinæ S. Bonauenturę approbationẽ, etiã ex sensu & iudicio Ecclesiæ, imparem esse approbationi, & commendationi scriptorum Doctoris Angelici. Priusq; celebres transcribam authores, qui S. Bonauenturæ doctrinã Angelici Doctoris scriptis præferre appareant; deinde quid in hac re ex Pontificijs decretis peti queat, aperiam.

Authores qui stãt pro præcellẽtia doctrinæ S. Bonauenturæ.

In primis enim insignem & nominatissimum Doctorem Gersonem pro S. Bonauentura stare cõperio, qui ita habet, de libris legendis, consider. 5. p. 2. *Nescio si vnquam talem Doctorẽ, sicut Bonauenturam, habuerit studiũ Parisiense.* Et lib. de examine doctrinæ, p. 1 *Si quæratur à me, quis inter cæteros Doctores plus videatur idoneus? Respondeo sine præiudicio, quòd Dominus Bonauentura; quoniã in dicendo solidus est & securus, pius, iustus & deuotus: dũ studet illuminationi intellectus totũ refert ad pietatem, & religiositatem affectus.*

Ioa. Gerso præfert S. Bonauenturam.

Motiua prælationis doctrinæ S. Bonauenturæ.

Et in Epistola de laudibus doctrinæ S. Bonauenturæ, ita Doctorem Seraphicum euehit pijssimus & literatissimus Gerso.

Idem Gerso

12 *Sortitus est idcirco secundùm laudem vitæ sua pariter & doctrina nomen ipse Bonauentura; vt antonomasticè Doctor Seraphicus nominetur. Docet hoc inspeciali suum Itinerariũ mentis in Deum, cuius opusculi, immò operis immensi, laus superior est ore mortalium. Docet & suum* Breuiloquiũ, *Theologia processum propriè theologicũ retinens, & quasi conuersum à priorem; quoniam a primo principio descendit ad alias veritates. Docet denique Lectura sua grandior, ignem suum cum lumine.*

Ignis sapientiæ S. Bonauenturæ.

NOTA

13 Idem asseuerare videtur Ioann. Gerso, p. 2. tit. de libris legendis; inquiens.

Ioa. Gerso.

Nescio, si præcipuus inter omnes numerandus sit Eustachius: ita enim nomen istud sub vulgatũ Bonauentura videor posse tradere. Ille enim singulariter inter omnes Doctores catholicos pace omniũ salua videtur idoneus, & securissimus ad illuminãdũ intellectũ & ad inflammandũ affectum. Cuius opuscula duo, vt lecturam, & alios tractatus eius

De cognomine Eustachij, quo S. Bonauẽtura cõdecoratus est à Græcis in Lugdunẽsi Cõcilio lege Sixtũ V. à nobis trãscriptũ infra num. 24.

interim prætercam, tanta sunt arte cõpendij diuinitùs composita, vt supra ipsa nihil; Breuiloquium noto, & Itinerarium.

Thrithemius etiam præfert S. Bonauenturam.

14 Consentit etiam egregius scriptor Trithemius Abbas, de Scriptoribus Ecclesiasticis, ex quo hæc accipe.

Scripsit multa & profunda & deuotissima opuscula: quibus ardentia verba proferens, non minus affectum legentis in Christi amore accendit: quàm intellectum doctrinis sanctis illuminat; omnes enim sui temporis Doctores vtilitate operum facilè præcellit, si spiritum diuini amoris & Christianæ deuotionis in eo loquentem attendas.

Momenta doctrinæ S. Bonauenturæ.

Profundus est, non verbosus: subtilis non curiosus: disertus non vanus: flammantia non inflantia verba proferens, vnde & securiùs legitur, faciliùs ab amante intelligitur: vtiliùs frequentatur, dulciùs, & fructuosiùs retinetur.

NOTA.

Multi doctrinam proferunt, deuotionẽ prædicant multi, pauci scribendo libros docuerunt vtramque, Bonauentura autem & multos superauit, & paucos, dũ eius doctrina deuotionẽ, deuotio instruit doctrinam.

Fauet Aubertus Miræus.

15 Fauet etiam Aubertus Miræus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Protonotarius, & Decanus Antuerpiensis, in Auctario ad Bibliothecam Ecclesiasticam, siue Septem Nomenclatores veteres, cap. 400. in S. Bonauentura: inquiens.

In asceticis præfertur S. Bonauentura, & in Regulariũ institutione.

Scripta eius, præsertim ascetica, vbique spirant sanctitatem. Et nominatim quæ de Religiosorum hominum institutione scripsit, talia sunt, vt nihil videatur prudentius, & ad præcauendam Religiosæ disciplinæ labefactationem accommodatius potuisse conscribi. Quod ad Theologiæ cognitionem attinet, quam septimo anno à cooptatione in S. Francisci Ordinem publicè in Academia Parisiensi, summo cõcursu auditorium, profiteri cœpit, *ab omnibus eruditis mirificè laudatur plurimi eius de rebus Theologicis Commentarij, non minus ordinata tractandi ratione ac perspicuitate, quam subtilitate disquisitionis, & quod caput est, resolutionum soliditate insignes.* Vidit id Sixtus V. Pontifex, magnus ingeniorum æstimator, qui ipsum 1587. solemni ceremonia Doctorem Ecclesiæ renuntiauit.

Pondus & acumen Bonauenturæ in Theologicis.

Obiit fractus laboribus pro Ecclesia.

Cæterùm, studijs ac laboribus in Concilio potissimũ Lugdunensi fractus, anno eodem, quo eius intimus amicus S. Thomas Aquinas, sed quadrimestri tardiùs, spiritum purissimum quinquagenarius Deo in vrbe Lugdunensi reddidit. Elatus est funere, quale à memoria hominum gloriosius non legitur. Nam interfuit, & exequias sua præsentia Gregorius Decimus Pontifex Summus cohonestauit. Adfuit Imperator Græcorum per Græcos proceres: Latinus verò Orientis Imperator Balduinus Secundus per se ipsum. Occidentis autem Imperio tunc vacante adfuit Iacobus Rex Aragoniæ; adfuerunt Patriarchæ Constantinopolitanus & Antiochenus; Cardinales vniuersi, Præsules ex Archiepiscoporum, & Episcoporum ordine quingenti; Abbates sexaginta; alij minorum gentium Antistites ac Sacerdotes supra mille: Regum ac Principum complurium Oratores, Tartarorum & aliorum populorum Legati; sacri demùm ac politici ordinis homines innumerabiles. *Sacris funeralibus solemniter operatus est, & laudationẽ funebrem dixit Petrus Tarantasiensis, Ordinis Prædicatorũ, ex Archiepiscopo Lugdunensi Cardinalis & Episcopus Ostiensis, ac demum Innocentius Quintus Papa.*

Eius funus à memoria hominum gloriosius vllum non legitur.

Petrus Tarantasiensis postea Innocentius V.

16 Præterea, Bonauenturæ doctrinam præcellentiorem æstimauit Mauritius Bresius, in citata Oratione de S. Bonauentura inter Primarios Ecclesiæ Doctores annumerato, quæ extat in initio operum S. Bonauenturæ, vbi vult prædictus author, quod sicut quãdo apparabantur & substernebantur Capitolij Romani fundamenta, inuentũ fuit humanum caput, id prænuntiauit, Romam Principatum orbis obtenturam; ita incorruptum illæsumve Bonauenturæ caput post centum & sexaginta decursos annos à Seraphici Doctoris obitu, Primatum Bonauenturæ inter cunctos Theologicæ disciplinæ Principes indixerit: audi nitidè & disertissimè loquentem Bresium.

Mauritius Bresius præfert S. Bonauenturam.

Caput humanũ inuẽtum in fundamento Capitolij alludit ad caput Bonauenturæ incorruptum.

Quid enim, quæso, aliud voluit illa B. Bonauenturæ capitis centesimo, & sexagesimo post obitũ anno integritas, quàm, vti quondam humano capite dũ fundamẽta Capitolij agerẽtur inuẽto res

Bresius in Oratione pro Doctoratu S. Bonauenturæ coram Sixto V.

ponsum est ab hariolis, portendi futurã caput mundi Romam: sic ipsum aliquã do Doctoribus Ecclesiasticis, quòd perfectum hodie videmus, aggregatũ, fore Theologiæ studiosorũ caput? Ego verò video ex sacrarum rerum Scriptoribus fuisse, qui Subtiles vocarentur, qui Angelici, qui Irrefragabiles. At hunc vnũ eximiarum virtutũ & perfectionũ merito consequutum, vt communi cõsensu concessuque omnium Doctor Seraphicus nuncupetur.

Cõparatio S. Bonauenturę ad Scotũ S. Thomã & Alensem.

Idque eam, opinor, habet sententiã: quòd vti Seraphin Ecclesiastica hierarchia primas obtinet, ad diuinæ maiestatis amorem mirabiliter inflammati: sic ipse, egregiè inter cæteros, & scriptis & vita Deum spiret, eiusq; colendi & venerãdi ardore incredibili exardescat. Quamobrem alijs alij Doctorũ dignoscãtur notis & indicijs, Doctoris quidẽ Seraphici insigne, & character erit flagrantissimũ pietatis, vt ita dicã, incendiũ; non enim solummodò perurẽs, sed & quicquid appropinquauerit ad eũq; accesserit, concalefaciens & inflãmãs. Denique is verè Doctor est, Doctorũ vetustissimos & celeberrimos æquiparãs. Doctor omnibus eximij & exquisitissimi pastoris Ecclesiæ numeris absolutus. Doctor, & olim, & nũc, & in posterũ, & à cunctis, & vbique laudatus. Doctor qui non secus inter Theologos eoruscet, quàm inter sidera Hesperus. Hactenus Bresius coram Sixto V. & Patrum Ecclesiæ consessu, pro Doctoratu S. Bonauenturæ.

Apparet preferre S. Bonauenturam.

Character S. Bonauenturæ incendium doctrinæ

NOTA

17 Vbi circa illa prædicti authoris pronũtiata: Deniq; is verè Doctor est; Doctorũ vetustissimos, & celeberrimos æquiparãs; quibus Bonauenturã prædicat celeberrimis & vetustissimis Ecclesiæ Doctoribus supparẽ; consentiẽtem habere videtur Sixtũ V. ex Cathedra docentẽ in Bulla laureatus S. Bonauenturæ, vbi hortatur & decernit, quòd Seraphici Doctoris pronũtiata in cunctis Academijs Orbis, in publicis disputationibus, interpretationibus, & cõcionibus citentur, proferãtur, & ad doctrinæ roborationem adhibeantur, sicut & eximiorum aliorum Ecclesiæ Doctorum monumenta; verba Pontificis placidis auribus excipe.

S. Bonauentura æquiparat vetustissimos & celeberrimos Patres Ecclesiæ.

Videtur id constare ex Sixto V.

Sperãtes in Domino, huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinã & deuotionem, quã in clero populoq; Christiano magnopere lucere & ardere cupimus, maximo adiumento fore; illius libros, cõmentarios, opuscula, opera denique omnia: prout ex nostra Typographia Vaticana, quã emendatissima, vt supra dictũ est, emittũtur, vt aliorũ Ecclesiæ Doctorũ qui eximij sunt, nõ modo priuatim, sed publicè in Gymnasijs, Academijs, scholis, Collegijs, lectionibus, disputationibus, interpretationibus, cõcionibus, sermonibus, omnibusq; alijs Ecclesiasticis studijs, christianisque exercitationibus citari, proferri, atq; cũ res postulauerit, adhiberi volumus & decernimus.

18 Verùm, quicquid sit de prælatione doctrinæ S. Bonauẽturæ apud prædictos authores, de qua liberũ & integrum sit suũ vnicuiq; iudiciũ (nec enim hisme immisceo doctrinæ librationibus inter clarissima Ecclesiæ lumina) cũ tamẽ è re sit, & Seraphici Doctoris honore, ostendere SS. Thomã & Bonauenturam æqualiter à sede Apostolica approbari; nec alterũ ab alio exuperari in laude & commendatione doctrinæ.

Nõ intẽdit author prælationẽ, sed paritatẽ inter SS. Thomam & Bonauenturã.

Pro quo asserto adstruẽdo recole Sixti IV. & Sixti V. pronuntiata trãscripta sub n. 8. & 9. huius prolus. vbi Pontifices admirãtes in Bonauentura eximiæ fulgentis & exardentis sapientiæ acumina, adstruũt. Quòd videatur Spiritus Sãctus per os Bonauenturæ loquutus; & quòd almi spiritus ignita irradiatio in ore & calamo Doctoris seraphici diffusa appareat. Quod vnũ Bonauenturæ præconiũ, à duobus tamẽ Christi Vicarijs ex Cathedra docentibus erumpens, an cunctos commendationũ Angelici Doctoris cumulos (quibus ornatissimũ & dignissimum recolimus, & suspicimus) exæquet, cordati & pij cuiuslibet iudicio, & censioni deferimus.

Pronũtiata Sixti IV. & Sixti V. pro irradiatione S. Bonauenturæ ab Spiritu Sancto.

19 Nec obijci potest, quòd summi Põtifices, quãdo Bonauenturã Spiritu Sãcto afflatũ, & videri per os Bonauenturæ loquutum pronuntiant; agant de mysticis tantũ tractationibus, quæ feruẽt miro quodã diuinæ charitatis incẽdio.

Obiectio; quòd Põtifices loquantur de mysticis scriptis.

Quia Pontifices absq; restrictione & exceptione vlla, vniuersaliter de cũctis Bonauẽturę scriptis idẽ decernũt; Seraphicus enim Doctor etiã inter scholasticæ disputationis certamina aridus, & exuccus nõ est, semper cœlesti rore imbutus, vbiq; succulentus, corda aculeis

Diluitur, Bonauẽtura etiã in scholasticis disputationibus expãdit ignem cum lumine.

Ioa. Gerso.

Seraphicis pungens, & mentes ignitis fouens splendoribus: vt liquet ex Gersone à nobis supra transcripto sub num. marg. 12. vbi censet; *quòd Lectura grādior* (scilicet Commentaria in quatuor libros sententiarum) *expandat ignem cum lumine*; quod etiam obseruauit in Bonauentura Trithemius.

Cōmendatio S. Thomæ ex voce Crucifixi nō exuperat præconium S. Bonauenturę ex domicilio intra Christi viscera.

20 Accedit etiam, quòd S. Thomæ commendatio ex voce imaginis Crucifixi exuperantiorem laudem Angelico Doctori non pariat, quàm Bonauenturæ nostro domicilium illud mysticum intra Redemptoris viscera, vbi Christi cibis alitus, & igne præcordiorū Dei hominis fotus indicatur; & oculi perfusi cruore Agni Immaculati; quod oculorū Bonauēturæ ex sanguine Christi collyriū ad supernaturalē perspicientiā attinet, ignitæque sapientiæ explicat fulgores; nisi Seraphicū Doctorē illusum æstimes, quod si pius sis, nec mussitare audebis.

SS. Thomas & Bonauentura pares ob debellatam hæresim

Præterea, si in Thoma, puritate & scientia Angelo, iure euehunt Summi Pōtifices tot gloriosos reportatos ex hæreticis triumphos, id etiā pro Bonauentura intonat Sixtus V. in Bulla de S. Bonauenturę laureatu: verba Pontificis subnecto.

Sixtus V.

Tantam verò laudem in interpretandi munere, & in vniuersa Theologia scientia est cōsequutus, vt viri doctissimi eius doctrinā & eruditionē admirarentur. Et quidē multiplices sancti viri lucubrationes, & præclara scripta, quæ adhuc magna Ecclesia vtilitate, & nō mediocri Dei beneficio extāt, quæq; & nostræ, & superiorū ætatū viri eruditi multo cū fructu semper legerūt, & magnopere comprobarūt, quātus ille in Theologia fuerit satis declarant. Ea enim diuini ingenij sui monimēta posteris reliquit, quibus perdifficiles, & multis obscuritatibus inuolutæ quæstiones magna optimorū argumentorum copia, via, & ordine, enucleatè ac dilucidè explicātur, fidei Catholicæ veritas illustratur, perniciosi errores & profanæ hæreses profligātur, & piæ fideliū mentes ad Dei amorē, & cælestis patriæ desiderium admirabiliter inflammātur. Vbi

Diuinū ingenium Bonauenturæ ex Sixto V.

Pontifex ex Cathedra docēs, Bonauēturæ ingeniū *Diuinū* appellat, & quòd

NOTA.

pronūtiatis magni huius Athletæ, & fidei Catholicæ pugilis, perniciosi errores, & profanæ hæreses profligētur; accedit etiā ex Sixto IV. in Bulla pro Apotheosi S. Bonauenturę, quòd scientiam, præ altitudine doni, incredibilem consequutum pronuntiet.

Sixtus V. suppares indicat Thomā & Bonauenturam

21 Vnde Sixtus V. qui diploma Pij V. pro Doctoratu S. Thomæ editū perlegit, & illud in scrinio pectoris habuit (ex quo Pij Quinti diplomate aliqui doctrinæ S. Thomæ prælationē depromi nituntur) nullum ex his fulgentissimis Ecclesiæ sideribus præfert alteri; sed SS. Thomam & Bonauenturā inter primarios Ecclesiæ Doctores connumerat, æqua lance commendat, suppariq; honore ob pietatis & doctrinæ momēta recoli iubet: subdens.

Probatio 1.

Sixtus V.

Inuenta est à maioribus nostris sapientissimis viris Theologia Scholastica, quam duo potissimum gloriosi Doctores Angelicus Sanctus Thomas, & Seraphicus Sanctus Bonauentura clarissimi huius facultatis professores, & primi inter eos qui in sanctorum numerum relati sunt, excellenti ingenio, assiduo studio, magnis laboribus, & vigilijs excoluerunt, atque ornarunt; eāque optimè dispositam, multisque modis præclarè explicatam posteris tradiderunt. Vbi pende illa verba. *Duo potissimum gloriosi Doctores, &c.* Vbi Pontifex vtriusque Magni Doctoris in Theologia scholastica primatum indicat, nullum alteri præfert.

Probatio 2.

Deinde infra in eodē diplomate pro S. Bonauenturæ Laureatu, SS. Thomā & Bonauenturam pariter felices & gloriosos prædicat; parique gressu meritorum sanctitatis & doctrinæ in cœlum conscendisse: inquiens.

Sixtus V.

Hi duo sancti cū essent coæui, ijsdemq; studijs dediti, cōdiscipuli, simul Magistri, pari ratione à Gregorio X. Summo Pontifice, cùm ambo ad Conciliū euocarentur, honorati; & in huius vitæ peregrinatione fraterna charitate, spiritualis familiaritate, sanctorū laborū societate valde coniūcti fuerunt, & denique pari gressu ad cœlestem patriam commigrantes, pariter felices, & gloriosi.

Vrgetur probatio.

Vbi paritas illa *gressus, & gloria* interpretari nequit de sola æqualitate temporis; *siquidem licet eodē anno, quo eius intimus amicus S. Th. Aquinas, sed quadrimestri tardiùs spiritū parissimū Bonauentura quinquagenarius Deo*

Miræus.

reddidit: vt ex Auberto Miræo ostendimus sub num. margin. 15. & constat ex communi Chronologorum Ecclesiæ consensu.

Excutiuntur oppositiones contra supparitatem approbationis doctrinæ in Doctore Angelico, & Seraphico.

Ioan. de S. Thoma præfert approbatione Angelici Doctoris.

22 AST Prædictæ æquali approbationi doctrinæ (quam inter SS. Thomam & Bonauenturam interesse, vt de mente Pontificia tutamur) aduersatur Ioannes de S. Thoma, Complutensis professor, recens Angelici Doctoris asfecla; qui 1. p. in Tract. præambulo de approbatione doctrinæ Angelici Doctoris, disp. 1. ar. 4. in responsione ad 2. argumentum, sic approbationem doctrinæ S. Bonauenturæ imparem & inferiorem censet commendatione & approbatione doctrinæ Angelici Doctoris.

Motiua, ob quæ S. Thomas præferendus videatur.

Quod verò dicitur de approbatione doctrinæ S. Bonauenturæ; dicimus, esse quidem magnam, & omni veneratione suspiciendam, sed non ita speciale sicut approbatio doctrinæ D. Thomæ, vt mox dicemus. Vnde stantibus contrarijs sententijs inter hos sanctos Doctores, illi potiùs fauere videtur approbatio Ecclesiæ, cui plures magisque speciales approbationes tribuit circa ea, quæ tãgunt certitudinem. *Vt quia istã approbat de carentia erroris, de speciali infusione, & similibus, quæ ad certitudinem conducunt; illi autem minus fauere videtur, cui nõ has approbationes tribuit, sed solũ quæ pertinẽt ad commendationem, & laudem, & illustrationẽ Ecclesiæ in generali, vt facit circa S. Bonauẽturam Sixtus Quintus.*

Vult doctrinam S. Thomæ esse specialiter approbatã, & Bonauẽturæ solũ generaliter.

Arguitur ad hominẽ contra prędictum neotericum.

23 Cæterùm, antequam fundamenta huius authoris seriò & singillatim eneruemus: ex sequentibus pronuntiatis quæ pro doctrinæ S. Thomæ approbatione singulari, & speciali asseuerat, (quam approbationem S. Bonauenturæ denegandam æstimat) vel sic ad hominem reuinci potest. Cùm enim prædictus author sibi opposuisset, qualiter specialem approbationem nacta sit doctrina S. Thomæ quoad cuncta pronuntiata in speciali, cùm non constet de indiuidua trutina & singulari examine Sedis Apostolicæ circa quodlibet assertum Angelici Doctoris in speciali? Prædictæ oppositioni sic occurere pertentat.

Contendit quòd doctrina S. Thomæ quoad omnia pronũtiata sit in speciali approbata.

Quæris; quæ discusio ista sit? Breuiter dico, quòd ex doctrina D. Thomæ Ecclesia, tàm in Concilijs, quàm extra innumeras hæreses profligauerit, & deuicerit; vt testatur Pius Quintus in edicto, quo eum Doctorem Ecclesiæ pronuntiauit. Quòd spatio plusquam trecentorum annorum disputationibus, controuersijs, iudicijs, in Scholis, in Cõsistoriis in Conciliis, in omni doctrinæ ventilatione versatur D. Thomas; & semper eius doctrina purior, lucidior, admirabilior apparet. Cui hæc discusio non sufficit, quid sufficiet?

Retorquetur ratio cõtra eũdem authorem pro S. Bonauentura.

24 Cuius Authoris asserta ad verbum transcripsi, vt appareat premens ratio, quæ nos his insistere vrgeat, & pro Seraphici Doctoris gloria decertare: ex pronuntiatis tamen prædicti authoris sic eum reconuenimus, & ad hominem reuincimus. Quia eadem attestatur Sixtus Quintus de S. Bonauentura, vt patet ex eius decretis à nobis transcriptis, sub numer. margin. 10. 17. 20. & 21. huius Prolusionis, quibus ad doctrinæ Seraphici Doctoris laudem hæc cogimur adiungere ex eodem Sixto V. in citata Bulla Laureatus S. Bonauenturæ.

Sixtus V.

Præclara munia S. Bonauenturæ in Concilio Lugdunẽse.

S. Bonauentura Lugdunum profectus, humanissimè exceptus est à Romano Pontifice Gregorio, *qui in eius virtute, & sapientia ita acquiescebat, vt Concilij rectè dirigendi, & administrandi partes ei præcipuè tribuẽdas esse decerneret.* Quare ex publica Ecclesiæ vtilitate, & necessitate, *vt maiori cum dignitate, & authoritate Concilij rebus nõ solũ interesset, sed præesset,* statuit lucernam ardentem & lucentẽ supra excelsum candelabrũ ponere, vt in domo Dei magis luceret.

Preest Concilio

S. Bonauentura in purpuræ initiatione creatur Cardin. Albanensis.

Itaque S. Bonaventuram nullos honores appetentem, fugientem potiùs, sed Christi Vicario obtemperantem, nul-

Sixtus V.

" nullosque pro Ecclesia labores subire recusantem, tanquam in totius Orbis terræ theatro in sacrum Cardinalium Collegium; & in Episcoporum Ordinem statim cooptauit, nam Ecclesiæ Albanensi illum præfecit, qui honos antiquioribus Presbyteris Cardinalibus tribui solet. *Qua ille amplissima dignitate auctus vniuersam in Dei gloriam, & Ecclesiæ vtilitatem contulit, etenim in rebus Concilij arduis operam egregiam præstitit, Catholicam fidem constantissimè defendit, prauas opiniones acerrimè refutauit, eiusdemque prudentia, doctrina, sanctitate, orationibus, Gregorij Pontificis pastoralis sollicitudo tantopere adiuta est, vt sublato per Dei misericordiam schismatis dissidio, Michael Palæologus Græcorum Imperator, Orientalesque Nationes, ad Apostolicæ Sedis obedientiã, vnitatem, cõmunionemque redierint, ac deniq; dignus habitus est, quem Græci* Eutychij *nomine appellarent.*

Expugnat hereses.

S. Bonauentura a Græcis appellatus Eutychius.

Si ergo tot triumphi ex hæresibus debellatis reportati in Concilijs Generalibus Lugdunense, & Florentino, & quòd iugiter hæreticorum machinationes pronuntiatis S. Bonauenturæ prosternantur, conciliat Bonauenturæ solam generalem approbationẽ doctrinæ; igitur Angelici Doctoris commendatio solùm generalis est; vel si specialis, etiam ea Bonauenturæ non inuidenda.

Premitur ratio ad hominẽ pro S. Bonauent.

25 Sed age; minutim rationes prælationis S. Thomæ apud prædictum authorem discutiamus. Prima est, quam prædictus author (in citata disp. 1. ar. 2. §. *Testimonia Sedis Apostolicæ approbãtia D. Thomæ doctrinã*) haurit ex Bulla Ioannis XXII. pro canonizatione Angelici Doctoris; vbi asserit Summus Pontifex, quòd S. Thomæ sapientia per specialem infusionem à Deo effluxerit: ita enim habet Ioannes XXII.

1. ratio pro prelatione S. Thomæ, ex speciali infusione doctrinæ à Deo.

Ioan. XXII.

Plurimaque alia Dei opera ad Dei laudem, fideique dilatationẽ, eruditionẽque studentiũ clara (cũ sciens esset) famosa (cùm cognitus) non absque speciali Dei infusione perfecit.

At verò in reuelatione, & supernaturali infusione doctrinæ, suppares exhibent Romani Pontifices Doctorem Angelicum & Seraphicum; cùm de Sancto Bonauentura, ita loquatur Sixtus Quartus in Bulla Canonizationis. *Illuminatus enim ab eo, qui illuminat omnem sensum, qui lux, via, veritas est, & vita, paucorum annorum spatio incredibilem est scientiam consequutus*: vbi sapientiam Sancti Bonauenturæ (ob præcellentiam) non solùm prædicat Pontifex ab illuminatione Spiritus Sancti pullulantem, sed etiam præ magnitudine incredibilem; quidni ergo adstruatur ex speciali infusione Dei effluens?

Satisfactio ad 1. rationem.

S. Bonauentura ornatus incredibili sciẽtia

Sixtus IV.

Et Sixtus Quintus appellat Seraphicum Doctorem vas aureum gratia Spiritus Sancti, *omni ex parte* formatum, & eiusdem Spiritus irradiatione ditatum; sic ille in Bulla Doctoratus S. Bonauenturæ. *Breui temporis spatio excellentis ingenij bonitate, assiduo labore, & quod caput est gratia Spiritus Sancti, qui vas aureum in honorem electum omni ex parte formabat, tantos progressus fecit, & ad tantã doctrinæ perfectionem peruenit, &c.*

S. Bonauentura vas aureũ gratia Spiritus Sãcti formatũ omni ex parte.

26 Quare si Diuus Thomas inter Sanctos cooptatus est non solùm ob vitæ sanctimoniam & miracula, sed etiam ob sapientiæ cœlestis donum; ita & Bonauentura ob doctrinam excellẽtissimam, & Ecclesiæ insigniter proficuam inter Sanctos connumeratur: disertam probationem exhibeo ex Sixto Quarto in Bulla Canonizationis Seraphici Doctoris, vbi ita decernit Pontifex.

SS. Thomas & Bonauentura canonizati ob infusam sapientiam.

Hunc diem Canonizationis ipsius Sancti Bonauenturæ in medio Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, quò maxima omnis generis ordinisque multitudo confluxerat, celebrandum statuimus. Ibi reliquis omnibus legitimè peractis, prædictus Ordinis Minorum Procurator Petrus de Rodulphis, in medio stans, dictum illud Beati Ioannis Apostoli clara voce proponens, videlicet: *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, probauit etiam, *habito super præmissis processu*, ipsas Beatissimæ Trinitatis personas testimonium, quod Beatus Bonauentura in cœlo sit, præstitisse. *Patrem videlicet, in miraculorum potentia, Filium in doctrinæ sapientia, & Spiritũ*

Probatur ex Sixto Quarto.

Motiuum canonizationis S. Bonauenturæ.

NOTA

" *Sanctum in vita ipsius bonitate.* Et propterea non solùm nominibus omnium qui hanc ipsam canonizationẽ fieri supplicarunt, sed etiam ex parte Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vt ipsum B. Bonauenturam Sanctum pronuntiare dignaremur, instãter instantiùs, & instantissimè requisiuit. *Hæc Sixtus IV.*

Sixtus IV.

Expeditur motiua canonizationis S. Bonauenturæ.

Quæ omnia firmat Pontifex ex Cathedra docens, *habitu processu*, vt idem adstruit; & vt motiuum canonizationis sibi præstituit in Bonauentura virtutẽ effectricem miraculorum, sanctitatem vitæ, & donum sapientiæ. Vbi sicut potestas Bonauenturæ ad patranda miracula defertur Patri, vt agenti supernaturali; & sanctitas vitæ Doctoris Seraphici adscribitur Spiritui Sancto, vt supernaturali principio totius sanctitatis Ecclesiæ: fit, vt etiam reliquum sit, & euidenter consequens, quòd de Pontificis decreto, sapientia Bonauenturę supernaturale & infusum donum adstruatur; cùm potestas miraculorum, & vitæ sanctitas, quæ simul percelebrantur vt ad motiuum canonizationis attinẽtia, ad ordinem supernaturalem spectent. Ideo autem specialiter tribuitur Filio, vel Sapientiæ Incarnatæ fulgor Seraphici luminis in Bonauentura; quia S. Doctor domicilium intra viscera Dei hominis nactus sit; & ibi cibis Christi nutritus, sacros eos ignes conceperit, & imbiberit, quos ore & calamo largiter effudit.

Cur infusa sapientia S. Bonauenturæ adscribatur Filio Dei?

27 Quòd autem Bonauentura ex infusione & reuelatione cœlesti riuos sapientiæ ad miram Ecclesiæ fœcunditatem profuderit; & quòd non solũ ob vitæ puritatem, & crebra miracula, sed etiam ob mirabilem & diuinitus acceptam sapientiam, qua Ecclesiam locupletauit, canonizatus sit Doctor Seraphicus, perspicuè constat ex Actis canonizationis, in Oratione habita corã Sixto Quarto, & Patribus Ecclesiæ pro Apotheosi S. Bonauenturæ, vbi Octauianus de Martinis Suessanus ex approbatione Põtificis, & Patrum Ecclesiæ quæ præmittitur præambula ad decretum canonizationis, vel sic pro Bonauẽtura intonat.

S. Bonauentura imbutus superna turali sapientia.

Constat ex Actis canonizationis S. Bonauenturæ.

Possem fortè ineptus videri, si studẽs cœpto prosequar, diem absumere recensendo miracula, quorum relationi nec diẽ, nec certè dies sufficere satis scio. Sed quid vlterius exquirimus miracula? *quasi verò Basilium Magnum, Hieronymum & Augustinum nostræ fidei lucida sidera: Thomam Aquinatem, & alios quàm plures, quos in Dei Ecclesia Sanctos colimus, ob miracula, non autem ex diuinitate doctrinæ miremur & veneremur. Quos tamen sanctitatis testimonium non ex alio certiùs consequutos probè intelligimus, quàm ex eorum Cõmentarijs, quæ vt diuinitatis plena non nisi per infusam scientiam poterant edidisse, ex quibus Spiritum Sãctum in eis habitasse veriùs cõprobatur.* At si porrò miracula exigimus: nõ tam quę per illum in alios; quàm quæ in eo ipso apparuerint, consideremus. *Si igitur B. Bonauenturam in suis operibus miraculosum iam constat, si infusam dono Sancti Spiritus obtinuisse scientiam diuina illius commentaria profitentur, &c.*

Octauian. Suessanus.

Supparẽ exhibet Bonauentura primariis Ecclesiæ Doctoribus in dono sapiẽtię, vt motiuo canonizationis.

NOTA.

Vbi Octauianus, ex approbatione Pontificis, in Oratione præuia ad decretum canonizationis, asseuerat; quòd Bonauentura suis scriptis irradiatione supernaturali exaratis (& in quantum scilicet, vt miraculosum donum ad motivum canonizationis conferre valent) doctrinas S.S. Augustini & Thomæ æquiparet; pro qua exæquatione, pensita ea, quæ supra scripsimus, sub num. 16 & 17.

S. Bonauẽtura æqualis SS. Augustino, & Thomæ in motiuo canonizationis ex doctrina supernaturali

28 Vndè Bonauenturam ob præcellentissimam doctrinam canonizatione dignum pronuntiauit ex Pontificis & Patrum Ecclesiæ iudicio, Ioannes Franciscus de Pauinis in Relatione præuia ad Apotheosim S. Bonauenturæ, quæ habetur in Actis eiusdem canonizationis, p. 1. in initio, vbi subdit.

Idẽ constat ex Actis canonizationis S. Bonauenturæ.

Dico concludendo; quòd doctrina excellentissima huius Beati Patris maximum affert testimonium sanctitatis; per quam in Dei Ecclesia velut splendor fulget firmamenti, & velut stella in perpetuas æternitates mansura, ad iustitiã valens fideles erudire.

Franc. de Pauinis.

29 Imò quòd S. Bonauentura non solùm ob vitæ, miraculorum, & scientiæ splendorem canonizatus est; sed etiam ob regimen Sanctum Oeconomicum, quo vniuerso Minoritarum Ordini præfuit, & mirificè profuit, illius per decem & octo annos Generalis Mini-

Etiã S. Bonauẽtura canonizatus ob sanctum regimẽ Oeconomicũ

ni-

Acta canonizationis S. Bonauenturæ.

ster. Accipe verba ex prædicto authore Ioanne Francisco de Pauinis in Relatione citata, quæ incipit: *Iustitia suffragiorum, Beatissime Pater*, 1. p. ar. 5. seu potiùs ex Christi Vicario, & Patribus Ecclesiæ in prædicto authore loquentibus.

Francisc. de Pauinis.

Ad quintum dico concludendũ; quòd regimen Sanctũ Oeconomicũ atque politicum huius Beati *Patris, maximum affert testimonium sanctitatis ipsius. Multum enim ad perfectionem hominis attenditur, quòd domui suæ fuerit benè præpositus, illam regens honestè, tàm exemplo, quàm verbo retrahendo à vitijs ad virtutes*; vt probatur 18. dist. §. *Necesse*, & maximè integritatis est experientia, & probatio. *Nam qui integer non est, non habet frontem reprehẽdendi alios; includitque euidentiã necessariam criminis negligentia.*

Subscribit Felix Contelorius.

Idem adstruit Felix Contelorius in Tract. & Praxi de canonizatione Sanctorum, cap. 14. de Sanctitate, in fine, vbi inquit.

Doctrina excellentissima, & regimẽ Oeconomicum, atque politicum rectè administratum maximum affert testimonium Sanctitatis; vt de Sancto Bonauentura loquens probat in eius Relatione Pauinis, p. 1. ar. 2. & art. 5.

Probatio 2. prælationis S. Thomæ

30 Secundam probationem prælationis doctrinæ Angelici Doctoris præ scriptis Doctoris Seraphici petit Ioannes de Sancto Thoma loco citato ex veritate doctrinæ absque vllo erroris næuo exaratæ; quod confirmat ex literis Clementis Octaui ad Neapolitanos pro electione Angelici Doctoris in Patronum, vbi ita scribit Romanus Pontifex.

Clem. VIII

S. Thomas sine errore scripsit.

Hic siquidem bonor virtutibus eius cum admirabili doctrina coniunctis optimo iure debetur. Doctrina quidem testis est ingens librorũ numerus, quos ille breuissimo tempore in omni ferè disciplinarum genere singulari ordine, ac mira perspicuitate sine vllo prorsus errore conscripsit.

In veritate doctrinæ, Bonauentura par S. Thomæ.

At nec in præmisso veritatis doctrinæ præconio imparem censemus Doctorem Seraphicum; *quem Spiritu diuino afflatum, breui annorum spatio incredibilem scientiam consequutum prædicat Sixtus Quartus*, in Bulla Canonizationis, à nobis transcriptus sub numer. margin. 25. Adde quòd ex Sixti Quarti, & Sixti Quinti iudicio in Decretalibus literis canonizationis, & Doctoratus S. Bonauenturæ, ea appareat Spiritus Sancti ignita illuminatione præditus, vt videatur Spiritus Sãctus per os Bonauenturæ loquutus, vel Spiritus Sancti lumen in ore & calamo Bonauenturæ diffusum: quod & se profiteri prædicant Pontifices admirantes magnum ignitũue doctrinæ Bonauẽturæ fulgorem: Diuinus autẽ spiritus, qui est spiritus veritatis, cũctas excutit errorum nebulas.

Probatio ex decreto Sixti V.

Subiũge etiam ex decreto Sixti V. à nobis transcripto sub numer. marg. 17. quòd omnia opera S. Bonauenturæ ex editione Vaticana (nullo pronuntiato excepto) velit Pontifex & decernat: *Quòd vt aliorum Ecclesiæ Doctorum, qui eximij sunt, publicè in Academijs, Collegiis, Scholis, &c. citari proferri atque adhiberi valeant.* Quæ quantum referant ponderis pro omni nota, & suspicione erroris propulsanda, nemo est qui non videat.

Alia probatio ex actis canonizationis S. Bonauẽturæ

Quod etiam exprimit Ioannes Franciscus de Pauinis, in citata Relatione pro canonizatione S. Bonauenturæ, p. 1. art. 2. qui author de sensu & iudicio Sixti Quarti & Patrum Ecclesiæ pro Apotheosi Seraphici Doctoris, ideo æstimat, sapientiam Bonauenturæ magis infusam quàm acquisitam extitisse; tum quia sapientia per acquisitionem sit difficilis, & tarda, per infusionem, vel inspirationem verò velox, & facilis; qua etiam probatione vsus est Sixtus Quartus. Tum quia Bonauenturæ doctrina ab omni errore defæcata, & depurata appareat; pronuntiatum prædicti Authoris loquentis ex approbatione Pontificis, & Patrum Ecclesiæ, pro historiæ fide transcribo ad verbum.

Ioan. de Pauinis.

Verumtamen in hoc Beato Viro existimo, eam fuisse infusam magis quàm acquisitam; est enim acquisitio sapientiæ per inspirationem velox & facilis, per studium verò difficilis & tarda. Et post pauca, reddens tertiam rationem pro infusa S. Bonauenturæ sapientia, subdit: *Tertiò; quando in omnibus vera loquitur sine administratione alicuius falsitatis; ergo à Spiritu Sãcto, qui Doctor est veritatis.*

Etiã doctrina Scoti ab errore libera.

Possevinus

Quo etiam dono sapientiæ ab omni erroris næuo extractæ & depuratæ Scotum ornatum agnoscit eruditus vir Antonius Posseuinus, Societatis Iesu, in Apparatu Sacro; vbi vel sic censet de Scoti doctrina. *Cuius doctrinæ grane illud testimonium extat, quòd eius libri absque vllo erroris næuo, vsque in hanc diem, trecentos circiter annos, in OEcumenicis Concilijs inuiolati permanserint.* Quod etiam in Scoto obseruauit, ducentis annis nobis antiquior Guillielmus Vorilonus in 2. senten. in initio, ita de Scoto scribens. *Cuius doctrinam, cuius opus nullus error maculauit; deuotione cõsopitus præcipuè scribebat, &c.*

Vorilonus

Tertia probatio pro prælatione doctrinæ S. Thomę.

31 Tertia probatio pro doctrinæ S. Thomæ prælatione apud Ioannem de Sancto Thoma loco citato producitur ex illis verbis Pij Quinti pro S. Thomæ Laureatu.

Pius V.

Nam & miraculorum signis, quibus serui sui Thomæ perpetua vera pietatis opera nobilitare voluit inexhausta Dei benignitas, & certissima Christianæ regula doctrinæ, qua S. Doctor Apostolicam Ecclesiam infinitis confutatis hæresibus illustrauit, adductus fœlicis recordationis Ioannes XXII. prædecessor noster, illo in Sanctorum numerum relato, &c. Igitur approbatio Scriptorum S. Thomæ exuperat Scriptorum S. Bonauenturæ approbationem; siquidem doctrina S. Thomæ asseritur certissima regula Christianę doctrinæ.

Author Nitelæ.

Quod Pij Quinti pronuntiatum ita expendit Dermicius Thadæi in Nitela Franciscanæ Religionis fol. 43. editionis Lugdunensis.

Qualiter doctrina S. Thomę sit certissima regula doctrinæ Christianæ?

Quæ Pio Quinto imponuntur non asseruit; nullibi enim appellat D. Thomam, Christianæ doctrinæ regulã; sed dicit, ex certissima Christianæ doctrinæ regula adductum fuisse Ioannem XXII. vt eum Sanctorum numero adscriberet: ex qua regula dicit, Thomam confutasse hæreticos. Et post pauca subiungit idem Author. *Quod de verbis Crucifixi, & de Epistola Vrbani Papæ profertur, libentissimè admitto; & malignus est, qui negat,* D. *Thomam benè de Christo scripsisse, aut doctrinam eius non esse sanam, & veridicam: hoc tamẽ nihil prohibet, quin & alij in Ecclesia fuerunt sani, & veridici.*

Apta interpretatio decreti Pij V.

32 Præmissa Dermicij Thadæi interpretatio commonuit Ioannem de Sancto Thoma, de qua & grauiter conqueritur; quia tamen neminem exacerbare intendimus, sed debiti officij admonere, & quòd sartus tectus extet Seraphici Doctoris honos: candidè & ingenuè aperiemus quid in hac re sentiẽdum æstimemus. Quare ita intelligendum iudico id Pontificis de Angelico Doctore præconium, quòd doctrina S. Thomæ quantùm ad ea pronuntiata, quibus ex canone fidei hæreses debellat & prosternit, sit certissima doctrinæ Christianæ regula. Quod inficiari non valuit Dermicius Thadæi, imò & id expressè asseuerauit, vt liquet ex illis verbis prædicti Authoris. *Sed dicit* (Pius Quintus) *ex certissima Christianæ doctrinæ regula adductum fuisse Ioãnem XXII. vt eũ Sanctorũ numero adscriberet; ex qua regula dicit, Thomam confutasse hæreticos.*

Consentit Author Nitelę.

Quid sentiendum de opinabilibus placitis Angelici Doctoris?

Cæterùm, de alijs Angelici Doctoris assertis, quæ ex consensu Ecclesiæ inter opinabilia placita recensentur, sentiendum non est, quòd sint certissima doctrinę Christianæ regula; aliàs S. Bonauentura, in cuius ore & calamo ex Summorum Pontificum præconio apparet diffusum Spiritus Sancti lumen, à certissima Christianæ doctrinæ regula deuiasset, cùm sæpe in opinabilibus Angelico Doctori refragetur. Præterea Alexander Alensis, & Scotus à certissimo doctrinæ Christianæ canone defecissent, quando S. Thomæ doctrinã in pluribus opinabilibus placitis non recipiunt; appello insuper quàm plures ex toto orbe Theologos, si quando in his, aut illis probabilibus sententijs S Thomam deserunt, fateri velint aut debeant, quòd à certissimo doctrinæ canone aberrent.

Cõfirmatur doctrina præcedens.

33 Accedit etiam pro germana interpretatione decreti Pij Quinti, quòd ipse Pontifex dum doctrinam S. Thomæ vocat certissimam Christianæ doctrinæ regulam, statim restringentem adiunxerit clausulam de *infinitis hæresibus confutatis*, aperientem Pontificis sensum: inquit enim. *Et certissima Christianæ regula doctrinæ, qua S. Doctor Apostolicam Ecclesiam infinitis cõfutatis hæresibus illustrauit.*

Igi-

In opinabilibus, doctrina S. Thomæ non est certissima regula doctrinæ Christianæ

Igitur doctrina S. Thomæ est certissima Christianæ doctrinæ regula, dũ ex canone fidei hæreses expugnat; aliàs saltim implicitè excuterentur, aut improbarentur oppositæ Scholasticorum Scholæ, & Classici Doctores, Alensis, Bonauentura, & Scotus, qui haud rarò in opinabilibus aduersantur S. Thomæ.

Iudiciũ Authoris & cautio in simili prælatione tanquã ex Ecclesiæ iudicio deprompta.

Quare de his prælationibus Angelici Doctoris præ Doctore Seraphico, tã quam ex Ecclesiæ iudicio depromptis silendum consulo, & expectandum S. R. Ecclesiæ decretum pro assertione talis exuperantiæ doctrinæ in S. Thoma; siquidem Bonauenturę imparitas hucusque ex decretis Pontificijs non cõstat, imò supparitas non obscurè indicatur: clarissimus enim scriptorũ S. Thomæ fulgor maior est quàm quòd paradoxis egeat & contentiosis doctrinæ commẽdationibus.

Examẽ pronũtiati Thomistæ recẽtioris.

34 Verùm enim verò, quòd in opinabilibus assertis scripta S. Thomæ sustinenda non sint tanquam certissima norma, aut regula doctrinæ Christianæ: ex parte fatetur idem Ioannes de S. Thoma, loco citato, ar. 3. prope finem vbi ita habet.

Ioann. de S. Thoma.

Respondeo, sine dubio in doctrina D. Thomæ non omnia æquali gradu certitudinis constare, sed quædam, vt certa, quædam vt opinatiua. Sed in his etiã opinatiuis datur latitudo & diuersitas; quædam enim sunt probabiliora alijs & magis à periculo erroris remota, & conuenientiùs tradita.

Vult quòd doctrina Doctoris Angelici ex iudicio Ecclesiæ sit norma aliarum doctrinarum

Dicimus ergo, quòd præ alijs doctrinis, præsertim sibi oppositis, hoc amplius sortitur doctrina D. Thomæ ex iudicio & approbatione Ecclesiæ, quòd in suo gradu vt certior, vel melior, & vt conuenientior pro doctrina Christiana iudicatur, & quasi regula aliarũ doctrinarum, &c.

Refellitur assertum præcedens

Sed an ea extet specialis approbatio doctrinæ S. Thomæ quoad singula asserta Theologica, itaut in vno saltim aut altero, insuper etiam in nullo ex opinabilibus placitis, æquè probabiliter, vel conuenienter, aut conuenientiùs, & probabiliùs scripserint S. Bonauẽtura, Alensis, & Scotus, cuiuslibet pij & docti viri, qui non sit Thomisticæ scholę iuratus assecla, æquæ & cãdidæ æstimationi deferimus; vnde etiã infertur, quam fidem mereantur Ioan. de S. Thoma pronuntiata seu commentaria in illa verba Christi ad Doctorem Angelicum: *Benè scripsisti de me Thoma*: sic enim habet prædictus Author, loco citato art. 3.

Ioan. de S. Thoma.

Interpretatio vocis crucifixi ad S. Thomam

Et præterea; quia si benè scripsit D. Thomas; ergo oppositum, & contradictorium eius non potest dici benè scriptum: ergo oportet quòd sit ad minus certior & conuentior sua doctrina, quã eius opposita. Et hoc solùm nos volumus; nam respectu doctrinæ sibi non oppositæ, non est quòd sit melior. Quod verò addit Christus: Scripsisti de me, *vniuersa, quæ ad Theologiam spectant, comprehendit, omnia enim ordinãtur ad Christum siue ratione diuinitatis tantùm, siue ratione mysterij Incarnationis.*

Legitima elucidatio approbationis doctrinę S. Thomę

35 Quare eam ex animo colimus & suspicimus doctrinæ Angelici Doctoris approbationem; quòd in his, quæ ex canone fidei contra hæreticos scripsit, eius doctrina habenda sit certissima Christianæ doctrinæ regula; & quòd omnia Theologica, seu de Christo scripta (iuxta Crucifixi Thomam alloquẽtis præconium) sint benè & rectè scripta, & Primario Ecclesiæ Doctore digna, eoque studio imbuendi Ecclesiam sanctis disciplinis ab Angelico Doctore exarata, vt non solùm ob Angelicã vitę puritatem, & patrata miracula, sed etiam ob excellentissimam sapientiam canonizatus sit; quod solum intẽdit Pius Quintus ex Cathedra docens in Bulla Laureatus S. Thomæ. Quæ omnia non exuperant Seraphici Doctoris approbationem; qui supparibus ornamentis à Deo donatus extitit, & Primarij Ecclesiæ Doctoris laurea insignitus, æqualibusque immortalis præconij symbolis condecoratus.

SS. Thomas & Bonauentura suppares in approbatione doctrinę.

Approbatio vnius nõ præiudicat alteri.

36 Vnde sicut commendatio doctrinæ S. Bonauenturæ non transilit metas generalis approbationis circa opinabilia placita, cũ tamen sit specialis approbatio, circa scripta contra hæreticos; & generalis approbatio doctrinæ S. Bonauenturæ, vt Primario Ecclesiæ Doctore dignæ, ita commendat eã placita Doctoris Seraphici, quæ inter opinabilia ex Ecclesiæ consensu recensentur, vt nil decernat in præiudicium oppositarum opinionum

An-

Angelici Doctoris; ita & vice versa de placitis S. Thomæ sentiendum est. Pro quo asserto vide quid Sexta Synodus decreuerit de approbatione aliorũ Doctorũ Ecclesiæ; & lege Dermiciũ Thadæi à nobis transcriptum pro Alexandro Alensi in prolusione præcedenti, sub n. marg. 22.

Dermicius Thadæi.

De magna æstimatione Bonauenturæ apud Scriptores coæuos, & apud Gregorium Decimum Pontificem Maximum, sanctitate, & miraculis celebrem.

Non impar æstimatio doctrinæ S. Bonauenturę apud Primarios scriptores coęuos.

37 NEC omittendum pro ea authoritate, quam sibi Doctor Seraphicus eximijs Commentarijs comparauit apud celebriores sui æui Doctores, & quòd non fuerit impar æstimationi doctrinæ Doctoris Angelici; annectere iudicium Henrici Gandauensis, Doctoris Solemnis æuo illo vocitati. Qui Seraphici Doctoris doctrinam non solùm à pietate & igne mentem accendente, sed etiam ab acumine, & egregia subtilitate commendatam voluit; adeò vt se magis versatum ostendat in scriptis Seraphici quàm Angelici Doctoris. Cùm ex S. Thomæ monumentis tantùm nominet librum inuectiuũ contra Vuilielmum pro status Mendicantium vindicatione, silens de summa Theologica, & Commentarijs in quatuor sententiarum libros; Seraphici verò Doctoris plura alia recenseat literaria germina. Ita igitur habet Henricus loquens de S. Thoma, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 45.

Iudiciũ Hẽrici de doctrina S. Thomę.

Gandauen.

Thomas, Ordinis Prædicatorum, dictus de Aquino, contra prædicti magistri Vuilhelmi de sancto amore inuectiuum librum edidit opusculũ subtilissimum, in quo eiusdem Vuilhelmi errorẽ redarguit & confutat.

De Bonauentura autem hæc tradit Henricus Gandauensis in eodem lib. cap. 47.

Idẽ Henricus, quid sentiat de S. Bonauentura.

Bonauentura natione Italicus, Ordinis Fratrum Minorum, qui etiam Parisijs Theologicæ scholæ præfuit, scripsit in quatuor libros Sententiarum Magistri Petri opusculum magnæ subtilitatis, quod sic incipit; Flecto genua mea, &c. *Scripsit etiam aliud, quod vocauit Itinerarium mentis in* Deum. *Scripsit & de decẽ præceptis. Respondit etiam breuiter calumnijs præfati Magistri Vuilhelmi de sancto amore.*

Summa æstimatio S. Bonauenturæ apud B. Gregorium Decimum coętaneum Bonauenturę.

38 Summam præterea æstimationem, quam de Bonauentura conceperat Ecclesiæ Pastor Gregorius Decimus, sanctitate & miraculis celebris de cuius canonizatione modo agitur Romæ; satis superque demonstrat, quòd Bonauenturam inuitum ac plenè reluctantem imposito obedientiæ præcepto ad Cardinalitiam dignitatem euexerit post opulentũ Archiepiscopatum Eboracensem constantissimè recusatum, ad quem à Clemente Quarto assumptus fuerat, vt constat ex Bulla Clementis Quarti, quam transcribit Vuadingus, to. 2. Annal. ad annũ 1265 sub n. marg. 14.

1. probatio ex purpuræ initiatione vt præesset Concilio Lugdunensi.

Vbi circa Cardinalatum Bonauenturæ id tantùm non occurrit ponderabile, quòd non Diaconus, aut Præsbyter Cardinalis creatus sit in ipsa sacræ purpuræ initiatione, sed statim supremum Cardinalitium gradum (qui Episcopalis est) conscendere iussus; sed quòd illi id oneris impositum fuerit vt Bonauentura Concilio Generali Lugdunensi præesset; (vt docet Sixtus Quintus à nobis transcriptus sub numer. margin. 24.) ad quod Angelicus Doctor vocabatur, vt vir sanctitate & scientia celeberrimus, non tamẽ qui obedientiæ præcepto Cardinalitium onus subire compulsus sit, nec vt Concilij Præses existeret.

Etiã præsente Cardinali Hostiensi Decano Collegij.

Et quòd valde in hac re pensitandum est, cùm etiam Concilio Generali interesset Petrus de Tarantasia inclitus Cardinalis ex Prædicatorum Ordine, postea Innocentius Quintus; qui tamen (cùm esset Decanus Collegij Cardinalium, vt qui Hostiensis Episcopus) non præfuit Concilio, sed Bonauenturæ cessit ob magna momenta, & doctrinæ pondera ad tantum munus

obeundum in arduo illo pro Græcis subiugādis congressu: pro Petro autē Tarātasiēsi lege Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis; & Sixtum Senēsem in Bibliotheca sancta, lib. 4.

Bellarmin. Six. Senen.

Quòd autem Bonauentura inuitus ad Cardinalatum euectus sit, præter Sixtum Quintum id disertis verbis adstruentem, idem etiam asseuerat S. Antoninus in suo histor. p. 3. ti. 24. cap. 8. in initio vbi inquit: *Vocatus fuit à Gregorio, qui ipsum & Cardinalatum & Episcopatum Albanensem suscipere coegit.*

S. Bonauentura inuitus euehi tur ad Cardinalatum. S Antonin.

39 Cæterùm, quòd S. Bonauentura adhuc viuente S. Thoma compulsus sit Cardinalitium onus obire; patet ex Cardinali Bellarmino de scriptoribus Ecclesiasticis, in S. Bonauentura, vbi inquit.

Legitima supputatio anni initiationis Bonauenturę in Cardinalatu.

S. Bonauentura natione Italus, patria Balneoregiensis, Ordinis S Francisci Minister Generalis ac postea Albanensis Episcopus & Cardinalis à Gregorio Decimo creatus; non in Feriis Pentecostes, & in Lugdunensi Concilio, vt multi scribunt, sed ante Concilium, & fortè in quatuor temporibus Decembris anni 1273. *Nam in ipso Concilio Lugdunensi, quod Roma nuper est editum, inuenitur* S. *Bonauentura Cardinalis residere cum cæteris in prima sessione. Prima autem sessio celebrata est anno* 1274. *die* 7 *Maij, triduo ante Ascensionis festum. Vir fuit Sanctissimus, & Doctissimus, &c.*

Bellarmin. Acta Concilij Lugdunensis.

Vbi firmiter asseuerat Bellarminus, quòd Bonauentura Cardinalitio Episcopali pileo ornatus non sit in Feriis Pentecostes, & post Sāctum Thomam vocatum ad superos; siquidem S. Thomas ad meliorem vitam euolauit die 7. Martij anno 1274. & Bonauentura inuenitur residere Cardinalis in prima sessione habita eodem anno 1274. die septima Maij: quare Bonauenturam opinatur creatum Cardinalem in quatuor temporibus Decembris anni præcedentis 1273. & ante gloriosum S. Thomæ obitum.

Ex Bellarmini sentētia S. Bonauētura creatus Cardinalis anno 1273.

40 Sed Bonauenturam creatum Cardinalem etiam ante quatuor tempora Decembris, ostendit Bernardinus Corius accuratus Historicus in sua Historia Mediolanensi, part. 2. ad annum 1273. vbi scribit: *Gregorium Decimum, Lugdunum ad Concilium proficiscentem, & per Mediolanum transeuntem die Dominica, Mensis Octobris octaua, curru aduenientem, secū habuisse Cardinales, Bonauenturā, & Vicedominum de Vicedominis suæ sororis filium, etiam Minoritam.*

Probatio vrgentior ex historia Mediolanensi. Bernardin. Corius.

De quo vide Vuadingum tom. 2. Annalium, ad annum 1273. sub numer. margin. 10. vbi luculenter ostendit Bonauenturam creatum Cardinalem anno 1273. in quatuor temporibus Pentecostes, & ferè anno decurso ante obitum S. Thomæ.

Subscribit Vuadingus

Pro cuius historiæ fide de Bonauentura Cardinali ante annum 1274. lege Victorellum in additionibus ad Ciaconium, in Gregorio X. §. *Creatione quinque Cardinalium*: vbi manifestè refellit Ciaconium asserentem, Bonauenturam creatum Cardinalem in ipso Concilio Lugdunensi.

Etiā Victorellus refellens Ciaconium.

Pro eximia verò præstantia, & acumine doctrinæ Seraphici Doctoris hæc accipe ex Alfonso Ciaconio Ordinis Prædicatorū loco citato in Gregorio Decimo.

Eximiū acumen S. Bonauenturæ.

Sex annis Parisijs publicè sacras literas docuit, quo tempore quatuor libros Sententiarum acutissimè, & pijssimè interpretatus est, & Magisterij laureā assumpsit; quemadmodum in scripturis sanctis enucleandis acutissimus, & ingeniosissimus erat, & vita integritate nemini secundus habebatur.

Alfonsus Ciaconius.

41 Accedit etiam ex Actis Concilij Lugdunensis à Victorello, loco citato transcriptis gloriosa ea S. Bonauenturæ commemoratio; & ex legitima supputatione temporum euidens confutatio deceptionis Ciaconij circa Bonauenturam purpura initiatum post S. Thomam vocatum ad superos.

Refutatio Ciaconij de S. Bonauentura creato Cardinali post obitū S. Thomæ.

Scribit Ciaconius S. Bonauenturam obiisse anno 1275. 3. *Idus Iulij, ante finem anni, à die tributa illi Purpura.* At erat Cardinalis anno 1274. die septima Maij; vt constat ex Concilij Lugdunensis Actis. *Post annum à die suscepta Purpura, per Ciaconium, obiit*; dixit enim superiùs, in Pentecoste, anno 1274. Purpuratorum cum Patrum numero adscriptum fuisse.

Victorellus. Pēde inconsequentiam in pronunciatis Ciaconij.

Dicta Ciaconij non cohærent. Re-

Refellitur Ciaconius

ve-

» Vera non anno 1275. sed 1274. vir Sanctus, die Dominica, decima quinta mensis Iulij, hora matutinali, migrauit ad Christum; vt in Nota Actorum Concilij expressum est: vbi de illo hæc.

Acta Concilij Lugdunensis pro elogio S. Bonauenturę.

Obiit claræ memoriæ F. Bonauentura Albanensis Episcopus; qui fuit homo eminentis scientiæ, & eloquentiæ, vir quidem sanctitate præcipuus, virtutibus plenus Deo, & hominibus dilectus; qui sepultus est ipso die Dominico in loco Fratrum Minorum Lugduni, cuius exequiis interfuit Dominus Papa cum omnibus Prælatis, qui erant in Concilio, & tota Curia. & F. Petrus Ostiensis Episcopus celebrauit Missam & prædicauit, proposito themate: Doleo super te frater mi Ionatha.

Ingens dolor ex immatura obitu S. Bonauenturæ.

Multæ lacrymæ, & gemitus ibi fuerunt: hanc et gratiam concesserat Dominus, quòd quicunque eum videbant, ipsius amore in continenti capiebantur in corde.

P. Gregorij X de S. Bonauentura iudicium.

Anno eodem, die 16. eiusdem mensis in quinta Concilij sessione Pontifex Synodo dixit: Dei Ecclesiæ inæstimabile damnum ex morte F. Bonauenturæ Albanensis Episcopi perpessum fuisse. Hæc ex Victorello.

Theophilus Raynaudus Societatis Iesu.

42 Quibus pro coronide præconiorum S. Bonauenturæ attexo elogium ex Theophilo Raynaudo in Indiculo SS. Lugdunensium; vbi pro S. Bonauentura id construit laudationum sertum, ex Elogio S. Ephrem pro Magno Basilio, ita igitur de Bonauentura censet Theophilus Raynaudus postquã Bonauẽturam (quod de Basilio dixerat Naziancenus) ambidextrum appellarat nec minus doctrina quàm pietate micantem.

Nazianze.

S. Ephrem in laudatione S Basilij tom. 4.

Ego Bonauenturæ idem elogium libens panxerim quod Basilio Magno S. Ephrem. In eum enim perbellè cadit, si solum Bonauenturæ nomen appingas. » Bonauentura verè gressus est virtutum liber laudum, vita miraculorum, qui in carne gradiens, spiritu incedebat, communemque cum alijs in terra vitam degens, superna contemplabatur: beryllium plectrum mysticæ citharæ, regionem Sanctorum Angelorum oblectans: certus agnus matricis vitæ, spiritus Sancti agrum, ac hortum illustrãs *desiderio atque amore exultans, ac florem vt ima radice pretiosissimæ Crucis decerpens: præsepe sacrorum dogmatum lingua verborum. præmium rectarum atque vtilium cogitationum, demergẽs se ipsum in profundum Scripturarum, & præclaram inde margaritam exhauriens, racemus ornatus diuinæ vitis, cælitus diuinam dulcedinem enuntiãs, membrana pulchra diuinæ sapientiæ, quæ de cœlo diuinas elementorum impressiones accepit*, optimus regni supremi campus, qui Deo fructus producit iustitię, *collis varijs ornatus floribus mystici roseti, cuius odor in ipsum cælum redolet ac spirat, qui clamat in Domino grata cantica, & accipit in cælis coronas.* Hæc Theophilus Raynaudus de S. Bonauentura ex Panegyrico S. Ephrem pro D. Basilio.

Suppariis SS. Thomę & Bonauenturæ iudicio Ecclesię.

Ex quibus, & cæteris, quæ pro Bonauentura in præsenti prolusione adnotauimus, satis patescit, quòd doctrinæ S. Bonauenturæ pondus & præconiũ non fuerit impar clarissimæ commendationi, & æstimationi doctrinæ Angelici Doctoris.

Cũ debita obseruãtia authores erga Pr. Prędicatorum familiam...

43 Hæc pro debita Seraphici Doctoris defensione absque vllo contentionis astu scripsimus; Angelicum enim Doctorem eximiè colimus & suspicimus, præfulgidumque Patrum Prædicatorum cœtum iuxta Seraphici P. N. Frãcisci præscriptum, ea qua debemus obseruantia prosequimur. Vnde si nobis pro iusta Scoti vindicatione decertantibus aliquod verbum excidisse videatur, dum Caietanum, Heruæum, aut aliquem ex antiquis Thomistis, Scoticæ doctrinæ insectatorem appellauerimus, quia certaminibus Scholasticis in Scoti doctrinam inuehantur; nil illorum pietati detractum volumus, siquidem iudicio taliter sentientium, non animo impetendi id quod verum æstimassent, acre illorum studium adscribimus.

OKamus qualiter insectetur Scotum certaminibus Literariis?

Qualiter etiam OKamum acerrimũ Scoti vel Scoticæ doctrinæ insectatorem vocauimus; quia in Scoti placita vehementer irrumpat; quem tamẽ non animo sed synderesi & iudicio refragantem præceptori Scoto ostendimus, ex Mauricio Hibernico; vt patet ex verbis ipsius à nobis transcriptis in vita Scoti, §. 20. n. mar. 74.

Mauritius Hibernicus

Qua etiam ratione Vuadingus tom.

Piæ etiã irruptiones literariæ Aureoli in Scotũ, quibus non obstat Vuadingus

3. Annalium ad annum 1308. sub num. marg. 61. in fine ex quorumdam opinatione vocat Cardinalem Aureolum potiùs æmulum quàm discipulum Scoti, quia aliquot pronuntiata Scoti exagitet; quam irruptionem in Scotum non animo impetendi, sed iudicio & syndeресi Aureoli, ita sentientis adscribimus quem pietate & eruditione insignẽ indicauimus, in vita Scoti §. 20. de recensione auditorum Scoti, à nu. marg. 31. vsque ad 35.

Insectari pio animo apud Hieronymum.

Adde; quòd insectari non vbique indicet animum hostiliter impetendi, vt patet ex Epistola Hieronymi ad Rusticum Monachum in illa verba: *Hunc periclitantem Pater Monasterij hac arte seruauit; imperat cuidam viro graui vt iurgijs insectaretur hominem*, &c. Vbi apparet quòd vir grauis pio animo iurgiis insectatus sit Monachum iuuenem, vt illi ea arte opitularetur.

Vtiliter insectari terrã ex Virgilio.

Quibus adiunge ex Virgilio, quòd insectari etiam pateat culturæ & exarationi terræ ad bonas fruges; vt patet ex 1. Georg. *Quod nisi & assiduis terrã insectauere rastris.*

Insectari pro iuxta tutela ex Cicerone.

Imò apud Ciceronem *de Amic.* etiã insectari signat excursionẽ in alios pro iusta tutela; inquit enim. *Insector vltrò, atque insto accusatori; iudices insector, inquam, ac flagito testes.*

Obseruatio authoris.

Quare etiam aptè dicitur quis insectari alium instantiis, replicis, & dissertationibus scholasticis, in quo sensu loquuti sumus, vt cuilibet ingenuo lectori ex his, quæ inibi versamus, satis perspicuum erit, & exploratum; quæ obseruata voluimus, ne etiam iustissimæ Scoti defensioni insistentes, minus æqui & candidi benemeritis Doctoribus æstimemur, quorum dotes & ornamenta doctrinæ reueremur ex animo.

Cur Scholæ Minoritarum præfectus sit Scotus, missis Alensi, & Bonauentura?

Cur Scotus cõstitutus sit Dux Scholę Minoritarum?

44 VErùm, præmissa in duabus Prolusionibus præcedentibus de Alexandro Alensi, & Bonauentura vtcumque exaraui eo etiam consilio, vt innotesceret, quòd Ordo Minorum Scotum in literaria re Antesignanum non sibi præstituerit contendendi impetu percitus; cùm pro Bonauentura, & Alensi, (qui sæpe in opinabilibus refragantur Angelico Doctori) posset etiam decertare. Nec etiam Franciscana Religio Scotum sibi Ducem asciuit extimulata ambitu specialem scholam erigendi & sub proprio vexillo in scholastico certamine desudandi; cùm latissimus pateret campus delectui in Bonauentura & Alensi, quorum vnus aut alter plures Religiosorum hominum familias condecorare valuisset. Dei autẽ, vt piè sentio, gubernatione & impulsu, qui Sacras Congregationes moderatur, Scotum delegisse æstimo; de qua Scoti in Ducem literarij exercitus euectione extant plura Capitulorum Generalium statuta à Sede Apostolica roborata.

Nõ electus à Minoritis extimulatis ambitu, vel libidine contendendi.

Statuta de præfectura Scoti cõfirmata authoritate Apostolica.

Quando electus Scotus in scholæ Ducem?

Quo honore insignitum Scotum statim ab illius obitu opinamur in vita Scoti in §. 20. sub nu. marg. 74. in quo etiam consentientẽ habemus Ferchiũ; nec refragatur Vuadingus in vita Scoti pręfixa nouæ editioni operũ Doctoris Subtilis, cap. 19. sub n. mar. 84. vbi inquit.

Ferchius.

Vuadingus

„ *Mirum est quomodo omnium insederit cordibus ipse Doctor, & eius doctrina toti placuerit sodalitio*, vt neglectis celeberrimis Theologiæ Principibus Alexandro Alensi Irrefragabili Doctore & Seraphico S. Bonauentura, quorum doctrina tantopere commendata est ab Ecclesia, vnum Scotum sibi præfixerit, *cuius disciplina imbuendi essent vniuersi Fratres, in omnem terram fidem Christi disseminaturi*. Quo vero tempore ita primùm statuerint Ordinis Rectores, non omnino constat: *video tamẽ OKamum eum indigitare præclaro illo agnomine; Ordinis Doctor*; & Antonium Andream pro re magna reputasse, si eius doctrinam, tam Metaphysicam, quàm Theologicam clariori, & breuiori compendio Ordini tradidisset, in quam probabiliter iam om-

OKamus vocauit Scotũ Doctoré Ordinis.

nes

" mes inclinabant. *Vterque verò cùm fuerit Scoti discipulus, & paucis post eius mortem annis scripserit facilè iudicandum est, & virum omnibus placuisse, & post mortem eius scripta valde doctis arrisisse.*

Motiua Ordinis in præficiẽdo Scoto rei literariæ, ommissis Alensi, & Bonauentura.

45 Sed Minoritarum cœtus Scotum non elegit vt Alensem, & Bonauenturam contemneret; sensatus enim & cordatus quiuis clarissima hæc Ecclesiæ lumina & ornamenta posthabere non potuit. Scotum tamen Franciscana Religio suæ scholæ Antesignanum præfecit; tum ob pietatem in Deiparam, quam Scotus præ cæteris à næuo originariæ labis asseruit & vindicauit; tum quia Scotus ætate posterior magna iudicij trutina, Alensis & Bonauenturæ placita discussit. Accedunt his subtilissima acumina, & ingentia doctrinæ pondera in Scoto; insuper & numerosa soboles, seu præclara Auditorum germina, quibus Scotus Minoritarum familiam impleuit, & illustrauit, qua Auditorum sobole Alensi & Bonauenturæ antecelluit Scotus; vt liquet ex recensione Auditorum Scoti, quam exhibuimus in eius vita, sub §.20.

Minoritarũ debitum in Scoto ab imposturis vindicando

Cùm ergo Minorum Ordo se si Scoto vt primario Doctori ob eximia pietatis & doctrinæ merita addixerit, & deuouerit; vel inde patescit quàm iniurij habendi sint numerosissimę, & tot titulis de Ecclesia Dei benemeritæ familiæ, qui eius literarium Ducem cauillis & machinationibus fœdare pertentant: & quo iure adstringantur Minoritæ omnes vt cunctos neruos in debitam Scoti vindicationem intendant.

In Scoto literarij exercitus Duce læditur vniuersus Ordo, si Scotus traducatur iniquè.

In Schola enim Duce vniuersus Ordo læditur, & graui nota deturpatur Religio quando impietatis vita aut doctrina insimulatur Scotus Franciscana Schola Antesignanus. De aduersariorum autem imposturis ita merito cõqueritur Vuadingus loco citato; quem transcribo vt eius consilij rationẽ aperiam, quæ me impulerit vt Scoti vitam & doctrinæ defensiones pro mea tenuitate scripserim.

Vuadingus.

" *Scoti porrò, tanquam Scholastici exercitus* Imperatoris, *nomen & æstimationem tanti faciunt vniuersi consodales, vt nihil supra; & ad minimam eius offensionem commoueantur, & in calumniatorem insurgant, neq; à scribẽdo desistant, donec læsum honorem instaurent. Illisquippe nota est, probrosum habere magistrum.*

Qui Apologias pro Scoto scripserint?

Hinc tot Apologiæ pro Scoti famæ indemnitate scriptæ, vt solus Matthæus Ferchius Veglensis Dalmata Ordinis Minorum Conuentualium noster amicus, vir grauis, & solidè doctus, tres ediderit; primam contra Fredericum Matenesium; secundam contra Abrahamum Bzouium Polonum; tertiam in Paulum Ionium Nouocomensem. Aliam scripsit Illustrissimus D. Hugo Cauellus Archiepiscopus Armacanus, Hiberniæ Primas ex Ordine Minorum Regularis Obseruantiæ assumptus, in eumdẽ Abrahamum Bzouium; alteram eius discipulus Hugo Magnesius eiusdem Ordinis, & nationis, in Nicolaum Iansenium Bzouij consodalem, & defensorem. Ioannes Stomelius Coloniensis Minorita Conuentualis doctè pro rostris declamauit; nec non vir clarissimus, & professor Eloquentiæ apud Louanienses Nicolaus Vernulæus, ostendens & palàm demonstrans; *Scotũ supra inuidiam esse.* Optimè, solidè, & neruosè pro eodem decertauit author Nitelæ Franciscanæ Religionis, Hibernus in principio sui operis.

Ferchius. Hugo Cauellus. Magnesius. Stõmelius. De Scotum afferente Stommelio vide Rodulphiũ in histor. Seraphica, lib. 3. in Ioan. Scoto. Vernulæus. Dermicius.

Scriptores vitę Scoti

Scoti vitam scripserunt Paulinus Berti Augustinianus, Petrus Rodulphius; sed breuiùs minùsque exactè quàm oportebat, grauiùs verò, largiùs & doctiùs Ferchius prænominatus; vterque Ordinis Minorum Conuentualium. Ex Obseruantibus Marianus Florentinus, Ludouicus à Manganelia, Illustrissimus Cauellus largissimè, ad principium scripti Oxoniensis, Marcus Olysiponensis 2. part. Chronicorum, Gregorius Ruiz in limine Commentariorum in lib. 4. sent. Ioannes à Pola in principio operis in primum.

Rodulph. Paul Berti. Maria. Florent. Manganel. Olysipon. Ruizius. Polanus.

Vrgens ratio desudãdi pro vindicatione Scoti.

Hac diffusiùs in Scoti commendationem, & defensionem diximus, ne periclitanti fama tanti Doctoris deesse viderentur. Inglorium volunt æmuli, quem gloria sua authorem deprædicant Franciscani; quotidianis calumnijs expetunt, quem hi perpetuis laudibus prosequuntur; & obscurare conantur virũ cuius doctrina vniuersus Ordo clarescit.

Vuading.

cit. Aliorum facta breuiùs ego licèt perstringam, licèt indulgentiùs calumniatoribus obsistam; pro Scoto tamen viriliùs pugnandum, acriùs decertandum, neruosiùs scribendum duco; in cuius nomine tota periclitatur Religio. Hoc vno gloriatur Magistro; huius indefessè sectandam sibi proposuit disciplinam; quid fiat, si hæc eliminetur? Si ille non audiat gloriosè? Perit cum filio parentis honos, & cum matris gloria immensæ prolis honorificentia. Non licet communis Magistri, & totius Ordinis famam contemnere. *Ille consodalibus doctrinam tradidit: illi per Orbis plenitudinē diffundunt; si calumniis denigratam, si detractionibus obscuram, quid superest, nisi vt pusilli scandalizentur?* Hucusque Vuadingus.

Pende pr assertione pietatis Scoti.

Sed de proœmij prolusionibus satis; iam ad controuersias accedamus, & scholastica certamina.

FINIS PROAEMII.

Errata Proœmij sic corrige.

IN Prolusione 3. pag. 15. col. 1. prope finem. Toleret, lege, Tolleret.
In Prolusione 12. pag. 123. col. 1. in initio. Venerari posset, lege, Venari posset.
In Prolusione 13. pag. 139. col. 1. post medium. Præscripta, lege, Præ scriptis.

TA-

TABVLA PROLVSIONVM praecedentis prooemij.

CON-

CONTROVERSIA PRIMA DE ESSENTIA, ET SIMPLICITATE DIVINÆ NATVRÆ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Deum esse sit per se notum?

SVMMARIVM.

Sententia S. Thomæ proponitur, Nū. 1.
Lyrani placitum rationibus stabilitur, Num. 2.
Litera textus Scoti ad expediendam cōtrouersiam, Num. 5.
Eadem expenditur. Num. 6.
Propositio (Deus est) *obiectiuè sumpta, est secundùm se, per se nota*, Num. 9.
Eadem formaliter accepta, vt à beatis terminorum complexio apprehenditur, est secundùm se, & quoad beatos per se nota, Num. 10.
In viatoribus, nec secūdùm se, nec quoad illos, per se notam esse, ostenditur, Nūmer. 11.
Argumenta in oppositum diluuntur, Num. 12.

1. Opinio S. Thomæ.

1 SANCTVS Thomas, 1. *p. q.* 2. *art.* 1. asserit, hanc propositionem, (*Deus est*) secundùm se esse per se notam, & immediatam; licèt quoad nos mediata sit; & probatur. Quia; propositio immediata, & per se nota sunt idem: eo enim ipso, quòd immediata est, ex ipsis terminis innotescit, quòd est per se notam esse; sed hæc propositio (*Deus est*) licèt respectu nostri intellectus naturam diuinam creaturarum instar percipientis immediata nō fit, in re tamen, & secundùm se est immediata; cùm Deus ita essentialiter, sit suū existere, vt illius actualitas nullam aliā rationem præsupponat: est ergo hæc propositio secundùm se per se nota, & immediata; licèt sit quoad nos mediata.

Altera Lyrani sententia.

2 Ex opposito; secunda opinio autumat, hanc propositionem (*Deus est*) etiam & quoad nos esse per se notam. Ita Lyranus in cap. 5. Exodi, in illa verba: *Nescio Dominum, & Israel non dimittam*, vbi Lyranus: *Licet Deum esse* (secundùm Anselmum) *sit per se notū, & perconsequens, eius notitia inserta est naturaliter menti humanæ, hoc tamen est inquantùm mens humana Deum esse cogitat, id, quod æstimat maximum in entibus.* Pro eadem sententia referuntur Abulensis in eundem locum, & AEgydius Romanus *in* 1. *dist.* 3. *quæst.* 2. quod placitum ita suaderi potest.

Abulensis, AEgydius Rom.

1. Ratio.

1. Ratio.

3 Illa propositio est per se nota, quoad nos, cuius prædicatum etiam respectu nostri intellectus, absque aliquo medio, suo subiecto copulatur; sed hoc prædicatum, (*est*,) absque aliquo medio huic subiecto, *Deus*, coniungitur, etiam respectu nostri intellectus, à quo talis copulatio efficitur: ergo quoad nos est propositio immediata. Minor probatur; quia hoc nomen Deus, licet adæquatè diuinam naturam nobis non exprimat, in confuso tamen illã innuit, quæ essentialiter existens est; sed per se notũ est, (vt ex ipsis terminis constat) naturam essentialiter existentem, esse: ergo per se notum est nobis, Deum esse.

2. Ratio.

4 Præterea: quia hoc nomen (*Deus*) nõ significat aliquid commẽtitiũ, & chymæricum, sed verũ, & reale esse; sed esse reale Dei essentialiter includit actualitatẽ: significatur ergo nobis per ly nomen, *Deus*, id, quòd essentialiter est ens actuale; sed per se notũ est, id, quod est essentialiter actuale, existere; cùm actualitas, absque aliquo medio, enti actuali, prout actuale est, congruat: ergo.

Litera Scoti; & fundamenta ad veram sententiam.

AT pro expediẽdo huius cõtrouersiæ nodo ducatũ præstet Scotus *in 1.d.2.q.2.* vbi inquirit an aliquod infinitũ, siue an Deũ esse, sit per se notum? vbi. §. *ex hoc patet*, ait in hæc verba.

Scotus.

5 *Ex hoc patet, quòd nõ est distinguere inter propositionẽ esse per se notã, & per se noscibilẽ, quia idem sunt. Nã propositio nõ dicitur per se nota, quia ab aliquo intellectu cognoscatur per se; tunc enim si nullus intellectus actu cognosceret, nulla propositio esset per se nota: sed dicitur per se nota, quia quãtũ est de natura terminorũ, nata est habere euidẽtẽ veritatẽ cõtẽtã in terminis, etiã in quocũque intellectu cõcipiente terminos; si tamẽ aliquis intellectus nõ concipiat terminos, & ita nõ cõcipiat propositionẽ, nõ minus est per se nota, quãtũ est de se. Et sic loquimur de propositione per se nota. Ex his patet, quòd nulla est distinctio de per se nota in se, & in nobis; quia quæcunque est in se, & per se, nota, cuicũque intellectui est per se nota, licèt non actu cognita, tamẽ quãtũ est ex terminis, est euidenter nota, si termini concipiantur.* Hactenus Scotus.

1. Obseruatio in textu.

6 Cæterũ; vt ex litera Doctoris verã sentẽtiã eruamus, adnotãdũ est; ideò minus probari diuisionẽ illã propositionis in per se notã secũdũ se, & quoad nos, quia, vel diuisum est propositio obiectiua, illæ scilicet rationes, quæ à parte rei existunt, & mẽti obijciũtur, vt intelligibiliter vniantur. In quo sensu admittimus dari rationes aliquas, quæ à parte rei sine medio copulentur; licet illarum complexio non innotescat nobis; atque ita fatendum est, quòd obiectiua propositio erit immediata, & per se nota secũdùm se, sed non quoad nos: qualis est ista (*Deus est*,) Si obiectiuè tãtùm, & quasi extra intellectum nostrum cõsideretur. Sed hæc diuisio, ideò vt minus propria à nostro Doctore reijcitur, quia obiectiua propositio non est essentialiter propositio, sed potius, (vt ipsum nomẽ præsefert) quoddam propositionis obiectũ. Si autẽ propositio formalis sit diuisum, falsò asseritur, dari propositionẽ aliquã formalem, quæ sit secundùm se per se nota, quæ etiam quoad nos per se nota, & immediata nõ sit; quia cũ propositio essentialiter, tãtùm sit in intellectu, (res enim eò propositiones constituunt, quô per conceptus exprimuntur,) illa essentialiter per se nota erit, cuius termini ab intellectu immediatè copulãtur; quare cùm nõ habeat esse, nisi in intellectu, à quo propositio formatur, si respectu illius intellectus, à quo complexio fit, non est immediata, vel per se nota, ita nec secundùm se per se nota erit: ac proinde idem est per se notam esse respectu nostri intellectus, ac secundùm se innotescere.

Altera obseruatio.

Scotus.

7 Secundò obseruandum circa illa Doctoris verba. *Ex his patet, quòd nulla est distinctio de per se nota in se, & in nobis, &c.* Quòd de essentia propositionis per se notæ nõ est denominatio cogniti, aut apprehẽsi, quæ à cognitione intellectus relinquitur, quia si complexio propositionis ex terminis immediatis constaret, ac quidditatiuè, & sine analogia obiectum exprimẽtibus; esto quòd, per impossibile, intellectus immediatã illã connexionem nõ apprehenderet, adhuc per se nota, & immediata esset. Vnde licèt data illa hypothesi, quæ impossibilis est, (repugnat enim intellectum

non

non apprehendere complexionem propositionis ex terminis quidditatiuis,& immediatis ab ipso conflatam,) solùm tolleretur à propositione denominatio cogniti,aut apprehensi, quæ illi extrinseca,& aduentitia foret:non tamen deficeret essentialis ratio complexionis per se notæ,quæ non in denominatione ab actu cognitionis petita,sed potius in intrinseca constitutione ex immediatis, & quidditatiuis conceptibus posita est. Si autem termini ipsi sine analogia obiectum exprimerent, propositio & secundùm se, & respectu intellectus complexionem efficientis per se nota esset: ideóque enuntiatio ista, *Deus est*, vt à beatis per quidditatiuos conceptus expressa, est secundùm se,& quoad ipsos beatos per se nota.

Corollariũ

8 Ex his patet,quòd sit in hac re inter D. Thomam, & Scotum dissidium? Ille enim, ideò astruit hanc propositionem, *Deus est*, secundùm se esse per se notam, & non quoad nos;quia de propositione obiectiua loquitur,scilicet de Deo,cuius esse est suum existere,in quo per summam identitatem, sine aliquo medio, essentia, & existentia copulantur; quando autem asserit,non esse per se notam quoad nos; de propositione formali procedit à nostro intellectu elicita:qui cùm Deum ex creatis cognoscat,immediatam illam vnionem diuini esse,& existere,non apprehendit. Econtra subtilis Scotus, ideò pronuntiat propositionem istam,nec secundùm se, nec quoad nos per se notam;quia non loquitur de Deo obiectiue considerato, de quo certissimum est, esse suum existere essentialiter:sed de copulatione illa,quæ ab intellectu nostro fit, & quæ sola simpliciter, & formaliter propositio dici debet, vt à complexione obiectiua secernitur. Hæc enim, nec secundùm se, nec quoad nos,est per se nota:quia supposito,quòd non habet esse formale, nisi in intellectu,idem est non esse per se notam respectu intellectus, ac secundùm se per se notam,& immediatam non esse: prout scilicèt ex terminis analogicis constituitur.

Vnde æstimo,vt hoc inter S. Thomã, & Scotum dissidium multum habeat nudæ vocis;& parua de re ipsa intersit dissertatio.Cùm vterque sustineat immediatam connexionem essentiæ, & existẽtiæ Deitatis ex parte rei conceptæ; & quòd complexio ex terminis quidditatiuis coalescens, & absque analogia ad esse participatum creaturarum exprimẽtibus,per se nota sit secũdũ se, & quoad nos:dum apprehendit quidditatiuam,& immediatissimam transcẽdentiam Deitatis,& existentiæ illius.

Assertiones pro Scoti sententia;& satisfactio ad opposita.

9 Prima conclusio. Hæc propositio, *Deus est*, si obiectiuè cõsideretur pro illa essentiali connexione Dei cum suo existere; est per se nota,& immediata. Hæc est communis cõclusio in omni schola,latiùsque in articulo sequẽti patebit, vbi ostendetur,actualitatẽ esse ipsam Dei essentiã; sed essentia rei nõ est à priori demõstrabilis:ergo ex ipsis terminis, si clarè apprehẽdatur,innotescit immediata coniunctio Dei cum sua existentia.

1. Assertio. Deum esse, est per se notum; si complexio obiectiuè spectetur.

10 Secunda conclusio. Hæc propositio, *Deus est*, si formaliter cõsideretur, vt à beatis talis copulatio formatur ex terminis quidditatiuè Deũ exprimẽtibus;secundùm se,& quoad ipsos beatos, est per se nota. Hãc expressè tradit Scotus loco citato, §. *ex his ad quæstionem dico. Quòd propositio illa est per se nota, quæ coniungit ista extrema, esse, & essentiam diuinam, vt est hæc, siue Deum, & esse sibi proprium. Quia illa ex terminis suis habet euidentem veritatem, intãtũ quod illa propositio non est per se secundo modo, quasi prædicatũ sit extra rationẽ subiecti, sed per se primo modo, & immediata ex terminis euidens; quia est immediatissima ad quã resoluuntur omnes propositiones enũtiantes aliquid de Deo qualitercũque concepto.* Hactenùs Scotus, cuius ratio, nec confirmationẽ, nec declarationem desiderat.

Assertio 2. Deum esse, est per se notum secundùm se, & quoad beatos componentes Dei tatem cum existentia.

Scotus.

11 Tertia cõclusio. Propositio ista accepta pro cõpositione illa huius termini, Deus, cũ sua existentia, quæ à nostro intellectu fit:nec secũdùm se:nec quoad nos:est per se nota.

Assertio 3. Deum esse in intellectu viatoris non est per se notũ, nec secundùm se, nec quoad nos.

Probatur: quia in rebus nulla datur propositio, nisi in intellectu terminos simplices cõponẽte:sed omnis cõpositio quæ de Deo,& eius actualitate ab intellectu viatore formari potest,nõ est immediata,nec per se nota,cũ ex terminis

in adæquatis, & analogicis cõfletur: tũc enim ex terminis propositionis, vt sunt aliquid eius, veritas illius patescit, quando ita euidẽter termini apprehẽdũtur, vt manifestè indicẽt obiectorũ identitatẽ. Atqui, *Deus*, & *existentia*, prout nostris cõceptibus repræsentãtur, euidẽter non demonstrant identitatem immediatam rei significatæ; cùm apprehendantur creaturarum instar, quarum actualitas non est suum esse. Nullus enim vnquam his terminis tantùm propositis, *Deus*, & *existere*, expertus fuit se habere notitiam existentiæ in ipso esse Dei essentialiter imbibitæ; quin potius discursu ex ipsis creaturis petito Dei existentiam inuestigat; ergo.

Adde; cæteros conceptus, quos de Deo formamus, nec essentialiter existẽtiam præseferre; vt patet de conceptu primi entis, & vniuersalis causæ: quia cùm cognitionem ex creaturis mendicemus, ita sub ratione entis primi Deũ concipimus, vt existentiæ non recordemur; & licet causa vniuersalis debeat existere, vt actualiter influat, cùm actualiter operari præsupponat actuale esse: sed non constat ex ipsis terminis, quòd prima causa essentialiter existat; aliud enim est existere, aliud essentialiter, & immediatè existere: vt patet in causa creata, quæ licet existat, sed non essentialiter.

Ad fundamenta, quæ moliuntur, hanc cõplexionẽ, Deus est, per se notam esse.
Ad 1. arg.

12 Ad argumenta in oppositum. Ad primum: quòd licet natura diuina essentialiter sit existens: at per se notum non est, vt per nostrum conceptum repræsentatur, suum esse essentialiter esse suum existere, aliundè enim demonstrari debet. Quare licet hæc vox, *Deus*, significet id, quod essentialiter est: sed non est per se notum, ex vi inadæquati, & analogici conceptus, quem vox exprimit, hanc naturam essentialiter existentem esse veram, & non fictam: vnde quando per aliquod aliud medium demonstratur, Deum essentialiter esse suum existere, constat euidenter significatum illius vocis, *Deus*, esse verum, & reale.

Ad instãtiã

Ad instantiam: quod hæc propositio, *id quod est essentialiter ens actuale, existit*: est per se nota ex hypothesi, sed non absolutè: id est supposita conditione, quòd per se notum sit per hanc vocem, *Deus*, significari naturam essentialiter existentem, per se notum etiam erit, Deum esse. Quia tamen per se notum non est, hanc vocem significare naturam essentialiter existentem; fit, vt ex terminis non innotescat, quòd Deus essentialiter sit.

Obiectio.

13 Si autem vrgeas; Deum esse summè colendum, esse principium naturaliter notum, ita vt nullus sit ita agrestis, & incultus, qui ab illius impletione excusari valeat; sed hæc propositio, *Deus est*, essentialiter includitur in altera, *Deus est colendus*; ergo vtraque ex immediatis terminis innotescit.

Occurritur

Respondetur; quòd illud principium practicum, *Deus est summè colendus*, est per se notum conditionaliter, si supponat speculatiuam cognitionem existentiæ Dei; id est supposito, quòd Deus existat, summè colendus est; secùs verò aliter.

14 Fundamento Diui Thomæ ex dictis fit satis; tantùm enim procedit de propositione obiectiua.

ARTICVLVS II.

Vtrùm actualitas sit de essentiali Dei conceptu?

SVMMARIVM.

1 SVpponimus, secundùm aliquã specialem identitatis rationem existentiam Deo congruere, quæ creaturis non cohæreat: id enim satis exprimit ille locus, Exodi 3. *Ego sum qui sum, & qui est misit me ad vos.* Quasi Spiritus Sanctus singulariter, & per antonomasiam, naturæ diuinæ actualitatem tribuat alia eminẽtiori

Exod. 3.

identitatis ratione, quæ creaturis denegetur; quò factum est, vt dum Theologi hanc singularem actualitatis Dei inclusionem in illius essentia discutiunt, in varia placita distrahantur.

Thomistarum placitum; quòd sit singulare in Deo, quod identicè sit suum existere.

2 Thomistæ omnes putant, non solùm speciale esse in Deo, quòd existentiam per quidditatiuam, & essentialem transcendentiam imbibat; sed etiam per realem identitatem; qui consequenter loquuntur ad eam, quam astruunt de essentia, & existentiâ creata doctrinam, realiter inter se secerni pronuntiantes; quô fit, vt singulare sit in Deo, quòd realiter sit suum existere.

Alia opinio; quòd existētia nō sit de quidditatiuo conceptu Deitatis.

3 Ex opposito alij asseuerant, quòd hæc singularis identitatis ratio inter esse, & existere Dei, petenda non sit à modo essentialis transcendentiæ; putant enim existentiam non esse conceptum quidditativum Dei, licet Deo conueniat à se, & ex vi suæ essentiæ; in quo à creaturis condistinguitur, quarum existere participatum est. Aliud est enim, aliquam formalitatem rei congruere ratione suæ essentiæ; aliud per quidditatiuam transcendentiam; attributa enim, & relationes diuinæ, vi suæ essentiæ Deo congruunt, quia ab aliquo alio principio Deo non insunt, licet non sint de essentiali Dei ratione; quòd specialiter de diuinis relationibus probatiores docent Theologi. Ita in præsenti aliqui existimant, existentiam Dei ea speciali ratione essentiæ diuinæ coniungi, nō quod quiditatiua, & essētialis Deo sit; sed quod conueniat illi à se, siue vt actualitas irrecepta ab alio, vt ab extraneo principio.

1. Ratio.

4 Quod autem existere Dei non intret quidditatiuam eius rationem; ita suaderi potest. Primò; quia illud, quod est de essentia rei, nequit ab illa præscindi; ideò enim rationalitas ab homine non præscinditur, quia est de formalissimo illius conceptu. Sed existentia præscindi potest à natura diuina; cum experientia constet, Deum, vt primum ens, & vniuersalem causam à nobis concipi, esto quòd illius existentiæ non recordemur. Nec obstat communis solutio de abstractione præcisiua; quod scilicet non repugnet existentiam à Deo tantùm præcisiuè abstrahere; secùs negatiuè. Quia illud, quod est de essentiali conceptu rei, nec abstractione præcisiua ab illa separari valet; si enim ab homine rationalitatem præscindas, illū intelligibiliter dissoluis, ita vt nec per rationem superstes esse queat.

2. Ratio.

5 Secundò; quia ita intrinseca est Deo subsistentia, sicut existentia; cùm Dei existere, vi sui præcisi conceptus, sit subsistere, siue per se existere: si ergo Deus per suam essentiam existeret, etiam vi suæ rationis essentialis per se existeret. Atqui subsistentia non est de ratione essentiali Dei; cùm in communi sententia non habeat Deus subsistere absolutum, sed relatiuam tantùm hypostasim, quæ non pertinet ad quidditatiuam Dei rationem; ergo nec existentia.

Confirm.

Tum etiam; quia essentia diuina, & illius existentia, sicut abstractum, & concretum comparantur; licèt enim esse Dei sit quasi abstractum, vel ratio huius concreti, *Deus*, adhuc tamen intellectus vlteriùs præscindens abstrahit ab essentia actuali ipsum existere, quod concipitur per modum formæ, & vt quo respectu essentiæ diuinæ existentis; vnde essentia actualis comparatur, vt concretum respectu formæ actualitatis suæ. Sed abstractum, & concretum secundùm essentialem inclusionem, & transcendentiam non adæquantur, aut conuertuntur; cùm alterum apprehendatur per modum totius, & alterum per modum partis: ergo existentia est extra essentialem Dei conceptum.

Tertius modus dicēdi; quòd existētia sit quasi adæquatè constitutiuū Deitatis.

6 Vltimus sentiendi modus; esse potest illorum, qui ita existentiam esse de essentiali Dei ratione existimant, vt nihil addendum arbitrentur per modum positionis, siue affirmationis ad exactè naturam Dei eo modo, quo haberi potest, percipiendam. Notanter dictum est, per modum affirmationis; quia huius placiti assertores constituunt, naturam diuinam illam esse, quæ essentialiter existit, addendo negationem, vel cōparationem, quà exprimatur, rationem illam actualitatis non esse in Deo, sicut in creaturis, sed alio longè excellentiori modo; quod est via remotionis procedere, vt alij loquuntur. Sed vt breuiter sententiam nostram statuamus.

Obseruatio.

7 Notandum est; quòd cognitionem Dei vtcunque, pro nostro captu, quasi ex duplici fonte haurire licet; primò, si Dei esse per negationes crea-

turarum exprimamus, perfectissima enim, & imperfectissima quæque per negationes, siue perfectioris, siue imperfectioris naturæ, notificari solent: ita enim materia prima propter illius summam potentialitatem, & Deus ratione infinitæ actualitatis suæ, per negationes cæterorum entium apprehenduntur. Quare Deus dicitur illud summum, & simplicissimum esse, quod infert negationem omnis esse participati; & omnis causæ, à qua illius essentia participari queat. In qua diuinæ cognitionis ratione obseruandum est; quod materiale, vel substratum istius negationis essendi ab alio, non est vniuersalissimus ille conceptus entis, qui à conuenientia Dei, & creaturarum in ratione essendi præscinditur; licèt enim ob illius vniuersalitatem omnem rationem essendi quasi in vno conceptu intelligibiliter collectam ambiat, & ideò aptissimus videatur ad immensitatem diuini esse vtcunque patefaciendam: quia tamen cóceptus iste, quò abstractissimus, eò imperfectissimus sit, non potest etiam addita negatione essendi ab alio, naturam diuinam exprimere. Tum vel maximè; quia negatio essendi ab alio non potest rationi illi tanquam materiali, & substrato inesse; quia sicut à conueniẽtia entis creati, & increati abstrahitur gradus ille, ita Deum, & creaturas intelligibiliter colligit: atque adeò nequit esse fundamentum alicuius negationis essendi ab alio, quæ creaturis in ipso conceptu intelligibiliter vnitis essentialiter repugnet.

Prima ratio apprehendẽdi Deitatẽ per remotionẽ, vel negationẽ entis creati.

8 Ex quo fit; quòd materia, & quasi substratum huius negationis essendi ab alio, quod naturam diuinam aliqualiter notificat, debeat esse positivum, quid singulare; de quo inquirimus, vtrũ actualitatem essentialiter præseferat? & vtrum præter ipsum actuale existere, aliqua alia ratio, siue gradus sit de essentiali illius conceptu? quod ex altero diuinæ cognitionis principio magis patescere potest.

Consectariũ

9 Quare, secunda via diuinæ cognitionis illa est, quæ ex conuenientia creaturarum cum diuina natura petitur; quæ licet positiua sit, additur tamen negatio quædam modi essendi creaturarum, à quibus cognitionem istam auspicamur; quasi alio longè eminentiori modo istæ rationes Deo insint quam creatis entibus. Quia tamen hanc inuestigandi viam ex conuenientia Dei cum creaturis petimus, ideò omnes illæ rationes, quæ in creaturis essentialiter includuntur, & sunt perfectiones simpliciter simplices, id est meliores ipsæ quam non ipsæ in quolibet supposito vt sic, etiam de essentiali Dei conceptu à nobis esse intelliguntur: ita ratio substantiæ, spiritus, viuentis intellectualis. Ex quo manifestè deducitur, quòd non sola ratio existentiæ Deo essentialis sit, vt aliquid per modum affirmationis addi non debeat ad negationem essendi ab alio inferendam, per quam ab ente creato secernatur.

Altera ratio cognitionis diuinæ naturæ ex conuenientia cũ creaturis.

Vera sententia; & satisfactio ad obiecta.

10 Dicendum primò. Non esse singulare in Deo, quòd identicè sit suum existere. Hæc est expressa sententia nostri Doctoris, & omnium eius discipulorum contra Thomistas, quam probatiores metaphysici recipiunt; cuius probatio ex sequenti appendice petenda est, in qua ostendetur, esse creatum ab illius existere realiter discretum non esse; quò fit, vt non sit singulare in Deo quod identicè sit suum existere.

Assertio 1 non est singulare in Deo quod identicè sit realiter suum existere.

11 Dicendum secundò. Quidditatiuam existentiæ inclusionẽ esse Deo specialissimam, prout à tota latitudine entis creati condistinguitur. Hoc assertum duas habet partes. Primam; quòd existere non sit de essentia entis creati; quæ in sequenti appendice apperienda est. Alteram; actualitatem existentiæ Deo quidditatiuam esse; quare Deus non eò tantùm esse suum existere asseritur, quia illud ab extraneo principio non mendicet, sed quò existentiam per essentialem transcendentiam imbibat. Hæc est, quoad secundam partem, communis omnium conclusio; quam tradit Scotus loco citato in secunda conclusione præcedentis articuli, num. margin. 10.

Assertio 2. proprium est Deitatis, quod imbibat existẽtiã pertrãscendentiam quidditatiuam.

Et probatur, quia essentia diuina non tantùm identicè, sed etiam essentialiter ablegat obiectiuam potentiam;

Confirmatio veræ sententiæ.

tiam; sed potentia obiectiua non excluditur essentialiter, nisi vi realis, siue entitatiui actus in illa natura essentialiter inclusi, quo potentia obiectiua remoueatur: ergo actus existentialis est de essentia diuinæ naturæ. Maior, licet sit certissima, ita expenditur; quia potētia obiectiua in sua præcisa ratione imperfectionem inuoluit, cum sit habitudo dependentiæ ad efficiens fundata in contingentia essendi remouente necessitatem rei in essendo; quia illud quod necessariò est; (vt ex ipsis terminis patet,) non dicit ordinem ad agens extrahens illud de non esse ad esse. At Deus, non solùm identicè hanc imperfectionem, siue contingentiam in essendo penitus respuit, sed etiā essentialiter, aliàs essentialiter nō esset summæ ac infinitæ actualitatis; ergo, à suo præciso, & essentiali conceptu, omnem obiectiuam potentialitatem reijcit. Minor, in qua est tota vis huius argumenti, quòd scilicet potentia obiectiua non excludatur ab aliqua natura essentialiter, nisi per actum entitativum in illa quidditatiuè imbibitum; suadetur sic. Quia ideò essentia creata, esto quòd tātùm ratiocinata ratione, (vt aiunt) à sua existentia distinguatur; vi sui quidditatiui conceptus, non excludit potentiam obiectiuam, (vel quòd in idem incidit,) esse obiectum, vel materiam circa quam actionis illam à nihilo extrahentis; quia essentialiter non est aliquid reale. Ergo è contra, si essenzia diuina essentialiter respuit potestatem illam ad esse, & non esse; essentialiter includit actualitatem, & necessitatem essendi.

NOTA. Verùm, ad pressam seriamque inuestigationem discriminis, quod intercedit inter identitatem Deitatis cum sua existentia, & identitatem essentiæ creatæ cum sua existentia; omnino versandus est articulus primus, controu. 7. de immutabilitate Dei. Vbi disquiritur, *an immutabilitas de esse ad non esse, ita sit propria Dei, vt nulli creaturæ cohæreat ab intrinseco?* præcipuè *à num.* 8. vsque *ad* 13. inclusiuè, *& à numer.* 15 vsque *ad* 20. vbi ad plenum expenditur ratio, cur essentia creata differat formaliter ex natura rei ab illius existentia? Deitas verò per quidditatiuam transcendentiam imbibat actualitatem existentiæ? ideò enim omnis creatura, etiam spiritualis, est vertibilis in nihilum, non solùm per extrinsecam potentiam creatoris; sed etiam per potentiam logicam intrinsecam tenentem se ex parte creaturæ; quia essentia creata formaliter ex natura rei dissidet à sua existentia.

Assertio 3. 12 Dicendum tertiò; non tantùm existentiam esse de essentiali Dei conceptu, sed alias etiam rationes, quæ creaturis quidditatiuè insunt; si in ea præcisione accipiantur, vt depuratis imperfectionibus Deo cōgruere queāt, de ipso essentialiter prædicari; cuiusmodi sunt ratio substantiæ, spiritus, viuentis intellectualis; &c. Vnde, licet sola existentia non sit adæquata quidditas Dei, cum ad quidditatem Dei alia etiam prædicata attineant; est tamen vltima ratio constitutiua diuinæ naturæ.

Non sola existētia est de quidditate Dei, sed etiam prædicata, substantiæ Spiritus, viuētis intellectualis.

Hæc est expressa sentētia nostri Doctoris, quæst. 1. quodlibet. 5. *Nam contradictio videtur,* sub num. marg. 10. vbi ait: *Nunc autem intellectualitas, siue vita intellectiua, vel intellectualis, est idem essentialiter essentiæ diuinæ; sic intelligendo, quod non tantùm est idem realiter ipsi essentiæ, & hoc identitate simplici, sicut fortè quodcunque attributum ponitur idem ipsi essentiæ; sed hoc modo est idem sibi, quod si ipsa essentia diuina diffiniretur, vita intellectualis, siue intellectualitas, non esset extra eius diffinitionē: sicut sapiens, vel bonū.*

Scotus.

Ex quo sequitur; *quòd vita intellectualis essentialiter existens, constituit diuinam naturam*; quod de vita radicali intelligendum est, à qua proprietates attributales viuæ trahunt vitam formalem; qualis est actualis intellectio, & volitio, quæ referunt vitam formalem, quam à Deitate quasi per logicā emanationem petere apprehenduntur: cum tamen intellectio, & volitio nō attineāt ad quidditatiuam rationem vitæ radicalis, quæ est ipsa Deitas; nec etiam affectiones attributales imbibant quidditatiuè ipsam rationem existendi à se, quæ est de vltimo Deitatis conceptu.

Qualiter vita intellectualis sit de quidditate Dei?

Hæc conclusio contra vltimum sentiendi modum, patet ex dictis in notabili. Quia materiale illius negationis essendi ab alio, per quam natura diuina vtcunque nobis notificatur, non est præcisissimus entis actualis

conceptus; ergo debet esse aliquod ens actuale singulare addens positiuam rationem, quasi trahentem rationem entis actualis ad esse Dei. Sed hæc non potest esse alia, quàm ratio viuentis intellectualis; ergo rationes illæ, quæ in creaturis essentiales sunt, si præcisè cõsiderentur, ita vt ab imperfectionibus depurentur, Deo essentialiter congruent. Ex his ad opposita fundamenta.

13 Prima opinio ex prima conclusione diluitur; in sequentique appendice ex instituto expendetur.

Ad 1. arg opinion. Ad primum argumentum secundæ opinionis; dicimus, quòd à Deo adæquatè & essentialiter concepto nõ est præscindibilis ratio existentiæ, etiam si ab ipso inadæquatè, & creaturarum instar apprehenso, præscindi queat; sicut, licet ab homine clarè cognito abstrahi nequeat rationalitas, cognosci tamen poterit inadæquatè, & per accidentia aliqua propria suæ naturæ, etiam si rationalitas non apprehendatur.

Ad 2. arg. Ad secundùm; quòd etiam subsistentia absoluta est de essentia Dei; de qua in tertio articulo sequenti; licèt relatiuæ hypostases non sint de quidditatiuo illius conceptu.

Ad 3. Resp. Ad tertium; quòd existere, & natura Dei actualis per essentiam, ita identificantur per essentialem transcendentiam, vt ad inuicem prædicari queant; quod etiam in prædicatis transcendentibus verum est ratione transcendentiæ essentialis; sicut enim vera est assertio hæc; entitas est ens, & è contra, ens est entitas; ita & hæc, Deitas est Deus, & Deus est Deitas; quod idem de natura Dei, & illius actualitate pronuntiamus. Quia tamen attributa non transcendunt existentiam Deitatis per inclusionem formalem, (quod & seriò ostendimus in præsenti controu. art. 4. præcipuè sub num. 45.) ideò fit, vt licet prædicatum intellectionis referat vitam formalem intentionalem in actu secundo, adhuc tamen non attineat ad metaphysicam quasi Deitatis constitutionem; eo quod formaliter non claudat vltimum existentiæ diuinæ conceptum, de quo vide art. 4. citatum.

Intellectio licet referat vitam formalem intentionalem in actu secundo, nõ est de quidditate Dei; quia nõ imbibit existẽtiam, qui est vltimus conceptus, quasi metaphysicæ cõstitutionis diuinæ naturæ.

APPENDIX METAPHYSICA; de esse, & existere, creatis.

SVMMARIVM.

S. Thomæ de discretione reali essentiæ, & existentiæ sententia. Num. 2.
Francisci Soarez opinio distinctionem ratiocinatæ rationis astruentis. Numer. 4.
Omnem distinctionem inter esse, & existere inficiatur Cardinalis Aureolus. Num. 7.
Realem discretionem inter esse, & existere haud intercedere posse. Num. 10.
Distinctio ex natura rei suadetur inter essentiam, & existentiam; & confutatur pluralitas existentiarum, iuxta discretionem graduum metaphysicorum. Num. 13.
Aureoli placitum impugnatur. Num. 17
Argumenta primæ opinionis diluuntur. Num. 19.
Item secundæ. Num. 20. *& tertiæ.* Numer. 21.
Actuale exercitium positionis esse de conceptu existentiæ, ostenditur. à nu. 22.

Exaratur titulus quæsiti.

1 DISPVTATIO hæc valdè necessaria est, vt potequæ ad plures, quæ in Theologia occurrunt, viã paret & accessum; quare ab antiquis & modernis Theologis in commentarijs Theologicis ex instituto examinata. In qua, varia sunt metaphysicorum placita, circa eam rationem identitatis, quæ inter esse creatum, & illius existere, constituenda sit. Nec tamen sub præsentem disputationem cadit comparatio essentiæ creatæ, vt est in potentia obiectiua, ad suam existentiam; vt sic enim sicut essentia potius creabilis, quàm creata censeri debet, ita & realis discretio astruenda est, qualis inter positionem, &

nega-

negationem intercedere solet. Solùm ergo inquiritur; vtrum essentia extra causas ab illius existentia ante intellectum quoquo modo secerni valeat?

Opinio S. Thomæ, de discretione reali essentiæ, & existentiæ.

2. Thomistarum schola in discretionem realem essentiæ, & existentiæ vno ore & sensu conspirat cum S. Thoma ***in tractatu de ente, & essentia, cap*** 5. & alibi sæpè; multus enim est in hac doctrina asserenda, cui antiqui omnes Thomistæ subscripsere; quæ sententia his rationibus stabiliri potest.

Prima ratio.

Prima: quia omne esse creatum receptum esse debet, aliàs enim esset illimitatum, cùm omnis finitas à receptione petenda sit; adeò vt si albedo ex se haberet, vt in subiecto recipi non posset, illimitata esset. Atqui realis receptio formæ, sicut & realis causalitas est potentiæ circa actum receptum, ita essentialiter præsefert discretionem realem à causato; ergo, aut existentia creata illimitata est, aut finitur ab essentia creata, quæ est reale substratum actus existendi, ac proinde ab illo realiter discretum.

2. Ratio.

Præterea; quia essentia, & existentia realiter separantur ad minus non mutua discretione, quia esto quod existentia superstes esse nequeat, sine essentia; at essentia, existentia pereunte, non perit, cùm sit æternæ veritatis prædicatorum complexio.

Instatur.

Tum vel maximè; quia implicat, quod aliqua ratio apprehēdatur sub opposito eius, à quo ente intellectum non secernitur; quia enim homo à parte rei est animal, non potest sub opposito animalis intelligi. At essentiæ non contradicit apprehendi sub non esse, quod est oppositum entis actualis, vt talis formaliter; ergo essentia ante intellectum, non est ipsa actualitas.

Effugium.

Nec difficultatem eludis, si confugias ad compositum sensum; asserendo, essentiæ actuali repugnare, quod sit substratum negationis essendi.

Occupatur.

Quia non procedit ratio de esse actuali, vt inuoluit sensum compositum, & reduplicatiuum, scilicet constitutum illud, quod ex essentia, & existentia cointegratur; vt sic enim per se notum est, enti actuali, prout actuale est, non actualitatem repugnare: quod commune est cuilibet composito, etiam ex actu & potentia realiter discretis cointegrato; parieti enim, etsi albedo accidat, albo tamen, vt refert compositionem qualitatis, & subiecti, non albedo non repugnare non potest: ergo, si vel eò tantùm conuincitur parieti albedinem accidere, quò in sensu specificatiuo, vel prout non componitur cum forma, possit paries sub non esse qualitatis adæquatè concipi; si essentia secundùm adæquatam rationem nominalis entis, prout scilicet connexionem graduum essentialiū importat, valet sub non esse actualitatis apprehendi, existentia essentiæ intranea esse non poterit per identicam inclusionem.

3. Arguit.

3 Tertiò; quia vt ex principijs fidei colligitur, subsistentia realiter distinguitur à natura, quam afficit; cum de facto humanitas Christi Domini creata careat subsistentia. Atqui existētia substantialis omnino indistincta est à ratione subsistendi; quia existentia substantialis, non solùm distinguitur ab existētia accidentis per rationem abstractā modi substantialis vt sic, sed etiam secundùm magis contractam rationem existendi; ergo cùm vniantur substantialis, & accidentalis existentia in ratione existentiæ vt sic, ratio illa communis trahi debet ad substantialem, & accidentalem existentiam per aliquam specialem rationem existendi, quæ illi superiori gradui existentiæ addi intelligatur. Sed hæc specialis, & contracta ratio alia esse non potest quam ratio in existentiæ, siue existētiæ in alio in accidenti, & ratio existendi per se in substantia: igitur existentia accidentis, vi sui quidditatiui conceptus, habet vt sit inhærentia, sicut & existentia substātialis, quod sit esse per se. At esse per se formalissimè est subsistere; ergo existentia & subsistentia substantialis in eamdem coeunt entitatem; sed subsistentia nequit naturæ realiter identificari; ergo nec existentia.

Opinio Soarij, & Vazquez; quòd essentia, & existētia distinguantur ratione ratiocinata.

2. Opinio, quòd essentia, & existentia distinguantur ratione ratiocinata.

4 Secunda opinio; ex opposito omnem rationē discretionis ante intelle-

tellectum ita inter essentiam, & illius actualitatē auertit; vt respuat distinctionem formalem, quam Scotus inter gradus eiusdem entitatis constituit. Pro hac sententia refertur ex nostris Franciscus Lychetus *in 2. dist. 1. quæst. 2. §. quantum ad istum articulum.* Vbi de mente Scoti ait. *Hic Doctor ponit opinionem propriam dicens, quòd Deus potest aliquid creare de nihilo, id est non de aliquo secundùm esse existentiæ, & per consequens secundùm esse essentiæ; quia esse essentiæ, & esse existentiæ sunt idem.* At verba hæc solùm realem indiscretionem exprimunt, nisi expressum Lycheti in hac re testimonium à notis marginalibus petendum sit, quæ istam opinionem apertè asserere videntur, his verbis. *Esse essentiæ, & existentiæ dicunt vnam & eamdem realitatem, sunt idem realiter, & formaliter; distinguūtur, sicut concretum, & abstractum, quæ tantùm distinguuntur ratione.* Sed hæc marginalis adnotatio videtur esse Card. Constantij Sarnani, qui Lycheti opera recognouit, & scholijs illustrauit. Hanc tamen sententiam tuentur Soarez *2. tomo suæ metaph. disp. 31. sect. 6.* & Vazquez, *tom. 1. 3. part. disp. 72. cap. 2.* quā moderni communiter recipiunt; & cōprobari potest.

[Margin: Citatur Lychetus. / Sed non ex fide. / Card. Sarnanus. / Soarius. Vazquius.]

5. Primò; quia omnes rationes, quæ realem discretionem inter essentiam, & existentiam inficiantur, eadem vi contra distinctionem formalem, quæ intellectus functionem anteeat, inuehuntur. Quia sicut implicat essentiam extractā ab obiectiua potentialitate realiter à sua actualitate condistingui, eòquòd sicut, secluso quolibet realiter distincto, habet essentia, quod sit positiuum ens, à negatione non repugnantiæ, quā in statu possibilitatis præseferebat, cōdistinctum; ita vi eiusdem indiuisæ realitatis, & formalitatis ante intellectum, habet positionem illam imbibere, per quam à negatione status possibilitatis cōdistingui valeat; alias enim essentia iam extra causas, seclusa qualibet formalitate ex natura rei discreta, positiua non esset. At quilibet cōceptus obiectivus actualitatis, & positionis à negatione status possibilitatis condiscretus ad existentiam deferendus est, vt ad rationem formalē eius; ergo essētia ab statu possibilitatis extracta, secluso quolibet ex natura rei distincto, habet, quod existēs sit.

[Margin: Arguit. 1.]

Si opponas distinctionem illam de actualitate nominali, & participiali ab aliquibus excogitatam, vt solis verbis controuersiæ illudere videantur; effugium hoc ita occludi potest.

[Margin: Fuga.]

Quia illi esse positiuo nominali ratione actualitatis, quam importat, quocunque nomine vocetur, congruit ea ratio, quæ ad omnem existentiæ causalitatem requiri potest; ergo illa actualitas nominalis est ipsamet participialis actualitas: vel si hæc ratio non concludit contra astruentes distinctionem ex natura rei inter essentiam, & existentiam, nec profligare poterit primæ sententiæ assertores autumantes realiter secerni.

[Margin: Occluditur.]

6. Secundò; etiam ad hominem cōtra admittentes formalem distinctionē valida illa ratio retorqueri potest, quæ contra Thomistas ab ipsismet Scotistis formatur. Qui ideò discretionem realem inter essentiam (quæ se habeat per modum substrati existentiæ, & ipsam existentiam, quæ in essentia recipiatur instar actus essentiam qualificantis,) cōstanter respuunt, eòquòd inintelligibile sit aliquid non positivum, & reale exercere causalitatem substrati circa actum positivum; essentia autem, vt realiter condiscreta ab existentia, aut in statu negationis concipienda esset, & ita inhabilis ad causalitatem realem obeundam; aut in statu positionis, quod esset in adiecto implicationem inuoluere; cum ipsa positio sit actualitas, vel ratio actus entitatiui, & realis, per quam à potentia obiectiua extrahitur, atque adeò ipsa ratio existendi formaliter.

[Margin: Arguit. 2.]

Sed hoc argumentum, etiam discretionem formalem ex natura rei omnino euertere videtur; eòquòd apud Scotū, distinctio hæc intercedere soleat gradus eiusdem entitatis physicæ, qui inter se metaphysicè ante intellectum componantur; quia apud Scotum, metaphysica constitutio, sicut est conuentus rationū ante intellectum distinctarum, ita & à parte rei ordinabilium per modum actus, & potentiæ, siue substrati, & formæ. At implicat nō ens, siue meram negationem non repugnātiæ ad essendum, à parte rei subire rationem substrati realis, etiam metaphysici, respectū positiui actus; implicat igitur distinctio ex natura rei inter essentiam, & illius actualitatem.

[Margin: Instatur ad hominem.]

(?¿?)

Omnem distinctionem inter esse, & existere, inficiatur Cardinalis Aureolus.

Opinio tertia inficiās discretionē rationis ratiocinatæ inter essentiam, & existentiam.

7. TErtia opinio ; est aliorum, qui his commoti rationibus, non solùm distinctionem ex natura rei, vt inintelligibilē explodunt, sed eam etiam discretionem per intellectum, quæ ratiocinatæ rationis appellatur, omnino respuunt ; id tantùm distinctionis genus in hac re agnoscētes, quod rationis ratiocinantis dicitur ; eòquòd inter esse productum, & illiùs existere, non sit distincta ratio obiectiui conceptus cum fundamento in re; quod per necessarium erat ad distinctionem rationis ratiocinatæ inferendam, qualis inter animal, & rationale intercedit, sed solùm repetitio eiusdem rationis obiectiuæ sub diuersis tantùm habitudinibus formæ, & subiecti; ita vt, ipsum esse omnino indiscretum, vt apprehensum per modum materialis, & substrati, vocetur essentia; vt conceptum tamen instar actus, vocetur existentia. Hoc placitum tuetur noster Card. Aureolus *in 1. sent. dist. 8. art. 2. §. quod esse, & essentia, non differunt, sicut duæ rationes. fol. 263.* editionis Vaticanæ, quam opinandi viam modernis aliquot valde plausibilem reperio, quæ ita suaderi potest.

Card. Aureolus.

1. Ratio ex Aureolo.

8. Primò, ratione Aureoli, quæ talis est. ***Affirmatio rei non addit aliquam rationem ad rem; sicut enim negatio rei tollit totam rem, & nil aliud; ita affirmatio ponit rem, & nil aliud; sed dicendo sic, lapis est,*** (ly est,) ***nil aliud ponit, nisi quod affirmat lapideitatem, & dicendo, lapis non est, nil aliud tollit*** (ly non est,) ***nisi realitatem lapidis; ergo*** (est) ***non addit conceptum, aut aliam rationem ad illud, de quo prædicatur, sed tantùm ipsum affirmat.***

2. Ratio eiusdem.

Præterea; quandocunque aliquid diuiditur per duas differentias, si vna totaliter destruit diuisum, reliqua nihil addit ad diuisum, nec secundùm rem, nec secundùm rationem, sed tantùm affirmat ipsum. Verbi gratia, homo diuiditur per verum, & pictum; pictum autem totaliter tollit hominem, sequitur enim, est homo pictus; ergo non est homo, & ideò verum nihil addit ad hominem. Homo enim verus non est nisi homo, nec secundùm rem, nec secūdùm rationem. Sed constat, quòd ens diuiditur, per ens in actu, & existēs, & per ens in potentia; & vltima differentiarum (puta) ***potentia totaliter destruit ens; sequitur enim lapis in potentia, ergo non lapis; ergo altera differentia*** (puta) ***existentia, & actualitas, nihil adderet ad ens, nec secundùm rem, nec secundùm rationem.***

Confirmatio ex Aureolo.

Et confirmatur; quia si lapis cōcipiatur, vt non positus in esse, statim concipitur vt nil, ita quòd destruitur tota realitas lapidis; ergo quando concipietur, vt positus in effectu, nil adderet, nec secundùm rem, nec secundùm rationem: vnde quia nō positio lapidis est pura negatio lapidis, sequitur quòd positio lapidis est pura affirmatio eius, & per consequens nō addit rem, nec rationē. Hucusque Aureolus ad verbum transcriptus.

Arguit. 2. contra distinctionem rationis ratiocinatæ inter essentiā & existentiam.

9. Secundò arguitur ; quia ad compositionem metaphysicam, quæ sit propria in tali genere compositionis ; sola sufficit distinctio rationis ratiocinatæ cum fundamento in re ; siue pluralitate virtuali; quæ sicut præstat, quòd illæ rationes obiectiuæ se se mutuò excludant secundùm explicitos conceptus, ita fit, vt rationes illæ propriè inter se componi queant, vt tale, & vt ratio eius ; siue per modum substrati, & formæ; qualiter animal, & rationale coeunt ad metaphysicam compositionem, eòquòd secundū explicitas rationes animal sit extra rationale. Atqui essentia, quæ concipitur vt substratum existentiæ, apprehendi nō potest ; vt extra rationem eius; quia vt sic, sicut conceptus positivus est, & à negatione status possibilitatis condistinctus, ita excludere nequit, nec intelligibiliter, ipsam existentiam, à qua habet, vt positivus sit; ergo illam imbibit per transcendentiam essentialem, non solū secundùm implicitam, sed [illegible] secundùm explicitam rationem [illegible] illa quæ se secundùm rationes [illegible] transcendunt, solùm ratione [illegible] ratiocinante, & non ratiocinata, distinguuntur; ergo.

Huic triplici opinandi viæ per tres etiam conclusiones occurrendum est: ita vt germanam sinceramque Scoti mentem triplici præmisso placito aduersam patefaciamus; adeò vt nec essentiam realiter secerni ab existentia censeamus, itē, nec sola distinctione rationis ratiocinātis, imò nec ratiocinatæ; sed ea, quā

Scotus

Scotus vocitat formalem ex natura rei

Realem discretionem inter esse, & existere, haud intercedere posse.

Assertio 1. essentia non distinguitur realiter ab existentia.

10 ASsertio prima; essentia extra causas non potest esse à sua existentia realiter discreta. Sic noster Doctor in 3. sent. dist. 6. quæst. 1. vbi ex instituto contendit, in Christo dari creatam existentiam; eò quòd ab illius natura creata indistincta sit; Scoto adhærent secundæ, & tertiæ sententiæ assertores. Sed libet probationem ab acutissimo Aureolo petere, quã tradit loco citato, pagina 262.

Scotus.

Probatio assertionis ex Aureolo.

Affirmatio rei nihil addit ad rem affirmatam, sicut nulla negatio tollit aliquid nisi rem, quam negat. Patet enim, quòd non homo negat totum hominem, & affirmatio hominis nil aliud ponit, sed idem affirmat; si enim poneret aliud, iam non esset affirmatio præcedentis, sed appositio accedentis. Sed positio lapidis in rerum natura non est aliud, quàm affirmatio realitatis lapidis, quod patet ex hoc, quod non ponere lapidem in rerum natura, est negare à lapide realitatem; vnde nihil est dictu lapidem esse, quàm lapidem realitatem habere: ergo poni lapidem in rerum natura, non est alicuius nouæ rei additio, sed eiusdẽ rei affirmatio.

Confirm. efficax.

Præterea; illa sunt penitus affirmatio eadem, quibus opponitur eadem negatio; sed nil directè opponitur realitati esse, & realitati essentiæ; priuatio enim esse lapidis est lapidem simpliciter nil esse, & nullam realitatem habere, nec essentialem, nec aliam: ergo manifestè apparet, quòd nulla realitas erat in lapide, nisi esse; & perconsequens realiter idem sunt in eo essentia, & esse.

[...]uasio Thomistarum [...]ud Aureolum, quæ illi familiaris est.

Et si dicatur; quòd duplex est nihil, vnum, quod opponitur realitati essentiæ, & aliud quod opponitur realitati esse. Si sic dicatur: distinguenti de nihilo, de nihilo medietatem eligat, quicunque vult: constat enim, quod in nihilum distinctio non cadit.

11 Cæterùm, quia illa actualitatis nominalis, & participialis condistinctio vnicum est oppositæ sententiæ effugiũ; ita illud occludit Aureolus, pag. 263. *Nec valet si dicatur, quòd habet veritatem de esse essentiæ, non tamẽ de esse existentiæ, nõ valet inquam, quia hic loquitur* (intellige commentatorem 5. Physicorum comment. 9.) *de esse, quod prædicatur in illa propositione, rosa est. Cõstat enim, quod attribuit rosæ, & enuntiat de ea conceptum entis in actu; vnde sensus, quod rosa est extra nihil, & quod conceptus entis actualiter competit sibi, & perconsequens, ly est, prædicat sibi cõceptum entis, & importat ipsum per modum verbi; & sic procedit ratio, quod non addit intentionem, aut rationem aliquam, sed dicit conceptum entis alio modo.*

Præcluditur fuga Thomistarũ

Vis autem rationis Aureoli in hoc posita est; quod actualitas, quæ à Thomistis nominalis appellatur, ea est, quæ enuntietur per ipsum esse per modum verbi acceptum, adeò vt realitate illa superstite, & qualibet alia penitus seclusa, verum sit dicere, quòd rosa est; nequit ergo actualitas illa nominalis participialem actualitatem, vt condistinctam realitatem excludere. Quia verbum, (*est*,) licet in propositionibus de tertio adiacente non habeat vim verbi, cùm absoluatur à tempore, solùmque exprimat essentialem subiecti, & prædicati connexionem, vt cùm dicimus, homo est animal; at in enuntiationibus de secundo adiacente, vim verbi retinet, actualitatemque participialem refert, quæ à temporaneis conditionibus non absoluatur, vt cùm dicimus, rosa est.

Expensio acuminis Aureoli.

At essentia iam extracta ab eminentialitate causarum, secluso quolibet realiter distincto, habet quod non sit intra causarum potentialitatem, vt ex ipsis terminis liquet; ergo ex se habet actũ entitativum, siue actualitatem illam participialem, qua per verbum (*est*,) vt nõ à tempore, & conditionibus existendi absoluitur, enuntiari queat. Cùm omnes rationes existendi, quæ actualitati participiali deferuntur, quod scilicet constituat ens in esse temporali; quod fiat per generationem, & per corruptionem in nihilum abeat; enti etiam nominali cõgruant: ergo commentitia est realis illa entis actualis, in esse nominale, & participiale, discretio.

12 Dices; ad actualitatem participialem non sufficere, quod obiectum sit earum enuntiationum quæ à tempore

Aliud effugium.

non

non absolvuntur, sed addendum præterea, vt sit vltimus naturæ terminus; quo fit, vt existentia, & subsistentia, in eamdem coeant realitatem.

Occupatur.

Contra: quia formæ substantiales materiales in communi Thomistarum sententia verè existunt, esto quòd per subsistentiæ modum, (quo carent, vt ipsi docent,) vltimò non terminentur; ergo ratio existentiæ essentialiter non claudit vltimam eam terminãdi rationem, quæ dicitur ratio per se essendi, aut subsistẽdi; cùm modus essendi materialium formarum, apud ipsos, inexistentia quædã substantialis appellanda sit.

Roboratur præclusio effugij.

Adde; formas entitatiuas accidentales propriam existentiam sortiri, quòd indubitatum est, licèt modalibus formis aliqui denegent actualitatem existendi à subiecto condiscretam; at existentia accidentis ex se non habet, vt sit vltimus terminus, vltimave affectio accidẽtalis formæ, cùm hoc cõplemẽtũ ab inexistentia, siue inhærentia in subiecto expectet, quæ modus est ab existentia realiter discretus, & de facto in accidentibus sacrosanctæ Eucharistiæ separatus: ergo actualitas participialis ex se non habet, vt vltimò naturam terminet, atque adeò nullam præsefert causalitatis rationem, quæ nominali actualitati non cohæreat.

Oppositio ad hominẽ contra assertionem nostram.

Sed oppones; retorquendo ad hominem acutam eam Aureoli argumentationem, quam sub *num. 10.* transcripsimus ad nostram assertionem firmãdam; quòd scilicet, ***affirmatio rei nil addit ad rem affirmatam.*** Et quòd, ***poni lapidem in rerum natura non est noua alicuius rei additio, sed eiusdem rei affirmatio.*** Quæ Aureoli pronuntiata eò spectant; quòd adæquata ratio totius affirmationis, positionis, vel realitatis positiuæ entis nequeat adiungi quasi per additionem, vel appositionem rei ad rem, ad essentiam, tanquam ad realitatem alteram; cùm adæquata ratio affirmationis, & positionis entis sit totum quidquid est positionis in ente, nec aliquid reliquũ rei, vel affirmationis cõcipi queat, quod sit extra illam formam, quæ asseritur ratio adæquata totius positionis, vel realitatis entis, seu actus entitatiui, per quem opponitur obiectiuæ potentiæ. Atqui talis forma, siue ratio affirmationis, positionis, vel actus entitatiui est existentia; igitur nequit per additionẽ componi essentiæ, tanquam positioni distinctæ, cum tota ratio positionis essentiæ in solam existentiam eat referenda. Præmissa enim Aureoli probatio, si Thomistas vrgeret adstruentes discretionem realem inter essentiam, & existentiam, etiam perstringeret Scotum pronuntiantem, dari distinctionem formalem metaphysicam, vel formalem ex natura rei inter essentiam, & existentiam; vt liquet ex assertione 2. sub *num.* 13. cùm etiam obstet, quòd extra existentiam sit aliqua positiua formalitas, vel conceptibilitas ex natura rei; sed necesse sit, omnem conceptum positionis in existentiam, vt in rationem adæquatam, refundi.

Dilutio obiectionis.

Cui oppositioni occurritur; obtinere id, quod damus ingenuè, nullam assignabilem esse positiuam cõceptibilitatem, quæ excludat vltimum existentiæ conceptum; inficiamur verò, essentiam, vt est alterum coextremum metaphysicæ, aut formalis distinctionis, quæ inter essentiam, & existentiam intercedit, positionem importare: cùm essentia, quà essentia est, tantùm exprimat prædicatorum connexionem, nec referat positionis, aut realitatis positiuæ conceptum, quem ab existentia mẽdicat ob realem idẽtitatem. Qualiter verò essentia, quæ vt formaliter ab existentia cõdistinguitur, licèt vt sic formaliter positiua non sit, componi queat metaphysicè ante intellectus functionem cum actu existentiali? vide infra sub *num. 20.* in responsione ad fundamenta secũdæ opinionis.

Alia oppositio ad hominem.

Ex quibus etiã diluitur illa obiectio, quæ contra nostram sententiam retorqueri posset ad hominem ex altera probatione Aureoli à nobis transcripta sub *num. 10. **Illa sunt penitus affirmatio eadem, quibus opponitur eadem negatio.*** Prædicta enim oppositio, etiam agere videtur contra distinctionem formalem ex natura rei; cùm negatio destruens existentiam, etiam sit non esse realitatis essentiæ.

Eneruati

Dicimus enim; omnem realitatem positiuam essentiæ, perire destructa existẽtia; ex quo tantùm infertur, quòd essentia, à suo quidditatiuo conceptu, non referat positionem, siue positiuam realitatem, quam destruat negatio realitatis & positionis, quæ formaliter opponitur existentiæ, vt existentia est: si enim negatio existentiæ, vt negatio existentiæ

est,

est, opponeretur essentiæ, non posset essentia distingui formaliter ex natura rei ab existentia. Quare, negatio, quæ formaliter destrueret essentiam, non esset merum, non esse positionis, seu realitatis positiuæ, sed non esse connexionis essentialis prædicatorum inter se; vt si tolleretur connexio inter animal, & rationale, periret quidditas hominis.

Distinctio ex natura rei inter essentiam, & existentiam suadetur; & confutatur pluralitas existentiarum in gradibus metaphysicis.

Assertio 2. Essẽtia, & existentia differũt ex natura rei formaliter

13 ASsertio secunda. Essentia, & existentia distinguuntur formaliter ex natura rei, ea discretionis ratione, quam Scotus constituit inter gradus, qui ab eadem physica entitate petiti in metaphysicā conueniunt constitutionem. Ita Basolius *in 3. sent. dist. 6. quæst. vnica.* Martinus Meurisseus *lib. 1. suæ metaph. quæst. 21. conclus. 4.* Posnaniensis *in 1. dist. 2. art. 3. dub. 2. conclus. 1.* Theodorus Smising. *tract. 1. disp. 2.* de essentia Dei, *quæst. 1. num. marg. 43. & 44.* videtur expressa sententia Scoti *in 2. sent. dist. 3. quæst. 3.* in fine, § *per hoc patet ad argumentum.* Vbi ait.

Basolius. Meurisseus Posnaniens. Theodorus Smising.

Scotus.

Dico quòd actus distinguit eo modo, quo est actus, sed actus accidentalis distinguit accidentaliter, sicut actus essentialis distinguit essentialiter: ita dico, quòd vltima distinctio in coordinatione prædicamentali est distinctio indiuidualis, & illa est per vltimum actum per se pertinentem ad coordinationem prædicamentalem. Sed ad hanc coordinationem prædicamentalem non per se pertinet existentia actualis, actualis autem existentia est vltimus actus: sed posterior tota coordinatione prædicamẽtali. Et ideò concedo, quòd existentia distinguit vltimatè, sed distinctione, quæ est extra totã per se coordinationem prædicamentalẽ, quæ distinctio est aliquo modo accidentalis, licèt non sit verè accidentalis; tamen sequitur totam distinctionem secundùm esse quidditatiuum.

Confirmatio assertionis ex Scoto.

Ex qua Scoti doctrina talis ratio formari potest. Si essentia, & existentia non essent duæ formalitates, siue rationes obiectiuæ ante intellectum distinctæ; fieret, vt iuxta discretionem graduum metaphysicorum, quam ex natura rei ante omnem intellectum astruit Scotus, etiã existentiæ illorum graduum ex natura rei distinctorum plurificarentur ex natura rei: si enim animalitas existeret per existentiam à gradu rationalitatis formaliter indistinctam, nec gradus animalitatis à gradu rationalitatis secerni posset ex natura rei; illa enim, quæ identificantur in eodem tertio formali, etiam & inter se formaliter identificari necessè est. Quare, si animalitas esset eadem formalitas ex natura rei cum sua existentia, & rationalitas, etiam esset eadem formalitas cum existentia animalitatis, animalitas à rationalitate haud distingui posset formaliter; ergo cum Scotica doctrina de distinctione graduum metaphysicorum ex natura rei stare non potest non distinctio existentiarum istorũ graduum, si gradus ipsi à sua ratione existendi ex natura rei discreti non sint.

Impugnatur pluralitas existentiarum in gradibus metaphysicis.

14 Cæterùm; cùm doctrina Scoti suprà citata coherere non posse existẽtiarum pluralitatem; ita aperio ex illis Scoti verbis. *Concedo, quòd existentia distinguit vltimatè, quæ distinctio est aliquo modo accidentalis, & sequitur totam distinctionem secundùm esse quidditatiuũ.* Quia ideò hæcceitas, siue ratio indiuidualis non plurificatur iuxta graduum essentialium discretionem, quia cum vltima accipiatur post omnium quidditatiuarum rationum conuentum ad naturæ specificę compositionem; eò præcisè, quò immediatè specifica ratio (verbi gratia, humanitas) fit hæc, omnes rationes genericæ, etiam indiuiduantur ex vi eiusdem formalis coniunctionis actus singularitatis ad specificum gradum, vt ad immediatũ substratum eius; nec enim astruenda est immediata coniunctio gradus animalitatis cum hæcceitate ante compositionẽ cum rationalitate; fieret enim; vt indiuiduatio gradus generici esset prædicatum quidditatiuum, si anteiret compositionem generis, & differentiæ specificæ, vt substratũ metaphysicæ compositionis.

Vrgetur ratio.

Ideò enim, apud Scotum, iure ac me-

rito,

rito, ratio indiuidualis essentialis non est; quia est formalitas vltimò à compositione physica accepta post omnem quidditatiuarum rationum conuentum; (de quo vide infrà *in controu.* 2. de vnitate Dei, *art.* 4. *num. margin.* 16. *&* 17. de indiuiduatione substantiæ compositæ.) Ergò cùm Scotus expressè asserat, existentiam etiam accipi à physica entitate post omnem essentialium graduum metaphysicorum compositionem; fit, vt vnica existentia formaliter indiuisa omnibus gradibus essentialibus actualitatem conferat, sicut & vna indiuidualitas omnibus præstat indiuiduationem, si enim vna hæcceitas omnem metaphysicam compositionem actuat in ratione huius, ita vna actualitas in ratione existentis.

Instatur vltra. At, si existentia non esset formalitas ex natura rei discreta, à gradibus etiam ex natura rei inter se condistinctis, non posset esse vnica, & indiuidua formalitas ex natura rei; cùm implicet, vnam, & indiuisam formalitatem identificari formaliter pluribus gradibus ex natura rei condistinctis; si ergo existentia vnica est, vt ex doctrina Scoti euidenti consequutione deducitur, planè etiam fiet, vt à gradibus essentialibus existentia ex natura rei condistinguatur.

Vrgetur ratio ex principijs Scoti contra Scotizantes aliquos. 15 Vrgetur efficaciùs; si quilibet gradus essentiales generici essent à proprijs existentijs formaliter indistincti; sequeretur, quòd sicut ipsi gradus ex natura rei supponuntur ad speciei compositionem, etiam & eorum actualitates existentiales ab ipsis gradibus formaliter indistinctæ, metaphysicam speciei constitutionem anteirent, atque adeò essent de quidditate rei omnes illæ rationes existendi; cùm apud Scotum, omne illud, quod specificam constitutionem intrat, vt quid ad illam præsuppositum, & vt substratum intrinsecum talis compositionis, pertineat ad rei quidditatem. Si enim animalitas à sua actualitate formaliter ex natura rei non distinguitur, & secundùm omnem suam rationem formalem intrat quidditatiuam compositionem speciei, *cuius constitutio est ex natura rei ante intellectum, & non per solam intellectus functionem*; eamdem speciei constitutionem animalitatis actualitas non intrare non posset. At existentia apud Scotum non est de quidditate rei creatæ, vt patet ex verbis citatis, in quibus illam appellat formam aliquomodo accidentalem; eòquòd sit accidens prædicabile extra omnem quidditativum rei conceptum, licèt accidens prædicamentale non sit: ergo existentia à gradibus essentialibus ex natura rei secernitur.

Obiectio. Sed obijcies; eneruem esse collectionem nostram, quatenus ex hoc quòd existentiæ, & hæcceitates congruerent superioribus, & genericis prædicatis, antequam gradibus differentialibus specificis componerentur; agebamus, tales existentias, & hæcceitates esse conceptus essentiales; cùm indubitatum sit, apud Scotum, proprietates genericas anteire metaphysicam constitutionem speciei atomæ; aliàs veritas, & vnitas entis illi non congruerent ante compositionem illius abstractissimi conceptus cum gradu vltimo differentiali rationalitatis: nec tamen comminisci licebit inde, veritatem, & vnitatem esse de essentia hominis, eòquòd huiusmodi proprietates anteeant compositionem animalitatis cum rationalitate.

Diluitur. Respondetur; esse omnino disparem rationem, ob quam in nostra probatione consultò apposuimus; *quòd si hæcceitates, & existentiæ prædicatorum superiorum subintrarent compositionem specificam tanquàm intrinseca substrata talis compositionis; non possent non esse quidditatiua prædicata*; veritas tamen, & vnitas, & sic de cæteris alijs proprietatibus superiorum prædicatorum, quæ illis cohærent in secundo modo dicendi per se, non contrahuntur tanquam intrinsecæ partes compositionis specificæ. Quia cùm formaliter ex natura rei differant apud Scotum huiusmodi proprietates à gradibus superioribus, quorum sunt affectiones; possunt talia prædicata quidditatiua in specificam compositionem conuenire, vel metaphysicè coniungi cum differentia specifica, absque eò quòd proprietates subintrent talem compositionem prædicatorum quidditatiuorum. Quia tamen apud aduersarios existentiæ superiorum prædicato-

rum

rum ab illis essent ex natura rei indistinctæ; fieri non posset, vt si animal componatur ex natura rei metaphysicè cum rationalitate, existentia animalis non subintraret eamdem compositionem, tanquam pars & substratum intrinsecum illius, ac proinde existentia esset prædicatum quidditativum; quod idem asserimus de hæcceitatibus prædicatorum superiorum, si darentur, nec ab illis ex natura rei dissiderent.

Opponit. 2

Opponens deinde; quòd, apud Soariũ, & alios, qui improbant formalem distinctionem ex natura rei inter essentiam, & existentiam, solam discretionem ratiocinatæ rationis admittentes; licèt gradus quidditatiui in metaphysicam compositionem speciei atomæ conueniant, non tamen quidditatem speciei cointegrant illorum prædicatorum essentialium existentiæ; cum adæquata speciei constitutio concipiatur, vt ad prædicamentalem coordinationem spectans, quatenus absoluitur ab omni ratione existendi: igitur infirma est nostra probatio agens, quòd si existentia non esset ex natura rei distincta à gradibus essentialibus, qui in metaphysicam compositionem conueniunt, etiam existentiæ illorum prædicatorum ad quidditatiuam speciei compositionem attinerent.

Defenditur ratio nostræ assertionis.

Respondetur; quòd apud prædictos authores compositio metaphysica non asseritur ante intellectum, sed sola functione mentis subsistit; quò fit, vt cùm per solam operationem intellectus isti gradus componantur inter se, præstare queat intellectus, vt inter se coniungi valeant gradus illi, vt præcisi ab existẽtia, seu quatenus ab omni ratione existendi absoluuntur. Attamẽ, apud Scoti scholam, in qua procedit nostra argumẽtatio, datur compositio metaphysica actualiter ante mentis negotiationem; sicut & asseritur discretio formalis ex natura rei inter extrema componibilia inter se. Vnde efficitur, vt implicet, quòd si gradus animalitatis ex natura rei cõponatur metaphysicè cum rationalitate ad quidditatiuam humanitatis constitutionem; non cõueniat in eamdem quidditatiuam compositionem metaphysicam existentia animalitatis, si hæc sit ex natura rei eadem met formalitas cùm essentia animalitatis, quæ cõintegrat metaphysicam compositionem humanitatis ex natura rei. Quod obseruatum præmittimus sub hoc *num. margin.* 15. adstruentes; nos procedere supposito, quòd metaphysica compositio anteceat omnem intellectus functionem.

Altera vrgens nostri pronuntiati confirmatio ex principijs Scoti cõtra recentiores ab Scoto deficientes.

16 Secunda nostræ assertionis probatio est; quòd, sicut implicat, quòd existat, nisi quod indiuiduatum est, ita repugnat quòd sit hoc, siue indiuiduatum à forma hæcceitatis, nisi quod existit; nec enim intimior, aut vicinior quidditati rei est existentia, quam hæcceitas, quin in diuersa causandi ratione se præcedũt: sicut enim existẽtia est ratio hæcceitatis, vt existentis, ita hæcceitas est ratio existentiæ, vt huius. At hæcceitas, siue forma indiuidualis ex natura rei ante omnem intellectum distinguitur à quidditatiuis gradibus, apud Scotum *in 2. sent. dist.* 3. *quæst.* 6. §. *Et si quæras, quæ est ista entitas indiuidualis.* Ergo existentia à quidditatiuis gradibus, etiã ex natura rei ante intellectum condistingui debet.

Instãtia vrgentior, à consequentia doctrinæ.

Sed; præcipua huius assertionis comprobatio contra Scotistas aliquos recentiores in hac re manifestos Scoti desertores petenda est à doctrinæ consequentia; quia apud Scoti scholã pro axiomate est; quòd fundamentum distinctionis formalis ex natura rei, prout dissidet à fundamento distinctionis realis, est ens metaphysicum existens in se, & non à se; siue non importans distinctam existentiam ab alia metaphysica comparte cui componitur; de quo nos seriò infra in metaph. appendice de dist. *art.* 4 *à num. marg.* 8. vsque *ad* 11. verùm expressius pro hac sentẽtia Scoti testimonium accipe infra ex *num.* 18. huius appendicis.

Impugnatur Aureoli placitum inficiantis distinctionem ratiocinatæ rationis inter essentiam, & existentiam.

Assertio 3. Essentia, & existẽtia nõ distinguuntur sola ratione ratiocinante; contra Aureolum.

17 ASsertio tertia; essentia, & existentia, nequeunt sola ratiocinante ratione separari. Hæc est contra Aureolum, & alios; cuius confirmatio ex illis Scoti verbis peti-

Scotus.

petitur. *Concedo, quòd existentia distinguit vltimatè, sed distinctione, quæ est extra totam per se coordinationem prædicamentalem.* Ex qua doctrina talis ratio produci potest.

2. *Ratio pro nostra conclusione*

Illa, quæ solùm per rationem ratiocinantem differunt, se per explicitos, & quidditatiuos conceptus transcendunt; adeò vt stante repetitione eiusdem omnino conceptus expliciti, tota ratio discretionis ab extrinsecis habitudinibus formæ, & subiecti petenda sit, quæ ex functione intellectus accedunt. At distinctio essentiæ, & existentiæ talis esse non potest; cùm intellectus apprehendat rem secundùm essentialem graduum compositionem ad coordinationem prædicamentalem spectare, nullatenus apprehensâ ratione existentiæ; cùm res ad seriem prædicamentalem deferantur, prout à ratione existendi absoluuntur; ergo aliud exprimit conceptus actualitatis, quod non referat explicita essentiæ apprehensio, prout essentiæ est, siue prout in primo modo dicendi per se de subiecto enũtiatur. Atque adeò aliud est etiã esse obiectivum actualitatis ab esse obiectiuo essentiæ: cùm enim esse obiectivum, nihil aliud sit quàm denominatio ab actu cognitionis relicta; nil aliud exprimere valet per modum termini præter id, quod cognitio refert per modum viæ, & fieri illius. Ergo, si apprehensio explicita essentiæ, vt in primo modo dicendi per se de subiecto enuntiabilis, nõ est cogitatio, siue conceptus existentiæ, ita nec esse obiectivum vnius potest esse obiectivum alterius; ac proinde distinctio, quæ inter essentiam, & existentiam intercedit, non est rationis ratiocinantis, quæ afficiat idem esse obiectivum, prout diuersas tantùm induit habitudines subiecti, & formæ.

Altera ratio ad hominem contra Aureolum.

Deinde; specialiter reconueniri potest Aureolus, & ad hominem premi; eòquòd ipse cum Scoto sentiat, cuilibet creaturæ, etiam spirituali, suppetere potentiam logicam ad non essendum; non solùm extrinsecam, quæ à sola potentia creatoris trahatur, sed etiam intrinsecã, quæ ex parte ipsiusmet creaturæ spectetur; eòquòd creaturæ, à sua quidditatiua ratione, non repugnet vertibilitas in nihilum. De quo vide infra *in cõtrou. 7. de immutabilitate Dei, art.* 1. per totum præcipuè, sub *num.* 22. vbi obseruãda sunt illa verba Aureoli. *Esse commutabile*, (intellige de esse ad non esse) *non est subiectum motus, vel mutationis secundùm rem sed sufficit, quòd sit secundùm rationem; in quantùm de omni re formantur conceptus esse, & essentiæ, mutuò accidentes, & contingentes.* Vbi, apud Aureolum, eò essentiæ cuilibet creatæ congruit potentia logica, siue nõ repugnantia ab intrinseco, vt abeat in nihilum, eòquòd essentiæ accidat existẽtia, seu quia essentia, & existentia, comparentur inter se, *vt conceptus mutuò accidentes, & contingentes.* Sed ea, quæ inter se referuntur, vt conceptus contingenter, & accidentaliter inter se cohærentes, non secernuntur sola ratione ratiocinante; quæ tantùm posita est inter repetitionem eiusdem conceptus, prout substernitur diuersis habitudinibus extrinsecis, subiecti, & formæ; igitur distinctio ista, cùm non sit eiusdem conceptus repetitio, sed conceptuum inter se accidentaliter compositorũ pluralitas, nequit esse sola discretio rationis ratiocinantis. Quam sententiam de potentia logica intrinseca creaturæ spiritualis ad non esse cum Scoto, & Aureolo contra Thomistarum scholam, recipit Vazquius, 1. *part. quæstion.* 50. *articul.* 5. *disputation.* 182. Ita vt Angelus in hac sententia nõ sit immutabilis, seu inuertibilis in nihilum per naturam, sed per gratiam, aut munificentiam conditoris. Qua sententia supposita, reliquũ est, vt consequenter adstruatur, quòd natura Angeli sit accidẽtaliter actualis, ac proinde, quòd sola ratione ratiocinante non dissideat ab illius existentia; de quo adi art. citatum.

3. *Probatio nostri asserti.*

18 Præterea; quia ideò Deus essentialiter est immutabilis de esse ad non esse, quia essentialiter est suum esse; ergo si creatura esset suum esse, repugnaret illi essentialiter vertibilitas ad non esse, sicut est Deo contradicit.

Occursus Vazquij.

Respondet Vazquez, loco citato, *ex* 3. *part. disput.* 72. *cap.* 3. *numer.* 17. quòd licet ens creatum sit suum esse, (hoc est idem omnino cum sua existentia,) destrui tamen potest, atquè in nihilum verti; eòquòd suapte natura tale sit, vt si Deus nolit illud conseruare, statim in nihilum decidat. Quare, licet nõ sit speciale in Deo

quod

quòd existentia sit ab illius essentia omnino indistincta; cùm hæc omnimoda identitas, etiam enti creato congruat; singulare tamen est, quòd suum existere Deus ab alio principio mendicare non valeat.

Refellitur

Sed contrà; quia ideò repugnat Deo esse ab alio, eòquòd illi contradicit obiectiua potentia; ideò autem implicat obiectiua potentialitas diuinæ naturæ, quia actus entitativus, ita intraneus est illi per quidditatiuam transcendentiam, vt Deus essentialiter exprimi nequeat, actualitate illius non apprehensa. At essentia creata, sicut diffiniri quidditatiuè potest, non cogitata illius existentia, ita, vi suæ rationis essentialis, non habet actum entitativum præseferre, vi cuius obiectiua potentialitas præueniatur, & remoueatur; ergo tota ratio non essendi ab alio, siue remouendi à se obiectiuam potentialitatem, in essentialem inclusionem propriæ actualitatis deferenda est: ac proinde creaturæ actus entitativus essentialis esse non poterit; aliàs illi vertibilitas in nihilum essentialiter implicaret.

Optima Scoti confirmatio pro discretione ex natura rei inter essentiam, & existentiã.

Quam doctrinam expressam reperio apud Scotum in quæst. 1. quodlib. paulò ante §. *de altero termino* sub *num. marg.* 4. *editionis Cauelli*: Vbi inquit. *Ad secundum dici potest; quòd essentia, & eius existentia, in creaturis se habent sicut quidditas, & modus, & ideò distinguuntur. In diuinis autem existentia est de conceptu essentiæ, & prædicatur in primo modo dicendi per se, sic quòd propositio illa per se est prima, & immediata, ad quam omnes aliæ resoluuntur, vt patet in* 1. *distinct.* 2. *quæst.* 2. Vbi obseruandum est; Scotum in hoc textu eam sententiam firmare, quam ex ipso expendimus, *art.* 1. *num. marg.* 5. Deinde; quod quando autumat, existentiam esse modum essentiæ in creatis, procedit de modo metaphysico, vel de conceptibilitate, quæ componatur metaphysicè ex natura rei cum essentia.

Scotus.

Obseruatio circa legitimã Scoti mentem de distinctione formali existentiæ creatæ ab essentia.

Circa citatum tamen Scoti testimonium, id restat obseruandum; quòd, licet eius authoritatem eleuare videatur Hugo Cauellus, dum illud charactere absimili, tanquam additamentum aliorum indigitat: adhuc tamen inibi cum meliùs sentientibus æstimat, *in scholio numer.* 4. de mente Scoti esse, quòd existentia attineat ad quidditatem Dei, & non sit modus ab essentia dissitus, vt in ente creato; vt liquet ex probatione, quam ibi format Scotus. §. *Secundò, ad idem arguitur sic.* Sub eodem *numer. marginal.* 4. Vbi subdit.

Scotus.

In omni creatura, essentia eo modo, quo distinguitur ab existentia, videtur esse prior illa, sicut potentiale, & susceptivum est prius actu suscepto; ergo videtur similiter in Deo. Sed secundùm dicta Augustini, & Damasceni iam adducta, essentia accipitur pro existentia actuali, sicut apparet per illam authoritatem Exodi, qua ambo vtuntur, (qui est misit me ad vos, &c.) *Ergo secundùm istas authoritates existentia est prima entitas, & non essentia, vt essentia; vel saltem illæ authoritates id non ostendunt.*

Hanc igitur probationem, vel absque enodatione reliquit Scotus (quòd & opinatus est Hugo Cauellus;) quia eam concludentem, & de mente Augustini, & Damasceni æstimauit; quorum asserta valdè vrgentia pro quidditatiua transcendentia Deitatis, & existentiæ illius, videnda omnino sunt apud Scotum inibi sub *num. margin.* 3. Vel si aliquam adhibuit prædictæ oppositionis dilutionem, ea est, quam Hugo Cauellus tanquam additionem distincta characteris nota indicatam voluit. In præmissa igitur Scoti argumentatione, vel id discriminis inter essentiam creatam, & increatam constituit respectu suæ existentiæ; quòd essentiam creatam, sicut & distinctam á sua existentia, ita & potentialem respectu suæ existentiæ indicet: quod aliter censet de natura diuina, & actualitate, vel existentia illius.

Quia tamen ibi, vel ab Scoto, vel ab illius asseclis, existentia appellatur modus essentiæ creatæ; videnda sunt ea, quæ de modi vsurpatione disserimus infra de sensu ac phrasi Scoti, *in controuers.* 2. *de vnitate Dei. In appendice metaph. de distinctione entis, artic.* 3. *de distinctione modali, num. margin.* 5. Vbi instillare apparet Scotus, quòd nec entitas perfectè concipi queat, sine modo, nec modus sine re; quare si existentia esset modus essentiæ compositus essentiæ, etiam

Scotus.

solũ metaphysica, & formali cõpositione, nequiret existẽtia, sine essentia cõcipi. Ac proinde nõ referret cõceptibilitatem distinctam, atqueadeò nec distinctionem formalem; cùm distinctio formalis, apud Scotum, sit mera quædam conceptibilitatum discretio.

Dilutio obiectionis; quòd existẽtia cõnotet essentiam; non tamen eam formaliter imbibat.

Sed prædicta obiectio nullo negotio, vel consopitur, vel corruit; quia, licèt verum sit, quòd existentia concipi nequeat absque essentia, tanquam sine connotato in ordine ad quod referatur causalitas existentiæ; cùm existentia, nil aliud sit, quàm positio, realitas, vel actus realis, & entitatiuus essentiæ, ac proinde essentia intrat diffinitionẽ existẽtiæ, vt cõnotatũ quoddã. Attamẽ existẽtia, & essentia exprimunt formalitates, seu rationes intrinsecas omnino dissitas; cùm essentia, quà quidditas rei est, solùm referat connexionẽ prædicatorũ, quæ apprehendi valet sub statu possibilitatis ante omnẽ existẽtiam; existentia verò tãtùm exprimat, quòd sit realitas, & positio essentiæ. Realitas autem & positio essentiæ accidit essẽtiæ in esse quidditatiuo spectatæ, sicut ècontra, connexio prædicatorũ essentialiũ accidit realitati positiuæ, seu existẽtiali, per quam extrahitur essentia à potẽtia obiectiua, & contrahitur ad realem, & entitativum actum; cùm talis connexio, etiam concipiatur in mero statu possibilitatis.

Quæ connexio modi cũ substrato, non per essentialem cõceptibilitatũ transcẽdẽtiã, sed ratione connotati; nõ solũ cõgruit existẽtiæ, quæ est modus metaphysicus, seu metaphysicè compositus essentiæ, cùm sola formali distinctione ex natura rei, stante idẽtitate reali; sed etiam cohæret alijs modis realiter à substrato condistinctis, & ab illo separabilibus separatione nõ mutua: quia nec vbicatio, figura, relatio, inhærentia, & his similia, etiam diffiniuntur, absque substratorum cõnotatione; de quo vide *art. 3. citatum in appendice de distinctione entis.*

Imò, quòd si hæc oppositio esset alicuius roboris, etiã obtineret, quòd licet substãtia generans distinguatur realiter à relatione paternitatis, eòquòd possit dari, sine illa; sed non ècontra, paternitas à substantia generante, in appendice verò de *dist. entis, art. 4. de dist. formali* ostendetur; quòd nequeat dari discretio formalis non mutua ex parte, nimirum vnius coextremi, & nõ ex parte alteri⁹.

Dilutio oppositarum rationum, primæ, secundæ, & tertiæ, opinionis.

19 EX his operosum nõ erit opposita argumẽta pro materiæ qualitate, quæ abstrusissima est, eneruare.

Respõdetur ad 1. arg. pro sententia S. Thomæ.

Ad primum argumentum primæ sententiæ; negamus, finitudinis rationem in receptione positam esse; de quo in cõtrouersia de infinitate Dei latiùs.

Ad 2. arg. Resp.

Ad secũdũ; dicimus, essentiam realem pereunte existentia semper perire, nec esse superstitem, nisi solã non repugnantiam ad essendum; quæ sicut realiter negatiuè ab existentia distinguitur, ita ab essentia positiua, & actuali.

Ad instãtiã.

Ad instantiam: aliam esse inclusionem merè materialem, & identicam, aliam verò essentialem, & quidditatiuam; homo enim, non solùm animal sibi identitate reali copulat, sed inclusione etiam essentiali; quò fit, vt homo sub opposito animalis apprehendi nequeat, cùm animal sit substratum intrans essentialem hominis constitutionem. Quia tamẽ existentia, & essentia ita in eamdem coeũt realitatem, vt se se secundùm quidditatiuas formalitates excludant; proinde fit, vt essentia sub opposito actualitatis apprehendi queat. Quàobrem, esto quòd natura ab illius indiuiduatione realiter non secernatur, quia tamẽ hæc est mera materialis idẽtitas, & nõ essentialis rationũ formaliũ inclusio; potest natura in statu vniuersalitatis, & indeterminationis, quæ singularitati opponitur, cõcipi.

Ad 3. arg.

Ad tertiũ argumentũ; quòd *in appendice sequentis articuli* distinctio existentiæ, & subsistentiæ, ex instituto expendẽda est. Vt autẽ euidens intercedat absimilitudo inter existentiam substantiæ, & accidentis, non exposcitur, quod existentia substantialis exprimat positiuam rationem essendi per se, quã trahit à forma hypostasis; sed sufficit, quòd illi repugnet existentia in alio, vt in subiecto. Quæ non contradicit, imò congruit existẽtiæ accidẽtis, signata & virtuali ratione; quatenus ab existẽtia accidẽtis pullulat inhærẽtia realiter cõdistincta ab existẽtia accidẽtis; vt liquet in existentia quãtitatis Eucharisticæ, quæ realiter separatur ab inhærentia.

Dilutio fundamentorum secundæ opinionis.

20 Ad primum secundæ opinionis; fatemur ingenuè, quemlibet positionis, & rea-

& realitatis cõceptũ in actualitatẽ existẽtiæ deferẽdũ esse, vt in rationẽ formalẽ eius; negamus tamẽ essentiã, quò essẽtia est, ex vi suæ rationis formalis, & secũdũ quod in primo modo dicẽdi per se de subiecto enũtiatur, positionẽ, & realitatẽ præseferre. Nec tamẽ ex eo inferre licebit, essentiã formaliter in negatione nõ repugnantiæ status possibilitatis positã esse; dicimus enim, essentiã, quà talẽ formaliter, præscindere vel à positione actualitatis existentiæ, vel à negatione nõ repugnãtiæ status possibilitatis. Quare, licet essentia à potẽtialitate causarũ extracta positiua sit materialiter, & identicè; formaliter tamẽ est non positiua, id est præscindens à positione actus existentialis.

Ad instantiã. Quãdo autẽ instas: formaliter nõ claudit positionẽ; ergo formaliter nõ est distincta ab statu possibilitatis. Dicimus, essentiã vi suæ rationis quidditatiuæ, secundùm quòd connexionẽ prædicatorũ enũtiat, nec positiuã esse, nec negatiuam priuatiuè loquẽdo, vel in sensu priuatiuo; ita vt essentia, à suo quidditatiuo cõceptu, nec referat cõpositionẽ ad existẽtiã, nec priuationẽ illius; sed esse nõ negatiuã, aut nõ positiuã præcisiuè; id est præscindentem à negatione status possibilitatis, & positione status existentiæ.

Confutatio contrarij ad hominem. Addimus tamẽ; quòd si hæc ratio, quæ pro sentẽtia Frãcisci Soàrez formatur, alicuius esset põderis; cõtra ipsum eadẽ vi retorqueri posset asserẽtẽ, essentiã, & existentiã, esse duas obiectiuas rationes cũ fundamento pluralitatis, siue distinctionis in re. Quia etiã opponi posset; rationem illam obiectiuam essentiæ positiuam esse, & à mera negatione non repugnantiæ status possibilitatis condiscretam; atque adeò transcendentiam actus existentialis importare.

2. Arg. Ad secũdũ; ad causalitatẽ metaphysicã nõ exigi, quòd vt æque cõcausa, tàm materialis, quã formalis, existat à se, id est vi suæ quidditatiuæ rationis; cũ satis superque sit, quòd in se existat; quare, vt essentia substratũ esse queat existẽtialis actus, sufficit quòd habeat actualitatẽ in se, ab ipso nimirũ actu existẽdi sibi realiter idẽtificato mẽdicatã; licet à se, id est, ex vi sui quidditatiui conceptus, nec actualis, nec positiua sit. Imò quòd si hæc ratio alicuius esset efficaciæ, etiã ab oppositæ sententiæ assertoribus infringi deberet; qui cũ sola discretione ratiocinatæ rationis metaphysicam constitutionem astruunt.

Satisfactio ad fundamẽta Aureoli. Ad 1. 21 Ad primã rationẽ Aureoli; damus, affirmationẽ, siue positionẽ rei nihil addere rei actuali; inficiamur tamẽ, essentiã, quò essentia est, positionem, siue affirmationẽ præseferre; cũ ex vi suæ quidditatis, nõ positiua sit, sicut & nõ existens.

Ad 2. Ad secũdã rationẽ; ens in potẽtia totaliter destruere diuisum, scilicèt rationẽ entis positiui, & realis; nec existẽtiã aliquã rationẽ aduentitiã, vel additã suæ causalitati expectare, vt ab ente in potẽtia cõdistinguatur; negamus tamẽ, essentiã, quæ realiter existentiæ idẽtificatur, esse ens in potẽtia obiectiua ex vi suæ rationis formalis; aliud enim est, essentiã formaliter non actualem esse, licet identicè actualis sit; aliud, intra potentialitatem causarum præhaberi; quòd est esse ens in potentia.

Instatur pro placito Aureoli. Sed vrgebis ex Aureolo; quòd sicut, quia homo verus, prout opponitur picto, exprimit totũ hominẽ, nõ præmittit aliquid naturæ hominis, cui coniungatur per modum additionis, aut nouæ appositionis ad substratũ præexistens; ita eò præcisè, quò existẽtia importat quid quid est realitatis, & positionis in ente, non debet adiungi essentiæ, tanquam formalitas ex natura rei ab essentia discreta, & illi addita per metaphysicam compositionẽ tãquã materiali, & substrato.

Occurritur obiectioni. Respõdetur; quòd tãtũ obtinet oppositio, quòd existẽtia apponi, nec addi valeat alicui formalitati, quæ sit positio; eò quòd quidquid est, aut cõcipitur positionis petatur ab existẽtia tãquã à ratione formali adæquata; non tamẽ agit, quòd existẽtia nõ supponat formalitatẽ essentiæ, quæ, à suo quidditatiuo cõceptu, nõ refert positionẽ, sed merã cõnexionem prædicatorũ ab omni ratione positionis præscindẽtẽ: vnde sicut homo verus exprimit adæquatam rationem hominis, ita existentia adæquatum cõceptũ realitatis, positionis, siue actus entitatiui.

Ad confirm. Ad cõfirmationẽ Aureoli; quod lapis ex vi suæ positionis, siue affirmationis, quã formalissimè ab actu existẽdi petit, recedit à nihilo; quò fit, vt lapis nullam aliã formã positionis, aut affirmationis exigat præter realitatẽ existẽtiæ, vt à nihilo extrahatur. Ex eo tamẽ nõ euertitur discretio ex natura rei inter essentiã, & existẽtiã; quia essentia, quò essentia est formaliter, nõ habet à nihilo recedere

dere, sicut nec formaliter positionē imbibere, sed tantùm quidditatiuam connexionem prædicatorum: positio autem, & affirmatio sunt extra essentialem conceptionem rei, cùm hæc prædicatio accidentaria sit; *homo existit.*

Ad vltimū argumentū.

Ad aliud argumentū solū perstringere eos, qui cōceptū essentiæ formaliter positivū pronūtiant; quô fit, vt formā positionis, & affirmationis (quæ est ipsa existentia essentialiter, & explicitè) in essentia imbibitā asserere cōpellantur. Nos tamē vrgere nō potest, qui cōceptū essentiæ, nec positivū formaliter, nec negatiuum priuatiuè æstimamus, ita vt essentialiter, nec sit priuatio positionis, nec compositio ad realitatē, & positionem, sed negativum præcisiuè, id est à positione, & priuatione, præscindentem.

Vltima oppositio cōtra nostrā sententiā; vbi expēditur, vtrū actuale exercitiū positionis, siue realitatis positiuæ, sit de quidditatiuo conceptu existentiæ?

Oppositio cōtra doctrinam præcedentem.

22 Sed obijcies haud segniter cōtra nostrā sententiā: quod eò essentia ab existētia formaliter seiungitur apud Scoti asseclas, quò essentia secūdū adæquatā rationē quidditatiuā apprehēdi queat sub statu possibilitatis antequā actuali existētiæ componatur; atqui etiā existētia concipi potest, vt possibilis, antequā sit exercita, siue extracta ab eminētialitate causæ, in qua præhabebatur, ad actuale exercitiū positionis, siue realitatis positiuæ: aut igitur asserendum esset, essentiam existentiæ etiam ab ipsamet existentia ex natura rei secerni, prout existentia importat actuale suæ positionis exercitiū; aut infirmam prorsus, ac inutilem relinqui probationem eam, qua agitur, existētiam ab essentia seiungi ex natura rei, eò vel maximè, quò conceptibilitas obiectiua quidditatis rei essentialiter non referat actuale positionis exercitium.

An de quidditate existentiæ sit actualis & exercita positio extra causas?

23 Quæ obiectio iure exigit penitiorem discussionem conceptus quidditatiui formæ existentialis; vtrùm ita imbibat actuale positionis exercitium, vt sub statu possibilitatis haud cōcipi valeat?

Opinio negatiua Petri Hurtadi.

In qua re Petrus Hurtado *in sua Metaph. disp. 8. sect. 2. n. 21.* & deinceps, censuit, existētiam non præseferre in sua quidditatiua ratione vltimum positionis exercitium; adeò vt oppositam sententiam non vereatur in fide catholica absurdam, & in Phylosophia inanem pronuntiare. Quod suadet primò.

1. Ratio.

24 Quia de fide certum est, Angelum aliquem esse possibilem, qui tamen à Deo effectus non sit; de quo hæc instituitur argumentatio. In Angelo possibili, (qui nec extat, nec extabit, de cuius nimirum non existentia sit decretum liberum Dei,) non solùm non est non repugnans essentia, sed etiam existentia, & actualitas; sed hæc existentia non refert actuale positionis exercitium extra causas, cùm relinquatur intra eminentiam virtutis exequutiuæ Dei; ergo de quidditatiua ratione existentiæ non est actuale positionis exercitium.

Cōfirmatur

Præterea: quia existentia Angeli, qui nunquam creabitur, aut repugnat poni in re; aut non repugnat? si repugnat? ergo etiam essentia Angeli esset impossibilis; cum essentia nulla ratione ab eminentia causæ extrahi queat, nisi quatenùs subit existentialem actum. Si non repugnat talis existentia? ergo datur quidditatiuus existentiæ conceptus in mero possibilitatis statu; cùm status possibilitatis, nihil aliud sit, quàm non repugnantia ad essendum cum negatione actualis positionis extra causas.

2. Ratio in oppositum.

25 Secundò arguitur; quia si actuale exercitium esset de quidditatiuo conceptu existentialis formæ; fieret, vt existentia à Deo destrui nequiret; cùm id, quod per suam essentiam rei congruit, ei essentialiter conueniat; ac proinde immutabile sit, etiam cum ordine ad primā causam. Ob nullam enim aliam rationē ab homine animal rationale auferri nequit per diuinam potentiam, nisi quia est de quidditate eius; ergo si actuale existendi exercitium esset de quidditate existētiæ, ipsa à Deo anihilari, aut destrui nequiret; quod in fide catholica omnimodā refert absurditatem.

3. Argum.

26 Tertiò; quia existētia ab æterno nō est impossibilis; ergo est possibilis; cū possibile, & impossibile cōtradictoriā referāt oppositionē. Præterea; quia Deus ab æterno potuit creare existētiā Gabrielis; igitur ab æterno respondet ta-

ti virtuti effectrici effectibilitas termini, quæ est correlatiuũ potẽtiæ agẽtis in aptitudine; sicut effectũ esse correfertur ad principium agens in actu secundo: sed id, quod est effectibile, est formaliter possibile; igitur, &c.

Adde; quòd pro eo signo rationis, quo decreuit Deus dare existentiã Angelo, quẽ creauit, & denegare existẽtiã Angelo, quẽ nõ producere constituit, habuit quidditatiuã, & cõprehẽsiuã existentiæ cõceptionẽ, vt notius est quã probatione indigeat; at tunc nõ cognouit existẽtiã, vt actualiter exercitã; quia aliàs hæc forma positiuã causalitatem adiret ante creationem: ergo apprehendit illam Deus vt possibilem exerceri.

Vrgetur oppositio.

27 Sed vt nodũ aperiamus; mitto breuiter, possibile, quà ens in potentia est, duplicẽ negationẽ importare: alterã, negationẽ nõ repugnãtiæ ad existẽdũ; alterã verò negationẽ ipsiusmet actus existẽtialis. Quò fit, vt accedẽte existẽtia tãtũ pereat secũda negatio, quæ constituit ens in potẽtia, prout enti in actu oppositũ, nõ verò tollatur prima negatio nõ repugnãtiæ ad existẽdũ: cũ id, quod formaliter existit, non repugnet, vt existat, quod euidentissimum est.

Obseruatio pro vera sententia.

Ex dictis sequitur, aut existẽtiã in actuali exercitio essentialiter positam; aut nõ distingui ab ipsomet cõceptu entis possibilis, quà possibile est, quod est omnino absurdũ; cũ ens in actu, & in potentia, condiuidant ens, vt duo membra condiuidentia opposita.

Corollariũ ex dictis

28 Quod sic aperio, & ni fallor, demõstro; quia essentia, vi sui præcisi cõceptus, aut refert formalẽ possibilitatẽ ad existẽdũ; aut nõ refert? Si nõ; ergo essentia, prout essẽtia, & vt importat cõnexionẽ prædicatorũ essentialiũ, nõ est formaliter possibilis existere; quod est absurdum, cũ animal rationale, qua tale formaliter, referat potẽtialẽ existẽtiã, seu nõ repugnãtiã ad existẽdũ, nullo alio conceptu mediante inter essentiam possibilem, & actuale exercitium existendi.

Ratio efficax; quòd existentia imbibat exercitium realitatis positiuæ.

Si dicas; essentiam, quà talem, tantùm esse fundamentaliter aptã, seu nõ repugnantẽ vt existat; formalẽ verò aptitudinẽ aut non repugnatiã ad essendũ positiuè, ab existentiali actu mendicare.

Fug.

Cõtra sic; ergo Angelus, de quo habuit Deus actum liberum denegandi illi existentiam, non erit formaliter possibilis; quod est plusquã falsum; ac proinde creaturæ, quę nunquã erunt, nõ referent possibilitatem formalem; quod est contra omnium Theologorum mentem.

Præcluditur.

Si autem concedas; essentiam vi sui quidditatiui conceptus possibilem esse; tunc sic intentum obtineo.

Possibilitas essentiæ, quà talis, nihil aliud est quã non repugnantia ad existẽdum; ergo inter essentiã, quà quidditas rei est, & actuale exercitium positiuæ actualitatis, est impossibilis alia forma, aut quasi forma, etiam per rationem distincta, quæ actus existentialis dicatur. Probo consequentiã; si quidditativus cõcept⁹ existentię in actuali exercitio positus non esset, nullus ei effectus formalis, aut quasi formalis, describilis esset præter non repugnantiam ad existendum; sed hanc præsefert essentia, prout talis est formaliter, vt iam ostendimus; ergo nihil addi potest essentiæ, prout essentia est, quatenùs importat non repugnantiam ad existendum, præter ipsum actuale positionis, siue realitatis positiuæ, exercitiũ: ac proinde cõceptus obiectivus existentiæ in solo exercitio cõstitui potest, & nõ in aptitudinali existẽtia, seu nõ repugnãtia ad existẽdum.

Roboratur nostrũ pronunciatum

29 Prætereà; quia si existentia per suã essentiã exercitã nõ esset, necessariæ esset alia forma, à qua cõtraheretur potẽtialitas ad existẽdũ, quæ cõtractio esset effectus formalis existẽtiæ; ac proinde abiretur in infinitũ. Sicut si vnio per suã essentiã nõ esset cõposita ipsis extremis vnibilibus, quæ inter se connectit, sed eius formalis effectus in cõponibilitate extremorũ cõsisteret; necessariò assignãda esset alia forma, aut ratio obiectiua nexus, quæ per suã essentiã ipsis extremis cõponatur, ni velimus in infinitũ abire: ergo, ni sistatur in cõceptu eo, cuius quidditas sit actualis cõtractio possibilitatis essentiæ, seu actuale exercitiũ positionis eius extra causas, procederetur in infinitum.

Alia ratio pro nostra sententia.

Quare mihi pro certo est, Petrũ Hurtado allucinatum fuisse, dum sub nomine existentiæ aptitudinalis, seu non exercitæ, non existentiam vt contendit, sed essentiam potius nobis obtrudit; vnde cùm opponit; quòd existentia ante productionem non est producta; (quod damus ingenuè) ergo est possibilis. Negatur suppositio; variat enim hipothesim, dum sub fuco huius vocis, existentiæ, iã non existentiam, sed essentiã nominat,

quia

quia id, quod est ens in potentia, seu possibile vt existat, non est existentia, sed essentia; cũ existentia solùm referat possibilitatem connotatiuè, vt connotatum possibilitatis essentiæ, non verò formaliter: eòquòd ens possibile nulla alia ratione aperiri queat, nisi per ordinem ad actualem existentiã, id enim est ens possibile cui non repugnat actu existere; cũ autem connotatum non sit formaliter ipsemet conceptus cõnotans; fit, vt existẽtia non valeat ad possibilis entis classim deferri.

Sed de hoc adi luculentam exatationẽ Maironij authoritate; & acumine firmatam infra, in appendice vltima Metaphysica ad *contron.* 12. *de* Ideis, *à numero marg.* 75. *vsque ad* 82. vbi precipuè occurrunt versanda illa pronuntiata transcripta sub num. 81. *Existentia non deducitur de non esse ad esse, sed existentia est illud esse, ad quod ipsa essentia producibilis per productionem deducitur de nõ esse ad esse; impossibile enim videtur quòd esse transeat de non existentia ad existẽtiam, sed sola essentia est illa, quæ sic deducitur,* & postea subijcit: *Ad secundum dico, quòd omne productũ prius fuit producibile; intelligendo de illo, quod producitur vel deducitur ad esse; sed esse isto modo intelligendo nec producitur, nec ad esse deducitur, sed quia essentia ad ipsum deducitur.* Plura alia valde subtilia inibi ex Maironio expendimus, quæ Hurtadi molitiones funditus prosternunt. Ex his ad argumenta.

Expende acumẽ Maironij, circa actualitatem existentiæ, ita vt nullatenus consistat in esse possibili.

30 Ad primum; concedimus, nõ solùm essentiam possibilem referre negationem non repugnãtiæ ad existendum, sed etiam ad positiuum existentiæ conseqùi negationem non repugnantiæ actus existentialis, quod enim existit, non repugnat vt existat, vt per se notũ est; illa verò non repugnantia ad existendũ, quã præsefert existentia, nõ est per modũ entis in potẽtia, sed per modũ entis in actu

Ad argumenta Hurtadi. Ad 1.

Quando verò instas; existentia ante productionem nõ est exercita; igitur actuale exercitium non est de conceptu eius. Negatur consequentia; quia quãdo astruimus, actuale positionis exercitium esse de vltimo, & formalissimo conceptu actus existentialis, non intendimus, formã adire tale exercitium antequã extrahatur ab eminentia causæ, sed supposita productione eius: cõmunis enim Metaphysicorũ sententia constituit, omnes formas modales per suas essentias proprijs substratis cõponi, ita vt actuale modificationis exercitium constituat modum in sua ratione vltima, & formali, prout condistinguitur à forma entitatiua in tota abstractione sua; nec tamen inde inferre licebit, modum ante suam productionẽ esse actu compositum subiecto modificabili, eòquòd actualis modificatio substrati subintret quidditatiuã modalis formæ constitutionẽ: quæ instãtia fundamẽtũ oppositũ prorsus cõuellit.

Ad instantiam.

31 Ad instantiam; fatemur ingenuè, existentiam ante productionem non repugnare vt existat; inficiamur tamen ex eo inferri, existentiã formaliter esse ens possibile, seu ens in potentia; licet sit cõnotatum possibilitatis essentiæ: quia nõ repugnantia ad existendum, quæ consequitur ad conceptum existentiæ, non est per modum actus primi, seu potẽtiæ cõtrahibilis; sed per modum actus secũdi, & formæ contrahentis. Quò fit, vt existẽtia ante productionem non sit ens essentialiter possibile; cùm potentialitas entis non sit quælibet non repugnantia ad essendum, sed quæ est per modum entis in potentia contrahibilis ab actu entitatiuo, & existentiali, non verò per modũ vltimi actus positiui contrahentis potẽtialitatem essentiæ ad positionem.

Ad aliam instantiam.

32 Secunda argumentatio minus valet: si enim aliquid ageret, etiam obtineret actualem modificationem non spectare ad constitutionem quidditatiuam modi; quod vt falsum à peritiori Metaphysicorum cœtu exploditur. Quarè solùm euincit, non posse destrui actuale exercitium existendi superstite existẽtia, sicut nec actualem modificationem subiecti modo non pereunte; quod non est essentiam à re ipsa auferri, seu separari, sed positiuam essentiam, re pereunte, perire: destructo enim homine quidquid positiuum est animalis rationalis etiam destruitur, solà relicta prædicatorum essentialium connexione, quæ per negationem non repugnantiæ ad essendum exprimitur.

Ad 2. Arg.

33 Ad tertiũ; fatemur, existẽtiam ab æterno impossibilem non esse; negamus tamen esse possibilem; nec enim possibile, & impossibile, termini contradictorij sunt, qui totam latitudinem entis ambiant: cùm ens actuale, quò tale formaliter, nec sit possibile, nec impossibile, sed non possibile.

Ad 3.

Ad 1. Instantiam.

Ad instantiam; quòd Deus ab æterno habuit potentiam productricem existentiæ, ergo correspondet ex parte existentiæ effectibilitas. Concedimus, respondere effectibilitatem per modum actus secũdi. Si autem vrgeas, nos in terminis implicare; cùm effectibilitas non sonet actum, sed potentiam. Respondeo; quòd sonat potentiam ex parte principij producentis, & ex parte obiecti non repugnantiam ad essendum, quæ non repugnantia, cùm non sit per modum entis in potentia, sed per modum actus, & vltimæ formæ positionis, ideò non refert ens formaliter possibile; sed vltimum terminum contrahentem possibilitatem essentiæ. Adde; quòd ex vicinitate essentiæ, & existẽtiæ accedit, quòd potentialitas essentiæ ipsi existentiæ aliquas quasi indeterminationis tenebras offundat; dum non discernitur inter id, quod potentiale est, vt actu existat; & id, quod à sua quidditatiua ratione habet vt contrahat potentialitatem ad essendum.

Ad 2. Instantiam.

34 Ad vltimam instantiam; concedimus, Deum callere omnimodè quidditatem existentiæ, siue cùm eam Angelo futuro decernit, aut eam non futuro Angelo liberè denegat; pro tunc verò Deum apprehendere, se actuale exercitium positionis negare, vel elargiri; vnde efficacior pro nobis ratio producitur meo videri euidens.

Efficax ratio pro nostra sententia.

Quia, quando Deus per liberum actũ denegat Angelo possibili futuritionem, tunc non aufert potentiam ad existendum; quia aliàs eum à possibilium classi abigeret, quod est absurdum; denegat ergo actuale existendi exercitium: ac proinde nihil aliud est existentia, quàm actualis contractio indeterminationis essentiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrùm in Deo subsistentia aliqua essentialis astruenda sit?

SVMMARIVM.

Negatiua opinio proponitur. Num. 2.

Esto quòd subsistentia absoluta Deo insit, nõ esse de quidditatiua illius ratione; suadetur ex aliquorum recentiorum placito. Num. 9.

Litera Scoti ad dirimendam controuersiam. Num. 11.

Fundamenta ad veram doctrinam parantur. Num. 12.

Subsistere absolutum Dei rationibus stabilitur. Num. 13.

Subsistentiam esse de formalissimo Deitatis conceptu. Num. 16.

Fundamenta primæ sententiæ enodantur. Num. 17.

Item, & secundæ sententiæ. Num. 19.

A Deò connexa est existentiæ, & subsistentiæ indagatio; vt post discussionem existẽtiæ absolutæ Dei, ordine doctrinæ inuestigatio absoluti subsistere illius merito sub disputationem cadat.

Enodatio quæsiti circa duplicẽ acceptionẽ huius vocis essentiale.

1 Duplex præsentis quæsiti sensus esse potest, iuxta duplicem huius vocis (*essentiale*) acceptionem. Primus; vtrùm detur absoluta subsistẽtia in Deo, quæ essentialis dici queat, prout à ratione notionali subsistendi condistinguitur, quæ ab hypostasibus relatiuis petitur? id enim essentiale dicitur, quod absolutum & commune est, esto quòd ad quidditatiuum Dei conceptum non attineat: in quo sensu attribũta ab his Theologis essentialia appellantur, qui ea extra quidditatiuã Dei rationem esse omnino asseuerant. Alter sensus præsentis articuli esse potest; qui in Deo, non solùm absolutum subsistere, sed etiam in quidditate illius imbibitum, contendat.

Opinio insicians absolutam subsistentiam in Deo. Vazquius, & alij recẽtiores.

2 Circa primum; est communis plurium Theologorum sententia, absolutã subsistentiam Deo haud congruere posse. Hanc constanter propugnat Vazquez *in 1. part. disp.* 125. quæ in secundum tomum incidit, vbi plures authores pro se refert. Qui consequenter docent, immediatum, (*quòd*,) siue subsistens diuinæ naturæ, esse tres diuinas personas; non autem aliquod absolutum, & subsistens Deitatis indiuiduũ, quod etiam secundùm conceptiones nostras relatiuarum hypostasiũ cum diuina natura conuentum ad esse personalis constitutionem anteire queat.

1. Ratio.

3 Quod placitum probatur primò; quia esse per se, vt est effectus formalis actus subsistendi, non accipitur negatiuè,

uè, prout nimirùm accidentariæ inhærentiæ opponitur; cùm existentia substantialis, quà talis est, vt sua habeat negationem accidentalis inexistentiæ inferre; addit ergo causalitas subsistentiæ, saltim in Deo per rationem ab actu existendi condistinctæ, aliquem effectum, vel quasi effectum formalem essendi per se, qui per modum positionis apprehendi debeat. Ita vt non sit præcisa negatio existendi in alio, vt in subiecto, quàm vi suæ formalis causalitatis inferat substantialis existentia; sed etiam positio alicuius modi essendi, qui existentiam trahat ad esse per se positiuum, ita vt hoc modo essendi superstite, in alio supposito existere nequeat. Quò fit, vt licet esse per se negatiuè, modus non sit pugnans cum ratione essendi in alio, vt in supposito; at esse per se positiuè, essentialem inferat negationem essendi in alio, vt in vltimo termino: natura enim, quæ in alio supposito est, in se, & per se esse non potest, vt ex ipsis terminis constare videtur. At essentia Dei cum omnibus suis absolutis perfectionibus intrat per modum substrati constitutionem suppositi relati, & incommunicabilis; vt ergo intelligitur supponi relatiuæ hypostasi, apprehendi nequit cum modo positiuo perseitatis, qui subsistentia dicitur.

Confirm. 4 Præterea; quia ideò humanitas Christi Domini per creatam formam nō est in se, & per se positiuè, licet vi intrinsecæ actualitatis suæ sit per se negatiuè; quia positiua perseitas, & existentia in supposito diuino, sunt rationes existendi ab intrinseco incompossibiles: ergò si essentia diuina cum omni sua absoluta, & positiua ratione existendi est in supposito relato; in se, & per se, esse non poterit.

Præclusio effugij. Nec infringit robur rationis illa solutio de communicatione Deitatis ad relatiuam hypostasim, non vt ad terminum sustentantem diuinæ naturæ indigentiam, & potentialitatem; sed solùm vt ad terminum illimitatissimæ fœcunditatis Dei.

Quia, nec creata, etiam natura (quæ, vt ex principijs fidei colligitur, à sua subsistentia ante intellectum secernitur) dependet à propria subsistentia, vt à sustentante, sed vt à mero, & præciso termino indeterminationis suæ, cùm natura à propria subsistentia sustentari non valeat; eòquòd subsistentia modus quidam sit tenuissimæ actualitatis, qui sicut per suam essentiam subiecto coniungitur, ita & tota illius quidditas in naturæ, quam afficit, actuali modificatione posita est: ergo eò abest, quòd natura à sua suppositalitate sustentetur; quòd ècontra subsistentia per suam essentiam pendeat à natura, quam modificat. Quò fit, vt licet de absoluta Dei potestate natura conseruari possit omni substantialis modi emanatione præpedita; fieri tamen implicet, quòd, destructa natura, subsistentia superstes esse queat; nulla ergo subsistentia creata comparatur ad naturam, quam modificat, vt actus sustentans naturæ dependentiam, sed potius vt terminus merè contrahens perseitatem negatiuam substantialis naturæ ad vltimam, & positiuam rationem essendi in se, & per se; ita vt tota subsistentiæ causalitas in mera terminatione naturæ, & non illius sustentatione compleatur. Ergo, esto quòd essentia Dei à relatiua hypostasi non sustentetur, eò præcisè, quò relationi, vt termino vltimo, & incommunicabili substernitur; vt subsistens præconcipi non poterit.

2 Arguit. 5 Secundò; quia, si ob aliquam rationem subsistentia absoluta Deo concedenda esset, eò vel maximè, quia ratio subsistendi esset perfectio simpliciter simplex in quolibet nimirùm indiuiduo melior ipsa, quàm non ipsa; sed etiam ratio suppositi, & personæ est melior ipsa quā non ipsa; cùm personalitas solùm intellectuali supposito congruat; atque adeò excellentior sit ratione subsistendi, quæ inanimatis, etiam suppositis conuenit: ergo Deo, vt relationibus supponitur, concedenda esset personalitas, quòd est contra fidem.

3 Ratio. 6 Tertiò arguitur; quia licet relatiua hypostasis positiua sit, eòquòd relatio constitutiua personæ essentialiter sit quid positiuum, sicut & positiuus est increatis quilibet relationis conceptus; absoluta verò subsistentia, si in diuinis assignanda esset, nihil adderet præter negationem actualis, & aptitudinalis communicationis ad suppositum, quas solas negationes subsistentia absoluta creata exprimit apud Scotum, additque substantiali existentiæ. At, nihil absolutum Deo concedendum est ad hypostases relatiuas præsuppositum, quòd sit illatiuum negationis actualis, vel aptitudinalis communicationis ad aliam rationem

suppositi; aliàs enim illud positivum communicari nequiret hypostaticis formis: nullum ergo positivum præconcipi valet ante relatiuas hypostases, quod inferat negationem communicationis, atque adeò & quod subsistens dici queat.

Responsio Soarij.

7 Si respondeas, cum Soarez *lib.* 4. de Trinit. *cap.* 11. *num. marg.* 10. subsistentiam absolutam Dei tantùm inferre negationem communicabilitatis ad personalitatem à parte rei condistinctam; non tamen ad formam hypostasis, quæ per summam identitatem absoluto subsistere copuletur; quò fit, vt humanitas Christi præcisè concepta ideò subsistens non sit, quia vi alicuius absoluti non habeat, vt sibi aduentitia suppositalitas repugnare queat; diuinitas verò subsistat, quia, vi perseitatis suæ, illi repugnet, quòd à suppositalitate ab illius natura ante intellectum condistincta, terminari possit.

Excutitur.

Contra hoc est; quòd hæc repugnantia terminationis diuinæ naturæ ab extraneo supposito ea non est, quæ in aliquem conceptum ipsimet existentiæ additum deferenda sit; cum existētia Deitatis, quô talis formaliter, & què illimitata in ratione existendi, omnino præcisa qualibet alia forma subsistendi, quæ ipsi existentiæ addi intelligatur, vi sua habeat negationem inferre coniunctionis ad suppositum realiter condistinctum; aliàs enim existentiæ diuinæ, quò existētia est præcisè, non magis repugnaret cōmunicatio ad extraneam suppositalitatem, quam naturæ humanæ Christi Domini, prout orbatæ propria subsistentia. Vt ergo in natura Dei negationem illam communicationis ad extraneum suppositum apprehendamus, voluntariè cōminiscimur aliquam formam, etiam solùm conceptibiliter condistinctam, quæ mediet inter existere Dei, & negationē illam communicationis ad suppositalitatem realiter condiscretam; non ergo astruenda est absoluta subsistentia, etiam intelligibiliter medians inter existere Dei, & negationem communicationis ad suppositum realiter distinctum.

Vltima oppositio.

8 Vltimò; opponit Vazquez inusitatissimam huius vocis, (*subsistentia absoluta*) in diuinis vsurpationem; cùm omnino cauenda sit ea verborum phrasis quæ conciliorum, & patrum sensui, non solùm quoquomodo aduersari, sed quæ illi non omnino adhærere videatur; cùm autem apud patres eòdem redeant, idēque sonent, *hypostasis, suppositalitas, & subsistentia*, sicut catholicè à Deo omnē rationē absoluti suppositi remouemus, ita & subsistentis rationem non inficiari non possumus.

Absolutam subsistentiam nō esse de intrinseco Deitatis conceptu suadetur, ex aliquorum recentiorum placito.

Alter dus dicendi quòd subsistentia absoluta (esto quòd detur) nō sit de metaphysica, quasi constitutione Deitatis.

9 Circa secundum articuli sensum; videtur, subsistentiam absolutam, (esto quòd in Deo detur,) illi quidditatiuam non esse.

1. Ratio.

Primò; quia si subsistentia esset de cōceptu essentiali Dei; fieret, vt Deitas in abstracto haud concipi posset, sed semper & necessariò Deus in concreto per modum per se subsistentis indiuidui apprehenderetur; quia natura suo modo perseitatis concreta, & quasi composita, nequit in abstracto concipi, nisi intelligibiliter præcisa concretione, siue compositione illa naturæ cum proprio modo subsistendi. Vt ergo Deus in abstracto concipi posset; etiam intelligibiliter remoueri deberet à quidditate Dei, positiua perseitas eius, acproinde Deitati subsistentia quidditatiua non foret; cùm intellectus essentiam Dei percipiens, siue quidditativum conceptum formans, à subsistentia præscindere queat. Quare, sicut Deo illius existētia essentialis non foret, si absque illa concipi posset; eò ipso quòd à perseitate quidditativus Dei conceptus præscindat, euincitur, subsistentiam Deo haud essentialem esse.

Arguit. 2.

10 Secundò; quia graues Theologi autumant, Deum vi absolutæ subsistentiæ posse creatam naturam terminare, atque adeò illam assumere ad vnitatem eiusdem absolutæ subsistentiæ; at communis Doctorum consensus indubitatè pronuntiat, non posse Deum creatam naturam assumere ad vnitatem essentiæ suæ: ergo in Deo subsistentia absoluta nō est ipsamet quidditas Dei, siquidem natura

tura creata ad vnitatem subsistentiæ assumptibilis, nequit ad vnitatem essentiæ assumi.

Litera textus Scoti ad dirimendam controuersiam.

11 CÆterùm pro expedienda præsenti controuersia Scotum adeamus expressissimo testimonio illam enodantem *in 1. sent. dist. 5. quæst. 2. §. respondeo quòd in creaturis, num. margin. 16.* editionis Hugonis Cauelli, vbi ait: *In diuinis incipiendo à primo signo naturæ, omnino primò occurrit essentia diuina; vt est esse per se, & de se, quod non competit alicui naturæ creatæ, quia nulla natura creata habet esse prius naturaliter, quàm in supposito. Ista autem essentia secundùm Augustinum 7. de Trinitat. est quâ pater est, & quâ filius est, licet non sit, quâ pater est pater, & quâ filius est filius. Isti igitur essentiæ abstractissimè consideratæ, vt priori omnibus personalibus cōuenit esse per se. Et in isto priori occurrit, non vt aliquid receptiuum alicuius perfectionis, sed vt infinita perfectio potens in secundo signo naturæ communicari alicui, non vt forma informans materiam, sed vt quidditas communicatur supposito tanquam formaliter existenti per eam. Et ita pullulant* (vt quiddam dicunt) *relationes ex ea, & persona in ea; & ex ea, non quasi quadam forma dantes esse sibi, vel quasi quadam supposita in quibus recipiat esse, cùm sit simpliciter ens; sed quibus suppositis dat esse, vt quo formaliter illa supposita sunt, & quo sunt Deus.* Hactenus Scotus.

Duo asserta Scoti ad nostram sententiam firmandam.

12 Quò loci; duo principia tradit, quibus illius sententia non modo firmari, quin & oppositæ rationes omnino infringi queant. Primùm; naturam diuinā in hoc secerni à creata substantia in tota latitudine illius, quòd cùm esse creatum non sit illimitatum simpliciter in ratione essendi, nō claudit formaliter complētionem eam, quæ simpliciter necessaria est, vt totale, & integrum ens dici possit; quo fit, vt humanitas Christi Domini, præpedita emanatione proprij subsistere, solùm sit ens vt quo, & incompletū; vtpote quòd aliam expectet realitatem actus, scilicet subsistentiam, cū quā vnum ens, vt quod, & completum, secundùm positiuam rationem essendi per se cointegret. Quam doctrinam tradit Scotus illis verbis. *Occurrit essentia diuina, vt est esse per se, & de se, quod non competit alicui naturæ creatæ; quia nulla natura creata habet esse prius naturaliter, quàm in supposito.*

1. Scoti pronunciatum.

Alterum axioma Scotii.

Alterum Scoti assertum est; essentiam diuinam in primo signo naturæ, siue præsuppositionis intelligibilis; quo anteit hypostasim, quasi pullulationem, concipi omnino illimitatam in ratione essendi, ita vt nihil perfectionis sibi à relationibus accrescat. Quod expressit Scotus ibi. *Et in isto priori occurrit non vt aliquid receptiuum alicuius perfectionis, sed vt infinita perfectio potens in secundo signo naturæ communicari alicui, vt quidditas communicatur supposito, tanquam formaliter existenti per eam.* Quæ vltima verba; *tanquam formaliter existenti per eam*; consultò apposuit Scotus, ne videretur communicationem Deitatis ad hypostases relatiuas assimilare coniunctioni naturæ creatæ ad suppositum, quæ cum sola negatiua perseitate intrat creati suppositi constitutionem. Quare, cùm asseruisset, essentiam diuinam communicari relationibus, vt quidditas suppositalitati substernitur; statim adiecit rationem differendi. *Vt quidditas communicatur supposito tanquam formaliter existenti per eā.* Quia suppositum creatum, cùm addat naturæ positiuam rationem existendi per se, eò abest vt per naturam existat, quodècontra potiùs natura propter suppositum per se positiuè sit; in quo à natura diuina condistinguitur, quæ vt suppositi constitutionem anteuertit, sū positiua perseitate concipitur. Vnde optimè conclu dit Scotus, Deitatem ab hypostasibus perfectionem non mendicare; quia si esse per se, absolutum quid non esset, Deo essentialiter congruens, nec Deitas esset formaliter illimitata in ratione existendi, nec perfectionem existendique completionem ab hypostasibus petere posset: cum à relationibus nihil Deo perfectionis accrescat; vt in probatione nostræ conclusionis penitius aperiemus.

Subsi-

Subsistere absolutum Dei rationibus stabilitur; esseque de conceptu Deitatis ostenditur.

Assertio 1

13 ASsertio prima; Deo inest absoluta subsistentia tribus relatiuis suppositis communis; quò fit, vt immediatum, *quod*, Deitatis, non sint relatiua & incommunicabilia supposita; sed hic Deus subsistens & cōmunicabilis. Quę non solùm est expressa sententia Scoti loco citato, sed etiam *in 3. sent. dist. 1. quæst. 2. §. si verò intelligatur secundo modo.* Vbi ex instituto cō tendens Scotus, posse Deum vi absolutæ subsistentiæ naturam creatam terminare; subdit. *Quòd autem ipsa essentia per se existens posset esse terminus proximus illius vnionis videtur : quia ipsa nullum esse habet à persona; sed est prius naturaliter, quàm sit in persona, & ad esse personæ. Est enim natura de se hæc, & per se subsistens, licet non incommunicabiliter.* Scoto in hac re adhærēt theologi ex modernis celebriores. Cuius placitum suadetur.

Scotus.

Potest Deus per absolutam subsistētiam assumere naturam creatā de mente Scoti.

Scotus.

1. Ratio pro nostra sententia petita ab illimitata ratione existendi.

Primò; quia conceptus obiectivus absolutus Deitatis, quò talis, & prout excludit quamlibet aliam rationem relatiuam, apprehenditur vt simpliciter illimitatus in ratione essendi; ergo non potest concipi solùm *vt quo*, sed etiam *vt quod*; ac proinde vt essentialiter imbibens absolutam rationem per se essendi. Natura enim sine modo positiuo perseitatis non apprehenditur vt ens integrum & completum in ratione essendi; aliàs enim natura humana Christi prout orbata propria subsistentia diceretur integrum & completū ens. At esse simpliciter illimitato contradicit apprehensio alicuius rationis non integrę & completæ in causalitate, aut quasi causalitate sua: aut ergo existentia, & quidditas Dei terminatissima & actualissima concipi debet, ac proinde transcendens essentialiter modum positivum per se essendi; aut vt incompleta & terminabilis; quod esset illius illimitationem inficiari.

Suasio.

14 Dices; de ratione entis simpliciter & formaliter illimitati nō esse, quòd omnem perfectionem formaliter præhabeat; cùm, apud Scotum, Deus formaliter ex natura rei ab attributis condistinguatur; sed quòd vi sua omnē perfectionem sibi identificet.

Occluditur

Contra; quia estò quòd ad illimitationem Dei non attineat, quòd formaliter sit sua sapientia; essentialis tamen sapiētiæ infinitudo exposcit, quòd sapientia non subeat aliquam rationem actus, aut quasi actus initialis, vel omnino indeterminati & incompleti in ea quasi afficiēdi ratione; ita vt exigat aliam formalitatem vel rationem obiectiuam, quæ cō pleat Deum in esse sapientis actualissimi, & quasi terminatissimi. Ergo de cōceptu formali & quidditatiuo existentiæ Dei, prout condistinctæ à potentialitate existere creati, est taliter complere Deum in ratione existendi, vt non relinquat illum cum indeterminatione in ratione existendi. At negatiua perseitas est conceptus existendi indeterminatus, cùm expectet aliam formam contrahentem existere Dei ad completam integritatem positiuæ perseitatis : ergo in Deo concedenda non est aliqua ratio obiectiua, quæ intelligibiliter explicitè excludat positivam perseitatem.

2. Ratio, Quòd esse per se sit perfectio simpliciter simplex, quæ à relatiuis hypostasibus trahi nequeat.

15 Secundò; quia esse per se in creatis est perfectio simpliciter simplex, scilicet melior ipsa, quam non ipsa, id est quàm forma positiuæ perseitati incompossibilis; ergo Deo tribuenda est, prout depuratur ab imperfectionibus finitudinis, & incommunicabilitatis, quæ illi ex creatis accedunt. Sed essentia Dei (vt acutè contendit Scotus loco citato) petere non potest aliquem conceptum perfectionis simpliciter à relatiuis hypostasibus; quia vel nullam important perfectionem, vt docet Scotus, & nos in controuersia de infinitate Dei latiùs expendemus; vel non perfectionem simpliciter simplicē, id est in quolibet supposito secundùm formalem rationē suppositi, meliorem quam formam oppositam; licèt enim supposito patris, vt patris, in composito sensu, sit melior paternitas, quàm filiatio, quæ est forma opposita; supposito tamē patris secundùm formalem rationē suppositi non est melior paternitas, quàm filiatio, quæ est forma opposita. Ergo ratio perseitatis, quę Deo inest, aut non est perfectio simpliciter simplex, quod est contra diffinitionem perfectionis simpliciter à Theologis traditam; aut ab hypostasibus peti non potest, quę essentialiter sunt for-

mæ relatæ, & incommunicabiles.

Assertio 2. Subsistentia absoluta est de metaphysica, quasi constitutione naturæ diuinæ.

16 Assertio secunda; subsistentia absoluta est de cóceptu formali existentiæ diuinæ. Hæc conclusio ex prima probatione præcedentis satis superque constat; eò enim, quò obiectiuus conceptus diuinæ actualitatis completissimus est, vi suæ rationis essentialis transcendit positiuam perseitatem, à qua habet, vt omnimodam completionem subeat in ratione existendi. Quam assertionem ex Scotistis expressè tuetur Basolius *in 1. sent. dist. 8. quæst. 1. §. Ad primum aliorũ dico.* Vbi ait: *Quòd subsistere in diuinis duplex est, unũ incommunicabile, quòd est subsistere suppositale, vel personale; & istud benè distinguitur ab essentia; & similiter existere incommunicabile, quòd est idem sibi. Aliud est ibi subsistere, vel existere essentiale, & communicabile, & illud idem est penitùs extra intellectum cum essentia, & est ipsa per se primo modo.* Idem astruit Franciscus de Pitigianis Aretinus *in 3. sent. tom 1. dist. 1. quæstion. 2. art. 2.* Ex quibus liquet, quòd sicut existentia est de quidditatiua, & quasi metaphysica constitutione Deitatis, ita & subsistentia absoluta, vtpote quæ quidditatiuè imbibita in ipsa existentia.

Basolius.

Aretinus.

Obiectio, vrgens, quòd existentia nequeat esse vltima ratio cõstitutionis diuinæ naturæ, eòquòd sit prædicatũ transcẽdẽs alios gradus.

Sed oppones; quòd si subsistentia attigeret ad vltimam rationem, quasi metaphysicæ constitutionis diuinæ naturæ; ob id maximè, quia existentia Deitatis, & subsistentia coincidant in eamdem rationem explicitam. Sed existentia non potest esse vltima ratio cõstituens Deitatem, eòquòd sit prædicatum transcendentale imbibitum in gradibus illis, qui non sunt vltimæ rationes constitutiuæ Dei; vt in prædicatis substantiæ, & spiritus, &c. Ista enim prædicata in Deo per quidditatiuam transcendentiam imbibunt existentiam imparticipatam, vel per essentiam. Igitur actualitas est prædicatum transcendentale, & commune; ac proinde non quasi specificans Deum, nec ratio vltima suæ quasi metaphysicæ constitutionis.

Refellitur oppositio.

Sed facilè ictus refellitur; quia sicut in creatis gradus metaphysici non important proprias, & distinctas existentias, seu non existunt à se, vel à proprijs illarum rationibus, sed in se, aut in toto illo metaphysico in cuius compositionem cõueniunt, & in quo identificantur; vnde important existentiam identicè, sed nõ formaliter; ita similiter in Deo gradus illi, qui colliguntur cũ creaturis ad vnitatem conceptus, non referunt formaliter vltimam rationem constitutiuam Deitatis; (quæ est existentia) sed solũ identicè; ac proinde existentia non est prædicatum transcendentale, quòd in Deo, & in creaturis transcendat omnia prædicata formaliter, sed solùm identicè illis coniungatur.

Argumenta in oppositum diluuntur, pro prima, & secunda sententia.

Satisfactio ad fundamenta Vazquij improbantis absolutam subsistentiam. Ad 1. Arg.

17 Ex his ad argumenta. Ad primum primæ opinionis; existentiam Dei non solùm inferre negatiuam perseitatem, sed etiã positiuam præseferre: quò fit, vt diuinũ existere essentialiter sit subsistere, cuius causalitas est constituere naturam diuinam in vltimo gradu actualitatis existẽdi omnino independenti ab alia vlteriori forma, quæ sit terminus sustentans dependentiam eius.

Ad instãtiã.

Ad instantiam de humanitate Christi Domini; dicimus, non ideò subsistentem non esse, quia in supposito diuino sit præcisè, & formaliter, sed quia in illo sit, vt in sustentante; nec enim mera communicatio Deitatis ad suppositalitatem, vt ad præcisum terminũ fœcunditatis suæ, esse potest contra subsistentiæ rationem.

Ad replicã metaphysicam de independentia naturæ creatæ à sua hypostasi.

Instantia verò metaphysica de independentia naturæ creatæ à sua subsistentia, vt à sustentante, in sequenti metaphysica appendice penitiùs enodabitur; vbi ex instituto examinanda est causalitas subsistentiæ creatæ, an modalis, vel entitatiua sit?

Dilutio argum. 2 Vbi ostenditur perseitatem siue subsistentiam importare perfectionem simpliciter simplicem; secus verò hypostasim, aut personalitatem.

18 Ad secundum argumentum principale; fatemur, personalitatis, & suppositalitatis conceptus perfectionem non præseferre; quod & in diuinis verum est, cùm in sententia Scoti relatiuæ hypostases perfectionem non referant. Quò fit, vt perseitas positiua, quà talis, & vt ab imperfectionibus finitudinis, & incommunicabilitatis depurata, sit perfectio simpliciter simplex; ac proinde in quolibet supposito melior ipsa, quàm forma opposita, quæ est existentia in alio, vt in suppo-

supposito sustentante. Ad illud vero, quod nobis opponebatur de excessu nobilitatis, & excellētiæ personalitatis supra subsistentiam: fatemur, perfectiorē rationem sortiri personalitatem, quam suppositalitatem; non tamen quàm subsistentiam depuratam, & præcisam ab imperfectionibus personalitatis, & hypostasis creatæ. Personalitas enim, & suppositalitas, non solùm exprimunt rationem positiuam essendi per se, quæ ab imperfectionibus præcisa Deo deferri potest; sed rationem essendi positiuam contractam ad esse finiti actus, à quo habet, vt communicabilis esse nequeat pluribus suppositis inter se realiter discretis.

Ad 3. Resp.

Ad tertium argumentum; dicimus, suppositum creatum non in negatione, sed in positione formaliter cōsistere (*vt in sequēti appēdice latiùs*) sicut & subsistere absolutū Dei; quod solū infert negationem communicabilitatis ad alterū, vt ad terminum sustētantem. Imò quòd data probabili opinione Scoti adstruentis suppositalitatem creatam in negatiuo consistere; semper æstimauit, subsistētiam diuinam esse essentialiter positiuā; *vt patebit ex appendice sequenti*.

Confutatio responsionis Soarij; & vera solutio ex Scoto

Ad instantiam Soario oppositam; fatemur contra ipsum obtinere, Deum, à sua existentiali actualitate, & à propria illimitatione, referre, vt ab extranea hypostasi, seu à personalitate realiter condiscreta, terminari non posse; quare astruimus, absolutæ perseitatis, seu subsistentiæ, causalitatem, aut quasi causalitatem, non esse, constituere Deitatem incommunicabilem suppositalitati aduentitiæ, seu realiter dissitæ: sed quòd inferat negationem termini sustentantis. Adeò vt si relatiua hypostasis, stante reali, & identica coniunctione eiusdem cū esse absoluto Dei, illud sustentare posset; esse absolutum non esset per se: eò quòd penderet ab hypostasi, tanquam à ratione suæ positiuæ perseitatis. Communicaretur enim Deitas paternitati, tamquam formæ, vel termino, ratione cuius per se esset, aut existeret Deitas, & non ratione sui; ita ut ablata paternitate non esset per se positiuè, aut existeret per se; ac proinde existentia absoluta intra lineam suæ obiectiuæ rationis absolutæ non esset perfecta; adi exarationem textus Scotici, sub *num.* 15. præmissam.

Ad vltimum; non imus inficias, apud patres, hypostasim, & subsistentiam in eumdem sensum aliquādo coire, in qua acceptione sexta Synodus actione vndecima docet. *Quòd Sabelliana prauitas dicitur tres personas in vnam colligere, vel confundere subsistentiam.* At subsistentiæ absolutæ vsurpatio, præterquam quòd à communi iam scholasticorum cōsensu recepta, nemini scandalo esse queat; nec antiquis Doctoribus omnino inusitata fuit; cùm Boetius, *libro de duabus naturis*, quatuor hæc distinguat: *Essentiam, subsistentiam, hypostasim, & personam.*

Responsio ad vltimū arg. & expositio Synodi 6.

Boetius.

19. Ad primum secundæ opinionis; Deitatem non posse concipi, vt non cōcretam suæ absolutæ subsistentiæ; quare sicut repugnat Deo conceptus quidditatiuus ab existentia præscindens, ita & ab illius perseitate, quæ extra formalissimum existentiæ conceptum esse non potest. Vnde Deitas solùm apprehenditur, *vt quo*, respectu suppositi relati, & incōmunicabilis, non autem respectu subsistentis absoluti; Deitas enim, & Deus absolutè subsistens; ita in eumdem adæquatum cōceptum omnino coincidunt, vt nihil significetur per vocem (*Deus*) vt refert indiuiduum Deitatis absolutum, & communicabile subsistens; quod non exprimat (*Deitas*) prout se habet vt quo respectu suppositi relati, & incommunicabilis.

Ad fundamenta 2. opinionis. quòd subsistentia absoluta non attineat ad metaphysicam constitutionem Deitatis.

Eneruatio primæ oppositionis.

20. Ad secundam rationem expediēdam; occurrit Scotus *in* 3. *sent. dist.* 1. *quæst.* 2. §. *sed contra secundum membrum, num. marg.* 10. Vbi ex instituto docet, assumptionem naturæ creatæ ad absolutam Dei subsistentiam, appellandam non esse coniunctionem ad vnitatem naturæ; ita vt ex creato, & increato esse vna tertia natura conflētur. In quo sensu omnium Theologorum cœtus assumptionem naturæ creatæ ad Dei essentiā prorsus exhorret; non tamen eam coniunctionem, quæ cum naturarum essentiali impermixtione fieret: qualis ea esset, quæ inter naturam creatam, & absolutum subsistere Dei intercedere posset similis ei, quæ de facto inter humanitatem Christi, & verbum diuinum intercedit. Verba Scoti accipito.

Item, & secundæ ex Scoto.

Quæritur, ad quam vnitatem esset assumptio in illo membro, non ad vnitatem naturæ: quia tunc esset eadem natura assumpta cum assumente. Nec ad vnitatem personæ, quia persona non est ter-

Scotus.

mi-

Scotus.

minus illius vnionis per positum, sed essentia: igitur ad nullam vnitatem esset assumptio.

Respondeo, & dico, quòd esset ad vnitatem, non identitatis, vel compositionis; sed vnionis naturæ huius ad illam, & ista vnio esset specialis dependentia naturæ ad naturam similis illi, quæ nūc est ad personam.

AD TERTIVM ARTICVLVM Theologicum, de subsistentia absoluta Dei: Metaphysica appendix.

QVID ADDAT SVBSISTERE CREATVM, & quæ sit eius causalitas?

Quia maior est controuersia hęc, quàm quòd vno disputationis tractu circumscribi queat; ideò in subdiuisiones, seu membra subsecanda est. Quare sit.

MEMBRVM I.

Vtrùm sit probabile, subsistentiæ creatæ conceptum negatiuum esse?

SVMMARIVM.

Durandi placitum de sola discretione rationis inter naturam creatam, & illius subsistere, omnino improbatur. Num. 1.

Longè dissidere à sententia eorum, qui suppositalitatem creatam in negatiuo constituunt, contra Soarez, ostenditur. Num. 2.

Opinio autumans hypostasim creatam in negatione positam esse; Theologicis rationibus impugnatur. Num. 3.

Item & metabysicis. Num. 8.

Textus Scoti ad dirimendam controuersiam. Num. 11.

Obseruationes in literam textus. Numer. 17.

Suppositalitatem creatam, data hypothesi quòd in negatione consistat, completam non esse; sed solùm secundùm quid; ex Scoto aperitur. Num. 19.

Scotum omnino non asseuerasse hypostasim creatam in negatiuo consistere; ostendimus. Num. 23.

Probabilem tamen eam opinionem de negatiuo supposito Scotum iudicasse. Numer. 24.

Oppositæ rationes Theologicæ diluūtur. Num. 25.

Metaphysicæ, etiam enodantur. Nu. 30.

Taxatur lapsus Durandi.

1 EXPLOSA in primis imaginatione Durādi, qui *in 1. dist. 34 quæstion. 1.* asseruit, naturam creatam, & eius suppositalitatem, sola ratione secerni ex modo concipiendi in abstracto, & inconcreto; adeò vt has propositiones verificari posse autumet; *homo est humanitas, & èconstra.* Cuius asserti falsitas euidenti consequtione ex principijs fidei producta aperitur, in humanitate Christi Domini orbata propria subsistentia. Non leuis inter Thomistas, & Scotistas intercedit

digla-

digladiatio, vtrum realis illa discretio, quæ inter naturam creatam, & eius suppositalitatem intercedit, sit realis negatiua, vel positiua? aut quod eodem redit; vtrùm illud reale, quod suppositum addit supra naturam, à qua ante intellectum secernitur, sit positio, vel mera negatio?

Soarij etiā commentū cõuellitur, quatenus sĕtentiā Scoti cū placito Durandi cõmiscet.

2 Nec sustinendus est Francisc. Soarez, qui *tom. 2. suæ metaph. disp. 34. sec. 2. num. marg.* 10. cõntendit, placitū Durandi solam discretionem rationis inter naturam & eius suppositalitatem agnoscentis, incidere in opinionem eorum, qui additum suppositalitatis supra naturam, meram negationem arbitrantur. Cum distinctio ea, quæ inter naturā & negationem realem intercedit, apud eos authores, qui formalitatem suppositalitatis in mera negatione constituūt; sit vera & realis discretio negatiua omnem functionem intellectus antecedēs; atque adeò longo dissidens interuallo à placito Durandi, qui solam distinctionē rationis comminiscitur.

Opinio explodens rationē hypostasis creatæ in negatiue positā.

Hoc itaque stabilito: cõmunis Theologorum & metaphysicorum sententia omnino improbat eorum assertum, qui quidditatiuum subsistentiæ creatæ conceptum in sola negatione constituunt. Ita Franciscus Soarez *loco citato.* Vazquez *in 3. p. disp. 31. cap. 2.* & nouissimè Petrus Hurtado *in sua Metaph. disput. 11. de natura, & supposito*; contendit, opinionem de negatiua ratione subsistēdi non benè audire: eòquod multas Ecclesiæ definitiones, quibus vniuersus nititur Christianismus reddat ineptas, ridiculas, & iocosas. Cæterùm; quia nostra interest, sententiam, quam vt probabilē tutatur Scotus, à qualibet nota vindicare; ea prius, quæ ex fidei principijs ab his authoribus obijciuntur, quàm fideliter proponenda sunt, vt apparere possit, quanam iudicij maturitate, & rationum pondere notam Scoticæ sententiæ inurant.

Soarius. Vazquius. Petr. Hurtado.

Theologicis rationibus negatiua hypostasis impugnatur.

1. Ratio Theologica

3 PRobatur ergo primò; sententiam, quam vt probabilem tuetur Scotus, à fidei principijs dissidere. Quia si suppositū formaliter in negatione consisteret, idem esset apud patres, *Verbum diuinum non assumpsisse suppositū creatum*, ac pronuntiare; *humanitatē Christi verbo coniūctam, illi non inunitam extitisse*; si enim suppositum creatum formaliter consideratum solam negationē coniunctionis, & dependentiæ ad alterū suppositum preseferret; idem esset prorsus humanitatem non inferre negationē coniunctionis ad suppositum diuinum, ac humanitatem esse vnitam supposito diuino: fieretque sensus omnino nugatorius, & inutilis, ac prorsus similis ei, qui intenderet, Petrum sedentem, in composito sensu, non currere; aut stantem nō sedere: si enim natura humana Christi composita erat verbo diuino, nō poterat in composito sensu, siue prout cõiuncta verbo, negationem communicationis ad ipsum, referre. Atqui similis sensus nunquam incidit in hæreticorum mentes, qui commenti sunt in Christo esse duas personas; nec hæretici ideò sūt à sanctis patribus taxati, quasi nescissent discernere inter positionem vnionis hypostaticæ, & negationem eius; aliud ergo exprimit de mente, & sensu patrum, suppositum creatū, quod in Christo omnino inficiantur patres, dum hæreticos taxant, quam negationem communicationis humanitatis ad extraneum suppositum; non potest igitur essentia suppositi creati in sola negatione consistere.

Confirmatio Petri Hurtado.

4 Præterea; quia sequeretur de facto dari in Christo duas personas, quod est hæreticum: quia, si suppositum constitueretur formaliter in esse talis per negationem actualis aptitudinalisque dependentiæ, humanitas Christi suppositum esset, à supposito increato realiter discretum; eòquòd humanitas, nec de facto à verbo pendeat, suppositis oppositæ sententiæ principijs, imo nec pēdere queat. Quia cùm verbum diuinum humanitati coniunctum, id tantùm genus causalitatis subeat, quòd creata suppositalitas exercuisset; si humanitas à proprio & connaturali suppositalitate independens actu, & aptitudine, astrui posset; deduceretur planè, nec à verbo, actu, & aptitudine dependentiam præferre. Quod autem actu, & aptitudine humanitas à propria & connaturali suppositalitate independens sit, planum videtur data hypothesi, quod suppositali-

tatis

tatis ratio formaliter, & quidditatiuè in sola negatione actualis, & aptitudinalis dependentiæ posita sit apud Scotum; eòquòd positivum à mera negatione physicè pendere nequeat, sicut nec negatio aliquam causalitatem physicam circa positivum adire. Hanc rationem censet Hurtado demonstrationem apertam, loco citato, *nu. marg.* 28.

Instatur contra suppositalitatē negatiuam.

5 Adde; apud Scotum, humanitatem à verbo dimissam, absque additione nouæ positionis conseruatum iri, per meram negationem coniunctionis ad extraneum suppositum. Cùm autem à negatione coniunctionis ad suppositum extraneum natura physicam aliquam integritatem expectare non posit; fit, vt natura creata, prout isti negationi supponitur, omnino integra sit physicè loquendo: atquè adeò, & quod sit suppositum ex se, & intrinsecè absquè additione aliqua; cùm suppositalitas sit vltima naturæ completio, & integritas.

2. Ratio in oppositum ex Soario.

6 Secundò arguit Soarez loco citato, *numer. margin.* 13. quia si essentia suppositalitatis in negatione communicationis posita esset; fieret, vt verbum diuinum per meram coniunctionem eius ad naturam humanam suppositalitatem deperdisset, quòd est hæreticum. Sequela probatur: quia in natura humana Christi Domini manet omnis res, & modus realis, qui est increata persona, & tamen desinit esse persona, quia vnitur verbo: ergo è contra, verbum, esto quòd nihil realitatis deperdat, ex mera coniunctione ad humanitatem desinit esse suppositum.

3. Arguitur ex Hurtado

7 Tertiò arguit Hurtado, *num.* 32. quia si ratio suppositi humani in mera negatione consisteret; non posset verbum Dei illius causalitatem, aut quasi causalitatem adire. Quia effectus formalis subsistentiæ est negatio actualis, & aptitudinalis dependentiæ, siue coniunctionis ad extraneum suppositum; vnio verò hypostatica verbi est ipsa actualis coniunctio extranei suppositi ad creatam naturam. Ergo opponuntur contradictoriè obiectiui conceptus hypostaticæ coniunctionis, & creatæ suppositalitatis, sicut positio entis, & non esse eius (vel quod in idem incidit) vt positio vnionis, & negatio eius. At effectus formalis, vel quasi formalis vnius actus, suppleri nequit per formam illi contradictoriè oppositam; quia sicut non vniuntur ens, & non ens in aliquo conceptu, etiam analogico; ita nec ens valet non entis causalitatem exercere.

Instatur contra Scotum

Nec infringitur vis rationis; si asseratur, effectum formalem creatæ subsistentiæ exhiberi à suppositalitate increata, vt ab excellentiori forma præhabente intra eminentiam suam creatæ suppositalitatis causalitatem.

Quia, sicut creata subsistentia non est aliquid positiuum, quòd intra eminentiam alicuius principij præhaberi queat; ita & prorsùs inintelligibilis est suppletio huius negatiuæ quasi causalitatis subsistentiæ creatæ, per positiuam formam, etsi illimitatissimam.

Metaphysicalia fundamenta contra subsistentiam negatiuam obijciuntur.

HÆ sunt Theologicæ rationes, quibus Scotum impetunt aduersarij; quem etiā metaphysicis adoriuntur.

1. Ratio metaph. ex Vazquio.

Et primò Vazquez loco citato, *capit.* 2. *numer. marginal.* 11. quia si negatio actualis, & aptitudinalis dependentiæ, siue communicationis inferretur immediatè, & proximè ab ipsa natura substantiali; & non ab aliquo modo positiuo perseitatis naturæ addito, qui positiuè contrarius esset modo essendi in alio, vt in supposito: fieret, vt nullum daretur creatum suppositum. Quia licet actu non communicaretur alteri vt quò, non tamen haberet vnde illi repugnare posset talis communicatio; sicut enim augeri posset per additionem nouarum partium, & ita posset illis communicari, vt compartibus ad alterius totius constitutionem medio nouo indiuisibili vnitiuo; quòd in suppositis homogeneis, quæ per vnitionem componuntur in vnam entitatem, satis superque perspicuum est. Vt igitur apprehendamus aquam, vt completam in ratione suppositi, ita

concipi debet affecta modo perseitatis positiuè contrario existentiæ in alio vt in toto, vel in supposito; quòd hoc modo positiuo perseitatis superstite, illi repugnans sit communicatio ad alterum suppositum. Ergo substratum immediatum negationis actualis, & aptitudinalis dependentiæ non potest esse ipsa natura præcisè existens; sed modus positivus perseitatis naturæ adiunctus.

Confirmat.

9 Præterea ratio Vazquez ita vlteriùs corroborari potest. Quia subsistentia, vt supra adnotauimus, non addit supra substantialem existentiam negatiuam perseitatem; cum existentia, quà substantialis est, qualibet alia ratione penitus exclusa, habeat accidentariæ inexistentiæ opponi, atquè adeò non posse esse in alio, vt in subiecto. Ergo conceptus obiectiuus subsistentiæ addere debet positiuam perseitatem, vi cuius repugnet naturæ esse in alio, vt in supposito; aliàs nihil adderet subsistentia supra existentiam substantialem, incideremusquè in Durandi placitum meritò ab omnibus taxatum; cùm nihil posśit intelligi negatiuæ perseitati additum, nisi positiua perseitas. At perseitas positiua essentialiter præsefert positionem, siue rationem obiectiuam per modum positionis, & affirmationis, vt ex ipsis terminis constare videtur; ergo non potest suppositalitas creata in mera negatione essentialiter consistere.

1. Ratio ex Soario.

10 Secundò arguit Soarez, *numer. marg.* 15. quia si essentia creatæ hypostasis merè negatiua esset; sequeretur, quòd humanitas Christi, ita integra, & cõpleta esset in ratione substãtiæ, sicut Petrus, & Paulus: cùm negatio conceptum intrinsecum substantiæ, quà talis est, cointegrare non posśit. Si ergo humanitas Christi ita completa esset quoad omnem rationem substantialem, sicut Petrus, vel quodlibet aliud indiuiduum subsistens; eadem ratione, qua suppositum creatum inassumptibile est, eòquòd omnino completum sit in ratione substantiæ, ac proinde omnino in actu, & non in potentia ad vlteriorem actum substantialem: ita humanitas Christi, vtpotequæ omnino in actu & completa in esse substantiali, à verbo inassumptibilis foret.

Pro acri aduersariorũ censione admonitio.

Hæc sunt iacula, quibus Scotus impetitur; at eum tales ictus omnino præuidentem, & proterentem haud ferire valuerunt. Quare est cur miremur, quid in mentem recentiorum venire potuerit, vt hanc Scoti opinationem taxantes, tanquàm absonam exploserint, pronuntiatisquè fidei non omnino consentientem; præcipuè cum leuibus innitantur fundamentis, quæ ab Scoti asseclis nullo negotio prosternuntur.

Scoti textus statuitur, & exaratur.

QVare; libet pro controuersiæ expeditione, acutisśima ex Scoto, tum contra se argumenta, tum pro se fundamenta ad aperiendam probabilitatem huius sententiæ (cui penitùs non adhæsit, sed tantùm probabilem pronuntiauit) petere, *ex quæstion.* 19. *quodlib.* §. *de tertio articulo certum est secundùm Damascenum, num. margin.* 17. *editionis Hugonis Cauelli.* Vbi ait.

Scotus.

» 11 *Est autem dubium an personalitas propria sit formaliter per aliquid positivum? & videtur quòd sic: quia negatio non est primò incommunicabilis; negatio enim quantum est de se posset cuicunque competere; tantummodo igitur est incommunicabilis propter incommunicabilitatem positiui, ad quod ipsa sequitur; & ita primum incommunicabile est positiuum. Proprietas personalis est primò incommunicabilis, quia est ratio formalis constituendi incommunicabile; scilicet personam.*

» 12 *Præterea: negatio non est primò propria alicui enti, sed tantùm propter hoc quòd sequitur aliquam affirmationem propriam: proprietas autem personalis est primò propria illi cuius est: igitur & cætera. Præterea: quod excludit imperfectionem, ipsum est perfectum, vel saltim aliquod positiuum; nunc autem dependere ad personam extrinsecam est imperfectionis: igitur personalitas propria, quæ excludit formaliter illam dependentiam est aliquid positiuum. Confirmatur: propter hoc enim ponitur, quòd singu-*

lari-

Scotus.

laritas naturæ est per aliquid positiuum, quia excludit imperfectionem, quæ est diuidi; vnde singulare dicitur indiuiduum, hoc est in plura indiuisibile: à simili in proposito, personale in se excludit dependere ad personam extrinsecam.

Triplex negatio dependentiæ ab Scoto expensa.

13 Potest igitur dici: quòd nostra natura est personata personalitate creata, non aliquo positiuo tanquam ratione formali, quia vltra singularitatem non inuenitur aliqua entitas positiua, qua singulare completiuè sit incommunicabile; sed tantùm singularitati superadditur negatio communicabilitatis siue dependentiæ, quæ est in communicari. Potest autem intelligi triplex negatio communicabilitatis siue dependentiæ; sicut enim possumus intelligere dependentiam actualem, potentialem, & aptitudinalem; sic possumus intelligere negationem actu dependendi, & negationem possibilitatis dependendi, & negationem aptitudinis ad dependendum. Prima negatio est nuda siue sola. Secunda est cum repugnantia ad actum. Tertia est cum inclinatione opposita siue aptitudine contraria. Exemplum, primo modo: superficies, si esset sine colore, omnino esset non alba, quia haberet solam negationem albedinis. Secundo modo: Angelus est non albus, quia sibi repugnat albedo. Tertio modo: lapis est non sursum, quia in lapide est negatio ad sursitatem, cum inclinatione ad non sursitatem, sicut ad suum oppositum.

Quam negationem dependentiæ exprimat hypostasis?

14 Ad propositum; loquendo de dependentia ad hypostasim extrinsecam, & specialiter diuinam, de qua modò loquimur; sola negatio actualis dependentiæ non sufficit ad hoc quòd aliquid dicatur in se personatum, vel persona; quia anima Petri habet talem negationem, & tamen non est persona. Secunda negatio non inuenitur in natura creata personabili; quia nulli tali potest omnino repugnare dependere ad personam diuinam; imò quæcunque entitas positiua in tali natura est in potentia obedientiali ad dependendum ad ipsam; & per consequens illa negatio non constituit personam creatam. Tertia etiam negatio non sufficit, quia illam habet natura assumpta: ipsa enim, cùm sit ei usdem rationis cum mea natura, habet aptitudinem eiusdem rationis, & ita habet aptitudinem ad subsistendum in se, & non habet aptitudinem ad dependendum ad personam extrinsecam.

15 Ad illa igitur, quæ probant, quod personalitas propria est formaliter per aliquid positiuum, ad omnia simul est vna responsio: quòd nulli simpliciter repugnat esse communicabile, nec tanquam communicabile dependere, nisi sibi sit simpliciter proprium aliquod positiuum, quod sit ratio repugnantiæ communicabilitatis, & dependentiæ. Tamen communicari, & dependere, potest repugnare secundùm quid alicui per solam negationem, quia dum negatio illa inest, affirmatio non potest inesse: sed non propter hoc est simpliciter impossibile affirmationem inesse, nisi illud, cui talis negatio inest, esset necessaria ratio, quòd talis negatio consequeretur, & tunc negatio esset simpliciter propria; alias non esset, nisi secundùm quid propria, simili enim modo propria est alicui negatio, sicut ipsi repugnat opposita affirmatio. Sola persona diuina habet incommunicabilitatem primo modo, quia entitatem aliquam intrinsecam simpliciter propriam, per quam sibi repugnat posse communicari. Natura autem creata, licet in se subsistat, non tamen habet aliquid intrinsecum, per quod impossibile sit eamdem dependere, & ideò sola persona diuina habet propriam personalitatem completam; natura verò creata personata in se non habet, quia non habet repugnantiam ad posse dependere, sed tantùm ad actu dependere; & hoc secundùm quid, scilicet dum sibi inest negatio dependentiæ actualis.

Esto quòd hypostasis creata in negatiuo consisteret, adhuc personalitas increata referret positiuum essentialiter.

16 Ad formam igitur primæ rationis; dico quòd incommunicabile simpliciter, quod scilicet importat repugnantiam ad posse dependere, non conuenit primæ negationi, siue alicui ratione negationis; nec talis incommunicabilitas est in creatura etiam in se personata, sed tantùm incommunicabilitas secundùm quid, scilicet repugnantia ad cõmunicari, & hoc stante illa negatio

Si suppositalitas creata in negatiuo posita esset, non exprimeret incommunicabilitatem per repugnantiam, nec esset propria, & completa hypostasis.

Scotus.

tione dependentiæ actualis: ista autem incommunicabilitas secundùm quid non requirit entitatem positiuam simpliciter incommunicabilem, sed tantùm entitatem positiuam receptiuam negationis dependentiæ actualis; sed incommunicabilitas simpliciter, si alicui negationi conueniat, hoc non est, nisi quia illa consequitur entitatem positiuam simpliciter incommunicabilem.

Obserua perspicuam Scoti instātiam in accidenti separato cū merangatione compositionis inhærentiæ alis absque repugnantia ad inhæsionem.

Per idem ad aliam rationem de dependentia: concedo, quòd si alicui repugnat posse dependere, hoc est propter aliquam perfectionem, vel rationem positiuam; sed illa repugnantia non est in creatura, sed sola negatio dependentiæ actualis. Exemplum; accidenti separato non simpliciter repugnat inhærere, vel posse inhærere, sed secundùm quid dici posset ei repugnare inhærere pro quanto, quòd stante illa separatione, non potest simul stare cum hoc quòd inhæreret. Consimiliter, ad illud de proprio dico, quòd incommunicabilitas simpliciter, est simpliciter propria illi, cui conuenit sic incommunicabilitas: incommunicabilitas autem secundùm quid non est ei propria, sed tantùm sic, quod soli illi conuenit.

Obseruationes in literam textus.

1. Animaduersio pro elucidatione literæ.

17 HActenus Scotus, ex cuius litera sub *num.* 13. à nobis transcripta animaduersiones aliquot eruere licebit. Prima est: quod sicut triplex coniunctio, aut dependentia concipi potest, scilicet, *actualis*, *potentialis*, *& aptitudinalis*. ita triplex non esse huius coniunctionis, aut dependentiæ, etiam apprehendere possumus. Prima negatio, quæ actualis dicitur, pura ac simplex negatio est, qualis est non esse lucis in aere non illuminato; & negatio albedinis in superficie non colorata. Secunda verò negatio dependentiæ subiecto inest cum positiua repugnantia ad illam formam, cuius negationem infert, qualis est negatio albedinis in Angelo, cui albedo repugnat; & hanc vocat Scotus negationem potentialem, eòquòd sit non esse, non solùm coniunctionis ad talem formam, sed etiam & aptitudinis ad illam: Angelus enim, nec albedini coniungitur, nec aptum substratum eius esse potest. Tertiam tandem negationem appellat aptitudinalem, eòquòd non solùm sit non esse coniunctionis formæ, & aptitudinis ad illam, sed etiam remoueat inclinationem, & aptitudinem conferentem conatum ad oppositum actum: qualis est negatio essendi sursum in lapide, cui non solùm repugnat sursitas actualis (vt loquitur Scotus) & potentia ad motum sursum, sed etiam ex natura sua grauitat lapis, siue propendet in motum deorsum positiuè oppositum ipsi sursitati.

Obseruatio 2. pro triplici negatione actuali, potentiali, & aptitudinali, an conueniant in conceptum hypostasis.

18 Ex his tribus (ad hypostasim creatam descendendo) docet Scotus sub *num.* 14. primam negationem, scilicet merum, & simplex non esse actualis coniunctionis, & dependentiæ in natura partiali, non sufficere ad constitutionem personæ; eòquòd anima rationalis corpori actualiter non coniuncta, persona non sit. Secundam verò negationem potentialis coniunctionis, & dependentiæ ad extraneum suppositum; ita vt non solùm remoueat actualem vnionem ad illud, sed etiam & potentiam ad vnionem (sicut non esse albedinis in Angelo non solùm refert negationem actualis coniunctionis ad albedinem, sed etiam & aptitudinis ad ipsam) non esse de essentia suppositi creati contendit Scotus; eòquòd nulli creato supposito, ratione alicuius positiui, quòd imbibat in suo conceptu, repugnare queat obedientialis potentialitas, vt extraneæ hypostasi diuinitùs coniungi valeat. Tertiam tandem negationem, quæ aptitudinalis dicitur, eòquòd non solùm remoueat potentiam, sed etiam aptitudinem positiuam, siue inclinationem, & conatum ad oppositum actum; non esse de ratione suppositi creati, vel eò suadet Scotus, quò humanitas Christi Domini à verbo diuino suppositata habeat inclinationem naturalem ad existendum in se, & per se, & non in alio vt in supposito, & tamē verè suppositata existit; non ergo est de essentia hypostasis, quòd excludat inclinationem positiuam per modū conatus

apti-

aptitudinalis ad formam, vel rationem essendi per se oppositam illi, quam de facto habeat in alieno supposito.

Consectarium ex dictis.

Quò fit; vt in hac opinandi via, quam solùm vt probabilem amplectitur Scotus, ratio suppositalitatis in natura integra, & completa, quæ non habet rationem partis essentialis, vt materia, & forma; in sola negatione mera, & simplici actualis communicationis, & dependentiæ posita sit. Licèt hoc non esse actualis coniunctionis in natura partiali, qualis est anima rationalis, non præstet rationem personæ, eòquòd essentialem præseferat incompletionem ad aliam compartem ordinabilem: at naturæ completa, & integra in ratione naturæ solam negationem communicationis, vel actualis dependentiæ expectat, vt suppositum, & persona dici queat.

Suppositalitatem creatam, data hypothesi, quòd in negatione consistat, completam non esse; sed solùm secundùm quid, ex Scoto ostenditur.

19 Obseruandum præterea maximè in illa Scoti verba: sub *num.* 15. *Ad illa igitur, quæ probant, quòd personalitas propria est formaliter per aliquid positiuum.* Quòd negatio communicationis, quæ non est merum, & simplex non esse coniunctionis ad suppositum, sed repugnantia communicabilitatis ad extraneam hypostasim; non potest naturæ congruere, nisi ratione alicuius positiuæ perseitatis, vi cuius illi repugnet, vt in alio tanquam in supposito esse queat. Quare Scotus, qui in hac opinandi via, supposito creato negationem repugnantiæ ad communicationem siue dependentiam ab alio non concedit, sed solùm meram, & simplicem negationem actualis coniunctionis, & dependentiæ; sicut consequenter docet ad huiusmodi simplicem negationem vnionis inferendam, non esse necessariam aliquam positiuam perseitatem; ita & fatetur ingenuè suppositalitatem hanc creatam, prout ab ipso astruitur, dicendam non esse hypostasim simpliciter, & completam, sed solùm secundùm quid, & incompletam: eòquòd dum negatio communicationis inest, positio communicationis in composito sensu inesse non possit. Vnde, sicut mera, & simplex negatio actualis coniunctionis, & dependentiæ non tollit potestatem ad communicationem; ita nec hypostasim completam constituere valebit, quæ simpliciter, & absolutè talis dici possit.

Scotus.

Hypostasis negatiua non est propria, & cōpleta hypostasis.

20 Verba Scoti accipito sub eodem *num.* 15. *Natura autem creata, licèt in se subsistat, non tamen habet aliquid intrinsecum per quod impossibile sit eamdem dependere, & ideò sola persona diuina habet propriam personalitatem completam, natura verò creata personata in se non habet; quia non habet repugnantiam ad posse dependere, sed tantùm ad actu dependere, & hoc secundùm quid, scilicet dum sibi inest negatio dependentiæ actualis.* Quod apertiùs demonstrat Scoti exemplum de accidenti per miraculum à subiecto separato; quod in statu separationis tantùm dicit meram, & simplicem negationem coniunctionis actualis, non tamen repugnantiæ ad inhærendum. Verba Scoti sunt sub *numer.* 16. *Exemplum: accidenti separato non simpliciter repugnat inhærere, vel posse inhærere, sed secundùm quid dici posset ei repugnare inhærere, pro quanto, quòd stante illa separatione, non potest simul stare cum hoc quòd inhæreret.*

Scotus.

Scotus.

Corollariū ex præmissis.

21 Quò fit, vt pari ratione, illa incommunicabilitas naturæ integræ, quæ à mera negatione petitur, in solo composito sensu negationis actualis coniunctionis, & dependentiæ, accipienda sit; ita vt natura, quatenùs tali negationi composita, aut quasi composita, dicatur incommunicabilis secundùm quid; eòquòd actualiter communicata non sit alteri supposito: non tamen quòd natura, sicut separari potest à negatione illa actualis coniunctionis, ita, & simpliciter communicari

nō valeat. Simili ratione, quà accidenti separato, quà separatum est, repugnat solùm secundùm quid in sensu composito communicabilitas ad subiectum; non tamen absolutè & simpliciter.

Obiectio. 22 Si autem obijcias; Scotum longè ab instituto controuersiæ aberrasse, dum solam reddit rationem incommunicabilitatis actualis, seu non communicationis; non tamen repugnantiæ intrinsecæ, quam præseferat suppositum, vt communicari possit vt quò, siue per modum habiti ab altero supposito habente illud vt quod.

Eneruatur Respondetur; Scotum absolutè non asseuerasse, sed opinatiuè tātùm docuisse non dari hypostasim completam in creatis, cui repugnaret assumptio ab extraneo supposito de absoluta Dei potentia: eòquòd probabiliter existimarit, non dari entitatem positiuam, cui repugnans esse queat obedientialis potentia in ordine ad Deum assumētem. Quare consequenter asseruit, incommunicabilitatem per repugnantiam soli increato supposito congruere; creatam verò hypostasim per negationem actualis cōiunctionis cōstitui. Quia tamen hæc est incommunicabilitas incompleta, & secundùm quid, quæ potiùs actualis non communicatio dicenda est; ideò consequenter etiam autumauit Scotus, suppositalitatem completam enti creato non inesse.

Scotum omnino non asseuerasse, hypostasim creatam in negatiuo consistere; probabilem tamen eam opinionem de negatiuo supposito indicasse.

Assertio 1. 23. DIcendùm primò; Scotum assertiuè non tenuisse, essentiam creatæ hypostasis in negatiuo consistere. Ita Scotistæ omnes cum Scoto *in 3. sent. distinct. 1. quastion. 1. §. non asserendo, num. margin. 9.* Vbi Hugo Cauellus eius scholiator, Lychetus ibidem, §. *contra primam viam.* Illis verbis: *Sed non est credendum, quòd Doctor simpliciter fuerit huius opinionis.* Franciscus Aretinus ibidem, *articul. 11.* Ioannes de Rada *3. part. controuers. 1. articul. 1.* & alij. Constatquè ex expresso Scoti testimonio iam citato ex *3. sent. distinct. 1. quastion. 1. §. non asserendo potest mediari inter istas vias: Nec concedendo cum prima via aliquā entitatem positiuam, &c.* Vbi Scotus apertè docet, se non asserendo, sed solùm probabiliter, & ad vtrumlibet disputando procedere.

(*Scotus. Hugo Cauellus. Lychetus. Aretinus. Rada.* — *Scoti verba è re.* — *Scotus.*)

Et probatur ex citato *quodlibeto 19. articul. 3. §. tertia etiam negatio non sufficit,* sub *num. margin.* 19. editionis Hugonis Cauelli vbi habet ita. *Ipsa enim* (loquitur de natura humana Christi Domini à verbo assumpta) *cùm sit eiusdem rationis cum mea natura habet aptitudinem ad subsistendum in se, & non habet aptitudinem ad dependendum ad personam extrinsecam. Nec est inconueniens possibilitatem esse, sine aptitudine; quia ad formas supernaturales, etsi sit potentia aliqua in susceptiuo, non tamen propriè aptitudo; quia illa non est propriè, nisi ad formam naturaliter perfectiuam.*

(*Optima ratio, ex inclinatione naturæ ad propriam hypostasim. Scotus.*)

Vbi cùm distinxisset Scotus possibilitatem, vel potentialitatem ad formam, ab aptitudine ad formam; quatenus aptitudo supra potentialitatem addat exigentiam formæ, vel positiuam inclinationem substrati ad formam naturaliter perfectiuam talis potentialitatis (cuius modi non se gerere capacitatem naturæ ad formas ordinis supernaturalis pronuntiauit; de quo nos latè *in controu. 9. de visione Dei. Dist. 1. Subdistinct. 1. articul. 2.* vbi præmissum Scoti testimonium exaramus) postea subijcit, naturam creatam referre, non meram possibilitatem, vel potentialitatem ad propriam hypostasim, sed veram aptitudinem; quæ iuxta Scoti phrasim importat positiuam inclinationem, vel exigentiam formæ naturaliter perfectiuæ.

Cùm autem negatio non sit terminus inclinationis naturalis; quis enim vnquam merum non esse formæ realis appellauit terminum positiuæ exigentiæ, in quem naturali pondere, propendeat substratum? aut puram negationē estimauit actū naturaliter perfectiuā alicuius potētiæ naturalis, prout cōstitu-

ctæ à potentia neutra? si enim potentia neutra est potentialitas sine aptitudine apud Scotum; quia terminus talis potentiæ, quamuis positivus, non sit iuxta exigentiam, & propensionem substrati; quantitas enim non propendet naturaliter in albedinem, vel nigredinem; igitur à fortiori, nec pura negatio erit talis actus, quem positiuè exigat, vendicetve, naturalis aptitudo, aut inclinatio substrati.

Quod deinde, meo iudicio, euidenti consequutione ex Scoti doctrina petita sic demonstrare possumus. Quia, apud eumdem Scotum *in 3. sent. dist. 1. quæstion. 4. §. potest ergo dici, num. marg. 3. editionis Cauelli*, non solùm est probabile, immò probabilius quàm oppositū, (vt cum Hugone eius scholiatore docent alij Scotistæ, Basolius, *quæst. 6.* Aretinus, Faber, & cæteri.) Suppositum creatum de absoluta Dei potentia alienam naturam terminare posse. At repugnat, Scotum penitus adhærentem assertioni hypostasis negatiuæ consequenter docere potuisse, de absoluta Dei potestate creatum suppositum naturam extraneam assumere posse. Quia cū negatio, quà talis, non sit in potentia obedientiali ad Deum, nec eius positiuæ actioni, aut immutationi, subijciatur; ea solùm ratione concipi potest negatio, vt vnibilis extraneo positiuo, quatenus counitur positivum illud, ad quod vt ad immediatum substratum talis negatio consequitur. Nec enim concipi potest cæcitas, quæ est in Petro, vt coniungibilis Paulo, non vnito, siue non communicato positiuo aliquo Petri, quod sit substratum immediatum talis negationis cæcitatis illatiuum. At, si quidditativus hypostasis creatæ conceptus esset mera negatio, assignabile non esset positivum aliquod, quod extraneæ naturæ communicari posset: quia non essentia, nec existentia personę assumentis, cum essentia, & existentia, naturæ assumptę sint omnino cōpletæ in ea essendi, & existendi ratione; atquè adeò omnino in actu, ac proinde non in potentia, vt aliam rationem essendi, & existendi ab extraneo supposito expectare queant: ergo nec alienæ naturæ coniungibilis esset negatio illa, quæ in altero supposito est, ipsius in esse suppositi constitutiua.

Scotus. Cauellus. Basolius Aretinus. Philippus Faber.

Assertio 2.

24 Dicendum secundò; opinionem asserentem suppositalitatem creatam in mera negatione consistere, quam Scotus vt probabilem proposuit, verè probabilem esse, patrumquè, ac conciliorum sensui cohærentem; ita vt irrationabiliter illi nota inuri queat.

Theologicæ rationes oppositæ contra negatiuam hypostasim refelluntur.

Ad 1. arg. Hurtadi ex concilijs & Patribus concinnatum.

25 Probatio præcedentis asserti, vel ex sola argumentorū solutione petenda est. Quare ad argumenta ex principijs Theologicis producta respōdetur. Ad primum; dicimus, solùm probare, hereticos asserentes, verbum diuinum suppositum humanum assumpsisse; non existimasse creatum suppositum in mera negatione, sed in positiuo consistere. Quia, si stante coniunctione humanitatis Christi Domini ad suppositum extraneum, nēpè ad Verbi diuini hypostasim; adhuc agnoscebant hæretici superstitem rationem suppositi creati in humanitate Christi; non ergo, apud hæreticos, ratio creatæ hypostasis posita erat in mera negatione communicabilitatis, vel compositionis naturæ humanę ad extraneam hypostasim. Negamus tamen ex hoc quòd suppositum creatum in sola negatione constituatur, inutilem reddi grauissimam conciliorum definitionem; decreta enim fidei sicut ab apicibus metaphysicarum controuersiarū abstinent, ita nec illis quoquomodo aduersantur. Immò quòd opinio autumans suppositum, quà tale formaliter, in negatiuo consistere, eò abest, vt hæreticis faueat, quòd potiùs ex imò illorum commenta funditus conuellat. Cùm implicet, quòd natura, vt sub negatione communicationis, communicetur; vt euidens est.

Sed friuol[...]

Adde; verbum diuinum humanitati coniunctum abstulisse modum essendi per se realem humanitatis, siue incommunicabilitatem realem, & propriam, non positiuam, sed negatiuam; sicut enim Thomistæ, qui rationem vnitatis in negatiuo constituunt, eam veram, & realem entis proprietatē opinātur, esto

quod positiua non sit; ita & modus incõmunicabilitatis humanitatis Christi, qui ex coniunctione ad verbum destruitur, verus est, & realis, licèt non sit positio, sed mera negatio. Et sicut in Philosophia nõ est abusiua, & ridicula ista loquutio: *Destruitur priuatio in materia, adueniente forma*; ita nec in Theologia nugatio esse potest inutilis; *Destruitur negatio incommunicabilitatis actualis per positiuam naturæ ad increatum suppositum coniunctionem.*

Refellitur Hurtadi oppositio.

Vnde; cùm vrget Petrus Hurtado; *idem esse, humanitatem non præseferre suppositalitatem creatam; ac humanitatem esse compositam verbo diuino*; cùm compositio naturæ ad suppositum, destruat negationem communicationis, & dependẽtiæ à supposito. Dicimus; quòd sicut ista non est complexio nugatoria; *materia non importat priuationem formæ ignis, quando actu est composita formæ ignis*; sed exprimit positionem formæ, quæ destruit modum realem negativum in materia, scilicet priuationem formæ ignis; quò fit, vt compositio formæ, & remotio negationis formæ, non sint idem formaliter, sed comparentur causaliter inter se, sicut positio entis auferens negationem entis; ita pari omnino ratione conferantur inter se, compositio naturæ ad suppositum, quæ destruit causaliter negationem compositionis, & dependentiæ, (quæ ab Scoto appellatur hypostasis negatiua,) & negatio compositionis, & dependentiæ naturæ respectu suppositi.

Ad confirmationem.

26 Ad confirmationem: quòd licet humanitas à propria personalitate physicè non pendeat, si physicum dici nequeat id, quod positio non est; pendet tamen verè, & realiter, sicut & ens, quà vnum, pendet realiter à negatione multitudinis, per quam in esse vnius apud graues authores constituitur. Nec vacaret probabilitate dependentiam physicam naturæ à suppositalitate negatiua astruere, cùm priuatio communiter asseratur vnum ex tribus physicis entis naturalis principijs. Addendum præterea; magis pendere humanitatem Christi à suppositalitate increata, quàm à creata hypostasi pendere potuisset; quia, vt ex Scoto obseruauimus, *num. marg.* 19. natura à propria suppositalitate negatiua tãtùm habet incommunicabilitatem secundũ quid, & incompletam, quæ in solo mero & simplici non esse communicationis naturæ integræ ad extraneum suppositum posita est; humanitas verò Christi à verbo personata refert incommunicabilitatem simpliciter, & completam; eòquòd non sit simplex negatio solius actualis coniunctionis ad aliud suppositum, sed incommunicabilitas repugnantiæ; quatenus naturæ à verbo assumptæ contradicit alterius suppositi assumptio. De incommunicabilitate verò repugnantiæ, quæ sola ab Scoto hypostasis completa, & simpliciter dicitur, iam ex ipso statuimus in positiuo necessariò consistere.

Ad instantiam.

27 Ad instantiam; quòd natura creata ex se habet integritatem in ratione naturæ, non verò in ratione suppositi; integritas autem suppositalis esto quòd, vt talis, physica integritas dici nequiret, realis tamen in toto rigore censenda est; eòquòd ante intellectum naturæ congruat talis negatiua incommunicabilitas.

Ad 2. Arg.

28 Ad secundum argumentum; respondetur, in humanitate Christi Domini non manere omnem modum realem, qui est in creata persona; quia incommunicabilitas modus realis est, esto quòd positivus non sit. Nec alicuius esse momenti id quòd opponitur de communicatione verbi diuini ad humanitatem Christi, vt verbum rationem personæ ex vnione ad humanitatẽ amittat: quia supposito solùm contradicit communicatio, vt quò, & per modum naturæ habitæ, & existentis in alio; non tamen communicatio, vt quod, & per modum habentis naturam assumptam. Deinde; quòd quamuis apud Scotum sit probabile, hypostasim creatam consistere in negatiua incommunicabilitate, aut in negatione communicationis; attamen persona diuina essentialiter exprimit positionem, quia refert incommunicabilitatem per repugnantiam; positiua autem causalitas subsistentiæ destrui non valet per communicationem suppositi ad naturam extraneam; quam assumit, vt quod: de quo vide supra sub *num.* 20.

Obiectio Soarij expugnatur.

Quare Soarius manifestè ostẽdit se Scotum non vidisse, dum in eum negatiuam verbi diuini suppositalitatem retorquet.

Ad 3. Arg.

29 Ad tertium: causalitatem, aut quasi causalitatem negatiuam præstari posse à positiua forma, si ipsa essentialiter inferat negationem vniuocè conuenien-

nientem in vnitate conceptus cum illa negatione, cuius causalitas suppletur. Quare, quia verbi diuini positiua personalitas cōiuncta humanitati Christi essentialiter refert negationem incommunicabilitatis ad aliud suppositū, quæ negatio vniuocè cōuenit cum negatione incōmunicabilitatis suppositi creati; proinde fit, vt quasi causalitas suppositalitatis creatæ negatiuæ à positiua personalitate verbi supplebilis sit. Adi Scotum nodum istum conuellentem *in 3. Sent. dist. 1. quæst. 1. num. marg. 10.* vbi cùm sibi obiecisset, quòd si suppositalitas creata in negatione consisteret, non posset colligi intelligibiliter cum persona increata in vnitate conceptus præcisi: propositæ obiectioni occurrit dicens: *Respondeo; iste conceptus incommunicabilis, qui negat communicationem actualem, & aptitudinalem, vniuocus est Deo, & creaturæ, persona diuinæ, & creatæ: negatio enim est vniuoca multis, quando idem affirmatum à pluribus negatur.*

Scotus.

Fit satis metaphysicis rationibus Soarez, & Vazquez.

Respōdetur ad 1. rationem metaphysicā cōtra hypostasim negatiuam.

30 AD primam rationem metaphysicam patet ex litera Scoti: fatemur enim suppositalitatem creatam data hypothesi, quod in mera negatione actualis coniunctionis posita sit, nō præseferre adæquatam rationem incommunicabilitatis; idque tantùm euincere rationem in oppositum, quod candidè fatetur Scotus, nimirum ad incommunicabilitatem per repugnantiam, siue ad hoc vt rei repugnet cōmunicabilitas ad alterum suppositum, necessariò præexigi positiuam perseitatem. At verò increatis sicut non datur repugnantia communicabilitatis ad suppositum extraneum; ita nec positiua perseitas conceditur, propter rationem traditam in obseruatione ad literam Scoti.

Ad instātiā.

31 Ad instantiam: quòd licet ratio suppositalitatis creatæ in mera negatione consistat; adhuc asignari potest distincta quasi causalitas negatiua respōdens subsistentiæ, quæ in existentiā substantialem, quà talis est, deferri nō possit; subsistentia enim adderet negationē existendi in alio vt in supposito, quam non infert existentia substantialis; sed solùm præcisam negationem in existentiæ, seu existentiæ in alio, vt in subiecto.

Ad 2.

32 Ad secundum; cōcedimus, quòd humanitas Christi Domini quantum ad esse substantiale creatum, ita completa est, sicut Petrus vel quodlibet aliud indiuiduum creatum, eòquòd suppositalitas non addat modum substantialem in ista opinandi via; inficiamur tamen, eamdem Christi humanitatē esse æqualiter completam quoad omnem modum realem: eòquòd careat modo reali negatiuo incommunicabilitatis ad extraneum suppositum, quem claudit Petrus, quà suppositum est.

MEMBRVM II.

Vbi positiuus hypostasis conceptus vt probabilior astruitur; & causalitas eius expenditur.

SVMMARIVM.

Argumenta pro negatiua hypostasi opponuntur. Num. 1.

Creatam subsistentiam modalem formā esse, non entitatiuam, contendunt aliqui. Num. 9.

Improbatur Caietanus deferens hypostasi mediam causalitatem inter essentiā, & existentiam. Num. 14.

Constitutionem incommunicabilis existentiæ non esse de ratione causalitatis actus subsistentialis opinatus est Hurtado. Num. 17.

Positiuus creatæ hypostasis conceptus vt probabilius assertum defenditur. Numer. 19.

Hypostasim formam entitatiuam esse, nō modalem, astruimus. Num. 20.

Adæquatam subsistentiæ causalitatē non esse constitutionem entis in se & per se, aperitur. Num. 21.

Inseparabilem tamen hypostasis causalitatem, siue propriæ, siue alienæ, naturæ terminationem adeat, esse incommunicabilis existentiæ constitutionē,

statui-

statuitur. Num. 24.
Argumenta pro negatiua hypostasi refutantur. Num. 25.
Fundamenta etiam suadentia hypostasim non esse formam entitatiuam, conuelluntur. Num. 29.
Item, & quæ incommunicabilitatem existentiæ esse ipsam hypostasis causalitatem, oppugnant. Num. 34.

Negatiuã Hypostasim tutantur. Faber. Aretinus. Meurisse.

LIcet communis Scotistarũ Schola cum Scoto recipiat vt problematicum assertum, hypostasim creatam in negatiuo consistere: ferè tamen omnes Scoti discipuli eã probabiliorem iudicant sentiẽdi viam, quę quidditatiuam suppositalitatis creatæ rationem positiuam esse autumat; paucis exceptis, qui in negatiuam partem vt probabiliorem propendent. Sic Philippus Faber *in 3. Sentent. dist. 1. quæst. 1. cap. 5* Franciscus Aretinus *eadẽ dist. art. 11.* & nouissimè Martinus Meurisseus Parisiensis Doctor, *lib. 3. sua Metaphysices, q. 4.*

1. Ratio Scot. ex Damasceno. Damascen. cap. 55. Scotus.

1 Quod placitum suadetur primò rationibus, quas pro illo format Scotus *q. 19. quodlib. iã citata sub n. marg. 18.* his verbis: *Sed contra Damascenus (nihil enim eorum, quæ plantauit in nostra natura Deus, verbum à principio plasmans nos defecit; sed omnia assumpsit: totus enim toti vnitus est mihi, vt totum toti tribuat, quod est inassumptibile est incurabile) vult dicere igitur, quòd quæcunque entitas positiua in nostra natura est vnita verbo.*

2. Arg. Scoti pro hypostasi negatiua.

Et quòd hoc sit possibile de quacunque, probatur ratione: quia quæcunque natura est simpliciter in potentia obediẽtiali ad dependendum ad personam diuinam. Si ergo esset aliqua entitas positiua, qua natura esset in se personata; illa entitas esset assumpta à verbo, & tunc natura nostra in Christo esset personata simul duplici personalitate, quod est impossibile. Quia si creata: igitur per illam est formaliter incommunicabilis alteri personæ, & per consequens personæ verbi non communicatur: & ita in ipso nõ personatur.

Altera Scoti probatio pro suppositalitate negatiua.

2 *Præterea: si aliqua entitate positiua esset natura formaliter persona creata; igitur verbum non posset deponere naturam assumptam, nisi vel illa maneret non personata, quod videtur inconueniens: vel oporteret quòd daretur sibi de nouo alia entitas, quæ & haberet personalitatem creatam. Sed hoc est impossibile: illa enim non posset esse entitas accidentalis; quia accidens non est ratio formalis personandi substantiam. Nec posset esse aliqua entitas substantialis; quia nec materia, nec forma, nec substantia composita; quia quæcunque talis, si daretur, non maneret natura eadem, quæ prius, quia haberet aliam materiam, vel formam, vel entitatem substantiæ compositæ.*

Arguitur ex homogeneo supposito.

3 Secundò probatur talis sententia in supposito homogeneo; quia aqua, quæ ante erat suppositum, ex vi solius coniunctionis ad alteram aquam deperdit propriam suppositalitatem; cùm iam nõ sit in se, & per se, sed in toto, quod ex duabus aquis, vt ex compartibus cointegratur. Ergo ratio formalis destruens hypostasim huius aquæ est positio coniunctionis ad alteram aquam; acproinde ratio formalis suppositalitatis in negatione coniunctionis posita esse debet. Consequentia aperitur: quia in aqua, ex hoc præcisè quòd adeat coniunctionem ad alteram aquam, quolibet positiuo, quod aquę antea inerat, omnino superstite, destruitur ratio suppositalitatis: eòquòd tollatur negatio vnionis & dependẽtiæ, per positionem ipsius vnionis tanquam per oppositam formam: igitur adæquata ratio hypostasis in mera ac simplici negatione vnionis & dependentiæ omnino saluatur.

Occursus.

4 Si dicas, ex coniũctione huius aquę ad aliam perire indiuisibile terminatiuum substantiale, resultareque de nouo ex alterius substantiæ accessu, indiuisibile continuatiuum substantialis latitudinis siue extensionis; atque adeò non esse verum, quòd vi coniunctionis huius aquæ ad aliam, sola negatio vnionis tollatur, omni modo substantiali superstite: cum indiuisibile terminatiuũ, quod destruitur, quid substantiale sit.

Intercluditur.

Contra sic: quia perseitas, estò quòd positiua esset, nõ posset saluari in aliquo indiuisibili substantiali extensionis substantiæ terminatiuo, quod perit ex coniunctione vnius substãtię ad aliam: quia subsistentia suppositi materialis, & extensi, indiuisibilis esse nõ posset; eòquòd terminet totam existentiæ materialis latitudinem, quæ diuisibilis, & extensa est. Sed nil aliud positiuum deperdit aqua ex hoc quòd alteri cõiungatur præ-

ter terminatiuum indiuisibile, quod nō spectat ad rationem hypostasis: quolibet igitur positiuo superstite, transit aqua de esse suppositi ad non esse talis per meram destructionem negatiuæ incommunicabilitatis.

Altera fuga; quòd positiua perseitas totius homogenei consistat in indiuisibili terminatiuo secundùm longitudinem, latitudinem, & profunditatem.

5 Nec eluditur vis rationis; si asseratur, ex coniunctione vnius aquæ ad aliam non solùm destrui terminatiuum longitudinis, quod est punctum secundùm trinam dimensionem omnino indiuisibile; sed etiam perire lineam, quæ est vltimum terminatiuum latitudinis: & superficiem, quæ vltimò terminat profunditatem. Quare, licet linea quoad latitudinem sit indiuisibilis, & superficies quoad profunditatem; cùm tamen aliàs propriam, & specificam extensionem retineant, & quatenus substantialia indiuisibilia sunt, materialem substantiam vltimò terminent; & illam ita in se, & per se constituant, vt ex coniunctione huius naturæ ad aliam totalem constituendā, omnino destruantur: dici posset, terminatiua hæc sortiri rationem perseitatis, & subsistentiæ in suppositis materialibus.

Occluditur i.

Hoc enim, præterquam quòd videtur voluntarium commentum à nullo hucusquè excogitatum; ita redargui posset. Fieret enim, vt sicut quælibet substantia materialis habet triplex terminatiuum vltimum secundùm triplicem dimensionem eius; scilicet punctum secundùm longitudinem; lineam secundū latitudinem; & superficiem secundùm profunditatem; daretur etiam triplex subsistentia, siue ratio perseitatis positiuæ: (cùm ab his vltimis terminis habeat substantia materialis, vt omnino sit in se, & per se, adeò vt illis superstitibus in alterius totius compositionem venire nequeat) quod prorsus inauditum est.

Altera præclusio effugij.

6 Præterea: quia omnes illi authores, qui suppositalitatem in positiuo cōstituunt, constanter docent, naturam à sua hypotasi adeò sustentari, vt si diuinitùs ab illa separaretur, nouo indigeret auxilio, quod sustentationem suppositalitatis suppleret. Atqui, extensio substātialis non sustentatur ab vltimis terminis latitudinis suæ; quin ipsi termini per suas essentias à substantia pendent, vt modi quorum essentialis ratio in actuali coniunctione ad subiectum posita sit: ergo essentia hypostasis materialis in terminatiuis indiuisibilibus constitui non potest, estò quòd vltimi termini substātiales sint. Sed nullus alius modus positiuus destruitur ex coniunctione vnius substantiæ materialis ad aliam, & tamen perit ratio suppositi; ergo ratio hypostasis creatæ in nullo positiuo constituenda est.

Arguitur 3. ab indiuisibilitate; vel in extensione subsistētiæ

7 Tertiò: quia si suppositalitas aliquid adderet ab ipsamet natura substantiali realiter discretum: vel esset quid omnino indiuisibile; vel quid integraliter ex partibus coalescens: sicut & existentia materialis totum quoddam est ex partibus integralibus conflatum. Primum dici non potest; quòd scilicèt subsistentia rei materialis sit indiuisibilis, sicut punctum; quia subsistentia rei materialis, & diuisibilis modificat totam existentiam diuisibilem, & extensam; (nec enim positiua perseitas conuenit huic latitudini substantiæ suppositatæ, & non illi; sed omnis substantiæ extensio, quæ antea, vi existentiæ, solùm erat in statu negatiuæ perseitatis, ad positiuam perseitatem contrahitur.) Ergo causalitas, aut quasi causalitas, hypostasis circa naturam, quam modificat, diuisibilis esse debet; ac proinde, & ipsa subsistentia rei materialis debet esse diuisibilis, & integraliter composita. Eòquòd causalitas formæ modalis, quam circa subiectum exercet, sit de essentia ipsiusmet modi; qui sicut per suam essentiam substrato coniungitur, ita & causalitas eius circa subiectum non essentialis modo esse nō potest; in hoc enim à forma entitatiua condistinguitur in tota latitudine illius. Sed causalitas omnino diuisibilis non potest spectare ad essentiam formæ indiuisibilis; cùm indiuisibile secundùm partes integrantes, & diuisibile secundùm partes integrales, nequeant in eamdem entitatem coire: ergo subsistentia rei materialis non potest esse indiuisibilis.

Item ècontra; impetitur subsistentia positiua data extensione talis formæ.

8 Quòd autem nec diuisibilis esse queat, quod est alterum nostræ rationis membrum; vel ex eo suaderi potest. Quia, si suppositalitas rei materialis esset quoddam totum integraliter conflatum ex partialibus subsistentijs; in qualibet parte illius suppositalitatis compositæ saluaretur quidditatiuus hypostasis conceptus; sicut & in parte qualibet integrali totius homogenei, aquæ, verbi gratia, vel ignis, essentialis ratio ignis, vel aquæ, consistit. At, quidditatiuo conceptui hypostasis contradicit ratio

par-

partis; eòquòd conceptus partis, & cóceptus perseitatis inter se pugnent: cùm pars non sit in se, & per se, sed in toto, quod ex partibus coalescit: suppositalitas igitur entis materialis nequit esse diuisibilis. Cùm ergo nec indiuisibilis esse valeat; eòquòd causalitatem sortiatur diuisibilem: fit, vt positiua hypostasis in supposito materiali haud astruẽda sit; ac proinde, quod in sola negatione coniunctionis ad aliud suppositum constitui debeat.

Creatam subsistẽtiam modalem formam, non verò entitatiuam, contendunt, Soarez, & Vazquez.

Opinio autumãs subsistentiam nõ esse formã entitatiuã, sed modalẽ.

9. CÆterùm; maius dissidium est, dato quòd entis creati hypostasis in positiuo consistat; an hic positiuus naturæ terminus sit forma entitatiua; vel modalis? quia satis commune placitum opinatur, suppositalitatem esse modum naturæ; non autem entitatem realiter condiscretam. Sic Frãciscus Soarez *tom.2. suæ Metaph. disp. 34. sect. 4. num. marg. 33.* Gabriel Vazquez *tom.1.3. partis, disp. 31. c. 6.*

Soarez. Vazquius.

1. Arg.

Et probatur primò; ex communi & generali principio, quod cogit ne distinctiones in cassum multiplicentur; at suppositalitatẽ creatam astruere entitatẽ à natura condiscretam omnino otiosum est, & voluntarium; cùm omnis illa discretio, quæ ex principijs fidei petitur inter naturam creatam, & eius hypostasim, omnino saluetur cum sola ea distinctione, quæ intercedit entitatem, & modum eius: cũ hæc sufficiat ad hoc, quòd modo destructo entitas superstes esse queat; vt patet in relatione & eius fundamento; vbicatione, & corpore vbicato, & similibus. Sola igitur discretio modalis inter naturam & eius hypostasim præstabit, vt humanitas cõseruari queat in Christo Domino præpedita emanatione creatæ suppositalitatis; non ergo maior distinctio asseueranda est.

[Co]nfirmatur

10 Prætereà; quia existentia naturę accidẽtalis, quæ longè imperfectior est substantiali existentia, non eget forma entitatiua, sed solùm modali, vt terminetur vltimò; si ergo ad fulciendam, & terminandam actualitatem accidentalem, quæ multò tenuior & imbecillior est in ea causalitatis existentialis ratione, quàm substantialis existentia, non requiritur forma entitatiua, sed tantũ modalis; voluntarium esset ad terminationem existẽtiæ substantialis formam entitatiuam exposcere.

11 Secundò arguitur; quia supposito quòd hypostasis creata forma entitatiua sit, & non modalis; videtur omnino occludi via ad expediendam illam controuersiam, quæ communiter à Doctoribus excitatur; vtrum implicet naturã creatam à propria hypostasi terminatã ab alia extranea diuinitus terminari? à quo nodo facilè se expeditos faciunt, qui hypostasim non entitatiuam formã, sed tantùm modalem pronuntiant; asserentes, modum perseitatis ita per suam essentiam propriæ naturæ coniungi, & quasi cum illa identificari; vt non relinquat in natura potentialitatem ad modum essendi oppositum, nimirum rationem & formam essendi in alio. Si autem subsistentia forma entitatiua esset, & nõ modalis; sicut per suam essentiam propriæ naturæ non coniungeretur; ita nec omnino exhaurire posset totam potentialitatem substrati, vt non relinqueretur indeterminatio ad aliam rationem essendi oppositam, scilicet in alieno supposito.

2. Arguitur quòd subsistentia sit modus.

12 Præterea: quia ideò Scotus inficiatur suppositalitatem positiuam in creatis, eòquòd implicet aliqua entitas creata, cui repugnet obedientialis potẽtialitas, vt ab alio supposito diuinitùs pendere queat; at maius inconueniens est, hanc potentialem obedientiam denegare entitati, quàm modo: ergo hypostasis creata modus est, & non entitas.

Confir. ex Scoto.

13 Tertiò: quia ita implicatorium est, dari posse perseitatem sine supposito substantiali, quod est ens per se vt quod; sicut contradicit dari inhærentiã sine forma inhærente: atqui, ideò repugnat, etiam diuinitùs, inexistentiam destructo accidenti conseruari; eòquòd sit modus per suam essentiam ab accidenti pendens: ergo, si perseitas, siue hypostasis, modus non esset naturę substantialis, sed forma entitatiua omnino à natura condistincta, cuius essentia in actuali na-

3 Ratio pro modalitate hypostasis.

turæ

turæ terminatione posita non esset; non appareret euidens contradictio, quare sine natura substantiali haud conseruari posset de absoluta Dei potestate? at, magis implicatorium videtur, perseitatem conseruari sine ente per se vt quòd; quã superstitem esse relationem sine relato, vbicationem sine vbicato, &c. ergo perseitas non potest esse forma entitatiua, sed modalis.

Confutatur Caietanus deferens hypostasi mediam causalitatem inter essentiam, & existentiam.

Opinio Caietan. quòd suppositũ sit substratum, vel causa materialis recipiens existentiam.

14 AT, non solùm in controuersiam cadit creata hypostasis quãtùm ad abstractam rationem formæ entitatiuæ, aut modalis, vt sic; sed adhuc dato, quòd aut entitatiua forma sit; aut modalis; de ipsa contra cta & specifica ratione causalitatis actus subsistentialis occurrit dubitatio, in quo formaliter consistat? Caietanus 3. *part. quæst. 4. art. 2.* docet primariam hypostasis creatæ causalitatem esse, constituere essentiam in esse habentis vt quòd; nimirum, vt habile substratum existentiæ esse queat. Quare, Caietanus tres has realitates distinguens; *essentiam*; *suppositalitatem*; & *existentiam*; ipsam hypostasim mediam inter essentiam, & existentiam autumat: nec vnicus est huius placiti assertor, cùm plures ei Thomistæ recẽtiores adhæreant.

Confutatio Caietani.

15 Sed ne ad ista rursùm redire necessum sit; hæc sententia à metaphysicis probatioribus eo iure exploditur; vt ab aliquibus commẽtitia iudicetur. Quia; esto quòd essentia creata reale substratum suæ existentiæ esse posset, quòd latè inficiati sumus *in appendice metaphysica de creato existere*: adhuc subsistentia essentiæ vicinior, aut coniunctior esse non valeret existentia ipsa; cum essentia antequam apprehendatur existens, siue extracta à causarum eminentialitate, concipi nequeat vt habile substratũ ad causalitatem realem adeundam; qualis intercederet inter essentiam, & hypostasim illi compositam realiter.

Instatur contra Caietanum.

16 Præterea; quòd inter essentiam accidentis, & illius existentiam nulla alia forma mediat ad hoc, quòd essentia accidentis sufficiens, & habilis sit ad causalitatem materialem exercendam circa ipsius existentiam; nec enim inhærentia seu inexistentia prius essentiæ accidentis congruit, quàm existentia ipsa; vt per se notum est, & omnes fatentur. At essentia substantialis inhabilior, aut insufficientior non est ad propriam existentiam recipiendam, quàm essentia accidentis; ergo, si essentia accidentalis formæ, vi sua, nullo alio actu medio, adit causalitatem substrati circa proprirm existentiam; ita & essentia substantiæ, nulla alia realitate media, suæ existentię componi poterit.

Constitutionem existentiæ incommunicabilis non spectare ad causalitatem subsistentiæ, existimauit Hurtadus.

Petri Hurtadi placitum; quòd causalitas subsistentiæ non sit reddere existentiam incommunicabilem.

17 VErùm; nec adhuc inter modernos constat, quæ ratio incommunicabilitatis deferri debeat subsistentiæ; quia Petrus Hurtado *in sua metaph. disp. 11. de natura, & supposito, Subsection. 3.* existimauit, effectum formalem creatæ subsistentiæ non esse reddere naturam incommunicabilem alteri supposito.

Arguitur

Quod suadere molitur; eòquòd natura quælibet indifferentiam non habeat ad alienas hypostases; sed omnino determinata sit ad eam numericam suppositalitatem, quæ à natura, vt à principio intrinseco, emanat. Si enim natura Ioannis indifferens esset ad hypostasim Petri & Pauli, eis naturaliter componi posset: cùm naturalis inclinatio sit propensio quædam potentiæ in actum sibi naturaliter coniungibilem. At impossibilis est iure naturæ vnitio naturæ Petri ad hypostasim Pauli, seu quamlibet aliam, quæ extranea sit; ergo natura Petri determinata est ab intrinseco ad vnicam rationem propriæ perseitatis; ac proinde forma determinante non eget, vt al-

teri hypostasi incommunicabilis sit; cùm à se ipsa hanc incommunicabilitatem referat.

Responsio pro communi sententia

18 Si dicas; naturam esse indifferentem ad aliena supposita de absoluta Dei potentia.

Contra sic: subsistẽtia creata, sicut forma omnino naturalis est abstrahens à supernaturalibus immutationibus, quæ de absoluta Dei potentia accidere queunt; ita concludi, & quasi circunscribi debet meta, & periodo causalitatis naturalis: quia sicut natura Angeli, verbi gratia, connaturaliter determinatur à propria suppositalitate, ita & talis determinatio inesse debet ad remouendam formam sibi naturaliter coniungibilem.

Vel à contrario construo rationem sic; subsistentia connaturalis Angeli est connaturalis determinatio naturæ angelicæ, ne maneat indifferens ad suppositum diuinum, verbi gratia; ergo inerat angelicæ naturæ indifferentia naturalis ad suppositum diuinum.

Instat Hurtadus.

Quia connaturalis determinatio est contractio alicuius indifferentiæ connaturalis; vt determinatio materiæ primæ ad formam ignis supponit in materia naturalem indifferentiam ad ignem, & aquam: vbicatio Petri præmittit in Petro aptitudinem ad aliam vbicationem: quamobrẽ lapis non eget determinatione à se distincta ne volet; quia ex se non habet indifferentiam ad volandum. Sed natura humana ex se non habet naturalem indifferentiam, vt à verbo Dei assumatur; sed tantùm obedientialem quamdam potentialitatem: non ergo eget aliqua forma realiter discreta, vt hæc indifferentia contrahatur.

Authoris iudicium per sequentes assertiones enodatum.

Assertio 1.

19 Dicendum primò: probabilius esse, conceptum perseitatis creatæ esse positiuum. Sic omnes Thomistæ; & ex Scotistis, Franciscus Lychetus, & Ioannes de Rada, locis citatis in membro præcedenti, quibus adde Petrum Posnaniensem *in 1. sentent. distinct. 23. quæstion. vnica dubitat. 2. conclus. 2.*

Lychetus. Rada. Posnaniẽsis

Probatur assertum.

Quòd assertum ita comprobari potest; quia, apud Scotum, data hypothesi, quòd suppositalitas in mera negatione consisteret, ratio hæc hypostasis solùm esset incompleta, & secundùm quid; vt expresso Scoti testimonio comprobauimus, *in membro præcedenti.* Eòquòd suppositalitas, in ea hypothesi, solũ præseferret meram, ac simplicem negationem communicationis ad aliud; non verò repugnantiam communicabilitatis, quæ, apud ipsum Scotum, naturæ inesse nequit, nisi dato aliquo positiuo, à quo talis negatio repugnantiæ inferatur.

Fuga.

At, non repugnat tale positiuum naturæ creatæ concedi; si enim obstaret maximè propter illam rationem, quam pro opposita sententia format Scotus; quòd scilicet impossibilis sit aliqua entitas positiua, cui contradicat obedientialis potentialitas, vt extraneo supposito diuinitùs coniungi, aut cõmunicari queat.

Occupatur.

Hæc enim ratio haud difficulter conuelli potest; eòquòd nulla creatura sit in obedientiali potentia ad eam immutationem obeũdam, quæ illius constitutioni essentiali aduersetur; nec enim humanitas est in obedientia ad Deum, vt irrationalitatem in suo conceptu sustineat, vel vt illi componatur tanquam rationi intrinsecæ: ergo, si de essentia suppositi creati esset incommunicabilitas ad alterum suppositum extraneum; in obedientiali potentialitate esse non posset, vt diuinitùs extraneo supposito coniungeretur.

Assertio 2 quòd hypostasis nõ sit forma modalis, sed entitatiua

20 Dicendum secundò; hypostasim creatam non esse formam modalem, sed entitatiuam. Quæ conclusio ratione ex doctrina Scoti producta sic fulciri potest.

Probatio ex Scoti doctrina.

Quia; apud Scotum, suppositum creatum diuinitùs alienam naturam terminare potest: at, si hypostasis forma modalis esset, nec de absoluta Dei potentia extraneo substrato coniungi valeret; eòquòd vis terminatiua, siue actualitas modalis formæ, sicut per suam essentiam proprio substrato copulatur, ita finitur, & exhauritur circa ipsum, vt ad aliud substratum in actu non sit: si enim esset in actu ad modificationem extraneæ naturæ; terminatio actualis ppropriæ naturæ non esset illi quidditatiua; siquidem apprehendi posset essentia huius hypostasis, vt actualiter propriæ naturæ non cõposi-

sita; dum nimirum concipitur, vt potens causalitatem terminatiuam circa extraneam naturam adire. Ergo, si subsistentia esset modus propriæ naturæ, ita circa ipsam finiretur vis terminatiua eius, vt nec diuinitùs extraneæ componi posset; cùm Deus essentialem, & primariā formæ sufficientiam se ipso præstare nō valeat.

Assertio 3. Quòd adæquata causalitas subsistentiæ nō sit constitutio entis in se, & per se.

21 Dicendum tertiò: adæquatam causalitatem hypostasis creatæ non esse cōstitutionem entis, in se, & per se. Quæ assertio, vel sola explicatione stabiliri potest; eòquòd humanitas Christi Domini de facto verè suppositata sit à verbo diuino, (sicut & ab extraneo supposito creato diuinitùs suppositari valuit,) & tamen humanitas Christi non est in se, & per se, sed in verbo, vt in supposito; non ergo adæquata hypostasis causalitas potest esse cōstitutio suppositi in se, & per se. Licèt enim suppositalitas ad propriā naturam comparata semper illi sit ratio essendi in se, & per se; at alienæ naturæ composita (sicut de mente Scoti asseueramus, creatam hypostasim extraneæ naturæ diuinitùs coniungi posse,) non est suppositalitas ratio essendi in se, & per se; sed in alio; vt in supposito assumente.

Obiectio Hurtadi.

22 Sed obijcit Hurtadus loco citato *sect. 7. §. marg. 90. & 91.* quòd natura non magis existit per se, in proprio, quàm in alieno supposito; eòquòd si rationi existendi, in se, & per se, aduersaretur dependentia ab hypostasi aliena; nec etiam in subsistentia propria, natura, in se, & per se, subsistere posset: quatenus natura à propria suppositalitate etiam pendeat, tanquam ab entitate realiter discreta. Quare, sicut natura in supposito proprio dicitur esse in se, & per se, eò quòd innitatur formæ sibi intrinsecæ; etiam cùm suppositalitas extranea per hypostaticam coniunctionem intrinseca fiat naturæ assumptæ, eumdem effectum formalem præstabit.

Vel econtra: si ideò natura in alieno supposito non est in se, & per se; quia sustentatur ab entitate realiter discreta: cum natura etiam à propria hypostasi tanquam à forma entitatiua realiter condiscreta fulciatur; fiet, vt nec in se, & per se, existens dici queat. Adde; quod verbum diuinum eamdem adijt causalitatem in humanitate Christi Domini, quam propria hypostasis adijsset; ergo de facto humanitas assumpta à verbo, in se, & per se, subsistit.

Conuellitur

23 Quæ obiectiones nullo negotio infringi possunt; eòquòd aliud sit formam fieri intrinsecam per hypostaticam coniunctionem; aliud verò per emanationem ab intrinsecis naturæ principijs. Quò fit, vt licèt hypostasis propria dici queat naturæ extraneæ assumptæ, quatenus per intrinsecam coniunctionē illi appropriata extat; intranea verò nō sit; id est ab intrinseco profluens, vt potequæ ab extraneo supposito petita. Natura igitur, à propria hypostasi suppositata, in se, & per se est, quia est in aliquo sui; in extraneo verò supposito, in se, & per se, non subsistit; quia ex se non habet illud sustentaculum, à quo fulciatur, & cui innitatur.

Instatur cōtra Hurtadum.

Adde; ideo naturam in hypostasi propria per se esse, quia ipsa perseitas siuè subsistentia est in natura propria vt in substrato & sustentaculo eius in genere causæ materialis, ex cuius potentialitate educitur; licèt subsistentia sit fulcrum naturæ in genere causæ formalis terminatiuæ. Quò fit, vt in tota proprietate, illa natura in se & per se existens censenda sit; quæ sustentat ipsam perseitatem, non solùm vt principium intrinsecum in genere causæ efficientis, sed etiā vt substratum siue materiale, ex cuius eminentialitate per veram actionem eductiuam hypostasis extrahitur.

Dilutio oppositionis verbi diuini assumentis naturæ creatam.

Nec magis vrget obiectio de verbo diuino supplente vices hypostasis creatæ. Dicimus enim, adijsse eamdem rationem causalitatis, quam creata hypostasis exercuisset, non quantùm ad rationem intrinsecæ perseitatis; sed quantùm ad rationem existentiæ incommunicabilis: quia ita incommunicabilis alteri supposito redditur natura per alienam, sicut per propriam hypostasim.

Assertio 4. Quòd subsistentia sit substantialis naturæ incommunicabilis existentia.

24 Dicendum quartò: causalitatem à subsistentia inseparabilem, siue propriæ, siue alienæ, naturæ terminationem adeat; esse incommunicabilis existentię constitutionem. Quare, hæc causalitas hypostasis ab omnibus antiquis doctoribus tradita est; eamque expresè sustinet Scotus, loco à nobis infra transcripto *in memb. 3. num. marg. 2.* vndè subsistentia, prout abstrahit ab hypostasi intellectualis, & non intellectualis naturę; sic diffinitur. *Quòd sit substantialis natura incommunicabilis existentia.*

Scotus.

Et probatur: quia, licet natura non tē-

dat

Probatio assertionis.

dat in alienam hypostasim per modum positiuæ inclinationis; habet tamen indeterminationem negatiuam, seu non repugnantiam, vt eius negatiua perseitas ab aliena positiua hypostasi contrahatur; ergo contractio existentiæ substantialis ad hanc hypostasim, & incommunicabilitas ad alteram hypostasim, est inseparabilis causalitas subsistentiæ, siue propriam, siue alienam, naturam terminet. Hæc ratio magis ex solutione oppositarum rationum constabit.

Qualiter negatiua perseitas contrahatur à perseitate positiua;

Quando autem asserimus, negatiuam perseitatem à perseitate positiua contrahi; non volumus, quòd negatiua perseitas, in sensu ab aliquibus Scotizantibus vsurpato, pro negatione communicationis ad suppositum, contrahatur à subsistentia positiua; vel sit substratum alicuius modi positiui subsistentialis. Cũ euidens sit, quòd natura substantialis, vt composita negationi dependentiæ à supposito, in sensu reduplicatiuo, nequeat pendere à supposito, nec communicari alicui formæ constitutiuæ suppositi; destruitur enim negatio compositionis, & dependentiæ à supposito, posita compositione naturæ ad suppositum, tanquam per formam oppositam; cùm opponantur compositio ad hypostasim, & negatio communicationis ad hypostasim, tanquam forma, & negatio eius. Quare cũ adstruimus, quòd perseitas negatiua sit substratum positiuæ perseitatis, vel subsistentiæ, seu quòd ab illa contrahatur; nomine perseitatis negatiuæ intelligimus, cum melioris notæ authoribus, ipsam existentiam substantialem; vi cuius, licèt substantia non sit in se, & per se positiuè, est tamen per se negatiuè, vt opponitur existentiæ in alio, vt in subiecto inhæsionis.

Obiectio cõtra 4. assertionem.

Sed obijcies; quòd incommunicabilitas naturæ suppositatæ ad alteram hypostasim, eò non videatur primarius effectus subsistentiæ compositæ tali naturæ; quò incommunicabilitas, seu incompo nibilitas materiæ, vel substrati ad formã oppositam, non sit effectus primarius formæ, quæ tali materiæ adiuncta est: cùm effectus primarius formæ ignis non sit expulsio formæ aquæ; seu materiam actu incõmunicabilem exhibere formæ oppositæ: igitur, nec primaria causalitas hypostasis Petri potest cõsistere in hoc, quòd naturam Petri reddat alteri suppositalitati incõponibilẽ, vel incõmunicabilẽ.

Respõdetur.

Respondetur; quòd causalitas hypostasis est vltima terminatio positiua existẽtiæ, ob quam in assumptibilis redditur ab altera hypostasi; quæ causalitas essentialem positiuamque imbibit incommunicabilitatem, vel incommunicabilitatem per repugnantiam, vt loquitur Scotus. Quamobrem, positiua incommunicabilitas huius naturæ suppositatæ ad alteram hypostasim, nequit ad secundariã talis hypostasis causalitatem attinere; ea ratione, quà expulsio caloris est secundaria causalitas formæ frigiditatis; eòquòd expulsio, vel priuatio caloris non concernat essentialiter positionem frigiditatis; possetquè calor destrui, frigiditate non composita eidem substrato: implicet verò, etiam diuinitus, natura positiuè incõmunicabilis, seu repugnans alteri suppositalitati, si non imbibat subsistentiam, tanquam rationem formalem talis incommunicabilitatis positiuæ.

Argumenta pro hypostasi negatiua infringuntur.

Dilutio rationum Scoti pro subsistentia negatiua.

25 AD argumenta in oppositũ; & prius ad ea, quæ format Scotus pro subsistentia negatiua.

Resp. ad 1.

Ad primum; dicimus, medicatam esse hypostasim humanę naturę, estò in assumptibilem à verbo, sicut accessorium quoddam naturę, quę à verbo assumpta, & sanata est: sicut enim hypostasis humanitatis accessoriè vitiata est, propter naturæ transgressionem, tanquam affectio quædam naturæ lapsæ, ita & sanari potuit ad solam naturæ assumptionem.

Ad aliam probationẽ Scoti.

Ad illud, quod opponitur de potentia obedientiali ad assumptionem, patet ex dictis: ostendimus enim, haud singulare esse in hypostasi, quòd in potentia obedientiali ad Deum esse nequeat in his, quæ eius constitutioni essentiali quoquo modo aduersentur; cùm nec animalitas sit in potentia, vt insensibilitati coniungatur, & sic de alijs: quare, eo ipso quòd possibilis esset forma, cuius causalitas esset constitutio incommunicabilis existẽtiæ; eius quidditati contradiceret obedientialitas, vt alteri supposito copulari posset.

Ad instantiam Scoti.

26 Pro instantia verò secunda Scoti

con-

cōtēdētis, quòd si subsistētia forma positiua esset; sicut posset Deus præpedire emanationē creatæ hypostasis; ita & fieret, vt natura integra, & totalis, extraneo supposito nō cōiūcta, suppositata nō esset.

Euasio Soarij.

Quæ instantia aliquos malè torquet, nec à nodo se expedit Soarius loco citato *sect. 9. n. marg. 27. & 28.* autumans, de absoluta Dei potestate fieri nō posse, vt Deus impediat effluxum propriæ hypostasis; quin conferat oppositam rationē existēdi positiuam in alieno supposito. Cuius placitum, vel eo solùm titulo respuendū est, quòd diuinæ virtuti effectus aliquis denegabilis nō sit, qui euidētē nō referat cōtradictionem; cùm autē, nō solùm euidēter, imò nec efficaciter, contradictio aliqua opponi possit, quare Deus emanationem præpedire nequeat propriæ hypostasis, non concessa naturæ alia ratione subsistendi opposita, nimirū in alieno supposito? (tunc enim, data illa hypothesi, natura existeret per se, & in se negatiuè; non verò positiuè) alia via incedendum est.

Occluditur.

Vera solutio.

Quare; concedimus Scoto, illum euidenter obtinere, quòd, supposita præpeditione emanationis actus subsistentialis, natura esset in se, & per se negatiuè; addimus tamen, ex eodem Scoto, perseitatem negatiuam, quæ ex negatione actualis coniunctionis ad aliud suppositū constituitur, non esse adæquatam, & completam rationem suppositi; cui ab intrinseco incommunicabilitas repugnet, sed solùm esse suppositalitatē secūdū quid: quatenus illi congruit negatio communicationis, quæ dum naturæ inest, positio coniunctionis contradictoriè opposita negationi communicationis, & dependētiæ, conuenire non potest. Adi literam Scoti in membro præcedēti appositam disertissimis verbis id aperientem, præcipuè *sub num. marg. 15.*

Ad vltimā instantiam Scoti.

37 Ad vltimā Scoti instantiam de diuisione entis substantialis in materiam; formam; & totum cōpositum: dicimus, eam esse partitionem substantiæ, quà natura est, non verò quà suppositum est; cuius ratio formalis addit aliam entitatem substantialem realiter discretam ab enumeratis.

Ad fundamentum petitū ex supposito homogeneo.

28 Ad secūdū argumētū; negamus, aquæ subsistētiā destrui, eòquod noua aquæ portio accedat; quia vt ex sequenti mēbro latiùs cōstabit, incommunicabilitas ad compartē non est de ratione hypostasis; sed inassumptibilitas, vel quod eòdem redit) incommunicabilitas ad alteram hypostasim, vt ad vltimū terminū constitutivū existētiæ in ratione essendi independenter ab alio supposito. Quare, sicut aqua ex alterius aquæ accessu solùm indiuisibile terminativū deperdit, acquiritque indiuisibile vnitivū; ita & hypostasis aquæ, quæ est substātialis affectio eius, indiuisibile terminativū amittit, acquiritquè vnitivum indiuisibile. Sicut enim substantia indiuisibilia sortitur continuatiua, & terminatiua extensionis suæ; ita & hypostasis rei materialis, quę etiā extēsa, & materialis est, indiuisibilia retinet vnitiua, & terminatiua.

Ad 3. Rationem pro subsist. negatiua.

Tertiū argumētū excitat cōtrouersiā in sequēti mēbro ex instituto discutiendā; vtrum communicabilitas partis ad compartem contradicat constitutioni entis in ratione essendi, in se, & per se?

Refelluntur fundamenta suadentia, hypostasim esse formam modalem.

Ad fundamenta pro modalitate hypostasis.

29 AD argumēta secūdi modi dicēdi; quæ eò spectant, vt ostēdāt, creatā hypostasim modū esse, & non entitatē; respondetur.

Ad 1.

Ad primū; dicimus, rationē modi, aut entitatis in hypostasi ex mysterio incarnationis haud peti posse; cū sola modalis discretio, (vt optimè conuincit argumentū,) sufficiat ad separationē eam humanitatis à creata hypostasi, quā ex principijs fidei accipimus, aperiēdā. Rationē verò modalis, aut entitatiuæ formæ in hypostasi venari ex causalitate eius, quæ actuat naturam, vt sustentaculum quoddam eā contrahens ad rationem positiuæ perseitatis; modus autē eò abest, vt naturam, cui coniungitur, firmet ac fulciat, quod potius propter tenuissimam suæ actualitatis imbecillitatem, ita tenaciter subiecto adhæreat, vt ab ipso substrato stabiliatur; adeò vt ipsa actualis adhæsio siue causalitas modi circa subiectum intret quidditatiuam formæ modalis constitutionem.

Ad instātiā

30 Ad instantiā: damus, tenuiorem esse naturā accidētalē, imbecilliorēquè natura substātiali; atque adeò egere, ful-

ero firmiori, à quo sustentetur. Inficiamur tamen, inhærentiam, siue inexistentiam vltimò fulcire accidentalem formam; eòquòd inexistentia, siue inhærentia terminet naturam accidentalem, vt vnitio, & coniunctio quædam accidentis ad substratum substantiale, à quo accidens vltimò sustentatur, vt quod. Quare, esto quòd inhærentia ratione suæ actualitatis modalis naturam accidentariam fulcire nequeat; præstat id tamen ratione substantialis substrati, quòd est sustentaculum, vt quod suorum accidentium. Quia tamen subsistentia non fulcit naturam substantialem, vt vnitio, & compositio eius ad alteram naturam, sed vt vltimum firmamentum, quod præstat, vi intrinsecæ causalitatis suæ; proinde fit vt modalis forma esse nequeat, sed entitatiua.

Ad 2. arg.

31 Ad secundum: incommunicabilitatem existentiæ à propria iam hypostasi terminatæ, repugnantiamque intrinsecã, vt ab alieno supposito assumi queat, non esse deferendam in abstractam & vniuersalem rationem formæ entitatiuæ, vel modalis vt sic; sed in contractam causalitatem hypostasis, & in conceptum specificum eius, quà talis est formaliter; omninoquè infirmam produci rationem ex abstracta causalitate modi vt sic, ad reddendam causam repugnantiæ assumptionis naturæ suppositatæ ab hypostasi propria, vt ab aliena assumi queat. Quare, astruendum est, hypostasim, vel eò propriam naturam alieno supposito incommunicabilem reddere; quò causalitas eius sit constitutio existentiæ incommunicabilis. Quò fit, vt quælibet natura suppositata, siue à propria, siue ab aliena hypostasi, nec diuinitùs ab alio supposito terminari valeat: eòquòd natura iã terminata, siue à propria, siue aliena subsistentia, ab ea habeat, vt alteri supposito incommunicabilis sit per intrinsecam repugnantiam. Quæ consequenter dicta sunt ad mentem Scoti autumantis, naturam creatam, nec à pluribus diuinis suppositis assumptibilem esse.

Cõsectariũ quòd si non implicaret, eamdem numero natură à pluribus extraneis suppositis assumi; etiã cõtradiceret, quòd natura subsistens per propriã hypostasim exponeretur alienæ.

Vnde æstimo; quòd si non contradiceret, eamdem numero naturam creatam à pluribus hypostasibus extraneis assumi; infirmaretur ea probatio, qua Theologi agunt, ideò humanitatem Christi Domini orbari propria, & connaturali subsistentia; quia à verbo diuino assumpta sit ad suppositi vnitatem. Nec enim apparet ratio vrgens, cur implicet, naturã à propria hypostasi completam coniungi extraneæ suppositalitati? si nõ obstaret, etiam diuinitùs, naturam extraneo supposito adiunctã, coniũgi alteri personæ.

Cõfutatio solutionis infirmæ.

Nec enim illa ratio, quæ communiter redditur, de opposita ratione essendi, in se, & per se; & in alio, vt in supposito, premit; cum id congruat naturæ respectu diuersorũ; ita vt, esse per se, & in se, competat naturæ in connaturali statu; & esse in alio, vt in supposito; in statu præternaturali. Simili ratione, qua corpori Christi Domini cohærent præsentialitates oppositæ; indiuisibilis, & inextensa in sacraméto altaris, præternaturaliter; & diuisibilis, & extensa in statu naturali. Ita & naturæ cogrueret esse, in se, & per se, vt refertur ad propriam hypostasim, vi cuius est per se positiuè & in se, quia est in aliquo sui; & esse in alio, vt componeretur extraneo supposito assumenti. Quare, adæquata huius implicationis ratio petitur à causalitate hypostasis: quæ, à suo quidditatiuo conceptu, constituit naturam positiuè incommunicabilem alteri suppositalitati.

Infringitur etiam instantia.

Nec alicuius est roboris instantia de natura diuina pluribus personalitatibus communicata; quia ob illimitationem æquipollet infinitæ pluralitati naturarũ in ente creato: vnde incommunicabilitas paternitatis, eò tantùm spectat, vt exhibeat naturam incommunicabilem, prout in eodem supposito patris, & non in alio.

Resp. ad rationem Scoti.

32 Ad instãtiã *ex n.* 12. ab Scoto petitã dicimus; Doctorẽ solùm opinatiuè processisse, tã in hypostasi negatiua statuẽda, quã in reddẽda ratione probabilitatis talis sẽtẽtiæ; quare integrũ nobis erit, qui oppositã sẽtẽtiã probabiliorẽ duximus, autumare, nullã in esse contradictionẽ in hoc, quòd entitatiua illa forma, quæ hypostasis dicitur, in obedientiali potentia non sit, vt alteri supposito communicari valeat.

Ad 3. arg.

33 Ad tertiũ *sub n.* 13. negamus, vllã implicationẽ inuoluere, quòd destructa natura substãtiali, (atque adeò & ipso ente per se, vt quod, cointegrato ex natura, & ex forma perseitatis) superstes esse queat ipsa perseitas substrato non composita; imò & consequẽter id à nobis asseuerãdũ esse; ex hypothesi, quòd subsistentiam, non modalem, sed entitatiuam, formam astruimus.

Diluuntur argumenta, quæ oppugnant, incommunicabilitatem existentiæ esse ipsam causalitatem hypostasis.

Ad fundamenta Petri Hurtadi contra causalitaté subsistētiæ, quòd sit existentia incommunicabilis.

Ad 1. Arg.

34 AD argumenta tertij modi dicendi. Ad primū; respōderi posset, quòd natura quęlibet habet indeterminationem, non positiuam, sed negatiuam; (vel quod in idē incidit) non per tendentiam positiuæ inclinationis, sed solū per naturalé non repugnātiam; vt saltim cuilibet hypostasi eiusdé speciei cū propriæ cōiūgi valeat.

Nec alicuius esse ponderis, id, quod obijcitur de impossibilitate cōpositionis naturæ cū aliena hypostasi, esto quòd sit eiusdé rationis specificæ cū propria; verbi gratia de repugnantia coniunctionis naturæ Petri cum hypostasi Pauli. Quia, nō solū ad negatiuam indeterminationē seu indifferentiam; quin nec ad habitudinē positiuæ inclinationis in terminū, per necessaria est ex viribus naturæ termini possibilitas; cū corpus post animæ separationē positiuè in animā propēsum sit, & facultas naturæ non adsit ad iteratam animæ, & corporis cōiūctionē: quia ordo quilibet transcendētalis, sicut essentialiter absolutus est, ita omnino à termini positione absoluitur.

Altera responsio.

35 Vel respondetur; quòd causalitas subsistentiæ non est solùm contrahere indeterminationem, seu indifferentiam naturæ ad suppositalitates, quæ effluunt ab alijs naturis numero discretis; verbi gratia; causalitas subsistentiæ Pauli non est tāntùm contrahere indifferentiam naturę Pauli ad hypostasim Petri, sed ad plures alias suppositalitates, quæ à natura ipsius Pauli per realé emanationem effluere possent; eòquòd, sicut natura actualis est principiū in genere causæ efficiētis suæ hypostasis, ita & pro illo signo naturæ, quo anteit suę hypostasis pullulationem, concipitur cum positiua indifferentia ad eliciendas alias hypostases eiusdem speciei, quæ eamdem naturam Pauli terminare possent. Quod esse verum de qualibet causa efficiēte; quòd nimirum hic & nunc sit indifferens ad eliciēdū hoc potius indiuiduū, quā aliud eiusdē speciei, taléque indeterminationē ad effectionē huius indiuidui præ alio intra eadē speciē peti à causa prima; ostēdemus seriò *in controu. 11. generali de scientia Dei, dist. 2. art. 5. in digressione physica* expendente, à quonā principio trahatur contractio creatæ volūtatis ad tale indiuiduum actionis?

Quo præmisso; asserendum est, quòd sicut natura Pauli est omnino indifferens ad producēdas plures hypostases; effectus formalis huius hypostasis, quæ ab ea in genere causæ efficiētis effluxit, est contrahere cōmunitaté, & indifferentiā talis naturę ad alias suppositalitates, quę intra eiusdé naturæ virtualitaté cōtinētur; nō tamé ad suppositalitates aliarum naturarum, verbi gratia, Petri, vel Ioannis. Sed de his laté infra loco citato.

Obijcitur contra nostrum assertum.

Si verò instes; quòd potētialitas naturæ Petri ad plures hypostases ab illa producibiles cōtrahitur à prima causa; ergo non est effectus formalis subsistentiæ cōtrahere huiusmodi potentialitatem.

Dilutio oppositionis.

Respondetur; indeterminationé naturæ ad plures subsistētias, siue ad effectionem huius præ alia, contrahi à Deo in genere causæ efficientis, vel in fieri; & ab hypostasi in genere causæ formalis intrinsecæ, & in facto esse.

Instatur secundò.

Deinde; si causeris, fictitiā apparere virtuté elicitiuā pluriū hypostasum solo numero discretarū in eadē numero natura.

Fit satis obiectioni.

Respondetur; id manifestè ostendi, in ea hypothesi, in qua Deus destrueret subsistentiam alicuius naturæ, nec postea illius vim operatiuam cohiberet; tunc enim aliam hypostasim solo numero discretam efficeret naturali vi.

Ad instātiā Hurtadi, Responsio.

36 Ad instantiam ex *num.* 18. fatemur, indifferentiam naturæ ad supernaturales hypostases iure, ac merito obedientialem potentiam appellari; quare, licet Angelo naturalis terminabilitas, siue potentialitas non insit, vt à verbo diuino assumi queat; inest tamen ad alias hypostases eiusdem speciei cū propria; vnde otiosa subsistentiæ causalitas esse non poterit; contrahere indifferentiam naturæ ad esse huius suppositi, eum positiua repugnantia ad aliud.

Præmissa doctrinæ[illegible] elucidatio.

Addedū prætereà; quod admisso, vt verùm æstimo, quòd natura nō referat habitudiné per modū positiuæ inclinationis in formas eas hypostaticas, quæ naturæ absque miraculo componi nequirent; refert tamen comparationem potentiæ neutræ, vel per non repugnantiam, vt quātùm est berse huiusmodi a-

ctibus coniungi valeat. Quare, otiosa nõ esset ea causalitas formæ hypostasis, quæ contraheret talem potentialitatem naturæ; itaut compositio naturæ ad alienam subsistentiam, non tantùm contradicat ex parte termini, sed etiam ex parte substrati; nimirum, quod non solùm obstaret, eòquòd suppositalitas extranea, non sit terminus coniungibilis huic naturæ; sed etiã, eòquòd hæc natura, à se, repugnet coniungi tali suppositalitati.

Obtunditur ictus Hurtadi.

Vnde; cum nobis obijcit Petrus Hurtado, sub *num.* 17. quod natura Petri est determinata, à se, ad suppositalitatem Petri, ita vt, à se, sit repugnans ad suppositalitatem Pauli; falsum assumit. Quia licet natura Petri positiuè non propendeat in suppositalitatem Pauli, sed non est positiuè, & à se, repugnans, vt ab hypostasi Pauli assumi queat; estòquòd obstet ex naturæ viribus talis compositio naturæ ad alienam hypostasim; non ex parte extremi assumptibilis; sed ex parte extremi assumentis.

Responsio ad alteram instantiam.

Quando verò instas; causalitatem formæ naturalis ita circunscribendam esse metis, ac periodo functionis suæ, intra naturæ seriem; vt omnino abstrahat ab immutationibus supernaturalibus, quæ à Dei potentia trahi queant. Dicimus, vel id esse speciale in hypostasi, vt ratione positiuæ perseitatis, quam imbibit, referat incomponibilitatem naturæ iam suppositatæ ad aliam subsistentiam, etiam de absoluta Dei potentia; nec otiosam esse talem functionem intra naturæ seriem; cùm non exprimat repugnantiam extrinsecam ex parte termini, scilicet extraneæ hypostasis; sed intrinsecam ex parte substrati, vt diximus.

Præmissorũ confirmatio

Vel dicendum; quod licèt causalitati naturali, vt ordinis naturalis est, obstet, quod imbibat aliquod prædicatum supernaturale intrinsecum, non tamen quòd concernat aliquid miraculosum ex parte extrinseci operantis; sicut habitudo corporis separati ad animam sibi iteratò componibilem est ordinis naturalis; eòquòd apud omnes Doctores corpus in statu separationis naturaliter propendeat in animam; cùm tamen talis iterata compositio connotet agens coniungens miraculosè formam tali potentiæ, vt perspicuum est.

Si verò, hypostasis causalitatem ab omni connotatione miraculosi agentis depuratam, ac denudatam velis; adi comparationem naturæ ad hypostases alias proprias, quæ intra eiusdem naturæ virtualitatem præhabentur, vt ostendimus *sub num.* 36.

MEMBRVM III.

Vtrùm communicabilitas ad compartem opponatur rationi hypostasis?

SVMMARIVM.

Materialem hypostasim in plures modos partiales diuisibilẽ, non ita in plures perseitates, cõtẽdit Vazquez. Nu. 1.

Omnimodam indiuisibilitatem esse de ratione subsistentiæ, suadent alij. Nu. 3.

Tertius modus dicendi Francisci de Zuniga, asserens subsistentiã in partibus integralibus, non ita in essentialibus. Num. 4.

Independentiam à substrato eductionis, & sustentationis esse de ratione hypostasis, autumat Soarez. Num. 9.

Incommunicabilitatem ad compartẽ essentialem, non esse de conceptu subsistẽtiæ, aperimus. Num. 12.

Materiã esse suppositũ, ostẽdimus N. 14.

Item, & omnes formas, etiã materiales, proprias hypostases sortiri. Num. 16.

Integralem ex partialibus perseitatibus compositionem, quodlibet materiale suppositum importare. Num. 20.

Fundamẽta Vazquez refutãtur. N. 25.

Indiuisibilitas hypostasis materialis omnino exploditur. Num. 26.

Argumenta Soarez diluuntur. Nu. 28.

Opinio Vazquij, quod repugnet cõpositio ex cõpartialibus perseitatibus.

1 GAbriel Vazquez *in* 3. *p. tom.* 1 *disp.* 32. *c.* 4. *nu. marg.* 21. omnino improbat eam opinãdi viã, quæ astruit, perseitati creatæ non repugnare communicabilitatẽ ad alterã cõpartẽ. Quare, licet cõcedat hypostasi materiali extẽsionẽ, & latitudinẽ partiũ, negat tamen partiales subsistentias; eòquòd ratio perseitatis indiuisibilis sit, in pluresque formas perseitatis omnino indiuisa, licet ex pluribus partialibus modis cointegretur: sicut & tota persona diuisibilis est in plures partes, non tamen in plures personas; & homo diuisibilis est, non tamen in plures homines; ita

Subsistentiã materialem ex pluribus tamen modis compartialibus cointegratã, censet Vazquius.

hypostasim rei materialis diuisibilem autumat Vazquez in plures modos partiales, non tamen in plures hypostases, aut rationes subsistendi.

Quare consequenter, formam hypostasis, in quantùm est ratio perseitatis, inindiuisibili constituit; ita vt perseitatis cóceptus partibus suppositalitatis materialis diffusæ per totom latitudinem materialis existentiæ omnino denegetur.

Arguitur pro Vazquez ex Scoto.

2 Quæ opinio probari potest: primò, authoritate Scoti *in 1. sent. dist. 23. quæst. vnica, §. ad quæstionem respondeò, num. marg. 4.* Vbi ait. *Quod accipiendo diffinitionem personæ, quam ponit Ricardus. 4. de Trinit. cap. 22. quod est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia, per quam diffinitionem exponitur, vel corrigitur diffinitio Boetij dicentis, quod persona est rationalis naturæ indiuidua substantia; quia sic sequeretur, animam esse personam, & Deitatem esse personam, &c.* quò loci opinari videtur Scotus, animam rationalem suppositum non esse.

Scotus.

Præterea: quia, vt ex his, quæ ex Scoto in primo membro huius appendicis obseruauimus, manifestè constare videtur; non sufficit negatio actualis dependentiæ, & coniunctionis in natura partiali ad rationem hypostasis. Verba Scoti sunt *ex quæst. 19. quodlib. Sola negatio actualis dependentiæ non sufficit ad hoc, quod aliquid dicatur in se personatum, vel persona; quia anima Petri habet talem negationem, & tamen non est persona.* Cum ergo Scotus hypostasim naturæ totalis & completæ in sola negatione actualis dependentiæ constituens doceat hanc meram actualis dependentiæ negationem non præstare. vt naturæ partiali suppositalitatem conferat; reliquum est, vt Scotus censeat, naturæ partiali, quà talis est, conceptum hypostasis omnino aduersari.

Confirmatio ex Scoto

Scotus.

Vnica verò huius opinionis ratio est: quod partes quælibet, quò inter se ad totius constitutionem componuntur, eò, in se, & per se non existunt; sed in toto, quod ex ipsis constituitur: contradicit ergo ratio partis conceptui perseitatis.

Arguitur ratione pro indiuisibilitate perseitatis; ex ratione essendi per se, & non in toto.

Secundus modus dicendi; indiuisibilitatem esse de ratione subsistentiæ; item & tertius modus dicendi Francisci de Zuniga, asserens subsistentiã in partibus integralibus, non verò in essentialibus.

3 Alter modus dicendi in hac re esse potest; qui cõtendat, subsistentiam esse omnino indiuisibilem, non solùm in ratione perseitatis, (itaut ratio essendi per se omnino indiuisa sit in partes illas, ex quibus hypostasis materialis coalescit, vt opinatur Vazquez,) sed omnino inficietur quamlibet subsistentialis formæ latitudinem, & extensionem; adeò vt eam in puncto substantiali omninoquè indiuisibili constituat.

Secunda opinio, pronũtians omnimodam indiuisibilitatem subsistẽtiæ, non solùm in ratione perseitatis, sed etiam in ratione modi inextensi.

Quæ opinio fulciri potest; eòquòd nihil absurdi præseferat vltimum terminũ naturæ extensæ, & diuisibilis omnino indiuisum autumare. Quia punctum, sicut non adit adæquatam causalitatem, aut quasi causalitatem, siue vnitiuam, siue terminatiuam, circa aliud indiuisibile, quod terminet, aut componat alteri, sed circa partes diuisibiles, & extensas; ita punctum se totum intrinsecè exhibet extensioni illi, quam terminat, & cuilibet parti eius; vnde non solùm præsens intimè adest toti extensioni continui, quam terminat, sed etiã cuilibet portioni, estò minimæ, illius extẽsionis. Quò fit, vt causalitas terminatiua puncti, (quæ cum intrinseca sit, & ad genus causæ formalis spectans, sine ista præsentia, & intima indistantia haud concipi potest,) etiam deferenda sit, non solùm ad totam illam extensionem continui, quam terminat, sed etiam ad quamlibet particulam talis extensionis; quare, licèt punctum in se sit indiuisibile, sortitur tamen diuisibilem, & extensam causalitatem, sicut & indistantiam, & præsentialitatem ad partes, quas terminat.

Arguitur 1 pro hac sententia ex causalitate puncti indiuisibilis.

Si ergo puncto omnino indiuisibili, in cõmuni sententia, ea vis terminatiua defertur, vt extensionem diuisibilẽ vltimò terminare queat, & causalitatẽ etiã diuisibilem adire, præsentiamquè diuisibi-

lem totius in toto, & totius in qualibet parte continui inferre valeat; quidni hæc omnia hypostasi excellentiori formæ deferantur? itaut, esto quòd subsistētia sit actus omnino inextensus, sicut pūctum, se totam repetat per indistantiam localem, & præsentiam intimam, exhibeatquè se se toti latitudini materialis existentiæ, & cuilibet portioni eius; itaut causalitatem exerceat diuisibilem.

2. Ratio ex indiuisibilitate animæ animalis perfecti.

Præterea: quia animæ perfectorum animalium, apud graues Philosophos, omnino inextensæ sunt, & tamen causalitatem adeunt extensam, ac diuisibilē, præsentiamquè inferunt totius formæ in tota materia, & totius in qualibet portione eius, licet à materiæ potentialitate, vt à subiecto eductionis, extrahantur; ergo similiter, licet hypostasis ab eminentialitate naturæ, vt à subiecto eductionis, pendeat; poterit se totam toti naturæ committere, & totam cuilibet particulæ extensionis eius.

Tertia opinio Francisci de Zuniga adstruentis subsistentiam in partibus totius integralis; non tamen totius essentialis.

4 Tertius in hac re modus dicendi est Francisci de Zuniga in suo tractatu *de Trinitate, quæst. 3 o. disp. 5. dub. 8.* per totum; vbi cùm taxasset *sub num. 8.* placitum Vazquez autumantis, quòd quando duæ aquæ componuntur in aliquod totum integrale per continuationem, tunc duo illa tota homogenea, compositione adita, amittunt suas subsistentias, & adquirunt vnam subsistentiam; sicut & illa tota amiserunt duas superficies, quibus terminabantur vltimò secundùm profunditatem, & resultauit vna superficies continuatiua vtriusquè aquæ in vnū totum per continuationem compositæ.

Postquam igitur prædictum pronunciatum respuisset Zuniga; subiungit, de ratione suppositi esse, quòd à ratione sua intrinseca non sit ordinabile ad constitutionem alicuius totius. Quam obrem à ratione suppositi partes totius essentialis omnino excludendas æstimauit; quia essentialiter ordinentur ad constitutionem totius; vnde etiam consequenter infertur, animam rationalem extra corpus, seu in statu separationis, subsistentē non esse. De partibus tamen integralibus aliter censet; quia sicut sunt entia intrinsecè, & essentialiter cōpleta, & quæ sola separatione per se existunt; ita quādo per continuationem componuntur in aliquod totum, non amittunt proprias hypostases.

5 Quæ opinio fulciri potest eisdem rationibus, quibus agit Scotus *in quæst. 9. quodlibetali per totam*; quod ideò Angelus, nec de absoluta Dei potentia valet informare materiam; quia Angelus sit per se subsistens. Quare *sub num. margin. 2. §. de secundo conclusio negatiua est tenenda*, inquit. *Prima ratio est ista; illud, quod est simpliciter per se subsistens non potest esse forma materiæ; Angelus est huiusmodi: ergo* Ex quo principio producit Scotus, animam rationalem, nec in statu separationis subsistere; cùm enim opposuisset contra propriam sententiā, *sub §. de tertio principali obijcitur, num. marg. 13. Quòd de anima videtur, quòd ipsa sit per se subsistens, quia ipsa per se operatur; anima enim separata competit intelligere.* Prædictę oppositioni, vel sic occurrit *sub §. ex hoc patet, num. margin. 18. Anima separata dicitur imperfecta in essendo, quia eo modo, quo ipsa est vnita, potest dici perfecta in essendo, non essentialiter, & primariè, sed participatiuè; suo quidem proprio esse est aquè perfecta separata, & coniuncta. Sed coniūcta perfecta est esse totius participatiuè, licet non primariè.* Vbi Scotus nullā aliā perseitatem, vel rationem per se essendi, aut subsistendi agnoscere videtur in anima rationali, nisi quam habet in toto, vel ratione totius; quatenus cointegrat aliquod vnum, cui primariè congruit perseitas; sicut & toti repugnat à ratione intrinseca, quòd ordinetur ad cointegrationem alterius totius, in quo per se existat, vt quod.

Probatur ex Scoto, quòd anima rationalis, neque in statu separationis subsistat.

Scotus.

Scotus.

De mente Scoti, qualis fuerit circa animæ rationalis subsistentiam?

6 At, vt ad hæc iterum redire necessum non sit, vel cuilibet prædictū quodlibetum nonnisi seriò spectati perspicuū esse valet, quòd in eo tantùm sensu abegerit Scotus rationem perseitatis, vel subsistentiæ in partibus totius essentialis, in quantum perseitas sonat naturam integram non componibilem alteri per modum cōpartis. In qua acceptione perseitatis, sicut asseuerauit, Angelum subsistere, ac proinde non esse cōponibilē materiæ, vt actū informātē, ita & pronūtiauit, animā rationalem non subsistere; eò quòd sit natura partialis à ratione sua intrinseca ordinabilis ad cōpositionem totius. Imò quod ratio Scoti aliud ageret, nil obtineret; cùm Angelo non obstet compositio in ratione formæ actuantis materiam, ob conceptum subsistētiæ, sed entis cōpleti non ordinabilis per modū actus ad constitutionē alterius; quia

etiam

etiam separata hypostasi, vel personalitate ab Angelo, adhuc inuolueret contradictionem, quòd natura Angelica in ratione formæ componeretur materiæ.

Sensus Scoti amplior illustratio.

7 Quòd verò Scotus in solo isto sensu iverit inficias, animam rationalem subsistere; liquet ex eodem, *quodlibeto 9. sub §. de secundo, conclusio negatiua est tenenda, sub num. marg.* 3. vbi habet.

Scotus.

» *Tertio modo ens per se dicitur illud, quod habet actualitatem vltimam, aut quod non est per se ordinabile ad aliquē actum simpliciter vltra istum, quem habet, qui quidem actus eius vlterior possit esse actus eius per se, & hoc, primò, vel participatiuè; quod hoc modo est ens per se, communiter dicitur suppositum, & in natura intellectuali dicitur persona.* In quibus verbis eam animæ rationali denegat formam subsistentiæ, vel hypostasis, quę sit integra, & cõstituens personā.

Confutatio Francisci de Zuniga, quòd ad rationem suppositi non sufficiat, quòd nō ordinetur essentialiter ad compositionem totius, suppositis principijs prædicti authoris.

8 Cæterùm, restat contra Zunigam ostendere, ad rationem suppositi non sufficere, quòd illud à ratione sua intrinseca non ordinetur ad compositionem alterius; licèt illi non obstet, quod actu cõponatur cum alio ad cointegrandum aliquod totum vnitate continuationis.

Quia, si ad rationem suppositi sufficeret, quòd illud à ratione intrinseca non ordinetur ad constitutionem totius, licèt illi non repugnet componi alteri cõparti ad totius cointegrationem; fieret, vt suppositalitas nullatenus ante intellectum dissideret à natura, quam terminat. Cùm natura quęlibet totalis, & integra, secluso quolibet modo perseitatis illi addito, non sit essentialiter coordinabilis ad constitutionem totius. Si occurras; quòd licet natura totalis non ordinetur ex se ad cointegrandum aliquod vnum in ratione naturæ; ordinatur tamen ex se ad compositionem suppositi, quod ex natura, vt ex substrato, & ex hypostasi, tanquam ex causa formali, aut quasi formali, coalescit.

Effugium.

Contra; quòd licèt natura completa in ratione naturæ, orbata tamen proprio actu subsistentiali, esset ordinabilis ex se ad constituendum aliquod vnum ex natura, & ex propria hypostasi; sequeretur tamen, quòd natura completa carens propria subsistentia esset absolutè, & simpliciter suppositum per habitudinem ad extraneam hypostasim, si ad rationem suppositi non exigatur repugnantia ad constituendum totum, sed quòd res subsistens à ratione sua intrinseca non referātur ad compositionem totius; siquidē natura quælibet totalis, nec ex se ordinatur ad extraneam hypostasim, nec ei repugnat compositio ad illam. Quod idem argumentum construi potest de duobus totis homogeneis orbatis diuinitus proprijs subsistentijs; quia duæ aquæ, in illa hypothesi, nec ex se ordinarentur ad cointegrandum aliquod totū vnitate continuationis, nec illis repugnaret compositio in aliquod vnum; igitur illæ duæ aquæ orbatæ proprijs suppositalitatibus adhuc essent vera supposita; si apud Zunigam, nil aliud exigatur ad rationem suppositi, nisi quòd ex se non ordinetur ad compositionem totius, quamuis illi non repugnet talis cõpositio.

Præclusio fugæ.

Obseruatio.

Quæ autem contra Zunigam egimus, robur habent, non in nostra sententia adstruente, rationem hypostasis non opponi causalitati compartis ad cointegrationem totius; vt ostendimus infra sub *numer. 20.* vrgent tamen ipsum Zunigam denegantē subsistētiam compartibus totius essentialis, & eam asseuerantem in compartibus totius integralis.

Independentiam à substrato eductionis, & sustentationis, esse de ratione hypostasis, existimauit Soarius.

4. Opinio Soarij, quòd dependētia à substrato eductionis opponatur subsistentiæ.

9 EX his verò, qui incõmunicabilitatem ad cõpartē non esse de essentia hypostasis, docent; aliqui independentiam à subiecto eductionis, & sustētationis esse de intrinseco suppositalitatis cõceptu asseuerant. Sic Frāciscus Soarez, *tom. 2. suæ metaph. disp. 34. sect. 5. n. marg. 42.* qui cum materiæ primæ hypostasim cõcessisset; formis materialibus eā denegat, tātùmque tribuit modū vnionis, siue substātialis inexistentiæ, à quo formæ existentia terminetur loco, & vice hypostasis: itaut ex hypostasi materiæ, & modo illo inexistentiæ substantialis tenentis se ex parte formæ, completa hypostasis substantiæ materialis compositæ cointegretur. Soarez verò placitum probatur.

Arguitur 1

Primò; quia subsistentia essentialiter claudit independentiam à sustentante; ideò enim asseruimus in Deo dari absolutum subsistere, quia individuum Deitatis à relatiuis hypostasibus, vt à terminis sustentatiuis non pendeat. Sed materialis forma, ita materiæ affixa, & quasi immersa est, tanquam proprio subiecto eductionis, è cuius potentialitate extrahitur; vt omnes eiusdem formæ affectiones à materia non pendere queant: nulla ergo formæ materialis affectio hypostasis censenda est.

Confirmat.

Præterea: quia inexistentia, & perseitas sunt modi positiuè contrarij, vt apud omnes inconfesso est; sed modus essendi corporeæ formæ in materia est inexistētia, vel substantialis inhærentia, vt ab alijs appellatur; nequit ergo esse perseitas, aut hypostasis.

2. Ratio, quòd si forma materialis subsisteret, posset esse terminus creationis, cum eodem modo inexistentiæ, quē sibi vendicat in materia.

10 Secundò arguitur: quia si modus ille, qui formæ materiali inest, hypostasis dici posset; fieret vt forma cum illo modo, quem de facto habet in materia, produci posset à Deo extra materiam per creationem: cùm quodlibet subsistens, siue per se existens, habilis terminus actionis creatiuæ sit apud omnes Theologos. Atqui ita repugnat formā substantialem materiæ inexistentem, & immersam creari, sicut & implicat formam accidentalem substrato inexistente m ex nihilo produci: quia sicut inexistentia, & inhærentia referunt essentialem dependentiam à subiecto per modum termini, & facti esse; ita & actiones productiuæ inhærentiæ, & inexistentiæ absolui nequeunt à dependentia essentiali, & coniunctione ad subiectum per modum viæ, & fieri.

3 Ratio, cōtra subsistētiam formæ materialis.

11 Tertiò: quia ideò animæ rationali hypostasis conceditur, quia operatur, vt quod, independenter à corpore, sine quo, & naturaliter per se existere, & superstes esse valet; cùm ergo formæ corporeæ, nec extra corpora superstites, nec in corporibus, vt quòd operari queant; fit, vt supposita haud iudicanda sint.

Propria sententia statuitur, constituens compositionem hypostasis ex perseitatibus partialibus.

Præmissa distinctione compositi integralis ex integrantibus, & totius essentialis ex partibus essentialibus, materia scilicet, & forma, constituti; præsens controuersia quasi articulatim per sequentes assertiones dirimenda est.

1. Assertio, incommunicabilitas ad compartem essentialem non est de ratione hypostasis. Caietanus Ferrariensis. Soarius.

12 Dicendum primò, incommunicabilitatem ad compartem essentialem non esse de quidditate hypostasis. Pro hac sententia refert Soarez Caietanum, *1. part. quæst. 76. art. 1. ad quintum*, & Ferrariensem *lib. 1 contra Gentes, cap. 68*. & re vera ei adhærent quotquot sentiunt, animam rationalem, siue in corpore, siue extra corpus, suppositum esse.

Probatur 1.

Et probatur primò: quia anima rationalis in statu separationis suppositum est: atqui, licet referat negationem actualis coniunctionis ad materiam, est tamē aptitudinaliter illi coniungibilis; ergo incommunicabilitas per repugnantiam, siue repugnantia communicabilitatis ad aliud, vt ad compartem, non est de essentia hypostasis.

Cōfirmatio ex anima Christi in triduo.

Si autem inficieris, animam rationalem, etiam extra corpus, suppositum esse: Contra sic; anima Christi Domini in triduo separationis à corpore extitit à verbo suppositata; sed verbum eam tantùm causalitatem adijt, quam creata hypostasis adijsset, vt communi Theologorum calculo receptum est: ergo animæ Christi propter ordinem communicabilitatis ad corpus hypostasis non repugnabat: non est igitur de hypostasis conceptu positiuum aliquod, quod inferat repugnantiam communicabilitatis ad compartem essentialem.

Arguitur 2. Ex doctrina Scoti de corpore organico.

13 Secundò arguitur ratione ex doctrina Scoti petita: quia corpus Christi Domini in triduo separationis ab anima verbo coniunctum extitit; at corpus Christi in illo statu separationis non fuit totum aliquod completum physicum ex materia, & ex forma cadaueris resultans (vt Thomistæ asseuerant,) sed idem omnino corpus organicum incompletum,

quod vt substratum, & potentiale immediatum animæ rationali coniunctum erat: eòquòd forma corporeitatis, apud Scotum, completa non sit spectans ad classim formarum vltimò specificantiū; aliàs enim corpus organicum ex materia, & ex forma corporeitatis constitutum non esset in potentia respectu formæ viuentis, ad quam organizatio corporis, quæ à forma corporeitatis exhibetur, vt dispositio quædam substantialis destinata est.

At verbum eam tantùm in Christo naturam suppositauit, quæ ex se illatiua esset propriæ, & connaturalis hypostasis; ergo compositum ex materia prima, & forma corporeitatis, quod est quoddam substratum per se potentiale respectu animæ rationalis, erat habile fundamentum propriæ suppositalitatis productiuum: cùm igitur organicum corpus non referat negationem incommunicabilitatis ad compartem essentialem, imò sit per se potentia respectu formæ viuentis: fit, vt incommunicabilitas ad compartem essentialem non sit de quidditate hypostasis.

Effugium. Si autem occurras; nec corpori organico, nec animæ rationali in Christo cōmunicatam esse hypostasim verbi, eòquòd illis debita esset ad supplendum defectum propriæ subsistentiæ in triduo separationis; sed ob specialem ordinationem, & dispensationem Dei. *Occupatur.* Sequeretur, quòd saltim ex vi indigentiæ physicæ non peteretur assumptio corporis, & animæ Christi ad vnionem hypostaticam in triduo separationis; sed quòd præcisè ex principijs reuelatis traheretur talis assumptio contra rationem naturalis subsistentiæ cui repugnat natura partialis: quod non apparet ita probabile.

Assertio 2. Communicabilitas ad causam formalem non opponitur subsistentiæ Soarius. 14 Dicendum secundò; non esse cōtra rationem suppositi communicabilitatem ad causam formalem; nec ab ea sustentationem in genere causæ formalis expectare. Ita Franciscus Soarez loco citato *num. marg.* 14. & 15. & probatur.

Probatur hypostasis materiæ. Quia materia prima pendet, & sustētatur à forma in genere causæ formalis, & tamen verum suppositum est; cùm sit ens per se omnino incommunicabile alteri supposito, in quo ratio quidditatiua perseitatis posita est. Licèt enim hypostasis materiæ coniungibilis sit suppositalitati formæ ad constitutionem integræ subsistentiæ totius compositi; existentiam tamen materiæ ab hypostasi formæ assumi in vnitatem aliquam suppositi omnino repugnat: aliàs enim inter materiam, & formam intercedere posset ea idiomatum communicatio, quę ex hypostatica coniunctione accedit.

Confirmatur. Sed inassumptibilitatis materiæ à forma, vel à quolibet alio supposito, siue partiali, siue totali, alia ratio non est, nisi propria, & positiua perseitas materię, à qua habet vt illius existentia incommunicabilis sit alteri hypostasi, vt vltimo termino; sola igitur inassumptibilitas, siue incommunicabilitas existentiæ ad alterum suppositum est de ratione hypostasis; secùs verò negatio communicabilitatis ad causam formalem, à qua & sustentationem in genere causæ formalis expectet.

Corollariū contra aliquorū Thomistarum pronuntiata. 15 Ex dictis infero; Thomistas eos, qui animæ rationali corpori coniūctæ hypostasim concedunt, & materiæ primæ existentiam, subsistentiamque denegantes, materiam primam ab anima rationali existentiam simul cum subsistētia mendicare asseuerant; idiomatum communicationem haud vitare posse, quæ ex vnione hypostatica emergit. Ita vt materia prima spiritus, &ècontra anima rationalis corpus dici queat; sicut Christus dicitur Deus, & Deus dicitur homo.

Quia; si apud hos authores, eò præcisè Christi humanitas verbo hypostaticè copulata est, quò existentia & hypostasis verbi humanitati coniuncta existit; si animæ rationalis existentia, & hypostasis cōiungi possent materiæ primæ, idiomatum communicationem astruere, ob doctrinæ consequentiam, necessariò cogerentur.

Assertio 3. Non est contra rationē subsistentiæ depēdentia à substrato eductionis. Ratio pro nostra sententia. 16 Dicendum tertiò; dependentiā causæ formalis à subiecto eductionis nō obstare supposito; imò omnem formam substantialem suppositum esse. Et probatur.

Quia suppositalitas entis compositi non petitur adæquatè à materia tantū, vt omnes concedunt; sed nec à modo inhærentiæ, vel inexistentiæ substantialis, etiam accipi potest; reliquum ergo est, vt formis, etiam materialibus, propriam hypostasim non denegemus, quæ cum subsistentia materiæ, totius compositi adæquatam suppositalitatē cointegret.

Responsio Soarij.

17 Respondet Soarez, *num. marg.* 43. hypostasim materialis compositi tanquam ex compartibus essentialibus conflari ex subsistentia materiæ, & inexistétia formæ, eòquòd necessum non sit, vt omne id, quod aliud constituit vt pars, participet rationem, vel denominationem totius: cùm nec omne, quod lineã componit, linea sit, nec omne id, quod hominem constituit, sit homo.

Confutatur

Sed contrà: quod licet non exigatur, compartem totius compositi denominationé sortiri; at necessarium est, quòd compars non claudat rationem essentialiter, & positiuè contrariam constitutioni totius, quà totum quoddam est ex partibus integratum: aliàs homo ex inhibilitate, aut equus ex rationalitate componi possent. Sed modus inexistentiæ, siue inhærentiæ substantialis, qui essentialem præsefert dependentiam à substrato sustentante, est positiuè contrarius modo perseitatis, vt vult Soarius; adeò vt modo inexistentiæ superstite, nec de absoluta Dei potétia queat substantialis forma ab hypostasi terminari; eòquod, apud Soarium, sint isti modi inter se essentialiter pugnantes. Imo, nec valet forma, vt tali modo composita, esse terminus creationis; itaut assimiletur prorsus formæ accidentali, quæ vt composita substrato per inhærentiam, nequit esse terminus creationis. Ergo existentia in alio, vt in sustentante, nequit per modum actus coniungi hypostasi materiæ; quæ se habeat, vt potentia, & substratum in illa compositione suppositalitatis totius cópositi, quæ integratur ex subsistentia materiæ, vt ex causa materiali, & ex inexistentia formæ, vt ex causa formali.

2. Arguitur ex absimilitudine inter depédenti. in ratione formæ, & in ratione suppositi.

18 Præterea: quia sicut vnio hypostatica omnino alterius rationis est à cóiunctione informatiua; ita nec vnio, & dependetia à substrato eductionis, quæ spectat ad compositionem formalem, opponitur independentiæ formæ, & incommunicabilitati eius in ratione suppositi. Vnio enim hypostatica est in ratione vltimi termini, non verò in ratione formæ; aliàs enim verbi personalitas esset composita humanitati in genere causæ formalis supplentis primariam causalitatem formæ creatæ; ac proinde fieret, vt Deus etiam componi posset in ratione sapientiæ, amoris, iustitiæ; supplens primariam formarum causalitatem, & compositionem. Vltimus enim terminus tantùm exposcit adiungi intrinsecè extremo terminabili, illi verò non necessariò inexistit, vt substrato; cùm punctum terminans lineam non componatur lineæ, quam terminat, tanquam materiali inhæsionis, & eductionis. Reliquũ ergo est; quòd sit alia coniunctio hypostatica, quæ est in ratione vltimi termini, ab vnione informatiua, & dependentia eius; ac proinde ex dependentia à substrato eductionis non producitur dependentia formæ, quantùm ad esse hypostaticum, & incommunicabilitatem eius in ratione suppositi.

Confirmatio, ex depẽdentia hypostasis, vt formæ, à substrato eductionis.

Quod & in ipsa forma hypostasis ostẽdere possumus; quæ, licèt essentialiter sit incommunicabilis alteri supposito vltimò terminanti, à proprio tamen substrato eductionis dependentiam non refugit; cùm subsistentia non solùm pendeat à natura propria, vt à radicali, & intraneo principio in genere causæ efficientis, sed etiam vt à subiecto, & materiali eductionis, ex cuius potentialitate extrahitur, & à quo in genere causæ materialis sustẽtatur. Si ergo hypostasi, (quæ est ipsa ratio entis per se,) non repugnat dependentia à natura, vt à substrato eductionis, & sustentationis; non apparet ratio, cur similis dependentia à subiecto eductionis obstare possit supposito partiali?

Oppositio cõtra nostram doctrinam.

Sed oppones; ex præmissa confirmatione inferri omnino oppositũ illi, quod pronuntiaueramus; quòd nimirum vnio hypostatica alia sit ab vnione, & compositione informatiua. Siquidem subsistentia materialis coniungitur naturæ, quã constituit in esse hypostatico, & illi componitur, non solùm in ratione hypostasis; sed etiam in genere causæ formalis pendentis à natura, vt à substrato eductionis.

Conuellitur.

Respondetur; talem dependentiam subsistentiæ materialis à natura, à qua effluit, non peti à ratione subsistentiæ, quà est vltimus terminus naturæ; sed à ratione formæ materialis, & extensæ. Quod perspicuum redditur ea instãtia, quam lubens excipit schola Scoti de assumptione naturæ à supposito creato de absoluta Dei potentia; in qua hypothesi, suppositalitas Angeli naturæ humanæ adiuncta in ratione vltimi termini, non componeretur humanitati in genere causæ formalis, sicut forma informans verè humanitatem. Quare, si suppositalitas

natu-

naturæ materialis esset indiuisibilis, quod illi non repugnat à conceptu, & ratione vltimi termini; tunc non dependeret à natura, vt à substrato eductionis; nec vt vera causa formalis informans naturam extensam; sed se gereret ad instar puncti vltimò terminantis lineam, absque lineæ informatione.

Cōsectariū ex præmissis, quid speciei suppositalitatis compositæ, tribuatur ab specie nexus; itaut subsistentia coalescens ex compartiali, & spirituali, sit materialis.

19 Ex dictis sequitur; omne totum ex partibus essentialibus materia, scilicet & forma constitutum, hypostasim etiam ex materiæ, & formæ suppositalitatibus integratam sortiri; speciem verò suppositalitatis completæ ab specie coniunctionis, & nexus vtriusquè compartialis hypostasis desumendam esse. Quod dixerim propter hypostasim hominis; quæ licet ex subsistentia animæ rationalis, quæ spiritualis est, & ex materiali subsistentia corporis constituatur; subsistentia tamen totalis essentialiter corporea, & materialis censenda sit; eo quòd coniunctio, & nexus vtriusquè compartialis hypostasis, sit etiam corporalis. Sicut & ob eamdem rationem homo est ens simpliciter corporeum, eoquod nexus animæ, & corporis materialis sit; & non spiritalis; & species cuiuslibet vnius per compositionem ab specie compositionis, siue vnionis partium, quæ est via, & causalitas ad vnum per compositionem cointegrandum, accipienda est.

Assertio 4. Communicabilitas ad comparté integralem non aduersari supposito. Scarius.

20 Quartò dicendum: nec communicabilitatem ad compartem integralem aduersari conceptui hypostasis; quinimo perseitatem entis materialis ex pluribus compartialibus perseitatibus, vt ex partibus integralibus, componi. Sic Soarez loco citato, *n. marg. 25. &c.*

Probatur primò; ex impugnatione modi dicendi Gabrielis Vazquez asserentis, perseitatem entis materialis ex pluribus modis confiari inter se realiter condiscretis; non tamen ex pluribus perseitatibus partialibus. Quia prorsus inintelligibile videtur, hypostasim esse compositam, aut extensam in ratione modi, siue ex pluribus compartialibus formis per totam materialem existentiam diffusis constitui, & non esse compositam in ratione hypostasis, seu ex coniunctione plurium partialium hypostasum (quò formaliter perseitates sunt,) non constare.

Confutatio Vazquij.

Quia modus ille partialis, qui terminat existentiam huius aquæ partialis, prout ab alio compartiali modo terminante alteram compartialem aquam secernitur, confert aliquem effectum formalem proprium & condistinctum; quia sicut est distincta forma, & per distinctā vnionem partiali substrato composita, ita debet aliquem effectum formalem, aut quasi formalem condistinctum exhibere, vt notius est quàm probatione indigeat. At omnino inintelligibilis est aliquis effectus, qui non sit vel incommunicabilis existentia; vel contractio status negatiuæ perseitatis, quem natura, vi existentiæ substantialis retinebat, ad positiuam perseitatem; implicat ergo, hypostasim materialem ex pluribus compartialibus modis conflatam pronuntiare; & non eam ex pluribus compartialibus perseitatibus constitutam astruere.

Vazquij effugium.

21 Instantia verò Gabrielis Vazquez de diuisibilitate hominis, & personæ in plures partes, non tamē in plures, aut personas, aut homines, infirma est. Eoquòd, ideò homo in plures homines haud diuisibilis sit, eòquòd non dentur plures animæ, aut plures rationales formæ, à quibus pluralitas hominum petenda sit. At Vazquez pluralitatem formarum partialium astruit, ex quibus hypostasis conflectur; ergo pluralitas effectuum formalium apud ipsum, inconcussa esse debet. Cùm igitur hæc non possit esse pluralitas negatiuarum perseitatum; quas existentia vi sua refert; consequens est, vt positiua perseitas in formis partialibus plurificabilis sit.

Occluditur

2. Ratio contra inextēsionem subsistentiæ, itaut sit punctum indiuisibile.

22 Secundò probatur nostra assertio; contra secundam opinandi viā; quæ hypostasim omnino inextensam vt punctum quoddam indiuisibile contendiert.

Quia omnes illæ rationes, quæ contra diuisibilitatem perseitatis procedunt; eadem omninò vi contra diuisibilitatem & extensionem causalitatis ipsius hypostasis retorqueri possūt. Quia sicut ideò repugnat perseitas extensa, ex pluribusque partialibus perseitatibus constituta, eòquòd implicet aliquid per se esse, & in toto esse; ita propter eamdem omnino rationem repugnaret causalitas diuisibilis ipsius hypostasis; quia cùm talis causalitas sit actualis constitutio entis per se, hæc etiam & partium attitudines, vel eò explodere videretur, quò per se esse per modum actus secundi, & in toto esse, sint conceptus inter se repugnantes.

Sed in controuersum est, causalitatem

tem suppositalitatis materialis diuisibilem esse, esto quod forma hypostasis alias indiuisibilis existeret; sicut & causalitas formarum perfectorum animaliũ diuisibilis & extẽsa astruitur ab his, qui ipsas animas omnino inextensas contendunt; talis enim informatio animarum esset diuisibilis, sicut & diuisibilis, & extensa est causalitas informatiua animæ rationalis. Qui ergo materialem hypostasim omnino indiuisibilem formam, sicut punctum comminisceretur; & aliàs hypostasi causalitatem diuisibilem deferret, manifestè à doctrinæ consequentia deficeret.

3. Ratio Vrgens adstruẽtes, subsistentiam esse formã modalem.

23 Tertiò arguitur; contra eos, qui hypostasim formam modalem, & indiuisibilem tuentur.

Quia causalitas, & compositio formæ modalis ad substratum, est de ratione essentiali modi; ergo hypostasis forma indiuisibilis esse non potest, dato quòd modus sit. Consequentia aperitur; quia causalitas hypostasis est essentialiter extensa, & per totam existẽtiam materialem diffusa; at causalitas diuisibilis non potest esse de quidditatiua constitutione indiuisibilis formæ: cum extensio, & inextensio, nequeant vt conceptus essentiales in eamdem formam coire, & inter se identificari. Ergo, si causalitas hypostasis est diuisibilis; indiuisibilis esse non poterit eadem forma subsistentiæ apud eos, qui hypostasim non entitatiuam, sed modalem formam asseuerant; eòquòd actualis modificatio non sit extra essentiam formæ modalis, sed sit de quidditate modi: vt agimus infra *in cõtrou.2. de vnitate Dei, in appendice de distinct. art.3. à num.5. vsque ad 19.*

Obiectio ex Scoto.

Sed oppones ex Scoto *in quodlibeto nono*, vbi apertè inficiari videtur, partes totius integralis subsistentiam partialẽ sibi vẽdicare. Vbi cũ sub *§. de tertio principali obijcitur sub num. marg. 13.* opposuisset contra propriam sententiam in hæc verba: *Præterea; hæc aqua potest esse pars alicuius totius aquæ, & ita est ordinabilis ad esse perfecti, quòd sit eius participatiuè; & perconsequens hæc aqua nunc non est per se subsistens.* Prædictum ictum retundit sub numer. marg. 18. *in responsione ad 4.* manifestè denegans partibus totius homogenei, dum actu componuntur, subsistentiam, & eam adstruens facta diuisione. Verba Scoti accipito: *Quod potest esse pars homogenea totius, etsi participet esse eius quando est in toto, & non participet quã do est extra totum; separatum non dicitur imperfectum, quia habet esse æquè perfectum cum illo esse, quod potest participare. Vndè non dicitur propriè ordinabile ad esse totius, sicut illud, quod natũ est esse pars essentialis per se ordinabilis ad esse illius.*

Scotus.

Nostræ sententiæ non refragatur Scotus.

At nobis non refragatur Scotus; quia dum subsistentiam denegat partibus totius homogenei, procedit in opinione probabili constituente hypostasim in negatiuo, vel in negatiua incommunicabilitate, seu in negatione vnionis, vel communicationis; cum autem tale assertum tantùm, vt probabile tutatus fuerit Scotus, fit inde, vt non perstringat asseuerantes hypostasim, non in negatione communicationis, sed in positiuo consistere. De quo vide *num.* 25. præmisso enim quòd hypostasis posita esset in mera negatione vnionis, vel compositionis, omnino contradiceret naturæ partiali, vt partiali, cum pars exprimat compositionem ad compartem; si autem ratio hypostasis posita non esset in negatiua incommunicabilitate, seu in negatione cõmunicationis, vel compositionis, sed in perseitate positiua, non apparet ratio, cur pars non sit in se, & per se, quatenus illi obstet esse in alio, vt in supposito assumente; quæ ratio est compossibilis cũ ordinabilitate, imò & cum compositione compartis ad compartem; vt liquet ex dictis *sub num.* 14.

Fit satis rationibus in oppositum pro vtraque sententia Vazquez, & Soarez.

Ad fundamenta Vazquij.

25 EX his ad argumenta. Ad primum modum sentiendi Vazquez; dicimus, Scoti authoritatibus nullatenus fulciri, quæ solùm contendunt, animam separatam personam non esse; eòquòd personalitas, ex communi vocis acceptione, integram tã tùm hypostasim referat: non tamen inficiatur Scotus, animam esse suppositum incompletum.

Non fauent Vazquio testimonia Scoti.

Ad

Ad argumentationem Vazquez.

Ad argumentum Vazquez; dicimus, perſeitatem ſolùm remouere dependentiam ab alio, vt à termino aſſumente; nõ tamen exiſtentiam, aut in toto continuationis, aut in ſubſtrato eductionis.

Ad Scotum ex quæſtio. quodlibet. 19.

Nec etiam vrget Scoti teſtimonium ex *quæſt.* 19. quodlibetali; tum, quia ibi non inficiatur in anima rationali rationẽ ſuppoſiti incompleti, ſed rationem perſonæ, quę totalem exprimit hypoſtaſim; vt liquet ex textu inibi tranſcripto. Tũ præterea; quòd in aſsignanda ratione ſuppoſitalitatis Scotus vbique ſe exhibet problematicum; ita vt de illius mẽte, aut poſitivus, aut negativus conceptus hypoſtaſis ſuſtineri valeat: cùm autẽ animæ rationalis ſubſiſtentiam explodere apparet, inclinat in hypoſtaſim negatiuam.

Ad 2. Opinionem de omnimoda inextenſione ſubſiſtentiæ.

Ad 1. Arg.

26 Ad ſecundum modum dicendi; quod vel eò explodendus veniat, quò à doctrinę conſequentia prorſus ruat: dum enim indiuiſibilitatem hypoſtaſis firmare videtur, eam omnino euertit; quatenùs diuiſibilitatem cauſalitatis ipſius ſubſiſtentiæ amplectitur. Quia vt maniſeſtè oſtendimus *num.* 22. in probatione quartæ concluſionis; ſi repugnaret extẽſio hypoſtaſi, vt in actu primo, etiam & cauſalitati ipſius perſeitatis in actu ſecundo aduerſaretur.

Ad inſtant.

27 Ad inſtantiam de formis perfectorum animalium; negamus, eas indiuiſibiles eſſe; & cum dependentia à ſubſtrato extenſo & diuiſibili, vt à ſubiecto eductionis, ſtare poſſe formæ eductæ indiuiſibilitatem & inextenſionem.

Occurritur obiectioni.

Si autem objicias; punctum omnino indiuiſibile à ſubiecto extenſo pendere, vt à cauſa materiali eductionis. Negatur, extenſionem continui eſſe ſubiectũ eductionis, vel informationis puncti indiuiſibilis; licet punctum longitudini, quam terminat; intimè adhæreat, aſsiſtatque, vt actus intraneus extenſionis vltimò terminativus: quare ſubiectum eductionis puncti accidentalis eſt ſubſtantiale punctum, cui punctum accidentale, vt adæquato ſubſtrato inhæret.

Ad fundamenta Soarij.

Ad 1.

28 Ad argumenta pro opinione Soarez. Ad primum ex *num.* 9. ſuſtentationem ab alio, vt ab hypoſtaſi terminante, petitam, ſuppoſito repugnare; non tamẽ dependentiam à ſubſtrato eductionis. Quare, tantùm inibi inficiati ſumus; indiuiduum Deitatis à relatiuis hypoſtaſibus, vt ab vltimis terminis, fulciri; eoquòd relatio non ſit ſuſtentaculum Deitatis per modum vltimi termini. Imo quòd ſi dependentia ab alia cõparte, vt à ſuſtentante, contradiceret ſuppoſito, fieret, vt nec materia ſubſiſteret; cùm etiam ſuſtentetur à forma in genere cauſæ formalis; quod eſt contra Soarium aſſerentem, materiam ſubſiſtere.

Ad inſtantiam.

Ad inſtantiam; negamus, inexiſtentiã formæ in ſubiecto, ſeu materiali eductionis, eſſe modum poſitiuè cõtrarium hypoſtaſi, aut perſeitati formæ; vt ex dictis liquet.

Ad 2. Arg. de termino creationis contra ſubſiſtentiam formæ materialis.

29 Ad ſecundum argumentum; quod licet ſuppoſitalitas formę materialis inexiſtat materiæ, eòquòd coniuncta ſit ſubſiſtentiæ materiæ ad conſtituendam integram hypoſtaſim totius compoſiti: at ipſa formæ perſeitas eſſentialiter non eſt vnitio ſiue inexiſtentia formæ in materia. Quare non repugnaret formæ materiali cum proprio modo perſeitatis, quem de facto habet in materia, conſeruari extra materiam; vel actionem creatiuam terminare. Aliud enim eſt, quòd hypoſtaſis formę inexiſtat materiæ, quatenus componitur ſuppoſitalitati materiæ; aliud, quòd talis hypoſtaſis ſit eſſentialiter ipſe nexus, vel inexiſtentia formæ in materia. Quò fit, vt licet modo coniunctionis vel inexiſtentiæ formæ in materia, (cùm eſſentialiter ſit nexus & vinculum vtriuſque extremi counibilis,) repugnet extra materiam produci; non tamen ipſimet hypoſtaſi, vel ſuppoſitalitati formæ.

Ad 3. argu. ex anima rationali.

30 Ad tertium; ſolùm obtinere id; quod damus ingenuè; animæ rationalis hypoſtaſim actualiorem excellentiorem que eſſe ſuppoſitalitate materialis formæ; hanc tamen præſtantiam à contracta & ſpecifica ratione talis hypoſtaſis ſpiritualis ſpectandam eſſe; non tamen à conceptu perſeitatis in tota abſtractione & communitate ſua. Quò fit, vt ſicut hypoſtaſis materiæ independentiam ab omni forma non refert, ſine qua naturaliter conſeruari queat; ita nec ſubſiſtentia formæ materialis independentiam à materia, vel in ratione eſſendi, vel operandi, importet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm attributa sint de essentiali conceptu Dei?

SVMMARIVM.

Attributa non addere Deitati determinatos explicitosque conceptus, opinatur Cardinalis Aureolus, cui adhæsit Basilius Pontius. Num. 2.

Attributa esse de conceptu Deitatis, plurium Thomistarum sententia est. Numer. 5.

Saltim intellectionem esse de vltima cõstitutione diuinæ naturæ, propugnat Soarez. Num. 11.

Apex controuersiæ aperitur, & ratio obiectiui conceptus penitiùs expenditur. Num. 18.

Attributa rationes obiectiuas determinatas explicitasque referre, contra Aureolum statuimus. Num. 21.

Proprietates attributales non esse de cõceptu Deitatis, ostenditur. Num. 22.

Item nes attributa se se per quidditatiuam transcendentiam imbibere. Numer. 29.

Eneruantur argumenta in oppositum. Num. 36.

Improbatur Vazquez conceptui formali attributorum infinitudinem denegans Num. 41.

Elidimus fundamenta, quæ intellectionem ad constitutionem Deitatis spectare, moliuntur. Num. 48.

Titulus quæsiti.

1 IN præcedentibus ostensum est, nõ solùm existentiam, & subsistentiã absolutam, sed & alia quædam prædicata creaturis essentialia, (si in ea præcisione accipiantur vt Deo & creaturis communia esse posint,) quidditatiuè Deo congruere; in præsenti expendimus, vtrum ea sit diuinæ perfectionis conditio, quod alia etiam prędicata, quę Deo ex creaturis tribuimus, (ideo enim attributa dicuntur, quasi Deo ex creaturis tribuantur,) esto quod in creatis sint accidentia; in Deo sint quidditatiuæ & essentiales rationes? vt sapientia, iustitia, &c. nec quærimus distinctionem formalem ex natura rei inter essentiam & illius attributa in præsenti stabilire; ne ideo hunc disputationis articulum difficiliorem reddamus: cùm ad controuersiæ processum sola rationis discretio præstare queat, vt aliquid esse extra cõceptum alterius asseratur. Genus enim in communi Thomistarum sententia, etsi solùm per rationem à suis differentijs condistinguatur, non est de quidditatiuo differentiarum conceptu; nec è contra differentiæ de ratione generis; & paternitas tantùm per rationem ab essentia diuina secernitur, (apud Thomistas) de cuius essentiali cõceptu non est; vt autumant Theologi probatiores. Petimus ergo; vtrum esto quòd attributa à diuina essentia à parte rei non distinguãtur, sint de formali diuinitatis conceptu?

Opinio Aureoli; quòd attributa nil addant Deitati nisi connotationem ad extrinseca.

2 In qua re; primò occurrit Aureolus, *in 1. sent. dist. 8. art. 2. pag. 313. Vaticanæ editionis*: contendens, proprietates diuinas nullum conceptum determinatum & explicitum referre; sed in ipsam Deitatis rationem omnino coincidere. At libet verba Aureoli referre, eò quòd rationem suggerant ad illius placitum quoquomodo comprobandum; dicit ergo in hæc verba.

1. ratio Aureoli.

Adhuc autem cõsiderare oportet, quòd conceptuum, quidam sunt includentes determinatam aliquam rationem sicut animal sensibilitatem; quidam verò sunt omnino confusi, vt sæpe dictum est de conceptu entis. Conceptus itaque illi, qui rationem determinatam includunt, cùm attribuuntur alicui rationi, compositionem faciunt secundùm rationem; afferunt enim suam propriam rationem, quæ addita alteri illam componunt; sicut patet de animali & rationali. Illi verò conceptus, qui nullam determinatam rationem includunt, cùm adducuntur alicui rationi nullam rationem propriam afferunt, sed in illam coincidunt, & perconsequens non componunt: nunc autem sic est, quòd conceptus entis & omnium proprietatum diuinarum, quæ appellantur perfectiones simpliciter, nullum conceptum determinatam dicunt; quapropter dum rationi Deitatis attribuuntur, nullam propriam rationem afferunt, sed in ipsam coincidentes nullo modo componunt.

Aureolo adhæsit Basilius Legionensis.

Quòd Aureoli placitum tanquam indubitatam sententiam recipit Basilius Pontius professor Salmãticensis, *1. p. variarum disput. in relect. 5. sub finem operis*; autumans de mente Aureoli, attribu

ta non importare distinctionem rationis ex parte prædicati intrinseci, sed solùm ex parte cõnotati extrinseci. De quo vide alium expressum Aureoli testimonium, quod expendimus infra, *in controuers. 7. de immutabilitate Dei, art. 2. numer. marg. 33.*

Confirmatio assertionis Aureoli ex repugnātia compositionis in Deo; & ex transcendentia conceptuum.

3 Quæ Aureoli doctrina sequentem nobis probationem suppeditat. Quia ea, quæ sunt omnino idem per quidditatiuam transcendentiam, implicat quòd conceptus explicitos, & determinatos important, per quos se se explicitè excludant; licet enim ex quacunque identitate reali non inferatur essentialis transcendentia conceptuum in his, quæ identificantur; vt constat in animali, & rationali, quorum identitas, sicut non tollit propriam compositionem metaphysicā, ita nec respuit cõceptus explicitos se se excludentes. At identitas ea, quæ essentialiter transcendens est, sicut quidditatiuè importat essentialem inclusionem earum rationum, quæ inter se identificantur; qualis est ea, quæ reperitur inter ens, & suos modos, perseitatem, nimirū, & inalietatem: ita & discretionem determinatorum conceptuum non explodere non potest, qui se adinuicem excludant; aliàs enim metaphysicè inter se cõponerentur illi conceptus expliciti, vt substratum, & vt ratio eius. At non minus respuit Deitas compositionem cū suis perfectionibus attributalibus, quā ens cum suis modis; nec maior identitas concedi potest enti cum suis affectionibus, quam esse Dei cum suis proprietatibus: non igitur proprietates diuinæ conceptus referunt explicitos, & determinatos quasi Deitati additos, sed confusos tantùm, qui in ipsum Deitatis conceptum omnino coincidant.

Vrgetur ratio ex Aureolo.

4 Præterea ex illis Aureoli verbis. *Conceptus, qui nullam determinatam rationem includunt, cùm adducuntur alicui rationi, nullam rationem propriam afferunt; & per consequens non componunt:* Talis confirmatio produci potest.

Quia si sapientia referret conceptum aliquem determinatum, qui esset extra conceptum determinatum, & explicitū Deitatis; fieret, vt sicut ratio obiectiua sapientiæ apprehenderetur, vt conferens aliquid per modum actus in rationem obiectiuam, & explicitam Deitatis, ita Deitas quidditatiuè, & explicitè apprehensa concipi posset sub non esse talis actus sapientiæ, qui quasi aduentitius esset secundùm considerationem explicitam, licèt aliàs implicitè, & in esse rei Deo intraneus, & essentialis foret. Ergo non posset intellectus istas duas rationes obiectiuas, & explicitas Deitatis & sapientiæ cōdistinguens, & illas inter se coniungens per modum substrati & formæ, compositionem rationis vitare; cùm autem omnis compositio, etiam rationis, Deum dedeceat, dicendum erit, conceptus attributales nihil conferre explicitum, & determinatum supra explicitum Deitatis conceptum.

Thomistarum sententia; de quidditatiua Deitatis, & attributorum transcendentia.

Sententia plurium Thomistarum de quidditatiua trāscendentia Deitatis, & attributorū.

5 Secunda opinio; licet fateatur conceptus explicitos, ac determinatos essentiæ, & attributorum; tuetur tamen, essentiam transcendere quidditatem attributorum; &ècontra, rationes obiectiuas attributales quidditatiuam Dei rationem imbibere. Sic Canariensis, *1. part. quæst. 28. art. 2. disp. 2. dubitat. vltima.* Et alij ex antiquis Thomistis, & ex modernis, Soarez *lib. 1. de essentia Dei, cap. 12.*

Canariens. Soarius.

Arguitur.

S. August.

Quæ opinio probatur primò, authoritate Sanctorum, qui illam satis expressisse videntur, Augustinus enim *9. de Trinitat. cap. 4. 6. & 7.* ait: *Hoc est Deo esse, quòd fortem esse, aut sapientem esse, &c.* Ex quo sic arguitur: apud Augustinum eadem ratione defertur Deo ipsum esse; sicut fortem, aut iustum, & sapientem esse: sed esse Dei est de quidditatiuo illius conceptu, vt in superioribus ostendimus; ergo, & fortem, & sapientem esse.

Confirmatio ex Augustino.

Præterea; idem Augustinus *eodem lib. 6. de Trinit. cap. 6. de Deo loquens,* ait: *Eadem magnitudo eius est, quæ est sapientia, & eadem bonitas, quæ est sapientia.* Vbi sapientiam de bonitate enuntiare videtur: sed prædicatio abstracti de abstracto necessariò debet esse essentialis; quia cum non vniantur illa extrema ratione materialis significati, siue ratio-

ne

ne habentis, quatenùs habens formam subiecti sit habens formam prædicati: necessum est, vt per essentialem inclusionem coniungantur.

2. Arguitur

6 Secunda ratio est: quòd essentia diuina non solùm materialiter, & identicè, sed etiam formaliter est infinita; ergo essentialiter claudit omnes perfectiones simpliciter simplices. Quia sicut ex eo quòd, vt illimitata identicè, claudit omnes perfectiones identicè; ita à paritate rationis, ex eo quòd essentialiter est infinita, debet omnes suas perfectiones essentialiter ambire: quatenùs sic se habeat infinitas identica ad perfectiones identicè inclusas; sicut infinitas essentialis ad perfectiones quidditatiuè identificatas.

Confirmatur ex infinitudine Deitatis.

7 Tum vel maximè: quia si essentia diuina non transcenderet quidditatiuè sua attributa; fieret, vt quasi extrinsecè finiretur ab illis. Sequela patet: quia sicut in quantitatibus ille est finis, & terminus quantitatiuæ magnitudinis modis, quem non excedit quantitas illa; ita finis quantitatis virtutis ille erit, quem non excedit per transcendentiam, vel quem non transcendit ens virtualiter quantum. At essentia Dei non ambit per quidditatiuam transcendentiam attributa; ergo ab illis quasi finitur essentialiter, seu quod idem est, attributa quasi extrinsecè finiunt magnitudinem virtutis, & latitudinem quidditatiuæ perfectionis Dei.

Instatur ex transcendētia illimitationis attributorum.

Adde; quòd essentia diuina, non solùm virtualiter & per eminentiam quamdā, sed etiam actualiter, & formaliter est illimitata, in tota ratione essendi; ergo non solùm ex vi sui conceptus essentialis est quædam virtus, à qua cæteræ perfectiones quasi principiari intelligantur; sed etiam illas essentialiter continet. Quæ ratio de quolibet etiam attributo formari potest: sapientia enim non tantùm est infinita in tali genere, sicut paternitas, (hæc enim, sicut ex oppositione relatiua habet, vt essentialiter non transcendat filiationem, ita & quòd nec in omni genere illimitata dici queat,) ergò sapientia non tantùm ambit essentialiter id, quod est quasi sui generis, omnem scilicet sapientiæ latitudinem; sed aliàs etiam perfectiones, vt in omni genere illimitata haberi possit.

Arguitur conceptu existentiæ imbibitæ in quolibet attributo.

8 Tertiò: quia ille conceptus, qui in sua ratione formali importat existere à se, infertque negationem essendi ab alio; imbibit formalissimam Dei rationem. Sed attributa diuina, vi sui vltimi, & præcisi conceptus, includunt existere à se, inferuntque negationem essendi ab alio; claudunt igitur essentialem Dei rationem: vtraque huius syllogismi propositio, in qua potissima oppositæ sententiæ vis sita est, sigillatim ita expenditur.

Maior ex his, quæ in superioribus de existere Dei tradidimus, satis superque constat; inibi enim perspicuè ostēdimus, actualitatem existentialem Dei esse de formalissima ratione eius; sit ergo, vt omnis illa formalitas, quæ essentialiter claudit esse à se, referat quidditativum Dei conceptum.

Tum vel maximè: quia cùm in Deo vnica tantùm detur absoluta existentia, (nec enim iuxta discretionem perfectionum attributalium existentiæ multiplicantur; cum in creatis vnica, & indiuisa forma existendi actualitatem præstet omnium metaphysicorum graduum conuenienti ne existere Dei, quod illimitatissimum est, minus sufficiens in ea causalitatis, aut quasi causalitatis ratione, quam creatum existere astruamus,) si attributa vi suæ rationis obiectiuæ, & explicitæ existentiam præseferrent; ex hypothesi, quòd existere absolutum vnicum tantū esset quidditatiuam Dei rationem transcendens; fieret, vt attributa ad essentialem Dei constitutionem spectarent.

Premitur ratio pro quidditatiua transcendentia existentiæ in quolibet attributo.

Supposita probatione maioris, minor propositio, quòd scilicet attributa formaliter existentiam referant; firmatur sic. Quia sapientia vt sic in tota sua communitate, prout nimirum in suo ambitu intelligibiliter colligit, creatam, & increatam, sapientiam, non est attributum Dei; cùm vt sic abstrahat ab hoc, quòd sit aliquid Deitatis, vel quasi affectio eius. Igitur sapientia, inquantum est diuinum attributum, addit aliquam rationem essentialem, quasi trahentem communissimum illum conceptum sapientiæ, ad esse sapientiæ attributalis. Sed hoc additū nihil aliud esse potest, quam sapientiam esse actum increatum essentialiter existentem à se; refert ergo vltimus, ac præcisus attributi cuiuslibet conceptus rationem increati entis essentialiter existentis.

Instatur vltra ex repugnantia potentiæ obiectiuæ in attributis.

9 Præterea: quia sapientiæ Dei essentialiter repugnat obiectiua potentia, siue potestas quædam ad esse, & non esse;

imbibit ergo essentialiter formam essendi. Consequentia apud nos inconfesso esse debet, qui ideò ostendimus, existentiam esse de quidditatiua Dei ratione; quò illi essentialiter repugnet obiectiua potentia.

Confirmatur praeterea eòquòd non detur medium inter ens à se & ens ab alio.

Tum vel maximè: quòd sapientia ex vi suæ rationis formalis non est merum nihil; nec ens potentiale; cùm inter existere à se, & non existere à se: siue existere ab alio, & non existere ab alio, non detur medium, eòquòd sint termini contradictionem involuentes. Si ergo sapientia vi suæ præcisæ rationis non est existens ab alio, nec refert potentialitatem ad essendum; quia aliàs esset forma creata; transcendit igitur formalem rationem essendi à se, quæ est ipsa Deitas.

Arguitur 4

10 Quartò: quia perfectiones illæ, quæ in inferioribus naturis dispertitæ sunt, in superiori essentia copulãtur per identitatem formalem ante mentis functionem, vt patet de virtute calefactiua, & exsiccatiua, quæ in igne realiter distinguuntur, & in luce Solis, quasi in eminentiori natura formaliter identificantur. Ergo esto quòd iustitia, & misericordia in creatis essentialiter condistinguãtur; in Deo cohærent per formalem, & quidditatiuam transcendentiam.

Saltim intellectionem esse de vltima constitutione Deitatis, propugnat Soarius cum Aureolo.

Opinio Soarij; quòd intellectio sit de vltima constitutione Deitatis

11 Franciscus Soarez in hac re anceps & varius à multis habitus est; nam cùm *lib. 1. de essentia Dei, cap. 11.* statuisset, omnia attributa esse de formalissimo Deitatis conceptu, posteà *lib. 11. de Trinitat. capit. 6.* dum rationem reddit, cur Spiritus Sancti processio non sit generatio? *num. margin. 16. 17. & 18.* autumat, intellectionem ad quidditatiuam Dei constitutionem spectare; non ita volitionem diuinam. Ex quo principio deducit, productionem filij generationem esse, eòquòd vi processionis à patre accipiat intellectionem, quæ est de vltimo, & formalissimo Deitatis conceptu: èontra verò spirationem, generationem non esse: quatenùs ratio amoris, quæ tertiæ personæ vi suæ processionis congruit, quidditatiuam Dei rationem non imbibat in suo conceptu formali.

Valentinus de Herice non liberat Soarium a inconsequentia doctrinæ.

12 Valentinus de Herice, *tract. 1. de scientia Dei, disput. 3. cap. 3. num. marg. 9.* laborat in Soarez à nota non cohærentis doctrinæ vindicando; qui ita illum conciliat, vt quando Soarez asseruit, omnia attributa esse de essentia Deitatis, de constitutione quasi physica diuinæ naturæ interpretandus veniat; quòd scilicet omnia attributa spectent quasi ad physicam integritatem Deitatis ex natura rei: eòquòd ratione illimitationis suæ in omni genere entis necessariò exigat Deitas omnes suas proprietates sibi asciscere eo identitatis nexu, qui omnem rationem distinctionis ante intellectum prorsus releget. Non tamen quòd Soarez in ea fuerit sententia, quòd omnes Dei proprietates attributales existimarit esse de quidditatiuo conceptu Deitatis; seu de metaphysica constitutione eius; vt vocat Herice.

Perspicua Soarij repugnatia

13 At quam violenter, & extortè istæ duæ propositiones Francisci Soarez inter se concilientur; manifestè constat ex loco citato, ex *libr. 1. de essentia Dei, capit. 11. numer. marginal. 6.* Vbi cùm sibi obiecisset, quòd suæ rationes tantùm suadere viderentur, attributa esse de ratione essentiali Deitatis prout à parte rei existit, non verò prout à nobis concipitur? respondet attributa, non solùm esse de constitutione essentiali Deitatis prout in se est, sed etiam prout sub nostram conceptionem cadit. Cùm autem illa ad constitutionem metaphysicam entis attineant, sine quibus quidditatiuus rei conceptus subsistere non valet; si attributa, apud Soarez, sint de quidditate Dei, etiam prout à nobis cõcepta: efficitur, vt ad metaphysicam Deitatis quasi constitutionem necessariò deferri debeant.

Præmunitio contra Soa

14 Addè; quòd physica inclusio attributorum, prout à metaphysica constitutione condistinguitur, nihil aliud est quàm omnimoda identitas ex natura rei excludens quamlibet rationem discretionis ante intellectum: sed hæc identificatio realis, apud Soarez, non im-

importat essentialem transcendentiam earum rationum, quæ inter se identificantur: cùm in creatis gradus generici omnino indistincti sint à rationibus differentialibus, quæ prorsus sunt extra cõceptum quidditativum rationum conuenientiæ: & in diuinis relatiuæ hypostases sint omnino idem ex natura rei cũ Deitate; & tamen, ex sententia eiusdem Soarez, non spectent ad quidditativum Deitatis conceptum. Quando ergo Soarez seriò autumauit, attributa esse de conceptu Deitatis; non solùm intendit meram identicam coniunctionem, qualis inter Deitatem, & hypostases intercedit, sed essentialem conceptuum transcendentiam, quæ sola in præsentis quæsiti institutum cadit.

Ratio Aureoli pro quidditatiua transcẽdentia Deitatis, & intellectionis

Sed quidquid sit de conciliandã mẽte Soarez; illius placitũ, quòd scilicet intellectio intret quidditatiuã Deitatis cõstitutionem; probatur primò ratione Cardinalis Aureoli *in 1. sent. distinct. 35. articul. 3. §. tertia quoque inquisitio, pagin. 765. Vaticanæ editionis.*

15 *Aut ratio Deitatis est formaliter viuifica, & perconsequens erit intelligere, cùm non sit in Deo alia vita, quàm intellectualis, nec de intellectualitate aliquid aliud sit in eo, quàm purum intelligere; aut non erit formaliter viuifica. Sed non potest hoc dari; quia tunc Deus, sub ratione qua Deus, non esset formaliter viuus, nisi esset vita per rationem Deitatis, quod omnino absonum est; ergo necesse dari primum, scilicet quòd intelligere non est alia ratio à ratione Deitatis.*

Vrgetur trãscendentia hæc ob conceptum vitalitatis, ex Aureolo.

Ex qua Aureoli ratione tale argumentum produci potest: ratio viuentis est prædicatum essentiale in Deo, vt omnes supponunt; sed nulla ratio vitæ concipi potest, nisi actus intellectionis, & amoris; quia cùm viuere essentialiter sit à se moueri, eatenùs Deitas appræhenditur vt viuens, quatenùs intelligitur, vt tendens per operationem intellectionis, & impulsus. Ergo sublato conatu intellectionis, aut volitionis, Deitas non concipitur, vt formaliter viua; atque adeò intellectio, tàm quidditatiua est Deo, sicut illi est essentialis ratio vitæ.

Arguitur 3

16 Tertio arguitur: quia natura diuina constitui debet per gradum intellectualitatis purissimum, & actualissimum, qui omnem rationem potentialitatis remoueat. Atqui gradus intellectualitatis rationem potentiæ relegans essentialiter claudit ipsammet formam, aut quasi formam intellectionis actualis: ideò enim gradus intellectualitatis, qui in substantijs spiritualibus contrahitur, actus purus non est, quia essentialiter nõ imbibit formam intelligendi; cùm eò præcisè dicatur intellectualis, quò sit radicale principium formæ, seu rationis intelligendi. Ergo gradus intellectualitatis, vt trahitur ad Deum sub ratione actus puri, essentialiter transcendere debet ipsam rationem actualis intellectionis tanquam vltimum constitutivum naturæ diuinæ in esse intellectuali purissimo, & actualissimo.

Vltima probatio pro Soario ex Scoto.

17 Vltimò probatur hæc opinio authoritate Scoti, *quæst. 1. quodlibetali, §. Nam contradictio videtur, sub numer. margin. 10.* Vbi ait: *Nunc autem intellectualitas, siue vita intellectiua, vel intellectualis est idem essentialiter essentiæ diuinæ, sic intelligendo quòd non tãtùm est idem realiter ipsi essentiæ & hoc identitate simplici, sicut fortè quodcunquè attributum ponitur idem ipsi essentiæ, sed hoc modo est idem sibi, quòd si ipsa essentia diuina diffineretur, vita intellectualis, siue intellectualitas non esset extra eius diffinitionem, sicut sapiẽs, vel bonum.*

Scotus.

Augustinus Scotus.

Et paulò infra, §. *Quæ vita inquit dicitur in Deo? sub n. marg. 11.* ex sententia Augustini docet in hæc verba. *Idem August. 6. de Trin. c. vltimo, loquẽs de Deo, ait sic. (Vbi est prima, & summa vita cui non est aliud viuere, & aliud esse: sed idem esse, & viuere:) & quale sit illud viuere, quia intellectuale subdit. (Primus ac summus intellectus, cui non est aliud viuere, aliud intelligere.)* Vbi videtur Scotus de mente Augustini gradum intellectualitatis Dei constituere in ipso actuali intelligere.

Corollariũ pro Scoti asfectis: quòd vita intellectualitas sit vltimũ constitutiuum Deitatis.

Verũ ex citato Scoti testimonio, quod absque dubio vllo interpretationem excipit, non de vita intellectionis formalis, sed de vita, & intellectualitate radicali, vt ostendimus supra, *in hac controuers. art. 2 num. marg. 12* manifestè deducitur; quòd quamuis, apud Soarium, actualis, & formalis intellectio asseri possit vltima ratio, quasi metaphysicæ cõstitutionis diuinæ naturæ, sicut & ratio distinctionis à tota latitudine, & communitate entis creati, & creabilis; cùm implicet aliquod ens participa-

tum

tum, de cuius quidditate sit sua intellectio. Attamen intellectualitas radicalis, nequit asseri vltima ratio constituens naturam diuinam; cùm vita intellectualis radicalis etiam congruat essentialiter naturæ creatæ, angelicæ, & humanæ; ac proinde nequeat esse vltima ratio constitutionis Deitatis, sicut nec quasi ratio specifica, & vltima distinctionis suæ à tota vniuersalitate entis creati. Quamobrem concinnè pronuntiauimus, existentiam quidditatiuè in Deitate imbibitam esse vltimam rationem distinctionis, & quasi metaphysicæ constitutionis diuinæ naturæ; cùm nulla sit natura participata, aut participabilis, de cuius quidditatiuo conceptu sit sua existentia. De quò adi *numer. 44. huius articuli*, & etiam *numero 52*.

Apex controuersiæ aperitur, & ratio obiectiui conceptus pressè expenditur.

Quid nomine obiectiui conceptus intelligendum veniat?

18 Obseruandum ad expediendam controuersiam: quòd in præsenti non quærimus, vtrum à parte rei iustitia sit extra rationem misericordiæ? sed vtrùm conceptus, tàm formalis, quàm obiectivus iustitiæ, sit extra formalem, & obiectivum misericordiæ conceptum? obiectivus autem conceptus (seu quod idem est, nostræ conceptionis obiectum) dupliciter stare potest; vel pro illo esse denominatiuo, quod per cognitionem nostram fit, & ad quam vt quid posterius consequitur: vel pro realitate, siue ratione illa, quæ nostram cognitionem anteuertit; vtrumquè enim esse significatur per hanc vocem obiectivus conceptus. Quò factum est, vt Theologi aliquot propter huius vocis ambiguitatem sæpè allucinentur, dum per obiectivum conceptum, aliquando rem ipsam, vt cognitionem præcedit, intelligunt; aliquandò verò illud esse extrinsecum, quod vi cognitionis formatur. Existimo tamen congruentiùs rem illam, quæ cogitationem nostram anteuertit, obijcibilem potius rationem, quàm obiectivum conceptum appellandam esse: vt ita id, quod prius & reale est, à posteriori, & denominatiuo esse, omnino separetur. Aliud enim est visum esse; quod est quid denominatiuum, & posterius ad actum visionis consequutum; aliud, esse visibile, quod ad notitiā visionis præsupponitur.

Corollariū 1. ad enodationem quæsiti.

19 Ex his consectaria duo depromere licebit. Primùm; quòd hoc duplex esse obiectivum, licèt vi eiusdem vocis expressum, tum in alijs, tū in hoc, quod maximè ad præsentis quæsiti enodationem facit; diuersissimum sit. Quòd cùm illud obiectivum esse, quod à nostra cognitione accipitur, ad conceptum referatur, vt terminus ad viam, siue fieri talis esse obiectiui; sicut terminus nihil refert in facto esse, quod non præhabeat actio per modum fieri illius, vt in omni opinione euidens est, ita obiectiua ratio, inquantùm sumitur pro denominatione à nostro conceptu relicta, nihil explicitum præseferre valet, quod illi non congruat vi cogitatus, & apprahensionis nostræ; sicut & illud esse denominativum visionis, quod visum esse dicitur, nihil exprimit, quod à forma visionis acceptum non sit. Quod secùs omnino accidit in illa ratione obiectiua, quæ conceptionem nostram anteit, & ideò obijcibilem rationem appellauimus; quæ sicut à conceptu formata non extat, ad quem supponitur; ita aliam, & aliam, conceptibilitatem sortiri valet, ab ea, quæ ab intellectu apprehensa est.

Alterum corollarium, quod debeat fieri comparatio distinctionis inter vtrumque attributum secundùm esse obiectiuum.

20 Alterum consectarium erit; quòd quando petimus, vtrum conceptus obiectivus iustitiæ imbibat per essentialem transcendentiam attributum misericordię? non debet conceptus obiectivus iustitiæ cum attributo misericordiæ, prout in esse rei, conferri, inquantum scilicet misericordia extra conceptionem nostram existit; sed cum esse obiectiuo misericordiæ, ita vt comparatio, siue habitudo distinctionis inter duas rationes obiectiuas intercedat secūdùm illud esse, quod vtrumquè attributum ab intellectu accipit. Sicut enim in præsenti supponimus, iustitiam à parte rei non esse extra rationem essentialem misericordiæ, prout etiā à parte rei existit: ita nec sub cōtrouersiam cadit, vtrū illud esse, quod de attributo iustitiæ à nobis apprahenditur, sit idem cum ratione essentiali,

 quam

quam misericordia refert à parte rei, & extra cogitatum nostrum? quod seriò obseruandum est, vt ambiguitas, vel potius deceptio illorum vitetur; qui docent, rationem obiectiuam misericordiæ implicitè referre iustitiam, esto quòd nihil de attributo iustitiæ in appræhensionem venerit.

Attributa non esse de conceptu Deitatis; nec ècontra; ostendimus; nec alterum attributum de ratione alterius.

Assertio 1. contra Aureolũ; quòd attributa addant rationem obiectiuam intrinsecam, & non solũ connotata.

21 Assertio prima: attributa exprimunt conceptus intrinsecos determinatos, & explicitos, qui Deitati quasi superaddi intelliguntur. Hæc assertio contra Aureolum infra aperienda est; cùm non solùm de mente Scoti determinatas rationes obiectiuas, sed etiam, & distinctas rationes formales ex natura rei, astruere teneamur.

Comparatio attributorum ad Deitatem.

Assertio 2. attributa non sunt de quidditate Deitatis.

22 Assertio secunda: licèt attributa ab essentia diuina, & inter se, ante intellectus functionem non distinguerentur; adhuc non essent de conceptu Deitatis. Hanc conclusionem tuetur Capreolus *in 1. distinction. 8. quæstion. 4.* & alij ex antiquis Thomistis, & ex modernis Gabriel Vazquez *supra primam partem, tom. 2. disputation. 119.* quæ etiam est expressa sententia nostri Doctoris, qui cùm distinctionem formalem ex natura rei inter Deitatem, & illius attributa tueatur; à fortiori asseuerare tenetur, conceptum obiectiuum Deitatis esse extra rationem formalem attributorum. Quia tamen Scoti rationes distinctionem ex natura rei suadent, quam in præsenti supponimus, in suum locum remittendæ sunt, vt assertionem istam, vel his tantùm rationibus fulciamus, quæ solam transcendentiam essentialem conceptuum conuellere nituntur.

Capreolus.

Vazquez.

Probatio 1. ex Damasceno.

Probatur ergo primò, authoritate Damasceni, *lib. 1. capit. 4.* relati à nostro Doctore *in 1. distinction. 8. quæstion. 4. in principio. Si iustum, si bonum, si quid tale dixeris; non naturam dicis Dei, sed quæ circa naturam.* Quæ verba ita aperta sunt, vt nullam literæ congruentem expositionem patiantur; quæ quidditatiuam transcendentiam Deitatis, & attributorum sustineat.

Item ex Augustino.

Nec minus vrget Augustinus *lib. 15. de Trinitate, cap. 5.* subdens. *Si dicamus, æternus, sapiens, potens, speciosus, iustus, bonus, spiritus; horum nominum nouissimum, quod posui, videtur significare substantiam, cætera verò huius substantiæ qualitates.* Vbi sanctus Doctor, licet substantiam intellectualem de quidditate Deitatis pronuntiauerit; cæteros alios conceptus extra rationem obiectiuam Dei asseuerauit.

2. Probatio; quid attributa præmittant vltimam rationem quasi metaphysicæ constitutionis naturæ diuinæ.

23 Secundò: quia illud dicitur esse extra quidditatem alterius etiam in Thomistarum sententia; quod, licet sit idem realiter cum altero, illud tamen supponit secundùm nostrum modum intelligendi plenè, & adæquatè constitutum. At attributales Dei proprietates, licèt ab illius essentia à parte rei non distinguantur, Deitatem tamen supponunt secundùm nostrum modum intelligendi adæquatè constitutam; non sunt igitur de præciso, ac formali Deitatis conceptu. Maior certa est, etiam apud oppositæ sententiæ assertores: ideò enim rationale, licet ante considerationem intellectus ab animali non distinguatur, non est de essentia illius; quia secundùm nostrum modum concipiendi animal præsupponitur adæquatè constitutum ad rationalitatis gradum, cui vt potentia, vel materia quædam metaphysica, substernitur. Tum vel maximè: quia si illa propositio certa non esset; fieret, vt omnia, quæ à parte rei non distinguuntur, se se per quidditatiuam inclusionem transcenderent; ita vt genus esset de quidditate differentiarum, & differentiæ de ratione generis: & quòd prædicamenta illa, quæ realiter non distinguuntur, vt

actio, & passio, essent essentialiter permixta, quæ omnia communi sentētiæ aduersantur: cùm ex nullo capite venari queat essentialis discretio in his, quę realiter identificantur, nisi ex hoc, quòd alterum secundùm nostrum modum concipiendi quasi præmittat, aut non cointegret, constitutionem alterius.

24 Minor verò illius primi syllogismi, quòd scilicet attributa præsupponant adæquatam Dei rationem; ita expenditur. Quia illud dicitur adæquatam cuiuslibet rei constitutionem præmittere, quod supponit specificam, vel quasi specificam rationem eius; hæc enim est vltima formalitas quidditatis rei. Ex eo enim præcisè singularitas asseritur extra essentiam Petri, quamuis à b illo ante intellectum non differat; quia non solùm præsupponit rationem animalis constitutam, quæ est conceptus vnitatis, & conuenientiæ cum alijs entibus; sed & rationalitatem, quæ est ratio discretionis ab omnibus alijs. Et ideò, ècontra, rationalitas non præsupponit adæquatam hominis constitutionem; quia non præmittit gradum distinctionis formalis hominis à cæteris alijs entibus.

At attributa præmittunt, non solùm quasi specificam, sed etiam singularissimam, & indiuidualem Dei rationem; ergo præexigunt naturam diuinam quidditatiuè constitutam. Minor probatur; quia conceptus sapientiæ, & iustitiæ non tantùm præsupponunt rationem communissimam, entis, & minus abstractam substātiæ spiritualis, & viuentis intellectualis, in qua Deus, & creaturæ conueniuntur intelligibiliter, sed etiam conceptum actualitatis, vel existentiæ in quidditate Deitatis per essentialem transcendentiam imbibitæ. Sed actualitas transcendens essentiam Dei, sicut adæquatum distinctivum est Dei à tota latitudine entis creabilis, vt sic; ita adæquatum est constitutivum illius; ergo proprietates attributales nequeunt ad quidditatiuam Dei rationem spectare; cùm supponant Deum, & constitutum, & à tota latitudine entis creabilis condistinctum.

Ratio æcedens contrarium perstringit.

25 Hæc ratio magni ponderis apud Franciscum Soarez non esse non potest; cum ipse eidem innixus fundamento, volitionem à quidditatiua Deitatis constitutione eò exclu serit, quò volitio supponat, sicut rationem Deitatis adæquatè condistinctam à tota latitudine entis creabilis, ita & adæquatè constitutam: cùm adæquatum distinctivum rei sit adæquatum constitutivum illius. Quod asserit Soarez *lib. 11. de Trinitat. capit. 6. numer. marginal. 17.* reddens rationem, cur Spiritus Sanctus non sit filius?

Instatur cōtra Soariū.

Quò supposito; contra Soarez ratio ad hominem retorquetur sic. Deus eò præcisè quò concipitur, vt substantia intellectualis essentialiter existens à se cum eminentia quasi virtuali formæ intellectionis, antequàm ipsum esse formale intellectionis addi apprehendatur, secernitur à tota latitudine, & vniuersalitate entis creabilis, vt sic; cùm implicet dari aliquod ens participatum, quod sit substantia essentialiter, & à se existens, vt notius est quàm probatione indigeat: ergo quando per considerationem nostram apprehendimus formam intellectionis, vt Deitati accedentem, ipsam concipimus vt supponentem in Deo adæquatam rationem distinctionis, & constitutionis eius.

Comparatio Deitatis ad attributa.

Assertio 3. nec Deitas est de quidditate attributorum.

26 Assertio tertia: nec Deitas est de conceptu essentiali attributorum. Ita omnes authores præcedentis assertionis, & probatur.

Quia si essentia Dei esset de quidditate suarum proprietatum; sequeretur, quod attributa se se per essentialem transcendentiam imbiberent: ea enim, quæ in eodem tertio essentialiter, & adæquatè identificantur, etiam inter se essentialiter identificari necessè est. At attributa quidditatiuè non identificantur inter se, vt ex probatione sequentis conclusionis patebit; ergo nec cum tertio, quæ est essentia.

Si Deitas esset de quidditate attributorū per adæquatā transcendentiam; etiam alterum attributū esset de quidditatiuā ratione alterius.

27 Notanter dictum est, ea, quæ adæquatè identificantur cum essentia

etiam inter se adæquatè identificari; propter relationes diuinas, quæ ideò non sunt idem realiter inter se: quia cùm essentia diuina, quæ est velut tertium cum hypostasibus identificatum, adæquatè non identificantur. Paternitas enim non est quidquid est Deus; cùm non sit idem realiter cum filio, nec cum Spiritu Sancto, qui Deus est. Quare, vt docet Scotus *lib. 1. priorum, quæstion. 11 §. tunc in speciali de syllogismo expositorio.* Ideò iste syllogismus non concludit; hic Deus est pater; filius est hic Deus; ergo filius est pater: quia regulatus per dici de omni, & dici de nullo, præmissæ illius falsæ sunt; quia omnis Deus est pater, vel quid quid est Deus est pater, est falsa propositio. Verba Scoti accipito: *Item in diuinis, quia sequitur, hæc essentia diuina est pater, filius est hæc essentia diuina: igitur filius est pater. Posito, quòd præmissæ regulentur per dici de omni, tunc maior est falsa; omne, quod est hæc essentia diuina, est pater; quia filius est aliquid, quod est hæc essentia diuina, & tamen filius non est pater.*

Scotus. Optima, & concludens ratio ex Scoto, in syllogismo expositorio in diuinis, si reguletur per dici de omni.

Scotus.

At cùm sapientia, & cæteræ proprietates attributales formæ absolutæ sint, illas inter se adæquatè identificari necesse est secundùm essentialem transcendentiam, si cum Deitate adæquatè, & essentialiter, identificentur; quare hic syllogismus necessariò admittendus esset, non solùm ratione materiæ, sed etiam ratione formæ. *Quidquid est Deitas essentialiter, est iustitia essentialiter; sed quidquid est misericordia essentialiter, est quidquid est Deitas essentialiter: ergo quidquid est, misericordia essentialiter, est quidquid est iustitia essentialiter.*

28 Secundò arguitur: quia si quidditas Dei essentialiter transcenderet quamlibet proprietatem attributalem, etiam imbiberetur in conceptu volitionis, & impulsus: atque adeò fieret, vt virtus illa productiua, quæ tenderet in terminum sub ratione formali impulsus, aut inclinationis volitiuæ; etiam attingeret quidditatem Deitatis, vt rationem formalem terminandi: ac proinde sequeretur, quòd Spiritus Sanctus vi suæ processionis, seu prout terminus formalis est actionis spiratiuæ, Deitatem præseferret; atquè adeò, & quod esset filius; cum verbum eatenùs filius sit, quatenùs Deitatem refert vi actionis dictiuæ.

1. Ratio, quòd attributum voluntatis nō imbibat Deitatem per quidditatiuam transcendentiam.

Hæc ratio adeò efficax est, vt Franciscum Soarez à priori sententia alienauerit; quæ omnia attributa esse de quidditatiuo Deitatis conceptu pronuntiauerat.

Vrgetur Soarius in consequentia doctrinæ circa spirationem Spiritus Sancti.

Comparatio attributorum inter se.

29 Assertio quarta: nullum attributum est de quidditatiuo conceptu alterius. Hanc tuentur authores secundæ, & tertiæ assertionis, & probatur.

Assertio 4. nullum attributum est de quidditatiuo conceptu alterius. 1. Ratio 4. assertio.

Primò: quia iustitia, & misericordia exprimunt oppositas rationes; cùm obiectum affectus iustitiæ referat essentialem negationem obiecti affectus misericordiæ: culpam enim pœna imposita retaliare, vel donum aliquod, vt mercedē propter merita conferre; essentialem dicit negationem, aut gratuitæ condonationis pœnæ, aut doni alicuius ex mera gratia, secluso quolibet iustitiæ motiuo, collati; vt ex ipsis terminis constare videtur.

30 Præterea: quia si isti affectus essent idem essentialiter; fieret, vt actus iustitiæ punitiuæ deferri posset affectui misericordiæ; &ècontra actus miserationis tribui posset iustitiæ; quod absurdū est. Sequela probatur: quia cùm isti affectus à nobis concipiantur instar virtutum, seu potentiarum, quæ medijs actibus in propria obiecta feruntur; si ex nostro modo concipiendi misericordia, & iustitia essent eadem inclinatio eadem què virtus, actus vnius, etiam prout à nobis appræhenditur, asseri posset actus alterius.

Confirmatur.

31 Cæterùm, quia alia Dei attributa hanc quasi oppositam terminationem & quasi inclinationem in obiecta, non important; sed inter se quasi disparatè comparantur, vt constat de attributo omnipotentiæ ad iustitiam relato: generale argumentum pro omnibus proprietatibus diuinis sic ex alio capite producendum erit.

Quan-

Vniuersalis confutatio quidditatiuæ transcendentiæ attributorum inter se.

Quando sapientiam, vel quodlibet aliud attributum, concipimus, vt experientia constat, non recordamur iustitiæ, seu alterius attributi; ergo conceptus obiectivus iustitiæ non clauditur in conceptu obiectiuo sapientiæ. Consequentia patet: quia in præsenti non inquirimus identitatem formalem, quam perfectiones istæ à parte rei retineant; sed solam essentialem inclusionem conceptuum obiectiuorum expendimus. At quando iustitia concipitur, non appræhensa sapientia, non habet sapientia esse obiectivum, vi illius cognitionis; ergo esse obiectivum sapientiæ essentialiter non clauditur in esse obiectiuo iustitiæ.

Occursus Soarij.

32 Respondet Soarez loco citato; quòd sapientia, vi illius conceptus iustitiæ, habet esse obiectivum implicitum, licet de sapientia nihil explicitè cogitetur: nec enim præstat vnum, sine altero considerari, vt illud non consideratum non includatur essentialiter in cõceptu obiectiuo alterius: si alias ad quidditatiuam illius constitutionem spectet. Quia etiam si intellectus quantitatem prout talem habet dimensionem percipiat, non appræhensa expressè ratione entis; adhuc ille conceptus obiectivus quantitatis abstractissimam rationem entis subterfugere non poterit, estò expressè non cogitatam.

Refellitur solutio Soarij.

33 Sed contra: quia vel per conceptum obiectivum intelligit Soarez naturam Dei secundùm esse reale; vel illud esse apprehensum, quod per cognitionem nostram fit; vt in notabili latiùs ostendimus. Si primum; ab scopo quæstionis aberrat; si secundum; id esse impossibile, quod astruit; ita suadetur. Quia esse obiectivum nihil aliud est, quàm quoddam esse denominativum, & extrinsecum, quod sicut per cognitionem producitur, ita ab ea, vt à suo fieri pendet; sed repugnat, quòd terminus habeat aliquam rationem in facto esse, quam non accipiat vi suæ actionis, & quam non præcontineat actio in fieri, & per modum viæ: ergo si attributum quodlibet potest considerari, alio non appræhenso; poterit etiam dari esse obiectivum vnius sine esse obiectiuo alterius.

Vrgetur ratio.

Confirmatur: quia si consideratur iustitia, non considerata sapientia: ergo obiectivus iustitiæ conceptus includit sapientiam, vt rationem non cognitam: atque adeò non fit comparatio esse obiectiui iustitiæ cùm esse obiectiuo sapientiæ, sed cùm esse reali illius; ita vt illud esse obiectivum solùm se teneat ex parte iustitiæ, & non ex parte sapientiæ, quod non est duos conceptus obiectiuos inter se conferre, quod tantùm in hac quæstione expendimus; sed ad identitatem realem istarum perfectionum confugere.

Occupatur effugium.

34 Nec alicuius est ponderis id, quod nobis obijcit Soarez de quantitate sub tali dimensione appræhensa, non considerata ratione entis: si enim esset possibile quantitatem, vt taliter dimensam sine ratione entis percipi, nec repugnaret profectò esse obiectiuum quantitatis, quod vi cognitionis fit, rationem obiectiuam entis (vel esse denominativum entis, quod à cognitione trahitur) non includere: cùm esse obiectivum nihil habeat in facto esse, quod consideratio nostra non referat per modum principij, à quo tota ratio obiectiua petitur. Si ergo nihil de ratione entis considerat intellectus, dum dimensionem quantitatis expendit, nullum esse obiectivum entis relinquitur, quod obiectiuam quantitatis rationem transcendere queat; licet in esse rei ratio entis dimensionem quantitatiuam transcendat.

Assertio 5. intellectio non est de quidditate Dei.

35 Assertio quinta: nec ratio intellectionis intrat quidditatiuam constitutionem Deitatis. Sic expressè Scotus *in 1. sententiar. distinction.* 13. *quæstion.* 1. *numer. marginal.* 11. 12. & 13. Vbi Hugo Cauellus eius scholiator, & omnes alij Scotistæ.

Ratio assertionis.

Et probatur: quia eadem prorsus militat ratio discernendi tàm inter Deum, & eius intellectum, & voluntatem, & inter intellectum, & voluntatem inter se; quàm inter Deum, & cætera attributa; & etiam inter proprietates attributales inter se collatas; imò & potior ratio: eò quòd non tantùm in ordine ad inadæquatas conceptiones nostras, diuersas distinctiones sortiantur; sed etiam re ipsa in Deo sint facultates distinctarum personarum productiuæ. Quia ita [illegible] per intellectum producitur,

tur, vt sibi repugnet per voluntatem generari: & ita Spiritus sanctus per voluntatem procedit, vt ei implicet per actionem dictiuam produci. Ergo, si aliæ proprietates attributales sunt extra conceptum essentialem Dei; intellectus, & voluntas, quidditatem Deitatis transcẽdere non debent.

Oppositas rationes pro quidditatiua transcendentia Deitatis, & attributorum, diluimus.

Ad fundamenta Aureoli.

36 AD argumenta Aureoli: quòd in sequenti articulo ostendemus, non solùm ex distinctis rationibus obiectiuis compositionem non oriri in Deo; imò nec ex formalitatibus ex natura rei discretis propter illimitationem rationum, quæ inter se conueniunt.

Ad argum. secũdæ sententiæ. Ad 1. Arg. ex pronuntiatis Aug.

37 Ad argumenta secundæ sententiæ. Ad primum; quòd Augustinus, dum exprimit, idem esse in Deo ipsum esse, quòd fortem esse, &c. tantùm intendit identicam inclusionem; non tamen quidditatiuam attributalium proprietatum transcendentiam.

Ad secundum locum sancti Augustini, qui alterum attributum de alio in abstracto enuntiare videtur, quem nobis etiam opponit Scotus *in 1. sent. dist. 8. quæst. 4. num. margin. 1.* vbi inquit referens S. Doct. *August. 15. de Trin. cap. 5.* (*Nõ sicut in creatura sapientia, & iustitia sunt duæ qualitates; ita in Deo: sed quæ iustitia ipsa est bonitas.*) *Ex hoc arguo; prædicatio in abstractis non est vera, nisi sit per se primo modo; ergo ista, sapientia est veritas, est per se primo modo. Et ita nullo modo est distinctio inter subiectum, & prædicatum, sed subiectũ per se includit prædicatum, quia hoc pertinet ad per se primo modo.*

August. 15. de Trinit. cap. 5.

Scotus.

Quam obiectionem diluit Scotus *in eadem quæst. 4. §. ad argumentum principale. Sub num. marg. 25.* quem textũ infra transcribo *in art. 5 sequenti sub numer. 14.* Vbi obseruat Scotus, quòd, licet in creatis prædicatio abstracti de abstracto debeat esse essentialis; quia cum vi abstractionis tollatur identitas inter prædicatum & subiectum, quæ à materiali significato importari queat, quatenus habens formam subiecti sit ipsum habens formam prædicati: fit, vt si non remaneat identitas quidditatiuæ inclusionis, quæ per copulam exprimi possit, omnino falsificetur propositio. In attributis tamen, esto quòd vi abstractionis tollatur identitas ratione materialis significati, nimirum habentis vtramque formam attributalem, sapientiam, verbi gratia, & iustitiam; nec detur identitas essentialis inter vtramque proprietatem; adhuc tamen remanet alia identitatis ratio in quolibet attributo, etiam præcisissimè sumpto, quæ diuinis proprietatibus quidditatiua est; propria nimirum cuiuslibet attributi infinitas, vi cuius alterum attributum per realem identitatem sibi vendicat. Cùm autem hæc illimitatio, (quæ cuilibet attributo ita intima & essentialis est, vt vi nullius actionis præcisiuæ tolli queat,) etiam in abstracto exprimatur: proinde fit, vt enuntiationes, quæ ex terminis abstractis in diuinis constituuntur, haud falsificari queant.

Dilutio arg. 2.

38 Ad secundum; quòd ad hoc, quòd Deitas sit essentialiter infinita, id tantũ requiritur, vt vi quidditatiuæ illimitationis suæ omnes attributales perfectiones per identitatem realem sibi coniungat; ita vt non quasi materialiter in eãdem coincidant entitatem: sed quòd de præciso Deitatis conceptu sit illimitatio ea, quæ Deitati ratio sit omnes suas perfectiones realiter identificandi; de quo latiùs *in sequenti articulo.*

Ad confirmationem responsio.

39 Ad confirmationem: quòd ideò attributa extrinsecè non finiunt diuinæ illimitationis latitudinem, quia etsi essentia non sit formaliter sua attributa, est tamen de illius conceptu formalissimo illimitatio ea, per quam omnes attributales proprietates per realem identitatem sibi asciscit.

Ad instantiam de illimitatione Deitatis in tota ratione entis.

40 Ad instantiam: quòd non ex eo natura Dei præcisè dicitur infinita in omni genere entis, quia sit virtus, siue fons logicæ emanationis suarum perfectionum; sed quia sibi, vt substrato, non accidat ratio identificandi realiter suas proprietates. Quod idem de omnibus attributis astruẽdũ est: cùm enim quodlibet attributum propriam etiam referat infinitudinem in suo vltimo concep-

tu

tu essentialiter imbibitam; sibi extraneæ aduentitiaque esse non potest ratio copulandi sibi realiter cætera omnia alia attributa. Quod secus fit in relationibus, esto quod infinita essent in tali genere; (damus enim disputandi gratia id, quod in sententia Scoti verum non est,) adhuc enim data hypothesi infinitatis in tali genere essendi; hypostasibus ratione relatiuæ oppositionis repugnaret cætera omnia, quæ in Deo sunt, etiã per identicam coniunctionem ambire. Hoc vnum addendum est, quod licet attributa sint entia in omni genere infinita, adhuc tamen secundum specialem rationem Deitas in omni genere illimitata asseritur; quatenus est velut fontalis origo cæterarum proprietatum attributalium secundum conceptibilem, aut logicam pullulationem.

Pro enodatione tertiæ oppositionis aduersariorum refellitur Vazquez conceptui formali attributorum infinitudinem denegans; & agitur, infinitudinem transcendere cunctas affectiones absolutas Deitatis.

41 AD tertium respondet Vazquius *disp. 22. num. citata cap. 3.* quod sapientia, vt sic præcisè, & vltimi conceptus, nec habet quod sit à se, nec quod sit ab alio; quod sit finita, vel infinita; existimat enim attributum infinitatis in hoc præcisè positum, quod sit quasi forma & ratio inferens negationem essendi ab alio: quo fit, vt sicut sapientia attributalis formaliter præscindit ab hoc, quod existat à se, vel ab alio, ita & abstrahat à finite, & infinitate.

Ad 3. arg. responsio Vazquez.

Sed quidquid sit de obiectiua ratione infinitatis, quam in negatione essendi ab alio vult Vazquius constitutam; (cuius placitum ex instituto confutamus infra *in controu. 3. de infinitate Dei, art. 1. à numer. 7. vsque ad 10.*)

Præmissa responsio multa inoluit, quæ vera Theologiæ, & Metaphysicæ principijs non omnino cohærere videntur. Sequeretur enim quod conceptus sapientiæ, inquantum est aliquid Deitatis, vel attributum illius, non differret à conceptu illo abstractissimo sapientiæ, qui à creata, & increata præscindit; quod apertè falsum est, vt ex ipsis terminis constare videtur: si enim abstrahit à sapientia, quæ est attributum Dei, ab illa secundum rationem aliquam obiectiuam explicitam secerni debet. Sequela probatur, quia vniuersalissimus ille conceptus sapientiæ vt sic abstrahit ab esse à se, & ab alio, à finito, & infinito: sed has omnes præcisiones refert sapientiæ attributalis conceptus: ergo nihil importat sapientia, vt est affectio Deitatis, per quod ab vniuersali sapientiæ conceptu in tota abstractione, & communitate sua separari, etiam intelligibiliter, possit.

Confutatur

42 Si respondeas ex doctrina eiusdem Vazquez, improbantis, conceptum à sapientia creata, & increata præcisum; sicut & à Deo, & creaturis: ita enim loquitur, *tom. 1. in 1. p. art. disp. 22. cap. 4. & 5.* eualio ista vim argumenti non retundit. Supponamus enim opinionem Scoti à probatissimis Theologis receptam de conceptu entis à Deo, & creaturis præciso; cum enim istæ propositiones, *sapientia vt sic dicit vnum conceptum à creata, & increata sapientia, præcisum; & attributa non sunt de essentiali Deitatis ratione; vel sapientia diuina non est de quidditatiua ratione Deitatis*, contradictoriæ non sint: nec ex hoc quod sapientia sit, aut non sit, de quidditate diuinæ naturæ, inferri possit per locum intrinsecum conceptus sapientiæ, vt sic à creata, & increata præcisus; hypothesim admittere tenetur, ne viam disputationi consultò occludere videatur. Sed iste conceptus à sapientia creata, & increata, præcisus, non differt à sapientia formaliter abstrahente ab esse à se, & ab alio; à finitate, & infinitate; cum ex hypothesi istarum abstractionum possit conceptus attributalis, vt ab ipso Vazquez formatur, creatæ etiam sapientiæ cohærere; quæ vt colligitur in abstracta ratione sapientiæ vt sic, etiam præscindit ab esse à se, & ab alio, à finito, & infinito: ergo sapientia, vt trahitur ad attributum Dei aliam

Euasio.

Præcluditur.

aliam rationem obiectiuam explicitam in suo vltimo conceptu importare debet, quæ creatæ sapientiæ congruere non possit.

43 Quare alia via incedendum est. Respondetur ergo cum Scoto *in 1. dist. 8. quæst. 4. §. Oppositum est in Deo, num. marg. 26. Quod abstrahēdo sapientiam à quocunque quod est extra rationem sapientiæ, & bonitatem similiter, remanet vtraque quidditas præcisè sumpta formaliter infinita.* Ex quibus Scoti verbis nullo negotio obiectionem illam infringere possumus. Admittimus ergo, sapientiam, vi sui vltimi conceptus, non esse ens à se actuale; cùm in Deo vnica tantùm detur absoluta existentia, quæ est de formalissima Dei ratione, quam si sapientia attributalis imbiberet, quidditatiuam Dei rationem transcenderet. Verùm, licet non includat sapientia attributalis existentiam à se; adhuc differt à communissimo sapientiæ conceptu propter rationem infinitudinis, quam essentialiter refert: quæ sita non est, vt opinatus est Vazquez, in ratione existendi à se, aliàs sola Deitas esset quidditatiuè infinita; sed in latitudine illimitata quantitatis virtualis ad quam negatio termini, vel finis consequitur. Sicut ergo attributum quodlibet habet latitudinem perfectionis interminabilis; ita ex vi sui vltimi conceptus infinitatem vendicat. Sed de hoc alii *controu. 5. de infinitate Dei, art. 2.* Vbi ostenditur, infinitatem esse de cōceptu quidditatiuo Deitatis, & attributorum.

Scotus.

Vera solutio, arg. 3.

44 Ex dictis de quidditatiua transcendentia modi infinitatis in qualibet proprietate attributali, & ex his, quæ ini bi in loco citato *in controu. 5. de infinitate Dei, art. 2.* agimus contra Aureolum, plurificari formaliter modos infinitudinis in Deo, iuxta discretionem graduum formaliter distinctorum; sicut & modos finitionis, vel finitatis multiplicari in creatis iuxta distinctionem formalem prædicatorum; concinnè deducimus, quòd infinitas, licet attineat ad quidditatem Deitatis, nequeat tamen esse vltima ratio metaphysicæ quasi constitutionis diuinæ naturæ. Cùm nullum prædicatum transcendens cæteros gradus entis, substantiæ, viuentis intellectualis, qui non sunt vltima ratio, quasi metaphysicæ constitutionis, & distinctionis diuinæ naturæ, possit esse vltima ratio constitutiua Deitatis. Quam obrem *in art. 3. huius controu. sub num. marg. 16.* meritò, & consequenter censuimus, existentiam Dei, (quam esse vltimam rationem constitutionis naturæ diuinæ opinati sumus,) non esse prædicatum transcendens alios gradus essendi Deo, & creaturis communes; sed esse quasi vltimum, & specificum gradum diuinæ naturæ.

Corollariū quòd infinitas nequeat esse vltima ratio constitutionis Deitatis.

Vnde, & consequenter *in art. 2. sub numer. marg. 12.* tutati sumus, *quòd vita intellectualis essentialiter existens constituit naturam diuinam*; quia vita intellectualis radicalis, præcisa existentia quidditatiuè imbibita in essentia; nequeat vltimò Deitatem constituere, sicut nec illam distinguere à tota vniuersalitate entis creati; cùm etiam Angelus per suam essentiam referat vitam intellectualem radicalem. Vltima ergo ratio constitutionis, & distinctionis diuinæ naturæ, per quam secernitur à tota latitudine entis creabilis, est actualitas per essentiam, seu vita intellectualis essentialiter existens; itaut existentia sit de quidditatiua ratione illius viuentis intellectualis. Cùm autem existentiam de vltima Deitatis constitutione esse pronuntiamus; non loquimur de incommunicabili, & relata existentia diuinarum hypostasum, quam non attinere ad essentialem rationem Deitatis constanter iudicamus; sed de existentia absoluta, & communi, quæ congruit Deo ante omnem comparationem, & productionem notionalem; de quo infra.

45 Ad confirmationem, quæ ex repugnantia obiectiuæ potentiæ petitur, *sub num. marg. 9.* respondetur: quòd vi sui vltimi conceptus quodlibet attributum excludit potentiam obiectiuam, licet essentialiter non referat existere à se; sufficit enim, quòd essentialiter sit quædam velut affectio Deitatis, & quasi emanans per pullulationem logicam ab ente essentialiter actualissimo, vt omnem obiectiuam potentialitatem prorsus abigat.

Ad confir. mat. respondetur.

Si opponas; ideò à nobis traditum, Deum esse essentialiter existentem; quia essentialiter renuit obiectiuam potentiam: ergo si obiectiua potentialitas quidditatiuè repugnat cuilibet attributo, existentia illi essentialis erit.

Obiectio cōtra doctrinam præcedentem.

Cui obiectioni occurrere possumus prænotando; quòd alia ratione excludunt

Infringitur oppositio.

dunt potentiam obiectiuam attributales Dei proprietates; alia, eam remouet ipsa Dei quidditas: essentia enim Dei potentiam obiectiuam respuit, tanquam radix & principium quoddam, quod ita vi sui vltimi cóceptus actuale est, vt omnes illius perfectiones ab eo hauriant quòd sint. Diuinæ enim proprietates eô excludunt posse esse ab alio vt ab extrinseco principio, quò sunt aliquid Deitatis; quare magis intranea debet esse actualitas existentiæ principio illi, à quo alia habent vt actualia sint quasi per logicā emanationē; quā his, quę ratione illius actualitatem referunt. Vnde, licet excludere potentiam obiectiuam essentialiter per modum affectionis Deitatis, non exigat in illa ratione attributali existentiam essentialiter imbibitam; at negatio obiectiuæ potentiæ per modum principij, à quo cæteræ proprietates quasi actualitatem trahant, intrinsecè præsupponit existentiam illius formalitatis, ad quam negatio obiectiuæ potentiæ consequitur.

Respondetur ad instātiam pro transcendētia existentiæ in quolibet attributo.

46 Ad alteram instantiam: quòd attributa sunt aliquid reale, & actuale, idēticè, licèt vi sui pręcisi conceptus non referant actualitatem existentiæ, nec ex hoc sequitur, quòd sint entia ab alio: vt enim aliquid ens ab alio dici queat, non tantùm excludere debet existentiam à se, & quidditatiuè imbibitam, sed etiam identicè copulatam. Præterea, quòd inter esse à se, & esse ab alio, potest dari medium; cū non sint cótradictoriæ enuntiationes; at verò inter esse à se formaliter, & non esse à se formaliter, cum immediatam oppositionem præseferant, nullum medium admittitur. Vnde, licèt sapientia, ex suo præciso conceptu, non sit formaliter ens à se; non est tamen formaliter ens ab alio: eo quòd esse ab alio, nō solùm à sua ratione remoueat existere à se formaliter, sed etiam existere à se idēticè. Quare nec sapientia formaliter appræhensa nihil dici poterit; cum nihil referat negationem essendi, non solùm formaliter, sed etiam identicè.

Dilutio 4. Argum.

47 Ad quartum; repugnare plures rationes essentialiter discretas, quarum altera quidditatiuè inferat negationem alterius, convenire posse secundùm esse formale ipsarum in vnam superiorem & simplicem conceptibilitatem; vt in sequenti articulo latiùs expendetur; quare calefactiua & exsiccatiua virtus in luce Solis tantùm eminenter coniuntur.

Ad argumenta, quæ intendunt intellectionem Deo quidditatiuam esse; contra Aureolum & Soarium.

Satisfactio ad argumēta pro Aureolo & Soario.

48 AD primum Aureoli; dicimus falsum supponere, nimirum Deitatem vt præintelligitur formis intellectionis, & appetitionis viuam non esse; quod Aureoli assertū vel eò falsitatis redarguitur, quò substātia quælibet spiritualis creata ab omnibus viuens astruitur, non solùm vt anteit actualem formam intellectionis, sed etiam ipsum formale principium intelligendi. Si enim Deus emanationem facultatis intellectiuæ ab essentia Angeli præpediret; (quod posse fieri in sententia Thomistarum realiter condistinguente intellectum Angeli ab illius substantia, nemo ambigit) adhuc subst̄ātia Angeli retineret prædicatum essentiale viuentis, ad quod sufficeret virtualis eminentialisque continentia facultatis intellectiuæ; ergo & Deitas cum sola quasi eminentiali inclusione formæ intellectionis, essentialiter viuens asserenda est.

Ad 1. argu. Aureoli.

Ad 2. Arg. de conceptu Vitalitatis in Deo; qui transcendat viuam operationē.

49 Ad argumentum ex doctrina Aureoli productum; asserimus diffinitionē illam vitæ, quæ traditur per motum ab ipsomet viuente prodeuntem; tantùm complecti motum vitalem; non tamen principium radicale, aut formale intelligendi, quod essentialiter vivum est; estò quod eius quidditatiua ratio in motu posita non sit. Quare ad rationem vitæ, tam in principio radicali, quàm formali, intellectionis id solū spectatur, quod claudat ordinem vel eminentialem, vel formalem ad vitalem conatum; non tamen quòd referat actualem tendentiam motus viui.

Tertiæ oppositionis enodatio.

50 Ad tertium; negamus gradum intellectualitatis purissimum & actualissimum formam intellectionis essentialiter ambire; aut quod eò præcisè gradus intellectualitatis, qui createę substantiæ cōgruit, potentialis sit, quò formam intellectionis non imbibat in suo conceptu; vnde ratio opposita tam infirma est, vt vel sola negatione eorum, quæ absque probatione assumit, omnino corruat.

Ad Vltimū arg. ex authoritate Scoti.

51 Ad vltimum ex authoritate Scoti;

aliam rationem obiectiuam explicitam in suo vltimo conceptu importare debet, quæ creatæ sapientiæ congruere non possit.

43 Quare alia via incedendum est. Respondetur ergo cum Scoto *in 1. dist. 8. quæst. 4. 5. Oppositum est in Deo, num. marg. 26.* Quod abstrahēdo sapientiam à quocunque quod est extra rationem sapientiæ, & bonitatem similiter, remanet vtraque quidditas præcisè sumpta formaliter infinita. Ex quibus Scoti verbis nullo negotio obiectionem illam infringere possumus. Admittimus ergo, sapientiam, vi sui vltimi conceptus, non esse ens à se actuale; cùm in Deo vnica tantùm detur absoluta existentia, quæ est de formalissima Dei ratione, quam si sapientia attributalis imbiberet, quidditatiuam Dei rationem transcenderet. Verùm, licet non includat sapientia attributalis existentiam à se; adhuc differt à communissimo sapientiæ conceptu propter rationem infinitudinis, quam essentialiter refert: quæ sita non est, vt opinatus est Vazquez, in ratione existendi à se, aliàs sola Deitas esset quidditatiuè infinita; sed in latitudine illimitata quantitatis virtualis ad quam negatio termini, vel finis consequitur. Sicut ergo attributum quodlibet habat latitudinem perfectionis interminabilis; ita ex vi sui vltimi conceptus infinitatem vendicat. Sed de hoc a li *controu. 5. de infinitate Dei, art. 2.* Vbi ostenditur, infinitatem esse de cōceptu quidditatiuo Deitatis, & attributorum.

Scotus.

Vera solutio, arg. 3.

44 Ex dictis de quidditatiua transcendentia modi infinitatis in qualibet proprietate attributali, & ex his, quæ ini bi in loco citato *in controu. 5. de infinitate Dei, art. 2.* agimus contra Aureolum, plurificari formaliter modos infinitudinis in Deo, iuxta discretionem graduum formaliter distinctorum; sicut & modos finitionis, vel finitatis multiplicari in creatis iuxta distinctionem formalem prædicatorum; concinnè deducimus, quòd infinitas, licet attineat ad quidditatem Deitatis, nequeat tamen esse vltima ratio metaphysicæ quasi constitutionis diuinæ naturæ. Cùm nullum prædicatum transcendens cæteros gradus entis, substantiæ, viuentis intellectualis, qui non sunt vltima ratio, quasi metaphysicæ constitutionis, & distinctionis diuinæ naturæ, possit esse vltima ratio constitutiua Deitatis. Quam obrem *in art. 3 huius controu. sub num. marg. 16* meritò, & consequenter censuimus, existentiam Dei, (quam esse vltimam rationem constitutionis naturæ diuinæ opinati sumus,) non esse prædicatum transcendens alios gradus essendi Deo, & creaturis communes; sed esse quasi vltimum, & specificum gradum diuinæ naturæ.

Corollarium quòd infinitas nequeat esse vltima ratio constitutionis Deitatis.

Vnde, & consequenter *in art. 2. sub numer. marg. 12.* tutati sumus, *quòd vita intellectualis essentialiter existens constituit naturam diuinam;* quia vita intellectualis radicalis, præcisa existentia quidditatiuè imbibita in essentia; nequeat vltimò Deitatem constituere, sicut nec illam distinguere à tota vniuersalitate entis creati; cùm etiam Angelus per suam essentiam referat vitam intellectualem radicalem. Vltima ergo ratio constitutionis, & distinctionis diuinæ naturæ, per quam secernitur à tota latitudine entis creabilis, est actualitas per essentiam, seu vita intellectualis essentialiter existens; itaut existentia sit de quidditatiua ratione illius viuentis intellectualis. Cùm autem existentiam de vltima Deitatis constitutione esse pronuntiamus; non loquimur de incommunicabili, & relata existentia diuinarum hypostasum, quam non attinere ad essentialem rationem Deitatis constanter iudicamus; sed de existentia absoluta, & communi, quæ congruit Deo ante omnem comparationem, & productionem notionalem; de quo infra.

45 Ad confirmationem, quæ ex repugnantia obiectiuæ potentiæ petitur, *sub num. marg. 9* respondetur: quòd vi sui vltimi conceptus quodlibet attributum excludit potentiam obiectiuam, licet essentialiter non referat existere à se; sufficit enim, quòd essentialiter sit quædam velut affectio Deitatis, & quasi emanans per pullulationem logicam ab ente essentialiter actualissimo, vt omnem obiectiuam potentialitatem prorsus abigat.

Ad confirmat. respondetur.

Si opponas; ideò à nobis traditum, Deum esse essentialiter existentem; quia essentialiter renuit obiectiuam potentiam: ergo si obiectiuæ potentialitas quidditatiuè repugnat cuilibet attributo, existentia illi essentialis erit.

Obiectio contra doctrinam præcedentem.

46 Cui obiectioni occurrere possumus prænotando; quòd alia ratione exclu-

Infringitur oppositio.

dunt potentiam obiectiuam attributales Dei proprietates; aliâ, eam remouet ipsa Dei quidditas: essentia enim Dei potentiam obiectiuam respuit, tanquam radix & principium quoddam, quod ita vi sui vltimi conceptus actuale est, vt omnes illius perfectiones ab eo hauriant quod sint. Diuinæ enim proprietates eò excludunt posse esse ab alio vt ab extrinseco principio, quò sunt aliquid Deitatis; quare magis intranea debet esse actualitas existentiæ principio illi, à quo alia habent vt actualia sint quasi per logicā emanationē; quā his, quę ratione illius actualitatem referunt. Vnde, licet excludere potentiam obiectiuam essentialiter per modum affectionis Deitatis, non exigat in illa ratione attributali existentiam essentialiter imbibitam; at negatio obiectiuæ potentiæ per modum principij, à quo cæteræ proprietates quasi actualitatem trahant, intrinsecè præsupponit existentiam illius formalitatis, ad quam negatio obiectiuæ potentiæ consequitur.

Respondetur ad instātiam pro transcendētia existentiæ in quolibet attributo.

46 Ad alteram instantiam; quòd attributa sunt aliquid reale, & actuale, identicè, licèt vi sui precisi conceptus non referant actualitatem existentiæ; nec ex hoc sequitur, quòd sint entia ab alio: vt enim aliquid ens ab alio dici queat, non tantùm excludere debet existentiam à se, & quidditatiuè imbibitam, sed etiam identicè copulatam. Præterea, quòd inter esse à se, & esse ab alio, potest dari medium; cū non sint cōtradictoriæ enuntiationes; at verò inter esse à se formaliter, & non esse à se formaliter, cum immediatam oppositionem præseferant, nullum medium admittitur. Vnde, licèt sapientia, ex suo precisso conceptu, non sit formaliter ens à se; non est tamen formaliter ens ab alio: eo quòd esse ab alio, nō solùm à sua ratione remoueat existere à se formaliter, sed etiam existere à se identicè. Quare nec sapientia formaliter apprehensa nihil dici poterit; cum nihil referat negationem essendi, non solùm formaliter, sed etiam identicè.

Dilutio 4. Argum.

47 Ad quartum; repugnare plures rationes essentialiter discretas, quarum altera quidditatiuè inferat negationem alterius, conuenire posse secundùm esse formale ipsarum in vnam superiorem & simplicem conceptibilitatem; vt in sequenti articulo melius expendetur; quare calefactiua & exsiccatiua virtus in luce Solis tantùm eminenter continentur.

Ad argumenta, quæ intendunt intellectionem Deo quidditatiuam esse; contra Aureolum & Soarium.

Satisfactio ad argumēta pro Aureolo & Soario.

Ad 1. argu. Aureoli.

48 AD primum Aureoli; dicimus falsum supponere, nimirum Deitatem vt præintelligitur formis intellectionis, & appetitionis viuam non esse; quod Aureoli assertū vel eò falsitatis redarguitur, quò substātia quælibet spiritualis creata ab omnibus viuens astruitur, non solùm vt anteit actualem formam intellectionis, sed etiam ipsum formale principium intelligendi. Si enim Deus emanationem facultatis intellectiuæ ab essentia Angeli præpediret; (quod posse fieri in sententia Thomistarum realiter condistinguentē intellectum Angeli ab illius substantia, nemo ambigit) adhuc substātia Angeli retineret prædicatum essentiale viuentis, ad quod sufficeret virtualis eminentialisque continentia facultatis intellectiuæ; ergo & Deitas cum sola quasi eminentiali inclusione formæ intellectionis, essentialiter viuens asserenda est.

Ad 2. Arg. de conceptu Vitalitatis in Deo; qui transcendat viuam operationē.

49 Ad argumentum ex doctrina Aureoli productum; asserimus diffinitionē illam vitæ, quæ traditur per motum ab ipsomet viuente prodeuntem, tantum complecti motum vitalem; non tamen principium radicale, aut formale intelligendi, quod essentialiter viuum est; eò quòd eius quidditatiua ratio in motu posita non sit. Quare ad rationem vitæ, tam in principio radicali, quàm formali, intellectionis id solū spectatur, quod claudat ordinem vel eminentialem, vel formalem ad vitalem conatum; non tamen quòd referat actualem tendentiam motus viui.

Tertiæ oppositionis enodatio.

50 Ad tertium, negamus gradum intellectualitatis purissimum & actualissimum formam intellectionis essentialiter ambire; aut quod eò præcisè gradus intellectualitatis, qui creatæ substantiæ cōgruit, potentialis sit, quò formam intellectionis non imbibat in suo conceptu; vnde ratio opposita tam infirma est, vt vel sola negatione eorum, quæ absque probatione assumit, omnino corruat.

Ad Vltimū arg. ex authoritate Scoti.

51 Ad vltimum ex authoritate Sco-

ti; respondetur, genuinam Scoti mentē spectandam esse ex littera contextus, præcipuè ex probatione, qua ostendit intellectualitatem Deo quidditatiuam esse *sub num. marg.* 11. verba Scoti sunt:

Scotus. *Minor etiam ista, ratione probatur sic. Cuicunque non repugnat esse idem alicui substantiæ essentialiter: illud non conuenit verissimè illi substantiæ, nisi conueniat sibi essentialiter: sed intellectualitati non repugnat esse idem substantiæ, (cui cōuenit) essentialiter, sicut patet in creaturis: quia quæcunque substantia est intellectualis, intellectualitas est intra rationem essentialem eius; sicut etiam in speciali patet in homine, in cuius ratione ponitur rationale. Et per consequens ista intellectualitas, quæ per se intelligitur per rationale, est idem homini essentialiter, imò vt actualissimum, & completissimum in essentia; ergo cùm Deus verissimè sit intellectualis, eius intellectualitas erit idem essentialiter eius essentiæ.*

Referatur Scoti mens, circa intellectualitatis gradum in quidditate Deitatis imbibitum.

52 Mens autem Scoti eò tendit, vt inferat gradum intellectualitatis Deo quidditativū esse, ex eo quòd gradus intellectualitatis sit prædicatum essentiale in ente creato; & extra cōtrouersiam positum sit, gradus illos, qui essentiales sunt enti creato, si in ea præcisione accipiantur, vt Deo deferri queant, etiam diuinæ naturæ quidditatiuos esse. Cùm autem certo certius sit, intellectualitatem non esse essentialem naturæ creatæ, si accipiatur, non solùm pro forma intellectionis, sed etiam & pro formali principio intelligendi; euidenter etiam infertur, nunquam in mentem Scoti venisse, quòd intellectualitatem Deo quidditatiuam autumauerit, prout vsurpatur pro forma actualis intellectionis, sed pro principio facultatis intellectiuæ, quæ est ipsamet Deitas; in quo etiam sensu intellectualitas est gradus quidditativus substantiæ creatæ.

Adde; quòd Scotus in loco nobis opposito asseruit, intellectualitatem intrare quidditatiuam Deitatis constitutionem; ac proinde aliter se habere quàm sapientiam, quæ non spectat ad quidditatiuum conceptum Dei: si autem sciētia, aut intellectio, apud Scotū esset de quidditate Dei, sapientia non illi essentialis esse non posset; cum sapientia sit forma intellectualis. At de his accuratiùs, *infra in controu. 11. generali de scientia Dei, dist. 1. in disput. appendice, art. 1. de actualitate volitionis diuinæ à nu. 1. vsquè ad 18. inclusiuè*, vbi difficilem Scoti textum illustramus.

Intellectualitas nequit esse Vltima ratio constitutionis diuinæ naturæ ex Scoto

Vltimò tandem circa illā verba Scoti; *Sed intellectualitati non repugnat esse idem substantiæ, (cui conuenit,) essentialiter, sicut patet in creaturis; quia quæcunque substantia est intellectualis, intellectualitas est intra rationem essentialem eius.* Obseruandum occurrit, quòd præmissa Scoti pronuntiata firmant eā, quam sæpè asseruimus, sententiam; quòd scilicet vita intellectualis radicalis renūtiari non valeat vltima ratio constitutionis, & distinctionis Deitatis; siquidem hæc prædicata etiam sunt essentialia enti participato, vt diximus, *num. 17. & numer. 44.*

ARTICVLVS V.

Vtrùm obstet diuinæ simplicitati, quòd proprietates attributales, ex natura rei distinguatur?

SVMMARIVM.

Simplicitas diuinæ naturæ aperitur, Numer. 1.

Compositionem rationis Deum dedecere, contra Soarez ostenditur. Num. 3.

Thomistarum schola distinctionem ex natura rei inter Deitatem, & proprietates attributales, omnino inficiatur. Num. 6.

Litera textus Scoti ad decidendam controuersiam. Num. 14.

Elucidatio textus. Vbi expenditur ratio, cur admissa distinctione formali ex natura rei præueniatur in Deo, omnis potentialitas? Num. 16.

Scoti rationibus, discretio actualis ex natura rei, inter Deitatem, & attributa, fulcitur. Num. 28.

Improbatur sola distinctio virtualis, ad verificandas contradictiones propositionum, quas de Deo formamus. Numer. 36.

Retorquetur contra aduersarios compositio Deitatis, & attributorum, quam nobis obijciunt. Num. 41.

Minus sufficiens esse eorum effugium, qui totam veritatem contradictoria enuntiationis in conceptiones inadæquatas refundunt, non spectata ex parte rei, etiam pluralitate virtuali. Num. 44.

Omnino ab Scoto dissidere eum, qui distinctionem ex natura rei virtualem tantum esse comminiscatur. Num. 48.

Argumenta, contra Scotum conuelluntur. Num. 52.

Cuiusdam neoterici euasio occluditur. Num. 60.

LIcet instituti nostri non sit, ea omnia, quæ diffusè à Theologis discutiuntur, expendere; sed ea solùm, quæ vel controuersa sunt, vel ita difficilia, vt specialem trutinam exposcant: libet tamen pro contexenda disputationis serie, ea, quæ vt certa à Theologis de diuinæ naturæ simplicitate statuuntur, vel breuiter præmittere; vt postea ad præsentem controuersiam expeditior accessus fiat.

Pronuntiata aliquot de diuinæ naturæ simplicitate.

1 In primis certum est de fide; Deũ non esse compositum ex materia, & forma physicis; nec ex integralibus, siue quantitatiuis partibus: quia Deus est actualissimus spiritus. Respuit præterea diuina simplicitas omnem compositionem ex esse, & essentia; quia ad compositionem requiritur, quòd actus determinans sit extra rationem potétiæ, siue substrati contrahibilis; implicat verò, vt ex dictis cõnstat, existétiam esse extra quidditatiuam Dei rationem.

Repugnat etiam Deo compositio ex natura, & supposito: quia, vel Deitas referri potest ad subsistentiam absolutam; vel ad relatiuas hypostases: si ad absolutam subsistentiam comparetur; cùm hoc subsistere sit ipsum quidditatiuum existere Dei; fit, vt sicut existere cum Deitate non componitur, ita nec subsistere. Quod vel ex eo constat; quòd existere Dei actualissimum, & terminatissimũ sit, ex se referens, quòd sit esse per se, sine dependentia ab alio, vt à termino sustentãte; in quo vltima formalitas huius absoluti subsistere posita est: quare, sicut ratione quidditatiuę transcẽdẽtiæ repugnat cõpositio Deitatis, & existẽtię illius; ita & Deitatis, & absolutæ subsistentiæ.

Si verò Deitas cum relatiuis hypostasibus conferatur, à quibus ex natura rei differt; ratione infinitudinis, omnis, & potentialitas, & compositio, pręuenitur: quod fundamentum infra firmãdum est, vt vniuersale quoddam principium ad omnem eam compositionem remouendam, quæ ex essentia, & attributis actualiter condistinctis emergere videretur.

Compositionem rationis Deũ dedecere, contra Soarium ostendimus.

Soarij placitum; quòd non repugnet Deo cõpositio rationis.

2 REspuit abigitque diuina natura omnem metaphysicorum graduum compositionem; siue ante considerationem intellectus astruatur; siue per solam mentis functionem subsistat. Quare non probatur nobis Franciscus Soarez, *lib. 1. de essentia Dei, cap. 4. §. hic occurebat quæstio.* Vbi ait, non repugnare in Deo metaphysicam compositionem, quà rationis, sed quà talem. Putat enim compositionem, & distinctionem rationis, etiam in Deo, necessariò conuerti; quare, sicut nõ repugnat simplicitati diuinæ discretio rationis inter Deitatem, quæ quasi ad esse patris trahitur, & paternitatem trahentem, ita nec rationis compositio obstare queat.

Refellitur Soarius; quòd obstet potentialitas etiã per rationem in Deo.

3 Sed in hac re non placet Soarez; eòquòd compositio, ex communi omniũ consensu, non solùm sit mera quædam simultas, & quasi conuentus duarum rationum sibi coexistentium; aliàs enim dulcedo faceret compositionem cum albedine in saccharo: & relationes diuinæ inter se componerentur, quatenus per realem identitatem eidem essentiæ coexistunt; refert enim vlteriùs compositio potentialitatem propriam in tali genere, & actum illius potentialitatis qualificatiuum. At repugnat Deo, etiam prout à nobis concepto, aliquid, quod sit in potẽtia, & indigentia sui actus; & aliquid, quod perficiat, & contrahat dependentiam illam; aliàs enim à nobis non apprehenderetur Deus sub ea actualitatis perfectione, qua maior alia intelligi nequiret: ac proinde illud, quod cóciperetur, non esset Deus. Cùm hæc vox, *Deus*, nõ solùm referat summum in re, sed etiam

in operatione cogitantis; vt docet Seraphicus Bonauentura *in 1. dist. 2. quæst.* 1. §. *Respondeo dicendum*: cùm autem compositio imperfectionem illam ex cõmuni vsu, & acceptatione talis vocis præseferat; consequens est, vt à Dei natura prorsus ableganda sit.

...natu. ex... ...dit in ...eo compo... ...ionem ra... ...ones.

3 Quare, Cardinalis Aureolus, vt compositionem rationis prorsus vitaret, quã Deo omnino indignam iudicauit, in eam venit sententiam, (vt *in præcedenti articulo num.* 2. adnotauimus,) quod inficiaretur, attributales perfectiones determinatos conceptus referre Deitati additos, & cum ea componibiles; de quo vide Aureolum à nobis transcriptum in hoc *art. num.* 55.

...iam illã ...ectatur ...reolus.

4 Præterea: quia si ex ratione actus, & potentiæ, quam essentialiter imbibit compositio, non repugnaret Deitati compositio metaphysica; non appareret aliqua ratio, cur obstare posset? cum nulla alia imperfectio in ista compositione ex naturalibus principijs, vt opinatur Soarez, peti posit; precipuè in illius sententia, quæ conceptus communes à Deo, & creaturis præscindibiles, asseuerat; qui cum, in illa præcisione, vltimum Deitatis conceptum explicitè non referant, cum illo componi possent, sicut ratio conuenientiæ cum sua differentia metaphysicè componitur.

5 Quare dicendum est; omnem cõpositionem metaphysicam Deo repugnare; siue constituatur ante intellectus considerationem, vt in sententia Scoti; siue per rationem omnino subsistat; vt Thomistæ asseuerant. Omnis enim compositio rationis, ex communissimo compositionis conceptu, diuinæ simplicitati haud contradicere non valet, quæ actualissima est, non solùm re ipsa, sed etiam apprehensione nostra. Licet enim, ipsum Deum pro hoc statu coniunctionis ad corpus, instar corporis, & compositi apprehendamus; sicut tamen, via remotionis, eum vt spiritum concipimus, ita & simplicissimum non apprehendere non possumus. Si autem compositio rationis in Deo admitteretur, non esset diuina natura actualior omni ea, quæ in conceptũ creatum caderet; cùm valeat à nobis percipi distinctio Deitatis à suis proprietatibus, sine potentialitate ad illas, quæ est de formalissimo compositionis conceptu; vt infra aperiemus. Relinquitur ergo, vt distinctio, & compositio non sint conceptus in tota [illegible], & communitate conuertibiles.

...o quod ...mpositio ...etaphysi... ...esset per... ...tionis, cõ... ...diceret ...eo.

Vnde etiam displicet doctrina Smisingi, *tom.* 1. *de Deo vno, tract.* 2. *disput.* 2. *quæst.* 2. *num. marg.* 52. asserentis; ideò compositionem rationis Deo non repugnare; quia nil aliud sit, quã denominatio extrinseca à nostris conceptibus relicta, dum sicut partitur eas obiectiuas rationes, quæ omnino indiuisæ existunt ex natura rei, ita & illas inter se coniungit sola extrinseca functione mentis, absquè vlla, vel distinctione, vel counitione extremorum ex parte rei conceptæ. Quæ doctrina nobis non arridet; tum, quia in distinctione virtuali, vel rationis ratiocinatæ, locum non habeat; in qua pluralitas illa per æquipollentiam, vel virtualis, non ita est mera denominatio à nostris conceptibus petita, vt non trahatur à reconcepta. Tum preterea, quia via negationis, aut remotionis, ea omnis imperfectio aboléda, & corrigenda est, quæ ex inadequatis conceptionibus nostris emergat; data tamen pluralitate rationis, adhuc tolli potest compositio, sicut & potentialitas; simili ratione, quã Smisingius cum cæteris Scoti asseclis vitat cõpositionẽ, & potẽtialitatẽ, data etiam distinctione formali ex natura rei inter Deitatem, & attributa. Quare magis consequenter, Maironius *in* 1. *dist. dist.* 8. *q.* 7. *art.* 1. sicut explodit compositionem formalitatum distinctarũ ex natura rei, ita & compositionem rationis. His prælibatis.

Refutatur Smisingius circa compositionem rationis in Deo.

Maironius

Vniuersa Thomistarum schola adoritur distinctionem ex natura rei inter Deitatem, & illius attributa.

6 Communis Thomistarum sententia iudicat, omnem distinctionem ante intellectum diuinæ simplicitati repugnare. Quia tamẽ authores aliquot moderni Scotum oppositæ sententiæ assertorem in hac re non benè audire putant, illumquè impetunt rationibus ex Cõcilijs, & Patribus productis, nostri iuris erit nimiam istorum

Opinio Thomistarum explodens distinctionem formalem.

in Scoto notando seueritatem, ne dicam iniustitiam, ex instituto cohibere; quod expeditiùs nos præstituros confidimus, si argumentis, quæ ex Concilijs & Sanctis Patribus voluntariè comminiscuntur, in specialem disputationis articulũ ablegatis, in præsenti metaphysicis tantùm rationibus, hinc, inde, controuertatur.

Arguitur 1 eòquòd compositio sit distinctorũ coniunctio.

Primò ergo istorum placitum suadetur sic: quia, *compositio & distinctio, addita vnitione distinctorum*, sunt conceptus essentialiter conuertibiles; sed diuinæ simplicitati repugnat compositio ante intellectus considerationem; ergo & distinctio. Minor certa est; maior probatur: quia tunc coexistentia siue conuentus quidam plurium rationum compositionem non præstat; quando inordinabiles sunt in ratione substrati, & formæ; seu quòd in idem incidit, quando formalitas ista non comparatur ad alteram vt ratio eius; vt patet de dulcedine, & albedine in saccharo, in quo qualitates istæ ita disparatè ac inordinatè se gerunt, vt nec albedo à dulcedine sit dulcis, nec è contra dulcedo ab albedine fit alba. At, si attributa formaliter ex natura rei, vt contendit Scotus, differrent, compararentur ad Deitatem vt formæ constitutivæ illius in tali, vel tali proprietate attributali; vt euidentiùs est quàm probatione indigeat; cùm ideò concedamus in Deo sapientiam, vt sit ratio, vel quasi forma, Dei sapientis: ergo essentia, & illius attributa, ordinantur in ratione subiecti, & formæ; siue in ratione talis, & illius, quo aliquid est tale. At coexistentia distinctorum, quæ ordinari possint vt substratum, & vt ratio constitutiua eius in aliquo esse, essentialiter refert compositionem; cùm istud ordinari, vi sui vltimi conceptus, sit componi: ergo, si datur distinctio formalitatum inter se ordinabilium à parte rei, ita & compositio necessariò asseueranda est.

Confirmatur, eòquod coniunctio Deitatis & attributi nõ sit aggregatum vel ens per accidẽs

7 Præterea, quia coexistentia sapiẽtiæ & Deitatis non est aggregatio quædam rationum per accidens se habentiũ ad inuicem, aliàs Deus esset merum ens per accidens; ergo est vnitio siue constitutio huius concreti sapientis, quod de formali dicit sapientiam, quæ se habet vt quo respectu illius, & de materiali substratum Deitatis. Sed omne constitutũ siue concretum ex rationibus à parte rei distinctis, est essentialiter compositum à parte rei; ergo, si istæ rationes eam seruant habitudinem, vt aliquid constituere queant, quod non sit vnum vnitate indistinctionis rationum formalium; consequens est, vt sit vnum vnitate compositionis: cùm vnum adæquatè diuidatur in vnum vnitate indistinctionis; & vnum vnitate compositionis.

Arguitur 2 quòd nõ præueniatur cõpositio ob infinitatem

8 Secundò: quia si ob aliquam rationem, supposita distinctione ex natura rei, vitari posset compositio; maximè propter infinitam identitatem realem, omnem rationem actus & potentiæ præuenientem. Sed euasio ista vim argumenti non elidit; quia illud, quod non præuenit antecedens, ad quod posteriùs essentialiter consequitur, nequit eo ipso & consequens præpedire; sed hæc identitas realis infinita non præuenit distinctionẽ formalitatum à parte rei ordinabilium inter se, quæ est suppositio essentialiter inferens compositionem: ergo nequit, vi huius precisæ rationis, quę distinctionem non præuenit compositio præueniri.

Premitur ratio ex cõpositione metaphysica in creatis, stante identitate reali.

9 Vrgetur ex doctrina Scoti astruentis compositionem speciei ex genere & differentia ante intellectus functionem; quia genus & differentia ex natura rei distinguuntur, esto quod realiter identificentur; quo supposito talis formatur ratio. Ideò realis identitas in creatis metaphysicam formalitatum compositionẽ non tollit; quia non præuenit distinctionem rationum formalium, quæ ita ab eadem compositione physica accipiuntur, vt ordinari queant ad totius metaphysici compositionem, stante reali idẽtitate. At perfectiones attributales Dei, ita in eamdem identitatem realem conueniũt, vt identitas ista, licet infinita, non tollat formalitatum quasi metaphysicarum pluralitatem, quarum altera sit ratio alteri, vt ostensum est; ergo nequit compositio metaphysica ante intellectum vitari.

Instatur vltra ex compositione metaphysica.

10 Tum vel maximè: quia ideò, stante identitate reali, animal & rationale ante intellectum componuntur; quia præter coniunctionem indenticam, aliam adeunt compositionem formalem, quæ insequitur formalem distinctionem, per quam rationale, quod ex natura rei ab animali secernitur, fit forma metaphysica animalis; in qua coniunctione, tota metaphysicæ compositionis ratio posita est.

Atqui sapientia diuina, præter coniunctionem identicam, quam habet ad

substratum Deitatis; refert aliam formalem coniunctionem præmittentem discretionem formalem ex natura rei, ob quã sapientia fit formaliter aliquid Deitatis, & quasi affectio eius; aliàs enim sapientia secundùm suam rationem formalem non esset Deo covnita, quod prorsus absurdum est. Sicut enim vi sui vltimi conceptus habet, quòd sit ratio Dei sapientis; ita & quòd illi substrato formaliter copuletur, quod in esse talis cõstituit. Igitur, præter coniunctionem realem & identicam, vnitio formalitatum astruenda est; in qua vltimus metaphysicæ compositionis conceptus apud omnes statuitur.

Occursus inutilis aliquorum.

11 Si occurras; ideo ex multiplicatione actuali rationum formalium nihil convinci, quod diuinæ simplicitati aduersetur; eòquòd de facto cum discretione reali hypostasum relativarum, quæ maior est, stet summa Dei simplicitas; nec enim Deus simplicior esset, si ab illius eminentissima fœcunditate personæ plures non processissent, quàm defacto, supposita illarum emanatione, eòquod rationi fœcunditatis diuinæ implicet plures personas nõ subsistere. Ita, eò pluralitas rationum formalium, vt summæ Dei simplicitati aduersa, vitanda non est; quò sicut impossibilis est in Deo ista non fœcunditas perfectionum, ita & non distinctio illarum repugnet, cùm ad positivum huius formalitatis sequatur negatio alterius.

Excutitur, & conuelitur manifestè.

At responsio ista aciem argumenti nõ retundit: ideo enim multiplicitas realis hypostasum non repugnat simplicitati Dei; quia paternitas sicut non est ordinabilis ad filiationem, vt ratio seu forma illius ad constitutionem vnius ex paternitate & filiatione cointegrati; ita istę duæ formæ nec compositionem adire queunt, cùm sint inter se non componibiles. At sapientia ordinatur ad Deũ vt ratio Dei sapientis, ad constituendum vnumquid ex Deitate, & sapientia cointegratum; igitur, licet ex pluralitate reali hypostasum, quæ adinvicem non ordinantur in ratione substrati & formæ, compositio haud inferri queat; secùs in attributis, quæ per modum formæ ad Deitatem deferuntur.

Arguitur ex refutatione fundamenti Scoti.

12 Tertiò; quia fundamentum opinionis Scoti in hoc maximè positum est; quod ideò repugnet non distinctio attributorum; quia, posita formalitate istius, ad ipsam quasi essentialiter consequatur negatio alterius formalitatis: sicut in creatis, ratio formalis iustitiæ infert negationem rationis formalis misericordiæ. Sed hæc ratio infirma est; supponere enim videtur Scotus, implicatorium esse, quòd rationes formales, quæ in inferioribus naturis condistinguuntur, in aliqua eminẽtissima, & vnitissima quidditate identificentur; quod ostendendũ erat, cùm ex ipsis terminis non pateat; vnde tota vis sententiæ Scoti petitionẽ principij supponere videtur.

4. Argumentum: quòd Deus esset vera potentia suarum proprietatum.

13 Quartò; si attributa ex natura rei ab essentia differrent, Deus esset vera potentia suarum proprietatum; quod absurdissimum est; & ne videatur argumentum de solo nomine potentiæ procedere, ratio potentiæ ita expeditur. Quia quidditativus potentiæ conceptus non consistit in indifferentia quadam ad essendum, vel non essendum sub actu; cum in sententia Scoti ratio generis, quæ inseparabilis est, etiam de absoluta Dei potentia, à ratione differentiæ, sit à parte rei vera potentia metaphyca respectu gradus differentialis. Quare, in hoc tantùm posita videtur vltima potentiæ passiuæ ratio; quod sit capacitas quædam ad illum actum, quem in sua ratione essentiali non imbibat. Ergo, licet Deitas non habeat indifferentiam ad essendum, vel non essendum, sub attributali perfectione, quod ad rationem potentiæ non spectat; vel ex eo, quòd inquantùm ex natura rei differt à sapientia, est capax illius, & pro aliquo priori præsuppositionis formalis ex natura rei, non intelligitur Deitas esse sub sapientia; cõsequens est, vt in potentia ad illam, appræhendatur. Sicut enim admittitur distinctio formalis in re; ita & præsuppositio quædam formalis à parte rei Deitatis ad sapientiam astruenda est: at, pro illo priori, nõ est Deitas in actu; ergo in potentia; cùm inter esse in actu, & esse in potentia, nullum medium intercedat, imò nec intelligi possit.

Soarius interpretatur Scotum de sola distinctione virtuali.

Hæc argumenta adeò difficilia visa sunt oppositæ sententiæ assertoribus, vt se satis honori Scoti consuluisse existimarint; si quasi temperassent illum, de distinctione virtuali tantùm, & non de actuali, Scotum, interpretantes. Ita Soarez *disp. 7. suæ Metaph. sect. 1. num. margin. 13.* Sed doctrina Scoti, quæ per tot sæcula sine vlla totius antiquitatis Theo-

logo-

logorum nota inoffenso pede processit, Franciscum Soarez, virum aliàs doctissimum, nec vindicem, nec assedam, expectauit.

Littera textus Scoti ad decidendam controuersiam, ex 1. sent. dist. 8. quæst. 4. nu. marg. 25.

In diuinis est vera enuntiatio coalescens ex terminis abstractis cum distinctione formali ex natura rei inter extrema.

Scotus.

14 *AD argumentum principale, quod sumitur de authoritate Augusti 15. de Trin. respondeo, quòd in creaturis non est aliqua vera prædicatio in abstracto per identitatem, quæ non sit formalis, & ideò nunquam fuit tradita logica in creaturis de prædicatione alia formaliter vera, & alia per identitatem. In diuinis autem est vera prædicatio per identitatem in abstracto, & tamen non est formalis. Ratio huius differentiæ est ista, vt puto, quia concipiendo abstractum vltima abstractione, concipitur quidditas, absque habitudine ad quodcunque, quod est extra propriam rationem quidditatis. Sic igitur concipiendo extrema, nulla erit veritas vniendo ea, nisi præcisè quidditas vnius extremi sit eadem quidditati alterius extremi. Hoc autem non contingit in creaturis; quia ibi abstrahendo illas realitates, quæ sunt in eodem, puta realitatem generis, & differentiæ, & considerando eas præcisissimè, vtraque est finita, & neutra est perfectè eadem alteri. Non enim sunt modo eadem inter se, nisi propter tertium, cui sunt eadem. Et ideò si abstrahantur à tertio, non remanet causa identitatis eorum, & ideò nec causa veritatis propositionis vnientis extrema illa. Hæc igitur est falsa, animalitas est rationalitas, & èconuerso, & hoc quacunque prædicatione: quia nō tātū extrema nō sunt formaliter eadem, sed nec verè eadem. Quidditas enim hæc præcisè est potentialis ad quidditatem illam, & non est eadem illi, nisi propter identitatem ad tertium, à quo abstrahuntur; ergo abstractio illa tollit causam affirmatiuæ vnientis ea.*

Secus in creatis, & quare?

Hæc complexio est falsa: animalitas est rationalitas quia extrema non identificantur ex vi suæ rationis formalis; & solum materialiter in tertio physico.

15 *Oppositum est in Deo, quia abstrahendo sapientiam à quocunque, quod est extra rationem sapientiæ, & bonitatem similiter abstrahendo à quocunque, quod est extra eius rationem formaliter, remanet vtraque quidditas præcisè sumpta formaliter infinita. Et ex quo infinitas est ratio identitatis eorum, facta tali abstractione præcisissima, remanet ratio identitatis extremorum; non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium, à quo abstrahuntur, sed propter infinitatem formalem vtriusque. Et quòd ista sit ratio prædicationis per identitatem, signum est ex hoc, quòd non conceditur ista, paternitas in diuinis est spiratio actiua, nec vt vera formaliter, nec vt vera per identitatē; nec paternitas est innascibilitas, & èconuerso: sicut ista conceditur, paternitas est Deitas, & èconuerso. Et ratio videtur; quia abstrahendo paternitatē, & innascibilitatem, ab essentia, siue à supposito, neutrum est formaliter infinitum. Et ideò neutrum in sua ratione sic abstractum, includit rationem identitatis eius ad alterum: & ideò neutrum sic abstractum de altero verè prædicatur. Sed sic abstrahendo Deitatem, & paternitatem quantumcunque, remanet adhuc alterū extremum formaliter infinitum. Quæ infinitas est ratio sufficiens identitatis extremorum, & ideò remanet ratio identitatis eorum, & per consequens ratio veritatis cōpositionis affirmatiuæ.* Hæc omnia Scotus *in 1. dist. 8. quæst. 4.* Vbi in proprijs terminis quærit. *Vtrùm detur in Deo distinctio perfectionum essentialium aliquo modo præcedens omnem actum intellectus?*

In Diuinis sapiētia est bonitas; est vera enuntiatio, quia identificantur reali ter ex vi quidditatis extremorū.

Paternitas est spiratio actiua; non est in diuinis vera enuntiatio, apud Scotū & cur?

Enodatio textus, vbi expenditur ratio, cur Deitas omnem ableget potentialitatem, admissa etiam distinctione formali ex natura rei.

16 CÆterū, vt literā enodemus obseruādum est; aliud esse, quod duæ rationes in eādē coincidāt entitatē, ita vt spectatā ratione formali vtriusquè gradus essendi, omnino accidat illis in eamdem realitatem per identicam coniunctionem coire; aliud verò, quod duæ forma-

Proelucidatione textus, expenditur, quid sit identificari realiter aliqua extrema, ex vi suæ quidditatis

litates, salua discretione ex natura rei, ita inter se realiter cohæreant, vt realis ista identitas illis quasi materialis, & accidentaria non sit, sed à proprijs rationibus formalibus, & quidditatiuis conceptibus, omnino petita. Seu quod eôdem redit; aliud est, quòd substrato accidat ratio identificandi sibi formam, à qua in esse talis constituitur; aliud verò, quòd substrato quidditatiua, & essentialis sit illa ratio identificandi sibi realiter formam, aliàs ab ipso substrato formaliter ex natura rei condistinctam.

Absimilitudo inter idẽtitatem realem extremorum cõpositionis metaphysicæ, & identitatem realem attributorum cum essentia Deitatis.

17 Quæ Scoti doctrina comprobatur aperto discrimine, quod intercedit inter animalitatem, & rationalitatem, siue quoslibet alios gradus entis creati in tota abstractione, & communitate sua; (qui salua distinctione ex natura rei, ad totius metaphysici constitutioné inter se componuntur) ex vno extremo; & proprietates, siue attributa diuina, ex alio. Animalitas enim, & rationalitas ita coeunt in eamdem entitatem, vt realis idẽtificatio rationalitatis omnino accidat substrato, nimirum animalitati; quæ sicut, vi sui vltimi conceptus, habet indifferẽtiam saltim negatiuam, vt inhibilitati, aut rugibilitati copuletur, vt apud omnes in confesso est; ita cõpositio cum rationalitate, & contractio ea, quæ animalitati ex rationalitate accedit, animalitati non accidere non potest.

Subtilis oppositio contra doctrinam præcedentem.

18 Si autem opponas, quòd licet animali abstracto accidat rationalitas; huic tamen animalitatis rationi quæ homini concreta est, accidere nequeat cum rationalitate identica cõiũctio: eòquòd talis ratio animalitatis accepta sit ab eodem corporis, & animæ rationalis nexu, à quo & gradus rationalitatis, vt à principio physico, petitur. Claudit ergo gradus ille animalitatis animam rationalem essentialiter, vt compartem physicam sui; ac proinde illi materialis, & accidentaria esse non poterit ratio identificandi rationalitatis differentiam; quæ ab eadem anima rationali, vt à comprincipio physicè, & realiter indiuiso, accepta est per modum actus qualificantis, à qua animalitas per modum gradus qualificabilis, & substrati, desumitur.

Diluitur obiectio; quòd etiam animali, quod accipitur ab anima rationali, vt à principio physico, accidat idẽtitas realis cum rationalitate.

19 Quæ obiectio nullo negotio infringitur; eòquòd non solùm gradui animalitatis vt sic, in statu nimirum abstractionis; sed etiam ipsi gradui animalitatis, qui per modum substrati, & potentialis à compositione physica corporis, & animæ rationalis accipitur, prorsus accidat secundùm rationem suam quidditatiuam, & metaphysicam, quòd à rationali anima accipiatur; licet physicè animam rationalem claudat, vt essentialem compartem sui, inquantùm est vnumquid realiter, & physicè cum rationalitate. Cùm enim animal, quà substratum est metaphysicæ compositionis, secundùm suam vltimam rationem obiectiuam, solùm præseferat rationem viuentis sensibilis, quæ vniuocè, & cũ omnimoda vnitate præcisi conceptus, ab anima irrationali peti posset; proinde fit, vt animal, vi sui quidditatiui, & metaphysici conceptus, non habeat, vt à rationali forma accipi, exigat. Quare, materialis tantùm est, & identica coniunctio ea, quæ inter animalitatem, & rationalitatem intercedit, ab identitate solùm materiali, & physica vtriusquè gradus spectata; quæ ideò ab Scoto appellata est, ***identitas tertij***, nimirum compositi physici, in quo vniuntur; eòquòd gradus hi ab eadem physica corporis, & animæ counitione sumantur.

Corollariũ de potentialitate graduum compositionis metaphysicæ in creatis.

20 Ex dictis infero; omnes gradus metaphysicæ compositionis, qui vt substrata quædam gradibus differentialibus coniunguntur, omnino potentiales esse. Quod disertè nobis tradidit Scotus illis verbis: ***Quidditas enim hæc animalitatis præcisè est potentialis ad quidditatem illam rationalitatis, & non eadem illi, nisi propter identitatem ad tertium.*** Quia cum potentialitas essentialiter consistat in indigentia quadam, & quasi inopia actus contrahentis, & qualificantis; fit, vt eò gradus ille metaphysicus, vi suæ rationis formalis, potentialitatem referat, quò illius rationi quidditatiuæ accidat, cum actu contrahente componi. Cùm autem omnis illa formalitas entis creati, quæ per modum substrati ab entitate physica accipitur, ex se determinata non sit essentialiter ad talem actum qualificatiuum, sed indifferens, saltim negatiua indeterminatione, vt oppositæ differentiæ componi possit; proinde fit, vt substratum, secundùm quidditatiuam illius rationem spectatum, sit conceptus merè potentialis; quia, vt sic, refert carentiam & indeterminationem respectu gradus

Scotus.

qua-

qualificantis; quem sibi, non vi suæ rationis quidditatiuæ, sed solùm materialiter ratione tertij physicæ compositionis, coniungit.

Omnis potentialitas ablegatur in Deo, ob identificationē realem extremorum, & sua ratione formali.

21 Ex his operosum non erit, vel manifestè aperire, quare substratum Deitatis potentiale non sit ad attributa les proprietates; esto quòd ab illis actualiter ex natura rei differat? sicut substratum metaphysicæ compositionis in creatis omnino potentiale est. Quod reseruauit Scotus illis verbis: *Oppositum est in Deo, quia abstrahendo sapientiam à quocunque alio, quod est extra rationem illius, remanet vtraquè quidditas formaliter infinita; non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium, à quo abstrahantur, sed propter infinitatem formalē vtriusque*. Vbi tradit Scotus, ideò quidditatē Deitatis non esse potentialem respectu attributi sapientiæ, sicut animalitas est conceptus potentialis respectu rationalitatis; quia Deitas non identificatur cū suis proprietatibus merè materialiter, & ratione tertij; sed ita, vt vi sui quidditatiui conceptus, referat rationem identificandi realiter suas proprietates. Quod non ita accipiendum est, vt formalitas Deitatis sit formalitas suorum attributorum; (hæc enim transcendentia rationum formalium composſibilis non est cum distinctione ex natura rei,) sed quod eò dicantur identificari præciso quocunque alio, quod sit extra suam rationem formalem; quò de conceptu essentiali vnius attributi sit ratio copulandi sibi alterum per realem identitatem; ita vt realis identitas istarum proprietatum Deitatis, non sit materialiter se habens ad illas, sicut in creatis; sed à quidditatiuis illarum conceptibus petita, nimirum à propria cuiuslibet attributi infinitudine, quæ est de essentiali illius cōceptu.

Scotus.

Potentialitas repugnat Deo, etiam de rigore metaphysico, ob rationē Scoti.

22 Ex quo sequitur; Deitatem, & illius attributa, etiam in rigore metaphysico, esse non posse conceptus potentiales, & determinabiles. Quia cum ad potentiæ rationem requiratur, quòd formalitas, quæ est in potentia, vi sua non importet actum; (potentia enim, vt ipsum nomen præsefert, innuit quamdam indigentiam, & inopiam actus determinantis, eò enim ratio potentiæ habet imperfectionem essentialiter admixtā, quò inferat, ex vi suæ rationis essentialis, carentiā proprij actus;) proinde fit, vt ècontra, omnis illa formalitas remoueat potentialitatem, quæ, vi suæ quidditatis, retinet actum; quatenus de formalissima illius ratione sit positiuum illud, cum quo repugnat indigentia proprij actus. Et quia attributa diuina, ita ex natura rei secernuntur, vt de quidditate huius sit, habere per identitatem realem alterum attributum, à quo ex natura rei differt; ideò ablegant omnem rationem potentiæ. En qualiter Scotus ab eo se nodo extricet, quo inextricabiliter implicatum affectant aduersarij.

Quod satis exprimunt illa verba Scoti; *non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium, sed propter infinitatem formalē vtriusque*. Vbi asserit, conceptum Deitatis nō esse potentialem respectu sapientiæ, sicut conceptus animalis est materia metaphysica, siue potentia quædam, respectu rationalitatis; quia animal & rationale habent solam identitatem in tertio physicæ compositionis, & non vi sui præcisi conceptus. Quò fit, vt sicut animal, vi suæ rationis essentialis, non habet rationalitatem; ita &, vi suæ formalitatis, referat indigentiam illius; ac proinde, & potentialitatem; cum potentia nihil aliud sit quàm ordo vnius formalitatis ad alteram cum indigentia illius rationis, quæ se habeat vt quo, vel per modū formæ, respectu alterius.

Scotus.

Etiam à posteriori concluditur quòd Deitas non materialiter, sed à sua ratione formali identificet realiter suas proprietates.

23 Vnde; Deitas, esto quòd ab attributis ex natura rei distinguatur, non habet rationem potentiæ; quia sibi inest, vi suæ rationis formalis, positiuum illud, cum quo incomposſibilis est indigentia proprietatis illius, à qua ex natura rei, differt, nimirum infinitas: eo quòd de essentia infinitatis sit, vt contineat omnes perfectiones per realem identitatem. Quod à posteriori, vel ex eo constat; quia Deitas concipi non potest sub opposito proprietatis illius, cui per realem identitatem coniungitur; Deitas enim appræhendi non valet sub inscitia sapientiæ opposita; nec sub iniusticia affectui iustitiæ contraria; & sic de alijs proprietatibus; eòquòd ipsi Deitati nō accidat huiusmodi perfectiones per idēticā cōiūctionē sibi asciscere. Quod ècōtra fit in omnibus gradibus metaphysicæ cōpositionis entis creati in totà communitate sua; animalitas enim ita ratio-

nalitati identificatur, vt illi non repugnet per negatiuam indifferentiam, quantùm est ex se, irrationalitati copulari. Quod manifestè demonstrat, ex formalibus animalitatis principijs non oriri identicam coniunctionem cum ea forma, cuius oppositum sibi essentialiter non repugnet; è contra verò, rationem idẽtificandi sibi attributa substrato Deitatis quidditatiuam esse; de quo vide infra in respõsione *ad 4. arg. sub num. 65. & 66.*

Duo consectaria ex præcedenti doctrina; vbi asseritur veritas enuntiationum ex terminis abstractis in diuinis supposita distinctione ex natura rei.

Cõsectariũ 1. quid exigatur ad metaphysicam potentialitatem.

24 EX his cõsectaria duo magni momenti depromi queunt. Primum; ad rationem potentiæ nõ sufficere, quòd cõceptus aliquis, qui est capax alterius, non claudat illũ ex natura rei; sed vlteriùs requiri, quòd non sit de essentiali constitutione illius formalitatis, quæ est in potentia, ratio identificandi alterã, quæ est actus, aut esse entitatem sui actus per realem idẽtitatem. Vt videre est in omni potentia creata; & demonstratur aperto exẽplo Scoti in gradibus animalitatis, & rationalitatis. Si enim de ratione alicuius potentiæ esset, proprium actum per realẽ identitatem sibi adiungere; id maximè de animalitate astruendum esset; cùm animalitatis, & rationalitatis gradus à b eadẽ entitate physica accipiantur. Nec est cur à nobis aliud exigatur ad simplicitatem diuinam, supposita distinctione ex natura rei, patefaciẽdã; nisi quòd euidens constituamus discrimen inter constitutionẽ graduum entis creati in toto suo ambitu, ex vno extremo; & cõiũctionẽ proprietatũ attributaliũ, ex alio; dũ omnẽ rationẽ potẽtiæ preuenimus, sicut & indigẽtiæ, ob idẽticã coniunctionẽ cõceptibilitatũ in diuinis à sua ratione formali; etiã, ex hypothesi discretionis formalis ex natura rei. Quam indigentiæ, & potentialitatis rationem vitare non valet vniuersus graduum essendi, vel cõceptibilitatum ex natura rei discretarũ conuentus in ente creato; eoquod in idẽtitatem realem non conueniant, à ratione sua formali, sed solùm materialiter, & ratione tertij. De quo vide infra in *controu. 5. de infinitate Dei, art. 2. à numer. marg. 20. vsque ad 24.*

Scotus ad compositionẽ metaphysicam, vt essentiale sẽper spectauit, quòd extrema non identificentur à sua ratione formali; sed solũ materialiter ratione tertij physici.

25 Quare; Scotus, dum metaphysicam compositionem statuere satagit, semper id maximè spectat, vt substrato quidditatiuè concepto accidat ratio identificandi realiter propriam formam; ex quo principio deducit, inter naturam, & eius singularitatem; veram metaphysicam compositionem intercedere. Audi Scotum *in 2. sentent. dist. 3. quæst. 6. §. & per hoc patet ad argumentum, num. marg. 16.* Vbi ait.

Scotus.

26 *Et per hoc patet ad argumentum primum principale, quod concludit, quòd omne indiuiduum, in quo natura est contrahibilis, est compositius illa natura. Dico, quòd compositio potest intelligi propriè prout est ex re actuali, & re potentiali; vel minus propriè, prout ex realitate, & realitate, actuali, & potentiali, in eadem re. Primo modo non est indiuiduum compositius respectu naturæ specificæ; quia nullam rem addit, quia nec materiam, nec formam, nec compositum, sicut procedit argumentum. Secundo modo est necessario compositius; quia illa realitas, à qua accipitur differentia specifica, potentialis est respectu huius realitatis, à qua accipitur differentia indiuidualis, sicut si essent res, & res; non enim realitas specifica ex se habet, vnde per identitatem includat realitatem indiuidualem: sed tantum aliquod tertium includit ambo ista per identitatem. Et hæc est talis compositio, qualis non potest stare cum simplicitate diuina. Illa enim non tantùm non compatitur compositionem rei, & rei, actualis, & potentialis; sed nec realitatis actualis, cum realitate potentiali. Comparando enim quodcumque essentiale ad quodcumque essentiale in diuinis est formaliter infinitum: & ideò ex se habet vnde per identitatem includat quodcumque, quod potest secũ esse; sicut frequenter tactũ est supra*

NOTA.

Obserua cõcinnam Scoti doctrina.

Dispar itas inter distinctionem formalem in creatis, & diuinis.

pra in lib. 1. dist. 8. quæst. 4. de attributis, soluendo articulum principalem primum, quia non sunt præcisè illa extrema eadem perfectè: quia aliquod tertium includit vtrumque perfectè. Sed in proposito, nec entitas specifica includit per identitatem, entitatem indiuidualē, nec èconuerso, sed aliquod tertium tantum, (cuius ista ambo quasi sunt primò per se partes) includit ambo ista per identitatem: & ita tollitur ista compositio perfectissima, quæ est ex re, & re, non tamen omnis. Vniuersaliter enim quæcunquè natura non est de se hæc, sed determinabilis ad essendum hæc, siue determinetur per aliam rem, quod est impossibile in quocunquè; siue per aliam realitatem, nō est simpliciter simplex.

Scotus.

Vbi obseruanda sunt illa verba: *Non enim realitas specifica ex se habet, vndè per identitatem includat realitatem indiuidualem, sed tantùm aliquod tertiū includit ambo ista per identitatem.*

Deinde recolenda sunt sequentia verba contextus; *& hæc est talis compositio, qualis non potest stare, cum simplicitate diuina.* Vbi, apud Scotum, adæquatus potentialitatis, & compositionis conceptus positus est in hoc, quòd prædicata non conueniant, à quidditate sua, in coniunctionem identicam, sed identificentur solùm materialiter, & ratione tertij. Vnde, sicut petiuit compositionē metaphysicā gradus specifici cū sua singularitate; ita & inde produxit, Deitatem cum attributalibus affectionibus compositiuam causalitatem adire non posse.

Scotus.

27 Alterum consectarium erit ex litera Scoti transcripta *sub num. 14. & 15.* inconsultè aliquos Thomistas Scoto imposuisse, falsas esse in illius sententia prædicationes Deitatis de illius proprietatibus in abstracto, vel èconntra; aut prædicationem vnius attributi de alio in abstracto, *vt sapientia est iustitia:* existimantes id euidenter inferri, supposita distinctione ex natura rei; eò quòd in abstractis illæ tantùm prædicationes veræ sint, in quibus prædicatum in subiecto quidditatiuè imbibatur. Cui obiectioni occurrit Scotus; asserens, quòd licet in creaturis prædicationes abstractorum de abstractis necessariò essentiales esse debeant, vt veræ sint; quia cùm propositio affirmatiua exprimat identitatem inter prædicatum, & subiectum; præciso tertio identitatis, in his, quæ solùm ratione tertij identificantur, falsificantur propositiones; vt patet in hac *animalitas est rationalitas.* At, in Deo prædicationes abstractorum, eò veras autumamus; quo facta qualibet præcisione, non potest infinitas à cóceptibus attributorum remoueri; qua stante, datur identitas, quæ per enuntiationē affirmatiuam exprimi queat. Quod specialiter obseruandum est cōtra Vazquez autumantem, negasse Scotum propositiones in diuinis, quæ ex terminis abstractis construuntur; vt Scotum ad Gilberti errorem trahat; de quo vide *art. sequentem sub num. 4.*

Consectariū 2. cōtra impostura mrecentiorum.

Vazquius.

Scoti rationibus discretio actualis ex natura rei, inter Deitatem, & attributa: & attributorum inter se, suadetur.

28 Dicendum primò; simplicitati diuinæ non repugnare distinctionem formalē ex natura rei attributorum ab essentia; nec attributorum inter se. Hæc est mēs Scoti, & aliorum Doctorum, qui in sequenti articulo recensentur.

Assertum 1 pro distinctione ex natura rei attributorum ab essentia.

Et probatur; quia si Deitas esset eadem formalitas obiectiua ante intellectus considerationem cum suis proprietatibus attributalibus, & è contra; etiā attributa essent eadem formalitas inter se: sed implicat, quòd attributa ante intellectum sint eadem cōceptibilitas; ergo, & quòd sint eadem formalitas cū essentia diuina. Maior ab omnibus recipitur, & à nobis ex Scoto stabilita est in præcedenti articulo: minor verò probatur ratione nostri Doctoris loco citato, *ex dist. 8. quæst. 4. §. ad quæstionē respondeo sub num. marg. 17.* cuius verba sunt. *Est ergo ibi distinctio tertia præcedēs intellectum omnimodo: & est ista, quod sapientia est in re ex natura rei, & bonitas est in re ex natura rei. Sapientia autē in re formaliter nō est bonitas in re. Quod probatur, quia si infinita sapiētia esset formaliter infinita bonitas, & sapiētia in cōmuni esset formaliter bonitas in cōmuni. Infinitas enim nō destruit formaliter rationem illius, cui additur, &c.*

1. Probatio Scoti ex cōuenientia in vnitate conceptus inter proprietates diuinas, & creatas.

Scotus.

Expeditur argumentũ Scoti.

29 Ex quibus sic argumentor: sapiẽtia creata, & increata conueniunt in vna ratione simpliciter præcisa, atque adeò, & simpliciter vna, sapientiæ vt sic; cùm vnitas ista præcisionis consistat in exclusione intelligibili rationum multiplicantium. Sed sapientia creata à parte rei infert, vi suæ rationis formalis, negationẽ bonitatis: itaut negatio ista sit quid essentialiter consequens positivum illud, quod sapiẽtiã in esse talis constituit: ergo ad positivũ etiã increatæ sapientiæ consequitur essentialiter ex natura rei negatio bonitatis increatæ.

Maiorem istius syllogismi, quòd scilicet ab increata, & creata, sapiẽtia, vna ratio abstrahi possit; suppono ex metaphysica, & ex his quæ acutè satis expendit Scotus *in 1. dist. 3. q. 2. §. & vniuocatione sic intellectã probo tripliciter, n. margin. 6.* contendens, à Deo, & creaturis, rationẽ simpliciter vnã præscindi; cui astipulantur metaphysici celebriores. Minor etiã certa est; quòd scilicet adformalitaté sapiẽtiæ creatæ ex natura rei sequatur negatio bonitatis creatæ; cõsequẽtia verò, quòd nimirũ ad positiuum increatæ sapientiæ sequi debeat essentialiter negatio increatæ bonitatis; firmatur sic.

Scotus.

Vrgetur vnitas conceptus inter attributa, & proprietates creatas.

30 Quia; si ad positivũ sapiẽtiæ creatæ essentialiter cõsequeretur negatio bonitatis; & positivũ sapiẽtiæ increatę essentialiter ante intellectus cõsideratiorõnẽ imbiberet vltimã bonitatis increatæ rationẽ; sapiẽtia creata, & increata, non possent in vnũ cõceptũ cõuenire. Ac proinde asserẽdũ esset, cõceptũ sapiẽtiæ vt sic, essentialiter referre cõceptũ bonitatis vt sic, vt sapiẽtiæ increatæ cõmunis esse posset, quæ bonitatẽ essentialiter imbibit. Quod repugnat prorsus; aliàs enim vniuersalissimus ille cõceptus sapientiæ, qui à sapientia creata præscinditur, sapientiæ creatæ repugnaret in illo communissimo conceptu sapiẽtiæ, vt sic intelligibiliter collectæ; siquidem creata sapientia, vi sui quidditatiui conceptus, bonitatem excludit.

In quo posita est vis illationis Scoti; ideò enim concludit, ab inconueniẽti, sapiẽtiã incommuni essentialiter esse bonitatem in communi; eòquòd talis sapiẽtia nimirũ increata, quæ in illo cõceptu præcisionis colligitur cũ creata sapiẽtia, est bonitas essentialiter. Existimauit enim Scotus, implicatorium esse, sapiẽtiã; (quæ, è sua ratione formali, essentialiter est bonitas) & eã, quæ, è sua ratione essentiali, illatiua est negationis bonitatis à parte rei, posse in vnũ simplicissimũ cõceptũ coire. Quare, aut autumãdũ esset, non posse ab istis, creata, nimirum, & increata sapiẽtia, vnã rationem præscindi; quod est contra hypothesim Scoti; aut quòd vtraque sapiẽtia inferat negationem bonitatis ex natura rei; & habetur intentum.

Instatur vltra pro vnitate obiectiua sapiẽtiæ creatæ, & increatæ.

31 Quòd autem implicet, à sapientia, quæ ante intellectus consideratiõnẽ est essentialiter bonitas, & à sapientia, quæ ante intellectũ essentialiter infert negationẽ bonitatis, conceptũ simpliciter vnum prę̃scindi, sic ostenditur. Quia, illa, quæ non habent conueniẽtiã simpliciter à parte rei, quæ sit fundamẽtum actionis præcisiuæ copulantis plures rationes in vno conceptu; nequeunt vniri in vna ratione, & diffinitione, etiã per intellectũ præcisa. Ideò enim sanitas, animalis, medicinæ, & vrinæ, nequeunt colligi in vnum conceptũ; quia à parte rei non conueniunt simpliciter, sed tantùm per sicuitatem, & proportionalitatem quãdã. Sed talis sapientia, ad quam ante intellectum essentialiter consequitur negatio bonitatis, non potest habere conuenientiam simpliciter cum sapientia increata, si hæc ante intellectum essentialiter sit ipsa bonitas; cum imbibere bonitatem quidditatiuè; & inferre essentialiter negationẽ bonitatis; sint rationes essentialiter inæquales, quæ colligi nequeant ad vnitatẽ præcisi conceptus.

Euasio.

32 Si occurras; quod sapientia creata, & increata tantùm habent oppositionem secundùm rationes particulares; non tamen secundùm rationem sapientię vt sic, in qua conuniuntur, quod præstat vt ab illis vnus conceptus præscindi queat; cùm rationum particularium inæqualitas non tollat vnitatem præcisi conceptus.

Occluditur.

Contra sic: illa ratio conuenientiæ. Quæ à parte rei est essentialiter admixta differentiæ, non potest esse fundamentum conceptus obiectiui omnino præcisi; si enim genericæ rationes essent permixtæ essentialiter ante intellectum cum suis differentijs, nequirent, vi præcisiuæ actionis, vnum quid fieri. Verbi gratia, si animalitas, quæ est in homine, ante intellectum esset rationalitas essentialiter; & anima-

litas

licas, quæ est in equo, esset ante intellectum imbibilitas essentialiter; non posset ab his animalis naturis vna ratio præscindi. Quia eo ipso, quòd ante intellectum permiscerentur essentialiter cum differentijs, quæ quidditatiuè plura constituunt; essent essentialiter plura: atque adeò nequirent per intellectum, ita ab inæqualitate essentiali depurari, vt vnumquid effici possent. Cuius seriam pete probationē ab appendice Metaphysica *de dist. entis, artic. 4. de dist. formali ex nat. rei, à num. 13. vsque ad 21.*

Illatio ex præmissis pro distinctione ex natura rei inter attributa.

Tunc sic: sed sapientia Dei, quæ essentialiter est bonitas à parte rei, imbibit in ipsa ratione sapientiæ, (per quam cōuenit cum sapientia creata) rationem differendi essentialiter ab illa: cum creata sapientia quidditatiuè inferat negationem bonitatis; ac proinde ratio ipsa conuenientiæ essentialiter permixta sit cum ratione differentiæ. Igitur, si ab his, quæ important rationem differendi in ipsa ratione conueniendi essentialiter imbibitam, nequit vna ratio obiectiua abstrahi: ita nec à sapientia creata, & increata ex hypothesi, quòd increata sapientia ante intellectum sit formaliter bonitas, vna sapientiæ ratio præscindi poterit.

Obiectio. Raphaeli de Auersa.

33 Dices cum Raphaele Auersa, 1. *part. quæst. 3. de simplicitate Dei, sect. 4. §. respondetur ergo tandem.* Vbi vel sic Scoti argumentationem elidere molitur. Quod intellectio vt sic prout à creata, & increata præscindit in illa vnitate cōceptus, seu obiectiuæ rationis, nec est eadem formaliter cū volitione abstrahēte à creata, & increata, nec etiam exprimit formalitatem distinctam, sed præcisiuè se gerit; eòquòd in indiuiduo istæ rationes discretæ sint ex natura rei in creatis, & in diuinis identificentur formaliter ex natura rei. Et adhibet instantiam in potētia sensitiua coloris, & odoris, quæ in sensibus externis dissident realiter in facultate vidente, & odorante; in sensu tamē communi non secernuntur formaliter à parte rei, sed in eamdē vim sensitiuam, tanquam immaterialiorem, & præcellentiorem conueniunt idēticè. Quare, sicut si quis sciscitaretur, an vis odoratiua, & visiua, prout abstrahit à facultate potentiarū exteriorū, & sensus cōmunis, & interni, identificētur ex natura rei, aut non? vel ea responsione obmutesceret, quæ ictum retūderet, negando, quòd in illa præcisione, vel vnitate conceptus, vis odorans differat ex natura rei à facultate vidente, vel identificetur cum illa; sed quòd præscindat ab idētitate, & distinctione; quatenus in sensibus externis importet distinctionem, secùs tamē in interno. Ita pari omnino ratione, Scoti oppositio intercipitur obruiturquè asserta distinctione in creatis, & negata in diuinis; assignataq; præcisione ab identitate, & distinctione, in illa vnitate rationis obiectiuæ, in qua colliguntur creatæ, & increatæ affectiones.

Cōfutatur.

Sed respōsio ista aciē Scoticę argumētationis nō obtūdit; quia ideò vis perceptiua coloris, & odoris, in sensu interno nō refert distinctionē; quia sensus cōmunis nō cōparatur adæquatè ad visibile, vel odorabile. Sicut quia habitus spei inadæquatè respicit actū spei in via, & delectationis de Deo possesso in patria; ideò virtus hæc supernaturalis, quæ insidet volūtati secūdū cōcupiscētiæ affectū, nō diuersificatur specie, ob discretionē specificā actuū supernaturalium, qui inadæquatè respōdēt tali principio. Sicut, nec absimili ratione, apud Scotū, actus dilectionis supernaturalis essentialiter dissiti in patria, & in via, non inferūt distinctionē essentialē in habitu charitatis; quatenus talis habitus sit virtus quædā supernaturalis, quæ inadæquatè referatur ad dilectionē viæ, & fruitionē patriæ. Quia tamē intellectus diuinus ita adæquatè respicit dictionē patris, etiā ex natura rei, vt implicet vim intelligendi ad spirationē actiuā extēdi in ratione principij; sicut nec volūtatem ad productionē dictiuā verbi; eò fit, vt virtutes istæ dissideant ex natura rei, propter adæquatam comparationem ad producta exigentia discretionē à parte rei in principijs.

Altera ratio, ex contradictione enuntiationum.

34 Secūdo arguitur; quia implicat ante cōsiderationē intellectus, quòd filius procedat per volūtatē, & Spiritus Sāctus per intellectū; & quòd Deus cōstituatur sapiens per iustitiā tāquā per rationē formalē; & iustus per misericordiā, &c. Sed repugnat, quòd propositiones contradictoriæ de eadē indiuisibili cōceptibilitate verificētur: cū ex ipsis terminis implicet, idem esse, & non esse: ergo ante considerationem intellectus attributa ista ex natura rei

inter se, & ab essentia differunt, de quibus contradictoriæ propositiones enunciantur.

Confirmatur distinctio ex natura rei.

35 Tum etiam: quia intellectus diuinus, qui perfectiones suas, prout à parte rei sunt, intuitiuè comprehendit; cognoscit à parte rei filium per voluntatem non procedere: cùm ab intrinseco repugnet, spirationem voluntatis esse generationem. Sed intuitiua notitia præsupponit obiectum à parte rei sub ea ratione, qua illud apprehendit: si igitur intuetur distinctionem inter voluntatem, & intellectum; illam ex natura rei supponit. Quam probationem, quo assolet acumine, vel sic prosequitur Scotus loco citato, *ex 1. sent. dist. 8. quæst. 4. §. contra istam opinionem, num. marg. 10. quia secundùm eos, distinctio perfectionum attributalium est fundamentum respectu distinctionis emanationum; sed distinctio emanationum est realis: patet. Nulla autem distinctio realis præexigit necessariò distinctionem, quæ tantùm est rationis; sicut nec aliquid, quod est purè reale, præexigit aliud, quod est merè ens rationis; ergo distinctio attributorum non est tantùm rationis, sed aliquomodo ex natura rei. Assumptum probatur; quia ens reale, quod distinguitur contra ens rationis, est illud, quod ex se habet esse, circumscripto omni opere intellectus, vt intellectus est. Quidquid autem dependet ab ente rationis, vel necessariò præexigit illud, non potest habere suum esse circumscripto omni opere intellectus, vt intellectus est; ergo nihil, quod præexigit ens rationis, est verè ens reale.*

Scoti acumen pro distinctione attributorum, quæ sunt principia emanationum notionalium. Scotus.

Improbatur sola distinctio virtualis ad verificandas contradictiones propositionum, quas de Deo formamus. Vbi retorquetur contra aduersarios compositio Deitatis & attributorum, quam nobis obijciunt.

36 VAldè operosum esset solutiones omnes, quas Thomistæ congerunt, (vt expediant contradictiones enuntiationum, quas viator intellectus de Deo exprimit,) vel breuiter insinuare; eas tamen, quæ celebriores habent patronos, leui calamo perstringam.

Responsio vulgaris Thomistarum de discretione virtuali attributorum.

Respondent aliqui, solam virtualem distinctionem præstare, vt Deus distinctionem actualem rationis formet; dum apprehendit filium per intellectum, & non per voluntatem generari. Cùm distinctio ista virtualis, siue per equiualentiam, non solùm ex parte creaturarum, sed etiam ex parte Dei constituatur; eò quòd, secluso quolibet respectu ad creaturas, ita se gerant intellectus, ac diuina voluntas, quasi actu multa forent, cū illis respondeant ex natura rei distincta producta. Quæ virtualis distinctio eminentissima tenens se ex parte Dei sufficit ad contradictorias propositiones verificandas; sicut & sola virtualis distinctio, quæ inter animalitatem, & rationalitatem intercedit, id confert; vt ante intellectum animal sit ratio conuenientiæ, & rationalitas ratio differentiæ sine vlla actuali discretione. Si enim naturæ creatæ ea eminentia defertur, vt eadem formaliter ante intellectum existens, sit quasi virtualiter plura; irrationabiliter perfectio ista eminentissimæ, & vnitissimæ Dei naturæ denegari valebit.

Confutatur ex Scoto.

37 Sed solutio ista aliqua statuit, & falsa, & difficilia; in primisquè supponit intellectum intuitiuum, & comprahensiuum rei in se, distinctionem, non solùm præcisiuam, sed contradictoriam efficere posse, vbi actualis distinctio non insit, quod à probatioribus Theologis, vt falsum respuitur; aliàs enim non conciperet rem, vt in se est, sed instar entis; dum id, quod à parte rei actualiter indistinctum est, instar distincti apprehendit: quod etiā est cōtra specificam rationem intuitiui intellectus, vt talis; & impugnatur ratione nostri Doctoris *ex 1. sent. dist. 8. quæst. 4. §. præterea intellectus intuitiuus, num. marg. 15.* Vbi ait.

Per notitiā intuentem non potest concipi pluralitas; vbi ea non insit. Scotus.

38 *Præterea intellectus intuitiuus nullam habet distinctionem in obiecto, nisi secundùm quòd existens est, quia sicut non cognoscit aliquod obiectum, nisi secundùm quod existens: ita non cognoscit aliqua distincta formaliter in obiecto, nisi vt existunt. Cùm igitur intellectus diuinus non cognoscat essentiam suā nisi intuitiua intellectione, quæcunquè distinctio ponatur ibi in obiecto, siue sit distin-*

distinctorum obiectorum formalium, si ut ut rationum causatarum per actum intellectus; sequitur, quòd ista distinctio erit in obiecto, ut actu existens est. Et ita, si ista est obiectorum formalium distinctorum, in obiecto erunt ista formaliter distincta. Et habetur tunc propositum, quòd distinctio talis obiectorum formalium praecedit actum intellectus. Si autem sit rationum causatarum per actũ intelligendi: igitur intellectus diuinus causabit aliquam intẽtionem in essentia, ut relationem rationis, ut existens est, quod est absurdum.

Scotus.

Exaratur ratio Scoti.

39 Ex quibus sic argumentor: notitia intuitiua, in tota illius latitudine, in hoc formalissimè à notitia abstractiua secernitur, quòd intuitiua terminatur ad obiectum, prout existens est, adeò vt existentia obiecti sit ratio specificatiua intuitiuæ notitiæ, secùs verò abstractiuæ. Sed data distinctione virtuali, proprietates diuinæ non existunt, vt actualiter distinctæ; nequeunt igitur ab intellectu diuino, qui intuitiuus est, vt actualiter distinctæ apprehendi. Quia vt instat, & vrget Scotus: *Sicut non cognoscit Deus aliquod obiectum per intuitiuam notitiam, nisi secundùm quòd existens est; ita nec percipit aliqua distincta formaliter, nisi existant, vt condistincta.* At, non existunt attributa, vt distincta actualiter vi huius virtualis distinctionis; ergo nequeunt à Deo, vt distincta cognosci: alias enim cognitio Dei respectu sui ipsius esset abstractiua: cùm præscindat ab existentia rei in se; quod absurdissimum est.

Scotus.

Altera probatio efficax, perstringens ad hominẽ, quòd hæc propositio sit necessario concedenda; virtus expressiua verbi ex natura rei non est virtus spiratiua.

40 Secundò arguitur: quia si virtualis tantùm distinctio, quæ ab ipso Deo occasionem sumat, id præstare posset, vt ista enunciatio; *filius non procedit per voluntatem ex natura rei*, verificaretur; ea de etiam virtualis distinctio fundamentum esse posset, vt hæc propositio esset vera; *intellectus ex natura rei non est voluntas.* Quia non minus intranea est intellectui diuino fœcunditas ad exprimẽdum verbum, quàm ipsamet quidditas intellectus; nec minus intima est voluntati virtus ad spirandum Spiritum Sanctum, quàm vltima formalitas ipsiusmet voluntatis. At virtualis distinctio intellectus, & voluntatis id præstat, vt sit verum dicere; *Quòd virtus expressiua verbi ex natura rei non sit virtus spiratiua* (seu quod eòdem redit,) *quòd filius nõ producatur per voluntatem ex natura rei*; ergo & quòd intellectus ex natura rei non sit voluntas.

Ratio ad hominẽ cõtra aduersarios petita à compositione Deitatis, & attributorũ.

41 Præterea; insto contra istum sentiendi modum de virtuali distinctione ex parte Dei petita. Quia diuinæ simplicitati, apud hos authores, aduersatur actualis attributorũ distinctio; eòquòd necessariò compositio inferri videatur. Sed ex distinctione virtuali ab ipso Deo petita, quatenus re ipsa, secluso respectu ad creaturas, sit virtualiter multus, etiam sequitur propria compositio metaphysica; cùm ad illam tantùm exigatur distinctio virtualis, siue ratiocinatæ rationis, accepto fundamento ab ipsis rationibus, quæ inter se componuntur. Vt videre est in animali, & rationali, quæ propter solam virtualem distinctionem, metaphysicam compositionem adeunt ergo, si datur in Deo virtualis distinctio; etiam & compositio iugiter astruẽda esset. Quare, sicut oppositæ sententiæ assertores ratione infinitudinis præueniunt compositionem in Deo, stante virtuali distinctione, quæ in creatis propriam compositionem inferret; quid mirum, quòd Scotus propter diuinæ naturæ infinitudinem, omnem potentialitatis, & compositionis rationem remoueat; data actuali distinctione, quæ in creatis compositionem importat? quò fit, vt authores isti, sibi ipsis adeò non constent, vt in Scotum inuehantur.

Effugium aduersariorũ, de trãscendentia Deitatis, & attributorum, sicut ens transcendit suos modos.

42 Respondent; ex quidditatiua transcendentia Dei, & attributorum, vitari compositionẽ metaphysicam; sicut & transcendentiam entis ad perseitatẽ, & inalietatem, præstare, vt cum ipsis cõponi nequeat.

Refellitur efficaciter, in transcendentia entis in suis modis, & transcendentia Deitatis in attributis.

Sed contrà: quia ex hypothesi, quòd discretio entis à suis modis non sit sola rationis ratiocinantis, sed ratiocinatæ rationis, vt appellant, petito nimirum fundamento pluralitatis virtualis à re ipsa, & non à sola mentis functione; compositio propria inter ens, & suos modos haud vitari posset, *vt in secundo articulo sequentis controuersiæ latiùs aperiemus*: sicut nec inter Deitatem, & illius attributales proprietates, compositionem euadere possemus, nisi ad infinitudinem deueniatur, vt ad formam omnino præuenientem cuiuslibet potentialitatis rationem.

Confirmatio rationis præcedẽtis.

Quod ita expendo: quia, si ideò sapientia non componitur cum Deitate; quia

licet secundùm explicitum conceptum non sit Deitas, est tamen secundùm implicitum; contra sic. Quando profero, Deitatem, & sapientiam; vel exprimo duas rationes obiectiuas se se secundũ rationem explicitam non includentes, cum virtuali discretione à parte rei; & hoc sufficit ad compositionem eam, quæ in creatis astruitur, admittendam; si potentialitas per infinitatem prorsus non præueniretur. Gradus enim animalitatis, & rationalitatis, secundùm esse explicitum tantùm se excludunt, quoad implicitum verò gradus animalitatis est gradus rationalitatis; eò quod ratio generica, & differentialis ab eadem omnino entitatum physica compositione accipiantur; si ergo gradus animalitatis claudit animam rationalem, vt compartem physicam sui; non potest saltim implicitè gradum rationalitatis nõ trãscendere.

Instatur vltra contra fugam, quæ suadit compositionem ex transcendentia.

42 Vel rationem vrgeo sic: quando concipitur sapientia, vt attributalis perfectio Deitatis, ab illa per rationem cõ distincta; vel solùm fit repetitio eiusdẽ conceptus expliciti sub diuersa tantùm habitudine formæ, & subiecti: ita vt Deitas, sub conceptu explicito essentiæ, appræhendatur instar substrati, & qualificabilis à sapientia: & eadem Deitas, sub eodem conceptu explicito essentiæ, concipiatur vt forma constitutiua Dei in esse sapientis; adeò vt tota ista discretio rationis spectanda non sit à distinctione explicita obiectiuarum rationũ; sed solùm à repetitione eiusdemmet conceptus, sub habitudinibus substrati, & formæ: ac proinde fieret, vt non daretur maior distinctio inter Deitatem, & sapientiam, quàm inter Petrum, & se ipsum, quando de se ipso enuntiatur. Quia, sicut ibi eadem prorsus Petreitas repetitur sub habitudinibus omnino extrinsecis materiæ, & formæ prædicationis; ita, si Deitas, & sapientia, non referrent distinctas rationes obiectiuas, sed omnino eamdem, sub diuersis, tantùm respectibus substrati, & formæ; tam nugatoria esset ista enuntiatio; *Deitas est sapientia*, sicut & hæc, *Petrus est Petrus*.

Quod idem astruimus de perseitate, & inalietate, quæ sunt affectiones modales entis; quia vel idem conceptus essendi, prout habet rationem qualificabilis, dicitur ens; & prout subit rationem qualificantis, dicitur perseitas; ac proinde eamdem nugationem referret ista prædicatio; *perseitas est ens*, quàm hæc; *Petrus est Petrus*: vel se excludunt, perseitas, & entitas, secundùm rationes obiectiuas explicitas, petita hac pluralitate formali obiectiuarum rationum à discretione virtuali ex parte obiecti; & hoc sufficit ad metaphysicam compositionem; (cùm etiam animal, & rationale se se secundùm implicitum imbibãt, & tantùm secundùm explicitum excludant.) Ergo, quantùm est, ex vi quidditatiuæ transcendentiæ, ineuitabilis esset compositio Deitatis cum suis proprietatibus attributalibus; si alias ratione infinitudinis non præueniatur potentialitas, & compositio: ergo, inconsequenter taxatur Scotus rationem potẽtialitatis à substrato Deitatis omnino remouens propter infinitudinem. At huius rationis vis petenda est ex his, quæ infra discutiemus. *In 2. art. sequentis controuersiæ, de compositione entis cum suis modis.*

Aureolus vt vitaret compositionem Deitatis, & attributorũ, hac ratione pressus, negauit, attributa addere conceptus determinatos, & explicitos.

Vel tandem, vt compositio vitari posset, recideremus in opinionem Aureoli à nobis propositam *in art. præcedenti sub num. marg. 2.* agentem, proprietates diuinas nullum conceptum determinatum, & explicitum referre, sed in ipsam conceptibilitatem intrinsecam Deitatis omnino coincidere; itaut distinctio attributorum ab essẽtia à solis connotatis extrinsecis trahatur; cui pronuntiatio adhæsit Aureolus, vt compositionem effugeret, vt liquet ex illius probationibus, quas inibi transcripsimus, *de quo etiam vide Aureolũ in præsenti art. num. 55.*

Inutile esse eorum effugium, qui cum Vazquez totam veritatem contradictoriæ enuntiationis, in cõceptiones inadæquatas refundunt; nõ spectata ex parte rei pluralitate virtuali.

44 Quare, aliorum responsio est; propositiones istas contradictorios veri-

rificari posse, propter solam distinctionem rationis; esto quòd in illa particula, *ex natura rei*, contradictio siue distinctio ante intellectum implicari, aut inuolui, videatur; quatenus ante considerationem intellectus, pater per intellectum generet, & non per voluntatem.

Ratio perstringēs modum dicendi Gabrielis Vazquez.

Et rationem reddunt: quia cū perfectiones diuinæ viatoribus exprimi nequeant, nisi nominibus à nobis impositis, quæ loco conceptum substituuntur; inde fit, vt iuxta conceptum pluralitatē termini etiam multiplicētur, quia enim Deum in se vnitissimum, ac simplicissimum pro hoc statu immersionis ad phātasmata vno conceptu appræhendere nequimus, ideo quasi per partes ita nobis obijcitur, vt aliter obijci conceptioni nostræ pro hoc statu repugnet. At, si Deum, prout in se est, nominaremus, & intelligeremus, sicut quidquid est in Deo, vno simplici intuitu appræhendere tur; ita vnica voce, quæ illius conceptionis vices gereret, nominari posset: quo supposito, non darentur cōtradictiones istæ, sicut nec termini distincti, qui inter se pugnare posset. Ita Gabriel Vazquez *tom. 2. in 1. p disp. 120. cap. 6*. ex quib' sibi videtur nullo negotio rationem oppositam infringere.

Vazquez.

Occluditur fuga pronūtiata praecedentis.

45 Hęc tamen solutio, quę potius euasio censēda est, ita occluditur. Primò; quia, si tota ratio contradictionis propositionum, quas de Deo construimus, pensanda esset ex imbecillitate intellectus perfectiones diuinas per plures actus percipientis; sequeretur, quòd procedendo per negationem, siue via remotionis, vt aiunt, posset distinctio actualis tolli, quæ per contradictorias propositiones exprimitur, & quæ tantū ex parte nostri intellectus se tenet. Quod apertè falsum est; alias enim (loquendo de obiecto ipso prout in se est, & extra conceptiones nostras existit) asseri posset, quòd filius ex natura rei procedit per voluntatem; eo enim ipso, quòd distinctio actualis inter intellectum, & voluntatem, remouetur, quæ ex cōceptibus nostris accedit; quidquid de intellectu affirmaretur ex natura rei, id etiam de voluntate necessariò adstruendum esset ex natura rei. Quare, licèt falsum esset pronuntiare, quòd filius generetur per voluntatem diuinam, vt à nobis conceptā; quia vt sic distinctionem refert ab intellectu; at non repugnaret patri per diuinam voluntatem, vt in se est (siue remota distinctione actuali, quæ sola est denominatio extrinseca à nostris conceptibus relicta) filium generare.

Instatur contra contr Vazquium

46 Sequela probatur; quòd scilicet posset distinctio, vel contradictio illa à diuinis attributis via remotionis tolli; si eā tantùm esset extrinseca denominatio, Deo ex nostris conceptionibus, non petito ex parte rei fundamento, accedens. Quia, ita repugnat, intellectum nostrum, pro hoc statu immersionis ad phātasmata, Deum instar corporis non appræhendere; sicut contradicit, eminentissimam illimitatissimamquè naturam eius vno conceptu percipere. Sed esto, quòd Deus à nobis cognosci non valeat nisi instar corporis; adhuc intelligimus, non esse corpoream substantiam illam, quam adinstar corporis appræhēdimus: ergo, à simili, licet intelligere non valeamus voluntatem, & intellectum Dei, nisi per distinctos conceptus; adhuc via remotionis procedētes, tollere possumus distinctionem illam, quæ ex nostro modo intelligendi relinquitur. Cū contradictionem non inuoluat, concipere duas illas proprietates esse in re vnam simplicissimam conceptibilitatem; licet ex inadæquatis conceptionibus nostris ista extrinseca pluralitas accedat. At, ex hypothesi, quòd via remotionis intellectus noster appræhendere posit, intellectum, & voluntatem Dei, esse ipsammet formalitatem ex natura rei; euidenti cōsequutione colligit, productum intellectus in re esse productum voluntatis in re; cùm ex natura rei non sit principium aliud, & aliud; ergo generatio verbi posset voluntati patris deferri.

Secūda probatio Scoti contra praemissum modum dicendi.

47 Secundò improbatur iste modus dicendi: quia ad verificandas propositiones contradictorias ex natura rei non sufficit distinctio attributorum in esse obiectiuo; vel prout nostris conceptibus obijciuntur; ergo requiritur distinctio præcedens actum intellectus. Probatur antecedens; quia obiectum, quod est mensura veritatis propositionis, in quantùm est regula quædam ex natura rei veritatis illius, debet anteire ipsum actum, qui verus est per conformitatem & dependentiam ad tale obiectum: cùm vt sic referat rationem causæ veritatis propositionis. Sed attributa, inquantū habent esse obiectivum in nostro intelle

ctu, non præcedunt conceptus, quos de illis formamus; quin potius, illud esse obiectivum est denominatio extrinseca à nostro conceptu petita: ergo propositiones illæ, quæ referunt distinctionem in attributis ex natura rei, non possunt esse veræ per conformitatem, ad obiecta condistincta per cõsiderationem nostram.

Tum etiam: quia ideò esse obiectivũ vnius attributi est extra esse obiectivũ alterius; quia conceptus, à quo istud esse obiectivum fit, est extra conceptum, à quo fit alterum attributum in esse obiectiuo. Ergo eò abest, vt propositiones, quæ distinctionem in attributis referunt ex natura rei sint veræ penes ordinem ad discretionem illorum in esse obiectiuo; quòd potius distinctio obiectiua attributorum, à distinctione conceptuum, à quibus producuntur in illo esse, à priori haurienda sit. Quam etiam rationem insinuauit Scotus, in citata *dist.* 8. *quæst.* 4. *sub* §. *contra in illo instanti originis*, *num. marg.* 11. vbi inquit *Hic etiam arguitur contra istam positionem, & ex alia ratione eorum de obiectis veri, & boni; quia si ab æterno Deus ex sui immaterialitate intelligit, & vult se, & hoc sub ratione boni, & veri; ergo ibi est distinctio veri, & boni rationum formalium in obiectis ante omnem actum circa talia obiecta.*

Hoc etiam confirmatur per argumentum eorum de beatitudine, quæ conuenit Deo ex natura rei ante omnẽ actum intellectus negotiatiui; quia actus negotiandi non est formaliter beatificus. Illa autem beatitudo, vt dicitur, requirit propriam rationem obiecti, & potentiæ, & operationis; ergo. Quæ Scoti pronuntiata, eò spectant, vt ostendant, discretionem obiectiuam, quæ erumpit ex functione intellectus negotiatiui, non præstare ad terminationem, vel tendentiam in obiectũ, prout disitũ ex natura rei.

Si autem opponas; falsum assumere oppositionem nostram, nimirum esse obiectivum non esse mensuram iudicij, eòquòd ab actu eliciatur; cùm omnes complexiones, quæ spectãt figmenta rationis, ab eisdem mensurentur, & specificentur.

Dico; vel complexiones ex terminis fictitijs conflatas, à figmentis primariò non specificari, vel mensurari, sed ab ente reali, ad cuius instar, ens rationis formatur per analogiam; vel quòd si veritas enuntiationum, quas de Deo formamus, tantùm à fictione obiectiua mensuraretur; fieret, vt Theologi, non veras, ac reales proprietates Deo assererent, sed fictitias, ac chymæricas, de quo vide *num.* 60. vsquè *ad* 63. *huius art.* dum agitur contra aliud cuiusdam recentioris effugium, quod omnino recidere videtur in istum modum dicendi Gabrielis Vazquez.

Scotus.

Obiectio cõtra probationem præcedentem.

Distinctionem ex natura rei inter essentiam, & attributa, virtualem non esse, ex Scoto statuitur.

48 Dicendum secundò; distinctionem attributorum ab essentia, & inter se, non esse merè, virtualem, sed actualem. Hanc statuimus assertionem contra Soarez, Scotum ad virtualem distinctionem trahere nitentem.

Assertio 2. distinctio Deitatis, & attributorum est actualis.

Et probatur ex Scoto loco citato, *ex* 1. *sent. dist.* 8. *quæst.* 4. §. *ad quæstionem respondeo*, *num. marg.* 17. Vbi ait. *Est ergo ibi distinctio tertia præcedens intellectum omnimodo; & est ista, quod sapientia est in re ex natura rei, & bonitas est in re ex natura rei: sapientia autem in re formaliter non est bonitas in re.*

Probatur ex Scoto.

Scotus.

49 Sed obijcitur nobis Scotus *in* 1. *dist.* 2, *quæst.* 7. *num. marg.* 43. §. *sed nũquid hæc distinctio dicetur realis?* Vbi ait. *Respondeo, non est propriè realis actualis, intelligendo, sicut communiter dicitur, realis actualis illa, quæ est differentia rerum, & in actu; quia in vna persona non est aliqua differentia rerum propter simplicitatem diuinam; & sicut non est realis actualis; ita non est realis potentialis: quia nihil est ibi in potentia, quod non est in actu. Potest autem vocari differentia rationis, sicut dicit Doctor quidam, non quòd ratio accipiatur pro differentia formata ab intellectu, sed vt ratio accipitur pro quidditate rei secundum quòd quidditas est obiectũ intellectus.*

Opponitur Scotus contra nostrum assertum.

Scotus.

Vel alio modo potest vocari differen-

tia virtualis: quia illud quod habet distinctionem in se, nō habet rem, & rem, sed est vna res habens virtualiter, siue eminenter quasi duas realitates: quia vtrique realitati, vt est in illa re, competit illud proprium, quod inest tali realitati, ac si ipsa esset res distincta. Ita enim hæc realitas distinguit, & illa non distinguit: sicut si ista esset vna res, & illa alia.

Scotus.

50 At violenter nobis opponitur Scotus; dum tantùm intendit, distinctionem actualem formalitatum, siue conceptibilitatum in eadem entitate, esse virtualem distinctionem; non formalitatum, sed realitatum omnino discretarū. Ita enim duæ formalitates in eadem entitate se gerunt, vt duabus naturis omnino inter se separatis æquipolleāt: adeò vt distinctio realis virtualis distinctioni formali actuali innitatur. Animal enim, & rationale, quia ante intellectū habent distinctas rationes formales; per eminentiam, & virtualitatem quādam sunt plures realitates. Quod disertissimis verbis expressit Scotus ibi. *Quia vtrique realitati, vt est in illa re, competit illud proprium, quod inest tali realitati, ac si ipsa esset res distincta.* Contendit enim, plures realitates, aut formalitates, ita ante intellectum quidditatiuas rationes omnino discretas sortiri, ac si essent res nullatenus identificatæ: & ideo actualem formalitatum discretionem, virtualem rerum, aut entitatum separationem appellauit.

Germana textus Scoti elucidatio.

Scotus.

51 At sibi cauens Scotus, ne arrepta ansa ex virtuali illa distinctione, sinistrè interpretaretur; quasi actualem discretionem ex natura rei minus probasset: expressissimis postea verbis mentē aperuit, subdens *num. marg. sequenti, qui est 44. Breuiter igitur dico, ommittendo illa verba de distinctione rationis, & de distinctione virtuali: non quia sint male dicta, sed quia non oportet eis vti. Dico, quòd in essentia diuina ante actum intellectꝰ est entitas A, & est entitas B, & hæc non est formaliter illa; ita quòd intellectus paternus considerans A, & considerans B, habet ex natura rei; vnde ista compositio sit vera; A, non est formaliter B; non autem præcisè ex aliquo actu intellectus circa A, & B.*

Cautio Scoti pro actuali distinctione attributorū ex natura rei.

Scotus.

Eneruantur argumenta opposita contra distinctionē formalem Deitatis, & attributorum.

52 AD Primum argumentum *ex num. 6.* respondetur, nō sufficere ad compositionē adeundam, quòd formalitates ordinentur, vt tale, & vt ratio eius; sed vlterius necessariò exigi, quòd formalitas ista non habeat per identitatem, ex vi suæ præcisæ rationis, formalitatem alterā, quæ est constitutiua illius in aliquo esse. Vt enim, ex dictis satis superque cōstat; formalitas illa, cui non accidit ratio identificandi realiter alteram formalitatem ex natura rei discretam, sicut non potest esse in indigentia alterius formalitatis, cui identificatur vi quidditatiuæ illimitationis suæ; ita nequit esse in potentia, atque adeò nec compositionem adire.

Ad argumēta cōtra distinctionem attributorū ex natura rei.

Ad 1. arg.

53 Ad confirmationem *ex num. 7.* falsum supponere, quòd scilicet vnū adæquatè diuidatur, in vnum vnitate indistinctionis rationum formalium; & in vnum vnitate compositionis: cùm in Deo quædam vnitissima perfectionum constitutio reperiatur cum distinctione rationum formalium, & sine compositione propter rationes dictas.

Ad confirmationem

54 Ad secundum *sub num. 8.* quòd, vt ex dictis constat, non præuenitur cōpositio propter solam realem identitatem; cùm sola materialis identitas in tertio compositionem remouere nequeat; vt patet in creatis: sed propter formalem illimitationem, vi cuius præuenitur in ista formalitate indigentia alterius, à qua condistinguitur; ac proinde, & potentialitas ad illam.

Ad 2. argumentum.

55 Sed vrget Aureolus *in 1. dist. 1. art. 2. fol. 75. nullus transitus in identitatem tollit compositionem, nisi, quæ est illius generis cum transitu; vt, si sit transitus secundùm rem, tollit compositionē realem; si secundùm rationem, tollit cōpositionem rationis. Sed paternitas, & essentia, transeant in identitatem secundùm rem, & retinent distinctionem formalem, secundùm sic euadentem; ergo transitus ille tollet compositionem realem, & relinquet formalem, & ex natu-*

Acris in vasio Aureoli in Scotum.

ra rei, quod est contra authoritatem Hilarij dicentis, quòd non ex compositis Deus, qui vita est, nec qui lux est, ex obscuris coaptatur, nec qui species est, ex disparibus formalis est: totū enim, quod in eo est, vnum est. Ex secundo quoque ratio non euaditur; falsum enim est, nec benè consonum fidei veritati, quòd persona aliquo modo sit composita; nec formaliter, & ex natura rei; nec conceptibiliter, & secūdum rationem; nempe qui omne dicit nihil excludit secundum determinationem capituli Firmiter de summa Trinitate, in quo plenariè continetur, Deum esse simplicem omnino; ergo nullus modus compositionis ponendus est, nec realis; nec formalis; nec rationis; in Deo.

Eneruatur ex præmissis

56 At ratio Aureoli, & omnes aliæ oppugnationes, quæ compositionem ex sententia Scoti inferunt, eodem doctrinæ filo corruunt. Negamus enim, ad vitandam compositionem formalem requiri transitum in formalem identitatē; sed quòd identitas ea, quæ inter formalitates intercedit, merè materialis non sit, sed à quidditatiuis illarum formalitatum rationibus petita, quæ inter se coniunguntur.

Dilutio confirmationis ambigens potentialitatem, & metaphysicam compositionem in Deo

Quare, ad confirmationem secundi argumenti *ex num.* 9. dicimus; animal, ideo cum rationalitatis gradu componi, quia illi non copulatur, vi suæ rationis formalis; sed solùm materialiter ratione tertij physici; vt latiùs constat ex obseruationibus ad literam Scoti. Vnde; licet fateamur ingenuè, quòd sapientia præter realem identitatem cū Deitate, etiam coniungitur formaliter Deitati, ita vt conceptibilitas sapientiæ, quæ formaliter ex natura rei secernitur à Deitate, non sit quasi Deitati invnita, quam constituit in esse sapientis, vt ratio eius; hæc tamen counitio formalitatum Deitatis, & sapientiæ ad constitutionem vnius, videlicet sapientis, quod de materiali importat Deitatem, & de formali sapientiam, ideò non est compositio; quia in substrato talis constitutionis, nimirum in Deitate, non præmittitur potentialitas, sicut nec indigentia formæ. Substratum autem forma non indiget, quando à sua ratione formali habet identicè formam; ita vt identitas cū forma non sit substrato, quasi materialis, & accidentaria, vt est in vniuerso cōuentu graduum metaphysicorum entis creati, sed essentialis, & quidditatiua. Quare, licet pro aliquo priori præsuppositionis formalis, aut conceptibilitatis, apprehendatur Deitas, vt non substrata sapientiæ, non tamen censenda est potentialis ad illam; cùm de essentia Deitatis sit sapientiam per illimitatam identitatem retinere.

Enodatio arg. 3.

57 Ad tertium: *ex num.* 12. in nostra sententia exactam reddi rationem, quare repugnet, rationes formales in inferioribus naturis dispersas in superiori natura per identitatem formalem cōiungi; si supponatur probabilissima sententia Scoti astruentis, à Deo, & creaturis, rationem simpliciter vnam præscindi, ita vt perfectiones creatæ, ad eamdem diffinitionem, & conceptum colligantur. Quia, si perfectiones creaturarum conueniant in omnimodam vnitatem præcisi conceptus cum proprietatibus increatis; manifestè constare videtur, quòd si ad rationem formalem huius proprietatis creatæ ex natura rei sequatur negatio alterius: ita & in Deo, ad proprietatem istam, vi suæ præcisæ rationis, sequi debeat, quasi essentialis cōditio, negatio alterius proprietatis. Aliàs enim proprietates diuinæ, & creatæ, in vnum conceptum non coirent; si sapientia creata esset talis, vt essentialiter negationem bonitatis inferret; & sapientia diuina per essentialem transcendentiam imbiberet bonitatem, quam creata sapientia vi suæ quidditatiuæ rationis excludit; vt ex dictis patet. Quare, ita probabile est, rationes eas, quæ in creaturis essentialiter differunt ex natura rei, etiam in Deo formaliter ex natura rei secerni; sicut & creatas, & increatas proprietates ad vnum conceptum colligi posse, quantùm est vi huius medij de conuenientia Dei, & creaturarū in vna ratione; licet prædicta Scoti sententia de distinctione attributorum ab essentia, maiorem sibi vendicet firmitatem ob aliud medium complexionum contradictoriarum, quæ enuntiantur de Deo ex natura rei.

Præmissa doctrina illustratur ex creatis.

58 At, si perfectiones aliquæ in superiori natura coniungantur, alia longè diuersa ratione formali ab ea, quæ inferiori naturæ insit; mirum non est, si in superiori natura non intercedat ea formalitatum discretio, quæ in inferiori reperiatur. Ideo enim vis calefactiua, & exsiccatiua, quæ essentialiter diffe-

runt

runt, in luce Solis formaliter non distinguuntur; quia in illa non couniuntur secùdùm eamdem rationem formalem calefactiuæ, & exsiccatiuæ virtutis, quæ alijs corporibus insit, in quibus potentiæ istæ distinctæ sunt: sed tantùm secundùm virtualitatem, & eminentiam quamdam. Si enim lux Solis esset formaliter calefactiua, & exsiccatiua, non referret vtramque proprietatem, vi eiusdem indiuisæ formalitatis. Atqui Deus, cùm non tantùm perfectiones eminenter præseferat, sed & proprietates in eadem ratione formali cum proprietatibus creatis covnibiles; impossibile est, proprietates creatas inter se essentialiter secerni, & attributa diuina ex natura rei non condistingui; si vtræque proprietates creatæ, & increatæ, in eumdem conceptum coincidant.

Altera responsio ad 3. arg.

Vel respondetur secundò; quòd cùm proprietates attributales, quæ Deo ex creaturis tribuuntur, ita in Deo copulētur per infinitam identitatem realem, vt de illis contradictoriæ rationes ex natura rei verificentur, necessario astruenda est actualis distinctio ex natura rei; cum sola virtualis præstare non valeat, vt contradictoriæ enuntiationes verificentur; vt patet ex dictis.

Obiectio cōtraprobationem Scoti.

59 Si autem opponas ex prælibatis *sub num.* 33. omnino corruere Scoti probationem petitam à conuenientia proprietatum diuinarum cum creatis in vnitate conceptus; eò quòd implicet, quòd si sapientia diuina colligatur ad vnitatē rationis obiectiuæ cum sapientia creata, non exprimat discretionem formalem à iustitia, quam infert sapiētia creata. Hæc enim ratio eneruis apparet in facultate appræhensiua coloris in sensu externo visus, quæ realiter differt à potentia perceptiua sonus in sensu externo auditus; esto quòd facultates istæ sensuum externorum conueniant vniuocè cum potentia sensus interni ad percipiendum colorē, & sonum, absque vlla discretione potentiarum in sensu communi ad sensationem obiectorum sensuum externorum.

Diluitur 1.

Cui obiectioni potest fieri satis dupliciter. Primo; quòd licet vis perceptiua odoris, soni, vel coloris, in sensu communi non distinguatur, vel plurificetur realiter, sicut in sensibus externis reali separatione secernuntur facultates appræhensiuæ huiusmodi obiectorum; interst tamen distinctio formalis ex natura rei. Quæ distinctio obtinet, vt inconcussum supersit axioma Scoti præmissum de repugnantia conuenientiæ prædicatorum in eodem conceptu; si alterum referat exclusionem illius prædicati, quod imbibatur in alio per transcendentiam, & identitatem formalem.

Responsio altera.

Vel respondetur secundò; ex præmissis loco citato sub eodem *num.* 33. quòd ideo vis perceptiua coloris in sensu cōmuni non differt à parte rei à facultatē appræhensiua soni; quia sensus communis non comparatur adæquatè ad obiectum sensus externi, sicut quælibet attributalis affectio adæquatè refertur ad proprium obiectum, non adita extensione ad obiectum alterius attributi. Nec enim intellectus dicens verbum comparabilis est in ratione principij ad spirationem Spiritus Sancti; sicut nec è cōtra, voluntas ad verbi dictionem.

Aliud neotericorum effugium occludimus, quod euadere molitur enuntiationum contradictionem, ob inadæquationem conceptuum.

60 CÆterùm; hæc duo capita, è quibus distinctionem formalem inter attributa hau rit Scotus; nimirum, & conuenientiam proprietatum Dei, cum affectionibus entis creati, in vna ratione obiectiua; & contradictorias propositiones, quas de proprietatibus attributalibus pronuntiamus; eludere videntur oppositæ sententiæ assertores; dum inficiantur, nomina ea, quæ proprietates diuinas indicāt, eas insinuare, secundùm esse, quod referunt ex natura rei. Quare, cùm obijciūt Scotistæ, *verbum generari per intellectum, & non per voluntatem ex natura rei*; negant suppositum; scilicet intellectum, voluntatem, sapientiam, &c. Esse ex natura rei ea ratione, qua à nostris conceptibus exprimuntur, & vocibus significantur: vnde, hæc, & alia attributa, vt à nobis concepta, imaginarias tantū, & non reales Dei proprietates autuma

Euasio Ia bi Grana

re videntur. Ita Iacobus Granado *in 1. part. tract. 2. disp. 5. sect. 3. num. marg. 13* qui modus dicendi recidere videtur in placitum Vazquij sub *num. marg. 44.* propositum.

Taxatur ex Fabro.

61 Verùm; cum in huius authoris doctrinam incidissem, statim occurrit, Philippum Fabrum virum apprimè eruditum meritò iudicasse *in 1. sent. distinct. 2. quæst. 7. disp 20. cap. 6. n. marg. 66.* quòd dum Thomistæ causantur, Scoti discipulos distinctionem ex natura rei inter attributa astruentes, simplicitatem diuinam euertere: ipsi potius aduersarij reconuenie ndi sint, eòquòd Dei proprietates, de quibus disputant Theologi, fictitias, & imaginarias comminiscantur. Si enim hæc nomina, *intellectus, voluntas, sapientia, bonitas,* non innuãt proprietates Deo intrinsecas ex natura rei; sed à nostris tantùm conceptionibus extrinsecè petitas; in cassum Theologi defatigarentur istarum proprietatum, vt his nominibus exprimuntur, quidditates inuestigantes: cum voces, & conceptus, quos de attributis formamus; quasi fucum proprietatum Deitatis referant, non tamen rem ipsam, quæ Deo insit.

Prement ratio contra aduersarios, quos impetit ad hominem

62 Præterea prementem adiungo probationem: quia si propter inadæquationem vocum, & conceptuum, negari posset suppositio; aut hypothesis illa *ex natura rei*, in propositionibus, quæ de Deo aliquid enuntiant secundùm esse, quod referunt à parte rei; fieret, vt etiã propositio ista inuoluens hypothesim ex natura rei; *paternitas non est spiratio passiua à parte rei*; negari posset; quod est hæreticum. Consequentia probatur; quia non magis adequatè exprimunt hæ voces; *paternitas, & spiratio passiua*; ipsas hypostases patris, & Spiritus Sancti, in esse personali constitutiuas; quam illa nomina, *intellectus, voluntas, sapiẽtia, &c.* indicant attributales Dei proprietates. At ex hoc, quòd illæ voces, *intellectus, & voluntas*, inadæquatè propria obiecta significent, potest negari suppositio enuntiationis innuẽtis quidditatem obiecti ex natura rei; ergo & discretio realis inter relatiuas hypostases, prout ex parte rei se tenet, eludi posset prætextu inadæquatæ repræsentationis nostrorum conceptuum, ab his, qui causarentur, conceptus & voces istas paternitatis, & spirationis passiuæ, non exprimere res, sicut in Deo sunt, sed inadæquatè, & analogicè: ac proinde via hæreticis patere posset ad eludendum sanctissimæ Trinitatis mysterium. Vel reddãt aduersarij rationẽ, cur hæc nomina, *intellectus, & volũtas*, exprimãt inadæquatè absolutas Dei proprietates; voces verò relatæ, *paternitas, & spiratio passiua*, secũdũ adæquationem respõdeant hypostasibus diuinis in esse rei?

Fit satis arg. 4.

63 Ad quartum, & vltimum argumentum ex *num. 13.* dicimus, non sufficere ad rationem potentiæ, quòd formalitas ea, quæ subit rationẽ substrati respectu alterius, illam non transcendat formaliter ex natura rei; sed vlteriùs exigi, vt formalitas illa, quæ potentialis est, non adeat identicam coniunctionem ad aliam, vi suæ quidditatiuæ rationis. Quare, licet Deitas pro aliquo priori præsuppositionis formalis ex natura rei non sit sub sapientia, & sit capax illius, (damus enim ordinem præsuppositionis formalis ex natura rei, sicut & formalem distinctionem astruimus,) nõ tamen intelligitur pro aliquo priori præsuppositionis cum potentialitate, & indigentia alicuius proprietatis attributalis; cùm in nullo signo præsuppositionis formalis concipi queat Deitas sine positiuo illo propriæ illimitationis, cum quo incompossibilis est indigentia alicuius proprietatis attributalis, quam vi quidditatiuæ infinitudinis, sibi asciscit Deitas per realem identitatem.

Ad instãtiã

64 Nec alicuius momenti est obiectio illa de actu, & potentia: quia pro illo priori præsuppositionis formalis, nec Deitas concipitur sub actu sapientiæ; nec sub potentia ad illam; eòquòd termini isti, *actus, & potentia*, contradictoriè non opponantur: atquè adeò medium sustinere queant, quod est non esse in actu. Nec ideò Deitas asserenda est sub carentia proprietatis attributalis; quia carentia, non solùm innuit negationem actus pro aliquo priori præsuppositionis formalis, sed etiam non esse identicæ coniunctionis illius formæ, cuius carentia est: ita vt de quidditate substrati non sit, formam sibi per identitatem coniungere.

Potentiæ metaphysicæ amplior elucidatio.

65 Vnde, licèt fateamur, ad rationem potentiæ metaphysicæ non exigi, quòd existere valeat cum forma opposita, cum id implicatorium sit ob physicam identitatẽ ratione tertij; nec enim

ani-

animalitas, quæ est in homine existere valet cum irrationalitate in equo; at non repugnat animalitati hominis negatiua indifferentia, & conceptibilis indeterminatio, vt oppositæ formæ irrationalitatis componatur intelligibiliter: quod est verum in omni opinione, & demonstrat apertè, gradum animalitatis in homine tantùm materialiter, & ratione tertij, cum rationalitate identificari realiter, & non à sua quidditatiua ratione; quod secus fit in Deitate respectu sapientiæ; quæ nec logicam, aut conceptibilem indeterminationem sustinet, vt oppositæ formæ coniungi valeat.

Obiectio cōtra doctrinam præcedentem.

66 Sed vrgebis vltra; dari aliquot potentialia substrata, quæ sub oppositis formis concipi nequeant, etiam asserta distinctione formali, & metaphysica compositione; qualis apud Scotum constituitur inter passionem, & essentiam, à qua pullulat: quia licet humanitas formaliter ex natura rei dissideat à propria passione risibilitatis; implicat quòd concipiatur humanitas composita inhibilitati, aut propriæ passioni pullulanti ab specifica differentia opposita: non igitur præuenitur potentialitas in Deo, eòquòd concipi nequeat sub opposito suæ proprietatis attributalis.

Eliditur oppositio.

Respondetur; quòd licet essentia creata comparari nequeat in ratione principij metaphysici ad proprietatem oppositam; eòquòd nulla intersit connexio, imò intercedat repugnantia, inter vtramque formalitatem; eò tamen essentia creata asseritur identificata suæ passioni materialiter, & non à sua quidditatiua ratione; quò non contradiceret essentiæ creatæ, quantùm est à suo quidditatiuo conceptu, sine propria passione existere; quod tamen aduersatur Deitati, ob infinitatis rationem. Non enim repugnat constitutioni humanitatis dari sine risibilitatis passione; contradicit verò existentia Deitatis absque attributo sapientiæ; quod perspicuè referat, Deitatem, à quidditatiuo conceptu, vendicare realem identitatem cum suis attributis, secus verò essentiam creatam cum suis proprietatibus. Eiusdem enim specificæ quidditatis esset humanitas illa, quæ à Deo creari posset sine proprietate risibilitatis; nec differret essentialiter ab humanitate, quæ identificatur realiter cum suis proprietatibus. Si quis verò fingeret possibilem Deitatem absque attributo sapientiæ, verbi gratia; illa conficta Deitatis species alia esset à quidditate, & substantia Dei, de cuius essentiali conceptu est habere sapientiam per realem identitatem.

Vltima oppositio ex neoterico

67 Oppones vltimò contra nostram sententiam, ex Raphaele Auersa *in 1. part. quæstion. 3. section. 4. argum. 5.* vitari non posse compositionem data discretione ex natura rei inter essentiam, & attributa, quamuis potentialitas præueniatur ob rationem infinitudinis; quatenus ad compositionem non exigatur potentialitas, sed sola distinctorum vnio. Vt liquet in gradibus intensionis siue homogeneis, siue hetereogeneis, qui componuntur ad cointegrandam formam taliter intensam; & in partibus extensionis, quæ per compositionem conueniunt ad constituendum aliquod totum; cum tamen altera pars, siue intensiuæ, siue extensiuæ latitudinis, non sit potentia, aut actus respectu alterius.

Infringitur

Respondetur; quòd quando compartes componuntur per modum substrati, & formæ, aut sicut tale, & ratio eius, in aliquo esse; tunc ad compositionem exigitur potentialitas. Quamobrem substratum sapientiæ, quod est Deitas, non componitur sapientiæ, quia non exprimit potentialitatem ad sapientiam; sicutècontra, omne substratum creatum est potentiale ad suam formam: quæ tamen potentialitas non exigitur ad eam compositionem partium, quæ non comparantur in ratione substrati, & formæ.

Altera responsio.

68 Vel dicimus; quòd licet partes extensionis, & intensionis, non sint in potentia respectu suarum compartium; referunt tamen potentialitatem respectu indiuisibilis vnitiui connectentis, vel componentis partiales entitates in aliquod vnum. Deinde, quod ratio, quam de sensu Scoti tradidimus ad abigendam compositionem in diuinis

data distinctione formali ex natura rei; etiam ablegat compositionem partium extensionis, & intensionis in aliquod vnum medijs indiuisibilibus vnitiuis. Quia si de essentia huius extensionis, vel intensionis, esset habere per realem identitatem, alteram compartem; non componeretur cum illa, nec etiam cum indiuisibili continuatiuo, ad quod est in potentia.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in astruenda distinctione ex natura rei inter Deitatem, & illius proprietates, malè audiat Scotus?

SVMMARIVM.

Scoti sententiam pluribus rationibus aduersarij adoriuntur. Num. 1.

Esse apertam imposturam, Scoto Gilberti errorem impingere, sanctorum Thomæ, & Bonauent. authoritatibus ostēditur. Num. 14.

Item & Alexandri Alensis. Num. 16.

Aduersariorum oppugnationes elidimus. 21.

Ratio quæsti.

1 SI aliqui ex modernis Scholasticis, eam in disputando seriem obseruassent, quam instituta ratio, & modestia christiana præscribit; otiosum esset dubium hoc ad cohibendam illorum audaciam excitare, qui ita Scotum taxant, quasi aliquid dissonum docuisset in dist. ex natura rei astruenda. Sed, vt istorum licentiam pro posse contineamus, omnia illorum argumenta, quibus Scotum adoriuntur, expendenda sunt; & libet prius authores omnes, qui de Scoto in hac re malè sentiunt, censurarum plaustra in ipsum effutiētes, referre, qui omnes moderni sunt, vt eorum pateat authoritas, qui in re tā seria, ita inconsultè procedunt; & recensitis authoribus, subijciamus diuersissimas, quas nostræ sententiæ notas impingunt, (quot enim capita; tot censuræ,) quod luce clarius illorum in Scoto carpendo procliuitatem, & libidinem demonstrat.

Scoto succensent Thomistæ, impetentes distinctionē ex natura rei.

In qua re Torres, alias Canariensis, *lib. de Trinit. quæst.* 28. *in* 1. *part. disputationis primæ, & in* 2. *part. eiusdem* 1. *disputationis, conclusione secunda*, tenet, sententiam Scoti malè in fide sonare. Molina 1. *part. quæst.* 28. *art.* 2. *disp.* 2. Bañez ibidem, *dub.* 3. *concl.* 1. Sotus *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 3. *art.* 3. asserunt, esse parùm tutam in fide. Zumel, 1. *part. q.* 4. *art.* 2. *quæst.* 3. existimat, non esse fidei consonam; & nouissimè Vazquez in Scoto reprehendendo omnes alios supergressus; commentus est, sententiam Scoti parùm dissidere ab errore Gilberti Porretani ab Ecclesia damnato in Concilio Remensi. Istorum ergo conatus suadetur.

Canariēsis. Molina. Bañez. Sotus. Zumel.

Vazquius.

2 Primò; quia non est maior distinctio apud Scotum inter attributa, & Deitatem, quam inter essentiam, & relationes; sed hypostases solùm per intellectum ab essentia discernuntur: ergo & attributa. Minor probatur ex Concilio Florentino, *Sessione* 18. post medium, *in disputat. inter Ioannem, & Marcum*, vbi Ioannes ex parte Ecclesiæ Latinæ, sic ait. *Diuina substantia, & persona, re quidem sunt idem, secundùm autem modum intellectionis nostræ differre videntur*: Cui consensit Marcus pro Ecclesia Græca, & Andreas Colossensis Episcopus volens vtriusque opinionem conciliare subdidit: *Sola ratione siue intelligentia, condistingui Deitatem, & hypostasim.*

1. argum Ex Concilio Florentino.

3 Vrgetur ex Concilio Remensi sub Eugenio III. cui adfuit Diuus Bernardus; vbi definitum est, *inter relationem, & essentiam, rationem non debere distinguere.* Ex quo talem argumentationem producit Vazquez. Quando Eugenius definit, inter relationē, & essētiā rationē nō debere distinguere; ibi, *per rationē*, vsus phrasi Gilberti intelligit rationē Theologicā, quæ idē est, ac distinctio ex natura rei, siue ante intellectꝰ functionem: relinquitur ergo, vt definitio Eugenij opinionē Scoti damnare videatur.

Agitur contra Scotum ex Cōcilio Remensi.

4 Tum vel maximè: quia Concilium propositiones istas Gilberti damnat: *Pater est Deitas, id est Deus: est bonitas, id est bonus*: eòquòd Gil-

Item, & quòd Scotus consentiat Gilberto.

Gilbertus existimarit necessariò addẽdas esse particulas illas in concreto; vt propositiones, quæ ex terminis abstractis constituuntur, verificari possent. At supposita distinctione ex natura rei, quã astruit Scotus, etiam, vt ex terminis abstractis veræ propositiones formentur, in cõcreto exponi debent; cum illa, quæ essentialiter se se non transcendant, nequeant in abstracto prædicari. Ergo in opinione Scoti, vt propositio ista vera sit; pater est bonitas, (cum paternitas, & bonitas, ex natura rei differant;) ly bonitas, per concretum bonus, exponi debet: quod est Gilberto consentire.

Arguitur 2 ex Bernard.

5 Secundò arguitur ratione, qua Diuus Bernardus in Gilbertum agit: sed quia verbis Sancti Doctoris abutitur Vazquez, referenda sunt, vt habentur *in serm. 80. in Cantica. Diuinitate inquiũt Deus est, sed diuinitas non est Deus; sed si Deus non est, quid est? aut enim Deus est; aut aliquid, quod non est Deus, aut nihil: equidem non das Deum esse, sed nec nihilum quidem, vt opinor, dabis, quam vsque adeò necessariam esse Deo fateris, vt non modo absque ea Deus esse nõ possit, sed ea sit. Quòd si aliquid est, quod nõ est Deus: aut minor erit Deo, aut maior, aut par; at quomodo minor, qua Deus est? restat vt, aut maiorem fatearis, aut parem, sed si maior; ipsa est summum bonum; non Deus: si par; duo sunt summa bona, non vnum.*

S. Bernard.

Bernardi argumentationem in Scotum retorquet Vazquius.

6 Quam Bernardi argumentationẽ, ita in Scotum retorquet Vazquez: si essentia diuina est sapiens per sapientiam ex natura rei discretam; vel ergo sapientia illa, prout est aliud à Deo ante intellectum, est aliquid, vel nihil; non potest esse nihil; cũ sit, qua Deus est talis; ergo aliquid. Rursus, illud, quod ante intellectum distinctum est à Deo, vel est quid superius Deo? & hoc implicat: cũ Deus sit quid summum, etiam in cogitantis apprehensione. Vel est inferius? & contradicit; quia esset creatura. Nec æquale: quia essent duo Dij, aut duo summa bona; vt Bernardus loquitur.

Criminatio Vazquij in Scotum.

Quæ ratio, (ait Vazquez,) magnifacienda est, non solùm ob authoritatem Bernardi, & quia in se efficacissima sit; sed eò vel maximè, quò bona pars fuerit motiui definitionis concilij Remensis contra Gilbertum. At nos rationem Bernardi, qua possumus pietate, & religione veneramur, ac suspicimus; absque stomacho tamen vix referre possumus, quòd non vereatur Vazquez, aliàs validissimam tanti Doctoris, & Ecclesiæ patris rationem infirmare: illam eò à proprio instituto extrahens, quò renuentem Bernardum, solùmque contra Gilberti errorem agentem, nobis opponat.

3. arguitur

7 Tertiò arguitur: quia omnis distinctio realis proprietatum Deitatis aduersatur principijs fidei; sed distinctio, quam Scotus constituit inter Deitatem, & illius attributa, eo ipso, quòd est ante intellectum, est realis: quia, sicut adæquata est partitio entis, in ens reale, & ens rationis; ita & adæquata diuisio est distinctionis in tota sua latitudine, in distinctionem realem, & rationis; cum distinctio consequatur ad ens. Atqui repugnat principijs fidei discretio realis diuinarum perfectionum ab essentia; ergo & distinctio illa formalis, quæ est ex natura rei.

Confirmatur ex Scoto.

8 Præterea; opponitur Scotistis, ipsos Scotum in hanc minus probatam assertionem actualis discretionis ex natura rei attributorum, & essentiæ, violenter traxisse; quam aliàs ipse Scotus, ob nouitatem doctrinæ, exhorruisse videtur, *lib. 1. sent. distinct. 2. quæstion. 7. num. margin. 44. editionis Hugonis Cauelli* vbi cum inquisijsset: *Numquid igitur debet concedi aliqua distinctio?* Subdit. *Respondeo; melius est vti ista negatiua, hoc non est formaliter idem; quã hoc est sic, & sic, distinctum. Sed nonnè sequitur A, & B, non sunt idem formaliter; ergo sunt formaliter distincta? respondeo, quòd non oportet sequi: quia formalitas in antecedente negatur, & in consequente affirmatur.* Igitur alienum est à mente Scoti distinctionem formalem ex natura rei astruere.

Scotus.

Arguitur 4

9 Quartò; obijciunt nobis compositionem in Deo instar metaphysicæ illius, quam Scoti Schola concedit ante intellectum enti metaphysico ex superioribus prædicatis constituto, stante reali identitate graduum, qui inter se componuntur; propter solam formalem distinctionem. Sed obiectio ista prorsus enodata est *in præcedenti articulo.*

5. Oppositio Caietanus. Bañez.

10 Quintò: arguit Caietan. *de ente, & essentia, cap. 6. q. 12. & Bañez, 1. p. q. 28. art. 2. dub. 3.* quia maior est distinctio formalis ex natura rei, quàm di-

stinctio realis; si ergo realis perfectionum discretio diuini esse simplicitatē tollit, à fortiori & distinctio formalis illi repugnabit. Antecedens probatur: quia distinctio formalis sumitur ab intrinsecis siue formalibus principijs rei, nimirum à distinctis diffinitionibus, & realis discretio ab extrinsecis petitur, scilicet à principijs materialibus. Quò fit, vt ea quæ distinctas diffinitiones non sortiuntur, ex vi realis separationis præcisè nō distinguantur formaliter; vt videre est in Petro, & Paulo, & alijs quibusque indiuiduis eiusdē speciei, quæ cū reali separatione quidditatiuā idētitatē retinent. Maior est ergo distinctio formalis quidditatū ex natura rei, quā realis separatio entitatum, quæ sola à materialibus principijs spectatur; igitur si Deo repugnat minor discretio realis, à fortiori implicabit maior distinctio, quæ est formalis.

6. arguitur.

11 Sextò: quia vt ex ipsis terminis constare videtur, quælibet distinctio est quædam distinctorum oppositio; at inter essentiam, & illius proprietates, nulla oppositio intercedere valet; vt discurrenti per singulas oppositionis species clarius constabit. Nec enim est oppositio relatiua, vt patet; nec priuatiua: quia alterum huius oppositionis extremum est formaliter nihil; ob quam etiam rationem repugnat oppositio contradictoria, cuius alterum extremum negatiuū est. Nec etiam esse potest oppositio contraria: cum extrema huius oppositionis in gradibus intensis se se non compatiantur in eodem subiecto; & proprietates diuinæ in latitudine infinita quantitatis virtualis, se mutuò complectantur: ergo fictitia est quælibet distinctio ante intellectum inter Deū, & illius proprietates.

Sed his posthabitis, quæ nos inani potius verborum strepitu obtundunt, quā sauciant.

Scoticæ sententiæ assertores.

12 Dicendum est; Scoti sententiam, & tutissimam, & probabilissimam esse; quam nobilis & numerosa Theologorū corona circumuallat, & fulcit. Hanc enim tuentur, Franciscus Maironius *in 1. sent. dist. 8. quæst. 3. § hic dico.* Ioānes de Basolis *in 1. dist 22. q. 4. art. 2. § his ergo præmissis.* Franciscus Lychetus *in 1. dist. 8. q 3. per totam.* Iacobinus Bargius *eadem dist. 8. q. 3. § est ergo ibi distinctio tertia.* Petrus de Aquila, *eadem dist. 8. q. 4. § est alia opinio verior.* Pelbartus eruditione insignis, *in Rosario Theologico, tom. 1. verbo, attributa diuina, § vtrùm semoto omni opere intellectus.* Nicolaus de Orbellis, *in 1. dist. 8. q. 4. § est igitur alia opinio Scoti.* Petrus Tataretus, *eadem dist. 8. q. 4. § ad quæstionem respondeo, concl. 3.* Paulus Scriptor *in 1. sent. dist. 8. q. 3. § ad quæstionem respondeo.* Nicolaus de Nise *in summa Theologica, q. 3. proœmiali,* vbi quærit. *Vtrum cum summa simplicitate subiecti Theologiæ stare possit aliqua nō identitas ex natura rei?* Ioannes de Colonia, *in suo quæstionario Theologico, q. 370. concl. 1.* & ex modernis, Franciscus de Quando, *in Breuiloquio Scholastico, tom. 1. in 1. sent. dist. 8 de simplicitate Dei, propositione 4. § licet ita sit.* Gregorius Pomus Aureus, *in 1. sent. distinction. 8. articul. 4. § intellectus intuitivus,* Melchior Flauius, *in 1. dist. 8. q. 4. § perfectiones diuinas.* Petr. Posnaniēsis, *in 1. dist 8. q. 4. dubit. vnic. per totā* Ludouicus Mãganellus *in 1. sent. dist. 8. q. 4. discursu 79. § dicere ergo debemus.* Ioann. de Rada *1. p. controu. 4.* quā sentētiā latissimè defendit vt probabilē, ac in fide omnino tutā, Ægidius de Præsentatione Augustinianus, *lib. 5. de visione diuinæ essentiæ, q. 5. art. 4. à § 1. vsque ad § 1[illegible].* Philippus Faber *in 1. dist. 2. q. 7. disp. 20. per totam.* Hugo Cauellus Scoti Scholiator, *in 1. sent. dist. 8. q. 4. in initio.* Franciscus Coriolanus Capuccinus, vir iuxta pius, ac eruditus, *in 1. p. S. Bonauēturæ, q. 27. art. 4. § cōtra Scotū insurgunt Thomistæ.* Petrus Capulius Episcopus Conuersanus, *in 1. sent. S. Bonauent. dist. 8. art. 3. q. 1. pūct. 6. cōcl. 2. & 3.* Ioann. de Irivarne *in 4. sent. dist. 13. q. 1. disp. 53. sect. 2. § Quintò obseruat Doctor.* Martin. Meurisseus *in sua metaph. lib. 2. cap. 3. q. 4. § dico quòd Scotus,* & idem Meurisseus postea Episcopus Maudarēsis, *in tract. de Trinit. c. 4. q. 2. per totam præcipuè cōcl. 5.* Theod. Smising. professor Louaniensis, *lib. de Deo vno, tract. 2. disp. 1. q. 2. sententia quarta, n. marg. 40.* Ioann. ab Incarnatione *in 1. sent. dist. 8. q. 4. lect. 7.* Damian. Giner. *in 1. sent. dist. 8. q. 1. art. 11.* Card. Constant. Sarnanus, *in summa Theologica, loco 1. § qua propter aliqui ponūt.* Eleutheri. Albergon. *in resolutione Scoticæ doctrinæ, lib. 1. dist. 8. q. 3. § nos tamen cōtra eorum sententiā,* Frācisc. de Pitigian. Aretin. *to. 1. in 3. sēt. dist. 1* quæst.

Maironi. Basolius. Lychetus. Bargius. Petrus Aquilanus. Pelbartus. Orbelius. Tataretus. Paul. Scriptor. Nicolaus de Nise. Ioannes Coloniensis. Franciscus Quandus. Gregorius Pomus Aureus. Flauius. Posnaniensis. Manganellus. Rada. Aegidius de præsentatione. Faber. Cauellus. Coriolanus. Capulius. Iriuarne. Meurisse. Smisingius. Ioannes ab Incarnatione. Damianus Giner. Card. Sarnanus. Eleuther. Albergon. Aretinus.

quæst. 2. art. 2. §. respondeo, negando antecedens. Andreas Rochmanius *in 1. sent. dist. 8. quæst. 4. art. 5.* Mattheus de Sosa *in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 4. difficult. 67. §. 12.* (*ubi sub §. 2. eiusdem difficultatis 67.* pro hac Scoti sententia citat Adamum Godam *in 1. sent. dist. 22. q. 1.* Antonium Andream *in 1. sent. dist. 8. quæst. 4. §. dico ergo.* Stephanum Bruliferum *in 1. dist. 8. quæst. 2. propositione 3.* Antonium Trombetam *in suis formalitatibus*,) & nouissimè eamdem sententiam illustrat, & defendit Angelus de Monte Piloso, *tom. 1. partis primæ, disput. 8. art. 6.* præcipuè *sub num. 5.* & etiã *in art. 6.* eiusdem *disput & tomo 3.* eiusdem *1. p. disp. 62. art. 2. sub nu. marg. 2.* Demũ cum Scoto in hac re totus ordo Minorum adeò conspirauit; vt qui in distinctione formali ex natura rei stabiliẽda suspectæ doctrinæ notam Scoto inurat, toti Franciscanæ familiæ non iniuriosus esse non possit, quæ vno ore ipsi in hac re consentit.

Rochmanius. Mattheus de Sosa. Antonius Andreas. Adamus Godam. Stephanus Brulifer. Antonius Trombeta. Angelus de Monte Piloso.

Gabrielis Vazquez commentum expugnatur; perperamque Scoto errorem Gilberti impositum, manifestè aperimus.

13 QVare merito reprahensibilis est Vazquez, qui inconsultè asseruit, doctrinam Scoti in errorem Gilberti coincidisse. Vnde in huius authoris censuris modestiam desiderari autumant Franciscus Coriolanus Capuccinus, & Hugo Cauellus locis citatis; imò & AEgidius Augustinianus loco citato *num. marg. 150.* addit. *Se non posse non mirari huius viri licentiam, vt non vereatur dicere propositionem Scoti conuenire cum propositione Gilberti iam damnata, & quã id falsum sit, facilè intelliget, qui & Gilberti, & Scoti, tàm verba, quàm sensum perceperit.*

Coriolani, & Hugonis iudicium de acri censione Vazquij in Scotum.

Astipulatur AEgidius Augustinianus.

14 Cæterùm, vt pronuntiatum Vazquez in trutinam vocemus, præmittendus est Gilberti error, vt cõstare queat, an in illum prolapsus fuerit Scotus? audiamus ergo sanctum Thomam, *1. part. quæst. 28. art. 2.* errorem Gilberti his verbis aperientem. *Respondeo, dicendo, quòd circa hoc dicitur Gilbertus Porretanus errasse, sed errorem suum postmodum in Concilio Remensi reuocasse. Dixit enim, quòd relationes in diuinis sunt assistentes, siue extrinsecus affixæ.*

S. Thomæ sententia de errore Gilberti.

NOTA

15 Secundum testimonium accipio à Seraphico Ecclesiæ Doctore Bonauentura *in 1. sentent. distinction. 33. art. 1. quæstion, 1.* in hæc verba. *Prima positio fuit, quòd proprietates non sunt personæ, nec in personis: sed assistunt personis sicut relationes. Et ratio, quæ mouit istos, fuit personarum pluralitas, & diuina simplicitas. Quia enim personæ plures sunt, plures habent proprietates, quæ verè differentes sunt. Et quia differentes sunt: si essent in persona, auferrent ei simplicitatem. Quæ cum non possit auferri à diuinis, posuerunt proprietates esse assistentes personis, & non esse personas. Et huic videtur consonare natura relationis, quæ non videtur esse in substantia, nec prædicare aliquid in subiecto, sed dicere respectum ad aliud. Et hæc positio, etsi rationabilis aliquomodo fuit, tamen stare non potest, quia ponebat relationes in diuinis, nec Deum esse, nec creaturam. Vnde etsi in principio sui modicum continet errorem, tamen ducebat ad magnum, & ideò retractata fuit in Concilio Remensi, & Magister Gilbertus Porretanus ore proprio retractauit.*

Consentit Bonauentura, expendit fundamentum Gilberti.

NOTA.

16 Et licet verba Sanctorum Thomæ, & Bonauenturæ, Gabrielis Vazquez commentum omnino demõstrent: vtpote quę errorem Gilberti, & retractationem eius in Concilio Remensi exprimant: tertius tamen testis accedat Alexander Alensis dictus Doctor irrefragabilis (vel eo præcipuo titulo maximè spectabilis, quòd vtrumque Ecclesiæ iubar Thomas scilicet, & Bonauentura ex eius schola prodierit) qui *1. part. quæstion. 68. membr. 5. art. 1.* in initio ait. *Ad primum nota opinionem Gilberti Porretani: cuius opinio fuit, quòd proprietates non essent personæ diuinæ, nec essentia diuina, nec in personis, nec in essentia, & motus fuit ad hoc ex natura relationum, quæ non dicunt esse in, sed esse ad, nec cõsistunt in substãtia, sicut qualitates, & alia accidẽtia: sed exteriùs assistũt. Cũ enim quis sit dexter, vel sinister per huiusmodi relationes nihil ponitur in*

Suffragatur Alensis enucleati propalans deceptionem Vazquij.

NOTA.

substantia, nec inest substãtiæ: sed adest, vel est, ad, quia ergo sic vidit in relationibus creaturarum, sic etiam posuit in relationibus diuinarum personarum.

Vazquij oppositio in Scotum.

17 Verũ enim verò, quia præuidit Vazquez, pronũtiatũ suũ omnino infirmari, dũ in ore triũ horum Theologicæ disciplinæ parẽtũ, verbũ pro Scoto stare cõperitur: asseruit, Alexãdrũ Alẽsẽ, Thomã, & Bonauẽturã, qui ferè Gilberti tẽpora attigere, omnino delusos esse; dũ contendunt, Gilbertum existimasse relationes esse formas extrinsecè tãtùm Deo assistẽtes, illiquè realiter haud idẽtificatas. Sed merito coercẽdus est, qui totius antiquitatis Theologicæ principes ea facilitate respuit: innixus verbis cuiusdã Ottonis Frinsingensis Episcopi, qui floruit anno 1260. (vt tradit Vazquez *disp.* 120. *cap.* 1. *nu. marg.* 2.) qui Otto, præterquãquod nihil expressit oppositũ his, quæ ex Alẽsi, Thoma, & Bonauẽtura tradidimus; esto quòd aliter Gilberti errorẽ expẽdisset, nescio, qua ratione, maior illi fides habenda esset, quã Alexãdro, qui sanctitate, doctrina, & tẽporis vicinitate, Ottonẽ longè anteiuit: cũ obierit Alexãder noster anno Incarnationis Domini 1245. xij. Kalendas Septembris, vt ex epitaphio Parisijs inciso sepulchro eiusdẽ Alexãdri accuratè obseruauit. Franciscus Gonzaga Episcopus Mantuanus, 1. *p. historiæ Seraphicæ Religionis, in descriptione Conuentus Parisiensis.* Adde ex Baronio ad annũ 1147. & ex epitome Henrici spõdani *sub n.* 4. eiusdẽ anni; Ottonem Frinsingẽsem nõ ita syncerè, & candidè historiã contexuisse, vt absque nota percurri possit; cũ efferat immodicè acumen Gilberti, & deprimat zelum Bernardi: quare acribus consciẽtiæ stimulis punctus, & concussus, iã moribundus palinodiam recantauit.

Otto Frisingensis non aduersatur Scoto.

Nec author omni exceptione maior habendus excensione Baronij, & Spondani. Baronius. Henricus Spondanus

18 Cæterũ, prouocat nos Vazquez pro singulari sua assertione stabiliẽda; ad acta quædam Concilij Remẽsis ex Gallia transmissa, quæ ad verbũ ipse transcribit, *disp.* 120. *iã citata cap.* 2. at nos, non mirari non possumus, in mẽtẽ ipsius Vazquez venire potuisse, exẽplaria Gallica concilij, etiã apud Gallos celebrati anno 1148. (vt tradit Coriolanus in Breuiario Chronologico Pontificum, & conciliorum,) aut latere potuisse Thomam, Bonauenturam, & Alensem, præcipuos Galliarum Magistros, qui eodẽ fermè sæculo floruere, quo concilium celebratum extitit: aut egregios Doctores mentem concilij non tenuisse, dum astruunt, Gilbertum existimasse, relationes esse tantùm Deo extrinsecè affixas, absque reali identitate.

Concilium Remense.

Coriolanus.

19 At, ex ipsismet actis cõcilij Remensis à Vazquez transcriptis, eum in media luce cæcutire, ita ostendere possumus. Quia prima assertio Gilberti hęc erat: *Quòd diuina natura, quæ diuinitas dicitur, Deus nõ sit, sed forma, qua Deus est: quemadmodum humanitas homo non est, sed forma, qua est homo.* Ex qua Gilberti assertione, ita Gabrielem Vazquez reconuenio: apud Gilbertum Deitas simili cõiũctione Deo copulatur, qua humanitas homini cõiũgitur; at homo quà suppositum & persona est, addit aliquid realiter discretum supra humanitatem, quà natura est: ergo & persona diuina aliquid addit supra essentiam, cum ipsa Deitate realiter non idẽtificatũ. Quod est assertum hæreticum diametraliter oppositum menti Scoti sæpissimè astruẽtis, distinctionem ex natura rei inter attributales proprietates stare cum omnimoda identificatione reali.

Agitur contra Vazquiũ ex actis concilij Remensis.

20 Præterea tertia Gilberti assertio, apud Vazquez, illa est: *Quòd tres personæ tribus vnitatibus sint tria, & distinctæ proprietates tribus, quæ non sunt ipsæ personæ, sed sunt tres res æternæ, & ab inuicem à diuina substantia in numero differentes.* Ex qua etiam Gilberti assertione eiusdem Vazquez deceptio, ita euidenter demonstratur: quia apud Gilbertum proprietates personales sic erant à Deitate condiscretæ, vt cum diuina substantia pluralitatem numeralem constituere possent: vt constat ex illis verbis. *A diuina substantia in numero differentes.* Atqui Scotus pluralitatem numeralem inter Deitatem, & relatiuas hypostases, tanquam hæreticam assertionem vbique inficiatus est; nec alias ex distinctione formali numeralis pluralitas colligi potest: cùm numerus, non solam formalitatum transcendentiã excludat, sed & realem etiam identitatem explodat; fit ergo, vt mira falsitate ad errorem Gilberti Scotus trahatur.

Instatur cõtra Vazquiũ ex eodem concilio Remẽsi.

Ad-

Aduersariorum oppugnationes conuelluntur.

Responsio ad arg. ex cõcilio Florentino.

21 SEd age; aduersariorum obiectiones discutiamus. Ad primam ex Cõcilio Florentino petitam; dicimus, quòd Ioannes ille, qui latinorum partes agebat, non procedebat definiendo, sed solùm disputando quædam præambula ad instituti decisionem, quæ eò solùm spectabant, vt processio Spiritus Sancti à filio stabiliretur, de qua erat inter Græcos, & Latinos concertatio: nec enim mens concilij vnquam fuit, expendere distinctioné personalitatum ab essentia, sed solam Spiritus Sancti à filio processionem aperire. Obiter tamen, dum inter disputandum ad veritatis indaginé proceditur, communiores opiniones præmitti solent, non vt adeò necessariæ ad principalis articuli definitionem: cùm, data distinctione formali ex natura rei inter Deitatem, & hypostases, optimè saluetur, Spiritum Sanctum à filio procedere, siquidem à iuratis hostibus huius distinctionis formalis ex natura rei hucusquè, nec præstitum sit, nec præstari valeat ex distinctione formali deprompt ú, quod impugnet processionem Spiritus Sancti à filio. Quare Ioannes ille, disputatione quadam præambula, quæ ad apicem definitionis non spectabat, distinctionem realem, vt Deo prorsus contradicentem respuit, admittens distinctionem rationis; non vt necessariam ad assertum fidei firmandum, sed vt probabilem tantùm sententiam.

Quid sonet distinctio rationis apud Concilium Florentinũ iuxta doctrinam Scoti?

22 Adde; Andream Colossensem Episcopum controuersiæ Ioannis, & Marci conciliatorem, etiam diui Thomæ, & Scoti quodammodo opiniones admisisse; si verba illius expendatur. *Haudquaquam* (inquit) *putare debemus, vt re differant, quandoquidem sola ratione, aut intelligentia, differre creduntur.* Vbi, *per rationem*, intelligere potuit distinctionem formalem ex natura rei, quæ nihil aliud est, quàm rationum formalium, siue quidditatum discretio; & ideo quandoque ab Scoto distinctio rationis appellatur: *vt constat ex 1. sent. dist. 2. q. 7. nu. marg. 43. §. respondeo, nõ*

Scotus.

" *est propriè realis*. Vbi paucis interpositis addit. *Potest autem vocari differentia rationis, sicut dicit Doctor quidam* (intellige sanctum Bonaventuram in margine citatum) *non quòd ratio accipiatur pro differentia formata ab intellectu, sed vt ratio accipitur pro quidditate rei, secundùm quod quidditas est obiectum intellectus.*

Præmissorũ amplior cõfirmatio.

23 Ex quo omnino infirmatur obiectio illa, quæ nobis opponitur ex eodem concilio Florentino, sessione vltima, in quadam confessione fidei, quæ à Latinis ad Græcos destinata est; vbi dicitur. *Porrò autem ne identitatem, coniunctionemque diuinæ substantiæ distribuere, ac ipsã substantiam re, non autem sola ratione, ab hypostasibus, & personis, differre, credere videamur.* Vbi tota pars latinorũ incomodùm existimauit, discretioné aliam inter essentiam, & hypostases, stabilire; quæ rationis, aut intelligentiæ nõ sit. Dicimus enim, ibi etiam per discretionem rationis, tantùm intelligi distinctionem rationis formalis, siue quidditatiuæ rationis, quæ obiectum intellectus distinguentis esse queat; cùm in mẽtem institutumque concilij nunquam venerit, definire, quòd hæc discretio formalis, siue quidditatiua Deitatis, & hypostasium, fit ab intellectu, vel ex natura rei: cùm hoc spectet ad apices scholasticæ concertationis, á quibus concilium omnino abstinuit.

Ad instantiam ex cõcilio Remẽsi. Vbi refertur, quid sit ratione mathematica, & non Theologica, secerni relationes ab essentia.

24 Ad instantiam ex concilio Remẽsi; respondetur, Vazquez non percepisse mẽtem Eugenij Tertij definientis, inter essentiam, & relationes, nec rationem debere distinguere; tantùm enim contendit Eugenius contra Gilbertum, distingui Deitatem, & hypostases, ratione mathematica, quæ abstrahit à rebus, prout à parte rei existunt: secùs theologica ratione, quę res, vt in se ipsis existunt, considerat. Per Theologicam verò rationẽ, vsus phrasi ipsius Gilberti, non intelligit Eugenius distinctionem formalem cum reali identitate; cùm hæc omnino extra Gilberti mentem fuerit; sed distinctionem realem entitatum inter se separatarum, & solùm extrinsecè assistentium.

Ad alteram instantiam; detegitur deceptio Vazquij.

25 Ad alteram instantiam: non esse verum id, quod Vazquez tribuit Scoto, ipsum propositiones in abstracto negasse, cùm illas sæpissimè astruat; imo & discrimen constituat inter prædicationes abstractorum in creatis, & in diui-

nis: quod cùm perfectiones diuinæ importent identicam coniunctionem, vi sui quidditatiui conceptus, & creatæ rationes tantùm in tertio copulentur, in quo coniuntur; ideò fit, vt prædicationes abstractorum falsificentur, eòquòd tertium identitatis illarum per præcisionē tollatur. Quod aliter in diuinis fit, vt in secundo consectario præcedentis articuli penitius enodatum est. Adi Scotum disertissimis verbis id aperientem *in 1. dist. 8. q. 4. §. ad argumentum principale* Vide præcedent. art. *sub num. 14. & controu. 5. de infinitate Dei, art. 3. à num. 23. vsque ad 27.*

Expeditur argumentatio S. Bernardi contra Gilbertum.

26 Pro solutione secundi argumenti præmittenda est genuina expositio mentis sancti Bernardi contra Gilbertum agentis, vt vel ita constare queat demonstrationis Bernardi efficacia; & argumenti illius, quod Vazquez ex verbis Bernardi producit, imbecillitas. Quia enim Bernardus agebat contra Gilbertum autumantem, diuinitatē non esse Deum, sed formam Dei constitutiuam; sicut humanitas non est homo, sed ratio hominis: eumdem Gilbertum ad quoddam absurdum deducebat, quod euidenter ex illius dictis inferebatur; videlicet quòd aut astrueret, dari duo summa bona, atque adeò & duos Deos; vel quòd impossibilis esset realis illa discretio inter Deitatem, & Deum, quam moliebatur Gilbertus. Ratio autem Bernardi sic formari potest.

Quia diuinitas non potest esse merum nihil, aut quid Deo inferius; aliàs enim non esset ratio constitutiua Dei in esse talis; cùm forma inferioris ordinis non possit esse ratio formalis superioris entis, quì superius est. Ergo, si Deus est sūmum bonum, ita & Deitas, quæ se habet vt quò respectu illius, debet esse sūmmū ac illimitatum ens; atqui non idem summum bonum, vt effutiebat Gilbertus; ergo duo summa bona. Quæ ratio prorsus obtinet S. Bernardi intentum.

Infirmiter retorquet Vazquias in Scotum argumentationem Bernardi.

27 At, vt Vazquij argumentationē expendamus, præmittimus; quaslibet æqualitatis, & inæqualitatis habitudines, si propriè loquendum sit, inter entia solùm realiter discreta intercedere posse; eòquòd formalis distinctio cū reali identitate huiusmodi habitudines inferre nequeat: quia sicut idem sibi ipsi realiter non opponitur, ita nec extremum esse potest correlatiuæ oppositionis eiusdem ad se ipsum. Si autem argumentum non procedat de oppositione correlatiua, nullius est negotij; fatemur enim ingenuè sapientiam, prout formaliter à diuinitate distinctam, esse æqualem illi: non ea tantùm vniuersalissima ratione, qua passio quælibet æqualis est suo substrato, cùm quo ad conuertentiā dicitur, & à quo solùm ex natura rei, & non realiter in sententia Scoti condistinguitur, etiam in creatis: sed quia sapientia, ita infinita est essentialiter, sicut Deitas; quia sicut de quidditatiuo conceptu Deitatis est habere sapientiā per realem identitatem, ita & de formalissimo conceptu sapientiæ est adire identicam coniunctionem cum Deitate. Addimus, languidam esse collectionē, quam opponit Vazquez de duobus summis bonis, aut duobus Dijs: quia ly nomē Deus, non sonat præcisè formalitatem aliquā, quæ vt aliquid Deitatis, seu vt proprietas illi per identitatem realem coniuncta, concipiatur, cuiusmodi est sapientia; sed entitatem omnibus suis perfectionibus terminatissimam, & completissimam.

Ad 3. arg. respondetur.

28 Ad tertium: distinctionem formalem dici posse realem, prout ens reale, & id, quod est ante intellectum, conuertuntur; secùs si ens reale strictè accipiatur pro entitate illa, quæ habet existētiam in se, & à se: nimirum à qualibet alia entitate realiter separatam. De quo latiùs infra, *in appendice metaphysica de distinctione entis*, in qua distinctio formalis ex natura rei ex instituto stabilitur.

Ad instātiā

29 Ad instantiam: quod eò loci abstinuit Scotus à voce distinctionis, solū propter periculum falsi intellectus; ne scilicet videretur inter essentiam, & hypostases, relationem realem distinctionis astruere. Quam obrem distinctionē formalem ex natura rei, potiùs non identitatem, quàm distinctionē, inibi appellā dam censuit; eòquòd nullo modo inductiua sit relationis distinctionis; quatenus ea, quæ realiter identificantur, inter se correlatiuè opponi nequeant. In alijs tamen suæ doctrinæ locis, non identitas formalis, & distinctio formalis, pro eodem vsurpantur; quare apud illum frequens est illa propositio: *ista distinctio, siue non identitas.*

Ad 4. arg.

Ad quartum; de compositione, quæ ex distinctione ex natura rei exoriri videbatur

batur; satis superque dictum est *in præcedenti articulo*.

Ad 5. arg. Enodatione ostenditur, quòd nõ omnis discretio realis trahitur à principijs materialibus.

30 Ad quintum: verum nõ esse, quod supponit, nimirum formalem, & realem distinctionem, eò adæquatè cõdistingui, quò formalis discretio à principijs essentialibus petatur; realis verò à materialibus tantùm & extrinsecis. Quia licet certum sit, omnem formalem distinctionem à principijs essentialibus accipi, nimirum ab ipsa diffinitione & quidditate rei; inficiamur tamẽ, omnem realem distinctionem peti à materialibus causis, (seu quod in idem incidit,) non ab essentialibus principijs. Aliquæ enim rationes, vel quidditates ex se ipsis referunt, vt in eandem entitatem conuenire non posſint; adeò vt ista, vi sui quidditatiui conceptus, ab altera realiter prorsus separetur: huiusmodi sunt actus amoris; & odij, assensus, & dissensus; & duæ formæ hypostaticæ, quæ in realem identitatem, vi suæ quidditatiuæ rationis, coire nequeunt.

Maior est discretio realis distinctione formali.

31 At data hypothesi, quòd omnis distinctio realis à materialibus tantùm & extrinsecis principijs peteretur, adhuc maior esset distinctione formali; cũ enim distinctio sit quoddam non esse positiuæ entitatis, per recessum à positiuo illo realitatis, quo priuat, eius quasi latitudo pensanda est: sicut & latitudo siue quantitas negationis, vel priuationis cuiuslibet, penes accessum, vel recessum à positiuo, appræhenditur. Quia ergo discretio realis priuat maiori vnitate, siue tollit magis de positiuo vnitatis; cùm nullum genus identitatis, siue vnitatis realis, compatiatur: distinctio verò formalis vnitatem tãtùm diffinitionis, & rationum formalium respuat, identitatem verò realem istarum formalitatum sustineat; ideò est, vt distinctio realis maior, quàm formalis, habenda sit. De quo vide optimam instantiam infra in *controu. 2. de vnitate Dei, in appendice metaph. de dist. art. 4. sub num. marg. 34. in responsione ad 5. argumentum.*

Obiectio cõtra præmissam doctrinam.

32 Sed occurres: si maior esset distinctio realis, quàm formalis; fieret vt distinctio realis discretionem formalem imbiberet, cùm maior distinctio minorem absorbeat: quod esse falsum perspicuè satis ostenditur in indiuiduis eiusdẽ speciei, quæ cum reali discretione formalem vnitatem, & conuenientiam retinent.

Infringitur perspicuè.

Respondetur: distinctionem realem semper distinctionem formalem imbibere, sicut maior discretio minorem ambit; nec obiectionem oppositam vrgere: concedimus enim, Petrum, & Ioannem, qui inter se realiter differunt, etiam formaliter secerni; non tamen propter formalia, sed tantùm propter materialia principia. Alia est enim realiter quidditas hominis in Petro, & alia in Ioanne; atque adeò sortiuntur quidditates, & formalitates realiter & numero condiscretas, sed non essentialiter distinctas; aliud enim est duas formalitates realiter distingui; aliud verò rationes, siue quidditates, istas, per formalia principia secerni. Quò fit, vt licet realis distinctio semper claudat realem separationem formalitatum; quod præstat, vt discretio realis maior sit in genere distinctionis, quàm formalis distinctio ex natura rei: sed non includit necessariò distinctio realis distinctionem formalitatum, siue rationum formalium per quidditatiuã principia; vt de indiuiduis eiusdem speciei demonstrat argumentum. De quo vide consonam Scoti doctrinam *in controu. 2. de vnitate Dei, art. 5. num. margin. 26.*

Ad 6. arg.

33 Ad sextum: distinctionem attributorum non esse aliquam ex speciebus oppositionis strictè sumptæ, quæ in argumento in suas species distribuitur; esse tamen negationem quamdam, quæ, vt necessaria, & connexa conditio, ad positiuum illius rationis, siue formalitatis consequitur, quæ ab altera condistinguitur.

(?)

CONTROVERSIA SECVNDA DE VNITATE DEI.

SERIES, ET NEXVS DOCTRINAE.

IN praecedenti controuersia de essentia, & quidditate diuinæ naturæ actum est, & de distinctione illius ab attributis, deque attributorum discretione, quã inter se referunt, disputauimus in genere; restat de illis in specie disputationem contexere. Et vt debitus ordo, & doctrinæ consequentia obseruetur, agendum est prius de illis attributis, quæ Deo deferuntur in quantum in vniuersalissimo entis conceptu cum creaturis colligitur; scilicet, de vnitate, veritate in essendo, & bonitate. Postea verò de alijs Dei perfectionibus, quæ vel singularissimæ sunt diuinæ naturæ affectiones, vt infinitas, immensitas, immutabilitas, æternitas; vel quæ Deo ex creaturis tribuuntur secundùm aliam minus abstractam, & vniuersalem rationem intellectiuæ substantiæ: scilicet, de scientia, voluntate, & affectibus illius.

Authoris institutũ in apparãdis metaphysicis dissertationibus.

Sed, vt veræ Theologię fundamenta paremus, necessarium duxi aliquot quasi metaphysicalia semina conserere, morem antiquorum imitatus: qui in commentarijs Theologicis quæstiones metaphysicas suo instituto congruentes excitarunt. Diuus enim Thomas, 1. *part. quæst.* 5. *ab artic.* 1. *vsque ad* 6. naturam boni latissimè exarat, & *in quæst.* 10. disputans de æternitate Dei, tractat de æuo, & de tempore: & *in quæst.* 11. agens de vnitate Dei, naturam vnius in tota sua abstractione expendit.

S. Thomas pro concinnitate, & cohærentia doctrinæ, metaphysicalia Theologicis inserit.

Similiter noster Scotus *in* 1. *sent. dist.* 3. *quæst.* 3. ex instituto naturam entis, & suarum proprietatum inuestigat: & *in* 2. *dist.* 3. vt discretionem numericam in Angelicis substãtijs aperiat: diffusè

in-

Similiter Scotus, è re theologica, quasi metaphysicos apparatus substernit.

indiuiduationem substantiæ materialis discutit, *à quæst. 1. vsque ad 7.* dùm enim controuersias theologicas moliebatur, à metaphysicis abstinere noluit; vt ex illis viam sterneret ad theologica asserta radicitùs firmanda. Quare, nec nos theologicæ disciplinæ metas prætergressuros existimamus; si in præsenti metaphysicalia aliquot, quasi apparatus quosdam ad rem theologicam, discutiamus. Quare sit.

ARTICVLVS I.

Vtrùm vnitas entis in positiuo consistat?

SVMMARIVM.

Prima sententia asseuerans rationem obiectiuam vnitatis in mera negatione constitutam. Num. 1.

Obiectiuam vnitatis rationem ex positiuo, & negatiuo, conflari, autumat Suarez. Num. 9.

Vnitatis conceptum non esse extra quidditatem rei, asseuerat Hurtado. Num. 12.

Litera textus Scoti ad firmandam verā sententiam. Num. 15.

Obseruationes erutæ ex litera textus. Num. 18.

Oppositio vnitatis, & multudinis, ex Alexandro Alensi expenditur, eamque esse priuatiuam. Num. 22.

Minutiora quædam vnitatis expediuntur. Num. 28.

Sentententia Scoti optimis rationibus fulcitur. Num. 33.

Opposita fundamēta refelluntur. Num. 43.

Confutantur placita Soarij, & Petri Hurtado. Num. 48.

1. Opinio adstruēs, quòd vnitas sit mera negatio.

VArij sunt Doctores in conceptu obiectiuo vnitatis astruendo; prima opinio autumat, rationē obiectiuam vnitatis adæquatè conceptā esse meram negationem. Sic Caietanus *1. p. quæst. 11. art. 1. ad secundum.* Et alij ex Thomistis quam plures, qui in hac re Diui Thomæ sententiam se amplecti existimant.

Caietanus.

1. Arguitur

1 Et probatur primò: quia qualibet passio est extra rationem formalem sui subiecti; aliàs enim nō esset affectio quædam de subiecto per essentiam demonstrabilis, sed ipsa potius subiecti quidditas. At implicat dari formalitatem aliquam positiuam, quæ essentialiter non imbibat abstractissimam entis rationē, (quæ est veluti substratum, & materia vnitatis in tota sua latitudine) cùm eo ipso quòd positiua sit, & vi sui conceptus formalis à nihilo recedens, sub gradu entis claudi debeat.

Confirmatur vnitatē in negati. consisten.

Tum etiam: quòd hæc ratio positiua refert conceptum essentialem, & intrinsecum sibi, vt omnes admittunt; sed exprimere rationem essentialem, est habere proprium esse: cùm verissimum, & proprissimum esse cuiuslibet formalitatis sit quidditatiua ratio illius: ergo, si vnitas refert propriam conceptibilitatem siue quidditatiuam rationem, etiam importat essentiam; atquè adeo extra rationem entis nominalis esse non poterit, quod est talis proprietatis subiectū. Ac proinde, nec concipi posset, vt affectio extrinseca illius gradus essendi, quē vnitas quidditatiuè imbiberet; vt igitur vnitas affectio entis haberi queat, vt mera negatio apprehendi debet.

Fuga

2 Dices; vnitatem implicitè claudi in conceptu entis, in quem omes positiuæ formalitates resoluuntur; explicitè tamen, inquantùm sub expressa vnitatis ratione apprehenditur, conceptum entis abigere; cùm gradus essendi quidditatiuè enuntietur de omnibus entibus; ratio verò vnius denominatiuè, & accidentaliter.

Occupat.

Sed contra instat Scotus *in 1. dist. 3. quæst. 3. §. tertiò argui potest.* Quia vel conceptus vnitatis sub explicita consideratione proprietatis entis est ens, vel non? si est ens? ergo non potest esse passio illius; cùm conceptus proprietatis non sit de quidditate subiecti. Si non est ens? idem argumentum contra Thomistas retorquendum est, quod ab ipsis Sco-

tò opponitur: quòd illa formalitas sub explicita ratione proprietatis, vel affectionis entis, est positio, veramquè refert rationem formalem; nequit ergo abstractissimum entis conceptum refugere.

Arguitur 2. à confutatione positiui, in quo consistat vnitas.

3 Secundò proceditur ex impugnatione positiui illius, in quo talis vnitas constitui possit; & primò in compositis entibus; deinde in simplicibus. Quia si aliquid positiuum esset ratio vnitatis in ente composito, maxime vnio, quæ est via siue causalitas constitutiua vnius per compositionem; atqui vnio non potest esse positiuum illud physicum, à quo vnitas, quæ forma metaphysica est, accipi possit; ergo cùm omnes metaphysici gradus à physica compositione petantur, si repugnaret positiuum physicum, à quo positiuum vnitatis, quæ ratio metaphysica est, accipi valeat, ita impossibilis esset vnitas ista positiua.

Minor illa, in qua vis argumenti posita est, quòd nimirum vnio nequeat esse illud physicum, à quo vnitas trahatur; ita expenditur. Quia sicut vnitas est extra rationem essentialem entis, ita principium illud physicum, à quo accipitur, debet esse extra quidditatem entis. Sed vnio non potest non intrare formalissimam illius entis constitutionem, quod per vnionem, siue compositionem partium subsistit: cum præciso illo positiuo vnitatis, quod vt extra quidditatem entis concipitur, adhuc spectet vnio ad quidditatiuum conceptum entis, quà ens compositum est. Vt euidenter constat in substantiali nexu corporis, & animæ rationalis, qui est de essentiali constitutione hominis; & in vnitiuo partium continui, quod est de essentia illius, prout quid vnum est sub tali specie quantitatis constitutum. Reliquum ergo est, vt vnio nequeat haberi ea ratio physica, à qua vlla metaphysica forma expectari queat, quæ sit extra quidditatiuum rei conceptum; quò fit, vt nec principium physicum alicuius proprietatis esse possit, cùm proprietas sit extra omnē subiecti quidditatem.

Agitur præterea, quòd vnio nequeat esse ratio physica, à qua accipiatur vnitas entis compositi.

[...]statur [...]iam con[...]a positiuā [...]nitatem [...]lis simpli[...]s.

4 Deinde ostenditur; vnitatem, nec in entibus simplicibus, positiuam esse; eò quòd in illis vnitas non sit aliqua partium compositio, siue realitatum inter se vnitarum conuentus, sed vnica, ac indiuisa realitas. Sed realitas prorsus nō partita nihil addit supra quidditatē rei, nisi negationem partitionis, & diuisionis; ergo inter quidditatem naturæ simplicis, & indiuisæ, & negationem partitionis, quam infert, non mediat aliqua forma positiua vnitatis inductiua huiusmodi negationis partitionis.

3 arg. quòd vnitas Dei non addat positionem

Tertiò. Quia præciso intelligibiliter omni positiuo à quidditate entis distincto, in illo entis conceptu, qui relinquitur ex præcisiua abstractione, remanet quidquid essentialiter necessarium est ad negationem partitionis, vel diuisionis inferendam; ergo inter rationem entis, & negationem partitionis, nihil mediat, quod sit passio entis. Antecedens probatur; quia præcisò per intellectum à Deo attributo illo vnitatis, quod positiuum est; Deus vi sui quidditatiui conceptus, quolibet alio positiuo sublato, habet quòd in se omnino indiuisus sit, & quòd ab alijs separetur; Deitas enim è formalissima ratione, & illimitatione sua in omni genere entis, sicut essentialiter est omne ens; ita quidditatiuè à se prorsùs relegat omnem extraneitatem, & separationem ab aliquo gradu entis simpliciter. Igitur, vi suæ quidditatis, exprimit negationem distinctionis, & partitionis, quolibet alio positiuo sublato; ac proinde quando ab intellectu concipitur formalitas illa positiua vnitatis apprehēdetur, vt otiosa, & superflua ad negationem partitionis inferendam.

Arguitur 4 ex opositione vnitatis & distinctionis.

5 Quartò arguitur: quia relationi nihil propriè opponitur præter relationem, vel negationem; quod in relatione similitudinis satis patescit, cui solùm opponitur, vel dissimilitudo, quæ est opposita relatio; vel nō similitudo, quæ est immediata negatio positiui similitudinis. Sed distinctio est relatio quædā; igitur quod illi propriè opponitur, aut est relatio; aut negatio. Sed relatio identitatis opponitur distinctioni tanquam relatio, vt perspicuum est; ergo vnitas opponi debet distinctioni, vt negatio.

5 Ratio eò quòd vnitas sit vna, vt quod per negationē.

6 Quintò: quia modus positiuus vnitatis in quolibet subiecto non solùm est vnus, *vt quo*, sed etiam vnus, *vt quod*; id est, non tantùm est forma, vel ratio entis in esse vnius, sed etiam in se ipso est vnus; cùm in se partitus non sit, referatque separationem a modo vnitatis alterius subiecti. Atqui nō est vnus, vt quòd vi alterius formæ vnitatis, sed per formam negationis, quæ immediatè ad suam rationem essentialē consequatur:

igi-

igitur similiter ad quemlibet gradũ entis, quolibet positiuo vnitatis sublato, negatio partitionis consequi poterit.

Si respondeas; quòd vnitas ex sua ratione formali est vna, vt quod; quia omne illud, quod in aliquo genere se habet, vt quo, si simplex vltimum, & irresolubile sit in tali genere, etiam habet vi suæ rationis, vt sit quod in tali gradu essendi; sicut existentia, quæ in ratione existendi simplicissima est, & in alios existentiæ conceptus irresolubilis; eo ipso quòd in ratione actualitatis se gerit, vt vltimum quo, etiam à se ipsa constituitur, vt quod, siue existens: quod idem de inhærentia, actione, & alijs, vt omnino indubitatum asseueratur. Ergo, cùm vnitas, quæ in ratione talis, vltima, & simplicissima forma est; se habeat, vt quo respectu vnius; etiam se ipsa, absque additione alicuius positiuæ formalitatis, constitui debet in ratione vnius, vt quod.

Responsio pro vnitate positiua.

Occurrit Soarez, 1. *tomo* suæ Metap. *disp.* 4. *sect.* 1. *num. marg.* 9. quòd tunc forma habet, vt sit, *quod* in tali genere actus, quando circa se ipsam aliquã causalitatem exercet; sicut quantitas à se ipsa refert, quòd sit quanta, *vt quod*; quia intelligitur adire causalitatem extensiuam circa se ipsam, quasi quantificando, & extendendo se. At vi solius negationis partitionis, quæ addi intelligatur illi formę positiuæ, quæ est vnitas, vt quo; omni causalitate, aut quasi causalitate, præcisa vnitatis circa se ipsam, intelligitur vna, vt quod; igitur vnitas solùm addit negationem partitionis supra ens.

Oppositio Soarii contra positiuã rationẽ vnitatis.

7 Sextò: quia si vnitas esset ratio positiua, importaret perfectionem, cùm bonitas transcendat cuiuslibet formæ positiuæ conceptum; at vnitas non potest esse perfectio simpliciter: ergo nec positiuus actus astruendus erit. Minor probatur: quia quando superius, etiam analogum, exprimit perfectionem, inferius trahit per contractionem perfectionem superioris ad se, additque aliam; si ergo vnitas vt sic esset perfectio, quælibet vnitas essentialiter contenta sub transcendentali vnitate esset perfectio simpliciter: ac proinde in Deo esset perfectio vnitas personalis, quæ cõtinetur sub conceptu vnitatis, vt sic; quare, & personalis pluralitas vnitati personali opposita, imperfectionem referret; quòd esset mysterium Trinitatis infitiari.

6 Arguitur

8 Vltimò: quia apud Scotum est valdè probabile, hypostasim nihil aliud præseferre, quàm negationem actualis, aptitudinalisque dependentiæ; ergo apud ipsum non probabile esse non poterit, quòd ratio vnitatis consistat in mera negatione partitionis; cùm non appareat aliqua ratio, cur potiùs conceptus positiuus deferendus sit vnitati, quàm hypostasi?

7 Oppositio ad hominẽ. contra Scotum opinantem, quòd hypostasis sit negatio

Duæ aliæ oppositæ sententiæ, Soarij, & Hurtadi.

9 Secunda opinio; contendit, obiectiuum vnitatis conceptum etiam rationem positiuam, simùl cùm negatione essentialiter ambire. Sic Franciscus Soarez, *tom.* 1. suæ Metaph. *disput.* 4. *sect.* 2. *num. marg.* 7.

1 Opinio Soarij, quòd vnitas coin tegretur ex positiuo, & negatiuo.

Et probatur primò: quia vnitas, vt apprehenditur affectio trascendentalis entis, non est illi ita extrinsecè adiacens, sicut affectiones aliæ, siue positiuæ, siue negatiuæ, quæ proprium substratum non trascendunt, & illud à sua ratione obiectiua, & essentiali prorsus excludunt; sicut albedo parietem, & cæcitas Petrũ; nec enim ita accidẽtariè Petrus dicitur vn⁹; sicut dicitur albus, cæcus, &c. Sed si ratio entis, quæ est substratum vnitatis, non esset quidditatiuè intrans conceptũ obiectiuum vnitatis, ita extrinsecè afficeret vnitas ens, sicut & aliæ proprietates accidentariæ proprio subiecto adhærescunt; ergo conceptus obiectiuus vnitatis claudit positiuam rationem entis.

1 Ratio pro Soarto.

10 Præterea secundò, arguit, Soarius; quia vnitas entis realis, & rationis non coeunt ad vnum conceptũ; at si obiectiua ratio vnitatis essentialiter in negatione sola posita esset, apparere nõ posset in meris negationibus aliqua essentialis inæqualitas, quę per actionẽ præcisiuam tolli nequiret: abstraheretur ergo vnicus conceptus vnitatis ab vnitate reali, & rationis.

2 Ratio Soarij, quòd si vnitas esset mera negatio, vnitas entis realis, & entis rationis, coirent in vnum conceptum

11 Tandem: quia cæteræ affectiones entis, vt verum, & bonum, imbibũt quidditatiuam rationem entis, cùm quadam con-

3 Arg. quòd ens imbibatur in vno, sicut in vero, & bono.

connotatione ad extrinseca; verũ enim nihil aliud est, quàm ipsum esse, vt refertur ad intellectum; & bonum ipsum ens, vt volũtati cõponitur, vel comparatur: cum adæquatus istarum proprietatum entis conceptus in solis respectibus rationis, aut extrinsecis habitudinibus constituendus non sit; ergo, & vnitas etiam claudit quidditatiuè ipsammet rationẽ entis, vt indiuisam.

Tertiũ placitum Petri Hurtadi, quòd vnum non sit extra quidditatiuã rationẽ entis.

12 Tertia in hac re opinio est; vnũ nihil addere supra rationem entis; atque adeo esse ipsummet positiuum, quod refert quidditatiuus entis conceptus. Huius noui modi sẽtiẽdi author merito haberi potest Petrus Hurtado in sua Met. *disp. 4. de vnitate reali, sect. 1 subsect. 2.* Licet enim, *§. marg. 16.* Asseruisset, vnitatem ratione distingui à conceptu entis; attamẽ postea, *§. marg. 23. & 24.* Apertè astruit, compositionem ipsam entis, siue counitionem partium esse rationem formalem vnius compositi, siue vnius, quod per compositionem subsistit. Cùm autem partium compositio nõ sit extra rationem essentialem compositi entis; manifestè deducitur, Petrum Hurtado in ea esse sententia, vt existimet, vnitatem rei non esse extra cõceptum essentialem eius.

Ratio pro Hurtadi placito.

13 Quæ opinio probatur primò: quia illud est formaliter vnum, quod formaliter tollit multa, vt multa sunt; sed ens quodlibet, siue simplex, siue compositum, vi essentialis constitutionis suæ, seclusa qualibet alia ratione obiectiua, habet, quòd à se penitus abigat diuisionẽ partium, quæ totaliter destruit essentialem constitutionem eius: homo enim, quà homo est, essentialiter habet explodere diuisionem substantialis nexus vtriusque compartis, materiæ, & formæ, sine quo eius quidditas haud superstes esse potest; igitur homo, vi quidditatiuę compositionis suæ, refert quòd non partitus sit, atque adeo, & quòd sit vnus.

[...] arguitur; [...]od vnitũ [...] vnũ per [co]mpositio[ne]m in idẽ [...]idant.

14 Secundò: quia diuisum, & non vnitum, sunt formaliter idem; ergo quod opponitur non vnito, opponitur etiam diuiso. At oppositum non vniti est vnitum formaliter; ergo oppositum diuisi est vnitum formaliter. Sed diuisum est formaliter multa; ergo vnitum est, quod formaliter opponitur multitudini, vt multitudo est, infertque negationem diuisionis, & partitionis. At vnitum spectat ad essentialem constitutionẽ vnius per compositionem; ergo counitio siue compositio partium, quæ est de quidditatiua constitutione rei compositæ, est ipsamet forma vnitatis inferens negationem partitionis, & diuisionis.

Litera Scoti explanata, ex qua positiuam vnitatis rationem manifestè produco.

AT, vt nostrã sentẽtiã ex Scoticis principijs eruamus; consulẽdus est Scotus *in 2. dist. 3. q. 2. nu. marg. 2. §. est ergo intellectus quæstionis* Vbi docet in hæc verba.

Scotus.

15 *Hoc modo intelligendo probo, quòd non sit aliquod indiuiduum formaliter per negationem, vel priuationem, sicut videtur ista positio ponere. Primò, quia nihil simpliciter repugnat alicui enti per solam priuationem in eo, sed per aliquid positiuum in eo: igitur diuidi in partes subiectiuas non repugnat huic lapidi in eo, quòd est quoddam ens, per aliquas negationes. Probatio antecedẽtis; quia quantumcumque negatio tollat potentiam proximam ad agere, & pati, vt per hoc idem ens, in quo est negatio, careat potentia proxima ad aliquid: nõ tamen ponit formalem repugnantiam illius entis ad aliquid; quia per possibile, vel impossibile, circumscriptis illis negationibus, cùm non sint, staret tale ens cum opposito illarum negationum: & ita cũ illo, cui dicitur repugnare per se, quod est impossibile. Exemplum huius; si substantia intelligatur non quanta, non est diuisibilis, hoc est non possibilis diuidi potentia propinqua: non tamẽ repugnat sibi diuidi, quia tunc repugnaret sibi recipere quantitatem, per quam formaliter posset diuidi. Stante igitur natura substantiæ corporeæ, non repugnat sibi, quod sit diuisibilis,*

Repugnantia ad diuisionem nequit esse negatio.

Indiuisibilitas in substantia non quanta non importat positionem, & quare?

16 *Similiter, si non habere visum, tollat potentiam proximam ad videndum, non tamen facit repugnantiam simpliciter ad videre; quia potest stare eadem natura positiua, in qua fuit hæc negatio, & potest sibi inesse oppositum illius negationis, sine repugnantia ex parte*

Indiuisibilitas indiuidui est positiua; & cur?

Scotus.

te naturæ. Ita potest argui in proposito, cum iste ponit naturam ex se non esse vnam, & indiuiduam; nunquam tamen per aliquam negationem positam in natura repugnabit sibi formaliter diuidi; & ita nunquam erit aliquod ens positivum in rebus, quod erit completè indiuiduū.

17 *Ad argumentum ad oppositum, licet assumptum sit falsum, de quo fortè aliàs: tamen si verum esset, quòd vnum significaret formaliter illam duplicem negationem: non sequitur, quòd non habeat aliquam causam positiuam, per quā insit ei illa duplex negatio.*

18 Pro referanda ergo litera Scoti obseruandum est; maximum intercedere discrimen inter negationem eam, quæ est quoddam non esse formæ repugnantis ipsi substrato, quod talem negationem inducit; & negationem formæ non repugnantis ipsimet fundamento illatiuo negationis talis formæ. Exemplum primi ordinis negationum esse potest; non esse insensibilitatis, quod infert quodlibet ens sensibile; aut negatio irrationalitatis, quæ consequitur ad esse hominis. Illarum verò negationum, quæ non remouent à subiecto formas ipsi substrato repugnantes, exempla sunt in litera textus propositi; negatio quantitatis in substantia non quanta; & negatio visus in oculo cæco.

Discrimen inter negationem formæ repugnantis, & non repugnantis.

Discrimen ergo inter has negationes in hoc maximè positum est; quòd quando negatur forma repugnans ipsi materiali, semper talis negatio præmittit aliquod positivum proprium, & cum tali negatione ita essentialiter connexum; vt cum illo incompossibilis sit forma, quæ negatur. Cuius rationem insinuat Scotus illis verbis *sub num. 15. quātumcumque negatio tollat potentiam proximam, vt per hoc idem ens, in quo est negatio, careat potentia proxima ad aliquid: non tamen ponit formalem repugnantiam illius entis ad aliquid.* Quia, licet negatio à proprio substrato tollat positionem formæ, repugnantiam tamē ad illam conferre non valet, si aliàs ratione alicuius positiui talis repugnantia non præexitat; licet enim negatio irrationalitatis, quam infert conceptus hominis, remoueat formaliter à proprio subiecto formam irrationalitatis; repugnantiam tamen ad irrationalitatem non exhibet, si repugnantia ratione positiuæ formæ rationalitatis non congruat.

Scotus.

Negatio licet tollat formam, nō præbet repugnantiam

19 Quò fit; vt fundamentū illatiuum negationis formæ repugnantis non possit esse commune subiectum, tàm formę, quàm negationi eius; animal enim non potest esse substratum commune, tàm negationi insensibilitatis, quàm positioni ipsius formæ insensibilitatis, quæ animali contradicit. Quod èconrra fit in negationibus formarum subiecto non repugnantium; quæ non præmittunt aliquod positivum proprium huiusmodi negationum inductivum, & illis ita essentialiter cohærens, vt sine negatione, quam infert, superstes esse nequeat positivum, quod negationem inducit. Cuiusmodi est, non esse lucis in aère non illuminato; negatio coloris in superficie non colorata; vel negatio quantitatis in substātiā non quanta; & sic de cæteris. Quia cum in talibus negationibus idem omnino positiuum sit subiectum commune, tam formæ, quàm non esse eius; proinde fit, vt huiusmodi negationes non præexigant aliquod positiuum ita proprium, & quidditatiuè cum ipsis negationibus connexum, vt destructa negatione positiuum necessariò pereat.

20 Id enim sibi volút illa verba Scoti, *ex num. 16. Potest stare eadem natura positiua, in qua fuit hæc negatio, & potest sibi inesse oppositum illius negationis sine repugnantia ex parte naturæ.* Ex quo principio cócinnè producit Scotus; quòd ideo vnitas numerica nequeat in mera negatione consistere; quia diuisio, vel partitio contradicat enti indiuiduo; subijcit enim sub eodem, *num. 16. Numquam per aliquam negationem positam in natura, repugnabit sibi formaliter diuidi; & ita numquam erit aliquod ens positiuum in rebus, quod erit completè indiuiduum* Vnde efficitur, vt ratio illa obiectiua, quæ exprimit non esse formæ non repugnantis, sit mera negatio; vt liquet in cæcitate, in tenebris, in non esse coloris in superficie: è contra verò, ille conceptus, seu obiectiua ratio, quæ ablegat formam repugnantem substrato, sit essentialiter positio.

Scotus.

Scotus.

Ratio obiectiua exprimens repugnantiā formæ ad substratum essentialiter est positiua

21 Quæ Scoti doctrina omnino consonat his, quæ ex ipso constituimus, *in controu. præcedenti in metaphysica appendice, tertij articuli, memb. 1. numer. margin. 19. & 20.* vbi ostendimus; quod si incommunicabilitas negatiua, vel negatio communicabilitatis, quam refert suppositum creatum, non sit negatio repugnan-

Cohærentia doctrinæ Scoti, de vnitate positiua, & subsistentia positiua.

pugnan-

pugnantis formæ, (eòquòd naturæ taliter suppositatæ per negationem, non repugnet simpliciter communicari alteri supposito, sed solùm secundùm quid, ex hypothesi separationis,vel non communicationis naturæ ad suppositum ;) tunc enim in ea hypothesi,ratio suppositalitatis, (cum non inferat negationem communicabilitatis tanquam formæ sibi repugnantis,) non consisteret in positiuo : sed in mera negatione. Si autem, (quod & probabilius duximus,) negatio,quam creatum suppositum inducit, esset per repugnantiam ; seu quod eòdem redit, communicabilitas ; quæ à supposito negatur & remouetur , esset repugnans constitutioni eius ; tunc ratio suppositi,non in mera negatione,sed in positione essentialiter consistere deberet. Quaten⁹ mera negatio, esto quòd tollat formam,præstare tamen nequeat repugnātiam,ad formam, quam abigit ; ac proinde negatio repugnantis formæ præexigat rationem positiuam , quæ sit substratum essentiale illativum talis negationis formæ repugnantis;ita vt ratio obiectiua,siue quidditatiuus conceptus talis repugnantiæ,vt repugnantiæ,sit essentialiter positio. Quare , sicut apud Scotum,vt liquet ex textu citato, si hypostasis non exprimeret incommunicabilitatem per repugnantiam , non esset completa hypostasis; ita si negatio partitionis,quam refert indiuiduum , non esset negatio repugnātis formæ, vel partitio non obstaret constitutioni indiuidui; indiuiduum non esset completè indiuiduum; pari ratione, qua suppositalitas non esset completa. Vt scitè Scotus sub illis verbis. *Et ita nunquam erit aliquod ens positiuum in rebus , quod erit completè indiuiduum.*

Scotus.

Obiectio.

Sed obijcies ; quòd nulla assignari valet negatio, quæ non sit repugnans illi formæ, quam destruit ; tenebræ enim repugnant luci, & cæcitas visui, &c. igitur futile est fundamentum Scoti negationis formæ repugnantis, & non repugnantis, à quo petit probationem ad positiuam vnitatis rationem adstruendam.

Refutatur.

Respondetur ; quòd disparitas illa Scotica, de negatione repugnantis , & non repugnantis formæ, non spectat solam formam; cum euidens sit, quodlibet non esse formæ destruere positionem, quam negat; sed refertur ad substratum, cui forma negata sit repugnans, aut non repugnans. Qua ratione cæcitas non remouet formam repugnantem oculo; nec tenebræ lucem contradicentem aeri; è contra verò, negatio actualis, & aptitudinalis dependentiæ, in supposito remouet formam dependentiæ contradicentem supposito; & negatio partitionis in ente explodit partitionem repugnantem enti. Cum autem à mera negatione trahi nequeat repugnantia formæ respectu substrati; fit inde, vt ratio obiectiua, & quidditatiua talis repugnantiæ in supposito ad dependendum , & in ente ad partitionem, sit essentialiter positiua.

Obijcitur quòd negatio visus in lapide imbibet rationem positiuam.

Verùm ; adhuc contra axioma Scoti instabis vltra ; quòd negatio visus in lapide est negatio repugnantis formæ; contradicit enim actus vitalis, qualis est visio, substrato inanimi, cuiusmodi est lapis. Atqui, non esse visus in lapide est mera quædam negatio, sicut cæcitas in oculo; cum colligātur ad vnum conceptum negationis vt sic, negatio visus in lapide, & cæcitas; solùmque differāt in hoc; quòd cæcitas præmittat substratum habile; negatio verò visus in lapide supponat subiectum incapax respectu talis formæ.

Eneruatur oppositio præcedens.

At; tantùm abest, vt prædicta oppositio Scoti pronuntiatum concutiat , & expugnet; quòd potius ansam suppeditet ad pleniorem elucidationem doctrinæ præcedentis. Rogo enim, cur cæcitas non tollat formam repugnanté oculo, nisi quia non præexigat substratum positivum, cui forma visionis repugnet? igitur à contrario, non videns in lapide, eò remouet visionem, vt contradicenté lapidi, quò præmittat substratum inanime, cui repugnans sit compositio ad formam viuam.

Qualiter negatio visus in lapide imbibit repugnātiam positiuam.

Dicimus ergo ; quòd si negatio visus in lapide spectetur inquantùm est merum, ac simplex non esse visus ; vt sic in mera negatione consistit. Si autem consideretur inquantùm remouet visum, vt formam repugnantem substrato ; sub ea comparatione visus, vt formæ repugnantis, essentialiter imbibit lapideitatem, vt substratum inanimatum; ob quā rationem contradicit illi compositio ad formam viuam. Sicut negatio insensibilitatis in animali , inquantùm spectatur, vt merum non esse insensibilitatis, in mera negatione consistit; vt verò remouet insensibilitatem tanquam formam contradicentem animali; imbibit essentiali-

ter

ter formam positiuam animalis, ob quam insensibilitas illi obstet, vel contradicat. Addimus deinde, quòd si negatio visus in lapide connotet substratum non aptum per meram negatiuam inhabilitatem, aut non aptitudinem, nō verò per positiuam repugnantiam substrati ad formam; talis negatio visus non imbiberet positionem. De quo vide *num.* 56.

Oppositio vnitatis, & multitudinis, ex Alexandro Alensi expenditur; eamque priuatiuam esse aperimus.

22 CAEterùm; quia ad positiuum vnitatis conceptum aperiendum pernecessaria est inuestigatio oppositionis illius, quæ inter vnitatem, & multitudinem intercedit; quam subtiliter discutit Alēsis noster præcipuus vnitatis positiuæ assecla, *lib.* 10. *sua Metaph c.* 3. ideò ab ipsis verbis quàm fideliter transcriptis haurienda est. Ita ergo egregiè de oppositione vnitatis, & distinctionis philosophatur Alensis.

Acutissima metaphysica Alensis de oppositione vnitatis & multitudinis.

Quæret aliquis, vtrum ratio vnius consistat in priuatione; an ratio multitudinis? circa hanc quæstionem duo sunt declaranda. Primum; quòd esse vniuscuiusque rei in vnitate consistit: secundum; quòd licet vnum sonet priuationem, tamen secundùm veritatem magis habet rationem prioris, quàm multitudo. Primum patet: nam essentia cuiuslibet rei, vel simplex est, vel composita; si simplex est; statim apparet quod suum esse in vnitate est, quia simplicitas est quadam vnitas. Si composita est; tunc esse eius est ex vnione principiorum; quando enim principia sunt diuisa, res non habet esse: sic ergo & esse rei simplicis, & esse rei composita, in vnitate est.

Vnum sonat positionem, & multitudo priuationem, ex Alensi.

23 *Hinc patet secundum: ex hoc enim est esse cuiusque rei, quia est vnum esse; & non esse eius est ex hoc, quòd principia eius diuisa sunt, & non vnita: ideo manifestum est, quòd vnum respicit esse rei; & etiam indiuisibile ipsum esse respicit: diuisibile autem respicit non esse rei. Ex quo sequitur, quòd indiuisibile dicat positionem secundùm rem; diuisibile autem priuationem. Sed tamen quia vnum est ignotius nobis, quàm multitudo, & indiuisibile quàm diuisibile; ideo ipsum nominamus per negationem, & priuationem. Sic videmus, quòd incorporeum magis dicit rem positiuam, quàm corporeum; sed tamen quia corporalia sunt nobis magis nota, quàm incorporalia: ideo nominamus ista per nomen positiuum, illa autem per negationem.*

Vnitas non est de quidditate entis apud Alensem.

24 Verùm; quia hæc Alensis doctrina non ita expeditè currit, vt scrupulum excitare non possit; expendenda sunt in illa verba, *ex num.* 23. *Hinc patet secundum: ex hoc enim est esse cuiusque rei, quia est vnum esse; & non esse eius est ex hoc, quòd principia eius diuisa sunt, & non vnita: ideò manifestum est, quòd vnum respiciat esse rei, & etiam indiuisibile ipsum esse respicit; diuisibile autem respicit non esse rei.* In quibus verbis, licet innuere videatur Alexander, vnitatem esse de conceptu essentiali rei, & non affectionem extrinsecam eius; atque adeò fautor haberi posset singularis opinionis Petri Hurtado iam à nobis propositæ: at si Alexandri verba rectè expendantur, longè dissidet ab Hurtado Alensis noster. Tantùm enim agit, quòd vnitas rei compositæ essentialiter præexigat counitionem partium, ex quibus totius compositi constitutio essentialis coalescit; non tamen ipsummet nexum partium, quà est de quidditate totius compositi, esse formalissimum vnitatis conceptum. Aliud enim est, quòd vnitas compositi entis essentialiter pendeat à nexu partium; aliud, quòd ipsa partium counitio sit ipsamet ratio obiectiua vnitatis. Quod & in omnibus alijs proprietatibus rerum perspicuum est; risibilitas enim essentialiter pēdet à nexu corporis, & animæ rationalis: cū tamen risibilitas nō sit ipsamet hominis quidditas, aut quid hominis essentialē cōstitutionē intrans. Quare, licet vnitas pullulet à quid-

ditate,& constitutione rei, sicut & aliæ affectiones entium ab illorum essentijs promanant;non tamen essentialiter est ipsemet nexus, & compositio partium, inquantùm vnio, vel compositio attinet ad quidditatem entis compositi.

Obiectio.

25 Si autem obijcias; ablato nexu partium,accedente diuisione, siue partitione, perire vnitatem; ergo vnitas est ipsamet essentialis partium counitio.

Infringitur

Obiectio ista nullo negotio conuellitur in omnibus alijs proprietatibus, quæ destructa constitutione entis pereunt; eòquòd,sublatis radicibus, superstites esse nequeant affectiones, & proprietates,quæ ab illis petuntur;non tamen eòquòd essentiæ ipsæ intrent quidditatiuum suarum passionum conceptum.

Qua ratione multitudo exprimat priuationem?

26 Obseruandum præterea; in illa verba Alensis *sub num 23. Ex quo sequitur,quòd indiuisibile dicat positionem secundùm rem, diuisibile autem priuationem.* Quòd, licet multitudo, inquantùm à pluribus indiuisibilibus terminatiuis constituitur, in positiuo consistat; eòquòd destructo indiuisibili vnitiuo partium,statim resultent indiuisibilia terminatiua, quæ sunt veræ positiones, siue affectiones positiuæ. Quia tamen multitudini,quatenus vnitati opponitur,accidit ab indiuisibilibus positiuis terminari; ideò meritò iudicauit Alensis,diuisionem, siue partitionem, prout vnitati oppositam, priuationem referre. Quod vel ex eo constat; quia si Deus,destructo indiuisibili continuatiuo,præpediret emanationem indiuisibilium terminatiuorum; in ea hypothesi,sicut illæ quantitates essent inter se condiuisæ,ita & daretur multitudo formaliter, non tamen indiuisibilibus positiuis affecta: atque adeò esset partitio solùm priuatiuè opposita ipsimet vnitati.

Oppositio ex Aristotele.

27 Si autem opponas, Aristotelem 10. *Metaphysices, cap. 3.* asserentem, vnum & multa contrariè opponi; cum autem oppositio contraria inter positiua intercedat; fiet, vt multitudo formaliter in positiuo consistat. Sic autem habet Aristoteles loco citato. *Opponuntur autem vnum, & multa multis modis; quorum vno,vnum,& multitudo,vt indiuisibile, & diuisibile: quod enim,aut diuisum,aut diuisibile est,multitudo quadam dicitur; quod verò indiuisibile,aut non diuisum,vnum. Cùm autem oppositiones quatuor sint modis, horum alius secundùm priuationem dicatur contraria erunt profectò; & nec vt contradictio; nec vt ea, quæ ad aliquid dicuntur.*

Aristoteles.

Conuellitur

Respondetur; ex ipso Aristotelis testimonio apertè conuinci, Philosophum nobis non aduersari; cum expressè autumet,vnum,& multa opponi multis modis. Quare, fatemur ingenuè, quòd si multitudo formaliter consideretur,priuatiuè opponitur vnitati; si autem materialiter accipiatur, prout affecta est indiuisibilibus terminatiuis, quæ pluralitatem positiuè terminatam constituunt: tunc oppositio contraria, aut quasi contraria inter vnitatem, & multitudinem astrui poterit; eòquòd,vt sic multitudo in positiuo consistat.

Alia responsio ex Aristotele.

Adde; expressè Aristotelem docuisse, etiam vnum,& multa priuatiuè opponi;illis posterioribus verbis. *Cum autem oppositiones quatuor sint modis, horum alius secundùm priuationem dicatur,contraria erunt profectò, & nec vt contradictio,nec vt ea, quæ ad aliquid dicuntur.* Vbi Philosophus inter vnum,& multa duplex genus oppositionis admittit;priuatiuæ,nimirum,& contrariæ; & duo alia oppositionis genera explodit,relatiuæ scilicet,& contradictoriæ.

Minutiora quædam vnitatis expediuntur ad veram sententiam statuendam.

Vnitas infert duplicem negationem, & qualiter?

28 Adnotãdum deinde; quod licet, apud Scotum, ratio obiectiua vnitatis essentialiter positiua sit; infert tamen duplicem negationem; nimirum partitionis rei, *quoad se ipsam*; & negationem identitatis; *quoad aliam rem discretam realiter.* Quamuis autè in sententia Scoti quidditatiua ratio

vni-

vnitatis in negatione posita non sit; adhuc tamen facta collatione inter negationes istas, alteram concipimus vt rationem siue fundamétum alterius: prior enim est negatio partitionis rei in se ipsa, quâm negatio identitatis cum alia; quia ex eo, quòd esse huius rei petit nõ esse partitum in plura; negat ideo, esse idem cum altera re realiter condistincta: vel quod in idem incidit, negat & remouet esse alterius, quod est diuisum ab esse huius; & quod partitionem facit inter rem, & rem.

Quid sit positiuum illud, in quo consistit vnitas?

29 Cæterùm; suppositis negationibus vnitatis, de quibus non est controuersia; ostendendum est positiuũ illud, ad quod, vt ad rationem proximam, negatio partitionis consequatur. Quod aperitur in vnitate quantitatiua, quæ magis sensui objicitur; quia cùm vnitatem, esto quòd positiua sit, per negationem partitionis apprehendamus, & sola diuisio in quantitatibus à sensibus percipiatur; inde fit, vt illud, quod istam diuisionem non refert, vt vnum cõcipiatur, & quòd vnitas, quæ quantitatiua non est, instar quantitatiuæ vnitatis explicetur, quæ magis sensibus objicitur. Vnde, sicut vnitas quantitatis, quæ quantitatiuam diuisionem, seu partitionem remouet; à nobis apprehenditur, vt integritas quædam indiuisi entis excludens ab illo subiecto, cuius est affectio, omnem diuisionem; ita vnitas entis simplicis intelligitur, vt integritas quædam; non solùm relegans diuisionem realitatum, ex quibus coalescat; sed etiam & illarum realem discretionem.

Corollariũ.

30 Ex quo sequitur; vnitatem transcendentalem vt sic, secundùm quod ambit totam entis latitudinem, cum quo conuertitur, positam esse in integritate quadam abstrahente à realitate illa, quæ refert negationem partitionis, & distinctionis realis partium, qualis est vnitas entis simplicis; est à realitate, quæ remouet diuisionem partium, esto quòd illarum realem distinctionem sustineat; qualis est vnitas cuiuslibet entis compositi. Quod exactiùs ex solutione argumentorum constabit.

An vnitas exprimat rationẽ cõmunem omnibus vnitatibus?

31 Obseruandum etiam; aliquos existimasse, conceptum obiectiuum vnitatis non esse aliquam vnam rationem, in qua particulares vnitatis conceptus copulentur; qui consequenter loquuntur ad suam opinionem, de conceptu entis à suis inferioribus non præciso. Quia cum ens, quod est, subiectum vnitatis, non referat vnam rationem in illorum sententia; ita nec vnitas, quæ concipitur, vt affectio entis, vnum conceptum importabit. Cùm enim accidentia iuxta subiectorum pluralitatem multiplicentur; si ratio vnitatis apprehendi nequeat, vt afficiens vnum subiectum, vnam nimirum rationem obiectiuam entis, sed multa entia: consequens est, vt vnitatis transcendentalis ratio ad vnitatem conceptus præcisi colligi non possit.

Opinio negatiua.

Refellitur fundamentum illius.

At, licet ratio ista efficax esset supposita illorum sententia, qui vnitatem entis inficiantur; in opposita tamen sententia, eò tantùm illius vis euertitur, quò unitas conceptus obiectiui entis astruitur. Quare, sicut admittitur, omnes rationes entis in vnum conceptum conuenire posse, modis differentialibus, qui essentialem pluralitatem constituunt, præcisis; ita asseri valeret, omnes vnitates ad vnum vnitatis conceptum intelligibiliter colligi: & quòd sicut ratio entis per proprios modos ad decem prima genera trahitur; ita ratio vnitatis per modos speciales ad decem generum vnitates descendit.

Obseruatio

Quæ tamen astruuntur supposito, quòd vnitas non sit conceptus omnino simplex, & irresolubilis in plures conceptus conuenientiæ, & differentiæ; iuxta ea, quæ expendimus *infra, in sequenti art. à numer. 25. vsque ad 27.* Si autem vnitas sit simplex metaphysica formalitas, irresolubilis in plures conceptus conuenientiæ, & differentiæ; tunc ab omnibus vnitatibus vnica ratio obiectiua præscindi nequiret; benè tamen ratio vnius ab entibus, quæ sunt substrata affectionis vnitatis. *Vide sequentem articul. sub num. 27.*

Si vnitas sit simple[x] conceptibi[li]litas, ne[quit] abst[ra]hi concep[tus] comm[u]nis ab vni[tatibus].

32 Nec magis etiam nobis probatur eorum opinatio, qui asseuerant, vnitatem numeralem esse ipsam vnitatem transcendentalem, adæquatamque entis proprietatem habendam; huic innixi fundamento. Quòd si transcendentalis vnitas sit proprietas entis realis totã illius vniuersalitatem ambiens: cum sola vnitas numerica realis vnitas

Vnitas numerica n[on] est adæqu[a]ta passio [en]tis.

sit, & quæ totum entis ambitum complectatur; cùm nullum ens reale reperiatur, quod indiuiduatum non sit; fiet, vt sola vnitas numeralis adæquata entis affectio asseri debeat.

Excutitur oppositio.

Sed obiectio ista nullius est negotij; si in memoriam reuocentur ea, quæ in logicis commentarijs de vnitate formali expedita sunt; nimirum quamlibet rationem, siue gradum metaphysicum, propriam formalem vnitatem referre vnitate numerali minorem. Quare, licet vnitas formalis, prout specifica, vel generica à secundis intentionibus constituitur, quid rationis sit; fundamentaliter verò concepta est gradus essendi ex natura rei ab vnitate numerali discretus. Quia sicut præter esse numerale datur aliud esse ante intellectum ex natura rei ab esse indiuiduali distinctum; nimirum gradus ille, qui à genereitate, vel specieitate afficitur; ita numeralis vnitas, quæ est adæquata proprietas numerici entis, non potest esse adæquata passio entis realis in tota abstractione sua: cùm non omnis realis gradus essendi sit formaliter quid numericum. Posset ergo dici, vnitatem numeralem esse inferiorem transcendentalis vnitatis vt sic; sicut & esse numericum est inferius entis in tota sua abstractione; si vnitas non esset formalitas metaphysicè irresolubilis in plures conceptus, *de quo vide art. sequentem sub num. 27. & sub num. 25.*

Sententia Scoti optimis rationibus firmata.

Assertio 1. Vnitas consistit in positiuo. Scotus. Alensis. Bonauent. Vazquius

33 Dicendum primò; vnitatem transcendentalem essentialiter esse quid positiuum; ad quod negatio partitionis cõsequatur. Sic expresè Scotus in litera proposita, *& in 4. metaph. quæst. 2.* cui consentiunt, Alexander Alensis loco citato, *& 1. part. quæst. 13. memb. 1.* & S. Bonauentura *in 1. dist. 23. art. 1. quæstion. 1.* quibus subscribunt ex Thomistis quam plurimi; inter quos Gabriel Vazquez *in 1. p. tom. 2. disp. 128. cap. 2*

1. Ratio pro nostra sententia, ex Scoti textu.

Et probatur primò ratione fundamentali ex textu Scoti petita. Negatio partitionis, quam infert vnitas, est negatio per repugnantiam, seu quod eòdem redit, partitio repugnat enti; sed negatio illa, quæ est non esse formæ repugnãtis ipsi substrato, essentialiter supponit positiuum proprium, & cum ipsa negatione quidditatiuè connexum: ergo cũ negatio partitionis remoueat quid repugnans enti; præmittet essentialiter aliquod positiuum, quod intret quidditatiuam vnius constitutionem. Patet consequentia; quia ideò negatio lucis in aere non illuminato, & coloris in superficie non colorata, non supponunt aliquod positiuum proprium ipsis negationibus quiddditatiuè cohærens; quia non sunt negationes formarum substrato repugnantium; quò fit, vt substratum sit commune subiectum, tàm positioni formæ, quã negationi eius. At negatio partitionis, quam importat vnitas, remouet quid repugnans, & destruens integritatem entis; ergo negatio partitionis supponit essentialiter aliquid positiuum proprium vnitatis, quod non possit esse materiale, & subiectum commune, tàm negationi partitionis, quàm ipsi partitioni.

Expeditur fundamentũ textuale Scoti. ☞ *Scotus.*

Vel sic construo rationem; cõceptus, vel ratio obiectiua, remouens formam repugnantem enti, nequit esse negatio, sed positio; ob rationem textualem Scoti; „*quantumcumque negatio tollat potentiam proximam, non tamen ponit formalem repugnãtiam illius entis ad aliquid:* „igitur illud, quod abigit multitudinem, vt repugnantem enti, nequit esse formaliter negatio. Atqui vnitas formaliter ablegat multitudinem, vt contradicẽtẽ enti; ergo ratio obiectiua vnitatis est positio formaliter. Quam Scoti argumẽtationem validissimam iudico.

Premitur ratio ex positiuo conceptu hypostasis.

34 Vrgetur præterea ex communi sententia; quia ideò cõceptus hypostasis essentialiter est positiuus, quia negatio actualis, & aptitudinalis depẽdẽtiæ est quoddam nõ esse formæ repugnãtis supposito; atque adeò essentialiter supponere debet talis duplex negatio ad hypostasim cõsequuta aliquid positiuũ propriũ, & essentialiter imbibitũ in cõceptu repugnãtiæ ad cõmunicabilitatẽ, ratione cuius actualis, & aptitudinalis dependẽtia supposito repugnans sit. Sed etiam negatio partitionis, quã infert vnitas, remouet quid repugnãs integritati entis; ergo debet supponere aliquod positiuũ propriũ, quod intret conceptũ vnitatis, prout ipsa vnitas inductiua est negationis partitionis, tãquã repugnantis enti.

35 Se-

2. Ratio pro nostra sententia.

35 Secundò arguitur: quia conceptus obiectivus vnitatis, qui est significatum formale huius vocis, *vnum*, essentialiter claudit aliquid positivum; sed positivum istud, prout concipitur per modum proprietatis, quæ quidditatiuè in suo subiecto non imbibatur, non est de formali conceptu entis: ergo inter ens, & negationem diuisionis: intelligitur mediare aliqua forma positiua, quæ sit ratio fundamentalis proximè inductiua negationis partitionis. Consequentia est euidens, si præmissæ ostendantur.

Maiorem, scilicet conceptum obiectivum vnitatis essentialiter rationem positiuam præseferre; ita aperio. Quia implicat, in communi sententia, vnitatem entis rationis, & vnitatem entis realis coire in vnum conceptum vnitatis, vt sic; cùm istæ rationes essentialiter imbibant inæqualitatem, quæ ab illis nec per intellectum separari possit, vt vnum quid efficiantur: aliàs enim ens reale, & ens rationis, quæ sunt subiecta proprietatum istarum colligi possent ad vnam rationem simpliciter indiuisam entis vt sic, quæ esset adæquatum subiectum vnitatis abstrahentis ab vnitate reali, & rationis. Quia, cùm passio sit sui subiecti affectio, implicat concipere proprietatem, vt simpliciter vnam, quæ multa subiecta, vt multa sunt, afficiat; multiplicaretur ergo iuxta subiectorum pluralitatem; si igitur repugnat ab his entibus vnam rationem abstrahi, quæ sit materia, & subiectum vnitatis in tota abstractione, & communitate sua; implicabit etiam, dari vnam rationem vnitatis ab vnitate reali, & rationis, præcisam.

Atqui; si conceptus obiectivus vnitatis esset mera negatio; cadere posset æqualiter supra ens rationis, & ens reale; quia si præcisè ratio negationis, quæ merum nihil est, spectetur, non habet magis, vt dicat ordinem ad ens reale, quàm ad ens rationis; sicut nec magis recedit à positione reali nihilum entis realis, quàm nihilum entis rationis: quò fit, vt ab omnibus negationibus vna ratio præscindi queat, siue sint negationes entis realis, siue rationis; vt ingenuè fatetur Soarez loco citato.

Obiectio.

36 Si autem respondeas, à negationibus entis realis, & rationis vnam rationem haudquaquam præscindi; eòquòd negationes entis rationis fictitiæ sint, sicut & ipsum ens, ad quod consequuntur.

Occurritur oppositioni

Contra hoc est: quòd negationes entis rationis fictitiæ non sunt, nec functionem intellectus expectantes; sed potius ex natura rei consequutæ ex sola hypothesi formationis entis rationis. Genereitas enim ex natura rei inducit negationem specieitatis; ablata enim qualibet intellectus negotiatione; supposita formatione entis rationis in tali specie, & constitutione entis; essentialiter infertur negatio omnis alterius, quod non est tale.

Tum etiam; quia negatio entis rationis datur à parte rei; hæc enim propositio est vera; *ante mentis functionem non datur ens rationis*; ergo negatio entis rationis existit à parte rei, sicut & à parte rei datur negatio visus ante positionem illius. Quare, cùm tàm cæcitas, quàm negatio entis rationis, æqualiter recedant à positiuo, & reali gradu essendi, & sub nihilo claudantur; non apparet in illis aliqua essentialis inæqualitas, quæ per actionem præcisiuam depurari nequeat, vt in vnum conceptum coire valeant. Colligi ergo possent ad vnam rationem obiectiuam simpliciter præcisam vnitas realis, & vnitas rationis; si adæquatus vnitatis conceptus in mera negatione constitueretur.

Probatio minoris, quòd positiuum vnitatis sit extra rationem entis.

37 Quo stabilito: minor propositio primi syllogismi, quòd scilicet positivum illud, quod in conceptu vnitatis clauditur, debeat esse extra conceptum formalem entis: suadetur sic.

Quia obiectivus conceptus vnitatis in sua ratione explicita non est de quidditatiuo conceptu entis; cùm ens dicatur essentialiter in primo modo de suis inferioribus, vnum verò accidentaliter, seu in secundo modo dicendi per se; hæc enim est denominatiua prædicatio; *homo est vnus*: ergo illud, quod concipitur, vt de essentiali ratione vnius, non apprehenditur, vt de quidditatino conceptu entis.

38 Si

Euasio. 38 Si respondeas; positiuam illam rationem, quæ intrat vnitatis conceptum, esse extra ens explicitè; sed non implicitè.

Præcluditur. Contra hoc est; nobis ingenuè id dari, quod præstat, vt obtineamus essentiam vnitatis in positiuo constitutam; cum in opposita sententia, nulla positiua ratio ab implicito conceptu entis extrahatur. Quare, sicut bonitas, & veritas in positiuo consistunt, esto quòd positivum illud implicitè imbibat rationem entis; & sufficit verum, secundùm consideratio nem explicitam, esse extra ens, vt proprietas, & affectio positiua entis haberi queat: ita nec obstabit, quòd vnum claudat aliquid positivum, quod secundùm rationem implicitam sit ipsum ens, dum modo secundùm explicitum conceptum apprehendatur, vt extra rationem formalem entis.

Responsio Soarij. 39 Dices secundò cum Soarez loco citato; quòd entitas, vt indiuisa, est proprietas entitatis, vt in se; atque adeò, & quòd entitas, vt indiuisa, apprehend tur vt extra rationem entitatis, quà entitas est, & substratum vnitatis.

Cõfutatur. Sed contrà; quòd ista indiuisa entitas adhuc est resolubilis per intellectum in conceptum entitatis, quæ est ratio positiua; & in conceptum indiuisionis, quæ est negatio. Aut ergo entitas illa, quæ essentialiter intrat obiectiuam rationẽ vnitatis, est eadem explicitè cum ratione entis, quæ est vnitatis transcendentalis subiectum, & hoc est prorsus falsum: aliàs enim eadem ratio sub eadem explicita consideratione esset quidditas, & nõ quidditas rei; cùm sit proprietas, & extrinseca affectio eius. Vel gradus ille essendi, qui intrat conceptum obiectivum vnitatis, est extra rationem illam entis, quæ prædicatur in quid de omnibus entibus; & haberetur intentum, dari nimirum aliquam rationem positiuam, quę secundùm conceptum explicitum mediet inter ens, & negationem partitionis.

Expeditur ratio præcedens, & preditur. 40 Vrgetur efficaciùs: quia vel vnitatis conceptus essentialiter claudit negationem tantùm, adeò vt entitatem positiuam solùm extrinsecè concernat; & sequeretur inconueniens supra illatum, quod nimirum vnitas entis realis, & entis rationis, colligi possent ad vnum conceptum, seu rationem obiectiuam. Vel ratio vnitatis ambit essentialiter positivum cum negatione; atque adeò vnitas esset ens per accidens, cùm negatio, & positivum, nequeant componi sub aliquo modo vnionis, quæ sit causalitas, aut via ad vnum aliquod ex positione, & negatione, cointegrandum. Quia omne totum, quà tale, est aliud à partibus simul sumptis, & sine nexu vnionis, seu compositionis acceptis; in ista autem ratione entitatis indiuisæ, quæ proprietas entis astruitur, nil aliud intelligi potest præter entitatem, & negationem partitionis. Nisi autumes; addi nexum, & compositionem negationis cum entitate ad cõstituendam vnitatem, inquantùm est proprietas entis. De qua compositione rursus redit inquisitio; vtrum vnio illa, negatiua, aut positiua sit? quia si purè negatiua astruatur; coire posset in vnum conceptum cum vnitate entis rationis; si positiua asseratur negationis, & entitatis coniunctio? fieret, vt vnitas entis, inquantùm est quoddam totum ex positiuo & negatiuo cõflatum, essentialiter esset positiua: cùm totum sapiat naturam, & speciem nexus, seu compositionis partium inter se, quæ est causalitas constitutiua entis compositi; ac proinde haberetur intentum, scilicet formam vnitatis, vt est affectio entis, positiuam esse: *De quo vide infra art. 3 huius cõtrouersiæ, num. 14. & 15.* inibi enim ad plenum, & seriò ostendimus, qualiter totum ex cõpartibus distincti ordinis coalescens, sequatur necessariò, & essentialiter speciẽ & gradum essendi suæ vnionis, vel compositionis.

Obseruatio. Hæc, quæ contra aduersarios egimus de conuenientia vnitatis entis realis, & entis rationis in vnum conceptum, procedunt in doctrina Soarij id expressè asseuerantis loco citato *sub num. 7.* licet tale pronuntiatum nobis non probetur, eòquòd negatio qualibet, quæ consequitur ad ens rationis, vt ad substratum illativum eius, non fictitia esse nequeat. Quare præcipua nostræ sententiæ confirmatio petenda est à ratione, quam ex textu Scoti eruimus.

Ratio vrgens, quòd si vnitas in negatiuo cõsistens esset passio entis etiã distinctio esset adæquata passio entis. 41 Accedit deinde optima ea probatio, quæ petitur à distinctione, cuius adęquatum substratum non est vnitas, sed ens secundùm quidditatiuam rationem entis; vt demonstramus, *infra in sequenti appendice de distinctione entis, artic. 1. numer. 15.* & tamen distinctio quamuis adæquata sit enti, eò tamen non asseritur passio illius, quò non sit po

sitio,

sitio, sed negatio: igitur, si vnitas esset mera negatio; nequiret adstrui passio entis. De quo nos iterum ex Aureolo, *in appendice de distinctione, art. 1. num. marg. 10.*

Assertio 2. Vnitas Dei in positiuo consistit.

42 Dicendum secundò; vnitatem Dei in positiuo consistere, licet per negationem partitionis explicetur; sicut & rationem spiritus per negationem materialitatis exprimimus. Hoc assertum ex dictis constat; quia cum vnitas Dei sub transcendentali vnitate contineatur, si hæc in tota vniuersalitate sua positiua est; vt ad Deum trahitur, positionem non præseferre non poterit.

Opposita fundamenta refelluntur.

Diluuntur fundamenta opinionis 1.

Ad 1. arg.

43 Ex dictis obiecta diluere operosum non erit. Ad primum primæ opinionis; speciale difficultatẽ non inuoluere in proprietate vnitatis, quæ alijs entis affectionibus communis non sit; enodanda tamen est ex instituto, *in sequenti articulo.*

Ad 2. Arg. Qualiter ab vnione accipiatur vnitas entis compositi.

Ad secundum *ex num. 3.* totam illius vim infirmo fundamento innixam; supponere enim videtur necessarium esse, quòd principium physicum sit extra quidditatem rei, vt ab illo sumi possint metaphysici gradus, qui tali rei accidant. Quod falsum esse multis instantijs aperitur; hæcceitas enim siue gradus indiuidualis, existentia, duratio, &c. sumuntur in Petro ab vnione corporis, & animæ rationalis, quæ intrat physicam hominis quidditatem; & tamen formalitates illæ non sunt de essentia hominis. Adde, quòd in sententia Scoti passiones à subiecto realiter indiscretæ ab eisdem principijs physicis accipiuntur, à quibus essentiales gradus; & tamẽ passiones sunt extra omnem rei quidditatem: quare, licet vnio intret essentiam cõpositi entis, ab ipsa nihilominus peti potest positiua forma vnitatis, quæ sit extra quidditativum conceptum talis entis.

Quò fit, vt in vnione ista, quæ in esse physico simplex, & indiuisibilis est, duæ rationes metaphysicę cõsiderari queãt; quia vel concipi potest vnio inquantùm est causalitas intrinseca constitutiua entis in tali esse specifico, quod ex partium compositione constituitur; & hac ratione intelligitur vnio, vt de quidditate entis. Aut concipi potest inquantùm est ratio vnius, prout vnum est, & refert integritatem formalem; & in ista acceptione vnio est extra quidditatem entis.

Ad cõfirm.

Ad confirmationem de vnitate entis simplicis; dicimus simplicitatem etiam in positiuo consistere; vt ex dictis patet.

44 Ad tertium argumentum, *ex num. 4.* quòd de essentia Deitatis non est esse omne ens formaliter; cum eò infinita in omni genere entis asseratur, quò de illius quidditate sit referre omnes suas proprietates per identitatem realem; vt in præcedenti controuersia satis superque enodatum est.

Obiectio, quòd vnitas sit de quidditate Dei.

Sed vrgebis: quod de essentia Deitatis est habere omnes suas proprietates per realem identitatem; ergo vi sui pręcisi conceptus excludit omnem diuisionem, & separationem suarum proprietatum à se ipsa: atque adeò Deitas, quà talis formaliter, nulla alia ratione positiua media, est forma proximè inferens negationem partitionis. Probatur cõsequentia; quia eò ens recedit à non esse, quò refert positiuum gradũ essendi; sed de formalissimo conceptu Deitatis est habere omne esse per identitatem realem; igitur vi formalissimi conceptus sui recedit ab omni non esse suarum proprietatum, excluditque illarum partitionem, & diuisionem: quo dato sequi videtur, integritatem diuini esse ad quidditatem Deitatis spectare; ac proinde non esse proprietatem illius.

Dilutio obiectionis.

Respondetur; Deum, è suo quidditatiuo conceptu, esse vnum quadam vnitissima, & eminentissima integritatis ratione, radicaliter tamen, sed non formaliter; à qua radicali integritate quasi pullulare intelligitur, vt proprietas integritas formalis, quæ est quid positivũ immediatè inferens negationem partitionis, vt oppositæ formali integritati. Si autẽ obiectio firma esset, etiam ageret, positivum entis creati immediatè inductivum negationis partitionis, inquãtum opponitur vnitati, esse ipsammet quidditatem rei; atquè adeò incideremus in singularem opinationem Petri

tri Hurtado asserentis, vnitatem esse ipsum conceptum essentialem rei.

Si oppositio alicuius esset roboris; etiam concluderet in ente creato.

Sic enim de quolibet alio ente creato, quod est vnum per compositionem partium; talis ratio instrui posset. Quia de essentia hominis, verbi gratia, est esse cointegratum ex corpore, & anima rationali; ergo homo, vi suæ quidditatiuæ constitutionis, sicut remouet diuisionem partium ex quibus coalescit, ita & refert quidditatiuam integritatem. Cui instantiæ eodem modo occurrendum est cum distinctione integritatis formalis, & radicalis; plena tamen huius obiectionis enodatio ex solutione argumétorum Hurtadi petetur.

Altera instantia.

Si autem instes; otiosam apparere, pullulationem illius affectionis, quæ vocetur integritas formalis; cùm integritas ea, quæ radicalis pronuntiatur, tàm in Deo, quàm in creaturis, conferat ad omnem eam causalitatem, aut quasi causalitatem, quæ à formali, vt appellatur, integritate expectari posset.

Respõdetur

Respondetur, quòd si formalis integritas, vt otiosa explodatur, nil reliquũ est, quod constituere queat obiectiuam rationem vnitatis (cum hæc in negatiuo consistere nequeat ob prementem, ne dicam, concludentem Scoti argumétationem,) nisi sola quidditas entis; ac proinde vnitas non esset passio illius cótra communem modum sentiendi.

Ad 4. Arg.

45 Ad quartum *ex num.* 5. distinctionem formaliter non esse relationem, sed negationem, vt latiùs *in sequenti metaphysica appendice de distinctione entis discutiemus*; fatemur tamen distinctionem esse rationem fundandi relationem.

Ad 5. Arg. Soarij.

46 Ad quintum argumentum *ex num.* 6. solutione illi opposita omnino euacuari; asserimus enim formam vnitatis, quà vltima est, & omnino irresolubilis in causalitate sua, se ipsam constituere in ratione vnius, vt quod. Nec instantiam Francisci Soarez vllius esse negotij, cum ex falsa assumptione procedat: supponere enim videtur, vltimas formas in talique causalitate irresolubiles circa se ipsas causalitatem exercere, vt se se in effectu formali, *vt quod*, constituant; cum impossibile sit, idem in se ipsum causalitatem adire. Quare, sicut existentia à se existens est, nulla adita in se ipsam causalitate; ita vnitas formaliter est vna per eumdem omnino positiuum conceptum, quo vnitas est, siue ratio vnius.

Responsio ad 6. arg.

47 Ad sextum; *ex num.* 7. vnum bifariam accipi posse; vel pro positiuo illo, quod per negationem partitionis insinuatur, & hoc est passio entis perfectionem importans; ac proinde infinitæ perfectionis est in qualibet persona diuina integritas formalis, seu vnitas illius. Vel accipi potest vnum, prout remouet consortium indiuiduorum in eadem natura; in qua consideratione vnum pro solitario vsurpatur; & in hoc sensu non est passio entis, nec perfectionem refert, quin potius infœcunditatem naturæ innuit non valentis se se ad plura supposita extendere: quæ vnitatis acceptio Deo non congruit.

Ad 7. arg. de hypost. negatiua.

Ad vltimum argumentum primæ opinionis *ex num.* 8. quòd ex hypothesi, quòd suppositalitas creata apud Scotum in negatione posita esset; tunc incommunicabilitas, quæ supposito deferebatur, non erat per repugnantiam, quæ necessariò positiuam præexigeret rationem. Quia tamen negatio partitionis, quam inducit vnitas, est non esse repugnantis formæ; fit, vt in mera negatione haud cóstitui valeat; vt patet ex dictis.

Confutantur placita Soarij, & Petri Hurtado.

Ad 1. opinionem Soarij Ad 1. arg.

48 AD fundamenta Soarez. Ad primum; ita accidentariè coniungi affectiones entis proprio substrato, sicut risibilitas homini, & quælibet aliæ proprietates suo subiecto copulantur, vt in sequenti articulo latiùs expendetur; non tamen sicut albedo parieti; eòquòd inter subiectum, & accidentia, quæ subiecto verè, & realiter inhærent, realis discretio intercedat: inter ens verò, & suas passiones, sola formalis ex natura rei, cum reali, & quasi physica identitate.

Ad 2. arg.

49 Ad secundum; tantùm agere, vnitatem in positiuo consistere; nó tamé ex positiuo, & negatiuo cóflari, propter secundam probationem primæ nostræ assertionis. Nec oppositio Soarij de cóuenientia negationis entis realis, & ne-

ga-

gationis entis rationis, alicuius est roboris; nec vrgent instantiæ à nobis propositæ sub *num.36.* quia distinctio illa vel negatio identitatis, quæ intercedit inter genereitatem, & specietatem, nequit esse realis; cùm pendeat à functione mentis, sicut & positiuum substratum ad quod cõsequi intelligitur. Deinde; licet verum sit, ante fictionem mentis concipientis per analogiam non dari ens rationis; cùm à parte rei sit verum, dari illud non esse entis rationis ante functionem intellectus; ea tamen negatio nõ infertur ab ente ficto, vel analogico, sed est negatio actus realis concipientis ens ad instar entis; atque adeò est reale quoddam non esse realis formæ intellectus, à qua producitur ens rationis.

Ad tertium

Ad tertium; veritatem non imbibere conceptum entis, qui enuntietur in quid de suis inferioribus, vt in sequenti articulo latiùs constabit: bonitatẽ verò non esse passionem entis, vt patebit in *controuer.4. de bonitate Dei.*

Ad fundamenta Hurtadi.

50 Ad singulare placitum Hurtadi, quod contra omnium Metaphysicorum consensum fulcire satagit; qui vno ore hanc enuntiationem, *homo est vnus*, nõ quidditatiuam, sed accidentariam constituunt; respondetur. Et priùs ad primam rationem dicimus;

Ad 1

quòd illud est formaliter vnum, quod tollit multa; non quà multa opponuntur essentiali constitutioni rei; sed quà tollunt formalem integritatem, quæ ab essentiali nexu & counitione partium emanat.

51 Secunda etiam ratio eodem ictu corruit: asserimus enim vnitum vel cõpositum essentialiter opponi multitudini & partitioni, prout multitudo & diuisio tollit nexum partium inter se compositarum, à quibus mutuò cõnexis quidditas compositi entis petitur; non tamẽ vnitum remouere essentialiter & primariò multitudinem, quatenus opponitur integritati formali, quæ ab essentia entis pullulat, vt affectio & proprietas ei. Quare, multitudo habet, & quod sit negatio compositionis & nexus partium ad constitutionem totius; & vt sic opponitur quidditati entis compositi: & habet multitudo, quod sit non esse integritatis formalis, quæ ad quidditatem rei consequitur; & vt sic opponitur formaliter, non essentiæ, sed proprietati, siue affectioni rei, quæ est extra essentialem conceptum eius.

Ad 2. arg. qualiter multitudo vel partitio opponatur enti cõposito, & vnitati illi.

Vnde; cùm obijcitur; *id, quod formaliter multitudini opponitur, est vnum:* sub distinctione propositio ista enodanda est; de eo, quod opponitur multitudini, non quatenus multitudo tollit essentialem constitutionem rei, sed integritatem, quæ ad essentiam, vt affectio quædam & proprietas accedit.

Oppositio pro Hurtadi placit

52 Sed instabis præterea pro Hurtado; quòd licet ex dictis inferatur, quòd repugnantia entis ad partitionem essentialiter imbibat positionem; sicut repugnantia animalitatis ad insensibilitatem; & repugnantia subsistentiæ ad communicabilitatem. At nõ ostẽditur, quòd talis repugnãtia ad partitionem sit passio entis, & extra quidditatiuum conceptum illius; sicut nec repugnantia ad cõmunicabilitatem est extra essentialem rationem hypostasis; aut repugnantia humanitatis ad irrationalitatem est passio humanitatis in secundo modo perseitatis de humanitate enũtiata, sed ipsamet humanitatis essentia, quæ, à sua quidditatiua ratione, irrationalitati contradicit. Fieret ergo, vt si positiua repugnantia ad partitionem esset de quidditate vnius; & enti per suam essentiam repugnaret partitio; ens per suam essentiam esset vnum; ac proinde quòd vnitas non esset passio entis, sed ipsamet quidditas illius; vt agere videtur Hurtado supra citatus.

Infringit

53 Respondetur ex dictis *sub num. 25.44. & 51.* quòd, licet enti repugnet partitio, prout hæc tollit nexum essentialem partium, quæ ad constituendam quidditatem totius conueniunt; sed nõ contradicit enti in primo modo dicendi per se, sed tantùm secundariò & accidentaliter, pluralitas & partitio, inquantùm opponitur integritati formali, quæ ab essentia entis pullulat, vt passio; non verò est ipsamet entis quidditas. Si enim quidditatiua ratio vnius posita esset in essentiali compositione partium, ex qua essentia totius coalescit; vnitas non esset passio entis, sed essentia illius; quod est contra omnium Metaphysicorum mentem, vt contra Hurtadum ostẽdimus.

Obijcitur

54 Obijcies deinde; quòd si vera esset doctrina Scoti, quòd omnis ratio obiectiua, quæ exprimit repugnantiam substrati ad formam, essentialiter est positio; conuelleretur cõmunis doctrina diuidens negationem vt sic, in negationẽ

par-

particulariter dictam, seu puram negationem, quæ est non esse formæ in subiecto non apto; & in priuationem, quæ est negatio formæ in subiecto apto; quia cũ non aptitudo, impotentia, & repugnantia ad formam, idem sint, in idem ve recidant, si repugnantia ad formam esset essentialiter positio, ita & non esse formæ in subiecto non apto nequiret adstrui vera negatio, sed conceptus essentialiter positiuus; atque adeo axioma Stoticum ex diametro cum communi sententia pugnaret.

Elιditur obiectio.

55 Respondetur; quòd non aptitudo, vel potest esse per meram inhabilitatem negatiuam; vel per positiuam repugnantiam substrati ad formam; qualiter substantia orbata quantitate, licet non sit repugnans colori; verbi gratia, albedini, aut nigredini, est tamen negatiuè inhabilis, aut non apta ad colorem, ad quem positiuè non præstat in genere causæ materialis quousque accedat quantitas, quæ est subiectum proximũ, vt quo cæterorum accidentium. Si ergo non aptitudo substrati ad formam in mera inhabilitate negatiua consistat, ita vt nullatenus repugnet formæ, compositio formæ ad substratum; tunc non esse formæ in subiecto non apto, nullatenus est positio, sed mera negatio, qua ratione communem sententiam intelligendam, & sustinendam pronuntiamus. Si verò inhabilitas, vel impotentia substrati referat repugnantiam ad formam; in sola, ac mera negatione consistere non valet; vt ostendimus, *sub num.* 21. aperientes, qualiter negatio visus in lapide, vt est non esse formæ viuæ contradicentis substrato inanimi, imbibat positionem.

Confirmatio doctrinæ præcedentis.

56 Quod etiam luculenter reserat instantia, vel exemplum Scoti transcripti, *sub num.* 15. *exemplum huius; si substantia intelligatur non quanta, non est diuisibilis, hoc est, non est possibilis diuidi potentia propinqua; non tamen repugnat sibi diuidi, quia tunc repugnaret sibi recipere quantitatem, per quam formaliter posset diuidi.* Vbi acutè enodat, qualiter negatio diuisibilitatis in substantia orbata quantitate, non sit indiuisibilitas per repugnantiam; ac proinde indiuisibilitas positiua, sed merè negatiua. Quia si substantia, à ratione sua intrinseca, esset positiuè, & per repugnantiã indiuisibilis; substantiæ repugnaret quãtitas. Attamen substantia, sicut ablata quantitate, non haberet molem tangibilem, quæ ab aliquo agente corporeo intercidi, aut separari valeat (quamuis illi à ratione sua intrinseca congruat latitudo, & extensio entitatiua partium substantialium) ita substantia, sine quantitate esset negatiuè indiuisibilis, sine aptitudine proxima ad diuisionem. Fit ergo, vt negatio diuisionis, vel disibilitatis in substantia, proximè non apta ad diuisionem, dum caret quantitate, sit mera negatio; ac proinde negatio in subiecto non apto, non imbibit positionẽ, si sit mera inhabilitas negatiua, & non referens repugnantiam ad formam.

Scotus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ratio vnius ex natura rei à ratione entis secernatur?

SVMMARIVM.

Prima sententia asserens, ens transcendere modos, & proprietates. Num. 2.
Opinio eorum, qui data vnitate præcisi conceptus, compositionem entis cum suis modis inficiantur. Num. 5.
Tertia opinio transcendentiam entis in suis proprietatibus refellit. Num. 7.
Litera textus ad veram sententiã statuẽdam. Num. 10.
Quæ sit ratio vltimæ, & non vltimæ differentiæ apud Scotum? Num. 14.
Aperitur, quæ ratio entis in vltimis differentijs astruenda, quæ verò denegãda? Num. 22.
Asserta ex præcedenti doctrina producta; & rationibus stabilita. Num. 29.
Oppositæ rationes enodatæ. Num. 43.

1 Controuersia hæc adeò difficilis est, vt vix ab eruditissimis viris enodetur; & licet sub titulo discretionis ex natura rei vnitatis ab ente insinuetur, ambit tamen alias controuersias, quæ metaphysicorum ingenia valde excruciant de distinctione entis à suis modis, & proprietatibus. Hanc ex modernis Scotistis discutit. Ioannes de Rada, 1. *p. controuer.* 21. *art.* 2. sed ieiunè satis; prolixiùs verò Martinus Meurisens professor Pari-

Rada Meurisseus Philippus Faber.

siensis

siensis *in sua metaph. lib.* 1. *quæst.* 9. & Philippus Faber *in sua Philosophia, Theoremate* 95. in qua abstrusissima cõtrouersia.

1. Opinio, quòd ens transcendat modos, & passiones. Caietanus. Sonzinas.

2 Prima sententia, quæ est communis, autumat, nec passiones entis, nec modales eius affectiones, quales sunt perseitas, & inalietas, per quas ad esse substantiæ, vel accidentis, trahitur, ab ipsa ratione entis secerni posse. Sic Caietanus, *lib. de ente, & essentia, quæst.* 3. Sonzinas, 4. *metaph. quæst.* 19. & omnes alij Thomistæ.

1. Ratio.

Et probatur primò; quia modi entis, nimirum perseitas, & inalietas, non sunt formæ negatiuæ; quia aliàs substantiç, & accidentis, positiuas naturas componere non possent, vt actus quidditatiui intrantes constitutorum essentias. At cõtradicit, quòd id, quod formaliter positio est, abstractissimam entis rationem subterfugere queat; cùm enim ens reale, nil aliud sit, quàm id, quod veram, & positiuam quidditatem imbibit; si perseitas, & inalietas, proprios exprimunt quidditatiuos, & positiuos conceptus; nihil illis ad rationem entis deesse videtur, nisi verbis controuersiæ illudere velimus.

Occursus.

3 Si dicas; perseitatem, & inalietatem, non esse positiones formaliter, sed solùm identicè; solamque identicam realitatem, aut positionem præstare, vt substantiam, & accidens, tanquam intranei actus constituere posint.

Oppugnatur

Contra; quia illud, quod est constitutivum formale entis positiui & realis, sub ea ratione sub qua substrato adiũgitur ad entis realis compositionem; positio esse debet. Atqui inalietas non componitur enti sub ea ratione, sub qua est eadem realiter ipsi; sed sub ea formalitate, qua ab ipso ex natura rei secernitur; cum idem respectu sui ipsius nequeat causalitatem aliquam compositionis adire. Si ergo inalietas exercet causalitatem actus ante functionem mentis quatenus ens ad rationem accidentis cõtrahit; componitur cum ente prout ab illo condistinguitur formaliter ex natura rei; ac proinde, vt ab ipso secernitur, positio esse debet.

Confirmatio eòquòd modi, & affectiones entis sint conceptus positiui.

Præterea; quòd vnitas, & veritas, apud Scotum, prout à ratione entis distinguuntur, referunt positiuos conceptus; ergo in illis ratio positionis, & realitatis à materiali, & identica coniunctione cum ipso gradu entis peti non debet: ac proinde ratio formalis, & conceptus obiectiuus harum proprietatum abstractissimam rationem entis abigere non potest.

1. Arguitur ex Soario impetente distinctionẽ vltimæ, & non vltimæ differentiæ.

4 Secundò; Scotum adoriuntur Thomistæ, & præcipuè, Soarez, *tom.* 1. *sua metaph. disp.* 2. *de essentia entis, sect.* 5. *num. marg.* 5. vbi impetit distinctionem illam Scoti asserentis, differentiam vltimam non claudere rationem entis; non vltimam verò sic. Quòd autem hæc diuisio vltimæ, & non vltimæ differentiæ, prout ab Scoto astruitur, sit voluntaria quædam diuinatio; ita suadet Soarez. Eòquòd, apud Scotum, vltima differentia illa sit, quæ sumatur ab vltima realitate formæ; non vltima verò, quæ à tota forma petatur. At assignabilis non est differentia aliqua, quæ à tota forma accipi posit: cùm à forma, non solùm vt à physico comprincipio, gradus differentiales sumantur, sed etiam & rationes genericæ, quæ sunt formalitates conuenientiæ, & vnitatis essentialis; ergo non datur differentia non vltima

Alter modus dicendi improbantis compositionem entis cũ suis modis, & proprietatibus.

5 Ex his verò, qui rationem entis essentialiter imbibitam in suis modis, & proprietatibus pronuntiant; aliqui non pauci autumant, quòd licet conceptus entis ab illius modis, & proprietatibus abstrahi queat cum omnimoda vnitate rationis obiectiuæ præcisæ: adhuc tamẽ non intercedit compositio rationis inter ens, & suos modos. Ita Franciscus Soarez, 1. *tom. suæ metaph. disp.* 2. *sect.* 6. *n. marg.* 7. & ex Scoti discipulis Martinus Meurisseus *in sua metaph. lib.* 1. *quæst.* 10. *conclus.* 2 vbi expresè astruit, determinationem entis per suos modos non esse ad modum compositionis, sed ad modum explicationis; (seu quod in idem incidit,) modos entis non importare distinctam formam supra rationem quam contrahunt; sed ipsummet conceptum entis magis tamẽ explicitum. Quare, non mirari non possum, quanam ratione hæc assertio cohærere queat cum doctrina eiusdem authoris, *in præcedenti quæst.* 9. *conclus.* 3. *eiusdem lib.* 1. vbi asseuerat, ens non prædicari in quid de suis modis intrinsecis, & determinatiuis. Sed quidquid sit de consequentia huius doctrinæ; probatur, quòd cum vnitate conceptus entis à suis modis præcisi, non stet compositio rationis.

Soarius. Meurisseus.

Fũdamẽ. 2. Opinionis

6 Quia; ad compositionem rationis dis-

discretio rationis inter vnibilia per necessaria est; cùm compositio in tota sua latitudine sit distinctorũ counitio. Sed implicat, quòd detur distinctio rationis inter rationem obiectiuam entis vnibilem per modum substrati, & inter cõceptum inalietatis coniungibilem per modum actus; aliàs enim inalietas, vt ab ente condistincta, & à tota latitudine, & gradu essendi, quasi intelligibiliter extracta, non apprehenderetur, vt positio, sed vt mera negatio. At repugnat, etiam per intellectum, naturam accidentis constitui per actum negatiuum trahentem conceptum entis ad constitutionem entis positiui, quà tale est, nimirum accidentis; ergo formalitas positionis, nec per intellectum à modo inalietatis separari potest; ac proinde nec ratio entis; cùm omne positiuum, quà tale, sicut formaliter recedit à nihilo; ita, & quidditatiuè referat formalissimam rationem essendi.

Sententia eorum, qui transcendentiam entis in suis modis, & proprietatibus vitant.

Opinio negans transcendentiã entis in suis modis.

7 VLtima sententia, eorum est, qui ita distinctionem ex natura rei inter ens, & suos modos, ac proprietates constituũt; vt asseuerent, tam modos, quàm proprietates entis, rationem formalem essendi non imbibere: licet ex identica coniunctione ad gradum entis identicam tantùm rationẽ essendi sortiantur. Hanc opinionem sequuntur Scotistæ aliquot, qui literam textus infrà statuendam nimis durè interpretati omnem rationem entis à modis, & proprietatibus entis formaliter acceptis separant.

Ratio vrgens ex processu in infinitum.

Et probant: quia si ratio entis imbiberetur in vltimis differentijs; fieret, vt ab illis inquantùm in ratione entis cõuenientibus præscindi posset ratio obiectiua entis saltim per rationem distinctã ab ipsis differentijs, prout differentiæ sunt, seu quatenùs pluralitatem cõstituunt; cùm vt sic colligi nequeant ad vnum conceptum. At implicat, quòd à modis differentialibus præscindi queat aliqua ratio vnitatis saltim intelligibiliter distincta ab ipsismet modis differẽtialibus, prout multa sunt; siue vt pluralitatem exhibent, vt intrinseci actus; quia aliàs vltimæ differentiæ non essent formæ prorsus simplices, & metaphysicè irresolubiles in gradus conueniendi, & differendi; sed potius actus in plures conceptus vnitatis, & differentiæ essentialis resolubiles, atque adeo ex illis cõpositi; ac proinde daretur processus in infinitũ in gradibus essentialibus. Quia si intellectus præscindens vnam rationẽ à modis differentialibus, quatenùs conuenientiam referunt; non colligit ad vnitatem conceptus eosdem modos differentiales, vt differentiales sunt, siue vt pluralitatem præstant; de his etiam inquirendum esset, vtrùm imbibant rationem entis; aut non? atque adeò abeundũ esset in infinitum.

Fuga aliquorum.

8 Hæc ratio valde torquet oppositæ sententiæ asseclas: eosque in varia effugia distrahit. Aliqui oneri succumbentes respondent; non esse inconueniens dari processum in infinitũ, etiam in gradibus essentialibus, & intrinsecis; cùm hæc distinctio, sicut & processus, non sit graduum ex natura rei discretorum, sed qui tantùm per solam mentis functionẽ subsistat.

Præcluditur euasio.

Sed contra: quia dato quòd hic processus ex formis solùm intelligibiliter condistinctis conflетur; eam refert absurditatem, quæ à viro theologo, aut metaphysico, sustineri non debeat. Fieret enim, vt intellectus apprehenderet quemlibet modum entis, vt infinitæ perfectionis, saltim syncategorematicè; quia, sicut assignabilis non est aliqua vltima ratio differendi, quæ resolubilis non sit in vlteriores gradus conueniendi, & differendi vsque in infinitum; cùm quilibet gradus, sicut propriam rationẽ essendi refert, saltim intelligibiliter precisam; ita & propriam perfectionẽ per rationem distinctam importare debeat; (cùm bonitas, & entitas adæquate conuertantur) abiretur ergo vsque in infinitum in perfectionibus cuiuslibet moduli entis, sicut nec in conceptu vlterius non resolubili sisti posset.

Altera responsio ex Soario.

9 Quare; Franciscus Soarez, loco citato, *sect. 6. num. 7* Vt se expediat, aliam adit viam; inficiatus processum in infinitum; eòquòd iste solùm concedendenden-

dendus sit, quando gradus, inter quos proceditur, saltim per rationem discreti sint. Quia tamen modi entis non important rationem propriè distinctam, sed solùm explicatiorem, aut expressiorem conceptum eiusdem gradus, quem ratio entis implicitè referebat; proinde fit, vt processus distinctarum rationum haud censeri debeat.

Refellitur. At, euasio ista infra occludenda est in probatione nostræ sententiæ; vbi ostendetur, præcisionem conceptus entis veram distinctionem ita necessariò asciscere ab his gradibus, à quibus abstrahitur; vt sine distinctione, & propria additione rationis, vnitas gradus abstracti, & præcisi constare non possit.

Litera textus ad veram sententiam statuendam, ex 1. sent. dist. 3. quæst. 3. §. quantúm ad primum dico, *numer marginal.* 6.

Scotus.

10 *Quantùm ad primũ; dico, quòd ens non est vniuocũ dictum in quid de omnibus per se intelligibilibus: quia non de differentijs vltimis, nec proprijs passionibus entis.*

Ens non est prædicatũ dictum in quid de suis modis, & proprietatibus.

Primum; videlicet, de differentijs vltimis dupliciter probo. Primò sic: si differentiæ includant ens vniuocè dictum de eis, & non sunt omnino idem: ergo sunt diuersa, aliquid idem, entia: talia sunt propriè differentia ex 5. & 10. metaph. ergo differentiæ illæ vltimæ, propriè erunt differentes: ergo alijs differentijs differunt. Quod illæ aliæ includant ens quidditatiuè; arguitur de eis, sicut de prioribus, & ita erit processus in infinitum in differẽtijs; vel stabitur ad aliquas omnino non includentes ens quidditatiuè, quod est propositum: quia illæ solæ erunt vltimæ.

1. ratio Scoti, quòd ens in quid nõ imbibatur in vltimis differentijs

11 *Secundò sic; sicut ens compositum in re, componitur ex actu, & potentia, in re: ita conceptus compositus per se vnus, componitur ex conceptu potentiali, & actuali, siue ex conceptu determinabili, & determinante. Sicut igitur resolutio entium compositorum stat vltimò ad simpliciter simplicia, scilicet ad actũ vltimum, & potentiam vltimam, quæ sunt primò diuersa, ita quòd nihil vnius includit aliquid alterius: alioquin hoc nõ esset primò actus, nec illud primò esset potentia; quod enim includit aliquid potentialitatis, non primò est actus. Ita oportet in conceptibus, omnem conceptum nõ simpliciter simplicem, & tamen per se vnum resolui in conceptum determinabilem, & determinantem; ita quòd ista resolutio stet ad cõceptus simpliciter simplices, scilicet ad conceptum determinabilem tantùm, ita quòd nihil determinans includat; & ad conceptum determinantem, qui scilicet non includit aliquẽ conceptum determinabilem. Ille conceptus tantùm determinabilis, est conceptus entis; & determinans tantùm est conceptus vltimæ differentiæ: ergo isti erunt primò diuersi, ita quòd vnum nihil includit alterius.*

2. Arguitur quòd compositio metaphysica resoluitur ad simpliciter simplicia.

12 *Secundum scilicet propositum de passionibus entis, probo dupliciter. Primo sic; passio per se secundo modo prædicatur de subiecto. 1. posteriorũ: ergo subiectum ponitur in diffinitione passionis, sicut additum, ex eodem 1. post. & ex 7. Metaph. ens igitur in ratione suæ passionis cadit, vt additum. Habet enim passiones proprias, vt patet per Philosophum, 4. Metaph. cap. 3. Vbi vult, quòd sicut linea inquantùm linea, habet proprias passiones; & numerus inquantùm numerus; ita sunt aliquæ passiones entis inquantùm ens: sed, si ens cadit in ratione earum, vt additum; ergo non est per se primo modo in ratione quidditatiua earum.*

Ens in quid non transcendit suas proprietates. Ens habet passiones proprias ex Aristotele.

13 *Tertiò argui potest, & in hoc etiã confirmatur prima ratio ad conclusionẽ istam; quia si vnum includit ens quidditatiuè, non includit præcisè ens: quia idem tunc esset passio sui ipsius; ergo includit ens, & aliquid aliud. Sit illud, A; aut igitur illud, A, includit ens: aut non. Si sic; vnum bis includeret ens, & esset processus in infinitum; vel vbicumque stabitur, illud vltimum, quod est de ratione vnius, & non includit ens (vocetur, A.) vnum ratione entis inclusi non est passio; & per consequens illud aliud inclusum, quod est, A, est primò passio; & est tale, quòd non includit ens quidditatiuè; & ita quidquid est primò passio entis,*

Premitur ratio de processu in infinitum.

"tis, ex hoc non includit ens quiddita-
"tiuè.

Quæ sit ratio vltimæ, & non vltimæ differentiæ: ad reserandam literam Scoti.

14 DVo statuit Scotus in præsenti textu. Primum; ens non includi in vltimis differentijs; alterũ; etiã non imbibi in suis passionibus. Primi asserti cõprobatio necessariò præmittit enodationẽ differẽtiæ, vltimæ, & nõ vltimæ; quæ sit apud Scotũ? Doctor enim in expedienda ratione vltimæ, & non vltimæ differentiæ subobscurè loquutus ansam præbuit ipsum vellicandi his, qui illum ex falsis assumptis, & impositis fundamentis carpere solet. Vt autem manifestè vindicetur, obseruãdum est; quòd differentia, alia est vltima; alia vero non vltima. Vltima differẽtia est, quæ non resoluitur in conceptũ quidditatiuum, & qualificatiuum; seu determinabilem, & determinantem; vel gradũ conuenientiæ, & differentiæ, quod statuit Scotus, *in 1. sent. dist. 3. quæst. 3. §. ad videndum autem, num. marg.* 15. Non vltima verò differentia ea est, quæ in plures conceptus resolui potest. Quare vltimam differentiam asseuerauit Scotus, sumi ab vltima realitate formæ, & non à tota forma; non vltimam verò à tota forma accipi. Quæ Scoti verba non ita sinistrè interpretanda sunt, vt ratio discretionis inter vltimam, & non vltimam differentiam in hoc posita esse intelligatur; quòd differentia vltima non sumatur à tota entitate physica formæ. Certo enim certius est, nullum dari gradum metaphysicum in compositis entibus, qui non solùm à tota formæ substãtialis natura, verùm, & à tota entitate materiæ, vt formæ counita, non accipiatur: aliàs enim metaphysicæ partes de toto enuntiari nequirent in recto, si à tota physica compositi entitate non peterentur; ob quam etiam rationem physicæ partes de toto non prædicantur.

Quid sit vltima differentia?

Quid non vltima differentia?

Differentia vltima à quo sensu accipiatur à tota entitate formæ?

15 Adde; quòd si daretur aliquis gradus, qui à tota entitate physica, prout ex materia, & forma coalescit, non prodiret; non solùm esset formaliter ex natura rei, sed etiam realiter, & physicè discretus ab alijs gradibus metaphysicis, qui à tota physica compositione petuntur: quod est contra id, quod astruit Scotus in multis suæ doctrinæ locis, & contra omnẽ philosophiam. Aliàs enim singularitas, quæ ab Scoto vltima differentia asseritur, non solùm formaliter ex natura rei, & metaphysicè, sed etiam realiter, & physicè, secerneretur ab alijs gradibus, & specificis, & genericis; quod esse prorsus à mente Scoti alienum, infra aperiemus naturam formæ indiuidualis expendentes.

16 Pro comperto ergo haberi debet; omnem tàm vltimam, quàm non vltimam differentiam esse metaphysicum gradum, qui à tota corporis, & animæ compositione prodeat; quare in eo tantùm sensu non vltima differentia ab Scoto astruitur, non à tota forma, sed ab vltima realitate illius petita; eòquòd sit simplex quædam forma metaphysica, seu quædam conceptibilitas omnino irresolubilis in plures alias rationes obiectiuas conuenientiæ, & differẽtiæ. Quia tamen à forma materiæ counita, siue cõposita, multæ aliæ formalitates accipiũtur, quas non transcendit vltima differẽtia; in hoc sensu dicitur à tota forma nõ sumi, quatenùs non imbibit quidditatiuè gradus alios, qui à formæ entitate petuntur.

Qualiter sit verum, quòd vltima differẽtia trahatur à forma secundùm vltimam realitatem eius?

17 Quare, è contra; illa erit apud Scotum non vltima differentia; quæ à tota entitate formæ accipitur, & non ab vltima realitate formæ; eòquòd sumatur ab entitate physica formæ, non vt vltima quædam realitas, siue gradus omnino incompositus, & irresolubilis; sed potius, vt composita quædam essentia ex pluribus gradibus à forma petitis cõflata. Quamobrem à tota forma sumi dicitur, & non ab vltima realitate eius; quatenùs refert, non solùm aliquam vltimam formalitatem irresolubilem, sed potius metaphysicam plurium graduum compositionem. Cuiusmodi sunt, *humanitas, equinitas*, & omnia alia constituta specifica in abstracto considerata; quæ dicuntur differentiæ, quatenùs in abstracto apprehensæ concipiuntur, vt rationes differendi respectu concretorum propriæ speciei, quæ ab ipsis constitui intelliguntur; & sunt differentiæ nõ vltimæ, seu ab vltima realitate formæ

Quæ sit differentia nõ vltima?

non

non petitæ: quatenùs non referunt meram, & simplicem rationem differendi ab omni conceptu conuenientiæ depuratam, & denudatam, sed potius compositionem metaphysicam in plures gradus conuenientiæ, & differentiæ resolubilem.

An differẽtiæ atomæ & subalternæ, sint vltimæ differentiæ. Negat Meurisseus.

18 Ex his dicenda est controuersia, quæ apud neotericos Scotistas viget. An sola differentia indiuidualis sit vltima differentia apud Scotum; an verò differentiæ subalternæ, & specificæ etiam vltimæ rationes differendi asserendæ sint? Martinus Meurisseus Episcopus Madaurensis, *lib. 1. suæ Metaph. quæst. 9.* Paulò ante primam conclusionem, autumat, de mente Scoti, solas differentias indiuiduantes esse vltimas differentias, reliquas verò, & subalternas, & atomas non vltimas censendas esse; eòquòd sint determinabiles per numericos actus. E contra verò Ioannes de Rada loco citato, §. *sed numquid, conclusio intelligenda est de solis differentijs vltimis?* Asseuerat, tam subalternas, quàm atomas differentias pro vltimis habendas esse; eòquòd sint simplices qualitates metaphysicæ, ex pluribus conceptibus conuenientiæ, & differentiæ nullatenus integratæ. Quæ sententia nobis probatur; eò, vel maximè, quò Meurisseus falso innitatur fundamento asserens, differentias subalternas, & atomas à numericis differentijs contrahi, vt à metaphysicis actibus. Sicut enim differentiæ atomæ ex subalternis non constituuntur, vt ex quidditatiuis cōpartibus; (alias enim rationalitas, si ex sensibilitate, & alijs subalternis gradibus differentialibus cōstaret, iam non differentia, sed species astruenda esset,) ita nec ipsæ atomæ differentiæ substrata sunt, siue potentialia immediata indiuiduantium formarū; cum potius eatenùs determinari per formam singularitatis asserantur, quatenùs vt qualitates quidditatiuæ speciem constituunt, quæ est immediatum singularitatis substratum.

Asserit Ioãnes de Rada.

Oppositio contra doctrinā præcedentem.

19 Si autem obijcias; differentias atomas resolubiles esse in rationem conuenientiæ, & differentiæ; cùm omnes formæ rationalitatis ad vnum conceptum colligi possint, qui æqualiter ab omnibus præscindatur.

Obtunditur ad hominē.

Respondetur; quòd si obiectio alicuius esset ponderis, etiam ageret, hæcceitates, siue indiuiduales formas, in vnum conceptum coire; eadem enim ratio, quæ suaderet, ab omnibus rationalitatibus vnam rationem obiectiuā præscindi, eòquòd gradus rationalitatis æqualiter ab omnibus participetur, nec ab vna forma per habitudinem, & analogiam ad alteram: etiam obtineret, ab omnibus hæcceitatibus vnam rationem abstrahi; cum nullum indiuiduum dicatur tale per habitudinem ad alterum; ac proinde fieret, vt in sententia Scoti, nec formæ indiuiduales vltimæ differentiæ forent, sed compositæ potius ex rationibus conuenientiæ, & differentiæ.

Conuenientia inter simplices rationes differendi non importat vnitatem cōceptus.

20 Quare dicendum est; conuenientiam (quæ gradibus differentialibus inest; siue subalternis; siue atomis; siue indiuidualibus;) eam non esse, quæ à ratione differentiæ depurari queat, & in vnum conceptum colligi; ac proinde nō esse conuenientiam simpliciter, sed solùm secundùm proportionalitatem quandam; eòquòd sic se habeat rationalitas Petri ad Petrum, sicut rationalitas Pauli ad Paulum, & sic de cæteris.

Optima ratio præmissæ assertionis.

Cuius ratio ea est; quòd omnis illa cōuenientia, quæ à parte rei essentialiter est admixta differentiæ, non potest ab ea ratione inæqualitatis, quæ quidditatiuè admixta est ipsi rationi conuenientiæ, depurari; ita vt ratio vnitatis, & conuenientiæ à ratione differentiæ separata in vnam rationem obiectiuam coniũgi queat. Quod infra in sequenti appendice metaphysica de distinctione entis latius aperiemus; ostendentes, ideo gradus conuenientiæ genericos, & specificos à gradibus differentialibus essentialiter secerni ex natura rei; quia si rationes conuenientiæ ante intellectum essent essentialiter imbibitæ in gradibus differentialibus, in vnam rationem obiectiuam haud conuenire possent. Cùm autem in omnibus gradibus differentialibus, subalternis, atomis, & indiuidualibus, non distinguatur ex natura rei ratio conuenientiæ à ratione differendi; cùm sint simplices formæ metaphysicæ: aliàs enim in infinitum procedendum esset, cùm non minus vrgeat iste processus in differentijs specificis, quàm indiuidualibus: proinde fit, vt ratio conuenientiæ vtpote quæ ipsi differentiæ essentialiter admixta, conuenientia simpliciter censeri non debeat, quæ vi actionis præcisiuæ vnumquid fieri posset. De quo vide appendicem sequentem de distinctione

en-

entis, *art. 4 à num. marginal. 13. vsque ad 23.*

21 Sed adhuc restat scrupulus ex textu Scoti emergens, loco citato *ex 1. sent. dist. 3. quæst. 3. num. marg. 15. §. ad videndum autem.* Vbi ait. *Sicut hæc propositio est in quid, anima intellectiua est ens, accipiendo eumdem conceptum entis secundùm quem dicitur de homine, & de albedine: ita hæc est in quid, rationalitas est ens, si rationalitas sit talis differentia. Sed nulla talis differentia est vltima; quia in tali continētur plures realitates aliquo modo distinctæ.* Vbi Scotus astruere videtur, rationalitatem vltimam differentiam non esse; sed potius compositam formam in plures gradus resolubilem.

Oppositio ex Scoto.

Scotus.

At, si litera textus penitiùs inspiciatur, nihil refert assertioni nostræ aduersum; procedit enim Scotus, ex hypothesi impossibili, quòd anima rationalis, à qua prædicatum rationalitatis sumitur, esset distincta forma ab anima sensitiua, à qua gradus animalis petitur. In qua hypothesi, asseuerat Scotus, quòd si rationale sumeretur à tota anima rationali, tanquam à forma realiter condiscreta ab anima sensitiua, à qua gradus generici accipiuntur; tunc rationalitas vltima differentia non esset. Quæ Scoti verba nullatenus sententiæ nostræ opponuntur, cùm mens Scoti eò spectet; quòd si rationalitas prodiret à tota entitate animæ rationalis; idest si clauderet omnes conceptus, qui ab entitate animæ rationalis accipiuntur; tunc, data ea hypothesi, rationalitas vltima differentia non esset. Cū vltima differentia simplex qualitas esse debeat nullatenus in conceptum potentialem resolubilis; ab anima verò rationali plures gradus potentiales petantur, cum ipsa ex genere, & differentia, constituatur.

Eliditur.

In quo sensu pronunciauerit Scotus, rationalitatem non esse vltimā differentiam.

Quare; sicut indubitatum est, animam rationalem simplicem formam metaphysicam non esse, sed potius resolubilem in gradum entis, pluresque alias magis contractas rationes essendi; ita si rationalitas sumeretur à tota entitate animæ rationalis distincta à forma viuentis; clauderetque in ea suppositione omnes gradus, qui ab entitate physica animæ rationalis prodeunt, rationalitas vltima differentia non esset. Cùm autem conditionalis nihil ponat in esse, à contrario sensu, talis optima producitur ratio; ergo, cùm de facto rationalitas non sumatur ab anima rationali realiter condistincta à forma, seu anima sesitiua; nec ambiat omnes gradus metaphysicos, qui ab anima rationali petuntur; vltima differentia habēda erit, simplexque metaphysica qualitas ex pluribus gradibus essendi minimè constituta. Quod autem Scotus ex hypothesi tantùm conditionali procedat, patet ex illis verbis; *hæc propositio est in quid, rationalitas est ens; si rationalitas sit talis differentia,* &c.

Scotus.

Quæ ratio entis vltimis differentijs concedi debeat; quæ verò denegari?

22 Si vltimæ differentiæ, & modi entis, formæ positiuæ sunt, apud Scotum, & proprias formalitates, quidditatiuasque rationes ante intellectum referunt; nescio qua ratione latissimus entis conceptus illis denegari valeat; ni velimus vocibus hærere, inanique verborum fuco controuersiæ illudere. Si enim formalitas vltimæ differentiæ exprimit propriam quidditatem positiuam, vi proprij conceptus, à nihilo essentiæ extractam; quid deesse poterit quominus ea formalitas ratio essendi non appelletur? cùm nulla vicinior rei intimiorque ratio essendi concipi queat, quàm propria quidditas.

Quare; mihi pro comperto est, nunquam Scotum negasse, formalitates positiuas modorum, & proprietatum entis propriam rationem essendi importare; sed tantùm inficiatum esse, rationem illam entis, quæ ab inferioribus præscinditur, & quæ de illis in quid enuntiatur, modis & proprietatibus entis congruere. Eòquòd, si ratio entis, quæ de substantia, & accidenti, prædicatur in quid, & ab illis præscinditur, etiam à perseitate, & inalietate abstrahi posset; iam perseitas, & inalietas, non essent modi contractiui entis; sed potius inferiora eius ex ratione conuenientiæ, & differentiæ, cōstituta; ac proinde processus in infinitū haud vitabilis esset.

Quam rationem entis imbibant modi entis & vltime differentiæ

23 Quod

An passiones entis claudant entis conceptum? 1. Ratio.

23 Quod idem asserimus de proprietatib⁹ entis: si enim ratio illa entis, quæ de inferioribus enunciatur in quid, abstrahi posset à proprietatibus entis; fieret, vt veritas, & vnitas, iam non essent affectiones adæquatæ entis de illo ad conuertentiam enuntiabiles, sed potius inferiora quædam, quæ conuerti non possent cum superiori ratione, quâ superior est, & prout ad constitutionem inferioris contrahitur, vt communior conceptus. Cùm nullum inferius, quod contrahit rationem communem ad minus vniuersalem gradum essendi, queat dici ad conuertentiam cum prædicato superiori, quod latiùs patet ob communitatem cōceptus, quæ trahitur ad tale ens; verbi gratia, vnum, verum, &c.

Probatur 2

Deinde; quòd si passiones entis essent inferiora illius; vrgeret eadem ratio, quâ impetit Scotus gradum entis in vltimis differentijs imbibitum. Quia si vnitas est ens; cùm non sit præcisè ens; aliàs enim eadem ratio obiectiua explicita esset passio, & essentia; ac proinde, de quidditate entis; & extra quidditatem illius: addit igitur vnitas aliquid supra ens, quod pronuntiari queat passio entis. De quo addito sciscitor, an sit ens? vel non? si est ens? ergo non est passio illius. Vel vnitas refert duplicem rationem entis, aliam communem, particularem alteram; ita vt esset bis ens iuxta probationem Scoti transcriptam *sub num.* 13. & ob rationem entis, quam sibi vendicat communem cum cæteris passionibus entis: & ob rationem particularem talis proprietatis.

Cõfirmatur

Præterea: quod cùm illud additum supra ens, quòd refert vnitas, conueniat in ratione entis cum cæteris proprietatibus; & differat in ratione talis; & ratio explicita conuenientiæ præcisæ ab inferioribus sit distincta à ratione differendi: illa ratio addita resolubilis esset in rationem conuenientiæ, & differentiæ. De qua ratione differentiæ, etiam procedi posset, vsque in infinitũ: quod sit ens; vel nihil; si ens? non passio entis, &c. si non est ens? ergo passio entis, sub explicito conceptu passionis, non est ens.

Ratio entis in quid non imbibitur in vltimis differētijs

Quare, statuendum est: modos entis vltimasque differentias non referre rationem entis in quid, nec illi subijci vt essentiali, & superiori prædicato; importare tamen rationem entis per modum qualitatis essentialis, siue rationem entis in quale quid. Eòquòd perseitas, & inalietas sint qualitates essentiales constituto, & inferiori entis, scilicet substantiæ, & accidenti: licet ipsimet substrato; nimirum rationi entis, quæ ad esse substantiæ, vel accidentis contrahitur, omnino accidat actus contrahens, scilicet perseitas, & inalietas. Sicut rationalitas, qualitas essentialis est homini ex animalitate, & rationalitate constituto, accidentalis verò gradui animalitatis, quem ad esse hominis trahit: & sicut, de mente Scoti, inter gradum animalitatis qualificabilem, & gradum rationalitatis qualificantem intercedit metaphysica, seu formalis discretio ex natura rei: ita & eadem distinctio inter gradum entis, qui ad esse substantiæ trahitur, & modum perseitatis trahentem, statuenda est.

Imbibitur tamen ratio entis in qualequid ceu per modum qualitatis essentialis.

Opponitur ad hominē ex Scoto cõtra nostram doctrinam.

24 Sed vrgebis: nostram doctrinam controuersiam præsentem non dirimere, sed nouos potius scrupulos excitare: cùm omnes rationes, quas instruit Scotus contra rationem entis in quid in vltimis differentijs inclusam, etiam formari queant contra rationem entis in quale quid, seu per modum qualitatis essentialis, in modis entis, & vltimis differentijs imbibitam: Quia, si perseitas, & inalietas imbibunt rationem entis in quale quid, conuenirent in ista ratione entis per modum qualitatis essentialis; atque adeò ab illis præscindi posset obiectiua illa ratio entis in quale quid à conceptibus differentialibus, vt differentiales sunt, intelligibiliter separata: ac proinde processus in infinitum vitari non posset, quem tam seriò cauere satagit Scotus.

Infringitur etiam ad hominem.

25 Respondetur: quòd si hæc obiectio alicuius esset ponderis, etiam opponi posset illis, qui omnem rationem entis ab vltimis differentijs prorsus abigunt. Quia cùm, de mente Scoti, profiteantur, modos entis proprias rationes quidditatiuas, & positiuas præseferre; illis obijci posset, quòd perseitas, & inalietas, conueniunt in ratione actus, seu qualitatis positiuæ entis: differuntque in ratione talis, seu talis formæ: ergo colligi possent perseitas, & inalietas ad vnum conceptum sub ratione illa, in qua conueniunt, intelligibiliter separata à rationibus per quas secernuntur.

Instantia vrgens.

Quare; sicut illi respondere tenentur, haud præscindibilem esse aliquam rationem conuenientiæ, *in ratione qualitatis positiuæ entis*, ab illius modis; ita & nos statuimus, rationem entis per modum qualitatis abstrahibilem non esse; eòquòd modi illi sint formæ metaphysicè irresolubiles in plures conceptus. Quò fit, vt ratio conuenientiæ essentialiter admixta sit rationi differendi; atque adeò, & quòd conuenientia simpliciter non sit, quæ in vnam rationem coire queat. Sed potius secundùm proportionalitatem quamdam; quatenùs sic se habeat ratio entis per modum qualitatis, quæ est in perseitate, ad perseitatē; sicut ratio entis per modum qualitatis, quę est in inalietate, ad inalietatē. Quod idem asseueramus de ratione entis comparata ad vnitatem, & veritatem, quæ sunt proprietates entis; hoc vno tantùm excepto, quòd ratio entis congruit perseitati, & inalietati, per modū qualitatis essentialis; vnitati, verò & veritati per modū qualitatis accidētalis.

Obiectio.

Ex quibus conuellitur illa obiectio, quę contra simplicem, & metaphysicè irresolubilem conceptibilitatem vnitatis sic formari potest; supposito quòd apud Scotum gradus genericus præseferat propriam vnitatem ex natura rei distinctam à gradu differentiali, sicut & animalitas formaliter ex natura rei à rationalitate dissidet.

Quia, vnitas, numerica, generica, & specifica, conueniunt vniuocè in ratione vnitatis, vel positiuæ integritatis in tali gradu essendi; sed non conueniunt, & differunt, per eamdem conceptibilitatem; ergo vnitas non est vna simplex cōceptibilitas metaphysicè irresolubilis in rationem conuenientiæ, & differētiæ.

[...]liditur.

Dicimus enim; quòd vnitas realis gradus generici non conuenit vniuocè cum vnitate indiuiduali; eòquòd sit conueniētia essentialiter admixta rationi differēdi; qualis est conuenientia, quæ intercedit inter differentias vltimas, quę tantùm est conuenientia secundùm proportionalitatem quamdam. Quæ doctrina vniuersalis est in omnibus conceptibus non compositis ex gradu conuenientię, & differentiæ.

[...]statur ad [ho]minem [co]ntra no[str]am sen[ten]tiam ex [e]nuntia[to] Scoti.

26 Instabis secundò; contra nostram sententiam ad hominem retorqueri posse rationem eam, quam in litera Scoti proposuimus, *num. marg.* 13. quòd si vnum clauderet ens; imbiberet duplicem rationem entis, quà ens, & quà vnum. Quæ ratio eadem vi militat contra rationem entis per modum accidentalis qualitatis: quia, vnum esset ens, quà ens in quale accidentale, & etiam quà vnum; vel sistendum esset in aliquo vltimo conceptu vnitatis, qui prorsus rationem entis excluderet.

Enodatur; eòquòd ratio entis imbibitæ in passionibus entis sit in quale accidentale.

27 Respondetur; extortè nimis argumentum Scoti nobis obijci, cùm expressè agat contra opinantes, rationem entis in quid imbibi in passionibus entis; nos verò solam rationem entis in quale, seu per modum accidentariæ qualitatis passionibus entis deferamus. Itē, & ratio Scoti procedat contra astruentes, gradum entis, vt superioris prædicati à suis passionibus præscindi; nos tamen inficiemur, rationem illam entis per modum qualitatis accidentalis, quæ entis affectionibus congruit, ab illis abstrahi posse. Eòquòd non sit conuenientia simpliciter, quæ colligi valeat in eādem rationem obiectiuam; sed solùm conuenientia secundùm proportionalitatem quamdā, quæ est essentialiter imbibita in ipsa ratione differendi. Quia proprietates entis sunt formæ simplices & metaphysicè irresolubiles, in plures conceptus, sicut & modi contractiui entis, nimirum perseitas, & inalietas; ac proinde idem de omnibus iudicium ferri debeat. Quamobrem, vnitas non claudit duplicem rationem entis; quà ens est; & quà vnitas est; alteram communem, in qua conueniat cum cæteris proprietatibus entis; & aliam specialem, quæ congruat illi, quà talis proprietas est: sed vnam simplicissimam conceptibilitatem entis per modum qualitatis accidentalis, quæ nullatenùs dissidet à ratione vnitatis.

Obijcitur 3.

Si autem inde inferas, quòd vnitas non esset adæquata entis affectio, cùm in opinione Scoti ens importet vnum conceptum ab inferioribus præcisum; si ergo vnitas non referat vnam rationem ab omnibus vnitatibus abstractam; fieret, vt non esset communis conceptus vnitatis, qui enti in communi, siue in illa abstractione responderet; acproinde non esset adæquata entis proprietas.

Responsio accurata.

Respondetur; dari communem conceptum vnitatis præcisæ, non ab vnitatibus; sed ab entibus, quæ vnitatem referunt; quod commune est cæteris forma-

lita-

litatibus metaphysicè irresolubilibus; quia rationalitas non refert conceptum præcisum à rationalitatibus, quæ sunt differentiæ vltimæ, sed ab indiuiduis humanæ speciei: & similiter risibilitas non constituit quartū prædicabile inquantū abstrahitur à risibilitate Petri, & Pauli, sed à substratis, quæ sibi vendicant risibilitatis passionem. Ita pari ratione, licet non detur conceptus vnitatis, vt sic præcisæ ab vnitatibus quasi abstractè, & per modū formæ spectatis; eòquòd sint conceptus simplices, qui ex ratione cōueniētiæ, & differentiæ non coalescant; datur tamē cōceptus vnius præcisi ab inferioribus entis, quæ sicut metaphysicā simplicitatē nō exprimūt, sed cōpositionē ex gradibus cōueniētiæ, & differentiæ, ita ab illis præscindi valet ratio vna, & simpliciter vniuoca separans conceptū differentialem, quà talis est formaliter.

Obijcitur 3.

28 Oppones tertiò, quòd si substantia coalesceret ex ratione entis, & ex perseitate, tāquā ex gradibus ex natura rei discretis, sicut homo ex animali, & rationali: & perseitas, quà talis, referret rationem entis in quale quid; sequeretur, quòd substātia duplicē rationē entis importaret ex natura rei cōdiscretā, ratione vtriusque metaphysicæ compartis; nimirum, & gradum entis, qui adit causalitatem substrati in tali compositione substantiæ; & rationem perseitatis, quæ exercet rationem actus.

Fit satis oppositioni.

Respōdetur; cōcedendo ingenuè, duplicē rationē entis substātiæ inesse; sed omnino diuersam oppositique muneris in metaphysica causalitate adeūda; quia altera ratio entis est in quid, & per modū gradus contrahibilis, & conueniētiæ; altera verò in quale quid, quæ est ipsa perseitas, & ratio differentiæ.

Asserta ex præcedenti doctrina producta; & rationibus suffulta.

Assertio 1.

29 Assertio prima: ratio entis, quæ prædicatur in quid de suis inferioribus, nō imbibitur in modis entis; vltimis differentijs; nec in proprietatibus entis. Hæc est expressa mens Scoti, & omnium eius discipulorum.

1. Ratio ex Scoto.

Et probatur ratione Scoti proposita in textu, *n. marg.* 10. quia si gradus entis qui cū vnitate rationis obiectiuæ ab inferioribus abstrahitur, à modis, & proprietatibus entis præscindi posset; cū rationes differēdi, quà tales, nequeat in vnū cōceptū coire; fieret, vt perseitas, & inalietas in duas rationes obiectiuas resolui possent; alterā vnitatis in ratione entis; alterā differētiæ, inquātū scilicet pluralitatē, & partitionē cōstituūt sub gradu entis, prout actus differentiales sunt. Atque adeò incideremus in processum in infinitū; cū de qualibet vltima differēdi ratione eadē redeat inquisitio, de discretione cōcept⁹ vnitatis à rationib⁹ plurificātibus, quà pluralitatē exhibēt.

Occupatur euasio Soarij.

30 Nec euadit difficultatē Frācifcus Soarez astruens, in trāscēdētibus eò in infinitū haud procedi posse; quò cōceptus cōueniētiæ, & differētiæ, nō secernātur tāquā duo gradus essendi saltim intelligibiliter cōdistincti; sed vt maior, & minor determinatio, siue expressio eiusdē rationis obiectiuæ. Hoc inquā nō obstat; quia vt ex Aureolo in sequēti assertione manifestè aperiemus; est impossibilis præcisio cū omnimoda vnitate rationis obiectiuæ; quin gradus differendi, & plurificādi sit prorsus distinctus à ratione conuenientiæ, quæ abstrahitur.

Altera præcedentis asserti probatio ex Scoto.

31 Secūda nostri Doctoris ratio sic se habet: quia, sicut cōpositū in re, intellige cōpositū physicū, vltimò resoluitur in id, quòd præcisè habet rationē potētiæ formalis nullatenus referētis formalē actū; & in id, quod ita sortiatur rationē actus formalis, vt nō sit formalis potētia; verbi gratia, in materiā primā, & in animā rationalē. Adeò vt altera compars nihil claudat alterius in quidditatiua cōstitutione sua, imò sint simplicissima secūdū physicā cōsiderationem; si enim cōpositio physica nō esset resolubilis in partes omnino simplices physicè, daretur processus in infinitū in physica compositione; quatenus data qualibet parte, esset vlteriùs resolubilis in materiom, & formam physicam; quod in omni sententia absurdum est.

Ergo similiter, vt in infinitum nō procedatur in metaphysica compositione, debet fieri resolutio in puram potentiam metaphysicam, quæ tantùm referat conceptum determinabilem; & in purū actum metaphysicum, qui tantū sit simplex conceptus determinans; adeò vt conceptus potentiæ determina-

bilis nihil imbibat rationis actualis; nec conceptus actuans aliquid importet actuabilis potentiæ. Tunc sic; sed in vltima resolutione metaphysica conceptus merè potentialis est ens; & conceptus merè actualis est vltima differentia; ergo nec ens aliquid refert differentiarũ; nec econtra differentię aliquid imbibũt entis; aliàs impossibilis esset resolutio in omnimodo simplicia, quæ vlteriùs resolubilia non forent; abireturque in infinitum.

Soarij occursus.

32 Respōdet Soarez; quòd in omnibus seruanda non est inter physicam, & metaphysicam compositionem, proportio; aliàs enim sicut materia prima nihil importat actus formalis, ita quælibet potentia metaphysica nihil imbiberet actus differentialis: quod absurdum est, cùm animal potentia metaphysica sit ex actu, & potentia constituta.

Confutatur responsio Soarij.

Sed contra hoc est; quòd Scotus non argumentatur à potentia prima physica ad potentiam secundam metaphysicam, sed ad potentiam primam metaphysicam; quia sicut materia secunda physica, (verbi gratia, in sententia Scoti, compositum ex materia, & forma corporeitatis; quod est potentia respectu formæ viuentis, & in opinione Thomistarum, totum compositum ex materia, & forma substantiali, quod est potentia, & immediatum substratum accidentium,) nõ asseritur pura potentia, sed potius natura quædam ex actu & potentia composita: ita similiter potentia secunda metaphysica, (cuiusmodi sunt omnes generici gradus,) etiam ex actu & potentia constituitur. Et sicut materia prima, quæ est prima potentia in esse physico, est simplex in tali genere; ita prima potentia in esse metaphysico, scilicet cõceptus entis debet à sua quidditatiua ratione omnẽ formalitatẽ actus remouere; sicut ècõtra, vltimus actus metaphysicus omnẽ rationẽ potentialitatis; ni velimus in infinitum procedere.

Quare Soarez rationẽ Scoti nõ debilitat; dũ incõgruè potẽtiã primã physicã cũ potẽtia secũda metaphysica, (quæ simplex conceptus non est, sed composita quidditas,) contra mentem Scoti confundit; vt vim rationis effugiat.

Assertio 2. Data præcisione entis à suis modis, est ineuitabilis compositio.

33 Assertio secũda: data præcisione entis à suis inferioribus; implicat nõ additio actus differẽtialis, qui referat rationẽ obiectiuã prorsus cõdistinctã à ratione conueniẽtiæ, quæ abstrahitur. Sic Card. Aureolus *in 1. dist. 2. art. 4. cõcl. 2.* qui ideò inficiatus est aliquẽ cõceptũ cõmunẽ entis ab inferioribus precisum; quò cũ vnitate rationis obiectiuæ ab inferioribus abstractæ existimarit, omnino incõpossibilẽ esse nõ additionẽ gradus differẽtialis, qui cũ ente tãquã cũ substrato propriã cõpositionẽ metaphysicã adiret. Rationes autẽ Aureoli adeò acutæ sunt, & neruosæ, vt nil vltra ad præsentem rem stabiliendam expeti queat. Sic igitur Aureolus.

Aureolus.

Expende acutissima fundamenta Aureoli.

34 *Et potest ratio sic deduci: ille cõceptus, qui incidit in idẽtitatẽ omnimodã, nullo penitus addito, cũ omni ratione, nõ habet aliquã vnã rationem. Hæc propositio tenet in virtute primi principij, quæcũque vni, & eidẽ sunt eadem, inter se sunt eadẽ illo modo idẽtitatis, quo sunt idẽ in tertio. Sed cõstat, quòd rationes propriæ entiũ, nõ sunt eadẽ, immo distinctissimæ inter se; ergo nõ possunt penitus idẽ esse alicui vni rationi, quin saltẽ addatur aliqua propria ratio illi, in qua conueniunt, propter quam inter se formaliter distinguuntur.*

Efficax instantia.

Sed cõceptus entis in idẽ coincidit cũ omni ratione, nullo penitus addito sibi; aut enim coincidit aliquo sibi addito; aut nullo; cũ sint cõtradictoria, aliquid, & nullũ. Si aliquo addito; ergo ente addito; cũ ens, & aliquid, idẽ sint; vt probatũ fuit supra. Ens autẽ enti addi nõ potest; immo volens dare, quòd conceptus entis coincidat aliquo addito, concedit, quòd nullo; & ita habetur propositum: relinquitur ergo, quòd cõceptus entis nõ includat aliquam rationem communem.

2. Ratio Card. Aureoli.

35 *Vel potest ratio sic formari secundò: ille cõceptus, qui est idẽ omnibus rationibus, nullo penitus sibi addito, nõ habet in se vnã rationem; immo est omnes rationes cõfusè, & indistinctè. Nõ enim habet vnã rationẽ; quia tũc omnia entia essent simpliciter eiusdem rationis; si enim differrent, ratione differrent; & conuenirent in vna ratione; aut eadem ratione conuenirent, & differrent, quod est impossibile. Aut oportet dare in qualibet rationẽ, qua differrent, esse additã rationi entis, qua conuenirent; cuius oppositum sumitur in propositione, videlicet quòd nulla ratio addatur, & est omnes rationes cõfusè, & indistinctè. Nisi enim esset omnes, non idẽtificaretur omnibus; & nisi etiam esset confusus, & indetermi-*

natus,non incideret in identitatem cum determinante.

Nota vim probationis quæ urget, non dari unam rationem entis, vel dari cōpositionem, si admittatur unitas obiectiua entis.

Sed per oppositum; si indeterminatus est,tunc coincidit; quia omnis conceptus indeterminatus cū explicāte, & determināte, est omnino idem, quātū ad rationē conceptā; quāuis differat in modo concipiēdi, implicitè, & explicitè. Ipsa enim eadē ratio cōcepta implicitè, & cōfusè; explicat se ipsam, dū cōcipitur explicitè & distinctè; alioquin si esset alia ratio, iā nō explicaret, sed adderet. Cōstat autē, quòd cōceptus entis est idē omnibus rationibus, nullo penitus addito sibi, vt probatū est; ergo nō habet vnā rationē, sed est omnes confusè, & indeterminatè.

36 Quæ aurea Aureoli pronūtiata, sequētia hæc axiomata nobis suppeditāt. *Ille cōceptus, qui incidit in idētitatē omnimodam, nullo penitus addito, cum omni ratione, non habet aliquam vnam rationem.* Nec minus viuidum est alterum assertum Aureoli. *Ille conceptus, qui est idem omnibus rationibus, nullo penitus sibi addito, non habet in se vnam rationem; imo est omnes rationes confusè, & indistinctè.* Igitur, si ens exprimat vnam rationem obiectiuam determinatam cōmunem omnibus entibus; reliquum est, quòd, aut entia inter se non dissideant secundū rationes particulares determinatas; aut quòd addant distinctas rationes, sicut & propriè additas, ita & propriè componibiles; acproinde non differrent sicut implicitū, & explicitū, sed tanquā duæ rationes obiectiuæ; vt scitè colligebat Aureolus: *Ipsa eadem ratio concepta implicitè, & confusè, explicat se ipsam, dū cōcipitur explicitè, & distinctè; alioquin si esset alia ratio, iam non explicaret, sed adderet.*

Pende Aureoli axiomata.

3. arguitur

Ex quibus Aureoli rationibus tale argumētū instrui potest agens, quòd repugnet; quòd si ratio entis referat vnitatē cōceptus; nō cōponatur, cū suis modis, à quibus trahitur multitudo, & pluralitas sub gradu entis. Quia implicat, quòd multitudo, vt talis formaliter, & vnitas, referant eādē rationem obiectiuā; cùm alterum extremū inducat negationem alterius. Atqui perseitas, & inalietas, vt constituunt plura sub gradu entis; essentialiter important pluralitatem, & multitudinē; ergo nequeunt esse eadē prorsus ratio obiectiua cū gradu entis; si hic præscindi potest à perseitate, & inalietate, ad omnimodā vnitatem conceptus.

Fuga recentiorum.

37 Respondebis; solūm nos ostendere, pluralitatē formarū cōstituētiū multa sub ente magis exprimere eādē rationem essendi, quam claudit cōceptus entis implicitus; non verò addere rationē obiectiuam prorsus distinctam.

Præclusio Effugij

At, re vera hæc potiùs quædam inanis vocū collusio, quā vera difficultatis enodatio cēsenda est. Quia cōceptus perseitatis explicitus refert ipsam perseitatē, nō vt exprimit rationē vnitatis, & conuenietiæ cū accidētibus, (quia vt sic à cōceptu implicito entis nō extraheretur, qui est vnitas, & conuenietia entiū,) sed vt importat rationē actus differentialis substātiā specificātis. At secūdū hoc esse explicitū non clauditur in ente, vt euidentissimū est; aliàs ratio illa obiectiua entis non esset vna, si includeret conceptus differentiales, quà differentiales sunt, seu prout multitudinē cōstituunt: igitur perseitas explicat rationē obiectiuam omnino condistinctam ab ea ratione entis, cui componitur.

Instatur vltra contra eualentes.

38 Tuncsic: sed illa non inclusio perseitatis secundū esse explicitū, idest secūdū quòd exprimit rationē actus differētialis, sufficit ad eā cōpositionē, & contractionē rationis adeūdā, quæ propria in tali genere asseratur; qualis est quælibet alia gradus superioris cū suis differentijs cōpositio: ergo ens à suis modis propriè contrahitur. Eoquòd illa vnibiliū condistinctio cōferat ad cōpositionē rationis, quæ præstare valet ad rationem actus, & potentiæ; at quò perseitas sub ratione obiectiua differentialis formæ, non imbibitur in gradu entis (qui per modum vnitatis, & cōuenietię abstrahitur) ens cōcipitur vt potentiale quoddam, & determinabile à perseitate; cùm vt sic non referat formam perseitatis, quà ratio differendi est: apprehēditur ergo ens præcisum sub nō esse rationis obiectiuæ perseitatis; ac proinde sub potentia ad illam.

Vrgentior oppugnatio aduersariorum pro ve radiscretione entis, secundū implicitum, & explicitum.

39 Verùm, quia adhuc effugiū moliūtur aduersarij autumātes, cōceptū entis ideò potētialē nō esse respectu perseitatis; quia ens quidditatiuè importet ipsummet actum perseitatis implicitè; licet explicitè ab illo abstrahat. Agendū est, illos gradus essendi, quos sub nomine, *explicitæ*, & *implicitæ*, rationis, insinuant, eamdem rationem obiectiuam non præseferre; sed omnino distinctam. Quod sic discutio; discretio illa, quæ

inter rationem entis, & perseitatem intercedit, ea præcisè non est, quæ rationis ratiocinantis dicitur; quæ prout à distinctione rationis ratiocinatæ cōdistinguitur, posita non est inter duas rationes obiectiuas se se excludentes; cùm distinctio rationis ratiocinantis idem esse obiectiuum afficiat, eumdemque repetitum conceptum, prout tantùm induit, diuersas habitudines substrati, & formę: vt latiùs *in sequenti appendice de distinctione* expendendum est: ergo modi entis non referunt eamdem rationem obiectiuam cum ente; siquidem non important solam distinctionem ratiocinantis, sed ratiocinatæ rationis. Cùm enim gradus entis inferat à parte rei relationem realem conuenientiæ essentialis inter substantiam, & accidens; modi verò perseitatis, & inalietatis inducant relationē essentialis disconuenientiæ, etiam ante intellectus functionē, vt apud omnes certū est; nō potest nō inesse enti, & suis modis, saltim virtualis illa pluralitas tenēs se ex parte obiecti, quæ sit fundamētū distinctæ rationis obiectiuæ, & quę ab omnibus distinctio rationis ratiocinatæ appellatur; prout à distinctione rationis ratiocinantis condistinguitur, quæ ab ipsa rei eminentia non petitur, sed à sola extrinseca intellectus functione accedit vt Thomistæ omnes supponunt cōmuniter. Aliàs enim non maior inesset discretio enti, & modis illius, quàm ea, quæ inter Petrum, & se ipsum intercedit; quādo refertur ad se ipsum, aut de se ipso enuntiatur. Atqui discretio rationis ratiocinatæ in tota sua vniuersalitate, & latitudine, prout est alterum extremum distinctionis rationis oppositum distinctioni rationis ratiocinantis, necessariò exposcit distinctas rationes obiectiuas, quas adinuicem intelligibiliter separet; ergo modi entis, qui ab illo per distinctionē ratiocinatę rationis distinguūtur, important rationes obiectiuas omnino ab illo condistinctas.

Cōfirmatur cōpositio entis, ex cōpositione prædicatorum non transcēdentium.

40 Vrgetur vlteriùs ratio: eòquòd sola distinctio conceptus impliciti ab explicito in alijs rationibus superioribus, verbi gratia, in animali, & rationali, præstet ad metaphysicā cōpositionē; ergo similiter in ente, & suis modis. Antecedens probatur: quia ideò in opposita sentētia cōceptus entis, & conceptus perseitatis, idē referūt, solùmque distinguuntur penes explicitū, & implicitum; eòquòd non solùm à parte rei ratio entis non sit extra quidditatē suorum modorum, sed etiam in esse intelligibili, sicut apprehenditur perseitas, vt forma positiua, ita concipitur imbibita in conceptu entis. At simili ratione, animal, quod sumitur ab entitate physica hominis, nō solū à parte rei nō est extra quidditatē rationalis apud aduersarios; imò & conceptus ipsius animalis, seu esse obiectiuū eius, quo intelligitur accipi ab anima rationali, eò concipitur includere rationalitatem implicitè; ergo, si sola distinctio conceptus expliciti rationalitatis, ab animalitatis gradu, cōfert ad propriā cōpositionē metaphysicā; similiter distinctio expliciti conceptus inter ens, & suos modos, præstabit ad propriam entis contractionem.

Assertio 3. modi entis ex natura rei dist idē ab ente, quod contra hunt.

41 Assertio tertia: modi entis, nō solùm exprimunt rationes obiectiuas à cōceptu entis distinctas; sed etiā & formalitates à gradu entis, quem ad inferiora trahunt, ex natura rei discretas. Sic Scotistæ omnes, quorū sentētia infra firmanda est *in sequenti appendice metaphysica articulo 4. de distinct. formali in genere*; vbi ex instituto ostēdēdū est, omnē gradū contrahibilē, siue rationē conuenientiæ esse extra modos differētiales à parte rei; aliàs enim si ratio entis, quę in substātia, & accidenti reperitur, permixta esset à parte rei quidditatiuè cum gradibus differētialibus, nequiret per actionē abstractiuā in vnū conceptū coniūgi; sicut nec ipsi gradus differentiales ad vnam rationem obiectiuam colligūtur.

Assertio 4.

42 Assertio quarta: ratio entis per modū qualitatis essentialis, modis entis, vltimisque differentijs, denegari non potest; sicut nec ratio entis per modū qualitatis accidētalis proprietatibus entis non concedi. Ita Philippus Faber in sua *Philosophia, Theoremate* 95. c. 4. §. *sciendum est ergo*.

Philippus Faber.

Probatio præcedentis asserti.

Et probatur; quia, apud Scotū, modi, & proprietates entis, referūt proprias conceptibilitates positiuas, quæ sunt de quidditatiua ratione modorū, & proprietatū; at illud, quod importat propriam quidditatiuā rationē positiuam, vi proprij conceptus à nihilo entis nominalis, seu à negatione essendi extractā, imbibit rationē entis; cū illud sit ens, cui essētia, aut positiv' grad' essendi congruat: ergo, sicut, apud Scotū, modi, & proprietates entis, latissimū positionis concep-

tum

tum refugere, nequeunt; ita nec gradũ essendi; cum rationes, quæ transcendentiam entis per modum qualitatis in modis, & proprietatibus entis oppugnant, eadem vi contra transcendentiam positionis retorqueantur; vt liquet ex prælibatis, *sub num.* 25.

Oppositis rationibus fit satis, pro prima, secunda, & tertia sententia.

Ad arg. 1. opinionis. Ad 1.

43 AD argumenta primæ sentẽtiæ. Ad primũ; solũ obtinere, modos entis imbibere rationem entis per modum qualitatis in quid, vt ex dictis satis superque constat; non tamen eum essendi gradum, qui ab inferioribus entis præscindi queat ad vnitatem conceptus obiectiui intelligibiliter depurati à rationibus differendi: quia aliàs procederetur in infinitum; quod merito abhorret Scotus.

Enodatio 2. arg.

44 Ad secundum: illam differentiã à tota forma accipi, quæ ambit, seu in suo ambitu quidditatiuè includit, plurium graduum constitutionem, qui à materiæ, & formæ, physica compositione petuntur; cuiusmodi sunt omnia constituta specifica in abstracto considerata, quatenus apprehenduntur, vt rationes constitutiuæ, & distinctiuæ concretorũ propriæ speciei; *vt equinitas respectu equi, humanitas respectu hominis, & sic de cæteris.*

Diluitur 2. modus dicẽdi.

45 Ad secundum modum dicendi, *sub n.* 5. respõdetur, modos entis ex natura rei secerni ab ea ratione essendi, cui vt substrato copulantur; ac proinde non claudere eam rationem entis, quã contrahunt, & quæ præscinditur ab inferioribus entis, & de illis in quid enuntiatur; astruimus tamen, modos entis referre gradum essendi in quale quid, seu per modum actus contrahentis, qui à ratione entis, quam modificant, ex natura rei condistinguatur.

Ad 3. modũ dicendi aliquorum Scotizantium.

46 Ad tertiam opinandi viam *sub n.* 7. etiam patet ex dictis; vbi ostendimus, ex ratione entis per modum qualitatis, siue vt quo, quam in modis, & proprietatibus entis statuimus, processum in infinitũ non emergere; eoquod ratio conuenientię in gradu entis, vt quò, seu per modũ qualitatis depurari nequeat à rationibus differendi propter quidditatiuam admixtionem conuenientiæ, & differentiæ in eadem simplicissima formalitate nullatenus resolubili in plures conceptus.

Excursio Aureoli in Scotum, vrgens ad hominem.

47 At acriter nos perstringit Aureolus *in 1. sent. dist. 2. art. 4. fol.* 123. *Vaticanæ editionis*, contendens, quòd rationes Scoti, quæ agunt, rationem entis in quid à suis inferioribus abstrahi; etiam retorqueri queant contra rationẽ entis in quale quid, quã modis entis deferimus, vt abstrahi ab illis possit ratio cõueniẽtiæ depurata à ratione differendi. Sic autem habet Aureolus.

Præterea: conceptus certus, & dubius non est idem conceptus secundùm eos (intellige Scotum, & asseclas) *sed de passionibus entis, & vltimis differentijs, possum esse certus, quòd sunt aliquid: dubius autem in speciali quid sint? sicut etiã hodie certi sumus, quòd ratio bonitatis est aliquid, & ratio veritatis aliquid, & tamen ignoramus, vel adminus in quæstionem ponimus, vtrum sint res, vel formalitates tantùm; & vtrùm sint respectus, vel absolutæ rationes, vel rationes tantummodo connotantes? ergo conceptus de aliquid, & communis omnibus istis est alius à conceptibus proprijs.*

Respondetur ex Scoto.

48 Respondetur; Scotum medio illo distinctionis conceptuum ex certitudine vnius rationis obiectiuæ, & dubitatione alterius, nec semel vsum fuisse; vt constat ex 1. *sent. dist.* 3. *quæst.* 2. §. *& vniuocationem sic intellectam probo tripliciter, num. marg.* 6. *& in eadem dist.* 3 *quæst.* 3. §. *quod autem supposui, communitatem entis in quid ad omnes conceptus quidditatiuos prædictos, num. marg.* 9. Vbi sic habet Scotus.

Scotus.

» *De quocunque enim prædictorum conceptuum quidditatiuorum, contingit intellectum certum esse, ipsum esse ens, dubitando de differentijs contrahentibus ens ad talem conceptum, vtrum sit tale ens, vel non? Et ita conceptus entis, vt conuenit illi conceptui, est alius ab illis conceptibus inferioribus, de quibus intellectus est dubius, &c.*

In quibus, & alijs suæ doctrinæ locis, vbi Scotus ex obiecto certitudinaliter, vel dubitanter, apprehenso depromit discretionem obiectiuam in his rationibus, quæ certam, aut incertam, appreh-

sionem terminant; semper procedit Scotus in quidditatibus metaphysicè compositis; non autem in vltimis, & irresolubilibus formis; in quibus sicut partitio obiectiuæ rationis contradicit, ita & quòd aliquid formæ conceptæ sub certam, aliquid verò illius subincertam, aut dubiam cognitionem cadat. Quò fit vt passiones, & modi entis, aut totaliter sciri, aut totaliter ignorari debeant; adeò vt si quæ certitudo entis, dubitata ratione talis, aut talis formæ, subrepat, hæc potius ad quid nominis, quàm ad quid rei, deferenda sit.

ARTICVLVS III.

De vnitate indiuiduali compositi entis; à quonam principio physico accipiatur?

SVMMARIVM.

Punctum controuersiæ enodatum Nu. 2.
Communis Thomistarum sententia de forma indiuiduationis à materia signata quantitate, vt à physico principio petita. Num. 3.
Ferrariensis expositio refellitur. Numer. 4.
Quatuor vijs adoritur Scotus formam indiuiduationis à materia signata quãtitate acceptam. Num 6.
Prima, ex vnitate indiuiduationis. Numer. 8.
Secunda, ex præsuppositione substantiæ completæ, & indiuiduæ, ad quantitatem Num. 9.
Tertia, ex coordinatione prædicamentali. Num. 12.
Corollarium pro compositione substantiali materiæ, & formæ. Num. 17.
Quarta, ex impugnatione terminatæ quãtitatis Num. 18.
Caietani defensio de signatione materiæ per ordinem ad quantitatem, omnino exploditur. Num. 23.

1 Vnitatis indiuidualis ratio sub præsenti controuersia de vnitate expedienda est, licet eam diffusè satis enodet Scotus *in 2. dist. 3.* per multas quæstiones à 1. scilicet vsque ad 7. vbi acutissimè singularitatis naturam expendit, validisquè rationibus Thomistarum sententiam expugnat; quas pro se moderni aliquot adducunt authoris nomine retento: ne tamen clarissimi ingenij monimenta sibi arrogent, nostri iuris erit subtili Doctori, cuius ea sunt, vendicare, locis ex ipsius scriptis quàm fideliter adnotatis.

Inuestigatur principium physicum à quo trahatur metaphysica ratio hæcceitatis

2 Sed prius obseruandum est, nos in præsenti exquirere principiũ illud physicum, à quo indiuiduationis gradus, qui forma metaphysica est, accipiatur; cùm enim omnes metaphysicæ rationes à physica compositione, seu partium counitione in compositis entibus: & ab indiuisa realitate in simplicibus prodeãt; petimus, vtrum physicum principium, à quo rationes vel specificæ, vel genericæ, accipiuntur, sic omnino idem cum illo, a quo indiuidualis gradus trahitur, an verò addat aliquid realiter discretum? Exempli gratia, gradus hominis, vel viuentis, sumitur in Petro à corpore, & anima rationali vnitis: sciscitamur ergo, vtrum indiuiduatio eiusdem Petri ab eisdem anima, & corpore counitis præcisè accipiatur; an verò ab aliquo alio principio physico? Quia tamen quæstio præsens specialem retinet difficultatem in compositis, & in simplicibus entibus; vt clariùs procedatur, sub distinctione controuersia ista expedienda est. Quare in præsenti articulo solam indiuiduationem entis compositi discutiemus; in sequenti verò indiuiduationem spiritualium entium. At quia circa entis compositi indiuiduationem plures extant sentiendi viæ, ne varietas ista opinandi confusionem pariat, proponenda & sigillatim in trutinam vocanda est quælibet sententia.

1. modus dicendi, quòd principium physicum, indiuiduationis sit materia cõposita quantitati.
S. Thomas. Capreolus. Sonzinas. Ferrara.

3 Primus sentiendi modus valde cõmunis Thomistis, & videtur expressa mens D. Thomę 1. *part. quæst.* 50. *art.* 4. *& quæst.* 3. *art.* 3. *ad tertium*, & alibi sæpe; quem sequũtur Capreolus *in* 2. *dist* 3. Sonzinas 7. *metaph. q.* 33. *&* 34. & alij docet materiã signatã quãtitate esse principiũ physicum, à quo metaphysicus indiuiduationis gradus accipiatur. Quam sẽtẽtiam expendens Ferrariensis 1. *contra Gentes cap.* 21. §. *propter quod alia opinio mihi magis ad mentem Sancti Thomæ esse videtur*, tradit

duas rationes indiuiduum inuoluere; nimirum incommunicabilitatem, & distinctionem à quolibet alio, quæ duæ rationes, siue formalitates actus indiuidualis, duo etiam principia physica cōpartialia essentialiter exigant; adeò, vt incommunicabilitas congruat indiuiduo ratione materiæ; distinctio verò à quantitate trahatur. Quia cum materia sit primum subiectum à se referēs, quòd irreceptū, & incōunicabile sit alteri substrato; proinde fit, vt à physica ista materiæ primæ incommunicabilitate, metaphysica indiuidualis formæ incommunicabilitas petatur. Quia verò altera indiuidui formalitas est distinctio à quolibet alio: hanc eò à quantitate accipi autumat Ferrariensis, quò quantitas apud Thomistas sit ratio partitionis, entitatiuæq; latitudinis substātialis. Quia cū diuisio materialis essentialiter præexigat materialem latitudinem; (cùm indiuisibile, quà tale est, partiri nequeat,) & indiuiduum vi suæ quidditatiuæ rationis importet discretionem ab alio: inde fit, vt partitio huius indiuidui ab alio, non à substantia (quæ quidditatiuè, indiuisa, & inextensa est,) sed à quantitate, tanquam à formali principio entitatiuæ extensionis, & partitionis substātialis, haurienda sit.

Expugnatio placiti Ferrariensis.

4 Cæterùm; expositio ista sententiæ D. Thomæ Thomistis valde plausibilis, apud Metaphysicos probatiores par ui ponderis est; in primisque quantùm ad incommunibilitatem indiuidui à materiæ primæ incommunibilitate acceptam; efficacissima ratione ab Scoto refellitur *in 2. sent. dist. 3. quæst. 6. §. ad quæstionem quintam præcedentem de materia, num. marg. 20.* Vbi sic agit Scotus. *Concedo enim quòd materia absolutè, vt natura, non est ratio distinctionis, nec indiuiduationis. Quidquid enim est natura in quocumque genere totalis, vel partialis, non est de se hoc: & ideo inquirendum est, per quid sit hoc.* Mens autem Scoti eò spectat; quòd id, quod congruit rei, quò à singularitate abstrahit; non potest esse intrinseca, & essentialis ratio singularis entis, quà singulare est. At esse primum subiectum physicum cōuenit materiæ primæ, quà natura est, vi sui quidditatiui conceptus, & prout ab omni indiuiduandi ratione absoluitur; cùm materia in esse specifico apprehensa referat in communicabilitatem istam ad alterum substratum. Adde; quod incommunicabilitas ad aliud, vt ad subiectum non congruit indiuiduo; cùm accidentia in esse indiuiduali importent coniunctionem ad subiectum, vt notius est, quàm probatione egeat: longè ergo diuersa est incommunicabilitas materiæ in ratione primi subiecti ab ea, quæ indiuiduo defertur, quà tale est formaliter.

Scotus.

Ratio Scoti contra præmissum modum sentiendi.

Admonitio circa opinationem Ferrariensis.

5 Ferrariensis verò placitum, quoad partitionem indiuiduorum à quantitate, vt à ratione formali, petitam; omnino cohærens est communi Thomistarū sententiæ substantiam materialem omnino indiuisibilem autumanti. Quò fit, vt partitio materialis substantiæ, à quantitate, tanquam à forma intrinseca, necessariò trahatur; ac proinde indiuidualis discretio in substantijs materialibus, sine quantitate haud concipi valeat; vt infra contra alios Thomistas à doctrinæ consequentia manifestè deficientes, aperiemus. At Ferrariensis cæterorumque Thomistarum assertum substantiæ latitudinem oppugnans, satis expugnatum relinquimus in logicis commentarijs, ad quæ redire non vacat; ne potius metaphysicum, quàm theologum agere videamur.

Quatuor vijs prosternit Scotus formam indiuiduationis à cōposito ex materia, & quantitate, petitam.

Quatuor Scoticæ rationes contra sententiam Thomistarum.

6 VErùm enimverò, contra Ferrariensem agendū est, & quoslibet alios huiusmodi sentiendi asseclas; qui quantitatem materiæ compositam physicum singularitatis principium opinantur. Quod feliciter præstat Scotus, *in 2 dist. 3. quæst. 4.* Vbi in proprijs terminis discutiens; *vtrùm substantia materialis sit per quātitatem indiuidua?* Quatuor vijs oppositam sententiam proterit. Prima sumitur ab identitate indiuiduationis. Secunda ex ordine præsuppositionis substantiæ ad accidentia. Tertia ex coordinatione prædicamentali. Quarta ab impugnatione quantitatis terminatæ. Ad quæ me-

dia, vt ad fontalia quædam principia, rationes omnes reducuntur, quæ hic prolixè congeruntur à modernis.

Prima ratio ab identitate indiuiduationis, data discretione quantitatiua.

PRima igitur ratio ab identitate indiuiduationis petita, ita habetur in textu loco citato, *n. marg. 3. sub §. quantùm ad primam viam.* Vbi ait Scotus.

1 Expugnatio indiuiduationis substantiæ à quantitate. Scotus.

Substantia actu existens, non mutata aliqua transmutatione substantiali, non potest fieri de hac non hac: quia ista singularitas (sicut modo dictum est) non potest inesse, alia, & alia, eidem substantiæ manenti eadem, non substantialiter mutatæ: sed substantia actu existens nulla substantiali mutatione facta in ipsa, vel mutata, potest sine contradictione esse sub alia, & alia quantitate, & quocũque accidente absoluto, ergo. Minor patet; quia non est contradictio, quòd Deus substantiam quantam ista quantitate eãdem conseruet, & informet eam alia quantitate. Nec propter hoc substantia illa actu existens mutabitur mutatione substantiali: quia non erit mutatio, nisi à quantitate in quantitatem.

Euasio.

7 *Si dicas; quòd istud est miraculũ; & ideo non cõcludit contra rationem naturalem.* Præclusio fugæ. *Contra, miraculum non est respectu contradictoriorum, ad quæ nulla est potentia: sed contradictio est eamdẽ substantiam manentem, esse duas substantias, sine mutatione substantiali, & hoc tam sucesiuè, quàm simul; quod tamen sequitur, si per aliquod accidens esset formaliter hæc substantia. Tunc enim accidente succedente accidenti, eadẽ substantia non mutata, esset successiuè duæ substantiæ.*

Confutatio euidens.

Confirmatur etam illud per simile de vnitate specifica; quia impossibile est, vnam substantiam manentem, non mutatam specificè, esse simul, vel successiuè, hanc speciem, & non hanc speciem: ergo à simili in proposito.

8 Ratio autem Scoti sic formari potest: quòd substantia actu existens non mutata aliqua transmutatione substantiali, non potest fieri de hac, non hæc; seu quod in idem incidit, non potest mutare substantialem hæcceitatem. Quia cum indiuiduatio substantiæ sit essentialiter substantialis, vt infra aperietur in tertia via, non potest variari, vi abstractionis, vel additionis entitatis illius, quæ essentialiter non sit substantia. At substantia omnino immutata, potest sine contradictione de absoluta Dei potentia esse sub alia, & alia quantitate; vt euidentius est, quã probatione indigeat; si ergo indiuiduatio à quantitate, vt à principio intrinseco, & quidditatiuo accipitur; vi quantitatiuæ mutationis diuersificatur; vel è contra, si substantia identitatem indiuiduationis retinet sub diuersis quantitatibus, ab illis indiuiduari non valebit.

Expensio rationum Scoti pro primavia.

Hæc ratio meo videri euidenter cõfutat sententiam autumantem, quantitatem subintrare physicam indiuiduationis essentiam: quia sicut ablata anima rationali, quæ est altera compars physicæ quidditatis hominis, à qua metaphysici gradus essentiales accipiuntur; euidens est, tolli gradum hominis, viuentis, corporis, & cæteros alios, qui à nexu corporis, & animæ rationalis prodeunt; ita ablata quantitate, quæ simul cum materia quidditatiuum physicum indiuiduationis principium cointegraret; perspicuum est, haud superstitem esse posse metaphysicum indiuiduationis gradum, qui à quantitate, vt ab intrinseco comprincipio physico accipiatur.

Secunda Scoti probatio vrgẽs ad hominem Thomistas, ex præsuppositione substantiæ indiuiduæ ad quantitatem in substantia indiuidua subiectatam.

9 SEcunda via aggreditur Scotus physicum indiuiationis principium à compositione materiæ, & quantitatis acceptum; loco citato, *§. ex secunda via arguitur sic, num. marg. 5. & 6.* in hæc verba.

2 Oppugnatio ex præsuppositione substantiæ ad quantitatem. Scotus.

Præterea; eodem modo substantia est prior naturaliter omni accidente,

quo

Scotus. *quo est subiectum omnium accidentium; inquantùm enim subiectum probatur esse prius diffinitione omni accidente; quia sic ponitur in ordine cuiuslibet diffinitionis per additamentum. Sed, vt est subiectum, est hæc substantia; quia secundùm Philosophum 12. Metaph. singularium effectuum sunt causæ singulares in quocumque genere causæ; igitur singularis accidentis singulare subiectum, est causa.*

Occursus pro Thomistis. 10 *Hic dicitur; quòd licet prima substantia sit prior quantitate in essendo; non tamen in diuidendo, & in indiuiduando: sicut etiam substantia est prior in entitate, non tamen in diuisibilitate.*

Cõfutatur *Contra; ista responsio se ipsam destruit; quia si prima substantia est prior naturaliter in essendo ipsa quantitate, & non potest intelligi prima substantia in suo esse, nisi inquantùm hæc; ergo non erit hæc per quantitatem.*

Instatur subtiliter. *Præterea; forma est simpliciter prior composito, secundùm probationem Aristotelis 7. Metaph. cap. 2. Ergo, si quantitas sit forma primæ substantiæ, ipsa erit prior prima substantia in essendo. Quòd si non sit forma in essendo: igitur nec in vnitate competente primæ substãtiæ, inquantùm tale ens; quamlibet enim entitatem consequitur propria vnitas, non habens aliam causam propriam sui, quàm causam entitatis.*

Elucidatio rationis Scoti perstringentis Thomistas ad hominem. 11 Hoc Scoti argumentum eò spectat; quòd si quantitas simul cum materia cointegraret adæquatum physicum indiuiduationis principium; in ista constitutione materia esset substratum, & quantitas actus contrahens. Quare concretum istud, *quantum*, prout de formali refert quantitatem, & de materiali materiam primam, quæ ab illa afficitur, esset principium essentiale physicũ gradus indiuidualis metaphysici. At repugnat quantitatem esse formam physicam indiuidui, quò indiuiduum est; quia forma est simpliciter prior constituto, siue effectu formali, cuius compositionem adit; vt per se notum est. Si igitur quantitas esset forma intrinseca primæ substantiæ, quà prima est, siue constituta in esse indiuiduali; quantitas esset prior prima substantia in essendo. Quod est contra aliud commune Thomistarum assertum autumantium, compositum substantiale esse adæquatum substratũ quantitatis toti composito inhærentis: sed pro illo priori præsuppositionis, quo intelligitur compositum realem causalitatem, tum materialem, tum effectiuã, respectu quantitatis adire, apprehenditur indiuiduatum; cũ nulla physica causalitas prius congruat rei, quàm indiuiduatio illius; ac proinde singularitas accipi non poterit à quantitate, vt à principio formali intrinseco. Nec præstat dicere, quòd licet quantitas non esset ratio intrinseca entis numerici; benè tamẽ vnitatis numericæ. Quia, vt acutè occurrit Scotus, principium physicum, à quo accipitur ens, trahitur & vnum in illo gradu essendi; quare id, quod est posterius in essendo, nequit esse prius in indiuiduando.

Tertia oppugnatio; ex coordinatione prædicamentali.

12 Tertia impugnationis via petitur à prædicamentali coordinatione; quam expẽdit Scotus loco citato, *num. marg.* 7. §. *ex tertia via arguitur sic.* Vbi ait.

Excursus Scoti ex coordinatione prædicamentali. *Scotus.* *In quacumque coordinatione prædicamentali sunt omnia pertinentia ad illam coordinationem, circumscripto quocumque alio, quod non est aliquid illius coordinationis essentialiter. Hoc probatur; quia duæ coordinationes sunt primo diuersæ, & ita nihil vnius est tale per aliquid coordinationis alterius. Sed ad coordinationem istam inquantùm finita est, & in sursum, & deorsum, secundùm Philosophum 1. post. Sicut pertinet aliquid primum prædicatum, de quo nihil prædicatur: ita pertinet infimum subiectum, cui nihil subijcitur. Ergo singulare, vel indiuiduum est in qualibet coordinatione per nihil alterius coordinationis.*

Commentarius tertiæ rationis Scoti. Ex qua Scoti ratione tale argumẽtum producitur; in quacumque coordinatione prædicamentali sunt omnia pertinentia ad illam seriem semoto omni alio, quod ad illam coordinationẽ quidditatiuè non defertur, siue vt gradus essendi, qui subijciatur, vel qui prædicetur; cùm duæ coordinationes, vt series primò diuersæ inter se cõferantur, adeo

vt nihil vnius spectet ad cõstitutionem alterius. Atqui ad seriem substantiæ, prout à qualibet accidentali coordinatione seiũgitur in tota latitudine illius, non tantùm spectat aliquod primũ prædicatum, de quo non enuntietur aliud prædicamẽtale genus, sed etiã & infimum subiectum, cui nihil subijciatur: ergo singulare, quod est infimum subiectũ prædicamenti substantiæ, importare debet substantialem constitutionem. At repugnat gradum quidditatiuè substantialem accipi ab accidenti, vt à principio essentiali physico; ergo quantitas vt signans materiam, siue vt materiæ concreta, non potest esse intrinsecum indiuidationis principium.

Responsio pro opinatione aduersariorum.

13 Si respondeas, quòd licèt indiuiduum à quantitate inadæquatè acceptum ab illa non referat, vt substantia sit; capit nihilominus substantialem essendi rationem à materia, quæ principaliùs se gerit in physica indiuidui constitutione, quàm quantitas. Eòquòd ad substantialitatis gradum in aliquo coniuncto, non exigatur quòd vtraque compars sit substantia; sicut nec ècontra ad constitutionem totius accidẽtalis, quòd vtraque concausa sit accidens. Album enim essentialiter claudit substantiale subiectũ, vt causam materialem intrinsecam; & tamen ratione alterius compartis accidentalis, nimirum albedinis, totum illud quod ex compositione substantiæ, & accidentalis formæ emergit, vnumquid accidentale simpliciter in prędicamento qualitatis constitutum, astruitur; eòquòd qualitas in constitutione cõcreti istius, quod ex substantia, & accidẽti, coalescit, principaliorem formalemque causalitatem exerceat. Ita in præsenti, quia gradus substãtiæ confert quidditatem indiuiduo, quæ principalior est materiali, & numerica distinctione, quæ à quantitate petitur; proinde fit, vt indiuiduum à substantia trahat substantialitatem simpliciter, & non accidentalitatem à quantitatis forma: cùm principalior sit in Petro quidditas hominis, quæ à substantialium graduum conuentu spectatur, quàm materialis, & numerica discretio ab alijs indiuiduis, quæ illi à quantitate accedit.

Refellitur; data ratio ne cur totũ sequatur speciem cõpositionis partium.

14 At euasio ista manifesta ratione occludi poterit, si præmittatur; quòd quando duæ concausæ intrinsecæ alterius seriei, seu diuersæ coordinationis prædicamentalis, ad vnius compositionem coeunt; cuiusmodi sunt substantiale substratum, & accidentalis forma ad constitutionem albi, verbi gratia: vel quando concausę, esto quòd ad eamdem prædicamentalem seriem spectent, sint tamen diuersi ordinis, seu gradus essendi; qualiter se habent in substantiali cõposito anima rationalis, & corpus organicum; & in accidentali, concretum siue compositum, quod ex forma supernaturalis ordinis, & ex subiecto merè naturali, & accidẽtali coalescit; verbi gratia ex habitu, aut actu charitatis; & ex voluntate, quæ est substratum supernaturalis formæ; (damus enim disputationis gratia, id quod Scotus inficiatur, voluntatem esse potestatem quamdam accidẽtalem animæ inhærẽtem, ab eaque prorsus realiter condiscretam;) tunc inquã, natura siue species totius, prout vnumquid est à partibus, quã multa sunt, condistinctum, capienda non est, ab ista, vel altera concausa; cum non sit potior ratio, quare totum naturam, & speciẽ huius compartis materialis, aut accidentalis, quàm alterius spiritualis, sequatur.

Confirmatio doctrinæ præcedentis.

Nec dici potest, totum sequi naturam seu gradum essendi compartis illius, quę in totius constitutione causalitatem actus sortiatur; aliàs enim homo esset essentialiter ens spirituale, adeò vt hæc esset vera enuntiatio; *homo est spiritus*: eòquòd in compositione physica illius, anima rationalis, quæ adit causalitatem actus, sit essentialiter quædam spiritualis substantia: quod aliter euenit, cum potius totum hoc, scilicet, homo, quà vnumquid est à materia, & anima rationali, realiter condiscretum, sub quidditatiuo corporis prædicato constituatur.

Consectariũ ex prælibatis.

15 Quò fit, vt species & ratio totius à nexu, seu coniunctione partium, quæ est via, completaque vtriusque compartis causalitas, ad vnum cointegrandum; petenda sit. Cùm nulla alia exacta ratio reddi queat, cur homo ex forma spirituali quidditatiuè cointegratus, potiùs sub corporis, quàm spiritus prædicato constituatur? nisi quia vnio animæ rationalis, & corporis, vtpotequæ ab agente materiali producta, corporea sit. Ob quam etiam rationem album essentialiter est accidens; quia vnio formæ albedinis cum substantiali substrato, est ipse modus inhærentiæ albedinis ad subiectum, qui essentialiter est accidẽs. Quod

idem

ide altruimus de cōposito, ex voluntate naturali, & supernaturali forma habit⁹, seu actus charitatis; vel ex intellectu, & habitu luminis gloriæ, aut actu visionis: hoc enim totū, quaten⁹ vnūquid est à partibus, prout multa sunt, cōdistinctum, vnumquid supernaturale, eò pronuntiatur, quò compositio supernaturalis formæ ad naturalem potentiam sit supernaturalis; ipsa nimirum inhærentia actus supernaturalis ad naturalem potentiam.

Illustratur doctrina pracedens.

Quare nobis probabilis esse non potest quorumdam opinatio; qui ideo hominem sub corporis prædicato constitui, autumant; quò compositum semper debilioris, imperfectioris vè compartis naturam, & speciem sequi debeat. Cùm doctrina ista manifesto refellatur exemplo totius supernaturalis, quod ex compositione naturalis potentiæ, & supernaturalis formæ subsistit; cùm tamen imperfectioris concausæ speciem non sequatur. Naturalis enim potentia (si facultas accidentalis sit à substantia animę realiter condiscreta, vt apud omnes Thomistas constitutum extat) perfectior esse non potest supernaturali forma; immo longè imperfectior, cùm supernaturale accidens naturalis accidentis præstantiam euincat. Quare si totum imperfectioris compartis speciem necessariò sequi deberet; compositum ex potentia naturali, & supernaturali forma, verbi gratia, videns quidditatiuè Deum, prout vnumquid accidentarium est ex forma visionis, & intellectu, compositum, ad naturalem ordinem spectaret, quod falsum apparet.

Instatur in materia cōposita quātitati.

16 Cùm ergo, materia, & quantitas, quæ ad distinctam prædicamentalem seriem deferuntur, inter se conueniant ad compositionem, seu cointegrationem vnius principij physici adæquati formæ indiuidualis; gradus essendi, seu ratio singularitatis, inquantùm est forma quædā metaphysica à compositione physica materiæ, & quantitatis petita, quantùm ad rationem accidentalitatis, seu substantialitatis, ex nexu, & vnione quantitatis cum materia metiri debet; sicut & natura totius cuiuslibet, quod ex partibus diuersi ordinis coalescit, ex vnione spectatur.

Quo supposito sic produco argumentationem; vnio quantitatis cum materia ad compositionem adæquati principij physici singularitatis, est essentialiter accidentalis; cùm quantitas propria substrato copuletur (quodcunque illud sit, quod sub opinione relinquim⁹,) siue materiæ, siue toti composito, per inhærentiam intrinsecam. Sed ratio cuiuslibet totius pensatur ex specie, & natura vnionis, quæ est via intrinseca, & essentialis ad vnum; ergo indiuiduum essentialiter est accidens, si ab vnione accidentali petatur. Hanc rationem existimo nostrum in hac re institutum haud inefficaciter ostendere.

Responsio Thomistarum. Capreolus. Deza.

At occurrunt Capreolus *in 1 sent. distinct. 4. quæst. 2.* & Deza ibidem; autumantes, ideò indiuiduum, verbi gratia, Petrum, esse quid substantiale; quia suū formale significatum est vnumquid substantiale, scilicet humanitas. Sicut ob eamdem rationem album est vnumquid accidentale; quia illius formale significatum, nimirum albedo est vnumquid accidentale. Quæ videtur expressa mens D. Thomæ, *3. part. quæst. 2. art. 3. ad vltimum.* Vbi ait, quòd res singularis non ponitur in genere ratione eius, quod pertinet ad indiuiduationem, sed ratione naturæ.

S. Thomas.

Confutatur præmissa responsio.

Cæterùm; solutio ista potius videtur argumentum eludere, quam diluere; damus enim, quòd ex modo significandi indiuiduum solam naturam exprimat, vt formale significatum, quod re vera falsum est. Cū indiuiduum, quà tale, formaliùs referat indiuidualem formam, quæ in constitutione indiuidui ex natura specifica, & singularitate, vendicat rationē actus respectu specifici gradus, qui est substratum actus numerici. Sed hoc dato, id tantùm agunt, vt indiuiduum ex modo inadæquatæ conceptionis, & significationis, importet quid substantiale; at re ipsa ens accidentale sit, cùm ex quantitate per accidentalem vnionem materiæ composita, constituatur. Quare argumenti vis minimè euacuatur, quæ intendit potius naturam indiuidui in se, quàm modum significandi, qui ex impositione vocis emergit, aut ex inadæquata ratione concipiendi.

(?§?)

Corollarium pro compositione substantiali materiæ, & formæ.

17 EX dictis, & præcipuè ex illis Scoti verbis, *in quacunque coordinatione prædicamentali sunt omnia pertinentia ad illam coordinationem, circumscripto quocumque alio, quod non est illius coordinationis essentialiter*. Illud habeto corollarium, non leuis momenti, & obseruationis. Contra aliquos Scotizantes, qui autumant, quòd modus vnionis, vel compositionis compartium substantialium materiæ, & formæ ad totum substantiale cointegrandum, est accidens; quod vel inde depromunt, quia censuerit Scotus, quòd vnio sit relatio extrinsecùs aduenieus, quæ positis terminis, vel coextremis vnibilibus, non necessariò resultet; & æstiment, omnem relationem extrinsecùs aduenientem esse accidens, cùm sit vera, & essentialis relatio. Qui authores perstringuntur ex præmisso axiomate Scoti; quatenus substantia nequeat constitui in ratione essentiali substantiæ per formam, quæ sit essentialiter accidens; euidens autem apparet, compositionem partium substantialium esse de quidditate physica totius compositi. Nec euadunt vim rationis, instantia actionis generatiuæ, quæ asseritur substantialis terminatiuè, seu ratione termini producti, non tamen formaliter, cùm actio sit accidens de prædicamento actionis; quare & similiter, iudicant, quòd vnio substantialium compartium, vocetur substantialis terminatiuè, vel à connotatione termini, non tamen intrinsecè, & formaliter.

Scotus. Confutatur placitũ aliquorum Scotizantium, quòd compositio materiæ & formæ sit accidens.

Id enim non obstat; quia quamuis, nõ sola actio, quæ apud Scotum, inexistit agenti, sed etiam fieri termini substantialis, quod recipitur in passo, esset merum accidens; adhuc id non erumperet absurdi contra pronuntiatum Scoti, quòd accidens attineret ad quidditatiuam rationem substantiæ; quod sequitur, dato, quòd compositio substantialium compartium, quæ imbibitur in constitutione quidditatiua physica compositi substantialis, sit accidens; cum fieri termini nõ subintret quidditatiuã rationẽ illius

Quamuis actio substãtialis esset formaliter accidens non ita nexus materiæ & formæ.

Adde, quòd compositio substantiæ inquantùm totius integralis ex partibus integralibus substantialibus coalescentis etiam attinet ad ordinem substantiæ; componuntur enim partes integrantes in vnam entitatem medijs indiuisibilibus vnitiuis substantialibus; sicut & gradus intẽsionis in qualitatibus; medijs indiuisibilibus conueniunt in totalem formam intensionis realiter compositam; cùm tamen indiuisibilia vnitiua attineant ad prædicamentum qualitatis; esto quòd vocentur relationes ob rationem vnionis, quæ est habitudo respiciens extrema componibilia inter se. Vnde, quando inficiari apparet Scotus aliquam formam substantialis compositionis, quæ sit realiter distincta ab extremis counibilibus, materia scilicet, & forma; tantùm abigit entitatem substantialẽ, quæ mediet, vt quod, siue vt coextremum componibile; non tamen explodit actum modalem per suam essentiam ipsisimet coextremis vnibilibus cõpositum. Si enim vnio non esset modus per suam essentiam coextremis compositus; egeret alio vnitiuo, ac proinde procederetur in infinitum; partes enim substantiales egent modo vnitiuo, quia non est de illarum essentia actualis inter se compositio.

Si autem quis nostræ, vel sic iret obuiã oppositioni; quod vnio eò censenda nõ sit de quidditate entis compositi substãtialis; quò se gerat ad instar applicationis, vel approximationis coextremorum. Talis respõsio inanis apparet; quia vnio; si accipiatur pro intrinseca causalitate compositiua partium, ita est de physica constitutione compositi, vt absque illa, non modo esse, nec de absoluta Dei potentia, imò nec intelligi queat totum illud, quod est vnum vnitate compositionis, ac proinde debet ad coordinationẽ substãtiæ spectare; si vera sint Scoti verba; quòd substantia non constituatur in gradu aliquo prædicamẽti, vel coordinationis substantialis, per aliquam formã, quæ sit essentialiter accidens. Deinde, quòd actualis informatio formæ substantialis, & illius receptio in materia non est accidens, sicut informatio formæ accidentalis, & illius compositio ad substratum est accidentalis; si autem vnio formæ ad materiam esset accidens, etiã esset accidens informatio formæ substãtialis, quæ nõ discernitur realiter ab vnione, & cõpositione formæ ad materiã.

Inanis ad uersantium occursus precluditur.

Scotus solùm explosit additionem alicuius entitatis resultantis, quæ sit forma partium vnitarum.

Quod autem Scotus tantùm reiecerit formam aliquam totius, quæ vt extremum componibile couniatur compartibus inter se vnitis; non verò compositionem, aut nexum substantialem ipsarum compartium; liquet ex 3. *sent. dist.* 2. *quæstion.* 2. §. *quantùm ad tertium dubium, num. marg.* 9. Vbi habet ita. *Dico, quòd si intelligatur in toto præter formam partis, cuiusmodi est in homine anima intellectiua, esse aliam formam quasi supervenientem illi, &c. Talis intellectus est falsus.* Et post pauca subiungit: *Si innitatur rationi acceptæ ex vnitate totius; quia ex materia, & forma, quæ est pars non fieret vnum, nisi per aliquam formam vnientem, illas partes, quæ sit forma totius. Ista ratio cōcluderet processum in infinitum; quia etiam de ipsa quæro, quomodo faciat vnum cum materia, & forma partis? &c.* De modo tamen compositionis, vel causalitatis intrinsecæ materiæ, & formæ nulla subesse valet, vel nutandi ratio, quomodo componatur causis intrinsecis? cum illis immediatè, & per suam essentiam coniungatur. Quod aliter accidit in materia, & forma; quarum actualis inter se compositio realiter secernitur, ab extremis cōponibilibus; dum illis, quoad omnem suam rationem substantialem, superstitibus, tollitur compositio actualis.

Vnde, & sic interpretādos censeo eos, (si qui sint ex Scoti sectatoribus) autumantes, vnionem esse accidens prædicamentale, vt non de intrinseca substantialium compartium compositione, aut nexu procedant; sed de subsequente compartium compositarum habitudine, quæ diuinitus tolli posset, præpedita talis respectus, emanatione; etiam superstite intrinseca materiæ, & formæ causalitate, quam realiter nō secerni ab vnione, & substantiali partium cōpositione pronuntio.

Vnio nō distinguitur realiter à causalitate materiæ & formæ.

Quare, sicut in mea sententia, quam probabiliorem æstimo, datur vnica tantùm vnio connectens materiā, & formā; ita etiam datur vna simplex, & physicè indiuisa causalitas materiæ, & formæ; quæ inquantum connotat materiam, vocatur receptio; sicut & vt connotat formam, vocatur actuatio, vel informatio. Si enim in causis efficientibus ob naturalē in agendo sympathiam respondet eadem indiuidua ratio influxus; vt constat de intellectu, & specie impressa in generatione verbi, quidni in causis intrinsecis vna assignetur realiter indiuisa causalitas, & nexus vtriusque concausæ compositiuus? Si verò causalitas materiæ, & formæ sit eadem realiter; reliquū est, vt etiam vnio, vel compositio substantialis materię, & formæ sit vna; cùm non distinguatur realiter à causalitate vtriusque cōcausæ, quæ est vna realiter, & physicè simplex, ac indiuidua. Quod etiam ostendit compositio formæ accidentalis ad suum substratū; vnico enim modo vnionis componitur, scilicet inhærentia; quæ simplex physicè est, nec ex duobus nexibus coalescens; altero, qui se teneat ex parte formæ, & alio ex parte substrati.

Causalitas materiæ est realiter indistincta à causalitate formæ.

Quarta confutatio; à signatione quantitatis.

4. Oppugnatio materiæ signatæ.

18 Quartam oppugnationis viam contexit Scotus à confutatione terminatæ quantitatis, in hæc verba ex §. *ex quarta via arguo sic, num. marg.* 10. *Quantitas ista, qua substantia est hæc signata, aut est quantitas terminata aut interminata? non terminata; quia illa sequitur esse formæ in materia, & perconsequens singularitatem substantiæ. Quia sicut substantia est causa eius, vt est terminata; ita hæc substantia est causa eius, vt est hæc terminata. Si autem quantitas interminata sit causa, quare substātia est hæc. Contra; illa quantitas interminata manet eadem in generato & corrupto; ergo non est causa alicuius signationis terminatæ.*

Scotus.

Euasio.

19 *Si dicatur; quòd non sequitur, quia quantitas non ponitur causa singularitatis, nisi præsupposita vnitate specifica: sed generatum, & corruptum non sunt eiusdem speciei.*

Occupatur.

Contra; pono quòd ex aqua generetur ignis, secundò ex igne generetur aqua: in prima aqua corrupta, & in secunda generata, est eadem quantitas: & non solū quantitas interminata, sed etiam terminata, quia potest habere eundem terminum à forma; vel saltem sufficit eadem interminata: & illa per te est causa singularitatis præsupposita vnitate speci-

fica:

Scotus.

fica: ergo prima aqua, & secunda aqua, sunt hæc aqua eadem numero: Quòd videtur impossibile; quia idem indiuiduum numero non redit naturali actione, ex 2. de generat. & 5. Physic.

Commentarius rationis procedentis.

20 Ex quibus sic instruo rationem: si quantitas spectaret ad rationem essentialem indiuidui, aut esset quantitas terminata; aut non terminata; sed neutra ex his: ergo nulla. Maiorem admittere tenentur aduersarij, cum vtraque conditionis partem ambiat; nec medium assignabile sit inter quātitatem affectam, & non affectam, terminis. Minor probatur; quia vel per quantitatem terminatam intelligunt extensionem sub his dimensionum longitudinis, & latitudinis metis; vel prout etiam addit sigillationem quantitatis ab his qualitatibus, quę præstant, vt hæc materia sit propria huius indiuidui, & non alterius: alius enim signationis modus omnino fictitius est. At repugnat, quantitatem vtroque modo signatam esse indiuiduationis principium; in primis enim si quantitatis signatio solùm addat quasdam dimensionum metas, omnino impossibile est esse indiuiduationis principium: cùm contingat quantitatem eisdem dimensionibus affectam pluribus indiuiduis substerni, vt ad sensum patet in quantitate ligni sicci, & viridis, quæ eisdem prorsus terminis finitur: & sit possibilis, stante vnitate specifica, discretio numerica cum eadem indiuiduali signatione, vt liquet ex præmissa probatione Scoti.

Expugnatur etiā sigillatio materiæ à qualitatibus.

21 Deinde; quod nec quantitas possit esse indiuiduationis principium inquantùm sigillatur ab his qualitatibus, quæ illam huic formæ adaptant, & non alteri: sic discutio. Quia quantitas, vt subiacet his qualitatibus, præsupponit esse formæ substantialis in materia; cùm in sententia Thomistarum qualitates cęteraque accidentia toti composito inhæreant: quò fit, vt quantitas ab his qualitatibus signata, substantiæ compositæ singularitatem præmittat. Quia sicut substantia ex materia, & forma cointegrata, est causa quantitatis, vt terminatæ ab his qualitatibus; ita hæc substantia composita, est causa huius quantitatis, vt est hæc terminata; cùm substantia physicam, & realem causalitatem respectu qualitatum, quantitatis vè, adire nequeat, prout à singularitate absoluitur, quæ est necessaria operandi conditio.

Adde: quòd pro instanti generationis non inexistat accidens aliquod materiæ immutatiuum, quod per affectionē intrinsecam, sigillare queat materiam; cum accidentia omnia perierint ad præcedentis compositi destructionem, in quo subiectabantur: nec pro illo signo naturæ quo apprehendimus formam materiæ coniungi, concipimus accidentia pullulare, quæ à substantiali vtriusque compartis nexu in genere causæ efficientis emanant. At pro illa præsuppositione, intelligitur compositum substantiale indiuiduatum; cū prior sit singularitas, quæ ab intrinsecis rei principijs petitur, extrinseca accidentium emanatione, ac influxu: non igitur indiuiduatio substantiæ ab aliquo accidenti, quod substantiale compositum, tum quà substratum, tū quà efficiens principium, præexigat; expectanda est.

Fuga.

22 Si autem contendas: materiam sigillatam ab accidentibus, quæ immediatè instans generationis anteeunt, esse determinatum indiuiduationis principium.

Occupatur.

Contra sic, quia contractio, seu signatio ea, quæ ab accidentibus petitur generationem præeuntibus, illa non est, à qua intrinsecus indiuiduationis actus accipi queat; cùm accidentia, quæ pereunte composito non supersunt in instanti coniunctionis formæ genitæ ad materiam, intrinsecam immutationem materiæ conferre non valeant; sola igitur superstes esse poterit in instanti generationis extrinseca quædam sigillationis denominatio ex corruptorum accidentiū præterita inexistentia emergens. Atqui implicat gradum essendi formalem, & intrinsecum, ex extrinseca denominatione constitui; ergo extrinseca illa sigillatio, quæ ex accidentibus præteritis relinquitur, nequit cointegrare physicum singularitatis principium.

Caietani, recentiorumque Thomistarum defensio confutata de materiæ signatione à quantitate.

Opinio Caietan. quòd quantitas indiuiduet substantiā vt connotatum.

23 ABsurda hæc subodoratus Caietanus, aliam adit viam, 1. p. q. 29.

art. 1. recentioribus Thomistis valde plausibilē; autumat enim per materiam quātitate signatā, accipiēdā nō esse intrinsecā cōpositionē quātitatis cū materia; adeò vt ex illa (quatenus ex materia, & quātitate vnū coalescit) gradus indiuiduationis accipi possit; vt cōtēdebat Ferrariēsis supra expugnatus Scoti rationibus. Quare astruit Caietanus, cui recentiores subscribunt; quātitatē solū extrinsecè se gerere in indiuiduāda substātia; nimirū vt terminus in ordine ad quē materia taliter cōtrahatur ad esse huius cōpositi, quòd nō sit alterius. Quia sicut materia, vt capax est huius quantitatis, non tātùm mathematicè cōsideratæ inquantū trinā refert dimēsionē; sed etiā physicè, prout nimirum à qualitatibus physicis afficitur, ita est huius cōpositi, quòd nō sit alterius: sic & habet hoc indiuiduū cōstituere, & ab altero cōdistinguere. Vnde materiā, inquātū capacē quantitatis physicè contractæ; esse indiuiduationis principium autumat Caietanus; ita tamē vt quantitas materiæ cōposita physicum indiuiduationis principium, vt causa formalis, & intrinseca, non cointegret. Caietano subscribunt Iauellus, 5. *Metaph. q.* 15. & AEgidi⁹ *quodlibet.* 1. *q.* 5. & omnes Thomistæ moderni, quibus Ferrariensis expositio non arridet, propter magnas difficultates, à quibus vndique obsidetur.

Iauellus AEgidius.

24 Cæterū; Caietani sentētiā, nō modo falsam, immo suis principijs aduersā & à doctrinæ cōsequētia prorsus deficiētem iudico; eòquòd omnes illius assertores cū D. Thoma cōstituant, quālibet latitudinē, siue extēsionē substātiæ à quātitate peti; qua præcisa, substātiā negatiuè indiuisibilē astruūt: quo dato Caietanus inficiari nō potest, quātitatē ad essentialē indiuidui cōstitutionē attinere. Quo circa antiquiores Thomistæ vnanimiter in Ferrariēsis sensū cōspirarūt; quē ita exactè expressit D. Thomas, vt expositionē nō patiatur, quā litera textus sustineat. Ostēdēdū igitur est; Caietani placitū cū altero Thomistarum de substantiæ inextensione minimè cohærere.

Ostenditur in Caietano defectio à consequentia doctrinæ.

Quia; ad positiuā indiuidui rationē necessariò, & quasi essentialiter, cōsequitur distinctio à quolibet alio indiuiduo; loquor in eo sensu, quo negatio cōsequitur positiuū illud, cū quo necessariā cōnexionē importat. At materialis indiuiduorū discretio, nec per intellectū subsistere potest sine quātitate, vt forma intrinseca illius; ergo quātitas, supposita opinione Thomistarū de quidditatiua inextēsione substātiæ, subintrat physicā singularitatis essentiā. Maior ab omnibus supponitur; cū hæc singularitas ita ab altera differat, vt se se mutuò tāquā primò diuersæ rationes excludant; quarum altera nihil referat alterius.

25 Vt autē minor, in qua posita est tota vis argumēti, firmetur simul, & expēdatur; suppono quòd Deus creet materiā sine quātitate; talis tamē capacitatis essentialis, vt pro pluribus formis sufficere queat; quod nullus inficiari poterit. In qua hypothesi, materia illa nullius esset extēsiuæ latitudinis, cum quātitati nō substernatur; deinde educat Deus ex potestate illius materiæ plures substantiales formas; quo supposito sic argumentor.

Instatur data hypothesi, quòd De⁹ ex materia orbata quātitate educat plures formas.

Si Deus ex potentia indiuisibilis materiæ plures formas educeret, plura substantialia indiuidua constitueret; aliàs enim equus, homo, & leo, & cætera alia composita essentialiter distincta, essent idem prorsus indiuiduum; quod est absurdū. Atqui indiuidua illa, semota quātitate, materialem discretionem inferre non valerent: igitur nec sine quantitate possent à pluribus formis indiuidua libus constitui.

Minor probatur; quia ista materialis discretio apprehendi nequit, nisi ad instar partitionis cuiusdam, quæ à formis materiæ counitis præstatur; ratione cuius materia, quæ ex se, præcisa quātitate, cōcipitur indiuisibilis negatiuè, fit aliud, & aliud indiuiduū positiuè propter accedētiū substātialiū formarum conuētū. Sed non potest intelligi partitio, sine latitudine, & extensione illius substrati, quod à formis diuiditur; quia illud, quod non importat extensiuam latitudinem, non potest fieri aliud, & aliud: vt constat in puncto, quod partiri nequit, quia extensione caret. Si ergo materia sine quātitate extensionem non refert à formis substantialibus partibilem; manifestè fit, ex plurium formarum substantialium accessu materialem discretionem emergere non posse.

26 Occurres; omnino disparem esse rationem de puncto, ac de materia orbata quantitate; cum punctum positiuè indiuisibile sit, id est cui ex se

Euasio.

repugnet forma, quæ sit ratio partium; materia verò solùm negatiuè indiuisibilis, seu in actu exercito indiuisa, eò quòd in illa hypothesi deficiat actus diuidens; sit tamen diuisibilis in actu signato, quatenùs ex se quidditatiuam potestatem nanciscatur, vt à quantitate extendi queat.

Præclusio manifesta. Sed hoc effugium manifesta ratione ita occludimus; quoad actualem partiũ indiuisionem, siue indiuisibilitatem in actu exercito, eadem prorsus est ratio de puncto, ac de materia sine quantitate; cùm neutrum extremum huius comparationis actualiter substernatur illi formæ, à qua partitionem actualem haurire queat. Quò fit, vt punctum, & materia sine quantitate, præcisè distinguantur ratione potentiæ, & impotentiæ ad partitionem; at potentia materiæ, vt extendatur, tantùm confert illi capacitatem respectu illius actus, qui sit forma, & ratio intrinseca entitatiuæ latitudinis; ergo cùm quantitas sit sola, & vnica ratio quidditatiua extensionis substantiæ; in ordine ad quantitatem præcisè importat materia potestatem, vt extendatur.

Sed forma substantialis non est ratio partium, nec ex se refert, vt materiam quasi latificet, & extendat; quia aliàs esset formaliter ipsamet quantitas, cùm quidditatiuè exhibeat primariam causalitatem, & effectum formalem quantitatis, qui ab ipsis Thomistis in substantiæ extensione constituitur. Ergo, è contra, nec materia sortitur potentiam respectu substantialis formæ, vt possit esse aliud, & aliud, in hoc, & altero indiuiduo; ac proinde sola quantitas habet, vt, vi intrinsecæ causalitatis suæ, materialem discretionem inferre possit; sicut & sola quantitas substantiæ exhibet latitudinem partibilem.

Altera fuga. 27 Dices; in ea hypothesi, indiuidua non distingui ratione materiæ, sed tantùm ratione formæ; & ratione vnionis, distinctæ formæ ad materiam; quæ est causalitas compositiua vtriusque cõpartis substantialis ad constitutionem vnius. Sicut, si Deus de potentia absoluta plures formas substantiales eidem portioni materiæ, etiam quantæ, coniungeret; plura indiuidua cõstituerentur propter pluralitatem formarum, & causalitatũ vnionis, esto quòd materia vnica esset.

Occupatur. Sed cõtra: ergo quãtitas spectat ad rationem essentialẽ indiuidui, quod nõ tãtũ formalẽ, sed etiã materialẽ discretionẽ sortiatur; cuiusmodi est vniuersa indiuiduorũ collectio, quæ in rerum natura existit. In quo etiã sensu principiũ indiuiduationis sub disputationẽ cadit; prout nimirũ indiuidualis forma separat indiuiduũ, quod cõstituit, ab alio, nõ solũ ratione formæ, sed etiã ratione materiæ.

Ratio euidenter obtinens; quòd si quantitas sit ratio intrinseca partium substantialiũ; etiã debet esse ratio indiuiduationum partialium. 28 Præterea; aperio, opinionẽ Caietani deficere à cõmuni Thomistarũ, aliorũque philosophorũ sentẽtia autumãte; cõtinuũ cõflari ex partibus actu, & non tãtũ potẽtia, cõdistinctis. Quia si totum substantiale homogeneũ, verbi gratia, aqua, aut ignis, ex partibus actualiter cõdistinctis coalesceret; etiã ex indiuiduis partialibus cointegraretur; cũ quælibet pars distincta ab alia, sit distinctũ indiuiduũ partiale, vt perspicuũ est. Ergo forma illa, quæ est ratio partiũ, etiã est ratio indiuiduorũ partialiũ, quã partialiter inter se cõdistinguũtur. sed substãtia ex se nõ cõfert partiũ discretionẽ, cũ sola quãtitas talẽ effectũ, apud Caietanũ, & asseclas, præstet; igitur, & sola quãtitas est ratio indiuiduationis partialis. Atqui indiuiduatio partialis substãtiæ, ita substãtialis est, sicut indiuiduatio substãtiæ cõpletæ, & totalis; cũ pars substãtiæ homogeneæ per solã diuisionẽ fiat indiuiduũ cõpletũ in ratione substãtiæ. Ergo si implicat, ex Caietano, indiuiduationẽ integræ substãtiæ à quãtitate, vt à forma intrinseca accipi; repugnaret etiam & indiuiduationem partialis substantiæ à quantitate exhiberi, vt à forma intrinseca.

Sed cõtradicit cõpositio totius substãtialis ex partibus actu distinctis, & nõ ex indiuiduis partialibus; cũ nequeat intelligi pars actualiter distincta, sine indiuiduatione partiali, etiã actualiter cõdiscreta: si ergo indiuiduatio partiũ totius substãtialis à quãtitate, vt à forma intrinseca, trahi nõ posset; nec & ratio partiũ à quantitatis causalitate expectari valeret; quod est à communi Thomistarum schola dissentire.

29 Habem⁹ ergo Caietanũ, & asseclas in hac re manifestos, D. Thomæ desertores; dũ quãtitatẽ à physico indiuiduationis principio explodũt; vt rationes vitent, quibus Ferrariẽsem, & alios Thomistas profligat Scotus.

Alia confutatio Caietani. At ex alio etiam capite expugnari potest

test mens Caietani astruentis, capacitatem ad quantitatem physicè acceptam, & non quantitatem ipsam, esse indiuiduationis principium.

Quia rogo de capacitate illa, vtrum sit ipsamet substantia materiæ, aut accidens aliquod materiæ superadditũ? si sit accidens; contra Caietanum militãt omnia argumenta, quæ Ferrariensem vrgent; obtinentque compositum ex substantia, & accidenti, non esse physicum indiuiduationis substantialis principium. Si verò capacitas ista sit ipsa materiæ substantia: contradicit esse indiuiduationis principium; eòquòd talis capacitas pluribus indiuiduis subiaceat, sicut & ipsa materia, cui identificatur, pluribus formis substernitur.

ARTICVLVS IV.

In quo, indiuiduationis principium ab Scoto traditum ab aduersariorum oppugnationibus defenditur.

SVMMARIVM.

Textus Scoti ad dirimendam controuersiam. Num. 1.
Animaduersiones ad literam textus. Num. 2.
Materiam à forma non indiuiduari, astruimus. Num. 5.
Item nec formam à materia. Num. 11.
Compositæ substantiæ indiuiduatio expenditur. Num. 16.
Necessaria digressio de prædicato corporis completi, à forma corporeitatis non petito. Num. 19.
Scotus à quorũdam vellicationibus vindicatus. Num. 25.
Corollarium de vnitate numerica accidentium. Num. 29.

CONfutatis aduersariorum sentẽtijs; propugnanda accedit nostri Doctoris mens, quam aliqui contentionis spiritu, aut libidine potiùs, quam iudicio taxant; eam commentitiam Aristotelis quẽ principijs aduersam, effutientes. Quorum licentiam, vt pro posse cohibeamus; textum Scoti obijcio, *ex 2. sent. dist. 3. q. 6. §. Etsi quæras, quæ est ista entitas indiuidualis? num. marg.* 15. Vbi sic habet Doctor.

1 *Etsi quæras, quæ est ista entitas indiuidualis, à qua sumitur differentia indiuidualis? est ne materia, vel forma, vel compositum?*

Respondeo; omnis entitas quidditatiua, siue partialis, siue totalis alicuius generis, est de se indifferẽs, vt entitas quidditatiua, ad hanc entitatem, & illam; itaquòd, vt entitas quidditatiua, est naturaliter prior ista entitate, vt est hæc: & vt prior est naturaliter, sicut non conuenit sibi esse hanc, ita non repugnat sibi ex ratione sua suum oppositum: & sicut compositum non includit suam entitatẽ, qua est hæc, inquantùm natura, ita nec materia inquantùm natura includit suã entitatem, qua est hæc materia, nec forma inquantùm natura includit suam.

Ergo ista entitas non est materia, vel forma, nec compositum, inquantùm quodlibet istorum est natura; sed est vltima realitas entis, quod est materia, vel quod est forma, vel quod est compositum. Ita quòd quodlibet commune, & tamen determinabile, adhuc potest distingui, quãtumcumque sit vna res, in plures realitates formaliter distinctas, quarũ hæc formaliter non est illa: sed hæc est formaliter entitas singularis, & illa est entitas naturæ formaliter. Nec possunt istæ duæ realitates esse res, & res; sicut possunt esse realitas, vnde accipitur genus, & realitas vnde accipitur differentia, ex quibus realitas specifica accipitur; sed semper in eodẽ, siue parte, siue toto sunt realitates eiusdẽ rei formaliter distinctæ.

2 Pro elucidatione textus obseruãdum in illa verba: *Omnis entitas quidditatiua, siue partialis, siue totalis, est de se indifferens, vt entitas quidditatiua, ad hanc entitatem, & illam; ita quòd, vt entitas quidditatiua, est naturaliter prior ista entitate, vt est hæc.* Quòd, cùm gradus indiuidualis non sit de quidditatiuo conceptu naturæ creatæ, siue totalis, siue partialis, vt apud omnes cõstitutum est; proinde fit, vt à quidditate rei, quà quidditas est, indiuidualis gradus expectari nõ debeat. Ob quã etiã rationẽ, *in præcedẽti art. n. marg. 4.* ostẽdim⁹; incõmunicabilitatẽ indiuidui, prout talis for-

Scotus.
Quid sit hæcceitas, vel gradus indiuidualis apud Scotum.
Singularitas est vltima realitas entis.
Explanat textus.
Scotus.
Optima obseruatio.

maliter, ab incommunicabilitate materiæ primæ in ratione primi substrati, eò accipi non posse; quò incommunicabilitas ista congruat materiæ, prout quidditas est, & quatenus ab omni indiuiduandi ratione absoluitur.

Hæceitas non distinguitur realiter à natura, sed solū formaliter.

3 Licèt tamen, forma indiuidualis quidditati rei accidat, quatenus ad essentialem entis creati conceptum non spectet; non tamen indiuidualis gradus accidentarius habendus est in eo sensu, in quo accidens illud esse dicitur, quod ab entitate rei secernitur realiter: cùm indiuidualis forma solùm formaliter ex natura rei à quidditatiuis gradibus dissideat, eadem prorsus distinctionis ratione, quæ inter essentiales gradus genericos, & differentiales, posita est. Quod tradit Scotus illis verbis: *Hæc est formaliter entitas singularis, & illa est entitas naturæ formaliter, nec possunt esse istæ duæ realitates, res, & res, sicut possunt esse realitas vnde accipitur genus, & realitas vnde accipitur differentia.* Vbi contendit Doctor, quòd distinctio, quæ inter partes physicas materiam, scilicet & formam intercedit, à quibus gradus genericus, & differentialis accipiuntur, longè diuersa sit à discretione illa, quæ inter naturam, & illius singularitatem statuitur; cùm tamen naturæ, & singularitatis distinctio prorsus similis sit ei, quæ ab Scoto inter ipsos metaphysicos gradus generis, & differentiæ astruitur, quæ solùm est formalis discretio ex natura rei, cum reali identitate, *de qua infra in sequenti appendice de distinctione.*

Scotus.

Obseruandū præterea.

4 Adnotandum deinde in illa verba: *Ergo ista entitas non est materia, vel forma, nec compositum, inquantùm quodlibet istorum est natura; sed est vltima realitas entis, quod est materia, vel quod est forma, vel quod est compositum.* Quòd ideò docet Scotus, indiuiduationem materiæ, vel formæ, vel compositi, non esse materiam, formam, aut compositum; sed vltimam realitatem harum entitatum: quia indiuiduatio est metaphysicus quidam gradus essendi, qui à physica entitate petitus post omnium quidditatiuorum graduum conuentum accedit; quò fit, vt ad essentialem rei constitutionem attinere non valeat.

Scotus.

Quia tamen Doctor in textu apposito, materiam, & formam ab vltima ipsarum realitate indiuiduari autumat; & singularitas compositi entis, quam in præsenti expendimus, ab indiuiduatione partium, vt à causis intrinsecis prodit; antequam compositi indiuiduationem aperiamus, per asserta aliquot stabiliendūm est, quid de compartium, materiæ, nimirū, & formæ, singularitate, aut hæcceitate sentiendum sit.

Materiæ, & formæ, indiuiduatio exarata; vbi quòd vtraquè, non à comparte, sed à se ipsa, vnitatem numericam vendicet.

1. Assertum Materia est à se indiuidua.

5 Assertio prima: materia prima à se ipsa propriam singularitatem refert; vnde nec magis propriè astruitur à forma indiuiduari, quàm essentiam, existentiam, aut durationem, à forma expectare. Quare, sicut esto quòd materiæ, propria quidditas, existentia, & duratio, ab intrinseco congruāt; nihilominus materiam habere esse, vel existere à forma asseritur, quò tota illius essentia, & existentia sit potentialitas quædam ad formam; ita licet materia, vi propriæ entitatis, indiuidualem formam sortiatur, quia tamen hæcceitas, vel singularitas ista essentialiter est potentia quædam relatiuè se habens ad formam, sicut & ipsa materia cuius est modalis quædam affectio; relinquitur inde, vt talis singularitas materiæ, à forma accipi dicatur. Ne tamen falsus irrepat sensus, & vt ambiguitas, quæ ex loquutione ista emergit, omninò vitetur; statuendum est, materiam quæ est hæc, seu hæccoitatem illius, esse respectum transcendentalem ad formam, non tamen materiam à forma indiuiduari.

In quo sensu pronuntietur indiuiduari à forma.

Efficax ratio primi asserti.

6 Probatur simul, & expeditur assertio ista: quia quādo Thomistæ asseuerāt, materiam à forma indiuiduari: aut intendunt, formam esse principium intrinsecum, à quo singularitas materiæ accipiatur; aut esse terminum extrinsecum habitudinis materiæ indiuiduatæ ad

for-

formam extrinsecus indiuiduantem; cũ assignabile non sit medium inter esse, & non esse, causam intrinsecam singularitatis materiæ.

Vtrumque tamen sensum falsum esse, si ab assertione nostra dissideat, ita expendo; in primisque formam non esse principium intrinsecum indiuiduationis materiæ, vel eò perspicuum est; quò singularitas materiæ primæ realiter ab illa non differat, sicut nec indiuiduatio realiter secernitur à tota latitudine entis realis, quod contrahit. At forma non intrat constitutionem materiæ; alias materia non esset pars physicè irresolubilis, sed compositum physicum: ergo nec forma potest esse principium intrinsecum hæcceitatis materiæ, quæ realiter est ipsa materia.

Instatur vltra.

7 Alter verò propositæ rationis sensus, si aliud à nostra assertione stabilire contendat; improbatur etiam sic. Quia vel per indiuiduationem materiæ à forma petitam, tanquam à termino habitudinis materiæ ad formam; nil aliud insinuatur, præter quàm quòd singularitas materiæ se habeat relatè ad formam; & de hoc nulla dissertatio esse potest. Quia sicut materia essentialiter est potentia ad formam, ita quidquid realiter est ipsa materia, aut quasi modus, & affectio illi identificata, intrinsecè refert potentialitatem ad formam; cùm ergo singularitas materiæ ab illa realiter non distinguatur, ex se importat, vt sit potentia respectu actus formalis, aut quòd sit in ordine ad formam. Quod nullus inficiari poterit; in quo etiam sensu dici posset, materiam habere essentiam à forma, eòquòd materiæ quidditas sit in habitudine ad actum formalem.

Ostenditur, quòd formarum determinata collectio non indiuiduet materiam.

8 Aut, per indiuiduationem materiæ, à forma, vt ab extrinseco termino, spectatam; intelligunt determinatam aliquam formarum collectionem, quæ ita exhauriat passiuam materiæ potestatem, vt materia eatenus sit hæc ab ista collectione formarum, & non ab illa, quatenus sit capax huius collectionis actuum, & non alterius. Et hoc gratis dicitur; cùm nullum appareat principium, à quo contractio habitudinis materiæ ad determinatam formarum collectionem auspicari possimus; quin potius ex indeterminatione materiæ ad omnes formas oppositum colligatur. Quare aduersarij rationem reddere tenentur, cur materia ab intrinseco alligetur huic determinatæ formarum portioni, & non alteri?

Cõfirmatur.

9 Adde; quòd saltim in ordine ad absolutam Dei potentiam non contradicit, vt assignata qualibet formarum collectione, materia aliam, & aliam formã recipiat; non ergo est de ratione singularitatis materiæ hanc tantùm formarum collectionem spectare: quia, si id esset de quidditate illius, stante eadem materia, & eadem ratione indiuidua, principij indiuiduantis varietas, & mutatio prorsus contradiceret. Sequitur ergo, quòd materia ex se singularitatem sortiatur; & quòd impropriè à forma eò indiuiduari pronuntietur, quò indiuiduatio sit in ordine ad formam; sicut & minus propriè astruitur, referre essentiã à forma, quia materiæ quidditas sit in habitudine ad formam.

Infirma oppositio.

10 Ex his, operosum non erit, vulgarem illum ictum infringere, qui ab aduersarijs obijcitur: quòd, sicut materia secundùm quidditatiuam rationem suã respicit formam, vt sic, ita hæc materia hanc formam, seu hanc determinatam formarum collectionem; eòquòd sic se habeat materia, vt sic ad formam, vt sic, sicut & hæc materia ad hanc formam.

Conuellitur.

Respõdetur; quòd, sicut ex hoc, quòd quidditas materiæ sit in ordine ad formam vt sic, improbari non potest, materiam proprium, & quidditatiuum conceptum referre; ita & ex eòquòd talis materia sit in habitudine ad talem formam, inferri non valet, quòd per propriam entitatem singularis non sit: cùm talis ordo ad formam sit ipsa materiæ substantia; ac proinde, idem sit materiã ab ordine isto indiuiduari, ac à se ipsa singularitatem referre.

Addendũ præterea; quòd falsum supponat argumentũ, dũ hanc materiã in indiuiduo respicere hanc formã in indiuiduo contendit: cũ materia non tantũ in esse specifico apprehensa, sed ad gradũ etiã numericũ contracta, totã formarũ latitudinẽ correspiciat. Sicut ex falsa assumptione ratio illa procederet, quæ obiectum visiuæ potentiæ sic aperiret: visus vt sic dicit ordinem ad coloratum vt sic, tanquam ad obiectum adæquatum facultati visiuæ; ergo hic

visus ad hoc coloratum. Quia visiua potentia, etiam in esse numerico accepta, ad coloratum refertur in tota latitudine illius; eòquòd in tota illa vniuersalitate, & latitudine obiectiua virtutem huius potentiæ adæquet, & specificet. Cũ autem tradimus, hanc potentiam visiuã numero omne coloratum spectare; non volumus, quòd potentia singularis, & physica respiciat obiectum vniuersale, & metaphysicæ abstractionis, à quo fœcundari queat ad idoli visiui productionem, vt perspicuum est: sed quòd facultas visiua, vt hæc potentia est, non contrahatur numericè à tali, vel tali obiecto; cùm spectet omnia indiuidua colorata.

Assertio 2. Forma indiuiduatur à se.

11 Assertio secunda: forma etiam à se ipsa, & non à materia, indiuiduatur. Quæ conclusio duplicem etiam sensum referre potest; vel, quòd materia sit indiuiduativum intrinsecum formæ; vel quòd se gerat in indiuiduatione formæ, vt terminus extrinsecè formam contrahens ad gradum essendi numericum; in vtroque tamen sensu inficiamur, formã à materia indiuiduari.

Firmatur primus sensus huius asserti.

Quoad primum sensum patet conclusio ex dictis in assertione præcedenti. Quia licet forma educatur ex potentia materiæ, adhuc causalitas eductiua, quam adit materia respectu formæ, eò extrinseca formæ censenda est; quò materia causans, seu sustentans formam, quæ ex potestate illius extrahitur, non subintrat formæ eductæ quidditatem. Aliàs enim eadem causalitatis ratione se gereret materia in sustentatione formæ, sicut & in constitutione compositi, quod ex materia, vt ex quidditatiua comparte, coalescit; ac proinde, forma non esset principium physicè simplex, & irresolubile, quod absurdissimum est. Ergo cùm singularitas formæ sit gradus essendi ab illa realiter indiscretus, à materia tanquam à causa intrinseca peti non poterit; sicut nec forma ex materia componi.

Probatur alter sensus præmissæ assertionis.

12 Secunda verò nostri asserti pars; quòd scilicet, nec forma indiuiduetur à materia, tanquam a termino habitudinis suæ; partim constat ex his, quæ pro confirmatione præcedentis assertionis formauimus. Nam, vel formam a materia tanquam a termino indiuiduari, insinuat, materiam esse terminum singularitatis formæ; eòquòd formæ indiuiduatio sit gradus essendi relatus ad materiam, sicut & forma ipsa, cuius est affectio, est ordo transcendentalis ad materiam: & hic sensus extra omnem controuersiam positus est, vt constat ex dictis.

Aut, formam à materia tanquam à termino contrahi ad singularitatis gradum; indicat, ideo formam esse indiuiduam, quia illius informatiua virtus determinetur, & quasi finiatur ad talem determinatam materiæ portionem. Quod licet congruentiùs de forma, quàm de materia asseri videatur; eò quod forma pendeat à materia tanquam à substrato eductionis, & non è contra. Adhuc propositio illa probari non debet: tum, quia in formis, quæ ex potentia materiæ non educuntur, fundamentum non appareat, cur potestas informatiua contrahatur ad aliquam signatam materiæ portionem? cùm enim alligatio informatiuæ virtutis ex alio fonte quàm ex dependentia à substracto eductionis hauriri non valeat: formæ illæ, quæ per dependentiam eductiuam non alligantur materiæ, ex alio capite ad determinatam materiam contrahi nequibunt; eò vel maximè, quò ita connaturaliter anima rationalis alteri corpori à Deo copulari posset, sicut & proprio coniungitur, cùm in nullius eminentiali potestate præhabeatur.

Ratio ad hominem contra Thomistas.

13 Præterea; de formis, quæ ex materiæ potentialitate extrahuntur, in quibus maior viget difficultas; ostenditur, nec ad substratum eductionis potestatem illarum informatiuam astringi. Cũ communis Thomistarum opinio autumet, formas perfectorum animalium, quæ ex materiæ potentia educuntur, indiuisibiles esse; ac proinde consequenter astruere teneatur, quòd deperdita portione materiæ, quæ fuit aliquid substrati eductionis, nihil indiuisibilis formæ pereat, sed in noua materiæ accretione subsistat: non igitur virtus informatiua talium formarum necessariò alligatur ad materiam, è cuius eminentia extrahitur.

Concinna probatio ex discrimine formæ entitatiuè & modalis.

14 Verùm; ex alio principio aduersarios sic perstingere possumus: causalitas eductiua materiæ non est de essen-

essentia formæ entitatiuæ; (entitatiuam voco illam, quæ à modali forma dissidet in tota latitudine illius.) Quia si causalitas eductiua esset de quidditate act⁹ substantialis, qui forma entitatiua est, & non modalis; dependentia à materia esset de essentia illius formæ, vel quod in idem incidit, forma substantialis per suam quidditatem penderet à materia; ac proinde nec de absoluta Dei potestate à materia separari valeret, quod in omni sententia est prorsus falsum, & absurdum. Ideò enim forma modalis à proprio subiecto, etiam diuina virtute, est inseparabilis; quia causalitas subiecti circa modum, quæ est ipsa coniunctio, siue informatiua compositio modi ad subiectum, est de quidditate modalis formæ; quò fit, vt tota illius vis informatiua exhauriatur circa substratum illud, cui per suam essentiam coniungitur. Atqui substantialis forma, eòquòd sit entitas à modo condistincta, non alligatur per quidditatiuam dependentiam materiali suæ eductionis; ergo illius informatiua potestas non finitur ad istam materiæ portionem. De quo vide *sequentem appendicem de distinct. entis, art. 3.* vbi quidditas formæ modalis in tota sua cõmunitate modi, vt sic, ad plenum explanatur, *à n. 5. vsque ad 19. inclusiuè.*

15 Ex quo sic vrgeo rationem: forma substantialis, quæ ex potentia materiæ educitur, quia per suam quidditatẽ à materia non pendet, valet de absoluta Dei potentia alteri materiæ copulari; in qua coniunctione id tantùm miraculi intercederet, quod forma ab hac, in illã materiam extraheretur, & componeretur alteri; qua supposita mutatione, compositum naturaliter subsisteret. Ergo portio illa materiæ, quæ est substratum eductionis formæ, non est necessarius, & per se terminus singularitatis formæ; cum forma eodem modo indiuiduata alteri substrato connecti queat.

Admonitio pro opposito Thomistarum placito.

Si autem a Thomistis non reputetur inconueniens, quòd forma, a determinata materiæ collectione indiuiduationem expectans, extraneæ, seu non-indiuiduanti, materiæ, etiam diuinitùs, coniungi queat; non occurrit, quid in re oppositum astruant Scoticæ doctrinæ: cùm fateri teneantur, formam etiam in indiuiduo acceptam, virtutem ex se informatiuam referre ad quamlibet materiæ collectionem. Si enim forma ab intrinseco potens non esset ad quamlibet materiam, nec de absoluta Dei potentia cuilibet materiæ componi posset; cùm potentia informatiua diuinitùs sit insupplebilis. Quo dato, in nullo vero sensu constitui potest, formam a materia indiuiduari, nisi quatenus forma, vt singularis, relatè se habeat ad materiam; eòquòd indiuiduatio formæ sit ordo transcendentalis ad materiam; sicut, & ipsa forma, quam contrahit. Quod Scotistæ nullatenus inficiantur: quia tamen talis ordo, seu indiuiduatio relata, est ipsamet forma; idem esse pronuntiant, formam a relatione ista, ac à se ipsa indiuiduari.

Compositæ substantiæ singularitas expenditur, & identitas realis numerici gradus cum specificis, intercedente sola distinctione formali.

Assertio 3. De indiuiduatione totius compositi, à quo principio physico tractatur?

16 ASsertio tertia: principiũ physicum, à quo sumitur hæcceitas, siue singularitas substantiæ compositæ, est ipsamet compositio materiæ & formæ substantialis; secundùm vltimam realitatem eius. Hæc est expressa sententia Scoti & omnium eius discipulorum, in quam celebriores metaphysici conspirarunt; quæ primò expendenda est, deinde rationibus fulcienda.

Obseruatio ad veram sententiam suffulciendam.

Pro quo præmitto cum communi sententia; metaphysicas rationes à coniunctione physica materiæ & formæ prodire; prout excludit omnem accidentalẽ dispositionem. Quia, licet accidentia, vt potequæ substantiæ generationem præparent, formæ eductionem anteeant; gradus tamen illi, qui de composito substantiali quidditatiuè enuntiantur, non sumuntur physicè à compositione materiæ cum quantitate, aut reliquo alio accidenti; sed à sola vnione substantiali, prout vtrumque substantiale extremum complectitur. In qua vnione, licet physicè loquendo simplex &

irresolubilis sit, plures rationes, siue metaphysicos gradus considerare licebit; adeò vt substantialis iste nexus, quasi virtute, & eminentia plures dici possit, eòquòd ab illo multi gradus ex natura rei discreti accipiantur; puta, ens, substantia, corpus, viuens, animal, homo, & Petrus: quò fit, vt ab eodẽ prorsus principio physico rationes essentiales, & numericæ, prodeant.

Vnde, sicut principium physicum, à quo quidditatiui gradus petuntur, omnem accidentis compositionem explodit; ita & singularitatis principiũ, quod idem omnino est, vniuersam accidentis latitudinem remouet: & sicut, ab identitate eiusdem physicæ compositionis à priori colligimus realem identitatem prædicatorum essentialium inter se: ita & realis identificatio singularitatis cum quidditatiuis gradibus ex alio fonte, quàm ex eiusdem physici principij identitate, haud quaquam haurienda est.

Cur singularitas non sit de quidditate rei esto quòd accipiatur ab eodem principio physico, à quo gradus essentiales?

17 Verùm: hoc tantùm interest discriminis inter rationes essentiales, & singularitatem, quod & exactam reddit causam, quare indiuiduatio non sit de essentiali conceptu, etsi ab eodem principio physico accipiatur, à quo quidditatiuæ rationes sumuntur? quam discernendi viam aperiunt vltima illa verba assertionis nostræ; quod nimirum singularitas prodeat à composita substantia secũdùm vltimam realitatem eius; quod idẽ est, ac indiuiduationem peti post omniũ quidditatiuorum graduum conuentum: vnde efficitur, vt singularitas cõstitutionem entis præmittat; de quo latiùs in sequenti articulo. His prælibatis.

Probatio assertionis præcedentis.

18 Probatur nostra conclusio: quia singularitas entis compositi non distinguitur realiter à quidditatiuis rationibus: ergo non sumitur à principio physico realiter condiscreto ab eo, à quo gradus essentiales petuntur. Antecedens certum est in omni schola; consequentia verò probatur quia si principium physicum singularitatis includeret accidentia, realiter differret à principio physico, à quo essentialia prædicata accipiuntur: ergo & ipsa indiuiduationis forma realiter dissideret à quidditatiuis gradibus; sicut si prædicatum corporis, aut viuentis, prodiret ab aliqua forma distincta ab anima rationali, à qua gradus hominis accipitur, hominis, & corporis prædicata realiter differrent.

Obiectio cõtra rationẽ præmissam

19 Occurres: prædictam rationem, etiam in Scoti doctrina, infirmam esse: quia cùm ipse asseueret, omnes gradus metaphysicæ compositionis solùm formaliter, & non realiter, secerni; adhuc supponere videtur, à principijs physicis realiter condiscretis, peti posse. Cùm *in 4. sent. dist. 11. quæst. 3.* in quolibet viuente, præter animam, aliam formam cõstituat, quam corporeitatis appellauit. Cùm ergo à forma corporeitatis prædicatum corporis prodeat; ab anima verò prædicatum viuentis accipiatur; fiet, vt vel prædicatum corporis à gradu viuentis realiter dissideat; aut quòd inutilis sit collectio, quam produximus, de discretione reali singularitatis à gradibus essentialibus, ex hypothesi distincti principij physici.

Instatur præterea.

Præterea; quia ideò Scotus formam corporeitatis constituisse videtur, vt esset ratio formalis prædicati corporis, quod ab anima rationali, vt à forma omnino spirituali accipi posse non videbatur, à qua gradus rationalitatis petitur: ergo, apud Scotum; stante distinctione principij physici, nimirum actus formalis, subsistere valet indistinctio metaphysicorum graduum, qui à principijs physicis realiter discretis prodeant. Ac proinde, esto quòd principium physicum indiuiduationis aliquid addat realiter distinctum, nimirum quantitatem, aut aliquod aliud accidens, supra principium physicum, à quo quidditatiui gradus accipiuntur; adhuc erit singularitas indistincta realiter à prædicatis essentialibus.

Digressio, de prædicato corporis completi, an apud Scotum trahatur ab anima rationali?

20 At, licet oppositio ista nos nullatenus premat; quia tamẽ ex falsa assumptione procedit, dum contendit, Scotum formam corporeitatis asseuerasse, vt ab ea tantùm prædicatum corporis, ab anima verò rationali cætera prædicata viuentis, animalis, hominis, hauriret; operæ pretium erit, scopum Scoti in forma corporeitatis statuenda ex ipsa litera textus aperire. Sic ergo habet *in 4. sentent. dist. 11. quæst 3. §. ad quartum dico, num. marg. 54.*

Scotus.

Ad quartum dico: quòd habet euidentiam bonam contra secundam opinionẽ improbatam. Frustra enim poneretur corporeitas alia ab intellectiua, si ipsa includat vegetatiuam, & sensitiuam; & sensitiua, & vegetatiua includant corporeitatem. Sed secundùm aliam viam est »

faci-

facilis responsio, hic enim est necessitas ponendi plura. Et quædilla certè, quæ est ratio vniuersaliter distinguendi hoc ab illo, scilicet contradictio, quæ est immediata ratio distinguendi plura sub ente; vtpote si hoc, & illud, recipiant contradictionem in essendo, quia si hoc est, & illud non est, non sunt idem ens in essendo.

Scotus Pende rationem Scoti.

21 *Sic in proposito; forma anima nõ manente, corpus manet: & ideò vniuersaliter in quolibet animato, necesse est ponere illam formam, qua corpus est corpus, aliam ab illa, qua est animatum. Nõ autem loquor de illa, quæ est corpus, hoc est indiuiduum corporis, quod est genus: nam quodcumque indiuiduum sua forma taliter est corpus, vt corpus est genus, & habens corporeitatem: sed loquor de corpore, vt est altera pars compositi. Per hoc enim non est indiuiduum, nec species in genere corporis, nec in genere substantiæ, quod est superius; sed tantummodo per reductionem. Vnde corpus, quod est altera pars manens quidem in esse suo proprio sine anima, habet perconsequens formam, quæ est corpus isto modo, & non habet animam: & ita illa forma necessariò est alia ab anima. Sed non est aliquod indiuiduum sub genere corporis, nisi tantùm per reductionem, vt pars: sicut nec anima separata est per se inferius ad substantiam, sed tantùm per reductionem.*

Perspicua dubij enodatio.

22 En Scotum disertissimè enodantem, corporeitatis formam, quam constituit, eam non esse, à qua prædicatum corporis completi haberi possit, quod in prædicamento substantiæ constituitur; cùm hic gradus corporis completi ab eodem physico principio hauriatur, à quo cæteræ magis abstractæ, & cõtractę rationes metaphysicæ prodeunt: nimirũ à compositione corporis, & animæ rationalis, à qua prædicata substantiæ, viuentis, hominis, & cætera habẽtur. Quò fit, vt eò apud Scotum forma corporeitatis constituatur, quò sit ratio organici, & incompleti corporis, quod etiam post separationem animæ subsistat; non accedente, vt Thomistæ opinantur, noua cadaueris forma: sed eodem corpore organico post separationem animæ superstite, quod antea erat substratum animæ.

Explanatio mentis Scoti.

Ex quo manifestè detegitur illorum impostura, qui cauillantur, gradum corporis completi, apud Scotum, ab anima rationali non sumi, sed tantùm à corporeitatis forma; cùm ab hac forma Scotus solùm corpus organicum incompletum expectet, quod post animæ separationem supersit; ac proinde sit quid realiter ab homine condiscretum. Gradus verò completi corporis, qui realiter à ratione hominis non distinguitur, à compositione animæ, & corporis accipiatur, sicut & gradus rationalitatis. Quare, tãquam firmum, & inconcussum in Scoti doctrina principium relinquitur; metaphysicos gradus ab eodem physico principio necessariò acceptum iri; ni velimus eos realiter condiscretos, sicut & physica principia, à quibus hauriuntur.

Detegitur cauillatio aduersariorum.

23 Sed obijcies contra assertionẽ, materiam non spectare ad indiuiduationem entis, sed solam formam: eòquòd mutata materia, eademque forma omnino superstite, idem indiuiduum subsistat.

Obiectio.

At obiectio ista non cogit; quia si alicuius esset ponderis, etiam ageret, materiam non esse partem quidditatis entis naturalis; eòquòd illa mutata, si eadem forma persistat, compositum non transit ad aliam speciem. Sicut enim materia intrat essentiam, & speciem entis, esto quòd per mutationem materiæ nõ fiat aliud secundùm essentiam; ita ex eo, quòd per deperditionem alicuius portionis materiæ, & alterius nouæ acquisitionem, compositum non fiat aliud numericè; non colligitur, materiam non cointegrare physicũ singularitatis principium.

Dilutio oppositionis.

Imò, quòd hæc diuersitas materiæ, & formæ in indiuiduando, & specificando composito satis perspicuè petitur ex proprijs illarum rationibus; quia, cum materia subintret compositum, vt potentia quædam, quæ pluribus actibus substernatur; fit inde, vt compositum ab illa non referat determinatum esse in aliquo gradu entis, siue numerico, siue specifico, nisi prout tali formæ componitur: & quia forma constituit ens per modum actus, ideò à se importat, vt contrahat, specificet, & indiuiduet; in quo à materia condistinguitur, quæ, quia est commune substratum, specificat & indiuiduat, quatenus per compositionem contrahitur à forma ad talem gradum essendi. Quò fit, vt eadem forma inuariata, etiam mutata materia secundùm aliquam portionem sui, constitutum nõ

sit

sit aliud, nec secundùm hæcceitatem, nec secundùm speciem. Quòd autem materia, sit causa intrinseca indiuiduationis, licet minus principalis, quàm forma; apertè docet Scotus, *in 2. dist. 3. quæ. 6. num. marg. 22. in fine*, vbi ait.

Materia est causa intrinseca indiuiduationis, sed minus principalis quàm forma.

Scotus.

24 *Potest etiam alio modo compositum intelligi aliud propter materiam, sicut propter causam alietatis praexistentem. Forma enim geniti, licèt sit causa alietatis in composito, principalior quàm materia, non tamen est causa praexistens huius alietatis, sed materia; & hoc quia ipsa praexistit priuata, & ideo non potest esse eadem cum materia informata.*

Scotus à nota nouitatis doctrinæ vindicatus circa assertionem hæcceitatis; & quid, apud Aristotelem, sonet materia, inquantùm ab ipso asseritur ratio distinctionis numericæ? Vbi quòd hæcceitas sit de vltimo constitutiuo primi motoris ex Aristotele.

Expenditur, an Scotus aduersetur Aristoteli?

REstat disquirere, vtrum Scotus nouam in præsenti doctrinam excogitarit, Aristotelicis principijs dissonam? Quod nobis cum Thomistis prolixæ dissertationis materiam suppeditasset, nisi ab hoc nodo se expedijsset Scotus, aduersariorum molitiones sibi obijciens, & infringens. Vt autè euidentiùs patescat, Scotum Aristoteli prorsus adhæsisse; proponenda sunt omnia loca, quæ ex textu Aristotelis nobis obijciuntur.

1. Oppositio ex Philosopho.

25 Opponunt primò; Aristotelem 7. *Metaph.* autumantem, *quòd generans generat aliud propter materiam: Calias enim & Sortes distinguuntur propter materiam.*

2. Obijcitur in vnitate motoris primi.

Secundo; *ex 12. Metaph.* vbi ostendit Aristoteles; quòd non possunt esse plures primi motores, *quia primus motor non habet materiam*; ergo distinctio numerica imbibit materiã ex Philosopho.

3. Oppositio in alijs rebus materia.

Tertiò; *ex 7. Metaph.* vbi ait; *quod in eis, quæ sunt sine materia quod quid est rei, est idem cum eo cuius est*; quasi dicat, quòd in eis, quæ materia carent, differentia essentialis est ipsa differentia numeralis. Vnde sequitur; quòd sicut species atoma non est partibilis in alias species, ita nec in alia indiuidua; eò quòd idem sit in his, quæ materia caret, quidditas seu essentia, quæ ab Aristotele dicitur, *quod quid est rei*, & indiuiduum, quod appellatur, *id cuius est*; ac proinde, si species, in his, quæ orbantur materia, diuideretur in plura indiuidua, etiam fieret communis multis speciebus.

Scotus.

26 Oppositiones istæ diluuntur à nostro Doctore *in 2. dist. 3. quæst. 6. §. ad quæstionem quintam præcedentem, num. marg. 20.* quæ si nil aliud agerent, quàm quòd materia cointegraret physicum singularitatis principium, non opponerentur nostræ sententiæ; sed quia, id etiam nituntur, vt sublata materia, quæ est compars substantialis formæ, repugnet multiplicatio numerica, in quo sensu ab aduersarijs obijciuntur; ideo ex instituto refellendæ sunt.

Respondetur ad obiecta. Ad 1.

Ad primam obiectionem; respondet Scotus; quòd quando Aristoteles asseruit; quòd generans & genitum distinguuntur propter materiam; ibi per materiam accipit hæcceitatem, quæ materia astruitur, quatenus est extra quidditatem rei, quæ forma siue formalis conceptus communiter appellatur.

Ad 2. Explanatio axiomatis de carentia materiæ in primo motore.

27 Secundam obiectionem acutissimè infringit Scotus; supponens, quòd ratio Aristotelis de implicatione pluralitatis in primo motore optima sit, si in recto sensu accipiatur. Quando enim autumat, quòd ideò non possunt dari plures primi motores; quia primus motor non refert materiam: ibi per materiam, non intelligitur altera compars compositi naturalis, quæ à forma actuatur; sed quilibet conceptus, qui sit potentia, & quasi materia metaphysica respectu alterius. Quia tamen Deus non est in potentia respectu singularitatis suæ, cum sit, de quidditatiua Deitatis constitutione propria illius hæcceitas; eò fit, vt pateat numero nequeat diuina natura. Sicut, si de essentia humanitatis, quæ est in Petro, esset ipsa Petri singularitas, nequiret humanitas Petri cum negatiua saltim indeterminatione ad plures sin-

gu-

gularitates concipi; ac proinde, nec à pluribus indiuiduis participari. Quare ideò natura humana communis est pluribus indiuiduis, quia refert materiam metaphysicam respectu singularitatis; seu quod eòdem redit, quia est conceptus potentialis respectu singularitatis, eòquòd quidditatiuè non imbibat aliquam singularitatis formam. Deus verò, ideò apud Philosophum partibilis non est: quia non importat materiam, intellige materiam metaphysicam, seu potentialem conceptum respectu indiuiduationis suæ; eòquòd Deitas propriam ambiat singularitatem per quidditatiuam transcendentiam.

Hecceitas est de vltimo constitutiuo quasi metaphysico motoris primi.

Ex dictis sub num. præsenti, & etiam ex his, quæ de quidditatiua transcendentia hæcceitatis in conceptu Dei, constituimus *infra in num. sequenti* 28. satis constat; quòd hæcceitas diuinæ naturæ est vltima ratio quasi metaphysicæ constitutionis Dei, sicut & existentia, & subsistentia absoluta. Licet enim in creatis singularitas non transcendat formalitatem existentiæ, (cùm indiuiduum concipi queat, sicut & in prædicamentali serie collocari, inquantùm absoluitur ab omni ratione existendi;) in Deo tamen singularitas est de vltima ratione constitutiua, & distinctiua naturæ diuinæ; cùm nullum ens creatum, & creabile, sit essentialiter indiuiduum, ita vt sit de quidditate illius, quòd sit, *hic*, sicut nec, quòd sit existens. Vnde singularitas per essentialem transcendentiam imbibita in quidditate entis, est adæquata ratio distinctionis Deitatis à tota vniuersitate, & collectione entis creabilis; simili, imò eadem, ratione, qua existentia, & subsistentia, quæ ante intellectum non secernuntur ab indiuiduatione Dei sunt vltima ratio metaphysicè quasi constitutionis naturæ diuinæ.

Obiectio.

Nec obstat vulgaris illa oppositio de transcendentia hæcceitatis Dei in omnibus prædicatis diuinæ naturæ; vt hæcceitas asseri nequeat vltima ratio constitutionis Deitatis: siquidem nullũ prædicatum transcendens gradus conuenientiæ inter Deum, & creaturas, adstrui queat vltima ratio constitutiua, & distinctiua entis.

Diluitur.

Id inquam parum facessit negotij; quia singularitas non transcendit per inclusionem formalem, sed solùm identicam, prædicata alia, in quibus Deus conuenit cum creaturis. Sicut nec in creatis multiplicantur hæcceitates, vel singularitates iuxta graduum metaphysicorũ discretionem; quia sicut vi vnius existentiæ existunt, ita vi vnius singularitatis formaliter indiuisæ indiuiduantur; vt supra ostendimus *in controu.* 1. *art.* 2. *in appendice metaph. de existentia creata, sub numer.* 14. & 16. Vbi etiam agimus, quòd existentia nequeat esse rei cõiunctior, aut vicinior quàm hæcceitas; ex quo principio producimus, vt si existentia attineat ad vltimam constitutionem Deitatis, ita & hæcceitas.

Responsio ad 3. obiectionem.

28 Ad tertiam obiectionem; respondetur ex Scoto ibidem, §. *ad propositum ergo Philosophi dico, num. margin.* 21. quòd quando autumat Aristoteles, quod in his, quæ sunt sine materia idem est, *quod quid rei, & cuius est*, interpretandus veniat, de non constitutis cum materia, nimirum cum entitate indiuiduali contrahente quidditatem potentialem: hoc enim est carere materia, non referre potentiam ad singularitatem. Eòquòd in præsenti Aristotelis axiomate, pro eodem vsurpentur materia, & potentialis cõceptus; ac proinde idem sit, non importare materiam, ac nudari potentialitate ad singularitatem; eòquòd potentia debeat esse extra rationem sui actus, vt metaphysicam materiam, seu potentialem conceptum, præseferre queat.

Nulla substantia etiã spiritualis caret materia in phrasi & axiomate Aristot.

Vnde natura illa, quæ non est extra propriæ singularitatis conceptum, materiam non imbibit, seu potentiam ad indiuiduationis formam; quod solùm Deitati congruit, quæ per quidditatiuam transcendentiam ambit singularitatis rationem; adeò vt hæcceitas Dei spectet ad quidditatiuã cõstitutionẽ eius. Et ideo in natura diuina, quia est sine materia, idest, sine potẽtia; idẽ est, *cuius est, & quod quid est*; quia Deitas, quæ apprehẽditur instar formæ habitæ, & De⁹, qui cõcipitur per modũ indiuidui habentis, nullatenus secernuntur. Quod secùs fit in omni ente creato, in quo non est idẽ, quod quid est, & cuius est, quia sortitur materiam, nimirum potentialem conceptum ad hæcceitatem; eòquòd nulla natura creata essentialiter sit singularis. Et hoc tantum agitur de mente Aristotelis, cùm ait, in his, quæ sunt cum materia, id est cum potentia ad singularitatem; (eòquòd sua essentia non sit sua

singularitas,) *quod quid est*, scilicet quidditas rei, distinguitur ab eo, cuius est, nimirum ab indiuiduo habente quidditatem.

COROLLARIVM.

De hæcceitate, vel numerica vnitate accidentium; vbi varia occluduntur recentiorum effugia.

Accidentia à se ipsis indiuiduantur & non à subiectis.

19 Ex his, quæ de indiuiduatione formæ substantialis, à se ipsa, & non à materia, enodauimus, à *num.* 11. *vsque ad* 16. patet, quid de formarum accidentaliũ hæcceitate, aut numerica vnitate, veniat pronuntiandum. Sicut enim accidens, à se ipso, importat existentiam, & durationem, & non à subiecto; (licet existentia, & duratio accidentis relatè se gerant transcendentali habitudine ad substratum, sicut & ipsum accidens, cuius sunt affectiones intrinsecæ,) sic & indiuiduationem, vendicat à se ipso, & non à subiecto; ita vt non egeat accidens numerica distinctione substrati, vt pluralitatem numeralem sustineat. Cùm plura accidentia tantùm numeraliter dissita idem substratum indiuiduum afficere valeant, imò & de facto afficiant, & èconstra, idem numero accidens, saltim de absoluta Dei potentia, pluribus substratis numeraliter discretis cohærere queat.

Probatio efficax pronũtiati præcedentis.

30 Vnde militat eadem ratio in formis accidentalibus, quæ in substantialibus vrget; eòquòd formæ accidentales, quæ non sunt modi talibus substratis per suas essentias affixi, importent potentiam informatiuam intrinsecam ad alia substrata; ita vt diuinitus non obstet, hanc numero albedinem, quæ tali subiecto cohæret, alteri subiecto coniungi. Vnde concinnè producitur, supposito, quòd Deus in tali compositione ad alterum substratum non suppleat potentiam informatiuam; (aliàs obiret vices & primariam causalitatem formæ accidentalis, quod in omni opinione contradicit,) quòd hoc numero subiectum, etiã per modum termini, vel necessarij connotati, indiuiduationis accidentis, non contrahat hoc accidens ad tale esse numericum. Si enim salua vnitate numerica formæ, præsefert accidens à se informatiuam vim, & sufficientiam formalem ad alia subiecta; planè fiet, vt vnitas numerica subiecti huius, non sit ea ratio, à qua petatur accidentis hæcceitas, quæ cum potentialitate, & communitate virtutis informatiuæ, ad alia etiam substrata extenditur: præcipuè cùm plura accidentia tantùm numeraliter discreta idem subiectum afficiant.

Oppositio in indiuiduatione formæ modalis.

31 Nec obstat contra indiuiduationem accidentium modalium; à se ipsis, & non à subiecto; quòd formæ modales ita sint essentialiter affixæ huic substrato, cui per suam essentiam componuntur, vt non sint in potentia formali ad alia substrata.

Eliditur obiectum.

Id enim non repugnat ob rationem indiuiduationis, sed ob modi causalitatem; è cuius cõceptu essentiali est, quod actualis compositio ad modificatum cointegret quidditatem formæ modalis. Vnde talis obiectio, si aliquid obtineret, potiùs ageret contra quidditatem modi, quàm contra indiuiduationem eius; quatenus intenderet, modum à se nõ importare suam constitutionem essentialem, sed à subiecto; eòquòd informatio subiecti, vel ipsum subiectum, vt informatum, sit de quidditatiua constitutione modi. Si enim ab indiuiduatione modi peteretur, tali subiecto coniungi, eòquòd modus sit tale indiuiduum; fieret, vt non multiplicato subiecto, plures formæ modales numeraliter dissitæ affici nequirent: cuius oppositum perspicuè apparet in vbicationibus solo numero distinctis, vtpote quæ idem spatium spectent, cui coexistant.

Occursus.

32 Si verò occurras; quod licet plures vbicationes respectu eiusdem spatij cohærere queant eidem subiecto diuisim, interiecto, nimirum, distincto motus & temporis decursu; sed non simul, & semel.

Excutitur.

Contra; ergo vnitas numerica accidentis non trahitur ab vnitate subiecti præcisè, sed ab extrinseca, etiam motus & temporis connotatione: quod iure æstimatur ab omni philosophia alienũ; cùm in præsenti non extrinsecas circunstantiarum coitiones, sed intrinsecum indiuiduationis principium inuestigemus.

Dein-

Item & 2

Deinde; quod relationes solo numero multiplicantur, & in idem numero substratum simul conueniunt; multiplicatis, & simul conuenientibus terminis huiusmodi habitudinum.

& tertiò.

Cæterùm; quia Thomistæ etiam inficiantur pluritatem numericam relationum multiplicatis terminis; obijcio inconcussam instantiam de speciebus intētionalibus exprimentibus obiecta tantùm numeraliter discreta.

Oppugnatur deinde indiuiduatio accidentiū à subiecto, ex intēsione qualitatum.

33 Et ne causeris, species intentionales relatas esse speciali habitudine imaginis ad obiectum; & in relatiuis formis discretionem numericam, non solùm à subiecto, sed etiam à connotatione termini peti.

Oppono intensiuum accrementum omnium qualitatum; quod non fieri per solam maiorem radicationem, vel affixionem ad subiectum, sed per additionē partis formæ ad aliam, vel gradus ad gradum in eadem parte subiecti, cum Scoto pronuntiat magis probata & cōmunis philosophia. Non igitur confert vnitas numerica subiecti ad vnitatem indiuidualem formæ accidentalis; si plures gradus tantùm numericè discreti eidem subiecto respondeant.

Effugium Thomistarū de maiori affixione & radicatione accidentis in eodē subiecto.

34 Verùm enim verò; quia Thomistæ negant, intensionem fieri per additionem formæ; sed per meram radicationē. Reconueniendi sunt, eò quòd oppositio de indiuiduatione accidentis producta ab vnitate numerica substrati, æquè eos perstringat etiam in intensione, quam astruunt, per maiorem radicationem, vel affixionem ad subiectum.

Etiā in maiori radicatione est ineuitabilis pluralitas numerica accidentiū, respectu eiusdem subiecti.

Quia illa affixio, maior compositio, vel radicatio, non est indiuisibilis, sed referens, non solùm virtualiter, sed actu & formaliter, magis & minus formæ vnionis; ac proinde & formalem latitudinem partium illius modi radicationis in subiecto. Si enim huiusmodi radicatio intensiua qualitatis esset merè & formaliter indiuisibilis, ac proinde & carēs latitudine partium respectu eiusdem subiecti; fieret, vt sicut in qualitate, quā indiuisibilis apprehenditur, & semota latitudine radicationis, vel affixionis ad subiectum, non est assignabile accremētum intensivum, nec magis, vel minus formæ; cum indiuisibile, quà tale, non sit magis aut minus alio indiuisibili, nec lato aut extenso in tali gradu vel ordine entium: ita si affixio illa vel radicatio merè indiuisa existeret, carens latitudine partium, non quantificaret qualitatem quantitate virtutis, nec illam quasi extraheret ab ea indiuisibilitate opposita latitudini intensiuæ, quam præsefert qualitas non affixa nec magis radicata in subiecto: cum in indiuisibili, vt tale est, non detur magis & minus; nec enim punctum est magis aut minus latum alio puncto, vt liquet.

Adstruenda igitur est in radicatione, vt esse queat latitudo intensiua formæ, ea quantitas siue latitudo virtutis, quæ suppetat ad intensionem, vel remissionē formæ; vel ad magis & minus intra compositionem talis formæ. Ergo respectu eiusdem partis subiecti datur latitudo radicationis, vel compositionis qualitatis ad substratum: ac proinde eidem parti subiecti respondent plura accidentia partialia vnionis solo numero distincta.

Ratio premens non solùm in latitudine radicationis, sed etiam in latitudine formæ.

35 Deinde vrgeo rationem; quatenus talia accidentia numeraliter tantùm discreta, non solùm sunt modi vnionis, vel maioris affixionis ad subiectum; sed veræ qualitates partiales; ita vt non solùm sit extensa & diuisibilis, secundùm quantitatem virtutis, illa radicatio vel vnio; sed etiam sit diuisibilis qualitas intensa, vt potequæ ex partialibus indiuiduis qualitatis conflata.

Quia latitudo caloris essentialiter est calor, sicut latitudo quantitatis essentialiter est quantitas; sicut enim latitudo quantitatis est quantitas essentialiter; quia quidditatiuè imbibit extensionem partium, quæ est de vltimo conceptu quantitatis molis; ita latitudo caloris, & quantitas virtutis eius, censeri non valet, non calor essentialiter; si talis quantitas virtutis in calore transcendat vltimum conceptum prædictæ formæ operatiuæ, quæ est vis ad calefaciendum. Igitur, sicut partes quantitatis constituentes latitudinem molis in quantitate, sunt vera & propria indiuidua partialia quantitatis; ita partes quantitatis virtutis, seu latitudinis intensiuæ in qualitate, sunt veræ qualitates partiales, & non solùm indiuidua partialia vnionis, vel maioris affixionis ad subiectum.

Instatur vrgentiùs.

Cùm enim calor sit forma entitatiua, & non modalis, sicut per suam essentiam non cohæret substrato, ita nec compositio aut radicatio in subiecto imbibit

quid-

quidditatiuum conceptum talis qualitatis; ergo latitudo vnionis non est quantitas virtutis, aut latitudo illius formæ, quæ per suam essentiam non vnitur subiecto: ac proinde intensio, aut radicatio quantificaret vnionem, & compositionem qualitatis, ab eadem qualitate realiter discretam; non verò qualitatem ipsam.

Oppositio ex indiuisibilitate accidētium spiritualium.

36 At obijcies; quòd si, non sola vnio, aut radicatio referret latitudinem, sed etiam qualitas esset diuisibilis ex indiuiduisque partialibus coalescens; fieret, vt ob doctrinæ consequentiam, idē esset pronuntiandum de intensione formarum spiritualium; ita vt spirituale accidens latitudinem partium actu distinctarum sustineat. Quod videtur falsum; aliàs etiam dari posset substantia spiritualis cum partium distinctione. Siquidem talis diuisibilitas, siue distinctio partium, nec repugnaret à conceptu substantiæ, vt liquet in substantia materiali: nec à ratione spiritus; cùm accidentia spiritualia non indiuisa autumemus, sed quæ ex partibus realiter distinctis constituantur.

Eliditur ad hominē.

37 Respondetur; talem obiectionē etiam adoriri intensiuum accrementum formarum spiritualium; quia etiam impetit diuisibilitatem, vel latitudinem modi radicationis, vel affixionis ad subiectum, quæ est spiritualis in qualitate spirituali, vt euidens est: Aut ergo autumare tenentur aduersarij, quòd talis radicatio sit formaliter indiuisibilis; ac proinde nequiret esse ratio quantitatis virtutis, seu latitudinis intensiuæ, qualitatis; cùm tàm forma, quâm compositio, & radicatio eius, sit indiuisibilis; aut constat ex partibus vnionis actu distinctis; & sequeretur, quòd accidens spirituale sibi vendicet latitudinem partiū.

Non implicat de potentia Dei absoluta substantia spiritualis constans ex partibus spiritualibus.

38 Dicimus ergo; non apparere implicationem aliquam, cur de absoluta Dei potentia dari queat substantia spiritualis constans ex partibus actu distinctis? cum id non obstet, nec à ratione entis spiritualis; vt patet in habitu scientiæ, & charitatis alijsque spiritualibus formis, quæ intensiuum obeunt incrementum; nec à ratione substantiæ, vt in substantia materiali perspicuum est. Illa tamen diuisibilitas, vel compositio substantiæ spiritualis ex partibus actu distinctis, non esset per modum intensionis; cùm substantiæ non suscipiant intensionem, sicut nec perfici queant per additionem partis ad partem, quæ eidem substrato respondeat: sed per modum adiunctionis partialis substantiæ ad substātiam compartialem.

Quid de facto?

De facto verò, nulli substantiæ spirituali hanc spiritualium partium latitudinem deferimus; cùm omnes substantiæ spirituales in instanti creationis nactæ sint integrum complementum suæ naturæ debitum; quod cùm stante sola distinctione formali metaphysica omnino subsistat; otiosa esset quasi physica compositio ex partibus realiter condistinctis, esto spiritualibus, vel immaterialibus cointegrata. Quod tamen de sola metaphysica compositione spiritualis substantiæ pronuntiamus; intelligendum est de omnibus gradibus, seu prædicatis, quæ congruunt substantiæ spirituali, quà natura est, ante pullulationem propriæ hypostasis; quia cum suppositalitate non componitur substantia spiritualis metaphysicè, tanquam cum forma tantùm formaliter distincta, sed velut cum entitate realiter condiscreta; vt liquet ex his, quæ de subsistentia tradidimus *in controu. 1. in appendice metaph. de subsistentia creata, memb. 2. num. marg 20.*

ARTICVLVS V.

Quod sit principium numericæ vnitatis in entibus spiritualibus?

SVMMARIVM.

Thomistarum opinio contendens, species Angelicas indiuidualiter plurificari non posse. Num. 1.

Ferrariensis assertio improbata, qui de mente S. Thomæ implicatoriam non esse plurificationem Angelorum intra speciem atomam autumauit. Num. 8.

Quale fuerit Scoti iudicium de hoc Thomistarum placito? Num. 10.

Litera textus ad eruendam veram sententiam. Num. 11.

Plurificatio Angelorum intra eamdem speciem possibilis, astruitur. Num. 17.

Eadem de facto asseritur. Num. 23.

Argumenta opposita diluimus. Numero 25.

Thomistarũ placitum de pluralitate numerica Angelorum.

1 THomistæ, quia totam numericæ pluralitatis rationem in materiali extensione cõstituunt, communiter existimant, spiritualia, quæ ab ordine ad materiam absoluuntur, cuiusmodi sunt omnes Angelicæ substantiæ, haudquaquam multiplicari numeraliter posse intra eamdẽ speciem. Quo fit, vt licet principium indiuiduationis in tota latitudine illius, prout ambit principium singularitatis Angelicæ, non accipiatur à materia; (cùm substantiæ Angelicæ intrinsecè indiuiduæ sint, esto quòd a b omni habitudine ad corpus abstrahantur,) principium verò indiuiduationis, inquantum vendicat causam pluralitatis numericæ intra eamdẽ speciem, essentialiter materiam importet; ex quo manifestè deducunt, naturas Angelicas intra speciem atomam nullatenus partiri posse.

Accurata expensio sententiæ præcedentis.

2 Addunt deinde; vt se explicent, reddantque discriminis rationem, quæ inter principia indiuiduationis, compositæ, & spiritualis substantiæ, intercedat; quæ apud ipsos in hoc maximè sita est: Quòd cùm Angelicæ substantiæ careant ordine ad materiam, fit inde, vt principium singularitatis sit sola forma, & essentia Angelorum; ac proinde quòd singularitas sit Angelo quidditatiua; cùm omnia, quæ à formalibus principijs trahuntur, spectent ad quidditatiuam constitutionem rei. Vnde, sicut contradicit speciem atomam diuidi posse in alias species, ita & repugnat speciem Angelicam in plura indiuidua partiri; multiplicaretur enim essentialiter; eo quòd principium indiuiduatiuum, sit ipsummet principium quidditatiuum, & specificatiuum Angeli. Verùm in materialibus substantijs, eò aliter procedendum opinantur; quòd præter specificatiuam formam, reperiatur etiã materia, à qua singularitatis gradus materialiter, & extra quidditatiuam constitutionem rei haberi possit; vtpote qui non à formalibus, sed à materialibus tantùm principijs petitur. Quo fit, vt per partitionem materialis naturæ, quam singularitates, non quidditatiuæ, præstant, essentialis speciei vnitas non tollatur; sicut periret specifica vnitas in Angelo per discretionem numericam, eo quòd numerale prin-cipium attineat ad essentialem Angeli constitutionem.

1. Ratio ex Scoto pro opinione Thomistarum.

3 Suadetur opinio ista rationibus, quas pro D. Thoma instruit Scotus *in 2. dist. 3. quæst. 7.* Vbi in proprijs terminis quærit, *vtrum plures Angeli possint esse in eadem specie.* Vbi arguit primò.

Scotus.

» *Phylosophus 7. Metaph. cap. de partibus diffinitionis; dicit, quòd in his, quæ sunt sine materia, idem est, quod quid est, & illud cuius est; igitur cùm Angelus sit sine materia, quod quid est eius, est idem ipsi Angelo; ergo impossibile est Angelum distingui ab Angelo, nisi quod quid est eius, distinguatur à quod quid est alterius: ergo non potest esse distinctio indiuiduorum in Angelis, manente eodem quod quid est.*

2. Ratio.

4 Secundò: omnis differentia formalis est differentia specifica; sed Angeli sunt formæ ab omni materia abstractæ; ergo specie differunt. Maior probatur; quia omnis distinctio, aut est materialis, aut formalis; sed distinctio in Angelis non potest esse materialis, cùm ab omni concretione ad materiam absoluantur; igitur debet esse purè formalis; ac proinde quidditatiua, & specifica.

3 Thomistarum fundamentum.

Scotus.

5 Tertiam rationem sic instruit Scotus loco citato, *num. marg. 2* » *Omnis forma separata à materia in se habet totam perfectionem speciei illius: ergo si ponatur aliqua talis forma in specie, vt forma huius Angeli, & illius: illa erit ista, & ista erit illa. Quia vterque Angelus est forma separata à mate ia; & per consequens, quilibet habet perfectionem totius speciei. Probatio antecedentis; quia quòd forma non habet totam essentiam speciei, hoc est, quia participat eam: non autem habet essentiam formæ per participationem, nisi vt est in materia: igitur, &c.*

Commentarius præmissæ argumentationis.

Vis autem huius rationis eò tendit; quòd omnis forma separata à materia, refert in se totam perfectionem suæ speciei; at Angeli sunt formæ à concretione materiæ prorsus semotæ; sortiuntur igitur totam suæ speciei actualitatem. Maior, in qua tota vis argumenti posita est, familiaris est Thomistis totam rationem finitudinis, & limitationis in receptione constituentibus; ideò enim opinatur, Deitatem illimitatam esse, quia in nullo substrato recipitur; igitur forma, quæ depurata est ab omni materia ambit totam perfectionem; cùm subie-

ctum non concernat, à quo per receptionem finiri, aut partiri possit.

Supposita probatione maioris; sic producitur ratio. Quodlibet indiuiduum Angelicum, eòquod forma separata sit, & ab omni substrato depurata, refert totam perfectionem suæ speciei; ergo, si istud indiuiduum est ita irreceptum, sicut alterum; vtrumque indiuiduum importaret totam suæ speciei actualitatẽ; ac proinde eamdem perfectionem: igitur plura indiuidua essent idem prorsus indiuiduum. Cùm ideò materialia indiuidua inter se discreta sint; quia alterum non sortitur totam speciem, sed capiat partem illius; quò fit, vt singularia distinguantur, sicut pars, & pars, eiusdem naturæ. Atqui Angelus non participat suã speciem, (seu quod idem est,) non capit partem illius, sed est quid totum suæ speciei; ergo non potest esse distinctum indiuiduum ab alio eiusdem speciei.

4. Ratio pro schol. Thomistarum.

6 Quartò arguitur; quia multitudo indiuiduorum præcisè à natura intenditur propter speciei indemnitatem, & cõseruationem; alioquin meliùs se haberet species, si totam actualitatem in vno indiuiduo collectam retineret, quàm in pluribus quasi per partes distributam: quò fit, vt in nullo indiuiduo totius speciei pulchritudo eluceat, quæ emineret, si in vno tantùm singulari species tota subsisteret. At in incorruptibilibus species in vno solo indiuiduo indefectibiliter conseruatur; igitur superfluit singularium pluralitas; adde exemplum in alijs incorruptibilium speciebus, quæ propter eamdem rationem in vnico tantũ singulari subsistunt, vt Sol, Luna, &c.

Fundamenta aduersariorum etiã adoriuntur possibilem plurificationem numericam intra speciem atomam.

7 Hæc fundamenta, si aliquid agunt, non solùm moliuntur, defacto numericam Angelorum pluralitatem non subsistere; immo, & de absoluta Dei potentia repugnare: quæ videtur esse sententia D. Thomæ 1. *part. quæst.* 50. *art.* 4. cui subscribũt Caietan⁹, *de ente, & essentia, cap.* 5. *quæst.* 9. Ægidius, *quodlibeto* 2. *quæst.* 7. & ex recentioribus Paulus Nazarius *in* 1. *part. quæst.* 50. *art.* 4. *controuers.* 2. & Iacobus Granado *in controu.* 7. *generali de Angelis, tract.* 1. *disput.* 4. quos iudico veros in hac re D. Thomæ asseclas; sicut & à doctrinæ consequentia manifestè deficere existimo eos, qui D. Thomæ mentem de solo facto, & non de possibili interpretantur; cum D. Thomæ probationes id agere tenea ntur, nisi eas omnino infirmare velint.

S. Thomas. Caietanus. Nazarius. Granadus.

Tota enim illarum efficacia in hoc maximè posita est; vt ostendant, implicatorium esse gradũ aliquem petitum à forma non concernente materiam, qui non sit de quidditate rei; vnde inferunt, hæcceitatem Angeli illi essentialem esse, eòquòd à forma omnino abstracta à materia accipiatur. Quo supposito, manifestam redolet implicationem, species atomas in plura indiuidua partiri; si enim indiuiduationes Angelicæ ad quidditatiuam constitutionem spectarent, idem esset prorsus speciem atomam in singularia, ac in species alias secari, quod est in ipso obiecto repugnare; aliàs enim atoma species non esset, seu quòd in idem recidit, secundùm essentiam indiuisa. Quo circa Thomistas plurificationem numericam Angelorum non implicatoriam astruentes opinor manifestos D. Thomæ desertores; vtpote qui singularitatem esse de quidditate Angeli inficiari cogantur.

Ferrariensis, & aliorum assertio improbata; qui de mente S. Thomæ implicatoriam non esse plurificationem Angelorum intra speciem atomam, autumarunt.

8 Verùm enim verò; ex Thomistis quàm plures, quia aliquam contradictionis implicationem non reperiunt, vt pluralitatem indiuiduorum intra speciem atomam Angelicam, Deo impossibilem faciant; aliam adoriuntur viam, S. Thomã de solo naturæ ordine, non de absoluta Dei potentia interpretantes. Ita Ferrara 2. *contra Gentes, cap.* 93. suffultus quodam testimonio D. Thomæ asserentis contra Aberroistas, intellectum à Deo multiplicari posse, esto quòd natiua pluralitatis causa non suppetat.

Alia Thomisticæ opinionis interpretatio de facto, & nõ de possibili.

Ex quo à simili putauit Ferrariensis, non esse aduersum menti D. Thomæ, Angelum opinari de absoluta Dei potesta-

Ferrariensis.

testate plurificabilem; licet species atoma ab intrinseco partibilis non sit. Ferrariensi subscribunt quamplures Thomistæ moderni pressi imbecillitate rationum ad talem effectum diuinæ potestati denegandum. Ita Zumel, & Bañez in 1. part. quæst. 50. art. 4.

Zumel. Bañez.

9 Sed quidquid sit de mente D. Thomæ, quod Angelici Doctoris asseclis inuestigandum relinquimus; fundamentũ, cui Ferrariensis innititur, adeò improbabile est, vt euidenti ista ratione conuelli queat. Distinctionis principium nõ spectat ad genus causæ efficientis, quæ extrinseca est, sed ad formalem causam, quæ sicut per se ipsam effectum constituit, ita etiam distinguit; cum eadem prorsus sit in quolibet ente suæ cõstitutionis, & distinctionis ratio; quò enim res vendicat istud esse, eò negat, & remouet cæterum illud esse, quod sibi, vi constitutionis, non congruit. Cùm distinctio nil aliud sit, quã negatio quædam, quæ ad constitutionem entis consequitur; (vel quod in idem incidit,) est quoddam non esse omnis illius gradus essendi, qui per constitutionem non fit proprius rei. At, Deus nequit intrinsecam rei constitutionem se ipso exhibere; quia aliàs adiret principij formalis intainseci causalitatem, quod est absurdum; ergo nec distinctionem supplere potest, vbi non intersit natiua distinctionis ratio.

Confutatio efficax præmissæ opinionis.

Præterea: illa indiuidua Angelica nõ distinguerentur extrinsecè per solam, ac meram Dei voluntatẽ, vt perspicuum est; ergo per aliquam intrinsecam formam secerni deberent, quæ esset constitutiua entis in esse talis; ac proinde præsupponeretur natura Angelica intrinsecè constituta in gradu essendi partibili ante numericam partitionem, quæ ab extrinseco principio expectaretur.

Insistitur oppugnationi præcedẽti.

10 Nec abs re erit, quale fuerit Scoti de hac Thomistarum sententia iudicium ostendere; ait ergo Scotus, *num. marg.* 3. *Qui dicunt ad quæstiones præcedentes de indiuiduatione, principium indiuiduationis esse quantitatem, vel materiam; dicunt consequenter ad istam quæstionem negatiuè; scilicet, quòd non possunt esse plures Angeli in eadem specie. Quia non potest in Angelis ratio propria talis differentiæ inueniri. Et habent dicere, quod non tantùm hoc est impossibile ex proprietate intrinseca, sed etiam ex proprietate extrinseca: quia simpliciter est incompossibile, ita quod nullo modo naturæ isti potest competere distinctio indiuidualis, ex quo sibi repugnat illud, quod præcisè potest esse principium talis distinctionis: sicut impossibile esset sub animali esse plures species, si repugnaret animali alia, & alia actualitas, per quas species distinguerentur.*

Qualis fuerit cẽsio Scoti de hoc Thomistarum placito.

Scotus.

NOTA.

Ecce vbi Scotus, vt potequi optimè sancti Thomæ mentem percallebat, ex ipsius principijs optima consequutione inferri autumauit repugnantiam intrinsecam, vt species atoma in plura indiuidua Angelica partiri posset, etiam de absoluta Dei potentia; sicut & contradiceret diuinitùs diuisio animalis in plures species, si animali repugnaret multitudo differentiarum, à quibus gradus genericus contrahi, ac diuidi posset.

Litera textus ad dissertationem decidendam, ex 2. dist. 3. quæst. 7. num. marginal. 3.

11 T*enenda est ergo conclusio simpliciter opposita; quòd scilicet simpliciter possibile est plures Angelos esse in eadem specie. Quod probatur: qualibet quidditas creaturæ potest intelligi sub ratione vniuersalis, absque contradictione: si autem ipsa de se esset hæc, contradictio esset intelligere eam sub ratione vniuersalis: sicut est contradictio, intelligere essentiam diuinam sub ratione vniuersalis, vel vniuersalitatis; quia ratio intelligendi repugnat omnino sub obiecto intellecto; quod est intellectum esse falsum.*

Scotus.

12 *Dico igitur, quòd omnis natura, quæ non est de se actus purus, potest secundùm illam realitatem, secundùm quam est natura, esse potentialis ad realitatem illam, quæ est hæc natura: & sicut de se nõ includit aliquã entitatẽ quasi singularẽ, ita nõ repugnãt sibi quotcunque tales entitates; & ita potest in quotcũque talibus inueniri. In eo tamẽ, quod est necesse esse ex se, est determinatio in natura ad esse hoc: quia tãtũ est, quãtũ potest esse: quia quidquid potest esse in natura, est ibi ita quòd determinatio nõ potest esse per ali-*

Omnis natura, quæ non est actus purus, est potentialis ad hæcceitatem, & possibilis [...] tra speciem atomam

aliquod extrinsecum ad singularitatem.

Scotus. 13 Obseruandum circa literam in illa verba: *Dico igitur, quòd omnis natura, quæ non est actus purus, potest secundùm illam realitatem, secundùm quam est natura, esse potentialis ad realitatem illam, quæ est hæc natura.* Quòd ideo Scotus veram potentialitatem in omni creata natura agnoscit respectu singularitatis suæ; quia, apud Doctorē, singularitas entis creati in tota latitudine sua secernitur formaliter ex natura rei à natura, quam contrahit. Quod expresit Scotus in eadem *dist. 2. quæst. 6. §. Etsi quæras, quæ est ista entitas indiuidualis? num. marg.* 15. quam textus particulam expendimus in *art. 4. præcedenti num. marg. 3.* quò fit, vt quælibet natura creata causalitatem realem adeat substrati metaphysici respectu singularitatis, quæ componitur, vt actus ad constitutionē indiuidui, quod ex gradu specifico, vt ex materia, & ex singularitate, tanquam ex forma, coalescit.

Commentarius literæ Scoti.

Impetitur discretio ex natura rei inter naturam creatā & singularitatem ei?

14 Sed; contra discretionem ex natura rei, quam inter naturam creatam, & illius singularitatem, constituit Scotus, instat non contemnenda illa ratio. Quòd natura Michaelis verbi gratia, prout ex natura rei secernitur à propria singularitatis forma; vel est eadem numero cum natura Gabrielis, quatenus & hæc etiam ex natura rei à sua hæcceitate distinguitur; aut non est eadem numero cum natura Gabrielis. (Ita vt collatio habeatur inter istas duas naturas, Michaelis, & Gabrielis, prout ambæ ex natura rei à suis singularitatibus condistinguuntur.) In qua hypothesi, astrui nequit, Michaelis, & Gabrielis, naturas, prout à proprijs singularitatibus ex natura rei differentes, esse eamdem numero naturam, vt per se notum est: ergo numeraliter differunt. Cùm autem numerica discretio ad esse indiuiduale consequatur; planè fiet, vt natura quælibet creata, seclusâ quacūq; formalitate ex natura rei condiscreta, referat esse numericum.

Obtunditur ad hominē præcedens oppositio.

15 Respondetur breuiter; naturas illas, prout à proprijs singularitatibus condistinctas, nec esse eamdem naturam numero; nec etiam discretionem numericam importare. Eo quòd distinctio numerica essentialiter inferatur à numerico esse; sicut & distinctio in tota sua cōmunitate est affectio negatiua entis in tota latitudine illius, vt in sequenti metaphysica appendice demonstrabimus. Quò fit, vt separata singularitatis forma, quæ est discretionis numericæ inductiua, natura sit in statu præcisionis, quoad indiuidualem distinctionem inferendā; cùm illud, quod à numerico esse abstrahit, præscindat etiam ab illa identitate, & distinctione, quæ ad indiuiduale esse consequitur. Adde; quòd, si opposita obiectio vrgeret, etiam aduersarios perstringeret virtualem discretionem, seu ratiocinatæ rationis, inter naturam, & illius singularitatem, constituentes; contra quos retorqueri posset opposita ratio: de natura Michaelis, prout ratiocinata ratione à sua singularitate condistincta, vtrum sit eadem numero cum natura Gabrielis, etiam condiscreta à sua indiuiduatione, eadem distinctione rationis ratiocinatæ?

Quare, sicut illi respondere coguntur, naturas istas in illa hypothesi statum præcisionis à singularitate, importare; ac proinde absolui ab omni ratione distinguendi, quæ esse numericum essentialiter præexigat. Ita & nos asseueramus in opinione Scoti, naturas illas, in ea suppositione, statum præcisionis sortiri; non tamen præcisionis per rationem ratiocinatam; sed præcisionis quidditatiuæ, & formalis, quam Scotus vocauit distinctionem formalem ex natura rei.

Obiectio altera.

16 Si autem vlterius instes; non posse dari medium inter naturam Michaelis distinctam numero; aut eamdem numero cum Gabrielis natura.

Excutitur.

Respondetur; distinctionem, & identitatem, contradictoriè non opponi; ac proinde medium sustinere posse, quod est natura Michaelis, prout ab omni gradu indiuiduandi absoluitur. Quæ in eo statu appellari potest non eadem numero cum natura Gabrielis; non verò distincta: eo quòd vt sic præscindat à numerica identitate, & distinctione.

Vel dic; quòd istæ enuntiationes, (*natura Michaelis, prout ex natura rei distincta à sua singularitate, est eadem numero cum natura Gabrielis; vel non est eadem numero?*) sunt de subiecto non supponente; quia natura prout distincta à forma numerali, non supponit pro esse numerico; & ideò propriam contradictionem non inuoluunt. Hęc de textu, cæte-

cætera enim adeo aperta sunt, vt elucidatione non egeant.

Asserta; & probationes ex litera textus, pro numerica plurificatione substantiæ Angelicæ.

Assertio 1.

17 ASsertio prima: de absoluta Dei potentia non repugnat, Angelos intra speciẽ atomam indiuidualiter multiplicari. Ita Alexander Alensis, *2. p. quæst. 20. memb. 6. art. 1.* Seraphicus Bonauent. *in 2. distinct. 9. art. 1.* & ferè omnis Theologorum schola.

Alensis. Bonauent.

Probatio Efficax.

Et probatur efficacissima Scoti ratione proposita *sub num. 11.* quælibet quidditas creata concipi potest sub forma vniuersalitatis absque vlla contradictione; atqui, si ipsa esset de se hæc, adeò vt quidditatiuè propriam singularitatem transcenderet; repugnaret eam apprehendi sub communi conceptu: sicut & ob eamdem rationem contradicit essentiam diuinam subijci vniuersalitatis respectui: ergo nulla quidditas creata est essentialiter singularis; ac proinde refert speciem ab indiuiduis partibilẽ.

Eò enim spectat citata probatio Scoti. *Quælibet quidditas creatura potest intelligi sub ratione vniuersalis absque cõtradictione; si autem ipsa de se esset hæc, contradictio esset intelligere eam sub ratione vniuersalis; sicut est contradictio, intelligere essentiam diuinam sub ratione vniuersalis.*

Scotus.

Fuga aduersariorum. Caietanus. Ferrara.

18 Respondent Thomistæ cum Caietano, & Ferrara locis citatis; quòd licet Angelus, vt in se est, & adæquatè cõceptus, nequeat, vt partibilis per numerales differentias apprehendi: at prout à nobis pro hoc statu immersionis ad phantasmata concipitur ad modum corporis; sicut vt materialis intelligitur, ita etiam vt indiuidualiter multiplicabilis: quod etiam de Deo creaturarum instar cognito asseuerant.

Occlusio perspicua.

At licet solutio ista primo ictu probabilis appareat; probari tamen nõ debet, vtpote quæ satis expugnata relinquatur in logicis cõmentarijs; vbi penitiùs ostẽsum est, supposita D. Thomæ sententia, species Angelicas vniuersalitatis respectũ haudquaquã sustinere posse pro nũc autẽ breuis ista ratio sufficiat. Licet intellectus viator, dũ alligatur corpori, nõ valeat spiritualia, nisi iuxta materialiũ similitudinẽ, & analogiã percallere; via tamẽ remotionis, seu negationis, vt aiunt, se se corrigit intellectus tollens materialitatẽ illã ab spirituali obiecto, vt euidentissimum est in omni opinione; aliàs enim, vt acutè opponit Scotus, ratio intelligendi obiecto intellecto repugnaret.

Tunc sic; remota materialitate ab Angelo, adhuc nõ cõtradicit ipsum cõcipi sub vniuersalitatis respectu; cũ data Scoti sẽtẽtia de cõmunitate naturæ Angelicæ, & multiplicatione illius, subsistant omnia quidditatiua Angeli prædicata; nimirũ gradus substãtiæ, spiritus, viuẽtis &c. Atqui fundamẽtũ huius intelligibilis pluralitatis numericæ, nõ est materia cõceptibiliter Angelo applicata; cũ potiùs per negationẽ remoueatur materia ab Angelica substãtia: igitur fundamentũ actionis naturã Angelicã intelligibiliter plurificãtis, est naturã illius nõ esse essentialiter hanc; quò fit, vt partitio numerica speciei atomæ non cotradicat naturæ Angelicæ.

Proceditur ex confutatione fundamenti aduersariorũ.

19 Deinde procedo fundamẽtũ aduersariorũ euertẽdo; quod ideò intẽdit, singularitatẽ Angelo quidditatiuam esse; quia à forma abstracta, & vt ipsi loquuntur, per se subsistẽti accipiatur; quod falsum esse multis instãtijs aperitur. Quia à substãtia Angeli prodit ei⁹ actualitas, & duratio, qui sunt modi cũ essentia Angeli per idẽtitatẽ cõiũcti, nec illi minus intimi singularitate illius; nec enim minorẽ vicinitatẽ sortitur realis, & positiua quidditas Angeli cum actu seu forma Angelũ extra causæ eminẽtiã extrahẽte, & cõstituẽte intra entis realis latitudinẽ, quã cũ hæcceitate, vel singularitate, quæ Angelicã speciẽ ad esse huius cõtrahit. Immo quòd in diuerso causandi genere se se præcedũt existẽtia, & hæcceitas; quia sicut hæcceitas nõ potest esse ratio hui⁹, nisi existat; ita nec existẽtia potest esse ratio entis actualis, nisi indiuidua sit, cũ nihil existat, nisi quod singulare est. Sed actualitas Angeli, licet accipiatur à forma per se subsistẽti, seu illimitata à subiecto receptiuo, nõ est de quiditate creaturæ existẽtis; cùm singulare

sit in Deo quòd propriam existentiam quidditatiuè transcendat, vt supra expē dimus *in prima controuersia*: igitur, esto quòd hæcceitas sit gradus essendi à forma per se subsistenti petitus, non est de quidditatiuo Angeli conceptu.

Respōsio aduersariorū

Dices; actualitatem Angeli non prouenire ab essentia illius, sed ab alio actu à quidditate Angeli realiter distincto; eòquòd in Thomistarum sententia quidditas actualis, & existentia, tanquā duæ entitates secernantur.

Exploditur

At obiectio ista opinioni innititur à probatioribus metaphysicis merito explosæ; cuius confutatio ex prima controuersia petenda est.

Optima ratio Scoti vrgens ad hominem.

20 Præterea, optima ratione infirmat Scotus Thomistarum fundamentū; quòd omnis discretio, quæ sumitur à forma, essentialis sit. Sic ergo habet Scotus *in 2. dist. 3. q. 4. §. ex quarta via arguo sic, n. marg. 10. in fine.*

Scotus.

"*Præterea; si quantitas sit primò indiuiduans substantiam; oportet quòd ipsa in se primò sit hæc, & de se distincta numeraliter ab alia. Sed tūc tua propositio non est vera; scilicet quòd omnis differentia formalis est specifica. Quantitas enim hæc, & illa sunt formæ; ergo differūt specificè. Etsi quantitatem excipias ab ista propositione fundamentali ædificij ruinosi; vnde probatur, quòd differentia formalis sit specifica? quæcumque enim ratio fuit adducta ex forma, æquè habebit locum in proposito; cùm quantitas sit forma, sicut alia prædicata.*"

Scotus oppositā opinionem censuit præmittere fundamentum ædificij ruinosi.

Vbi Scotus merito iudicauit fundamentum ruinosi ædificij assertionem eā, quæ voluntariè assumit, omnem gradum essendi à forma petitum essentialem esse; fieret enim, vt duæ quantitates numero discretæ, essentialiter differrent: si indiuidualis gradus à quantitate, quā forma est, acceptus, illi quidditatiuus foret. Discretio enim numerica recideret in specificam; ita vt quælibet numeralis discretio in quantitatibus transcenderet, & imbiberet formalem, aut quidditatiuam discretionem. Vel euanesceret commune illud Thomistarum proloquium; quòd omnis distinctio petita à forma sit formalis, & specifica. Siquidem quantitas, apud aduersarios, est forma, & prima ratio partitionis, vel discretionis numericæ substantialis, sicut & latitudinis, & extensionis partium substantiæ; & tamen distinctio, vel discretio quantitatiua non est formalis.

Tertia ratio etiam perstringens aduersarios ad hominem.

21 Tertiò arguitur: quia si ob aliquam rationem singularitas esset de quidditate Angeli, eò vel maximè, quò accipiatur ab eodem principio, à quo essentiales grad⁹ petūtur; hoc enim est, à formalibus principijs, vt formalia sūt, prodire. Sed ex eòquòd singularitati, & quidditatiuis rationibus, idem prorsus sit commune principium phisicum, à quo accipiantur; non efficitur singularitatē essentialem esse; ergo. Minor probatur in singularitate substantiæ compositæ; quæ licet ab eodem omnino principio physico prodeat, à quo gradus quidditatiui sumuntur; (aliàs enim singularitas compositæ substantiæ realiter differret ab essentialibus prædicatis;) non eò tamen singularitas substantiæ compositæ quidditatiua astruitur; quò à communi principio cum essentialibus prædicatis accipiatur. Ergo & prorsus voluntariè colligitur ex identitate eiusdem principij physici in simplici, & abstracta substantia; hæcceitatem illi quidditatiuam esse.

Occursus inutilis.

22 Si occurras, in substantijs compositis esse aliud, & aliud re distinctum, materiam, nimirum, & formam; quò fit, vt essentiales gradus, & singularitas ab eodem prorsus principio non expectentur, sicut in substantia indiuisibili.

Eliditur omnino.

Contra sic: licet principium physicū, à quo metaphysici gradus in substantia composita prodeunt, includat aliud, & aliud, scilicet materiam, & formam; non obstat quominus idem sit cōmune principium singularitati, & quidditatiuis rationibus. Essentiales enim gradus non sumuntur à forma, vt remouet compositionem materiæ; aliàs enim materia nō esset pars quidditatis rei. Nec singularitas petitur à materia, prout excludit nexum formæ substantialis; quia singularitas, & quidditatiua prædicata, realiter inter se dissiderent. Quò fit, vt omnes quidditatiui gradus prout singularitati concreti atquè compositi, à materia, & forma inquantùm, per vnionem vnumquid constituunt intrinsecè accipiantur. Sed ex hoc non sequitur, singularitatem compositæ substantiæ illi essentialem esse; ergo nec ex hoc quòd singularitas à substantia Angeli prodeat, à qua quidditatiuæ rationes petuntur, essentialis censenda est.

Asser-

Assertio 2. Datur de facto pluralitas Angelorum intra speciem atomam.

23 Assertio secunda: licet de facto non constet, plures Angelos solo numero discretos in eadem specie subsistere; cùm id ex voluntate creatoris expectandum sit, quæ nobis hucusque per reuelationem non patuit; est tamen probabilius quàm oppositum, rationi congruentius, sanctorumque patrum testimonio roboratum. Magnus enim Basilius, *lib. 3. de Spiritu sancto, contra Eunomium*, asserit, *Angelos naturam omnino eamdem habere*. Vbi satis apertè de vnitate specifica loquutus videtur, quæ sola omnino eadem astrui valet; quatenus essentialem discretionem non sustineat. Tum etiam; quia ab Angelis exemplum ducit, vt aperiat diuinas personas inter se ordinem referre posse, licet eiusdem naturæ sint; eòquòd in Angelis eiusdem omnino naturæ hierarchicus ordo emineat: Basilij autem illatio, si de atoma Angelorum vnitate non procederet, languida esset. Idem autumat Damascenus *lib. primarum institutionum, cap. 7.* vbi docet: *Intelligendum est ea, quæ sola indiuidua continent species infimas vocari; cuiusmodi est homo, equus, & Angelus*; vbi æqualiter plura indiuidua intra speciem atomam homini, & Angelo deferre videtur. Adde D. Bonauenturam, Alexandrũ Alensem huius sententiæ patronos; quibus suffragatur Scotus loco citato *ex 2. dist. 3. quæst. 7. num. marg. 4. in fine*, vbi ait.

Basilius.

Damascen.

Bonauent. Alensis.

Scotus.

Augustinus.

24 *Et persuadetur prima positio per hoc, quod dicit August. in Ench. cap. 28. (placuit itaquè vniuersalitatis creatori, atquè moderatori Deo, vt quoniam non tota multitudo Angelorum Deum deserendo perierat, illa qua perierat in perditione perpetua remaneret: quæ autem cum* Deo, *illa deserente, perstiterat, de sua certissimè cognita, semper futura fælicitate gauderet. Alia verò creatura rationalis, quæ in hominibus erat, quoniam peccatis atque supplicijs, & originalibus, & proprijs, tota perierat ex eius parte reparata, quod Angelicæ societati ruina illa diabolica minuerat, suppleretur.)* Hucusque Augustin. Ex quo pro numerica intra speciem atomã plurificatione, tale argumentum producit Scotus. *Ista totalitas, & partialitas in Angelis non videtur esse rationabilis, nisi ponatur, quòd nulla species Angelica quantùm ad omnia indiuidua totaliter perierat, & ita aliqui de quacumque specie corruerunt, & aliqui perstiterunt.*

Illatio Scoti ex Augustino.

Scotus.

Vis autem illationis Scoti ex Augustino productæ, eò spectat: quia si eò species hominis reparata extitit, quò tota perierit; ergo si tota species Angelica in vno indiuiduo lapsa esset, à Deo reparari debuisset, cum eadem sit vtriusque ratio; expensa tantùm partialitatis & totalitatis natura, quam hic præcisè S. Doctor spectasse videtur.

Ad argumenta in oppositum contra plurificationem numericam substantiæ Angelicæ.

Ad fundamenta opposita.

Ad 1.

25 AD primum argumentum: quod ibi per materiam accipit Aristoteles potentialem conceptum ad singularitatem; quò fit, vt in natura, quæ potentialitatem nõ refert ad singularitatem, quatenus propriam hæcceitatem quidditatiuè transcendit, idẽ sit quidquid est, & cuius est. Verùm quia hæc quidditatiua singularitatis transcendentia soli Deitati congruit; ideo fit, vt nulla creata natura materiam, seu potentialem conceptum ad propriam hæcceitatẽ remoueat: ac proinde, quòd nulla creata, nec creabilis natura ea sit, in qua, apud Aristotelem, pro eodem haberi debeant, *quidquid est, & cuius est.*

Pro dilutione arg. 2. expenditur e Scoto, quò aliud sit formas differre, & formaliter inter se discerni.

26 Ad secundum respondet Scotus loco citato *ex 2. dist. 3. q. 7. §. ad rationem primam, num. margin. 7.* astruens, quod differentia formalis, aut accipi potest pro differentia in forma, quatenus hæc vsurpatur pro quidditate rei; aut pro differentia formarum, licet non sit in essentia, seu ratione formali differendi. Quare probatio illa, Angelus, qui est forma per se subsistens, & abstracta à materia, differt ab alio Angelo; ergo differt formaliter; includit fallaciam consequẽtis. *Quia non sequitur, formæ differunt, ergo formaliter differunt, vel differũt in forma. Sicut nõ sequitur, homines plures differũt; igitur in humanitate differunt. Aliud enim est aliquid distingui, & aliud ipsũ esse primã rationẽ distinguẽdi, vel distinctionis; quia cũ hoc quòd ipsũ sit distinctũ, stat quòd ipsũ nõ sit ratio distinguen-*

Scotus.

guendi. Quò fit, vt licet quidditas Angeli sit discreta numeraliter in hoc, & illo indiuiduo; non tamen referat species Angelica à se, vel à quidditate sua, numericam discretionem; sicut nec singularitatis formam, à qua distinctio numeralis trahitur.

Ad 3. arg.

27 Ad tertium, quod etiam pro se adducit D. Thomas, 2. *contra Gentes*, *cap. 93*. ideo contendens, species Angelicas indiuidualiter plurificari non posse; quia sint subsistentes quidditates, seu illimitatæ à materiali susceptiuo. Respondetur ex Scoto loco citato, *§. ad aliud dico, num. marg. 9. in fine*; vbi statuit, falsum esse quòd indiuiduum, quod materiam non concernit, ex hac mera causa priuatiua, quòd sit sine materia; referat totius speciei perfectionem. Quia vt optimè obijcit Scotus; *si cum hoc ponatur, quòd nihil positiuè fiat circa ipsum, sed sola separatio materiæ; nihil ponitur, quod non præfuit.* Si enim indiuiduo à materia abstracto nulla fiat quasi intensiuæ latitudinis, seu quantitatis virtualis accretio; sola negatio materiæ indiuiduum constituere nequit positiuè perfectius. Sed de hoc latiùs infra *in controuersia de infinitate Dei.*

Viuida oppositio Scoti

Scotus.

Ad 4. arg. responsio ex Scoto.

28 Ad quartum; quòd multitudo indiuiduorum intra speciem Angelicam à Deo non intenditur propter solam speciei conseruationem; sed eò potius, quòd indiuiduum intellectuale sociabile sit, suæ speciei consortium vendicans.

Ad illud verò, quod obijci solet ex Aristotele, *de cœlo, & mũdo, textu 92*. quòd in corporibus super cœlestibus nõ est nisi vnum indiuiduum vnius speciei; sicut vnus Sol, & vna Luna.

Ad obiectũ ex Aristotele.

Respondet Scotus loco citato, *num. marg. 11. in fine*, quòd Aristoteles opinatus est, singulare incorruptibile continere, non solùm actualem, sed & potentialem materiam totius speciei; autumabat enim in incorruptibilibus, quæ & sempiterna appellauit, nihil de nouo à Deo emanare posse; in quo manifestè lapsus est. Quare, sicut Theologi non suffragantur assertioni isti Aristotelicæ; *omne corpus sempiternum est ex tota materia actuali, & potentiali suæ speciei*; ita nec subscribunt in conclusione; quòd scilicet Sol, Luna, & cætera incorruptibilia haud plurificari queant.

AD CONTROVERSIAM secundam de vnitate Dei Metaphysica appendix; de distinctione entis in genere, & specie.

Cur disputatio de distinctione attexatur.

QVIA tractatus de distinctione est quasi clauis quædam, qua Scoticæ disciplinæ principia reserantur, quæ inaccessibilia iudicari possent (sicut oblatrant aduersarij) ideò in præsenti post controuersiam de vnitate, cui in multorum sententia distinctio adæquatè opponitur, eòquòd inferat distinctionem, & diuisionem à quolibet alio ente, de ipsa distinctione disputationem conteximus. Ex hac enim controuersia petenda est distinctionis formalis ex natura rei enodatio, ab Scoto ex Aristotele, & veræ metaphysicæ fontibus hausta; quam si non percalleas, reliquum est, vt

in tota illius doctrina allucineris, quæ his maximè fundamentis innititur.

Breue compendium, eruens nucleum tractatus formalitatum. Quamuis autem de hac distinctionis materia plures ex nostris Theologis integros formalitatum tractatus ediderint, vel inde Formalistæ appellati; breuis hæc appendix cuncta ab ipsis obseruata, vt spero, enucleabit excusso cortice, vel ambagum inuolucris abactis, quibus eæ tractationes scatent.

ARTICVLVS I.

In quo ratio distinctionis in genere aperitur.

SVMMARIVM.

Opinio astruens, conceptum distinctionis in positiuo consistere. Num. 1.

Sententia eorum, qui vnitatem esse adæquatum distinctionis substratum, opinantur. Num. 4.

Adæquatum materiale distinctionis in tota sua latitudine expensum. Nu. 6.

Authoris sententia de cõceptu, & substrato, distinctionis, rationibus fulcitur. Num. 12.

Opposita fundamẽta infringimus. N. 19

Opinio asserens, quòd ratio distinctionis consistat in positiuo. 1 QVia difficilis, & obstrusa semper fuit materia præsens; ideo circa distinctionis conceptum nutant authores. Quorũdam opinio est, distinctionis essentiã in quadã relatione oppositionis extremorũ, quæ inter se dissident, positam esse; quare cõsequẽter autumant, quidditatiuũ distinctionis cõceptũ positionẽ esse. *Petrus Hurtadus.* Sic Petrus Hurtado, *in sua metaph. disput. 4. subsect. 3. §. marg. 39. & in disp. 6. de distinctione, sect. 1. §. marg. 2.* cuius placitum ita suaderi potest.

1. Ratio in oppositum. Primo: quia vnitas essentialiter est negatio quædam partitionis; at negatio nõ est negatio, seu non esse, alterius nõ esse, vel alius negationis: igitur cũ vnitas essentialiter sit quoddã nõ esse distinctionis, vel diuisionis, reliquum est, vt distinctionis cõcept⁹ in positiuo cõstituedꝰ sit.

Confirmatur ex Aristotele. 2 Confirmatur ex Aristotele, qui in in cap. de relatione, in primo genere relatiuorũ, cõstituit vnitatẽ, & numerum; per numerũ verò, iuxta cõmunem interpretũ sensum, accepit distinctionẽ oppositã vnitati, seu cõueniẽtiæ rerũ in essentia, in qua coeunt ad vnitatẽ cõceptus. Atqui relatio prædicamentalis in toto suo ambitu est forma positiua essentialiter; ergo & distinctio, quæ sub relatione clauditur, essentialem positionem referre debet.

Insistitur quatenus distinctio sit fundamentum, vel ratio fundandi relationis prædicamentalis. Si occurras; distinctionem essentialiter non esse respectũ, sed quoddã potius relationis fundamentum; sicut & vnitas essentialiter non est relatio, sed forma quædam inductiua relationis.

Contra sic: fundamentũ refert efficiẽtiam realẽ circa respectum, quem inducit; quæ fundamenti causalitas circa relationẽ, licet minus propria sit de rigore physico, est tamen in suo genere propria, vtpote quæ proportionata naturæ relationis, quæ producitur. At implicat merum nihil positiuam causalitatem adire; ergo, & repugnat, distinctionem, si mera negatio sit, fundamentum esse illatiuum prædicamentalis respectus.

Arguitur quia si distinctio esset negatio, distinctiones reales & rationis coirent in vnum conceptum. 3 Arguitur secundò: quia si distinctionis conceptus in quodam non esse consisteret; fieret, vt omnes entiũ distinctiones coirent vniuocè in vnã rationẽ; adeò vt distinctiones reales, & rationis, simul colligi possent ad conceptũ simpliciter vnũ distinctionis, vt sic ab illis præcisæ. Cùm negationes omnes tam reales, quã rationis, eã quidditatiuã inæqualitatẽ nõ referant, quæ per præcisiuã actionẽ depurari nequeat, ad vnitatẽ cõceptus obiectiui. Ideò enim *in art 1. præcedentis controuersiæ*, ostendimus, vnitatem entis in positiuo consistere; quia si merè negatiua esset, nõ implicaret, quot quot sunt entis realis, & rationis, vnitates ad vnum conceptum colligi.

Sed repugnat, distinctiones reales, & rationis, conuenire in vnam rationem obiectiuam distinctionis vt sic; quia cùm distinctio apprehendatur instar formæ affi-

ficientis vnitatem in tota communitate sua, tanquam adæquatũ substratum fundamentumque positiuum, ad quod consequitur, cùm vnitas exprimat diuisionẽ à quolibet alio: si distinctio in tota sua vniuersalitate, prout ambit distinctiones reales, & rationis, referret vnam rationem simpliciter; etiam vnitas, prout præscindit ab vnitatibus realibus, & rationis, sortiretur conceptum simpliciter vnum. Quia, cum accidentia plurificentur iuxta subiectorum discretionem, (nec enim vnicum accidens, quà vnum est, multis subiectis, quà multa sunt, inesse concipitur,) si astrui posset vna ratio obiectiua distinctionis, nec negari valeret, vna etiam forma vnitatis, quę esset substratum distinctionis, vt sic.

Vel ècontra; si contradicit, reperiri vnicam rationem simpliciter ab vnitatibus realibus, & rationis, præcisam; etiã & refutanda est vna ratio obiectiua distinctionis à realibus, & fictitijs distinctionibus, abstracta. Atqui, non contradiceret, distinctiones reales, & rationis, ad vnum cõceptum colligi, si distinctio realis esset merum nihil; igitur refert positiuum conceptum.

Confirmatio præmissæ rationis

Præterea; quòd passio alicuius subiecti non debet maiorem vnitatẽ sortiri, quàm subiectũ illud, cuius est affectio; at conceptus vnitatis non est simpliciter vnus ad vnitatem realem, & rationis: ergo nec distinctio, quæ est quasi proprietas, & affectio vnitatis, referre debet communem conceptum distinctionibus realibus, & rationis.

Adde; quod absurdum videatur, quòd à distinctionibus, quæ ex natura rei, seclusa mẽtis functione, ì naturis realibus inferũtur, & ab illis, quæ sola intellectus negotiatione subsistunt, vna ratio obiectiua præscindatur: at hoc non repugnaret, si distinctio esset mera negatio: igitur est aliquid positiuum.

Opinio alia; de adæquato materiali, & substrato distinctionis.

Communis opinio, quod vnitas sit immediatũ & adæquatum substratum distinctionis ab alio.

4 Cæterũ; maius dissidiũ intercedit, in cõstituẽdo materiali, seu substrato distinctionis, quodnam illud sit, à quo distinctio proximè, & adæquatè inferatur? Cõmunis enim sentẽtia astruere videtur; vnitatẽ esse quasi radicẽ, & fundamẽtũ, ad quod distinctio cõsequatur; ea necessitatis sequela, vel consequentia, qua negatio ad positiuum illud consequitur, cum quo necessariam refert connexionem.

1. Ratio.

Et probatur; quia vnitas, vt supra ostẽdimus in *art. 1. præcedentis controuersiæ* posita est in quadam entis integritate, quæ in tota sua communitate abstrahit ab integritate compositionis, & simplicitatis; sed integritas ista, vi propriæ rationis, infert negationẽ partionis rei in se, & identitatis cum alia: igitur vnitas est proximum & adæquatum materiale illatiuum distinctionis, vel diuisionis ab alio ente.

2. arguitur

5 Præterea; quòd ratio entis non est proximum & immediatum fundamentũ negationis partitionis rei, & identitatis cum alio ente, quà aliud est; sed solùm remotè quatenus radicaliter prehabet vnitatem, quæ est positiua passio entis immediatè inferens negationes illas: ergo sola vnitas est adæquatum substratum negationis distinctionis. Sicut enim vnũ est indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio, & diuisum idem sonat ac distinctũ; si vnum exprimit negationem diuisionis in se, & negationem identitatis cum alio ente, consequens est, vt distinctionem, & separationem ab extraneo ente exprimat, vnitas tanquam immediatum materiale & adæquatum substratum talis distinctionis; ac proinde, quòd negatio idẽtitatis, quæ est distinctio, inferatur proximè, nõ ab ente, quà ens est, sed ab ente quà vnum est.

Adæquatum fundamentum, seu materiale distinctionis expenditur, idque non esse solam vnitatem entis.

Fundamentum ad veram sententiam.

6 PRemisso eo, quod *in 2. art. præcedentis controuersiæ*, statuimus de discretione ex natura rei proprietatum entis ab illo gradu essendi, qui enuntiatur in quid de inferioribus entis; suppositaq; distinctione ex natura rei affectionum entis inter se; opti-

optima cõsequutione deduci opinor, vnitatẽ haudquaquã esse adæquatũ materiale distinctionis in tota latitudine sua. Si enim ratio entis ex natura rei distinguitur ab vnitate; igitur vi sui quidditatiui cõceptus habet vt inferat negationẽ illã, per quã ab vnitate distinguatur; cũ ens nõ egeat vnitate, vt ab eadẽ vnitate secerni queat; immo quod prorsus inintelligibile est, solam, vnitatem esse fundamẽtũ inductiuũ illius negationis, per quã ratio entis ab ipsamet vnitate dissideat; itaut distinctio, quã vnitas differt ab ente, & ècõtra, tantũ afficiat vnitatẽ tanquã adæquatũ materiale, & substratũ eius, & nõ inferatur talis negatio ab ente, tanquã à substrato immediato; cũ sit mutua discretio, quæ ex parte vtriusque extremi se teneat.

Quæ ratio eadẽ vi militat in omnibus affectionibus entis, prout inter se collatis; quia veritas essentialiter nõ est vnitas; ergo vi sui præcisi cõceptus exprimit negationẽ eã, siue inducit nõ esse illud, per quod ab vnitate differat; cũ ergo veritas vnitate nõ egeat, vt à bonitate cõdistinguatur; eòquòd veritas, vi suę quidditatiuæ rationis, prout est facultas immutatiua intellectus, nõ sit bonitas, quæ est ratio motiua, & terminatiua volitionis, & impulsus; fit, vt quælibet istarum proprietatum entis, non expectata vnitate, inferat negationem alterius.

Vnitas non est adæquatum fundamẽtum omnis distinctionis ab alio; etiam supposita sententia Thomistarum.

7 Quæ ratio, non solũ efficax est, supposita mẽte Scoti ante intellectus cõsiderationẽ cõdistinguentis proprietates istas; sed etiam data sententia Thomistarum asserentium, quòd passiones entis se se transcendunt implicitè, adeò tamen, vt referant distinctos conceptus explicitos; cùm, apud Thomistas, ratio obiectiua veritatis non sit ratio obiectiua vnitatis; quò fit, vt altera proprietas, vi quidditatis suæ, nullo extrinseco expectato, exprimat negationem alterius, seu inferat distinctionem ab alia.

8 Quò fit; vt distinctio in tota sua vniuersalitate consequatur ad quamlibet rationem entis, inquantùm ens est, vel prout propriam sortitur conceptibilitatem; eò enim hæc entitas inducit negationem alterius; quò talis entitas est; ac proinde distinctio formaliter est negatio quædam accedens rei, vi positiuæ cõstitutionis suæ; adeò vt eò res inferat negationem cuiuslibet alterius, quò illi propria non fiat vi suæ constitutionis, vel quasi constitutionis. Vnde quælibet formalitas, seu gradus essendi, quà talis est formaliter, refert vim quidditatiuã, & intrinsecam, vt exprimat negationem alterius formalitatis, non expectata formæ vnitatis, quæ essentiæ rei extrinsecè accedit. Habemus ergo, quamlibet conceptibilitatem entis in sua cõmunissima acceptione, prout etiam ambit omnes entis proprietates, esse fundamentum distinctionis vt sic; & non solam vnitatem præcisè.

Confirmatur nostra assertio ex Aureolo.

9 Sed ne in hac re nouam opinandi viam aggredi videamur, ducatum præstat acutissimus Aureolus; qui *in 1. distinct. 2 artic. 4. pagin. 123. Vaticanæ editionis, §. præterea impossibile est passionem reperiri, sine propria ratione sui subiecti*: ideò contra aliquos scotizantes contendit, vniuersalissimum gradum essendi imbibi in passionibus entis; eòquòd ipsæ entis proprietates inferant distinctionem inter se; quam esse adæquatam affectionem latissimi gradus essendi, docuit Aureolus: ita vt quælibet forma, vi propriæ conceptibilitatis suæ, inferat negationem cuiuslibet alterius formalitatis.

Card. Aureolus

Verba Aureoli sunt: *Præterea impossibile est passionem reperiri sine ratione propria sui subiecti, aliàs non esset passio adæquata illi rationi; sed distinctio, & differentia est vna de passionibus entis: ergo impossibile est, quòd aliquam fundent distinctionem, vel differentiam, nisi per rationem entis. Sed formalitates illæ* (intellige passiones entis) *secundùm sic ponentes, sunt fundamenta distinctionis, & differentiæ: quoniam se ipsis formaliter distinguuntur omni alio circumscripto: ergo in ipsis, circumscripto omni alio, est ratio entis. Includunt ergo rationem entis, non tanquam aliam à se; & perconsequens non denominatiuè.*

Aurea doctrina Aureoli elucidatur.

Ex quibus Aureoli verbis præcipuè ex illis; *sed formalitates illæ secundùm sic ponentes sunt fundamenta distinctionis, & differentiæ: quoniam se ipsis formaliter distinguuntur omni alio circumscripto.* Satis apertè liquet. Quòd in opinione Scoti asseuerantis quòd passiones entis formaliter dissideant ab ente in quid; & etiam ipsæ passiones inter se; necessariò inferatur, quòd non sola vni-

tas, sed qualibet alia affectio entis sit fundamentum immediatè illatiuum distinctionis, quod patet ex illis verbis: *Sed formalitates illæ, secundum sic ponentes, sunt fundamenta distinctionis*, per ponentes autẽ, vel huius modi sentiendi assertores intelligit Aureolus asseclas Scoti.

Corollarium quòd si vnitas in negatiuo consisteret, non esset passio entis.

10 Ex quo optima producitur ratio ad refutandam eorum sententiam, qui vnitatem in mera negatione constituunt: quia ita adæquatur enti in tota latitudine eius distinctio, sicut & vnitas; si ergo passio entis in mera, ac præcisa negatione consistere potest; desideraretur ratio, cur potius vnitas, quàm distinctio, vera entis proprietas habenda esset?

In quo sensu sit interpretanda communis sententia; quod vnitas sit fundamentum distinctionis ab alio.

11 Verùm, quia communiter à metaphysicis receptum audio, vnitatem esse fundamentum, seu radicem distinctionis, vel separationis à diuisione, & multitudine, magis aperienda est doctrina ista, ne communi sententiæ aduersari videamur; nec operosum erit ex dictis ostendere, nos à metaphysicorum proloquio non dissidere, si hoc pressè, & in rigore accipiatur. Astruimus ergo, vnitatem esse fundamentum illius tantùm negationis distinctionis, vel diuisionis, quæ immediatè vnitati opponitur; & quia vnitas consistit in quadam positiua integritate, seu totalitate entis, ideò vnitas infert negationem separatiuam, & exclusiuam omnis illius, quod integritatem istam tollere queat. Vnde, vi suæ quidditatiuæ rationis, exprimit, inducit que vnitas negationem multitudinis; non quatenus multitudo destruit quidditatiuam constitutionem entis compositi; sed quatenus remouet formalem integritatem, à qua ens dicitur vnum formaliter. Quia sicut vnitas compositi entis essentialiter non consistit in ipsamet counitione, & compositione partium; alias enim vnitas non esset proprietas entis compositi, ac proinde extra quidditatiuum conceptum eius, sed ipsamet potius essentia rei, *vt latiùs in art. 1. præcedentis controuersiæ aperuimus*: ita & oppositum vnitatis, quod formaliter remouet vnitas, non est multitudo, & diuisio, prout ista tollit nexum partium, ex quibus compositum essentialiter coalescit: sed quatenus destruit integritatem formalem, quæ emanat ab ipsamet partium counitione; sicut penitiùs expensum est loco citato in responsione argumentorum Petri Hurtado.

Quid sit illud aliud, vel distinctum, quod excludit vnitas dùm diuidit se ab alio?

Mens authoris, de quidditate, & substrato distinctionis, rationibus stabilita.

1. Assertio quod distinctio consistat in mera negatione.

12 Assertio prima: quidditatiuus distinctionis cõceptus in mera negatione cõsistit. Hæc est apud metaphysicos sententia communior, quam Scotus in multis suæ doctrinæ locis expressisse videtur, dum distinctionem per negationem aperuit; eam non identitatem appellans.

Probatur 1.

Et probatur: quia, vi negationis, quæ ad constitutionem rei in tali gradu entis accedit, concipimus rem taliter constitutam ab altera dissidere; ergo quidditas distinctionis in mera negatione posita esse debet. Antecedens probatur; quia, eò præcisè, quò per constitutionem fit proprius rei hic gradus essendi, necessariò & quasi essentialiter cõsequitur negatio cuiuslibet alteri⁹ prædicati, quod non spectat ad rei constitutionem, nulla alia forma positiua mediante inter constitutionem rei, & negationem illam, quæ ex constitutione relinquitur: cum quidditas rei vim referat, vt negationem illam exprimere queat, nulla alia positiua, & aduentitia forma expectata; ac proinde non desiderato respectu prædicamentali, qui posteriùs accedere intelligitur.

2. Ratio assertionis præcedentis.

13 Deinde; quia plura sunt, quæ verè, & propriè distinguuntur, licet non exprimant relationem oppositionis inter se; lux enim realiter à tenebris dissidet sine accessu formæ referentis lucem ad tenebras: & Deus realiter ab Angelo secernitur, esto quòd ad illum realiter non referatur.

Fuga inutilis.

Nec præstat dicere; quòd Angelus, vt distinctus realiter, refertur ad Deum. Quia relatio non mutua vtrumque extremum non afficit; Deus tamen, & Angelus realiter condiscreti astruuntur; igitur non à forma relationis, quæ soli Angelo inest, sed à propria negatione, quæ ad vtrumque extremũ consequitur. Tũ etiã; quia ante pullulationẽ prædicamẽ-

Occupatur

talis respectus ab Angelo, concipitur à Deo distinctus; cum eò referatur, quò distinguitur; & non è contra.

Consectariũ ex prælibatis.

14 Ex dictis liquet; quòd quando distinctio secari solet in positiuam, & negatiuam; partitio ista non fiat spectata tantùm ratione distinctionis, cùm hæc essentialiter pura negatio sit; sed extremorum, quæ inter se secernuntur, quæ si positiua sint, inferunt respectum distinctionis, seu oppositionis realis: secùs si vtrumque extremum, vel alterum tantùm sit negatiuum; eòquòd prædicamentalis relatio duo extrema realia sibi asciscat, alterum à quo emanet, & quod respiciat alterum.

Assertio 2. De adæquato substrato distinctionis.

15 Assertio secunda: fundamentum distinctionis in tota sua communitate, prout est negatio, quæ intercedit extrema, quæ distinguuntur, non est vnitas, quæ est prima ex passionibus entis; sed quælibet formalitas, seu conceptibilitas rei, quæ eo ipso, quòd vi suæ constitutionis trahitur ad talem gradum essendi, refert negationé cuiuslibet alterius rationis. Hæc conclusio colligitur manifestè ex sententia Scoti asserentis ens à suis passionibus, & passiones entis inter se ex natura rei secerni; vt supra *num.* 6. obseruauimus; quam sic interpretatus est acutissimus Aureolus, vt liquet *ex num.* 9.

Aureolus.

Probatio efficax.

Et probatur efficaci ratione, quam supra insinuauimus: quia conceptus explicitus entis, qui quidditatiuè enũtiatur de omnibus inferioribus entis, non est conceptus explicitus vnitatis; cùm explicita ratio obiectiua vnitatis apprehendatur per modum proprietatis in secundo modo perseitatis dictæ de omnibus entibus; implicetque eumdem omnino cóceptum esse, & non esse, de quidditate rei: ergo conceptus entis, vi suæ præcisæ rationis, infert negationem vnitatis; & è contra.

Rursus; conceptus bonitatis, inquantùm est ratio formalis obiecti appetitus, exprimit negationem veritatis, quę est ratio formalis obiecti intellectus; esto quòd non concipiatur vnitas secundùm explicitam rationem eius. Quia isti conceptus à se ipsis vendicant proprium essendi gradum, qui inferat negationem alterius; ac proinde adæquatum substratum illius negationis, quæ est distinctio, non est vnitas; sed quælibet formalitas, seu conceptibilitas rei. Quæ eò præcisè; quò alteram non imbibit per quidditatiuam transcendentiam secundùm rationem explicitam; exprimit negationem illius, quod est ab illa distingui: igitur ratio formalis distinctionis consistit in non esse illo, quod relinquitur ex constitutione, seu quidditatiuo conceptu rei.

Vrget nostra ratio in omni schola

16 Hanc rationem consultò formaui in conceptibus, seu rationibus obiectiuis entis, & proprietatum illius, secundùm esse explicitum se se non transcendentibus; vt in omni opinione procedere posset. Cùm omnes asseuerare teneantur rationes obiectiuas entis, & suarum proprietatum, explicitè se excludentes; esto quòd implicitam transcendentiam referant. Sed magis vrget ratio, supposita sententia Scoti distinguentis ex natura rei gradum entis à suis proprietatibus.

Expugnatur cauillu contra Scotum.

17 Ex his omnino infringitur oppositio quædam, quæ contra Scotum obijci posset; dum autumat, ens ex natura rei à suis proprietatibus, & proprietates, etiam inter se ex natura rei dissidere; quæ talis est.

Bonitas ex natura rei differt à veritate; ergo bonitas ex natura rei claudit vnitatem in sua ratione formali: sed quod imbibit vnitatem formaliter, etiam & formaliter refert gradum entis, à quo profluit vnitas; igitur bonitas sortitur eum essendi gradum, qui enuntiatur quidditatiuè de inferioribus entis. Totus discursus planus est, si ostendatur ex distinctione bonitatis à veritate inferri, quòd bonitas imbibat formalem vnitatis conceptum; quod sic expenditur. Vnitas est fundamentum adæquatum distinctionis, vt sic; igitur quod est substratum illatiuum distinctionis, refert formaliter, & explicitè vnitatem; atqui bonitas, vi proprij quidditatiui conceptus, exprimit non esse veritatem; ergo transcendit explicitè vnitatem, à qua habet, vt distinctionem à veritate interre possit.

Quæ obiectio ex dictis nullo negotio corruit; cùm ex falsa suppositione procedat, præmittens id, quod probare debuerat; nimirum negationem distinctionis in tota vniuersalitate sua consequi ad vnitatem, vt adæquatum materiale, & substratum illius; cum inferatur à libet conceptibilitate rei; quò fit, vt bonitas, non expectata vnitate, ne-

gationem distinctionis à veritate inducat.

Assertio 3.

18 Assertio tertia: vnitas est fundamentum negationis multitudinis, seu vnitas est quædam ratio fundamentalis inductiua illius non esse, quod exclusiuũ, & separatiuum est multitudinis, prout multitudo tollit integritatem entis, in qua quidditatiuus vnitatis conceptus positus est. Hæc est communis sententia, quæ sufficienter constat ex dictis: quia cùm vnitas essentialiter sit integritas entis; consequens est, vt vi suæ rationis, remoueat multitudinem, quatenus hæc formali integritati vnitatis opponitur.

Fundamenta opposita refelluntur.

Ad fundamenta pro ratione positiua distinctionis.

19 AD argumenta, quæ contẽdunt, conceptum distinctionis positiuum esse. Ad primum; quòd, licet repugnaret, negationem opponi alteri negationi, quod in præsenti non expendimus; viderint, qui vnitatem negatiuam autumant; nos nullatenus perstringit, qui vnitatis conceptum positiuum asserimus.

Ad 1.

Ad confirmationem; distinctionõ est fundamentum relationis, sed sola extrinseca ratio fundandi.

Ad confirmationem: distinctionem nõ esse fundamentum prædicamentalis respectus, qui intercedit inter extrema, quæ realiter secernuntur; sed tantùm cõditionem, seu rationem fundandi. Hoc enim discrimen inter rationem fundandi, & fundamentum relationis constituitur; quòd fundamentum sit causa materialis, & efficiens relationis; ratio verò fundandi sola conditio quædam, sine qua non pullularet relatio; & non vsque adeò necessaria, vt sine illa prædicamentalis respectus superstes esse non posset: vt videre est in actione, quæ est ratio fundandi secundi generis relatiuorum; qua destructa non perit relatio causæ.

Obijcitur.

20 Sed vrgebis: quòd etiam ratio fundandi entis positiui, & realis semper sit positio quædam; ergo distinctio, si mera negatio sit, nequibit positiuum, & realem distinctionis respectum inferre.

Refellitur obiectio.

Respondetur; entia rationis, extrinsecasque denominationes attinere posse ad efficientiam realium, & positiuorum effectuum, tanquam conditiones, sine quibus producta realia non emanarent; vt constat in significatione vocis, quæ est conditio sine qua non generaretur conceptus in mente audientis, & tamen est quid rationis, aut extrinseca denominatio. Adde, dispositionem syllogisticam in tali forma & figura, quę est denominatio rationis, & conditio sine qua non, productionis scientifici assensus: quare mirum non esse debet, quòd negatio realis sit ratio extrinseca, aut cõditio fundandi prædicamentalis respectus.

Pro dilutione argu. 2 ostenditur. Quòd quauis omnes distinctiones coirent in vnum cõceptum, non sic vnitates

22 Ad secundum argumentum; respondetur, admittendo disputationis gratia ab omnibus distinctionum generibus vnam rationem præscindi posse; nec tamen ex eo inferri, quòd ab vnitate entis realis, & entis rationis vna ratio abstrahatur; quia ex hoc, quòd à negationibus, quæ ad positiua consequuntur, vna ratio præscindatur, non sequitur, & positiua substrata ad vnum conceptum colligi posse. Vt constat in communi sententia constituente; quòd licet ab indiuidualibus formis, seu hæcceitatibus non præscindatur vna ratio obiectiua, eòquòd sint vltimæ differentiæ; à negationibus tamen incommunicabilitatis, quæ ab actibus indiuidualibus inferuntur, vnica ratio abstrahi queat.

Quare tantùm obtinet opposita ratio: quòd distinctio vt sic, prout refert vnitatẽ cõceptus, nõ apprehẽdatur instar formæ afficiẽtis plura fundamẽta, vt plura sunt; quia aliàs cõciperetur ipsa negatio vt plura, & nõ sub ratione vnius; cũ accidentia partitionem adeant, iuxta substratorum pluralitatem. Quò fit, vt distinctio in concreto, siue prout composita positiuo illi, quod per illam, tanquam per formam distinguitur, non possit referre vnitatem conceptus; eòquòd ab omnibus distinctionum fundamẽtis vna ratio præscindi nequeat; & ad concreti vnitatem, non sola formæ vnitas exigatur, sed etiam subiecti. Quò fit, vt sicut præscindibilis non sit vna ratio subiecti distinctionis ab omnibus fundamentis illius; ita & repugnet, distinctionem, vt subiecto concretam, seu compositam, ab omnibus distinctionibus abstrahi. Sed non ostendit argumentum, quòd distinctio à subiecto abstracta vnicum conceptum sortiri nequeat; cùm vt sic subiectum non concernat, à quo spectetur essentialis inæqualitas, quæ per præci-

siuam

suam actionem tolli non possit.

Ad confirmationem. 22 Ad confirmationem; dato, quòd veræ, & propriæ rei passiones maiorem vnitatem referre non possent, quàm importent subiecta illa, à quibus emanant; inficiamur tamen, distinctionem esse veram proprietatem entis. Quò fit, vt licet substratum distinctionis in tota sua latitudine vnitatem conceptus sortiri nequeat; negationes tamen omnes distinctionis in vnam rationem obiectiuam conuenire valeant. Sicut, & non contradicit, negationes incommunicabilitatis, quas exprimunt formæ indiuiduales, in vnum conceptum coire; esto quòd ad vnam rationem trahi nequeant, hæcceitates positiuæ, à quibus negationes inferuntur.

Ad instātiā 23 Ad instantiam; respōdetur, quòd vel spectari possunt distinctiones ratione connotati, nimirum fundamenti, quod extrinsecè innuunt, & à quo referunt essentialem inæqualitatem; & vt sic nequeunt ad vnum conceptum colligi; sicut & repugnat ens reale, & ens rationis, ita ab ea inæqualitate, quam quidditatiuè imbibunt, depurari, vt in vnam rationem conuenire queant. Vel considerari potest quidditatiua ratio distinctionis, quæ præcisè in negatione posita est; qua spectata, non apparet apud Soariū ratio inæqualitatis in negationibus, quò negationes sunt, vt ab illis vna ratio nō abstrahatur; cùm negatio, quæ ad ens rationis consequitur, magis, aut minus de nihilo non referat, quam non esse illud, quod ab ente reali infertur, sicut *in controuersia 2. art. 1.* ostendimus, agentes vnitatem entis realis, ac rationis in vnum conceptum conuenire posse, ex hypothesi, quòd vtraque vnitas in mera negatione consisteret.

A distinctionibus realibus abstrahitur vna ratio, non tamen à fundamentis. 24 Aduertēdū tamē, circa vnitatem distinctionis, vt sic à distinctione reali, & rationis præcisæ; nos procedere de mente Soarij, apud quem vnitas entis realis, & entis rationis, si in mera negatione consisterent, ad omnimodam conceptus vnitatem trahi possent; quod absolutè verum non æstimamus, vt adnotatum præmittimus, *in prædicto art. 1. huius controu. 2. de vnitate* Dei. Quo etiam supposito, verum habet, maiorem vnitatem nancisci conceptum distinctionis, quæ reperitur ante functionem intellectus, quàm substrata talis distinctionis; cùm distinctio colligat ad vnitatem conceptus cunctas distinctiones, quæ anteeunt negotiationem mētis; & substrata huiusmodi distinctionum non coeant in vnam rationem. Nec enim ab ente reali, & illius proprietatibus, vnicus cōceptus præscindi valet; vt ostendimus *in 2. art. prædicta controu. 2. de vnitate Dei.* Cùm tām ens, quàm illius proprietates inferant immediatè distinctionem sintquè substrata illius.

Ad 2. modū dicendi. Ad alium modum dicendi; agentem, vnitatem esse adæquatum materiale, seu substratum distinctionis; satis superque constat ex dictis, *num. marg. 6.*

ARTICVLVS II.

In quo prima distinctionis partitio, in realem, & rationis, discutitur.

SVMMARIVM.

Opinio Vazquez reijcientis communem partitionem distinctionis rationis, in discretionem rationis ratiocinatæ, & ratiocinantis. Num. 2.

Francisci Soarez placitum contendentis, distinctionem formalem Scoti à discretione rationis ratiocinata non dissidere. Num. 4.

Altera quorumdam opinatio, qui data distinctione formali Scoti, inutilem distinctionem rationis ratiocinatæ, autumant. Num. 8.

Distinctio rationis ratiocinantis, facta collatione cum discretione ratiocinata, aperitur. Num. 9.

Comparatio distinctionis ratiocinatæ, ad distinctionem formalem ex natura rei. Num. 12.

Alia ratiocinata distinctionis collatio cum ea præcisionis specie, quæ ad intuitiuas apprehensiones accedere potest. Num. 15.

Mens authoris rationibus firmata. Numer. 17. & 18.

Ad argumenta in oppositum. Num. 19.

Digressio de distinctione præcisionis ab intuitiuis apprehensionibus relicta. A num. 26. vsque ad 42.

1 EXpensa quidditate distinctionis vt sic, & adæquato materiali, à quo inferatur; per sequentes articulos discutiendæ sunt omnes species illius; sic enim diuisi latitudo & communitas penitius exhaurietur. Quare in præsenti inuestigamus primam distinctionis partitionem, in realem, & rationis; quia cùm realis distinctio plures sortiatur species, quæ diffusiorem discussionem exquirunt; ideo consultò distinctiones rationis præmittimus; vt postea ad reales distinctiones expeditior accessus fiat.

Puncta quæsiti.

In præsenti ergo articulo tria à nobis præcipuè expendenda sunt: primum vtrum rectè tradita sit communis partitio distinctionis rationis in distinctionē rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ? alterum; vtrum distinctio rationatæ rationis sit eadem cum distinctione formali, quam expressit Scotus? tertium; an supposita distinctione formali ex natura rei, necessaria sit distinctio rationis ratiocinatæ? deinde digrediemur ad distinctionem præcisionis ab intuitiuis apprehensionibus relictam.

1. Opinio abigens partitionem distinctionis rationis in distinctionē rationis ratiocinantis & ratiocinatæ.

2 Circa primum: Gabriel Vazquez 1. *p. disp.* 117. *cap.* 3. *nu. marg.* 9. *& disp.* 119. *cap.* 2. *num. marg.* 8. vt impropriam istam partitionem distinctionis rationis reijcit; eòquòd existimet, nullum interesse discrimen inter distinctionem rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ.

Vazquius. 1. Ratio.

Cuius sententia suadetur primò: quia si discretio aliqua inter distinctiones rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ, constitui posset; eò vel maximè, quò distinctio rationis ratiocinatæ intrinsecum in re ipsa pluralitatis virtualis fundamentum spectaret; ratiocinantis verò rationis distinctio solam extrinsecam functionem intellectus conceptum suum geminantis, aut repetentis circa idem non partitum obiectum. Atqui ita extrinseca est obiectio distinctio rationis ratiocinatæ, sicut & ratiocinantis; non est ergo fundamentum intrinsecum ex parte rei, vt inter distinctiones istas ratio aliqua discriminis asseratur.

Minor probatur; quia etiam virtualis pluralitas, quæ fundamentum astruitur discretionis ratiocinatæ, est denominatio quædam extrinseca ab inadæquatis conceptionibus relicta; cum eò pluralitas in re omnino extra intellectum indiuisa autumetur, quò apprehendatur per partiales & inadæquatas cōceptiones; quæ si adæquatè, & totaliter obiectum callerent, sicut & plures nō essent, sed vnica, & simplex obiecti perceptio: ita nec relinqueretur pluralitas ea, & partitio obiectiua, quæ ad partiales cōceptus, vt extrinseca denominatio accedit.

2. Ratio. pro Vazquio

3 Secundò: quia, licet ad abstractiuam, & analogicam cognitionem hæc pluralitas consequatur; ad intuitiuam verò, & quidditatiuam obiecti apprehensionem accedere non valet. Si enim intuitio obiecti sicuti est distinctionem, aut partitionem conciperet, vbi re vera non in esset; apprehensio non esset obiecti sicuti est, sed aliter quàm est: ac proinde intuitio, aut quidditatiua obiecti perceptio haberi, aut æstimari non posset, sed analogica & abstractiua cognitio cēseri. Fit ergo, vt tota ratio pluralitatis in fundamēto distinctionis ratiocinatæ extrinseca sit, vtpote quæ solū illi in ordine ad abstractiuam cognitionem congruat; si enim eminentia illa, virtualisque pluralitas intrinseca esset, etiam respectu cuiuslibet quidditatiuæ intuitionis multitudinem, aut pluralitatem referret.

Sententia eorum, qui permiscent distinctionem rationis ratiocinatæ cum distinctione formali. Soarius. Hurtadus.

4 Circa secundum punctum articuli; an scilicet distinctio formalis, quam docet Scotus, sit eadem cum discretione virtuali, quæ etiam rationis ratiocinatæ appellatur? Franciscus Soarez opinatus est, vtramque distinctionem de mente Scoti in eamdem coincidere: Ita Soarez *lib.* 4. *de Trin. cap.* 4. *num. marg.* 2. *&* 5. cui suffragatur Hurtado, *in sua Metaph. disp.* 6. *sect.* 3. *§. marg.* 63. vbi acriter pungit Scoti discipulos, quasi Magistrum in minus probatam sententiam extortè trahere conentur.

1. Ratio. Scotus.

Et probant primò ex Scoto *in* 1. *sentent. dist.* 2. *quæst.* 7. *num. marg.* 43. *§. sed numquid hæc distinctio dicetur realis?* vbi ait. *Potest vocari differentia virtualis, quia illud, quod habet distinctionem in se, non habet rem, & rem. sed est vna res habens virtualiter, siue eminenter, quasi duas realitates: quia vtrique realitati, vt est in illa re, competit illud proprium, quod inest tali realitati, ac si ipsa esset res distincta. Ita enim hæc realitas distinguit, & illa non distinguit, sicut si ista esset vna res, & illa alia.*

2. Arguitur

5 Secundò: quia distinctio rationis ratiocinatæ, prout à communi Docto-

rum

tum schola astruitur, est virtualis discretio, seu vna res formaliter, & multa per æquiualentiam; eòquòd distinctis intellectus conceptionibus æquipolleat. Sed distinctio formalis, vt ab Scoto expressa, nil aliud refert quàm habile fundamentum contradictionum, quas format intellectus; cum eò præcisè hoc distinctionis genus tradiderit, vt contradictoriæ enuntiationis de eodem obiecto verificari possent: ergo cùm id præstet virtualis discretio, reliquum est, vt a communi sententia non dissideat Scotus.

5. Ratio in oppositum.

6 Deinde tertiò; quia si distinctio formalis diuersa esset à distinctione rationis ratiocinatæ; eò vel maximè, quò ista tantùm virtualem, illa verò actualem pluralitatem referret. At voluntariè, & absque vllo fundamento actualis distinctio astruitur propter contradictiones, quæ ex diuersis conceptibus emergunt: ergo distinctio formalis à virtuali, seu ratiocinatæ rationis, secerni non debet. Minor suadetur in relationibus paternitatis, filiationis, & spirationis passiuæ, quæ sunt formæ hypostaticæ suppositorum in esse personali constitutiuæ; in quibus secundùm communem sententiam non distinguuntur actualiter illæ duæ formalitates relationis ad terminum, & hypostasis constitutiuæ incommunicabilis suppositi. Esto quòd secundùm inadæquatas conceptiones nostras non cohæreant inter se rationes istæ: cū conceptus suppositalitatis tantùm exprimat incommunicabilem reddere existentiam naturæ, cui coniungitur; adeò vt vi huius formalitatis obiectiuæ, qualibet alia penitus seclusa, concipiatur in ratione hypostasis. Et similiter relationis conceptus, eò præcisè intelligitur, quò habitudo ad terminum appræhéditur; cōceptu suppositalitatis, quoad explicitum eius, omnino præciso; vt constat in relatione spirationis actiuæ, quæ formaliter relatio diuina est, etsi nullatenus referat conceptum hypostasis.

Insistitur pressius.

7 Vrgetur efficaciùs; quia ideò secundùm Scotum, (*vt in 1. controu. art. 5. num. marg.* 28. statuimus,) sapientia diuina formaliter ex natura rei differt à iustitia; quia conuenit cum sapientia creata in vna ratione simpliciter præcisa sapientiæ vt sic. Quò fit, vt sicut sapiētia creata formaliter ex natura rei à iustitia secernitur: ita & sapientia increata, quæ coniungitur cum creata sapientia ad vnitatem conceptus, seu rationis obiectiuæ, etiam formaliter ex natura rei ab attributo iustitiæ seiungi debeat.

Quo supposito sic argumentor: relatio creata trahitur ad vnitatem conceptus relationis seu habitudinis vt sic cùm relatione increata; cùm non appareat ratio, cur potius repugnet relationi creatæ conuenientia in vnitate conceptus cum relatione diuina, quàm sapientiæ creatæ cum increata sapientia. Atqui relatio creata essentialiter differt à suppositalitate in tota latitudine illius; ergo relatio etiam increata.

Confirmatio ad hominem contra Scotum.

Ex quo vlterius produco argumentationem: secundùm Scotum, & eius discipulos, diuersitas diffinitionum relationis, & hypostasis, & dictionis, non conuincit actualem distinctionem formalitatum ex natura rei in paternitate diuina, sed solùm secundùm virtualitatem & eminentiam quamdam; ergo similiter in attributis diuinis propter conceptuū contradictionem, & diffinitionum diuersitatem tantùm intendit eminentialem pluralitatem. Vel è contra; si in attributis discretionem actualem ex natura rei spectat Scotus; etiam in paternitate diuina formalitates relationis, & hypostasis actualiter condistinguere tenetur, ne à doctrinæ consequentia manifestè deficiat. Ac proinde fieret, quòd supposita diuina à parte rei constituerentur absolutis proprietatibus, si hypostaticæ formæ nō essent relationes ex natura rei: quod esset Ioanni de Ripa ab omnibus Theologis in hac parte reprehenso, consentire.

Tertia opinio quòd in schola Scoti nō sit admittenda discretio rationis ratiocinatæ.

8 Tertius in hac re modus dicendi est aliquorum ex schola Scoti autumantium, quòd supposita distinctione formali, quæ apud Scotum est actualis ex natura rei; inutilis prorsus censeri debeat discretio rationis ratiocinatæ, quæ solùm virtualis ante intellectum astruitur.

Fundamentum præmissæ opinionis.

Et probant: quia distinctio virtualis eò à Thomistis asseritur, vt propter eminentialem pluralitatem de eadē realitate indiuisa contradictoriæ enuntiationes verificari queant; quæ ex diuersis conceptibus accedunt. At Scotus existimauit æquiualentem pluralitatem non præstare, vt contradictoriæ enuntiationes de eodem obiecto ex natura rei verificentur: igitur distinctio formalis nō

sustinet distinctionem rationis ratiocinatæ, quæ pluralitati solùm virtuali innititur.

Distinctio rationis ratiocinantis, facta collatione cum discretione ratiocinata, aperitur.

Triplex comparatio distinctionis rationis ratiocinatæ.

9 CÆterùm, vt controuersia præsens penitiùs dirimatur, distinctio rationis ratiocinatæ cum triplici extremo distinctionis conferri debet; primò, cum distinctione rationis ratiocinantis; deinde, cùm distinctione formali ex natura rei, quã astruit Scotus: tertiò, cum distinctione præcisiua, quæ ab intuitiuis apprehensionibus petitur.

Collatio distinctionis rationis ratiocinantis & ratiocinatæ.

Obseruandum igitur est pro comparatione distinctionis ratiocinatæ cum distinctione rationis ratiocinantis; quod hæc distinctio, quæ intellectus ratiocinantis dicitur, non fundatur in eminentiali aliqua multitudine obiecti, quæ à mente percipiatur; sed in fœcunditate intellectus geminantis seu conceptum suum repetentis circa eamdem rationem obiectiuam, prout tantùm substernitur diuersis habitudinibus subiectionis & prædicationis. Vt quando idem de se ipso enuntiatur; verbi gratia, Petrus est hic homo; vel quando eadem ratio obiectiua subit munera per rationem opposita, termini, & subiecti, relationis identitatis. Quando nimirum indiuiduũ per identitatis respectum refertur ad se ipsum, quatenus concipitur vt idem sibi: quod idem genus distinctionis intercedere astruimus in omnibus alijs collationibus, quæ inter eamdem omnino rationem obiectiuam ad se ipsam relatam, haberi possunt. Quò fit, vt hæc distinctionis ratio non oriatur ab eminentia rei, quæ eatenus ab intellectu partibilis sit, quatenus per vnicum conceptũ exhauriri nequeat tota ratio obiectiua illius; ac proinde nec ex naturali impotentia seu defectu intellectualis virtutis. Valet enim intellectus per vnicum conceptum quidquid est in obiecto huiusmodi, quod distinguit, exhaurire; Petrus enim vno simplici mentis intuitu adæquatè percipitur.

Quæ sint extrema distinctionis rationis ratiocinãtis.

Vnde discretio ista, prout opposita est distinctioni rationis ratiocinatæ in tota latitudine illius, non emergit ab inadæquatis conceptibus; sed à repetitione potius eiusdem conceptus adæquati, prout tantùm induit diuersam rationis habitudinem. Quando enim mens fundat in Petro respectum identitatis ad hunc hominem, discretio illa Petri, quà fundamentum seu substratum est huius respectus rationis, ab eodem met Petro, quà terminus est talis habitudinis; non prouenit ex eo quòd conceptus ille, quo Petrus, vt subiectum apprehenditur, non adæquet totam rationem obiectiuam illius; refert enim quidquid intrinsecum repræsentationis, seu intellectualis imaginis in conceptu eiusdem Petri elucet, prout terminus est talis habitudinis. Notanter dictum est repetitionem eiusdem conceptus, seu istum Petri conceptum, quò substratum est respectus rationis, referre quidquid intrinsecum sortitur conceptus eiusdem Petri, quò terminus est talis respectus: quia tantùm differunt penes denominationes subiecti & termini habitudinis ab intellectu confictæ, quę illis aduentitiæ & extrinsecæ sunt immo quòd ipsa ratio respectus identitatis omnimodæ & obiectiuæ expetit, vt duo isti conceptus, seu quod iste conceptus repetitus sit omnino adæquatus, adeò vt alter referat quidquid est alterius; quia si aliquid esset in vno extremo, quod non esset in altero, non posset esse fundamentum, & terminus identitatis omnimodæ obiectiuæ, quæ exprimitur inter Petrum, & se ipsum; sed potius distinctionis.

NOTA.

Confectarium de assimilitudine distinctionis rationis ratiocinantis & ratiocinatæ.

10 Ex dictis perspicuum erit discrimen inter distinctionem ratiocinantis, & ratiocinatæ rationis; quia cum opposita membra sint, quæ distinctionem rationis partiantur, alterum aperiri potest per negationem alterius. Fundamentum ergo distinctionis rationis ratiocinatæ maximè positum est in eminentia rei, quæ maior est, quàm quòd ab vno actu intellectus adæquatè exprimi queat; vnde prouenit actualis pluralitas & distinctio obiectiua huius rationis ab alia. Eò enim, quò per vnicum actum finiri non potest, nec adæquari quidquid repræsentabile & cognoscibile est in ali-

qua re; ideò obiectum istius cognitionis, secundùm id, quod ab intellectu apprehenditur vi istius actus, remouet, & separat reliquam cognoscibilitatem, quæ vi talis actus percepta non est. Quare indiget intellectus alio actu, vt concipiat reliquum rei, quod vi alterius cognitionis perceptum non est; atque adeo isti duo conceptus differunt inadequatè, seu quod eòdem redit, vt pars, & pars, siue vt duæ cōpartiales cognitiones, quæ simul sumptæ adæquent totam cognoscibilitatem rei, quæ ab vna simplici notitia non exhauritur. Hoc genus distinctionis constituunt Thomistæ in omnibus attributis; sed ex dicendis constabit huiusmodi distinctionem non præstare pro contradictorijs enuntiationibus, quæ de illis verificantur.

Confutatio Vazquij.

11. Vnde, apparet manifestè disparilitas inter discretionem rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ; estò enim quòd Gabrieli Vazquez detur, fundamentum vtriusque distinctionis ab extrinseco spectatum iri; adhuc tamen intra extrinseci fundamenti latitudinem maximè dissidet repetitio, & geminatio eiusdē omnino conceptus (prout tantùm diuersis habitudinibus rationis substernitur) à discretione rationis ratiocinatæ, quæ constituitur inter conceptus partiales, à quibus rationes obiectiuæ explicitæ prorsus condistinctæ accipiuntur. Licet enim ad obiectum in esse rei, & extra intellectum omnino idem, & non partitum, attineant; adhuc tamen asserendum est, dari fundamentum pluralitatis virtualis per habitudinem ad notitiam non comprehensiuam; quatenus res maior sit, quàm quòd per inadæquatam conceptionem exprimi queat.

Obseruapro fundamento distinctionis virtualis.

Comparatio distinctionis rationis ratiocinatæ cum distinctione formali Scoti; & cum distinctione præcisiua, quæ ab intuitiua notitia relinquitur.

Cōparatio distinctionis rationis ratiocinatæ cum distinctione formali Scoti.

12 Pro comparatione distinctionis rationis ratiocinatæ cum distinctione formali ex natura rei, adnotandum est; quòd cùm fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ non sit actualis, sed tantùm eminentialis multitudo, quæ quia maior est, quàm quod ab vno actu intellectus finiri possit, ac proinde à pluribus compartialibus cognitionibus exhauriatur; ideo fit, vt multitudo actualis, quæ ad tales inadæquatas conceptiones accedit, non sit pluralitas ex natura rei, sed tantùm obiectiua. Quare, licet fundamentum esse queat illarū contradictionum, quæ ex sola pluralitate inadæquatarum conceptionum emergunt; eòquòd esse obiectiuum explicitum, quod vi huius cognitionis fit, non sit illud esse obiectiuum, quod vi alterius cognitionis formatur. At hæc obiectiua discretio non præstat pro illis enuntiationibus contradictorijs verificandis, quæ non cadunt supra obiectiuum, aut denominatiuum esse, quod ab ipsa apprehensione trahitur; sed supra illud esse obiectiuum, quod extra intellectum existit.

13. Quò fit, vt licet distinctio rationis ratiocinatæ, quæ constituitur inter paternitatem diuinam, in quantùm adit munus formæ hypostaticæ; & eamdem paternitatem, prout exercet relationem ad filium; præstare possit, vt ex modo concipiendi vera sit assertio ista; *pater non constituitur ex modo concipiendi per paternitatem, vt relatio est, sed vt forma hypostatica est*; at discretio ea, quæ inter paternitatem, vt hypostasim, & vt relationem, posita est, non conferet, vt verum esse queat; *quòd pater non constituatur ex natura rei per relationem sub forma relationis*; eòquòd à parte rei, & extra conceptiones nostras, nulla prorsus sit actualis discretio inter paternitatem, vt hypostasim, & vt relationem.

Illustratur doctrina præcedens apposita instantia relationis paternitatis diuinæ inquantùm est hypostasis, dictio generans, & relatio ad genitum.

14. Ex quò sequitur discrimen inter distinctionem rationis ratiocinatæ, & distinctionem formalem ex natura rei, quam astruit Scotus; & quare admissa distinctione virtuali, siue rationis ratiocinatæ, adhuc necessaria sit formalis distinctio ex natura rei, quæ actualem pluralitatem rationum formalium referat. Quia distinctio rationis ratiocinatæ tantùm valet ad verificandas contradictiones, quæ ex partialibus, & inadæquatis conceptibus proueniunt, ad quas ne-

Admissa distinctione formali adhuc in Schola Scoti ableganda non est discretio rationis ratiocinatæ.

cessaria non est actualis distinctio ex natura rei; formalis verò discretio, quam constituit Scotus, necessariò asserenda est pro contradictorijs, quæ verificantur de re, non secundùm obiectiuum, ac denominatiuum esse, quod à cognitione nostra trahitur; sed secundùm quidditatiuas rationes, quæ rei congruunt, prout extra intellectum existit.

Collatio distinctionis rationis ratiocinatæ cum distinctione præcisionis, quæ consequitur ad notitiam intuitiuam.

15 Deinde habenda est collatio distinctionis rationis ratiocinatæ, quæ ad abstractiuam cognitionem consequitur; cum ea distinctione præcisionis, quæ ab intuitiua apprehensione petitur; (posse enim distinctionem præcisionis ad intuitiuam notitiam accedere, statim ostendendum est, eò quòd doctrinæ necessitas ad hæc nos digredi, vrgeat.) Ratio ergo disparitatis inter distinctionem consequutam ad abstractiuam, & intuitiuam notitiam, in hoc maximè posita est; quòd ad abstractiuam cognitionem consequi queat, non solùm præcisiua, sed etiam, & contradictoria distinctio: nimirum quòd intellectus abstractiuè, & inadæquatè percipiens obiectum, non solùm præscindere possit à reliquo obiecti, quod vi illius actus inadæquati perceptum non est; sed quòd etiam remouere excludereque possit rationem obiectiuam apprehensam à ratione obiectiua explicitè non cognita, vi illius cogitationis. Quò fit, vt ex distinctione ratiocinata, quæ ad abstractiuam cognitionem consequitur, contradictoria discretio relinquatur; quod in omni opinione, tàm Thomistarum, quàm Scoti indubitatum esse debet. Cùm, apud Thomistas, propter solam distinctionem ratiocinatam ratio obiectiua animalis excludat conceptum rationalitatis; & apud Scotum, persona patris, ita per paternitatem sub explicito conceptu formæ hypostaticæ constituatur; quòd hæc constitutio, ex modo nostræ inadæquatæ conceptionis, excludat conceptum explicitum relationis, quâ referentiam importat.

Notãda obseruatio.

16 Cæterùm, ad intuitiuam notitiam, licet distinctio præcisiua accedere queat, non tamen exclusiua, aut contradictoria, qua ratio percepta opponatur rationi non apprehensæ; ita vt concipiatur actualis pluralitas, & multitudo vbi ea non insit. Quod non solùm in apprehensione intelligibili, sed etiam in idolo, seu apprehensione sensibili ostendere possumus. Visio enim corporalis, quæ est intuitiua perceptio albedinis, ita à gradu entis, & qualitatis, qui in albedine imbibitur, præscindit; vt non apprehendat pluralitatem, aut discretionem inter gradum coloris perceptum, & gradum entis, aut qualitatis non apprehensum. Similiter, & intuitio intellectiua, si inadæquata rei cognitio sit, tantùm refert quasi medietatem entitatis, quæ extra intellectum est, exprimere, præscindendo à reliqua medietate rei, quę vi illius actus cognita non est; adeò tamen, vt non percipiat, medietatem illam rei apprehensæ non esse alteram quasi medietatem entitatis, quæ sub talem intuitionem non cadit. Sed de hoc penitiùs in sequenti digressione. Quibus præmissis.

1. Assertum

17 Dicendum primò, distinctionem rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ, inter se dissidere. Hæc est communis sententia vno excepto Vazquez. Et probatur: quia discretio rationis ratiocinantis afficit eumdem adæquatum, & geminatum conceptum; distinctio verò rationis ratiocinatæ intercedit inter plures compartiales, & inadæquatos conceptus, à quibus omnino condiscreta ratio obiectiua explicita hauritur: ergo distinguuntur tanquam duæ condistinctæ species distinctionis rationis.

Probatio pronunciati præmissi

Cõfirmatur

Adde, quod licet ipsi Vazquez detur, distinctionem rationis ratiocinatæ quoad intuitiuos actus sine analogia obiectum percipientes haud subsistere posse; adhuc tamen respectu abstractiuæ, & analogicæ cognitionis, datur eminentia, & virtualitas rei, quæ maior est, quàm quòd per vnicum actũ exhauriri queat. Ergo non infert id genus discretionis rationis, quod afficit eumdem geminatum adæquatumque conceptum: ac proinde dissidet à distinctione illa, quæ rationis ratiocinantis appellatur.

Assertio 2.

18 Dicendum secundò: astruendam esse in schola Scoti distinctionem rationis ratiocinatæ, etiam admissa distinctione formali ex natura rei.

Ratio assertionis.

Et probatur: quia nunquam Scotus distinctionem rationis ratiocinatæ, vt sic, seu in tota sua latitudine inficiatus est; nec comminisci possunt aduersarij, eò illam exclusisse, quò distinctionem formalem ex natura rei autuma-

tumarit in aliquibus particularibus obiectis. Licet enim distinctio actualis ex natura rei omnino necessaria sit pro illis contradictionibus, quæ de eadem entitate verificantur à parte rei propter quidditatum diuersitatem; dantur aliæ enuntiationes, quæ contradictionem nō inuoluunt ex natura rei, sed ex modo inadæquatæ conceptionis nostræ; pro quibus non distinctio ex natura rei, sed sola obiectiua, quæ ab inadæquatis conceptibus petitur, constituenda est. Vt apparet in conceptibus inadæquatis relationis, & hypostasis in paternitate diuina; & in conceptibus hypostasis, & dictionis, vel generationis actiuæ in eadē relatione paternitatis. Quia secundùm nostrum modum concipiendi inadæquatum, & analogicum, pater æternus constituitur paternitate, non sub explicita forma relationis; sed suppositalitatis, & hypostasis. Et similiter pater æternus dicit verbum per paternitatem, non quatenus est formaliter hypostasis suppositi generantis, (cum suppositum generans apprehendatur constitutum in ratione suppositi antequam generet,) sed per paternitatem, vt obit munus dictionis, vel actionis generatiuæ. Nec etiam per analogiam ad creata, pater dicit, & generat per relationem paternitatis sub explicito conceptu relationis, sed quatenus est productio notionalis; cū in creatis, relatio principij ad principiatum sub sequatur actionem productiuam, non verò illam constituat. Sed fundamentum harum negationum inter conceptus relationis, & hypostasis, non est distinctio ex natura rei; quia aliàs constitutiuum patris in esse suppositi non esset relatio ex natura rei, sed quid absolutum; quod falsum æstimo cum communi consensione Theologorum. Et similiter paternitas, quæ est forma hypostatica suppositi generantis, non attineret ex natura rei ad conceptum generationis, vel dictionis verbi; sicut ex inadæquata, & analogica nostra concipiendi ratione per habitudinem ad creata, hypostasis suppositi generantis, nullatenus spectat ad conceptum actionis generatiuæ; nec relatio paternitatis complet, vel constituit actionem generantem. Igitur fundamentum harum contradictionum, quæ ex conceptibus relationis, hypostasis, & dictionis, in paternitate diuina, cōflantur, est distinctio rationis ratiocinatæ, seu

Pende distinctionem rationis ratiocinatæ in diuinis.

Vrgetur distinctio in paternitate, vt est hypostasis, dictio, & relatio.

virtualis, prout relata ad analogicos cōceptus; qui creaturarum instar rationē hypostasis, relationis, & generationis, partiuntur: quod idem asserendum est de alijs rebus, in quibus propter obiectiuam tantùm distinctionem cōtradictiones verificantur.

Argumenta opposita diluimus, vbi agimus quòd distinctio rationis ratiocinatæ alia sit à distinctione formali Scoti; & quòd vtraque distinctio recipienda sit tanquam vtilis, & necessaria ad doctrinam Scoticam.

19 AD primum modum dicendi, qui duplici ratione Vazquez roboratur; ad vtramque probationem fatemur, obtinere pluralitatem virtualem non esse obiecto intrinsecam; si enim rei quidditatiua esset, illi congrueret, non solùm vt refertur ad apprehensiuam, sed etiam ad comprehensiuam cognitionem; quod falsum est, vt infra ostendemus. Addimus tamen, quòd ex eo, quòd hæc virtualis discretio sit denominatio quædam analogicis conceptibus extrinsecè accedēs; non sequitur, quòd sit eadem cum distinctione rationis ratiocinantis; cùm intra fundamenti extrinseci latitudinem detur diuersitas ea, quæ discretionem inter species distinctionis rationis præstare valeat; vt ex dictis satis superque constat.

Ad modum sentiendi Gabrielis Vazquez.

20 Ad secundum modum dicendi; agentem, distinctionem formalem Scoti diuersam non esse à distinctione rationis ratiocinatæ; respondetur. Et primo ad authoritatem Scoti, quòd mentē Doctoris pressè elucidauimus, *controu. 1. art. 5. n. marg. 48. vsque ad 51.* vbi manifestissimè ostensum est, Scotum, dū formalem distinctionem ex natura rei, virtualem dici posse iudicauit, tantùm intendisse, distinctionē actualem formali-

Ad 2 modū dicendi oppugnantē distinctionē rationis ratiocinatæ.
Ad 1. arg.

 tatum

tatum, seu graduum essendi metaphysicorum eiusdem entitatis, esse virtualem distinctionem, non formalitatum, sed realitatum omnino separatarum; eòquòd gradus metaphysicæ compositionis in eadem entitate ita se gerant quoad discretionem quidditatum, ac si essent res prorsus inter se disitæ. Adi locum citatum, nec enim vacat eadem repetere.

Dilutio argum. 2.

21 Ad secundum argumentum; quòd distinctio virtualis valet pro his tantùm contradictionibus, quæ verificantur propter distinctionem obiectiuam, quæ est denominatio rei extrinsecùs accedens ex analogia conceptuum; sed non præstat pro contradictionibus, quæ de obiecto enuntiantur ex natura rei, vt *in 4. art. huius appendicis latiùs aperiemus*, naturam distinctionis formalis ex instituto enodantes.

Præ enodatione arg. 3. ostēditur solam distinctionem rationis ratiocinatæ præstare ad verificandas cōtradictiones, quæ accedunt ex inadæquatis conceptibus.

22 Ad tertium: quòd sola distinctio virtualis ex parte rei cum distinctione actuali inadæquatarum rationum obiectiuarum suppetit ad verificandas contradictiones, quæ enuntiantur de obiecto, non quà existit à parte rei, sed quà inadæquatè concipitur. Quod perspicuum est in eadem paternitatis instantia, quæ nobis obijcitur, quæ tantùm procedit de analogicis paternitatis conceptibus, non tamen de relatione diuina, prout in se est. Quia licet secundùm nostrum modum concipiendi pater æternus constituatur per paternitatem, vt hypostasim, & non vt relatiuam formam; at in re ipsa sicut pater æternus per paternitatem, vt relatio est, constituitur, ita falsum est astruere, patrem ita per paternitatem constitui, vt refert formam hypostasis, quòd non constituatur per paternitatem, vt exprimit habitudinem ad filium. Quo fit, vt ad verificandas contradictiones eas, quæ spectant esse obiecti, quod extra intellectum sortitur, & non obiectiuas tantùm rationes, quæ ab analogia conceptuum prodeunt; non præstet sola virtualis distinctio.

Instantia obtinet relationes creatas, & increatas non colligi ad vnum conceptum.

23 Ad instantiam, quæ magis vrget; respondetur, euidenter obtinere in doctrina Scoti, relationes diuinas colligi non posse cum relationibus creatis ad vnitatem conceptus; quia supposita Scoti ratione, quæ agit distinctionem ex natura rei inter attributa diuina ex conuenientia attributorum cum perfectionibus creatis in vnitate conceptus præcisi; euidenter concludit argumentum, quòd in paternitate diuina habitudo ad terminum, & hypostasis, essent duæ formalitates ex natura rei contdiscretæ, sicut attributum iustitiæ, & misericordiæ. Vel si improbari posset distinctio ex natura rei inter formalitates relationis, & hypostasis, data hypothesi conuenientiæ relationis creatæ, & increatæ, in vna ratione obiectiua; ob id fundamentalis Scoti ratio non modo infirmari posset, quin & omnino infringi.

Cur proprietates attributales conueniant in vnitate rationis cum perfectionibus creatis; secus tamen relationes creatæ, & increatæ?

At quia difficile apparet, cur supposita mente Scoti autumantis Deum, & creaturas, proprietates Dei, & perfectiones creatas colligi posse ad conceptus vnitatem, repugnet relationes diuinas, & creatas trahi ad vnitatem rationis obiectiuæ? reddenda est discriminis ratio, quæ inter relationes diuinas, & attributa intercedit, ob quam attributales Dei proprietates coëant cum creatis perfectionibus ad vnitatem præcisæ rationis, à relationibus verò diuinis, & creatis vna ratio abstrahi nequeat.

24 Respondetur ergo; relationes diuinas in sententia Scoti quantas non esse, relationes verò creatas proportionatam quantitatem virtutis sortiri; vnde prouenit, quòd sicut relationes diuinæ, & relationes creatæ non conueniunt in abstractissima, & communissima ratione entis quanti, ita nec mirum esse debet, quòd nec in conceptu relationis, qui minus abstractus est, conueniant.

A relationibus diuinis non præscinditur ratio communis quia sunt rationes indiuiduales personarum

Adde, quòd relationes diuinæ ex se ipsis referunt, etiam prout relationes sunt, quòd sint quasi indiuiduales differentiæ, siue primæ rationes differendi personarum in esse indiuiduali, & personali; ab vltimis verò differentijs vna ratio simpliciter præscindi non valet. Cũ ideò Scotus autumet, ab hæcceitatibus, siue indiuidualibus formis, nec vniuersalissimam entis rationem abstrahibilem esse; eòquòd sint vltimæ differentiæ. Ex quo fit, quòd si à relationibus diuinis, etiam inter se comparatis, vna ratio præscindi nequeat, eòquòd sint formæ indiuiduales, vltimæque differentiæ personarum constitutiuæ, ac proinde irresolubiles in conceptum conuenientiæ, & differen-

tiæ; ita nec mirum esse debeat, quod ab ipsis relationibus diuinis, & à relationibus etiam creatis vna obiectiua ratio abstrahi non valeat.

Expugnatio 3. modi dicendi, in paternitate quà est hypostasis dictio, & relatio.

25 Ad tertium modum dicendi; asserimus, manifestè expugnari instantia contradictionum, quæ formantur ex cōceptibus dictionis, relationis, & hypostasis, in paternitate diuina; solùmque obtinere, distinctionem virtualem non præstare pro enuntiationibus, quæ referunt contradictionem ex natura rei; secùs verò pro illis, quæ important pluralitatem, & contradictionem obiectiuā.

DIGRESSIO.

De distinctione præcisiua; vtrum ad intuitiuas apprehensiones accedere queat?

SVMMARIVM.

Communis Thomistarum consensio pronuntians, ab intuitiuis apprehensionibus non effici distinctionem præcisiuā. Num. 26.

Vera sententia; præcisiuam distinctionē relinqui posse à quidditatiua intuitione obiecti. Num. 31.

Satisfactio ad opposita. Num. 37.

Negatiua opinio Thomistarum.

26 COmmunior Thomistarum sententia asseuerat, ab intuitiuis apprehensionibus peti non posse discretionem aliquam rationis. Ita omnes, qui cùm distinctionē ex natura rei inter Deitatem, & attributa inficientur; etiam de absoluta Dei potentia impossibilem faciunt quidditatiuam Deitatis visionem sine attributis; eòquòd implicatorium iudicent, intuitiuam notitiam præstare posse distinctionem rationis, vbi ea non insit.

1. Ratio ex Scoto.

Et probatur primò authoritate Scoti *in 1. sent. distinct. 8. quæst. 4. §. præterea intellectus intuitiuus, num. margin.* 15. vbi ait. *Præterea intellectus intuitiuus nullam habet distinctionem in obiecto, nisi secundùm quod existens est; quia sicut non cognoscit aliquod obiectum, nisi secundùm quod existens, ita non cognoscit aliqua distincta formaliter in obiecto, nisi vt existunt.*

Scotus.

Adde; quòd nos supra *in 1. controu. art. 5. num. marg. 39* vel eo contra Thomistas distinctionem ex natura rei inter attributa confirmauimus, quò intellectus intuitiuus apprehendat contradictorias enuntiationes in attributis; cū actualem distinctionem concipere non valeat, si ipsa ex natura rei non præexistat. Ergo cùm distinctio præcisiua non præmittat, vt fundamentum, actualem, & formalem pluralitatem, sed solùm eminentialem, & virtualem; fiet, vt ab intuitiua notitia peti nequeat actualis pluralitas.

Confirmatio ad hominem.

27 Secundò: quia intuitiuus intellectus in receptissima Theologia ens rationis formare non valet; quod solùm ad analogicam cognitionem, consequitur, quæ non percipit rem, vt in se, sed ens ad instar entis. Atqui distinctio præcisiua est merum ens fictum, & analogicum; cùm apprehendatur instar actualis pluralitatis, & multitudinis illa rei eminentia, & quidditas, quæ solùm virtualem multitudinem refert; igitur ab intuitiua notitia expectari non debet similis discretio rationis præcisiua.

2. Ratio, eò quòd notitia intuitiua non formet ens analogicum.

28 Tertiò; quia existentia obiecti, vt in se, est formale specificatiuum intuitiuæ notitiæ; quæ in hoc formaliter, & præcisè ab abstractiua secernitur, quòd hæc abstrahat ab existentia obiecti; intuitiua verò illam essentialiter cōcernat. Sed cognitio ea, quæ præsefert actualem pluralitatem obiectiuam, nō importat modum, & rationem existendi ipsius obiecti, quò existens est; cùm indiuisa obiecti quidditas non sustineat partitionem actualem ex natura rei rationum formalium, quæ omnimodo idētificantur ante intellectum: igitur notitia illa abstraheret ab omnimoda obiecti indiuisibilitate, ac proinde abstractiua, seu præcisiua notitia asserenda esset, non verò intuitiua.

3. Arguitur ex obiecto formali intuitionis.

29 Quartò arguitur ratione, quam Vazquez euidentem iudicauit, *1. part. disputation. 48. capit. 2. numer. marginal. 7.* procedens in obiecto omnino simplici puro, & indiuiso qualis est Deus; in quo contradictio manifestè apparere videtur, quòd sub quidditatiuam intellectus intuitionem cadere queat, si ali-

Quarta ratio euidens à Vazquio æstimata.

si aliquid formale obiecti lateat videntem. Quia cùm in substantia, & proprietatibus attributalibus Dei non detur distinctio aliqua, aut intensiua graduum latitudo; fieri nequit, vt aliquid Dei lateat videntem, quin tota Deitatis quidditas, & substantia ipsum etiam videntem lateat; cùm in Deo non detur aliud, quod obijciatur menti, & aliud, quod effugiat mentis intuitum. Si enim quidditatiuè Deum videns aliquid sapientiæ non apprehenderet; cum illa ratio sapientiæ non apprehensæ sit tota, & indiuisa diuinæ sapientiæ quantitas, seu latitudo virtualis; idem prorsus esset aliquid sapientiæ diuinæ non inspicere, ac nihil totius sapientiæ intueri.

Vltimò arguitur.

30 Deinde; quia si intuitiuis apprehensionibus deferri posset vis præcisiua; sequeretur, quòd per intuitiuam cognitionem inspici possent rationes abstractæ, & genericæ, non apprehenso gradu essentiali specifico, aut numerico, quod absurdum est. Sequela, vel ex eo constare videtur; quòd si intuitiuæ notitiæ ex modo tendendi in obiectum simplex, & indiuisum vis abstrahendi tribuatur; nõ apparet aliqua ratio cur communes rationes à singularibus præscindere non posit.

Præcisiuam distinctionem relinqui posse ab intuitiua, & quidditatiua notitia ostendimus.

Præcisiua distinctio cõsequitur ad intuitionẽ non comprehensiuam.

31 At his nõ obstantibus probatissima, quam nos sequimur, sententia constituit; præcisiuam distinctionem ex intuitiua notitia relinqui posse. Quam in primis tradunt omnes, qui ideò constanter autumant, Deum à beatis non comprehendi; quia aliquid formale Dei beatum lateat. Sic Petrus de Lorca primarius Cõplutensis alios referens, 1. 2. *tom.* 1. *in tract. de beatitudine, disp.* 33. *memb.* 3. idem asserit Ioannes de Salas, *tom.* 1. *in* 1. 2. *quæst.* 3. *tract.* 2. *disp.* 4. *sect.* 2. *num.* 10. multos authores enumerans, quos dum sequitur, astruit, de facto non cognosci à beatis omnia prædicata formalia, quę Deo cõgruunt in ordine ad creaturas; cùm tamen tam Salas, quàm hi, quos sequitur, authores, nullam distinctionem ex natura rei agnoscant inter Deum à beatis quidditatiuè apprehensum, & attributa ea, quæ de facto non videntur. Idem tuetur Petrus Hurtado *in sua Metaph. disp.* 6. *sect.* 6. *subsect.* 2. § *marg.* 176. vbi vniuersaliter constituit, ad omnem intuitionem quidditatiuam, quæ comprehensio obiecti non sit, distinctionem rationis accedere posse. Nostræ etiam sententiæ apertè suffragatur Iacobus Granado *in* 1. *part. tract.* 5. *de visione Dei, disp.* 5. *num. marg.* 6. vbi asseuerat, quòd stante omnimoda indiscretione ex natura rei inter attributa, & essentiam; videri potest Deus quidditatiuè à beatis, sine attributis, saltim de absoluta Dei potentia. Quod etiam probabile iudicauit Ambrosius Machin Episcopus Algarensis, 1. *part. disp.* 19. *section.* 2 licet propter authoritatem D. Thomæ, à nostra sententia se recedere autumet. Etiam nostræ sententiæ suffragatur Alarcon, 1. *p. tract.* 1. *de visione Dei, disp.* 4. *cap.* 2. *concl.* 2. *numer. margin.* 5.

Lorca. *Salas.* *Hurtadus.* *Granadus.* *Machinus.* *Alarcon.*

Probatio ex Scoto.

32 Probatur autem assertio nostra, primò in sensibili intuitione; deinde in intuitione intellectiua. Quia visio corporalis attingens formam coloris, non intuetur gradũ entis corporei, & qualitatis, qui ad talem coloris formam contrahitur; atqui apud Thomistas gradus generici, & specifici ex natura rei non secernuntur à gradibus numericis: igitur ad idolum expressamque imaginem sensibilem consequi potest præcisio, & negatio gradus essendi non apprehensi per talem actum, esto quòd nulla actualis distinctio ex natura rei supponatur.

NOTA.

Hæc ratio petitur ab Scoto, vt patet ex textu illius, quem expendimus infra *in controu.* 9. *de visione Dei, dist.* 3 *sub distinct.* 2. *art.* 2. *numer. marginal.* 34. Vbi dum agit contra Henricum, egregiè ostendit Scotus ad rationem intuitionis, seu apprehensionis obiecti, vt existentis, non exposci, quòd inspiciatur obiectum secundùm omnem rationem essendi, quam importat prout à parte rei existit; cùm visio corporalis attingat albedinem compositam supposito, & non apprehendat sup-

po-

positalitatem illius; addo & ego: nec visionem albedinis apprehendere inhærentiam albedinis, vel compositionem illius ad substratum suppositum.

Aduersariorum fugæ.

33 Quæ ratio acriter perstringit aduersarios, multaque comminiscuntur, vt se expediant. Respondet Ambrosius Machin *loco citato in solutione ad 3. arg.* visionem corpoream non esse quidditatiuam obiecti sicuti est perceptionem; sed tantùm esse idolum, & imaginem obiecti sensibilis, quà sensibile est formaliter, ac reduplicatiuè. Acproinde non exprimere rationem entis, & qualitatis, quia hæc prædicata non referunt formaliter sensibilitatem à corporeo sensu perceptibilem; esto quòd obiectũ, prout formaliter sensibile est, quidditatiuè repręsentetur per visiuam sensationem.

Machinus.

Occupatur effugium Machini.

Sed effugium istud manifesta ratione ita occluditur: ratio coloris, vt refert formam obiecti perceptibilis à potentia visiua, essentialiter imbibit rationem entis, & accidentis; cùm nullus positiuus, & realis conceptus latissimum gradum essendi subterfugere valeat; & apud Thomistas certo certius sit, rationem entis, & accidentis, vltimas differentias cuiuslibet positiuæ formæ transcendere. Aut ergo coloratum, quò specificatiuum est intuitionis visiuæ, essentialiter non est ens, ac proinde vt sic esset merum nihil; aut gradus entis imbibitur in vltima ratione specificatiua obiecti visionis, quod innegabile est. At euidens etiam est, & ipsomet experimento compertum; idolum visiuum rationem entis, & accidentis non intueri, dum coloratum apprehendit; non enim inspicit aptitudinalem inhærentiam corporeo obtutu; nec rationem entis materialis, prout opponitur enti spirituali, sed quà coloratum est præcisè. Infert igitur sensatio visiua negationem præcisiuam, dum percipiens coloratum, & sistens in ratione percepta, præscindit à gradibus alijs, qui vi idoli, imaginisque visiuæ, non exprimuntur ab oculo per corporeum obtutum.

Alia fuga.

Si autem respondeas; oppositionem nostram tantùm agere, quòd idolum visiuum non spectet ea prædicata, quæ extrahuntur ab obiecto formali illius; nec enim accidens quà exprimit compositionem aptitudinalem ad substratum concluditur intra ambitum visionis corporeæ; nec prædicatum qualitatis materialis in ea communitate abstractionis, qua accidenti spirituali opponitur, refert obiectiuam rationem à corporea sensatione apprehensibilem. Nõ tamen quòd visio præscindat intra proprium obiectum; cùm illa prædicata ad obiectum visionis, vt obiectum visionis, non attineant.

Occluditur

Contra sic; quòd sicut ratio formalis obiecti visionis posita non est in denominatione relicta à tendentia actus vitalis in rem; ita nec res ea tantùm prædicata, sibi vendicat in ratione obiecti, quæ vitaliter refert imago, & species corporea visionis; aliàs enim color sub aliqua ratione obiectiua intrinseca, non imbibere posset prædicatum entis materialis, qualitatis, &c. Aut igitur asseuerandum est, huiusmodi prædicata non imbibi per transcendentiam in obiecto visus, secundùm quòd visibile non exprimit solam denominationem extrinsecam à terminatione notitiæ petitam, sed formam intrinsecam; & color, vt color, non esset accidens, nec materialis qualitas; aut tenendum, quòd visio intra proprium obiectum præscindat.

Occursus Valentini de Herice

34 Aliter nostræ probationi occurrit Valentinus de Herice, *tract. 4. de visione* Dei, *disp. 50. cap. 1. num. marg.* 13. absolutè negans, corpoream visionem quidditatiuam esse obiecti apprehensionem; esto quòd intuitiua sit.

Refellitur primo.

Sed nec vim rationis euacuat: quia partitio, & discretio obiectiua, vbi ea ex natura rei nõ insit, nõ repugnat notitiæ, quò quidditatiua est; sed quò intuitiua. Quia animal, & rationale, quidditatiuè percipiũtur, cũ essentiales istorum graduũ diffinitiones à philosophis traduntur; & tamẽ rationes obiectiuas generici, & differentialis gradus, separant, esto quòd apud Thomistas sint eadem omnino formalitas ex natura rei. Igitur non contradicit notitiæ, quà quidditatiua est, partitio obiectiua rei omnino extra intellectum simplicis, & indiuisæ; sed quà intuitiua est, attingens obiectum iuxta conditionem indiuisæ existentiæ illius. Ac proinde, licet corporalis visio quidditatiua obiecti apprehensio non esset; vel ex eo precisè, quòd intuitiua notitia astruatur, præscindere non posset ab aliquo gradu essendi proprij obiecti: at abstrahit à gradu entis, vt ens est precisè,

& qualitatis; igitur non est de ratione obiecti notitiæ intuitiuæ, quod exprimatur secundùm omnem indiuisam actualitatem, quam sortitur ex natura rei.

Alia confutatio Herice.

35 Adde, nec verum esse, quòd visio corporea non sit quidditatiua obiecti materialis perceptio; cùm attingat album, quà disgregatiuum est visus, quæ est ratio formalis illius. Nec enim, vt sensatio corporeæ facultatis quidditatiua obiecti notitia censeri debeat, necessum est, vt omnes colorati dependentias inuestiget, vt contendebat Herice; sed quòd obiectum per propriam speciem simpliciter exprimat, & non per analogicam, aut impropriam similitudinem. At idolum, seu imago facultatis visiuæ repræsentat obiectum sub propria, licet materiali, ratione; ergo est quidditatiua apprehensio proprij obiecti.

Alia probatio Theologica pro nostra sententia.

36 Sed & Theologicè assertionem nostram fulciamus, in intellectuali, & beatifica intuitione; de qua sic instruo rationem. Intellectio, & appetitio libera Dei, quà referunt liberam, & vitalem tendentiam in obiectum creatum, non addunt aliquid supra facultatem necessariam intellectiuam, & appetitiuam ipsiusmet Dei, vt in controuersia de diuina immutabilitate manifestè aperiem⁹; atqui in controuersum est, beatum non attingere omnia decreta libera, nec omnes scientiæ visionis terminationes: igitur nec percipit intellectum, & voluntatem Dei quoad omnem latitudinem, & quantitatem actualitatis suæ, ac proinde præscindit ab illo diuinæ perfectionis modo, seu obiectiua ratione, quam non exhaurit; atque adeò fit, vt quælibet cognitio, quæ non est comprehensio obiecti, esto quòd sit quidditatiua apprehensio eius, inferat negationem præcisionis omnis alterius rationis obiectiuæ, quæ vi talis intuitionis non percipitur.

Verùm exactior nostræ sententiæ comprobatio petenda est ex cõtrouersia de incomprehensibilitate Dei, vbi discutiemus an diuinæ incomprehensibilitatis ratio posita sit in hoc, quòd nullus intellectus creatus exhaurire valeat actualitatem diuinam quoad omnem quãtitatem virtutis, seu latitudinem substantialem, & formalem illimitationis suæ?

(?.?)

Dilutio oppositarum rationum.

Ad fundamenta opposita. Ad 1. ex Scoto.

37 Qvare pro nunc breuiter ad fundamenta opposita. Ad primum ex authoritate Scoti; quòd Doctor tantùm intendit, intellectui quidditatiuè obiectum, vt in se est, intuenti repugnare, quòd pluralitatem apprehendat, vbi ea non existat ex natura rei; quod assertum vt verissimum recipimus. Inficiamur tamen, quòd intuitio præscindens à ratione obiecti non percepta per illum actum; cognoscat pluralitatem, aut distinctionem inter rationem cognitam, & nõ cognitam; cùm simplicissimè sistat in ratione apprehensa.

Ad instantiam.

Ad instantiam dicimus; quòd ex hoc quòd intellectus intuitiuus apprehendat distinctionem, aut contradictionem inter rationes obiectiuas, optimè deducitur, ipsammet distinctionem anteire ex natura rei actum intellectus intuentis talem distinctionem in obiecto: eòquod notitia intuitiua formare nequeat obiectiuarum rationum pluralitatẽ. Nos tamen non astruimus, intellectum quidditatiuè obiectum percipientem apprehendere pluralitatem, vbi ea non insit ex natura rei; sed quòd sistere potest in aliquo obiecti, non cognita tota actualitate eius; non tamen ita vt discernat inter rationem apprehensam, & non apprehensam. Sicut & intuitio visiua attingẽs coloratum, & præscindens à ratione entis, & qualitatis, non format distinctionem inter hos gradus essendi; sed simpliciter sistit in ratione percepta. De quo vide insignem Scoti textum, à nobis explanatum *in controu. 9. de visione Dei, dist. 3. subdist. 2. art. 1. num. marg. 22.*

Intellectus quidditatiuè intuens obiectum indiuisum nõ apprehendit pluralitatem.

Scotus.

Ad 2. arg. Intellectus intuitiuus præscindẽs non fingit ens rationis.

38 Ad secundum argumentum, fatemur cum communi sententia, ens rationis ab intuitiua notitia non formari; nec contrarium ex nostra sententia deduci. Cùm opposita probatio ex falsa assumptione procedat, dum supponit, per notitiam intuitiuam præscindentem à non percepta ratione obiecti, concipi pluralitatem.

Obiectio.

Si autem instes, illud esse ens rationis, quod non sortitur esse ante intellectus functionem; sed distinctio ista præcisionis non existit ex parte obiecti, pro

ut ex natura rei; cùm sit denominatio quædam extrinseca ad conceptiones nostras consequuta; ergo est ens rationis.

Diluitur.

Respondetur; ens rationis esse illud, quod non existit ante actum intellectus concipientis analogicè ipsum ens fictum ad instar entis veri; quare tunc daretur discretio rationis, quando apprehenderetur pluralitas in obiecto, quæ re vera non inesset; quia verò per intuitiuam notitiam non concipitur discretio inter rationem obiecti cognitam, & non cognitam, ideò distinctio rationis non formatur.

Insistitur oppugnationi.

39 Sed vrgebis, distinctionem hanc præcisiuam non emergere ex natura rei, sed accedente intellectus functione; ac proinde esse quid rationis.

Eneruatur oppositio.

Respondetur; quòd non omne, quod non existit ante actum intellectus, pro ente rationis habendum est; aliàs enim species intelligibilis expressa non esset ens reale, quia ante actionem dictiuam intellectus non existit; cùm illud tantù sit ens rationis, quod fit per analogiam ad ens reale, & apprehenditur ad instar entis. Quia tamen distinctio præcisiua, quæ ad intuitiuam notitiam consequitur, non importat actionem intellectus apprehendentis pluralitatem, & discretionem inter rationem obiecti perceptam, & non perceptam; ideò fictio rationis dici non debet, sed potius negatio quædam præcisionis realis, quæ ex natura rei infertur ab intuitiua notitia; eatenùs enim præscindit à ratione obiecti non apprehensa, quatenùs sistit in illa ratione obiectiua, quam exprimit, & non transit ad aliam, quam non exprimit. Adde, quòd si negatio præcisionis, quæ consequitur ad notitiam intuitiuam non exhaurientem totam actualitatem obiecti, esset ens rationis; actus visionis corporalis formaret ens rationis, dum apprehendens formam colorati, abstrahit à gradu entis, qualitatis, &c.

Enodatio 3. arg.

40 Ad tertium argumentum, solùm obtinere, quòd si intuitio obiecti referret pluralitatem obiectiuam non existẽtem ex natura rei non attingeret obiectum sicuti est, sed aliter quàm est. At verò quidditatiua obiecti apprehensio, quæ simplicissimè sistit in ratione obiectiua, quam exprimit, non apprehendit rem aliter quàm est; quia illud, quod de obiecto percipit, ita se habet sicut cognoscitur, licet tota actualitas rei non finiatur vi talis intuitionis. Sicut & visio corporalis attingit coloratum sicuti est; esto quòd non inspiciat totam colorati constitutionem ex gradibus entis, qualitatis, &c.

Obiectio.

Sed dices; à parte rei sortitur obiectũ aliquam actualitatem, seu latitudinem quantitatis virtutis, quam non exprimit intuitiua illa cognitio; ergo esse obiectiuum, quod à cognitione trahitur, aliter se habet, quàm ipsum esse obiecti, quod ex natura rei, & extra intellectum existit.

Excutitur

Respondetur; aliud esse, quod esse obiectiuum, quod à cognitione fit, referat totam actualitatem, quam sortitur obiectum ex natura rei; aliud vero, quod illud esse, quod à notitia petitur, non conformetur rei, vt est in se. Sicut aliud est, quòd visio corporalis non attingat totã colorati compositionem ex gradibus entis, qualitatis, &c. aliud verò, quòd illud, quod de colorato apprehenditur, ita non fit, sicut per visionem exprimitur.

Responsio ad 4. arg.

41 Ad quartum argumentum; quòd licet Deus, & eius proprietates attributales non referrent distinctionem formalem; quantitas tamen virtutis, seu propria illimitatio, quam quidditatiuè imbibunt, importat multitudinem virtualem; eoquòd simplicissima actualitas Dei æquipolleat infinitæ graduum latitudini, & intensioni. Ob quã eminentialem pluralitatem, quæ maior est, quàm quòd à creato intellectu adæquari valeat; fit, vt Deitas quidditatiuè apprehendi queat, non percepta omni latitudine formalis actualitatis suæ.

Instatur ex Vazquio.

Quando verò instat Vazquez: illud formale Dei, quod non apprehenditur est tota Deitas, cùm non sit pars Deitatis; igitur nihil Deitatis inspicit, qui aliquid illius non intuetur.

Occurritur instantiæ in decreto libero.

Dicimus; quòd si hæc ratio concluderet, etiam obtineret, scientiam liberã, quæ vitalis expressio est obiecti creati, ad essentiam intellectionis necessariæ non attinere; sed esse quid ex natura rei ab illa condistinctum, vt effutiuit Caietanus; aut quòd nihil Deitatis intueatur, qui scientiam liberam non videat. Quare sicut totam actualitatem intellectiuæ, & appetitiuæ facultatis Dei intuetur, qui actus liberos non inspicit; tum, quia illa simplicissima, & quidditatiua intuitio, non constituit pluralitatem inter rationem visam, & non visam

Tum vel maximè; quia ratio apprehensa formaliter, & quidditatiuè est eadem cum ratione non cognita; licet ob eminentialem, virtualemque pluralitatem, terminare possit visionis intuitum, non quoad omnem modum suę obiectiuę rationis. Sicut & corporalis intuitio totũ visibile percipit, licet gradum entis, & qualitatis realiter identificatum nõ apprehendat; eòquòd nec exhibeat discretionem inter sensatam, & non sensatam rationem; ac proinde ex modo tendendi non constituat aliud, & aliud, partem, & partem. Et quia ratio apprehensa in esse rei non sit extra quidditatem non perceptæ rationis; esto quod in esse obiectiuo non attineat ad actualem terminationem talis notitiæ ratio illa obiecti, quæ vi talis actus, non appreheditur. Sed de hoc pressiùs in controuersia de incomprehensibilitate Dei.

Respõdetur ad vltimũ arg.

42 Ad vltimam rationem; quòd licet intuitiua notitia præscindere possit ab aliquo gradu essendi actualis & existentis obiecti: ab ipsa tamẽ actualitate obiecti, à qua specificatur intuitio, abstrahere non valet; aliàs enim apprehensio intuitiua quidditatiuè non secerneretur à notitia abstractiua, quæ ex modo tendendi ab existentia sui obiecti præscindit: quò fit, vt rationes communes & præcisæ ab existentiali, & indiuiduali actu, intuitiuum potentiæ conatum terminare non possint.

ARTICVLVS III.

In quo distinctio realis in suas species distribuitur; & modalis distinctio exaratur.

SVMMARIVM.

Specierum distinctionis realis enumeratio. Num. 1.

Opinio eorum, qui modalem distinctionẽ non esse speciem distinctionis realis, asseuerant. Num. 2.

Formæ modalis, prout ab entitatiua cõdistinguitur, plena elucidatio. Nu. 5.

Oppositiones in doctrinam præcedentẽ. Num. 11.

Ad argumenta principalia. Num. 20.

Diuisio distinctionis ante intellectum.

1 Distinctio realis in tota sua cõmunitate, prout idem exprimit, ac distinctio ante intellectus functionem, secatur in realem distinctionem, quæ est discretio inter rem & rem, prout res opponitur modo in tota sua latitudine, inquantùm modus est forma quædã, cuius quidditas in actuali substrati modificatione consistit: & in distinctionem modalem, per quam modus à re secernitur, quam modificat; & in distinctionem formalem ex natura rei; quæ in sequenti articulo penitiùs aperiẽda est & rationibus fulcienda. Quare in præsenti, eò sufficientiam istius diuisionis distinctionis ante intellectum proprijs fundamentis non stabilimus; quò necessariò præmittenda sit omnium mẽbrorum diuidentium notitia & expensio.

Opinio autumans distinctionem modalẽ non dari ante intellectum.

2 At circa primum membrum distinctionis realis, quæ intercedit inter rem, & rem, Petrum, & Paulum, Didacum, & albedinem, nullus nutauit esse speciem distinctionis realis; cum huiusmodi distinctionis extrema saltim de absoluta Dei potentia mutua separatione dissidere, & conseruari, queãt. De distinctione verò modali non pauci opinantur, esse speciem distinctionis rationis; cui placito adhærent, qui relationem à fundamento, præsentialitatem à corpore vbicato; figuram à quantitate, per solam mentis functionem separant. Quæ opinio suaderi potest tum fundamentis, quę in cap. de relatione agere solẽt indistinctionem prædicamentalis respectus à suo fundamento; quæ hic repetenda non sunt cùm proprium locum sibi vendicẽt; tum generalibus rationibus, quæ id de modo in tota sua abstractione ostendere moliuntur; quarum prima est.

1. ratio pro sententia præcedenti.

3 Modus per suam essentiam substrato coniungitur, adeò vt actualis subiecti modificatio attineat ad quidditatiuam modalis formæ constitutionem; igitur subiectum intrat ipsiusmet modi quidditatem. Cùm enim ratio vnionis & compositionis sit vnum, vel compositũ constituere: eo ipso quòd de quidditate modi sit vnio, & compositio ad propiũ substratum; etiã de essentia illius erit subiectum, prout simul cum modo cõstituit

quid

quid vnum, ex subiecto, & modo, tanquã ex materia, & forma coalescens. Sed illud, quod pertinet ad essentiam rei, non est quid realiter discretum ab eo, cuius quidditatiuam compositionem subintrat: ergo, si subiectũ spectat ad essentiã modi, ab eo realiter secerni non poterit.

2. Arguitur quòd mod⁹ à parte rei non distinguatur à subiecto.

4 Secundò arguitur; quia implicat contradictionem in communi sententia conseruari modum destructo subiecto; at si modus à subiecto realiter distingueretur, non repugnaret ab illo separari; cùm causalitas secundaria subiecti circa formam, ea nimirum, quæ est formæ sustẽtatiua, à Deo in genere causæ efficientis exhiberi possit; sicut & de facto suppletur dependentia accidentium à subiecto in sacra Eucharistia: igitur modus à substrato realiter non secernitur.

Confirm.

Præterea: quia modus non sortitur actualitatem distinctam ab actualitate seu existentia subiecti; alias enim diuinitùs pereunte subiecto modus superstes esse posset. Sed quod nõ refert propriam existentiam ab existentia subiecti condistinctam, non infert distinctionem realem, sed tantùm rationis; igitur.

Modalis formæ, prout ab entitatiua condistinguitur, plena elucidatio.

De acceptione modi apud Scotũ

Scotus.

5 DVm modalẽ distinctionẽ inuestigamus, nõ loquimur de modo illatiuo discretionis modalis, in eo sensu, in quo modum expendit Scotus *in 1. Sententiar. distinction 8 quæst. 3. §. Sed hic est vnum dubium, num. marg. 27* vbi inquit. *Respondeo, quòd quãdo intelligitur aliqua realitas cum modo intrinseco suo., ille conceptus non est ita simpliciter simplex quin possit concipi illa realitas absque modo illo; sed tunc est conceptus imperfectus illius rei. Exemplum; si esset albedo sub decimo gradu intensionis, quantumcunque esset simplex omnino in re, posset tamen concipi sub ratione albedinis tãtæ; & tunc perfectè conciperetur conceptu adæquato illi rei. Vel posset concipi præcisè sub ratione albedinis; & tunc conciperetur conceptu imperfecto & deficiente à perfectione rei.* Vbi Doctor eũ conceptum, vel obiectiuam rationẽ vocat modũ, sine quo res modificata perfectè apprehendi nequeat. Qualiter se gerit latitudo intẽsiua in qualitate; quæ sicut perfectè concipi nequit sine quantitate virtutis talis formæ, (lata enim est, à ratione sua intrinseca, non extensione molis, sed quantitate virtutis, nec enim in puncto indiuisibili consistit) ita quantitas vel latitudo virtutis ab Scoto renuntiatur modus qualitatis, absque qua qualitas, etiam spiritualis, non modo existere, imò nec adæquatè concipi valeat. In quo sensu, apud Scoti asseclas, infinitas appellatur modus diuinæ naturæ; & finitas modus entis creati. Similiter necessitas in essendo asseritur modus diuine substantiæ; sicut è contra, cõtingentia ad essendum, cum vertibilitate ad nihilum, vt loquuntur prisci Theologi, est modus intrinsecus entis participati. Quare non tantùm asseuerant, modum in ista acceptione vsurpatum non esse separabilem à re modificata; sed è contra; nec rem substratam modo, ceu à modo modificatam, separabilem esse à modo. De quo Scotizantium sensu videri potest Smisingius *tom. 1. de Deo vno, tract. 2. disp. 1. De modis intrinsecis, & attributis diuinæ essentiæ in communi, q. 1. à num. marg. 2. vsque ad 4.*

Theodorus Smisingius

De qua acceptione modi procedat quæsitum?

Non igitur modum in eo sensu vsurpamus; nec modalem discretionem inuestigamus, inquantùm interceditinter duo extrema mutuò inseparabilia; ita vt sicut repugnet diuinitus, modum sine substrato modificabili esse superstitem; ita & contradicat, rem posse existere sine modo. Sed id distinctionis genus disquirimus, quod ex vtroque coextremo non importet connexionem, saltim de absoluta Dei potentia; taliter, vt esto quòd substratum conseruari queat sine modo; non tamen è contra modus sine substrato: vt figura, relatio, vbicatio, vnio, actio, passio, & sic de cæteris, si reliquæ aliæ formæ modales existant.

Aperitur quidditas formæ modalis.

6 Verùm; quia modalis distinctio est negatio quædã ad modi quidditatẽ cõsequuta; essentia modalis formæ aperienda est, vt & negatio ea patere possit, quę à positiua modi constitutione inducitur. Obseruandum igitur est, quidditatiuam modalis formæ rationem in actuali sub-

ecti modificatione positam esse; coalescit enim essentialiter ex aptitudinali, & actuali modificatione, quidditatiua cuiuslibet modi constitutio. Quod vel ex eo constat; quia in communi sententia repugnat modum sine subiecto esse superstitem, verbi gratia, vbicationem sine corpore vbicato, relationem sine fundamento, figuram sine quantitate, vnionem sine extremis counibilibus, & sic de cæteris; si autem modus non penderet à substrato per suã essentiam, seu quod idem est, si actualis coniunctio, seu modificatio subiecti, non esset de quidditate modi, sicut nec actualis compositio ad propriam potentiam est de essentia cuiuslibet alterius formæ, quam entitatiuam appellamus, prout opponitur modo in tota communitate, & vniuersalitate illius; nec probabilis ratio appareret, cur modus sine substrato de absoluta Dei potentia cõseruari non posset? quia esto quòd ob tenuitatem, & modicitatẽ illius tenaciùs subiectum afficiat, quàm entitatiua forma; supposito tamẽ, quòd hæc maior dependentia, & affixio modi ad subiectum non spectaret ad quidditatem eius, à Deo per specialius auxilium suppleri posset. Quã rationem nobis instillat Scotus transcriptus, *infra sub numer. marg. 20.*

Discrimen inter distinctionem realem, & modalem.

Ex hac modi ratione, à priori petendũ est præcipuum signum discriminis inter modalem, & realem distinctionem, quod in hoc maximè positum est; quòd his, quæ realiter dissident, separatio mutua saltim de absoluta Dei potentia non cõtradicit; eòquòd non sit de quidditate rei, quæ ab altera realiter secernitur, actualis coniunctio, seu compositio ad aliam. Quò fit, vt dependentia entitatiuæ formæ, licet maior sit omni ea, quæ in tali genere entitatiuæ formæ reperiri queat, à Deo per auxilium speciale suppleri valeat, ita vt vtrumque distinctionis extremnm separatum conseruetur; in distinctis tamen modaliter aliter fiat, in quibus solùm non mutua separatio possibilis astruitur, nimirum entitatis à modo; non tamen ècontra modi ab entitate, adeò vt modus à subiecto separatus conseruetur.

Obiectio de forma vitali.

7 Sed instabis, actus vitales non esse modos, esse tamen inseparabiles à potentia, & principio intrinseco, & coniuncto animæ; cùm id exigat natura, seu ratio vitæ, quæ in illis elucet: igitur non ex eo secernitur distinctio realis à modali distinctione, quòd realis discretio referat separationem mutuam, modalis verò non ita.

Infringitur.

Respondetur; sub distinctione actionis, & qualitatis vitalis; si obiectio procedat de vitali actione; fatemur ingenuè, nec de absoluta Dei potẽtia à principio vitæ separabilem esse; eòquòd per suam essentiam à vitali potentia pẽdeat, vt modus essentialiter in actuali potentiæ modificatione positus. Si verò procedat obiectio de qualitate vitali, quæ est terminus talis actionis viuæ; asserendum est, quòd sicut non contradicit, à Deo sine potentiæ vitalis concursu effici, vt sæpe tradit Scotus, ita nec repugnabit sine aliquo subiecto conseruari: eò quòd sit entitatiua forma per suam quidditatem à vitali potentia non pendens; non modus, sicut vitalis actio, à qua profluit.

Corollaria ex præmissis.

8 Infertur secundò ex dictis; hoc genus distinctionis modalis tantùm positum esse inter entitatem, quæ à modo afficitur, & formam modificantem; non tamen inter modum huius entitatis, & modum alterius entitatis realiter discretæ. Quia isti modi separatarum entitatum, etiam inter se realiter dissident; licet impropriè, & largè dici possint modaliter distingui, eòquòd inter ipsos intercedat distinctio, quæ à modalibus formis infertur. Quod potius spectat ad vocem ipsam, non autem ad rationem modalis distinctionis, si presse, & strictè cõsideretur: quò fit, vt modus non distinguatur modaliter, nisi precisè ab illa natura, quam ita afficit per suam essentiã, vt de quidditatiuo formæ modalis conceptu sit tali substrato actualiter componi.

Oppositio de distinctione reali duarum formarum modalium inter se.

9 Si autem opponas; quòd distinctio consequitur ad ens iuxta naturam, & speciem entis; sed præsentialitas Petri, verbi gratia, etiam prout refertur ad præsentialitatem Pauli, est modus: igitur istæ duæ vbicationes modalem distinctionem inferunt.

Eneruatur.

Cui obiectioni occurrimus, astruentes, præsentialitatem non esse modum respectu alterius præsentialitatis; eòquòd de quidditate huius vbicationis non sit alteram actualiter afficere, ac proinde inter vtramque præsentialitatẽ modalem distinctionem intercedere non posse.

Sed

Instatur vltra.

10 Sed vrgebis; quòd illud, quod essentialiter congruit enti, etiam qualibet comparatione facta illi conuenit; cùm extrinseca collatio entis ad hoc, seu alrum extremum, intrinsecam rei constitionem non immutet. Atqui præsentialitas essentialiter est modus; igitur facta qualibet comparationis habitudine ad alterā præsentialitatem, seu ad quālibet aliam naturam, modalis formæ rationem nō referre nō poterit. Cū igitur distinctio consequuta ad modum, vt modus est, essentialiter sit modalis; perspicuum esse videtur, vt duo modi entitatum realiter dissitarum modaliter differant.

Obtunditur obiectio ex speciali habitudine modi ad substratū.

Respondemus; præmittendo aliquas rerum essentias speciales habitudines transcendētales imbibere, à quibus habent, vt in ordine ad speciales terminos concipiantur; adeò vt si ad entitates alias comparentur, non intelligantur referri sub propria habitudine, seu relato cōceptu. Vt videre est in intellectu inuoluente ordinem potentiæ ad actus & obiecta, qui, vt potētia est, ad visionem, seu auditionem non comparatur; nec tamen ex eo quòd sub ratione potentiæ ad extraneos actus non referatur, amittit natiuam & essentialem virtutem intellectiuæ facultatis. Sicut & relatio in ordine ad proprium terminum tantùm exprimit referentiam, & respectiuam oppositionem; cùm in ordine ad disparatum extremum ita se gerat, ac si absoluta res esset. Haud secùs igitur, ratio modi specialem inuoluit habitudinem ad entitatem, cui per suam essentiam componitur; adeò vt si ad extraneam naturam referatur, esto quòd non immutetur, ex collatione extrinseca, ipsamet modi quidditas (sicut nec diuersificatur intrinseca virtus potentiæ, eòquòd ad extraneos actus comparetur, vel relatiua paternitatis causalitas ad disparatū extremum collata) non manet tamē modus eodem modo relatus extrinseca cōparatione accedēte. Vnde fit, quòd quia præsentialitas non est modus alterius præsentialitatis, istæ duæ formæ nō modaliter, sed realiter diffideant; licet secundùm vocem largè & impropriè, distinctio inter modos intercedens modalis vocari queat.

Oppositiones in doctrinā præcedentem, & earum enodatio.

11 Sed contra constitutionem modalis formæ ex actuali proprij subiecti modificatione; adhuc militant non contemnendæ rationes.

1. Obiectio, quòd actualis informatio non sit de quidditate modi.

Prima est: quòd causa formalis secundùm adæquatam rationem illius præsupponitur applicationi seu compositioni eius ad propriam potentiam; sed modus est causa formalis illius concreti seu compositi, quod ex subiecto, & modali forma coalescit. Verbi gratia, vbicatio est causa formalis vbicati, sicut albedo est causa formalis albi: igitur sicut albedo præintelligitur constituta ante quam propriæ potentiæ copuletur; ita & modalis forma antequam causalitatē adeat respectu proprij substrati, adæquatè constituta esse debet.

Cōfirmatio ex præsuppositione cōponibilitatis ad exercitam cōpositionem.

12 Confirmatur: quia sicut essentialis est suppositio actus primi ad secundum, ita & essentialiter præintelligi debet adæquatè constitutum extremum counibile ante actualem nexum; sed modus est alterum coextremum realis illius coniunctionis, quæ ex modo, & subiecto, vt ex actu, & potentia consistit: igitur præintelligitur quidditas modi adæquatè constituta ante actualem compositionē modalis formæ ad propriam potentiam.

Obiectio 2 ex reali causalitate modi respectu modificati.

13 Præterea: modus est causa realis modificati, seu compositi illius, quod cointegratur ex modo tanquam ex causa formali, & ex substrato, tanquam ex materiali concausa; atqui si actualis modificatio spectaret ad quidditatiuā modi cōstitutionem, modus causa realis esse non posset; eòquòd realis causa esse debeat extra totam realitatem effectus, à quo realiter secernitur. Cùm autē effectus formalis modi sit ipsamet compositio modi, & subiecti, prout in facto esse; si modus per suā essentiam substrato cōponeretur, ipsemet effect⁹ formalis modi, nimirū ipsamet cōpositio modi, & subiecti attineret ad quidditatiuā constitutionem modalis formæ; ac proinde realis causa esse non posset.

Enodat. opositionis primæ.

14 Respondetur ad primam obiectionem; modum ante actualem counitionem

tionem eius ad proprium substratum, intelligi cum aptitudinali coniunctione; quod plenè obtinet opposita ratio. Cùm implicet, actualem nexum concipi; quin hic præmittat aptitudinem formalem ad illum. Negamus tamen quòd ex hoc, quòd in modo præintelligatur aptitudinalis vnio ante actualem nexum, inferatur, quòd actualis compositio modi ad subiectum sit extra quidditatiuam modi constitutionem. Quia licet aptitudo ad modificandum sit de essentia modi, vt prædicatum quidditatiuum illius ad actualem modificationem essentialiter præsuppositum; sed non est adæquata, totius modi constitutio. Licet enim primò concipiatur talis aptitudinalis modificatio, sicut priores rationes, vel gradus metaphysici ad specificum actū præmittuntur; sicut tamen ex superioris rationis præsuppositione ad specificum gradum, non colligitur, quòd differentialis actus sit extra essentialem rei conceptum; ita nec ex hoc, quòd aptitudinalis modificatio præsupponatur ad actualem modi informationem, deduci poterit, quòd modificatio actualis sit extra quidditatiuam constitutionem modi: cùm potiùs per modum actus, & potentiæ, actus primi, & secundi, aptitudinalis, & actualis modificatio, ad modi constitutionem coëant.

Elucidatur amplius do ctrina præcedens instantia edu ctionis formarum.

Si autem prædicta oppositio vrgeret, etiam præstringeret communem doctrinam pronuntiātem, quòd eductio formæ essentialiter consistat in hoc, quòd forma dependeat in esse fieri, & conseruari à materia; contra quod pronuntiatum sequens instruitur oppositio. Forma nequit pendere à materia, cum sit dependentia intrinseca, nisi forma sit actualiter composita materiæ; sed actualis compositio præexigit potentialem componibilitatem formæ ad suam potentiam; cum sit essentialis suppositio actus primi ad actum secundum: ergo supponitur forma, vt componibilis, ante actualem compositionem, & dependentiam. Atqui pro illo signo naturæ, pro quo forma concipitur componibilis, intelligitur producta ab agente; igitur ante actualem compositionem ad materiam; ac proinde, & ante actualem dependentiam formæ à materia, intelligitur forma producta: ac per consequēs non penderet à materia in fieri.

Prædictæ enim oppositioni occurritur ex dictis; quia cùm actio eductiua sit modus, essentialiter ambit non solùm componibilitatem, sed & actualem, & exercitam compositionem formæ; vnde quando terminus eductionis concipitur cum signata, & aptitudinali compositione, tantùm inadæquatè apprehenditur ratio modi, quæ adæquatè ex aptitudinali, & actuali compositione coalescit. Quòd autem fieri eductiuum sit essentialiter compositiuum formæ ad substratum eductionis; ostendimus ex Scoto infra, *in controu. 9. de visione Dei, dist. 1. subdist. 2. art. 1. num. 11. & 12.* Quare, cum obijcitur, quòd forma prius est educta vel producta, quàm actualiter cōposita materiæ; negatur, eòquòd eductio formæ, non solùm imbibat formam secundùm vnionem aptitudinalem, sed etiam secundùm vnionem actualem.

Scotus.

15 Ad confirmationem, *sub numer. 12.* fatemur, modum, vt referentem conceptum componibilitatis, supponi ante actualem coniunctionem; improbamus tamen in ipsa ratione potentialis modificationis adæquatam modi quidditatē consistere.

Ad cōfirm. responaetur

16 Ad secundam obiectionem, *ex num. 13.* quòd licet compositio modi ad propriam potentiam subintret quidditatiuam rationem eius; adhuc asserenda est realis causalitas modi respectu concreti illius, quod ex modo tanquam ex causa formali, & ex substrato tanquam ex materiali concausa coalescit. Quia cum effectus formalis modi constituatur, tanquam ex intrinseca materiali cōcausa, ex ipso subiecto, quod modificatur; sicut subiectum realiter à modo secernitur, eòquòd modo destructo subiectum superstes esse potest; ita, & effectus formalis modi, prout subiectum, vt materialem causam intrinsecè claudit, à quidditate ipsius modi realiter secerni necesse est. Sicut quia albedo realiter distinguitur à pariete, ita & realiter dissidet ab albo, inquantum claudit parietem, vt compartem materialem sui. Quod sufficit, vt modus causalitatē realem adire queat; esto quòd concretio, seu compositio modi ad subiectum sit de quidditatiua constitutione illius.

Pro 2. obie ctione expē ditur, qualiter modus sit realis causa modi ficati.

17 Deinde; specialiter instatur contra accidentales modos, de quorum essentiali conceptu aptitudinalis inhærentia esse non potest apud Scotum; qui *in 4. sent. distinct. 12. quæst. 1. n. marg.* 14.

Specialis oppositio, eòquòd aptitud inalis inhærentia non; sit de quid. litate accidentis

Scotus.

14. §. *Ad ista:* (ait) *Ad primum nullo modo concedendum est, inhærentiam esse de essentia albedinis.* Si autem actualis cōiunctio modalis formæ ad substratum esset de quidditatiua modi constitutione; fieri non posset, vt aptitudinalis inhærētia essentiam modi non constitueret; eò quòd implicet actualis modificatio sine actuali applicatione, seu intimatione actus modalis ad propriam potentiã, quę est ipsamet inhærentialis cōiunctio. Sed actus secūdus essentialiter supponit primum; ergo si à quidditatiua modi constitutione remoueri non posset actualis inhærentia, à fortiori nec inhærentia aptitudinalis.

Enervatur

18 Responderi posset; quòd Scotus non procedebat de accidēti modali, sed solùm de entitatiuo; quod suadere videtur appositum albedinis exemplum, quę entitatiua forma est, & nō modalis. Apud Scotum verò actualis inhærentia realiter non distinguitur à forma modali; licet realiter dissideat à forma entitatiua; vt liquet ex textu, quem infra trascribimus *sub num.* 20.

At, quia Scoti contextus generalem doctrinam insinuare videtur; dicendum est, nec actualem, nec aptitudinalem inhærentiam ad quidditatiuam modi cōstitutionē spectare. Quia, alia est modificatio actualis; alia verò actualis inhærētia, seu applicatio modi ad propriū substratum. Quò fit, vt licet essentia modi ex aptitudinali, & actuali modificatione adæquatè cointegretur; aptitudinalis verò & actualis inhærentia non attineant ad quidditatiuam modi rationem; licet realiter identificētur cum forma modali, & non cum entitatiua.

Obseruatio in re.

Quod aperio; supponendo, quòd sicut essentia albedinis posita non est in aptitudinali applicatione eius ad parietem, quæ est ipsamet potentialis, seu aptitudinalis inherentia; sed in formali sufficiētia ad constituendum album. Quia cùm albedo essentialiter non sit forma vnionis, sicut punctum vnitiuum, sed forma albi; ita albedinis quidditas constitui nō debet in aptitudinali vnione, seu inhærētia, sed potius in vi informatiua ad albi constitutionem. Cæterùm, quia accidentalis forma potens non esset ad constitutionem sui effectus formalis, si vim non referret, vt subiecto copulari posset, quod in esse talis constituit; ideò congruit illi tanquam proprietas ipsa aptitu-

Aptitudinalis inhærentia non est de quidditate potentiæ informatiuæ.

dinalis inhærentia. Id tamen quod de inhærentia aptitudinali constituimus, prout refertur ad formã in actu primo; etiam pari ratione asserendum est de inhærentia actuali respectu formæ in actu secūdo, seu respectu causalitatis formæ. Asseueramus enim, causalitatē albedinis formaliter non esse ipsammet applicationem formę ad substratū; cū ipsa applicatio concipiatur vt via ad causalitatem albedinis, quæ est actualis albi constitutio, consequuta ad formæ applicationem, quæ per inhærentiam fit.

Actualis inhærētia formaliter differt ab actuali informatione.

19 Quo præmisso; dicimus ad obiectionem propositam; idem iudicium ferē dū esse de modali, ac entitatiua forma, quantùm ad id, quòd inhærentia ad modi quidditatem non attineat; cùm modus, verbi gratia, vbicatio, essentialiter non sit forma vnionis, sed ratio vbicati. Quò fit, vt nec modalis forma, prout in actu primo accepta, in aptitudinali inhærentia essentialiter posita esse debeat; nec etiam modus in actu secundo, prout proprio subiecto compositus, in actuali inhærentia essentialiter consistat. Nec vrget obiectio; dum instat, sine actuali inhærentia concipi non posse actualem modificationem; quam ad quidditatem modi spectare asseuerauimus. Quia alia est actualis modificatio, verbi gratia, vbicatum esse; alia est applicatio formæ vbicationis ad corpus locatum. Cùm applicatio sit via ad causalitatem modalem; nō autē formaliter ipsamet causalitas modi. Vnde, vnio seu inhærentia modi, quæ anteit causalitatem eius, non supponitur tanquam essentiale prædicatum, quod attineat ad quidditatiuam modi constitutionem; sed tanquam via intrinseca, & necessaria conditio ad causalitatem modalem adeundam; licet talis vnio, vel compositio inhærentialis, formæ modalis ad substratum non sit realiter distincta, sicut nec separabilis, à modo.

Idē etiā verificatur in forma modali.

20 Quam doctrinam expresè nobis tradidit Scotus loquens de relatione, in *q. 3. quodlibet. §. Respondeo, standum est, sub num. mar.* 15 *editionis Hugonis Cauelli*, vbi ita habet.

Actualis inhærētia nō distinguitur realiter à modo.

Scotus.

Sed quæres de accidentalitate similitudinis, si ipsa est alia à similitudine? Dico, quòd non, quia similitudo est sua accidentalitas ad fundamentum, & se ipsa accidit fundamento, sicut se ipsa est ad oppositum. Vniuersaliter enim quòd conuenit alicui sic, quòd omnimoda contradi-

ctio

ctio sit, illud esse sine hoc, hoc est idem realiter illi. Et per oppositum, vbi non est omnimoda contradictio, non oportet idē esse omnino; nunc autem contradictio est similitudinem esse, & non esse ad fundamentum, & etiam non esse ad terminum; ideò accidentalitas sua ad fundamentum est idem sibi, sicut ipsamet est similitudo, vel habitudo ad oppositum.

Scotus.

Et paulò infra *sub num. marg. 16.* subijcit disparitatem inter inhærentiam formæ entitatiuæ, verbi gratia, albedinis; & inhærentiam modi, verbi gratia similitudinis.

Scotus.

Et ex hoc non est contradictio, albedinem esse sine comparatione ad superficiem; est autem contradictio, similitudinem esse sine comparatione ad fundamentum; & ideo illa comparatio non est eadem albedini, ista autem est eadem similitudini. Quid defæcatius, & concinnius ab Scoto expectari potuit ad nostrum assertum suffulciendum?

Ad argumenta, quæ moliuntur, distinctionem modalem esse speciem distinctionis rationis.

Ad fundamenta quòd distinctio modalis sit rationis. Ad 1. arg. Resp.

21 His suppositis, nec difficilè erit illius sententiæ fundamenta conuellere; quæ asseuerat, modalem distinctionem esse speciem distinctionis rationis. Quare ad primum dicitur; quòd fatemur ingenuè subiectum esse de essentia modi; quia eo ipso quòd modus, vi suæ quidditatiuæ rationis, exigit, quòd sit forma subiecto concreta; cùm concretum sit compositum quoddam ex forma, & subiecto, tanquam ex quidditatiuis cōpartibus coalescens; fit inde, vt subiectum modi quidditatem subintret, tanquam causa materialis illius. Quo dato nihil obtinet opposita ratio; cùm modus distinguatur à subiecto, quod vt causam materialem includit, distinctione reali includentis ab incluso: sicut esto quòd materia intret quidditatem hominis, vt causa materialis illius, adhuc homo à materia realiter inadæquatè secernitur, distinctione includentis ab incluso.

2. arg. infringitur.

22 Ad secundum argumentum: non ideò implicare, modum à subiecto separari, quia ab illo realiter non dissideat; sed quia subiecto per suam essentiam cōponatur. Immò, quòd si argumentum aliquid ageret, obtineret etiam, totum à qualibet parte realiter, & inadæquatè non secerni; eo quòd sine illa superstes esse non possit; ac proinde homo à corpore realiter non distingueretur.

Etiam instantia.

Ad instantiam; quòd modus sortitur existentiam à subiecti actualitate realiter condistinctam, à subiecto tamen essentialiter pendentem; quò fit, vt nec de absoluta Dei potentia modus sine subiecto conseruari possit.

Pende obseruationē ex Scoto circa actuale in, & actuale ad, in modo.

23 Circa dependentiam tamen modi à substrato, quam realiter non dissidere à forma modali, disertè promuntiauit Scotus; dum loco *sub num. 20.* trāscripto docuit, accidentalitatem, seu actualem compositionem similitudinis ad substratum, vel fundamentum non distingui à similitudine. (Inquit enim) *quòd similitud. est sua accidentalitas ad fundamentum; & se ipsa accidit fundamento; sicut se ipsa est ad oppositum.* Obseruandum inquam est; quòd acutè deprompsit Scotus actualem accidentalitatem, vel *actuale in* relationis, ex eodem principio inseparabilitatis, ex quo petitur, *actuale ad*, vt liquet ex illis verbis; *se ipsa accidit fundamento, sicut se ipsa est ad oppositum.* En actuale ad, & actuale in. Quia sicut actualis, & exercita ordinatio ad terminum non est realiter dissita à substantia relationis; quia non potest dari relatio cum signata tantùm, & potentiali habitudine ad terminum. Quare, & consequenter censuit, quòd multiplicatis terminis necessariò plurificentur relationes; quia aliàs extensio illa relatiua ad secundum filium, verbi gratia, aut esset sola denominatio extrinseca de nouo addita; aut si esset forma intrinseca anteueniens existentiam secundi filij, fieret, vt existeret cum potentiali tantùm, & signato *ad*, ante secundi filij generationem. Ita pari ratione, actuale *in*, apud Scotum, non est extra realitatem modalis formæ; quia est implicatoria actualis respicientia termini, absque actuali compositione relationis ad fundamentum, quod vi illius formæ intrinsecæ refertur ad terminum.

Præmissorum confirmatio.

24 Quod non solùm perspicuum apparet in relationibus de tertio gene-

re,

re, quas Scotus vocitauit relationes intrinsecùs aduenientes; sed etiam in alijs modis, quos relationes extrinsecùs aduenientes appellauit. In quibus identificatio cum actuali accidentalitate, vel cum actuali in, etiam inferri potest ex actuali ad; vt liquet in forma præsentialitatis, vel vbicationis. Ideò enim contradicit, quòd vbicatio, quæ respicit tale spatiũ conseruetur à Deo extra illud spatiũ; quia vbicatio importat exercitũ ad, & exercitum in. Si enim non esset de quidditate vbicationis actualis compositio ad locatũ in tali spatio, non implicaret cõtradictionẽ, quòd Deus cõstitueret præsentialitatem in alio spatio; cum signata, & potentiali habitudine ad proprium spatium; non tamen cum actuali, & exercita, qua orbaretur actu. Itaut, dũ vbicatio conseruaretur extra spatium proprium; non esset actu exhibens suum effectum formalem circa spatium alienum; aliàs enim vbicatio, quæ esset ratio formalis existendi alibi; esset ratio formalis existendi actu hic: quod est implicatorium.

ARTICVLVS IV.

In quo distinctio formalis ex natura rei, à neotericorum oppugnationibus vindicatur.

SVMMARIVM.

Variæ neotericorum oppositiones contra distinctionem formalem Scoti. Numer. 1.

Obseruationes ad distinctionem formalem constituendam. Num. 6.

Scoti sententia validis rationibus firmata. Num. 13.

Distinctionem formalem non mutuam esse non posse contra Scotizantes aliquos. Sub num. 25.

Adæquata distributio distinctionis ante intellectum in realem, modalem, & formalem. Num. 26.

Opposita fundamenta refutantur. Numer. 27.

1 Totam istam distinctionis elucidationem quasi præambulam consultò congessi, vt ad distinctionem formalem in schola Scoti celeberrimam verborum potius iniuria, quàm solidis rationibus taxatã, expeditiorem pararem accessum; quod eatenùs exactiùs præstiturum existimo, quatenùs alijs distinctionum speciebus, quæ ab aduersarijs admittuntur, præmissis; expeditius iudicium fiat de distinctione ista formali; vtrum necessaria sit, & ab alijs enumeratis distinctionis realis speciebus, diuersa?

Negatiua opinio Thomistarum.

In qua re; communis Thomistarum sententia est; impossibilem esse distinctionem aliquã formalitatum ex natura rei, quæ identicam cõiunctionẽ realẽ ex rũdẽ formalitatũ sustineat, quæ ante intellectum secernuntur; & suadent.

Arguitur 1

Primò: quia Scotus vnicus in hac re à cõmuni Theologorũ, ac metaphysicorũ schola recedit, id distinctionis genus astruens, quòd Aristoteles, nec leuiter insinuauerit; ergo quasi commentum quoddam inutile improbandum est hoc distinctionis genus.

2. Ratio.

2 Secũdò: quia nulla affectio, aut quasi affectio subiecti protẽditur extra subiectũ adæquatũ; atqui omne ens, aut est reale, aut rationis: igitur pluralitas siue distinctio, quæ est quasi quædã entis affectio, aut realis, aut rationis, esse debet: ergo incõsultè additur media distinctio formalis ex natura rei, quã asseuerat Scotus. Ita Durãdus, cui⁹ argumẽtationẽ adeò neruosam opinatus est Vazquez, 1. p. tom. 1. disp. 116. c. 5. n. marg. 25. vt vel hac sola ratione totum negotium se obtinuisse putans, sententiam Scoti commentitiam iudicarit.

Durandus. *Vazquius.*

Confirmatur.

Quã rationẽ ita cõfirmat idẽ Vazquez: quia si ante intellectũ ista formalitas nõ est illa; igitur datur alia, & alia ratio formalis: at quæuis istarum rationũ est aliquid reale: ergo datur aliud, & aliud reale; ac proinde, & realis pluralitas.

3. Ratio ex Vazquio.

3 Præterea Vazquez sic: si aliquid obstaret; quominus duæ formalitates, quæ in eãdẽ entitatẽ cõueniũt, nõ dissiderẽt realiter; maximè, quia inter se cõponuntur ad vni⁹ entitatis cointegrationẽ. At cõuẽtus pluriũ realitatũ ad cõpositionẽ alicui⁹ entitatis, nõ tollit realẽ discretionẽ illarũ partiũ, quæ coeũt ad cõstitutionẽ toti⁹; vt videre est in homine ex corpore, & anima cointegrato, cui⁹ partes rea-

liter distinguuntur, esto quod inter se componantur: ergo si animal, & rationale, verbi gratia, sunt aliud, & aliud reale, licet compositionem adeant, vt hominem metaphysicè constituant, necessariò distinctionem realem inferre debent.

Ratio 4. ex Soario

4 Quartam rationem in Scotum instruit Franciscus Soarez, *lib. 1. de essentia Dei, cap. 10. num. marg. 4.* illa, quæ inter se differunt, aut ita comparantur, vt non adeant compositionem realem inter se; & ista distinctionis extrema, tanquam duæ res omnino disfitæ, secernuntur. Aut ita referuntur inter se, vt intrinsecè componantur; vnde emergit modalis distinctio; cùm hæc consequatur ad realitatem illam, quæ essentialiter alteri copulatur; vt constat ex articulo præcedenti. Sed præter has distinctionis rationes, alia est prorsus inintelligibilis; igitur voluntariè, & irrationabiliter astruitur.

Instat Soarius contra distinctionẽ formalem Scoti.

Præterea instat Soarez: quia, aut extrema distinctionis nullo modo differũt à parte rei; & tunc sola rationis discretio intercedere valebit. Aut à parte rei dissident; & tunc redit inquisitio, an vtrumque extremum propriam sortiatur entitatem? & tunc infertur realis distinctio. Vel vtrum quidditas vnius extremi posita sit in modificatione alterius? & tunc accedit distinctio modalis. At nõ occurrit alia habitudo, seu comparatio, quæ versari queat inter extrema distinctionis ante intellectum; cùm extrema distinctionis isto modo collata referant contradictionem, quæ medium non sustineat: igitur implicat media distinctio formalis ex natura rei.

Arguitur 5

5 Quintò arguitur: quia distinctio formalis, quam Scotus constituit, est minor reali, & modali, distinctione; at si distinctio formalis omnem intellectus functionem anteiret, esset maior qualibet alia distinctione reali; cùm realis distinctio non prodeat à quidditatiuis rei principijs, vt constat in indiuiduis eiusdem speciei, quæ realiter dissident, & tamen non differunt secundùm quidditatiuam, & specificam rationem; formalis verò distinctio, eò formalis autumetur, quo à quidditatiuis rationibus accipiatur. Sed ratio ista penitius enodata relinquitur *in 1. controu. art. 5. n. marg. 30. vsque ad 32.*

Diluitur ex dictis.

Obseruationes ad constituendam distinctionem formalem ex natura rei.

Substernuntur fundamenta ad veram doctrinam.

6 Pro enodando fundamento positiuo, ad quod distinctio formalis ex natura rei consequatur; adnotandum est, negationem formalitatum inter se, seu formalem distinctionem, quam asseuerat Scotus, positam non esse inter distinctas realitates actuales, quæ propriam existentiæ actualitatem referant; sed inter gradus metaphysicos eiusdem physicæ entitatis, qui eamdem omnino existẽtiam sortiantur. Vnde accedit, quòd stante eiusdem entitatis actualis indiscretione, impossibilis non sit rationum formalium, aut graduum essendi metaphysica pluralitas. Quod ex instituto aperiendum est, eò quòd scopulus, in quem gradu, vel lapsu præcipiti, impingunt aduersarij, in hoc maximè positus sit; vt commentum iudicent, quòd ea, quæ ex natura rei ante intellectus functionem secernuntur, possint esse idem realiter. Cùm nullum eluceat identicæ coniunctionis principium in his, quæ ex natura rei sunt, aliud, & aliud; quare, aut asserendum putant, extrema distinctionis, ita ante intellectum secerni, vt nullam realem identitatem sustineant; aut quòd eam, ante mentis negotiationem, identitatem adeant, vt ante intellectum nullatenus dissidere possint; quare operæ pretium erit enodare, qualiter cum reali identitate, compossibilis sit actualis formalitatum pluralitas ex natura rei?

Ratio actualis distinctionis inter gradus metaphysicos.

7 Verùm; etsi distinctio formalis ex natura rei, tàm spiritualibus, quàm compositis entibus congruat; ex compositis tamen, quæ sensibus objiciuntur, magis aperta exempla producimus. Animal enim, & rationale, qui in homine sunt duo metaphysicæ cõpositionis gradus, sicut, non expectata negotiatione mentis, oppositas relationes cõuenientiæ, & discõuenientiæ essentialis inferunt; ita & exprimũt quidditatiuã distinctionem, quæ ideò ab Scoto formalis distinctio pronũtiata est, quò principio materialis discretionis opponatur, quæ à quidditatiuis rationibus non petitur. Tum eò vel maximè, distinctio formalis inter animalitatem, & rationalitatem astruitur; quò si genericæ rationes à parte

rei

rei essent quidditatiuè permixtæ cum actibus differentialibus, nequirent vi præcisiuæ actionis in vnā obiectiuam rationē coire; sicut nec ipsi differētiales gradus, ob quidditatiuā inæqualitatē, ad vnū cōceptū colligi possunt; vt latiùs in probatione nostræ sententiæ aperietur.

Ratio identitatis realis in gradibus metaphysicis, & distinctio formalis ex natura rei.

8 En distinctionis formalis ex natura rei fundamētū inter gradus metaphysicæ cōstitutionis; deinde realis idētitatis principiū inuestigemus; quod nullū aliud est, quā omnimoda unitas physicæ entitatis. Quia enim gradus animalitatis ab eodē nexu, eadēque cōpositione corporis, & animæ rationalis petitur, sub ratione cōueniētiæ, à qua gradus rationalitatis accipitur sub ratione differētiæ; mirū esse non debet, vt identica cōiūctio ijsdē gradibus accedat ex omnimoda vnitate physici principij; retēta quidditatiua & essentiali discretione ex natura rei inter prædictos gradus, quam non absorbet, nec confundit, materialis, & identica coniunctio, quæ ab identitate physici principij prodit.

1. Corollarium.

9 Ex his cōsectaria aliquot magni momēti producere licebit. Primū: quòd, licet extrema distinctionis formalis, sint aliud, & aliud ens formale, seu metaphysicū, alter nimirū, & alter gradus metaphysicæ cōstitutionis; at non aliud, & aliud ens physicū. Physicū tamē ens nō vocamus, id quod sensibilibus tātū aut physicis mutationibus subiaceat; sed quodlibet ens reale, quod in se, & à se existat, id nimirū quod propriā referat existentiæ actualitatē, à cuiuslibet alterius entis actualitate condiscretam. In qua acceptione, ens modale, etiā physicū appellari potest, prout ab ente metaphysico secernitur; eòquòd modus nō sit, quasi pars quædā metaphysicæ cōstitutionis alicuius entis, sed cōpleta quædā realitas propriā existētiā referens ab existētia subiecti ante intellectū condistinctam.

Extrema distinctionis formalis sunt aliud, & aliud ens metaphysicè, non tamen physicè.

Fundamentum distinctionis formalis existit in se, sed non à se.

Quò fit, vt probatissimū sit illud Scotistarum pronuntiatum autumans, ens formale, quod est illatiuum distinctionis formalis ex natura rei, nō esse existens à se, sed tātùm in se; eòquòd metaphysici gradus, qui distinctionem formalem exprimunt, non sortiantur propriam existentiā; sed vi eiusdē omnino actualitatis existant in tertio physicæ cōpositionis, in quo identificantur; vt latiùs expēsum est *in controu. 1. in appendice metaphysica ad secūdū articulū, n. marg. 13.*

2. Corollarium. Identica cōiūctio inter extrema distinctionis formalis nō petitur ex eo, quòd cō ponantur inter se.

10 Alterū corollariū est; cōiūctionē idēticā inter gradus ex natura rei cōdistinctos petendā non esse, ex eòquòd ipsi gradus inter se metaphysicè cōponantur; vt inconsultè cōtēdebat Vazquez contra Scotum. Estò enim quòd animal, & rationale metaphysicā cōiūctionē nō adirent, in ratione actus, & potētiæ; essent inter se eadē entitas. Licet enim ad metaphysicā cōpositionē necessaria sit cōtractio animalitatis, quæ à rationalitate exhibetur; nō tamen ad identitatem eam realem, quæ ab omnimoda vnitate physici principij hauritur. Adeò vt si gradus animalitatis, & rationalitatis, ab eadem physica cōpositione prodirent, tanquam formalitates nō cōponibiles inter se, nec ordinabiles in ratione actus, & potentiæ; licet tolleretur metaphysica cōpositio, at nō realis ea identitas, quæ his gradibus ab vnitate physici principij accedit.

3. Corollarium. Quæ formaliter ex natura rei dissident, nec diuinitus separari valent.

11 Tertiò infertur, quòd ea, quæ solùm formaliter ex natura rei dissident, nec de absoluta Dei potentia separari queunt; etiam non mutua separatione. Quia cùm extrema huius distinctionis, licet existant in se, idest in tertio physicæ identitatis, in quo copulantur; non tamē existant à se, idest referant distinctā actualitatis, seu existētiæ formā; fit inde, vt nec diuinitùs vna formalitas ab altera separari possit, etiā non mutua separatione; qualiter in modaliter distinctis, potest entitas, sine modo subsistere, esto quòd modus sine re superstes esse nequeat. Quia nec animal potest à rationali, nec ècontra rationale ab animali separari; eòquòd neuter gradus propriā existentiam nanciscatur ab existentia alterius gradus condistinctam, quæ superesse queat, aliò gradu destructo.

Consectariū de latitudine distinctionis ante intellectum; quæ sit maior.

12 Ex quo tādē habetur latitudo distinctionis realis, prout ambit distinctionē realē, seu entitatiuā, quæ etiā dicitur distinctio rei, à re; & distinctionē modalē; & distinctionē formalē ex natura rei; quæ nimirū ex his trib⁹ distinctionibus, quę functionē intellect⁹ precedūt, maior distinctio cēseri debeat? Alterutrum enim, distinctionē rei, à re, seu entitatis, ab entitate, cæteris maiorē esse; eòquòd admittat separationē mutuā, saltim de absoluta Dei potētia; distinctionē verò modalē, quę nō mutuā tātū separationē patitur, entitatis nimirū à modo, sed nō ècōtra modi ab entitate; maiorē esse distin-

ctione formali, quæ nullam extremorũ separationem sustinere potest; vnde inter omnes distinctiones, quæ dantur ante operationem mentis, minima astruitur. Quæ intelligenda sunt de distinctione formali, si secundùm se sola spectetur, quia quando reali distinctioni adiungitur, vt videre est in gradu huius entitatis, ad gradum alterius, relato; in gradu scilicet animalitatis Petri, & gradu rationalitatis Pauli, mutua etiam separatio interst, vt perspicuum est.

Scoti sententia optimis rationibus firmata; vbi variæ occupantur fugæ recentiorum.

Assertio 1

13 Dicendum primò; dari distinctionem formalem ex natura rei, quæ intercedit inter gradus metaphysicos eiusdẽ entitatis, in qua idẽtificantur realiter; salua discretione quidditatiuæ rationis cuiuslibet formalitatis. Sic cum Scoto numerosa Doctorum corona, quam citaui mus *in 1. controu. art. 6. n. marg. 12.* Et probatur efficacissimis rationibus.

Probatur 1 quòd gradus generi cus à parte rei non sit de formalitate, aut quidditate differentiarum.

Quia, aut rationale, verbi gratia, est de essentia animalis à parte rei; aut non est de essentia animalis à parte rei; nec enim datur mediũ inter contradictorias istas. Si rationale non est de essentia animalis à parte rei; ergo stante identica cõiunctione, quæ istis gradibus metaphysicis accedit ab idẽtitate physicæ cõpositionis, à qua accipiũtur; possibilis est distinctio alia ante intellectũ minor distinctione reali; cùm istorum graduum realem identitatem secum compatiatur.

Aut rationale ante cõsiderationẽ intellectus est de essentia animalis; quod esse falsum sic expendo. Si rationalitas à parte rei esset de quidditate animalitatis, quæ est in Petro, ita inhibilitas esset de essentia animalitatis, quæ est in equo, cũ eadẽ sit vtriusque ratio: ac proinde omnes generici gradus essent essentialiter imbibiti à parte rei in suis differentijs, & cũ illis quidditatiuè permixti: ergo impossibile esset, gradus genericos, & conuenientiæ, vi actionis præcisiuæ, vnũ quid obiectiuũ fieri. Consequentia aperitur; quia quò gradus conuenientiæ essentialiter permiscerentur cum differentialibus, qui quidditatiuam pluralitatẽ, & inæqualitatem constituunt, eò essentialem inæqualitatem referrent. Atqui gradus inæquales essentialiter nequeũt per actionem præcisiuam colligi ad vnitatem conceptus; cùm illud, quod essentialiter est aliud, & aliud à parte rei, non posit per abstractionem ita à quidditatiua inæqualitate depurari, vt in vnam rationem obiectiuam coeat. Ideò enim à differentijs, vt differentiæ sunt, nequit præscindi vna ratio obiectiua, quia à parte rei referunt essentialẽ discretionẽ, & inæqualitatem: cùm ergo differentiæ istæ essentialiter imbibantur à parte rei in gradibus, quos contrahunt; fiet, vt constituant illos quidditatiuè inæquales; ac proinde non counibiles per actionem abstractiuam ad vnitatẽ cõceptus.

Confirmatur.

14 Tum etiam; quia ideò inæqualitas differentiarum non tollit vniuocationem gradus generici in communi sententia, quia non attinet ad quidditatiuã rationem generici gradus; ergo è contra, si differentiæ spectant ad essentiã formalitatis genericæ à parte rei; tollent quidditatiuam æqualitatem, & conuenientiam illius.

Effugium.

Dices; sufficere virtualem distinctionem, quæ interest inter gradum genericum, & differentialem; vt inæqualitas differentiarum non obstet vnitati conceptus, quæ gradibus conuenientiæ, vi abstractionis, accedit.

Præcluditur in prædicatis trãscendẽtibus.

Sed contra sic: sequeretur, gradum entis præscindi posse à suis modis; quod est contra communem Thomistarum sententiam. Sequela expenditur; quia, ideò ratio entis, quæ est in substantia, non potest trahi ad vnitatem conceptus cum ratione entis, quæ est in accidẽti; quia ens in substantia est de quidditate perseitatis ante intellectum, & ens in accidenti etiam est de formali ratione inalietatis ante intellectum: ergo similiter, si animal est de quidditate rationalitatis in homine ante intellectum, & inhibilitatis in equo, repugnabit illi vnicum conceptum sortiri.

Insistitur præclusioni effugij.

15 Vel à contrario sic duco rationẽ: ideò animal trahi potest ad vnã rationẽ simpliciter suis inferiorib⁹ cõmunẽ, esto quòd à parte rei in suis differentijs essentialiter imbibatur; quia virtualiter, seu per æquiualẽtiã ab illis secernitur. Sed

simi-

similiter ens per æquiualētiam differt à suis modis perseitate, nimirū, & inalietate; quia ens, & perseitas in substantia sunt multa virtualiter: cùm ens sit fundamentū quidditatiuæ conueniētiæ cū accidēti, perseitas verò fundamētū essentialis discōuenientiæ. Ergo si virtualis distinctio præstat, vt præscindi queat gradus cōueniētiæ ab illis differētijs, in quibus ante intellectū essentialiter imbibitur; etiam ratio entis à suis modis abstrahi posset.

Responsio aduersariorum.

16 Respōdebis forsān; nō eò nō præscindi rationē entis à suis modis, quò à parte rei essentialiter in modis imbibatur; sed quia ratio obiectiua entis transcendat rationes obiectiuas modorum.

Refellitur 1.

Cōtra: transcēdētia obiectiua fictitia nō est, ac proinde præmittit fundamētū in re ipsā; sed hoc fundamētū ex parte rei aliud nō est, quā quidditatiua transcēdentia à parte rei entis in suis modis. Ergo illa, quæ à parte rei quidditatiuè se transcendunt cum virtuali distinctione, possunt esse fundamētū transcēdētiæ obiectiuæ; atque adeò gradus generici, & differentiales, qui sunt eadē quidditas à parte rei, etiam obiectiuam transcendentiam referrent; quod est absurdum.

Item & 2.

Præterea; quòd hæc transcēdētia obiectiua entis in suis modis (inquātū modi exprimunt pluralitatē sub gradu entis, siue rationē differendi; & ens, vt ens, refert rationē vnitatis, & cōueniētiæ,) nō est transcēdētia obiectiua explicita, sed solū implicita; aliàs idē explicitus cōceptus esset ratio differēdi, & cōueniēdi, esētialiter, quod est implicatorium. Si verò sola trāscēdētia implicita astruatur inter ens, & suos modos, æqualis trāscēdētia etiā intercedit inter cōceptum genericum, & differentialem; verbi gratia, inter animal, & rationale; vt liquet ex sequenti, *num.* 18.

Confirmatur vltra ex transcendentia entis in suis modis.

17 Confirmatur proposita ratio: sequeretur, quòd idē omnino astrueretur præcisionis fundamentū in latissimo, ac analogo gradu entis; quod in vniuocis prædicatis cōstituitur. Quia ideò in communi Thomistarū sententia, repugnat, rationem entis vniuocè præscindi, quia in suis modis differentialibus essentialiter imbibitur. At idē prorsus fundamentum præcisionis asseritur in alijs genericis gradibus, ex hypothesi quòd ante intellectū, suarū differentiarum quidditatem transcendant: igitur repugnabit, illos à suis inferioribus abstrahi ad vniuocam conceptus vnitatem.

Instatur ex transcendētia implicita gradus generici in gradu differentiali.

18 Adde; quòd, sicut ratio entis implicitè claudit modos differētiales, verbi gratia, gradus essendi, qui est in sustātia, ambit per implicitā transcēdētiā rationē perseitatis, quæ est cōceptus differētialis; ita ratio animalis, quæ à cōpositione corporis, & animæ rationalis accipitur, etiā transcēdit implicitè rationalitatis gradū; siquidē animal ex anima rationali, vt ex formali cōcausa physica, coinlegratur. Atqui, sola discretio explicita animalitatis, & rationalitatis, præstat, vt ratio animalis separari queat intelligibiliter à gradu rationalitatis, qui est conceptus differētialis: igitur, & ob solā etiā discretionē explicitā, præscindi poterit ad vniuocam rationem obiectiuā, gradus entis, & intelligibiliter separari à conceptu differentiali perseitatis, esto quòd illum implicitè transcendat.

Vrgetur ratio; quatenus distinctio entis à suis modis non sit rationis ratiocinātis.

19 Quod sic vlteriùs vrgeo: distinctio entis à suis modis perseitate, & inalietate, nō est distinctio, quę eūdē omnino obiectiuū cōceptū afficiat, prout tātū induit discretionē habitudinis actus qualificātis, & potētiæ qualificabilis; aliàs enim distinctio entis à suis modis solùm esset rationis ratiocinātis, qualis interest inter Petrū, & hunc hominē, prout substernitur extrinsecis habitudinibus materiæ, & formæ prædicationis; vt alibi expēsum est. Igitur, cū ens inferat relationē essentialis cōueniētiæ, quà ens est, & essentialis discōuenientiæ, quà trahitur ad esse per se; asserēdū est, reperiri fundamētū ex parte rei; vt distinctæ rationes obiectiuæ exprimātur. Sed hoc fundamētū est implicita transcēdētia gradus cōueniētiæ, & differētiæ, cū pluralitate virtuali; igitur cū gradus generici, & differētiales, eādē implicitā transcēdētiā, & virtualē pluralitatē nanciscantur; fiet, vt ad vniuocam rationem obiectiuā generici gradus abstrahi nequeat, si ratio entis vniuocam rationem obiectiuam sortiri non possit.

Fuga recentiorum.

20 Mihi ita in oppositā sententiā agētialiquādo à cōcertāte respōsū est; ideò gradū animalis separari posse à gradu rationalitatis, ad vniuocā cōceptus rationē, nō verò gradū entis ab actu perseitatis; eòquòd intellectus fundamētū præcisionis vniuocæ in gradibus animalitatis, & rationalitatis, reperiat, diuersas nimirum operationes his gradibus res-

pondentes, cum animali sensatio deferatur, & rationalitati discursus; quia verò in communissimo entis conceptu, & modis eius, intellectus non reperit diuersarum operationum fundamentum, ideò gradum entis vniuocè non præscindit.

Occupatio fugæ.

21 Quod effugium ita occlusi: quia quando animal, & rationale asseruntur distinctarum operationum principia, tãtùm proceditur secundùm attributionem, & accommodationem quamdam; quatenus, licet operatio sensitiua ab animali per rationalitatem contracto procedat, tribuitur tamen ab intellectu ipsi animali, quò animal est, eòquòd operationes istas cum alijs brutis communes sortiatur; quod idem autumamus de operationibus discursiuis respectu rationalitatis. Quo supposito sic instruo rationem: etiam abstractissimo entis conceptui per accommodationem defertur diuersus effectus ab his, qui minus abstractis prædicatis tribuuntur. Verbi gratia, in generatione ignis, existentia ignis producti tribuitur igni generanti, inquantùm ens est; cùm enim existentia sit modus entis actualis, quà actuale est in tota latitudine illius, deferri non debet agenti, seu principio, secundùm aliquam magis contractam rationem. Sicut quia sensatio est operatio communis animali in tota potentialitate, & vniuersalitate sua; non accommodatur ipsi inquantùm contracto per aliquam differẽtiam. Deinde specifica ratio ignis defertur generanti secundùm rationem etiam particularem, & contractam ignis: igitur idem iudicium fieri debet quantùm ad accommodationem diuersarum operationum, à quibus conceptuum abstractionem auspicamur, de ente ad sua inferiora relato, ac de quolibet alio genere per proprias differentias contracto.

Responsio alia.

22 Cæterùm; nostris probationibus obijci potest; eas non agere, nisi contra illam Thomistarum sententiam, quæ astruit, propter transcendentiam entis in suis modis differentialibus, ab illis haud quaquam præscindi posse; quod placitũ tuetur Vazquez, *tom. 1. in 1. part. disp. 22. cap 5. num. marg. 10.* non tamen perstringere eos, qui conceptum præcisum entis constituunt, cum Soarez, *1. tomo suæ metaph. disp. 2. sect. 2. n. marg. 14*

Vazquius.

Soarius.

Eliditur responsio.

Sed contra hoc est: quòd Franciscus Soarez, & alij Thomistæ, qui præcisum entis conceptum asseuerant, omnino inficiantur eum vniuocum esse; atqui huius analogiæ nulla alia ratio esse potest, nisi quidditatiua transcendentia ex natura rei in modis differentialibus: igitur cùm omnes rationes genericæ essentialiter permixtæ sint cum proprijs differentijs ante intellectum; fieret, vt nullæ rationes genericæ ad vnitatem conceptus vniuoci colligi possent, quod est absurdum.

Occursus ex Soario.

23 Sed dices cum Soarez, *tom. 1. suæ metaph. disp. 2. sect. 2. n. marg. 34. in fine.* Analogiam entis positam non esse in hoc, quòd à parte rei gradus cõuenientiæ admixtus sit modis differentialibus; sed in hoc, quòd ipsa potius ratio obiectiua, & præcisa entis inæqualem referat attributionẽ ad suos modos, eòquòd per prius respiciat perseitatem, quàm inalietatẽ.

Excutitur.

Sed contra: data præcisione entis à suis modis; etiã omnino cõuellitur habitudo ordinis ad substãtiam, & accidens. Quia implicat, quod cõcipiatur respectꝰ inclinationis, seu terminationis entis per prius ad perseitatem, & posterius ad inalietatem; omnino remotis, seu præcisis terminis talis analogiæ, vel habitudinis. Sed per actionem præcisiuam, qua substantia, & accidens, colligũtur ad omnimodam vnitatem conceptus, separantur intelligibiliter modi plurificantes, qui sunt termini analogicæ habitudinis secundùm rationem prioris, & posterioris terminationis; igitur, & remouetur ipsa habitudo analogica, ac proinde relinqueretur conceptus entis omnino vnus, atq; adeò, & vniuocus. Quia actio præcisiua, eo ipso quòd depurat, ac denudat gradũ entis à differẽtialibus modis illũ inæqualiter multiplicantibus, necessariò excludit ipsos terminos habitudinis inæqualitatis, atque adeò, & ipsam habitudinem; cùm implicet à nobis habitudinem concipi, extremo suæ terminationis non apprehenso.

2. Ratio pro nostra assertione. Scotus.

24 Secũda ratio sit ex doctrina Scoti petita; qui *in 1. dist. 8. q. 4. §. ad argumẽtũ principale, n. marg. 25.* docet, hoc interesse discriminis inter gradus cõpositionis entis creati ex vno extremo; & gradus, seu perfectiones cõstitutionis entis infiniti, ex alio extremo: quòd de essentia gradus compositionis entis creati, verbi gratia, animalitatis non sit exigere rationalitatem per identitatem à parte rei; vnde prouenit, vt cõceptꝰ ani-

ma-

malitatis sit potentialis respectu rationalitatis. Quod ècontra fit in gradibus, & proprietatibus diuinæ naturæ, quæ quia formaliter illimitatæ sunt, ita inter se distinguuntur formaliter ex natura rei; vt de essentia huius proprietatis sit nancisci per identicam coniunctionem aliam proprietatem, à qua formaliter condistinguitur; vt latiùs *in controuers.* 1. *art.* 5. exaratum est, *à num. marg.* 14. *vsquè ad* 27.

Gradus genericus formaliter dissidet à gradu differentiali ex natura rei; quia à conceptu quidditatiuo nō vendicat realiter identificari cum tali differētia.

Quo supposito sic argumentor; de essentia animalitatis à parte rei non est sibi rationalitatem asciscere per identicam coniunctionem; cùm realis identitas, quæ istis gradibus ab vnitate physicæ compositionis accedit, illis materialis sit, non tamen à quidditatiuis harum formalitatum rationibus petita. Quod vel ex eo perspicuum est, quòd animal refert saltim negatiuam indifferentiam, vt oppositis differentijs componi queat; quod manifestè aperit, non esse de quidditate animalis gradum rationalitatis, etiam ex natura rei. Ideò enim Deitas concipi non potest sub opposito proprietatis illius, cui per realem identitatem coniungitur; nec enim apprehendi valet sub inscitia opposita sapiētiæ, nec sub iniustitia opposita affectui iustitiæ; quia esto quòd Deitas à suis proprietatibus formaliter ex natura rei dissideat, est tamen de quidditatiuo Deitatis conceptu eas sibi proprietates per identicam coniunctionem asciscere, à quibus formaliter ex natura rei differt. Atqui gradus omnes conueniētiæ entis creati, ita per identicam coniunctionem proprijs differentijs copulantur, vt negatiuam saltim indeterminationem sortiantur, adhoc, vt oppositis differentijs componi; vel saltim sub contrarijs differentijs concipi queant. Verbi gratia, animalitas, quæ ab homine abstrahitur, sub actu irrationalitatis apprehendi valet; ergo de quidditate animalis, etiā ex natura rei, non est gradus differentialis rationalitatis.

3. Ratio ex impermixtione quidditatiua coordinationum prædicamentaliū

25 Tertiam probationem aggredior, ex communi grauium Doctorum sententia astruente, actionem, & passionem, realiter inter se nō dissidere, sicut nec relationem, & fundamētum; hac igitur sententia supposita, talis ratio formari potest. Actio & passio, relatio, & fundamentum, licet realiter identificentur inter se, non sunt essentialiter idē ante mentis functionem; ergo cū reali idētitate possibilis est quidditatiua discretio rationum, quæ ideò formalis distinctio asseritur, quatenùs forma exprimit quidditatem rei. Antecedens probatur: quia si identica coniunctio præueniret distinctionem illorum graduum, seu rationum, quæ in eamdem coincidunt entitatem; fieret, vt prædicamenta eò præcisè essent essentialiter permixta, quòd realiter, & materialiter identificarentur; atque adeò, quod omnes illæ rationes, quæ realiter identificantur inter se, vi identicæ coniunctionis præcisè, quidditatiuam transcendentiam ante intellectus operationem adirent; quod est apertè falsum. Cùm realis identitas materialiter, & concomitanter accidat illis rationibus, quæ in eamdem conueniunt entitatem; actio enim, & passio, quidditatiuo, & proprio conceptu spectato, non identificantur, cū potius sint formæ quasi inter se oppositæ; vnde expensa quidditate actionis, illi non contradiceret realis à passione discretio. Atqui quidditatiua transcendentia graduum essendi petenda est à proprijs, & formalibus conceptibus illarum rationum, quæ se imbibunt; igitur ex identica coniunctione, quæ materialiter se habet ad rationes in eamdem entitatē cōueniētes, nō colligitur idētificatio essentialis harū formarū ante mentis operationem; ac proinde cum materiali, & idētica coniunctione distinctio quidditatiua, & formalis astruenda est.

Nequit dari discretio formalis nō mutua contra aliquos Scotizātes.

Vltimò cōtra Scotizātes aliquos, vel id nobis restat obseruādū; quòd dari nequeat distinctio formalis ex natura rei nō mutua; ita vt alterū coextremū formaliter ex natura rei secernatur ab alio coextremo; nō tamē ècōtra, hoc coextremū ab alio. Qua ratione cēsent, quòd licet inferius dissideat formaliter ex natura rei à superiori, verbi gratia, homo ab animali; sed nō versa vice animal ab homine; cū animal sit de quidditate hominis, de quo dicitur in primo modo dicēdi per se; & quod imbibitur in quidditate rei, nequeat ab illa formaliter secerni.

At hæc nullatenus sustinenda æstimo; quia, licet detur discretio formalis adæquata, quando nimirum nihil vnius coextremi attinet ad rationē alterius; vt constat in cōpartibus metaphysicæ cōpositionis, quarū altera nō est ra-

rio superior essentialiter imbibita in quidditate alterius; vt apparet in gradu animalitatis relato ad differentiam rationalitatis contrahentem gradum genericum. In quo sensu distinctio inferioris à superiori est inadæquata: eòquòd homo non dissideat formaliter ab animali secundùm adæquatam rationem, vel quoad omnes gradus suæ constitutionis metaphysicæ; cùm animal non distinguatur ab homine, quà animal est, sed quà addit gradum rationalitatis. Verùm licet distinctio inferioris à superiori inadæquata sit vel inferius quoad omnem gradũ in inferioris quidditate imbibitũ, non differat formaliter ex natura rei à superiori; non valet ab illo non secerni mutua distinctione; esto quòd inferius quoad omnes gradus suæ constitutionis non sit extra quidditatiuam rationem superioris. Qua enim ratione fieri valet, vt si rationalitas distinguatur ex natura rei ab animali; homo etiam, vt claudens rationalitatem, ab animali nõ dissideat ex natura rei? attamen non adæquata exclusione, sed inadæquata ea, quæ intercedit inter includens, & inclusum. Vt liquet etiam in physicis; quia homo, licet essentialiter claudat animam, ab illa tamen realiter secernitur, tanquam includens ab incluso; non secundùm adæquatam rationem sui, (nec enim distinguitur ab anima, prout includit animam) sed quatenus addit corpus.

Assertio 2. distribuens distinctionẽ ante intellectum in toto suo ambitu.

26 Dicendum secundo; distinctionem realem adæquatè distribui, *in realẽ, modalem; & formalem*. Quæ assertio ex suppositis perspicua est: quia sicut negatio, vt sic partitur, in negationem particulariter dictam, quæ sui superioris vocem retinet propter nominum inopiã; & in priuationem. Ita distinctio realis secatur, in realem illam distinctionem, quæ interest inter extrema, quæ, aut non sunt gradus metaphysici eiusdem entitatis; aut non comparantur vt res, & modus illius; quæ distinctio, vel propter inopiam nominum, vel quia maior est inter cæteras reales distinctiones, sui superioris nomen retinet, distinctio realis simpliciter appellata. Et in distinctionẽ modalem, quæ versatur inter modum, & entitatem eius, cui per suam essentiam modalis forma componitur; & in distinctionem formalem, quæ posita est inter metaphysicas rationes, seu prædicata

Distinctio ante intellectum partitur adæquatè, in distinctionẽ realem; modalem; & formalem ex natura rei.

eiusdem entitatis. Quæ distinctio non appellatur realis, eòquod non sit actualis ex natura rei; sed vt constituatur discrimen inter distinctionem istam, cuius extrema ab eadem entitate physica accipiuntur, in qua sicut in communi tertio realiter identificantur, & existunt; & inter alias distinctiones reales, quarum extrema referunt aetualitatem existentiæ à se, & in se; seu quod eodem redit, sortiuntur distinctam existentiam.

Infringũtur aduersariorum fundamenta contra distinctionem formalem Scoti.

Ad fundamenta opposita.

Ad 1. arg.

27 Restat disquirere, quid põderis sortiantur oppositæ rationes, quibus commoti aduersarij Scoti placitum pro commento habitum iri oblatrant. Quare ad primum argumentum dicimus; Scotum huius sententiæ authorem illam ex Aristotelis fontibus hausisse, qui sæpe sæpius distinctionem rationis insinuauit; non ita contractè acceptam, vt à Thomistis sumitur pro distinctione ab actu intellectus petita; sed in ea vocis latitudine, quæ quidditatem rei, etiam exprimat. Quod euidenter aperitur *ex 1. physic. cap. 2. text. 21.* vbi expressè docet Aristoteles; *album, & musicum, & alia quæuis concreta esse vnumquid subiecto, ratione autem diuersa*; vbi ratio, vt luce clarius constat, non indicat discretionẽ intellectus; cùm concreta à suis subiectis realiter dissideant, sicut totũ à parte; sed exprimit quidditatiuam, & essentialem distinctionem. *Et 1. physic. cap. 7. text. 6.* & alib. sæpe, docet; *non entia ratione distingui ab ente, immo etiã specie.* Cùm igitur perspicuum sit, negationes, quæ ante intellectum existunt, per non identitatem realem à suis positiuis distare; ly *ratio* pro distinctione intellectus accipienda non est, sed pro quidditatiua, & essentiali diuersitate; quæ ideò distinctio formalitatum, seu formalium rationum ab Scoto dicta est; vt huius vocis, *ratio*, ambiguitas vitetur, dum ratio formalis nil aliud exprimit, quàm

Scotus sequutus Aristotelem in tradẽda distinctione formali.

Quid sonet ratio in phrasi Aristoteli?

quiddi-

quidditatiuam rationem, accepto rationis nomine pro sola rei quidditate. De qua vsurpatione distinctionis rationis pro distinctione formali ex natura rei apud Scotum: vide expressum Doctoris subtilis testimonium à nobis explanatum supra *in controu. 1. art. 6. numer. marg. 22. & 23.* Habemus ergo Aristotelem, non solum insinuasse, quin & sæpius expressisse, distinctionem formalem sub voce distinctionis rationis; quā Scotus nomine etiam distinctionis rationis, id est quidditatis, vel rationis formalis, nec semel asseruit.

Insulsæ criminationes in Scotum taxatæ.

Ad illud, quod video sæpius Scoto à Thomistis obijci, quòd vnicus discedat à communi sentētia. Respōdetur, in Scoto, vt in communi capite, totam eius scholam conspirare; quare sicut stupidè ageret, qui D. Thomam, vel eò respueret, quò solus esset in ea opinandi ratione; ita inconsultè Scoti opinionem, vt commentitiam explodunt, eòquòd illā primus tradiderit; cum Scoti sententia suorum assectarum suffragio suffulta magnam authoritatem nanciscatur; quod pēsare debuissent, qui Scotum vt priuatum aliquem authorem taxant, in quo vt in capite, grauem, & numerosam scholam condemnant.

Perspicua fundamenti aduersariorum expugnatio.

28 Ad secundum argumentum: inficiamur, distinctionem realem enti reali, quod adæquatum substratum est distinctionis ante intellectum, adæqualitatem non commensurari; si ens reale in ea latitudine accipiatur, in qua enti rationis opponitur. In ista enim acceptione, sicut ens formale distinctionis formalis inductiuum, seu gradus metaphysicæ constitutionis, est verum ens reale, prout à tota abstratione entis rationis recedit; ita & formalis discretio, quæ inter metaphysicos gradus posita est, etiā & realis distinctio censeri debet. Quare vis argumenti laborat in æquiuoco vocis, verbisque ludit, dum obtusè in nomine, realis distinctionis, sistit; & ab Scotistis extorquere videatur, quod illi præstant ingenuè, & candidè. Quoad rem verò ipsam, magnum constituunt discrimen inter distinctionem realem, & distinctionem formalem ex natura rei: eòquòd illa distinctio, quæ absolutè realis dicitur, afficiat extrema realiter separabilia, adminus non mutua separatione; quia non sunt metaphysicæ formalitates, quæ distinctam existentiæ actualitatem non sortiantur; sicut extrema distinctionis formalis, quæ non existunt à se, sed in se, (vel quod in idem recidit,) non referunt propriam, & distinctam existentiam; cùm in tertio physicæ identitatis coexistant, cuius sunt metaphysici gradus.

Conuellitur etiam molitio Vazquez in Scotum.

29 Quare instantia Vazquez nullius est ponderis; fatemur enim, animal, & rationale, esse aliud, & aliud reale metaphysicum, differunt enim, vt duo metaphysicæ compositionis gradus; sed non vt aliud, & aliud ens physicum, quod referat existentiam à se, idest diuersam actualitatē ab actualitate alterius extremi distinctionis: at verò actualis metaphysicorū graduum condistinctio realē identitatem sustinet eiusdem principij physici, à quo accipiuntur.

Item, & tertium argumentum ex Vazquio.

30 Nec magis vrget tertium argumentum eiusdem Vazquez: respondetur enim, quòd animal, & rationale non identificantur realiter, eòquòd inter se componantur per modum potentiæ cōtrahibilis, & actus metaphysicè contrahentis; quia esto quòd per impossibile, non coordinarentur in ratione actus, & potentiæ, sed gradus inter se incomponibiles existerent; adhuc essent idem realiter ab identitate physicæ compositionis.

Obiectio ex ente simplici & physicè indiuiso.

31 Si autem instes; nos rationem identicæ coniunctionis in gradibus entis compositi exhibuisse, non tamen in formalitatibus entis simplicis; in quo realis identitas formalitatum ex natura rei disitarum ab identitate physicæ cōpositionis peti non valet.

Diluitur.

Respondetur; nos ex compositis, vtpote quæ sub sensum cadant, exempla identicæ coniunctionis produxisse; ex generali verò doctrina, quam expendimus, vniuersalem rationem accipi realis idētitatis in metaphysicis gradibus entis spiritualis, & physicè irresolubilis; cùm prædicata entis spiritualis, etiam non existant à se, sed in tertio illius entitatis, quam metaphysicè constituunt.

Ad 4. arg. Aegidius Augustinianus scitè æstimauit, Soarezum petitionem principij committere.

32 Ad quartum argumentum. Ægidius de Præsentatione Augustinianus, *lib. 5. de visione diuinæ essentiæ, quæst. 5. art. 4. §. 2.* merito iudicauit, Franciscum Soarez, dum in Scotum agit, principium petere. Quare breuiter respondetur; concedendo, quòd illa, quæ distinguuntur realiter, aut sortiuntur vnionē realem inter se, aut non; cùm referre, &

non referre vnionem, sint extrema sibi contradicentia, quę medium non sustineant. Quando autem subsumit Soarez; quòd illa, quæ coniunctionē important inter se, modaliter secernuntur; falsum supponit; eòquòd extrema distinctionis necessariam coniunctionem nacisci, stare possit dupliciter: aut quòd ista necessitas solùm proueniat ex causalitate modi, cuius quidditatiua constitutio in actuali modificatione subiecti posita est; quò fit, vt in hac distinctionis specie non repugnet separatio non mutua, entitatis nimirum à modo; eòquòd modus & entitas ab eadem physica compositione nō prodeant, vt prædicata eiusdem entitatis. Aut quòd necessitas coniunctionis inter extrema, quæ distinguuntur, oriatur ex identitate physici principij; cuiusmodi sūt extrema distinctionis formalis ex natura rei, quam inter metaphysicos gradus constituit Scotus.

Ad cōfirmation. respondetur.

33 Ad confirmationem; respōdetur, quòd extrema distinctionis formalis nō comparantur inter se vt modus & res, sed vt prædicata eiusdem entitatis; cōparatio verò extremorum distinctionis, quòd aut referant distinctam entitatē; aut quòd alterum extremum sit modus alterius; non ambit terminos contradictorios, qui medium sustinere non possint. Ac proinde volūtariè assumit Soarez, quod probare debuisset; datur enim medium, scilicet distinctio graduum essendi, seu rationum formalium cū identica coniunctione, ab identitate principij physici, expectata.

5. Argumētum infringitur ad hominem.

34 Ad quintū; præterquāquòd pressè enodatum est in *art. 6. 1. controuersiæ*, vbi aperuimus distinctionem realem esse maiorem distinctione formali; in præsenti cōtra aduersarios ad hominem (vt aiūt) oppositam rationem sic retorquere possumus. Quia Thomistæ fatentur distinctionem formalem per rationem inter Deum, & illius proprietates, tum absolutas, tum relatiuas; & tamē in Deo entitatiuam separationem, ad instar realis discretionis apprehendere nequeūt; aliàs plures Deos conciperent, & non vnicum Deum, ex pluribus formalitatibus per rationem distinctis, constitutū. Sicut ergo maior est discretio ea, quæ ab intellectu fit ad instar illius, quæ est rei à re, quàm distinctio formalis, siue quidditatiua proprietatum diuinarum inter se, quæ ad obiectiuas & explicitas rationes attributorum, & relationum consequitur; eòquòd distinctio ista conceptuum, seu formalium rationum non tollat, etiam intelligibiliter, vnitatem, & simplicitatem diuinæ naturæ: aliàs enim quò plura prædicata actualiter per rationem in Deo distinguerent, eò plures Deos constituerent. Ita & distinctio formalis proprietatum Dei, quæ in sententia Scoti est actualis ex natura rei, nequit esse maior reali distinctione; cùm tantùm intersit inter gradus & prædicata quasi metaphysicæ constitutionis Dei.

CONTROVERSIA
TERTIA
DE VERITATE DEI IN ESSENDO.

Nexus, & series tractatuum.

NON expendimus in præsenti veritatem, seu veracitatem Dei in dicendo; cùm hæc *ad 3. sentent.* ad materiam de fide attineat; sed solam veritatem in essendo inuestigamus, quæ Deo congruit, in quantùm cum creaturis in abstractissima entis ratione colligitur. Et quoad doctrinæ seriem, non eò prius de veritate, quàm de bonitate Dei agimus, quò priorem, Deitatiquè viciniorem ipsam veritatem autumemus; cùm bonitatem ab ipsomet quidditatiuo Deitatis conceptu non secernat grauium Theologorum sententia, de qua *in controuersia sequenti*. Priorem verò locum veritati deferimus, eòquòd sit ratio formalis obiecti intellectus; bonitas verò ratio motiua, & specificatiua impulsus; & intellectus appetitiuam facultatem ordine doctrinæ anteeat, esto quòd a voluntatis actualitate, & præstantia, apud Scotum, superetur.

Cur priùs de veritate quàm bonitate?

Cum autem autumamus, veritatem esse rationem formalem obiecti intellectus, non loquimur de ratione formali terminandi, sed de ratione formali intentionaliter immutandi mentem creatam: de quo *in fine art. 1. huius controuersiæ digressionem facimus*, Scoti sensum seriò inuestigantes. Licet enim ens sub ratione entis exprimat rationem formalem terminatiuam obiecti intellectus: at sub ratione veri importat rationem formalem immutandi mentem creatam per influxum intentionalem.

Verum sub ratione veri immutat intentionaliter mentem creatam.

ARTICVLVS I.

Quæ sit transcendentalis veritas?

SVMMARIVM.

Formalem veritatis transcendentalis conceptum in negatiuo consistere, existimauit Aureolus. Num. 1.
Reijcitur. Num. 4.
Veritatem transcendentalem tantùm esse analogicam quamdam affectionem entis à veritate iudicij expectatam, opinatus est Vazquez. Num. 5.
Improbatur. Num. 7.
Cognoscibilitatem entis esse meram denominationem extrinsecam, putauit Hurtado. Num. 11.
Confutatur. Num. 13.
Aliorum sententia, qui veritatem in cõformitate entis ad ideas diuinas, constituunt. Num. 15.
Respuitur. Num. 18.
Veritatem nihil addere supra explicitã rationem entis, præter cõnotationem intellectus, asseuerat Soarez. Numero 24.
Refellitur. Num. 27.
Propria Authoris sententia elucidatur. Num. 35.
Consectarium de attributo veritatis in Deo, quod respondet veritati transcẽdentali entis. Num. 42.
Oppositiones in doctrinam præcedentẽ. Num. 43.
Digressio de veritate entis; vtrum sit ratio formalis obiecti intellectus? A Num. 48. vsque ad 60.

Veritas, alia transcẽdentalis, alia formalis.

PRælibandum est; veritatem partiri in transcendentalem, & formalem, seu in veritatem rei in tota communitate illius, & veritatem conceptus, qui verus est per conformitatem ad rem, quam exprimit. In qua diuisione veritas analogicè accipitur, eò quòd secũdùm diuersam rationem reperiatur in veritate entis, quæ dicitur trãscendentalis; & in veritate cõceptus; quę formalis appellatur. Quia tamen veritatis formalis indagatio transcendentalis veritatis intelligentiam iuuat, infra expendenda est veritas formalis; in præsenti tamen articulo sola illa veritas, quæ est adæquata affectio entis, aperienda.

Cæterùm; adeò diffident authores in transcendẽtalis veritatis ratione inuestiganda, vt vix quid certi ab eis hauriatur; ne tamẽ dissertantium varietas præsenti disputationi caliginem offundat, sigillatim proponenda, & simul expendẽdenda est sententia quælibet.

Confutatio Aureoli de transcendentali veritate entis.

I. Opinio Aureoli quòd veritas rei solũ addat negationẽ.

1 PRima opinio est Card. Aureoli *in 1. sentent. distinct. 19. ar. 2. proposit. 2 fol. 492.* asserentis; veritatem essentialiter consistere in segregatione entis ab omni sibi extraneo positiuo; sicut & ratio vnius consistit in negatione partitionis. Quare docet, quòd summa veritas Dei formalissimè posita est in hoc, quòd ratione actualitatis & puritatis suæ, non sit cõiunctus, vel compositus extraneæ naturæ. Vnde & consequenter autumat, humanitatem; verbi gratia, esse quidditatem hominis, inquantùm est ratio cõstitutiua illius sub tali gradu & specie entis; & humanitatẽ esse veritatem naturæ hominis, seu naturam veram, inquantùm depuratur, & segregatur ab omni extraneo quiddi tatiuæ constitutioni hominis. Quò fit, vt veritas entis in tota sua latitudine non addat supra ens nisi solam negationẽ permixtionis extraneæ naturæ; sicut nec vnitas non addit supra ens, nisi solam negationem partitionis. Sic igitur habet Aureolus loco citato.

1. Ratio Aureoli.

2 *Æquipollentia idem significant, & eadem est eorum ratio: sed veritas, puritas, sinceritas, & similia videntur æquipollere; idem enim est dictu de auro aliquo, quòd est purissimum, & sincerissimum, ac si diceretur, quòd est aurum verissimum: & concipere sinceritatem alicuius naturæ, non est aliud, quàm veritatem illius concipere secundùm cõmunem modum loquendi.*

2. Ratio.

Præterea: illa est generalis ratio veritatis, secundùm quam accipiuntur gradus in veritate; sed manifestũ est, quòd gradus veritatis sumuntur secundùm se-

gregationis rationem, & depurationem ab omni extraneo, positione, & priuatione. Res enim, cui in essendo nulla res est annexa, nec aliqua diminutio naturæ suæ est sibi annexa, nec est possibilis annecti, est vera in sūmo, & talis est natura Deitatis. *Vnde* Deitas *est quid verissimum, propter omnimodam sinceritatem, quia nihil est, nisi* Deitas *sincera, & pura, segregata ab omni alio; consequenter verò quidditas rerum posita in esse cognito, dicitur rei veritas, quoniam accipitur præcisè absque omni extraneo.*

Analogia veritatis, & vnitatis apud Aureolum.

3 *Sic ergo intelligendum est de veritate, sicut de vnitate, vt dicit Philosophus* 10. Metaph. *vnitas namque cum consistat in indiuisibili, non potest reperiri subsistēs secūdū rationē indiuisionis; quia pura priuatio subsistere non potest.*

Quid de veritate Dei, ex Aureolo?

Inuenitur ergo semper in aliquo substrato, & in quolibet genere reperitur aliquod summè indiuisum, quod est mensura aliorum. Vnde & in genere substātiæ illud indiuisum est primus motor, siue primum principium, vt patet ibidem; consimiliter ergo segregatio omnis extraneæ rationis subsistere non potest, cū sit pura negatio, propter quod reperitur semper in aliquo substrato. Illa ergo segregatissima ab omni ratione extranea, est verissima; & talis est ratio Deitatis, *cui nihil extraneum misceri potest, nec positiuum, nec priuatiuum.* Vbi Aureolus veritatem Dei in ratione entis in negatiuo etiam constituit, ingeniosè quidem; cuncta enim magno acumine versat Aureolus.

Refellitur Aureoli sententia.

4 At licet obtineat Aureolus, verū in ea acceptione, quam vsurpat, nihil positiuum supra realem, & ratam essentiā præseferre, quam hæ voces, *ens, & res,* referunt; displicet tamen, tum in hoc, quòd veram entis affectionem in mera negatione constituat; aliâs enim & distinctio, quam meram negationem asseuerauimus, etiā entis proprietas astruēda esset. Tum præterea; quòd Aureolus nouam metaphysicisque omnibus inusitatam veritatis transcendentalis acceptionem obtrudere moliatur; quare nec illius rationes vrgent. Fatemur enim verum, vt ab Aureolo accipitur, solam negationem supra rationem entis addere; inficiamur tamen, eam esse acceptionem veri, quā entis affectio est.

Altera oppugnatio Aureoli.

Benè video, Aureolum cādidè admittere, distinctionem entis esse veram & adæquatam passionem illius; eòquod sustineat, distinctionem non inferri ab vnitate, tanquam ab adæquato materiali, & substrato, sed à qualibet conceptibilitate entis, quā talis est. Vt patet ex Aureoli pronuntiatis, quæ transcripsimus, supra *in controu. 2. in appendice metaph. de dist. art. 1. sub num. marg. 9.* At verò licet Aureolo suffragemur, quantùm ad materiale adæquatū distinctionis, quod non esse solam vnitatem entis asseuerauimus; illi tamen adhærere non possumus, quatenus distinctionem esse veram entis passionem pronuntiat; cùm nulla negatio sit vera proprietas entis.

Gabrielis Vazquez placitum de ratione obiectiua veritatis transcendentalis, proponitur, & expugnatur.

2. Opinio Vazquij, quòd veritas sit affectio analogica.

5 SEcunda in hac re opinio autumat; veritatem transcendentalem esse quamdam entis affectionem analogicè à veritate iudicij petitam. Sic Vazquez *in 1. part. tom. 1. disput. 77. c. 4. n. marg. 10.* pro se referens Durandum *in 1 distinct. 19. quæst. 5.* & probatur.

1. Ratio Vazquij.

Primò: quia si res ab intrinseco vera esset, talis veritas esset simplex extra intellectus compositionē, sicut & illa res, cuius est affectio; at implicat, veritatem congruere rei ab intrinseco extra compositionem intellectus; eòquòd rei etiā ab intrinseco inesset falsitas, & non per aduentitiam denominationem ab intellectus iudicio prodeuntem, quatenus expēdit rem aliter quàm est. Cùm veritas & falsitas, opponantur contrariè; atque adeo circa idem subiectum versari debeant. Atqui repugnat enti falsitas ab intrinseco, cùm solùm illi congruat per denominationem à compositione intellectus petitam; ergo & similiter veritas rei ab intrinseco non inest, sed per solam analogiam ad veritatem compositionis, & iudicij.

2. Ratio.

6 Secundò: quia veritas est proprietas entis in secundo modo perseitatis de omnibus inferioribus entis enuntia-

ta; ergo non potest esse aliquid intrinsecum enti, sed mera quædam extrinseca denominatio. Consequentia aperitur; quia quidquid enti ab intrinseco competit, refert quidditatiuum gradum essendi, cùm merum nihil non possit esse intrinseca affectio positiui, & realis entis; at repugnat, quòd illud, quod essentialiter sortitur explicitam rationem essendi, sit proprietas entis; quia aliàs eadem ratio obiectiua, & explicita entis esset passio sui ipsius: cũ igitur nil aliud subterfugere queat abstractissimam entis realis latitudinem præter denominationem rationis; fiet, vt veritas in sola denominatione extrinseca constitui debeat.

Conuellitur placitum Vazquij.

7 Cæterùm; sententia Vazquez nobis non probatur, vtpotequæ manifesta hac ratione expugnetur. Nullæ denominationes ex his, quæ rebus deferuntur per analogiam, & attributionem ad aliud, constituuntur proprietates rerum, de illis in vera scientia demonstrabiles; aliàs enim scientificè, & pressè analogica prati risibilitas, proprietas illius asseuerari posset; aut sanitas proprietas medicinæ; ergo veritas analogica, quæ ab assertione intellectus obiecto accedit, nequit esse propria affectio entis de illo in metaphysica scientificè demonstrabilis.

Euasio.

Responderi posset ex Vazquez loco citato; quòd ens non sortitur proprias, & rigurosas affectiones; ac proinde mirum non esse, quòd analogica veritatis denominatio, entis proprietas pronuntietur.

Occupatur.

Sed solutio ista aliquot falsa inuoluere videtur; inprimis enim supponit, ens non habere proprias passiones de ipso in metaphysica demonstrabiles; quod est contra expressum testimonium Aristotelis, 4. *Metaph. cap.* 3. asserentis; *quòd sicut linea, inquantùm linea, habet proprias passiones, & numerus, inquantùm numerus, ita sunt aliquæ passiones entis, inquantùm ens.* Vnde etiam deducitur, translatitias denominationes, pro veris passionibus scientificè de substrato demonstrabilibus, habendas non esse; quod sic discutio.

Aristoteles.

Quia aliud est, obiectum alicuius scientiæ sortiri passiones rationis, quæ substrato ante mentis functionem nõ insint; quod non contradicit obiecto scientifici habitus, vt videre est in obiecto logicæ; aliud verò, proprietates esse translatitias, & metaphoricas affectiones obiecti scibilis. Proprietates enim rationis, licet verum esse non referant, secundùm quod ens reale enti rationis opponitur; at sunt propriæ passiones sui obiecti in ea afficiendi ratione, quæ tali substrato rationis congruere queat, de quo demõstrantur. Vt videre est in genere, & in prædicabilitate eius de multis differentibus specie; hæc enim generis proprietas, licet illi non competat ante mentis negotiationem; at metaphorica, & translatitia non est, ab ea nimirum prædicabilitatis forma, quæ alteri naturæ magis propriè insit, accepta: quod & in alijs proprietatibus, quas logica de suo obiecto demonstrat, perspicuum est: ergo veritas, quæ est affectio entis in Metaphysica demonstrabilis, analogica denominatio asserenda non est.

Occursus pro Vazquio.

8 Dices; quòd licet veritas rei, quoad vocis impositionem, exprimat analogiam, vtpotèquæ translatitia sit à veritate enuntiationis, & iudicij; quoad rem nihilominus significatam per talem vocem aliquid proprium intrinsecum refert. Sicut licet sanitas in medicina sit quid translatitium spectata significatione vocis, quæ à sanitate animalis accepta est; in re tamen, quæ sanitatem efficit, significat aliquam realem, & intrinsecã talis medicinæ proprietatem, ob quam habilis est ad præstandam sanitatem animali.

Refellitur efficaciter.

Sed contra sic: sicut sanitas non est aliquid distinctum in medicina ab illa virtute, quæ sana dicitur; quo fit, vt si virtus illa sanatiua spectaret ad essentiam potionis, verbi gratia, significatum sanitatis in ea hypothesi, nil aliud esset, quàm ipsamet quidditas talis rei, intellige potionem, prout minus propriè, & per analogiam exprimitur. Ergo similiter veritas rei, quæ est denominatio accedens enti à iudicio intellectus, (sicut sanitatis denominatio accedit sanatiuæ potioni, ab intrinseca animalis sanitate, quam exhibet,) nihil aliud significat præter ipsam entis quidditatem, prout metaphoricè accipitur; ita vt propriè significetur per hæc nomina, *res*, & *ens*, translatitiè verò per hanc vocem, *veritas*. Sicut virtus illa sanatiua potionis exprimi posset pressè, & propriè per aliquam vocem non metaphoricam; & translatitiè per vocem sa-

num, à sanitate animalis, quam efficit, desumptam; cùm apud Vazquez idem iudicium ferri debeat de analogia veritatis entis, & sanitatis medicinæ.

Vrgetur ratio contra analogicam proprietatē entis.

Consequentia aperitur; quia sicut significatum huius vocis analogicæ, *sanum*, nihil addit intrinsecæ virtuti medicatiuæ potionis, præter metaphoricam significationem sanatiuæ facultatis; quare, si talis virtus sanandi esset de essentia potionis; translatitia, & analogica vocis impositio, in ea hypothesi, exprimeret essentiam potionis, metaphoricè tamē; & non aliquam proprietatem, quæ esset extra quidditatiuum conceptum potionis sanatiuæ. Ergo similiter, si verum nihil addit supra ens præter denominationem, quæ à veritate conceptus analogicè trahitur; adhuc vrget inquisitio, de significato veritatis metaphoricæ, vtrum sit ipsamet quidditas entis, prout minus propriè significatur? Quod si astruatur, id omnino falsum est; cùm quidditas rei per translatitiam vocem expressa, non sit ea obiecti affectio, quæ de illo in vera, & propria scientia, qualis est Metaphysica, demonstrari possit; vt clarius est, quàm probatione indigeat. Si autem asseratur significatum huius metaphoricæ vocis, *veritas*, præseferre aliquid extra quidditatiuum entis cōceptum; hoc est quod disquirimus, quodnam illud sit? & quod Vazquez aperire debuerat, ne præcipuum controuersiæ institutum præterire videretur.

Refelluntur fundamenta Gabrielis Vazquez. Dilutio primæ oppositionis.

9 Nec difficile erit à rationibus, quæ opinationem Vazquez suadent, nos vel breuiter expedire. Ad primam dicimus; quamlibet veritatis rationem, eam cum falsitate oppositionem non gerere, vt necessariò circa idem subiectum versari debeant; cùm simplici apprehensioni propria veritas congruat, cui falsitas in eodem subiecto non opponatur. Quare, nec mirum erit transcendentalem, & intrinsecam veritatem enti deferre; estò quòd transcendentalis falsitas, seu falsitas rei, prout extra intellectum existit, omnino impossibilis astruatur.

Item, & secundæ oppositionis pro Vazquio.

10 Ad secundam rationem respondetur; veritatem imbibere rationem entis in quale, seu per modum affectionis entis; non tamen transcendere gradum illum essendi, qui enuntiatur in quid de inferioribus entis, & qui adit causalitatem substrati respectu veritatis transcendentalis; vt latiùs exaratum relinquimus, *in controu. 2. art. 2. à num. marg. 23. vsque ad 25.*

Duæ aliæ opiniones recensitæ, & refutatæ: quòd veritas, nec in denominatione extrinseca posita sit; nec in relatione conformitatis ad ideas diuinas.

Tertia opinio astruēs veritatem entis in extrinseca denominatione positam.

11 Verùm enim verò; nec magis ad veritatem accedit tertia opinandi ratio, quæ asseuerat; cognoscibilitatem, tàm actualem, quàm aptitudinalem, ipsi enti intrinsecam non esse; sed à tendētia actuali, seu aptitudinali, cognitionis in obiectum trahi. Ita Petrus Hurtado *in sua metaph. disp. 7. sect. 1 § marg. 10.* Quare ab opinione Vazquez in hoc solùm dissidere videtur; quòd licet cognoscibilitatem entis extrinsecam denominationem constituat; eam tamen analogicam rei affectionem exprese non autumat. Quæ opinio probatur.

Petrus Hurtado.

1. Ratio, quòd cognoscibilitas sit denominatio extrinseca.

Primò: quia sicut actualis cognoscibilitas, seu obiectum esse actu cognitum, est denominatio quædam extrinsecè adiacens ex actuali tendentia notitiæ in obiectum; ita pari ratione, ex eo quòd apprehensio apta sit, vt ad obiectum terminetur, etiam obiecto accedit potentialis cognoscibilitas, seu aptitudo, vt obiectum terminet cognitionem; igitur denominationes actualis, & potētialis cognoscibilitatis, aduentitiæ, & extrinsecæ sunt ex actuali, & potentiali, intellectionis terminatione prodeuntes.

2. Ratio, quòd veritas rei non consistat in vi intentionali ad immutandum intellectum.

12 Secundò arguit Hurtado: quia aut obiectum induit rationem cognoscibilitatis, quà præcisè terminatiuum est tendentiæ apprehensionis in ipsum; & vt sic solam extrinsecam denominationem importat. Cùm adeò extrinseca sit notitia ipsi obiecto, vt prorsus destructa vitali, & apprehensiua potentia, nihil intrinsecæ perfectionis obiectiuæ decresceat; nec enim intrinsecè immutaretur color, eo quòd visiua facultas non esset perceptiua eius, & sic de cæteris. Aut obiectum cognoscibile astruitur, non quà præcisè

ter-

terminatiuum est conatus potentiæ in ipsum; sed quà immutatiuum est apprehensiuæ facultatis? Et quòd nec vt sic eam cognoscibilitatem referat, quæ adæquata entis proprietas constitui posit; ita suadet Hurtado. Quia si vis immutatiua potentiæ cognoscitiuæ esset ea cognoscibilitas, quæ adequata entis proprietas asseritur; fieret, vt quodlibet ens respectu cuiuslibet apprehensionis, intelligibilem causalitatem adiret; ac proinde quòd color esset principium intelligibiliter immutatiuum Angeli ad productionem cognitionis coloris; quod est falsum.

Impugnatur placitũ Hurtadi

13 Sed hæc non obstant, vt cognoscibilitas rei, quam ab ipsa veritate trãscendentali entis nullatenus secerni, infra ostendemus; in mera extrinseca denominatione constituatur. Fieri enim posset, vt ens reale, & ens rationis ad vnam cognoscibilitatis rationem colligi possent; cùm denominationes extrinsecæ, quæ ex actibus cognitionis emergũt, æqualiter afficiant ens verum, ac fictum; vt videre est in denominationibus genereitatis, specietatis, & cæteris: nec enim minus propriè denominatur chimæra cognita, cùm secundùm esse obiectivum intuitum intellectus terminat, quàm homo, aut equus.

Refellũtur rationes oppositæ.

14 Nec operosum erit argumentationes Petri Hurtado euacuare; quas vno ictu infringimus. Adnotando, rationem cognoscibilitatis positam non esse in mera obiecti terminatione; quam nihil aliud importare, quàm denominationem ex tendentia notitiæ prodeuntem, ipsi Hurtado damus ingenuè. Asserimus tamen; adæquatam intrinsecamque cognoscibilitatis rationem in vi motiua, & facultate ad immutandum intellectum consistere; quam vim motiuam cuilibet rei, etiam minutissimæ; & modulo modicissimo, & imperfectissimo inesse asseueramus; vt ab ipso intelligibile semen, nimirum impressa species excidi queat, ad exprimendam cognitionem sui in quolibet intellectu creato. Quare colorem, & quodlibet aliud materiale accidens, vim inchoatam, & natiuam, præseferre, autumamus, ad intellectum Angeli immutandum; de quo latiùs in elucidatione propriæ sententiæ.

Quodlibet ens materiale nanciscitur potestatem inchoatam ad immutandum intellectum per influxũ intentionalem.

14 Quarta opinio; asserit, veritatem entis essentialiter consistere in relatione conformitatis ad ideas diuinas. Sic Capreolus *in 1. distinct. 19. quæst. 3. art. 1.* Sonzinas *6. metaph. quæstion. 17.* Qui addit, relationem istam in creaturis realem esse; nimirum conformitatis respectum cuiuslibet creati entis, vt mẽsurabilis, ad ideam, ad cuius similitudinem effectum est; sicut & artificiatum quodpiam ad suum exemplar realiter refertur. In Deo verò esse relationem rationis; quæ versatur inter Deitatem, & intellectum diuinum comprehendentẽ adæquatam actualitatem Dei. Et videtur esse expressa mens D. Thomæ, *1. part. quæst. 16. art. 1.* vbi supponit, duplicem esse intellectum, à quo res pendere queat; practicum, nimirum, & speculatiuum; quia domus, verbi gratia, practicè pendet ab intellectu sui artificis; & speculatiuè ab alio quovis intellectu illam cognoscente sine ordine ad opus. Inter vtramque tamen cognitionis rationem id discriminis interesse; quòd ab intellectu practico res pendeat essentialiter, & per se; ab speculatiuo verò accidentaliter, & peraccidens. Quia tamen iudicium de re ferri debet secundùm id, quod illi per se congruit, & non secundùm accidens; eò artificiata vera astruũtur per ordinem ad intellectum practicum artificis; & non penes respectum ad speculatiuum intellectum. Quò etiam fit, vt res naturales etiam conferri possint, vel ad intellectum creatum illas speculatiuè cognoscentem; vel ad intellectum practicum Dei, & ad ideas diuinas, ad quarum similitudinem effectæ sunt. Ita tamen, vt ad ideales formas, vt ad practicas rationes, per se referatur creaturarum veritas; cùm eò ens creatum verum asseratur, quò assimiletur intellectui practico Dei; ad creatum verò intellectum speculatiuè, & peraccidens comparetur. Huic Thomistarum sententiæ astipulatur ex Scoti discipulis Martinus Meurisseus, *in sua Metaph. lib. 2. cap. 3. quæst. 3. conclus. 4.*

Quarta opinio quod veritas transcendentalis consistat in habitudine conformitatis ad ideas diuinas. Asserunt. Capreolus. Sonzinas. Meurisseus

S. Thom.

Veritatem transcendẽtalem Dei constituit Sonzinas in respectu rationis.

16 Et probatur primò: authoritate D. Augustini, *lib de vera religione, cap. 36.* vbi ait. *Vera intantùm vera sunt, in quantùm sunt; intantùm autem sunt, inquantùm principalis vnius similia sunt.*

Probatur primò ex Augustino.

Nec refragatur Scotus, *quæst. 18 quodlibet. §. contra ista, sub num. marg. 15.* editionis Cauelli, vbi ait. *Si dicas, „ quòd veritas non conuenit alicui extra „ intellectum, sed tantùm actui intelle- „ ctus, vel obiecto, vt est in intellectu. Pos- „*

Scotus.

set

Ita & Scoti testimonio.

sit negari, quia si intellectus aliquis sit regula intellecti, sicut est de intellectu diuino exemplante & regulante creaturam; illud potest dici verum, non tantùm vt est actu cognitum, sed etiam, vt est in se: quia secundùm esse suum, in se est exemplatum, & conforme exemplari.

Arguitur 2 ex analogia entis artificiati respectu ideæ artificis.

17. Secundò arguitur: quia sicut artificiati veritas in hoc maximè posita est, vt cognitioni practicæ assimiletur, à qua mensuratur; ita & veritas cuiuslibet creaturæ, quæ respectu Dei per intellectum operantis, se gerit adinstar artificiati cuiuspiam à diuina omnipotentia, iuxta ideas intellectus diuini; in hoc consistit, ut conformetur exemplari siue ideæ, à qua producitur; quia stante hac assimilatione, qualibet alia ratione penitus exclusa, creatura vt vera intelligitur.

Insistitur, quòd veritas sit relatio prædicamentalis.

Quòd autem ista realis assimilatio sit prædicamentalis respectus; ita ostenditur. Quia relatio creaturæ ad Deum vt ad producentem, & conseruantem, est prædicamentalis; igitur & relatio conformitatis creaturæ ad diuinum exemplar, prædicamentalis respectus esse debet. Quia sicut totum esse creaturæ, vt effectæ, est ad Deum efficientem; ita totum esse illius, vt exemplatæ, & mensuratæ, est ad diuinam cognitionem vt ad exemplar & mensuram illius.

Excutitur sententia præcedens ex principiis Scoti.

18. Cæterùm, hæc sententia in via Scoti sustineri non potest; eò quòd ipse in 1. *sentent. dist. 3. quæst. 2. §. Et vniuocationem sic intellectam probo tripliciter. num. margin. 6.* Expressè asseueret; Deum, & creaturas, ad vnam entis rationem colligi; & doctrinæ consequentia vrgeat, vt idem de omnibus entis proprietatibus autumemus; ergo Deus & creatura coeunt in vnam rationem obiectiuam veri vt sic, sicut & in vnam rationem entis conueniunt.

Veritas Dei non cõsistit in habitudine mensurabilitatis ad ideas intellectus diuini.

Atqui, Deitatis veritas nullatenus consistit in respectu mensurabilitatis ad ideas sui intellectus: tum, quia in Deo conformitas illa nequeat esse realis respectus, eò quòd non intersit discretio realis inter cognitionem Dei, & ipsum Deum; ac proinde veritas Dei in rationis habitudine consistens, trahi nequiret ad vnitatem obiectiuæ rationis, cum veritate entis creati; si hæc esset realis & prædicamentalis respectus. Tum vel maximè; quia Deus nec per rationem apprehendi valet sub habitudine dependentiæ ad aliquod principium; ideæ verò spectant ad genus quoddam principij producentis ideatum; nec enim in Deo respectum mensurabilitatis concipere possumus, cùm Deus non eò verus sit, quò sic intelligatur; sed è contra potiùs, mens diuina Deitatem intelligibiliter exhauriens, vel comprehendens vera fit; quia adæquet totam Dei actualitatem. Quò fit, vt Deitas ad proprium intellectum practicè nõ comparabilis, sed merè speculatiuè, nec mensurabilitatem rationis exprimere possit.

Ostẽ quòd veri creati & increati nõ coeat in vnũ cõceptũ; adhuc veritas creata non consistit in relatione ad ideas.

19. Deinde ostendo; nec veritatem entis creati in relatione conformitatis & assimilationis cum ideis diuinis consistere posse; quidquid sit de conuenientia veritatis creatæ, cum veritate Dei, ad vnam rationem obiectiuam. Quia respectus ille conformitatis entis creati ad ideas mentis diuinæ distinctus non est à relatione creaturæ ad Deum, vt ad causam efficientem; sicut relatio assimilationis & mensurabilitatis cuiuslibet artificiati ad ideam artificis directiuam operis, non est distincta à respectu, quem exprimit artificiatum ad tale agens. Quia sicut exemplar non addit alium influxum, & causalitatem circa artificiatum, quàm dirigere actionem agentis; eò enim influit exemplar, quò actuat, & ordinat virtutem operantis, & illam quasi contrahit & specificat ad tale artificiale opus. Ita in effectu non resultat relatio distincta ad exemplar, præter ipsum respectum, quem inducit artificiatum, ad suam causam taliter actuatam & specificatam; vnde sicut eadẽ est actio & causalitas, per quam res producitur, & in tali specie entis artificialis producitur; ita eumdem omnino respectum exprimit artificiatum ad suum exẽplar, quod quasi specificat opus; & ad ipsum agẽs, quod efficit illud.

Insistitur cõfutationi præmissæ.

Quo supposito, tunc sic; sed veritas transcendentalis consistere non potest in prædicamentali respectu effectus ad suam causam; quia talis relatio realiter à proprio fundamẽto dissidet, sicut & cæteri prædicamentales respectus. Veritas autem transcendentalis

quæ est affectio entis in tota latitudine & abstractione illius, non potest à proprio substrato secerni, vt modus à re; alias enim posset de absoluta Dei potentia præpediri pullulatio talis respectus, atque adeò daretur ens, quod non esset formaliter verum; quod est contra communem doctorum sententiam autumantem, passiones entis non esse à proprio substrato realiter condiscretas, itaut ab ente separari queant.

Deinde ad hominē contra placitū Sonzinatis

20 Præterea; ad hominem sic proceditur contra Sonzinatem, & alios quoslibet oppositæ sententiæ assertores; qui asseuerant, relationem veritatis transcendentalis esse similem respectui, quem infert artificiatum, ad ideam artificis. Quia effectus formalis non præintelligitur ante propriæ formæ causalitatem; sed veritas cuiuslibet artificiati præconcipitur ante respectum, quem exprimit ad ideam artificis; nec enim eò res artificialis vera astruitur in ratione artificij, quò respectum prædicamentalem inducat; sed quia talem figuram, & proportionem referat, quam artis instituta præscribant. Vnde, si per impossibile non accederet prædicamentalis respectus artificiati ad artificem; eò nihilominus esset verum ens artificiatum, quò rectè proportionatum, & figuratum esset iuxta præscripta artis, qualibet relatione penitus exclusa, quæ posterius aduenire intelligitur. Atqui transcendentalis veritas in opposita sententia similis est veritati entis artificiati; igitur, quà præcisè res naturalis effecta est ad instar exemplaris diuini, concipitur vera; ante prædicamentalem respectum, qui postea emanare apprehenditur.

Ad cōfirmationē ex Augustino, & Scoto respōdetur.

21 Nec vrgent rationes huius modi dicendi. Ad primam ex authoritate Augustini, & Scoti petitam; dicimus, vtrumque tantùm expressisse; vnam ex veri acceptionibus eam esse, quæ refert respectum ad ideas diuinæ mentis; ex quo colligi non potest Augustinum, & Scotum in ea fuisse sententia, vt veritatem, quæ adæquata entis affectio est, in respectu conformitatis constituerint; estò quòd conformitas ea, quæ enti creato inest, ad ideas opificis, veritas appellari queat: nec ex verbis Scoti aliud obtineri potest, cùm id nec leuiter insinuauerit.

Oppositio alia ex Augustino.

22 Si autem vrgeas ex alijs Augustini verbis loco citato, ex lib. *De vera Religione, capit.* 36. Vbi ait. *Si enim falsitas ex ijs est, quæ imitantur vnum, non inquantùm id imitantur, sed inquantùm adimplere non possunt. Illa est veritas, quæ adimplere potuit, & id esse, quod est illud; ipsa est, quæ illud ostendit sicut est, vnde & verbum eius, & lux eius rectissimè dicitur. Cætera illius vnius similia dici possunt, inquantùm sunt; intantùm enim, & vera sunt.* Vbi Augustinus nullum falsitatis genus in re agnoscere videtur, nisi priuationem conformitatis ad ideas; sicut & nullum veritatis genus, nisi conformitatis respectum.

S. Augusti.

Refellitur obiectio.

Respondetur; nos libenter fateri, ens creatum, quà effectum est iuxta præscripta diuinæ artis, relationem conformitatis inferre; quam non secerni à respectu effectus ad Deum, vt causam, asseueramus. Inficiamur tamen, ex Augustino colligi, quòd ea veritatis ratio congruat enti in tota latitudine eius; cùm diuinæ veritati contradicat similis dependentia conformitatis ad ideas. Nec ex Augustino locus obijci poterit, in quo veritatem Deo, & creaturis communem respuerit; seu quòd aliam veritatis acceptionem, in qua Deus, & creaturæ colligi queant ad vnitatem conceptus, reiecerit: quare argumentum ex Augustini, & Scoti authoritatibus productum infirmum est, vtpote quod negatiuæ authoritati innitatur.

Ad 2. argumentum.

23. Ad aliam rationem in oppositum; fatemur, ens creatum inferre relationem conformitatis ad ideas diuinas; quæ diuersa non est à prædicamentali respectu eiusdem creaturæ ad Deū, vt causam efficientem; vt ex dictis satis perspicuè constat. Negamus tamen; veritatem transcendentalem, quæ adæquatè conuertitur cum ente in tota latitudine eius, constituendam esse in tali mensurabilitatis & conformitatis respectu.

Qualiter ens creatū inferat relationē mensurabilitatis ad ideas diuinas?

Quando autem asserimus, dari habitudinem realem prædicamentalem in ente participato ad ideas diuinas; volumus intelligi iuxta ea, quæ constituimus infra *in contr.* 12. *de Ideis*. Vbi autumamus, quòd primaria ratio Ideæ cōgruit Deitati; & secūdaria esse obiectiuo

quod

quod creaturæ referunt in mente Dei, quodque Scotus vocitat ens diminutum, vel cognitum. Si idea in primaria ideæ acceptione vsurpetur pro Deitate inquantùm est intentionale exemplar creaturarum; vt sic, ita perspicuum est, Deitatem terminare habitudinem prædicamentalem omnis creaturæ, vt ideatæ, & exemplatæ à Deitate; sicut est indubitatum, Deitatem terminare habitudinem prædicamentalem totius collectionis entis participati, vt effecti à Deo; cùm Deus sit agens ad extra per ideales rationes. Si autem idea in secundaria acceptione exemplaris diuini consideretur, pro esse diminuto, vel obiectiuo creaturarum in mente Dei; vt sic in tali exemplaris diuini vsurpatione; non terminat relationem prædicamentalem. Cùm ens obiectiuum, vel vt loquitur Scotus, diminutum; non referat aliquod esse positiuum reale, quod renuntiari queat terminus habitudinis prædicamentalis. Cùm tale ens diminutum supra possibile logicum, quod positum est in non repugnantia negatiua ad essendum; non addat rationem aliquam positiuam realem, quæ possit esse terminus relationis prædicamentalis. Vnde Scotizantes, (si qui sunt, denegantes rationem ideæ Deitati, & illam soli creaturæ in esse obiectiuo, aut cognito adscribentes) consequenter inficiari coguntur; quòd creatura inferat relationem realem mensurabilitatis ad ideas diuinas; aliàs esse obiectiuum, vel cognitum creaturarum ab æterno esset ens reale positiuum. Sed de his latè loco citato.

Refellitur Soarius contendens, veritatem nihil addere supra explicitam rationem entis, præter connotationem intellectus.

Opinio Soarij, quod veritas addat solam connotationem intellectus.

24 VLtimus in hac re sentiendi modus est Francisci Soarez, *qui in sua metaph. disp. 8. sect. 7. num. marg. 25.* asserit, veritatem non addere aliquid intrinsecum enti, etiam ratione ratiocinata ab illo condistinctum; sed solam connotationem intellectus, cui entitas conformatur. Quæ opinio suaderi potest.

1. Ratio pro Soario.

Primò: quia veritas, seu intelligibilitas rei nil aliud est, quàm aptitudinalis assimilatio entis ad intellectum; at ens, vi suæ intrinsecæ, & quidditatiuæ rationis, natum & habile est adæquari, & assimilari intellectui: igitur gradus essendi, vi suæ explicitæ rationis, quolibet intrinseco alio sublato, refert veritatem in essendo. Minor pluribus instantijs sic aperitur: albedo eò præcisè, quò talis est, apta est essentialiter alteri albedini assimilari, adeò vt aptitudinalis assimilatio non sit extra rationem essentialem illius; igitur, & aptitudinalis assimilatio rei cum intellectu, non est extra quidditatiuum conceptum entis. Adde, quòd sic se habet ens, quod est obiectum intellectus, ad intellectum, sicut sonus ad auditum, & coloratum ad visum; sed color absque superadditione alicuius formalitatis intrinsecæ, est formaliter visibilis, addita tantùm connotatione potentiæ visiuæ; & sonus, præcisa qualibet alia formalitate intrinseca, etiam ratione ratiocinata distincta, est formaliter audibilis, apposita tantùm extrinseca connotatione facultatis auditiuæ: ergo similiter explicita ratio entis, nulla alia accedente formalitate intrinseca, est formaliter vera, ac intelligibilis, addita tantùm potentiæ intellectiuæ connotatione.

2. Arguitur pro Soario, quòd secta qualibet præcisione, ens relinquatur formaliter verum.

25 Secundò: quia si veritas, & entitas, essent duæ formalitates ratione ratiocinata condiscretæ, possent adinuicem præscindi; præscindatur ergo istæ duæ rationes obiectiuæ: quo supposito sic formo rationem. Ens, vt præcisum à veritate, est formaliter verum; ergo veritas est de quidditatiua ratione entis. Antecedens probatur; quia ens intelligibiliter separatum ab ea formalitate, quam esse veritatem, autumas, remanet formaliter intelligibile: cùm intelligatur, quà præcisum est ab alia positiua conceptibilitate, quæ appellatur veritas. Sed illud, quod est formaliter intelligibile, est formaliter verum; ergo ens remoto quolibet intrinseco à gradu essendi condistincto, relinquitur formaliter verum, ob solam facultatis intellectiuæ connotationem.

26 Tertiò: quia formalitas veritatis addita obiectiuæ, & explicitæ ratio-

3. Ratio, quòd veritas importet habitudinem trāscendentalē nullatenus distitam à ratione explicita entis

ni entis, nil aliud esse potest, nisi quædam aptitudinalis ordinatio rei ad intellectum; at hæc diuersa esse non potest ab ipso gradu essendi, qui intellectum connotat, cùm sit respectus transcendentalis, & non prædicamentalis relatio; aliàs enim veritas rei esset accidens realiter ab illa condiscretum, sicut & cæteri prædicamentales respectus à proprijs substratis realiter dissident. Sed relatio transcendentalis non addit formalitatem supra quidditatem rei, cùm huiusmodi respectus transcendant rerum essentias; ergo astruenda non est additio alicuius formalitatis intrinsecæ, adhoc, vt ens transcendentaliter ad intellectum referatur.

Confutatur modus dicēdi Francisci Soarij.

27 Sed nec nobis arridet hoc Francisci Soarez placitum; quod sic refellitur, primò. Quia si veritas nil aliud esset, quàm quædam quasi simultas & concomitantia rei, & intellectus, se connotantium; sequeretur, quòd conceptus obiectiuus veritatis esset simpliciter ens per accidens, etiam in ratione scibilis; atquè adeò non posset esse proprietas rei de illa scientificè demonstrabilis. Sequela probatur: quia aut ratio obiectiua veritatis essentialiter refert solam rationem explicitam entis, ac proinde ens, vt ens, esset proprietas sui ipsius, quod est absurdum; aut imbibit obiectiuus veritatis conceptus, tanquam essentialem compartem, potentiam intellectiuam, quam connotat; & ita ambiret plura, vt plura sunt, atque adeò esset merum ens peraccidens.

1. Ratio, quòd veritas esset ens per accidēs

Vrgetur ratio præcedens.

28 Præterea: in connotatione ista, vel considerari potest intellectus, qui est quasi terminus, & extremum habitudinis entis ad potentiam intellectiuam; vel concipi potest substratum talis habitudinis ad intellectum, quod est ipsum ens, quà refert quidditatiuum, & explicitum gradum essendi. In primis intellectus non potest essentialiter claudi in ista connotatione, & habitudine; cùm apprehendatur, vt extremum extrinsecum, quod non subintrat essentiam habitudinis; sicut nec terminus cuiuslibet alterius respectus est pars essentialis talis relationis, vt de se constat: ergo sola habitudo entis ad intellectum est de formali conceptu veritatis. De qua rursus peto, vtrum addat aliquid intrinsecum enti, pront refert explicitè quidditatiuum prædicatum, seu gradum essendi? vel solam facultatis intellectiuæ coexistentiam apponat supra quidditatem entis, quà substratum est veritatis transcendentalis, quæ entis affectio asseritur? inficiaris, veritatem aliquid intrinsecum, etiam ratione ratiocinata condistinctum, addere supra rationem entis; quòd autem ratio obiectiua veritatis supra quidditatiuum sui subiecti, nimirum entis, conceptum, solam extrinsecæ potentiæ connotationem apponere non possit; ita expendo.

Sequeretur quòd ab ente reali, & rationis abstrahi posset vna ratio veri.

Fieret enim, vt veritas entis realis; & veritas entis rationis coire possent in vnam rationem obiectiuam veritatis vt sic; cùm extrinseca denominatio, quæ à coexistentia intellectus, & obiecti petitur, æqualiter cadere possit supra ens reale, & ens rationis. Sicut enim ens reale connotat intellectum, ita ens rationis, cuius existere in actuali obijci potentiæ intellectiuæ positum est: ergo essentia veritatis in ista habitudine connotationis intellectus consistere non potest.

Occursus Soarij.

29 Occurres cum Soarez 1. *tom. suæ metaph. disput.* 8. *section.* 7. & alijs communiter; aliud esse, quod claudit verum in suo essentiali conceptu; aliud id, quod addit enti. Quare, licet verum non addat rei aliquid intrinsecum; ambit tamen in suo conceptu intrinsecam rationem, ipsam nimirum rationem obiectiuam entis, cum connotatione extrinseci, scilicet intellectus: quod præstat, vt veritas nō sit extrinseca affectio, sed realis, & intrinseca proprietas entis. Nō eodem modo, quo aliæ proprietates non transcendentes, quæ ita propria substrata afficiunt, vt omnino sint extra illorum rationem; sed iuxta transcendentium affectionum rationem, quæ in suis subiectis imbibuntur. Quò fit, vt licet veritas non addat aliquid intrinsecum; coire non possit in vnum conceptum cum veritate entis rationis, eòquòd claudat veritas entis realis in sua ratione obiectiua ipsum realem gradum essendi, qui ad vnitatem præcisi conceptus trahi nequit cum ente rationis.

Confutatur Soarij responsio.

30 Verùm; hi authores, vt vim rationis effugiant, proprietatis, & sub-

iecti,

iecti, conceptus permiscent, ac confundunt. Cùm enim conceptus alicuius proprietatis entis inuestigatur; ea tantùm formalissima ratio expenditur, quæ in secundo modo perseitatis de inferioribus entis enuntiatur. Quò fit, vt sub ea tantùm præcisa formalitate veritas sit affectio entis, sub qua intelligibiliter separat explicitum conceptum illius prædicati, seu gradus essendi, qui enuntiatur in quid de inferioribus subiecti talis proprietatis; ni velimus, passionem esse de quidditate sui substrati, aut ècontra subiectum de explicito conceptu suæ proprietatis.

Alia impugnatio.

Deinde, connotatio entis, & intellectus, in qua ratio obiectiua, & formalis, veritatis constituitur, resolubilis est in duos conceptus; nimirum in explicitum gradum essendi, quē importat ens, quò ens est, & prædicatum quidditatiuum commune omnibus entibus; & in habitudinem ad intellectum connotatum. Ita vt obiectiua ratio veritatis confletur ex explicito gradu entis, tanquam ex materiali, & substrato; & ex respectu connotationis ad potentiam intellectiuam, tanquam ex vltima, & formali ratione constitutiua veritatis in esse proprietatis exprimentis conceptum enuntiabilem in quale, & non in quid, de inferioribus entis. Atqui intelligibiliter separata habitudine connotationis intellectus ab ipsomet materiali, & substrato, quod refert talem connotationem, nimirum à gradu entis; non relinquitur in illa habitudine connotationis potentiæ intellectiuæ, aliqua essentialis inæqualitas inter ens reale, & ens rationis, cùm vtrumquè extrinsecè coexistat intellectui: ergo tota inæqualitas veritatis entis realis, & ficti, petitur à materialibus, & substratis, non autem à formali, & quidditatiuo conceptu veritatis, quà proprietas entis est, in secundo modo perseitatis de inferioribus entis dicta.

Altera vrgentior confutatio Soarij

NOTA.

31 Præterea; optima ratione ostendo, concomitantiam, seu connotationem rei, & intellectus, esse non posse proprietatem entis. Quia si assimilatio huius albi ad aliud non esset forma intrinseca addita huic albo, nimirum relatio similitudinis; sed sola coexistentia huius, & alterius extremi; sicut non esset quid simpliciter vnum, sed potius multa, hoc scilicet, & illud album; ita in ea hypothesi similitudo asseri non posset albi proprietas. Ergo similiter veritas, quæ est assimilatio aptitudinalis entis ad intellectum, si aliquam formam intrinsecam non adderet, sed solam connotationem rei, & intellectus; esset plura simpliciter. Ac proinde, sicut si non adderet similitudo aliquam formam intrinsecam supra album, sed solùm plura sibi coexistentia importaret; non posset astrui proprietas albi; ita veritas, si non referat aliquā formalitatem intrinsecam, nec ratione distinctam supra ens, sed solam coexistētiam rei, & intellectus; entis proprietas censeri non debet.

Pro nobis stat Scotus

Accedit perspicuum Scoti testimonium, quod subijcimus *infra sub numer.* 53. expressè pronuntians; veritatem cōsistere non posse in respectu, & connotatione intellectus. Sic enim habet. ***Si verum dicat formalem respectum obiecti ad intellectum; sequitur, quòd ratio illa non sit ratio formalis obiecti.*** Quod eò ab Scoto constitutum est; quò in eodem contextu expressè autumauerit, rationē veri (inquantùm est ratio formalis entis, vt est obiectum motiuū intellectus,) importare vim agendi, & intentionaliter immutandi, vide textum citatum: & intentionalis virtus obiecti ad intellectum immutandum consistere nequeat in sola extrinseca connotatione, & respectu ad intellectum.

Scotus.

Excutiuntur fundamenta opposita

32 Ad argumenta pro sententia Soarez. Ad primum; album alteri aptitudinaliter, seu fundamentaliter assimilari absque ordine ad effectiuam alicuius potentiæ immutationem; quin potius cùm sit quædam essentialis conuenientia ea, quæ interst inter duo alba, ideò extrema vi suæ quidditatiuæ rationis istam aptitudinalem, seu fundamentalem assimilationem nanciscuntur. At veritas transcēdentalis est aptitudo ad immutandum intellectum ad notitiæ productionem, sicut visibilitas est aptitudo ad immutationem visus, & audibilitas ad immutationem auditus; quæ facultates cùm rebus insint in ordine ad extrinsecam, & intelligibilem, intentionalemquè potentiarū immutationem, ideo sunt proprietates à proprijs subiectis ex natura rei dissitæ; vt in elucidatione propriæ sententiæ enodabitur.

Prima oppositionis enodatio.

3. Ratio, quòd veritas importet habitudinem trãscendentalẽ nullatenus distitam à ratione explicita entis

ni entis, nil aliud esse potest, nisi quædam aptitudinalis ordinatio rei ad intellectum; at hæc diuersa esse non potest ab ipso gradu essendi, qui intellectum connotat, cùm sit respectus transcendentalis, & non prædicamentalis relatio; aliàs enim veritas rei esset accidens realiter ab illa condiscretum, sicut & cæteri prædicamentales respectus à proprijs substratis realiter dissident. Sed relatio transcendentalis non addit formalitatem supra quidditatem rei, cùm huiusmodi respectus transcendant rerum essentias; ergo astruenda non est additio alicuius formalitatis intrinsecæ, adhoc, vt ens transcendentaliter ad intellectum referatur.

Confutatur modus dicẽdi Francisci Soarij.

27 Sed nec nobis arridet hoc Francisci Soarez placitum; quod sic refellitur, primò. Quia si veritas nil aliud esset, quàm quædam quasi simultas & concomitantia rei, & intellectus, se connotantium; sequeretur, quòd conceptus obiectiuus veritatis esset simpliciter ens per accidens, etiam in ratione scibilis; atquè adeò non posset esse proprietas rei de illa scientificè demonstrabilis. Sequela probatur: quia aut ratio obiectiua veritatis essentialiter refert solam rationem explicitam entis, ac proinde ens, vt ens, esset proprietas sui ipsius, quod est absurdum; aut imbibit obiectiuus veritatis conceptus, tanquam essentialem compartem, potentiam intellectiuam, quam connotat; & ita ambiret plura, vt plura sunt, atque adeò esset merum ens peraccidens.

1. Ratio, quòd veritas esset ens per accidẽs

Vrgetur ratio præcedens.

28 Præterea: in connotatione ista, vel considerari potest intellectus, qui est quasi terminus, & extremum habitudinis entis ad potentiam intellectiuam; vel concipi potest substratum talis habitudinis ad intellectum, quod est ipsum ens, quà refert quidditatiuum, & explicitum gradum essendi. In primis intellectus non potest essentialiter claudi in ista connotatione, & habitudine; cùm apprehendatur, vt extremum extrinsecum, quod non subintrat essentiam habitudinis; sicut nec terminus cuiuslibet alterius respectus est pars essentialis talis relationis, vt de se constat: ergo sola habitudo entis ad intellectum est de formali conceptu veritatis. De qua rursus peto, vtrum addat aliquid intrinsecum enti, prout refert explicitè quidditatiuum prædicatum, seu gradum essendi? vel solam facultatis intellectiuæ coexistentiam apponat supra quidditatem entis, quà substratum est veritatis transcendentalis, quæ entis affectio asseritur? inficiaris, veritatem aliquid intrinsecum, etiam ratione ratiocinata condistinctum, addere supra rationem entis; quòd autem ratio obiectiua veritatis supra quidditatiuum sui subiecti, nimirum entis, conceptum, solam extrinsecæ potentiæ connotationem apponere non possit; ita expendo.

Sequeretur quòd ab ente reali, & rationis abstrahi posset vna ratio veri.

Fieret enim, vt veritas entis realis, & veritas entis rationis coire possent in vnam rationem obiectiuam veritatis vt sic; cùm extrinseca denominatio, quæ à coexistentia intellectus, & obiecti petitur, æqualiter cadere possit supra ens reale, & ens rationis. Sicut enim ens reale connotat intellectum, ita ens rationis, cuius existere in actuali objici potentiæ intellectiuæ positum est: ergo essentia veritatis in ista habitudine connotationis intellectus consistere non potest.

Occursus Soarij.

29 Occurres cum Soarez 1. *tom. suæ metaph. disput.* 8. *section.* 7. & alijs communiter; aliud esse, quod claudit verum in suo essentiali conceptu; aliud id, quod addit enti. Quare, licet verum non addat rei aliquid intrinsecum; ambit tamen in suo conceptu intrinsecam rationem, ipsam nimirum rationem obiectiuam entis, cum connotatione extrinseci, scilicet intellectus: quod præstat, vt veritas nõ sit extrinseca affectio, sed realis, & intrinseca proprietas entis. Nõ eodem modo, quo aliæ proprietates non transcendentes, quæ ita propria substrata afficiunt, vt omnino sint extra illorum rationem; sed iuxta transcendentium affectionum rationem, quæ in suis subiectis imbibuntur. Quò fit, vt licet veritas non addat aliquid intrinsecum; coire non possit in vnum conceptum cum veritate entis rationis, eòquòd claudat veritas entis realis in sua ratione obiectiua ipsum realem gradum essendi, qui ad vnitatem præcisi conceptus trahi nequit cum ente rationis.

Confutatur Soarij responsio.

30 Verùm; hi authores, vt vim rationis effugiant, proprietatis, & sub

iecti, conceptus permiscent, ac confundunt. Cùm enim conceptus alicuius proprietatis entis inuestigatur; ea tantùm formalissima ratio expenditur, quæ in secundo modo perseitatis de inferioribus entis enuntiatur. Quò fit, vt sub ea tantùm præcisa formalitate veritas sit affectio entis, sub qua intelligibiliter separat explicitum conceptum illius prædicati, seu gradus essendi, qui enuntiatur in quid de inferioribus subiecti talis proprietatis; ni velimus, passionem esse de quidditate sui substrati, aut ècontra subiectum de explicito conceptu suæ proprietatis.

Alia impugnatio.

Deinde, connotatio entis, & intellectus, in qua ratio obiectiua, & formalis, veritatis constituitur, resolubilis est in duos conceptus; nimirum in explicitum gradum essendi, quẽ importat ens, quò ens est, & prædicatum quidditatiuum commune omnibus entibus; & in habitudinem ad intellectum connotatum. Ita vt obiectiua ratio veritatis conflet ur ex explicito gradu entis, tanquam ex materiali, & substrato; & ex respectu connotationis ad potentiam intellectiuam, tanquam ex vltima, & formali ratione constitutiua veritatis in esse proprietatis exprimentis conceptum enuntiabilem in quale, & non in quid, de inferioribus entis. Atqui intelligibiliter separata habitudine connotationis intellectus ab ipsomet materiali, & substrato, quod refert talem connotationem, nimirum à gradu entis; non relinquitur in illa habitudine connotationis potentiæ intellectiuæ, aliqua essentialis inæqualitas inter ens reale, & ens rationis, cùm vtrumquè extrinsecè coexistat intellectui: ergo tota inæqualitas veritatis entis realis, & ficti, petitur à materialibus, & substratis, non autem à formali, & quidditatiuo conceptu veritatis, quà proprietas entis est, in secundo modo perseitatis de inferioribus entis dicta.

Altera vrgentior confutatio Soarij

31 Præterea; optima ratione ostendo, concomitantiam, seu connotationem rei., & intellectus, esse non posse proprietatem entis. Quia si asimilatio huius albi ad aliud non esset forma intrinseca addita huic albo, nimirum relatio similitudinis; sed sola coexistentia huius, & alterius extremi; sicut non esset quid simpliciter vnum, sed potius multa, hoc scilicet, & illud album; ita in ea hypothesi similitudo asseri non posset albi proprietas. Ergo similiter veritas, quæ est asimilatio aptitudinalis entis ad intellectum, si aliquam formam intrinsecam non adderet, sed solam connotationem rei, & intellectus; esset plura simpliciter. Ac proinde, sicut si non adderet similitudo aliquam formam intrinsecam supra album, sed solùm plura sibi coexistentia importaret; non posset astrui proprietas albi; ita veritas, si non referat aliquã formalitatem intrinsecam, nec ratione distinctam supra ens, sed solam coexistẽtiam rei, & intellectus; entis proprietas censeri non debet.

NOTA.

Pro nobis stat Scotus

Accedit perspicuum Scoti testimonium, quod subijcimus *infra sub numer.* 53. expreßè pronuntians; veritatem cõsistere non posse in respectu, & connotatione intellectus. Sic enim habet. *Si verum dicat formalem respectum obiecti ad intellectum; sequitur, quòd ratio illa non sit ratio formalis obiecti.* Quod eò ab Scoto constitutum est; quò in eodem contextu expreßè autumauerit, rationẽ veri (inquantùm est ratio formalis entis, vt est obiectum motiuũ intellectus,) importare vim agendi, & intentionaliter immutandi, vide textum citatum: & intentionalis virtus obiecti ad intellectum immutandum consistere nequeat in sola extrinseca connotatione, & respectu ad intellectum.

Scotus.

Excutiuntur fundamenta opposita

32 Ad argumenta pro sententia Soarez. Ad primum; album alteri aptitudinaliter, seu fundamentaliter asimilari absque ordine ad effectiuam alicuius potentiæ immutationem; quin potius cùm sit quædam essentialis conuenientia ea, quæ interst inter duo alba, ideò extrema vi suæ quidditatiuæ rationis istam aptitudinalem, seu fundamentalem asimilationem nanciscuntur. At veritas transcẽdentalis est aptitudo ad immutandum intellectum ad notitiæ productionem, sicut visibilitas est aptitudo ad immutationem visus, & audibilitas ad immutationem auditus; quæ facultates cùm rebus insint in ordine ad extrinsecam, & intelligibilem, intentionalemquè potentiarũ immutationem, ideo sunt proprietates à proprijs subiectis ex natura rei distinctæ; vt in elucidatione propriæ sententiæ enodabitur.

Primæ oppositionis enodatio.

Respondetur primò.

33 Ad secundam rationem, admittimus; ens intelligi, adhuc prout præcisum est ab intelligibilitate; quando autem subsumitur. Quod ens, vt præcisum ab intelligibilitate, adhuc est formaliter intelligibile; siquidem concipitur, vt præcisum: ergo intelligibilitas, seu veritas quidditatiuè imbibitur in explicita ratione entis, adeò vt vi alicuius abstractionis separari non posit. Respondetur; quòd veritas non consistit in denominatione extrinseca intelligibilitatis, quæ accedit enti ex præcisa terminatione tendentiæ cognitionis in rem, quæ apprehenditur; quò fit, vt licet ens, quà præscinditur à vi immutatiua intellectus, adhuc referre posit denominationem intelligibilitatis, quæ ex tendentia actus apprehensiui relinquitur; at non sortitur cognoscibilitatem intrinsecam, seu veritatem, quæ in facultate ad immutandum intellectum constituitur.

Responsio altera ad 2 argumentū

Adde; quòd nec ex hoc, quòd ratio entis concipiatur præcisa à veritate; deducitur, non concipi in ordine ad veritatem, quæ est vis motiua intellectus ad perceptionem obiecti. Sicut & quando condistinguitur nihilum ab ente, seu negatio entis intelligibiliter separatur ab ente in tota vniuersalitate illius; adhuc apprehendimus negationem entis in ordine ad ens, vel ad instar entis; eò quòd nihil concipi queat, nisi per modū entis, quod est adæquatum obiectum intellectus.

Ad 3. argumentum ostenditur, quòd transcendentalis habitudo entis ad immutandum intellectum differat formaliter ex natura rei ab ...

34 Ad tertium argumentum: debilem esse collectionem eam, quæ agit, facultatem immutatiuam intellectus, eò ad quidditatem entis spectare, quò sit transcendentalis respectus rei ad intellectiuam potentiam, quam immutat; cùm plures transcendentales habitudines à proprijs substratis formaliter ex natura rei dissideant. Vt videre est in aptitudinali inhærentia, quæ est transcendentalis respectus ad subiectum; quam tamen à quidditate accidentis formaliter secerni ostendimus ex Scoto, supra, *in appendice de distinctione entis, articul. 3. à numer. margin. 17. vsque ad 19.* Præterea, intellectiuæ, & appetitiuæ, facultates essentialiter imbibunt transcendentalem habitudinem ad actus, & obiecta: quas tamen à substantia animæ realiter condistinguit Thomistarum schola; Scotus vero solùm formaliter ex natura rei. Potentiam etiam generatiuam substantiæ, quæ transcendentalem refert habitudinem ad producta, realiter secernit ab ipsamet substantia, communis Thomistarum sententia; cùm vim generatiuam, non substantiæ ipsi immediatè operanti deferat, sed accidentibus realiter à substantia condiscretis; quam tamen generatiuam potentiam Scotus ab ipsamet substantia solùm formaliter separat; admissa reali identitate inter substantiam, & eius generatiuam facultatem. Quò fit; vt ex abstracta ratione transcendentalis respectus colligi nequeat, quod ille ad quidditatiuum rei conceptum attineat, sed ex contracto, & specifico gradu essendi ipsius habitudinis, id metiri debeat; quod & nos præstabimus in propriæ sententiæ comprobatione, discretionem ex natura rei inter ens, & facultatem ad immutandum intellectum, ex quidditatiuo conceptu talis proprietatis aperientes.

Authoris sentētia statuitur: quòd veritas consistat in vi intentionali entis ad exprimendam veram imaginem sui.

Obseruatio pro vera sententia.

35 Verùm, vt in re adeò ancipiti, quid tenendum sit, aperiamus; prælibandum est de mente Scoti *in 2. sentent. distinction. 3. quæstion. 11. §. Respondeo ergo ad quæstionem, numer. marginal. 11.* quòd sicut Angelo conceditur facultas illa ad abstrahendas species à rebus materialibus, quæ intellectus agens dicitur; ita & rebus ipsis vis natiua, & facultas intrinseca inesse debet ad comproducendas species impressas materialium obiectorum. Cùm intellectus agens vnicum, & adæquatum speciei impressæ principium non astruatur; eò quòd sit pura potentia in genere intelligibilium, à qua imago obiecti, quæ

in specie impressa elucet, adæquatè peti nequeat. Quò fit, vt sicut intellectus agens animæ rationalis corpori coniunctæ non est adæquatum principium speciei impressæ, sed compartiale, & inadæquatum; (completur enim adæquatum speciei impressæ principium ex materiali phantasmate, & ex intellectu agente illud eleuante ad speciei spiritualis effectionem) ita anima rationalis in statu separationis à corpore, & Angelus, (idem enim iudicium habendum est de vtraque substantia) per facultatem intellectus agentis eleuant immediatè quodlibet materiale obiectum ad speciei impressæ productionem; sicut & in statu cõiunctionis ad corpus, intellectus agens animæ rationalis immediatè euchit materiale phantasma ad eiusdem speciei effectionem. Nec enim est, cur ea actiuitas obiecto denegetur, quam obiectum proprio phantasmati communicat, tãquam semini vicario ipsius obiecti ad spiritualem speciem producendam cum assistentia, & eleuatione intellectus agentis. Si enim materiale phantasma initialem vim non præseferret ad spiritualis speciei effectionem; ab intellectu agente, eleuari non posset ad instrumentariam causalitatem respectu spiritualis effectus exhibendam; cùm actus secundus, ipse nimirum actualis influxus phantasmatis in speciem, essentialiter præmittat actum primum; nempe vim initialem, quam phantasma refert, vt semen obiecti; ad illius imaginem exprimendam cum assistentia illius spiritalis facultatis, quæ intellectus agens dicitur.

Obiectum, materiale habet vim initialem, & partialem ad immutandum intellectũ Angeli.

Quam sententiam egregiè elucidat Scotus loco citato, *ex 2. sentent. distinction. 3. quæstione vndecima.* Cùm enim in initio quæstionis, *sub numer. marginal.* 1. Opposuisset contra propriam sententiam, in hæc verba. *Item Augustinus 12. super Genesim ad literam; agens est præstantius patiente; sed corpus non est præstantius spiritu, per ipsum ibidem ergo corpus non potest agere in Angelum, qui est spiritus; igitur non potest Angelus accipere cognitionem à rebus.*

Fulcitur authoritate Scoti doctrina præcedens.

Scotus.

Prædictæ oppositioni sic facit satis, *sub numer margin.* 13. *§. ad rationes principales.* Vbi in responsione ad secundam subijcit. *Ad aliud dico, quòd ratio Augustini, benè concludit; quòd nullum corporale potest agere in spiritum, vt totale agens; & vt totalis causa, vel principalis; non vt partialis, & minus principalis. Intellectu enim Angeli agente, vt causa magis principali, potest corporale causare notitiam illam.* Circa quæ Scoti pronuntiata, vel id obseruandum restat: quòd quando Scotus obiecto corporeo adscribit partialem, & minus principalem influxum respectu spiritualis imaginis obiecti; nomine minus principalis causalitatis instrumẽtariam actionem intelligat; quod Scoto familiare est, vt ostendimus, *infra in controuers. 9. generali de visione Dei, distinction. 1. subdistinction. 1. artic. 1. de potentia obedientiali actiua, sub numer. marginal.* 16. & 18. Si autem alicubi vocem instrumentarij agentis minus admisisse appareat; instrumentale agens reijcit, quatenus per analogiam ad instrumentum artificiale, importare videatur vim agendi ab agente primario impressam instrumento, & ab ipsamet cooperatione instrumenti distinctam. De quo plura locis citatis, obiectum enim materiale, & phantasma eius non eleuantur ab intellectu ad productionem speciei intelligibilis per impressionem alicuius virtutis.

Scotus.

36 Ex qua doctrina, quæ in via Scoti indubitata esse debet, eruenda est præsentis controuersiæ decisio. Constituimus ergo rationem veritatis transcendentalis in facultate illa, quæ cuilibet obiecto, siue creato, siue increato, siue spirituali, siue materiali adest ad creatũ intellectum immutandum; sicut enim cuilibet intellectui creato, siue humano, siue Angelico, apud Scotum, virtus actiua suppetit ad accipiẽdas species à quolibet ente creato in tota vniuersalitate eius; ita & enti in tota latitudine, & cõmunitate sua necessariò deferenda est vis natiua, & intrinseca ad comprincipiandam speciem impressam. Quam facultatem ad immutandum creatum intellectum, esse ipsam veritatem rei, adæquatamque entis affectionẽ autumamus.

Corollariũ ex præmissis.

Quæ videtur expressa sententia Scoti *in 2. dist. 9. q. 2. §. sed adhuc obijcitur, sub n. marg.* 33. vbi cùm opposuisset contra propriam sententiam autumantem, obiectum sensibile, vel materiale concurrere cum intellectu agente Angeli ad productionem speciei intelligibilis; respondet prædictæ oppositioni,

Virtus intentionalis immutans intellectum conuenit omni enti apud Scotum,

§. Res-

Scotus.

§. *Respondeo, sub eodem num. 33. In proposito etiam dico, quòd ad actionem illã, quæ consequitur omne ens, necesse est sensibile operari, sicut & intelligibile; sensibile enim est quoddam ens: talis autem actio est immutare intellectum.* Vbi enucleatè Scotus pronuntiat; actionem immutatiuam intellectus effluere à virtute, seu facultate intentionali congruẽte enti, quà ens est, seu in tota vniuersalitate eius; quam facultatẽ appellamus veritatem transcendentalem entis.

Scotus.

Eamdem sententiam sustinet Scotus, *in 4. sent. dist. 49. quæst 11. §. Præterea, si hoc est verum, num. marg. 4.* vbi ita habet. *Non requiritur inter obiectum, & intellectum, nisi proportio motiui ad mobile; obiectum enim se habet per modum mouentis potentiam.* Idem tutatur Scotus textu à nobis transcripto, *sub num. 53 & 54* vbi inquit. *Obiectum est motiuum potentiæ. sicut ratio actiui, vel agendi dicitur esse illa forma secundùm quã agens agit.* Vbi apertè Scotus veritatem entis, siue rationem illam, per quam ens constituitur in ratione obiecti immutatiui intellectus, appellat vim actiuam intentionaliter. Adi textum citatum. Idẽ firmat Doctor *in quæst. quodlibetali 14. sub §. completo igitur toto ordine motionis necessariæ, n. marg. 17* editionis Hugonis Cauelli. Vbi habet. *Quòd quælibet essentia creata est immediatè motiua intellectus creati & ideò motione naturali.* Quem textum elucido, *infra in controu. 9. de visione Dei, dist. 2. de principio visionis ex parte obiecti, art. 2. num. marg 15.*

Scotus.

Quòd veritas transcẽdentalis cõsistat in vi intentionali ad immutandum intellectum; probatur ex Alensi.

37 Ne tamen nouam opinandi viam aggredi videamur, hanc doctrinam ab Alexandro Alensi antiquissimo metaphysicarum institutionũ fonte mihi haurio, quam tradit *lib. 6. suæ metaph. prope finem,* vbi hæc apprimè habet. *Debemus enim imaginari suo modo, quòd veritas ad essentiam eodem modo se habet, quo visibilitas ad colorem: visibilitas super colorem non addit aliam rationem, nisi rationem declaratiui, & apprehensibilis à visu: similiter veritas addit super rationem entis, rationem apprehensibilis ab intellectu: ita quòd sic imaginemur; quòd ens mouet intellectũ, & æquat sibi eum, & assimilat. Ita quòd in eo est ratio æquatiui, motiui, & declaratiui, & ab ista ratione imponitur nomen veritatis.* Similia habet Alensis à nobis transcriptus, *infra in controu. 11. de scientia Dei, distinct. 1. art. 3. num. 3.*

Alexander Alensis.

Doctrina Alensis elucidatur, & defenditur.

38 In qua Alensis doctrina maximè obseruandum; quòd confert Alexander veritatem entis cum visibilitate colorati; eòquòd sic se habeat veritas ad rem in tota abstractione eius, sicut visibilitas ad coloratum in tota etiam latitudine sua. At verò, hæc visibilitatis instantia, aut exemplum, non ita accipiendum est, vt de mente Alensis visibilitas in mera extrinseca denominatione constituatur, i tendentia notitiæ in obiectum petita; sed in vi motiua, & immutatiua, quã præsefert coloratum quodlibet ad idolum intentionale exprimendum in potẽtia visiua. Et quod hæc fuerit aperta Alensis sententia, planè deducitur ex illis verbis; *visibilitas super colorem non addit aliam rationem, nisi rationem declaratiui, & apprehensibilis à visu; similiter veritas addit supra rationem entis rationem apprehensibilis ab intellectu; ita quod sic imaginemur, quòd ens mouet intellectum, & æquat sibi eum, & assimilat.* Vbi sicut, apud Alensem, ratio veritatis posita non est in sola terminatione actuali, vel aptitudinali, cognitionis ad obiectum; sed in vi obiecti ad intellectũ immutandum; ita ratio visibilitatis, etiã constitui non debet in actuali, seu potentiali terminatione sensationis intuitiuæ; sed in facultate illa intentionali, quæ cuilibet colorato inest, quam Alensis, *rationem declaratiui appellauit*; eòquòd sit facultas ad exprimendum idolum in potentia visiua, à quo obiecti declaratio, & perceptio hauritur.

Consectarium de mẽte Alensis circa veritatem transcendentalem.

39 Infertur deinde ex Alensis doctrina; quòd sicut visibilitas, inquantùm refert vim intentionalem ad potentiæ visiuæ immutationem, non est de essentia coloris, sed proprietas quædã illius à quidditatiuo coloris conceptu condistincta; ita veritas, quæ est aptitudo entis ad creatum intellectum immutandũ, etiam formaliter ex natura rei à quidditatiua entis ratione dissidet.

Subscribit etiam Bonauentura.

40 His præmissis; dicendum est, veritatem entis formaliter consistere in vi seu facultate entis ad creatum intellectum immutandum. Sic expressè Alensis loco citato illis præcipuè verbis. *Ita quod in ente est ratio æquatiui, motiui, & declaratiui, & ab ista ratione imponitur nomen veritatis.* Eidem sententiæ subscribit Seraphicus Bonauentura, qui

eam

eam ab Alensi magistro accepisse, videtur, *in 1. sent. dist. 8. art. 1. quæst. 1.* Vbi habet. *Ad tertiam authoritatem Augustini dicendum quòd sicut color est obiectum visus, & motiuum visus; tamen nõ sine actu lucis, & differt ab ipsa luce: sic dicendum, quòd veritas creata, quamuis non possit mouere sine veritate increata, nihilominus est motiua suo modo, & alia veritas est ab illa.*

Probatio asserti.

Probatur autem nostra assertio: quia, apud Scotum, veritas entis addit supra explicitum, & quidditatiuum gradum essendi quamdam formalitatem ex natura rei ab ente discretam, & cum illo realiter identificatam. Sic enim expressè tradit Doctor *in 1. sent dist. 3. quæst. 3. num. marg. 7. §. secundum scilicet propositum de passionibus entis.* Atqui excogitabilis nõ est aliqua formalitas intrinseca addita quidditati entis, quæ importet habitudinem ad intellectum, præter ipsam vim, aut facultatem ad immutandum intellectum; vt ex præcedentium opinionum oppugnationibus perspicuũ est, quæ veritatem supra rationem explicitam entis tantùm referre extrinsecam denominationem, aut connotationem, etiam extrinsecam potentiæ intellectiuæ, asseuerant: igitur intrinseca formalitas, quam addit veritas supra ens, est vis innata rei ad immutandum intellectũ: quæ facultas intentionalis appellatur veritas entis, eòquòd sit potestas ad verã sui imaginem, & cognitionem exprimendam.

Scotus.

Illustratur doctrina præcedens.

41 Quod sic vltra expenditur: aptitudo ad immutandum intellectum creatum conuenit omni, & soli enti, vt ex dictis constat; patebitque exactius ex solutione obiectionum contra nostram sententiam; & est extra quidditatiuum conceptum entis; ergo nihil illi deest, vt vera entis proprietas astruatur. Antecedens, quoad primam partem eius, suppono ex præcedentibus; vbi ostensum est, cuilibet enti propriam vim adesse ad exprimendam speciem, & imaginem sui: suffulciturque expresso illo Scoti testimonio transcripto *sub num. 36. ad actionem, quæ consequitur omne ens, necesse est sensibile operari, sicut & intelligibile; talis autem actio est immutare intellectum.* Quod autem hæc potentia sit extra quidditatiuum rei conceptum; quod reliquum erat, vt entis proprietas constitui posset; sic aperio. Quia non est coniunctior, aut vicinior rei facultas ad assimilationem intentionalem per speciẽ; quàm ad assimilationem realẽ, quæ per generationem fit ad propriæ naturæ conseruationem. Sed potentia generatiua non est de quidditate rei, immo apud Thomistas ab ipsomet ente substantiali realiter condiscreta, eòquòd ipsi substantiam non immediatè operatiuam astruant, sed per accidentales potentias: apud Scotistas verò, qui substantiam immediatè operatiuam constituunt, (cùm accidens nequeat physicè attingere generationem substantiæ,) facultas generandi secernitur formaliter ex natura rei à quidditate substantiæ: ergo & facultas ad immutandum intellectum, seu ad assimilationem intelligibilem, formaliter ex natura rei condistinguitur à quidditate entis.

Scotus.

In quo consistat veritas Dei in essendo.

42 Ex his, quæ de veritate entis, vt sic exarata sunt, satis apposite deducitur, quid de veritate Dei constituendũ veniat; cùm enim veritas entis creati, & increati, apud Scotum in vnam coeant rationem; sicut veritas entis creati in facultate ad immutandum intellectum cõstituitur, ita veritas Dei in vi ad intelligibilem immutationem præstandam posita esse debet, vt diuina veritas cum veritate creata ad vnitatem rationis obiectiuæ trahi queat. At quia facultas ad immutandum intellectum Deo congruere non valet respectu intellectus diuini; à quo realiter non dissidet, nec alicuius realis immutationis capax esse potest; proinde fit, vt Dei veritas, quã immutatiua est intellectiuæ potentiæ, ad propriæ imaginis expressionem, ad solum creatum intellectum referatur.

Qualiter in nostra sententia distinguatur attributum veritatis ab attributo voluntatis?

Qualiter autem attributum veritatis diuinæ, quòd in vi motiua respectu intellectus creati constituimus, distinguatur ab attributo voluntatis diuinæ; quãuis Deus non immutet mentem creatam immediatè per suam essentiam sed per attributum voluntatis; vide *infra in controu. 9. de visione* Dei, *dist. 3. sub dist. 2. art. 1. sub num. marg. 20.*

Obiectio: quòd veritas Dei cõparetur ad intellectũ increatum.

At oppones; quòd intellectus diuinus refert veritatem formalem per comparationem ad esse Dei, vera enim imò & verissima est comprehensio, quam intellectus increatus habet de quidditate Dei, tanquam de obiecto; ergo esse diuinum importat veritatem obiectiuã per habitudinem ad veritatem formalem di-

uini-

uini intellectus; cùm veritati formali a-
ctus respondeat in obiecto veritas ex
parte obiecti, seu veritas obiectiua. Sed
hæc est proprietas entis; igitur veritas
ea transcendentalis, quæ est pasſio entis,
congruit Deo, non tantùm per compara
tionem ad intellectum creatum, quem
immutat physicè per actionem intentio
nalem, sed etiam per habitudinem ad in
tellectum diuinum.

Infringitur oppositio.

Respondetur; concedendo scientiam
comprehensiuam Deitatis nancisci ve-
ritatem formalem respectu obiecti in-
creati; talique veritati formali respon-
dere conuenientiam obiectiuam, seu o-
biectum ita se habens sicut comprehen
ditur. Ea tamen sicuitas rei ad cognitio-
nem, quæ ex parte obiecti segerit, prout
terminat cognitionem, non est affectio
entis de illo in secundo modo perseita-
tis enuntiata; cùm ens, quà ens est, vel vt
importat quidditatiuam rationem en-
tis, terminet & specificet cognitionem:
atque adeo Deitas, vt Deitas, sit ratio
formalis primò terminans scientiam
comprehensiuam Dei, & non Deitas, vt
vera; vt ostendimus infra *in hoc art. sub
num. marg. 51. & 52. In digressione, de
formali ratione obiecti intellectus.*

Quia verò transcendentalis veritas
est extra quidditatiuam rationem en-
tis, cùm sit passio illius; ideo non con-
gruit rei, vt formaliter, & primò termi
nat, & specificat veritatem formalem
notitiæ; sed quatenus est virtus elicitiua
veri influxus intentionalis; qui cùm ex-
poscat realem discretionem inter obie-
ctum, & intellectum physicè immutatum
per veram causalitatem intentionalem;
Deo congruere nequit, nisi in ordine ad
intellectum creatum.

Vnde; cùm intendit obiectio; quòd
in esse increato Dei, respectu intelle-
ctus diuini datur veritas obiectiua; si ve
lit, quòd detur veritas obiectiua, idest,
obiectum veritatis formalis, concedi-
tur; inficiamur verò rationem forma-
lem terminandi, & specificandi, aut qua
si specificandi veritatem formalem di-
uinæ cognitionis, esse veritatem illam,
quæ appellatur veritas transcenden-
talis, & quæ est extra quiddita-
tem rei. *Vide num. 51.
citatum.*

Obiectiones contra nostram sententiam diluuntur.

43 SEd contra nostram senten-
tiam obijcitur primò: quòd
passiones entis ab illo non
realiter, sed solùm formaliter secernun-
tur apud Scotum; ex quo deduci vide-
tur, vim ad immutandum intellectum
ad notitiæ partum non esse eam affectio-
nem entis, quæ veritas dicitur. Eò quòd
talis facultas ad immutandum intelle-
ctum, à quibusdam entibus, non tantùm
formaliter, sed etiam realiter dissi-
deat: vt videre est in omni substantia ma
teriali, quæ immediatè intellectum non
immutat, sed medijs accidentibus à sub-
stantia realiter condiscretis, quæ sub sen
sum cadunt.

1. Oppositio quòd virtus intentionalis ad immutandum intellectum non sit identificata realiter cũ omni ente.

Quod & tradidisse videtur Scotus,
*in 1. dist. 3 quæst. 3. num. marg. 9. §. Se
cundam rationem pertractò sic.* Vbi ait.
*Hoc autem, quod suppositum est in ratio-
ne ista de substantia, quòd non immutat
intellectum nostrum immediatè ad actũ
circa se; probatur sic. Quia quidquid præ
sentia sua immutat intellectum, absen-
tia illius potest naturaliter cognosci ab
intellectu, quando non immutatur: sicut
apparet. 2. de anima, quòd visus est tene-
bræ perceptibus, quando scilicet lux
non est præsens, & ideo tunc visus non
immutatur. Igitur, si intellectus natura
liter immutatur à substantia immediatè
ad actum circa ipsam; sequeretur, quòd
quando substantia non esset præsens, pos-
set naturaliter cognosci non esse præ-
sens; & ita naturaliter posset cognosci
in hostia altaris consecrata, non esse sub-
stantiam panis, quod est manifestè fal-
sum. Nullus igitur cõceptus quidditati
uus habetur naturaliter de substantia im
mediatè causatus à substantia.*

Confirmatur ex Scoto.

Scotus.

44 At hæc obiectio nullius est nego-
tij; tantùm enim obtinet de mente Sco-
ti, substantiam pro hoc statu immersio-
nis ad phantasmata non immutare intel-
lectum, nisi medijs accidentibus. Non
tamen inficiatur Scotus, substantiæ ines-
se vim ad intellectum immediatè abs-
que phantasmatis ministerio immutan-
dum; cùm expresse autumet, tam Ange-
lum, quàm animam in statu separationis

Diluitur obiectio.

à cor-

à corpore, species à materialibus obiectis abstrahere: ac proinde in ipsis obiectis natiuam vim agnoscit, quæ à virtute intellectus agentis eleuetur ad causalitatem respectu spiritualis effectus adeundam.

2. Oppositio; quòd ens materiale non vendicet vim immediatam ad immutandum intellectum.

45 Sed his non videtur sopiri difficultas, quin & noua excitari oppugnans prædictam vim effectiuam in materialibus obiectis ad intellectum immutandum: fieret enim, vt albedo potens esset ad immutandum intellectum Angeli; quod esse prorsus impossibile vel ex eo ostenditur. Quòd causa materialis est inferioris ordinis respectu speciei intelligibilis, quæ est forma essentialiter spiritualis; implicat enim, quòd materialis causa non eleuata in effectum spiritualem influere queat; præcipuè apud Scotum, qui ideò inficiatur, accidens attingere substantiam, quia sit inferioris ordinis seu gradus essendi. Atqui inintelligibilis est aliqua obiecti materialis eleuatio, quæ ab intellectu Angeli exhiberi queat; quia sicut materiale obiectum non immutatur per alicuius spiritualis virtutis impressionem; ita æquè improportionatum relinquitur supposita eleuatione, ac antea.

Pro enodatione obiectionis ostēditur, quòd etiam impetat eleuationem phātasmatis ab intellectu agente.

46 Respondetur; quòd si obiectio vrgeret, etiam prorsus conuelleret eleuationem phantasmatis ab intellectu agēte ad productionem speciei intelligibilis; quæ in probatissima & communiori sententia, vt certa supponitur. Cùm phātasma ab intellectu agēte eleuatum nullam ab eo intrinsecam qualitatem eleuantem nanciscatur; quia nec materialē; cùm de hac, eadem vrgeat inquisitio, ac de natiua facultate phantasmatis, quæ ob materialitatem spiritali producto improportionatum extat principium; nec spiritualem virtutem, cùm hęc materiali substrato inesse nequeat. Quare sicut eleuatio phantasmatis asseritur, absque intrinseca phantasmatis immutatione, per solam intellectus agentis, & phantasmatis sympathiam, & essentialem in coefficiēdo subordinationem, quæ præstat, vt ab intellectu agente, & à phantasmate, vnicus indiuisibilis & non partitus prodeat influxus spiritalis, & repræsentatiuus vt quo; ac proinde adæquans in fieri actualitatem speciei impressæ, quæ in facto esse sortitur gradū spiritalitatis, & repræsentationis obiecti. Ita & propter eandem sympathiam, quam astruimus inter obiectum materiale, qui expressiuum est propriæ similitudinis in intellectu, & intellectum agentem; ab obiecto materiali, & ab intellectu agente, vnicus etiam & non partitus emanat influxus spiritalis, & repræsentatiuus vt quo, seu per modum fieri; atque adeò adæquans actualitatem facti esse, nimirum speciei productæ.

Consectarium; cur non implicet phantasma attingere imaginē spirituale, & repugnet, accidēs producere substātiam.

47 Ex quo hauritur decisio oppositæ difficultatis de accidente, cui instrumentariam causalitatem denegat Scotus ad substantiæ productionem; cùm tamen eam deferat materiali obiecto ad effectionem spiritualis speciei. Ratio ergo discriminis in hoc posita est; quòd Thomistæ inficiantur eleuationem accidentariæ virtutis, quę ab ipsa substantia immediatè cooperante præstetur; adeò vt à substantia, & ab accidenti, tanquam à duplici immediato & subordinato comprincipio vnicus & non partitus pullulet influxus substantialis adæquans substantialis termini actualitatem; (eadem ratione, qua à phantasmate, & ab intellectu agente, apud Scoti asseclas, tanquam ab adæquata & immediata causa, emanat actio ad speciei spiritualis productionem.) Cùm accidenti à connaturali substantia separato, verbi gratia, calori ab igne seiuncto, & alienæ substantiæ copulato, nimirum ferro ignito aut candenti, eamdem deferant vim immediatam, ac adæquatam ad substantiæ generationem, quam accidenti propriæ substantiæ composito tribuunt. Quod perspicuè demonstrat, accidenti instrumentariam & initialem vim non addicere, qualem nos obiecto materiali, & phantasmati tanquam vicario semini illius, inesse asseueramus; sed adæquatam, & principalem agendi rationem. Licet verbis controuersiam ludificent, dum accidens in virtute substantiæ operans pronuntiant; quasi virtus illa, quam substantiæ appellant, accidentaria non sit, ac proinde inferioris ordinis, quæ absque alterius comprincipij immediata eleuatione, substantiæ productæ actualitatem adæquare non valeat. Sed de hoc adi quæ expendimus, *infra in controuers. generali 9. de visione Dei, dist. 1. subdist. etiam 1. art. 1. de potentia obedientiali actiua, à num. marg. 21. vsque ad 23.*

(:?:)

DIGRESSIO

De transcendentali veritate; vtrùm sit ratio formalis obiecti intellectus?

SVMMARIV

Opinio eorum, qui censent, veritatem transcendentalem esse rationem terminatiuam formalem obiecti intellectus. Num. 48.

Obseruationes ad veram sententiam. Numero 51.

Ens sub ratione entis esse obiectum terminatiuum formale intellectus. Numer. 55.

Dilutio oppositarum rationum. Numero 57.

QVia transcendentalem veritatem in vi ac facultate entis ad immutandum intellectum constituimus, quæ eò veritas appellatur, quò sit potestas quædam rei ad veram sui imaginem exprimendam; restat disquirire, vtrum hæc veritas ad rationem formalem obiecti intellectus attineat?

Opinio autumans, ens sub ratione entis non referre rationem formalem terminatiuam obiecti intellectus.

[margin: ...inio ad...uēs, quod ...s veritas ratio for...lis obie... intelle...s.]

48 IN qua re, est opinio asseuerans, ens sub ratione entis non spectare ad rationem formalem terminatiuam obiecti intellectus; sed solam veritatem. Quod placitum, quod plurimis præcipuè modernis valde arridet; suadetur rationibus, quas pro illo instruit Scotus *in 1. dist. 3. quæst. 3. num. margin. 19. §. his visis*, vbi inquit. *[margin: ...otus.]* *De ente restat dubitatio; vtrum possit poni aliquid aliud transcendens primum obiectum intellectus nostri, quod videtur habere æqualem communitatem cum ente? Et videtur quod sic; & hoc vno modo, quòd verum sit obiectum adæquatum, & primum intellectus nostri, & non ens; quod tripliciter probatur.*

[margin: 1. Ratio, quòd verū distinguat obiectū formale intellectus ab obiecto formali voluntatis.]

Primò sic; distincta potentia habent distincta obiecta formalia ex 2. de anima: sed intellectus, & voluntas sunt distinctæ potentiæ: ergo habent distincta obiecta formalia. Quod non videtur posse sustineri, si ens ponatur primum obiectum intellectus: sed si verum ponatur, benè possunt assignari distincta obiecta formalia.

[margin: 2. Ratio, quòd verū contrahat ens ad rationem obiecti intelligibilis prout opponitur enti sensibili]

49 *Secundò sic. Ens est commune de se ad sensibile, & intelligibile: obiectum autem proprium alicuius potentiæ est obiectum eius sub aliqua propria ratione: ergo adhoc, quòd ens sit proprium obiectum intellectus, oportet, quòd determinetur, & contrahatur ad ens intelligibile per aliquid, per quod excludatur ens sensibile. Sed tale contrahens videtur esse verum; quod dicit de se rationem manifestaui, vel intelligibilis.*

[margin: 3. Ratio, quòd verū constituat ens in ratione mouentis intellectum.]

50 *Item tertiò sic; obiectum non est proprium alicuius potentiæ, nisi secundū quòd est proprium motiuum illius potentiæ; non mouet autem aliquid potentiam, nisi secūdū quòd habet aliquā habitudinē ad eam. Ens autem secundùm quòd absolutum, & non habens aliquam habitudinem ad intellectum; non est primum, & immediatum obiectum. Illud autem, secundùm quod ens formaliter habet habitudinem ad intellectum, est veritas; quia secundùm Anselmum de veritate, veritas est rectitudo sola mente perceptibilis.*

[margin: Obseruationes pro vera sententia.]

[margin: Ratio formalis terminandi actum intellectus, non est ratio formalis immutandi potentiam intellectiuam.]

51 At, vt controuersiam breuiter dirimamus: obseruandum est discrimen, quod interest inter rationem formalem terminandi actum intellectus; & inter rationem formalem immutandi ipsum intellectum. Quod & in obiecto potentiæ visiuæ manifesto exemplo aperire possumus; in quo ratio formalis terminandi potentiam visiuam est quidditas ipsiusmet colorati; cùm illud terminet formaliter idolum visionis, quod cadit sub notitiæ visiuæ intuitum. Id autem tā tùm est ipsamet quidditas colorati, non tamen visibilitas: siue hæc constituatur in respectu extrinsecæ denominationis relicto ex tendentia notitiæ in obiectū, vt aliqui asseuerant; siue in facultate ad

ex-

Expeditur analogia obiecti intelligibilis, & visibilis

exprimendum idolum intentionalis speciei in potentia visiua, quod probabilius opinamur. Ratio ergo formalis terminandi in obiecto potentiæ visiuæ nequit esse facultas illa ad immutandum oculũ intentionaliter; quia facultas siue potentia hæc exteriori sensatione non percipitur; sicut nec prædicata entis, qualitatis &c. sub intuitionem visiuam cadunt; id autem, quod exteriori notitia non apprehenditur, ratio formalis terminandi actum visionis esse non potest.

Adde; quòd si præpedita actione intentionali colorati in oculum, Deus se solo speciem intentionalem produceret ad meram obiecti præsentiam; in ea hypothesi, visio terminaretur ad obiectũ sub propria ratione formali, esto quòd ab illo idolum intentionale effectiuè non emanasset; igitur ratio formalis terminãdi posita non est in vi illa, & facultate ad potentiam intentionaliter immutandã.

Vis ad immutandam potentiam visiuam licet non attineat ad obiectum terminatiuum spectat tamẽ ad obiectũ motiuum.

At vero esto quòd visibilitas, seu potestas ad potentiam visiuam immutandam non spectet ad rationem formalem obiecti potentiæ visiuæ, quà terminatiuum est; attinet tamen ad rationem formalẽ obiecti, quà immutatiuum est eiusdem potentiæ visiuæ; quæ vis ad immutandã potentiam intentionaliter, est formaliter ex natura rei distita à quidditate ipsius colorati, vt supra ostendimus.

Etiam verum refert rationem formalem obiecti intellectus in ratione immutandi intentionaliter; non tamen in ratione terminandi.

52 Ex quo deducitur; quid etiam de ratione formali obiecti intellectus sentiendum sit. Asserimus enim, rationem formalem terminatiuam obiecti intellectus esse ens sub ratione entis; rationem verò formalem obiecti, quà immutatiuum est intellectus, esse veritatem entis; eòquòd ens, vt refert quidditatiuum gradum essendi, secundùm quem terminat intellectum, distinguatur ex natura rei à facultate immutatiua potentiæ intellectiuæ; vt in superioribus tradidimus.

Obiectio ex Scoto, quòd verum nequeat esse ratio formalis immutãdi intellectum.

53 At oppones Scotum, contrarium insinuantem; loco citato *ex 1. sent. dist. 3. quæst. 3. num. marg. 23. §. tertiam deduco ad oppositum*, vbi ait: *Rationem obiecti dico esse illam formam, secundùm quam obiectum est motiuum potentiæ; sicut ratio actiui, vel agendi, dicitur esse illa forma secundùm quam agens agit; talis autem ratio obiecti non potest esse respectus ad potentiam. Et isto modo loquitur Philosophus, 2. de anima, vbi assignans primum obiectum visus, dicit, quòd illud cuius est visus, vt obiecti, est visibile: non per se primo modo, sed secundo modo; ita quod ipsum ponitur in ratione visibilis. Si autem formalis ratio obiecti potentiæ esset respectus ad talem potentiam; tunc obiectum primum visus esset visibile per se primo modo: quia tunc ipsa visibilitas esset ratio formalis obiecti. Et tunc facilè esset assignare prima obiecta, quia obiectum primum cuiuscunque potentiæ esset correlatiuum ad talem potentiam; puta visus visibile; auditus audibile. Quomodo Philosophus non assignauit prima obiecta potentiarum, sed sicut aliqua absoluta; puta, visus colorem, auditus sonum, &c. Vnde si verum dicat formalem respectum obiecti ad intellectum, (de quo alias;) sequitur oppositum propositi: ex hoc enim sequitur, quòd ratio illa non sit ratio formalis obiecti, sed aliqua alia ab ea.*

Ostenditur, quòd verum si accipiatur pro respectu intelligibilitatis qui ad intellectionem subsequitur non est ratio formalis immutandi intellectum.

54 Respondetur; quòd luculenter ostendit Scotus, veritatem, vel intelligibilitatem, non sortiri vim ad immutandum intellectum; sicut nec visibilitatem ad exprimendam intentionalem imaginem in visu; si accipiantur pro eo denominationis respectu, qui ad tendentiã notitiæ in obiectum accedit; quod satis enodant illa Scoti verba. *Obiectum est motiuum potentiæ, sicut ratio actiui, vel agendi, dicitur esse illa forma, secundùm quam agens agit; talis autem ratio obiecti non potest esse respectus ad potentiam.* Si autem verum accipiatur pro virtute illa, quæ rei adest ad veram sui imaginem exprimendam; sicut extrinsecæ denominationis respectus non est, ita non apparet inconueniens, cur ratio formalis obiecti asseri non valeat? non quò obiectum terminatiuum est potentiæ; sed quò immutatiuum est eius ad pariendam notitiam sui.

(.§.)

Ens sub ratione entis constituit rationem formalem terminãdi in obiecto intellectus; secùs rationem formalem obiecti quà immutatiuũ est potentiæ per actionem intentionalem.

Ens sub ratione entis est ratio formalis terminatiua in obiecto intellectus.

55. HIS Suppositis; reliquũ est, vt rationibus textualibus Scoti ostendatur; ens sub ratione entis esse rationem formalem obiecti intellectus, quà terminatiuum est cognitionis. Sic ergo habet Scotus loco citato *num. marg. 20. §. Sed contra istam conclusionem.*

1. Ratio Scoti. *Scotus.*

» *Primum obiectum, hoc est adæquatum, vel adæquatur secundùm communitatem, vel secundùm virtutem, vel secundùm istam duplicem primitatem concurrentem. Verum autem nullo istorum modorum adæquatur intellectui, ens autem adæquatur, vt patuit; ergo &c. Probatio primæ partis minoris: verum non dicitur in quid de omnibus per se intelligibilibus, quia non dicitur inquid de ente, nec de aliquo per se inferiori ad ens. Secunda pars minoris probatur cum tertia: quia inferiora ad verum, licet includant ipsum essentialiter, non tamen includunt omnia alia intelligibilia virtualiter, vel essentialiter; quia hoc verum, quòd est in lapide, non includit essentialiter, vel virtualiter lapidem; sed è conuerso ens, quod est in lapide, includit veritatem, & ita de quibuscumq; alijs entibus, & eorum veritatibus.*

Confirmatur.

» *Item: verum est passio entis, & cuiuslibet inferioris ad ens; ergo intelligendo ens, & quodcunque inferius ad ens præcisè sub ratione veri, non intelligitur nisi per accidens; & non secundùm rationem quidditatiuam. Sed cognitio cuiuscunque secundùm rationem quidditatiuam est prima, & perfectior cognitio de eo, ex 7. metaph. cap. 1. Ergo nulla cognitio de aliquo præcisè sub ratione veri est prima cognitio obiecti; & ita nec veritas est prima ratio præcisè cognoscẽdi obiectum.*

Commentarius probationum Scoti.

56 Mens autem Scoti eò tendit; quòd obiectum adæquatum & formale alicuius potentiæ debet ambire totam partialium obiectorum latitudinem, aut ambitu communitatis, & abstractionis; vel continentia eminentialitatis, ita vt intra virtualitatem eius præhabeantur. At solum ens hac ratione continet totam obiectorum intellectus latitudinem, non autem verum: quia nec ambit verum ambitu vniuersalitatis omnia intelligibilia. Licet enim prædicetur in quid de suis inferioribus, quæ sunt veritates transcendentales contractæ, & particulares; at de inferioribus entis enuntiari non valet inquid, sed solùm in quale, tanquam proprietas in secundo modo perseitatis de inferioribus entis enũtiata. Deinde; nec etiam veritas claudit obiecta intellectus virtualiter; cùm veritas lapidis non præhabeat intra eminentiam suam gradum entis, qui contrahitur ad esse lapidis; sed è contra potiùs prædicatum entis præcontineat verum; sicut & quodlibet subiectum præhabet intra suam virtualitatem propriam passionem, & non è contra passio subiectum.

Alta ratio textualis.

Præterea: quia cum veritas sit affectio quædam entis extra quidditatiuum conceptum illius; si veritas esset ratio formalis terminandi actum intellectus; fieret, vt obiectum intellectus terminaret notitiam apprehensiuam, non secundùm id, quod illi essentialiter congruit, sed solùm accidentaliter.

Satisfactio ex Scoto ad fundamẽta opinantiũ, quod verũ sit obiectum formale terminatiuum intellectus. *Scotus.*

57 Ex his ad oppositas obiectiones. Ad primam de necessaria obiectorum formalium discretione, vt ab eis essentialis potentiarum condistinctio hauriti queat; sic respondet Scotus loco citato, *num. marg. 22. §. Ad illud, quod accipitur in argumento de distinctione obiectorum.* Vbi ait. *Respondeo; quòd potentiæ disparatæ habent omnino obiecta disparata; quia nulla earum, ex quo sunt disparata, est per se operatiua circa obiectum, circa quod alia. Tales sunt sensus exteriores inter se: vt visus, auditus, &c.*

Triplex potentiarum comparatio apud Scotũ.

» *Secundo modo, potentiæ habent obiecta prima subordinata; ita quòd sicut potentia superior potest habere per se actum circa quodcunque, circa quod potest potentia inferior; ita obiectum primum potentiæ superioris continet sub se primum obiectum potentiæ inferioris: alioquin non esset illud obiectum adæquatũ potentiæ superiori. Vnde primum obiectum visus secũdùm suam communitatẽ*

con-

continetur ut inferius sub primo obiecto sensus communis.

Tertio modo, potentiæ sic se habent quòd si appetitiua adæquaretur cognitiuæ in operando circa quæcunque obiecta, idem esset obiectum primum vtriusque, & sub eadem ratione formali ex parte obiecti. Si autem appetitiua habeat actum circa aliqua cognoscibilia, & circa aliqua non; tunc obiectum appetitiuæ erit inferius ad obiectum cognitiuæ.

Qualiter intellectus & volūtas vendicent idē obiectū formale.

Ad propositum, intellectus, & voluntas cadunt sub tertio membro, & si voluntas ponatur habere actum circa omne intelligibile, ponetur idem esse obiectum tam voluntatis, quàm intellectus, & sub ratione eadem formali. Si verò non, sed quòd voluntas tantùm habeat actum circa intelligibilia, quæ sunt finis, vel entia ad finem, & non circa merè speculabilia: tunc ponetur obiectum voluntatis aliquo modo particulare respectu obiecti intellectus. Sed semper stabit, quòd ens est obiectum intellectus.

Cōmentarius textus præcedētis.

Explanatio triplicis cōparationis potentiarū ad obiecta de mēte Scoti.

58. Vbi Doctor triplicem potentiarum comparationem expendit: aut omnino disparatarum inter se; qualiter se habent visus, & auditus; & hæ facultates sortiuntur obiecta omnino condiscreta. Aut subordinatarum; & tunc vel in eodem genere tendentiæ in obiectū; cuiusmodi sunt sensus particularis, verbi gratia visus, & sensus communis, intra idem genus cognoscitiuæ potentiæ; & de his docet Scotus, vniuersaliorem potentiam, nimirum, sensum communem, attingere obiectum potentiæ inferioris, verbi gratia, facultatis visiuæ sub eadem ratione formali terminandi, sub qua à visiua potentia coloratum percipitur; idquè tantùm intercedere discriminis inter obiecta istarum potentiarum; quod obiectum adæquatum potentiæ communioris latiùs pateat, ac proinde contineat tanquam suum inferius, illud, quod est obiectum inferioris potentiæ. Tertia tandem potentiarum comparatio est inter facultates subordinatas intra diuersam tendentiæ rationem; qualis est connexio facultatis apprehēsiuæ, & appetitiuæ; verbi gratia, intellectus, & voluntatis, intra diuersum ordinem intelligendi & appetendi. Et de his astruit, quòd si voluntas ferri valeat in omne apprehensum; tunc nulla datur discretio inter obiectum formale intellectus & voluntatis; quod infra in sequēti controuersia latiùs expendemus, ostēdentes bonitatem entitatiuam & absolutam non secerni à quidditaua rei constitutione: quò fit, vt si ens sub ratione entis sit ratio formalis terminandi intellectum, etiam sub ratione entis terminet facultatem impulsiuam; cùm bonitas non dissideat à quidditate entis.

Ad 2. arg. ostenditur, nec vnitatē nec distinctionē obiecti formalis conducere ad vnitatē aut distinctionem potentiæ.

59 Ad secundum argumentum; futilem esse rationem, quæ agit, ex vnitate obiecti formalis; seu ex obiecti formalis discretione, vnitatem & distinctionem potentiarum metiri; cùm in communiori metaphysicorum sententia idem album sit terminus formalis similitudinis albi ad ipsum, & dissimilitudinis nigri ad idem album. Præterea, apud aduersarios eadem voluntas per actum prosequutionis tendit in bonum sub ratione boni, & per actum fugæ in malum sub ratione mali; quod idem asseuerare coguntur de appetitu materiali & sensitiuo, cùm tamen potentiæ istæ vnitatem specificam sortiantur.

Præmissæ doctrinæ plena elucidatio.

Nec eludi valet prædicta oppositio de discretione formali obiecti actuum prosequutionis & fugæ, eo effugio, quod comminisceretur, obiectum prosequutionis & fugæ colligi ad vnam rationem appetibilis vt sic: ac proinde effici, vt appetitus prosequens, & fugiens non habeat duplex obiectum formale; cùm omnia obiecta prosequutionis & fugę coeāt in vnam rationem.

Id enim effugium prorsus occluditur; eò quòd obiectum actus fugæ non solum sit malum positiuum, quod ob naturalem antypathiam sit malum & disconueniens alteri; sed etiam malum purè negatiuum, quale est mors, & quodlibet aliud non esse formæ conuenientis; cùm tamen certo certius sit, à negatiuo & positiuo vnam rationem non præscindi, quæ realis sit, cuiusmodi est obiectum formale appetitus.

Ad 3. arg. ratio terminandi non est ratio mouendi.

60 Ad tertium argumentum; dicimus, falsum assumere, nimirum rationē terminandi & mouendi non secerni in obiecto potentiæ; cùm id satis enodet exemplum de obiecto potentiæ visiuæ, in quo ratio terminandi dissidet à ratione mouendi: quia coloratum, quā tale, terminat visionem, non tamen quà immutatiuum est visiuæ potentiæ. Cum

facultas visiua non percipiat vim illam intentionaliter immutatiuam oculi, quæ colorato inest; ac proinde vis immutatiua ad rationem terminandi attinere non valet; cùm nihil terminet conatum potentiæ & tendentiam eius, nisi quod coloratum est; vis autem illa intentionalis non sortitur colorem.

ARTICVLVS II.

Quæ sit veritas formalis? & quæ eius analogia ad transcendentalem veritatem?

SVMMARIVM.

Veritatem formalem esse de quidditate omnis notitiæ, siue complexæ, siue incomplexæ, opinatus est Hurtado. Num. 1.

Refellitur. Num. 4.

Fit satis Hurtadi oppositionibus. Numer. 8.

Veritatem formalem in respectu rationis constituit Vazquez. Num. 11.

Reijcitur. Num. 12.

Alij veritatem esse relationem realem, contendunt. Num. 13.

Refutantur. Num. 14. & 15.

Propria sententia de quidditatiuo veritatis conceptu statuitur. Nume. 16.

De substrato veritatis formalis, quod possit esse simplex notitia. Numero 24.

Qua ratione speciali cohæreat veritas formalis complexioni & iudicio? contra Caietanum, & Soarium. Numero 26.

Analogia veritatis formalis ad veritatem transcendentalem discutitur. Num. 31.

QVIA Veritatis formalis exa ratio plurimum iuuat ad exactè veritatem rei percallendam, ideo S. Thomas. *1. par. quæst. 16. art. 2.* Veritatem formalem expendit; quare, nec Theologicæ disser tationis metas præteribimus, veritatis formalis naturam discutientes. Cæterùm, quia in constituenda veritatis for malis ratione nec minus nutant authores, quã in tradenda transcendẽtali veri tate dissident; ideò sigillatim proponenda, & intrutinam vocanda est sententia quælibet, ne opinationum varietas præsentem controuersiam obscuret.

S. Thom.

Tria ergo in præsenti articulo breuiter expedienda sunt. Primùm; natura veritatis formalis. Secundùm; materiale seu substratum veritatis, vtrũ hoc sit tantùm complexa enũtiatio, an etiã simplex notitia? Tertiùm; analogia veritatis formalis ad transcendentalem veritatem?

Tria pũctã quæsiti circa veritatẽ formalem.

1. Verùm; circa quidditatiuam veritatis rationem, aliqui existimant, veritatem esse de quidditate notitiæ, siue complexæ, siue incomplexæ. Ita Hurtado. *In sua philosoph. disp. 9. de anima, sect. 3. subsect. 4. §. marg. 36.* Et probatur primò.

Opinio asserens, quòd omnis veritas formalis sit de quidditate notitiæ cõplexæ. Petrus Hurtadus.

Quia, hæc enuntiatio, Petrus est homo, sicut vi intrinsecæ complexionis suæ, exprimit identitatem inter Petrum & hominem; cùm essentialis sit cõnexio identitatis inter ista extrema, quæ per enuntiationem repræsentantur, ita & per suam essentiam enuntiat rem sicuti est: igitur & refert rationem veritatis essentialiter, ac proinde veritatis conceptus ipsi enuntiationi extrinsecus, aut adventitius esse non poterit.

Probatur 1 in cõplexione ex terminis necessariis.

Confirmatur: quia actus, aut per suã essentiam nanciscitur sicuitatem & assimilationem ad obiectum; ac proinde est essentialiter verus; aut per suam essentiam non refert expressionem intentionalem obiecti sicuti est; & tunc est falsus: igitur falsitas, aut veritas, non sunt extra essentiam actus conformis, aut difformis, obiecto.

Confirma-

2. Deinde secundò; arguitur in enũtiationibus, quæ terminantur ad obiecta seu terminos obiectiuos, qui essentialem complexionem inter se non sortiuntur, vt patet in his, Petrus est albus, Petrus currit, in quibus maior viget difficultas. Quia, licet compositio Petri & cursus, omnino accidentaria sit, at ex hypothesi futuritionis necessaria est; ergo ab ea necessitate obiecti, ex hypothesi determinatæ futuritionis, trahi potest ad actum intellectus necessaria & essentialis conformitas ad obiectum.

2. Ratio in cõplexis ex terminis cõtingentibus.

Confirmatur in assensu fidei, qui spectat complexa ex terminis contingentibus

Nec enim ex hoc, quòd obiectū essentialiter contingens sit; inferri potest sicuitatem seu assimilationem ad obiectum esse accidentalem & aduentitiam actui. Aliàs enim de obiecto simpliciter & ab intrinseco cōtingenti; necessario tamē ex suppositione diuinæ reuelationis, haberi non posset assensus fidei essentialiter verus.

Instatur, eò quòd enuntiatio sit naturalis imago obiecti cōplexi.

Præterea; quia conformitas imaginis naturalis ad obiectum est essentialis imagini; sed actus complexus, seu enuntiatio, essentialiter est imago obiecti enuntiati; igitur assimilatio ad obiectum, seu conuenientia illa intentionalis est de quidditate enuntiationis. At hæc sicuitas est formalis veritas; igitur.

Arguitur tertiò quatenus omni cōplexioni obstet trāsire à vera in falsam.

3. Tertiò: quia implicat, propositionem, non mutata terminorum complexione, de vera in falsam transire, aut è contra: atqui non repugnaret, si veritas esset respectus aduentitius ex positione extrinseca obiecti; vt constat de alijs prædicamentalibus respectibus; igitur veritas est de essentia actus. Probatur maior: quia enuntiatio, quæ fuit vera pro aliquo tempore, non potest esse falsa pro eadem temporis differentia; ergo vt falsificetur necesse est, vt fiat mutatio aliqua in copula, & complexione terminorum cū extensione eius ad aliam temporis differentiam. Quòd iam esset suppositum quæsiti destruere; non enim esset eadem propositio de vera in falsam transiens, sed alia prorsus distincta; sicut & alia ratio nexus & copulæ, à qua trahitur tota propositionis enuntiatio, & compositio.

Veritatem formalem cuilibet actui complexo essentialem esse non posse; ostenditur contra Petri Hurtadi placitum.

Confutatio opinionis Hurtadi

4 CÆTERUM; Prædicta sententia vniuersaliter vera esse non potest; nec enim eam connexionem cum propositione obiectiua præseferre potest enuntiatio formalis ex terminis accidentalibus, aut contingentibus conflata; quam nanciscitur necessaria propositio, cuius termini essentialem adeunt complexionem. Quod discrimen luculenter nobis reserauit Scotus, *in 1. senten. dist. 39. quæstio. vnica, §. viso de contingentia. num. marg. 23.* Vbi ait.

Veritas non est de quidditate cōplexi ex terminis contingentibus.

Scotus.

Propositio de futuro cōtingenti est neutra ad ueritatem, vel falsitatem ante decretum Dei.

Potest poni aliter, quòd intellectus diuinus, aut offert simplicia, quorum vnio est contingens in re; aut si offert cōplexionem, offert eam sicut neutram; & voluntas eligens vnam partem, scilicet coniunctionem istorum pro aliquo nunc in re, facit illud determinatè esse verum. Hoc autem existente determinatè verò, essentia est ratio intellectui diuino intelligendi istud verum; & hoc naturaliter quantùm est ex parte essentiæ. Ita quòd, sicut naturaliter intelligit omnia principia necessaria, quasi ante actum voluntatis diuinæ, quia eorum veritas non pēdet ab illo actu, & essent cognita ab intellectu diuino, si per impossibile nō esset volens: ita essentia diuina est ratio cognoscendi ea in illo priori instāti naturæ. Quia tūc sunt vera, nō quidem quòd illa vera moueant intellectum diuinū, nec etiam termini eorum ad apprehendendum talem veritatem; quia tunc intellectus diuinus vilesceret: quia pateretur ab alio ab essentia sua. Sed sicut essentia diuina est ratio cognoscendi simplicia, ita & complexa talia. Tunc autem non sunt vera contingentia, quia nihil est tunc per quod habeant veritatem determinatam. Posita autem determinatione voluntatis diuinæ, tam sunt vera, videlicet pro illo secundo instanti.

Elucidatio litteræ Scoti

5. Vbi constituit Scotus discrimē inter propositiones, quarum termini essentialiter componuntur inter se; & eas, quarū complexio est cōtingens. De primis astruit; à se ipsis essentialē, & necessariam veritatē vendicare; de alijs verò solùm aduētitiam, & extrinsecam; eam nimirum, quæ enuntiationi accedat à decreto diuinæ volūtatis. Vnde sublata mutatione, & determinatione obiectiua, quæ relinquitur à decreto; propositio, vt anteit decretum, non est vera, sed neutra ad veritatem & falsitatem.

Collorariū & decisio cōtrouersiæ.

Præsens igitur controuersia de conceptu veritatis, vtrum spectet ad quidditatem actus veri? Sub distinctione ita expendieda est. Quòd, quando actus ita exprimit obiectum, vt actui repugnet vicissitudo, aut mutatio in obiecto repræsentato; tunc sicuitas ad obiectū est de essentia actus. Si verò actus ita obiectum exprimat, vt non repugnet enuntiationi varijs obiecti vicissitudinibus subesse; tunc conformitas ad obiectum non est actui quidditatiua & essentialis.

Enuntiatio exprimēs cōplexū extra materiā necessariæ cōnexionis, nō est essentialiter vera. Si spectet obiectū sub motiuo contingenti.

6 Quòd autem veritas actus non enuntiantis necessariam complexionem rationum obiectiuarum non possit esse essentialis actui; probatur ex litera Scoti. Vbi contendit; propositiones de futuro contingenti ante determinationē diuinæ voluntatis non esse veras, sed neutras seu indeterminatas ad veritatem & falsitatem; atqui nullum ens refert negationem aut indifferentiam ad esse, & nō esse, respectu illius gradus essendi, quem imbibit essentialiter; vt per se notum est: igitur propositiones, quarum motiua assentiendi non sunt essentialiter necessaria, veritatem essentialem haud præseferre poterunt.

Firmatur assertio præcedens.

Quod ita confirmo: necessitas ex hypothesi non est necessitas essentialis, sed solùm secundùm quid; sed propositio de futuro contingēti est solùm necessaria, & conformis ex suppositione futuritionis obiecti: ergo non est essentialiter cōformis obiecto ab intrinseco cōtingēti. Probatur consequentia: quia voluntariè statuitur, maiorem esse cōnexionem inter terminos formales, quā obiectiuos; quare, sicut inter Petrū, & cursum in esse reali extra intellectum, non est connexio essentialis; ita nec inter cōceptum Petri & conceptum cursus.

Responsio aduersariorū.

Si autem respondeas; quòd licet cōpositio horum conceptuum, *Petrus, & cursus*, sit contingens; attamen conformitas ad conceptus obiectiuos est essentialis.

Excutitur.

Contra sic; conformitas huius enūtiationis; *Petrus curret*, cū obiecto, quod est extra intellectum, depēdet à compositione cōceptuum inter se; sed talis cōplexio terminorum est ab intrinseco cōtingens, & tendit in obiectum sub motiuo essentialiter contingenti, quod est vnio realis extra intellectū Petri, & cursus: ergo cōformitas enūtiationis ad tale obiectū nō potest esse quidditatiua & essentialis ipsi enuntiationi.

Insistitur & impugnatio.

Quod vel ex eo cōstare potest; quia specificatio cuiuslibet assensus petitur à motiuo formali assentiēdi; ergo, vbi motiuum assensus non refert necessitatem essentialiter, nec assensus eam à tali obiecto expectare poterit. Atqui motiuū assensus huius enuntiationis; Petrus curret, est copulatio contingens Petri, & cursus, quæ est extra intellectum: igitur nec assensus ipse à tali motiuo necessitatem & cōformitatem essentialem cū cōtingenti obiecto petere valebit.

Cōfirmatio ex Scoto

Si enim veritas essentialis esset complexioni, illi ab intrinseco necessaria nō esse nō posset; cū id, quod quidditatiuum est rei, sit illi essentialiter necessarium. Quā doctrinam disertè nobis tradit Scotus quodlibeto 5. §. *viso de infinito. sub nu mar. 5. edit. Cauelli.* Vbi habet. *Non potest maior identitas concludi in conclusione extremorum, quàm sit identitas eorum ad medium in præmissis; vnde ex altera de necessario, & altera de contingenti, non sequitur conclusio, nisi contingens.* Quō fit, vt reperiri nequeat maior necessitas in complexione & assensu quàm in medio, vel principio, aut motiuo assentiendi.

Oppositio de assensu fidei essentialiter vero.

7 Si opponas; assensum fidei esse verum essentialiter, estò quòd terminetur ad complexa, quorum termini inter se non componuntur essentialiter; vt patet in hac enuntiatione, *Verbum incarnatū est*; ergo ex hoc, quòd termini in esse obiectiuo essentialiter inter se non componantur, non infertur, enuntiationē necessariam, & essentialem conformitatem cum tali obiecto non sortiri.

Diluitur.

Respondeo; necessitatē assensus petēdam esse à medio seu motiuo assentiēdi, à quō illius specificatio hauritur; cū autē motiuum assensus fidei non sit contingens terminorum complexio, sed veritas Dei in attestando, quæ essentialiter necessaria est: ideo fit, vt assensus fidei necessariam, & essentialem conformitatem cū obiecto à tali motiuo assentiendi petat; propositio verò de obiecto cōtingenti non ita, cùm tendat in obiectum sub motiuo assentiendi ab intrinseco contingenti, vt diximus.

Ex

Expenduntur Hurtadi oppositiones.

Refellitur fundamenta Pet. Hurta: Eliditur 1. Ratio.

8 EX His, nec difficile erit fundamenta opposita infringere. Ad primum; concedimus, complexionem illam necessariam, de qua procedit argumentum, essentialiter veram esse; inficiamur tamē, propositiones contingentes, aut accidētariæ complexionis veritatem essentialem sortiri.

Propositio coalescēs ex terminis cōtingētibus, per suā essētiā nec est conformis nec difformis obiecto.

Ad confirmationem; quòd quando motiuum assensus non est necessarium essentialiter; nec assensus ipse essentialem assimilationem refert ad obiectū. Cùm autem instatur, quòd actus per suā essentiam aut est conformis; aut difformis? Respondetur; actum per suam essentiam esse non conformem obiecto; seu neutrum ad veritatem, & falsitatem vt constituit Scotus. Aliud enim est, actum esse non conformem per suam essentiam; aliud verò difformem. Quò fit, vt termini isti, *conformis*, & *difformis*, contradictoriè non opponantur, cùm conceptum medium patiantur, scilicet neutrum ad conformitatem, & difformitatem; conformis, verò & non conformis, contradictoriam importent oppositionem. De quo vide infra, *in cont.* 11. *de scientia Dei, dist. 2. art. 4. num. margin.* 38.

Explanatio doctrinæ præcedētis.

Cæterùm illud vnum occurrit obseruandum in præsenti; quòd quādo cōplexionem contingētem per suam essentiā esse non determinatè conformem, vel difformem, obiecto pronuntiamus; non loquimur in sensu priuatiuo, sed præcisiuo, seu non intendimus priuationem determinatæ cōformitatis, vel difformitatis esse essentialē huiusmodi complexioni, vt euidēs est; aliàs enim nunquā posset esse determinatè vera, vel falsa pro nutu diuinæ voluntatis. Adstruimus verò, prædictam enuntiationē, à ratione & quidditate sua, & seclusa contractione, quæ illi ab extrinseco accedit, præscindere à determinata veritate, & falsitate eamque neutram esse vt pro Dei statuto, aut proposito, ad determinatam conformitatem vel difformitatē cōtrahatur De quo vide locum citatum ex controuersia de scientia Dei.

Respōsio ad 2. arg.

9 Ad secundum argumentum; patet ex dictis; quòd actus fidei ideo essentialem vendicat veritatem; quia ratio motiua talis assensus non est complexio terminorum, sed diuina veracitas in dicēdo, quæ est essentialiter necessaria.

Oppositio gens in scientia visioni essentialiter vera.

At vrgebis; quòd non solùm est essentialiter vera scientia simplicis intelligentiæ, quæ necessarias complexiones comprehendit, sed etiam scientia visionis, qua Deus obiecta contingentia percallet; at ratio obiectiua scientiæ visionis non est simpliciter, & ab intrinseco necessaria; sed solùm necessaria ex hypothesi, cùm sit mutatio, & determinatio obiectiua, quæ relinquitur à decreto libero Dei, vt docet Scotus in litera citata: igitur, & in creatis veritas formalis complexioni contingenti congruere poterit essentialiter, estò quòd ratio obiectiua, seu motiuum assentiendi sit ab intrinseco contingens, & solùm necessariū ex suppositione.

Expēditur qualiter veritas scientiæ visionis sit essentialis circa obiectum contingens.

Respondetur; oppositam obiectionem eam tantùm nobis difficultatem opponere, quæ contra omnem militat sententiam de actibus liberis in Deo, quid addant supra actum necessarium? Quæ ex instituto in controuersia de immutabilitate Dei, enodanda est. Pro nunc ergo astruimus, idem iudicium habitū iri de veritate scientiæ visionis, ac de actu ipso libero; quare asserimus, quòd sicut scientia visionis est necessaria & essentialis Deo quoad esse, non verò quoad terminationem ad obiectum contingens; ita veritas scientiæ visionis Deo essentialis est quoad esse, & respectu obiecti necessarij, non tamen quòad causalitatē, & terminationem ad obiectum contingens. Quia sicut posset Deo inesse & abesse visionis actus, quatenus ad obiectū terminatur, non tamen quatenus est forma vitalis, & intrinseca Dei; ita & sicut tas ea, quam refert visio ad obiectū contingēs, tolli posset ablato obiecto. Quò fit, vt talis veritas sit essentialis Deo quoad esse; non verò quoad terminationem. Cùm autem ad terminationem actus scientiæ visionis spectet tendētia ipsius in obiectum contingens sub ratione obiectiua essentialiter contingēti, & solùm necessaria ex hypothesi; proinde fit, vt inconcussum relinquatur nostrū principium, quatenus assumit, non inesse maiorem necessitatem actui aprehēsiuo, quàm motiuo tendentiæ eius in obiectum.

Ad cõfirmationem; non omnis imago cõplexa importat essentialẽ conformitatẽ ad obiectũ.

Ad confirmationem; respondetur; quòd quando imago complexa obiecti, exprimit complexionem obiectiuam, sub ratione necessaria terminandi; tunc sicuitas ad obiectum est de essentia talis imaginis. Secùs verò quando ratio motiua talis expressionis necessaria nõ est, cùm non appareat ratio, cur complexio formalis sit necessaria, obiectiua autẽ ab intrinseco & essentialiter contingens?

Vel breuiùs; quòd imago cõplexa cõstãs ex terminis essentialiter connexis, aut inter se compositis, refert essẽtialẽ assimilationem ad obiectum; secus verò imago ex terminis accidẽtaliter interse cõueniẽtibus, aut coeũtibus cõflata, & sub motiuo cõtingẽti assentiendi.

Ad 3. arg. propositio constans ex terminis nõ necessariò cõnexis, potest transire de vera in falsam.

10 Ad tertium arguměntum; quòd sine mutatione essentiali propositionis potest, data obiecti vicissitudine (quæ cõplexioni ex terminis contingentibus conflatæ non obstat,) de vera in falsam transire; & è contra. Quia duratio illa, quæ significatur per verbum est, quòd terminos inter se connectit, non est indiuisibilis; nec ita determinata ex communi concipiendi ratione ad aliquod indiuisibile instans, vt latitudinem non sustineat. Quò fit, vt enuntiatio in aliqua portione extensionis successiuæ per copulam expressæ possit esse falsa; in alia verò temporis particula possit esse vera, quatenus obiectum modo segerat aliter, quàm antea. Si autem duratio ex modo concipiendi esset contracta ad aliquod singulare instans, vel ad aliam durationem terminatissimam; eadem propositio, non variata copulæ significatione, non posset ad aliam temporis differentiam trahi. Quia tamen propositiones, vt sub captum humanum cadunt, sub tali contractione non formantur; ideo ratione latitudinis seu confusionis copulæ, vel quod eòdem redit, ratione suæ indeterminationis, plures durationis particulas ambientis, potest modo veritatem, modo falsitatem sustinere.

Collorariũ ex præmissis.

Ex quo incidenter, àprimè tamen, colligitur; cur mutatis per diuersos temporum decursus diuinę cognitionis obiectis, non mutetur veritas illius? Quæ ex præmissis facillima est. Quia, cũ cognitio Dei tendat in obiectum terminatissimè inspiciendo singulos articulos, & conditiones existẽtiæ obiecti; ideo licet mutetur obiectum, nõ variatur sciẽtia Dei, eò quòd existẽtia obiecti nõ percipiatur cum potẽtialitate, & indeterminatione, sed cũ contractione pro tali nũc: vnde, licet obiectũ aliter se habeat pro alio nũc, nõ falsificat diuinã notitiã, quia res pro alia duratione non est obiectum illius terminationis.

Obiectio.

Sed oppones; dari complexionẽ contingẽtem, quæ nõ sustineat obiecti vicissitudinẽ, ob quã à vera in falsam deficiat eò quòd enũtiatio exprimat extrema, licet accidẽtaliter interse composita, inseparabiliter tamẽ cohærẽtia; vt hæc, *Ætiops est niger*, nec enim Ætiops ad albedinem transit sicut Petrus, qui à sessione seiũgitur, dum componitur cursui, & è cõtra: igitur saltim complexiones illæ in materia cõtingẽti, quæ ex terminis inseparabilibus cointegrantur, determinatam veritatem sibi asciscent.

Diluitur.

Respõdetur; quòd cũcta complexa in materia nõ necessariæ veritatis, ea nimirũ, quæ nõ suppeditãt mediũ assẽtiẽdi essẽtialiter necessariũ, nequeũt esse essentialiter vera, vt in superioribus ostendimus; complexio enim Petri cũ albedine, vel cũ quolibet alio accidẽte inseparabili, licet nõ subiaceat mutationi obiecti de lege ordinaria, substernitur verò tali vicissitudini de absoluta Dei potentia; quòd euincit, complexionem obiectiuã, quæ est medium vel ratio propter quam assensus, & iudicij, nõ esse essentialiter necessariam, à qua essentialis veritas cõplexionis formalis trahi valeat.

Aliæ sententiæ de quidditate veritatis formalis propositæ, & cõfutatæ contra Vazq. constituentem, veritatem formalẽ in habitudine rationis, & alios asserentes esse respectum realem.

11 NEC hi, qui veritatẽ formalẽ ab essentia actus cõdistinguũt; etiã cõueniũt in enodando conceptu veritatis. Vazquez

enim

enim. 1. *part. tom.* 1. *disput.* 76. *capit.* 1. Autumat, veritatem formalem consistere in respectu conformitatis inter esse obiectiuum, quòd à cognitione sit, & ipsum obiectum in esse reali. Cùm autem esse obiectivum, quòd à cognitione trahitur, sit ens rationis, & hoc etiam apud Vazquez sit fundamentum relationis sicuitatis cum obiecto in esse reali; fit, vt talis relatio conformitatis, seu veritatis sit relatio rationis: eò quòd ens rationis non possit esse substratum illatiuum realis respectus.

Opinio Vazquij, quòd veritas sit relatio rationis.

Fulcimētū Gabrielis Vazquij.

Placitum Vazquez, pro quo citat Durandum, & Herveum, probatur sic: quia si veritatis ratio in conuenientia apprehensionis, & rei posita est; illi conceptui primariò ratio veritatis deferri debet, cui primariò congruit ratio conuenientiæ intentionalis. Atqui prius conuenit esse obiectiuo sicuitas cum esse reali, quàm cognitioni ipsi cum obiecto, prout est extra intellectum; cùm eatenus notitia sit conformis obiecto in reali esse, quatenus exprimit esse obiectiuum, quod refert conuenientiam cum esse reali ipsius obiecti; ergo.

Oppugnatur præcedētismodus dicendi

12. Sed non placet; ob idem prorsus fundamentum, cui innixi in controuersia 12. de ideis, statuimus; rationem ideæ primariò congruere cognitioni, & secundariò ipsi esse obiectiuo, quòd à cognitione accipitur. Nec ratio Vazquez vrget; cùm assumat id, quòd probare debuisset, nimirum conuenientiam intentionalem cum re ipsa, priùs congruere obiectiuo esse, quàm cognitioni. Quia cognitio à se habet, vt obiectum realiter, & vitaliter exprimat, sicut à se ipsa refert rationem imaginis, & non ab obiectiuo esse; adeò vt si esse obiectiuum, quòd à cognitione relinquitur (tanquàm quid denominatiuum & extrinsecum) non accederet; adhuc cognitio se ipsa obiectum exprimeret sicuti est; non expectato, quantùm ad rationem conuenientiæ, & sicuitatis cum obiecto in esse reali, illo esse denominatiuo, quod ad cognitionem subsequitur.

Infirmatur vlteriùs.

Quod sic vlteriùs ostendo: cognitio eam rationem obiecti spectat vt terminum habitudinis conuenientiæ suæ cum obiecto; à qua mensuratur talis conuenientia intentionalis cum obiecto. Atqui sicuitas cognitionis cum obiecto non mensuratur primariò ab esse obiectiuo, quòd ad cognitionem accedit, vt quid posterius & denominatiuum à notitia petitum; cùm potiùs esse obiectiuum mensuretur à cognitione, à qua esse eiusdem trahitur, tanquàm à causa illius in esse apprehensi; mensura enim quà talis debet mensuratum anteire. Ergo esse reale obiecti, quod per cognitionem non producitur, est mensura primaria veritatis cognitionis, aut complexionis enuntiantis aliquid de obiecto prout existit à parte rei; ac proinde conuenientia intentionalis cum esse rei, primariò non competit esse obiectiuo, sed cognitioni.

Alia ratio specialiter impetens doctrinā Vazquij.

Deinde, quòd dum Vazq. constituit veritatem formalem in respectu rationis, qui interst inter esse obiectiuum, & esse reale obiecti; autumat, dari aliquod esse intentionale medians inter actum cognitionis, & esse obiecti prout à parte rei existit. Ita vt tale esse intentionale, vel obiectiuum non addat solam denominationē cogniti supra actū cognitionis; sed etiam adiūgat quid obiectiuum intentionale medium inter cognitionem, & obiectum prout à parte rei existit; quòd ens obiectiuum asseuerauit Vazq. esse immediatum substratū relationis conformitatis ad obiectum in esse reali.

Villegas. Vazquius.

Vnde sicut nobis non probatur assertio talis entis obiectiui vel intētionalis medij; ita nec Vazq. suffragari possumus circa fundamentum talis relationis rationis, in quo vult positam quidditatem veritatis formalis. De quo vide quæ agimus infra cōtra Villegas professorem Complutensem, *in controu.* 11. *generali de scientia Dei, dist.* 1. *art.* 3. *n.* *mar.* 33. & 34. & cōtra Vazq. *in contr.* 12. *in append. metaph. de esse obiectiuo creaturarum à n. mar.* 35. *vsq; ad* 40.

2. Opinio quod veritas sit relatio realis.

13 Secunda opinio; licet veritatem nō in cōceptu obiectiuo, sed in formali cōstituat; astruit tamē, essentialiter cōsistere in respectu reali cōformitatis ipsius actus cū obiecto. Sic ex Thomistis quā plures, & ex Scotistis Meurisse. *lib.* 2. *suæ metaph. c.* 3. *p.* 2. *q.* 1. *concl. vlt.*

Thomistæ plures Etiā Meurisse. ass: cla Scoti.

1. Ratio.

Et probant; quia Aristoteles capite de substantia, asseruit, propositionem transire de vera in falsam; ex quo ita argumentantur: Veritas est intrinseca affectio iudicij intellectus;

cùm qualibet assimilatio, seu conuenientia rei cum alia sit perfectio intrinseca illius, vt constat in conuenientia siue similitudine essentiali huius albi cum alio; ergo cùm veritas sit actualis conformitas notitiæ, seu conuenientia intentionalis illius cum obiecto, etiam debet esse perfectio intrinseca actus. Atqui non potest esse, aliquid intrinsecum absolutum; igitur est quid essentialiter relatum.

Minor probatur; quia illa est prædicamentalis habitudo, quæ pendet in positione sui, & destructione à termino; sed veritas, quæ est actualis assimilatio iudicij cum obiecto, per se pendet à mutatione obiecti; ergo est essentialiter relatio: cùm eò præcisè colligatur, similitudinem, siue conuenientiam essentialem huius albi cùm alio relationem esse, quò positionẽ termini per se spectet.

a: Ratio, quòd veritas nequeat esse quid absolutum.

Præterea: veritas non est in aliquo prædicamento accidentis absoluti; ergo debet esse ens relatum. Antecedens probatur: quia in primis non est quantitas, nec qualitas; quia qualitas illa, quæ est quasi actus secundus, & vltimus in tali afficiendi ratione, non est substratum alterius qualitatis. At iudicium intellectus est actus secundus, vltimò terminans illum in tali affectione intelligibili; nequit ergo esse subiectum alicuius qualitatis. Nec etiam veritas constituitur in prædicamento actionis, passionis, vbi, &c. Vt per se notum est; igitur est essentialiter relatio.

Cõfutatur præcedens sententia.

14. Sed vt ab his nos celeriter expediamus; dicendum est, veritatis formalis conceptum in respectu mensurabilitatis, & conformitatis ad obiectum haud consistere posse; ita metaphysici probatiores. Et suadetur primò.

Fundamentum huius assertionis.

Quia, prædicamentalis habitudo per se spectat terminum realiter existentem; atqui veritas formalis non necessariò exigit realis, & actualis obiecti concomitantiam, quòd prædicamentalem respectum specificare queat; vt perspicuè constat in omnibus illis complexionibus, quæ terminantur ad entia rationis, & non existentia obiecta.

Occursus ad uersariorũ.

Si respondeas; complexiones ad entia rationis, & obiecta non existentia terminatas, solùm esse fundamentaliter veras; non tamen formaliter.

Intercipitur.

Contra sic: veritas iudicij, & simplicis conceptus, iuxta diffinitionem veritatis formalis ab omnibus receptam, posita est in enuntiatione complexa, siue expressione simplici, rei sicuti est; sed vt res sit, sicut intellectus iudicat, aut simpliciter apprehendit, non requiritur, quòd res positiuè, & realiter existat; cùm sufficiat conformitas negationis ad intellectum ita cognoscentem. Si enim liceat visuales receptas sim asq; rerum diffinitiones pro libito immutare, nil firmum, & inconcussum stabit, quòd pro opinantium libidine non corruat.

Alia ratio pro nostra sententia.

15. Præterea: quia, esto quòd indubitatum sit, respectum prædicamentalem tertij generis relatiuorum, nimirum mensurabilis ad suam mensuram, actui intellectus accedere, supposita existentia reali obiecti; ista nihilominus habitudo non est veritas formalis. Quia consurgit præsupposito fundamento, & termino, actu scilicet intellectus, & obiecto, cui notitia commensuratur; præcedunt enim fundamẽtum, & terminus causalitatis præsuppositione omnem prædicamentalem habitudinem. Sed actus non expectat respectum, qui in secundo signo pullulare intelligitur, vt formaliter verus sit: ergo veritas formalis in prædicamẽtali respectu non consistit.

Firmatur ex analogia entis artificialis.

Quòd ex artificiatis satis perspicuè ostendere possumus: cuiuslibet enim rei artificialis veritas posita non est formaliter in respectu effectus, siue mensurabilis, ad ideam artificis; sed in hoc quòd iuxta præscripta artis constructa sit: si enim, per impossibile, habitudo, quæ in secundo signo accedit, præpediretur; adhuc esset vera, & propria res illa artificiata, eò quòd iuxta regulas artis effecta sit. Ergo similiter, non expectata ratione mẽsurabilitatis, quæ in secundo signo notitiæ accedit, quinimmo præpedita; actus intellectus est formaliter verus.

Eliduntur fundamẽta opposita.

Ex his patet ad fundamenta opposita, quæ vno ictu corruunt; cùm manifestè ostensum sit, veritatem formalem, obiecti realis existentiam

non

non exigere; quod pernecessarium erat ad prædicamentalem habitudinem inferendam.

Vera sententia statuitur, & suadetur.

16 EX His, nec difficile erit, quid sentiendum sit circa quidditatiuum veritatis conceptum, constituere. Quare sit.

Assertū 1. de veritate enuntiationis necessaria.

Assertio prima: veritas enuntiationis necessariæ, cui contradicit difformitas ad obiectum enuntiatum, est de essentia propositionis. Probatur; quia connexio terminorum seu rationum obiectiuarum est necessaria, & essentialis, vt patet in hac; homo est animal rationale: atqui complexio obiectiua est motiuum formale, ac proinde specificatiuum assensus; adeò vt implicet ab intrinseco propositionem superstitem esse destructo tali motiuo assentiendi; ergo sicuitas, vel cōformitas intētionalis ad suum obiectū congruit per suam essentiam enuntiationi necessariæ.

Qualiter enuntiatio necessaria imbibat obiectum.

Sed petes; an conceptus obiectiuus veritatis enuntiationis necessariæ claudat solum actum, vel etiam obiectum?

Respondeo; quòd solam essentiam actus includit, & obiectum extrinsecè connotat; adeò tamen vt ordo transcendentalis ad obiectum sit de essentia complexionis necessariæ; non tamen obiectum ipsum subintret obiectiuam rationem talis veritatis. Sicut vbicatio dicit essentialem habitudinem ad spatium quod connotat; nec tamen spatium connotatum constituit intrinsecè vbicationem.

Assertum 2. de veritate notitiæ simplicis.

17. Assertio secunda: si veritas formalis simplici notitiæ insit, quod probabilius esse, infra ostendemus; talis veritas formalis est de essentia notitiæ simplicis. Patet ex dictis: quia tunc veritas est de essentia actus, quando actui repugnat difformitas ad obiectum expressum per actum; at notitiæ simplici contradicit falsitas, aut difformitas ad proprium obiectum, vt infra aperietur; igitur conuenientia intentionalis ad obiectum, quæ est veritas notitiæ simplicis, est de quidditatiua ratione illius.

Assertio 3. de veritate enūtiationis in materia nōnecessaria & sub contingenti motiuo assentiendi.

18. Assertio tertia: in enuntiationibus non necessarijs, vbi motiuum assensus est complexio contingens, veritas formalis non potest esse sola essentia actus complexi; sed concomitantia, & simultas actus, & obiecti. Hæc assertio quatenus constituit, propositionem ex terminis non necessarijs conflatam non esse essentialiter veram; est aperta sententia Scoti loco citato autumantis; complexiones contingentes ante decretum diuinæ voluntatis esse neutras ad veritatem, & falsitatem. Cùm autem pro illa rationis præsuppositione, concipiantur cum tota sua complexione, & repræsentatione essentiali; fit, vt conformitas intentionalis cum obiecto sit extra essentiam talis actus complexi.

Scotus.

Ratio nostræ assertionis.

Hoc assertum firmatur illis rationibus, quas contra primam sententiam formauimus; quibus etiam hæc accedit ex præmissis producta. Eadem complexio contingens transit de neutra ad veram, vel falsam, & de vera ad falsam, superstite tota substantia actus complexi, & intrinseca habitudine transcendentali eius ad obiectum. Ergo adæquata ratio huius veritatis consistere non potest in sola quidditate actus complexi; nec in transcendentali habitudine eius ad proprium obiectum.

Corollariū veritas enūtiationis in materia nō necessariæ cōnexionis, & sub contingēti motiuo assensus est ens peraccidēs.

19. Ex dictis habeo; adæquatam rationem quidditatiuam veritatis formalis, in enuntiatione, non necessaria, essentialiter cointegrari ex actu, & obiecto; ac proinde esse ens per accidens, quatenus quidditatiuè ambit substantiam actus, & obiectum ita se habens, & illi coexistens. Quare, licet obiectum non subintret rationem essentialem actus; subintrat tamen rationem veri formalis, quod ex actu, & obiecto, coalescit. Hoc consectarium ex dictis efficaciter depromi existimo; quod ita confirmo.

Probatio huius consectarij.

Illud est formaliter ens per accidens, quod essentialiter claudit plura, vt plura sunt; sed veritas formalis essentialiter ambit plura, actum nimirum intellectus, & obiectum ita se habēs, sicuti per notitiam exprimitur; ergo.

Fuga. Dices; substantiam actus tantùm attinere ad quidditatem veritatis; obiectum verò spectare ad illam quasi connotatiuè & extrinsecè.

Occupatur. Contra sic: rogo de extremo huius connotationis nimirum de obiecto, vtrum extrinsecum, vel intrinsecum sit veritatis rationi? in primis non est extrinsecum: quia illud est de quidditate rei, sine quo res nec esse, nec percipi potest; atqui separato obiecto conuenientia intentionalis remouetur, & illo posito veritas etiam ponitur; ergo obiectum intrat essentialiter obiectiuam veritatis formalis rationem. Quare quid nominis erit, istam obiecti coexistentiam aut simultaneitatē, connotationē appellare; cùm ad rationem essentialem veritatis spectet.

Roboratur præclusio effugij. Præterea; quia si adæquata veritatis quidditas posita esset in sola substantia actus; fieret, vt mutato obiecto, actus præseferret quidquid essentiale esset, ad veritatis rationem exprimendā; ac proinde quòd denominari posset verus formaliter, quod est prorsus falsum, & absurdum: igitur obiectiua ratio veritatis essentialiter ambit actum, & obiectum.

Alia efficacior nostræ sententiæ cōprobatio. 2 Secundò argumentor efficaciùs: si similitudo huius albi ad aliud non esset aliqua forma intrinsecè ordinans hoc extremum ad illud; nil aliud esse posset essentialiter, nisi coexistentia seu concomitantia huius & illius extremi, atque adeo plura formaliter. Sed conuenientia intētionalis nō est habitudo prædicamentalis ordinans actum intellectus ad obiectum, vt ostendimus: igitur est coexistentia formalis plurium, vt plurium, nimirum notitiæ, & obiecti ita se habentis, vti percipitur; ergo est merum ens per accidens.

Oppositio cōtra assertionem 3. At videmur posse perstringi ex dictis *sub num.* 16. Vbi constituimus, solùm complexionem ipsam necessariæ veritatis esse de quidditate huiusmodi veritatis talis enuntiationis, quæ per suam essentiam vera est; itaut obiectum extrinsecè concernat, sicut vbicatio spatium; non tamen quod obiectum subintret essentiam veritatis complexionis necessariæ. Reconueniri ergo possumus, vt idem de veritate enuntiationis contingentis, astruamus; quòd nimirum veritas connotet obiectum tanquam quid extrinsecum, non verò quòd obiectum attineat ad quidditatem huiusmodi veritatis.

Infringitur. Respondetur; manifestum intercedere discrimen inter vtramque veritatem; quia cùm veritas complexionis necessariæ sit ipsamet quidditas enuntiationis, non debet intimiùs transcendere veritas suum obiectum, quàm illud ambit illa complexio, quæ est essentialiter vera. Quare sicut obiectum complexionis necessariæ non est de quidditate enuntiationis, sed connotatum; ita nec est de quidditate veritatis talis complexionis. E contra verò; cùm veritas enuntiationis contingentis non sit de quidditate enuntiationis, nec sit veritas vnum ens per se sicut ipsa complexio est ens per se potens existere quoad substantiam talis enuntiationis, ablato obiecto, & semota etiam veritate, quæ ex obiecti comitantia pendet: ideo obiectum intrat rationem obiectiuam siue quidditatiuam talis veritatis formalis, licet non sit de essentiali ratione complexionis. Sicut enim complexio contingens, quà complexio est, non imbibit intrinsecè tale obiectum, quale per complexionem exprimitur sed quà complexio vera est; ita, licet obiectum non cointegret quidditatem complexionis contingentis, vt complexio est; subintrat tamen quidditatem talis complexionis, vt vera est. At, complexio necessaria non comparatur intimius ad obiectum, quà vera est, quàm quà complexio est; quò fit, vt ita quidditatiua sit enuntiationi necessariæ veritas, sicut illi essentialis est compositio ex talibus terminis.

Obiectio ad hominem. 21 Si obijcias; nos in præcedenti articulo eò egisse, veritatem transcendentalem non consistere in connotatione seu coexistentia aptitudinali rei & intellectus; quò reputavimus absurdum, obiectiuam rationem veritatis transcēdentalis esse ens per accidens; ergo, ob eandem rationem, veritas formalis in coexistētia actus & obiecti constitui nequit: alioquin esset merū ens per accidēs; ac proinde recideremus in idē inconueniēs quod supra taxauimus.

Eliditur. Respondetur, ideo veritatis transcẽdentalis obiectiuam rationem in ente peraccidens non constitui; quia ab omnibus metaphysicis astruitur proprietas entis, & ens peraccidens nulla ratione asseri queat passio seu affectio propria entis per se. Nos tamen veritatem formalem notitiæ affectionem non pronuntiamus; quò fit, vt nulla ratione prædicta obiectio nos perstringere queat.

Oppositio tertia. 22 Instabis; veritatem formalem in communi sententia esse perfectionem intrinsecam actus intellectus; ac proinde nec in ente peraccidẽs cõstitui posse.

Eneruatur. Respondetur; verũ, eò cẽseri perfectionẽ intrinsecã intellectus; quò referat in suo obiectiuo cõceptu substãtiã actus veri. Quia tamẽ addit obiecti ita se habẽtis cõcomitãtiã; sub hac ratione asseri potest veritas extrinseca actui: claudit igitur veritas aliquid intellectui intrinsecum, scilicet substantiam actus veri, & aliud extrinsecum, scilicet ipsum obiectum.

Vltima obiectio. 23 Nec magis vrget illa obiectio; quòd obiectum est mensura veritatis intellectus; atqui obiectum sui ipsius mẽsura esse non potest; igitur non subintrat obiectum essentialem veritatis rationem.

Excutitur. Dicimus enim, obiectum non esse mẽsuram veritatis adæquatè acceptæ, prout ex actu, & obiecto coalescit; sed inadæquatè, quatenus mensurat actum, qui attinet ad veritatis rationem.

De substrato veritatis formalis, quòd possit esse etiam simplex notitia; & qua ratione speciali cohæreat veritas formalis complexioni, & indicio? contra Caietanum, & Soarium.

Punctum quæsiti. Constituta veritatis formalis ratione; secundùs accedit articuli punctus de materiali veritatis. Non quòd notitiam verum subiectum veritatis formalis opiner: cùm in propositione necessaria non dissideat veritas ab ipsamet quidditate complexionis necessariæ; & in enuntiatione non necessaria, eadem veritas non sit aliqua vna res, sed conuentus notitiæ, & obiecti, vt ex præmissis liquet; sequor tamen communem modum loquendi, qui veritatem affectionem notitiæ appellat.

Placitũ asseuerãs proprii verita tẽ in solo iudicio. Caietanus. Vazquius 24 In qua re, multorum opinio est, adæquatum substratum veritatis formalis esse compositionem seu iudicium intellectus; existimant enim, simplices mentis conceptus non esse propriè veros. Ita Caietanus, *1. p. q. 16. art. 2.* Et alij ex antiquis; & ex neotericis Vazq. *1. p. tom. 1. disp. 75.*

1. Arg Aristot Et probatur primò; authoritate Aristotelis, *libr. 1. de Interpretatione, cap. 1.* Asserentis: *Quemadmodum autem in anima conceptus interdum sine veritate, falsitate ve est, sic & in voce esse videtur; nam verum & falsum in compositione consistit.* Ex quo talem instruunt rationem; vox substituitur loco conceptus, est enim vicaria expressionis notitiæ; quo fit, vt si conceptus simplex formalem veritatem sibi asciscere t, etiam & simplex vox propriam veritatem præseferret: quod literæ Aristotelis oppositum videtur, & cõmẽtitiũ; cùm simplex vox, verbi gratia, lapis, nihil conforme, aut difforme, obiecto exprimat.

2. Ratio in oppositum. Secundò: quia veritas & falsitas opponuntur contrariè; igitur debent adire commune subiectum. Atqui non potest dari propria falsitas in conceptu simplici, vt perspicuum est; ergo nec propria veritas.

Occursus Si occurras; aliquando subiectum esse capax vnius cõtrarij, nõ ita alteriùs; effugium istud ita occluditur.

Oppugnatur. Hoc contingit solùm ratione dispositionis subiecti; coruus enim non est capax albedinis ratione temperamẽti peculiaris: at in conceptu simplici non apparet ratio, cur sit habile substratũ veritatis, & non falsitatis?

3. Ratio. Tertiò: si quælibet sicuitas seu conuenientia intentionalis ad obiectum esset propria veritas; fieret, vt etiã speciebus intelligibilibus, & insensitiuis apprehẽsionibus veritas deferri posset; quod videtur falsum.

Vera sententia de substrato veritatis formalis. 25 Dicendum est; subiectum veritatis formalis non solùm esse comple-

xionem

xionem aut iudicium intellectus; sed quamlibet etiam simplicem notitiam, etiam sensitiuam; immo & species intelligibiles, & sensibiles, quæ impressæ dicuntur, suam veritatem nancisci, quæ absolutè & simpliciter formalis veritas astruenda sit. Licet stando intra propriæ veritatis latitudinem, sit essentialis discretio iuxta conuenientiæ intentionalis discrimen; quæ in alijs est repræsentatio formalis, in alijs verò effectiua.

Aristoteles nostræ sententiæ assertor.

Hæc est communis sententia, quam expressa fulciunt Aristotelis testimonia qui 3. *de Anima capit. 6. textu 26.* Ait: *Intellectus non omnis, sed qui est ipsius quid est ad formam accommodati, est verus; & non quidpiam de quopiam dicit; sed vt visio proprij ipsius est vera.* Ex quo duo habemus expressè; & quòd intellectus simpliciter apprehendens sit formaliter verus; & quòd visio sit formaliter vera; ac proinde quòd omnis apprehensiua notitia, siue species, propriam veritatem sortiatur, de quibus eadem prorsus militat ratio. Quàm sententiam de mente Scoti tuetur Meurisseus, *lib. 2. Metaph. c. 3. p. 2. quæst. 2. conclusione 2.*

Meuris.

Ratio nostri pronuntiati.

Probatur: quia quælibet apprehensiua facultas, vt proprium obiectum percipiat, debet fieri idem cum suo obiecto in esse repræsentatiuo, seu illi conformari per assimilationem intentionalem; in quo sensu loquutus Aristoteles, 3. *de Anima, cap. 8.* Asseruit; *animam fieri omnia, quæ intelligit.* At quælibet species representatiua obiecti, siue sit expressa, siue impressa, fit idē cū suo obiecto in esse repræsētatiuo per assimilationē formalē, vel effectiuā: ergo quælibet species refert propriam veritatem.

Aristoteles.

26. Cæterùm; hæc ratio perspicuè obtinet, simplicem notiam esse propriè ueram; si veritas accipiatur pro assimilatione intentionali actus cum obiecto; quod nec oppositæ sententiæ assertores inficiari queunt. Autumant tamen, hanc esse largam seu impropriam veritatis acceptionem; & secundùm pressam, & strictam solùm iudicio congruere; quod & ipsa Aristotelis testimonia haud leuiter indicant; dum specialem veritatem complexioni deferunt, quam denegant notitiæ.

An veritas speciali ratione cohæreat iudicio intellectus?

At difficile est, singularem istam veritatis rationem, quæ in iudicio intellectus inuenitur, aperire. Aliqui enim eò præcisè difficultatem istam euacuasse existimant; quò astruunt, veritatem specialiter iudicio congruere; quia ista veritas complexa sit, & veritas simplicis notitiæ incomplexa.

Friuola aliquorum euasio excluditur.

Sed istud potius est difficultatem, quæcunque illa sit, verbis eludere: alias enim pari ratione astrui posset, veritatem specialiter simplici notitiæ cohærere; quia hæc incomplexa sit, veritas verò iudicij composita seu complexa. Quod nil aliud esset, nisi quòd veritas, quæ ad simplicem notitiam, & ad iudicium trahitur; iuxta subiectorum conditionem diuersificaretur. Ac proinde, non colligeretur, veritatem, specialiori ratione iudicio congruere; cùm hæc sit materialis tantùm discretio à subiectis petita. Sicut, licet transcendentalis veritas in creatura corporali, verbi gratia, in homine, sit veritas composita iuxta conditionem subiecti, à quo contrahitur, & in spirituali substantia sit veritas simplex & immaterialis; non tamen eò censenda est transcentalis veritas speciali ratione, vel compositæ, vel simplici substantiæ, cōuenire, quò ratio discretionis à substratis hauriatur. Igitur, & obtusè assereretur, veritatem formalem specialiter iudicio deferri, quò complexa sit; cùm hæc differētia à substratis accipiatur, eò quòd veritas, vt cōtracta ad notitiam simplicem, sit simplex, ad iudicium verò, sit composita.

27. Quare; D. Thomas, 1. *part. quæst. 16. art. 2.* Difficultatem istam enodans in hoc præcisè rationem discriminis constituit; quòd veritas sit in iudicio, vt in cognoscente. Apprehendit enim veritatem suam, & in simplici notitia non ita; quia simpliciter apprehendens non percipit conformitatem suæ cognitionis ad obiectum. D. Thomā, sequuntur omnes Thomistæ in varias etiā interpretationes distracti. Quidquid tamen de illis sit; D. Thomæ placitum ita impugnatur.

S. Tho. sententia de assimilitudine veritatis notitiæ complexæ, & incomplexæ.

Quia, aut veritas complexa cognoscitur per actum directum; aut per reflexum? Si per reflexum? non esset in hoc distincta à veritate simplicis notitiæ, quæ etiam per actum reflexum percipi potest. Nec etiā per directū: quia formās cōplexionē istā, homo est animal tantum intēdit cōnexionem identitatis inter extrema; nec enim comparat

Oppugnatione doctrinæ præcedētis.

con-

conceptum hominis ad hominem, & animalis ad animal, in qua collatione perceptio conuenientiæ intentionalis actus & obiecti posita est; sed tantùm quærit vnionem rei ad rem, nimirum naturæ animalis ad naturam hominis.

Deinde; aliud præstat intellectus, quando præcisè enuntiat animal de homine, quàm quando supra iudicium reflectens vlteriùs apponit; iudicium illud, quod de identitate hominis, & animalis formaui, verum est. Atqui, facta ista reflexione, apprehenditur veritas; igitur antea non percipiebatur vi iudicij prout formaliter terminati ad complexionem rei, & rei. Ergo non differt veritas simplex à complexa in hoc, quòd intellectus simpliciter apprehendens obiectum, vi eiusdem actus, non percipiat conuenientiam intentionalem notitiæ & obiecti; siquidem hæc nec iudicio directo percipitur.

Occursus pro S. Tho. sententia. Caietanus. Soarius.

28 Respondet Caietanus; quem sequitur Soarez, *tom. 1. sua metaph. disp. 8. sect. 3. num. margin. 18.* Quòd in hoc differt veritas iudicij à veritate simplicis notitiæ, quòd in iudicio per actum directum apprehenditur veritas illius; non in actu signato, id est tamquam obiectum, quod primariò & vt quod percipiatur, quod euincit opposita ratio; sed in actu exercito.

Quia, quando intellectus componendo asserit, hominem esse animal, licet primò & per se spectet coniunctionem rei ad rem, nimirum rationis obiectiuæ hominis ad rationem obiectiuam animalis; tamen in actu exercito percallet veritatem talis iudicij, quatenus ipsomet exercitio apprehendit, conceptum hominis includere animal, & conceptum animalis ratione identitatis, quæ significatur per copulam, etiam importare hominem: vnde fit, vt dum asserit, hominem esse animal, etiam apprehendat conceptum hominis, & conceptum animalis inter se, & cum re significata cohærere, quod est veritatem exercitam cognoscere. Cùm enim intellectus non conferat rem, nisi prout ab illo apprehensam, idem est comparare rem, ad rem, nimirum hominem, ad animal; ac conferre vt quò, siue in actu exercito, conceptum hominis cum conceptu animalis: & idem est iudicare de vnione horum graduum essendi, seu rationum obiectiuarum inter se, ac de conceptibus in actu exercito, prout in esse repræsentatiuo continent illa prædicata.

Quòd secùs fit in apprehensione simplici; in qua sicut intellectus non præstat primariò, & vt quod, collationem inter rem; & rem; ita nec apprehendit vt quo, siue in actu exercito, conuenientiam intentionalem conceptus cum re repræsentata.

Ref. illius, Caietani & Soarij interpretatio.

29 Sed responsio ista nec nodum dirimit, quia, etiam in simplici intellectus functione dari potest comparatio huius extremi ad illud, vt quando naturam animalis ad hominem referimus; quin & logici asserunt, per actionem istam respectum vniuersalitatis formari. De hac igitur simplici intellectus operatione, si vera esset Caietani interpretatio, etiam astrui posset; quòd exercitio ipso percipiat intellectus veritatem formalem vi eiusdem simplicis comparationis.

Etiam datur collatio in simplici notitia absque assertione & iudicio.

Quia, sicut ideo iudicio defertur apprehensio veritatis in actu exercito; quia fit collatio inter rationes obiectiuas vt inclusas in suis conceptibus, qui illas referunt in esse repræsentatiuo; quò fit, vt in actu exercito apprehendatur conformitas conceptuum inter se complexorum ad obiecta, quæ enuntiant. Ita cùm habeatur simplex collatio inter rationes obiectiuas, quæ includuntur in conceptibus in esse repræsentatiuo; consequens etiam est, vt in actu exercito conceptus inter se conferri queant, & cum rebus significatis, quas in esse intelligibili continent. Eadem enim prorsus est vtriusque veritatis ratio; cùm in simplici comparatione, etiam collatio astrui queat, non solùm rei ad rem, nimirum animalis ad hominem; sed etiam conceptus animalis ad conceptum hominis: ac proinde id sit quasi exercitio ipso, non solùm identitatem illorum graduum essendi simpliciter apprehendere, sed etiam conuenientiam conceptuum cum obiectis cõcipere. Si enim per simplicem intellectus functionem conferri valet animal cum homine, sine assertione tamen eius identitatis, quam simpliciter percipit; nescio, qua ratione denegari valeat intellectui, etiam simpliciter absque affirmatione in obiectum tendenti, conceptum animalis ad conceptum

ho-

hominis conferre? Ni velimus cõtra cõmunem sententiam actionem comparatiuam intellectui simpliciter in obiectũ agenti subtrahere.

Exacta ratio, cur specialis veritas adscribatur iudicio.

Quare, asserendum est; veritatem, eò vel maximè, iudicio deferri, quò iudiciũ capax sit talis veritatis, cui propria falsitas opponatur; nec ita segerere simplicẽ apprehensionem; *vt ex articulo sequenti* magis constabit.

Eliduntur fundamenta opposit. 1. Ad 1. arg. ex auctoritate Aristotelis.

30. Nec vrgent oppositæ rationes. Non prima; quia Aristoteles solũ inficiatus est in voce, & conceptu, eam veritatis rationem, cui propria falsitas opponi posset; non autem eam, quæ falsitatis formam, aut quasi formam, non habeat oppositam. Addimus etiam, vocem ad placitum substitui vice conceptus; ac proinde solam conformitatẽ quãdam rationis & extrinsecam ad rẽ, voci à conformitate notitiæ accedere; quod Vazquez damus ingenuè.

2. Ratio infringitur.

Secunda etiam ratio futilis est; assumit enim vt certum, quod in omni opinione tanquam falsum exploditur; nimirum, omnem veritatem propriè acceptam referre falsitatem sibi contrariam, quæ circa idem substratum actus versari queat. Cùm propositio necessaria, eam adeat veritatis rationẽ, vt falsitatis conceptum ab intrinseco respuat; quare, si veritas necessariæ enuntiationis non habet oppositum falsitatis, cum quo contrarietatẽ gerat circa cõmune subiectum, quid mirum, quòd & veritas notitiæ simplicis sine opposito falsitatis astruatur?

Obiectio.

Si autem instes; argumentationẽ Vazquez, non procedere de substrato actus eliciti à potentia intellectiua, quòd nimirum vicissitudini formarum veritatis, & falsitatis subiaceat, saluà numerica vnitate eiusdem actus iudicij; (vt in nostra sententia liquet, in complexione contingenti, quæ transit à vera in falsam, pro mutatione obiecti) sed argumentum procedere de potẽtia intellectiua, quæ, si sit capax vnius contrarij, etiam & aliud sustinere debeat.

Diluitur.

Dicimus, instantia corvi prædictam oppositionem euacuari; quia sicut corvus, ratione specialis temperamenti, est incapax albedinis; ita, & intellectus simpliciter apprehendens (qui fit idẽ in esse intelligibili cum proprio obiecto) respectu proprij obiecti falsus esse nequit. De quo *in sequenti artic. sub num. 9.* Est enim simplex apprehensio à ratione sua inhabilis ad falsitatem.

Tertij arg. enodatio.

Tertia etiam oppositio ex dictis diluitur; fatemur enim, speciebus impressis intentionalibus, & intelligibilibus propriam inesse veritatem; sicut & conuenientiam intentionalem cum obiectis. Hæc tamen veritas, licet appelletur formalis, in quantùm opposita, & condistincta à veritate transcendentali; non tamen est formalis repræsentatio ea, quæ suppetit speciei impressæ, sed tãtùm virtualis; de quo alibi.

Expenditur analogia veri, inter rem, & conceptum; & an verum per prius enuntietur de veritate rei, quàm de veritate notitiæ?

Opinio Vazquij de analogia veritatis rei, & notitiæ.

31 Tertium huius articuli quæsitum, est de analogia veri inter rem, & conceptum. De qua analogiæ ratione; qui opinantur, veritatem transcendentalem esse denominationem extrinsecam à veritate formali conceptus petitam; sicut sanitas medicinæ à causalitate seu productione sanitatis intrinsecæ animalis; consequenter tuentur, primarium veritatis analogatum esse veritatem iudicij. Quatenus veritas est in mente intrinsecè, in re causaliter, & in voce tanquàm in signo: sicut sanitas est in animali intrinsecè; in medicina effectiuè; & in vrina tanquam in signo. Fundamenta huius opinionis subiecimus in præcedenti articulo; quæ etiam inibi confutauimus, agentes contra Vazquium.

Refutatur ex dictis.

Veritas est analoga absque vnitate conceptus ad veritatẽ rei, & notitiæ.

Quare breuiter dicendum est; veritatem per prius dici de transcẽdẽtali; quàm de formali. Ac proinde, veritatem esse analogum attributionis sine vnitate conceptus, seu rationis obiectiuæ in quam coeant analogata transcendentalis, & formalis veritatis; ita tamen, vt veritas per priùs dicatur de veritate rei, quàm de veritate conceptus.

Asser-

Probat. 1.

Per priùs dicitur de veritate entis quã de veritate notitiæ

Assertum istud suppositis his, quæ in præcedenti articulo constituta sunt; vel sola declaratione constare potest. Quia veritas formalis præsefert habitudinem dependentię à transcendentali veritate; eatenus enim iudicium est verum, quatenus conformatur veritati, & realitati entis, quæ notitiæ objicitur, & à qua speciem capit: è contra tamen veritas trãscendentalis non pẽdet à veritate iudicij; quia, licet iudiciũ sit falsum, veritas intrinseca rei non minuitur, quæ quantũ est ex se veram cognitionem exprimere posset.

Ratio 2. nostræ assertionis.

32 Præterea: quia veritas transcendentalis realiter non dissidet ab ipsamet re, siue complexa, siue simplici; quò fit, vt estò quòd iudicium transeat de vero in falsum, nunquam amittat, quam nanciscitur, veritatem, quò res est; licet amittat formalem veritatem, quam ab obiecti positione expectat. Ex quo provenit, vt veritas formalis possit esse adventitia, & extrinseca saltim complexioni non necessariæ; transcendentalis verò semper intrinseca, & inseparabilis sit. Cùm autem analogatum intrinsecum, extrinseco, vel minus intrinseco analogato, præferatur; fit inde, vt per priùs enuntietur veritas de transcendentali, quàm de formali veritate. Hanc sententiam tuetur Petrus Posnaniensis, *in 1. sentent. Scoti, distinction. 2 quæst. prima, artic. 3. dubitatione 4.*

Pet. Pôsnaniensis

Confirmatur altera pars nostri asserti.

33 Quòd autem analogata ista colligi nequeant ad vnitatem conceptus, seu obiectiuæ rationis; ita aperio. Quia veritas formalis est actualis conuenientia conceptus, & rei; transcendentalis tamen veritas est ipsa entis facultas ad immutandum intellectum, vt imaginem obiecti exprimat; sed hæ duæ rationes adeò dissident, vt in vnum conceptum non conueniant, vt perspicuum est: igitur analogata ista transcendentalis, & formalis veritatis, ad vnam rationem trahi nequeunt.

ARTICVLVS III.

De falso, quod opponitur vero.

SVMMARIVM.

Multiplex falsitatis acceptio. Numero 1.

Falsitatem rebus non inesse, nisi per denominationem à falsitate complexionis petitam. Num. 5.

Causa deceptionis & falsitatis iudicij ex Alensi ostensa. Num. 7.

Falsitatem in simplici apprehensione non reperiri, ostenditur. Num. 9.

Quidditas falsitatis formalis aperitur. à Num. 10. vsq; ad 12.

Oppositiones Francisci Soarez contra nostram sententiam. Num. 13.

Diluuntur, Num. 14.

Multiplex falsitatis acceptio pro enodando titulo quæsiti.

1 MVltiplex esse potest falsitatis acceptio, iuxta variam considerationem veritatis; cui illa opponitur. Sicut enim alia est veritas iudicij, aut conceptus, quæ dicitur formalis, ita & sub disputationem cadit falsitas tali veritati opposita, quæ etiam quasi formalis appellari debet; eò quòd sit veluti forma actus intellectus. Et sicut alia etiam est veritas rei, quæ transcendentalis veritas dicitur; & hæc accipi potest; vel pro conformitate entis ad ideas diuinas (estò quòd verum in tali consideratione non sit illa passio entis, quam metaphysici de suo obiecto demonstrant; vt in primo articulo præsentis controuersiæ ostensum est.) Aut pro aptitudine entis ad immutandum intellectum, & veram cognitionem exprimendam; quæ est stricta veritatis entis acceptio; ita vtraque veritas referre potest falsitatem sibi oppositam. De qua inquirendum est, quæ sit? Et an reperiatur in rebus? Vt autem ordinatè rem expediamus; priùs expendenda est falsitas rei, quæcunque illa sit; deinde falsitas conceptus.

Agitur primò dari in rebus falsitatem vel difformitatem ad rationes ideales.

2 Et primò; circa illud falsitatis genus, quòd positum est in difformitate entis ad ideas diuinas; videtur, falsitatem istam in monstruis reperiri, quæ ideo peccata naturæ asseruntur, quia deficiunt à diuinis exemplaribus, quæ imitari deberent causæ secundæ in suis actionibus; ergo sicut conformitas entis ad ideas diuinas est in rebus quoddam veritatis genus; ità à contrario inæqualitas siue defectus ab imitatione diuino

tum

rum exemplarium astrui potest falsitas entium, quæ hoc modo deficiunt; ac proinde datur falsitas ista in rebus.

Circa 2. acceptionem, falsitatis opponitur, quòd detur falsitas entis in quātū vsurpatur pro impotētia ad motionem intentionalē.

3. Deinde; circa alterum genus falsitatis entis, quod veritati opponitur, inquantùm est facultas siue virtus entis ad immutandum intellectum; videtur, dari falsitatem isti veritati oppositam. Quæ in ista acceptione nil aliud esse potest, quàm defectus, seu debilitas rei ad exprimendam propriam imaginem in intellectu; vt sic enim opponitur aptitudini, siue virtuti entis ad intellectum immutandum. Quòd videtur fuisse Eracliti placitum autumantis; omnem difficultatem, quam intellectus in veritatis indagine patitur, suboriri non ex intellectus imbecillitate; sed ex impotentia entis, quod non valet perfectè intellectum immutare. Et probatur.

Eracliti placitum

Intellectus de se est pura potentia in genere intelligibilium capax cuiuslibet speciei, quæ ipsum complere queat ad notitiæ expressionem; ergo quòd non percalleat exactè obiecta prouenit ex naturali illorum impotentia ad specierum effectionem. Ideo enim substantiam materialem perfectè non cognoscimus; quia, nec in sensu, nec in intellectu, speciem imprimit. Quòd etiam perspicuum est in accidētibus, quæ per se sensibilia non sunt; vt cōstat de relatione, vbicatione, & alijs, quæ intentionalem causalitatem non adeunt.

Vrgetur ratio pro acceptione talis falsitatis in ente.

Quò supposito sic vrgetur ratio; veritas, inquantùm est proprietas entis est facultas siue potentia illius ad intellectum immutandum, & propriam imaginem exprimendam; ergo è contra defectus huius virtutis, siue impotentia entis ad immutationem intellectus, appellari debet falsitas quædam huic veritatis speciei opposita, & quæ reperiatur in rebus.

Obijcitur, quòd falsitas cohæreat simplici notitiæ.

4. Tertiò; circa falsitatem formalem seu cognitionis, etiam videtur, non solùm iudicio; sed & simplici apprehensioni congruere. Et suadetur, tum authoritate Aristotelis, 2. *de Anima, cap.* 7. Autumantis; sensum non falli circa proprium sensibile, circa cōmune autem decipi posse; sed operatio apprehensiua sensus est incomplexa; igitur in simplici notitia dari potest falsitas.

Axioma Aristotelis.

Probat. 1 Arguitur pro falsitate notitiæ incomplexæ.

Tum; quia falsitas nil aliud est, quàm difformitas, seu inadæquatio cognitionis ad rem; sicut è contra veritas essentialiter consistit in conuenientia, & adæquatione notitiæ, & obiecti. Atqui reperiri potest difformitas inter notitiam simplicem, & obiectum per illam apprehensum; eò quòd ratio deceptionis, & inadæquationis, quæ iudicio intellectus accedit, in simplici etiam notitia intercedere queat: quòd nimirum obiectum imperfectè potentiam immutet, quæ quantùm est ex se habilis esset ad obiecti exactam apprehensionem, si obiecti vires suppeterent ad partum notitiæ.

De falsitate rei, quòd non detur præcipuè, prout exprimit impotentiam ad motionem intentionalem.

Assertio 1. non datur falsitas in rebus inquātūe exprimit difformitatem ad rationes ideales.

5. SED Vt paucis rem expediamus; asserendum est, nullam dari falsitatem in rebus, nisi per denominationem extrinsecam à falsitate iudicij petitam; ac proinde nec falsitatem eam reperiri, quæ difformitas, & inadæquatio sit ad exēplaria diuina. Hæc est communis sentētia; & probatur.

Ratio nostræ assertionis

Quia si res esset intrinsecè falsa, talis falsitas rei accederet, aut per habitudinem ad intellectum diuinum, vel intellectum creatum; quòd autem vtraque ratione enti falsitas congruere nequeat; manifesta ratione aperitur. In primisque rem non esse intrisecè falsam in ordine ad intellectum diuinum; vel eò constat. Quò nec per habitudinem ad illum vt speculatiuè cognoscētem creata quæque; Deus enim omnē veritatem comprehensiuè intuetur, vt per se notum est. Nec etiam falsitas obiecto creato accedit à practica Dei cognitione, prout nimirum creaturas format diuinis exemplaribus absimiles; cùm omnes creaturæ, etiam monstra, à diuinis ideis non deficiant: accommodat

dat enim Deus exequutiuam facultatẽ suam virtuti creatæ.

Qualiter mõstra non deficiant ab ideis diuinis.

Quare sicut cũ causis expeditis vult ad perfectos effectus concurrere, ita, & cũ eisdem infirmis, & præpeditis causis, mõstra præordinat. Quo fit, vt non casu, & fortuito respectu Dei accidant; sed ex certa scientia, sicut quando pictor eximius non ex impotentia, sed voluntariè monstrum format, non eò asserendus est ab arte deficiens: igitur nec monstra deficiunt ab exemplaribus diuinis, cùm à Deo per se, & à consilio intendantur, dum attemperat concursum, & illum adaptat infirmitati causarum secundarum.

Ens non falsificatur per speculatiuã habitudinẽ vel cõparationẽ ad intellectum creatum.

Deinde, nec respectu intellectus creati ens falsum denominatur: eò quod omnis habitudo rei ad creatum intellectum speculatiua sit; ac proinde creatura ab intellectu creato intrinsecè immutari nequeat. Comparatio autem ad speculatiuum intellectum intrinsecam falsitatem, vel ex eo non præstat; quod Deitati etiã ipsi, à falsitate iudicij creati, intrinseca falsitas accedere posset, quod est absurdũ; fit ergo, vt omnis falsitas, quæ rebus defertur, à falsitate iudicij trahatur.

Asser. 2. nõ reperitur in ente falsitas inquantum refert impotentiam ad influxũ intentionalẽ.

6 Dicendum secundò, nec etiam reperiri eam falsitatis rationem, quæ veritati opponitur, prout est facultas siue virtus entis ad notitiæ expresſionẽ; falsitas enim huic veritati opposita, nil aliud esse posset, quàm impotentia entis ad intentionalem actionem. Hoc assertum tangit difficultatem illam, quã ex instituto Metaphysici discutiunt cũ Aristotele *lib. 2. Metaphy. cap. 1.* Vnde nimirum emergat difficultas assequendi veritatem; an ab intellectu nostro, an potius à tenuitate, & imbecillitate rerum, quæ perfectas species menti immittere nequeant ad notitiæ partum? Videantur Metaphysici de his seriò disputantes; ex quibus vnum offero Alexãdrum Alensem apprimè rem absoluentem, *lib. 2. Metaph. cap. 1. tex. 6.* in hæc verba.

Præclara philosophia Alens. de im proportione entis & intellectus.

7. *Quæret quis; vtrum difficultas existat secundùm duos modos secundùm quòd dicit Phylosophus? Dicendum quod sic. Ad quod notandum; quòd intellectus difficultas ex hoc prouenit, quòd natura rei non benè potest attingi ab intellectu; quòd autem intellectus attingat, hoc est, quia mouetur ab obiecto; ita quod ipsum intelligere magis est moueri, quàm attingere: Cùm enim intellectus sit potentia passiua, intelligere est magis moueri.*

Intelligibile importat vim motiuam.

Optima analogia Alen. de obiecto visibili, & intelligibili.

Quod autem intellectus non possit moueri ab obiecto, hoc potest esse duobus modis; vel quia obiectum deficit à natura motionis actiuæ, & sic difficultas prouenit ex parte obiecti. Vel quia intellectus deficit à natura motionis passiuæ; etiam sic difficultas est ex parte nostra. Debemus enim imaginari suo modo in intellectu, sicut in visu: quædam enim sunt, quæ habent parum de luciditate; & ista non benè possunt mouere potentiam visiuam propter defectum sui; & propter defectum motionis actiuæ. Quædam verò sunt, quæ multum habent de luciditate; & ista non deficiunt in motione actiua; sed ipsum passiuum non est aptum moueri à tam excellenti obiecto.

Ita suo modo quædam sunt, quæ parum habent de intellectualitate, & ista non sunt apta nata benè mouere intellectum; & in talibus est defectus ex parte obiecti, & difficultas. Quædam sunt, quæ multum habent de intellectualitate, quia multum habent de entitate, sicut sunt substantiæ separatæ, & istæ non deficiunt in motione actiua, sed intellectus noster non est aptus natus benè moueri à tam excellenti obiecto; & ideo difficultas hic intelligendi, est ex parte nostra, & non ex parte obiecti. Hactenus Alensis rem acutisſimè versans; circa cuius elucidationem.

Etiã modi tenuisſimi, vt vbicatio figura, & relatio vendicant vim intentionalẽ.

8. Obseruandum est; res de se cognoscibiles esse propriamque nancisci virtutem ad motionem intellectus cùm hanc virtutem motiuam intentionalem, adæquatam illam entis proprietatem, quæ veritas transcendentalis dicitur, cum ipso Alensi pronuntiauerimus in primo articulo huius controuersiæ: licet hæc virtus maior, & minor sit, iuxta maiorem, aut minorẽ, entis actualitatem.

Vnde sicut, virtutem hanc ad intentionalem motionem adæquatam entis affectionem opinati sumus; ita, & reliquum est, vt impotentiam ad motionem intentionalem, oppositam illi adæquatæ affectioni entis, censeamus non dari in rebus. Aliàs veritas transcendentalis entis, quæ in tali vi vel potentia motiua posita est, non adæquaretur enti in tota communitate, & vniuer-

salitate eius; siquidem dari posset ens cum impotentia ad intentionalem motionem intellectus. Quàm obrem Iacobus Granadus, 1. *part. tractatu* 5. *disp.* 5. *num. margin.* 14. *sub* § *secundò & fortè melius*. Scitè pronuntiauit: quòd *vbicationi, extensioni locali, & figuræ*. Supperat vis ad efficientiam intentionalem; quamuis careant actiuitate ad physicum influxum de quo vide *controuers.* 9. *generalem de visione* Dei *dist.* 3. *subdistin.* 2. *de obiecto actus visionis, ar.* 1. *numar.* 14. & 15.

Granadus.

Difficultas igitur cognoscendi res ipsas emanat ex defectu vnitatis & proportionis intellectus, cùm obiecto; quę improportio in vtroque extremo fundatur intellectu nimirum, & obiecto: cum isto tamen discrimine; quòd respectu superiorum petitur improportio illa ab eminentia obiecti, quæ maior est, quàm quod à nostri intellectus tenuitate exhauriri queat ratio obiectiua illius; vt constat in Deo. & Angelis. At respectu inferiorum, fundatur inadæquatio siue improportio ista intellectus cum obiecto; in exilitate, & modicitate rei: attamen, quia Angeli callent minutissima quæque absque obice imperfectionis rei; & intelligunt illa obiecta abstrahendo species à rebus, vt cum Scoto autumat probatiorum Theologorum sententia; necessariò deferri debet ipsis obiectis, etiam minutissimis, vis ad intellectum Angeli immutandum. Ac proinde adæquata ratio improportionis obiecti, & intellectus sumi non debet præcisè ab imperfectione rei; sed ab illa cum connotatione tamen intellectus non valentis apprehendere tenuem illam rei intelligibilitatem.

De falsitate notitiæ; quæ sit? Et vbi reperiatur? Cum aduersantium opinationum confutatione.

9 MODO Discutienda est falsitas formalis; de qua sit.

Affer. 1. non accedit falsitas notitiæ simplici.

Assertio prima; falsitas non reperitur in simplici apprehensione. Ita expressè Aristoteles, *libr. 9. Metaph. in fine*. Vbi constituens duplex verum; nimirum in iudicio, & in simplicium apprehensione; vnicum tantùm falsum asseruit. Ait igitur Aristoteles in hæc verba. *Si non componitur* (intellige sicut componendum est) *falsum. Verum autem intelligere ipsa* (nimirum simplicia) *falsum non est, nec deceptio, sed ignorantia*. Ita enim interpretantur Phylosophum acutissimi Metaphysici, Alensis, & Scotus, quos sequitur Meurisseus, *lib. 2. suæ Metaph. capit. 3. secunda parte, quæst. 7. conclus. 2. in fine*. Et est communis ferè omnium sententia. Et probatur.

Aristotelis axiomata.

Alensis. Scotus Meurisseus.

Quia falsitas est quædam affectio, vel quasi affectio actus in ordine ad proprium obiectum; cognitio enim respectu rei, quam non apprehendit, nec est vera, nec falsa, cùm disparatè se habeat ad illam. Atqui conceptus respectu rei, quam exprimit, non potest præseferre difformitatem repræsentationis: igitur non potest esse falsus. Minor probatur, quia aut res apprehenditur, per talem notitiam, aut non? Si non exprimitur per illum actum? Disparatè se habet ad talem apprehensionem; ac proinde nequit illam falsificare. Si repræsentatur, per talem notitiam simplicem? Ergo essentialiter est conformis conceptus obiecto apprehenso; cùm conuenientia, seu conformitas intelligibilis sit de essentia repræsentationis, intellectualis: quà obrem docuit Aristoteles, intellectum fieri ea omnia, quæ intelligit, propter conuenientiam apprehensionis ad rem apprehensam.

Ratio assertionis præcedentis.

Si occurras, posse simplicem notitiam exprimere obiectum; sed tamē nō sicuti est.

Occursus inutilis.

Contra sic: quia cùm simplex notitia non deferat per compositionem vnum alteri; repugnat repræsentare obiectum, & non sicuti est. Quia aut exprimit illud; & sic fit illi conformis intelligibiliter; aut non refert conuenientiam intentionalem ad tale ens; & ita non est illa res, quæ exprimitur per hunc actum, sed quid aliud. Simplex enim apprehensio non affirmat id, quod concipit de tali ratione obiectiua; quò fit, vt nec formet vnionem inter obiectiuas rationes, quæ à parte rei inter se

Conuellitur

non componantur; sed tantùm de se habet intellectus simpliciter apprehendens notitiam exprimere, quæ si sit conformis rei, res illa erit obiectum talis notitiæ; sin autem intentionalem conuenientiam non sortiatur, talis res non erit illius notitiæ obiectum, sed altera entitas, cui talis apprehensio commensuretur.

Asser. 2 Falsitas notitiæ cōplexæ nō cōsistit in relatione reali, nec rationis.

10 Assertio secunda; falsitas formalis siue complexæ notitiæ nō est relatio realis; nec rationis. Hoc assertum iisdē prorsus rationibus firmatur, quibus in præcedēti articulo ostēsum est; veritatē formalem in habitudine prædicamētali nō cōsistere. Dantur enim enūtiationes falsæ de obiectis negatiuis; & nō existētibus, quæ prædicamētalem respectum terminare nequeūt; ob quam rationem perspicuum est, falsitatem formalē non esse prædicamētalem habitudinē. Quòd autem nō sit relatio rationis, euidētius est quàm probatione indigeat; cum cessante omni mētis functione, iudiciū pro proprio obiecto inadæquatum, falsitatē sibi asciscat.

Firmatur præmissam pronūtiatū.

Asser. 3. cōplexio coalescēs ex terminis repugnātibus, ceu falsitatis necessariæ, per suā essentiā est falsa.

11 Assertio tertia: complexio necessariæ falsitatis, quæ nimirum ita in obiectum tēdit sub ratione inadæquationis, & difformitatis; vt complexioni contradicat adæquatio & conuenientia ad obiectum; talis enuntiatio per suam essentiam est falsa.

Probatur cōclusio.

Patet à simili ex his, quæ de veritate necessariæ enūtiationis cōstituimus; vnde sicut veritas necessariæ complexionis nō differt ab essentia actus, prout refert trāscēdentalem ordinem ad obiectum, cui adæquatur; ita propositio necessariæ falsitatis, verbi gratia hæc, homo est insensibilis, per suam essentiā est difformis obiecto. Quia ista enūtiatio, quolibet alio positiuo, vel negatiuo sublato; quò insensibilitatem homini componit, eò formalissimè inadæquatur rationi obiectiuæ hominis, quæ essentialiter refert sensibilitatem; ergo talis enūtiatio per suam essentiam est falsa.

Asser. 4. cōplexio cui ita accedit falsitas vt nō obstet veritas nō est falsa essentialiter.

12 Assertio quarta: enūtiatio nō necessariæ falsitatis, ea nimirum, cui sic accedit falsitas, vt nō repugnet veritas; nō est difformis & inadæquata obiecto per suam essentiam. Sed simili ratione, qua asseruimus; quidditatiuum cōceptū veritatis formalis, in enūtiatione non necessaria, cōsistere in cōuentu seu coexistētia actus, & obiecti: ita cōceptus falsitatis in enūtiatione ea, quæ necessariā difformitatē nō vēdicat, essentialiter cōsistit in negatione cōcomitantiæ actus, & obiecti. Hæc assertio est contra Franc. Soar. tom. 1 suæ metap. disp. 9 sect. 1. n. marg. 19. Vbi docet, propriam falsitatē, qualis est ea, quæ iudicio defertur, in negatione, aut priuatione, non consistere.

Soarius.

Probatur, quòd falsitas in enunciatione quæ capax est veritatis, cōsistat in negatione.

Quod autem falsitas nil aliud sit formaliter, quàm negatio adæquationis, vel cōcomitantiæ inter actum iudicij, & obiectum; sic aperio. Quia posita ista negatione, quolibet alio positiuo sublato, iudicium est falsum; cū vi istius negationis cōcipiatur vt inadæquatum proprio obiecto. Vt enim propositio ista, *Petrus sedet*, falsificetur; sola id negatio sessionis præstat, cum iudicium obiecto adæquetur, dum sessionem asserit. Igitur negatio sessionis est formalis ratio inadæquationis iudicij, dum sessionem componit; ac proinde falsitas in mera negatione consistit, seu non esse concomitantiæ actus, & obiecti.

Ratio alia contra Soarium.

Deinde ita Soarium adorior; complexio illa, quæ nō est necessariæ veritatis, sed de obiecto cōtingenti, non est vera per appositionem alicuius formæ habitudinis prædicamētalis, vt ostendimus; cū potiùs quidditatiua ratio suæ cōformitatis vel adæquationis, sit merum ens per accidēs in conuentu & comitantia complexionis & obiecti consistens; igitur à simili & falsitas in enuntiatione de obiecto contingenti, nequit consistere in aliqua ratione intrinseca difformitatis, quæ positiua sit. Quia talo positiuum difformitatis additum complexioni non est absolutum; aut assignetur quod absolutum sit, & ad quam seriem prædicamētalem spectans; & supposito, quòd nō sit habitudo prædicamentalis, vt egimus supra, eò quòd de obiectis negatiuis, & non existentibus dari queant complexiones formaliter falsæ; nil igitur reliquū est, præter quā quòd sicut veritas enuntiationis de obiecto cōtingenti essentialiter consistit in mero ente per accidēs comitantiæ enuntiationis, & obiecti; è cōtra falsitas formaliter posita sit in negatione siue remotione talis sicuitatis & comitantiæ complexionis & obiecti: cū præpedita pullulatione cuiuslibet relationis, & posita mera negatione comitātiæ complexionis & obiecti, sit enuntiatio formaliter difformis obiecto affirmato, vel negato.

1. Oppositio cōtra nostrā sententiā ex absimilitudine inter propriā falsitatē iudicij, & impropriā difformitatē notitiæ simplicis.

13 Sed obijcies ex Soarez primò: quòd falsitas iudicij in hoc præcisè distinguitur ab impropria difformitate, quæ cōsequitur ad notitiam simplicem; quòd hæc difformitas est per modum negationis. Quatenùs cognitio simplex non est conformis illi rei, quā non repræsentat; sed non est per modum positiuæ difformitatis aut repugnantiæ; qualis est ea, quæ accedit iudicio intellectus attribuentis vnum alteri, quod illi ex natura rei non congruat. Ergo falsitas complexa in positiua attributione, & inadæquatione consistere debet; aliàs non differret ab impropria difformitate per modum negationis, quæ ad simplicem notitiam cōsequitur.

2. Obiectio ex discrimine inter falsitatē positiuā, & ignorantiā priuationis.

Secundò: quia ignorantia priuationis seu nō conformitas negatiua essentialiter distinguitur ab errore, seu positiua falsitate, eò vel maximè, quò ignorātia priuationis solùm consistat in negatione cognitionis obiecti; error verò aut falsitas sit repugnantia, & positiua inadęquatio iudicij ad rem; ergo falsitas compositionis nō consistit in sola negatione, aut priuatione conformitatis.

3. Oppositio

Tertiò: quia in communi sententia veritas est falsitas cōtrariè opponuntur; sed cōtrarietas posita est inter duas formas positiuas ab eodem subiecto se se mutuò excludentes: igitur propria falsitas est positiuus conceptus.

Diluitur obiectio prima

14 Ad primam obiectionem; respōdetur, quòd non ideo appellari solet falsitas iudicij positiua repugnantia, quia in se positio sit; sed vt discernatur à falsitate impropria & metaphorica actus simplicis. Quæ etiam non astruitur falsitas negationis, quia præcisè in negatiuo cōsistat; in hoc enim cum falsitate iudicij conuenit; sed quia est non conformitas quædam cognitionis cum illa re, quæ nō est obiectum talis notitiæ, vt ex dictis liquet, cū in ordine ad proprium obiectum nequeat notitia simplex intētionalem conuenientiam nō præseferre. Vnde falsitas ista impropria, non solùm exprimit negationē conformitatis; sed etiam non esse proprij obiecti talis apprehensionis, respectu cuius nō potest esse falsa; in quo maximè à falsitate iudicij dissidet, quæ per comparationē ad proprium obiectum compositioni seu iudicio intellectus cohæret.

Ad 2. obiectionē expēditur disparitas inter falsitatē iudicij, & ignorātiam priuationis.

Ad secundam oppositionem; quòd maximè differt falsitas iudicij ab ignorantia priuationis; hæc enim immediatè afficit intellectum, quia formaliter consistit in nō esse apprehēsionis rei, cuius notitia priuatur intellectus. Falsitas verò iudicij non est immediata affectio intellectus; sed actus complexi deferētis rei quod illi ex natura rei non congruat. Quò fit, vt non consequatur immediatè ad potentiam intellectiuam, sicut ignorantia priuationis; sed mediante compositione intellectus, ratione cuius tribuitur rei, quod illi ex natura sua non cohæret.

Ad 3. obiect. Qualis oppositio inter sit inter falsitatē & veritatem iudicij.

Ad tertiam obiectionem; quòd veritas, & falsitas, quæ oppositionem adeūt circa idem commune subiectum enuntiationis, quæ de falsa in veram, & è contra transire potest; nō oponuntur cōtrariè. Quia falsitas non consistit in positiuo vt diximus; nec cōtradictoriè, aliàs enim inter enūtiationem veram, & falsam, nō daretur medium. Cuius oppositum ex Scoto ostēdimus cōstituente, propositionem neutram ad veritatem & falsitatē, prout anteit decretum diuinæ volitionis. Opponuntur igitur quasi priuatiuè; eò quòd enuntiatio, quæ falsa est ex negatione cōcomitantiæ obiecti; sicut est capax sicuitatis & cōuenientiæ intentionalis cū obiecto, ita & non esse talis conformitatis in mera negatione constitui nō debet; sed in priuatione, aut non esse quodam adinstar priuationis.

Eneruātur fundamēta opposita in initio articuli.

15 Ad fundamenta opposita in principio articuli. Ad primum; patet ex his, quæ *num.* 5. asseruimus.

Ad secundùm; patet ex dictis *num.* 6. 7. & 8.

Ad tertiū; Aristotelem interpretandū esse de errore aut falsitate impropria, quatenùs ex deceptione sensus petitur occasio erroris intellectus; nō verò, quòd sensitiua apprehensio propriæ falsitatis capax esse queat.

CON-

CONTROVERSIA QVARTA DE BONITATE DEI.

QVÆ Attinent ad causalitatem boni circa appetitum; an illum excitet secundùm esse reale, vel secundum esse apprehensum? Præmittimus in commentarijs physicis exarata; hoc vnum in præsenti restat recolendum, ex his, quæ tradimus infra, *in controuers. 9. de Visione Dei, distinct. 3. subdist. 1. art. 2. sub num. marg.* 13. Quòd licet bonum finalizet secundùm esse reale; adhuc ob discretionem specificam apprehensionis, diuersificatur secundū speciem appetitio: vt liquet, de sensu Scoti, in dilectione super naturali viæ, & patriæ. Quibus prælibatis, in præsenti solam quidditatiuam rationem bonitatis inuestigamus.

Ob specificā discretionē apprehensionis, diuersificatur specie motio impulsiuæ facultatis apud Scotum.

DISPVTAT. VNICA;

An bonum sit passio entis, prout circuit creatum, & increatum?

SVMMARIVM.

Variæ opiniones de ratione obiectiua bonitatis. à num. 1. vsque ad 4.
Litera Scoti ad decidendam dissertationem; & eius explanatio. Numero 4.
Oppositiones ad literam textus; & placitum Machini autumantis; conceptus bonitatis, & integritatis non esse conuertibiles. Num. 5.
An ens non quantum imbibat bonitatem transcendentalem de mente Scoti? Num. 7.
Vera sententia statuitur. Num. 9. *Contra Petrum Hurtado.* Num. 10. *Et cōtra Soarium.* Num. 13.
De bonitate Dei specialiter. Nu. 17.
Opposita fundamenta conuelluntur. Numer. 20.
De malo, quod opponitur bono. Nu. 22.

CONsideratio boni duplex esse potest vt præmisimus, vel in ordine ad se, inquantùm scilicet apprehenditur secundùm quidditatiuam conceptibilitatem illius; vel in or-

Duplex expēsio boni.

ordine ad metaphoricam causalitatem seu finalizationem, quam adit circa appetitum. Quia tamen secundum istud ex instituto in physicis disputationibus de causa finali expensum est; ideo in præsenti de sola intrinseca ratione boni agendum erit; quò fit, vt controuersia ista sectiones, aut articulos, non sultineat.

1. Opinio, quòd bonitas sit passio entis distincta ex natura rei ab ente. Scotus apud Soarium.

1 Circa essentiam bonitatis non cõsentiunt authores. Prima opinio astruit bonitatem esse proprietatem quandam positiuam entis ab illo ex natura rei dissitam. Quam opinionem tribuit Soarius, Scoto *in* 1 *sentent. dist.* 3. *quæst.* 3. §. *Ad quæstionem igitur*. Et §. *Secundũ scilicet propositum de passionibus entis*. Sed in his locis solùm in genere constituit Scotus, ens non includi ex natura rei in suis proprietatibus; nec ibi definit, bonitatem esse proprietatem entis.

1. Ratio sententiæ præcedentis ex doctrina Scoti

Sed fulciri potest opinio ista ratione, quam format idem subtilis Doctor, §. *Tertio argui potest*. Quia bonum est passio entis, vt omnes Metaphysici autumant: ergo addit aliquid supra ens. Consequentia patet: quia bonum non includit ens præcisè, quia idem tunc esset passio sui ipsius; ergo includit ens, & aliquid aliud. Sit illud aliud, A, verbi gratia; aut igitur illud, A, est ens; aut non? Si sic; bonum bis includeret ens. Imo ter, quater, & quinquies vsque in infinitum; semel dato quòd additũ passionis supra ens imbibat rationem entis; cùm rediret disquisitio de addito illo; an exprimat explicitam rationem entis, quod est substratum talis proprietatis, sine vllo addito supra explicitum conceptum entis? & non esset passio, cùm passio, quà talis, non referat meram, & formalem substrati quidditatẽ; si addat aliquid supra ens; de addito redit processus, an sit ens? vsque in infinitum.

Ratio alia ex analogia obiecti intelligibilis & appetibilis.

Præterea, quia sic se habet appetibile ad appetitum, sicut intelligibile ad intellectum; sed intelligibile addit supra ens virtutem, siue facultatem ad immutandum intellectum ex natura rei distinctam ab ipso ente: ergo similiter aptitudo entis ad terminandum impulsum, siue motum appetitus in rem, quæ appetibilitas seu bonitas dicitur, debet esse ex natura rei ab ente distincta. Nec enim apparet ratio, cur vicinior rei astruatur vis immutatiua intellectus quàm ratio terminatiua impulsus? Si ergo virtus motiua intellectus à quidditate entis ex natura rei dissidet; ita, & ratio terminatiua impulsus à quidditate entis debet ex natura rei seiungi.

2. Opinio quòd bonitas sit relatio rationis Capreolus.

2 Secunda opinio tribuitur Capreolo *in* 2. *distinct.* 34. *quæst.* 1. Asserenti; bonitatem essentialiter consistere in relatione rationis conuenientiæ vnius rei cum alia.

Quòd placitum suadetur sic: bonitas debet addere aliquid supra ens, aliàs enim ens, & bonum, essent voces synonimæ eosdem prorsus obiectiuos conceptus exprimentes; vt optimè probat præcedens Scoti ratio. Sed istud additum nequit esse priuatiuum, sicut additũ vnitatis supra ens; cùm priuatio sit potiùs quædam malitia opposita illi speciei bonitatis, qua priuat subiectũ. Nec etiam potest esse bonitas quid positiuum reale; cũ talis realitas extrahi nequeat à latissima communitate entis, vt illius passio, seu extrinseca affectio esse possit: restat igitur, quod additum bonitatis supra ens sit sola habitudo rationis.

3. Placitũ Soarij, quòd bonitas non addat nisi cõnotationẽ naturæ cui sit cõueniẽs tale bonum

3 Tertia opinio; autumat, bonum supra ens non addere relationem propriè sumptam; nec realem; nec rationis; sed solam rationem quamdam conueniẽtiæ. Quæ essentialiter posita est in connotatione, & coexistentia talis entitatis cũ alia, cui conueniens sit; quatenus ista res eam capacitatem seu inclinationem sortiatur, cui conueniens sit altera entitas. Verbi gratia, bonitas caloris non consistit præcisè in absoluta perfectione illius, quæ calori congruat seclusa habitudine ad extrinsecum; sed in perfectione quasi relata, quæ nimirum connotat naturam ignis, cui connaturalis sit & conueniens calor. Ita Soarez *disp.* 10. *de bonitate, sect.* 1. Et probatur.

Soarius.

1. Ratio pro Soario

Quia bonitas absolutè accepta nequit esse affectio entis, cũ sit ipsamet quantitas virtutis, seu latitudo perfectionis rei bonũ enim in ista acceptione, & ens, sũt voces synonimæ. At Metaphysici probãtes bonitatem de ente, aliquam proprietatẽ vel quasi proprietatẽ de illo demõstrare moliuntur; ergo debet esse aliqualiter ab ente distincta talis bonitatis ratio; ac proinde quasi relatè & cõnotatiuè accipiẽda est, prout nimirũ exigit alterius naturæ coexistẽtiã, cui cõueniẽs sit.

Tum

Confirmatur.

Tum etiam; quia ita optimè intelligitur, qua ratione eadem omnino res possit esse bona huic enti, & mala alteri; verbi gratia, idem calor bonus igni, & malus aquæ; nimirum ratione connotationis talis subiecti, cui conueniat, vel repugnet.

2. Probatio ex similitudine veri & boni.

Secundò; arguitur ex proportione, quæ intercedit inter veritatem, & bonitatem; siue inter obiectum voluntatis, & intellectus. Quia, sicut veritas non est proprietas entis realis, inquantùm infert negationem entis apparẽtis aut ficti (cùm negatio ista consequatur ad ens, quà ens est, & prout refert veram, & ratam essentiam, seclusa connotatione alicuius extrinseci;) quare veritas, prout est affectio entis, exprimit connotationem ad extrinsecum, nimirum ad intellectum. Ita bonum, quod est obiectum appetitus, nequit esse proprietas entis, inquantum absolutè, & sine connotatione accipitur; sed prout exprimit coexistentiam talis naturæ cui conueniens sit.

Litera Scoti ad decidendam dissertationem; & eius explanatio.

Duplex bonitatis acceptio apud Scotum.

4. AT, Vt controuersiam dirimamus, præmittenda est Scoti mens, *ex quæstion. 18. quodlibetali. §. de primo bonitas moralis, numer. margin. 3. editionis Hugonis Cauelli*. Vbi sequentia nobis suppeditat pronunciata. *Sicut bonitas primaria entis, quæ dicitur bonitas essentialis, quæ est integritas vel perfectio entis in se, importat positiuè negationẽ imperfectionis, per quod excluditur imperfectio, & diminutio; sic bonitas entis secundaria, quæ est accidentalis, siue superueniens entitati, est integritas conuenientiæ vel integra conuenientia eius alteri, cui debet conuenire, vel alterius sibi.* Hactenus Doctor.

Scotus.

Quo loci disertè fatetur duplicem bonitatem, alteram transcendentalem, quam appellat bonitatem entis, docetque essentialem esse; cùm nil aliud sit, quàm ipsa quantitas seu magnitudo actualitatis rei; alteram accidentalem, quæ consistit in cõnotatione alterius entitatis, cui res sit conueniens, bonitate relata seu conuenientia ad alterum.

Duplex malum; aliud absolutum, aliud relatum.

Sicut ergo duplex est bonum, ita duplex malum considerari debet; nimirum malum absolutum; & malum relatum. Malum absolutum essentialiter cõsistit in negatione perfectionis, & integritatis debitæ rei, vt in tali specie, & coordinatione entis constituatur; vnde quælibet res, eo ipso quòd trahitur ad talem gradum & speciem entis, essentialiter remouet omne nõ esse integritatis & perfectionis sibi debitæ; quod nõ esse integritatis est malitia quædam tali speciei bonitatis opposita. Quod intendit Scotus in illis verbis: *Integritas & perfectio entis in se importat positiuè negationem imperfectionis, per quod excluditur imperfectio, & diminutio.* Vbi, ly positiuè importare rem negationẽ seu diminutionem integritatis essentialis suæ nil aliud est quàm quòd integritas constitutionis rei, vi sui positiui & quidditatiui conceptus, explodit negationẽ, vel diminutionem suæ integritatis; quæ diminutio dicitur naturalis malitia bonitati naturali opposita, prout à morali malitia condistinguitur, quæ bonitati morali opponitur.

Quid malum absolutum prout oppositũ bono absoluto?

Scotus.

S. Augustinus.

Quam doctrinam ab Augustino accepisse videtur Scotus, qui *libr. 1. de Natura boni, cap. 16.* ait. *Non ergo mala est, in quantùm natura est, vlla natura; sed cuicunque non est malum, nisi minui bono: quod si in mundo absumeretur sicut nullum bonum, ita nulla natura relinqueretur.* In quo etiam sensu docuit Alensis, *1. p. q. 18. memb. 8.* *Bonũ creatum immutabiliter esse bonum*; eò quòd superstite natura cuiusque rei, nõ possit destrui bonitas seu integritas quidditatiua eius. Malum respectiuè sumptum est illud, quod licet in se bonum sit, est tamen disconueniens alteri propter positiuam repugnantiam, quam gerit cum alia entitate; sicut febris est mala corpori calor aquæ, &c. Sed de bonitate vel integritate entis, quod sit de quidditatiua ratione illius de mẽte Scoti; *vide cõtrou. 5. de infinitate Dei, ar. 2. nu. marg. 16. & etiam 14.*

Alexandri Alensis celebre axioma.

Quid sit malum relatè vsurpatum.

Scotus.

5. Deinde obseruãdũ est in illa verba Doctoris; *bonitas primaria entis, quæ dicitur essentialis, quæ est integritas, & perfectio entis*. Quòd hæc integritas, ideo appellata est ab Scoto bonitas primaria entis, eò quòd adæquetur enti in

tota communicatio, & vniuersalitate sua adeò vt nullum sit ens, nec reale, nec obiectiuum, quod eam non referat integritatem essendi seu perfectionem entitatiuam, quæ essentialiter non inferat negationem diminutionis illius prædicati seu gradus essendi, qui ad constitutionem, vel quasi constitutionem eius spectet.

Oppositiones in doctrinam præcedentem.

Placitũ Ambrosij Machini; quòd bonũ & integrũ non exprimant cõceptus conuertibiles.

SEd hanc doctrinam impetit Ambrosius Machinus, 1. *part. quæstion. 6. disp. 11. sect. 3.* Contendens; quòd etsi bonum, & integrum, quoad esse reale conuertantur; eò quòd à parte rei nullum detur bonum, quod integritatem, & perfectionem non sortiatur. Autumat tamen; conceptum obiectiuum bonitatis, & integritatis, eò non conuerti; quò concipi queat formalitas aliqua secundùm rationem explicitam eius, sine eo gradu essendi, qui ad integritatem illius attineat. Quòd probat, tùm metaphysicè, tùm Theologicè.

Ratio metaphysica, pro asserto prædicti authoris

6 Metaphysica ratio ea est: differentiæ entis, quà differentiæ sunt, & pluralitatem constituunt sub gradu entis apprehendi possunt, non concepto gradu essendi, quem quasi contrahunt; at secundùm illam expressionem, seu conceptum explicitum differentiarum entis referunt bonitatem; cùm vt sic sint perfectiuæ, & bonificatiuæ entis, & tamen non referunt integritatem, & perfectionem. Quia sub illa expressione, seu ratione explicita differentiarum non exprimunt rationem entis, quæ in illis imbibitur; ac proinde ille conceptus integer, & perfectus non est, cùm vt sic non claudat explicitè gradum entis, qui ad integritatem, & perfectionem modi differentialis spectat. Igitur, licet in esse rei, bonum, & perfectum, conuertantur; tamen in obiectiuo esse bonum, & perfectum ad conuertentiam dici nequeunt sed se gerunt vt superius, & inferius, eò quòd omne perfectum ac integrũ sit bonum; sed non è conuerso omne bonum sit perfectum & integrum.

Dilutio; vbi quid vltima differentia entis referat integritatem in quantum ex primunt rationem differendi.

Respondetur; prædictam oppositionem id pro certo assumere, quòd probare debuerat; inficiamur enim, dari posse aliquam rationem obiectiuam, quæ in ea expressione, sub qua gradum aliquem essendi refert; integritatem non sortiatur. Quare asserimus, modos entis, nimirum perseitatem, & inalietatem, inquantùm exprimunt rationem differendi, non expressa ratione entis, integritatem præseferre; cùm nullam diminutionem essendi ille gradus importet, omnemque integritatem debitam illi conceptui sibi asciscat, quà cõceptus differentialis est. Quia licet desit illi conceptui explicita ratio entis, quæ quasi contrahitur; sed hæc non attinet ad differentiam, prout differentia est. Ac proinde sine expressione entis, qui est gradus conuenientiæ, relinquitur modus differentialis in ea integritatis ratione, quæ differentiæ congruit, quà est actus entis, & ratio differendi.

Alia oppositio Theologica ex Ambrosio Machino.

Nec magis vrget ratio Theologica eiusdem authoris, qua agit, conceptum explicitum diuinarum relationum, eò integrum non esse, licet bonus sit; quò non referat expresśionem Deitatis; quam tamen spectare ad integritatem diuinarum hypostasum contendit Machinus.

Eneruatur.

Respondetur enim; negando, ad integritatem hypostasum attinere quidditatem Deitatis; vt ex his, quæ de distinctione attributorum cõstituimus, cõstat cõstabitq; ex dicendis in controuersia de diuinis hypostasibus.

Obiectio de bonitate hypostasibus diuinis iuxta sententia Scoti.

7 Obijcies deinde; minus aptam videri diffinitionem illam boni, quæ à Scoto tradita est; quatenus bonum esse idem cum integro affirmat; eò quòd videtur contradicere eiusdem Scoti sententiæ autumantis; relationes diuinas perfectionem non præseferre. Si enim integrum, & bonum in idem reciderent; omne, quod integritatem vendicat, bonitatem ac perfectionem importaret. Atqui relationes, quà tales, formalem referũt integritatẽ in eo cõceptu formarũ hypostaticarũ; ergo & bonitatẽ ac perfectionem in tali esse relato imbibunt.

Eliditur ex Scoto, apud quẽ ens non quantũ imbibit bonitatem trãscendentalem.

Respondetur; Scotum nunquam inficiatum fuisse bonitatem transcendentalem, siue integritatem in proprio gradu entis; quin eã expressè concessisse

di-

diuinis hypostasibus; vt liquet *ex* 1. *sent. dist.* 1. *quæst.* 2. Nam cùm sibi opposuisset, *num. mar.* 1. in initio quæstionis: *Quòd sicut ens, & vnum sunt in omni genere, ita & bonum; ergo relatio habet propriam bonitatem: igitur, & propriam fruibilitatem.* Respondet §. *Ad argumenta principalia*, num. margin. 12. *Ad primum de* 1. *ethicorum dico; quòd bonum vno modo conuertitur cum ente, & isto modo bonum potest poni in quolibet genere; sed bonum vt sic non potest habere rationem obiecti fruibilis.* Et postea. *Est igitur bonum non quomodocunque sumptum, sed bonum quidditatiuè sumptum, terminus fruitionis; quia est perfectio quidditatiua, qua scilicet est ratio essentialis, & non ratio suppositi.* Hactenus Scotus. Vbi manifestè concedit diuinis hypostasibus, eam bonitatis, & integritatis rationem, quæ communis est toti vniuersalitati entis; solùm enim inficiatur bonitatem, & perfectionem quantam siue infinitam, quæ sit obiectum fruitionis beatificæ. De qua in *ar.* 3. sequẽtis controuersiæ.

Scotus.

Quare nec etiam est, cur diuinis relationibus ratio appetibilis denegetur? Sic Meurisseus *lib.* 2. *suæ metaphy. cap.* 3. *parte* 3. *quæst.* 1. *conclus.* 2. *in fine.* Quia cùm diuinæ hypostases sint termini fœcunditatis essentiæ; sicut Deitas, naturali appetitu exigit esse in tribus suppositis, ita & inclinatur in formas, à quibus pluralitas suppositorum petitur; ac proinde sunt appetibiles Deitati.

Nec etiã appetibilitas obstat enti non quanto Meurisseus

8 Obijcies secundo; quòd si bonitas entis esset integritas illius; fieret, vt nostra sententia, quam de vnitate ipsius entis statuimus, sustineri nõ posset; asseruimus enim rationem vnius in positiua rei integritate & totalitate cõsistere ac proinde, sequeretur; vt rationes obiectiuæ boni, & vnius, in eamdẽ rationẽ explicitam coirent.

Obiicitur, quòd bonitas & vnitas recidetit in eũdẽ conceptũ integritatis positiuæ

Respondetur; quòd vt ex inibi constitutis satis superque constat; vnitas, quam esse affectionem entis asseuerauimus, non consistit in nexu, & coniunctione partium essentialium; alias enim non esset extra quidditatiuam entis constitutionem; ac proinde illius passio esse non posset. Quare vnitas, quæ est passio entis, posita non est in radicali integritate, quæ est ipsa partium essentialium counitio, & compositio; sed in totalitate, & integritate formali, quæ ab essentia rei pullulat, & ab ea formaliter dissidet. Ex quo sequitur, vt bonitas, & vnitas, in eamdem explicitam rationem obiectiuam non coincidant; eò quòd bonitas absoluta, quam Scotus primariam, & essentialem appellat, sit ipsamet integritas quidditatiua rei, à qua, vt à radice, integritas formalis petitur, quæ est vnitas: vnde fit, vt integritas essentialis & vnitas, comparentur inter se tanquã subiectum, & passio.

Diluitur obiectio ex præmissis.

Nostra sententia rationibus firmatur, vbi & agitur cõtra Petrum Hurtado, integritatem essentialem rei, vt connotat appetitum, non esse passionem entis.

9. Assertio prima: bonitas seu integritas absoluta non est passio entis. Hæc videtur manifesta Scoti sententia vt patet ex *num.* 4. à qua dissidet Meurisseus loco citato. Vbi contendit, integritatẽ, & bonitatem absolutam esse passionem entis. Nostrum verò assertum fulcitur sic.

Asser. 1. *Bonitas absoluta nõ est passio entis.*

Bonitas absoluta, quam Scotus integritatem & perfectionem entis in se appellat; ea est, quæ vi suæ quidditatiuæ rationis inferat negationem imperfectionis seu diminutionis eorum prædicatorum, seu graduum essendi, qui componũtur ad cõstitutionem rei sub tali coordinatione entis. Atqui res per suam essentiã, nulla alia forma aut quasi forma expectata, exprimit hãc negationẽ diminutionis earũ rationum, quæ ad cõstitutionem rei coeunt: igitur res per suam essentiam refert hanc absolutam integritatem. Sed passio debet esse extra contentum omnium prædicatorum quidditatiuorum, quæ enuntiantur de subiecto in primo modo dicendi per se, cũ

Ratio assertionis.

sit extrinseca subiecti affectio; igitur bonitas absoluta nequit esse passio entis.

Apertũ Scoti testimoniũ pro hac sententia.

Quam sententiam; quòd scilicet bonitas absoluta, vel primaria nequeat esse addita essentiæ, vel extra quidditatiuum conceptum illius; sicut passio asseritur esse extra rationem essentialem subiecti; expressè tradit Scotus, *in quæstion. 6. quodlibetali, §. contra ista arguitur sic. sub num. marg.* 10. Vbi docet ex Augustino. *Quia ait Augustinus 16. de Trinitate, cap. 8. de ista magnitudine. Idem est maius esse, quòd melius esse. Bonitas enim essentialis, qua vna species est melior alia, non est res addita essentiæ.* Quid apertius ad nostrum assertũ vt de sensu Scoti suffulciendum?

Scotus.

Asser. 2. Integritas rei nõ est passio entis in quãtũ cõnotat appetitum, Hurtadus.

10 Assertio secunda: nec integritas essentialis est passio entis, quatenùs talis integritas essendi appetitum cõnotat. Hæc assertio est contra Petrum Hurtado, & alios, quos refert, *in sua Metaph. disp. 7. sect. 4. conclus.* 10. §. 46. & probatur.

Optima ratio pro nostra sententia.

Quia integritas essentialis rei, prout connotat appetitum, non addit relationem realem ad illum, vt in sequenti assertione ostendetur; ergo sola connotatio appetitus præstare nequit, vt essentialis graduum seu prædicatorum compositio sit proprietas entis. Consequentia fulcitur eadem prorsus ratione, quã supra formauimus; ostendentes, ens cũ connotatione intellectus non posse esse passionem entis. Quia connotatio seu concomitantia plurium, vt plurium, non addita relatione per quam vnum formaliter ordinetur seu correferatur ad alterum, non est quid per se vnum, sed ens simpliciter peraccidens; sicut si connotatio ea similitudinis, quam album exprimit ad aliud album, non adderet intrinsecam formam relationis prædicamentalis, talis connotatio esset multa, vt sibi coexistunt, ac proinde merũ ens peraccidens. Atqui ens peraccidens nequit esse proprietas entis per se; igitur, integrum cũ connotatione appetitus nequit esse propria passio entis.

Alia ratio ad hominẽ

11 Secundò specialiter argumentor contra Petrum Hurtado qui loco citato, § 45. Ideo bonitatem conuenientiæ vnius naturæ ad aliam non esse passionem entis autumauit; quia plerumq; hæc sympathia vnius rei ad aliam, non est extra quidditatem rei, quæ est conueniens alteri; ac proinde illius passio censeri non non debet; cùm passio sit extra totam rei quidditatem. Atqui integrum per suam essentiam potest etiam esse congruum seu conueniẽs facultati appetitiuæ; igitur & talis cõnotatio seu conuenientia non potest esse passio entis.

Occursus pro Hurtad.

Si dicas; integrum immediatè, & per suam essentiam non excitare facultatem appetitiuam, sed impulsum, qui est actus potentiæ appetentis ab ea realiter condiscretus, & medians inter bonum seu integrum, & potentiam appetitiuam. Eò quòd impulsus, qui est effectus potentiæ appetitiuæ ab illa promanans in genere causæ efficientis, sit ipsamet causalitas boni in genere causæ finalis; immediata enim causæ finalis causalitas est ipsamet intẽtio finis, quæ à facultate appetente prodit in genere causæ efficientis.

Excutitur.

Contra sic: ergo respectu actualis impulsus, quæ est immediata causalitas boni, prout actualem adit finalizationem circa appetitum, non potest integrum sub ea connotatione actus impulsiuæ facultatis esse passio entis; cũ ens, quà integritatem essentialem refert, sit ipsimet actuali impulsiui immediatè conueniens.

Asser. 3. Bonitas relata nõ cõsistit in relatione prædicamẽtali.

12 Assertio tertia: si bonitas relata vsurpetur pro relatione prædicamentali seu habitudine conuenientiæ vnius rei ad aliam, quam aliqui formalem conuenientiam appellant, vt eam condistinguant à fundamento illatiuo talis respectus, quod fundamentum vocant conuenientiam fundamentalem; talis conuenientia formalis nequit esse proprietas entis: Hæc est contra authores secundæ opinionis; in eo quod astruunt, in respectu formalis conuenientiæ positam esse obiectiuam bonitatis rationem; licet ipsi æstiment, talem respectum esse habitudinem rationis. Fundamenta verò, quæ agunt, bonitatem in habitudine reali non consistere; etiam expugnant habitudinem rationis.

Firmatur pronũtiatũ præcedens.

Probatur ergo nostrum assertum: quia posita conuenientia ea, quæ fundamentalis asseritur, & quæ est substratum illius respectus conuenientiæ formalis, intelligitur adæquata ratio relatæ bonitatis; præpedita enim ema natione cuiuslibet habitudinis caloris

ad ignem, calor est bonus igni propter solam sympathiam, & conuenientiam naturalem; sicut, & propter naturalem antypathiam calor est malus aquæ. Quę ratio etiam obtinet, habitudinem rationis, quæ enti à functione mentis accedit, non attinere ad rationem obiectiuam bonitatis.

Cõfirmatur

Deinde: quia passio entis debet illi adæquari ad mutuam conuertenentiam; sed prædicamentalis habitudo cõuenientiæ non ambit totam ratione͂ boni, quæ cũ ente conuertitur: cùm Deus sit bonus, & non referat realem respectum conuenientiæ ad creaturas, vt per se notum est; igitur.

Ostenditur contra Soarium, bonitatem ad alterum non esse adæquatam entis affectionem.

Asser. 4. Cõuenientia fundamentalis vniusrei ad aliã non est passio entis

13. ASsertio quarta: nec conuenientiæ fundamentalis vnius rei ad aliam est passio entis. Hæc est contra Franciscum Soarez loco citato. Et probari solet assertum istud; eò quòd passio entis debeat illi adæquari in tota latitudine, & communitate sua; aliàs enim cum tota vniuersalitate essendi nõ conuerteretur, ac proinde adæquata affectio entis esse non posset. Atqui conuenientia entis ad alterum non circuit totam entis latitudinem; cùm multæ formæ sint, quæ licet absolutam entis bonitatem aut integritatem sibi asciscant, per quam ad talem speciem, & coordinationem entis attineant; eam tamen boni acceptionem, quæ ad alterum est, non sortiantur. Cùm iudicium erroneum intellectus nulli enti bonum aut conueniens sit; nec etiam actus peccaminosus relatam bonitatem præseferat, vtpote qui disconueniens sit rationali naturæ: igitur bonum relatum non adæquatur enti ad mutuam conuertentiam.

Ratio vtriusque pronã præsentia

Respõsio Soarij quòd actus praui, & erronei referãt cõuenientiã ad naturã rationalẽ secũdũ rationẽ genericã actus.

14 Occurres cum Soarez, *disputat. 10. de Bonitate, sect. 3. numer. marg. 6.* Quòd licet huiusmodi entia non habeāt bonitatem ad alterum secundùm rationem magis contractam, & specificam; sunt tamen conuenientia secundùm gradum genericum. Vt constat in iudicio erroneo, quòd licet secundùm specificam rationem erroris, sit qualitas intellectui disconueniens; est tamen bona menti secundùm vniuersalem, & genericum gradum repræsentationis intellectualis. Quòd idem asseritur de actibus prauis, qui etiam ex natura sua intrinsecam malitiam imbibunt, vt patet de odio Dei, mendacio, &c. Qui licet secundùm specificam rationem sint formæ disconuenientes naturæ rationali; secundùm gradum genericum actus humani sunt illi conuenientes.

Expugnatio perspicua fugæ Soarij

At; effugium istud euidenti ratione occluditur: quia proprietas entis, quò adæquatur enti reali in tota latitudine eius, eò fit, vt secundùm rationes contractas, & specificas, illi cohæreat; aliàs enim non esset adæquata affectio entis, vt ens est, seu in tota vniuersalitate eius: cùm gradus indiuidui, & specifici attineant ad prædicatum entis, quòd in illis imbibitur. Quòd & in alijs entis affectionibus perspicuum est; vnitas enim non solùm congruit rei secundùm rationes genericas, sed etiam specificas, & indiuiduales; & similiter veritas: Vt de se patet. Igitur cùm bonitas ista ad alterum rei non insit secundùm specificum gradum eius; fit, vt adæquata effectio entis censeri non debeat.

Respõsio alteraproSoario. Eò quòd veritas in quãtũexprimit vim ad immutãdũ intellectum nõ cõuenit gradibus genericis, & abstractis.

15 Responderi posset pro Soarez; ad passionem adæquatam entis non exigi, quòd quælibet ratio obiectiua imbibat eam affectionem; quæ asseritur proprietas entis. Cùm veritas transcendentalis, quam adæquatam entis passionem constituimus, non congruat rei secundùm rationes obiectiuas abstractas genericas, & speficas; aliàs enim abstractis gradibus deferri posset vis agendi intentionaliter, quæ cùm sit vera actio, ad veramque causam efficientem spectans, competere nequit, nisi contracto ac indiuiduo principio.

Præterea, quòd nihil apprehēdi valet vt substratum veræ actionis, quòd actuale, & existens non sit; atqui rationes genericæ, & specificæ propriam nõ sortiũtur existētiæ actualitatem, cũ nõ existāt à se, sed in se, vt in appēdice de existētia, aperuimus; quòd est propriã

existentiam nō nāciſci, ſed in toto metaphyſico exiſtere, quod ex cōuētu omniū gradum eſſendi & prædicatorum coaleſcit; igitur veritas deferri nequit enti, niſi vt cōtracto ad indiuidualem ac exiſtētialem formam.

Cōuellitur quatenus vis intētionalis ad immutandū intellectū identificetur cū omni gradu entis.

Reſpondetur; quòd, licet veritas ſic non cōgruat enti, vt quælibet ratio obiectiua propriā præſeferat veritatē, à veritate alterius prædicati ſeu gradus eſſendi cōdiſtinctam; quod neceſſarium non eſt, vt veritas adæquata entis proprietas cēſeatur; cum exiſtentia adequetur enti in tota vniuerſalitate & communitate eius, & tamen quilibet metaphyſicus gradus propriam ac cōdiſtinctam exiſtentiam non ſibi aſciſcat. At neceſſarium eſt ad affectionem adæquatam entis, vt proprietas identificetur cum tota latitudine eſſendi; adeò vt quælibet ratio obiectiua ſaltim identicè referat talem paſſionem. Quod fatemur in ea entis proprietate, quæ eſt immutatiua intellectus, & dicitur veritas; omnia enim prædicata generica, & ſpecifica, ſicut identificantur, cum exiſtentia, quæ eſt conditio agendi, ita & cum veritate & illa vi intentionali ad intellectum immutandum. Quod è contra fit in bonitate relata erroris, verbi gratia; cui ſic competit ſecundùm rationem genericam actus conuenientia ad intellectum, vt illi repugnet bonitas ad alterum, nimirum ad potentiam intellectiuam, ſecundùm contractam rationē actus erronei: at vis ad immutandum intellectum non contradicit enti ſecundùm aliquam rationem obiectiuam ſui; ſicut nec alicui prædicato entis repugnat exiſtentia, quæ neceſſaria eſt ad veram cauſalitatem intentionalem adeundam.

Aptior reſpōſio pro Soario.

16 Cæterùm: quia reſponderi poſſet pro Soarez; actus erroneos & vitioſos, etiam ſecundùm contractam, & indiuiduam rationem, bonitatem ad alterum ſeu conuenientiam fundamētaliter relatā præſeferre reſpectu erroneorū, & prauorum habituum, qui ab actibus producuntur; ideo alia ratione noſtra ſententia fulcienda eſt. Quæ ſic ſe habet.

Efficax cōprobatio noſtræ aſſertionis.

Conuenientia ad alterum non eſt extra totam latitudinem entis, quā refert quidditatem rei; ergo nō poteſt eſſe paſſio entis in ſecundo modo dicendi per ſe de inferioribus entis enuntiata. Antecedens perſpicuum eſſe debet in plurimis formis, quæ eſſentialem referunt ſympathiam ad propria ſubſtrata; forma enim ſubſtantialis eſſentialiter eſt conueniēs materiæ, & è contra materia formæ; ſimiliter calor igni, & ſic de plurimis alijs naturis: ergo conuenientia iſta fundamentalis non poteſt eſſe proprietas entis.

Effugium.

Dices; formas ſubſtantiales, immo & cæteras formas entitatiuas, non modales, per ſuas eſſentias non eſſe conuenientes ſuis ſubſtratis, quibus & per ſuas eſſentias non componuntur; aliàs enim nō eſſent entitates, ſed modi, quorum compoſitio ad proprias potētias, eſt de quidditate eorum.

Præcluſio effugij in formis modalibus de quarū quidditate eſt actualis cōpoſitio ad ſubſtrata.

Contra ſic; quòd ratio non procedit de compoſitione actuali, ſed de componibilitate formæ ad propriam potentiā quæ in actu primo eſſentialiter exprimit aptitudinalem cōuenientiam ad materiam. Sed age; damus, entitatiuas formas per ſuas eſſentias non eſſe aptitudinaliter conuenientes proprijs potētijs; de formis modalibus validam hanc inſtruo rationem. Vnio materiæ ad formā per ſuam eſſentiam eſt conueniens materiæ, ſicut & per ſuam eſſentiam illi cōponitur; quod idem aſtruendum eſt de omnibus formis modalibus, quæ, ſicut per ſuas eſſentias ſubiectis componuntur, ita & per ſuas eſſentias ſunt actus bonificatiui ſubiectorum: igitur bonitas ſeu conuenientia ad alterum non eſt extra quidditatē formæ modalis; ac proinde non poteſt eſſe affectio ſeu proprietas modi. Sed tota modorum collectio clauditur ſub ambitu & vniuerſalitate entis: igitur bonitas relata non poteſt eſſe adequata affectio entis, prout formas modales complectitur.

Corollarium ex dictis.

Ex dictis manifeſtum eſt; bonum nulla ratione eſſe adæquatam proprietatē entis; nec quà bonum abſolutum ſeu eſſentialiter integrum; nec quà bonum alteri, ſeu bonum relatum, vt alij appellant. Sic Ludouic. Molin. 1. *p. q. 5. diſp. vnica. §. ſecundo colligimus, bonum propriè non eſſe paſſionem entis.*

Molina.

De

De Bonitate Dei specialiter.

17 EXpensis his de natura boni in genere; reliquum est, vt de bonitate Dei, vel breuiter disseratur; in qua & integrũ absolutum, & bonum ad alterum, considerare licebit. Sed vt expeditius res enodetur, spectanda est prius bonitas Dei, vt ad intra, deinde vt ad extra, prout nimirum ad creaturas comparatur.

Expensio absolutæ bonitatis vel integritatis naturæ diuinæ.

Cæterùm, in bonitate Dei vt ad intra non solùm absolutam integritatem in tota natura Dei profitemur, prout ex omnium tum absolutarum, tum relatiuarum proprietatum conuentu quasi coalescit; sed etiam in qualibet ratione obiectiua. Quælibet enim attributalis forma, prout explicitam rationem refert à conceptu Deitatis condistinctam, sicut, & propriam infinitudinem imbibit ab infinitate Deitatis formaliter dissitam; ita & propriam integritatem; cùm infinitum, quà tale, totum ac integrum sit in eo gradu essendi.

Adde; ex dictis non solùm proprietates absolutas, quæ propriam important quantitatem virtutis, integras esse, sicut & infinitas; sed etiam non quantas proprietates, nimirum hypostaticas formas propriam integritatem, quæ essentialẽ diminutionem in tali gradu essendi respuat, sibi asciscere. Hæc de absoluta bonitate, aut integritate Dei.

18 De bonitate verò relata seu cõueniẽtia ad alterum, dubitatio esse posset; an Deo competat, prout ad intra; seclusa collatione seu habitudine ad ens creatum?

Elucidatio bonitatis ad alterum in Deo per cõparationem ad intra.

Dicendum est, etiam ad intra hanc bonitatem seu conuenientiam ad alterũ Deo inesse; quia vna persona asseri potest alteri conueniens seu bonum alterius, non ea ratione vt alterum suppositum sit substratum alterius hypostasis; verbi gratia, quòd paternitas suppositũ filij intrinsecè compleat, aut perficiat; sed vt conuenientia sit in ratione principij, & principiati; adeò vt ineffabilis illa totius Trinitatis societas cuilibet personæ conuenientissima extet.

Reperitur inter personas diuinas

Verùm; supposita sententia Scoti autumantis, attributales proprietates inter se, & à Deitate formaliter condistingui, sicut, ex hypothesi huius distinctionis, necessariò astruendum est aliud, & aliud formale; ita nec incongruum erit, conuenientiam formalem seu formalitatum asserere. Cùm sapientia, prout conceptibilitatem refert à ratione Deitatis formaliter dissitam, sicut & Deitati cõiungitur vt proprio substrato, sublata omni potentialitatis ratione; ita est bonificatiua Deitatis, & constitutiua eius in esse sapientis; ac proinde vendicat bonitatem ad aliud, non reale, sed formalem. At de his in controuersia de distinctione attributorum ab essentia, satis superque actum est.

Itẽ inter attributa & Deitatẽ data distinctione formali quã tuetur Scotus.

19 De Deitate comparata ad extra indubitabile est, quòd bonitatem relatam seu conuenientiam ad alterũ, nimirum ens creatum, præseferat. De qua apprimè Alensis noster, 1. *p. q.* 18. *memb.* 6. in hæc verba. *Causa prima, sicut dicit Phylosophus, magis est essentialis causato, quàm alia causa, quod tamen intelligendum est sic, non quòd causa prima sit de esse causatorum, sed quia causata nulla nisi ab ipsa sunt; nec nisi per ipsã sunt & seruãtur; nec nisi, vt ad ipsam sunt; habent esse & bonitatem. Sicut dicit Dionysius, bonum est in quo omnia subsistũt, in quo omnia seruantur; & ad quod omnia ordinantur. Hinc est quòd vnũ quodque, in quantùm est, à bono; & in bono; & ad bonum; est. Et hæc est bonitas in creatura; esse à bono; in bono; & ad bonum.*

Cõparatio bonitatis relatæ Dei ad extrà.

Aurea axiomata Alensis è re.

Hæc Alensis adeò appositè ad rem, vt nil vltra adijci debeat.

20 Ad opposita fundamenta. Ad primum primæ opinionis, *ex n.* 1. nõ fulciri authoritate nostri Doctoris; cùm in loco inibi citato propriã mẽtem de bonitate non expresserit; ex quodlibetis tamen constat, bonitatem apud Scotũ, nõ esse proprietatem entis, quo fit, vt ratio eius intendens distinctionem entis à veris & proprijs passionibus contra bonitatem non militet.

Ad fundamenta opposita.

Ad 1. arg. Respõdetur

Ad secundũ argumentum eiusdem opinionis sub eodem *nu. marg.* dicimus, maximum esse discrimẽ inter obiectum intellectus, & voluntatis; in obiecto enim intellectus, cũ illum immutet effectiuè, necessum est, vt virtus hæc ad intentionalem actionem sit extra quidditatẽ rei; vt in cõtrouersia de veritate actum est. Quod aliter in obiecto voluntatis fit

Enodatio arg. 2. ex ab similitudine inter causali atẽ veri, & boni.

quod

quod, absque effectiua potentiæ immutatione, ratione intrinsecæ, & essentialis integritatis impulsum appetitus, terminare valet; cùm bonum non moueat efficiendo, sed finalizando, & alliciendo.

Quid addat appetibile supra bonum?

21 Sed instabis de appetibili, quidnam sit, & quid addat supra bonum? Respondetur; quod si appetibile accipiatur fundamétaliter, pro integritate ea, quæ appetitum excitat; vt sic est ipsamet bonitas rei essentialiter: at si appetibile consideretur formaliter pro ea denominatione, quæ bono, à tendentia appetitus, accedit; est extrinseca denominatio.

Ad fundamentum opinionis secundæ

Ad secundam opinionem *sub n. marg.* 2. falsum supponere, nimirum bonitatē esse extra quidditatem entis; nec instātia vrget: damus enim ingenuè, non esse proprietatem entis.

Ad 3. opinionem.

Ad tertiam sententiam, *sub n.* 3. patet ex dictis in 4. assertione. Ideo enim conuenientia fundamentalis non potest esse adæquata passio entis; quia multa entia per suam quidditatem hanc fundamētalem conuenientiam nanciscuntur.

De Malo, quod opponitur bono.

Qua ratione detur malum in rebus?

22. Rogabis vltimò pro complemento doctrinæ; vtrum detur in rebus malum oppositum bono? Respōdeo breuiter, cum distinctione duplicis malitiæ, vel absolutæ, vel relatæ; iuxta duplicem bonitatis considerationem, cui illa opponitur.

Quid de malo absolutè spectato?

Dicimus ergo, quòd malitia absolutè sumpta, in quantum est diminutio essentialis integritatis rei, non datur in rebus; eò quòd nullum relinquatur positiuum, quod apprehendi queat, vt substratum talis negationis, cùm sit adæquata destructio entis. Quare res, aut integra esse debet, vt superstes sit; aut si integra non est, nihil illius superest, quod positiuum subiectum esse valeat illius negationis, seu diminutionis essendi. Ita Vazquez, *in 1. part. tom.* 1. *disput.* 23. *capit.* 6. *numer. margin.* 17. Si autem diminutio non sit substantiæ rei, sed alicuius accidentis conuenientis ipsi substantiæ; tunc sicut substantia superstes esse valet accidenti destructo, ita & non esse talis accidentis conuenientis (quod non esse dicitur malum, quatenus est priuatio boni) datur in substantia; sicut priuatio visus in homine; & sic de cæteris.

Vazquius.

Quid de malo relatè vsurpato?

De malo autem relato asserendum est, in rebus reperiri; nec tamen in negatione consistere, sed in positiua antypathia vnius rei ad aliam; verbi gratia, caloris ad aquam. De malitia verò morali, *in 2 sent.* ex instituto agendum est. Et hæc de hac controuersia.

CON-

CONTROVERSIA QVINTA DE INFINITATE DEI.

CONTEXTVS OPERIS.

HActenùs de illis diuinæ naturæ propretatibus disputationis seriem contexuimus, quæ Deo congruũt inquantũ cum creaturis in abstractissimo entis prædicato coniungitur; nimirum, de vnitate, veritate, & bonitate. Modo tamen antequam ad cætera attributa, quæ pressè & strictè Dei attributa astruuntur, descendamus; de modis diuinæ naturæ differendum est. Est enim distinguere modos vt hic acceptos ab attributis; modi enim sunt quædam affectiones, seu quasi affectiones Deitatis, ab illa solùm per rationem dissitæ, quæ ei non cohærent quasi diuinæ naturæ ex creaturis tribuantur ad instar qualitatum, seu inhærentiũ formarum, vt huius vocis *attributum* ethymologia præsefert; quasi quid Deo ex creaturis tributum indicet; huius rationis sunt, sapientia, misericordia, iustitia, &c. Quæ propriè attributa asseruntur, quia sunt formæ adinstar qualitatum ex creaturis petitæ; modi enim strictè accepti de quibus sequens disputatio differit, Deo ex creaturis non tribuuntur; cùm in illis non reperiantur quasi qualitates, sed sint singularissimæ Dei affectiones. Cuiusmodi est infinitas quasi intensiua, immensitas, immutabilitas, æternitas cum necessitate in essendo abigente vertibilitatem in nihilum. Postea tandem de alijs attributis, scilicet de cognoscibilitate Dei à nobis, sciẽtia, volũtate, omnipotẽtia, prouidentia, &c. Recto pro nostro captu, disputationis tramite agendum erit.

Quid interfit discriminis inter modos diuinæ naturæ & attributa.

Attributa vt condistincta à modis apprehenduntur ad instar qualitatum.

ARTICVLVS I.

Quæ sit ratio obiectiua diuinæ infinitudinis?

SVMMARIVM.

Multiplex illimitationis accceptio. Numer. 1.
Sententia S. Thomæ de ratione obiectiua infinitatis secundùm essentiam. Num. 2.
Oppositiones Scoti contra D. Thomam. Num. 3.
Defenduntur. Num. 4.
Placitum Vazquez autumantis, infinitudinem exprimi per negationem essendi ab alio. Num. 7.
Litera Scoti ad firmandam veram sententiam; & eius explanatio. Num. 10.
Opposita fundamenta diluuntur. Num. 20. & 21.

Quadruplex illimitationis acceptio in Deo extra punctū quæsiti.

1. QVIA Infinitudinis rationem, non nisi per negationem finis apprehendimus, sicut multipliciter fit, vt res finiatur; ita & illimitationem multiplicem per illud non esse finitionis, quòd exprimit infinitudo, inuestigare possumus.

Prima infinitudo abigēs finitionē respectu notitiæ creatæ

Aut enim res cognitione finitur, quatenus exhauritur tota ratio obiectiua illius; & tale cognitionis genus dicitur comprehensio; sumpta metaphora à cōprehensione minoris quantitatis in maiori, à qua circumscribitur. Cùm ergo Deus sit illimitatus in ratione cognoscibilis, incomprehensibilis astruitur; ita vt formaliter vi suæ illimitatæ intelligibilitatis inferat negationem comprehensionis.

Secūda infinitudo ablegans metam durationis.

Secundò; res finitur meta durationis; & hanc negationem infert Dei æternitas; quæ in ratione durationis illimitata est.

Tertia infinitas remouēs terminū loci.

Tertiò; metitur res circa locum siue spatium; & istud non esse finitionis, aut termini exprimit Deus per suam immensitatem.

Quarta illimitatio separās finitionē virtutis operatiuæ ad extra.

Quartò; contrahitur ens circa virtutem agendi, quando nimirum exhauritur virtus operatiua illius, ita vt vltra progredi non possit; & hanc finitionem remouet Deus per suam omnipotentiam.

De qua negatione finitudinis disserat præsēs articulus?

At de his negationibus finitudinis, aut terminationis nihil expendit præsens articulus; sed de alio non esse, quod apprehenditur consequi ad quidditatiuum conceptum Deitatis, quo Deitas est, & quatenùs refert formalissimam rationem essendi; & hæc appellatur illimitatio secundùm essentiam. Verùm in constituenda ratione obiectiua huius infinitatis dissident authores.

Primus modus sentiendi Thomistarum; & illius confutatio.

Opinio S. Thomæ.

2. PRima sententia est S. Thomæ, 1. *par. quæst.* 7. *art.* 2. Quem multi Thomistæ sequuntur, non omnes; plures enim sub specie, vel fuco commentarij ab eo manifestè deficiunt, Scoti rationibus expugnati. Opinio igitur S. Thomæ est; Deum eò infinitum esse, quò potentialitate careat, ob cuius contractionem fit, vt res finitionem, & terminationem adeat; materia enim finita est, quia à forma contrahitur: & forma similiter à compositione cum suo receptiuo finitur. Quare si Deus albedinem sine substrato produceret; talis forma infinita esset, quò illimitata à subiecto recipiente. In spiritualibus similiter asseuerant; essentiam Angeli finiri, eò quòd actuetur ab existentia realiter condiscreta ab essentia ipsiusmet Angeli; & similiter existentiam finiri ab essentia Angeli pronuntiant, in qua vt in proprio substrato recipitur. Quæ opinio suadetur sic.

Expēsio sententiæ Thomistarum.

Fūdamētū Thomistarū.

Omnis actus proprio materiali cohærens finitionē expectat ab eo substrato, cui inest; quia quod recipitur in alio, est in illo ad modum recipientis: igitur actus, qui in nullo materiali recipitur, in nullo contrahitur, & finitur. Atqui Deitas est forma quædam per se subsistens, & irrecepta; ergo inde habet vt illimitata sit.

Confutatur valida Scoti ratione.

3 Sed iste modus asserendæ infinitudinis displicet Scoto; qui *in* 1. *dist.* 2.

2. *quæstion.* 2. §. *Vltimò ostenditur propositum num. margin.* 33. Sic illum confutat.

Scotus

Quia Angelus est immaterialis, ergo est infinitus. Nec possunt dicere, quòd esse Angeli finiret eius essentiam; quia secundùm eos esse est accidens essentiæ, & posterius naturaliter, & sic in primo signo naturæ essentia secundùm se, & vt prior, videtur esse intensiuè infinita: & per consequens in secundo signo naturæ non erit finibilis per esse. Hactenus Scotus.

Oppugnatio argumentationis Scoti ex Vazquio.

4 Verùm, acutissimam hanc Scoti oppositionem adeò segniter adoritur Vazquez alioquin acris ingenij vir; vt manifestè ostendat, illam, contentione, non iudicio, taxare. Asserit enim 1. *parte, tomo* 1. *disput.* 25. *capit.* 2. Scotum duo falsa Diuo Thomæ in ista ratione imponere. Primùm: esse siue existere esse accidens essentiæ.

Defenditur ratio Scoti

At Scotus obtusè non loquitur de accidente prædicamentali, vt effutiuit Vazquez, sed tantùm de accidente prædicabili; cum distinctione rei, à re, existentiæ ab essentia, vt communiter à S. Thom. assectis astruitur; quòd suppetit Scoto, vt contra prædictā opinionē efficacissimè inuehatur.

Existentia creata finitur per essentiā, & è cōtra de sensu Thomistarum.

Nec etiam in altero Scotus Diuo Thomæ aliquid imposuit, vt molitur, Vazquez; autumans, Diu. Thomam asseuerasse, existentiam terminari per essentiam; non tamen è contra essentiam per existentiam finiri. At Vazquez allucinatus apparet; vtrumque enim de mente Sanct. Thomæ tradunt Thomistæ; quòd nimirum essentia, & existentia per modum actus, & potentiæ, dum materialem, & formalem causalitatem adeunt, se ad inuicem finiant; sicut materia, in compositis Physicis, contrahitur per formam, & è contra forma per materiam finitur, vt expressit Diu. Thomas; eadem enim prorsus est vtriusque ratio.

Asseritur Scotus ab aliorum oppugnatione.

Nec ictum Scoti infringit tertia aliorum oppositio; dum astruunt, Sanctum Thomam non existimasse, formalem finitudinis rationem in receptione consistere, sed in potentiali receptibilitate; adeò, vt ea forma, cui cōtradicat potentialis compositio ad proprium substratum, essentialiter inferat finitudinis negationem.

Quia, ratio Scoti non solùm agit, essentiam, & existentiam Angeli, non esse realiter compositas; immò nec componibiles. Quare, Vazquez, qui se prius Sancti Thomæ vindicem exhibuerat, vltimò se prodit desertorem, Scoti argumentationi succumbens; dum ait: *Cæterùm, prædicta ratio, qua S. Doctor explicare, & probare nititur infinitatis attributum in Deo, difficilis adhuc mihi videtur.*

Vazquij defectio à doctrina Thomistarum.

Elucidatio acuminis Scoti cōtra aduersarios

5. Vis autem argumentationis Scoti eò spectat; quòd essentia, & existentia Angeli, sicut, & cuiuslibet alterius entis, non distinguuntur realiter; vt ex appendice de existentia satis superque constat; ergo essentiæ, & existētiæ Angelicæ implicat aditio propriæ causalitatis realis, à qua propria finitio accipi queat.

Occursus pro finitione naturæ per cōtrationē, & receptionē hypostasis.

Si autem obijcias in omni opinione asserendam esse distinctionem realem, naturæ, & hypostasis, etiam in Angelicis substantijs; ac proinde esse possibilem contractionem, & finitionem realem naturæ ab hypostasi; & è contra hypostasis à natura.

Eliditur ex textu Scoti.

Contra responsionem istam, instruo Scoti rationem; quæ eam etiam perstringit efficaciter. Quia natura ita est terminabilis à sua hypostasi, vt pro aliqua causalitatis præsuppositione suppositalitatem anteeat, quæ ex naturæ eminentia, & potentialitate extrahitur; cùm certo certius sit, materialis eductionis formam eductam naturæ præsuppositione anteire. Atqui, pro illo priori causalitatis, non intelligitur natura vt illimitata, estò quòd pro illo signo composita non sit hypostasi contrahenti, aut finienti: igitur nec in secundo instanti naturæ, adita compositione ad hypostasim, finiri valet. Quia, vt optimè obseruat Scotus; *Id quod est formaliter seu intensiuè infinitum, nequit per compositionem ad actum in posteriori naturæ signo accedentem, finitionem adire.*

Scotus

Roboratur Scoti ratio.

Deinde: quia natura Angeli de absoluta Dei potentia conseruari valet sine propria, & aliena suppositalitate, vt in appendice de subsistentia constitutum est: sicut, & natura accidentis de facto conseruatur sine inhærentia; cùm maiorem referat dependentiam natura accidentalis ab inhærentia, quàm substantialis ab hypostasi.

At,

At, in ea hypothesi, natura Angeli non esset intensiuè illimitata; igitur res non finitur, dum compositionem adit.

Subtilis alia oppugnatio ad hominem ex Card. Aureolo.

6. Sed alia non contemnenda ratione excutit Cardinalis Aureolus, Thomistarum fundamentum; *in 1. sent. distinction. 43. articul. 1.* In hæc verba.

Præterea; illud quod per nullam potentiam potest fieri illimitatum, immo semper remanet limitatum, non indiget extrinseco limitante; quoniam omne tale oportet esse limitatum ex natura sua; alioquin si esset indifferens, posset per aliquam potentiam trahi ad illimitationem in actu: cùm non sit aliquid possibile sine agente illud potente reducere ad actum.

Obstrua viuida subtilitate Aureoli.

Sed manifestum est, quòd forma per nullam potentiam potest fieri illimitata; non enim Deus potest formam istius lapidis signati facere infinitam: ex quo patet, quòd ex se est finita. Ergo non indiget materia, aut alio extrinseco ad hoc, quòd limitetur. Solùm enim per hoc forma illimitata dicitur; quia potest intelligi, vt communis, & prædicabilis; & idem contingit de materia in conceptu specifico: in re autem quodlibet est per se limitatum, cùm neutrum eorum sit per se vniuersale.

Cōmentarius rationis Aureoli,

Mens autem Aureoli eò tendit; quòd voluntaria videatur reciproca ea contractio, siue finitio materiæ per formam, aut formæ per materiam, ad infinitudinem præueniendam; si talis illimitatio cuilibet materiæ, aut formæ creabili ab intrinseco impossibilis, ac repugnans sit. Atqui, apud Sanctum Thomam, *1. parte, quæstion. 7. artic. 2. In responsione ad articulum*; implicat forma aliqua simpliciter infinita; igitur à compositione eius ad materiam petenda non est ratio intrinsecæ finitudinis talis formę.

Opinio Gabrielis Vazquez de ratione obiectiua infinitatis; & illius expugnatio.

Secūdus modus dicendi Gabrielis Vazquez.

7. SECVNDVS Modus aperiendi illimitationem Dei secundùm essentiam; est Gabrielis Vazquez loco citato, *disput. 25. capit. 5.* Asserentis; obiectiuam rationem infiniti secundùm essentiam formaliter consistere in negatione essendi ab alio; quia cùm effectus præcontineatur, intra propriæ causæ efficacitatem, eò fit, vt quodlibet productum, sit quoddam partem capiens suæ causæ, ac proinde finiatur, vi talis participationis: quàm obrem negatio, quam exprimit infinitas, est ipsummet non esse productionis siue participationis, per quam res finitur.

Expugnatio singularis opinationis Vazquij

Cæterùm; vt ad hæc iterum redire necessum non sit; hoc placitum Vazquez à communi Doctorum sensu exorbitat, ac proinde ab omnibus iure respuitur. Quia immensitas nullam rationem obiectiuam intrinsecam addit supra infinitudinem Dei, sed solam connotationem ad extrinsecum loci; adeò vt ipsamet quantitas virtutis, & actualitatis Dei absolutè spectata sit infinitas secundùm essentiam: prout verò relatè apprehenditur vt connotans spatium, asseratur immensitas. Atqui nullus Patrum aut Doctorum immensitatem aperuit per negationem dependentiæ ab alio, sed per sufficientiam, & vim essentialem, vt spatium quodlibet creatum, & creabile replere queat ex hypothesi suæ productionis extra causas; igitur nec infinitas absoluta Dei exprimi debet per negationem dependentiæ à principio producente.

Sicut immēsitas nō expenditur per negationem dependētiæ à principio ita nec infinitas.

Altera ratio ex analogia infinitatis intensiuæ, vel extensiuæ creabilis.

8. Deinde: quia diuinas proprietates, non nisi ex analogia ad creata, apprehendimus; at infinitas creata possibilis, quà talis formaliter, siue hæc extensiua, siue intensiua sit, non apprehenditur per negationem dependentiæ à causa; alias enim prolaberemur in eorum commentum, qui asseuerant, ideo huiusmodi infinita impli-

plicare, quia essent suum esse, siue ens per essentiam, sicut Deus, quod ab omnibus communiter exploditur, dum impossibilitatem infiniti secundùm molem corpoream, & intensionem, expendunt: nec enim per locum intrinsecum sequeretur, quòd esset Deus vastitas quædam infinita corporea, aut albedo infinitè intensa. Sed infinitas ista creabilis apprehenditur per negationem termini, siue secundùm molem quantitatiuam, siue secundùm gradualem perfectionem; igitur, & illimitatio Dei in tota ratione essendi non concipitur per negationem causæ, à qua profluat, sed per non esse finitionis quātitatis virtualis Dei.

Tertia Ratio efficax cōtra Vazquium

9 Tertiò: quia euidentissimam redolet implicationem, quòd detur Angelus, qui improductus esse queat; at ita euidens non est, quòd à Deo producibilis nō sit Angelus infinitus in tali genere essendi. Nec enim tam euidenter apparet, tale infinitum in aliquo genere essendi implicare; quàm quod sit suum esse, & ab alio independens. Quia, sicut apud graues Theologos, ex infinitudine in tali genere qualitatis, verbi gratia sapientiæ, aut caloris, non sequitur infinitum secundùm essentiam simpliciter; ita opponi posset, quòd ex infinitudine in tali ratione substantiæ, verbi gratia in genere Angeli, non inferatur absoluta illimitatio in tota ratione essendi; de quo nos latiùs in controuersia de omnipotentia Dei. Igitur aliam negationem exprimit infinitum; & aliam, improductum: ac proinde voluntariè Vazquez præter, ne dicam contra omnium Theologorum mentem, talem obiectiuam rationem infinitudinis commentus est.

Textus Scoti; & eius elucidatio.

10. Obiectiuam infinitatis rationem refērat Scotus, in quæstione quinta, quodlibetali, §. *Ad vltimum concedo, quòd intellectus est formaliter infinitus, n. marg. 24. editionis Cauelli.* In hæc verba.

Deitas cūctæ illimitationis pelagus Scotus

Respondeo; primùm omnino in diuinis est essentia, vt essentia, quæ secundum Damascenum est pelagus, propter comprehensionem omnium perfectionum diuinarum; ista est infinita. Non tantum intensiuè in se, sed etiam virtualiter; primò, & per se continens omnia intrinseca. Quodcunque autem aliud continet per identitatem aliud, sed non primò omnia, quia nec à se; sed virtute essentiæ, à qua etiam habet suam infinitatem. Videtur ergo, quòd essentia habet infinitatem, & formaliter, & propriam, & primam; quia à se, quia respectu omnium dicitur pelagus; quia omnem perfectissimè continet entitatem intrinsecam, vt possibile est eam cōtinere in vno formaliter.

Speculare limpidam Scoti Theologiam.

11 *Ab hac autem prima, sicut licet loqui, emanant omnia ordinatè: primò quidem intrinseca essentialia, quæ non dicunt respectum ad extra; secundò notionalia; tertiò, & vltimo creata, siue extrinseca; & quodlibet emanans recipit illud perfectionis ab ea, cuius est capax, si sibi non repugnat. Et illius recepti causa, quasi effectiua, & primaria est infinitas essentiæ; causa autem, siue ratio formalis est ipsa entitas propria cuiuslibet emanantis. Essentiale ergo recipit ab ea infinitatem formalem, quia talis essentia sufficit in ratione principij, & fundamenti ad dandam talem quantitatem; & talis quantitas virtualis, ipsi non repugnat, sicut nec communicabilitas.*

12 *Ipsi autem relationi personali competit per essentiam esse ad alterum; nec competit sibi infinitas intensiuè propria, quia ipsa non est capax talis quantitatis, sicut nec communicabilitatis. Etiam in genere principij formalis est status; hoc enim accipit infinitatem, illud non, quia hoc est hoc, & illud est illud; sicut hoc accipit communicabilitatem, illud incommunicabilitatem, quia hoc est hoc, & illud est illud: repugnantia enim formalis, & non repugnātia, primò reducitur formaliter ad rationem eius, cui dicitur esse repugnantia.*

1. Obseruatio pro litera Scoti.

13 Pro explicatione textus adnotetur; quòd in Deo aliquid concipitur per modum substantiæ; & aliud

adinstar qualitatis; id quod intelligitur per modum substantiæ, est ipsamet Deitas, quæ se gerit vt substratum omnium perfectionum attributalium, cuius infinitudo apprehenditur adinstar magnitudinis, seu quantitatis virtualis illimitatissimæ, & interminatissimæ. Infinitas verò attributorum, quæ sunt velut affectiones Deitatis, concipitur adinstar intensionis cuiusdam, seu gradualitatis non finibilis, aut terminabilis. Quia cùm diuinorum cognitionem à creatis mendicemus, & sapientia infinita creata, si daretur (quam esse possibilem probabiliter ostendemus in controuersia de omnipotentia) esset intensio quædam nullatenus terminata; ita sapientiam diuinam, & cæteras attributales Dei proprietates apprehendimus ad instar actualitatis intensiuæ illimitatæ. Quod spectauit Scotus, dum in litera textus, Deitatem intensiuè infinitā appellat, quod & præstat in alijs innumeris suæ doctrinæ locis.

Obserua. 2. Vbi expēditur logica pullulatio infinitudinis attributorum

14 Obseruandum deinde; quòd quando Scotus in litera astruit; à Deitate, tanquam à pelago essendi, attributorum infinitudinem trahi; non loquitur de emanatione aliqua ante intellectum, sed solùm intelligibili, aut logica; quia esto quòd distinctionem formalem inter Deitatem, & attributa constituat sola formalitatum discretio ad realē productionem non præstat, dùm vera productio actio physica sit; quæ inter metaphysicos eiusdem entitatis gradus intercedere nequeat. Quod & ostēdunt illa Scoti verba. *Ab hac autem prima*, (intellige Deitatem) *sicut licet loqui, emanant omnia ordinatè.* Vbi tria docet Scotus. Primum; Deitatem propriam infinitudinem referre à conceptu Deitatis, nec formaliter dissitam. Secundùm; omnia attributa propriam etiam illimitationem sibi vendicare; quò fit, vt sicut attributa inter se formaliter secernuntur, ita, & attributales infinitudines etiam ex natura rei differant. Si enim misericordia esset eadem formaliter cum ea infinitudine, quam imbibit etiam formaliter attributum iustitiæ; fieret, vt misericordia, & iustitia, in eamdem conceptibilitatem coinciderent; de quo in sequenti articulo. Tertiùm Scoti pronuntiatum est; quòd licet à Deitate, quasi pullulare intelligantur relatiuæ hypostases, attamen nec ab ea quantitatem virtutis, nec infinitudinem hauriunt; de quo in tertio articulo huius controuersiæ.

Scotus.

15 Adnotandum est tertiò; in illa Scoti verba. *Videtur, quòd essentia habet infinitatem, quia omnem perfectissimè continet entitatem intrinsecam, vt possibile est, eam contineri in vno formaliter.*

Notandū circa exarationem literæ.

Quòd de ratione infinitudinis est, vt salua discretione formali omnem alium gradum essendi, qui formaliter est in Deo, sibi identificet realiter; adeò vt hæc identitas non sit quidam quasi materialis plurium prædicatorum in eamdem entitatem conuentus; sed quòd de ratione huius formalitatis sit identificari alteri realiter, vt pressiùs in controuersia de distinctione attributorum ab essentia exaratum est. Quò fit, vt relationes personales infinitudinem sibi non vendicent; vt potequæ sibi non identificent realiter opposita s hypostases.

Cur à pelago Deitatis attributa hauriāt illimitationē, relationes autē nō ita.

16 Ratio autem apud Scotum, quare à Deitate attributales proprietates infinitudinem hauriant; hypostales verò non ita; à proprijs rationibus formalibus attributorum, & hypostasium, accipienda est. Eò quòd formalitas attributalis habilis sit, vt infinitudinem referat; hypostasis verò non. Quia vt acutè obseruauit Scotus. *Etiā in genere causæ formalis est status; hoc enim accipit infinitatem, illud non, quia hoc est hoc, & illud est illud: sicut hoc accipit communicabilitatem, illud incōmunicabilitatem, quia hoc est hoc, & illud est illud, repugnātia enim formalis, & non repugnātia, primò reducitur formaliter ad rationem eius, cui dicitur esse repugnātia.* Vnde fit, vt sicut in rationem formalem hypostasis vltimò defertur, quòd incōmunicabilis sit alteri supposito; ita & à ratione formali eiusdē hypostasis peti debeat illa nō habilitas, vt à Deitate, à qua quasi pullulare intelligitur, infinitudinē trahat; cū tamē à Deitate attributa propriam illimitationem hauriant. Sed de his latiùs in sequentibus articulis.

Duæ assertiones pro vera sententia.

Assertio 1.

17 HIS Prælibatis, dicendum primò; infinitatem per essentiam exprimi per non esse finitionis in quantitate virtutis, seu actualitatis Dei. Ita sancti patres, & scolastici doctores vno excepto Vazquez, qui nimis extortè pro se allegat Dionysium *de Diuinis nominibus, cap. 9.* Qui dum Dei magnitudinem, virtutisque quantitatem elucidat, nec vel subobscurè innuit eam dependétiæ negatione: adeò vt mirũ sit quid negationis depẽdẽtiæ ex Dionysij verbis in mentem ipsius Vazq. irrepere potuerit, vt sanctũ doctorem ad tale commentum trahere excogitarit.

Vazquius sinistrè interpretatur Dionysium.

Ait enim Dionysius, *Magnus quidem Deus dicitur, tum ex sua magnitudine, qua se & cum omnibus, quæ magna sunt, communicat; & per omnem magnitudinem diffundit, atque extendit: locum omnem continet, omnem numerum superat, omnem infinitatem transilit.* Vbi (rogo) his verbis aliquid negationis dependentiæ insinuatur? Nec in alijs, quæ post pauca subijcit Dionysius. *Magnitudo hæc tum infinita est; tum quantitate vacat; tum numero: atque eadem est præstantia, quæ ex absoluta ac præter modum extenta natura magnitudinis, quæ comprehendi non potest, sumitur.* Quò loci perspicuè Dionysius præstantiam diuinæ infinitudinis petit à natura præter modum extenta; quæ nimirum terminatione careat, aut meta, qua finiatur; non autem à negatione dependentiæ. Dionysio suffragatur Aurelius Prudẽtius antiquitate, & eruditione maximè spectabilis, in sua Apotheosi in hæc verba.

Perstringitur vltra Vazqui. ex Dionysio.

Clemens Prudentius in Apotheosi.

At Deus ingens,
Atque superfusus trans omnia, nihil habet infra
Extremum, vt claudi valeat, sensu ve teneri.
In comprehensa manet virtus, cui linea desit
Vltima, quam spatium non mensurabile tendit.

Nec committam, vt ex scholasticis doctoribus Bonauenturam prætere am exactissimè rem absoluentem, in *1. sent. dist. 43. quæstion. 2. art. 1. §. Ad intelligentiam autem obiectorum.* Vbi subiicit.

Egregia Bonauen. assertio pro elucidatione cõmunis sententiæ.

18 *Est notandum, quòd infinitum dicitur per abnegationem finis. Potest ergo dupliciter dici infinitum, scilicet à parte negationis, & similiter à parte finis. A parte finis: nam finis dicitur dupliciter. Vno modo, quòd est complementum; & sic infinitum dicitur per priuationem complementi; & hoc modo dicitur infinitum in materia, & in genere substantia, & in alijs generibus: & hoc modo non cadit in Deo, quia ipse est perfectissimus.*

Alio modo finis dicitur terminus, sicut finis agri; & sic infinitum dicitur, quod caret termino, & statu. Et hoc potest esse dupliciter secundùm negationem; quia potest intelligi priuatiuè; & negatiuè. Priuatiuè: quia non habet terminum, sed tantùm natum est habere propter hoc, quòd habet esse limitatum; & hoc modo dicit incompletionem, & non est in Deo. Alio modo negatiuè: quod non habet terminum, nec etiam natum est habere; & hoc modo ponitur in Deo propter summã immensitatem.

Huius assertionis probationes petendæ sunt ab impugnatione Vazquez à *n. 7. vsque ad 9.*

Assertio 2.

19 Dicendum secundò; quòd licet infinitudo exprimatur per non esse finitionis secundùm essentiam; sicut etiam ratio spiritus aperitur per negationem corporis; attamen formaliter consistit in positiua quantitate virtutis omnino illimitata. Quare ratio obiectiua illimitationis secundùm essentiam formaliter, & præcisissimè considerata, nec remouet dependentiam ab alio tanquam à causa, vt contra Vazquez actum est; nec etiam excludit terminationem per compositionem, & contractionem distinctorum se se adinuicem finientium; vt ex impugnatione sententiæ Sanct. Thomæ constat. Hæc est expressa sententia Scoti, *in 1. sent. dist. 2. quæstion. 2. numer. marg. 33.* Vbi ait. *Breuiter dico vnam propositionem; quòd quæcunque essentia absolutè finita, in se est finita; vt præintelligitur omni cõparationi ad aliam essentiam.*

Scotus

Altera verò huius asserti pars, quòd nimirum ratio obiectiua infinitudinis non claudat essentialiter negationē termini, ex sequenti articulo constabit; vbi ostendetur, infinitudinem non addere aliquam rationem obiectiuā supra Deitatem: atqui Deitas essentialiter non claudit negationem, igitur nec infinitas.

Altera pars asserti.

Responsio ad fundamenta opposita.

20 EX His ad opposita fundamēta. Ad opinionem Thomistarum respondet Scotus loco citato, *num. marg. 33. Breuiter respondeo ad argumentum; quòd qualibet entitas habet intrinsecum sibi gradū suæ perfectionis, in quo est finitum, si est finitum, vel infinitum, si est infinitum, si ergo sit finitū, nō per aliud ens finitatur.*

Dilutio fūdamēti Thomistarum.

Scotus.

Et cùm arguitur: si forma finitur ad materiā, ergo si non est ad illam, nō finitur; fallacia est consequentis. Corpus finitur ad corpus; ergo si non est ad corpus est infinitum; vltimum cœlum ergo erit infinitum. Sophisma est tertij Physicorum, quia, sicut priùs, corpus in se finitur quàm finiatur per aliud corpus; ita forma finita in se priùs finitur, quia est talis natura in entibus, quæ finitur, quàm finiatur per materiam: nā secūda finitas præsupponit primā, & non causat eam. Ergo in primo signo naturæ, est essentia Angeli finita; ergo non finibilis, per esse: ergo in secūdo signo non finitur, per esse. Hactenus Scotus; cuius argumētatio adeò euidenter oppositum fundamentum prosternit, ac proterit; vt nihil vltra excogitari queat, quòd acutius & defæcatius sit.

Efficax excursus Scoti in Thomistas

21 Fundamentum Vazquez etiam ex dictis corruit; ostendimus enim, rationem obiectiuam infinitudinis solū formaliter exprimere non esse finitionis; non verò negationem dependentiæ: hæc enim infertur à Deitate, quia essentialiter est suum existere, omnem obiectiuam potentiam essentialiter ablegans.

Ad fundamētū Vazquij respondetur ex prælibatis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm infinitas sit de essentiali conceptu Deitatis, & attributorum?

SVMMARIVM.

1 SVpposita sententia Scoti constituentis distinctionem formalem inter essentiam, & attributa: idem est disquirere, vtrum infinitas sit de quidditate Deitatis, & attributorum? Ac expendere, vtrum attributa propriam sibi infinitudinem asciscant ab illimitatione Deitatis formaliter condiscretam? Si enim attributa essent idem formaliter cum infinitudine Deitatis; & Deitas ipsa à propria attributorum illimitatione formaliter non dissideret; nec Deitas, & attributa; ex natura rei secerni possent. Hoc igitur constituto.

Punctus dissertationis

2 Aliqui ex Scoti sectatoribus opinantur; ex doctrina Scoti inferri, infinitatem nō esse de quidditate Deitatis, nec attributorum.

Placitū aliquorū Scotistarū quòd infinitas nō sit de quidditate Deitatis.

Quòd suadere moliuntur; primò, ex Scoto *in 1. distinct. 8. quæstion. 4. §. Ad quæstionem respondeo.* Qui ideo agit; sapientiam diuinam esse distinctam ex natura rei à iustitia etiam diuina; quia sapientia creata, quæ trahitur ad vnitatem præcisi conceptus cum sapientia diuina, ex natura rei differt à iustitia creata. Et subdit rationem; quia modus adueniens rei non destruit gradum illum essendi, cui adiungitur, atqui infinitas est modus perfectionum attributalium; ergo non immutat formalem, & quidditatiuum illarum conceptū. Ergo si in creatis distinguuntur sapientia,

Scotus

1. Ratio ex Scoto.

& iustitia; etiam in diuinis secerni debet etiam ex natura rei: ac proinde supponere videtur Scotus, infinitatem esse modum quidditati rei accedētem; quò fit, vt essentialem cōstitutionem, aut quasi cōstitutionem eius rei præmittere debeat, cui tāquam modus aduētitius accedit; atque adeò non est de quidditatiuo conceptu rei.

2. Ratio ex Aureo. quòd sapiētia sit distinctū attributū ab infinitate, eò quòd conueniat invnitate ratio nis præcisæ cū sapiētia finita

3 Secūdò; suadetur placitum istud ratione, quā pro eo construit Aureol. in 1. *dist.* 43. *ar.* 1. §. *Et ideo dixerunt alij, quòd infinitas non est speciale attributū in Deo.* Vbi sic habet Aureol. *Omnis ratio, seu conceptus perfectionem importās distinctus à quolibet alio attributali, videtur esse speciale attributum. Sed infinitas est conceptus distinctus à quolibet attributo formaliter; concipiens enim infinitatem, non necessariò concipit sapientiam: nec etiam concipiens sapientiam secundùm suam formalitatem concipit necessariò infinitum. Cùm sapientia, secundùm suam rationem formalem, in quantum est perfectio simpliciter, abstrahat à finito, & infinito: quia si infinitatem includeret, non esset in creatura: si verò finitatem; non esset in Deo.*

Validainuasio Aureoli cōtra præcisionē vnitio cā entis à finito, & infinito.

Vnde patet manifestè, quòd nulla alia perfectio simpliciter includit formaliter infinitum, nec finitum; alioquin nulla talis perfectio simpliciter secundū suam rationem formalem esset communis Deo & creaturæ; cuius oppositum isti volunt: ergo negari non debet, quòd infinitas sit speciale attributum.

Arguitur tertiò

4 Tertio arguitur: quia infinitas potest à priori demonstrari de Deo; hæc enim illatio causalis est à priori: quia Deus est suum esse, ideo est infinitus. Igitur infinitas debet esse extra rationem formalem Deitatis, quæ est suum esse, siue ens per essentiam; aliàs talis illatio potius esset quædam petitio principij, siue eiusdem antecedētis repetitio: quod est contra communem modum sentiendi theologorum, qui huiusmodi deductione sæpiùs vtuntur.

Cōfirmatur

Præterea: quæ sunt passiones alicuius superioris de illo in secundo modo perseitatis enuntiatæ; etiam sunt passiones inferioris, ac proinde extra quidditatiuū conceptum illius. Sed finitas, & infinitas, sunt affectiones entis de eo accidētaliter dictæ; igitur nequeunt esse de essentiali conceptu entis, prout trahitur ad esse Dei, & creaturæ.

Instatur ex infinitudine in ente creato

Tum vel maximè: quia finitas, & infinitas in quantitate molis non sunt prædicata quidditatiua, sed affectiones quædam corporeæ molis, extra totam essentialem constitutionem illius: vnde fit, vt quantitas finita, & infinita, non differant specie; quod idem verum est de qualitate finita, & infinita: igitur pari ratione in quantitate virtutis, finitas, & infinitas, non attinent ad rei quidditatem.

Arguitur quartò quòd nō multiplicetur formaliter infinitas iuxta discretionem attributorū

5 Quartò arguitur: si infinitas esset de quidditate Deitatis, & cuiuslibet perfectionis attributalis; fieret, vt quodlibet attributum referret propriam infinitudinem ex natura rei distinctam ab illimitatione Deitatis, & cuiuslibet alterius attributi. Si enim apud Scotum Deitas, & attributa, ex natura rei dissident, etiam Deitatis, & attributorum, infinitudines ex natura rei secerni, necessum est; si infinitudines ab essentia, & attributis, formaliter non distinguantur. Sed hoc est falsum; quia sicut omnes gradus entis creati, qui ad metaphysicā constitutionem conueniunt, per eādem finitatem intrinsecè finiuntur, & per eā dē existentiā existunt, & per eamdē singularitatem indiuiduantur; ita similiter proprietates diuinæ, vi illimitationis Dei in tota ratione essendi, infinitudinem sibi vendicant, sicut, & per eamdem existentiam Deitatis existunt; non multiplicatis infinitatibus, sicut nec existentijs.

Arguitur 5. ad hominem ex Aureolo.

6 Vltimò; pro ista opinandi ratione sic instat Aureolus: *Quādo aliqua plura conueniunt, & differunt; alio conueniunt & alio differunt. Sed sapientia & iustitia & cætera attributa, conueniūt in hoc, quòd sunt infinita; differunt autem suis formalibus, & proprijs rationibus, secundùm illos: ergo infinitas est aliud à proprijs rationibus quorumlibet attributorum, & cùm sit perfectio, manifestè patet, quòd erit distinctum attributum.*

Opinio Aureoli improbantis plures conceptus infinitatis in Deo.

Secūda opinio Cardin. Aureoli.

7 SEcundus modus sentiendi est eiusdem Aureoli loco citato asserentis; nō dari in Deo plures infinitudines formaliter condistinctas. Qui cōsequēter loquitur ad eā, quā sequitur sententiam, dum autumat; attributa nō addere supra Deitatem rationes aliquas obiectiuas intrinsecas, sed solā connotationem ad extrinseca. Et probatur primò.

1. Ratio Aureoli quòd nō distinguātur infinitudines attributorū; sicut nec ipsa attributa addūt Deitati nisi cō notationem ad extrinseca.

Quandocumq; aliqua coincidunt in idem, & re, & ratione intrinsecè; necesse est, quòd habeant intrinsecè eamdem infinitatem; non enim potest multiplicari infinitas sine multiplicatione reali, vel rationis, eorum, quæ dicuntur infinita. Sed declaratum est sæpè, quòd omnes perfectiones simpliciter coincidunt in rationem Deitatis, quamvis distinguātur in connotatis: ergo intrinsecè eadem erit infinitas omnium diuinorum.

Arguit 2. quòd nō plurificetur infinitas sicut nec æternitas.

Deinde: non plus circuit alia attributa infinitas, quàm incommutabilitas, aut æternitas; sicut enim sapientia est infinita, ita incōmutabilis, & æterna. Sed non propter hoc ponūtur tot æternitates quot sunt perfectiones simpliciter; nec etiam totidem incommutabilitates: ergo nec tot infinitates.

3. Ratio Aureoli; quòd nō multiplicetur infinitas in Deo, sicut nec finitas in ente participato

8 *Præterea: non magis multiplicatur infinitas in diuinis, quàm quātitas omnium accidentium, & aliorum, quæ concurrunt in eodem quāto in creaturis vt puta, lapide, vel ligno. Sed constat, quòd non est nisi vna quantitas in vno quāto creato, à qua formaliter tā substātia, quàm omnia accidentia illius, dicūtur quantificari; aliòquin plures dimensiones essent simul, & plura corpora. Haberet enim albedo lapidis suum longum latum, & profundum; & similiter durities, & sic de alijs: quod omnino impossibile est, quia tunc plures dimensiones essent in eodem situ. Ergo multo minus poni potest, quòd in diuinis multiplicentur infinitates secundùm perfectiones simpliciter; & non potiùs sit vna infinitas omnium.* Hactenus Aureolus pressè, & subtiliter.

Textus Scoti ex quodlibeto quinto, §. Ex hoc possumus, sub numer. margin. 4. editionis Cauelli. *Ex quo inferimus, infinitudinem intensiuam esse de quidditate Deitatis, & attributorum.*

Scotus

9 EX *Hoc sequitur, quòd infinitas intensiua non sic se habet ad ens, quod dicitur infinitum, tanquam quædam passio extrinseca adueniens illi enti; nec etiam eo modo, quo verum, & bonum, intelliguntur passiones, vel proprietates entis. Immo infinitas intensiua dicit modum intrinsecum illius entitatis, cuius est; sic intrinsecum, quòd circumscribendo quodlibet, quod est proprietas, vel quasi proprietas eius, adhuc infinitas eius nō excluditur, sed includitur in ipsa entitate.*

Vnde de ipsa entitate præcisissimè accepta, absque scilicet quacumque proprietate, verum est dicere, quòd aliquam magnitudinem propriam virtutis habet sibi intrinsecam; & non magnitudinem finitam, quia ipsa repugnat sibi: ergo infinitam.

10 *Ipsum etiam infinitum præcisissimè acceptum, non sub aliqua ratione proprietatis attributalis, vt bonitatis, vel sapientiæ, potest comparari secundū ordinem essentialem ad aliqua, quæ excedit; & non secundùm aliquam proportionem determinatam, quia tunc esset finitum. Intrinsecus ergo modus cuiuslibet infiniti intensiuè, est ipsa infinitas, quæ intrinsecè dicit ipsum esse, cui nibil deest; & quod excedit omne finitum vltra omnem proportionem determinabilem.*

Ex quodlibeto sexto, §. Contra ista arguitur sic, sub numer. margin. 10. Vbi agit Scotus, magnitudinem Dei, iuxta Augustini phrasim, non esse extra essentialem conceptum Deitatis.

11 RESpondeo dico; *quòd omni proprietate, per impossibile, vel possibile, circumscripta ab essentia diuina; ipsa habet propriam magnitudinem, scilicet propriam infinitatem. Habet enim gradum intrinsecum, sicut res finita habet propriam finitatem; sicut si circumscribas ab homine omnem proprietatem, adhuc habet propriam finitatem in ordine entium; sic ergo concedo, quòd est idem Deo esse, quòd magnum esse; & aliquomodo, si licet dicere, magis intrinsecè, quàm Deo iustum esse, vel sapientem esse; quia non ita dicit magnum proprietatem, vel attributum, sicut iustum, vel sapiens. Transit ergo in ipsum propter summam identitatem magnitudinis ad essentiam.*

Scotus. Infinitas, vel magnitudo Dei nõ est extra quidditatẽ Dei.

12 *Cùm infers: ergo non manet secundùm propriam rationem magnitudinis; neganda est consequentia. Immo in creaturis sic trãsit magnitudo perfectionis, quòd non est aliud realiter ab eo cuius est; & tamen manet secundùm propriam rationem magnitudinis, vt proprium fundamentum æqualitatis, vel inæqualitatis. Est enim vna species entiũ quantũcũq; immaterialis, alteri speciei immateriali æqualis, vel inæqualis secũdũ perfectionẽ, ergo manet in ea magnitudo secũdũ perfectionẽ, vt fundans istã æqualitatem: & tamen transit ista magnitudo in essentiam per identitatem. Quia ait Augustinus 6. de Trinitate, capit. 8. de ista magnitudine, idem est maius esse, quòd melius esse; bonitas enim essentialis, qua vna species est melior alia non est res addita essentiæ.*

Qualiter magnitudo transeat in rationẽ obiectiuã Deitatis absq; distinctione formali.

13 *Non sunt ergo opposita in diuinis, immo nec in creaturis, transire, & manere; si rectè intelligatur. Transire propter realem identitatem; & manere propter propriam quidditatem: nec sequitur manet, ergo manet realiter distinctum; sed sicut aliquid manet; quando sua propria quidditas non est destructa.*

NOTA.

Explicatio Textus, & fundamenta ad veram sententiam.

14. DVO Obseruanda occurrunt circa literam textus. Primum; circa illa verba Doctoris ex quæst. 5. quodlibetali. *Quòd infinitas intensiua non sic se habet ad ens, quod dicitur infinitum, tãquam passio extrinseca adueniens illi enti; nec etiam eo modo, quo verum, & bonum, intelliguntur passiones, vel proprietates entis.* Vbi constituere videtur Doctor, bonitatem esse proprietatem entis, sicut & veritatem; quod contradicit his, quæ in præcedenti controuersia de bonitate asseuerauimus. At non obstat Doctor, si verba ipsius penitiùs enodentur; quia ibi non loquutus est de bonitate, seu integritate essentiali & absoluta, sed de conueniẽtia ad alterũ, quæ bonitas relata appellatur; & hanc etiam non constituit Scotus adæquatam entis proprietatem, sed solùm proprietatẽ entis autumauit. Eò quòd, aliquãdo hæc conueniẽtia ad alterum astrui possit proprietas rei, quãdo nimirũ est extra quidditatem naturæ, quæ refert conuenientiam ad alterum; quãdo verò per suam essentiam res hãc sympathiam seu conuenientiã ad alterum sibi vendicat; tũc illius rei proprietas esse nõ potest, vt ex inibi discussis satis superq; cõstat. Quod autem Scotus bonitatem seu integritatem absolutam non cẽsuerit esse proprietatẽ entis, patet ex textu citato *ex quod lib. 6* vbi ait *sub n. 12.* à nobis trãscriptus. *Transit ista magnitudo in essentiam.* Vbi per magnitudinẽ intelligit quãtitatẽ virtutis rei, & statim subijcit. *Quia ait Aug. 6. de Trin. c. 8. de ista magnitudine idẽ est maius esse, quòd melius esse; bonitas enim essentialis, qua vna species est melior alia, nõ est res addita essẽtiæ.* Quid expressius pronunciari potuit ad nostrã sententiam firmandam?

1. Obseruatio. Scotus. Scotus.

15 Deinde reserandus est nodus, qui emergere videtur ex illis verbis Scoti citatis ex quodlibeto 6. Vbi loquens de infinito, quod ex phrasi Augustini magnum appellat, subdit. *Sic ergo concedo, quòd est idem Deo esse, quòd magnum esse, & aliquomodò, si licet dicere, magis intrinsecè, quam Deo iustum esse, vel sapientem esse: quia non ita dicit magnum proprietatem, vel attributum; sicut iustum, vel sapiens, transit ergo in ipsum propter summam identitatem.* Vbi multiplex occurrit scrupulus ex litera Doctoris: primus; ex illis verbis: *Si licet dicere magis intrinsecè*. Vbi non assertiuè, sed cum formidine, constituere videtur, infinitatem Deo magis intrinsecam esse, quàm attributa; quæ á quidditate Dei ex natura rei con distinguit constans Scoti sententia. Deinde, quòd inclusionem infinitudinis in Deitate, transitum in realem identitatem appellat; qui etiam transitus seu conuentus in summam identitatem realem cum Deitate, ipsis affectionibus attributalibus defertur: quò fieret, vt intimior Deitati censeri non deberet infinitudo, quàm proprietates attributales.

16. Cæterum, dubitationem dirimit Scotus vltimis illis verbis. *De ista magnitudine, idem est maius esse, quòd melius esse: bonitas enim essentialis, qua vna species est melior alia, non est res addita essentiæ.* Vnde infert Sotus, quòd tam in diuinis, quàm in creatis, magnitudo seu quantitas perfectionis non solùm transit in identitatem realem cum ea ratione obiectiua, cuius est magnitudo, sed etiam in identitatem formalem retenta tamen ratione formali illius magnitudinis, quæ in eamdem coit formalitatem cum quidditate, cuius est magnitudo. Vnde concludit Scotus, quòd magnitudo, seu quantitas virtutis rei, adita identitate cum ratione illa obiectiua, cuius est magnitudo, manet in illa ratione obiectiua, quam transcendit essentialiter; sicut in re manet sua propria quidditas, quando non est destructa. Sic ad verbum Scotus *sub num. 13.* à nobis transcriptus. *Non sunt ergo opposita in diuinis, immo nec in creatis, transire, & manere, si rectè intelligatur; transire propter realem identitatem, & manere propter propriam quidditatem. Nec sequitur manet, ergo manet realiter distinctum; sed sicut aliquid manet, quando sua propria quidditas non est destructa.* Ex dictis veram sententiam eruere licebit.

Redusemer ens ex litera textus. *Scotus* *Vrgetur oppositio* *Diluitur.* *Scotus* *Perspicuum Scoti testimonium de formali träsce ntia infinitudinis in Deitate, & attributis.* *Scotus*

Vera sententia statuitur, quòd infinitas plurificetur formaliter iuxta discretionem attributorum.

17. Assertio prima: quantitas seu magnitudo virtutis non est extra quidditatem entis, prout á creato, & increato præscindit. Hoc est expressum Scoti pronunciatum; quod vel hac breui ratione fulcitur.

Assertio 1. Quantitas virtutis vel magnitudo entis nö est extra quidditatë entis, prout abstrahit à finito & infinito.

Quia magitudo seu bonitas absoluta, per quam vna species est melior alia; nil aliud est, quàm integritas ea debita cuilibet rationi obiectiuæ in tali ordine entium, quæ inferat essentialiter negationem diminutionis cuiuslibet prædicati, quod ad rationem obiectiuam illius integritatis spectet: & quæ facta comparatione ad aliam rem, sub ista quantitate virtutis, superet aliam, aut superetur ab intrinseca actualitate, & magnitudine alterius. Atqui res per suam essentiam integra est, vt in controuersia de bonitate aperuimus: & per suam essentialem constitutionem excedit aliam speciem entis, aut exceditur ab illa: igitur, & bonitatem, ac magnitudinem quidditatiuam nanciscitur.

Ratio assertionis.

18 Oppones; ex dictis inferri diuinas hypostases magnitudinem, & quantitatem virtutis præseferre; cùm propriam integritatem in eo gradu essendi sibi vendicent.

Obiectio ex relationibus diuinis

Respondetur; non quamlibet integritatem esse magnitudinem, aut quantitatem virtutis; sed eam, quæ facta collatione ad aliam rem, possit esse ratio æqualitatis, aut inæqualitatis: quòd è contra fit in relationibus diuinis, vt in sequenti articulo constabit.

Infringitur

19 Assertio secunda: infinitas est

Asser. 2. Infinitas est de quidditate Deitatis & attributorum.

de vltimo conceptu eius rationis obiectiuæ, cuius est infinitas; ac proinde illimitatio Deitatis, est de vltimo conceptu eius; & infinitudo cuiuslibet attributi transcendit vltimam formalitatem illius. Sic expressè Scotus loco citato, & constat ex probatione primæ conclusionis.

1. Ratio, eò quòd quantitas, & magnitudo entis vt trahitur ad Deum sit ipsa infinitas.

Quia magnitudo seu quantitas entis, vt trahitur ad Deum, est quidditatiuè ipsamet infinitas intensiua Dei; cùm magnitudo Dei ea sit vt metiri, aut finiri non valeat. Atqui magnitudo seu quantitas rei non est extra quidditatem entis, prout ambit creatum, & increatum vt ostensum est; igitur nec prout trahitur ad esse Dei, extrahi poterit à quidditatiua ratione illius.

2. Ratio efficacior ex consequentia doctrinæ in via Scoti.

20 Sed alia efficaciori ratione à principijs Scoti petita, nostra sententia firmanda est; ea nimirum, quæ compositionem inter Deitatem, & attributa vitat, data discretione ex natura rei attributorum ab essentia; quam probationem latè examinauimus *in controuersia 1. articul. 5. à numer. margin. 16. vsque ad 27.*

Quia ideo ex coniunctione formalitatum ex natura rei discretarum, supposita etiam identitate reali, emergit in creatis cõpositio metaphysica ante intellectum; quia prædicata metaphysica ita in eamdem entitatem realem coeunt, vt talis identitas solùm materialiter metaphysicis gradibus accedat, non verò ab ipsismet quidditatiuis horum prædicatorum conceptibus accipiatur talis identica coniunctio: adeò vt de essentia animalitatis non sit conuentus in identitatem realem cum gradu rationalitatis. Quo fit, vt sicut animalitas à sua ratione quidditatiua non referat vt rationalitatem adeat per identicam coniunctionem; ita & animalitas, per suam rationem formalem non respuat carentiam, & indigentiam rationalitatis; ac proinde quòd in potentialitate ad illam sit; quamobrem accedit compositio.

Vitatur compositio inter Deitatem, & attributa, eo quòd infinitas sit de quidditate talium conceptuum.

È contra verò; ideo sapientia, & Deitas, ex natura rei interse non componuntur, esto quòd formaliter ex natura rei condistinguantur; quia identitas ea realis, quæ istis duabus formalitatibus supperit, non est merè materialis coitio in eamdem entitatem, quæ à quidditatiuis istarum rationum conceptibus non exigatur: sed potius identitas realis, quam istæ formalitates referant, vi propriæ illimitationis formalis. Vnde fit, vt sicut Deitas per suam essentiam formaliter illimitatam refert, quòd adeat realem identitatem cum sapientia; ita & per suam quidditatem remouet Deitas indigentiam cuiuslibet affectionis attributalis; ac proinde, & potentialitatem ad illam. Ergo in doctrina Scoti inconcussum principium esse debet ad vitandam compositionem, quæ ex distinctione ex natura rei in diuinis sequi videbatur; quòd essentia, & attributa quidditatiuam illimitationem vendicent à qua habeant, vt in illis identica coniunctio materialis non sit, sicut in gradibus creatis; qui ob id nec potentialitatem exhorrent, nec compositionem non adire queunt. Sed de his expeditè loco citato.

Expeditur cõstãs regula Scoti de veritate enuntiationũ ex terminis abstractis in diuinis.

21 Deinde vrgeo rationem, ex illa optima regula, quam tradit Scotus verificationis illarum propositionum in diuinis, quæ ex terminis abstractis formantur; sic igitur Scotus *in 1. dist. 8. q. 4. num. marg. 26.*

Scotus.

„ *Oppositum est in Deo; quia abstrahendo sapientiam à quocunque quod est extra rationem sapientiæ, & bonitatem similiter abstrahendo à quocunque quod est extra eius rationem formaliter; remanet vtraque quidditas præcisè sumpta formaliter infinita. Et ex quo infinitas est ratio identitatis eorum, facta tali abstractione præcisissima; remanet ratio identitatis extremorum. Non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium à quo abstrahuntur, sed propter infinitatem formalem vtriusque. Et quòd ista sit ratio prædicationis per identitatem, signum est ex hoc, quòd non conceditur ista, paternitas in diuinis est spiratio actiua, nec vt vera formaliter, nec vt vera per identitatem: nec paternitas est innascibilitas, & è conuerso; sicut ista conceditur, paternitas est Deitas, & è conuerso. Et ratio videtur, quia abstrahendo paternitatem, & innascibilitatem, ab essentia, siue à supposito, neutrum est formaliter infinitum, & ideo neutrum in sua ratione sic abstractum, includit rationem identitatis eius ad alterum; & ideo neutrum sic abstractum de altero verè prædicatur.*

22 Vbi assignans Scotus discri-

men

Nodus emergens ex litera textus.

15 Deinde reserandus est nodus, qui emergere videtur ex illis verbis Scoti citatis ex quodlibeto 6. Vbi loquens de infinito, quod ex phrasi Augustini magnum appellat, subdit. *Sic ergo concedo, quòd est idem* Deo *esse, quòd magnum esse; & aliquomodo, si licet dicere, magis intrinsecè, quam* Deo *iustum esse, vel sapientem esse: quia non ita dicit magnum proprietatem, vel attributum; sicut iustum, vel sapiens, transit ergo in ipsum propter summam identitatem.* Vbi multiplex occurrit scrupulus ex litera Doctoris: primus; ex illis verbis: *Si licet dicere magis intrinsecè.* Vbi non assertiuè, sed cum formidine, constituere videtur, infinitatem Deo magis intrinsecam esse, quàm attributa; quæ à quidditate Dei ex natura rei con distinguit constans Scoti sententia. Deinde, quòd inclusionem infinitudinis in Deitate, transitum in realem identitatem appellat; qui etiam transitus seu conuentus in summam identitatem realem cum Deitate, ipsis affectionibus attributalibus defertur: quò fieret, vt intimior Deitati censeri non deberet infinitudo, quàm proprietates attributales.

Scotus *Vrgetur oppositio*

16. Cæterum, dubitationem dirimit Scotus vltimis illis verbis. *De ista magnitudine, idem est maius esse, quòd melius esse: bonitas enim essentialis, qua vna species est melior alia, non est res addita essentiæ.* Vnde infert Sotus, quòd tam in diuinis, quàm in creatis, magnitudo seu quantitas perfectionis non solùm transit in identitatem realem cum ea ratione obiectiua, cuius est magnitudo, sed etiam in identitatem formalem retenta tamen ratione formali illius magnitudinis, quæ in eamdem coit formalitatem cum quidditate, cuius est magnitudo. Vnde concludit Scotus, quòd magnitudo, seu quantitas virtutis rei, adita identitate cum ratione illa obiectiua, cuius est magnitudo, manet in illa ratione obiectiua, quam transcendit essentialiter; sicut in re manet sua propria quidditas, quando non est destructa. Sic ad verbum Scotus *sub num.* 13. à nobis transcriptus. *Non sunt ergo opposita in diuinis, immo nec in creatis, transire, & manere, si rectè intelligatur; transire propter realem identitatem, & manere propter propriam quidditatem. Nec sequitur manet, ergo manet realiter distinctum; sed sicut aliquid manet, quando sua propria quidditas non est destructa.* Ex dictis veram sententiam eruere licebit.

Diluitur. *Scotus* *Perspicuum Scoti testimonium de formali träscendentia infinitudinis in Deitate, & attributis.* *Scotus*

Vera sententia statuitur, quòd infinitas plurificetur formaliter iuxta discretionem attributorum.

17. Assertio prima: quantitas seu magnitudo virtutis non est extra quidditatem entis, prout à creato, & increato præscindit. Hoc est expressum Scoti pronunciatum; quod vel hac breui ratione fulcitur.

Assert. Quantitas virtutis vel magnitudo entis nō est extra quidditatē entis, prout abstrahit à finito & infinito.

Quia magitudo seu bonitas absoluta, per quam vna species est melior alia; nil aliud est, quàm integritas ea debita cuilibet rationi obiectiuæ in tali ordine entium, quæ inferat essentialiter negationem diminutionis cuiuslibet prædicati, quod ad rationem obiectiuam illius integritatis spectet: & quæ facta comparatione ad aliam rem, sub ista quantitate virtutis, superet aliam, aut superetur ab intrinseca actualitate, & magnitudine alterius. Atqui res per suam essentiam integra est, vt in controuersia de bonitate aperuimus: & per suam essentialem constitutionem excedit aliam speciem entis, aut exceditur ab illa: igitur, & bonitatem, ac magnitudinem quidditatiuam nanciscitur.

Ratio assertionis.

18 Oppones; ex dictis inferri diuinas hypostases magnitudinem, & quantitatem virtutis præseferre; cùm propriam integritatem in eo gradu essendi sibi vendicent.

Obiectio ex relationibus diuinis

Respondetur; non quamlibet integritatem esse magnitudinem, aut quantitatem virtutis; sed eam, quæ facta collatione ad aliam rem, possit esse ratio æqualitatis, aut inæqualitatis: quòd è contra fit in relationibus diuinis, vt in sequenti articulo constabit.

Infringitur

19 Assertio secunda: infinitas est

Asser. 2. Infinitas est de quidditate Deitatis & attributorum.

de vltimo conceptu eius rationis obiectiuæ, cuius est infinitas; ac proinde illimitatio Deitatis, est de vltimo conceptu eius; & infinitudo cuiuslibet attributi transcendit vltimam formalitatem illius. Sic expressè Scotus loco citato, & constat ex probatione primæ conclusionis.

1. Ratio, eò quòd quantitas, & magnitudo entis vt trahitur ad Deum sit ipsa infinitas.

Quia magnitudo seu quantitas entis, vt trahitur ad Deum, est quidditatiuè ipsamet infinitas intensiua Dei; cùm magnitudo Dei ea sit vt metiri, aut finiri non valeat. Atqui magnitudo seu quantitas rei non est extra quidditatem entis, prout ambit creatum, & increatum vt ostēsum est; igitur nec prout trahitur ad esse Dei, extrahi poterit à quidditatiua ratione illius.

2. Ratio efficacior ex consequentia doctrinæ in via Scoti.

20 Sed alia efficaciori ratione à principijs Scoti petita, nostra sententia firmanda est; ea nimirum, quæ compositionem inter Deitatem, & attributa vitat, data discretione ex natura rei attributorum ab essentia; quam probationem latè exarauimus *in controuersia 1. articul. 5. à numer margin. 16. vsque ad 27.*

Quia ideo ex coniunctione formalitatum ex natura rei discretarum, supposita etiam identitate reali, emergit in creatis cōpositio metaphysica ante intellectum; quia prædicata metaphysica ita in eamdem entitatem realem coeunt, vt talis identitas solùm materialiter metaphysicis gradibus accedat, non verò ab ipsismet quidditatiuis horum prædicatorum conceptibus accipiatur talis identica coniunctio: adeò vt de essentia animalitatis non sit conuentus in identitatem realem cum gradu rationalitatis. Quo fit, vt sicut animalitas à sua ratione quidditatiua non referat vt rationalitatem adeat per identicam coniunctionem; ita & animalitas, per suam rationem formalem non respuat carentiam, & indigentiam rationalitatis; ac proinde quòd in potentialitate ad illam sit, quamobrem accedit compositio.

Vitatur cōpositio inter Deitatē, & attributa, eo quod infinitas sit de quidditate talium conceptuum.

E contra verò; ideo sapientia, & Deitas, ex natura rei interse non componuntur, esto quòd formaliter ex natura rei condistinguantur; quia identitas ea realis, quæ istis duabus formalitatibus suppetit, non est merè materialis coitio in eamdem entitatem, quæ à quidditatiuis istarum rationum conceptibus non exigatur: sed potius identitas realis, quam istæ formalitates referant, vi propriæ illimitationis formalis. Vnde fit, vt sicut Deitas per suam essentiam formaliter illimitatam refert, quòd adeat realem identitatem cum sapientia; ita & per suam quidditatem remouet Deitas indigentiam cuiuslibet affectionis attributalis; ac proinde, & potentialitatem ad illam. Ergo in doctrina Scoti inconcussum principium esse debet ad vitandam compositionem, quæ ex distinctione ex natura rei in diuinis sequi videbatur; quòd essentia, & attributa quidditatiuam illimitationem vendicent à qua habeant, vt in illis identica coniunctio materialis non sit, sicut in gradibus creatis; qui ob id nec potentialitatem exhorrent, nec compositionem non adire queunt. Sed de his expeditè loco citato.

Expeditur cōstās regula Scoti de veritate enuntiationū ex terminis abstractis in diuinis.

21 Deinde vrgeo rationem, ex illa optima regula, quam tradit Scotus veritationis illarum propositionum in diuinis, quæ ex terminis abstractis formantur; sic igitur Scotus *in 1. dist. 8. q. 4. num. marg. 26.*

Scotus.

„ *Oppositum est in Deo; quia abstrahendo sapientiam à quocunque quod est extra rationem sapientiæ, & bonitatem similiter abstrahendo à quocunque quod est extra eius rationem formaliter; remanet vtraque quidditas præcisè sumpta formaliter infinita. Et ex quo infinitas est ratio identitatis eorum, facta tali abstractione præcisissima; remanet ratio identitatis extremorum. Non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium à quo abstrahuntur, sed propter infinitatem formalem vtriusque. Et quòd ista sit ratio prædicationis per identitatem, signum est ex hoc, quòd non conceditur ista, paternitas in diuinis est spiratio actiua, nec vt vera formaliter, nec vt vera per identitatem: nec paternitas est innascibilitas, & è conuerso; sicut ista conceditur, paternitas est Deitas, & è conuerso. Et ratio videtur, quia abstrahendo paternitatem, & innascibilitatem, ab essentia, siue à supposito, neutram est formaliter infinitam, & ideo neutrum in sua ratione sic abstractum, includit rationem identitatis eius ad alterum; & ideo neutrum sic abstractum de altero verè prædicatur.*

22 Vbi assignans Scotus discri-

men

Cōmētarius litera Scoti

men, inter propositiones, quæ ex terminis creatis abstractis ex natura rei inter se distinctis formantur; & illas, quæ ex terminis abstractis absolutis, etiam ex natura rei distinctis, construuntur in diuinis; contendit, propositiones ex terminis creatis falsificari; in diuinis verò per nullam præcisionem falsificari posse. Eò vel maximè; quò per nullam abstractionem tolli queat in diuinis à terminis absolutis ratio infinitudinis, de cuius vltimo conceptu est omnem aliam formam per identitatem sibi adiungere, ac proinde data qualibet intelligibili separatione, semper relinquatur in terminis, etiam secundùm vltimam præcisionem abstractis, ratio identitatis inter prædicatum, & subiectum, quā exprimat enuntiatio prædicatum, & subiectū coniungens, atque adeo ratio obiectiua à qua formalis veritas propositionis hauriatur.

Absimilitudo inter extrema cōpositionis metaphysicæ in creatis, & inter Deitatem & attributa.

Quòd è contra fit in terminis creatis, qui cùm identitatem realem non adeant vi suæ quidditatiuæ rationis, sed solùm materialiter, & ratione tertij, nimirum ratione identitatis eiusdem principij physici, à quo accipiuntur; ablata per præcisionem ista identitate materiali, quam exprimit propositio ex terminis concretis coalescens; verbi gratia, hoc animal est rationale, quæ eatenus est vera, quatenùs innuit, quòd habens hanc animalitatem est habens hanc rationalitatem: falsificatur propositio ex terminis abstractis composita, verbi gratia, hæc animalitas est rationalitas. Quod secus fit in Deo in complexione, quam ex terminis absolutis formamus; à quibus sicut inseparabilis est intelligibiliter ratio infinitudinis, ita, & ratio identitatis, quam referat enuntiatio ex terminis abstractis constituta: quia non solùm est vera ista enuntiatio; *Deus est sapiens*, sed etiam hæc; *Deitas est sapientia*.

Premittitur ratio contra Scotizātes aliquos defensores Scoti

Tunc sic: sed illa, quæ non sunt de quidditate entis, per functionem mentis ab ente separari queunt; igitur si infinitas, vi cuius sapientia sit idem realiter cum iustitia, non est de quidditate sapientiæ, ab illa præscindi posset, vt de se patet. Atqui ablata infinitudine remouetur ratio identitatis, quæ per propositionem affirmatiuam alterum de altero enuntiantem exprimi valeat, ergo per aliquam præcisionem mētis ista propositio; *Sapientia est iustitia*; falsificari posset; quod est contra expressam Scoti mentem.

Infinitas vt tertium

23 Præterea, quia ideo secundùm Scotum hæc enuntiatio est falsa, paternitas est spiratio actiua, quia neutrum ex his extremis est formaliter infinitum; ergo cum supposita distinctione formali attributorum, à propria infinitudine, valeant sine illimitatione concipi; fieret, vt falsificari posset enuntiatio vnius attributi de alio ex terminis abstractis constituta: siquidem intelligibiliter remoueretur identitas ea extremorum, quæ præstaret ad verificandam propositionem.

Oppositio ad hominē contra Scotum.

24 Sed dices; ex præmissis manifestè inferri, dari compositionem ante intellectum, inter spirationem actiuam, & paternitatem; quia secundùm Scotum ideo sapientia non est conceptus potentialis ad iustitiam, quia istæ proprietates non identificantur præcisè ratione tertij, nimirum ratione subiectati Deitatis, in quam conueniunt per realem identitatem: sed etiam ratione sui, eò quòd quælibet forma attributalis propriam infinitudinem sibi vendicet. Sed paternitas, & spiratio actiua, sicut propriam infinitudinem apud Scotum non referunt, ita & identificantur solùm ratione suppositi habentis vtramque formam, siue tertij, quatenùs habens paternitatem est habens spirationem actiuam. Quò fit, vt ista enuntiatio ex terminis abstractis cointegrata, paternitas est spiratio actiua, sit falsa apud Scotum; quia per abstractionem remouetur suppositum habens vtramque formam, quod est præcisa ratio identitatis extremorum. Igitur paternitas, & spiratio actiua solùm coeunt in identitatem materialem, & quæ à quidditatiuis illarum conceptibus non accipiatur; ac proinde adeunt veram compositionē cū ideo prædicata metaphysica in rebus creatis inter se componantur, quia non identificantur, nisi solùm materialiter, & ratione tertij.

Instantia hæc, quæ Scotum perstringere videtur, in sequenti articulo expendetur, ac diluetur.

Asser. 3. Datur in Deo plures infinitates formaliter distinctæ.

25. Assertio tertia, seu potius consectarium quoddam ex dictis eruitur; dantur in Deo plures infinitudines ex natura rei distinctæ. Patet, quia quodlibet attributum refert propriā illimitatio-

tionem transcendentem vltimam rationem illius; sed apud Scotum attributa ex natura rei distinguuntur: ergo & illorum infinitudines.

Opposita fundamenta proprimo placito conuellimus, & obtunduntur oppositiones Aureoli.

Ad fundamēta opinionis primæ.

26. Restat oppositos ictus prosternere. Ad primū argumentum primæ opinionis dicimus, Scotum sinistrè interpretari, quòd vel ex ipso contextu sátis perspicuum esse potest. Dicit enim Scotus loco citato *ex 1. sentent. distin. 8. quæst. 4. §. Ad quæstionem respondeo, numer. margi. 17. Infinitas non destruit formaliter rationem illius, cui additur; quia in quocunque gradu intelligatur esse aliqua perfectio, qui tamen gradus est gradus illius perfectionis, non tollitur ratio formalis istius perfectionis propter istum gradum.*

Scotus.

Expensio textus Scoti

Vbi solùm intendit Doctor, gradum alicuius latitudinis, aut quasi latitudinis intensiuæ, etiam infinitæ, non immutare essentiam siue speciem illius gradus essendi, seu quantitatis virtualis, cui adiungitur. Verbi gratia, si Deus calori vt vnum infinitos adiungeret caloris gradus, cùm sint eiusdem rationis essentialis; illa gradualitas illimitata caloris non extraheret calorem vt vnum à sua quidditate; & specie. Quo supposito instat Scotus; ergo similiter, si eidē conceptui sapientiæ vt sic, ad quem trahuntur vniuocè sapientia creata, & increata, addatur, vel quasi addatur infinita latitudo sapientiæ, nimirum diuinæ, non extrahet sapientiam ab illa quidditate sapientiæ vt sic, in qua intelligibiliter colligūtur advnitatē cōceptus creata, & increata sapiētia. Tunc vrget, Scotus, sed sapientia creata est talis rationis quidditatiuæ, vt essentialiter non sit iustitia ante considerationem intellectus; ergo sapientia etiam diuina, quæ coniungitur ad vnitatem rationis obiectiuæ cū sapiētia creata, talis esse debet, vt essentialiter non sit iustitia.

Diluitur fūdamētū aliquorū Scotizātiū pro distinctione formali infinitatis à Deitate.

27 Hic est legitimus sensus verborum Scoti, & suæ disputationis scopus; quare obtusè infertur, infinitudinem esse modum Deitati aduentitium. Quod perspicuum erit, pēsato discrimine, quòd intercedit inter latitudinem infinitam caloris, quæ adiungi posset calori præexistenti, verbi gratia, vt vnum: & inter quantitatem infinitam sapientiæ, quæ intelligitur addi rationi obiectiuæ sapientiæ vt sic, quæ trahitur ad esse sapientiæ diuinæ; ex quo discrimine omnino diluetur proposita obiectio. Obseruetur ergo, quòd infinita caloris gradualitas realiter adiungi posset calori vt vnum; ex qua additione reali optimè colligitur realis discretio intensiuæ gradualitatis additæ ab illo gradu, cui fit additio. At illimitata sapientiæ diuinæ quantitas non additur realiter conceptui sapientiæ vt sic, prout in ista abstractione, & communitate colligit creatam, & increatam sapientiam; sed solùm formaliter, ea ratione, qua gradus differentiales, vel quasi differentiales addi apprehenduntur his superioribus prædicatis, quæ ad inferiorum constitutionem trahūtur, sublata tamen imperfectione potentialititis, & compositionis, quæ gradibus finitis annexa est. Quia tamen additio gradus differentialis ad rationem superiorem, quam trahit ad inferioris constitutionem, non est extra rationem quidditatiuam inferioris constituti; ita in præsenti quantitas illimitata, quæ trahit ens, ad esse entis illimitati in tota ratione essendi, qui est Deus formaliter, non potest esse extra quidditatem Deitatis: sicut nec infinitudo, quæ trahit sapientiam ad esse sapientiæ infinitæ, potest esse non imbibita essentialiter in conceptu sapientiæ diuinæ. Ex quibus constat, quàm ignauiter nobis opponatur Scotus, dum nostram sententiam fulcit.

Fit satis argumētatio ni secūdæ in oppositum.

28 Ad secundùm argumentum; inficiamur, rationem obiectiuam adæquatam infinitudinis separabilem esse ab eo gradu essendi, cuius est illimitatio vnde licet concipi queat confusè, & analogicè infinitudo sapientiæ non apprehensa sapientia, at non propriè, & quidditatiuè.

Ad 3. argu. quòd solum obtinet distinctionē rationis secundū in adæquatos conceptus

Ad tertiùm argumentum; solùm colligi distinctionem rationis secūdùm inadæquatas conceptiones nostras inter Deum, vt est suum existere; & prout

est

est illimitatus in ratione essendi; quæ sola rationis discretio præstat, vt aliquid concipiamus in Deo quasi rationem alterius, esto quòd in re nulla sit distinctio, nec formalis. Sicut etiam æternitatem Dei ex eius immutabilitate à priori colligimus; quamuis immutabilitas, & æternitas, sint modi indistincti inter se, & à diuina natura, ante mentis functionem.

Ad cõfirmationem responsio.

Ad confirmationem; finitatem, & infinitatem secundùm essentiam; modos esse differẽtiales, & quasi cõtractiuos entis, sicut perseitas, & inseitas; quò fit vt non sint extra conceptum quidditatiuum illarum rationum, quæ ab ipsis constituuntur.

Ad instãtiã quòd infinitas in creatis non importet additionẽ prædicati essentialis.

29 Ad instantiam; quòd infinitum in quantitate aut intensione, non addit aliquod prædicatum constitutioni metaphysicæ quantitatis, ac qualitatis; sed est quædam extensio, aut intensio formæ eiusdem metaphysicæ constitutionis. Infinitas verò secundùm essentiam, quasi addere intelligitur prædicatum quoddam subintrans constitutionem, vel quasi constitutionem eius conceptibilitatis, quæ infinitudinem refert. Quia sapientia diuina, verbi gratia, quasi addere intelligitur supra conceptum sapientiæ, qui à creata, & increata abstrahitur, gradum essendi, aut prædicatum illimitationis, quod trahit sapientiam vt sic, ad esse diuinæ sapientiæ: quò fit, vt infinitas secundùm extensionem quantitatis, aut intensionem qualitatis, non attineat ad discretionem quidditatiuam rei; secùs verò infinitudo secũdũ essentiam, quę Deitati, & attributis defertur.

Dilutio 4. argumenti, quòd dentur plures modi finitatis in creatis iuxta discretionem graduũ metaphysicorum.

30 Ad quartum argumentum, ex num. marg. 5. etiam dari plures modos finitatis in creatis iuxta diuersitatem graduum metaphysicorum, qui finiuntur; cùm quantitas virtutis sit de quidditate entis creati, vt ostensum est. Quò fit, vt iuxta discretionem entium, aut prædicatorum metaphysicorum, detur etiam propriæ quantitatis seu integritatis virtualis pluralitas, ac proinde finitionis multiplicitas: cùm quælibet ratio, prout ex natura rei distincta ab alia, quò non refert illimitationem in eo gradu essendi, finiatur intrinsecè secundùm propriam quantitatem virtutis illius conceptus. Quare gradus animalitatis sortitur propriam finitudinem quidditatiuam ex natura rei distinctam à finitudine, siue limitatione quidditatiua rationalitatis. Quod etiam in diuinis pari ratione constituendum est; quia quò sapientia, prout ex natura rei distincta à iustitia, est illimitata in ratione sapientiæ, eò refert quidditatiuam illimitationem distinctam ab infinitate iustitiæ.

Cur multiplicetur infinitas indiuinis nõ tamen existẽtiæ.

Nec obstat oppositio de indiuisibilitate, & vnitate actus existentialis; quia sicut in rebus creatis vnica actualitatis forma sufficit pro omnibus prædicatis, quæ existunt vi eiusdem actualitatis formaliter indiuisæ: ita in diuinis vnum simplex existere, etiã formaliter indiuisum, præstat pro omnibus absolutis Dei perfectionibus.

Pro enodatione arg. 5. ostenditur quòd ab infinitatibus attributorum nõ præscindatur ratio communis.

31 Ad quintum sub num. 6. ex Aureolo; quòd illimitatio attributorũ transcendit vltimùm conceptum quasi differentialem illorum; sapientia enim diuina colligitur cum creata sapientia ad vnam rationem sapientiæ vt sic, & trahitur ad rationem talis sapientiæ diuinæ per illimitationem in esse sapientiæ; quò fit vt illimitatio imbibatur in gradu vltimo, & differentiali suæ quasi constitutionis. Cùm autem, apud Scotum, vltimæ rationes differendi non coeant ad vnitatem rationis obiectiuæ ab illis abstractæ; eò fit, vt attributorum infinitudines trahi nequeant ad vnam rationem conuenientiæ. Quare conuenientia infinitudinum attributalium non est conuenientia simpliciter, quæ à ratione differendi depurati queat & ad vnitatem conceptus colligi; sed solùm conueniẽtia secundũ quid, vel secũdũ proportionalitatem quãdam, quia sicut se habet illimitatio iustitiæ ad iustitiam, ita illimitatio sapientiæ ad sapientiam. Adi quæ expendimus de vltimis differentijs ad vnam rationem conuenientiæ non colligendi; *in controuersia 2. de Vnitate Dei, art. 2. vbi latè de modis entis.* Hac enim ratione diluitur oppositio qua nos vrgere molitur Aureolus ad hominem ex Scoti principijs.

Ad fundamenta Aureoli. Ad 1. arg.

32 Ad fundamenta opinionis Aureoli. Ad primùm; quòd euidenter obtineret intentum, si falsum non assumeret; nimirum attributa non addere supra Deitatem rationes obiectiuas intrinsecas, sed solùm extrinseca connotata.

Ad confirmationem; æternitatem,

Ad cōfirmationē Aureo. redditur ratio cur multiplicetur infinitas in Deo, nō tamē immutabilitas, & æternitas.

& immutabilitatem circuire alia attributa tantum identicè; infinitudinem verò etiam formaliter. Cuius ratio est; quia æternitas est ipsamet existentia Dei formaliter, vt ex infra dicendis latiùs constabit; quare sicut vnica simplex existentia pro omnibus prędicatis astruitur, non solùm in Deo, sed etiam in creaturis; ita & vnica æternitas absoluta asserenda est. Idem asserimus de incommutabilitate substantiali Dei; quā antiqui theologi appellarunt inuertibilitatem de esse ad non esse; quia cùm Deus eò respuat vertibilitatem de esse ad non esse, quò essentialiter sit suum esse: sicut vnicam tantùm formalitatem existentiæ refert, quà est ens à se, & hæc non plurificatur in attributis, ita nec multiplicatur incommutabilitas.

Ad vltimū arg. Aureo. licet nō plu tificetur quātitas molis iuxta discretionē accidētis, bene tamē quātitas virtutis.

33 Ad vltimam Aureoli probationem, fatemur, omnia accidentia materialia eiusdem subiecti per eamdem quantitatem molis quantificari; nec partiri quantitatem, iuxta formarum, quæ eidem substrato cohærent, pluralitatem; ex eo tamen aliquid contra nostram sententiam colligi, inficiamur. Quia quantitas ea, de qua viget difficultas, non est quantitas molis, sed virtutis quamlibet essentiam rei transcendens, ac proinde plurificata iuxta formarum discretionē; quantitas verò molis, sicut realiter à formis accidentalibus dissidet, adeò vt diuinitùs sine quātitate conseruari queant; ita nec multiplicatis formis in eodem subiecto multiplicatur.

Cur infinitas nō sit vltimū cōstitutiuū Deitatis?

Ex hoc autem quòd infinitas sit prædicatum transcendens omnes gradus, & formalitates entis increati, pari ratione sicut finitas secundùm quantitatem virtutis in ente creato transcendit, & plurificatur formaliter iuxta discretionem conceptibilitatum seu formalitatum à parte rei distinctarum, vt apparet in gradibus metaphysicis; consequenter producimus, vt esto quòd infinitas sit de quidditate naturæ diuinæ, nequeat tamen asseri vltima ratio suæ quasi metaphysicæ constitutionis. Cùm nullum prædicatum, quod transcendit gradus conuenientiæ inter Deum, & creaturas, renuntiari valeat vltima ratio constitutionis diuinæ naturæ; quāmobrem existentia, quæ est vltima formalitas siue ratio constitutionis Deitatis, non est prædicatum transcendens alios gradus conuenientiæ inter Deum, & creaturas. Quod expendimus supra, in *controuersia 1. art. 4 numer. marg. 44.* Ostendentes, quòd infinitas non sit ratio vltima quasi metaphysicæ constitutionis naturæ diuinæ; sicut est existentia.

ARTICVLVS III.

Vtrùm detur aliqua proprietas in Deo, quæ non sit formaliter infinita?

SVMMARIVM.

Punctus cōtrouersiæ.

1 LICET Controuersiam istam Scotus varijs in locis insinuauerit, ex instituto tamen illam expendit quæstio. 5 quodlibetali per totam; cuius titulus est. *Vtrùm relatio originis sit formaliter infinita?* Quia tamen præsens difficultas à pluribus autoribus, præcipuè Thomistis, eluditur solis verbis, dum controuersiam, quæ de re est, ad nudas voces, & nomina deferre videntur; cùm perfectionem relationum in essentiæ illimitationem refundunt, eam solùm infi-

nitudinem relationibus adſcribentes, quæ illis ex Deitatis identitate accedit, quòd prorſus in controuerſum eſt; vt apex diſputationis innoteſcat, præmittendus eſt illius ſenſus ex Scoto loco citato. §. *Viſo de infinito ſub numer. 5. editionis Cauelli*. Vbi ſubijcit. *De hoc, quòd quæritur videamus, ſi relatio formaliter poſſit eſſe infinita? Hoc enim non eſt quærere, ſi relatio ſit eadem realiter alicui infinito, de quo non eſt dubium communiter loquendo, quia realiter eſt eadem eſſentiæ.* Et poſt pauca, effugium aliquorum occludēs; ſubdit in hæc verba.

Acuta diſſertationis exaratio ex Scoto.

Scotus.

2 *Ex hoc patet ſtatim, quòd reſponſio illa, quæ communiter datur, non eſt ad quæſtionem; vtpote dicendo, quòd relatio originis eſt infinita formaliter, quia eſſentia eſt infinita, & illa relatio eſt eſſentia. Non enim quæritur, ſi ſit per identitatem aliqua res, quæ ſit formaliter infinita; ſed quæritur, an ipſa per ſe primo modo ſit illa res, cuiuſmodi per ſe intrinſecus ſit infinitas? Et ideo ſi ſic arguitur: diuinitas eſt infinita, paternitas eſt diuinitas; ergo paternitas eſt infinita. Patet quòd argumētū nō cōcludit, quia maior eſt vera de prædicatione formali; minor autem, non niſi de prædicatione per identitatem, paternitas eſt Deitas: ergo non poteſt inferri concluſio, in qua eſt prædicatio formalis. Quia non poteſt maior identitas cōcludi in cōcluſione extremorum, quàm ſit identitas eorum ad medium in præmiſſis; vnde ex altera de neceſſario, & altera de contingenti, non ſequitur concluſio niſi contingens, vel vnio contingens extremorum.* Hactenus Scotus.

Inutile effugium occupatur.

3 Vt autem præſens controuerſia inoffenſo pede currat, neceſſaria non eſt diſtinctio formalis relationum ab eſſentia, quam cum Scoto conſtituimus; præſtat enim ſola virtualis diſtinctio, immo, & diſcretio rationis; qua ſuppoſita, in controuerſiam cadit, an relatio, prout concipitur aliquid addere Deitati, intelligatur perfectionem aliquam adiungere ſaltim intelligibiliter diſcretam à perfectione Deitatis? hoc ſuppoſito.

Vt procedat quæſitū non exigitur diſtinctio formalis relationum ab eſſentia.

Eſt opinio autumans, relationes diuinas infinitam perfectionem vendicare. Sic *Torres, ſeu Canarienſis 1. parte, quæſt. 28. art. 2. diſp. 3. parte ſecunda.* Licet hic author, qui in hac re modernis Thomiſtis eſt valde plauſibilis, ab ſcopo quæſtionis aberret, dum infinitudinem hypoſtaſum in ſolam illimitationem Deitatis, quæ communis eſt tribus perſonis, deferre videatur; quare conſequenter defendit, non eſſe aliquam perfectionem in vna perſona, quæ non ſit in alia; quod eſt proprium aſſertum, quaſi ex imo conuellere.

Opinio autumās relationes diuinas eſſe infinitas. Canariēſis fuge.

Præcluditur.

Sententiam tamen aſſerentem, hypoſtaſes propriam infinitudinem nanciſci, ſequuntur ex modernis, Soarez *libr. 3. de Trinitat. capit. 9. & 10.* Gabriel Vazquez, *1. parte, tomo 2. diſp. 122* Iacobus Granado *in 1. part. tomo 3. diſp. 5. tractat. 3.* Licet hi omnes in expedienda difficultate de inæqualitate perfectionis perſonarum valde diſſideant.

Soarius. Vazquius Granadus.

Suadetur autem prædicta ſententia probationibus, quas pro illa format Scotus loco citato ex quodlibeto 5. §. *Circa tertium articulum, num. marg. 19* Vbi contra propriam ſententiam ſequētia ſubijcit fundamenta.

1. Ratio in oppoſitū ex Scoto.

Scotus

Primò ſic arguitur, quod non eſt comprehenſibile, niſi ab intellectu infinito, eſt formaliter infinitum; generatio illa (nempe diuina) *vt generatio, eſt formaliter incomprehenſibilis, niſi ab intellectu infinito: ergo, &c. Minor probatur, per illud Iſaiæ 53. Generationem eius quis enarrabit? Quod exponens Hieronymus Homilia 1. ſuper Matthæum de generatione æterna filij; quòd, inquit impoſſibile Propheta dixit affatu, &c. Sed quod eſt impoſſibile affatu, eſt incōprehenſibile ab intellectu finito.*

4 *Præterea ſecundò arguitur ſic: omnis actio adæquata principio, & termino infinito, eſt formaliter infinita; generatio in diuinis eſt actio adæquata principio formali infinito, & termino infinito: quia principium eſt eſſentia, vel memoria infinita; & primus terminus eſt filius, qui eſt infinitus: terminus etiā formalis eſt eſſentia communicata, ſiue notitia declaratiua, quorum vtrumque eſt infinitum. Et patet quòd iſta actio eſt vtrique adæquata; quia non poteſt eſſe, niſi vnica huius principij ad hūc terminum.*

2. Ratio ex Scoto pro oppoſita ſententia.

5 *Præterea tertiò: ratio ſubſiſtendi eſt ratio perfectiſſimè eſſendi; relatio originis primæ perſonæ eſt ratio ſubſiſtēdi: ergo eſt ratio perfectiſſimè eſſendi. Et per conſequens infinita: quia eſſe in diuinis eſt formaliter infinitum.*

Ratio 3. ex Scoto.

6.

Quarta ratio ex textu Scoti.

6 *Præterea quartò: intellectus diuinus est formaliter infinitus, alioquin non comprehenderet infinitam essentiam diuinam; de quâ tantum est quæst. 1. art. 1. Quòd intellectus, vt intellectus, eam comprehendit: non est autem infinitus, nisi quia est idem essentiæ diuinæ, quæ est primò infinita. Sed paternitas est eadem illi; ergo paternitas propter eandem rationem est formaliter infinita.*

5. Ratio ex Vazq. quòd relationes diuinæ sint meliores ipsæ quã non ipsa.

7 Deinde arguit Vazquez, & in ordine est quinta oppositio contra nostram sententiam: perfectio simpliciter simplex est illa, quæ est melior ipsa, quàm non ipsa; vt infra ex Damasceno magis constabit. Sed relationes diuinæ sunt meliores Deitati, quàm non ipsæ; melius est enim esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, quàm non esse. Adde: quòd id, quod alicui melius est, ita & perfectius est; sicut enim bonum, & perfectum conuertuntur, ita melius, & perfectius: cùm autem relationes sint perfectiuæ, & quasi bonificatiuæ Dei in personali esse; fit, vt perfectiones simpliciter ipsius Deitatis astruendæ sint.

6. Oppositio cõtra Scotũ ad hominẽ apud Vazquiũ. Ex infinitudine attributorũ data distinctione ex natura rei.

8 Præterea sextò ad hominem arguit Vazquez contra Scotum: quia ideo Scotus inficiatur infinitudinem in relationibus diuinis; quia implicaret paternitatem infinitam esse, & illimitationem filiationis non ambire: eò quòd de ratione infiniti sit illimitatio in toto gradu essendi; ac proinde de ratione infinitæ relationis, illimitatio in toto esse relatiuo. Sed hæc ratio, ait Vazquez, *loco citato cap. 2. numer. marg. 3* infringitur ab eiusdem Scoti doctrina, apud quem attributa infinitudinem imbibunt in tali esse attributali, cum discretione ex natura rei; sapientia enim, apud Scotum, est infinita in ratione sapientiæ, esto quòd ex natura rei discreta sit à iustitia, nec transcendat iustitiam ex natura rei. Ergo à fortiori, in formis, quæ propter relatam oppositionem, in idem suppositum non coeunt, stare poterit infinitudo paternitatis in tali esse personali, esto quòd illimitationem filiationis non ambiat.

Arguitur 7 ex cõtradictoria oppositione entis perfecti, & imperfecti.

9 Septimò arguitur: quia perfectum, & imperfectum, contradictoriè opponuntur; cùm perfectum sit, id, cui nihil deest; imperfectum verò, cui aliquid deest. Sed pronuntiari nequit, relationibus diuinis aliquid deesse, quòd illarum naturæ debitum, aut congruum sit: sunt ergo omnino perfectæ in tali esse relato; ac proinde illimitatæ, cùm contracta, & finita actualitas diuinis obstet proprietatibus. Quam probationem Vazquez promouere possumus, ex his quæ in controuersia præcedenti de bonitate Dei constituimus; bonum scilicet in tota sua latitudine, de Scoti mente, nil aliud esse, quàm integrum essentialiter, quodque exprimit negationem quidditatiuæ diminutionis; sed ab hypostasibus diuinis prorsus releganda est quælibet diminutio rationis essentialis quæ ad formam, vel quasi formam esse personalis attinere queat: igitur relationes diuinæ sunt essentialiter integræ, atque adeò bonæ. Atqui nequeunt limitatam quantitatem virtutis, seu finitam bonitatem nancisci; ergo illimitatam, & infinitam.

8. Agitur ex Soarioquatenus hypostases diuinæ præseferant appetibilitatẽ illimitatã.

10 Octauò arguit Soarez: quia indubitatum est, fœcunditatem Dei, & communicabilitatem eius in pluribus suppositis, esse perfectissimam; at, si suposita, vt supposita sunt reduplicatiue, perfecta non essent, nec conueniens esset naturæ excellentissimæ illis communicari, nec Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, vt supponunt pro forma constituente in suo esse personali, amabiles essent. Quòd valde absurdum videtur, cùm personæ, sub illa constitutione suppositali, excellentissimam referant pulchritudinem, & amabilitatem; quod vel ex eo perspicuum est; quia si personalitas filij in natura aduentitia, qualis est humana, cui hypostaticè coniungitur, est maximum bonum illius humanitatis, obiectumque infinitè diligibile, prout terminat humanitatis dependentiam, terminat autem præcisè secundùm esse relatum; à fortiori in propria natura, quæ est Deitas, infinitam bonitatem, & pulchritudinem sibi asciscet.

Occludinur fuga.

Nec præstat dicere; non esse debitam hypostasibus infinitam diligibilitatem, ac perfectionem; ac proinde nõ esse perfectionis in relationibus purã negationem, non autem priuationem, importare. Quia summa imperfectio est in aliqua natura, quòd talis conditionis existat, vt ei perfectio aliqua debita nõ sit.

9 Oppositio ex quãtitate virtutis relatiuum creatarum

11 Arguitur nonò: quia prædicatum commune Deo, & creaturis, si in rebus creatis referat limitatam perfectionem

nem, in diuinis sibi vendicabit illimitatam; vt constat de sapientia, quæ quia in creatis est perfectio, ad Deum translata cum vnitate obiectiuæ rationis illimitatam importat perfectionem. Sed relationes diuinæ, & relationes creatæ trahuntur ad vnitatem rationis obiectiuæ intelligibiliter præcisæ; nec enim assignabilis est ratio, cur sapientia diuina & creata, colligantur ad vnitatem conceptus, quod sæpe fatetur Scotus, non autem paternitas creata, & increata? igitur, cũ relationes creatæ bonitatẽ, & quantitatem virtutis sibi vendicẽt, à fortiori relationes diuinæ.

Cõfirmatur

Præterea: relatio creata est participatio quædam relationis diuinæ; quia à paternitate diuina nominatur omnis paternitas in cœlo, & in terra, vt constat ex Paulo ad Ephesios. 3. sicut enim sapientia creata est imitatio sapientiæ increatæ, ita paternitas creata paternitatis diuinæ; sed relationes creatæ exprimunt perfectionem; igitur, & diuinæ.

Arguitur 10 ex relationibus diuinis nõ hypostaticis supposita doctrina Scoti

12 Decima oppositio est: quia apud Scotum relationes identitatis, æqualitatis, & similitudinis inter supposita diuina, non sunt respectus rationis, sed reales; quo dato ex Scoti principijs inferri videtur, prædictas relationes infinitam illimitationem vendicare. Quia ideo infinitudo relationibus originis denegatur ab Scoto; quia oppositionem, & incommunicabilitatem præseferunt, & illimitationi infiniti entis obstare videatur incommunicabilitas, & incompossibilitas cum alia perfectione relatiua. Atqui relationes reales identitatis, æqualitatis, & similitudinis, non referunt incommunicabilitatem, quæ illarum infinitudini obstet; cùm non sint suppositales, & hypostaticæ formæ, quæ tantùm in diuinis important incommunicabilitatem ad alterum: ergo istæ habitudines sunt formaliter illimitatæ. Sed relationes personales, & originis non sunt minus quantæ, & perfectæ, quàm habitudines illæ æqualitatis, & similitudinis; tum quia communior opinio astruit, tantùm esse entia rationis: tum vel maximè, quia relationes personales exhibent effectum per se subsistendi, suntque suppositales formæ; aliæ verò habitudines similitudinis, &c. apprehenduntur ad instar formæ aduẽtitiæ, quæ suppositum in toto suo esse cõpletum præmittit, & ad alterum extremum ordinat.

Vltimaratio impetit Scoti doctrinã ad hominem.

13. Vltimò tandem efficaciùs arguitur ex Scoto in 1. *sent. dist.* 8. *q.* 4. §. *Ad argumentum principale.* Qui ideo compositionem vitat, inter Deitatem, & attributa, supposita discretione ex natura rei; quia proprietates diuinæ non identificantur merè materialiter, seu in tertio identicæ coniunctionis, sicut gradus animalitatis, & rationalitatis in homine: sed sicut ex sua ratione formali refert quodcumque attributum, quòd illimitatum sit, ita, & à quidditatiua sua ratione importat, vt alterum ambiat attributum per realem identitatem: quã obrem vi suæ quidditatiuæ rationis præsefert, vt in carentia, & indigentia alterius attributalis perfectionis esse non possit. Vnde, cum Scotus asseruisset, eò conceptum animalitatis esse potentialem respectu rationalitatis, quò animalitas, & rationalitas, identicam coniunctionem non adeant, vi suæ quidditatiuæ rationis, sed propter tertium eiusdem physicæ compositionis, in quod materialiter coincidunt; statim subijcit. *Oppositum est in Deo, quia abstrahendo sapientiam à quocumque, quod est extra rationem sapientiæ, remanet vtraque quidditas formaliter infinita; non enim hac erãt eadem præcisè propter idẽtitatem eorum ad tertiũ, à quo abstrahũtur, sed propter infinitatem formalem vtriusque.*

Scotus.

Ex quibus contra Scotum talis argumentatio producitur; rationes illæ, quæ à sua quidditate, non habent, vt identificentur realiter; non excludunt indigentiam, & potentialitatem ad alterum conceptum, qui actuet, & contrahat incompletionem, & indigentiam illam; ergo, si relationes diuinæ infinitæ non essent, quando in idem suppositum coeunt, vt paternitas, & actiua spiratio, per suam quidditatẽ, identicã coniũctionẽ non adirent; sed tantùm materialiter ratione tertij; nimirum Deitatis in quã materialiter cõueniunt. Ergo cũ pater sit substratum, vel quasi substratum spirationis actiuæ; fieret, vt pater, quà talis est formaliter, seu prout supponit pro forma hypostatica constituente illum in esse personali, ex se non haberet formaliter, vnde spirationem actiuam sibi realiter identificare posset: cùm neutra relatio sit infinita, & apud Sco-

Si paternitas & spiratio actiuanõ imbiberẽt illimitationẽ daretur cõpositio in diuinis.

tum à sola infinitudine accipiatur identica coniunctio in proprietatibus diuinis. Igitur paternitas, & spiratio actiua, tantùm identificarentur propter illimitationem sui materialis, & substrati, nimirum Deitatis; atque adeo hærendo in principijs Scoti, paternitas esset conceptus potentialis, & componibilis ante intellectum cū spiratione actiua.

Insistitur oppositioni ex Scoti pronūtiatis

14 Adde; quòd nec Scotus inficiari videtur, paternitatem, & spirationem actiuam non identificari, nisi propter tertium Deitatis, in quod conueniunt; quia in doctrina Scoti, hæc propositio est falsa; paternitas est spiratio actiua, ex defectu infinitudinis in vtroque extremo: & hæc propositio est vera, iustitia est misericordia; sic Scotus loco citato in hæc verba.

Scotus

Et ex quo infinitas est ratio identitatis eorum, facta tali abstractione præcisissima, remanet ratio identitatis extremorum; non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium, à quo abstrahuntur; sed propter infinitatem formalem vtriusque. Et quòd ista sit ratio prædicationis per identitatem, signum est ex hoc, quòd non conceditur ista, paternitas in diuinis est spiratio actiua, nec vt vera formaliter, nec vt vera per identitatem: nec paternitas est innascibilitas, & è conuerso. Et ratio videtur, quia abstrahendo paternitatem, & innascibilitatem, ab essentia, siue à supposito, neutrum est formaliter infinitum, & ideo neutrum in sua ratione sic abstractum, includit rationem identitatis eius ad alterum; & ideo neutrum sic abstractum de altero verè prædicatur.

Altera opinio Aureoli; astruentis, quòd ratio obiectiua relationis exprimat infinitudinem; non verò perfectionem.

Secūda sententia Aureoli, quod relationes nō dicāt perfectionem.

15 Secunda opinandi ratio in hac re, est Aureoli, *in 1. sent. dist. 19. ar. 3. §. Propterea dicendum.* Vbi asserit, relationes diuinas, quæ sunt proprietates personales, propiam perfectionem simpliciter non importare; & probat.

Quia, si proprietates relatiuæ perfectionem dicerent, nulla persona esset simpliciter perfecta, cum quælibet careat aliqua proprietate; non est autem simpliciter perfectum, cui deficit aliquid de perfectione cuiuslibet generis, vt Phylosophus, & Commentator dicunt, 5. Metaph. Sed omnino est absonum, quin quælibet persona sit perfecta simpliciter; ergo proprietates personales nullam perfectionem simpliciter importani.

Licet Aureol. nèget perfectionē in relationibus diuinis asserit tamē illarū infinitudinem

Deinde; in eodem articulo. §. *Nec valent motiua primæ opinionis.* Concedit; proprietates personales propriam infinitudinem nancisci; obseruat tamē. *Quòd propter hoc absolutè concedi nō potest, quòd tres personæ sint tria infinita simpliciter, sed sēper cū additione; quòd sunt tres infinitæ personalitates; vel quod verbum diuinū est infinitum verbū; & spiritus est infinitum donum; & pater est infinitus dicens.*

Qualiter sibi in hac re constet Aureolus

Cū verò sibi obiecisset Aureolus cōtradictionē, quæ est ipsius assertis sequi videbatur; quòd nimirum relationes infinitæ essent, & perfectiones simpliciter nō essent; respōdet. *Quòd non est idem infinitum formaliter, & perfectam simpliciter; si enim tota quidditas albedinis poneretur subsistens, non propter hoc esset perfectio simpliciter: & tamen esset formaliter infinita* Ex quibus Aureoli pronuntiatis mentem eius haud difficile erit expedire.

Referatur sentētia Aureoli.

Quæ, ni fallor, hæc est, vt perfectionem simpliciter simplicem hypostasibus deneget; in quo sēsu autumauit, proprietates personales propriā perfectionem simpliciter non præseferre. nec ta-

men perfectionem in tali genere essendi, nimirum entis relati in diuinis hypostasibus inficiatus est, ex hypothesi, quòd tales proprietates formaliter infinitas asseuerauit. Qoud & aperit exemplum de albedine creabili, quæ infinita foret, non tamē perfectio simpliciter simplex aliàs enim daretur formaliter in Deo, quod est absurdum.

Aureoli placitū nō dissidet ab opinatione eorū qui asserūt, relationes, esse infinitas in tali genere.

Quare Aureoli sententia, si rectè expendatur, alia non est, ab eo neotericorum sensu, qui hypostases esse perfectiones simpliciter simplices negant: quas tamen in tali genere infinitas pronuntiāt; de quorum numero est Franc. Soarez loco citato, & alij neoterici communiter, asseuerantes, paternitatem, verbi gratia, esse illimitatā in tali conceptu relato, non verò absolutè, & simpliciter.

Elucidatur difficile pronuntiatum. Aureoli

Cæterū circa verba Aureoli expendēdū restat, quid sibi velit dum pronuntiat; quòd *si tota quidditas albedinis poneretur subsistens, non esset perfectio simpliciter simplex, & tamen esset formaliter infinita*: subobscurè enim loquitur, nec aperit quid sub tota quidditate albedinis intelligēdum veniat. Æstimo tamē, quod & certum iudico, vt liquet ex mente, & sensu illius Doctoris; quòd per totam eā quidditatem albedinis, quā, si existeret, appellauit infinitam, intellexit totam eam intensionem formæ, quam sustinere queat albedo de absoluta Dei potentia: hic enim recipit Aureolus sententiam, autumantem, esse posibile infinitum secundùm intensionem.

At verò; licet infinitudinem in tali genere intensionis deferat albedini, de absoluta Dei potentia; improbat tamen perfectionem simpliciter talis formę; eò quòd, licet tali supposito, vt contracto ad talem speciem, niuis, verbi gratia, sit melior albedo, quàm nigredo, sed non supposito secundùm formalem, & præcisam rationem suppositi; aliàs enim coruo, qui est suppositum, esset melior albedo, quàm nigredo.

Aperit Scotus ex Anselmo cōceptum perfectionis simpliciter simplicis.

Quæ sit perfectio simpliciter simplex?

16 Sed, vt Scoti mentem ex eius principijs eruamus; libet pronūtiatā aliquot *ex q. 5.* quodlibetali, vbi in proprijs terminis rē expēdit, præmittere. Et primò cum Scoto. §. *Secunda ratio principalis sub n. mar. 13* Exaranda est ipsamet ratio perfectionis simpliciter simplicis; vt inuestigari queat, vtrū illimitata perfectio relationibus insit? docet ergo Scotus.

Scotus

Melius ipsum quā nō ipsum accipi nō debet contradictoriè.

Secundùm quod colligitur ex intētione Anselmi, monologij 15. perfectio simpliciter est, quæ in quolibet habente ipsā melius est ipsam habere, quā non ipsam habere. Hæc autem regula indiget duplici expositione: non enim intelligitur sic, melius est ipsum, quā sua negatio contradictoriè opposita: quia sic quodlibet positiuum esset perfectio simpliciter, quia quodlibet positiuum est simpliciter melius sua negatione contradictoriè opposita: sed intelligitur ibi, non ipsum, pro quocumq; sibi incompossibili, etiā positiuè; vt sit sensus, perfectio simpliciter est in quolibet melior quocūq; sibi incompossibili. Secūdò intelligitur, in quocūq; non pro quacūque natura, sed pro quocūq; supposito; non intelligendo, vt est talis naturæ, vel talis, sed absolutè accepto, vt est tale suppositum, præscindendo rationem naturæ cuius est suppositum. Hoc patet: quia auro sic considerato, vt habet naturā auri, vel supposito cōsiderato, vt substitit in natura auri, non est melius nō aurū, quā aurum; quia incompossibile, vt incōpossibile, nō est alicui melius, destruit enim entitatē ipsius: immo melius sic est auro esse aurū, quàm quodcunq; incompossibile naturæ auri.

Melius ipsum quā nō ipsū cōparari debet ad suppositū secūdū præcisam rationē suppositi.

17 *Est ergo intellectus propositionis iste, perfectio simpliciter est talis, quæ in quocunque supposito, absolutè cōsiderato secundùm rationem suppositi, non determinando naturam, in qua, vel cuius sit suppositum; melius est ipsum, quàm non ipsum: hoc est, quàm quodcunque incompossibile sibi.*

Corollariū ex præmissis

18 *Ex hoc sequitur propositū; quòd nulla perfectio simpliciter, sit formaliter incommunicabilis. Probatio consequentiæ; quia quod est formaliter incommunicabile, est formaliter incompossibile cuilibet alteri; considerando etiam illud sub ratione suppositi, nō includendo naturam, cuius est illud. Probatur: quia quod repugnat alicui, cū, vt sibi repu-*

Scotus.

nat, destruat ipsum; vt sic, non est melius ipsum, quā non tale; quod autem est de se incommunicabile, repugnat cuilibet, etiā sub ratione suppositi. Ergo nō est melius illi, etiā vt consideratur sub ratione suppositi, quā non ipsum. Habemus ergo istā maiorē, quòd nulla perfectio simpliciter est formaliter incōmunicabilis. Quæ litera ita aperta est, vt elucidatione nō egeat.

19 Quò fit, vt de mente Anselmi quā acutissimè enucleauit Scotus, optimè inferatur, quamcunque perfectionē simpliciter esse omnino composibilem in eodem supposito apprehenso sub ratione formali suppositi, cū qualibet altera perfectione simpliciter; adeò vt illa perfectio simpliciter asserenda non sit, quæ pugnet cū alia perfectione simpliciter in eodem supposito sub pręcisa ratione suppositi. Si enim perfectiones simpliciter, incompossibiles essent; fieret vt eadem formalitas esset perfectior; & imperfectior alia, sub eodem conceptu perfectionis simpliciter, quod esset in dictis implicare. Si enim iustitia, & misericordia, quæ sunt perfectiones simpliciter, in supposito patris incōpossibiles essēt; sequeretur, quod iustitia, quā est perfectio simpliciter, esset melior ipsa, quā non ipsa; ac proinde melior misericordia, quæ illi incompossibilis foret. Quòd idē esset verum de misericordia ad iustitiam relata; atq; adeo fieret, vt ab eodem cōceptu perfectionis simpliciter peteretur, quod eadem forma, aut quasi forma, esset perfectior, & imperfectior alia sibi incompossibili, quòd est implicatorium. Quare cū paternitas sit incompossibilis filio, etiam sub ratione suppositi, cū filiatio sit forma suppositalis, & hypostatica filij, cui suppositalitati opponitur relatiuè paternitas; ex dictis concluditur, paternitatem non esse perfectionem simpliciter simplicem; quia alias esset melior, & non melior, perfectior, & imperfectior filiatione sibi incompossibili.

Cōmētarius Anselmi, & Scoti.

Deinde ex textu Scoti *sub nu. 18.* patet perspicuè illorum impostura, qui autumarūt, Scotum cēsuisse cū Ioan. de Ripa personas diuinas constitui in esse personali per proprietates absolutas, & nō per relationes; quia cū esse suppositale vel personale sit incōmunicabile alteri supposito, & apud Scotū, ibid. *Nulla perfectio simpliciter, sit formaliter incōmunicabilis:* fieret, vt etiam apud Scotū daretur aliqua proprietas absoluta, quæ perfectionem, & illimitationem nō vēdicaret, cōtra expressissima Scoti pronunciata, in citata *q. 5.* quodlibetali per totam, & liquet ex litera à nobis infra trāscripta *à n. 21. vsque ad 29. & à n. 31. vsque ad 33. & etiam sub n. 37.* Vbi relationem diuinam vocat relationem personalem, eò quòd sit cōstitutiua personæ.

Conuellitur cōmentū opinātiū Scotū asseuerasse, quòd personæ cōstituātur per proprietates absolutas.

Præterea; quòd si personæ diuinæ nō constituerentur in esse suppositali per relationes formaliter, sed per proprietates hypostaticas, quæ essēt absolutæ; sequeretur, quòd quælibet relatio nō esset incompossibilis cuicunq; personæ secundùm formalem rationem suppositi. Si enim relatio non attineat ad constitutionem personæ, vt suppositum & persona est, corrueret Scoti probatio agens; ideo paternitatem non esse perfectionem simpliciter simplicem, quia non sit melior filio secundùm formalem rationē suppositi, eoquod sit forma opposita filiationi. Si verò filiatio, vt filiatio, non esset constitutiua filij in ratione suppositi, non repugnaret filio paternitas secundùm formalem, & præcisam rationem suppositi, & personæ; licet opponeretur filio, non vt personæ, sed vt relato ad patrē, ob relatiuā oppositionē.

Præmissorū amplior illustratio.

Verū; expressam Scoti mētē de cōstitutione Patris in ratione talis personæ per relationē paternitatis; accipe ex *q. 4 quodl.* §. *de primo accipio hāc propositionem n. mar. 3.* editionis Hugon. Cauelli. Vbi habet ita. *Præterea; si specialiter repugnaret prima persona cōstitui per relationē originis, nō esset propter aliquid cōmune sibi & alijs; quia ex hypothesi nō repugnat alij; ergo propter aliquid, quod est speciale primæ personæ. Sed hoc est falsū; quia nihil est sibi speciale nisi prioritas originis secūdū quā qualibet persona est ab ipsa, & ipsa à nulla; sed propter hāc prioritatē nō repugnat sibi constitui per relationē ad secūdā personā; quia hoc nō esset nisi propter simultatē, quā requirit relatio inter duo extrema, quæ simultas videtur repugnare illi prioritati in hac persona. Sed hoc nō est verū; probo. Quādo sunt aliqui ordines alterius rationis, quorū vnus nō includit aliū, nō præexigit, nec coexigit necessariò illū, potest esse sine illo, imo cū simultate opposita illi ordini.* Et paulò infra subdit Scotus: *possūt aliqua esse simul simultate correlatiuorum, quæ est simultas essentialis, & tamen esse ordo originis inter ea.*

Perspicuum Scoti testimoniū pro hypostasibus relatiuis.

Scotus

Vbi non solum perspicuè testatur Scotus constitutionem personarum per relationes sub expresso conceptu relationum; sed etiam refert, qualiter prioritas originis non obstet simultati relatiuorum, imo eam imbibat essentialiter. Ex quo pronuntiato infertur, cognitionem absolutam, & intuitiuam totius Trinitatis personarum anteire generationem verbi, & spirationem Spiritus Sancti; quod ex recentibus Scoti asseclis tutatur Theodorus Smisingius, *tomo 2. de Deo Trino, disp. 3 q. 5. num. margin. 273. de quo nos infra in cont. 9. de Visione Dei, dist. 3 subdist. 2. art. 2. à nu. 22. vsque ad 25.*

Theodorus Smisingius

20 Sed obijcies; quòd si hæc diffinitio perfectionis simpliciter simplicis adæquatè rem exprimeret; sequeretur; quòd scientia visionis Dei, ac decreta libera illius, perfectiones simpliciter simplices non forent, eò quòd Deitati non sint formæ meliores ipsæ, quàm non ipsæ; cùm sint affectiones non necessariæ Dei, vt potequæ ita Deo insint, vt illi non inesse, potuerint.

Oppositio cōtra diffinitionē perfectionis simpliciter simplicis

Respondetur: quòd scientia, & voluntas libera Dei, licet non sint perfectiones simpliciter simplices, quà terminationem adeunt contingentē, quæ Deo inesse, & abesse queat; sunt tamē perfectiones simpliciter, quà Deo necessariò insunt: nimirum quoad esse vitale, & intrinsecum apprehensionis, & impulsus. Sed de his latiùs in controuersia de immutabilitate Dei.

Diluitur, in actibus liberis sciētiæ, & voluntatis Dei

Optima Scoti regula de veritate enuntiationum, quæ ex terminis abstractis absolutis construuntur in diuinis; & quare falsificentur enuntiationes constitutæ ex terminis relatiuis?

21 DEinde; obseruandum ex Scoto *loco citato ex quodlibeto 5. §. Tertiò arguitur ex incompossibilitate sic sub n. mar. 15.* Hanc esse rationem infiniti formaliter secundùm essentiam; vt omnem perfectionem in eodem supposito, eo nexu intimæ identitatis sibi vēdicet, salua nō transcendentia essentiali formalitatum, quæ identificantur realiter; vt nec per quamcunq; præcisionem tolli, aut intelligibiliter remoueri queat identitas ea, quæ necessaria sit ad verificādam propositionem ex terminis abstractis cointegratam: quare omnis prædicatio infiniti formaliter de alio, etiā in abstracto, est formaliter vera Sic igitur habet Scot.

Subtilis theologia Scoti de veritate enūtiationū ex terminis abstractis in diuinis

Scotus

Maior probatur inductiuè; & ratione. Inductiuè sic: nihil est in diuinis, quod nō sit idem essentiæ diuinæ, immo etiā & cuilibet essentiali; ita quòd considerādo vtrumq; in abstracto simpliciter, verū est hoc est hoc. De essentia ergo, & de essentialibus, de quibus communiter apparet; quòd quodlibet sit infinitū formaliter; patet maior, quòd quodlibet eorū est idem cuilibet sibi cōpossibili in eodē supposito

22 *Probatur etiā eadem maior ratione sic: quia infinitū non solū non est compositū, sed etiā omnino incomponibile alteri; omne enim componibile potest esse pars, & perconsequens excedi, quia totū est maius sua parte. Infinitū autem nullo modo potest excedi; ergo est omnino simplex, & incompositum, & incomponibile* (loquitur Scotus de infinito secundùm essentiam, scilicet de Deo, & de eius perfectionibus attributalibus) *si autem aliquid compossibile sibi in eodem supposito, non esset omnino idem sibi; tunc ipsū non esset omnino incomponibile: quia tūc ibi esset aliqua compositio, saltim aliquo modo actus & potentiæ. Habemus ergo primā partem maioris; scilicet quòd infinitum est idem realiter ei, quod est sibi cōpossibile in eodem supposito.*

Infinitū ter essentiam est incōponibile alicui substrato

23 *Secunda pars maioris, quòd scilicet sit vera prædicatio in abstracto; probatur. Quia cū prædicatio affirmatiua sit vera ratione identitatis; omnis illa erit vera abstracti de abstracto, vbi per abstractionem non tollitur ratio identitatis: vbi autē per abstractionem tollitur ratio identitatis, non est vera. Exemplum: hæc est vera albedo est color, quia licet extrema sint abstracta, non tamen fit abstractio, nisi à subiecto alterius naturæ, & illud subiectum non fuit præcisa ratio identitatis eorum extremorum. Manet ergo ratio identitatis naturæ ad naturam, illo subiecto excluso; albedo autem & musica non habent identitatem, nisi per accidens ratione subiecti*

Asseritur veritas enuntiationū in abstracto ex terminis absolutis

li-

Cur hæc enũtiatio sit vera album est musicũ. Scotus

licet ergo hæc sit vera, album est musicum, pro quanto idem subiectum denominatur ab vtroque accidente; tamen abstractione facta ab illo subiecto, quod fuit ratio identitatis eorum, hæc est falsa, albedo est musica. Patet ergo, quod prædicatio in abstracto vera est, quando extremorũ talis identitas, quod per abstractionem nõ tollitur ratio idẽtitatis eorum.

Etiã est vera enũtiatio ex terminis in abstracto si alterũ extremum sit infinitum.

24 Modo quando vnum extremum est infinitum, per abstractionem à supposito non tollitur ratio identitatis ad ipsum; & hoc cuiuscunque composſibilis sibi in eodem supposito; & ideo propter infinitatem, vt iam argutum est, non potest esse composſibilis in eodem supposito, nisi vera, & perfecta identitate reali. Ergo abstractione facta à supposito, quandiu manet ratio extremi infiniti formaliter; semper in quacunque abstractione manet ratio idẽtitatis extremi ad extremum: & per consequens vera prædicatio in abstracto, hoc est hoc.

Corollariũ ex præmissis.

25 Ex ista ratione patet generaliter, quòd quædam prædicationes in diuinis sunt veræ, non solũ in concreto, sed etiã in abstracto, quæ nõ sunt oppositi de opposito; quædã veræ in concreto, licet non in abstracto: quia non loquimur de illis, quæ neutro modo sunt veræ, vbi scilicet extrema sunt opposita, quia nec pater est filius, nec paternitas est filiatio. Vbi autem extrema non sunt opposita, sed composſibilia in eodem supposito, ibi semper adminus est prædicatio vera in concreto, sicut pater est spirans pater est ingenitus; non autem in abstracto, sicut paternitas est spiratio; & tamen hæc est vera, Deitas est paternitas Deitas est spiratio. Hoc non est, nisi quia diuinitas est formaliter infinita, nõ autem paternitas, nec spiratio; & ideo abstrahendo à supposito Deitatem, cùm semper maneat in ipsa ratio infinitatis: semper manet ratio identitatis simpliciter ad paternitatem, & spirationem: & ideo manet ratio veritatis affirmatiuæ prædicationis in abstracto.

Hæc est falsa enũtiatio paternitas est spiratio actiua, & quare?

26. Sed paternitatem, quæ non est formaliter infinita, abstrahẽdo à supposito; non manet ratio identitatis eius ad spirationem actiuam, quæ etiam non est infinita: quia neutrum extremũ secundùm propriam rationem sui habet infinitatem. Et ideo licet hæc sit vera, pater spirat, quia eidem supposito cõuenit vtrumq; tamen abstractione ab illo supposito facta, quia neutrũ eorum est infinitum, non est vera prædicatio in abstracto, paternitas est spiratio.

Cõsectariũ tradens vniuersalẽ regulã veritatis enũtiationũ in diuinis

27. Per oppositum; consimilis ratio est, quandocunque aliquod essentiale prædicatur de aliquo essentiali; vel personale de essentiali, vel essentiale de personali: vt potè hæc est vera, sapientia est paternitas, sapientia est spiratio, & è conuerso; quia abstrahendo à supposito, adhuc manet alterum extremum infinitum, scilicet sapientia: & ideo remanet adhuc ratio identitatis extremi ad extremum, facta tali abstractione; & per consequens ratio veritatis in prædicatione affirmatiua.

Hactenus Scotus; vbi non solùm vniuersalem, & appositissimam exhibet regulam veritatis enuntiationum, quæ ex terminis absolutis abstractis constituuntur, in diuinis; sed etiam contendit, eò relationes infinitas non esse, quò ad inuicem in abstracto prædicari nequeant, ex sola infinitudinis negatione. Quia tamen præuidit Scotus, ab aliquibus negari, causam falsitatis enuntiationum, quæ ex terminis abstractis relatis construuntur, petendam esse à sola negatione infinitudinis; statim subijcit. §. Circa tamen; sub nu. marg. 18. In hæc verba.

Scotus Obiectio.

28 Circa tamen maiorem istam, quare prædicatio aliqua in abstracto in diuinis negatur; ab aliquibus dicitur, quòd licet paternitas, & spiratio, sint idem realiter, tamen differũt ratione: & hoc sufficit ad impediendũ talem prædicationem. Quando autem probatur, quòd talis differentia non sufficit; quoniam ista est vera, sapientia est bonitas. Respondetur; quòd sicut attributum potentiæ non est attributum sapientiæ; sic nec in proposito.

Refellitur: Quãdo discretio rationis exprimitur per complexionẽ sufficit numerus, vel pluralitas rationis al falsificãdã enuntiationem

29 Sed hoc nõ videtur probabile; quia attributũ, vt attributũ, dicit intẽtionẽ secũdã, vel relationem aliquã rationis circa illud, de quo dicitur; vnde etiã numeratur, & verũ est dicere, quòd bonitas, & sapientia, sunt duo attributa: ergo secundũ illud, secundùm quod est numeratio, non est verum dicere, hoc est hoc: quia illud est rationis. Sed non propter hoc negatur ista, sapientia est bonitas; vbi non includitur illud rationis quod numeratur in eis. Ergo à simili nõ

Scotus.

includendo, nisi illud, quod rei est; si omnino idem esset in re paternitas, & spiratio, esset haec vera, paternitas est spiratio: licet non ista, notio, vel proprietas paternitatis, est notio, vel proprietas spirationis. Quaecunque enim sunt eadem re simpliciter in Deo, ipsa significata, etiam in abstracto, & in nominibus primae impositionis, siue significantibus rem primae intentionis, praedicantur de se inuicem in abstracto; licet non in nominibus secundae impositionis, siue accepta secundùm aliqua nomina secundae intentionis. Sicut patet in creaturis; vnde licet ista sit vera, Sortes est homo, non tamen ratio Sortis, quae est singularitas, est ratio hominis, quae est vniuersalitas.

Cōmētarius textus praecedentis.

30 Hucvsque Doctor, cuius mens ea est; quòd cùm propositio affirmatiua vt vera sit, debeat rationem identitatis extremorum importare, non verò rationem distinctionis; proinde fit, vt quoties praedicationes attributorum nomina secundae intentionis, & discretionem rationis referunt, vt patet in ista praedicatione; *attributum sapientiae est attributum bonitatis* (vbi attributum, est nomen secundae intentionis, distinctionem rationis praeseferens ab alio attributo, vt attributum dicitur, seu inquantum secundam intentionem induit, & pluralitatem, & numerum constituit attributorum) propositiones falsae sint. Secùs verò, si attributa praedicentur, non secundùm quòd numerum, & pluralitatem rationis induunt; sed secundū identitatē, quam à parte rei praeseferunt, *vt sapientia est bonitas*: tunc enim praedicatio verissima est ratione infinitae identitatis, quae per copulam complexionis importatur. Quare, si haec praedicatio, *paternitas est spiratio*, praecisis terminis secundae intentionis, falsificatur; optimè deducitur, non esse in aliquo horum extremorum infinitudinem, siue rationem identificandi, quae per copulam exprimi queat.

Cur relationibus obstet illimitatio? Ex Scoto expenditur; & quid apud ipsum sonet ens quantum, & non quantum?

31 Restat disquirere, quare finitas, & infinitas, diuinis relationibus, non congruant? Quod reserauit Scotus eodē quodlibeto 5. 5. *Ad argumentum principale, sub num. margi. 26.* Vbi docet.

Scotus. Infinitū per essentiā est totale.

Ad argumentum principale, sicut declaratum est in 1. art. infinitas in entitate dicit totalitatem in entitate; & per oppositum suo modo, finitas dicit partialitatem entitatis: omne enim finitum, vt tale, minus est infinito, vt tali. Ita dico hoc; nullum creatum est pars Dei, *cum Deus sit simplicissimus; sed omne finitum, cùm sit minus illa entitate infinita, conformiter potest dici pars: licet non sit secundùm aliquam proportionem determinatam, quia exceditur in infinitū; & hoc modo omne aliud ens ab ente infinito dicitur ens per participationē: quia capit partē illius entitatis, quae est ibi totaliter & perfectē.*

In quo posita sit totalitas infiniti, per essentiam apud Scotū?

Hoc ergo volo habere, quòd omne finitum, cùm sit minus infinito, est pars: cui ergo repugnat esse pars, vel excedi realiter ab aliquo, ei repugnat esse finitum. Nūc autem paternitati huic repugnat esse pars diuinitatis illo modo, vel excedi à diuinitate: quia propter infinitatem diuinitatis, paternitas, cū sit compossibilis sibi in eodem supposito, est simpliciter idem sibi; & per consequens realiter excedi non potest, nec esse pars, nec rationem partis habere potest: non ergo est finita.

Infinitū ex plenitudine quantitatis virtualis mēsurat omne aliud secundū exuperantiam.

32 *Nec infinita, sicut prius probatū est; quia sicut finitū habet rationē partis modo praedicto; infinitū habet rationē totius hoc modo: scilicet ex plenitudine quātitatis virtualis suae, mensurans omne aliud, vt maius per accessum ad ipsum, & minus per recessum. Sed nec paternitas habet rationem totalitatis; quia mensura, secundùm gradum quemdam perfectionis stat ad aliquod primum*

in

in ordine mensurandi, quòd est essentia absoluta.

Expeditur partitio entis in ens quãtum & non quantũ Scotus

33 *Dico ergo breuiter; quòd paternitas nec formaliter est finita, nec formaliter infinita, & cum arguis ex diuisione immediata entis in ista; etiam antequam descendat, in decem genera.* „ *Concedo bene, quòd ista non diuidunt* „ *ens, vt iam contractum est ad aliquod* „ *genus; immo quodlibet genus, & ens,* „ *vt immediatè indifferens ad decem ge-* „ *nera, est præcisè ens finitum. Finitum* „ *tamen, & infinitum, non diuidunt ens,* „ *nisi ens quantum; quia sicut secundùm* „ *Phylosophum. 1. Physicorum finitum,* „ *& infinitum quantitati congruunt,* „ *quod est verum de finito, & infinito,* „ *& quantitate propriè acceptis: ita e-* „ *tiam extensiuè loquendo, finitum, &* „ *infinitum, vt sunt passiones entis, con-* „ *ueniunt præcisè enti in se habenti quan* „ *titatem aliquam perfectionalem. Ta-* „ *lis autem quantitas non conuenit entita* „ *ti, nisi quæ potest esse partialis, vel tota-* „ *lis inter essentias; quantitatem enim cõ-* „ *paratam ad aliam statim oportet exce-* „ *dere, vel excedi, & esse partialem, vel to* „ *talem, sicut hic loquimur de partiali, &* „ *totali. Paternitas autem, vt paternitas* „ *nõ potest esse inter entitates totalis, nec* „ *partialis.* Hactenus Scotus.

Plena explanatio totalitatis entis infiniti ad literam Scoti referẽdam.

34 Cuius mens ex instituto referanda est, expendendaque vis illius rationis de totalitate, & partialitate; propter quam à diuinis relationibus remouet Scotus finitudinis, & infinitudinis conceptum. Et quoad finitatem attinet, euidenter id ab Scoto demonstratur, à nulloque in controuersiam vocatur; quò ad infinitatem verò, Scoti tum est; quò ad infinitatem verò, Scoti ratio infirma videtur, & quæ contra ipsum ad hominem retorqueri queat in proprietatibus absolutis attributalibus inter quas, & Deitatem, nõ minor intercedit apud Scotum distinctio, quã inter relationes, & essentiam.

Retorquetur contra Scotũ doctrina præcedens, Scotus.

*Ita ergo ratio, quã de relationibus diuinis instruit Scotus, contra ipsum retorquetur. Quia ideo paternitas ens quantùm non est, vel quòd eodem redit, non dicit perfectionem: *Quia aliàs esset ens totale infinitum referens plenitudinem quantitatis virtualis mensurantis omne aliud: ita vt per accessum ad talem quantitatem res fieret maior, & minor per recessum.* „ Adeò vt Deitas perfectior esset per accessum relationum, & minus perfecta per non accessũ relatiuarũ proprietatũ; vt patet *ex tex n. 32.* Quod videtur incõueniẽs quia aliàs esse Dei, vt supponitur ad relatiuas hypostases, minus perfectum à nobis apprehenderetur, quã vt est actu substratum, vel quasi substratum talium relationum.

Insistitur oppositioni ad hominẽ contra Scotum.

Atqui, si hæc probatio alicuius esset roboris, etiam obtineret, attributa non esse quanta, nec totalia in hac quãtitatis virtualis, & totalitatis consideratione: quia aliàs esse Dei, vt anteit attributales proprietates, à quibus apud Scotum ex natura rei dissidet, conciperetur, vt minus perfectum intensiuè; quàm post emanationem logicam, quæ in posteriori signo intelligitur, aut quasi emanationem attributalium perfectionum ex Deitate, tãquam ex virtualissimo & illimitatissimo pelago totius esse.

Premitur ratio ad hominẽ cõtra Scotũ ex infinitudine

Sicut ergo Deitas pro illo signo non concipitur, vt minus perfecta; licet pro illa præsuppositione non intelligatur vt actu substrata proprietatibus attributalibus: eo quod, etiam pro illo priori, apprehendatur, tanquam illimitatissimum essendi pelagus præhabens intra eminentiam suam quidquid perfectionis attributalis in secundo signo accedere, aut pullulare intelligitur. Quò fit, vt Deitas attributalibus proprietatibus in posteriori signo coniuncta, non sit magis perfecta intensiuè, & virtualiter; ita planè ob eamdem omnino rationem esse Dei, vt anteit relatiuas hypostases, quas præintelligitur referre intra virtualitatem suam, non erit minus perfectum intensiuè, quàm vt concipitur, vt actualiter substratum hypostasibus: nec enim inconueniens esse potest, id de proprietatibus relatiuis pronuntiare; quod de absolutis perfectionibus neccessariò asseuerare teneatur Scotus.

Cessio de sensu Scoti in præsenti quæsito.

35 Quod argumentum intendit mentem Scoti nunquam fuisse, infinitatem diuinis hypostasibus denegare, eò quòd Deitas illis terminata perfectior foret extensiuè, & formaliter, ob perfectionem extensiuam præcisè loquendo cùm eadem planè vi ratio illius contra attributales proprietates militet, si is esset probationis Scoti sensus, quem obiectio contendit. Sed Scotum rela-

tiones diuinas non ad Deitatem præcisè in, qua eminentialiter præhabentur, comparasse, sed easdemmet hypostases inter se; illiusque argumentationem agere, ideo totalitatem infinitudinis, & quantitatis virtualis relationibus diuinis repugnare, quia darentur plura infinita inter se incommunicabilia, ac proinde entitatiuè discreta; ac fieret, vt duæ personæ propter relatiuam quantitatē alterius personæ illimitationem superarent.

Obiectio cōtra doctrinā præmissā.

Si autem instes pro vi præcedentis rationis; quòd maximum intersit discrimen inter comparationem Deitatis ad attributa, & ad relatiuas hypostases; eò quòd absolutæ proprietates non sint incommunicabiles Deitati in aliquo Trinitatis supposito, sicut relatiuæ hypostases. Ac proinde, licet non obstet, Deitatem, vt substratam perfectionibus attributalibus, perfectiorem esse extensiuè, & formaliter, eò quòd perfectio illa extensiua, quæ Deitati ab attributis accedit, nequeat Deitati in aliquo supposito Trinitatis non cohærere; contradicit tamen, quòd Deitas, vt hypostasibus coniuncta, sit perfectior propter incommunicabilitatem istarum formarū. Quæ cum adæquatè non identificentur Deitati; nec enim quidquid est Deus, est Pater, aut Filius (Vt ostendimus infra *in controu. 9. de Visione Dei, dist. 3. de actu visionis subdist. 1. art. 2 numer. marg. 29.*) Fit, vt Deitas in aliquo supposito adstrui posset minus perfecta, eò quòd careat aliqua suppositali forma.

Maior illa ratio probationis Scoti.

Cui oppositioni dicimus, quòd ratio procedens à comparatione Deitatis ad hypostases incommunicabiles, vt vrgeat, recidere necessariò debet in Scoti probationem comparantem ipsamet supposita inter se; dum autumat, quòd si darentur plura infinita incommunicabilia, fieret, vt plura infinita simul sumpta vnius tantùm infiniti præstantiam euincerent. Quia si tantùm intenderet Scotus, implicare, quòd Deitas, vt substrata proprietatibus relatiuis, esset extensiuè perfectior, retorqueri valeret eadem ratio contra proprietates absolutas; reliquum ergo est, vt accretio extensiuæ perfectionis, quæ Deitati ab hypostasibus accedere posset, non obstet, quia accretio extensiua sit præcisè loquendo, sed quia non communicabilis adæquatè Deitati in quocunque supposito. Ac proinde, quòd illa ratio comparans Deitatem ad hypostases (si quæ sit, aut distincta sit) vt aliquid probet, iuuari debeat illa Scoti probatione, quæ cōfert supposita incommunicabilia inter se. Si enim ideo repugnat, Deitatem perfectiorem reddi per paternitatem, quia careret tali perfectione in alio supposito; id nil aliud est quàm supposita inter se conferri.

Quòd autem hæc sit Scoti mens patet ex loco citato. §. *Prima ratio sic formatur, in arti. 2. eiusdem quodlibeti 5. sub num. margin. 7.* Vbi ait. *Non possunt esse plura realiter distincta, & formaliter infinita; plures sunt relationes originis realiter distinctæ: ergo non sunt formaliter intensiuè infinitæ.* Maiorem autem illam, quòd non possint esse plura realiter distincta, & formaliter infinita; probat Scotus paulò infra, §. *Secundò comparando illa plura inter se, sub num. marg. 8* Vbi sic habet Scotus. *Secundò comparando illa plura inter se probari potest illa maior per hoc, quòd plura bona excedunt in bonitate idem bonum vnum; & hoc quando in quolibet illorum plurium est æqualis bonitas sicut in vno illorum; nunc autem si sint plura infinita, in quolibet eorum est æqualis bonitas, sicut in vno quolibet eorum: ergo illa plura bona excedūt in bonitate illud vnū bonum; & ita illud vnum non est infinitum.*

Scotus.

Vis rationis Scoti procedente nō quāto in relationibus diuinis.

Et si dicas; quòd sic argueretur, quòd Deus, & creatura excedunt Deū. Non valet; tum, quia quodlibet illorum plurium non est æquè bonum cum vno illorum; & inde est, quòd bonitas cuiuscunque illorum alterius ab illo vno, eminenter continetur in illo vno: & ideo ipsum cum illo bono acceptum, non auget, nec excessum facit super illud bonum in se. Oppositum est in hypothesi; quia ibi vnum bonum non continetur totaliter eminenter in altero, quia hoc est contra rationem infiniti. Huc vsque doctor, cuius argumenti vis in probatione nostræ sentētiæ, quæ ab illo maximè petenda est, expedietur.

Fuga. Occupatur.

36 Sed obijcies contra Scotum; ipsummet falsum assumere, dum voluntariè astruit, hypostases non quantas esse, quò earum infinitudinem inficietur; nec enim reddit rationem, cur dari queat ens non quantum, aut ens, quod

Opponitur Scoto quòd petat principiū circa ens nō quantum.

ad quodlibet aliud comparatum nequeat esse ratio æqualitatis, vel inæqualitatis? Quare videtur Scotus reddere antecedens pro causa antecedentis; dum eò relationes non quantas constituit, quò eas non perfectas asseueret: ac proinde partitio entis in quantū, & non quantum, videtur quoddam cōmentum ad eludendam difficultatem de inæqualitate diuinarum personarum excogitatum.

Diluitur obiectū aduersariorum.

Respondetur; Scotum in hac re principium non petere, sed rem pro materiæ qualitate penitiùs absoluere; ideo enim quantitatem virtutis, seu infinitudinem in relatiuis proprietatibus inficiatur, quia sunt incommunicabiles, ratio autem incommunicabilitatis reddi nequit: aliàs enim in causis formalibus non reperiretur status. Aut reddant aduersarij rationem, cur hypostases incommunicabiles sint, ac relatæ? Sistent enim in conceptu formali talium hypostasum, cùm rationis vltimæ formalis non detur alia ratio; aliàs enim abiretur in infinitum in causis formalibus. Sic itaque Scotus infinitudinem à diuinis relationibus remouet propter incommunicabilitatem, in qua sistit tanquam in vltima ratione formali; qui verò importunè oblatrans rationem aliam extorqueret, interrogandus esset, quare homo sit animal rationale? Quare calor calefaciat? &c. Sed accipe Scotum expeditè rem enodantem quodlibeto 5. §. *Ad vltimum concedo, quòd intellectus est formaliter infinitus sub num. marg.* 24. Vbi subjicit.

In causis formalibus datur status; & in incōmunicabilitate hypostasis sistit intellectus exquirens rationē entis non quanti.

Scotus.

27 *Ipsi autem relationi personali competit per essentiam esse ad alterum nec competit sibi infinitas intensiuè propria, quia ipsa non est capax talis quantitatis, sicut nec communicabilitatis. Etiam in genere principij formalis est status: hoc enim accipit infinitatem, illud non, quia hoc est hoc, & illud est illud: sicut hoc accipit communicabilitatem, illud incommunicabilitatem, quia hoc est hoc, & illud est illud. Repugnātia enim formalis, & non repugnantia primò reducitur formaliter ad rationē eius cui dicitur esse repugnantia.*

Et si quæras; quare compossibilis est infinitas huic, & non huic? Potest quæri in oppositum, quare huic repugnat incommunicabilitas, & huic non? Quod omnes concedunt: & est eadem respōsio; quia in ratione principij formalis; quia scilicet formaliter hoc est hoc, & illud est illud formaliter.

Nonpetit Scotus principiū in ente nō quāto sed reddit exactam rationem.

38 Contendit ergo Scotus, quòd infinitum secundùm essentiam tale esse debeat, vt saltim per identicam coniunctionem omnem aliam quantitatem virtutis sibi vendicet; si enim omnem aliam perfectionem identicè non transcenderet; talis perfectio infinito non identificata, esset quasi meta, & finis extrinsecus suæ illimitationis. Ideo enim ab Scoto infinitum secundùm essentiā appellatur totum in esse entis, quia extra illius ambitum nihil esse debeat, ac proinde illi additio prorsus repugnet; si autem paternitas astrueretur illimitata in toto esse relatiuo, cùm per realem identitatem filiationis illimitationem non ambiat; fieret, vt nec totalitatem simpliciter referret. Siquidem nō transcenderet totum illimitationis relatiuæ ambitum: ac proinde finiretur quantitas paternitatis ab illimitatione filiationis, tanquam à meta, & termino extrinseco.

Cōmentarius literæ præcedentis.

39 Si autem respondeas; paternitatem non esse illimitatam in toto esse relatiuo, sed in solo paternitatis conceptu; ac proinde paternitatis, & totalitatem, & infinitudinem, non exigere, vt filiationem ambiat, sed quòd nihil sit intra conceptum paternitatis, quod non transcendat hypostasis patris.

Oppositio contra fundamentū Scoti.

Sicut & ad hoc, quòd iustitia apud Scotum sit illimitata simpliciter intra iustitiæ conceptum, necessarium non est quòd transcendat formaliter conceptibilitatem misericordiæ diuinæ; cùm formalis ista transcendantia obstet discretioni formali ex natura rei, quā inter attributa constituit Scotus.

Insistitur oppositioni ad hominē cōtra Scotum.

Contra hoc est; quia apud Scotum, estò quòd misericordia, & iustitia, sint duæ conceptibilitates ex natura rei discretæ; eò tamen censeri non debet iustitia quasi meta, & terminus infinitudinis misericordiæ, quò iustitia ex sua ratione formali transcendat misericordiam identicè: adeo vt identitas ista quasi materialiter his proprietatibus non accedat, sed à quidditatiuis illarum conceptibus petendum sit, quod in summam identitatem realem conueniant: quò fit, vt nec altera proprietas in indigentia, & potentialitate respectu alterius sit nec altera, sit meta, & termi-

Eneruatur perspicuè.

nus finiens quantitatem virtutis alterius. At paternitas non transcendit per identitatem realem, filiationem, aut Spiritus Sancti hypostasim; igitur proprietates realiter ac entitatiuè discretæ, essent quasi metæ, & termini, quos non transcenderet infinitudo paternitatis: ac proinde paternitas illimitata simpliciter renuntianda non esset, nec intra conceptum magis abstractũ relationis vt sic, nec intra minus abstractã paternitatis rationem.

Nostra sententia statuitur; & variæ recentiorum molitiones infringuntur.

40 HIS Prælibatis; asserendum est, relationes diuinas non importare perfectionem; sic Scotus loco citato, quem sequuntur omnes eius discipuli, Lychetus, & Tataretus, *in expositione, quæst. 5. quodlibet.* Ioannes de Rada, 1. *par. controuers.* 27. Philippus Faber, *in 1. sentent. disput.* 22. Et ex sancti Bonauent. assectis, Coriolanus, *in 1. sentent. quæst.* 28. *de Relationibus diuinis, art.* 2. *§. Quæres, quare sufficit in essentia, & relatione?* Petrus Trigosus etiam in 1. Sancti Bonauenturæ, *quæstion.* 3 *art.* 1. *dub.* 2. *In responsione ad secundum argumentum.* Eidem sententiæ suffragantur Richardus *in 1 dist.* 24. *art.* 1. *quæst.* 3. *Ad primum.* Durandus *in 1. dist.* 1. *quæstion.* 3. Et ex Thomistis Capreolus *in 1. distin.* 7. *quæst.* 1. *Ad tertium contra primam conclusionem articuli secundi,* Caietanus, 1. *part. quæstio.* 28. *artic.* 2. Molina, 1. *part. quæst.* 42. *artic.* 6. *disp.* 2.

Relationes diuinæ non expriuunt perfectionẽ

Cõsentiunt Lychetus. Tataret. Ioan. Rada Phil. Faber Coriolanus Trigosus Richardus. Durandus. Capreolus. Caietanus. Molina.

Cui opinioni adscribendos censeo omnes eos Thomistas, qui cum solis verbis perfectionem relationibus diuinis deferant; statim, vt inconueniens in æqualitatis diuinarum personarum vitent, ad solam illimitationem absolutam Deitatis; quæ communis est tribus suppositis, confugiunt: quod est absolutam tantùm, & communicabilem perfectionem profiteri, non autem incommunicabilem, & relatam.

Nostræ sententiæ subscribũt plures Thomistæ solo nomine dissentiẽtes

Quòd hac breui ratione, meo videri, euidenter ostenditur; quia cum quæritur, vtrum relatio exprimat perfectionem? Aut procedit quæsitum de perfectione absoluta, & communicabili, quæ relationi ex identitate cum essentia accedit, & hoc incontrouersum est: aut de perfectione relata, & incommunicabili, vt formaliter incommunicabilis est? Sicut enim, est certum de fide, rationem formalem paternitatis esse filio incommunicabilem; ita, & in controuersiam venire potest, an sub ea ratione obiectiua, sub qua paternitas est incommunicabilis filio, perfectionem aliquam præseferre valeat? Igitur supposito hoc sensu, qui solus in præsenti expenditur, ineptum omnino est ad illimitationem absolutam, & communicabilem declinare; cùm hæc sub dissertationis dissidia cadere nequeat. Ergo, qui nullam perfectionem incommunicabilem agnoscit, re ipsa, licet aliud sub obscuris verbis innuere videatur, perfectionem relatiuam, vt talem, impossibilem esse autumat; cùm perfectio relata, vt talis, sit essentialiter incommunicabilis.

Ostẽditur inane quorũdam Thomistarum effugium.

Quare, sicut vno ore inficiantur, possibilem esse in Deo perfectionem incommunicabilem tribus suppositis, ita relatiuam perfectionem negare coguntur, ne manifestè à doctrinæ consequentia deficiant; cùm relatio, vt talis, essentialiter sit incommunicabilis extremo opposito.

Vrgẽtur aduersarij vel à cõsequentia doctrinæ deficientes, vel ludẽtes verbis

41 Cæterùm; antequam Scoti pronuntiatum eiusdem rationibus fulciamus, in primis, vt certa ab incertis separemus; statuendum est, rationem illam, quàm ex Anselmo producit Scotus, euidenter aduersarios profligare, adeò vt compulsi asserere teneantur relationibus diuinis haud inesse perfectionem simpliciter simplicem, quæ in quolibet supposito sit melior ipsa, quàm non ipsa. Quia cùm supposita diuina constituantur in personali esse per relatiuas hypostases; nullatenus supposito patris, etiam sub formali ratione suppositi, melior esse posset filiatio, quàm non ipsa: cùm sit forma relatiuè repugnans rationi constitutiuæ patris in esse suppositali, nimirum paternitati. Vnde, si Scotus in prædictis locis tantùm agebat, diuinis relationibus perfectionem

Obseruatio ad doctrinã Scoti fulciendam

Ratio quã ex Anselmo eruit Scotus obtinet apertè relationes diuinas nõ imbibere perfectionem simpliciter.

sim-

simpliciter obstare; euidenter atque feliciter propositum adeptus est.

Neoterici superati pôdere rationis Anselmi, & Scoti solũ deferũt relationibus illimitationẽ in tali genere, nõ tamẽ perfectionẽ simpliciter simplicem.

42 Quare; neoterici authores, qui oppositam tuentur sententiam, huiusmodi perfectionem simpliciter simplicem diuinis relationibus repugnare, fatentur; tantùmque illis deferunt perfectionem in tali genere essendi, nimirum relato.

Præmittitur, adhominem aduersarÿ inficiantes perfectionẽ simpliciter, simplicẽ in relationibus & astruentes illimitationẽ in tali genere relato.

Verùm ex prædicta doctrina non contemnenda eruitur probatio ad Scoti mẽtem firmandam. Quia, si ab incommunicabilitate, & oppositione relatiua trahitur, vt diuinis relationibus obstet perfectio simpliciter simplex, quam diuina attributa essentialiter sibi vendicant; nec est imperfectio aliqua in diuinis hypostasibus ista negatio perfectionis simpliciter simplicis, eò quòd illis debita non sit talis perfectio: immo contradicat excellentiæ, dignitati, & æqualitati diuinarum personarum. Ita nec diuinis relationibus indignum, aut dissonum esse potest, nullam illis perfectionem adscribere, cùm illis debita non astruatur; magisque diuinas deceat hypostases, illas non perfectas, quàm non simpliciter perfectas pronuntiare. Præcipuè cùm negatio illa perfectionis, vt ab Scoto constituitur, nullatenus imminuat summam relationum integritatem in tali esse hypostatico; sed tantùm infinitudinem remoueat, etiam in esse relato, eò quòd cum oppositione, & incommunicabilitate stare nõ valeat.

Fũdamẽtũ Scoti pro vera sententia.

43 Quò supposito, ostenditur, relationes propriam infinitudinem nactas non esse; ratione Scoti, quam constituimus, *num. margin.* 35. Quia si relationes diuinæ essent infinitæ perfectionis; fieret, vt plures personæ simul sumptæ vnam, vel alteram tantùm personam, in perfectione substantiali relatiua superarent. Quod cum communi Theologorum consensu explodit Augustinus, *lib. 3. contra Maximum, cap. 10. & sermone 38. de Tempore.* Vbi ait: *In Deo non esse quid maius tres personas simul, quã quamlibet seorsum, quia in omnibus est eadem essentia, & natura.* Quò loci reddit rationem Augustinus, ideò perfectionem prorsus æqualem diuinas personas nancisci; quia omnis perfectio sit communis, vt poteque essentialis, & absoluta; non incommunicabilis, & relata. Quod etiam docet Augustinus 6. de Trinitate cap. 8. in hæc verba. *Tantùs est solus Pater, vel Filius solus, vel solus Spiritus Sãctus, quãtus est simul Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.*

S. August.

Idẽ August.

Explicatur acies argumẽtationis Scoti.

At, hæc æqualitas inter diuinas personas, vt personæ sunt formaliter, vel inquantùm supponunt pro esse suppositali, quod ab hypostaticis formis cõstituitur; admodum difficulter sustinetur, si diuinis relationibus illimitatio, etiam in tali genere relatiuo, tribuatur. Quod efficaciter ostendit præmissa illa Scoti probatio. *Quòd plura bona excedunt in bonitate idem bonum vnum, quando in quolibet illorum bonorum est tanta bonitas, quanta est in illo bono vno.* Si verò dentur plura infinita, nimirum plures relationes personales realiter inter se condiscretæ; quodlibet illorum infinitum referret tantam bonitatem, quantam quodcunque alterum: igitur pluræ infinita superarent vnius infiniti quantitatem: ac proinde plura supposita, vt supponunt pro relato, ac personali esse, vnius personæ excellentiam anteirent.

Scotus

Præclusio fugæ aduersariorum ex Scoto.

44 Nec infirma est illa Scoti instãtia; qua suam firmat probationem. Cũ enim sibi obiecisset, quòd si illius ratio aliquid ageret, etiã obtineret, quòd Deus, & creaturæ, essent maius, & perfectius ens, quã sit solus Deus; eò quòd actualitati Dei creaturæ bonitas accedat.

Effugium istud manifestè, vel ex eo occludit; quòd creatura præhabetur intra virtualitatem Dei; supposita autem, vt talia, seu inquantùm exprimunt personalem, & hypostaticam formam, nullatenus includuntur eminentialiter in altero supposito; igitur plures personæ simul acceptæ, vt referunt tria infinita incommunicabilia in genere relato, alterius tantùm infiniti illimitationem excedent.

Confutatio euadẽtium acumen probationis Scoti

45 Sed, libet penitiùs hanc Scoti argumentationem expendere; & contra aduersarios, qui effugia moliuntur roborare. Qui communiter respondere solent; ideo tres personas simul sumptas vnius tantùm suppositi illimitationem non superare, eò quòd ista persona ratione Deitatis virtualiter præhabeat aliarum personarum infinitudines, quæ in Deitatis eminentia clauduntur.

At, quis non videat, hos authores

argumenti efficacitate deuictos ad materialem, & identicam illimitationem declinare, quæ omnino extra controuersiam est; cùm tantùm de formali ac incommunicabili relationum illimitatione dissератur. Quis enim vnquam inficiatus est, filium, quà Deus est, illimitationem personalem Patris, & Spiritus Sancti eminenter præhabere? Quatenus Deitas, vt illimitatissimum essendi pelagus, omnes proprietates, tum absolutas, tum relatas, intra eminentiæ suæ ambitum colligat? Quò tantùm fieret, vt filiatio materialiter, & identicè ratione Deitatis æqualis foret tribus hypostasibus simul acceptis, formaliter autem spectata, illis longè impar, & inæqualis censenda esset; cùm hypostases, vt tales formaliter, non præcontineant virtualiter relationes oppositas. Quòd manifesta hac ratione cõfirmo.

Aduersarij tãtũ obtinet superioritatẽ perfectionis inter supposita diuina ratione absolutæ quantitatis.

46 Quia; esto quòd asseri queat, Deitatem continere aliqua ratione eminentiali relationes, & attributa; quia licèt essentia non sit principium propriè productiuum suarum proprietatum, cùm realis emanatio cum omnimoda identitate proprietatis, & substrati stare non valeat; conceditur tamen à Theologis, quadam, licet minus propria, ratione, Deitatem virtualiter præhabere quidquid per modum proprietatis, aut quasi affectionis, à diuino esse quasi logicè pullulare intelligitur. At in relationibus non cõcipitur talis emanatio, ita vt relatio ab opposita pullulet cum virtuali præcontinentia vnius hypostasis in alia; quia virtualis continentia, si propria sit, ad genus causæ efficientis attinere videtur; vt optimè obseruauit Philippus Faber loco citato; pater autem non est causa filij, sed principium.

Insistitur præmissorũ expugnatio ni; quatenus vna relatio diuina non præhabetur intra virtualitatem alterius

Phil. Faber

Quare, Scotus loco citato ait; *quòd vnum bonum,* (nimirum vnum suppositum,) *non continetur totaliter eminenter in altero, quia hoc est contra rationem infiniti.* Vbi docet; infinito secundùm essentiam obstare, quòd præhabeatur intra eminentiam alterius; eò quòd hæc virtualis inclusio ad genus causæ efficientis attinere videatur. Autumauit tamen; vnum suppositum non contineri, *totaliter eminenter in alio*: quia, quamuis asseri queat, quòd hypostasis paternitatis præhabeatur intra eminentiam Deitatis, quæ est in filio; attamen intra hypostasim filij nullà ratione præcontinetur eminentialiter. Quò fit; vt filius secundùm adæquatam rationem sui, prout nimirum ex Deitate, & filiatione, constituitur, paternitatem intra eminentiam suam præseferre non valeat.

Scotus

Subtile prõnũtiatũ Scoti; quod vnũ suppositũ nõ contineatur totaliter eminenter in altero.

Sed age; esto quòd paternitas, quia est forma constitutiua suppositi producentis, intra eminentiam suam præhaberet relationem oppositam; qua ratione pronuntiari posset, filiationem intra virtualitatem suam præcontinere hypostasim principij generantis? igitur paternitas, & filiatio, non sunt formæ æqualis virtualitatis, & eminentiæ.

Vrgetur ratio in filiatione nõ præcõtinẽte paternitatẽ virtualiter.

Sed obijcies; quòd sicut non contradicit illimitationi affectionum attributalium, quòd quasi præhabeãtur intra virtualitatem, & eminentiam Deitatis; ita nec aduersabitur illimitationi diuinæ naturæ, quòd vna relatio præcõtineatur eminenter in altera.

Obiectio.

Respondetur; esse omnino diuersam rationem inter vtramque continentiam; quia sicut emanatio attributorum ab essentia est tantùm logica quædam, & conceptibilis pullulatio, cùm non intercedat realis discretio inter Deitatem, & illius proprietates, quæ necessariò exposcitur ad realem præcontinentiam virtualem, sicut & ad realem causalitatem; eò fit, vt non repugnet Deo talis virtualitas, & præcontinentia attributorum: at si vna relatio eminenter præcontineretur in alia, cum inibi inter sit realis discretio, etiam & vera causalitas intercedere posset.

Diluitur.

47 Quam obrem; alij his probationibus expugnati, ad eminentialẽ inclusionem hypostasum in essentia non confugiunt, vt diuinarum personarum inæqualitatem vitent; sed dum fatentur ingenuè, quamlibet personam propriã perfectionem relatam sibi asciscere, quæ in alia persona non præhabeatur eminẽter (quà suppositũ est formaliter, & prout hypostasim incommunicabilem refert,) astruunt; inæqualitatem in relatiua illimitatione non sequi ex eo, quòd vna perfectio incommunicabilis sit in filio, quæ non sit in patre; quia omnes proprietates relatiuæ sint æqualis actualitatis. Quò fit, vt nec minus illimitationis secundùm esse personale cõferat filio filiatio, quà patri paternitas.

Respõsio aliorũ; de superioritate relationis etiã in quãtũ exprimit esse incommunicabile

Confutatur ex Vazq. eò quòd impli cet æqualitas inter formas absimiles secundũ speciem.

48 Sed huic placito refragatur, Vazquez *loco citato cap. 4. num. marg.* 13. Tanquam certum assumens, inter formas diuersæ speciei æqualitatem haud intercedere posse; eò vel maximè, quò omne æquale alteri, illi commensu rabile sit secundùm adæquationem quãtitatis virtutis, vel molis; cùm æqualitas sit quædam formalis coadaptatio, seu commensuratio inter quanta, siue quantitate molis, siue quantitate virtutis: illud autem, quod essentialiter ab alio dissidet, sicut illi cõmensurabile esse nequit, ita nec æquale astrui debet. Atqui personalitates diuinæ sunt formæ quasi specificè distinctæ; ergo nequeunt esse æquales in relatiua quantitate virtutis.

Sed infirmiter, quòd ex Scoto ostenditur

Verùm; hoc pronuntiatum Vazquez adeò certum non est, vt pro constituto axiomate illud nobis obtrudere conetur; cùm adhuc sub controuersiam apud graues metaphysicos, & theologos cadat; an formæ diuersæ speciei æquales esse queant in quantitate virtutis? Nec abnuit Scotus quodl. 6. §. *Contra ista arguitur sicsub numar.* 10. Vbi ait. ,, *Est enim vna species entiũ, quantumcun* ,, *que immaterialis, alteri speciei immate* ,, *riali æqualis, vel inæqualis secundùm* ,, *perfectionem; ergo manet in ea magnitu-* *do secundùm perfectionem, vt fundans istam æqualitatem.* Hucvsque Doctor expressè asseuerans; magnitudinem seu quantitatem virtutis in speciebus essentialiter diuersis illatiuam esse habitudinis æqualitatis, vel inæqualitatis.

Scotus

Excutitur fundamẽtũ Vazquij.

Nec vrget obiectio Vazquez: quia inter ea, quæ conueniunt in ratione quãti vt sic, secundùm aliquam magis abstractam vnitatis aut conuenientiæ rationem; quamuis secundùm magis contractam, & specificam rationem quantitatis virtutis differant, non repugnat commensuratio, ac proinde nec æqualitas. Sed de his latiùs in controuersia generali de Visione Dei, *distinct. 3. subdistinct. 1. art. 2. de quo vide infra in hoc ar. sub n.* 51.

Corollariũ ex prælibatis.

Quare; repugnantia æqualitatis inter diuinas personas, data relationum infinitudine, ab illarum quasi specifica differentia petenda non est; sed à probatione Scoti, quam præmisimus: quòd nimirum plures hypostases simul acceptæ vnius tantum excellentiam superarent, si vna hypostasis, quà personalitas incommunicabilis est, cæteras eminenter non præcontineret.

Alia recentiorum effugia occluduntur præcipuè Soarez, & Vazquez.

Satisfactio Soarij; quòd relationes diuinæ nec sũt æquales nec inæquales sed diuersæ

49 NEC Magis rem absoluit Franciscus Soarez loco citato *cap. 10. numer. marg.* 10. & 11. Primò enim autumat; diuinas hypostases, nec esse æquales, nec inæquales; sed diuersas. Opinatur enim; æquale, & inæquale, immediatè non opponi, adeò vt nullum medium sustineant; quia linea, & superficies, si inter se comparentur, nec æquales sunt, nec inæquales; sed secundũ quãtitatem diuersæ.

Eliditur, & præcluditur effugiũ

50 At non placet; quia intra latitudinem quanti necessaria est æqualitatis, aut inæqualitatis immediata oppositio; nec vrget exemplum. Quia, aut linea consideratur quatenus quanta est secundùm longitudinem, & vt sic æqualis esse potest superficiei, qui superficies longa est; vel eidem superficiei, quã longitudinem refert, inæqualis. Aut concipitur linea, quà indiuisibilis est secundùm latitudinem, & vt sic, sicut quanta non est, sed indiuisibile continuatiuum latitudinis superficiei; ita nec æqualis, aut inæqualis, superficiei esse potest; sed non æqualis, aut diuersa. Atqui; personalitates, apud Soarez, quantitatem virtutis referunt; ergo immediatè, & necessariò opponuntur secundùm æqualitatem, vel inæqualitatem.

Altera, responsio Soarij, quòd distinctio specifica increatis inferat inæqualitatem secus in diuinis.

51 Nec etiam dissertationem diuinitatis alia eiusdem Soarij responsio; dũ agit, quòd in diuinis hypostasibus formalis ea, & quasi specifica diuersitas, sustinet æqualitatẽ; licet in speciebus creatis nutet, an specifica diuersitas æqualitatem secundũ quantitatem virtutis secum compatiatur?

Ratio autem discriminis hæc apud ipsum est; quòd diuinæ hypostases non secernuntur secundùm maiorem, aut minorem participationem alicu- esse, si-

cut species creatæ; cùm relationes diuinæ sibi vendicent esse omnino irreceptum, & imparticipatum; quare tantùm secundùm relatam oppositionem dissident. Sed hypostases in modo correferendi se ad extremum oppositum omnimodā sortiuntur paritatem; igitur sunt formæ prorsus æquales.

Conuellitur occursus Soarij.

Sed contra est: quòd non apparet ratio, cur diuersitas formalis in speciebus creatis nequeat æqualitatem exprimere; in diuinis verò sic? Cùm ratio participationis conceptui æqualitatis non obstet; si aliàs à discretione formali, & specifica non petatur talis inæqualitatis fundamentum. Quidni ab illimitatissimo totius esse principio plures species æqualis perfectionis trahātur, si ex parte quidditatiuæ distinctionis nō repugnet? Vnde talis æqualitatis repugnātia cum altera specie entis, non à conceptu entis participati vt sic; (cùm ens participatum, quà tale, abstrahat ab habitudine æqualitatis, vel inæqualitatis ad alterum; tantùmque exprimat depēdentiam ab ipso ente per essentiam, cuius est participatio,) sed à ratione formali, & specifica talis quanti hauriri debet. Sed relationes diuinæ referunt diuersitatem formalem, & quasi specificam; ergo necessariam exprimunt inæqualitatem.

Obseruatio ex Basolio è re.

De quo omnino videndus est Basolius acutè versans æqualitatem inter naturas specie diuersas, à nobis transcriptus infra, *in controuer. 9. de Visione Dei, distin. 3. de actu visionis, subdist. 1. art. 2. An dentur actus visionis specie discretiæ num. marg. 15.* Vbi inquit. *Quòd non oportet species inter se essentialiter ordinari; sed tantùm habere ordinem essentialiter ad Deum; ad quem quælibet habet ordinem principiati, & causati ad principium, & causam.*

Basolius.

Quod assertum prorsus conuellit Soarij pronuntiatum. Data autem æqualitate perfectionis inter paternitatem, & filiationem non euaditur vis rationis Scoti; quia licet quælibet relatio sigillatim accepta adstruatur æqualis alteri tantùm relationi diuisim sumptæ; sed non adæquaret præstantiam relatā, & incommunicabilem omnium hypostasium simul sumptarum.

NOTA.

Instatur ad hominē.

52 Deinde; retorquet Soarez, tentū argumentum contra nostram sententiā sic. Quia Scoti sectatores, quā-uis relationes non quantas asseuerent, eas tamen quasi specie distinctas autumant, nec tamen inæquales fatentur; ergo debent sese eodem nodo explicare, quo oppositæ sententiæ asseclas implicatos volunt.

Oppugnatio Soarij.

At facilè se extricant Scotistæ, qui diuinas hypostases, nec æquales, nec inæquales pronuntiant, sicut nec quantas; cùm æquale, & inæquale, immediatè opponantur circa id substratum, quod quantitatem sibi vendicet, non verò circa id, quod quantitatem non referat. Quare, sicut aduersarij quantitatem virtutis hypostasibus deferunt, ita illas æquales, aut inæquales, non asserere nequeunt.

Ista expugnatio ex Anselmo.

Imò; quòd neque iuxta diffinitionem perfectionis simpliciter, quam tradit Anselmus, queunt relationes asseri æquales, cùm sint oppositæ; cùm perfectio simpliciter ex Anselmo non debeat esse æquè bona, sed melior quàm non ipsa, nimirum quàm forma positiua opposita; id enim vult apud Anselmum, *ly, melius ipsum quàm non ipsum*, vt euidēter ostendit Scotus à nobis transcriptus *sub nu. 16. & 17.* Si enim, *ly non ipsum* exprimeret negationem, nulla assignaretur forma, quæ nō esset perfectio simpliciter simplex, vt potè quæ melior quàm suum non esse.

Obiectio.

Si verò occurras ex Soario, & neotericis; quòd id tātùm probat, quòd relationes non sint perfectiones simpliciter; non verò, quòd non referant illimitationem intra talem conceptum relationis.

Infringitur.

Contra sic; sequeretur idem inconueniens ex infinitudine in tali esse relato, quod vitare contendit sana, & communis Theologia circa inæqualitatem diuinarum personarum subnixa pronuntiato Anselmi; siquidem plures formæ illimitatæ in esse relatiuo anteirent perfectionem vnius tantùm relationis; vt ex Scoto egimus, *à n. 43. vsq; ad 46. inclusiuè.*

Instatur vltra contra præmissa.

Deinde; quod inaniter causarentur aduersarij, quòd Scoti asseclæ, quasi exauthorare videantur diuinarum hypostasum actualitatem, eò quòd relationes non quantas asseuerent, ex quantitate virtutis, quæ sit melior quàm forma opposita; cùm ipsi sustineant, relationes diuinas non præseferre perfectionem simpliciter, sed solam perfectionem, & il-

illimitationem intra talem conceptum relatum: & rationabilius appareat, relationes non quantas asserere, quàm non simpliciter perfectas, autumare, seu non perfectas secundùm perfectionem simpliciter simplicem. Cùm tale non esse perfectionis incommunicabilis aperiat eam substrati præstantiam, cui accessio obstet illius quantitatis, quæ non identificetur adæquatè cũ substrato Deitatis in quocunque supposito.

Præterea; quòd si paternitas non esset melior quàm forma opposita, scilicet quàm filiatio, vt vult Anselmus, sed æquè bona aut perfecta; adhuc vitari non posset vis argumentationis Scoti; quòd illa tria æquè bona simul sūpta, anteirent perfectionem vnius tantũ hypostasis.

Modus dicendi Gabr. Vazquez

53 Tandem, vt hypostasum inæqualitatem vitet Vazquez, aliam arripit viam *loco citato cap. 6.* Vbi supponit; bonum, sicut & perfectum, dupliciter accipi; aliud absolutè, aliud verò relatè. Bonum absolutè spectatum, quod adæquatam entis passionem appellat, idem est ac integrum; quod nimirum ex omnibus coalescit, quæ ad illius constitutionem in tali ordine entis necessariò conueniunt. Bonum verò relatum illud esse autumat, quod dicitur conueniens per habitudinẽ ad aliud, quod perficit; sicut calor est bonus igni, frigiditas verò aquæ.

Relationes attinent ad integritatẽ Deitatis apud Vazq.

Quò supposito, asserit Vazquez, relationes diuinas attinere ad integritatem transcendentalem Dei; quia non esset Deus in tali esse integrè constitutus, si illi hypostases deessent. Quia tamen ex omnibus relationibus, vt comparantur ad Deum, quem in tali esse cointegrant, non constituuntur plura integra entia; sed vnus Deus transcendentali integritate absolutissimus, propter omnimodam diuinarum relationum cũ essentia identitatem: proinde fit, vt tria bona, nec tria perfecta, aut integra constitui queant, sed vnum integrum bonũ, ac perfectissimum ens, quod est Deus.

Nõn datur pluralitas integritatis suppositalis in diuinis apud Vazq.

Quare, cùm non sit triplex perfectio; & bonitas in diuinis, sed vna tantùm adæquata integritas; non poterit vna persona altera perfectior astrui; cũ cõparatio excessus secundùm integritatem & perfectionem, non fiat, nisi inter extrema realiter distincta secundùm integritatem & perfectionem.

54 Si autem, non de prima acceptione boni, & perfecti, quæ absoluta est, procedat dissertatio, sed de bono relatiuè spectato; in qua acceptione quælibet hypostasis est propriæ personæ bona, & conueniens. In hoc sensu, sicut dantur tria supposita, & tres suppositalitates illis congruentes; ita & tres perfectiones relatiuæ concedi queunt.

Admittitur a mẽ Vazqui. pluralitatẽ perfectionis per rationẽ.

Verùm quia ad conuenientiam, & perfectionem realem exigitur realis discretio inter formam conuenientem, & substratum, cui forma congruit; & inter personam constitutam, & hypostasim constituentem suppositum in esse relato & personali, est omnimoda indistinctio: proinde fit, vt relatiua suppositalitas astrui nequeat perfectio realis personæ constitutæ; atq; adeo nec inferri valeat, quòd vna perfectio realis sit in vna persona, quæ non sit in alia.

Exploditur opinatio Vazquez.

55 Cæterùm; hic modus dicendi multa inuoluit falsa, difficilia, & veræ Theologiæ principijs aduersa; quare iure ac merito reprehenditur à Soarez loco citato *cap. 9. numer. 7. & sequentibus.* In primis enim supponit, relationes ad integritatem Deitatis attinere; quod quàm falsum sit, vel vnica hac ratione ostenditur. Quia si relatiuæ hypostases ad integritatem Dei spectarent; fieret, vt pater non esset integrè Deus, si quidem huic supposito desunt filiatio & spiratio passiua, quæ sunt de integritate Dei, vt contendit Vazquez.

Expugnatur ad hominem.

56 Deinde; & alia ratione ad hominem ipsum Vazquez sic perstringo, & intentum obtineo; quia filius, seu verbum diuinum, procedit ex perfecta, ac comprehensiua Deitatis cognitione; vt fatetur idem Vazquez, *1. part. tomo 2. disp. 142. ca. 4. n. marg. 22.* Et tamen apud ipsum ibidem, verbum non procedit ex cognitione Spiritus Sãcti, vt obiecti. Igitur tres hypostases non spectant ad integritatem, & perfectionem Deitatis; siquidem Deitas, non solùm quidditatiuè, & integrè apprehensa, sed & comprehensa per dictionem verbi, non transcendit Spiritus Sancti hypostasim, ut obiectũ intellectionis notionalis. Aut igitur principiũ intẽtionale verbi integrũ nõ est; aut spiratio passiua nõ attinet ad integritatem Dei.

Alterũ Vazquij pronuntiatũ obtunditur qui alias rea[lis] integri[t]as in Deo.

57 Sed, & alterum pronuntiatum eiusdem Vazquez, dum contendit; hypostasim non esse perfectionem r[e-]

Vbi non solum perspicuè testatur Scotus constitutionem personarum per relationes sub expresso conceptu relationum; sed etiam referat, qualiter prioritas originis non obstet simultati relatiuorum, imo eam imbibat essentialiter. Ex quo pronuntiato infertur, cognitionem absolutam, & intuitiuam totius Trinitatis personarum anteire generationem verbi, & spirationem Spiritus Sancti; quod ex recentibus Scoti asseclis tutatur Theodorus Smisingius, *tomo 2. de Deo Trino, disp. 3 q. 5. num. margin. 273. de quo nos infra in cont. 9. de Visione Dei, dist. 3 subdist. 2. art. 2. à nu. 22. vsque ad 25.*

Theodorus Smisingius

20 Sed obijcies; quòd si hæc diffinitio perfectionis simpliciter simplicis adæquatè rem exprimeret; sequeretur; quòd scientia visionis Dei, ac decreta libera illius, perfectiones simpliciter simplices non forent, eò quòd Deitati non sint formæ meliores ipsæ, quàm non ipsæ; cùm sint affectiones non necessariæ Dei, vt poteque ita Deo insint, vt illi non inesse, potuerint.

Oppositio cōtra diffinitionē perfectionis simpliciter simplicis

Respondetur: quòd scientia, & voluntas libera Dei, licet non sint perfectiones simpliciter simplices, quà terminationem adeunt contingentē, quæ Deo inesse, & abesse queat; sunt tamē perfectiones simpliciter, quà Deo necessariò insunt: nimirum quoad esse vitale, & intrinsecum apprehensionis, & impulsus. Sed de his latiùs in controuersia de immutabilitate Dei.

Diluitur, in actibus liberis sciētiæ, & voluntatis Dei

Optima Scoti regula de veritate enuntiationum, quæ ex terminis abstractis absolutis construuntur in diuinis; & quare falsificentur enuntiationes constitutæ ex terminis relatiuis?

Subtilis theologia Scoti de veritate enūtiationū ex terminis abstractis in diuinis

21 DEinde; obseruandum ex Scoto *loco citato ex quodlibeto 5. §. Tertiò arguitur ex incompossibilitate sic sub n. mar. 15.* Hanc esse rationem infiniti formaliter secundùm essentiam; vt omnem perfectionem in eodem supposito, eo nexu intimæ identitatis sibi vēdicet, salua nō transcendentia essentiali formalitatum, quæ identificantur realiter; vt nec per quamcunq; præcisionem tolli, aut intelligibiliter remoueri queat identitas ea, quæ necessaria sit ad verificādam propositionem ex terminis abstractis cointegratam: quare omnis prædicatio infiniti formaliter de alio, etiā in abstracto, est formaliter vera Sic igitur habet Scot.

Scotus

Maior probatur inductiuè; & ratione. Inductiuè sic: nihil est in diuinis, quod nō sit idem essentiæ diuinæ, immo etiā & cuilibet essentiali; ita quòd considerādo vtrumq; in abstractio simpliciter, verū est hoc est hoc. De essentia ergo, & de essentialibus, de quibus communiter apparet; quòd quodlibet sit infinitū formaliter; patet maior, quòd quodlibet eorū est idem cuilibet sibi cōpossibili in eodē supposito

22 *Probatur etiā eadem maior ratione sic: quia infinitū non solū non est compositū, sed etiā omnino incomponibile alteri; omne enim componibile potest esse pars, & perconsequens excedi, quia totū est maius sua parte. Infinitū autem nullo modo potest excedi; ergo est omnino simplex, & incompositum, & incomponibile* (loquitur Scotus de infinito secundùm essentiam, scilicet de Deo, & de eius perfectionibus attributalibus) *si autem aliquid compossibile sibi in eodem supposito, non esset omnino idem sibi; tunc ipsū non esset omnino incomponibile: quia tūc ibi esset aliqua compositio, saltim aliquo modo actus & potentiæ. Habemus ergo primā partem maioris; scilicet quòd infinitum est idem realiter ei, quod est sibi cōpossibile in eodem supposito.*

Infinitū per essentiam est incōponibile alicui substrato

23 *Secunda pars maioris, quòd scilicet sit vera prædicatio in abstracto; probatur. Quia cū prædicatio affirmatiua sit vera ratione identitatis; omnis illa erit vera abstracti de abstracto, vbi per abstractionem non tollitur ratio identitatis: vbi autē per abstractionem tollitur ratio identitatis, non est vera. Exemplum: hæc est vera albedo est color, quia licet extrema sint abstracta; non tamen fit abstractio, nisi à subiecto alterius naturæ, & illud subiectum non fuit præcisa ratio identitatis eorum extremorum. Manet ergo ratio identitatis naturæ ad naturam, illo subiecto excluso; albedo autem, & musica non habent identitatem, nisi per accidens ratione subiecti*

Asseritur veritas enuntiationū in abstracto ex terminis absolutis

Cur hæc enũtiatio sit vera album est musicũ? Scotus

licet ergo hæc sit vera, album est musicum, pro quanto idem subiectum denominatur ab vtroque accidente; tamen abstractione facta ab illo subiecto, quod fuit ratio identitatis eorum, hæc est falsa, albedo est musica. Patet ergo, quòd prædicatio in abstracto vera est, quando extremorũ talis identitas, quod per abstractionem nõ tollitur ratio idẽtitatis eorum.

Etiã est vera enũtiatio ex terminis in abstracto si alterũ extremum sit infinitum.

24 *Modo quando vnum extremum est infinitum, per abstractionem à supposito non tollitur ratio identitatis ad ipsam; & hoc cuiuscunque compossibilis sibi in eodem supposito; & ideo propter infinitatem, vt iam argutum est, non potest esse compossibilis in eodem supposito, nisi vera, & perfecta identitate reali. Ergo abstractione facta à supposito, quandiu manet ratio extremi infiniti formaliter; semper in quacunque abstractione manet ratio idẽtitatis extremi ad extremum: & perconsequens vera prædicatio in abstracto, hoc est hoc.*

Corollariũ ex præmissis.

25 *Ex ista ratione patet generaliter, quòd quædam prædicationes in diuinis sunt veræ, non solũ in concreto, sed etiã in abstracto, quæ nõ sunt oppositi de opposito; quædã veræ in concreto, licet non in abstracto: quia non loquimur de illis, quæ neutro modo sunt veræ, vbi scilicet extrema sunt opposita, quia nec pater est filius, nec paternitas est filiatio. Vbi autem extrema non sunt opposita, sed compossibilia in eodem supposito, ibi semper adminus est prædicatio vera in concreto, sicut pater est spirans pater est ingenitus; non autem in abstracto, sicut paternitas est spiratio; & tamen hæc est vera,* Deitas *est paternitas* Deitas *est spiratio. Hoc non est, nisi quia diuinitas est formaliter infinita, nõ autem paternitas, nec spiratio; & ideo abstrahendo à supposito* Deitatem*, cùm semper maneat in ipsa ratio infinitatis: semper manet ratio identitatis simpliciter ad paternitatem, & spirationem: & ideo manet ratio veritatis affirmatiuæ prædicationis in abstracto.*

Hæc est falsa enũtiatio paternitas est spiratio actiua, & quare?

26. *Sed paternitatem, quæ non est formaliter infinita, abstrahẽdo à supposito; non manet ratio identitatis eius ad spirationem actiuam, quæ etiam non est infinita: quia neutrum extremũ secundùm propriam rationem sui habet infinitatem. Et ideo licet hæc sit vera, pater spirat, quia eidem supposito cõuenit vtrumq; tamen abstractione ab illo supposito facta, quia neutrũ eorum est infinitum, non est vera prædicatio in abstracto, paternitas est spiratio.*

Cõsectariũ tradens vniuersalẽ regulã veritatis enũtiationũ in diuinis

27. *Per oppositum; consimilis ratio est, quandocunque aliquod essentiale prædicatur de aliquo essentiali; vel personale de essentiali, vel essentiale de personali: vt potè hæc est vera, sapientia est paternitas, sapientia est spiratio, & è conuersò; quia abstrahendo à supposito, adhuc manet alterum extremum infinitum, scilicet sapientia: & ideo remanet adhuc ratio identitatis extremi ad extremum, facta tali abstractione; & perconsequens ratio veritatis in prædicatione affirmatiua.*

Hactenus Scotus; vbi non solùm vniuersalem, & appositissimam exhibet regulam veritatis enuntiationum, quæ ex terminis absolutis abstractis constituuntur, in diuinis; sed etiam contendit, eò relationes infinitas non esse, quò ad inuicem in abstracto prædicari nequeant, ex sola infinitudinis negatione. Quia tamen prauidit Scotus, ab aliquibus negari, causam falsitatis enuntiationum, quæ ex terminis abstractis relatis construuntur, petendam esse à sola negatione infinitudinis; statim subijcit. §. *Circa tamen, sub nu. marg.* 18. In hæc verba.

Scotus Obiectio.

28 *Circa tamen maiorem istam, quare prædicatio aliqua in abstracto in diuinis negatur; ab aliquibus dicitur, quòd licet paternitas, & spiratio, sint idem realiter, tamen differũt ratione: & hoc sufficit ad impediendũ talem prædicationem. Quando autem probatur, quòd talis differentia non sufficit; quoniam ista est vera, sapientia est bonitas. Respondetur; quòd sicut attributum potentiæ non est attributum sapientiæ; sic nec in proposito.*

Refellitur: Quãdo discretio rationis exprimitur per complexionẽ sufficit numerus, vel pluralitas rationis ad falsificãdã enuntiationem

29 *Sed hoc nõ videtur probabile; quia attributũ, vt attributũ, dicit intẽtionẽ secũdã, vel relationem aliquã rationis circa illud, de quo dicitur; vnde etiã numeratur, & verũ est dicere, quòd bonitas, & sapientia, sunt duo attributa: ergo secundũ illud, secundùm quod est numeratio, non est verum dicere, hoc est hoc: quia illud est rationis. Sed non propter hoc negatur ista, sapientia est bonitas; vbi non includitur illud rationis quod numeratur in eis. Ergo à simili nõ*

est illimitatus in ratione essendi; quæ sola rationis discretio præstat, vt aliquid concipiamus in Deo quasi rationem alterius, esto quòd in re nulla sit distinctio, nec formalis. Sicut etiam æternitatem Dei ex eius immutabilitate à priori colligimus; quamuis immutabilitas, & æternitas, sint modi indistincti inter se, & à diuina natura, ante mentis functionem.

Ad cõfirmationem responsio.

Ad confirmationem; finitatem, & infinitatem secundùm essentiam; modos esse differẽtiales, & quasi cõtractiuos entis, sicut perseitas, & inalietas; quò fit vt non sint extra conceptum quidditatiuum illarum rationum, quæ ab ipsis constituuntur.

Ad instãtiã quòd infinitas in creatis non importet additionẽ prædicati essentialis.

29 Ad instantiam; quòd infinitum in quantitate aut intensione, non addit aliquod prædicatum constitutioni metaphysicæ quantitatis, ac qualitatis; sed est quædam extensio, aut intensio formæ eiusdem metaphysicæ constitutionis. Infinitas verò secundùm essentiam, quasi addere intelligitur prædicatum quoddam subintrans constitutionem, vel quasi constitutionem eius conceptibilitatis, quæ infinitudinem refert. Quia sapientia diuina, verbi gratia, quasi addere intelligitur supra conceptum sapientiæ, qui à creata, & increata abstrahitur, gradum essendi, aut prædicatum illimitationis, quod trahit sapientiam vt sic, ad esse diuinæ sapientiæ: quò fit, vt infinitas secundùm extensionem quantitatis, aut intensionem qualitatis, non attineat ad discretionem quidditatiuam rei; secùs verò infinitudo secũdũ essentiam, quę Deitati, & attributis defertur.

Dilutio 4. argumenti, quòd dentur plures modi finitatis in creatis iuxta discretionem graduũ metaphysicorum.

30 Ad quartum argumentum, *ex num. marg.* 5. etiam dari plures modos finitatis in creatis iuxta diuersitatem graduum metaphysicorum, qui finiuntur; cùm quantitas virtutis sit de quidditate entis creati, vt ostensum est. Quò fit, vt iuxta discretionem entium, aut prædicatorum metaphysicorum, detur etiam propriæ quantitatis seu integritatis virtualis pluralitas, ac proinde finitionis multiplicitas: cùm quælibet ratio, prout ex natura rei distincta ab alia, quò non refert illimitationem in eo gradu essendi, finiatur intrinsecè secundùm propriam quantitatem virtutis illius conceptus. Quare gradus animalitatis sortitur propriam finitudinem quidditatiuam ex natura rei distinctam à finitudine, siue limitatione quidditatiua rationalitatis. Quod etiam in diuinis pari ratione constituendum est; quia quò sapientia, prout ex natura rei distincta à iustitia, est illimitata in ratione sapientiæ, eò refert quidditatiuam illimitationem distinctam ab infinitate iustitiæ.

Cur multiplicetur infinitas indiuinis nõ tamen existẽtia.

Nec obstat oppositio de indiuisibilitate, & vnitate actus existentialis; quia sicut in rebus creatis vnica actualitatis forma sufficit pro omnibus prædicatis, quæ existunt vi eiusdem actualitatis formaliter indiuisæ: ita in diuinis vnum simplex existere, etiã formaliter indiuisum, præstat pro omnibus absolutis Dei perfectionibus.

Pro enodatione arg. 5 ostenditur quòd ab infinitatibus attributorum nõ præscindatur ratio communis.

31 Ad quintũ *sub num. m. 6.* ex Aureolo; quòd illimitatio attributorũ transcendit vltimùm conceptum quasi differentialem illorum; sapientia enim diuina colligitur cum creata sapientia ad vnam rationem sapientiæ vt sic, & trahitur ad rationem talis sapientiæ diuinæ per illimitationem in esse sapientiæ; quò fit vt illimitatio imbibatur in gradu vltimo, & differentiali suæ quasi constitutionis. Cùm autem, apud Scotum, vltimæ rationes differendi non coeant ad vnitatem rationis obiectiuæ ab illis abstractæ; eò fit, vt attributorum infinitudines trahi nequeant ad vnam rationem conuenientiæ. Quare conuenientia infinitudinum attributalium non est conuenientia simpliciter, quæ à ratione differendi depurari queat & ad vnitatem conceptus colligi; sed solùm conueniẽtia secundũ quid, vel secũdũ proportionalitatem quãdam, quia sicut se habet illimitatio iustitiæ ad iustitiam, ita illimitatio sapientiæ ad sapientiam. Adi quæ expendimus de vltimis differentijs ad vnam rationem conuenientiæ non colligendi; *in controuersia 2. de Vnitate Dei, art. 2. vbi latè de modis entis.* Hac enim ratione diluitur oppositio qua nos vrgere molitur Aureolus ad hominem ex Scoti principijs.

Ad fundamenta Aureoli.
Ad 1. arg.

32 Ad fundamenta opinionis Aureoli. Ad primùm; quòd euidenter obtineret intentum, si falsum non assumeret; nimirum attributa non addere supra Deitatem rationes obiectiuas intrinsecas, sed solùm extrinseca connotata.

Ad confirmationem; æternitatem, &

Ad cõfirmationẽ Aureo. redditur ratio cur multiplicetur infinitas in Deo, n tamẽ immutabilitas, & æternitas.

& immutabilitatem circuire alia attributa tantum identicè; infinitudinem verò etiam formaliter. Cuius ratio est; quia æternitas est ipsamet existentia Dei formaliter, vt ex infra dicendis latiùs constabit; quare sicut vnica simplex existentia pro omnibus prędicatis astruitur, non solùm in Deo, sed etiam in creaturis; ita & vnica æternitas absoluta asserenda est. Idem asserimus de incommutabilitate substantiali Dei; quã antiqui theologi appellarunt inuertibilitatem de esse ad non esse; quia cùm Deus eò respuat vertibilitatem de esse ad non esse, quò essentialiter sit suum esse: sicut vnicam tantùm formalitatem existentiæ refert, quà est ens à se, & hæc non plurificatur in attributis, ita nec multiplicatur incommutabilitas.

Ad vltimũ arg. Aureo. licet nõ plurificetur quãtitas molis iuxta diß cretionẽ accidẽtis, bene tamẽ quãtitas virtutis.

33 Ad vltimam Aureoli probationem, fatemur, omnia accidentia materialia eiusdem subiecti per eamdem quantitatem molis quantificari; nec partiri quantitatem, iuxta formarum, quæ eidem substrato cohærent, pluralitatem; ex eo tamen aliquid contra nostram sententiam colligi, inficiamur. Quia quantitas ea, de qua viget difficultas, non est quantitas molis, sed virtutis quamlibet essentiam rei transcendens, ac proinde plurificata iuxta formarum discretionẽ; quantitas verò molis, sicut realiter à formis accidentalibus dissidet, adeò vt diuinitùs sine quãtitate conseruari queant; ita nec multiplicatis formis in eodem subiecto multiplicatur.

Cur infinitas nõ sit vltimũ cõstitutiuũ Deitatis?

Ex hoc autem quòd infinitas sit prædicatum transcendens omnes gradus, & formalitates entis increati, pari ratione sicut finitas secundùm quantitatem virtutis in ente creato transcendit, & plurificatur formaliter iuxta discretionem conceptibilitatum seu formalitatum à parte rei distinctarum, vt apparet in gradibus metaphysicis; consequenter producimus, vt esto quòd infinitas sit de quidditate naturæ diuinæ, nequeat tamen asseri vltima ratio suæ quasi metaphysicæ constitutionis. Cùm nullum prædicatum, quod transcendit gradus conuenientiæ inter Deum, & creaturas, renuntiari valeat vltima ratio constitutionis diuinæ naturæ; quàm obrem existentia, quæ est vltima formalitas siue ratio constitutionis Deitatis, non est prædicatum transcendens alios gradus conuenientiæ inter Deum, & creaturas. Quod expendimus supra, in *controuersia 1. art. 4 numer. marg. 44.* Ostendentes, quòd infinitas non sit ratio vltima quasi metaphysicæ constitutionis naturæ diuinæ; sicut est existentia.

ARTICVLVS III.

Vtrùm detur aliqua proprietas in Deo, quæ non sit formaliter infinita?

SVMMARIVM.

Apex controuersiæ ex Scoto aperitur. Num. 2.
Sententia eorum, qui agunt, relationes diuinas infinitudinem vẽdicare, suadetur. Num. 4.
Perfectionem simpliciter in hypostasibus inficiatur Aureolus, non verò infinitudinem. Num. 15.
Litera Scoti statuitur, & expenditur. Num. 16.
Ex textu fundamenta ad veram sententiam sternuntur. Num 19.
Optima regula Scoti de verificatione enuntiationum, quæ ex terminis abstractis construuntur. Num. 21.
Quare relationibus illimitatio repugnet? discutitur. Num 31.
Nostra sententia rationibus fulcitur. Num. 40.
Oppositionibus fit satis. Num. 59.

Punctus cõtrouersiæ.

1 LICET Controuersiam istam Scotus varijs in locis insinuauerit, ex instituto tamen illam expendit quæstio. 5 quodlibetali per totam; cuius titulus est. *Vtrùm relatio originis sit formaliter infinita?* Quia tamen præsens difficultas à pluribus autoribus, præcipuè Thomistis, eluditur solis verbis, dum controuersiam, quæ de re est, ad nudas voces, & nomina deferre videntur; cùm perfectionem relationum in essentiæ illimitationem refundunt, eam solùm infini-

nitudinem relationibus adscribentes, quæ illis ex Deitatis identitate accedit, quòd prorsus in controuersum est; vt apex disputationis innotescat, præmittendus est illius sensus ex Scoto loco citato. §. *Viso de infinito sub numer. 5. editionis Cauelli*. Vbi subijcit. *De hoc, quòd quæritur videamus, si relatio formaliter possit esse infinita? Hoc enim non est quærere, si relatio sit eadem realiter alicui infinito, de quo non est dubium communiter loquendo, quia realiter est eadem essentiæ.* Et post pauca, effugium aliquorum occludēs; subdit in hæc verba.

Acuta dissertationis exaratio ex Scoto.

Scotus.

2 *Ex hoc patet statim, quòd responsio illa, quæ communiter datur, non est ad quæstionem; vtpote dicendo, quòd relatio originis est infinita formaliter, quia essentia est infinita, & illa relatio est essentia. Non enim quæritur, si sit per identitatem aliqua res, quæ sit formaliter infinita; sed quæritur, an ipsa per se primo modo sit illa res, cuiusmodus per se intrinsecus sit infinitas? Et ideo si sic arguitur: diuinitas est infinita, paternitas est diuinitas; ergo paternitas est infinita. Patet quòd argumētū nō cōcludit, quia maior est vera de prædicatione formali; minor autem, non nisi de prædicatione per identitatem, paternitas est Deitas: ergo non potest inferri conclusio, in qua est prædicatio formalis. Quia non potest maior identitas cōcludi in cōclusione extremorum, quàm sit identitas eorum ad medium in præmissis; vnde ex altera de necessario, & altera de contingenti, non sequitur conclusio nisi contingens, vel vnio contingens extremorum.* Hactenus Scotus.

Inutile effugium occupatur.

3 Vt autem præsens controuersia inoffenso pede currat, necessaria non est distinctio formalis relationum ab essentia, quam cum Scoto constituimus; præstat enim sola virtualis distinctio, immo, & discretio rationis; qua supposita, in controuersiam cadit, an relatio, prout concipitur aliquid addere Deitati, intelligatur perfectionem aliquam adiungere saltim intelligibiliter discretam à perfectione Deitatis? hoc supposito.

Vt procedat quæstio non exigitur distinctio formalis relationum ab essentia.

Est opinio autumans, relationes diuinas infinitam perfectionem vendicare. Sic Torres, seu Canariensis *1. parte, quæst. 28. art. 2. disp. 3. parte secunda.* Licet hic author, qui in hac re modernis Thomistis est valde plausibilis, ab scopo quæstionis aberret, dum infinitudinem hypostasum in solam illimitationem Deitatis, quæ communis est tribus personis, deferre videatur; quare consequenter defendit, non esse aliquam perfectionem in vna persona, quæ non sit in alia; quod est proprium assertum, quasi ex imo conuellere.

Opinio autumās relationes diuinas esse infinitas. Canariēsis.

fuge.

Præcluditur.

Sententiam tamen asserentem, hypostases propriam infinitudinem nancisci, sequuntur ex modernis, Soarez *libr. 3. de Trinitat. capit. 9. & 10.* Gabriel Vazquez, *1. parte, tomo 2. disp. 122* Iacobus Granado *in 1. part. tomo 3. disp. 5. tractat. 3.* Licet hi omnes in expedienda difficultate de inæqualitate perfectionis personarum valde dissideant.

Soarius. Vazquius Granadus.

Suadetur autem prædicta sententia probationibus, quas pro illa format Scotus loco citato ex quodlibeto 5. §. *Circa tertium articulum, num. marg. 19* Vbi contra propriam sententiam sequētia subijcit fundamenta.

1. Ratio in oppositū ex Scoto.

Scotus.

Primò sic arguitur, quod non est comprehensibile, nisi ab intellectu infinito, est formaliter infinitum; generatio illa (nempe diuina) *vt generatio, est formaliter incomprehensibilis, nisi ab intellectu infinito: ergo, &c. Minor probatur, per illud Isaiæ 53. Generationem eius quis enarrabit? Quod exponens Hieronymus Homilia 1. super Matthæum de generatione æterna filij; quòd, inquit impossibile Propheta dixit affatu, &c. Sed quod est impossibile affatu, est incōprehensibile ab intellectu finito.*

4 *Præterea secundò arguitur sic: omnis actio adæquata principio, & termino infinito, est formaliter infinita; generatio in diuinis est actio adæquata principio formali infinito, & termino infinito: quia principium est essentia, vel memoria infinita; & primus terminus est filius, qui est infinitus: terminus etiā formalis est essentia communicata, siue notitia declaratiua, quorum vtrumque est infinitum. Et patet quòd ista actio est vtrique adæquata; quia non potest esse, nisi vnica huius principij ad hūc terminum.*

2. Ratio ex Scoto pro opposita sententia.

5 *Præterea tertiò: ratio subsistendi est ratio perfectissimè essendi; relatio originis primæ personæ est ratio subsistēdi: ergo est ratio perfectissimè essendi. Et per consequens infinita: quia esse in diuinis est formaliter infinitum.*

Ratio 3. ex Scoto.

6.

Quarta ratio ex textu Scoti.

6 *Præterea quartò: intellectus diuinus est formaliter infinitus, alioquin non comprehenderet infinitam essentiam diuinam; de qua tactum est quæst. 1. art. 1. Quòd intellectus, vt intellectus, eam comprehendit: non est autem infinitus, nisi quia est idem essentiæ diuinæ, quæ est primò infinita. Sed paternitas est eadem illi; ergo paternitas propter eadem rationem est formaliter infinita.*

5. Ratio ex Vazq. quòd relationes diuinæ sint meliores ipsa quàm non ipsæ.

7 Deinde arguit Vazquez, & in ordine est quinta oppositio contra nostram sententiam: perfectio simpliciter simplex est illa, quæ est melior ipsa, quàm non ipsa; vt infra ex Damasceno magis constabit. Sed relationes diuinæ sunt meliores Deitati, quàm non ipsæ; melius est enim esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, quàm non esse. Adde: quòd id, quod alicui melius est, ita & perfectius est; sicut enim bonum, & perfectum conuertuntur, ita melius, & perfectius: cùm autem relationes sint perfectiuæ, & quasi bonificatiuæ Dei in personali esse; fit, vt perfectiones simpliciter ipsius Deitatis astruendæ sint.

6. Oppositio cōtra Scotū ad hominē apud Vazquiū. Ex infinitudine attributorū data distinctione ex natura rei.

8 Præterea sextò ad hominem arguit Vazquez contra Scotum: quia ideo Scotus inficiatur infinitudinem in relationibus diuinis; quia implicaret paternitatem infinitam esse, & illimitationem filiationis non ambire: eò quòd de ratione infiniti sit illimitatio in toto gradu essendi; ac proinde de ratione infinitæ relationis, illimitatio in toto esse relatiuo. Sed hæc ratio, ait Vazquez, *loco citato cap. 2. númer. marg. 3* Infringitur ab eiusdem Scoti doctrina, apud quem attributa infinitudinem imbibunt in tali esse attributali, cùm discretione ex natura rei; sapientia enim, apud Scotum, est infinita in ratione sapientiæ, esto quòd ex natura rei discreta sit à iustitia, nec transcendat iustitiam ex natura rei. Ergo à fortiori, in formis, quæ propter relatam oppositionem, in idem suppositum non coeunt, stare poterit infinitudo paternitatis in tali esse personali, esto quòd illimitationem filiationis non ambiat.

Arguitur 7 ex cōtradictoria oppositione entis perfecti, & imperfecti.

9 Septimò arguitur: quia perfectum, & imperfectum, contradictoriè opponuntur; cùm perfectum sit, id, cui nihil deest; imperfectum verò, cui aliquid deest. Sed pronuntiari nequit, relationibus diuinis aliquid deesse, quod illarum naturæ debitum, aut congruum sit: sunt ergo omnino perfectæ in tali esse relato; ac proinde illimitatæ, cùm contracta, & finita actualitas diuinis obstet proprietatibus. Quam probationem Vazquez promovere possumus, ex his quæ in controuersia præcedenti de bonitate Dei constituimus; bonum scilicet in tota sua latitudine, de Scoti mente, nil aliud esse, quàm integrum essentialiter, quodque exprimit negationem quidditatiuæ diminutionis; sed ab hypostasibus diuinis prorsus releganda est quælibet diminutio rationis essentialis quæ ad formam, vel quasi formam esse personalis attinere queat: igitur relationes diuinæ sunt essentialiter integræ, atque adeò bonæ. Atqui nequeunt limitatam quantitatem virtutis, seu finitam bonitatem nancisci; ergo illimitatam, & infinitam.

8. Arguitur ex Suarioquatenus hypostases diuinæ præseferant appetibilitatē illimitatā.

10 Octauò arguit Soarez: quia indubitatum est, fœcunditatem Dei, & communicabilitatem eius in pluribus suppositis, esse perfectissimam; at, si supposita, vt supposita sunt reduplicatiue, perfecta non essent, nec conueniens esset naturæ excellentissimæ illis communicari, nec Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, vt supponunt pro forma constituente in suo esse personali, amabiles essent. Quod valde absurdum videtur, cùm personæ, sub illa constitutione suppositali, excellentissimam referant pulchritudinem, & amabilitatem; quod vel ex eo perspicuum est; quia si personalitas filij in natura aduentitia, qualis est humana, cui hypostaticè coniungitur, est maximum bonum illius humanitatis, vbique cumque infinitè diligibile, prout terminat humanitatis dependentiam, terminat autem præcisè secundùm esse relatum; à fortiori in propria natura, quæ est Deitas, infinitam bonitatem, & pulchritudinem sibi asciscet.

Occluditur fuga.

Nec præstat dicere; non esse debitam hypostasibus infinitam diligibilitatem, ac perfectionem; ac proinde nō esse perfectionis in relationibus purā negationem, non autem priuationem, importare. Quia summa imperfectio est in aliqua natura, quòd talis conditionis existat, vt ei perfectio aliqua debita nō sit.

9 Oppositio ex quātitate virtutis relationum creatarum

11 Arguitur nonò: quia prædicatum commune Deo, & creaturis, si in rebus creatis referat limitatam perfectionem

nem, in diuinis sibi vendicabit illimitatam; vt constat de sapientia, quæ quia in creatis est perfectio, ad Deum translata cum vnitate obiectiuæ rationis illimitatam importat perfectionem. Sed relationes diuinæ, & relationes creatæ trahuntur ad vnitatem rationis obiectiuæ intelligibiliter præcisæ; nec enim assignabilis est ratio, cur sapientia diuina & creata, colligantur ad vnitatem conceptus, quod sæpe fatetur Scotus, non autem paternitas creata, & increata? igitur, cũ relationes creatæ bonitatẽ, & quantitatem virtutis sibi vendicẽt, à fortiori relationes diuinæ.

Cõfirmatur

Præterea: relatio creata est participatio quædam relationis diuinæ; quia à paternitate diuina nominatur omnis paternitas in cœlo, & in terra, vt constat ex Paulo ad Ephesios. 3. sicut enim sapientia creata est imitatio sapientiæ increatæ, ita paternitas creata paternitatis diuinæ; sed relationes creatæ exprimunt perfectionem; igitur, & diuinæ.

Arguitur 10 ex relationibus diuinis nõ hypostaticis supposita doctrina Scoti

12 Decima oppositio est: quia apud Scotum relationes identitatis, æqualitatis, & similitudinis inter supposita diuina, non sunt respectus rationis, sed reales; quò dato ex Scoti principijs inferri videtur, prædictas relationes infinitam illimitationem vendicare. Quia ideo infinitudo relationibus originis denegatur ab Scoto; quia oppositionem, & incommunicabilitatem præseferunt, & illimitationi infiniti entis obstare videatur incommunicabilitas, & incompossibilitas cum alia perfectione relatiua. Atqui relationes reales identitatis, æqualitatis, & similitudinis, non referunt incommunicabilitatem, quæ illarum infinitudini obstet; cùm non sint suppositales, & hypostaticæ formæ, quæ tantùm in diuinis important incommunicabilitatem ad alterum: ergo istæ habitudines sunt formaliter illimitatæ. Sed relationes personales, & originis non sunt minus quantæ, & perfectæ, quàm habitudines illæ æqualitatis, & similitudinis; tum quia communior opinio astruit, tantùm esse entia rationis: tum vel maximè, quia relationes personales exhibent effectum per se subsistendi, suntque suppositales formæ; aliæ verò habitudines similitudinis, &c. apprehenduntur ad instar formæ aduẽtitiæ, quæ suppositum in toto suo esse cõpletum præmittit, & ad alterum extremum ordinat.

Vltima ratio impetit Scoti doctrinã ad hominem.

13. Vltimò tandem efficaciùs arguitur ex Scoto in 1. *sent. dist.* 8. *q.* 4. §. *Ad argumentum principale.* Qui ideo compositionem vitat, inter Deitatem, & attributa, supposita discretione ex natura rei; quia proprietates diuinæ non identificantur merè materialiter, seu in tertio identicæ coniunctionis, sicut gradus animalitatis, & rationalitatis in homine: sed sicut ex sua ratione formali refert quodcumque attributum, quod illimitatum sit, ita, & à quidditatiua sua ratione importat, vt alterum ambiat attributum per realem identitatem: quã obrem vi suæ quidditatiuæ rationis præsefert, vt in carentia, & indigentia alterius attributalis perfectionis esse non possit. Vnde, cum Scotus asseruisset, eò conceptum animalitatis esse potentialem respectu rationalitatis, quò animalitas, & rationalitas, identicam coniunctionem non adeant, vi suæ quidditatiuæ rationis, sed propter tertium eiusdem physicæ compositionis, in quod materialiter coincidunt; statim subijcit. *Oppositum est in Deo, quia abstrahenda sapientiam à quocumque, quod est extra rationem sapientiæ, remanet vtraque, quidditas formaliter infinita; non enim hæc erat eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertiũ, à quo abstrahũtur, sed propter infinitatem formalem vtriusque.*

Si paternitas & spiratio actiuã imbiberet illimitationẽ daretur cõpositio in diuinis.

Ex quibus contra Scotum talis argumentatio producitur; rationes illæ, quæ à sua quidditate, non habent, vt identificentur realiter; non excludunt indigentiam, & potentialitatem ad alterum conceptum, qui actuet, & contrahat, incompletionem, & indigentiam illam; ergo, si relationes diuinæ infinitæ non essent, quando in idem suppositum coeunt, vt paternitas, & actiua spiratio, per suam quidditatẽ, identicã coniũctionẽ non adirent; sed tantùm materialiter ratione tertij; nimirum Deitatis, in quã materialiter cõueniunt. Ergo cũ pater sit substratum, vel quasi substratum spirationis actiuæ; fieret, vt pater, quà talis est formaliter, seu prout supponit pro forma hypostatica constituente illum in esse personali, ex se non haberet formaliter, vnde spirationem actiuam sibi realiter identificare posset: cùm neutra relatio sit infinita, & apud Sco-

tum

tum à sola infinitudine accipiatur identica coniunctio in proprietatibus diuinis. Igitur paternitas, & spiratio actiua, tantùm identificarentur propter illimitationem sui materialis, & substrati, nimirum Deitatis; atque adeo hærendo in principijs Scoti, paternitas esset conceptus potentialis, & componibilis ante intellectum cũ spiratione actiua.

Instituro propositioni ex Scoti pronũtiatis

14. Adde; quòd nec Scotus inficiari videtur, paternitatem, & spirationem actiuam non identificari, nisi propter tertium Deitatis, in quod conueniunt; quia in doctrina Scoti, hæc propositio est falsa; paternitas est spiratio actiua, ex defectu infinitudinis in vtroque extremo: & hæc propositio est vera, iustitia est misericordia; sic Scotus loco citato in hæc verba.

Scotus

» *Et ex quo infinitas est ratio identitatis eorum, facta tali abstractione præcisissima, remanet ratio identitatis extremorum; non enim hæc erant eadem præcisè propter identitatem eorum ad tertium, à quo abstrahuntur; sed propter infinitatem formalem vtriusque. Et quòd ista sit ratio prædicationis per identitatem, signum est ex hoc, quòd non conceditur ista, paternitas in diuinis est spiratio actiua, nec vt vera formaliter, nec vt vera per identitatem: nec paternitas est innascibilitas, & è conuerso. Et ratio videtur, quia abstrahendo paternitatem, & innascibilitatem, ab essentia, siue à supposito, neutrum est formaliter infinitum, & ideo neutrum in sua ratione sic abstractum, includit rationem identitatis eius ad alterum; & ideo neutrum sic abstractum de altero verè prædicatur.*

Altera opinio Aureoli; astruentis, quòd ratio obiectiua relationis exprimat infinitudinem; non verò perfectionem.

Secũda sententia Aureoli, quòd relationes nõ dicãt perfectionem.

15 Secunda opinandi ratio in hac re, est Aureoli, *in 1. sent. dist. 19. ar. 3. §. Propterea dicendum.* Vbi asserit, relationes diuinas, quæ sunt proprietates personales, propiam perfectionem simpliciter non importare; & probat.

Quia, si proprietates relatiuæ perfectionem dicerent, nulla persona esset simpliciter perfecta, cum quælibet careat aliqua proprietate; non est autem simpliciter perfectum, cui deficit aliquid de perfectione cuiuslibet generis, vt Phylosophus, & Commentator dicunt, 5. Metaph. Sed omnino est absonum, quin quælibet persona sit perfecta simpliciter; ergo proprietates personales nullam perfectionem simpliciter important.

Licet Aureo. neget perfectionẽ in relationibus diuinis asserit tamẽ illarũ infinitudinem

Deinde; in eodem articulo. §. *Nec valent motiua primæ opinionis*. Concedit; proprietates personales propriam infinitudinem nancisci; obseruat tamẽ. *Quòd propter hoc absolutè concedi nõ potest, quòd tres personæ sint tria infinita simpliciter, sed sẽper cũ additione; quòd sunt tres infinitæ personalitates; vel quod verbum diuinũ est infinitum verbũ; & spiritus est infinitum donum; & pater est infinitus dicens.*

Qualiter sibi in hac re constet Aureolus

Cũ verò sibi obiecisset Aureolus cõtradictionẽ, quæ est ipsius assertis sequi videbatur; quòd nimirum relationes infinitæ essent, & perfectiones simpliciter nõ essent; respõdet. *Quòd non est idem infinitum formaliter, & perfectam simpliciter; si enim tota quidditas albedinis poneretur subsistens, non propter hoc esset perfectio simpliciter: & tamen esset formaliter infinita* Ex quibus Aureoli pronuntiatis mentem eius haud difficile erit expedire.

Referatur sententia Aureoli.

Quæ, ni fallor, hæc est, vt perfectionem simpliciter simplicem hypostasibus deneget; in quo sensu autumauit, proprietates personales propriã perfectionem simpliciter non præseferre, nec ta-

men perfectionem in tali genere essendi, nimirum entis relati in diuinis hypostasibus inficiatus est, ex hypothesi, quod tales proprietates formaliter infinitas asseuerauit. Qoud & aperit exemplum de albedine creabili, quæ infinita foret, non tamē perfectio simpliciter simplex alias enim daretur formaliter in Deo, quod est absurdum.

Aureoli placitū nō dissidet ab opinatione eorū qui asseuerāt, relationes, esse infinitas in tali genere.

Quare Aureoli sententia, si rectè expendatur, alia non est, ab eo neotericorum sensu, qui hypostases esse perfectiones simpliciter simplices negant: quas tamen in tali genere infinitas pronuntiāt; de quorum numero est Franc. Soarez loco citato, & alij neoterici communiter, asseuerantes, paternitatem, verbi gratia, esse illimitatā in tali conceptu relato, non verò absolutè, & simpliciter.

Elucidatur difficile pronuntiatum. Aureoli

Cæterū circa verba Aureoli expendēdū restat, quid sibi velit dum pronuntiat; quòd *si tota quidditas albedinis poneretur subsistens, non esset perfectio simpliciter simplex, & tamen esset formaliter infinita:* subobscurè enim loquitur, nec aperit quid sub tota quidditate albedinis intelligēdum veniat. Æstimo tamē, quod & certum iudico, vt liquet ex mente, & sensu illius Doctoris; quòd per totam eā quidditatem albedinis, quā, si existeret, appellauit infinitam, intellexit totam eam intensionem formæ, quam sustinere queat albedo de absoluta Dei potentia: hic enim recipit Aureolus sententiam, autumantem, esse possibile infinitum secundùm intensionem.

At verò; licet infinitudinem in tali genere intensionis deferat albedini, de absoluta Dei potentia; improbat tamen perfectionem simpliciter talis formę; eò quòd, licet tali supposito, vt contracto ad talem speciem, niuis, verbi gratia, sit melior albedo, quàm nigredo, sed non supposito secundùm formalem, & præcisam rationem suppositi; aliàs enim coruo, qui est suppositum, esset melior albedo, quàm nigredo.

Aperit Scotus ex Anselmo cōceptum perfectionis simpliciter simplicis.

Quæ sit perfectio simpliciter simplex?

16 SEd; vt Scoti mentem ex eius principijs eruamus; libet prōnūtiata aliquot *ex q. 5.* quodlibetali, vbi in proprijs terminis rē expēdit, præmittere. Et primò cum Scoto. §. *Secunda ratio principalis sub n. mar.* 13 Exaranda est ipsamet ratio perfectionis simpliciter simplicis; vt inuestigari queat, vtrū illimitata perfectio relationibus insit? docet ergo Scotus.

Scotus

Melius ipsum quā nō ipsum accipi nō debet contradictorie.

Secundùm quod colligitur ex intētione Anselmi, monologij 15. perfectio simpliciter est, quæ in quolibet habente ipsā melius est ipsām habere, quā non ipsam habere. Hæc autem regula indiget duplici expositione: non enim intelligitur sic, melius est ipsum, quā sua negatio contradictoriè opposita; quia sic quodlibet positiuum esset perfectio simpliciter, quia quodlibet positiuum est simpliciter melius sua negatione contradictoriè opposita: sed intelligitur ibi, non ipsum, pro quocumq; sibi incompossibili, etiā positiuè; vt sit sensus, perfectio simpliciter est in quolibet melior quocūq; sibi incompossibili. Secūdò intelligitur, in quocūq; non pro quacūque natura, sed pro quocūq; supposito; non intelligendo, vt est talis naturæ, vel talis, sed absolutè accepto, vt est tale suppositum, præscindendo rationem naturæ cuius est suppositum. Hoc patet: quia auro sic considerato, vt habet naturā auri, vel supposito cōsiderato, vt substitit in natura auri, non est melius nō aurū, quā aurum; quia incompossibile, vt incōpossibile, nō est alicui melius, destruit enim entitatē ipsius: immo melius sic est auro esse aurū, quàm quodcunq; incompossibile naturæ auri.

Melius ipsum quā nō ipsū cōparari debet ad suppositū secūdū præcisam rationē suppositi.

Corollariū ex præmissis

17 *Est ergo intellectus propositionis iste, perfectio simpliciter est talis, quæ in quocunque supposito, absolutè cōsiderato secundùm rationem suppositi, non determinando naturam, in qua, vel cuius sit suppositum; melius est ipsum, quàm non ipsum: hoc est, quàm quodcunque incompossibile sibi.*

18 *Ex hoc sequitur propositū; quòd nulla perfectio simpliciter, sit formaliter incommunicabilis. Probatio consequentiæ; quia quod est formaliter incommunicabile, est formaliter incompossibile cuilibet alteri; considerando etiam illud sub ratione suppositi, nō includendo naturam, cuius est illud. Probatur: quia quod repugnat alicui, cū, vt sibi repugnat*

Scotus.

nat, destruat ipsum; vt sic, non est melius ipsum, quā non tale; quod autem est de se incommunicabile, repugnat cuilibet, etiā sub ratione suppositi. Ergo nō est melius illi, etiā vt consideratur sub ratione suppositi, quā non ipsum. Habemus ergo istā maiorē, quòd nulla perfectio simpliciter est formaliter incōmunicabilis. Quæ litera ita aperta est, vt elucidatione nō egeat.

Cōmētarius Anselmi, & Scoti.

19 Quò fit, vt de mente Anselmi quā acutissimè enucleauit Scotus, optimè inferatur, quamcunque perfectionē simpliciter esse omnino compossibilem in eodem supposito apprehenso sub ratione formali suppositi, cū qualibet altera perfectione simpliciter, adeò vt illa perfectio simpliciter asserenda non sit, quæ pugnet cū alia perfectione simpliciter in eodem supposito sub præcisa ratione suppositi. Si enim perfectiones simpliciter, incompossibiles essent; fieret vt eadem formalitas esset perfectior, & imperfectior alia, sub eodem conceptu perfectionis simpliciter, quod esset in dictis implicare. Si enim iustitia, & misericordia, quæ sunt perfectiones simpliciter, in supposito patris incōpossibiles essēt; sequeretur, quod iustitia, quā est perfectio simpliciter, esset melior ipsa, quā non ipsa; ac proinde melior misericordia, quæ illi incompossibilis foret. Quòd idē esset verum de misericordia ad iustitiam relata; atq; adeo fieret, vt ab eodem cōceptu perfectionis simpliciter peteretur, quòd eadem forma, aut quasi forma, esset perfectior, & imperfectior alia sibi incompossibili, quòd est implicatorium. Quare cū paternitas sit incompossibilis filio, etiam sub ratione suppositi, cū filiatio sit forma suppositalis, & hypostatica filij, cui suppositalitati opponitur relatiuè paternitas; ex dictis concluditur, paternitatem non esse perfectionem simpliciter simplicem; quia aliis esset melior, & non melior, perfectior, & imperfectior filiatione sibi incompossibili.

Conuellitur cōmentū opinātiū Scotū asseuerasse, quòd persona cōstituitur per proprietates absolutas

Deinde ex textu Scoti *sub nu. 18.* patet perspicuè illorum impostura, qui autumarūt, Scotum cēsuisse cū Ioan. de Ripa personas diuinas constitui in esse personali per proprietates absolutas, & nō per relationes; quia cū esse suppositale vel personale sit incōmunicabile alteri supposito, & apud Scotū, ibid. *Nulla perfectio simpliciter, sit formaliter incōmunicabilis*: fieret, vt etiam apud Scotū daretur aliqua proprietas absoluta, quæ perfectionem, & illimitationem nō vēdicaret, cōtra expressissima Scoti pronunciata, in citata *q. 5.* quodlibetali per totam, & liquet ex litera à nobis infra trāscripta *à n. 21. vsque ad 29. & à n. 31. vsque ad 33. & etiam sub n. 37.* Vbi relationem diuinam vocat relationem personalem, eò quòd sit cōstitutiua personæ.

Præmissorū amplior illustratio.

Præterea; quòd si personæ diuinæ nō constituerentur in esse suppositali per relationes formaliter, sed per proprietates hypostaticas, quæ essēt absolutæ; sequeretur, quòd quælibet relatio nō esset incompossibilis cuicunq; personæ secundùm formalem rationem suppositi. Si enim relatio non attineat ad constitutionem personæ, vt suppositum & persona est, corrueret Scoti probatio agens; ideo paternitatem non esse perfectionem simpliciter simplicem, quia non sit melior filio secundùm formalem rationē suppositi, eoquod sit forma opposita filiationi. Si verò filiatio, vt filiatio, non esset constitutiua filij in ratione suppositi, non repugnaret filio paternitas secundùm formalem, & præcisam rationem suppositi, & personæ; licet opponeretur filio, non vt personæ, sed vt relato ad patrē, ob relatiuā oppositionē.

Perspicuum Scoti testimoniū pro hypostasibus relatiuis.

Verū; expressam Scoti mētē de cōstitutione Patris in ratione talis personæ per relationē paternitatis; accipe ex *q. 4 quodl. §. de primo accipio hāc propositionem numar. 3.* editionis Hugon. Cauelli. Vbi habet ita. *Præterea; si specialiter repugnaret prima persona cōstitui per relationē originis, nō esset propter aliquid cōmune sibi & aliis; quia ex hypothesi nō repugnat alij; ergo propter aliquid, quod est speciale prima persona. Sed hoc est falsū; quia nihil est sibi speciale nisi prioritas originis secūdū quā qualibet persona est ab ipsa, & ipsa à nulla; sed propter hāc prioritatē nō repugnat sibi constitui per relationē ad secūdā personā; quia hoc nō esset nisi propter simultatē, quā requirit relatio inter duo extrema, qua simultas videtur repugnare illi prioritati in hac persona. Sed hoc nō est verū; probo. Quādo sunt aliqui ordines alterius rationis, quorū vnus nō includit aliū, nō præexigit, nec coexigit necessariò illū, potest esse sine illo, imo cū simultate opposita illi ordini.* Et paulò infra subdit Scotus: *possūt aliqua esse simul simultate correlatiuorum, qua est simultas essentialis, & tamen esse ordo originis inter ea.*

Scotus

Vbi non solum perspicuè testatur Scotus constitutionem personarum per relationes sub expresso conceptu relationum; sed etiam referat, qualiter prioritas originis non obstet simultati relatiuorum, imo eam imbibat essentialiter. Ex quo pronuntiato infertur, cognitionem absolutam, & intuitiuam totius Trinitatis personarum anteire generationem verbi, & spirationem Spiritus Sancti; quod ex recentibus Scoti asseclis tutatur Theodorus Smisingius, *tomo 2. de Deo Trino, disp. 3. q. 5. num. margin. 273. de quo nos infra in cont. 9. de Visione Dei, dist. 3. subdist. 2. art. 2. à nu. 22. vsque ad 25.*

Theodorus Smisingius

20 Sed obijcies; quòd si hæc diffinitio perfectionis simpliciter simplicis adæquatè rem exprimeret; sequeretur; quòd scientia visionis Dei, ac decreta libera illius, perfectiones simpliciter simplices non forent, eò quòd Deitati non sint formæ meliores ipsæ, quàm non ipsæ; cùm sint affectiones non necessariæ Dei, vt pote quæ ita Deo insint, vt illi non inesse, potuerint.

Oppositio cōtra diffinitionē perfectionis simpliciter simplicis

Respondetur: quòd scientia, & voluntas libera Dei, licet non sint perfectiones simpliciter simplices, quà terminationem adeunt contingentē, quæ Deo inesse, & abesse queat; sunt tamē perfectiones simpliciter, quà Deo necessariò insunt: nimirum quoad esse vitale, & intrinsecum apprehensionis, & impulsus. Sed de his latiùs in controuersia de immutabilitate Dei.

Diluitur, in actibus liberis sciētiæ, & voluntatis Dei

Optima Scoti regula de veritate enuntiationum, quæ ex terminis abstractis absolutis construuntur in diuinis; & quare falsificentur enuntiationes constitutæ ex terminis relatiuis?

21 DEinde; obseruandum ex Scoto *loco citato ex quodlibeto 5. §. Tertiò arguitur ex incomposibilitate sic sub n. mar. 15.* Hanc esse rationem infiniti formaliter secundùm essentiam; vt omnem perfectionem in eodem supposito, eo nexu intimæ identitatis sibi vēdicet, salua nō transcendentia essentiali formalitatum, quæ identificantur realiter; vt nec per quamcunq; præcisionem tolli, aut intelligibiliter remoueri queat identitas ea, quæ necessaria sit ad verificādam propositionem ex terminis abstractis cointegratam: quare omnis prædicatio infiniti formaliter de alio, etiā in abstracto, est formaliter vera Sic igitur habet Scot.

Subtilis theologia Scoti de veritate enūtiationū ex terminis abstractis in diuinis

Maior probatur inductiuè; & ratione. Inductiuè sic: nihil est in diuinis, quod nō sit idem essentiæ diuinæ, immo etiā & cuilibet essentiali; ita quòd considerādo vtrumq; in abstracto simpliciter, verū est hoc est hoc. De essentia ergo, & de essentialibus, de quibus communiter apparet; quòd quodlibet sit infinitū formaliter: patet maior, quòd quodlibet eorū est idem cuilibet sibi cōpossibili in eodē supposito

Scotus

22 *Probatur etiā eadem maior ratione sic: quia infinitū non solū non est compositū, sed etiā omnino incomponibile alteri; omne enim componibile potest esse pars, & per consequens excedi, quia totū est maius sua parte. Infinitū autem nullo modo potest excedi; ergo est omnino simplex, & incompositum, & incomponibile* (loquitur Scotus de infinito secundùm essentiam, scilicet de Deo, & de eius perfectionibus attributalibus) *si autem aliquid composibile sibi in eodem supposito, non esset omnino idem sibi; tunc ipsū non esset omnino incomponibile: quia tūc ibi esset aliqua compositio, saltim aliquo modo actus & potentiæ. Habemus ergo primā partem maioris; scilicet quòd infinitum est idem realiter ei, quod est sibi cōpossibile in eodem supposito.*

Infinitū secundum essentiam est incōponibile alicui substrato

23 *Secunda pars maioris, quòd scilicet sit vera prædicatio in abstracto; probatur. Quia cū prædicatio affirmatiua sit vera ratione identitatis; omnis illa erit vera abstracti de abstracto, vbi per abstractionem non tollitur ratio identitatis: vbi autē per abstractionem tollitur ratio identitatis, non est vera. Exemplum: hæc est vera albedo est color, quia licet extrema sint abstracta, non tamen fit abstractio, nisi à subiecto alterius naturæ, & illud subiectum non fuit præcisa ratio identitatis eorum extremorum. Manet ergo ratio identitatis naturæ ad naturam, illo subiecto excluso; albedo autem, & musica non habent identitatem, nisi per accidens ratione subiecti-*

Asseritur veritas enuntiationū in abstracto ex terminis absolutis

Cur hæc enuntiatio sit vera album est musicũ? Scotus

licet ergo hæc sit vera, album est musicum, pro quanto idem subiectum denominatur ab vtroque accidente; tamen abstractione facta ab illo subiecto, quod fuit ratio identitatis eorum, hæc est falsa, albedo est musica. Patet ergo, quòd prædicatio in abstracto vera est, quando extremorũ talis identitas, quod per abstractionem nõ tollitur ratio identitatis eorum.

Etiã est vera enũtiatio ex terminis in abstracto si alterũ extremum sit infinitum.

24 Modo quando vnum extremum est infinitum, per abstractionem à supposito non tollitur ratio identitatis ad ipsam; & hoc cuiuscunque compossibilis sibi in eodem supposito; & ideo propter infinitatem, vt iam argutum est, non potest esse compossibilis in eodem supposito, nisi vera, & perfecta identitate reali. Ergo abstractione facta à supposito, quandiu manet ratio extremi infiniti formaliter; semper in quacunque abstractione manet ratio identitatis extremi ad extremum: & per consequens vera prædicatio in abstracto, hoc est hoc.

Corollariũ ex præmissis.

25 Ex ista ratione patet generaliter, quòd quædam prædicationes in diuinis sunt veræ, non solũ in concreto, sed etiã in abstracto, quæ nõ sunt oppositi de opposito; quædã veræ in concreto, licet non in abstracto: quia non loquimur de illis, quæ neutro modo sunt veræ, vbi scilicet extrema sunt opposita, quia nec pater est filius, nec paternitas est filiatio. Vbi autem extrema non sunt opposita, sed compossibilia in eodem supposito, ibi semper adminus est prædicatio vera in concreto, sicut pater est spirans pater est ingenitus; non autem in abstracto, sicut paternitas est spiratio; & tamen hæc est vera, Deitas est paternitas Deitas est spiratio. Hoc non est, nisi quia diuinitas est formaliter infinita, nõ autem paternitas, nec spiratio; & ideo abstrahendo à supposito Deitatem, cum semper maneat in ipsa ratio infinitatis: semper manet ratio identitatis simpliciter ad paternitatem, & spirationem: & ideo manet ratio veritatis affirmatiuæ prædicationis in abstracto.

Hæc est falsa enũtiatio paternitas est spiratio actiua, & quare?

26. Sed paternitatem, quæ non est formaliter infinita, abstrahẽdo à supposito; non manet ratio identitatis eius ad spirationem actiuam, quæ etiam non est infinita: quia neutrum extremũ secundùm propriam rationem sui habet infinitatem. Et ideo licet hæc sit vera, pater spirat, quia eidem supposito conuenit vtrumq; tamen abstractione ab illo supposito facta, quia neutrũ eorum est infinitum, non est vera prædicatio in abstracto, paternitas est spiratio.

Cõsectariũ tradens vniuersalẽ regulã veritatis enũtiationũ in diuinis

27. Per oppositum; consimilis ratio est, quandocunque aliquod essentiale prædicatur de aliquo essentiali, vel personale de essentiali, vel essentiale de personali: vt potè hæc est vera, sapientia est paternitas, sapientia est spiratio, & è conuerso; quia abstrahendo à supposito, adhuc manet alterum extremum infinitum, scilicet sapientia: & ideo remanet adhuc ratio identitatis extremi ad extremum, facta tali abstractione; & per consequens ratio veritatis in prædicatione affirmatiua.

Hactenus Scotus; vbi non solùm vniuersalem, & appositissimam exhibet regulam veritatis enuntiationum, quæ ex terminis absolutis abstractis constituuntur, in diuinis; sed etiam contendit, cò relationes infinitas non esse, quò ad inuicem in abstracto prædicari nequeant, ex sola infinitudinis negatione. Quia tamen præuidit Scotus, ab aliquibus negari, causam falsitatis enuntiationum, quæ ex terminis abstractis relatis construuntur, petendam esse à sola negatione infinitudinis; statim subijcit. §. *Circa tamen*; sub nu. marg. 18. In hæc verba.

Scotus Obiectio.

28 Circa tamen maiorem istam, quare prædicatio aliqua in abstracto in diuinis negatur; ab aliquibus dicitur, quòd licet paternitas, & spiratio, sint idem realiter, tamen differũt ratione: & hoc sufficit ad impediendũ talem prædicationem. Quando autem probatur, quòd talis differentia non sufficit; quoniam ista est vera, sapientia est bonitas. Respondetur; quòd sicut attributum potentiæ non est attributum sapientiæ; sic nec in proposito.

Refellitur: Quãdo discretio rationis exprimitur per complexionẽ sufficit numerus, vel pluralitas rationis ad falsificãdã enuntiationem

29 Sed hoc nõ videtur probabile: quia attributũ, vt attributũ, dicit intẽtionẽ secũdã, vel relationem aliquã rationis circa illud, de quo dicitur; vnde etiã numeratur, & verũ est dicere, quòd bonitas, & sapientia, sunt duo attributa: ergo secundũ illud, secundùm quod est numeratio, non est verum dicere, hoc est hoc: quia illud est rationis. Sed non propter hoc negatur ista, sapientia est bonitas; vbi non includitur illud rationis quod numeratur in eis. Ergo à simili nõ

Scotus.

includendo, nisi illud, quod rei est; si omnino idem esset in re paternitas, & spiratio, esset hæc vera, paternitas est spiratio: licet non ista, notio, vel proprietas paternitatis, est notio, vel proprietas spirationis. Quæcunque enim sunt eadem re simpliciter in Deo, ipsa significata, etiam in abstracto, & in nominibus primæ impositionis, siue significantibus rem primæ intentionis, prædicantur de se inuicem in abstracto; licet non in nominibus secundæ impositionis, siue accepta secundùm aliqua nomina secundæ intentionis. Sicut patet in creaturis; vnde licet ista sit vera, Sortes est homo, non tamen ratio Sortis, quæ est singularitas, est ratio hominis, quæ est vniuersalitas.

Cōmētarius textus præcedentis.

30 Hucvsque Doctor, cuius mens ea est; quòd cùm propositio affirmatiua vt vera sit, debeat rationem identitatis extremorum importare, non verò rationem distinctionis; proinde fit, vt quoties prædicationes attributorum nomina secundæ intentionis, & discretionem rationis referunt, vt patet in ista prædicatione; *attributum sapientiæ est attributum bonitatis* (vbi attributum, est nomen secundæ intentionis, distinctionem rationis præseferens ab alio attributo, vt attributum dicitur, seu inquantum secundam intentionem induit, & pluralitatem, & numerum constituit attributorum) propositiones falsæ sint. Secùs verò, si attributa prædicentur, non secundùm quòd numerum, & pluralitatem rationis induunt; sed secundū identitatē, quam à parte rei præseferunt, *vt sapientia est bonitas*: tunc enim prædicatio verissima est ratione infinitæ identitatis, quæ per copulam complexionis importatur. Quare, si hæc prædicatio, *paternitas est spiratio*, præcisis terminis secundæ intentionis, falsificatur; optimè deducitur, non esse in aliquo horum extremorum infinitudinem, siue rationem identificandi, quæ per copulam exprimi queat.

Cur relationibus obstet illimitatio? Ex Scoto expenditur; & quid apud ipsum sonet ens quantum, & non quantum?

31 Restat disquirere, quare finitas, & infinitas, diuinis relationibus, non congruant? Quod reserauit Scotus eodē quodlibeto 5. §. *Ad argumentum principale, sub num. margi. 26.* Vbi docet.

Scotus

Infinitū per essentiā est totale.

Ad argumentum principale, sicut declaratum est in 1. art. infinitas in entitate dicit totalitatem in entitate; & per oppositum suo modo, finitas dicit partialitatem entitatis: omne enim finitum, vt tale, minus est infinito, vt tali. Ita dico hoc; nullum creatum est pars Dei, *cum Deus sit simplicissimus; sed omne finitum, cùm sit minus illa entitate infinita, conformiter potest dici pars: licet non sit secundùm aliquam proportionem determinatam, quia exceditur in infinitū; & hoc modo omne aliud ens ab ente infinito dicitur ens per participationē: quia capit partē illius entitatis, quæ est ibi totaliter & perfectè.*

In quo posita sit totalitas infiniti, per essētiam apud Scotū?

Hoc ergo volo habere, quòd omne finitum, cùm sit minus infinito, est pars: cui ergo repugnat esse pars, vel excedi realiter ab aliquo, ei repugnat esse finitum. Nūc autem paternitati huic repugnat esse pars diuinitatis illo modo, vel excedi à diuinitate: quia propter infinitatem diuinitatis, paternitas, cū sit compossibilis sibi in eodem supposito, est simpliciter idem sibi; & per consequens realiter excedi non potest, nec esse pars, nec rationem partis habere potest: non ergo est finita.

Infinitū ex plenitudine quantitatis virtualis mēsurat omne aliud secundū exuperantiam.

32 *Nec infinita, sicut prius probatū est; quia sicut finitū habet rationē partis modo prædicto; infinitū habet rationē totius hoc modo scilicet ex plenitudine quātitatis virtualis suæ, mensurans omne aliud, vt maius per accessum ad ipsum, & minus per recessum. Sed nec paternitas habet rationem totalitatis; quia mensura, secundùm gradum quemdam perfectionis stat ad aliquod primum*

Expeditur partitio entis in ens quātum & non quantū Scotus

in ordine mensurandi, quòd est essentia absoluta.

33 *Dico ergo breuiter; quòd paternitas nec formaliter est finita, nec formaliter infinita, & cum arguis ex diuisione immediata entis in ista; etiam antequam descendat, in decem genera. Concedo bene, quòd ista non diuidunt ens, vt iam contractum est ad aliquod genus; immo quodlibet genus, & ens, vt immediatè indifferens ad decem genera, est præcisè ens finitum. Finitum tamen, & infinitum, non diuidunt ens, nisi ens quantum; quia sicut secundum Phylosophum. 1. Physicorum finitum, & infinitum quantitati congruunt, quod est verum de finito, & infinito, & quantitate propriè acceptis: ita etiam extensiue loquendo, finitum, & infinitum, vt sunt passiones entis, conueniunt præcisè enti in se habenti quantitatem aliquam perfectionalem. Talis autem quantitas non conuenit entitati, nisi quæ potest esse partialis, vel totalis inter essentias; quantitatem enim cōparatam ad aliam statim oportet excedere, vel excedi, & esse partialem, vel totalem, sicut hic loquimur de partiali, & totali. Paternitas autem, vt paternitas nō potest esse inter entitates totalis, nec partialis.* Hactenus Scotus.

Plena explanatio totalitatis entis infiniti ad literam Scoti referādam.

34 Cuius mens ex instituto referanda est, expendendaque vis illius rationis de totalitate, & partialitate; propter quam à diuinis relationibus remouet Scotus finitudinis, & infinitudinis conceptum. Et quoad finitatem attinet, euidenter id ab Scoto demonstratur, à nulloque in controuersiam vocatum est; quò ad infinitatem verò, Scoti ratio infirma videtur, & quæ contra ipsum ad hominem retorqueri queat in proprietatibus absolutis attributalibus inter quas, & Deitatem, nō minor intercedit apud Scotum distinctio, quā inter relationes, & essentiam.

Retorquetur contra Scotūdoctrina præcedens. Scotus

Ita ergo ratio, quā de relationibus diuinis instruit Scotus, contra ipsum retorquetur. Quia ideo paternitas ens quantùm non est, vel quòd eòdem redit, non dicit perfectionem: *Quia aliàs esset ens totale infinitum referens plenitudinem quantitatis virtualis mensurantis omne aliud: ita vt per accessum ad talem quantitatem res fieret maior, & minor per recessum.* Adeò vt Deitas perfectior esset per accessum relationum, & minus perfecta per non accessū relatiuarū proprietatū; vt patet *ex tex n. 32.* Quod videtur incōueniēs quia aliàs esse Dei, vt supponitur ad relatiuas hypostases, minus perfectum à nobis apprehenderetur, quā vt est actu substratum, vel quasi substratum talium relationum.

Insistitur oppositioni ad hominē contra Scotum.

Atqui, si hæc probatio alicuius esset roboris, etiam obtineret, attributa non esse quanta, nec totalia in hac quātitatis virtualis, & totalitatis consideratione: quia aliàs esse Dei, vt anteit attributales proprietates, à quibus apud Scotum ex natura rei dissidet, conciperetur, vt minus perfectum intensiuè; quàm post emanationem logicam, quæ in posteriori signo intelligitur, aut quasi emanationem attributalium perfectionum ex Deitate, tāquam ex virtualissimo & illimitatissimo pelago totius esse.

Præmittitur ratio ad hominē cōtra Scotū ex infinitudine

Sicut ergo Deitas pro illo signo non concipitur, vt minus perfecta; licet pro illa præsuppositione non intelligatur vt actu substrata proprietatibus attributalibus: eò quod, etiam pro illo priori, apprehendatur, tanquam illimitatissimum essendi pelagus præhabens intra eminentiam suam quidquid perfectionis attributalis in secundo signo accedere, aut pullulare intelligitur. Quò fit, vt Deitas attributalibus proprietatibus in posteriori signo coniuncta, non sit magis perfecta intensiuè, & virtualiter; ita planè ob eamdem omnino rationem esse Dei, vt anteit relatiuas hypostases, quas præintelligitur referre intra virtualitatem suam, non erit minus perfectum intensiuè, quàm vt concipitur, vt actualiter substratum hypostasibus: nec enim inconueniens esse potest, id de proprietatibus relatiuis pronuntiare; quod de absolutis perfectionibus necessariò asseuerare teneatur Scotus.

Cēsio de sensu Scoti in præsenti quæsito.

35 Quod argumentum intendit mentem Scoti nunquam fuisse, infinitatem diuinis hypostasibus denegare, eò quòd Deitas illis terminata perfectior foret extensiuè, & formaliter, ob perfectionem extensiuam præcisè loquendo cùm eadem planè vi ratio illius contra attributales proprietates militet, si is esset probationis Scoti sensus, quem obiectio contendit. Sed Scotum relatio-

tiones diuinas non ad Deitatem præcisè in qua eminentialiter præhabentur, comparasse, sed easdemmet hypostases inter se; illiusque argumentationem agere, ideo totalitatem infinitudinis, & quantitatis virtualis relationibus diuinis repugnare, quia darentur plura infinita inter se incommunicabilia, ac proinde entitatiuè discreta; ac fieret, vt duæ personæ propter relatiuam quantitatē alterius personæ illimitationem superarent.

[Obiectio cōtra doctrinā præmissā.]

Si autem instes pro vi præcedentis rationis; quòd maximum intersit discrimen inter comparationem Deitatis ad attributa, & ad relatiuas hypostases; eò quòd absolutæ proprietates non sint incommunicabiles Deitati in aliquo Trinitatis supposito, sicut relatiuæ hypostases. Ac proinde, licet non obstet, Deitatem, vt substratam perfectionibus attributalibus, perfectiorem esse extensiuè, & formaliter, eò quòd perfectio illa extensiua, quæ Deitati ab attributis accedit, nequeat Deitati in aliquo supposito Trinitatis non cohærere; contradicit tamen, quòd Deitas, vt hypostasibus coniuncta, sit perfectior propter incommunicabilitatem istarum formarū. Quæ cum adæquatè non identificentur Deitati; nec enim quidquid est Deus, est Pater, aut Filius (Vt ostendimus infra *in controu. 9. de Visione Dei, dist. 3. de actu visionis subdist. 1. art. 2 numer. marg. 29.*) Fit, vt Deitas in aliquo supposito adstrui posset minus perfecta, eò quòd careat aliqua suppositali forma.

[Maior illa ratio pro rationis Scoti.]

Cui oppositioni dicimus, quòd ratio procedens à comparatione Deitatis ad hypostases incommunicabiles, vt vigeat, recidere necessariò debet in Scoti probationem comparantem ipsamet supposita inter se; dum autumat, quòd si darentur plura infinita incommunicabilia, fieret, vt plura infinita simul sumpta vnius tantùm infiniti præstantiam euincerent. Quia si tantùm intenderet Scotus, implicare, quòd Deitas, vt substrata proprietatibus relatiuis, esset extensiuè perfectior, retorqueri valeret eadem ratio contra proprietates absolutas; reliquum ergo est, vt accretio extensiuæ perfectionis, quæ Deitati ab hypostasibus accedere posset, non obstet, qui accretio extensiua sit præcisè loquendo, sed quà non communicabilis adæquatè Deitati in quocunque supposito. Ac proinde, quòd illa ratio comparans Deitatem ad hypostases (si quæ sit, aut distincta sit) vt aliquid probet, iuuari debeat illa Scoti probatione, quæ cōfert supposita incommunicabilia inter se. Si enim ideo repugnat, Deitatem perfectiorem reddi per paternitatem, quia careret tali perfectione in alio supposito; id nil aliud est quàm supposita inter se conferri.

Quòd autem hæc sit Scoti mens patet ex loco citato. §. *Prima ratio sic formatur, in arti. 2. eiusdem quodlibeti 5. sub num. margin. 7.* Vbi ait. *Non possunt esse plura realiter distincta, & formaliter infinita; plures sunt relationes originis realiter distinctæ: ergo non sunt formaliter intensiuè infinitæ.* Maiorem autem illam, quòd non possint esse plura realiter distincta, & formaliter infinita; probat Scotus paulò infra, §. *Secundò comparando illa plura inter se, sub num. marg. 8* Vbi sic habet Scotus. *Secundò comparando illa plura inter se probari potest illa maior per hoc, quòd plura bona excedunt in bonitate idem bonum vnum; & hoc quando in quolibet illorum plurium est æqualis bonitas sicut in vno illorum; nunc autem si sint plura infinita, in quolibet eorum est æqualis bonitas, sicut in vno quolibet eorum: ergo illa plura bona excedūt in bonitate illud vnū bonum; & ita illud vnum non est infinitum.*

[Scotus.]

[Vis rationis Scoti pro ente nō quāto in relationibus diuinis.]

Et si dicas; quòd sic argueretur, quòd Deus, & creatura excedunt Deū. Non valet; tum, quia quodlibet illorum plurium non est æquè bonum cum vno illorum; & inde est, quòd bonitas cuiuscunque illorum alterius ab illo vno, eminenter continetur in illo vno: & ideo ipsum cum illo bono acceptum, non auget, nec excessum facit super illud bonum in se. Oppositum est in hypothesi; quia ibi vnum bonum non continetur totaliter eminenter in altero, quia hoc est contra rationem infiniti. Huc vsque doctor, cuius argumenti vis in probatione nostræ sententiæ, quæ ab illo maximè petenda est, expedietur.

[Fuga. Occupatur.]

36 Sed obijcies contra Scotum; ipsummet falsum assumere, dum voluntariè astruit, hypostases non quantas esse, quò earum infinitudinem inficietur; nec enim reddit rationem, cur dari queat ens non quantum, aut ens, quod

[Opponitur Scoto quòd petat principiū circa ens nō quantum.]

ad quodlibet aliud comparatum nequeat esse ratio æqualitatis, vel inæqualitatis? Quare videtur Scotus reddere antecedens pro causa antecedentis; dum eò relationes non quantas constituit, quò eas non perfectas asseueret: ac proinde partitio entis in quantū, & non quantum, videtur quoddam cōmentum ad eludendam difficultatem de inæqualitate diuinarum personarum excogitatum.

Diluitur obiectū aduersariorum.

Respondetur; Scotum in hac re principium non petere, sed rem pro materiæ qualitate penitiùs absoluere; ideo enim quantitatem virtutis, seu infinitudinem in relatiuis proprietatibus inficiatur, quia sunt incommunicabiles, ratio autem incommunicabilitatis reddi nequit: aliàs enim in causis formalibus non reperiretur status. Aut reddant aduersarij rationem, cur hypostases incommunicabiles sint, ac relatæ? Sistent enim in conceptu formali talium hypostasum, cùm rationis vltimæ formalis non detur alia ratio; aliàs enim abiretur in infinitum in causis formalibus. Sic itaque Scotus infinitudinem à diuinis relationibus remouet propter incommunicabilitatem, in qua sistit tāquam in vltima ratione formali; qui verò importunè oblatrans rationem aliam extorqueret, interrogandus esset, quare homo sit animal rationale? Quare calor calefaciat? &c. Sed accipe Scotum expeditè rem enodantem quodlibeto 5. §. *Ad vltimum concedo, quòd intellectus est formaliter infinitus sub num marg.* 24. Vbi subijcit.

In causis formalibus datur status; & in incōmunicabilitate hypostasis sistit intellectus exquirens rationē entis non quanti.

Scotus.

27 *Ipsi autem relationi personali competit per essentiam esse ad alterum nec competit sibi infinitas intensiuè propria, quia ipsa non est capax talis quantitatis, sicut nec communicabilitatis. Etiam in genere principij formalis est status: hoc enim accipit infinitatem, illud non, quia hoc est hoc, & illud est illud: sicut hoc accipit communicabilitatem, illud incommunicabilitatem, quia hoc est hoc, & illud est illud. Repugnātia enim formalis, & non repugnantia primò reducitur formaliter ad rationē eius cui dicitur esse repugnantia.*

Et si quæras; quare compossibilis est infinitas huic, & non huic? Potest quæri in oppositum, quare huic repugnat incommunicabilitas, & huic non? Quòd omnes concedunt: & est eadem respōsio; quia in ratione principij formalis; quia scilicet formaliter hoc est hoc, & illud est illud formaliter.

Non petit Scotus principiū in ente nō quāto sed reddit exactam rationem.

38 Contendit ergo Scotus, quòd infinitum secundùm essentiam tale esse debeat, vt saltim per identicam coniunctionem omnem aliam quantitatem virtutis sibi vendicet; si enim omnem aliam perfectionem identicè non transcenderet; talis perfectio infinito non identificata, esset quasi meta, & finis extrinsecus suæ illimitationis. Ideo enim ab Scoto infinitum secundùm essentiā appellatur totum in esse entis, quia extra illius ambitum nihil esse debeat, ac proinde illi additio prorsus repugnet; si autem paternitas astrueretur illimitata in toto esse relatiuo, cùm per realem identitatem filiationis illimitationem non ambiat; fieret, vt nec totalitatem simpliciter referret. Siquidem nō transcenderet totum illimitationis relatiuæ ambitum: ac proinde finiretur quantitas paternitatis ab illimitatione filiationis, tanquam à meta, & termino extrinseco.

Cōmētarius literæ præcedentis.

39 Si autem respondeas; paternitatem non esse illimitatam in toto esse relatiuo, sed in solo paternitatis conceptu; ac proinde paternitatis, & totalitatem, & infinitudinem, non exigere, vt filiationem ambiat, sed quòd nihil sit intra conceptum paternitatis, quod non transcendat hypostasis patris.

Oppositio cōtra fundamentū Scoti.

Sicut & ad hoc, quòd iustitia apud Scotum sit illimitata simpliciter intra iustitiæ conceptum, necessarium non est quòd transcendat formaliter conceptibilitatem misericordiæ diuinæ; cùm formalis ista transcendentia obstet discretioni formali ex natura rei, quā inter attributa constituit Scotus.

Insistitur oppositioni ad hominē cōtra Scotum.

Contra hoc est; quia apud Scotum, estò quòd misericordia, & iustitia, sint duæ conceptibilitates ex natura rei discretæ; eò tamen censeri non debet iustitia quasi meta, & terminus infinitudinis misericordiæ, quò iustitia ex sua ratione formali transcendat misericordiam identicè: adeo vt identitas ista quasi materialiter his proprietatibus non accedat, sed à quidditatiuis illarum conceptibus petendum sit, quod in summam identitatem realem conueniant: quò fit, vt nec altera proprietas in indigentia, & potentialitate respectu alterius sit nec altera, sit meta, & termi-

Eneruatur perspicuè.

nus

nus finiens quantitatem virtutis alterius. At paternitas non transcendit per identitatem realem, filiationem, aut Spiritus Sancti hypostasim; igitur proprietates realiter ac entitatiuè discretæ, essent quasi metæ, & termini, quos non transcenderet infinitudo paternitatis: ac proinde paternitas illimitata simpliciter renuntianda non esset, nec intra conceptum magis abstractũ relationis vt sic, nec intra minus abstractã paternitatis rationem.

Nostra sententia statuitur; & variæ recentiorum molitiones infringuntur.

40 HIS Prælibatis; asserendum est, relationes diuinas non importare perfectionem; sic Scotus loco citato, quem sequuntur omnes eius discipuli, Lychetus, & Tataretus, *in expositione, quæst.* 5. *quodlibet.* Ioannes de Rada, 1. *par. controuers.* 27. Philippus Faber, *in* 1. *sentent. disput.* 22. Et ex sancti Bonauent. asseclis, Coriolanus, *in* 1. *sentent. quæst.* 28. *de Relationibus diuinis*, *art.* 2. §. *Quæres, quare sufficit in essentia, & relatione?* Petrus Trigosus etiam in 1. Sancti Bonauenturæ, *quæstion.* 3 *art.* 1. *dub.* 2. *In responsione ad secundum argumentum.* Eidem sententiæ suffragantur Richardus *in* 1 *dist.* 24. *art.* 1. *quæst.* 3. *Ad primum.* Durandus *in* 1. *dist.* 1. *quæstion.* 3. Et ex Thomistis Capreolus *in* 1. *distin.* 7. *quæst.* 1. *Ad tertium contra primam conclusionem articuli secundi*, Caietanus, 1. *part. quæstio.* 28. *artic.* 2. Molina, 1. *part. quæst.* 42. *artic.* 6. *disp.* 2.

Relationes diuinæ non exprimunt perfectionẽ

Cõsentiunt Lychetus. Tataret. Ioan. Rada Phil. Faber Coriolanus Trigosus Richardus. Durandus. Capreolus. Caietanus. Molina.

Cui opinioni adscribendos censeo omnes eos Thomistas, qui cum solis verbis perfectionem relationibus diuinis deferant; statim, vt inconueniens in æqualitatis diuinarum personarum vitent, ad solam illimitationem absolutam Deitatis; quæ communis est tribus suppositis, confugiunt: quod est absolutam tantùm, & communicabilem perfectionem profiteri, non autem incommunicabilem, & relatam.

Nostræ sententiæ subscribit plures Thomistæ lo nomine dissentiẽtes

Quòd hac breui ratione, meo videri, euidenter ostenditur; quia cum quæritur, vtrum relatio exprimat perfectionem? Aut procedit quæsitum de perfectione absoluta, & communicabili, quæ relationi ex identitate cum essentia accedit, & hoc incontrouersum est: aut de perfectione relata, & incommunicabili, vt formaliter incommunicabilis est? Sicut enim, est certum de fide, rationem formalem paternitatis esse filio incommunicabilem; ita, & in controuersiam venire potest, an sub ea ratione obiectiua, sub qua paternitas est incommunicabilis filio, perfectionem aliquam præseferre valeat? Igitur supposito hoc sensu, qui solus in præsenti expenditur, ineptum omnino est ad illimitationem absolutam, & communicabilem declinare; cùm hæc sub dissertationis dissidia cadere nequeat. Ergo, qui nullam perfectionem incommunicabilem agnoscit, re ipsa, licet aliud sub obscuris verbis innuere videatur, perfectionem relatiuam, vt talem, impossibilem esse autumat; cùm perfectio relata, vt talis, sit essentialiter incommunicabilis.

Ostẽditur inane quorũdam Thomistarum effugium.

Quare, sicut vno ore inficiantur, possibilem esse in Deo perfectionem incommunicabilem tribus suppositis, ita relatiuam perfectionem negare coguntur, ne manifestè à doctrinæ consequentia deficiant; cùm relatio, vt talis, essentialiter sit incommunicabilis extremo opposito.

Vrgẽtur aduersarij vel à cõsequentia doctrinæ deficientes, vel ludẽtes verbis

41 Cæterùm; antequam Scoti pronuntiatum eiusdem rationibus fulciamus, in primis, vt certa ab incertis separemus; statuendum est, rationem illam, quàm ex Anselmo producit Scotus, euidenter aduersarios profligare, adeò vt compulsi asserere teneantur relationibus diuinis haud inesse perfectionem simpliciter simplicem, quæ in quolibet supposito sit melior ipsa, quàm non ipsa. Quia cùm supposita diuina constituantur in personali esse per relatiuas hypostases; nullatenus supposito patris, etiam sub formali ratione suppositi, melior esse posset filiatio, quàm non ipsa: cùm sit forma relatiuè repugnans rationi constitutiuæ patris in esse suppositali, nimirum paternitati. Vnde, si Scotus in prædictis locis tantùm agebat, diuinis relationibus perfectionem

Obseruatio ad doctrinã Scoti suffulciendam

Ratio quã ex Anselmo eruit Scotus obtinet apertè relationes diuinas nõ imbibere perfectionem simpliciter.

sim-

simpliciter obstare; euidenter atque feliciter propositum adeptus est.

Neoterici superati pōdere rationis Anselmi, & Scoti solū deferūt relationibus illimitationē in tali genere, nō tamē perfectionē simpliciter simplicem.

42 Quare; neoterici authores, qui oppositam tuentur sententiam, huiusmodi perfectionem simpliciter simplicem diuinis relationibus repugnare, fatentur; tantùmque illis deferunt perfectionem in tali genere essendi, nimirum relato.

Premūtur, adhominem aduersarij inficiantes perfectionē simpliciter, simplicē in relationibus & aastruentes illimitationē in tali genere relato.

Verùm ex prædicta doctrina non contemnenda eruitur probatio ad Scoti mētem firmandam. Quia, si ab incommunicabilitate, & oppositione relatiua trahitur, vt diuinis relationibus obstet perfectio simpliciter simplex, quam diuina attributa essentialiter sibi vendicant; nec est imperfectio aliqua in diuinis hypostasibus ista negatio perfectionis simpliciter simplicis, eò quòd illis debita non sit talis perfectio: immo contradicat excellentiæ, dignitati, & æqualitati diuinarum personarum. Ita nec diuinis relationibus indignum, aut dissonum esse potest, nullam illis perfectionem adscribere, cùm illis debita non astruatur; magisque diuinas deceat hypostases, illas non perfectas, quàm non simpliciter perfectas pronuntiare. Præcipuè cùm negatio illa perfectionis, vt ab Scoto constituitur, nullatenus imminuat summam relationum integritatem in tali esse hypostatico; sed tantùm infinitudinem remoueat, etiam in esse relato, eò quòd cum oppositione, & incommunicabilitate stare nō valeat.

Fūdamētū Scoti proue ra sententia

43 Quò supposito; ostenditur, relationes propriam infinitudinem nactas non esse; ratione Scoti, quam constituimus, *num. margin.* 35. Quia si relationes diuinæ essent infinitæ perfectionis; fieret, vt plures personæ simul sumptæ vnam, vel alteram tantùm personam, in perfectione substantiali relatiua superarent. Quod cum communi Theologorum consensu explodit Augustinus, *lib. 3. contra Maximum, cap.* 10. *& sermone* 38. *de Tempore.* Vbi ait. *In Deo non esse quid maius tres personas simul, quā quamlibet seorsum, quia in omnibus est eadem essentia, & natura.* Quò loci reddit rationem Augustinus, ideo perfectionem prorsus æqualem diuinas personas nancisci; quia omnis perfectio sit communis, vt pote quæ essentialis, & absoluta; non incommunicabilis, & relata. Quod etiam docet Augustinus 6. de Trinitate cap. 8. in hæc verba. *Tantùs est solus Pater, vel Filius solus, vel solus Sipiritus Sāctus, quātus est simul Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.*

S. August.

Idē August.

Explicatur acies argumētationis Scoti.

At, hæc æqualitas inter diuinas personas, vt personæ sunt formaliter, vel inquantùm supponunt pro esse supposita li, quod ab hypostaticis formis cōstituitur; admodum difficulter sustinetur, si diuinis relationibus illimitatio, etiam in tali genere relatiuo, tribuatur. Quod efficaciter ostendit præmissa illa Scoti probatio. *Quòd plura bona excedunt in bonitate idem bonum vnum, quando in quolibet illorum bonorum est tanta bonitas, quanta est in illo bono vno.* Si verò dentur plura infinita, nimirum plures relationes personales realiter inter se condiscretæ; quodlibet illorum infinitum referret tantam bonitatem, quantam quodcunque alterum: igitur plura infinita superarent vnius infiniti quantitatem; ac proinde plura supposita, vt supponunt pro relato, ac personali esse, vnius personæ excellentiam anteirent.

Scotus

Præclusio fugæ aduersariorum ex Scoto.

44 Nec infirma est illa Scoti instātia; qua suam firmat probationem. Cū enim sibi obiecisset, quòd si illius ratio aliquid ageret, etiā obtineret, quòd Deus, & creaturæ, essent maius, & perfectius ens, quā sit solus Deus; eò quòd actualitati Dei creaturæ bonitas accedat.

Effugium istud manifestè, vel ex eo occludit; quòd creatura præhabetur intra virtualitatem Dei; supposita autem, vt talia, seu inquantum exprimunt personalem, & hypostaticam formam, nullatenus includuntur eminentialiter in altero supposito; igitur plures personæ simul acceptæ, vt referunt tria infinita incommunicabilia in genere relato, alterius tantùm infiniti illimitationem excedent.

Confutatio euadētium acumen probationis Scoti

45 Sed, libet penitiùs hanc Scoti argumentationem expendere; & contra aduersarios, qui effugia moliuntur roborare. Qui communiter respondere solent; ideo tres personas simul sumptas vnius tantùm suppositi illimitationem non superare, eò quòd ista persona ratione Deitatis virtualiter præhabeat aliarum personarum infinitudines, quæ in Deitatis eminentia clauduntur.

At, quis non videat, hos authores

argumenti efficacitate deuictos ad materialem, & identicam illimitationem declinare, quæ omnino extra controuersiam est; cùm tantùm de formali ac incommunicabili relationum illimitatione disseratur. Quis enim vnquam inficiatus est, filium, quà Deus est, illimitationem personalem Patris, & Spiritus Sancti eminenter præhabere? Quatenus Deitas, vt illimitatissimum essendi pelagus, omnes proprietates, tum absolutas, tum relatas, intra eminentiæ suæ ambitum colligat? Quò tantùm fieret, vt filiatio materialiter, & identicè ratione Deitatis æqualis foret tribus hypostasibus simul acceptis, formaliter autem spectata, illis longè impar, & inæqualis censenda esset; cùm hypostases, vt tales formaliter, non præcontineant virtualiter relationes oppositas. Quòd manifesta hac ratione cōfirmo.

Aduersarij tātū obtinēt superioritatē perfectionis inter supposita diuina ratione absolutæ quantitatis.

46 Quia; esto quòd asseri queat, Deitatem continere aliqua ratione eminentiali relationes, & attributa; quia licèt essentia non sit principium propriè productiuum suarum proprietatum, cùm realis emanatio cum omnimoda identitate proprietatis, & substrati stare non valeat; conceditur tamen à Theologis, quadam, licet minus propria, ratione, Deitatem virtualiter præhabere quidquid per modum proprietatis, aut quasi affectionis, à diuino esse quasi logicè pullulare intelligitur. At in relationibus non cōcipitur talis emanatio, ita vt relatio ab opposita pullulet cum virtuali præcontinentia vnius hypostasis in alia; quia virtualis continentia, si propria sit, ad genus causæ efficientis attinere videtur; vt optimè obseruauit Pihlippus Faber loco citato; pater autem non est causa filij, sed principium.

Insistitur præmissorū expugnationi; quatenus vna relatio diuina non præhabetur intra virtualitatem alterius

Phil. Faber

Quare, Scotus loco citato ait; *quòd vnum bonum,* (nimirum vnum suppositum,) *non continetur totaliter eminenter in altero, quia hoc est contra rationem infiniti.* Vbi docet; infinito secundùm essentiam obstare, quòd præhabeatur intra eminentiam alterius; eò quòd hæc virtualis inclusio ad genus causæ efficientis attinere videatur. Autumauit tamen; vnum suppositum non contineri, *totaliter eminenter in alio*: quia, quamuis asseri queat, quòd hypostasis paternitatis præhabeatur intra eminentiam

Scotus

Deitatis, quæ est in filio; attamen intra hypostasim filij nullà ratione præcontinetur eminentialiter. Quò fit; vt filius secundùm adæquatam rationem sui, prout nimirum ex Deitate, & filiatione, constituitur, paternitatem intra eminentiam suam præseferre non valeat.

Subtile pronūtiatū Scoti; quod vnū suppositū nō contineatur totaliter eminenter in altero.

Sed age; esto quòd paternitas, quia est forma constitutiua suppositi producentis, intra eminentiam suam præhaberet relationem oppositam; qua ratione pronuntiari posset, filiationem intra virtualitatem suam præcontinere hypostasim principij generantis? igitur paternitas, & filiatio, non sunt formæ æqualis virtualitatis, & eminentiæ.

Vrgetur ratio in filiatione nō præcōtinēte paternitatē virtualiter.

Sed obijcies; quòd sicut non contradicit illimitationi affectionum attributalium, quòd quasi præhabeātur intra virtualitatem, & eminentiam Deitatis; ita nec aduersābitur illimitationi diuinæ naturæ, quòd vna relatio præcōtineatur eminenter in altera.

Obiectio.

Respondetur; esse omnino diuersam rationem inter vtramque continentiam; quia sicut emanatio attributorum ab essentia est tantùm logica quædam, & conceptibilis pullulatio, cùm non intercedat realis discretio inter Deitatem, & illius proprietates, quæ necessariò exposcitur ad realem præcontinentiam virtualem, sicut & ad realem causalitatem; eò fit, vt non repugnet Deo talis virtualitas, & præcontinentia attributorum: at si vna relatio eminenter præcontineretur in alia, cum inibi inter sit realis discretio, etiam & vera causalitas intercedere posset.

Diluitur.

47 Quam obrem; alij his probationibus expugnati, ad eminentialē inclusionem hypostasium in essentia non confugiunt, vt diuinarum personarum inæqualitatem vitent; sed dum fatentur ingenuè, quamlibet personam propriā perfectionem relatam sibi asciscere, quæ in alia persona non præhabeatur eminēter (quà suppositū est formaliter, & prout hypostasim incommunicabilem refert,) astruunt; inæqualitatem in relatiua illimitatione non sequi ex eo, quòd vna perfectio incommunicabilis sit in filio, quæ non sit in patre; quia omnes proprietates relatiuæ sint æqualis actualitatis. Quò fit, vt nec minus illimitationis secundùm esse personale cōferat filio fliatio, quā patri paternitas.

Respōsio aliorū de superioritate relationis etiā in quātū exprimit esse incommunicabile

Confutatur ex Vazq. eò quòd impli cet æqualitas inter formas absimiles secundũ speciem.

48 Sed huic placito refragatur, Vazquez *loco citato cap. 4. num. marg.* 13 Tanquam certum assumens, inter formas diuersæ speciei æqualitatem haud intercedere posse; eò vel maximè, quò omne æquale alteri, illi commensurabile sit secundùm adæquationem quãtitatis virtutis, vel molis; cùm æqualitas sit quædam formalis coadaptatio, seu commensuratio inter quanta, siue quantitate molis, siue quantitate virtutis: illud autem, quod essentialiter ab alio dissidet, sicut illi cõmensurabile esse nequit, ita nec æquale astrui debet: Atqui personalitates diuinæ sunt formæ quasi specificè distinctæ; ergo nequeunt esse æquales in relatiua quantitate virtutis.

Sed infirmiter, quòd ex Scoto osten. ditur

Verùm, hoc pronuntiatum Vazquez adeò certum non est, vt pro constituto axiomate illud nobis obtrudere conetur; cùm adhuc sub controuersiam apud graues metaphysicos, & theologos cadat; an formæ diuersæ speciei æquales esse queant in quantitate virtutis? Nec abnuit Scotus quodl. 6. §. *Contra ista arguitur sic sub num. mar.* 10. Vbi ait. *Scotus*

„ *Est enim vna species entiũ, quantumcumque immaterialis, alteri speciei immateriali æqualis, vel inæqualis secundùm perfectionem; ergo manet in ea magnitudo secundùm perfectionem, vt fundans istam æqualitatem.* Hucvsque Doctor expressè asseuerans; magnitudinem seu quantitatem virtutis in speciebus essentialiter diuersis illatiuam esse habitudinis æqualitatis, vel inæqualitatis.

Excutitur fundamẽtũ Vazquij.

Nec vrget obiectio Vazquez: quia inter ea, quæ conueniunt in ratione quãti vt sic, secundùm aliquam magis abstractam vnitatis aut conuenientiæ rationem; quamuis secundùm magis contractam, & specificam rationem quantitatis virtutis differant, non repugnat commensuratio, ac proinde nec æqualitas. Sed de his latiùs in controuersia generali de Visione Dei, *distinct. 3 subdistinct. 1. art. 2. de quo vide infra in hoc ar. sub n.* 51.

Corollariũ ex prælibatis.

Quare; repugnantia æqualitatis inter diuinas personas, data relationum infinitudine, ab illarum quasi specifica differentia petenda non est; sed à probatione Scoti, quam præmisimus: quòd nimirum plures hypostases simul acceptæ vnius tantum excellentiam superarent, si vna hypostasis, quã personalitas incommunicabilis est, cæteras eminenter non præcontineret.

Alia recentiorum effugia occluduntur præcipuè Soarez, & Vazquez.

Satisfactio Soarij; quòd relationes diuinæ nec sũt æquales nec inæquales sed diuersæ

49 NEC Magis rem absoluit Franciscus Soarez loco citato *cap. 10. numer. marg.* 10. & 11. Primò enim autumat, diuinas hypostases, nec esse æquales, nec inæquales; sed diuersas. Opinatur enim; æquale, & inæquale, immediatè non opponi, adeò vt nullum medium sustineant; quia linea, & superficies, si inter se comparentur, nec æquales sunt, nec inæquales; sed secundũ quãtitatem diuersæ.

Eliditur, & præcluditur effugiũ

50 At non placet; quia intra latitudinem quanti necessaria est æqualitatis, aut inæqualitatis immediata oppositio; nec vrget exemplum. Quia, aut linea consideratur quatenus quanta est secundùm longitudinem, & vt sic æqualis esse potest superficiei, qui superficies longa est; vel eidem superficiei, quã longitudinem refert, inæqualis. Aut concipitur linea, quã indiuisibilis est secundùm latitudinem, & vt sic, sicut quanta non est, sed indiuisibile continuatiuum latitudinis superficiei, ita nec æqualis, aut inæqualis, superficiei esse potest; sed non æqualis, aut diuersa. Atqui, personalitates, apud Soarez, quantitatem virtutis referunt; ergo immediatè, & necessariò opponuntur secundùm æqualitatem, vel inæqualitatem.

Altera, responsio Soarij, quòd distinctio specifica increatis inferat inæqualitatem secus in diuinis.

51 Nec etiam dissertationem dirimit alia eiusdem Soarij responsio, dũ agit, quòd in diuinis hypostasibus formalis ea, & quasi specifica diuersitas, sustinet æqualitatẽ; licet in speciebus creatis nutet, an specifica diuersitas æqualitatem secundũ quantitatem virtutis secum compatiatur?

Ratio autem discriminis hæc apud ipsum est; quòd diuinæ hypostases non secernuntur secundùm maiorem aut minorem participationem alicuius esse, si-

argumenti efficacitate deuictos ad materialem, & identicam illimitationem declinare, quæ omnino extra controuersiam est; cùm tantùm de formali ac incommunicabili relationum illimitatione disseratur. Quis enim vnquam inficiatus est, filium, quà Deus est, illimitationem personalem Patris, & Spiritus Sancti eminenter præhabere? Quatenus Deitas, vt illimitatissimum essendi pelagus, omnes proprietates, tum absolutas, tum relatas, intra eminentiæ suæ ambitum colligat? Quò tantùm fieret, vt filiatio, materialiter, & identicè ratione Deitatis æqualis foret tribus hypostasibus simul acceptis, formaliter autem spectata, illis longè impar, & inæqualis censenda esset; cùm hypostases, vt tales, formaliter, non præcontineant virtualiter relationes oppositas. Quòd manifesta hac ratione cõfirmo.

Aduersarij tãtũ obtinẽt supparitatẽ perfectionis inter supposita diuina ratione absoluta quantitatis.

46 Quia; esto quòd asseri queat, Deitatem continere aliqua ratione eminentiali relationes, & attributa; quia licet essentia non sit principium propriè productiuum suarum proprietatum, cùm realis emanatio cum omnimoda identitate proprietatis, & substrati stare non valeat; conceditur tamen à Theologis, quadam, licet minus propria, ratione, Deitatem virtualiter præhabere quidquid per modum proprietatis, aut quasi affectionis, à diuino esse quasi logicè pullulare intelligitur. At in relationibus non cõcipitur talis emanatio, ita vt relatio ab opposita pullulet cum virtuali præcontinentia vnius hypostasis in alia; quia virtualis continentia, si propria sit, ad genus causæ efficientis attinere videtur; vt optimè obseruauit Pihlippus Faber loco citato; pater autem non est causa filij, sed principium.

Insistitur præmissorũ expugnatio ni; quatenus vna relatio diuina non præhabetur intra virtualitatem alterius

Phil. Faber

Quare, Scotus loco citato ait; *quòd vnum bonum* (nimirum vnum suppositum,) *non continetur totaliter eminenter in altero, quia hoc est contra rationem infiniti.* Vbi docet; infinito secundùm essentiam obstare, quòd præhabeatur intra eminentiam alterius; eò quòd hæc virtualis inclusio ad genus causæ efficientis attinere videatur. Autumauit tamen; vnum suppositum non contineri, *totaliter eminenter in alio*: quia, quamuis asseri queat, quòd hypostasis paternitatis præhabeatur intra eminentiam Deitatis, quæ est in filio; attamen intra hypostasim filij nullà ratione præcontinetur eminentialiter. Quò fit; vt filius secundùm adæquatam rationem sui, prout nimirum ex Deitate, & filiatione, constituitur, paternitatem intra eminentiam suam præseferre non valeat.

Scotus

Subtile pronũtiatũ Scoti; quod vnũ suppositũ nõ contineatur totaliter eminenter in altero.

Sed age; esto quòd paternitas, quia est forma constitutiua suppositi producentis, intra eminentiam suam præhaberet relationem oppositam; qua ratione pronunciari posset, filiationem intra virtualitatem suam præcontinere hypostasim principij generantis? igitur paternitas, & filiatio, non sunt formæ æqualis virtualitatis, & eminentiæ.

Vrgetur ratio in filiatione nõ præcõtinẽte paternitatẽ virtualiter.

Sed obijcies; quòd sicut non contradicit illimitationi affectionum attributalium, quòd quasi præhabeatur intra virtualitatem, & eminentiam Deitatis; ita nec aduersabitur illimitationi diuinæ naturæ, quòd vna relatio præcõtineatur eminenter in altera.

Obiectio.

Respondetur; esse omnino diuersam rationem inter vtramque continentiam; quia sicut emanatio attributorum ab essentia est tantùm logica quædam, & conceptibilis pullulatio, cùm non intercedat realis discretio inter Deitatem, & illius proprietates, quæ necessariò exposcitur ad realem præcontinentiam virtualem, sicut & ad realem causalitatem; eò fit, vt non repugnet Deo talis virtualitas, & præcontinentia attributorum: at si vna relatio eminenter præcontineretur in alia, cum inibi inter sit realis discretio, etiam & vera causalitas intercedere posset.

Diluitur.

47 Quam obrem; alij his probationibus expugnati, ad eminentialẽ inclusionem hypostasum in essentia non confugiunt, vt diuinarum personarum inæqualitatem vitent; sed dum fatentur ingenuè, quamlibet personam propriã perfectionem relatam sibi asciscere, quæ in alia persona non præhabeatur eminẽter (quà suppositũ est formaliter, & prout hypostasim incommunicabilem refert,) astruunt; inæqualitatem in relatiua illimitatione non sequi ex eo, quòd vna perfectio incommunicabilis sit in filio, quæ non sit in patre; quia omnes proprietates relatiuæ sint æqualis actualitatis. Quò fit, vt nec minus illimitationis secundùm esse personale cõferat filio filiatio, quã patri paternitas.

Responsio aliorũ; de supparitate relationis etiã in quãtũ exprimit esse incommunicabile

Confutatur ex Vazq. eò quòd implicet æqualitas inter formas absimiles secundū speciem.

48 Sed huic placito refragatur, Vazquez *loco citato cap. 4. num. marg.* 13 Tanquam certum assumens, inter formas diuersæ speciei æqualitatem haud intercedere posse; eò vel maximè, quò omne æquale alteri, illi commensurabile sit secundùm adæquationem quantitatis virtutis, vel molis; cùm æqualitas sit quædam formalis coadaptatio, seu commensuratio inter quanta, siue quantitate molis, siue quantitate virtutis: illud autem, quod essentialiter ab alio dissidet, sicut illi cōmensurabile esse nequit, ita nec æquale astrui debet. Atqui personalitates diuinæ sunt formæ quasi specificè distinctæ; ergo nequeunt esse æquales in relatiua quantitate virtutis.

Sed infirmiter, quòd ex Scoto ostenditur

Verùm, hoc pronuntiatum Vazquez adeò certum non est, vt pro constituto axiomate illud nobis obtrudere conetur; cùm adhuc sub controuersiam apud graues metaphysicos, & theologos cadat; an formæ diuersæ speciei æquales esse queant in quantitate virtutis? Nec abnuit Scotus quodl. 6. §. *Contra ista arguitur sic sub numar. 10.* Vbi ait. „ *Est enim vna species entiū, quantumcunque immaterialis, alteri speciei immateriali æqualis, vel inæqualis secundùm perfectionem; ergo manet in ea magnitudo secundùm perfectionem, vt fundans istam æqualitatem.* Hucvsque Doctor expressè asseuerans, magnitudinem seu quantitatem virtutis in speciebus essentialiter diuersis illatiuam esse habitudinis æqualitatis, vel inæqualitatis.

Scotus

Excutitur fundamētū Vazquij.

Nec vrget obiectio Vazquez quia inter ea, quæ conueniunt in ratione quanti vt sic, secundùm aliquam magis abstractam vnitatis aut conuenientiæ rationem; quamuis secundùm magis contractam, & specificam rationem quantitatis virtutis differant, non repugnat commensuratio, ac proinde nec æqualitas. Sed de his latiùs in controuersia generali de Visione Dei, *distinct. 3. subdistinct. 1. art. 2. de quo vide infra in hoc ar. sub n. 51.*

Corollariū ex prælibatis.

Quare, repugnantia æqualitatis inter diuinas personas, data relationum infinitudine, ab illarum quasi specifica differentia petenda non est; sed à probatione Scoti, quam præmisimus: quòd nimirum plures hypostases simul acceptæ vnius tantum excellentiam superarent, si vna hypostasis, quæ personalitas incommunicabilis est, cæteras eminenter non præcontineret.

Alia recentiorum effugia occluduntur præcipuè Soarez, & Vazquez.

Satisfactio Soarij; quòd relationes diuinæ nec sūt æquales nec inæquales sed diuersæ

49 NEC Magis rem absoluit Franciscus Soarez loco citato *cap. 10. numer. marg. 10. & 11.* Primò enim autumat, diuinas hypostases, nec esse æquales, nec inæquales; sed diuersas. Opinatur enim, æquale, & inæquale, immediatè non opponi, adeò vt nullum medium sustineant; quia linea, & superficies, si inter se comparentur, nec æquales sunt, nec inæquales; sed secundū quātitatem diuersæ.

Eliditur, & præcluditur effugiū

50 At non placet; quia intra latitudinem quanti necessaria est æqualitatis, aut inæqualitatis immediata oppositio; nec vrget exemplum. Quia, aut linea consideratur quatenus quanta est secundùm longitudinem, & vt sic æqualis esse potest superficiei, qui superficies longa est; vel eidem superficiei, quā longitudinem refert, inæqualis. Aut concipitur linea, quā indiuisibilis est secundùm latitudinem, & vt sic, sicut quanta non est, sed indiuisibile continuatiuum latitudinis superficiei, ita nec æqualis, aut inæqualis, superficiei esse potest; sed non æqualis, aut diuersa. Atqui, personalitates, apud Soarez, quantitatem virtutis referunt; ergo immediatè, & necessariò opponuntur secundùm æqualitatem, vel inæqualitatem.

Altera, responsio Soarij, quòd distinctio specifica increatis inferat inæqualitatem secus in diuinis.

51 Nec etiam dissertationem diuinitalia eiusdem Soarij responsio; dū agit, quòd in diuinis hypostasibus formalis ea, & quasi specifica diuersitas, sustinet æqualitatē; licet in speciebus creatis nutet, an specifica diuersitas æqualitatem secundū quantitatem virtutis secum compatiatur?

Ratio autem discriminis hæc apud ipsum est; quòd diuinæ hypostases non secernuntur secundùm maiorem aut minorem participationem alicuius esse, si

cut species creatæ; cùm relationes diuinæ sibi vendicent esse omnino irreceptum, & imparticipatum; quare tantùm secundùm relatam oppositionem dissident. Sed hypostases in modo correferé di se ad extremum oppositum omnimo dā sortiuntur paritatem; igitur sunt formæ prorsus æquales.

Conuellitur occursus Soarij.

Sed contra est: quòd non apparet ratio, cur diuersitas formalis in speciebus creatis nequeat æqualitatem exprimere; in diuinis verò sic? Cùm ratio participationis conceptui æqualitatis non obstet; si aliàs à discretione formali, & specifica non petatur talis inæqualitatis fundamentum. Quidni ab illimitatissimo totius esse principio plures species æqualis perfectionis trahātur, si ex parte quidditatiuæ distinctionis nō repugnet? Vnde talis æqualitatis repugnātia cum altera specie entis, non à conceptu entis participati vt sic; (cùm ens participatum, quà tale, abstrahat ab habitudine æqualitatis, vel inæqualitatis ad alterum; tantùmque exprimat depēdentiam ab ipso ente per essentiam, cuius est participatio,) sed à ratione formali, & specifica talis quanti hauriri debet. Sed relationes diuinæ referunt diuersitatem formalem, & quasi specificam; ergo necessariam exprimunt inæqualitatem.

Obseruatio ex Basolio ōre.

De quo omnino videndus est Basolius acutè versans æqualitatem inter naturas specie diuersas, à nobis transcriptus infra, *in controuer. 9. de Visione Dei, distin. 3. de actu visionis, subdist. 1. art. 2. An dentur actus visionis specie discretiùnum. marg.* 15. Vbi inquit. *Quòd non oportet species inter se essentialiter ordinari; sed tantùm habere ordinem essentialiter ad Deum; ad quem quælibet habet ordinem principiati, & causati ad principium, & causam.*

Basolius.

Quod assertum prorsus conuellit Soarij pronuntiatum. Data autem æqualitate perfectionis inter paternitatem, & filiationem non euaditur vis rationis Scoti; quia licet quælibet relatio sigillatim accepta adstruatur æqualis alteri tantùm relationi diuisim sumptæ, sed non adæquaret præstantiam relatā, & incommunicabilem omnium hypostasium simul sumptarum.

NOTA.

52 Deinde; retorquet Soarez, idem argumentum contra nostram sententiam sic. Quia Scoti sectatores, quā uis relationes non quantas asseuerent, eas tamen quasi specie distinctas autumant, nec tamen inæquales fatentur; ergo debent sese eodem nodo explicare, quo oppositæ sententiæ asseclas implicatos volunt.

Instatur. ad homint.

At facilè se extricant Scotistæ, qui diuinas hypostases, nec æquales, nec inæquales pronuntiant, sicut nec quantas; cùm æquale, & inæquale, immediatè opponantur circa id substratum, quod quantitatem sibi vendicet, non verò circa id, quod quantitatem non referat. Quare, sicut aduersarij quantitatem virtutis hypostasibus deferunt, ita illas æquales, aut inæquales, non asserere nequeunt.

Oppugnatio Soarij

Imò; quòd neque iuxta diffinitionem perfectionis simpliciter, quam tradit Anselmus, queunt relationes asseri æquales, cùm sint oppositæ; cùm perfectio simpliciter ex Anselmo non debeat esse æquè bona, sed melior quàm non ipsa, nimirum quàm forma positiua opposita; id enim vult apud Anselmum, *ly, melius ipsum quàm non ipsum,* vt euidēter ostendit Scotus à nobis transcriptus *sub nu.* 16. *&* 17. Si enim, *ly non ipsum* exprimeret negationem, nulla assignaretur forma, quæ nō esset perfectio simpliciter simplex, vt potequæ melior quàm suum non esse.

Iste oppugnatio ex Anselmo

Si verò occurras ex Soario, & neotericis; quòd id tātùm probat, quòd relationes non sint perfectiones simpliciter; non verò, quòd non referant illimitationem intra talem conceptum relationis.

Obiectio.

Contra sic; sequeretur idem inconueniens ex infinitudine in tali esse relato, quod vitare contendit sana, & communis Theologia circa inæqualitatem diuinarum personarum subnixa pronuntiato Anselmi; siquidem plures formæ illimitatæ in esse relatiuo anteirent perfectionem vnius tantùm relationis; vt ex Scoto egimus, *in*, 43. *vsq; ad* 46. *inclusiuè.*

Infringitur.

Deinde; quod inaniter causarentur aduersarij, quòd Scoti asseclæ, quasi exauthorare videantur diuinarum hypostasum actualitatem, eò quòd relationes non quantas asseuerent, ex quantitate virtutis, quæ sit melior quàm forma opposita; cùm ipsi sustineant, relationes diuinas non præseferre perfectionem simpliciter, sed solam perfectionem, & il-

Instatur vltra contra præmissa.

illimitationem intra talem conceptum relatum;& rationabilius appareat, relationes non quantas asserere, quàm non simpliciter perfectas, autumare, seu non perfectas secundùm perfectionem simpliciter simplicem. Cùm tale non esse perfectionis incommunicabilis aperiat eam substrati præstantiam, cui accessio obstet illius quantitatis, quæ non identificetur adæquatè cũ substrato Deitatis in quocunque supposito.

Præterea; quòd si paternitas non esset melior quàm forma opposita, scilicet quàm filiatio, vt vult Anselmus, sed æquè bona aut perfecta; adhuc vitari non posset vis argumentationis Scoti; quòd illa tria æquè bona simul sũpta, anteirent perfectionem vnius tantũ hypostasis.

Modus dicendi Gabr. Vazquez.

53 Tandem, vt hypostasum inæqualitatem vitet Vazquez, aliam arripit viam *loco citato cap. 6.* Vbi supponit; bonum, sicut & perfectum, dupliciter accipi; aliud absolutè, aliud verò relatè. Bonum absolutè spectatum, quod adæquatam entis passionem appellat, idem est ac integrum; quod nimirum ex omnibus coalescit, quæ ad illius constitutionem in tali ordine entis necessariò conueniunt. Bonum verò relatum illud esse autumat, quod dicitur conueniens per habitudinẽ ad aliud, quod perficit; sicut calor est bonus igni, frigiditas verò aquæ.

Relationes attinent ad integritatẽ Deitatis apud Vazq.

Quò supposito, asserit Vazquez, relationes diuinas attinere ad integritatem transcendentalem Dei; quia non esset Deus in tali esse integrè constitutus, si illi hypostases deessent. Quia tamen ex omnibus relationibus, vt comparantur ad Deum, quem in tali esse cointegrant, non constituuntur plura integra entia; sed vnus Deus transcendentali integritate absolutissimus, propter omnimodam diuinarum relationum cũ essentia identitatem: proinde fit, vt tria bona, nec tria perfecta, aut integra constitui queant, sed vnum integrum bonũ, ac perfectissimum ens, quod est Deus.

Nõn datur pluralitas integritatis suppositalis in diuinis apud Vazq.

Quare, cùm non sit triplex perfectio; & bonitas in diuinis, sed vna tantùm adæquata integritas; non poterit vna persona altera perfectior astrui; cũ cõparatio excessus secundùm integritatem & perfectionem, non fiat, nisi inter extrema realiter distincta secundùm integritatem & perfectionem.

54 Si autem, non de prima acceptione boni, & perfecti, quæ absoluta est, procedat dissertatio, sed de bono relatiuè spectato; in qua acceptione quælibet hypostasis est propriæ personæ bona, & conueniens. In hoc sensu, sicut dantur tria supposita, & tres suppositalitates illis congruentes; ita & tres perfectiones relatiuæ concedi queunt.

Admittit tamẽ Vazqui. pluralitatẽ perfectionis per rationẽ.

Verùm quia ad conuenientiam, & perfectionem realem exigitur realis discretio inter formam conuenientem, & substratum, cui forma congruit; & inter personam constitutam, & hypostasim constituentem suppositum in esse relato & personali, est omnimoda indistinctio: proinde fit, vt relatiua suppositalitas astrui nequeat perfectio realis personæ constitutæ; atq; adeo nec inferri valeat, quòd vna perfectio realis sit in vna persona, quæ non sit in alia.

Exploditur opinatio Vazquez.

55 Cæterùm; hic modus dicendi multa inuoluit falsa, difficilia, & veræ Theologiæ principijs aduersa; quare iure ac merito reprehenditur à Soarez loco citato *cap. 9. numer. 7. & sequentibus.* In primis enim supponit, relationes ad integritatem Deitatis attinere; quod quàm falsum sit, vel vnica hac ratione ostenditur. Quia si relatiuæ hypostases ad integritatem Dei spectarent; fieret, vt pater non esset integrè Deus, si quidem huic supposito desunt filiatio & spiratio passiua, quæ sunt de integritate Dei, vt contendit Vazquez.

Expugnatur ad hominem.

56 Deinde; & alia ratione ad hominem ipsum Vazquez sic perstringo, & intentum obtineo; quia filius, seu verbum diuinum, procedit ex perfecta, ac comprehensiua Deitatis cognitione; vt fatetur idem Vazquez, *1. part. tomo 2. disp. 142. ca. 4. n. marg. 22.* Et tamen apud ipsum ibidem, verbum non procedit ex cognitione Spiritus Sãcti, vt obiecti. Igitur tres hypostases non spectant ad integritatem, & perfectionem Deitatis; siquidem Deitas, non solùm quidditatiuè, & integrè apprehensa, sed & comprehensa per dictionem verbi, non transcendit Spiritus Sancti hypostasim, ut obiectũ intellectionis notionalis. Aut igitur principiũ intẽtionale verbi integrũ nõ est; aut spiratio passiua nõ attinet ad integritatem Dei.

Alterũ Vazquij pronuntiatũ obtunditur quia aliàs nulla daretur realis integritas in Deo.

57 Sed, & alterum pronuntiatum eiusdem Vazquez, dum contendit, hypostasim non esse perfectionem rea-

lem

lem ipsius suppositi, quod constituit; eò quòd non intercedat realis discretio inter hypostasim constituentem, & personam constitutam; ex eiusdem Vazquez principijs obstruitur sic.

Quia relationes diuinæ, vt comparantur ad Deitatem, quam apud Vazquez cointegrant, & constituunt, conferunt perfectionem realem, esto quòd nulla sit distinctio ante intellectum inter relationes, & Deitatem; ergo licet hypostasis nullatenus distinguatur à persona constituta, censeri debet realis perfectio eius; siquidem, vt comparatur ad Deum, absq; vlla prorsus distinctione astruitur à Vazquez realis perfectio ipsiusmet Deitatis.

Insistitur præclusioni effugij. Aut igitur nulla subsistit realis bonitas, & integritas in Deo; siquidem nulla, apud Vazquium, intercedit distinctio ante intellectum inter rationes obiectiuas, quæ cointegrant substantiam Dei. Aut si suppetat ad bonitatem, & integritatem realem sola distinctio rationis inter formam, & substratum; fieret vt hypostasis per rationem discita à supposito tanquam ratio constituens à constituto, importare posset bonitatem formæ realis; ac proinde plurificarentur bonitates relatæ in Deo contra Vazquium.

Ostenditur tripex integritas suppositalis cōtra Vazq. 58 Præterea. quia non tantùm Deus refert integritatem in esse Dei, sed etiam quodlibet suppositum est integrum, & prorsus completum in suo esse personali; quia completio, & integritas in idem coincidunt. Sed quælibet persona, quà talis, est omnino completa, & terminata in suo esse personali; adeò vt illi contradicat terminabilitas aut complebilitas respectu alterius hypostasis. Quod & aperit Damascenus, *lib. 1. Fidei, cap. 10.* Dum inquit. *Vnum quodque ex his tribus plenum, atque integram hypostasim habere dicimus, sic tamen, vt in tribus perfectis personis vnā simplicem substantiam, vndique plenam atque perfectam credamus.* *Damascen.* Igitur, sicut asseruntur tria supposita, ita etiam tria habentia integritatem propriam, & incommunicabilem; cū quodlibet suppositum, prout oppositum, & incommunicabile alteri, completionē, & omnimodā terminationem sibi vēdicet in tali esse hypostatico Atqui apud Vazquez integritas entis est bonitas trāscēdentalis eiusdem entis; igitur sicut dātur tres integritates, ita, & tres bonitates, ac proinde, & tres perfectiones; cùm apud Vazquez bonum, integrum, & perfectum, idem exprimant.

Opposita fundamenta pro illimitatione relationū diuinarum eneruantur.

Ad fundamēta opinionis primæ. Ad 1. arg. responsio 59 Ex His ad fundamenta primæ opinionis. Ad primùm; quòd, vt relatio sit formaliter incomprehensibilis, sufficit, quod identicè sit infinita; quod enim est ipse Deus per identitatem, à finito intellectu nequit intelligibiliter exhauriri.

Dilutio secūdæ rationis in oppositum Ad secundum; quòd vt actio generatiua (dato quod formaliter sit sola relatio) adæquetur termino, & principio infinito, suppetit identica infinitas. *Instātia ad hominē contra aduersareos* Sicut enim non contradicit apud oppositæ sententiæ assertores, actionem generatiuam (quæ, vt notionalis est, & vt connotans relationem non communem toti Trinitati, non est perfectio simpliciter simplex) adæquari facultati intellectiuæ fœcundatæ per essentiam; cùm tamen intellectus, qui talem fœcunditatē adit, sit perfectio simpliciter simplex ita nec obstare poterit, relationem, quę est ens non quātum, enti quāto adæquari, quasi extēsiuè, nō verò quoad intensiuam illimitationem.

Ad 3. argu. Resp. 60 Ad tertiū; quòd ratio subsistēdi absolutè, infinitā præsefert perfectionem; nō verò ratio subsistendi relatè, & incommunicabiliter.

Instatur in oppositum, quòd hypostasis verbi præhabeat emiñētialiter omnē subsistentiam creatam Si autem vrgeas; hypostasim verbi præcontinere intra eminentiam principij formalis omnem causalitatem creatæ suppositalitatis; siquidem de facto humanæ naturæ in Christo copulata verbi personalitas eamdem adijt causalitatem terminatiuam, quam creata subsistentia adijsset: nec enim est potior ratio, cur persona diuina hāc creatam subsistentiam, quàm vniuersam creatarū hypostasum collectionem intra eminentiā suam præhabeat?

Respondetur; quòd licet causa ef-

ficiens

Fit satis oppositioni; præmissa disparitate præcõtinentiæ in causa efficienti & formali.

ficiens producere queat eumdem numero effectum, quem alia causa realiter condistincta præstare potuisset; vt incõtrouersia de scientia Dei serio expeditur. Attamen implicat, quòd vna causa formalis constituat eumdem numero effectum, qui ex intrinseca alterius causæ formalis compositione coalescit, cum causa formalis subintret quidditatem rei; ac proinde implicatorium sit, quòd accedente noua forma, idem numero effectus intrinsecus, & formalis supersit.

Vt causa formalis exhibeat effectũ similẽ effectui alterius formæ nõ exposcitur quòd præcõtineat virtualiter aliã formam.

Quare falsum assumit argumentum, dum agit; hypostasim verbi eumdem effectum contulisse; quem creata exhibuisset hypostasis. Ad hoc autem quòd causa formalis præstet causalitatem non absimilem causalitati alterius formæ; non requiritur, quòd aliam causam formalẽ, cuius supplet effectum, præcontineat eminentialiter; sed quòd similem pareq; sufficientiam formalem nacta sit. Quod manifestum est in exemplo puncti cõnectentis easdemmet cõtinui partes, quas ante diuisionem aliud punctum copularat; cùm tamen punctum alterum punctum virtualiter non præcontineat. Adde; quòd verbi personalitas licet adiuerit similem causalitatẽ quoad rationem positiuæ incõmunicabilitatis; non tamẽ quoad rationem absolutam per se existendi; eò quòd personalitas verbi absoluta non sit, sed relata.

Ad 4. arg resp.

61 Ad quartum argumentum; quòd intellectus diuinus non solum identicè, sed etiam formaliter est infinitus, sicut, & aliæ absolutæ Dei proprietates; vt constat ex dictis.

Ad 5. arg.

Ad quintum; quòd relationes diuinæ, vt referuntur ad Deitatem, sunt Deitati meliores ipsæ, quàm non ipsæ, fundamentaliter; nimirum pro fundamento absoluto generandi, & spirandi, non tamen formaliter. Immo, si argumentum Vazquez procedat de hypostasi comparata ad quodlibet aliud suppositũ, etiã sub abstracto cõceptu suppositi; ex dictis satis superq; liquet, non esse meliorẽ ipsam, quàm non ipsam; cũ opponatur propriæ suppositalitati cuiuslibet alterius personæ.

Aptior respõsio præter nẽs molitionem Vazq.

Adde; nec per comparationem ad ipsam Deitatem esse hypostases meliores ipsas quã nõ ipsas, seu quã formas relatiuè oppositas; aliàs enim melior esset Deitati paternitas quã filiatio, spiratio passiua quã spiratio actiua: quod est absurdum. Quare omnino deceptus est Vazquius, dum eò meliorem æstimauit Deitati paternitatem quàm non esse paternitatis; quò per non esse paternitatis, non formam positiuam oppositam, sed merum nõ esse formæ intellexerit, cõtra perspicuam mẽtem Anselmi, vt liquet ex irrefragabili interpretatione textuali Scoti, *sub nu. marg.* 16.

Soar. prõnũtiatũ fauẽs nostræ assertioni.

Ad instantiam; quòd relationes sunt bonificatiuæ Dei secundùm esse personale. Dicimus; hypostases esse bonificatiuas Deitatis bonitate non quãta; ita vt Deitas melior non sit, nec secũdùm rem, nec secundùm rationem, vt substrata hypostasibus, quàm si hypostases non accessissent. Quod ostẽdit Soarez *cap*: 10. *num*. 6. Ex illis Christi Verbis. *Quod dedit mihi Pater, maius omnibus est.* Cùm autem Pater Verbo nõ dederit paternitatem; consequens est, vt Deitas sine cuiuslibet relationis accessu maior sit, non solùm re ipsa, sed etiam apprehensione nostra; quò fit, vt hypostases nulla ratione Deitatem terminent, vt perficiant, & perfectiorem reddant.

Infringitur 6. arg. Vaz.

62 Ad sextam rationem; quã adeò neruosam ac firmã iudicauit Vazquez, vt putarit, Scotũ ea ad hominẽ profligari; patet *ex dictis n.* 39. Vbi ostensũ est, ad rationem infiniti secũdùm essentiam tãtùm exigi, quòd omnem perfectionẽ per idẽticã cõiũctionem sibi asciscat; quod deficit in hypostasibus, quæ sicut incõmunicabilitatem essentialiter præferũt, ita & idẽticam coniunctionem sustinere non valent.

Ad 7. arg. quod integrũ & quãtũ nõ sunt termini cõuertibiles

Ad septimum argumentum; dicimus id, quod non semel expendimus; quamlibet integritatem non esse quãtitatem virtutis, aut perfectionem; sed eam, quæ fundamentum esse queat habitudinis æqualitatis, & inæqualitatis. Quare autẽ integritas hypostasis fundamẽtũ esse nequeat huiusmodi habitudinũ? Aperuimus *à n.* 36. *vsq; ad* 38 Vnde falsùm assumit Vazquez, dum contẽdit, perfectum, & imperfectũ cõtradictoriè opponi; non enim opponuntur nisi priuatiuè.

Perfectũ & imperfectũ nõ opponuntur contradictoriè.

Ac proinde illa oppositio immediata nõ est, seu quæ medium non sustineat; mediat enim ens nõ quantum, quod nec est perfectum, nec imperfectum; sed non perfectum.

Instatur ex Vazquio

Cùm verò vrget argumentū; ens perfectum illud esse, cui nihil deest ex his, quæ ad illius integritatem, & cōstitutionem conueniunt.

Diluitur oppositio

Respondetur; id verum esse de integro, aut perfecto prout opponitur imperfecto, & nō cōstituto ex his, quæ ad illius quidditatem attineant, in qua acceptione, hypostases integritatem completissimam, & perfectissimam referunt; secus de integritate, quæ sit melior ipsa quàm non ipsa, vel quę astruatur fundamentum æqualitatis, vel inæqualitatis. Quò fit, vt relationes sint non perfectæ, in sensu prædicto, non verò imperfectæ in sensu priuatiuo: cùm non esse illud quantitatis, quod ad rationem hypostasis accedit, non sit per modum priuationis; eò quòd in substrato non præmittat habilitatem ad quantitatem virtutis.

Eneruatur octaua oppositio, & retorquetur ad hominē contra aduersarios

63 Ad octauum argumentum, respondetur, fœcunditatem Dei, & communicabilitatem eius ad plura supposita esse perfectissimam, & illimitatissimam simpliciter; esto quòd relatiuæ hypostases, quæ sunt termini diuinæ fœcunditatis; nullam referant perfectionem. Sicut enim non obstat infinitudini huius fœcunditatis, quòd relationes non sint perfectiones simpliciter, sed tā tùm in tali genere essendi, vt oppositæ sententiæ assertores autumant; ita nec dedecebit eamdem illimitationem simpliciter diuinæ fœcunditatis, vt relationes nullam perfectionem sibi vendicent. Vnde, constanter asserimus, hypostasim filij esse formaliter diligibilem, sicut & bonam, bonitate, & integritate incommunicabili, & non quanta; nō verò quāta, cōmunicabili, & illimitata.

Quare non placent Scotistæ, qui hypostases non esse formaliter appetibiles asseuerant; cùm bonitas & integritas non quanta, terminatiua esse possit impulsiuæ & appetitiuæ virtutis. De quo adi *Controuersiam quartam de bonitate num.* 7. Vbi de mente Scoti relationibus bonitatem, & integritatem transcendentalem inesse autumauimus; sed ea bonitas est, quam Scotus non quantam appellauit, & quæ tantùm exprimit propriam integritatem in tali ordine entium.

Quæ integritas ap petibilitas denegetur relationibus?

Vnde, quando negat Scotus, relationes diuinas esse quantas; eam solùm cū Anselmo formæ quantitatē reijcit, quæ sit melior quàm forma opposita. Hac enim ratione pronuntiaretur quantitas illa inferens inæqualitatem respectu formæ hypostaticæ oppositæ; non tamen iuit inficias Scotus, relationem exprimere eam bonitatē & actualitatē, quę obiectum esse valeat impulsiuæ facultatis, etiam diuinæ.

Ad instātiæ responsio.

64 Ad instantiam; quòd non refert imperfectionem in hypostasi, illa nō habilitas, vt illimitationem intra propriū conceptum ambiat, immo exprimit infinitam dignitatem ex parte substrati, nimirum Deitatis; quæ ratione suæ illimitationis essentialiter exigit, vt nullā perfectionem sustineat, quæ cum ipsa Deitate cuilibet supposito communicari non valeat. Si autem instantia Soarez vrgeret; etiam obtineret, esse imperfectionem in hypostasi, quòd ei ab intrinseco repugnet perfectio simpliciter simplex.

Ad 9. arg. à relationibus diuinis & creatis nō præscinditur conceptus communis.

Ad nonum argumentum; fatemur relationem creatam proportionatam sibi quantitatem nancisci; negamus tamen, creatas, & increatas relationes colligi ad vnitatem conceptus relationis vt sic. Quod est consequenter traditum ad mentem Scoti asserentis, ab hæcceitatibus siue indiuiduantibus formis vnicam rationem præscindi non posse; quare nec relationes diuinæ trahi poterut ad vnitatem cōceptus, seu rationis obiectiuæ præcisæ; eò quòd sint formæ cōstitutiuæ personarum in suo esse indiuiduali, & suppositali.

Cur relatio creata referat perfectionē, nō autē diuina?

Nec mirum apparere debet, quòd relationi creatæ quantitatem virtutis, qualem qualem deferamus, cùm id potiùs referet summam præstantiam, & actualitatem diuinarum relationum; eò quòd à ratione sua sint formæ aut quasi formæ talis substrati, cui, ob illimitationem simpliciter in tota ratione entis, cōtradicat adiunctio alicuius perfectionis illimitatæ, quæ nō sit cōposibilis cum Deitate in quocūq; supposito: si enim Deitas carere posset aliqua perfectione in altero supposito, nō exprimeret formaliter omnē perfectionē in qucaunq; persona; nec personæ ipsæ paritatē quantitatis virtutis referrent.

Ad cōfirmationem.

Ad confirmationem; dicimus, paternitatē creatā esse imitationē paternitatis diuinæ, non verò participationē; quia hypostases, vt tales formaliter, nō sūt principia siue rationes agēdi ad extra; cùm

fa-

facultas exequens & actio eius sint communes toti Trinitati, ac proinde deferri nequeant proprietati relatæ, quæ est alteri supposito incommunicabilis.

Ad decimũ arg. Resp.

65 Ad decimum argumentum, relationes æqualitatis similitudinis, &c. in Deo etiam non quantas esse ob incommunicabilitatem, & oppositionem, sicut & relationes personales; quia relatio æqualitatis, quæ est in Patre, est omnino incommunicabilis, & realiter opposita relationi æqualitatis, quæ est in Filio: sicut paternitas est opposita filiationi.

Ad vltimã oppositionẽ de propria cõpositione paternitatis cũ spiratione actiua si neutra relatio esset infinita

Ad vltimum argumentum; dicimus, omnino disparem esse rationem inter compositionem animalis cum rationali; & inter identitatem spirationis actiuæ, & paternitatis cum Deitate: Ideo enim inter animal & rationale propria cõpositio intercedit; quia adæquatum substratum rationalis, nimirum animal, essentialiter est quid potentiale, & finitum. Attamen adæquatum substratum spirationis actiuæ de formali exprimit vim impulsiuam, & de connotato paternitatem in Patre, & filiationem in Filio; cùm autem impulsiua virtus, sicut absoluta, ita & illimitata sit; proinde fit, vt omnem abigat potentialitatem: & ideo vitetur compositio inter paternitatem, & spirationem actiuam, quæ prorsus ineuitabilis esset, si adæquatum materiale spirationis actiuæ esset sola paternitas, aut filiatio.

Ad æquatũ substratum spirationis actiuæ imbibit infinitatem

Quia, tamen in prædicationibus, in quibus enuntiatur spiratio actiua de paternitate, aut filiatione in abstracto, præscinditur vis impulsiua, seu appetitiua Dei, quæ est formaliter infinita; ideo intelligibiliter remouetur identitas ea infinitudinis, quæ à parte rei præuenit omnem potentialitatem, ac respuit compositionem inter paternitatem, & spirationem actiuam: & quæ sola etiam præstare poterat, vt propositiones ex terminis abstractis constitutæ verificari possent. Quare hæc enuntiatio est vera. *Vis appetitiua seu impulsiua Dei est spiratio actiua*; eò quòd alterum extremum huius complexionis præseferat formalem infinitudinem.

Ad fundamentũ Aureoli patet ex prælibatis.

Ad secundam opinionem Aureoli; quòd nobis suffragatur, dum contendit hypostases perfectionem simpliciter sibi non vendicare; dum verò illis defert infinitudinem propriam in tali esse relato, ijsdem probationibus refutatur, quibus authores primæ opinionis oppugnauimus.

CONTROVERSIA SEXTA DE IMMENSITATE DEI.

Cardinalis Aureolus.

Quid addat immensitas supra illimitationem secundum essentiam?

1 IMmensitatem Dei aliquid addere infinitudinis conceptui, quem in præcedenti Controuersia expendimus, subtiliter obseruauit Aureolus, *in 1. distinct. 37. art. 1. §. Quarta autem propositio est.* Vbi loquens de magnitudine aut quantitate virtutis Dei, ait. *Si verò intelligitur magnitudo intensiua, sic non apparet, quod aliquid faciat ad esse in pluribus locis; non enim albedo intensior exigit maiorem locum, quàm minus intensa.* Vbi optimo illustrat exemplo, infinitudinem quasi intensiuam Dei, quæ exprimit negationem finitionis secundùm essentiam, non esse rationem formalem existentiæ Dei in loco; cùm in formis creatis apprehendi queat infinitas intensiua qualitatis sine extensione, vel compositione huiusmodi illimitationis ad locum, quò fit, vt infinitas ea, quæ in Deo est ratio existendi in loco, non sit præcisa illimitatio quasi intensiua secundùm essentiam; sed infinitudo connotans spatium, quæ appellatur immensitas; de qua præsens controuersia.

PRÆLVDIVM.

Controuersiæ; & explanatio ex Scoto, & Basolio, triplicis rationis existentiæ Dei in rebus.

Expensio triplicis rationis existentia Dei in rebus ex Basolio.

2 VT Verò illius titulus innotescat, prælibanda est celebris illa diuisio rationis existendi Dei in rebus per essentiam, præsentiam. & potentiam; quæ quia variè ab authoribus traditur, eius enodatio petenda est ab egregio illo Scoti, non modo sectatore, sed & auditore Basolio, qui magistri mentem, & sensum ebibit Quam expendit, *in 1. sentent. dist. 37. q. vnica, §. In ista quæstione.* Vbi docet. *Dico, quòd secundùm triplicem modum generalem,*

qui assignatur à Gregorio super illud cant. 5. quo abijt dilectus tuus. Vbi dicit, quòd Deus est vbique per essentiam, præsentiam, & potentiam. Quod sit præsens per essentiam; & realiter sic, quòd essentia sit præsens omnibus, & penetret omnia intimans se omnibus, per authoritates præmissas patet. Quòd autem per præsentiam patet: quia esse præsens per præsentiam, vt hic accipitur, nihil aliud est, quàm videre omnia, & cognoscere perfectissimè; probatum est autem supra, quòd ipse omnia cognoscit: quòd autem sic debeat accipi, probatur per illud dictum Elisei ad Giezi, 4. Regum, capit. 5. Nonne (inquit) cor meum in præsenti erat? Non præsentia essentiæ, sed notitia. Tertiò per potentiam: quia esse præsens per potentiam accipimus pro manu tenere, & conseruare omnia, & gubernare, & producere; & hoc conuenit Deo, per Augustinum 4. super Genesim ad literam. Aliquibus autem modis specialiùs Deus dicitur esse in aliquibus creaturis, vt per gratiam in sanctis, & per vnionem in humanitate ipsa, & per gloriam in Beatis; & sic de multis alijs, quibus non est in omnibus creaturis, sed ipsi non pertinent ad propositum. Hactenus Basolius.

Basolius

3 Ex quibus colligitur, quòd existere Dei per præsentiam nil aliud sit, quàm omnia obijci intuitioni diuini intellectus, ita vt nihil lateat limpidissimum Dei obtutum; & de hac ratione præsentiæ nihil in hoc loco expenditur, cùm sit ratio obiectiua scientiæ diuinæ, talis creaturarum præsentia, seu coexistentia ad comprehensionem Dei, ac proinde ad attributum scientiæ spectet. Eò vel maximè, quò ex ista præsentia ad diuinam cognitionem non petatur formaliter, & per locum intrinsecum præsentia Dei secundùm essentiam, siue intimus contactus Deitatis ad res creatas, quem modo inuestigamus; si enim per impossibile Deus tantùm esset in cœlo, posset ea, quæ in terris fiunt, infiniti luminis præstantia comprehendere; cùm lumen intellectuale non exigat entitatiuũ contactum sui ad res, quas percipit.

Elucidatur doctrina præcedens.

1. Modus existẽdi per præsentiam

Secundus modus existendi Dei in rebus dicitur per potentiam: quatenus omnia intra efficacitatem virtutis diuinæ præhabentur, eius potentia formantur, & conseruatione subsistunt.

2. Modus existẽdi per potentiam.

Et de ista præsentiæ ratione certum est apud omnes Theologos esse distincta attributa in Deo omnia posse; & in omnibus locis existere. Quod & Thomistæ fatentur cum Sanct. Thoma. *Qui 1. part. quæst. 3. arti. 3.* Distinguit esse Dei per potentiam ab esse per essentiã. Coexistentia enim creaturarum ad Deum, vt creantem, & conseruantem, est quædam præsentia obiectiua termini respondentis virtuti effectiuæ Dei, vt productiua est formaliter: quare distincta esse debet à termino contactus substatialis Dei, seu existentiæ per essentiam; sicut attributum existentiæ Dei in rebus per essentiam distinctũ est ab attributo diuinæ omnipotentiæ; attributa enim à nobis secernuntur penes obiecta, ad quæ terminantur. Adde, quòd, si per impossibile, daretur aliquod ens, quod non esset à Deo; licet per locum intrinsecum tolleretur depẽdentia illius ab omnipotentia, & virtute exequutiua Dei; tolli tamen non posset contactus substantialis Deitatis ad tale ens, quòd ab illa repleretur vi immensitatis suæ, esto quòd à Deo non processisset.

Existentia per potentiã differt ab existentia per essẽtiã.

Tertius modus existentiæ Dei in rebus dicitur per essentiam; qui est contactus quidam substantialis, siue indistantia substantiæ Dei attingentis creaturas immediatione virtutis, & suppositi.

Quæ sit existentia per essentiam?

Hanc doctrinam tradit Scotus in suis reportatis, *in 1. sentent. dist. 37. quæst. 2. §. Ad secundam quæstionem dico, numer. marg. 5. editionis Cauelli.* Vbi ait. *Deus comparatur ad creaturam, sicut efficiens, & conseruans, hoc est esse per potentiam: sicut Rex in toto regno. Alio modo comparatur, vt scientia eius omnia videt; & sic est per præsentiã in quolibet: quia omnia sunt ab eo cognita. Sic ego dicor esse in domo per præsentiam, cũ video omnia, quæ sunt in illa. Tertio; Deus est per essentiam in quolibet per illapsum intimum.*

Mens Scoti in hac re Scotus.

Satisfactio ad oppositiones Aureoli.

Aureoli obiecta cōtra doctrinā præcedentem.

4 SED Hanc explicationem triplicis rationis existendi Dei in rebus impetit Aureolus, *in 1. sentent. distin. 37. art. 3. §. Opinio Scoti* Vbi ait. *Propterea dixerunt alij, quòd Deus potest tripliciter considerari. Primò quidem, vt res efficiens, & construans; & sic est in illis per potentiam. Secundò verò, vt res cognoscens; & sic est in ipsis per præsentiam. Tertiò verò, secundùm rationē suæ infinitatis, & illimitationis, prout cuilibet rei illabitur intimè; & secundū hoc est in rebus per essentiam.*

1. Oppositio Aureoli; quòd modus existēdi per potētiā recidat in modū existēdi per essentiā

Sed iste modus dicendi deficere videtur; primò quidē ex parte primi modi, qui coincidit cū tertio: non enim Deus aliter illabitur creaturæ, nisi quia esse ipsius efficit, & conseruat. Quia declaratū est supra, quòd omnis intimatio, vel illapsus positiuus, quo intelligeretur Deus esse in rebus, per necessitatem esset respectus situalis; & ita exigere Deum esse in situ; & per consequens esset quid corporeum, & quantum.

Secūda ratio; quòd Deus nō sit præsens rei ante productionē illius.

Secundò verò deficit in modo præsentiæ; quia non aliter Deus cognoscit creaturas, postquam factæ sunt, quàm antequam fierent; secundùm Augustinum, 5. Super Genesim. Sed constat, quòd Deus non erat in rebus per præsentiam, antequā fierent; ergo Deum esse in rebus per præsentiam, non est esse secundùm cognitionem.

Cōfirmatio ex Aureolo.

Et confirmatur: quia potius deberet dici res esse in Deo per præsentiam, quā è conuerso: vt statim arguebatur.

Cōmētarius obiectionis Aureoli.

5 Oppositio autem Aureoli duo cōplectitur. Primum; ideo minus appositā esse explicationem nostram; quò permiscere videatur modum existentiæ Dei per essentiam cum modo existentiæ Dei per potentiam.

Obiectio 1.

Eò quòd, apud Aureolum, nullus alius positiuus illapsus, aut contactus Dei cum creaturis asserendus sit, nisi ille qui media actione à Deo præstatur; respuit enim Aureolus positiuum contactum Dei cum creaturis in ordine ad locum; quatenus talem intimationem Deitatis ad locum non iudicet depuratam à conditionibus, circumscriptionibusque situalibus. Quare cōsequēter opinatur, quòd si illapsus Deitatis ad creaturas positiuus sit; necessariò cōfundi debeat cū operatiuo cōtactu, seu cū modo existendi Dei per potentiam.

Obiectio altera.

6 Deinde; aggreditur explicationē modi existendi Dei per præsentiā: quia aliàs Deus astrueretur realiter præsens creaturis ante productionem; cū ipsæ ab æterno terminent obtutū Dei, seu scientiam visionis illius.

Occursus Aureoli contra euadentem

Nec potest euadi vis rationis, si adstruatur absimilitudo ex parte obiecti creati inquantum terminat præsentiam obtutus Dei, aliter secundùm existentiam realem obiecti; & aliter secūdùm existentiam obiectiuam, quā sortitur ante productionem.

Quia occurrit Aureolus ex Augustino 5. super Genesim; quòd Deus non aliter cognoscat obiecta ante, & post, illorum productionem.

Adde, quòd nec potentia apprehēsiua asseritur præsens obiecto apprehensō; sed è contra obiectum fit præsens potentiæ apprehensiuæ. Cùm in hoc à facultate impulsiua distinguatur, quòd illa trahat ad se obiecta; appetitiua verò feratur in obiecta: quare res propriùs dicetur esse in Deo, vt in cognoscente, quā è contra Deus in re cognita.

Ad 1. oppositionem Aureoli.

7 At non obstant Aureoli obiectiones. Ad primam dicimus, *in art. 2. huius controuersiæ* ostensuros; præsentiā Dei secundùm essentiam esse positiuum cōtactum Deitatis ad creaturas; contra Aureolum huiusmodi illapsum aperientem per solam negationem distantiæ.

Ad 2. obiectionem.

Ad secundam obiectionem respondetur; Deum ab æterno esse præsentem in rebus per præscientiam præcisè secūdū illud esse obiectiuū, quod res à decreto trahūt; nō verò secūdū esse reale; ac proinde Deum non cognoscere creaturas, vt realiter existentes ante illarū productionem, sed vt futuras, & obiectiuè prę sētes. Quò fit, vt alia ratione obijciatur diuinæ intuitioni, quā futuræ, & quā existētes; & quòd denominatio præsentis secūdū coexistētiā realem Deo non congruat, vt refertur ad esse obiectiuum creaturarum, sed ad esse reale, & existēs licet præsentia Dei in ratione cognoscētis referatur ad esse obiectiuum entis participati.

Ad pronunciatum Augustini.

Ad Augustinum verò, quem nobis obijcit Aureolus autumãtem; nõ aliter cognoscere Deum creaturas ante, & post illorum existentiam. Dicimus, tantùm aperuisse Augustinum identitatem obiecti formalis in vtroque statu, vel existentiæ realis, vel obiectiuæ futuritionis entis creati; præsciuntur enim, & supercomprehenduntur ista obiecta, siue existentia, siue futura, non in se ipsis, aut in veritate determinata talium obiectorum, sed in essentia Dei vt obit liberam terminationem ad extra; licet ex parte obiecti materialis sit discretio in ente actuali, & futuro; cum enti, dum actu existit, coexistat Deus per præsentiam contactus, & indistantiæ entitatiuæ; enti antè orbato reali existentia solùm sit coniunctus secũdùm obiectiuam præsentiam.

Responde tur ad istã instantiã at inētē ad modũ loquendi

Altera Aureoli instantia ad quid nominis spectare videtur; fatemur enim, rem fieri præsentem potentiæ trahenti ad se obiectum specie media; nec tamen ex eo inferri asserimus, abusiuam esse loquutionem; quòd potentia seu facultas apprehensiua dicatur præsens obiecto, quando illud percipit. Cùm sacra Scriptura huiusmodi phrasi aliquando vtatur; vt patet ex loco Elisei citato à Basolio, vt liquet *ex numer. 2.*

Corollariũ ex prælibatis.

8 His constitutis; disseritur, vtrum ex operatione Dei colligatur substantialis præsentia Dei in rebus? vel quod in idem incidit, an ex operatiuo contactu inferatur substantialis indistantia, an verò ab alio capite petenda sit? Quia tamen huius dissertationis decisio hauritur ex illo celebri Aristotelis axiomate, agens, & passum debent esse simul; à quo Diuus Thomas contactum Dei ad creaturas petit; ideo Theologi omnes, vt faciliorem parent accessum ad scopum controuersiæ, quasi prædialem disputationem excitant, Phylosophi mentem expendentes. Quare sit.

ARTICVLVS I.

Vtrùm agens in tota sua vniuersalitate, prout circuit creatum, & increatum, exigat contiguitatem ad passum?

SVMMARIVM.

Thomistarum sententia de contiguitate agentis, & passi, variè expenditur Num. 1.

Alphonsi Curielis ratio confutatur. Numer. 4.

Capreoli, & Soarez defensio Thomisticæ sententiæ reijcitur. Nu. 8.

Item & Ludouici Molinæ. Nu. 9.

Variæ probationes ab experimento petitæ pro contiguitate agentis & passi. Num. 10.

Litera Scoti elucidata ad expugnandam agentis, & passi contiguitatem. Num. 14.

Impugnatur triplex ratio contactus agentis, & passi contra Soarium. Nu. 25.

Optimis probationibus Scoti sententia falcitur. Num. 34.

Opposita fundamẽta cõuelluntur. N. 45

Sententia S. Tho. petens existẽtiam Dei per essẽtiã in rebus creatis ex operatione Dei circa ens participatum.

1 S. Anct. Thom. 1. *p. ar.* 1. *q.* 8. Quẽ multi Thomistæ sequũtur, asserit; cõtactum substãtialem Dei ad res creatas petitũ iri ab illius operatione circa res. Quod suadet ratione producta ex illo Aristotelis principio, agẽs & passum debent esse simul; ex quo talis instruitur argumẽtatio.

Omne agẽs, quod est immediatũ principium alicuius producti, debet esse illi immediatè cõiũctum per suam substantiam; sed Deus in qualibet re creata, siue spirituali, siue corporali; est immediatum principiũ totius esse (quodlibet enim creatum infert immediatè habitudinem dependentiæ ad Deum;) igitur Deus secundùm suam substantiam est immediatè cohærẽs omni creaturę. Maiorem istius probationis, in qua totum dissidium positum est, supponit D. Thomas ex Aristotele, qui 7. Physic.

cap.2. & 1. de Gent. cap.6. Vniuersaliter cōstituit; quòd mouens & motum debent esse simul.

Apparatus metaphysicus de cōtiguitate agētis & passi iuxta mētē Aristotelis.

Quare nec abs re erit veritatem istius Aristotelici proloquij expendere vnde articulus iste Theologicam disputationem anteverttet, tanquam apparatus quidam Metaphysicus sternens fundamenta ad apicem præsentis controuersiæ.

Cōmunior assertio Thomistarum.

Plures ex Diu. Thomæ sectatoribus interpretantur præsens Aristotel. axioma de contactu agentis per se ipsum, vel per medium, in quo illius virtus recepta sit; adeò vt impossibile opinentur, saltim de lege ordinaria, passum ab agente immutari, medio non immutato; valde tamen dissident Thomistæ in constituenda ratione talis actiui contactus.

Primus modus dicendi Curielis, & illius confutatio.

Primus modus dicendi Curielis professoris Salmaticensis.

2 PRimus modus dicendi est Magistri Curielis Primarij Salmanticensis, *libr. 1. suarum controuersiarum. controuers. 5. art. 2. num. marg. 136.* Qui vel eò huiusmodi contiguitatem suadere molitur; quò necessarium sit, quamlibet facultatem agendi, prout creatam, & increatam complectitur, esse coniunctam suæ actioni. Atqui actio est in passo, cū nil aliud sit actio, quàm formalis dependentia passi ab agente, ipsaque formalis exhibitio, & communicatio entitatis, quam ab agēte trahit effectus; ac proinde non potest non esse coniuncta effectui per identitatem, aut passo per inhærentiam: ergo etiam qualibet causa efficiens debet esse cohærens passo, in quo illius actio, & causalitas recipitur. Minorem huius syllogismi, quòd nimirum actio sit in passo, & non in agente, supponunt Thomistæ ex physicis disputationibus; maior verò propositio, quòd scilicet qualibet causa efficiens debeat esse proxima suæ causalitati, siue actioni; ostenditur sic. Omnis causa siue intrinseca, siue extrinseca, debet esse composita suæ causalitati, iuxta modum, & conditionem operandi talis causæ; quòd in primis de causis intrinsecis euidens est, & de finali perspicuum. Nam licet causalitas finis, quæ est ipsamet motio, & impulsus voluntatis, distet à fine secundùm esse reale, quod refert extra intellectum; coniungitur tamen illi secundùm esse apprehensum: ergo à fortiori principium efficiens (cùm sit causa magis propria, & physica) debet esse suæ actioni adiunctum.

Probatio Curielis ex cōtiguitate agentis & suæ actionis.

Cōfirmatur; quia sicut principiū quo nequit esse distās à principio quod ita nec agēs ab actione, quæ existit in passo.

3 Præterea: quia virtus agentis, (verbi gratia, calor ignis) quæ est principium *quo*, seu facultas, per quam agens operatur vt quod, debet esse coniuncta agenti *vt quod*; nimirum igni. Ergo à fortiori actio, quæ est vltima actualitas agentis, & quasi virtus eius in actu secundo, non potest esse ab ipso agente seiuncta secundùm locum; quia cùm sit ipsa formalis communicatio, per quam agens exhibet suam actualitatem effectui, non potest esse separata ab ipsa entitate, & actualitate agentis, quæ vi actionis participatur à producto. Cùm nulla entitas possit exhibere se effectui, per id quod ab illa distet spatio interiecto; sicut nec communicatio, aut participatio passiua secundū locum dissita esse potest ab entitate effectus, qui producitur: ac proinde communicatio actiua nec distare poterit ab entitate producentis. Atqui actio in magis probabili, & phylosophica sententia est in passo; igitur agens, vt suæ actioni, & causalitati copuletur, debet etiam per indistantiā cōtactus ipsimet passo adhærere.

Executitur fundamētū Curielis

4 Cæterùm ista Curielis probatio in opinione Scoti, & aliorum, qui actionem in agente constituunt, incassum laborat; nostramque firmat sententiam, dum agit, causalitatem debere esse propriæ causæ compositam: quod fatemur ingenuè, immo ob id actionem in agente constituimus, quam & ipsi agenti componimus tanquam formam intrinsecam, & constitutiuam eius in esse actualis principij. Quo supposito corruit tota vis prædictæ argumentationis; quæ ex hypothesi, quòd actio sit forma passi, contiguitatem agentis, & passi, producere moliebatur.

Actio nō est in passo, sed in agente de sensu Scoti.

Verùm; nec in sententia Diui Thomæ probatio illa vniuersalem, constantem

Nec ratio Curiel. procedit in opinione S. Th. de actione creatiua

temque nanciscitur firmitatem; quia S. Thomas, 1. *part. quæst.* 45. *art.* 3. Apertè fatetur, actionem creandi non esse aliquid extra Deum, sed ipsammet Dei volitionem prout ad extra terminatam.

Quo supposito sic argumentor: igitur licet actio illa Dei, quæ est actualis concursus cum creatura, sit in passo, ac proinde ex coniunctione Dei ad suam actionem peti queat contactus Deitatis ad effectum: attamen actio illa, quæ à solo Deo profluit, qualis est creatio, & quæ in passo non recipitur, nequit cótactum Dei cum passo, & effectu inferre; ac proinde illa ratio non ostendit, agẽs in tota sua abstractione, prout ambit omnem efficiendi causalitatẽ creati, & increati entis, necessariò coniungi proprio producto.

Occursus primus Curielis, quòd creatio subiectetur in termino. Refellitur.

5 Occurrit Curiel loco citato dupliciter. Primò; quòd actio creatiua est formaliter transiens, ac in termino recepta.

Sed in hoc, præter quam quòd manifestè à pricipijs Diui Thomæ exorbitat; vel hac efficaci ratione perstringitur. Quia illud fieri creatiuum transiẽs non vendicat substratum, cui insit; cùm creatio sit ex nihilo. Nec subiectari valeat in termino, quem anteit realis causalitatis præsuppositione, pro qua concipi non potest modus ille actionis vt per se existens; cùm de quidditate modalis formæ sit compositio ad propriũ substratum; ergo tale fieri creatiuum nequit esse actio de prædicamento actionis.

Actio creatiua nequit esse in termino.

Cùm pro illo signo, & præsuppositione naturæ, siuè à quo, pro qua anteuenit factum esse, vt verum fieri illius; nequeat concipi tale fieri vt non compositum substrato; nequit ergo esse aliquid creatum, sed ipsamet Deitatis substãtia vt connotans producta.

Effugium.

Nec præstat commune illud effugium parare de prioritate termini, vel substrati in genere causæ materialis; licet substratum sit posterius in genere causæ efficientis, quare sicut terminus, quã substratum est creationis, & causa materialis fieri creatiui, anteuertit creationem in genere causæ materialis ita & pronuntiari valet habile subiectũ illius.

Occluditur

Id enim non obstat; quia nullum præsuppositionis realis signum, non modo existere, imo nec in conceptionem nostram cadere valet; pro quo ens creatum apprehendi queat absque actuali, & exercita dependentia à prima causa; nullum igitur signum realis prioritatis à quo, siue naturæ conceptibile est, quod non imbibat dependentiam à Deo in genere causæ efficientis: repugnat ergo quæcumque causæ materialis comparatio ad fieri creatiuum, quæ anteuertat huiusmodi influxum, vt est pullulatio entis à Deo in genere causæ efficientis; aliàs pro illa prioritatis habitudine terminus cóciperetur vt ens à se, & imparticipatum à Deo.

Vrgetur præclusio euasionis præcedentis

Aut igitur prioritas hæc in generẽ causæ materialis ea esse debet, vt vera prioritas sit respectu fieri creationis; quòd pro illo signo reali absolui queat ab exercita dependentia à prima causa; quod est absurdum, aut nulla ratio necausalitatis vel anterioritatis, etiam intelligibilis, referri valet terminus creationis ad fieri talis termini.

Altera fuga quòd creatio identificetur cũ termino, sicut actio vitalis cũ qualitate viua.

Si verò occurras; quòd creatio non est vera actio de prædicamento actionis, aut verum fieri, quod prioritate reali naturæ, siue à quo, anteeat factũ esse; sed esse ipsummet terminum per suam essentiam à virtute creatrice pendentem: ea ratione, qua plures Animastici, & Theologi autumant, intellectionem, impulsum, cæterasque qualitates viuas esse terminos sine actione, siue qualitates per suas essentias à principijs viuis pendentes. Quo fit, vt cùm vera receptio discretionem realem vẽdicet inter formam receptam, & substratum recipiens; reliquum est, vt si res, quæ creatur, per suam essentiam à suo principio pendeat; ita dependentia illa, quæ appellatur fieri creatiuum seu creatio in fieri, non distinguatur à re creata: ac proinde, quòd tale fieri nequeat realiter recipi in termino, cũ sit ipse terminus pendens à principio creante.

Expugnatio præmissæ solutionis.

Verùm; prædicta doctrina in primis verificari nequit in illis rebus, quæ non essent termini creationis exigente statu connaturali suæ productionis, sed solùm pro nutu creatoris, & secundùm obedientialem potentiam; vt si Deus materiales formas substantiales, aut accidentia materialia crearet, non exposcente talem efficiendi rationem, naturali conditione huiusmodi

for-

formarum, quæ connaturaliter exigunt ex potentia subiecti educi; in ista ergo hypothesi, talis forma creata realiter dissideret à fieri, & dependentia creationis, sicut & ab illa ratione influxus separari potuit, si efficeretur per eductionem, iuxta exigentiam talium formarum. De isto igitur fieri, cùm sit forma modalis, & antecedens terminum, cùm sit vera productio illius, rediret inquisitio vrgens; vel quòd daretur modus actionis sine subiecto; aut quòd verum fieri termini ab illo realiter condiscretum, non anteeat secundùm habitudinem causalitatis, & naturæ, suum terminum, à quo realiter cōdistinguitur quæ omnia à vero deuiant.

6 Secundò respondet Curiel; quòd licet actio Dei non sit formaliter transiens, sed solùm virtualiter, atque adeo non sit in effectu subiectiuè; est tamen illi immediatissima; vnde efficitur, vt ex coniunctione actionis ad terminum possit à priori colligi cōtactus Dei ad eumdem terminum productum.

Altera responsio Alphonsi Curielis

Sed in hoc prædictus author manifestam principij petitionem committere videtur; licet enim ostenderit indistantiam Dei à sua actione, & causalitate, adhuc restat aperiendus contactus actionis, & rei productæ. Quem inficiatur Scotus; qui cùm omnem actionem agenti intrinsecam constituat, tanquam vltimam formam, & rationem eius in esse actu producentis; explodit tamen necessitatem contactus actionis, & effectus, qui per illam producitur.

Oppugnatur primò; quia petat principium

Deinde; responsio Curielis proprium fundamentum omnino proterit: quia ideo agebat, causam esse coniunctam suo producto, quia cohærens esse debeat suæ causalitati seu actioni, quam prædictus author in passo, siue producto constituebat; igitur quando actio ipsimet agenti inesse asseritur, corruit prorsus medium cohærentiæ siue contactus agentis cum suo producto.

[Se]cunda cōfutatio, quòd deficiat a co[n]quētia do[ctr]inæ

7 Præterea; licet actio Dei, quà actio Dei est, sit immediatè coniuncta per substantialem contactum omnibus rebus; eò quòd actio diuina sit ratio intrinseca Dei, prout agentis, sicut, & actio in tota sua communitate est forma intrinseca agentis vt sic; quod in physicis de mente Scoti constituimus; quò fit, vt actio Deo inexistens, sit Deus ipse, ac proinde eamdem immensitatem ac infinitudinem secundùm locum sibi vendicet, quam refert ipsamet Deitatis substantia. Quare licet actio Dei, quò immensa est, ac secundùm locum infinita, ab omnibus rebus creatis distare nequeat, sicut nec Deus substantialem contactum ad res creatas non adire; at hæc coniunctio ad producta actioni diuinæ non congruit, qui actio est præcisè, seu ex conceptu actionis in tota sua abstractione, prout circuit causalitatem creati, & increati agentis, sed ex specifica, & quasi contracta ratione actionis diuinæ, ac proinde immensæ, ac infinitæ secundùm locum. Cum in præsenti id tantùm præcisè spectetur, vtrū ista indistantia diuinæ actionis à re producta Deo cohæreat ex abstracto conceptu agentis vt sic, prout à creato, & increato præscindit? Aliàs enim substātialis Deitatis contactus cū creaturis ex proloquio Aristotelico minus apposité hauriretur.

Oppugnatur [te]rtio quia [li]cet actio [D]ei qua ate[n]us infinita [e]t immēsa [si]t indistās [a] termino

non tamen ex abstracto cōceptu actionis.

Confutatio Capreoli, Soarij, & Molinæ.

8 Secunda ratio, aut defensio illius probationis (quam ex axiomate Aristotelis produxit Diu. Thomas) est, quam tradit Capreolus, *in 1. distinct. 37. quæst. 1. art. 1.* Cui adhæret Soarez *in sua Metaphys. tom. 1. dispu. 18. sect. 8. num. 12.* Quæ sic se habet. Actus, & potentia ab intrinseco exigunt indistantiam, & propinquitatem inter se; sed agens est actus passi, quod comparatur vt potentia contrahibilis ab agente: igitur requirunt intimam coniunctionem inter se.

2. ratio pro cōtactu agetis & passi.

Capreolus. Soarius.

Sed ratio ista (vt breuiter nos ab illa expediamus) minus præstat; immo principium petit. Quia agens, & passum, ea præcisa ratione adeunt habitudinem actus, & potentiæ; quatenùs agens aliquid producit, quod contrahat passi potentialitatem. Sed hoc est reddere antecedens pro causa antecedentis; quia idem est exigere vicinitatem inter

Cōuellitur, quia petit principium

ter agens, & patiens, quia se gerant ad instar actus, & potentiæ; quàm eamdem propinquitatem astruere, eò quòd sint agens, & patiens; quod est idem per idē reddere.

Deinde; quia non omnis actus, & potentia adhærent per indistantiam nisi quando ad vnius constitutionem coeunt intrinsecè; vt liquet in causis intrinsecis, in quibus sicut necessaria est intima compositio vtriusque compartis, ita exigitur localis propinquitas; sine qua causalitas vnionis haud quaquā subsistere posset. Atqui agens, & patiens, non se gerunt huiusmodi, vt per se notū est; igitur desideratur ratio, cur actus, & potentia, quæ extrinsecè se contrahunt, intimam coniunctionem exquirant?

Instatur cōtra Capreolū. & Soar.

9 Tertius modus dicendi est Ludouici Molina, 1. *part. quæst. 8. artic. 1. disp. 2.* Vbi contendit; quòd si nulla virtute fieri potest, quòd aliqua res creata per motum transeat ab vno loco ad alium, nisi per medium; (quod de Angelo ingenuè fatetur Scotus, & probat contra Diuum Thomam) ergo similiter contradicit, quòd agens transmittat actionem suam ad extremum, nisi per interiectum corpus. Sicut enim repugnat corpus per motum nancisci præsentias discretas, seu discōtinuas; ita & implicat, agēs operari per lineam agendi interruptam, & discontinuam.

3. ratio pro cōtiguitate agētis & passi ex Moli.

Verùm; hæc Molinæ argumentatio vt inanis ab omnibus refellitur; euidenterque excutitur à Curiele, & Soario loci. citatis. Primò; ex aperto discrimine, quod versatur inter suppositionem antecedentis, & consequentis; nam in hypothesi antecedentis, eadem res numero transmittitur de loco ad locum distantem; in consequenti verò; non transit idem numero influxus ab agente in passum distans, non attingendo intermedium corpus; sed actio illa tantùm incipit esse in loco distanti, & comproducitur ab ipso agente in passo distanti, in quo producitur terminus (vt in opinione Diui Thomæ procedamus Molinam ex proprijs principijs perstringentes.) Quare sicut terminus, qui in passo distanti produceretur, non esset censendus ab extremo in extremum, & non per medium, transire; ita actio, quæ cum termino ab agente cōproducitur, asserenda non est ab extremo in extremum transmigrare.

Eliditur perspicuè.

Præterea; quia in ista ratione etiam committit Molina petitionem principij; quia cùm actionem transmitti in passum distans, & non per medium interiectum, nil aliud sit, quàm actionē incipere in extrema parte, & non in media passi; idem erit, actionem non posse deriuari in extremum, nisi per medium, quàm quod nequeat distanti substrato immitti, quin propinquum attingat; & hoc est, quod quæritur; vnde reddit antecedens pro causa antecedentis.

Molina etiam petit principium

Ab experimentis physicis ductæ rationes pro contiguitate agentis & passi.

10 Cæterùm, in subsidium probationum, quarum infirmitatem deteximus; experimenta opponunt Thomistæ. Primum; quia agentia in vacuo nihil operari valent circa corpus distans; & ob id præcipuè fit, vt agentia naturalia maximis conatibus in vacui vitandum incūbant; quia si daretur vacuū non influerent corpora cœlestia in hæc sublunaria.

Experimenta physica cōtra distātiā agentis, & passi.

Quare naturaliùs est illis vacuum vitare; & connaturaliores sunt motus, qui ad vacui repletionem ordinantur, quam qui à proprijs inclinationibus, & natiuis facultatibus præstantur. Sed huius experimenti physici alia non assignatur causa, nisi indistātia localis requisita inter agens, & patiens; ergo necessariò adstruendus est talis contactus præsentialis inter agens, & passum.

Experimentū primū ex impossibilitate actionis in vacuo

11 Secundùm: quia si aliquod corpus intersit medium inter agens, & patiens, etiam intra debitam distantiam, & agentis sphæram constitutum, prorsus præpediretur actio; ergo similiter si daretur vacuum inter agens, & passum non pullularet actio. Consequentia patet, quia licet probatio ista à princi-

Secūdū experimētum ex interpositione corporis medij.

pio omnino opposito petatur, nimirum à pleno ad vacuum, quia tamen contrariorum eadem est disciplina, eamdem causam inferre videtur interruptionis lineæ agentis; siue interruptio, aut discretio ista accedat per interpositioné medij, siue per remotioné illius.

Ocursus pro influxu in passũ distãs.

Si occurras; passum, corpore interposito, non censeri præsens agenti physicè loquendo, estò quòd aliàs intra naturalem sphæram suæ actiuitatis concludatur; quare nec mirum erit, si ab agente tale passum physicè immutari nequeat. Quia sphæra actiuitatis metienda non est mathematicè, secundùm tãtã aut tãtã medij protẽsioné, aut secũ iũ eosdé indiuisibiles dimensionum terminos; sed physicè spectanda est, pensatis nimirum conditionibus agendi, & resistentia pasfi. Iam enim fieri posset, vt corpus aliquod minoris extensionis verbi gratia, bipedalis, ratione compactionis suæ magis resistat, quàm tripedale corpus; atqueadeo bipedalis extensio finiret in se totam agentis sphæram, quam non exhauriret tripedale corpus.

Excursio Soarij cõtra solutioné præmissam.

Sed contra instat Soarez; quia licet hoc habeat verum, quando corpus interpositum est habile, & capax talis actionis, quia tunc videtur virtus agentis occupari circa passum illud actuandum, & penetrandum: quando tamen illud substratum, quod dicitur passum, non est capax actionis; tale effugium, vel eò obstruitur, quò si corpus aliquod densum interponatur inter solem & aërem, sicut illud passum habile substratum non est illuminatiuæ actionis, ita agens nulla ratione applicat virtutem ad illud immutandum: ac proinde non detinetur actio à corpore interposito, quod non resistit agenti per positiuam reactionem, sed solùm negatiuè per incapacitatem quamdam. Igitur physicè loquendo adhuc aer manet intra sphæram luminosi agentis, & tamen non illuminatur; ergo tota ratio posita non est in hoc, quòd passum extrahatur à tota agentis sphæra, sed quia deficiat indistantia localis, vel positiuus cõtactus actiui, & passiui.

Tertiũ experimentũ in fluxu intentionali.

12. Tertium experimentum; quia agens per se tantùm intendens influxum in remotum, quatenus effectus in passo secundùm locum dissito præcisè conducat ad finem ab agente spectatum; nihilominus in medio producit effectum, qui in tali substrato esset prorsus inutilis, nisi ad continuandam lineam agentis vsque ad passum remotũ vbi primò & per se expetitur actio: ergo agens nequit influere per lineam interruptam, sed necessariò exigit protensionem cõtinuã suæ virtutis diffusæ per medium.

Obiecti visibilis causalitas circa medium ad protensionem lineæ cõtinuæ influxus.

Antecedens patet in obiecto visus; quod, vt species intentionales oculo immittat, illas prius in medio aere producit; vt perspicuè constat experientia speculi, & aquæ, in quibus fit reflexio specierum visibilium. Atqui productio speciei intentionalis in opposita sententia esset prorsus inutilis, si respuatur necessitas cõtinuationis sphæræ intentionalis obiecti visibilis; quia species essentialiter est semen quoddam obiecti intentionaliter excisum ad exprimendum idolum visionis in oculo. Ergo cùm medium inanimatum sit incapax visionis, & natura omne superfluum exhorreat; fatendum erit, (ni velimus species inaniter medio immitti,) istas formas intentionales produci ad continuandam lineam obiecti visibilis; igitur nullum agens operatur per lineã interruptam.

Instatur, eò quòd sphæra agentis creati esset interminata.

13. Adde; quòd si medium necessariò non exigeretur ad continuandam lineam actionis; fieret vt non esset determinata sphæra agentis, sed quòd conaretur ad quamcunque distantiam. Mediũ enim excipit conatum ac impetũ agentis, atq; adeo retardat, & occupat illum, ac proinde cõtrahit, ac finit sphæram agẽtis; quò fieret, vt operans absque medij immutatione, nõ referret, vnde sphæra illius dimetiri posset; illud enim quod sine medio influit, videtur posse agere, etiam si medium interpositum esset interminatæ extensionis.

Textus Scoti, ex 2. sentent distinct. 9. quæstion. 2. §. Ad quæstionem istam de locutione sub numer. marg. 16.

Vbi refellitur extorta Soarij interpretatio.

14 *Instatur contra rationem, quia non videtur concludere nisi de Angelo, & Angelo, absolutè sumptis; quia si distent ab inuicem, distantia erit impedimentum, propter quod non potest vnus agere in alium. Non enim potest distās agere in distās, nisi prius agat in medium; mediū autem non est loquutionis Angeli receptiuum, ergo &c.*

Scotus

Oppositio est Scoti contra distantiam agentis & passi

Confirmatur istud per Aristotelem 2. de Anima, vbi vult, quòd si esset vacuum, nihil videretur: quia species visibilis non posset pertingere ad oculum. Item vult. 7. Physic. quòd mouens, & motum sit simul; & hoc loquendo de moto immediato quod oportet prius moueri à mouente, quàm moueatur motum mediatum.

Cōfirmatio ex actione intentionali in vacuo

15 *Ad ista excludendū, primò ostēdo, quòd Angelus etiam distans, potest causare conceptum in Angelo distante. Nam si non esset prioritas naturæ actionis in mediū, ad actionem in termino; actio in terminum non dependeret ab actione in medium. Patet ex ratione prioritatis naturalis; quia causa sufficiens duorum, quorum neutrum est prius naturaliter alio, potest vtrumque sine altero causare; sed in proposito non est talis prioritas: ergo potest Angelus agere in terminum distantem, nihil agendo in medium.*

Axioma Scoti pro vera sententia.

16 *Probatio minoris; actio in medium non præcedit naturaliter actionem in terminum, nisi duplici de causa; aut quia est eiusdem rationis medium & terminus, & tunc prius naturaliter recipitur in medio (sicut passum propinquius naturaliter prius patitur, quàm passum remotius) aut si est alterius rationis, agens habet duas formas actiuas; quarum vna est prior naturaliter reliqua; & secundum illam formam, quæ est prior actiua, natum est agere in medium & secundùm aliam in terminum. Exemplum primi est, vt quando Sol illuminat partes medij; exemplum secundi, vt quando Sol generat mineralia in visceribus terræ, vel vermem in terra, & illuminat medium interpositum.*

Fūdamētū Scoti.

17 *Ergo exclusa vtraque harum causarum, scilicet quòd nec medium sit receptiuum eiusdem actionis cum termino; nec agens habet aliam formam actiuam realiter, vel virtualiter, per quam sit natum agere in medium actione alterius rationis ab actione in terminum: nullo modo præcedit actio in medium, actionem naturalem in terminum; & ita est in proposito. Medium enim corporale, quòd est inter Angelos distantes, nec est natum recipere actionem eiusdem rationis, cùm Angelo distante audiente; nec aliam alterius rationis, priorem illa: quia Angelus loquens, nec habet formam virtualiter, nec formaliter actiuam actionis prioris ad illam, quæ est loquutio.*

Angelus alloquitur distātē per verū influxū in intentionalē circa passū remotum

18 *Confirmatur istud vltimum tripliciter. Primò ponendo vnum impossibile; scilicet quòd Deus non esset vbique secundùm essentiam; esset tamen omnipotens, secundùm superiùs dicta, in distinct. 37. Primi libri; & tunc posset immediatè aliquid causare alicubi, vbi tamen non esset præsens per essentiā; nec tamen ageret in mediū, actione eiusdem rationis, nec alterius: quia causatum esset immediatè ab eo.*

Cōfirmatio ex operatione Dei data hypothesi quòd nō esset immensus

19 *Secundò; si non admittatur ista positio impossibilis, remota impossibili positione, satis habebitur propositum: quia Sol immediatè causat vermem, vel aliam substantiam generabilem, & corruptibilem; & tamen actione illius rationis, scilicet generationis, non agit in medium. Nec actione alterius rationis; nisi quia Sol habet aliam formam actiuam, scilicet qualitatem, per quam natus est agere prius aliquo modo, quàm per suam formam substantialem; sicut alteratio præcedit generationem.*

Altera cōfirmatio ex influxu Solis in distans

20 *Præterea tertiò; si hoc non concedatur, patet, quòd omne corpus generans generat corpus naturale, non tantùm superficiem: & tamen non est immediatè præsens, nisi secundùm superficiem. Ergo generans vbi non est, nec per essentiam*

Vrget tertiò; sequeretur, quòd agens naturale ageret in sola superficie contiguam.

Scotus

tiam, nec per contactum Mathematicũ præsens, agit; est tamen ibi per contactum virtualem, & hoc sufficit ad agendum; sicut si esset præsens per essentiam vel Mathematicè. Et quòd agat prius in medium inter ipsum, & illud, cui est sic præsens, non requiritur absolutè ad hoc quòd agat in illud: sed hoc est, quia medium est capax actionis eiusdem rationis cum termino.

1. obseruatio circa explanationẽ textus.

21 Circa textum Scoti aliqua occurrunt expedenda. Primum; à verò deuiasse Franciscum Soarium dum *tom. 1. suæ Metaph. disp. 18. sect. 8. numer. 2.* Autumat, Scotum in ea fuisse sententia, vt opinatus fuerit; numquam physicum agens per aliquam formam, seu facultatem agendi in passum distans influere, quin per aliam virtutem proximum medium immutet. Quod non benè à Soario traditum est, nec enim textum perlegisse videtur, qui docet apertè; fieri posse, quando plures virtutes seu rationes agendi in idem suppositum coincidunt; quòd per alteram facultatem operetur in distans, per aliam verò in proximum; vt patet in Sole per vim illuminatiuam alterante medium; per substantialem verò formam generante aurum in terræ visceribus. Non tamen asseruit, de ratione physici agentis esse istarum facultatum subordinatarũ conuentum; adeò vt altera sine alterius consortio physicam causalitatem adire non valeat.

Non percepit Scotum Soarius.

Quod vel excutienti cuilibet ostendunt illa Scoti verba. *Ergo exclusa vtraque harum causarum, scilicet quòd medium non sit receptiuum eiusdem actionis cum termino, nec agens habeat aliam formam actiuam per quam sit natum agere in medium actione alterius rationis ab actione in terminum; nullo modo præcedit actio in medium actionẽ naturalem in terminum.* Si enim Deus ad meram Solis præsentiam, præpedita actione illuminatiua illius, aerem alteraret, accidentiaque vltimò dispositiua ad auri generationem immitteret; Sol actionem substantialem auri generatiuam adiret, non adita alteratiua, & accidentali operatione in medium. Quod seriò obseruandũ est propter Soarez, qui nutantem Scotum nobis obijcit; à doctrinæque consequentia deficientem.

Scotus. Aliud testimoniũ Scoti.

Quod etiam manifestiùs referant vltima verba textus transcripti, *sub numer. 20. Et quòd agat prius in medium inter ipsum, & illud, cui est sic præsens, non requiritur absolutè ad hoc quòd agat in illud; sed hoc est, quia medium est capax actionis eiusdem rationis cum termino.*

Scotus. Scotus nõ deficit à cõsequentia doctrinæ.

22 Deinde obseruentur illa Scoti verba. *Sol immediatè causat vermem, vel aliam substantiam generabilem, & corruptibilem; & tamen actione illius rationis, scilicet generationis, non agit in medium.*

Quando enim differitur de non interrupta linea agentis intra totam sphęram agendi; non agitur de continuatione eius per habitudinem ad idem agens materialiter spectatum; sed tantùm formaliter sumptum, in quantum ab eo prodit actio Si enim idem suppositum per diuersas facultates, seu virtutes agendi idem spatium immutaret, sicut formaliter essent plures actiones à diuersis facultatibus prodeuntes; ita & plures sphæræ agendi multiplici principio formali respondentes assignandæ essent. Cùm sphæra agendi non deferatur agẽti materialiter spectato, quà res est; sed formaliter, quà agens est, ac substratum actionis; ac proinde series & cõtinuatio sphæræ non ab actione specie diuersa, & à principio formaliter dissito, petenda erit.

Protensio lineæ actionis spectanda est p. habitudinẽ ad idẽ agẽs formaliter, nõ materialiter.

23 Dices, id esse verum, quando duæ virtutes siue facultates agendi, ita materialiter in idem substratum coincidunt, vt inter se non subordinẽtur ad alicuius primarij effectus generationem; ac proinde licet ille conuentus in eamdem rem inutilis videatur ad protensionem eiusdem lineæ agentis, (cum vtraque virtus disparatè se gerat ad alteram) secùs verò si duæ virtutes agendi ita in idem substratum conueniant, vt altera suppetat ad disponendum medium; altera verò ad generandam substantiam in extremo talis medij. In hac enim hypothesi, sicut actio alteratiua actioni generatiuæ subijceretur; ita & virtus alteratiua procederet lineâ sphæræ ipsiusmet generantis; adeò vt generatiua facultas nõ censeatur remotũ immutare sine medio continuato. Ita Soarez loco citato *nu. marg. 24.*

Occursus Soario de cõtinuatione lineæ agẽdi ob subordinationẽ facultatũ operatiuarum.

Soarius.

Sed hoc inconsequenter asseritur; quando enim autumauit Scotus posse agens influere in extremum absque immu-

Cõfutatur doctrina præcedens.

mu-

mutatione medij per eamdem facultatem, per quam egit in extremum; nunquam iuit inficias, id per aliam subordinatam virtutem formaliter dissitā præstari posse.

24 Sed inquies; Scotum id astruere ex hypothesi, quòd duæ illæ facultates in idem suppositum coeant; non tamen requiri ex vi actionis seu protensionis eiusdem lineæ, & sphæræ agentis, quòd vna virtus agat in proximum, altera verò in extremum remotum; quò fit, vt opinio Soarez ab Scoti sententia dissideat.

Altera satisfactio pro Soario

Sed quidquid sit de consequentia doctrinæ Soarij; videtur non saluari cōtinuitatem sphæræ ac lineæ agentis, supposita illius sententia, quam sæpè stabilit; quòd accidens absque immediata eleuatione, & influxu substantiæ nequeat substantiam attingere; quod sic aperio. Quia sicut subordinatio facultatis alteratiuæ, & generatiuæ, non obtinet vt vis alterandi sit formaliter vis generandi; nec coniunctio alterationis & generationis, præstat vt alteratio sit generatio; ita nec ea facultatum sympathia, & connexio præseferre valebit, vt sphæra formalis vnius virtutis assera tur sphæra formalis alterius; ac proinde & quòd continuatio alterationis astruatur continuatio generationis. Sed apud Soarez actio generatiua auri non profluit adæquatè à medio composito accidentariæ virtuti Solis, sed ab ipsamet Solis substantia, & à parte extrema medij affecta virtute Solis, quæ terræ vicinior extat; igitur remotior pars aeris illuminati, quæ non assumitur vt instrumentum generationis, licet continuet sphæram agentis per alterationem, non tamen extendit lineam agentis per generationem substantialem; ac proinde fit, vt Sol, qui generās est, & substantiale principium, influat per lineam interruptam.

Excutitur ad hominē, supposito quòd accidēs nequeat esse adæquatū principiū immediatū generationis substantiæ apud Soarium.

Deinde; quia apud Soarez medium illuminatum virtute Solis assumitur vt instrumentum ad generationem auri, quam præstit Sol tanquam principalis causa; igitur estò quòd linea instrumentarij agentis esset continua; principalis verò causæ sphæra esset prorsus interrupta: cum Sol respectu medij non adeat generatiuam causalitatem primariam, nec influxum principalem communicet medio; ac proinde fieret, vt sola instrumentalis causa exposcat vicinitatem, & contiguitatem cū passo; principalis verò non ita. Sed de hoc adi, quæ premimus infra sub *n. 35.*

Apud Soar. nō saluatur protensio lineæ agentis principalis, licet subsistat cōtinuatio agentis instrumentarij.

Reijcitur triplex ratio contactus agentis, & passi; contra Franciscum Soarium.

25 Verùm antequam Scoti sententiam suis probationibus stabiliamus vt contactus agentis, & passi necessitas pressè expendatur; obseruanda est ex Francisco Soarez *loco citato numer. 13.* triplex ratio huius contiguitatis afferendæ: nec enim alia sub disputationem cadere potest. Prima est; quòd talis coniunctio constituatur, vt agens id tantùm passi per physicam immutationem adeat, cui mathematico, vt aiunt, contactu cohæreat; in qua hypothesi, agens tantùm in contiguam sibi superficiem ageret; in aliam verò passi latitudinem non immediatè, sed per virtutem in medio protensam, influere posset. Adeò vt calefactio aeris secundùm profunditatē suæ exstensionis, non ab igne immediatè emanaret; sed à corpore medio, quod est substratum caloris ab igne producti.

Triplex ratio cōtactus agentis & passi expensa.

1. Ratio cōtiguitatis secūdùm indiuisibilia mathematici contactus.

26 Secunda huius requisitæ contiguitatis enodatio esse potest; si astruatur, agens, non solùm indiuisibile sui mathematici contactus per physicam actionem attingere; sed etiam, & quamlibet alteram suæ sphæræ portionem quantam. Quia licet hæc distet localiter à principali agente (cùm mediet interpositi corporis extensio,) attamen quia corpus medium est substratum virtutis à principali agente deriuatæ, verbi gratia, caloris per aerem diffusi; hæc virtutis protensio suppetit, tum ad continuandam sphæram; tum vt ab aere, qui est substratum caloris, & ab ipsomet principali agente nimirum igne, eadem prodeat actio tanquam à causa principali, & instrumentali, operante per eumdem indiuisum influxum. Quò fit, vt actio immediatè pullulet, non solùm

2. enodatio cōtiguitatis inter agens & patiēs ita ut ab agēte principali, & à virtute illius impressa medio pullulet influxus immediatus & indiuiduus

lùm ab aëre calefacto; sed etiam ab igne.

3. Cõtiguitatis acceptio per immissionem formæ non operatiuæ in medio

27 Tertia tandem huius coniunctionis acceptio erit; si medium interpositum ei tantùm virtuti agentis substernatur, quæ non deseruiat ad agendum; sed ad solam lineæ agentis protensionem, & non interruptionem. Adeò vt agens principale formam actiuam in medium non transfundat, quæ sui similis, aut absimilis qualitatis productiua sit: sed eam, quæ id tantùm muneris obeat, vt sphæram agentis integram conseruet.

Quid æstimes probabile Soar. circa actionem intentionalem obiecti visus?

Quod iudicat probabile Soarius loco citato *numer.* 22. In obiecto visus, quod protendit species per medium, ea sola ratione, vt intentionales illæ imagines continuent sphæram obiecti visibilis vsque ad oculum, vbi producitur visio; nec enim species intentionales actiuas formas opinatur Soarius, quæ sibi similes producere valeant, sed omnes ab obiectis immediatè excidi. In hac ergo hypotesi, species illa intentionalis, quæ educeretur ex potentia oculi, immediatè attingeretur ab obiecto, quod tamen non censeretur agens per interruptam lineam; eò quòd medium actuatum extet intentionalibus speciebus, non tanquam formis actiuis, cum nulla sui similis productiua sit; sed tanquã cõtinuantibus, & protendẽtibus lineam illam intentionalis sphæræ, ne interrumpatur. Hic ergo triplex modus cõtiguitatis inter agens, & patiens, per tria asserta oppugnandus erit.

1. Assertio cõtra primam acceptionẽ cõtactus inter agens & patiens.

28 Quare dicimus primò; falsum esse ab omnique phylosophia prorsus alienum, adstruere; quòd agens id tantùm passi per physicam actionem immutare queat, cui contactu mathematico coniungitur. Hoc assertum fulcitur ratione textuali Scoti, quam proposuimus, *num. margin.* 20. *Omne corpus generans generat corpus naturale, non tantùm superficiem; & tamen non est immediatè præsens nisi secundùm superficiem; ergo generans vbi non est, nec per essentiam, nec per contactum mathematicum, præsens aget.* Vult autem Scotus, quòd si causa efficiens in id tantùm passi influeret, cui mathematico contactu adhæret; fieret, vt sphæra actiuitatis agentis virtuosissimi, ac vehementis energiæ, non esset maior, quàm alterius languidi ac remissi agentis. Siquidem

Probatur 1 ex Scoto. Scotus

vtriusque virtus, quò ad immediatum influxum, finiretur à contactu vltimi terminatiui extensionis passi; nimirum à superficie indiuisibili secundùm profunditatem. Sicut enim corporum contactus medijs tantùm indiuisibilibus fit, si vltra contiguitatem agentis & passi, nõ protenderetur immediatus agentis influxus; etiam exhauriretur sphæra actiuitatis circa indiuisibile terminatiuum mathematici contactus; ac proinde omnia agentia æqualem metam agendi nanciscerentur quoad rationem immediatæ actionis; quod videtur omni rationi absonum.

Probatio alia ex experimento physico.

29 Secundò arguitur, manifesto experimento petito à ratione agendi aliquorum corporum, quæ vehementiùs immutant id, quòd est magis distans per lineam rectam, quàm id quod minus distat per lineam obliquam; vt constat in Sole illuminante, & igne calefaciente. Sed huius physici experimenti alia ratio assignari non valet, nisi quòd agens per lineam rectam immediatè influit in passum distans: ergo agens non operatur immediatè circa indiuisibile solùm, cui mathematicè coniungitur. Minor probatur; quia manus magis aproximata igni per lineam obliquam minus calefit, quàm magis distans per lineam rectam; sed ista maior intensio actionis per lineam rectam passum immutantis, non potest refundi in solum corpus medium, verbi gratia, aërem calidum: quia magis calidus est aër immediatè accedens igni per lineam obliquam, cùm sit igni propinquior, quàm portio remotior aëris, opposita igni per lineam rectam: igitur ista maior intensio actionis deferenda est igni immediatè in manum influenti; ac proinde causa efficiens, non solùm immutat extremũ per virtutẽ medio immissam, sed etiam per se ipsum immediatè.

Asser. 2. cõtra secũdã acceptionẽ contactus.

30 Dicendum secundò; nec agens eam contactus rationem asciscere; quòd ad immutandum extremum distans necessariò assumat vt instrumentũ virtutem ipsiusmet agentis diffusã per medium: adeò vt à principali agente, & à virtute ipsius, quæ medio inexistit, vnicus prodeat & immediatus influxus, tanquam à principali & instrumentario principio.

Hoc assertum statuitur contra secũdam rationem aperiendæ cõtiguitatis

re-

requisitæ inter agens & patiens; in cuius probatione duo præstabimus. Primũ quòd vt agens operetur in distãs, nõ egeat concursu virtutis suæ diffusæ per medium, quam assumat ad cõsortium eiusdem immediati influxus. Alterum, quòd iste modus sentiendi non cohæreat cum sentẽtia Thomistarum cõstituẽte indistãtiam inter agẽs, & patiẽs. hoc pronũtiatum est contra Frãciscum Soarez *loco citato asser. 4. n. marg. 19.* Et contra Petrum Hurtado, *in sua Philosophia, disp. 9. sect. 6. subsection. 2. §. 76.*

Soarius. Hurtadus.

Ratio asserti præcedentis.

Et probatur; quia isti authores fatentur, agens influere posse in passum dissitum secundùm locum; ita vt actio non solùm immediatè prodeat à medio composito virtuti agentis, sed etiam ab ipso agente; verbi gratia, calefactio non solùm immediatè pullulet ab aëre calido, sed etiam ab ipso igne tãquam à principali agente.

Vrgetur Soarius ad hominem.

Atqui id videtur ab illis indistantiæ & contactus principijs exorbitare, quæ constituit Thomistarum schola; & ab ea probatione, qua Soarez propriã stabilit sententiam; dum autumat; eò agens & passum mutuum inter se contactum exigere, quò referant habitudinem actus, & potentiæ. Sed in ista hypothesi agens principale esset actus immediatè contrahens passum dissitum secundùm locum; siquidem actio immutatiua passi distantis efflueret immediatè, non solùm a medio actuato virtute principalis agentis, sed etiam ab agente secundùm locum seiuncto à passo: igitur principale agens non esset actus immediatus passi censendus siquidem distaret à passo per interiectum corpus.

Perstringitur Soarius fũdamento Alphonsus Curielis

31 Deinde; contra istum modum dicendi retorqueo fundamentum Magistri Curielis; quod validum iudico, supposita Thomistarum sententia constituente actionem in passo. Quia actio agentis non debet esse semota secũdùm locum ab eo principio, quod immediatè constituit in esse agentis in actu secũdo; atqui actio immutatiua passi distantis subiectatur in passo apud Soariũ; igitur nõ posset talis causalitas esse cohærẽs ac intimè coniũcta causæ principali, quæ à passo seiungitur per interpositionem corporis medij.

Fuga.

Occurres; actionem esse coniũctam agenti principali quatenus talis actio nõ distat à corpore medio, quod operatur in passum per virtutem agentis.

Occupatur

Sed contra; quia non solũ corpus medium agit immediatè, sed etiã principale agẽs; ergo nõ magis exigitur contactus intimaq; indistãtia actionis ab agẽte instrumentali nimirum à medio, quod est substratum virtutis agentis, quã ab agente principali. Ad probationem Curielis expensam n. 3. quæ meo videri obtinet; principium immediatũ actionis ab ea secundùm locum dissidere non posse.

3. pronũtiatũ cõtra vltimã acceptionẽ contiguitatis.

32 Dicendum tertiò; nec etiam exigi medium, in quo virtus agentis recepta sit ad solùm protendendam lineam actionis. Hoc assertum statuitur contra tertium modum sentiendi pronuntiantem; quòd licet virtus medio inexistens necessaria non sit ad hoc, vt principale agens talem virtutem assumat tanquam instrumentum actiuum; requiritur tamen ad cõtinuandã seriem sphæræ agentis, ne influat per lineam discontinuam.

Cẽset Soarius quòd ad cõtinuationẽ sphæræ agẽtis nõ requiratur quod forma impressa medio sit operatiua

Quæ assertio statuitur contra Soarez, *loco citato n. 21. & 22.* Vbi cõtendit; nõ exigi (quãtùm ex vi propinquitatis requisitæ inter agẽs, & patiẽs) quòd virtus recepta in medio sit actiua. Vnde, si cõtingeret nõ esse productiuam sui similis (vt cõstare videtur apud Soarium, in specie intentionali medio impressã, quæ nõ est effectiua alterius speciei intẽtionalis) tũc species medio immissa solùm præstaret ad cõtinuãdã lineã agẽtis; nõ tamẽ ad productionem alterius speciei. Omnes enim species intẽtionales immediatè ab obiecto excidi, autumat Soar. (etiã si substratũ illarũ localiter distet ab agẽte) dũ modo tamen mediũ simili qualitati aut formæ, compositum extet.

Probatio nostræ assertionis cõtra tertiũ modũ dicendi.

Hoc assertum, quãtùm ad primã partem; quòd scilicet nõ requiratur, quod medium ab agẽte immutetur propter solã sphæræ contiguitatem; infra fulciendũ est. Quoad secundam verò partem, quòd nimirũ oppositæ sẽtẽtiæ assertores cõsequenter nõ procedãt; ostẽditur primo, rationibus præcedẽtis pronũtiati, quæ fortiùs hic militãt. Si enim agũt supposita mente S. Th. sustineri nõ posse, quòd principalis causa agat in remotum simul cum medio proximo cooperante, vt instrumento coniuncto ad id muneris à principali agẽte assumpto; à

fortiori obtinebunt, vt sine cócursu corporis interiecti, nequeat principale agens in remotum influere.

Instatur; quatenus nō expediat cō tactū Deitatis ad creata. Cū immediatione suppositi.

33 Deinde; quia supposito isto modo sentiédi, peti nequit ex principio Aristotelis substantialis indistátia, siue cōtactus Deitatis ad res creatas; quem in præsenti ex instituto expédimus. Sequela patet; quia agens, in ista hypothesi, nō est coniunctum cū passo immediatione suppositi, sed solùm virtutis; igitur ex contiguitate requisita inter agens & patiens colligi nequit contactus Deitatis ad creata cū immediatione virtutis, & suppositi. Antecedens probatur; quia in ista acceptione contactus, quā tradit tertius modus dicendi, principale agens influit immediatè in passum non contiguum, & non assumit corpus mediū ad consortium immediati influxus; cū medium interiectum solùm deseruiat ad protensionem lineæ agentis, non tamen ad operandum, tanquam instrumétum coniunctum. Ergo agens, in tali hypothesi, operaretur immediatione virtutis (eò quòd forma medio impressa non sit principium influxus, ac proinde non mediaret alia operatiua virtus) at non ageret immediatione suppositi, si inter principale agens, & passum intercedat suppositum medij, quod est substratum formæ non operatiuæ.

Optimis probationibus Scoti mens fulcitur, & excutiuntur aduersariorum occursus.

1. ratio Scoti ex actione generatiua Solis circa passum distans.

34 Expugnatis his cótactus rationibus, quas objiciūt oppositi placiti assertores; reliquum est, vt Scoti métem optimis probationibus firmemus. Prima sit ea, quæ habetur in textu citato *n. mar.* 16. & magis expéditur ab Scoto in suis reportatis *in 1. sent. dist. 37. q. 2. §. Ad primam quæstionem dicit vnus doctor, sub num. marg.* 2. Vbi docet. *Item, agens potest agere in distans secundùm situm; quia Sol per formam naturalem in ista inferiora producit substátiam; & tamen per formam suam distat secūdū situ. Dicitur, quòd agit per ista media per radios. Cótra: impossibile est, accidés habere rationem formalem actiui ad producédum substantiam; quia pari ratione posset sustineri, quòd musca produceret totum vniuersum. Igitur nec radius, nec quodcunque aliud accidens potest esse producens immediatè inferiora: quia non possunt fingi tot diuersa media respectu omnium productorum à Sole hic inferius. Igitur corpora supra cœlestia agunt immediatè in distans; & quantùm agentia sunt perfectiora, tantùm in agendo in distantiora.*

Scotus

Elucidatio fundamenti Scoti.

Ratio autem Scoti non tantùm cōtendit, accidens sine influxu immediato substantiæ non posse attingere substantiam; sed etiam nec de absoluta Dei potentia assumi posse à substantia tāquā instrumentum coniunctum ad cōsortiū eiusdem influxus substantialis, qui immediatè prodeat à substantia, tanquam à causa principali, & ab accidenti, tanquam ab agente instrumentario. Cuius ea ratio est; quia implicat, quòd illud quòd vim initialem ad aliquod productum non nanciscitur, assumi valeat ad physicam causalitatem illius; accidens autem ita improportionatum astruitur ab Scoto ad substantiæ generationem, sicut & musca ad productionem vniuersi quare sicut musca ad creationé vniuersi potentiam non sortitur obedientialé, ita nec accidens ad generationem substantialem. Sed de his presśiùs in controuersia generali de Visione Dei; vbi potentiam obediétialem actiuā seriò expugnabimus.

Accidēs nec de absoluta Dei potētia eueht potest ad productionem substantiæ.

Solutio cōmunis Thomistarum

35 Respondent Thomistæ; radios solares per medium diffusos in virtute Solis mineralia attingere.

Impetitur.

Sed solutio ista satis superque in physicis disputationibus explosa est. Imò & *in controuers. 9. de Cognoscibilitate Dei à nobis, distinct. 1. subdist. 1. art. 1. à numer. marginali 21. vsque ad 24.* Ostendimus de mente Scoti, accidens nec de absoluta Dei potentia eleuari posse ad generationem substantiæ; quod euidenter colligitur excitatis Scoti verbis hic, *sub numer. 34. Impossibile est, accidens habere rationem formalem actiui ad producendam substantiam; quia pari ratione posset sustineri, quòd musca produceret totum vniuersum.* Quare in præsenti cum illis non disserimus, qui adstruunt, solum accidens esse adæquatum prin-

Scotus

cipium substātiæ; sed cū his, qui accidēs cū immediato substātiæ influxu substantialem formam generare pronunciant; quosq; vehementer perstringit nervosa Scoti oppositio.

Altera responsio ex Soar.

Cui vt occurrat Soarius, dicit *sub n. 24.* Quòd Sol emittens immediatum influxum substātialem generatiuum auri, nō agit per lineam interruptam: quia; protenditur linea agendi à Sole vsque ad terram propter virtutem accidentariam Solis, quæ toti medio inexistit: eò quod facultas alteratiua, & generatiua, merè materialiter in idem suppositum Solis non coincidant; sed cum ea connexione, & sympathia ad operādum, vt alteratiua virtus lineam Solis, prout substantiale agens est, protendat ac continuet.

Refutatur.

At euasionem istam in præcedentibus manifestè occlusimus; quis enim ex oppositæ sententiæ assertoribus inficiatus est, virtutem accidentalem Solis terram parare ad auri generationem; & quòd virtus alteratiua, quæ per medium diffunditur, dispositiuam adeat causalitatē respectu substantialis influxus, qui à Sole immediatè præstatur?

Vrgetur ratio ex discōtinuatione lineæ Solis in ratione agentis principalis.

Sed de his exactius *à num. 22. vsque ad 25.* Vbi specialiter perstringitur Soarius *sub num. 24.* Eò quòd ex illius sententia inferatur, quòd licet causalitas instrumentaria, quæ congruit medio composito, virtuti Solis, non sit interrupta, influxus verò principalis causæ, qui immediatè effluit à substantia Solis ad substantialem auri generationem, sit omninò discontinuus; siquidem causalitas agentis primarij siue principalis emanat à sola substantia Solis, & non ab accidentaria virtute Solis medio impressa.

Si verò vim rationis euacuare coneris; eò quòd influxus principalis causæ non sit realiter distinctus ab influxu agentis instrumentarij; quo fit vt si influxus instrumentarij agentis non sit interruptus, ita nec non continuus admitti valeat influxus primarij agentis.

Occupatur.

Id non obstat; tum quia in schola Scoti virtus accidentaria medio impressa non concurrit effectiuè, neque instrumentaliter ad substantiæ generationem; imò à contrario producimus contra Soarium, vt eo influxu generationis substantialis non esse eundem numero, qui à substantia Solis, vt à causa principali procedit, & à virtute Solis medio immissa, vt à causa instrumentaria effluit; quo influxus instrumentarius sit continuus, & influxus causæ principalis sit interruptus; & neque esse idem numero influxus ille, qui agit per lineam continuam, & qui per lineam interruptam operatur.

Instatur vltra contra Soar.

Tum, quia apud Soarium in nullo sensu verum esse potest, quòd substantialis generatio deferri queat accidenti tanquam agenti principali; igitur tanquam primario agenti tantùm cohæret substantiæ Solis. Atqui talis substantia non est composita passo per localem indistantiam; igitur agens principale, vt principale, generationis substantiæ, operatur in remotum; cùm non deriuet primariam causalitatem ad generandum, nec illam communicet medio, cui virtutem accidentariam imprimit præstantem ad instrumentarium influxū apud Soarium.

Alter occursus.

At si instes, ideo substantiam Solis non agere per lineam discontinuam; eò quòd deriuet virtutem in medium ad auri generationem; id nil præstat.

Præcluditur.

Quia sicut virtus accidentaria medio immissa non confert ad principalem influxum generationis substantiæ, sed solùm ad actionem instrumentariam, ita nec protendit, & continuat lineam Solis, vt primarij agentis; sit ergo vt Sol, quà principale agens, influat per lineam interruptam.

ratio ex Basolio.

36 Secundam nobis probationem suppeditat Scoti auditor Basolius loco citato ex *distinction. 37. quæstione vnica. §. Sed contra istam opinionem.* Vbi ait. *Sol agit calorem primò in aliquo corpore, sed non in corporibus cœlestibus intermedijs inter ipsum, & illud, quod primò calefacit; ergo agit in aliquid immediatè, quia nullo agente intermedio, & cui non est præsens. Dices, quòd illuminat corpora inferiora intermedia, licet non calefaciat ea. Contra: dato quòd illuminet ea, tamen illa illuminatio non est ratio agendi calorem, vel calefaciendi, & ita benè fortè illuminat Sol ista inferiora mediatè, tamen aliquid ipsorum calefacit immediatè, vel nihil calefacit.* Ex quibus talem instruo probationem. Sol inferiores cœlos non immutat per

calefactiuam actionem; quia sicut ab intrinseco sunt incorruptibiles, ita & referũt nõ habilitatem quamdam, seu naturalem impotentiã, vt his formis substerni, aut componi queãt, quæ corruptionem, seu destructionem subiecti inferre valeãt: cuiusmodi sunt primæ qualitates, quæ ad corruptionẽ tẽdunt. Sed Sol causat calorẽ in sublunaria corpora igitur Sol, vt calefaciẽs formaliter, agit in distans per lineam agendi formaliter interruptam.

Occursus.

37 Nec ictũ infringis, si astruas; quòd licet Sol calorem nõ immittat in inferiores cœlos; eos tamen illuminat.

Præcluditur ex Bas.

Hoc enim effugium plenè occludit Basilius; quia sicut actio illuminatiua non est formaliter actio calefactiua; ita nec Sol, quà illuminãs, & quà calefaciẽs, seu prout principium lucis, & caloris, est idem agens formaliter. Igitur actio illuminatiua, quæ formam luminis in astra inferiora deriuat, nõ extendit nec continuat lineam agendi per calefactionem; ac proinde Sol, vt adit actionem calefaciendi in sublunaria, non operatur per lineam non interruptam.

3. ratio ex Scoto de locutione Angelorum Scotus

38 Tertiam auspicor probationem ex doctrina Scoti, quam proposui, *num.* 17. *Medium corporale, quod est inter Angelos distãtes, non est natum recipere actionem eiusdem rationis cũ Angelo distãte audiente, nec aliam alterius rationis priorem illa.* Vbi agit Scotus. Quòd Angelus alterũ alloquẽs per productionem qualitatis in mente audiẽtis, nõ exigit contactum audientis; igitur agẽs vt sic in tota sua abstractione, nõ exquirit vicinitatem contactus ad passum vt illud per verum ac realem influxum immutet.

Resp. Thomistarum.

Si respondeas cum Thomistis; Angelorum locutionem non fieri per productionem alicuius qualitatis immutatiuæ, aut excitatiuæ intellectus Angelici; sed per quãdã sympathiam naturalẽ ob quam fit, vt dum Angelus vult cogitationem suam ab altero percipi, re vera ab illo percipiatur per imaginem talis locutionis, quam præhabebat Angelus audiens: & dum non vult suum cogitatum ab alio apprehendi, non apprehenditur. Sicut per impulsum voluntatis exteriora organa excitantur; non ratione alicuius impetus physici, qui à voluntate exterioribus potentijs immittatur; sed ob sympathiam & subordinationem, quam potentiæ sibi vendicant.

Refellitur primò

Verùm; hæc responsio, vel eò respuitur, quò apud S. Tho. asseclas volitio vnius Angeli naturaliter alteri non innotescat, sicut nec cogitationes cordis humani Angelo pateant; quia solus Deus scrutans corda, & renes. Ergo, si locutio Angeli nihil immittat, quod transeat ad audientem Angelum, nihilque aliud exprimat præter immanentem cogitatum & impulsum; naturaliter patere nequibit talis locutio audienti Angelo, sicut nec volitio loquentis ipsi audienti perspicua esse poterit.

Item secundò.

39 Deinde; quòd tunc astruitur sympathia potentiarum, quando in eadem natura ac principio radicantur, vt constat in facultatibus hominis, quæ ab eadem essẽtia, à qua pullulãt virtutes istæ etiam trahũt subordinationem & nexũ; ergo diuersæ potentiæ à discretis principijs prodeuntes, cuiusmodi sunt distinctorum Angelorum apprehensiuæ, & appetitiuæ facultates, nequeunt naturalẽ sympathiam nasci sci.

3. oppugnatio efficacior.

Præterea efficaciùs; quia licet illa sympathia præstare posset quãdo præseferebat Angelus speciem illius obiecti, quod exprimit locutio; quia tũc sola excitatio alloquẽtis suppetere videretur, ad percipiẽdũ obiectũ, de quo fit locutio. Attamẽ quãdo Angelus nullã exprefferat imaginẽ talis obiecti; sicut cõtingit in Angelo inferiori, qui illuminatur à superiori circa aliquod mysteriũ prorsus ignotũ: tũc volitio merè immanẽs & occulta Angeli loquẽtis nequit referari inferiori Angelo, nisi in intellectu illuminati aliqua fiat realis immutatio.

Alia responsio recentiorũ Thomistarum.

40 Tandẽ, nec præstat asserere cũ aliquibus recẽtioribus Thomistis; locutionẽ Angeli esse formaliter immanẽtem & virtualiter transeuntem.

Infringitur ad hominem in actione creatiua de sensu S. Th.

Quia tũc actio astruitur virtualiter trãsiens; quãdo licet formaliter maneat intra agens, passum tamẽ immutat, seu aliquid ad extra producit. Qua ratione actio creatiua virtualiter trãsiens ab his Thomistis asseritur; qui eã in actu diuinæ volitionis cõstituũt, quæ per veram efficientiam aliquid ponit ad extra. Sed actio loquentis Angeli nihil producit in intellectu audientis; igitur nequit dici actio formaliter immanẽs, & virtualiter transiens.

41 Istæ rationes difficillimæ visæ sunt Francisco Soario loco citato ex

Metaph. disp. 18. *sect.* 8. *num.* 46. *in fine*; quare re penitiùs expensa palinodiam cecinit in tomo de Angelis *lib.* 2. *cap.* 27. *ctel.* 2. *n. marg.* 35. Vbi ait; excitationem Angelicam non fieri sine aliqua reali actione Angeli loquentis, qui speciem aliquam vel realem modũ imprimat audiẽti Angelo; cùm autem ipse Soarez eodem *lib.* 2. *c.* 28. *n. marg.* 13. Expressè autumet; Angelum posse alloqui alterum dissitum secũdũ locum: manifestè infertur, contactũ agentis, & passi, ex ratione agẽtis vt sic non produci; ac proinde Thomistarum probationem, quæ ex operatione Dei contactum ad creaturas petit, firmam non esse.

Palinodiā canit Soar.

Vltima ratio pro nostra sententia ad hominem contra Thomistas; de agente instrumentario.

42 VLtimò, alia ratione ex Thomistarũ principijs de prompta eos haud leniter perstringere possumus; apud quos de mẽte S. Th. humanitas Christi Domini, & sacramẽta physicam adeũt causalitatem instrumẽtariam in passum distãs: atqui causa instrumẽtalis verè ac realiter influit; igitur à conceptu agentis vt sic, non trahitur simultas aut cõtiguitas ad passum.

Vltima ratio producta ab efficiẽte instrumẽtario in sententia S. Th.

Respondet Pet. Arrubal, 1. *p. q.* 8. *ar.* 4. *disp.* 9. *ca.* 3. *n.* 11. Quòd ista instrumẽta à diuina virtute, à qua assumuntur ad instrumentariam causalitatem, etiam ponunt indistantiam ad producta. Quia, licet talia instrumẽta secũdùm se distent ab effectibus; vt assumpta tamẽ à Deo, vtque principali agenti cõiuncta, eò suis effectibus proxima cẽseri debẽt; quò indistans astruitur à talibus productis ipse Deus, qui est agens principale.

Fuga Petri de Arrubal

Sed nodum non dirimit; quia causa instrumẽtalis, sicut ab intrinseco verè & propriè attingit effectum, & ad illũ refertur per veram ac realẽ habitudinem causæ ad productũ; ita & ab eo necessariò indistãs esse deberet, si cõtiguitas ista à conceptu causæ efficiẽtis in tota sua communitate traharur.

Occupatur.

43 Quare aliter rem enodat Alphonsus Curiel loco citato *num.* 149. Asserens; instrumentum diuina virtute eleuatum attingere passum distans; nec tamen ex eo infirmari probationem S. Thomæ de necessaria agentis, & passi indistantia. Cùm hæc procedat de naturali serie ac ordine agẽdi; non autem de præternaturali ac obedientiali. Cũ à naturali tatùm agẽdi ratione producatur probatio indistantiæ primi agentis à rebus creatis, in quibus operatur; eò quòd Deus præternaturaliter agere nõ valeat sicut nec in actiua obedientia esse potest vt à superiori agente assumatur ad præternaturalem influxum.

Occursus Alph. Cur. defendẽtis rationẽ S. Th. esto quod instrumentum agat supernaturaliter in remotum

44 Verùm, licet solutio ista ingeniosè excogitata sit; adhuc nõ cõtemnẽdus emergit scrupulus ex doctrina eiusdem authoris. Quia si firma esset ea probatio qua fulcit prædictus author agentis, & passi cõtiguitatem; ea nimirum, quæ à cõiunctione agentis cũ sua causalitate petitur; etiam agens, instrumentum nec de absoluta Dei potentia prœstare in distans seu remotum. Quia idem author *num marg.* 138. Constituit, tam necessarium esse contactum agentis ad causalitatem siue actionem suam, quæ passo cohæret, quàm compositionem agentis *vt quo* ad agẽns, *vt quod*; videlicet virtutis agendi ad substratum, quod à tali forma constituitur in actu primo proximè expedito ad actionem, nimirum caloris ad calidum. Atqui agens *vt quod* non coniunctum agenti, *vt quo*, non est in potentia obedientiali, vt assumatur à Deo, ad huiusmodi actionem adeundam, quam virtuti illi compositum præstare potuisset; substratum enim caloris sine forma calidi ipsi intrinsecè cõcreta, nec de absoluta Dei potẽtia calefacere posset; esto quòd ad præsentiam ipsius, calefactiuam actionẽ Deus exhiberet; de quo infra latiùs potentiam obedientialem actiuam discutientes.

Confutatur ad hominẽ.

Ergo aut Curielis doctrina de cõtiguitate & indistantia agentis, & suæ actionis, quam præmisissimus, *sub num.* 2. *&* 3. vera non est; aut concedi non debet, quòd principium instrumentarium agere queat in distans, etiam diuinitùs. *De quo adi controuers.* 9. *de cognoscibilitate Dei à nobis, dist.* 1. *sub*

Insistitur oppugnationi Alph. Cur.

distinct. 1. artic. 1. de potentia obedientiali actiua à numer. marg. 21. vsque ad 24. Vbi maximè expendenda sunt illa celebria Scoti axiomata. *Nil potest agere in quocunque ordine agendi nisi propria virtute.* Et paulò infra. *Quòd nullum agens potest in virtute alterius plus quàm in propria virtute; id est aliquid, ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.* Igitur, si apud Alphonsum Curiel, ita necessaria est compositio actionis ad agens, sicut coniunctio agentis *vt quo*, vel virtutis operatiuæ, ad agens, *vt quod* influens per talem formam, vel rationem agendi; implicaret contradictionem, quòd verum & proprium agens physicum, quale est principium instrumentale, operaretur distans à sua causalitate, & actione, sicut & repugnat diuinitus, vt agens *quod* operari queat separatum ab agente *quo*; vel a propria virtute, per quam cõstituitur formaliter potens ad agendum.

Scotus

Fit satis oppositis rationibus ex physicis experimentis, pro contiguitate agentis & passi.

Ad 1. experimentũ physicum

45 EX His ad oppositiones ab experimentis physicis petitas. Ad primam; non eò à naturalibus corporibus vacuum tãta cõtentione vitari, quò astra in vacuo nihil agere possent; sed quia nõ operarẽtur ad tãtam distãtiã, vt sublunaria corpora ita perfectas cœlorum immissiones haurirẽt, seu in ea intẽsione, quã de facto accipiũt, & exigit talium corporũ naturalis cõditio & complexio. Quòd autem corpora cœlestia in vacuo tam intẽsam actionem non adirẽt; nõ prouenit ex eò quòd agẽs necessariam expetat cõtiguitatem ad passum; sed quia dato medio habili ad receptionem qualitatis operatiuæ, quæ à principali agẽte immittitur, sicut multiplicatur virtus agendi, per medium diffusa, ac proinde agentia partialia accrescũt; ita protẽditur sphæra agẽtis, adeòvt corpora sublunaria omnia intra ambitũ cõcludat. Quod nõ fieret in vacuo; quia tũc tãtũ influerent orbes cœlestes, nõ tamẽ medium virtute cœli actuatum; & ideo sphæra esset contractior, ita vt inferioribus corporibus cõgrui influxus ad propriã conseruationem suppeditari nequirent.

Cur natura tãta cõtẽtione vitet vacuum?

Excursio subtilis cõtra doctrinam præmissam in medio cõposito formis non operatiuis.

46 Si autem instes; quòd licet pronuntiatum nostrum de protensiori sphæra agendi in pleno, quàm in vacuo, constare posset, quando virtus impressa medio sit actiua (tunc enim iuxta accretionem partialium agentium videtur, & sphæra protendi;) id tamen fallit in hypothesi medij actuati formis non actiuis. In qua suppositione, sicut formę medio immissæ nihil influerent, sed tota actio ab obiecto distanti peteretur; ita nec apparere posset aliqua ratio, cur agens (quod formas nõ actiuas medio immittit) in vacuo agere nõ posit ad tantam intensionem, quantam in pleno, nisi quia linea agendi interrupta esset: exigitur ergo contactus agentis & passi ad influxum.

Obtũditur obiectio in medio cõposito formis non actiuis.

Respondetur; in primis virtutem medio impressam à cœlestibus corporibus actiuam esse; ac proinde inconcussam relinqui responsionem nostram: solùmque obtinere prædictam oppositionem, quòd si daretur aliqua forma medio impressa, quæ sui similis productiua non esset, sed tota actio ab agẽte immediatè proflueret (sicut contendit Soarius, speciebus intentionalibus vim actiuam non inesse ad productionem aliarũ specierum) in ea hypothesi, non esset minus protensa sphæra agentis in vacuo, quàm in pleno; cùm medium, quod tollitur in vacuo, non suppeditet facultatem agendi, nec necessarium sit ad solã protendendam seriem actionis, vt ostẽdimus.

Dilutio 2. oppositionis ex alio experimẽto physico de medio interposito obtũdẽte influxum agentis.

47 Ad secundam obiectionem; quòd licet corpus medium non sit capax actionis; obtundit tamen, & infringit conatum agentis, ne vltra progrediatur. Quare physicè loquendo, non dicitur præsens agenti substratum illud, quod distat ab agente, medio alio corpore interposito, quod subit totam agentis sphæram, & ita illam finit, vt agentis virtus vltra progredi non valeat: sphæra enim agendi metienda nõ est mathematicè, sed physicè, pensatis nimirum conditionibus, & qualitatibus passi.

48 Ad tertiũ argumentũ falsum supponere Soarium, quòd scilicet immissio spe-

Ad experimetũ 3. de influxu agẽtis intentionalis.

Scotus

specierum solùm deseruiat, vt linea agentis extendatur; astruimus enim species intentionales esse sui similis productiuas. Quòd docet Scotus, *in 2 dist. 9. quæst. 2. §. Secundum probo, quia si Angelus audiens, num. 20.* Vbi ait. *Quod patet de specie, quia species intelligibilis potest gignere speciem intelligibilẽ eiusdem rationis; sicut species rei sensibilis in medio potest gignere speciem sensibilẽ eiusdem rationis.*

Species intẽtionalis est virtus operatiua apud Scotum.

Oppositio cõtra doctrinã præcedentẽ

Sed objicies contra assertum Doctoris; quòd species essentialiter exigit, vt excidatur ab obiecto, cuius est intentionale semen; & imago; atqui vna species non est imago alterius speciei, sed solius obiecti: ergo obiectum tantùm; & non species, est principiũ productiuum alterius speciei.

Diluitur & expenditur vis intẽtionalis speciei impressæ ad productionẽ alterius,

Respondetur; quòd species exposcit, vt ab obiecto pullulet; vel á semine intentionali eiusdem obiecti, quod est vicarium illius in omni actione intentionali adeunda. Nec ex hoc quòd species ab alia specie profluat; infertur, speciem esse imaginem alterius speciei; & non obiecti. Quia sicut in instrumento generationis realis; calor, qui ab alio calore producitur, non est instrumentum dispositiuum generationis alterius caloris, sed ipsius substantiæ ignis (calor enim respectu alterius caloris non est causa instrumentaria, sed principalis:) accipit tamen ab alio calore, tanquam ab instrumento dispositiuo generationis ignis, quòd & calor productus etiam sit instrumentum dispositiuum generationis ignis. Ita in instrumento generationis intentionalis pari ratione phylosophandum est; quòd sicut species intentionalis, quæ immediatè ab obiecto exciditur, est instrumentum quoddam ad exprimendum idolum visibile, si ve speciem expressam; ita species ea, quæ ab alia specie immediatè effluit, etiam ab ea haurit hanc vim intentionalem ad exprimendã imaginem obiecti. Et sicut calor, licet sit instrumentum ignis, est tamen causa principalis respectu alterius caloris; ita species, licet sit instrumentum intentionale respectu visionis, est tamen causa principalis respectu alterius speciei impressæ.

Species impressa est causa principalis respectu alterius speciei

Est tamẽ instrumentum vel causa minus principalis respectu speciei expressæ

49 Notanter dictum est, speciem intentionalem respectu alterius speciei impressæ esse causam principalem; quia respectu speciei expressæ, siue sensationis visiuæ, non est causa principalis, sed instrumentalis; quia cùm sit qualitas quædam mortua nõ adæquat actualitatem & nobilitatẽ idoli visiui, ac proinde eget immediata eleuatione potentiæ vitalis.

Cur oculus in vacuo nil videret?

Ex dictis sequitur; quòd oculus in vacuo nihil videret; quòd tanquam certum ex Aristotele constituit Scotus loco citato *ex 2. sentent. dist. 9. quæst. 2. numer. margin. 18. §. Per hoc patet ad instantiam de secundo de anima, quòd non videretur aliquid, nisi esset medium.* Cuius ratio est; quia species intentionalis ob exilitatem ac tenuitatem suam requirit intimam præsentiam cum causa producente, á qua conseruatur; quò fit, vt obiectum á potentia visiua dissitum localiter in vacuo, speciem potentiæ immittere non valeat ob distantiam; cùm tamen in pleno tantùm producat immediatè speciem in parte contigua medij, ita vt species in medio producta influat in aliam, & hæc in alteram vsque ad oculum: hæc autem contiguitas non petitur á ratione agentis, sed á debilitate actionis intentionalis.

Scotus

Pro enodatione vltimæ instãtiæ qualiter medium finiat sphæram agentis

50 Ad vltimam instantiam; quòd quamvis medium non excipiat conatum agentis; tamen propter distantiam retardat ac debilitat impetum illius; ac proinde finit sphæram actionis. Quòd fatetur Soarez in agentibus spiritualibus, dum autumat; Angelum, (qui alterum alloquitur per impressionem alicuius qualitatis) non posse istam locutionem exprimere ad omnem distantiam: quamvis hæc spiritualis immutatio non attingat medium adi Soarium *tomo de Angelis lib. 2. cap. 28. num. margin. 14.*

Soarius.

ARTICVLVS II.

Quæ sit ratio existentiæ Dei in rebus?

SVMMARIVM.

Opinio Car. Aur. inficiãtis positiuũ cõtactũ Deitatis ad creata.

1 ANtequam cum S. Thomæ sectatoribus controuertatur de fundamento positiui contactus Dei ad creaturas; priùs dissertatio habenda est cum Aureolo, qui positiuum istum illapsum Deitatis ad creata respuit, solam negatiuam indistantiã Dei ad creaturas agnoscẽs. Cuius præcipua fundamenta ea sunt, quæ tradit *in 1. sent. dist. 37. art. 1. §. Restat ergo nunc dicere.* Vbi arguit.

1. ratio Aureoli.

Primò: *impossibile est, Deum, aut aliquam rem concipi, vt simul existentem cum alia, nisi quatenùs intelligitur ibi esse, vbi est alia; & per consequens præsentialitas, & simultas præsupponit, quòd vtrunque habeat esse ibi, vel hic; & sic quòd vtrumque sit subiectum situs, vel vbi. Vnde præsentialitas, & simultas non potest intelligi, nisi inter duo situata, quorum quodlibet sit hic; & quia in eodem hic, propter quod dicantur simul esse, & mutuò præsentia; vnde simultas non facit aliquod esse in loco, sed supponit esse in loco. Sed manifestum est, quòd Deus non est subiectum situs; alioquin se ipso locaretur, & situaretur.*

Acuta excursio Aur. cõtra cõmunem sententiam.

2 *Præterea: si concipitur coexistentia, aut præsentialitas, vel simultas inter creaturas, & Deum; quoniam est quasi relatio media. Aut fundatur ista relatio coexistentiæ in creatura super ipsam, vt res est; aut super ipsam, vt situata est. Sed non potest dici, quòd super ipsam absolutè, vt res est; simultas enim fundata super aliqua, vt res sunt, facit tantùm illa esse simul in essendo rem: nõ est enim aliud tale coexistere, quàm vtrumque rem esse. Hoc autem non sufficit ad præsentialitatem, secundùm quã dicimus, quòd Deus præsens est creaturis; talis namque simultas est inter ea, quæ sunt in Oriente, & in Occidente, aut quæ maximè distant cùm quodlibet illorum sit res.*

Insistit Aur. ex impugnatione simultatis situalis inter Deũ & creaturas

Nec potest dici; quòd fundetur super rem, vt situata est; quia simultas facit vtrumque esse situatum. Non enim fundatur simultas in aliquo, inquantum album, nisi ad aliud coalbum; nec simultas in aliquo, inquantùm res, nisi ad aliquid aliud, quod sit res. Et ita nec simultas fundatur in creaturis, inquantùm situatæ sunt, nisi in ordine ad aliquid aliud, quod sit situatum; cuiusmodi non est Deus. Ergo poni non potest talis præsentialitas simultatis inter Deum, & creaturam.

Cõfirmatio ex præsẽtia Dei in vltima sphæra, quæ non est in loco

3 *Confirmatur; quia si poneretur aliquod corpus non esse in loco, vtpote vltima sphæra; Deus non posset dici simul in loco cum vltima sphæra, eò quod nec vltima sphæra esset in loco. Nec possunt etiam dici simul in aliquo alio, nisi forsan in essendo; quia vtrũque est ens, quod nõ sufficit ad hoc, quòd vnũ alteri sit præsens: ergo nihil est dictu ista realis simultas; aut realis præsentia.*

Vltima oppositio ex Aureolo

Vltimò confirmatur ex Aureolo, §. *Quinta demum propositio est*. Quia positiuus illapsus Deitatis ad creaturas in ordine ad locum, nil aliud esse potest, nisi vnitas quædam locatorum in situ; illa enim, quæ se contingunt in ordine ad spatium; talem simultatis rationem induunt, vt vltima eorum sint vnum in situ, vnitate cuiusdam contactus & ex istis oritur illa conditio, quæ appellatur præsentialitas, vel coexistentia locati cum loco. Sed Deus talem præsentialitatis respectum ad creata subire nequit, vt quasi vltimum Dei ambiat vltimum terminum creaturæ replẽtis spatium; alias enim Deus circũscriberet creaturam localiter, quod est absurdum: ergo.

Breuiariũ oppositionũ Aur. contra communem sententiam.

4 Argumenta autem Aureoli eò tendere videntur; quòd quando asserimus, Deum esse præsentem per suam substantiam rebus creatis; vel hæc præsentia exprimit simultatem, & vnitatẽ

Dei cum creaturis in ratione entis; vel in ratione loci. Non in ratione entis quia ea, quæ referunt conuenientiam entitatiuam, etiamsi secundùm situm valde dissideant, similitudinem essentialem retinent. Nec etiam in ratione loci; tum quia fieri posset, vt res creata non esset in loco, sicut patet in vltima sphæra, ac proinde nec Deus, vt illi coexistens, simultatem localem adire posset: tum vel maximè, quia hæc simultas exprimit vnitatem in situ, seu contiguitatem vtriusque rei se se attingentis; illa autem ea ratione adhærent, quorum vltima sunt simul in eodem situ, ac proinde alterum est finis alterius secundũ extẽsionem loci. Sed talis circũscriptio localis cõtradicit diuinæ illimitationi; igitur & positiuus contactus.

Cõsectariũ Aureoli.

5 Ex quo infert Aureolus. *Sic ergo esse vbique, non ponit in Deo habitudinem positiuam; sed negationem cuiusdam habitudinis, videlicet, omnimodam indistantiam ab omnibus rebus. Hæc autem indistantia videtur esse quædam præsentialitas, vel intimitas, quamuis nõ positiua; & propter hoc cõcedũtur propositiones huiusmodi in scriptura; & dicitur, quòd Deus est intimus omni rei & coexistens, ac præsens.*

Confutatio Aureoli; & assertio positiui contactus Deitatis ad creata.

Cõfutatur Aureol. placitum

6 SED Nobis non probatur Aureolus; dum eò contactum Dei ad creata abigit, quò substantialem Dei ad creaturas coniunctionem ad instar situalis habitudinis inter superficiem concauam corporis circumscribentis, & superficiem conuexam locati corporis, apprehendat; quod est apertè falsum. Cùm infinitas Dei secundùm locum, seu immensitas, non tantùm sit iuxta res vt illas circumscribat, quasi mathematico contactu; sed etiam intra res, quas transcendit ambitu, & illapsu suæ illimitationis.

Quòd autem hic contactus essentialiter positionem exprimat; ac proinde in negatione formaliter non consistat; probatur. Quia infinitudo Dei, seu quantitas virtutis eius, essentialiter est quid positiuum; cùm à formalissima Dei ratione non distinguatur; vt in superioribus ostendimus. Sed infinitas secundùm locum, seu immensitas Dei nõ addit supra quantitatem virtutis ipsius Dei, nisi connotationem loci, quæ etiam apprehenditur per modum positionis; cùm connotatio spatij realis, & positiui, non sit negatio, sed positiua habitudo ad extremum coexistens; vt ex ipsis terminis constare videtur: igitur cõtactus Dei cum creaturis secundùm adæquatam rationem suam obiectiuam est positiuus.

Ostẽditur positiuus cõtactus Deitatis ad creata.

Cõcinna satisfactio ad primã oppositionẽ Aur.

7 Ex his facile enervantur Aureoli oppositiones. Ad primam fatemur, Deum creaturæ coexistentem, esse vbi est ipsamet creatura; ac proinde replere Deum omnem loci positionẽ. Negamus tamen, Deum esse subiectum situs; eò quòd substrata situs ea sint, quorum vltima adhæreant mathematico contactu; Deus autem nõ solùm est iuxta res, sed intra res illabitur: quò fit, vt situalibus habitudinibus subijci nequeat.

Ad 2. obiectionẽ; cõtactus Deitatis ad creata nõ est sola cõuenientia in ratione entis.

8 Ad secundam oppositionem; dicimus, simultatem seu coexistentiam Dei, & creaturæ in ordine ad spatium, non esse vnitatem seu conuenientiam quidditatiuam in gradu entis; cùm hæc abstrahat à connotatione loci; vt ostendit Aureolus. Quare astruimus, contactum horum extremorum in ordine ad locum exprimere intimationem Deitatis creata quæque replentis; cum quo stat, quòd connotatio loci realis, quam refert immensitas, situalis non sit. Quia licet coexistentia Dei, & creaturæ in ordine ad locum importet finitionem ex parte creaturæ locatæ, & circumscriptæ ab alia; ex parte verò Dei exprimit magnitudinem virtutis transcendentem intima cuiuslibet creatæ extensionis; tam illius, quæ habet rationẽ loci circumscribentis, quàm locati circumscripti.

Ad cõfirmationẽ qualiter Deus existat in vltima sphæra.

9 Ad confirmationem; quòd tantùm obtinet, quòd sicut vltima sphæra non est in loco extrinseco; eò quòd non adeat superficiem concauam alterius corporis vltimam sphæram ambitu suo concludentis; ita nec Deus coexistit tali-

li circumscriptioni aut locationi; (quia id, quod non existit, non est habile extremum realis contactus Dei.) Nec tamen ex eo infertur; quòd Deus vltimam sphæram non pervadat illapsu suæ immensitatis; ita vt non solùm detur inter vltimum cœlũ, & Deũ, vnitas in prædicato, & gradu entis, sed etiam simultas in ratione contactus.

Confutatio Aur. ad hominem, vt vocant.

10 Quod aperitur retorquendo contra Aureolum argumentationem, qua nos premere satagebat; quia Deus refert indistantiam negatiuam ab vltima sphæra, vt asseuerat Aureolus: sed huius negationis distantiæ fundamentum esse nequit sola simultas seu vnitas Dei, & cœli, in gradu entis. (cum hæc conuenientia intercedere queat inter entitates omnino semotas secundùm locum) igitur negatio illa consequitur ad aliud substratum positiuum. At non est aliud imaginabile, nisi quantitas virtutis Dei, vt connotat rem, cui illabitur per suam substantiam; seu entitatiuo cõtactu; igitur asserenda est positiua coniunctio Deitatis ad creata; cũ cõnotatio extremi, nõ sit negatio, sed positio habitudinis ad connotatum.

Opinio Sanct. Thomæ, quod operatio Dei in creaturis sit ratio contactus præsentialis.

Sentẽtia S. Tho.

11 STabilita positione contactus præsentialis; accedit discutienda ratio eius. Circa quam est opinio D. Thomæ loco citato, *ex 1. part. quæst. 8. art. 1.* Cui adhærent multi ex eius sectatoribus, contendentis; ex operatione Dei inferri contactum eius ad creata. Quòd placitum ita indubitatum existimauit Ludouicus Molina *1. part. quæst. 8. art. 1. disput. 2. §. Opinio hæc non solùm falsa videtur.* Vt oppositum parum in fide tutum autumarit; de qua censura parùm curandum est; vt potequæ præceps sit, & inconsultè tradita, ideoque à viris docti respuenda.

Præceps censio Ludou. Mol.

[.]ratio ex [s]acra Scriptura.

Probatur ergo ista sententia, primò; ex illo actorum 17. Vbi cum Paulus de Deo, ita pronuntiasset: *non longè est ab vno quoque nostrum* (subdit rationem) *in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus; sicut & quidam vestrorum poetarum dixerunt, &c.* At in huius poetæ sententia, nimirum Arati, (ly *in*) idem sonat ac (*per*,) quasi exprimat; per ipsum viuimus, mouemur, & sumus. Illa enim particula (*per*) reddit causam indistantiæ Dei; nimirum motum, vitam, & ipsum esse, quod creaturis exhibet. Quod magis aperuit Apostolus in illa particula (*enim*) dicens; *in ipso enim viuimus*; quia talis particula refert causalem sensum.

Actorum 17

Aratus citatus à Paulo

12 Confirmatur ex *Psalmo* 138. Vbi Dauid Deum alloquens ait *Quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero in infernum ades, si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris.* (Subintellige, *illic es.*) Quasi adstruat; omnino impossibile mihi erit in aliquam loci distantiam confugere, vbi præsentissimè non adsis. Prosequiturque subdẽs causam talis indistantiæ; *etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* Quasi exprimat; ideo præsens existis omni loco, in quẽ confugere valeam, quia efficacia operationis tuæ omnia ambis; id enim sonat illud, *etenim illuc manus tua deducet me*, efficaciam scilicet diuinæ actionis attingẽtis omnia: quia in sacra scriptura manus est symbolum operationis, sicut & pes exprimit affectum cordis.

Cõfirmatur psa. 138.

Tunc vrget Molina; aut ergo authores contrariæ sententiæ dicant, Spiritum Sanctum per os Pauli, atque Dauidis ineptam rationem reddidisse, inefficaxque argumẽtum cõfecisse, ad probandam præsentiam Dei in rebus; aut cõfiteantur, ex immediata operatione Dei in aliquo loco, satis superq; cõcludi præsentiam Dei in rebus.

Criminatio Mol. in opposit. à sententiam.

13 His sacræ scripturæ testimonijs plures Patrum authoritates agglomerant Thomistæ, quas (quia nimis extortè nobis opponantur) prætereo. Subijciam, tamen Anastasij Sinaitæ patriarchæ Antiocheni testimonium, quod illis suffragari videatur; sic ergo habet; *in oratione 2. de incircumscripto. In diuina autem natura nihil horum; quæ dicta sunt, probibet; simplex enim est, quia incorporea, & solus habet immortalitatem, & perpetuæ energiæ eius, & quod*

Arguitur ex authoritate patrum.

Anast. Sina.

esse-

effectum est, conseruatur: id circo in omnibus rebus necessariò cernitur substantia operantis. Siquidem in exemplo superiore, quandiu fit, id in quo versatur operatio, tamdiu necessariò adest natura operantis; nemo namque absens potest aliquid operari. Igitur, quia semper omnia Deus operatur, & conseruationem vniuersi sine cessatione continuat, necesse est, Deum esse in omnibus, & à nulla separatum esse. Ecce Anastasium præsentiam Dei ab illius operatione petentem.

2. arguitur à priori, quòd actio Dei sit ratio positiui cōtactu cū creaturis

14 Deinde ratione suadetur talis sententia: quia illa est ratio à priori, quæ procedit à causa ad effectum; sed probatio Sancti Thomæ, dum ab operatione petit intimam indistantiam Deitatis, procedit à causa ad effectum: igitur est à priori. Minor probatur; quia præsentia Dei exprimit intimum contactum Deitatis ad creata; præexigit ergo positiuum esse, ac realem actualitatem creaturarum, quæ habile extremū diuini contactus esse queat. Sicut enim concipi non valet coexistencia realis Dei cum creaturis, sine reali ac positiuo esse creaturarum; ita nec intelligi realis & positiuus contactus, si alterum extremum positiuum & actuale non sit, vt realiter à substantia Dei attingi queat: ista enim coexistentia non est intransitiua, sed transitiua quædam intimatio, & illapsus Deitatis ad creata. Atqui actio Dei est causalitas productiua totius esse realis ac positiui creati, vt per se notum est; ergo etiam est causa transitiuæ coexistentiæ, & contactus positiui: ac proinde probatio Diui Thomæ à priori obtinet indistantiam Dei à creaturis, dum eam ab operatione petit.

Cōfirmatur ex Scoto. Scotus

Confirmatur ex Scoto, qui in 1. *distinct. 37. quæst. 1.* Expendens rationem existendi Dei in loco, ait. *Sicut igitur ibi præsentia immensitatis non præexigebatur præsentiæ potentiæ suæ, vt potentia est*, (loquitur de præsentia Dei ante mundi productionem,) *immo potentia prius habuit terminum suum, quàm esset præsentia secundum essentiam.* Ex quibus talis producitur ratio.

Priùs habuit, secundùm Scotum, omnipotentia Dei terminum suum, quàm immensitas; id est, quod prius intelligitur producta creatura, quæ est terminus facultatis exequentis, vel potentiæ Dei; quàm quòd Deus sit illi realiter coexistens; aut quòd creatura terminet contactum substantiæ, & immensitatis Dei; quia creatura ante productionem non est extremum habile ad realem coexistentiam. Igitur ratio, quæ probat cōtactum ex productione Dei (quæ est actio potentiæ eius conferens habilitatem creaturæ, vt extremo cōtactus diuini) à priori procedit.

3. ratio ad hominē contra Scotum

15 Arguitur tertiò etiam ex principijs Scoti: quia actio Dei in Scoti sententia debet esse ipse Deus; cùm actio in tota sua abstractione agenti inexistat (quidquid autem Deo inest, est ipsemet Deus per identitatem) igitur, si Deus est in omnibus rebus per suam actionem, etiam illis intimè aderit per suam substantiam; cùm actio Dei sit ipsamet Deitas.

4 ratio ; eò quòd actio Dei sit ratio fundamētalis vt quo præsentiæ Dei in rebus.

16 Præterea quartò; illa est ratio fundamentalis vt quo alicuius præsentiæ; quæ est ratio fundamentalis contactus rerum, quæ sibi ipsis coexistunt. Sicut quò quantitas est ratio formalis contactus corporei; eò etiam attruitur fundamentalis ratio (*vt quo*) præsentiæ corporum, inferens relationem vnionis seu coniunctionis inter illa. Atqui actio Dei est ratio formalis contactus Deitatis cū creaturis; igitur est fundamentalis ratio (*vt quo*) relationis præsentiæ, siue coexistentiæ transitiuæ, quæ à tali cōtactu accipitur.

Vrgetur ratio præcedēs ex fūdamēto formalis cōiūctionis inter quāta quantitate molis

Minor probatur: quia omnis contactus fit media aliqua quantitate, vel quasi quantitate, tanquam quo, vel forma, talis contactus; quare sicut datur duplex quantitas; molis nimirum, & virtutis, ita & duplex contactus assignandus erit: & proprius; qui media quantitate molis fiat; & translatitius seu metaphoricus, qui à quantitate virtutis procedat. At in Deo non reperitur alia quantitas, quæ se gerat vt quo, vel forma coniunctionis Deitatis cū creaturis, nisi actio trāsiens, per quam in creaturis participatur, illisq; cōiungitur secūdùm localem indistantiam: ergo actio transiens est ratio fundamentalis vt quo talis præsentiæ.

Cōfirmatur quia sola actio trāsiēs Dei exprimat compositionem ad locum

Confirmatur; quia nihil est ex parte Dei, quod sibi vendicet habitudinem ad locum, aliasque conditiones situales, præter actionem Dei transeuntem; ergo hæc sola est illa quantitas, quæ astrui de-

debeat ratio coniunctionis Deitatis ad creata. Antecedens probatur. Quia situm esse est affectio quædam entis corporei, vnde spiritualia non referunt situm, nec contactum ad materialia, nisi ratione alicuius corporei, quod se gerat per modum formæ respectu talis contactus; atqui in Deo nihil assignatur corporeum præter actionem transeuntẽ quæ in passo corporali recipitur: igitur hæc sola potest esse quãtitas virtutis, & fundamentalis ratio coniunctionis diuinæ ad creaturas.

Textus Scoti, ex 1. sentent. distinction. 37. quæstione vnica. §. Oppositum arguitur, nu. marg. 2. *Editionis Cauelli.*

Sco. propriã sententiã subtiliter explicans Scotus

17 *Respondeo; agens creatum potest agere vbi non est; tamen communiter oportet, quòd sit immediatum cuilibet sibi proximo passo in quod agat: licet quandoque non agat in illud passum actione eiusdem rationis, actioni, qua agit in remotum; vt piscis mortificans manum piscatoris, non mortificat rete. Quandoque autem agens in proximum passum, non agit eadem potentia actiua, qua agit in remotum; licet agit alia potentia actiua; sicut corpus cœleste generans mineralia in visceribus terræ, vel aliquod mixtum animatum, vel inanimatũ; hic inferiùs agit sua forma substantiali: quia non substantia nõ potest generare substantiam, nec accidens aliquod in medio potest esse ratio generandi substantiam.*

Qualiter cœlum agat in inferiora.

18 *Est igitur forma corporis cœlestis potentia actiua in remotum, absque hoc quòd corpus illud agat in proximum secundùm eamdem potentiam actiuam, secundùm quam agit in remotum; licet agat in propinquum secundùm aliam potentiam actiuam, sed hoc accidit, vel propter coniunctionem istarum potentiarum duarum actiuarum in eodem, quarum vtraque est actiua; & vna habet proximum pro passo proportionato; & alia potentia actiua habet reliquum passum remotum proportionatum. Vel accidit propter imperfectionem ipsius agentis, in quo est defectus virtutis actiuæ, propter quem defectum, prius agit secundùm formam imperfectiorem, quàm secundum perfectiorem, sicut generans corruptibile priùs alterat, quã generat, propter illius agentis imperfectionem, à quo prius origine est imperfectius.*

De cõpositione plurium potentiarũ ad agendũ.

19 *Si igitur primò tollamus talem duarum potentiarum concursum ab agente creato; & secundò tollamus ab eo istam imperfectionem, quòd non oporteat eum prius producere imperfectius; non videtur aliqua ratio, quare non erit præsens remoto secundũ potentiam. Et hoc maximè si illa potentia, secundùm quam agit in remotum, sit simpliciter potentia actiua perfecta; quantò enim perfectior forma est in creaturis, tantò videtur esse ratio agendi in remotius.*

Decisio controuersiæ

Ex his ad propositum, videtur; quòd cum omnipotentia, quæ est simpliciter perfecta potentia actiua, non requirat actionem in vnum passum prius, quàm in aliud (nec propter diuersas potentias concurrentes in agente; nec propter priorem generationem imperfectioris) quòd talis omnipotentia sit ratio agendi in quodcũq; & producendi quodcunque possibile; licet per impossibile, ipsum, cuius est omnipotentia, non esset vbique.

1. ratio efficax; eò quòd volũtas Dei quæ est potẽtia eius, tẽdere queat in remotum

20 *Et secundùm hoc videtur tenenda negatiua pars quæstionis. Et confirmatur: si enim omnipotentia est voluntas, ad cuius velle sequitur rem esse; cùm voluntas possit æquè velle distans, sicut propinquum; videtur, quòd si omnipotens esset, per impossibile, in aliquo loco determinato, & non vbique, posset velle aliquid esse in alio loco, cui non repugnaret esse. Et per consequens suo velle illud haberet esse in illo loco; & per consequens illud fieret ab omnipotente, absque hoc, quòd omnipotens esset præsens ibi secundùm essentiam.*

Altera efficax ratio de nõ præsẽtia Dei in vacuo imaginario vbi productus est mundus.

21 *Confirmatur etiam: quia ante mundi creationem non est imaginandum vacuum infinitum, quasi ibi fuerit prius præsens Deus secundùm essentiam antequam produceret mundum; immo*

non

non ut alicubi præsens Deus secundùm essentiam fuit potens facere mundum. Sicut igitur ibi præsentia immensitatis non præexigebatur præsentia potentiæ suæ, ut potentia est; immo potentia priùs habuit terminum suum, quàm esset præsentia secundùm essentiam. Ita videtur modo, quòd non oporteat præintelligere Deum in aliqua parte vniuersi, ut ibi aliquid causet; sed magis quasi è conuerso priùs sit ibi secundùm potentiam, ut ibi aliquid causet: & tunc, licet per impossibile non esset ibi priùs secundum essentiam, posset tamen ibi causare.

Scotus

22 Litera huius textus, cùm coincidat in eam, quam in præcedenti articulo proposuimus, noua interpretatione non eget; præsertim cum Scoti probationes, quas refert, nostris confirmationibus fulciendæ sint, quæ vice commentarij erunt. Vnum tamen occurrit adnotandum in illa verba: *Communiter oportet, quòd agens sit immediatum cuilibet sibi proximo passo, in quod agat.* Quod ibi Scotus tantùm contendit cōmuniter accidere, vt in idem substratum agentis physici plures coeant facultates, quarum aliqua extremum, altera verò proximū immaret; nūquam tamen asseruit, talium virtutum cōuentum à cōceptu agentis peti, vt in præcedēti articulo contra Soarium id Scoto tribuentem ostendimus.

Commentarius litera Scoti. Scotus

Apparantur fundamenta ad veram sententiam, quæ & rationibus stabilitur.

23 PRO Aperiendo fundamento positiui contactus Dei ad creata adnotandum est; quòd sicut per corporalia pro isto statu immersionis ad phantasmata quasi manu ducimur ad spiritualia percallenda; ita per analogiam ad quantitatiuum contactum, & corporalem præsentiam, ista Deitatis ad creata coniunctio enodanda est. Sicut igitur in duorum corporum coexistentia tria se offerunt obseruanda; primum est relatio vnionis; quæ ad applicationem duorum corporum subsequitur; quæ habitudo non est vbicatio, seu præsentialitas, quæ ab Scoto appellatur relatio extrinsecus adueniens. Quia corpus in vacuo propriam vbicationem seu præsentialitatem inferret, vt in sequenti articulo ostendemus de mente Scoti; & tamen relationem coniunctionis, seu intimationis ad aliud corpus non exprimeret: ex hypothesi quòd in vacuo non detur aliud corpus proximum, seu contiguum.

Expenditur contactus Dei ad creata per analogiam ad ubicationem quantitatis molis.

Relatio actualis vnionis inter quanta distinguitur à forma vbicationis.

24 Alterum, quod in contactu corporum expendi debet; est ipsum actuale fundamentum illius respectus vnionis, quæ ad duorum corporum applicationem accedit. Quod fundamentum talis habitudinis nil aliud est, quàm contactus corporum in actu exercito; qui & dici potest vnio exercita fundamentalis, quatenus infert illam habitudinem inter locata, quæ vocatur formalis cōiunctio, siue formalis respectus inter actualiter coniuncta in ordine ad locum.

Quod sit fundamentum respectus vnionis inter quanta approximata in actu exercito.

25 Tertiùm, quòd in contiguitate corporum intercedit; est vnio fundamentalis signata; seu in actu primo. Quæ nil aliud est, quàm forma ea, à qua corpus natum & habile redditur, vt alteri coniungi queat, mathematico contactu; & ista vnio signata & fundamentalis est ipsāmet forma quantitatis, prout anteit actualem corporū approximationem: qua contiguitate ablata, etiam superites est habilitas, quæ quantitati suppetit ad contactum adeūdum sicut & separabilis est quilibet alius actus primus ab actu secundo. De quo vide *in artic. sequenti, sub numer. marg.* 40. luculentum Scoti pronuntiatum, de substrato locationis passiuæ, siue vbicationis; vbi prædicta vnio fundamentalis signata, & exercita quantitatis in ordine ad locum enucleatur.

De fūdamento cōiunctionis corporū in actu signato.

26 Hæc quæ constituta sunt de coniunctione corporum propter quantitatem molis, à qua mathematicum petunt contactum, trahi possunt per analogiam, & proportionalitatem quādam ad contactum Dei, qui media quātitate virtutis fit; ita vt in isto Deitatis ad creaturas illapsu, totidē etiam occurrant expendenda.

Tria etiā in contactu Dei ad creata intersunt.

Primum est; vnio formalis, seu relatio coniunctionis & præsentiæ, quæ ad

Quæ sit relatio contactus Dei ad creaturas.

ad contactum Dei cum creaturis accedit. Quæ habitudo, licet ex parte creaturæ sit realis; ex parte tamen Dei, realis esse non potest, cùm illi ex tempore congruat; sicut & respectus Creatoris, & Domini, qui in non mutuis numerantur.

Quæ vnio fundamentalis exercita?

Deinde secundò; etiam reperitur fundamentum illius respectus coniunctionis formalis; quod est vnio fundamentalis exercita; seu ipsum exercitiũ cõtactus, quod subit Deus ad creaturas supposita productione illarum.

Quæ vnio fundamentalis signata?

Tertiò; tandem concipitur in Deo coniunctio fundamentalis signata, seu in actu primo; quæ est quantitas virtutis Dei, & magnitudo illimitata illius, prout connotat locum; tanquam efficientialis quædam sufficientia formalis ad ambiendam omnem loci extensionem. Appellatur tamen hæc quantitas virtutis Dei coniunctio fundamentalis signata, seu in actu primo; quia tali quantitati accidit actualis & exercitus contactus, qui ex hypothesi productionis creaturarum accedit: à quo contactu, creatura pereunte, etiam absolui, & separari potest quantitas virtualis Dei; sicut & vnio actualis exercita, quam addit quantitas molis, est ab illa separabilis.

Cõsectariũ; cõtactus signatus Deitatis ad creata est perfectio necessaria in Deo

27 Ex dictis hoc habeto consectarium; aptitudinalem seu signatum contactum Deitatis ad creaturas, esse necessariam ipsius Dei perfectionem; cùm nullatenus pendeat à decreto diuinæ volitionis liberè immutante creaturas ad futuritionem. Si enim Deus nullam ex creaturis possibilibus ad absolutam futuritionem destinasset, adhuc magnitudo seu quantitas virtutis Dei à se ipsa essentialem formalemque sufficientiam vendicaret, vt omnem realis spatij extensionem ambire posset. Sicut etiò quòd quantitati molis nulla alia quantitas accederet ad colorum mathematicè contactus, adhuc tamẽ quantitas à se ipsa retineret potentiam formalẽ, vt alteri quãtitati componi posset in ordine ad spatium.

Contactus exercitus Deitatis ad creata nõ exprimit proprietatẽ in Deo quæ illi necessariò inexistat.

28 Quod è contra fit, in actuali exercitoque contactu Deitatis ad creata; qui (licet liberum etiam creati productionem importet, quod est extremum illius contactus,) ita & perfectio Dei simpliciter necessaria dici non debet, sed tantùm necessaria ex hypothesi productionis illius extremi realis; quod Deitas per illapsum trãsitiuum attingit. Simili ratione, qua scientiam visionis nõ simpliciter necessariam, sed necessariam tantùm ex hypothesi mutationis obiectiuæ, quæ à decreto relinquitur, pronũtiamus.

Quid discriminis inter sit inter immensitatem & vbiquitatem Dei

Adde; quòd his duabus rationibus contactus nimirum signati, & exerciti, duplex etiam respondet vocabulum: ratio enim aptitudinalis, & signata coniunctionis diuinæ ad creata, appellatur infinitas secundùm locum, seu immensitas; actualis verò & exercita vnio Dei cũ creaturis, vocari potest vbiquitas; & hanc asserimus non esse necessariã Deitatis affectionem, quatenùs extremum creatum positiuè & transitiuè coexistẽs exposcit.

Corollarium ex præmissis ad decisionẽ quæsiti.

29 His suppositis; ostendendum erit de mente Scoti, operationem Dei, nec esse vnionem fundamentalem, & signatam Deitatis cum creaturis, nec etiam eum contactum actualem, & exercitum, qui formaliter attineat ad attributum existentiæ Dei per essentiam, sed per potentiam; immo nec ex ratione abstracta agentis vt sic, præcisso immensitatis conceptu, peti posse indistantiam Deitatis ab omni producto, quare sit.

Asser. 1.

30 Assertio prima; ex operatione Dei, secundùm præcisam rationem actionis, semoto immensitatis conceptu, sufficienter non colligitur indistantia Deitatis ab omnibus rebus creatis. Sic Scotus loco citato, cui adhærent illius asseclæ antiquiores, *Basolius, Lychetus, Maironius*, & alij in hunc locum; & ex modernis, *Philippus Faber, in 1. sentent. distinct. 37. quæst. unica, disp. 52. capit. 1. & 2. Ioannes de Rada, 1. part. controuers. 28. artic. 2. Petrus Posnaniensis in 1. distinct. 37. quæstion. unica, artic. 2. & ex Theologis exteris modernis* [illegible] *Franciscus Soarius, tomo de Angelis lib. 2. cap. 28. numer. marg. 13.* [illegible] *Vazquez 1. p. disp. 28. cap.* [illegible]

Cõsentiunt Bas. Lychetus. Mairon. Phili. Fab. Rada Posnanien. Soar. Vazq.

Ex parte suffragatur Ambrosius Macchiauellus, 1. part. disp. 13. sect. 1. §. Vtcunque verum huius rationem proponam. Vbi ait; quòd licet respectu effectuum, quia à Deo per creationem efficiuntur, peti queat ab operatione intimus Deitatis contactus; non verò in illis productis, qui ex potentia materiæ ex-

Etiã nobis ex parte suffragatur Macch. in influxu Dei per eductionẽ formæ ex potentia materiæ.

trahuntur per eductionem. Quia sicut in agentibus creatis sola contiguitas mathematici contactus, qui medijs indiuisibilibus terminatiuis fit, præstat absque vllo illapsu producentis in productum, vt agens totam formam à materiæ potentialitate extrahat; ita in agente increato respectu formarum, quæ sunt termini eductionis, sola contiguitas suppeteret ad actionem sine intimitate illa præsentiæ, & illapsus intra creaturam, quàm Deus sibi asciscit. Quare consequenter astruere tenetur Machinus; probationem Sancti Thomæ firmam non esse; si extendatur in Deo ad totam illius agendi rationem, tam eductiuam, quàm creatiuam, ita vt petatur ab actione eductiua, intima Deitatis presentia in creaturis, siue illapsus Deitatis intra res.

Probatio assertionis ex textu Scoti.

31 Sed iam Scoti sententiam illius rationibus fulciamus. Prima est; quàm proposuimus *numer. margin.* 20. *Si omnipotentia est voluntas, ad cuius velle sequitur rem esse; cùm voluntas possit æquè velle distans sicut propinquum, &c.* ex qua talis instruitur probatio.

Scotus

Omnipotentia, & virtus exequutiua Dei nil aliud est, quàm diuina voluntas, prout respicit omne possibile: sed voluntas ferri potest in absens, sicut & in propinquum, vt constat ex manifesta ratione tendentiæ ipsius facultatis appetitiuæ, quæ pro nutu ita in remotum, sicut in proximum conatur: igitur potest Deus agere in propinquum, sicut & in distans, cùm velle efficax sit ipsum agere. Maior huius syllogismi, quòd scilicet omnipotentia non sit distincta à facultate appetitiua Dei, prout connotat omne possibile; quæ communior est probatiorum Theologorum sententia, infra aperienda est in controuersia de attributo omnipotentiæ, probatur autem consequentia; quia si appetitus creatus valeret ad producendum obiectum proprij impulsus, posset etiam in distans conari, sicut & valeret in distans ferri; sed velle Dei est efficacissimum infinitæque energiæ, ac proinde immutatiuum illius boni, quod appetit; ergo si per impossibile esset distās à creaturis, adhuc illas physicè attingere posset.

Fuga

Si occurras, actionem Dei ad extra non esse volitionem increatam, etiam quatenus adinstar vsus vel causalitatis facultatis diuinæ exequentis se quasi extendit ad extra; sed esse quid creatum receptum in termino.

Occupatur.

Præcluditur effugium *ex numer.* 39. Huius articuli; & ex præmisis in *in artic. præcedenti, sub numer. margin.* 5. Nec de actione creatiua à Sācti Thomæ asseclis pronuntiari debet, quòd sit aliquid creatum; cùm creationem actiuam non distinguat Sanctus Thomas ab actu volitionis diuinæ; vt liquet *ex art. præcedenti sub n.* 4.

Ratio altera ad hominem cōtra Thomistas

32 Deinde vrgetur ratio ad hominem: quia ideò Sanct. Thomas, 1. *part. quæst.* 53. *art.* 2. Et cum eo omnes eius ferè discipuli autumant; Angelum posse transire ab extremo in extremum non attingendo medium; quia Angelus secundùm suam substantiam non pendeat à loco nec conditionibus situalibus, cùm per liberam voluntatem suam se se loco adiungat: vnde efficitur, vt adire posit extrema non adito medio. Verba Diui Thomæ sunt in corpore articuli. *Hoc autem, scilicet moueri de extremo in extremum, & non per medium, potest conuenire Angelo, sed non corpori; quia corpus mensuratur, & continetur sub loco: vnde oportet, quòd sequatur leges loci in suo motu. Sed substantia Angeli non est subdita loco, vt contenta; sed est superior eo, vt cōtinēs. Vnde in potestate eius est applicare se loco, prout vult, per medium vel sine medio.*

S. Th.

Insistitur oppugnationi Thomistarum.

Ergo similiter, si Deus operatur per suam voluntatem, illam adaptare poterit extremis, non immutato medio; cū voluntas Angeli non sit magis immaterialis, & independens à situ, & loco, quàm voluntas Dei. Sed independentia voluntatis Angeli à loco, & situ obtinet, vt se Angelus adiungat extremis, non adito medio; ergo à fortiori id præstabit volūtas Dei, quæ præsefert omnem illimitationem, & independētiam in ratione appetitus.

Efficax probatio Scoti ex præmisso textu inficiāte præsētiā Dei in spatijs imaginarijs.

33 Secundò firmatur nostra Assertio premente altera textuali Scoti probatione, quàm adduximus, *numer. margin.* 21. quæ eò spectat. Quòd Deus per creationem ea producta attigit, quibus non adstitit per intimam præsentiam, vt anteiuit Deus actionem suam creatiuam; quia infinitas secundùm locum, aut immensitas non cō-

cipitur vt actu transiens ad positiuum contactum rei creatæ, priusquam facultas exequens, seu diuina omnipotentia proprium productum extraxerit de non esse ad esse. Immò quòd prius apprehenditur omnipotentia, vt actualiter relata ad terminum, quàm quòd immensitas illum pervadat suo ambitu, aut illum repleat; cùm replebilitas illa positiua supponat creationem, à qua totius entis creati positio, & realitas hauritur.

Id enim volunt subtilia illa Scoti pronuntiata. *Ante mundi creationem non est imaginandum vacuum infinitum; quasi ibi fuerit prius præsens secundùm essentiam antequam produceret mundum. Immò non vt alicubi præsens secundùm essentiam fuit potens facere mundum.*

Scotus

34 Respondent Thomistæ; quòd quando agens operatur ex nullo præsupposito subiecto, vt in creatione; tùc non exigitur contiguitas, aut coniunctio agentis ad aliquod substratum; quia id esset in ipsis dictis implicare; cùm tamen sufficiat ad operationem indistantia Dei ab ipso termino creationis.

Inutile effugium.

Sed effugium istud perspicua ratione occluditur illis Scoti verbis: *præsentia immensitatis non præexigebatur præsentiæ potentiæ suæ, vt potentia est; immò potentia prius habuit terminum suum, quàm esset præsentia secundū essētiam*; ex quibus sic argumentor.

Præcluditur. Scotus

Axioma illud Aristotelis, ex quo Sanctus Thomas produxit contactum Deitatis cum creaturis, non petebat præsentiam, aut contactum subsequentem productionem effectus; sed eam potiùs contiguitatem exquirit, quæ rei productionem anteeat; cùm eò agens, & passum componi debeant secundùm indistantiam, vt agens operetur in substratum; non vt coniungatur effectui postquam extractus est ab eminentia causæ. Sed præsentia quæ accedit Deo, vi suæ immensitatis in ordine ad terminum creationis, est posterior ea contiguitate, quæ Deo congruit ratione omnipotentiæ suæ; quia præsentia illa ad terminum creationis, cùm sit transitiuus contactus, & realis coexistentia Dei, & entis creati, præmittit realitatem in creatura, vt à Deo attingi valeat reali, & positiuo illapsu. Ergo necessariò præsupponitur actio, à qua talis creatura perit habilitatem, vt Deo coniungi possit per substantialem indistantiam; ac proinde priùs intelligitur ens creatum, vt terminans actionem Dei, quàm vt Deo actualiter coniunctum per transitiuam intimitatem.

Neruosa oppugnatio ex Scoto.

Quò fit, vt Deus agat prout non coniunctus actualiter, & transitiuè ipsi creaturæ, pro illo priori naturæ, quo causalitas anteuertit terminum; igitur agens in tota sua abstractione, prout ambit creatiuam causalitatem, nō exigit actualem coiūctionem cū producto, quæ ipsam actionem anteeat.

35 Viderunt adversarij huius rationis efficaciam; à qua vt se expeditos facerent, aliam opinandi viam commenti sunt; astruentes actualem Deitatis præsentiam ante creationem. Non quòd hæc præsentia sit coexistentia realis ad creaturas ante illarum productionem; sed quædam vbiquitas, realis que præsentialitas Dei ad spatia imaginaria, in quibus entia creata existere possent. Cùm autem præsentia ista actualis ad spatia imaginaria, in quibus creaturæ producendæ essent, anteuertat ipsarum creaturarum effectionem & coexistentiam, fit inde, vt de Deo, etiam operante per creationem, verificetur præsentialitas actualis ad spatia, in quibus actionem adire posset: ac proinde infertur, vt in nulla hypothesi, operetur in remotum.

Euasio assertis præsentia reali Deitatis in vacuo imaginario.

At euasio ista minus etiam præstat, in sequentique articulo prorsus obstruenda est; vbi ostendemus, Deum actualem realemque præsentiam non nancisci in spatijs imaginarijs, sed solùm aptitudinalem, atque signatam; quæ nil aliud exprimat quàm essentialem sufficientiam formalem ad coexistendum cuilibet coextremo contactus supposito, quòd ipsum habile sit, vt à Dei substantia repleri queat: quæ habilitas accipitur ab operatione Dei conferente actualitatem, & positionem rei creatæ, sine qua concipitur, tàm spatium, quàm creatura quælibet in spatio producibilis, omnino incapax, vt à Deo realiter attingi possit per substantialem illapsum; de quo pressiùs in sequenti articulo.

Refellitur doctrina præcedens

36 Assertio secunda: actio transiens Dei nec potest esse ratio aptitudinalis signata; nec actualis & exercita;

Assertio.

diuini contactus ad creata. Hoc assertum, quoad primam partem eius, quòd nimirum operatio Dei nequeat esse signata aut aptitudinalis ratio coniunctionis Deitatis ad creaturas; satis superque constat ex his, quæ obseruauimus, *num.* 27. Quia aptitudinalis illapsus Deitatis ad creata est necessaria perfectio diuinæ naturæ; atqui operatio Dei ad extra supponit decretum liberum diuinæ volitionis, à quo totius entis creati futuritio petitur: igitur non potest esse perfectio necessaria Dei, vt euidens est; ac proinde nec ratio signati & aptitudinalis contactus Deitatis ad creaturas.

Stabilitur prima pars assertionis.

Altera eiusdem asserti pars, quòd scilicet actio transiens nequeat esse formalis ratio exercitæ actualisque coniunctionis Dei cum creaturis, ostenditur. Quia sicut distinctam rationem obiectiuam refert in Deo existere per essentiam, ab existere per potentiam, vt supponunt omnes Theologi; ita & termini istarum facultatum, seu aptitudinum Dei ad existendum in rebus creatis, formaliter dissiti esse debent; cùm alia ratione istæ proprietates secerni nequeant, nisi propter terminos formales. Atqui operatio Dei est actus formaliter respondens potentiæ Dei, seu aptitudini illius ad existendum per potentiam in rebus creatis; nequit igitur esse terminus formaliter respondens aptitudini, vel facultati illi, à qua habet Deus, vt sit præsens per essentiam.

Firmatur altera pars assertionis præcedentis.

37 Confirmatur ex probatione Scoti; quia prius nacta est omnipotentia seu virtus exequutiua Dei suum terminum, quàm infinitas secundùm locum, vel immensitas proprium terminum sibi vendicaret; quia priùs intelligitur res extracta de non esse ad esse vi operationis Dei, quàm concipiatur vt aptum coextremum diuini contactus; vt in sequenti articulo penitiùs enodabitur. Quia operatio Dei, sicut anteit totam positionem, & realitatem entis creati, quæ ab operatione Dei trahitur; ita etiam anteuertit contactum per essentiam Deitatis ad creata.

Cõfirmatio ex Scoto.

Deinde efficaciùs: si per impossibile aliquod ens à Deo nullatenus processisset; vel non effluxisset immediatè à Deo, sed mediante alia causa secunda creata; in ista hypothesi, licet immediatè & per locum intrinsecum tolleretur à Deo existentia per potentiam in illa re, quæ à Deo producta non esset, auferri tamen non posset existentia Dei per essentiam in tali re. Quia Deus à nullo ente siue participato, siue imparticipato, distare posset; quod necessariò repleret vi infinitudinis suæ secundùm locum igitur operatio Dei non est actus secundus formaliter respõdens quãtitati virtutis Dei, vt sibi vendicat aptitudinalẽ signatamque vim ad contactum per essentiam.

Instatur efficaciùs quòd actio Dei non sit formalis ratio exerciti contactus per essentiam.

38 Assertio tertia: licet operatio Dei non sit ratio formalis contactus per essentiam; est tamen conditio ab intrinseco prærequisita ad actualem coniunctionem per essentiam Dei cum creaturis. Hoc pronuntiatum etiam petitur ab illis Scoti verbis. *Potẽtia priùs habuit terminum suum, quàm esset præsentia secundùm essentiam.* Quia realitas positiua attinet ad habilitatem coextremi attingibilis à Deitate per substantialem illapsum; sed actio Dei est productio totius esse positiui creati: ergo præexigitur ad creaturam, prout ipsa est idoneum extremum diuini contactus. Sed actio Dei non spectat ad istã coniunctionem per essentiam tanquã ratio formalis, vt ostẽsum est; igitur tãquã antecedens quædam cõditio: quare astruendum erit, productionẽ attinere ad actualem cõtactum Dei per essentiã in rebus creatis, nõ in genere causæ formalis, sed in genere causæ efficientis.

Asser. 3. operatio Dei est cõditio necessariò prærequisita ad existentiam per essentiã. Scotus

39 Assertio quarta: licet actio Dei ex ratione abstracta actionis vt sic non inferat indistantiam Deitatis a rebus creatis; ex conceptu tamen quasi contracto actionis diuinæ, vt diuina est, exprimit contiguitatem ad productum. Hæc conclusio liquet ex dictis; quia actio Dei est ipsamet Deitatis substantia, cùm actio Dei ipsimet agenti increato inexistat; sicut & qualibet alia creati agentis causalitas ipsimet agẽti creato intrinsecè apud Scotum componitur. Quidquid autem Deo inest, est ipsemet Deus per identitatem, vt per se notum est; igitur actio Dei, prout talis formaliter, præsefert quantitatem virtutis, seu infinitudinem secũdùm locũ, quæ sit fundamentum habitudinis coniunctionis ad creaturas; cùm omnes affectiones Deitatis infinitatem secũdũ locũ, aut

Asser. 4. actio vt diuina importat existẽtiam Dei in ente creato

immensitatem sibi identificent. Quod autem actio Dei non distinguatur realiter ab illius substantia; agimus infra in *contr. 12. de scientia Dei dist. 2. de Scientia futurorũ absolutorũ, ar. 7 à n. mar. 50. vsque ad 52. inclusiuè*; vbi rationem expendimus, obquam exequutio exercita, vel vsus aut causalitas facultatis diuinæ exequentis nequeat esse quid creatum.

Oppositio

40 Sed obijcies; nos Scoto aduersari, qui iuit inficias; à conceptu diuinæ actionis contactum ad creata accipi posse.

Diluitur

Respondetur; Scotum solùm refutasse Diui Thomæ probationem, quæ agit, a ratione actionis vt sic in tota sua communitate trahi contiguitatem ad passum. Si enim Sanctus Thomas huiusmodi coniunctionem Deitatis ad creaturas à conceptu actionis diuinæ, prout immensæ, seu infinitæ secundùm locum petiuisset; vsus non fuisset vniuersali illo Aristotelis axiomate de contiguitate agentis vt sic cum passo; vbi Phylosophus non meminit agentis increati secundùm vltimam rationem suæ illimitationis, aut infinitatis secundùm locum.

Oppositæ rationes eneruantur, quæ contendunt, præsentiam Deitatis ab illius operatione inferri.

Ad 1. argu. ex auctoritate Pauli.

41 AD Primum argumentum ex Pauli authoritate depromptum; dicimus, non procedere de existentia Dei per essentiam in rebus creatis; sed de præsentia Dei in esse obiecti cognoscibilis. Quod vel ex ipso contextu perspicuum esse potest; vbi taxat Paulus Atheniensium cæcitatem, eò quod aram ignoto Deo sacrassent. Quam impetens Paulus, agebat; Deum adeò ignotum non esse, immo nostræ pervium notitiæ; cùm ex Dei operibus, quæ attrectamus, ad ipsius cognitionem, quasi manu duci possimus.

Hug. Cauellus Phi. Faber. Alph. Curiel

Ita appositè interpretantur hunc locum ex nostris Hugo Cauellus *in scholijs huius textus Scoti*, & Philippus Faber, *loco citato num. 49.* quibus adde Curielem *loco citato ex controu. 5. art. 2. num. marg. 54.*

Expositio loci ex psal.

42 Secundus etiam ex Dauide locus minus vrget: cùm tantùm commendet infinitudinem scientiæ, & omnipotentiæ diuinæ; non verò contactum entitatiuum Deitatis ad creata aperiat. Id enim spectauit Dauid, dum ait; se nec faciem Dei fugere posse, scilicet notitiam, obtutumque Dei omnia inspicientis: nec etiam manum eius præterire; id est potestatem efficacitatem que diuinæ virtutis.

Alia elucidatio. Genebrard. Iansenius Montanus. Alph. Curi.

Adde ex Curiele loco citato de mente Genebrardi, Iansenij, & Montani; quòd illa particula *etenim*, quæ sensum causalem præseferre videtur, hic non accipitur causaliter, sed copulatiuè pro coniunctione, *etiam*: quia in Hæbreo habetur dictio, *Gam*, quæ non causalem, sed copulantem sensum reddit. Ita vt eò spectet præsens Dauidis oratio; tantũ abest, vt tuam subterfugere queam manu, aut faciem; scilicet potentiam, & obtutum; vt in cœlis, & inferis, tua foueat firmerque virtute.

Alia aptior respõsio iuxta sensum quartæ assertionis.

Sed age; damus vocem illam, *etenim* in vtroque Pauli, & Dauidis loco causalem sensum sustinere; nihil nos premit ex dictis locis producta oppositio; fatemur enim, vt ex vltimo asserto constat, ex actione diuina, quâ diuina est, & immensa, seu infinita secundùm locum petitum iri contactum, tã actionis Dei, quã ipsius Deitatis, quæ quasi substratũ est talis actionis, cùm rebus creatis: respuimus tamen, istam coniunctionem inter Deum, & creaturas haberi à conceptu vniuersali, & abstracto actionis, vt Thomistæ contendunt.

S. Anast. Sinaita etiam loquitur de actione diuina vt infinita per oppositionẽ ad spatium.

43 Quare ad S. Anastasium Sinaitã dicimus; etiã contactũ Deitatis ad creata ex immensitate, & infinitudine diuinæ actionis hausisse; non verò ex communi ratione actionis, prout creatam, & increatam colligit ad vnitatem conceptus. Accipe eũdem Anastasium loco citato ex orat. 2. *Quæ est de incircumscripto*, & habetur *tom. 6. Bibliothecæ veterũ patrum, parte prima.*

Atqui dicã ego, inseparabilem esse à natura Dei energiã eius; exẽpto superiore ab istis sũpto vsus. Sicut enim fabricator

nauis cernitur in naui, & textor in pallio textili; sic Deus in operibus suis. Tametsi illi vt pote mortales, & corporibus circumscripti, solam energiam relinquat vacuam ab artifice, qui operi faciendo artem adhibuit. Atq; artifice quidem (si adest) & cognoscitur, prædicat opus; absentem verò, & incognitum minimè. Sed cur ita? quia vtrumq; circumscriptè cernitur & opus; & id vnde perfectum est opus. Quia verò viua est natura diuina, energias, id est operationes, habet vigentes, & sine intermissione agentes; sine substātia autē nō potest vllo modo prodire energia. Vbi enim energia cernitur simul cū hac cernitur substātia, ex qua prodit, vtrumque enim est incircumscriptum; quā obrem omnino sunt inter se inseparabilia.

S. Anastas.

Vbi notentur illa verba. *Vtrumque enim est incircumscriptum.* Vbi cōtactū Deitatis & actionis suæ ad creaturas petit Anastasius, ex eo quod Deitas, & illius operatio, sit incircumscripta; ac proinde infinita secundùm locum, & immensa.

Cicinna expositio mētis Anastasij

44 Ad secundum argumentum; & illius confirmationē; patet ex dictis in 3. assertione. Asserimus enim; operationē Dei circa creaturas præmitti ad transitiuam præsentiam; non tāquā rationē formalē cōtactus; sed tanquam causalitatē principij efficientis, quod producit extremum positiuum, ac proinde idoneū ad contactum.

Resp. ad 2. arg. & illius confirmationem.

Ad tertium argumentum; dicimus; actionem Dei esse ipsammet Deitatis substātiam. Quando autem subsumitur; ergo si Deus est per suam actionem in rebus; etiam erit in illis per suam substantiam. Respondetur; Deum ea sola ratione existere in creaturis per suam substātiam, (in quantùm colligi potest ex vi operationis) qua ipsa actio existeret in rebus, quas attingit. Et quia actio (præcisa ratione immensitatis) tantùm esset terminatiuè in suo producto, non autē intrinsecè, & per localem indistantiam; ita substantia Dei agentis, prout agens est formaliter (præciso immensitatis cōceptu) solùm esset in creaturis terminatiuè: quatenùs ad illas terminaretur per efficiētiam, nō autem per intimum cōtactum; quia hic ad efficientiam nō exigitur, vt cōstat *ex 1. ar.* Vnde actio Dei, vt immēsa, ac infinita secūdū locum (vt potequæ sit ipse Deus) cōtactū substantiali omnia creata attingit; nō autē vt actio est in tota sua abstractione, & quatenùs causalitas agentis vt sic.

Enodatio arg. 3, de actione Dei immēsa, vel infinita secundum locum.

45 Ad quartum argumentum; cōcedimus; illam formam esse rationem fundamētalem habitudinis vnionis, siue cōiūctionis formalis duarū entitatū inter se; quæ est ratio formalis cōtactus actualis, seu valoris exercitæ; vt constat in quātitate molis, qua mediante corpora coniūguntur mathematico cōtactu, vt supponit argumētum. Negamus tamen; actionem trāseuntem Dei esse quātitatem virtutis, aut rationem formalē indistantiæ Deitatis à creaturis; quia vt cōstat ex dictis, sola infinitas secundū locū, siue immensitas, est in Deo talis quātitas virtutis, quā media coiūgitur creaturis per illapsum, & contactum substantialē, sicut quātitas molis est ratio mathematici contactus.

Ad 4. arg. actio Dei ex ratione abstracta actionis nō est fūdamentum præsentiæ

46 Ad confirmationem; respōdetur, multa falsa inuoluere; in primis enim supponit dari in Deo actiones trāseūtes ita vt ad passum trāseant, & illi adhæreant; quod in sententia Scoti nō admittitur; cùm omnis actio inexistat agenti. Deinde insufficiēter procedit; dum cōcedit, actionem corporalem Dei, quæ nimirum in passo materiali recipitur, esse rationē cōtactus Dei ad creata, eò quòd sola corporalis actio à loco, situalibusq; conditionibus pēdeat. Quod si esset verū, necessariò inferretur actionē spiritualem Dei, quæ in passo immateriali recipitur, nō præstare ad rationem contactus localis cū creaturis spiritualibus: eò quòd immaterialis actio per se nō pēdeat à loco, & situ, sicut nec substātia spiritualis, quā afficit: quò fieret, vt præsentia Dei in creaturis spiritualibus ex alio principio petēda esset, & non ex operatione, quod esset apertè à S. Thoma scola deficere. In nostra verò sententia nō vrget proposita obiectio; quia actio Dei siue quæ spiritualia, siue quæ corporalia attingit, est ipsamet substantia Deitatis cum connotatione effectus, qui à Deo profluit; quare nullam exprimit dependentiam à conditionibus situalibus.

Ad cōfir. elīditur ad bominē in contactu substātiali Deitatis cū substātiis spiritualibus

ARTICVLVS III.

Vtrùm Deus actu existat in spatijs imaginarijs?

SVMMARIVM.

Sententia affirmatiua expenditur. Numer. 5.
Eadem rationibus suadetur. Numero 7.
Scoti textus, & eius explanatio. Nume. 15.
Fundamenta ad veram sententiam, vbi & loci natura discutitur, Nu. 18.
Necessitas spatij imaginarij ad constituendam loci immobilitatem; exploditur. Nu. 21. & 22.
Scoti sententia rationibus fulcitur. Nu. 25.
Opposita probationes infringuntur. N. 35.

1 MAlè torquet aduersarios acris illa, ac neruosa Scoti oppositio; de creatione mundi sine præuia cõtiguitate, aut cõtactu Dei ad illud spatium, in quo vniuersum productum extat. Quã vt euaderet aliqui recẽtiores, excogitarũt; Deum actu existere in spatijs imaginarijs extra mũdũ: & ante vniuersi creationem præextitisse in illis spatijs, imaginarijsque interuallis, quæ de facto occupãtur à mole vniuersi. Ita ex neotericis Thomistis quàm plures, *Caietan. in illud Ioannis 12. ego lux veni in mũdũ Molina 1. par. q. 8. art 1. disp. 3. Suar. in sua metaph. disp. 30. sect. 7. à num. 29. & deinceps. Curiel controuers 5. artic. 4. numer. 22. Petrus Arrubal 1. p. q. 8. artic. 1. disp. 11. capit. 6. num 24. Ambrosius Machinus, 1. part. disput. 13. sect. 2.*

[ensus quã ti.]

[pinio recẽ iorũ de actu li existẽtia Dei in spatijs imaginarijs.]

[Caietanus. Molina. oarius. Curiel. Arrubal. Machinus.]

Pro hac sententia citat Curiel Aureolum *in 1. sent. disp. 37. art. 3. §. Tertia quoque inquisitio est.* Sed opinor, Aureolum isti placito non suffragari, sicut nec illud tutari aliquem ex antiquis Theologis; ac proinde esse nouum inuẽtum ad eludendam vim rationis Scoti. Quoad Aureolum verò ostendo, imaginarij spatij nunquam meminisse; vt constat ex his, quæ tradit loco citato; his verbis.

[itatur Car in. Aureol. ro sentẽtia ræce dent]

2 *Immensitas Dei non debet intelligi per modum magnitudinis distensiuæ, vt impleat omnia secundùm longum, latum, & profundum; quia tales dimensiones spectant ad genus quantitatis, à quo Deus simpliciter est abstractus. Nec per modum magnitudinis intensiuæ; eo modo, quo albedo purior dicitur maior; quia talis magnitudo intensiua exprimitur per infinitatem, quæ non habet aspectum aliquem ad loca, sicut immensitas. Vnde aliud attributum est immensitas ab infinitate, quæ exprimit huiusmodi magnitudinem infinitam; debet ergo intelligi immensitas in ordine ad locum, & ad cuncta creata. Non habet autem aliquem ordinem positiuum: quia nec præsens est locis præsentialitate propinquitatis, aut simultatis, siue coexistẽtiæ; nec absens est absentia distantiæ; sed est omnino indistans, & per consequens non absens.*

[Mẽs Aureoli de præsẽtia Deitatis in creaturis]

3 *Vis ergo illa, per quam impossibile est Deum absentari, aut esse distantẽ ab aliquo loco; immò per oppositum, vis, qua necesse est Deum esse non absentem omnibus locis, & indistantem, vocatur immensitas; includendo infra omnem locum, non solũ facta, immò factibilia, etiã in infinitum. Et secũdùm hoc imaginari Deum immensum; est ipsum apprehendere, vt necessariò nõ absentem, aut indistãtem cum loco factibili, vel facto.*

[Deus est indistãs nõ solũ à loco facto sed factibili apud Aureolum.]

4 Vbi Aureolus; cùm positiuũ Dei ad creaturas cõtactum oppugnasset; astruit, Deo inesse vim quãdam, vt omnẽ ambiat locũ factũ, & factibilẽ. Cũ autẽ spatiũ imaginariũ nec à Deo factũ, nec factibile sit (cũ apud oppositæ opinionis assertores, non sit positio aliqua, quæ verã causalitatẽ aut productionẽ terminare possit, sed mera negatio nõ repugnãtiæ replebilitatis à qualibet entitate creata, vel increata) fit inde, vt perperã pro hac sententia citetur Aureolus.

[Deus de sensu Aureoli nõ existit actu in vacuo imaginario.]

Præterea; quia id, quod à Deo producibile est, ab ipso etiam destrui potest negatio autẽ nõ repugnãtiæ ad replebilitatem, quam refert spatium imaginarium, nec de absoluta Dei potẽtia apud aduersarios tolli potest; sicut nec destrui negatio nõ repugnantiæ ad essendum, quam importat ens possibile. Cũ igitur apud Aureolum, immensitas ambiat factibile spatium; manifestè sequitur Deũ in

[Vastitas imaginaria nõ est producibilis nec annihilabilis]

in imaginario intervallo nō existere; cū hoc nec factibile, nec destruibile fit à Deo.

Circinna interpretatio mentis Aureoli.

Vnde æstimo, quòd Deum non absentari à loco factibili, iuxta phrasim Aureoli; nil aliud indicat, nisi aptitudinalem coniunctionem Deitatis ad factibilia, de qua *in artic. præcedenti, à numer 23. vsque ad 28.* Seu vim Deitatis vt distans esse nequeat à qualibet positione, non solùm facta, sed etiam factibili; accedente effectione talis rei, quæ illam extrahat ab statu possibilitatis. Vnde non loquutus fuit Aureolus de coniunctione Deitatis ad spatium imaginarium, in quo producendus esset terminus; sed de coniunctione ad terminum actionis; quæ contiguitas in statu possibilitatis, tantùm valet esse signata, & non exercita, coniūctio de quo adi, *art. præcedentem, num. marg. 34.*

Exercitio placiti recētiorū de actuali præsentia Deitatis in spatijs imaginarijs.

5 Suam verò opinationem, ita expendunt oppositi placiti assertores; constituentes, quòd quando autumant Deum actu existere in spatijs imaginarijs; cōtactum, aut illapsum Deitatis ad huiusmodi spatia nō pronūtiāt, sicut nec coexistētiam. Cùm omnes hæ habitudines cōnotent positionem in altero coextremo talis præsentiæ; imaginarium verò spatium sit mera negatio realis; enodāt tamen istam Dei vbiquitatem in spatijs imaginarijs per analogiā ad corporalem vbicationem. Sicut enim corpus asseritur verè realiter, & actualiter replere interuallum illud, quod est intra ambitum superficiei concauæ locātis; & tamen spatium illud corpore repletum positio nō est; (aliàs enim daretur dimēsionum penetratio, ita vt corpus locās illaberetur in corpus locatū, aut è cōtra:) nec tamē ex hoc, quòd interuallum intra latera superficiei circūdātis interceptū, sit mera negatio, infertur, natum nō esse, vt à locato corpore queat realiter impleri, aut quòd cōnotatum realis præsentiæ esse nō valeat. Ita pari ratione, imaginarium spatiū, licet sit mera negatio, habile tamen astruitur vt connotatum esse queat præsentiæ Dei illud replentis per suam quantitatem virtutis; estò quòd aptum nō sit; vt coextremum coexistentiæ, illapsus, contactus, aut intimitatis transitiuæ, esse valeat.

Quare, sicut ex hoc, quòd à corpore locato auferātur in vacuo ambiētia, & circumscribētia corpora, nō tollitur absoluta & intrinseca vbicatio ad spatiū seu interuallum, quod occupat. Ita ex hoc, quòd Deus ante creationem, & modo etiā extra vniuersum, nō referat habitudinem ad creaturas, quibus coexistere posset; licet tale nō esse extremi creati, & positiui, remoueat positiuū cōtactum, & intimitatem trāsitiuam ob carentiam extremi realiter attingibilis à Deitatis substātia, nō tamen tollitur absoluta & intrinseca vbiquitas Dei, seu præsentia eius ad spatia imaginaria.

Expēditur analogia ad præsentiam quāti corporei in spatio imaginario.

6 Et suadetur ista sententia primò authoritate S. August. 11. *de Ciuitate Dei, cap. 5. asserentis. An forte substantiam Dei vbique totam, à tantis locorū extra mundum spatijs absentem esse, dicturi sumus; vt in vno tantùm, atque comparatione ipsius infinitatis tam exiguo loco, in quo mundus est, occupatam? Non opinor, eos in hæc vaniloquia progressuros.*

1. ratio ex authoritate Augustini.

S. Augusti.

Deinde, authoritate Hieronymi in Isaiam tom. 6. *Ne arbitremur cœlo, & terra, Dei magnitudinem metiendam; in alio enim loco legimus Isaiæ 40. Qui tenet cœlum palmo, & terram pugillo; per quæ ostenditur Deus, & forinsecus, & intrinsecùs infusus, & circumfusus.* Vbi Hieronymus præsentiam Deitatis extra vniuersum firmare videtur.

Cōfirmatur S. Hierony.

7 Deinde ratione: quia si ob aliquid Deus actualiter non repleret, vi illimitationis suæ, secundùm locum, imaginaria spatia, quæ extra vniuersi ambitum considerantur; maximè quia illa spatia essent merum nihil, aut quid à consideratione nostra confictum.

Argui tur quatenus ad præsentiam absolutā & intrāsitiuā nō exigatur realitas positiua in extremo connotato.

Sed necessarium non est ad absolutam præsentiam, ob quam res dicitur esse in hoc spatio absolutè, & sine habitudine ad contactum alterius; quòd illud spatium sit aliquid reale; ergo similiter ad præsentiam absolutam Dei, quæ sine contactu alterius extremi concipitur, necessaria non erit alterius extremi positio, cùm Deus realiter non illabatur in tale spatium; sed præstabit tale interuallum apprehendere ad instar cuiusdam vacuitatis aptæ repleri à Dei substantia.

Probatur ex præsentia corporis in vacuo

Probatur minor, quòd scilicet ad realem, & absolutam præsentiam non exigatur intervallum aut spatium positiuum, cui entitas locata coexistat; quia corpus in vacuo referret proprium, & intrinsecum modum absolutæ præsentiæ, quamvis non vendicaret habitudinem ad corpus ambiens; ergo similiter ad hoc quòd asseratur Deus verè & absolutè spatio inexistens, sine habitudine, & contactu alterius entitatis, non requiritur aliquid præter Deum existere.

Cõfirmatur ex præsẽtia real. corporis Christi in cœlo.

Confirmatur; quia de facto corpus Christi Domini post Ascensionem est extra totum vniuersum, nam pedes eius existunt supra conuexum vltimæ sphæræ; & nihilominus dicitur Christus occupare spatium, præsentiamq; præseferre propriè, & rigurosè loquendo, vi cuius existit hic, & nõ alibi. Quamuis ibi non sit aliquod reale spatium distinctum ab ipsa humanitate Christi Domini, cui coexistere posset, sed solùm inanitas quædam, & vacuitas imaginaria: ergo similiter non quæritur spatium reale à Deo realiter condistinctum, vt Deus in illo actualiter existat.

Argui. 3. ex præsentia cuiuslibet corporis actu replẽtis interuallũ imaginariũ

8 Tertiò, id aperitur in qualibet præsentia corporis, etiam intra vniuersum existentis; nam locatum propriè dicitur occupare spatium, & interuallum illud, quod est intra latera superficiei concauæ ambientis. Atqui interuallum illud, quod occupatur à locato, nõ est aliquid realiter positiuè distinctum ab ipso locato; aliàs enim daretur naturalis penetratio dimensionum in eodem spatio: ergo illud interuallum, siue spatium est quædam imaginaria inanitas; & nihilominus in tota sermonis proprietate asseritur, locatũ replere realiter tale spatium, licet non sit aliquid positiuũ reale: ergo similiter, esto quòd spatia imaginaria non sint aliquid positiuè distinctum à Deo, illa Deus actualiter implet.

Vera solutio

Si occurras, quòd per spatium repletum corpore locato, accipi potest aptitudo illa, quæ inest lateribus superficiei concauæ ad continendum, & circumscribẽdum locatum; in quo sensu verum habet, locatum occupare spatium illud loci. Si autem spatium indicet imaginariam distantiam, quæ cõtinetur intra latera superficiei locantis corpus contentum; falsò astruitur, corpus locatum talem vacuitatem implere; cũ id quod sola mẽtis functione subsistit, realiter repleri non valeat.

Impeditur ab aduersariis

Cõtra sic: quia corpus non solũ impedit, ne aliud sit intra latera superficiei circũdãtis, sed etiam obstat ne repleat spatium, aut distãtiam, quæ intercipitur intra concauitatem superficiei: igitur locatum, nõ solũ occupat actualiter latera superficiei ambiẽtis, sed etiam spatium interceptum.

Cõfirmatur ex hypothesi quòd Deus anihilaret aquã in vase contentã.

9 Præterea, si Deus anihilaret aquã contentam in vase, & nõ substitueret aliud corpus pro aqua anihilata; posset dici in toto rigore & proprietate de spatio illo intercepto intra latera vasis; nũc incipit esse vacuũ, siue carere corpore replẽte: ergo antea spatiũ illud erat actualiter & realiter plenum.

Vrgetur ratio, anihilato vase, & remanente aqua in eodem spatio ...

Vel è contra: destruat Deus vas circundans aquam; & non substituat loco vasis aliquod corpus, quod ambiat aquam; insuper contineat aquam, ne diffluat. Tũc esset verum dicere, aquam replere spatium, quod erat intra latera vasis; & tamen in ista hypothesi, non esset aliqua superficies concaua, quæ occupari posset à corpore locato. Ergo ad actualem præsentiam & repletionem loci non exigitur, quòd sit aliquid positiuum realiter condistinctum à locato: cũ præstet distinctio realis negatiua ab spatio negatiuo; qualis est illa, quæ intercedit inter ens, & non ens; igitur, non eò Deus non implet actualiter spatia imaginaria, quò aliquid positiuum non sint, sed mera negatio.

Arg. 4. ex eo quod Deus operari queat extra vniuersum.

10 Arguitur quartò: quia Deus potest operari extra vniuersum absque aliqua ipsius Dei mutatione, vt perspicuum est; atqui præexigitur ad actionẽ præsentialitas operantis ad spatium, in quo agere debet: ergo Deus nanciscitur actualem vbiquitatem ad spatia imaginaria, in quibus actionem adire valet; aliàs enim mutaretur Deus, dum fieret de non præsente, præsens, & coniunctus ad talia spatia.

Resp. ad argum.

Si autem respondeas, istam præsentialitatem esse denominationem quamdam extrinsecam accedentem Deo à termino creationis; ac proinde totam mutationẽ se tenere ex parte creaturæ, & non ex parte Dei.

Instatur quia mutaretur Deus de nõ esse ad esse præsentis, si ageret extra vniuersum.

Contra sic: quia illæ tantùm sunt aduentitiæ, & extrinsecæ denominationes in Deo, quæ illi cõgruũt ex creaturarũ

accessu, siue ex positione extremi creati; sed præsentia non accedit Deo à positione termini creati, cùm potiùs sit conditio essentialiter prærequisita ante creationem, & terminum eius positum in re. Cùm istam Dei præsentialitatem petat Sanctus Thomas ab illo axiomate Aristotelis; *agens, & passum, debent esse simul*; quod non procedit de contiguitate consequente, sed anteuertente actionem. Igitur ista præsentia petit fundamentum à sola immensitate Deitatis, seu infinitudine illius secundùm locum; cùm non innitatur creaturæ, quæ posterior accedit. Ergo si Deus adiret transitum de non esse præsentis ad esse præsentis in spatijs imaginarijs; Deus mutaretur intrinsecè; cû denominatio vbiquitatis & præsentiæ intrinseca sit Deo, & quæ ab obiectiua, vel reali creaturarum mutatione fundamentû expectare non possit.

5. oppositio ex hypothesi quòd creet Deus alium mūdū ab isto dissitum spatio interiecto.

11 Quintò; creet Deus alium mundum ab isto dissitum secundùm locum; quod nemo ibit inficias; nam licet inter vtrumque non assignaretur aliquod interuallum, aut distantia positiua, dari tamen posset non propinquitas siue distātia negatiua. Tum etiam, quia si Deus crearet inter hunc, & illum mundum, aliquod aliud corpus medium, tunc daretur vera realis, & positiua distantia inter vtrumque mundum; ergo, si destruat postea Deus corpus interceptum à duobus mundis, vtroque permanente in eodem spatio, remanebit illa distantia, siue inanitas, quæ antea erat plena corpore illo medio.

Insistitur oppugnationi quia Deus haberet præsentias discretas

Quò supposito tunc sic: vel igitur Deus est præsens vtrique mundo inter se distanti, & non medio intercepto; aut medio etiam inexistit? Si existit in medio imaginario; habetur intentum. Si autem est in vtroque mundo discreto secundum locum, & non in distantia imaginaria; nancisceretur Deus duas dissitas præsentialitates; ac proinde esset à se ipso discretus; quod est cōtra omnimodam illimitationem, & simplicitatem diuinæ naturæ: cùm etiam repugnet Angelo propter eius vnitatem, & simplicitatem, sibi asciscere duas præsentias naturales discretas, ita vt existat in extremis, & non in medio.

12 Arguitur sextò: quia si Deus tantùm esset actualiter præsens in spatijs realibus; sequeretur, quòd posset moueri localiter per accidens ad motū vniuersi, sicut moueri posset Angelus cōiunctus alicui corpori ad motum corporis. Sequela probatur, quia moueat Deus totum vniuersum localiter ad aliā distātiam imaginariā, tunc ad mūdi motum mutaretur localiter per accidēs ipse Deus; quia adiret mutationē localem per accidēs, nil aliud est, quā trāsire de hoc spatio ad illud, ad mutationē alterius, cui se cōiungit, id quod per accidēs mutatur secundū locū. Sed Deus desineret esse in hac distantia, in qua mundus modo existit, cū solùm inibi remaneret quædam imaginaria vastitas; & inciperet esse Deus in illa distantia de nouo repleta à mūdo: igitur per accidens mutaretur localiter ad motum mundi, quod est absurdum.

6. ratio; si Deus nō esset actu in vacuo imaginario, sequeretur quòd posset Deus moueri localiter ad motū vniuersi.

13 Septimò: quia vnumquodq; corpus ratione suæ extensionis formalis occupat spatium sibi adæquatum; vnde si daretur corpus infinitum impleret infinitum spatium: ergo similiter Deus ratione suæ quantitatis, & extensionis virtualis replet sibi adæquatum, & proportionatum spatium. Ideo enim infinitas Dei secundū locum appellatur virtualis, siue eminētialis extēsio, quia non est formalis quædā, & materialis latitudo; & tamen præstat virtualiter, & per eminentiam, quidquid materialis extensio confert in ordine ad locum, sublatis imperfectionibus. Sed totū vniuersum non est adæquatum spatiū immēsitatis diuinæ; ergo replet Deus actualiter infinities infinita spatia imaginaria.

7. arguitur eò quòd spatiū reale nō sit adæquatū cōnotatū immensitatis.

Præterea: quia si Deus crearet infinitam molem quantitatiuam; occuparet infinitum spatiū, vt de se notum est. Sed tunc nō impleret latera alicuius superficiei ambientis, aut circumscribētis vastitatem illam illimitatam; quia infinitum non valet circundari à corpore locante, sicut nec terminari, & figurari potest. Igitur diceretur propriè occupare infinitum spatium imaginarium; quod non esset aliquid positiuum ab infinito corpore realiter dissitum; ac proinde poterit Deus ratione suæ extensionis, & quantitatis virtualis infinita spatia ambire, licet non sint positiuè à Deo cō distincta.

Confirmatio ex infinita molis corporeæ occupātis infinitū spatium.

14 Vltimò tandem; Ambrosius Machinus vrget spatij imaginarij, ne-

Vltimò ex Machina arguitur pro necessitate spatij imaginarij, quæ trahitur à loci immobilitate.

necessitatem ab immobilitate loci, quæ nullatenus concipi posset, non apprehensis punctis imaginarijs immobilibus, per respectum ad quæ loci affixio, & immobilitas spectaretur: cùm vbicationis immobilitas à subiecto peti non valeat, quod est capax motus localis.

Respōsio vera.

Si dicas; immobilitatem vbicationis concipi per ordinem ad polos, & centrū mundi creati.

Impugnatur ab aduersarijs.

Contra; instat prædictus author; si Deus anihilaret mundum, superstitibus duobus corporibus immotis, quæ antea per mille leucas distarent. Tunc illa vbicatorum distantia metiri non posset per habitudinem ad polos, & centrum; sed tales vbicationes propriam vnitatem specificam, & numericam retinerent, quam ante mundi anihilationem referebant: igitur & de facto illarum præsentialitatum affixio, & immobilitas, à centro, & polis, non accipitur; sed à punctis immobilibus imaginarijs, quæ nulli physicæ immutationi subiaceant.

Textus Scoti, ex 1. sentent. distinct. 37. quæstion. vnica §. Et secundum hoc videtur tenenda, sub numer. marg. 4.

Scoti mens perspicua. Scotus

15 Confirmatur etiam: *quia ante mundi creationem non est imaginandum vacuum infinitum, quasi ibi fuerit priùs præsens Deus secundùm essentiam, antequam produceret mundum; immo non vt alicubi præsens Deus secundùm essentiam fuit potens facere mundum. Sicut igitur ibi præsentia immensitatis, non præexigebatur præsentiæ potentiæ suæ, vt potentia est; immo potentia priùs habuit terminum suum, quàm esset præsentia secundùm essentiam: ita videtur modo, quòd non oporteat præintelligere Deum in aliqua parte vniuersi, vt ibi aliquid causet; sed magis, quasi è conuerso, priùs sit ibi secundùm potentiam, vt ibi aliquid causet. Et tunc licet per impossibile non esset ibi priùs secundùm essentiam, posset tamen ibi causare.*

Ex reportatis, in 1. sentent. distinct. 37. quæst. 2. §. Ad primam quæstionem, sub n. marg. 3. editionis Cauelli.

Scotus

16 I*Tem, ante creationem vniuersi nō magis fuit Deus, vbi non est vniuersum; quā vbi est vniuersum; ergo tūc causauit, nō vt alicubi præsens secundùm essentiam: igitur sic potest modo causare.*

Optima ratio Scoti de trāsitu Dei de nō esse ad esse præsētis per creationem.

Item impossibile est, quòd post contradictorium sit aliud verum sine quacunque mutatione: sed cùm Deus creat creaturam, verum est, nunc ipsum esse præsentem per essentiam, priùs non fuit verum: igitur per aliquam mutationem est præsens per essentiam non per mutationem Dei; igitur per mutationem illius, cui est præsens. Sed illud non mutatur ante quam creetur; igitur priùs intelligitur Deus præsens per potentiā, quàm per essentiam.

Breuiarium vtriusq; litteræ Scoti.

17 Vterque Scoti textus satis apertus est; ille autem, qui à reportatis accipitur, videtur penitiùs suppeditare rationem; cur omnipotentia, seu facultas exequens Dei, priùs intelligatur cū terminatione ad proprium obiectum, quàm immensitas. In neutro tamen loco probat Scotus; Deum transisse de nō esse præsentis ad spatium ante creationem vniuersi, ad esse præsentis post vniuersi productionem.

Actualis præsentia Dei in vacuo imaginario est nouū inuentū neotericorū ad euadēdū acumen probationis Scoti

Cùm autem Scoto in more sit, proprias argumentationes validis instantijs communire; & in præsenti illū transitum de non esse præsentis ad esse præsentis sine probatione assumat: id vel perspicuè ostendit; antiquis Theologis huiusmodi præsentiam Dei in locis imaginarijs, nec in mentem venisse; sed nouissimè à Thomistis excogitatam esse, vt cōtiguitatē agentis, & passi, Scoti argumentatione expugnatam, quoquo modo subleuarent, quæ sine præsentia Dei

Dei in spatijs imaginarijs omnino prꝺteritur.

Fundamenta ad veram sententiam, vbi & natura loci discutitur; & ostenditur contra Vazquium, immobilitatem loci non trahi à punctis imaginarijs.

Expenditur natura loci extrinseci & intrinseci.

18 CÆterùm ad exactam huius controuersiæ decisionem, in quâ existentia Dei in spatijs imaginarijs expenditur, & ob doctrinæ consequentiam existentia cuiuslibet corporis in imaginario etiam interuallo attingitur; expediens est, vt contractiori calamo ea perstringamus, quæ in physicis disputationibus de natura loci extrinseci, & intrinseci exarauimus.

Quis sit locus extrinsecus? Aristoteles. *Scotus*

Et prius pro loco extrinseco; ad notandum est ex illius definitione, quã tradit Aristoteles 4. physicorum, & expendit Scotus *in 2. sentent. distinct. 2. quæst. 6. §. Exponendo autem ista per ordinem, num. margin. 7. Quòd nimirum locus est vltimum corporis continentis immobile primum*. Ex qua diffinitione colligitur, quòd locus extrinsecus claudit tria in sua essentiali & obiectiua ratione. Primùm, est superficies concaua corporis locantis. Secundùm, relatio cõtinentiæ superficiei concauæ locantis ad superficiem conuexam corporis locati, sine qua superficies non cõcipitur in ratione loci; licet enim superficies, dum non adit actualem continentiam corporis locati, & circumscripti, asseri queat locus aptitudinalis, propter signatam circumscriptionem alterius corporis: sed actu locus non est, nisi quando actualiter infert habitudinem continentiæ ad locatum. Tertium, quòd spectat ad rationem loci extrinseci, est vbicatio seu præsentialitas ipsius superficiei concauæ actualiter ambientis locatum. Sine qua vbicatione, locus extrinsecus nullatenus concipitur in ratione immobilis, ac proinde nec in ratione loci; cùm immobilitas sit de vltimo loci conceptu. Quæ immobilitas, prout ab vbicatione superficiei locantis accipitur, in hoc posita est; quòd locus, prout talis, essentialiter claudat vbicationem superficiei actualiter continentis prout hic; ita vt locali mota superficie ad motum corporis locantis, & tamen immoto subsistente locato, nõ possit locus moueri localiter. Quia licet adeat motum aliquid loci (nimirum superficies concaua) non tamen mouetur vbicatio, seu præsentialitas eiusdem superficiei; quæ tantùm erat locus prout hic circundans locatum, seu quatenùs substratum huius vbicationis; quæ destructa ad motum superficiei perit locus; non verò mouetur. Sic acutè rem enodauit Scotus loco citato, *ex 2. sentent. dist. 2. quæst. 6. num. marg. 9.* Vbi ait.

Tria claudit locus extrinsecus. 1. superficiē concauam 2. relationē cõtinentiæ actualis. 3. vbicatio- nē superficiei cõcauæ

Subtilis philosophia Scoti de natura loci extrinseci.

Scotus

19 *Sic dico in proposito, quòd locus est immobilis per se, & per accidens localiter; est tamen corruptibilis moto subiecto localiter, quia tunc amplius nõ manet in eo illa relatio. Et tamen non est corruptibilis in se, & secundùm æquiualentiam, quia necessariò succedit illi corpori, in quo fuit ista ratio loci, aliud corpus, in quo est alia ratio loci numero à præcedenti; & tamẽ eadem præcedenti secũdùm æquiualentiam per cõparationem ad motum localem.*

Conti[n]ta[tu]r ex [tu]is præmissis.

20 Vbi nomine relationis, quæ destruitur ad motum superficiei concauæ, intelligi potest, vel relatio actualis continentiæ, quæ desinit esse, dum superficies per motum localem à locato seiuncta, ammittit actualem continentiæ respectum. Vel intelligi etiam potest nomine relationis, ipsa vbicatio superficiei, quæ appellatur ab Scoto relatio extrinsecùs adueniẽs; quæ vbicatio, mota localiter superficie, etiã destruitur; quã ob rem locum vocat Scotus corruptibilem, moto localiter subiecto.

Locus extrinsecus est ens per accidens aggregatũ quodammodo de mẽte Scoti.

Ex quo sequitur; locum extrinsecum ex formis diuersorum prædicamentorum cointegrari, quæ ad vnius constitutionem non componuntur; ac proinde esse ens peraccidens. Quia licet relatio continentiæ, & etiam præsentialitas seu vbicatio componantur superficiei concauæ, tanquam proprio materiali, & substrato; attamen relatio continentiæ, & præsentialitas, non adeunt coniu-

ctio

ctionem inter se. Quò fit; vt locus extrinsecus, prout ex his tribus nimirum superficie concaua, relatione actualis continentiæ, & vbicatione coalescit, sit merum ens per accidens, vel aggregatũ quoddam.

Explanatio naturæ loci intrinseci.

21 Expensa natura loci extrinseci, & immobilitate eius; restat etiam, vel breuiter aperire loci intrinseci, scilicet vbicationis, immobilitatem; quàm quia aliqui neoterici accipiunt ab habitudine ad puncta imaginaria, ideo realem præsentiã entis in spatijs imaginarijs asseuerant. Quia tamen nos de Scoti mente, similem imaginariam extensionem cum punctis eius explodimus; ideo immobilitas loci ab imaginarijs punctis petita nobis probari non potuit: sed ea tantùm, quam insinuat Scotus loco citato *ex 2. sent. dist. 2. q. 6. §. Vltra autem istam continentiam numer. marg. 7.* Vbi docet.

Scotus

Addit locus immobilitatem, quæ distinguitur à vase, secundùm Phylosophum 4. physic. quã immobilitatem visi sunt diuersi diuersimodè saluare per respectum ad polos, & ad centrum.

Loci immobilitas apud Scotũ spectatur per respectũ ad polos & cẽtrũ. Sẽtẽtia Vazquij de immobilitate loci per habitudinẽ ad pũcta imaginaria.

Vbi Scotus vbicationis, & loci immobilitatem à centro terræ, & polis mũdi peti autumat.

22 Quare inconsequenter videtur processisse Vazquez qui 1 *parte, disput. 29. cap. 3. numer. marg. 15. & capit. 5. numer. 28.* Astruit; distantiam vbicatorum, immò & essentiam loci, illiusque immobilitatem per respectum ad puncta fixa imaginaria metiri. Cùm tamen ipse author, in eadem disputatione per totam, multus sit in oppugnatione præsentialitatis, siue existentiæ rei in spatijs imaginarijs; quàm omni enti, siue materiali, siue spirituali, siue creato siue increato denegat, eò quòd spatia imaginaria sint merũ nihil: ac proinde esse in spatijs imaginarijs, sit in nihilo existere.

Videtur Vazquius deficiens à cõsequentia doctrinæ.

Quæ, quantùm inter se cohæreant, vel cuilibet perspicua esse possunt; quia si non repugnat vbicationi, immobilitatem (quæ est de quidditatiuo eius conceptu, quatenus vbicatio essentialiter est ratio, & forma præsentis, prout hic, & non alibi,) à meris figmentis, qualia sunt puncta imaginaria, expectare, adeò vt tota essentia vbicationis, prout immobilis, sit habitudo ad talia puncta fictitia; quidni præsentialitas ipsi ad spatium imaginarium realiter referatur? Ita vt constituat vbicatum per ordinẽ ad imaginarium interuallum. Cùm enim formalis effectus vbicationis sit esse præsens realiter; etiã fiet, vt locatũ quà realiter præsens, referatur ad spatium imaginarium, prout illud claudit pũcta fixa imaginaria, sicut realis & positiua extensio continet puncta realia, & positiua.

Vrgetur ratio ad hominẽ cõtra Vazquiũ, cõquod immobilitas imbibat habitudinẽ propinquitatis, aut distantiæ.

Deinde; puncta imaginaria catenùs metiuntur immobilitatem vbicationis; quatenùs vbicatio exprimit maiorem vicinitatem, aut distantiam realem ad talia puncta. Quia, sicut immobilitas præsentialitatis est vera & realis; ita propinquitas & distantia ad huiusmodi puncta, realis esse debet. Sed respectus propinquitatis, & distantiæ, sunt habitudines præsentiæ; igitur vbicatio, prout essentialiter est præsentialitas, refertur ad puncta fixa imaginaria: ac proinde & vbicatum, quod est effectus formalis vbicationis, etiam exprimit præsentiam ad spatia imaginaria; quod ex diametro pugnat cũ doctrina eiusdem Vazquez.

Occursus pro placito Vazquij.

23 Si autem occurras pro Vazquio; non esse inconueniens, quòd formæ reales ad negationes, & entia rationis, terminẽtur; vt cõstat de actibus intellectus, qui tendũt in obiecta negatiua, & fictitia, quæ exprimunt.

Occluditur.

Contra: quòd licet relatio mensurabilis ad mensuram intercedere queat inter actum realem, & obiectum rationis; quia ad hoc, quòd obiectum sit mensura ficiuitatis actus, seu conuenientiæ intelligibilis actus ad obiectum, sufficit illius præsentia obiectiua, nec exigitur realis & positiua actualitas apud ipsum Vazquez. Attamen id non præstat ad habitudinem præsentiæ realis, qualem videtur astruere Vazquez inter vbicationem realem, & puncta imaginaria; aliàs enim, nec repugnare posset, quòd res actualiter, & realiter existeret in spatio imaginario, & in nihilo, quod cõuellit ipsius Vazquez pronuntiata.

Oppositio cõtra nostram sententiam.

24 Si autem obijcias; à centro, & polis immobilitatem loci haberi nõ posse; eò quòd non implicet de absoluta Dei potentia vniuersum moueri localiter. In qua hypothesi centrum, & poli, motum localem adirent, ad totius vniuersi motionem; ac proinde nõ essent ea puncta fixa, ad quæ fixio, & immobi-

sitis vbicationis terminari posset. Quòd fit, vt puncta, penes quæ loci immobilitas spectetur, ea esse debeant, quæ nulli immutationi physicæ substerniitur; qualia sunt sola illa, quæ mentis functione subsistunt.

Enervatur

Dato quod polus & cētrū mouerētur localiter de absoluta Dei potētia, vnde traberetur immobilitas vbicatio nis.

Respondetur, quòd in illa suppositione, immobilitas præsentialitatum spectaretur, non penes accidentariam mutationem localem, quæ ittis punctis positiuis à Dei beneplacito accederet; sed per ordinem ad naturalem affixionem, & immobilitatem, quam intrinsecè præseferunt, & quam illa puncta sibi asciscerent, si suæ naturæ relinquerentur: quæ esset verior, ac realior terminatio, ac proinde fixior ea, quā comminiscuntur Vazquez, & Machinus, de punctis imaginarijs, seu fictitijs.

Nostra sententia statuitur, & suadetur; explosis infirmis improbationibus existentiæ Dei in locis imaginarijs.

25 HIS Prælibatis, dicendum est; Deum non existere actu in spatijs imaginarijs. Sic Scotus loco citato, & omnes eius discipuli antiqui, & neoterici, inter quos Philippus Faber in 1. *distinct.* 37. *quæstione vnica, disput.* 52. *capit.* 3. Eamdem sententiam expressè tutatur Seraphicus Doctor in 1. *sentent. distinct.* 37. *in secunda parte, articuli primi, quæstion.* 2. §. *Obijciet autem aliquis sic.* Cuius verba infra expendentur; vt potequæ rem apprimè enodent.

Deum nō existere actu in spatijs imaginariis. Scotus Phil. Faber

Bonauenturæ consentit tota theologorum antiquitas, & ex modernis Vazquez loco citato, & Iacobus Granado, 1. *part. tractatu* 3. *de attributis in speciali, disput.* 3. *section.* 2. Et videtur esse aperta sanctorum patrum mens, dum constituunt; Deum ante mundi creationem, per quam rebus ipsis coexistit, fuisse in se ipso; nec meminerunt alicuius alterius præsentiæ. Et expressè traditur à Bernardo *libr.* 5. *de Considerationis, longè ante medium,* vbi inter alia, quæ maximè sententiam istā stabiliunt, subdit: *Non est quid quæras vltra vbi erat? Præter ipsum nihil erat, ergo in se ipso erat.*

S. Bonauen. Vazquius. Granadus. S. Bernard.

26 Sed antequam nostrum assertum rationibus fulciatur; detegenda est aliarum probationum infirmitas, quibus opposita opinio oscitanter impetitur.

Prima est, quam latè prosequitur Vazquez loco citato *capit.* 3. *num. margin.* 11. Quia interuallum illud extra vniuersum, in quo actualem Dei existentiam pronuntiant oppositi placiti assertores, non potest esse mera negatio; aliàs enim astrueretur Deus nihilo inexistens, dum in spatio imaginario constituitur. Nec etiam est aliquid positiuum, vt constat; quia nec substantia, nec accidēs, & cætera; tum, quia cùm extra vniuersum causalitatem creatiuam nō terminarit; fieret, vt daretur aliquid positiuum, quod à Deitatis eminentia non effluxisset.

1. ratio ex Vazquio

Hæc enim probatio non vrget, à qua facilè se extricant aduersarij autumantes; spatium illud esse meram negationem non repugnantiæ repletibilitatis à qualibet entitate creata, vel increata; nec ad realem præsentiam, quæ contactus non sit, exigi positiuum coextremum.

Excutitur

27 Nec etiam vrget oppositio Fabri loco citato *numero* 28. Quòd hæc negatio non repugnantiæ, est quædam veluti capacitas, seu habilitas negatiua vt impleatur; sed talis aptitudo necessariò expetit aliquod substratum, cui insit; si realis non repugnantia sit; aut est merum figmentum. Aliàs enim apprehenderetur interuallum illud ad instar substrati per se subsistentis; & non adinstar formæ alicui materiali cōpositæ. Ergo cū non assignetur subiectum huius negationis; fiet, vt negatio ista commētitia censenda sit.

2. probatio ex Ph. Fab.

Hæc enim non obstant: respondent adverfarij; talem non repugnantiam esse meram negationem realem, quæ non exigit subiectum alicui & nō repugnantia ad essendum, quā refert possibilitas creaturarum, non sibi vendicat substratū, quod afficiat.

Refellitur ratio præcedens.

28 Sed nec magis perstringit probatio Iacobi Granadi loco citato, numer. 11. Quia si spatium imaginarium

3. ratio ex Iacobo Granado.

esse

esset mera negatio corporis replētis; fieret, vt per accessum locati implētis intervallum illud, absumeretur negatio: sicut & lux tenebras tollit.

Diluitur ex Machino.

Respondet enim Machinus, *loco citato in solutione secundæ confirmationis*; quòd negatio non repugnantiæ replebilitatis non est merum non esse corporis replentis; licet hoc non esse locati implentis spatium imaginarium adiungatur negationi non repugnantiæ replebilitatis, quando non adest entitas implens spatium illud. Quò fit, vt per actualem intervalli repletionem non remoueatur negatio non repugnantiæ ad replebilitatem; cùm id, quod impletur actualiter, non repugnet vt expleri queat.

Subtilis analogia nō repugnātiæ ad replebilitatē in intervallo imaginarie, & nō repugnātiæ ad essendū in ente possibili

Sicut nec destruitur negatio non repugnantiæ ad essendum, quam refert ens possibile; eò quòd ponatur res extra causas; cùm id quod actualiter existit, non repugnet ad existendum. Et sicut non repugnantia ad essendum, quam importat ens possibile, destrui non posset, nisi per repugnantiam ad essendum; ita pari ratione non repugnantia ad replebilitatem à Deo auferri non posset, nisi per positiuam repugnantiam ad replebilitatem à Deo: quæ implicat, sicut & contradicit aliquid positiuū esse, & non transcendi, ac repleri ab illimitatione Deitatis.

Alia ratio pro nostra sententia

29 Tandem; nec premit oppositam sententiam communis illa oppositio; quòd si spatium imaginarium, cui Deus realiter inexistit, posset esse mera negatio; etiam Deus diceretur implere illimitatione suæ immensitatis negationes illas non repugnatiæ ad essendum, quas important entia possibilia; atque adeo diceretur Deus actu existere in creaturis possibilibus ante illarum actualem existentiam. Deinde; astrueretur Deus actu præsens negationi visus in lapide, & alijs formis negatiuis; cùm voluntariè constituatur, potiùs intervallo imaginario suppetere replebilitatem negatiuam, quàm alijs negationibus realibus: id enim est, quod petitur, cur spatio negatiuo insit, & non alijs?

Infirmatur apertè

Responderi enim posset; quòd sicut in caussis formalibus positiuis datur status; nec enim extorquetur responsio reddens causam, cur calor calefaciat, & non frigus? Ita & in negatiuis. Quia, sicut cæcitas à propria ratione habet, quod sit non esse visus, & negatio non repugnantiæ ad essendum, quam refert ens possibile, à se ipsa vendicat hanc nō repugnantiam ad essendum; nec exquiritur ratio, cur negatio non repugnantiæ ad essendum, sit talis negatio? Ita nec peti debet, cur negatio non repugnantiæ ad replebilitatē, quam exprimit intervallum imaginarium, sit talis negatio? Quò fit, vt nō ideo repugnet, Deū actu existere in ente possibili, quia possibile sit ens negatiuū; sed quia nō sit talis negatio nō repugnātiæ ad replebilitatem; sed potius negatio nō repugnātiæ ad productionem.

Optima authoris ratio contra adversarios

30 Vt ergo nostram sententiam firmemus, suppono; omnes contrariæ opinionis assertores tanquam certum constituere, spatium imaginarium non posse esse ens rationis, inquantùm est coextremum absolutæ vbiquitatis, seu præsentiæ Dei; quia si esset ens fictum, Deus in illo, non ante mentis functionem, sed sola fictione nostra, subsisteret.

Negatio nō repugnātiæ ad replebilitatē in quā tūcōcipitur vt cōnotatū immēsitatis est merū ens rationis

Quò supposito talem instruo rationem. Immensitas Dei, prout est distinctum attributum ab infinitudine secundùm essentiam abstrahente à connotatione loci; essentialiter importat habitudinem ad spatium, prout tale. Atqui negatio adire nequit rationem spatij, nisi per fictionem mentis; ergo spatium imaginarium, inquantùm est coextremum præsentialitatis Dei, est merum ens rationis. Minor probatur; quia non concepta illa negatione non repugnantiæ ad replebilitatem adinstar spatij cuiusdam, seu intervalli extensi; non intelligitur habile extremum diuinæ immensitatis, inquantùm est quantitas virtutis Dei, quasi extendens illius magnitudinem in ordine ad locum. Sicut è contra; si negationem visus, quæ est in lapide, apprehēderemus adinstar extēsionis cuiusdam localis; nō posset nō esse terminus respōdens diuinæ immēsitati, inquantùm est vis connotans omne spatium.

Vrgetur ratio cōtra adversarios.

Igitur tota replebilitas, quæ congruere potest negationi, trahitur à conceptu extensionis apprehensæ; seu spatij imaginarij. Sed intervallum negatiuum, prout importat quasi extensionem localem, essentialiter est ens rationis, cùm ibi apprehendatur non extensio

sio, & non quantitas, adinstar extensionis, seu quantitatis; ac proinde concipiatur non ens per analogiam ad ens; igitur spatium imaginarium, vt est extremũ realis præsentiæ Dei, est ens rationis; quod est absurdum; & ab ipsis aduersarijs explosum.

Item contra Vazquium, Machinũ, qui petũt ab ipsos fiant vbicationis à spatiis imaginarijs.

31 Deinde, specialiter argumentor contra Vazquium Machinum, & alios; qui necessitatem spatij imaginarij ex loci immobilitate auspicantur. Quia ab his authoribus, eò spatium imaginarium astruitur; quòd puncta fixa, & immobilia assignentur, quæ termini vbicationis immobilis esse queant. Atqui puncta, negationi (quà negatio est,) ante intellectum non insunt; cùm indiuisibilia sint modificatiua, ac terminatiua extensionis. Igitur ab ea potentia expectat negatio non repugnantiæ replebilitatis, puncta indiuisibilia, & fixa; à qua petit extensionem. Sed extensio non accedit negationi, nisi per functionem mentis apprehendentis non esse extẽsionis ad instar extẽsionis; ac proinde formantis ens fictum & analogicum: ergo spatium imaginarium, inquantùm extremum præsentiæ realis, est merum ens rationis. Quã probationem efficacem æstimo.

Altera ratio nostræ assertionis ex textu Scoti.

32 Præterea, stabilitur nostrum assertum ratione à textu Scoti petita; quem proposuimus, *numer. margin.* 15. Quia potentia prius habuit terminum suum (loquendo de prioritate causalitatis, & naturæ,) quàm reliqua attributa Dei, quæ exprimunt habitudinem actualem, & exercitam ad creaturas; ergo antequam omnipotentia, seu virtus exequutiua Dei referatur actualiter ad suum terminum, extrahendo illum de non esse ad esse; non potest intelligi aliquod aliud attributum præsentiæ, seu infinitudinis in ordine ad locum, vt actualiter terminatum, vel cum actuali habitudine ad suum terminum. Antecedens patet manifesta inductione cæterarum habitudinum, quas in Deo apprehendimus; quæ siue accipiantur pro relationibus, siue pro actuali fundamento relationum, quas inferũt, nullatenus Deo cõgruunt nisi præmissa habitudine actuali; terminatione omnipotentiæ ad suum productum.

Habitudo præsentiæ realis in Deo præmittit terminationẽ exercitã facultatis exequutiuæ ad creaturã.

Habitudo enim Domini, Gubernatoris, & cæteræ, non cohærent Deo actualiter; nisi præsupposita actuali terminatione facultatis exequentis ad suũ effectum. Ergo similiter habitudo præsentiæ præmittit actualem terminationem facultatis exequentis ad suum productum. Atqui omnipotentia nullum importat cõtactum operatiuum ad spatia imaginaria; ergo nec Deus potest actualiter terminari per habitudinẽ præsentiæ ad spatia imaginaria.

Cõfirmatur nostra assertio ex aliis habitudinibus Dei ad creaturas.

33 Confirmatur ratio ista; quia ideo habitudines, Gubernatoris, Domini, &c. Non congruunt Deo actualiter, nisi præsupposita habitudine actualis exercitij omnipotentiæ ad suum productum; quia nequeunt referri ad nihil formaliter, vt nihil est, & ideo præmittunt actionem exequutiuæ virtutis, vi cuius importat res positiuam rationem: cùm Deus non possit afferi actualis Gubernator, aut Dominus eorum, qui actualiter non existunt. Quòd appositissimè comprobatur ratione illa, quà Christus sapientia patris profligauit Saduceos; cõtendentes, esse impossibilem resurrectionem mortuorum; quæ sic se habet apud Marcum cap. 12.

Marci c. 12.

De mortuis autem, quòd resurgant non legistis in libro Moysi super rubum quomodo dixerit illi Deus inquiens; ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viuorum; vos verò multum erratis. Quasi dixerit; si animæ Abraham, Isaac, & Iacob, emortuæ fuissent cum corporibus; Deus non diceretur actualiter Deus & Dominus istorum patrum; eò quòd non possit referri actuali relatione dominij ad id, quod est merum nihil. Tunc sic; sed similiter repugnat, quòd Deus referatur respectu actualis, & realis præsentiæ ad id, quod est merum ens rationis, vel merum nihil; ergo non terminatur actualiter per habitudinem præsentiæ ad spatia imaginaria.

3. ratio ad hominẽ contra Thomistas.

34 Deinde, suadetur tertiò nostrum assertum ad hominem contra Thomistas; quia in sententia Sancti Thomæ ratio formalis præsentiæ Dei in rebus est illius actio transiens, à qua petitur existentia Dei vt producentis in suis productis. Sed Deus nullam addit causalitatem exequutiuæ facultatis extra vniuersum circa spatia imaginaria: igitur Deus non præsefert actualẽ habitudinem præsentiæ ad talia spatia; vel fatendum erit, S. Thomam adæquatam

tam

tam rationem nō reddidisse existentiæ Dei in omnibus locis.

Suasio ex Suario

Soarez loco citato non renuit concedere; ex operatione Dei non colligi immensitatem, quoad totam connotationem suam, nisi in quantùm ampliatur causalitas Dei operantis ad actionē possibilem; quia cùm valeat Deus agere extra vniuersum, etiam inibi existere debet, vt causalitatem adeat.

Refellitur.

Sed hoc potius est nouam probationem comminisci, quæ in mentem S. Thomæ non venerit; cùm numquam ex actione possibili actualem præsentialitatem ostenderit; sed potiùs ex actuali causalitate actualem etiam præsentiam aperuerit: quò fit, vt salua D. Tho. sententia, placitum illud de actuali præsentia Dei in spatijs imaginarijs sustineri non debeat.

Oppositas rationes pro reali præsentia Deitatis in spatijs imaginarijs, diluimus.

Ad 1. arg. in oppositū ex authoritate Augustini

35 AD Primum Argumentum ex Diu. Augustino deprompturn; dicimus, mentem S. Doctoris nunquam fuisse, quòd Deus in spatijs imaginarijs actualiter existat; sed tanquam absurdam inferre huiusmodi præsentialitatem Dei in spatijs imaginarijs contra errantes phylosophos, qui constituebant, Deum ab æterno creasse mundum, eò quòd nequiuerit in otio esse; effutiebant enim, Deum esse causam necessariò operantem. Ex quo errore infert Augustinus; quòd si hæc ratio esset alicuius ponderis, etiam ageret, Deum infinitos mundos in infinitis spatijs imaginarijs creasse; & quòd de facto in illis existeret. Quia ex hypothesi talis necessariæ causalitatis in Deo; vaniloquium esset Deū intra vniuersi metas circumscribere; sed potius ad vastitates imaginarias illius vbiquitatem extēdere, in quibus infinitos mundos produxisset.

Ad testimoniūH ieron.

Ad Hieronymum verò, & alia sacræ Scripturæ, & patrum testimonia, quæ insinuare videntur; Deum extra vniuersi ambitum existere. Dicimus; quòd intelligi debent de præsentia siue vnione fundamētali in actu primo; eò quòd Deus à se expeditissimus sit, vt à qualibet re creata indistare valeat, supposita productione extremi positiui attingibilis à Deitatis substantia.

Ad 2. argu. spatiū imaginariū in quātū conotatū infinitudinis secūdū locū, nō potesse ens reale negatiuum

36 Ad secundum argumentum dicimus; nos *sub numer. margin.* 30. Ostendisse; spatium imaginarium (prout ab aduersarijs constituitur extremum habitudinis præsentiæ) non esse ens reale negatiuum; sed positionem, extensionem, seu quantitatem rationis. Ad id verò, quod argumentum assumit, de habitudine præsentialitatis corporeæ ad interuallum imaginarium in vacuo; etiam cō sequenter negatur; interuallum imaginarium esse habile coextremū realis præsentiæ; quare in ea hypothesi nō diceretur corpus esse in loco.

Ad cōfirmationem; corpus existens extra vniuersū nō esset in loco, quāuis habeat vbi

37 Ad confirmationem; inficiamur, corpus existens extra vniuersum esse in loco, sed in se ipso; licet referat situm & vbicationem intrinsecam. Ista enim præsentialitas non præstat, vt corpus asseratur esse in loco; cùm ipsa potius corpori locato inexistat tanquam modalis forma illius; & modus substrato insit, non è contra substratum modo inexistat. Quare ille modus loquendi, qui exprimit existentiam locati in loco non congruit præsentialitati, quæ appellatur locus intrinsecus, sed loco extrinseco, qui excipit, & circumscribit locatum.

Obijcitur, ob trasformā vbicationis in vacuo, si corpus existēs in vacuo nō sit in loco.

38 Sed obijcies; non esse necessariam prædictam formam vbicationis ad hoc; quòd Corpus Christi existens extra vniuersum, aut in vacuo, in se ipso esse posit. Quia corpus à se refert, vt in se ipso sit, & à propria extensione distare non valeat: igitur otiosa erit, ac prorsus inutilis, huiusmodi præsentialitatis causalitas, nisi ordinetur ad vacuū seu imaginarium internallū, cui corpus commēsuretur, tanquā extremo actuali præsentiæ.

Diluitur adbibita ratione, cur asignetur vbicatio corporis in vacuo?

Respondetur; quòd præsentialitas necessariò comitatur situm esse, siue interuallum positiuum, & extensionem cuiuslibet locati; quare licet obtineat prædicta oppositio, quòd corpus in vacuo nō infert vbicationis formam, vt in se ipso sit, vel sibi inexistat; exprimit tamē præsentialitatem illam ob necessariā sequelam, & cōnexionem cū situ & habitudine

ne partium locati corporei. Quæ partes, (cùm inter se referant intervallum intrinsecum, distantiam, atque extensionem, ob quam comparantur secundùm maiorem propinquitatem, seu distantiam positiuam) fit inde, vt præsentialitatem realem non inferre non valeant: cùm vbicatio sit fundamentum habitudinum distantiæ, & propinquitatis. Quare sicut partes corporis locati in vacuo necessariò exprimũt habitudines distantiæ & propinquitatis; ita & inferunt vbicationem, quæ sit talium respectuum fundamentum. Quod secùs fit in re spirituali existente in vacuo; ibi enim nec datur intervallum reale loci, cui res spiritualis coexistere possit; nec extẽsio intrinseca partium, quæ possint distare, & coexistere situaliter; & ideo in vacuo spirituales substantiæ nõ inferunt vbicationem.

Instatur cõtra doctrinã præcedentẽ in præsẽtia substãtiæ spiritualis in vacuo

Sed instabis; Angelos in vacuo etiã distare posse; sed præsentialitas est fundamentum habitudinum distãtiæ, & propinquitatis: ergo in vacuo Angeli inferent proprias præsentialitates.

Dilutio oppositionis

Respondetur; Angelos in vacuo tantùm distare posse negatiuè, non verò positiuè; partes verò corporis in vacuo positiuè distare propter spatium reale positiuum interiectum.

Obijcitur ex Scoto cõtra vbicationẽ corporis in vacuo

39 At oppones Scotum, *in quæstione 11. quodlibetali, §. De primo dico, sub numer. margin. 3* editionis Cauelli. Vbi subdit. *Non includit contradictionem, corpus esse sine corpore aliquo continente, & perconsequens sine vbi; immò ita est de primo cœlo, quòd nõ habet corpus continens. Posito etiam, quòd esset locus, non tamen quicunque, sed aliquis capax huius corporis; non esset adhuc contradictio, quòd hoc corpus non haberet vbi. Ratio primi est; quia non est contradictio, absolutum manere absque respectu ad illud, quod non est prius eo; vel saltẽ quod nec est priùs, nec simul natura cum ipso; nunc autem locus, nec est priùs natura corpore, nec simul: immò videtur posteriùs corpore ergo, &c.*

Scotus

Explanatio mentis Scoti

Respondetur; quòd ibi tantùm intendit Scotus, non implicare contradictionem, quòd detur corpus sine vbicatione; quod fatemur ingenuè. Quia esto quòd implicatorium sit, vbicationem superstitem esse sine proprio substrato, eò quòd præsentialitas sit modus, & de vltimo conceptu modalis formæ sit cõpositio ad proprium subiectum: at non contradicit, substratum vbicationis, seu locationis passiuæ (sic enim eam vocat Scotus) reperiri sine vbicatione de absoluta Dei potentia. Quando autem innuere videtur Scotus, primum cœlum non habere vbi; nomine vbicationis accipit Scotus circumscriptionem passiuam accedentem ab alio corpore locante, quod & illi familiare est; non tamen inficiatur formam præsentialitatis.

Alia expositio sensus Scoti.

Si quis autem nimis scrupulosè insistens literæ præmissi textus, inficietur omnem formam vbicationis in vacuo, vel spatio imaginario; dici posset, quòd sicut in illa hypothesi, in qua Deus de potentia absoluta conseruaret corpus absque vlla vbicatione; tunc situm esse, vel interuallum intrinsecum corporis superesset ablato vbi. Et partes illæ corporis inter se magis, aut minus proximæ aut dissitæ non distarent præsentialiter proximè, & formaliter, sed solùm entitatiuè, & fundamentaliter in ordine ad vbi, quod inferre valerent nisi præpedirentur; ita euenit de facto quando corpus existeret absque alio corpore continente, vel extrinsecè locante.

40 Verùm; prætereunda non est altera Scoti obiectio contra prædictam doctrinam, quæ habetur loco citato, §. *Ad primum potest dici, sub numer. marg. 4.* Vbi contendit; non esse separabile corpus ab vbicatione; sic igitur instat Scotus.

Scotus

Contra. Si dimensio est propria ratio fundamentalis respectu passiuæ locationis; saltim ista erit per se secundo modo, etsi non primo modo, corpus locatur sicut color videtur: sed in propositione per se secundo modo, cũ sit necessaria simpliciter, subiectum non potest esse sine prædicato.

Subtilis doctrina Scoti de vnione fundamẽtali pregnata & exercita duorũ corporis locabilis & locati.

Respondeo; quòd corporeitas est ratio fundamentalis respectu huius, quod est esse locabile, & respectu huius etiam, quod est locari; propria quidem, & proxima vtriusque, quia cuius est potentia, eius est & actus. Sed respectu primi est ratio necessaria, respectu secundi ratio non necessaria; quia aptitudo est intrinseca per istam rationem præcisè acceptã; sed illud, ad quod est aptitudo, nõ inest actualiter, nisi per agens reducens apti-

Scotus

tudinem ad actum. Negandum est igitur, quod assumitur; scilicet hanc esse per se secundo modo; corpus locatur; licet concedendũ sit, hãc esse per se; corpus est locabile. Exemplũ huius: hæc est per se secũdo modo; homo est risibilis; hæc autem contingens; homo ridet.

Obseruatio protextu præmissa.

Vbi responsio Scoti firmat eam doctrinam. Quam tradidimus in præcedẽti articulo *num. marg.* 24. & 25. de vnione fundamentali signata, & exercita quantitatis. Inibi enim ostensum est, vnionem signatam esse ipsammet formam quantitatis; exercitã verò vnionem, siue contactum, à quantitate realiter dissidere.

Enodatio argumenti tertij.

41 Ad tertium argumentum; respõdetur, quòd locatum occupat aptitudinem illam realem, quæ reperitur in lateribus superficiei concauæ ad circumscribendũ locatum; nõ autem implet realiter interuallum illud imaginarium, quod concipitur intra latera superficiei.

Instantia contra doctrinã præcedentem.

Quando verò instatur; quòd locatum impedit ne aliud corpus subintret interuallum illud imaginarium, quod est intra latera superficiei concauæ; igitur replet illud realiter.

Eliditur manifestè.

Respondetur; ideò id fieri, nõ quia locatum realiter expleat imaginariam distantiam (id enim, quòd est nihil à parte rei, impleri non valet realiter) sed eatenùs locatum impedire aliud corpus, ne occupet talem distantiam; quatenùs implet capacitatem realem circumdantis superficiei; vt dictum est.

Ad confirmationẽ de anihilatione corporis circumscripti ab alio.

42 Ad confirmationem; quòd si Deus anihilaret aquam contentam in vase; esset verum dicere de capacitate, & aptitudine, quæ reperitur in lateribus vasis ad ambiendum corpus; nunc incipit esse vacua talis capacitas; non tamen de distantia imaginaria interceptaintra latera vasis: quia hæc nunquam fuit repleta realiter; vt constat ex dictis.

Ad instãtiã procedẽtẽ in hypothesi anihilationis corporis circũscribẽtis.

Ad instantiam; quòd si aqua conseruaretur in vacuo; tunc non esset in loco; nec occuparet illam imaginariam distantiam; sed esset in se ipsa, sicut corpora existentia extra vniuersum.

Ad 4. argu. quod vrgẽdũ Thomistas nõ tamẽ Scoti assectas.

43 Ad quartum argumentum; tantùm vrgere in sententiã Thomistarum, qui exigunt contiguitatem agentis & passi; immò potius eadem ferè ratione nos vsos fuisse in probatione nostræ sententiæ in præcedenti articulo, ad ostendẽdum; non esse necessarium contactum agentis & passi.

Ad argu. 5. nõ cõtradicit existẽtia Dei in spatiis discretis per distãtiã negatiuam quasi interiectã, secus per positiuã

Ad quintum; quòd licet præsentialitas spiritualis substantiæ in pluribus spatijs realiter discretis, & non in medio positiuo; repugnet. Quia hoc contradicit indiuisibilitati, & simplicitati spiritualis entis: eò quòd ista separatio vbicationis non peteretur ab extremis connotatis, sed potiùs ab Angelo. Attamen non repugnaret immateriali substantiæ existere in spatijs discretis per distantiam negatiuam interiectam; vt probat argumentum; quia talis discretio præsentiæ non oriretur ex defectu vnitatis, aut simplicitatis Angeli, sed ex negatione extremi, cui coexistere posset. Quod etiam in præsenti de diuinæ naturæ immensitate pronuntiamus; nimirum illi non aduersari discretionem negatiuã ob interpositionẽ imaginarij interualli; secùs verò, discretionẽ vbiquitatis (ob interpositionẽ spatij realis,) cõtradicere illimitationi diuinæ præsentialitatis.

Ad 6. argu. ostenditur, qualiter Deus nõ existẽs actu in spatijs imaginarijs nequeat moueri localiter peraccidẽs ad motũ vniuersi.

44 Ad sextum argumentum respondetur; quòd licet mundus moueretur localiter, Deus non adiret mutationem localem peraccidens ad motum mundi: tota enim mutatio se teneret ex parte coextremi præsentialitatis Dei, scilicet ipsius mundi.

Quodaliter fit in Angelo dũ ex pacto mouetur per accidẽs localiter ad motũ corporis.

Quando enim Angelus se coniungit alicui corpori, sicut acquirit modum præsentiæ ab eius substantia realiter distinctum, ac proinde mutatur intrinsecè Angelus; ita consequens est, quod ad motum corporum moueatur etiam localiter peraccidens, dum diuersis subiacet vbicationis formis. Cæterùm, cùm Deus ex actuali coniunctione ad creaturas nulli substernatur vbicationis formæ intrinsecæ, quæ de nouo accedat, sed illi tantùm accrescat extrinseca extremi connotatio: fit inde, vt localis mutationis, etiam peraccidens ad motum corporis, omnino incapax renuntiandus sit. Quò fit, vt Deus, & creatura, se gerant in ista habitudine vnionis & contactus, tanquam relatiua non mutua: eò quòd creatura sit extremum dependens, Deus verò extremum independens: vnde pereunte, aut mutata creatura, tantùm perit Deo comparatio, compositio aut habitudo rationis

ad

ad coextremum connotatũ. Accipe Bonauenturam loco citato ingeniosè rem paucis absoluentem.

Eximia S. Bonauenturæ Theologia è re.

45 *Obijciet autem aliquis sic. Intelligamus corpus egredi, à loco, nullo introeunte, tunc remanet vacuum; aut ergo ibi est Deus? aut non? si sic? Ergo in eo est, quod nihil est; quod stultum est dicere. Si non est, & ibi priùs fuit; ergo videtur esse mutatus saltem per accidens: ergo videtur quòd Deus exeat cũ re, & cũ re alia ingrediatur; quia si res tantùm exiret, Deus exiret.*

Ad hoc respondeo, quòd si per impossibile ponatur locum euacuari, tunc remanere intelligitur capacitas loci priuata; capacitas autem aliquid est, & in illa Deus est. Priuatio autẽ nihil est, & in illa Deus esse non potest; non ergo desinit esse Deus ab eo, quod remanet post recessum corporis. Sed cùm res priuatur, aufertur comparatio eius ad Deũ; quod enim nihil est, nullam habet comparationem.

Summariũ textus S. Bonauent.

Vbi Bonauentura disertè constituens aptitudinem seu capacitatem positiuam quæ inest lateribus superficiei cõcauæ, à Deo repleri; inficiatur, priuationem, seu negatiuum interuallum, à Deo impleri posse; autumat deinde, per mutationem coextremi diuinæ præsentialitatis, tantùm perire Deo comparationem seu habitudinem rationis ad creaturam.

Ad 7. arg. si daretur corpus infinitũ nõ esset in loco.

46 Ad septimum argumẽtum; quòd si daretur corpus infinitum, nõ esset in loco, sed potiùs esset in se ipso; sicut vltima sphæra, quæ nõ circũdatur ab alio corpore locante. Ita corpus illud immensæ vastitatis, nec occuparet infinitũ spatium imaginarium; quia istud non est replebile realiter, vt constat ex dictis: nec etiam corpus illud infinitum circũscribi posset à superficie concaua corporis locantis; quia à tali loco finiretur.

Qua ratione spatium reale nõ sit cõnotatũ adæquatũ immensitatis diuinæ?

Ad id verò, quòd obijcitur de vniuerso; quòd non sit adæquatum extremum diuinæ immensitatis Respõdetur, quòd sicut æternitas Dei, non coexistit actualiter propter ambitum suæ illimitationis, tempori imaginario infinito; ita nec immensitas spatio imaginario infinito cũ eadem sit vtriusque ratio. Quare asserendum est, spatium reale esse adæquatum extremum actualis contactus Dei; nõ verò aptitudinalis cõiunctionis, quæ ex se nata est, vt alia creabilia spatia attingat per substantialem intimitatem, si hæc existant.

Ad arg. vltimũ; si Deus destrueret cẽtrũ & polos reales, vnde acciperetur immobilitas loci?

47 Ad vltimum argumentum, Machini patet ex his, quæ constituimus de immutabilitate vbicationis, *numer.* 24. In illa enim hypothesi, si Deus destrueret mundum, vbicatis aliquot superstitibus; tunc fixio, & immobilitas vbicationis spectaretur per habitudinem ad centrum, & polos realiter posibiles, licet non actuales: non tamen penes respectum ad puncta fixa, imaginaria, aut fictitia.

CONTROVERSIA SEPTIMA DE IMMVTABILITATE DEI.

Duplex acceptio immutabilitatis in Deo; alia, inuertibilitas ad nō esse alia, immutabilitas per habitudinē ad formā accedētē substrato

DVPLEX In Deo concipi potest obiectiua ratio immutabilitatis; prima exprimit negationem transitus de esse ad non esse; quam immutabilitatem appellarunt antiqui Theologi invertibilitatem. Altera immutabilitas remouet mutationem, quæ à receptione aduētitij actus Deo accedere posset: quia tamen Deitas extraneis formis non substernitur, sola vrget dissertatio de mutatione ea, quæ ab actibus liberis apprehensiuis, & appetitiuis, Deo inesse valet. Quare huic duplici immutabilitatis conceptui, duplex etiam respondebit articulus, primus disseret de immutabilitate Dei de esse ad non esse; alter de immutabilitate per habitudinem ad actus liberos.

ARTICVLVS I.

Vtrùm immutabilitas de esse ad non esse, ita sit propria Dei, vt nulli creaturæ cohæreat ab intrinseco?

SVMMARIVM.

Duo puncta præmissa ad processū dissertationis.

1 IN Isto articulo aliqua, vt de fide supponenda sunt; deinde ad controuersiam veniendum. Primò certum est de fide, & oppo-

Immutabilitas Dei est de fide

positum hæreticum; Deum esse incapacem omnis mutationis. Quod aperiunt expressa sacræ scripturæ testimonia; vt constat ex illo 1. *Reg. cap.* 15. *Pœnitudine non flectetur; neq; enim homo est, vt agat pœnitentiam.* Et Malachiæ, 3. *Ego enim Dominus, & non mutor.*

1. Reg. cap. 15. Malachiæ, cap. 3

Secundò, certum est, immutabilitatem Dei (prout omnem mutationem excludit) ita esse Deo propriam; vt creaturæ haud quaquam congruere possit. Hoc etiam est certum de fide, & oppositum hæreticum; vt constat ex illo Pauli ad Hæbreos 1. cap. vbi ostendens Christi diuinitatem; ait. *Tu in principio Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, & omnes vt vestimentum veterascent: & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Vbi diuinam Christi naturam ex illius immutabilitate demonstrat; qui modus loquendi in sacra scriptura frequentissimus est deferẽs immutabilitatem soli Deo, vicissitudinem verò creaturæ.

Immutabilitas ab omni mutatione est propria soli us Dei.

Ad Hebræos cap. 1.

2 His præmissis; præsens disquirit articulus, vtrũ ea immutabilitatis ratio quæ remouet transitum de esse ad non esse, ita sit propria Deo, vt nulli creaturæ congruere possit?

Status quæstionis.

In qua re est opinio S. Thomæ 1. *p. q.* 9. *art.* 2. Quem sequuntur omnes eius discipuli autumantes; immutabilitatem quæ respicit transitum, seu versionem, de esse ad nõ esse, Deo ita propriã nõ esse vt creaturis spiritualibus non cohæreat.

Sententia communis Thomistarum

Quæ licet sint mutabiles, aut vertibiles ad non esse per extrinsecam Dei potentiam; ab intrinseco tamen potentialitatem non referunt, vt abeant in nihilum. Quæ opinio suadetur primò rationibus, quas pro illa instruit Cardinalis Aureolus, *in 1. sen. dist.* 8. *p.* 2. *ar.* 4. quæ sic se habent.

Probatur rationibus Aureoli.

Primo; *vbi est mutabile ibi est aliquid, quod substernitur vtrique mutationis termino; in Angelo autem non est aliquid, quod substernitur esse substantiali, & non esse. Tum quia nihil dicitur possibile, cuius contrarium esse non potest, nisi retrahatur fluxus diuinæ bonitatis; quam retrahi est impossibile, propter immutabilitatem diuinæ voluntatis: tum quia simplex à se ipso separari non potest, substantiæ autem abstractæ omnino simplices sunt.*

1. ratio ex Aureolo.

3 Deinde: *quia non videtur impossibile, quòd Deus necessitatem essendi, & incorruptionem communicare possit alicui creaturæ; & si potuit, rationabile fuit, & videtur, quòd communicauit substantijs abstractis. Tum; quia perfectionis diuinæ est, quòd producat sibi simile, quantùm potest: potest autem dare effectui necessitatem essendi, non obstante hoc, quòd sit productus; conclusiones enim causatæ ex principijs, necessariæ sunt.*

Confirmatio ex Aureolo

Tum; quia vnumquodque intantum recedit à potentia non essendi, inquãtũ accedit in Deum; substantiæ autem abstractæ summè accedunt ad Deum: & perconsequens non habent potentiam ad non essendum. Concludunt ergo isti, quod substantiæ abstractæ sunt intransmutabiles, & necesse esse; nec habent, nisi secundùm potentiam agentis, quòd transmutabiles sint: vnde in se, & absolutè sunt necessariæ. Huc vsque Aureolus.

Instatur vltra ex Aureolo.

4 Deinde pergit Franciscus Soarius huius etiam opinionis assertor; quã tradit *tomo de Angelis lib.* 1. *cap.* 9. & 10. Quia Angelus, nec habet potentiam actiuam, quæ conetur in corruptionem Angeli, cum in simplici substantia non detur aliud, & aliud; scilicet alterum, quod agat, & alterum, quòd substernatur immutationi agentis: nec tota Angeli substantia se ipsam immutare potest ad corruptionem, vt per se notum est. Nec etiam Angelus importat passiuũ corruptionis principium; quia cùm non esse formæ primariò à natura non spectetur, nisi secundariò, & peraccidens propter incompossibilitatem formæ per se intentæ: sicut in Angelo non datur materiale principium, quod alicui formæ extraneæ componi possit, ita nec possibilis est potẽtialitas intrinseca ad non esse quidditatis talis Angeli.

2. probatio sententiæ Thomistarũ ex Soario

5 Præterea: quidquid est conforme inclinationi entis, illi connaturale astruitur; cùm appetitus naturalis semper conetur in connaturalia. Atqui inuertibilitas in nihilum, est maximè conformis innatæ appetitioni Angeli; adeò vt versio in nihilum Angelo connaturalis esse nequeat, immo & supernaturalis cẽsenda sit illa desitio, vel adminus præternaturalis: ergo, è cõtrà, immutabilitas de esse ad non esse est de quidditate Angeli.

Instatur ex Soario

Cōfirmatio ex appetitu permanētiæ in Angelo

Confirmatur; ex appetitu elicito Angeli, qui cùm valde ordinatus & regulatus sit, non expetit, nisi rationi, ac naturæ ipsi consentaneum; quò fit, vt Angelus non possit desiderare creationē, aut primum esse sui, eò quòd frustranea, ac futilis esset talis appetitio. Sed amat permanentiam proprij esse: igitur talis permanentia, seu necessitas durationis, est intrinseca Angelo; ac proinde Angelus est ens necessarium ab intrinseco.

3. ratio pro inuertibilitate Angeli ad non esse.

6 Arguit præterea Soarez tertiò; quia nec ex hoc, quòd immutabilitas Angeli expectet liberam manutenentiā Dei conseruantis, ne abeat in nihilum; deducitur, talem permanentiam, seu perpetuitatem essendi Angelo extrinsecā esse. Aliàs enim nec calori natiua esset ac connaturalis actio calefaciendi; eò quòd ad huiusmodi causalitatem præstādam, egeat calor libero cōcursu Dei. Et sicut censetur actio calefaciendi connaturalis calori, licet calor expectet liberum concursum à Deo ad similē causalitatem adeundam; eò quòd sit debitus illi talis concursus, ita vt substractio illius sit præternaturalis calori; sic & immutabilitas Angeli, ac necessitas permanentiæ eius intrinseca esse debet, eò vel maximè, quò negatio influxus conseruatiui esse Angeli, sit præter naturā Angeli.

Cōfirmatur ex analogia repugnātiæ inclinationis ad motū sursum in lapide.

Confirmatur; quia non est magis præter naturam lapidis motus sursum, quā desitio seu anihilatio est præter naturam substātiæ immaterialis; cū motus sursum tātum sit cōtra conatum lapidis grauitantis, desitio verò Angeli sit destructio totius esse illius. Atqui, licet asseri queat lapis sursum mobilis secundū obediētialem potentiam, quā refert ad Deum; non tamen ex interna inclinatione, aut non repugnantia ad motum sursum; igitur, estò quòd Angelus, & quælibet alia spiritualis substantia, vertibilis sit in nihilum secundùm potentiam obedientialem, non tamen propter intrinsecam non repugnantiam, quam vendicet ad non esse.

Textus Scoti, ex quo fundamenta ad veram sententiam substernuntur; & illius probationes firmantur.

Textus Scoti ad verā sententiam.

7 SCotus *in* 1. *sent. dist.* 8. *quæst.* 5. *Vtrum Deus sit immutabilis.* §. *Ad quæstionem quātum ad exponētem, numer. marg.* 22. Ita præsentem dirimit controuersiam.

Scotus

Dico tamen quantùm ad istam partem; quòd nihil aliud à Deo est immutabile, loquendo de mutatione, quæ est versio; quia nihil aliud est formaliter necessarium.

Omne creatū est mutabile subiectiuè, excepto vltimo accidēti ob summā imperfectibilitatē.

Quodlibet etiam aliud est mutabile subiectiuè, nisi propter imperfectionem negatiuam; puta vltimum accidēs, quod nullius perfectionis est capax, propter sui imperfectionem; vt puta si sit aliqua relatio, nō est mutabilis subiectiuè, quia nō potest esse subiectum alicuius: hoc est, quia est imperfectū negatiuè, id est nō capax alicuius perfectionis.

Nihil aliud à Deo propter actualitatē perfectionis est immutabile

Sed nihil aliud à Deo propter perfectionem sui est immutabile; quia si aliquid est tale hoc maximè esset prima intelligentia: sed illa est mutabilis ab intellectione ad intellectionem. Probatio, potest enim habere intellectionem cuiuscunque intelligibilis, quia hoc potest intellectus noster habere; non autem vnicam omnium, quia tunc illa esset infinita ex dist. 2. quæst. 1. Nec infinitas simul omnium intelligibilium; quia tunc intellectus, habens eas in actu simul distinctè videtur esse infinitus. Ergo potest intellectionem vnius intelligibilis habere, post alterius intelligibilis intellectionē; ergo est mutabilis.

Commentarius literæ Scoti.

8 Vbi Scotus duplicem immutabilitatis rationem, quæ Deo inest, complectitur; nimirum immutabilitatem de esse ad non esse, quàm Deitati soli congruere contendit; & immutabilitatem per irreceptionē accidētium, quam ita Deo esse propriam, vt nulli enti creato competere queat; apertè demonstrat. Ex qua Scoti doctrina, & ex his, quæ acutè expendit Aureolus loco citato ex 1. *sent. dist.* 8. *p.* 2. *art.* 4. §. *Restat ergo* di-

Card. Aureolus

dicere. Vbi subdit. *Considerandum est; quòd possibilitas creaturæ ad esse, vel nō esse, non solū potest poni ex parte Dei agentis; cùm aliqua dicantur possibilia & aliqua impossibilia formaliter in se ipsis: immo ista possibilitas se tenet ex parte creaturæ.* Obseruandum igitur est; quòd sicut possibilitas ad essendum non est mera denominatio extrinseca accepta ab omnipotētia Dei; sed intrinseca non repugnantia, quā res importat in esse possibili, vt per facultatem exequentem extrahatur ab eminentia causæ ad actuale esse.

Vertibilitas innihilū nō est mera denominatio petita à potentia creatoris.

Et sicut impossibilitas, quā etiam præsefert impossibile, non est extrinseca denominatio petita à negatione tendentiæ virtutis Dei in illud; sed potiùs intrinseca repugnantia terminorum, ob quam fit, vt obiectum facultatis exequētis esse nequeat.

Sicut nec possibilitas entis cōsistit in denominatione à potentia Dei.

Sicut enim termini isti, *homo, & animal*, necessariam adeunt complexionē inter se; ita *lapis & sensibile*, omnem componibilitatis conceptum explodūt. Ita annihilabilitas Angeli, seu ratio obiectiua entis non necessarij, (qui vertibile est in nihilum) in meram extrinsecam denominationem refundi non debet, quæ à negatione actionis diuinæ cōseruantis substantiam Angeli expectetur; sed à non repugnantia per modum aptitudinis, quæ Angelo inexistat, vt in nihilum recidere queat, si non foueatur potentia, & auxilio Dei.

Quod sit substratū negationis nō repugnātiæ ad nō essendū in Angelo?

9 Cæterum, quia huius negationis non repugnantiæ, quæ Angelo inest intrinsecè, vt in nihilum abire possit, substratum aliquod positiuum assignari debet; hoc asserimus, esse naturam Angeli essentialiter non actualem. Quia (*vt in controu. 1. In appendice metaphysica de existere creato, pressiùs discussimus*) sicut ex distinctione formali ex natura rei, quæ interest inter essentiam, & existentiam creatam; prouenit, vt quidditati creatæ non repugnet obiectiua potentialitas ad essendum (dum sicut quidditas creata essentialiter non est actualis; ita à quidditate sua impotentiam nō referat, vt non actualis esse queat) sic ab eadem metaphysica & formali discretione inter essentiam, & existentiam creatam, trahitur potentialitas, seu nō repugnantia logica vt in nihilum decidit. Quia quidditati creatæ (spectata tātùm essentialium prædicatorum connexione) non est magis intranea positio existentiæ; quàm negatio eius. Quod cōfirmat Aureolus loco citato ex Damasceno *lib. 1. cap. 4.* asserente; *quòd omnia creabilia vertibilia sunt, quorum enim esse à versione incepit, hæc versioni subijcientur.* Nimirum quod illa, quæ versa sunt de nō esse ad esse per creationem; etiam verti possunt de esse ad non esse per anihilationem.

Celebre pronūtiatū Aureoli ex Damasceno.

Consectaria ex præmissis

1. cōsectariū de necessitate Dei in essendo.

10 Ex dictis consectaria aliquot producuntur. Primum est; Deum ideo ens necessarium esse; quò de vltimo Deitatis conceptu sit existētialis actualitas. Ob quam etiam rationem, *in controuersia 1. art. 2. num. marg. 11.* Asseruimus; Deum omnem potentiam obiectiuam ad essendum, & potentiam logicam, seu non repugnantiam ad non essendum penitiùs ablegare; quia implicatoria sit apprehensio quidditatis Dei; non concepta actualitate existentiali illius.

1. Corollarium.

Secundò infertur; nullum ens creatum esse ab intrinseco necessarium, & immutabile. Quia sicut quidditati cuilibet creatæ accidit compositio ad actuale existere, ita & negatio talis actualitatis existentialis; adeò vt potencia logica, seu non repugnantia ad non essendum, quæ competit omni enti creato, innitatur distinctioni formali & metaphysicæ, quæ intercedit inter essentiam, & existentiam creatam.

3. consectarium.

11 Sequitur tertiò; quòd sicut possibilitas creaturarum ad existere, non est aliquid positiuum, sed sola non repugnantia ad essendum; ita mutabilitas substantialis, siue possibilitas ad non existere, non est aliqua positiua potentia, quæ subijciatur realiter vtrique mutationis termino, nimirum esse, & non esse; sicut materia in compositis vtrique termino mutationis substernitur, videlicet formæ, & non esse illius. Sed ista potentia negatiua in creaturis spiritualibus dicitur non repugnantia ad non esse, & appellatur intrinseca ipsis creaturis simplicibus; quatenus nō est sola extrinseca denominatio prouenniens à potentia Dei, sed à rebus ipsis, eò quòd essentialiter non sint suum existere, vt ostendimus.

Scotus.

12 Secundò adnotandum est cum Scoto *in 4. sentent. distinction. 49. quæstion. 6. §. Hic duo sunt videnda, numer. margin. 6.* Vbi ait. *Concedo ergo, quòd nihil aliud à Deo habet esse forma*

liter necessarium, sed simpliciter contingens; tamen aliquod creatum dicitur habere esse incorruptibile, pro quanto non habet contrarium, vel non potest destrui ab aliquo creato, sed tantum modò potest anihilari à Deo non conseruante.

Scotus

Ex quibus verbis colligitur; quòd vertibile, aut mutabile de esse ad non esse, relatè cōcipiuntur, cū habitudine ad illud agens, à quo verti queant ad nō esse. Quò fit, vt aliquid astrui possit incorruptibile, & immutabile, aut per comparationem ad agens creatum, aut per habitudinem ad Deum; facta comparatione immaterialis substantię ad quodlibet agens creatum, substantia spiritualis ab intrinseco est incorruptibilis, ita vt nec de absoluta Dei potentia effici possit, vt ab aliquo agente creato destruatur. Quia cùm aliter destrui nequeant, quàm per anihilationem, & nulla creatura eleuari possit ad anihilandum (eo quòd in creaturis non reperiatur virtus initialis, aut inchoata circa nihilum, quæ per auxilium eleuans compleri possit) fit inde, vt spirituales substantiæ ab intrinseco sint incorruptibiles respectu creati agentis. Adde; quòd esto quòd creatura qualibet obedientialem potentiam actiuam nancisceretur, ad omnem eam causalitatem adeundā, ad quam Deus talem creaturam assumere vellet; adhuc non posset esse instrumētum anihilationis; eò quòd versio in nihilum non sit positiua causalitas, sed mera suspensio, aut negatio influxus.

Ens dicitur vertibile per relatam cōparationem ad agēt.

Substantia Angelica est mutabilis ad non esse per habitudinem ad Deum, petito tamē fundamento à principio intrinseco Angeli.

Quare immaterialis substantia tantùm asseri debet mutabilis aut vertibilis ad non esse per habitudinem ad Deum.

13 Sequitur ex dictis; quòd licet anihilatio Angeli censenda esset supernaturalis respectu agentis creati; & per habitudinem ad decretum, quod Deus constituit de lege ordinaria circa permanentiam substantiæ immaterialis. At non esset supernaturalis, nec respectu Dei anihilantis, vt de se constat; nec etiam respectu Angeli transeuntis ad non esse; cùm talis desitio non referat habitudinem siue respectum exuperantiæ supra totius naturæ metas, sicut gratia & alij habitus supernaturales.

Qua ratione censenda sit supernaturalis anihilatio Angeli.

Immo potiùs anihilatio sit contra naturam Angeli, prout actualis; quia non esse illud (quòd ab anihilatione relinquitur) opponitur actuali esse Angeli; sicut negatio positioni, aut affirmationi, quā destruit. Si verò spectetur natura Angeli secundùm sua prædicata essentialia; nō esset illi opposita anihilatio, eò quòd nihilum inferat; cū quidditas Angeli abstrahat à positione actus existentialis, & à negatione illius.

Qualiter sit violenta Angelo illius destructio.

In quo sensu connaturalis æstimetur anihilatio Angeli?

Nostra sententia optimis rationibus firmatur, pro potentia logica substantiæ spiritualis vt vertatur in nihilum.

14 HIS Prælibatis, dicendum est primò; omnē spiritualem substātiā creatam, & creabilem, præseferre potentiam logicam, seu non repugnātiam ad nō esse; quò fit, vt immutabilitas substātialis remouens transitum de esse ad nō esse, ita fit propria Deo, vt nulli creaturæ congruere valeat.

Assertio.

Vnde omnis spiritualis substantia nō est inuertibilis in nihilum per naturam; sed per gratiam. Vbi per gratiam non intelligitur supernaturale donum, quòd necessarium est ad rectè piè que viuendum: sed beneficium manutenentiæ, & conseruationis generalis, quod dicitur gratia, eò quòd ex mera Dei munificentia confertur absque vllo iustitiæ debito.

Natura creata spiritualis non est inuertibilis in nihilum per naturam.

Sed per gratiam creatoris.

Et quòd hic non sit vocabuli gratiæ abusus; constat ex Sophronio *in sua epistola approbata in sexta Synodo, actione* 13. Vbi de spiritualibus substantijs talem constituit sententiam. *Nullatenus quidem moriuntur, nec corrumpuntur, iuxta quòd sensibilia defluunt, atque pertranseunt; non tamen sunt immortalia per naturam, nec in essentiam incorruptibilem transeunt, sed gratiam eis largitus est à corruptione ea, & à morte carentem. Sic hominum animæ permanent incorrupta, sic Angeli immortales perseuerant, non naturam re vera (sicut asserunt) propriè vel immortalem habentes essentiam; sed gratiam à Deo sortiti sunt quæ immortalitatem largitur, & incor-*

Synodus sexta actione 13.

ruptionem eis prouidet.

Probatur assertio ex Iustino, & Fulgentio.

Nostrum assertum etiam stabilit Iustinus Martyr in explicatione quæstionum à gentibus positarum, quæst. 61. Vbi habet. *Deus solus immortalitatem habere dicitur, quòd non alterius voluntate eam habet; quemadmodum alij omnes, qui immortales sunt, sed essentia sua* Vbi Iustinus Angelos, non natura, sed gratia immortales pronũtiare videtur. Adde etiam Fulgentium lib. de Fide ad Petrum, cap. 7. *Firmissimè tene, & nullatenus dubites; sanctam Trinitatem solum verum Deum, sicut æternum, ita solum naturaliter incommutabilem esse.* Ex quo manifestè deduci videtur Angelos per gratiam esse incommutabiles ad non esse.

Cõsentiunt Scotus

Basolius

Phil. Faber

Vazquius

Hanc esse apertam Scoti sententiam, constat ex textu citato; cui subscribunt Basolius, *in eadem distinctione 8. quæstion. 3. art. 3. §. Dico igitur.* Vbi subdit. *Quòd omne aliud à Deo mutabile est, mutatione, quæ dicitur versio, quæ est desitio totalis essendi.* Idem astruit Philippus Faber, *in 2. sentent. distin. 1. quæstion. 6. disput. 10. capit. 2.* Quibus suffragatur Aureolus accuratissimè rem expendens, & accedit Gabriel Vazquez, *1. part. quæst. 50. art. 5. disp. 182.*

1. probatio ex textu. Scotus

15 Et probatur ex illis Scoti verbis. *Nihil aliud à Deo est immutabile, loquendo de mutatione, quæ est versio; quia nihil aliud est formaliter necessarium.* Ex quibus sic argumentor. Omne illud, quod non est necessarium in essendo, aut non est suum existere essentialiter; ex sua propria ratione exprimit potentialitatem ad esse, & non esse. Igitur præsefert non repugnantiam ad non essendum; illud enim, quod habet possibilitatem ad esse, non remouet non repugnantiam ad non esse; ergo in qualibet creatura spirituali, non repugnantia ad non esse per anihilationem, non est sola denominatio extrinseca accedens à potentia Dei; sed etiam à creatura ipsa fundamentum petit.

Est implicatoria possibilitas creaturæque ab intrinseco sit immutabilis ad non esse

Ex quo infertur; quòd nec de absoluta Dei potentia, assignabilis sit creatura aliqua, quæ non referat potentiam istam negatiuam intrinsecam, siue non repugnantiam ad non esse anihilationis eo quòd ista potẽtialitas logica, seu negatiua, innitatur distinctioni existentiæ & essentiæ creatæ. Quare, sicut est proprium Dei, quòd essentialiter sit suũ existere; ita propriũ est Dei, quòd respuat negatiuam istam potentialitatem ad nõ essendum.

Suffulcitur assertio validis probationibus Aureoli.

16 Deinde, optimis Aureoli probationibus agendum est; mutabilitatem Angeli, seu vertibilitatem eius ad non esse, non esse denominationem extrinsecam à sola creatoris potentia expectatam; sed potentiam aliquam logicam, seu non repugnantiam tenentem se ex parte creaturæ: ad instar potentiæ logicæ ad essendum, quam refert ens possibile. Prima autem Aureoli ratio hæc est.

1. ratio Aureoli.

Sed hæc opinio stare non potest. Quod enim impossibile est in se, nulli potẽtiæ possibile est; alioquin impossibile fieret possibile. Sed si substantiæ abstractæ nõ sunt possibiles non esse in se; sunt impossibiles non esse in se; (æquipollent enim non possibile non, & impossibile non.) Ergo substantiæ abstractæ per nullam potentiam erunt possibiles non esse; & perconsequens anihilari non poterunt; quod repugnat fidei veritati.

Cõfirmatur

Et confirmatur; quia Commentator expressè dicit; quòd concessum est ab omnibus, & per se notum; omne impossibile in se, esse impossibile secundùm extrinsecum.

Breuiariũ probationũ Aureoli.

Mens autem Aureoli eò tendit; quòd si creatura spiritualis à se ipsa necessitatem in essendo sortiretur, seu remoueret non repugnantiam ad non essendum fieret, vt nec de absoluta Dei potentia talis creatura commutabilis esset in nihilum. Sicut quia ens possibile à se refert potentiam logicam ad existendum extra causas; nec de absoluta Dei potẽtia præstari valet, vt importet repugnãtiam ad essendum, aut fiat impossibile; vel non possibile; quia non possibile, & impossibile, in idem coincidunt.

Vrgetur ratio ex Aureolo.

Igitur, si natura Angeli ab intrinseco nõ esset possibilis, vt verti posset in nihilum; ab intrinseco esset impossibilis ad nõ essendum. Sed quod ab intrinseco nanciscitur impossibilitatẽ ad esse, vel non esse, est omnino immutabile à Deo: igitur creatura spiritualis à Deo anihilari non posset; quòd est absurdum, & contra fidem.

17 Quòd cõfirmat secunda ratio Aureoli. *Præterea, sicut est de alijs necessa-*

Probatio altera Aureoli

rijs, sic de esse necessario; sed aliæ proprietates necessariæ per diuinam potentiam tolli nō possunt: nō enim potest triãgulus amittere tres angulos, nec diameter cōmēsurabilis fieri per diuinam potentiã. Cōstat autem, quod esse substãtiarum abstractarum tolli potest, & anihilari; nō sunt ergo necesse in essendo, immo possibiles esse, & non esse, quantũ est ex se.

Cōfirmatio acuta.

Præterea: sicut se habet impossibile complexum ad compositionem; sic impossibile incomplexum ad incomplexionē, & simplicem entitatem. Possibile enim & impossibile, sunt cōditiones alicuius complexi, vt Sortem currere, est possibile: & incomplexi; Sortes enim est quoddam possibile.

18 *Et confirmatur per hoc, quod necessarium, non solum cōsistit in complexione, vt hominē esse animal, est necessarium: immo in incomplexione, Deus enim est quoddam necessarium incomplexum. Sed constat, quòd possibile complexum dicitur absolutè, & in se, nō per respectum ad aliquod agens; nō enim est possibile Sortem currere, propter potentiã cadentem super cursum, sed quia in se possibile est. Ergo possibile incomplexum, cuiusmodi est omnis creatura, non dicetur propter aliquam potentiam possibilem cadere super ipsam, immo in se, & absolutè; & ita substantiæ abstractæ in se considerata, sunt possibiles non esse.*

Roboratur vltra.

Explanatio rationis præcedētis

19 Hæc secunda Aureoli argumentatio procedit à comparatione entis necessarij complexi ad ens necessarium incomplexum. Quia ideo ens necessarium complexum, ea nimirum copulatio, quę coalescit ex terminis inter se ab intrinseco cohærentibus, non subijcitur potestati diuinæ quoad necessitatem & immutabilitatem huius essentialis complexionis, quia est ens ab intrinseco necessarium; & etiam in incomplexis, ideo Deus subijci nequit extraneæ immutationi, quia est ens incomplexum necessarium: igitur si substantia immaterialis esset necessaria, seu immutabilis ab intrinseco, nec de absoluta Dei potentia esse posset substratum vertibilitatis in nihilum.

Alia subtilis Aureoli argumentatio.

20 Nec prætereunda est tertia Aureoli probatio; quæ sic se habet. *Præterea; aut substantiæ absolutè à Deo manutenētur, quia defectibiles in se, aut quia nō sunt defectibiles in se; non potest dici secũdũ: quod enim defectibile in se non est, nō indiget manutenente, cùm possit permanere per se. Ergo necesse est, quòd detur primum, videlicet quòd sint defectibiles in se ipsis: & perconsequens possibiles non esse.*

Asser. 2. vertibilitas ad nō esse in Angelo nō est potētia positiua.

21 Dicendum secundò; in substantia spirituali non reperiri positiuam potẽtiam ad non esse; hanc tutatur, & probat Aureolus loco citato. §. *Opinio Varronis*. Duplici ratione.

Ratio 1. huius assertionis ex Aureolo.

Prima est; quia vbi non datur actio, non est ponenda passiua potentialitas, quæ positiuè substernatur vtrique termino mutationis; nimirum positioni formæ, & negationi eius. Sed in anihilatione nulla apponitur positiua causalitas ex parte Dei, sed sola substratio manutenẽtiæ & influxus diuini: igitur in substantijs spiritualibus per solam anihilationem vertibilibus ad non esse, non datur positiua potentia ad huiusmodi trãsitum.

Altera probatio ex Aureolo.

Secundò probatur; quia illud quod refert positiuam potentialitatem ad terminum mutationis; manet idem in tota transmutatione. Sed in anihilatione Angeli nihil superest, quod antea fuerit: ergo non datur positiua potentia ad anihilationem. Ac proinde tantùm debet dici non repugnantia, siue potentia negatiua, aut logica, prout opponitur physicæ, quæ potentia logica ad non esse comitatur quodlibet ens creatũ, quatenùs non est suum existere essentialiter, sicut Deus.

Opposita fundamenta contra potentiam logicam ad non essendum in substantia spirituali expenduntur, & eneruantur.

Ad fundamenta opposita Argumenta quæ Aureolus formauit pro sententia Thomistarũ idem conuellit.

22 Modo facilè erit oppositos ictus infringere. Rationes autẽ, quas pro opposita sententia instruxerat Aureolus; idem magna dexteritate prosternit loco citato, subdens. *Nec motiua istorum procedunt, quòd supponunt,*

quòd omnis possibilitas sit inter duo distincta realiter; quasi vnum ens simplex non possit esse possibile. **Hoc autem non** *est verum; vna quidem res simplicissima, potest esse necessaria: & similiter vna res simplex potest esse possibilis & contingens. Supponunt etiam motiua ista; quòd omnis defectibilitas sit per separationem, quod non est verum; supponunt quoque, quod necessitatem possit Deus dare effectui; quod etiam impossibile est.*

Resp. ad 1. arg. ex Aureolo

Quare, ad primum argumentum respondet Aureolus loco citato. §. *Responsio ad obiecta.* Vbi docet. *Quòd esse commutabile, non est subiectum motus, vel mutationis secundùm rem, sed sufficit, quod sit secundùm rationem; inquantum de omni re formantur conceptus esse, & essentiæ, mutuò accidentes, & contingentes.* Vbi agit; ad potentiam logicam non exigi substratum, quod commune sit positioni formæ, & destructioni eius; sed quòd conceptus existentiæ accidat conceptui essentiæ: ex quo prouenit, vt essentia importare valeat non repugnantiam ad existendum.

Ad 2. arg. satisfactio.

23 Ad secundùm argumentum patet ex dictis; ostendimus enim; nec creatæ, nec creabili substantiæ, possibilem esse necessitatem in essendo; seu immutabilitatem de esse ad non esse propter rationes dictas.

Ad instātiā explanatur dissimilitudo inter necessitatē in cōplexi, & necessitatē Angeli ad non essendū.

Ad instantiam de conclusione necessaria producta à principijs; dicimus, cōplexionem illatam à principijs, nulli immutationi aut contingentiæ subiacere, si termini inter se necessariò cohæreant; substantiam verò immaterialem pro Dei beneplacito in nihilum abire posse; ex quo liquet manifesta disparitas.

Ad 3. arg. quòd tantū improbat potētiā physicā ad nō essēdū, nō tamē potētiam logicam

Ad tertium argumentum; quòd tantùm obtinet; Angelos non importare physicam potentiam corruptioni obnoxiam; eò quòd non detur principiū passiuum, quod substernatur formæ & nō esse eius, vt patet ex secundo asserto; non verò ostendit, Angelo nō inesse potentiam logicam, seu non repugnantiam ad non essendum.

Ad fūdamēta Soarij ad 1.

24 Ad argumenta Francisci Soarez. Ad primum; tantùm impetere potentiam physicam Angeli ad non esse; non verò potentiam logicam; vt constat ex dictis.

Ad 2. arg.

Ad secundum argumentum; etiam patet ex dictis *num. marg.* 13. Vbi satis superque oppositionem enodauimus, ac diluimus.

Ad cōfirmationē de appetitu elicito Angeli circa inuertibilitatem in nihilum.

Ad confirmationem de appetitu elicito Angeli; respondetur. Quòd ad hoc, quòd talis elicita appetitio regulata sit sufficit, quòd conformetur decreto ac ordinationi Dei stabilientis permanentiam perpetuam ipsi Angelo. Qui licet dum permanētiam proprij esse exoptat non desideret quid propriæ naturæ debitum; expetit tamen obiectum propriæ naturæ congruum, & illi nullatenus dissonum: quia sicut quidditas Angeli secùdùm se spectata abstrahit ab existentia, ita nec illi contradicit positio, aut negatio eius.

Ad 3. arg. Suarij apta satisfactio.

25 Ad tertium argumentum; non ideò immutabilitatem Angelo denegari, quia talis permanentia in essendo pendeat ab influxu Dei; sed quia Angelus ab intrinseco actionem conseruatiuam propriæ existentiæ non expetat. In quo dissidet à virtute caloris ab intrinseco exigente concursum Dei ad propriam causalitatem adeundam; quia sicut calor ab intrinseco conatur in actū ita positiuè exposcit concursum primæ causæ auxiliantis. Angelus verò, è contra; sicut à sua quidditatiua ratione, abstrahit ab actu existendi; ita & à connotatione actionis conseruatiuæ talis existentiæ.

Instatur cōtra doctrinā præcedentē.

26 Sed instabis: licet Angelo secundùm essentialem ac necessariam prædicatorum connexionem accidat actualitas existentialis; Angelo tamen actuali intrinseca est habitudo ad causam conseruantem: igitur substractio talis influxus est contra naturam Angeli.

Obtūditur ad hominē in permanētia entis materialis & compositi

Respondetur; quòd obiectio inuolvit sensum compositum, qui etiam, non absolutam immutabilitatem, sed necessariam ex hypothesi actualis existentiæ aperiat; quæ extra omnem controuersiam esse debet. Si enim vrgeret, obtineret etiam manifestè, ens materiale & compositum esse ab intrinseco & necessariò immutabile ad non esse; eò quòd ipsi (prout actuali) repugnet nō actualitas ac proinde & substractio influxus, à quo talis actualitas hauritur. Ita & Angelo, (quà actualis est) ablatio influxus conseruatiui non repugnans esse non potest; licet illi secundùm propriam quidditatē cōsiderato, non magis adhæreat

po-

positio existentiæ, quam substractio eius.

27 Ad confirmationem respondetur similiter; quòd desitio est violenta Angelo, prout actualitatem importat; non verò secundùm propriam quidditatem, quæ non magis tendit in existentiã quàm in non esse illius. Ac proinde valde dissidet à lapide, qui à natura grauitat in motum deorsum; nec enim indifferens est, saltim negatiua indeterminatione, vt motum deorsum adire, vel non adire, queat; sicut quidditas Angeli est indifferẽs ad positionem, seu negationẽ actus existentialis.

Ad cõfirmation; qualiter desitio sit violenta Angelo.

ARTICVLVS II.

De immutabilitate Dei per habitudinem ad actus liberos.

SVMMARIVM.

HÆC Est vna ex grauioribus abstrusioribusque cõtrouersijs quas de Deo excitant Theologi; adeò vt omnes, qui illam discutiunt, præmittant humanam exilitatem in isto arcano referando. Vt autem dissertatio hæc inoffenso pede procedat, duo obseruanda sunt ad titulum quæsiti.

Punctus controuersiæ enodatus.

1 PRimum est, velle Dei, aut scientiam visionis eius, non esse meram denominationem extrinsecam à mutatione creaturæ accedentem. Quod tribuitur Altisiodorensi, 1. *par. summæ, cap.* 13. Vbi videtur astruere; Deum aliquid velle extra se, aut nolle, nil aliud esse, quàm in obiecto mutationem, vel non mutationem inferre; ita vt cum obiectum immutatur à Deo, dicatur illud velle: quãdo verò mutationem non infert, asseratur, Deum tale obiectum nolle. Quod pronuntiatum, si verũ esset, nil ex libertate sciẽtiæ, & appetitionis Dei accipi posset, quod diuinæ immutabilitati aduersaretur; cũ omnis mutatio ex parte obiecti connotati spectetur.

Velle liberũ Dei nõ cõsistit in denominati ne extrinseca.

Altisiodorẽ sis placitum

Sed, hoc assertum est manifestè f[a]lsũ; quia velle, & cognoscere, sunt denominationes vitales & intrinsecæ, ac proinde principio viuo con[n]otæ; aut per idẽtitatem summam, sicut in Deo, aut per inhærentiã, vt in creatis: igitur nequeũt congruere Deo ex sola mutatione extrinseca, quam in creaturis efficit.

Taxatur primo

Tum vel maximè; quia sicut voluntas, prout in actu primo à nobis concepta, non est denominatio extrinseca relicta ex mutatione, quam in rebus creatis causare potest; sed potius quoddam attributũ necessariũ, & perfectio simpliciter simplex, & ita intrinsecum Deo sicut intellectus; sic nec voluntas, quæ cõcipitur, vt actualis & exercita potest esse denominatio extrinseca, quæ ab actuali creaturarũ mutatione accedat: cũ proportionaliter se gerãt cõceptus appetitus in actu primo ad mutationẽ in actu primo, siue possibilẽ; sicut appetitus in actu secundo ad mutationem in actu secundo, siue actualem.

Alia expugnatio prona[t]iati Altisiodorensis

2 Obseruãdum deinde; nec magis dilui difficultatẽ istã de immutabilitate Dei, quæ ex actibus liberis emergit; ex hoc quòd, licet integrũ sit Deo ab æterno nõ præferre talẽ actũ; ex hypothesi tamẽ, quòd semel illum adiuerit, eo carere nõ possit. Quò fit, vt eò astruatur immutabilis; quò nullũ æternitatis instans signabile sit, in quo Deus careat

Alia obseruatio pro titulo controuersiæ

actu

actu illo appetitionis, aut visionis, quẽ semel exercuit.

Hoc enim difficultatem non euadit: quia ad mutationem non requiritur, quòd substratum secundùm aliquam durationis præsuppositionem anteeat non esse accedentis formæ. Præstat enim, quòd secundùm prioritatem naturæ præintelligatur sub nõ esse illius formæ, quæ illi substrato realiter adiungitur: vt liquet in iustificatione Angeli per infusionem gratiæ in instanti creationis, & in multis alijs. Atqui voluntas libera intelligitur apponi Deo in secundo signo naturæ, ita vt sine illa forma libera realiter esse potuisset; ergo mutatur realiter.

Nõ euadi-turpõ dus difficultatis asserta necessitate ex hypothesi, in volitione libera, cũ contingẽtia simpliciter quoad prædicatũ intrinsecum talis formæ

Caietani assertum, quòd actus liber addat perfectionem intrinsecam.

3 QVare, Caietanus, 1. p. q. 19 art. 2. & 3. Non renuit concedere; actum liberum addere perfectionem aliquam intrinsecam liberam, quæ potuerit Deo non inesse; ea tamen ratione, vt postquam semel actum liberum exercuit, ab illo separari non valeat.

Caietani placitum

Quod Caietani placitum his suadetur argumentis, quæ contra communem sententiam instruit Aureolus, ea mentis pernicitate, vt nihil prodat perspicax recentiorum subtilitas, quod non anteuerterit peracutum felixque nostri Cardinalis ingenium. Sic igitur arguit, *in 1. sent. dist. 47. ar. 1. §. Tertia quoq; propositio est.* Vbi ait.

Suadetur opinatio Caietani rationibus Aureoli

Sed fortè dicitur; quòd, licet velle diuinum sit necessarium in se, & absolutè; non tamen prout transit super productionem mundi, aut aliquod creatum; vnde transitus non est necessarius absolutè, sed omnino contingens: est tamen necessarius ex suppositione, ex quo determinauit se Deus ad hoc volendum ab æterno.

Solutio communis de volitione diuina, quæ est necessaria in se, & libera vt transit ad extra

Sed, si ita dicatur, non valet; talis enim transitus non potest esse contingens, nisi vel fundamentum, vel terminus sit contingens. Sed manifestum est, quòd terminus non est contingens sub ratione, qua terminus; quia sub illa ratione nullum esse habet in se. Licet enim omnis creatura contingens sit respectu esse, quod habet in se ipsa; nihilominus quia antequam sit, nullum esse habet in se, nec necessarium, nec contigens, antequam sic transeat velle diuinum super ipsam: vult enim Deus, quòd res, quæ nondum est, fiat, secundùm istũ modum dicendi. Vnde, antequam mundus fieret, verum erat dicere, secundũ istos, quòd Deus volebat mundum fieri in tali instanti; cùm ergo pro illo instanti mundus, aut eius productio nullum esse haberet in se, nec necessarium, nec contingens: non potest dici, quòd inde oriatur necessitas, vel contingentia illius transitus volitionis diuinæ super ipsum.

Acuta oppositio Aureoli

Nõ potest cõtingentia decreti peti à termino.

Habebat ergo necessariò ab ipso fundamento; & cum ipsum velle diuinum intrinsecè non sit contingens, immo necessarium, & immutabile: oportet, quòd ille transitus sit simpliciter necessarius.

Vrgetur ratio, quatenus tota cõtingẽtia petẽda sit à necessaria forma volitionis diuinæ.

4 *Et potest ratio per oppositum sic formari; quandocunque respectus aliquis habet esse ex solo fundamento, & non ex termino: si fundamentum est necessarium absolutè, oportet, quòd respectus ille necessitate absoluta consurgat. Sed, si Deus vult aliquam creaturam, quæ nondum est, fieri, seu transitus suæ volitionis super hanc creaturam, consurgit ex solo fundamento, quod se tenet ex parte* Dei; *& nullo modo consurgit ex parte creaturæ. Quia nullum esse habet, nisi volitũ, quod quidem esse trahit ab huiusmodi trãsitu; vnde creatura est volita, quia super ipsam trãsit velle diuinum. Ergo si velle diuinũ in se est quid necessarium absolutè; oportet, quòd ille trãsitus, quo super creaturam trãsit, sit necessarius absolutè.*

Insectatur vltra cõtingẽtiã volitionis, quæ accipiatur ab obiecto volitionis

Obiectũ decreti liberi producitur à decreto in esse volito, aut obiectiuo.

5 *Præterea: si talis transitus fuit contingens ab æterno, factus est tamen necessarius ex suppositione; ex quo determinauit se, vt suũ velle trãseat super talem creaturã: quærẽdũ est de hac determinatione, quid addit super velle sumptum intrinsecè, & absolutè? aut enim addit reale aliquid; aut aliquid rationis; sed non potest dici, quòd aliquid reale; alioquin aliquid reale esset additum intrinsecè Deitati,*

Decretũ liberũ nõ addit aliquid reale supra volũtatẽ necessarium

quòd

quòd nullomodo patitur simplicitas ipsius: & iterum illud reale per necessitatem esset quid immutabile, & absolutè necessarium; quia quidquid est in Deo, *est necesse esse.*

Nec potest dici; quòd illud additum sit tantùm aliquid rationis; tum, quia illo circumscripto, adhuc vult Deus quid quid vult: tum, quia ens rationis esset principium reale productionis, quod nullo modo est possibile. Hucvsq; Aureolus ex quo sequentes probationes pro Caietano eruere licebit.

Nec etiā aliquid rationis quod attineat ad quidditatē liberæ inclinationis.

1. ratio pro Caietano

Duo signa rationis in volūtate diuina.

6 Quia, in voluntate diuina duo signa rationis concipimus; aliud, in quo voluntas apprehenditur per modum actus primi, vt potens scilicet velle, & nolle aliquod obiectum; aliàs enim si non apprehenderetur cum ista indifferētia pro illo signo rationis, non conciperetur appetitus diuinus vt formaliter liber; cùm hæc indeterminatio anteuertens actualem tēdentiam in obiectum sit de formalissimo cōceptu libertatis. Alterum signum est, in quo intelligitur volūtas adire actualem exercitamque terminationem ad obiectū; quo supposito sic argumentor.

Videtur repugnare, quod volūtas cōtracta in secūdo signo nil addat volūtati indifferēti ad vtrūlibet in primo signo.

In primo signo rationis, in quo intelligimus voluntatem Dei, vt indifferentem ad vtramque partem contradictionis; apprehendimus omnes necessarias proprietates, & attributa Deo inesse; & tamē nō intelligitur ipsa voluntas, vt actualiter terminata ad aliquam contradictionis partem: ergo præter omne illud, quod de diuina volūtate in primo signo apprehēditur, exigitur aliqua alia forma, vel quasi forma actualis, per quam se determinet Deus ad istam partem cōtradictionis. Sed hæc forma, non est denominatio extrinseca, aut relatio rationis, cū præstet Deo effectum vitalē volētis; ergo debet esse forma intrinseca, non necessaria: cū potuerit Deus existere sine illa; igitur libera perfectio, ac proinde decretum liberum apponit perfectionem aliquam intrinsecam liberam supra facultatem necessariam diuini appetitus.

2. ratio pro Caietano quod volūtas sit quasi effectus formalis intrinsecus & vitalis.

7 Secundò; quia iste effectus, vel quasi effectus formalis volentis, non cōgruit Deo necessariò; igitur non exhibetur ab aliqua forma intrinseca necessariæ causalitatis. Nec etiam à forma extrinseca, vt perspicuum est; igitur cōstituitur à forma intrinseca libera.

Consequentia probatur; quia necessaria forma necessariò copulata proprio substrato, nequit nō exhibere eamdem omnino denominationem sui quasi effectus formalis; cū implicet contradictionem, quòd eadem forma, eademq; ratione suæ potentiæ composita nō conferat eumdem omnino effectum formalem. Ideò enim contradicit, quòd si appetitus creatus vnicum tantùm actum sortiretur intrinsecè immutatum, nimirum sine aliqua appositione entitatis, aut modi, appetitum eadem ratione afficientem; quòd posset voluntatem constituere volentem, ita vt & effectum formalem nolentis exhibere posset; seu denominationes intrinsecas prosequutionis & fugæ, vi eiusdem causæ formalis prorsus immutatæ, quoad omnem rationem intrinsecam eius: igitur, nec per eamdem appetitionis necessariæ formam, quæ eadem ratione intrinseca Deo cohæret, præstari potest, quòd Deus constituatur, pro libero nutu, in esse volentis, vel nolentis.

Responsio aliquorū pro cōmuni sententia.

8 Si autem respondeas; voluntatem liberam tantùm addere respectum terminationis rationis ad obiectum creatum, non autem perfectionem aliquam intrinsecam; eò quòd in voluntate libera Dei spectari possit velle ipsum absolutū, & velle relatū, prout adit cōnotationē ad tale obiectū: quo fit, vt absoluta volitio necessaria perfectio sit in Deo volūtas verò relata, quà talis formaliter tātùm apponat habitudinem cōnotationis, seu terminationis liberæ rationis ad obiectum; quæ tantùm aduentitia habitudo, seu comparatio rationis ad obiectum creatum, astruitur separabilis à substantia Dei.

3. ratio pro Caietano impertentad ditionem relationis rationis tantū inutilē ad nodū diriemendum.

Sed contra arguitur tertiò; quia si voluntas libera non adderet aliquid reale intrinsecū appetitui necessario Dei; nec intelligi posset ille nouus respectus terminationis ad creatum obiectum accedere. Sequela probatur; quia respectus ille liberæ terminationis non est prorsus fictitius nullū referēs fundamētū in re; quia habitudo rationis, quæ ex parte rei accipitur, debet alicui reali fūdamēto inniti; aliàs enim abiret processus fictitiarum habitudinum vsq; in infinitum, nihilque proficeret ad aperiendum arcanum liberæ terminationis Dei ad obiecta creata. At, ex hypothesi, quòd non addatur aliquid in-

trin-

trinsecum necessariæ formæ voluntatis Dei, nō apparet fundamentum aliquod reale terminationis rationis; cùm tamen implicet, quòd extrema eodem modo se habentia, nulla facta in ipsis mutatione, transeant de contradictorio in contradictorium. Sed in illo primo signo, in quo concipimus voluntatem necessariam Dei, vt indeterminatam ad vtrumlibet, & creaturam in esse possibili, prout nimirum præsefert non repugnantiam, vt à Deo immutari queat ad vtramque contradictionis partem, nō intelligitur fundamentum aliquod cum ea, quasi contractione, & terminatione, vt substratum esse queat determinatæ habitudinis ad alteram partem contradictionis: igitur si in secundo signo non addatur aliquid facultati appetitus necessarij, non ei suppetit fundamentum terminationis rationis. Atqui illud additum nequit esse ens rationis, vel procedendum esset in infinitum, ita vt esset mera fictio; aut standum in aliquo reali addito non necessario; igitur libero.

Solutio quorūdā quòd fūdamentū trāsitus à cōtradictorio ad cōtradictoriū denominationis in Deo nō sit volūtas sed mutatio obiecti.

9 Si occurras; fundamentum huius terminationis liberæ, prout exprimit habitudinem rationis, non peti à voluntate Dei, quæ eadem ratione se gerit intrinsecè; sed ab obiecto, quod immutatur ad futuritionem. Quare non transit Deus à contradictorio in contradictorium, scilicet de non esse volentis ad esse volentis, extremis eodem modo se habentibus; cū fiat mutatio in creatura secūdùm esse obiectiuum, & cū ordine ad realem existentiam, quæ obiectiua creaturæ immutatio est fundamentū relationis rationis.

Expugnatur manifestè quatenus mutatio obiectiua trahatur à volūtate libera Dei vt cōtracta ad alterā partē cōtradictionis.

Contra sic; illud, quod se gerit vt quo, & vt ratio alterius, debet illud anteire; sed secūdùm apprehensionem nostram non concipitur mutatio facta in obiecto priùs quàm libera Dei terminatio ad illud: igitur mutatio obiectiua nequit esse fundamentum huius respectus talis liberæ terminationis: ac proinde fit, vt non valeamus percallere fundamentum talis habitudinis, & quòd respectus ille sit chimericus & fictitius. Maior, & consequentia patent; minor verò probatur; quia non ideo Deus terminatur ad creaturam per actum liberæ appetitionis, quia creatura à se ipsa nanciscatur talem modum essendi obiectiuum: sed è cōtra potiùs, ideo creatura talem immutationem obiectiuam nacta est, quia Deus illam liberè immutauit ad futuram existētiam: igitur respectus liberæ terminationis anteuertit mutationem obiectiuam, etiam secūdùm apprehensionem nostram; ac proinde noster intellectus à mutatione obiectiua non auspicatur, seu petit fundamentum ad formandam talem habitudinem rationis.

Acuta Aureoli axiomata

Quod subtiliter premit Aureolus *sub n. 4.* transcriptus; *quādo respectus aliquis habet esse ex solo fundamento, & nō ex termino, si fundamentum est necessarium absolutè, oportet quòd respectus ille necessitate absoluta cōsurgat.* Et post pauca; *transitus volitionis diuinæ super hāc creaturam consurgit ex solo fundamento, quod se tenet ex parte* Dei, *& nullo modo consurgit ex parte creaturæ; quia nullum esse habet nisi volitū, quod trahit ab huiusmodi transitu.*

4 oppositio cōtra cōmunem sententiā ex absimilitudine inter decretū & scientiā visionis quoad trāsitū à cōtradictorio in contradictoriū denominationis liberæ

10 Deinde quartò; vrgetur ratio ex discrimine, quòd intercedit inter scientiam visionis, per quam inspicit Deus creaturas futuras; & volūtatem siue decretum liberum, à quo trahitur obiectiua creaturarum immutatio ad futuritionē. Quia ideò asseritur Deus transiēs à cōtradictorio in cōtradictorium per sciētiam visionis, nimirum de nō esse inspiciētis creaturas ad esse inspiciētis (si cōstituisset producere creaturas aliquas, quæ núquam erūt) vel trāsiens de esse vidētis ad nō esse vidētis (si decreuisset nō producere creaturas, quæ de facto erunt pro aliqua differentia tēporis) quia actualis & exercita tendentia sciētiæ liberæ Dei ad creaturas præmittit in Deo aliquod fundamentū reale; nimirū decretum diuinæ volūtatis de existentia, aut non existentia creaturarum.

Trāsitus à nō esse volentis ad esse volentis nō præmittit fūdamentū ex parte Dei, sicut trāsitu per scientiā visionis

Sed habitudo rationis, quam importat decretum liberum Dei, non præsupponit aliquod fundamētum huius habitudinis: quia nō volūtatem necessariam nec indeterminatam pro primo signo ad vtramq; partem cōtradictionis: quia volūtas prout indifferēs in illa præsuppositione, nequit nostræ cōceptioni exhibere fundamētum ad formandam habitudinem rationis, quasi contractā ad alteram partem contradictionis: nec etiam petitur fundamentum ab obiecto creato, quia non ab eo, vt possibile est: cū possibilitas, quà talis, sit quid necessariū

abstrahens ab actuali existẽtia, ac proinde indifferens vt immutari queat obiectiuè ad vtramque contradictionis partem, nimirum ad existẽdum vel non existẽdũ. Nec etiã auspicatur intellectus fũdamentũ ad exprimendã huiusmodi habitudinẽ, ab obiecto vt immutato ad futuritionem; cùm ista futuritio præexigat actualem terminationem voluntatis liberæ Dei, tanquam causam huiusmodi futuritionis. Ergo si non addatur aliqua perfectio libera tenens se ex parte Dei, & anteuertens omnem mutationem obiectiuam extremi creati; non occurrit fundamentum aliquod conceptioni nostræ ad exprimendam habitudinẽ actualis, & determinatæ tendentiæ in alteram partem contradictionis.

Vltima ratio pro Caietano, quod si Deus in tẽpore adiret libera statuta mutaretur; nõ tamẽ realiter mutaretur nisi per additionẽ nouæ formæ realis

11 Vltimò: quia hæc additio terminationis liberæ ad actum necessariũ quæ concipitur in secundo signo rationis, talis est; vt si fieret in tẽpore Deus verè & realiter mutaretur. Si enim Deus ab æterno non præsetulisset terminationem illam liberam, quãtũ ad id, quod apponit appetitui necessario Dei; & postea in tempore accederet talis accretio voluntati necessariæ, mutaretur Deus realiter; quatenus realiter prosequeretur id, quod antea non expetebat. Atqui; Deus non immutatur intrinsecè per cõuentum habitudinum rationis, cũ plures alij respectus rationis Deo ex tempore congruant: igitur voluntas libera addit aliquid reale supra actum necessarium.

Alia opinio quod decretũ liberũ imbibat habitudinem rationis.

12 His expugnati rationibus Theologi aliquot autumarunt; voluntatem liberam Dei addere supra appetitum necessarium habitudinem rationis ad obiectum creatum, per quam intrinsecè cointegretur appetitio libera Dei in esse talis; adeò, vt ratio obiectiua decreti liberi ambiat, non solùm voluntatem necessariam, sed etiam habitudinem rationis ad obiectum creatum. Hoc placitum, quale quale sit, tribuitur Ferrariensi, 1. *contra gentes, cap.* 57. Et alijs Thomistis.

Ferrariẽsis.

Fũdamẽtũ opinionis Ferrariensis.

Et probatur; quia voluntas libera apponit aliquid supra actum necessarium, vt ostendunt præmissæ probationes pro Caietano; sed non addit aliquid reale intrinsecum, propter rationes, quæ euidenter Caietanum prosternunt: igitur addit aliquid rationis; ac proinde obiectiua ratio decreti liberi coalescit ex facultate necessaria appetitus diuini, & ex habitudine rationis ad obiectum creatum.

Textus Scoti, & fundamenta ad veram sententiam; quòd actus liber nil addat volitioni necessariæ.

Scotus

SCotus in 1. *sent. dist.* 39. *quæst. vnica.* §. *Iuxta prædicta de volũtate nostra, n. marg.* 21.

De absimilitudine libertatis voluntatis diuinæ & creatæ

13 *Quantùm ad primum dico; quòd voluntas diuina non est indifferẽs ad diuersos actus nolendi, & volendi; quia hoc in volũtate mea nõ erat sine imperfectione volũtatis. Volũtas enim nostra erat libera ad oppositos actus ad hoc, vt esset libera ad obiecta opposita; & hoc propter limitationem vtriusque actus respectu sui obiecti. Ergo posita illimitatione eiusdem volitionis ad diuersa obiecta; non oportet propter libertatem ad opposita obiecta, ponere libertatem ad oppositos actus.*

Volũtas diuina vt sit indifferens ad opposita obiecta non exposcit indifferẽtiam ad oppositas formas volitionis.

14 *Ipsa etiam voluntas diuina libera est ad oppositos effectus; sed hæc nõ est prima libertas, sicut nec in nobis. Remanet ergo libertas illa, quæ est per se perfectionis, & sine imperfectione, scilicet ad obiecta opposita. Ita quòd, sicut voluntas nostra potest diuersis volitionibus tendere in diuersa volibilia; ita illa voluntas potest vnica volitione simplici illimitata tendere in quæcumque volibilia. Ita quòd, si voluntas illa, vel illa volitio esset tantùm vnius volibilis, & non posset esse oppositi, quòd tamen est de se volibile; hoc esset imperfectionis in voluntate, sicut deductum est priùs de voluntate nostra.*

15 *Et licet in nobis posset distingui voluntas, vt est receptiua, & vt est operatiua, & vt productiua; ipsa enim est productiua actuum, & ipsa est, qua habens operatur formaliter volendo, & ipsa est receptiua volitionis suæ: tamẽ libertas videtur esse eius, in quãtũ est operatiua; in quãtũ scilicet habẽs eã formaliter, potest*

ea

ea tendere in obiectum. Ita igitur ponitur libertas in voluntate diuina per se, & primò, inquantum est potentia operatiua; licet ipsa non sit receptiua, nec productiua volitionis suæ: & tamen potest saluari in ea aliqua libertas inquantum productiua est.

Scotus

Licet enim productio in esse existentiæ non concomitetur necessariò operationem eius; quia operatio est in æternitate, & productio esse existentiæ est in tempore: tamen operationem eius necessariò concomitatur productio in esse volito. Et tunc non potest potentia illa voluntatis diuinæ primò quidem esse vt productiua; sed secundùm quid, scilicet in esse volito, & ista productio cõcomitatur eam, vt operatiua.

Prior est voluntas Dei vt operatiua seu adinstar operationis grammaticalis quam productio entis in esse volito

16 Quantùm ad secundum articulum dico; quòd voluntas diuina nihil aliud respicit necessariò pro obiecto ab essentia sua; ad quodlibet igitur aliud cõtingenter se habet, ita quod posset esse oppositi: & hoc considerando ipsam vt est prior naturaliter tendentia in illud obiectum. Nec solùm ipsa, vt voluntas, prior est naturaliter suo actu, sed etiam inquantum est volens; quia sicut voluntas nostra, vt prior naturaliter suo actu, ita elicit actum illum, quod possit in eodem instanti elicere oppositum: ita voluntas diuina inquantum ipsa est sub volitione, est prior naturaliter tendentia tali. Et ita tendit in illud obiectum contingenter, quòd in eodem instanti possit tendere in oppositum obiectum; & hoc tam de potentia logica, quæ est non repugnantia terminorum, sicut dictũ est de voluntate nostra: quam de potentia reali, quæ prior est naturali actu suo.

Viuida Theologia Scoti de indifferentia voluntatis diuinæ ad obiecta inquãtũ voluntas est sub actu inclinationis actualis.

Obseruationes in textum; vbi agitur de Scoti mente, nil ex parte obiecti se tenens complere intrinsecam rationem decreti liberi.

17 SED Vt literam istam explicemus, à qua, tanquam à penu ditissima neoterici petierunt, suppresso tamen Scoti nomine, quidquid ad rem istam enodandam facessere potuit. Adnotandum primò in illa Scoti verba, *sub numer. 13. Ergo posita illimitatione eiusdem volitionis ad diuersa obiecta, non oportet propter libertatem ad opposita obiecta ponere libertatem ad oppositos actus.* Ex quo Scoti pronuntiato apprimè deducitur discrimen, quod intercedit inter voluntatem creatam, & increatam; quòd voluntas creata cùm limitata sit, tam in ratione entis, quàm in ratione appetitus; vt feratur in vtramque contradictionis partem, nimirum in positionem obiecti, & non esse illius, exigit plures actus; cùm per vnicam volitionis formam nequeat in plura obiecta tendere, illa maximè; quæ contradictoriè opponuntur, vt obiectum esse, & non esse. Cùm enim actus creatæ voluntatis adæquetur proprio obiecto, à quo & speciem capit, non valet extra illud ferri; voluntas verò diuina, vt potequæ infinita, non solùm in ratione entis, sed etiam in ratione appetitiuæ inclinationis, sicut astruitur illimitata ad prosequutionem sui obiecti; ita fit, vt actus illius nequeat enti creato commensurari, nec adæquari, ac proinde nec per habitudinem ad illud specificari, quia hoc esset summæ imperfectionis, finiretur enim ab obiecto creato, si illi commensurari posset: vnde prouenit, vt diuina appetitio immutabilis perseuerans præstet in plura obiecta, & in prosequutionem, & fugam eiusdem obiecti, & in positionem, & negationem eius.

Scotus

Cur voluntas diuina nõ exposcit indifferẽtiã ad actus propter indifferẽtiã ad obiecta?

Exaratio literæ Scoti

18 Secundò sequitur; omnino diuersam libertatis & indifferentiæ rationem deferendam esse voluntati diuinæ ab ea, quæ creatæ voluntati tribuitur; voluntas enim creata, vt constituatur indifferens ad opposita obiecta, astrui debet indeterminata ad oppositos actus: voluntas verò diuina tantùm gerit indeterminationem ad obiecta, non tamen ad plures volitionis formas. Quòd ideo fit, quia cùm voluntas creata præseferat libertatem potentialem, & indifferentiam per modum actus primi ad exprimendos diuersos actus volitionis; ideò sibi vendicat aliam qualitatem realiter dissitam, per quam actualiter, & in actu exercito contrahatur potentialitas, & indeterminatio eius in

Cõsectariũ ex præmissis.

or

ordine ad obiectum; voluntas verò diuina, cùm sit actus purus in ratione appetitus, remouet quemlibet alium actum, à quo vltimò terminari posset indifferentia eius ad obiectum; non enim esset actus purus intra conceptum volitionis, si egeret aliquo alio actu, à quo contraheretur potentialitas, & indifferentia eius: quare solùm exprimit indifferentiam ad obiecta opposita.

Volũtas creata ob potentialitatem suã, nequit asseri indeterminata ad obiecta; quin sit indeterminata ad inclinationes impulsiuas elicitas

Quia cùm velle diuinum sit eminentissimum præseferatque per modum actus secundi quidquid illi adiungi posset, vt se liberè determinaret ad alteram contradictionis partem: & sicut facta illa appositione formæ intrinsecæ, quam confutiuit Caietanus, aut alia simili, intelligitur terminatio diuini appetitus in actu exercito ad obiectum creatum, ita & sine illa additione: cùm præcisa qualibet appositione formæ accedentis, sit perfect velle eminentissimum præseferens quidquid perfectionis est intra conceptum volitionis.

19 Tertiò obseruandum est in illa verba Scoti, *sub numer.* 15. Vbi loquens de voluntate creata ait.

Scotus

Ipsa enim est productiua actuum; & ipsa est, qua habens operatur, formaliter volendo; & ipsa est receptiua volitionis suæ: tamen libertas videtur esse eius inquantùm operatiua, inquãtũ scilicet habens eam formaliter potest ea tendere in obiectum.

Vbi Scotus tria munera recenset creati appetitus. Primum est, productio actuum, ad quos voluntas est indifferens, non solùm indifferentia contradictionis, nimirum ad positionem actus, & negationem eius; sed etiam indifferentia contrarietatis, quæ spectat actus positiuè oppositos; verbi gratia, amorem, & odium, prosequutionem, & fugam. Secundum munus voluntatis est; recipere qualitatis formam, quam per actionem spiratiuam, seu impulsiuam produxerat. Tertia voluntatis functio est; voluntatem operari circa obiectum, per eam qualitatem seu formã impulsus, quam in se produxit; illud autem operari voluntatis creatæ circa obiectum, non est illud immutare aliqua ratione intrinseca: sed in illud ferri per qualitatem impulsus, quæ ab Scoto appellatur operatio, seu actio grammaticalis; quia licet sit de genere qualitatis retinet tamen speciem actionis, quatenus termini actionum vitalium accipiuntur à verbis actiuis, quæ actiuam quasi inclinationem in obiecta exprimere videntur; verbi gratia intellectio ab intelligo, dilectio à diligo.

Tria munera voluntatis creatæ circa terminationẽ liberã apud Scotum

His igitur tribus voluntatis functionibus suppositis; voluntas astruenda est facultas libera respectu duplicis functionis: scilicet quatenus producit actum, & quatenus iam proprio actui cõposita, per illum liberè inclinatur actualiter in obiectum.

20 Sed adhuc emergit scrupulus ex illis Scoti verbis, *sub numer.* 15.

Scotus

Et licet in nobis posset distingui voluntas, vt est receptiua, vt est operatiua, & vt est productiua; tamen libertas videtur esse eius inquantum est operatiua, inquantum scilicet habens eam formaliter potest ea tendere in obiectum. Vbi Scotus videtur inficiari conceptum libertatis in voluntate, inquantum elicit actionem productiuam qualitatis impulsus; & libertatem constituere in sola cõpositione operationis impulsiuæ; seu qualitatis productæ ad potentiam liberam producentem.

Scrupulus emergẽs ex textu Scoti

Sed hoc non obstat; quia mens Scoti tantùm fuit, quod ratio libertatis exercitæ, seu per modum actus secundi, in actuali tendentia actus liberi in proprium obiectum quasi completè, & vltimò posita sit; tunc enim libertas potentiæ expletur, cùm adit exercitium actuale suæ liberæ terminationis. Non tamẽ iuit inficias Scotus; voluntatem, prout productiuã qualitatis, liberam esse; cũ vt sic, etiam astruatur indifferens ad oppositos actus; vt constat ex litera.

Diluitur

21 Obseruandum quartò in illa verba textus, *sub numer.* 15. *Operationem diuinæ voluntatis necessariò concomitatur productio in esse volito.* Quod ibi nomine operationis intelligit Scotus formam illam appetendi, quæ in diuina voluntate se gerit ad instar qualitatis, quæ in creatis dicitur operatio, & producitur per vim impulsiuam; licet in diuinis talis forma appetitionis actualis sit irrecepta, & inelicita, vt apertè docet Scotus. Hanc igitur operationem volitiuam increatam, autumat Doctor, esse productiuam ab æterno, non alicuius esse realis; vt de fide certum est; sed cuiusdam esse voliti, quod nil aliud est, quàm illud, quod ab alijs authori-

Scotus

Quid sit apud Scotum quod operatio diuinæ voluntatis producat rẽ in esse volito

ribus appellatur esse obiectiuum cum ordine ad futuram existentiam. Quatenus voluntas libera Dei immutat obiectiuè ens possibile, quod prout anteiuit actuale decretum, solùm concipiebatur cum potentia logica seu non repugnantia, vt ad absolutā existentiam trahi posset indeterminatio, & negatiua potentialitas illius: & hoc esse denominatiuum, seu obiectiuū, quod enti possibili à tēdentia decreti accedit, appellatur ab Scoto esse volitum.

Scotus

22 Adnotandum quintò, in illa verba eiusdem textus, *sub numer.* 15. "*Tamen operationem eius necessariò concomitatur productio in esse volito; & tunc non potest potentia illa voluntatis diuinæ primò quidem esse vt productiua.* Vbi aperit Scotus, voluntatem liberam Dei priùs intelligi in esse voluntatis liberæ, seu in esse operationis iuxta phrasim Scoti, quàm concipiatur vt productiua, vel immutatiua obiecti ad futuritionem; eò quòd tale esse volitum, vel immutatum obiectiuè, trahatur à volitione libera; ac proinde supponat decretum liberum adæquatè constitutum.

Volūtas libera prius est operatiua quā productiua.

Ex quo deducitur manifestè; respectū illum terminationis, quem exprimit decretum ad obiectum, nullatenus attinere posse ad ipsius decreti cōstitutionem. Quia respectus ille rationis, non solùm præmittit volitionem liberam, sed etiā esse obiectiuum, quod à decreto petitur. Quia cū sit merum ens rationis, & formetur adinstar, siue per analogiam ad respectum realem, quem infert causa ad proprium effectum; relatio verò causæ verbi gratia, habitudo paternitatis, non solùm præsupponat adæquatam cōstitutionem actionis generatiuæ, sed & ipsius substantiæ genitæ, quæ est terminus talis habitudinis paternitatis: ita pari ratione, habitudo illa, quā exprimit decretum ad obiectum (cùm spectet ad genus causæ efficiētis) nō solùm præsupponere debet adæquatam cōstitutionem decreti, quod habet rationem causæ respectu illius esse obiectiui, quod à decreto relinquitur; sed etiam præmittere terminum productum in illo esse volito; nimirum creaturam iam immutatam ad futuritionem; de quo vide infra *numer.* 30.

Habitudo rationis ad obiectū nequit esse de cōstitutione decreti liberi

23 Vltimò obseruādum in illū textū *sub n.* 16. *Sicut volūtas nostra, vt prior naturaliter suo actu, ita elicit actū illū, quod possit in eodem instāti elicere oppositum; ita volūtas diuina, inquantùm ipsa est sub volitione, est prior naturaliter tendentia tali; & ita tendit in illud obiectum contingenter, quòd in eodem instanti possit tendere in oppositum obiectum.*

Scotus

Ex quo constat; quòd sicut ab indifferentia creatæ voluntatis ad oppositos actus petitur, vt ipsa, prout prioritate naturæ anteit actum, cui in actu exercito componitur, potēs sit ad oppositū actū; nō solùm loquendo de potentia logica, seu per nō repugnantiam terminorum, sed etiam de potentia reali, & physica. Ita forma actualis volitionis Dei, quæ omnino necessaria est quoad esse, libera sit quoad tēdentiam in opposita obiecta; vt pro illa præsuppositione rationis, quæ anteuertit tēdentiam in tale obiectum, referat nō solùm potestatem logicam, siue nō repugnantiæ, sed etiam realem, & quasi physicam, vt possit attingere oppositum obiectum; de quo adi ea, quæ magis expendimus infra, *in controu.* 9. *de visione Dei, dist.* 3. *subdist.* 2. *ar.* 3. *n.* 9.

Expēditur vltra libertas volitionis diuinæ.

24 Ex quo sequitur; quòd ita spectāda sit eminentia talis actus diuinæ appetitionis per habitudinem ad extra; quòd sit forma, aut quasi forma quædam simpliciter necessaria quantùm ad esse, libera tamē quoad terminationem & causalitatem; ita vt integrum sit Deo, tendere, vel non tendere per istam formam suæ volitionis in obiecta creata. Id enim exprimunt illa verba Scoti, *sub num.* 16. "*Voluntas diuina, inquantùm est sub volitione, tendit in obiectum contingenter.* Nimirum quod appetitus Dei ita coniungatur formæ actualis impulsus, vt liberum sit Deo petere, vel non petere quasi effectum formalem volentis à forma cū habitudine ad tale obiectum. Adeò, vt quando per hanc formam non fertur Deus, tāquā per inclinationē volitiuā in obiectū, nil minus præseferat impulsiuæ actualitatis; quā si per talē formam adiuisset liberam tendentiam ad obiectum creatum. Nec enim ex hoc, quòd volitio Dei non conferat illi suum effectū formalem per habitudinem ad obiectum creatum, perit Deo aliquid intrinsecum; cùm semper referat formam illam volendi, vt absolutam, & necessariam in se, licet non vt relatā ad

Corollariū ex præmissis.

Scotus.

extremum creatum: quare tantùm amitteret extrinsecam ordinationem ad creata, ea ratione, qua autumant Thomistæ, quòd ad mortem secundi filij, nõ pereat intrinsecum aliquid in forma paternitatis, sed sola extrinseca ordinatio & extensio talis formæ, ad secundum filium.

Vera sententia statuitur improbans additionem formæ liberæ, etiam dissitæ metaphysica, aut formali distinctione ex natura rei.

Asser. 1. Decretũ liberũ nil addit intrinsecum Scotus

25 HIS Constitutis; dicendum primò; actum liberum Dei non apponere aliquid intrinsecum supra voluntatem necessariam. Sic omnes Theologi, Scotus loco citato, cui adhærent omnes eius discipuli. Ita etiam S. Thomas. *1. p. q. 19. artic. 2. ad 4.* & cum eo omnes Thomistæ, vno Caietano excepto, qui ab omnibus Theologis grauiter reprehenditur, apud quos in præsenti malè audit; eò quòd ex illius placito quamplura absurda Deitatis cõstitutioni repugnãtia inferantur; & probatur.

S. Thomas.

Ratio 1. cõtra Caietanum.

Primò; quia si daretur talis perfectio libera in Deo, quam comminiscitur Caietanus, esset realiter discreta ab ipsamet Deitatis substãtia, saltim tanquã modus à re; ac proinde subiret compositionem realem cum diuina natura. Antecedens patet; quia talis perfectio esset à Deo realiter separabilis, si Deus tale decretum non adiuisset; sed, quæ separari possunt realiter, etiam realiter dissident; vt constat ex his, quæ constituimus in appendice de distinctione entis: ergo.

2. ratio eò quòd quodcũq; additũ esset ipsamet substantia Deitatis cui repugnaret possibilitas logica

26 Secundò; quia talis perfectio, quò Deo inexisteret, esset ipsemet Deus realiter; quidquid enim Deo cohæret intrinsecè, est ipsamet Deitatis substãtia. Atqui, contradicit, aliquam proprietatem liberam, cui essentialiter nõ obstet potentia logica seu non repugnantia ad non essendum, esse ipsam Deitatis substãtiam; cũ Deus essentialiter sit suum existere, cui quidditatiuè repugnat mutabilitas ad non esse: in hoc enim formalissimè distinguitur à creatura, quæ in tota latitudine entis participati refertur tibilitatem in nihilum, vt in præcedenti articulo ostendimus.

Euasio inutilis

Si occurras; quòd supposito, quòd semel adiuerit Deus aliquod decretum, illi necessariò cohæreat.

Occupatur.

Contra; quia licet perfectioni liberæ obstaret non esse, ex hypothesi quòd Deus tale decretum exercuerit, propter constantiam diuinæ voluntatis; attamen, spectata ratione intrinseca actus liberi, illi non cõtradiceret versio ad nõ esse; sicut nec in primo signo, in quo concipitur voluntas vt indifferens ad vtrũlibet, obstat illi formæ liberæ potentialitas ad non esse.

Instatur efficaciùs ex propositis liberis quæ potuerũt exerceri à volũtate diuina de possibili, & nõ de facto.

Tum vel maximè: quòd omnes illi actus liberi, quos potuit exercere Deus & non exercuit, præseferunt non repugnantiam ad essendum, & modo actualiter sunt merum nihil cum non repugnantia logica ad existendum; ergo nanciscuntur eamdem possibilitatis rationem, quam sibi vendicant creaturæ possibiles: cùm ens possibile nil aliud sit, quàm non ens cum non repugnantia ad existendum.

Asser. 2. decretũ liberũ nõ addit aliquã cõceptibilitatẽ intrinsecã formaliter distinctã à voluntate necessaria.

27 Dicendum secundò; decretum liberum non addere supra appetitũ necessarium aliquam proprietatem formaliter ex natura rei distinctam cũ identitate reali, iuxta eam discretionis rationem, quæ de mẽti Scoti cõstituitur, inter Deitatẽ, & illius attributa. Sic etiã omnes theologi; quia Thomistæ tale distinctionis genus respuũt; & Scotistæ cũ Scoto explodũt indifferentiam in actu diuinæ volũtatis, nisi ad sola obiecta extrinseca; non tamen ad formalitates intrinsecas.

Probatur ex fũdamento Scoti de distinctione formali ex natura rei

Et probatur; quia distinctio formalis cum reali identitate in sentẽtia Scoti his tãtùm gradibus essendi & prædicatis accedit, quæ ab eadẽ entitate accipiũtur, tãquam metaphysici gradus eiusdẽ physicæ entitatis, vt liquet ex his, quæ tradidimus in appẽdice metaphysica de distinctione. At, ex hypothesi, quòd decretũ liberũ apponat aliquã perfectionem supra voluntatem necessariam Dei, non potest esse sola formalitas, vel conceptibilitas quædam, aut gradus metaphysicus eiusdem entitatis

tatis; quia prædicata metaphysica, seu conceptibilitates eiusdem entitatis, sicut non referunt distinctam existentiæ formam, ita nec separationem sustinere possunt. At decreta libera, si perfectionem aliquam intrinsecam vendicarent actui necessariò adiunctam, hæc separabilis esset à Deitatis substantia: siquidem Deus pro nutu adire, & nõ adire posset talem volitionis formam. Igitur, si decretum refert aliquid intrinsecum supra voluntatem necessariam, id nequit esse sola conceptibilitas, aut gradus essendi metaphysicus; sed modus, aut entitas existẽs in se, & à se; vel quòd eòdem redit, propriam sibi vendicans existentiã à Deitatis existentia realiter disiitam.

Obiectio ex principijs Scoti cõtra doctrinã præmissam.

28 Sed obijcies; illa distinguuntur formaliter ex natura rei in sententia Scoti, quæ diuersas diffinitiones, siue rationes formales sibi asciscunt; sed actus necessarius, & liber, vendicant sibi diuersas diffinitiones, vt perspicuum est: actus enim necessarius est ille, qui ita Deo inexistit, vt illi non cohærere non posit; actus verò liber, qui ita Deo insit, vt illi non congruere valeat.

Excutitur manifestè etiã in necessitate & libertate facultatis impulsiuæ creatæ.

Respondetur; quòd liberum, & nenecessarium, in voluntate Dei non exprimunt diuersas conceptibilitates intrinsecè, & ex natura rei distinctas; ea ratione, qua ex natura rei dissident distincta attributa, verbi gratia, iustitia, & sapientia; sed tantùm important diuersas connotationes, siue comparationes ad extrinseca, quæ non inferunt distinctionem ex natura rei, etiam in creatis; quod manifesto exemplo ostendere possumus. Quia eadem potentia voluntatis realiter, & formaliter, prout exprimit habitudinem ad proprium substratũ nimirum ad substantiam animæ, cui inest, est proprietas necessaria; prout verò comparatur ad actus, & obiecta, est potentia formaliter libera, vt omnes fatentur. Ita, immo & potiori ratione; idem velle Dei absque aliqua distinctione formali, prout comparatur ad Deitatem, vt affectio, vel quasi affectio eius, & ad obiectum increatum, & necessariũ, tale velle essentialiter est quid necessarium; prout verò refertur ad obiectũ creatum & cõtingens, tale velle est quid formaliter liberum absq; vlla prorsus distinctione.

Premitur instantia, eò quòd necessariũ & liberũ importẽt distinctas diffinitiones prædicatorũ intrinsecorũ in Deo.

29 Sed vrgebis; quòd ratio liberi est intrinseca in volitione diuina; & ratio seu cõceptus formæ necessariæ, etiã est intrinsecè in Deo; sed cõceptus liberi, & necessarij, differunt (cũ præseferãt distinctas diffinitiones) igitur sũt plures diffinitiones intrinsecè; ac proinde distinctæ formalitates ex natura rei; cũ apud Scotum sit cõstitutum axioma, quòd pluralitas diffinitionum, pluralitatem etiam rationum formaliũ ex natura rei dissitarum aperiat.

Infringitur perspicuè ex creatis

Respondetur; quòd si oppositio aliquid ageret, etiã obtineret; quòd volũtas, vt elicitiua propriæ actionis, ex natura rei distingueretur à se ipsa, vt receptiua eiusdem actionis, quod est absurdum; eò quod agere, & pati referant distinctas rationes obiectiuas. Quare ad instãtiam concedo; quòd necessarium & liberum, in decreto Dei sunt quid intrinsecum; quando verò subsumitur; sed necessarium, & liberũ, referunt distinctas diffinitiones. Sine cõnotatione extrinseci, nego; per habitudinem ad extrinsecũ concedo. Quò fit, vt tota discretio inter necessarium & liberum in voluntate Dei, non refundatur in conceptum obiectiuum diuini appetitus, prout intrinseca perfectio est præcisè loquendo; sed quà extrinsecè concernit extremũ creatum. Sicut intellectus possibilis quidditatiuè & absolutè spectatus est eadẽ potentia formaliter; siue quà elicitiuus intellectionis, siue quà substratum eius: licet quatenùs connotat habitudines actiui & passiui, posit extrinsecè distingui ratione connotati.

Asser. 3. volũtas libera nõ cõpletur per habitudinem rationis.

30 Dicendum tertiò; voluntatem liberam Dei non compleri vltimò & formaliter per habitudinem rationis, ita vt talis respectus sit de essentia decreti liberi. Sic noster Doctor in textu citato, vbi accuratissimè volitionis liberæ rationem expendens huiusmodi habitudinis nunquam meminit. Quare reprehensibilis est Ambrosij Machini assertio qui 1. p. q. 19. disp. 31 sect. 2. Tale cõmentũ Scoto & eius asseclis tribuit: nostrũ verò assertum probatur.

Machinus.

Probatur 1.

Quia respectus rationis, etiam prout obiectiuè in intellectu diuino existit (damus enim intellectũ Dei formare posse entia rationis) est quid fictum: igitur nequit esse tota forma, nec complementum formæ constitutiuæ effectus formalis vitalis, & intrinseci.

Tum etiam; quia respectus quilibet causæ ad effectum est posterior natura ipsamet substantia effectus producti; vt constat in relationibus realibus, quæ consurgunt, termino, & fundamento iam suppositis, vt in capite ad aliquid latiùs ostendimus. Si enim relatio paternitatis non præmitteret, non tantùm substantiam generantem, sed etiam substantiam genitam, quæ anteit filiationem, non posset esse paternitas simul natura cum filiatione. Ergo similiter habitudo rationis, quam exprimit decretum liberum, quæ fit adinstar, & per analogiam ad relationem realem, etiam supponere debet fundamentum, & terminum; nimirum volitionem liberam Dei, & creaturam obiectiuè immutatam. Atqui decretum non præmittit obiectum, vt immutatum ad futuritionem, cū omnis futuritio à decreto trahatur, tanquam à causa; ergo respectus rationis, qui præexigit extremum creatū quatenus substernitur immutationi obiectiuæ, nulla ratione spectare potest ad quidditatem decreti immutantis creaturam obiectiuè.

Cōfirmatur quia respectus causæ ad effectum est posterior ipso effectu.

De quo vide expressum Scoti testimonium elucidatum *sub numer.* 22. Vbi asseuerat, voluntatem, vt operatiuam, seu quatenus media volitione libera (quam Scotus appellat operationem) tendit in obiectum contingens, anteuertere mutationem obiectiuam, quā Scotus vocitat productionē in esse volito.

Mutatio obiectiua nō co integrat decretū, & est posterior decreto apud Scotum.

31 Assertio quarta, quæ potius dicenda est consectarium quoddam ex dictis depromptum; concluditur enim sufficienter à negatione additionis realis, formalis, & rationis, quam in tribus præcedentibus assertis apperuimus: voluntatem liberam Dei nihil apponere supra appetitum necessarium, quod subintret quidditatiuam constitutionem decreti liberi. Cæterùm, quia in illis controuersijs, quæ humanum captum exuperant expeditiùs proceditur via remotionis, aut negationis (vt aiunt) remouendo à diuina actualitate omnem potentialitatem, & imperfectionē; (cū in istorum arcanorum reseratione magis pateat de Deo, quid non sit, quàm id quod sit) ita in hoc difficillimo mysterio certò scimus; decretum liberum non addere supra voluntatem necessariam, realitatem aliquam, formalitatē, aut respectum rationis, qui ad eius quidditatem attineat. At qua ratione fieri valeat, vt sine accessu alicuius formæ trāseat Deus de non esse volentis ad esse talis, pro isto statu callere non possumus: sufficeret tamen si oppositis argumentationibus plenè satisfacere possemus, ad quod se minus præstare fatentur celebriores Theologi. Vnde in isto arcano id solùm spectari debet, quod à diuina substantia omnē prorsus ableget imperfectionem; licet fateamur, humanā imbecillitatē in diluendis rationibus oppositis minus valere.

Asser. 3. im portās cōpēdiū totius doctrinæ præmissæ.

Respondetur ad opposita fundamenta; & vindicatio Aureoli à recentium vellicatione.

32 PRopter argumenta, quibus Aureolus communem sententiam impetiuit, ab aliquibus ei nota absurdæ opinionis inuritur; quæ actum liberum Dei, non in ratione aliqua intrinseca cōstituit, sed in connotatione obiecti extrinseci.

Ad fundamēta opposita satisfactio.

Quod placitum videtur insinuasse Aureolus loco citato, illis verbis sub §. *Ex præmissis itaque patet*. Vbi ait. *Potest autem exemplar poni ad hoc de virtute calefactiua ignis, quæ si posset præsente stuppa ignire, & non ignire; non est dubium, quòd dum igniret, nihil præageret in se, nec intrinsecè determinaretur.* Vbi videtur velle Aureolus; quòd si vis ignefactiua esset ab intrinseco indifferēs ad vtrāq; partē cōtradictionis, nec exprimeret aliquid additum intrinsecū cōtrahēs per modum actus secūdi; tunc data ea hypothesi ignitio actualis solā extrinsecā cōnotationē passi importaret. Cū ergo prædictus author tali exēplo vtatur ad aperiēdā indifferentiā libertatis diuinæ; fiet, vt apud Aureolū, volūtas libera nil aliud præseferat, nisi obiecti extrinseci connotationem.

Aureolum malè audit apud aliquos, eò quòd decretū liberū in extrinseca cōnotatione cōstituere videatur.

Valentinus Herice multus est in liberādo Aureolo, *in tract.* 2. *de voluntate Dei, disp.* 16. *cap.* 10. Sed non videtur Au-

Herice laborat in asserēdo Aureolo. Sed nō attigit mentem ipsius.

Aureoli mentem attigisse. Quàm vt breuiter enodemus, præmittimus; Aureolum tantùm inficiatum esse; voluntatem Dei addere rationem aliquam obiectiuam intrinsecam supra conceptum Deitatis.

Germana elucidatio sensus Aureoli

Nunquam tamen autumasse; volitionem liberam in sola connotatione extrinseca consistere. Aliud enim est, quòd ratio obiectiua liberæ volitionis non apponat aliquid intrinsecum supra conceptum Deitatis; aliud verò, quòd adæquata ratio decreti liberi in extrinseca obiecti connotatione posita sit.

Apud Aureolũ nec decretũ liberũ nec aliquod attributũ addit supra Deitatem perfectionẽ aliquã intrinsecã sed solũ conotatũ extrinsecum.

Quòd autem Aureolus in ea fuerit sententia, vt opinatus sit; nec volitionem liberam, nec quodlibet aliud attributum necessarium Dei, importare aliquam rationem obiectiuam intrinsecam supra Deitatem, vel Deitati additam; sed referre eamdem explicitam, & obiectiuam Deitatis rationẽ cum sola appositione vel additione cõnotati extrinseci; patet ex eodem Aureolo in 1. *sent. dist.* 45. *ar.* 3. §. *Circa tertium ergo considerãdum.* Vbi docet.

33 *Modus iste distinguendi, qui supra frequenter positus est, sufficit inter attributa; & summè congruit Deitati. Videlicet; quòd* Deitas *est ratio absoluta, & ipsa eadem, nulla ratione intrinseca addita, aut modo aliquo intrinsecè variata, est quoddam velle, & quoddam intelligere, & veritas, & bonitas; & sapientia, atq; iustitia, & sic de perfectionibus alijs: nisi quòd semper additur extrinsecè aliquod connotatum distinctum.*

Cõfirmatur vltra ex Aureolo quòd nec velle Dei nec aliquod aliud attributũ importet aliquod additũ intrinsecũ sed solũ adiũctionẽ cõnotati extrinseci.

Et in eadem distinctione. §. *Quod voluntas & cætera perfectiones.* Paulò ante responsionem ad quæstionem, quæ est ante primum articulum. Vbi ait. *Sed in oppositum videtur, quòd voluntas, & cætera perfectiones sint idipsum, quòd ratio Deitatis, nullo penitus addito intrinsecè, sed tantùm extrinseco connotato; constat enim, quòd ratio Deitatis est perfectissima, sed si non esset intrinsecè eadem ratio cũ intelligere, & velle, & cæteris perfectionibus, non esset simpliciter perfectissima, immo inter omnes minus perfecta. Tum, quia perficeretur per omnes; tum quia non esset viuida, sicut rationes importatæ per intelligere, & velle: tum quia non esset beatifica, nec haberet rationem finalis boni, sicut ipsum velle, in quo consistit beatitudo principaliter, & vltimatè, quæ omnia sunt absurda.*

Ergo necesse est dicere, non solùm Catholicè, sed etiam phylosophicè; quòd ipsamet ratio Deitatis sit quoddam intelligere, & quoddam velle, & sic de alijs perfectionibus, nullo intrinseco addito; solùm adiuncto aliquo extrinseco connotato. De qua Aureoli sententia, quam etiam recipit Basilius Pontius, egimus supra *in controu.* 1. *ar.* 4. *à n.* 2. *vsque ad* 5.

Basilius Põtius.

34 Cæterùm, quòd etiam expressè tradiderit Aureolus, volitionem liberam esse ipsammet Deitatis substantiam; ac proinde in solo connotato extrinsèco consistere non posse. Constat ex loco citato ex 1. *sent. dist.* 47. *arti.* 1. §. *Ex præmissis itaque patet.* Vbi sic habet. *Et secundùm hoc Deitas induit rationem voluntatis ex isto certo connotato, quod est habere omnem actum exteriorem in sua potestate. Quidquid ergò Deus extra producit, voluntate producit, & voluntariè; non quidem actu desiderij, aut cuiusdam optatus, vel volitionis tendentis in non habitũ ad hoc, quòd habeatur: sed quia producit quadã dominatiua vi, & potestatiua virtute, quæ est ipsamet ratio* Deitatis, *qua potest producere, vel non producere.* Quid apertius? Si formam eam, per quam Deus agit liberè ad extra, non distinguat Aureolus ab ipsamet ratione Deitatis.

Volitio libe ram cõsistit in cõnotato extrinseco apud Aureolum.

Volitio libera est ipsamet ratio Deitatis apud Aureolũ

35 Nec exemplum, quòd ex Aureolo contra ipsum obijcitur, obtinet; eum existimasse, actum liberum Dei in sola extrinseca connotatione consistere, Quia, sicut si ignefactiua facultas esset indifferens ad combustionem eam, quæ nil adderet intrinsecum virtuti ignefactiuæ; sed esset ipsamet virtus ignefactiua cùm connotatione extrinseci, hicce connotaret passum extrinsecum illa actualis ignitio; causalitas tamen ignitionis exercitæ non esset extra ipsiusmet ignis quidditatem, sed esset eademmet virtus ignitiua exercita cum additione & connotatione extrinseci. Ita apud Aureolũ, licet decretũ liberum cõnotet extremũ creatum; eius tamen ratio intrinseca non dissidet à substantia Deitatis; vt liquet ex dictis.

Ex nullo Aureoli pronũtiato colligi potest, quòd decretũ consistat in solo connotato.

Vnde illa verba Aureoli, transcripta, *sub numer.* 32. *Non est dubium, quòd dum igniret nihil praageret*

Amplior illustratio doctrinæ Aureoli.

Scotus

in se, nec intrinsecè determinaretur. Ex dictis perspicuam interpretationem excipiunt, Si enim ignis per suam essentiam igniret, itaut ignitio actualis, vel non ignitio, nil apponeret vel tolleret intrinsecum additum virtuti igne factiuæ; manifestè sequitur, quòd tale agens in ea hypothesi non determinaretur intrinsecè dum actu igniret, tanquam per appositionem formæ additæ: sed, quod omnis determinatio actualis, vt de nouo accedens, se teneret extrinsecè ex parte termini producti. Ex quo inscitè contra Aureolum producitur, quòd ignitio in extrinseco connotato consistat; cùm tantùm inferatur; quòd ignitio nihil addat intrinsecum, sed sit essentialiter ipsa met ignefactiua virtus cum connotatione extrinseci; quod de actibus liberis sustinet sana, & communis theologia.

Argumenta verò, quæ Aureolus instruit contra communem sententiam, obtundentur ijsdem ictibus; quibus probationes ex Aureoli argumétationibus producta corruent, quare.

Dilutio primæ rationis pro placito Caietani.

36 Ad primum argumentum; respondetur, admittendo duo illa signa rationis, vt supponit oppositio prædicta. Negamus tamen; in secundo signo exigi aliam formam, per quam se quasi contrahat Deus ad alteram contradictionis partem. Quia, vt diximus, cùm velle Dei sit simpliciter illimitatum, & actus purus intra conceptum appetitus refert pro illo primo signo, in quo non concipitur determinatum ad alteram contradictionis partem, quidquid eminentiæ, & perfectionis volitiuæ illi potuisset accrescere in secundo signo, vt adiret determinationem ad alteram partem. Vnde, non ideò apprehendimus Deum in primo signo, vt non determinatum ad alteram partem, quasi in illo non præsetulisset formam sufficientem ad se determinandum; sed quia secundùm inadæquatas conceptiones nostras actus primus anteit secundum, etiam in Deo, in quo nulla datur discretio inter actum primum, & secundum. Quò fit, vt illa eadem indiuisibilis forma, quæ concipitur in actu primo; intelligatur in secundo signo, vt exhibens actum secundum, & quasi contrahens Deum ad alteram partem contradictionis.

37 Ad secundum respondetur; quòd tam forma volitionis in Deo; quàm effectus, vel quasi effectus intrinsecus ipsius, nimirum volens, vendicant sibi necessitatem quoad esse; indifferentiam verò quoad causalitatem, & terminationem. Nec incongruit, quòd forma increata necessariò copulata quoad esse; non necessariò conferat tendentiam ad obiectum creatum & contingens. Quia cùm respiciat absolutissima ratione quodlibet ens creatum, nec expectet speciem à contingenti obiecto; integrum est illi exhibere, aut non exhibere suum effectum quasi formalem, cum habitudine ad extra, siue connotatione extremi creati; licet ad intra necessariò conferat suum effectum formalem. Nec instantia de voluntate creata plurimum vrget; quia enim finita est, & exhauritur species eius circa proprium obiectum, nequit non inclinare substratũ, cui componitur actualiter, in tale obiectum.

Satisfactio ad 2. arg. de necessitate volitionis quoad esse & indifferẽtia quo ad terminationem ad extra

38 Ad tertium respondetur; quòd ibi confunditur terminatio libera cum respectu rationis, cùm tamen maximè dissideant, vt ex dictis liquet; licet à nobis explicetur tendentia libera per habitudinem rationis ad obiectum futurum. Si ergo argumentum procedat de respectu rationis; dicimus, Deũ non transire de contradictorio in contradictorium absque aliqua mutatione. Quia talis habitudo rationis præmittit, non solùm decretum, & tendentiam liberam eius; sed etiam mutationem obiectiuam; quæ à decreto relinquitur, vt constat ex tertio asserto; vbi ostendimus, habitudinem illam supponere fundamentum, & terminum obiectiuè immutatum, ad instar relationis realis, quæ etiam præmittit fundamentum, & terminum. Habitudo enim decreti ad rem, quam obiectiuè immutat ad futuritionem, spectat ad genus causæ efficientis, vt perspicuum est, cùm sit respectus causæ ad causatum in tali obiectiuo esse, ac proinde non concipitur ante terminum productum; sicut nec relatio patris afficit substantiam generantem ante existentiam substantiæ genitæ, imo & præsupposita genita substantia secundùm prioritatem naturæ.

Pro respon. arg. 3. expẽsio discriminis inter terminationẽ liberã quidditatiuè spectatã, & respectũ rationis, quẽ infert libera terminatio.

39 Si autem roges, quænam sit mu-

Quid sit ens obiectiuè immutari à decreto libero vel produci in esse volito iuxta Scoti phrasim?

mutatio obiectiua, quæ supponitur ad habitudinem rationis? Licet id attigerimus, *numer. margin.* 21. Penitior tamen discussio subijcienda est. Quare breuiter dico; quòd quando obiectum astruitur immutatum à decreto; id intelligendum non est de mutatione physica & reali, quia esse obiectivum non est quid reale, vt realiter immutari valeat: sed de mutatione obiectiua cum ordine ad futuram existentiam, quæ mutatio relinquitur à decreto libero Dei. Ex eo enim, quòd Deus vult talem creaturam esse pro aliqua differentia temporis, intelligitur talis creatura cum determinata habitudine ad existendum, quam non referebat in esse posibili; quia ens posibile, vt tale formaliter, tantùm exprimit potestatem vt sit, non tamen determinatam futuritionem. Vnde dicitur mutari obiectum à posibilitate ad futuritionem; quatenùs transit de non esse determinati ad existendum ad esse determinati ad existendum pro aliqua differentia temporis: & hæc appellatur mutatio in esse obiectiuo.

Etiã res immutatur obiectiuè dũ cõtrahitur ad absolutã nõ futuritionẽ

Quæ mutatio etiam congruit creaturis illis posibilibus, quæ nunquam erunt; quia ex hoc quòd Deus decreuit creaturam aliquam posibilem nunquã producere; relinquitur in illa quoddam non esse futuritionis, propter quod dicitur res mutari in esse obiectiuo: quatenùs transit ab indifferentia ad essendum, & non essendum, ad determinatam negationem futuritionis, quæ ad decretum subsequitur. Hæc igitur mutatio obiectiua est illa, quæ supponitur ad respectum rationis; quia habitudo rationis præexigit decretum liberum & terminum eius, scilicet creaturam obiectiuè immutatã: quia cũ instar relationis realis fiat, debet fundamentũ & terminum præmittere.

Si argumẽtũ procedat nõ de respectu rationis ad creaturã sed de trãsitu à nõ esse volẽtis ad esse volẽtis magis vrget oppositio.

40 Cæterùm; si procedat argumentum de volitione libera intrinsecè spectata, prout non includit relationem rationis, quæ ad decreti liberi quidditatem non attinet; magis vrget oppositio. Quia etiam vt sic transit Deus à contradictorio in contradictorium; scilicet de non esse volentis ad esse volentis, nulla mutatione supposita, quæ sit ratio huius transitus. Licet enim mutatio obiectiua anteuertat habitudinem rationis, quæ ad voluntatem liberam subsequitur; non tamen antecedit decretum liberum, à quo obiectum, & mutationem, & futuritionem haurit, vt diximus. Remanet igitur argumentum adhuc in sua vi; vrget enim, extorquetque rationem, cur apprehensa in primo signo illimitata immẽtia appetitus Dei, & non concepta forma determinãte ad alteram partem contradictionis, intelligi queat in secundo signo talis determinatio absque appositione formæ determinantis?

Refertur trãsitus à cõtradictorio ad cõtradictoriũ denominationis assignata additione virtuali.

Respondetur ergo; quòd transitus à contradictorio in contradictorium nequit intelligi sine additione aliqua formali; aut virtuali, vel per æquiualentiam. Et quia velle Dei, licet formaliter simplicissimum sit; est tamen virtualiter plura: ideò vi illius præsefert Deus omnes illas denominationes absque mutatione, vel appositione nouæ formæ, quas præstare posset pluralitas & discretio actuum. Vnde, licèt in primo signo non intelligamus velle Dei, nisi vt ens omnino necessarium, & in secundo signo apprehendatur, vt quid formaliter liberum; non fit additio formalis, sed tãtùm virtualis.

Scotus

Quæ virtualis additio petitur ab Scoto loco citato, *numer. margin.* 14. Vbi ait. *Sicut voluntas nostra potest diuersis volitionibus tendere in diuersa volibilia; ita illa voluntas potest vnica volitione simplici illimitata tendere in quæcunque volibilia.* Vbi Scotus autumat, eumdem diuini appetitus actũ plures denominationes volentis, nolentis, &c. præstare posse; eò quòd infinitis creatæ voluntatis appetitionibus æquipolleat.

Firmior probatio ex Scoto

Sed restat vice coronidis prædictam doctrinam optimo alio Scoti textu firmare; quem nobis suppeditat Scotus in 4. *sentent. distinct.* 16. *quæstion.* 2. §. *Ad propositum, sub numer. margin.* 10. Vbi inquit.

Scotus

Quæcunque absoluta obiecta voluntas creata potest velle pro eodem nunc, vel pro alio, siue vno actu, siue diuersis; voluntas diuina potest vno actu velle pro eisdem nunc, vna volitione realiter, sed diuersis secundùm rationem. Quia voluntatem esse limitatam ad aliqua obiecta, secundaria præcisè, ita quòd ad alia non possit, est imperfectionis in voluntate; & per consequens pro

diuersis instantibus potest velle affirmationem, & negationem isti nullo modo in se variato ante actum volitionis.

Scotus

Vbi circa illa verba, *vna volitione realiter, sed diuersis secundùm rationem*; restat obseruandum: Quòd ibi nulla ratione opinatur Scotus; aliquid rationis spectare ad complementum vitalis & liberæ terminationis: sed eminentiam diuinæ volitionis, seu pluralitatem virtualem eius, esse fundamentum distinctionis rationis; eò quod illimitata simplicitas volitionis diuinæ æquiualeat pluribus infinitisque actuum creatæ voluntatis repetitionibus. Vbi etiam taxatur commentum illud, quod explosimus supra *sub num.* 27. Quòd scilicet decretum liberum supra necessarium prædicatum volitionis diuinæ addat formalitatem aliquam ex natura rei distinctam; cùm Scotus tantùm hic sustineat additionem, & distinctionem rationis, in illis verbis. *Vna volitione realiter, sed diuersis secundùm rationem.*

Scotus

Resp. ad 4. arg.

41 Ad quartum argumentum respondetur; tantũ agere; faciliùs intelligi trãsitũ Dei de nõ esse videtis scientia visionis ad esse videtis, & è cõtra; quã trãsitum de non esse volentis ad esse volẽtis, quod fatemur ingenuè. Quia in primo transitu præmittitur extra ipsam scientiam determinata obiecti futuritio, quæ sit ratio ex parte obiecti terminationis scientiæ Dei in illud: voluntas verò libera non supponit obiectum immutatum, in quod tendat, sicut scientia visionis, sed potiùs immutat, ac producit obiectum in tali esse obiectiuo. Attamen, cùm additione virtuali vel per æquiualentiam etiam intelligitur transitus de non esse volentis ad esse volentis eò quòd illimitatum velle Dei conferat quidquid à multiplicitate actuum præstari posset.

Ad vltimũ arg. Basolius

42 Ad vltimum dicimus; quòd hãc dubitationem ex antiquis Scoti discipulis excitauit Ioannes Basolius *in 1 sen. dist. 45. q. 2. ar. 3.* Vbi refert opinionem asserentem; Deum transire posse de esse volentis ad non esse volentis absque aliqua physica mutatione: quæ sententia his rationibus innitebatur.

An mutatio decreti immediatè ex primat physicã mutatio nẽ in Deo

Deus ab æterno voluit creaturam, & potuit non velle sine sui mutatione; igitur adhuc potest non velle creaturam quam aliquando voluit sine sui mutatione. Deinde, *relatio rationis noua potest aduenire alicui sine sui mutatione; sed voluntatis Dei ad alia extra se volita non est, nisi relatio rationis; ergo.* Prædictam sententiam refellit Basolius loco citato. §. *Contra istam opinionem.* Sed immeritò, cũ illius probationes euidenter obtineant intentum.

Refellitur Basolius

Vera solutio de mutatione morali

43 Quare respondetur ad argumentum; ex mutatione decreti non colligi in Deo mutationem physicam formaliter & immediatè; inferri tamen quamdam mentis inconstantiam, leuitatem, instabilitatem, & imprudentiam in rebus agendis. Quia mutare propriæ voluntatis constituta, esto quod, non fiat accretio, vel diminutio alicuius entitatis vel realitatis in appetitu libero, est maxima imperfectio; vnde quando Deus asseritur immutabilis, non solùm remouetur mutatio physica, sed etiam moralis: eò quòd diuinæ actualitati non solùm contradicant imperfectiones physicæ, quæ scilicet important compositionem, mutationem aut quid simile; sed etiam imperfectiones morales, quæ intelligi possent sine physica mutatione, quæ immediatè, & per locum intrinsecum ex ipsis colligatur. Nam velle mentiri, aut velle peccatum, possent intelligi in Deo sine aliqua appositione, vel deperditione alicuius actualitatis intrinsecæ; si posset Deus ab æterno ea obiecta absona appetere per volitionem liberam. Attamen licet immediatè, & per locum intrinsecum ex talium obiectorum appetitione non inferatur alicuius nouæ entitatis accretio, aut diminutio; colligitur tamen, illam voluntatem non esse per se rectam, & essentialiter bonam, ac proinde esse non posse voluntatem Dei: vnde mediatè ex mutatione illa, & indecentia morali peteretur mutatio, aut negatio physicæ entitatis Dei. Ita pari ratione, ex mutatione morali diuini decreti, licet non inferatur immediatè & per locum intrinsecum, mutatio, aut negatio entitatis physicæ Dei, colligitur tamen immediatè talem entitatem, seu personam esse inconstantem, ac instabile; ac proinde non posse esse Deum.

Refutantur placita Arrubal, & Herice.

Ad secundam opinionem patet ex dictis.

Cæterùm, aliam recentium Theologorum opinationem autumantem; voli-

litionem liberam intrinsecè cointegrari ex voluntate Dei, & actione externa, contra Arrubal & Herice confutamus infra, *in controuersia 9. Generali de Visione Dei, distinction. 3 subdistinction. 2. artic. 3* expendentes, *an decreta libera diuina voluntatis attineant ad obiectum visionis? sub numer. margin.* 13. *perlege à numer.* 8. *vsque ad* 14. *inclusiuè*. Vbi mentem Scoti ad plenum elucidamus, & literam in præsenti articulo exaratam, iterum per particulas versamus.

CONTROVERSIA OCTAVA DE AETERNITATE DEI.

De affinitate aeternitatis & immutabilitatis.

ITA Affine est attributum hoc præcedenti, vt expendatur a Theologis, vtrùm attributa immutabilitatis, & æternitatis, aliqua ratione differant? Quare doctrinæ series exposcit, vt post immutabilitatis discussionem, de æternitate disputatio attexatur. Præsens verò controuersia bipartita erit in duos articulos; primus disseret de æternitate Dei: alter de duratione creata permanenti, & succesiua.

ARTICVLVS I.

Quæ sit ratio obiectiua æternitatis Dei?

SVMMARIVM.

Opinio Aureoli, (cui adhæsit Petrus Hurtado) contendentis, æternitatem Dei non esse propriè durationem; suadetur. Num. 1.

Confutatur. Num. 4.

Æternitatem claudere in suo conceptu men-

diuersis instantibus potest velle affirmationem, & negationem isti nullo modo in se variato ante actum volitionis.

Scotus

Vbi circa illa verba, *vna volitione realiter, sed diuersis secundùm rationem*; restat obseruandum. Quòd ibi nulla ratione opinatur Scotus; aliquid rationis spectare ad complementum vitalis & liberæ terminationis: sed eminentiam diuinæ volitionis, seu pluralitatem virtualem eius, esse fundamentum distinctionis rationis; eò quod illimitata simplicitas volitionis diuinæ æquiualeat pluribus infinitisque actuum creatæ voluntatis repetitionibus. Vbi etiam taxatur commentum illud, quod explosimus supra *sub num.* 27. Quòd scilicet decretum liberum supra necessarium prædicatum volitionis diuinæ addat formalitatem aliquam ex natura rei distinctam; cùm Scotus tantùm hic sustineat additionem, & distinctionem rationis, in illis verbis. *Vna volitione realiter, sed diuersis secundùm rationem.*

Scotus

Resp. ad 4. arg.

41 Ad quartum argumentum respondetur; tantũ agere; faciliùs intelligi trãsitũ Dei de nõ esse vidẽtis scientia visionis ad esse vidẽtis, & è cõtra; quã trãsitum de non esse volentis ad esse volẽtis, quod fatemur ingenuè. Quia in primo transitu præmittitur extra ipsam scientiam determinata obiecti futuritio, quæ sit ratio ex parte obiecti terminationis scientiæ Dei in illud: voluntas verò libera non supponit obiectum immutatum, in quod tendat, sicut scientia visionis, sed potiùs immutat, ac producit obiectum in tali esse obiectiuo. Attamen, cùm additione virtuali vel per æquiualentiam etiam intelligitur transitus de non esse volentis ad esse volentis eò quòd illimitatum velle Dei conferat quidquid à multiplicitate actuum præstari posset.

Ad vltimũ arg. Basolius

42 Ad vltimum dicimus; quòd hãc dubitationem ex antiquis Scoti discipulis excitauit Ioannes Basolius *in 1 sen. dist. 45. q. 2. ar. 3.* Vbi refert opinionem asserentem; Deum transire posse de esse volentis ad non esse volentis absque aliqua physica mutatione: quæ sententia his rationibus innitebatur.

An mutatio decreti immediatè exprimat physicã mutatio nẽ in Deo?

Deus ab æterno voluit creaturam, & potuit non velle sine sui mutatione; igitur adhuc potest non velle creaturam quam aliquando voluit sine sui mutatione. Deinde, *relatio rationis noua potest aduenire alicui sine sui mutatione; sed voluntatis Dei ad alia extra se volita non est, nisi relatio rationis; ergo.* Prædictam sententiam refellit Basolius loco citato. §. *Contra istam opinionem.* Sed immeritò, cũ illius probationes euidenter obtineant intentum.

Refellitur Basolius

Vera solutio de mutatione morali

43 Quare respondetur ad argumentum; ex mutatione decreti non colligi in Deo mutationem physicam formaliter & immediatè; inferri tamen quamdam mentis inconstantiam, leuitatem, instabilitatem, & imprudentiam in rebus agendis. Quia mutare propriæ voluntatis constituta, esto quod, non fiat accretio, vel diminutio alicuius entitatis vel realitatis in appetitu libero, est maxima imperfectio; vnde quando Deus asseritur immutabilis, non solùm remouetur mutatio physica, sed etiam moralis: eò quod diuinæ actualitati non solùm contradicant imperfectiones physicæ, quæ scilicet important compositionem, mutationem aut quid simile; sed etiam imperfectiones morales, quæ intelligi possent sine physica mutatione, quæ immediatè, & per locum intrinsecum ex ipsis colligatur. Nam velle mentiri, aut velle peccatum, possent intelligi in Deo sine aliqua appositione, vel deperditione alicuius actualitatis intrinsecæ; si posset Deus ab æterno ea obiecta absona appetere per volitionem liberam. Attamen licet immediatè, & per locum intrinsecum ex talium obiectorum appetitione non inferatur alicuius nouæ entitatis accretio, aut diminutio; colligitur tamen, illam voluntatem non esse per se rectam, & essentialiter bonam, ac proinde esse non posse voluntatem Dei: vnde mediatè ex mutatione illa, & indecentia morali peteretur mutatio, aut negatio physicæ entitatis Dei. Ita pari ratione, ex mutatione morali diuini decreti, licet non inferatur immediatè & per locum intrinsecum, mutatio, aut negatio entitatis physicæ Dei; colligitur tamen immediatè talem entitatem, seu personam esse inconstantem, ac instabilẽ; ac proinde non posse esse Deum.

Ad secundam opinionem patet ex dictis.

Refutantur placita Arrubal, & Heric.

Cæterùm, aliam recentium Theologorum opinationem autumantem; voli-

litionem liberam intrinsecè cointegrari ex voluntate Dei, & actione externa, contra Arrubal & Herice confutamus infra, *in controuersia 9. Generali de Visione Dei, distinction. 3. subdistinction. 2. artic. 3.* expendentes, *an decreta libera diuinæ voluntatis attineant ad obiectum visionis? sub numer. margin. 13. perlege à numer. 8. vsque ad 14. inclusiuè.* Vbi mentem Scoti ad plenum elucidamus, & literam in præsenti articulo exaratam, iterum per particulas versamus.

CONTROVERSIA OCTAVA DE AETERNITATE DEI.

De affinitate æternitatis & immutabilitatis.

ITA Affine est attributum hoc præcedenti, vt expendatur a Theologis, vtrùm attributa immutabilitatis, & æternitatis, aliqua ratione differant? Quare doctrinæ series exposcit, vt post immutabilitatis discussionem, de æternitate disputatio attexatur. Præsens verò controuersia bipartita erit in duos articulos; primus differet de æternitate Dei: alter de duratione creata permanenti, & successiua.

ARTICVLVS I.

Quæ sit ratio obiectiua æternitatis Dei?

SVMMARIVM.

Opinio Aureoli, (cui adhæsit Petrus Hurtado) contendentis, æternitatem Dei non esse propriè durationem; suadetur. Num. 1.

Confutatur. Num. 4.

Æternitatem claudere in suo conceptu men-

mensuram rationis opinatus est Ferrariensis. Num. 5.

Æternitatem esse realem Deitatis mensuram autumarunt alij. Num. 7.

Vtraque opinio convellitur. Numer. 15.

Obiectiuam æternitatis rationem ex positiuo, & negatione mensuræ cointegrari, asseruit Vazquez. Numero 21.

Aliorum sententia, qui astruūt, negationem desitionis ad rationem æternitatis attinere. Num. 22.

Expugnantur ista duo placita. Numer. 23.

Textus Scoti, & illius explanatio. Nu. 27.

Expenditur diffinitio æternitatis, & illius discretio ab immutabilitate aperitur. Num. 35.

Successio ab Æternitate Dei prorsus remouetur. Num. 40.

QVIA Variæ sunt doctorum sententiæ de obiectiua ratione æternitatis; sigillatim proponenda, & simul expendenda est sententia quælibet, vt caliginem vitemus, quæ ab opinationum multiplicitate accedere solet.

1. opinio Aureoli, quòd æternitas nō sit formaliter duratio.

1 Et primò occurrit Aureolus in 1. *sentent. dist. 9. p. 2. art. 2.* Autumans, æternitatem non esse durationem formaliter; sed potiùs vim, ac sufficientiam quasi formalem, per quam ambit Deus vniuersam creatæ durationis extensionem.

Aureolū sequitur Petrus Hurtadus

Aureolo suffragatur Petrus Hurtado *in sua Metaphis. disput. 17. de Duratione, sect. 1. §. marg. 8.* Vbi contendit; conceptum durationis in æternitate Dei intrinsecum non esse; sed extrinsecam denominationem à connotatione temporis petitam. Quare astruit; quòd deficiente tempore possibili nullus accederet æternitati conceptus durationis. Idem insinuat, *sectio. 5. §. margin. 82.* Vbi vocat æternitatem, non formalem, sed eminentem perseuerantiam; eò quòd sua indiuisibili existentia necessariò exercita ambiat omnia tempora, in quibus reperitur extensio prioris, & posterioris: quæ latitudo successiua necessariò exigitur, vt ab ea tanquàm à connotato, conceptus durationis, seu perseuerantiæ formalis accedat æternitati Dei.

Subtilis probatio Aureoli, quod æternitas non sit duratio formalis.

Probatur igitur placitum istud rationibus Aureoli; quarum prima est. *Omnis duratio habet formaliter, vnde possit dici tanta, vel tanta; quæritur enim de omni durante, quantùm durauit? Aut quantùm durabit? Sed constat, quòd non est quantitas, nec tantitas, nisi sit ibi aliqua multitudo, & pluralitas; nec quælibet multitudo, quia non permanentium, sed sibi inuicem succedentium secundùm ante, & post: vnde patet ex terminis, quòd apprehendens aliquid plus durasse, apprehendit, quòd habuit plus de priori, & posteriori. Nec etiam potest concipi de Deo, quòd plus durauit, quàm mundus, nisi quia concipitur fuisse ante, vel post, & habuisse plus de priori: ergo impossibile est durationem formalem esse aliquid, nisi tempus.*

2. ratio Aureoli eòquòd cōceptus durationis imbibat formalē decursum iuxta ante & post

2 *Præterea. Sicut se habet extensio permanens ad lineam; sic extensio successiua ad tempus. Sed impossibile est imaginari extensionem permanentem, quin linea apprehendatur (non est enim aliud linea, quàm extensio permansiua) ergo nec successiua distensio est aliquid nisi tempus. Constat autem, quòd omnis duratio, & omnis mora est quidam decursus secundùm ante, & post; vnde quidquid imaginamur plus durasse, imaginamur priùs fuisse: ergo nihil est duratio formaliter, nisi tempus.*

3. argumentatio Aureoli eodem spectans.

3 Deinde tertiò. *Omnis duratio in apprehensione consistit; cùm non sit aliud, quàm quædam numeratio, & computatio secundùm priùs, & posteriùs; seu quædam distensio mora, vt Phylosophus docet. Impossibile est ergo, quòd mens durationem aliquam apprehendat, nisi per modum distensionis in ante, vel in post: hoc autem est expressè tempus.*

Omne ergo, quòd formaliter duratio est, tempus est; (sicut manifestè apparet ei, qui concipit terminos:) propter quod nec æternitas, nec æuiternitas duratio formaliter dici potest, nisi quatenus intellectus fingens tempus, apprehendit; quòd Deus omni parti temporis coexistit; quantū cumq; imaginetur infinitū à parte ante, vel à parte post.

Refutantur Aureoli obiecta.

4. At Aureoli probationes vno ictu corruunt; in sequentique articulo ex instituto expugnabuntur, vbi ostendemus de conceptu durationis non esse extensionem successiuam. Quò fit, vt licet

coe-

coexistentia æternitatis ad tempus apprehendatur ad instar extensionis cuiusdam quasi transeuntis ad fluxum temporis; id tamen, quòd quasi fluere, aut decurrere apprehenditur, non est quidditas ipsa durationis Dei; sed extensio quædam, habitudo simultatis, seu comparatio, vel compositio æternitatis ad tempus, cui æternitas ipsa coexistit. Quæ comparatio simultatis, seu coexistentia, nil aliud exprimit ex parte Dei, quàm habitudinem quamdam rationis. Verùm quia in sequenti articulo seriò remouenda est successio à duratione entis permanentis, ad alia properemus.

Aliæ opiniones de ratione obiectiua æternitatis recensitæ, & improbatæ.

Placitũ Ferrariensis, quòd æternitas imbibat mensuram rationis

5 ALIA Sentiendi via in hac re est Ferrariensis, 1. *contra gentes, capit.* 15. §. *Proportionaliter ergo*. Vbi ait; æternitatem addere supra entitatem Dei aliquid positiuum rationis; nimirum rationem mensuræ, à qua completur in esse æternitatis. Quare subdit Ferrara.

Ferrara

Vnde non considerante anima, est quidem in re illa entitas, quæ est æternitas sed non habet complete rationem æternitatis; quia non est mensura secundùm esse, quod habet extra animam. sed tantùm secundùm quod est in anima apprehensione. Et probatur.

1. ratio pro Ferrariensi quòd ratio mensuræ sit de quidditate durationis.

Quia mensura est de conceptu quidditatiuo durationis vt sic; atqui æternitas essentialiter est duratio, igitur includit rationem mensuræ. Sed mensura ista non potest esse realis, quia hæc realiter distingui debet à mensurato; & æternitas solùm per rationem à Deo distinguitur: igitur solùm potest esse mensura rationis; ac proinde ratio obiectiua æternitatis ex respectu rationis coalescit.

2. ratio quia æternitas addat rationẽ mensuræ per quã extrahitur ab vltimo cõceptu Deitatis, ad quẽ pertinet existentia.

6 Secundò, quia attributum æternitatis debet esse saltim per rationẽ distinctum ab existentia Dei; quia existentia est de vltimo Deitatis conceptu; æternitas verò non ita, cùm sit attributalis affectio in secundo modo perseitatis de Deo enuntiata. Sed æternitas non apponit aliquid supra conceptum existentiæ Dei, per quod ab existẽtia secerni valeat, nisi habitudinem mensuræ, quæ sola mentis functione subsistit igitur quidditatiua ratio æternitatis cointegratur ex esse reali Deitatis, & ex respectu rationis.

Sẽtẽtia aliorũ quod mensura realis sit de quidditate æternitatis.

7 Nec multum distat à placito Ferrariensis aliorum opinio, qui autumant; æternitatem addere supra existentiam Dei, quòd sit mensura; non rationis, sed realis, diuini esse; ita tamen, vt ista ratio mensuræ ex natura rei distincta non sit ab existentia Dei, sed tantùm virtualiter. Sic Capreolus, *in* 1. *distinct.* 9. *quæstion.* 1. *art.* 2. Zumel 1. *p. q.* 10. *art.* 1. Et alij Thomistæ; qui ita hanc enodant sententiam.

Capreolus. Zumel

Enodatio placiti præmissi.

Quòd sicut vnitas prædicamentalis per quam mensuratur multitudo, potest considerari in esse mensuræ actualis; inquantùm assumitur ab intellectu ad actualiter mensurandam multitudinem; & talis ratio mensuræ actualis actiuæ non est aliquid reale intrinsecum in vnitate mensurante, sed sola denominatio extrinseca, aut relatio rationis. Vel potest accipi talis vnitas fundamẽtaliter, & radicaliter; inquantùm scilicet talem nanciscitur formam, quæ assumi ab intellectu valeat ad mensurandã multitudinem; & talis aptitudo siue mẽsura fundamentalis & signata est aliquid reale; non tamen realiter, sed solùm virtualiter distinctum ab vnitate numerante.

Analogia inter vnitatẽ mẽsurãtem multitudinẽ; & inter immutabilitatẽ vt mensurantẽ Dei durationẽ.

Ita in proposito; vniformitas, & immutabilitas diuinæ naturæ, inquantùm concipitur ab intellectu creato vt actualis mensura diuini esse, solùm addit quid rationis; si autem consideretur virtualiter, & fundamentaliter, quatenus refert à se, quòd possit ab intellectu apprehendi ad notificandum, & mensurandum, quantùm duret substantia Dei; hoc modo est quid reale constituẽs æternitatem formaliter in esse talis.

Fũdamentũ opinionis præcedentis

8 Fundamentum huius opinionis est; quòd æternitas debet imbibere aliquam rationem mensuræ, cùm mensura transcendat totam latitudinem durationis; sed mensura æternitatis non potest esse quid rationis (aliàs cessante functione intellectus, Deus non esset formaliter

ter æternus) igitur includit æternitas ſignatam, & fundamentalem menſuram, quæ tantũ virtualiter à ſubſtantia Dei diſtinguitur.

9 Verùm vtraque opinio probabilis non eſt; quia æternitas, nec paſsiua, nec actiua, menſura Deitatis aſtrui poteſt. Vt autem oſtendatur, rationem menſuræ ad æternitatis conceptum haud ſpectare poſſe; id ab Scoto petendum eſt in 2. *ſentent. diſtinct. 2. quæſtio. 2. §. Ad ſecundam partem quæſtionis, nume. marg.* 10. Vbi ex Ariſtotelis principijs acutè obſeruat; æuum Angeli non poſſe eſſe menſuram eius. In hæc verba.

Excutitur vtrũq; placitũ, quatenus æternitas nec ſit mẽſura actiua nec paſſiua Deitatis.

Ad ſecundam partem quæſtionis, qua quæritur, an debeat poni in Angelo exiſtente aliquid menſurans eius exiſtentiam? Dico; quòd menſurare eſt quantitatem ignotam certificare, per quantitatem magis notam; certificatio autem aliquando poteſt fieri per quantitatem exiſtentem in re, vel imaginatione; ſicut artifex expertus per aliquam quãtitatem, quã habet in ſua imaginatione, menſurat quãtitatem quamcumque ſibi occurrentem.

Scotus

Qualiter a ratio menſuret exiſtentiam rei?

Duplex ratio menſurã diactiua; vel per quãtitatem exiſtentem in imaginatione.

10 *Aliquando autem poteſt fieri per quantitatem aliquam exiſtentem in re Et hoc tripliciter, vel excedentem; tunc certificatur intellectus de quantitate minore, per acceſſum eius ad quantitatem maiorem, vel receſſum ab ea. Et hoc modo, menſura ponitur in quidditatibus rerum, & menſura eſt perfectior ipſo menſurato, quæ dicitur eſſe notior naturaliter ipſo menſurato; ſicut albedo ponitur prima menſura in genere colorum, & Deus dicitur prima menſura omnium, quæ ſunt in quocunque genere.*

Vel per quãtitatem exiſtentem in re & hoc tripliciter.

1. per quãtitatem excedentem quãtitatem menſuratam.

11 *Alio modo menſuratur per quantitatem exceſſam; quia quantitas nota minor eſt & pars quantitatis maioris, quæ magis ignota eſt; & tunc illa quantitas minor per ſui replicationem menſurat ipſum totum quantum maius, & hoc modo minor motus poteſt eſſe menſura maioris motus ex natura rei.*

2. per quãtitatem exceſſã àquãtitate menſurata, & hoc fit per replicationem.

12 *Tertio modo menſuratur quantitas ignota per aliam quantitatem notam, & diſtinctam, & æqualem ſibi; & hoc fit per applicationem, ſiue ſuperpoſitionem. Et quia illud, quod eſt menſura ex natura rei, debet eſſe notius naturaliter ipſo menſurato; ideò in iſto modo, ſcilicet tertio, vnum æqualium non eſt menſura aliorum, niſi illa æqualitas nota fuerit ex natura rei. & hoc modo tempus, ſi eſt aliqua quantitas à motu, & notior eo, poteſt eſſe menſura motus ex natura rei.*

3. per quãtitatem æqualem, & qualiter?

13 *Alicui tamen intellectui poteſt illud eſſe menſura, quod ex natura rei non eſt menſura; puta ſi alicui ſit nota quantitas vlnæ, & quantitas panni ignota: poteſt tunc quantitas vlnæ eſſe menſura quantitatis panni, licet ex natura rei, neutra quantitas habeat maiorem certitudinem alia.*

14 His igitur de menſura in genere conſtitutis; eò docet Scotus, æuum Angeli non eſſe menſuram exiſtentiæ illius; quò tale æuum ab exiſtentia Angeli realiter non diſsideat; & menſura realis à proprio menſurato realiter ſecerni debeat. Nam licet quantitas ſe ipſam aliquando metiatur, hoc non fit adæquatè, ita vt tota quantitas ſe ipſam totam menſuret; ſed inadæquatè, quatenus ſignata quadam determinata portione talis extenſionis, & replicata ſuper reliquam latitudinem, eam metiatur, & notificet: quod in Angelo locum habere non poteſt, cuius & exiſtentia, & duratio, omnino indiuiſibilis aſtruitur.

Corollariũ ex præmiſſis de mente Scoti.

Ex his, quæ de duratione Angeli quãtùm ad rationem menſuræ docuit Scotus; perſpicuũ eſſe poteſt, quid de æternitate Dei quantũ ad menſuræ conceptum, tenendum ſit.

15 Quare, aſſerimus; æternitatẽ, nec eſſe paſsiuam, nec actiuam Deitatis mẽſurã: id eſt, quòd ea forma eſſe nequeat, quæ ſubſtantiam Dei menſurabilẽ reddat paſsiuè; aut eam menſuret, & notificet actiuè.

Prima pars huius aſſerti; quòd ſcilicet æternitas non ſit menſura paſsiua diuinæ ſubſtantiæ; probatur. Quia menſura paſsiua eſt, quæ exhibet ſubiectum eius intrinſecè menſurabile ab alia menſura actiua; ſed æternitas non poteſt reddere Deum menſurabilem ab alia menſura realiter diſsita, quæ eſſe diuinum metiatur; cùm quælibet alia menſura à Deo diſcreta, ſit creata, ac proinde finita, & improportionata illimitationi Deitatis: cùm contradicat, eſſe diuinum metiri ab eſſe participato ſicut & illi adæquari ſecandùm quantitatem virtutis.

Oſtenditur, quod æternitas neque at eſſe menſura paſſiua Deitatis

Euasio in ea hypothesi quòd Deus produxisset creaturā æternā à parte ante & post.

16 Occurres, quod si Deus produxisset creaturam aliquam ab æterno; tunc in ea hypothesi, talis duratio creata esset adæquata durationi Dei; vt potè quæ interminata foret à parte ante & à parte post, sicut æternitas Dei: igitur posset Deus ab æternitate sua cōstitui mēsurabilis passiuè, respectu huiusmodi durationis æternæ creatæ notificātis actiuè quantitatem Dei.

Occupatur euidēter à ratione textuali Scoti.

Sed oppugnationem huius effugij nobis suppeditauit Scotus *loco citato, num. marg. 12.* in illis verbis - *Vnum æqualium non est mensura aliorum, nisi illa æqualitas nota fuerit ex natura rei.* Quia mensura actiua debet esse notior mensurato, cū sit notificatiua quantitatis, siue extensionis mensurati; sed duratio creata æterna à parte ante, & post, licet æqualis æternitati quoad habitudinem coexistētiæ, æquè tamen ignota nobis esset; quia tantùm de tali duratione creata apprehendere possemus carētiā initij, & finis, & coexistentiam ad durationem infinitam Dei, seu creaturā illā semper Deo coextitisse. Atqui habitudo coexistentiæ non præstat ad notificāda extrema coexistentia, aliàs ignota; igitur nulla duratio creata, etiam initio, & fine carens, valet actiuè mensurare Deum.

Nec æternitas potest esse mēsura actiua Deitatis.

17 Quòd autem nec Deus astrui possit passiuè mensurabilis ab ipsa æternitate, tāquam à mensura actiua; probatur: quia aliàs æternitas metiretur se ipsam quod est absurdum; eò quòd inter mensuram realem actiuam, & passiuam, intercedere debeat realis discretio, aliàs enim tātùm esset mensura rationis, ac proinde aliquid rationis spectaret ad cōplementum essentiale æternitatis; quod esse falsum; ita ostenditur.

Quia nō esset mēsura actiua realis

Quia cessante mentis functione, eò Deus astruitur formaliter durans, quò permaneat in esse, quidditatiua necessitate, & inuariabilitate; sed hoc totum est quid reale in Deo: ergo adæquata ratio obiectiua æternitatis est quid reale.

Imò nec etiā mēsura actiua rationis

18 Deinde vrgetur ratio agens; æternitatem nec esse posse mensuram actiuam rationis respectu esse Dei. Quia inter æternitatem, & durationem Dei nulla datur distinctio, etiam rationis; igitur duratio Dei non potest exhibere diuinam substantiam mensurabilem ab æternitate. Eò vel maximè, quòd tūc aliquid asseritur mēsurari, per aliud, quādo alterū assumitur, vt mēsura ad cognoscēdam quātitatem alterius; sicut pannus mēsuratur per vlnā. Sed æternitas nō assumitur vt mensura actiua ad notificādam durationem Dei (cū eò formaliter, quò apprehenditur æternitas, percipiatur duratio, & è contra) eò quòd coincidāt in eumdem cōceptū explicitum: igitur duratio non reddit sūbstātiam Dei passiuè mensurabilem ab æternitate, tanquam à mensura actiua.

Vrgetur ratio ex Aristotele.

19 Deinde; omnis mensura debet esse homogenea mensurato; vt constat ex Aristotele 10. *Metaph. cap. 2. & 3.* vbi ait. *Mensuram longitudinum debere esse longitudinem, vocum vocem, grauitatum grauitatem*; igitur duratio debet esse mensura durationis. Sed æternitas nō præmittit in Deo aliā durationem, etiā intelligibiliter distinctam, quā mensurare possit per rationem; cū æternitas, & duratio præseferant eamdem rationem explicitam: igitur æternitas nec per rationem astrui debet actiua Deitatis mensura.

Ad fūdamēta primæ opinionis

20 Nec nos perstringūt oppositarum opinionum fundamēta. Ad primū enim dicimus; quòd mensura non est de ratione durationis, etiā in ente creato. Quia mēsura actiua est omnino extrinseca illi rei, ad quā metiendam assumitur; mēsura verò passiua præsupponit quantitatem mēsurabilē; priùs enim est, quòd res sit quāta & extensa in se; quā quòd vt mensurabilis referatur ad aliā. Sed de hoc presśè in sequenti articulo.

Ad 1. quod mēsura non est de quidditate durationis etiā in ente creato.

Ad 2. quod æternitas est de quidditate Dei, sicut existentia

Ad secūdum argumentum; quòd æternitas nec per rationem distinguitur ab existentia, & actualitate Dei; quare fatemur ingenuè, non esse affectionem attributalem in secundo modo perseitatis de Deo enuntiatam.

Ad fūdamētū secūdi modi dicendi.

Ad fundamentum alterius sententiæ, etiam constat ex dictis; supponit enim falsum; quòd æternitas aliquem mensuræ conceptum necessariò præseferre debeat.

Reijciuntur duæ aliæ opiniones, quæ negationem ad rationem æternitatis attinere, constituunt.

21 EXplosis illis sentiendi vijs, quæ ens rationis ad obiectiuam rationem æternitatis spectare autumarũt; adhuc restant conuellendæ, quæ pronũtiãt; æternitatis rationem ex positiuo, & negatiuo quidditatiuè cointegrari.

Opinio adstruẽs negationẽ mensuræ attinere ad quidditatem æternitatis. Vazquius Coriolanus

Cæterùm, prima sententia ex his, quæ negationem astruunt subintrare quidditatiuum æternitatis conceptum; est Gabrielis Vazquez, 1 *part. disp.* 31 *capit.* 5 *numer.* 10 Cui adhæret Franciscus Coriolanus, S. Bonauenturæ expositor. 1 *part. quæst.* 10. *art.* 1. §. *Præterea æternitas addit negationem mensuræ.* Contendit enim vterque author negationem mensuræ esse de quidditate æternitatis; neuter tamen proprium placitum stabilit: quod ita suaderi potest.

Fũdamentũ opinionis præcedentis

Quia æternitas essentialiter est vita interminabilis, vt supponunt omnes Theologi; sed vita ab intrinseco interminabilis exprimit negationem mensurabilitatis à qualibet entitate creata: sicut enim diuinæ illimitationi obstat commẽsuratio secũdùm quãtitatẽ virtutis cum ente participato, ita & mẽsurabilitas per habitudinem ad illud; igitur negatio talis mẽsuræ est de intrinseco Deitatis conceptu.

Alius modus dicẽdi, quòd negatio desitionis sit de quidditate æternitatis

22 Altera opinio est quæ asseuerat; æternitatem essentialiter imbibere negationem desitionis. Hæc sententia refertur ab Scoto in *quæstion.* 6. *quodlibetali.* §. *Hæc conclusio si conceditur, n. marg.* 15 editionis Cauelli. Et fulcitur ratione, quam pro placito isto format Scotus.

Probatur ex Scoto in ea hypothesi quod Deitatis existentia quasi raptim trãsiret

Quia si, per impossibile, Deitas quasi raptim transiret; adhuc intelligeretur ratio obiectiua Deitatis cùm propria actualitate existentiali; & cùm tota infinitudine quasi intensiua in ratione entis; & tamen in ea hypothesi non conciperetur æternitas cum propria illimitatione duratiua (si quidem Deitas in tali suppositione non duraret in infinitum) ergo ratio obiectiua æternitatis supra infinitatem Dei in esse entis addit negationem deficiendi, vel non esse desitionis, per quod constituitur Deus in ratione illimitati intra conceptum durantis.

Nulla negatio est de quidditate æternitatis.

23 Sed hæc non obstant; quare asserendum est; nullam negationem esse de conceptu essentiali æternitatis; ac proinde negationem mensuræ, desitionis, aut quamlibet aliam, non attinere ad obiectiuam æternitatis rationem, vt essentiale complementum illius: sed tãtùm consequenter, sicut negationes, comitari solent positiua quæque, à quibus inferuntur.

Probatio efficax asserti præcedentis

Probatur, quia ex eo quòd concipimus durationem Dei, vt essentialiter necessariam, seu inuertibilem in nihilum, apprehendimus illam, formaliter, & adæquatè distinctam à qualibet duratione creata, & creabili; igitur intelligimus durationem Dei vt cõstitutam adæquatè in ratione durationis diuinæ, ac proinde in ratione æternitatis; quia illud, quod est distinctiuũ formale, & adæquatũ rei, est etiam adæquatum constitutiuum illius.

Cõfirmatur ad hominem in schola eius.

24 Præterea: quia duratio creata trahitur ad vnitatem conceptus durationis vt sic cum æternitate; cùm sit eadem ratio de hoc attributo, ac de cæteris alijs (quæ in sententia Scoti colliguntur ad vnitatem conceptus cũ perfectionibus creatis.) Atqui duratio creata non imbibit negationem in suo cõceptu essentiali; igitur nec duratio Dei, quæ est æternitas.

Alia ratio specialiter agens cõtra Vazquium.

25 Deinde tertiò specialiter arguitur contra Vazquez. Quia negatio mensuræ præmittit aliam priorem neganem, tanquam rationem & fundamentum eius; scilicet negationem principij, & finis, à qua æternitati accedit, vt mensurari nõ valeat. Sed non esse principij, & finis, non est de quidditate æternitatis; sed potiùs positiua illimitatio, & essentialis necessitas in permanendo, ad quam consequitur negatio principij & finis: igitur nec negatio mensuræ subintrare poterit quidditatiuã æternitatis constitutionem.

Ex his ad fundamenta opposita. Ad primum pro opinione Vazquez respondetur; talem negationem mensuræ ne-

Ad fũdamẽtũ pro opinione Vazquij & Coriolani.

necessariò subsequi ad positiuam æternitatis rationem; inficiamur tamen, illud non esse attinere ad quidditatiuum æternitatis conceptum: cùm æternitas ratione illius essentialis necessitatis in permanendo, quam exprimit, distinguatur adæquatè à tota creata, & creabili duratione, vt ostendimus.

26 Ad fundamentum alterius opinionis dicimus; illam hypothesim immediatè & per locum intrinsecum destruere ipsum quæsitum. Quia idem est durationem aliquam raptim transeuntem Dei durationem astruere; ac asserere Petrum esse hominem, ex hypothesi, quòd non sit animal rationale. Quia ita essentialis est existentiæ & durationi Dei inuertibilitas, seu immutabilitas in nihilum, sicut homini quidditatiua est rationalitas. Quare illa suppositio penitus explodenda est; cùm nulla hypothesis ad doctrinam admitti queat, ex qua duo contradictoria immediatè, & per locum intrinsecum inferantur; vt in præsenti: illa enim duratio raptim transiens esset duratio Dei ex hypothesi; & non esset duratio Dei; quia de eius vltimo conceptu est immutabilitas in nihilum.

Infringitur perspicuè fũdamẽtũ secũdi modi dicendi.

Textus Scoti, ex quo æternitatis descriptio hauritur; & distinctio æternitatis ab attributo immutabilitatis.

Scotus, *in quæstione 6. quodlibetali. §. Restat nunc videre de æternitate, n. marg. 13.* editionis Hugonis Cauelli.

Scotus

27 *Patet quidem quòd æternitas est alicuius, quod est ibi ex natura rei; quia ipsa est existentia, vt existentia: existentia autem est ibi ex natura rei, alioquin nihil esset ibi existẽs ex natura rei. Habemus ergo aliquid ex natura rei, cuius est æternitas; sed oportet quærere, an ex natura rei conueniat sibi æternitas, vt æternitas?*

Videtur quòd sic. Quia sicut infinitas intensiua dicit modum intrinsecum essentiæ, vt essentiæ; ita æternitas, vt æternitas, dicit modum intrinsecum existentiæ, vt existentiæ: & tunc cum ibi sit existentia ex natura rei sicut & esse; pari ratione modus intrinsecus illius, & hoc ex natura rei, sicut modus intrinsecus alterius. Pro hoc est Dionysius de diuinis nominibus capit. 5. parte tertia, (Deus non quodammodo est existens, sed simpliciter, & circumscriptiuè totum esse accipit in se ipso, & præaccipit; propter quod dicitur Rex sæculorum,) (& sequitur.) Ipse est esse existentibus, & ipsum esse existentium, & existens ante sæcula; ipse est enim æuum æuorum, qui est ante sæcula. Consimili modo videtur attribuere æuum æuorum, per quod intelligitur æternitas; secundùm quod ipse est existens simpliciter, & incircumscriptè.

Æternitas est modus existentiæ

Luculenta Dionysij axiomata

28 *Contra istud obijcitur per illud Boetij 5. de Consolatione prosa. 6. Vbi vult, quòd æternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio; & similis sententia habetur ab Anselmo Monologij 27. Et secundùm istã corrigenda est sententia Richardi 2. de Trinitat. 9. Carere (inquit) initio, & fine, & omni mutabilitate, dat æternum esse. Sic supplenda, & intelligenda est ista sententia secundùm descriptionem prædictam, in qua ponitur vita, quæ accipitur pro existentia actuali perfecta; quomodo Ioannis 5. Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit, &c. Hoc ergo ponitur tanquam connotatum, quia quasi subiectum, vel fundamentum æternitatis; & illud certum est esse in Deo ex natura rei, sicut existentia perfecta.*

Boetius.

Anselm.

Richardus

Ioan. cap. 5

29 *Sed alia tria, scilicet interminabilis, quod excludit desitionem; & tota simul, quod excludit successionem; & perfecta possessio; quod excludit dependentiam, & participationem; illa enim non videntur dicere vltra vitam, nisi relationem positiuam, vel negatiuam. Negatiuam quidem; negatione terminationis; negatione successionis; & negatione dependentiæ; & relationem positiuam potentialem, vel aptitudinalem: quia interminabilis videtur dicere posse per se coexistere cuicunque durationi, vel existẽtiæ; tota simul, sine variatione & successione posse coexistere cuicũque: perfecta possessio à se ipso existere & non dependere in existendo.*

Optima diffinitio æternitatis in quãtum est perfecta possessio.

30 *Si ergo hæc est proprißima descriptio æternitatis, quam inuenimus & hoc est vnum tantùm ex natura rei, scilicet vita; tria autem, quæ complent rationem eius, non sunt ibi ex natura rei, vt videtur.*

Quia per se important, vel negationem alicuius imperfectionis extrinsecæ, vel relationem aliquam aptitudinalem, vel potentialem ad aliquid extrinsecum; & nec sic, nec sic, est aliquod eorum ibi ex natura rei; & per consequens nec æternitas, vt æternitas, erit ibi ex natura rei.

31 *Hæc conclusio (si conceditur) potest responderi ad illud, quod arguitur in contrarium; quòd scilicet æternitas sit proprius modus existentiæ diuinæ, sicut infinitas essentiæ diuinæ. Hæc est neganda; quia (si per impossibile) essentia diuina raptim transiret; adhuc haberet tam essentia, quàm existentia, modum intrinsecum, scilicet infinitatem intensiuam: sed non haberet illa existentia æternitatem, per quam intelligimus infinitatem durατiuam. Quæ vltra infinitatem intensiuam non addit, nisi negationem deficiendi, vel relationem rationis potentialitatis, scilicet coexistendi cuicũque poßibili; quæ relatio non est nisi rationis.*

32 *Hoc patet hoc modo. Quia si Angelus anihilaretur cras; non haberet alium modum intrinsecum in natura sua, quàm si maneat in æternum, sicut manebit; & secundùm aliquos sine succeßione quis illam negant de æuo; non est ergo poßibile vltra infinitatem intensiuam essentiæ, vel existentiæ (quæ infinitas dicitur magnitudo, siue sit huius, siue illius) intelligere ibi aliquam quantitatem, quæ sit ibi ex natura rei, quæ scilicet sit durationis perpetuæ: sed quidquid intelligitur superadditum addit relationem rationis, vel negationis. Verum est igitur, quòd existentia habet modum sibi intrinsecum, sicut essentia, sed illud non est, nisi infinitas intensiua; æternitas autem, vt æternitas, siue interminabilis duratio, vt interminabilis duratio, non est infinitas.*

33 *Ad Dionysium concedo, quòd ex natura rei Deus est existentia incircumscripta, hoc est infinita intensiuè; ita quòd magnitudo propria existentiæ est infinitas, & ita esset, si per impoßibile Deus statim desineret esse. Sed quod addunt vlterius, quòd ipse est æuum æuorum, hoc est, æternus, vel æternitas; verum quidem est hoc, quia sua existentia habet repugnantiam ad desinere esse, & fundamentum illius repugnantiæ est ibi ex natura rei, scilicet existentia. Sed formalis ratio repugnantiæ ad desinere esse (siue sit negatio desitionis, siue neceßitas coexistendi cuicunque compoßibili) hoc vltra illud, quod est ex natura rei, addit negationem imperfectionis, vel respectum ad extra. Nec Dionysius dicit, quòd ibi ex natura rei est æuum æuorum, sicut est existens; sicut secundùm Augustinum dicimus, Deũ esse magnum, esse sapientem, bonũ, &c. sicut frequenter dicit: non tamen propter hoc oportet, quòd illi ex natura rei conueniat hoc, vel illud, sine omni negatione, vel relatione rationis.*

Quantum ergo ad istum articulum habetur, cuius sit æternitas, scilicet existentiæ; de ista æternitate, an insit ex natura rei? Teneatur altera via duarũ dictarum, illa quæ videtur inquirenti probabilior. Hactenus Scotus.

34 In cuius vltimis verbis nobis datur optio eligendi, quòd æternitas claudat, vel non, in sua ratione essentiali negationem aliquam; Scotus enim in hac re nihil definit, sed sub problemate relinquit. Qua indulgentia donati asseruimus, negationem non attinere ad intrinsecum æternitatis conceptum: & probationem, quam pro opposita via instruit Scotus, diluimus *supra nume. margin.* 26.

Præterea ad notanda sunt illa verba textus transcripti *sub numer.* 27. *Sicut infinitas intensiua dicit modum essentiæ, vt essentiæ; ita æternitas, vt æternitas, dicit modum intrinsecum existentiæ, vt existentiæ.* Vbi eo abest vt inibi tradat Scotus, quòd æternitas sit extra quidditatiuum conceptum existentiæ, quatenus æternitas sit modus existentiæ; quòd potiùs inferatur transcendentia explicita conceptuũ existentiæ & æternitatis; eò quòd æternitas renuntietur modus intrinsecus existentiæ, sicut infinitas intensiua asseritur modus Deitatis. Quia vt ex præmissis, *in controu. de Infinitate, art.* 1. satis superque liquet; infinitas nullatenus extrahitur ab explicita conceptibilitate Deitatis, quamuis vocetur modus Deitatis (in ea acceptione modi, quam inibi versat Sco-

Scotus

Processus problematicus Scoti

Insistit Scotus problematicæ dissertationi

Arguit in duratione Angeli anihilati

Respõdet ex pcedẽs dogmata Dionysij, iuxta placitũ problematicum.

Cõmẽtarius literæ Scoti

Scotus

Æternitas nõ distinguitur ab existẽtia Dei.

tus, quando conceptibilitates ita se transcendunt explicitè, vt nec res concipi queat sine modo, nec modus sine re) ita & ob sufparitatem rationis, quãuis æternitas vocetur modus existentiæ Dei, nullatenus est extra quidditatem existentiæ Deitatis.

Expenditur quid sonet perfecta possessio in descriptione æternitatis

35 Deinde; obseruandum est in diffinitionem æternitatis, quam à Boetio petit Scotus; quòd hæc variè à Theologis expenditur; nescio tamen, si ita exactè. Aliqui enim illam particulam, *perfecta possessio*; ita aperiunt; vt per eam remoueant accedentium formarum conuentum, ob quem Deus in perfectione proficere possit; quasi æternitas in hoc formaliter, & præcisè à durationibus creatis dissideat, quòd istæ in proprijs substratis nequeant esse totius perfectionis integræ possessiones. Quia sicut impossibilis est aliqua creatura, quæ vicissitudini non subiaceat, ita vt mutabilis non sit, ob receptionem alicuius actus realiter distincti (aliàs enim esset actus purus, sicut Deus;) ita non potest dari aliquod ens creatum, quod ita duret, possidendo simul omnem suam perfectionem, vt nequeat fieri illi aliqua accretio perfectionis vlterioris.

Explanatio aliquorum.

Confutatur

Sed ista distinctio æternitatis à duratione creata, licèt vera sit, non tamen est formalis; quia non petitur à quidditatiuo conceptu durationis: sed potiùs materialiter à natura substrati immutabilis trahitur. Sicut enim immutabilitas, vt remouet mutationem per compositionem aduenientis formæ, est distinctum attributum ab æternitate; ita debet distinctam rationem formalem specificatiuam, & distinctiuam vendicare.

Præfertur sensus Scoti.

Scotus

Quare Scotus illam particulam, *perfecta possessio*; acutiùs enodauit, per essentialem necessitatem in permanẽdo dum asseruauit: *quòd perfecta possessio est à se ipso existere, & non dependere in existendo.* Vt patet ex textu transcripto sub n. 29.

Nō colligitur discretio æternitatis à duratione creata eò quòd sola æternitas nō decurrat successiue

36 Vnde; nec etiam colligitur distinctio æternitatis ab alijs durationibus, ex illis verbis; *quòd sit tota simul*; quasi nulla duratio creata sit tota simul sine fluxu, & successione, vt tribuitur Sanct. Bonauenturæ. Cùm dentur etiam durationes creatæ permanentes; vt in sequenti articulo ostendetur. Nec etiam hauritur discretio æternitatis ab alijs durationibus, ex illa particula, *interminabilis vita*, ita intellecta; quod ex eo formaliter distinguatur æternitas à duratione creata in tota abstractione & communitate sua; quòd ista sit finita, & terminata versus initium, & finem; æternitas verò sit illimitata, siue interminabilis. Quia, licet de facto nulla creatura fuerit æterna à parte ante, id tamen nullam involuit contradictionem, vt à Deo præstari potuisset; quò supposito, talis duratio creata interminata à parte ante, & post, essentialiter distingueretur ab æternitate Dei; igitur ex alio capite petenda est quidditatiua discretio æternitatis à duratione creata.

Scotus

37 Distinctio ergo formalis æternitatis à duratione creata vt sic, accipitur ab illa particula, *perfecta possessio*, iuxta sensum Scoti, vt liquet ex illis verbis transcriptis *sub numer. 29. Perfecta possessio, à se ipso existere, & non dependere in existendo* (verba verè aurea) & ab illis etiam; *interminabilis vita*, rectè tamen intellectis. Ita vt æternitas, asseratur vita interminabilis; quò sit duratio essentialiter necessaria & immutabilis in nihilum; tam ab intrinseco, quã per aliquã potestatem extrinseci agentis. Quæ distinctio accepta est à ratione formali durationis; quia cùm duratio nihil aliud sit formaliter, quàm permanẽtia in esse; fit, vt iuxta diuersitatem permanentiæ spectanda sit formalis discretio durationis. Et quia æternitas est permanentia in esse cum essentiali necessitate; creaturæ verò spirituales, cùm non præseferant essentialem istam necessitatem in permanendo, immo sint mutabiles ab intrinseco, vt ostendimus in 2. ar. præcedentis controuersiæ: cõsequẽs est, vt ex hoc principio trahatur quidditatiua & formalis distinctio æternitatis à creata duratione in tota vniuersalitate sua.

Vnde accipiatur formalis distinctio æternitatis à duratione creata

Obiectio agit; quid permisceantur attributa immutabilitatis & æternitatis

38 Sed, instat non contemnenda obiectio, quæ nos premere videtur; quia confundere ac permiscere videamur attributa immutabilitatis, & æternitatis; eò quòd, supposito isto modo dicẽdi, obiectiui conceptus immutabilitatis, & æternitatis se se ad inuicem transcẽdant. Quia æternitas essentialiter est vita interminabilis, seu quæ ab intrinseco in nihilũ recidere nequeat; atqui vita illa quæ

essentialiter remouet versionem in nihilum, est formaliter immutabilis: igitur æternitas, & immutabilitas coincidunt in eumdem explicitum conceptum.

Vrgetur eadē obiectio.

Præterea; immutabilitas, prout est attributum Dei, non tantùm remouet mutationem, quæ à receptione accidentium prouenit; sed etiam respuit transitum de esse ad non esse. At æternitas, vi sui præcisi, & vltimi conceptus, explodit mutationem substantialem de esse ad non esse; cùm essentialiter sit permanentia esse diuini; igitur confunduntur attributa æternitatis, & immutabilitatis.

Qualiter immutabilitas coeat in eādē ratione explicitam cū æternitate? S. Augustin.

39 Respondetur; quòd prædicta obiectio concludit manifestè, quòd si immutabilitas Dei accipiatur præcisè pro necessitate Dei in essendo, vi cuius relegat mutabilitatem, seu vertibilitatem ad non esse; nullatenus differt ab attributo æternitatis. Quod videtur tradidisse Augustinus, *libro de natura boni, capit.* 39. vbi ait. *Illa est autem vera æternitas, quæ vera immortalitas, hoc est, illa summa incommutabilitas, quam solus Deus habet.*

Immutabilitas prout abigit mutationē per receptionē accidētiū exprimit distinctā ratione explicitā à conceptu formali æternitatis.

Si verò immutabilitas sumatur, prout excludit potentiam ad recipienda accidentia, à quibus immutari posset Deitatis substantia; vt sic est distinctum attributum ab æternitate Dei. Quia æternitas formaliter tantùm exprimit necessitatem in essendo, non verò immutabilitatem, prout infert negationem receptionis accidentium: cùm distinctum non esse sit negatio compositionis, aut appositionis accidentium, quam præsefert immutabilitas, à negatione desitionis, aut versionis in nihilum, quam exprimit æternitas. Quare ob hanc rationem asseruimus supra immutabilitatem, quæ importat negationem receptionis accidentium, non esse rationem formalem distinguendi æternitatem à durationibus creatis; eò quòd tantùm petatur materialiter ab immutabilitate substrati nimirum Dei: non autem à ratione formali durationis quæ in permanentia consistit.

Successio remouetur ab æternitate Dei.

Opponitur, quòd æternitas inhibeat successionē.

40 Sed, adhuc contra illa verba descriptionis æternitatis, quòd nimirū sit tota simul; opponi potest. Quòd æternitas sit duratio successiua sibi vendicans partes priores, & posteriores; quia sacra Scriptura prædicat de existentia Dei, non solùm tempus præsens, sed alias etiam differentias præteriti, & futuri temporis. Vt constat ex illo Apocalypsis *capit.* 1. *Qui est, & qui erat, & qui venturus est.* Et ad Hæbreos 13. *Iesus Christus heri, & hodie ipse, & in sæcula.* Et ex Psalm. 109. *Ante luciferum genui te.*

Apocaly. 1. Ad Hæb. 13. Psal. 109.

Arguitur pro successione æternitatis

Deinde; si æternitas esset tota simul sine aliqua successionis serie; esset instans quoddam indiuisibile. Sed duratio instantis est breuissima, & inextensa: igitur cùm æternitas sit duratio illimitata ambiens omnes decursus creatæ durationis, non debet esse indiuisa & instantanea, sed sustinens partes sibi succedentes.

Instatur vltra

Præterea; quia illud, quod est, fuit, & erit, non est totū simul, aut quodā simplex & indibisibile instans; vbi enim nō contradicit, assignari præteritum, & futurum, etiam non obstat extensio cū successione. Atqui de æternitate verificatur, quòd fuit, & quòd erit; igitur claudit successionem.

Arguitur ex veritate enūtiationū cōtradictoriarū etiam respectu mensurā æternitatis.

41 Secūdò arguitur; quia si æternitas esset tota simul, fieret, vt respectu eiusdem durationis indiuisæ propositiones cōtradictoriæ verificari possent. Quia sicut pro aliqua differentia temporis verum est enūtiare de Petro, quòd peccat & pro alio tempore, quòd nō peccat; si in æternitate nō assignaretur extensio, & successio durationis, per habitudinē ad idē instans prorsus indiuisibile verū esset astruere, quòd Petrus peccat; & quòd non peccat.

Occursus pro veritate... Artra

Si occurras; nō implicare duas propositiones cōtradictorias esse simul veras respectu æternitatis, quæ ambit distinctos tēporū decursus, in quibus enūtiationes illæ verificātur; licet repugnet, quòd sint veræ respectu propriæ mensuræ temporis, quā importāt per copulā.

Impetitur solutio præcedens

Contra sic; propositiones contradictoriæ, etiam respectu æternitatis, nô mutant suam oppositionem; à qua referunt, vt de eodem obiecto simul, & semel verificari nequeat; quòd sit; & quòd non sit. Igitur nec per habitudinem ad instans æternitatis possunt esse simul veræ contradictiones istæ: ac proinde in æternitate assignari debet latitudo, & successió partium, in quibus contradictoriæ enuntiationes verificentur.

Catholica assertio.

42 Sed his non obstantibus; asseuerandum est, æternitatem esse totam simul absque vlla successione & vicissitudine. Hoc assertum est de fide, & constat ex illo Exodi 3. *Ego sum qui sum; qui est misit me ad vos*; vbi verbum illud, *est*, signat permanentiam, & indefectibilitatem diuinæ substantiæ, quæ non succumbit temporarijs decursibus. Et ex illo Psalmi 101. *Dies mei sicut vmbra declinauerunt, & ego sicut fœnum arui: tu autem Domine in æternum permanes.*

Psal. 101.

Ratio euidens.

Et constat ex perspicua ratione quia duratio Dei non est distincta à substantia Dei; sed esse Dei est simplicissimum & indiuisibile omnisq; vicissitudinis incapax: igitur & duratio Dei successioni non substernitur.

Cõfirmitur

Præterea, successiua duratio non potest concipi sine discretione huius, quod ad alterum succedit; implicat enim, quòd indiuisibile, quà tale, sit præteritum, & futurum, atque adeò effluat secundum priùs, & posteriùs: quare semper emergit compositio ex eo, quod pręerat, & ex eo, quod accedit: sed hæc omnia obstãt actualitati, & simplicitati diuinæ naturæ; igitur & protensio successiua durationis.

Dilutio primæ oppositionis

43 Ad primum argumentum. Quòd licet æternitas sit quasi simplicissimum, & indiuisibile instans ambiens vniuersas temporis differentias; apprehenditur tamen à nobis instar cuiusdam profluentis interualli, eò quòd pro isto statu coniunctionis ad corpus, ea quæ motui, & tempori non subiacent, quasi mobilia, & temporalia apprehendamus. Attamen sacra Scriptura, vt stabilitatem, & constantiam Deitatis aperiat, tres temporis differentias defert æternitati; vt vel sic constituat, æternitatem omnem creatam durationem circumscribere, à qua nunquam aut circumscribi, aut finiri possit. Ideò enim aliquando vtitur illo præterito imperfecto, *erat*, aut alio simili, quod rem non dum finitam innuit; vt denotet durationem Dei nunquam exhauriri posse. Aliquando vtitur præterito, quod dicitur perfectum; vt aperiat perfectionem exactissimam Dei, & operum illius: & ideò dicitur de Deo quod, *fuit*, & de patre generante filium, quod *genuit*, estò quòd actualiter gignat. Etiam significatur duratio Dei per verba de futuro, vt denotetur vis duratiua Dei ad coexistẽdum realiter cuilibet creatæ durationi ex hypothesi suæ productionis.

Cur Scriptura deferat Deo differentias tẽporis præsentis præteriti & futuri

Ad aliã oppositionem.

44 Ad aliam rationẽ; quòd est duplex instans; aliud fluẽs, quod comitatur esse rei fluentis, & temporariæ, quale est instans continuatiuum temporis; & hoc est breuissimæ durationis. Aliud verò est instans permanens, quod importat esse diuinum, & permanentissimum ab intrinseco; & tale astruitur durationis illimitatæ.

Ad instantiam.

Ad instantiam de præterito, & futuro; patet ex solutione primæ obiectionis.

Ad vltimam obiectionem

Ad vltimam obiectionem; quòd enuntiationes contradictoriæ non verificantur per solam habitudinem ad instãs æternitatis; aliàs enim absoluerentur à mensura intrinseca temporis, quã important per copulam.

ARTICVLVS II.

De duratione creata permanenti; & successiua.

SVMMARIVM.

Durationem à propria existentia non secerni realiter, ostenditur. Numer. 7.

Item nec formaliter ex natura rei distingui. Num. 8.

Identitas actionis productiuæ, & cõseruatiuæ, ex Scoto aperitur. Num. 11.

Rem pro primo suæ productionis instãti durare. Num. 15.

Scotus

DE Duratione creata latè disserit Scotus *in 2. sent. dist. 2. à q. 1. vsque ad 4. inclusiuè*, & ex neotericis Scoti asseclis accuratè etiam disputant de creata duratione Ioannes de Rada *2. p. controuers. 4. per totam*, & Philippus Faber *in 2. sent. à disput. 11. vsque ad 14. inclusiue.* Quia tamen hæc magis ad materiam de Angelis attinere videntur, ideò ea contractiori calamo percurremus.

Rada Faber

Distinctio durationis creatæ ab illius existentia expenditur.

Opinio 1. quòd duratio distinguatur realiter ab existentia Coriolanus

1 PRima opinio in hac re autumat; durationem entis creati ab illius existentia realiter dissidere. Hanc necessariò tueri debent, qui entium spiritualium durationem extensam ac diuisibilem pronuntiant. Sic Franciscus Coriolanus, *1. p. q. 10. ar. 3. §. Primò igitur sciendū, quòd mens S. Bonauenturæ.* Pro hac etiam sententia de distinctione reali durationis à re creata durante citatur Bañes, *1. p. q. 3. art. 4. dub. 1. ad tertium*, & probatur.

Bañes

Primò ex principijs Thomistarum. Quia euidens signum discretionis realis, est realis vtique separatio; atqui in Christo Domino realiter separantur duratio, & existentia creata; quia de facto Christus existit per existētiam increatā verbi; durat verò per creatam formam durationis; cū Christus inquantùm homo non sibi vendicet durationem infinitam.

1. ratio ex fūdamento Thomistarū.

2 Secundò arguitur. Quia existentia & duratio rei se gerunt ad instar productionis, & conseruationis; quia sicut productio non est cōseruatio rei, sed extractio entis ab eminētia causæ, & cōseruatio est protēsio quædam existentiæ rei iam extractæ à nihilo. Quò fit, vt res producta à suo principio iteratam productionem expectare nequeat, benè tamē repetitionē actionis, aut protēsionem illius circa idem esse productum; ita existētia essentialiter sit forma extrahens essentiā à nihilo, duratio verò sit forma protēdēs essētiā extra nihilū: quare res in primo instanti suæ productionis nō dicitur durare, sed existere; sicut nec res in primo instanti suæ emanationis à principio, asseritur conseruari, sed produci.

2. agitur pro distinctione existentiæ & durationis ex distinctione productionis & conseruationis.

3 Tertiò arguitur. Quia si duratio rei nō distingueretur realiter ab existētia; fieret, vt sicut existentia in coordinatione prædicamētali directè nō cōstituitur propter illius incōpletionē, ita nec duratio ad prædicamentalem seriem attineret; quod est contra probatiorum metaphysicorum mentem, quæ prædicamentum quando ex omniū durationū creatarum coordinatione ac conuentu cointegrat.

3. arguitur ex eò quòd duratio constituatur in coordinatione prædicamentali.

4 Præterea quartò arguitur specialiter de duratione successiua. Quia si tēpus, quod est duratio motus, ab ipso motu non distingueretur realiter; non posset directè in prædicamento constitui, sicut nec motus in recta prædicamentali serie collocatur; quod est contra Aristotelem & magis communem sententiam constituentem tempus in prædicamento quantitatis.

4. oppositio ex discretione reali motus & temporis.

Deinde, motus refert extensionem continuatam ac terminatam his indiuisibilibus, quæ mutata esse dicuntur; tempus verò sibi asciscit extensionem instantibus copulatam ac terminatam: dissident igitur realiter motus & tempus.

Vrgetur eadem ratio

Tum etiam, motus secundùm propriam rationem est actus entis in potē-

Instatur vltra in motu & tempore.

tia, secundùm quod in potentia, essentialem referens habitudinem ad terminum; tempus verò, quà tale, essentialiter absoluitur à productione termini, cuius non est fieri, sicut motus, sed tantùm mensura passiua motus reddens illum mensurabilem à tempore primi mobilis: sic enim diffiniuit Aristoteles tempus, quòd sit numerus motus secundùm priùs & posteriùs. Sed hæ sunt realitates ante intellectum distinctæ, nimirum esse fieri, & non fieri, esse mensuram, & non mensuram; igitur motus & tempus distinguuntur realiter.

Vltima ratio eò quòd duratio addat cõceptũ mensuræ supra rẽ & existentiam rei.

5 Vltimò arguitur. Quia res & existentia eius omnino abstrahunt à qualibet ratione mensuræ actiuæ, & passiuæ; atqui duratio essentialiter induit cõceptum mensurabilitatis passiuæ, vt videre est in tempore, quod diffiniuit Aristoteles per rationem numerabilitatis, seu mensurabilitatis motus, cuius est affectio; igitur duratio, quatenùs addit rationem mensuræ passiuæ, realiter distinguitur ab essentia, & existentia, cuiuslibet entis creati.

1. opinio quod existẽtia & duratio distinguãtur formaliter

6 Alter modus dicendi in hac re; licet fateatur identicam coniunctionem inter existentiam & durationem creatam; autumat tamen distinctionem formalem ex natura rei, quæ intercedere potest apud Scotum inter gradus eiusdem entitatis. Ita Philippus Faber, *in 2. sent. distinct. 2. quæst. 2 disp. 12. numer. 2.*

Phil. Faber.

Fũdamẽtũ præmissæ opinionis ex absimilitudine existẽtiæ diuinæ & creatæ.

Et probari potest ex discrimine, quod versatur inter existentiam creatam, & increatam; ex quo producitur ratio, cur existentia Dei transcendat vltimam rationem formalem suæ durationis, creata verò existentia non ita? Quia existentia Dei, sicut essentialiter est immutabilis ad non esse, ita quidditatiuè imbibit in se conceptum permanentiæ, ac proinde durationis; creata verò existentia, sicut ab intrinseco est vertibilis ad non esse, nec refert vi sui quidditatiui conceptus necessariam & exercitam actualitatẽ, ita accidit illi permanentia in esse: ac proinde & ratio obiectiua durationis, quæ essentialiter in tali permanentia posita est. Igitur licet duratio Dei nõ distinguatur formaliter ab existẽtia illius; existẽtia tamẽ creata à propria duratione formaliter ex natura rei secerni debet.

Asser. 1. existẽtia & duratio nõ distinguuntur realiter.

7 Sed his non obstantibus, asserendum est; nullam existentiam creatam realiter à propria duratione dissidere; ita expressè Scotus de æuo Angeli ad illius existentiam comparato, in *2. sentent. distinct. 2. quæstion. 2. §. Ad propositum igitur applicando, nu. marg. 11.* Vbi docet.

Scotus

» *Dico; quòd in actuali existentia Angeli, non oportet quærere aliquam mensuram intrinsecam aliam à natura rei ipsius mensuratæ. Quia sicut probatum est iam, nihil est ibi aliud realiter à natura rei mensuratæ; mensura autem ex natura rei aliud est à mensurato.*

» *Et patet, quòd si ponitur in Angelo aliqua mensura, non poneretur in eo nisi hoc tertio modo; nec enim est excedens, nec excessa, sed æqualis; nec illa existentia videtur posse esse mensura sui ipsius, sicut in alijs. Quantitas enim vt distinctè cognita, potest esse mensura sui ipsius secundùm partes suas confusè cognitas. Non est ita hic; cùm ista existentia sit indiuisibilis, in qua non possunt concipi partes confusè, quia non habet in se partes simpliciter: ergo non est necessè in Angelo existente, ponere aliquid aliud ab actuali eius existentia, quod sit mensura illius existentiæ actualis.* Hucusque Scotus.

Pronũtiata Scoti e assertione nostra

Vbi notanda sunt illa verba Scoti dum de æuo Angelico, docet; quòd in existentia Angeli, *nihil est ibi aliud realiter à natura rei mensuratæ*. Nec quærendam esse in existentia Angeli, *mensuram intrinsecam aliam à natura rei ipsius mensuratæ*. Et præterea etiam occurrunt obseruanda illa vltima verba textus; *non est necesse in Angelo existente ponere aliquid aliud ab actuali eius existentia, quod sit mensura illius existentiæ actualis*. Quando autem Scotus asseuerauit, *quòd mẽsura ex natura rei est aliud a mẽsurato*. Ibi processit de mẽsura actiua, nõ verò de passiua, quæ nõ distinguitur realiter à duratione creata in quo sensu asseruimus in *ar. præc. huius cõtrou. n. mar. 14* Æuum Angeli nõ esse mẽsuram existẽtiæ illius, intellige mensuram actiuam.

Scotus

Vide etiã infra *sub num. marg. 47.* perspicuum aliud Scoti testimonium pronuntians; quòd esto quòd asseri posset realis discretio inter motum, & tempus; adhuc tamen sustinenda,

non esset realis distinctio inter existentiam Angeli & æuum illius. Ita enim habet. *Si oportet tempus differre à motu, & per consequens instans à mutatione; non est similis ratio quòd ponatur aliquid differens ab existentia ipsius Angeli vniformi, quod sit mensura eius.*

Scotus

Cæterùm quòd nec discretionem inter existentiã motus, & tempus sustinuerit Scotus; ostendimus infra *sub n. mar.* 52.

Sed probatio huius asserti ex sequenti petenda est.

Asser. 2. duratio nõ distinguitur formaliter ab existentia.

8 Quare dicendum secundò; durationem creatam nec distingui formaliter ex natura rei ab existentia. Hoc licet nõ sit apertum Scoti pronuntiatum, ab illius tamen doctrina nullatenus dissentit; vnde deceptus est Faber autumans de mente Scoti distinctionem formalẽ inter existentiam rei creatæ, & illius durationem.

Basolius expresse tutatur nostram sententiam

Nostram verò assertionem expressè tradit Basolius in 2. *sentent. dist.* 2. *q.* 1. *art.* 3. *prope finem.* Vbi ait. *Dico igitur, quòd ista sunt realiter & essentialiter idem, & penitùs idem extra intellectum; scilicet esse vel existentia Angeli, & suum æuum, quod est duratio eius; eodem enim formaliter res durat, & existit.*

Fũdamentũ nostræ sententiæ eò quòd existẽtia à sua quidditatiuo cõceptu sit exercita & durans

Et fulcitur fundamento, quod constituimus *in appendice Metaphysica de existere creato, à num. marg.* 22. *vsque ad* 34. Quòd nimirum existentia creata per suam quidditatem exercita sit, ita vt actualis positio entis extra causas sit de vltimo existentiæ conceptu; quò supposito sic argumentor. Existentia, à sua ratione essentiali, habet vt actu sit extra nihil; nec enim actus existentialis aliam formam existendi expectat, vt sub actuali positione sit; aliàs in vltimis formis non daretur status. Sed id, quod per suam essentiam vendicat, vt sit actu extra nihil, etiam præsefert vi sui quidditatiui conceptus, vt exerceat actum positionis, quandiù non destruitur; igitur existentia per suam rationem essentialem permanet in esse, quandiù nõ recidit in nihilum: ac proinde cõceptus durationis non est extra conceptum existẽtiæ creatæ.

Asser. 3. duratio ex natura rei distinguitur ab essentia entis creati

9 Dicendum tertiò; durationem creatam ex natura rei secerni ab essentia entis creati. Hoc assertum etiam liquet ex his, quæ tradidimus *in prædicta Metaphysica appendice de existere creato.*

Quia existentia creata formaliter ex natura rei distinguitur à quidditate entis creati, vt inibi ostensum est; sed existentia creata est eadem formalitas seu conceptibilitas ex natura rei cum duratione creata; igitur duratio non potest esse eadem formalitas cũ essentia creata. Nec nos perstringunt oppositæ rationes.

Ad 1. arg. primæ opinionis

10 Ad primum argumentum primæ opinionis dicimus; falsum supponere, quòd scilicet Christus Dominus ratione humanitatis nõ præseferat existentiam creatam, sicut & durationem.

Dilutio argum. 2. vbi exaratur identitas actionis productiuæ & conseruatiuæ.

Ad secundum argumentum, etiam falsum assumere; nimirum actionem creatiuam, & conseruatiuam ex natura rei dissidere. Cuius oppositum pulchrè enucleauit Scotus quæst. 12. quodlibetali: vbi ex instituto expendit: *an rei creatæ sit idem respectus ad Deum creantem, & cõseruantem?* §. *De secundo articulo, sub n. mar.* 7. editionis Cauelli. Vbi habet ita.

Scotus

11 *Dico; quòd cum isto respectu creaturæ habentis esse ad Deum, vt à quo habet esse, possunt concurrere diuersi respectus; idem enim esse quandoq; immediatè succedit nõ esse opposito, sicut in instãti, in quo res incipit esse: quandoq; autem non immediatè succedit ipsi nõ esse, sed quasi eidem esse, vt priùs habito; ita intelligendo, quòd licet non sit ista prioritas in ipso esse secundùm se; tamen dicitur esse in ipso per comparationẽ ad aliud priùs secum coexistens.*

Respectus productionis rei ad nõ esse præexistens nõ est relatio realis.

12 *Primus respectus, qui scilicet est ipsius esse ad nõ esse præcedens, nõ est realis; quia non est ad terminum positiuũ. Secundus autem, (qui est ipsius esse ad esse idem quasi præexistens, vel magis cũ alio priori existens) nõ est realis; pro quãto est eiusdem ad idem. Respectus autem ipsius esse ad causam, à qua est, est realis igitur neuter illorum dictorum respectuum est idem illi.*

Respectus rei cõseruatæ ad ipsãvt habet esse in primo instãti, nõ est habitudo realis.

13 *Cõtingit tamen, eadem voce multa distincta aliqualiter importari, sicut ergo potest imponi aliquid ad significãdum depẽdentiam ipsius esse ad causam; non præcisè, sed vt est cũ respectu ad nõ esse immediatè præcedẽs: & sic significat hæc vox creari, vel creatio. Quia ibi non tãtùm notatur dependentia rei ad causam in essendo; sed vltra hoc in accipiẽdo tũc primò illud esse, post non esse. Potest etiã*

Corollariũ ex præmissis

Scotus

aliqua vox imponi ad significandum illam dependentiam, vt est cum secundo respectu, scilicet vt est ipsius esse ad se ipsum, quasi præhabitum; & sic imponitur hæc vox conseruari: Vbi non tantùm notatur dependentia in essendo; sed cùm hoc, habitudo illius esse quasi ad idem esse, vt præhabitum.

Cur nō prædicentur inter se creari & conseruari

14 *Propter igitur istos distinctos respectus rationis, importatos per creari, & conseruari; non prædicatur vnum de re, quando aliud prædicatur; respectus tamen ille, qui est ad causam, semper manet idem: & si iste præcisè significaretur duabus vocibus, vtraque simul verè prædicaretur de eodem.* Hucusque Scotus luculentissimè ac subtilissimè.

Expensio litteræ Scoti

Vbi primò nota illa verba: *respectus ille, qui est ad causam semper manet idē.* Scoti autem mens est, quòd actio, vt creatiua, & conseruatiua, sunt eadem causalitas ex natura rei; licet ob distinctum respectum rationis dissideant. Eò quòd causalitas realis, vt induit denominationem productionis, referat habitudinem ad non esse immediatè præexistens; quæ relatio est quid rationis, cùm non spectet terminum realem, sed potiùs non esse termini. Eadem verò causalitas, prout induit denominationem conseruationis, exprimat respectum ad esse præexistens; quod cùm sit idem, quod producitur, & conseruatur, fit inde, vt habitudo illa, quam præsefert conseruatio passiua ad idem esse præexistens, sit relatio rationis: vt pote quæ intercedat inter idem, & se ipsum.

Nota valde

Quæ ita accipienda sunt, vt comparetur secundùm habitudinem rationis esse conseruatum ad idem esse productum; ita vt relatio rationis intercedat inter idem esse, vt obit denominationem creationis passiuæ, & passiuæ conseruationis. Non verò inter esse creatum, & conseruatum, inquantùm comparatur ad causam creantem, & conseruantem; ibi enim intercedit habitudo realis; vt acutè obseruat Scotus à nobis transcriptus, sub num. 12.

15 Ex his etiam producit Scotus, quid de existentia, & duratione, sentiendum sit in eadem quæst. 12. quodlibetali, §. *De tertio principali, sub n. marg. 9* editionis Cauellii. Vbi docet.

Scotus

Res durare potest pro solo primo instāti suæ productionis apud Scotum

Dico; quòd non est contradictio aliquod ens tātummodo in vno instāti habere esse; ipsum enim instās raptim trāsit. Et ita oportet dicere de mutatione; & per cōsequens de instāti, quod est per se mensura mutationis.

Quod etiam habet verū in ente permanenti.

Non autem videtur maior contradictio de re permanente, quòd non, nisi in vno instanti habeat esse; quàm de ipso instanti, vel mutatione. Quia etsi res permanens possit habere idem esse non præcisè per instans, sed permansiuè; & instans, vel mutatio, non possit: tamen permanens totum esse suum habet in instanti vno, quia in hoc distinguitur contra successiuum. Nō est ergo contradictio, si illud esse vltra hoc instans non habeat.

Cōmentarius textus præcedentis.

Vbi Scotus docet apertè; eò existentiam, & durationem realiter non separari; quò astruenda sit duratio rei, etiam pro eodem instanti indiuisibili suæ emanationis. Mutationes enim instantaneæ (qualis est generatio substantialis) sicut pro vno tantùm instanti indiuisibili existunt; ita & pro eodem propriè durare asseruntur: eò quòd existentia, sicut per propriam quidditatem exercet positionem, ita & permanentiam suæ positionis, quandiù non destruitur.

Imo, quòd de ente permanenti, quod est factum esse vel terminus mutationis instantaneæ, non æstimat Scotus impossibile, quòd non habeat esse nisi in vno instanti; sicut nec id implicat in mutatione instantanea. Ex quo sequitur, quod cùm existentia rei, dari nequeat sine duratione intrinseca, vt perspicuum est; si res permanens existere posset pro solo suæ productionis instanti, ita & pro eodē instanti duraret: de quo vide infra sub *n.* 38.

Dilutio arg. 3.

16 Ad tertium argumentum; fatemur, ex durationibus creatis non coaugmentari prædicamentum quando; sicut nec alteram prædicamentalem seriem ex actibus existentialibus coalescere propter incompletionem, quàm præseferunt existentia, & duratio; quid verò sit prædicamentum quando, & ex quibus formis constituatur? constabit infra.

4. arg. obiicit, quòd nō tēpus collocetur in prædicamento

17 Ad quartum argumentū; id manifestè obtinere, quod damus ingenuè; scilicet nec tempus ad prædicamentalem seriē spectare, propter illius incōpletionē

de quo etiam infra latiùs expendentes successiuam durationem.

Ad instantiam; quòd sicut extensio motus, & temporis, sunt idem realiter; ita & realiter identificantur indiuisibilia motus, quæ appellantur mutata esse cũ indiuisibilibus temporis, quæ vocantur instantia.

Extẽsio motus & tẽporis & indiuisibilia talis extẽsionis nõ secernuntur realiter.

Ad aliam confirmationem; quòd tantùm agit; quòd quidditas motus sit formaliter ex natura rei distincta à tempore; sicut & duratio qualibet permanens, etiam ex natura rei differt ab essentia rei durantis; cum reali tamen, & identica coniunctione Quæ formalis distinctio temporis à motu præstat, vt mõtus essentialiter sit fieri termini; tẽpus verò nõ ita, sed permanẽtia quędã actualitatis, & existentiæ ipsius motus. Sed de his pressè infra.

Ad cõfirmationẽ obtinet quòd quidditas motus distinguatur formaliter à tempore.

18 Ad quintum argumentum; inficiamur, mensurabilitatem, seu mensurã passiuam esse de conceptu creatæ durationis; licet sit quædam affectio comitãs existentiam creatam. Nec nos perstringit oppositio illa ex Aristotele aperiente tempus, (quod est duratio motus,) per numerabilitatem, seu mensurabilitatem passiuã; quia inibi nõ tradit Phylosophus essentiam temporis, sed quãdam affectionem, aut proprietatem illius.

Ad 5. argu. mẽsura passiua nõ est de quidditate durationis creatæ.

Quòd autem, mensurabilitas, seu ratio mẽsuræ passiuæ, attinere nequeat ad conceptum creatæ durationis; vel ex eo perspicuum esse potest. Quòd priùs concipitur res vt quanta, quantitate molis, & virtutis; quàm referatur ad aliam, vt ad mensurãtem actiuè. Quia cũ hæc mensurabilitas spectet ad notificationem talis quantitatis mensuratæ, (sicut ratio entis supponitur ad rationem cognoscibilis) ita & ratio quanti secundùm quantitatem molis, & virtutis debet anteire conceptum mensurabilitatis, seu notificabilitatis per habitudinẽ ad aliam quantitatem, aut quasi quantitatem mensurantem, vel notificantem actiuè.

Ostenditur quòd mẽsurabilitas passiua nõ sit de quidditate durationis creatæ

19 Ad vltimum argumentum, ex num. 6. quod est fundamentum secundæ opinionis, respondetur. Quòd sicut existentia creata per suam essentiam exercetur, ita & permanet quandiù non destruitur; nec enim magis essentialis est positio illa, qua recedit à nihilo, actui existentiali increato, quàm creato. Quia sicut existentia diuina non refert potentiam logicam ad non existendum ita nec creata existentia talem potentiam sortitur. Si enim potentia logica, (*vt in 1. artic. præcedentis controuersiæ ostendimus*) nil aliud est, quàm non repugnantia terminorum; existentiæ repugnat in nihilum decidere. Qua ratione inibi autumauimus, destructionem rei esse violentam existentiæ creatæ; licet ipsi essentiæ repugnans non sit; eò quòd essentiæ, prout tali formaliter, accidat positio existentiæ, seu negatio eius.

Ad vltimũ arg. existentiæ creatæ est violenta illius desitio.

Quò fit, vt discrimen inter Deum & creaturam spiritualem, quantùm ad potentiam logicam, seu non repugnantiam intrinsecam ad non essendum, spectari non debeat inter existentiam creatam, & increatam; cùm creata etiam existentia non sustineat potentiam intrinsecam logicam ad non essendum: sed inter essentiam Dei, & essentiam cuiuslibet entis creati. Quia sicut in tota abstractione sua secernitur à propria existentia formaliter ex natura rei; ita sibi vendicat intrinsecam nõ repugnantiam ad nõ essendũ. Adi, quæ inibi latiùs exarauimus.

[illegible] existentia [illegible] intrinsecè non ad nõ essendum.

Sed obijcies; quòd si æquè ablegẽt potentiam logicam ad non essendũ positio existentiæ creatæ, sicut actualitas & existentia Deitatis; fieret, vt sicut Deitati contradicit substantialis mutabilitas, vel versio in nihilum, ita pari ratione existentiæ creatæ aduersaretur, quòd in nihilum recidere valeat.

Obiectio contra doctrinã præcedentem.

Respondetur; nos solùm astruere, existentiam creatam non referre potentiam logicam ad non existendum, quæ fundetur supra quidditatiuam existentiæ rationem; cùm formali conceptui actualitatis essentialiter positiuæ, & exercitæ tribui nequeat non repugnantia ad non existendum; eòquod non existentia non contradicere non possit existentiæ, vt perspicuum est, quam ob rem destructionem existentiæ violentam conceptui existentiali appellauimus. At verò licet existentia creata nõ referat potentiam logicam non repugnantiæ ad non existendum, quæ intrinsecè fundetur supra formalitatem existentiæ; comitatur tamen creatæ existentiæ conditionem non repugnantia illa ad non existendum, quæ congruit poten-

Diluitur

tia-

tialitati essentiæ creatæ, pereunte autem reali positione essentiæ, existentiam perire necesse est ob realem identitaté. Deinde, quòd licet contradicat existentiæ creatæ non repugnantia ad non existendum, quæ petatur intrinsecè ab existentiæ conceptu; cohæret tamen illi non repugnantia ad non existendum, quæ ab extrinseco principio trahitur, scilicet à voluntate creatoris, quæ sicut gratuitò existentiam produxit ex nihilo, ita illi integrum est existentiam pro nutu destruere. Qualiter verò essentia creata, etiam spiritualis, referat potentiam logicam intrinsecam non repugnantiæ ad non existendum, existētiæ verò creatæ sit repugnans destructio existentiæ; patet ex discusis contra Soarium, loco citato ex *controuer. 7. de Immutabilitate Dei, art. 1. præcipuè à nu. 23. vsque ad 27.*

Durationem rei permanentis successiuam esse, contendunt aliqui S. Bonauenturæ asseclæ.

20 Statim occurrit celebris Sanct. Bonauenturæ sententia in 2. *sent. distinct. 2. art. 1. quæstion. 3.* autumantis, æuum Angeli esse extensum secundùm rationem prioris & posterioris; ac proinde successiuum, sine inueteratione tamen ac variatione, in quo ipsum ab extensione successiua temporis dissidere pronuntiat, quæ nouitatem ac vicissitudinem durationis sustinet. Bonauenturæ adhæret Franciscus Coriolanus, 1. *par. quæstion 10. ar. 3.* Et Paulus Aresius in suis commentarijs de generatione & corruptione, *lib. 1. quæst. 44. sect. 2. disput. 5.* Et alij recentiores; apud quos hæc sententia adeò percrebuit, vt eam euidentem iudicent; si fides adhibenda sit Hurtado hæc attestanti *in sua Metaphys. disput. 17. de duratione sect. 3. subsection. 1.* Quam opinionem valdè probabilem iudicauit Basolius in 2. *sententia. disput. 2. quæstion. 1. artic. 2. §. Ista positio est multùm probabilis.*

Opinio ad struēs quòd duratio rei permanentis sit successiua

Coriolanus. Paulus Aresius.

Hurtadus

Basolius

Et suadetur primò authoritate Anselmi in Prosologio cap. 20. vbi loquens de Deo ait. *An hoc quoque modo transis omnia, etiam æterna; quia tua & illorum æternitas tota tibi præsens est; cùm illa nondum habeant de sua æternitate, quod venturum est, sicut iam non habent, quod præteritum est: sic quippe semper es vltra illa, cum semper ibi sis præsens, ad quod nondum illa peruenerūt.* Vbi condistinguens Anselmus durationem Dei à toto ambitu creatæ durationis; huic apertè successionem defert.

Arguitur 1. ex Anselmo

Nec dissentit Hieronymus ad Marcellam; dum autumat. *In omni creatura differt præteritum, & futurū; quia solus Deus est, qui non nouit fuisse, neque futurum esse.*

Item ex Hieronymo.

21 Deinde pro isto placito sic arguit Basolius. Quia sublata qualibet habitudine ad fluxum temporis, potuisset Deus Angelum anihilare; & iterum eūdem numero reproducere, vt apud omnes Theologos in confesso est. Atqui illud esse Angeli per anihilationem quasi mediam interruptum, nequiret eadē prorsus indiuisibili duratione metiri, cū mediet negatiua interruptio talis durationis: igitur duratio Angelica nó est intrinsecè indiuisa.

Arguitur 2. ratione ex Basolio.

22 Præterea idem Basolius; potuit Deus Angelum non intelligentem creare, & postea concursum ad intellectionem exhibere; atqui esse, & non esse intellectionis, cū contradictoriam important oppositionem, nequeunt ad eādem indiuisibilem mensuram deferri: igitur duratio Angeli latitudinem sustinet.

3. probatio ex Basolio

Si occurras; præstare ad verificationem huiusmodi enuntiationum extēsionem virtualem, seu eminentialem æui angelici, cū habitudine ad formalē successionem temporis.

Occursus pro comuni sententia

Contra instat Coriolanus loco citato. §. *Verùm hanc diuisibilitatem virtualem non sufficere.* Quia sic se habet coexistentia Angeli ad tempus, sicut coexistentia, & præsentia eius ad spatium diuisibile; sicut enim propter eminentiam, & virtualem extensionem æui angelici astruitur coexistentia formalis talis æui ad successionem temporis: ita & propter quantitatem virtutis, quæ se gerit adinstar quantitatis molis exten-

Impetitur subtiliter à Coriolano assecla S. Bonauent.

ſæ in ordine ad locum, defertur Angelo præſentialitas diuiſibilis ad ſpatium. Atqui propter virtualem iſtam extenſionem in ordine ad locum, non verificantur de Angelo contradictoriæ oppoſitiones; nec enim Angelus in vna parte ſpatij aſtrui poteſt diligens Deum; in alia verò non diligens, & ſic de cæteris. Igitur nec virtualis extenſio æui Angelici præſtare valebit, vt ſimul Angelus intelligat, & non intelligat, & ſic de alijs; ſicuti etiam punctus, ob propriam indiuiſibilitatem, quamuis reſpiciat diuerſas partes circumferentiæ, nequit per habitudinem ad illas, oppoſitis formis ſubſterni.

Arguitur 4. pro ſucceſſione durationis entis permanentis ex Hurtado

23 Præterea quartò, pro ſucceſſione durationis cuiuslibet entis permanentis; ſic arguit Hurtado loco citato. Separatio realis eſt ſignum euidens diſcretionis etiam realis; ſed coexiſtentia Petri ad tale tempus eſt ſeparabilis à Petro durante: potuiſſet enim Deus producere Petrum, & producere etiam tempus, A, abſque eò quòd Petrus, & tale tempus, A, ſibi ipſis coexiſterent. Igitur Petrus per ſuam ſubſtantiam nô coexiſtit tali temporis portioni, ſiquidem tota ſubſtantia Petri, & poſitio realitatis eius, ſuperſtes eſſe poteſt ad aliud tempus relata; ac proinde coexiſtentia, ſeu realis comparatio Petri ad menſuram ſucceſsiuam temporis apponit aliquid realiter ſupra ſubſtantiam Petri. Sed hoc additum nequit eſſe permanens, cùm accedat, & pereat ad decurſum temporis effluẽtis; igitur eſt aliquid ſucceſsiuum.

Vera ſententia ex Aureolo, & confutatio Soarij, & Petri Hurtadi circa ſucceſsiuam coexiſtentiam rei permanentis ad tempus primi mobilis.

Viuida Aureoli metaphyſica de duratione rei permanẽtis

24 AT Penitior huius difficultatis enodatio ab Aureolo petenda eſt; quam tradit in 2. *ſentent. diſt. 2. quæſt. 2 de æuo, ar. 2. Vtrùm in æuo ſit ſucceſsio?* Vbi ait.

Nunc ſecundò; medio inter illas opiniones ex dictis in 1. quæſt. præcedẽti. Cùm enim in Angelo non ſit duratio aliqua intrinſecè, ſed extrinſecè tantùm ex coexiſtentia ad tempus; ita quòd tempus ſe habet per modum adiacentis; & eſſe per modum coexiſtentis.

Succeſsio ex parte cônotati neceſſariò ſuſtinẽda eſt in æuo Angeli.

Hoc viſo poſſet poni in æuo ſucceſſio aliquo trium modorum; vel extrinſecè ſecundùm connotata: & ſic clarum eſt, quòd in æuo eſt ſucceſsio. Impoſsibile eſt enim, quòd aliquid hoc modo intelligatur durare, niſi in ante, & priùs; vnde cùm dicitur multum durauit, iam vadis in aliquid prius, & ante: illa autem ſucceſsio communis eſt, tàm ad æuum, quàm ad æternitatem. Vtrumque enim tàm æuum, quàm æternitas, connotat ſucceſsionem, & durationem. de æuo patet; de æternitate ſimiliter. Quia impoſſibile eſt, Deum intelligere æternum, niſi per hoc, quòd intelligitur attingere omne tempus factum, & factibile, imaginatum, & imaginabile; & ad hoc ibat opinio prima.

Succeſsio in intrinſeco exiſtere Angeli taxatur ab Aureolo.

25 *Secundo modo poteſt eſſe intellectus quæſtionis de ſucceſsione reſpectu ipſius eſſe; ſic opinio ſecũda dicit verũ de eſſe. In eſſe enim Angeli durãtis nulla eſt omnino ſucceſsio intrinſecè; & ad hoc vadit authoritas Dionyſij adducta arguẽdo ad principale.*

Admittitur ab Aureolo ſucceſsio in coexiſtentia intrinſeca rei permanẽtis ad tẽpus

26 *Tertio modo poteſt intelligi quæſtio non eundo ad connotatum, quod eſt tempus; nec ad eſſe Angeli in ſe; ſed ad medium, puta, ad coexiſtentiam Angeli ad ipſum tempus. Hoc modo oportet neceſſariò ponere in Angelo ſucceſsionem; & hanc vel realem, (ſi coexiſtentia ſit realis,) vel ſecundùm rationem, (ſi coexiſtentia ſit tantùm ſecundùm rationem, vt eã faciat intellectus in actu:) hoc autem modo non poteſt poni ſucceſsio in æternitate.*

Elucidat Aureolus mẽtẽ S Bonauen.

27 *Et ad hũc modum vadit fortè prima opinio; nõ enim poſſum imaginari eſſe Angeli coexiſtere tempori, & durationi, niſi imaginer priùs, & poſteriùs & per conſequens durationem.*

Hoc vltimum membrum probo. Si enim capio eſſe ipſius Angeli, & tempus totum vſque ad hodie, & cõcipio ipſum eſſe in ordine ad priùs, & poſteriùs in futurum; licet intelligam eſſe invariatum;

cù

cùm coexistentia sit alia, & alia; & si coexistentia sit realis, est alia realiter, si secundùm rationem, est alia secundũ rationem.

Acuta ratio Aureoli.

28 *Formo ergo sic rationem. Illa coexistentia est successiua; vel realiter, vel secundùm imaginationem, quæ habet in se difformitatem, & variationem. Sed coexistentia Angeli comparata ad tempus præteritum, præsens, & futurum habet in se difformitatem, & variationem; ergo. Maior patet; quia si capiatur coexistentia respectu præsentis in actu, respectu futuri in potentia; necessariò capitur cum successione actus ad potentiam.*

Examen sententiæ Aureoli.

1. pronũtiatũ Aureoli.

29 Vbi tria constituit Aureolus. Primum; æuum Angeli non esse durationem; propter idem prorsus fundamentum, ob quod autumarat *in præcedenti articulo*; nec æternitatem esse durationem, sed vim quandam ad coexistendum cuilibet durationi; eò quòd durationem imbibere in suo conceptu successionem existimaret. In quo Aureolo suffragari non possumus: cui adhæsit Petrus Hurtado citatus *in art. 1. huius controu. n. marg. 1.*

Hurtadus Aureoli assecla.

Alterũ assertũ Aureoli.

Alterum Aureoli assertum est; æuum Angeli referre successionem ratione temporis connotati. Quod omnino extra controuersiam positum est; cũ hæc extrinseca temporis connotatio, etiam æternitati cõgruat: eò quòd æternitas omnem ambiat temporis volubilitatem & decursum.

3. pronũtiatũ Aureoli.

Tertiò autumat Aureolus; æuum Angeli inferre coexistentiam realem intrinsecam, & successiuam ad tempus fluens; quæ coexistentia realiter à substantia ipsius æui indiuisibilis condistinguatur. Cùm ad fluxum temporis, separetur talis coexistentia ab æuo Angeli; quod ab eiusdem Angeli substantia omnino indiscretum pronuntiatur ab Aureolo. Et loquendo de hac reali coexistentia ad tempus, quam exprimit æuum, ingenuè fatetur Aureolus, Deo haud congruere posse; aliàs enim aliquid intrinsecum accederet Deo à positione temporis, vel à temporis effluxu, aliquid intrinsecum etiam periret Deo, quod est absurdum.

Sicut asseritur vbicatio seu præsentialitas loci cõtrahens localiũ ad tale spatiũ, ità asserenda est præsentialitas intrinseca cõtrahens ad coexistẽdũ tali tempori.

30. Cæterùm vt mentem Aureoli referemus; supponendum est; rem ita indeterminatam esse ad coexistendum huic, vel illi portioni temporis extrinseci primi mobilis; sicut etiam asseritur indifferens vt tali, vel tali loco reali, coexistat. Quare, sicut ad contrahendam indeterminationem, & potentialitatem rei ad coexistendũ huic potiùs, quàm alteri spatio reali; astruitur communiter à phylosophis quædam forma præsentiæ, quæ appellatur vbi; ita etiam ad contrahendam indeterminationem entis, vt tali, vel tali portioni temporis coexistat, alia forma intrinseca constituenda est. Cùm enim omnis habitudo entis permanentis ad tempus extrinsecum primi mobilis prorsus aduentitia & extrinseca sit (nec enim ad quidditatem, aut indiuiduationem intrinsecam rei attinet huic, vel illi tempori, componi) fit, vt res per suam substantiam alicui portioni temporis non coexistat, nisi addatur aliqua forma, cuius effectus formalis sit, rem ad talem coexistendi rationem contrahere.

Euasio Soarij & Hurtadi

31 Sed occurrit Franciscus Soarez *in sua Metaphys. disp. 50. section. 2. numer. margin. 19.* quem sequitur Petrus Hurtado *in sua etiam Metaphys. disput. 17. de duratione, sect. 3. subsect. 4. §. 38.* Magnum intercedere discrimen inter habitudinem rei ad spatium & ad tempus; quod petitur à diuersa conditione extremi connotati. Quia enim spatium quod est connotatum vbicationis, est quid immobile; fit, vt res nequeat diuersas præsentialitatis habitudines ad spatium adire, nisi appositis distinctis formis præsentiæ, siue nouis vbicationibus à quibus contrahatur indeterminatio ea, quam importat res in ordine ad locum. Quia tamen tempus, quod est connotatum durationis, est quid fluens; ipsum immediatè per suam essentiam absque appositione alicuius formæ intrinsecæ, quæ se teneat ex parte rei durantis, potest tollere indifferentiam eam, quam præsefert ens permanens, vt huic, vel illi portioni temporis respondeat.

Instãtia pro placito Soarij & Hurtadi.

Quod illustrat Hurtadus exemplo arboris immotæ prope flumen existentis; quæ cùm ex se indeterminata sit, vt tali vel tali portioni, aquæ fluentis coexistat; absque vlla immutatione arboris per solius aquæ accessum indeterminatio arboris ad talem coexistentiam cõtrahitur. Quò fit, vt etiam non immutata intrinsecè ipsa re, ob solam temporis circuitionem indeterminatio negatiua

rei

rei ad coexistendum huic, vel illi tempori, quasi adstuetur, ac terminetur absque appositione alicuius formæ intrinsecæ.

Occupatur effugiū Petri Hurtadi

Sed contra hoc est, quòd voluntariè assumit Hurtadus id, quod ostendere debuerat; scilicet arborem transire de non esse coexistentis tali aquæ, ad esse coexistentis, absque vllius formæ appositione. Adiungitur enim illi relatio propinquitatis, & contactus ad aquam accedentem; aqua etiam substernitur nouæ formæ vbicationis, quæ est fundamentum relationis coexistētiæ & contiguitatis ad arborem.

Efficacior præclusio fugæ aduersariorū eàquòd duratio rei permanētis nō cōponatur per suā essentiā tali temporis decursui

32 Sed & alia efficaciori probatione perstringi potest euasio prædicta. Quia illud, quod immediatè, & per suam essentiam non componitur alteri; nequit etiam immediatè contrahere ac finire potentialitatem, & indifferentiam alteriùs; ad cuius contractionē exigitur compositio illius, quod se gerit adinstar actus determinantis. Atqui tempus (A) verbi gratia, immediatè & per suam essentiam non componitur secundùm habitudinem simultatis, cum substantia Petri spectati quoad omnem rationem intrinsecam positionis, & actualitatis suæ; si quidē potuisset Deus eamdem numero substantiam, quoad totam positionem numericam intrinsecā eius, constituere sub coexistentia temporis (B.)

Ergo tempus ex ratione connotati fluentis, non contrahit indifferentiā rei permanentis, vt huic, vel illi portioni successionis temporaneæ coniungatur; ni fiat appositio formæ, quæ per suam essentiam ordinet rem permanentem ad talem coniunctionem simultatis cum tali tempore. Simili ratione; quæ vbicatio per suam essentiam componit locatum huic loco, & non alteri. Alia agglomerat Hurtadus, vt vim huius rationis euadat, quæ prosternentur infra in solutione vltimæ rationis in oppositum.

Referatur discparitas quæ interest inter præsētiā loci & præsentiā, vel coexistētiā ad tempus.

33 Constituta igitur pari necessitate formæ intrinsecæ ad coexistentiā temporis; & ad coexistentiā loci; hæc ratio discriminis inter vtramque præsentiam, seu coexistentiam intercedit. Quòd cum connotatum vbicationis, seu præsentialitatis localis, sit quid immobile (locus enim inquantum talis immobilitatem sortitur) fit inde, vt fixa sit ac immobilis talis præsentialitatis forma. E contra verò, cùm connotatum coexistentiæ seu præsentiæ rei permanētis ad tempus, sit quid essentialiter successiuū ac fluens; accedit inde, vt & talis habitudo præsentiæ, seu coexistentiæ ad tempus, etiam in fluxu & successione cō sistat.

Hæc præsentialitas rei permanētis ad tēpus nō est relatio prædicamētalis de tertio genere.

34 Verùm; estò quòd præsentialitas ad spatium, & præsentialitas ad tempus dissideant quantùm ad permanentiæ, & successionis conceptum; conueniunt tamen in hoc, quòd præsentialitas vtraque fortè non sit relatio secundùm esse, & prædicamentalis; sed transcendentalis illa, quæ ab Scoto appellatur relatio extrinsecùs adueniens, prout à prædicamentali habitudine de tertio genere secernitur, quæ ab eodem Scoto vocatur relatio intrinsecùs adueniēs. Quòd autem talis præsentialitas ad tempus non sit relatio secundùm esse; ab eodem principio peti potest, à quo accipitur, nec præsentialitatem ad spatium esse relationem prædicamentalem.

Nec vendicat terminū actu & realiter existentem

Quia, sicut præsentialitas ad locum non præsefert immobilitatem, quæ essentialiter exigat terminum actualiter existentem; si enim centrum & poli, à quibus fixio, & immobilitas vbicationis hauritur; aut destruerentur; aut localem motum adirent ad motum vniuersi de absoluta Dei potentia; adhuc immobilitas vbicationis superstes esse posset per habitudinem ad centrum, & polos immobiles realiter possibiles, non tamen actu existentes, (*vt in controuers. 6. de Immensitate* Dei, *artic.* 3. *numer. margin.* 24. aperuimus.) Ita destructo motu primi mobilis, ac tempore eius, res permanentes talem formam successiuæ præsentialitatis induere possent, quæ referret transcendentalem habitudinem ad fluxum temporis realiter possibilem: nec enim ad terminationem eius respectus, qui prædicamentalis non sit, exposcitur actualis existentia, & positio in termino talis relationis.

Oppositio cōtra nostram sententiam.

35 Sed obijcies; ex dictis sequi, quodlibet ens permanens à se inferre successiuam ac temporaneam durationem; eò quòd illa coexistentia successiua ad tempus, quam comminiscimur accedere ad quodlibet permanens creatū sit essentialiter tempus; cū quidditatiuè

im-

importet fluxum secundùm ratione prioris & posterioris.

Infringitur Respondetur; quòd non omne id, quod effluit, secundùm rationem prioris, & posterioris, asseritur tempus; aliàs enim relationes distinctionis, quæ à partibus temporis inferuntur, & cum suis substratis, nimirum cum partibus temporis, decurrunt, essent tempus essentialiter, quod est absurdum. Ea igitur successio, est tempus essentialiter, quæ est duratio motus; quare præsentialitas illa, quam astruimus, ideò non est tempus, quia non est duratio motus illi identificata realiter; sed potiùs habitudo coexistentiæ ad tempus primi mobilis, tanquam ad connotatum extrinsecum.

Assertiones duæ pro vera sententia.

HIS Prælibatis; operosum non erit veram sententiam constituere.

Asser. 1. 36 Quare dicendum primò; nullam entis permanentis durationem esse formaliter successiuam. Sic Doctor loco citato, cui adhærent omnes eius discipuli; & est cōmunis theologorū, & metaphysicorum sententia.

Firmū fundamentū præcedentis assertionis Et probatur; quia duratio (vt ostendimus) non distinguitur nec formaliter ab existentia rei durantis; adeò vt duratio entis substantialis sit substantia, duratio accidentis sit accidens, duratio relationis sit relatio. Atqui ens permanens non sortitur existentiam successiuam, cùm existentia non distinguatur à re, cuius est existentia; igitur nec durationem successiuam.

Assertio. Altera 37 Dicendum secundò; quodlibet ens durans creatum, siue permanens siue successiuum, propriam formam intrinsecam præsentialitatis inferre; per quam tempori primi mobilis coexistat. Quæ præsentialitas essentialiter est successiua, ac proinde realiter distincta à propria substantia rei durantis; ea discretionis ratione, quæ inter modum, & rem constituitur (est enim talis præsentialitas successiua modus rei durantis) & quæ intercedit inter locatum, & propriam formam vbicationis. Hoc assertum tradit Aureolus loco citato; quod in superioribus firmauimus, adeò, vt nō ua vel expositione, vel probatione non egeat. *Aureolus*

Ratio efficax pro nostra sententia Constatque ex his, quæ expendimus infra *in controuers. 12. de Scientia Dei, distinct. 2. de scientia contingentium absolutorum, artic. 5. in Digressione physica, de potentialitate vel indeterminatione voluntatis creatæ ad tale individuum actionis, sub numer. margin.* 57. & 58. Vbi ostendimus, quemlibet influxum vel effectum, à ratione sua intrinseca & connaturali statu, esse potentialem omnino, & indeterminatum, vt huic temporis extensioni, vel respondeat, vel coexistat; vnde efficitur, vt egeat forma contrahente, vel componente hanc substantiam actionis, & effectus cum tali coitione temporis.

Excursio contra doctrinā præcedentē 38 Sed obijcies; ex hoc præcisè, quòd Petrus per vnam horam non destruatur; absque alterius formæ intrinsecæ appositione, Petrus coexistit tempori primi mobilis per vnam horam; igitur commentitia est talis formę additio.

Diluitur manifeste Respondetur; quòd vi durationis præcisè spectatæ, Petrus non destructus per vnam horam, coexistit fundamentaliter tali portioni temporis; non verò formaliter. Eadem prorsus ratione, qua asseritur; Petrum existentem intra vniuersum, præcisa forma vbicationis, non esse formaliter coexistentem alicui spatio; sed tantùm fundamentaliter. Vel dic; illam propositionem; *Petrus non destructus per horam*, iam inuoluere compositionem Petri ad formam præsentialitatis, vi cuius coexistit Petrus tali horæ, seu mensuræ primi mobilis; eò quòd Petrus secundùm intrinsecam durationem præcisè spectatus, abstrahat à cōnotatione vnius horæ vel cuiuslibet alterius determinatæ portionis temporis, vt ostendimus.

Obijcitur quod præsentialitas ad tēpus, nō solù addat successionē præsentiæ ad tēpus, sed etiā successionē durationis intrinsecæ At vrgebis; quòd permanentia reis vt coexistentis durationi successiuæ, non solùm importare videatur additionem & appositionem præmissæ præsentialitatis successiuæ; sed etiam ipsiusmet durationis intrinsecæ. Quia sicut liquet apud Scotum transcriptum, *sub numer.* 15. res, à ratione suæ productionis, tantùm vendicat, vt pro primo instanti suæ productionis duret; taliter

quod res à ratione suæ productionis, nõ exigat positionem aut protensionem existentiæ pro instanti sequenti. Ac proinde, sicut productio rei in instanti primo extractionis effectus ab eminentia causæ est productio de nouo, quia connotat terminum cum negatione existentiæ ante instans productionis; ita actio conseruatiua termini in secundo instanti etiam est productio de nouo attingẽs terminum, qui à ratione intrinseca termini actionis in primo instanti, non exprimit positionem termini in secundo instanti; posset enim existentia termini, ex vi actionis pro primo instanti, nõ protendi ad alterum instans.

Vrgetur ratio. Igitur actio conseruatiua taliter extendit existentiam termini ad secundum instans, quòd sit noua, & vera productio existentiæ talis termini, vt in secundo instanti; ac proinde non mera quasi repetitio productionis eiusdem existentiæ productæ in primo instanti, sed appositio adiunctioue existentiæ nouæ; ac proinde & nouæ durationis. Multiplicatur ergo & decurrit successiuè existentia rei permanentis, quantumvis permanentis, iuxta protensionem & continuationem actionis; & non sola coexistentia, & præsentialitas durationis & existentiæ ad tempus extrinsecum.

Eneruatur. Respondetur; quòd licet terminus in quantum in actu signato, vel aptitudinaliter refertur ad actionem conseruatiuam, non importet essentialiter existentiam pro secundo instanti; eò quòd non repugnet termino producto, à ratione sua intrinseca, quòd duret pro solo primo instãti productionis, vt agit Scotus. Obstat tamen termino actionis conseruatiuæ in actu exercito, negatio existentiæ relatæ, aut comparatæ ad secundùm instans; cùm iam inuoluatur sensus compositus exercitæ, & actualis conseruationis. Quæ sicut attingere valet eamdem termini substantiam absque additione aliqua graduali, vel intensiua formæ, sed cum sola extensione, vel compositione formæ ad durationem successiuam extrinsecam; ita nec addit existentiam, vel intrinsecam duratione, sed solã præsentialitatem successiuam durationis & existentiæ rei permanentis ad tempus primi mobilis.

Aperitur; quæ sit illa ratio coexistentiæ ad tempus, quæ constituat prædicamentum quando?

39 EX Dictis decidi poterit illa dubitatio, quæ à metaphysicis exagitatur; de forma illa coexistentiæ ad tempus, quæ constituat prædicamentum quando. *1. opinio de serie prædicamentiquã do* Prima enim opinio S. Thomæ, *in opusculo* 48. quem alij sequuntur autumat; prædicamentum quando nil aliud esse præter denominationem a temporis adiacentia relictam.

Confutatur Sed vt à sententia ista nos breuiter expediamus; communiter non recipitur; eò vel maximè, quò si denominationes extrinsecæ ad series prædicamentales deferri possent, innumera alia prædicamentalia capita pronuntiari deberent, vt varias denominationum species suo ambitu concluderent. Sic enim visum esse, auditum, intellectum, amatum, dextrum, & alia innumera ad prædicamentalem coordinationem attinerent. Adde; apud graues authores; extrinsecas denominationes formaliter acceptas non esse quid reale, sed quid rationis; quò fit, vt ad prædicamenti realis classim nulla ratione deferri valeant.

40 Quare secunda opinio in hac re autumat, prædicamentum quando *2. opinio Soarij.* ex omnium creatarum durationum conuentu cointegrari. Sic Franciscus Soarez *in sua Metaph. dispu.* 50. *sect.* 12. *nu. marg.* 13.

Refellitur. Sed, & improbari debet hoc placitũ; quia existentia ob suam incompletionẽ reijcitur a recta serie prædicamentali; atqui duratio ab existentia non distinguitur formaliter: igitur.

Soarij occursus. Nec obstat responsio Soarij; quòd licet duratio, & existentia à parte rei in idem coincidant; videtur tamen duratio ex nostra concipiendi ratione minus spectare ad intrinsecam completionem rei, ac proinde magis accidere rei, quàm existentia: eò quòd durationis ac permanentiæ conceptus præmittat ip-

sum ens, prout extractum ab eminētia causæ.

Excutitur, eò quòd nec inhærentia quæ est minus intima rei quā duratio attineat ad coordinationem prædicamētalem

41 At inanis ista solutio manifesta hac expugnatione obstruitur; quia magis extrinsecus est naturæ accidentali modus inhærentiæ, quàm duratio; cùm inhærentia realiter modaliter à formis accidentalibus entitatiuis dissideat, duratio verò sit eadem realitas cum forma accidentaria. Atqui inhærētia, eò quòd ad complementum intrinsecum formæ accidentalis attineat, nullatenùs constituitur directè in prædicamento; igitur nec duratio. Quæ etiam ratio vrget in subsistentia ad durationem substantialē relata; quia subsistentia realiter secernitur à substantia non verò duratio. Quò fit, vt omnis illa forma, quæ non supponat intrinsecam accidentis completionem, ad coordinationem prædicamentalem accidentis deferri non possit; quod idē astruimus de substantia, prout completionē, & integritatem petit à subsistētiali & hypostatica forma.

Coordinatio & series prædicamēti Quando.

Quare dicendum est; prædicamentum (*Quando*) ex formis præsentialitatis & coexistentiæ ad tempus extrinsecum primi mobilis coalescere; quas præsentialitatis formas inferunt omnes durationes creatæ, siue permanentes, siue successiuæ; cùm omnes ex se indeterminatæ sint, vt huic vel alteri extensioni temporis primi mobilis respondeant; ac proinde egeant forma intrinsecè contrahente potentialitatem, & indeterminationem illam.

Vnde sicut prædicamentum (*vbi*) coalescit ex formis contrahentibus potentialitatem entis, vt huic vel alteri spatio coexistat; ita & prædicamentum, *Quando*, cointegratur ex formis, quæ contrahunt ens vt tali, vel tali, temporis extensioni respondeat: iuxta ea, quæ supra ostendimus *à numer. 29. vsque ad 38.*

Responsio ad principalia obiecta pro successione durationis rei permanentis; & legitima S. Bonauent. interpretatio ex Aureolo.

Cōcinnaex positio S. Bonauenturæ ex Aureolo.

42 MOdo nec difficile erit oppositæ opinionis fūdamenta de intrinseca successione durationis permanentiū proterere. Et primò; quoad authoritatem S. Bonauent. attinet; existimo Aureolum illius mentem penitiùs ebibisse dum Bonauenturam interpretatus, (vt liquet ex verbis Aureoli *nu. marg. 27.* appositis) autumat; Bonauenturam intelligendum esse, non de successione intrinseca ipsius æui Angelici; sed de coexistentia successiua, quam exprimit æuū ad tempus.

Scita pronūciata Aureoli ēre

Id enim sibi volunt perspicua illa Aureoli pronuntiata, *quæ sub n. 26.* transcripsimus. *Tertio modo potest intelligi quæstio, non eundo ad connotatum, quod est tempus, nec ad esse Angeli in se; sed ad medium, puta ad coexistentiam Angeli ad ipsum tempus.* Et deinde subijcit *sub n. 27.* S. Bonau. mentem acutè explanās Card. Aureolus; ita vt Card. Franciscanus alteri Cardin. Seraphico opportunas ministret suppetias. *Et ad hunc modum vadit fortè prima opinio; non enim possum imaginari, esse Angeli coexistere tēpori & durationi, nisi imaginer prius & posterius, &c.* Vbi successionem, quam in æuo Angeli tutatur Bonauent. interpretatur Aureolus; non de successione æui, sed de successione coexistentiæ siue præsentialitatis successiuæ æui ad tempus.

Quod autem S. Bonau. mens aliam nō sustineat interpretationem, vel ex eo cōstat; quòd asseruerit, æuo angelico successionem inesse, sine inueteratione tamen ac innouatione esse angelici. Si autem æuum intrinsecum Angeli flueret implicatoriū esset, vt pars de nouo accedēs præexistētem nō innouaret; ac proinde, quod præexistēs, dum fluit, ad accessū nouæ decurrētis nō veterasceret. Quare successio, quā Bonauentura con-

stituit

stituit, soli coexistētiæ successiuæ defe rēda est; negatio verò inueterationis, & innouationis ipsimet æuo spirituali & sub stātiali intrinsecè spectato, quod omnē prorsus diuisibilitatem, extēsionē ac decursum secūdùm rationem prioris & posterioris à sua quidditatiua ratione abigit.

Quam D. Bonauenturæ interpretationem apud acutissimum Aureolum inuenisse plurimum letor; vt sanctum Doctorem, quem religiosè colo, à doctrinæ in consequētia, quæ illi cōmuniter impingitur, liberem.

Obiectio contra doctrinā præcedentē

43 Sed oppones; Angelum abstrahi à tempore & illius mēsura; ac proinde, & absolui debere à forma qualibet intrinseca, quæ Angelum ad talis temporaneæ extensionis portionem coordinet.

Infringitur

Respondetur; quòd licet æuum Angeli absoluatur à tempore; nō tamen ea præsentialitatis forma, ob quā Angelus formaliter respōdet tempori. Sicut, licet Angelus quidditatiuè spectatus abstrahat à loco; forma tamē ea præsentialitatis, per quam huic reali spatio coexistit (nimirū vbicatio,) a cōnotatione spatij absolui nō potest. Nec enim minus cōcernit Angelus tempus, quā spatium; quare, licet quidditas Angeli non mensuretur tempore, eius tamē ad tempus coexistentia tempore metitur.

Ad fūdamēta opposita responsio. Ad auctoritates sanctorum.

44 Ex his etiam Sāctorum authoritates facilem expositionem subeūt. Dicimus enim, nō loqui de æuo intrinsecè spectato; sed de successiua coexistētia ad tempus, quæ effluit ad temporis decursum.

Satisfactio ad 2. arg.

Ad secūdū argumentum respōdetur; esse & nō esse Angeli, metiri æuo; quatenùs per habitudinem ad tempus æuum est illatiuum extensæ ac successiuæ præsentialitatis.

Dilutio argum. 3.

Ad tertium argumētum; quòd præsetialitas diuisibilis ad spatium præstare nequit, vt Angelus adeat oppositas & sibi cōtradicentes formas; eò quòd illa præsentialitas cōgruat Angelo simul; & idem substratum repugnantibus formis simul nō subiaceat. Cū verò præsentialitas ad tēpus, quæ Angelo suppetit, simultanea nō sit, sed successiua; fit inde, vt cōtrarias, cōtradictoriasque denominationes sustinere, queat.

Resp. Petri Hurtadi ad 4. argum.

45 Ad quartum argumētum respondet Hurtadus *loco citato sect. 3. subsect.* 2 §. 21. quòd negatio coexistētiæ Petri ad tale tempus; nō est præcisè quoddā nō esse solius habitudinis coexistentiæ ad tempus; sed etiam nō esse ipsius substātiæ Petri. Ita vt quādo hypothesis argumēti tollit Petrum coexistētem; nō solùm remoueat quoddam coexistere & respōdere tali tempori; sed etiam absolutam & intrinsecam Petri substātiam, quæ destruitur ablata coexistētia ad tale tempus. Eò quòd Petrus, & talis portio tēporis, immediatè & per suas essentias sibi ipsis respōdeant secundū habitudinem simultatis; adeò vt nulla alia superaddita forma indigeant.

Excutitur præmissa solutio.

46 Sed difficultatem nō eneruat; obtinet enim argumētum; quòd Petrus, qui tali extēsioni temporis coexistit; potuit (si Deus eum in alio tempore creasset,) alteri tempori coexistere. In qua hypothesi, etiam si admittatur; quòd tūc, nō solùm tollatur coexistētia Petri ad tale tempus (A.) sed etiam Petrus quoad substātiam suam, in hoc tempore realiter existēs, & extra tale tempus pro nutu ordinationis diuinæ destructus. Attamē innegabile est; posse Deum eumdē Petrum quoad totam substātiam, & rationem numericam intrinsecam eius, in alio tempore cōstituere; cùm indiuiduatio intrinseca Petri nō accipiatur à tempore, alijsq; extrinsecis appositionibus & circūstātijs. Igitur Petrus, à sua quidditate, nō respōdet tali tempori (A) si enim tale tempus (A) & Petrus, per suas essentias componerētur quātùm ad coexistētiæ habitudinem; per nullam potētiam valeret eadem numero Petri substātia tēpori (B) respōdere. Sicut, quia forma modalis per suā essentiā proprio substrato componitur; nec de absoluta Dei potētia fieri valet, vt alteri substrato coniungatur.

Vera solutio

Quare obtinet argumentum; cōpositionem rei permanētis ad tale tempus adiūgere formā intrinsecæ præsentialitatis ordinatis per suam quidditatē tale durās ad talem temporis mensurā; vt ostensum est.

Illustratio doctrinæ præcedētis.

Vnde dicimus; quòd ablato tempore tollitur substantia rei temporariæ accidētaliter & pro nutu diuinæ prædeterminationis præstituētis tale indiuiduū a tali agente, & sub tali temporis coitione generari; non tamen essentialiter & intrinsecè. Siquidem hæc res, quæ ab hoc agente, & sub tali tempore effecta est, po-

potuit ab alio agente, & sub alia temporis circunstantia produci. Si autem res temporaria immediatè & per suam essentiam componeretur tali tempori; nequiret, pro nutu Dei, alteri temporis mensuræ componi. Sicut quia præsentialitas per suam essentiam tali spatio coexistit nequit, nec de absoluta Dei potentia, alteri spatio per coexistentiam respondere. De quo adi *controue. vndecimam de scientia Dei, dist. 2 ar. 5. in Digressione physica*, à quo principio trahatur cōtractio creatæ voluntatis ad tale indiuiduū actionis? *n. marg. 56.*

Dubiū; an sit posibilis aliqua creatura, quæ per suā essentiā coexistat tali extensioni temporis?

Sed restat vel breuiter enodādū quoddam dubiolum: quod ab aliquibus recētibus metaphysicis uideo excitatum; an sit possibilis aliqua substātia, quæ per suam essentiam componatur, respōdeat ve tali extēsioni temporis? Quæ dubitatio valde affinis illi esset, quæ exquireret; vtrū sit possibilis creatura aliqua, quæ immediatè & per suam essentiam coexisteret huic spatio, & non alteri?

Respōdetur affirmatiuè

Dicimus enim; nō apparere implicationem contradictionis, ob quam obstet, produci à Deo creaturam aliquam, quæ à ratione sua intrinseca, importet eam contractionem ad tale tempus, vel tale spatium loci, quam de facto exprimit res vt composita tali vbicationi in ordine ad tale spatium; vel tali præsentialitati successiuæ aut coexistentiæ ad tale tempus.

Ratio asser tionis.

Nec enim vlla eminet contradictio, ob quam, Deus non præstet per vnicam entitatem, (absque appositione formæ realiter distinctæ) similem effectum contractionis ad tale tempus, vel spatium; quem de facto exprimit complexum ex ente & modo vbicationis, vel successiuæ coexistentiæ ad tale tempus, estoquod complexum coalescat ex substrato & forma realiter disitis, imo & separabilibus separatione reali; dum subiectum varijs vbicationibus, & præsentialitatibus successiuis substernitur.

De duratione successiua specialiter, & confutatio doctrinæ Soarij de tarditate, & velocitate motus.

Expenditur identitas motus & temporis.

47 ET Primò circa identitatem motus, & temporis obstare videtur authoritas Scoti ex 2. *sent. dist. 2. q. 2. §. Sed cōtra istud arguitur sic. num. marg. 8.* Vbi ait.

Scotus

"*Respondeo; si oportet tempus differre à motu, & perconsequens instans à mutatione; non est similis ratio, quòd ponatur aliquid differens ab existentia ipsius Angeli vniformi, quod sit mensura eius. Nā si tempus differt à motu, hoc ideo est; quia partes eiusdem proportionis alicuius motus, nō necessariò sunt æquales in numero & quātitate partium eiusdem proportionis temporis. Nulla autem quātitas est eadem alteri quātitati; nisi partes eiusdē proportionis & quātitatis in ea, sint æquales partibus eiusdem proportionis & quātitatis in reliqua: & hoc æquales tā in numero, quam in magnitudine.*"

Argu. Scoti pro distinctione reali motus & temporis.

48 "*Loquendo autem de quātitate, quæ est in motu, quam habet ex parte magnitudinis, siue formæ, secundùm quam est motus: possūt aliquæ partes motus, puta decem partes integrātes totum motū, esse cū decem partibus temporis, sed non sunt eædem eis: quia cū eisdem partibus temporis possunt esse plures partes motus æquales prioribus partibus motus; vel tot inæquales.*

Motus tardus habet eādem extēsionem, quā velox.

"*Quia si dupla virtus mouet idē mobile, & percōsequens in duplo velociùs; nulla pars erit in motu tardiori, quæ nō erit in motu velociori, loquendo de partibus, quas habet in magnitudine: vel de partibus, quas habet secūdū formā, qua est. Quia mouēs mobile motu velociori nō facit simul pertrāsire aliquas partes magnitudinis, sed præcisè alterā post alterā; ergo tot partes sunt in motu velociori & tātæ (loquendo de ista quātitate) quot & quantæ sunt in motu tardiori.*

Vrgetur ratio pro distinctione reali motus & temporis

"*Non potest autem idem tempus & habens easdem partes, esse cū isto motu, & cū illo motu; ergo illæ partes temporis nō erūt eædem, nec partibus istius motus nec illius; quia non in eadem proportio-*

ne se habentes ad totũ: nec sunt æquales istis partibus totius.

49 *Si hoc est verum, ex hoc concluderetur; quòd indiuisibile vnius quãtitatis nõ est indiuisibile alterius quantitatis. Sed ex hoc nõ sequitur; quòd in aliquo permanẽte habente semper esse vniforme oporteat ponere aliquid aliud à se pro mẽsura; quia ibi non tenet ratio de illis magnitudinibus, nec partibus earum.*

Sensus verò huius Scoticæ obiectionis is est; quòd vel ex eo motus, & tempus identicam cõiunctionem nõ adeant quò fiat, vt motu eodem superstite, decrescat mẽsura illius, quod est tempus. Quando enim mobile, duplicata virtute impellẽte, velociùs aliquod spatiũ percurrit; in ea hypothesi, motus ille pauciores extensionis partes nõ sortiretur quàm si tardiùs idem spatium peruaderet; cũ partes motus respõdeant partibus spatij, seu interualli, quæ eædẽ sunt in vtroq; motu. Atqui nõ est æqualis mẽsura vtriusque motus; siquidem celerior illa mutatio minori tempore absoluitur, quàm tardior: igitur mensura motus quæ est tempus, realiter ab ipso motu secernitur.

50 Huic obiectioni respondet Basolius in 2. *sen. dist.* 2. *q.* 1. *ar.* 3. in hæc verba. *Ad secũdum dico; quòd maior non est vera. Nõ enim sicut tempus realiter differt à motu, cui formaliter cõuenit & inest; sic æuum, quod est duratio, ab illo cuius est. Vnde dico; quòd nec tempus est duratio motus; sed duratio motus est idem cum motu.*

At euasio hæc potius quàm solutio, euidenti ista ratione occluditur; quia esto quòd tempus nõ esset duratio motus adhuc de illa duratione motus, quæ realiter nõ distinguitur à motu, vt fatetur idem Basolius, redit inquisitio eadem. Quia motus velox, & tardus, dum idem spatium percurrũt, æqualem partiũ extẽsionem nãciscũtur, cũ hæc respondeat eidem latitudini interualli; atqui nõ præseferunt easdem durationis metas, cũ magis duret motus tardus, quàm velox igitur duratio intrinseca motus ab eo realiter secernitur.

51 Franciscus Soarius multus est in nodo isto dirimendo, *in sua metaph. disput.* 50. *sect.* 9. *à n. marg.* 2. *vsq; ad* 9. vbi cõstituere molitur; tarditatem, & velocitatem, aliquid apponere intrinsecum ipsi motui, & tempori, quod ab ipsiusmotus, & temporis substãtia & extensione realiter dissideat; pari ratione, qua asseritur, raritatem, & dẽsitatẽ, esse modos quãtitatis ab ea realiter distinctos, & separabiles. Quare sicut eadem met quãtitas, nulla facta accretione quãtitatiuæ molis, maiori spatio coexistit, inquantũ modo raritatis substernitur, quã prout modo densitatis componitur; ita idem motus, prout subiacet modo tarditatis, maiori temporis primi mobilis extẽsioni respondet, quàm si modo velocitatis componatur.

52 Cæterùm; hæc omnia Soarez sine antiquo aliquo authore cõstituere satagit; quæ tãquã noua quædam excogitata mẽti nõ insident. Nec enim facilè ostendi potest, quòd motus velocior habeat partes compactiores, aut cõpresiores; vel quòd velocitas in motu veloci sit quid realiter dissitũ à substãtia motus, sicut quãtitas realiter secernitur à modo raritatis, & densitatis.

Quare dicẽdum est; oppositã obiectionem solùm agere; motum tardũ, & velocem, respectu eiusdem interualli eamdẽ extẽsionem motus, ac temporis sortiri; tãtùmq; inæqualitatẽ præseferre in modo præsentialitatis successiuæ, siue coexistẽtiæ ad tempus extrinsecum primi mobilis, qui attinet ad prædicamẽtũ quãdo. Eò quòd motus tardus magis extẽdatur secũdũ formam successiuæ præsentialitatis; seu magis coexistat extrinsecæ durationi, quàm velox. Quare obiectio ea, quæ vrget improbãtes formam successiuæ præsentialitatis realiter additæ durationi intrinsecæ, nos nulla ratione perstringit.

Ad authoritatem verò Scoti, qui insinuare videtur, tempus à motu realiter distingui; patet ex ipso cõtextu, vbi talem distinctionem nõ definit, sed sub dubio relinquit, ait enim. *Si hoc est verum &c.* vt liquet ex textu à nobis transcripto sub *n.* 49. Vbi tãtùm cõditionaliter, & ex hypothesi procedit. Quod accuratè obseruauit Hugo Cauellus Scoti scholiator in margine huius loci subdens in hæc verba. *Dubitatiuè loquitur; quia tẽpus non distingui à motu, tenet* 4. *physic. q.* 15. *vbi Aretin. & in* 4. *dist.* 48. *q.* 2. *§. ad quæstionem.*

53 Alterum, quòd circa durationem successiuam breuiter restat expendẽdũ est de prædicamentali serie, ad quam tẽpus attineat.

Margin notes: Scotus. — Corollariũ ex præmissis. — Elucidatio literæ Scoti. — Resp. Basolij ad obiecta Scoti. — Refellitur doctrina Basolij ad hominem. — Occursus Soarij quòd tarditas & velocitas in motu addãt aliquid intrinsecum ... — nem ad substãtiã extensionis motus. — Instãtia Soarij de raritate & densitate extensionis. — Refutatur Soarij pronuntiatum. — Vera solutio quòd motus tardus nil addat intrinsecæ extensionis supra velocem, sed solũ maiorem præsentialitatem successiuã, vel coexistentiã ad tempus extrinsecum. — Ad authoritatem Scoti satisfactio. — Hug. Cauellus. Aretinus. — An tempus collocetur in prædicamento?

Tempus nō cōstituitur directè in prædicamēto

Ratio assertionis

Astruimus igitur; tempus in nulla prædicamentali classi directè collocari; sicut nec motum, cuius est affectio.

Si enim tempus est ipsamet existētia motus; & motus ob propriam incompletionem à prædicamentali coordinatione reijcitur; consequens est, vt & tempus motui identificatum à directa etiā ista collocatione ablegetur. Cùm magis completa esse nequeat affectio, quæ ad entis constitutionem, & completionem coit per identitatem; quàm res ipsa, quam afficit.

Ob aliā rationē excluditur tempus à prædicamentali serie ab ea, ob quā remouetur motus

Sed considerandum est; alia ratione remoueri à directa sede prædicamentali tempus; alia motum. Motus enim reijcitur à coordinatione prædicamentali, quia totum suum esse positum sit in fieri termini; tempus verò, licet secundùm suam vltimam explicitamque rationem non exprimat, quòd sit fieri productiuum rei; à classi tamen prædicamentali excluditur, quia sit intrinseca affectio motus ad ipsius intraneum complementum attinens. Et nulla intrinseca affectio rei, (etiam collocabilis in prædicamento) si anteeat; inhærentiam in accidentibus, & subsistentiam in substantijs, constitui queat in serie prædicamentali; vt docuimus de permanenti duratione.

Reducitur tempus ad idem prædicamentū, ad quod reductiuè attinet motus

54 Reducitur ergo tempus ad idem prædicamentum, ad quod etiam reductiuè spectat motus; cui idētificatur. Quare, sicut motus augmētationis pertinet reductiuè ad prædicamētum quātitatis ita & tempus augmentationis ad prædicamētum quātitatis etiam reducitur: & sicut motus alterationis, quod est fieri qualitatis, ad prædicamentum qualitatis defertur reductiuè; ita etiam tēpus alterationis ad prædicamentum qualitatis reductiuè attinet & sic de alijs. Quia tamen hæc magis ad metaphysicam considerationem spectant, ad Theologica properemus.

CONTROVERSIA NONA GENERALIS DE COGNOSCIBILITATE DEI A NOBIS.

SERIES, ET CONTEXTVS OPERIS.

Ordo tractatuum. Cognoscibilitas Dei à nobis attinet ad attributũ veritatis Dei in essendo de quo in cõtrou. 3. egimus.

DISCVSSIS Diuinæ naturæ modis, de illis Deitatis affectionibus disputatio inserenda est, quæ rigurosæ proprietates attributales asseruntur. Et priùs de cognoscibilitate Dei à nobis; tum, quia quia ita in more positum sit apud graues Theologos: tum etiam, quia attributum istud spectet ad veritatem Dei in essendo, quam in 3. controuersia elucidauimus. Cùm veritas illa, vt inibi ostendimus, nil aliud sit, quâm facultas Dei, seu virtus eius ad exprimendam imaginem sui in intellectu creato; ac proinde coincidat in attributum cognoscibilitatis Dei à nobis: cùm eatenùs Deus quidditatiuè à creato intellectu apprehendatur, quatenùs intellectum intrinsecè immutet per propriæ imaginis expressionem.

Partitio huius controuersiæ in tres distinct. aliã pro potentia; alterã pro obiecto; & 3. pro notitia beatifica.

Cæterùm, quia ad imaginis seu notitiæ partum concurrit obiectum, & potentia; ideò controuersia ista generalis de visione Dei in tres distinctiones secanda erit. Prima disseret de principio visionis, quod se tenet ex parte potẽtiæ. Secunda de principio visionis, quod se tenet ex parte obiecti. Tertia de ipso actu visionis.

DISTINCTIO PRIMA, DE PRINCIPIO VISIONIS DEI, QVOD SE TENET EX PARTE POTENTIÆ.

PARTITIO HVIVS DISTINCTIONIS.

Principiũ influxs ex parte potẽtiæ; aliud natiuũ, aliud supernaturale à Deo immissum

QVIA Principium visionis, quod spectatur ex parte potentiæ, adhuc bifariam accipitur; aut enim est principium naturalis ordinis, scilicet natiua facultas intellectus ad producendam visionem: aut qualitas luminis gloriæ à Deo creatæ menti immissa ad eleuãdam natiuam facultatem: ideò hæc prima distinctio in duas etiam subdistinctiones partietur. Prima aget de naturali facultate intellectus ad visionem: secunda de principio supernaturali visionis, quod se tenet ex parte potentiæ.

SVBDISTINCTIO PRIMA, DE INTRINSECA, ET natiua virtute intellectus ad visionem supernaturalem.

Cur hic de potentia obediẽtiali actiua ex instituto disserat author?

PLVRA Occurrunt circa vim initialem intellectus ad quidditatiuam Dei intuitionem pariendam, quæ ad generalem doctrinam de potentia obedientiali actiua, aut asserenda, aut oppugnanda, reuocari debent, vt res scitè, & pro dignitate versetur; quare vrget doctrinæ necessitas vt potentiam obedientialem actiuam ad actus supernaturales iuxta Scoti sensum seriò inuestigemus, de qua ferè nihil disseruere recentes Scoti asseclæ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm intellectus præseferat vim initialem ad visionem Dei? Vbi latè de potentia obedientiali actiua.

SVMMARIVM.

Potentiā obedientialem actiuam inesse cuilibet enti creato, autumauit Soarez Num. 1.

Textus Scoti ad nodum dirimendum. Num. 8.

Obseruationes in textum, & fundamenta ad veram sententiam. Numer. 14.

Infirmæ oppugnationes potentiæ obedientialis actiuæ, reijciuntur. Numer. 25.

Communis sententia firmioribus rationibus suffulta. Num. 37.

Infringuntur fundamenta Soarij Num. 44.

Potentiam obedientialem actiuam præstare nō posse, vt à facultate materiali inspiciatur Deus. Num. 48.

Duo corollaria de instrumento creationis; & de causalitate sacramentorum Num. 50.

Opinio Soarij de potentia obedientiali actiua cuiuslibet entis creati, vt assumi queat adquēlibet effectū pro nutu Dei.

1 FRancifcus Soarius vir probatæ eruditionis nouam opinandi viam attentans, vt physicam sacramentorum causalitatem tutari posset; autumauit cuilibet enti, etiam minutissimo, & modicissimo, verbi gratia, relationi, suppetere vim initialem actiuam ad totius entis possibilis effectionem, siue intra, siue supra totius naturæ metas, si Deus tali instrumento vti velit ad quamcunque actionem. Ita tradit ex instituto, *3. par. tom. 1. disp. 31.* Cui adhæserunt Petrus Hurtado *in sua Phylosophia disput. 9. sect. 14.* Et Ioannes de Salas, qui ad vlteriora progressus, commentus est ob hanc potentiam obedientialem actiuam, eleuari posse materialem, & corpoream facultatem ad videndum Deum. Sic ipse, *1. 2. tomo, 1 tractat. 2. disput. 5. section. 1.*

Suarius. Pet. Hurta. Salas.

1. Ratio ex Augustino.

2 Quæ opinio probatur primò, authoritate Augustini *9. de Trinit. c. p. 17.* Vbi post quam demonstrasset, creaturis suppetere vim ad operandum iuxta naturæ leges; subdit *Super hunc autem motum, cuiusumque rerum naturalium, potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quàm eorum quasi seminales rationes habent.* Postea subiungit. *Vt autem lignum de terra excisum, sine radice vlla, sine terra, & aqua repente floreat, & fructum gignat; vt sterilis in senectute pariat, vt asina loquatur. & si quid huiusmodi est: dedit quidem naturis, quas creauit, vt ex eis, & hæc fieri possent, nec enim ex eis, vel illa faceret, quod ex eis fieri nō posse ipse præfigeret.*

S. Augustin.

Instituitur vltra ex Augustino.

Deinde sibi cauens Augustinus, ne ex præmissis alicuius nouitatis assertor habeatur: prosequitur. *Dicam, quid mihi videatur sine affirmandi temeritate; quod tamen cùm dixero, fortasse prudentes ista considerantes, quos iam Christiana fides induit; etiam si nunc primitùs ista cognoscantur, non esse dubitandum iudicabunt.* Tunc sic; sed præcauet Augustinus nouitatis doctrinæ notā, dū creaturarum ad Deum subijcibilitatem firmat; at nouitatis assertor pronūtiari nō posset, si passiuam tantùm obedientiam constitueret: igitur actiuam obedientiam molitur.

Arguitur 2. ratione ad hominē ex potētia obedientiali passiua.

3 Probatur secundò ratione. Quia non minus contradicit enti creato potentia obedientialis passiua, quàm actiua; cùm omnes rationes, quæ opponi queant actiuæ obedientialitati, etiam contra passiuam militent. Quia sicut potentiæ actiuæ obedientiali opponitur præcontinentia virtualis effectus intrinsecè supernaturalis; eò quòd instrumentalis causa proprium productum debeat secundùm aliquam rationem præhabere. Ita & idem potentiæ obedientiali passiuæ obstare posset; quæ adæquatè totam formam in genere causæ materialis præcontinet, tāquam subiectum eductionis. Intellectus enim nō solū substernitur lumini supernaturali tāquam subiectum in quo; sed etiam tanquam subiectum ex quo.

Vrgetur ratio.

Adde; quòd magis obstare posset passiua obedientialitas, ex eo quod ipsa intrinsecè componatur actui supernaturali; actiua vero potentia

extrinsecum adeat influxum.

Cõfirmatur ratio praecedens.

Confirmatur; quia ad illimitationem omnipotentiæ Dei spectat, vt suis creaturis vti valeat ad omnem actionem, quæ contradictionem non inuoluat; atqui nulla ostenditur implicatio, ob quam ista actiua subijcibilitas cum habitudine ad speciale Dei auxilium respectu cuiuslibet effectus, respuatur; vt patet ex manifesta dilutione oppositionum contra prædictam sententiam.

Arguitur 3. ex virtute initiali actiua intellectus ad claram visionem

4 Deinde specialiter arguitur tertiò; de virtute intellectus ad claram Dei visionem. Quia virtus aliqua initialis afferenda est in intellectu respectu visionis beatificæ; aliàs enim lumen gloriæ esset adæquata causa visionis, sicut & charitas adæquatum principium fruitionis: quod est absurdum à rectæque Theologiæ principijs exorbitans, vt in sequentibus aperietur.

Quæ virtus nequit esse naturalis, sed obedientialis.

Sed virtus intellectus non est naturalis respectu visionis; tunc enim alicui potentiæ suppetit virtus naturalis ad actum, quando debitus est illi concursus ad tale productum. At intellectui debitus non est influxus supernaturalis, vt pariat visionem; aliàs si Deus non eleuasset rationalem naturam ad finem supernaturalem, & ad meritoriam causalitatem, intellectualis facultas proprium complementum intrinsecum ac debitum, nacta non esset; quod est falsum, & absurdum.

Occursus pro communi sententia

5 Si occurras; concedendo, intellectui inesse facultatem obedientialem actiuam ad visionem, sicut & appetitui rationali ad fruitionem; eò quòd in illis supernaturalibus productis aliquid vitalitatis reluceat, quod respondeat principio vitali. Quæ ratio effectus connexa in quarto modo perseitatis cum principio producente assignabilis non est in tota latitudine entium, quæ intra virtualitatem facultatis diuinæ exequentis præhabentur, si comparentur ad quodlibet ens creatum; cùm nil exprimat gratia, quod respondeat ablutioni baptismatis.

Confutatur

Contra sic; quia licet in contracta & specifica ratione talis producti non spectetur aliquid, quod respondeat obedientiali instrumento; attamē deferuntur ei causalitati obedientiali, abstractæ rationes entis, qualitatis, & aliæ: quod præstat, vt tale ens obedientialis causa astrui possit.

Oppugnatur ad hominem in prædicato vitalitatis supernaturalisque respõdet intellectui secundũ rationẽ abstractam

Quod aperit manifesta instantia vitalitatis ipsius visionis; quia vitalitas illa secundùm contractam rationem talis vitalitatis, nimirum supernaturalis, etiam agenti naturali non respondet; sed tantùm secundùm abstractum conceptum vitalitatis vt sic, prout in illo ambitu concludit naturalem, ac supernaturalem vitalitatem: quia enim supernaturalis vitalitas est, supernaturali principio necessariò defertur. Atqui nullum ens assignabile est, quantumvis supernaturale, quod respectu cuiuslibet entitatis, vel modi etiam tenuissimi, abstractissimam conuenientiam non vendicet in aliquo prædicato entis: igitur nullum ens concipi potest, quod de absoluta Dei potentia respondere non valeat alteri, vt producenti.

Resp. pro communi sententia

6 Dices; eam conuenientiam non præstare ad connexionem in quarto modo perseitatis intercedentem inter causam per se, & effectum per se; quia etiam talis conuenientia secundùm abstracta prædicata subsistere posset, non addita aliqua causalitate instrumentaria. Cùm aqua baptismalis, & gratia, ad vniuersalissimam entis rationem colligantur; estò quòd aquæ non deferatur causalitas in gratiam: fit igitur; vt prædicatum entis, quod gratiæ inest, non respondeat tanquam productum ipsimet aquæ, vt producenti.

Impetitur doctrina praecedens.

Contra; si hæc responsio esset alicuius ponderis, etiam ageret, vitalitatem qualitatis visionis non esse connexam in quarto modo perseitatis cum intellectu. Quia in probatiori Theologorum sententia, licet Deus se solo supplere nequeat actiones vitales, quæ sunt productiuæ qualitatum; eò quòd actiones vitales sint modi per suas essentias pendentes à vitalibus principijs: supplere tamen valet se solo qualitates quæ sunt termini actionum vitalium. Sed, in illa hypothesi, vitalitas verbi beatifici non deferretur intellectui tanquam principio elicienti; nec tamen inde inferre licebit, de facto non esse connexam vitalitatem qualitatis supernaturalis cum natiua facultate intellectus

in quarto modo perseitatis; igitur nec ex eo, quòd prædicatum entis, in gratia extra baptismum producta, non tribuatur aquæ producenti, tanquam obedientiali instrumento, colligi poterit, quòd respondere non valeat tale prædicatum entis ipsi aquæ, si pro nutu Dei aqua assumatur ad productionem gratiæ.

Arguitur 4. pro eleuatione potentiæ apprehensiuæ materialis ad videndū Deum

7 Præterea quartò; ostenditur, quòd propter potentiam obedientialem actiuam assumi queat facultas materialis apprehensiua obiecti ad videndum Deum. Quia potuisset Deus facultatem corpoream proprij obiecti apprehensiuam, verbi gratia, potentiam visiuam eleuare ad productionem verbi beatifici. Sicut enim Deus, in probatiori theologorum sententia, potuisset qualitatem illam verbi producere sine immediato intellectus influxu; ita & valuisset talem qualitatem visionis simul cū potentia visiua elicere, & qualitatem productam facultati illi materiali componere. Cùm autem causa formalis intrinsecè copulata suo subiecto, nequeat illi proprium effectum formalem non exhibere; & effectus qualitatis illius, quæ est formalis expressio Dei, sit ipsū intelligibiliter apprehendere: fieret, vt oculus tali formæ cōpositus necessariò Deum videret.

Premitur ratio in oppositū proplacito Ioan. de Salat.

Totus hic discursus planus est, si ostendatur, oculum esse in potentia obedientiali actiua, vt assumi queat à Deo vt instrumentum ad productionem illius qualitatis supernaturalis; quod sic aperitur. Quia tunc apud oppositæ sententiæ assertores, constituitur hæc vis instrumentaria, & initialis ad supernaturalem actum; quando illi tribui possunt, non solùm abstractissima prædicata entis, substantiæ, aut accidentis in tota sua vniuersalitate, sed etiam contracta alia ratio effectus, quæ tali instrumento respondere possit. Sed potentiæ visiuæ deferretur in vitali apprehensione Dei, non solùm ratio entis, sed etiam contracta ratio apprehensionis vitalis: cū facultas visiua sit potentia vitalis, & apprehensiua obiecti: igitur refert subijcibilitatem actiuam ad Deum, vt talem eleuationem adire queat.

Responsio

Si occurras; apprehensiuam vitalitatem, quam nanciscitur visio, non esse materialem, sed essentialiter spirituale; ac proinde respondere non posse facultati apprehensiuæ corporeæ.

Impugnatur

Contra; id solùm ostendit, adæquatam rationem visionis tribui non posse materiali facultati; quod necessarium non est ad obedientiale instrumentum; cùm sufficiat, vt inadæquata ratio effectus, contracta tamen, respōdeat. Sicut nec intellectui tribuitur visio secundùm adæquatam rationē talis producti; cū illi non deferatur supernaturalitas, sed tantùm vitalitas.

Textus Scoti ad constituendam veram sententiam, ex 4. sentent. distinct. 1. quæstion. 1. §. Ad quæstionem ergo, n. marg. 26.

Scotus

8 QVIA Fit difficultas de creare instrumentaliter, & principaliter; ideò primò sciendum est; quòd aliquid agere principaliter, potest intelligi dupliciter. Vno modo excludendo omnem causam superiorem agentem; vt sic agere principaliter, sit agere independenter à causa superiore agente. Alio modo potest intelligi agere principaliter, id est, per formam propriam, & intrinsecam agenti; licet in agendo per eam sit ordinata causæ superiori agenti. Si contra causam principalem primo modo dictam, distinguatur instrumentum; sic omnis causa secunda potest dici instrumentalis.

Agere principaliter stat dupliciter

Duplex instrumenti acceptio.

9 Si autem contra secundum modum distinguatur instrumentum; tunc illud potest dici instrumentum, quod non habet in se formam actiuam in suo ordine, etiam dependendo in actione sua ab alio superiore: sed tātùm agit per actualem motionem alicuius alteriùs mouētis vt patet de instrumentis artificis, vt securi, serrà, & huiusmodi.

Instrumētū, si sit actiuū præexigit vim initialē in suo ordine agendi

Quia si instrumentum ponatur propriè actiuum ad aliquem terminū; necessè est ipsum habere formam aliquam intrinsecam actiuam; vel in esse quieto ante omnem motionem alterius agen-

Scotus

agentis: vel in fieri, quando totaliter mouetur à superiore agente. Si enim neutro modo habeat formam actiuam; nullo modo propriè aget.

Repugnat actus 2. sine actu 1. in illo ordine agendi

10 Cùm enim actus primus sit principium actus secundi; quod nullum actum primum habet in se actiuum in suo ordine, in nullum actum secundum potest in illo ordine; alioquin quodlibet posset poni instrumentum respectu cuiuslibet: & posset dici, quòd Deus per muscam, vt per instrumentum crearet Angelum, quod nihil est.

Nequit Deus producere frigus per calorem

Si enim alicui naturæ repugnat, quòd sit principium actiuum aliquarum actionum, non est possibile, quòd per potentiam quamcunque sit principium illarum. Et si enim posset Deus absolutè crea re frigus, non tamen posset per calorem; ita quòd calor sit in aliquo ordine causa actiua respectu frigoris: vel in aliquo alio exemplo, vbi talis esset repugnantia ad agendum.

Ex eadem quæstione, num. marg. 34.

Quid sit agere in virtute propria? acuta metaphysica Scoti

11. AD Vltimum; cùm dicitur in virtute, &c. Ad intellectum huius verbi & illorum, quæ dicta sunt de instrumento; intelligendum est; quòd nihil potest agere in quocunque ordine agendi, nisi propria virtute. Sicut enim dictum est supra, quòd nisi habeat formam actiuam, & intrinsecam, non potest omnino agere; ita etiam, nisi habeat propriam virtutem intrinsecam, quia illa forma est virtus. Quòd si priùs non habuit formam vel virtutem, & nunc agit in aliquo ordine; oportet quòd nunc de nouo habeat formam, & virtutem in illo ordine; eadem enim natura manens absq; omni mutatione, nullo modo est nunc actiua nunc non actiua.

Præmissorũ amplior elucidatio

12 Sed tamen agens dependens ab alio, dicitur agere in virtute alterius quia virtus agentis dependentis, non sufficit sine illa virtute, à qua dependet. Magis tamen dicitur instrumentum agere in virtute alterius, quàm causa secunda; quia plus dependet ab agente superiori illud, quod non habet formam actiuam in esse quieto, sed tantùm recipit in actuali motione; quàm illud, quod habet formam actiuam in esse quieto. Causam etiam secundam, id est quæ habet formam actiuam in esse quieto, agere in virtute alterius, non est recipere tunc aliquid ab illo altero; sed tantùm habere ordinem inferiorem ad illud alterum agens, in suo ordine simul. Sed instrumẽtum, id est recipiens formam actiuam in motione, agere in virtute alterius; est tunc actualem accipere formam ab eo, per quam agit.

Corollariũ ex præmissis

13 Ex istis patet intellectus maioris. Benè enim verum est, quòd causa secunda, & instrumentum plus potest in virtute alterius, quàm propria (supple sola,) præscindendo virtutem alterius; quia virtus eius propria, est diminuta & subordinata alterius virtuti: ita quòd sine illa altera virtute agente, virtus eius non potest in effectum. Tamẽ non potest in virtute alterius, plus quã in propria virtute; id est aliquid, ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.

Nota valdè

Obseruationes in textum, & fundamenta ad communem sententiam improbantem; assumi posse creaturam ad effectionem cuiuslibet effectus pro vsu & nutu Creatoris.

Cõmẽtarius literæ Scoti.

14. PRO Elucidatione textus; ad notandum est primò ex doctrina Scoti apposita, numer. marg. 10. vbi ait.

Scotus

Cùm enim actus primus sit principiũ actus secundi, quod nullum actum primum habet in se actiuum in suo ordine, in nullum actum secundum potest in illo ordine; alioquin quodlibet posset poni instrumentum respectu cuiuslibet: & posset dici, quòd Deus per muscam, vt per instrumentum crearet Angelum. Vbi Scotus non solùm potentiam obedientialem actiuam confutat apertè;

sed

sed etiam suppeditat probationem, ob quam hoc nouum placitum meritò explodendum veniat.

Causa instrumentaria est verũ principium efficiens.

Pro explicatione ergo fundamenti Scoti obserue tur; causam instrumentalem esse verum ac proprium principium efficiens; ac proinde ab intrinseco in productum influere; & illud præhabere saltim initialiter intra eminentiam suam. Sicut enim causa instrumentaria, non est adæquatum principium effectus, nisi inquantum composita causæ principali, à qua eleuatur; ita nec ipsa adæquatè præcontinere valet effectum, nisi initialiter, & cum subiectione ad comprincipium eleuans: adeò tamen, vt ante actualem eleuationem supponatur habilitas actiua siue initium virtutis expeditum ad eleuationem, quæ ab ipsomet principali agente præstetur.

Ante eleuationẽ supponitur vis initialis agentis instrumẽtarij

Cùm enim actus primus essentialiter anteuertat secundum; nec de absoluta Dei potestate fieri potest, vt id, quod initialiter non valet, aut præstat in aliquod productum, à Deo constitui queat potens ad illud. Licet enim Deus producere queat frigus ad præsentiam caloris attamen implicat, quòd calor assumatur vt verum principium ad productionem frigoris, eò quòd calor nec inchoatiuè præcontineat frigiditatem.

Obseruatio secunda. Scotus

15 Deinde adnotandum secundò in illa verba Scoti apposita, *num. 9.* *Si instrumentum ponatur propriè actiuum ad aliquem terminum, necesse est ipsum habere formam aliquam intrinsecam actiuam; vel in esse quieto ante omnem motionem alterius agentis: vel in fieri, quando totaliter mouetur à superiore agente.*

Expeditur causalitas instrumentaria iuxta mẽtem Scoti

Quòd licet Scotus sub disiunctione exposcere videatur ad causalitatem instrumentalem: quòd vel instrumentaria virtus in esse quieto anteeat actualem eleuationem: vel quòd instrumentum actualiter assumatur ad actionem. Ista tamen duo, non ideò sub disiunctione pronuntiauit, quasi alterum sine altero præstet ad actualem influxum; sed quatenus innuat ad instrumentale principium, prout in actu primo, vtrumque non exigi. Cùm causa instrumentalis, etiam vt anteuertit actualem eleuationẽ asserenda sit vera facultas agendi præcõtinens inchoatiuè proprium effectum, vt causa per se in actu primo talis effectus: licet ad actualem influxum ad eundum necessaria sit actualis causæ principalis eleuatio.

Eleuatio in actu 1. agentis instrumẽtarij à causa principali nõ exigit immutationẽ intrinsecã instrumẽtiꝫ

16 Cæterùm; ista eleuatio non exigit intrinsecam compositionem inter principium eleuans, & eleuatum; nec intrinsecam immutationem instrumenti, quæ instrumento à causa principali accedat ante actualem influxũ: sed quòd supposita initiali virtute instrumenti, ab ipso, & à causa principali, vnicus, ac indiuisus prodeat influxus adæquans in fieri actualitatem ipsius facti esse, seu termini.

Aperitur in eleuatione phantasmatis.

Quòd manifestò illustratur exemplo phantasmatis eleuati ab intellectu agente ad productionem speciei intelligibilis; phantasma enim præter initialem vim ad producendam intelligibilem speciem, nihil intrinsecum ab intellectu agente expectat, quod anteeat actualem phantasmatis influxum in speciem. Sed ea præcisè astruitur huius intentionalis instrumenti eleuatio; quòd à phantasmatè, & ab intellectu agente, propter naturalem sympathiam & coniunctionem in operando, vnicus ac indiuisus pullulet influxus adæquans in actu secundo speciei impressæ actualitatem.

Fulcitur doctrina præcedens

Quam philosophandi rationem subtiliter expendit Scotus in 1. *sentent. distinct. 3. quæstion. 7. §. Concurrunt ergo ista duo, num. margin. 22.* vbi sic habet. *Ita in proposito, si species posset esse inexistens intellectui absque inhærentia per modum formæ, si isto modo inexistens esset sufficienter coniuncta intellectui, possent ista duæ causæ partiales in eamdem operationem.* Et paulò infra. *Intellectus in suo ordine causalitatis est vnus, & habet vnam formalem rationẽ causandi; & species, vel obiectum in suo ordine causandi est vna causa, & habet vnam rationem causandi; sed non oportet talem causam, prout complectitur omnes causas partiales, habere vnam rationem causandi, nisi vnitatem ordinis.* Intellige sympathiam vtriusq; concausæ ad agendum.

Vnde, si alicubi videatur inficiari Scotus instrumenta propriè actiua ad effectionem effectus, qui immediatè & physicè à causa instrumentaria prodeat; tantùm improbat eam instrumentariam agendi rationem, quæ accipiat impulsum, & motionem à primario agente per

im-

impreſsionem alicuius intrinſeci anteuenientis phyſicam cooperationem agentis inſtrumentalis, adinſtar inſtrumentorum artificialium. Non tamen reſpuit cauſalitatem inſtrumentariam, quæ non præmittat impulſum primarij agentis, ſed tantùm vnitatem ordinis, vt loquitur Scotus, vel ſympathiæ inter cauſam principalem & inſtrumentalem qualis interſit inter phantaſma & intellectum agẽtem ad productionẽ ſpeciei intellegibilis.

Obiectio.

Si autem obtrudas; phantaſma non eſſe cauſam inſtrumentalem, ſed minus principalem ſpeciei intelligibilis; eò quòd nil imprimatur phantaſmati ab intellectu; quia nec ſpirituale; cum ſpirituale accidens non inexiſtat ſubſtrato materiali; neque materiale; eò quod æquè improportionata eſſet illa virtus ad productionem effectus ſpiritualis.

Diluitur

Dico; omnino eſſe ad quæſtionem de nomine reuocandum prædictum pronuntiatum, de minus principali, aut inſtrumentario agente; dummodo aſſeras agens minus principale, à ratione intrinſeca, non proportionari, nec conferre vi proportionata ad effectum agentis principalioris, niſi inquantum conæret agenti principali, etiam non imprimenti aliquid per modum actus primi. Quam obrem in præſenti *ſubdiſt. art. 3. ſub num. 12. & ſub num. 20.* taliter interpretati ſumus Scotum autumantem quod pars intellectiua ſit cauſa minus principalis viſionis, ob partis intellectiuæ defectum; quòd inibi nomine cauſæ minus principalis, inſtrumentariũ principium intelligat.

Firmatur ex Scoto doctrina præcedens Scotus

Quòd etiam eunt illa Scoti verba, ex *2. ſent. diſt. 3. quæſt. vndecima, num. marg. 13.* vbi ait. *Quòd nullum corporale agens poteſt agere in ſpiritum vt totale agens, & vt totalis cauſa, vel principalis; non tamen vt partialis, & minus principalis. Intellectu enim Angeli agente, vt cauſa magis principali, poteſt corporale cauſare notitiam illam.*

Vbi pro eodem vſurpantur minus principalis & inſtrumentaria cauſalitas; alias albedo vt cauſa principalis immutaret intellectum Angeli.

Cõfirmatur ex doctrina Soarij

17 Quòd autem inſtrumentum non exigat eleuationem per impreſsionem virtutis intrinſecæ ante cooperanem inſtrumenti, etiam eſt verum in ſententia Soarez, & aliorum, qui autumant; accidens immediatè eleuari à ſubſtantia ad ſubſtantiæ generationem. Nec enim in tali ſententia, accidens aliquam intrinſecam immutationem à ſubſtantia petit; quæ ad ipſum influxum generationis ſupponatur. Quia nec immutatur accidens per ſubſtantialem virtutem illi immiſſam; cùm ſubſtantia nequeat accidentali ſubſtrato inexiſtere; vt euidens eſt. Nec etiam per virtutem aliquam accidentariam; quia hæc ita improportionata relinqueretur ad ſubſtantiæ generationem, ſicut & quidditas ipſa accidentis eleuati ad talem cauſalitatem generatiuam. Quare, talis eleuatio, præmiſſa vi initiali in actu primo, aſtruitur; quatenus à ſubſtantia, & accidenti, vnicus ac indiuiduus eliciatur influxus ſubſtãtialis adæquãs termini ſubſtãtialis actualitatem. Sed hæc ſententia in doctrina Scoti recipienda non eſt; vt conſtabit infra.

Obiectio. Scotus

18 Sed contra præcedentem doctrinam emergit obiectio ex illis Scoti verbis *ſub num. 9. Illud dici poteſt inſtrumentum, quod non habet in ſe formam actiuam in ſuo ordine, etiam dependendo in actione ſua ab alio ſuperiore; ſed tantùm agit per actualem motionẽ alicuius alterius mouentis, vt patet de inſtrumentis artificis, vt ſecuri, ſerra, & huiuſmodi.* Vbi videtur Scotus inficiari vim aliquam initialem inſtrumẽtariam; quæ anteeat actualem eleuationẽ principalis agentis.

Eneruatur.

Reſpondetur; quòd Scotus inibi non loquitur de inſtrumentis naturæ, ſed artis; de quibus certum eſt, non præſeferre vim inchoatam actiuam, cùm à ſe ipſis non influant in effecta, ſed à ſola arte & inſtitutione hominum: præexigunt nihilominus talem, vel talem habilitatem, vt congruenter ad huius, vel illius artificiati effectionem aſſumantur. Quòd autem mens Scoti non extendatur ad naturalia inſtrumẽta; perſpicuum fit ex verbis cõtextus, qui ſubdit. *Vt patet de inſtrumentis artificis, vt ſecuri, ſerra, & huiuſmodi.*

Amplior elucidatio Scoti

Quòd autem Scotus agnouerit, cauſam inſtrumentariam in actu primo ſubſiſtere poſſe cum virtute initiali in eſſe quieto ante actualem influxum, vel motionem prodeuntem ab agente principali; patet ex verbis tranſcriptis ſub eodem num. 9.

Scotus

Si instrumentum ponatur propriè actiuum ad aliquem terminum, necesse est ipsum habere formam aliquam actiuam, vel in esse quieto ante omnem motionem alterius agentis; vel in fieri quando totaliter mouetur à superiori agente: si enim neutro modo habeat formam actiuam, nullo modo propriè aget. En vbi perspicuè sustinet, causam instrumentalem propriè actiuam subsistere posse, si illi suppetat virtus propria, & intrinseca in esse quieto ante actualem, & exercitum influxum causæ principalis. Si enim nullum assignaretur instrumentale principium in tota serie naturalium agentium; fieret, vt phantasma nō esset principium propriè actiuum speciei intelligibilis; atque adeò intellectus agens, qui est pura potentia respectu omnis actionis intentionalis tenentis se ex parte obiecti, renuntiaretur esse in actu ad talem causalitatem absque elicitiuo influxu ex parte obiecti; quod est contra omnem philosophiam. Vel asserendum esset phantasma principale principium effectus eleuatioris gradus & ordinis, qualis esset species impressa spiritualis.

Occupatur fuga inutilis.

Qui autem contenderet; id non repugnare in causa inadæquata & minus principali, quæ operari non valeret absque consortio principalioris comprincipij; id tantùm ageret, vt dissidium ad nudas voces reuocaret. Quatenus virtus ea inchoata, quæ asseritur instrumētum respectu effectus superioris gradus & ordinis, appelletur causa minus principalis, vt volunt aliqui Scotizantes.

Nota de instrumento.

Verùm, quòd de Scoti sensu non exigatur ad rationem instrumenti, quòd accipiat aliquam motionem intrinsecam à primario agente anteuertentem ipsam cooperationem instrumenti; vide infra in *controu. 9. de Visione Dei, dist. 2. de principio visionis ex parte obiecti, art. 3 num. marg. 9.* Vbi expendimus expressum Scoti testimonium agens, speciem impressam esse quasi instrumentum, vel causam minus principalem in generatione speciei expressæ. *Species,* (inquit) *in intellectu est quasi instrumentum ipsius intellectus, non motum ab intellectu vt agat, quasi scilicet aliquid recipiat ab intellectu.* Adi locum citatum qui planè è re est ad nodum dirimendum.

Scotus

Confirmatur ex Scoto.

Accedit deinde; quòd & in 4. *senten. dist. 1. quæst. 1.* ex qua aliqui ansam arripiunt, vt inficientur, dari instrumentum propriè actiuum; nec patronum habent Scotum. Qui in eadem *quæst. §. Dico etiam, sub num. marg. 3 1.* subijcit: dū inficiatur possibilitatem instrumenti creationis. *Dico etiam, quòd nec instrumentaliter, ita quòd sit instrumentum propriè actiuum; quod pro tanto dico, quia fortè non omne instrumentum est propriè actiuum.* Igitur nō repugnat apud Scotū instrumentum propriè actiuum. Sed his missis ad alia magis seria accedamus.

Scotus

Obseruatio 3. pro initiali virtute in instrumento.

19 Obseruandum tertiò; quòd cùm initialis virtus, quæ ad principium instrumentale exposcitur, patere nequeat nisi ex effectibus; (nec enim nobis aliud occurrit huius virtutis inuestigādæ principium) ideò ex prædicatis illis, quæ in producto respondent virtuti effectrici, initialis virtus agentis venanda est. Nec tamen inde comminisci licebit, vt quodlibet abstractissimum prædicatum entis, aut substantiæ vt sic, censeatur in producto terminus per se respondens instrumentariæ alicui virtuti; illa enim facultas haberi nō debet causa per se alicuius effectus cum illo in quarto modo perseitatis cohærens, si superstes esse posset in esse, fieri, & conseruari, tota substantia effectus, estò quòd talis virtus agendi omnino esset impossibilis, etiam ab intrinseco, ita vt implicaret contradictionem realis positio & existentia eius. Qualiter fit in prædicato entis, quod reperitur in habitu supernaturali ad ablutionem baptismatis relato; & in alijs abstractissimis cōuenientijs, quas oppositæ sententiæ assertores assignant tāquam facta esse, quæ initiali virtuti cuiuslibet agentis instrumentarij obediētialis deferantur.

In quo cōsistat cōnexio in 4. modo perseitatis inter vim inchoatam & effectum illius.

20 Quam obrem, illa tantùm ratio facti esse tribuenda est virtuti initiali; quæ intrinsecam præseferat habitudinem ad tale principium. Ita vt, licet Deus de absoluta potentia suppleat dependentiam actualis emanationis à tali principio instrumentario; nunquam tamen habitudinem illam intrinsecæ connexionis tollat, quæ intercedit inter tale ens, & instrumentum, quod ab intrinseco est potens ad illud. Verbi gratia; si Deus de absoluta potentia suppleret concursum phantasmatis ad

pro-

productionem speciei intelligibilis; adhuc phantasma, sicut ab intrinseco potens erat initialiter ad talem formam eliciendam; ita & connexum esset in quarto modo perseitatis cum specie intelligibili, quæ ex se connaturaliter petebat à phantasmate elici. Similiter, si Deus se solo verbum beatificum sine influxu intellectus produceret; adhuc tamen qualitas illa, quâ vitalis est, referret habitudinem intrinsecam ad intellectũ: ita vt qualitas illa cõnaturaliter exposceret ab intellectus influxu cõseruari. Sed de his latiùs expendentes vitalitatem actus visionis.

Corollariũ; accidẽs nec de absoluta Dei potẽtia euehi valet ad productionem substantiæ.

21 Ex dictis infero; id quod in physicis commentarijs latiùs prosequutus sum. In sententia Scoti, non solùm accidens de facto non attingere substantiam physicè; immo nec id de absoluta Dei potentia præstare posse; eò quòd non referat vim initialem, & inchoatam ad generationem substantialem. Quod meo videri nobis referant expressè verba Scoti in reportatis, in 1 *sent. dist. 37. q. 2. §. Ad primam quæstionem dicit vnus doctor, sub num. marg. 2.* editionis Cauelli. Vbi docet.

Scotus

Impossibile est accidens habere rationem formalem actiui ad producendũ substantiam; quia pari ratione posset sustineri; quòd musca produceret totum vniuersum. Cùm autem certo certius sit, muscam in doctrina Scoti non præseferre initialem virtutem ad creationẽ Angeli, nec ad totius vniuersi productionem: fit inde, vt apud Scotum, etiã constitutum sit, accidens nihil importare inchoatæ facultatis ad substantiæ generationem, quod eleuari possit ad similem causalitatem adeundam. Quia initialis facultas apparet ex eo, quod sibi in effectu respondet; nihil autem in substantia, vt substantia est, elucet, quod cum virtute accidentis connexum sit in quarto modo perseitatis, tanquam cum principio producente: cùm omne id, quod sibi vendicat substantiale productum, substantiali etiam agenti deferatur.

Cur obiectũ materiale referat vim inchoatã ad productionẽ speciei spiritualis, non autẽ accidẽs ad productionem substantiæ

22 Et inde petitur ratio discriminis, cur apud Scotum autumant eum; Angelum abstrahere species à rebus materialibus; materialia illa obiecta attingant effectiuè species intelligibiles Angelicas, prout ab intellectu agente assumuntur, & eleuantur materialia obiecta ad intelligibilem causalitatem; (simili ratione, quâ materiale phantasma etiam eleuatur ab intellectu agẽte hominis ad speciei intelligibilis productionem) cũ tamẽ magis distare videatur materiale obiectum, & species intelligibilis, quã accidens, & substantia?

Perspicua enodatio quæsiti.

Cuius discriminis ea ratio est; quòd obiectum materiale sortitur vim initialem ad exprimendam imaginem sui in intellectu; de qua nos supra in *controu. 3. de Veritate Dei in essendo, art. 1. nu. marg. 35. & 36.* & ideo talis facultas inchoata eleuari potest per intellectus agentis assistentiam; virtus verò illa colligitur à posteriori ex ratione repræsentationis obiecti, quæ in specie intelligibili relucet; & quæ intellectui deferri non valet; sed vel obiecto, quando immediatè intellectum immutat, vt in Angelo; vel phantasmati, tanquam semini vicario obiecti ad intentionalem actionem. In substantia verò, sicut nihil assignabile est, quod accidentarium sit; ita nec quod sit factum esse à virtute accidẽtali elicitum.

Obiectio pro vi inchoata accidẽtis ad generationẽ substantiæ

23 Sed obiicies; in substantia etiam aliquid eminere, quod tribui queat instrumentariæ virtuti accidentali, nimirum inclinationem substantiæ productæ ad accidentia similia his, à quibus ipsa substantia instrumentaliter effecta est; verbi gratia, inclinatio ignis ad calorem, & non ad frigiditatem, videtur factum esse respondens calori producenti substantiam.

Eliditur obiectum

Sed oppositio ista futilis est; sicut enim inclinatio substantiæ ad connaturalia accidentia, non est accidens, sed substantia; (propensio enim ignis ad calorem non est calor, sed ipsamet substantia & quidditas ignis:) ita nec habitudo transcendentalis & absoluta, quam importat ignis ad calorem, tribui debet accidenti alicui, tanquam principio producenti, sed soli substantiæ ignis generantis.

Scotus

24 Adnotandum vltimò; in illa verba textus sub *num. 11. Nihil potest agere in quocunque ordine agendi, nisi propria virtute.* Quod ibi Scotus non contendit; instrumentale principium propriam virtutem sibi asciscere, quæ adæquet totius effectus actualitatem; id enim iam non instrumentale agens, sed principale habendum esset: sed agit, propriam virtutem inchoatam cuilibet in-

stru-

Vide acutissima axiomata Scoti. *Scotus*

strumento suppetere. Quod aperiunt vltima verba eiusdem contextus sub *nu.* 13. *Tamen non potest in virtute alterius, plus quàm in propria virtute; id est aliquid, ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.* Vbi acutè satis enodat; in eo sensu instrumentale agens astrui operans propria virtute; quatenus non est eleuabile ad alicuius producti effectionem, ad quod instrumentum non se extēdat per intrinsecam facultatem agendi, inchoatā tamen, & complebilem à principali agente.

Infirmæ improbationes potentiæ obedientialis actiuæ; reijciuntur.

Non datur potētia obedientialis actiua, vt qualibet creatura assumi queat ad eliciedū quemlibet effectū pro nutu creatoris.

25 HIS Prælibatis; dicendum est primò cū communi sententia; potentiam obedientialem actiuam non inesse cuilibet rei, vt à Deo ad omnem effectum producendum assumi valeat. Ita communiter omnes Theologi, illis tantùm exceptis, quos pro opposita sententia citauimus; nec enim Franciscus Soarius à suis in hac parte recipitur. Immo eum reijciunt Vazquez 1. *p. quæst.* 45. *disp.* 176. *cap.* 4. & Valentinus de Herice, *tract.* 2. *disp.* 16. *de Libertate volitionis diuinæ, num. marg.* 34. Henriquez *libr.* 1. *de Sacramentis capit.* 18. §. 3. *in textu, & glosa.* Bellarminus *lib.* 2 *de Sacram. cap.* 11. *in solutione argumentorū notabili tertio.*

Vazquius Valentinus Herice. Henriquez. Bellarmin.

Quòd placitum, vel eò respuendum esset, quò ansam præbuerit figmento illi, quod commentus est Salas; dum effutiuit; Deum inspici posse à materiali potentia.

Reijcienda potētia obedientialis actiua; eò quòd sternat fūdamenta ad asserēdā visionē beatificam in oblectu corporeo

26 Verùm; prius quam communem sententiam optimis probationibus firmemus; aliæ rationes recensendæ, & improbandæ sunt, quibus obediētialis ista actiua potentia impetitur oscitanter.

Prima confutatio istius potentiæ obedientialis accipitur ab Aureolo, in 1. *sent. distin.* 42. *art.* 3. §. *Quid sit esse in potentia obedientiali.* Vbi sic habet. *Ad horum autem euidentiam, considerādum est, primò quidem, quòd non est verum aliquid educi de obedientiali potentia, sicut quidam imaginantur. Vnde quod consuetum est dici, characterem in anima educi de potentia obedientiali; gratiam autem non, nec de vlla potentia; nil est dictu. Tum, quia gratia est æquè in obedientia Dei, sicut character, aut forma alia quæcunque; tum, quia obedientia non est aliud, quàm non resistentia; & sicut incompetenter diceretur educi de non resistentia, ita incompetenter dicitur educi de obedientia, aut de potentia obedientiali: cùm hoc non notet aliquam potentiam ex parte creaturæ, sed actiuam potentiam ex parte Dei: nullus autem diceret, quòd aliquid educatur de potentia Dei imperiali.*

1. Confutatio potentiæ obedientialis actiuæ ex Car. Aureolo

Impetit Aureolus potētiā obedientialē pasiuā positiuā

Ex prædictis ergo patet, quòd irrationalis est aliquorum sententia, qui dixerunt; quòd Deus potest communicare creaturæ, vt cooperetur per modum instrumenti ad eductionem formarum de potentia obedientiali; vt puta characteris, aut alicuius alterius. *Adijcientes; quòd tales formæ non dicuntur propriè creari; quia non educuntur de nihilo, sed de potentia obedientiali. Si quidem non est vèrum, quod aliquid educatur de tali potentia; quia ex parte creaturæ, nulla penitùs est potentia, sed tantùm non resistentia; hæc autem non tollit creationem, nec de ea potest educi aliquid.*

Ex qua Aureoli doctrina talis ratio construitur. Potentia obedientialis, prout talis formaliter, non confert positiuè in aliquem effectum; sed est mera quædam negatio resistentiæ. Quò fit vt apud Aureolum, talis potentia trahatur translatitiè & metaphoricè à quadam conditione negatiua; quæ est non resistere potentiæ Dei. Quamobrem, nec res asseritur propriè educi ex potentia obedientiali; cū ista potentialitas potiùs exprimat non esse resistentiæ, quā positiuæ alicuius causalitatis habitudinem.

Cōmentarius fundamentū Aureoli.

27 Sed hæc ratio non vrget; sicut nec nobis probatur mens Aureoli contendentis; vltimum conceptum passiuæ obedientialitatis in mera negatione positum iri. Quia potentia obedientialis passiua nihil aliud est formaliter, quàm compossibilitas substrati natura-

Refutatur fūdamentū agētis potētiā obedientialē cōsistere in mera negatione resistētiæ respectu Dei.

lis ad formam superioris ordinis; sed facultas naturalis, verbi gratia, intellectus à sua entitate habet, vt lumini gloriæ cōiungi queat in genere causæ materialis nulla negatione expectata, à qua constituatur formaliter potēs passiuè ad talē formam.

Premitur ratio in potentia obedientiali respectu motus viui supernaturalis

Deinde; vrgeo rationem in actionibus vitalibus supernaturalibus, ad quas facultates vitales referunt potentiam obedientialem passiuam in satis communi, & probabili sententia. Quia actiones istæ, quà vitales sunt immediatè, & per suas essentias coniunguntur facultatibus vitalibus, prout vitalitatē referunt; ergo potentia, quà substratum est actionis vitalis, exprimit vltimum, & formalem conceptum facultatis viuæ. Sed conceptus vitæ non consistit formaliter in negatione aliqua: igitur nec potentia obedientialis passiua, aut receptiua actionum supernaturalium vitalium, (quæ supra entitatem facultatis vitalis tantùm apponit connotationem formæ supernaturalis ordinis,) consistit in negatione.

Alia inutilis oppugnatio potentiæ obedientialis actiuæ

28 Nec firmior est altera ratio, qua neoterici aliquot Soarij placitum adoriuntur; quæ sic se habet. Potentia obedientialis, quà talis, sicut formaliter exprimit subijcibilitatem ad Deum ita ab intrinseco non confert in effectum; sed tantùm refert à se, vt subdatur Deo cum habitudine ad indebitum & extraordinarium influxum, pro vsu, & nutu imperantis. Atqui imperare, quod se tenet ex parte Dei, importat actionem; igitur imperari ad libitum excitantis, & eleuātis, exprimit ex parte creaturæ passiuam tantùm potestatem; ac proinde implicat in terminis, qui actiuam subijcibilitatem, aut potentialitatem obedientialem comminiscitur.

Excutitur ratio precedens.

29 Sed hæc obiectio hæret in terminis, dum sistens in voce illa obedientiæ, quæ passionem tantùm innuere videtur non transit ad influxum obedientis potentiæ. Licet enim denominatio illa subiectionis ad principium imperans, potentialitatem quamdam passiuam importare videatur: non tamen excludit actiuitatem potentiæ inferioris se subijcientis alteri dirigenti facultati. Quod aperto demonstratur exemplo in potentia motiua, quæ humanis membris insidet; quæ licet imperitāti appetitui subiaceat, est tamē facultas actiua; vt omnes supponunt.

3. excursio ex Ioanne de Cartagena.

30 Deinde; nec magis oppositam perstringit sententiam noster Ioannes de Cartagena, *in 4. sentent. disput. 3. difficult. 2. cap. 7.* Dum ita in illam inuehitur. Si talis potentia obedientialis asserenda esset; hæc non instrumentalis, sed principalis causa pronuntiari deberet; cùm illa sit principalis causa, quæ agit intra latitudinem proprij obiecti adæquati. Sed obiectum adæquatum huius virtutis, seu facultatis obedientialis, est quidquid non implicat contradictionem; igitur id attingit, tanquam principalis causa; ac proinde propria virtute.

Refellitur.

Sed hæc probatio nihil conuincit; respondent enim aduersarij; illam facultatem tendere in proprium obiectum, tanquam principale agens, quæ illud attingit à se, proportionata, & adæquata tendentia; quod deficit in facultate obedientiali, quæ propria virtute tātùm tendit initialiter & improportionatè in obiectum.

Elliditur 2.

Adde; quòd si prædicta oppositio vrgeret, etiam obtineret, facultates vitales esse principales causas supernaturalium actuum; quod tamen à probatioribus theologis non recipitur; vt constabit infra.

4. cōfutatio potentiæ obedientialis actiua ex Cartagena.

31 Quare; aliter oppositam sententiam adoritur idem author. Quia talis virtus esset quoddam supernaturale instrumentum; cùm causalitates subeat supernaturales, ad quas exigit etiam specialia ac supernaturalia auxilia. Sed talis obedientialis facultas esse non potest supernaturale instrumentum; quia apud ipsos aduersarios, est eademmet natura cuiuslibet rei creatæ; quæ eiusdem prorsus quidditatis existeret, si Deus rationalem naturam ad finem supernaturalem non destinasset. At natura creata, in ea hypothesi, non esset instrumentum supernaturale, nec etiam facultatem istam obedientialem nacta esset; igitur nec de facto: cū hæc vis agendi obedientialiter, non sit quid aduentitium, aut accedens ab extrinseca eleuatione, & destinatione naturæ ad finem supernaturalem.

Alia instantia cōtra potentiā obedientialem actiuam.

Deinde; sicut omnia instrumenta naturalia procedunt à Deo, tanquam ab authore naturali; ita & instrumenta supernaturalia ab ipsomet Deo, tanquam à su-

a supernaturali authore hauriuntur; igitur res, vi suæ naturalis constitutionis, non confert ab intrinseco, nec initialiter, in supernaturalem formam.

Infringitur cōfutatio potentiæ obedientialis actiuæ

32 At hæc oppugnatio, si præstaret, etiam communem sententiam imperet; quæ intellectui, & voluntati defert intrinsecam vim inchoatam respectu actuum supernaturalium. Quæ vis initialis, etiam aduentitia non est prædictis facultatibus vitalibus; imo illis omnimodè identificata ex natura rei. Quare ab isto nodo se extricare debet Carragena.

Responsio pro Soario

Responderi ergo potest pro Soario & asseclis; quòd esto quòd Deus naturam ad supernaturalem finem non destinasset; adhuc daretur virtus illa per modum inchoationis, seu virtutis initialis actiuæ ad omnem eum vsum attingentiæ formæ supernaturalis, quem Deus velle potuisset. Sicut intellectui, & voluntati, initiales natiuæ vires suppeterent ad productionem actuum supernaturalium, quos Dei ordinatio decernere potuisset; esto quòd, ex hypothesi, nihil de facto de supernaturalibus formis constituisset.

Etiā eneruatur ratio, quòd potētia obedientialis esset instrumentum ordinis supernaturalis.

Quare facilè etiam diluitur obiectio illa de instrumentis supernaturalibus à Deo, vt ab authore supernaturali petitis. Tum, quia Soarius inficiatur; illam potentiam obedientialem actiuam esse intrinsecè supernaturalem; vt patebit infra. Tum vel maximè; quòd illa instrumenta, inquantùm adeunt actualem influxum; etiam supernaturalitatem induunt ab aduentitio ac indebito auxilio, quod à Deo, vt ab authore supernaturali, hauriunt. Quod sufficit, vt talia instrumenta à Deo, vt ab authore gratiæ trahi dicantur; inquantùm nimirum exprimunt adæquatam, & completam rationem principij; non verò initialem, & inadæquatam, quam vi constitutionis intrinsecæ & naturalis sibi vendicant.

Oppositio contra Soariū

33 Præterea; alij efficaciùs contra Soarez contendunt; talem vim obedientialem censendam esse potentiam simpliciter supernaturalē. Quia illa est potētia intrinsecè supernaturalis, quæ tēdit in actus supernaturales, & obiecta etiā supernaturalia, & cum subijcibilitate ad Deum, vt authorem supernaturalem; nec enim talia obiecta attingere potest nisi supernaturalibus auxilijs excitetur. Ob nullam enim aliam rationem astruimus; habitus fidei & charitatis, intrinsecè supernaturales; nisi quia obiecta vedicēt supernaturalia, causalitatesq; adeóq; supernaturales.

Cōfirmatur ratio præcedēs.

Tum; quia facultas exequens Dei, quæ attingit tanquam principalis causa idem obiectum, quod producit potentia obedientialis actiua, vt instrumentum, asserenda est simpliciter supernaturalis; vt omnes fatentur. Sed ratio agendi principaliter, & instrumentaliter, nō variat substantiam causalitatis, quæ est supra totius naturæ ordinem: igitur potentia ista obedientialis instrumentalis etiam est intrinsecè supernaturalis.

Instatur vltra.

Adde; quòd si virtus illa obedientialis, quæ astruitur prorsus identificata cuilibet enti, esset qualitas ab eo realiter disiita; absque dubio esset supernaturalis quædam facultas. Cùm obiectum, concursus, & modus operandi, sint supra totius naturæ impetum; nihilque aliud spectetur ad vim agendi intra ordinem supernaturalem. Atqui facultas ea, quæ ingenita cuilibet enti autumatur, idem præstat quantùm ad obiectum, & modum attingentiæ illius; quod exhibere posset, si esset virtus agendi realiter apposita creatæ entitati ordinis naturalis: igitur est facultas simpliciter supernaturalis.

Examen & discussio rationis præcedentis.

34 Verùm, hæc etiam non obstant vno enim doctrinæ filo corruunt. Dici enim potest; illam potentiam non tendere à se, modo proportionato, & connaturali in supernaturale obiectum; ac proinde intrinsecè supernaturalem non esse. Sicut è contra, ideò intrinsecam supernaturalitatem habitibus per se infusis deferri, quia, modo cōnaturali, & auxilio supernaturali illis debito, propria obiecta, & actus attingant.

Quamobrem facultas exequutiua Dei producentis supernaturalia obiecta, etiam supernaturalis asseritur; quia connaturali attingentia talia producta eliciat. Cùm autem virtus ingenita, & initialis, quæ dicitur obedientialis, solùm inchoatè, & improportionatè supernaturalia obiecta spectet, & cum habitudine ad indebitum, & improportionatum concursum; accedit inde, vt licet à sustantia rei creatæ talis facultas obedientialis realiter desideret, adhuc pro-

nun-

nunciandæ non esset supernaturalis intrinsecè, sed obedientialis, & initialis ad supernaturalem influxum eliciendum.

Vltima oppositio ex Machino; quòd potentia ad actus vitales supernaturales nequeat esse obedientialis.

35 Vltimò tandem agit Machinus, 1. part. disput. 16. section. 3. conclus. 2. intellectum non posse concurrere per potentiam obedientialem actiuam ad Dei visionem; sed per naturalem, seu natiuam facultatem. Quia intellectus concurrit vt potentia vitalis ad productionem visionis, prebens concursum tanquam instrumentum animæ illi intrinsecè compositum, ac proinde tanquam principium motus prodeuntis ab intrinseco; cum viuere sit à se moueri, & ab intrinseco conari in actum. Atqui potentia obedientialis, quà talis formaliter, non respicit principium intrinsecum vitæ, sed solam virtutem Dei extrinsecam, & rationem agendi supernaturaliter, quæ ab extrinseco petitur: igitur intellectus attingit visionem per natiuam facultatem, non verò per obedientialem.

Eius infirmitas detegitur

36 Sed hæc ratio, licet fucatam vim prætendere videatur, etiam futilis est, inanique subnixa fundamento. Tantùm enim obtinet, rationem potentiæ obedientialis in tota sua communitate, (quatenus à vitali, & non vitali principio, præscindit,) abstrahere à conceptu conatus intrinseci, seu motus ab intrinseco principio, quod oppositæ sententiæ assertores profitentur ingenuè. Non tamen ostendit, potentiam obedientialem vitalem respuere connexè cóceptum principij intrinseci, eo quòd extrinsecam Dei eleuationem concernat. Quò fit, vt eadem facultas intellectus, quà viua est, & principium vitale supernaturalium actuum, vtramque subiat habitudinem, & ad animam tanquã ad radicem motus vitalis; & ad Deum tanquam ad fontem totius supernaturalitatis. Quare tota illa distinctio, quam subsumit argumentum, cadit super connotata, non tamen super intrinsecam facultatem intellectus.

Communis sententia firmioribus probationibus stabilitur.

1. ratio pro nostra sententia

37 HIS Igitur missis, duobus aliis (ni fallor) solidioribus rationibus communis & vera sentetia fulcieda est, prima igitur ad hominem ita aduersarios vrget.

Si daretur potentia obedientialis actiua, deberet esse eiusdẽ omnino speciei in tota latitudine entis creati: quod non video, quæ ratione ab aduersariis improbari posit. Cùm illa potẽtia sit eadem specie, quæ tendit in idem obiectum, & eosdem adit actus, & sub eadem ratione formali attingentiæ. Atqui potentia ista actiua obedientialis tendit in omne id, quod implicationem non inuoluit; id enim apud aduersarios assumitur obiectum *quod* talis potentiæ: & sub eadem ratione sub qua, nimirum sub eodẽ modo subiicibilitatis ad Deum cum habitudine ad indebitum ac speciale auxilium: igitur ista potentia obedientialis actiua est eiusdem prorsus rationis specificæ in totâ communitate & vniuersalitate entis.

Occursus pro aduersariorum opinione. Obruitur

Dices, aliam esse speciem potentiæ obedientialis immanentis & vitalis quæ attingit effectus tanquam principium coniunctum & intrinsecum; aliam verò facultatis nõ immanẽtis, quæ extrinsecum passum immutare valet; cuiusmodi est omnis potentia actiua obediẽtialis, non vitalis.

Sed age; hoc admisso, ex oppositæ sententiæ principiis manifestè infertur, potentiam obedientialem actus non intranei & vitalis, esse eiusdem rationis specificæ in tota latitudine entis creati; cum nacta sit idem obiectum, eosdem actus, eamdemque attingentiæ rationem.

38 Quòd autem hoc implicatoriũ sit, supposito, quòd potentia obedientialis transcendat naturã cuiuslibet entis creati, ita vt ante intellectum nulla sit distinctio inter eam, quæ constituitur in tali gradu entis, & quæ refert subiicibilitatem istam actiuam; sic aperio.

Implicat, quòd entitates plusquam

Implicat, quod potentiæ obedientiales actiuæ sint eiusdē speciei

genere distinctæ, subeant facultatem agendi eamdem specie; si hæc vis nullatenus sit extra naturam rerum, quæ specie, aut genere, dissident. Si enim Angelus, & homo, per suam substantiam referrent vim ad intelligendum ab ipsorum natura indistinctam ante functionem mentis; implicatorium esset, quod facultates intellectiuæ hominis, & Angeli, essent eiusdem speciei, ex hypothesi, quod homo & Angelus specie differant. Atqui relatio, verbi gratia, & Angelus, plusquā genere distant; igitur implicat, quod potētiæ obedientiales relationis, & Angeli sint eiusdem speciei, si obediētialitas actiua, nō sit mera extrinseca denominatio petita à potentia Dei.

Premitur ratio pro discretione essentiali potentiæ obedientialis actiuæ

Si enim secundùm rationem formalem talis potentiæ, non solùm rei creatæ congruit intrinsecè; sed ita intranea est per identitatem, & transcendentiam in quolibet esse creato, vt nec diuinitus separabilis sit à constitutione rei; (qua licet Soarius asserat, potentiam obedientialem actiuam non esse de quidditate entis; autumat tamen, an re intellectum à re non secerni) qua ratione fieri potest, vt dissidēte re ista ab alia, secundùm speciem, & genus; facultas obediētialis etiam secundùm speciē & genus discreta non sit?

Agitur ad omninō contra aduersarios, quòd potentiæ obedientiales actiuæ nequeāt dissidere specie in tota latitudine entis creabilis, suppositis illorum principijs

39 At distincta non est in ratione potentiæ, vt per se notum est; cùm habeat eumdem modum tendendi specie, idemque obiectum specie sibi asciscat; nec excogitabilis sit alia vnitatis specificæ ratio in potentijs seu facultatibus actiuis. Si enim intellectus hominis, & Angeli, idem obiectum specie, eosdem actus specie, eamdemque attingentiæ rationem, adirent; cui dens esset, tales potentias nō secerni specie. Aut igitur habetur ex dictis, talem potentiam obedientialem actiuam esse denominationem extrinsecam accedentē creaturæ à potentia Dei; quod est absurdum. Cùm extrinseca quædam habitudo nequeat esse verum principium physicum, quale est instrumentale agens; quod intra eminentiam suam saltim inchoatè præhabet proprium effectum. Vel autumandum est, potētiam obediētialem actiuam, prout se extēdit ad omnes actus, qui vitales non sunt, esse eiusdem prorsus speciei in tota latitudine entis creati, & creabilis; quod etiam est omni rationi absonum; vt ex dictis liquet.

Euasio

At occurres; concedendo; cunctorum entium potentias obedientiales non desidere specie, eoquòd sint proprietates consequutæ ad ens creatum, quā creatum est, sub ea communitate & vnitate conceptus, sub qua colligit omne ens participatum; non verò secundū eam rationem specialem, in qua differūt in tali, vel tali specie entis. Ob quam rationem Theodorus Smisingius, *tom. 1. de Deo vno, tract. 2. disp. 6. de Inuisibilitate Dei, q. 9. sub num. marg. 260.* Opinatus est; intellectum Angeli, & hominis non secerni specie, eò quòd facultas intellectiua non consequatur naturam hominis, prout specie distinguitur ab Angelo, sed quatenus conuenit cū illo in communi ratione intellectualis naturæ. Qua etiam ratione asseuerari posset; quod veritas, vel vnitas albedinis, verbi gratia, esset eiusdem speciei cum veritate & vnitate Petri; eoquòd affectiones istæ congruant entibus, nō quatenus distinguuntur inter se, sed prout conueniunt in vnam rationem obiectiuam entis.

Theodorus Smisingius.

Iacob. Granadas tutatur quòd potentiæ obediētiales actiuæ intellectus hominis & Angeli sint eiusdem speciei

Cæterùm; prædicti pronuntiati, quòd nimirum cunctæ potentiæ obedientiales entis creati non differant speciē; assertor videtur Iacobus Granado, *1. p. q. 12. tract. 5. disp. 3. nu. marg. 2.* vbi ideò autumat; visionem beatificam hominis & Angeli non differre specie; eò quòd vterq; intellectus, licet secūdùm naturalem potētiam dissideat essentialiter; nō tamen secundùm potentiam obedientialem.

Expugnatur Granadus.

Sed contra hoc est; quòd si omnes proprietates, quæ cōgruunt naturis quatenus coeunt in prædicata generica, essent eiusdem speciei; fieret, vt intellectus hominis, & Angeli, essent eiusdem speciei; quod assertum licet ingenuè excipiat Theodorus Smisingius, id tamen ab omnibus cōmuniter respuitur. Ergo, licet vis ista obediētialis actiua sequatur ens creatum; inquātùm creatum est in illa vniuersalissima vnitate cōceptus multiplicatur essentialiter iuxta naturarum discretionem.

Insistitur pressiori cōfutationi doctrinæ præcedentis.

Deinde; sic contra aduersarios retorqueo rationem. Veritas & vnitas, relationis, verbi gratia, & Angeli, eiusdē speciei esse non potest; eò quòd non sequatur præcisè vniuersalissimū cōceptū en-

entis vt sic, sed etiam talem vel talem contractam rationem entis. Nec enim relatio est, vna, & vera, quà præcisè est ens; sed quà tale ens relatum, & sic de alijs; ex quo optima etiam cõsequutione depromimus, vt potentiæ obediẽtiales relationis & Angeli nequeant esse eiusdem speciei.

Vrgetur ratio.

Quia relatio, verbi gratia, non solùm à communissimo conceptu entis participati trahit, quòd sit in actiua obedientia, vt à Deo assumi queat ad quemlibet effectum; sed etiam à contracta ratione talis entis creati. Relatio enim, quà talis, sicut essentialiter imbibit conceptum entis creati contractũ ad talem speciem & gradum essendi; ita & refugere nequit habilitatem illã initialem actiuam, vt obediat Deo ad omnem effectum. Atqui virtutes agẽdi, quę inferuntur à naturis, quatenus essentialiter dissidẽt inter se, nequeũt esse eiusdem speciei; igitur nec potentiæ obediẽtiales actiuæ, cũ congruãt rebus, etiã quatenus essentialẽ discretionem referunt intra conceptum entis.

Obiectio ad hominẽ in potẽtijs obediẽtialibus passiuis, quod etiã nõ secernantur specie in tota cõmunitate entis creati

40 Sed obijcies contra nostram rationem; quòd si alicuius esset ponderis, etiam ageret; potentiam obediẽtialem passiuam, hominis, & Angeli, esse eiusdẽ speciei; cũ habeat idem obiectũ, scilicet formam supernaturalis ordinis & eũdem etiam actum, nimirum compositionem intrinsecam intellectus Angeli & hominis, ad eamdem formam supernaturalem.

Eneruatur.

Respondetur; quòd obiectio non vrget; asserimus enim; tales potẽtias obedientiales passiuas specie secerni, sicut & quidditates angelici, & humani intellectus. Nec obstat oppositio; dum retorquet vnitatem specificam obiecti, & causalitatis vtriusq; intellectus respectu formæ supernaturalis, verbi gratia, luminis gloriæ. Negamus enim; causalitatem passiuam, seu in genere causæ materialis, intellectus humani nõ esse essentialiter dissitam à causalitate passiua intellectus angelici.

Absimilitudo inter potẽtiã obediẽtialẽ passiuã & actiuã

Quod perspicuè constat ex discrimine quod versatur inter causam efficientem & materialem; causa enim materialis, (cũ intrinsecam adeat causalitatem,) si ipsa specie distincta sit, nequit nõ essentialiter distinctam causalitatem exhibere; subintrat enim suam causalitatem. Quod aliter fit in causis eficiẽtibus, quæ cũ proprias causalitates (quia extrinsecæ sunt) non subintrent; fit inde, vt à pluribus causis specie diuersis (si altera intra eminentiam suam præhabeat virtutem alterius,) effectus eiusdem speciei elici queãt; sicut eiusdẽ speciei est calor productus ab igne & á Sole. Quod verum habet in opposita sentẽtiæ principijs de potẽtia obedientiali actiua; eadem enim gratia secundùm speciẽ, quæ ab aqua producitur in baptismo; ab igne, vel à qualibet alia re creata elici potuisset, pro nutu Dei assumentis creaturam ad talem actionem.

Alia ratio pro nostra sententia agens implicationem potentiæ obedientialis passiuæ componibilis cuilibet actui pro nutu Dei.

2. ratio pro nostra sententia

41 ALtera communis sentẽtiæ probatio fit ea; quæ aduersarios etiam ad hominem perstingit. Ipsi enim à possibilitate potẽtiæ passiuæ obedientialis, potentiam actiuam obedientialem astruũt; nos verò è cõtra, ab impossibilitate potentiæ passiuæ obediẽtialis, vt intrinsecè componatur cuilibet actui creato, aut creabili; etiam repugnãtiam actiuæ obediẽtialitatis respectu totius vniuersalitatis entium, ita producimus.

Quia enti cuilibet creato nõ cõgruit potẽtia obediẽtialis passiua, vt cuilibet alteri cõponi queat intrinsecè pro nutu Dei; aliàs enim anima rationalis posset cõiungi per modum actus quantitati, vel cuilibet alteri accidenti corporeo: & è cõtra materia cuilibet accidẽti spirituali, nimirũ charitati, aut fidei; vel oculus corporalis verbo beatifico.

Impetitur cõmunitas potentiæ obedientialis passiuæ respectu cuiuslibet actus.

Cuius asserti absurditas, vel ex eo aperitur; quòd fieret, vt materia corporea esset capax effectus formalis spiritalis formæ; quod enim est habile substratũ compositionis formæ cũ tali potentia, incapax esse nequit totius effectus formalis intrinseci. Cùm totus effectus formalis; quà formalis, & in-

trinsecus, secundùm adæquatam rationem sui non distinguatur realiter à compositione actus ad potentiam; ac proinde potentia illa, quæ est capax nexus formæ, non potest non esse capax totius latitudinis sui effectus formalis, quà formalis & intrinseci. Quia sicut causa formalis non se exhibet ipsi substrato inadæquatè, id est secundùm aliquam partem suæ causalitatis formalis, & non secundùm aliam; (alias enim aliquid formæ relinqueretur materiæ, seu potentiæ illi incompositum) ita necessaria consequutione producitur, aut effectum, qui materiæ non communicatur, intrinsecum, & formalem non esse respectu talis formæ aut necessariò à tali forma exhiberi, ex hypothesi coniunctionis eius ad talem potentiam.

Cōsectariū ex dictis cur multiplicatisl terminis necessariò multiplicentur relationes?

Ex quo principio optimè colligit Scotus; multiplicatis terminis necessariò multiplicari relationes. Quia si relatio paternitatis, quæ constituit relatum in ordine ad primum filium, esset potens, seu sufficiens formaliter; ad conferendum effectum formalem relati respectu secundi filij; aut pater actu referretur ad secundum filium ante illius generationem, cùm ante talem generationem composita sit patri forma ea, quæ est ratio formalis intrinseca relati ad secundum filium. Vel istud relatum esse ad secundum filium, non esset denominatio intrinseca, sed extrinseca quædam prioris formæ extensio, seu ordinatio; siquidem separari posset à compositione intrinseca paternitatis ad substratum, in tota illa præsupositione, qua anteiuit terminationem actualem ad secundum filium. Tunc sic, sed certo certius est, lapidem non esse capacem effectus formalis habitus fidei, & charitatis; igitur nec intrinsecæ compositionis ad tales habitus.

Expressa Scoti mens cōtra potentiā obedientialem passiuam

Quoad Scotum verò constat, ipsum apertè improbasse passiuam hanc obedientialitatem, vt quodlibet substratum materiale, pro nutu Dei, componi queat formæ spirituali; aut è contra substratum spirituale formæ corporali, vt Angelus albedini. De quo accipe Scotum disputantem contra Henricum, *in 4. sent. dist. 44. q. 2.* quæ est de tortura malignorum spirituum, §. *Aliter dicitur, numer. margin.* 4. vbi subdit.

Scotus ☞

" *Aliter dicitur, quòd spiritui datur quidam habitus supernaturalis propter demeritum peccati; & per illum habitum subijcitur corporali agenti, vt possit ab eo pati. Contra hoc; aut ille habitus est forma corporalis; aut spiritualis. Si corporalis, ita potest Deus dare illum habitum Angelo, vt inhæreat, sicut quod Angelus sit albus, & lapis sapiens; quin æqualis est repugnantia vtrobique suscipientis ad susceptum. Si spiritualis? ergo non per illum magis est passum proportionatū corpori vt agenti quàm prius.*

Resp. aduersariorū pro potētia obedientiali passiua ad quēlibet actū.

42 Benè video ab aliquibus oppositæ sententiæ assertoribus mordicus defendi potentiam obedientialem passiuam cuiuslibet entis, pro arbitratu Dei, componibilis alteri; ita vt corporale substratum formæ spirituali cōiungi non implicet, sicut è contra, nec spirituale subiectum formæ materiali. Cùm autem vrgentur; quòd si paries, verbi gratia, esset capax habitus charitatis, & Angelus quantitatis, vel albedinis; Angelus cōstitui posset extensus, & paries principium proportionatum appetitionis supernaturalis. Respōdēt; quòd nō cūcta substrata inhæsionis, sunt subiecta denominationis; cū materia prima sit subiectum generationis, & nō denominetur genita. Quamobrem etiam seriò asseuerāt; quòd licet Angelus denominari possit habēs quantitatem, vel albedinem, nō tamen quātus, aut albus; & paries habens habitū fidei, nō verò principium assensus supernaturalis.

Discussio doctrinæ præmissæ

At ista videntur præter omniū theologorum & metaphysicorum mentem eò excogitata; quò noua ista opinatio aliqua ratione suffulciretur. Cū tamē semper premat validè probatio nostra agēs quòd substratum, quod asseritur incapax denominationis formę (nō solū secūdū rationem abstractā suæ causalitatis, sed secūdùm vltimum cōceptum eius,) etiam est inhabile subiectū inhæsionis. Cùm causalitas formæ (vt potequæ intrinseca) nil formæ relinquat incompositum potentiæ; confert ergo substrato omnem eam causalitatem, quam imbibit intrinsecè vt quo. Sed fides, à sua quidditatiua ratione, est principiū proportionatū assensus supernaturalis; aut igitur talis ratio formæ nō exhibetur parieti, ac proinde aliquid illius formæ supernaturalis subsistit incompositum:

aut esse principium proportionatum assensus supernaturalis non est effectus formalis adæquatus & intrinsecus fidei, sed qui extrinsecè tali habitui accedat pro Dei statuto, taliter, vel taliter, componente habitum habili, vel non habili, substrato.

Vrgetur aduersariorũ sententia

Deinde; verbis ludere videntur aduersarij; cùm dicunt, parietem denominari, & constitui habentem habitum fidei; Angelum habentem quantitatem; ea enim euasio petitionem principij inuoluit. Id enim est, quod disquirimus; cur sit habens fidem substratum illud, quod non nancisçitur virtutem proportionatam ad assensum supernaturalem, quæ est contracta, & specifica causalitas talis habitus? Vel quare Angelus habeat quantitatem; si non extendatur? Vel habeat albedinem; si non possit disgregare visum per formam sibi compositam? Quare videntur authores prædicti huiusmodi subiectis, (quæ substrata inhæsionis, non verò denominationis, vocitant,) quasi abstractam tantùm formarum inhærentiũ causalitatem adscribere; nõ verò contractam & specificam; ac proinde fieret vt forma componeretur talibus potẽtijs, nõ secundùm adæquatam rationem suæ causalitatis.

Cõfirmatur ex oppugnatione asserti aduersariorum.

Nec obstat instantia illa; de materia prima non petente denominationem geniti à generatione sibi inhærente. Quia præterquàm quòd falsum præmittat in sententia Scoti autumantis; generationẽ nõ inesse passo sed agenti. Adhuc admissa opposita opinione; materia asseri debet subiectum denominationis actionis generatiuæ, quà est immutatio materiæ; vel actus eius, vt existentis in potentia ad formam genitam. Quare, licet materia non appelletur genita; denominatur tamen immutata intrinsecè; vt transeat à non esse cõpositionis cum forma genita ad compositionem illius; ac proinde præbetur materiæ contracta, & specifica causalitas actionis generatiuæ, vt immutantis passum respectu talis formæ contractæ, & specificæ.

At Angelo substrato quantitati nulla specifica causalitas talis formæ tribui potest; cum tantùm confusa quadam, & generica voce renuntietur habens quantitatem; quod refert apertè quàm sine fundamento ista ab aduersarijs affirmentur.

Alia solutio

Si autem vi huius rationis expugnatus fatearis; non esse potentiam in substrato materiali ad spirituale accidẽs nec à Deo suppleri posse. Quia causalitas materialis primaria, (qualis est potestas receptiua, & eductiua formæ,) non est supplebilis in genere causæ efficientis; eò quòd potentia, quæ ex se nõ ordinatur in actum, nequeat per solam Dei voluntatem ordinari.

Infringitur Scotus

Contra; id etiam asseram de potentia obedientiali actiua vsus exemplo Scoti. *Quia musca, quæ ex natura sua nec initialiter ordinatur, aut cõnectitur in quarto modo perseitatis cum Angelo, non valet solo extrinseco Dei beneplacito ordinari*; quare solùm diceretur Deus creans Angelum ad præsentiã muscæ, non verò musca eleuata ad creationem Angeli.

Obiectio

Sed oppones elegans Hieronymi testimonium, *lib. 4. in commen. in caput 8. Matthei*, vbi potentiam obedientialem passiuam respectu cuiuslibet compositionis ad quemcunque actum firmare videtur; sic enim habet.

Hieronym.

Ex hoc loco intelligimus, quòd omnes creaturæ sentiant creatorem. Quas enim increpauit, & quibus imperauit sentiunt imperantem; non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia, sed maiestate conditoris, quæ apud nos insensibilia, illi sensibilia sunt. Vbi ille sensus creaturarum ad obediendum creatori nil aliud esse potest, nisi passiua obedientialitas. Cùm autem Hieronymus talem sensum respectu virtutis diuinæ imperantis, vniuersaliter adscribat cunctis creaturis; reliquum est, vt implicatoria non sit vlla compositio actus ad potentiam de absoluta Dei potestate.

Responsio.

At non vrget Hieronymi testimonium; inibi enim tantùm agit, quòd *omnes creaturæ sentiunt creatorẽ*; quoad actus, qui nõ inuoluũt cõtradictionẽ; cuiusmodi est quiescere à motu, in mari & vẽtis, de quo Christi miraculo procedit Hieronymus. Nõ tamen quoad causalitates cõtradictionem implicãtes; qualis est compositio spiritualis accidẽtis ad materiale substratum.

Asser. 2. de virtute initiali intellectus ad claram visionem

43 Dicendum secundò; dari in intellectu vim initialem ad exprimendum actum visionis Dei. Hæc est com-

communis sententia; cũ tamen tota dissidendi ratio posita sit, an ista facultas dicẽda sit naturalis, vel obedientialis? de quo in sequenti articulo.

Ratio assertionis.

Quòd verò intellectus à se referat potestatem elicitiuam inchoatam ad actũ visionis: patet. Quia visio est essentialiter actio vitalis; sed vitalitas ista, per quam potentia mouetur à se ipsa, nequit hauriri ab aliquo extrinseco principio. Extrinsecum verò principium appello omne id, quod ab intrinseco animæ conatu non effluit; licet fiat intrinsecum intellectui per compositionem, & inhærentiam, sicut lumen gloriæ, fides, & alij supernaturales habitus, vt insequentibus articulis pressè expendetur: igitur necessariò asserẽda est initialis facultas actiua in intellectu respectu visionis supernaturalis.

Dilutio oppositarum rationum pro potentia obedientiali actiua.

Resp. ad 1. arg.

44 AD Fundamenta Soarij ad primum argumẽtum ab authoritate Augustini petitum; respondetur. Quòd tantùm loquitur de potentia obedientiali passiua, non vero de actiua; quòd satis aperiunt illa verba. *Vt ex eis fieri possent*, & illa. *Potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud*; quæ omnia materialem & passiuam causalitatẽ exprimunt. Sicut è contra, si Augustinus asseruisset, per creata quæque Deum supernaturales operationes adire pro nutu volentis; effectiuam, (quam contendit Soarius,) obedientialitatem insinuasset. Nec etiam iuuat Soarium cautio illa, quam Augustinus proprio asserto adhibet, ne ei nota nouitatis inuratur: cùm tamen obedientialitas, seu subijcibilitas passiua numquam malè audiuerit. Quia mens Augustini ea est, quòd ita cohæreat omni rationi obedientialitatis passiuæ assertio; vt estò quòd nouum traditum esset, adhuc omnem acceptionem promeratur. Ita Augustinum eruditè interpretatur noster Ioannes de Cartagena loco citato.

Concinna Augustini interpretatio.

Ad arg. 2. de potentia obedientiali passiua

45 Ad secundum argumentum; patet ex dictis in secunda probatione primæ assertionis; vbi explosa est vniuersalis obedientialitas passiua ad quãlibet causalitatem materialem, & formalem adeundam pro nutu creatoris.

Ad instãtiã de cõparatione potentiæ obedientialis actiuæ & passiuæ.

Ad instantiã; de cõparatione potẽtiæ obedientialis passiuæ cum actiua; dicimus, omnino futilem esse. Cùm satis superque liqueat, (id quod apud aduersarios etiam in confesso esse debet,) intellectum præseferre adæquatam potentiam passiuam respectu visionis supernaturalis, cuius adæquatum substratum est sola facultas intellectiua cũ tamen potentia actiua obedientialis intellectus ad eumdem actum visionis non sit adæquata, sed tantùm inchoata, & initialis.

Roboratur doctrinæ præcedens.

Addimus præterea; quòd nec asseritur potentia obedientialis passiua præcontinens formas supernaturales, quà supernaturales sunt, tanquam substratum ex quo, & eductionis. Quia habitus supernaturales non educuntur, sed creantur; actus verò supernaturales educuntur, non quà supernaturales, sed quà vitales. Sicut & ad actus supernaturales potentiam naturalem initialem concedimus ob vitalitatis gradum; cùm tamen potentiæ natiuæ diuinitus assumi nequeant ad productionem habituum supernaturalium, adquos nullam referunt vim initialem. De quo nos latè infra in subdist. sequenti de principio supernaturali visionis ex parte potentiæ, *art 1. n. marg. 7.*

Ad confirmationem

Ad confirmationem; implicare contradictionem, rem ab intrinseco nulla ratione (neque initiali) potentem ad productum; fieri potentem sola extrinseca ordinatione, & beneplacito Dei. Alias, (vt subtiliter opponit Scotus) frigus, quod nullatenus præcontinet calorem eminentialiter, adiret potestatem ad productionem caloris, quam ab intrinseco nactum nõ est; ob merum nutum Dei statuentis; quod est contra omnem philosophiam. Obseruetur, & seriò expendatur apposita litera Scoti, quæ acutissimè hanc philosophiã de initiali virtute instrumentorum explanat. Vide textum transcriptum, *sub n. 11. & 13.*

Dilutio 3. arg.

46 Ad tertium argumentum; fatemur, virtutem natiuam potentiæ intellectiuæ, & appetitiuæ, ad supernaturales actus; quocunq; modo vocetur, siue naturalis, siue obedientialis; hoc enim ad quæstionem de nomine attinere ostẽdam in sequenti articulo.

Obiectio.

Cùm verò obijcitur; ideò talem virtutem dici non posse naturalem; eò quòd illi debitus non sit cõcursus ad visionem.

Obtunditur

Respondeo; quòd tunc est debitus concursus potentiæ, quando supponitur vis completa in illo ordine agendi; intellectus verò non refert potestatem completam ex parte potentiæ: cùm lumen gloriæ non suppleat vices obiecti, sed potentiæ, vt infra exarabitur.

Ad instantiam vitalitas quæ respõdet intellectui in visione, est ebtracta ad ordine supernaturalem.

Ad aliam instantiam, de ratione abstracta vitalitatis, quæ in visione respondet intellectui. Dico; illam non esse abstractam, sed contractam vitalitatis supernaturalis formam; quia visio supernaturalitatem intrinsecè vitalem sibi vendicat, acproinde necessariò respondentem principio vitali, quod nõ est lumen gloriæ, sed intellectus; vt constabit infra.

Vnde, cùm obijcis; quòd intellectus non tendit in visionẽ; quà supernaturalem; sed quà vitalem; igitur non respondet visio intellectui secundùm contractum gradum supernaturalis formæ; sed secundùm abstractum operationis viuæ. Respondetur; quòd licet secundùm acommodationem quamdam, vel attributionem præcisarum formalitatum, visio quà supernaturalis, non deferatur intellectui, sicut nec quà viua lumini gloriæ, in re tamen & physicè, seu iuxta physicam connexionem, & comparationem effectus ad causam in quarto modo perseitatis, vita supernaturalis visionis secundùm contractum gradum eius attingitur ab intellectu. Quia actio physica non præscindit metaphysicè, sed elicit terminum adæquata, & indiuidua attingentia.

Ad vltimã instaniã satisfactio.

47 Ad vltimam instantiam; fatemur, Deum se solo producere posse qualitatem visionis; nec id repugnare vitalitati huius qualitatis, quæ immediatè, & per suam essentiam non pendet à principio intrinseco vitali; sicut motus vitalis immediatam, & essentialem dependentiam præsefert à facultate vitali: vt in distinct. 3. huius controuersiæ penitiùs ostendetur.

Nec tamen ex eo quòd Deus suppleat concursum intellectus, tollitur connexio causalitatis, & aptitudinalis dependentiæ visionis ab intellectu creato qui illam præhabet initialiter & inchoatiuè. Quòd vel ex eo liquet; quòd si Deus talem formam visionis sine influxu intellectus productam intellectui immitteret; statim intellectus eliceret influxum vitalem cõseruatiuum talis qualitatis. Sed de his in dist. 3. huius controuersiæ.

Ad 4. arg. pro eleuatione potentiæ materialis ad visionem beatificam.

48 Ad quartum argumentum; dico quòd potentia obedientialis actiua, vel eò respuenda, ac conuellenda sit, quò præbuerit principia ad tale figmentum excogitandum contra communem omnium Theologorum sensum. Quare asserimus; quòd tota facultas cuiuslibet potentiæ ita circa proprium obiectum finitur, ac exhauritur; vt extra illius ambitum nec initialiter potens astrui debeat. Potentia enim visiua ita conatur in visibile, vt ad audibile, vel odorabile nihil præstet; acproinde nec circa intelligibile. Vnde, licet fateamur, quòd si possibile esset supernaturale coloratũ, oculus posset confingi initialiter valens ad illud; attamen inchoatam virtutem oculo deferre respectu immaterialis obiecti, est delirium quoddam delusoriũ.

Si daretur coloratũ supernaturale posset eleuari oculus ad inspectionẽ illius.

Obiectio.

Cùm verò instat oppositio; quòd prædicata vitalitatis, & apprehensionis, tribui possent facultati materiali vitali apprehensiuæ.

Eneruatur

Negatur; sensationem materialem esse posse apprehensionem obiecti intelligibilis: ac proinde commentitiam esse comparationem secundùm connexionem causalitatis inter perceptionem intelligibilem, & facultatem corpoream apprehensiuam. Compositio verò formæ visionis ad potẽtiam corporeã (quæ attinet ad potentiam obedientialẽ passiuam respectu cuiuslibet effectus) confutata est in probatione secunda primi asserti.

Celebris textus Scoti pro cõmuni sẽtẽtia; quòd euehi neque at sensus corporalis ad clarã visionem Dei.

49 Sed accipe Scotum apprimè rem absoluentem, *in 4. sent. dist. 49. q. 11. §. Ad argumenta, n. marg. 11.* vbi ait. *Ad secundum dicendum; quòd nõ est simile quia sensus nõ potest esse potentia nõ organica; vel non potest non esse potentia organica; & ideò non potest eleuari*

Scotus

Scotus

» *ad immateriale apprehendendum, nec etiam visus beati: benè tamen infra genus materialium, potest eleuari ad videndum Solem. Sed intellectus habet obiectum totum ens, & ideò potest eleuari ad aliquid immateriale; immo potest eleuari ad quodlibet cognoscendum. Vnde non est simile de istis potentijs, scilicet intellectiua, & sensitiua, quantum ad obiecta; quia non est contra rationem intellectus, immo summè competit ei eleuari ad videndum obiectum supernaturale.*

Duo corollaria de instrumẽto creationis; & de causalitate sacramentorum.

Corollariũ primum.

50 EX Dictis, præcipuè *sub numer.* 24. deciditur dissertatio illa; quæ a Theologis exagitatur de assumptione alicuius creaturæ, vt instrumentariam causalitatem obire queat respectu termini creationis. Quia cùm ad causalitatem instrumentariam necessariò exigatur propria virtus inchoata siue initialis in illo ordine agentium; insuper & inchoata ista potestas nõ pateat nisi ex effectu qui tali agenti, & sub talis causalitatis habitudine respondeat.

An sit possibile instrumentũ creationis?

Respõdetur negatiuè

Et nil præterea assignabile sit in tota vniuersalitate entis creati, quod deferri queat tanquam productum alicui agenti, vt operanti ex nihilo; consequens est, vt licet Deus ad meram huius vel illius entis præsentiam, vel materialem comitantiam, possit quodlibet ex nihilo efficere; nulla tamen propria ratione censeri valeat, assumere ens creatum, vel illud euehere ad instrumentariam causalitatem creationis.

Ratio assertionis.

Cùm nulli suppetat virtus inchoata circa nihilum, nec in vllo effectu, aut termino creationis, relucere queat aliqua comparatio in quarto modo perseitatis cum aliquo principio creato, tanquam vt operante ex nullo subiecto præsupposito. Alias, vt optimè colligebat Scotus, sub *num.* 10. asseri posset; *quòd Deus per muscam, vt per instrumentum crearet Angelum; vel quòd per frigus produceret calorem.* Nec enim magis connexum est frigus cum calore; quàm musca cum Angelo, aut cum quolibet alio creationis termino; nec apparet aliquid in termino creationis, vt est quid factum ex nihilo, quòd cohæreat secundùm habitudinem causalitatis cum aliquo principio creato.

Scotus

51 Cæterùm; licet præmissa probatio agens; esse implicatoriam assumptionem creaturæ ad causalitatem instrumẽtariam creationis; a fortiori conuincat, contradicere enti creato primariam siue principalem actionem creãdi. Alia etiam ratione cõtẽdit Scotus, id de absoluta Dei potentia obstare.

Alia ratio Scoti, cur implicet agens principale creationis?

Quatenus suprema creatura, quæ a Deo elici posset (vt eidem actio creãdi tãquam primario agenti deferretur) nulla alia esse valeret, nisi intellectiua, & volitiua substantia; vt pote quæ prædicata ista præcellentiora sint, præstantiæque Deitatis viciniora. Atqui creatura quælibet possibilis, estò quòd per suam substantiam nacta esset facultates intelligendi & appetendi in actu primo (sicut, & de facto potentiæ vitales intellectus, & voluntatis apud Scotum, non sunt accidentia animæ, sed substantiales affectiones cum illa realiter identificatæ) actualis tamen intellectio, & volitio, quibus tanquam principijs operaretur creationem substantiæ, essent vera accidentia prædicamentalia, & propriæ qualitates: cum Deo ob illimitationem illius in ratione entis, & purissimi actus, cohæreat, quòd illius intellectio actualis, & exercita volitio non sint formæ accidẽtales, sed ipsamet Deitatis substantia.

Cùm autem accidens nequeat substantiam efficere, vt pote quod non in actu, nec præstans ad productionem effectus substantialis, qui anteit causæ accidentalis nobilitatem; fit igitur, vt sit implicatoria hæc cõmunicatio actionis creatiuæ, quæ enti participato, vt agenti principali, adscribi valeat.

Oppositiones Durandi cõtra probationem Scoti.

52 Nec præstat effugium Durandi; quòd facultas exequutiua, qua media Angelus ille supremus crearet, alia foret ab intellectu, & voluntate. Tum, quia apud Scotum, in Deo facultas exequens non distinguitur ab attributo vo-

lun-

luntatis, vt connotantis obiectum ad extra. Tum prætereà; quia dato, quòd talis facultas exequens distincta ab intellectu, & volũtate in creatura illa, quæ esset principiũ creationis, esset substantialis; exequutio verò actualis & exercita talis potentiæ exequutiuæ, siue actus secũdus illius, esset accidens, sicut actus secundi intellectus, & voluntatis; ac proinde vrgeret Scoti oppositio, de actiua impotentia accidentis ad productionem substantiæ.

Asseritur Scoti ratio.

Quam Scoti argumentationem, alijs probationibus explosis, defendit Vazquez, 1. *part. tom.* 2. *disp.* 175. *cap.* 2. *num. margin* 13. §. *Porro hanc sententiam.* Quare & candidè amplexatur celebrem Scoti sẽtẽtiam, quæ cõtra scholam S. Thom pronũtiat; accidens non posse effectiuè attingere productionem substantiæ.

Vazquius.

Sed iam textualem Scoti probationem accipito, *ex* 4. *sent. dist.* 1. *q.* 1. §. *Ideò dici potest tertio modo, n. marg.* 28. Vbi habet ita.

Scotus

53 *Nulla natura merè intellectualis creata potest creare substantiam;* „ *quia cuiuslibet talis naturæ intellectio* „ *est accidens, & nihil potest producere ni-* „ *si per actum intelligendi & volendi. Se-* „ *cus autem est de Deo, cuius intellectio &* „ *volitio sunt essentia eius; & ideo per in-* „ *tellectionem, & volitionem potest sub-* „ *stantiam producere: creatura autem non sic.*

54 Verùm; circa præmissam Scoti argumentationem, illud restat obseruandum; quòd licet obtineat contra terminum creationis, qui sit substantia, (contrà quam solùm inibi militat Scotus, vt patet ex textu) sed non agit contra creationem formæ accidentalis. Cùm tamen apud Scotum habitus supernaturales nõ educantur ex potentijs vitalibus, sed creentur: quò fit, vt vniuersalior sit ea probatio, quæ sumitur à negatione potẽtiæ, etiam initialis & inchoatæ, ad terminum creationis.

Nota circa præmissam rationem Scoti.

55 Alterum corollarium ex assertis productum; spectat vim & causalitatem sacramentorum nouæ legis circa gratiæ productionem. Quam physicè à sacramentis non attingi cum Scoto æstimamus; sed solùm moraliter. Eò quòd sacramenta nil initiale, vel inchoatum in ratione principij referant, quod euehi queat à Deo ad effectionem gratiæ; cùm nil factum esse contractum, & physicum assignari valeat, quod connexum sit in quarto modo perseitatis cum esse physico sacramenti; iuxta ea, quæ asseruimus supra, *sub numer. margin.* 19.

Corollariũ 2. de causalitate sacramentorũ circa gratiam.

Sacramenta nõ attingũt physicè gratiam.

56 Nec tamen inde inferre licebit; sacramenta concurrere ad productionem gratiæ, absque vlla, etiam morali causalitate, quæ sit vltra meri signi ad placitum; aut conditionis sine qua non. Quia sacramenta inquãtùm actiones Christi, eam induũt causalitatẽ meritoriam, quæ infallibiliter & ex opere operato effectum inferat.

Sacramenta sunt veræ causæ morales nõ meræ cõditiones sine quibus non.

Vnde sicut merita, quibus iustus promeretur gloriam, censenda non sunt conditiones meræ sine quibus non, aut sola signa ad placitum, ad quorum quasi materialem comitantiam, absque vlla energia, & efficacitate morali, Deus conferat gloriam; sed veræ causæ quæ ob intrinsecam proportionem iuris & debiti, à Deo exigant vendicentque gratiæ collationem. Ita suppari, imo vrgentiori, ratione; sacramenta inquantùm Christi actiones, & institutiones, quibus immediatè componitur in ratione agentis principalis (cùm minister sit tantùm ministeriale, aut instrumentale operans) important veram causalitatem meritoriam respectu gratiæ, & cæterorum effectum supernaturalium.

Ratio assertionis ex causalitate meritorũ respectu gloriæ

Quam doctrinam etiam nobis suppeditat Scotus, *in* 4 *sentent. distinct.* 1. *q.* 5. §. *Ad quæstionem dico. sub num. margin.* 12. vbi cùm quæsisset, *qualiter autem saluetur, quòd sacramenta sunt causa gratiæ? Non tantùm per accidens.* paulò infra sub versiculo, *maior probatur.* Respondet in hæc verba.

Fulcitur authoritate Scoti.

Scotus

57 *Absolutè conceditur, quòd merita sunt causa instrumentalis respe-* „ *ctu præmij, & quòd per merita acquiri-* „ *tur præmium; & tamen meritum nõ cau-* „ *sat actiuè præmium.* Vbi Scotus appositissimè comparãs causalitatem meritorum respectu præmij, cũ influxu morali sacramentorum in gratiam; disertè profitetur, talem causalitatem meritoriam esse ex opere operato, inquantùm est actio Christi Domini, & institutio eius.

Ex dictis infertur dilutio illius oppositionis, qua nos aduersarij perstringere moliuntur; eò quòd ablegata physica sa-

Obiectio, quod assignata causalitate morali in sacramentis nouæ legis non excipe rarētur efficacitatē circūcisionis ex opere operato.

cramentorum efficacitate ad gratiæ effectionem, nil reliquum appareat discri minis, quod intersit inter sacramenta nouæ legis & veteris. Cùm sacramentum circuncisionis, etiam apud Scotum, gratiam conferret paruulis ex opere operato; vt pote quod ad abolitionem originariæ labis institutum sit, & paruuli ante rationis vsum se se ad gratiæ infusionem, & peccati remissionem apparare non possent. Si ergo sacramēta nouæ legis absque physica causalitate asserantur, sed solùm cum potestate morali ex institutione diuina ad placitum; nulla absimilitudo inter vtraq; sacramēta intercedere posset.

Apta illustratio discriminis effi ciēdi gratiā in antiquis & nouis sacramentis.

58 Cui obiectioni ex prælibatis nullo negotio occurrere possumus; cum sacramenta legis veteris (esto quòd, nō solùm circuncisio appellanda sit veteris legis sacramentum, sed etiam nomine sacramenti legis veteris vsurpandum veniat signum illud externum, quod in lege naturæ, ante institutionem circuncisionis, paruulis ad abolendam peccati originalis maculam ex opere operato subueniebat, non expectatis, fide, aut merito, parentum) longo dissideant interuallo à nouæ legis sacramentis. Cùm ista, (vt Christi Domini actiones, & institutiones moraliter compositæ Christo, tanquam agenti principali,) vim & causalitatem propriè & rigurosè meritoriam referant, circa omnem supernaturalem effectum, qui illis ex Christi institutione respondeat; cùm proportione intrinseca iuris & debiti ad tales effectus inferendos. Illa verò antiqua sacramenta ad remissionem peccati originalis instituta, non vendicent sibi vim meritoriam aliquam; sed tantùm sint conditiones sine quibus non, & mera signa ad placitum, ad quorum positionem Deus pro sola sua munificentia, & vt infirmo paruulorum statui subueniret, gratiam elargiebatur.

Infringūtur oppositiones Soarij cōtra nostram sententiam.

59 In quo sensu concinnè intelligimus Conciliorum loquutiones, & axiomata, quæ contra nostram sententiam attexit Soarius, *in 3. part. tom. 3. quæstion. 62. art. 4. disp. 9. sect. 2* versiculo, *dicendum est enim*. Vbi etiam plura agglomerat Patrum testimonia, quæ dum mirandam extollunt sacramentorum energiam, nil aliud exigere apparent, quàm virtuosissimam meritoriæ causalitatis operationem inferentē ius debiti, & obligantem Deum ex vi proportionis & dignitatis actionis (inquantùm est Christi, vt agentis principalis,) vt effectum ex opere operato infallibiliter conferat; & non ex sola promissione extrinseca, aut conuentione signi ad placitum.

Soarius non ex fide citat Scotum.

60 Infertur præterea; quòd falsò adscribat Scoto Soarius loco citato, Doctorem subtilem pronuntiasse, sacramēta nouæ legis tantùm concurre vt conditiones sine quibus non ad gratiæ effectionem; ea ratione, qua sigillum Regis conferat ad beneficij, aut muneris cuiusdam collationem, absque intrinseca proportione & exigentia meriti & efficientiæ moralis inter signum &, signatum; cùm liqueat apertè ex textu Scoti, quē subiecimus *sub n. 57.* oppositum ab Scoto expressè sustineri.

ARTICVLVS II.

Vtrùm intellectus naturali appetitione propendeat in visionem Dei?

SVMMARIVM.

Titulus quæsiti ab Scoto exaratus. Nu. 1.

Sententia negatiua ostenditur. Numer. 2.

Aliorum opinio, qui appetitum naturalem asserunt in intellectu respectu habituum supernaralium. Numer. 4.

Textus Scoti de appetitu innato visionis. Num. 6.

Animaduersiones in textum, & vera sententia. Num: 12.

Quòd ad vitales formas supernaturales detur naturalis inclinatio; secus ad non vitales, sub Num. 18. & 20.

Responsio ab obiect. 1. Num. 21.

Asseritur connexio habitudinis transcendentalis inter intellectum, & operationem super naturalem. Num. 25.

De appetitu elicito beatitutinis specialiter. Num. 30.

Expensio appetitionis innatæ & elicitæ ex Scoto.

Scotus.

1 Huius quæsiti titulum resetauit Scotus in 4. *senten. dist.* 49. *quæst.* 10. §. *Respondeo ad primam quæstionem, numer. margin.* 2. in hæc verba. *Dico; quòd duplex est appetitus in voluntate, scilicet naturalis, & liber. Naturalem solùm dico potentiam voluntatis absolutè, sed non aliquid superadditum voluntati. Sicut enim qualibet natura habet inclinationem naturalem ad suam perfectionem sic etiam natura intellectualis, scilicet voluntas, habet naturalem inclinationem ad suam perfectionem. Alius est appetitus liber, qui est velle liberum. De primo appetitu dico, quòd non est actus aliquis elicitus à voluntate: sed tantùm inclinatio quædam. Probo, sicut se habet appetitus naturalis intellectus ad actū suum, sic appetitus voluntatis ad actū suum; sed appetitus naturalis intellectus non est actus elicitus ab eo: ergo sic erit de voluntate.*

Elucidatio textus præmissi.

Ex quo infertur; duplicem inclinationē in visionē natiuæ potētiæ deferri; alteram innatam, seu inelicitam; elicitam aliam.

Duplex inclinatio innata, actiua & passiua.

Adde etiam inclinationem innatam duplicem esse; alteram passiuam; eò quòd intellectus sit substratum, non solùm inhæsionis, sed etiam eductionis, omnis formæ vitalis supernaturalis: alteram actiuam, seu per modum conatus aptitudinaliter elicitiui visionis. De qua duplici inclinatione innata actiua, & passiua, instat disquisitio; vtrū sit natualis ad supernaturalem formam visionis?

1. opinio, quòd intellectus nec actiuè nec passiuè propēdeat naturaliter in visionem.

2 Prima sententia in hac re; autumat, intellectum, nec actiuam, nec passiuam, propensionem naturalem ad actum visionis sortiri; sed tantùm obedientialem. Ita loquuntur omnes ferè Thomistæ, & ex recentioribus, Petrus Arrubal, 1. *part. quæst.* 12. *art.* 1. *disput.* 14. Valentinus de Herice *tract.* 4. *disput.* 37. Ambrosius Machinus, 1. *part. quæstion.* 12. *section.* 3. & probatur primò.

Arrubal. Herice Machinus.

1. ratio contra inclinationē naturalē intellectus in visionem.

Quia hæc vox, *appetitus*, analogicè accedit inclinationi innatæ ab inclinatione elicita; quò fit, vt sicut inclinatio elicita sit tendentia formalis, seu pondus per modum desiderij inclinans in obiectum non habitum: ita & propensio innata sit quoddam pondus inelicitum efficaciter tendens in proprium obiectum. Atqui in obiectum, quod est supra totius naturæ vires, nequit natura efficaciter conari; alias enim si Deus naturam intellectualem ad supernaturalē finem nō eleuasset, non intelligeretur satiata naturæ inclinatio: ac proinde nec completa in suo statu, & ordine naturali quod est absurdum.

Firmatur ratio ex analogia appetitionis elicitæ.

Præterea. Sicut denominatio appetitionis in inclinatione non elicita trahitur ab analogia appetitionis elicitæ; ita nec potest esse terminus innatæ inclinationis naturalis, quod nequiret esse obiectum efficacis appetitionis elicitæ. Sed appetitus elicitus non valet ex naturæ viribus efficaciter conari in visionem Dei, incassum enim iret: cùm visio Dei nequeat attingi naturaliter, & efficax absolutaque appetitio, (prout à simplici velleitate condistincta,) non feratur in impossibile apprehensum vt impossibile. Igitur nec appetitus innatus terminari potest ad visionem supernaturalem; cùm hæc omnium creatarū facultatum naturalium impetum exuperet.

1. ratio ex Arrubal & Machino.

3 Secundò argumentatur Arrubal, & Machinus, eadem prorsus ratione. Quia ad appetitum innatum non præstat sola conuenientia formæ ad substratum; id enim si verum esset, non solùm suppeteret intellectui talis innata appetitio ad visionem, sed etiam ad remissionem peccatorum, ad hypostaticam vnionem, & ad qualibet alia supernaturalia dona, quæ intra facultatis diuinæ exequentis eminentiam præhabeantur, quod est toti rationi absonum; addit ergo appetitus suprà conuenientiam formæ ad substratum, propensionem quamdam, seu tendentiam in rem debitam.

Vrgetur ratio ex satietate beati per quælibet gradum visionis.

Quòd vel perspicuo hoc exemplo illustratur; capacitas beati ideò satiatur quolibet gradu beatitudinis, quo donatur à Deo; quia licet referat aptitudinē ad maiorē, & maiorē latitudinē intensiuam visionis; intensior illa gradualitas formæ non est sibi debita: acproinde nō præsefert appetitum ad illam, licet sortiatur capacitatem. Sed forma visionis nō est debitā intellectui, vt certo certius est; igitur nec sibi vendicat appetitionem ad talem formam.

1. opinio, quod intellectus inclinetur naturaliter in habitus supernaturales.

4 Secunda opinio; non solùm astruit appetitum naturalem ad actum visionis in intellectu, & in voluntate ad actum fruitionis, & demum ad omnes actus supernaturales vitales huiusmodi facultatum; sed etiam ad habitus supernaturales, á quibus isti actus prodeunt efficienter. Sic Philippus Faber, *in 1. sentent. quæstion. 1 prologi disp. 3.* & Ioannes de Rada, *1. part. controuers. 1. art. 1.*

Phil. Faber. Ioa. de Rada

1. fundamentū secundæ opinionis

Et probatur primò. Quia facultas ea, quæ naturaliter propendet in actus, etiam naturaliter inclinari debet in omnia comprincipia talium actuum; sine quibus actuum productio non subsistit. At de mente Scoti asseritur naturalis inclinatio potentiæ in omnes suos actus etiam supernaturales: igitur & naturalis ista appetitio pronuntianda est ad supernaturales habitus, qui sunt principia huiusmodi actuum.

2. ratio.

5 Secundò arguitur ex textu Scoti statim apponendo; vbi Scotus potentiam passiuam penes habitudinem ad omnium formarum collectionem partitur adæquatè; in potentiam naturalem; violentam; & neutram; vbi obedientialis potentiæ per habitudinē ad formam nullatenus meminit. Sed intellectus ad habitum luminis gloriæ relatus, nequit præseferre potentiam neutram; nec violentam; igitur naturalem.

Arguitur ex inclinatione substrati in formā

Tertiò arguitur; quia quodlibet substratum naturaliter propendet in suum perficiens; atqui innegabile est, habitus infusos intrinsecè supernaturales suprema ratione perficere sua potentialia vel substrata: igitur & substratis suppetit positiua exigentia & inclinatio in tales formas.

Textus Scoti, ex 1. sentent. quæstion. 1. prologi, §. Ad quęstionem igitur. num. margin. 20.

Scotus

6 AD Quæstionem igitur respondeo; distinguendo primò; qualiter aliquid dicitur supernaturale. Potentia enim receptiua comparatur ad actum, quem recipit vel ad agens, à quo recipit; primo modo ipsa est potentia naturalis, vel violenta vel neutra. Naturalis, si naturaliter inclinetur; violenta, si sit cōtra inclinationem naturalem: neutra, si neq; inclinatur ad istam formam, neque ad oppositam. In hac autem comparatione nulla est supernaturalitas.

Diuisio potētiæ passiuæ in naturalē violentam, & neutram

7 Sed comparando receptiuum ad agens, à quo recipit formam; est naturalitas, quando receptiuum comparatur ad tale agens, quod natum est naturaliter imprimere talem formam in tali passo. Supernaturalitas autem, quando comparatur ad tale agens, quod non est naturaliter impresiuum illius formæ, in illo passo.

8 Ad propositum dico; quòd comparando intellectum possibilem, ad notitiam actualem in se, nulla est sibi cognitio supernaturalis; quia intellectus possibilis, quacunque cognitione naturaliter perficitur, & ad quamcunque naturaliter inclinatur. Sed secundo modo loquendo, sic est supernaturalis, quæ generatur ab aliquo agente, quod nō est natū mouere intellectū possibilem ad talē cognitionem naturaliter.

Cōparatio intellectus ad visionē est naturalis

9 Differentia istorum duorum modorum ponendi supernaturalitatem notitiæ reuelatæ; patet separando vnum ab alio. Puta si agens supernaturale causaret notitiam obiecti naturalis, vt si infunderet Geometriam alicui; illa esset supernaturalis primo modo & non secundo modo. Si autem infunderet notitiam huius, Deus est trinus, vel similium; hæc supernaturalis esset vtroque modo, quia secundus infert primum, licet non è conuerso. Vbi autem est primus tantùm, ibi non est necesse, quod sit sic supernaturalis, quin naturaliter possit haberi; vbi verò est secūdus modus, est necessitas, vt supernaturaliter habeatur: quia naturaliter haberi non potest.

Expensio supernaturalitatis extrinsecæ & ex parte agentis.

10 Ad tertium dico; quòd veritati complexæ alicui firmiter tenendæ, intellectus possibilis est improportionatus; hoc est, non est proportionaliter mobile respectu talium agentium, quæ ex phantasmatibus, & ex lumine naturali intellectus agentis, non possunt cognosci. Cùm autem arguis, igitur fit proportionatus per aliquid aliud; concedo. Sed per aliud in ratione mouentis; quia per mo-

uens

Scotus.

uens supernaturale reuelans, assentit illi veritati. Et per aliud in ratione formæ; quia per istũ assensum factum in ipso, qui est quasiquædam inclinatio in intellectu, ad illud obiectum, proportionans illud isti.

11 *Cùm vltra de illo alio quæris, an sit naturale, vel supernaturale? Dico, quòd supernaturale, siue intelligas de agente, siue de forma. Cùm infers; ergo intellectus est improportionatus ad illud, & per aliud proportionatur. Dico; quòd ex se est in potentia obedientiali ad agens; & ita sufficienter proportionatur illi, ad hoc vt ab ipso moueatur. Similiter ex se est capax illius assensus causati à tali agente, etiam est naturaliter capax; non oportet ergo ipsum per aliud proportionari illi assensui in recipiendo.*

Asseritur supernaturalitas intrinseca & ex parte formæ

Adnotationes in textum, & confirmatio veræ sententiæ; quòd ad formas vitales, supernaturales detur naturalis inclinatio; secus ad supernaturales non vitales; item & contra aliquos Scotizantes ostenditur, dari formas intrinsecè supernaturales.

12 Circa literam obseruandum, & primò, in textum *sub num.* 6. quod Scotus partitur ibi potentiam passiuã, in naturalem, violentam, & neutram; de qua diuisione latè Philippus Faber, & Rada loco citato. Potentia naturalis est illa, quæ ex se inclinatur in actum; violenta, cui repugnat actus; sicut lapidi grauitanti contradicit motus sursum. Neutra verò, quæ, nec à se conatur in actum, nec illi repugnat eiusdem actus compositio; cuiusmodi se gerit potentialitas superficiei ad colorem, quæ nec propendet in compositionem coloris, nec in negationem eius.

Quid potentia naturalis?

Quid violenta?

Quid neutra?

13 Vbi taxanda incidit aliquorum recentium Scotizantium opinatio qui potentiam materiæ primæ ad formas substantiales, non naturalem, sed neutram pronuntiant; eò quòd si naturalis esset propensio materiæ in aliquã formam substantialem; esset violenta eidem materiæ compositio formæ oppositæ. Verbi gratia, si materia prima naturaliter inclinaretur in formam ignis; eidem portioni materiæ violenta esse non posset formæ aquæ adiunctio; sicut quia lapis naturaliter grauitat deorsum, illi violentus est motus sursum.

Expugnatio opinationis neotericorum Scotizantium

Hoc enim assertum ab omni philosophia aberrat; cùm materia essentialiter sit inclinatio quædam positiua ad actum substantialem. Nec instantia opposita est alicuius momenti; nam materia, cùm sibi non vendicet determinatam propensionem ad talem formam; proinde fit, vt eadem materiæ portio oppositæ formæ violenter non subiaceat. Sicut lapis violenter substernitur motui sursum; eò quòd determinetur, & contrahatur ex se ad motum deorsum. Materia verò indeterminatè ex se in omnem formarum collectionem propendet; quare nec magis cõnaturaliter componitur formæ aquæ, quàm ignis, & sic de cæteris.

Potẽtia materiæ primæ ad formas nõ est neutra, sed naturalis.

14 Sed contra diuisionem illam potentiæ, quam assignat Scotus, obijcitur, eam adæquatam non esse; cum ad habitus supernaturales, seu quaslibet alias formas supernaturales à Deo producibiles, quæ non sint actus vitales, non detur potentia naturalis: nec enim natura propendet naturaliter in formam hypostaticæ vnionis. Nec etiam violenta, vt per se notum est; nec neutra; aliàs non esset eleuatioris ordinis potentia ad vnionem hypostaticam verbi, quàm potentia superficiei ad colorem.

Obijcitur cõtra sufficiẽtiã diuisionis potẽtiæ

Respondetur; in hac partitione potentiæ, Scotum inclusisse potentiam obedientialẽ ad formas supernaturales intra ambitum illius potentiæ, quæ appellatur neutra; quia, tam obedientialis, quàm neutra, conueniunt in hoc, quod vtraque ex se non inclinetur in actum: dissident verò quatenùs neutra est substratũ formarũ naturaliũ; obedientialis tamen supernaturalium.

Resp. potentia obedientialis clauditur sub neutra.

Quod

Scotus agnoscit potētiā obedientialem.

Quòd autem Scotus obedientialem potentiam agnouerit, non solùm in ordine ad agens (vt contendunt Faber, & Rada) sed etiam per habitudinem ad formam: constat apertè ex Scoto, in 3. *sent. dist. 1. quæst. 2. §. Ad argumenta principalia, num. marg. 7.* vbi docet.

Scotus

15 *Ad secundum, & tertium, simul dico; quòd si vna potentia obedientialis est in natura, quā potest vniri tribus, hoc est cuicunque trium disiunctim; illa vna reducta est ad actum per hoc, quòd verbum eam sustentat. Si autem sint tres potentiæ, concedo, quòd si hoc, quòd vna reducta est ad actum, non reducitur alia, & potest reduci illa alia: sed non cum actu alterius potentiæ propter incompossibilitatem actuum: sicut potentia ad albedinem non potest reduci ad actum cum nigredine. Et ita natura nunc personata à verbo, si dimitteretur ab eo, posset assumi à patre, sed stante actuali assumptione à patre, nō potest tamen reduci ista potentia ad actum, propter incompossibilitatem illius actus ad istum.*

Elucidatio textus præmissi.

In quo textu duo occurrunt consideranda. Primum, quia ibi expressè asserit; potentiam naturæ ad hypostaticam coniunctionem esse obedientialem. Alterum; talem obedientialitatem passiuam ab Scoto non astrui in ordine ad agens præcisè, sed in ordine ad actum, seu formā vnionis; vt liquet ex illis verbis.

Scotus

Concedo, quòd si vna potentia reducta est ad actum, non reducitur alia, & potest reduci illa alia; sed non cum actu alterius potentiæ propter incompossibilitatem actuum: sicut potentia ad albedinem non potest reduci ad actum cum nigredine. Vbi comparat potentiam obedientialem humanitatis ad vnionem hypostaticam cum tribus personis, cum potentia substrati ad incompossibiles formas albedinis, & nigredinis; potentia autem subiecti ad albedinem non est habitudo, seu comparatio ad agens, sed ad actum. Præterea, quòd modus hypostaticæ coniunctionis non subit habitudinem agentis respectu potentiæ obedientialis humanitatis assumptæ; sed rationem actus & formæ; vt euidentius est quàm probatione indigeat.

Expressum Scoti assertū quod ad formas supernaturales non detur potentia naturalis.

Sed aliud apertius Scoti pronuntiatum expressè inficians, quòd ad formas supernaturales detur naturalis inclinatio & potentia: accipe ex *quæstion. 19. quodlibetali art. 3. §. Tertia etiam negatio non sufficit, sub num. marg. 19.* editionis Hugonis Cauelli, vbi inquit. *Ipsa enim,* (intellige naturam Christi Domini à verbo assumptam) *cùm sit eiusdem rationis cum mea natura, habet aptitudinem eiusdem rationis, & ita habet aptitudinem ad subsistendum in se & non habet aptitudinem ad dependendū ad personam extrinsecam. Nec est inconueniens possibilitatem esse sine aptitudine; quia ad formas supernaturales etsi sit potentia aliqua in susceptiuo, non tamen est propriè aptitudo; quia illa nō est propriè nisi ad formam naturaliter perfectiuam.*

Scotus

Explanatio literæ Scoti.

Vbi aliquot constituit Scotus, quæ plurimum præsenti instituto inseruiunt. Primum; quod iam de illius sensu asseuerauimus, nimirum ad personalitatem verbi diuini non dari aptitudinem siue inclinationem naturalem in natura humana; imo & addit neque ad quamlibet aliam personalitatem extraneam non referre aptitudinem, eòquòd aptitudo exprimat, non solam potentialitatem ad formam, sed etiam propensionem in formam, siue exigentiam formæ. Subiungit præterea; separari possibilitatem ab aptitudine, id est, omnem comparationem substrati, vel potentialis ad formam non imbibere aptitudinem, vel inclinationem ad formam; nisi potentialitas substrati ea sit, quæ exigat formam, & in eam naturali inclinatione propendeat. Qualem non esse habitudinem substrati naturalis ad formam supernaturalem; apertè pronuntiat. *Quia ad formas supernaturales* (inquit) *etsi sit potentia aliqua in susceptiuo, non tamen propriè est aptitudo; quia illa non est propriè nisi ad formam naturaliter perfectiuam.* Igitur ad formas supernaturales, vt supernaturales, tantum datur potentia obedientialis, seu neutra.

Scotus

Interpretatio Cauelli.

Nec abnuit Hugo Cauellus, *in opusculo conciliationum quodlibetalium* vbi ait *in conciliatione 6.* in hoc quodlibetum 19. *Hic tantùm docet Scotus, quòd nō est aptitudo propriè ad formas supernaturales; non negat ergo ad eas aptitudinem, sed tantùm illam propriā & strictè sumptam, quæ est ad perfe-*

ctio-

ctiones eiusdem ordinis naturæ debitas. Vbi admittit Hugo potentialitatem substrati in formam, absque propensione & exigentia formæ ordinis supernaturalis; potentialitas verò absque exigentia formæ non extrahitur à capacitate neutra, vel obedientiali. Si autem aliud velit prædictus author, manifestè ab Scoto discedit, qui distinguens potentialitatem ab aptitudine (vt liquet ex illis verbis, nec est inconueniens possibilitatem esse sine aptitudine,) propriam aptitudinem, vt à mera possibilitate substrati absque exigentia formæ condistinctam, omnino explosit in natura respectu formæ supernaturalis. Nec enim inficiatus est huiusmodi aptitudinem, quia formæ supernaturales non sint debitæ, nec eiusdem ordinis cum substrato, vt interpretatus est Cauellus. *Sed quia non sint naturaliter perfectiuæ*, id est iuxta substrati propensionem & exigentiam.

Potentiā obedientialem asserunt Aretinus

Cæterùm; potentiam obedientialem ad supernaturales formas recipiūt ex neotericis Scotistis, Aretinus in *3. sentent. dist. 1. quæstion. 2. art 1. §. Dico primò, quòd si teneatur*. Vbi loquitur de potentia obedientiali humanitatis ad vnionem hypostaticam verbi. Petrus Posnaniensis in *1. sent. q. 1. prologi dubitat. 2. concl. 1.*

Posnanien.

Cōfirmatur vltra ex Scoto.

Idem expressè autumat Scotus in *4. sen. dist. 1. quæst. 5. §. Contra istam opinionem, num. marg. 4* vbi agens contra Thomistas asserentes, sacramenta attingere physicè characterem, non verò gratiam; subdit. *Illa dispositio est simpliciter forma supernaturalis, & quælibet talis æquè non est educibilis de potentia naturali subiecti recipiētis; æquè etiam subiectum est in potentia obedientiali ad quamcunque talē formam.* Quid apertius?

Scotus

Obseruatio 2. in textum Scotus

16 Obseruandum secundò; in propositum textum sub num. 8. *Dico quòd comparando intellectum possibilē ad notitiam actualem in se, nulla est sibi cognitio supernaturalis; quia intellectus possibilis, quacunq; cognitione naturaliter perficitur, & ad quamcunque naturaliter inclinatur.*

Cauellus tutatur supernaturalitatem intrinsecam.

Ex qua litera aliqui Doctorem inuitum ac planè reluctantem, in eam minus receptam trahunt sententiam, quæ autumat; nullam dari formam intrinsecè supernaturalem, sed solam supernaturalitatem ex parte agentis importare: quod quàm alienum sit à mente Scoti, accuratè obseruauit Hugo Cauellus, Scoti scholiator eruditus in hunc locū. Cui imposturæ occasionē præbuere Scotistæ aliquot, qui ea scatent cōtēdēdi libidine, vt se Magistri asseclas non putēt nisi dissidia inter ipsum & D. Thom. vbique spirent.

Cōfutantur Rada, & Faber

Hoc dixerim propter Radam, & Fabrum, qui locis citatis intrinsecam supernaturalitatem respuunt; hoc tantùm textu subnixi. Cùm tamen ibi Scotus expressè inficiatus non fuerit supernaturalitatem intrinsecam; imo eam disertissimè agnouerit in textu num. 9. vbi apertè condistinguit actum supernaturalem extrinsecè, seu per habitudinem ad agens (qualis est Geometria alicui à Deo infusa) ab actu per se infuso & intrinsecè supernaturali; qualis est notitia reuelata huius obiecti; *Deus est trinus*.

Scotus asserit supernaturalitatem intrinsecam Scotus

Et manifestiùs sub numer. 11. cùm quæsijsset, an assensus obiecti supernaturalis sit tantùm supernaturalis ex parte agentis; vel etiam ex parte ipsius formæ assentiendi? Respondet. *Dico; quòd est supernaturale, siue intelligas de agente, siue de forma*. Vbi non tantùm agnoscit in assensu supernaturalitatem ex parte agentis; sed etiam ex parte ipsius actus.

Scotus

Nec abnuit Doctor in sequentibus vbi subdit. *Similiter ex se est capax intellectus illius assensus causati à tali agente, etiam est naturaliter capax; non oportet ergo ipsum per aliud proportionari illi assensui in recipiendo*. Quia ibi Scotus tantùm fatetur inclinationem, & capacitatem naturalem ad actus intrinsecè supernaturales eiusdem facultatis intellectiuæ; ita vt intellectus nō egeat alia forma supernaturali, vt habile substratum esse queat supernaturalis assensus.

Explanatur Scoti mens.

Nec etiam contradicit Doctor sub num. 6. vbi postquam partitus est potentiam passiuam, in naturalem, violentam; & neutram; subdit. *In hac autem comparatione nulla est supernaturalitas*. Quia inibi tantùm expugnauit intrinsecam supernaturalitatem alicuius potentiæ passiuæ per habitudinem ad actum supernaturalem; non tamen insectatus est supernaturalitatem intrinsecam actuum, qui naturalibus potentijs,

Scotus

seu facultatibus vitalibus componuntur. Vnde, tantùm voluit Scotus, potentiam innatam & initialem intellectus ad visionem, & voluntatis ad fruitionem non esse intrinsecè supernaturalem eò quòd sit inchoata potestas ad actum supernaturalem, Aliàs enim, ex naturæ viribus, & semota etiam ordinatione, & eleuatione naturæ intellectualis ad claram Dei visionem; natura intellectualis sibi vendicaret prædicatum aliquod formale supernaturalitatis intrinsecæ. Non tamen negauit supernaturalitatem intrinsecam formæ, quæ est terminus habitudinis talis potentiæ in illam; estò quòd inchoata vis ad actus supernaturales, congrueret naturæ in illa hypothesi, quòd eleuata non esset ad Dei visionem.

Taxatur acris censio opinātiū malè audire eos, qui admittūt solā supernaturalitatē extrinsecā ex parte agentis.

At verò, licet vt probabiliorem amplexemur sententiam de intrinseca supernaturalitate formarum; & non sola supernaturalitate extrinseca, vel ex parte efficientis, qualis ea est, quæ defertur facultati visiuæ in homine à natiuitate orbato acumine videndi. Eò inquam dato, pati non possumus, vt ea subsistat acris, vel censio, vel nota, quæ oppositæ opinioni inuritur; quando minus sufficiens æstimatur ad saluanda fidei dogmata, dum aditruunt; hominem ex naturæ viribus non diligere, credere, & sperare, vt oportet, ad salutem nanciscendam. Cùm Ecclesia cum Augustino contra Pelagium pugnans tantùm velit, quod ad opera iustificationis, & quæ vitam æternam promerentur, non valeat natura solis illis donis composita, aut suffulta, quæ beneficio creationis adepta sit; ita vt sicut Auis solo beneficio creationis volat, homo currit, & cætera munia obit, quæ illi iure naturæ debentur, ita & homo salutem, & gratiæ dona obtineat sola ea apparatione auxiliorum, quæ sibi titulo creationis, & naturalis conseruationis debeantur.

Qui autem assereret, opera iustificationis sic esse ex parte agentis supernaturalia, supraque totius naturæ conatum, vt absque agentis supernaturalis adiutorio & concursu, ita impossibile esset, hominem ad salutem euadere, sicut & corporeum obtutum adipisci eum, qui à natiuitate orbatus est visu, absque dubio constitutis fidei cumulatè satisfaceret; cùm tamen visiua potentia cæco immissa non sit supernaturalis intrinsecè, sed eiusdem prorsus speciei physicæ cum alijs potentijs naturalis ordinis. Quod benè adnotauit Diegus Alarcon, 1. *part. tractat.* 1. *de Visione Dei, disput.* 2. *in initio ante cap.* 1. Vbi tale placitum Scoto, Nominalibus, & pluribus Thomistis adscribit; quoad Scotum verò iam patefecimus minus benè pro tali asserto citari. Quod & liquet *ex* 2. *sentent. distinct.* 3. *quæst.* 9. §. *Secunda declaratio huius distinctionis, sub num. marg.* 7. Vbi loquens de specie angelica, quam abstractiuè & clarè repræsentantem diuinam essentiam, vt probabilem tutatur; autumat, esse supernaturalem ex parte agentis, & naturalem intrinsecè, in ea naturalitatis acceptione, quæ opponitur ordini merè supernaturali gratiæ & gloriæ. Ita enim habet; *diceretur naturalis distinguendo contra perfectiones merè supernaturales gratia & gloriæ.*

Alarcon.

Scotus

Obiectio.

Sed ex apposita instantia facultatis visiuæ supernaturaliter oculo immissæ, dum à mera priuatione emergit ad habitū; videtur perstringi doctrina præcedens. Eò quòd sicut solo auxilio debito iure creationis, inspicit corporeo obtutu, ille qui ante cæcus à natiuitate extiterat; ita vt supernaturalitas visionis in tali hypothesi solùm extendatur ad miraculosam illuminationem oculi; qua præmissa, ita naturali vi, & cum auxilio naturalis ordinis, inspiceret sicut, & quilibet alius, cui à natura insitum sit videndi acumen. Igitur, si fides, spes, & charitas solam eam supernaturalitatem vendicarent, quæ esset ex parte agentis, vel ex parte modi efficiendi; sequeretur, quòd supposita immissione talium formarū à Deo, ita naturaliter & cum solo auxilio iure creationis debito, suam salutem operaretur homo, sicut naturaliter exercet potentiam visiuam, qui eam per miraculosam illuminationem adeptus est.

Diluitur

Respondetur; esse disparem rationem; quia facultas visiua miraculosè infusa cæco est eiusdem speciei cum cæteris potentijs visiuis; & quæ cum eadem apparatione naturalis concursus sufficiat ad idola visiua elicienda supparis gradus & intensionis. In ea autem Theologorum sententia, quæ sustinet, habitus infusos esse supernaturales extrinsecè,

& ex parte agẽtis; tales formæ sũt altioris gradus & cõditionis intrinsecæ, quã omnes illæ, quæ debeãtur naturæ spectato creationis iure; & quæ exigãt ea adiumẽta auxiliorum, quæ etiã sint eleuatioris gradus, quã auxilia formarũ attinẽtium ad Deum, vt author naturæ existit Quò fit, vt apud assertores oppositæ sententiæ, nõ solũ sit supernaturalis ex parte agẽtis infusio charitatis, sed etiam sit supernaturale ex parte agentis auxilium, quod componitur charitati ad influxum.

Obseruatio 3.

17 Obseruãdum tertiò; quòd supposita intrinseca supernaturalitate formæ, eam respectu subiecti naturalem pronũtiare; nil aliud est, quàm natiuã inclinationem potẽtiæ ad formas intrinsecè supernaturales agnoscere: quod tanquàm agit Scotus. Nec tamẽ inclinationem natiuam ad omnes formas supernaturales astruit; vt ei perperam impingitur; sed tantùm ad actus supernaturales potentiarum vitalium: quare non ad habitus per se infusos, nec ad alias formas à potẽtijs vitalibus inelicitas. Quòd manifestè reserat textus *n.* 8. vbi Scotus tãtũ admittit inclinationẽ naturalẽ intellectus ad notitias actuales ipsius; cũ tamẽ de habitibus, vel de alijs formis supernaturalibus (qui actus secũdi potẽtiarũ non sint) non meminerit; nec etiam eadem ratio de alijs formis supernaturalibus militet, quæ de actibus vitalibus procedit.

In formas supernaturales nõ vitales nõ datur inclinatio naturalis.

Ideò enim in actus supernaturales propẽdẽt naturaliter potẽtiæ vitales, quia huiusmodi actus intra facultatũ vitaliũ eminẽtiã præhabẽtur, in quos etiã potẽtiæ inchoatiuè & initialiter cõferunt; quod deficit in habitibus per se infusis & in alijs formis supernaturalibus ab extrinseco tãtũ principio petitis; aliàs in formã vnionis hypostaticæ naturaliter inclinaretur humanitas, quod est absurdũ, & contra expressum Scoti testimonium; vt ostendimus sub *n.* 15. ex his vera sententia eruenda est.

Assertio 1.

18 Quare dicẽdum primò; intellectũ naturaliter propẽdere in Dei visionẽ. Ita Scotus loco citato cũ omnibus suis; cui ex exteris adhæsit Dominicus Soto *lib. 1. de natura & gratia, cap. 4.*

Ratio assertionis.

Et probatur. Quia potẽtia facultatis intellectiuę ad visionem nõ est potẽtia neutra, quia hæc nõ spectat ad classim actiuorũ sed passiuorũ; vt cõstat de superficie, cuius potẽtia ad colorẽ, nec ab intrinseco conatur in positionẽ formæ, nec in remotionẽ eius; vnde hæc potentialitas neutra, potiùs expẽditur ad instar negationis nõ repugnãtiæ ad actũ, quã per modũ positiuæ inclinationis in illũ. Sed natiua virtus intellectus ad visionẽ supernaturalẽ est per modũ positionis, seu positiuæ tẽdẽtiæ in talẽ formam, quã ab intrinseco attingit vitaliter; ergo congruẽtissimè appellari poterit propensio naturalis in formam nõ assequibilem naturaliter.

Conciliatio Scoti.

Corollariũ e xpræmissis.

19 Quare, semper opinatus sum; quòd supposito quòd visio astruatur supernaturalis intrinsecè, vt iã ex Scoto ostẽdimus; ad quæstionẽ de nomine reuocãdũ sit, quòd inclinatio natiua intellectus in visionẽ, vel obediẽtialis, vel naturalis pronũtietur; si apud aduersarios, potẽtia obediẽtialis intellectus ad clarã Dei visionẽ, nõ sit per modũ nõ repugnãtiæ, (qualiter cõparatur superficies ad colorẽ) sed per modũ positiuæ inclinationis principij physici in suũ principiatũ, quod virtualiter præhabet initialiter & inchoatè: quod etiã adnotauit Valẽt. de Herice *loco citato n. mar.* 16. sed cõgruẽtiùs vocatur talis inclinatio naturalis, quã obediẽtialis, vt cõdistingui possit à potẽtia obediẽtiali, quã præsefert intellectus ad habitus per se infusos, & alias formas supernaturalis ordinis, ad quas nõ sortitur vim inchoatã elicitiuã; quasque nõ præcontinet, vt subiectum eductionis; de quo infra latiùs.

Valentinus de Herice

Assertio 2.

20 Dicẽdũ secũdò; ad formas supernaturales, quas intellectus nõ præhabet eminẽter in genere causæ efficiẽtis, nõ referre potẽtiã naturalẽ, sed obediẽtialẽ.

Fũdamentũ assertipræmissi.

Et probatur; quia potẽtia naturalis, prout à neutra, & obediẽtiali, secernitur exprimit positiuã inclinationẽ in actũ; quia potẽtia neutra, nec expetit formã nec remotionẽ formæ; vt aperuimus. Atqui, intellectus ex se nõ inclinatur in formã supernaturalẽ luminis gloriæ, nec in habitũ fidei infusæ; quia alias etiã humanitas naturaliter propẽderet in vnionẽ hypostaticam verbi; & anima in formam characteris, vel quaslibet alias supernaturalis ordinis à Deo producibiles. cũ potior ratio nõ sit de his, quã de illis. Igitur, licet asseratur naturalis inclinatio potẽtiæ ad proprios actus vitales, qui intra illius virtualitatem inchoatã præcõtinentur; omnino improbari debet ea

propensio ad cæteras formas supernaturales, quæ nulla ratione intra eminentiam natiuæ facultatis præhaberi possunt. Sed huiusmodi sunt omnes supernaturales formæ, quæ non sunt actus secūdi & operationes vitales intellectionis, & appetitionis; igitur in solas notitias supernaturales propendet intellectus, & in solos actus appetitionis supernaturalis inclinatur voluntas.

Conciliatio Scoti.

Ex qua assertione produco cōciliationē cōcinnā celebris illius testimonij ex quodlibeto 19 quod *sub n. 15.* explanauimus, vbi docet Scotus, *quòd ad formas supernaturales, etsi sit potentia aliqua in susceptiuo, non tamen est propriè aptitudo*, cū alio textu Scoti, quem expēdimus *sub n. 16.* vbi docet. *Quòd comparādo intellectum possibilem ad notitiam actualem in se, nulla est sibi cognitio supernaturalis; quia intellectus possibilis quacūq; cognitione naturaliter perficitur, & ad quamcunq; naturaliter inclinatur.* Vbi tantùm vult Scotus, quòd facultates natiuæ naturaliter propēdeant in formas prout exprimunt vitam intentionalem in actu secundo, non tamē quatenus referunt supernaturalitatem; aliàs enim hic locus *ex 1. sen. q. 1. prologi.* repugnaret pronūtiato Scoti *ex q. 19 quodlibetali de quo vide infra sub n. 23.*

Scotus

Responsio ad principalia obiecta pro prima & secunda sententia in oppositum.

Ad fundamēta primæ opinionis.
Ad 1. resp.

§ 1. NVnc opposita fundamēta diluere licebit. Ad primū primæ opinionis, respondetur, quòd vrget in appetitu cōpleto, non verò initiali & inchoato. Inclinatio enim ea, quæ est pōdus completū in tali ratione propēsionis, dicitur efficaciter tēdere in terminum, & illū quasi desiderare, petita analogia à tendētia impulsus vehemētis desiderij eliciti in obiectū. Sicut, quia lapis sibi asciscit adæquatā grauitādi formā, ideò appetitus illius in cētrum analogicè dicitur desiderium quoddam, seu pōdus efficax, quod non sistit, nec quiescit, dū non apprehēdit terminum. Cū autem inclinatio in visionem, quam intellectui deferimus, potius initium quoddam actiuæ inclinationis asseratur; fit inde, vt licet Deus naturam intellectualem ad supernaturalem finem non eleuasset, adhuc natura quiesceret in visione, & fruitione naturali sui vltimi finis.

Oppositio cōtra doctrinam præcedentem.

Sed obijcies; quòd licet potētia actiua naturalis, quam virtuti natiuæ respectu actuum vitalium supernaturaliū adscribimus, sit initialis & inchoata, vt potè quæ compleatur ab habitu infuso ad eliciēdum actum supernaturalem; at verò potētia passiua non est initialis & incōpleta, cū vitalis facultas non compleatur ab habitu infuso in ratione adæquati substrati formæ vitalis supernaturalis: nec enim vitalis operatio recipitur in substrato non viuo, quale est compositū ex potentia vitali & habitu infuso, vt nō semel ostendimus. Aut igitur potentia passiua facultatis natiuæ ad actus supernaturales non refert inclinationem naturalem ad huiusmodi formas; aut talis potentia vendicat pondus completum, & adæquatum in ratione susceptiui, ac proinde debetur illi forma; cū compositio formæ debeatur potentiæ naturali completæ.

Infringitur

Respondetur; quòd licet potentia passiua intellectus ad formam vitalem supernaturalem propendeat in actum supernaturalem, non tamen inclinatur in illum, quà supernaturalem, sed quà vitalem; quando autem forma terminat inclinationem substrati sub aliquo gradu aut prædicato, & non sub alio, tunc non debetur forma tali inclinationi. Ideò enim materiæ primæ debetur forma, quia sub nullo prædicato extrahitur forma à positiua inclinatione materiæ; in visionem verò quà supernaturalem non propendet per positiuam exigentiam capacitas passiua intellectus.

Cōfirmatur efficaciter.

Adde, nec vniuersaliter verum esse, quòd cuicunq; inclinationi naturali, siue actiuæ, siue passiuæ, respondeat ex viribus naturæ compositio termini aut existentia illius; cū corpus in statu separationis naturaliter propendeat in animā sibi ex naturæ viribus non componibilem. Et etiam in potentia actiua, quodlibet agens referat potentiam naturalem ad efficiendum corruptum. De quo infra *in controu. 11. de scientia Dei, dist. 2. ar. 5. in digressione physica à num. 71 vsque ad 75.*

Resp. ad cōfirmationem

22 Ad confirmationem; dicimus, ex naturæ viribus posse hominem efficaciter desiderare beatitudinem, tāquam obiectum nō naturaliter, sed supernaturaliter assequibile; ac proinde, infirmā esse oppugnationem sententiæ Scoti, quæ ab analogia appetitus naturalis, & eliciti, trahitur.

Quid obtineat ratio in oppositū.

Quare, tātùm agit oppositio; quòd sicut nō potest dari appetitus efficax elicitus, qui tēdat in beatitudinem, tāquā in obiectum assequibile viribus naturæ; ita nec appetitus naturalis fertur inchoatiuè in visionē Dei, tāquam in formam, quæ viribus naturæ haberi posit, sed tāquam in terminum, qui sit supra totius naturæ potestatem: imo id cōmēdat naturæ intellectualis nobilitatem, vt eum finem vltimum sibi præstituat, qui sit supra totius naturæ impetum.

Scotus

Accipe Scotum rem absoluētē in hac quæstione. §. *Ad secūdum argumentum, n. marg.* 33. vbi inquit. *Ad confirmationem primi argumenti pro opinione Philosophi. Quòd superiora ordinantur ad perfectionem maiorem passiuè recipiēdā quàm ipsa possint actiuè producere; & perconsequens istorum perfectio non potest produci, nisi ab aliquo agente supernaturali. Non sic est de perfectione inferiorum, quorum perfectio vltima potest subesse actioni agentium inferiorum. Et ideò natura non deficit in necessarijs in potentijs superioribus, quia perfectiones ad quas ordinantur, ex causis naturalibus nō possunt habere; quia non possunt subesse alicui causalitati agentis naturalis. Quia verò perfectiones inferiorum entium, tali causalitati subsunt, deficeret natura, si non daret, vnde possent.* Vbi cōtendit Scotus, id esse speciale in natura intellectuali, vt in eum finē inchoatiuè propendeat; ad cuius assequutionem nō valeat totius naturæ conatus.

Enodatio 2. arg.

23 Ad secundum argumētum; fatemur, ad appetitū nō præstare solam formæ, & substrati, cōueniētiam; quia, vt obtinet ratio opposita, nulla est supernaturalis forma, quæ obediētiali substrato nō cohæreat, saltim per nō repugnātiā potētiæ ad actum; sed iure exigi positiuam inclinationem in formam, quæ appetitur. Quamobrem, inficiamur appetitum naturalem ad gratiam, characterē, & aliās formas supernaturales, ad quas natura nō conatur ab intrinseco saltim inchoatiuè, vt in secūdo asserto ostendimus; addimus tamē, ad naturalē appetitū, qui completus nō sit in ea inclinationis & tēdētiæ ratione, nō exigi, quòd tēdat in formā debitā: sufficit enim quòd initialiter propēdeat in obiectū, etiam indebitū. Conatum verò initialē appello inclinationē intellectus respectu visionis & non respectu habitus luminis; eò quòd intellectus tēdat positiuè in visionem, non verò in habitum luminis, sed negatiuè se habeat; qualiter se gerit potentia neutra superficiei ad calorem.

Oppositio.

Dices; quòd licet ad unionem hypostaticā verbi nō admittat Scotus in natura humana inclinationē naturalē; eò quòd humanitas cōiūcta personalitati supernaturali priuetur cōnaturali ratione essendi in se & per se; quāobrē & humanitatē Christi adhuc propēdere æstimat in propriā hypostasim. Sed nō apparet ratio, cur anima non inclinetur naturaliter in gratiā iustificātē, esto quòd nō esset habitus operatiuus idētificatus cū charitate, ac proinde & productiuus impulsus viui supernaturalis? Vel cur asserēda nō sit naturalis propensio in formam characteris, cū sit actus supernaturalis perficiens, & eleuans naturam rationalem?

Eliditur.

Respōdetur; quòd ex perspicuo Scoti testimonio liquet, ad characterē non dari potētiam naturalem, sed obediētialem vt patet *ex n. 15. in fine.* Si autē inclinatio naturalis petenda esset ex eo quòd forma perficiat subiectum absq; substrati exigentia & propensione in formam, nō esset possibilis potētia neutra cū quantitas perficiatur per albedinē, (quis enim neget, quātitatem compositā albedini esse perfectiorem, quā non compositam) si enim quantitas perficitur per relationem idētitatis vel similitudinis in essentia cū alia quātitate, cū tamē relatio qualis qualis perfectio sit, qua ratione asseri valet, quòd quātitas substrata vel composita, qualitati nō reddatur magis perfecta? Deinde subijcio id, quod vrgentius est, & in hac re maioris momenti & obseruationis. Quòd nō ideò præcisè asseruerit Scotus, non dari aptitudinem in natura creata ad hypostasim verbi; quia hæc priuet humanitatem Christi propria, & connaturali ratione essendi in se, & per se per propriam personalitatem, sed quia ad ipsas formas supernaturales,

licet suppetat possibilitas vel potentialitas substrati, sed non propria aptitudo cum exigentia vel positiua propensione in formam.

Ad instantiam cur appetitus beati satietur quolibet gradu visionis.

Ad instantiam verò ex n. 3. de appetitu beati respectu intẽsioris gradus visionis; respõdetur, quòd damus ingenuè, beatum ideò satiari remissiori visione, quia licet virtus initialis intellectus eleuari queat ad intensiorem actum, de facto tamen non subit talem forman eleuantem ad actum in maiori intensione; ac proinde quiescit & satiatur actu illius perfectionis, qui adæquetur intensioni luminis.

Instatur contra solutionem.

Sed vrgebis; quòd habet beatus appetitum ad intensiorem visionem; igitur non expletur illa propensio ad intensiorem formam, dum non accedit visio intensior.

Dilutio obiectionis.

Respondetur; quòd appetitus beati ad visionem supra intensionem luminis gloriæ, non est completus, sed initialis & inchoatus; qualis est conatus natiuus intellectus ad totam visionem supernaturalem. Quare, sicut, si Deus non destinasset naturam intellectualem ad finem supernaturalem, adhuc illa propensio initialis non diceretur non satiata; quia illi non debetur visio, eò quòd non propendeat intellectus complete in visionem, sed tantùm initialiter; ita licet intellectus inchoatiuè conetur in intensiorem visionem, quia tamen appetitus iste completus non est ex parte potẽtiæ appetentis, cùm non sortiatur habitum luminis gloriæ, qui sit principium intensioris visionis: ideò non expetit actum intensiorem completa inclinatione, sed pondere initiali. Si autem intellectus beati donatus lumine gloriæ vt octo, non eliceret actum visionis, nisi ut septem; tunc talis appetitus nõ esset satiatus, eò quòd sibi vendicet completam inclinationem, & pondus ex parte potentiæ ad visionem vt octo.

Alia excursio contra nostram doctrinam.

At instabis vltra; quòd omnis appetitus, esto quòd initialis, exposcit cõnaturaliter suum complementum; sed intellectus refert appetitum inchoatum ad videndum Deum: igitur exigit complementum talis appetitus, tamquam quid debitum.

Obtunditur.

Respõdetur, quòd appetitus initialis petit vt debitũ cõplemẽtũ illud, quod existit intra naturæ metas, nõ autem supra; & hoc esse speciale in natura intellectuali, vt optimè docuit Scotus, quòd supra naturæ impetũ conetur initialiter in cõplemẽtũ perfectionis, nõ tamẽ illud exigat vt suæ naturæ debitũ. De quo vide textũ Scoti propositũ *sub n. ma.* 22

Ad 1. arg. secundæ opinionis.

24 Ad primũ fundamẽtũ secundæ opinionis; respõdetur, quòd si intellectus propẽderet in visionẽ, prout supernaturalis est & ab extrinseco principio petita planè obtineret argumẽtũ inclinationẽ & põdus eiusdem intellectus in illa principia infusa, à quibus visio haurit supernaturalitatẽ. Quia tamẽ intellectus inclinatur in visionem, prout vitalis est, & à principio intrinseco accepta, ideò intellectus in habitus supernaturales naturaliter propendere non debet, cũ non sint formæ vitales, sed ab extrinseco principio acceptæ.

Replica.

Quare, cũ opponit argumẽtum quòd potentia, quæ naturaliter tendit in actũ, debet etiã inclinari naturaliter in principia eiusdem actus; sicut volũtas cõnaturaliter intendens finem, etiam connaturaliter parat media ad finis adeptionem.

Excutitur.

Illius argumenti vis hac prorsus distinctione corruit; si principia præstẽt rationem formalem, sub qua inclinatur potentia in actus; conceditur: sin minus negatur: potentia autem vitalis non propendet in formam actus supernaturalis, quà supernaturalem, sed quà vitalem.

Ad arg. 2. ex authoritate Scoti.

Ad secundum argumentum ab authoritate Scoti petitum patet ex dictis in expositione textus.

Perspicua dilutio arg. 3.

Tertiũ argumentum minoris est roboris; si enim ex qualibet comparatione perficiẽtis & perfectibilis inferri posset naturalis propẽsio substrati in formã perficiẽtẽ; fieret, vt superficies naturaliter inclinaretur in colorem, cũ colori componatur intrinsecè & ab illo perficiatur. Ac proinde potẽtia neutra nõ esset dissita à potẽtia naturali; cõtra frequẽtissima Scoti pronũciata, itaut cõdiuisio potentiæ naturalis & neutræ, Scoto pro axiomate sit: igitur ad potentiam naturalem nõ sufficit, quælibet perficiẽtis formæ habitudo, sed quæ sit iuxta exigentiam substrati.

Pro relatione transcendentali intellectus ad actus supernaturales.

An intellectus exprimat relationem transcendentalem ad visionem

25 AT ex disparitate, quam præmisimus inter cōparationē facultatis natiuæ ad formas supernaturales, vitales, & nō vitales; haud cōtēnēda ea erūpit oppositio, quæ sic nostram adoritur sententiam.

Arguitur pro cōnexione intellect⁹ cū visione supernaturali

Quia, licet ex potētia obediētiali facultatis natiuæ ad formam supernaturalē, verbi gratia, ad habitum luminis gloriæ, nō inferatur habitudo vel trāscendētalis cōnexio; eò quòd potentia obediētialis à se nō ordinetur in formam, quā positiuè expetat, sed tātùm referat capacitatem per nō repugnātiam, vt tali formæ componi valeat; qualiter superficies asseritur capax albedinis per potentiam neutram, vel per nō repugnantiā subtrati ad formā, nō tamē per positiuam cōnexionem aut inclinationem talis potētiæ in talem actū. Quā obrem potentiam obedientialem, prout à potentia naturali cōdiuisam, sub ambitu potētiæ neutræ conclusam obstendimus, sub nu. 14. vt ex dictis liquet.

Potētia naturalis propendet in formā cū positiua cōnexione.

At potentia naturalis, prout opposita potentiæ obediētiali, propendet ā se in actum per habitudinem & connexionē positiuam; & non per meram nō repugnātiam; quatenus potentia naturalis ita sit propter actū, & ita exprimat relationem transcendentalem ad actū, vt si implicaret possibilitas actus, etiā repugnaret existētia talis potentiæ; sicut si contradiceret possibilitas calefactionis, etiam inuolueret contradictionē existentia virtutis calefactiuæ.

Vrgetur ratio, quòd si implicaret visio supernaturalis, etiā cōtradiceret natiua vis intelligendi.

Igitur, si intellectus, à natiua vi, cōnectitur per transcendentalem habitudinē cū visione supernaturali; fiet, vt si implicaret eleuatio naturæ intellectualis ad supernaturalē ordinem, etiam contradiceret existentia talis potentiæ naturalis vt potestas natiūa est ad visionē supernaturalem. Atqui, talis potentia ad actum supernaturalem nullatenus distinguitur intrinsecè, & ex parte substrati, sed tantùm extrinsecè, & ex parte extremi connotati, i. substantia facultatis natiuæ; si ergo implicaret eleuatio ordinis supernaturalis, etiam contradiceret existentia facultatis natiuæ, vt spectantis ad ordinem naturæ; cum potentia natiua ad actus supernaturales nullatenus distinguatur à parte rei ab ipsa naturali substantia intellectus.

Asseritur cōnexio intellectus cū actu nō prout supernaturali, sed prout vitali

26 Respondetur ex dictis; quòd cùm virtus natiua intellectus non propēdeat, nec in genere causæ materialis eductiuæ, nec in genere causæ efficiētis inchoatæ, in actū supernaturalem, vt supernaturalem sed vt vitalē; ideò fit, vt quāuis tolleretur supernaturalitas, vel eleuatio naturæ intellectualis ad ordinem gratiæ & gloriæ, adhuc nō auferretur cōparatio habitudinis trāscendētalis, & cōnexionis inter facultatē natiuā intellectus & visionem supernaturalem, non quà supernaturalem, sed quà vitalem.

Vnde, licet, si supernaturalitas esset impossibilis, auferretur, ex hypothesi, vitalitas intellectus, vt relata est ad talem formā, quà supernaturalē; non perirēt tamē initialis ea & inchoata comparatio ad formam supernaturalē, prout forma viuēs est, ita vt per ipsum intellectū non staret, quominus, à natiua vi, conferret initialiter ad operationē supernaturalē, vt exprimit vitā in actu secūdo & emanationem à principio intrinseco.

Premittur obiectio cōtra asserta præcedentia.

27 Si autē vrgeas; quòd terminus inclinationis positiuæ intellectus in visionem nō est vitalitas abstracta sed cōtracta ad gradū supernaturalē; igitur si implicaret supernaturalitas, etiā contradiceret vitalitas, inquātū terminus huiusmodi relationis trāscendentalis. Nec enim relatio præscindit tēdētia, & terminatione sua, vt spectet actū, sub prædicato vitalitatis, & non sub prædicato supernaturalitatis: ergo, si implicante, ex hypothesi, existentia formæ supernaturalis, absumeretur comparatio intellectus, & illius cōnexio cum operatione supernaturali, ita & cum operatione vitali.

Explanatio cōcinna ad nodū dirimendum.

Respondetur; quòd licet terminus *qui* talis relationis trāscēdētalis non sit operatio vitalis abstracta, sed contracta ad gradū supernaturalitatis (quāobrē huiusmodi connexionē vel comparationē potētiæ vitalis vocamus initialē & inchoatā, non verò completā) ratio tamen *sub qua* talis terminationis est vitalitas. Nec id est quasi vim præcisiuā relationi transcēdentali deferre, cū in re spectet operationē contractā, scilicet vitalē & supernaturalē; sed aperire terminū formalē huius cōnexionis, qui positus nō sit, in operatione supernaturali, quà supernaturalis est:

sed quà vitalis. Ad hoc autem quod superstes esse valeat connexio potētiæ, præsertim initialis & inchoatæ; sufficit, quòd supersit possibilitas termini, secundùm eam rationem, secundùm quam inchoatiuè spectatur à potentia.

Eneruatur instantia

Nec premit instātia de implicatione virtutis calefactiuæ; implicāte existētia calefactionis. Quia ibi destrueretur terminus talis virtutis elicitiuæ, quo ad omnem rationem suæ terminationis; quod aliter fieret in hypothesi, de qua loquimur. Et etiam ostēditur in actibus facultatis intellectiuæ ordinis naturalis, ad quos habet intellectus cōpletā vim ex parte potentiæ; si enim implicaret intellectio, ob repugnantiam speciei impressæ, vel alterius cōprincipij, quod se tenet ex parte obiecti; non ideò obstaret vis intelligēdi, inquantùm est facultas intranea & vitalis.

Illustratio præmissorū

Quare; sicut, si esset impossibilis influxus supernaturalis, nō solùm quà supernaturalis, sed etiam quà vitalis; tolleretur totum & adæquatū complexū ex potētia vitali & habitu supernaturali; ita assignata implicatione influxus quoad formale prædicatum supernaturalitatis nō tamen quoad vitalitatem intentionalem; non auferretur adæquatum complexum quoad vtrumq; comprincipium vitale, & supernaturale.

Fulcitur cōnexio inter vim natiuā & actū supernaturalē quatenus viuit in actu secundo.

28 Cæterùm; licet talis cōnexio vel trāscendentalis habitudo intellectus ad actus supernaturales respuatur ab aliquibus recētioribus, qui inficiātur inclinationem naturalem intellectus in huiusmodi formas; videtur tamē necessariò asserēda talis relatio intellectus ad actus supernaturales, supposito quòd potētijs vitalibus deferatur vis proxima & intrinseca, estò quòd initialis & inchoata, ad actus supernaturales: nec enim adæquatam vim ex parte potentiæ habitibus infusis deferimus, vt aliqui Thomistæ tutantur.

Ex quo planè videtur inferri trāscendētalis habitudo inter intellectū, & operationem supernaturalem, vt viuit in actu secūdo; quia cū operetur intellectus ab intrinseco (effluit enim motio vitalis supernaturalis ab intranea virtute facultatis viuæ, vt perspicuū est) nil aliud exposci videtur ad relationem trāscendētalem, quàm virtualis cōtinētia effectus in eminētia causæ, quamvis inchoata; & quod talis virtus ita sit, existat ve propter operationē, quòd si implicaret operatio sub ea ratione, sub qua effluit à tali virtute, etiam cōtradictionem inuolueret existētia talis virtutis operatiuæ: si autē repugnaret operatio supernaturalis, nō quà supernaturalis, sed quà est vita intētionalis in actu secūdo, etiā absq; dubio implicationem inuolueret ipsa vis natiua intelligendi.

Excursio cōtra nostram sententiam

29 Nec præstat occurrere; quòd talis præcōtinētia influxus supernaturalis intra vim intellectus nō sit absoluta, sed tātùm conditionata pēdēs nimirū ab extrinseco proposito vel statuto Dei euehētis naturam intellectualē ad ordinē gratiæ; ac proinde, quæ ab intrinseco cōnexa non sit per habitudinem trāscēdētalem cum forma supernaturali.

Tātū obtinet, quòd habitudo facultatis natiuæ ad operationē supernaturalē nō sit connexio principij cōpleti.

Quia id tātùm agit, nō esse relationē principij completi, sed solùm initialis & inchoati; quod influere nequeat nisi vt componitur supernaturali cōprincipio. Deinde, quòd si talis præcōtinētia virtualis, à ratione sua intrinseca, tātū esset cōditionata & ex hypothesi ordinationis diuinæ eleuātis naturā intellectualē ad ordinem gratiæ; sequeretur, quòd adæquata ratio intrinseca & physica influxus vitalis supernaturalis ab extrinseco tātùm principio traheretur absq; immediato influxu potētiæ vitalis. Siquidem est inintelligibilis immediatus influxus principij physici absq; præcontinentia physica effectus; atqui, posita vi intranea intellectus, quoad omne physicū & intrinsecū talis virtutis, nō cōcipitur cū absoluta cōnexione & continētia initiali & inchoata, influxus vitalis supernaturalis, non accedēte lege extrinseca Dei eleuātis naturam intellectualem ad ordinē gratiæ; igitur intellectus solùm ab extrinseco fit potēs initialiter ad actū supernaturalem; ac proinde non agit ab intrinseco & vitaliter, sed sola assumptione & eleuatione à principio extrinseco.

Cōfirmatur ex præcontinentia speciei intelligibilis in phantasmate

Sicut si phātasma, à ratione sua intrinseca, non præcontineret initialiter speciem impressam; sequeretur, quòd solū ageret per eleuationē intellectus agētis & non per propriā virtutē in illo ordine agēdi; quòd confutatū præmittimus in art. præcedēti de potētia obedientiali actiua, expēdētes celebre illud Scoti axioma: *quòd nihil potest agere in quocūq; ordine agēdi, nisi propria virtute.* Vnde licet ex hoc, quòd intellect⁹ à ratione sua intrinseca & virtute propria in illo ordine

Scotus

prin-

principij vitalis, tātùm præcōtineat inchoatè actum supernaturalē; inferatur, quòd ad cōtinētiam completam exigatur cōprincipiū supernaturale eleuans nō tamē, quòd intellectus sola eleuatione aut immissione habitus infusi præhabeat actū supernaturalē; aliàs enim facultas natiua & vitalis nō esset immediatū & proximum principium actus supernaturalis.

Retorquetur instātia præcōtinentiæ speciei intelligibilis cōtra doctrinā præcedentem

Si verò opponas absimilitudinē, quæ intercedit inter præcōtinētiam speciei impressæ intra virtualitatē phātasmatis & inclusionē visionis beatificæ intra eminētiam intellectus; quòd sicut phātasmati corporeo debetur eleuatio intellect⁹ agētis ad effectionē speciei spiritualis; (cōnectūt enim per sympathiam naturalem phātasma & intellectus agēs ad productionem speciei intelligibilis,) ita: & phātasma est absolutè potēs ad productionē speciei impressæ. Quod aliter fit in vi natiua intellect⁹; cui cū debitū nō sit complemētum supernaturale habitus infusi, sine quo nullatenus cōferre valet ad influxum supernaturalem; ita vitalis facultas, à ratione intrinseca, nō est absoluta potestas, sed tantùm cōditionata vel inuoluens eam hypothesim supernaturalis comprincipij, quæ nō sit debita virtuti natiuæ; sicut debetur phātasmati compositio ad agendum, & eleuatio intellectus agentis.

Resp. ad cōnexionē cū actu 2. nō exposcitur cōnexio cū actu 1. supernaturali.

Respōdeo; quòd ad cōnexionem habitudinis trāscēdētalis inter causā inchoatam & effectum, nō exposcitur cōnexio inter vtrumq; comprincipium, scilicet inter facultatem natiuam & habitum infusum; sed sufficit habitudo inter causā inchoatam & actum illius. Ea autem intercedit cōnexio inter intellectum, & visionem; quod si tolleretur visio sub ea ratione, sub qua effluit ab intellectu nimirū in quātū est vita intentionalis per modum actus secūdi; etiam tolli, aut repugnare necesse sit ipsam vim natiuā intelligēdi; cū aliūde repugnare nequeat visio, vt exprimit prædicatū vitæ intentionalis in actu secūdo, nisi implicante existentia principij interanei & vitalis.

Obseruatio ex Scoto.

Adde ex Scoto à nobis trāscripto *sub n. marg. 22.* eam esse naturæ intellectualis præstātiam, quòd ordinetur in eā operationem, quam assequi nequeat nisi interuētione & cōuētu comprincipij supernaturalis; igitur, apud Scotum, nō obstat ordinationi vel relationi trāscendētali intellectus ad actū supernaturalē, quòd absq; auxilio gratiæ nō assequatur actum supernaturalem.

Relatio trāscēdētalis à cōceptu communi relationis trāscendētalis nō exigit dicat existētiam termini

Quæ autem asserimus de cōnexione, vel habitudine trāscendētali intercedēte inter vim natiuam intellectus & actus supernaturales, quā exprimūt vitalitatem; ita intelligēda volumus, vt connexio trāscēdētalis cū termino, cui nō implicet existētia, nō trahatur à cōmuni cōceptu relationis trāscendētalis. Darī enim trāscēdētales habitudines cōnotātes terminos supra naturæ potestatem; liquet in vi intrinseca naturæ ad reproducēdum idem indiuiduum corruptum, & in positiua inclinatione corporis separati ad cōpositionem vel reunionem cū anima rationali: de quo non semel alias.

Obseruatio cōtra neotericos autumātes potētiā natiuā tātū cōditionatè cōparari in ratione principij ad actus supernaturales

Obseruādum vltimò; quòd recētiores qui pronūtiāt cōditionatam, & nō absolutam comparationem inter facultatē natiuam intellectus & actus supernaturales; eam omnino æquiparāt connexioni potentiæ Dei cū creaturis possibilibus quam ideò etiam non absolutam, sed cōditionatam cēsent, quatenus, estò quòd omnia possibilia essent impossibilia, adhuc nihil periret Deo absolutæ potestatis ad extra. Quare potentiæ exequutiuæ habitudinem ad ens possibile non absolutam, sed conditionatam æstimāt, ex hypothesi nimirum possibilitatis obiectorum; vt videre est apud Ripaldā, *de ente supernaturali lib. 2 disp. 32. sectiōn. 1. num. marg. 4.* & alibi sæpe; vbi prædictum placitum tutatur.

Ripalda.

Quòd autem, si inicialis potentia intellectus ad actus supernaturales esset tantùm conditionata, id inferatur absurdi; quòd intellectus sit minus connexus cum actibus supernaturalibus quàm potentia Dei cum obiecto possibili; vel sic enucleo. Quia, licet facultas exequutiua Dei, vt connexa cum creaturis possibilibus secundùm habitudinem causalitatis, connotet possibilitatem creaturarum; attamen talis comparatio, & connexio est simpliciter, & absolutè necessaria, etiam ex parte extremi connotati; sicut absolutè asseritur implicatoria non possibilitas creaturæ possibilis, quæ est coextremum talis connexionis.

Vnde producitur, magis connexum esse, ac minus absolutum

prædicatum potentiæ Dei à creaturis possibilibus, quæ nullatenus subiacent hypothesi, aut contingentiæ reali ad non esse; quàm intranea vis intellectus ad actus supernaturales, qui tolli possent, non eleuante Deo naturam intellectualem ad ordinem gratiæ.

Sed de connexione aut comparatione omnipotentiæ ad creaturas possibiles, nos latè infra, *in controuers.* 12. *de ideis, in appendice Metaph.* de possibilitate creaturarũ. præcipuè à *n.* 136. *vsque ad* 140.

Magis cõnexa est vis natiua cũ operatione supernaturali quã omnipotentia cũ ente possibili.

Nemo tamen, vt opinor, autumabit, intellectum esse magis absolutum, aut minus connexum cum operatione supernaturali, quàm omnipotentiam cum obiecto possibili; cùm intellectus immediatè inferat relationem prædicamentalem causæ ad actum supernaturalem, quæ omnino contradicit potentiæ Dei respectu alicuius obiecti ad extra.

Deinde; quòd nulla assignari potest relatio prædicamentalis, quæ non innitatur habitudini transcendentali; igitur aut intellectus non infert immediatè, & proximè relationem prædicamentalem causæ ad actum supernaturalem, sed solùm mediatè & remotè, prout adit meram causalitatem substrati respectu habitus luminis, sicut aqua calida respectu calefactionis: aut intellectus renuntiari debet immediatè connexus secundùm habitudinem transcendentalem cum actibus supernaturalibus.

De appetitu elicito visionis; qualiter ad supernaturale obiectum comparari possit.

An detur appetitus eliciitus naturalis circa obiectũ supernaturale?

30 Restat modo pro complemento doctrinæ, vel breuiter elicitum beatitudinis appetitum expendere; quia plenior illius exaratio ad materiam de gratia attinet. Nec enim verum videtur habere posse id, quod in solutione confirmationis primi argumenti statuimus; quòd scilicet efficaci, & absoluta motione appeti queat ex naturæ viribus beatitudo, vt tamen non naturaliter, sed supernaturaliter assequibilis.

Fũdamentũ opinionis negatiuæ

Si enim esset verum tale pronuntiatum; fieret, vt cùm voluntas efficax finis appetitionem etiam efficacem omnium mediorum intra eminentiam suã præhabeat; talis appetitus efficax, & absolutus beatitudinis intra ambitus sui virtualitatem præcõtineret voluntatem, etiam absolutam & efficacem, credendi in Deum modo supernaturali; & operandi etiam, vt oportet, ad beatitudinem nanciscendam. Ac proinde; cũ tale desiderium efficax & absolutum, expeditũ quoddam initium piæ ac Christianæ vitæ censeri posit; sequeretur, vt inchoatio salutis à naturæ viribus peteretur: quod obstat definitis contra Semipelagianos in Concilio Arausicano 2. Canone 5. Quare Thomistæ recentiores huiusmodi appetitionem naturalẽ absolutam, & efficacem beatitudinis explodunt; ita Banez, & Zumel citati à Valentino de Herice *loco citato, cap.* 6. *num.* 38.

Banez. Zumel

Assertio appetitionis elicitæ circa actum visionis.

31 Sed hæc non obstant; quare asserendus est appetitus naturalis absolutus visionis adipiscendæ ex auxilio gratiæ; qui tamen actus dici queat efficax ex parte operantis, quatenus operans, non velleitatem inefficacem & cõditionatam adeat, sed absolutam appetitionem: appelletur tamẽ inefficax ex parte effectus; eò quòd totius naturæ impetus, & omnium facultatum naturalium conuentus non suppetat ad beatitudinẽ, si non subueniat auxilia gratiæ. Sic Ioann. de Salas, 1. 2. *quæst.* 5. *tract.* 2. *disput.* 12 *section.* 3. *num.* 24. & 25. & Valentinus de Herice, *vbi supra numer.* 45.

Salas. Herice

Obtunditur acies fundamenti aduersariorum

Nec nos perstringit oppositio illa de medijs salutis præcontentis virtualiter intra appetitionem efficacem beatitudinis; quia sicut naturalis illa appetitio beatitudinis ad salutem, & pietatem non conduceret, eò quòd esset improportionata causalitati meritoriæ, vt pote quæ naturalis ordinis: ita & volitiones naturales supernaturalium mediorum nulla ratione spectarẽt per modum medij, aut positiuæ dispositionis ad salutem. Ac proinde, segniter obijcitur, à naturæ viribus initium vitæ æternæ auspicatum iri; quod agebat Cõciliũ

con-

contra Semipelagianos. Sed de his feriò in controuersia generali de prædestinatione.

An sit possibilis appetitio naturalis circa actū supernaturalē vt supernaturale.

32. Sed adhuc restat nodus dirimendus in appetitu elicito beatitudinis; vtrū ad beatitudinem supernaturalē, prout supernaturalis est, terminari queat? Quia Petrus Arrubal, *1. p. q. 12. art. 1. disp. 14. cap. 6. num. marg.* 22. licet tueatur, dari posse desiderium naturale beatitudinis supernaturalis; inficiatur tamē, elici posse huiusmodi actū desiderij beatitudinis sub motiuo boni supernaturalis. Cui authori adhæsit Ambros. Machinus ibidem *disp. etiam 14. sect. 4 concl.* 2. vterque autem eadem vtitur ratione quæ talis est.

Fundamentum Petri de Arrubal.

Supernaturalitas obiecti, quādo spectat ad motiuum assentiendi, euehit actū ad ordinem intrinsecè supernaturalem vt videre est in virtutibus moralibus per se infusis, & acquisitis, quæ ob nullā aliam rationem dissident, quoad naturalitatem & supernaturalitatem intrinsecam; nisi quatenus infusæ respiciant obiecta sub regula ac motiuo eleuatioris ordinis, acquisitæ verò spectent naturalem tantùm regulam humanæ rationis: igitur repugnat desiderium beatitudinis ex naturæ viribus, quod tendat in visionem, prout refert rationem boni supernaturalis.

Dari potest appetitio naturalis improportionata circa obiectū supernaturale, vt supernaturale. Herice Probatur ex Scoto.

33 Sed dicendum est; dari posse desiderium naturale beatitudinis, vt supernaturalis formæ, sicut & cuiuslibet alterius obiecti supernaturalis, etiam sub motiuo supernaturali; dum tamē ea appetitio tali obiecto improportionata pronūcietur. Sic Herice *loco citato cap. 5. per totum.* Et est aperta Scoti sententia *in 1. sent. dist. 17 q. 3. 5. Ad argumēta pro opinione, nu. marg.* 33. vbi ait. *Ad secundum; quamuis aliqui dicant voluntatem in puris naturalibus, nullum actū posse habere circa obiectum supernaturale visum; tamen hoc improbatū est, dist. 1. q. 4. concedo igitur, quòd posset habere actum circa tale obiectum, siue nudè, siue per actum fidei, sed iste actus circa obiectum ostensum à fide non esset meritorius.*

Ratio efficax ex vi innata intellectus ad visionem supernaturalem.

Cuius asserti ea breuis, efficax tamen ratio producitur ex potētia innata; quā communis sentētia defert intellectui & voluntati, ad actus supernaturales. Quia potētia obediētialis, quam intellectus præsefert ad visionem, & voluntas ad fruitionem supernaturalem, nullatenus est intrinsecè supernaturalis, estò quòd apud aduersarios, tendat in obiectū supernaturale, & sub ratione attingentiæ supernaturalis; siquidem hæ facultates prout obediētiales sunt, important habitudinem ad indebitum & supernaturalem influxum. Adeo, vt si obediētialitas actiua esset actu, & re, distincta à natiua facultate intellectus, adhuc supernaturalis potentia pronūtianda non esset; eò quòd obiectum supernaturale, actusq; supernaturales, tantùm inchoatiuè & improportionatè respiceret. Quò fit, vt nō præstet sola supernaturalitas in motiuo tendentiæ, ad supernaturalitatem intrinsecam actus, vel potentiæ; nisi adsit proportio ordinis inter formam inclinatā, & obiectum, in quod propendet talis inclinatio: igitur nō implicat inclinatio elicita naturalis ordinis, quæ modo improportionato tendat in visionē, etiam inquantū est bonum supernaturale.

Premitur ratio præcedens.

Quam rationem petitam ab analogiā & paritate appetitionis elicitæ, & inclinationis innatæ, vrgentem æstimo; quia sicut potentia innata ad visionem supernaturalem, siue appelletur naturalis, vt à Scoto, siue obedientialis, vt à Thomistis communiter, est intrinsecè naturalis ordinis; vt egimus sub numer. 16. ita elicita inclinatio, estò quòd tendat in obiectum supernaturale, & sub motiuo supernaturali, si improportionata ratione conetur in tale obiectum, & ea terminatione, quæ non commensuretur obiecto intra seriem supernaturalis ordinis; haberi posset ex naturæ viribus. Sicut, & semota extrinseca ordinatione naturæ intellectualis ad claram Dei visionem, adhuc à se ipsa, & à natiua vi propenderet inchoata & initiali virtute in claram Dei visionem; siue talis inchoata virtus ad actum supernaturalē, & sub motiuo supernaturali, vocetur potētia naturalis, vel obedientialis: cū tamen in omni opinione congruat naturæ ab intrinseco, & seclusa qualibet eleuatione supernaturali, quæ ab extrinseco principio petatur.

Eneruatur fundamentū aduersariorum.

Nec ratio in oppositum vrget; dicimus enim virtutes morales per se infusas ab acquisitis cōdistingui, nō ex solo motiuo supernaturalitatis; sed ex proportionata attingentia eiusdem motiui supernaturalis.

AR-

ARTICVLVS III.

Vtrùm vis natiua intellectus ad visionem, influat vt agens principale, vel instrumentarium?

SVMMARIVM.

Opinio asserens, intellectum esse causam principalem visionis. Num. 1.
Altera opinio autumans, intellectum esse causam principalem de facto: futurum tamen instrumentale principium si Deus suppleret habitum luminis. Num. 8.
Textus Scoti ad veram sententiam. Numer. 10.
Instrumentaria causalitas intellectus præfertur, & ostenditur. Num. 20.
Dilutio oppositarum rationum; vbi explanatur celebris textus Scoti de minus principali influxu voluntatis circa actum supernaturalem. Numer. 25.

OpinioThomistarum: quòd intellectus est causa principalis visionis. Aluarez Herice Faber.

1 Communis Thomistarum sententia astruit; intellectum esse causam principalem visionis. Quam ex neotericis tuetur Aluarez *libr. 7. de Auxilijs, disp. 68.* & Valentinus de Herice, *tract. 4. disp. 46. cap. 2. numer.* 18. quod placitum recipiunt ex Scoti asseclis nō pauci, inter quos Faber *in 3. sent. dist. 14. q. 1. disp. 23. cap. 2. sub numer. 6.* vbi oppositam sententiam vocat improbabilem.

Præsēs differtatio multū habet nudæ vocis.

Ego verò cùm bonæ notæ authoribus censeo, in aliquibus in præsenti de sola voce contendi; quod fiet perspicuum si supponatur id, quod apertè tradit Scotus, vt constabit ex testimoniis in hoc articulo citandis, quòd facultates natiuæ sint agentia minus principalia respectu actuum supernaturalium. Præterea, quòd ad rationem instrumenti non exposcatur, quòd recipiat à primario agente motionem, aut impulsum aliquem intrinsecum, qui realiter distinguatur ab effectiua cooperatione ipsius instrumenti; vt liquet in phantasmate respectu intellectus agentis. Quibus prælibatis, quid vocis, & nō rei, erit facultates natiuas pronuntiare instrumenta, aut causas minus principales, actuum supernaturalium.

1. Ratio pro causalitate principali intellectus.

Quod autem intellectus nequeat esse causa minus principalis, aut instrumentalis, visionis beatificæ, probatur primò; quia causa instrumentalis est, quæ propria virtute non attingit effectum, nisi inquantum subjicitur agenti principali promouenti vim inchoatam instrumenti. Sed hæc ratio agendi obstat causalitati principij vitalis, cùm moueri à se, & moueri ab alio, exprimant oppositos conceptus intra ratione agendi, vt perspicuum apparet: igitur, si intellectus vitaliter elicit visionem, eam vt causa principalis attingit.

2. ratio quòd implicet voluntati influxus instrumentarius respectu impulsus supernaturalis

2 Secundò; si intellectus esset instrumentale principium visionis, etiam voluntas subiret causalitatem instrumentariam respectu omnium actuum intrinsecè supernaturalium; cùm eadem vbique militet ratio, vt euidens est. Sed voluntas respectu dilectionis supernaturalis, quam liberè elicit, instrumentale agens autumari non debet, ni velimus instrumenti, & principij liberi vsuales receptissimasque diffinitiones explodere. Instrumento enim liberum non est assumi, aut non assumi ad actionem, cùm totum id primarij agentis eleuantis causalitati deferatur; nec enim instrumentū effectiuè excitat principale agens, vt ab illo vicissim euehatur ad causalitatem eleuatioris ordinis: sed merè passiuè se gerit instrumentū respectu agentis primarij, cui integrum est vti, aut non vti, tali instrumento, prout vult.

Vrgetur ratio ex conditione agentis liberi

Igitur, si in potestate voluntatis non est, assumi, vel non assumi, ab habitu charitatis, ex hypothesi quòd voluntas sit agens instrumentarium; sic nec in potestate voluntatis erit agere, vel non agere intra ordinem supernaturalem; ac proinde fiet, vt nulla actio supernaturalis libera, & meritoria esse queat; quod manifestè aberrat à fidei principijs.

S. Thomas.

Quare, Sanctus Thomas 2. 2. agens de actu charitatis, *quæst. 23. art. 2.* subdit. *Similiter etiam non potest dici, quod*

sic moueat Spiritus Sanctus voluntatem ad actum diligendi; sicut mouetur instrumentum, quod etsi sit principium actus, non tamen est in ipso agere, vel non agere: sic enim tolleretur ratio voluntarij, & excludetur ratio meriti.

3 Arguitur tertiò; quia ad rationem causæ principalis non requiritur, quòd agat in virtute propria adæquante totius producti actualitatem; aliàs enim in tali acceptione primariæ virtutis, intellectus agens non esset causa principalis speciei intelligibilis; cùm intellectus agens se solo non adæquet speciei intelligibilis perfectionem. Nec enim conceptus imaginis talis obiecti à facultate intellectiua trahi potest, quæ ex se est pura potentia in genere intelligibilium; sed ab intellectu, vt coniuncto phantasmati. Quò fit, vt nec intellectus agens asseri queat operans propria virtute intranea, quoad omnia prædicata, quæ in specie intelligibili elucent; cùm ratio imaginis & repræsentationis speciei deferri non valeat natiuæ facultati intellectus, vt euidens est.

3. ratio excipiens principalitatem agendi in causa partiali.

Igitur asseratur intellectus causa principalis speciei intelligibilis eò præcisè, quò illam eliciat intra latitudinem proprij modi tendendi talis potentiæ in suum obiectum; licet talis facultas se sola non adæquet prædicata omnia, quæ in specie elucent; quæ eadem ratio militat de intellectu possibili, & specie impressa, respectu productionis verbi mentalis. Ergo, licet natiua virtus intellectus non adæquet excellentiam visionis, adhuc asserenda est ei causalitas agentis principalis; eò quòd influat in visionem, ex propria & natiua ratione vitalis attingentiæ obiecti intelligibilis.

Cõfirmatio quia intellectus cõcurrat intra latitudinem tendentiæ in suũ obiectũ.

4 Deinde, vrgetur ratio in sententia Scoti autumantis, potentias animæ illi realiter identificari; vnde efficitur, vt intellectus, & voluntas, sint eadẽ animæ substantia, atq; adeo veræ substãtiales proprietates; quo supposito talis instruitur probatio.

Premitur ratio ad hominem contra Scoti asseclas.

Illa est causa principalis, quæ exuperat nobilitatem, & actualitatem effectus; sed substantia quælibet naturalis ordinis anteit excessu nobilitatis quamlibet formam accidentalem supernaturalem: cùm substantia, à toto genere, eminecat præstantiam accidentis, etiam à tota abstractione sua. Igitur facultas intellectiua, vtpote substãtialis, excedit perfectionem visionis, quæ est accidens supernaturale; ac proinde nequit esse principium instrumentale illius.

5 Arguitur quartò; intellectus non concurrit ad visionem per potentiam obedientialẽ actiuam; aliàs enim ita inanimata ratione attingeret facultas intellectiua visionem, qua sacramenta physicè influunt in gratiam: igitur operantur facultates vitales per viuã, & natiuam tendentiam, etiam dum causalitates supernaturales adeunt. Sed potentia, dum attingit obiectum connaturali ratione vitæ terminationis, operatur propria virtute, & per modum causæ principalis; igitur intellectus nequit esse instrumentum visionis, nec aliorum actuum supernaturalium.

Arguitur 4. ex ratione principij vitalis.

6 Quintò sic proceditur; si intellectus esset instrumentum luminis gloriæ in actione beatifica; fieret, vt lumen gloriæ principaliùs denominaretur à beatifica actione, quàm intellectus; ac proinde ille habitus diceretur videns potiori ratione, quam facultas vitalis apprehensiua; cùm actio priùs denominet principale, quàm instrumentale principium. Quare, si Deus luminis gloriæ actiuitatẽ suppleret, sicut in ea hypothesi speciale munus causæ principalis visionis adiret, ita & denominationem videntis sustinere posset; quod est absurdum.

5. ratio eò, quòd intellectus sit subiectũ denominatum à visione.

Præterea, intellectus actuatus lumine gloriæ non solùm denominatur à forma visionis, sed etiam est principium *quod* visionis, & lumen gloriæ est principium *quo*; quia intellectus se gerit per modum substrati habentis formam supernaturalem luminis, & lumen gloriæ per modum formæ habitæ. Sed principium *quod* cuiuslibet influxus, & quod primariam ab eo denominationem accipit, nequit esse merum instrumentum; igitur est causa principalis.

Instituitur; quia lumen gloriæ se gerit vt principiũ quo, & intellectus principium quod.

7 Vltimò, argumentatur Herice, *loco citato, numer. 21. in fine*. Qui lumen gloriæ causam principalem, & intellectum principium instrumentale asseuerant; ipsum lumen gloriæ adæquatam causam visionis opinari non debet

Vltima ratio ex Herice

aliàs

aliàs reciderent in commentum eorum qui intellectum meram causam materialem visionis autumarunt; igitur lumen gloriæ est causa partialis & inadæquata visionis. Sed monstruosum est principium quoddam coalescens ex causa partiali, & ex instrumento; appositum verò & concinnum id, quod ex duplici concausa partiali subsistit; ergo intellectus nō est instrumentum, sed causa principalis.

2. opinio quasi media, quòd de facto intellectus cōpositus lumini sit causa principalis, nō tamen si Deus suppleret lumen per auxilium

8 Secunda sententia sub distinctione procedit; licet enim asserat, quod si Deus luminis gloriæ efficacitatem suppleret, in ea hypothesi, intellectus vt causa instrumentalis influeret; de facto tamen facultatem intellectiuam lumini compositam principalem causam pronuntiant. Sic aliqui recentiores, quorū placitum suadetur ex discrimine, quod intercedit inter causalitatē intellectus actuati forma intrinseca luminis; & causalitatem ipsius intellectus operantis sine lumine impresso.

Fūdamentū opinionis præmissæ

Quia de facto intellectus agit propria & intrinseca virtute; ita enim lumen immissum menti, fit proprium principium ipsius intellectus, vt ex facultate intellectiua, & habitu luminis, vnicum agens vitale supernaturale coalescat, vnicam ac indiuiduam eliciens causalitatē; sed lumini gloriæ defertur causalitas agentis principalis. igitur & intellectui; cùm partibilis non sit ante mentis functionē iste influxus, ita vt lumini principalis causalitas, intellectui verò actio instrumentaria tribuatur.

2. ratio in ea hypothesi quòd intellectus esset merū substratū sustentās formā luminis

9 Deinde, si intellectus nihil actiuè præstaret ad visionem, sed se gereret tā quam merum quoddam materiale substratum ipsius luminis adæquatè elicientis visionem; ea ratione, qua in aqua calida solus calor est adæquatum efficiens aqua verò sola causa materialis caloris. In tali suppositione, intellectus diceretur causa principalis *vt quod* visionis, eò quòd esset sustētaculum formæ luminis, quæ esset principium *quo*; sicut aqua calida asseritur causa principalis calefactionis, eò quòd sit substratum formę caloris, quæ est adæquatum efficiens. Igitur de facto intellectus, etiā dici debet causa principalis; cū præter causalitatē materialem & sustētatiuam luminis etiam apponat conatum actiuum in visionem.

Textus Scoti, ex 1. sentent. distinct. 3. quæst. 8. §. Respondeo, quòd pars intellectiua, numer. marg. 2.

10 RESpondeo, quòd pars intellectiua habet principaliorem causalitatem respectu cognitionum, modo nobis naturaliter conuenientium. Probo primò, quia quando causarum ordinatarum, altera est indeterminata ad multos effectus, & quasi illimitata; altera autem quasi secundùm vltimum virtutis suæ, determinata ad certū effectum: illa, quæ est illimitatior & vniuersalior, videtur esse principalior & perfectior.

Scotus. Intellectus est causa principalis respectu notitiæ ordinis naturalis

Exemplum de Sole, & de particularibus generantibus. Intellectus autem habet virtutem quasi illimitatam & indeterminatam respectu omnium intellectionum; obiecta autem à nobis naturaliter cognita, habent virtutem determinatam respectu determinatarū intellectionum, quæ sunt ab ipsis, & hoc secundùm vltimum suæ virtutis, sicut quodlibet ad intellectionē sui: ergo intellectus est causa vniuersalior & principalior intellectionis, quàm obiectum pro statu isto.

Ratio. præcedentis pronunciati.

11 Secundò. Quia illa est principalior causa, qua agente, alia causa coagit, & non è conuerso. Intellectu autem nostro agente ad intellectionem, obiectum in se, vel in sua specie coagit; est enim in potestate nostra intelligere, quia intelligimus cùm volumus. 2. de Anima. Hoc autem non est propter speciem principaliter, quæ est forma naturalis; sed propter intellectum, quo vti possumus cùm volumus. Principalem autem actionem intellectus, sequitur actio speciei, quæ nata est esse semper vniformis ex parte speciei.

Altera ratio

12 Tamen aliquod obiectum excedens multum facultatem partis intellectiuæ, puta obiectum beatificum, vt clarè visum, posset poni habere totam causalitatem respectu visionis; aut principaliorem quàm pars intellectiua: & hoc propter excellentiam talis obiecti, & pro-

Pars intellectiua minus principaliter se gerit circa visionem.

propter defectum partis intellectiuæ.

13 *De obiectis autem, quæ modo naturaliter cognoscimus, prima pars solutionis videtur esse vera. Videtur enim intelligibilium naturaliter à nobis intellectorum, species in intellectu esse quasi instrumentum ipsius intellectus, non motum ab intellectu vt agat, quasi scilicet aliquid recipiat ab intellectu, sed quo intellectus vtitur ad suam actionem. Vt puta, quando intellectus agit, species illa, tanquam minus principale agens, coagit ad idem, vt ad affectum communem.*

Species intelligibilis obiecti naturalis est quasi instrumentũ intellectus.

Hucusque Scotus de instrumentaria, vel minus principali causalitate intellectus respectu visionis beatificæ; de instrumentario tamen influxu habitus charitatis respectu dilectionis supernaturalis, vide infra, *sub num. margin. 39. huius art.*

Obseruationes in textum; & vera sententia.

14 PRO Expositione literæ & vt veræ sententiæ fundamenta substernantur, supponenda sunt ea, quæ *in 1. art.* huius subdistinctionis expendimus de facultate initiali seu instrumentaria à *num. 14. vsque ad 24.* vbi ostensum est, quod intercedit, discrimen inter causam principalem, & instrumentalem; deinde modo aperienda est disparitas inter causam instrumentariam, & causam principalem partialem; in qua enodanda maior versatur difficultas. Cùm causa principalis partialis, etiam se sola non attingat productum, egeatque alterius comprincipij concursu eliciti-uo, quò fit, vt in causæ instrumentalis conceptum recidere videatur, quæ etiam se sola non præstat ad effectum, nisi inquantum euehitur à primario agente. Expendendum igitur est vtriusq; causæ discrimen; nec enim aliter præsens difficultas consopiri poterit.

Disparitas referatur inter instrumentum & causã principalem partialem

15 Prima ergo huius distinctionis explanandæ ratio est; quòd licet causa principalis partialis, & instrumentum conueniant in hoc, quòd omnia prædicata effectum illis respondere non valeant; dissident tamen in hoc, quòd causa instrumentalis non sortitur completam vim in tali ordine agendi; causa verò partialis principalis fit. Ideò enim intellectus, & voluntas asseruntur instrumentalia agentia, quia sibi non vẽdicant completam vim ex parte potentiæ ad supernaturales actus; cũ habitus à Deo infusi, & facultatibus vitalibus immissi, non suppleant obiecti, sed potentiæ defectum.

1. ratio huius absimilitudinis aperienda

16 Verùm prædicta ratio discriminis adeò defæcata non est, vt discussione non egeat; imò eam insufficiẽtem patefaciemus ad inuestigandum discrimen inter instrumentum & causam principalem partialem, nisi alia adiungantur. Quia certo certius est, phantasma non esse causam principalem partialem speciei intelligibilis; cùm in omni sententia constitutum sit, causam æquiuocam principalem esse perfectiorem proprio producto; & species intelligibilis propter actualitatem, & immaterialitatem suæ repræsentationis, planè superet perfectionem phantasmatis quo supposito, detegitur insufficientia illius disparitatis, seu dissimilitudinis inter causam instrumentalem, & principalem partialem.

Examen rationis præcedentis

Quia phantasma præsefert vim completam in proprio ordine agendi; licet enim vis intentionalis phantasmatis sit initialis & incompleta, si ad totius speciei impressæ actualitatem, & immaterialitatem referatur; & in ista acceptione non dicatur phantasma operans propria virtute. Si tamen spectetur in ratione seminis intentionalis obiecti ad exprimendam imaginem ipsius in intellectu; vt sic, in ea ratione, phantasma incompletum haberi non debet. Si enim in ratione seminis vicarij obiecti ad eliciendam imaginem ipsius esset incompletum phantasma; ab intellectu agente compleretur in tali vi aut facultate expressiua imaginis obiecti, quòd est prorsus absurdum; cùm intellectus sit pura potentia in genere intelligibilium, adeò vt nullius obiecti imago ab intellectu, quà vitalis facultas est, trahi queat. Vnde tãtũ eleuatur phãtasma ad influxũ spirituale, vt spiritualis est; nõ verò ad repræsentatiuum, quatenus formaliter repræsentatiuus est.

Phantasma est cõpletum in proprio ordine agendi, quod spectatur ex parte obiecti.

Igi-

Confirmatur ex Scoto virtus adæquata phantasmatis in suo ordine agentis intentionalis.

Igitur phantasma intelligitur completum in ratione principij elicitiui imaginis obiecti; ac proinde non distinguitur causa principalis partialis ab instrumento, in hoc quod causa principalis partialis sit integra in illo ordine agentium; causa vero instrumentaria incompleta & inadæquata. De quo adi insignem Scoti literam à nobis transcriptam infra, *in hac controuers. de Visione Dei, dist. 2. de principio visionis ex parte obiecti, art. 1. à numer. 13. vsque ad 16. inclusiuè.* Vbi eruditè explanat Scotus, qualiter virtus intellectus, & obiecti, quælibet sit completa in suo ordine & ratione agendi; quatenus obiectũ, aut virtus vicaria eius, nil expectet à potẽtia, quod conferat ad virtutem intentionalem obiecti; & è contra.

Roboratur vltra doctrinas præcedẽtes in habitibus supernaturalibus qui sũt causæ principales & non referũt virtutẽ adæquatã ex parte potentiæ.

17 Quòd alio insuper illustratur exemplo; lumen gloriæ, & cæteri habitus supernaturales, sunt causæ principales in communi omnium sententia (nullus enim eos agentia instrumentalia pronuntiauit;) & tamen non sunt facultates completæ ex parte potentiæ, sed potius additamentum quoddam complens potentiæ vitalis defectum. Ni velimus improbabili illi opinationi subscribere, quæ asserit, habitus per se infusos esse adæquata principia elicitiua actuum supernaturalium vitalium, potentiasque tantùm esse materialia quædam substrata vitalium operationum; de quo infra.

Vera ratio discriminis inter instrumentũ & causam principalem partialem

18 Ratio ergo discriminis inter causam instrumentalem, & agens principale partiale, hæc sola esse potest; quòd illa sit causa instrumentaria, quæ exuperetur à nobilitate effectus producti; ita vt productum, quà tale, euincat actualitatem ipsius producentis, quà producens est, seu influens in talem effectum: causa verò principalis partialis, quæ se sola excedat, vel adequet, totius producti perfectionem. Quò fit, vt intellectus agens sit causa principalis speciei intelligibilis, eò quòd ipsa sola vitalis facultas longè antecellat speciei impressæ nobilitatem; & lumen gloriæ, & charitas, etiam sint causæ principales quia anteeant vtique, vel adæquent, si ipsæ solæ spectentur absque compositione ad potentias vitales, actuum supernaturalium actualitatem & perfectionem.

Aliud enim est, quòd causæ principali partiali secundùm se considerata non deferantur omnia prædicata, quæ eminent in producto, aliud verò quòd ipsa se sola non superet, aut adæquet actualitatem & perfectionem omnium prædicatorum, quæ in effectu elucent. Licet enim intellectui agenti secundùm se spectato, tribui non possit repræsentatio speciei impressæ; attamen intellectus agens, sublato concursu phãtasmatis, omninò excellit actualitatem speciei intelligibilis, non solũ quà spiritualis est, sed etiam quà repræsentationem, & imaginem obiecti præsefert.

Ad causam principalem æquiuocam sufficit quod adæquet præstantiam effectus.

Obseruandum deinde, nos consultò tradidisse, quòd ad causam principalem partialem exigatur, *quòd ipsa præcisè spectata exuperet, vel adæquet nobilitatem effectus.* Quia nec ad principaliorem rationem operandi in causa æquiuoca exposcitur quòd præcellat effectui; (cùm lumen gloriæ non anteeat nobilitatem physicam visionis) sed sufficit æqualitas quantitatis virtutis in causa & effectu. Siquidem inter naturas specie dissitas dari potest æqualitas vt ostendimus infra in hac controuers. *distinction. 3. subdist. 1. artic. 2. numer. marg. 14.*

Quid sit formaliter in ratione agẽtis exuperare nobilitatẽ physicam effectus.

19 Notanter dixi, ad causam instrumentalem necessariò exigi, quòd ipsa prout est causa formaliter, seu quatenus subit influxum elicitiuum effectus, ipsum productum non antecellat; quia non præstat excedere effectum materialiter, & in genere entis, sed formaliter, & in ratione principij. Quòd perspicuè reseratur instantia, in sententia Scoti asserentis, intellectum, & voluntatem, esse proprietates substantiales, ac potentias quæ sint eadem met substantia animæ realiter & identicè. Quò supposito, intellectus, & voluntas ob identitatem substantialem anteirent perfectionem actuum vitalium supernaturalium; attamen hic excessus non præstat, vt intellectus, & voluntas, principalia agentia actuum supernaturalium habeantur, eò quòd talis præstantia illis non congruat formaliter in ratione principij, sed tantùm materialiter, & in genere entis.

Potentiæ vitales anteeũt præstãtiã visionis, materialiter in esse entis sed nõ formaliter & in ratione principij.

Ille enim excessus secundùm quantitatem perfectionis competit causæ formaliter, qui illi adest, prout est principium influxus, & prout illi respondet

ratio

ratio effectus; quia tamen ratio illa effectus, quæ tribuitur potentijs vitalibus in actibus supernaturalibus, nimirum vitalitas, est omnino inferior conceptu supernaturalitatis: accedit inde, vt intellectus, prout principium talis influxus, nimirum, vt ab eo accipitur vitalitas actus, sit infra conceptum supernaturalitatis, quæ ab habitu luminis gloriæ trahitur: & quòd intellectus, quatenus formaliter consideratur vt principium actionis vitalis, comparetur ad lumen, vt ad comprincipium euehens intellectum ad eleuatiorem ordinem agendi; scilicet ad causalitatem supernaturalé, quæ est excellentioris gradus quàm vitalitas accidentium.

Cõfirmatur ex doctrina Scoti in concursu immediato substãtiæ materialis ad productionẽ speciei impressa in Angelo

Quod etiam perspicuum est in celebri sententia Scoti pronunciantis; intellectum Angeli abstrahere species ab obiectis materialibus. Quo supposito, consequens est, vt materialibus obiectis adscribat vim initialem, & inchoatam ad productionem speciei intelligibilis, quæ elicitur immediatè ab obiecto corporeo tanquam ab instrumentali principio, vel minus principali; & ab intellectu Angeli tanquam à causa principali. De quo vide infra *num. 21. huius articuli.* Cùm tamen certum sit, obiectum materiale substantiale exuperare physicam nobilitatem speciei intelligibilis, quæ est accidens spirituale; quo dato, non sequitur quòd substantia corporea sit causa principalis speciei intelligibilis. Eò quòd solùm sit præstantior materialiter, non tamen formaliter in ratione principij, & prout illi respõdet influxus intentionalis: cũ nobilius sit prædicatũ spiritualitatis, quod cõgruit speciei intelligibili per habitudiné ad intellectum; quàm repræsentatio obiecti.

Vltima obseruatio pro textu.

Vltimò, circa textum *n. 13.* vbi Scotus pronuntiare videtur; specié impressam esse instrumentarium principium generationis speciei expressæ; vide, quæ exaramus infra in hac *controu. dist. 2. de principio visionis ex parte obiecti, art. 3. sub num. marg. 9.*

Præfertur minus principalis, vel instrumentaria causalitas intellectus ad visionem; & ostenditur.

20 HIS Prælibatis; dicendum primò, intellectũ esse causam instrumentalem visionis. Sic Scotus loco citato; licet enim ibi non appellet intellectum causam instrumentariam, sed minus principalem, ratio tamen illius defert intellectui causalitatem instrumentariam; dum autumat, illum esse causam minus principalem visionis, ob defectũ virtutis intellectiuæ respectu actus excellentioris. Quod autem Scotus asseruerit lumen gloriæ, vt defectum suppleat tenentem se ex parte potentiæ; ostendimus ex Scoto infra *in subdist. sequenti de principio supernaturali visionis ex parte potentiæ, art. 2. num. marg. 21.* Scoto adhæret Hugo Cauellus in hunc locum; *& in quæstion. 15. quodlibet. num. 10.* Soarius *1. part. tractat. 1. lib. 2. cap. 16. in fine, & tom. 3. de Gratia lib. 6. cap. 7.* Vazquez, *1. part. disp. 46. cap. 2.* Ambrosius Machinus, *1. par. disp. 16. sect. 6. §. Lumen gloriæ esse causam principalem.* Quam sententiam ex antiquis Theologis sustinet Gregorius Ariminẽsis *in 2. sen. dist. 28. quæst. 1. artic. 3. in responsione ad 12. argumentum.* Vbi loquens de voluntate creata respectu sanctæ & supernaturalis operationis; subdit. *In qua motione voluntas non necessitatur, sed instrumentum liberum existens, in cuius potestate est sequi motionem primi agentis.* Et probatur.

Assertio 1. intellectus est principiũ instrumentale visionis.

Asserunt.

Scotus

Hugo Cauellus

Soarius.

Vazquius

Machinus.

Gregor. Ariminensis.

Ratio nostræ assertionis.

Illud est agens instrumentarium; quòd à virtute propria non commensuratur gradui & ordini effectus in tali ratione physica entis; nec adæquat actualitatem illius; sed natiua vis facultatis intellectiuæ non attingit, nec adæquat perfectionem actus supernaturalis, nisi inquantum eleuatur ab habitu luminis: ergo natiua vis intellectus ex se tantùm subit influxum instrumentalem.

Occursus

Dices; intellectum, vt lumini supernaturali compositum, virtute propria elicere visionem, tanquam actu proportionatum eidem indiuiso principio vitali supernaturali.

Oppugnatur

Contra; principium vitale supernaturale, quod ex facultate intellectiua & ex habitu luminis, cointegratur, non est quid vnum vnitate simplicitatis, sed vnitate compositionis, & inhærentiæ realis, quæ realem distinctionem duorum partialium comprincipiorum sustinet; igitur, de qualibet istarum concausarum redit inquisitio; an spectata tantùm natiua, & non aduentitia, virtute talis causæ, sit proportionatum principium visionis? Sed intellectus ex se nequit esse causa proportionata actionis supernaturalis: ergo à se tantùm initialiter & inchoatiuè conatur in formam superioris ordinis. At id, quòd tantùm inchoatiuè confert ad excellentiorem effectum, est agens instrumentale; ergo intellectus nequit esse causa principalis visionis, nec cuiuslibet alterius actus supernaturalis secundùm substantiam.

Respōsio aduersariorū.

21 Respondent, quòd licet intellectus, & lumen, sint duæ entitates realiter dissitæ, non tamen assignatur discretio in ratione principij in actu secūdo, seu quatenùs componuntur influxui eò quod eandem subeant causalitatem indiuiduam; idē enim influxus realiter, qui ab intellectu elicitur, ab habitu luminis gloriæ effluit.

Refellitur.

Contra, si identitas indiuisioque causalitatis tolleret habitudinem primarij, & instrumentarij agentis; fieret, vt phantasma non esset principium instrumentale speciei impressæ; eò quòd phātasm, & intellectus agēs, eundem eliciat influxum: nec enim assignari potest pars aliqua fieri seu productionis speciei, quæ intellectui respondeat, & nō phantasmati.

Vrgentur deinde aduersarij.

Adde; id esse vniuersaliter verum in causis partialibus, seu inadæquatis, quæ se coadiuuant ad operandum propter coniunctionem, & sympathiam naturalem; in quibus nulla datur partitio influxus, sed idem & indiuisus, qui ab hac causa prodit, ab alia etiam elicitur: & nihilominus identitas influxus non tollit, quin productio verbi, prout repræsentatiui talis obiecti, tribuatur speciei impressæ, prout verò vitalis, deferatur potentiæ vitali. Ergò similiter identitas & indiuisio influxus, in lumine, & intellectu, non obstabit, quòd per habitudinem ad diuersa principia asseratur causalitas agentis principalis, inquantum respicit principium à se proportionatum actui supernaturali; & causalitas instrumentalis, prout refertur ad principium non proportionatum à se, sed à virtute alterius concausæ euehentis aliam ad eleuatiorem seriem actionis.

Alia euasio

Si autem autumes, phantasma, esto quòd agens corporeum, non esse causam instrumentalem, sed minus principalem speciei intelligibilis. Occluditur effugium; eò quòd si phantasma, à ratione intrinseca, se gerat tantùm initialiter & inchoatè ad effectum euectioris & eleuatioris ordinis, & quòd per eleuationem intellectus agentis constituatur in actu ad influxum; quid vocis, & non rei, erit tale agens, vel minus principale, vel instrumentale, adstruere; de quo nos supra in hac *subdistinct. art.* 1. *numer. margin.* 16. quamobrem Scotus à nobis transcriptus, *in art.* 1. *huius subdistinct. sub numer. margin.* 16. virtutem obiecti materialis, verbi gratia albedinis ad producendam imaginem spiritualem in intellectu Angeli; vocauit partialem minus principalem; eò quòd minus principalis & instrumentarius influxus sonent idem, & in ipsum recidant.

occluditur.

Scotus

Arguitur 2. in ea hypothesi quòd intellectus ageret per lumen non inhærēs, sed assistens.

22 Præterea; vrgeo rationem in ea hypothesi, quòd Deus suppleat inhærentiam luminis gloriæ in intellectu beati; ita tamen vt habitus ille relinquatur intimè assistens intellectui per contiguitatem, seu indistantiam entitatiuam, non tamen compositus per inhærentiam. In qua suppositione, non videtur dubium, quòd lumen gloriæ posset euehere intellectum ad visionem supernaturalem; cùm accidentia eucharistica, sublata compositione inhærentiæ ad substantiam, operentur; vel ad minus non implicat contradictionem, quòd lumen gloriæ de absoluta Dei potentia sine inhærentia conseruatum, per speciale auxilium prodeat simul cū intellectu in causalitatem supernaturalem visionis.

Sed tunc intellectus non ageret vt causa principalis, quia non attingeret visionem sola intranea virtute, sed aduen-

uenititia, & intrinsecè non composita; igitur nec de facto influit intellectus, tanquàm agens principale. Quia, in illa hypothesi, licet minus intrinsecus esset intellectui habitus luminis in genere causæ formalis, eò quòd tolleretur formalis cōpositio ipsius luminis ad intellectū, non tamē esset minus intrinsecus in ratione concausæ efficientis visionem, & eleuantis intellectum.

Occursus

Dices; in eo casu, etiam intellectum agere vt causam principalem, quia vt cō iunctus lumini intimè assistenti, licet non informanti, proportionatur actui visionis.

Excutitur

Contra; si id verum esset, etiam fieret vt phantasma, inquantum coniunctum intellectui agenti per indistantiam localem, seu contiguitatem entitatum astrui posset principale agens respectu speciei impressæ; quia vt sic, etiam inquantum involuit adæquatum quoddam principium speciei, ex phantasmate, & intellectu agente, coalescens per assistentiam intimam absque compositione inhærentiæ, vtique proportionatur speciei impressæ. *De quo vide infra in subdist. 2. sequenti, art. 3. de Supplebilitate luminis gloriæ, sub numer. marg.* 24.

Alia fuga aduersariorum.

23 Si autem respondeas; lumen gloriæ non compositum intellectui per inhærentiam, non posse aliquam adire causalitatem respectu visionis; eò quòd habitus luminis sit qualitas vitalis, & repugnet principium vitale non inhærēs animæ in viuū influxū prodire. Sicut si per impossibile, facultas intellectiua, quę in sententia Thomistarū est accidēs quoddam à substantia animæ realiter discretum, & illi realiter inhærēs, non componeretur animæ per inhærētiam; nequiret vitalem actionem elicere.

Occupatur

Contra; quòd coniūctio illa ad facultatē vitalē, quę per merā inhærētiam fit non præstat ad rationē vitæ; aliàs enim species impressæ, quæ inhæret intellectui, essent qualitates vitales; quod est absurdū. Sed tota coniūctio luminis gloriæ ad animā fit per meram inhærentiā, non autem per emanationem & effluxū ab intraneo principio vitæ; cū potius petatur illa asserta vitalitas luminis ab extrinseco principio supernaturali, nimirum à Deo: igitur habitus infusi nullam rationem vitalitatis induunt. Sed de his infra.

Assertio 2. contra 2. sententiam oppositam

24 Dicendum secundo, non constare in doctrina eos, qui asserūt, intellectum compositum lumini inhærenti concurrere vt causam principalem visionis, sublaturum tamen causalitatem instrumentariam, si Deus suppleret habitū luminis gloriæ per auxiliū extrinsecū, sic theologi probatiores; & ostenditur.

Fūdamētū assertionis secundæ.

Quia virtus natiua intellectus ex se, & ab intrinseco improportionata extat ad actū intrinsecè supernaturalē; igitur quod hæc facultas inchoata eleuetur per formā inhærentē nō præstat quòd sit causa principalis: si dū euehitur per virtutē non compositam per inhærentiam agit tāquam instrumentum. Consequentiā probatur: quia, si virtus inchoata phātasmatis, quæ modo eleuatur per solam intimam assistentiam intellectus agentis, immutaretur intrinsecè per facultatem aliquam phantasmati impressam; adhuc phātasma eadem causalitatis instrumētariæ ratione attingeret speciem: instrumentum enim, quà tale formaliter, abstrahit ab hoc, quòd virtus illius compleatur per informationem, vel per assistentiam comprincipij eleuantis.

Cōfirmatur

Quare sicut natiua virtus phantasmatis intrinsecè spectata, prout condistinguitur ab eleuatione ea, quæ ab extrinseco comprincipio accedit, esset eiusdē prorsus rationis, siue illi immitatur virtus inhærens, siue tantùm assistens; ita secundùm esse intrinsecum apprehensa facultas illa phantasmatis, ex se esset tantùm initialiter potens ad speciem intelligibilem, quæ est superioris ordinis: ac proinde semper compararetur ad eam tanquam principium improportionatū, atq; adeo egens virtute euehēte ad eleuationē rationē agendi.

Premitur ratio cōtra aduersarios & expenditur quid sit agere virtute propria.

Sed virtus natiua intellectus quidditatiuè considerata (prout secernitur à cōprincipio supernaturali, quod est aduenticium & indebitum facultati natiuæ,) est essentialiter improportionata ad actum supernaturalem; igitur ex se, & ab intrinseco, semper spectat actū supernaturalem inchoata quadam & initiali ratione; ac proinde instrumentali. Sicut enim facultati intellectus accidit compositio ad formam supernaturalem luminis, quæ est illi virtuti natiuæ prorsus indebita; ita & accidit proportio ex supernaturalitatis cum actu visionis, quæ ad formam eleuantem subsequitur.

Igitur ex natiua facultate intellectus & ex virtute propria (virtutē verò propriā voco eā, quæ natiua est, prout ab aduētitia & indebita actiuitate luminis cōdistinguitur) semper tēdit in visionē modo initiali & inchoato; ergo semper agit vt instrumētū. Sicut quia virtus propria phātasmatis (prout cōdistinguitur ab aduētitia eleuatione intellectus agētis) est improportionata speciei intelligibili; quāuis phātasmati accideret eleuatio inhærēs, semper propria & natiua facultas phātasmatis initialiter, & inchoatiuè tēderet in speciē, quæ est ordinis excellētioris: ac proinde semper existeret principium instrumentarium.

Recentiorū effugium

Si autem respōdeas; quòd licet intellectus respectu visionis beatificæ, vt supernaturalis, nō operetur virtute propria & natiua, sed aduentitia & ab extrinseco petita, ac proinde per comparationem ad visionem, vt supernaturalem pronūtiari queat intellectus efficiēs instrumentarium; at respectu visionis, vt vitalis, autumari nō debet causa instrumentalis, cū non agat vt sic, quatenus mota ab extrinseco principio; eò quòd vitalitas, quà talis, referatur ad principiū intraneum. Producit ergo propria virtute, ac proinde vt causa principalis visionem, quà vitalem; licet respectu ipsius, vt supernaturalis, sit agens instrumentarium; ita phylosophantur recētiores aliquot.

Confutatur præmissa opinatio.

Præmissum verò placitum vel sic impugnari posse, videtur; eò quòd implicet, quòd idem agens, respectu eiusdem causalitatis physicè indiuisæ, obeat denominationem primarij & instrumentarij agentis; sicut & cōtradicit, quòd idē principium, respectu eiusdem causalitatis physicæ, asseratur operans propria & non propria, virtute. Nec enim agēs physicum præscindit tendentia sua in terminum, & in actionem, qua media terminus attingitur; ita vt secundùm alteram conceptibilitatem pronuntietur, terminum propria virtute efficere, secundùm alteram verò formalitatem astruatur ab extranea virtute ad effectum promoueri & assumi. Quia influxus physicus intellectus non efficit vitalitatem abstractam à supernaturalitatis conceptu, sed vitalitatem supernaturalem; & è contra lumen gloriæ nō attingit supernaturalitatem in ea præcisione cōceptus, quæ abstrahat à ratione formæ viuæ, licet per accōmodationē quādam vitalitas principio viuo, supernaturalitas verò principio extrinseco deferatur. Imò quòd si hæc attributio, quæ per accommodationē præcitarū formalitatū fit, præstaret ad causalitatē primarij & instrumētarij agētis; fieret, vt nullū assignari posset agēs instrumentale, quod sub cōparatione alicuius prædicati, ad quod tale instrumētū cōfert actiuè, æstimari nō posset agēs principale.

Insistimus oppugnationi ex causalitate instrumētaria phātasmatis

Vt patet in phātasmate respectu speciei intelligibilis; asseri enim similiter posset, quòd licet phātasma materiale respectu speciei intelligibilis, vt spiritualis, esset agēs instrumētariū; eòquòd respectu prædicati spiritualitatis cēseri nō debeat operari propria virtute phātasma corporeū, sed vt euehitur ab intellectu agēte, qui cōuenit per naturalem sympathiā cū phātasmate ad productionē speciei intelligibis. At respectu speciei intelligibilis, vt est imago obiecti, appellari posset phātasma operās propria virtute; eòquòd prædicatū imaginis talis obiecti, quod in specie relucet, deferri nequeat intellectui, qui est pura potētia in genere intelligibiliū, sed phātasmati tāquā vicario semini obiecti. In quo sensu Scotus à nobis citatus & elucidatus *in ar. 1. huius subdist. sub n. 24.* asseruit; *quòd nihil potest agere in quocūque ordine agendi, nisi propria virtute.*

Scotus

Cōfirmatio ex instrumētis artificialibus.

Similiter etiā in artificialibus; quia licet serra asseratur instrumētale principiū respectu fabrilis operis, quod exposcit serrā taliter cōpositā motioni artificis; attamē, spectato tātū acumine instrumēti, quod cōgruit instrumēto à se & nō ab impulsu artificis; posset asseri serra quoad vim illā acuminis ad scindēdū, operari virtute propria; cū illā vim à motu artificis nō expectet, & artificialis forma, vel figura, sub aliqua ratione propria, tali instrumēto respōdeat, sub qua alteri deferri nequiret.

Plena dilutio oppositionis

Quare, cū obtrudit oppositio; quòd intellect⁹ mouetur à se, & nō ab extrinseco principio, quoad prædicatū vitalitatis.

Respōdetur, negādo suppositū; si prædicatū vitalitatis (vt est terminus actionis physicæ) præscindat à supernaturalitate termini. Quia causalitas physica nō spectat vitalitatē sub aliqua præcisione aut cōmunitate cōceptus, sed vt indiuiduā & cōtractā; sub qua cōparatione, virtus intellectus ad operationem viuam su-

supernaturalem non conatur complete, & vi adæquata, sed solùm inchoata & initiali; vnde non ita mouetur intellectus à se dum exerit operationem viuam supernaturalem, quòd talis motus à se separet influxum à comprincipio eleuante.

Oppositis rationibus satisfit; vbi expenditur celebris textus Scoti de minus principali influxu voluntatis circa actum supernaturalem.

Ad fũdamẽta primæ opinionis

25 AD fundaméta primæ opinionis. Ad primũ; quòd moueri à se, & moueri ab alio respectu diuersorũ nullam referũt oppositionem; vt manifesto demõstratur exẽplo idoli visiui, quod quatenus est qualitas vitalis refert habitudinẽ ad intraneũ & cõiunctum principiũ; prout verò est imago obiecti, refertur ad principiũ extrinsecum. Adde; quòd tũc motus ab alio cõtradiceret motui à se, si de ratione instrumẽti esset, vt causa principalis deriuaret in instrumẽtum impetũ intrinsecũ aut impulsum aliquem, qui anteiret influxum, qui à causa instrumẽtali elicitur; quod tamẽ esse falsum ostẽdimus in ar. 1. huius subdistinctionis.

Ad 1. arg. moueri à se, & moueri ab alio, nõ opponũtur respectu diuersorum

26 Ad secũdum argumẽtum; respõdetur, quòd tunc cõceptui principij liberi obstaret instrumentaria causalitas, si de ratione instrumenti esset immutatio intrinseca ob impressionem alicuius virtutis à principali agente deriuatæ, quæ præcederet actualem cooperationem instrumẽti; in quo sensu Scotus aliquando inficiatus apparet causalitatem instrumentariam potentiæ vitalis ad actus supernaturales. Si enim charitas impulsum aliquem voluntati immitteret, qui anteiret conatum volũtatis in obiectũ supernaturale; operatio volũtatis libera esse non posset. Quia tamen id esse de ratione instrumenti inficiati sumus; ideò non vrget oppositio.

Ad 2. arg. influxus instrumentarius nõ opponitur principio libero

Quare, ad formam argumẽti dicimus quòd licet liberum non sit instrumento necessario assumi, aut nõ assumi à principali agẽte; id tamẽ integrum est instrumento libero; qualis est voluntas. Quia, cũ illud assumere, aut eleuare, quod se tenet ex parte habitus supertaturalis, nihil apponat præuium motionis intrinsecæ ante actualem impulsum volũtatis, (sed sit ipsemet influxus supernaturalis qui à facultate impulsiua, & habitu supernaturali prodit, tãquam à duplici subordinato & cõnexo cõprincipio) sicut in potestate volũtatis positũ est, operari, & nõ operari, ita assumi, & nõ assumi; cùm hæc assumptio sit ipsemet influxus volũtatis, prout ab habitu supernaturali elicitur.

27 Ad tertium arg. satis superque liquet ex adnotatis in literam; vbi ostẽsũ est, causam principalẽ inadæquatam ab instrumẽtali dissidere in hoc; quòd causa instrumẽtalis secũdũ se accepta non adæquet ordinẽ & gradũ effectus; causa verò principalis partialis sic. Adi quæ inibi latiùs expẽdimus sub n. 18. nec sufficit ad primariã siue principalẽ causalitatem, quòd eã attingat potẽtia vitalis intra tẽdẽtiã & terminationẽ ad propriũ obiectũ; si hæc terminatio, à sua ratione intrinseca, & secluso extrinseco eleuãte, tantùm sit initialis, & improportionata.

3. arg. enodatio.

Ad cõfirmationem ex doctrina Scoti petitã, in qua intellectus, & volũtas sunt affectiones seu proprietates substãtiales animæ idẽtificatæ; patet etiã ex obseruatis n. 19. tãtũ enim agit oppositio, intellectũ esse præstãtiorem visione supernaturali, materialiter & in genere entis; nõ verò formaliter, & in ratione principij.

Ad cõfirmationẽ qualiter intellectus exuperetur à physica præstãtia visionis.

28 Ad quartum argumentum; intellectum concurrere ad visionem per facultatem natiuam; & ad quid nominis attinere, quòd talis vis agẽdi vocetur naturalis, vel obediẽtialis; si admittatur intrinseca supernaturalitas formæ & positiua inclinatio in actũ supernaturalẽ, & nõ sola capacitas per nõ repugnãtiam qualis est potẽtia neutra superficiei ad colorẽ vt in præcedẽti articulo ostẽdimus. Vbi etiã aperuimus, quòd licet potẽtia obediẽtialis in tota sua cõmunitate præscindat à ratione principij vitalis nõ tamẽ excludit vitalẽ tẽdẽtiã in obiectũ. Quia eadẽ facultas natiua, quatenus attingit actus sub ratione principij intranei & cõiuncti, dicitur vitalis; quatenus verò exprimit habitudinẽ ad indebitũ

Ad 4. argu. qualiter accepta potentia obedientialis ad visionẽ recidet in potentiã naturalẽ ita vt sit de sola voce dissertatio?

cōcursum, astruitur obedientialis: cadē te discretiōne illa, non supra facultatem intelligendi, quæ est eadem realiter, & formaliter, sed supra connotata.

29 Ad quintū argumētum: id esse proprium actionis immanentis, vt tantū denominet substratum, in quo recipitur; & quia subiectum visionis & causa materialis adæquata eius, est solus intellectus; (lumē enim gloriæ nullatenus substernitur visioni, tanquā actui intrinseco) ideò solus intellectus denominatur ab actu visionis. Quod constat manifestè in specie intelligibili; quæ in communi, valdeq; probabili sentētia, astruitur simul cū intellectu causa principalis intellectionis & tamen nulla ratione denominatur ab illa; eò quòd substratum intellectionis sit nuda substātia intellect⁹, nō verò species impressa, quæ nullatenus componitur visioni, vt actui intrinseco; cū adæquatum substratum formæ vitalis debeat esse viuum.

Ad 5. arg. solū substratū visionis denominatur à visione; nō tamen quodlibet principiū efficiens

Ad instantiam; opponentem, intellectum esse principium quod visionis; & lumen gloriæ principium quo. Respondetur; intellectum præcisè spectatum non esse principium quod visionis; sed ex intellectu, & habitu luminis, cointegrari vnum principium *quod*, de formali referens formam luminis tanquam principium *quo*, & de materiali, & substrato ipsum intellectum. Dici etiam potest; intellectum lumini compositum esse principium quod; non quia intellectus, qui subiacet lumini, primariò agat, seu sit principale operans; cùm ly *quod*, inibi non sonet principalitatem in agendo, sed modum substantialem existendi, seu per modum subiecti se gerendi: sicut agere, *vt quo* exprimit modum existendi in alio tanquam rationem operandi illius, & per modum formæ habitæ. Et quia intellectus est ipsamet substantia animæ, in qua per se subsistit; ideò dicitur agere vt quod, & lumen gloriæ vt quo, eò quòd operetur per modum formæ alteri inhærentis: quod tamen non tollit, quòd forma habita, vel composita substrato, sit agens principale. Vt constat in aqua calida, quæ dicitur agere vt quod, quia est substratum formæ agentis, nimirum caloris, qui est adæquatum principium; cū tamen ab aqua nulla procedeat actio & calor sit principale efficiēs calefactionis.

Ad instātiā quòd intellectus sit principiū quod & lumē principium quo

30 Ad vltimum argumentum; quòd monstruosa esset cointegratio alicuius principij adæquati ex instrumento, & ex causa partiali partialitate effectus, non tamen partialitate causæ; ea enim asseritur causa partialis partialitate causæ, quæ sine consortio alterius non exerit influxum: illa verò partialis partialitate effectus, cui defertur partita, & non integra, aut indiuidua productio termini. Lumen verò gloriæ est causa partialis partialitate causæ, non tamen partialitate effectus; quare inapposita non est adæquati principij visionis compositio ex intellectu, tanquam ex instrumento, & ex lumine, tanquam ex principali agente. Si autem oppositio Valentini de Herice alicuius esset ponderis, etiam impeteret cointegrationem adæquati principij speciei impressæ, quod coalescit ex phantasmate, tanquam ex instrumento, & ex intellectu agente, tanquam ex causa principali partiali.

Ad vlt. arg. ex Herice.

31 Circa hanc verò Valentini de Herice argumentationem, quam diluimus, vel id recidit recolendum, quod &, in initio huius articuli obseruauimus; quòd si admittatur, intellectum esse causam minus principalem visionis: & supponatur, de ratione instrumentalis principij non esse, quòd accipiat impulsum aut motionem aliquam intrinsecam, quæ anteueniat ipsius instrumenti cooperationem; his duobus datis, fit merum de nomine dissidium, an intellectus sit causa instrumentalis, vel minus principalis respectu visionis? sicut & ad nudam vocem attinet, appellare phātasma causā minus principalē vel instrumentariam respectu speciei intelligibilis; dummodo phantasma renuntietur agens minus principale respectu speciei intelligibilis: & quòd non euehatur ad agendum per impressionem alicuius virtutis intrinsecæ ab intellectu deriuatæ. De quo consulendus est Scotus in textu citato, *ex* 1. *sentent. distinction.* 3. *quæstion.* 8. vbi in proprijs terminis sciscitatur. *Vtrum principalior causa notitiæ sit obiectum in se, vel in specie, vel ipse intellectus?*

Notāda obseruatio circa minus principalē vel instrumētariam causalitatē intellectus ad visionem

Scotus ☞

Quæ

Quæ litera seriò versanda est pro magis aut minus, principali causalitate intellectus respectu obiecti naturalis, vel supernaturalis; cũ inibi ex instituto rẽ discutiat; & præter literam trãscriptam ad decisionem quæsiti subijcio eam, quã annectit *sub n. marg. 3.*

Scotus

Doctrina Scoti de magis principali causalitate intellectus respectu intellectionis ordinis naturali.

32 *Ad primum argumentũ, dico; quòd duplex est actus intellectus respectu obiectorum, quæ nõ sunt præsentia in se; qualia sunt illa, quæ modo naturaliter intelligimus. Primus actus est species; qua obiectũ est præsens, vt obiectũ actu intelligibile. Secũdus actus est ipsa intellectio actualis, & ad vtrũq; agit intellectus nõ motus ab eo, quod est causa partialis.*

Phantasma est agẽs minus principale apud Scotum

Et post pauca subdit. *Ad primũ autẽ actum* (intellige ad speciei intelligibilis effectionem) *agit intellectus agens cum phãtasmate. Et ibi intellectus agens est principalior causa quàm phãtasma; & ambo integrãt vnam totalem causam respectu speciei intelligibilis. Ad secundũ autem actũ agit pars intellectiua (siue intellectus agens, siue possibilis, nõ curo modo) & species intelligibilis sicut duæ partiales causæ; & ibi agit pars intellectiua nõ mota specie, sed prius mouẽs, scilicet agens vt species sibi coagat.*

33 Præterea cùm sub eodem *n. margi. 3.* expressisset. *Quòd species intelligibilis magis formaliter assimilatur phãtasmati, quam intellectui agenti; & tamẽ minus principaliter est à phantasmate quàm ab intellectu agente.* Statim vel proprium assertum sic adoritur, *sub num. marg. 4. Contra, cùm agens intẽdat assimilare sibi passum; quo modo principale agens non magis assimilat sibi formaliter?* Propositam obiectionem ita eneruat. *Respondeo; principalius agens cõmuniter est æquiuocum, & eminentius habet in se perfectionem effectus quã causa vniuoca: & ideò non magis assimilatur sibi formaliter, quia hoc esset imperfectionis in causa, sic assimilari effectui. Sed assimilat magis, hoc est dat magis formam effectui, per quam sibi assimilatur æquiuocè, quàm det agens particulare.*

Obiectio.

Diluitur

Cõmẽtarius literæ præcedentis

34 En pellucida Scoti axiomata de cõpositione intellectus & obiecti ad productionẽ speciei intelligibilis, & ad generationẽ speciei expressæ aut verbi mẽtalis vbi Scoto pro eodẽ est minus principalis aut instrumẽtaria causalitas. Siquidẽ (vt liquet ex textu trãscripto sub n. 13) species intellibilis obiecti ordinis naturalis, quã minus principalẽ causã asserit respectu generationis speciei expressæ; ibi etiã vocitat quasi instrumẽtũ. Cauet tamẽ, ne ea causalitas instrumẽtaria adstruatur in specie intelligibili respectu potẽtiæ intellectiuæ; quæ exigat impressionẽ alicuius virtutis, quã intellectus deriuet in speciẽ intelligibilẽ; vt ex illis verbis apparet disertè. *Videtur enim intelligibilium naturaliter à nobis intellectorum species in intellectu esse quasi instrumẽtum ipsius intellectus: nõ motum ab intellectu vt agat, quasi scilicet aliquid recipiat ab intellectu, sed quo intellectus vtitur ad suam actionem.*

Scotus

35 Vbi noto; nõ eò præcisè speciẽ intelligibilẽ asseri principiũ minus principale, aut instrumẽtale, respectu cognitionis; quò subijciatur species intelligibilis intellectui tãquã vtẽti specie vt forma sibi cõposita. Aliàs enim ob eãdẽ rationẽ habitus charitatis esset causa minus principalis vel instrumẽtalis respectu dilectionis supernaturalis, eò quod subiaceat nutui volũtatis liberè vtẽtis habitu supernaturali prout vult; quod tamẽ est cõtra expressum testimoniũ Scoti infra subijciẽdũ sub n. 29. Ratio ergo, ob quã species intelligibilis sit causa minus principalis intellectionis naturalis, ea est; quia species expressa sit eleuatioris ordinis intra gradũ imaginis formalis & viuæ obiecti; species verò intelligibilis sit tãtũ imago virtualis, & forma inanima.

Species ordinis naturalis est principium minus principale aut instrumẽtale respectu generationis notitiæ, & quare?

36 Subiũgo etiã circa illa verba Scoti; *Ad secũdũ actum* (intellige ad generationẽ speciei expressæ) *agit pars intellectiua (siue intellectus agẽs, siue possibilis, nõ curo modo.)* Vbi præterisse videtur Scotus, discretionẽ (si quæ intersit) inter intellectum agentem & possibilem.

Scotus

Videtur enim intellectus agẽs esse facultas prorsus realiter dissita ab intellectu possibili; eò quòd intellectus possibilis, vt potẽ qui potẽtia vitaliter & ab intrinseco conãs & operãs in obiectum, sit facultas viuẽs; intellectus verò agẽs nõ sit virtus intẽtionalis viuens; & mouens se ab intrinseco principio; sed potiùs facultas quædam concessa in subsidiũ materialitatis & improportionis obiecti, vt illud reddat proximè apparatum ad generationem verbi, media specie impressa, quæ est agens defæcatum à materialitate obiecti, & referens vim intentionalem eius.

An intellectus agẽs differat à possibili ad referendam literam Scoti

Atqui species intelligibilis nullatenus est forma viuens, in omni sententia, & cuius functio & causalitas suppleri posset per ipsummet obiectũ spirituale cõiunctũ vice speciei; igitur nec intellectus agens est facultas vitalis, ac proinde realiter secernitur ab intellectu possibili.

Thomistæ asserũt discretionẽ realẽ inter intellectũ agentem & possibilem.

37 Hoc fundamẽto subnixa Thomistarum schola pronũtiat realẽ discretionẽ inter hos duos intellectus. De quo vide Soarium *de anima lib.* 4. *c.* 8. *n. mar.* 12. Alij ex Scoti assectis constituunt distinctionem formalem ex natura rei cũ identitate reali.

Probabilior sentẽtia instituẽs talẽ distinctione m

Sed probabile est, solã distinctionem virtualẽ præstare ad huiusmodi functiones in intellectu; & eã quæ mortua sit, qualis existit productio speciei intelligibilis; & eã quæ vitã referat, vt liquet in intellectione. Cũ intellectus inadæquatè ad vtrãq; operationẽ cõparetur; & cõparatio inadequata ad causalitates, etiã absimiles secũdũ essentiam, nõ inferat distinctionem realem actualẽ in principio eliciente. Vt constat in eodem habitu charitatis respectu fruitionũ, patriæ & viæ, distinctarum secundum speciem apud Scotum; & in habitu spei eliciẽte in via actum desiderij, & spei, & in patria actum delectationis de Deo vt bono ipsi appetenti secundum affectumcõcupiscientiæ.

Ratio assertionis

Cõfirmatur

Deinde, quod nõ est de ratione facultatis viuæ, quod omnem formã eliciat viuẽtem; cũ intellectus possibilis concurrat cum actu ad generationem habitus; qui non est forma vitalis.

Pronũtiata Cauelli pro minus principali influxu intellectus ad visionem beatificam.

38 Vltimò; quia Hugonẽ Cauellum Scholiatorem Scoti diximus, pro nobis stare in asserẽda minus principali causalitate intellectus respectu visionis; accipe illius de hac re pronũtiata, *in citata dist.* 3. *q.* 8 *in Scholio ad n. mar.* 2. habet ita. *Resoluit Scotus, intellectum esse principaliorem causam respectu cognitionis ad quam naturaliter mouetur, non tamen respectu visionis beatificæ. Et in quodlib.* 15. *ad nu. marg.* 10. *§. Hic sunt duo dubia.* tale præmittit Scholiũ Cauellus. *Probat Scotus intellectum esse principaliorem causam respectu intellectionis, ad quam naturaliter mouetur; non verò respectu visionis beatæ.*

Ostenditur minus principalis influxus volũtatis circa actũ supernaturalem

39 Id autem quod de instrumẽtaria, vel minus principali causalitate intellectus respectu visionis supernaturalis adstruimus; etiã de volũtate respectu dilectionis supernaturalis censemus cum Scoto in 1. *sen. dist.* 17. *q.* 3. *§. Vlterius sicut in actu meritorio, sub n. marg.* 27. vbi ita habet. *Accipiendo actum secũdũ rationẽ meritorij, potest dici, quod principaliter illa conditio conuenit actui ab habitu; & minus principaliter à volũtate. Magis enim acceptatur actus, vt dignus præmio, quia est elicitus à charitate quã quia est à volũtate liberè elicitus; quamuis vtrumq; necessariò requiratur.*

Scotus

Quãdo autem Scotus, tam in intellectu respectu visionis, quàm in volũtate respectu volitionis supernaturalis, vitare apparet vocem instrumẽti, talia principia minus principalia agẽtia appellãdo tãtùm vult, nõ esse instrumẽta, quæ ab eleuãte comprincipio expectẽt impulsum antecedẽtem instrumenti cooperationem, vt non semel docuimus; de quo vide supra in hac *subdist. ar.* 1. *n. marg* 16.

Cõfirmatur ex Scoto doctrina præcedens

Idem etiam satis apertè cõstituere videtur Scotus *in eadem q.* 3. *sub n. marg.* 34. Vbi reddens rationem, cur actus supernaturalis educatur, cũ creẽtur supernaturales habitus? subdit. *Non oportet concedere de supernaturali, qui est actus secũdus; quia ad ipsum concurrit potentia creata & in ratione actiuæ aliquomodò, & in ratione receptiuæ.* Vbi Scotus potẽtiam actiuam natiuæ facultatis ad actus supernaturales tãtùm aliquo modo potentiam appellat; quid ni ergo minus principalis, aut instrumẽtaria virtus censeatur?

Scotus

Ostenditur, quòd minus principalis influxus intellectus nõ solũ spectat obiectũ beatificũ, sed etiã habitũ luminis.

Verùm circa verba Scoti autumãtis quòd ad actum meritorium secundũ rationem meritorij cõcurrit voluntas minus principaliter, & charitas magis principaliter; duo etiam restant obseruanda. Primum; futile esse eorum effugium, qui autumant, intellectum de sensu Scoti non esse causam instrumentalem, vel minus principalem visionis per habitudinem ad habitum luminis; sed per comparationem ad obiectum beatificum. Quia si intellectus, à virtute natiua, referret completam vim ex parte potentiæ ad visionem supernaturalem; nullatenus renunciari posset causa instrumentalis, vel minus principalis respectu obiecti beatifici; sed quælibet causa esset completa, & principalis in proprio ordine, vel potentiæ, vel obiecti. Quamobrem Scotus (vt constat ex verbis trãscriptis

sub

sub num. 12.) asseruit, intellectum esse causam minus principalem visionis. *propter excellentiam talis obiecti, & propter defectum partis intellectiuæ*. Defectus autem partis intellectiuæ nõ suppletur per obiectum beatificum, sed per lumen gloriæ, quod se tenet ex parte potẽtiæ. Tandem quòd hæc minus principalis causalitas potẽtiæ natiuæ ad actum supernaturalem referatur ad habitum infusum; cõstat ex his, quæ Scotus tradit in præsenti de cõcursu minus principali voluntatis ad actum supernaturalem & meritorium.

Scotus

Obseruandum deinde, quòd ex præmisso textu de minus principali cõcursu voluntatis ad actum, vt induit ratiõnẽ meritorij, patescit illorũ impostura, qui adscribunt Scoto censuisse, adæquatam rationem meriti cõsistere in sola extrinseca acceptatione Dei. Si enim id verũ esset, nec voluntas, nec charitas essent principia elicitiua actus, vt meritorij; cũ acceptatio passiua nil aliud sit quàm denominatio extrinseca consequuta ad decretũ Dei acceptantis tale opus. Fit igitur vt adæquata ratio meriti, apud Scotum, non consistat in sola acceptatione passiua extrinseca; sed ex proportione operis supernaturalis, & ex acceptatione diuina coalescat; itaut aliud sine alio non cointegret adæquatam meriti constitutionem.

Obseruatio alia ex Scoto quòd ratio meriti non cõsistat in sola acceptatione passiua.

40 Ad fundamenta secundæ sententiæ ex n. 8. patet ex adnotatis in secundo asserto. Quare ad primum argumentum; dicimus, quòd si aliquid ageret, etiam obtineret, phantasma non esse principium instrumentale speciei impressæ eò quòd vnicum ac indiuisum adeat influxum cum intellectu agente, qui est causa principalis.

Ad 1. argu. opinionis secundæ

Ad secundum; quòd si intellectus nihil præstaret actiuè ad visionẽ, sed esset merum substratum adæquati elicientis visionẽ, sicut aqua calidá; in ea hypothesi, impropriè & mediatè diceretur principium quod visionis, sicut aqua calida ob solam causalitatem sustentatiuam principij calefacientis dicitur impropriè & mediatè calefacere: nec enim actio calefactiua afficit aquam, sed formam caloris, quæ est adæquatum principium actionis. Si verò opponas commune illud proloquium; actiones esse suppositorum. Dicimus; esse suppositorum nõ elicitiuè; sed denominatiuè. Id est, quòd actio nõ elicitur à composito ex natura & hypostasi; quia si Deus tolleret hypostasim, adhuc conseruari posset idẽ numero principium elicitiuũ actionis; de quo latiùs in physicis commentarijs. Sunt verò actiones suppositorum denominatiuè; eò quòd denominent principia agendi, quæ insunt naturis in se & per se existentibus, vel compositis suæ suppositalitati.

Ad 2. arg.

SVBDISTINCTIO SECVNDA, DE PRINCIPIO supernaturali visionis, quòd se tenet ex parte potentiæ.

Seriestra ctationis.

ALIVD Principium visionis, quod se gerit ex parte potentiæ, est supernaturale comprincipium, quod euehit vim initialem & natiuam intellectus, illamque reddit proportionatum efficiens super naturalis notitiæ, vt supernaturalis est. Quia tamen á recentibus sectatoribus Scoti, parum enodata est entis supernaturalis quidditas; vrget doctrinæ necessitas, vt seriò versemus & exaremus, in quo positus sit intrinsecus formæ supernaturalis conceptus? de quo sit.

ARTICVLVS I.

De intrinseca supernaturalitate luminis; & de connaturalitate eius ad substantiam creabilem.

SVMMARIVM.

Punctus controuersiæ. Num. 1.
Variæ opinationes de conceptu intrinseco supernaturalitatis, confutatæ. Num. 2
Vera sententia de ratione supernaturalitatis intrinsecæ. Num. 7.
Oppositiones contra doctrinam praecedentem. Num. 11.
Proponuntur fundamenta neotericorum contendentium posibilitatem substantiæ intrinsecè supernaturalis Num. 23.
Reijciuntur infirmæ implicationes impossibilitatis huiusmodi substantiæ. Num. 27.
Scoti textus ad firmandam doctrinam præcedentem. Num. 37
Optima ratio ostendens impossibilitatem substãtiæ supernaturalis ab Scoto accepta. Num. 41.
Responsio ad obiecta. Num. 52.
Duo consectaria ex doctrina praecedenti. Num. 56.
Defenditur ratio Scoti agentis, beatũ ex naturalibus non beari; cõtra Soarij oppugnationes. Num. 58.
Species abstractiua diuinæ essentiæ in Angelo non est ordinis naturalis de sensu Scoti; contra eumdem Soarium, à Numero 61. vsque ad 67.

1 VT Punctus dissertationis innotescat, prælibanda est diuisio celebris entis supernaturalis; in supernaturale ex parte agentis; & supernaturale intrinsecè & secundùm essentiam. Supernaturale ex parte efficientis illud est, quod tantùm à Deo producitur; nõ exposcente causarum naturalium conuentu & ordine.

Titulus quæsiti.

Nec

Duplex acceptio supernaturalitatis.

Nec enim ad huiusmodi supernaturalitatem præstat, quòd tale ens à Deo tantùm effici queat; quia aliàs creatio animæ rationalis esset supernaturalis ex parte agentis: sed vlteriùs exigitur, vt tale productum non expetatur à naturali coetu, & serie causarum; cuiusmodi est restitutio visus in cæco. Animæ enim rationalis infusio, quia a Deo præstatur exigente causarum naturalium dispositione, non est supernaturalis; immò potius miraculosa esset nō infusio animæ rationalis, supposita debita organizatione corporis.

Quid sit supernaturale ex parte agentis.

Id igitur, quod supernaturalitatem induit ex parte modi efficiendi, (si tamen sit ens intrinsecè naturale, nimirum contentum intra eminentiam alicuius principij naturalis secundùm substantiam talis producti, licet non secundùm modum suæ effectionis; sicut visus seu visiua facultas, eminentialiter præhabetur intra virtualitatem animalis capacis visus,) asseritur supernaturale ex parte causæ; prout condistinguitur ab ente, non solùm supernaturali ex parte modi suæ productionis, sed etiam secundùm propriam quidditatem.

Cæterùm; quia expediri nequit exacta inuestigatio substantiæ connaturalis lumini, cæterisque habitibus supernaturalibus, si priùs non expendatur, in quo consistat intrinseca supernaturalitas luminis? Ideò ante disquisitionem possibilitatis substantiæ supernaturalis ipsius supernaturalitatis conceptus exarandus est.

1. ratio explanans supernaturalitatem intrinsecā entis ex Zumel

2 Primus modus dicendi est; id esse ens naturale, quod ordinetur ad Deum, prout vnum; id verò è contra esse supernaturale intrinsecè, quod ad Deū, quà trinus est, referatur. Ita opinatus est Zumel, 1. 2. *tom. 2. quæstio. 110. art. 4. disp. 5. In secunda parte disputationis.*

Confutatur

Sed hic modus aperiendæ supernaturalitatis futilis est; tum ob authoris in opinando instabilitatem, qui proprium assertum, quod constituerat loco citato, in alijs locis expugnat, vt ei opponit Herice, quod ipsi Zumelio familiare est. Tum vel maximè; quia voluntariè diuinat, seu potius falsum assumit qui maiorem supernaturalitatem adscribit formæ spectanti Trinitatem Dei, quàm illimitatissimam vnitatem substantiæ eius. Aliàs enim Deus quidditatiuè & sine analogia apprehendi posset naturali notitia, prout absolutas proprietates sibi vendicat; ac proinde scientia Dei, voluntas, potentia, arcanum prædestinationis mysterium, & omnia alia, quæ à processione personali abstrahunt, ex viribus naturæ exacta notitia, & proportionata attingentia apprehendi possent; quæ omnia à rectæ theologiæ principijs exorbitant.

2. modus dicēdi circa cōceptū supernaturalitatis intrinsecæ.

3 Altera opinandi ratio in hac re; constituit intrinsecam supernaturalitatem entis in hoc; quòd sit participatio quædam Deitatis & affectionum attributalium illius, prout sunt in Deo, seu diuina quadam ratione Deo propria. Qui modus dicendi expenditur in ductione formarum supra naturam; quarum supernaturalitas aliter patefieri non valet, nisi ex speciali quadam vicinitate ad Deum. Quia gratia eatenùs astruitur supernaturalis forma, quatenùs est specialis participatio diuinæ naturæ; quia sicut a Deitate quasi trahitur logica quædam attributorum emanatio; ita gratia est quasi radix aliorum habituum, qui ordinant naturam intellectualem ad coniunctionem cum Deo vt est in se, seu quatenus exprimit modum diuinum naturaliter non communicabilem creaturis.

Reseratur quid sit Deū diuina ratione participari?

Cōfirmatur etiā in supernaturalitate intrinseca virtutū moraliū.

Quod habet verum non solùm in habitibus supernaturalibus Theologicis, vt patet de fide innixa diuinæ veritati testificanti supra totius assertionis naturalis certitudinem; sed etiam in virtutibus moralibus per se infusis, quæ respiciunt obiecta cū speciali habitudine ad regulam diuinā, & spectādo coniunctionem supernaturalem cū Deo, quæ fit per visionem.

Excutitur hæc participatio Deitatis vt in se existit, seu diuina quadā ratione.

4 Sed hic modus dicendi, qui communiter in scholis Thomistarum teritur, aut petit principium, aut multa falsa inuoluit; quia dum supernaturalitatem aperire satagit, vel reddit antecedens pro causa antecedentis, vel assumit tanquam certum id, quod vt prorsus ambiguum in præsenti exagitatur. Dicit enim; ens supernaturale esse, quod attingit Deum, vt in se; & dum petimus, quid sit Deum, vt in se est, ab aliqua creatura participari? Cùm omnes creaturæ naturales etiam fontem ipsum Deitatis prout in se est, & vt immensum essendi pelagus spectent (nec enim

re-

referuntur ad Deum mediatè, vt ad illum, non prout in se est, comparari dicuntur) rursus confugiunt ad participationem, quæ attinet ad gratiam, vel visionem. Quò fit, vt totam supernaturalitatē refundant in gratiæ, & visionis cōceptus; de quibus vrget inquisitio, in quo consistat ratio suæ intrinsecæ supernaturalitatis? Quare supernaturalitatē gratiæ aperiunt per habitudinē ad Deū vt est in se; & deinde Deum (vt in se attingibilem,) enodant per connotationem doni supra totius naturæ metas producibilis: quò fit, vt verbis ludere appareant.

Fuga. Dices; Deum participari vt in se, quando attingitur diuino modo. *Occupatur.* Sed tunc sciscitor, quid sit Deū diuino modo participari? tunc; aut adeunda est eadem met circuitio; aut reddenda ratio hucusque desiderata, quæ non imbibat coniunctionem creaturæ ad Deum per actum visionis; cùm etiam de actu visionis dubitetur, in quo posita sit supernaturalitas illius?

Plenior discussio doctrinæ præmissæ. 5 Præterea; si circulus vitari intendatur, ita vt illa participatio Deitatis, *vt in se est*, non reuocetur ad connotationem visionis; prædicta opinio multa falsa assumit, dum Deum, vt in se est, ab ente supernaturali participari pronunciat. *Quid de charitate.* Quia charitas in Deo est ipsamet substantia Dei; in creatura verò est accidens. *[illegible] de lumine.* Lumen gloriæ in Deo est ipsimet vitalis facultas apprehensiua Dei, qua se ipsum aspicit; in creaturis verò non est vitalis virtus, sed aduentitium quoddam additamentū supplens defectum potentiæ vitalis ad videndum Deum. *De habitu spei.* Deinde, spes non est participatio Deitatis, vt in Deo est; cū in Deo nulla sit talis affectio prorumpens in bonum nō possessum, cū tamē in nobis sit affectus supernaturalis, quoad substantiam.

De charactere. Præterea; character etiam non participat Deum, vt in se, cùm talis ratio signi spiritualis non reperiatur formaliter in Deo. *De præsentialitate Christi.* Deinde, præsentialitas corporis Christi in Sacramento, (apud aduersarios,) est supernaturalis intrinsecè; & tamen non est participatio præsentialitatis diuinæ, vt in Deo est; quia nulla ratio præsentiæ intrinsecæ Dei est diuisibilis, & extensa in ordine ad se, qualis est vbicatio corporis Christi extensa in ordine ad spatium, & indiuisibilis in ordine ad spatium.

De virtutibus moralibus per se infusis. Vltimò de virtutibus moralibus per se infusis; cùm temperantia non reperiatur formaliter in Deo, non est assignabilis aliqua proprietas diuina, quam connotet, vt in Deo existentem, ille affectus supernaturalis temperantiæ, qui in nobis existit ad passiones frænandas; quare tota eius supernaturalitas aperitur per habitudinem ad Deum vt nobis coniungibilem per visionem: cùm autem visionis supernaturalitas inuestigetur; fit, vt ignotum per ignotius tradatur, aut per æquè ignotum.

[illegible] Valent. de Herice. 6 Nec magis nodum dirimit Valentinus Herice, qui dum varias dicendi rationes carpit, nil firmum, & inconcussum stabilit; autumat enim *tract. 4. disp. 48. cap. 3.* quòd intrinsecus supernaturalitatis cōceptus cōsistit in proportionata coniunctione, mediata, vel immediata cum Deo.

Refellitur, quia petat principium. Sed principium petere videtur; quia cùm hæc proportio coniunctionis creaturæ ad Deum non sit habitudo æqualitatis, consequens est, vt sit proportio ordinis; quare supponit ordinem supernaturalem, eumque inexplicatum subsumit, quem explanare debuerat. Quia idem est creaturam proportionatè coniungi ipsi Deo, ac supernaturaliter coniungi, ac proinde & esse supernaturalem intrinsecè; præmittit ergo tanquam certum id quod ostendere debuerat; vel reddit antecedens pro causa antecedentis.

[illegible] connexione intentionali formarum naturalium. Quod ostenditur retorquendo contra Herice connexionem intentionalem dilectionis Dei, quæ viribus naturæ haberi valet, quæ non est minus connexa intentionaliter cum Deo, qui est obiectum talis inclinationis impulsiuæ quàm impulsus supernaturalis; non igitur trahitur supernaturalitas intrinseca formæ a connexione intentionali, sed à proportionata connexione. Sin autem proportionata illa connexio iterum reuocetur in connexionem intentionalem; esset inaniter circuire, à connexione proportionata ad connexionem intentionalem, & a connexione intentionali ad connexionem proportionatam.

Deinde; quòd cùm prædictus Author connexionem vel coniunctionem

su-

supernaturalis formæ cum Deo partiatur in coniunctionem physicam cum Dei substantia, qualis est hypostatica compositio; & connexionem intentionalem cum Deo in ratione obiecti cognitionis & impulsus; & in præsenti id serio disquiratur, cur formæ intentionales, verbi gratia, visio, & fruitio, sint supernaturales? Earum supernaturalitatem in connexionem intentionalem reuocare, est ignotum per ignotius aperire, vel principium petere. Cùm idem sonet, visionem beatificam Dei esse formam intentionaliter connexam cum Deo; ac visionem Dei esse visionem Dei; cùm visio, à quidditate sua sit intentionalis expresio Deitatis.

Vrgetur ratio contra Herice.

Præterea; quòd nec se expedit Herice, dum eam supernaturalitatis rationem ad vniuersam collectionem formarum supernaturalium extendere molitur; quia character nullum refert connexionis intentionalis conceptum, neque mediatum, qualem adscribit habitibus infusis, quæ sunt principia assensuũ, & appetitionum supernaturalium. Recurrere autem cum Herice, *sub numer. margin. 38. cap. 3* ad moralem cõnexionem characteris, vt spiritualis signi christianæ militiæ, cùm actibus supernaturalibus christianæ professionis, cùm quibus non connectitur in ratione principij intentionalis physici, sed solùm moralis; nihil præstat ad physicum supernaturalitatis prædicatum referandum. Quia etiam virtutes morales acquisitæ in homine iusto habent connexionem aliquam mediatam cũ beatitudine essentiali, & non sunt supernaturales quoad substantiam.

Confutatur vltra

Vltimò post hæc exarata ad prælum; accipio Diegum Alarcon ita ens supernaturale quoad substantiam enucleasse, *1. part. tractata 1. de Visione Dei, disput. 2. cap. 3. numer. margin. 1.* quòd illud sit ens intrinsecè supernaturale, quod à quidditate sua, vel prædicato intrinseco, ita independens sit ab omnibus rebus creatis, & creabilibus eiusdem ordinis, vt ab illis cum concursu suæ naturæ debito produci nequeat; deinde quòd ens supernaturale tale sit vt nil ei simile petitũ sit ad naturalem constitutionem, vel statum, entis naturalis.

Vltimus modus dicendi ex Alarcon.

Quæ ratio asserendæ supernaturalitatis etiam insufficiens, & infirma videtur; sequeretur enim, quòd si Deus crearet substantiam aliquam cunctis creatis longè præcellentiorẽ, imo & eis prorsus absimilem, quoad prædicata substantialia, & etiam quoad formas operatiuas sibi debitas; talis substantia æstimanda esset intrinsecè supernaturalis. Cum tamen fateri cogamur naturas creabiles à Deo prorsus absimiles, non solùm secundum specifica prædicata, vel quoad gradus infimos genericos, sed subalternos, sub immediato prædicato substantiæ, aut accidentis; nisi absque vlla probabilitatis specie exhaurire velimus illimitatam facultatem exequentem Dei, & quasi illam coangustare ad seriem obiectorum ordinis superis, & omnino similis illi ordini rerum, quæ effectæ sunt. Dato autem, quòd producerentur naturæ alterius generis sub supremo substantiæ, & sub vniuersali prædicato accidens; quæ anteirent absimilitudine, & præstantia longissima, omnes alias naturas, quas creatas, & creabiles agnoscimus; non sequitur easdem supernaturales euasuras, quoad supernaturalitatem intrinsecam. Non igitur intrinseca supernaturalitas entis in hoc posita est, vt putauit Alarcon, vt nil simile petitũ sit ad cõnaturalẽ statũ entis naturalis; vel quòd à toto conuentu entium naturaliũ creatorũ & creabilium similis gradus produci non valeat.

Refutatur.

Quod vrget magis præmisso pronuntiato eiusdem authoris *loco citato cap. 2 n. marg. 1.* vbi expẽdẽs quid sit ens naturale prout oppositum enti supernaturali subijcit. *Ego existimo, nomine naturæ intelligi collectionem omniũ causarũ quæ in prima rei productione à Deo conditæ sunt, & quæ ex illis virtute naturali earum processerũt, vt mixta & elementa, & aliæ possibiles eiusdẽ ordinis, &c.* Quo prælibato, reliquũ est, vt apud Alarcõ, quodlibet ens præstantius omnibus creatis, & illis absimile, renũtietur intrinsecè supernaturale; quod videtur aduersari communi modo sentiendi Theologorum.

Refellitur præterea talis sentiendi ratio.

Vera sententia de intrinseco conceptu supernaturalitatis; vbi ex instituto ostenditur, habitum supernaturalem creari, & non educi.

Explicatio supernaturalitatis ex Scoto

7 VT Autem exactam supernaturalitatis explanationem pro materiæ qualitate tradamus; obseruentur verba Scoti *ex 4. sentent. distinction. 1. quæst. 5. §. In istis quæstionibus, n. marg. 2.* vbi ait referens Thomistarum sententiam.

Scotus

Ad propositum; aqua per formam suam naturalem habet operationem propriam, scilicet abluere, vel madefacere corpus. Vlteriùs autem inquantum est instrumentum diuinæ misericordiæ, habet effectum vlteriorem; non quidem ad gratiam, tanquam eam attingat, etiam in virtute principalis agentis: sed ad dispositionem præuiam, quæ in quibusdam sacramentis est character; in quibusdam est aliquis ornatus animæ proportionatus characteri. Sic ergo sacramentum instrumentaliter non agit ad gratiam, sed dispositiuè; quia nec per actionem, quæ est eius tanquam instrumentum attingit illam: sed dispositionem præuiam.

8 *Contra istam opinionem; quantùm ad illa, quæ ponit ad primam quæstionem arguitur primò sic. Creatura non potest agere instrumentaliter ad terminum creationis, secundùm ipsum; & hoc, vt dicit alibi, maximè verum est de substantia corporea, cuiusmodi est sacramentum: dispositio autem proxima ad gratiam, qualem ponit, est terminus creationis. Minor probatur, quia illa dispositio est simpliciter forma supernaturalis & qualibet talis æquè non est educibilis de potentia naturali subiecti recipientis æquè etiã subiectum est in potentia obedientiali ad quamcunq; talem formam.* Hucusque Doctor.

In quo positus sit conceptus supernaturalitatis intrinsecè.

Vbi, dum inuehitur in illud Thomistarum placitum, quod autumat; sacramenta attingere physicè characterem, seu alium supernaturalem ornatum animæ, non tamen ipsam gratiam; vniuersalem tradit regulam ad explanandam entis supernaturalis rationem. Quæ posita est in hoc, quòd forma supernaturalis illa sit, quæ intra nullius entis creati eminentiam, vel causalitatem eductiuam præhaberi queat, secundùm quòd exprimit conceptum supernaturalitatis: quò fit, vt nulla forma, prout supernaturalis est, ex potentia obedientiali alicuius substrati educi queat, sed à Deo per creationem emanet.

Sic Scotus, cui in hac parte suffragata est vniuersa Theologorum antiquitas; quæ etiam inficiatur, gratiam, & alios supernaturales habitus educi ex potentia obedientiali. Sic expressè Alensis, *2. par. quæst. 9. membr. 8.* Sanct. Bonauentura, *in 2. dist. 26. art. 1. quæst. 4. & in 4. dist. 1. art. 1. quæst. 4.* Richardus, *in 2. dist. 26. art. 1. quæst. 2. & in 4. dist. 1. art. 4. quæst. 2.* Aureolus, *in 1. sent. dist. 42. art. 3. §. Quid sit esse in potentia obedientiali?* Cuius verba transcripsimus in præcedenti subdistinct. *ar. 1. numer. marg. 26.* Petrus Alliacensis, *in 4. dist. 1. quæst 1. ar. 2.* Maior, *etiam in 4. distinct. 1. quæst. 1.* & ex Thomistis, Conradus, *1. 2. quæst. 112. art. 1.* Sotus *lib. 2. de Natura & gratia, cap. 9.* Capreolus, *in 4. distinct. 1. quæst. 1. art. 3. in responsione ad argumenta Scoti contra tertiam conclusionem.* Ferrariensis, *4. contra gentes, cap. 57.* quibus adhærent Paludanus *in 4. dist. 1. quæst. 1.* & Caietanus, *1. 2. quæst. 110. art. 1.* dum autumant, gratiam concreari. Quare ingenuè fatetur Vazquez oppositæ sententiæ assertor, *1. part. disput. 174. cap. 1.* nostram sententiam esse communem totius antiquitatis consensum.

Alensis. Bonauentu. Richardus. Aureolus. Alliacensis. Maior. Conradus. Sotus. Capreolus. Ferrara. Paludanus. Caietanus. Iudicium Vazquij de hac sententia.

Quòd autem habitus supernaturales non educantur, sed creentur; non ignauiter ostendit illorum effectio, quæ à Deo solo elicitur, non concurrentibus effectiuè actibus ad productionem habituum, nec ad illorum intensionem; cùm in communi sententia habitus supernaturales fidei, spei, & charitatis, non intendantur effectiuè, sed tantùm moraliter, & meritoriè ab actibus. Quod præcipuè perstringit in sententia Soarij, & aliorum autumantium, habitus supernaturales intendi per actus remissos, idque accrementum statim à

Cur actus supernaturales nõ concurrãt efficienter ad productionẽ habituum?

Deo

Deo conferri; non expectata vltimæ vitæ periodo, vt vult Scotus *in* 4. *dist.* 21 *quæst.* 1. *§. istud est probabile. sub num. mar.* 9. si autem actus influerent efficienter & physicè in intensionem habituum; non possent intendi per remissos actus; eò quòd à proportione minoris inæqualitatis non detur actio.

Si habitus supernaturales nō crearentur, prodirēt effectiuè ab actibus

Atqui; si habitus supernaturales, iuxta exigentiam suæ naturæ, educi valerēt ex potentia, vel substrato ordinis naturalis; & intra illius virtualitatem tanquam intra subiectum eductionis præhaberentur; (sicut & termini creationis non essent, sed eductionis,) ita & actus concurrerent ad physicā productionem habituum; sicut è contra habitus physicè eliciunt actus. Cùm Deus, intra agentis supernaturalis seriem, multum se accōmodet naturæ legibus; & actus naturales intensiores habitibus intendāt physicè habitus: idem igitur pronuntiandū esset de formis supernaturalibus habituum, si non crearentur.

Resp. Soarij

Nec contra nostrum assertum vim habet doctrina Soarij, *tomo* 2. *de gratia, lib.* 8. *de causis habitualis gratiæ, cap.* 4. *sub num.* 10. *& sub numer. etiam* 16. quod eò habitus supernaturalis non prodeat effectiuè ab actu, quò habitus infusus sapiat potiùs rationem potentiæ quàm habitus; & nullus actus potentiā suam eliciat.

Refellitur.

Id enim videtur infirmum ad infringendum robur oppositionis; quia si habitus supernatutalis, vel eò tantùm potentiam exprimat, quò supernaturalis sit; eamdem vim supernaturalis efficiētiæ referre valeret actus supernaturalis ad habitus remissi intensionem, & asseri posset potentia respectu habitus generandi, si id non obstaret eò quòd forma supernaturalis nō vitalis nequeat præhaberi intra eminentiam alicuius potentiæ eductiuæ.

Aliud effugium.

Nec etiam magis è re est alterum Soarij effugium; quòd ideò actus non præstet effectiuè ad intensionem habitus; quia sit imperfectior habitu.

Præcluditur

Si enim id alicuius esset momenti; etiam adoriretur communem sentētiam autumantem; actus naturalis ordinis concurrere elicitiuè ad intensionem habituum. Reliquum ergo est; vt impotentia physica actus supernaturalis ad productionem habitus supernaturalis reuocetur in merum supernaturalitatis cōceptum, cui repugnās sit eductiua causalitas.

Alter occursus pro Soario.

Nec aliquid etiam pro Soario facessit; quòd habitus supernaturalis sit præstantior actu supernaturali, non vero habitus naturalis anteeat perfectionem actus naturalis; quare naturalis habitus ab actu elici queat, supernaturalis autem non ita.

Oppugnatur

Quia reconueniri posset Soarius; quatenus, si actus naturalis exuperaret perfectionem habitus naturalis; nequiret habitus esse causa æquiuoca sui actus.

Alia excursio præmittens æqualitatē physicæ perfectionis inter habitus & actus supernaturales.

Tandem quidquid sit de comparatione & connexione causalitatis habitus naturalis & actus; non adeò perspicuum est, habitum supernaturalem antecellere actum, quin probabilissimè sustineatur, actum adæquare præstantiam habitus; cùm actus præter supernaturalitatem intrinsecam etiam adiungat vitalitatem. Nec ostendi potest, quòd habitus luminis gloriæ anteeat actualitatem, & perfectionem visionis beatificæ; sicut nec charitas præstantiā beatificæ fruitionis.

Nec vrget oppositio, petita à ratione causæ principalis æquiuocæ; quòd habitus supernaturalis debeat esse perfectior actu supernaturali, eò quòd sit causa æquiuoca principalis actus. Quia illum elicere posset data supparitate perfectionis inter habitum, & actum; cùm non implicet æqualitas perfectionis inter formas diuersæ speciei; vt ostendimus infra *in hac controuer. dist.* 3. *de actu visionis, subdistinct.* 1. *art.* 2. *numer. marg.* 14. *&* 15. fit ergo, vt habitus supernaturales non producantur ab actibus; eò quòd habitus ob supernaturalitatis conceptum nequeant esse termini eductionis, sed creationis.

Vrgens oppositio contra præmissa

Si autem retorqueas oppositionem de creatione habituum supernaturalium: quòd si ideò habitus non elicerentur effectiuè ab actibus, quia producerentur per creationem; sequeretur, quòd actus attingerent effectiuè vnionem seu compositionem habituum cum potentijs; cùm vnio non sit terminus creationis, esto quòd habitus infusus producatur per creationem, vnio enim, cùm sit modus per suam essentiam substrato affixus, nequit produci indepen-

den-

denter à subiecto; ac proinde nec actionem creatiuã terminare. Sicut licet generans non attingat physicè animam rationalem, quæ producitur per creationem; est tamen principium physicū vnionis, vel compositionis animæ, & corporis.

Excutitur.

Sed non obstat oppositio; quia ideò generans attingit physicè vnionem animæ rationalis, quia attingit physicè corpus organicum, cui debetur exigentia, & necessitate physica animæ rationalis compositio; habitus verò supernaturalis, & vnio seu compositio eius ad potentiam natiuam non debetur potentiæ, debito physicæ exigentiæ, & necessitatis. Quare, licet potentiæ vt compositæ actui supernaturali debeatur debito condignitatis, & exigentiæ meritoriæ, & moralis, intensio habitus; non tamen debito physicæ necessitatis; cùm nullum accidens operatiuum, quod non præcontinet virtualiter formam, præhabeat physicè compositionẽ talis formæ ad substratum.

Corollariū pro intrinseco cōceptu supernaturalitatis.

9 Ex qua doctrina de creatione habituum supernaturalium; producimus; intrinsecæ supernaturalitatis conceptum positum iri in hoc, quòd exprimat habitu linem exuperantiæ, & excellentiæ eleuatioris ordinis supra totius naturæ facultatem; adeo vt, prout supernaturalitatem refert, intra nullius creaturæ eminentiam præcontineri queat, in genere causæ materialis eductiuæ; ita vt immediatè à Deo per creationem effluere debeat, nec esse valeat eductionis terminus. Notanter dixi, *secundùm conceptum supernaturalitatis, non præcontineri formam supernaturalem intra virtualitatem alicuius facultatis creatæ*; quia secundùm rationem vitalitatis præhabetur; vt statim aperiam.

Cōfirmatur præcedens assertum

Quare, intrinsecæ supernaturalitatis ratio ea est, quæ ex se ita eleuatur supra totius naturæ ambitum, vt intra nullius substrati virtualitatem concludatur; & inde accedit, vt ex nullius entis creati passiua potestate educi valeat, sed solam actionem creatiuam terminare possit. Sicut enim anima rationalis, quia est eleuatioris ordinis, nulla tenus præcontinetur intra potentialitatem materiæ, tanquam intra substratum eductionis; nec etiam fieri valet, vt accidens spirituale, quia est eleuatioris ordinis, præhabeatur intra eductiuã potestatem alicuius substrati corporei: ita nec forma supernaturalis, prout supernaturalis est, intra alicuius potentialitatis creatæ capacitatem & sinum, tanquam intra subiectū eductionis præcontinetur.

Fuit consensus totius antiquitatis scholasticorum.

Hanc iudico apertã totius Theologicæ antiquitatis sententiam, quæ ideò tutata est, gratiam, & alios habitus supernaturales non educi, sed creari; quia supernaturales sint, & ideò intra nullius entis creati eminentiam concludi possint. Si enim capacitas naturæ secundùm aliquam virtualitatis eductiuæ rationem posset præcontinere formam supernaturalem, habitus supernaturales non crearentur, sed extraherentur ex potentia naturæ. Quòd esse nouum neotericorum inuentum à communi Theologorum cætu dissentiens, ostendit contra Soarium, & Vazquez, Philippus Faber, *in 2 sententiar. distinct. 1. quæst. 3. disp. 6.*

Fabri censio

Accidens supernaturale nō exuperat physicā nobilitatē substātiæ naturalis.

10 Nec tamen inde inferre licebit, supernaturale accidens euincere nobilitatem substantiæ; sicut nec ex hoc, quòd accidens spirituale non præcontineatur intra eminentiam substantiæ materialis, tanquam intra subiectum eductionis, colligitur, accidens spirituale esse nobilius materiali substantia.

Scotus

Hæc est aperta doctrina Scoti, *in 3. sentent. distinct. 13. quæst. 4. §. Ad secundum dico, numer. 13.* vbi ait. *Si tertiò modo intelligatur, potest dici, quòd supra totum genus qualitatum nobilissimarum, quales sunt istæ perfectiones supernaturales, potest poni, quod est infimum generis superioris, puta infima substantia, quia totum genus substantiæ excedit totum genus qualitatis. Nec est inconueniens, quòd minima substantia in perfectione naturali, excedat accidẽs quodcunque; licet aliquod accidens, vt in perfectione supernaturali, hoc est, in coniungendo obiecto supernaturali, excedat substantiam.*

Nō datur relatio de tertio genere quæsitintrinsecè supernaturalis

Ex quo textu, vbi Scotus qualitates supernaturales vocat nobilissimas formas, itaut in disputationem à pluribus vocatum sit, an anteuertant nobilitatem substantiæ? Cùm tamen innuat Doctor, excellentiam quasi physicam accidentium supernaturalium præstantiorem esse omni alia perfectione, quæ

non

non sit ens substantiale, concinnè deducitur, non dari relationem prædicamentalem, siue de tertio genere relationum, quæ sit intrinsecè, & quoad substantiam supernaturalis. Tum quia relatio est ens infimæ actualitatis inter omnes formas accidentales; si autem esset intrinsecè supernaturalis, exuperaret actualitatem, & præstantiam physicam nobilissimorum accidentium ordinis naturalis. Tum vel maximè, quia relatio nequit esse terminus creationis; eò quòd de illius quidditate sit actualis compositio ad subiectum; vt de mente Scoti etiam supra ostendimus, *in controuers. 2. de Vnitate Dei, in appendice metaph. de distinct. entis, art. 3. de dist. modali, sub n. marg. 19.*

Roboratur doctrina præcedens contra Alarcon

Nec obstant oppositiones Alarcon loco citato *ex 1. part. tractat. 1. de Visione Dei, disput. 2. capit. 4. à numer. 2. vsque ad* 8. vbi multis contendit, esse formas intrinsecè, & quoad substantiam supernaturales, relationes eas identitatis, quæ intercedunt inter duos habitus luminis gloriæ, qui sunt eiusdem speciei; sicut etiam sustinet, habitudinem causæ, quam exprimit habitus luminis ad actum visionis, esse intrinsecè supernaturalem. Omnis enim relatio prædicamentalis de tertio genere adeò modicæ actualitatis existit, vt non vendicet, ad ordinem & gradum physicæ nobilitatis sui substrati spectare; cùm quantitas, quæ est accidens merè passiuum, & cui nulla alia vis actiua suppetit, asseratur cùm vi illatiua habitudinum æqualitatis, & inæqualitatis; & vbicatio etiam exprimat relationem identitatis secundùm speciem inquantum comparatur ad aliam vbicationem; ita tamen vt respectus hi, quales quales formæ sint, omninò tamen inferioris gradus existat quã substrata, à quibus inferuntur.

Relationes inter formas supernaturales resultat solã supernaturalitate extrinsecam.

Non igitur necessum est, ad hoc quòd formæ supernaturales habitudinaliter comparentur inter se, quòd inferant accidentia realiter ab ipsis distincta, quæ sint de ordine intrinsecè supernaturali; cùm respectu talium habitudinum, vel quatenus fundamenta existũt huiusmodi relationum identitatis, vel distinctionis, secundùm speciem, ita se gerant ac si aliæ formæ naturalis ordinis existerent; pari ratione, qua licet paternitas fundans relationem similitudinis ad aliam paternitatem essentialiter non sit quid absolutum, sed relatum, vt euidens est; attamen in ratione fundamenti relationis similitudinis ita se habet ac si res absoluta esset conueniens in essentia cum aliis. Vnde fit ẽrit, vt relationes, quæ á formis intrinsecè supernaturalibus inferuntur, extrinsecè supernaturales, vel supernaturales ex parte agentis, censeamus; quin eas intrinsecè & quoad substãtiã supernaturales velimus.

Oppositiones pro supernaturalitate intrinseca relationũ de tertio genere

Si verò obijcias; quòd vbi fundamentum & terminus sunt ordinis supernaturalis, relatio pullulans debet esse eiusdem ordinis; atqui relatio identitatis secũdùm speciem, quæ interest inter duos habitus fidei, vel charitatis, habet fundamentum & terminũ ordinis supernaturalis; igitur.

Deinde; quòd forma merè supernaturalis nequit elicere terminum, qui sit intrinsecè ordinis naturalis, & solũ supernaturalis extrinsecè, vel ex parte agentis.

Respõdetur ad 1. obiectionem.

Dicimus; quòd relatio dissimilitudinis, quam exprimit forma naturalis respectu formæ supernaturalis, est ordinis naturalis, vt euidens est, & tamẽ terminatur ad terminum supernaturalem; sicut è contra, relatio, quam infert forma supernaturalis ad formam naturalem, spectat terminum ordinis naturalis; non igitur tradi potest vniuersalis regula ad adstruendam intrinsecam supernaturalitatem relationũ, quæ producatur à supernaturalitate fundamenti, & termini.

Dilutio alterius obiectionis

Ad aliam verò instantiam agẽtem; quòd forma merè supernaturalis, nequeat elicere relationem ordinis naturalis; eò quòd virtus supernaturalis, quà talis, non sit potestas elicitiua influxus ordinis naturalis.

Dicimus, quòd id habet verum de propria productione entis absoluti, & simpliciter, non tamen entis relati, & secundùm quid; ad emanationem enim relationis ex fundamento non exigitur proportio eiusdem ordinis, imo neque ea vis propriè effectiua, quæ exposcitur ad effectionem entis absoluti; cùm concedatur materiæ primæ, quantitati, vbicationi, imo & relationi prædicamentali respectu alterius relationis. Ast hæc leuia sunt, fateor, ad quæ nos digredi quasi compulit arguta neotericorum

sub-

subtilitas, & quæ iure posthabuit veneranda Theologorum vetustas, iam ergo ad seria redeamus.

Graues oppositiones contra doctrinam præcedentem.

11 SED Instant graues oppositiones contra prædictam doctrinam. Prima agit; nullum accidens supernaturale à Deo creari; quòd suadetur eadem fermè ratione, qua ostendit Scotus, nullam formam materialem, siue substantialem, siue accidentalem, esse terminum creationis. Sic enim habet *in 4. sent. distin. 1. q. 1. §. Ideò dici potest, n. mar. 28* vbi inquit.

Oppositio cōtra creatiōnē formæ supernaturalis.

Scotus

Secunda conclusio est; nulla forma materialis potest creari à creatura: quæ probatur sic. Forma, quæ creatur prius naturaliter est à causa efficiente, quàm materiam informet; forma materialis non potest esse ab aliqua creatura, prius naturaliter quàm informet materiā suā vel potentiale suum, ergo.

Probatio maioris; quia si non prius naturaliter; ergo non accipit esse à causa, nisi illa actione, qua subiectum informatur: sed illa informatio est mutatio propriè dicta, & ita non creatio. Probatio minoris, nulla creatura potest formæ materiali dare esse absolutum in se, hoc est absque hoc, quòd informet suum potentiale; quia si posset sic dare esse, posset & illud conseruare, vt realiter virtute creaturæ maneret in aliqua duratione talis forma sine materia.

Formam autem materialem dico esse omnem illam, quæ ex natura sua necessariò inclinatur naturaliter vt sit actus materiæ; siue sit substantialis, siue accidentalis.

Consectariū

12 Ex qua doctrina Scoti talis contra nostram sententiam retorquetur oppositio. Quia ideo, apud Scotum nulla forma materialis, siue substantialis, siue accidentalis, creatur, sed educitur; quia omne fieri, quòd est essentialiter vnitiuum & compositiuum formæ ad suum substratum, est essentialiter fieri eductiuum: cùm educi nihil aliud sit, quàm dependere à substrato in esse, fieri, & conseruari; & nulla forma materialis produci queat connaturaliter sine dependentia & coniunctione ad suam potentiam. Atqui nullum, etiam supernaturale accidens connaturaliter producitur independenter à proprio subiecto; aliàs enim & sine subiecto conseruari posset connaturaliter, quod est contra cōceptum accidentis in tota abstractione sua; eò quòd sit entis ens, siue ens alteri inexistens.

Retorquetur ad hominē ratio Scoti.

Deinde, quia ex independentia in fieri appositè colligitur independentia in facto esse, & è contra; quia enim anima rationalis in facto esse non pendet à materia; ita nec in fieri. Quò fit, vt fieri animæ rationalis essentialiter non sit cōpositivum & vnitiuum illius ad materiā sed quòd alia actione anima rationalis extrahatur à nihilo per creationē, & alia coniungatur corpori.

Premitur eadem ratio

Sed lumen gloriæ, & alij supernaturales habitus sine speciali miraculo conseruari non possent extra subiectum ergo nec sine miraculo effici queunt independenter à subiecto. At producerentur independenter à subiecto, si fieri talium formarum essentialiter non esset coniunctio, & compositio earum ad proprium substratum; ideò enim anima rationalis producitur independenter à corpore; quia alia actione extrahitur à nihilo, & alia coniungitur corpori. Si autem lumen gloriæ crearetur; alia actione extraheretur à nihilo, & alia coniungeretur intellectui; ita vt actio creatiua sisteret quasi in forma luminis abstracta, vt ita loquar, dum abstraheret à concretione & compositione luminis ad intellectum: igitur lumen gloriæ produceretur adinstar substantiæ per se existentis; ac proinde præternaturali ratione.

Impetitur creatio habitus supernaturalis.

13 Respondetur; lumen gloriæ, & cæteros habitus per se infusos, nec connaturali ratione produci in subiecto ordinis naturalis; nec etiam extra subiectū. Fatemur enim, quòd si Deus huiusmodi habitus conseruaret sine subiecto talis actio esset miraculosa: tum, quia præter communes Dei leges. Tū, quia contra naturalem conditionē accidentium; quorum interst actualis inhærētia ad subiectum.

Resp. habitui supernaturali nō est cōnaturalis cōpositio ad substratum naturale

Nec

Nec tamen ex eo producitur asserimus quòd compositio luminis gloriæ ad intellectum sit connaturalis; quia sicut lumé gloriæ est supra totius naturæ ordiné, nec est forma debita ipsimet naturæ ita nec debita esse potest lumini inhærétia & cópositio ad subiectú inferioris ordinis; sicut enim lumé gloriæ dicit habitudiné exuperátiæ respectu intellectus ita & respectu compositionis ad ipsum intellectum.

Cõfirmatur ad homin. Quod & fateri debent oppositæ senté tiæ assertores, apud quos, sicut lumé gloriæ nó est forma cónaturalis intellectus, sed habitus cógruens illi secúdú facultatem obedientialem; ita & cópositio luminis ad intellectú, quæ per inhærétiá exhibetur, nó est cónaturalis, nec debita lumini, sed obedientialis & indebita. Si enim compositio luminis ad substratum esset cónaturalis lumini; etiá esset cónaturale substratú cópositioni lumini; cú cópositio luminis ad substratum claudat substratum compositum formæ supernaturali.

Firmatur opposita instantia. Quod ostendi potest, admissa ea Theologorum sententia, quæ autumat; substrato materiali inesse potentiam obedientialem passiuam; vt de absoluta Dei potentia componi queat accidenti spirituali. In qua hypothesi, compositio ad substratum materiale non esset connaturalis formæ spirituali; sicut nec accidens spirituale refert inclinationem ad potentiam corporeá. Si enim compositio ad substratum corporeum esset cónaturalis accidenti immateriali, etiam & ipsum subiectum materiale esset connaturale formæ spirituali; cú compositio ad substratum corporeú imbibat ipsum substratú vt compartem intrinsecá talis compositionis.

Instatur cótra præmissa. 14 Sed instabis; ergo lumen gloriæ & cæteri habitus supernaturales non petunt connaturaliter componi alicui subiecto; quod est contra conceptum communem accidentis, de cuius abstracta ratione est habitudo connaturalis ad substratum.

Diluitur obiectio. Respondetur, id esse propriú formæ supernaturalis, prout est ens supra naturá vt non sit forma connaturalis ipsius naturæ, vt pote quæ intra naturæ eminentiá non contenta, sicut nec ipsi naturæ debita; in quo dissidet à formis naturalibus, quæ intra naturalis facultatis ambitum, & virtualitatem conclu-duntur; imò & nos cum classicis Theologicæ scholæ magistris in hoc formalem supernaturalitatis conceptum constituere.

Alia solutio probabilis. Cæterùm, quia hæc independentia à substrato obstare videtur conceptui accidentis; addi potest, probabiliter, habitus supernaturales exprimere connaturalem habitudinem ad substrata eiusdem ordinis, siue possibilia; siue impossibilia. Quia talis habitudo est relatio ex transcendentalibus, quæ terminí possibilitatem nó exposcunt. Vt videre est in valde communi sententia autumáte; immobilitatem vbicationis realiter metiri per habitudinem ad puncta fixa immobilia; cùm tamen talis essentialis punctorum affixio, & immobilitas implicatoria sit; repugnat enim aliquid reale positiuum non subiacere mutationi secundum locum de absoluta Dei potentia. vt patet ex Scoto sub n. 45.

Cófirmatur. Deinde apud Scotum, possibilitas logica creaturarum ita essentialiter & absolutè illis congruit, vt, si per impossibile, implicaret existentia Dei, adhuc possibilitas logica creaturarum nó tolleretur; quæ cósisteret in nó repugnátia intrinseca ad essendum, ita vt penitè possibilem nó staret, quominus produci possent, quāuis ab extrinseco, & quasi per accidens, non extrahere tur à nihilo, ob defectum principij producentis, de quo latius *in controuer. 12. de Ideis, in appendice metaph.* quod ideò fit, quia connotatio principij, quá refert ens possibile, quatenus est ens ab alio, se gerat ad instar tráscendentalis habitudinis, et non prædicamentalis; cùm tamen non omnes tráscédétales habitudines requirát existentiam, imo nec possibilitatem termini. Apud Scotum enim, & probatiorem phylosophiam, quodlibet agens physicum naturaliter præcontinet effectum corruptum; cuius tamen existétia non est possibilis ex viribus naturæ, supposita lege ordinationis diuinæ & de facto. Adde, quòd materia importat naturalem habitudinem ad reunionem cum anima rationali; cùm tamen hæc iterata corporis, & animæ compositio sit impossibilis viribus naturæ. Vnde, nec absonum erit, connaturalem habitudinem habituum supernaturalium ad substrata eiusdem ordinis pronuntiare; esto quòd ab intrinseco impossibilia forent.

Præfertur 1. solutio

Hæc tamen solutio, licet probabilis sit, firmior tamen apparet ea, quæ adstruit; quòd forma supernaturalis, quà talis, non vendicet compositionem connaturalem ad aliquod substratum; vt potequæ eius functio, & causalitas sit euehere subiectum ad esse eleuatum supra totam naturam; simili ratione, qua accidens spirituale compositum subiecto materiali, non exigit talem compositionem.

Opponitur, quòd lumē gloriæ dicat habitudinē cōnaturalē ad intellectum.

Si autem præterea insistas; quòd si accidens supernaturale non exposceret subiectum per positiuam inclinationem formæ in substratum, & exigentiam compositionis formæ ad subiectum, cui annectatur per inhærentiam; fieret, vt accidens supernaturale non esset vniuocè accidens cum alijs accidentibus ordinis naturalis, quæ positiuam referunt inclinationem ad subiecta.

Dilutio obiectionis.

Respondetur; quòd ad hoc quòd accidentia supernaturalia imbibant vniuocè transcendentens prædicatum accidentis; sufficit quòd sint tales formæ, quibus repugnet perseitas, & quibus congruat inhæsio, saltim obedientialiter; qualiter suppetit formis supernaturalibus compositio ad substrata ordinis inferioris, intra quorum eminentiam eductiuam non præhabentur. Vnde coeunt vniuocè cum formis accidentalibus ordinis naturalis quatenus colliguntur ad hoc prædicatum entis in alio, prout abstrahit à compositione ad substratum per exigentiam substrati, vel per inhærentiam obedientialem, quæ præmittit in tali forma non repugnantiam ad huiusmodi compositionem cum substratis inferioris ordinis.

Instatur vltra.

Sed vrgebis, quòd lumen gloriæ positiuè inclinatur in visionem beatificā, vt perspicuum est (cùm visio sit connaturalis intellectui, vt composito habitui luminis gloriæ;) igitur & habitus luminis positiuè exigit compositionem ad facultatem intellectiuam, sine qua non est compossibilis influxus luminis in visionem.

Fit satis obiectioni.

Dicimus; propensionem connaturalem habitus luminis gloriæ in visionem, non spectare visionem inquantum est operatio intellectus, vel prout refert vitam intentionalem in actu secundo; sed quatenus est supernaturalis: sub qua ratione, sicut visio non exprimit comparationem connaturalis formæ ad intellectum, ita nec lumē exigit connaturalem compositionem, sed solùm obedientialem ad facultatē natiuam.

Corollariū ex prælibatis

15 Quare, ex dictis infertur; quòd sicut, si Deus accidens spirituale componere posset substrato materiali; id per distinctam actionem præstaret ab ea, qua accidens spirituale produxisset.

Quia sicut spirituale accidens, ob excellentiorem eleuatioremque gradum essendi, non posset præcontineri in subiecto materiali, tanquam in substrato eductionis; sic nec fieri talis accidentis spiritualis esse posset essentialiter dependens à subiecto corporeo, nec compositio ad substratum corporeum.

Ita accidens supernaturale, prout supernaturale est, sicut non præcontinetur intra substratum ordinis naturalis, tanquam intra subiectum eductionis; sic nec fieri accidentis supernaturalis præsefert essentialiter compositionem, & dependentiam à subiecto naturali; sed talis concretio; & compositio præstatur ab alia actione realiter distincta.

Amplior elucidatio præmissorum.

Quod explicatur in ea hypothesi, quòd Deus nullam substantiam spiritualem creasset; produceret tamen accidentia spiritualia in substratis materialibus. In ista igitur suppositione, accidentia spiritualia nulli substrato componerentur connaturaliter, sed tantùm obedientialiter; nec etiam educerentur ex potentia subiecti materialis, sed crearentur: & postea altera actione corporeo substrato coniungerentur. Quod exemplum, ni fallor, concinnè explanat antiquorum Theologorum sententiam, dum respuunt eductionem habituum supernaturalium ex potentijs naturalibus; eò quòd intra illarum eminentiam nō pręhabeantur.

Excursio cōtra doctrinā Scoti ab eductionē actuū supernaturalium.

16 Sed videtur tota præcedens doctrina corruere; ob eductionem actuū supernaturalium; quos tamen educi, & non creari, apertè edocet Scotus, in 1. *sent. dist.* 17. *q.* 3. §. *Ad primum respondeo, n. marg.* 34. vbi inquit.

Scotus

Ad tertium dico; quòd actus iste non creatur, loquendo propriè de crea-

Scotus

creatione; tum quia respectu eius concurrit aliqua causa secunda actiua; creatio autem est solius agentis primi sine causa secunda. Tum, quia hic præsupponitur aliquod receptiuum ipsius actus, puta voluntas; in creatione autem nihil susceptiuum præsupponitur.

Quando igitur dicitur, quòd omne supernaturale creatur; si concedatur de omni actu primo supernaturali, non oportet concedere de supernaturali, qui est actus secundus: quia ad ipsum cócurrit potentia creata, & in ratione actiui aliquomodo, & in ratione receptiui.

Tamen potest dici supernaturalis ratione formæ siue habitus concurrentis ad eius productionem; licet non immediatè creetur.

Cōmētarius liter. Scoti

17 Vbi duo præstat Scotus; & quòd supernaturalitas actus non congruat illi prout comparatur ad substratum eductionis, sed ad habitum infusum, qui nullatenus præhabetur intra causalitatem eductiuam alicuius principij creati; & in hoc firmat Scotus eam sententiam de supernaturalitate entis, quam expendimus, sub numer. 9. subijcit deinde, quòd actus supernaturalis non creetur, sed educatur; quod pronuntiatum labefactare videtur nostram de supernaturalitate sententiam.

Ex præmissa enim doctrina sequens erumpit obiectio.

Obijcitur ad hominem

Actus eliciti ab habitibus per se infusis sunt simpliciter, & intrinsecè supernaturales; & tamen educuntur ex potentijs vitalibus, quæ non solùm sunt subiecta in quo, sed etiam ex quo, talium actuum; seu quod in idem recidit, non solùm sunt subiecta inhæsionis, sed etiam eductionis.

Atqui subiectum eductionis, prout à subiecto inhæsionis condistinguitur, præsefert virtualem continentiam formæ educibilis; igitur actus vitales supernaturales præhabentur intra eminentiam facultatum naturalium. Ac proinde conceptus supernaturalitatis positus non est (vt contendebamus,) in hoc, quòd supernaturalis forma nullatenùs concludatur intra ambitum, seu cótinentiam virtualem alicuius facultatis creatæ.

Eliditur oppositio

18 Respondetur; ex dictis præsentem ictum infringi; autumauimus enim, de ratione formæ supernaturalis, (prout supernaturalitatem sibi asciscit,) esse, vt intra alicuius facultatis creatæ eminentiam in genere causæ materialis eductiuæ non præcontineatur.

Non tamen iuimus inficias; supernaturali formæ talem virtualem inclusionem in naturali principio accedere posse ex alia ratione, quàm ex conceptu supernaturalitatis. Sicut & actibus supernaturalibus congruit; quòd intra natiuam eminentiam facultatum naturalium præcontineantur, tam in ratione causæ efficientis inchoatæ, quā in ratione causæ materialis eductiuæ: non tamen sub conceptu supernaturalitatis, sed sub prædicato vitalitatis, quod ab intraneo, & coniuncto principio trahitur, in quo præcontinetur. Vnde fit, vt omnes actus vitales supernaturales non creentur, sicut habitus per se infusi: sed educantur ex potentia natiua facultatis vitalis.

Instatur vltra cōtra nostrā sententiam.

19 Sed vrgebis; contra actuum vitalium eductionem retorqueri eamdem oppositionem, quæ contra habituum per se infusorum eductionem militat. Quia cùm huiusmodi actus sint intrinsecè supernaturales; igitur referunt habitudinem exuperantiæ supra ordinem vniuersæ naturæ creatæ & creabilis: ac proinde non concluduntur intra virtualitatem alicuius potentiæ vitalis.

Actus supernaturales nō educūtur quà supernaturales, sed quà vitales

Respondetur; actus vitales non præhaberi eminenter, atque adeo nec educi, quà supernaturales, sed quà vitales; quare semper stat; formam, prout supernaturalem, exuperare totius creatæ facultatis eminentiam.

Simili ratione, qua obstat enti spirituali, ob eleuatiorem gradum essendi, præhaberi eminenter intra virtualitatem agentis corporei; cùm tamen non repugnet talis præcontinentia entis spiritualis in agente materiali, (verbi gratia speciei intelligibilis in phantasmate corporeo,) ob aliam rationem, ob quam connexum sit ens spirituale cū agente corporeo in quarto modo perseitatis.

Cõfirmatur ex Scoto.

Quòd satis referant præmissa illa verba Scoti. sub n. 16.

Scotus

Quando dicitur, quòd omne supernaturale creatur; si concedatur de omni actu primo supernaturali, non oportet concedere de supernaturali, qui est actus secundus; quia ad ipsum concurrit potentia actiua creata, & in ratione actiui aliquo modo, & in ratione receptiui.

Vbi Scotus non aperit dependentiã eductiuam actus secundi supernaturalis, nec eam producit ex ratione formæ accidentalis; cuius fieri sit essentialiter componi ad subiectum, & ab illo pendere. Nec etiam talem dependentiam eductiuam adscribit prædicato supernaturalitatis, nisi quatenus trahitur ad rationem operationis viuæ, vel actus secundi potentiæ nativæ, & vitalis. Ob quam comparationem, sicut præhabetur eminentialiter, saltim initialiter, & inchoatè intra virtualitatem effectiuam potentiæ naturalis; (intra quam nullatenus præcontinetur ens supernaturale in actu primo,) ita & præcontinetur intra facultatem natiuam in genere causæ materialis eductiuæ. Vnde actus secundus vel operatio vitalis supernaturalis non exigit, quòd sit terminus eductionis, quà ens supernaturale est formaliter, & præcisè; cùm vt sic referat eleuatiorem gradum essendi, & habitudinem exuperantiæ supra totum naturæ ambitum, & virtualitatem causalem illius; sed quia sit actus secundus potentiæ vitalis.

Infringitur instantia opposita

Neque aliquid facessit illa obiectio, de omnimoda identitate ex natura rei prædicati vitalitatis cum prædicato supernaturalitatis in actu visionis; quò fit, vt si visio, quà vitalis est, præcontineatur intra eminentiam intellectus, ex cuius etiam potentialitate extrahitur per actionem eductiuam: ita etiam visio, prout supernaturalis est, eamdem etiam actionem eductiuam non terminare nõ possit.

Quia, si hæc oppositio aliquid ageret, etiam obtineret, verbum mentis, prout repræsentatiuum est obiecti, respondere intellectui; eò quòd tribuatur facultati intellectiuæ, prout est qualitas vitalis; & prædicata vitalitatis, & repræsentationis, à parte rei non differant.

Quod etiam vrget in specie impressa, in qua repræsentatio, & spiritualitas, in eamdem coincidunt formam per realem identitatem; & tamen ita absurdè tribueretur per accommodationem phantasmati spiritualitas, sicut & intellectui imago obiecti.

Exaratur doctrina præcedens.

Vnde, sicut non obstante identitate spiritualitatis, & repræsentationis in specie impressa, quæ à phantasmate corporeo effectiuè elicitur; verum est adstruere, phantasmati non suppetere vim elicitiuam effectus spiritualis, quà ens spirituale est, & eleuatioris ordinis, in illa communitate, & præcisione entis spiritualis, vt sic; quia aliàs conferre posset elicitiuè ad productionem alterius effectus spiritualis, qui non esset imago talis obiecti. Ita licet naturæ non congruat, eminentialitas præcontinentiua formæ vitalis supernaturalis (spectato supernaturalitatis gradu, qui euectior & eleuatior est supra totius facultatis natiuæ ambitum,) secus verò ob prædicatum vitalitatis. Sicut licet phantasmati non insit facultas ad effectionem entis spiritualis, quà spirituale est; congruit tamen vis inchoata ad imaginem spiritualem obiecti, non quà spiritualis, sed quà imago est. Et qualiter verbum mentis, vt exprimens vitam intentionalem in actu secundo, non comparatur ad principium extrinsecum; & sub ratione imaginis obiecti, non refertur ad principium viuum, sed ad obiectum; non obstante identitate reali vitalitatis, & repræsentationis. Ita nec absimili ratione, supernaturalitas actus, quà supernaturalitas est, non connotat substratum aliquod eductionis, sed solum principium extrinsecum supernaturale; & quà vitalis est, refert compositionem, & emanationem a principio viuo.

Et sicut species intelligibilis (spectato gradu entis spiritualis exuperante omnem præcontinentiam virtualem entis corporei,) non præhabetur intra eminentiam phantasmatis; præcontinetur tamen, ob prædicatum imaginis obiecti.

Ita nec actus supernaturalis, quà

(qua ens supernaturale,) concludi potest intra eminentiam passiuam,& causalitatem substrati (ex quo)vel eductio his entis naturalis ; benè tamen ex ratione viuæ operationis,vel actus secundi potentiæ vitalis.

Quare sicut ens spirituale,ex ratione illa eleuationis , quam exprimit supra ens corporeum , exigit , quòd inquantum ens spirituale , non præcontineatur intra virtualitatem entis corporei;quamuis illi non obstet præcontinentia in agente corporeo ex alia ratione repræsentationis, quæ non exprimit exuperantiam eleuatioris gradus entis spiritualis , imo connexa est in quarto modo perseitatis cum obiecto materiali,quod repræsentatur per speciem spiritualem ; ita suppari omnino ratione de vitalitate , & supernaturalitate actus secundi phylosophandum est.

Obijcitur, quòd etiã cõpositio actuũ supernaturaliũ ad facultates natiuas sit obedientialis.

20 Si autem instes vlteriùs; ideò habitus per se infusos creari; quia illorum compositio ad potentias vitales non est connaturalis, sed obedientialis . Sed etiam concretio actuum intrinsecè supernaturalium cum his facultatibus , à quibus eliciuntur , non est connaturalis ; alias tales actus non essent formæ intrinsecè supernaturales , sed naturales: ergo est coniunctio obedientialis ; ac proinde erunt termini creationis , & non eductionis. Cùm autem actus vitales prodeant effectiuè à potentijs vitalibus;fieret,vt aliquid creatũ esset principium instrumentale creationis; quod est contra Scoti,& communem Theologorum mentem.

Resp. cõpositio operatio nũ supernaturaliũ ad facultates natiuas est connaturalis

Respondetur ex his , quæ in 2. articul. præcedentis subdistinctionis tradidimus , *sub numer.* 17. *&* 20. quòd ad actus vitales , licet sint intrinsecè supernaturales ; datur naturalis inclinatio ; eò quòd præhabeantur , ob conceptum vitalitatis , intra eminentiam facultatis viuæ , à cuius influxu , & attentione animæ connaturaliter conseruantur : quò fit, vt compositio ad potentias vitales non sit suis actibus præternaturalis,aut obedientialis,sed connaturalis.

Quod discrimen inter actus supernaturales , & habitus per se infusos , innititur assertioni ab omnibus receptæ ; sicut enim apud omnes in confesso est , potentias vitales ab intrinseco conari in actus supernaturales , & non in habitus : quid mirum , quòd ob tendentiam istam aptitudinalem natiuam , quam potentiæ præseferunt ad suos actus supernaturales , talis compositio ad naturales potentias sit ipsis actibus , prout vitalibus , connaturalis : cùm tamen habitibus per se infusis non congruat connaturalis compositio ad potentias.

Opponitur absurdũ cõtra nostram sententiam

21 Vltimò tandem oppones ex nostra sententia illud absurdum inferri,quòd omnes Angelicæ substantiæ essent intrinsecè supernaturales ; eò quòd intra nullius facultatis creatæ eminentiam præcontineantur ; nec in genere causæ materialis , nec efficientis , sed à Deo per creationem emanent.

Obtunditur obiectum

Respondetur; quòd supernaturalitas à naturis Angelicis non remouetur ob inclusionem virtualem in aliquo principio materiali , aut efficienti creato; sed quia ipsis connaturales ac debitæ sint naturales formæ appetitionis,& intellectionis obiectorum naturalium, sicut & animæ rationali: illa autem substantia intrinsecè supernaturalis esse non valet, cui debita est adiunctio,compositio ve,naturalium actuũ, proportionatusque concursus ordinis naturalis ad producta etiam naturalia.

Alia resp.

Vel respondetur aliter,quòd ideò Angelus non est substantia supernaturalis;quia illi debitæ non sint virtutes operatiuæ,quæ ob supernaturalitatẽ intrinsecam,præhaberi nequeũt intra potẽtialitatẽ eductiuã alicuius entis participabilis. Sicut è cõtra,si possibilis esset aliqua substãtia totalis, & cõpleta, cui debitæ essent formæ supernaturales vel ex cuius potentia eductiua extraherentur formæ supernaturales ; quà supernaturales; talis substantia esset intrinsecè supernaturalis.

Alia oppositio

22 Si verò obtrudas ; saltim ex dictis animæ rationalis supernaturalitatẽ inferri; eò quòd ipsa sit actus potẽtiæ materiali cõpositus; & tamẽ nec in genere causæ materialis eductiuæ, nec in genere causæ efficiẽtis , intra aliquã creatã naturam virtualiter inclusus.

Infringitur

Respondetur ex dictis in initio huius articuli *sub num.* 1. quia hic non proceditur , nisi de formis substrato

indebitis, anima verò rationalis, & illius creatio debita est corpori vltimis dispositionibus affecto, ita vt miraculosa esset non infusio talis formæ, vt inibi asseruimus.

Subiungo etiam; quòd non implicat contradictionem, quòd anima rationalis educatur ex substrato aliquo vel potentiali ordinis spiritualis; sicut nec obstat de absoluta Dei potentia quòd detur substantia spiritualis composita ex partibus quasi integralibus, vel essentialibus. De quo nos aliqua supra in *controuers. 2. de Vnitate Dei, artic. 4. à num. 36. vsque ad 38. inclusiuè.* Quo dato, licet talis animus eductus ex potentialitate substrati spiritualis, esset alterius speciei; (eò quòd non constitueret aliquod totum, vel compositum sub prædicato corporis, sed sub prædicato spiritus,) sed non inferretur inde, quòd ille actus esset supernaturalis intrinsecè, eò quòd componatur spirituali substrato. Habetur ergo quòd non obstet animæ rationali, vel alteri actui substantiali, qui sit præstantior quàm anima rationalis, quòd præcontineatur intra causalitatem eductiuam alicuius potentialis; ac proinde quòd actio productiua sit actio cōpositiua talis formæ ad potentiam spiritualem. Atque adeò talis actus substantialis non esset intrinsecè supernaturalis; siquidem non exuperaret omnem præcontinentiam eductiuā totius ordinis naturæ.

Alia solutio valde probabilis

Sed iam ad expendendā substantiæ supernaturalitatem transeamus.

Proponuntur fundamenta neotericorum contendentium possibilitatem substantiæ supernaturalis.

23 Discussa ratione supernaturalium formarum accedit expendenda substantiæ supernaturalis possibilitas: quam neoterici aliquot defendunt, licet eam typis mandatam non reperiam. Quia Ludouicus Molina, 1. *part. quæstion. 12. art. 5. disput. 2.* & Maior, *in 4. distinct. 49. quæstion. 4.* dubij hærent; nec constanter rem definiunt. Cui placito suffragari videtur Scoti pronuntiatum, quod infra *sub num. 45. transcribimus ex 2. sentent. distinction. 23. quæst. vnica*, vbi ait Scotus; quòd magis propter authoritates sanctorum sustineat; non esse producibilem voluntatem impeccabilem per naturā, quæ vnitiuè, vel per realem identitatem, cōtineat formam supernaturalem gratiæ, & charitatis.

[An sit possibilis substātia supernaturalis?]

Molina.

Maior.

Sed non fauet Scotus opinioni affirmatiuæ; nec eleuat constans Scoti iudicium pro parte negatiua, quòd illi se adhærere pronuntiet, magis propter authoritates sanctorum; cùm potius negatiuam sententiam firmet, & fulciat Scotus, dum eam Sanctorum testimonijs communitam censet, argumenta in oppositum diluens. Deinde, quòd prædictam sententiā de improducibilitate naturæ impeccabilis, vbiq; sustinet Scotus adi loca ex fide transcripta *à n. 41. vsq; ad 45. & n. etiam 53.*

Non fauet Scotus opinioni affirmatiuæ.

Circa titulum verò quæsiti, illud obseruandum æstimo; quòd cum intrinsecæ supernaturalitatis conceptum positum iri autumauerimus in hoc, quòd intra nullius substrati eductiuam causalitatem præhabeatur; ex quo sequi videtur, vt omnino conuellatur ratio dubitandi circa possibilitatem substantiæ supernaturalis: cùm substantia, à toto genere, non connotet substratum eductionis, si talis substantia totalis, & integra sit. Adhuc tamen eo dato, procedit dubium, patetque dissertationis campus; an sit possibilis aliqua substantia vendicans, à sua ratione intrinseca, prædicata illa formarum, quæ non præhabentur intra eminentiam eductiuæ causalitatis entis creati. Verbi gratia, an sit possibilis substantia, quæ à ratione intrinseca, importet virtutem ac energiam supernaturalem habituum luminis gloriæ & charitatis, qui ob supernaturalitatē intrinsecā nullatenus præhabētur intra virtualitatem substrati eductionis alicuius entis participati? vel creabilis?

Referatur titulus quæsiti.

Quòd autē sit possibilis substātia, cui sit cōnaturale lumē gloriæ, & alij supernaturales habitus: suadetur sic.

Primò: quia non apparet implicatio, cur prædicatum tale supernaturalitatis

coeat

1. ratio pro opinione affirmante.

coeat in identitatem, cum prædicato accidentis, quod imperfectius est prædicato substantiæ; & cum gradu substantiæ in coniunctionem identicam, conuenire non valeat. Tum vel maximè; quia de facto gradus supernaturalitatis formæ substantiali copulatus extat in modo hypostaticæ vnionis ad verbum, qui essentialiter est substantialis, & supernaturalis.

Cõfirmatur.

Deinde; esto quòd implicatoria esset integra, & completa substantia supernaturalis; hucusque tamen ostensum non est, non esse possibilem substantiam aliquam partialem, seu per modũ actus, substrato alicui naturali partiali cohærentem, licet sit diuersi ordinis ab illo, sicut & anima rationalis, quæ spiritualis est, materiali substrato cõponitur; & lumen gloriæ, qui est habitus intrinsecè supernaturalis, cõiungitur facultati natiuæ intellectus.

2. ratio ostēdens nõ implicare contradictionē talis substãtiæ possibilitatem.

24 Secundò proceditur; quia non perstat repugnantiæ vestigium, in hoc, quòd Deus intellectum aliquem immaterialissimum, actualissimumque producat, in quo tanquam in eminentiori vnitiorique facultate coniungat vim eam agendi, quæ ex intellectu, & lumine gloriæ tanquam ex duplici comprincipio partiali coalescit; cùm enim adæquatum illud principium visionis, quòd ex intellectu, & lumine tanquam ex duobus compartialibus causis cointegratur, non præsefeferat infinitudinem: non liquet, cur virtutem illam, quasi in duobus comprincipijs dispersam, ad cuiusdam principij eminentiam, & vnitatem colligere non valeat? Non retenta vnitate specifica inter intellectum illum creabilem, & principium istud adæquatum visionis, quod ex lumine, & intellectu, tanquam ex concausis essentia, & ordine diuersis, componitur.

Quia, si ille intellectus nancisceretur prædicata vitalitatis, & supernaturalitatis, eadem specie cum his, quæ sibi vendicat coniunctum ex intellectu, & lumine; fieri non posset, vt eadem distinctio, & compositio realis, intellectui illi supernaturali non accederet, quæ de facto competit principio visionis. Non tamen repugnaret intellectus essentialiter supernaturalis, & vitalis; si vitalitatis & supernaturalitatis prædicata essent alia secundùm speciem ab his, quæ de facto imbibit adæquatũ principium visionis.

Fulcitur ratio precedēs.

At, ostendi non potest, ab illimitatissima virtualitate, & eminentia Dei trahi non posse alias, & alias, rationes vitalitatis, & supernaturalitatis, specie dissitas; igitur, nec quòd creari non valeat intellectus aliquis eleuatioris gradus, qui sub vna simplici vi, agendique ratione vitali supernaturali, non præseferat, quidquid de facto sub facultatibus realiter, & specie discretis, importat adæquatum principiũ visionis.

Firmatur probatione Scoti.

Hæc ratio petitur ab Scoto *in 2. sen. dist. 23. q. vnica sub num. margin. 2.* vbi habet ita.

Scotus.

" *Deus potest facere creaturam impeccabilem per gratiam; ergo & per naturam. Antecedens patet de Angelis confirmatis. Consequentia probatur; quia Deus potest facere in creatura quidquid non repugnat limitationi creaturæ: sed non repugnat naturæ limitatæ, quòd Deus creet aliquam creaturam, in qua vnitiuè contineatur perfectio charitatis vel gratiæ. Charitas enim est quid finitum, sicut & gratia & ideò non possunt facere creaturam infinitam, licet vnitiuè contineantur in ea & ita videtur, cùm Deus possit, omni creatura data, nobiliorem creare, quòd possit creare creaturam in tali gradu entitatis, quòd vnitiuè contineat perfectionem charitatis, & gratiæ.*

Item ex reportatis.

Idem habet in Reportatis Parisiensibus, *in 2. sen. dist. 23. q. vnica, argument. 4. Voluntas per gratiam potest fieri impeccabilis; igitur Deus potest facere vnam voluntatem aquè nobilem per naturam: quia sicut potest creare voluntatem, & deinde gratiam, ita potest gratiam concreare, ita quòd voluntas contineat charitatem vnitiuè: vel aliqua natura creata potest continere charitatem, & gratiam vnitiuè; quia Deus potest facere, quod non claudit contradictionem; sed addendo talem perfectionem voluntati, etsi essent idem identitate, vel vna natura cõtineret illa duo, adhuc ista esset finita; quia ex finitis perfectionibus non fit aliquid infinitæ perfectionis. Et non esset repugnantia, quare non posset fieri à Deo, nisi propter infinitatem;*

Scotus

igitur potest creari voluntas intrinsecè ita perfecta, sicut est voluntas cum gratia.

Cōfirmatio possibilitatis substantiæ supernaturalis.

25 Confirmatur; quia innegabile est, quemlibet intellectum creatum inchoatam initialemque vim sortiri respectu Dei, vt clarè visibilis; aliàs enim Deus, vt clarè visus, extraheretur à tota latitudine obiecti adæquati intellectus; ac proinde fieret, vt nec de absoluta Dei potentia Deus inspici posset ab intellectu creato; sicut & ob eamdem rationem potentia visiua eleuari non potest ad visionem Dei: quia nec initialiter conatur in obiectum intelligibile.

Agiturquòd talis substātia non esset actualitatis infinitæ.

Atqui vis ista initialis, vt constituatur proportionatum principium visionis, non expectat a Deo virtutem seu facultatem aliquam infinitam, sed supplementum quoddam limitatæ perfectionis; quale est lumen gloriæ, quod nō extrahit potentiam naturalem à proprio obiecto, cum intra proprij obiecti terminationem perficiat, & eleuet facultatem natiuam. Ergo cùm Deus potentiam quamlibet intra obiecti ambitum magis, & magis vsque in infinitum perficere posit; cur, rogo, obstabit, vt facultatem aliquam intellectiuam eius actualitatis eliciat, quæ per vim natiuam conferat, quidquid ab aduentitio habitu peti potuisset?

Ratiotertia quòd nō implicet intellectus humanus qui à natiua vi comprehendat Angelum

26 Arguitur tertiò; quia intellectus humanus posset auxilio supernaturalis ordinis eleuatus supremum Angelum comprehendere; at non contradicit absolutæ Dei potestati producere mentem aliquam humanam æqualis facultatis apprehensiuæ cum composito illo ex intellectu, & auxilio supernaturali, quod Angelum vsq; ad comprehensionē percalluit: igitur nec implicabit creatio alicuius intellectus, cuius facultas natiua æquipolleat coniuncto illi, quod ex intellectu, & lumine gloriæ cōstituitur.

Quia si obstaret, maximè ob luminis supernaturalitatem, quæ implicet à vi qualibet natiua & intranea exæquari sed auxilium illud, quod humanum intellectum vsque ad comprehensionem Angeli supremi eueheret, etiam supernaturalitatem intrinsecam præseferret. Aut igitur asserendum est, Deum producere non posse intellectum aliquem naturalem, qui compositi illius ex intellectu, & auxilio supernaturali, acumen & pernicitatem adæquet, quod videtur friuolum; aut astruenda est possibilitas alicuius intellectus, qui natiua vi tantum conferat ad visionem, quātum intellectus noster lumini compositus.

Roboratur ratio præcedens

Accedit deinde; quòd non ostenditur, quare prædicatum substantiæ supernaturalis, quod in Deo formaliter eminet, minus communicabile sit, quàm prędicata, spiritus, viuentis, & attributa alia, scientiæ, charitatis, &c. Quæ licet à creaturis non participentur in ea plenitudine illimitationis, quæ Deo inest; communicantur tamen sub conuenienti, & proportionata contractione.

Confutantur inefficaces implicationes impossibilitatis substantiæ supernaturalis.

Examen rationū cōtra possibilitatē substātiæ supernaturalis.

27 ANtequam communem sententiam, quæ possibilitatem substantiæ supernaturalis reijcit, optima Scoti probatione fulciamus; aliquæ implicationes contradictionis expēdendæ sunt quæ ignauiter aut inefficaciter oppositam opinionem adoriuntur.

1. probatio, quæ tribuitur S. Tho.

Prima ratio in discussionem vocanda talis est; virtus apprehensiua sequitur naturam, cuius est affectio, atque adeo antecellere non potest modum immaterialitatis sui subiecti; igitur cùm nulla sit producibilis creatura, quæ sit actus purus in essendo, ita nec in intelligendo. Ergo nequit, à se, & à natiua virtute, proportionari infinitæ puritati & immaterialitati Dei, non solùm in ratione entis, sed etiam in ratione intelligibilis; ac proinde per facultatem natiuam nequit Deum connaturaliter intueri. Hæc ratio tribuitur Diuo Thomæ, 1. *part. quæst.* 12. *art.* 4. quam sequitur & propugnat Soarius, 1. *p. lib.* 2. *ca.* 9. Arrubal, 1. *p. q.* 12. *disp.* 21. *capit.* 3. Machinus, *disp.* 16. *sect.* 8. §. *Tertia ratio est.*

Defendunt illam. Soarius. Arrubal. Machinus.

Excutitur ab Scoto.

28 Sed validas patitur expugnationes, in primisque impetitur ea, quæ producitur à proportione intellectus actuati habitu luminis gloriæ ad intuitionem Dei. Quam nobis suppeditat Scotus textu infra apponendo, *sub numer. margin.* 39.

Scotus

" *Si hoc est verum; tunc nec cum lumine gloriæ, vel quocunque habitu, esset possibile creaturæ videre Deum.*
" *Quia esse Dei excedit modum essendi ipsius; imo totum istud, intellectum, & habitum, & lumen.* Quia ab omni schola intellectus lumini supernaturali compositus astruitur proportionatum principium visionis; at cointegratio illa principij visionis ex intellectu, & lumine, non adæquat simplicitatem, & immaterialitatem intelligibilitatis diuinæ; cùm compositius sit principium istud proportionatum visionis, quod ab omnibus Theologis asseritur, quàm si renuntiaretur aliquod principium physicè simplex & irresolubile in partes realiter discretas; quatenùs intra natiuam facultatem ambiret principium supernaturale, cui de facto respondet habitus luminis, tanquam supplementum ab extrinseco principio petitum, cum reali discretione talis habitus à facultate intellectus, cui componitur. Ergo exilis, & infirma est improbatio possibilitatis intellectus intrinsecè supernaturalis quæ petitur ab improportionalitate intellectus respectu immaterialitatis, & simplicitatis Dei.

Defensio Soarij pro ratione S. Thomæ.

29 Varia comminiscuntur Thomistæ, vt ab his se expediant. Respondet Franciscus Soarez *loco citato, numer. margin.* 13. id intercedere discriminis inter lumen gloriæ, & intellectum ab intrinseco supernaturalem, quòd intellectus intrinsecè supernaturalis esset completum principium visionis ex parte potentiæ: lumen verò gloriæ non est adæquatum principium visionis, sed additamentum complens initialem, & inchoatam facultatem intellectiuam.

Refellitur Soarius.

At, quis non videat, Soarium vi oppositionis Scoticæ profligatum rationem Sancti Thomæ deserere, & ad alia effugia declinare? Etenim probatio Sancti Thomæ non contendit impossibilitatem intellectus supernaturalis secundùm essentiam, eò quòd esset completius, aut incompletius, principium ipso habitu luminis; sed quia nequeat proportionari simplicissimæ & immaterialissimæ intelligibilitati diuinæ.

Deficit Soarius à probatione S. Thomæ.

At magis recedit à simplicitate & immaterialitate Dei coniunctum illud, quod constituitur ex intellectu, & habitu luminis; quàm intellectus ille, qui per suam essentiam referret supernaturalitatem. Eò quòd intellectus, & lumen, realem, & physicam adeant compositionem; intellectus verò essentialiter supernaturalis tantùm esset metaphysicè compositus. Ergo (spectata formalitate probationis Sancti Thomæ,) minorem improportionem sortiretur respectu puritatis, & simplicitatis Dei, intellectus essentialiter supernaturalis; quàm intellectus supernaturalis per accessum formæ ab illo realiter discretæ, ac proinde & realiter compositæ.

2 defensio fundamenti Thomistarum ex Arrubal.

30 Aliter prædictæ oppugnationi occurrit Arrubal *loco citato. cap.* 5. *numer. margin.* 14. quòd proportio ea, quam exigit Diu. Thomas inter facultatem cognoscitiuam, & ipsum obiectum, quoad rationem immaterialitatis, & simplicitatis; tantùm procedit inter facultatem apprehensiuam obiecti, & ipsum obiectum, prout apprehenditur à tali facultate; non tamen inter principium efficiens non cognoscitiuum, vel non apprehensiuum, & obiectum illius. Vnde accedit, vt maior proportio exigatur inter intellectum natiua vi apprehendentem Deum, & ipsum Deum apprehensum; quàm inter lumen gloriæ, & ipsum Deum. Quia lumen gloriæ, licet sit principium proportionatum elicitiuum visionis, attamen non est substratum visionis ab illa denominatum intrinsecè; sicut enim lumen gloriæ non recipit visionem, vt causa materialis eius, ita nec denominatur à visione; tanquam à forma intrinseca; quare nec Deum inspicit. Quò fit, vt non exposcat eam proportionem cum Deo in ratione immaterialitatis, & simplicitatis, quam exigit facultas intellectiua; quæ non solùm est principium visionis in genere causæ efficientis, sed etiam in genere causæ materialis, & etiam substratum denominationis; cùm constituatur intellectus, ac denominetur, *videns Deum*, à forma visionis illi intrinsecè composita.

31 Verùm; ista, licet fucum quemdam ingeniositatis exhibeant; inania tamen apparent & futilia. Quia certo certius est, intellectum compositum lumini esse proportionatum substratum denominationis respectu visionis; licet enim intellectus, vt coniunctus lumini, (reduplicatiuè loquendo) non denominetur à visione; seu quòd in idem recidit, licet compositio illa luminis, & intellectus, siue nexus vtriusque concausæ non denominetur, *videns Deum*: cum talis counitio non sit vitalis, vt potequæ non pendens a conatu, & attentione animæ, ac proinde nequeat esse subiectum operationis viuæ (vt viua est formaliter,) qualis est visio. Attamen, intellectus lumini coniunctus (specificatiuè loquendo, id est natiua facultas, quæ lumini composita extat, licet non prout subit compositionem,) est proportionatum materiale, & subiectum denominationis formæ visionis: proportionatè enim Deum videt ea facultas, quæ habitui luminis coniungitur. Igitur intellectus lumini compositus, qui est substratum visionis, a qua denominationem videntis accipit, non est facultas improportionata secundùm rationem simplicitatis, & immaterialitatis cum obiecto visionis.

[margin: Refellitur lusdicendi Petri de Arrubal.]

Sed intellectus est compositum quoddam metaphysicum; ergo ad proportionatam attingentiam Dei in ratione obiecti clarè visi non requiritur, (vt contendebat Sanctus Thomas,) quòd facultas apprehensiua, & quæ est substratum denominatum a visione, sit in eodem gradu puritatis & immaterialitatis cũ Deo: siquidem Deus, tam in ratione entis, quã in ratione intelligibilis, omnem compositionem ablegat.

[margin: ...atur proportio inter facultatem apprehensiuã ...rfectam lumine gloriæ ...r ipsum ...eum]

32 Præterea; intellectus, qui est subiectum denominatum à forma visionis, licet vt substratum denominationis (reduplicatiuè loquendo,) non exprimat physicam compositionem cum forma luminis; eam tamen importat specificatiuè. Id est intellectus, qui denominatur videns Deum, adit physicam compositionem cum lumine gloriæ; quãuis vt denominatur à visione, (reduplicatiuè loquendo) non referat talem cõiunctionem. Sed Deus nulla ratione sustinet aliquem conceptum compositionis realis & physicæ; ergo falsò astruitur proportionatum materiale denominationis formæ visionis, & obiectũ clarè visum, esse in eodem gradu immaterialitatis & simplicitatis.

[margin: ...ltera cõfutatio ostentis proportionè inter ...biectũ denominatũ à ...isione & ...itatem ...sam.]

Deinde; intellectus, vt compositus visioni, attingit proportionatè immaterialitatem & puritatem Dei, tam in esse entis, quàm in esse intelligibilis, tãquam subiectum denominationis; igitur tendentia apprehensiua, & obiectũ apprehẽsũ, nõ debét eũdẽ simplicitatis & immaterialitatis gradũ nãcisci. Siquidẽ intellectus, vt actualiter, & vitaliter tẽdens in Deum per notitiam apprehensiuam, & vt substratum denominatum a forma visionis, inuoluit physicã cõpositionem ex actu intellectionis & facultate intelligendi.

[margin: Impugnatur Arrubal 3.]

33 Secunda ratio implicationis possibilitatis substantiæ supernaturalis assignatur a Machino, 1. *part. dispu.* 16 *section.* 8. §. *Aliter etiam à priori probari pot est conclusio.* Quã etiam insinuat Arrrubal, *disp.* 21. *cap.* 6. *num.* 20. quæ talis est.

[margin: Alterũ placitũ circa implicationem substãtiæ supernaturalis. Machinus Arrubal.]

Cùm supernaturale referat habitudinem excellentiæ ad naturam; id erit intrinsecè supernaturale, quod euincit, & præcellit totius naturæ conceptum. Sed natura, apud Aristotelem, est principium motus & quietis; igitur id erit ens intrinsecè supernaturale, quod exuperat principium motus & quietis; seu cui repugnat adire operationem realiter distinctam a facultate operatiua; vel quiescere ab influxu etiam realiter distincto à principio agendi.

[margin: Quid exprimat natura inquãtũ exuperatur ab ente supernaturali?]

Atqui, implicat aliquod ens creabile, cui non congruat esse principium motus & quietis; aliàs enim dari posset aliquod ens finitum, cuius essentia esset sua operatio, sicut Deus: cùm ab infinitudine Dei per essentiam trahatur, vt non sint in Deo aliud, & aliud, vis operandi, & actualis operatio; igitur, & contradicit conceptus supernaturalitatis substantialis.

34 Sed hæc ratio, dum aperit conceptum supernaturalitatis per habitudinem excessus ad naturam in ea acceptione vsurpatam; manifestè falsum assumit. Fieret enim, vt omnes habitus per se infusi non essent intrinsecè supernaturales; eò quòd, si diffinitio naturæ ad eam latitudinem extendatur, vt sit principium cuiuslibet operationis realiter

[margin: Eneruatur præcedens ratio sentiendi]

ter condiscretæ à principio operante: cùm habitus per se infusi sint vera, & realia principia actuum supernaturalium, sequeretur, quòd essent naturales facultates.

Occursus pro expositione naturæ in quantũ est infra eleuationẽ entis supernaturalis

35 Si autem occurras; supernaturale non comparari ad naturam in ea vniuersalitate, quam vsurpat Machinus: eò quòd profligetur proposita instantia habituum supernaturalium: sed inquantũ accipitur pro principio cuiuslibet operationis immanentis, siue spiritualis, siue corporeæ, quam diffinitionem tradit Aristoteles, 2. *de Anima*, *cap.* 1. Quò fit, vt supernaturale, inquantùm exprimit connotationem naturæ, quam exuperat, accipiendum non sit in ea contractione, ita vt solùm præcellat naturam corpoream; alias enim Angeli, & accidentia quælibet spiritualia præseferrent supernaturalitatem intrinsecã. Nec supernaturale, vt est ens supra naturam, etiam accipi debeat, vt comparetur ad solam naturam creatã; quia fieret inde, vt quælibet natura creabilis esset intrinsecè supernaturalis; quod est absurdum.

Natura vt cõdistinguitur ab ente supernaturali est principiũ operationis immanẽtis, apud aliquos recentiores

Quare, reliquum est, vt supernaturale, (inquantùm inferens habitudinem excellentiæ supra naturam) connotet eam in tali communitate & abstractione; quæ exprimat principium operationis immanentis. Quia tamen dari non potest aliqua res creata, quæ non sit principium alicuius operationis immanentis, siue spiritualis, siue corporeæ; ita implicat aliqua res, quæ non sit natura. Cùm autem supernaturale importet comparationem excessus supra omne id, quod est natura; fit, vt nihil, quod sit principium actionis immanentis, pronuntiari queat ens supernaturale.

Expugnatur tali naturæ acceptio vt cõdistincte ab ente supernaturali

36 Præcedentem doctrinam diffusè confutat Herice *loco citato*, *capit.* 2. *numer.* 18. sed breui hac ratione expugnatur. Quia etiam habitus per se infusi sunt principia actionum immanentium, cũ eliciant intellectiones, & appetitiones supernaturales: igitur nõ erunt formæ supernaturales.

Fuga.

Dices, actus vitales nõ attingi ab habitibus per se infusis, quatenus immanẽtes & vitales; sed quatenus supernaturales.

Præclusio effugij

Sed contra; quia ad rationem naturæ, vel principij naturalis in forma accidentali non requiritur, quòd producat actus immanentes, prout vitales sunt; aliàs enim fieret, vt ratio naturæ non congrueret habitibus naturalibus, qui etiam non attingunt actus, prout referunt conceptum vitalitatis, cùm habitus naturales non sint qualitates vitales: igitur ad rationem naturæ sufficit, quòd sit principium actionum immanentium; ac proinde habitus per se infusi erunt naturales.

Alia oppositio

Occurres deinde; diffinitionem naturæ à Philosopho traditam non expendere rationem accidentis, sed tantùm naturæ substantialis; ac proinde à nobis inscitè ex tali diffinitione produci, habitus per se infusos esse ordinis naturalis; eò quòd simul cũ potentijs sint principia motus vitalis.

Diluitur

Respondeo; quòd si liceat diffinitionem Aristotelis, quæ aperit naturam quatenùs est principium motus physici, & sensibilis absque vllo fundamento ad Theologicas dissertationes de possibilitate entis supernaturalis transferre, quæ in Aristotelis vel cerebrum, vel somnium nec à longè inciderunt; cur integrum etiam nobis non erit, ex eadem diffinitione oppositam sententiam adoriri? Dum agimus, quòd si natura (prout opponitur toti seriei ordinis supernaturalis) est principium influxus realiter distincti à principio operante; habitus infusi attinebunt ad ordinem naturæ, eò quòd sint comprincipia simul cum potentijs motuum vitalium.

Instatur vltra

Præterea; quòd si prædicta ratio, quæ ex naturæ diffinitione producitur, de sola natura substantiali procederet: insufficiens esset; siquidem nõ redderet rationem, cur implicatoriæ essent facultates intellectiuæ & appetitiuæ supernaturales? Quæ in communi Thomistarum schola sunt potentiæ accidentales, seu accidentia de prædicamento qualitatis.

Scoti textus ad firmandam doctrinam praecedentem.

37 SED Libet vice coronidis textum Scoti adijcere; ex quo, tanquam ex loclupletissima penu plures alias oppugnationes præmissarum rationū, quas confutauimus, eruere liceat. Sic igitur inquit Scotus *in 4. sententiar. distinct. 49. quæst. 11. § Respondeo, num. marg. 3.*

Quidam doctor sic assignat ad hoc talem rationem. Nihil cognoscitur nisi per hoc, quod cognitum est in cognoscente, per modum cognoscentis, vel per modum naturæ suæ; ergo cognitio est in cognoscente per modum cognoscentis. Ex hoc sequitur sic; si modus essendi naturæ cognitæ excedit modum essendi ipsius cognoscentis; necessarium est ipsā cognitionem esse super naturam cognoscentis. Nunc autem modus essendi ipsius Dei excedit omnem creaturam, quia ille non potest esse modus essendi alicuius creaturæ; si ergo alicui creaturæ conueniat cognitio Dei, hoc erit supra modum naturalem cognoscendi creaturæ.

38 *Respondeo ad primam rationem primæ opinionis; quando dicitur; quòd nihil cognoscitur nisi per hoc, quòd cognitum est in cognoscente; concedatur suo modo essendi (in) scilicet per speciem obiecti, vel per habitum secundùm alios, vel per actum, non curo. Quando autem additur, quòd cognitum est in cognoscente per modum naturæ suæ; ex hoc habemus tantùm, quòd cognitio est perfectio proportionata naturæ cognoscentis, & quòd per cognitionem obiectū est proportionatum naturæ cognoscentis.*

Et quando dicitur, quòd si modus naturæ cognitæ, &c. Illud argumentum si debet valere, valet in virtute istius propositionis; quòd sicut se habet modus essēdi cognoscibilis, ad modum essendi ipsius cognoscentis; sic se habet intelligibilitas cognoscibilis ad cognoscentem. Sed hoc est falsum; quia cognitio potest esse obiecti alicuius habentis in se modū essendi superiorem, quàm sit modus essendi ipsius cognoscentis.

Immo si est verum; oportet secundū hoc concedere; quòd Angelus inferior nō posset cognoscere superiorem; quia modus essendi superioris excedit modum essendi ipsius inferioris.

39 *Præterea. Si hoc est verum, tunc nec cum lumine gloriæ, vel quocunque habitu, esset possibile creaturæ videre Deum. Quia esse Dei excedit modum essendi ipsius; immo totum istud, intellectum, & habitum, & lumen.*

Et ideò dico, quòd inter obiectum, & potentiam non oportet esse æqualitatem, sed quandam proportionem. Talia autem, inter quæ requiritur sola proportionalitas, possunt esse maximè dissimilia; vt patet de materia, & forma: similiter de actiuo, & passiuo.

40 *Sic est hic. Non enim requiritur inter obiectum, & intellectum, nisi proportio motiui ad mobile; obiectum enim se habet per modum mouentis potentiam: & inter talia magis requiritur dissimilitudo, quàm similitudo. Potētia enim capax est operationis tantùm respectu huius obiecti; & ideò proportionatur, si potentia est ex se elicitiua, sicut terminus operationis, & operatio: non sicut proportione quantitatiua, æqualia. Hoc similiter patet in alijs, ens ordinatum ad finem suum proximum, habet proportionem immediatam ad illum & tamen distat in infinitum à fine; nec tamen impedit hoc proportionem eius, quod est ad finem. Ad illud genus proportionis pertinet proportio obiecti, & actus.*

Hucusque Scotus, eo acumine rem discutiens, vt ad expugnationem modi sentiendi Thomistarum, de æqualitate immaterialitatis, & actualitatis inter cognitionem, & obiectum satis superque præstet; itaut Scoti rationibus nemo pro dignitate satisfecerit.

Marginalia: *Scotus* — *Fūdamētū Thomistarū apud Scotum.* — *Neruosæ oppositiones Scoti cōtra fundamētū præmissum* — *Vrgentur vltra.* — *Premit in cognitione Angeli superioris* — *Valida ratio ad hominem.* — *Inter obiectū & potentiā nō exigitur æqualitas, sed proportio* — *Proportio obiecti & intellectus est proportio motiui ad mobile* — *Rationes Scoti cōcludūt, & profligant*

Op-

Optima Scoti ratione ostenditur implicatio substantiæ supernaturalis.

Ratio præcipua ob quã implicet substantia supernaturalis.

41 PErspicax Scoti ingeniũ eam præstitit huius implicationis rationem; quæ ab omnibus ferè neotericis præfertur alijs hucvsque excogitatis, suppresso tamen Scoti nomine. Eam verò nobis tradit Scotus in suis collationibus, *vndecima collatione*, vbi disquirit: *Vtrum ad hoc, quòd intellectus noster videat Deum in præsentia, requirat lumẽ infusum?* Cæterùm, quòd impossibilis sit substantia, cui sint connaturales habitus per se infusi; disertè, breuiter tamen, expenditur à Doctore subtili, *in 4. sentent. distinct. 49. quæst. 11.* vterque tamen locus lectoris obtutui obijciendus.

Scotus

Sic ergo habet *in collatione vndecima. §. Contra; quòd non requiratur illud lumen ad disponendum intellectum, sub numer. 4.* editionis Cauelli.

Scotus

42 *Nec etiam videtur, quòd illud lumen requiratur ad disponendum intellectum in agendo; quia illud lumen erit totale principium agendi; aut partiale? Non totale; quia facit vnum per accidens cum intellectu, & sic intellectus diceretur actiuus per illud, quod facit vnum per accidens cum eo: & erit formale principium intellectui ad agendum, quod est sibi accidentale. Et sic nõ plus dicitur, quòd intellectus intelligit in patria, quã quòd lignum calefaciat; quod verũ est per accidens, quia per calorem, qui sibi accidit.*

Lumẽ nõ est totale principium visionis.

43 *Nec est etiam principium partiale respectu actus intelligendi in patria; quia tunc requireretur propter imperfectionem actiuitatis intellectus: igitur, si fieret intellectus perfectior à Deo, & maioris actiuitatis, ille sine tali lumine immediatè posset videre essentiam Dei.*

Ratio in oppositum.

44 *Contra. Charitas est perfectio, & forma supernaturalis, & tamen voluntas immediatè sine aliquo dispositiuo recipit eam; sic de fide respectu intellectus; sit etiam de lumine illo gloriæ, quod ponitur supernaturaliter infusum: ergo, licet actus intelligendi in patria non sit naturalis, sed supernaturalis, ipse poterit recipi in intellectu sine medio disposito.*

Asseritur expressè supernaturalitas in charitate

Ita in fide, & lumine gloriæ

Ad aliud dico; quòd consequentia illa non valet: sicut quantumcumq; augmentetur virtus etiam voluntatis creata nunquam supplebit actiuitatem gratiæ, & charitatis: tunc enim esset per naturam impeccabilis.

Enodatio quæsiti

Ratio assertionis.

45 Textus *ex 4. sent. dist. 49. q. 11. Vtrùm homo ex puris naturalibus posset consequi beatitudinem? sub num. marg. 2.* vbi habet.

Scotus

Præterea: perfectio inferioris potest contineri in specie superiori; sed habitus mediante quo potest potentia ad actum beatificum, cùm sit accidens, dat quamdam perfectionem potentiæ; fiat ergo aliquis intellectus, qui contineat perfectionem intellectus inferioris, & illius habitus, mediante quo potest in operationem. Ergo ille potest in operationem beatificam sine habitu; & sic talis ex puris naturalibus saltem attinget beatitudinem.

Ratio in oppositũ pro possibilitate intellectus supernaturalis.

Cui obiectioni respondet Scotus, *sub numer. 12. in fine quæstionis*, in hæc verba. *Ad aliud dico, quòd aliqua perfectio inferioris potest contineri in superiori; aliqua verò non. Quia si fieret, summa voluntas, eodem modo se haberet ad beatitudinem, sicut infima; quia vtraq; eodẽ modo se habet ad suã beatitudinẽ; licet illa sit maioris beatitudinis capax. Et tunc, vt sic considerando vtramque, præter habitum illum, tunc summa est simpliciter magis imperfecta; quia quãtò aliquid est aptum ad maiorem perfectionem, si ea careat, tantò est imperfectius.*

Dilutio obiectionis

Vbi mens Scoti est, quòd perfectio ea, quæ est supra naturam, qualis ea existit, quam sibi vendicant habitus luminis, & charitatis, per nullam potentiam congruere potest connaturaliter alicui intellectui, & voluntati creabili; vnde manifestè deducitur, nõ posse produci substantiam aliquam, cui connaturalis ac debita sit beatitudo: sic interpretatur Scotũ Hugo Cauellus in margine huius loci.

Elucidatio textus

Scotus

Ne autem scrupulum excitent verba illa Scoti. *Licet illa sit maioris beatitudinis capax.* Vbi innuere videtur

Qualiter voluntas perfectior sit capax maioris beatitudinis?

tur, perfectiorem voluntatem esse capacem maioris beatitudinis, quàm imperfectiorem, data supparitate habitus supernaturalis immissi. Ibi nomine *maioris beatitudinis*, non intensior, sed immaterialior, & perfectior fruitio vsurpanda est: iuxta ea, quæ asserimus infra *in præsenti controuer dist. 3. subdistinct. 1. art. 3.* Vbi; an maior gradualitas & perfectio visionis petatur ab habitu, vel à potentia? Agimus enim à nobiliori potentia, data paritate habitus immissi, effluere præstantiorem vel perfectiorem visionem; sed non intensiorem.

Roboratur doctrina præcedens perspicuo testimonio Scoti.

Adde etiam Scotum *in 2. sentent. distinct. 23. quæst. vnica. §. Item secundò arguo sic, sub num. mar. 7.* Vbi ait.

» *Teneo igitur, propter authoritates magis, quòd Deus non potest facere voluntatem rationalem impeccabilem per naturam, sed per donum supernaturale.*

» *Ad primum; verum est, quòd Deus potest facere corpus, quod non potest deordinari in suo motu deordinatione culpabili; quia corpus tale non potest esse susceptibile peccati, vel culpæ sicut voluntas: non tamen potest facere corpus, quod non posset moueri difformiter; nec cui repugnet necessariò ex principio intrinseco, difformiter moueri, si Deus velit illud sic mouere.*

Qualiter esset possibilis Angelus impeccabilis iuxta hypothesim Anselmi

» *Et per simile, voluntas, quæ ex natura sua creatur libera, non potest creari, quin naturæ suæ dimissa, posset se mouere sic ordinatè, vel aliter; vel quin possit sic moueri, & contrario modo, quantum est de se; nisi imaginetur vnus Angelus, sicut fingit Anselmus, de casu diaboli, quòd primò esset quædam natura, & deinde daretur sibi affectio commodi sine ratione; tunc ista voluntas non esset capax peccati, nisi daretur sibi plus: sicut etiam est in freneticis, & in habentibus vsum rationis perpetuò impeditum. Talis enim non est capax peccati, nec actus meritorij cum illis circunstantijs; sed quæstio intelligi debet de habente volũtatẽ & simul vsum rationis.*

Explanatio luminis probationis Scoti.

46 Verùm; præsentis asserti probatio petenda est ab illo loco collationis vndecimæ; ex quo talem instruo rationem. Si esset possibilis intellectus aliquis, qui intra facultatem natiuam essentialiter imbiberet vim supernaturalem luminis: etiam possibilis esset voluntas, quæ, a sua quidditatiua ratione, nancisceretur vim operatiuam habitus charitatis; cùm eadem sit vtriusque ratio. Ergo possibilis esset aliqua voluntas creata essentialiter impeccabilis; quod merito tanquam implicatorium respuit Scotus. Quia sicut charitati contradicit quilibet influxus peccaminosus, vt ab habitu supernaturali; ita & facultati illi natiuæ, quæ, à sua quidditate, nacta esset vim operandi eiusdem habitus supernaturalis.

Occursus

Dices; quòd sicut non implicat habitus charitatis, cui contradicat influxus peccaminosus, vt a tali principio supernaturali effluens; ita nec obstare videtur productio alicuius facultatis appetitiuæ supernaturalis, quæ etiam essentialiter explodat omnem obliquitatem, & deuiationem à regula rationis.

Obtunditur

Sed euasio ista friuola est; euidenterque obstruitur pensato discrimine quod intercedit inter habitum charitatis, & potentiam quamlibet volitiuam supernaturalem. Ideò enim non implicat impeccabilitas habitui charitatis, quia charitas non est aliqua natura rationalis, seu facultas libera, sed potiùs supplementum quoddam appositum facultati volitiuæ ad adeundam causalitatem respectu actuum supernaturalium; voluntas verò quidditatiuè supernaturalis esset impeccabilis; eò quòd in sua ratione essentiali, tanquam in forma eminentiori imbiberet causalitatem habitus charitatis, cui repugnat influxus peccaminosus, vt elicitus a principio supernaturali. Et etiam esset peccabilis; quatenus esset principiũ liberũ realiter cõdiscretum à regula & dictamine rationis.

Vnde petenda sit impeccabilitas per naturã.

Quia illa sola facultas appetitiua est impeccabilis per essentiam; cuius operatio est ipsamet regula operandi, ita vt dictamen rationis sit eademmet realitas & substantia cum forma appetendi; quò fit, vt contradictoria sit deuiatio a regula rationis, sicut & separatio realis inter dictamen intellectus, & inclinationem voluntatis, ob summam identitem.

Atqui, identitas realis inter actum impulsus, & dictamen intellectus, est ita propria Deo, vt nulli substantiæ

crea-

Idētitas realis inter iudiciū & impulsū volitionis cōgruit soli Deo.

creatæ de absoluta Dei potentia cohærere possit: quia sicut ab infinitudine Deitatis, & à ratione actus puri trahitur, vt facultas volitiua sit eadem met volitio realiter, ita ab eodem conceptu accipitur, vt actualis volitio, & actualis propositio dictaminis intellectus coeant in eamdem Dei substantiam per summam identitatem realem. Sed euidens est, implicare contradictionem ens aliquod creatum, quod sit illimitatum secundùm essentiam; ergo, & quòd eam adeat volitionis formam, quæ per cōiūctionem identicam sit sua regula seu dictamen rationis.

Vrgetur ratio in sententia Scoti.

At, absque identica coniunctione operationis volitiuæ cum dictamine rationis, non est intelligibilis essentialis coniunctio, seu compositio volitionis cum dictamine rationis, ita vt illi contradicat separatio obliquitatis seu deuiationis (cum nec visio beatifica, apud Scotum, inferat necessariò fruitionem, & repugnantiam ad peccandum) igitur implicat creata voluntas per suum essētiam supernaturalis, & impeccabilis: sicut & cōtradicit volūtas creata idētificata cū regula rationis, & iudicij practici ad operandum.

Cōfirmatur ex Scoto.

Quam probationem haurimus ex Scoto *loco citato ex 2. sentent. dist. 23. quæst. vnica. §. Dico igitur ad quæstionem n. marg. 6.* vbi ait.

Scotus

» *Omnis voluntas, quæ non est sua regula, nec necessariò est conformis regulæ suæ, potest deficere in rectitudine; sed omnis voluntas creata derelicta naturæ suæ est talis, vt patet.* Scotus autem vocat voluntatem *suæ naturæ relictam*; quamcunque voluntatem creabilem absque aduentitio habitu supernaturali.

Corollariū ex pronuntiato Scoti.

Ex quo Scoti pronuntiato producimus, quòd nulla natura libera supernaturalis possit deficere à supernaturali regula rationis; nec quoad peccatum commissionis; nec quoad peccatum omissionis; eò quòd peccatum omissionis omnino incompossibile sit cum positiua, & exercita operatione voluntatis supernaturalis realiter identificatæ vel necessariò connexæ cū supernaturali regula rationis præscribētis ad implētionem præcepti.

Altera etiam nostræ sententiæ efficax comprobatio est; quòd si voluntas supernaturalis esset peccabilis, peccatum, vt peccatum, esset ordinis supernaturalis, de quo infra n. 51.

Quid inhabere Basolius.

Cæterùm; quòd nec de absoluta Dei potentia dari queat voluntas creata per naturam impeccabilis; ex antiquis Scoti asseclis latè, & ex instituto persequitur Basolius, *in 2. sentent. dist. 23. quæstion. vnica*, vbi quærit. *Vtrum Deus possit facere aliquam voluntatem impeccabilem per naturam?* Quia, sicut charitas, si abstracta à substrato ordinis naturalis operari valeret, nil nisi supernaturale efficeret: ac proinde nullam peccati labeculam sustinere posset, quæ modo ei à liberi arbitrij labilitate accedit; ita si possibilis esset voluntas supernaturalis quoad substantiam, nil illi potentiæ spectantis ad ordinem naturæ suppeteret, cui deficiens, & peccaminosa actio adscribatur.

Occursus rectiorū quòd volūtas supernaturalis peccans ageret influxu supernaturali

Nec dici potest, quòd voluntas supernaturalis, dum laberetur in culpam, non ageret influxu supernaturali; sed naturalis ordinis.

Excutitur, & expenditur præmissum pronuntiatum.

Quia sicut habitus supernaturalis quoad substantiam, verbi gratia, charitas, non refert potentiam physicam ad eliciendum influxum ordinis naturalis, cùm essentialiter sit virtus supernaturalis; sicut vis calefactiua est ad calefaciendum; ita licet imperare queat actus naturalis tantùm honestatis, eos tamen immediatè elicere nequit, cùm nō sit principium nec potestas ad actus naturales, sed supernaturales; quod pari ratione pronuntiandum esset de substantia intrinsecè supernaturali, cui non congrueret physica virtus ad influxum ordinis naturalis; de quo iterum, sub num. 51.

Præclusio fugæ.

Et licet habitus charitatis quatenus compositus voluntati ordinis naturalis elicere valeret influxum ordinis naturalis; id tamen obstaret principio omnino supernaturali, & nullatenus coniuncto alteri comprincipio naturalis ordinis. Nec etiam potest quis voluntariè comminisci, quòd substantia supernaturalis ob eleuatiorem gradum entis posset producere effectus ordinis naturalis; quia aliàs habitus charitatis posset esse connaturale principium albedinis, &c.

Quare sicut contradicit, quòd à principio naturali, vt naturale est, & quatenus non euehitur à comprincipio supernaturali; effluat influxus intrinsecè su-

per

pernaturalis; ita & implicat, quòd à principio supernaturali, vt supernaturali quoad substantiam, & quatenus non coniungitur alicui comprincipio ordinis naturæ, eliciatur influxus naturalis. Aut igitur, peccatum, vt peccatum, est quid supernaturale; quatenus, vt importat deformitatem moralem, comparabile non est ad aliquod principium, quod ex hypothesi, non sit merè supernaturale; aut natura intellectualis est essentialiter impeccabilis, si sit supernaturalis essentialiter.

Alia oppositio, quod nostra ratio nō militet in peccato omissionis

Nec etiam præstat occurrere; quòd hæc ratio procedat tantùm in peccato commissionis, non tamen omissionis; quod intelligi valet cum solo voluntario interpretatiuo & implicito, absque explicito & formali; quod necessariò exigat positionem actus incompossibilis cum adimpletione præcepti.

Eliditur obiectum

Quia esto quòd sustineri posset interpretatiuum voluntarium in peccato omissionis, absque omni actu positiuo voluntatis; adhuc vrgeret obiectio de tali moralitate ommissionis; quòd refunderetur in principium supernaturale vt principium supernaturale est. Quia licet aliqui autument, actum supernaturalem vitiari posse; at non per habitudinē ad ipsum principium supernaturale, quà supernaturale.

Cōfirmatur nostrū assertum Ioa. ep. 1. c. 3.

Quod haud leuiter confirmat illud Ioannis *Epistola 1. capit. 3. Qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ipsius manet in eo, sed nec peccare potest, quoniam est ex Deo natus.*

Quæ verba eò spectant, vt homo secundùm natiuitatem, vel generationem supernaturalem rectè non operari nequeat, ita vt moralis lapsus refundatur in principium supernaturale; quod innuit nostri Titelmani Hasellensis elucidatio in hunc locum. *Omnis qui spirituali generatione est filius Dei, quatenus eiusmodi, peccare non potest.* Pēde illa verba; *quatenus eiusmodi.*

Franc. Titelmanus

Oppositiones contra fundamentum Scoti & amplior elucidatio veræ sententiæ.

Obijcitur 1. cōtra rationem Scoti.

47 SED Obijcies contra prædictam argumentationem; ignauiter inferri ex impeccabilitate voluntatis creatæ supernaturalis, illius coniunctionem identicam, inter actum talis facultatis appetitiuæ, & iudicium rationis; cùm possibilis sit impeccabilitas per naturam cum reali discretione, tàm actuū facultatis appetitiuæ inter se, quā cū dictamine rationis; vt videre est in impeccabilitate Christi Domini, & beatorum.

Eneruatur expēsaratione absimilitudinis inter impeccabilitatē Christi, & voluntatis supernaturalis.

Respondetur; data impeccabilitate Christi Domini, ob hypostaticam coniunctionem; suppositaque impeccabilitate beatorum, ob visionem beatificam; (ne extraneis dissertationibus implicemur;) adhuc valde diuersam esse huiusmodi repugnantiam ad peccandum ab ea, quæ voluntati illi congrueret, si per suam essentiam esset supernaturalis.

Quia voluntati Christi Domini, & beatorum, non contradicit essentialiter deordinatio peccati; (sicut enim dissolui posset hypostatica cōiunctio de absoluta Dei potētia, & tolli etiā visio beatifica, eisdē numero voluntatibus superstitibus;) ita & illis quidditatiuè spectatis non contradiceret deuiatio à regula rationis. Voluntati verò illi, quæ, vi suæ quidditatiuæ constitutionis, ambiret eam supernaturalitatem, quā de facto sibi vendicat habitus charitatis, ita essentialiter obstaret influxus peccaminosus; sicut & de facto aduersatur quidditatiuæ constitutioni talis habitus per se infusi.

Obijcitur 2. in substātia formaliter supernaturali & virtualiter sancta.

48 Oppones secundò; quòd potuisset Deus aliquam substantiam supernaturalem, non formaliter, sed tantùm virtualiter sanctam producere; eā videlicet, quæ vi suæ constitutionis non referret formalem rationem amicitiæ supernaturalis, quam nunc exprimit habitus charitatis; sed tantùm virtualem, aut fundamentalem quamdam amicitiam supernaturalem cum Deo; non verò formalem & exercitam; igitur, in ista hypothesi, illa voluntas non esset essentialiter impeccabilis.

Fit satis oppositioni.

49 Respondetur; quòd ad impeccabilitatem quidditatiuè imbibitā in qualibet re creata; præstaret, quòd ad illius essentiam attineret virtualis,

& eminentialis inclusio illius sanctitatis formalis, quæ in essentia substantiæ virtualiter sanctæ præcontineretur; ea ratione, qua virtualis inclusio proprietatum est de quidditate formali subiecti.

Si enim de essentia illius substantiæ esset eminentialis continentia sanctitatis formalis; tali substantiæ omnino contradiceret influxus in actum obliquum.

Assertum Herice.

50 Quare, non placet Herice, *loco citato, disput. 48. capit. 4. numer. 59.* autumans; quòd si Deus talem substantiam supernaturalem, tantùm virtualiter sanctam crearet, & ad tempus infusionem habitus formaliter sanctificantis differret; sicut, & immissionem luminis gloriæ ad eliciendam visionem beatificam: tunc talis substantia astrui posset peccabilis.

Refellitur.

Hoc inquam mihi non probatur; quia ita intrinseca esset illi substantiæ repugnantia ad influxum peccati, propter supernaturalitatem formalem cum eminentiali inclusione formæ iustificantis; sicut & habitui charitatis, quæ est ipsa formalis sanctitas. Velut substantiæ orbatæ propria subsistentia ita contradicit inhærentia in subiecto; propter virtualem inclusionem modi per se existendi; sicut & ipsimet substantiæ actu compositæ modo subsistentiali, & hypostatico.

Expenditur oppositio substãtiæ supernaturalis cũ peccato, an sit physica, vel moralis

51 Rogabis tertiò; circa oppositionem substantiæ supernaturalis cum peccato; an sit physica; vel moralis? Respondetur; quòd, sicut suppositis principijs Scoti, charitas, & peccatum, non physicè, sed demeritoriè opponuntur; eò quòd peccatum sit deordinatio quædam moralis, quæ physicam cum charitate oppositionem non subit: ita substantia illa supernaturalis esset tantùm moraliter, & demeritoriè opposita pecato.

Substãtia supernaturalis nec de absoluta Dei potentia esset cõpossibilis cum peccato.

Nec tamen inde comminisci licebit; quòd sicut de absoluta Dei potentia non contradiceret simultaneus conuentus peccati, & charitatis; ita illa substantia, & peccatum, simultaneam compossibilitatem sustinere possent.

Quia charitas, (cùm sit accidens subiecto naturali inexistens) habet substratum ab eadem forma supernaturali realiter condiscretum, quod possit esse subiectum peccati; substantia verò illa supernaturalis se tota opponitur peccato, nec aliquid naturalis ordinis sustinet, quod deordinationi peccaminosæ subiacere possit, tanquam materiale, & substratum illius; ita enim se tota, & secundùm adæquatam rationem sui, opponeretur peccato, sicut de facto illi opponitur charitas.

Cur aliter de gratia iustifie ãte, & peccato.

Quare, sicut charitas, nec de absoluta Dei potentia, potest esse substratum peccati; licet peccatum, & charitas, eidem substrato voluntatis simul de absoluta Dei potentia coexistere queant; ita nec illa substantia, ob quidditatiuam transcendentiam prædicati supernaturalitatis, subiectum peccati esse posset. Deinde; cùm nulli alteri substrato inexistat, quod esse queat commune subiectum peccati, & formæ supernaturalis; vt accidit in voluntate respectu charitatis, & actus peccaminosi; fit inde, vt nec diuinitus sit compossibilis cum peccato.

Obijcitur; quòd ens supernaturale quà tale, nõ pugnet cum peccato.

Sed oppones; quòd ens supernaturale, ab intrinseco, & abstracto supernaturalitatis conceptu, non opponitur peccato; cùm habitus fidei, & spei, in peccatore eliciant actus secundùm substantiam supernaturales: imo & habitus charitatis; licet non sit compossibilis cum peccato mortali, sustinet tamen venialia peccata cum habitu supernaturalis amicitiæ compossibilia: igitur, inconcinnè asseritur repugnantia substantiæ supernaturalis, eò quòd talis substantia ob supernaturalitatis conceptum pronuntietur impeccabilis.

Diluitur, eò quod peccatũ pugnet cũ ente supernaturali in genere causæ efficiẽtis, licet nõ in genere causæ formalis

Respondetur; quòd licet ens supernaturale non pugnet formaliter cum peccato in genere causæ formalis; ita vt à communi, & præciso supernaturalitatis conceptu, sit forma incompossibilis in eodem substrato cum actione peccaminosa, vt ostendit oppositio.

Pugnat tamen cum peccato in genere causæ efficientis; ita vt aliquod ens supernaturale sit principium prauæ operationis, vt obliqua est, & deuia à regula rationis. Quia cùm quodlibet

principium supernaturale secundùm substantiam tendat in actum sub motiuo, & regula honestatis, & rectitudinis supra totius naturæ conatum, fit inde, vt illi contradicat influxus in actũ obliquũ, ita vt obliquitas, & deuiatio illa peccaminosa deferatur principio supernaturali, vt supernaturale est. At verò, si substãtia esset intrinsecè supernaturalis, & pronũtietur peccabilis; nõ intercederet voluntas aliqua naturalis ordinis, cui adscribi posset deformitas peccati, vt principio deficienti, sed defectus in solam supernaturalem volũtatem deferendus iret.

Ex quo efficacem probationem eruimus ad nostram sententiam firmandam; quia implicat, quòd peccatum, vt peccatum, sit ordinis supernaturalis; cùm operatio supernaturalis, quà talis, essentialiter imbibat coniunctionem cum Deo, & cum regula supernaturali.

[Premitur ratio, quòd peccatũ vt tale nequeat esse supernaturale.]

Vnde, licet actus secundùm substantiam supernaturalis possit extrinsecè componi alicui deordinationi voluntatis creatæ; repugnat tamen, quòd per comparationem ad habitum supernaturalem, actus sit deformis, & deficiens à Deo. Alijs peccatum, vt peccatum, esset intrinsecè supernaturale; ac proinde, & cohærens Deo, ob coniunctionem supernaturalitatis; & deficiens à Deo, ob deformitatem ordinis supernaturalis; ac proinde ipsemet conceptus deviationis à Deo imbiberet rationem coniunctionis cum Deo, vt authore supernaturali. At, in substantia supernaturali nullum assignari valeret comprincipium naturalis ordinis, cui deferri posset obliquitas talis operationis; igitur peccatum, vt tale, esset quid supernaturale; siquidem efflueret à libero arbitrio ordinis supernaturalis; nec assignabile sit aliquod naturale comprincipium, cui talis lapsus addici queat.

Responsio ad argumenta, quæ contendunt possibilitatem substantiæ supernaturalis.

52 MODO Expendenda, & infringenda est vis oppositionũ contra communem sententiam.

[Ad fundamenta opposita.]

Ad primum argumentum; iam ostendimus rationem, quare prædicatum supernaturalitatis trahi queat ad accidens; non verò ad substantiã. Nec firma est oppositio, quæ petitur à coniũctione alicuius prædicati cũ conceptu accidentis; ad adstruendam compositionem eiusdem prædicati cum substantia ob maiorem præstantiam entis substãtialis. Quia ratio imaginis repræsentatiuæ Deitatis trahitur ad speciem impressam possibilem, quæ est accidens; cũ tamen implicet, in communi omniũ sententia, substantia aliqua creata, quæ repræsentet Deum, nec formaliter; nec effectiuè.

[Ad 1. redditur ratio cur accidens sustineat prædicatũ supernaturalitatis nõ tamẽ substantia.]

Ad instantiam; de vnione hypostatica, supernaturali, & substantiali. Respondetur; valde disparem subesse rationem in modo aliquo per suam essentiã composito extremo modificabili; ac in entitate substantiali proprijs facultatibus apprehensiuis, & appetitiuis exornata, cui implicaret peccabilitas; quam ex Scoto astruimus potiorem rationem impossibilitatis substantiæ supernaturalis.

[Ad instãtiã de vnione hypostatica substãtiali, & supernaturali.]

Ad cõfirmationem; de substãtia incõpleta supernaturali. Respõdetur; implicare; eòquòd esset natura intellectualis & libera, quãuis partialis, sicut anima rationalis; ac proinde illius possibilitati obstaret eadem implicatio impeccabilitatis, quam expendimus.

[Ad cõfirmationẽ de substãtia incõpleta supernaturali.]

53 Ad secũdũ argumẽtũ; patet ex dictis; ratio enim implicationis, ob quam virtus illa vitalis supernaturalis, (quæ vtriq; cõcausæ partiali, nimirũ intellectui, & lumini cohæret quasi dispersa,) in vnam eminentiorem simpliciorem que facultatem natiuam intellectus colligi non valet; ea est.

[Ad arg. 2. responsio]

Quòd vitalitas supernaturalis volitiua, quæ voluntati, & habitui

cha-

charitatis, (tanquam duplici facultati compartiali defertur,) in simplicem potentiam volitiuam quidditatiuè supernaturalem refundi posset; ac proinde essentialiter impeccabilem: quod esse falsum reseruauimus in confirmatione rationis Scoti.

Cui oppositioni, quam etiam contra propriam sententiam formauit Scotus, (vt liquet ex textu transcripto sub num. 24.) vel sic occurrit loco citato *ex distinctione 23. quaestione vnica. §. Ad aliud; an Angeli beati, sub num. marg. 9.*

Suffulcitur doctrina praecedens authoritate Scoti.

Scotus

Quantumcunque igitur charitas, sit perfectio finita, vel gratia; tamen nullus gradus entis, siue substantiae, quantumcunque maximus, (ex quo tamen finitus est,) potest esse in quo vnitiuè perfectio charitatis contineatur.

Alia euasio neotericorum de natura creata tracta ad bonum & libera.

Si autem contenderet, quis; non esse implicatorium potentiam impeccabilem intrinsecè, siue determinatam ad bonum; liberam tamen, seu indeterminatam ad eliciendum bonum sub tali motiuo operandi, & non sub alio, vel in tanta, aut tanta, intensione actus; qua ratione plures Theologi conciliant necessitatem operandi bonum in Christo, cum indifferentia & libertate operationum illius. Nec enim apparet implicatorium, quòd Deus, de absoluta potentia, eam praestet contradictionem ad bonum cum libertate compositam, quae de facto Christo Domino suppetere asseritur; quod enim de facto collatum est Christo per gratiam vnionis; cur implicabit de absoluta Dei potentia, vt per excellentissimum aliud supernaturale donum praestetur?

Infringitur ratione Scoti

Respondetur ex dictis sub numer. 47. esse omnino diuersam impeccabilitatem Christi ab ea, quam expendimus in libero arbitrio ordinis supernaturalis. Deinde quòd substantia intrinsecè supernaturalis nequiret elicere actum non supernaturalem intrinsecè vt ostendimus; voluntas autem Christi determinata non extitit à principio intrinseco, vt actus solum supernaturalis ordinis elicere valeret. Quoad verò attinet ad Scoti mentem; patet ex textu transcripto, *sub numer. 45. ex 2. sentent. distinct. 23. question. vnica*, apertè censuisse, quòd produci nequit à Deo natura, *cui repugnet necessariò ex principio intrinseco difformiter moueri*, nisi, iuxta hypothesim, vel fictionem Anselmi, produceretur substantia aliqua Angelica cum sola affectione commodi intendens in proprium commodum inclinatione spontanea, qualis ea est, quae suppetit brutis circa bonum sensibile, absq; libertate & deliberatione.

Scotus

Enodatur confirmatio in oppositum

Ad confirmationem, ex numer. 25. quod tantùm agit; Deum posse perficere facultates natiuas per immissionem habituum infusorum perfectiorum, & perfectiorum vsque in infinitum; non tamen, ita vt perfectio illa supernaturalis, quae essentialiter est aduentitia, vt potequae supponens vim natiuam, quam euehit ad eleuatiorem ordinem, & gradum essendi, fiat natiua & intranea: ac proinde non praemittitur substratum, quod deuet ad excellentiorem gradum essendi.

Infringitur 3. oppositio.

54 Ad tertium argumentum, ex num. 26. respondetur; ad comprehensionem Angeli supremi per se non exigi auxilium intrinsecè supernaturale, sed tantùm supernaturale extrinsecè, & ex parte causae; cùm Angelus non sit ens intrinsecè supernaturale. Quamobrem non implicat creatio alicuius intellectus humani eiusdem actualitatis, & acuminis apprehensiui, cum coniuncto illo ex humano intellectu, & auxilio tantùm supernaturali ex parte agentis. Si verò ad comprehensionem supremi Angeli per se necessariū esset auxilium aliquod intrinsecè & essentialiter supernaturale; implicaret facultas aliqua natiua, quae essentialiter ambiret actualitatē & energiam supernaturalem illius cōiuncti ex intellectu, & auxilio supernaturalis ordinis.

Insistitur oltra.

55 Si autem obijcias; implicatoriā esse productionem alicuius humanae mentis, cuius obtutus calleat, vsq; ad comprehensionem Angelum supremū; eò quòd nulla virtute fieri queat intellectus humanus adaequans Angelicae substantiae actualitatem, & immateria litatem.

Obtunditur obiectum

Respondetur; ad comprehensionem non exigi aequalitatem in esse entis inter obiectum cognitum, & facultatem cognoscentem; cùm praestet sola aequalitas, & adaequatio in esse cognoscibilis, vt in controuersia de

incomprehensibilitate Dei latiùs; non tamen liquet, cur Deus mentem humanam eius acuminis producere nequeat quæ adæquet supremũ Angelum in ratione intelligibilis?

Ad instantiam.

Ad instantiam; patet ex dictis; iam enim rationem ostendimus, cur prædicatum substantiæ supernaturalis communicabile non sit? Quia nimirum etiam participari posset identitas dictaminis intellectiui cum actuali impulsu volitionis: ac proinde & illimitatio secundùm essentiam; vt constat ex dictis. Insuper, & quòd talis substantia creata esset impeccabilis; vel si peccare posset, talis obliquitas deferretur principio supernaturali, vt tali; cùm non adsit liberum arbitrium ordinis naturalis, cui deferatur peccatum.

Duo consectaria ex doctrina præcedenti; & satisfactio ad oppugnationes Soarij.

Corol. 1. cõtra Vellicatores Scoti.

56 EX Dictis duo corollaria depromuntur. Primum; quàm perperam impositum sit Scoto, ipsum inficiatum esse intrinsecam supernaturalitatem habituum per se infusorum; cùm expressè autumet, nec de absoluta Dei potentia fieri posse eam accretionem virtutis natiuæ facultati voluntatis, vt ipsa supplere queat actiuitatem charitatis: adi textum appositum *num. mar.* 44. quod etiam asserit de habitu luminis respectu intellectus; vt constat ex textu *num.* 45.

1. ratio pro vindicãdo Scoto, quæ cõcludit euidenter.

Ratio altera obtinẽs, intrinsecã supernaturalitatẽ habitus per se infusi.

Deinde, quia (vt ex ipso Scoto aperuimus, *à numer.* 7. & deinceps,) disertè pronuntiat; habitus per se infusos non educi ex potentia obedientiali subiecti, sed creari. Si autem essent formæ intrinsecè naturales, & tantùm supernaturales extrinsecè, seu ex parte efficientis; sicut præcontinerentur intra eminentiam alicuius substrati naturalis, ita & educi possent: sicut à Deo per actionem eductiuã produceretur visus restitutus cæco qui esset supernaturalis tãtùm extrinsecè, & ex parte agentis.

Corollariũ aliud pro defensione Scoti cõtra Soarium.

57 Secundò sequitur; implicationem substantiæ supernaturalis petendam esse à repugnantia impeccabilitatis, quam expendit Scotus loco citato ex collatione vndecima; non verò ab alia argumentatione, quam format Doctor *in 4. senten. dist. 49. q. 11.* qua abusus Soarius, illam contra Scotum retorquet; quasi Scotus inibi contenderit implicationem substantiæ supernaturalis. Vt autem sensus Scoti aperiatur, & ipse ab oppugnatione vindicetur subijcienda est argumentatio ea, quam inibi attexit *sub num. 9.* Vbi sic habet.

Scotus

Intellectus nequit intueri Deũ ex viribus natura.

58 *Secundò dico; quòd anima humana non est sufficienter actiua ex puris naturalibus ad consequendum actũ visionis; quia impossibile est, intellectũ esse causam visionis, nisi intellectus habeat in se obiectum cognitum; vel aliud in quo eminentiùs continetur. Sed natura humana non habet Deum in se, ex se præsentem sibi sub ratione obiecti; nec in alio, in quo eminentiùs continetur, quia in nullo alio potest eminentiùs contineri: ergo ex se nõ sufficit ad habendũ cognitionẽ diuinæ naturæ visiuam.*

Firmatur Scoti assertum.

Præterea; visio est cognitio intuitiua rei in se; sed natura humana non potest habere ex se præsentem Deum in ratione obiecti, licet sit sibi præsens per illapsum: ergo non potest ex se habere visionem naturæ diuinæ; non ergo sufficit ex puris naturalibus ad cognoscendum virtute propria obiectũ beatificum.

Excursiones Soarij in Scotum.

59 Quam Scoti argumentationem sic impetit Soarius, *prima parte, lib. 2. capit. 9. numer. marg. 4.* quòd vel Scotus falsum assumat, vel petat principium. Nam quando autumat; *impossibile esse, intellectum esse causam visionis, nisi intellectus habeat obiectum cognitum; vel aliud, in quo eminentiùs continetur.*

Scotus

Soarij discussio circa Scoti probationem.

Vel procedit de ratione communi visionis intuitiuæ vt sic; vel de ratione contracta visionis Dei. Si agat Scotus de ratione abstracta intuitionis vt sic; falsum assumit; cùm Angelus inspiciat alterum, licet illum non habeat obiectiuè præsentẽ in se; nec in alio eminẽtiori principio, in quo Angelus apprehensus cõtineatur sed tantùm per speciem impressam repræsentatiuam talis Angeli. In quo

etiam sensu, intellectus Deum præsentem habere posset ratione speciei impressę creatæ, posibilis de mente Scoti; vel ratione ipsiusmet substantiæ Dei immediatè coniunctæ intellectui creato ad modum speciei intelligibilis.

Obijcit Soarius, quòd Scotus petat principium

Si verò Scoti argumentatio procedat, non de ratione vniuersali visionis intuitiuæ vt sic; sed de contracto conceptu visionis Dei. Videtur Scotus petere principium, dum non reddit causam, cur visio beatifica elici non possit per speciem, quæ sit connaturalis intellectui? Quare præterire videtur præcipuum suæ argumentationis institutū.

Agit ad hominem Soarius contra Scotum

60 Deinde Soarius Scotum ad hominem perstringere videtur; eò quòd connaturalitatem talis speciei productiuæ visionis inficietur; cùm tamen ipse expressè autumet, Angelum cognoscere Deum quidditatiuè per speciem naturalem intrinsecè, & tantùm supernaturalem ex parte principij.

Fuga.

Nec præstat respondere pro Scoto; quòd species illa, quā astruit naturalē, non est principium cognitionis intuitiuæ, sed abstractiuæ.

Occupatur.

Quia ad claram, & quiditatiuam visionem Dei, eam nimirum, quæ sine analogia obiectum percipit, ita necessaria est species supernaturalis, siue notitia sit abstractiua, siue intuitiua. Quia necessitas supernaturalitatis in principio notitiæ claræ Dei, non trahitur à conceptu intuitionis, prout intuitio est; sed quà refert quidditatiuam expressionem Deitatis, & non per analogiam, & adinstar entis creati.

An species quidditatiua & abstractiua Deitatis in Angelo sit ordinis naturalis?

61 Cæterùm; quòd Scotus tradiderit apertè connaturalitatem illius speciei Angelicæ, quam asseuerat principium cognitionis quidditatiuę & abstractiuę Dei, constat ex ipso Scoto, in 2. *sent. dist.* 3. *q.* 9. §. *Secunda declaratio huius distinctionis, sub num. marg.* 7 vbi ait.

Scotus

" *Hac distinctione præmissa, ad quæ-*
" *stionem respondeo; quòd licet secūdùm*
" *communiter loquentes, non posset An-*
" *gelus ex puris naturalibus habere cog-*
" *nitionem Dei intuitiuam, de qua in* 4.
" *libro; tamen non videtur negandū, quin*
" *posit naturaliter habere cognitionem*
" *eius abstractiuam.*
" *Hoc modo intelligendo; quòd spe-*
" *cies aliqua distinctè repræsentet istam*
" *essentiam, licet non repræsentet eam*
" *vt in se præsentialiter existentem, be-*
" *nè quidem possibile est habere cogni-*
" *tionem distinctam, licet abstractiuam.*
" *Nam abstractiua distinguitur in con-*
" *fusam, & distinctam, penes rationem*
" *aliam, & aliam cognoscendi; & i-*
" *stam talem speciem repræsentantem*
" *essentiam diuinam intellectui Angeli-*
" *co, non videtur inconueniens ponere, in-*
" *tellectui Angeli inditā esse à principio.*
" *Ita quòd licet ipsa non sit naturalis*
" *intellectui, hoc modo, quod iste intel-*
" *lectus possit ex naturalibus suis, eam*
" *acquirere; nec etiam, quòd possit eam*
" *habere ex actione alicuius obiecti agen-*
" *tis naturaliter, quia non potest eam*
" *habere præsentialitate alicuius obie-*
" *cti finiti mouentis; nisi essentiæ di-*
" *uinæ tantùm, quæ nihil aliud à se*
" *causat naturaliter naturali causatione.*
" *Tamen sicut perfectiones datæ Angelo*
" *in sua prima creatione, licet non necessa-*
" *riò sequātur naturam eius, dicerētur na-*
" *turales distinguēdo cōtra merè superna-*
" *turales, scilicet gratiæ & gloriæ; ita ista*
" *perfectio data intellectui angelico, quā*
" *essentia diuina esset ei præsens distinctè*
" *licet abstractiuè, potest dici naturalis &*
" *ad cognitionē naturalē Angeli pertine-*
" *re.*

Quid de specie ... in Angelis

In quo sensu dici queat supernaturalis

An sit naturalis in vera aliquo sensu

Vbi perspicuè vocat Scotus naturalē, vt cōdistinguitur à mera supernaturalitate gratiæ & gloriæ, speciē illā, quę in Angelo esset principiū claræ & quidditatiuæ cognitionis Dei, quātuuis talis notitia esset abstractiua expressio Deitatis.

Alia instantia Soarij in Scotum.

Scotus

62 Deinde vlteriùs procedit Soarez cōtra Scotū; quia quādo inquit Scotus *quòd natura humana nō potest habere ex se præsentē Deū in ratione obiecti; licet sit sibi præsens per illapsū.* Rogat Soarius, quid addat præsentia Dei in ratione obiecti supra illapsū, seu indistātiam & cōiūctionē entitatiuā Deitatis ad creata? Aut enim talis præsentia in ratione obiecti est ipsamet vitalis coniunctio, quæ fit per actū visionis; ac proinde, idē erit, Deū nō esse præsentē vitaliter intellectui ex viribus naturæ, ac nō videri ex viribus naturæ; quare manifestè petitur principiū. Vel illa cōiūctio Dei in ratione obiecti, refert præsentiam, quæ præstatur per speciē impressā; & tūc etiā absq; vlla probatione assumit Scotus quòd talis coniunctio Dei per speciem

cum intellectu nequeat esse connaturalis intellectui.

Observatio ad nodũdirimendum

63 Sed vt obiectiones istas, quæ primo intuitu inextricabiles videntur, breuiter dirimamus; obseruetur, violenter nimis Scoti argumentationem, quæ de facto procedit, ad quæstionem de possibili retorqueri. Scotus enim, (vt apertè constat ex textu apposito num. 58.) tantùm inibi contendit intellectum non beari viribus naturæ; nec enim de possibili quidquam insinuat. Scoticæ verò argumentationis is est sensus.

Illustratur Scoti textus

Vt potentia obiectum aliquod apprehendat, debet claudere obiectum; vel principium, in quo eminentiori ratione virtus ipsius obiecti contineatur. Vbi nomine, *obiecti*, non solum includit Scotus ipsam obiecti substantiam; sed & virtutem intentionalem, seu semen eius, quod est species, ad similitudinem expressam eliciendam.

Quid intelligat Scotus per virtutẽ eminẽter cõtinentem obiectum

Per virtutem verò eminentiori ratione continentem obiectum; intelligit Scotus potentiam seu facultatem exequutiuam Dei, quæ sicut eminenter præcontinet omne obiectum creatum, & vniuersam causalitatem intentionalem eius, ita & se sola supplere posset cuiuslibet obiecti concursum ad expresionem notitiæ: quo supposito sic producitur Scoti argumentatio.

Cur intellectus ex naturæ viribus nõ habeat obiectum beatificum?

Sed intellectus ex viribus naturæ non habet in se obiectum beatificum; nimirum, vel substantiam Dei immediatè coniunctam in ratione speciei intelligibilis; vel speciem impressam creatam repræsentatiuam Deitatis; vel potentiam Dei supplentem concursum speciei. Tunc enim potentia aliqua apprehensiua connaturaliter coniungitur obiecto; vel speciei impressæ, quæ est semen vicarium obiecti ad productionem verbi; quando facultas apprehensiua refert vim completam ex parte potentiæ respectu talis obiecti: igitur cùm intellectus ex viribus naturæ respectu obiecti beatifici non sit adæquatè potens ex parte potentiæ, sed tantùm initialiter, & inchoatiuè; fit, vt species impressa, vel quidquid se tenet ex parte obiecti clarè visibilis, non cohæreat connaturaliter intellectui ex viribus naturæ.

Scotus apertè profitetur defectũ virtutis intellectiuæ ad clarã Dei visionem

Quod verò Scotus agnouerit defectum natiuum, & intrinsecum facultatis intellectiuæ ad obiectum beatificum; & ad actum visionis; patet ex ipso Scoto, in 1. *sentent. distinct. 3. quæstion. 8. §. Respondeo, quod pars intellectiua, numer. marg. 2.* Quem textum proposuimus in præcedenti *subdistinctione, art. 3. à n. 10 vsque ad 13.*

Eliditur obiecta Soarij cõtra Scotũ

64 Ex his facilè corruent oppugnationes obiectæ. Ad instantiam de Angelo cognoscente alterum, ex num. 59. dicimus; Angelum cognitum esse præsentem Angelo cognoscenti ratione speciei impressæ; quod insinuauit Scotus sub coniunctione obiecti ad potentiam apprehensiuam.

Eneruatio oppositionis

Eò quod ad causalitatem cognitionis, quæ se tenet ex parte obiecti, nõ solum attineat immediata causalitas, quæ prodit à substãtia obiecti; sed etiam à virtute intentionali, & semine eius ad actionem intellectiuam, quæ est species impressa: quæ solutio euidẽter prosternit primam obiectionem Soarez.

Ad cõfirmationẽ ostenditur, Scotum non petere principium

Ad cõfirmationem sub eodem num. 59. Scotum aperuisse defectum potentiæ intellectiuæ ad claram visionẽ Dei; quamobrem intellectum minus principalẽ, seu instrumẽtalem causam visionis pronũtiauit; quod cõstat ex ar. 3. subdistinctionis præcedẽtis. Quia verò id præmisit Scotus tãquã constitutum *ex 1. sen.* ideò in textu, quẽ opponit Soarez *ex 4. sen.* cũ facultatis intellectiuæ defectum ad clarã Dei visionem nõ repetit, sed supponit.

Nullus ex priscis theologis ita aperuit defectũ virtutis naturalis intellectiuæ ad actus supernaturales, sicut Scotus.

Nec reperio authorẽ aliquẽ ex priscis theologis qui ita expresserit defectũ virtutis intellectiuæ & volitiuæ ad actus supernaturales, cũ apertè cõstituat, quod implicat de absoluta Dei potẽtia, intellectus, qui, à natiua vi, referat virtutẽ habitus luminis gloriæ; & similiter voluntas aliqua creabilis, quæ quidditatiuẽ imbibat efficiẽtiã habitus charitatis; vt ostẽdimus *à n. 41. vsq; ad 47. & etiã sub nu. 53.* vbi consonã de hac re Scoti mẽtem, *ex coll. 11. & ex 4. sent. dist. 49. & in 2. dist. 23. q. vnica,* luce clarius ostendimus.

Ad oppositionẽ Soarij de specie abstractiua ordinis naturalis.

65 Ad oppositionẽ ex n. 61. de cõnaturalitate speciei illius Angelicæ; quæ asseritur ab Scoto principiũ quidditatiuæ cognitionis abstractiuæ Dei.

Respondetur; tã in asignatione talis

spe-

speciei, quàm in supernaturalitate eius, nihil definire Scotum; non enim assertiuè, sed opinatiuè tantùm procedit, vt accuratè obseruauit Hugo Cauellus in scholio, & margine huius loci. Et constat ex illis verbis Scoti *sub numer. 16. Ad vltimum dico, quòd si teneatur, quòd Angelus beatus non videt per istam speciem, tunc nec alius videns eam in intellectu eius videbit per eam supernaturalia.* Vbi tantùm Scotus conditionaliter, & ex hypothesi procedit; non verò simpliciter & absolutè.

Scotus non asserit, sed disputat ex Cauello.

Scotus

Quod amplius liquet ex §. *Contra istud obijcitur, sub eodem num. margin. 16.* vbi cùm sibi opposuisset; quòd si illa species Deum abstractiuè repræsentās, esset tantùm supernaturalis ex parte agentis; fieret, vt non dissideret in conceptu supernaturalitatis ab alijs speciebus impressis Angelo ab initio suæ cōditionis, quæ sunt supernaturales ex parte agentis; eòquòd menti Angelicæ immittātur à Deo, quas tamen esse intrinsecè naturales, asseuerat cōmunis doctorum consensus.

Scotus nō docuit speciem abstractiuā angelicā esse ordinis naturalis.

Respondet Scotus; aliam esse supernaturalitatem huiusmodi specierum peraccidens infusarum; aliam verò speciei illius per se infusæ, quæ quidditatiuè, (abstractiuè tamen,) Deū repræsentaret. Quia species illæ obiectorum naturalium, quæ à Deo immissæ sunt intellectui Angelico, potuerunt ab obiectis naturalibus imprimi; species verò repræsentatiua Deitatis à solo Deo produci voluit.

Sed, quia hæc distinctio & disparitas videbatur tantùm spectare ad supernaturalitatem extrinsecam ex parte agentis; subdit Scotus, prædictam speciem eam supernaturalitatis rationem nancisci, quæ, non tātùm à solo Deo elici posit; (quod attinet ad supernaturalitatem ex parte agentis) sed etiam ab ipso Deo, non prout operante naturaliter, sed supernaturaliter, seu supra totius naturæ facultatem, & eminentiam: quod fuit supernaturalitatem ex parte formæ in tali specie agnoscere. Verba Scoti accipito.

Species abstractiua Deitatis in Angelo nō est solū supernaturalis ex parte agentis

66 *Contra istud obijcitur; quia Angelus quodlibet etiam aliud à Deo naturaliter cognoscit, licet illas alias species recipiat à Deo supernaturaliter imprimente. Posset dici, quòd illas alias species posset habere ab illis obiectis in se, nullis alijs, ab ipsis agentibus, requisitis; sed nullo modo posset habere illam speciem distinctam respectu essentiæ diuinæ: nisi ab ipso imprimente, & hoc, non naturaliter, sed supernaturaliter.*

Scotus

Vbi obseruanda sunt illa verba; *ab ipso imprimente, & hoc, non naturaliter sed supernaturaliter.* Vbi supposita supernaturalitate speciei ex parte agētis vel imprimentis; statim supernaturalitatem aliam adiungit à supernaturalitate ex parte principij distinctam; quæ nulla esse potest, nisi supernaturalitas intrinseca & per comparationem ad substratum. Vt patet liquidò ex verbis sequentibus, *& hoc, non naturaliter, sed supernaturaliter.* Si enim in tali specie solā supernaturalitatem extrinsecam aut ex parte agentis agnouisset Scotus, sat superque fuisset, illam in authorem supernaturalem reuocare; non apposita supernaturalitate altera formæ impressæ, cōdistincta à supernaturalitate principij imprimentis.

Explanatio sensus Scoti

Scotus

67 Ad vltimam instantiam ex numer. 62 patet ex dictis; asserimus enim de mente Scoti; concursum Dei in ratione obiecti clarè visibilis addere supra illapsum Deitatis in intellectum, seu indistantiam entitatiuam ab illo, complementum quoddam tenens se ex parte obiecti ad partum verbi mentalis, seu imaginis expressæ ipsius Deitatis. Quæ coniūctio vel compositio obiecti visionis ad intellectum, non est illa præsentia vitalis, quā essentialiter imbibit & trāscendit ipsamet visio vt actus secundus & formalis repræsentatio obiecti; sed est intentionalis virtus obiecti beatifici vt potētis fœcūdare intellectū & vt compositi in actu primo in ratione particularis agentis proximè apparati ad intētionalem influxum expressiuum imaginis Deitatis. Quæ virtus anteuertit actum secundum visionis, vt perspicuum est. Tale verò complementum ex parte obiecti præstari potest ab specie impressa, vel à voluntate & potentia exequutiua Dei supplente vices speciei; vt latiùs infra constabit. Ita vt intentionalis virtus in actu primo spectata non posit esset connaturalis facultati intellectiuę; eò quòd non supponat intellectum completū in toto ordine

Dilutio vltimæ instātiæ

Quid addat cōiūctio Dei in ratione obiecti supra cōiūctionē entitatiuā?

dine potentiæ respectu actuum supernaturalium, vt ex Scoto ostendimus. Quare intellectui actuato habitu luminis debitus & connaturalis est concursus obiecti clarè visibilis ad partum supernaturalis notitiæ.

Examen doctrinæ Ioannis de Rada.

68 Ex dictis, manifestè taxatur Ioannes de Rada, *3. part. controuersi. 9. artic. 2. conclus.* 4. autumans; quod licet Deus crearet substantiam, cui esset connaturale lumen gloriæ, adhuc non esset connaturalis tali substantiæ visio clara Dei. Eò quod Deus liberè moueat intellectum creatum, & illi voluntariè coniũgatur in ratione obiecti; quatenùs inter intellectum creatum, etiã lumine gloriæ perfusum, & Deum, nulla sit connexio, vt Deus necessariò coniungatur in ratione obiecti.

Confutatur pronũtiatũ Ioan. de Rada.

Hoc enim assertum falso fundamento innititur; aliud enim est, quòd Deus se liberè coniungat menti in ratione obiecti elicientis notitiam supernaturalem; aliud verò, quod talis fœcunditas non sit connaturalis intellectui, prout composito habitui luminis. Aliàs enim si à sola libertate in adæunda immutatione potentiæ petenda esset supernaturalitas notitiæ; fieret, vt si obiecta creata omnia, non necessariò, sed liberè intellectum immutarent ad partum notitiæ; quòd talis cognitio esset supernaturalis quoad substantiam, sicut clara visio Dei, quod est absurdum.

Sicut data opinione Aureoli (quem sequitur Soarius,) autumãtis, cogitationes Angelorum subijci volitionibus quoad immittendas species talium cogitationum in intellectu alterius; sequeretur quod talis actio esset intrinsecè supernaturalis, quia libera. De quo videe in *sequenti distinct. de principio visionis ex parte obiecti art. 2. à num. 6. vsque ad 8.*

Visio esset cõnaturalis illi substãtiæ, cui esset connaturale lumen gloriæ.

Supernaturalitas igitur cognitionis pensanda non est ex eo, quòd obiectum liberè, vel necessariò, immutet intellectum; sed ex eo, quòd præmittat facultatem tantùm inchoatam, & initialem, non verò completam, respectu talis obiecti. Ita vt potentia habitui supernaturali composita exigat completa inclinatione (non verò solùm inchoata, & initiali) obiectum, & motionem intẽtionalem eius; sicut calor exigit à Deo concursum ad calefaciendum, quãuis integrum sit Deo ac liberum, talem concursum denegare.

Cautio pro aliquibus Scotizantibus.

Quæ à pluribus Scotizantibus obseruanda vellem, qui in hac re sæpe, ob sinistram Scoti interpretationem, & intelligentiam, allucinantur; quasi idẽ sit, quòd visio sit connaturalis intellectui composito habitui luminis gloriæ; & quòd Deus non concurrat liberè, sed necessariò, ad visionem; cùm vis calefactiua connaturaliter exigat à Deo cõcursum ad calefaciendum; & Deus liberè, & pro nutu, queat denegare talem influxum.

ARTICVLVS II.

De functionibus luminis gloriæ.

SVMMARIVM.

Opinio autumans lumen gloriæ esse adæquatum principium visionis, suadetur. Num. 1.
Expugnatur. Num. 5.
Altera Thomistarum sententia, qui lumen gloriæ esse dispositionem visionis censent. Num. 14.
Confutatur. Num. 15.
Thomistarum opinio agens, lumen gloriæ esse dispositionem intellectus ad receptionem essentiæ diuinæ in ratione speciei. Num. 18.
Reijcitur. Num. 19.
Placitum Vazquez existimantis, lumẽ gloriæ tenere se ex parte obiecti. Num. 20.
Exploditur. Num. 21.
Item & aliud quorumdam recentiorũ, qui lumen ex parte potentiæ, & obiecti, constituunt Num. 24.
Egidij de Præsentatione ratio alia constituendi lumen ex parte obiecti, improbatur. Num. 27.

Exarata supernaturalitate habitus luminis, modo sub inuestigationem cadunt munera & functiones causalitatis talis formæ; quæ quia variè à Theologis expenduntur, sigillatim recensenda, & in trutinam

nam vocanda est sententia quælibet, ne dissidiorum occursus disputandi seriem offuscet.

Prima opinio, quòd lumen sit principium adæquatum proximum.

Opinio autũ mãs, lumen gloriæ esse adæquatum principium proximũ visionis.

1 ET Primò occurrit ea opinio, quæ lumen gloriæ pronuntiat adæquatum principium proximum visionis ex parte potentiæ; ex quo placito manifestè deduci videtur, intellectum merè materialiter se gerere ad instar substrati sustentantis adæquatam causam actionis: sicut aqua sustentat calorem, qui est adæquatum principium calefactionis. Hæc opinatio adscribitur Soto *in 4. dist. 49 q. 2. ar. 4.* Capreolo *in 4. dist. 49. ar. 3. ad primum Durandi contra secundam conclusionem*, & ex modernis eã tutatur Aluarez, *lib. 7. de auxilijs, disp 64.* & probatur primò.

Sotus. Capreolus Aluarez.

1. ratio in oppositum

Quia vitalitas visionis est essentialiter supernaturalis; igitur deferri debet lumini gloriæ, tanquam adæquato principio proximo vitali supernaturali. Si enim talis vitalitas intellectui tanquam operanti immediatò tribui posset, sicut datur discretio realis causalitatum, iuxta distinctionem realem intellectus, & luminis; ita etiam assignanda esset realis distinctio inter prædicatum vitalitatis, quod respõdet intellectui, & prædicatũ supernaturalitatis, quod defertur lumini; quod est absurdum.

Impetitur immediatus influxus intellectus eò quòd nequeat esse principalis, vel instrumẽtarius

2 Secundò arguitur, quia intellectus nequit esse principium proximum elicitiuum visionis; ergo solum lumen gloriæ concurrit vt adæquata potentia in ordine proximo intelligendi supernaturaliter. Antecedens probatur; quia intellectus non concurrit ad visionem vt causa principalis; vt liquet ex dictis; nec etiam vt instrumentalis. Quia causa vitalis, (vt principium formaliter vitum) debet influere influxu connaturali & debito principio viuenti secundùm propriam rationem & speciem vitæ; sed influxus instrumentalis non est proprius causæ viuentis, vt viua est, cùm sit etiã communis alijs agẽtibus inanimatis; ergo intellectus nõ exhibet immediatum influxum respectu visionis; ac proinde solũ lumen gloriæ est causa adæquata ex parte potentiæ.

Vrgetur ratio in causalitate physica sacramentorum

3 Deinde; instrumenta diuina non egent qualitate aliqua supernaturali ad hoc, quòd eleuentur ad supernaturalia producta; præstat enim initialis virtus illorum, quæ per assistentiam diuinæ potentiæ compleatur: vt constat in efficientia sacramentorum nouæ legis circa gratiam; quæ in sententia Thomistarum sine impressione alicuius qualitatis eleuantis attingunt gratiam.

Insistitur vltra, data hypothesi quòd sacramentis suppeteret vis obedientialis activa circa gratiã

Et vt præsens ratio in omni opinione procedat; sic construatur. Si per impossibile sacramenta præseferrent vim inchoatam ad gratiam; illam attingere possent instrumentaliter absque impressione alicuius qualitatis supernaturalis. Eò quòd non sit de quidditate instrumenti, vt euehatur ad eleuatiorem causalitatem per intrinsecam informationem alicuius comprincipij; vt constat de phantasmate respectu speciei intelligibilis. Atqui intellectus sibi vendicat vim inchoatam instrumentalem ad eliciendam visionem Dei; ergo non eget aliqua qualitate inhærente. Vt ergo ista inconuenientia vitentur; adæquata virtus effectiua visionis ex parte potentiæ in solum lumen gloriæ refundenda est.

Cõfirmatio ex canone fidei

Confirmatur; quia si tota virtus effectiua visionis non esset in lumine, sed aliqua etiam partialis tribueretur intellectui; sequeretur, quòd homo beatificaret se per propriã facultatẽ naturalem intellectiuam; quæ videtur falsa loquutio fauens errori Pelagij.

Arguitur 4. quia ab intellectu peteretur præstãtia visionis

4 Arguitur quartò; si vis natiua intellectus proximè præstaret ad eliciendam visionem; fieret, vt intellectus præstantior, supposita æqualitate habitus immissi, excellentiorem causalitatẽ adiret. Quod magis vrget in intellectib' specie discretis, quales sunt humanus & Angelicus: igitur, à natiua perfectione intellectus traheretur inæqualitas visionis.

Vltimò arguitur; quia vt liquet ex his, quæ ex Scoto tradidimus, *in subdistinct. præcedenti, in artic. 1. de potentia obedientiali actiua, sub num. marg. 24.*

Scotus

Nihil potest agere in quocunque ordine agendi nisi propria virtute, vel quòd non potest in virtute alterius plusquam in propria virtute, id est aliquid, ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.

Vltima ratio; quia adi supernaturalis præhaberetur eminentialiter intra physicã virtualitatẽ facultatis natiuæ

Quò fit, vt sit implicatoria eleuatio alicuius causæ, esto quòd instrumentariæ, ad productionem effectus, nisi præsupponatur cum propria virtute in suo ordine causandi, quæ præcontineat virtualiter talem effectum.

Vrgetur ratio ex Scoto

Si ergo habitus luminis gloriæ non esset adæquatum principium proximum visionis, sed etiam immediatè concurreret natiua vis intellectus; fieret, vt intellectus, à natiua vi, vel virtute propria, vt condistinguitur ab aduentitia, & extrinseca comprincipij supernaturalis, præhaberet eminẽtialiter formã intrinsecè supernaturalẽ, qualis est visio beatifica.

Tunc sic; sed virtus propria intellectus est ordinis naturalis, cùm non sit distincta ab ipsamet substantia intellectus; nec enim eminentialis inclusio effectus vlla ratione secernitur à virtute & formali substantia suæ causæ. Igitur, aut intellectus non habet virtutem proximam ad operationem supernaturalem; aut ex viribus naturæ præcõtinet formam supernaturalem.

Fug 1.

Nec dici valet; quòd eleuatio luminis gloriæ præstet istam continentiam.

Occupatur.

Cùm eleuatio sit à principio aduentitio & extrinseco; præcontinentia autem virtualis ista sit à virtute propria & quæ præexigitur præmittitur ve ante eleuationem à principio extrinseco.

Expugnatur placitum præmissum.

Assertio cõmunis

5 SED, Dicendum est cum ferè communi omniũ sententia; lumen gloriæ non esse adæquatum principium proximum visionis. Quam assertionem certam iudico, & oppositam infirmo fundamento subnixam; vt pote quæ in doctrina constare non videatur. Quod aperio retorquendo contra aduersarios primarium illorum fundamẽtum.

Agitur ad hominẽ contra aduersarios

Quia, si vitalitas visionis deferretur lumini tanquam adæquato principio proximo ob identitatem cum prædicato supernaturalitatis, quod respondet lumini; fieret, vt nec lumen gloriæ esset proximum principium verbi beatifici. Probatur; quia etiam prædicata vitalitatis, & supernaturalitatis, sunt eadem omnino realitas ante intellectum cum prædicato imaginis expressiuæ ipsius Dei, quæ elucet in verbo beatifico, vt certo certius est; sed ratio imaginis obiecti beatifici deferri non potest lumini gloriæ, cùm lumen gloriæ in cõmuni sententia Thomistarum non sit species impressa tenens se ex parte obiecti, sed ex parte potentiæ: & ratio repræsentationis, & imaginis talis obiecti non respondeat facultati apprehẽsiuæ; sed obiecto apprehenso.

Igitur, si ob identitatem supernaturalitatis & vitalitatis, non defertur proximè vitalitas visionis intellectui, quia illi non tribuitur supernaturalitas; ita & ob identitatem repræsentationis, & vitalitatis supernaturalis, respondere non poterit visio lumini; eò quòd lumini non deferatur repræsentatio visionis.

Vrgetur deinde ex generatione verbi ordinis naturalis

Verùm; quia ex Thomistis quàm plures eunt inficias; beatos de facto formare verbũ; ex physicis principijs ita profligandi sunt. Prædicata vitalitatis & repræsentationis in quolibet verbo mẽtali ordinis naturalis inter se identificãtur realiter, vt euidens est; sed repræsentatio, & ratio imaginis non tribuitur intellectui, qui est pura potentia in genere intelligibilium: igitur nec ratio vitalitatis; ac proinde fieret, vt nec facultas intellectiua esset principiũ proximum vitalitatis intellectionum naturalium.

2. ratio ex proximo cõcursu voluntatis ad impulsum supernaturalem

6 Deinde; aduersarios perstringo ex principijs fidei. Quia, sic se habet habitus charitatis ad facultatem appetitiuam; sicut lumen gloriæ ad intellectum. Quia sicut oppositæ sententiæ assertores astruunt; lumen gloriæ ideò esse adæquatum principium visionis ex parte potẽtiæ, quia est velut intellectus quidã supernaturalis; ita propter identitatem rationis, asserere coguntur, charitatem esse causam adæquatã impulsus supernaturalis.

Si charitas esset adæquatū principiū proximū dilectionis, tā ijs impulsus non esset liber.

Sed hoc est absurdum; aliàs enim dilectio supernaturalis, nec libera, nec meritoria, esse posset; eò quòd non prodiret à voluntate creata, quæ tantùm adiret causalitatem materialem, non verò elicitiuam impulsus supernaturalis. Cùm tamen denominatio libertatis & indifferentiæ non exprimat habitudinem ad principium passiuum, sed effectiuum; quod nimirum omnium circunstantiarum apposito conuentu, influere, & non influere, queat. Atqui charitas, estò quòd concipiatur adinstar voluntatis cuiusdam supernaturalis, nullam præsefert indifferentiam contrarietatis nec contradictionis; sed est principium necessarium, & determinatum ab intrinseco, cui nullatenus adscribitur indifferentia, nisi quatenus subijcitur facultati appetitiuæ, quæ vtitur habitu prout vult: igitur, si charitas renuntietur adæquatum principium impulsus supernaturalis, tollitur radix libertatis.

Resp. recentium Thomistarum

7 Sed, vt ab his se expediant Thomistæ, & facultates vitales non constituant mera materialis, & substrata actuum liberorum & vitalium; ea ratione qua aqua calida substernitur calori, tanquam adæquato principio calefactionis; mira comminiscuntur. Dicunt enim cum Aluarez *lib. 7. de Auxilijs, disput. 64. numer. 4.* in actu supernaturali vitali asignari vitalitatem remotã, quæ tribuitur facultati natiuæ; & vitalitatem proximam, quæ respondet habitui per se infuso, tanquam principio proximo adæquato.

Aluarez.

Expugnatur discretio vitalitatis remotæ & proximæ in actu supernaturali.

Sed contra; quia, vel rationes istæ vitalitatis proximæ, & remotæ, sunt denominationes quædam extrinsecæ in actu vitali supernaturali: & hoc est contra conceptum vitæ, qui, siue accipiatur in actu primo, siue in actu secundo, siue in ente creato, siue increato, est de ratione intrinseca rei viuentis. Vel sunt prædicata intrinseca in actu vitali supernaturali, talis vitalitas proxima & remota; de quibus sciscitor, an vtraque sit supernaturalis? De proxima, quæ tribuitur habitui per se infuso, nulla potest esse dubitatio; nec etiam de remota. Aliàs enim talis vitalitas nõ esset de intrinseca ratione actus supernaturalis; siquidem nullum ex prædicatis intrinsecis formæ supernaturalis potest nõ esse supernaturale.

Illatio vrgens.

Si igitur remota vitalitas est intrinsecè supernaturalis, & defertur facultati natiuæ, tanquam elicienti; ergo & illi tribui poterit, tanquam principio proximo, vitalitas ea, quæ appellatur proxima. Cùm prosternatur fundamentum, cui innixi oppositi placiti assertores autumabant; vitalitatem non tribui potentiæ natiuæ, tanquã proximo principio, eò quòd esset supernaturalis intrinsecè; siquidem vitalitas remota intrinsecè supernaturalis defertur facultati natiuæ, vt coniunctæ habitui per se infuso.

Vltima oppositio; quòd nulla ratio vitæ trahi queat ab habitu infuso

8 Vltimò; nostra sententia firmatur, ea probatione, quæ in sequenti articulo pressè expendetur; quòd nulla forma accidentalis ab extrinseco tantùm principio petita, (cuiusmodi sunt omnes habitus per se infusi,) potest esse vitalis; cùm vitalitas exprimat ordinem essentialem ad principium intraneum, à quo effluit; igitur vitalitas visionis deferri nequit lumini tanquam efficienti adæquato, sed coniuncto illi, quod ex intellectu, & lumine, cointegratur.

Eliduntur fundamenta asserentium adæquatum influxum proximum luminis in visionem.

Enodatio 1. arg.

9 AD Argumenta opposita. Ad primum; non benè produci ab identitate supernaturalitatis, & vitalitatis in actu visionis, identitatem vitalitatis, & supernaturalitatis in principio producẽte adæquato; aliàs enim ex idẽtitate vitalitatis, & repræsentationis in verbo mentali inferretur identitas realis facultatis intellectiuæ, & speciei impressæ, quibus respondet vitalitas, & repræsentatio verbi; quod est absurdum.

Resp. ad 2. argu.

10 Ad secundum argumentum; respondetur, quòd nihil probat; quia ob eamdem rationem ostendi posset, intellectum non esse causam principalem

principium supernaturale secundùm substantiam tendat in actum sub motiuo, & regula honestatis, & rectitudinis supra totius naturæ conatum, fit inde, vt illi contradicat influxus in actũ obliquũ, ita vt obliquitas, & deuiatio illa peccaminosa deferatur principio supernaturali, vt supernaturale est. At verò, si substãtia esset intrinsecè supernaturalis, & pronũtietur peccabilis; nõ intercederet voluntas aliqua naturalis ordinis, cui adscribi posset deformitas peccati, vt principio deficienti, sed defectus in solam supernaturalem volũtatem deferendus iret.

Premitur ratio, quòd peccatũ vt tale nequeat esse supernaturale.

Ex quo efficacem probationem eruimus ad nostram sententiam firmandam; quia implicat, quòd peccatum, vt peccatum, sit ordinis supernaturalis; cùm operatio supernaturalis, quà talis, essentialiter imbibat coniunctionem cum Deo, & cum regula supernaturali.

Vnde, licet actus secundùm substantiam supernaturalis possit extrinsecè componi alicui deordinationi voluntatis creatæ; repugnat tamen, quòd per comparationem ad habitum supernaturalem, actus sit deformis, & deficiens à Deo. Alijs peccatum, vt peccatum, esset intrinsecè supernaturale; ac proinde, & cohærens Deo, ob coniunctionem supernaturalitatis; & deficiens à Deo, ob deformitatem ordinis supernaturalis; ac proinde ipsemet conceptus deuiationis à Deo imbiberet rationem coniunctionis cum Deo, vt authore supernaturali. At, in substantia supernaturali nullum assignari valeret comprincipium naturalis ordinis, cui deferri posset obliquitas talis operationis; igitur peccatum, vt tale, esset quid supernaturale; siquidem efflueret à libero arbitrio ordinis supernaturalis; nec assignabile sit aliquod naturale comprincipium, cui talis lapsus addici queat.

Responsio ad argumenta, quæ contendunt possibilitatem substantiæ supernaturalis.

Ad fundamenta opposita.

52 MODO Expendenda, & infringenda est vis oppositionũ contra communem sententiam.

Ad 1. redditur ratio cur accidens sustineat prædicatũ supernaturalitatis nõ tamẽ substantia.

Ad primum argumentum; iam ostendimus rationem, quare prædicatum supernaturalitatis trahi queat ad accidens; non verò ad substantiã. Nec firma est oppositio, quæ petitur à coniũctione alicuius prædicati cũ conceptu accidentis; ad adstruendam compositionem eiusdem prædicati cum substantia ob maiorem præstantiam entis substãtialis. Quia ratio imaginis repræsentatiuæ Deitatis trahitur ad speciem impressam possibilem, quæ est accidens; cũ tamen implicet, in communi omniũ sententia, substantia aliqua creata, quæ repræsentet Deum, nec formaliter; nec effectiuè.

Ad instãtiã de vnione hypostatica substãtiali, & supernaturali

Ad instantiam; de vnione hypostatica, supernaturali, & substantiali. Respondetur; valde disparem subesse rationem in modo aliquo per suam essentiã composito extremo modificabili; ac in entitate substantiali proprijs facultatibus apprehensiuis, & appetitiuis exornata, cui implicaret peccabilitas; quam ex Scoto astruimus potiorem rationem impossibilitatis substantiæ supernaturalis.

Ad cõfirmationẽ de substãtia in cõpleta supernaturali.

Ad cõfirmationem; de substãtia incõpleta supernaturali. Respõdetur; implicare; eò quòd esset natura intellectualis & libera, quãuis partialis, sicut anima rationalis; ac proinde illius possibilitati obstaret eadem implicatio impeccabilitatis, quam expendimus.

Ad arg. 2. responsio

53 Ad secũdũ argumẽtũ; patet ex dictis; ratio enim implicationis, ob quam virtus illa vitalis supernaturalis, (quæ vtriq; cõcausæ partiali, nimirũ intellectui, & lumini cohæret quasi dispersa,) in vnam eminentiorem simplicioremque facultatem natiuam intellectus colligi non valet; ea est.

Quòd vitalitas supernaturalis volitiua, quæ voluntati, & habitui

cha-

charitatis, (tanquam duplici facultati compartiali defertur,) in simplicem potentiam volitiuam quidditatiuè supernaturalem refundi posset; ac proinde essentialiter impeccabilem: quod esse falsum reserauimus in confirmatione rationis Scoti.

Sustulcitur doctrina praecedens authoritate Scoti.

Cui oppositioni, quam etiam contra propriam sententiam formauit Scotus, (vt liquet ex textu transcripto sub num. 24.) vel sic occurrit loco citato *ex distinction. 23. quaestione vnica. §. Ad aliud; an Angeli beati, sub num. marg. 9.*

Scotus

Quantumcunque igitur charitas, sit perfectio finita, vel gratia; tamen nullus gradus entis, siue substantia, quantumcunque maximus, (ex quo tamen finitus est,) potest esse in quo vnitiuè perfectio charitatis contineatur.

Alia euasio neotericorum de naturaeb tracta ad bonum & libera.

Si autem contenderet, quis; non esse implicatoriam potentiam impeccabilem intrinsecè, siue determinatam ad bonum; liberam tamen, seu indeterminatam ad eliciendum bonum sub tali motiuo operandi, & non sub alio; vel in tanta, aut tanta, intensione actus; qua ratione plures Theologi conciliant necessitatem operandi bonum in Christo, cum indifferentia & libertate operationum illius. Nec enim apparet implicatorium, quòd Deus, de absoluta potentia, eam praestet contractionem ad bonum cum libertate compositam, quae de facto Christo Domino suppetere asseritur; quod enim de facto collatum est Christo per gratiam vnionis; cur implicabit de absoluta Dei potentia, vt per excellentissimum aliud supernaturale donum praestetur?

Infringitur ratione Scoti.

Respondetur ex dictis sub numer. 47. esse omninò diuersam impeccabilitatem Christi ab ea, quam expendimus in libero arbitrio ordinis supernaturalis. Deinde quòd substantia intrinsecè supernaturalis nequiret elicere actum non supernaturalem intrinsecè vt ostendimus; voluntas autem Christi determinata non extitit à principio intrinseco, vt actus solùm supernaturalis ordinis elicere valeret. Quod verò attinet ad Scoti mentem; patet ex textu transcripto, *sub numer. 45. ex 2. sentent. distinct. 23. quaestion. vnica.* apertè censuisse, quòd produci nequit à Deo natura, *cui repugnet necessariò ex principio intrinsecè difformiter moueri*, nisi, iuxta hypothesim, vel fictionem Anselmi, produceretur substantia aliqua Angelica cum sola affectione commodi intendens in proprium commodum inclinatione spontanea, qualis ea est, quae suppetit brutis circa bonum sensibile, absq; libertate & deliberatione.

Enodatur confirmatio in oppositum

Ad confirmationem, ex numer. 25. quòd tantùm agit; Deum posse perficere facultates natiuas per immisionem habituum infusorum perfectiorum, & perfectiorum vsque in infinitum; non tamen, ita vt perfectio illa supernaturalis, quae essentialiter est aduentitia, vt potequae supponens vim natiuam, quam euehit ad eleuatiorem ordinem, & gradum essendi, fiat natiua & intranea: ac proinde non praemittes substratum, quod elevet ad excellentiorem gradum essendi.

Infringitur 3. oppositio.

54 Ad tertium argumentum, ex num. 26. respondetur; ad comprehensionem Angeli supremi per se non exigi auxilium intrinsecè supernaturale, sed tantùm supernaturale extrinsecè, & ex parte causae; cùm Angelus non sit ens intrinsecè supernaturale. Quamobrem non implicat creatio alicuius intellectus humani eiusdem actualitatis, & acuminis apprehensiui, cum coniuncto illo ex humano intellectu, & auxilio tantùm supernaturali ex parte agentis. Si verò ad comprehensionem supremi Angeli per se necessariũ esset auxilium aliquod intrinsecè & essentialiter supernaturale; implicaret facultas aliqua natiua, quae essentialiter ambiret actualitatẽ & energiam supernaturalem illius cõiuncti ex intellectu, & auxilio supernaturalis ordinis.

Insistitur vltra.

55 Si autem obijcias; implicatoriã esse productionem alicuius humanae mentis, cuius obtutus calleat, vsq; ad comprehensionem, Angelum supremũ; eò quòd nulla virtute fieri queat intellectus humanus adaequans Angelicae substantiae actualitatem, & immaterialitatem.

Obtruditur oblatum

Respondetur; ad comprehensionem non exigi aequalitatem in esse entis inter obiectum cognitum, & facultatem cognoscentem; cùm praestet sola aequalitas, & adaequatio in esse cognoscibilis, vt in controuersia de in-

incomprehensibilitate Dei latiùs; non tamen liquet, cur Deus mentem humanam eius acuminis producere nequeat quæ adæquet supremũ Angelum in ratione intelligibilis?

Ad instantiam.

Ad instantiam; patet ex dictis; iam enim rationem ostendimus, cur prædicatum substantiæ supernaturalis communicabile non sit? Quia nimirum etiam participari posset identitas dictaminis intellectiui cum actuali impulsu volitionis: ac proinde & illimitatio secundùm essentiam; vt constat ex dictis. Insuper, & quòd talis substantia creata esset impeccabilis; vel si peccare posset, talis obliquitas deferretur principio supernaturali, vt tali; cùm non adsit liberum arbitrium ordinis naturalis, cui deferatur peccatum.

Duo consectaria ex doctrina præcedenti; & satisfactio ad oppugnationes Soarij.

Corol. 1. cõtra Vellicatores Scoti.

56 EX Dictis duo corollaria depromuntur. Primum; quam perperam impositum sit Scoto, ipsum inficiatum esse intrinsecam supernaturalitatem habituum per se infusorum; cùm expressè autumet, nec de absoluta Dei potentia fieri posse eam accretionem virtutis natiuæ facultati voluntatis, vt ipsa supplere queat actiuitatem charitatis: adi textum appositum *num. mar.* 44. quod etiam asserit de habitu luminis respectu intellectus; vt constat ex textu *num.* 45.

1. ratio pro vindicãdo Scoto, quæ cõcludit euidenter.

Ratio altera obtinẽs, intrinsecãsupernaturalitatẽ habitus per se infusi.

Deinde; quia (vt ex ipso Scoto aperuimus, à *numer.* 7. & deinceps,) disertè pronuntiat; habitus per se infusos non educi ex potentia obedientiali subiecti, sed creari. Si autem essent formæ intrinsecè naturales; & tantùm supernaturales extrinsecè, seu ex parte efficientis; sicut præcontinerentur intra eminentiam alicuius substrati naturalis, ita & educi possent: sicut à Deo per actionem eductiuã produceretur visus restitutus cæco qui esset supernaturalis tãtùm extrinsecè, & ex parte agentis.

Corollariũ aliud pro defensione Scoti cõtra Soarium.

57 Secundò sequitur; implicationem substantiæ supernaturalis petendam esse à repugnantia impeccabilitatis, quam expendit Scotus loco citato ex collatione vndecima; non verò ab alia argumentatione, quam format Doctor *in 4. senten. dist. 49. q. 11.* qua abusus Soarius, illam contra Scotum retorquet; quasi Scotus inibi contenderit implicationem substantiæ supernaturalis. Vt autem sensus Scoti aperiatur, & ipse ab oppugnatione vindicetur subijcienda est argumentatio ea, quam inibi attexit *sub num. 9.* Vbi sic habet.

Scotus

Intellectus nequit intueri Deũ ex viribus naturæ.

58 *Secundò dico; quòd anima humana non est sufficienter actiua ex puris naturalibus ad consequendum actũ visionis; quia impossibile est, intellectũ esse causam visionis, nisi intellectus habeat in se obiectum cognitum; vel aliud in quo eminentiùs continetur. Sed natura humana non habet Deum in se, ex se præsentem sibi sub ratione obiecti; nec in alio, in quo eminentiùs continetur, quia in nullo alio potest eminentiùs contineri: ergo ex se nõ sufficit ad habendũ cognitionẽ diuinæ naturæ visiuam.*

Firmatur Scoti assertum.

Præterea; visio est cognitio intuitiua rei in se; sed natura humana non potest habere ex se præsentem Deum in ratione obiecti, licet sit sibi præsens per illapsum: ergo non potest ex se habere visionem naturæ diuinæ; non ergo sufficit ex puris naturalibus ad cognoscendum virtute propria obiectũ beatificum.

Excursiones Soarij in Scotum.

59 Quam Scoti argumentationem sic impetit Soarius, *prima parte, lib. 2. capit. 9. numer. marg.* 4. quòd vel Scotus falsum assumat, vel petat principium. Nam quando autumat; *impossibile esse, intellectum esse causam visionis, nisi intellectus habeat obiectum cognitum; vel aliud, in quo eminentiùs continetur.* Vel procedit de ratione communi visionis intuitiuæ vt sic; vel de ratione contracta visionis Dei. Si agat Scotus de ratione abstracta intuitionis vt sic; falsum assumit; cùm Angelus inspiciat alterum, licet illum non habeat obiectiuè præsentẽ in se; nec in alio eminẽtiori principio, in quo Angelus apprehensus cõtineatur sed tantùm per speciem impressam repræsentatiuam talis Angeli. In quo

Scotus

Soarij discessio circa Scoti probationem.

etiam

etiam sensu, intellectus Deum præsentem habere posset ratione speciei impressę creatæ, possibilis de mente Scoti; vel ratione ipsiusmet substantiæ Dei immediatè coniunctæ intellectui creato ad modum speciei intelligibilis.

Obijcit Soarius, quòd Scotus petat principium

Si verò Scoti argumentatio procedat, non de ratione vniuersali visionis intuitiuæ vt sic; sed de contracto conceptu visionis Dei. Videtur Scotus petere principium, dum non reddit causam, cur visio beatifica elici non possit per speciem, quæ sit connaturalis intellectui? Quare prætcrire videtur præcipuum suæ argumentationis institutũ.

Agit ad hominem Soarius contra Scotum

60 Deinde Soarius Scotum ad hominem perstringere videtur; eò quòd connaturalitatem talis speciei productiuæ visionis inficietur; cùm tamen ipse expressè autumet, Angelum cognoscere Deum quidditatiuè per speciem naturalem intrinsecè, & tantùm supernaturalem ex parte principij.

Fuga.

Nec præstat respondere pro Scoto; quòd species illã, quã astruit naturalẽ, non est principium cognitionis intuitiuæ, sed abstractiuæ.

Occupatur.

Quia ad claram, & quiditatiuam visionem Dei, eam nimirum, quæ sine analogia obiectum percipit, ita necessaria est species supernaturalis, siue notitia sit abstractiua, siue intuitiua. Quia necessitas supernaturalitatis in principio notitiæ claræ Dei, non trahitur à conceptu intuitionis, prout intuitio est; sed quã refert quidditatiuam expressionem Deitatis, & non per analogiam, & adinstar entis creati.

An species quidditatiua & abstractiua Deitatis in Angelo sit ordinis naturalis?

61 Cæterùm; quòd Scotus tradiderit apertè connaturalitatem illius speciei Angelicæ, quam asseuerat principium cognitionis quidditatiuę & abstractiuę Dei; constat ex ipso Scoto, in *2. sent. dist. 3. q. 9. §. Secunda declaratio huius distinctionis, sub num. marg. 7* vbi ait.

Scotus

" *Hac distinctione præmissa, ad quæstionem respondeo; quòd licet secũdùm communiter loquentes, non posset Angelus ex puris naturalibus, habere cognitionem Dei intuitiuam, de qua in 4. libro; tamen non videtur negandũ, quin posit naturaliter habere cognitionem eius abstractiuam.*

" *Hoc modo intelligendo; quòd species aliqua distinctè repræsentet istam essentiam, licet non repræsentet eam, vt in se præsentialiter existentem; benè quidem possibile est habere cognitionem distinctam, licet abstractiuam. Nam abstractiua distinguitur in confusam, & distinctam, penes rationem aliam, & aliam cognoscendi; & istam talem speciem repræsentantem essentiam diuinam intellectui Angelico, non videtur inconueniens ponere, in intellectui Angeli inditã esse à principio.*

Quid de specie Deitatis in Angelo

In quo sensu dici queat supernaturalis

" *Ita quòd licet ipsa non sit naturalis intellectui, hoc modo, quod iste intellectus posit ex naturalibus suis eam acquirere; nec etiam, quòd possit eam habere ex actione alicuius obiecti agentis naturaliter, quia non potest eam habere præsentialitate alicuius obiecti finiti mouentis: nisi essentiæ diuinæ tantùm, quæ nihil aliud à se causat naturaliter naturali causatione.*

An sit naturalis in aliquo sensu

" *Tamen sicut perfectiones datæ Angelo in sua prima creatione, licet non necessariò sequãtur naturam eius, dicerẽtur naturales distinguẽdo cõtra merè supernaturales, scilicet gratiæ & gloriæ; ita ista perfectio data intellectui angelico, quã essentia diuina esset ei præsens distinctè licet abstractiuè, potest dici naturalis & ad cognitionẽ naturalẽ Angeli pertinere.* Vbi perspicuè vocat Scotus naturalẽ, vt cõdistinguitur à mera supernaturalitate gratiæ & gloriæ, speciẽ illã, quę in Angelo esset principiũ claræ & quidditatiuæ cognitionis Dei, quãtuuis talis notitia esset abstractiua expresio Deitatis.

Alia inuasio Soarij in Scotum.

Scotus

62 Deinde vlteriùs procedit Soarez cõtra Scotũ; quia quãdo inquit Scotus *quòd natura humana nõ potest habere ex se præsentẽ Deũ in ratione obiecti; licet sit sibi præsens per illapsũ.* Rogat Soarius, quid addat præsentia Dei in ratione obiecti supra illapsũ, seu indistãtiam & cõiũctionẽ entitatiuã Deitatis ad creata? Aut enim talis præsentia in ratione obiecti est ipsamet vitalis coniunctio, quæ fit per actũ visionis; ac proinde, idẽ erit, Deũ nõ esse præsentẽ vitaliter intellectui ex viribus naturæ, ac nõ videri ex viribus naturæ; quare manifestè petitur principiũ. Vel illa cõiũctio Dei in ratione obiecti, refert præsentiam, quæ præstatur per speciẽ impressã; & tũc etiã absq; vlla probatione assumit Scotus quòd talis coniunctio Dei per speciem

 cum

cum intellectu nequeat esse connaturalis intellectui.

Obseruatio ad nodũ dirimendum

63 Sed vt obiectiones istas, quæ primo intuitu inextricabiles videntur, breuiter dirimamus; obseruetur, violenter nimis Scoti argumentationem, quæ de facto procedit, ad quæstionem de possibili retorqueri. Scotus enim, (vt apertè constat ex textu apposito num. 58.) tantùm inibi contendit intellectum non beari viribus naturæ; nec enim de possibili quidquam insinuat. Scoticæ verò argumentationis is est sensus.

Illustratur Scoti textus

Vt potentia obiectum aliquod apprehendat, debet claudere obiectum, vel principium, in quo eminentiori ratione virtus ipsius obiecti contineatur. Vbi nomine, *obiecti*, non solum includit Scotus ipsam obiecti substantiam; sed & virtutem intentionalem, seu semen eius, quod est species, ad similitudinem expressam eliciendam.

Quid intelligat Scotus per virtutē eminẽter cõtinentem obiectum

Per virtutem verò eminentiori ratione continentem obiectum; intelligit Scotus potentiam seu facultatem executiuam Dei, quæ sicut eminenter præcontinet omne obiectum creatum, & vniuersam causalitatem intentionalem eius, ita & se sola supplere posset cuiuslibet obiecti concursum ad expressionem notitiæ: quo supposito sic producitur Scoti argumentatio.

Cur intellectus ex naturæ viribus nõ habeat obiectum beatificum?

Sed intellectus ex viribus naturæ non habet in se obiectum beatificum; nimirum, vel substantiam Dei immediatè coniunctam in ratione speciei intelligibilis; vel speciem impressam creatam repræsentatiuam Deitatis; vel potentiam Dei supplentem concursum speciei. Tunc enim potentia aliqua apprehensiua connaturaliter coniungitur obiecto; vel speciei impressæ, quæ est semen vicarium obiecti ad productionem verbi; quando facultas apprehensiua refert vim completam ex parte potentiæ respectu talis obiecti: igitur cùm intellectus ex viribus naturæ respectu obiecti beatifici non sit adæquatè potens ex parte potentiæ, sed tantùm initialiter, & inchoatiuè; fit, vt species impressa, vel quidquid se tenet ex parte obiecti clarè visibilis, non cohæreat connaturaliter intellectui ex viribus naturæ.

Scotus apertè profitetur defectũ virtutis intellectiuæ ad clarã Dei visionem

Quod verò Scotus agnouerit defectum natiuum, & intrinsecum facultatis intellectiuæ ad obiectum beatificum, & ad actum visionis; patet ex ipso Scoto, in 1. *sentent. distinct. 3. quæstion. 8. §. Respondeo, quod pars intellectiua, numer. marg.* 2. Quem textum proposuimus in præcedenti *subdistinctione, art. 3. à n. 10. vsque ad 13.*

Eliduntur obiecta Soarij cõtra Scotũ

64 Ex his facilè corruent oppugnationes obiectæ. Ad instantiam de Angelo cognoscente alterum, ex num. 59. dicimus; Angelum cognitum esse præsentem Angelo cognoscenti ratione speciei impressæ; quod insinuauit Scotus sub coniunctione obiecti ad potentiam apprehensiuam.

Eneruatio oppositionis

Eò quod ad causalitatem cognitionis, quæ se tenet ex parte obiecti, nõ solum attineat immediata causalitas, quæ prodit à substãtia obiecti; sed etiam à virtute intentionali, & semine eius ad actionem intellectiuam, quæ est species impressa: quæ solutio euidẽter prosternit primam obiectionem Soarez.

Ad cõfirmationẽ ostenditur, Scotum non petere principium

Ad cõfirmationem sub eodem num. 59. Scotum aperuisse defectum potentiæ intellectiuæ ad claram visionẽ Dei; quamobrem intellectum minus principale, seu instrumẽtalem causam visionis pronũtiauit; quod cõstat ex ar. 3. subdistinctionis præcedẽtis. Quia verò id præmisit Scotus tãquã constitutum *ex* 1. *sen.* ideò in textu, quẽ opponit Soarez *ex* 4. *sen.* cũ facultatis intellectiuæ defectum ad clarã Dei visionem nõ repetit, sed supponit.

Nullus ex priscis theologis ita aperuit defectũ virtutis naturæ ad actus supernaturales, sicut Scotus.

Nec reperio authorẽ aliquẽ ex priscis theologis qui ita expresserit defectũ virtutis intellectiuæ & volitiuæ ad act' supernaturales, cũ apertè cõstituat, quod implicat de absoluta Dei potẽtia, intellectus, qui, à natiua vi, referat virtutẽ habitus luminis gloriæ; & similiter voluntas aliqua creabilis, quæ quidditatiuè imbibat efficiẽtiã habitus charitatis; vt ostẽdimus *à n. 41. vsq; ad 47. & etiã sub nu. 53.* vbi consonã de hac re Scoti mẽtem, *ex coll.* 11. *& ex 4. sent. dist. 49. & in 2. dist 23. q. vnica*, luce clarius ostendimus.

Ad oppositionẽ Soarij de specie abstractiua ordinis naturalis.

65 Ad oppositionẽ ex n. 61. de cõnaturalitate speciei illius Angelicæ; quæ asseritur ab Scoto principiũ quidditatiuæ cognitionis abstractiuæ Dei.

Respondetur; tã in assignatione talis

spe-

speciei, quam in supernaturalitate eius, nihil definire Scotum; non enim assertiuè, sed opinatiuè tantùm processit, vt accuratè obseruauit Hugo Cauellus in scholio, & margine huius loci. Et constat ex illis verbis Scoti *sub numer. 16. Ad vltimum dico, quòd si teneatur, quòd Angelus beatus non videt per istam speciem, tunc nec alius videns eam in intellectu eius videbit per eam supernaturalia*. Vbi tantùm Scotus conditionaliter, & ex hypothesi procedit, non verò simpliciter & absolutè.

Scotus non asserit, sed disputat, ex Cauello.

Scotus

Quod amplius liquet ex §. *Contra istud obijcitur, sub eodem num. margin. 16.* vbi cùm sibi opposuisset; quòd si illa species Deum abstractiuè repræsentans, esset tantùm supernaturalis ex parte agentis; fieret, vt non dissideret in conceptu supernaturalitatis ab alijs speciebus impressis Angelo ab initio suæ cōditionis, quæ sunt supernaturales ex parte agentis; eò quòd menti Angelicæ immittātur à Deo, quas tamen esse intrinsecè naturales, asserebat cōmunis doctorum consensus.

Scotus nō docuit speciem abstractiuā angelicā esse ordinis naturalis.

Respondet Scotus; aliam esse supernaturalitatem huiusmodi specierum peraccidens infusarum; aliam verò speciei illius per se infusæ, quæ quidditatiuè, (abstractiuè tamen,) Deū repræsentaret. Quia species illæ obiectorum naturalium, quæ à Deo immissæ sunt intellectui Angelico, potuerunt ab obiectis naturalibus imprimi; species verò repræsentatiua Deitatis à solo Deo produci voluit.

Sed, quia hæc distinctio & disparitas videbatur tantùm spectare ad supernaturalitatem extrinsecam ex parte agentis; subdit Scotus, prædictam speciem eam supernaturalitatis rationem nancisci, quæ, non tātùm à solo Deo elici possit; (quod attinet ad supernaturalitatem ex parte agentis) sed etiam ab ipso Deo, non prout operante naturaliter, sed supernaturaliter, seu supra totius naturæ facultatem, & eminentiam; quod fuit supernaturalitatem ex parte formæ in tali specie agnoscere. Verba Scoti accipito.

Species abstractiua Deitatis in Angelo nō est solū supernaturalis ex parte agentis

66 *Contra istud obijcitur; quia Angelus quodlibet etiam aliud à Deo naturaliter cognoscit, licet illas alias species recipiat à Deo supernaturaliter imprimente. Posset dici, quòd illas alias species posset habere ab illis obiectis in se, nullis alijs ab ipsis agentibus, requisitis; sed nullo modo posset habere illam speciem distinctam, respectu essentiæ diuinæ: nisi ab ipso imprimente, & hoc, non naturaliter, sed supernaturaliter.*

Scotus

Vbi obseruanda sunt illa verba; *ab ipso imprimente, & hoc, non naturaliter sed supernaturaliter*. Vbi supposita supernaturalitate speciei ex parte agētis vel imprimentis; statim supernaturalitatem aliam adiungit à supernaturalitate ex parte principij distinctam; quæ nulla esse potest, nisi supernaturalitas intrinseca & per comparationem ad substratum. Vt patet liquidò ex verbis sequentibus, *& hoc, non naturaliter, sed supernaturaliter*. Si enim in tali specie solā supernaturalitatem extrinsecam aut ex parte agentis agnouisset Scotus, sat superque fuisset, illam in authorem supernaturalem reuocare; non apposita supernaturalitate altera formæ impressæ, cōdistincta à supernaturalitate principij imprimentis.

Explanatio sensus Scoti.

Scotus

67 Ad vltimam instantiam ex numer. 62. patet ex dictis, asserimus enim de mente Scoti; concursum Dei in ratione obiecti clarè visibilis addere supra illapsum Deitatis in intellectum, seu indistantiam entitatiuam ab illo, complementum quoddam tenens se ex parte obiecti ad partum verbi mentalis, seu imaginis expressæ ipsius Deitatis. Quæ coniūctio vel compositio obiecti visionis ad intellectum, non est illa præsentia vitalis, quā essentialiter imbibit & trāscendit ipsamet visio vt actus secundus & formalis repræsentatio obiecti; sed est intentionalis virtus obiecti beatifici vt potētis fœcūdare intellectū & vt compositi in actu primo in ratione particularis agentis proximè apparati ad intētionalem influxum expressiuum imaginis Deitatis. Quæ virtus anteuertit actum secundum visionis, vt perspicuum est. Tale verò complementum ex parte obiecti præstari potest ab specie impressā, vel à voluntate & potentia exequutiua Dei supplente vices speciei; vt latius infra constabit. Ita vt intentionalis virtus in actu primo spectata non possit esse connaturalis facultati intellectiuæ; eò quòd non supponat intellectum completū in toto or-

Dilutio vltimæ instātiæ

Quid addat coniūctio Dei in ratione obiecti supra coniūctionē entitatiuā?

dine potentiæ respectu actuum supernaturalium, vt ex Scoto ostendimus. Quare intellectui actuato habitu luminis debitus & connaturalis est concursus obiecti clarè visibilis ad partum supernaturalis notitiæ.

Examen doctrinæ Ioannis de Rada

68 Ex dictis, manifestè taxatur Ioannes de Rada, *3. part. controuersi. 9. artic. 2. conclus. 4.* autumans; quòd licet Deus crearet substantiam, cui esset connaturale lumen gloriæ, adhuc non esset connaturalis tali substantiæ visio clara Dei. Eò quod Deus liberè moueat intellectum creatum, & illi voluntariè coniugatur in ratione obiecti; quatenùs inter intellectum creatum, etiã lumine gloriæ perfusum, & Deum, nulla fit connexio, vt Deus necessariò coniungatur in ratione obiecti.

Confutatur pronũtiatũ Ioan. de Rada.

Hoc enim assertum falsò fundamento innititur; aliud enim est, quòd Deus se liberè coniungat menti in ratione obiecti elicientis notitiam supernaturalem; aliud verò, quod talis fœcunditas non sit connaturalis intellectui, prout composito habitui luminis. Aliàs enim si à sola libertate in adeunda immutatione potentiæ petenda esset supernaturalitas notitiæ; fieret, vt si obiecta creata omnia, non necessariò, sed liberè intellectum immutarent ad partum notitiæ; quòd talis cognitio esset supernaturalis quoad substantiam, sicut clara visio Dei, quod est absurdum.

Sicut data opinione Aureoli (quem sequitur Soarius,) autumãtis, cogitationes Angelorum subijci volitionibus quoad immittendas species talium cogitationum in intellectu alterius; sequeretur quòd talis actio esset intrinsecè supernaturalis, quia libera. De quo vide in *sequenti distinct. de principio visionis ex parte obiecti art. 2. à num. 6. vsque ad 8.*

Visio esset cõnaturalis illi substãtiæ, cui esset connaturale lumen gloriæ.

Supernaturalitas igitur cognitionis pensanda non est ex eo, quòd obiectum liberè, vel necessariò, immutet intellectum; sed ex eo, quòd præmittat facultatem tantùm inchoatam, & initialem, non verò completam, respectu talis obiecti. Ita vt potentia habitui supernaturali composita exigat completa inclinatione (non verò solùm inchoata, & initiali) obiectum, & motionem intentionalem eius; sicut calor exigit à Deo concursum ad calefaciendum, quãuis integrum sit Deo ac liberum, talem concursum denegare.

Cautio pro aliquibus Scotizantibus.

Quæ à pluribus Scotizantibus obseruanda vellem, qui in hac re sæpe, ob sinistram Scoti interpretationem, & intelligentiam, allucinantur; quasi idẽ sit, quòd visio sit connaturalis intellectui composito habitui luminis gloriæ; & quòd Deus non concurrat liberè, sed necessariò, ad visionem; cùm vis calefactiua connaturaliter exigat à Deo cõcursum ad calefaciendum; & Deus liberè, & pro nutu, queat denegare talem influxum.

ARTICVLVS II.

De functionibus luminis gloriæ.

SVMMARIVM.

EXarata supernaturalitate habitus luminis, modo sub inuestigationem cadunt munera & functiones causalitatis talis formæ; quæ quia variè à Theologis expenduntur, sigillatim recensenda, & in truti-

nam

nam vocanda est sententia quælibet, ne disidiorum occursus disputandi seriem offuscet.

Prima opinio, quòd lumen sit principium adæquatum proximum.

Opinio autumãs, lumen gloriæ esse adæquatum principium proximũ visionis.

1 ET Primò occurrit ea opinio, quæ lumen gloriæ pronuntiat adæquatum principium proximum visionis ex parte potentiæ; ex quo placito manifestè deduci videtur, intellectum merè materialiter se gerere ad instar substrati sustentantis adæquatam causam actionis: sicut aqua sustentat calorem, qui est adæquatum principium calefactionis. Hæc opinatio adscribitur Soto *in 4. dist. 49 q. 2. ar. 4.* Capreolo *in 4. dist. 49. ar. 3. ad primum Durandi contra secundam conclusionem*, & ex modernis eã tutatur Aluarez, *lib. 7. de auxilijs, disp 64.* & probatur primò.

Sotus. Capreolus. Aluarez.

1. ratio in oppositum

Quia vitalitas visionis est essentialiter supernaturalis; igitur deferri debet lumini gloriæ, tanquam adæquato principio proximo vitali supernaturali. Si enim talis vitalitas intellectui tanquam operanti immediatò tribui posset, sicut datur discretio realis causalitatum, iuxta distinctionem realem intellectus, & luminis, ita etiam asignanda esset realis distinctio inter prædicatum vitalitatis, quod respõdet intellectui, & prædicatũ supernaturalitatis, quod defertur lumini, quod est absurdum.

Impetitur immediatus influxus intellectus eò quòd nequeat esse principalis, vel instrumẽtarius

2 Secundò arguitur, quia intellectus nequit esse principium proximum elicitiuum visionis; ergo solum lumen gloriæ concurrit vt adæquata potentia in ordine proximo intelligendi supernaturaliter. Antecedens probatur; quia intellectus non concurrit ad visionem vt causa principalis; vt liquet ex dictis, nec etiam vt instrumentalis. Quia causa vitalis, (vt principium formaliter vitum) debet influere influxu connaturali & debito principio viuenti secundùm propriam rationem & speciem vitæ; sed influxus instrumentalis non est proprius causæ viuentis, vt viua est, cùm sit etiã communis alijs agẽtibus inanimatis: ergo intellectus nõ exhibet immediatum influxum respectu visionis; ac proinde solũ lumen gloriæ est causa adæquata ex parte potentiæ.

Vrgetur ratio in causalitate physica sacramẽtorum

3 Deinde; instrumenta diuina non egent qualitate aliqua supernaturali ad hoc, quòd eleuentur ad supernaturalia producta; præstat enim initialis virtus illorum, quæ per asistentiam diuinæ potentiæ compleatur: vt constat in efficientia sacramentorum nouæ legis circa gratiam; quæ in sententia Thomistarum sine impresione alicuius qualitatis eleuantis attingunt gratiam.

Insistitur vltra, data hypothesi quòd sacramentis suppeteret vis obedientialis actiua circa gratiã

Et vt præsens ratio in omni opinione procedat; sic construatur. Si per imposibile sacramenta præseferrent vim inchoatam ad gratiam; illam attingere possent instrumentaliter absque impresione alicuius qualitatis supernaturalis. Eò quòd non sit de quidditate instrumenti, vt euehatur ad eleuatiorem causalitatem per intrinsecam informationem alicuius comprincipij; vt constat de phantasmate respectu speciei intelligibilis. Atqui intellectus sibi vendicat vim inchoatam instrumentalem ad eliciendam visionem Dei; ergo non eget aliqua qualitate inhærente. Vt ergo ista inconuenientia vitentur; adæquata virtus effectiua visionis ex parte potentiæ in solum lumen gloriæ refundenda est.

Cõfirmatio ex canone fidei

Confirmatur; quia si tota virtus effectiua visionis non esset in lumine, sed aliqua etiam partialis tribueretur intellectui; sequeretur, quòd homo beatificaret se per propriã facultatẽ naturalem intellectiuam; quæ videtur falsa loquutio fauens errori Pelagij.

Arguitur 4. quia ab intellectu peteretur præstãtia visionis

4 Arguitur quartò; si vis natiua intellectus proximè præstaret ad eliciendam visionem; fieret, vt intellectus præstantior, supposita æqualitate habitus immisi, excellentiorem causalitatẽ adiret. Quod magis vrget in intellectibus specie discretis, quales sunt humanus & Angelicus: igitur, à natiua perfectione intellectus traheretur inæqualitas visionis.

Vltimò arguitur; quia vt liquet ex his, quæ ex Scoto tradidimus, *in subdistinct. præcedenti, in artic. 1. de potentia obedientiali actiua, sub num. marg. 24.*

Nihil potest agere in quocunque ordine agendi nisi propria virtute, vel quòd non potest in virtute alterius plusquam in propria virtute, id est aliquid, ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.

Quò fit, vt sit implicatoria eleuatio alicuius causæ, esto quòd instrumentariæ, ad productionem effectus, nisi præsupponatur cum propria virtute in suo ordine causandi, quæ præcontineat virtualiter talem effectum.

Si ergo habitus luminis gloriæ non esset adæquatum principium proximum visionis, sed etiam immediatè concurreret natiua vis intellectus; fieret, vt intellectus, à natiua vi, vel virtute propria, vt condistinguitur ab aduentitia, & extrinseca comprincipij supernaturalis, præhaberet eminẽtialiter formã intrinsecè supernaturalẽ, qualis est visio beatifica.

Tunc sic; sed virtus propria intellectus est ordinis naturalis, cùm non sit distincta ab ipsamet substantia intellectus; nec enim eminentialis inclusio effectus vlla ratione secernitur à virtute & formali substantia suæ causæ. Igitur, aut intellectus non habet virtutem proximam ad operationem supernaturalem; aut ex viribus naturæ præcõtinet formam supernaturalem.

Nec dici valet; quòd eleuatio luminis gloriæ præstet istam continentiam.

Cùm eleuatio sit à principio aduentitio & extrinseco; præcontinentia autem virtualis ista sit à virtute propria & quæ præexigitur præmittitur ve ante eleuationem à principio extrinseco.

Expugnatur placitum præmissum.

5 SED, Dicendum est cum ferè communi omniũ sententia; lumen gloriæ non esse adæquatum principium proximum visionis. Quam assertionem certam iudico, & oppositam infirmo fundamento subnixam; vt potequæ in doctrina constare non videatur. Quod aperio retorquendo contra aduersarios primarium illorum fundamẽtum.

Quia, si vitalitas visionis deferretur lumini tanquam adæquato principio proximo ob identitatem cum prædicato supernaturalitatis, quod respondet lumini; fieret, vt nec lumen gloriæ esset proximum principium verbi beatifici. Probatur; quia etiam prædicata vitalitatis, & supernaturalitatis, sunt eadem omnino realitas ante intellectum cum prædicato imaginis expressiuæ ipsius Dei, quæ elucet in verbo beatifico, vt certo certius est; sed ratio imaginis obiecti beatifici deferri non potest lumini gloriæ, cùm lumen gloriæ in cõmuni sententia Thomistarum non sit species impressa, tenens se ex parte obiecti, sed ex parte potentiæ: & ratio repræsentationis, & imaginis talis obiecti non respondeat facultati apprehẽsiuæ; sed obiecto apprehenso.

Igitur, si ob identitatem supernaturalitatis & vitalitatis, non defertur proximè vitalitas visionis intellectui, quia illi non tribuitur supernaturalitas; ita & ob identitatem repræsentationis, & vitalitatis supernaturalis, respondere non poterit visio lumini; eò quòd lumini non deferatur repræsentatio visionis.

Verùm; quia ex Thomistis quàm plures eunt inficias; beatos de facto formare verbũ; ex physicis principijs ita pro fligandi sunt. Prædicata vitalitatis & repræsentationis in quolibet verbo mẽtali ordinis naturalis inter se identificãtur realiter, vt euidens est; sed repræsentatio, & ratio imaginis non tribuitur intellectui, qui est pura potentia in genere intelligibilium: igitur nec ratio vitalitatis; ac proinde fieret, vt nec facultas intellectiua esset principiũ proximum vitalitatis intellectionum naturalium.

6 Deinde; aduersarios perstringo ex principijs fidei. Quia, sic se habet habitus charitatis ad facultatem appetitiuam; sicut lumen gloriæ ad intellectum. Quia sicut oppositæ sententiæ assertores astruunt; lumen gloriæ ideò esse adæquatum principium visionis ex parte potẽtiæ, quia est velut intellectᵘ quidã supernaturalis; ita propter identitatem rationis, asserere coguntur, charitatem esse causam adæquatã impulsus supernaturalis.

Agitur ad hominẽ contra aduersarios

Vrgẽtur deinde ex genere ratione verbi ordinis naturalis

2. ratio ex proximo cõcursu volũtatis ad impulsum supernaturalem

Sed

Sed hoc est absurdum; aliàs enim dilectio supernaturalis, nec libera, nec meritoria, esse posset; eò quod non prodiret à voluntate creata, quæ tantùm adiret causalitatem materialem, non verò elicitiuam impulsus supernaturalis. Cùm tamen denominatio libertatis & indifferentiæ non exprimat habitudinem ad principium passiuum, sed effectiuum; quod nimirum omnium circunstantiarum apposito conuentu, influere, & non influere, queat. Atqui charitas, estò quòd concipiatur adinstar voluntatis cuiusdam supernaturalis, nullam præsefert indifferentiam contrarietatis nec contradictionis; sed est principium necessarium, & determinatum ab intrinseco, cui nullatenus adscribitur indifferentia, nisi quatenus subijcitur facultati appetitiuæ, quæ vtitur habitu prout vult: igitur, si charitas renuntietur adæquatum principium impulsus supernaturalis, tollitur radix libertatis.

Si charitas esset adæquatū principiū proximū dilectionis, tā lis impulsus non esset liber.

7 Sed, vt ab his se expediant Thomistæ, & facultates vitales non constituant mera materialia, & substrata actuum liberorum & vitalium; ea ratione qua aqua calida substernitur calori, tanquam adæquato principio calefactionis; mira comminiscuntur. Dicunt enim cum Aluarez *lib. 7. de Auxilijs, disput. 64. numer. 4.* in actu supernaturali vitali asignari vitalitatem remotã, quæ tribuitur facultati natiuæ; & vitalitatem proximam, quæ respondet habitui per se infuso, tanquam principio proximo adæquato.

Resp. recentium Thomistarum

Aluarez.

Sed contra; quia, vel rationes istæ vitalitatis proximæ, & remotæ, sunt denominationes quædam extrinsecæ in actu vitali supernaturali: & hoc est contra conceptum vitæ, qui, siue accipiatur in actu primo, siue in actu secundo, siue in ente creato, siue increato, est de ratione intrinseca rei viuentis. Vel sunt prædicata intrinseca in actu vitali supernaturali, talis vitalitas proxima & remota; de quibus sciscitor, an vtraque sit supernaturalis? De proxima, quæ tribuitur habitui per se infuso, nulla potest esse dubitatio; nec etiam de remota. Aliàs enim talis vitalitas nõ esset de intrinseca ratione actus supernaturalis; siquidem nullum ex prædicatis intrinsecis formæ supernaturalis potest nõ esse supernaturale.

Expugnatur discretio vitalitatis remotæ & proximæ in actu supernaturali.

Si igitur remota vitalitas est intrinsecè supernaturalis, & defertur facultati natiuæ, tanquam elicienti; ergo & illi tribui poterit, tanquam principio proximo, vitalitas ea, quæ appellatur proxima. Cùm prosternatur fundamentum, cui innixi oppositi placiti assertores autumabant, vitalitatem non tribui potentiæ natiuæ, tanquã proximo principio, eò quòd esset supernaturalis intrinsecè; siquidem vitalitas remota intrinsecè supernaturalis defertur facultati natiuæ, vt coniunctæ habitui per se infuso.

Illatio vrgens.

8 Vltimò; nostra sententia firmatur, ea probatione, quæ in sequenti articulo pressè expendetur; quòd nulla forma accidentalis ab extrinseco tantùm principio petita, (cuiusmodi sunt omnes habitus per se infusi,) potest esse vitalis; cùm vitalitas exprimat ordinem essentialem ad principium intraneum, à quo effluit; igitur vitalitas visionis deferri nequit lumini tanquam efficienti adæquato, sed coniuncto illi, quod ex intellectu, & lumine, cointegratur.

Vltima oppositio; quòd nulla ratio vitæ trahi queat ab habitu infuso

Eliduntur fundamenta asserentium adæquatum influxum proximum luminis in visionem.

9 AD Argumenta opposita. Ad primum; non benè produci ab identitate supernaturalitatis, & vitalitatis in actu visionis, identitatem vitalitatis, & supernaturalitatis in principio producẽte adæquato; aliàs enim ex idẽtitate vitalitatis, & repræsentationis in verbo mentali inferretur identitas realis facultatis intellectiuæ, & speciei impressæ, quibus respondet vitalitas, & repræsentatio verbi; quod est absurdum.

Enodatio 1. arg.

10 Ad secundum argumentum; respondetur, quòd nihil probat; quia ob eamdem rationem ostendi posset, intellectum non esse causam principalem

Resp. ad 2. argu.

Nihil potest agere in quocunque ordine agendi nisi propria virtute, vel quòd non potest in virtute alterius plusquam in propria virtute, id est aliquid, ad quod virtus eius nullo modo se extendit in suo ordine causandi.

Quò fit, vt sit implicatoria eleuatio alicuius causæ, esto quòd instrumentariæ, ad productionem effectus, nisi præsupponatur cum propria virtute in suo ordine causandi, quæ præcontineat virtualiter talem effectum.

Si ergo habitus luminis gloriæ non esset adæquatum principium proximum visionis, sed etiam immediatè concurreret natiua vis intellectus; fieret, vt intellectus, à natiua vi, vel virtute propria, vt condistinguitur ab aduentitia, & extrinseca comprincipij supernaturalis, præhaberet eminétialiter formá intrinsecè supernaturalé, qualis est visio beatifica.

Tunc sic; sed virtus propria intellectus est ordinis naturalis, cùm non sit distincta ab ipsamet substantia intellectus; nec enim eminentialis inclusio effectus vlla ratione secernitur á virtute & formali substantia suæ causæ. Igitur, aut intellectus non habet virtutem proximam ad operationem supernaturalem; aut ex viribus naturæ præcótinet formam supernaturalem.

Nec dici valet; quòd eleuatio luminis gloriæ præstet istam continentiam.

Cùm eleuatio sit à principio aduentitio & extrinseco; præcontinentia autem virtualis ista sit á virtute propria & quæ præexigitur præmittitur ve ante eleuationem á principio extrinseco.

Expugnatur placitum præmissum.

5 SED, Dicendum est cum ferè communi omniú sententia; lumen gloriæ non esse adæquatum principium proximum visionis. Quam assertionem certam iudico, & oppositam infirmo fundamento subnixam; vt poteque in doctrina constare non videatur. Quod aperio retorquendo contra aduersarios primarium illorum fundamétum.

Quia, si vitalitas visionis deferretur lumini tanquam adæquato principio proximo ob identitatem cum prædicato supernaturalitatis, quod respondet lumini; fieret, vt nec lumen gloriæ esset proximum principium verbi beatifici. Probatur; quia etiam prædicata vitalitatis, & supernaturalitatis, sunt eadem omnino realitas ante intellectum cum prædicato imaginis expresiuæ ipsius Dei, quæ elucet in verbo beatifico, vt certo certius est; sed ratio imaginis obiecti beatifici deferri non potest lumini gloriæ, cùm lumen gloriæ in cómuni sententia Thomistarum non sit species impressa tenens se ex parte obiecti, sed ex parte potentiæ: & ratio repræsentationis, & imaginis talis obiecti non respondeat facultati apprehésiuæ; sed obiecto apprehenso.

Igitur, si ob identitatem supernaturalitatis & vitalitatis, non defertur proximè vitalitas visionis intellectui, quia illi non tribuitur supernaturalitas; ita & ob identitatem repræsentationis, & vitalitatis supernaturalis, respondere non poterit visio lumini; eò quòd lumini non deferatur repræsentatio visionis.

Verùm; quia ex Thomistis quàm plures eunt inficias; beatos de facto formare verbú; ex physicis principijs ita propugnandi sunt. Prædicata vitalitatis & repræsentationis in quolibet verbo métali ordinis naturalis inter se identificãtur realiter, vt euidens est; sed repræsentatio, & ratio imaginis non tribuitur intellectui, qui est pura potentia in genere intelligibilium; igitur nec ratio vitalitatis; ac proinde fieret, vt nec facultas intellectiua esset principiú proximum vitalitatis intellectionum naturalium.

6 Deinde; aduersarios perstringo ex principijs fidei. Quia, sic se habet habitus charitatis ad facultatem appetitiuam; sicut lumen gloriæ ad intellectum. Quia sicut oppositæ sententiæ assertores astruunt; lumen gloriæ ideò esse adæquatum principium visionis ex parte potétiæ, quia est velut intellectus quidá supernaturalis; ita propter identitatem rationis, asserere coguntur, charitatem esse causam adæquatá impulsus supernaturalis.

Sed

[Marginal notes, left: Scotus … Vltima ratio; quia ab … supernatura … præhabe[re]tur eminentialiter in[…]ra physicâ [v]irtualitate facultatis [ac]tiuæ. — Vrgetur ratio ex Scoto. — [S]ug. 1. — [O]ccupatur. — [A]ssertio cómunis.]

[Marginal notes, right: Agitur ad hominem contra aduersarios. — Vrgetur deinde exgeneratione verbi ordinis naturalis. — 2. ratio ex proximo cócursu volútatis ad impulsum supernaturalem.]

Si charitas esset adæquatũ principiũ proximũ dilectionis, tãlis impulsus non esset liber.

Sed hoc est absurdum; aliàs enim dilectio supernaturalis, nec libera, nec meritoria, esse posset: eò quòd non prodiret à voluntate creata, quæ tantùm adiret causalitatem materialem, non verò elicitiuam impulsus supernaturalis. Cùm tamen denominatio libertatis & indifferentiæ non exprimat habitudinem ad principium passiuum, sed effectiuum; quod nimirum omnium circunstantiarum apposito conuentu, influere, & non influere, queat. Atqui charitas, estò quòd concipiatur adinstar voluntatis cuiusdam supernaturalis, nullam præsefert indifferentiam contrarietatis nec contradictionis; sed est principium necessarium, & determinatum ab intrinseco, cui nullatenus adscribitur indifferentia, nisi quatenus subijcitur facultati appetitiuæ, quæ vtitur habitu prout vult: igitur, si charitas renuntietur adæquatum principium impulsus supernaturalis, tollitur radix libertatis.

Resp. recentium Thomistarum

7 Sed, vt ab his se expediant Thomistæ, & facultates vitales non constituant mera materialia, & substrata actuum liberorum & vitalium; ea ratione qua aqua calida substernitur calori, tanquam adæquato principio calefactionis; mira comminiscuntur. Dicunt enim cum Aluarez *lib. 7. de Auxilijs, disput. 64. numer. 4.* in actu supernaturali vitali assignari vitalitatem remotã, quæ tribuitur facultati natiuæ; & vitalitatem proximam, quæ respondet habitui per se infuso, tanquam principio proximo adæquato.

Aluarez.

Expugnatur discretio vitalitatis remotæ & proximæ in actu supernaturali.

Sed contra; quia, vel rationes istæ vitalitatis proximæ, & remotæ, sunt denominationes quædam extrinsecæ in actu vitali supernaturali: & hoc est contra conceptum vitæ, qui, siue accipiatur in actu primo, siue in actu secundo, siue in ente creato, siue increato, est de ratione intrinseca rei viuentis. Vel sunt prædicata intrinseca in actu vitali supernaturali, talis vitalitas proxima & remota; de quibus sciscitor, an vtraque sit supernaturalis? De proxima, quæ tribuitur habitui per se infuso, nulla potest esse dubitatio; nec etiam de remota. Aliàs enim talis vitalitas nõ esset de intrinseca ratione actus supernaturalis; siquidem nullum ex prædicatis intrinsecis formæ supernaturalis potest nõ esse supernaturale.

Illatio vrgens.

Si igitur remota vitalitas est intrinsecè supernaturalis, & defertur facultati natiuæ, tanquam elicienti; ergo & illi tribui poterit, tanquam principio proximo, vitalitas ea, quæ appellatur proxima. Cùm prosternatur fundamentum, cui innixi oppositi placiti assertores autumabant, vitalitatem non tribui potentiæ natiuæ, tanquã proximo principio, eò quòd esset supernaturalis intrinsecè; siquidem vitalitas remota intrinsecè supernaturalis defertur facultati natiuæ, vt coniunctæ habitui per se infuso.

Vltima oppositio, quòd nulla ratio vitæ trahi queat ab habitu infuso.

8 Vltimò; nostra sententia firmatur, ea probatione, quæ in sequenti articulo pressè expendetur; quòd nulla forma accidentalis ab extrinseco tantùm principio petita, (cuiusmodi sunt omnes habitus per se infusi,) potest esse vitalis; cùm vitalitas exprimat ordinem essentialem ad principium intraneum, à quo effluit; igitur vitalitas visionis deferri nequit lumini tanquam efficienti adæquato, sed coniuncto illi, quod ex intellectu, & lumine, cointegratur.

Eliduntur fundamenta asserentium adæquatum influxum proximum luminis in visionem.

Enodatio 1. arg.

9 AD Argumenta opposita. Ad primum; non benè produci ab identitate supernaturalitatis, & vitalitatis in actu visionis, identitatem vitalitatis, & supernaturalitatis in principio producente adæquato; aliàs enim ex idẽtitate vitalitatis, & repræsentationis in verbo mentali inferretur identitas realis facultatis intellectiuæ, & speciei impressæ, quibus respondet vitalitas, & repræsentatio verbi; quod est absurdum.

Resp. ad 2. argu.

10 Ad secundum argumentum; respondetur, quòd nihil probat; quia ob eamdem rationem ostendi posset, intellectum non esse causam principalem

eò quòd influxus principalis causæ sit etiam communis agentibus inanimatis.

Influxus instrumentarius nō cōtradicit principio viuo.

Dicimus ergo; quòd licet influxus instrumenti in sua vniuersalitate, & abstractione congruere queat causis inanimatis; attamen talis influxus, qui fit à principio à se motum adiuncti, (qualis est influxus intellectus, & voluntatis respectu actuum supernaturalium,) est ita proprius principio viuenti, vt causæ inanimatæ cohærere non valeat.

Ad 3. intellectus ex ratione instrumentiui visionis nō exigit intrinsecè cōpositionē luminis.

11 Ad tertium; respondetur, manifestè obtinere; intellectum, & voluntatem, ob causalitatem instrumentariam præcisè, non exposcere eleuationem, quæ à comprincipijs inhærentibus præstetur.

Eadē enim ratione instrumentali fungerentur; si Deus suppleret per speciale auxilium talium habituum per se infusorum influxum. Quare asserendū est; Deum pro sua munificentia potentias intellectuales his monilibus exornare voluisse; quod eleganter docuit Basolius *in 3. sent. distinct. 14. quæst. 1. art. 2. §. Sed quantum ad istum articulum;* vbi ait.

Scita obseruatio Basolij.

Tertiò dico; quòd licet non sit necessarius simpliciter habitus charitatis ad actum fruitionis, nec habitus luminis ad actum visionis; nihilominus ponuntur, & sunt in mente beata ex ordinatione diuinæ voluntatis ad decorem, & perfectionem mentis: vt anima quasi sponsa his habitibus quasi iocalibus pretiosis adornetur, & etiam præparetur. Nec video aliquam necessitatem ad hoc vt ponātur tales habitus propter actus; sed tantùm congruitatem prædictā diuinæ voluntatis.

Esto quòd intellectus esset causa principalior visionis nō exposceret lumen informās ex præcisa ratione agētis principalioris inadæquati.

12 Addo, nec etiam ex sola ratione causæ instrumentalis trahi, quòd intellectus connaturalius non operetur visionem, vt compositus lumini informanti; quàm auxilio extrinsecè assistenti. Quia, si intellectus astrueretur causa principalis visionis, & lumen gloriæ suppleretur per auxilium; etiam in illa hypothesi, intellectus eadem ratione se gereret quoad natiuam facultatem operandi; ac proinde operaretur, vt causa principalis; vt benè adnotauit Henric. *tractat. 4. disp. 46. capit. 2. numer. margin.* 13. Eò quòd non sit de ratione causæ principalis partialis vel inadæquatæ, quòd compleatur à comprincipio intrinsecè per inhærentiam affixo; cùm intellectus agens cōpleatur per assistentiam phātasmatis in ratione causæ principalis adæquatæ speciei intelligibilis.

Henric.

Fulcitur præmissū pronūciatum.

Tum verò; quòd quando Angelus intelligit se per suam substantiam, coniunctam in ratione speciei intelligibilis, intellectus elicit verbum expressiuum eiusdem Angeli; cùm tamen intellectus possibilis talis verbi elicitiuus, qui operatur vt causa principalis, connaturaliori ratione non fœcundetur per speciem impressam inhærentem intellectui, quàm per substantiam obiecti non inhærentem, sed assistentem: quod magis perspicuum fit in Angelo coniuncto per modum speciei impressæ intellectui alterius Angeli cognoscentis.

Vnde ergo trahatur intrinseca informatio habitus supernaturalis.

At verò; licet immissio habituum per se infusorum, qui permanenter insint facultatibus vitalibus, non trahatur à ratione causalitatis principalis, vel instrumentariæ, vt ostendimus; petitur tamen à conditione naturali, & ordine operandi intellectus, & voluntatis, quibus suppeditantur habitus coadiuuantes huiusmodi potentias ad productionem actuum; & quia Deus in ordine gratiæ, & serie iustificationis multum se accōmodat naturæ legibus; ideò eisdem intellectiuis, & appetitiuis facultatibus habitus etiam elargitur ad talium supernaturalium actuum effectionem.

Ad cōfirmationē agētē, quod nostra sententia sapiat Pelagianismum.

13 Ad confirmationem; illam loquutionem veram esse, si tantùm intendat, hominem esse principium effectiuum instrumentale suæ beatificationis; & ita concedenda est. Quia Ecclesia contra Pelagium tantùm damnat actionem ex viribus naturæ elicitam conferentem per modum meriti; seu positiuæ dispositionis moralis, intuitu cuius infundatur gratia, non tamē improbat inchoatā virtutem facultatis natiuæ, quæ completa habitu per se infuso attingat physicè actionem supernaturalē quoad substantiam.

Ad 4. arg.

Ad quartum argumentum, patebit infra in 3. *dist.* huius controuersiæ; vbi de hac re specialis articulus excitabitur.

Ad vltimum argumentum dicimus, quòd si alicuius esset roboris, etiam mi-

Vltimū argumentū militat in omni schola & pugnat contra omnem philosophiam

litaret contra omnes causas partiales partialitate causæ, & non partialitate effectus; quæ nimirum non conferunt ad eliciendum influxum nisi inquantum componuntur in vnum principium adæquatum, & illud cointegrant. Sequeretur enim, quòd neque intellectus ex virtute propria & natiua, quæ est pura potentia in genere intelligibilium, præhabere posset eminentialiter verbum mentale, quod essentialiter exprimit imaginem obiecti; nec è contra species impressa, quod est agens inanimum, præcontinere valeret idem verbum mentale, quod est forma viua. Quod etiam vrget magis in phantasmate corporeo respectu speciei intelligibilis; sequeretur enim quòd, intra virtualitatem, & propriam virtutem materialem non contineat speciem spiritualem, quæ est eleuatioris ordinis.

Dilutio argumenti

Asserimus ergo; quòd sicut præcontinentia hæc causarum partialium est solùm inadæquata & cum connotatione alterius comprincipij; ita ablato comprincipio altero, sufficiens censenda non est, vt effectus extrahi queat ab eminentia illa partiali talis causæ. Virtus igitur natiua intellectus non præcontinet visionem supernaturalem nisi tantùm inchoatiuè, & initialiter; quæ inchoatio & initium præcontinentiæ, licet sit ordinis naturalis, & quæ subsisteret non eleuata natura ad ordinem supernaturalẽ; connotat tamen supernaturale comprincipium, à quo licet non petat initialem præcontinentiam in proprio ordine principij vitalis, (sicut nec phantasma expectat ab intellectu agente aliquid virtutis, vel seminis intentionalis tenentis se ex parte obiecti) exigit tamen complementum virtutis ad agendum.

Instantia

Cum verò instat oppositio; quòd virtualis præcontinentia formæ supernaturalis intra facultatem natiuam intellectus est ordinis naturalis; sicut & spectat ad ordinem naturæ substantia eiusdem intellectus.

Infringitur

Respondetur, quòd est ordinis naturalis cum connotatione comprincipij supernaturalis; sicut præcontinentia speciei intelligibilis intra virtualitatem phantasmatis corporei est materialis cum connotatione comprincipij spiritualis.

Taxatur opinio autumās quòd virtus natiua ad actus supernaturales sit entitatiue naturalis & formaliter supernaturalis. Granadus Aegidius Lusitanus

Suppositis præmissis, quæ de immediato concursu facultatis natiuæ in actus supernaturales prælibauimus; abigenda incidit eorum opinatio; qui autumant, vim hanc facultatis natiuæ ad intellectiones, & appetitiones supernaturales esse realiter, & entitatiuè naturalem, & formaliter supernaturalem. Ita Ægidius Lusitanus, & Granadus taxati ab Alarcon, 1. *part. tractatu 1. de Visione Dei, disp. 2. ca. 11. §. 7 in marg.* 52. Ea enim assertio, videtur in dictis implicare.

Quia si virtus illa, per quam natiuæ facultates præstant initialiter & inchoatè ad effectus supernaturales, est realiter & entitatiuè naturalis, (vt potequæ omnino ante mentis functionẽ indistincta à virtute natiua facultatis viuæ,) quo iudicio asseri valet supernaturalis formaliter? Nisi prædicatum supernaturalitatis, non intrinsecè & formaliter spectent, sed terminatiuè, vel ratione connotati, quatenus virtus intellectus (quæ in se natiua est, & quæ intellectui suppeteret, esto quòd non eleuaretur ad ordinem supernaturalem,) concipiatur cum obedientiali connotatione, aut compositione alterius comprincipij infusi, quod euehat vim natiuam inchoatam, & illam compleat intra ordinem adæquati efficientis ex parte potentiæ.

Aliæ sententiæ de causalitate habitus luminis, propositæ & confutatæ, circa causalitatem materialem luminis respectu visionis.

Expenditur functiones habitus luminis gloriæ

14 HVcusque dissertatum est cum his, qui lumen gloriæ adæquatum principium visionis pronuntiant; deinde disputatio habenda, priùs cum illis, qui cum lumen ex parte potentiæ se tenere autumant; tali habitui functiones in schola Scoti minus probatas

de-

deferunt: postea cum alijs, qui lumen ad partes obiecti attinere, existimant.

2. opinio, quòd causalitas luminis sit receptiua visionis Maior.

Primum placitum astruit; lumen gloriæ à Deo infundi, non vt eliciat visionem, sed vt intellectum reddat habilem ad receptionem visionis. Sic Maior in 3. *distinction.* 14. *quæst.* 2. *dub.* 2. & *in* 4. *distinct.* 49. *quæst.* 4. & omnes alij, qui asseuerant, visionem effectiuè ab intellectu non elici, sed à Deo infundi, intellectu merè pasiuè se habente; quo supposito consequens est, vt fateantur, lumen gloriæ non subire causalitatem effectiuam circa visionem, sed tantùm materialem, & receptiuam.

Esse dispositionē ad visionē essent Thomistæ aliquot.

Eamdem sententiam, quantùm ad id quòd lumen gloriæ se gerat dispositiuè respectu visionis; sustinent plures Thomistæ antiqui, & neoterici; & probatur.

Fūdamentū opinationis præmissæ

Quia vltima dispositio debet esse eiusdem ordinis cum forma introducta in subiecto; vt in formis naturalibus perspicuum est. Atqui actus visionis est intrinsecè supernaturalis; igitur præmittit in intellectu dispositionem eiusdem ordinis. Cùm ergo nulla alia assignari queat præter habitum luminis; consequens est, vt ea astruatur huius formæ supernaturalis functio, quòd intellectum exhibeat idoneum substratum visionis.

Assertio, lumen neq; est causa materialis nec dispositiua visionis

15 Sed dicendum est; causalitatem, habitus luminis non esse materialem, nec dispositiuam intellectus ad recipiendam visionem; sic Scotus *in* 3. *distinction.* 14. *quæst.* 2. cuius verba proponentur & expendentur in speciali articulo de mente Scoti circa existentiam & necessitatem luminis (de quo adi *art.* 4. *huius subdistinct.* à *nume.* 20. *vsque ad* 23.) Scoto autem in hac parte adhæret acutiorum Theologorum cōsensus. Et probatur ratione Scoti.

Ratio nostræ assertionis

Quia si causalitas luminis esset materialis, & receptiua respectu visionis; fieret, intellectum per se non recipere actum vitalem supernaturalis notitiæ, sed tantùm mediatè & per accidens; sicut substantia substernitur colori media superficie; quod est contra rationem actus vitalis. Quia sicut de ratione motus viui est, quòd immediatè, & per suam essentiam effluat à principio viuente; ita & quòd immediatè in illo recipiatur.

Occursꝰ quòd lumen ubi recipiat visionē, sed apparet intellectū ad receptionem visionis

Si occurras; causalitatem materialem luminis circa visionem non ita spectandam esse, vt lumen sit proximum & immediatum substratum notitiæ supernaturalis, sicut quantitas coloris; sed quòd sit dispositio ad hoc, quòd visio in sola intellectus substantia recipiatur. Ea ratione, qua calor disponit materiam ad receptionē formæ ignis, quæ tamen soli substantiali materiæ componitur tanquā susceptiuo substrato talis formæ; non verò calori præparanti nexum vtriusque substātialis concausæ.

Confutatur manifestè doctrina præcedens.

Contra; quia nec ad merum dispositionis munus exigitur lumen gloriæ. Quia vt subiectum recipiat notitiam supernaturalem, non exposcitur tanquam dispositio præuia, alia qualitas supernaturalis; cùm facultas natiua mentis ex se nanciscatur pasiuam istam potentialitatem. Aliàs enim abiretur in infinitum, si ad suscipiendam aliquam formam supernaturalem præexigeretur alia supernaturalis apparatio; cū eadem vrgeat ratio de forma luminis respectu alterius qualitatis supernaturalis apparantis immissionem luminis gloriæ.

Expēditur pronūtiatū Caietani

16 Nec præstat occursus Caietani, 1. *part. quæstion.* 12. *artic.* 5. §. *Ad primum horum*. Vbi contendit; quòd illud axioma Diui Thomæ: *Omne, quod eleuatur ad id, quod excedit suam naturam, oportet quòd disponatur aliqua dispositione, quæ sit supra suam naturam*; solùm debet intelligi de forma, quæ est terminus generationis supernaturalis; non autem de forma, quæ est via & dispositio ad terminum.

Cur apud recentiores Thomistas visio exigat dispositionē supernaturalem, & similiter gratia sanctificās?

Ex quo inferunt Thomistæ recentiores; quòd quia gratia est terminus generationis supernaturalis, per quam homo fit consors diuinæ naturæ, & filius per supernaturalem adoptionem; ideò infusio gratiæ exigit dispositionem supernaturalem, nimirum actum contritionis, aut dilectionis Dei super omnia. Quamobrem & visio, quia etiam est terminus generationis supernaturalis, exigit præparationem eiusdem ordinis, scilicet lumen gloriæ; non verò habitus luminis aliam dispositionem supernaturalem expetit; quia non est ter-

minus alicuius generationis supra naturã, sed potiùs via seu præparatio generationis supernaturalis.

Examen & discussio asserti Thomistarum.

17 At euasio ista pluribus Thomistis plausibilis facillimè proteritur. Quia gratia ex natura rei non exposcit dispositionem supernaturalem; vt constat in paruulis, quibus gratia sine præuia dispositione immittitur. Vnde fit, vt in adultis contritio non sit dispositio physica ex natura rei præsupposita ad gratiam; quia aliàs etiam in paruulis præexigeretur, sed tantùm moralis ex diuina ordinatione. At non constat, Deum ordinasse lumen gloriæ vt præuiam dispositionem visionis, nec id sequitur ex natura rei, vt constat; ergo gratis asseritur.

Eliditur doctrina præcedens petita instantia ex physicis.

Tum etiam; quia ex dispositione præuia accidentium, quam exposcit terminus generationis substantialis; non benè proceditur ad terminum generationis supernaturalis. Ideò enim substantia præmittit præuia accidentia quia ab illis defenditur ab actione contrariorum. Quamobrem accidentia materialia nõ præexigunt alia accidentia dispositiua, nisi quantitatem, non per modum dispositionis, sed per modum subiecti vt quo; spiritualia verò nullum aliud præmittunt accidens, vt liquet in habitibus, & speciebus intelligibilibus. Ergo cùm formæ supernaturales non habeant contrarium, quod per dispositiones præcedentes expellatur; nec præmittant aliud accidens, quod se gerat per modũ substrati; fit, vt nullũ accidẽs supernaturale sit dispositio per se requisita ad receptionẽ alterius qualitatis supernaturalis.

Nullũ accidẽs spirituale præmittit dispositionem alteri accidenti.

Nec obstat fundamentum oppositum; quia sicut in naturalibus vltima dispositio, quæ est accidens, non est eiusdem ordinis cum forma substantiali; ita nec exigitur, quòd forma supernaturalis præmittat in substrato alterã eiusdem ordinis; aliàs enim procedẽdũ esset in infinitum.

Cõuellitur fundamentũ aduersariorum.

18 Altera opinio est; lumen gloriæ disponere intellectum, vt ipse recipiat essentiam diuinam coniunctã intellectui in ratione speciei impressæ fœcundantis facultatem intellectiuam ad eliciendam visionem. Hoc assertum est familiare Thomistis; sic enim Capreolus, *in 4. distinction. 49. quæst. 4. art. 1.* Caietanus, *1. part. quæst. 12. art. 5.* Ferrariensis, *3 contra gentes, capit. 54.* & alij. Et videtur expressa mens Diui Thomæ, *prædicta quæst. 12 art. 5.* & probatur ratione textuali S. Thomæ.

Altera opinio quòd lumẽ disponat intellectũ ad receptionẽ essentiæ diuinæ in ratione speciei. Capreolus Caietanus. Ferrara.

Quia; *omne, quod excedit suam naturam, oportet quòd disponatur aliqua dispositione, quæ sit supra suam naturã, sicut si aer debeat recipere formam ignis, oportet quòd disponatur aliqua dispositione ad talem formam.* Sed intellectus recipit essentiam diuinam vnitam facultati intellectiuæ per modum formæ intelligibilis, vi cuius intellectus fit vnum in esse intelligibili cũ ipso Deo; ergo debet apparari ad talem coniunctionem per aliquam formã ordinis superioris & diuini, non aliam, nisi lumẽ gloriæ: igitur.

Fũdamentũ S. Thomæ.

19 Dicendum: nec lumen gloriæ immitti intellectui vt disponat facultatem natiuã ad susceptionẽ Deitatis cõiunctæ in ratione speciei. Sic etiã Scotus cum suis: & probatur:

Lumen gloriæ nõ apparat intellectũ ad receptionẽ Deitatis in ratione speciei

Quia ad recipiendã formam supernaturalis ordinis non exposcitur alia forma supernaturalis; vt constituimus.

Ratio præmissi asserti

Quia licet exigeretur supernaturalis dispositio, ea esset ad formã inhærentem & quæ cum intellectu propriam compositionem subire posset; sed Deitas nõ coniungitur intellectui in ratione formæ inhærẽtis, sed in ratione comprincipij eliciẽtis notitiã, vt infra cõstabit; igitur fœcũditas ea, quæ intellectui ab obiecto visionis accedit, per se nõ exigit aliquã qualitatem dispositiuã. De quo vide *dist. 2.* sequẽtem de principio visionis ex parte obiecti, *ar. 1. numer. 28. & 29.*

Deitas nõ cõiũgitur intellectui creato in genere causæ formalis.

Ad fundamẽtum aduersariorũ; quòd Deitas nõ coniungitur intellectui in genere causæ formalis, sed tãtũ in ratione principij efficientis visionẽ ex parte obiecti; & ideò non exigit aliquã dispositionem, quæ spectet coniunctionẽ formalem Deitatis ad facultatem apprehensiuã. Licet lumen gloriæ requiratur non tãquam dispositio formalis; sed tãquã comprincipiũ efficiens tenẽs se ex parte potentiæ, quam complet in ratione principij proportionati visionis.

Eliditur ratio in oppositum.

Im-

Improbantur aliæ opiniones quæ constituunt lumen gloriæ ex parte obiecti visionis, contra Vazquium, & alios recentiores.

Opinio Vazquij, quòd lumen se gerat ex parte obiecti

20 GAbriel Vazquez, 1. *part. disput.* 43. *capit.* 5. *nume.* 19. & 20. opinatus est; lumen gloriæ concurrere ad visionem vt imago, & species impressa diuinæ essentiæ fœcundans intellectum ex parte obiecti: & probat.

Cōcedit Vazquius, esse otiosā causalitatem luminis, si non suppleat vices obiecti.

Quia; si lumen gloriæ non vniretur in ratione speciei cum intellectu beati, sed talis coniunctio immediatè præstaretur ab essentia diuina supplente vices speciei impressæ; otiosus esset habitus luminis. Quia causalitas cuiuslibet causæ, & conatus, quem confert in effectum, à posteriori relucet in producto, quatenus aliquid illius per se respondeat tali principio. Sed supposito, quòd Deitas subiret speciei impressæ functionē; nihil assignari posset in visione, quod tribueretur habitui luminis quia in visione, aut relucet ratio quasi abstracta intellectionis, & hæc defertur intellectui; aut ratio talis visionis, seu expressæ imaginis essentiæ diuinæ; & hæc immediatè tribuitur Deitati gerenti munus speciei.

Nec supernaturalitas visionis respondet lumini, si lumen nō sit species impressa apud Vazquium.

Aut resplendet in visione supernaturalitas: & hæc etiam tribuitur essentiæ diuinæ gerenti vices speciei supernaturalis & diuini ordinis: aut tandem eminet in visione claritas, quæ adscribi posset lumini, cuius interest intellectum illustrare; & hoc etiam factum esse responderet tanquam principio essentiæ diuinæ, si coniungeretur immediatè ad instar speciei; quia non esset species vtcunque repræsentatiua, sed clara & quidditatiua; ac proinde elicitiua perspicuæ, & quidditatiuæ intuitionis. Igitur illi deferenda esset claritas, quæ in visione emineret; atque adeo nil occurrit assignabile, quod lumini respondere queat si non sit species tenens se ex parte obiecti.

Cōmunis sententia quòd lumen nō obeat munia speciei impressæ Probatur ex Scoto

21 Dicendum; lumen gloriæ non couniri intellectui in ratione speciei impressæ; sic omnes ferè Theologi. Quòd assertum expressè nobis tradit Scotus in 3. *sentent. distinction.* 14. *quæst.* 2. §. *In prima quæstione, numer. margin.* 2. vbi loquens de habitu luminis gloriæ subdit. *Per illam formam nō aliter esset obiectum præsens quàm posset esse sine ea.* Si autem lumen gloriæ esset species & imago obiecti beatifici; aliter esset præsens obiectum post immissionem luminis. De quo vide *artic. sequentem, sub nu.* 8. & 10.

Scotus ☞

Aliud perspicuū testimonium Scoti, quòd lumen nō gerat vices obiecti, sed potentiæ Scotus ☞

Idem apertè tutatur Scotus, in 4. *sentent. distinct.* 49. *quæst.* 11. §. *Ex hoc sequitur corollarium, sub n. margi.* 9. vbi habet.

» *Cùm nihil requiratur propter receptionem beatitudinis, vt ostensum est sequitur quòd si sit aliqua forma supernaturalis in anima beati prior operationibus, quòd illa requiritur propter operationem eliciendam. Et tunc vlteriùs, aut requiritur propter obiectum, aut propter potentiam; & cum duplex potentia concurrat in operatione in beato, scilicet intellectus, & voluntas, propter vtramque potest talis forma poni. Si autem ponatur propter hæc tria aliquid prius operatione; erunt tres formæ supernaturales præcedentes. Vna correspondens obiecto, scilicet species intelligibilis in memoria; secunda ex parte intellectus, quæ dicitur lumen gloriæ: tertia ex parte voluntatis, quæ dicitur charitas.*

En vbi Scotus, admissa probabilitate speciei impressæ de facto ad claram Dei visionem, adhuc tutatur functionem luminis gloriæ, non ex parte obiecti, sed ex parte potentiæ. Probatur deinde ratione.

1. ratio pro vera sententia.

Quia intellectus creatus ex se non refert completam facultatem ad videndum Deum; ergo exigitur aliqua supernaturalis qualitas, quæ euehat virtutem initialem & inchoatam potentiæ, & illam cointegret in ratione principii proportionati actus supernaturalis. Sed species, quæ gerit vices obiecti, non cointegrat potentiam in ratione potentiæ conferentis proportionata ratione ad actum supernaturalem; cùm hæc vis agendi sit diuersæ rationis essentialis ab ea, quæ se tenet ex parte obiecti: quin potius præmittat

fa-

facultatẽ vitalem in toto ordine potẽtiæ sufficiẽtem, & proportionatam ad actũ, vt ex alijs speciebus facilè liquet.

Species enim intẽtionalis, quæ oculo immittitur, nõ cointegrat virtutem visiuã, sed potius illam completam in ordine potẽtiæ cõtrahit ad talem speciem actus eliciẽdam; quod idem de speciebus intelligibilibus, quæ sunt imagines obiectorum, perspicuum, & incõtrouersum est: ergo, si lumẽ gloriæ esset impressa imago diuinæ essentiæ, supponeret virtutem completam ex parte potẽtiæ ad videndum Deum; quod est absurdum.

Fulcitur assertũ inductione aliorũ habituũ supernaturalium.

22 Deinde; proceditur à simili immissione habituum per se infusorũ, qui omnes se tenent ex parte potẽtiæ; eòquòd actus supernaturales præmittãt potentias vitales, tanquam proportionata principia ex parte potentiæ ad subeundam causalitatẽm supra impetum, & vires naturæ.

Ostenditur in habitu charitatis te nente se ex parte potentiæ quãuis diligibile supernaturale cõcurreret in genere causæ efficiẽtis.

Nam actus charitatis præter propositionem obiecti diligibilis exposcit habitũ supernaturalem, à quo facultas impulsiua compleatur in ratione potẽtiæ respectu actus supra naturã; immo esto quòd obiectum supernaturale concurreret elicitiuè ad actum dilectionis, vt aliqui autumarunt (& non tantùm in genere causæ finalis, vt constituit communis sententia) adhuc hi, qui veram efficientiam deferunt obiecto circa impulsum voluntatis; ingenuè fatentur habitum charitatis ex parte potentiæ necessarium, ob potentiam, à natiua virtute, deficientem ad actus superioris ordinis.

Arguitur in habitu fidei esto quod species obiectorũ essen intrinsecè supernaturales.

Similiter; intellectus præter species necessarias ad apprehendenda obiecta credibilia, (quamuis intrinsecè supernaturales attruantur tales species, sicut & obiecta, à quibus specificantur;) adhuc tamen necessariò assignandus esset habitus fidei eleuans inchoatam virtutem intellectus; ac proinde ex parte potentiæ se tenens. Quare nec supernaturales species obiectorum credibiliũ, si ex parte obiecti præcisè se tenerent, præstarẽt ad assensum fidei; sed necessariò constituendus esset habitus ex parte potentiæ.

Cõfirmatur ex absurdo contra Vazquium

23 Præterea: fieret, vt intellectus Angeli æqualem virtutem nactus esset, quantùm est ex parte potentiæ, ad inspiciendum Deum, sicuti ad videndum alium Angelum; supposito, quòd ad intuitionem Dei non exquirat aliud complementum supernaturale initialis, & inchoatæ virtutis, præter compositionem speciei impressæ repræsentatiuæ Deitatis sicut etiam ad videndum Angelum nõ exigit, nisi solam speciem repræsentatiuam Angeli.

Vrgetur ratio ex Cõcilio Viennensi

Deinde; quòd cùm in Concilio Viennensi contra Beguardos, & Beguinas definitum sit, mentem creatam non beari ex naturæ viribus; (de quo nos *in artic. 4. huius subdistin. numer. margin. 1.*) Vel id à Concilio spectatum non est ex parte principij visionis, quod attineat ad præcisam functionem obiecti. Quia esto quòd careat intellectus specie impressa alicuius obiecti, non eò asseritur, à natiua vi non præstare ad cognitionem illius; quò orbetur concursu obiecti, qui est alterius ordinis agendi intentionaliter. Nec enim opus erat cum hæreticis disceptare circa id axioma physicũ, quod ad notitiæ generationem exposcit fœcunditatem principij cointegrati ex potentia, & obiecto; cùm indigentia speciei impressæ non verificet, quòd intellectus nequeat ex naturæ viribus in obiectum conari, vel illud naturaliter cognoscere; cũ de rigore physico, licet species asseratur fœcundare intellectum, non tamen illum eleuare supra vires naturæ.

Resp. pro Vazquez.

Nec præstat dicere pro Vazquez; quòd species impressa repræsentatiua Deitatis est Angelo indebita; cui cõnaturalis ac debita est species impressa repræsentatiua alterius Angeli.

Excutitur eòquòd videatur petere principium

Quia talis euasio videtur committere principij petitionem; quia vt liquet ex his, quæ in articulo præcedẽti *sub num. 63.* obseruauimus ex Scoto; ideò species repræsentatiua diuinæ essentiæ non est connaturalis ac debita intellectui secundùm se spectato, quia intellectus patiatur defectum ex parte potentiæ; igitur si pronuntietur æqualitas ex parte potentiæ respectu obiecti naturalis, & supernaturalis, (quatenus non asseritur habitus tenens se ex parte potentiæ; sed ex parte obiecti; nec agnoscit Vazquez, supernaturalitatem termini respondere debere alicui principio ex parte potentiæ, vt liquet ex

probatione prædicti authoris, quā expendimus, *sub num. 20.*) Manifestè deducitur, speciem supernaturalis obiecti non esse indebitam natiuæ facultati.

Aliud recentiorū placitū quod lumen gloriæ se gerat simul ex parte obiecti & potentiæ

24 Huic placito Vazquez accedit aliorum mitigata sententia, quā refert Soarez, 1. *p. lib.* 2 *cap.* 15 *nu.* 18. quæ contendit, lumen gloriæ se gerere tam ex parte potentiæ, quā ex parte obiecti, ita vt vtramq; functionem ambiat, & copulet in sua simplici, & indiuidua causalitate; & promouēdo vires intellectus; & sub ista ratione est habitus tenēs se ex parte potētiæ, in qua cōuenit cū charitate, fide, & cæteris habitibus per se infusis: & fœcundādo intellectum, tāquam imago impressa diuinæ essentiæ; & vt sic se tenet ex parte obiecti. Quæ opinio eidem ferè innititur fundamento, cui & præcedēs; adiungit tamē lumē gloriæ etiā ex parte potentiæ se tenere vt effugiat incommoda, quæ ex placito Vazquez producuntur.

Refutatur opinio præcedens

25 Sed; nec mitigata hæc explanatio opinionis Vazquez nobis arridet; quæ sic improbari solet.

Quia eidem indiuisibili qualitati duas rationes agendi defert, non modo diuersas, sed è genere suo oppositas; species enim essentialiter est imago, & semen obiecti, habitus verò non ita; immo facultas quædam attinens ad modum operandi potentiæ. Atqui esse imaginem essentialiter repræsentatiuā obiecti; & non esse imaginem, sed facultatem, seu habilitatem quādam potentiæ; sunt duæ realitates, quæ in eādem formam simplicem coire non possunt; ergo.

Oppugnatur aliter.

Adde; argumentum istud magis efficax esse in sententia eorum, qui vitalitatem deferunt habitibus per se infusis; quia sequeretur, quòd eadem qualitas, quā supernaturalis est, vitalitatem præseferret; & quā est imago obiecti; esset mortua quædā qualitas: eò quòd species impressa in nulla sententia sit forma vitalis.

Sed infirmiter.

Verū; hæc oppugnatio parū proficit si enim aliquid obtineret, etiā impeteret verbum quodlibet creatum, siue supernaturale, siue naturale; quod refert conceptum vitalitatis, quatenùs prodit à principio intraneo, & coniūcto; & conceptum imaginis, eò quòd sit formalis expressio obiecti.

Vnde sicut species expressa duplicē habitudinem induit; & quà vitalis ad principium viuum; & quà imago, ad obiectum extrinsecum; ita nec obstare videtur, quòd supernaturalis forma eam exprimat vniuersalitatem, vel communitatem operatiuæ facultatis, vt duplex connotet ambiat ve comprincipium visionis supernaturalis; & quod ex parte potentiæ se gerat; & quod fœcundet ex parte obiecti.

Ratio electa pro nostra sententia

Quare aliter improbatur præcedens opinio, eò quòd absque vllo fundamento concedat de facto speciē impressam repræsentatiuā diuinæ essentiæ quia species impressa assignatur, vt suppleat absentiam obiecti, & vt substituatur loco eius ad exprimendam intellectionem; sed voluntas Dei, & virtus exequutiua eius est expeditissima, & immediatissima intellectui creato ad fœcundandum illum ad expressionem notitiæ supernaturalis: ergo non exigitur forma creata, quæ suppleat vices obiecti.

Probatio ex Scoto. Scotus

Quam probationem nobis suppeditauit Scotus, *in* 4. *sent. dist.* 14. *q.* 2 §. *Itaque potest dici, num marg.* 3. vbi docet. *Quòd in intellectione naturali lumē præcedens visionem requiritur propter imperfectionem obiecti, quod vel non est de se actu intelligibile, sed per intellectum agentem, qui est lumen, fit actu intelligibile, quod est in potentia intelligibile; vel si actu est intelligibile, non est per se sufficiens ad mouendum intellectū ad actum secundum. Neutrum istorum est in proposito, quia essentia diuina est lux summa ex se, & de se intelligibilis, & de se perfectissimè motiua intellectus; ergo nullum lumē requiritur cooperatiuum sibi.* Vbi Scotus taxat necessitatē luminis gloriæ inquātū lumē gloriæ vsurpatur pro specie impressa supplēte vices obiecti ad motionem intentionalē; in quo sensu admittitur lumē gloriæ à Vazquez & asseritur lumen species impressa diuinæ essentiæ.

Cautio pro Scoti assertio.

Vbi caue, non abegisse Scotum in lumine gloriæ nisi munia, & causalitatem speciei impressæ, cuius interest reddere actu, & proximè intelligibile, (quoad vim elicitiuā notitiæ,) id quod est in potentia intelligibile. Qualiter se gerit, vel obiectum materiale respectu generationis verbi mentalis; vel obiectum spirituale, si distans sit à

po-

potentia. Hæc enim officia motionis intētionalis ex parte obiecti superuacanea sunt in vi motiua intētionali Deitatis á se expeditissima ad productionem verbi beatifici. Nō tamen reijcit Scotus lumē gloriæ inquātùm præstò existit facultati intellectiuæ ad supplēdū defectum ex parte potētiæ, sicut & charitas facultati impulsiuæ ad dilectionem supernaturalem; vt patet ex præmissis, quæ de sensu Scoti prælibauimus *in sub dist. præcedenti, art. 3.* de minus principali aut instrumētaria causalitate intellectus ad claram Dei visionem præcipuè *sub num. marg. 30.* ea adi, & pende.

Prosternitur argumētatio Vazquez.

26 Ad fundamētum verò Gab. Vazquez respōdetur: habitui luminis gloriæ tribui claritatem, quæ in visione relucet. Quia claritas nō solùm se tenet ex parte speciei intuitiuè & quidditatiuè repræsentātis, sed etiam ex parte potētiæ; licet enim species ex se esset clarè repræsentatiua, si potētia nō importaret lumē & acumē intelligendi, non posset partus notitiæ claritatem præse ferre; imo quòd lumē cognitionis etiā principaliter ex perspicacitate potētiæ hauriēdum est. Quia ergo lumē naturale intellectus improportionatū extat ad claritatem visionis, quæ est ordinis supernaturalis; ideò debet iuuari aliquo lumine supra naturā irradiante aciem mentis.

Claritas nō solū respondet speciei, sed etiā lumini ex parte potentiæ.

Deinde; etiā supernaturalitas visionis lumini respōdet; quia visio nō solū est supernaturalis prout ab obiecto, sed etiā prout á potentia paritur, quæ proportionato modo attingere debet actū supernaturalem; ac proinde nācisci cōpletionem, nō solùm ex parte obiecti, sed etiā ex parte potētiæ. Quia aliàs de facto præter species intrinsecè supernaturales nō indiguisset anima Christi Domini habitibus per se infusis ad sciētiā supernaturalē, ni velimus tales species vtrumq; effectū præstare; & euehendo intellectum Christi, siue complendo illū in ratione proportionati principij sciētiæ supernaturalis; & fœcundādo intellectum ex parte obiecti; quod est contra omnes theologos, vno excepto Vazquez.

Etiā supernaturalitas debet tribui alicui principio supernaturali ex parte potentiæ.

Confutatio Aegidij de Præsentatione autumantis, lumen gloriæ attinere ad obiectum formale visionis beatificæ.

Opinio Aegidij Lusitani.

27 VLtimò Ægidius de Præsētatione nouā attentās viā deferendi lumē ad partes & vices obiecti; autumauit, sic se habere lumē intellectuale respectu obiecti intelligibilis, sicut & lumē corporeū respectu obiecti visibilis. Quò fit, vt sicut lux attineat ad obiectū formale visus, ita & lumē ad obiectū intellectus: ac proinde lumē supernturale ad obiectum notitiæ supernaturalis. Sic, ille *li. 9. de beatitudine, q. 6 ar. vnico. §. quinto*: ex quo etiā principio producit idem author; quòd habitus luminis nec de absoluta Dei potētia suppleri valeat; eòquòd attineat ad partes obiecti formalis actus visionis, & obiectum formale á Deo suppleri nequeat.

Analogia luminis gloriæ ad lumē corporale

Probatur, autem noua huius authoris excogitatio; ex analogia, quæ intercedit inter corporeā, & intellectualem visionem; vtraq; enim notitia apprehēsiua est, & intuitiua perceptio obiecti. Atqui, lumē in potentia visiua corporea, non solùm se tenet ex parte potentiæ, sed etiam ex parte obiecti, tanquam ratio sub qua coloratum á facultate visiua percipitur; quò fit, vt esto quòd Deus suppleret intentionalem causalitatem obiecti, in ea hypothesi, quòd ad merā colorati præsentiam, speciem intentionalem talis colorati repræsentatiuam oculo immitteret: adhuc tamen oculus intueri non posset coloratum illud, nisi lumine perfusum, eò quòd lux sit ratio formalis, sub qua coloratum attingatur ab oculo.

Agitur quòd lumē gloriæ se gerat ex parte obiecti

Tunc sic; sed non minus exposcit intellectus lumen ex parte obiecti, quā visus; nam apprehensio immediatæ cōnexionis terminorum, quæ tendit in prima principia, non solùm expetit lumen ex parte facultatis intellectiuæ, sed etiā ex parte ipsius obiecti, scilicet ex parte principiorū, quæ apprehēdūtur

Vrgetur oppositio ex lumine primorū principiorū, quod tenet ex parte obiecti.

aliàs enim non esset aliud lumen principiorum, quæ connexionem immediatam sibi asciscunt, quàm conclusionum quæ copulationem tantùm mediatam sibi vendicant.

Cōfirmatur quòd habitꝰ fidei etiā attinzat ad illuminationē ex parte obiecti

Deinde, in ordine supernaturali etiam habitus fidei, non solùm est lumē, quod complet initialem facultatem intellectus ad obiecta supernaturalia percipienda, sed etiam perfundit ipsa obiecta quasi luce supernaturali, vt facultati intellectus accessibilia ac peruia esse queant: vnde accedit, vt cogitationes supernaturales à Deo mēti nostræ immissæ appellentur illustrationes. Igitur necessitas habitus fidei nō petitur precisè a causalitate eliciitua assensus supernaturalis, quæ suppłebilis esset, sed à ratione formali luminis, quæ suppleri non valet; eò quòd se teneat ex parte obiecti, quod illuminat, tāquam ratio formalis, sub qua terminatur actus intellectus in tale obiectum: ad instar luminis corporei gerētis se ex parte obiecti, velut ratio sub qua obiectū terminat conatum vitalem corporeæ visionis.

Conuellitur placitū Aegidij.

28 Sed hæc omnia, sicut nouiter excogitata, sic nec firma; incōcussum nihil quæ cōfutat Iacobus Granado, 1. *p. tracta. 4. de Visione Dei, sect.* 5. sed rem nō premit; ego verò sic inuehor in talē opinandi rationem.

Prosternitur analogia luminis gloriæ ad lumē corporei obtutus

Quia in primis futilis est assignatio luminis supernaturalis, quod ex parte obiecti se teneat ob analogiam visionis intellectualis ad visionem corpoream; quasi quælibet facultas apprehēsiua necessariò exigat lumen aliquod ex parte obiecti. Quia si in omnibus spectanda esset talis similitudo, etiam teneret in hoc, quòd lumen, quod se gerit ex parte obiecti, deberet esse realiter distinctum à perspicuitate & lumine potentiæ vt completæ in ratione potentiæ supernaturalis; sicut lux, quæ est ratio sub qua attingitur coloratū à facultate visiua, realiter distinguitur à perspicacitate talis potētiæ. Quare assignādū esset duplex lumen gloriæ realiter cōdistinctum; aliud ex parte Dei; aliud verò ex parte intellectus.

Instituitur oppugnationi hi cōfictæ analogiæ

De quo lumine rursus rediret inquisitio; an esset quid intrinsecum ex parte Dei? Et hoc est absurdum; quia iam non esset lumen supernaturale creatum, de quo procedit disputatio, sed ipsamet lux per essentiam. Vel tale lumen tenens se ex parte obiecti esset denominatio extrinseca petita à coexistentia, & terminatione habitus luminis inhærentis intellectui; ita vt obiectum beatificum asseratur quasi extrinseca illustratione perfusum; eò quòd habitus luminis referat habitudinem ad tale obiectum. Et hoc nihil est dictu; immò inepta produceretur cōparatio seu analogia ab obiecto facultatis visiuæ, in quo lux non est denominatio extrinsecè accepta à tendentia alicuius qualitatis inexistentis ipsi potentiæ, sed potiùs qualitas intrinseca.

Vrgetur ratio ex potentijs apprehensiuis interioribus.

Deinde; quòd nulla potentia apprehensiua interior, qualis est imaginatiua & sensus cōmunis, exigit lumē aliquod corporeū tenēs se ex parte obiecti, & realiter distinctum à perspicacitate & acumine talis potententiæ; ergo nec intellectus, cui magis accedunt vicinitate nobilitatis & immaterialitatis in apprehēsione obiecti, potētiæ sensitiuæ interiores, quàm potentia visiua.

Cōfringuntur oppositiones Aegidij Lusitani.

29 Nec firmiora sunt ea, quæ de primis principijs adducuntur; dicimus enim, intellectum natiua vi tenente se ex parte potentiæ, non expectato aliquo lumine extrinseco ex parte obiecti, distincto ab ipsamet intelligibilitate intrinseca talis complexionis, (sicut lumen realiter secernitur ab intrinseca visibilitate colorati) percallere illā connexionem terminorum esse immediatā; ac proinde illa cōplexa esse prima principia, & nō cōclusiones ex principijs productas.

A disparitate de insupplebilitate luminis corporei in potentia visiua.

Exemplum verò, quod opponitur de lumine, quod se tenet ex parte obiecti potētiæ visiuæ; non vrget. Quia licet respōdeat Iacobus Granado; de potentia Dei absoluta non implicare, quòd oculus inspiciat coloratum nō perfusū luce extrinseca; adhuc, data ista implicatione, est dispar ratio de luce, quæ est ratio sub qua obiecti visibilis, ac de lumine gloriæ, quod nullatenus se tenet ex parte obiecti, vt ostēdimus: quare subsumit Ægidius tāquā certum, id, quod ostendere debuerat.

Refellitur placitū præcedēs ex Scoto.

Nec nouum istud Ægidij Lusitani placitum absque expugnatione præterijsse videtur Scotus; quin & expressè videtur confutasse functionem luminis ex parte obiecti se gerentem, petita analogia à lumine obtutus corporei,

ita

ita enim habet Scotus, *in 4. sen. dist. 49. q. 11. sub num. 10.*

Scotus

Lumen autem gloriæ ad visionem non videtur mihi necesse poni, quia quod dicitur de lumine naturali corporali, quod requiritur non solùm propter obiectum, sed propter oculum, videtur mihi esse quædam metaphora; quãto enim obiectum est magis in se lux, tãto minus propter ipsum requiritur de lumine.

Vbi Scotus taxat apertè metaphoram, & analogiam luminis gloriæ tenẽtis se ex parte obiecti; eò quòd lumen corporeũ gerat se ex parte obiecti corporeæ visionis.

Obseruatio pro Scoto vindicãdo à criminatione aduersariorum.

Sed quòd prædictum testimonium non refragetur assertioni luminis, vide *in articul. sequenti sub numer. 30.* Vbi specialiter notanda occurrunt illa verba; *quanto obiectum est magis in se lux, tanto minus propter ipsum requiritur de lumine.* Ex quibus liquet, Scotum impugnasse solam causalitatem luminis ex parte obiecti. Id enim insinuant præcipuè illa verba: *propter ipsum.* Id est obiectum; non tamen functionem luminis ex parte potentiæ: aliàs in cassum dixisset, quod *propter ipsum,* scilicet obiectum non est necessarium supernaturale lumen; sed absque distinctione vlla existentiam habitus luminis confutasset.

Scotus

Corollariũ ex dictis

30 Ex dictis habetur; causalitatem habitus luminis tantùm consistere in hoc, quòd euehat facultatem intellectiuam, & illam compleat in ratione potentiæ supernaturalis; sicut fides cõplet intellectum ad credendum; & charitas voluntatem ad impulsum supernaturalem.

ARTICVLVS III

Vtrum habitus luminis de absoluta Dei potentia per extrinsecum auxilium suppleri queat?

SVMMARIVM.

Thomistarum sententia improbans supplebilitatem luminis suadetur. Num. 1.

Textus Scoti, & eius explanatio. Numer. 8.

Sternuntur fundamenta ad veram sententiam, vbi de vitalitate agitur. Num. 14.

Præfertur sententia affirmatiua; & optimis probationibus fulcitur. Numer. 19.

Fundamenta Thomistarum diluuntur Num. 25.

Titulus quæsti.

Reseratis functionibus luminis instat disquisitio; an ea sit talis habitus necessitas, vt nec de absoluta Dei potentia absque intrinseca immutatione facultatis vitalis suppleri queat? Et licet huius quæsiti titulus inuestiget supplebilitatem luminis etiam procedit de omnibus alijs habitibus per se infusis.

Opinio adstruẽs insupplebilitatem luminis.

1 Valde communis Thomistarum sententia tutatur insupplebilitatem luminis per extrinsecum auxilium; etiam de absoluta Dei potentia. Sic Capreolus, *in 4 sen. dist. 49. q. 4. ar. 3. ad finem.* Ferrariensis, *3. contra gentes cap. 54.* Caietanus *1. p. q. 12. ar. 5.* Aluarez, *lib. 7. de Auxilijs, disp 64.* Bañez, *1. p. quæst. 12. art. 5. dub. 3.* Albelda, *disp. 27. sect. 3. & alij.* Et suadetur primò.

Capreolus Ferrara. Caietanus Aluarez. Albelda.

Arguitur 1 ex essentiali præsuppositione actus 1. supernaturalis ad actũ 2. supernaturalem.

Quia illud, quòd nõ est principium proportionatum in actu primo, nequit actualem influxum adire; cũ essentialis sit connexio, & proportio actus secundi, & primi. Sed intellectus non valet absque qualitate aliqua supernaturali inhærente cõstitui proportionatũ principium visionis in actu primo; eò quòd prorsus inintelligibile sit, quid referat intellectiua facultas de nouo post eleuationẽ, si illi nõ fiat accretio alicuius intrinsecæ, & supernaturalis virtutis, per quam cõstituatur potens ad videndum Deum.

Suffulcitur ratio præmissa ex Scoto.

Quod firmatur celebri illa doctrina Scoti *in 4. sen. dist. 1. q. 1. §. ad quæstionẽ ergo:* quã literã trãscripsimus & elucidaũimus supra *in hac cent. de Visione Dei dis. 1. subd. 1* de natiua virtute intellect-

ad visionem supernaturalem, *ar. 1. sub n. 10.* vbi ita habet Scotus.

Scotus

Cùm actus primus sit principium actus secundi, quod nullum actum primum habet in se actiuum in suo ordine,
» *in nullum actum secundum potest in il-*
» *lo ordine; alioquin quodlibet posset po-*
» *ni instrumentum respectu cuiuslibet; &*
» *posset dici, quòd Deus per muscam, vt*
» *per instrumentum crearet Angelum.*

Atqui intellectus à natiua vi non habet actum primum visionis in ordine supernaturali, vt ordo supernaturalis est; sed ab habitu infuso; nec eleuatio quæcunque excogitabilis, dummodo extrinseca sit, ponit aliquid supernaturalitatis in intellectu; igitur non euehit illum ad rationem proportionati principij in actu primo visionis, vt supernaturalis.

Occursus pro sententia affirmante.

Si occurras; quòd voluntas diuina, seu facultas exequutiua Dei spectari potest, inquantùm est auxilium in actu primo eminenter præhabens quidquid facultatis, & virtutis operatiuæ exhiberi valet intellectui à lumine gloriæ, vel à qualibet alia qualitate supernaturali in ordine ad visionem; vel potest considerari in actu secundo, prout nimirum à facultate exequutiua Dei prodit actualis influxus attingens actum vitalem supernaturalem. Potentia igitur diuina, & virtus exequutiua supernaturalis eius, prout in actu primo apprehensa, asseritur euehés intellectú, & reddés illum habile & proportionatú principiú visionis absq; immutatione intrinseca; quæ anteeat actualem influxum in visionem.

Excursio eò quòd sit implicatorius trásitus à cótradictorio denominationis ad cótradictoriú absq; mutatione intrinseca

2 Contra; implicat, quòd duo extrema eodem modo se habentia transeát à contradictorio in cótradictoriú absque mutatione aliqua, quæ in altero extremorum fiat; sed nulla fit post eleuationé mutatio in volútate Dei; quia hæc semper se habuit eadem ratione ante, & post eleuationem, vt perspicuum est: nec in intellectu creato; quia hic nihil recipit virtutis de nouo, quod antea non infuerit.

Urgetur ratione de trásitu cótradictorio.

Vel assignetur, quæ particularis vnio vel ad operádú cópositio, intercedat inter volútaté, seu facultaté exequutiuá Dei, & intellectú creatú post eleuationé, quæ antea nó præexti terit; vt intellectus trásire valeat de nó esse potétis ad esse potentis, seu de nó esse proportionati ad esse proportionati principij visionis. Quia ante eleuationé erat intellectui creato intimè præsens per entitatiuá indistátiam facultas exequutiua Dei cótinés eminéter omnem virtutem agédi supernaturaliter; & tamé vi istius præsentiæ, & generalis coniunctionis non concipitur intellectus in ratione principij proportionati influxus supernaturalis. Sed non est assignabilis alia specialior coniunctio, quæ euehat intellectú ad rationé principij proportionati visionis; igitur necessario exposcitur intrinseca immutatio intellectus per formá supernaturalé facultati intellectiuæ immissam.

Agitur ad hominé contra Vazquiú autumaté quòd implicat decretú absolutú nó inferés mutationem

3 Secundò; arguitur specialiter contra Vazquez, & asseclas asseuerantes; intelligi non posse actum liberum diuinæ volitionis, qui nó inferat mutationem in creatura; quia cópletio intellectus in ratione proportionati principij visionis in actu primo supponeret absolutam, efficacemq; voluntatem Dei complentis inchoatam vim intellectus. Atqui voluntas illa absoluta Dei nullá mutationem inferret in obiecto creato eò quòd, in illa hypothesi, intellectus non proportionaretur influxui supernaturali per aliquam formam intrinsecá: igitur nec concedi posset absoluta volitio Dei intendentis talem eleuationé per comprincipium omnino extrinsecum: ac proinde, nec possibilis esset similis eleuatio in actu primo, cùm hæc à solo efficaci beneplacito Dei trahi queat.

Eucsio de mutatione in actu 2

Nec præstat respondere; quòd licet non intercederet mutatio in intellectu prout in actu primo; daretur tamen intrinseca immutatio ipsius intellectus in actu secundo; prout nimirum subiacet actuali influxui supernaturali.

Impetitur efficaciter, data suppletione luminis per potentia Dei in actu 1 suffectá vice luminis & denegato influxu actuali

Quia; sicut interest realis condiscretio, atque adeo & separabilitas, inter actum primum proportionatum actui secundo, & ipsum actum secundum; ita potuisset Deus constituere intellectú proportionaté valentem ad influxum supernaturalem; & postea non præbere concursum ad huiusmodi influxum. Atqui in ista suppositione, voluntas illa Dei, qua eleuaret intellectum creatum ad esse proportionati principij visionis, (denegato concursu ad actualem influxú) nó inferret mutationé ali-

aliquam intrinsecam in intellectu; igitur nec possibile esset absolutum decretum Dei circa euectionem intellectus ad rationem agentis proportionati respectu actuum ordinis supernaturalis.

3. ratio inoppositum.

4 Arguitur tertiò; quia vitalitas visionis est essentialiter supernaturalis; atque adeo essentialiter exigit elici à principio intrinseco viuo supernaturali. Quia motus visionis, quà vitalis, exposcit essentialiter effluere à principio intraneo; & quà vitalis supernaturalis, à principio intrinseco supernaturali. Eo quòd vitalitas, & supernaturalitas in visione non sint duo separabilia prædicata, vt alterum peti queat à principio coniuncto; alterum verò ab extrinseco agente hauriri. Igitur supernaturalitas visionis, ob quidditatiuam transcendentiam, & inclusionem in prædicato vitalitatis, exposcit essentialiter ab intraneo, & non extrinseco, principio, emanare.

Instatur 1.

Confirmatur; ex communi Theologorum axiomate constituente; ideò animam Christi, nec de absoluta Dei potentia, posse intelligere per intellectum Dei; quia intellectus diuinus non est forma intrinseca animæ Christi.

Alia instatia ex vitalitate luminis.

Deinde; in valde communi sententia autumante; potentias animæ ab illius substantia realiter secerni; si Deus tolleret compositionem inhærentiæ, quæ intercedit inter intellectum, & animam, (adhuc relicta intima contiguitate, & assistentia intellectus ad animam,) non posset anima intelligere per huiusmodi facultatem intellectiuam, ob defectum compositionis, & inhærētiæ; eò quòd principium actionis vitalis necessariò exigat intraneitatē, & compositionem intrinsecam, siue mediatam, siue immediatam, ad animam, quę est radicale principiū vniuersę operationis viuæ.

Insistitur data hypothesi quòd lumen intimè assisteret intellectui absq; inhærentia

Ergo sublata compositione inhærentiæ, quæ interest inter habitum luminis, & intellectum; quamuis relinqueretur lumen gloriæ intimè assistens facultati intellectiuæ, non remaneret habile principium visionis, quæ est operatio vitalis; ac proinde nec extrinsecum Dei auxilium valebit ad eliciendum motum vitalem, tanquam agens particulare supplens defectum formæ intrinsecæ.

4. ratio quòd visio per suā essentiā pendeat à lumine

5 Quartò arguitur; quia visio per suam essentiam pendet à lumine gloriæ intrinsecè inhærente; atqui implicat, quòd res superstes esse queat absque eo, à quo depēdet essentialiter: igitur & cōtradicit existētia visionis ablato lumine intrinsecè cōposito facultati intellectiuæ. Minor, & cōsequētia patēt maior probatur. Visio per eādem omnino dependentiam pēdet à lumine, & ab intellectu; quia sicut in re non sunt distincta prædicata vitalitas, quæ respondet intellectui, & supernaturalitas, quæ tribuitur lumini, ita eamdem referunt dependentiæ rationem.

Si visio per suā essentiā pendet ab intellectu, ita & à lumine

Sed visio per suam essentiam pendet à potētia vitali; si enim immediatè & per suam essentiam à principio viuo non penderet, posset Deus se solo elicere motum vitalem, & illum sine concursu principij viuētis cōseruare; quod est falsum, & contra sensum probatiorum Theologorum, & metaphysicorū. Ideò enim qualitas vitalis à solo Deo produci, & conseruari valet, intellectu merè passiuè se habente; quia qualitas vitalis immediatè, & per suam essentiam non profluit ab intraneo, & coniuncto principio, sed mediante motu, & influxu vitali: ergo si motus vitalis nequit elici à solo Deo, ideo est, quia huiusmodi actio per suam essentiam effluit à principio viuo, & coniuncto.

Atqui non datur alia, & alia ratio dependentiæ in motu visionis, prout refertur ad intellectum, & ad lumen; igitur visio etiam per suam essentiam pendet à lumine: aliàs enim non ita quidditatiuum, & immediatum esset visioni prædicatum supernaturalitatis, quod tribuitur lumini, sicut prædicatum vitalitatis, quod respondet intellectui.

Arguitur 5. quia ita improportionata æstimetur virtus intellectus absq; lumine inhærēte, sicut calor vt vnū ad calorem vt duo.

6 Præterea quintò; quia minus proportionata est vis natiua intellectus ad visionem Dei, quàm caloris vt vnum ad calorem vt duo; sed nec de absoluta Dei potentia euehi posset calidum vt vnum ad productionem caloris vt duo non apposita intensione alicuius formæ intrinsecę: igitur nec intellectus transire valet de non esse proportionati ad esse proportionati principij visionis per solum auxilium extrinsecum.

Sicut enim intellectus à se refert adæquatam vim ex parte potentiæ ad formam intellectionis ordinis naturalis, & initialem, & inchoatam respectu notitiæ supernaturalis; ita calidum vt vnum sibi asciscit adæquatam vim respectu caloris vt vnum, & initialem, & incompletam respectu caloris vt duo: eò quòd calor vt vnum sit initium, & inchoatio caloris, vt duo. Sed virtus initialis caloris vt vnum non potest eleuari ad eliciendũ calorem intensiorem sine accretione formæ intrinsecæ; igitur nec intellectus euehi ad influxum supernaturalem.

gitur 6, odlumēnō supplebile iasit speci atiũũvi- nis.

7 Deinde sextò; lumen gloriæ spectat ad principium formale specificatiuum visionis; eò quòd species visionis non accipiatur à facultate intellectiua, sed ab habitu luminis. Licet enim intellectus humanus, & Angelicus essentialiter dissideant; visiones tamen ab ipsis elicitæ sunt eiusdẽ speciei, quia lumen gloriæ est eiusdem speciei. Sed principium specificatiuũ non potest suppleri à Deo; eòquòd attineat ad genus causæ formalis, quod est prorsus insupplebile; ergo lumẽ gloriæ suppleri non potest.

firmatur insupple itate spe- i impres- ad gene- ionem no æ.

Confirmatur; quia licet species impressa concurrat effectiuè ad generationem notitiæ; implicat quòd suppleatur talis speciei causalitas: ita vt intellectus efficiat cognitionem alicuius obiecti sine concursu speciei repræsentatiuæ eiusdem obiecti. Vel quòd potentia visiua eliciat visionem obiecti sine concursu speciei intentionalis repræsentatiuæ eiusdem obiecti: eò quòd species, non solùm sit principium effectiuum notitiæ, sed etiam formale, & specificatiuum illius. Sed lumen gloriæ non tantùm est principium effectiuum, sed etiam formale, & specificatiuum visionis; ergo nequit suppleri.

Textus Scoti; & fundamenta ad veram sententiam; vbi pro supplebilitate luminis, ostenditur, lumen non esse formam vitalem.

EX *3. sent. dist. 14. quæst. 2. §. In prima quæstione, numer. margin. 2.* sequentem Doctoris textum accipito.

Scotus

8 *Quantùm ad secundum articulum potest dici; quòd inquantùm intellectus habet rationem receptiui respectu visionis, non est aliqua forma necessariò priùs recepta ad hoc, vt visio recipiatur in intellectu; quia per illam formam non aliter esset obiectum præsens, quàm posset esse sine ea: obiecto autem eodem modo præsente intellectui, potest intellectus eodem modo recipere visionem obiecti.*

Lumẽ nō cōstituit Deũ præsentẽ in ratione obiecti.

Prima propositio probatur; quia illa alia forma posita non est obiectum præsens, nisi absolutè voluntariè se repræsentet; quia illa forma non potest esse necessaria ratio, qua obiectum sit præsens vt visum: quia si vult, videtur si non vult, non videtur. Illa etiam non posita potest obiectum voluntariè se repræsentare intellectui, & hoc actu causando visionem in intellectu: ergo, &c.

Agit contra asserentes Deũ necessariò inspici posito lumine.

9 *Præterea: si aliqua forma esset necessariò in intellectu prior ipsa visione, dicatur, A, aut ergo A, se haberet ad visionem in ratione causæ efficientis; aut in ratione causæ materialis, vt proprium receptiuum; sicut superficies in substantia se habet ad colorem, quia est propria ratio susceptiua coloris.*

Lumen nō est receptiuum visionis

Si autem, A, primo modo se haberet, ergo sine A, posset visio inesse intellectui. Quidquid enim potest Deus per causam efficientem mediam, potest etiã immediatè; & hoc in quocunque, quod est receptiuum illius.

Deus potest supplere existentiam luminis.

10 In hac litera plura attingit Scotus. Primùm; inuehitur contra pronuntiatum aliquorum antiquorum essutientium; habitum luminis gloriæ esse dispositionem necessariam ad visionem

Breuiarium textus

nem; ita vt compositio luminis ad intellectum necessariò inferret visionem.

Obseruatio quòd Deus liberè influat intentionaliter in visionem etiā in hærente lumine.

Quos perstringit Scotus, eò quòd supposita coniunctione intrinseca luminis ad facultatem intellectiuam; adhuc Deus sit agens voluntarium, etiam prout est principium actionis intentionalis expressiuæ verbi beatifici. Quatenus Deitas non fœcundet intellectum creatum immediatè per suam essentiam, quæ formaliter non est principium liberum, sed per suam voluntatem vt in sequenti distinctione ostendetur; quò fit, vt præmissa informatione luminis, Deo integrum ac liberum sit, coniungi, vel non coniungi, intellectui in ratione obiecti.

Obseruatio 2. lumen nō se gerit ex parte obiecti Scotus

Secundò constituit Scotus; lumen non tenere se ex parte obiecti, sed potentiæ, in illis verbis. *Non est aliqua forma necessariò prius recepta ad hoc, vt visio recipiatur in intellectu; quia per illam formam non aliter esset obiectum præsens quàm posset esse sine ea.* Si autem lumen gloriæ esset species, & imago obiecti, aliter esset obiectū beatificum præsens intellectui post immissionem luminis, quàm antea.

Obseruatio 3 Deus potest cōstituere in intellectū videntē absq; elicitiua concursu intellectus

Tertiò autumat Scotus; quòd potuisset Deus visionem intellectui beati immittere sine influxu ipsius intellectus; & quòd in tali hypothesi non requireretur forma luminis gloriæ antecedens visionem. Quia nec ad influxum elicitiuum visionis, (qui tollitur in prædicta suppositione) nec ad causalitatem receptiuam seu dispositiuā; eò quòd inficietur Scotus, habitū luminis se gerere materialiter, & dispositiuè ad visionem.

Quod de qualitate visionis intelligēdū est, nō de fieri qualitatis?

Quando verò asseuerat; visionem posse produci à Deo, intellectu passiuè se habente; non procedit de fieri visionis, seu de influxu productiuo verbi beatifici; sed de ipsa qualitate verbi. At de hoc presse in distinctione. 3. huius controuersiæ, agentes de vitalitate visionis.

Obseruatio 4 de supplebilitate luminis.

Deinde quartò; reddit Scotus rationem, cur causalitas luminis gloriæ sit supplebilis à Deo? Quia nimirum spectet ad genus causæ efficientis; & quidquid præstat Deus per causam efficientem mediam; etiam immediatè per se ipsum exhibere valeat. Id enim astruit celebre illud Scoti axioma.

Scotus

Ergo sine A (id est sine lumine gloriæ) posset visio inesse intellectui. Quidquid enim potest Deus per causam efficientem mediam, potest immediatè; & hoc in quocunque, quod est receptiuum illius.

Duplex cōsideratio luminis, vel in genere causæ efficiētis vel formalis

11 Cæterùm; pro elucidatione argumentationis Scoti obseruandum est; quod habitus luminis spectari potest prout est causa formalis intrinsecè per inhærentiam intellectui affixa, vel in quantùm est causa efficiens actionis supernaturalis elicitiua. Quæ etiam duo munera in specie impressa separatim considerantur; etenim & spectatur species, prout est forma intrinseca intellectus; vel quatenus est comprincipium in genere causæ efficientis fœcundans intellectum ad partum notitiæ.

Duplex etiā fūctio spectatur in specie in genere causæ formalis & causæ efficientis.

Primum munus speciei attinens ad genus causæ formalis affixæ substrato, insupplebile est à Deo, qui causalitatem formalem subire non valet; altera verò functio speciei impressæ supplebilis est, immo & separabilis à prima. Si enim Deus inhærentiam, & compositionem speciei cum intellectu tolleret, & speciem non inhærentem menti, illi tamen intimè assistentem & contiguam conseruaret, nullā apparet implicatio, ob quam illud accidens de absoluta Dei potentia intellectum fœcundare non posset ad generationem speciei expressæ: cùm de ratione speciei, prout est semen obiecti, & suffectum vice illius, non sit inhærentialis compositio ad potentiam; de quo adi insignem Scoti textū à nobis infra trāscriptum *in dist. sequenti, ar. 1. nu. margin. 25.*

Agitur ad hominē contra Thomistas in specie impressa Deitatis data hypothesi quòd esset possibilis

12 Quod & fateri tenentur Thomistæ in essentia Dei gerente de facto vices speciei impressæ; siue possibilis; siue impossibilis. Nec enim, data possibilitate speciei impressæ, aliter eius functionem elicitiuam respectu visionis præstare potuisset essentia diuina, quàm de facto exhibet; quando speciem impressam creatam impossibilem asseuerant. Nec implicaret speciei impressæ non inhærenti effectiua causalitas ob dependentiam accidentis; cùm accidentia eucharistica non inhæreant substantiæ, & subeant verum influxum.

Id igitur, quod de duabus speci-

im-

Vrgentur adversarij à consequentia doctrina

impressæ functionibus constituimus, de habitu luminis gloriæ pari ratione asseuerandum est; eò quòd illi, prout comprincipio supernaturalis influxus, omnino accidat compositio formalis ad intellectum; & omnis causalitas, quæ ad genus causæ efficientis extrinsecæ attineat, à Deo immediatè præstari queat.

Euasio obtēdens absimilitudinē speciei & luminis

13 Sed objicies; valde disparem subesse rationem de specie impressa, ac de lumine; eò quòd species sit quædam qualitas mortua, & lumen gloriæ forma vitalis, quæ nullam causalitatem intrinsecam subire queat, nisi coniungatur animæ per inhærentiam. Vt constat in intellectu realiter distincto à substantia animæ, & illi per veram inhærentiam composito. Cuius inhærentiam, & compositionem ad animam si tolleret Deus; & ipsum intellectū animæ contiguum intimèque assistentem conseruaret: adhuc non posset intellectus elicere influxum vitalē, ob defectum coniunctionis inhærentialis ad radicale principium vitæ.

Præcluditur fuga petita à vitalitate luminis.

Respondetur; ingeniosè opponi prædictam instantiā de intellectu non inhærenti, si ostendi posset habitus per se infusos intrinsecam sibi vitalitatem vendicare; quod vno ore respuunt oppositæ sententiæ assertores, & videtur manifestè repugnans conceptui vitalitatis.

Expensio vitalitatis ad dissertationem consopiendam.

Quia tamen vallum & vnicum propugnaculum oppositæ opinionis ad obtrudendam insupplebilitatem habituum per se infusorum id est; huiusmodi formas qualitates vitales pronuntiare, (sicut & immediata, & proxima principia adæquata vitalitatis supernaturalis actuum;) breuiter percurrenda est ratio vitalitatis; quia plenior discussio illius remittitur ad tertiam distinctionem huius controuersiæ, vbi de vitalitate visionis, seriò ac ex instituto dissеretur.

Vita alia in actu 1. alia in actu 2.

14 Adnotandum est igitur; quòd omnis ratio vitæ potest esse in duplici differentia in actu primo; & in actu secundo.

Vita in actu 1. duplex, alia radicalis, alia formalis.

Similiter vita in actu primo, partitur in vitam radicalem; & in vitam formalem. Vita radicalis est fons, & origo totius vitalitatis, à qua cæteræ facultates, potentiæ, & formæ subiecti, (quibus vita inesse potest,) hauriunt vt viuant; quæ vita radicalis est ipsamet substantia animæ. Vita verò formalis in actu primo, est virtus potentiæ, quæ à vita radicali animæ effluit; cuiusmodi est vitalitas intellectus, & voluntatis, in anima rationali; & potentiarū nutritiuæ, augmentatiuæ, & generatiuæ, in cæteris viuentibus.

Vita radicalis quæ?

Quæ vita formalis?

Vita in actu 2. duplex, alia in fieri alia in facto esse.

Deinde, vitalitas in actu secundo etiam est duplex; & in fieri; & in facto esse. Vitalitas in fieri est motus ille, per quem potentia vitalis producit qualitatem illam, qua media in obiectum inclinatur, & illi coniungitur; cuiusmodi se habet motus visionis corporeæ, per quem facultas visiua elicit idolum illud sensibile, siue imaginem expressam obiecti: & in intellectu motus dictionis intellectiuæ, per quem producitur verbum mentale; sicut & in voluntate actio spiratiua, per quam efficitur qualitas illa, quæ dicitur impulsus in facto esse, pondus, vel amor, & sic de cæteris.

Quæ vita in fieri?

Motus productiuus idoli sensibilis in obtutu corporeo viuit in fieri

Similiter dictio generās verbū mentale.

Itē & spiratio eliciens impulsū appetitiuum.

Alia vitalitas in actu secundo; est qualitas producta per motum vitalem, à quo pendet in esse, fieri & conseruari; cuiusmodi est vitalitas verbi mentalis, & aliorum terminorum potentiarum vitalium.

Vitalitas in facto esse est qualitas producta per influxū viuū.

Oppositio cōtra doctrinā præcedentē.

15 Nec obstat vitalitati harum qualitatum communis illa diffinitio vitæ, quæ à phylosophis traditur; quod viuere est à se moueri; ex qua sequi videtur, quòd termini motuum vitalium cuiusmodi est verbum mentale, non referat vitalitatem: eò quòd non consistat in motu profluente à principio viuo, sed potius in facto esse; cùm non sit motus, aut fieri termini, sed qualitas.

Prosternitur obiectum

Illa enim diffinitio tantùm expendit vitalitatem in fieri, qualis est vita cuiuslibet motus vitalis; non tamen qualitatis productæ, siuè termini motus vitalis. Qualitas enim, (cùm essentialiter consistat in facto esse,) nequit essentialiter imbibere fluxum, & motum à principio viuo, vt perspicuè constat; immò, quòd si id vniuersaliter expeteretur ad conceptum vitæ; nec potentiæ essent vitales intrinsecè, cùm essentialiter non consistant in motu.

16 Quare; id tantùm exigitur ad rationem vitæ actualis, siue per modū actus secundi, in termino motus vita-

Quid exigatur ad ratione vitæ in actu 2. inqualitate viuente.

lis, siue in quacunque qualitate, cui vitalitas deferatur: vt ab intrinseco pendeat ab attentione, & conatu animæ, tā quam à radice vitæ; ita vt sine tali motu conseruari nequeat realitas illa, quæ dicitur viua.

Qualitas viua pendet in fieri & cōseruari à principio viuente.

Quò fit, vt verbum mentale, siue species expressi obiecti, nequeat conseruari naturaliter in intellectu; cessā te actuali motu, & attentione animæ, quæ simul cum potentia influit in talem qualitatem viuam; quod idem astruitur de qualitate illa impulsus, & amoris, quæ per actionem spiratiuam producitur, & de alijs. Quia licet qualitates istæ non imbibant essentialiter motum vitalem, per quem efficiuntur; pendent tamen ab illo in suo fieri, & conseruari, sicut Lux à Sole. Quod acutè edocet Scotus *in quodlibet*. 1 3. §. *Ad ista. Ad primum, operatio habet duas conditiones, numer. margin*. 27. editionis Cauelli. Vbi tradens rationem actus cognoscitiui, & appetitiui, subdit.

Scotus

"*Operatio semper est in fieri, non dico sucessiuo, quia operatio est indiuisibilis; sed sic in fieri, quòd in continua dependentia ad causam eamdem, & secundum idem: sicut dependentia rei conseruatæ ad causam conseruantem.*"

Corollariū ex præl abatit.

17 Quare habitus intellectuales, & appetitiui, licet causentur ab actibus vitalibus, & à potentijs etiam vitalibus, non sunt formæ vitales in communi omnium sententia; quia non pendent in sua conseruatione à conatu, & influxu animæ: cessante enim attētione animæ, & omni motu vitali, supersunt qualitates illæ. Ob quam etiam rationem, licet species impressæ eliciantur ab intellectu agente, qui est potentia vitalis, & recipiantur in subiecto viuo, nimirum in eodem intellectu excluduntur tamen à ratione vitalitatis, eòquòd nō pendeant in sua conseruatione à motu & influxu vitali.

Nullus habitus viuit

Nec species impressæ.

Cōsectariū nullus supernaturalis habitus est forma viuens.

18 Ex dictis infertur; quid de vitalitate habituum per se infusorum censendum sit. Quia cum qualitates supernaturales colligantur ad vnum conceptum vitæ cum qualitatibus naturalibus; & communis ratio vitæ, quæ a phylosophis traditur pro formis ordinis naturalis, congruat secundum adversarios habitibus supernaturalibus: (ni velint talem vitalitatem habituum per se infusorum esse voluntariam quādam diuinationem; vel merum figmētum;) reliquum est, vt vel eò patere queat vitalitas, vel non vitalitas luminis; quò intellectus per motum visionis; prout à lumine gloriæ procedentem, moueatur à se ipso, vel ab intrinseco principio; quod statim aperiendum est.

Vera sententia statuitur, & rationibus stabilitur excussis recentiorum occursibus; cur implicet, Deitatem supplere causalitatem luminis, per exhibitionem intrinsecam sui ad intellectum creatum, semotis imperfectionibus compositionis & inhærentiæ?

Vera sententia de supplebilitate luminis.

19 Longè probabilior, & communior est sententia, quæ asseuerat; omnes habitus per se infusos à Deo suppleri posse per extrinsecum auxilium. Sic Scotus de habitu luminis expressè in textu apposito, *sub numer*. 9. & de habitu charitatis, etiam expressè, in 3. *sententiar. dist*. 13. *quæst* 4. §. *Ad quartā quæstionem, numer. margin*. 19. vbi in proprijs terminis sciscitatur; *Vtrum voluntas sine gratia posit tantùm agere, quantum est ex parte sui ad summā fruitionem quantum cum gratia?* Scoto adhæsere omnes eius antiqui asseclæ; & ex neotericis Philippus Faber, *in 3. sentent. distinct*. 14. *quæstion*. 1. *disput*. 32. *capit*. 3. Franciscus Aretinus, *in 3. sententiar. dist*. 14. *quæst*. 1. *art*. 5. & 6. quibus adde Franciscum Coriolanum, *in* 1. *part*. Sanct. Bonauenturæ, *quæstion*. 12. *artic*. 3. §. *In oppositum est Scotus*. Suffragatur etiam vniuersa Iesuitarum schola, & omnes moderni subtiliores, & ex antiquis Thomistis

Scotus

Phil. Fab

Aretinus Coriolan

De-

Deza.

Deza Hispalensis, *in 4. dist. 49. q. 4. ar. 3. notabil. 5.*

Ratio fundamentalis ex Scoto

20 Et probatur ratione illa textus, *sub numer. 9. Quidquid potest Deus per causam efficientem mediam, potest etiam immediatè.* Quia, vt liquet ex communi Theologorum consensu; id tantùm est diuinæ potentiæ denegandum, quòd inoluit euidentem implicationem contradictionis; sed nulla emergit implicatio ex suppletione luminis per extrinsecũ auxilium, quæ facillimè non diluatur.

Occlusio fugæ aduersariorũ de vitalitate luminis.

Et quòd non repugnet, ob conceptum vitalitatis; eò quòd lumen gloriæ sit vitalis facultas; ita expenditur. Quia per motum visionis, prout à lumine gloriæ profluit, beatus non mouetur à se ipso; ergo visio, prout procedit a lumine gloriæ, non viuit. Antecedens probatur; moueri à se, est moueri a principio intraneo, & coniuncto; sed lumen gloriæ est participatio quædam solius vitæ extrinsecæ, & increatæ Dei non tamen terminus, vel factum esse conatus. & motus intrinseci effluentis a substantia animæ, quæ est principium radicale, & intraneum cuiuslibet vitæ formalis: eò quòd lumẽ gloriæ, vt ipsi aduersarij fateri coguntur, nõ pẽdeat ab anima, nisi vt a causa materiali & receptiua, non verò vt à principio eliciriuo influxus vitalis.

Recipi in subiecto viuo non præstat adrationem formæ vitalis.

Atqui recipi in substrato formaliter viuo, non præstat conceptum vitæ accidenti, siue qualitati receptæ; aliàs enim species impressæ, & habitus naturales formalem vitalitatis conceptũ referrẽt, eòquòd in substratis vitalibus suscipiantur: igitur lumen gloriæ, cũ ab anima nõ prodeat tãquam à principio elicitiuo intrinseco, nõ valebit vitalitatem nancisci.

Resp. aduersariorũ quod lumẽ viuat esto quod nõ trahat vitalitatẽ ab anima, sed à vita Dei

21 Occurres; rationem vitæ, quæ in lumine gloriæ elucet, non emanare ab anima, vt obtinet argumentum, sed trahi à vita Dei; qui cùm sit lumen viuens per essentiam, valet mẽtibus beatorum immittere aliquam emanationem seu participationem vitæ sui luminis increati, quæ sit lumẽ supernaturale & vitale; ac proinde proximum & proportionatum principium illius prædicati vitalitatis supernaturalis, quod in visione eminet.

Contra sic; tota ratio vitæ, quæ in lumine gloriæ apparet, reducitur ad vitam extrinsecam Dei, tanquam ad proximam, & adæquatam causam; igitur suppleri poterit causalitas luminis creati per ipsum lumen vitale, & increatum Dei intimè assistens mentibus beatorum, semotâ ratione compositionis, & inhærentiæ. Si enim ob aliquam rationem id obstaret, maximè quia vita luminis traheretur a principio intraneo; & ideò cõtradiceret supplemẽtum talis formæ per lumẽ increatum & extrinsecum.

Suppletur, quia si vita luminis traheretur à principio extrinseco suppleri posset per ipsum lumẽ increatũ

Si lumen increatũ cohæreret intrinsecè obire posset functionẽ luminis.

Atqui, tota ratio vitæ in habitu luminis non est aliter intrinseca, & coniuncta substantiæ animæ, nisi quatenus fit illi propria per nexum, & compositionem inhærentiæ; (cùm non sit intranea per emanationem, & effluxum a principio coniuncto, vt liquet;) igitur suppleri valet per vitam luminis increati, quæ fiat propria, & cohærens intellectui creato, sublata compositione inhærentiæ. Quæ necessaria non est in Deo, vt suppleat causalitatem effectiuam inhærentis formæ; cùm adeat de facto causalitatem speciei impressæ absq; cõpositione & inhærẽtia, quã præstaret per nexum, & cõpositionem formalem species impressa creata, si astrueretur possibilis.

Premuntur aduersarij ex vnione Deitatis vice speciei

Ex quo vrgeo rationem sic; de facto supplet Deus efficientiam, & causalitatem speciei impressæ per illapsum essentiæ suæ in ratione speciei; quam coniunctionem Deitatis ad intellectum beati autumant Thomistæ, esse formalem, ablegatis imperfectionibus compositionis, & inhærentiæ; igitur & supplere valebit causalitatem luminis gloriæ per coniunctionem substantiæ suæ sub prædicato luminis viui per essentiam, explosa compositione inhærentiali. Quam iudico efficacissimam instantiam; supposito quòd vitalitas luminis à solo principio extrinseco, nimirum a Deo, petita autumetur.

Fuga, eo quòd species nõ se teneat ex parte potentiæ

22 Dices; speciem nõ esse vitalem ex genere suo; eò quòd non se teneat ex parte potentiæ radicatæ in substantia animæ, sicut lumen gloriæ, sed ex parte obiecti, cuius est imago; & inde fieri, vt species supplebilis sit per extrinsecum comprincipium, non verò habitus luminis.

Sed effugium istud videtur petere principium; id enim est, quod exqui-

ri-

Occupatur, quia petat principium

rimus; cur species illa non foret vitalis, cùm sit participatio vitæ Dei eadem prorsus ratione, qua lumen gloriæ; si vitalitas habituum per se infusorum à solo extrinseco principio hauriri posset? Quia species impressa ita de facto suppletur per essentiam Dei coniunctam in ratione speciei, (licet astruatur impossibilis talis species creata, apud Sanctum Thomam, & asseclas) sicut suppleretur talis species, si pronuntiaretur possibilis; si enim esset possibilis, nulla alia ratione Deus illius causalitatem eliciti uam adire posset, quàm per substantiam Dei coniunctam in ratione speciei. At, si asseratur possibilis, esset participatio supernaturalis, & extrinseca vitæ Dei; ergo etiam suppleri potest supernaturalis vitalitas luminis gloriæ per ipsum lumen vitale increatum Dei extrinsecum: cùm tota vitalitas luminis ab extrinseca tantùm causa petatur.

Tenere se ex parte potentiæ non obstat supplebilitati luminis

Nec illud discrimen est alicuius momenti; quòd nimirum lumen se teneat ex parte potentiæ; & species impressa ex parte obiecti; ad hauriendam vitalitatem luminis, & non speciei.

Quia tenere se ex parte potentiæ non præstat ad rationem vitæ, si alia non suppetant; habitus enim naturales attinent ad partes potentiæ, & tamen non viuunt formaliter in communi omnium sententia; eo quòd illorum cõseruari non pendeat ab attentione, & influxu animæ.

Supparitas supplebilitatis speciei & luminis, ex aduersariorū principijs.

Igitur, si lumen gloriæ, & species impressa in eo conueniunt, quòd ab anima non effluant tanquam à radice vitæ formalis; sed à Deo tantùm tanquam à principio adæquato extrinsecò immittantur intellectui creato; sicut species, si daretur, non esset vitalis licet esset participatio quædam vitæ extrinsecæ Dei; ita nec lumen gloriæ vitalis forma adstrui poterit, ex hoc præcisè, quòd sit additamentum quoddam tenens se ex parte potentiæ; si *ly ex parte potentiæ*, non exprimat motũ ab intraneo principio effluere, sed meram coniunctionem causæ formalis inanimatæ ad substratum viuum, quod nõ confert ad conceptum vitæ, vt ostendimus.

Collegium Carmelit.

23 Dices cũ Collegio Salmanticensi Carmelitano, 1. *part. tract. 2. de Visione Dei, disput. 4. dub. 5. §. 2. num. margin. 70.* implicare contradictionem, quòd Deus vniatur in ratione luminis gloriæ cum intellectu creato; quia contradicit, quòd Deus coniungatur in ratione formæ supplentis virtutem aliquam creatam, quæ finiatur à substrato recipiente. Quare, cùm lumen creatum à ratione sua intrinseca, exigat recipi in potentia vitali, & contrahi, & finiri ad modum recipientis, esto quòd eleuet substratum ad excellentiorem rationem operandi; ideò illius causalitas nequit suppleri à Deo cõiuncto vice luminis; quia aliàs Deus taliter vnitus esset finitus, & infinitus.

Resp. recentiorũ pro insupplebilitate luminis

Eliditur ad hominem

Sed contra hoc est, primò; quia Deus supplet per suam existentiam increatam intrinsecè vnitam humanitati Christi, absque finitione, & contractione, eam formam creatæ existentiæ, quæ à ratione sua intrinseca constituere debebat esse actuale, vel existere limitatum per receptionem sui in essentia creata; & tamen præstat Dei actualitas, illimitatissima ratione, eam existendi causalitatem formalem, aut quasi formalem, quam existentia creata exhiberet per limitationem à substrato recipiente. Igitur esto quòd causalitas luminis creati necessariò finiatur à virtute natiua intellectus, suppleri valebit, interminatissima quadam ratione, & illimitatissima; per ipsam Deitatem coniunctam sub ratione luminis, absque finitione, aut contractione aliqua, tenente se ex parte Dei, licet intercedat finitas ex parte alterius coextremi nimirum intellectus; pari ratione, qua existentia verbi cõiungitur humanitati Christi, illimitata ratione ex parte existẽtiæ verbi, & limitata ratione vnionis ex parte naturæ assũptæ. Quòd autem existentia creata, à ratione sua intrinseca, petat contrahi, & finiri à compositione ad essentiam; Thomistis pro axiomate est; vt liquet, *ex controu. 1. ar. 2. in appendice metaphys. marg. 2.*

Alia cõfutatio præmissa doctrinæ ad hominem

Instatur secundò; retorquendo contra prædictos authores, aliam rationem, quam adhibent, *sub numer. 71. & 72.* quia ideò Deus coniungi potest intellectui creato in ratione formæ intelligibilis supplentis speciem impressam; & etiam vnitur intrinsecè in ratione

ne formæ existentialis cum humanitate creata; quia Deitas spectat hæc obiecta siue extrema creata, vt sibi componibilia secundariò, præmissa coniunctione primaria Deitatis in ratione speciei cum intellectu increato; & etiam præsupposita coniunctione existentiæ diuinæ ad naturam increatam, quã cõstituit in ratione existentis.

Vrgetur eadẽ oppugnatio.

Atqui compositio Deitatis in ratione luminis gloriæ, vel principij proximi visionis, vt supernaturalis, & ordinis diuini, cohæret Deitati respectu intellectus increati primariò; igitur potest secundariò extendi talis compositio formalis ad intellectum creatum. Probatur & fulcitur nostra consequutio; quia sicut in visione increata Dei, non solùm concipimus supernaturalitatem ex parte obiecti, sed etiam ex parte potentiæ; ita etiam intelligimus coniungi per summam identitatem intellectui increato Deitatem, non solùm quà gerit vicem principij ex parte obiecti, per modum speciei impressæ, sed vt obit munus principij supernaturalis ex parte potentiæ. Atqui principium supernaturale ex parte potentiæ, est lumen gloriæ increatum; igitur nil obstat quominus Deitas, sub tali prædicato luminis gloriæ, suppleat habitum infusum in intellectu creato.

Alter occurritur quòd non detur distinctio ex parte rei concep[t]æ in Deo inter intellec. & diuinũ & lumen increatum

Nec præstat occurrere; in Deo nullam esse distinctionẽ rationis ex parte rei conceptæ inter intellectum Dei, vt est facultas vitalis infinita; & inquantum exprimit virtutem supernaturalem ex parte potentiæ ad visionem; ac proinde non coniungi in ratione formæ cum intellectu increato talem vim supernaturalem ex parte potentiæ, quæ vocatur lumen increatũ respõdens habitui luminis gloriæ in creatis.

Expugnatur d[e] hominem [f]acitã rectorũ ex con[iun]ctione Dei[t]atis in ratione speciei im[pr]essæ cũ intellectu di[ui]no, quæ eã nõ asseritur ex parte rei concep[t]æ.

Quia nec etiam, apud prædictos authores, coniungitur ex parte rei conceptæ Deitas in ratione speciei impressæ, quæ pertinet ad intellectum in actu primo; eò quòd non detur scientia per modum actus primi in Deo ex parte rei conceptæ, & intrinsecè, sed solùm per analogiam ad creata: vt liquet ex his, quæ disseremus infra, *in controuers. 11. de Scientia Dei, distin. 1. in disput. appendice de actualitate attributi voluntatis diuinæ, artic. 1. numer. margin. 34.* Vbi tale pronuntiatũ de mente prædictorũ authorum firmamus, ac defendimus.

Alia resp. pro Collegio Carmelit.

Quare etiam parum è re est, si pro his authoribus autumes; quòd ex parte rei conceptę non est pręscindibilis in Deo virtus apprehensiua vitalis infinita à virtute supernaturali ex parte potentiæ, quæ respondet habitui luminis gloriæ in creatis. Eò quòd vis intellectiua in Deo, quà virtus vitalis, & intranea est, sit etiam proportionata visioni ordinis diuini, & supernaturalis, ac proinde sit essentialiter supernaturalis ex parte potentiæ: aliàs enim, si vis apprehensiua, quà intranea, & viua est, non esset supernaturalis, & eiusdem ordinis cum visione increata; sequeretur, quòd virtus apprehensiua concipi valeret vt improportionata ad visionem, qualis existit facultas intellectiua creata absque eleuatione.

Conuellitur

Id enim non obstat; præmissa sententia inficiante omnem rationem virtutis in actu primo ex parte rei conceptæ in Deo. Quia sicut concipimus vim intelligendi in actu primo per analogiam ad creata, esto quòd ex parte rei conceptæ non asseratur facultas apprehensiua in actu primo in Deo; ita & suppari ratione, per inadæquatos conceptus, & per analogiam ad creata, intelligi valet mens diuina, inquantum est virtus apprehensiua, & vita intentionalis infinita, non concepta proportione supernaturalitatis ex parte potentiæ cum actu supernaturali, vt attinet ad ordinem formæ eleuatioris supra totum ordinem naturæ. Quo supposito, etiam per analogiam ad creata concipi valeret Deitas vt vnita intellectui increato, non solùm in ratione speciei impressæ attinentis ad actum primum intelligendi; sed etiam in ratione luminis ordinis supernaturalis.

Agitur vltra efficaciter ad hominẽ cõtra aduersarios

Deinde; nec magis firma sunt, quæ prædicti authores adstruunt, de coniunctione intrinseca existentiæ increatæ ad humanitatem Christi Domini; eò quòd talis compositio secundaria sit, præmittens primariam, quasi coniunctionem existentiæ increatæ ad essentiam increatam. Quia existentia Deitatis, sicut ex parte rei conceptæ, & seclusa analogia ad creata, non ex-

pri-

primit rationem obiectiuam distinctam à quidditate Dei, cùm existentia sit de vltimo, & quidditatiuo conceptu diuinæ naturæ; ita & qualibet coniunctio inter Deitatem, & existentiam tanquam inter duos conceptus explicitos se excludentes, omnino improbanda censetur; cùm se se per essentialem transcendentiam imbibant essentia Dei, & actualitas, vel existentia eius.

Altera probatio impetēs fundamentum Thomistarum

24 Deinde; proceditur ab expugnatione alterius fundamenti Thomistarum, qui ideò insupplebilitatem luminis etiam constanter tutantur; quia si Deus se ipso suppleret lumen gloriæ, intellectus concurreret tanquā instrumentum; quod videtur obstare causalitati agentis viui.

Quæ implicatio minus vrget; cùm etiam de facto intellectus lumini compositus instrumentarium eliciat influxum; vt aperuimus in præcedenti subdistinctione, *artic. 3. à numer. margin.* 24. causa enim instrumentalis ea est, quæ non adæquat actualitatem producti in illo gradu, & ordine entium ex propria, & intranea virtute, nisi inquantum euehitur à potestate superioris agentis; sed intellectus non commensuratur actualitati visionis supernaturalis ex proprio, & intraneo conatu, nisi inquātùm promouetur ab aduētitia, & extrinseca virtute luminis; igitur elicit intellectus instrumentarium influxum.

Resp. aduersariorum

Occurrūt aliqui ex Thomistis; adeò intellectum constitui à lumine in ratione potentiæ supernaturalis; quòd ex lumine, & intellectu, cointegretur vnicum principium supernaturale eiusdem indiuidui influxus supernaturalis. Quia tamen intellectus, vt potentia supernaturalis, ambit intrinsecè habitum luminis; ideò vt sic (prout nimirum induit talem facultatem agendi ipsi intellectui compositam intrinsecè,) dicitur intellectus propria & intrinseca virtute operari, & actui supernaturali commensurari in gradu & ordine physico formæ supernaturalis.

Obtunditur quia laborat in æquiuoco

Sed hoc est in æquiuoco vocis, *intrinsecam*, ignauiter hærere. Si enim virtus ab extrinseco principio immissa & alicui concausæ impressa ad illam euehendam ad eleuatiorem gradum operandi, astrui posset propria, & intrinseca virtus concausæ eleuatæ, ea solùm ratione, quia illi inhæreret; sequeretur, nullam dari causam instrumentalem, quæ inquantùm informata impulsu, & motione primarij agentis, asseri non posset operans propria virtute; quatenùs virtus principalis agentis fieret propria instrumento per inhærentialem compositionem: & ita serra diceretur operari propria virtute, quia ageret per impulsum intrinsecè compositum, licèt ab intraneo conatu non petitum; quæ omnia sunt absurda, & à totius Phylosophiæ principijs exorbitantia.

Fit obuiam oppositis fundamentis contra luminis gloriæ supplebilitatem.

Prodilutione 1 arg. explanatur cōpositio facultatis exequutiuæ Dei cū intellectu creato ad supplēdā causalitatem effectiuā luminis.

25 RESTAT Oppositas molitiones contere re. Ad primum argumentum, *ex numer.* 1. respondetur; quòd diuina voluntas, seu facultas exequutiua Dei, vel potest spectari inquantum est causa particularis, prout nimirum supplet alicuius causæ particularis influxum; vel inquantum est causa vniuersalis, prout scilicet præmittit causas secundas in suo ordine agendi omnino completas, & à Deo tātùm expectantes vniuersalem influxū, quem cuilibet creaturæ exhibet, vt operetur.

Quæ sit cōpositio potētiæ exequutiuæ in ratione causæ particularis

Quod non solùm habet verum intra ordinem, & metas causarum naturalium, sed etiam intra seriem supernaturalium agentium; tunc enim Deus concurrit ut causa vniuersalis intra ordinem supernaturalem, quando supponit causas omnino completas intra illam seriem operandi; verbi gratia, concurrit Deus vniuersali influxu intra ordinem gratiæ cum voluntate informata, & completa habitu charitatis ad dilectionem Dei supernaturalem. Quando verò supplet aliquam causam particularem intra seriem agendi supernaturaliter; non concurrit Deus vt causa

vni-

vniuersalis, sed tãquam peculiare principium talis producti; vt liquet in hypothesi præsentis quæsiti, quãdo suppleret habitum charitatis, aut luminis gloriæ, per auxilium.

Instatur in cõpositione Deitatis vice speciei cũ intellectu creato

Quod etiam aduersarij fateri tenentur in essentia diuina gerente vices speciei impressæ creatæ; tunc enim nõ influit, vt causa vniuersalis, sicut concurreret, si daretur species impressa creata, quando potentia intellectiua esset completa ex parte potentiæ, & ex parte obiecti ad partum visionis supernaturalis; ac proinde à Deo tantùm expectaretur vniuersale auxilium, sicut ad quoslibet supernaturales actus, qui à principijs completis prodeunt.

Ad instãtiã satisfactio

Quo præmisso; illi instantiæ, *ex numer. margi.* 2. quæ vrgere videtur, iam nullo negotio satisfacere possumus. Agebat enim, esse impossibile, quòd intellectu creato, & voluntate siue potẽtia diuina, prorsus immutatis possint contradictoriæ denominationes emergere: quatenus intellectus transeat de non esse proportionati ad esse proportionati, vel completi principij visionis.

Eneruatur ad hominem excursio aduersariorum.

Cui oppositioni ipsi aduersarij occurrere tenentur in essentia diuina coniuncta ad instar speciei impressæ; quia etiam intellectus creatus non immutatur ab aliqua forma inhærente per modum speciei; nec essentia diuina, prout est peculiare principium visionis, est diuersa à se ipsa quatenus est causa vniuersalis: implicaret igitur, quòd essentia diuina, & intellectu creato, omnino immutatis, transiret creatus intellectus de non esse fœcundati, & adæquati principij, ad esse fœcundati, & adæquati principij visionis. Quòd autem Deitas in ratione speciei non componatur intellectui intrinsecè; ostẽdimus *in sequenti dist. ar.* 1. *à num.* 28. *vsque ad* 30.

Ostenditur, quòd ad eleuationẽ cõcausæ partialis nõ exigatur cõpositio inhærentis.

Dicimus ergo; intellectum eleuari absque appositione aliqua intrinseca ob solam coniunctionem Dei in ratione causæ particularis supplentis efficaciam luminis; istam verò peculiarem coniunctionem Dei ad intellectum creatum aperiri à posteriori per specialius auxilium, per quod in actu secundo euehit Deus virtutem inchoatam intellectus, quam assumit vt instrumentum ad visionem. Ad eleuandam autem, & complendam vim alicuius instrumenti non exigitur informatio virtutis eleuantis, cùm præstet sola assistentia extrinseca; vt patet in phãtasmate eleuato ab intellectu agente absque immutatione intrinseca phantasmatis.

Firmatur doctrina præcedens

Quare, sicut præstat coniunctio extrinseca cum sympathia naturali intellectus agentis, & phantasmatis absque appositione aliqua virtutis intrinsecæ, vt transeat phantasma de non esse proportionati, & adæquati principij ad esse proportionati, & adæquati principij effectus spiritualis, nimirum speciei impressæ; ita ob coniunctionem, & quasi sympathiam obedientialem, intellectus, creati, & auxilij supernaturalis extrinseci, completur instrumentaria, & inchoata virtus intellectus: sicut & ob coniunctionẽ Dei in ratione speciei impressæ fœcundatur intellectus absque immutatione intrinseca.

Instatur in ea hypothesi quòd potẽtia exequutiua Dei cõponeretur in ratione agẽtis particularis cũ intellectu agẽte supplẽdo vicẽ phantasmatis ad productionẽ speciei impressæ

Adde etiam, quòd si Deus per potentiam suam compositam in ratione principij particularis, suppleret eleuationem phantasmatis, quæ ab intellectu agente prẹstatur; tunc phantasma transiret de non esse completi ad esse completi principij speciei impressæ; absque vlla intrinseca immutatione phantasmatis. Quòd autem causalitas & eleuatio intellectus agentis ad speciei impressæ productionem, suppleri queat à Deo, videtur innegabile; cùm causalitas intellectus agentis circa eleuationem phantasmatis non sit vitalis, nec tenens se ex parte principij intrinseci, sed ex parte obiecti, cuius materialitatem, & improportionem in phantasmate corporeo supplet assistentia intellectus, ad productionem speciei impressæ, quæ in nulla etiam sententia, est forma vitalis: fit igitur, vt ad eleuationem compartialis causæ necessaria non sit intrinseca, & formalis compositio alterius comprincipij eleuantis.

Obseruatio

Quando autem dicimus; transire phantasma de non esse proportionati principij speciei impressæ ad esse talis non volumus, quòd phantasma pro aliquo instanti in quo, siue durationis, careat assistentia intellectus agentis, qui cointegrat virtutem phantasmatis ad

talem influxum intentionalem; sed quòd phantasma, à sua ratione intrinseca, & seclusa compositione intellectus agentis ad phantasma in ratione actus primi, non est principium proportionatum effectus spiritualis; adeò vt compleatur, vel cointegretur in ratione principij absque informatione, vel compositione intrinseca.

Ad 2. argu. resp.

26 Ad secundum argumentum, *ex numer. 3.* dicimus; quòd profligat Vazquium, & eos, qui admissa supplebilitate luminis per extrinsecum auxilium; autumant, decretum liberum Dei intrinsecam immutationem inferre; nos tamen nulla ratione perstringit, qui oppositum constituemus in controuersia generali de Voluntate Dei. Quòd scilicet Deus subire queat transitum à contradictorio denominationis ad aliud contradictorium, nulla facta in obiecto accessione, aut mutatione.

Obijcitur; quod implicet, quòd intellectus elevatus supernaturaliter per potentiã Dei, non influat actualiter.

Si autem instes; esse incomposibilia in Deo illa duo proposita siue decreta; alterum de complenda vi initiali intellectus per extrinsecam apparationem facultatis diuinæ exequentis in ratione principij particularis supplentis habitum supernaturalem luminis: alterum verò de substrahendo actuali influxu ad eliciendam actionem supernaturalem. Cùm appareant contrariæ voluntates in Deo; complere intellectum in ratione principij supernaturalis per extrinsecum auxilium; & denegare intellectui auxilium in actu secundo ad supernaturalem influxum visionis beatificæ.

Fit satis oppositioni

Præcluditur prædictum effugium: eò quòd sicut non referret contrarietatem decretorum in Deo, conseruare compositionem intrinsecam habitus luminis ad intellectum in actu primo valentem ad causalitatem supernaturalem; & denegare actualem influxum ad visionem beatificam. Cùm primum decretum sistat in apparatione virtutis supernaturalis intrinsecæ ad agendum in actu primo; & alterum decretum non destruat huiusmodi compositionem in actu primo proportionatè præstantem ad actum, sed tantùm tollat influxum in actu secundo.

Ita & suppari ratione, in illa hypothesi, in qua Deus suppleret vim luminis per apparationem virtutis exequutiuæ Dei in ratione principij particularis supplentis defectum habitus infusi; non destrueretur talis compositio extrinseca facultatis diuinæ exequentis cum intellectu creato in actu primo, ob denegationem actualis concursus in actu secundo.

Nota valde

Cæterum, qualiter transitum adire queat diuina voluntas à contradictorio denominationis ad alterum contradictorium absque physica obiecti mutatione; id perspicuè ex Scoto ostendimus infra, *in controuers. 11. de Scientia Dei, distinction. 3. de Scientia contingentium conditionatorum, articul. 2. numer. marginal 30. & etiam 29.*

Quando fiat trãsitura cõtradictorio in cõtradictoriũ absq; mutatione

Vbi perspicuè ostendimus; quòd quando comprincipium, à ratione intrinseca sui influxus in genere causæ efficientis, non vendicat compositionem intrinsecam in genere causæ formalis ad aliud comprincipium; tunc suppletio talis virtutis intendi potest à Deo per absolutum, & efficax decretũ, absque immutatione intrinseca alterius concausæ.

Obseruatio è re de auxilio in actu 1 & 2

Pro maiori tamen præmissorum elucidatione, illud occurrit obseruandum; quòd ratio proposita obtinet cõtra eos, qui tutantur supplebilitatem habitus infusi per auxilium, quod tantùm obit rationem actionis, vel concursus actualis, & exerciti; non tamen principij supernaturalis in actu primo, supplentis virtutem habitus supernaturalis, quæ etiam est virtus in actu primo. Sicut enim euidens est, nullam causam fieri potentem ad operandum solo ipso exercitio actionis; sed quòd debet supponi potens ante influxum exercitum, (quod demonstrat testimonium Scoti præmissum *sub n. marg. 1.*) ita etiam & perspicuum redditur, quòd intellectus nequeat cõstitui potẽs ad influxũ supernaturalẽ, ipsomet influxu, qui præmittit potẽtiam, ac proinde illam nõ cõstituit. Quamobrem rectè cẽsuimus, *sub n. 25* quòd intellectus non euehitur per influxum supernaturalem creatum, & ab intellectu elicitum; sed per voluntatem, vel potentiam Dei, vt compositam in ratione principij particularis. Cùm autem increata voluntas non componatur intrinsecè, vel

in genere causæ formalis intellectui creato, vt euidens est; fit, vt intellectus creatus, absque immutatione intrinseca, constituatur potens adæquatè in actu primo ad influxum supernaturalem per assistentiam potentiæ Dei, vel facultatis exequutiuæ supplentis vicem habitus in actu primo. Vnde etiam inferimus, quòd posset eleuari intellectus creatus per potentiam, vel facultatem exequentem increatam assistentem intellectui in actu primo; & quòd tali eleuatione per modum actus primi superstite, posset Deus denegare concursum actualem, & exercitum.

Consentiunt neoterici

Quod etiam ex his, qui adhærēt Vazquio, fatetur Alarcon, 1. *p. tract.* 1. *de Visione Dei, disp.* 3. *cap.* 4. *num. margi.* 8. vbi inquit. *Auxilium ergo istud non est intrinsecum in potentijs, sed solum extrinseca assistentia diuinæ omnipotētiæ, quæ per decretum efficax decernit cum intellectu solo efficere visionem, &c.*

Alarcon

Cōuellitur 3. arg. principale

27 Ad tertium argumentum, *ex num.* 4. respondetur; quòd ex hoc quòd prædicata vitalitatis, & supernaturalitatis nullatenus distinguantur in forma visionis; non infertur, quòd si vitalitas intrinsecè pendeat à facultate vitali, etiam supernaturalitas necessariò respondeat alicui principio supernaturali inhærenti.

Instātia ad hominem

Nam prædicatum imaginis, seu speciei expressæ diuinæ essentiæ, quod in verbo beatifico eminet, nullatenus est distinctum à prædicato vitalitatis supernaturalis eiusdem verbi; nec tamē inferre licebit ex cōiunctione identica istorum prædicatorum; quòd sicut vitalitas respōdet principio intraneo & coniuncto: ita repræsentatio, & ratio imaginis, quam importat verbum beatificū, etiam exposcat à principio intraneo procedere. Cùm in communi sētentia ratio imaginis, & repræsentationis diuinæ essentiæ in verbo beatifico deferatur Deitati coniunctæ in ratione speciei impressæ; quæ non se tenet ex parte potentiæ, sed ex parte obiecti extrinseci.

Instatur vltra in quali bet specie expressa ordi nis naturalis

At, quia Thomistæ quàm plures inficiantur, beatos videndo Deum formare verbum, de quo infra; appositissimum exemplum assumo ex quolibet alio verbo mentali; in quo ratio imaginis talis obiecti non est distincta à ratione vitalitatis eiusdem speciei expressæ. Nec tamen inde vel sic comminisci licebit; quod vitalitas verbi prorsus indistincta est à ratione imaginis, & repræsentationis formalis; sed vitalitas expetit effluere à principio intraneo, & viuo: ergo & repræsentatio.

Quia licet in re obiectum, & potentia sic conueniant ad partum notitiæ, quòd non sit assignabilis partita causalitas, aut effectus, ita vt obiectum exprimat in verbo solam repræsentationem, & intellectus vitalitatem; nihilominus per attributionem, & accommodationem quamdam, vitalitas defertur principio intraneo, & coniuncto, repræsentatio verò obiecto extrinseco, esto quòd nulla sit discretio inter vitalitatem, & repræsentationem verbi naturalis: ita, licet nulla intercedat distinctio inter vitalitatem, & supernaturalitatem visionis, exposcit vitalitas principium intrinsecum, supernaturalitas verò abstrahit à cōnotatione principij inhærentis.

Ad cōfirmatione lumen creatū nō in hærens intellectui posset eleuare intellectum ad visionem de absoluta Dei potētia

28 Ad confirmationem ex eodem num. 4. quòd in sententia Scoti facultas intellectiua, & volitiua, non cōponuntur animæ per inhærentiam, sed per identitatem; data verò opinione Thomistarum contendentium, realem discretionem intercedere inter animam, & illius potentias; procedit hypothesis argumenti de contiguitate intellectus ad animā, semota inhærentia. In qua suppositione damus, intellectū nō posse elicere actiones vitales; inficiamur tamē, ex eo inferri, etiā habitū luminis menti cōtiguum (non verò inhærentem) nō præstare ad influxum vitalem: supponit enim id, quod ostendere debuerat, nimirum habitus per se infusos esse facultates vitales, sicut intellectus astruitur vitalis.

Ad 4. argu. resp. 1.

29 Ad quartum argumentum, *ex numer.* 5. responderi posset, negando, visionem, quæ in qualitate consistit, per suā essentiam pendere à lumine; & admittēdo influxū, vel motū visionis (qui est fieri eius qualitatis, quæ est visio) per suā essentiā à facultate vitali pēdērē; nō solū in genere causæ materialis, sed etiā in genere causæ efficiētis; quod in dist. 3. huius cōtrouersiæ, feriò expendendum est, dum sub inuestigationem cadet vitalitas visionis. Nec tamen

ex omnimoda identitate prædicatorum vitalitatis & supernaturalitatis apposite inferri autumamus; quòd si vitalitas motus vitalis per suam essentiam pendeat à principio viuo; etiam supernaturalitas talis influxus pendeat per suam essentiam ab habitu luminis. Quia etiam prædicata qualibet effectuum naturalium cum omnimoda eorum indiscretione, necessariò pendent à causa prima in fieri & conseruari, & eadem non essentialiter, vel necessariò, à causa secunda. Vnde ex omnimoda identitate prædicatorum vitalitatis, & supernaturalitatis, tantùm infertur, quòd si vitalitas influxus viui per suam essentiam pendeat ab intellectu; etiam supernaturalitas talis motus viui per suam essentiam pendeat ab intellectu, ob identitatem cum prædicato vitalitatis: non tamē à lumine, à quo per suā essētiā nec pendet vitalitas, nec supernaturalitas visionis: de quo infra loco citato.

Oppositio cōtra præcedētem solutionem.

Sed his non videtur sopiri difficultas, quare obijcies; quòd qualibet actio per suam essentiam pendet ab agente; sed visio beatifica est vera actio luminis gloriæ, sicut & habitus luminis est verum principium efficiens visionis: ergo sicut visio per suam essentiam pendet ab intellectu, quia est actio intellectus, etiam per suā essentiā pendet à lumine, quatenus est actio luminis gloriæ.

Aptior solutio.

Respondetur; sub distinctione vitæ actionis, & vitæ qualitatis. Visio enim beatifica non est actio essentialiter, sed qualitas, sicut nec intellectio vt sic, consistit formaliter in actione, sed in qualitate. Si ergo procedat obiectio non de fieri visionis, sed de visione ipsa, quæ formaliter est qualitas; hæc nec per suam essentiam pendet ab intellectu, nec à lumine. Si verò vrgeat oppositio de actione eliciua visionis; hæc duplex est iuxta pluralitatem agentium, scilicet, luminis gloriæ, & intellectus; actio enim apud Scotum plurificatur iuxta agentium pluralitatem; cùm actio inexistat agenti, & non passo.

Actio luminis per suam essentiā pendet à luminē, atq; adeò tolleretur illa actio lumine ablato

Quo supposito, dicendum est, quòd sicut actio intellectus per suam essentiam pendet ab intellectu; ita actio luminis gloriæ pendet à tali habitu & quòd sicut repugnat, dari actionem intellectus sine intellectu, ita & actionem luminis sine habitu luminis. Nec tamen inde inferre licebit luminis insupplebilitatem; quia existeret visio, (quæ essentialiter in qualitate posita est,) non data actione luminis creati, sed suffecta vice illius actionis, actione altera, quam adiret Deus supplens se ipso immediatè vicem, & functionē habitus luminis.

Quid obtinet oppositio?

Quamobrem tantùm euincit oppositio, quòd in qualitate visionis beatificæ sit distincta habitudo dependentiæ ad intellectum, & ad habitum luminis; & quòd ablato lumine creato, tolleretur dependentia qualitatis visionis ab habitu, & accederet qualitati dependentia alia ad Deum vt agens particulare supplens actiuitatem luminis. De quo vide ea, quæ ex instituto discutimus, in *hac controu. dist. 3. de actu visionis, subdist. 1. artic. 1. sub numer.* 28.

Ad 5. argu: satisfactio.

30 Ad quintum argumentum, ex n. 6. respondetur cum Vazquez, 1. *p. disput. 76. ca. 5. n. marg.* 31. & cū Ioan. de Cartagena, in 4. *disp. 3. ca. 8. in responsione ad tertiū argumentū*; omnino disparem subesse rationem de intellectu respectu visionis supernaturalis, ac de calore vt vnum respectu caloris vt duo quia intellectus habet vim inchoatā ad actū supernaturalem; eò quòd quilibet actus notitiæ supernaturalis exposcat elici, & conseruari ab intellectu, ob prædicatum vitalitatis. Calor verò vt duo nulla ratione clauditur intra eminentiam caloris vt vnū; nec completā, vt liquet; nec initialem; quia virtus caloris vt vnum omnino completur & exhauritur circa calidum vt vnum, ità vt vltra potens non sit. Si quis verò vellet comminisci, quòd calor vt vnum referat vim inchoatam ad calorem vt duo; nō video cur absq; appositione formæ intrinsecæ per solum extrinsecum auxilium non posset euehi ad producendum calorem vt octo.

Resp. ad 6. arg.

31 Ad sextum argumentum, *sub n. marg.* 7. falsum supponere, quòd scilicet visiones hominis & Angeli non differant specie, de quo in distinct. 3. huius controuersiæ; at esto quòd ob identitatem specificam habitus luminis visiones humanæ, & Angelicæ non dissiderent secundùm speciem,

adhuc nõ ostenderetur insupplebilitas luminis; eò quòd lumen non specificaret visionem in genere causæ formalis intrinsecæ, sed in genere causæ efficientis. Illud verò specificatiuum, quod nõ subintrat constitutionem rei, sed illam specificat elicitiuè, seu contrahẽdo per modum comprincipij efficientis ad talem speciem entis, (sicut se habet species impressa obiecti respectu cognitionis, seu speciei expressæ, quam elicit) hoc inquam specificatiuum à Deo suppleri posse non implicat, ita vt intellectus efficiat cognitionem Petri sine concursu speciei impressæ talis obiecti; eò quòd per speciale auxilium speciei impressæ causalitas suppleatur. Quare, licet lumen gloriæ esset specificatiuum visionis, ita vt propter illius vnitatem specificam, actus à potentijs essentialiter distinctis eliciti essent eiusdem speciei; adhuc suppleri posset habitus luminis per auxilium, eò quòd illius specificare respectu visionis sit merum elicere attinens ad genus causæ efficientis.

Ad confirmat

Et per hoc patet ad confirmationem argumenti: non enim æstimamus implicatorium, quòd Deus suppleat per potentiam suam specialiter compositam in ratione agentis particularis, omnem concursum causæ intentionalis supplendo munus elicitiuum, speciei impressæ.

ARTICVLVS IIII

Qua ratione existentia luminis sit dogma fidei? & quid in hac re sentiat Scotus?

SVMMARIVM.

Error Beguardorum, & Beguinarum damnatus. Num. 1.
Legitima interpretatio Clementinæ ad nostrum de hæreticis; præcipuè ex Cardinali Aureolo. Numer. 3.
Taxatur Durandi pronuntiatum de Visione Dei ob solam expeditionem intellectus à lege sensuum. Numer. 10.
Oppositiones eorum, qui Scotum ad improbatum sensum trahere satagunt. Num. 12.
Sententia Scoti expenditur; ipseque ab impostorum ictibus vindicatus. Numer. 19.
Responsio ad obiecta. Num. 29.

Error Beguardorũ Beguinarũ.

1 QVidam hæretici in Germania appellati Beguardi, & Beguinæ, autumarunt, creatam mentem naturæ viribus beari posse absq; vllo gratiæ auxilio; quæ hæresis damnata est in Cõcilio 15. Viennẽsi, sub Clemẽte V. anno Domini 1311. vt accuratè obseruauit Franc. Coriolanus in suo Breuiario Chronologico Pontificum & Cõciliorũ ad prædictum annum. De qua damnatione extat Clementina *ad nostrum, de hæreticis*; vbi cõstituitur, quòd sine lumine gloriæ intellectus creatus Deum intueri non valeat.

Cõciliũ Viennense dãnat Beguardorũ hæresim.

Ratio Canonis.

Cuius canonis rationem aperiens glossa subdit; quòd natura inferior non valet assequi id, quod est proprium naturæ superioris, nisi à natura superiori promoueatur ad eleuatiorem actionem: sicut aer non potest illuminare, nisi prius adiuuetur à Sole; & aqua nequit calefacere, nisi ei immittatur virtus ignis.

Referatur sensus Clementinæ ad nostrũ, de hæreticis.

2 Cæterùm: nec inter orthodoxos authores constat de scopo præsentis canonis; an tantum Beguardorũ hæresim taxauerit; an etiam dissertationem illã dirimere intenderit, quæ ea tempestate apud Catholicos autores de existentia luminis vigebat? Qui licet vno ore asseuerarent, intellectum creatum ex viribus naturæ beari non posse; nutabãt tamen circa existentiam luminis per modum habitus permanenter menti creatæ immissi, & anteuertentis vitalem tendentiam motus visionis: vt constabit ex locis Scoti infra citandis editis ante Concilium Viennense.

Thomistæ ad struẽtes definitã cõpositionẽ habitꝰ luminis ad intellectum

Thomistæ enim aliquot, pro sua in Scotum affectione, definitionem Concilij ad assertionem habitus luminis extẽdentes; Scoti mentem damnatam pronuntiarunt. Sic Caietanus, 1. *p. q.* 12. *art.*

Caietanus

Ferrara. *Capreolus*

arti, 5. *ad quartum argumentum Scoti.* Ferrariensis, 4. *contra gentes cap.* 54. Capreolus *in* 2. *dist.* 49. *q.* 4. *ar.* 3. & nouissimè Valentinus de Herice *tract.* 4. *disp.* 45. *c.* 1.

Herice.

Quod sic probat Herice. Quia Concilium definit, exigi lumen gloriæ ad videndum Deum; sed concursus ille supernaturalis, quo producitur visio, non est lumen, sed via & fieri quoddam attingens visionem; sicut actio per quam producitur charitas, non est charitas, sed fieri illius. Sic Herice, sub num. 9. ita ut mirer, quid sibi velit in tam leui, & infirma probatione; vt eidem innixus non vereatur pronuntiare mentem Concilij appositè non exponi admisso concursu supernaturalis ordinis.

Arguitur ex Herice

Vnde talis oppositio voluntariè assumit id, quod illi ostendendum erat; cur scilicet, fieri visionis nequeat appellari lumen? Vel quare fieri impulsus, vel appetitionis supernaturalis vocari nequeat amor, dilectio, vel charitas? Præcipuè stante placito Thomistarum autumantium, verbum creatum produci per intellectionem, & etiã pôdus elicitum, vel amorem, effici per dilectionem-

Fit satis oppositioni.

3 Quare dicendum est; ad dogma fidei tantùm attinere, quòd intellectus proprijs viribus sine speciali auxilio beari nequeat; sub apicibusq; scholasticæ disputationis relictam esse assertionem habitus, qui appelletur lumen gloriæ.

Assertũ res eiusfidei canonem

Ac proinde decreto fidei concinnè satisfieri ab antiquis Theologis, qui nullam causalitatem elicitiuam intellectui creato deferebant respectu visionis; sed eam à Deo infundi asserebant intellectui merè passiuè se habenti. In tali enim hypothesi, ipsamet immissio visionis, quæ fieret à Deo sine influxu intellectus creati, esset lumen gloriæ in illa sermonis proprietate, quam exposcit mens, & intentio Concilij Viennensis. Sic Cardinal. Aureolus, qui eadem tempestate floruit, mentemque & sensum canonis ebibit; *in quodlibeto* 9. vbi quærit, *vtrum ad visionem beatificam requiratur aliquis habitus, vel lumen creatum? ar.* 3. vbi demente plurimum eius temporis authorum, subdit.

Corollariũ vindicãs à nota opinations antiquorum scholasticorum.

Car. Aureo.

4 *Dixerunt alij; quòd de facto non est ibi lumen aliud, nisi visio ipsa clara & facialis, quæ dicitur habitus ratione propriæ permanentiæ; & dicitur lumen ratione manifestationis obiecti, quia manifestat essentiam diuinã: nec authoritates cogunt, vt aliud lumẽ in actu ponatur. Illud enim quod dicitur in Psalmo* 35. *(in lumine tuo videbimus lumen,) sic potest intelligi, quòd in lumine, qui est actus, lumen obiectiuum videbimus, quod est Deus. Illa etiam authoritas Apocalyp.* 21. *(quòd ciuitas illa non eget Sole, & Luna, sed claritas* Dei *illuminabit eam;) intelligitur de claritate actus beatifici, qua vniuersa ciuitas beatorum illuminabitur. Et illa Isaiæ* 6. *(Hierusalem, non erit tibi amplius Sol ad lucendum, & splendor Lunæ non illuminabit te, sed erit tibi Deus in lucem sempiternã) intelligitur secundùm glossam interlinealem de visione* Deitatis; *& ita non de habitu, sed de actu.*

Legitima interpretatio Clementinæ ad nostrũ de hereticis ex Aureolo.

Psalm. 35

Apocal. 21.

Isa. ca 6.

5 *Et illa* 1. *ad Thimot. (lucem habitat inaccessibilem, quam nemo hominum vidit;) secundùm glossam August. exponitur, quòd nemo eum videt, nisi ex dono eius: actus autem, cùm sit supernaturalis, est donum Dei. Similiter, & illa primæ Ioannis,* 3. *(similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est) non potest intelligi sicut aliqui exponunt, quòd exigatur habitus, vt faciat istam similitudinem: quoniam expressè authoritas dicit, quòd visio facit eã. Illa etiam saluatoris Matthæi* 5. *(beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt;) non cogit ponere talem habitũ qui sit lumen gloriæ: quia ista cordis munditia habet se per modum meriti, cui repromittitur visio Dei, tale autem lumen si poneretur, non esset principiũ merendi.*

1. ad Thim.

1. Ioan. c. 3.

Matth. c. 5

6 *Decretalis etiam libri septimi, capit. ad nostrum extra de hæreticis, quæ dicit inter alios errores errorem illum qui ponit, quòd anima rationalis per naturam potest esse beata, quodque non indigemus luce eleuante ad videndum Deum, & beatè fruendum; non concludit habitum, quia sicut habitus eleuat potentiam effectiuè sic actus formaliter eleuat.*

Interpretatio concinna Aureoli.

Aureolo subscripsit Vazquez, 1. p. q. 42. cap. 2. nu. marg. 4. Philip. Faber, in 3. *sent. dist.* 14. *q.* 1. *disp.* 32. *cap.* 2. *conclus.* 3.

Subscribunt Vazquius Faber.

Posnaniensis

Petrus Posnaniensis, *in 1. sen. dist. 16. q. 3. ar. 3. dub. 2. concl. 4.*

Lumen gloriæ ex vi canonis fidei supponere potest pro solo auxilio supernaturali

7 Quare dicendum secundò; Catholicè sustineri posse, lumen gloriæ, quod requiritur ad visionem, non esse habitum; sed auxilium supernaturale secundùm substantiam. Sic Authores citati, quibus adde Franciscum Aretinū, *in 3. sentent. dist. 14 q. 1. art. 5. §. Ad illud, quod adducitur ex Clementina.* Franciscum Coriolanum, *in 1. part.* S. Bonauenturæ, *quæst. 12. ar. 3. §. Ex quibus patet quàm absque fundamento imponatur Scoto.* Theodorum Smisingium professorem louaniensem, *in suo opere de Deo vno, tractat. 2 disput. 6. de inuisibilitate Dei. quæstion. 4. num. margin. 93.* Iacobum Granado, *1. par. tractat. 4. de Visione Dei, disput. 5. sect. 2.* qui refert Molinam, Valenciam, & alios.

Aretinus. Coriolanus

Smisingius

Granadus Molina. Valentia

Optima probatio ex Fabro

Nostrum verò assertum fulcit Faber loco citato; eò quòd de more Conciliorum sit (cùm controuersias scholasticorum dirimunt.) authores improbatarū assertionum recensere, immo & deceptionum causas, & progressus; quod & præstat Viennense Concilium, dum cōtra Beguardos, & Beguinas agit. Atqui dum necessitatem luminis gloriæ constituit, nunquam meminit Concilium prædictum dissertationum, quæ apud scholasticos vigebant: igitur præter intentionem Concilij fuit Scholasticas contentiones de existentia luminis consopire.

Oppositio Valent. de Herice, quòd solū auxiliū non sufficiat ad verificandū canonem fidei.

8 Sed obijcit Herice loco citato, *sub num. 8.* non saluari verba definitionis, si lumen pro auxilio, etiam secundùm substantiam supernaturali, vsurpetur; & non pro qualitate aliqua realiter distincta ab actu visionis, & quæ sit principiū elicitiuum illius. Eò quòd error à canone damnatus, & relatus is fuerit. *Animam non indigere lumine gloriæ ipsam eleuante ad videndum Deum, eòque beatè fruendum:* cui pronuntiato erroneo opposuit Concilium necessitatem luminis gloriæ ad videndum Deum. Igitur constituit discretionem realem inter formam eleuantem intellectum ad visionem; & visionem ipsam elicitā; aliàs enim inconcinnè processisset.

[...]stantia [...]rice

Sicut ineptæ essent loquutones istæ: *species est necessaria facultati cognoscenti ad visionem; vel equus est necessarius ad equitationem; si species vsurparetur pro ipso actu cognoscendi; & equus pro equitatione.*

Refelluntur & aperitur proprietas loquutionū ad amussim canonis.

Respondetur; non esse abusiuam, & impropriam assertionem eam, quæ pronuntiaret, speciem expressam esse necessariam facultati apprehensiuæ ad cognoscendum, sed visitatissimam; cùm tamen in communiori sententia, quam tutatur Scotus, certo certius sit speciem expressam non esse distinctam ab actu cognitionis. Quæ instantia sufficit (vt pote quæ ab eadem forma visionis petita) ad luce clarius ostendendā proprietatem illius enuntiationis, quę asseueraret necessitatem luminis ad videndum, accepto lumine pro eadē forma videndi.

Abigitur inconcinna instantia

Nec de instantia equitationis curandum est; vt pote valde materiali, & obtusa, & ad aperiendam causalitatem formarum intelligibilium inapposita.

Oppositio vrgentior ex eleuatione intrinseca aliorum habituum.

9 Oppones deinde; non minus necessarium esse habitum luminis ad visionem, quàm habitum fidei ad assensum credendi; & habitum spei ad actum sperandi, vt perspicuè constat. Sed habituum fidei, & spei infusio est de fide; vt liquet ex Concilio Tridentino, quod postquam *sessione 6.* egerat de actibus fidei, & spei, subdit, *in cap. 7. Hanc dispositionem iustificatio ipsa consequitur, in qua nimirū, hæc omnia simul infusa accipit homo fidem, spem, & charitatem.*

Eneruatio obiecti præmissi.

Respondetur; (dato quòd esset de fide infusio habituum fidei, & spei, in adultis ad productionem actuum supernaturalium; de quo vide Soarium, *de Fide, disput. 7. sectione 1. numer. margin. 2.* vbi varia circa hoc placita recenset,) aliud esse, quod villationis haurritur; aliud verò quod decreto, & definitione Ecclesiæ firmatur. Fatemur enim, non esse maiorem necessitatem habituum, fidei, & spei, spectata tātùm ratione comprincipij actus supernaturalis. Quare nobis pro certo est, habitū luminis creatæ mēti infundi; respuimus tamē, id esse dogma fidei, eòquòd expressè ex Ecclesiæ definitione nobis nō cōstet. Potuisset enim Deus pro suo nutu habitū luminis nō immittere, sed per auxiliū extrinsecū mētem beati ad visionem euehere: sicut & per formam inhærentem non adit fun-

ctio-

ctiones speciei impressæ, quas per formam creatam intrinsecè compositam exercere potuisset. Quia vt ostendimus, *in art. 2. huius subdistinctionis à num. 11. vsque ad 13.* impressio habituum non petitur à connaturaliori ratione operandi agentis principalis, vel instrumentarij; sed ex eo quòd Deus se accómodare velit conditioni potentiarũ appetitiuarum, & intellectiuarum. Quæ cum etiam intra ordinem & metas naturæ habitibus perficiatur; cógruũ etiã erit, vt intra seriẽ supernaturalis actionis habitibus exornentur. Attamen potuisset Deus pro libito talem ordinẽ in immissione luminis non obseruare; quare de fide non erit, quovsque accedat Ecclesiæ definitio, cui ex animo subijcimur.

Liberatur Scotus à calumnia.

Ex quo sequitur, ideò Scotum aliosque classicos Authores circa impressionem habitus luminis nutasse; eò quòd nondum accesisset Ecclesiæ statutum circa habitus fidei, & spei: cur verò ex immissione habitus charitatis (quæ semper de fide extitit,) venatus non fuerit Scotus habitum luminis? infra constabit *sub numer. 32. præsentis articuli.*

Alia resp. ex doctrina Petri de Arrubal.

Responderi etiam posset secundò; ex doctrina Petri de Arrubal, *1. part. disp. 20. cap. 5. numer. margi. 25. & 26.* vbi supponit, quòd licet Deus supplere queat per auxilium extrinsecum habitus infusos; sed in illa hypothesi, potentiæ vitales non agerent liberè; cùm illis non inexistat principium supernaturale intrinsecum, quod subiaceat, vel subijciatur nutui facultatis natiuæ pro libito vtentis, vel non vtentis virtute sibi intrinsecè composita; sed necessitarentur ab auxilio extrinseco.

Qua igitur doctrina supposita, dici posset; quòd licet sustineatur infusio habituum supernaturalium, ob liberã operandi rationem in via; non tamen esset necessarius habitus luminis intrinsecè, ad visionem beatificã; eò quòd visio nõ sit libera operatio.

Non tenet in via Scoti.

Verùm pronuntiata ista sustinenda non sunt de mente & sensu Scoti; tũ quia si Deus suppleret habitum charitatis per potentiam suam taliter compositam in ratione principij particularis non minus attemperaret suam causalitatem ad liberam operationem, quàm habitus charitatis, cuius effectiuam causalitatem suppleret? Tum quia fieret, quòd saltim ex vi huius principij, non exigeretur intrinseca compositio habitus charitatis in patria; si beatifica fruitio esset operatio necessaria, & non libera; vt communis tenet schola Thomistarum; & habitus supernaturalis asseratur ob liberam operationem, itavt hac ratione præcisa suppleatur eius causalitatis per supernaturale auxilium.

Lapsus Durandi.

10 Ex dictis taxatur placitum Durandi merito ab omnibus reprehensum, qui *in 4. distinction. 49. quæst. 2.* effutiuit; intellectum creatum valere ad intuitionẽ Dei sicuti est, ex eo solùm quòd Deus remoueat quasi obstaculũ caliginis manifestando se ipsum intellectui. Amoto enim impedimento, quod nil aliud est, quàm alligatio intellectus ad phantasmata; comminiscitur Durandus, subesse natiuam potestatem in intellectu, vt Deum inspicere posit sicuti est.

Taxatur, eò quòd malè audiat.

Cæterùm; opinatio ista Durandi iure ab omnibus Theologis exploditur, & à pluribus ei nota erroris inuritur; eò quòd aduersari videatur definitioni Clementinæ ad nostrũ de hæreticis; quod breuiter sic aperio.

1. expugnatio Durandi.

11 Quia si ad videndum Deum sicuti est, nil aliud exigeretur, quàm remotio impedimenti, quæ apud Durandum nil aliud insinuat, quàm quòd intellectus sit expeditus à lege sensuum, & à dependentia, quam ab illis importat, pro isto immersionis statu ad phantasmata; sequeretur, quòd anima separata proprijs viribus beari posset; quod est erroneum in fide.

Vrgetur præterea ex principijs fidei.

Deinde, inintelligibile est suppositis principijs fidei, quid sibi velit Durandus, dum asseuerat; quòd data separatione intellectus à sensibus, & apposita præsentia, seu manifestatione Dei; absque alio dono supernaturali intellectus referat potestatem vt beetur. Rogo enim de manifestatione ista, & præsentia Dei, quænam sit? Nam vel est præsentialitas seu indistantia entitatiua Dei ab intellectu creato; & hanc adit Deus de facto in quolibet intellectu; & tamen non præstat ad pariendam claram intuitionem Deitatis.

Aut est coniũctio Dei in ratione speciei

Coniunctio Diuinitatis vice speciei importat influxum supernaturalem.

fœcundantis intellectum ad cognitionem diuinæ essentiæ; & hæc inuoluit concursum supra totius naturæ ordinem; eò quod non sit debita talis vnio diuinæ substantiæ cum intellectu creato, spectata ratione causalitatis naturalis, vt in superioribus ostendimus.

Nō cōstat sibi Durādus aut aberrat à canone fidei

Imbibit ergo ista coniunctio Dei in ratione obiecti beatifici, influxum aliquem, qui sit supra totius naturæ impetum; quare aut Durandus in doctrina non constat, aut à fidei principijs aberrare apparet.

Oppositiones eorum, qui imponunt Scoto, impugnasse habitum luminis.

Criminationes aduersariorum in Scotum.

12 HIS Præslibatis; modò dissertatio habenda est cum his authoribus, qui spiritu contentionis acti Scotum ad improbatos sensus circa existentiam luminis trahere moliuntur.

1. oppositio

Et probant primò; ex Scoto *in 4. sentent. distinct. 49. quæst. 11. §. Ex hoc sequitur corollarium, sub n. marg. 9.* vbi docet.

Scotus

„ *Cùm nihil requiratur propter receptionem beatitudinis, vt ostensum est; sequitur, quòd si sit aliqua forma supernaturalis in anima beati prior operationibus, quòd illa requiritur propter operationem eliciendam. Et tunc vlterius, aut requiritur propter obiectum, aut propter potentiam; & cùm duplex potentia concurrat in operatione in beato, scilicet intellectus, & voluntas, propter vtramque potest talis forma poni.*

Distinguitur lumen à forma tenente se ex parte obiecti

„ *Si autem ponatur propter hæc tria aliquid prius operatione; erunt tres formæ supernaturales præcedentes. Vna correspondens obiecto, scilicet species intelligibilis in memoria; secunda ex parte intellectus, quæ dicitur lumen gloriæ: tertia ex parte voluntatis, quæ dicitur charitas.*

„ *Si autem obiectum in se præsens sufficit ad actionem visionis causandam quantùm ad illud, quod requiritur ex parte obiecti; tunc non requiritur species. Si autem intellectus sit merè passiuus, habens se solùm in ratione susceptiui ad actum visionis, cùm non requiratur propter receptionem solam aliqua forma ex parte intellectus, vt supra ostensum est: tunc non requiritur lumen gloriæ.*

Si voluntas & intellectus merè passiuè se haberent, nō darentur lumen & charitas

„ *Si etiam voluntas sit merè potentia passiua respectu fruitionis; tunc ex parte voluntatis non requiritur charitas. Vnde ponentes voluntatem merè passiuam respectu fruitionis, tollunt charitatem; quia ex parte voluntatis non requiritur aliqua forma ad recipiendum fruitionem: quia ipsa secundùm se est summè disposita ad recipiendum eam.*

Cauillus aduersariorum in Scotum

Ex quibus Scoti verbis sequens instruitur probatio. Apud Scotum probabile est, visionem non elici ab intellectiua facultate, sed à Deo immitti creatæ menti, ipsa merè passiuè se habente; atqui etiam apud Scotum perspicuum est, (vt liquet ex præmissis verbis,) lumen gloriæ non exigi ad receptionem visionis: igitur apud Scotum etiam est probabile, intellectum posse inspicere Deum absque lumine gloriæ, ac proinde ex puris naturalibus. Eò quòd sublato munere recipiendi visionem nulla alia functio supersit lumini respectu visionis; in ea hypothesi, quòd intellectus merè passiuè, se gereret respectu visionis.

2. oppositio vrgentior

13 Secundam oppugnationem adoriuntur aduersarij ex verbis sequentis contextus, *sub num. 10.* vbi subditur.

Scotus

„ *Sed quia secundùm scripturam, & fidem habemus ponere charitatem; saltem necesse est eam ponere in beato propter operationem eliciendam. Lumen autem gloriæ ad visionem non videtur mihi necesse poni. Quia quod dicitur de lumine naturali corporali, quod requiritur non solùm propter obiectum, sed propter oculum, videtur mihi esse quædam metaphora; quanto enim obiectum est magis in se lux, tanto minus propter ipsum requiritur de lumine. Nec requiritur propter receptionem, vt dictū est vnde minus videtur mihi necesse ponere lumen, quàm speciem.*

Hoc est expressius testimonium

quod

Taxatur Scotus in dubb. pronuntiatis

quod ex Scoto illius asseclis obijcitur; vbi duo cōstituere videtur Scotus probatæ doctrinæ aduersa.

1. pronuntiatum quòd lumen sit minus necessarium quā species impressa creata

Primum; minus necessarium esse lumen gloriæ ad videndum Deum, quàm speciem impressam creatam; atqui species creata à communiori theologorū cœtu reijcitur: igitur & ab Scoto lumen gloriæ.

2. pronuntiatum; quòd impetat Scotus fundamentū sanæ Theologiæ

Alterum; quòd non solùm impugnat Scotus assertionem luminis gloriæ, sed & probationem impetit, quâ subnixa communis doctrina astruit necessitatem luminis gloriæ; scilicet ob defectum potentiæ intellectiuæ ad claram intuitionem Dei. Dum pronuntiat; obiectum illud, quod est lux per essentiam, non egere lumine vt apprehendi queat; explodit que analogiam potētiæ visiuæ indigentis lumine ad percipiendum obiectum.

3. oppositio in Scotum

14 Tertium testimonium hauritur *ex 3. sent. dist. 14. q. 2. §. Et si obijciatur contra istud, numer. margin. 4.* vbi ait.

Scotus

Et si obijciatur contra istud, quia tunc posset intellectus ex puris naturalibus videre Verbum; quia sine lumine gloriæ, & sine habitu præcedente visionem.

Respondet Scotus

Respondeo & dico; quòd conclusio videtur aliquomodo sequi, ponendo lumen, vel habitum præcedentem visionem; ita quòd sit necessaria, vel sufficiens ratio respectu visionis. Si enim cæcus miraculosè illuminatur, tamen illuminatus naturaliter videt; quia habet formam creatam, qua naturaliter potest vti ad operationem illam.

Hic videtur Scotus admittere, quòd lumen esset tātū supernaturale ex parte agentis sicut visus restitutus cæco

Ita si detur intellectui supernaturaliter aliquis habitus, quo dato tanquam per formam sufficientem, intellectus potest videre Deum; & cum ipse habitus sit aliquid creatum, & naturaliter perficiens intellectum: sequeretur, quòd per aliquam formam creatam possibile esset naturaliter videre Deum.

In duobus absurdis ex præcedenti textu traducitur Scotus

Ex quibus verbis duo absurda produci videntur. Primum; quòd supposito lumine gloriæ supernaturalis ordinis, intellectus aliquomodo astrui posset ex puris naturalibus Deum inspiciens. Alterum; quòd lumen gloriæ non esset intrinsecè supernaturale, sed tantùm extrinsecè, & per habitudinem ad agens; sicut visus restitutus cæco, qui solùm supernaturalitatem extrinsecam sibi vendicaret ex parte efficientis, eò quòd infunderetur à Deo præter naturæ ordinem; attamen supposita immissione talis facultatis visiuæ, ita connaturaliter obiectum apprehenderet, ac si ex naturæ viribus effluxisset; ergò similiter, supposito lumine gloriæ ita connaturaliter intueretur mēs creata Deum, ac si talis forma esset naturalis ordinis.

4. oppositio in Scotum

15 Quartò arguitur ex verbis sequentis contextus subdentis, *sub eodem n. marg. 4.* in hæc verba.

Scotus

Quia in quocunque instanti priori naturaliter ipsi visione, nulla est causa naturaliter prior ipsa visione, vsque enim ad illud instans naturæ, quo intellectus videt, non habet intellectus vnde posset in istam visionem. Sed tantùm præcedit naturaliter ipse intellectus in se, & obiectum, quod potest elicere ipsam visionem; quia non est motiuum naturaliter proportionatum huic passo, nec natum naturaliter mouere ipsum.

Videtur improbare aliquod cōprincipiū supernaturale ex parte potentiæ.

Vbi Scotus expressè constituit: non dari aliquid per modum actus primi ad visionem eliciendam, nisi nudam substantiam intellectus in se, & obiectum visionis, nimirum essentiam diuinam; igitur respuit aliam qualitatem supernaturalem constituentem intellectum in actu primo.

5. oppositio

16 Quintò, proceditur ex eadem quæstione. §. *Similiter ad recipiendum ipsam visionem, sub num. marg. 3.* vbi ait.

Scotus

Tamen habitus acquisitus in nobis habet hanc perfectionem, quia est immanens in anima transeunte actu; vt sic in intellectus, qui non potest habere perfectā notitiam plurium obiectorum simul, quia nō in actu habeat saltem notitiam eorum permanentem, sicut potest, & ita in habitu. Sed si aliquis actus esset ex natura sua ita permanens in actu, sicut ponitur habitus respectu illius, non oporteret ponere habitum; quia actus talis haberet perfectionem actus primi, & secundi. Sed visio beata ex natura sua est forma ita permanens in intellectu, sicut habitus, qui ponitur prior; vterq; enim permanet semper ex præsentia perpetua obiecti beatifici, & neuter posset aliter permanere.

Ex quibus verbis manifestè de-

Videtur impetere lumē gloriæ eò quod visio exprimat perfectionē actus 1. & 2.

promitur, non dari habitum luminis gloriæ, eò quòd habitus constituatur, vt superſit tranſeunte actu; ſed viſio beatifica eſt ab intrinſeco permanens: ergo ſibi vendicat coniunctas in ſua cauſalitate functiones actus primi, & ſecundi, ac proinde otioſum eſſet lumen gloriæ, quod ad actum primum videndi attineret.

Præterea; quòd etiam fieret, vt ablegaretur habitus charitatis in beatis propter eamdem Scoti argumentationem; ſi illa futilis non eſſet. Quia actus fruitionis etiam eſt ab intrinſeco permanens ſicut viſio; ergo ambiret cauſalitatem actus primi, & ſecundi, atque adeò otioſus eſſet habitus charitatis anteuertēs actum fruitionis; quod eſt contra fidem.

Retorquetur Scoti textus, vt oppugnet infuſionē habitus charitatis

17 Sextò; arguitur ex Scoto in *eadem distinction. 14. quæstion. 2. §. Itaque poteſt dici numer. margin. 3.* vbi ſic habet.

6. oppoſitio.

Scotus

"*Poteſt dici; quòd intellectus animæ Chriſti poteſt paſſiuè recipere viſionem verbi primò & immediatè; & hoc ita, quòd non perficiatur priùs aliquo lumine, tanquam forma abſoluta alia à viſione.*

"*Tum; quia ipſa viſio eſt lumen perfectū. Tum; quia in intellectione naturali lumen præcedens viſionem requiritur propter imperfectionem obiecti; quod vel non eſt de ſe actu intelligibile; ſed per intellectum agentem, qui eſt lumen, fit actu intelligibile, quod eſt potentia intelligibile: vel ſi actu eſt intelligibile, non eſt per ſe ſufficiens ad mouendum intellectum ad actum ſecundum.*

Videtur inficiari neceſſitatē luminis

Sola viſio eſt ſufficiens lumen.

Quæ ſit neceſſitas luminis in intellectione naturali?

"*Neutrum iſtorum eſt in propoſito. quia eſſentia diuina eſt lux ſumma ex ſe, & de ſe intelligibilis, & de ſe perfectiſſime motiua intellectus; ergo nullum lumen requiritur cooperatiuum ſibi. Quanto enim obiectum magis habet de ſe rationem, & perfectionem luminis, quod poſſet cooperari ſibi, tanto minus coexigit ipſum; ergo obiectum omnino perfectè habens in ſe lumen natum cooperari obiecto, omnino non coexigit lumen.*

Agit ab analogia luminis naturalis, vt impetat lumen ſupernaturale

Vbi Scotus, non tantùm abnuit aſſertionem luminis, ſed etiam reddit rationem, cur tale lumen ſuſtinendum non ſit? Eò quòd Deitas, à ſua quidditate, referat luminoſitatem expeditiſſimam ad immutationem mentis creatæ. Ducta enim analogia à lumine intelligibili ordinis naturalis ad lumē intelligibile, quod exigeretur ad ſupernaturalem intuitionem; abigit tale lumē creatum ſupernaturale tanquam ſuperuacaneum.

Elucidatio textus

18 Septimò; arguitur, *ex eadem diſtinction. 14. quæſtio. 2. §. Ad tertium dico, num. marg. 8.* vbi ait. "*Quòd lumen requiritur, ſed non aliud lumen ab ipſo obiecto, quando obiectum ſupplet ſufficienter vicem luminis; quòd enim in intellectione naturali, lumen ſit aliud ab obiecto, hoc eſt ex imperfectione obiecti.*

Oppoſitio 7.

Scotus

En Scotum aſsignantem diſcrimen inter obiectum cognitionis naturalis, quod expoſcit lumen ab ipſomet obiecto diſtinctum; & obiectum notitiæ ſupernaturalis, quod nullum aliud lumen exigit ab ipſomet obiecto condiſcretum.

Videtur refellere lumē gloriæ

Mens Scoti de exiſtentia, & functionibus luminis ſtatuitur.

ANtequam aduerſariorum in Scotum molitiones conuellamus, textualibus Scoti teſtimonijs vera ſententia firmanda erit; quod per ſequentia aſſerta præſtabimus.

19 Quare dicendum primò; quòd actus viſionis claræ Dei nequit ex naturæ viribus erumpere; ita expreſſè Scotus *in 4. ſentent. diſtinction. 49. quæſtione 11. § Secundo dico, numer. margin. 9.* vbi docet.

1. aſſertio intellectus nequit beari ex viribus naturæ

Expreſſa pronūtiata Scoti pro canone fidei

Scotus

"*Secundò dico; quòd anima humana non eſt ſufficienter actiua ex puris naturalibus ad conſequendum actum viſionis.* Et in eadem quæſtione. *§. Contra, ad Roman. 6. Gratia Dei vita æterna, num. 2.* ſubdit. "*Item hoc eſt perfectionis in natura humana, vt dictum eſt in 1. q. 1. prologi, ſcilicet quòd naturalia non ſufficiant ad vltimam eius perfectionē, quæ eſt anima rationalis; igitur nec ad perfectionem, quæ eſt gratia, & gloria.*

Præterea; hæc eſt maior hæreſis, quā hæreſis Pelagij, qui poſuit, quòd homo ſine gratia poſſet iuſtificari. Neſcio

Dānatur Pelagij hæreſis.

quid luculentius exhiberi posset ad Catholicã doctrinã de necessitate auxilij supernaturalis ad claram Dei visionem asserendam?

Asser. 2. lumen gloriæ vt est causa materialis respectu visionis

20 Assertum secundum. Lumen gloriæ non est necessarium ad recipiendam visionem. Sic expressè Scotus in pluribus suæ doctrinæ locis; libet tamen huius probationem petere, *ex 3. sent. dist. 14. q. 2. §. quantùm ad secundum articulum, sub n. margin. 2.* vbi inquit.

Scotus

Absolutum, quod est ratio recipiendi aliquam formam, si per se est, per se potest recipere; sicut superficies per se existens, potest per se recipere colorem.

Ratio Scoti

Ergo ipsum, A, (intellige lumen gloriæ) *si est absolutum, & aliud à visione, & ratio recipiendi visionem, si per se esset, per se posset recipere visionem: & ita, A, per se existens posset beatificari visione, & per consequens etiam modo immediatè beatificaretur.*

Confirmatur

Et etiam sequitur, quod intellectus non beatificaretur modo nisi per accidens; sicut substantia quantùm ad potentiam passiuam eius quietaretur per accidens, per colorem possibilem inesse superficiei.

Elucidatio probationis Scoti contra eos, qui asseuerât, lumê esse adæquatũ principiũ proximũ visionis.

21 Hæc ratio valde vrget illos Thomistas, (si qui sint) qui asseuerent; lumen gloriæ esse adæquatum principium visionis ex parte potentiæ; ita vt intellectus non dicatur agere nisi ob denominationem à forma luminis petitam; sicut aqua asseritur calefaciens præcisè à forma caloris superaddita. Si enim lumen gloriæ esset adæquatum principium visionis ex parte potentiæ quod ideò vocitant supernaturalem quemdam intellectum, ita vt anima, & intellectiua facultas, nulla alia ratione astruantur elicere visionem, nisi quatenus substernuntur habitui luminis; si Deus de potentia absoluta suppleret causalitatem materialem animæ, & intellectus, circa lumen, conseruando illud extra subiectum; & coniungeretur essentia diuina lumini in ratione speciei, etiam extra subiectum beatificaretur lumen gloriæ. Quatenus in lumine ita abstracto reperiretur quidquid vitalitatis, & supernaturalitatis expeti posset ad rationem principij eliciciui visionis; sicut si Deus calorem extra subiectum conseruaret supplendo causalitate substrati, calor proprium influxum adire posset.

Oppositio Soarij in Scotũ

22 Sed obijcit Soarius, 1. *part. lib. 2. de Attributis negatiuis Dei, cap. 15. §. Tertio modo posset intelligi, numer. 27* argumentationem præmissam Scoti non procedere cõtra eos, qui autumant: immediatũ substratũ visionis non esse solũ lumen, sed coniũctum ex lumine, & intellectu.

Defenditur ratio Scoti.

Verùm manifestè ostendit Soarius se Scotũ non legisse, qui eundem ictum sibi obijciens, ita illum infringit; subdens in eodem contextu.

Scotus

Quod si dicatur; totum, scilicet intellectum informatum, A, per se beatificari visione. Contra; vnius actus per se est vna potentia per se, & vnum per se receptiuum; ergo istius visionis, quæ est vnus actus per se, non est totum per accidens per se potentia.

Pugnandi vim probationis Scoti

Si verò vlteriùs occurratur Scoticæ oppositioni: per se substratũ visionis nõ esse intellectũ, & lumen, vt multa sunt; sed quatenus vnũ cointegrant condistinctum ab intellectu, & lumine, sine vnione spectatis.

Explicatur acumen probationis Scoti

Contra; quòd subiectum proximum actus vitalis debet esse formaliter viuum; atqui illud vnum, quod constituitur ex intellectu, & lumine, non viuit formaliter: sicut nec compositio luminis, siue counitio eius cum intellectu vitalis esse valet, cùm per se non pendeat à conatu, & influxu animæ; vt liquet ex præmissis in præcedenti articulo.

Asser. 3. datur habitus luminis à mente Scoti

23 Assertio tertia; Scotus in multis suæ doctrinę locis habitum luminis gloriæ sustinuit. Sic expressè *in 1. sent. dist. 17. q. 3. §. ad vltimum dico, n. mar. 36.* vbi ait.

Scotus

Scoti oppositio.

Et si arguitur; quòd sine habitu informante potest esse visio perfecta; ergo & fruitio perfectissima.

Diluitur plane admisso lumine

Respondeo; nullus negat communiter in gloria habitum luminis gloriæ in intellectu; & iste ex parte intellectus potest poni correspondere charitati ex parte voluntatis.

Vrgetur ratio ex text

Vbi non tantùm candidè profitetur Scotus immissionem habitus luminis; sed illam æquiparare videtur impressioni habitus charitatis, quæ est de fide.

2. probat ex Scoto.

24 Alterum testimonium nobis suppeditat liber, 4. *sententiar. in dist.*

49. quæst. 11. §. Ad argumenta, numer. margin. 12. in responsione ad 3. cum enim sibi obiecisset in initio quæstionis *sub numer.* 1. quòd homo posset ex naturalibus consequi suam beatitudinem; subdit.

Scotus. Oppositio.

Præterea: si non habet naturalem potentiā ad beatitudinē, non potest attingere per aliquem habitū ad eā; habitus enim est principiū sic agendi, non autem agendi, sed potētia est princiū simpliciter agendi. Sed homo naturaliter habet potentiam; ergo simpliciter potest in operationem beatificam, licet non sic, si non detur habitus sibi. Cui obiectioni occurrit Scotus loco citato in fine quæstionis, *sub numer. marg.* 12. in hæc verba.

Dilutio. Potētia intellectꝰ finē tamē est potētia remota, nō proxima.

Ad aliud; secundùm illam opinionem, quæ ponit intellectum esse causam actiuam; dico, quòd modo habet potentiam remotam, tunc autem propinquam. Vnde sicut intellectus est hic, & ibi, eadem natura; ita posse videre hic, & ibi, est eadem potentia: sed modo est remota, tūc erit propinqua. Si autem est potentia passiua, & receptiua, tūc nō requiritur lumen gloriæ.

Nō requiritur lumē gloriæ ad recipiendam visionem.

Vbi Scotus duo constituit secundùm duplicem sentiendi viam, quam vtramque probabilem opinatur; nimirum quòd intellectus se gerat actiuè respectu visionis; vel merè passiuè. Supposito quòd intellectus sit merum substratum visionis à Deo immissæ absque eliciriua cooperatione facultatis viuæ; autumat Scotus, non esse necessarium habitum luminis; eò quòd in illa hypothesi non exigatur, nec ad elicitiuum influxum visionis, qui non congrueret intellectui in illa suppositione: nec ad causalitatem materialem, siue dispositiuam, siue receptiuam visionis, quam seriò explosimus in præcedentibus.

Scotus admittit probabiliter, quòd intellectus se gerat merè passiuè respectu visionis.

Sed ista sentiendi via admissa, adhuc Scotus nihil contra fidem pronuntiasset; tum, quia scripta edidit ante Clementinam *ad nostrum, de hæreticis* vt obseruauit Coriolanus loco citato.

Data tali assertione adhuc perstaret canon fidei.

Tum vel maximè; quia ipsamet immissio visionis, quæ fieret à Deo sine concursu intellectus, diceretur lumen gloriæ in eo sensu, quem contendit prædicta decretalis, agens contra hæreticos effutientes, intellectum ex naturæ viribus beari. In illa enim suppositione tantùm abesset, vt intellectus ex proprio conatu eliciriuo bearetur, quòd potiùs nil actiuum in visionem conferret; sed sola gratia, & munificentia largitoris videret, ipso actu visionis à Deo donatus, dum merè passiuè se gereret intellectus. Et quòd talis interpretatio concinna sit menti Scoti; liquet ex textu, quem apposuimus *nu. marg.* 17. vbi vocat visionem lumen quoddam perfectum.

Ipsamet visio rentitia retur lumen gloriæ in illa hypothesi.

25 Si verò teneatur altera opinandi ratio, quæ defert vim actiuam intellectui respectu visionis; quamque Scotus vt probabiliorem sæpe sustinuit. Tunc Scotus apertissimè asseuerat; intellectum orbatum habitu luminis, tantùm nancisci facultatem remotā seu initialem ad visionem; propinquam verò, seu completā ab habitu impresso luminis mendicare.

Legitima interpretatio Scoti.

Constituit enim in via, & in patria eādem subesse facultatem natiuam intellectui ad inspiciendum Deum; ea tamen disparitate intercedente, quòd in via sit remota, seu inchoata tantùm facultas; in patria verò completa, & adæquata, ob habitum complentem defectum potentiæ respectu obiecti supernaturalis: sic interpretatur Scotum Hugo Cauellus in margine huius loci.

Intellectus orbatus lumine nāciscitur potestatē nō proximā, sed remotā ad videndum Deum.

Hugo Cauellus.

26 Tertiam Scoticæ mentis enodationem mihi assumo, *ex 3. sent. dist.* 14. *q.* 2. §. *Si autem quæratur, n. marg.* 5 vbi docet.

3. probatio ex Scoto.

Scotus.

Si autem quæratur, vtrùm sine tali habitu, vel lumine, quod dicatur (A) possit intellectus creatus, nō tātùm passiuè se habere ad talem visionem; sed etiā actiuè ad eliciendum tantam visionem, & hoc æquè perfectam, sicut cum (A?)

Hic supponendo vnum, quòd intellectus possit se habere actiuè respectu visionis verbi, sicut & actiuè se habet respectu intellectionis naturalis; inquantùm scilicet eadem potentia beatificatur, quæ est principiū intellectionis naturalis, & ita inquātum habens eamdem rationem operandi circa vtrumq; obiectum.

Placitū Scoti supposito influxu intellectus efficientis visionem.

Tunc potest dici, sicut ad quartam quæstionem distinctionis præcedentis dictū est, quòd si est necessaria cōnexio causarum, &c.

Remittit se ad cōcursum habitus charitatis cum voluntate.

Sed quantum ad receptionem, de

qua

Scotus

Ei quod intellectus est mera causa materialis visionis, asseritur lumen de congruo

qua est quæstio modo proposita, non videtur simpliciter necessarium concedere (A) prius perficere intellectum, quàm visionem; sed (si intellectus potest recipere duas perfectiones ordinatas, scilicet (A,) ut actum primum, & visionem, ut actum secundum,) congruum est, ut illis perfectionibus ordinatè perficiatur: sed utraque absolutè posset inesse sine alia.

Obseruatio 1. ex textu.

Vbi duo ex Scoto in præsenti litera obseruanda occurrunt. Primum; inibi Scotum de congruo sustinuisse habitum luminis, etiam ex hypothesi, quòd intellectus merè passiuè se habeter respectu visionis; quamuis talem habitum luminis non necessarium iudicauerit.

Altera obseruatio ex Scoto

Alterum; in prædicto textu Scotum idem de habitu luminis astruere, quod de habitu charitatis autumarat *in quæstion. 4. præcedentis distinctionis 13. eiusdem libri tertij, §. Ad quartam quæstionem dico, num. marg. 19.* Quæ verba exaranda sunt, dum necessitatem habitus charitatis explanat respectu actus fruitionis; si quidem ab eis haurit Scotus, quid de necessitate luminis censendum sit. Sic igitur habet textus.

Scotus

Deus supplere valet influxum charitatis

27 *Ad quartam quæstionem dico; quòd sine summa gratia posset Deus conferre summam fruitionem creabilem huic animæ, sicut procedit argumentum ad oppositum; quia gratia respectu fruitionis habet tantùm rationem causæ efficientis secundæ, & ita sine ea potest fieri.*

Ratio dubitandi

Vtrum tamen voluntas ista sine gratia posit tantum agere, quantum est ex parte sui ad summam fruitionem, quantum cum gratia? Dubium est. Supposito enim enim quòd obiectum fruibile sit præsens intellectui, & voluntas, sine omni habitu, præsente tali obiecto, possit actum fruendi elicere; ita quòd gratia non requiratur, nisi ad aliquam perfectionem fruitionis eliciendæ; sicut aliqua causa partialis dans aliquam perfectionem effectui, non tamen dans voluntati aliquam causalitatem propriã sibi, (immo volũtas causalitatem suã quãtùm ad potentiã propinquã, siue remotam, habet ex se.)

Respondet Scotus dupliciter.

Tunc, aut ponitur necessaria connexio causarum secundarum, ut quòd aliqua causa principalis non possit causare determinatum effectum, sine causa secunda determinata: sicut quòd pater nõ possit agere ad esse filij ut pater, absque hoc, quòd mater ageret ut causa secunda.

1. ratio sentiendi

Vel ponitur, quòd Deus possit supplere causalitatem cuiuscunque causæ secũdæ non supplendo causalitatem alterius causæ, & tunc posset supplere causalitatem matris, & relinquere patri causalitatem sibi competentem, ut verè esset pater filij, licet nulla esset eius mater.

Altera via sustinendi necessitatẽ habitus super naturalis

Resp. iuxta 1. viam

Si primum istorum teneatur; tunc dicendum est; quòd ad fruitionem tãtam, quãta posset elici à volũtate cũ summa gratia, nõ potest volũtas agere sine summa gratia; licet posset illam recipere sine ea.

Satisfactio iuxta 2. modũ dicendi

Si autem secundum teneatur; tũc dicendum est, quòd Deus posset supplere actionem summæ gratiæ, ut volũtas sine illa posset secũdùm causalitatem suã agere ad summam fruitionem; Deo supplente actionem gratiæ, ut causa secunda.

Asserit quòd de lege ordinaria sit impossibilis summa fruitio sine summa gratia

Tamen de potentia ordinata non posset voluntas Christi frui actiuè, siue elicitiuè summè, sine summa gratia; quia ordinatũ est, ut causa prima, quæ nata est habere aliquã causam secũdam, non possit in effectũ summum illarum causarum, sine tali actione causæ secũdæ. Similiter ordinatum est, ut nulla volũtas summè perficiatur actu secũdo summo, etiam ut recipiens, nisi habeat summũ actũ primũ; & ita nec possibile est de potentia ordinata, quòd summè fruatur sine summa gratia.

Cõmentarius textus præcedentis.

28 Hactenus Scotus; ex cuius verbis pronuntiata aliquot aruere licebit, quæ apprimè mentem eius, ac sensum referent. Primum; quod, æquiparat necessitatem luminis respectu visionis, cum necessitate habitus charitatis respectu fruitionis; & ideò remittit se ad id, quod de habitu charitatis in præsenti textu constituit: cùm igitur Scotus Catholicè fateatur habitus charitatis existentiam; fit inde, ut habitus luminis gloriæ assertionẽ apertissimè tueatur.

Pronũtiatũ 1. Scoti

Alterũ pronũtiatũ æquiparatis cõpositionẽ habitus infusi cũ coitione maris, & fœminæ.

Considerandum secundò; comparasse habitum, & potentiam, prout inter se connectuntur ad causalitatem supernaturalem, cum patre, & matre, ad generationem prolis; quo præmisso

duas

duas opinandi rationes insinuat.

1. ratio sentiendi

Prima est; quòd in causis per se subordinatis nequeat altera concausa sine alia operari; vt quod pater non possit agere ad esse filij sine concursu matris. Et iuxta placitum istud consequenter pronuntiat; quòd potentia sine habitu nequeat supernaturalem influxũ adire; ac proinde, quôd voluntas non possit agere sine charitate, nec intellectus sine lumine gloriæ.

Altera opinio pro assertione habitus luminis de facto.

Altera sentiendi via asseuerat; quòd Deus supplere valeat causalitatem cuiuscunque causæ secundæ, non supplendo influxum alterius concausæ; verbi gratia, quòd præstet se ipso Deus causalitatem matris relinquendo patri necessarium influxum, vt verè, & propriè filij pater habeatur. Et iuxta istud placitum, posset Deus supplere influxum habituum charitatis, & luminis gloriæ; superstitibus causalitatibus facultatis intellectiuæ, & volitiuæ.

Ne tamen aliquid facessant negotij, vel excitent scrupulum. Illa pronuntiata Scoti. *Supposito quòd obiectum fruibile sit præsens intellectui, & voluntas sine omni habitu (præsente tali obiecto) possit actum fruendi elicere; ita quòd gratia non requiratur, nisi ad aliquam perfectionem fruitionis eliciendæ.*

Grauis obseruatio, adcõtellẽdũ nodũ qui erũpere videatur ex textu Scoti

Obseruetur. Quòd, vt liquet ex sequenti contextu, (vbi necessitatem charitatis ad fruitionem eliciendam non ad melius esse, sed necessitatem simpliciter æstimauit; dum compositioné voluntatis, & charitatis ad impulsum supernaturalem æquiparat coitioni maris, & fœminæ ad generationem prolis) manifestè colligitur, quòd, quando asseuerauit; quòd voluntas habeat vim propinquam ad fruendum, non tamen ad aliquam perfectionem fruitionis eliciendæ; ibi nomine huius perfectionis totum gradum intrinsecum supernaturalitatis insinuet, quem, pro tota substantia actus, voluntas à supernaturali comprincipio mendicat. Ita vt volũtati solùm adscribat vim initialem proximam in ordine proprio principij vitalis; id enim sonant illa verba. *Non tamen dans volũtati aliquã causalitatem propriam sibi.* Inficiatur ergo Scotus, quòd virtus, quæ propria, & natiua est, (nimirum facultas viuens) trahatur ab habitu; non tamen, quòd voluntas non egeat virtute aduentitia supernaturali ad simpliciter, & adæquatè posse intra seriem agentis supra totum ordinem naturæ; licet naturæ suppetat vis initialis ad actum supernaturalem. In quo sensu Scotus à nobis explanatus, in *præcedenti subdist. ar.1.* de potentia obedientiali actiua, *sub n. marg.* 24. docuit; *quòd nihil potest agere in quocũq; ordine agendi, nisi propria virtute.*

Corollariũ ex præmissis

Ex dictis liquet; nunquam in Scoti mentem aduenisse, quòd voluntas queat sine charitatis habitu, fruitionis actum elicere, aut sine habitu luminis intellectus Deum intueri; cùm potiùs asseueret, necessariũ esse, supplere Deũ influxum habitus per speciale auxilium, vt potentia sine habitu actum supernaturalem attingere valeat: quod exemplo Scoti luculenter aperitur. Quia sicut pater sine concursu matris non posset generare filium, nisi per speciale auxilium Dei supplentis causalitatem matris; ita absque peculiari auxilio præstante causalitatem habitus, non valeret potentia elicere actum supernaturalem.

Ex pressissimũ Scoti pronũtiatũ pro assertione habitus luminis de facto.

At, expressissimum testimonium de existentia luminis pete ab Scoto in *q.3. prologi, §. sed dubiũ est. sub n. margi.* 24. vbi inquit.

Hìc distinguendũ est, de Theologia in se; & vt est habitus perficiens intellectum creatum beatum. Primo modo est de omnibus scibilibus; quia omnia alia nata sunt sciri virtute primi obiecti Theologici. Secũdo modo dico; quòd possibile est, eam esse de quocũq; immò & de omnibus scibilibus, quia scibilia nõ sunt infinita, de facto autem non habet limitationem, nisi ex volũtate Dei ostendentis aliquid in essentia sua; & ideò actualiter Theologia eorũ est de tot quot voluntariè Deus *ostendit eis, in essentia sua.*

Inibi enim Scotus existentiam habitus luminis candidè recipit; eum habitum Theologiæ beatorum indigitans, per quem beati creaturas in essentia Dei inspiciant. Quem textum expendimus infra in hac controuer. 9. de *Visione* Dei, *dist.3. subdist.2. art.4. sub numer.* 38. & magis ex instituto, in *cõtrouers.* 11. *de Scientia Dei, dist.1. ar.2. à numer. marg.* 10. *vsque ad* 15. *inclusiuè.*

Et ne causeris; habitum illum, quem

Sco-

Caulo pro affectis Scoti

Scotus appellat habitum Theologiæ beatorum, alium esse ab habitu luminis. Reconueniri poteris ex illis expresis verbis Scoti pronuntiantis, huiusmodi habitum elicere visionem creaturarum in essentia Dei; cùm habitus producens intuitionem creaturarum, non in se ipsis, sed in essentia Dei, alius esse nequeat ab habitu luminis gloriæ. Adi loca citata; vbi eadem Theologiæ phrasi vsus Scotus; eò pronuntiat, contradicere Deo scientiam creaturarum quæ Theologica non sit; quò iuxta familiarem loquutionem Scoti, eam vociter Theologicam scientiam creaturarum, quæ spectet creaturas in essentia Dei, & ex intentionali motione Deitatis, & non in se ipsis.

Scotus ab aduersariorum vellicationibus circa existentiam luminis vindicatus.

Dilutio oppositionis 1.

29 NEC Operosum erit Thomistarum oppositiones prosternere. Ad primam *ex num.* 12. respondetur; quòd etiam supposita opinione, quæ denegat intellectui, influxum elicitiuum visionis, non sequitur, intellectum ex puris naturalibus Deum inspicere posse; sed ex supernaturali dono, nimirum immissione formæ, quæ à Deo sine naturæ influxu præstaretur, vt satis superq; ostendimus.

Alia resp.

Adde; supposita prædicta opinione tantùm inferri, lumen gloriæ non esse necessarium, non verò de facto non dari; potuisset enim Deus hoc dono naturam intellectualem ditare, esto quòd illud nō exigeretur ad visionem eliciēdam; vt obseruauimus, *num.* 26. ex Scoto, *in* 3. *sen. dist.* 14. *quæst.* 2. §. *Si autem quæratur.*

Ad 2. oppositionem respondetur

30 Ad secundam oppositionem, *ex numer.* 13. respondetur, quòd inibi Scotus vnum definiuit; & alterum sub problemate reliquit. Assertiuè enim constituit; intellectum non posse ex naturæ viribus beari; & sub problemate insinuauit; an donū illud, quod ad clarā Dei intuitionē exposcitur, permanēter insideat mēti in actu primo intrinsecè? Vel sit quid extrinsecū ad actuale exercitiū visionis collatum? Licet autem in loco illo, quem refert oppositio, Scotus habitum luminis apertè nō tradiderit: eum tamen expressè asserit paulò infra in textu, quem expendimus, *n. margin.* 24. & 25.

Vrgent vehica cōtra Scotum Scotus

Sed instabis; non liberari Scotum à nota, quam illi inurere videntur illa verba. *Nec requiritur lumen propter receptionem visionis, vt dictum est; vnde minus mihi videtur necesse ponere lumen, quàm speciem.* Cùm tamen constans, & indubitatum sit, Scotum non admisisse speciem impressam, quæ fœcundet intellectum ad visionem beatificam, aut intuitiuam; licet eam probabiliter sustineat ad claram visionem abstractiuam, quam concedit Angelis.

Enervatur

Respondetur; quòd inibi, dùm Scotus necessitatem speciei impressę præfert necessitati luminis; procedit in eo Theologorum sensu, qui autumarunt, intellectum merè passiuè beari. Qua opinione data, minus necessarium est lumen gloriæ distinctum ab ipso actu visionis, (imò nullatenus esset necessariū) quàm necessaria esse posset species impressa, (non in eadem opinatione, quæ tutaretur, intellectum merè passiuè beari; quia in ista via sentiendi, ita otiosa esset causalitas speciei impressæ, sicut & immissio luminis distincti ab actu visionis,) sed in communi sententia, quæ asseuerat, beatum effectiuè concurrere ad visionem. Qualiter autem, data opinione, quòd beatus merè passiuè se gerens beetur; adhuc sustineatur Catholica assertio de existentia luminis gloriæ, sumpto lumine pro eodem actu visionis; ostendimus supra ex Aureolo, *in art. præsenti sub num.* 4. à nobis transcripto.

Infringitur altera pars oppositionis

Ad alteram verò partem oppositionis, quæ contendit; Scotum oppugnasse probationem, cui innititur communis sententia ad constituendum habitum luminis. Respondetur, tantùm respuisse necessitatem luminis ex parte obiecti; ea ratione, qua potentia visiua exposcit lumen ex parte obiecti; nō verò iuisse inficias necessitatem luminis gloriæ ex parte potentiæ, ob potentię defectum: talem enim potentia in-

tellectiuæ defectum respectu obiecti beatifici expressè agnouit, *in 1. senten. distinct. 3. quæst. 8. §. Respondeo quòd pars intellectiua, numer. margin.* 2. quem textum expendimus in præcedenti subdistinctione, *ar. 3. à num. 10. vsque ad 13.*

Resp. ad 3. oppositionē.

31 Ad tertium testimonium Scoti transcriptum *sub numer.* 14. respondetur; quòd tantùm inibi agit; quòd supposita immissione habitus luminis, intellectus connaturaliter videret Deū eò quòd visio sit connaturalis intellectui informato habitu luminis. Cæterùm quod Scotus professus sit intrinsecam supernaturalitatem habituum per se infusorum; enucleatè ostendimus, *in præcedenti subdistinctione, ar. 2. n marg.* 16.

Alia resp. admittendo in lumine solā supernaturalitate ex parte agentis

Si autem in testimonio opposito, tanquam probabilem admisisset opinationem eorum, qui adscribunt habitibus infusis solam supernaturalitatem ex parte agentis, nil à fide dissentiens docuisset; vt liquet ex obseruatis supra in citato *ar. 2. n.* 16.

Resp. ad 4 arg.

32 Ad quartum argumentum; quòd ibi non procedit ex propria sententia; quia paulò inferius. §. *Si autem quæratur, numer. margin.* 5. ex propria mente se remittit *ad quæst. 4. distinct.* 13. vbi de charitate agit, ostenditque, idem sentiendum esse de habitu luminis gloriæ; vt liquet ex dictis, *numer. marg.* 26.

Ad arg. 5: satisfactio

Ad quintum testimonium, *sub numer.* 16. patet similiter; quia sumitur ex eodem loco, vbi solùm Scotus procedit disputando; & paulò infra in eadem quæstione, §. *Si autem quæratur.* pronuntiat idem sentiendum esse de lumine ac de charitate.

Ad instātiā petitā ex cōsequētia doctrinæ in habitu charitatis.

Ad instantiam verò de habitu charitatis, quæ Scotum vrget, eò quòd in doctrina constare non videatur; dum Catholicè habitum charitatis constituens, circa habitum luminis nutare appareat; cùm tamen eadem sit vtriusque habitus supernaturalis necessitas.

Theodorus Smising.

Respondetur cum Theodoro Smisingio professore Louaniensi, *in suo opere citato de Deo vno, tractat. 2. disp. 6. de Inuisibilitate Dei, quæstion. 4. numer. margin. 97. in fine*: vbi expendit rationem, cur voluntati concedatur habitus intrinsecus, nimirum charitas; intellectui verò non ita, sed solùm auxiliū concursus, & eleuatio, supernaturalis tamen quoad substantiam?

Cur immissio habitus charitatis nō cōuincat existentiam habitus luminis?

Cuius ratio est; quia charitas non immittitur præcisè propter eleuationem potentiæ appetitiuæ, sed vt sit forma iustificans: ac proinde debet esse habitus qualificans subiectum. Illo tamen habitu ad munus iustificandi cōposito vtitur Deus tanquā principio beatifici amoris, qui tamen vi solius cōcursus supernaturalis elici potuisset; sicut & de facto absque vlla temeritatis nota asseuerari potest, visionem ab habitu luminis non prodire. Quare spectata tātùm ratione principij actus supernaturalis in charitate, & præcisa causalitate formæ iustificātis; non esset magis necessaria impressio habitus charitatis, quàm habitus luminis; quòd demonstrat apertè Scotum à doctrinæ consequentia nō deficientem.

Excutitur 6. oppositio.

33 Ad sextum argumētum; quòd ibi Scotus tantùm explodit necessitatem luminis ex parte obiecti; sicut in obiectis materialibus exposcitur lumen intellectus agentis realiter distinctum ab ipsamet vi motiua obiecti, quæ ex se improportiónata est ad immittendam speciem, & imaginem sui in intellectu. Non tamen ex eo colligitur, respuisse Scotum lumen ex parte potētiæ supplens defectum intellectus respectu actus visionis, quem expressè agnouit; vt ostendimus supra.

Ad vltimā oppositionē.

34 Ad vltimam obiectionem, *ex numer.* 18. patet similiter; inibi enim Scotus abigit in obiecto beatifico eam rationem luminis, quæ respondeat intellectui agenti, qui supplet improportionem obiecti materialis; quatenus id, quod non est in actu, sed solùm in potentia intelligibile, fit actu intelligibile per lumen intellectus agentis, qui immediatè euehit phantasma ad productionem speciei impressæ. Non tamen explodit Scotus necessitatem luminis, (non inquantùm supplet materialitatem, vel improportionem obiecti ad motionem intentionalem;) sed inquantùm suppeditat principium supernaturale ex parte potentiæ.

Scotus

Vnde ille textus qui nobis opponitur: *Quòd non requiritur aliud lumen ab ipso obiecto, quando obiectum sup-*

plet

Scotus

plet sufficienter vicem luminis; *quod enim in intellectione naturali lumen sit aliud ab obiecto, hoc est ex imperfectione obiecti.* Manifestè ostendit, confutasse Scotum necessitatem luminis, quæ respondeat functioni intellectus agentis, dum tollit improportionem obiecti; non verò vt eleuat potentiam ad seriem principij proportionati supernaturalis; ablegat igitur Scotus necessitatem luminis, per quod constituatur Deus proximè visibilis intelligibilitate actuali tenente se ex parte obiecti, itaut lumen suppleat motionem intentionalem ipsius Dei.

Abigit Scotus necessitatem luminis gloriæ in qua ratione respondet functioni intellectus agentis in natura.

Quod liquet ex verbis eiusdem contextus transcriptis, *sub n.17. In intellectione naturali; lumen præcedens visionem requiritur propter imperfectionē obiecti, quod vel non est de se actu intelligibile, sed per intellectum agentē, qui est lumen, fit actu intelligibile, quod est potentia intelligibile; vel si actu est intelligibile nō est per se sufficiēs ad mouēdū intellectum ad actū secūdū. Neutrū istorū est in proposito, quia essentia diuina est lux summa ex se, & de se intelligibilis, & de se perfectissimè motiua intellectus; ergo nullum lumen requiritur cooperatiuum sibi.* Quæ verba euidēter meo iudicio demonstrant, Scotum expugnasse actualē existētiam, vel necessitatem illius luminis, quod se gerit ex parte obiecti tanquam species impressa; qua ratione asseritur à Vazquio & alijs.

Scotus

DISTINCTIO SECVNDA
DE PRINCIPIO VISIONIS ex parte obiecti.

SERIE, Et ordine doctrinæ, præcedenti distinctioni de principio visionis ex parte potentiæ annectitur discussio de principio notitiæ istius supernaturalis, quod spectatur ex parte obiecti; de quo primò occurrit.

Processio tractationis.

ARTICVLVS I.
Vtrùm de facto detur species impressa creata? An verò Deus se ipso suppleat vices speciei impressæ?

SVMMARIVM.

Præmittitur ex Scoto, esse impossibile medium in quo diuinæ intuitionis. Num. 1.

Opinio eorū, qui de facto speciē impressam creatam asseuerant. Num. 4.

Quorūdam Thomistarum sententia, qui causalitatem essentiæ diuinæ supplentis creatam speciem non esse effectiuā pronuntiant. Num. 10.

Aliorū placitū, qui autumant, essentiā diuinā ita creatæ speciei vices adire vt creatæ mēti illabatur in vtroq; genere causæ efficiētis & formalis. N. 11.

Speciei impressæ functiones ex Scoto aperimus, & apparamus fundamenta ad veram sententiam. Nu. 13.

Authoris mens stabilitur, & suadetur. Num. 26.

Imus obuiā oppositis fundamētis. N. 32

Titulus quæsiti.

1 Antequam ad præcipuũ dissertationis institutum accedamus; præmittendum est, non procedere præsens quæsitum de medio visionis Dei in quo cùm constitutum sit apud omnes Theologos, impossibile esse aliquod mediũ creatum in quo Deus quidditatiuè inspici possit. Quare tantùm procedit cõtrouersia de medio visionis vt quo; an de facto detur?

Duplex mediũ cognitionis

Duplex enim esse potest medium alicuius rei apprehendendæ; aut (*in quo*) quod etiam dicitur medium cognitum; quãdo nimirum causa apprehensa, cognoscitur in illa effectus, in qua præcõtinetur. Aut quãdo res exprimitur per aliquam imaginem, & similitudinem obiectiuam, in qua priùs percepta apprehẽditur obiectum, seu exemplar; sicut imago Petri est medium, in quo Petrus cognoscitur.

Aliud; in quo, & cognitum.

Aliud medium cognitionis dicitur, (*vt quo*) siue medium nõ cognitũ; quod nimirũ sine præuia cognitione sui præstat cognitionẽ obiecti. Huiusmodi sũt species intẽtionales, & intelligibiles, impressæ, & expressæ, quæ absq; præmissa sui cognitione exprimũt obiecta, à quibus intentionaliter, seu intelligibiliter exciduntur: & ideò non appellãtur similitudines obiectiuæ, quia non sunt media cognoscendi aliam rem, terminando priùs notitiam sui, tanquam obiecta.

Aliud; vt quo, & non cognitum

2 De primo igitur medio cognoscendi, certum est apud omnes Theologos, inuoluere contradictionem, quòd detur aliqua creatura in qua, vt in similitudine obiectiua, vel medio prius cognito, Deus clarè, & quidditatiuè inspici queat.

Implicat mediũ in quo claræ & quidditatiuæ visionis Dei

Quod hac vel sola ratione euidenter demõstratur; quia omnis notitia, quæ terminatur ad rem, vt contentam in alia, non valet exuperare præstãtiã cognitionis illius rei, in qua altera apprehẽditur, prout præcisè cõtinetur in illa sicut cognitio Petri in sua imagine nequit antecellere apprehẽsionẽ imaginis. Sed implicat cõtradictionem, quòd Deus in aliqua creatura cõtineri valeat secũdùm illimitatam actualitatem suã cũ à quolibet ente creato distare debeat in infinitũ, vt Deus sit: igitur quælibet cognitio Dei in aliqua creatura, tanquam in medio in quo, non potest esse clara & quidditatiua.

Ratio euidens pro asserto præcedenti.

3 Quã doctrinam accipio ab Scoto, *in q. quodlib. 14. §. Ad ista; aliquid esse medium cognoscendi, n. marg. 26.* editionis Hug. Cauelli, vbi sic habet.

Scotus

Aliquid esse medium cognoscendi, vel in cognoscendo, potest intelligi dupliciter. Vno modo quòd sit mediũ cognitũ; sic quòd per ipsum cognitum cognoscatur aliud; sicut cognoscitur cõclusio per principium. Alio modo, quòd non sit medium cognitum, sed ratio cognoscendi solum; sicut species sensibilis in sensu est ratio sentiendi.

Mediũ cognoscẽdi stat dupliciter.

Primo modo; nihil potest esse mediũ cognoscendi obiectum aliud, nisi contineat in se cognoscibilitatem illius obiecti, secũdùm quam illud cognoscitur per illud; quia si istud excedat illud in cognoscibilitate, tunc illud qualitercunq; perfectè cognitum, deficiet ab isto cognito in cognoscibilitate.

Aliud mediũ cognitũ sicut principiũ respectu cõclusionis.

Aliud mediũ nõ cognitũ, sicut species sensibilis.

Secundo modo, benè potest aliquid esse medium cognoscendi aliud; licet cognoscibilitas sua propria deficiat à cognoscibilitate illius; dũ tamen sit natum ducere in illud vt cognoscibile.

Quid exigitur ad mediũ cognitũ.

Quid exposcat medium non cognitũ.

Opinio Vazquij & aliorum, qui, recensitis speciei impressæ functionibus; asseuerant speciem impressam creatam de facto.

4 His itaq; prælibatis de medio diuinæ intuitionis in quo, circa mediũ, *vt quo* aliqui theologi asseuerãt; de facto dari speciẽ impressam creatã diuinæ substãtiæ repræsentatiuã. Sic Gab. Vazquez *1. p. disp. 43. c. 7. n. 32. 33. & 34.* Ægidius de Præsentatione, *to. 2. li. 8. p. 2. q. 3.*

Opinio asseuerãs de facto speciem impressã diuinæ essẽtiæ

Vazquius Ægid. Lusitanus.

Et suaderi posset rationibus, quas pro isto placito instruit Vazquez; quia tamen præcipuæ illius argumentationes agere satagũt, quòd lumẽ gloriæ sit ipsamet species impressa; (existimauit enim, habitũ luminis necessarium non esse, supposito quòd essentia diuina immediatè suppleat vices speciei) & placitũ istud in præcedentibus articulis ex instituto confutatũ est; ideò opinio cõsti-

Suaderi potest illis rationibus quæ agũt, lumen gloriæ esse speciẽ impressã Deitatis quas supra excussimus.

tituens de facto speciem impressã creatam, alijs eiusdem Vazquez probationibus, suadetur sic.

1. ratio, ex cõnaturaliori ratione agendi per specie creatam.

Quia, estò quòd Deus se ipso functiones creatæ speciei supplere posset; semper tamen accommodat se cõnaturaliori causalitati cuiuslibet agẽtis creati, siue intra, siue supra totius naturæ metas. Sed cõnaturaliùs elicit actionẽ quodlibet agẽs, siue naturale, siue supernaturale, dũ intrinsecè cõponitur alteri comprincipio, siue cõcausæ; quàm dũ extrinsecè tãtùm completur in ratione adæquati principij illius influxus, quẽ elicit. Ob id enim immissionem habitus luminis astruimus propter connaturaliorem operandi rationem; aliàs enim æqua libra, & habitus luminis per Dei facultatem exequentem supernaturalem suppleretur de facto; quod est aduersum seriei agendi, & ordinariæ dispositioni diuinæ prouidentiæ, quæ exigit, vt Deus se ipsum vice creati agentis non sufficiat, si agenti creato vires suppetant ad talia producta.

Occursus, de cõnaturaliori fœcũditate potentiæ per substãtiã obiecti expediti ad influxũ intentionalem

5 Si verò occurras; connaturaliori ratione fœcundari intellectum à substãtia obiecti, quando ex se expedita est ad causalitatem intentionalem adeundam, quàm ab specie, quæ est semen vicarium obiecti; quamobrem intellectum Angeli ad apprehensionem propriæ substantiæ non vti ministerio speciei.

Impetitur ostensa absimilitudine in influxu intentionali Deitatis, & substantiæ Angelicæ

Contra; quia licet substantiæ Angeli, quatenùs quidditas illius est, deferri queat immediatè vis ad immutandum proprium intellectum, & ad exprimendam notitiam eiusdem Angeli; attamen substantiæ Dei, quà Deitas est formaliter, tribui nequit vis illa ad pariẽdam imaginem sui in intellectu creato: eò quòd nihil influat ad extra Deus, quà est, sed quà vult; seu (quod in idem recidit,) non operetur prout refert formam Deitatis, quæ in Deo non est conceptus liber, sed prædicatum necessarium, quare tantùm producit ad extra quatenus subit decretum liberum, quod Deo inesse, aut abesse, queat.

Vrgetur, eò quod obstet Deitati quà Deitas est, influxus intẽtionalis.

Atqui si Deus se ipso gereret vices speciei, non operaretur quatenùs vult sed quatenùs est; eòquòd nulla actio intẽtionalis excidatur ab obiecto liberè sed merè naturaliter & necessariò; igitur aut cõcedẽda est actio necessaria Dei ad extra; aut assignanda species impressa creata.

2. ratio ex pendens; munia speciei impressæ min' cõnaturaliter ab obiecto exhiberi

6 Secũdò arguitur; ex functionibus quas obit species impressa; quæ minus cõnaturaliter exhibẽtur ab obiecto suffectovice speciei. Quia in primis ad partes speciei spectat assimilare intẽtionaliter potẽtiam ipsi obiecto: intellectus enim antequã actu pariat notitiam, siue speciem expressam, præsupponitur assimilatus intelligibiliter obiecto, seu in gradu vnitatis & sicuitatis intelligibilis cũ obiecto. Quã vnitatẽ seu cõueniẽtiã intẽtionalem inter potẽtiã apprehẽsiuã & obiectum, quæ ante it productionem verbi, seu speciei expressæ, immediatiꝰ præstat species intelligibilis, quàm obiectum; cùm obiectum conuenientiam intentionalem tantùm remotè, & mediatè nanciscatur, propter speciem quam virtualiter præhabet; species verò intelligibilis immediatè & proximè, vt potequæ à sua ratione formali.

Satisfactio pro cõmuni sententia

7 Si autem respõdeas; id esse verũ in obiectis materialibus, quæ non habent vim adæquatam, sed tantùm initialem & inchoatam ad causalitatem intelligibilem; non verò in obiectis immaterialibus, quibus per suam substãtiam adest adæquata & expedita vis ad immutandum intellectum.

Subtilis excursio cõtra præmissa.

Cõtra; quia cõiũctio intẽtionalis inter potẽtiam & obiectũ, quã præstat species impressa, magis immediata est speciei, quæ est ipsamet forma, qua media intellectus trahit ad se res, siue obiecta & fit idem cũ obiectis in esse repraesentatiuo, quã obiecto ipsi; cuius substãtia tãtũ præstare potest immediatè coniũctionẽ entitatiuã, nõ verò intẽtionalẽ. Quò fit; vt licet Deitas, à se ipsa, ratione suæ immensitatis, nanciscatur coniũctionem entitatiuam cum intellectu; cõiunctionem verò intẽtionalem præstet media illa forma creata, quæ, à sua quidditatiua ratione, sit ipsamet expressio, vel imago intentionalis, inter potentiam apprehendentem, & obiectum apprehensum intercedens.

Itẽ & connaturalius contrahi cõmunitatẽ potẽtiæ per formam inhærentem

8 Nec connaturaliùs præstat obiectũ aliud munus speciei; quòd est cõtrahere vniuersalitatẽ & indeterminationẽ potẽtiæ ex se valẽtis ad plura obiecta, ab intrinsecoq; indifferẽtis ad pariendã notitiam huius, vel illius obiecti.

Quia quæcunq; potentialitas, & inde

terminatio connaturalius contrahitur à forma intrinseca, quàm extrinseca. Sed species creata componeretur menti per intrinsecam inhærentiam; esse verò Dei tantùm per extrinsecam assistentiam, seu indistantiam entitatiuam; igitur,

Vltima ratio; eò quod species intelligibilis recipi debeat in intellectu

9 Vltimò arguitur; quia species intelligibilis ex sua ratione exposcit recipi in intellectu; vt ex illa & intellectu fiat vnum simpliciter, tanquam ex materia, & forma intelligibili. Sed essentiæ diuinæ contradicit quodlibet genus vnionis per quod ex ipsa, & ex aliqua potentia creata constituatur vnum simpliciter; aliàs enim suppleret genus causæ formalis, & componeretur cum aliqua potentia creata, quod est implicatoriũ igitur essentia diuina non gerit vices speciei intelligibilis.

Duæ aliæ sententiæ oppositæ circa immediatum influxum Deitatis in visionem beatificam.

10 CÆterùm; nec inter Theologos, qui essentiam diuinam immediatè coniungi beatorum mentibus, opinãtur; adhuc constat concursus, & causalitas, quam adeat circa visionem.

Opinio Bañez, quod Deitas nõ cõcurrat ad visionẽ in genere causæ efficientis

Prima enim opinio asseuerat; causalitatem essentiæ diuinæ respectu visionis non esse effectiuam, sed tãtùm formalẽ ac proinde consistere in quadam coniũctione ineffabili, qua substantia Dei tãquam forma quædam à se ipsa summè intelligibilis, beatorum mẽtibus illabatur semotis tamẽ imperfectionibus cõpositionis, & inherẽtię Ita Domin. Bañez, 1 p. q. 12. ar. 2. dub. 2. *Circa tertiã conclusionem*, quam etiam tribuit D. Thomæ, & probatur sic.

Bañez

Arg. Bañez. quia obstet Deitati esse principium efficiens (vt quo)

Quia, si essentia diuina concurreret in genere causæ efficientis ad visionem supplendo munus speciei intelligibilis influeret vt principium (*quo*) nimirum per modum formæ intentionalis fœcundantis intellectum, & complentis illum in ratione principij (*quod*.) Sed esse principium (*quo*) inuoluit imperfectionem repugnantem diuinæ naturæ; principium enim formale (*vt quo*) alicuius actionis refert subordinationem & dependentiam à principio (*quod*) tanquam à principali agente, quod per ipsum principium (*quo*) operatur, tanquam per formam habitam. Igitur cũ intellectus actuatus essentia diuina sit principium (*quod*) si essentia Dei esset principium formale (*quo*,) subijceretur intellectui: quod nullatenus sustinendum est cùm maximam redoleat imperfectionem.

Communis Thomistarũ sententia de coniunctione Deitatis ad intellectum creatũ in genere causæ formalis intrinsecæ. S. Thomas. Capreolus Sotus. Ferrara. Raph. Auersa.

11 Altera opinio astruit; esse Dei coniungi intellectui creato in vtroque genere causæ, efficientis nimirum, & formalis. S. D. Thomas, 1. *p. q.* 12. *ar.* 2. *præcipuè ad tertium*, quem sequuntur Capreolus, *in* 4. *dist.* 49. *q.* 5. *conclusione* 2 Sotus *ibidem quæst.* 2. *art.* 3. Ferrara, 3 *contra gentes, capit.* 51. & alij Thomistæ communiter. Et ex recentibus Scholasticis tutatur prædictam sententiam Raphael Auersa de quo infra *sub numer. margin.* 30, quæ opinio, quantùm ad vnam partem de causalitate effectiua, infra firmanda est rationibus nostræ conclusionis; quoad alteram verò de causalitate formali, suadetur sic.

1. ratio pro sententia Thomistarum

Primò; quia essentia diuina, vt supplet munus speciei intelligibilis, constituit intellectum beati proximè valentem ad videndum Deum; sed nequit constituere illum proximè, & adæquatè potentem ad visionem, nisi vniatur in ratione formæ intelligibilis, sublatis imperfectionibus compositionis, & dependentiæ, quas forma creata inuoluit: eò quòd omnino inintelligibile sit, quòd per comprincipium assistẽs extrinsecè, valeat constitui intellectus potens, siue transiens de non esse potentis ad esse potentis videre Deum. Transitet enim à contradictorio denominationis ad contradictorium, non facta mutatione intrinseca in intellectu in actu primo completo ex parte obiecti ad visionem beatificam.

Instatur vltra.

Nec valet dicere, quòd datur mutatio in actu secundo visionis, quæ respondeat speciali compositioni Deitatis cum intellectu in genere causæ efficiẽtis; scilicet repræsentatio Deitatis, quę cõnexa est in quarto modo per-

sei-

seitatis, cum Deitate gerente munus speciei.

Quia, sicut interest realis distinctio, ac proinde & separabilitas inter actum primum, (vt refert virtutem obiecti, proximè apparatam actioni,) & inter actum secundum; ita potuisset Deus, de absoluta potentia, complere intellectum in actu primo per essentiam suam coniunctam vice speciei; & denegare influxum ad actum videndi. Si ergo actus primus tenens se ex parte obiecti non importaret vnionem intrinsecam Deitatis supplentis munia speciei; fieret, vt intellectus absque additione formæ intrinsecæ, transiret à contradictorio ad contradictorium denominationis, ex parte virtutis obiecti in actu primo.

Confirmatur ex quid absque vnione formali in substat vnio effectiua Deitatis in ratione principij particularis.

Præterea; quia si essentia diuina tantùm coniungeretur mentibus beatorum in genere causæ efficientis; non appareret aliqua peculiaris ratio influxus, vel ad operandum compositio cum intellectu creato, ob quam astrueretur, obire per se ipsam munus speciei intelligibilis. Sequela probatur; quia vnionem siue assistentiam effectiuam adit Deus respectu cuiuslibet agentis creati: igitur, si non apponat coniunctionem formalem, inquantùm peculiare comprincipium visionis beatificæ, non apparebit ea cõpositio ad influxum, ob quam valeat gerere vices speciei impressæ.

... ratio, cõ quod vnio formalis depurari queat ab imperfectionibus.

12. Secundò; quia si obstaret essentiæ diuinæ huiusmodi causalitas formalis; maximè quia imbibit essentialem imperfectionem. Atqui ab isto modo causandi imperfectio remoueri valet, ita vt Deo non obstet; sicut de facto personalitas verbi diuini terminat naturam humanam, semotis imperfectionibus compositionis, & dependentiæ: ergo similiter esse Dei valet, sublatis imperfectionibus, illabi mentibus beatorum in genere causæ formalis.

Functiones speciei impressæ ex Scoto enodantur; & substernuntur fundamenta ad veram sententiam.

13 VT Constare queat, qua ratione subeat Deus munia speciei; illius causalitas breuiter referanda est; quod præstat fœliciter Scotus, *in 1. sen. dist. 3. q. 7. §. concurrunt ergo ista duo, num. marg. 22.* vbi sic habet.

Scotus

Si arguitur contra istud; quòd in causis talibus essentialiter ordinatis, neutra est perfectio alterius; ergo species intelligibilis non erit forma ipsius intellectus.

Oppositiones cõtra influxum essentialẽ speciei impressæ.

Similiter ad idem; si sit perfectio intellectus, & totum hoc sit ratio agendi; ergo vna operatio, vt pote intellectio, non habebit vnam formalem rationem agendi, sed erit ab ente per accidẽs, quale est hoc totum, intellectus habẽs speciẽ. Quod est inconueniens; quia quidquid non est per se ens, non per se est ratio formalis agendi.

Diluitur 1. obiectionis.

14 *Respondeo ad primam; accidit speciei, (inquantum est causa partialis respectu actus intelligendi cum intellectu, vt cum alia causa partiali,) quòd ipsa perficiat intellectum; quia & si perficiat eum, nõ dat tamẽ intellectus aliquã actualitatem pertinentem ad causalitatem intellectus.*

Instãtia Scoti aperitur, quod accidit speciei impressæ vt principio cognitionis; quòd exponatur intellectui in genere causæ formalis.

Exemplum; potentia motiua in manu potest vti cultello, inquantum acutũ est, ad diuidendum aliquod corpus; ista acuties, si esset in manu, vt in subiecto, possit manus vti ea ad eãdem operationem. Et tamẽ accideret manui, inquãtũm in ea est potentia motiua, quòd in ea acuties esset, & è conuerso; quia acuties nullam perfectionem daret manui pertinentem ad potẽtiam motiuã. Quod apparet, quia æquè perfecta est potentia motiua sine tali acutie; & ita eodem modo vteretur ea quando est in alio coniuncto manui, vt cultello, sicut vteretur ea, si esset in manu.

Si species nõ inhæreret, posset agere intentionali ter.

15 *Ita in proposito, si species posset esse inexistens intellectui absque inhærentia per modum formæ; si isto modo*

Videtur impetere lumē gloriæ eò quod visio exprimat perfectionē actus 1.&2.

promitur, non dari habitum luminis gloriæ, eò quòd habitus constituatur, vt supersit transeunte actu; sed visio beatifica est ab intrinseco permanens: ergo sibi vendicat coniunctas in sua causalitate functiones actus primi, & secundi, ac proinde otiosum esset lumen gloriæ, quod ad actum primum videndi attineret.

Retorquetur Scoti textus, vt oppugnet infusionē habitus charitatis

Præterea; quòd etiam fieret, vt ablegaretur habitus charitatis in beatis propter eamdem Scoti argumentationem; si illa futilis non esset. Quia actus fruitionis etiam est ab intrinseco permanens sicut visio; ergo ambiret causalitatem actus primi, & secundi, atque adeò otiosus esset habitus charitatis anteuertēs actum fruitionis; quod est contra fidem.

6. oppositio.

17 Sextò; arguitur ex Scoto in *eadem distinction. 14. quæstion. 2. §. Itaque potest dici numer. margin. 3.* vbi sic habet.

Scotus

Potest dici; quòd intellectus animæ Christi potest passiuè recipere visionem verbi primò & immediatè; & hoc ita, quòd non perficiatur prius aliquo lumine, tanquam forma absoluta alia à visione.

Videtur infitiari necessitatē luminis

Sola visio est sufficiens lumen.

Tum, quia ipsa visio est lumen perfectū. Tum; quia in intellectione naturali lumen præcedens visionem requiritur propter imperfectionem obiecti; quod vel non est de se actu intelligibile; sed per intellectum agentem, qui est lumen, fit actu intelligibile, quod est potentia intelligibile: vel si actu est intelligibile, non est per se sufficiens ad mouendum intellectum ad actum secundum.

Quæ sit necessitas luminis in intellectione naturali?

Agit ab analogia luminis naturalis, vt impetat lumen supernaturale

Neutrum istorum est in proposito. quia essentia diuina est lux summa ex se, & de se intelligibilis, & de se perfectissime motiua intellectus; ergo nullum lumen requiritur cooperatiuum sibi. Quanto enim obiectum magis habet de se rationem, & perfectionem luminis, quod posset cooperari sibi, tanto minus coexigit ipsum; ergo obiectum omnino perfectè habens in se lumen natum cooperari obiecto, omnino non coexigit lumen.

Elucidatio textus

Vbi Scotus, non tantùm abnuit assertionem luminis, sed etiam reddit rationem, cur tale lumen sustinendum non sit? Eò quòd Deitas, à sua quidditate, referat luminositatem expeditissimam ad immutationem mentis creatæ. Ducta enim analogia à lumine intelligibili ordinis naturalis ad lumē intelligibile, quod exigeretur ad supernaturalem intuitionem; abigit tale lumē creatum supernaturale tanquam superuacaneum.

Oppositio 7.

18 Septimò; arguitur, *ex eadem distinction. 14. quæstio. 2. §. Ad tertium dico, num. marg. 8.* vbi ait. *Quòd lumen requiritur, sed non aliud lumen ab ipso obiecto, quando obiectum supplet sufficienter vicem luminis; quòd enim in intellectione naturali, lumen sit aliud ab obiecto, hoc est ex imperfectione obiecti.*

Scotus

Videtur refellere lumē gloriæ

En Scotum assignantem discrimen inter obiectum cognitionis naturalis, quod exposcit lumen ab ipsomet obiecto distinctum; & obiectum notitiæ supernaturalis, quod nullum aliud lumen exigit ab ipsomet obiecto condiscretum.

Mens Scoti de existentia, & functionibus luminis statuitur.

Antequam aduersariorum in Scotum molitiones conuellamus, textualibus Scoti testimonijs vera sententia firmanda erit; quod per sequentia asserta præstabimus.

1. assertio intellectus nequit beari ex viribus naturæ

Expressa pronūtiata Scoti pro canone fidei

19 Quare dicendum primò; quòd actus visionis claræ Dei nequit ex naturæ viribus erumpere; ita expressè Scotus *in 4. sentent. distinction. 49. quæstione 11. § Secundo dicò, numer. margin. 9.* vbi docet.

Scotus

Secundò dico; quòd anima humana non est sufficienter actiua ex puris naturalibus ad consequendum actum visionis. Et in eadem quæstione. *§. Contra, ad Roman. 6. Gratia Dei vita æterna, num. 2.* subdit. *Item hoc est perfectionis in natura humana, vt dictum est in 1. q. 1. prologi, scilicet quòd naturalia non sufficiant ad vltimam eius perfectionē, quæ est anima rationalis; igitur nec ad perfectionem, quæ est gratia, & gloria.*

Dānatur Pelagij hæresis.

Præterea; hæc est maior hæresis, quā hæresis Pelagij, qui posuit, quòd homo sine gratia posset iustificari. Nescio

quid

quid luculentius exhiberi possit ad Catholicã doctrinã de necessitate auxilij supernaturalis ad clarã Dei visionem asserendam?

Asser. 2. lumen gloriæ nõ est causa materialis respectu visionis

20 Assertum secundum. Lumen gloriæ non est necessarium ad recipiendam visionem. Sic expressè Scotus in pluribus suæ doctrinæ locis; libet tamen huius probationem petere, *ex 3. sent. dist. 14. q. 2. §. quantùm ad secundum articulum, sub n. margin. 2.* vbi inquit.

Scotus

Absolutum, quod est ratio recipiendi aliquam formam, si per se est, per se potest recipere; sicut superficies per se existens, potest per se recipere colorem.

Ratio Scoti

Ergo ipsum, A, (intellige lumen gloriæ) *si est absolutum, & aliud à visione, & ratio recipiendi visionem; si per se esset, per se posset recipere visionem: & ita, A, per se existens posset beatificari visione, & per consequens etiam modo immediatè beatificaretur.*

Cõfirmatur

Et etiam sequitur, quod intellectus non beatificaretur modo nisi per accidens; sicut substantia quantùm ad potentiam passiuam eius quietaretur per accidens, per colorem possibilem inesse superficiei.

Elucidatiõ probationis Scoti cõtra eos, qui asseuerãt, lumẽ esse adæquatũ principiũ proximũ visionis.

21 Hæc ratio valde vrget illos Thomistas, (si qui sint) qui asseuerent; lumen gloriæ esse adæquatum principium visionis ex parte potentiæ; ita vt intellectus non dicatur agere nisi ob denominationem á forma luminis petitam; sicut aqua asseritur calefaciens præcisè à forma caloris superaddita. Si enim lumen gloriæ esset adæquatum principium visionis ex parte potentiæ quod ideò vocitant supernaturalem quemdam intellectum, ita vt anima, & intellectiua facultas, nulla alia ratione astruantur elicere visionem, nisi quatenus substernuntur habitui luminis; si Deus de potentia absoluta suppleret causalitatem materialem animæ, & intellectus, circa lumen, conseruando illud extra subiectum; & coniungeretur essentia diuina lumini in ratione speciei, etiam extra subiectum beatificaretur lumen gloriæ. Quatenus in lumine ita abstracto reperiretur quidquid vitalitatis, & supernaturalitatis expeti posset ad rationem principij elicitiui visionis; sicut si Deus calorem extra subiectum conseruaret supplendo causalitatẽ substrati, calor proprium influxum adire posset.

Oppositio Soarij in Scotũ

22 Sed obijcit Soarius, *1. part. lib. 2. de Attributis negatiuis Dei, cap. 15. §. Tertio modo posset intelligi, numer. 27* argumentationem præmissam Scoti non procedere cõtra eos, qui autumant: immediatũ substratũ visionis non esse solũ lumen, sed coniunctum ex lumine, & intellectu.

Defenditur ratio Scoti.

Verùm manifestè ostendit Soarius se Scotũ non legisse; qui eundem ictum sibi obijciens; ita illum infringit; subdens in eodem contextu.

Scotus

Quod si dicatur; totum, scilicet intellectum informatum, A, per se beatificari visione. Contra; vnius actus per se est vna potentia per se, & vnum per se receptiuum; ergo istius visionis, quæ est vnus actus per se, non est totum per accidens per se potentia.

Fugae nãdẽt vim probationis Scoti.

Si verò vlteriùs occurratur Scoticæ oppositioni; per se substratũ visionis nõ esse intellectũ, & lumen, vt multa sunt; sed quatenus vnũ cointegrant condistinctum ab intellectu, & lumine, sine vnione spectatis.

Explicatur acumen probationis Scoti

Contra; quòd subiectum proximum actus vitalis debet esse formaliter viuum; atqui illud vnum, quod constituitur ex intellectu, & lumine, non viuit formaliter: sicut nec compositio luminis, siue counitio eius cum intellectu vitalis esse valet, cùm per se non pendeat á conatu, & influxu animæ; vt liquet ex præmissis in præcedenti articulo.

Asser. 3. datur habitus luminis de mente Scoti

23 Assertio tertia; Scotus in multis suæ doctrinę locis habitum luminis gloriæ sustinuit. Sic expressè *in 1. sen. dist. 17. q. 3. §. ad vltimum dico, n. mar. 36.* vbi ait.

Scotus

Scoti oppositio.

Et si arguitur; quòd sine habitu informante potest esse visio perfecta; ergo & fruitio perfectissima.

Diluitur planè admisso lumine

Respondeo; nullus negat communiter in gloria habitum luminis gloriæ in intellectu; & iste ex parte intellectus potest poni correspondere charitati ex parte volantatis.

Vrgetur ratio ex texti

Vbi non tantùm candidè profitetur Scotus immissionem habitus luminis; sed illam æquiparare videtur impressioni habitus charitatis, quæ est de fide.

2. probati ex Scoto.

24 Alterum testimonium nobis suppeditat liber, 4. *sententiar. in dist.*

49. *quaest.* 11. §. *Ad argumenta, numer. margin.* 12. in responsione ad 3. cum enim sibi obiecisset in initio quaestionis *sub numer.* 1. quòd homo posset ex naturalibus consequi suam beatitudinem; subdit.

Scotus Oppositio

Praeterea: si non habet naturalem potentiā ad beatitudinē, non potest attingere per aliquem habitū ad eā; habitus enim est principiū sic agendi, non autem agēdi, sed potētia est princiū simpliciter agendi. Sed homo naturaliter habet potentiam; ergo simpliciter potest in operationem beatificam, licet non sic, si non detur habitus sibi. Cui obiectioni occurrit Scotus loco citato in fine quaestionis, *sub numer. marg.* 12. in haec verba.

Dilutio.

Potētia intellectus sine lumine est potētia remota, nō proxima

Ad aliud, secundùm illam opinionem, quae ponit intellectum esse causam actiuam; dico, quòd modo habet potentiam remotam, tunc autem propinquam. Vnde sicut intellectus est hic, & ibi, eadem natura; ita posse videre hic, & ibi, est eadem potentia: sed modo est remota, tūc erit propinqua. Si autem est potentia passiua, & receptiua, tūc nō requiritur lumen gloriae.

Nō requiritur lum. gloriae ad recipiendam visionem

Vbi Scotus duo constituit secundùm duplicem sentiendi viam, quam vtramque probabilem opinatur; nimirum quòd intellectus se gerat actiuè respectu visionis; vel merè passiuè. Supposito quòd intellectus sit merum substratum visionis à Deo immissae absque elicitiua cooperatione facultatis viuae; autumat Scotus, non esse necessarium habitum luminis; eò quòd in illa hypothesi non exigatur, nec ad elicitiuum influxum visionis, qui non congrueret intellectui in illa suppositione: nec ad causalitatem materialem, siue dispositiuam, siue receptiuam visionis, quam seriò explosimus in praecedentibus.

Scotus admittit probabiliter, quòd intellectus se gerat merè passiuè respectu visionis.

Sed ista sentiendi via admissa, adhuc Scotus nihil contra fidem pronuntiasset; tum, quia scripta edidit ante Clementinam *ad nostrum, de haereticis* vt obseruauit Coriolanus loco citato.

Data tali assertione adhuc perstaret canon fidei

Tum vel maximè; quia ipsamet immissio visionis, quae fieret à Deo sine concursu intellectus, diceretur lumen gloriae in eo sensu, quem contendit praedicta decretalis, agens contra haereticos effutientes, intellectum ex naturae viribus beari. In illa enim suppositione

Ipsamet visio renūtiatur lumen gloriae in illa hypothesi

tantum abesset, vt intellectus ex proprio conatu elicitiuo bearetur, quòd potiùs nil actiuum in visionem conferret; sed sola gratia, & munificentia largitoris videret, ipso actu visionis à Deo donatus, dum merè passiuè se gereret intellectus. Et quòd talis interpretatio concinna sit menti Scoti; liquet ex textu, quem apposuimus *nu. marg.* 17. vbi vocat visionem lumen quoddam perfectum.

25 Si verò teneatur altera opinandi ratio, quae defert vim actiuam intellectui respectu visionis; quamque Scotus vt probabiliorem saepe sustinuit. Tunc Scotus apertissimè asseuerat; intellectum orbatum habitu luminis, tantùm nancisci facultatem remotā seu initialem ad visionem; propinquam verò, seu completā ab habitu impresso luminis mendicare.

Legitima interpretatio Scoti.

Constituit enim in via, & in patria eādem subesse facultatem natiuam intellectui ad inspiciendum Deum; ea tamen disparitate intercedente, quòd in via sit remota, seu inchoata tantùm facultas; in patria verò completa, & adaequata, ob habitum complentem defectum potentiae respectu obiecti supernaturalis: sic interpretatur Scotum Hugo Cauellus in margine huius loci.

Intellectus orbatus lumine nācisciturpotestatem proximā, sed remotā ad videndum Deum.

Hugo Cauellus

26 Tertiam Scoticae mentis enodationem mihi assumo, *ex* 3. *sent. dist.* 14. *q.* 2 §. *Si autem quaeratur, n. marg.* 5 vbi docet.

3. probatio ex Scoto

Scotus

Si autem quaeratur, vtrùm sine tali habitu, vel lumine, quod dicatur (A) possit intellectus creatus, nō tātùm passiuè, se habere ad talem visionem; sed etiā actiuè ad eliciendum tantam visionem, & hoc aequè perfectam, sicut cum (A?)

Hic supponendo vnum, quòd intellectus possit se habere actiuè respectu visionis verbi, sicut & actiuè se habet respectu intellectionis naturalis; inquantùm scilicet eadem potentia beatificatur, quae est principiū intellectionis naturalis, & ita inquātum habens eamdem rationem operandi circa vtrumque obiectum.

Placitū Scoti supposito influxu intellectus efficientis visionem

Tunc potest dici, sicut ad quartam quaestionem distinctionis praecedentis dictū est, quòd si est necessaria cōnexio causarum, &c.

Remittit se ad cōcursum habitus charitatis cum volumtate

Sed quantum ad receptionem, de

qua

Scotus

Esto quod intellectus esset mera causa materialis visionis, asseritur lumen de congruo

qua est quæstio modo proposita, non videtur simpliciter necessarium concedere (A) prius perficere intellectum, quàm visionem; sed (si intellectus potest recipere duas perfectiones ordinatas, scilicet (A,) vt actum primum, & visionem, vt actum secundum,) congruum est, vt illis perfectionibus ordinatè perficiatur: sed vtraque absolutè posset inesse sine alia.

Obseruatio 1. ex textu.

Vbi duo ex Scoto in præsenti litera obseruanda occurrunt. Primum; inibi Scotum de congruo sustinuisse habitum luminis, etiam ex hypothesi, quòd intellectus merè passiuè se haberet respectu visionis; quamuis talem habitum luminis non necessarium iudicauerit.

Altera obseruatio ex Scoto

Alterum; in prædicto textu Scotum idem de habitu luminis astruere, quod de habitu charitatis autumarat *in quæstion. 4. præcedentis distinctionis 13. eiusdem libri tertij, §. Ad quartam quæstionem dico, num. marg. 19.* Quæ verba exaranda sunt, dum necessitatem habitus charitatis explanãt respectu actus fruitionis; si quidem ab eis haurit Scotus, quid de necessitate luminis censendum sit. Sic igitur habet textus.

Scotus

Deus supplere valet influxum charitatis

27 *Ad quartam quæstionem dico; quòd sine summa gratia posset Deus conferre summam fruitionem creabilem huic animæ, sicut procedit argumentum ad oppositum; quia gratia respectu fruitionis habet tantùm rationem causæ efficientis secundæ, & ita sine ea potest fieri.*

Ratio dubitandi

Vtrum tamen voluntas ista sine gratia possit tantum agere, quantum est ex parte sui ad summam fruitionem, quantum cum gratia? Dubium est. Supposito enim enim quòd obiectum fruibile sit præsens intellectui, & voluntas, sine omni habitu, præsente tali obiecto, possit actum fruendi elicere; ita quòd gratia non requiratur, nisi ad aliquam perfectionem fruitionis eliciendæ; sicut aliqua causa partialis dans aliquam perfectionem effectui, non tamen dans voluntati aliquam causalitatem propriã sibi, (immo volũtas causalitatem suã quãtùm ad potentiã propinquã, siue remotam, habet ex se.)

Respõdet Scotus dupliciter.

Tunc, aut ponitur necessaria connexio causarum secundarum, vt quòd aliqua causa principalis non possit causare determinatum effectum, sine causa secunda determinata: sicut quòd pater nõ possit agere ad esse filij vt pater, absque hoc, quòd mater ageret vt causa secunda.

1. ratio sentiendi

Altera via sustinẽdi necessitatẽ habitus supernaturalis

Vel ponitur, quòd Deus possit supplere causalitatem cuiuscunque causæ secũdæ non supplendo causalitatem alterius causæ; & tunc posset supplere causalitatem matris, & relinquere patri causalitatem sibi competentem, vt verè esset pater filij, licet nulla esset eius mater.

Resp. iuxta 1. viam

Si primum istorum teneatur; tunc dicendum est; quòd ad fruitionem tãtam, quãta posset elici à volũtate cũ summa gratia, nõ potest volũtas agere sine summa gratia; licet posset illam recipere sine ea.

Satisfactio iuxta 2. modũ dicendi

Si autem secundum teneatur; tũc dicendum est, quòd Deus posset supplere actionem summæ gratiæ, vt volũtas sine illa posset secũdùm causalitatem suã agere ad summam fruitionem; Deo supplente actionem gratiæ, vt causæ secundæ.

Asserit quòd de lege ordinaria sit impossibilis summa fruitio sine summa gratia

Tamen de potentia ordinata non posset voluntas Christi frui actiuè, siue elicitiuè summè, sine summa gratia; quia ordinatũ est, vt causa prima, quæ nata est habere aliquã causam secũdam, non possit in effectũ summum illarum causarum, sine tali actione causæ secũdæ. Similiter ordinatum est, vt nulla volũtas summè perficiatur actu secũdo summo, etiam vt recipiens, nisi habeat summũ actũ primũ; & ita nec possibile est de potentia ordinata, quòd summè fruatur sine summa gratia.

Cõmentarius textus præcedentis.

28 Hactenus Scotus; ex cuius verbis pronuntiata aliquot eruere licebit, quæ apprimè mentem eius, ac sensum referent. Primum; quod, æquiparat necessitatem luminis respectu visionis, cum necessitate habitus charitatis respectu fruitionis; & ideò remittit se ad id, quod de habitu charitatis in præsenti textu constituit: cùm igitur Scotus Catholicè fateatur habitus charitatis existentiam; fit inde, vt habitus luminis gloriæ assertionẽ apertissimè tueatur.

Pronũtiatũ 1. Scoti

Alterũ pronũtiatũ æquiparãs cõpositionẽ habitus infusi cũ coitione maris, & fæminæ.

Considerandum secundò; comparasse habitum, & potentiam, prout inter se connectuntur ad causalitatem supernaturalem, cum patre, & matre, ad generationem prolis; quo præmisso

duas

duas opinandi rationes insinuat.

1. ratio sentiendi

Prima est; quòd in causis per se subordinatis nequeat altera concausa sine alia operari; vt quod pater non possit agere ad esse filij sine concursu matris. Et iuxta placitum istud consequenter pronuntiat; quòd potentia sine habitu nequeat supernaturalem influxũ adire; ac proinde, quòd voluntas non possit agere sine charitate, nec intellectus sine lumine gloriæ.

Altera opinio pro assertione habit. luminis de facto.

Altera sentiendi via asseuerat; quòd Deus supplere valeat causalitatem cuiuscunque causæ secundæ, non supplendo influxum alterius concausæ; verbi gratia, quòd præstet se ipso Deus causalitatem matris relinquendo patri necessarium influxum, vt verè, & propriè filij pater habeatur. Et iuxta istud placitum, posset Deus supplere influxum habituum charitatis, & luminis gloriæ; superstitibus causalitatibus facultatis intellectiuæ, & volitiuæ.

Ne tamen aliquid facessant negotij, vel excitent scrupulum. Illa pronuntiata Scoti. *Supposito quòd obiectum fruibile sit præsens intellectui, & voluntas sine omni habitu (præsente tali obiecto) possit actum fruendi elicere; ita quòd gratia non requiratur, nisi ad aliquam perfectionem fruitionis eliciendæ.*

Scotus

Grauis obseruatio, ad cõtellẽdũ nodũ qui erũpere videatur ex textu Scoti.

Obseruetur. Quòd, vt liquet ex sequenti contextu, (vbi necessitatem charitatis ad fruitionem eliciendam non ad melius esse, sed necessitatem simpliciter æstimauit; dum compositioné voluntatis, & charitatis ad impulsum supernaturalem æquiparat coitioni maris, & fœminæ ad generationem prolis) manifestè colligitur, quòd, quando asseuerauit; quòd voluntas habeat vim propinquam ad fruendum, non tamen ad aliquam perfectionem fruitionis eliciendæ; ibi nomine huius perfectionis totum gradum intrinsecum supernaturalitatis insinuet, quem, pro tota substantia actus, voluntas à supernaturali comprincipio mendicat. Ita vt volũtati solùm adscribat vim initialem proximam in ordine proprio principij vitalis; id enim sonant illa verba. *Non tamen dans volũtati aliquã causalitatem propriam sibi.* Inficiatur ergo Scotus, quòd virtus, quæ propria, & natiua est, (nimirum facultas viuens) trahatur ab habitu; non tamen, quòd voluntas non egeat virtute aduentitia supernaturali ad simpliciter, & adæquatè posse intra seriem agentis supra totum ordinem naturæ; licet naturæ suppetat vis initialis ad actum supernaturalem. In quo sensu Scotus à nobis explanatus, in *præcedenti subdist. ar. 1.* de potentia obedientiali actiua, *sub n. marg. 24.* docuit; *quòd nihil potest agere in quocũque ordine agendi, nisi propria virtute.*

Scotus

Corollariũ ex præmissis.

Ex dictis liquet; nunquam in Scoti mentem aduenisse, quòd voluntas queat sine charitatis habitu, fruitionis actum elicere, aut sine habitu luminis intellectus Deum intueri; cùm potiùs asseueret, necessariũ esse, supplere Deũ influxum habitus per speciale auxilium, vt potentia sine habitu actum supernaturalem attingere valeat: quod exemplo Scoti luculenter aperitur. Quia sicut pater sine concursu matris non posset generare filium, nisi per speciale auxilium Dei supplentis causalitatem matris; ita absque peculiari auxilio præstante causalitatem habitus, non valeret potentia elicere actum supernaturalem.

Ex pressissimũ Scoti pronũtiatũ pro assertione habitus luminis de facto.

At, expressissimum testimonium de existentia luminis pete ab Scoto in *q. 3. prologi, §. sed dubiũ est. sub n. margi. 24.* vbi inquit.

Scotus

Hìc distinguendũ est, de Theologia in se; & vt est habitus perficiens intellectum creatum beatum. Primo modo est de omnibus scibilibus; quia omnia alia nata sunt sciri virtute primi obiecti Theologici. Secũdo modo dico; quòd possibile est, eam esse de quocũque; immò & de omnibus scibilibus, quia scibilia nõ sunt infinita, de facto autem non habet limitationem, nisi ex volũtate Dei ostendentis aliquid in essentia sua; & ideò actualiter Theologia cuiũ est de tot quot voluntariè Deus ostendit eis, in essentia sua.

Inibi enim Scotus existentiam habitus luminis candidè recipit; eum habitum Theologiæ beatorum indigitans, per quem beati creaturas in essentia Dei inspiciant. Quem textum expendimus infra in hac controuer. 9. de *Visione Dei, dist. 3. subdist. 2. art. 4. sub numer. 38.* & magis ex instituto, in *cõtrouers. 11. de Scientia Dei, dist. 1. ar. 2. à numer. marg. 10. vsque ad 15. inclusiuè.*

Et ne causeris; habitum illum, quem

Cautio pro affeclis Scoti

Scotus appellat habitum Theologiæ beatorum, alium esse ab habitu luminis. Reconueniri poteris ex illis expressis verbis Scoti pronuntiantis, huiusmodi habitum elicere visionem creaturarum in essentia Dei; cùm habitus producens intuitionem creaturarum, non in se ipsis, sed in essentia Dei, alius esse nequeat ab habitu luminis gloriæ. Adi loca citata; vbi eadem Theologiæ phrasi vsus Scotus; eò pronuntiat, contradicere Deo scientiam creaturarum quæ Theologica non sit; quò iuxta familiarem loquutionem Scoti, eam vocitet Theologicam scientiam creaturarum, quæ spectet creaturas in essentia Dei, & ex intentionali motione Deitatis, & non in se ipsis.

Scotus ab aduersariorum vellicationibus circa existentiam luminis vindicatus.

Dilutio oppositionis 1.

29 NEC Operosum erit Thomistarum oppositiones prosternere. Ad primam *ex num.* 12. respondetur; quòd etiam supposita opinione, quæ denegat intellectui, influxum elicitiuum visionis, non sequitur, intellectum ex puris naturalibus Deum inspicere posse; sed ex supernaturali dono, nimirum immissione formæ, quæ à Deo sine naturæ influxu præstaretur, vt satis superq; ostendimus.

Alia resp.

Adde; supposita prædicta opinione tantùm inferri, lumen gloriæ non esse necessarium, non verò de facto non dari; potuisset enim Deus hoc dono naturam intellectualem ditare; esto quòd illud nō exigeretur ad visionem eliciēdam; vt obseruauimus, *num.* 26. ex Scoto, *in 3. sen. dist. 14. quæst. 2. §. Si autem quæratur.*

Ad 2. oppositionem respondetur

30 Ad secundam oppositionem, *ex numer.* 13. respondetur, quòd inibi Scotus vnum definiuit; & alterum sub problemate reliquit. Assertiuè enim constituit; intellectum non posse ex naturæ viribus beari; & sub problemate insinuauit; an donū illud, quod ad clarā Dei intuitionē exposcitur, permanēter insideat mēti in actu primo intrinsecè? Vel sit quid extrinsecū ad actuale exercitiū visionis collatum? Licet autem in loco illo, quem refert oppositio, Scotus habitum luminis apertè nō tradiderit: eum tamen expressè asserit paulò infra in textu, quem expendimus, *n. margin.* 24. & 25.

Vrgetur replica contra Scotum Scotus

Sed instabis; non liberari Scotum à nota, quam illi inurere videntur illa verba. *Nec requiritur lumen propter receptionem visionis, vt dictum est; vnde minus mihi videtur necesse ponere lumen, quàm speciem.* Cùm tamen constans, & indubitatum sit, Scotum non admisisse speciem impressam, quæ fœcundet intellectum ad visionem beatificam, aut intuitiuam; licet eam probabiliter sustineat ad claram visionem abstractiuam, quam concedit Angelis.

Enervatur

Respondetur; quòd inibi, dùm Scotus necessitatem speciei impressę præfert necessitati luminis; procedit in eo Theologorum sensu, qui autumarunt, intellectum merè passiuè beari. Qua opinione data, minus necessarium est lumen gloriæ distinctum ab ipso actu visionis, (imò nullatenus esset necessariū) quàm necessaria esse posset species impressa, (non in eadem opinatione, quæ tutaretur, intellectum merè passiuè beari; quia in ista via sentiendi, ita otiosa esset causalitas speciei impressæ, sicut & immissio luminis distincti ab actu visionis,) sed in communi sententia, quæ asseuerat, beatum effectiuè concurrere ad visionem. Qualiter autem, data opinione, quòd beatus merè passiuè se gerens beetur; adhuc sustineatur Catholica assertio de existentia luminis gloriæ, sumpto lumine pro eodem actu visionis; ostendimus supra ex Aureolo, *in art. præsenti sub num.* 4. à nobis transcripto.

Infringitur altera pars oppositionis

Ad alteram verò partem oppositionis, quæ contendit; Scotum oppugnasse probationem, cui innititur communis sententia ad constituendum habitum luminis. Respondetur, tantùm respuisse necessitatem luminis ex parte obiecti; ea ratione, qua potentia visiua exposcit lumen ex parte obiecti; nō verò iuisse inficias necessitatem luminis gloriæ ex parte potentiæ, ob potentię defectum; talem enim potentiæ in-

te-

tellectiuæ defectum respectu obiecti beatifici expressè agnouit, *in 1. senten. distinct. 3. quæst. 8. §. Respondeo quòd pars intellectiua, numer. margin. 2.* quem textum expendimus in præcedenti subdistinctione, *ar. 3. à num. 10. vsque ad 13.*

Resp. ad 3. oppositionē.

31 Ad tertium testimonium Scoti transcriptum *sub numer. 14.* respondetur; quòd tantùm inibi agit; quòd supposita immissione habitus luminis, intellectus connaturaliter videret Deū eò quòd visio sit connaturalis intellectui informato habitu luminis. Cæterùm quod Scotus professus sit intrinsecam supernaturalitatem habituum per se infusorum; enucleatè ostendimus, *in præcedenti subdistinctione, ar. 2. n. marg. 16.*

Alia resp. admittendo in lumine solā supernaturalitate ex parte agentis

Si autem in testimonio opposito, tanquam probabilem admisisset opinationem eorum, qui adscribunt habitibus infusis solam supernaturalitatem ex parte agentis, nil à fide dissentiens docuisset; vt liquet ex obseruatis supra in citato *ar. 2. n. 16.*

Resp. ad 4. arg.

32 Ad quartum argumentum; quòd ibi non procedit ex propria sententia; quia paulò inferius. *§. Si autem quæratur, numer. margin. 5.* ex propria mente se remittit *ad quæst. 4. distinct. 13.* vbi de charitate agit, ostenditque, idem sentiendum esse de habitu luminis gloriæ; vt liquet ex dictis, *numer. marg. 26.*

Ad arg. 5: satisfactio

Ad quintum testimonium, *sub numer. 16.* patet similiter; quia sumitur ex eodem loco, vbi solùm Scotus procedit disputando; & paulò infra in eadem quæstione, *§. Si autem quæratur.* pronuntiat idem sentiendum esse de lumine ac de charitate.

Ad instātiā petitā ex cōsequētia doctrinæ in habitu charitatis.

Ad instantiam verò de habitu charitatis, quæ Scotum vrget, eò quòd in doctrina constare non videatur; dum Catholicè habitum charitatis constituens, circa habitum luminis nutare appareat; cùm tamen eadem sit vtriusque habitus supernaturalis necessitas.

Theodorus Smising.

Respondetur cum Theodoro Smisingio professore Louaniensi, *in suo opere citato de Deo vno, tractat. 2. disp. 6. de Inuisibilitate Dei, quæstion. 4. numer. margin. 97. in fine:* vbi expendit rationem, cur voluntati concedatur habitus intrinsecus, nimirum charitas; intellectui verò non ita, sed solùm auxiliū concursus, & eleuatio, supernaturalis tamen quoad substantiam?

Cur immissio habitus charitatis nō cōuincat existentiam habitus luminis?

Cuius ratio est; quia charitas non immittitur præcisè propter eleuationem potentiæ appetitiuæ, sed vt sit forma iustificans: ac proinde debet esse habitus qualificans subiectum. Illo tamen habitu ad munus iustificandi cōposito vtitur Deus tanquā principio beatifici amoris, qui tamen vi solius cōcursus supernaturalis elici potuisset; sicut & de facto absque vlla temeritatis nota asseuerari potest, visionem ab habitu luminis non prodire. Quare spectata tātùm ratione principij actus supernaturalis in charitate, & præcisa causalitate formæ iustificātis; non esset magis necessaria impressio habitus charitatis, quàm habitus luminis; quòd demonstrat apertè Scotum à doctrinæ consequentia nō deficientem.

Excutitur 6. oppositio.

33 Ad sextum argumentum; quòd ibi Scotus tantùm explodit necessitatem luminis ex parte obiecti; sicut in obiectis materialibus exposcitur lumen intellectus agentis realiter distinctum ab ipsamet vi motiua obiecti, quæ ex se improportiónata est ad immittendam speciem, & imaginem sui in intellectu. Non tamen ex eo colligitur, respuisse Scotum lumen ex parte potētiæ supplens defectum intellectus respectu actus visionis, quem expressè agnouit; vt ostendimus supra.

Ad vltimā oppositionē.

34 Ad vltimam obiectionem, *ex numer. 18.* patet similiter; inibi enim Scotus abigit in obiecto beatifico eam rationem luminis, quæ respondeat intellectui agenti, qui supplet improportionem obiecti materialis; quatenus id, quod non est in actu, sed solùm in potentia intelligibile, fit actu intelligibile per lumen intellectus agentis, qui immediatè euehit phantasma ad productionem speciei impressæ. Non tamen explodit Scotus necessitatem luminis, (non inquantùm supplet materialitatem, vel improportionem obiecti ad motionem intentionalem;) sed inquantùm suppeditat principium supernaturale ex parte potentiæ.

Scotus

Vnde ille textus qui nobis opponitur: *Quòd non requiritur aliud lumen ab ipso obiecto, quando obiectum sup-*

Scotus *Abigit Scotus necessitatem luminis gloriæ inquantum respondet functioni intellectus agentis in natura*

plet sufficienter vicem luminis; quod enim in intellectione naturali lumen sit aliud ab obiecto, hoc est ex imperfectione obiecti. Manifestè ostendit, confutasse Scotum necessitatem luminis, quæ respondeat functioni intellectus agentis, dum tollit improportionem obiecti, non verò vt eleuat potentiam ad seriem principij proportionati supernaturalis; ablegat igitur Scotus necessitatem luminis, per quod constituatur Deus proximè visibilis intelligibilitate actuali tenente se ex parte obiecti, itaut lumen suppleat motionem intentionalem ipsius Dei.

Scotus Quod liquet ex verbis eiusdem cõtextus transcriptis, *sub n. 17. In intellectione naturali; lumen præcedens visionem requiritur propter imperfectionẽ obiecti, quod vel non est de se actu intelligibile, sed per intellectum agentẽ, qui est lumen, fit actu intelligibile, quod est potentia intelligibile; vel si actu est intelligibile nõ est per se sufficiẽs ad mouẽdũ intellectum ad actũ secũdũ. Neutrũ istorũ est in proposito; quia essentia diuina est lux summa ex se, & de se intelligibilis, & de se perfectissimè motiua in intellectus; ergo nullum lumen requiritur cooperatiuum sibi.* Quæ verba euidẽter meo iudicio demonstrant, Scotum expugnasse actualẽ existẽtiam, vel necessitatem illius luminis, quod se gerit ex parte obiecti tanquam species impressa; qua ratione asseritur à Vazquio & alijs.

DISTINCTIO SECVNDA

DE PRINCIPIO VISIONIS ex parte obiecti.

Processio tractationis.

SERIE, Et ordine doctrinæ, præcedenti distinctioni de principio visionis ex parte potentiæ annectitur discusio de principio notitiæ istius supernaturalis, quod spectatur ex parte obiecti; de quo primò occurrit.

ARTICVLVS I.

Vtrùm de facto detur species impressa creata? An verò Deus se ipso suppleat vices speciei impressæ?

SVMMARIVM.

Præmittitur ex Scoto, esse impossibile medium in quo diuinæ intuitionis. Num. 1.

Opinio eorũ, qui de facto speciẽ impressam creatam asseuerant. Num. 4.

Quorũdam Thomistarum sententia, qui causalitatem essentiæ diuinæ supplentis creatam speciem non esse effectiuã pronuntiant. Num. 10.

Aliorũ placitũ, qui autumant, essentiã diuinã ita creatæ speciei vices adire vt creatæ mẽti illabatur in vtroq; genere causæ efficiẽtis & formalis. N. 11.

Speciei impressæ functiones ex Scoto aperimus, & apparamus fundamenta ad veram sententiam. Nu. 13.

Authoris mens stabilitur, & suadetur. Num. 26.

Imus obuiã oppositis fundamẽtis. N. 32

Titulus quæstii.

1 Antequam ad præcipuū dissertationis institutum accedamus; præmittendum est, non procedere præsens quæsitum de medio visionis Dei in quo cùm constitutum sit apud omnes Theologos, impossibile esse aliquod mediū creatum in quo Deus quidditatiuè inspici possit. Quare tantùm procedit cōtrouersia de medio visionis vt quo; an de facto detur?

Duplex medii cognitionis

Duplex enim esse potest medium alicuius rei apprehendendæ; aut (*in quo*) quod etiam dicitur medium cognitum; quādo nimirum causa apprehensa, cognoscitur in illa effectus, in qua præcōtinetur. Aut quādo res exprimitur per aliquam imaginem, & similitudinem obiectiuam, in qua priùs percepta apprehēditur obiectum, seu exemplar; sicut imago Petri est medium, in quo Petrus cognoscitur.

Aliud; in quo, & cognitum.

Aliud medium cognitionis dicitur, (*vt quo*) siue medium nō cognitū; quod nimirū sine præuia cognitione sui præstat cognitionē obiecti. Huiusmodi sūt species intētionales, & intelligibiles, impressæ, & expressæ, quæ absq; præmissa sui cognitione exprimūt obiecta, à quibus intentionaliter, seu intelligibiliter exciduntur: & ideò non appellātur similitudines obiectiuæ, quia non sunt media cognoscendi aliam rem, terminando priùs notitiam sui, tanquam obiecta.

Aliud; vt quo, & non cognitum

2 De primo igitur medio cognoscendi, certum est apud omnes Theologos, inuoluere contradictionem, quòd detur aliqua creatura in qua, vt in similitudine obiectiua, vel medio prius cognito, Deus clarè, & quidditatiuè inspici queat.

Implicat medium in quo claræ & quidditatiuæ visionis Dei

Quod hac vel sola ratione euidenter demōstratur; quia omnis notitia, quæ terminatur ad rem, vt contentam in alia, non valet exuperare præstātiā cognitionis illius rei, in qua altera apprehēditur, prout præcisè cōtinetur in illa sicut cognitio Petri in sua imagine nequit antecellere apprehēsionē imaginis. Sed implicat cōtradictionem, quòd Deus in aliqua creatura cōtineri valeat secūdùm illimitatam actualitatem suā cū à quolibet ente creato distare debeat in infinitū, vt Deus sit: igitur quælibet cognitio Dei in aliqua creatura, tanquam in medio in quo, non potest esse clara & quidditatiua.

Ratio euidens pro asserto præcedenti.

3 Quā doctrinam accipio ab Scoto, *in q. quodlib. 14. §. Ad istud; aliquid esse medium cognoscendi, n. marg. 26.* editionis Hug. Cauelli, vbi sic habet.

Scotus

Aliquid esse medium cognoscendi, vel in cognoscendo, potest intelligi dupliciter. Vno modo quòd sit mediū cognitū; sic quòd per ipsum cognitum cognoscatur aliud; sicut cognoscitur cōclusio per principium. Alio modo, quòd non sit medium cognitum, sed ratio cognoscendi solùm; sicut species sensibilis in sensu est ratio sentiendi.

Mediū cognoscedi fiat dupliciter.

Aliud mediū cognitū, sicut principiū respectu cōclusionis.

Primo modo; nihil potest esse mediū cognoscendi obiectum aliud, nisi contineat in se cognoscibilitatem illius obiecti, secūdùm quam illud cognoscitur per illud; quia si istud excedat illud in cognoscibilitate, tunc illud qualitercunq; perfectè cognitum, deficiet ab isto cognito in cognoscibilitate.

Aliud mediū nō cognitū, sicut species sensibilis.

Quid exigitur ad mediū cognitū?

Secundo modo; benè potest aliquid esse medium cognoscendi aliud; licet cognoscibilitas sua propria deficiat à cognoscibilitate illius; dū tamen sit natum duce re in illud vt cognoscibile.

Quid exposcat medium non cognitū

Opinio Vazquij & aliorum, qui, recensitis speciei impressæ functionibus; asseuerant speciem impressam creatam de facto.

4 His itaq; prelibatis de medio diuinæ intuitionis in quo, circa mediū, *vt quo* aliqui theologi asseuerāt; de facto dari speciē impressam creatā diuinæ substātiæ repræsentatiuā. Sic Gab. Vazquez *1. p. disp. 43. c. 7. n 32. 33. & 34.* Ægidi⁹ de Præsentatione, *to. 2. li. 8 p. 2. q. 3*

Opinio asseuerās de facto speciem impressā diuinæ essētiæ

Vazquius Ægid. Lusitanus.

Et suaderi posset rationibus, quas pro isto placito instruit Vazquez; quia tamen præcipuæ illius argumentationes agere satagūt, quòd lumē gloriæ sit ipsamet species impressa; (existimauit enim, habitū luminis necessarium non esse, supposito quòd essentia diuina immediatè suppleat vices speciei) & placitū istud in præcedentibus articulis ex instituto confutatū est; ideò opinio cōsti-

Suaderi potest illis rationibus quæ agūt, lumen gloriæ esse speciē impressā Deitatis quas supra excussimus.

tituens de facto speciem impressã creatam, alijs eiusdem Vazquez probationibus, suadetur sic.

1. ratio, ex connaturaliori ratione agendi per speciē creatam.

Quia, estò quòd Deus se ipso functiones creatæ speciei supplere posset; semper tamen accommodat se cōnaturaliori causalitati cuiuslibet agētis creati, siue intra, siue supra totius naturæ metas. Sed cōnaturaliùs elicit actionē quodlibet agēs, siue naturale, siue supernaturale, cū intrinsecè cōponitur alteri comprincipio, siue cōcausæ, quàm dū extrinsecè tātùm completur in ratione adæquati principij illius influxus, quē elicit. Ob id enim immissionem habitus luminis astruimus propter connaturaliorem operandi rationem; aliàs enim æqua libra, & habitus luminis per Dei facultatem exequentem supernaturalem suppleretur de facto; quod est aduersum seriei agendi, & ordinariæ dispositioni diuinæ prouidentiæ, quæ exigit, vt Deus se ipsum vice creati agentis non sufficiat, si agenti creato vires suppetant ad talia producta.

Occursus, de connaturaliori fœcunditate potentiæ per substātiā obiecti expediti ad influxū intentionalem.

5 Si verò occurras; connaturaliori ratione fœcundari intellectum à substātia obiecti, quando ex se expedita est ad causalitatem intentionalem adeundam, quàm ab specie, quæ est solùm vicarium obiecti; quamobrem intellectum Angeli ad apprehensionem propriæ substantiæ non vti ministerio speciei.

Impetitur ostensa absimilitudine in influxu intentionali Deitatis, & substantiæ Angelicæ.

Contra; quia licet substantiæ Angeli, quatenùs quidditas illius est, deferri queat immediatè vis ad immutandum proprium intellectum, & ad exprimendam notitiam eiusdem Angeli; attamen substantiæ Dei, quâ Deitas est formaliter, tribui nequit vis illa ad pariēdam imaginem sui in intellectu creato: eò quòd nihil influat ad extra Deus, quà est, sed quà vult; seu (quod in idem recidit,) non operetur prout refert formam Deitatis, quæ in Deo non est conceptus liber, sed prædicatum necessarium, quare tantùm producit ad extra quatenus subit decretum liberum, quod Deo inesse, aut abesse, queat.

Vrgetur, eò quod obstet Deitati quà Deitas est, influxus intentionalis.

Atqui si Deus se ipso gereret vices speciei, non operaretur quatenùs vult; sed quatenùs est; eò quòd nulla actio intētionalis excidatur ab obiecto liberè; sed merè naturaliter & necessariò; igitur aut cōcedēda est actio necessaria Dei ad extra; aut assignanda species impressa creata.

2. ratio, expendens munia speciei impressæ minus cōnaturaliter ab obiecto exhiberi.

6 Secūdò arguitur; ex functionibus quas obit species impressa; quæ minus cōnaturaliter exhibentur ab obiecto suffectovice speciei. Quia in primis ad partes speciei spectat assimilare intētionaliter potētiam ipsi obiecto: intellectus enim antequàm actu pariat notitiam, siue speciem expressam, præsupponitur assimilatus intelligibiliter obiecto; seu in gradu vnitatis & fœcunditatis intelligibilis cū obiecto. Quā vnitatē seu cōueniētiā intētionalem inter potētiā apprehēsiuā & obiectum, quæ ante it productionem verbi, seu speciei expressæ, immediatiùs præstat species intelligibilis, quàm obiectum; cùm obiectum conuenientiam intentionalem tantùm remotè, & mediatè nanciscatur, propter speciem quam virtualiter præhabet; species verò intelligibilis immediatè & proximè, vt pote quæ â sua ratione formali.

Satisfactio pro cōmuni sententia.

7 Si autem respōdeas; id esse verū in obiectis materialibus, quæ non habent vim adæquatam, sed tantùm initialem & inchoatam ad causalitatem intelligibilem; non verò in obiectis immaterialibus, quibus per suam substātiam adest adæquata & expedita vis ad immutandum intellectum.

Subtilis excursio cōtra præmissa.

Cōtra; quia cōiūctio intētionalis inter potētiam & obiectū, quā præstat species impressa, magis immediata est speciei, quæ est ipsamet forma, qua media intellectus trahit ad se res, siue obiecta & fit idem cū obiectis in esse repræsentatiuo, quā obiecto ipsi; cuius substātia tātū præstare potest immediatè coniūctionē entitatiuā, nō verò intētionalē. Quò fit, vt licet Deitas, à se ipsa, ratione suæ immensitatis, nanciscatur coniūctionem entitatiuam cum intellectu; cōiunctionem verò intētionalem præstet media illa forma creata, quæ, à sua quidditatiua ratione, sit ipsamet expressio, vel imago intentionalis, inter potentiam apprehendentem, & obiectum apprehensum intercedens.

3. munus cōnaturaliùs præstabi cōmunitati potentiæ per formam inhærentem.

8 Nec connaturaliùs præstat obiectū aliud munus speciei, quòd est cōtrahere vniuersalitatē & indeterminationē potētiæ ex se valētis ad plura obiecta, ab intrinseco; indifferētis ad pariendā notitiam huius, vel illius obiecti.

Quia quæcunq; potentialitas, & inde-

terminatio connaturaliùs contrahitur à forma intrinseca, quàm extrinseca. Sed species creata componeretur menti per intrinsecam inhærentiam; esse verò Dei tantùm per extrinsecam assistentiam, seu indistantiam entitatiuam; igitur;

Vltima ratio; eò quod species intelligibilis recipi debeat in intellectu

9 Vltimò arguitur; quia species intelligibilis ex sua ratione exposcit recipi in intellectu; vt ex illa & intellectu fiat vnum simpliciter, tanquam ex materia, & forma intelligibili. Sed essentiæ diuinæ contradicit quodlibet genus vnionis per quod ex ipsa, & ex aliqua potentia creata constituatur vnum simpliciter; aliàs enim suppleret genus causæ formalis, & componeretur cum aliqua potentia creata, quod est implicatoriū igitur essentia diuina non gerit vices speciei intelligibilis.

Duæ aliæ sententiæ oppositæ circa immediatum influxum Deitatis in visionem beatificam.

10 CÆterùm; nec inter Theologos, qui essentiam diuinam immediatè coniūgi beatorum mentibus, opinātur; adhuc constat concursus, & causalitas, quam adeat circa visionem.

Opinio Bañez, quod Dei ratnō cōcurrat ad visionē in genere causæ efficientis

Prima enim opinio asseuerat; causalitatem essentiæ diuinæ respectu visionis non esse effectiuam, sed tātùm formalē ac proinde consistere in quadam coniūctione ineffabili, qua substantia Dei tāquam forma quædam à se ipsa summè intelligibilis, beatorum mētibus illabatur semotis tamē imperfectionibus cōpositionis, & inherētię Ita Domin. Bañez, 1 *p. q.* 12. *ar.* 2. *dub.* 2. *Circa tertiā conclusionem*, quam etiam tribuit D. Thomæ, & probatur sic.

Bañez

Arg. Bañez. quod. o, sit Deus esse principium effectiuum (vt quo)

Quia, si essentia diuina concurreret in genere causæ efficientis ad visionem supplendo munus speciei intelligibilis influeret vt principium (*quo*) nimirum per modum formæ intentionalis fœcundantis intellectum, & complentis illum in ratione principij (*quod.*) Sed esse principium (*quo*) inuoluit imperfectionem repugnantem diuinæ naturæ; principium enim formale (*vt quo*) alicuius actionis refert subordinationem & dependentiam à principio (*quod*) tanquam à principali agente, quod per ipsum principium (*quo*) operatur, tanquam per formam habitam. Igitur cū intellectus actuatus essentia diuina sit principium (*quod*) si essentia Dei esset principium formale (*quo*,) subijceretur intellectui: quod nullatenus sustinendum est cùm maximam redoleat imperfectionem.

Communis Thomistarum sententia de coniunctione Deitatis ad intellectum creatū in genere causæ formalis intrinsecæ.

S. Thomas. Capreolus Sotus. Ferrara. Raph. Auersa.

11 Altera opinio astruit; esse Dei coniungi intellectui creato in vtroque genere causæ, efficientis nimirum, & formalis S. D. Thomas, 1. *p. q.* 12. *ar.* 2. *præcipuè ad tertium*, quem sequuntur Capreolus, *in* 4. *dist.* 49. *q.* 5. *conclusione* 2 Sotus *ibidem quæst.* 2. *art.* 3. Ferrara, 3 *contra gentes, capit.* 51. & alij Thomistæ communiter. Et ex recentibus Scholasticis tutatur prædictam sententiam Raphael Auersa de quo infra *sub numer. margin.* 30, quæ opinio, quantùm ad vnam partem de causalitate effectiua, infra firmanda est rationibus nostræ conclusionis; quoad alteram verò de causalitate formali, suadetur sic.

1. ratio pro sententia Thomistarū

Primò; quia essentia diuina, vt supplet munus speciei intelligibilis, constituit intellectum beati proximè valentem ad videndum Deum; sed nequit constituere illum proximè, & adæquatè potentem ad visionem, nisi vniatur in ratione formæ intelligibilis, sublatis imperfectionibus compositionis, & dependentiæ, quas forma creata inuoluit: eò quòd omnino inintelligibile sit, quòd per comprincipium assistēs extrinsecè, valeat constitui intellectus potens, siue transiens de non esse potentis ad esse potentis videre Deum. Transitet enim à contradictorio denominationis ad contradictorium, non facta mutatione intrinseca in intellectu in actu primo completo ex parte obiecti ad visionem beatificam.

Instatur vltra.

Nec valet dicere, quòd datur mutatio in actu secundo visionis, quæ respondeat speciali compositioni Deitatis cum intellectu in genere causæ efficiētis; scilicet repræsentatio Deitatis, quę cōnexa est in quarto modo per

sei-

scitatis, cum Deitate gerente munus speciei.

Quia, sicut interest realis discretio, ac proinde & separabilitas inter actum primum, (vt refert virtutem obiecti, proximè apparatam actioni,) & inter actum secundum; ita potuisset Deus, de absoluta potentia, complere intellectum in actu primo per essentiam suam coniunctam vice speciei; & denegare influxum ad actum videndi. Si ergo actus primus tenens se ex parte obiecti non importaret vnionem intrinsecam Deitatis supplentis munia speciei; fieret, vt intellectus absque additione formæ intrinsecæ, transiret à contradictorio ad contradictorium denominationis ex parte virtutis obiecti in actu primo.

Confirmatur eòquòd absque vnione formalinò subsistat vnio effectiua Deitatis in ratione principij particularis

Præterea; quia si essentia diuina tantùm coniungeretur mentibus beatorum in genere causæ efficientis; non appareret aliqua peculiaris ratio influxus, vel ad operandum compositio cum intellectu creato, ob quam astrueretur, obire per se ipsam munus speciei intelligibilis. Sequela probatur; quia vnionem siue assistentiam effectiuam adit Deus respectu cuiuslibet agentis creati: igitur, si non apponat coniunctionem formalem, inquantùm peculiare comprincipium visionis beatificæ, non apparebit ea cōpositio ad influxum, ob quam valeat gerere vices speciei impressæ.

2. ratio, eòquòd vnio formalis depurari queat ab imperfectionibus.

12 Secundò; quia si obstaret essentiæ diuinæ huiusmodi causalitas formalis; maximè quia imbibit essentialem imperfectionem. Atqui ab isto modo causandi imperfectio remoueri valet, ita vt Deo non obstet; sicut de facto personalitas verbi diuini terminat naturam humanam, semotis imperfectionibus compositionis, & dependentiæ: ergo similiter esse Dei valet, sublatis imperfectionibus, illabi mentibus beatorum in genere causæ formalis.

Functiones speciei impressæ ex Scoto enodantur; & substernuntur fundamenta ad veram sententiam.

13 VT Constare queat, qua ratione subeat Deus munia speciei; illius causalitas breuiter reseranda est; quod præstat fœliciter Scotus, *in 1. sen. dist. 3. q. 7. §. concurrunt ergo ista duo, num. marg. 22.* vbi sic habet.

Scotus.

Oppositiones cōtra influxū intentionalē speciei impressæ

» *Si arguitur contra istud; quòd in causis talibus essentialiter ordinatis, neutra est perfectio alterius; ergo species intelligibilis non erit forma ipsius intellectus.*

» *Similiter ad idem; si sit perfectio in intellectus, & totum hoc sit ratio agendi; ergo vna operatio, vt pote intellectio, non habebit vnam formalem rationem agendi, sed erit ab ente per accidēs, quale est hoc totum, intellectus habēs speciē. Quod est inconueniens; quia quidquid non est per se ens, non per se est ratio formalis agendi.*

Dilutio 1. obiectionis.

14 *Respondeo ad primam; accidit speciei, (inquantum est causa partialis respectu actus intelligendi cum intellectu, vt cum alia causa partiali,) quòd ipsa perficiat intellectum; quia & si perficiat eum, nō dat tamē intellectus aliquā actualitatem pertinentem ad causalitatem intellectus.*

Instātia Scoti aperiētis, quod accidit speciei impressæ vt principio cognitionis, quòd cōponatur intellectui in genere causæ formalis.

Exemplum; potentia motiua in manu potest vti cultello, inquantum acutū est, ad diuidendum aliquod corpus; ista acuties, si esset in manu, vt in subiecto, posset manus vti ea ad eādem operationem. Et tamē accideret manui, inquātùm in ea est potentia motiua, quòd in ea acuties esset, & è conuerso; quia acuties nullam perfectionem daret manui pertinentem ad potētiam motiuā. Quod apparet, quia æquè perfecta est potentia motiua sine tali acutie, & ita eodem modo vtitur ea quando est in alio coniuncto manui, vt cultello, sicut vteretur ea, si esset in manu.

Si species nō inhæreret, posset agere intentionaliter.

15 *Ita in proposito, si species posset esse inexistens intellectui absque inhærentia per modum formæ; si isto modo*

inexistens esset sufficienter coniuncta intellectui, posset istæ duæ causæ partiales, intellectus, & species, coniunctæ sibi inuicem, in eamdem operationem, in quam modo possunt quando species informat intellectum.

Quod etiam apparet; ponendo aliquod intelligibile præsens sine specie. Illud enim obiectum est causa partialis, & non informat intellectum, qui est altera causa partialis: sed istæ duæ causæ partiales approximatæ absq; informatione alterius ab altera, per solã approximationem debitam, causant vnũ effectum communem.

16 *Per idem patet ad secũdũ; quia in vnoquoq; ordine causæ oportet ponere respectu vnius effectus vnam per se causam; & vnam per se rationem causãdi. Ita intellectus in suo ordine causalitatis, est vnus, & habet vnam formalem rationem causandi; & species, vel obiectum, in suo ordine causandi est vna causa, & habet vnam rationem causandi.*

Sed non oportet tali causam, prout complectitur omnes causas partiales, habere vnam rationem causandi, nisi vnitatem ordinis; quia si cum vnitate ordinis concurrat vnitas per accidens, hoc accidit: sed vnitas ordinis est per se.

Exemplum; Sol in suo ordine causandi habet vnã rationẽ causandi respectu prolis: & pater in suo ordine causandi est vna causa vnius rationis; sed causa totalis, quæ complectitur patrem, & Solem, non habet aliquam vnam rationem formalem causandi, sicut nõ est vna causa, nisi vnitate ordinis.

Et si contingat causas sic ordinatas præter vnitatem ordinis, habere vnitatẽ per accidens, inquãtum scilicet vna accidit alteri; hoc non conuenit eis per se in quantum causæ sic ordinatæ.

17 In quem textum aliqua occurrunt de natura speciei impressæ expendenda. Primum est; quod licet virtus illa, quæ suppetit speciei ad exprimendam notitiam obiecti, prout talis vis trahitur ad formam accidẽtalem & vicariam obiecti in subeunda causalitate intẽtionali, sit essentialiter accidẽs, cũ sit ipsamet natura speciei impressę; attamẽ si virtus illa secũdùm se, & abstractè spectetur, prout tãtùm exprimit vim obiecti ad pariẽdam notitiam sui, vt sic omnino præscindit à cõceptu accidentis: cũ obiecto substantiali immediatè cohærere queat. Quod satis aperiunt illa Scoti verba apposita *sub nu. 15. Quod etiam apparet, ponendo aliquod intelligibile præsens sine specie; illud enim obiectum est causa partialis, & non informat intellectum, qui est altera causa partialis, sed istæ duæ causæ absq; informatione, &c.*

18 Deinde, in memoriam reuocanda sunt ea, quæ *in controu. 3. de Veritate Dei in essendo, art. 1. nu. marg. 35.* latiùs exarauimus; nimirum cuilibet enti adesse vim ad immutãdum intellectum ad generationem propriæ imaginis, siue expressæ speciei; quam facultatem autumauimus, esse illam proprietatem entis, quæ appellatur veritas transcendentalis. Cæterùm, quia hæc virtus, quæ cuilibet rei insidet, omnino expedita non est ad generationem notitiæ intellectiuæ, vel ob materialitatem obiecti, vel ob distantiam; ideò loco illius sufficitur semẽ quoddam intentionale à tali virtute excisum, quod dicitur species impressa.

19 Ex quo sequitur; nullam dari speciem impressam, quæ nõ referat vicariã potestatem, quam ab obiecto haurit, à quo exciditur. Quod aduertẽdum est cõtra Herice, qui *tract. 4. disp. 40. cap. 6. præcipuè n. marg. 63.* inficiatur, speciẽ impressam vicariã potestatem sibi asciscere, sed primariam.

Eoquod nullum substitutum sufficiquat vice alterius principalis ad exercitiũ alicuius causalitatis, quæ ipsi principali repugnet; & cõtradicat materialibus obiectis vis, seu facultas immediatè immutatiua intellectus: igitur, species impressa nequit astrui vicaria obiecti materialis, cui nõ cõgruit potestas immediata ad immutãdam facultatem intellectiuam, quæ est spiritualis.

Respondetur enim ex inibi cõstitutis; quodlibet obiectum materiale sortiri vim initialem & inchoatam ad producẽdam speciem impressam; quã initialem facultatem obiecti per assistẽriã intellectus agẽtis euehi ad productionẽ speciei intelligibilis asseruimus. Sicut enim nõ obstat materialitas phãtasmatis ad hoc, quòd ab intellectu agẽte eleuari queat ad productionẽ speciei spiritualis; ita nec materialitas obiecti. Quod certũ est in sentẽtia Scoti & aliorũ

Marginal notes: Scotus. — Cõfirmatur in causalitate obiecti absque inhærẽtia. — Ad 2. obiectionem satisfactio. — In causis essentialibus non requiritur alia vnitas, quã sympathia ad agendum. — Fulcitur apposita instãtia cõpositionis ad agẽdũ in Sole & patre, respectu prolis. — Si actu supperetat cõpositio inhærentia, nõ exigitur ex vi actionis. — Cõmentari⁹ textus. — Scotus. — Veritas trãscendentalis est vis ad immutãdũ intellectum. — Aliqua obiecta nõ referũt vim omnino expeditãad influxũ intentionalẽ & egent vicaria factione speciei. — Omnis species imbibit vicariã potestatem. — Herice. — Fũdamentũ Herice contra vicariũ influxum speciei. — Eliditur præcedens obiectum.

quia asserentes, Angelum abstrahere species à rebus, quos etiam consequenter de anima in statu separationis astruere tenentur.

Quare, sicut in generatione reali, semen dicitur vicarium generantis, eò quòd ab illo excisum sit, & à natura institutum ad exprimendam imaginem realem ipsius generantis, quæ elucet in genito; quamuis generans immediatè non producat genitum sed medio semine. Ita in generatione intentionali, species eò astruẽda est semẽ vicariũ obiecti; quò excisum sit ad exprimendam similitudinem intentionalem ipsius obiecti, quæ est species expressa.

Sicut semen viuentis refert facultatẽ vicariam ad generationẽ realẽ, ita species ad prolẽ intentionalem

20 Nec alicuius est ponderis alia eiusdẽ Herice oppositio, qua agit, speciem non esse vicariam obiecti; eò quòd à Deo infundi queat absque elicitiuo eiusdem obiecti influxu.

Alia obiectio Herice

Quia si hæc ratio vrgeret, etiam ostenderet, semen generationis realis non substitui vice generantis; eò quòd à Deo produci queat, absque vlla elicitiua ipsius generantis cooperatione. Quam obrem, sicut semen generationis realis assereretur vicarium agẽs ipsius generantis, quamuis ab illo non excideretur, eò quòd ex natura sua intra eminentiam talis generantis præhabeatur, ordineturque ad exprimendam similitudinem, & imaginem realem ipsius generantis. Ita & species impressa, quamuis à Deo produceretur obiecto merè passiuè se habẽte, adhuc esset semẽ vicariũ intentionale obiecti; eò quòd intra illius virtualitatẽ elicitiuã præcontineatur, & ex natura sua ordinetur ad exprimẽdam imaginem intentionalem talis obiecti.

Infringitur ex analogia seminis generationis realis & generationis viuentis.

21 Ex dictis infero id, quod in communiori sententia probatissimum est; speciem impressam non esse similitudinem formalem obiecti, sed tantùm effectiuam, sicut & semen generationis realis non præseferre similitudinẽ formalem, sed tantùm virtualem, & effectiuam.

Corollarium, species impressans est imago formalis, sed effectiua.

Quia si species impressa importaret imaginem, & similitudinem formalem obiecti, omnino otiosa esset actio elicitiua speciei expressæ, quæ est ipsamet similitudo formalis; ac proinde fieret, vt mera immissio speciei impressæ esset apprehensio, & perceptio obiecti, nam obiectum apprehendatur intelligibiliter per repræsentationem formalem illius, quod longè tã quam absurda à communi Theologorum, ac Philosophorũ censu respuitur.

Ratio effectax propromisso asserto

Quia sicut otiosa prorsus & inutilis esset generatio realis, si semen referret imaginem, & similitudinem formalem generantis; eò quòd generatio ex se ordinetur ad exprimẽdam hanc similitudinem, cum sit origo viuentis à viuẽte coniuncto in similitudinem naturæ: ita si species impressa sibi asciscerer formalem, & actualem obiecti repræsentationem, omnino inutilis esset expressa species, ac proinde & intentionalis generatio eius.

Cõfirmatio vrgens ex analogia seminis generationis in viuente.

22 Sed oppõnes; non contemnendum illud experimentum speciei impressæ intentionalis refractæ, seu reflexæ in speculo, in qua speciẽ inspicimus actualem imaginem eiusdem obiecti. Atqui non est potior ratio de specie impressa sensibili, quàm intelligibili; igitur & species impressa intelligibilis non tantùm est imago virtualis, sed formalis.

Oppositio ex specie intentionali refracta aut reflexa in speculo

Hanc obiectionem sibi opposuit Scotus in quodlibetis, *in additamento ad quæstionem* 14. quod reperitur in fine quæstionum quodlibetalium, in hæc verba.

23 *Sed contra licet hoc sit ibi, in visione tamen reflexa videtur, quòd ipsa species videatur; quia hoc, quod videtur apparet videri in speculo; & tamen in tali visione reflexa, species est ratio sentiendi obiectum in ratione sua propria quia obiectum videtur sub propria ratione visibilitatis suæ: ergo à simili in proposito possit Deus videri per mediũ quasi speculatum, & tamen sub ratione propria obiectiua.*

Scotus Opponitur, quòd species sensibilis refirat similitudinem formalem

Cui obiectioni sic respondet Scotus. *Dico ergo, quòd in visione tali speculari, species nõ est visa, sed tãtùm ratio videndi obiectũ illud, cuius est species; nõ tamen per lineã rectã, sed per lineam reflexã. Vnde obiectum quidẽ non est præsens oculo per lineam rectam, sed reflexam concurrentem cum recta in puncto, vbi est concursus radij visualis &c.* Multa alia addit Scotus ex Alace in sua Perspectiua *lib. 4. capit. 4.* quæ appositè demonstrant, in speculo non videri speciem ipsam reflexam; sed ob refractionẽ speciei fieri, vt species

Satisfactio ex Scoto.

in speculo nõ videtur species, sed obiectum

in oculum deriuetur, qua inspici queat res ipsa, quæ à tergo existit.

Ratio perspicua.

Quod vel hac ratione phylosophica manifestè demonstratur; quia nihil terminare potest facultatis visiuæ obtutum, quod coloratum non sit; species autem intentionalis colorata non est; vt perspicuè liquet ex ipsis speciebus per medium diffusis. Scotum sequitur, ac eruditè elucidat Vazquez, 1. *p. disp.* 38. *n.* 26. 27. *&* 28.

Vazquius

Cōmūne phylosophorum proloquium qualiter interpretādū.

24 Obseruandum præterea; ita interpretandam esse communem eam phylosophorum loquutionem, quæ asseuerat, intellectum fieri ipsum obiectum in esse repræsentatiuo; seu trahere ad se obiecta in esse intelligibili, antequam obeat dictionem intellectiuam productiuam speciei expressæ.

Intellectus fit idē cū obiecto ante intellectionem per similitudinē virtualem

Nec enim pronuntiatum illud, quod omnibus Animasticis pro axiomate est, intelligi debet de similitudine, aut conuenientia formali intellectus cum obiecto; sed de conuenientia tantùm elicitiua, & virtuali. Ita vt eò spectet prædictæ loquutionis sensus; quòd eatenùs intellectus, prout anteit actum intellectionis, dicatur fieri ipsum obiectum in esse repræsentatiuo; quatenùs illi coniungatur per assistentiam, & sympathiam naturalem, ipsum obiectum, quod præhabet intra eminentiam suam, imaginem seu repræsentationem formalem, quæ est ipsa species expressa.

Corollariū ex præmissis

Cùm autem obiectum præhabeat virtualiter imaginem formalem tanquam primarium, & principale agens; species verò impressa tanquam agens ministeriale, quod sufficitur vice obiecti ad supplendam absentiam eius; fit inde, vt connaturaliùs sit notitiæ, siue imagini formali, elici immediatè ab obiecto, quàm ab specie media generari.

Vltima obseruatio pro decisione cōtrouersiæ

25 Vltimò adnotandum; quòd quādo petimus, vtrum Deus per suam substantiam concurrat ad visionem supplendo vices speciei intelligibilis? Nō quærimus, an id contradictionem non inuoluat? Quia constitutum est apud omnes ferè Theologos, Deum supplere posse, non solùm vices speciei repræsentatiuæ essentiæ suæ, quin & per suam omnipotentiam præstare posse causalitatem effectiuam omnium obiectorum tam intelligibilium, quàm sensibilium. Quia cùm omnis iste concursus extrinsecus sit, non apparet contradictio aliqua in hoc, quòd à Deo suppleatur per speciale quoddam auxilium; vnde posset Petrus inspicere Paulum absque aliquo elicitiuo concursu Pauli, qui est obiectum talis visionis: & similiter in præsenti Deus fœcundare posset intellectum, non solùm absque coniunctione substantiæ suæ in ratione speciei, sed etiam absque speciei compositione, exhibendo efficacitatem, & causalitatem speciei per peculiare auxilium. Quia tamen id esset miracula absque necessitate cumulare immutando naturalem rationem causandi obiectorum; ideò exposcit tantùm præsens quæsitum; an seruato ordine connaturali concipiendi verbum ex obiecto, & potentia, præstet Deus se ipso vices speciei; ita vt magis naturale, & concinnum sit rationi concipiendi notitiā ex obiecto, immediatè fœcūdari à Deo quàm ab aliqua specie creata? Eòquòd intra supernaturalem seriem agēdi seruādus sit, quoad fieri possit, cōnaturalior modus operandi.

Celebre Scoti testimoniū quòd ad influxū intētionalē, nō exigatur cōpositio ingenuæ causæ formalis intrinsecæ

Tandem pro asserto Scoti autumantis, quòd ad actionem intentionalem illius facultatis operatiuæ, quæ se teneat ex parte obiecti, non exigatur inhærentialis compositio; accipe celebre aliud Scoti testimonium, *ex* 4. *sentent. distinct.* 12. *quæstion.* 3. §. *Respondeo hoc non sequitur, sub nu. marg.* 41. vbi subijcit.

Scotus

Videtur ergo, si separata esset, (speciem intellige.) *præsens intellectui nō per inhærētiā, sed per simplicem præsentiam; posset eodem modo sufficere ad causandum intellectionem in intellectu sicut quando inhæret. Et hoc concedo, quia dixi supra, quòd intellectus nihil perfectionis pertinentis ad ipsum recipit ab specie informante; sed tantummodo oportet speciem, vt aliam causam partialem effectus, concurrere cum intellectu. Sed quòd aliquando causa partialis alteri coinhæreat, hoc est omnino accidentale; quia aquè perfectè posset causare effectum sine inhærentia propter ordinem essentialem, scilicet subordinationis virtutis actiuæ ad virtutem actiuam, cui accidit ordo subiecti, & accidentis.*

Et ita breuiter dico, quod charitas

Scotus

"tas in patria immediatè causabit intellectionem intuitiuam sui in intellectu, & tamen non erit præsens intellectui inhærendo, sed voluntati; & tamen ista præsentia sufficit ad hoc quòd ipsa, vt causa partialis, concurrat cum alia causa."

Vbi non solùm ostendit Scotus, non esse de ratione comprincipij ex parte obiecti compositionem in genere causæ formalis cum potentia, quam complet ad generationem notitiæ; vt etiam asseueret, quòd habitus charitatis, qui inhæret voluntati, valeat in patria elicere notitiam intuitiuam sui fœcundando intellectum ad partum talis notitiæ, quantumuis charitas non componatur intellectui in genere causæ formalis, sed solùm in genere cócausæ efficiẽcis per asꝛistẽtiam intimam absque informatione.

Vera sententia statuitur, & suadetur, pro concursu effectiuo Deitatis in ratione speciei impressæ absque coniunctione in ratione concausæ formalis intrinsecæ.

Assertio 1. de facto non datur species impressa creata ad visionem Dei

26 ASSertio prima; Deus non concurrit de facto ad visionem beatificam per speciem creatam, sed per suam substantiam; ita communiter omnes ferè Theologi, illis tantùm paucis exceptis, quos pro placito opposito citauimus. In præsenti tamen pronuntiato tantùm agimus, Deum se ipso supplere vices speciei impressæ; an verò illius functiones exhibeat immediatè per suam essentiam; vel per aliquam affectionem suam, nimirum per voluntatem; in sequenti articulo examinabitur.

Probatio asserti.

Et probatur nostra conclusio; quia species sufficitur loco obiecti, quando obiectum omnino expeditum non est ad generationem notitiæ, vel propter absentiam, vel ob materialitatem; sed diuina substantia nequit esse distans à mente creata, cum contactu entitatis suæ, & illapsu propriæ infinitudinis omnia contingat: Nec etiam ob materialitatem est minus expedita ad partum notitiæ exprimendum; cùm enim non solùm in ratione entis sit ipsum esse per se, ac proinde nõ egens alio vt sit; sed etiam in genere intelligibilium sit ipsum esse per se, ita nõ eget alia forma intelligibili, vt in ratione obiecti cóiungi queat facultati, seu potentię apprehensiuæ.

Substantia Dei est expeditissima ad motionẽ intentionalem

Præterea; quia Angelus non vtitur specie impressa ad exprimendam cognitionem propriæ substantiæ; vt cõmuniter asseuerãt omnes ferè Theologi; ob vicinitatem substãtiæ Angelicæ, & indistãtiam illius à proprio intellectu quem fœcundat.

Probatur in Angelo cõposito vice speciei respectu sui intellectus

Immò quòd, etiam in probabiliori sententia; Angelus ab alio secundùm locum indistans, non substituit speciem in intellectu alterius, sed per suam substantiam se se illi adiungit. Atqui, intimiùs illabitur Deus mentibus beatis, quàm substantia vnius Angeli vnitur intellectui alterius; ergo.

Itẽ & respectu alterius Angeli

Verùm; firmior nostræ sententiæ comprobatio petenda est à dilutione oppositionum cõtrariæ sentẽtiæ; quæ moliũtur, cõnaturaliùs elici visionem ab specie creata, quam à substãtia Dei gerente vices speciei.

NOTA

27 Assertio secunda: falsò astruitur, essentiam Dei, prout gerentem vices speciei intelligibilis, non subire eliciti uum influxum. Hæc est cõmnis sentẽtia omnium Thologorum contra Bañez: & probatur.

Assertio 2. Deus influit in genere causæ efficiẽtis in visionem Bañez.

Quia si essentia Dei non concurreret effectiuè ad visionem; fieret vt lumen gloriæ non tantùm esset de ordine potentiæ supernaturalis, vt Thomistæ asseuerant, sed etiam de ordine obiecti; ac proinde cõiungeret in sua causalitate duo officia, aut munia obiecti, & potẽtiæ; quod esse falsum aperuimus expugnantes singularem opinationem Vazquez.

Ratio asserti, sequeretur, quòd lumen segereret ex parte obiecti

Sequela patet; quia in visione tria prædicata eminent, quæ tribus etiam comprincipijs respondere debent; nimirum vitalitas, quæ defertur intellectui, supernaturalitas lumini; & quod sit

Si Deitas nõ cõcurreret in genere causæ efficiẽtis, nõ tribueretur illi prædicatum imaginis Deitatis in visione

sit notitia expressiua talis obiecti. De qua ratione sciscitor; an respondeat essentiæ diuinæ, inquantum concurrit vt obiectum huius visionis; vel non? Si tribuitur essentiæ diuinæ; habemus intentum, nimirum substātiam Dei influere in genere causæ efficiētis in visionē: siquidem in visione respondet illi aliquod productum.

Vrgetur Bañez, quòd lumen gloriæ sit species impressa.

Si verò tale prædicatum visionis non deferatur essentiæ diuinæ, tanquam principio elicienti; tribuendum esset necessariò potentiæ intellectiuæ, vt compositæ habitui luminis; ac proinde lumen gloriæ teneret se ex parte obiecti, siquidem illi responderet visio, vt est imago, & species expressa obiecti beatifici. Igitur lumen gloriæ non tantùm esset de ordine potentiæ supernaturalis, sed etiam de ordine obiecti; atq; adeo esset species impressa, cū species nil aliud sit quā instrumētū quoddam vicariam obiecti ad pariendam notitiam illius.

Assertio 3.

28 Assertio tertia; substantia Dei nullatenùs coniungitur menti creatæ in ratione causæ formalis; sed tantùm in genere causæ efficiētis. Hæc est contra omnes ferè Thomistas; sed nostra sententia apud acutiores Theologos modernos receptior: quam expressè tradidit Scotus in textu citato, *sub numer.* 15. præcipuè in illis verbis.

Scotus

☞ *Quod apparet ponendo aliquod intelligibile præsens sine specie; illud enim obiectum est causa partialis, & non informat intellectum, qui est altera causa partialis; sed istæ duæ causæ partiales; approximatæ absque informatione causant vnum effectum communem.* Et in illis, *sub numer.* 25. transcriptis: *charitas in patria immediatè causabit intellectionem intuitiuam sui in intellectu; & tamen non erit præsens intellectui inhærendo.* Et probatur.

Expugnatur formalis vnio Deitatis & intellectu creato

Quia hæc vnio essentię diuinæ cum intellectibus beatorum in ratione formæ intelligibilis; vel est coniunctio propria & realis; vel tantùm translatitia, & metaphorica? Si sit metaphorica tantùm, & impropria vnio; nil oppositum astruunt. Quia etiam nostræ sententiæ assertores aliquod etiam genus physicæ coniunctionis tuentur inter essentiam diuinam, & intellectum, illam nimirum intimam assistentiam duorū comprincipiorum, potentiæ, & obiecti cum subordinatione ad agendum: & in hoc sensu quælibet insinuatio, & intimatio comprincipij determinantis aliud comprincipium, & illud complētis ad talem speciem actionis, potest appellari coniunctio adinstar formæ; eò quòd quasi cōtrahat alteram cōcausam per modum comprincipij se habentis vt quo.

Quod verò nequeat esse propria coniunctio formalis in ratione actus intrinseci; ostenditur sic.

Implicat vnio formalis præmissa, eò quòd implicet cōpositū resultās ex Deitate, & intellectu creato

Quia vbi intercedit vera, & propria vnio ante considerationem intellectus, semotis etiam imperfectionibus compositionis, & inhærentiæ; debet reperiri aliquod vnum realiter distinctum ab illis realitatibus, quæ inter se coniunguntur, si prçcisè, & absque vnione spectentur. Quia vnio est ratio formalis vnius, seu via essentialis ad vnum, ita vt implicatorium sit apprehēdere vnionem sine vno, quod ex counitis coalescat, sicut & compositionem sine composito; aliàs talis nexus intrinsecus non esset compositio, aut vnitio partium; sed aggregatio, aut cumulus entitatum, aceruatim conuenientium. De quo vide infra *num.* 31. Quare, licet personalitas verbi diuini copuletur humanæ naturæ, sublatis imperfectionibus inhærentiæ, & dependentiæ; cointegratur aliquod vnum distinctum à personalitate, & humanitate seorsum acceptis, scilicet Christus, qui ex illis cōstituitur. Sed ex essentia Dei, & mente creata, non resultat aliquod vnum distinctum ab intellectu creato, & esse Dei, simul absque vnione apprehensis; igitur implicatorium est tale genus coniunctionis formalis.

Fuga.

29 Occurres; ex essentia Dei & intellectu creato, cointegrari vnū principium (*quod*) visionis.

Præclusio fugæ

Contra; illud vnum principium (*quod*) non est aliqua realitas distincta, ab essentia Dei, & intellectu creato, quæ sunt comprincipia visionis; quia aliàs illud vnum, quod ex tali coniunctione formali emergeret, clauderet Deitatem, vt compartem formalem intrinsecam; quod, nisi cōfugiatur ad metaphoricam loquutionē, est prorsus falsum, & absurdum.

Altera euasio

Nec prçstat dicere; quòd non obstat, quòd illud vnum, quod ex Deitate & intellectu creato constituitur, sit essen-

tia-

tialiter Deus in esse intelligibili; repugnaret tamen, quòd esset Deus in esse reali.

Occupatur.

Quia, esse intelligibile est quoddam esse proprium ac verum, prout distat à ficto, seu ente rationis; licet asseratur intentionale, aut intelligibile, prout opponitur obiecto secundùm esse entitatiuum, quod extra intellectum sibi vendicat. Atqui, absurdum est, quòd ex cōiunctione essentiæ diuinæ cum mente creata, cointegretur aliquod vnum distinctum à Deitate, & intellectu creato seorsum acceptis; quòd verè & rigurosè absque recursu ad tropos, vocari posit Deus.

Vrgentur aduersarij

Quia vel illud vnum est substantia; vel accidens? Non substantia; quia intellectus, qui subintrat huius totius constitutionem, est accidentalis facultas, in communi Thomistarum sententia: nec accidens; quia claudit Deum, tanquam causam formalem: igitur essētia diuina non connectitur propria vnione, & causalitate formali, cum mente creata.

Resp. alia ex neoterico pro formali vnione Deitatis cū intellectu creato

30 Dices cum Raphaele Auersa, 1. *part. quæst.* 12. *sectio.* 18 §. *Quintò demum* Vbi autumat; talem vnionem essentiæ diuinæ esse modum quemdam supernaturalem, non realiter, sed modaliter dissitum, & receptum non in complexo ex intellectu, & habitu luminis, sed in sola intellectiuæ facultatis substantia; illud enim asseritur substratum talis modi vnionis, vel compositionis diuinæ essentiæ in ratione speciei, quod denominatur videns Deum; cum autem solus intellectus sit subiectum inhæsionis, & denominationis respectu formæ vitalis supernaturalis visionis, ita & nuda substantia intellectus est substratum intrinsecæ inhæsionis præmissi modi supernaturalis.

Cōfutatur recens placitum

Verùm prædictus modus dicendi præterquam quòd efficaciter perstringatur ex dictis, quatenus sit implicatoria ratio vnionis ante intellectus functionem, vel fictionem existens, quæ nō inferat aliquod compositum, vel vnum realiter condistinctum, tam abipsismet compartibus diuisim spectatis, quàm ab ipso modo vnionis, vel compositionis, si præcisè spectetur; adhuc præmitur ratione petita à substrato vel subiecto talis modi.

Præmitur vltra.

Quia cum idem numero accidens nequeat pluribus substratis inesse; aut fieret, vt ille modus vnionis componeretur intrinsecè vtrique concausæ scilicet intellectui, & lumini. Aut esset sustinendus duplex modus intrinsecus compositionis essentiæ diuinæ in ratione speciei; alter, qui intellectui, alter verò, qui lumini inexisteret. Quia Deitas non fœcundat intellectum inquantum principium initiale, & inchoatum visionis supernaturalis, sed vt principium completum ex parte potentiæ ad actum supernaturalem intrinsecè, & quoad substantiam; itaut, si per impossibile, Deitas componeretur intellectui in ratione speciei, & non suppleret per speciale auxilium actiuitatem luminis, intellectus non inspiceret Deum quidditatiuè, & supernaturaliter. Igitur Deitas non componitur ad intentionalem influxum in ratione speciei impressæ cum solo intellectu, sed etiam cum habitu luminis; quamuis solus intellectus sit substratum denominatum à forma visionis, sicut & solus intellectus est subiectum inhæsionis; nec enim forma vitalis, qualis est visio potest inhærere substrato non viuo, quale est lumen, ac proinde nec lumen valet esse substratum denominationis formæ visionis. Quod aliter se habet in modo illo vnionis essentiæ diuinæ in ratione speciei; qui sicut vitalis non est, (sicut nec viuens adstruitur compositio speciei impressæ,) ita & coniungi valeret lumini, non solùm tanquam subiecto inhæsionis, sed etiam denominationis; cùm non solùm intellectus fœcundetur siue denominetur fœcundatus ad eliciendum actum visionis, sed etiā lumen gloriæ fœcundetur ab essentia coniuncta vice speciei.

Pende similitudin

Oppositio Scoto, qui data vni intrinsec. formaliter Dei & intell. nō result quid vnū

31 Oppones; obiectionem eam, qua egimus contra Thomistas, (ex counitione Deitatis cum intellectu creato in genere causæ formalis, inferri aliquod vnum à Deitate, & intellectu creato condistinctum,) non esse firmam in sensu Scoti. Vt liquet *ex tertio senten. distinct.* 2. *quæst.* 2. §. *De secundo dico, sub numer. marg.* 8. vbi constituere apparet Scotus; quòd id intersit discrimen inter totum, vel vnum per se, quod referat entitatem absolutam aliam à partibus, totum autem per accidens non ita. Ex Deitate verò, & ex in-

intellectu creato, (qui apud Thomistas est facultas accidentalis,) nequit constitui vnum ens simpliciter, sicut nec substantiale totum, etiam intentionale; ac proinde, suppositis Scoti principijs, non infertur, quòd resultet aliquod vnum distinctum à partibus.

Sed de hoc verba Scoti accipito: *De secundo dico; quòd totum est aliud ens, & illud entitate absoluta, quia solus respectus non sufficeret ad hoc, quòd totum diceretur per se vnum; quia in toto vno per accidens est per se respectus & essentialis partis ad partem, vt patet de depēdētia accidētis ad subiectū.* Vbi inficiari apparet Scotus; quòd ens per accidens addat aliquid supra partes.

Scotus

Sed hæc non obstant; prosternuntur enim vno ictu textus eiusdem quæstionis, *sub num. margin. 7. §. Quantum ad primum ostendo.* Vbi assignans Scotus eam (quæ interest) absimilitudinem inter vnum per accidens, & vnum per aggregationem, subijcit. *Tum, quia etiam vnum per accidens est magis vnum quàm illud aggregatione; & minus vnum quàm totum vnum per se; & tamen vnum totum per accidens non est sua partes. Quia secundùm Philosophum 7. Metaph. (cap. de Vnitate diffinitionis.) In hoc, homo albus est vnum aliquid, quia albedo inest homini, non autem esset tale totum, si non informaret.*

Diluitur obiectio.

Scotus

Vbi perspicuè vult Scotus ex Aristotele; vnitatem totius accidentalis ex counitione aut inhærentia peti; quatenus sit inintelligibilis compositio absque composito, seu vno per compositionem. Quamobrem totum aut vnum accidentarium, (quale est omne concretum ex substrato substantiali, & forma accidentali, coalescens) licet sit minus vnum quàm ens per se substantiale; est tamen propriè vnum inquantum distat ab ente mero per accidens quod constat ex partibus aceruatim coeuntibus absque nexu, & compositione intrinseca; ac proinde importare necessariò debet aliquod vnum, aut totum distinctum à partibus absque nexu intrinseco spectatis. Id enim volūt aperta illa verba Scoti. *Totum vnum per accidens non est sua partes.* Et ita intelligenda sunt, quæ seriò versamus

Vnū per accidens distinguitur à partibus.

Scotus

supra *in controuers. 2. de Vnitate Dei, art. 3. de Principio physico vnitatis numericæ à numer. marginali 14. vsque ad 16.*

Dilutio oppositarum rationum pro existentia speciei impressæ de facto.

32 PRimò; occurrunt infringendi illi ictus, qui impetunt actualem coniunctionem substantiæ Dei in ratione speciei impressæ. Quare ad primum; quòd licet connaturaliori ratione operaretur intellectus compositus illis facultatibus agendi, quæ attinent partes potentiæ, de quo latiùs in superioribus; id tamen verum non habet de virtute illa, quæ se tenet ex parte obiecti vt manifesta comprobatur instantia substātiæ Angeli subeuntis ministeria speciei impressæ.

Respōdetur ad fundamēta pro specie impressa creata.

Satisfactio ad 1.

Ad illam verò oppositionem; quæ vrget, substantiam Dei; eò non obire functiones speciei impressæ; quò nullam exerceat ad extra causalitatem, quatenùs necessariò est, sed prout liberè vult; patebit in articulo sequenti. Illam enim oppugnationem mutuatus est Vazquez ab Scoto; qua subnixus Scotus pronuntiauit, essentiam Dei non gerere immediatè vices speciei impressæ, sed media facultate appetitiua libera.

Ad oppositionem.

Vazquius mutuatur probationem ab Scoto.

33 Ad secundum argumentum petitum à functionibus speciei impressæ creatæ; dicimus, ex prælibatis in annotationibus ad literam Scoti, *sub numer. 21*, ad partes speciei impressæ tantùm attinere assimilationem virtualem, & effectiuam potentiæ cum obiecto; non verò actualem, & formalem.

Ad argu. 2. procedens à functionibus speciei impressæ

Quare consequenter imus inficias; similitudinem istam intentionalem effectiuam, seu virtualem, connaturaliùs præstari ab specie impressa, quàm ab obiecto immateriali non egente eleuatione intellectus agentis ad productionem notitiæ. Quia sicut species im-

Conuenientia intentionalis cōnaturaliꝰ præstatur ab obiecto spirituali quàm ab specie.

pre

pressa, ea tantùm ratione præstat conuenientiam intentionalem potentiæ cum obiecto, quatenùs nata est elicere formalem assimilationem intelligibilem notitiæ cum obiecto, quæ est ipsa species expressa; eamdem conuenientiam intentionalem effectiuam importat immediatè ipsamet substantia obiecti: hoc tantùm discrimine intercedente, quòd obiectum illam refert per modum primarij ac principalis operantis species verò per modum agentis suffecti vice alterius.

Ad instātiā satisfactio

Ad instantiam respondetur similiter; quòd illa intelligibilis, seu intentionalis tractio obiecti ad potentiam apprehendentem, quæ medijs speciebus impressis fit; interpretanda tantùm est de sympathia, & conuenientia naturali, quæ inter potentiam, & obiectum intercedit, ob quam obiectum, & semen intentionale eius, quod est species, natum est simul cum potentia generare notitiam, siue similitudinem formalem, quæ nullatenùs deferri debet intellectui, prout ipse anteit actum secundum intellectionis.

Ad alterā instātiā, quòd species vt principiū cognitionis, nō exigit cōpositionem intrinsecam

Ad aliam instantiam; de contractione potentiæ intellectiuæ, quam præstat species. Respondetur; quòd species, (prout importat facultatem fœcundantem potentiam ex parte obiecti) non expetit compositionem formalem, & intrinsecam, sed tātùm effectiuam & extrinsecam; vt liquet ex dictis; quare nec potētia exigit cōtractionem intrinsecam & formalem, sed solū eam, quæ spectat ad genus comprincipij elicientis notitiam.

Enodatio vltimi arg.

34 Ad vltimum argumentum; dicimus, in specie impressa duo consideranda esse; vel rationem formæ accidentalis, & hæc intrinsecè imbibit inhærentiam; vel virtutem obiecti ad illius cognitionem exprimendam. Quæ, licet contractè sumpta, & prout trahitur ad speciem, sit essentialiter accidens, quia est ipsa essentia speciei, quæ etiam est accidens essentialiter; attamen in suo conceptu abstractè sumpto (prout importat facultatem eliciti-uam cognitionis ex parte obiecti,) non imbibit quidditatiuè accidentalitatem; cùm substantiale obiectum prædictam virtutem immediatè præseferre queat. Vt liquet in substantia Angeli, quæ est immediatum principiū suæ cognitionis; & in Angelo, qui alterum localiter coniunctum immediatè fœcūdat per suam substantiam sine ministerio speciei.

Eneruantur duo alia Thomistarum placita circa compositionem Deitatis in ratione speciei.

Ad fundam. Bañez.

35 AD Fundamentum Domini Bañez; respondetur; quòd licet principium (*quo*) in creatis referat imperfectionem subordinationis, & dependentiæ, eò quòd exprimat rationem partis respectu principij (*quod*) at essentia Dei influit absque tali subordinatione immo subijciendo, & subordinando sibi tanquam principaliori, & eminentiori principio, intellectum cum lumine.

Alia resp.

Deinde; quòd licet in specie impressa creata esset imperfectionis, quòd subijciatur tāquam forma habita (qua vtitur intellectus) vel per modum principij (*vt quo*) ipsimet intellectui, qui ageret per modum substantiæ viuę, siue facultatis substantialis vitalis operantis (*vt quod.*) Attamen non dedeceret supremam nobilitatem Deitatis, si ex voluntaria condescensione, sic attemperaret suam virtutem intentionalem conditioni operandi intellectus, vt intellectus concurreret cum essentia Dei coniuncta per modum speciei vtēs tali visione iuxta exigentiam facultatis vitaliter apprehensiuæ.

Ad fundam. Thomistarū circa vnionē Deitatis in genere causæ formalis.

36 Ad probationes eorum, qui contendunt; essentiam diuinam coniungi menti creatæ in ratione causæ formalis. Ad primam; quòd vt aliqua concausa compleat aliam, & reddat illam potentem in genere causæ efficientis, non exposcitur informatio; sed præstat assistentia cum tali sympathia, & subordinatione in agendo. Vt patet in phantasmate, quod transit de non esse

Ad I. arg. resp.

potentis completa vi ad esse potentis attingere vi adæquata speciem intelligibilem, ob solam assistentiam, & compositio-

tionem effectiuam extrinsecam intellectus agentis. Quò fit; vt intellectus creatus non exquirat vnionem formalem essentiæ diuinæ, vt reddatur proximè potens in ratione principij eliciuiui visionis.

Ad instātiā quæ agit ab inconuenienti

Quare ad instātiā illam, quæ agit ab absurdo; quòd posset Deus vniri vice speciei in actu primo, denegato actuali influxu ad exercitium videndi. Dicimus, id non contradicere; quod similiter tradidimus, *in art. de Supplebilitate luminis gloriæ*, in ea hypothesi, quòd Deus componeret potentiam suam; vel facultatem exequentem supernaturalem intellectui in actu primo; & postea denegaret influxum exercitum, seu in actu secūdo. Imo nec repugnare, quòd liberum statutum Dei de taliter componenda potentia sua, vel facultate exequente, vice alicuius principij particularis, non inferat mutationem physicam intrinsecam ad extra. Quia si virtus concausæ eleuantis, non exigit à sua ratione influxus, quòd sit virtus intrinseca; sicut suppleri potest per cōprincipium extrinsecum; ita & tale supplementum potest esse obiectum decreti absoluti absque immutatione intrinseca natiuæ facultatis in actu primo. De quo adi ea, quæ inibi latiùs versamus.

Ad confirmationem

Ad confirmationem. Quòd intra causalitatem vnionis, vel compositionis effectiuæ, siue concursus in genere causæ efficientis, datur latitudo: vnde diuerso modo influit Deus in ratione obiecti beatifici supplendo se ipso defectum speciei impressæ, quàm concurreret si intellectus esset completus ex parte obiecti per creatam speciē: quia istud esset auxilium generale intra ordinem gratiæ, illud verò speciale, de quo latiùs in articulo de supplebilitate luminis gloriæ.

Ad arg. 2. assēditur ab similitudo interuniones verbi ad humanitatē & Deitatis ad intellectū vi speciei

37 Ad secundum argumentum; esse diuersissimam rationem de personalitate verbi coniuncta humanitati Christi; ac de essentia Dei vnita mentibus beatis. Quia ex coniunctione personalitatis verbi cum natura creata cointegratur vnum simpliciter, & ideò causalitas eius spectat ad genus causæ formalis, semotis imperfectionibus: ex essentia verò diuina, & mente creata, non coalescit aliquid vnum distinctū à partibus absque vnione spectatis; quod demonstrat non intercedere propriam vnionem formalem, sed solùm effectiuam.

ARTICVLVS II.

An Deus obeat functiones speciei per suam essentiam immediatè; vel per facultatem appetitiuam? Vbi an causalitas agentis intentionalis subijci queat nutui voluntatis?

SVMMARIVM.

Exaratio tituli quæstionis.

1 PRO Reseratione tituli huius articuli præmitto; quòd vt procedat dissertatio, quæ inter Thomistas, & Scotum, in præsenti exagitatur, necessarium nō est recurrere ad distinctionem formalem ex natura rei inter essentiam, & volūtatē Dei, quæ est facultas exequutiua eius; quia habitudo seu comparatio mediati, aut immediati, principij, cum sola virtuali distinctione stare potest apud Thomistas. Quia in illorum sententia, essentia diuina tantùm virtualiter se-

Ad dissertationis processū nō exposcitur distinctio formalis ex natura rei inter Deitatē, & voluntatem

secernitur à personalitate verbi; & sola ista distinctio præstat, vt personalitas assequatur immediatè terminare naturam humanam, & non essentia. Petimus ergo, verum supposito quòd Deus se ipso gerat vices speciei intelligibilis, istud supplementum exhibeat immediatè per suam essentiam; an verò per facultatem appetitiuam?

2 Deinde, etiam suppono, præsentem controuersiam specialiter non militare, supposita ea Theologorum sententia, quæ asseuerat, facultatem exequentem Dei non importare aliquam rationem obiectiuam intrinsecam distinctam ab ipsamet quidditate Dei, sed solum extrinsecum connotatum. Ita vt Deitas, prout comparatur ad Deum tanquam ratio, & quidditas eius, sit ipsum esse Dei, & prout refertur ad creaturas, quas intra essentialem eminentiã præhabet, sit potẽtia Dei, seu facultas exequens illius.

In ista enim opinandi ratione (quã ex instituto confutabimus, *in controuersia generali de Omnipotentia*,) procedere nequit specialiter præsens disputatio; cùm vniuersaliter constituat; Deum immediatè per suam essentiam omnem externam actionem adire; & non per suam voluntatem tanquam per facultatem exequentem.

Alia obseruatio

Opinio certorum qui asseruit potentiã Dei esse ipsãmet formalitatẽ Deitatis cũ cõnotato extrinseco.

Non procedit specialiter quæsitũ in tali sententia

Opinio astruens; quòd Deitas per se ipsam obeat munia speciei; & non per attributum voluntatis.

3 HIS Prælibatis; aliqui Thomistæ recentiores tutãtur; Deum immediatè per suam essentiam, & non per suam voluntatem, supplere vices speciei. Ita Franciscus Soarez, 1. *part. lib. 2. de attributis negatiuis Dei, cap. 12. numer. 22. & in tomo de Angelis, lib. 2. capit. 28.* Quærens, qua ratione fieri queat, vt cogitationes Angelorum fiant occultæ, si speciem sui imprimant. *numer. marg. 4.* Ludouicus Molina, *1. part. quæst. 12. ar. 2. disp. 2.* Ambrosius Machinus, *1. part. quæst. 12 disput. 15. sect. 2. §. Alij Thomistæ concedunt.* Iacobus Granado, *1. part. tract. 4. disp. 5. section. 4. numer. margin. 17. 18. & 24.* Quam sententiam ex antiquis Theologis expressè sustinet Cardin. Aureolus, *in 2. sent. distin. 9 quæstion. 1. articul. 2. §. Quartum dubium est.*

Opinio asserens Deitatẽ subire vices speciei

Soarius

Molina. Machinus

Granadus

Card. Aureolus

Et probatur primò; ratione nostri Doctoris, quam contra propriam doctrinam sibi obijcit, quodli. 14. §. *Ad tertium dici potest, quòd essentia non habet rationem motiui ad visionem sui ab intellectu creato, sub numer. marginal 18.* editionis Cauelli. Vbi sic arguit.

1. ratio in oppositũ ex Scoto.

Voluntas, vt voluntas, non potest mouere, nisi ad videndum voluntatem vt voluntas est, non autem ad videndũ essentiam, vt essentiam: nunc autem videre voluntatem, vt voluntas est, & non essentiam, vt essentia est, non est videre obiectum beatificum.

Scotus

Probatio minoris; quia idem est obiectum beatificans intellectus creati, & intellectus diuini; intellectus autem diuinus non beatificatur in videndo volũtatem, vt voluntas est; quia volũtas nõ est primum obiectum intellectus sui, & non beatificatur, nisi attingendo primũ obiectum.

Probatio minoris.

Probatio maioris; quia cũ volũtas sit quasi posterior ipsa natura, quia est proprietas, ideò non potest esse principiũ causandi perfectam visionem essentiæ, vt essentia est; quæ quodãmodo est prior & perfectior.

Probatio maioris ex Scoto

Ex qua ratione Scoti talis instruitur argumentatio; actio intentionalis emanat ab obiecto secundùm rationem formalem obiecti; coloratum enim, quà formaliter visibile, immutat facultatem visiuam. Sed Deus non est obiectum formale beatificum, prout volens est, sed quà Deus est, vt omnes Theologi communiter constituunt; igitur nec Deus subit actionem intentionalem, quà volens, sed quà refert immediatum Deitatis conceptum.

Ratio Scoti pro sententia opposita, quòd actio intentionalis emanet ab obiecto secundùm rationem formalem obiecti.

Confirmatur; ab eadem facultate Dei trahitur concursus intentionalis ad visionem, à qua emanaret species im-

Cõfirmatur quia si daretur species impressa nõ produceretur immediatè à volũtate Dei, sed ab illius essentia

impressa, si daretur. Atqui species impressa prodiret à natura Dei, quæ importat quidditatiuum conceptum Deitatis: & prout anteit quasi emanationem facultatis appetitiuæ; quia species quæ est semen intentionale obiecti ad exprimendam similitudinem intentionalem, ita naturaliter exciditur ab obiecto, sicut & à quolibet viuente formatur semen generationis ad exprimendam similitudinem realem. Sed semen generationis necessariò, & non liberè producitur; igitur nec semen intentionale: ac proinde nec concursus, qui à Deo præstatur in ratione obiecti liber esse valet, sed omnino necessarius. Sic arguit Granadus, *loco citato, num. 19.*

Loc. Grana.

4 Secundò arguitur; quia licet Deus supplere possit per auxilium, & efficaciorem concursum suæ voluntatis causalitatem essentiæ suæ; & causalitatem etiam speciei impressæ repræsentatiuæ Dei; hoc tamen videtur esse præter naturalem seriem operandi obiectorum, quæ fœcundare debent potentiam intellectiuam, vel immediatè per se ipsa, vel per suas species; igitur si suppleret Deus per concursum suæ voluntatis influxum essentiæ suæ, & speciei impressæ repræsentatiuæ Deitatis, immutaret naturalem ordinẽ agendi obiecti beatifici.

2. ratio quòd volũtas supplens cõcursũ Deitatis in ratione speciei mutaret legem ordinariam partus notitiæ ex potentia & obiecto

5 Tertiò arguitur; quia non est minus sufficiens essentia Dei, nec minus coniuncta menti beatæ, vt illam fœcundare queat immediatè, quàm substantia vnius Angeli fœcundantis aliũ localiter coniunctum; sed substantia vnius Angeli immediatè fœcundat intellectum alterius non semoti localiter, vt ex Scoto sæpe ostendimus: ergo.

Argui. 3. quia Deitas quà talis, sit expeditissima ad influxũ intentionalem.

Placitum Aureoli, & Soarij, quòd agens intentionale subijci queat nutui voluntatis, ita vt possit cohiberi, ne immittat speciem.

6 Quartò arguitur; quia si ob aliquam rationem Deitati non suppeteret immediatè facultas ad immutandum intellectum; maximè quia fieret, vt talis intentionalis causalitas esset prorsus naturalis, & necessaria, & nullatenùs libera; sicut Deitas, prout præscindit à facultate appetitiua, est forma essentialiter necessaria, & nullatenùs indifferens ad operandum, & non operandum.

Efficacior ratio ex Aureolo.

Atqui nulla apparet implicatio in hoc, quòd Deitas in causalitate intentionali adeunda se se subijciat suæ liberæ volitioni; cùm in satis probabili sententia, cogitationes Angeli subordinentur nutui Angelico, quantùm ad causalitatem intentionalem, quam respectu alterius Angeli exercere possunt.

Licet Deitas agat immediatè operari valet sciere & qualiter?

Vnde efficitur, vt licet cogitatio Michaelis ex se nata sit producere speciem impressam sui in intellectu Gabrielis, sit tamen ab intrinseco occulta Gabrieli; eò quòd vis illa intentionalis, quæ congruit cogitationi Michaelis, subdatur nutui eiusdem Michaelis, quantum ad id, quòd imprimat, vel non speciem in intellectu alterius Angeli. Sed accipe Aureolum acutè rem istam prementem loco citato, vbi ait.

Instatur ex cognitionib. Angeli quæ subdũtur libero arbitrio quoad impressionem speciei.

Aureolus.

Nunc antequam soluam dubia, ponam propter quid istius conclusionis; quare scilicet Angelus vnus non potest cognoscere cogitationes alterius, vel nostras? Et pono aliam propositionem; quòd volitio, & cogitatio, siue intellectio, subsunt voluntati ipsius Angeli; quantùm ad hoc, quòd est mouere intellectum suum, vel quemcumque alium. Et quod dico de Angelo, dico etiam de nobis; eadem enim ratio est hic, & ibi. Ita quòd prædicta, licet quantùm ad actum primum, ex quo sunt in intellectu non subsunt imperio voluntatis; subsunt tamen quantùm ad actum secundum, qui est gignere sui similem in mẽte alterius actuè: ita quòd nullo modo volitio, siue cogitatio, siue intellectio Angeli possunt gignere sui similem in aliquo intellectu, nisi mediante imperio voluntatis.

Expende singulare m Aureoli subtilitatem, quam sectatur Soarius.

Intellectio Angeli subijcitur suæ volitioni quoad influxũ intentionalem.

7 Et deinde paulò infra, §. *Tertia ratio.* Sic procedit Aureolus.

Si cogitationi repugnat subesse impe-

Deitas etiã subditur imperio volũtatis quoad motionẽ intentionalem in intellectu creato

rio volũtatis, quoad mouere; aut hoc est quia repugnat omni obiecto intelligibili sic subesse; (quasi omne tale habeat, quòd de necessitate immutet intellectum præsentem;) aut quia repugnat solùm obiecto intelligibili creato. Sed non repugnat omni obiecto intelligibili; essentia enim diuina contingenter, & nõ necessitate naturæ mouet intellectũ Angelicũ ad intellectionem sui; & hoc quia suũ mouere subest imperio volũtatis.

Nõ repugnat obiecto creato motio libera

Non repugnat etiam obiecto creato in quantum creatum est; quia creatum esse non addit super esse intelligibile, nisi limitationem; non tollitur autem ab eo limitatio, dato quòd ponatur subesse imperio volũtatis. Sic ergo non omnia mutant necessitate naturæ; sed quædam sic, vt substantia Angeli; quædã nõ, vt cogitatio volitio, & huiusmodi

Obiectũ motiuũ distinctũ à terminatiuo.

8 *Tunc ad formam argumenti concedo; quòd omne ens est obiectum, & ideò contentum omne sub ente potest terminare actum intellectus; nec tamẽ oportet, quòd omne contentum sub ente moueat ex se intellectum sine alio: alias essentia diuina moueret de necessitate intellectum Angeli, & non posset non mouere. Aliud enim est, esse obiectum motiuum; aliud obiectum terminatiuum; illam enim duplicem habitudinem habet obiectum in ordine ad potentiam, & illæ separantur ad inuicem de facto, maximè secũdum illos, qui ponunt; quòd Angelus intelligit omnia per species concreatas; tunc enim obiectum non mouet, sed tantùmodo habet terminare.*

Corollariũ ex prælibatis.

Sic in proposito dico; quòd cogitationes Angeli, licet terminent actum intellectus; non tamen mouent totaliter, sed concurrit ibi volũtas, vt determinãs, & illa cogitatio se habet postquam determinata est, vt similitudinẽ suã gignens. Hucusque Aureolus, cuius doctrinam probat, & sequitur Soarez loco citato ex tomo de Angelis.

Expensio communis Aureoli circa liberã motionem obiectorum

Mens autem Aureoli eò it; quòd ideò operationes immanentes Angeli, nempe appetitiones, & cogitationes eius subiaceant imperio voluntatis eiusdem Angeli, quoad hoc, quod est immittere speciem sui in intellectu alterius; quò etiam Deitas sese subijciat proposito libero suæ voluntatis quoad immutationem intentionalem intellectus creati ad expressionem visionis beatificæ, quæ est formalis imago Deitatis. Quia, vt subtiliter instat Aureolus, cùm id subijcit vim intentionalem agendi arbitratui voluntatis, non exposcat illimitationem in facultate intentionali sese subdente libero proposito eiusdem suppositi operantis; sicutè contra nec tolleretur infinitudo à Deitate, quamuis non subijceret se statuto libero circa intentionalem influxum in intellectu creato. Ita nec quòd operationes immanentes Angeli subdantur libero arbitratui eiusdem Angeli, potest extrahere Angelum à ratione agentis finiti; nec ipsũ euehere ad illimitationẽ agentis intẽtionalis infiniti.

Scita collectio Aureoli

Quam obrem & scitè colligit Aureolus, quòd licet cogitationes Angeli sint adæquatum obiectum, terminatiuum cognitionis alterius Angeli; sed non sunt obiectum adæquatè motiuum. Quatenus, licet cogitatio Gabrielis valeat terminare intuitionem Michaelis, absque eo quòd volitio Gabrielis inspiciatur vi illius obtutus à Michaele; at cogitatio Gabrielis nequit immutare intentionaliter mentem Michaelis imprimendo speciem intelligibilem talis cogitationis in intellectu Michaelis; nisi concurrat volitio Gabrielis ad talem motionem intentionalem.

Nota de obiecto motiuo & terminatiuo apud Aureolum.

Vnde & infert Aureolus, *quòd cogitationes Angeli, licet terminent actum intellectus, non tamen mouet totaliter, sed concurrit ibi voluntas vt determinans, & illa cogitatio se habet postquam determinata est, vt similitudinem suam gignens.* Cui corollario illa præmisit & substrauit pronuntiata? *Quòd nõ omnia mutant necessitate naturæ; sed quædam sic, vt substãtia Angeli. Quædam non, vt cogitatio volitio, & huiusmodi.* Deinde, *quòd omne ens est obiectum; nec tamen oportet, quod omne contẽtũ sub ente moueat ex se intellectum sine alio: alias essentia diuina moueret de necessitate intellectũ Angeli, & nõ posset non mouere.*

Si autẽ exquiras ab Aureolo, quid immittat imprimat ve volitio Gabrielis cogitationi eiusdẽ vt illã cõtrahat in ratione obiecti actu mouẽtis & immutantis intellectum Michaelis per productionem speciei intelligibilis in intellectu Michaelis.

Respondebit Aureolus, talem determinationem intercedere, ob naturalem sympathiam inter cogitationé, & volitionem Gabrielis absque eo quòd volitio aliquid imprimat cogitationi.

Litera textus, & confirmatio veræ sententiæ; pro qua contra Aureolum, & Soarium statuitur; nullum ens creatum subijci imperio voluntatis quoad causalitatem intentionalem, ita vt pro nutu voluntatis imprimat speciem sui, aut non.

9 SCotus in quodlib. 14. §. Cōpleto igitur toto ordine motionis necessariæ, sub num. marg. 16. editionis Cauelli, sequentia nobis propinat axiomata.

Scotus

Omnis motio ad extra est à volūtate vice speciei

Completa verò motione ad intra sequitur motio ad extra. Illa igitur tota est contingens, & per consequens immediatè ipsius voluntatis, vt principij; nullum igitur intellectum creatum mouet essentia, vt essentia, tanquam motiuum per modum naturæ: sed omnem intellectionem illius essentiæ, quam non causat aliquid creatum, causat immediatè voluntas diuina.

10 *Per hoc patet ad argumenta iam facta in contrarium. Maior enim primi argumenti debet sic intelligi; quamcunque potentiam immediatè mobilem à tali obiecto, ipsum obiectum vniformiter mouet. Nunc autem quantùm ad primā minorem; essentia diuina est motiua immediatè sui intellectus; sed non intellectus creati: quia intellectus diuinus est primū mobile omnino, & ideò primò mouetur à prima forma motiua; & nihil aliud est immediatè mobile à prima forma motiua, quia nō potest immediatè mouere, nisi primo modo motionis, & nihil aliud natum est sic moueri.*

Deitas mouet immediatè solū intellectum diuinum

Si igitur cōcludas, quòd essentia diuina eodem modo mouet omnem intellectum; cōcedatur, quem immediatè mouet sed ille est solus intellectus diuinus, vt patet ex dictis. Alia autem minor, scilicet quòd obiectum creatum naturaliter mouet; vera est de intellectu, quem immediatè mouet; falsa autem esset, si aliquem intellectum moueret mediante actu voluntatis, quia illū non naturaliter moueret: sic, si voluntas mea posset liberè causare intellectionem essentiæ meæ in te.

Qualiter obiectū creatū immutet intellectū creatum?

11 *Sed isto modo fortè non est de aliqua essentia, & volūtate creata; quia quælibet essentia est immediatè motiua intellectus creati; & ideò motione naturali. Nulla autē volūtas creata est motiua ad intellectionem perfectā alicuius essentiæ, vt essentia est; quia nec perfectè eam cōtinet eminenter, vel vnitiuè. Et qualitercunque sit de obiecto creato mouente intellectum naturaliter; patet prius, quòd non est eadem ratio de essentia diuina; quia ipsa non est immediatè motiua alicuius intellectus, nisi primi.*

Nullū obiectū creatum immutat intellectū intercedēte volitione, & curè

12 *Ad aliud dico, quòd mouere ad actum beatificum, non est proprius actus essentiæ diuinæ, nec est prius actu volūtatis, immo est propriè actus illius volūtatis; essentia enim, vt quodammodo prior voluntate, licèt sit obiectum primū, & immediatum illius visionis in ratione terminātis; tamen nō est obiectum immediatum in ratione mouentis, sed tantùm mouens remotum; pro quanto mouet intellectum diuinum ad visionem præcedentem illud velle, quo mouetur intellectus Michaelis ad visionem.*

Motio intellectus creati præstatur immediatè à volitione libera Dei

Aliud obiectū mouens, aliud terminans visionē creatam

13 *Et per hoc patet ad confirmationem ibi positam. Quia, si illa essentia nō esset formaliter volens, nihil omnino posset causare ad extra; quia nihil posset causare, nisi naturaliter, & quodcūque extrinsecum (cum sit formaliter possibile,) non posset esse à necessario, nisi contingenter.*

Si Deus non esset formaliter volēs, nō posset cōponi intellectui creato vice speciei

14 *Ad tertium dici potest; quòd essentia non habet rationem motiui ad visionē sui ab intellectu creato; nisi in quātùm præsupponitur, ipsam mouisse intellectū diuinum ad visionem, quæ præsupponitur ipsi velle diuino motiuo intellectus creati.*

Qualiter Deitas moueat intellectū creatum mediatè

Decisio quæsiti.

Nō igitur se habet essentia, & volūtas

vt

Scotus

ut mouēs superius, & inferius, propriè loquendo, (sic intelligendo, quòd vtrūque attingat ipsum motum;) sed tantùm voluntas attingit intellectum creatum tamen præsupponit motionem intellectus diuini ab ipsa essentia, sine qua ipsa voluntas non haberet illud velle, quo mouet.

15 In quem textum hæc occurrunt adnotanda. Primum; in illa verba, *nu. 11. Qualibet essentia creata est immediatè motiua intellectus creati, & ideò motione naturali.* Quod in prædicto textu expressè cōfirmat Scotus eā, quam tradidimus, sententiam, *in controu. 3. de veritate Dei in essendo, ar. 1.* nimirum; quamlibet entitatem creatam nācisci vim ad immutādum intellectum creatum, & ad exprimendam imaginem intentionalem sui. Quādo verò Scotus autumat, quamlibet essentiam creatā esse immediatè immutatiuam intellectus; *ly immediatè*, nō sonat, talem facultatē motiuam intellectus nō esse formalitatem aliquam ex natura rei distinctā ab illa essentia, quæ immutat potētiam apprehensiuam; sed nō esse aliquam naturam mediam ab essētia obiecti realiter dissitam, & separabilem.

Obseruat. 1. procēmentario textus Scotus

In quo sensu pronuntiet Scotus quālibet essentiā creatā esse immediatè motiuā intellectus creati

De quo adi locum citatum, vbi seriò natura istius facultatis motiuæ intellectus enodatur, quā esse ipsammet veritatem trāscendētalem entis pronuntiauimus; ostēdētes, cuilibet enti siue materiali, siue spirituali, adesse vim ad immutādū intellectū per productionem speciei impressæ. Hoc tātùm discrimine intercedēte, quòd obiectū spirituale adæquatā referat vim ad productionē speciei impressæ, ita vt nulla intellectus agētis euectione egeat; obiectū verò materiale inadæquatam tātùm & initialem virtutē ad speciei impressæ productionem sibi asciscat.

Virtus hæc motiua est ipsamet veritas trāscēdentalis entis

Quod verò Scotus, (quādo asseruit, quālibet essentiam creatam esse immediatè motiuā creati intellectus) nō remoueat mediationem formalitatis, seu cōceptibilitatis tātùm ex natura rei distinctæ, sed alicuius formæ reali discretione separabilis; liquet ex cōtextu præcedēti *sub n. 10.* vbi appellat obiectum creatum mediatè motiuum intellectus in ea hypothesi, quòd immutaret intellectum medio actu volitionis; forma verò volitionis creatæ in cōmuni sententia est realitas quædam omnino condistincta à natura rationali, licet facultas volitiua, apud Scotum tantùm formaliter ex natura rei dissideat à natura intellectiua.

Legitima interpretatio mentis Scoti

16 Secundò adnotandum in illa verba, *num. 12. Licet essentia diuina sit obiectum primum, & immediatum visionis in ratione terminantis, tamen non est obiectum immediatum in ratione mouentis.* Hoc Scoti textu eam stabiliri doctrinam, quam aperuimus, *in eadem controuers. 3. de Veritate Dei, ar. 1. num. marg. 51. & 52.* vbi ostendimus, aliam esse rationem formalē terminandi in obiecto intellectus, nimirū ens sub ratione entis; aliam verò rationem mouendi, seu immutandi facultatem apprehensiuam; quam esse ipsammet veritatem transcendentalem asseruimus.

2. obseruat. in textum Scotus

Discretio inter obiecti mouēs & terminās in intellectu creato

Quod idem inibi constituimus de ratione formali terminandi, & mouendi potentiam visiuam; asseruimus enim coloratum sub ratione colorati percipi ab oculo, & terminare visiui acuminis obtutum: sub ratione verò visibilis seu quatenùs induit vim ad immutādū oculum intentionaliter, subire formalitatem obiecti motiui.

Idē ostenditur in obiecto terminatiuo & motiuo visus.

Vis autem intentionalis ad immutandum oculum, nec visibilis, nec colorata est; sicut nec coloratus est influxus intentionalis, nec terminus talis influxus, qui est species intentionalis impressa.

Nec valet dicere; quòd vis intentionalis in obiecto terminet visionem, eòquòd sit eadem formalitas ex natura rei cū colore, qui est obiectū terminatiuum idoli visiui.

Obiectio.

Quia vis intentionalis ad immutandum oculum non est eadem formalitas ex natura rei cum colore; quia, si per impossibile, non daretur facultas visiua, & euanesceret tanquam inutilis vis illa immutatiua oculi, quæ comparatam exprimit facultatem, siue relatam in ordine ad potentiam visiuam; adhuc tamen non tolleretur absoluta formæ coloris existentia, quæ non conceditur naturæ, vt sit obiectum visus, sed quia talis secunda qualitas sit ex tali coitione, vel attemperatione primarum qualitatum emergens.

Infringitur

17 Adnotandum tertiò in illa verba, *nu. 11. Nulla voluntas creata est,*

Obseruat.

Scotus

motiua ad intellectionem perfectam alicuius essentiæ, vt essentia est; quia nec perfectè eam continet eminenter, vel vnitiuè. Hoc esse discriminis inter actum volitionis diuinæ, & volitionis creatæ; quòd volitio creata nullatenùs valet esse principium supplés vices obiecti, nec motiuum intellectus ad generandam notitiam talis obiecti. Verbi gratia; volitio Angeli nullatenus præstat ad immittendam imaginem repræsentatiuã substãtiæ eiusdem Angeli; licet valeat ad producendam speciem repræsentatiuam eiusdem volitionis.

Cur volitio libera Dei vniri queat vice speciei nõ ita volitio creata ad repræsentandã substãtiã obiecti?

Cuius rationem acutè suppeditat Scotus in verbis citatis: quia cùm species impressa sit imago, & semen obiecti, nequit elici, nisi à causa prima, quæ intra virtualitatem suam præhabet substãtiam obiecti, & omnem vim seu facultatem intentionalem eius: vel à virtute obiecti cum illo vnitiuè confusã, ob realem identitatem. Sicut liquet in volitione diuina; quæ licet apud Scotũ sit proprietas quædam attributalis ex natura rei distincta à quidditate Dei; quia tamen est ipsemet Deus vnitiuè, seu per summã idẽtitatem realẽ; ideò fit, vt volitio diuina esse queat cõnaturale principium cuiuscũq; immutationis intẽtionalis, quæ à Deo expectari possit ad exprimẽdam imaginem Dei in intellectu creato. Quia tamen certo certius est, omnem volitionem creatã à substãtia proprij substrati realiter dissidere; accedit inde, vt ipsa nequeat esse principium elicitiuũ formæ intẽtionalis repræsentatiuæ illius substantiæ, quæ talem volitionem elicit.

Optima ratio discriminis ex Scoto

Oppositiones pro Aureolo, & Soario, ad elucidationem doctrinæ præcedentis.

18 Sed oppones ex doctrina Aureoli, *sub num.* 8. probationem Scoti obtinere actum creatæ volitionis, qui realiter secernitur à substantia volente, non posse esse principium adæquatum imaginis repræsentatiuæ talis substantiæ; non tamen Scoti argumentationem aperire, quare implicet quòd propter naturalẽ coniunctionem, & sympathiam substantiæ volentis cum actu suæ volitionis, nequeat ipsa substantia se se subijcere suæ volitioni in actione intẽtionali adeũda? ea ratione, vt volitio se gerat tãtùm adinstar determinãtis ipsam substãtiam in ratione agentis intentionalis, vt pro nutu impulsus imperantis substantia obiecti immutet facultatem intellectiuam, vel non immutet.

Oppositio cõtra doctrinã Scoti ex Aureolo.

19 At Scotum non perstringit præsẽs oppositio à doctrina Aureoli petita; cũ id volũtariè assumat, quod ostẽdere debuerat. Refragatur enim manifestis experimẽtis, quæ occurrũt in influxu obiectorum vniuersãrũ apprehẽsiuarũ facultatum; quæ in imaginibus intẽtionaliter excidẽdis ita necessariam obeunt causalitatem, vt nulli appetitus impulsui, aut imperio, se subijciãt. Licet enim integrũ sit obiecto facultatis visiuæ, se nõ approximare tali potẽtiæ; attamẽ præmissa requisita vicinitate potẽtiæ, & obiecti, illi liberum nõ est, facultatem visiuam nõ impeditam nõ immutare intẽtionaliter. Quod est vniuersaliter verum de omnibus obiectis materialium facultatum apprehensiuarũ internarum; verbi gratia, sensus cõmunis, imaginatiuæ, &c. Adeò vt id nunquam ab aliquo in controuersiam vocatum sit.

Diluitur, quòd nulli agens intentionale cui substituitur motiuũ libera, ita ut possit cohiberi pro nutu voluntatis.

Quare illa Aureoli doctrina de subijcibilitate & subordinatione obiecti, nimirum cogitationis angelicæ ad suã volitionem in exerenda actione intẽtionali; tãtùm videtur ab Aureolo excogitata, & probata à Frãc. Soarez, ad eludẽdam illam difficultatem, quæ erumpit ex vi, quã deferunt actibus immanentibus angelicis ad immittandas species impressas repræsentatiuas talium actuũ in intellectu alterius Angeli, quo supposito, dum vrget inquisitio; qua ratione interna Gabrielis cogitatio Michaeli occulta esse queat, si talis cogitatio ex se nata sit imprimere speciem sui in mẽte Michaelis? hanc eludendæ difficultatis ansam arripiunt, vt vim illam intentionalem cogitationum ad immittendam speciem, libero nutui Angeli cogitãtis submittãt. Aureolo nemo ex antiquis, nec ex neotericis, in hac re suffragatur; est præter Soariũ; quod manifestè detegit, tale assertũ esse merũ effu-

Cur Aureol. & Soarius obiectũ intentionale subijciant arbitratus voluntatis.

gium

giũ ad eludẽdam difficultatem de naturali propalatione internarum Angeli cogitationum, quæ inde erumpebat.

20 Deinde cõtra Soarium sic insurgo. Quia prædictus author defert actibus internis Angeli vim intẽtionalẽ ad immutãdum intellectum alterius; eò quòd sine ista intẽtionali efficientia ingenuè fateatur (contra communem Thomistarũ classim) non esse intelligibilem collocutionem Angelorum. Cũ ergo hæc ratio de collocutione instet in animabus separatis; etiam internis earum cogitationibus eadem vis intentionalis necessariò adscribenda esset.

Impugnatur Soarij placitum.

Quod videtur admisisse Aureolus trãscriptus *sub n. marg. 6. Volitio, & cogitatio, sine intellectio, subsunt voluntati ipsius Angeli, quantum ad hoc, quod est mouere intellectum suum, vel quemcunque alium, & quod dico de Angelo, dico etiam de nobis, eadem enim ratio est hic, & ibi. Ita quòd prædicta, licet quantũ ad actum primum, ex quo sunt in intellectu, non subsunt imperio voluntatis; subsunt tamen quantum ad actum secundũ qui est gignere sui similem in mente alterius actiuè.*

Nota sensũ Aureoli in hac re

Igitur, aut occulti animarum cogitatus peruij essent omnibus animabus; aut subijcienda iret vis illa intẽtionalis appetitioni liberæ cuiuslibet animæ; ita vt approximatis obiecto, & potentia, posset obiectum, pro libero nutu animæ ab intentionali actione cohiberi.

Premitur ratio cõtra Aureolum, & Soarium

Cùm autem in statu separationis actus intellectionis non magis submittantur nutui animæ, quàm in statu compositionis ad corpus, quãtùm ad causalitatẽ & influxum intẽtionalem (nec enim ob separationem corporis asserenda est mutatio naturalis subijcibilitatis, & sympathiæ inter actus immateriales cogitationis, & volitionis, non inquãtum referuntur ad phãtasmata, sed vt comparantur inter se) etiam liberum esset cuilibet cõminisci, quòd actus intellectionis in statu coniunctionis ad corpus subijcerẽtur imperio voluntatis, in generatione, vel nõ generatione, habituũ. Vel quòd phantasma subderetur volũtati in producẽda specie impressa intelligibili; & sic de alijs, quæ videntur ab experimentis, & ab omni phylosophia aberrare: relinquitur ergo, vt nullus intentionalis influxus entis creati liberæ illius appetitioni submittendus sit.

Nec nodum dirimit Aureolus, dum vult, non omne agens intẽtionale immutare necessariò suum passum, esto quòd debitè apparatum, vel approximatum ad intentionalem influxum: *Non ergo omnia* (inquit) *mutant necessitate naturæ, sed quadam sic, vt substantia Angeli, quadam non, vt cogitatio volitio, & huiusmodi.* Petit enim principium Aureolus non reddens causam absimilitudinis influxus intentionalis necessarij in his agentibus; & liberi in alijs; supposito enim, quòd liceat, alicui principio intentionali, influxum adscribere pleno iure subiacentem imperio voluntatis; patebit via, vt cuilibet integrum sit voluntariè comminisci; quòd omnis causalitas intentionalis sententietur subdita arbitratui voluntatis; saltim quòad productiones agentium spiritualium.

Cõfutatur vltra eccursus Aureoli.

21 Ex quo vltimò tandem eruimus id esse proprium Dei, vt necessariã causalitatem intentionalem ad extra obire nequeat; ob præstantiam enim diuinæ naturæ illi obstat, vt necessario influxui ad extra addicatur. Si verò quidditas Dei, (prout forma omninò necessaria apprehenditur, & quatenùs anteit quasi pullulationem affectionis appetitiuæ;) astrueretur principium influxus intentionalis; iste esset ab intrinseco necessarius, ac proinde illimitatus, seu infinitus saltim synchategorematicè, vt in probatione nostræ sententiæ ostendimus.

Corollarium ad dirimẽdã controuersiã

Vera sententia rationibus stabilitur, pro immediato concursu in ratione speciei facultatis exequentis, vel potentiæ diuinæ.

22 QVARE. Longè probabilior est Scoti sententia, quam in superioribus reseratimus; cui meo videri manifestè suffragantur omnes hi Thomistæ, qui ideò impossibilitatem speciei impressæ tuẽtur, eò quòd autu-

Paulò Scoti sententiã Thomistæ asseuerãtes implicationẽ speciei impressæ, eo quod prodiret à Deitate necessariò influente

ment; talẽ speciẽ à Deo necessaria emanatione processurã; & absurdum æstimẽt quęcũq; influxum necessarium Dei ad extra. Quare cõsequẽter etiã astruere coguntur, essentiam Dei de facto subeũtẽ functiones speciei impressæ creatæ, non adire influxum necessarium, sed omnino liberum; ac proinde non respondentem quidditati Dei immediatè, sed illius facultati appetitiuæ.

Scoto subscribunt. Herice Rada Posnanien.

Cæterũ, Scoti sententiam apertè sustinet Valen de Herice, *tract. 4. disp. 42 c. 4.* & ex Neotericis Scotistis Rada, *1. p. controu. 10. ar. 2. concl. 2.* Petrus Posnaniensis, *in 1. sen. dist. 27 art. 3. dubio 2. conclus. 2.*

Scotus

Et probatur ratione Scoti, quã proposuimus, *n. mar 13. Si essentia diuina non esset formaliter volẽs, nihil omnino posset causare ad extra, quia nihil posset causare, nisi naturaliter, & quodcunq; extrinsecum, cùm sit formaliter possibile, non posset esse à necessario, nisi contingenter.*

Ratio fũdamentalis ex Scoto, quòd nullũ ens possibile cõtrahatur ad futuritionẽ & existentiã nisi à velle libero Dei.

Ex quibus verbis talem instruo probationem. Quilibet influxus intẽtionalis, quẽ Deus elicere possit ad extra, nõ est ens ab intrinseco necessariũ, sed ens possibile; quod refert potẽtiam obiectiuã ad essendum cũ nõ repugnãtia ad nõ essendum. Atqui, nullum ens extrahitur à potẽtia obiectiua ad actum entitatiuũ seu existẽtialem, nisi cõtingẽter & liberè, vt perspicuũ est; cũ nullũ ens creatũ necessariò existat: igitur trahitur hæc existentia à principio contingenter operante; si enim agens aliquod necessariò & inimpedibiliter influeret in effectum, effectus non contingenter, sed necessariò existeret.

Idem de influxu intentionali Deitatis in intellectu creato

Sed Deitas (vt anteuertit quasi emanationem facultatis liberæ appetitiuę) non concipitur vt principium indifferens ad agendũ, & non agendum; igitur nec vt anteit suam voluntatem, concipitur vt formaliter potens ad influxum intentionalem.

Vrgetur ratio, quòd volũtas libera cõponatur intellectui creato vice speciei ad visionem beatificam.

Vel formo rationem sic; potẽtia & virtus exequutiua Dei ad extra est illi[9] voluntas formaliter; sed actio, quã elicit Deus, etiam in ratione obiecti beatificãtis mẽtem creatã, est ad extra, vt de se patet: ergo debet immediatè ab illius volũtate effluere. Si enim procederet immediatè ab essẽtia, vt formaliter essẽtia est, esset actio formaliter, & intrinsecè necessaria; eò quòd essentia, vt talis, nõ concipiatur cũ libera indeterminatione ad positionem influxus, & negationem eius; atque adeò Deus aliquid ad extra necessariò operaretur.

Resp. Soarij quòd influx Deitatis in ratione speciei est necessariu elicitiuè & liberè denominatiuè

23 Occurrit Soarez *loco citato ex 1. p. lib. 2 de attributis negatiuis Dei, c. 12. n 22* quòd, licet causalitas essentiæ diuinæ circa visionem non sit libera elicitiuè; est tamen libera denominatiuè: quatenus subijcitur decreto suæ volũtatis. Sicut actus productus à potẽtia exteriori, est necessarius elicitiuè, vt potequi à potẽtia necessaria emanet; attamẽ est liber denominatiuè, eòquòd potentia exterior, quæ formaliter est agens necessarium, submittat se in operãdo liberæ voluntatis motioni; qua ratione autumat, Soarius, creationem esse liberam denominatiuè, non verò elicitiuè.

Creatio est libera elicitiuè contra Soarium.

Sed cõtra; quia in primis gratis asseritur, creationẽ tãtùm esse liberam denominatiuè adinstar actus exterioris, qui immediatè à principio necessario elicitur, & solùm imperatiuè à volũtate procedit; quia creatio immediatè emanat à voluntate Dei, quæ est facultas formaliter libera.

Exentitur doctrina Soarij eoquòd licet tamp ositio Deitatis vicesp eciepræmittat decretũ, sed influit necessariò

Quòd autem subditur; influxum essentiæ diuinæ in visionem esse liberũ denominatiuè, & necessarium intrinsecè, & elicitiuè; improbatur sic.

Quia essentia diuina, inquãtũ est principium huius actionis intentionalis, tantùm subijcitur diuinæ volũtati, vt applicãti essentiam diuinam in ratione comprincipij visionis; qua applicatione præmissa, essentia necessariò, & naturaliter influit. Sed Deum necessariò concurrere ad extra, etiam supposita applicatione libera, est prorsus impossibile; alias enim ageret secundùm vltimũ potentiæ suæ, nec adesset comprincipium aliquod, à quo contrahi ac finiri valeret influxus Deitatis, quasi ex naturæ necessitate operantis. De quo vide infra *sub n 31.*

Cõfirmatur ex potentia necessaria præmittente liberã applicationem passi.

Illustratur, & firmatur argumentatio præcedens; exemplo actus potentiæ exterioris necessariæ, quæ liberam applicationẽ præexigit ad suũ influxũ. Quia potẽtia nutritiua in homine est agẽs simpliciter necessariũ exerẽs causalitatẽ simpliciter necessariã; licet pẽdeat à libera applicatione cibi, qua supposita, necessariò agit. Ergo, licet essẽtia diuina præmittat liberam applicationem sui decreti, id nõ tollit, quominùs applicatione

ac præmissa, operetur vt agens omnino necessarium, ac proinde influat secūdū vltimum potētiæ suæ, eliciatq; influxum intentionalem saltim synchategorematicè infinitum.

Altera resp. quòd cōtrahatur influxus Deitatis à cōprincipio ex parte potentiæ

Nec præstat dicere, quòd limitaretur immediatus ille Deitatis influxus ab alio comprincipio, quod se tenet ex parte potentiæ; nimirum ab intellectu informato lumine gloriæ.

Refellitur cōtractio à cōprincipio visionis ex parte potentiæ

Quia si Deus necessariò operaretur, etiā iuxta vltimū potētiæ suæ eueheret mētem creatam, supplēdo se ipso in genere causæ efficiētis influxū luminis gloriæ; cū eū præstare valeat, vt in superioribus ostēdimus. Quia, cū intellectus eleuari queat à Deo in visionē perfectiorem vsq; in infinitū, vt cōmunior fert Thomistarum sentētia; si essentia diuina necessariò influeret, prodiret visio illimitatæ actualitatis, saltim synchategorematicè loquendo.

Amplior elucidatio doctrinæ præcedentis.

Deinde, quòd quāuis Deus attēperet virtutē suam exequētem dū cooperatur ad extra cū agēte creato, quod exerit influxū secūdùm facultatem natiuā; verbi gratia cū igne ignefaciēte & calore calefaciēte. At cū influit cū agēte, quod expectat obediētiale comprincipiū; sicut huius cōprincipij supernaturalis causalitas suscipit limitationē ex solo nutu Dei immittētis illud intellectui secūdū potētiā obediētialem eius; ita & potētia obediētialis cōnotās comprincipiū supernaturale est limitata, & contracta ad tātā intēsionem formæ actus ex solo Dei arbitratu. Si autē Deitas nō ageret intētionaliter, quà est, sed quà vult; talis motio nō subijceretur nutui libero, ac proinde nec liberè cōtraheretur influxus Deitatis supplētis munia tā speciei impressæ, quàm habitus luminis gloriæ.

Instatur vltra

Præterea; quia si Deus necessariò cōcurreret cū igne; eleuaret illū ad omnē eū influxū, ad quē præhaberet vim initialē & inchoatam; nec enim meta influxꝰ præscribi valet agēti infinito; dū nō exerit influxum, quā vult, sed quā est, ex toto impetu necessitatis naturæ.

Resp. aliorū

Occurres, quòd Deus inquātū asseritur supplēs vices speciei (& quatenus influit immediatè sub prædicato quidditatiuo Deitatis, & nō sub proprietate volitionis liberæ) nō supplet causalitatē luminis gloriæ. Cùm lumē gloriæ nō gerat vices obiecti, vt suppleri debeat ab obiecto, vt refert rationem formalem obiecti, quod est ipsamet Deitas.

Refellitur efficaciter

Cōtra sic; quia nō implicat contradictionē forma aliqua creabilis, quæ virtute vel per cōiūctionem idēticam copulet ambiat vo, munia & functiones vtriusq; formæ, nimirū luminis gloriæ, & speciei impressæ Deitatis; imo quòd de facto aliqui neoterici adstruūt, lumē gloriæ præstare vtrāq; causalitatem, vt liquet ex præmissis in præcedēti *Subdist. ar. 2 sub numer. 24.* si ergo Deitas immediatè per suā essentiā supplere posset vices speciei, etiā & obire valeret functionem illius speciei possibilis, quæ esset simul imago Deitatis, & lumē gloriæ; igitur influxus Deitatis vt gerētis munus talis speciei cōtrahi nequiret ab influxu luminis; qui in ista hypothesi non esset distinctus ab influxu speciei, sed omnino idem & indiuiduus.

Si Deitas suppleret vicem speciei & luminis nō daretur cōprincipiū cōtrahens.

Ergo nō daretur aliquod cōprincipiū supernaturale, à quo cōtrahi posset intētionalis influxus Deitatis, vt gerit vices illius formæ possibilis, quæ simul esset lumē gloriæ, & species impressa: siquidem nec cōtrahi valeret talis influxus à natiua virtute intellectus (hæc enim, cū initialis sit, & inchoata, procresceret iuxta accremētū eleuationis.) Igitur, si sit possibilis, apud cōmunē Thomistarū sententiā intēsio vsq; in infinitum in formis supernaturalibus operatiuis, seu habitibꝰ infusis; prodiret visio saltim synchategorematicè infinita, à principio infinito ex parte luminis, & ex parte obiecti; si tale principiū nō influeret per facultatem exequentem liberam, sed per necessariā formam Deitatis.

Euasio recentiorū sustinentiū influxū necessariū in Deitate gerente vices speciei

24 Quare respōdēt alij; nō esse incongruū, quòd supposita libera cōiūctione essentiæ diuinæ cū intellectu beati, prodeat influxus intrinsecè necessarius; sicut licet vnio personalitatis verbi cū humanitate liberè à Deo fiat, illa tamē vnione præmissa, necessariò influit personalitas verbi in omnes actiones illius suppositi, ita vt nequeat nō influere. Quia sicut personalitas creata, si daretur in Christo, nō liberè, sed necessariò eliceret omnes actiones suppositi, ita de facto personalitas verbi necessariò influit in omnes Christi actiones; nec tamē inde licebit cōminisci, huiusmodi actiones esse physicè infinitas, esto quòd moralis infinitudo illis deferri queat.

Instātia ex necessario influxu personalitatis verbi in actiones Christi

Sed cōtra; quòd suppositalitas nō est principium actiuum, sed potius for-

Conuellitur, referata ab similitudine inter influxū intentionalē Deitatis, & influxū personalitatis verbi in actiones Christi

male constitutiuum naturæ in ratione suppositi; quia actiones non dicuntur esse suppositorum, eò quòd constitutū ex natura, & hypostasi (prout de materiali importat naturam, & de formali subsistentiam,) eliciat influxum; sed quia prius est vt natura sustentetur, & terminetur intrinsecè per suppositalitatem, quàm quod extrinsecum adeat influxum. Denominatur tamen suppositum operans (licet actio non emanet ab hypostasi) quia antequam natura influat in extrinsecum, elicit prius suppositalitatis formam à qua completur vt in se & per se existat. Sed personalitas diuina gerit vices hypostasis creatæ; & personalitas creata non est principium (*vt quo*) causalitatis à subsistentia effluentis in genere causæ efficientis; igitur nec personalitas diuina, quæ supplet vices creatæ hypostasis. Ac proinde inconcinna producitur argumentatio ab influxu personalitatis diuinæ in Christo, ad influxum essentiæ diuinæ gerentis vices speciei impressæ; cū ille attineat ad genus proprij principij efficientis, ille verò non.

Personalitatē nō esse principiū eliciti uū actionū.

Quod vel ex eo liquet; quia si Deus naturam humanam diuinitus sine vlla subsistentia, nec propria, nec aliena, cōseruaret, (quod esse possibile ostendimus in appendice metaphysica de subsistentia creata;) eliceret actiones discursiuas eiusdem prorsus speciei cum his, quas de facto producit, quando composita est formæ hypostasis; ergo suppositalitas non est ratiò & forma agendi, ac proinde, friuolè arguitur ab influxu personalitatis verbi coniuncti humanæ naturæ, ad influxum intentionalem Deitatis in ratione speciei.

Altera ratio pro nostra sententia.

25 Secundò probatur nostra sententia; ad eamdem facultatem Dei, intra seriem operandi intentionaliter, attinet influxus ille, qui à Deo præstatur, dum se ipso supplet vices speciei intelligibilis; à qua eliceretur species impressa creata, si esset possibilis. Hoc pronuntiatum ab omnibus Thomistis communiter vsurpatum video; quod & aperta firmatur instantia obiecti creati se ipso gerentis vices speciei impressæ, dum localiter indistat à potentia; & sufficientis speciem impressam vice sui, quando distat secundùm locum ab eadem potentia, quam fœcundat, vterque enim influxus obiecti, siue media specie impressa; siue quem præstat obiectum immediatè se ipso; spectat ad eamdem facultatem intētionaliter operantem.

Ab eodē principio proximo ex parte obiecti effluit influxus in visionē, à quo prodiret species impressa

Atqui, si species impressa diuinæ essentiæ non esset repugnans, (cuius possibilitatem asseuerat acutiorum Theologorum cœtus,) illa species non excideretur immediatè ab essentia Dei, quà quidditas Dei est, sed à facultate exequente, quæ est voluntas, igitur nec de facto intentionalis influxus in visionem elicitur immediatè ab essentia Dei, sed ab illius voluntate.

Species impressa nō eliceretur a Deitate immediatè.

Cæterùm; quòd nec species impressa, nec aliud productum creatum, immediatè hauriri queat à quidditate Dei, sed à vi appetitiua eius, quæ est illius facultas exequens; seriò firmandum erit in controuersia de omnipotētia Dei; pro nunc verò sic breuiter, sua detur, supponendo; quòd Deus de facto producat talem speciem impressam possibilem; quo præmisso sic argumentor.

Nullū ens creatum produci valet immediatè à principio necessario in Deo

Existentia actualis huiusmodi speciei impressæ essentialiter præsupponit esse obiectiuum eiusdem speciei importans futuritionem cum habitudine ad existendum pro tali differentia temporis; quod idem astruimus de qualibet alia creatura futura, vt futura. Creatura enim, quæ erit, supra possibilitatem apponit mutationem obiectiuam; quatenùs transit de non esse entis determinati ad existendum, ad esse entis determinati ad existendum pro tali differentia temporis. Igitur ab eadem facultate operatiua trahitur existentia entis creati, à qua hauritur mutatio obiectiua eius cum habitudine ad existendum; cùm essentialis sit præsuppositio entis futuri ad existens.

Ab eodē principio immediato trahitur existētia entis creabilis, à quo petitur mutatio obiectiua ad futuritionem

Atqui, ratio illa obiectiuæ immutationis cum ordine ad existentiam pro aliqua differentia temporis, in qua consistit futuritio, non accipitur ab essentia Dei, prout quidditas Dei est, & forma omnino necessaria: quia hæc secundùm se spectata, sicut libera non est, ita nec radix esse valet, à qua peti queat contingens ea determinatio, quę accedit enti possibili, prout ad futuritionem transit: igitur tota ratio futuri

tio-

tionis entis accipitur à facultate [vo-litiua, ac proinde, & existentia entis actualis, quæ futuritionem præmittit essentialiter. Quare optimè asseruit Scotus loco citato, & à nobis transcri pto *sub num. 13. Si essentia diuina non esset formaliter volens, nihil omnino posset causare ad extra*. Sed de his infra pressè in controuersia citata de Omnipotentia, seu facultate exequutiua Dei.

Scotus ,, ,,

26 Si verò causeris; quòd licet id verum habeat de alijs omnibus productis, quæ immediatè à voluntate diuina efficiantur; improbandum tamen sit de specie impressa, quæ ob rationem imaginis, ab obiecto naturaliter excidi expostulet. Sic reconueniri poteris.

Fuga, quòd id nō habeat versin naturali imagine Deitatis, quæ est species impressa

Etiam existentia speciei impressæ essentialiter præexigit mutationem obiectiuam cum habitudine ad existendum, in qua illius futuritio posita est; atqui immutatio obiectiua, quæ est denominatio contingenter accedens possibilitati entis, apud nullum Theologū immediatè petitur; nisi à decreto libero; igitur nec existentia speciei impressæ ab alio principio immediatè hauriri valebit, quàm à libera volitione Dei.

Occupatio effugij; eo quòd eadē sit ratio de speciei impressa ac de alijs effectibus

Quam rationem etiam suffulciunt aurea illa Scoti verba transcripta, *sub numer. 13. Quodcunque extrinsecum, (cum sit formaliter possibile,) non posset esse à necessario, nisi contingenter*. Vbi vniuersaliter constituit Scotus; quòd implicet, quòd ab ente necessario, seu ente per essentiam, quod est Deus, effluere queat ens immutatū obiectiuè, & quasi extractum ab statu possibilitatis ad statum futuritionis & existentiæ, nisi intercedente facultate libera operandi ad extra; qualiter se gerit, non necessarius Deitatis conceptus, sed libera motio voluntatis. Ratio autem Scoti ita vrget in specie impressa Deitatis, quā creabilē tutamur, (esto quòd sit semē intentionale Deitatis & à Deitate specificatū) sicut in tota collectione possibiliū, quæ immutatur obiectiuè ad seriem futurorū; quam obrem, & vniuersalem probationem de sensu Scoti construximus.

Vrgetur ad uersarij sub tili excursione Scoti. *Scotus*

Imus obuiam oppositis rationibus, pro immediato influxu Deitatis in visionem beatificam.

27 PRimum argumentum, quod sibi opposuerat Scotus, sic ipse illud diluit in eodem quodlibeto 14. *sub numer. marg. 18. & 19.* subdens.

Resp. ad fundamenta opposita

Ad istud dico, quòd quia voluntas est perfectè idem cum essentia; ideò potest esse principium motiuum ad videndum essentiam, vt essentia est. Neganda est igitur illa maior; verum quidem est, quod ibi affirmatiuè, scilicet, quòd voluntas potest esse principium motiuum ad videndum voluntatem, vt voluntas est; falsum autem est, quod ibi negatur, scilicet, quòd non potest esse principium ad videndum essentiam, vt essentia est.

Scotus *Ad 1. arg. primæ satisfactio ex Scoto* ,, ,, ,, ,, ,,

Ad probationem maioris respondeo; quòd prioritas illa est quasi prioritas fundamenti, sed illud fundamentum non solùm est perfectè idem cum illo, quod intelligitur fundari in eo, sed etiam illud habet perfectionem formalem formaliter infinitam; propter quod perfectè, identicè, & vnitiuè, continet perfectionem fundamenti: & propter istam rationem potest voluntas esse principium communicandi essentiam, quia ipsa est identicè omnino eiusdem perfectionis cum essentia. Hæc est solutio Scoti, quæ expositione, aut confirmatione non eget.

Cur volūtas diuina moueat intellectum creatū ad inspectionē Deitatis ,, ,, ,, ,, ,, ,,

Ad probationem ex Scoti argumentatione petitam constat ex adnotatis, numer. 16. fatemur enim; actionem intentionalem prodire ab obiecto secundùm rationem formalem obiecti quà motiuum est potentiæ; non verò quà terminatiuum est eiusdem potentiæ. Quia, vt liquet ex inibi obseruatis, alia est ratio formalis obiecti, prout motiui, seu immutatiui potētiæ, alia verò prout terminatiui.

Ad arg. Scoti in oppositum *Motio intētionalis emanat ab obiecto secundum rationē formalē obiecti in ratione mouentis.*

28 Ad confirmationem; concedimus, influxum intentionalem Dei in visionem attinere ad eamdem facultatem

Ad cōfirmationē respōs.

tem

tem operatiuam, à qua emanaret species impressa, si daretur; vt liquet ex probatione nostræ sententiæ sub n. 25. inficiamur verò, speciē immediatè processuram à quidditate Dei, & nō à potentia volitiua.

Diluitur instantia

Quando verò opponitur; speciem impressam semper necessariò excidi ab obiecto. Respondetur; id esse verum de obiecto finito, & creato, secùs de obiecto increato, quod ob naturæ illimitationem, & præstantiam nequit prorumpere in actionem necessariam ad extra etiam intentionalem; sed cū sit speculū voluntarium pro suo nutu creatæ mēti illabitur in ratione principij intentionalis; ac proinde talis influxus Dei, prout obiecti, in solam illius volitionem, tanquam in principium immediatum deferendus est.

Ad Argu. 2. ostenditur cur influxus intentionalis per volūtatē sit magis ob naturalis, quā per immissionē speciei impressæ creatæ

29 Ad secundum argumentum; quòd licet in alijs obiectis connaturalior modus operandi sit per speciem, aut per se ipsa immediatè; vnde, si suppleretur à Deo influxus obiecti vel speciei, per specialem concursum diuinæ voluntatis, id fieret præter naturam, & conditionem agendi obiectorum. Quia tamen ea est perfectio, & excellentia diuinæ substantiæ; vt illi obstet, eamque dedeceat immutare necessariò aliquam mentem creatam; ideò fit, vt essentia diuina, quæ est principium naturale, & necessarium, tantùm possit fœcundare intellectum diuinum immediatè, quia Deus necessariò, & naturaliter est beatus; & intellectui creato cōtingenter illabatur, & ideò coniungitur illi per voluntatem contingenter ad extra operantem, quæ est connaturalior ratio agendi Dei, vt principij intētionalis ad extra.

Enodatio arg. 3.

Ad tertium argumentum; ex insufficientia Deitatis non colligi, quòd immediatè non moueat intellectum creatum, si expeditissima est ad fœcundandum immediatè intellectum diuinum; quin potiùs ad supereminentem Deitatis præstantiam attinere, vt creatā mētem non immutet immediatè; eòquòd necessarium influxum ad extra obire nō valeat.

Obiectio contra immediatā motionē Deitatis respectu intellectus diuini

Sed obijcies; quòd Deitas non exercet munus quasi speciei impressæ creaturarum per se ipsam immediatè, sed medio attributo potentiæ suæ, quod à facultate impulsiua, seu appetitiua non distinguit Scotus; sicut enim Deitas se ipsa immediatè non præhabet intra eminentiam suam creaturas, sed medio attributo potentiæ suæ, sic nec mouet ad intuitionem creaturarum, nisi mediante omnipotentia, quæ non secernitur à facultate appetitiua.

Diluitur

Respondetur; quòd quando astruimus, Deitatem immediatè mouere intellectum diuinum ad inspectionem creaturarum, ibi, *ly immediatè*, non remouet medium attributum potentiæ, seu facultatis appetitiuæ in actu primo consideratæ, quæ est affectio necessaria Deitatis, sed excludit mediam causalitatem intentionalem liberam, quam exercet Deus respectu intellectus creati; eò quòd creata mens liberè, & contingenter beetur à Deo, ac proinde medio influxu, & decreto libero; intellectus verò diuinus necessariò, & naturaliter. Sed de hoc *in controu. 11. de scientia Dei, dist. 1. ar. 2. numer. marg. 21.*

Resp. ad argum. 4.

30 Ad quartum argumentum constat ex dictis num. 23. quia, licet Deitas subijci posset suæ volitioni, vt applicanti; ea tamen libera coniunctione præmissa Deitatis, & intellectus creati, Deitas necessariò influeret; atque adeo necessariò etiam suppleret defectum luminis gloriæ, euehens intellectum ex parte potentiæ; ac proinde visio prodiret omnino exuperans intēsionē luminis de facto immissi menti creatæ; quòd est absurdū, & contra communem sententiam.

31 Instantia verò de cogitationibus Angelicis, quas submittit Aureolus volitioni liberæ quantùm ad causalitatem intentionalem; reiecta est, *nu. marg. 19. & 20.*

Vrgetur Soarius ad hominē ex doctrina Aureoli

Imo ex doctrina Aureoli, quam recipit Soarius, de cogitationibus Angeli, quæ subijciantur arbitratui Angeli quò ad speciei impressæ effectionem; vel sic Soarium reconuenio. Quia sicut esto quòd cogitatio Gabrielis subiaceat nutui, & proposito libero eiusdem, quoad hoc quod contrahatur in vltimo procinctu ad influxum intentionalem; at potestate facta cogitationi Angeli à volitione eius, intellectio, aut cogitatio influit intentionaliter, vt agens merè naturale, & non liberū; ac proinde secundùm vltimum virtutis operatiuæ.

Ita

Ita vt licet cogitationi Angeli integrum non sit agere intentionaliter, nisi accedente libero proposito voluntatis eiusdem Angeli; at data libera volitione, non potest virtus agentis intentionalis cohiberi à tota ea intensione influxus, quæ ab eo elici queat circa tale substratum Angeli audientis, aut excipientis loquutionem; nec ei meta intensionis circa influxum intentionalem præscribi.

Optima collectio.

Ergo à paritate, & identitate rationis, quamuis Deitas se subijceret statuto libero circa immutationem intentionalem intellectus creati; attamen, si Deitas immediatè agere posset ad extra, accedente libera applicatione, influeret vt agens necessarium secundùm omnem potestatem illimitationis suæ siquidem, Deitas, vt Deitas, non est principium formaliter liberũ sed omnino necessarium.

ARTICVLVS III.

Vtrùm sit possibilis species impressa diuinæ essentiæ?

SVMMARIVM.

Fundamenta antiquorum Thomistarũ contra speciei impressæ possibilitatẽ, Num. 1.

Veterũ Thomistarum implicationes possibilitatis speciei impressæ, eliduntur Num. 4.

Ostenditur, speciem quidditatiuam, à sua ratione, comprehensiuam non esse. Vbi etiam agimus, dari accrementum intensiuum in speciebus intentionalibus, Num. 19.

Recentiorum Thomistarum oppugnationes speciei impressæ, expugnantur. Num. 23.

Refelluntur aliæ molitiones recentiorum; & expenditur, an implicet species impressa in Angelo ad intuitionem propriæ substantiæ? Numer. 30.

Basolij implicatio speciei impressæ proposita; & reiecta ex Aureolo. Numer. 34.

Textus Scoti, & explanatio veræ sententiæ. Num. 42.

Asseritur possibilitas speciei repræsentantis abstractiuè Deitatem; & expenditur comparatio adæquationis inter speciem, & obiectum, de sensu Scoti. Num. 49.

1 Valde dissident Thomistæ in aperienda ratione implicationis speciei impressæ creatæ, quæ Deum quidditatiuè, & semota analogia, repræsentare queat; ne tamen multiplicium opinationum concentus seriem disputationis inuertat, sigillatim proponendus est quilibet modus dicendi, isq; in iudicij trutinam vocandus.

Opinio S. Thomæ de implicatione speciei impressæ

Sanctus Thomas, 1. *par. quæst.* 12. *art.* 2. autumat; implicationem inuoluere, quòd à Deo produci valeat species impressa clarè repræsentatiua diuinæ essentiæ. Sic enim illum interpretantur, & sequuntur omnes antiqui Thomistæ. Caietanus, 1 *part. quæstio.* 12. *art.* 2. Capreolus, *in* 4. *dist.* 49. *quæstion.* 5. Sotus, *quæst.* 2. *art.* 3. Ferrara, 3. *contra gentes, cap.* 49. quibus ex recentioribus subscribunt, Bañez, Nauarretus, Zumel, Nazarius, Albelda, *omnes*, 1. *par. q.* 12. his etiam accessere Ambrosius Machinus 1. *part. disp.* 15. Petrus Arrubal, *disp.* 16. *cap.* 4. & 5. Iacobus Granado, 1. *part. tractat.* 4 *disp.* 5. *sect.* 3. licet hi omnes authores nõ cohæreant in reddenda ratione implicationis talis speciei.

Caietanus, Capreolus, Sotus, Ferrara, Bañez, Nauarretus, Zumel, Nazarius, Albelda, Machinus, Arrubal, Granadus

1. ratio ex Caietano

Prima ratio est Caietani loco citato, quam obuijs vlnis excipiunt omnes authores Dominicanæ familiæ; quæ aliqua præmittit de conuenientia speciei, & identitate illius cum obiecto in esse intelligibili, ex qua depromere satagit quòd species impressa diuinæ essentiæ si daretur, foret Deus in esse intelligibili: ac proinde infinitam perfectionem intelligibilem sibi ascisceret.

Quid de suparitate speciei cũ obiecto quãtũ ad esse repræsentatiuum.

Præmittit igitur, quòd cum ad pariendam cuiuslibet obiecti notitiam exigatur obiecti concursus, & coniunctio cum potentia intellectiua; & ob materialitatem obiecti non valeat per se ipsum immediatè coniungi potentiæ, quam fœcundat; ideò fit, vt vniatur illi per speciem, quæ licet sit diuer-

uersa ab obiecto in esse rei, est tamen omnino similis in esse repræsentatiuo, quod sic ostendunt.

Probatur identitas obiecti & speciei in esse repræsentatiuo ex similitudine influxus intentionalis.

Quia similitudo in operando apprimè demonstrat similitudinem in essendo; cùm igitur in operando talis similitudo inter obiectum, & speciem intercedat, vt eiusdem omnino quidditatiuæ rationis erumpat intentionalis influxus obiecti, si ab illo emanaret immediatè, cum eo, qui ab specie eiusdẽ obiecti effluit: fit inde, vt esse intelligibile speciei sit eiusdem omnino quidditatis in esse repræsentatiuo cum esse intelligibili obiecti.

Resp. communis

2 Nec præstat occurrere; talem conuenientiam in causando non obtinere omnimodam similitudinem in essendo inter speciem, & obiectum; sed tantùm inferri, speciem esse instrumentariam quamdam virtutem, & intentionale semen ab obiecto intelligibiliter excisum: vnde illi suppetit, vt omnino similem intentionalem causalitatem obire queat.

[C]onfirmatur ex analogia seminis generationis realis

Sicut quia semen generationis ab animali realiter exciditur, tanquam instrumentum illius; inde habet productũ eiusdẽ speciei elicere cũ eo, quod viuens ipsum produceret, si generatio ab illo prodiret immediatè; nec tamen ex tali similitudine in causando peti potest similitudo in essendo inter viuens, & semen illius, cum plus quàm specie differant, tanquam animatum, & inanimatum.

[I]mpugnatur [e]ò quòd species nõ sit in[st]rumẽtũ in [g]eneratione [v]erbi intentionalis, sicut semen in [g]eneratione viuentis.

Hoc enim effugium friuolum videtur; eòquòd species intelligibilis nõcõcurrat vt causa instrumentalis ad cognitionem, sicut semen ad generationem viuentis; aliàs enim obiectum tanquam principale agens influeret, (quod est improbabile in obiectis materialibus, quæ cùm sint inferioris ordinis, non præstant tanquam principalia principia ad generationem notitiæ spiritualis.) Ergo ista similitudo in operãdo nõ cohæret speciei impressæ, eò quòd sit instrumentum obiecti, sed ex identitate, & omnimoda potius similitudine illius cum obiecto in esse intelligibili.

3 Talibus principijs physicis præmissis; de conuenientia speciei cum obiecto in esse repræsentatiuo; ad supernaturalis speciei Deum sine analogia repræsentantis oppugnationem, ita accedunt. Implicat contradictionem quòd per similitudines inferioris ordinis res eminentioris, & superioris gradus apprehendi valeant clara, & quidditatiua notitia; sicut enim contradicit, quòd similitudines inferioris ordinis contineant res gradus superioris in esse intelligibili, ita vt nanciscantur eamdem omnino intelligibilitatem cũ eis; sic obstat, vt possint claram, & quidditatiuam apprehensionem eminentiorum naturarum exprimere. Ideò enim per speciem corporalem nequit percipi res incorporea; quia non potest esse eadem illi, intelligibili, & repræsentatiua ratione.

Improbatur possibilitas speciei impressæ Deitatis, quia sit inferioris ordinis.

Arguitur ex improportione speciei materialis ad quidditatiuã expressionem obiecti spiritualis

Sed implicat, quòd qualibet species creabilis non sit inferioris ordinis ipso Deo, non solùm in esse reali, sed etiam in esse intelligibili; aliàs enim imbiberet species illimitatã intelligibilitatem obiectiuam, ac proinde esset ipsemet Deus.

Instatur ultra

Tum etiam; quia magis distaret Deus à tali specie, quàm ens spirituale ab specie corporali; dissideret enim actualissima, & illimitatissima intelligibilitas Dei ab specie creata infinitè. Ergo solùm conueniret species illa cũ Deo secundùm analogiam quandam in esse repræsentatiuo; & perconsequens tantùm posset esse principium alicuius cognitionis analogicæ, adinstar illius, quæ ex analogica Dei, & creaturarũ conuenientia accipitur, non tamen intuitiuæ, & quidditatiuæ notitiæ.

Satisfactio pro cõuenientia Deitatis & speciei impressæ

Si autem dicas; quòd licet species non conueniat simpliciter cum Deo in esse entis; est tamen eiusdem ordinis in esse intelligibili, & repræsentatiuo, in quo propriè, & perfectè assimilatur Deo.

Replica Thomistarum

Contra sic; esse repræsentatiuum, siue formale, siue virtuale, nimirum siue in genere causæ efficientis, siue formalis, fundatur in reali conuenientia rei repræsentantis cum re repræsentata; quia repræsentatio formalis, & effectiua, nil aliud est quàm similitudo formalis, & effectiua. Sed similitudo fundatur in vnitate reali rerum sibi similium; igitur conuenientia repræsentatiua innititur conuenientiæ reali.

Alia oppugnatio.

Præterea; quia ideò albedo in imagine Petri verbi gratia, est similis in esse repræsentatiuo albedini Petri, quam exprimit, quia est similis illi in esse re-

li; ergo si species impressa esset similis Deo in esse repræsentatiuo, etiam prorsus assimilaretur; & ad æquaretur illi in esse reali, ac proinde esset ipse Deus.

Confutatio præmissæ opinationis Caietani.

Excutitur fundamentũ Caietani

4 VErùm, probatio ista Caietani eneruis est, & falso subnixa fundamento; quia nulla species est eiusdem ordinis, & perfectionis cum obiecto in esse repræsentatiuo, ita vt respondeat obiecto secundùm æqualitatem actualitatis, & perfectionis; igitur nec species impressa Dei implicabit contradictionem, quia foret eiusdem ordinis & perfectionis cum Deo in esse repræsentatiuo.

Quælibet species etiã in esse repræsentatiuo nõ adequat actualitatem obiecti

Antecedens probatur; quia quælibet species, etiam in esse repræsentatiuo, essentialiter imbibit in se rationem accidentis; atque adeò non potest esse eiusdem perfectionis, & actualitatis cum obiecto substantiali, etiam in esse repræsentatiuo. Repræsentatio enim non est extra quidditatiuum conceptum speciei impressæ; igitur, si species in esse entis claudit essentialiter prædicatum accidentis, etiam in esse repræsentationis, seu in esse repræsentatiuo, non commensuratur obiecto ad æqualitatem quantitatis virtutis.

Cõfirmatio efficax ex specie expressa

Confirmatur efficaciter in qualibet specie expressa, siue verbo mentali, à quo validum producitur argumentum ad speciem impressam, quæ tantùm est similitudo effectiua. Quia verbum mentale, non solùm in genere qualitatis, sed etiam prout formaliter induit vltimum repræsentationis conceptum ambit prædicatum formæ vitalis; aliàs in esse repræsentatiuo non distingueretur, quantùm ad conceptum vitæ, ab specie impressa, quæ est inanimis quædam qualitas per se nõ pendens ab influxu & attentione animæ.

Atqui, illud, quod claudit in se rationem vitæ per modum actus secundi exprimit dependentiam ab anima tanquam à radice omnis influxus vitalis, & à potentia tanquam à proximo substrato, & principio vitali; ergo importat essentialiter prædicatum accidentis, cum substantia non referat dependentiam à subiecto; atque adeo species impressa est inferioris actualitatis substantiali obiecto, etiam in esse repræsentatiuo. Quam rationem petimus ab Scoto, vt liquet ex textu infra transcripto *sub nu.* 47. & ex Aureolo, *sub n.* 54.

Species expressa etiã in esse repræsentatiuo nõ cõmensuratur obiecto secũdũ æqualitatem perfectionis

Scotus

Euasio Thomistarũ ex duplici comparatione speciei expressæ

5 Dices; quòd in verbo mentis, siue specie expressa, (etiam in esse repræsentatiuo spectata,) duplex habitudo cõsiderari potest; vel habitudo ad subiectũ viuũ; & sub hac ratione est accidẽs per se pẽdẽs à subiecto vitali, atque adeo inferioris perfectionis ipso substãtiali obiecto. Vel spectari potest, prout refert habitudinem ad obiectum quod exprimit; & sub hac comparatione non importat formaliter, quòd viuat, nec quòd ab anima pendeat; sed quòd sit ipsummet obiectum in esse intelligibili.

Cõparatio cõnexionis ad principiũ vitæ nõ potest separari intelligibiliter ab specie expressa adæquatè concepta.

Sed contra. Quia si habitudo ad intellectum, & ad animã, vt ad radicale principium vitæ, separari posset intelligibiliter ab specie expressa in esse repræsentatiuo; sequeretur, nõ distingui in esse repræsentatiuo speciẽ expressã ab specie impressa.

Quod magis vrget in illo Thomistarum placito asseuerante; beatos videndo Deum non formare verbum; sed essentiam diuinam, immediatè vniri per actionem intellectiuam in ratione verbi obeuntis functiones verbi create (ne à doctrinæ consequẽtia deficiãt dum rationes, quæ moliũtur æqualitatem & idẽtitatem in esse repræsentatiuo speciei impressæ cũ obiecto, à fortiori cõcludunt de specie expressa) quo supposito sic argumentor.

Ratio ad hominem contra Thomistas.

Si à verbo in esse repræsentatiuo præscindi posset vnio cum subiecto formaliter viuo, ita vt ista vitalis dependentia non attineret ad rationem intrinsecam verbi, vt est imago formalis obiecti; essentia diuina, vt supplens vices verbi creati, & prout gerens munus imaginis formalis eiusdem essentiæ, non importaret coniunctionem cum potentia vitali, vt viuit formaliter.

Igitur non esset aliqua differentia

inter

Nõ esset aliqua absimilitudo inter vnionẽ Deitatis dũ supplet vices speciei impressæ, & verbi.

inter vnionem essentiæ diuinæ in ratione verbi siue imaginis formalis, & inter vnionem eiusdem essentiæ in ratione speciei impressæ, seu imaginis virtualis, quantùm ad rationem vitæ intentionalis, ac proinde ita inanimata ratione illaberetur Deus menti creatę in ratione speciei expressæ, sicut & in ratione speciei impressæ.

Pende disparitatem formæ viuẽtis, & inanimæ in specie impressa, & expressa.

Astruere autem, esse eiusdem rationis quantùm ad prædicatum viuæ expressionis obiecti; & coniunctionẽ cum principio coniuncto, & viuente; vnionem essentiæ diuinæ in ratione speciei, impressæ, & expressæ, est toti rationi absonum; sicut & absurdum æstimo, autumare, eiusdem esse rationis quantùm ad dependentiam, & coniunctionem ad subiectum viuum, speciem impressam creatam, & speciem expressam, seu esse intentionale speciei impressæ, & expressæ, quarum functiones apud hos authores, Deus immediatè supplet substantia sua: cùm species impressa, à toto genere suo, sit inanima quædam qualitas independens in sua conseruatione à conatu, & influxu principij viuentis, species verò expressa sit qualitas viua.

Vrgetur ratio.

Igitur, si esse repræsentatiuum formale, & in actu secundo, (inquantum dissidet ab esse repræsentatiuo virtuali, & per modum actus primi in specie impressa,) imbibit conceptum vitæ intentionalis, quæ est accidens exprimens habitudinem formæ ad subiectũ, & principium viuum; nequit commensurari ad æqualitatem perfectionis cũ obiecto substantiali in esse repræsentatiuo; cùm esse repræsentatiuum speciei expressæ, inquantum repræsentatiuum formale, & in actu secundo importet compositionem ad animam vt accidens vitale.

Secunda ratio ab absurdo; quòd omnis species quidditatiua esset comprehensiua.

6 Secundò arguitur; quia sequeretur, quòd quælibet species propria, & quidditatiua obiecti, (quæ nimirum ipsum quidditatiuè repræsentaret sicuti est, absque analogia,) esset comprehensiua ipsius obiecti; si quidem ambiret totam rationem obiectiuam eius, & exhauriret illam intelligibiliter, non tantùm extensiuè, quatenùs apprehenderet vniuersa prædicata sui obiecti; sed etiam intensiuè, ita vt calleret illa secundùm omnem modũ suæ intelligibilitatis.

Probatur sequela.

Sequela ista certa videtur, supposito præmisso Thomistarum placito; quia quælibet species, quæ sine analogia, & quidditatiuè repræsentat obiectum, circuit totam obiecti intelligibilitatem, & est eiusdem præstantiæ, & actualitatis cum illo in esse intelligibili; ergò adæquatur illi secùdùm omnẽ rationem obiectiuam eius, ac proinde comprehendit illud.

Vrgetur ratio cõtra aduersarios.

Præterea; quia, aliàs non repugnaret species impressa diuinæ essentiæ, si ipsa ex se non esset comprehensiua Dei; petitur autem ista vis comprehensiua speciei impressæ ex hoc, quòd in esse repræsentatiuo ambiat omnẽ obiecti intelligibilitatem, quatenùs esset eiusdem quãtitatis virtutis cum Deo, immo & Deus ipse in esse intelligibili; igitur quælibet species clarè, & quidditatiuè repræsentatiua alicuius obiecti, deberet esse comprehensiua illius.

Nullatenus sustineri potest, quòd quælibet species quidditatiua sit cõprehensiua.

7 Cæterùm; quòd prædicta sequela admitti non debeat, manifesta aperitur instantia speciei repræsentatiuæ Angeli superioris, quę à Deo immittitur inferiori Angelo; quæ estò quòd quidditatiua sit, nõ tamen est comprehensiua, cũ Angelus inferior nequeat superiorem comprehendere.

Occursus Thomistarũ pro specie impressa superioris Angeli in Angelo inferiori.

Si autem occurras; prædictam speciem eò comprehensiuam esse, quò quidditatiua sit; per accidens tamen inferiorem Angelum non posse comprehendere superiorem, ob defectum virtutis intellectiuæ. Cùm enim ad pariendam notitiam duplex concurrat comprincipium, aliud ex parte obiecti, & aliud ex parte potentiæ; licet principium ex parte obiecti, nimirũ species impressa, expeditum sit ad comprehensionem Angeli superioris; principium verò ex parte potentiæ non est sufficiens, scilicet intellectus inferioris Angeli; & ideò superior, non comprehenditur.

Eliditur ex doctrina Scoti.

Contra sic; quòd illa species est producta à Deo cum commensuratione, & proportione ad substratum, ex cuius potentialitate educitur, & ad actum cognitionis eliciendum; ergo si est impossibilis actus cognitionis comprehensiuæ, etiam superfluè, & impertinenter immitteretur à Deo ad comprehensiuam cognitionem; cùm species impressa sit virtus, seu facultas

esse-

effectiua ex se ordinata ad actum. De quo vide infra sub num. 52. Scoti doctrinam de adæquatione, & commensuratione speciei impressæ cũ specie expressa, & cum obiecto, vt attingitur ab specie expressa.

Instatur cõtra speciẽ quidditatiuam non cõprehensiuã.

Præterea: species expressa, siue verbum repræsentatiuum superioris Angeli, est quidditatiua, & clara imago illius in inferiori Angelo, & tamen non est comprehensiua; ergo à fortiori, nec species impressa, cùm non sit imago formalis sicut verbum, sed tantùm effectiua, & virtualis.

Agimus ex verbo mentali repræsentatiuo superioris Angeli in Angelo inferiori.

Deinde sic vrgeo rationem; verbum Angeli superioris, quod format inferior Angelus, est clara, & quidditatiua imago obiecti; & tamen non est eiusdem perfectionis, & ordinis in esse repræsentatiuo cum Angelo superiori, vt volunt aduersarij, & in acceptione æqualitatis ab ipsis intenta; quia actus non circuit totam intelligibilitatem obiecti, secundùm omnem modũ suæ rationis obiectiuæ, aliàs Angelus superior comprehenderetur. Igitur voluntariè, ac friuolè assumitur, quòd species impressa sit æqualis perfectionis cum diuina essentia in ordine intentionali; ex hoc quòd attruatur clara, & quidditatiua imago diuinæ essentiæ.

Obseruatio pro acumine præcedentis rationis cõcludentis cõtra Caietanum, & asseclas.

Hæc argumentatio meo videri cõcludit contra prædictum modum dicendi Caietani, & asseclarum; eò quòd prorsus conuellat illorum fundamentum de intentionali supparitate speciei cum obiecto, in eo sensu, quem intendunt aduersarij de æqualitate actualitatis, & perfectionis inter formam repræsentantem obiectum quidditatiuè & ipsum obiectum repræsentatum; licet asseratur species quidditatiua obiecti, eiusdem ordinis cum illo, ob proportionem imaginis intentionalis, quæ commensuratur obiecto tanquam semen intentionale eius, absque vlla æqualitate quantitatis virtutis inter formam exprimentem, & rem expressam; de quo vide Scotum egregiè philosophantem à nobis infra transcriptũ, *sub n. marg.* 44.

Quam doctrinam demonstrantem speciem quidditatiuam, non eò comprehensiuam existere, quò clara & quidditatiua sit imago obiecti; quo ictu tota moles fundamenti aduersariorum prosternitur, recentiores ab Scoto suffurati sunt; quare licebit Doctori subtili eam asserere, & vendicare. Adi textum à nobis infra transcriptum in præsenti art *sub n.* 47. & elucidatum, *sub num.* 53.

Respondetur ad fundamenta, quæ moliuntur æqualitatem perfectionis inter obiectum, & speciem in esse repræsentatiuo.

Examen prologuij physici Thomistarũ de identitate speciei & obiecti in esse repræsentatiuo

8 MODO Fundamenta Caietani, & asseclarum diluenda sunt antequã ad discutiendos alios sentiendi modos properemus; & prius illa, quæ præmittunt aduersarij de conuenientia speciei cum obiecto in esse intelligibili; vt postea inferant, speciem impressam Dei esse infinitam, quia esset ipsemet Deus intelligibiliter. Dicimus ergo: similitudinem speciei cum obiecto in causalitate intentionali, non obtinere identitatem, & omnimodam æqualitatem in esse repræsentatiuo; ita vt quælibet species, eò quòd quidditatiua sit, ambire debeat obiectum secundùm omnem modum suæ intelligibilitatis.

Conuincere tamen proportionem quãdam seminis intentionalis cum realitate, à qua exciditur; quæ proportio præstat, vt species adire queat influxum eiusdem omnino quidditatis cum causalitate intentionali obiecti.

Impetitur doctrina Thomistarũ ex analogia seminis, ad generationem realem.

Quod aperitur proposito exemplo, quod satis concinnum est, de semine generationis, quod exciditur à viuente ad exprimendam similitudinem realem in genito; sibi enim vendicat semen, quã semen viuentis est, eamdem omnino actionem elicere, quam viuẽs ipsum adire potuisset, si operaretur generationem immediatè. Nec tamen inde fas erit comminisci identitatẽ in essendo inter semẽ, & viuẽs; igitur nec produci debet idẽtitas inter speciẽ impressam, quæ est semẽ intẽtionale obiecti, & ipsum obiectũ, ex omnimoda similitudine actionis intentionalis.

Nec

Instantia oppugnans analogiam præmissam, quatenus speciei impressæ nō cōcurrat vt instrumentum ad generationem speciei expressæ

Nec instantia, quæ nobis opponitur, est alicuius momenti; quod nimirum semen, eò talem similitudinem in generando sibi asciscat, quò instrumentum sit viuentis; quam similitudinem cum obiecto (ob instrumentariam causalitatem,) circa adscribere non possimus impressæ speciei: eò quòd species impressa non influat vt instrumentum obiecti, sed vt causa principalis notitiæ; sit igitur, vt similitudo ista intentionalis influxus inter speciem, & obiectum, à similitudine in essendo peti debeat, siquidem non colligitur ex causalitate instrumenti.

Infringitur obiectum

9 Hæc enim obiectio supponere videtur, speciem intelligibilem impressam esse causam principalem notitiæ, siue speciei expressæ; quod adeò certum non est, vt cum magna probabilitate negari non possit; eò quòd species impressa non videatur adæquare actualitatem, & perfectionem speciei expressæ, quatenus species impressa nō sit qualitas vitalis, sicut species expressæ proinde dici posset, quod egeret euectione, seu eleuatione potentiæ vitalis ad attingendam speciem expressam.

Quid Scot. in hac re.

Nec refragatur Scotus, *in 1. dist. 3. quæst. 8. §. Respondeo, quòd pars intellectiua, num. marg. 2.* vbi inquit:

Scotus

„ *Videtur intelligibilium naturaliter à nobis intellectorum species in intellectu esse, quasi instrumentum ipsius intellectus, non solum ab intellectu vt agat quasi scilicet aliquid recipiat ab intellectu, sed quo intellectus vtitur ad suam actionem: & vt puta quando intellectus agit, species illa tanquam minus principale agens coagit ad idem, vt ad effectum communem.* Vbi Scotus ahnuit, speciem impressam esse quasi instrumentum, & minus principale operans, respectu notitiæ.

Elucidatio textus præmissi

Nec tali modo sentiendi admisso, (vbi minus principale agens, & principium instrumentarium, pro eodem vsurpantur in phrasi Scoti, de qua nos iàm, *in hac controuers. de Visione, dist. 1. subdistinct. 1. artic. 1. de potentia obedientiali actiua, & artic. 3. de Virtute instrumentaria intellectus ad visionem,*) adhuc esto quod species impressa esset causa principalis cognitionis; est alicuius momenti ratio illa, quam prætexit prædicti oppositio. Quod, si species impressa astrui posset causa instrumentalis notitiæ; fieret, vt obiectum materiale esset principalis causa intellectionis, quæ est forma spiritualis.

Obiectū materiale nō est causa immediata neque principalis, nec instrumentaria speciei expressæ.

Negatur enim, obiectum esse causam immediatam cognitionis, vel principalem, vel instrumentalem, sed tantùm mediatam; quatenus ab obiecto exciduntur species externæ, à quibus internæ sensationes producuntur, & mediis ipsis phantasma, quod concurrit vt instrumentum eleuatum ab intellectu agente ad productionem speciei impressæ.

Species impressa est semē obiecti, non autē instrumentum illius.

Quare species impressa, licet attingat intellectionem, seu speciem expressam, vt semen obiecti, & vt facultas vicaria eius; attamen non tanquam instrumentum ab obiecto immediatè eleuatum, (cum obiecto materiali immediatus non adscribatur influxus in notitiam spiritualem;) sed tantùm appellari debet species impressa instrumentum intellectus possibilis euehentis huiusmodi qualitatē inanimem ad productionē intellectionis, quæ est forma vitalis.

Phantasma est instrumentū intellectus agentis, & species impressa instrumentū intellectus possibilis.

Sicut materiale phantasma concurrit vt semen obiecti, & vicarium eius ad productionem speciei impressæ spiritualis; & tamen non influit tanquam instrumentum obiecti; vel immediatè assumptum ab obiecto ad actionem intentionalem (quamuis sit semen obiecti, & gerat vices eius) cum obiectum materiale, pro hoc statu coniunctionis animæ ad corpus, non sit immediatè elicitiuum speciei impressæ spiritualis. Quo fit, vt phantasma pronunctietur instrumentum intellectus agentis ab illo eleuatum ad productionem speciei impressæ, sicut & species impressa est instrumentum intellectus possibilis, à quo euehitur ad productionē speciei expressæ.

Species intentionalis est instrumentū facultatis visiuæ ad productionē idoli vitalis.

Quod idem de specie intentionali respectu idoli, seu sensationis visiuæ tradidimus, *in controuers. 6. de Immensitate Dei, art. 1. numer margin. 49.* asserentes; speciem intentionalem esse instrumentum facultatis visiuæ, à qua eleuatur species, quæ est qualitas inanimis, ad productionem sensationis visiuæ, seu visionis, quæ est forma vitalis.

10 Sed age; esto quòd species im-

pre-

Esto quòd species impressa esset causa principalis notitiæ ignauiter procederet instātia aduersariorū

pressa non influeret in speciem expressam, tanquam causa instrumentalis, sed principalis. Responderi posset; quòd species impressa non nanciscitur similitudinem istam in operando cum obiecto, quia instrumentum illius sit; sed quia semen à natura institutum, vt eliciat similitudinem obiecti in esse intelligibili; sicut semen reale generationis non importat similitudinem in operando, quia præcisè sit instrumentum viuentis; (aliàs enim de ratione causæ instrumentalis esset, quòd elicere posset causalitatem eiusdem rationis quidditatiuæ cum ea, quæ à causa principali efflueret,) sed quia est semen à natura institutum, vt causet similitudinem realem viuentis, & exprimat illam in genito; quia generatio nihil aliud est, quàm origo viuentis à viuente coniuncto in similitudinem naturæ.

Cautio pro asseclis Scoti

Hæc de efficientia seminis, & causalitate ipsius circa generationem viuentis supposita Thomistarum opinione, constituta sunt, quos adorimur; Scotus enim inficiatur, semen immediatè attingere generationem; vel quia sit imperfectius forma viuentis, quæ gignitur; vel quia non existat semen in instanti generationis, vt ipsum viuens producere queat. adi Scotum in 2. dist. 18. quæst. vnica, §. *ad quid est semen, est ne propter generationem, ita quod sit principium generationis actiuum?* num. marg. 9.

Scotus

11 His prælibatis de examine pronuntiati physici, quod Thomistis pro axiomate est; iam ad præcipuæ rationis responsionem accedendo, dicimus; quòd licet per speciem corporalem non posit repræsentari res spiritualis; eò quòd obiectum spirituale sit omnino improportionatum phantasmati materiali, & extra latitudinem potentiæ suæ; non tamen sequitur, quòd per speciem creatam non posit inspici Deus. Quia licet magis distet in ratione entis ab specie creata, quàm substantia spiritualis à phantasmate materiali, sed non ita dissidet in esse repræsentatiuo; quia non esset Deus extra latitudinem facultatis repræsentatiuæ talis speciei, sicut obiectum spirituale est extra omnem latitudinem virtutis speciei materialis.

Conuellitur fūdamentū Theologicū aduersariorū cōtra possibilitatem speciei Deitatis.

Quare ad illam propositionem; quòd per similitudines rerum inferiorum nequeunt apprehendi naturæ superiores.

Amplior elucidatio præmissorū

Respondetur; quòd per similitudines inferiores suis obiectis in esse entis, possunt cognosci res superiores; dummodo sint eiusdem ordinis in esse intelligibili. Attamen esse eiusdem ordinis in esse repræsentatiuo, non consistit in omnimoda æqualitate speciei cum obiecto, ita vt concludat illud secundum omnē modum suæ rationis obiectiuæ; sed in proportione quadam speciei cum obiecto, quatenùs species est semen intentionale obiecti.

Resp. aliaad proloquium Dionysij.

Vel respondetur aliter; & expenditur axioma illud, quod à Dionysio petitum est de diuinis nominibus, *cap. 1. nō longè à principio.* Concedendo, per species repræsentatiuas obiectorum inferiorum non posse cognosci superiora obiecta; quia species illæ sunt specificatæ, & contractæ ad rationem imaginis inferioris obiecti: nec enim per speciē repræsētatiuam inferioris Angeli valet quidditatiuè apprehendi superior Angelus; sed ex hoc non sequitur, quòd per speciem inferiorem in ratione entis, eiusdem tamen ordinis cum obiecto secundùm esse repræsentatiuum, non possit, res clarè, & quidditatiuè inspici.

Acuta interpretatio Dionysij ex Aureolo.

Hæc solutio accipitur ab Aureolo, *in quodlib. 8. art. 1. §. ad tria verò motiua patet.* vbi sic habet.

Car. Aureo.

12 *Ad primum quidem, quòd similitudinē esse inferioris ordinis, quàm sint cognita; dupliciter intelligi potest; essentialiter, quasi ipsa sit per essentiam suam inferior. Et sic constat, quòd similitudo omnis existentis in intellectu, vel de Angelo, vel de quauis substantia, est ordinis inferioris; cùm accidens inferius sit substantia; nec sic intelligit Dionysius. Vel potest intelligi obiectiuè, & sic Dionysius intendit, quòd per similitudinem inferioris ordinis rerum, hoc est, quæ repræsentat inferiora, non possunt superiora cognosci.*

Dupliciter intelligitur similitudines esse inferioris ordinis quā sint cognita.

Vnde in argumēto committitur fallacia figuræ dictionis, vel amphibologia, cum dicitur; per speciem rei inferioris ordinis non possunt superiora cognosci. Quia vel potest intelligi intransitiuè; per speciem, quæ est per essentiā inferior in ordine; & sic est falsa: vel transitiuè, id est per speciē, quæ est de re inferioris ordinis ad cognitionē rei superioris: quia per speciē hominis nō potest Angelus cognosci. Vbi subtiliter Aureolus; licet fateatur, non repræsentari naturā superio

Cōmittitur aduersarij fallacia figuræ dictionis

Quid inferius intrāsitiuè

Quid transitiuè

Commentarii Aureoli.

rem per speciem inferioris ordinis, *transitiuè* loquendo; seu prout transit talis species ad exprimendum obiectum inferius, à quo specificationem trahat; secus verò *intransitiuè*; quatenus nimirum inferioritas speciei non spectet, transeat ve ad inferius obiectum, sed ipsa sola species in se sit inferior respectu excellentioris naturæ obiecti superioris. Quod Aureoli acumen feliciter aduersariorum cauillum protexit; ita vt illud apud Aureolum inuenisse plurimum è re sit.

Instãtia aduersariorũ.

13 Ad instantiam, quæ agebat; ex similitudine speciei cum obiecto in esse intelligibili, inferri similitudinẽ in esse entis; quatenùs similitudo & cõuenientia repræsentatiua innitatur cõuenientiæ reali, siue entitatiuæ.

Infringitur

Respõdetur; similitudinẽ repræsentatiuã, quæ inter speciẽ, & obiectũ intercedit, fundari in cõueniẽtia reali proportionali speciei cũ obiecto, quæ est sicuitas quædã seminis intẽtionalis cũ obiecto, à quo exciditur; nõ tamẽ in cõueniẽtia omnimoda, & specifica. Aliàs enim si maior cõuenientia repræsentatiua inniteretur maiori cõueniẽtiæ entitatiuæ; realitates illæ, quæ magis vnirẽtur in aliquo prædicato essentiali, perfectiùs se repræsentarent: ac proinde perfectiùs repræsentaretur Petrus per quãlibet aliam substãtiam, verbigratia per lapidem, quia cõuenit cum illo in cõceptu substantiæ, quàm per propriã, & quidditatiuam speciem, cũ qua minus cõuenit materialiter, siue in ratione entis, eòquòd species Petri nõ sit substantia, sed accidens.

Ad replicã satisfactio

Ad replicam illam de albedine imaginis Petri, quæ propter omnimodam cõueniẽtiam in esse rei cũ albedine Petri illam perfectius repræsentat. Respõdetur; inappositè argumẽtari ab imagine externa, quæ est medium *in quo* notitiæ (atq; adeò debet importare totã illam rationem obiecti, quã exprimit) ad speciem impressam, quæ non est medium cognitum, sed instrumẽtum cognitionis *vt quo*.

Insistũt vltra aduersarij.

Si verò vrgeas; quòd species clara & quidditatiua obiecti cõtinet tantam intelligibilitatem intra rationem imaginis, sicut obiectum in ratione obiecti; igitur debet illud ambire secundùm omnem modum suæ intelligibilitatis; sicut imago obiectiua, & medium in quo, omnino adæquatur obiecto.

Sed infirmiter

Respõdetur; quòd species importat tantã intelligibilitatem sicut obiectum extẽsiuè loquendo, sed nõ intẽsiuè; eò quòd intra ambitum nõ concludat obiectum secũdùm omnem modum suæ rationis obiectiuæ; aliàs enim quælibet species quidditatiua foret comprehẽsiua, quod esse falsum ostendimus, & infra penitiùs aperiemus. Et ita in proposito: species repræsentatiua diuinæ essentiæ apprehenderet quidquid est in Deo, extẽsiuè loquẽdo; eòquòd extẽderetur illius virtus ad repræsentãda omnia prædicata Dei; sed nõ intensiuè, aut secũdùm omnem modum suæ rationis obiectiuæ: vel, vt alij loquuntur, repræsentaret infinitum, sed nõ infinitè; sicut de facto repræsentat species expressa, quam formant beati.

Species impressa repræsentaret omnia prædicata Dei extẽsiuè, non intensiuè

Aliæ antiquorum Thomistarum implicationes speciei impressæ, propositæ, & confutatæ.

Alia ratio Soti pro implicatione speciei impressæ

14 Altera implicationis ratio est, quam nobis obijcit Sotus loco citato, autumãs; ideò implicare cõtradictionẽ speciem impressam, & nõ expressã, quia species impressa debet esse purior, & immaterialior suo obiecto, non autem species expressa; cũ igitur contradictionem inuoluat, aliquam creaturã Deo actualiorem esse, fit inde, vt cõtradicat species impressa.

Expugnatur apertè

Sed hæc ratio inanis prorsus est ac infirma; in primis enim gratis assumit, quòd species impressa debeat esse immaterialior, quã expressa; cũ expressa perfectiùs propriũ obiectũ apprehẽdat quã impressa; attingit enim illud vt imago formalis vitalis, species vero impressa tãquã imago virtualis & effectiua inanimata ratione obiectũ repræsentãs.

Aliud Soti pronũtiatũ eliditur.

Deinde; falsũ est, astruere, quamlibet speciẽ esse proprio obiecto immaterialiorẽ. Species enim repræsẽtatiua Angeli superioris, quæ à Deo immittitur inferiori Angelo, nõ modo non exuperat actualitatem & puritatẽ superioris

Angeli, quem repræsentat, immo nec adæquatur illi; quia Angelus superior est immaterialior inferiori; ergo & actualior sua specie, quæ in inferiori Angelo recipitur; actus enim cuiuslibet potentiæ proportionatur illi, cum qua componitur, & commensuratur modo essendi illius substrati, ex cuius passiua eminentialitate extrahitur.

Ratio discriminis inter speciē obiecti materialis & obiecti spiritualis

Quare licet species obiectorum materialiũ sint immaterialiores obiectis eòquòd obiecta materialia nõ sint intelligibilia in actu, sed tãtũ in potentia propter illorum improportionẽ, & per species fiãt intelligibilia in actu; species tamẽ obiectorũ spiritualium nunquam sunt immaterialiores proprijs obiectis quia non dantur vt euehant obiecta ad altum excellentiorem ordinem in esse intelligibilis; sed vt. sufficiantur vice obiectorum, vt illorum absentiam suppleant.

3. ratio obijciens implicationem speciei impressæ.

15 Tertia implicationis ratio est, quòd species impressa necessariò & naturaliter exciditur ab obiecto; quamobrem species impressa Dei ab illo naturali necessitate efflueret; ac proinde esset illimitata & comprehẽsiua. Hæc ratio fuit antiquis Thomistis valde familiaris; quã ex neotericis propugnat Iacobus Granado loco citato *num.* 17. & Albelda 1 *par. disp* 15. *section.* 3. *in* 2. *conclus.*

Granadus Albelda.

Obseruatio Herice

Notandum tamen quòd Valenti. de Herice, *tract.* 4. *disp.* 40 *n.* 41. eam tribuit Basolio, *in* 3. *dist.* 14. *q.* 1. *artic.* 1. sed falsò vt infra aperiam, dum Basolij fundamenta proponam; sicut & perspicua est eiusdẽ Herice allucinatio, quã insinuat loco citato *a marg.* 40. vbi ait Thomistas huiusmodi rationẽ ab Scotistis mutuatos esse.

Præcedens ratio nõ erupit ex schola Scoti vt putauit Herice

Cuius pronuntiati falsitas manifesta est ex his, quæ in articulo præcedẽti stabiliuimus, ostendentes, de expressa mente Scoti, actionem intentionalem, quã intellectum creatum immutat, non prodire ab essentia Dei immediatè; sed à facultate appetitiua libera eius. Præmissa verò ratio, quæ à sola Thomistarum schola erupit; vrgetur sic.

Fũdamentũ aduersariorũ, quod fida

Essentia Dei pro illa præsuppositione rationis, quã anteit quasi emanationem facultatis appetitiuæ liberæ, sicut præmittitur illimitatissima in ratione entis, immo & immensum pelagus essendi, à quo quasi pullulare intelliguntur affectiones attributales, ita & supponitur intelligibilis; cùm ens, & intelligibile, conuertantur.

retur speciē impressã prodiret à Deo tãquã à principio necessario.

Actio intentionalis effluit ab obiecto, quà intelligibile est.

Atqui actio intentionalis immutatiua intellectus effluit ab obiecto, quà importat rationem intelligibilis; igitur & Deus, prout refert intelligibilitatem anteuertentem facultatis appetitiuæ emanationem, concipitur in ratione principij intentionalis omnino expediti ad causalitatem intentionalem obeundam. Sed, vt præcedit Deitas voluntatem liberè ad extra operantem; est principium omnino necessarium; igitur essentia, vt elicitiua speciei impressæ, est agens necessarium; ac proinde ab ea traheretur species, nõ solùm illimitata obiectiuè, sed etiam formaliter.

Refellitur ratio præcedens distinctione intelligibilitatis motiuæ, & terminatiuæ

16 Verùm prædicta oppositio corruit & proteritur ex his, quæ in toto præcedenti articulo enucleata sunt de immediata facultate operandi intentionaliter in Deo. Quare nunc breuiter dicimus; quòd licet Deitas prout antecedit quasi emanationem appetitiuæ facultatis, induat rationẽ intelligibilitatis terminatiuæ; eòquòd Deitas sub quidditatiua Deitatis ratione terminet & specificet actum visionis; at, vt præit quasi pullulationem volitiuæ potentiæ quæ est facultas exequens Dei, non importat rationem intelligibilitatis motiuæ: siue eam obiecti formam, quæ spectat ad functiones obiecti, prout est motiuũ intellectus creati: sed de hoc adi citatum articulum.

4. ratio implicationis; quod Deus sit à se intelligibilis sicut substãtia Angeli respectu sui intellectus

17 Quarta implicationis ratio ea est, quæ ab intelligibilitate Dei per suam essentiam hauritur; quæ sic instrui potest. Quia, Angelus est per suam essentiam intelligibilis à proprio intellectu ideò non eget alia forma intentionali realiter discreta, à qua eliciatur forma intellectionis repræsentatiua eiusdem Angeli; sed Deus non est minus intelligibilis per suam essentiam, nec minus vicina & intima Deo facultas illa, qua quemlibet creatum intellectum immutare valeat intentionaliter, quàm intrinseca est Angelo vis illa intentionalis ad immutandum proprium intellectum: igitur, sicut impossibilis est species repræsentatiua

substantiæ Angeli respectu intellectus eiusdem Angeli, cui intimè coniuncta est substantia eiusdem Angeli vice speciei; ita implicatoria est species diuinæ essentiæ respectu cuiuslibet intellectus creati.

Examen & discussio rationis præcedentis

18 Sed hæc ratio etiam non obstat; immo amphibologiam committit, quādo Deum per suam essentiam intelligibilē pronuntiat. Si enim intendat, intelligibilitatem Dei, illi per essentiam cōgruere ea ratione, vt illam à nullo extraneo principio efficiente mendicet; in ista acceptione, Deus est intelligibilis per essentiam, sicut & volens per essentiā, iustus per essentiam, & sic de alijs attributalibus perfectionibus. Si verò prædictæ enūtiationis sensus expetat, intelligibilitatem Deo inesse in primo modo dicendi per se; tūc expediēdus est distinctione illa intelligibilitatis motiuæ, & terminatiuæ, quā aperuimus in solutione præcedentis implicationis: quia Deitas sub ratione quidditatiua Deitatis importat intelligibilitatē terminatiuam, non verò motiuam.

In quo sensu sit Deus intelligibilis per suā essentiā

Intelligibilitas motiuà respectu intellectus creati nō est de quidditate Dei.

Quæ etiam distinctio habet locū in Angelo per suā essentiā cōiuncto proprio intellectui in ratione speciei; eò quòd essentia Angeli, prout quidditas illius est, referat rationē obiecti terminatiui suæ cognitionis, sed nō ratione motiui; quia vis illa ad immutādum proprium intellectum nō est de quidditate Angeli, sed proprietas quædam, & affectio illius, quam esse ipsammet veritatem transcendentalem eius sæpe ostendimus.

Intelligibilitas motiua & terminatiua etiā secernuntur in Angelo

Ad illud verò, quod vltimò nobis opponit prædicta argumentatio; quod impossibilis sit species impressa repræsentatiua essentiæ Angeli respectu proprij intellectus eiusdem Angeli, licet respectu aliorum intellectuum sit possibilis, & de facto detur; patebit infra in discussione argumentationis Petri Arrubal, quæ ferè simili fundamento innititur.

Ad aliam instantiam

Ostenditur, speciem quidditatiuam, à sua ratione, comprehensiuā non esse; vbi etiā agimus dari accrementum intensiuum in speciebus intentionalibus.

19 QVinta implicatio speciei impressæ est; quę accipitur à vi comprehensiua Deitatis, quæ tali speciei impressæ creatæ suppeteret, quantùm est ex se; licet ab extrinseco, & peraccidens, nimirum ob defectum alterius comprincipij visionis, quod se tenet ex parte potentiæ, Deum non comprehēderet, scilicet ob finitatem, & limitationem intellectus, & luminis gloriæ. Atqui astruere speciem creatam à se valentem ad comprehensionem Dei, est absurdum; cùm omnis vis, seu facultas, quæ illimitationem Dei intelligibiliter exhaurire possit, debeat esse, non solùm obiectiuè infinita, vt contendunt aduersarij, sed etiam formaliter.

5. ratio implicationis accepta à cōprehensione Deitatis.

Cæterùm, quòd species impressa clarè repræsentatiua Deitatis, quantū est ex se, foret comprehensiua; ostendunt Thomistæ instantia specierum materialium intentionalium, quæ perspicacioribus facultatibus apprehensiuis immissæ perfectiorem sensationem eliciunt. Species enim visibiles æqualis perfectionis, & actiuitatis intentionalis (cū effluant ab eodem obiecto, æqualiterq; approximato) in potētia præstātioris acuminis visiui, ex cellētiorē efficiūt sēsationē, quā in potētia minus perspicaci; quod manifestè demōstrat, speciem impressam, quātū est à se, conari in actū perfectissimū & cōprehensiuū obiecti, in ea ratione percipiendi. Sed species impressæ spirituales nō sūt imperfectiores speciebus materialibus; igitur & spirituales species quātū est ex se importāt vim actiuam intentionalem ad comprehendendum obiectum.

Volūt Thomistæ, quod species impressa nō cōprehenderet Deitatem per accidens ob limitationem substrati

Agitur à simili ex vi repræsentatiua speciei obiecti visibilis

20 At nec præmissa argumentatio aliquid præstat, quæ ex parte expugnata relinquitur ex dictis numer. 7. tum in specie impressa superioris Angeli im-

Cōfutatio rationis præcedentis

diminissa Angelo inferiori; tum efficaciùs in specie expressa repræsentatiua superioris Angeli in intellectu Angeli inferioris, quæ extra omnem controuersiam non est comprehensiua, & tamen quidditatiuè exprimit superiorem Angelum: igitur oscitanter adscribitur speciei impressæ vis cōprehensiua obiecti ob claram repræsentationem virtualem, seu effectiuam, cùm excellentior sit repræsentatio, & similitudo formalis, quam importat species expressa, & tamen non est necessariò cōprehensiua.

Cōfirmatur ex Scoto

Qualiter verò species impressa adæquationem referat in esse repræsentatiuo cum obiecto in se; & quatenus obiectum terminat tendentiam speciei expressæ, quæ ab impressa elicitur; & qualiter species impressa, (à præcisa, & abstracta ratione speciei impressæ quidditatiuè, & absque analogia exprimentis obiectum,) non referat, quòd sit comprehensiua; vide infra apud Scotum ***in articul. præsenti, à num. 44. vsque ad 53.*** vbi suppeditat neruosa Scoti subtilitas quidquid ad conuellenda neotericorum commenta de æqualitate speciei & obiecti desiderari queat.

Disquiritur an species intentionalis intensionem sustineat?

Sed vt penitiùs quasi ex imo hoc fundamentum aduersariorum conuellatur; etiam illius expugnatio ex physicis principijs eruenda erit in speciebus naturalibus; in quibus manifesta demonstrant experimenta, tales species intensiuam latitudinem sustinere.

Species intentionalis suscepit magis & minus

Comperimus enim, obiectum eminùs imperfectè inspici, cominùs verò exactè percipi; cùm autem vbique ex parte potentiæ eadem intercedat pernicitas videndi, seu perspicacitas visiua; fit, vt talis accretio, vel decretio visionis in solam speciem impressā necessariò eat deferenda, quæ obiectū distans imperfectè apprehendat ob speciei remissionem; proximum verò obiectum exactè percalleat ob intensiorem speciem.

Roboratur assertū experimento visibili.

Deinde; si paulatim intendatur obiectum, verbi gratia dealbetur paries; ita & sensim percipitur intensio illius obiecti, quæ antea non apprehendebatur; sed huius alia ratio non est, nisi quòd species impressa repræsentatiua albi intensionis incrementa adiuit ad ipsius obiecti intensionem; igitur.

Præmissa intensione speciei, liquet apertè, speciē quidditatiuā nō eò cōprehensiuā existere

Ex his ergo talis producitur ratio. Omnis facultas operatiua, quæ est capax intensionis, nata non est, (dum est remissa,) eumdem effectum elicere, quem intensa producit; cū intensio operatiuæ virtutis sit propter intensiorem effectum, vt perspicuū est. Sed species impressa est qualitas capax intensionis, & remissionis, vt liquet ex dictis; igitur ex se nata nō est, dum intē sionem non suscipit, eam notitiæ perfectionem exerere, quam, adita intensione, exerit.

Quid exigatur ad cōprehensionem?

Atqui ad comprehensionem obiecti exposcitur, vt obiectum tota ea notitiæ intensione percipiatur, quæ nata est ab obiecto elici secundùm vltimum facultatis motiuæ eius; vt de mente Scoti statuemus in controuersia de incomprehensibilitate Dei; ergo species illa, quæ remissè ab obiecto effluit, estò quòd quidditatiua sit, non est comprehensiua; ac proinde non est de quidditate speciei, vt quælibet species conetur ad perfectissimā perceptionē obiecti, cū cōnaturaliter ab obiecto excidi queat ad remissiorem notitiā. Sed de his adi Petrum Arrubal doctè rem versantem, & absoluētem, ***loco citato cap. 4. nu. 12. 13. & 14.***

Pet. Arrubal

Intensior est illa species impressa quæ est principiū apprehensionis intensioris

Nec vrget obiectio illa; de inæquali sensatione prodeunte ab æquali specie impressa ob inæqualitatem potentiæ. Inficiamur enim, ab eodē obiecto, æqualiterq; approximato emitti æqualē speciem in potētia inæqualiter disposita; ac proinde autumamus, intēsiorē esse eā speciem, quæ intēsioris sensationis principiū astruitur; perspicacioreq; facultatem visiuam haurire ab obiecto intensiorem speciem, quàm potentiā hebetem & obtusam.

Obiectio recentiorū cōtra accremētū intensiuū speciei impressæ

21 Sed obijciunt Thomistæ neoterici huius implicationis propugnatores; impossibile esse intensiuum accrementum speciei; eò quòd species adeat incrementa in ordine ad obiectum, & intēsio non congruat qualitati, nisi penes ordinem ad subiectum.

Species impressa intēditur per additionē partis ad partem in eodē substrato, additā etiā noua cōparatione imaginis ad obiectum

Sed hæc oppositio debilis est; inficiamur enim, intensionem speciei impressæ, illi penes ordinem ad subiectū nō competere; intēditur enim species per additionē gradus intentionalis ad gradum in eadem parte subiecti.

Licet enim gradus intentionalis, qui de nouo accedit, semper spectet obiectum propter relationem transcendentalem imaginis ad obiectum, quod repræsentat species, quæ intenditur; attamen intensio illa fit in ordine ad subiectum, quatenus subiectum constituitur magis præstans ad causalitatem intentionalem, ob additionem vlterioris, & vlterioris gradus formæ intentionalis in eodem substrato.

Vltima oppugnatio speciei impressæ ex veterum Thomistarum schola.

22 Vltimò tandem ignauiter adoritur speciei impressæ possibilitatem illa antiquorum Thomistarum oppugnatio; quòd ad repræsentandum obiectum tantæ perfectionis exposcitur in specie tanta perfectio, & ad repræsentationem obiecti perfectioris maior perfectio, & proceditur ascendendo per graduationē vlterioris, & vlterioris perfectionis obiecti: igitur ad repræsentandum obiectum infinitum exigitur species infinita. Eò quòd tantum excedat vna species alteram, quantum exuperat suum obiectum alterius speciei obiectum; sed Deus infinitè excellit obiecta creata, & creabilia; igitur species quidditatiuè repræsentatiua Dei superat infinitè omnes species creabiles.

Nullo negotio corruit solutio præcedens

Hæc enim oppositio nihil præstat; quia ille processus gradualis tantùm obtinet, speciem diuinæ essentiæ eminentiorem fore qualibet alia specie obiecti creati; sicut de facto species expressa, & verbum, quod de Deo formant beati, excellentius est quolibet alio verbo expressiuo obiecti creati. Falsum enim est, quòd assumit oppositio; scilicet tantum excedere vnam speciem alteram, quantum obiectum vnius excellit obiectum alterius; quia substantia magis præcellit accidens, quàm species substantiæ superat nobilitatem speciei repræsentatiuæ accidentis; cùm vtraque species, substantiæ, & accidentis, ad communem accidentis conceptum colligatur.

Recentiorum fundamenta contra possibilitatem speciei impressæ demoliuntur.

Recentiorū studiū insufficiens fulcitū da implicatione speciei impressæ

23 NEoterici aliquot Sancti Thomæ sectatores, pressè meditati imbecillitatem rationum, quibus subnixa antiqua Thomistarum schola speciem impressam impossibilem moliebatur; alia excogitarūt fundamēta ad præsentem implicationem quoquomodo subleuandam, quæ validis ictibus impetita vel succumbebat oneri, vel ruinam minitabatur.

Fūdamentū Petri de Arrubal.

Sic Petrus Arrubal, *loco citato, disput. 16. cap. 5. per totum*: qui talem ingeniosè instruit speciei impressæ oppugnationem.

Deo, ob puritatē & immaterialitatē in esse intelligibili, repugnat species impressa

Deus, non solùm est actus purus in ratione entis, sed etiam in ratione intelligibilis; quare, sicut ratione suæ puritatis, & immaterialitatis in essendo remouet accessum alicuius perfectionis realis; ita ob puritatem suam in ratione intelligibilis excludit formā intētionalem, à qua reddatur proximè intelligibilis. Tūc sic; sed functio, quam species impressa obit, à ratione & quidditate sua, est exhibere obiectū proximè, intelligibile; igitur est impossibilis talis forma intētionalis respectu illius obiecti, quod per suā essentiam est proximè intelligibile cū habitudine ad omnem intellectum creatum.

Cōfirmatur ex absimilitudine intelligibilitatis proximæ respectu omnis intellectus, & respectu soli proprii intellectus in Angelo

Cōfirmatur ratio hæc; ex discrimine, quod intercedit inter obiectum, quod per suā essentiā refert intelligibilitatē proximā per habitudinem ad solū propriū intellectum; & obiectū illud, quod importat intelligibilitatē proximā respectu cuiuslibet intellectus creati, & creabilis. Quia obiectū, quod cōparatione proprij intellectus tantùm vēdicat intelligibilitatem proximā, nō respuit formam aliam intentionalem, à qua cōstituatur proximè intelligibile respectu alterius intellectus extranei; vt liquet in Angelo per suā essētiā vice speciei cōposito proprio intellectui, & eodem Angelo coniuncto extraneis mentibus per medias species.

Chimærica esset causalitas speciei impressæ Deitatis, sicut, & fictitia absentia Dei ab intellectu creato

Atqui Deitas per suam essentiam est proximè intelligibilis respectu cuiuslibet intellectus creati, & creabilis; cùm à nulla creabili mente distare queat, vt loco illius suffici possit species supplens absentiam obiecti; igitur impossibilis est species, sicut & implicatoria necessitas causalitatis talis speciei, quæ est suppletio absentię obiecti. Sicut enim est impossibilis facultas efficiens realis per habitudinem ad effectum fictitium; ita implicatoria est possibilitas formæ realis per comparationem, ad chimæricam causalitatem; sed absentia Dei est omnino fictitia, & impossibilis; igitur, & chimærica est possibilitas formæ, quæ ex sua quidditatiua ratione obeat functionem vicariam obiecti ad supplendã absentiam eius.

Instãtiæ cõtra possibilitatẽ speciei impressæ.

24 Deinde vrgetur ratio; quia implicat, quod aliqua forma ex se ordinetur ad conferendum aliquem effectum formalem alicui rei, quem res sibi vendicet à quidditate sua. Sicut, si omnes potentiæ intellectiuæ, & appetitiuæ, quæ de facto habitibus substernuntur, eam in operando facilitatem præseferrent, quam de facto nanciscuntur coniuncta, siue composita ex potentia, & habitu; impossibilis esset habituum realiter distinctorum accessio.

Roboratur eadẽ oppositio

Vel, si substantia à se ipsa referret vim immediatam ad producendam alteram substantiam: implicarent accidentia ex se ordinata ad substantiæ generationem, vel, si natura intellectualis, verbi gratia Angelus, aut anima rationalis, per suam essentiam importarent vim intellectiuam, & volitiuam; implicatoriæ essent facultates appetendi, & intelligendi realiter discretæ. Sed Deitas à se ipsa est proximè intelligibilis; igitur implicationem inuoluit possibilitas alicuius formæ intentionalis, per quam reddatur Deus proximè intelligibilis.

Insistitur vltra, ex hypothesi quod esset impossibilis nisi vnica substãtia angelica.

25 Præterea; si vnicus tantùm Angelus esset possibilis, & contradictionem inuolueret existentia cuiuslibet alterius intellectualis substantiæ; tunc impossibilis esset species repræsentatiua eiusdem Angeli; eò quod non esset assignabilis extraneus intellectus, à quo talis Angelus distare posset secundùm locum, & respectu cuius conciperetur absentia obiecti, quæ suppleri posset per speciem. Sed, ita implicatoria est absentia Dei respectu cuiuslibet intellectus creati, & creabilis, immo & magis impossibilis, quàm distantia substantiæ Angeli à proprio intellectu illi intrinsecè composito; igitur, sicut implicat species repræsentatiua substantiæ Angeli respectu intellectus eiusdem Angeli, ita & species repræsentatiua Dei respectu cuiuslibet intellectus creati, & creabilis.

Vltima ratio ab absurdo agens, quòd species impressa ageret cõnaturaliter & nõ connaturaliter

26 Vltimò; si esset possibilis talis species, supposito quòd vicariam sibi asciscat facultatem respectu obiecti; fieret, vt talis species connaturaliter, & non connaturaliter, eliceret visionem; quod inuoluit euidentem contradictionem. Sequela quoad primam partem eius, (quod nimirum si daretur species impressa, influeret connaturaliter in visionem,) admittitur ab oppositæ sententiæ assertoribus; eò quòd species impressa supernaturalis connaturaliter fœcundet intellectum habitui supernaturali luminis compositum ad partum notitiæ supernaturalis. Quod verò non operaretur connaturaliter, quæ est altera pars sequelæ; sic ostenditur. Quia in præsentia principalis non agit connaturaliter substitutum, quod sufficitur vice primarij agentis ad supplendam absentiam illius; atqui immissa specie impressa, adesset Deus intimè pręsens in ratione obiecti; igitur non posset esse connaturalis influxus, qui ab specie præstaretur, ac proinde esset connaturalis, & non connaturalis.

Fit satisfandamentis recentiorum pro implicatione speciei impressæ Dei.

27 VErùm dum insudat Arrubal vt collapsam fulciat Thomistarum sententiam; adhuc nihil exhibet, quod facili negotio non corruat.

Ad 1. oppositionē Petri de Arrubal

Quare ad primam rationem; dicimus, quòd cum Deum, per suam essentiam, intelligibilem assumit; eam amphibologiam insinuat, quam in superioribus aperuimus; ostendentes; *ly intelligibile per essentiam*, in schola Scoti vsurpatum iri pro intelligibili per suam substantiam; eò quod essentia Dei, prout quidditas illius est, seu ratio essentialis anteuertens quasi facultatis appetitiuæ pullulationem, non sit obiectum motiuum intellectus creati.

Eneruatur oppositio, quatenus intelligibilitas Dei contingenter cōponatur ad motionē cū intellectu creato

Dici ergo potest, vt vitetur æquiuocatio; quòd Deus est per suam substantiam immediatè, & proximè intelligibilis; eò quòd facultas volitiua libera sit de substantia Dei, quamuis nō subintret quidditatiuum conceptum illius. Quo sensu præmisso, vt argumentum absque offendiculo procedat; cū assumit Arrubal; Deum per suam substantiam esse proximè intelligibilem. Prædictum pronuntiatum sub distinctione diluitur; de proxima intelligibilitate necessariò motiua intellectus creati, quam improbamus: vel de intelligibilitate contingenter motiua, quam astruimus. Quia, vt ostendimus in articulo præcedenti, Deus nullū necessarium influxum intentionalem subit ad extra, sed omnino contingentem ac liberū; vnde efficitur, vt sicut Deus liberè coniungitur menti creatæ in ratione obiecti motiui, ita & liberè nō cōiungi possit: atque adeo & abesse ab intellectu creato in ratione obiecti motiui visionis.

Expēditur absentia obiecti beatificæ supplea[tur] per vicariā potestatem speciei.

Quo admisso; iam non esset necessaria, sed contingens præsentia Dei in ratione talis obiecti motiui; ac proinde esset possibilis absentia Dei, vt obiecti visionis, quæ per vicariam facultatem speciei impressæ suppleri posset.

Ad cōfirmationem satisfactio.

Ex quo liquet ad confirmationem dato enim, quòd implicaret species impressa vicaria illius obiecti, quod necessariam referret præsentiam respectu cuiuscunque intellectus, de quo statim; adhuc tamen non posset implicationem inuoluere possibilitas speciei respectu illius obiecti, quod contingentem importat coniunctionem ad potentiam in ratione obiecti motiui. Licet enim Deus nequeat non esse præsens menti creatæ per entitatiuam indistantiam, qua etiam ratione est intimè præsens intellectui viatori; at præsentia in ratione obiecti motiui ad visionem, omnino contingens est, ac proinde ea, quæ absentiam sustineat supplebilem à potestate vicaria speciei impressæ.

Oppositio Colleg Carmelit-cōtra præmissam doctrinam.

28 Ex quibus etiam conuellitur oppositio Collegij Carmelitarum Excalceatorum, 1. *part. tractatu* 2. *de Visione* Dei, *disp.* 2. *dubio* 4. §. 2. *numer.* 123. quæ eò tendit; quòd id, quod est ratio formalis alicuius, nequit fieri tale per aliud; sicut quia vnio est ipsamet ratio compositionis vnitiuæ, nequit componi extremis counibilibus per aliam vnionem; aliàs in vltimis formis non reperiretur status, sed abiretur in infinitum. Igitur cùm Deitas sit ipsamet intelligibilitas per se ipsam intelligibilis; reliquum est, vt reddi nequeat proximè intelligibilis per aliud à se realiter distinctum, nimirum per speciem impressam creatam; pari ratione, qua Deus non potest constitui sapiens, aut potens per sapientiā, & potētiam creatam; quia est sapiens & potēs per essentiam.

Infringitur omnino

Hæc enim omnia ex dictis euanescunt. Si enim pronuntiatum illud familiare Thomistis, ita vsurpari posset, vt intelligibilitas per essentiam intelligibilis abigeret omnem formam creatam, per quam componeretur intellectui in ratione intelligibilis; sequeretur, quantùm est ex vi illius asserti, quòd non solùm esset implicatoria species expressa diuinæ essentiæ, vel verbum, vt astruunt Thomistæ recentiores, sed etiam inuolueret implicationem ipsamet actio intellectiua, vel actio intelligendi, in qua apud ipsos cōstituitur formalis ratio beatificæ visionis

nis; cùm talis actio sit realiter distincta ab intelligibilitate per essentiã, & per eam componatur Deitas cũ intellectu creato in ratione intelligibilis in actu secundo.

Dilutio instantia

Vnde, cum obijcitur; quòd intelligibilitas per essentiam intelligibilis explodat omnem formam, quæ sit principium intellectionis ex parte obiecti. Eneruatur obiectio ex prælibatis; si intelligibilitas per essentiam esset necessariò composita quoad motionem intentionalem, cum facultate intellectiua, qualiter comparatur ad intellectum increatum; damus talem comparationem necessariæ motionis omnino tollere munus speciei impressæ, quod vicarium est, & ad supplẽdam absentiam primarij agentis institutum. Si verè intelligibilitas per essentiam componatur contingenter, & liberè ad intentionalem motionem; qualiter gerit se respectu mentis creatæ; sicut & cum intelligibilitate per essentiam compossibilis est absentia intelligibilis illimitati quoad motionem intentionalem; ita nec respuit formam eã, quæ præstare valeat talem præsentiã in ratione obiecti mouentis; vt diximus.

Ad replicã; de vnione per suã essentiã exercita & cõposita extremis vnibilibus.

Nec instantia illa vnionis realis, quæ per suam essentiam exercetur, & componitur coextremis vnibilibus, alicuius est roboris. Quia vnio realis per suam essentiam connectit extrema & componitur coextremis; intelligibilitas verò Dei non componitur essentialiter, & necessariò menti creatæ, sed merè liberè, & contingenter; itaut si esset impossibilis intellectus creatus, adhuc subsisteret intelligibilitas Dei per suam essentiam intelligibilis, cũ cõnotatione intellectus increati.

Quid immutet mentem creatã species impressa, aliterquã Deitas

29 Ad aliam oppositionem num. 24. respondetur; implicare, quòd aliqua forma ex se ordinetur ad conferendum effectum formalem, quem alia res sibi vendicet à sua quidditate, si forma accedens eadem ratione exhibeat effectum illum; secùs verò si alia ratione. Quare, licet species impressa diuinæ essentiæ constituat Deum proximè intelligibilem in ratione obiecti motiui & substantia ipsa Dei, ratione facultatis appetitiuæ liberæ, (quam per identicam coniunctionem sibi asciscit,) sit etiam intelligibilis immediatè: attamen aliam rationem intelligibilitatis motiuæ importat Deitas, & aliam species impressa Deitatis; eò quòd ista sit accidentalis, & vicaria facultas, illa verò primaria, & substantialis.

Ad instãtiã de potentia imbibente vim agendi habitus.

Nec instantiæ Petri Arrubal multum facessunt operis; candidè enim admittimus, quòd quamuis potentiæ appetitiuæ, & apprehensiuæ, eam in operando facilitatem nanciscerentur, quã de facto referunt coniuncta ex potentijs, & habitibus; adhuc non esset impossibilis immissio habituum de absoluta Dei potentia. Quia licet habitus illi præstarent facilitatem ad operãdũ quam potentiæ, vi suæ intraneæ facultatis, importabant, non tamen esset eiusdem rationis; eò quòd facilitas potentiæ esset vitalis, & intranea, facilitas verò habitus aduentitia, & inanima.

Quid de accidẽte ad generationẽ substantiæ

Ad alteram instantiam de facultate accidentium ad generationem substantiæ; dicimus, ideò accidentia, nec de absoluta Dei potentia euehi posse ad generationem substantiæ; eò quòd non referant vim initialem seu inchoatam ad huiusmodi actionem: de quo in *subdistinctione 1. huius controuersiæ, art. 1. num. margin. 21.* vbi ex instituto actum est de potentia obedientiali actiua.

Ad vltimã instantiam.

Ad vltimam instantiam; de natura intellectuali, quæ per suam essentiam esset intellectiua, & appetitiua. Respondeo; quòd nullam inueni contradictionem, quæ in tali hypothesi cõuincat implicationem possibilitatis intellectus, & voluntatis, cum reali discretione huiusmodi potentiarum ab anima; eò quòd diuersa ratione conferrent animæ facultatem appetendi, & intelligendi, ab ea, quam anima, vi suæ substantialis cõstitutionis, talem facultatem intelligendi, & appetendi nacta importaret; quia anima, à sua substantia, esset taliter potens, vi substantiali, & à potentijs realiter discretis, vi accidentali.

Ad argum.

Data implicatione speciei impressa ex hypothesi quod implicarent duo Angeli non ita de specie Dei

Ad argumentationem numer. 25. quòd quamuis implicaret species Angelica in ea hypothesi, quod esset impossibilis alia natura intellectualis præter Angelum se intelligentem per suam substantiam; adhuc non inferretur impossibilitas speciei impressæ repræsentatiuæ diuinæ naturæ. Eò quòd substantia Angeli respectu proprij inte-

tellectus necessariam adeat causalitatem intentionalem, & præsentiam in ratione obiecti motiui; Deus verò non ita, sed influxum liberum, vt ostendimus.

Nulla entitas creata elicit liberè influxũ intentionalem

Quælibet enim entitas creata non obit causalitatem intentionalem liberè, sed necessariò; vt contra Aureolum egimus *in articulo præcedenti, numer. margin. 18 vsque ad 21.* & contra Soarium adhærentem Aureolo, quibus subscribit Herice *loco citato ex tract. 4. disput. 40. capit. 7. numer. margin. 70.* dum contra vniuersam Thomistarum scholam pronuntiat; Angelum non necessariò se intueri, eò quòd influxus intentionalis, quem immediatè præstet substantia Angeli vice speciei, non sit necessarius, sed liber. Sed Thomistæ in hunc sensum cum Scotistis conspirarunt vnanimes contra Aureolum; cuius placitum iam antiquatum nouissimè suscitare satagunt Soarez, & Herice.

Pronũtiatũ Herice

Reijcitur opinatio Herice

Refelluntur aliæ molitiones recentiorum; & expenditur, an implicet species impressa in Angelo ad intuitionem propriæ substantiæ?

Disquisitio de implicatione speciei Angeli, si nõ esset possibilis alius Angelus.

30 CÆterùm; supposita cõmuni Thomistarum, & Scotistarum sententia, de necessaria causalitate intentionali cuiuslibet entis creati; adhuc tamen non video, cur implicatoria sit possibilitas speciei impressæ Angelicæ respectu intuitionis propriæ substantiæ?

Respondetur negatiuè

Tantùm enim infertur, quòd illa species impressa non operaretur connaturaliter (eò quòd connaturalis non sit causalitas agentis vicarij, & suffecti vice alterius, adstante agente primario) non tamen ostenditur, quòd sit implicatoria huiusmodi causalitas vicarij agentis.

Sed vrgebis: supposito, quòd substantia Angeli necessariò moueat proprium intellectum, non potest dari absentia eiusdem substantiæ in ratione obiecti motiui respectu proprij intellectus; ob id enim astruimus, esse possibilem absentiam Dei in ratione obiecti motiui respectu intellectus creati, quia non necessariò, sed contingenter, & liberè immutet mentem creatam: igitur implicatoria erit species angelica respectu intuitionis propriæ substantiæ, sicut impossibilis autumatur absentia substantiæ Angeli in ratione obiecti motiui respectu proprij intellectus.

Obijcitur quòd sit implicatoria absentia substantiæ Angeli respectu proprij intellectus

Respondetur; quòd data impossibilitate absentiæ agentis principalis in ratione obiecti motiui; tantùm producitur, quòd speciei impressæ causalitas esset præternaturalis; non verò, quòd esset implicatoria. Eò quòd de potentia Dei absoluta supplebilis sit causalitas secundaria cuiuslibet formæ; licet supplebilitas primariæ causalitatis prorsus contradicat. Sicut implicat contradictionem, quòd suppleat Deus causalitatem primariam formæ ignis, quæ est intrinseca exhibitio ipsius ad materiam; sed non obstat, quòd suppleat causalitatem secũdariam, quę est expulsio formę aquę naturaliter incompossibilis cum forma ignis.

Resp. tantũ obtineri quòd influxus speciei in tali hypothesi esset præternaturalis

Sic in proposito; primaria causalitas speciei impressæ non est suppletio absentiæ obiecti, sed quòd sit semen intentionale, & virtualis similitudo obiecti; & quia semen intentionale connotat absentiam primarij operantis, & vicariam potestatem; fit inde, vt connaturalis influxus speciei impressæ innuat secundariò absentiã obiecti in ratione motiui.

Primaria causalitas speciei impressa nõ est virtus vicaria obiecti

Quia verò secundaria causalitas supplebilis est de absoluta potentia; (qualis est incompossibilitas vtriusque formæ substantialis in eodem substrato,) ita cùm incompossibilitas speciei & obiecti, (prout immediatè mouentis intellectum,) non attineat ad primariam causalitatem speciei, quæ est virtualis similitudo obiecti; sed ad connotationem, quam refert species, prout est virtus vicaria obiecti; ideo talis compossibilitas speciei impressæ, & obiecti proximè, & immediatè motiui, non est implicatoria de absoluta Dei potentia.

Ideò species & præsentia obiecti non implicant

Sed age; estô quòd esset impossibi-

Dato quòd repugnaret species impressa, ob implicationem distātiæ obiecti, nō implicaret species impressa Deitatis

lis conuentus obiecti necessariò mouētis potentiam, & speciei impressæ eiusdem obiecti, in ente creato; ob conditionem intentionalis agentis necessariò immutantis potentiam, supposita indistantia entitatiua potentiæ & obiecti. In Deo tamen non procedit oppositio; eò quòd præmissa indistantia entitatiua Deitatis à mente creata, eā non moueat necessariò, sed contingēter; ac proinde & abesse posit in ratione obiecti motiui ab intellectu creato.

Ad vltimā oppositionē, de specieque operaretur cōnaturaliter, an nō cōnaturaliter

31 Ad vltimam oppositionem, *sub numer. margin. 26.* respondetur; connaturaliùs prodire visionem immediatè à substantia Dei, quàm ab specie impressa; quia præmissa coniunctione entitatiua Deitatis cum mente creata, connaturalius est, quòd eliciatur actio intētionalis ab ipsomet obiecto immediatè (quod est primariū agens) quā ab specie impressa, quæ est virtus suffecta vice obiecti.

Licet cōnaturaliùs eliciatur visio à Deitate quā ab specie, adhuc cōnaturaliter eliceretur ab specie.

Verùm ex hoc, quòd visio eliciatur connaturaliùs à substantia Dei gerente vices speciei; non infertur, quòd non prodiret connaturaliter in ea hypothesi, quòd Deus vellet immittere speciem creatam; quia tunc non influeret species, præsente, & coniuncta substantia Dei in ratione obiecti motiui, sed tantùm in ratione obiecti terminatiui.

Ratio præmissi asserti

Quia Deus in illa suppositione, esset coniunctus menti creatæ per entitatiuam indistantiam, & etiam in ratione obiecti terminatiui visionis; sed nō in ratione motiui; tunc enim species impressa creata existeret, quæ immediatè fœcundaret intellectum cōpletū ex parte potentiæ, ad partum notitiæ supernaturalis.

Obiectio contra doctrinā præcedentē

Si verò instes; Deum, etiam supposita immissione speciei impressæ, posse se ipso subire functiones speciei, cohibendo influxum speciei impressæ creatæ.

Diluitur 1.

Respondeo posse; id tamen esse præternaturale, & miraculosum; cùm sit præter naturam cuiuslibet facultatis operatiuæ, illi non impertiri influxum quem exposcit ad operandum.

Alia resp. in opinione probabili

Vel dic; posse Deum immediatè se ipso obire functiones speciei impressæ; exhibendo etiam speciei creatæ concursum ad propriam causalitatem adeundam. In qua hypothesi, visio, prout refert imaginem expressam Deitatis, duplici principio adæquato ex parte obiecti responderet; quod non implicat diuinitùs in probabili sententia.

Vltima implicatio speciei

32 Alius author, (cui quia minus arrident antiquæ Thomistarum oppugnationes speciei impressæ,) nouam huius implicationis attentauit viam; est Ambrosius Machinus, *loco citato, ex 1. part. disput. 15. sect. 1. §. Fundamentum, & mens authoris declaratur.* Cuius ratio sic se habet.

Amb. Machinus

Probatur; quia visio sit ex illis effectibus, qui nō possint elici à creatura tāquā ab instrumēto connaturali

Illius effectus, qui à natura sua, exposcit elici à Deo, tanquam à causa proxima, & immediata; non potest dari aliquod instrumentum connaturale; licet assignari queat obedientiale principium creatum. Sed visio Dei, prout astruitur species expressa Deitatis, & imago formalis illius, petit connaturaliter effluere à Deo, tanquam à causa proxima, & immediata ex parte obiecti; igitur implicat aliquod connaturale instrumentum creatum, à quo emanet visio.

Firmatur ratio instātis petitis à trāsubstātiatione, creatione & infusione gratię

Atqui, si esset possibilis species impressa, non esset obedientiale, sed connaturale instrumentum, cui deberetur connaturaliter influxus supernaturalis elicitiuus visionis ex parte obiecti; ergo implicat species impressa creata. Maiorem suadet Machinus instantia plurium effectuum, qui ob necessariam connexionem, & habitudinem, quam important ad Deum, vt ad causam immediatam, & proximam, à nullo creato agente elici queunt, tanquam à connaturali principio instrumentali; licet ab eo tanquam ab obedientiali instrumento pendere posint; cuiusmodi sunt, *transsubstantiatio, creatio, infusio gratiæ,* (licet sit actio eductiua ex potentia obedientiali substrati;) & sic de alijs.

Refutatur ratio Machini.

33 Cæterùm; talis probatio, & petitionem principij committit; & falso innititur fundamento. Quòd autem petat principium, liquet apertè, dum assumit, visionem exposcere, à natura, & quidditate sua, vt pendeat à Deo, tanquam à causa proxima, & immediata; præmittit enim tanquam certum, & inconcussum id, in quo versatur totius controuersiæ apex. Id enim est, quod oppositæ sententiæ assertores vno ore inficiantur; quòd nimirum exi-

Petit principium Machinus

gat

Nō redditratione, cur visio exigat effici à sola substātia Dei

gat visio elici à sola substantia Dei, tanquam à causa proxima, & immediata; ita vt vice Dei tanquam agentis intentionalis, suffici nequeat aliqua qualitas, quæ sit virtualis imago Dei præhabēs intra eminentiam suam similitudinem formalem, quæ est actus visionis & species expressa.

Probatio aliavrgētior

Deinde; si fundamentum prædicti auhoris aliquid obtineret, etiam expugnaret, non tantùm existentiam habitus luminis gloriæ, sed & possibilitatem eius; cùm lumen gloriæ non sit principium obedientiale, sed connaturale elicitiuum visionis.

Sequeretur implicatio luminis gloriæ

Si enim verum haberet, implicare quodlibet principium connaturale illius effectus, qui exigat effici à Deo, tanquam à causa proxima, & immediata, (cuiusmodi sẽ gerit visio beatifica, apud Machinum) etiam contradiceret possibilitas luminis cum causalitate effectiua visionis: quod exorbitat à communi sensu totius Theologiæ; cùm lumen sit connaturale principium visionis; nec enim causalitas elicitiua luminis respectu visionis est obedientialis, sed debita lumini, & iuxta exigentiam eius inquantum visio est forma supernaturalis.

Eneruantur instātiæ Machini.

Nec alicuius sunt ponderis instantiæ; quibus proprium assertum firmare satagit Machinus. Fatemur enim, respectu infusionis gratiæ, creationis, transsubstantiationis, non esse possibile, non modo instrumentum connaturale; sed nec obedientiale.

Cur repugnet etiā instrumētū obedientiale ad effectus præmissos?

Non tamen propter regulam prædicti authoris; sed quia nulla creatura referat vim initialem actiuam obedientialem, quæ euehi queat ad similes causalitates; de quo latiùs, *in prima distinctione huius controuersiæ, subdist. 1. art. 1.* vbi exactè de potentia obedientiali actiua.

Ioannis Basolij modus dicendi propositus; quem ex Aureolo conuellimus, pro notitia intuitiua Deitatis, esto quòd daretur species impressa creata.

Basolius tutatur implicationē speciei ad visionē intuitiuā

34 VNum tantùm ex Scoti asseclis reperio Ioannem Basolium, aliàs acutum Theologum, qui à castris Magistri ad Thomistarum scholam in hac re quodammodo defecisse videatur. Dixi quodammodo, quia licet speciem impressam intuitiuæ, & facialis visionis principium respuat; fundamentis tamen Thomistarum nullatenùs subscribit. Cuius rationes libenter transcribo; eò quòd ab Herice minus fideliter citetur; vt constat ex dictis num. 15. sic igitur habet Basolius, in 3. *dist.* 14. *q.* 1. *art.* 1. §. *Dico igitur quòd absolutè loquendo.*

Malè citatur Basolius ab Herice

1. ratio ex Basol. quòd visio esset mediata imago Dei

Omnis notitia intellectiua per speciem est mediata, saltim repræsentatiua mediatione, vt patet; quia species ipsa repræsentatiuum quoddam est. Sed impossibile est, quòd visio diuina sit mediata, quia est notitia intuitiua, cui repugnat hoc, sicut sibi repugnat esse notitiam abstractiuam. Per hoc enim distinguuntur istæ notitiæ, sicut dictum est, quòd notitia abstractiua est mediata, sed intuitiua immediata eo modo, quo dictum est; ergo impossibile est, quòd visio Dei beatifica sit per speciem.

Absq̄ ilitudo inter notitiā intuitiuā & abstractiuam

2. ratio quòd notitia quæ elicitur ab specie abstrahat ab existētia obiecti

35 *Secunda ratio. Omnis notitia, quæ fit per speciem repræsentatiuam obiecti, quantùm est ex se non concernit essentiam, vel præsentiam obiecti, præsentia reali, sed tantùm in esse repræsentatiuo; patet de notitia nostra abstractiua, quam habemus, & in intellectu, & in phantasia. Sed visio beatifica est notitia concernens quantùm est ex se, & vt beatifica est, præsentiam realem obiecti beatifici, & existentiam eius; quia impossibile est, & implicat cõtradictionem, quòd aliquis beatificetur in aliquo absente, vel non existente: er-*

go

go non est per speciem aliquam repræsentatiuam.

Assertio Basolij

36 *Dico igitur, quòd impossibile est, quòd species concurrat ad actum visionis diuinæ, sed immediatè videtur Deus sicuti est, & assimilatur sibi intellectus, non per aliquam speciem, sed per actum ipsum beatificum, qui est multò perfectior, & expressior similitudo, quàm quæcunq; species, quæ poneretur. Et ita debet exponi illud Canonicæ Ioannis, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est; propter quod Apostolus 1. ad Chorint. videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Proteruntur fundamenta Basolij ab Aureo.

Hæc sunt fundamenta Basolij exilia sanè, ac omni solida probatione vacua; quæ impetunt speciem impressam; eò quòd existimet Basolius, omnem notitiam, quæ ab impressa specie efficitur, facialem non esse, nec intuitiuam, sed abstractiuam, & ænigmaticam.

Verùm Basolij argumentationes penitùs infringit Aureolus, *quodlibet.* 8. *art.* 1. vbi cum sibi opposuisset Basolij fundamentum §. *Secundam rationē assignat*, subiungit.

Obiectio Basolij apud Aureolum

Prout Augustinus ait (15. *de Trin. ca.* 9) *cū Apostolus ait; videmus nūc per speculū in ænigmate; speculi & ænigmatis nomine, quæcūq; similitudines significatæ ab Apostolo intelligi possunt, quæ accommodatæ sunt ad intelligendū Deū. Sed videre Deum per essentiam, non est cognitio ænigmatica & specularis, immo clara, & facialis; igitur nō videtur per speciē, immo hoc dicere est dicere, quòd Deus in se non videatur.*

Plena satisfactio ex Aureolo

Tali obiectioni ex doctrina Basolij concinnatæ sic occurrit Aureolus loco citato. §. *Secundò probo propositionem.* Vbi sic habet.

Eliditur pronūtiatū Basolij ex intuitione corporei obtutus

37 *Constat, quòd notitia rei præsentis per visum corporeum apprehensæ est clara, & facialis notitia, non impeditur per hoc, quòd ponitur species tanquam ratio videndi; & perconsequens non est verum, quòd qui poneret diuinā essentiam per speciem cognosci tanquam per rationem videndi, poneret diuinam essentiam non videri, aut in ænigmate cognosci.*

Species non intercedit vt medium cognitum

38 *Præterea. Illud, quòd ponit ænigma, est medium creatum se tenens ex parte obiecti, quasi actus attingat illud medium, & non diuinam essentiam per se; non autem tollet facialem notitiam medium, quòd est ratio cognoscendi; quia in illā nonfertur actus, sed immediatè in obiectū, quāuis ratio ferendi sit species: ergo non tollitur facialis notitia, si species poneretur isto vltimo modo.*

Ad oppositū fundamentū resp.

39 *Quod autem de Augustino inducitur: patet quòd intelligit de quacunq; creata similitudine, quæ adhibetur ad intelligendum per modum cuiusdā medij obiecti: secundùm quod dicitur ad Rom. 1. Quòd inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Et sic ponere, quòd diuina essentia videtur per speciem mediā, esset erroneū; vnde patet, quòd committitur æquiuocatio de medio in toto isto processu.*

Breuiarium doctrinæ Aureoli.

40 Ex qua doctrina Aureoli omnino proteruntur fundamenta Basolij. Ad primum enim dicimus; intuitionem Dei ab specie impressa elicitam, non esse mediatam, sed immediatam apprehensionem Deitatis, cuius est expressa, & formalis imago; eò quòd non mediet species impressa, tanquam obiectum cognitum, seu medium in quo diuinæ intuitionis, sed tanquam medium vt quo apprehensionis Dei. Sicut & mediata non est intuitio corporalis visiua, quamuis eliciatur ab specie impressa intentionali; eò quòd species non terminet obtutum idoli visiui tanquam obiectum illius, sed sit medium non apprehensum, seu medium vt quo, corporalis perceptionis.

Ad fund. Basolij resp.

41 Ad aliam oppositionem Basolij etiam liquet ex Aureolo; manifesta enim instantia corporalis intuitionis visiuæ demonstrat, non omnem notitiam, quæ media specie efficitur, abstractiuam esse, à realique præsentia obiecti præscindentem, intentionalique tantùm obiecti præsentia contentā; cū visio corporalis sit notitia intuitiua, & prodeat ab obiecto media specie. In quo verò dissideat species impressa quidditatiua Deitatis illā abstractiuè repræsentans ab specie impressā, quæ esset principiū intuitiuæ apprehensionis Dei, aperiemus statim in reseratione textus Scoti.

Tex-

Textus Scoti, & illius explanatio ad firmandam veram sententiam pro speciei impressæ possibilitate.

Scotus non egit de possibilitate speciei ad notitiam intuentē

42 VT Autem præmissam doctrinam firmo vallo communiamus, restat Scoti textum subijcere, ex quo tanquam ex penario locupleti, & sufferto licuit omnes eas probationes capessere, quibus oppositas opinationes adorimur. Licet enim Scotus apertè possibilitatem speciei impressæ principij visionis intuitiuæ non tradiderit, quia de hoc ex instituto non egit; eius tamen speciei impressæ possibilitatem autumauit, quam esse principium claræ notitiæ abstractiuæ Deitatis pronuntiauit. De qua est eadem ratio, cùm dissertatio præsens posita non sit in hoc, quòd talis species implicet, eò quòd sit abstractiuæ, vel intuitiuæ notitiæ principium; sed quia esset clara & quidditatiua imago Deitatis.

Præstat tamen inconcussa fundamēta ex specie abstractiua

Et licet plures ex authoribus, qui in præsenti speciem impressam tutantur, eam speciem reijciant, quæ sit principium claræ notitiæ abstractiuæ Dei; at tamen alijs fundamentis subnituntur, quę ad præsentem controuersiā nō spectant, quæ infra pro doctrinæ cōplemēto etiam attingemus.

De specie verò impressā claræ Dei repræsentationis abstractiuæ principio, sic habet Scotus, in 2. *distinct.* 3. *quæstion.* 9. §. *Dico igitur, numer. margin.* 11.

Scotus

Iudiciū probabile Scoti circa speciē abstractiuā in Angelo.

43 *Dico igitur breuiter ad quæstionem; quia non habemus regulam de intellectu Angelico, nec enim possumus attribuere illi omnem perfectionem, quæ est in intellectu simpliciter, nec tantam imperfectionem, quantam experimur in intellectu nostro; quia rationabile est illi attribuere omnem perfectionem quæ conuenit intellectui creato: & nulla repugnantia occurrit, quòd intellectus creatus habeat talem cognitionem per speciem distinctè repræsentantem diuinam essentiam, dum tamen non intuitiuè; ideò hoc videtur rationabile concedere.*

An species vocarique at effigies Dei?

44 *Ad rationes pro prima opinione, quæ improbant istam speciem. Ad primam dico; quòd non videtur esse proprium vocabulum, loquendo de Deo hoc vocabulum effigies; fortè enim effigiatū nō dicitur aliquid propriè, nisi quod est figuratum.*

Triplex cōparatio adæquationis ex Scoto

Sed vtendo proprijs verbis, si accipiatur ista propositio; omnis propria ratio intelligendi aliquod obiectum, per adæquationem repræsentat illud obiectum. Dico, quòd hic potest intelligi adæquatio simpliciter entitatis ad entitatem; vel adæquatio secundùm proportionem repræsentātis ad repræsentatū absolutè; vel tertio modo, per adæquationem secundùm proportionem, non absolutè, sed per comparationem ad actum talem.

Exēplū de adæquatione materiæ respectu formæ

Sicut materia dicitur adæquari formæ secundùm proportionem, licet non secundùm entitatem, pro eò quòd eorum entitates sunt inæquales; tamen ista est ita perfectibilis, sicut illa est perfectiua, hoc est, quòd tantùm ista repræsentat, quantùm illa est repræsentabilis: puta, quòd istud repræsentat obiectum ita perfectum, & ita perfectè, sicut ipsum apprehenditur à potentia per talem actum, per quem repræsentatur.

Quid de 1. modo adæquationis.

45 *Primo modo; vniuersaliter nullum per se repræsentans (quod est ratio repræsentandi, & non cognitum,) adæquatur illi, quod repræsentat; sed deficit, sicut patet de albedine, & specie albi.*

Quid de 2.

Secundo modo; aliqua ratio repræsentat per adæquationem; sicut species perfectissima albi repræsentat illud album; & ipsa est ratio quasi comprehensiuè videndi album illud.

Quid de 3. ratione adæquationis.

Tertio modo; quæcunque albi species (etiam in oculo cæcutiente,) licet non ita perfectè repræsentet album, sicut esset repræsentabile; tamen perfectè repræsentat illud per comparationem ad actum sequentem: quia ita perfectè repræsentat, sicut requiritur ad habendum talem actum circa obiectum.

Nulla species potest exprimere Deitatē in 1. & 2. acceptione adæquationis

46 *Ad propositum igitur dico; quòd nulla species per adæquationem potest repræsentare essentiam diuinam, secundo modo; nec etiam primo modo. Quia illa essentia, quæ comprehensibilis est*

ab

Scotus

ab intellectu suo; non potest comprehendi, nisi per essentiam, vt per rationem.

Bene tamen in tertia.

Sed tertio modo; comparando ad intellectum creatum, aliquomodo potest habere speciem, quæ scilicet ita perfectè illam essentiam repræsentat, sicut actus talis intellectus attingit.

Eliditur oppositio de infinitate repræsentationis

47 *Cùm probatur minor primò per illam infinitatem; dico, quòd sicut actus finitus potest habere obiectum ex parte sui infinitum, & tamen actus immediatiùs attingit obiectum, quam species, ita species potest repræsentare obiectum, infinitum sub ratione infinita: non tamen ipsa est adæquata in essendo, nec in cognoscendo simpliciter, quia ipsa nō est principium comprehendendi.*

Similitudo repræsentationis nō exigit similitudinem in essendo.

48 *Ad aliam probationem, de specie vnius creaturæ respectu alterius. Dico; quòd similitudo naturalis in essendo, non est per se ratio repræsentandi vnius respectu alterius; quia hoc album quantumcunque simile sit alteri albo non est ratio repræsentandi illud; species autem, quæ multo minus est in entitate naturali similis huic, est repræsentatiua.*

Instatur ex similitudine vnius albi ad aliud.

Ita de specie Deitatis

Ita hic; licet species propter suam finitatem in entitate, & in essendo, plus conueniat cum essentia creata, quàm cum essentia diuina; non tamen plus conuenit cum ea conuenientia proportionis, quæ est repræsentantis ad repræsentatum.

Asseritur possibilitas speciei repræsentantis abstractiuè Deitatem; & expenditur adæquationis comparatio inter speciem & obiectum de sensu Scoti.

Cōmētari⁹ textus Scoti

49 Circa literam textus numer.43. supponendum est; Scotum concedere Angelis speciem impressam elicitiuam claræ, abstractiuæ tamen, cognitionis diuinæ essentiæ. Quam doctrinam improbat Vazquez, 1.*par.disp.*134.*capit.*2.*& capit.*3.*numer.margin.* 6. & Franciscus Zuñiga, *in suo opere de Trinitat.quæst.*32.*disput.*7.*dub.* 2.*num. margin.* 2.*&* 3. qui opinantur; esse impossibilem speciem, & notitiam quidditatiuam Deitatis, quæ abstractiua esse possit.

Vazquez. Zuñiga.

Fūdamentū eorū, qui improbāt speciē abstractiuā Deitatis

Eò quòd nulla quidditatiua apprehensio Dei attingat illum, nisi secundùm prædicata propria diuinæ quasi constitutionis, quæ Deum à tota latitudine entis creati condistinguant; sed Deus, prout differt à tota collectione omnis entis participati, imbibit essentiale prædicatum actualitatis, seu existentiæ: igitur, si quidditatiuè cognoscitur, nequit abstractiuè apprehendi; cùm notitia intuitiua in hoc formaliter ab abstractiua dissideat, quòd intuitiua concernat existentiam obiecti; abstractiua verò præscindat ab illa.

Asseritur Scoti sensus

Molina.

50 Sed Scoti sententiam præter illius asseclas, plures ex Thomistis defendunt; adi Ludouicum Molinam, 1.*part.quæstion.*1.*artic.*2.*disp.*4. §. *Ex his duabus sententiis prior mihi probabilior videtur, & quæst.*56.*art.*3.*conclusion.*1.

Eneruatio oppositionis Vazquez cōtra speciem abstractiuā

Nec oppositio Vazquez vrget; fatemur enim, notitiam quidditatiuam Dei necessariò apprehendere existentiam illius, tanquam proprium, & quasi specificatiuum prædicatum Deitatis; inficiamur verò, notitiam eam, quæ existentiam obiecti callet, intuitiuam esse; sed eam, quæ attingit existentiam rei præsentis, vt præsens est. Posset enim quis existentiam rei absentis contemplari; nec tamen eam dicere tur intueri.

Species abstractiua apprehenderet existentiam Dei, sed non infinitudinē cū cōnotatione loci

Quare species illa impressa, (quæ de mente Scoti astruitur principium abstractiuæ notitiæ Deitatis) apprehenderet existentiam Dei, & illius infinitudinem in ratione entis; non verò infinitudinem secundùm connotationem loci, vel immensitatem, à qua habet Deus, vt sit localiter, seu præsentialiter coniunctus cuilibet enti creato.

Ad hæc præcipienē nō exposcitur actualis distinctio inter infinitatem & immensitatem.

Nec enim ad hoc quòd infinitas secundùm essentiam apprehendi queat quidditatiuè, non percepta infinitudine secundùm locum, seu immensitate; necessaria est discretio ex natura rei inter attributa infinitatis, & immensita-

tis

tis; vt ostendimus, *in controuers. 2. de Vnitate Dei, in appendice Metaph. de dist. ar. 2. n. marg. 31.* & aperiemus latiùs in sequenti distinctione de actu visionis, expendentes, videri posse essentiam sine attributis.

Vindicatur Scotus à criminationibus aduersariorum. Vazquius. Zuniga.

51 Obseruandum prætereà; hanc speciem impressam abstractiuam acriter impeti à Vazquez, & Zuñiga locis citatis; quatenùs Scoto tribuunt, talem speciem esse intrinsecè naturalem & tantùm supernaturalem extrinsecè, seu ex parte principij. Quam obiectionem expugnauimus agentes contra Soarium in hac controuersia de Visione Dei, *distinction. 1. subdistinct. 2. artic. 1. num. marg. 65. & 66.* adi transcriptum ibi, & exaratum expressum Scoti testimonium deferens supernaturalitatem intrinsecam tali speciei impressæ; illiusq; supernaturalitatē condistinguens à supernaturalitate specierũ peraccidēs infusarũ, nec enim eadē vacat sæpiùs repetere.

Soarius.

Elucidatio adæquationis speciei ad obiectum

52 Notandum deinde; circa textum, *num.* 44. 45. & 46. ab illis satis superque nobis suppeditari quidquid ad conuellendum antiquorum Thomistarum fundamentum expeti queat; qui adoriuntur speciem impressam clarè repræsentatiuam Deitatis, ob æqualitatem, quam asseuerant, inter ipsam speciem, & Deum. Quam doctrinam euertit Scotus, expendens triplicem adæquationis rationem inter speciem claram, seu quidditatiuam, & obiectum illius.

Reijcitur prima ratio adæquationis

Quia vel potest esse adæquatio entitatis ad entitatem; & hanc penitus explodit in specie respectu proprij obiecti; eò quòd esse reale præcellat esse intentionale. Vel potest esse commensuratio adæquata, vel ad omnimodam supparitatem in esse repræsentatiuo speciei repræsentantis cum obiecto repræsentato; quatenùs species quidditatiua obiecti exprimat prædicata, quæ attinent ad quidditatiuam constitutionem eius; tota ea intensione repræsentationis, quæ nata est ab obiecto elici. Et in ista acceptione adæquationis, species clara diuinæ essentiæ, siue abstractiua, siue intuitiua, quam possibilem adstruimus, licet importaret commensurationem repræsentationis cũ proprio obiecto, sed non adæquationem; eò quòd licet exprimeret prædicata Dei, quæ spectant ad essentialem quasi constitutionem eius; sed non ea intensione quæ potest elici à vi motiua intentionali ipsius Dei, quæ quantùm est ex se valet elicere actionem intentionalem simpliciter & intensiuè infinitam. Quam obrem talis species nullatenùs esset cōprehensiua; de quo latiùs in controuersia de incomprehensibilitate Dei.

Secunda adæquatio in [...]licat in intellectu crea[...] respectu [...]ei.

Vel vltimò considerari potest adæquatio speciei impressæ per habitudinem, & commensurationem ad speciem expressam, siue ad actum intellectionis, quem efficit; & in isto sensu quælibet species dicitur adæquatè commensurari obiecto, vt attingitur ab specie expressa, quam producit species impressa, tanquam actũ secundum, & imaginem formalem obiecti. Quia licet obiectum quatenùs refert facultatem motiuam absolutè, & secundùm se spectatam, exuperet vim repræsentatiuam talis speciei impressæ; attamen inquantùm obiectum apprehenditur ab specie expressa in tali gradu intensionis, dicitur species impressa adæquari obiecto, vt habetur ab intellectu per talem speciem expressam, & sub tali meta intensiuæ gradualitatis imaginis formalis.

Tertia consideratio adæquationis speciei impressæ cũ obiecto per habitudinē ad speciē expressā

Quia ita perfectè repræsentat species impressa, sicut requiritur ad habendum actum speciei expressæ circa tale obiectum, vt inquit Scotus in textu sub numero 45. Eò quòd species impressa repræsentet effectiuè cum commensuratione ad repræsentationem speciei expressæ, quæ est imago formalis; de quo vide *in hoc art. num.* 7. & illustratur perspicua Scoti instantia de specie albi cæcutienti oculo immissa, sub num. 45. quæ licet non repræsentet album in tota ea intensione repræsentationis, quæ ab albo nata est elici; repræsentat tamē cum adæquatione ad speciem expressam quæ à cæcutienti oculo haberi queat.

Ostenditur ex Scoto Scotus

53 Adnotandum vltimò in textum *numeri* 47. quòd expossibilitate actus secundi ab specie impressa eliciti, qui est species expressa, inconcussum hauritur principium ad ostendendam speciei impressæ possibilitatem; cùm omnes rationes, quæ contra speciem impressam militant, à fortiori speciem expressam impetant. Quia sicut ex hoc, quòd species expressa attineat ad eumdem ordinem seu gradum essendi obiecti in esse repræsentatiuo; non colligi-

Ex imagine formali expressa speciei procedi tur validè ad speciem impressam.

tur,

tur, quòd talis species sit adæquata toti facultati immutatiuæ obiecti secūdū omnem intēsionem virtutis operatiuæ intentionalis, ac proinde & quòd sit cō prehensiua; ita nec species impressa debet esse comprehensiua, eòquòd quidditatiua sit.

Id habemus ab Scoto. *Scotus*

Accipe auream Scoti elucidationem ex loco citato. *Sicut actus finitus potest habere obiectum ex parte sui infinitum; & tamen actus immediatiùs attingit obiectum quàm species, ita species potest repræsentare obiectum infinitum sub ratione infinita; non tamen ipsa est adæquata in essendo, nec in cognoscendo simpliciter, quia ipsa non est principium cōprehendēdi.* Vbi subtiliter Scotus fundamenta opposita conuellit, aperiens, quòd non omnis species quidditatiua, sit adæquata in ea acceptione adæquationis, quæ præstet ad cōprehensionem.

Eadē ratio de assertione speciei expressæ ab Aureolo doctè suffulta.

Nec committam, vt prætereā Aureolum prementem argumentationē istā; loco citato *ex quodl.* 8. *ar.* 1. §. *Sed his non obstantibus, probo propositionem.* Vbi inquit.

Aureolus expresse tutatur possibilitatē speciei impressæ

54 *Limitatio non impedit speciem impressam; quia actus, quo videtur Dei essentia, est expressa similitudo ipsius; sed actus, quo videtur Dei essentia, limitatum quid est, & finitum: ergo aliqua res limitata, & finita potest esse expressa similitudo Dei essentiam repræsentans.*

Ostēditur species expressa in beatis

Augustinus

Maior patet per Augustinum 5. *de Trinit. cap.* 11. *qui ait (quòd simillima est visio cogitationis rei illi, vnde formatur, & ex qua gignitur) &* 14. *de Trinit. cap.* 17. *(tunc perfecta erit Dei similitudo in mente, quando Dei perfecta est visio; Apostolus enim Ioannes ait: Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Hinc apparet tunc in ista imagine Dei plenam similitudinem fieri, quādo eius plenam percipit visionem.) Hoc ille. Et cap.* 6. *dicit, (cogitationem, quæ formatur mentis obtutus, imaginem rei esse.) Similiter, & Anselmus dicit Monolog.* 33. *(Nulla ratione potest negari, cogitationem rei esse imaginem eius ac similitudinem, tanquam ex eius impressione formatam.)* Hæc Aureolus, vbi non tantùm ratione suadet; sed etiam sanctorum authoritatibus stabilit, limitationem non obstare imagini obiecti simpliciter infiniti.

Idē August. *Anselmus.*

Opposita opinio à subtilioribus scholasticis deseritur

Rationes, quas pro specie impressa formauimus, adeò acriter, & neruosè opposita fundamenta concutiunt; vt ea prorsus conuellant; quare Scoto in hac re omnis acutiorum Theologorum adhæsit coetus. Sic Aureolus loco citato, omnes discipuli antiqui Scoti, & ex neotericis Faber, in 3. *sentent. dist.* 14. *quæst.* 1. *disput.* 34 *præcipuè cap.* 3. Ioannes de Rada, 1. *parte, controuers.* 10. *art.* 1. Et ex exteris, Soarez, 1. *par. lib.* 2. *de Attributis negatiuis, cap.* 13. Molina, 1. *par. quæst.* 12. *artic.* 2. *disp.* 1. *conclusione* 4. Herice *tract.* 4. *disp.* 40. mitto Vazquez, 1. *par. disp.* 38. *cap.* 2. & Ægidium de Præsentatione *tom.* 2 *lib* 8. *p.* 2. *quæst.* 2. *art.* 2. astruentes, de facto dari talem speciem impressam. Sed iam ad alia properemus.

Speciei possibilitatem amplectuntur. *Scotus* *Aureolus* *Faber* *Rada.* *Soarius.* *Molina* *Herice* *Vazquius* *Aegidius Lusitanus*

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm sit possibilis species expressa diuinæ essentiæ?

SVMMARIVM.

Opinio Thomistarum improbantium existentiam, & possibilitatem speciei expressæ Dei. Num. 1.

Aliquorum Scotizantium sententia, qui similitudinem formalem Dei in beatis recipiunt, & verbum negāt Num. 4.

Similitudinem expressam, siue verbum esse de quidditate forma intellectionis, ex Scoto aperimus. Sumpto verbo pro imagine obiecti, & non pro respectu ad memoriam dicentem. Num. 6.

Mens Scoti de existentia verbi beatifici optimis rationibus fulcitur. Num. 20.

Aduersariorum fundamenta expugnātur. Num. 24.

Conciliatio dissidij Scotistarū, de verbo beatifico. Num. 31.

Cõnexio tractationis cur hic de specie expressa Deitatis?

1 Licet præsens quæsitum ad sequentem distinctionem de actu visionis attinere videatur, eòquòd Scoti schola non distinguat actũ visionis ab specie expressa, seu verbo mẽtali; propter materiæ tamẽ affinitatem, id in præsenti discutimus; eòquòd omnia ferè classicorum Thomistarum fundamenta, quæ speciẽ impressam adoriuntur, expressam etiã oppugnent.

Opinio ferè cõmunis Thomistarũ de implicatione speciei expressæ. Capreolus Caietanus Banez. Zumel

Quia enim reperiũt, cõsequenter propugnari nõ posse illorum sententiã de impossibilitate speciei impressæ, si verbi beatifici seu speciei expressæ possibilitatem pronũtiẽt; ideò eam respuunt ex Thomistis quàm plures. Sic Capreolus *in 4. dist. 49. q. 5. ar. 1. ad 1.* Caietanus, 1. *p. q.* 12. *ar.* 2. Bañez *ibidem dub.* 1. *ad 3.* Zumel *q. 2. concl. 3.* opinantur enim, essentiam diuinam, prout vnitam mẽti creatæ per actionem intellectiuã, obire functiones verbi, seu speciei expressæ creatæ.

Pronũtiatũ physicũ quod substernunt aduersarij.

Quare ex libris de anima præmittũt actũ intellectionis nõ cõsistere in facto esse, seu in qualitate aliqua imaginis productæ; sed in motu & actione ex se productiua talis imaginis, quãdo obiectum nõ sit intelligibile per suam essentiam.

Visio beatifica est actio vnitiua & quasi cõpositiua Deitatis in ratione speciei expressæ

Quamobrem motum vitalem visionis, non productiuum alicuius creatæ imaginis asseuerant; sed tantùm vnitiuum Deitatis in ratione verbi se ipsa præstantis verbi creati functiones, dum per vitalem vnitionem actionis intellectiuæ intimatur menti creatæ in ratione formæ in actu secundo intelligibilis per suam essentiam.

Arguitur 1. eò quòd sit Deus intelligibilis, à se, etiã in actu secundo

2 Et probatur primò. Quia Deus in gradu intelligibili, non solùm est perfectissimus in ratione actus primi, & nõ vltimi, sed etiam in ratione actus secundi & vltimi; quia importat omnem actualitatem imaginabilem in illo gradu intelligibilitatis à se. Sed ex eo, quòd Deus sit illimitatissimus in ratione actus primi, vnitur immediatè per suam essentiam in ratione speciei impressæ mentibus beatis; igitur ex illimitatione eius in ratione intelligibilis in actu secundo, etiam peti debet, vt couniatũr in ratione actualis & expressæ imaginis exhibentis per suam essentiam munus speciei expressæ, & imaginis formalis creatæ.

Cõfirmatio, quia intelligibile per essentiã abigat omnẽ imaginem creatã.

Præterea, intelligibilitas Dei à se est qua maior excogitari vlla nequeat in gradu intelligibili; sed in ratione intelligibilitatis à se maior est illa, quæ remouet quamlibet aliam formam repręsentatiuam, siue per modum actus primi, siue per modum actus secundi, nimirum speciem impressam, & expressam quàm illa, quæ tantùm excludit impressam speciem; igitur Deus vtrãque speciem respuit.

Arguit. 2. ex ratione, ob quã per intellectionẽ increatã absolutã nõ generetur verbũ

3 Arguitur secundò; quia ideò per intellectionem essentialem, seu communem tribus diuinis suppositis, non producitur verbum; quia Deitas, quæ est primarium obiectum illius cognitionis est intimè præsens per suam essentiam apprehensioni illi inelicitæ; tam in ratione entis, quàm in ratione obiecti, seu rei intellectæ. Sed etiam essentia Dei est intimè cohærens intellectui creato, non tãtùm in ratione entis per illapsum, seu indistantiam entitatiuã, sed etiam in ratione obiecti terminantis, & mouentis; igitur otiosa est, & impossibilis accessio formæ creatæ, per quam Deitas fiat intelligibilis in actu secundo.

Instatur; eòquòd productio verbi creati suppleat imperfectionem speciei impressæ

Deinde; quòd cum species expressã referatur ad impressam, tanquam complemẽtum virtutis repræsentatiuæ speciei impressæ, quæ tãtùm virtualiter, & in actu primo, nõ tamẽ formaliter & in actu secũdo, exprimit obiectũ; fit inde, vt egeat forma alia quasi cõtrahẽte potẽtialitatẽ & indeterminationem illius ad rationem actualis, & expressæ imaginis obiecti. Sed à Deo omnis potẽntialitas, & indeterminatio prorsus abigẽda est; igitur ipsamet Deitas per suam essentiam importat intelligibilitatem actualem in actu secundo; ac proinde impossibilis est appositio formæ creatæ à qua fiat Deitas intelligibilis in actu secundo.

Altera opinio Scotizãtiũ quòd visio beatifica sit species expressa, & non verbum. Rada. Posnaniensis

4 Altera in hac re quorumdã Scotizantium sententia, licet autumet; dari speciem expressam, & similitudinẽ formalem Dei in beatis; negat tamen propriam verbi rationem. Sic Ioannes de Rada, 1. *part. controuersi.* 10. *articul.* 2. *conclusion.* 2. Petrus Posnaniensis, *in 1 sentent. distinct.* 27. *articu.* 3. *dub.* 2.

Et probatur primò authoritate Scoti, qui *in quæstione quodlibeta.* 14 §. *Ad aliud posset dici, quòd Augustinus*

loquitur de notitia, quæ est verbum sub n.marg.19. editionis Cauelli, inquit in hæc verba.

Scotus

Non quacunq; notitia actualis obiecti est verbum eius, sed illa sola, quæ de ipso nascitur tanquam proles; hoc est, nõ tãtùm est naturalis similitudo eius, sed naturaliter gignitur ab ipso nascendo. Notitia igitur actualis, quæ producitur immediatè per voluntatem, non est verbum obiecti; quia etsi sit similitudo naturalis obiecti, non tamen est naturaliter genita.

Vt notitia sit verbũ debet esse proles memoriæ.

Et propter istud posset dici; quòd beatus non habet verbum de Deo; quia etsi illa visio sit imago diuinæ essentiæ ipsã naturaliter repræsentans; non tamẽ est imago naturalis naturaliter ab ipsa procedens: sed illius essentiæ est tantùm vnicum verbum, & hoc in solo intellectu increato, in quo solo potest esse notitia ipsius obiecti naturaliter genita.

Posset dici quòd beatus nõ habeat verbũ de Deo

5 Deinde, sic arguit Rada. Sicut productio verbi est quędam generatio intẽtionalis; ita & verbum est quædã proles mentis ab illa intelligibiliter genita; sed visio (cũ nõ procedat ab obiecto beatifico naturaliter, & necessariò, sed liberè; eòquòd Deitas, prout est quidditas Dei, & ratio necessaria suæ quasi cõstitutionis, non sit principium elicitiuũ visionis, sed facultas appetitiua libera, vt ostendimus in *ar.2. huius dist.*) nõ potest induere rationẽ prolis intellectualis; cũ id, quod per voluntatem procedit, nequeat esse terminus generationis. Aliàs enim si quis per volitionẽ liberam alium hominem produceret; ille effectus impulsiuæ facultatis appellari posset vera & propria proles illius, quod est falsum.

2. ratio ex Rada.

Visio beatifica nequit esse verbũ quia producitur per voluntatem obiecti

Fieret enim, vt Spiritus Sanctus esset filius patris, cum accipiat à patre diuinam substantiam per actionem spiratiuam; igitur nec visio beatifica, quæ immediatè, non ab essentia Dei, sed ab illius voluntate procedit, potest esse verbum.

Instatur, ex processione spiritus sancti.

Ostendimus ex Scoto; intellectionem creatam essentialiter imbibere rationem verbi, seu speciei expressæ; sumpto verbo pro imagine obiecti, & non pro respectu ad memoriam dicentem.

6 QVia Thomistæ, qui speciem expressam Deitatis in visione beatifica inficiantur; physico illi principio innituntur, quod rationem formalem intellectionis creatæ à verbo, seu specie expressa secernit; vrget discussio istius asserti, quod pro axiomate inserũt. Si enim quidditatem cuiuslibet creatæ intellectionis nullatenùs à verbo, seu specie expressa distingui patefecerimus; oppositæ sententiæ fundamenta omnino corruent.

Cur Thomistæ separent visionẽ à verbo beatifico?

De essentia ergo creatæ intellectionis hæc cõstituit Scotus *in q. quodl.13 §. ad ista; ad primum*, vbi ait, *sub n. margin.27.* editionis Cauelli.

Scotus

7 *Operatio habet duas cõditiones, in quibus cõuenit cum actione. Prima est; quòd semper est in fieri, nõ dico, successiuè, quia operatio est indiuisibilis; sed sic in fieri, quòd in cõtinua dependentia ad causam eamdem, & secundum idem; sicut dependentia rei conseruatæ ad causam conseruantem.*

De operationis conditionibus ... philosophi

Quæ 1. conditio?

Secũda cõditio est; quòd operatio trãsit in obiectũ, sicut in terminũ, licet non accipiat esse per ipsam, quia præsuppositũ in suo esse; & propter istas duas conditiones potest operatio dici actio, sicut propter istas significatur grãmaticè per verbum actiuum, & propter easdem dicitur operatio actus secundus.

2. conditio operationis vitalis

Et ita ista distinctio actionis sic intellecta, in transeũtem, & immanentẽ, nõ est generis in species, sed vocis in significationes; nam actio transiens est vera actio de genere actionis, actio immanens est qualitas, sed æquiuocè dicitur actio propter conditiones prædictas.

Vsurpatio actionis immanẽtis iuxta sensum Scoti.

8 *Alio modo potest actio de genere actionis diuidi in actionem immanen-*

Alia partitio actionis prædicamẽtalis in immanentem & trãseuntem

 tem

Scotus

tem, & transeuntem, sicut superius in inferiora; nam non solùm ad formā inductam per motum in passum aliud ab agente, est actio de genere actionis; sed etiam ad formam inductam per mutationem in ipsomet agente: illa enim forma absoluta, cùm sit noua, est terminus alicuius actionis propriæ, per quam accipit esse. Quando igitur forma terminās actionem, est extra ipsum agens, tunc actio, illa transit; quando verò forma illa est in ipso agente, tunc actio est immanens.

Elucidatio doctrinæ præmissæ.

9 *Distinctio istorum duorum modorū intelligēdi actionem immanētem, patet quia illud, quod secundùm primum intellectum dicitur actio immanens; hic dicitur terminus actionis immanentis secundùm alium intellectum. Et quod in alio secūdo intellectu dicitur actio, communiter intelligimus per hoc, quod est elicere; quādo dicimus, quòd potentia elicit operationem. Et per hoc, quod est dicere, quando dicimus, quòd memoria, siue suppositum per memoriam, dicit verbum; & per spirare, quando dicimus, quòd per voluntatem spirat quis amorem.*

Quid de mēte Aristotelis apud Scotū

10 *Iste secundus intellectus de ista distinctione actionis immanentis, & trāseuntis, licet sit verus, non tamē est de intentione Phylosophi, sicut primus; vt patet ex eo, quod dicit 9. Metaph. (non est aliud opus præter actionem) opus vocat operatum; præter autem illā actionem, qua inducitur, vel educitur operatio, est aliquod opus, hoc est terminus operantis, puta, ipsamet operatio, (& sequitur ibi, in istis existit actio, vt visio in vidente.) Vbi satis exprimit, quòd visionem vocat actionem immanentem; non autem aliquam aliam, cuius visio sit terminus.*

In quo consistat operatio vitalis

11 *Ad secundum potest dici; quòd sicut esse album est habere albedinem tanquā formam: sic sentire, vel esse sentientem est habere sensationem sicut formam: vnde si obiectum, vel Deus causaret effectiue sensationem, non diceretur sentire sed ipse sensus, in quo subiectiuè recipitur sensatio.*

Operatio est sola qualitas

Est igitur sentire recipere, vel habere sensationem: & sic intelligere recipere intellectionem; quia licet intellectus secūdū aliquam opinionem causaret in se intellectionem, tamen nō diceretur intelligens in hoc quod causat: sed benè denominaretur aliquomodo a verbo significante talem actionem, vel causationē: vt pote, si esset impositum tale verbum intelligifico.

Actio transiens exprimitur per fictū verbum, intelligifico

Qualiter intelligere sit pati.

Quod igitur dicitur; intelligere est pati, non probat, quòd sit per se de genere passionis; sed quòd formaliter denominat per hoc, quod recipitur in aliquo subiectiuè; vt sit sensus, intelligere est recipere intellectionem, & recipere est quoddam pati.

Obseruat. I in Textum

12 Circa quam literam obseruandū est primò in textum appositū sub n. 7. id, quod alibi nos de mente Scoti asseruimus, & ex instituto *in ar.* 1 *sequen. distinct.* enodabimus expendentes vitalitatem actus visionis. Nimirum vitalitatem operationis, siue qualitatis viuæ, positam nō esse in fieri, seu emanatione ab anima (aliàs enim nō esset operatio sed actio) consistere tamen in connexione, & dependentia intrinseca talis qualitatis ab actione, & motu vitali in esse fieri, & conseruari, sine quo talis qualitas naturaliter superstes esse non posset sicut nec sine Sole lux.

In quo assimuletur operatio actioni

Et ideò Scotus autumat, in hoc assimilari qualitatē illam actioni, & motui a quo efficitur, quòd semper sit in fieri nō successionis, siue extēsionis successiuæ partiū, quæ producātur in tēpore, cū operationes intelligēdi, & amandi spirituales sint; quæ nō successiuè decurrāt, ita vt in tēpore producātur; (quāuis intēdantur per additionem partis ad partem) cū in instāti fiant; sed propter iugem depēdentiam ab influxu causæ conseruātis; qui licet intrinsecè permanens sit, & totus simul, coexistit tamen durationi successiuæ temporis, propter quam influxus ille spiritualis, & permanens, appellari potest successiuus extrinsecè, ratione connotati.

Scotus

Quādo autē Scotus asseuerauit; *quòd operatio semper est in fieri, nō successiuo, quia operatio est indiuisibilis; sed sic in fieri quod in cōtinua dependentia ad causam eādem, & secūdū idem; sicut dependētia rei cōseruatæ ad causam cōseruātem.* Nō voluit refragari celebri illi suo asserto physico (quod ab omnibus acutioribus Theologis, & Philosophis, sustinetur) de intēsione formæ, nō solum materialis, sed etiā spiritualis, per additionē partis ad partē formæ, seu additionem gradus ad gradum; sed censuit, gradum formæ spiritualis, qui

Nō cōtradicit Scotus intēsioni operationis per additionē gradus ad gradū

ad

adiungitur alteri gradui intensionis, nō producī in tempore; sed in instanti, vt adnotauimus.

Vel loquitur Scotus de conseruatione operationis vitalis, quādiu durat absque accremēto intēsiuo, per solā coexistētiam & compositionem eiusdē formæ ad successiuum decursum temporis; verbi gratia, vt quādo verbum mētale, aut appetitio absq; intensione noua durat per vnam horam. In qua hypothesi, licet operatio viuens in actu secundo, nō pendeat à facultate vitali, vt à principio adaugente intensionem formæ; expectat tamen conseruationem ab attentione animæ, & ab influxu facultatis vitalis. Quod exprimunt illa verba Scoti. *Sed fit in fieri, quòd in continua dependentia ad causam eamdem, & secundùm idem: sicut dependentia rei conseruata ad causam conseruantem*. Vbi pende illa verba. *Ad causam eamdem, & secundùm idem*. Vbi docere apparet Doctor, quòd esto quòd non fiat accretio nouæ intensionis; adhuc necessariò sustinenda sit conseruatio operationis à suo principio; etiam, *secundùm idem*, quod effluxerat à principio in prima productione formæ; alias enim forma viuā statim abiret in nihilum.

Alia expositio Scoti.

Scotus

13 Obseruādum secūdò in textum n. 7. 8. & 9. Scotum qualitates vitales vocare operationes, prout operatio dissidet ab actione de prędicamēto actionis quæ trāsit in terminū, illum efficiendo quia tamen qualitates illæ non sunt motus productiui terminorum ideò dici possunt actiones Grammaticales, eò quòd significentur Grammaticè per verba actiua, à quibus deriuantur, quæ actionem significant; vt dilectio, quæ trahitur à diligo, intellectio ab intelligo: appellantur etiam huiusmodi formæ actiones immanentes, quia in se ipsis maneant, & non transeant ad terminos per veram, & realem illorum efficientiam.

Obseruat. 2. in textum Scoti.

Vnde accipiendo actionem immanentem in isto sensu, nullatenùs colligitur ad vnitatem cōceptus præcisi cū actione immanente sumpta pro actione productiua termini intra ipsum agēs; quia operatio immanēs nō est actio de prædicamēto actionis, si vsurpetur pro qualitate apprehēsiua obiecti, vel impulsiua in obiectum, actio verò illa, quæ efficit terminū intra ipsum agēs, est actio de prædicamento actionis; cuiusmodi sunt dictio productiua intellectionis & spiratio elicitiua impulsus. Vnde accedit, vt quælibet actio, quæ fit productiua termini, dici debeat trāsiēs; prout cō distinguitur à qualitate, siue operatione immanente, quæ tantùm est Grammaticalis actio, seu operatio.

Corollariū ex præmissis

Ita vt apud Scotum, (*intelligens*,) in quantum exprimit effectum formalem intellectionis, non imbibat essentialiter formam, quæ sit de prædicamēto actionis; si autem dictio, per quam producitur illa qualitas, quæ est operatio, aut intellectio, nominari posset voce aliqua, quæ exprimeret quid proximum, vel affine intellectioni; id non esset verbum (, *intelligo*) à quo trahitur intellectio; sed verbum fictum (*intelligifico*) seu faciens intellectionem, & illam eliciens. Qualiter dictio facit nos intelligere, quatenus est fieri intellectionis, vnde nec etiam impropriè vocari poterit intellectio in fieri, prout condistinguitur à qualitate, quæ est formalis intellectio, & in facto esse; dictio autem solum fieri, & motus ad intellectionem. Accipe verba Scoti, ex nu. 11. *Nō diceretur intelligens in hoc quòd causat, sed benè denominaretur aliquomodo à verbo significāte talē actionē vel causationem; vt pote, si esset impositū tale verbū (intelligifico)* de quo vide infra n. 18.

In quo sensu dictio vocari queat intellectio?

Scotus.

14 Addēdū prætereà ex textu n. 10. quòd licet sit propria vtraq; acceptio actionis immanētis, siue pro illa, quæ maneat intra merā tēdētiam formæ in obiectū, quod apprehēdit, siue appetit nec trāseat ad termini efficiētiam; siue pro actione elicitiua qualitatis intra ipsum agēs; apud Aristotelem verò tātū vsitata est ea actionis immanētis vsurpatio, quæ qualitatē indicet in obiectū terminatam, non verò actionem alicuius qualitatis productiuam.

De mēte Aristotelis qualitas producta est actio immanens

Quod ostendit Scotus à nobis trāscriptus sub n. 10. ex illis verbis Phylos. 9 *Metaph* autumātis; *quorū nō est aliquod aliud opus præter actionē, in istis existit actio; vt visio in vidēte, & speculatio in speculāte*. Vbi agit, visionē esse eā actionis speciē, in qua ipsū opus operatū (vt interpretatur Scotus) nō fit aliud ab actione. Si autē visio, aut intellectio, attinerent ad prædicamentum

Probatur assertū præcedens.

Aristoteles

actionis, essent aliud à producto per huiusmodi actiones; cùm verũ factũ esse cuiuslibet influxus, siue apprehẽsiui, siue appetitiui, sit qualitas; & quælibet qualitas, siue ea, quæ habet rationẽ apprehensionis obiecti, siue impulsus, & appetitionis illius, realiter differat à fieri productiuo huiusmodi formarum: nulla enim qualitas vitalis per suã essẽtiã immediatè pẽdet à suis principijs vitalibus, sed medijs influxibus realiter distinctis, vt in 1. ar. sequentis distinctionis ostendemus.

15 Obseruãdum tertiò in textum n. 11. quòd ibi apertè inficiatur Scotus assertionẽ Thomistarũ, qui autumant; essentiã intellectionis positã esse in fieri elicitiuo qualitatis; & nõ in cõpositione, seu inhærentiali nexu eiusdem qualitatis cũ potentia. Asserit enim Scotus ita intellectum constitui in esse intelligentis per receptionem & informationem qualitatis, quæ est perceptio obiecti, & voluntatem in esse appetentis per exhibitionem intrinsecam in genere causæ formalis qualitatis impulsiuæ cõpositæ facultati appetenti; sicut paries constituitur albus per compositionem formæ albedinis.

Obseruat. 3. intellectio est mera qualitas

Nec tamen inde comminisci licebit; ita inanimata ratione componi visionem, seu appetitionem, illis potentijs, quæ sunt substrata huiusmodi formarum, sicut coniungitur albedo parieti. Quia esto quòd huiusmodi operationes, seu tendentiæ vitales in obiecta, non imbibant in sua ratione obiectiua essentialiter effluxum ab anima, seu emanationem à principio viuo; pendent tamen à motu vitali in esse, fieri, & conseruari, ita vt cessante influxu animæ, huiusmodi formarum conseruatiuo, statim in nihilum recidant; sicut perit lux cessante conseruatione corporis luminosi; de quo latiùs loco citato.

Nõ tamẽ id obstat vitalitati intellectionis & cur.

Quòd intellectio nil claudat essentialiter, quod attineat ad prædicamentum actionis.

QVod autem ratio obiectiua intellectionis in sola qualitate & nõ in actione posita sit; tutãtur cũ Scoto, Gabriel Vazquez, 1. *p. disp.* 112. *ca.* 4. *n. mar.* 12. Soarez, 1. *p. tract.* 3. *de Trin. lib.* 1. *cap.* 6. *n. marg.* 7. Franciscus Zuniga, *in suo opere de Trin. disput.* 1. *dub.* 4. *nu.* 2. & videtur expressa mens Augustini, *tom.* 5. *lib.* 11. *de ciuitate Dei, cap.* 12. asserentis; *visionẽ esse sensum informatum.* Id est visionem attinere ad sensum, non vt elicitiuum actionis, sed vt substratum, & materiale eius, cui componitur qualitas.

Actio de prædicamẽto actionis nõ pertinet ad essẽtiam intellectionis. *Vazquius. Soarius. Zuniga.* *S. August.*

Ex qua Scoti doctrina etiam improbatur placitum Petri Hurtado, *disp.* 6. *de anima, sect.* 1. autumantis; essentiam intellectionis (sicut & cuiuslibet alterius actus vitalis creati) conflari ex actione passione, & qualitate producta.

Placitũ Petri Hurtadi.

Sed quia prædictus author huiusmodi assertum à conceptu vitalitatis trahit; id ex instituto *in ar.* 1. *sequentis distinctionis* refutandũ est, vbi seriò vitalitas visionis enucleabitur.

Refellitur

16 Cæterũ, quòd quidditas intellectionis nõ imbibat fieri ipsum qualitatis repræsentatiuæ; sed solã qualitatem illã quæ est species expressa, seu verbũ; ostẽditur ratione textuali Scoti ex eadem *quæst.* 13. *quodlib.* §. *Si quæratur, sub n. marg.* 25. Vbi sic habet.

Ostẽditur ex Scoto, quòd operatio vitalis nõ imbibat aliquid influxus de prædicamẽto actionis.

Supponendo operationem esse per se vnam; & perconsequens vnius generis ad quod genus pertinebit?

Scotus

Potest dici; quòd per se est in genere qualitatis. Hoc probatur discurrẽdo per genera; patet, quòd non est in genere substãtiæ; & similiter de omnibus alijs generibus, relatione, actione, & passione, præter quam de qualitate.

Operatio est vnũ ens per se. *Est sola qualitas.*

Non est autem relatio, vt probatum est in 1. *ar. Nec actio; nec passio; probo per medium cõmune, illud scilicet, quod positũ est in* 1. *ar. Quia sicut nulla relatio, ita nec vlla actio de genere actionis, nec passio de genere passionis, est perfectio vltima agẽtis, vel operãtis*

Non actio, nec passio

hac

Scotus

hæc operatio est perfectio, &c.

Elucidatio fundamenti Scoti.

Ex qua Scoti doctrina talis erumpit argumẽtatio ostẽdẽs, intellectionem & appetitionem, seu actus intelligẽdi, & appetẽdi, non esse actiones de prædicamẽto actionis; sed operationes, aut qualitates essentialiter. Quia agẽs actione de genere actionis nũquam est simpliciter & vltimò perfectius per illam; cũ influxus eliciriuus termini cõstituat substratum in potẽtia proxima ad terminum; est enim actus entis in potentia, secũdum quod in potentia. Sed operatio intelligendi, & appetendi, est perfectio simpliciter & vltima ipsius operantis; relinquitur ergo, vt illud absolutum, quod est in operatione, sit aliquid de genere qualitatis.

Effugiũ Thomistarum euacuatur contra Scotũ.

17 Sed, quia Thomistæ oppositi placiti assertores cõsequẽter negare debent quòd appetitio & intellectio sint vltimę perfectiones facultatis intelligẽtis, & appetẽtis, supposito quòd autumãt, esse actiones & fieri qualitatum; inficiantur igitur id, quod Scotus præmittere videtur, tãquam certum; quòd nimirũ sint vltimæ perfectiones facultatum vitalium.

Præclusio fugæ ex Aureolo.

Quare vrgẽda est ratio ex inclusione essentiali repræsentationis, & similitudinis formalis, in cõceptu apprehẽsionis quò fit, vt sicut ab aduersarijs repræsentatio, seu ratio imaginis formalis & verbi, non in actione, sed in qualitate cõstituatur; ita & quidditas intellectionis non in fieri, sed in facto esse posita esse debeat.

Quod nobis acutè suppeditat Aureolus, *loco citato ex quodlib. 8. ar. 2. §. Secũdò patet idẽ ratione dicente propter quid.* Vbi ita aduersarios adoritur.

Ratio intellectionis imbibit imaginẽ & repræsentationem obiecti, ex Aureolo.

Illud, quod existens in potentia cogitatiua est sibi formaliter ratio, vt res sibi appareat, & præsentetur obiectiue, est formaliter actus cognoscendi; cõstat enim, quòd actus cognoscendi no n est nisi quadam formalis apparentia, vnde eã Graci vocant phantasiam, id est apparitionem. Et propter hoc Augustinus 9. de Trinitat. vt supra allegatum est, dicit; quòd ista est vis cognitionis, quòd faciat rem in prospectu; vnde & conspici nihil aliud est, quàm in conspectu habere, cognoscere autem, & conspicere idẽ sunt. Hucusque Aureolus, cuius mens eò spectat.

Car. Aureo.

S. August.

Vrgetur ratio pro trãscẽdẽtia repræsentationis in actu intelligendi

Quòd intellectio essentialiter claudit præsentiam obiecti in esse intelligibilis in actu secundo; quia vt ipsius etiã nominis etymologia præsefert, intelligere nihil aliud est, quàm legere obiectum, prout intra mentem existit. Sed repræsentatio nihil aliud est quàm exhibere obiectum præsens intellectui; ergo ratio intellectionis, & ratio repræsentationis se inuicem transcendunt essentialiter.

Probatio minoris.

Minor certa videtur, nisi proprietas huius vocis intellectio ad extraneũ sensum extorqueatur; intellectio enim importat insinuationẽ, seu præsentiã vitalẽ obiecti cum intellectu; ideò enim obiectum intelligit, quia illud legit quasi intra ipsam potentiam existens.

Suffulcitur ex Anselmo.

Quod expresßisimis verbis aperit Anselmus *in Monologio c. 31.* dicẽs. *Cũ cogito notum mihi hominem absentem, formatur acies cogitationis meæ in talem imaginem eius, qualem illam per visum oculorum in memoriam attraxi; quæ imago in cognitione verbum est.* Et idem Anselmus *in eodem capite* loquẽs de quolibet actu creatæ cognitionis; subdit. *Quamcunque rem mens, seu per corporis imaginationem, seu per rationem cupit veraciter cogitare, eius vtique similitudinem, quantùm valet, in ipsa sua cogitatione conatur exprimere, quod quantò verius facit, tantò rem ipsam verius cogitat.*

S. Anselmus

At egregiam aliam Aureoli probationem, Patrum etiam doctrina suffultam, vide *in articul. præcedenti, sub numer.* 54. vbi agit, visionem beatificam essentialiter transcendere vltimum conceptum imaginis & repræsentationis Deitatis.

Cõsectariũ; intellectioin facto esse nõ distinguitur ab specie expressa, sicut nec dictio ab intellectione in fieri

18 Ex dictis sequitur; verbum, & speciem expressam, nullatenùs secerni ab intellectione in facto esse: nec intellectionem in fieri (quæ dictio intellectiua appellatur,) distinctam esse à repræsentatione siue similitudine in fieri.

Instantia optima.

Vnde sicut calefactio non est calor, sed fieri caloris; ita dictio intellectiua non est intellectio, sed intellectio in fieri, aut fieri intellectionis. Quæ dictio intellectiua, iuxta phrasim Aristotelis, & Scoti, appellanda est actio transiens; eò quòd transeat per veram efficientiam in formam

intellectionis, quæ est qualitas à dictione producta, quæ qualitas appellatur ab Scoto actio immanens; vt liquet ex dictis *num*. 14.

Obseruatio notanda

Hæc autem, quæ de verbo asserimus, quod nullatenus ab intellectione secerni, pronuntiamus; procedunt de verbo mentis absolutè spectato pro intentionali imagine obiecti, & quatenus est idem quòd species expressa. Secus si verbum accipiatur pro relatione prolis ad memoriam dicentem, quæ realiter dissidet ab intellectione sicut & ab ea separari posset; si Deus produceret se solo intellectionem creatam, & illam menti componeret absque vllo elicitiuo influxu illius. De quo vide infra *n. marg*. 31.

Ostenditur, quòd dictio nō sit formaliter intellectio

Quòd autem dictio intellectiua non sit essentialiter intellectio; vel ex dictis constat. Quia prædicatum intellectionis subintrat quidditatiuè constitutionem speciei expressæ, & verbi, quod est vera & propria qualitas; igitur nequit attinere ad quidditatem actionis productiuæ verbi, seu speciei expressæ: aliàs enim actio, & qualitas, quæ spectant ad diuersa prædicamenta, referrent eumdem conceptum essentialem explicitum in ratione expressionis obiecti; sicut si calefactio esset essentialiter calor; actio productiua qualitatis caloris esset eiusdem omnino speciei cum calore producto.

Scrupuli emergētes ex textu Scoti

19 Sed adhuc graues emergunt scrupuli contra textum *numer*. 11. quatenùs pronuntiat Doctor; quòd si Deus immitteret menti creatæ qualitatem illam, quæ est intellectio, merè passiuè se habente intellectu creato; adhuc intelligeret.

Sequeretur quòd intellectus merè passiuè intelligeret.

Quod pronuntiatum respuunt plures Theologi ex his, qui cum Scoto formam intellectionis non in fieri, sed in facto esse constituunt; eò quòd absurdum, immo implicatorium, æstiment, sine attentione animæ posse formam intellectionis animam intelligentem constituere; & attentionē animæ astruant, esse influxum ab ea, vt à radice vitæ, effluentem.

[Item], quòd impulsiua sculpsi prosequeretur obiectū per volitionem a Deo immissam

Deinde; quòd si intellectus posset vitaliter apprehendere obiectum per formam à Deo solo immissam, intellectu creato merè passiuè se gerente; etiam voluntas posset appetere absque aliquo influxu elicitiuo voluntatis. Quod videtur absurdum; cùm quilibet actus voluntatis sit essentialiter voluntarius; & voluntarium sit à principio intrinseco cognoscēte singula, vt omnes supponunt.

Respond. ex ar. sequenti.

Verùm obiectiones istæ diluentur *loco citato in articul*. 1. *sequentis subdistinction*. vbi late de vitalitate visionis.

Scoti sententia de existentia verbi beatifici optimis rationibus suffulta.

Scoti sententia de existentia verbi beatifici certa, & communis

20 LOngè probabilior est Scoti sententia, (ne eā omnino certam appellem), sic enim eam vocitat communis Theologorum consensus; ex Thomistis enim ei suffragantur quàm plures,

Consentiunt plures ex Thomistis

qui quamuis speciem impressam explodant, expressam tamē, & verbū candidè recipiunt.

Dissidiū Scotistarū tū habet vocis non rei

Nec ferè in re dissentiunt Scotistæ illi, quos pro secunda sententia opposuimus, cùm de factò admittant, beatos similitudinem expressam Deitatis formare; ac proinde de solo verbi vocabulo dissertare videantur, eò quòd visio beatifica non eliciatur à Deo in ratione obiecti necessariò, & naturaliter mouentis, sed contingenter, & liberè: sed neque in eo Scotum patronum habent, vt in solutione argumentorum constabit.

1. ratio ex præmissis de idētitate intellectionis, & verbi.

Nostra ergo, & communis sententia probatur; tū ex dictis de identitate intellectionis creatæ, & verbi; quò fit, vt implicet creata intellectio, quæ verbū non sit, si producatur ab intellectu.

Arguit. 2. quia beatus faciat Deū præsentē vitali præsentia

Deinde; quia beati videntes Deum faciunt illum sibi præsentem præsentia vitali, & intelligibili; sed ista præsentia non præstatur ab essentia Dei vnita in ratione formæ intelligibilis in actu secundo: ergo ab aliqua qualitate creata. Maior certa est, quòd scilicet beati inspicientes Deum illum faciant sibi intelligibiliter præsentē; quia controuersia tantùm consistit, an talis præsentia Dei in esse intelligibi-

li exhibeatur ab aliqua forma creata, vel ab essentia Dei cōiuncta in ratione verbi? Quòd enim Deus sit intelligibiliter præsens menti beatæ, ab aduersarijs admittitur.

Præsentia intẽtionalis viuẽs in actu 2. nō suppletur per Deitatẽ vnitā vice verbi

Maiori igitur supposita; suadetur minor; quòd nimirum præsentia ista Dei non prodeat immediatè ab illius essentia; sed quòd exhiberi debeat ab specie creata. Quia vnio ista, & præsentia obiecti in ratione formæ intelligibilis in actu secundo, quam comminiscuntur aduersarij, debet esse vitalis; cùm obiectum beatificum obeat functiones speciei expressæ, quæ est qualitas viuens exhibens obiectum præsens vitaliter; aliàs enim non dissideret huiusmodi cōiunctio à præsentia obiecti in actu primo, quæ fit per speciẽ impressam, & vitalis non est, sed prorsus inanima, & ab extrinseco petita.

Premitur ratio.

Sed, si Deus fieret præsens in actu secundo per suam substantiam adeuntem vices verbi, ita non vitaliter vniretur in actu secundo, sicut in actu primo, quia ita aduentitia ratione, & ab extrinseco coniungeretur essentia Dei in ratione speciei impressæ, siuè formæ intelligibilis in actu primo, sicut in ratione speciei expressæ, vel formæ intelligibilis in actu secundo.

Fuga aduersariorum

Occurres; substãtiam Dei vitaliter vniri in ratione verbi; quia illabitur menti, vt terminat influxum vitalem.

Occupatur

Contra sic; quòd ex tali vnitione inter Deum, & mentem creatam, quæ defertur actioni intellectiuæ, non relinquitur per modum facti esse aliqua alia præsentia Deitatis cum intellectu creato, quàm coniunctio quædam entitatiua, seu indistantia entitatum, quæ anteiuit intellectiuam actionem, & hæc vitalis non est; nec explicabilis superst alia vnio in facto esse, quæ sit terminus talis vnionis in fieri.

Arguitur 3. eò quod implicet motus sine termino

21 Præterea; implicat dari motum sine termino, quia essentialiter est actus entis in potentia, cuius potentialitas completur per actualitatem termini, qui efficitur. Quia sicut vnio est ratio vnius per compositionem, & vbicatio est ratio vbicati, & relatio ratio relati; ita tota essentia influxus posita est in hoc, quòd sit actualis effectio termini: quare nec minus contradicit influxus sine termino, qui ab illo elicia-tur, quàm relatio sine relato, vbicatio sine vbicato, & sic de cæteris.

Ita & insti[...]xus vision[...] absq; term[...]no vitali.

Atqui intellectio essentialiter est motus vitalis; igitur debet nancisci aliquod factum esse formaliter viuum, & per se respondens tali influxui; sed factum esse actionis, siue motus, nequit esse alius motus, alia ve actio: igitur est aliqua qualitas apprehensiua obiecti, ac proinde & verbum seu imago formalis.

Effugiũ T[...]mistarũ [...] fieri vniti[...]

Dices; visionem non esse motũ productiuum, sed vnitiuum; & ideò à se nō vendicare vt aliquid producat de nouo sed vt coniungat Deum menti creatæ in ratione verbi.

Occluditur euasio

Contra; motus, seu influxus vnitiuus, elicit de nouo aliquod factum esse vnionis, licet non producat extremum vnibile; sicut generatio hominis dicitur actio vnitiua, quia licet non efficiat materiam, & formam, quæ sunt extrema vnibilia, attingit tamen vnionem in facto esse, quæ est aliquid de nouo.

Etiã influx[...] vnitiuus pr[...]ducit vnion[...]

Ergo motus visionis, esto quòd sit vnitiuus; elicit aliquam vnionem de nouo, quæ terminet motum, seu influxum nouæ vnitionis in fieri; aliàs enim si actionis, seu influxus noui, non daretur terminus de nouo productus, talis influxus non esset effectio rei, sed res effecta.

Non datu[...] actio actio[...]nis.

Quod est contra quidditatem cuiuslibet fieri; de cuius conceptu non est, quòd fiat, (*vt quod*) sed (*vt quo,*) tanquam ratio per suam essentiam pendens ab agente, vt medio tali influxu terminus ab agente pendeat, (*vt quod.*)

Si visio pr[...]duceret acti[...]nẽ, actio pr[...]duceretur vt quod.

Sed talis vnio, quæ induit rationem facti esse, non attinet ad genus actionis aut motus; aliàs enim actionis daretur actio, ac proinde talis actio effecta produceretur (*vt quod.*) Igitur spectat ad genus qualitatis; sed omnis qualitas, quæ importat præsentiam, & formalẽ insinuationem obiecti in actu secundo, est verbum; ergo.

Alia euasio recentiorun[...]

Si autem cum alijs recentioribus autumes; quòd ideò per visionem beatificam non producatur verbum; quia sit participatio quædam beatificæ visionis increatæ, in qua non datur verbum, quod exigit discretionem realem inter dicens & dictum, generans, & generatum: qualis intercedere ne-

quit

quit inter visionem, & aliquem terminum ab illa productum; cùm in absolutis non intersit realis discretio in diuinis.

Refellitur.

Hoc effugium parui ponderis apparet; fieret enim, vt nec beatus per impulsum supernaturalem fruitiuum produceret illam qualitatẽ fruitionis, quæ vocatur pondus elicitum vel amor; siquidem fruitio beatifica etiam ob supparem rationem est participatio fruitionis absolutæ increatæ, in qua non datur vera productio, sicut nec realis discretio inter producens, & productum.

Resp. neotericorũ quòd per visionẽ producatur vnio vitalis in facto esse

22 Tandem neoterici Thomistæ vi prædictarum oppugnationum expugnati, & meliora sapientes; terminum aliquem beatificæ visioni, (quam veram actionem tutãtur,) assignant; illumq; esse modum quemdam vnitionis vitalis in facto esse inter Deitatem, & mẽtẽ creatam pronuntiant.

Oppugnatur quia ludat verbis, aut admittat verbum

Attamen, aut hi vocibus controuersiæ illudunt, dum, sub fuco vnitionis vitalis, imaginem formalẽ Deitatis recipiunt; aut absurdam nobis doctrinã obtrudunt; quod sic aperio.

Implicat vnio absque vno.

Illa vnio in facto esse, quæ accedit ex visione, prout est actio vnitiua in fieri; vel est vnio realis; vel intentionalis? Non realis; quia non minus implicatoria est forma vnionis absque vno, quod ex compositione partium cointegretur, quàm motus vnitiu' sine termino Quare sicut absurdum æstimant motum sine termino saltim vnionis; ita & toti rationi absonam non pronuntiare non possunt vnionem siue compositionem realem absque vno, vel composito reali; est enim vnio, siue compositio ratio formalis vnius per compositionẽ, sicut albedo ratio formalis albi. Quare sicut implicat nõ exhibitio effectus formalis albi, præmissa intrinseca coniunctione formæ ad substratum; ita & contradicit non constitutio vnius per cõpositionem, exhibita forma vnionis, vel compositionis. Igitur daretur aliquod vnum reale ex intellectu creato & Deitate, coalescens, tanquam ex substrato, & forma adeunte vices verbi, quod est absurdissimum. Illud enim vnũ esset tertia quædam realitas cõdistincta à Deitate, & intellectu creato diuisim sumptis, tãquam totum à partibus sine vnione spectatis; de qua entitate tertia, rediret disquisitio; an esset quid creatum, vel increatum? cùm claudat Deitatem vt compartem intrinsecã. De quo vide ea, quæ expendimus supra in hac *dist. ar. 1. sub n. marg 28. & 29. & etiam sub num. 31.* Reliquum ergo est, vt illa vnio, quæ producitur per visionem, sit intentionalis; de qua sic vrgeo rationem.

Vnio intentionalis in facto esse est formalis repræsentatio obiecti

Ergo est apprehensio obiecti, ac proinde claudit obiectum præsens intelligibiliter; vel est prorsus commentitia hæc noua coniunctionis forma, cuius inexplicabilis sit nouus effectus formalis. Quia talis coniunctio importat aliquod genus insinuationis, & præsentiæ inter creaturam, & Deum, quod non præerat ante visionem; sed hæc nõ potest esse indistantia entitatiua, quæ suppetit Deo ab infinitudine secũdùm locum, seu immensitate sua: ergo est alia præsentia in esse repræsentationis.

Vltima ratio cõtra Thomistas ad hominem

23 Deinde; non ignauiter impeto ad hominem Thomistas asserentes; actum fruitionis non esse beatitudinem formaliter; quia voluntas vi sui actus impulsiui non exhibeat obiectum præsens; ac proinde à sua quidditatiua inclinatione in obiectum non sit adeptio & possessio illius. Sed si beatus vidẽdo Deum non exprimeret verbum, etiam non clauderet essentialiter ipsum obiectum beatificum, vt præsens intelligibiliter; quia repræsentatio formalis, nihil aliud est, quàm formalis expressio præsentiæ obiecti in esse intelligibili. Igitur, si visio non est formaliter repræsentatio, nec imago diuinæ essentiæ, non posset vi visionis Deus præsens fieri; ac proinde nec visio esset adeptio, & possessio Dei; cùm non claudat Deum præsentem vi huius actionis, sed solũ esset motus vitalis in Deũ non habitum præsentialiter vi huius tẽdentiæ.

Vrgetur ratio ex fruitione beatifica

Adde; quòd ferri in obiectum non habitum, seu possessum; est ferri in obiectum non præsens intentionaliter vi huius tendentiæ, licet sit præsens in esse reali, & per indistãtiã entitatiuam; ideò enim fruitio fertur in Deũ, vt in obiectũ nõ præsens in opposita sentẽtia quia nõ tendit in Deum vt habitum vi huius inclinationis, & impulsus, licet sit præsens per indistantiam & coniũctionem entitatum.

Fit

Fit satis oppositis fundamentis, pro implicatione speciei expressæ Deitatis; vbi agimus, quòd nec de absoluta Dei potentia suppleri queat verbum creatum.

Ad fundamẽta Thomistarũ improbãtiũ verbum beatificum.

24 AD Fundamenta Thomistarum respõdetur. Ad primum; dicimus, Deum omnem actualitatem formaliter præseferre, tam in ratione actus primi, quàm secundi, quæ se teneat ex parte obiecti, non verò ex parte apprehensionis potentiæ intraneæ & vitalis; quare extra omnem dissertationem est, intelligibilitatem Dei, non potentialem sed actualissimam esse ex parte obiecti cognitionis (non enim eget Deitas forma aliqua creata, à qua reddatur proximè & in actu secundo intelligibilis ex parte obiecti) attamen hæc summa obiecti actualitas nõ respuit accessum notitiæ apprehendentis.

Fũdamentũ aduersariorum fallax

Si enim illud aduersariorum pronuntiatum in ea amphibologia & indeterminatione vsurpari posset; etiam obtineret, non solùm impossibilitatem verbi expressiui Deitatis, sed etiam actionis intellectiuæ implicationem; ac proinde beatum non se gerere actiuè in visione Dei; quod est falsum.

Corollariũ, de insupplebilitate verbi creati, etiã de absoluta Dei potentia.

25 Ex dictis id habeto corollarium; implicare contradictionem, quòd Deus se ipso gerat vices verbi creati. Quia contradictionem inuoluit in communi sentententia, quòd Deus se ipso suppleat causalitatem formalem; aliàs enim componeretur cum potentia creata; sed verbum est causa formalis cognitionis, seu præsentiæ intelligibilis rei quam exprimit: ergo implicat, quòd suppleatur à Deo obeunte vices verbi, & similitudinis creatæ.

De absimilitudine quoad supplebilitatẽ inter speciẽ impressã & expressã

Deinde; quòd cum speciei impressæ, prout principio cognitionis, omnino accidat, quòd sit forma intrinseca intellectus (quia vt art. 1. huius distin. ostensum est, comprincipio cognitionis ex parte obiecti per accidens accedit, quòd sit forma intrinseca intellectus) ideò fit, vt Deus gerens vices speciei impressæ non suppleat causam formalem intrinsecam, sed comprincipium efficiens extrinsecum. Si autem exhiberet speciei expressæ, aut verbi creati, functionem; componeretur Deitas menti creatæ in genere causæ formalis intrinsecæ; cũ causalitas speciei expressę non sit effectiua, sed intrinseca & formalis.

Vrgetur ratio

Ac proinde & suppari ratione concedendum esset, quòd natura humana posset constitui formaliter intelligens in actu primo, per intellectum Dei naturæ humanæ coniunctum, in ratione facultatis intellectiuæ; sicut & reddi intelligens in actu secundo per increatam scientiam compositam in ratione intellectionis exercitæ: quod etiam sustineri posset de facultate impulsiua increata, & volitione increata; quòd natura creata cõstitui valeret potens velle, & actu volens per voluntatem Dei.

Aliud effugium.

Nec euaditur vis rationis; eò quòd illæ formæ sint vitales; quæ suppleri nequeant per compositionem alicuius formæ, quæ non effluat à principio viuo & intraneo.

Præcluditur

Quia etiam species expressa & verbum, non est forma inanima, sed viuens in actu secundo; ac proinde, & quæ supplebilis non sit per aliquam realitatem siue creatam, siue increatam, quæ non habeat connexionem cum substantia, quæ est radicale principium cunctæ operationis, & motionis intraneæ, & vitalis.

Ad cõfirmtionem satfactio.

26 Ad confirmationem ex num. 2. disparem esse rationem de causalitate speciei impressæ, & expressæ; quare, licet Deus, ob illimitationem, & infinitudinem secundùm locum, ob quam sibi vendicat coniunctionem entitatiuam cum qualibet mente creata, respuat necessitatem speciei impressæ, quæ suppleat absentiam obiecti; functionem tamen speciei expressæ adire nequit, cuius necessitas non petitur ab improportione, distantia, aut defectu actualitatis obiecti, sed à quidditatiua ratione effectus formalis intelligentis, qui præstari nequit à potentia apprehendente sine forma, quæ sit ipsamet actualis apprehensio; sicut nec paries,

qui

qui substernitur albedini, exhibere potest effectum formalem albi, non addita compositione formæ, quæ sit ratio formalis albi.

Enervatur arg. 2.

27 Ad secūdum argumētum ex n. 3. dicimus; potiùs nobis vires suppeditare, quā infringere; si enim alicuius esset ponderis, etiam ageret, per intellectionem notionalem, seu dictionem nō produci verbum diuinum; cū essentia Dei sit intimè præsens memoriæ fœcundæ patris.

Obstūditur ad hominē indictione patris generantis verbū diuinum.

Quare, sicut non obstante intima cōiunctione Deitatis ad intellectū paternum, pater producit verbū; sic nec præsentia obiecti beatifici præpediet verbi creati effectionem. Nō igitur repugnat productio verbi increati per essentialē, seu communem intellectionē, ob præsentiam obiecti; sed quia inter producens, & productum reale necessaria intersit realis discretio; & hæc omnino repugnet inter absolutas Dei proprietates; cū à relatiuis tantum hypostasibus pluralitas in diuinis expectetur.

Ad cōfirmationē expenditur, qualiter species impressa cōpleatur ab expressa.

28 Ad confirmationem sub eodē n. 3. speciem expressam nō esse complementum speciei impressæ in genere causæ formalis intrinsecæ, sed efficientis & extrinsecæ; nec enim species impressa substernitur speciei expressæ tāquam actui informāti. Sed ea tātùm ratione dicitur species expressa complere impressam: sicut actus secūdus in genere causæ efficientis, seu productū quodlibet asseritur cōplere propriū efficiēs; quatenus ab illo excutit actio per quā trahitur de esse agētis in potentia ad esse agentis in actu. In qua acceptione, quodammodo species expressa asseritur cōplere virtutē motiuā, seu effectiuā Dei in ratione termini; sicut & quilibet alius effectus, qui à Deo emanat dicitur quadam ratione cōplere vim efficientem, quatenus terminat suam actionem. At ideò ob nullius creaturæ productionem Deo aliquid actualitatis accedit, quia nihil ad extra producit, quod eminentiori ratione non præhabeat.

Diluuntur fundamenta secundæ opinionis, & conciliatur ea Scotizantium dissertatio, quæ ad quid nominis spectare videatur.

Ad 1. arg. Scotizantiū respondetur ex Scoto

29 AD Fundamenta secundæ sententiæ. Ad authoritatem Scoti, quòd illum non benè percepisse videntur; cùm *in eodem quodlibeto* 14. §. *Aliter posset dici*. Hæc ex interpretatione Augustini subiūgat Scotus, *sub n. marg.* 20 editionis Cauelli.

Scotus

Vel si hoc, quod ait Augustinus (omnis res) extendatur etiam ad essentiam diuinam; tunc illud, quod sequitur (scilicet congenerat notitiam sui) debet intelligi, vel formaliter pro obiecto naturaliter motiuo; vel æquiualenter, pro obiecto increato. Quia ipsum, vel per se, vel per aliquid sibi idem, causat in nobis notitiam sui, quæ æquiualet in perficiendo intellectum, ac si esset proles naturaliter genita: quia est similitudo naturaliter ducens in obiectum, sicut si esset ab obiecto naturaliter expressa.

Elucidatio textus Scoti

Vbi contendit Scotus, quòd licet Deitas immediatè per suam quidditatem, inquantum est ratio necessaria quasi quidditatiuæ constitutionis Dei; non eliciat visionem beatificam; eam tamen efficit per aliquid sibi idem, & substantialiter illi identificatum, nimirum per facultatem appetitiuam liberam; quæ facultas exequens Dei ita propriam & naturalem exprimit similitudinem sui, ac proinde verbum, ac si talis notitia ab huiusmodi principio nō liberè, sed necessariò, effluxisset.

Ad fundamentū Ioann. de Rada.

30 Ad rationem Ioannis de Rada dicimus; minus proficere; quia esto quòd homo per affectiuam seu impulsiuam facultatem ab alio productus, non esset filius illius; eò quòd non hauriret naturam similem suo principio, spectata ratione formali illius actionis, quæ non est assimilatiua, sed impulsiua; vt nos latiùs agentes de processione spiritus sancti enodabimus.

Atta-

Esto quòd visio beatifica producatur liberè ex parte obiecti, est verbũ ob naturalẽ influxum intellectus.

Attamen in præsenti est omnino dispar ratio; eòquòd, licet voluntas Dei concurrat ex parte obiecti beatifici ad visionem; ex parte tamen potentiæ influit intellectus, qui est assimilatiua facultas; & ideò producitur actus ita naturaliter exprimens diuinam substantiam, ac si naturaliter ab ea processisset; vt inquit Scotus.

Obseruatio pro cõciliandis asseclis Scoti.

31 Vltimò pro quali quali in hac re Scotistarũ dissidio, quod potius ad quid vocis quã rei, attinere videatur, vel id obseruatũ volo; quòd Guiliel. de Rubione existimauit, quòd etsi visio efficeretur absq; vllo cõcursu intellectus, adhuc esset verè & propriè verbũ sic ille, *in 1. sen. dist. 27. q. 2. §. Ex dictis apparet. sub conclusione 3.* sed Basolius, *in eadem dist. 27. q. 2. §. Quantum ad secundum articulum.* Cui suffragatur Antonius Andreas, *in eadem dist. quæstio. vnica*, censet, visionem beatificam esse verè & propriè verbum.

Rubionus

Basolius

Ant. Andreas.

Si Deus produceret visionẽ absque effectiuo influxu intellectus, visionõ esset verbum relatè acceptum.

32 Quare licet æstimem, quòd si Deus se solo efficeret visionem beatificam, nullo adhibito concursu intellectus; tunc visio non exprimeret relationem verbi, aut dicti ad memoriam dicentem; quam habitudinem censeo non esse aliam relationem ab ea, quam visio, vel quælibet alia cognitio tanquam effectus intentionalis exprimit ad intellectum. Ac proinde, cùm relatio ad memoriam dicentem sit de intrinseca ratione verbi, vt dicti, vel quatenus relatè spectati; si visio beatifica produceretur à Deo absque vllo eliciti uo influxu intellectus, tunc visio non esset verbum; si verbum sonet meram relationem effectus intẽtionalis prolati aut dicti ad memoriam dicentem; secus si accipiatur pro imagine expressa obiecti.

De facto tamẽ visio beatifica est verbum.

Si autem intellectus creatus concurrat simul cum voluntate diuina obeunte vices speciei impressæ; sicut intellectus creatus est propria memoria & parens verè fœcunda prolis illius intelligibilis; ita & visio beatifica asseritur verè & propriè verbum naturaliter exprimens prolem, & imaginem obiecti, quamuis comprincipium tenens se ex parte obiecti concurrat liberè.

Concinna interpretatio Scoti.

Scotus

In quo sensu interpretandus est Scotus transcriptus, sub n. 4. vbi ait.

„ *Notitia igitur actualis, quæ producitur immediatè per voluntatem, non est verbum obiecti; quia etsi sit naturalis similitudo obiecti, non tamen, est naturaliter genita.* Ita vt quando Scotus inficiari appareat vocem verbi in visione beatifica; non procedat de visione, quæ elicitur naturaliter à memoria creata dicente; sed à sola voluntate Dei, mente creata merè passiuè se gerente.

DISTINCTIO TERTIA de actu visionis, & obiecto illius.

Distinctio hæc de notitia beatifica partitur in duas subdistinctiones.

PRÆMISSIS Duobus comprincipijs visionis, nimirum potentia, & obiecto, expeditè attexitur dissertatio de actu ipso, in quo & duo spectanda sunt; & id, quod ad substantiam, & rationem formalem actus attineat: & quod ad obiectum talis actus. Quare bipartita erit distinctio præsens in subdistinctiones duas; prima disseret de substantia & ratione formali actus visionis; secunda de obiecto illius.

SVBDISTINCTIO PRIMA de his, quæ attinent ad substantiam, & rationem formalem actus visionis.

Tria expendenda in præsenti subdistinctione.

TRIA Circa substantiam actus visionis nobis occurrunt seriò versanda; primum; de ratione prædicati vitalitatis in visione beatifica. Secundũ; de inæqualitate specifica visionis. Tertium; de inæqualitate intensiua eiusdem visionis; vtrũ stãte suppari gradualitate intensiua habitus infusi scilicet luminis gloriæ, erumpat actus intensior ob inæqualitatẽ potentiæ natiuæ? Deinde in sequenti subdistinctione visionem beatificam ad sua obiecta comparabimus.

ARTICVLVS I.

An visio sit vitalis apprehensio obiecti beatifici? Vbi latè de viua terminatione actionis Grammaticalis, vel immanentis, in obiectum.

SVMMARIVM.

Oppugnatur vitalitas visionis, præmissis Scoti principijs de producibilitate visionis absque elicitiuo influxu intellectus. Num 1. vsque ad 7.

Varia vitæ acceptio enodatur. Numero 7.

De vita Dei specialiter, an referat prædicatum adinstar actionis? Numer. 18.

Influxum vitalem, qui est fieri qualitatis viuæ, per suam essentiam à principio vitali effluere, ostendimus. Numer. 27.

Comparatio qualitatis viuæ ad principium efficiens vitale discutitur; illamque per suam essentiam à facultate vitali non pendere. Num. 28.

Ob doctrinæ consequentiam expenditur, qualiter creatio passiua differat à termino creationis? Numer. 34.

Refertur qualitas vitalis ad potentiã passiuam; vbi qualitatem viuam per suam essentiam proprio substrato non componi, aperimus. Numer. 35.

Quòd voluntas creata ferri queat in incognitum, non per impulsum ab illa elicitum, sed à Deo immissum. Num. 45.

Dilutio oppositarum rationum contra vitalitatem operationum, vel actionum immanentium, aut Grammaticalium, suppositis principijs Scoti. Num. 46.

Pronũtiatũ familiare Scoto, esse probabile quòd intellectus merè passiuè se gerẽs beari queat.

1 QVIA In articulo præcedenti *sub num.* 11. & in multis alijs locis, quæ ex Scoti textu transcripsimus; liquet, ipsum censuisse; esse probabile, posse Deum immittere menti beatæ visionem beatificam, intellectu creato merè passiuè se gerente. In qua hypothesi autumat Scotus; mentem creatam beari, quod à multis Animasticis, & Theologis respuitur, eò quòd huiusmodi assertum prædicato vitalitatis aduersari videatur; ideò antequàm alia prædicata actus visionis inuestigemus, expendẽdum est; an visio sit vitalis apprehensio obiecti beatifici? & ratio vitalitatis pressè exaranda.

Hoc assertũ in examẽ vocatur.

2 Videtur autem primò; quòd verum habere non possit prædictum assertum Scoti de productione visionis, quæ à Deo fiat intellectu creato merè passiuè se habente. Quia motus vitalis per suam essentiam pendet à vitali principio; sicut vnio per suam essentiam pendet ab extremis vnibilibus, & inhærentia per suam essentiam inhæret, existentia per suam essentiam existit, & actio per suam essentiam fit; quòd verum est de omnibus vltimis formis, in quibus fit status, aliàs abiretur in infinitum; ita actio, seu influxus vitalis per suã essentiã pendet à principio vitali. Si enim vitalis influxus immediatè & per suam essentiã nõ efflueret à principio viuo, penderet medio alio influxu; ac proinde actionis vitalis daretur alia actio vitalis; quod ita absonum est, sicut si existentiæ daretur alia existentia, vnionis alia vnio, & sic de cæteris.

1 fundamẽtũ aduersariorũ quod visio nequeat produci à solo Deo.

Tunc sic; ergo sicut implicat, quòd producatur à Deo vnio non composita extremis vnibilibus; vel existentia non actualis & exercita; seu inhærentia non inhærens per suam essentiam proprio substrato; ita & contradicit, quòd producatur actio vitalis sine principio viuo, eòquòd per suam essentiam, nulla alia forma mediante, à tali principio effluat.

Visio per suã quidditatem pendet ab intellectu.

Sed visio essentialiter ambit in sua quidditatiua ratione non solùm qualitatem productam, quæ est species expressa, & verbum, sed etiam actionem, seu fieri productiuum talis qualitatis; igitur sicut contradicit existentia influxus vitalis sine principio intraneo, & vitali, ita existentia visionis, cuius quidditatiua ratio coalescit ex actione, & qualitate.

Visio includit nõ solum qualitatem sed etiam actionem.

In

In quod placitum inclinare videtur Petrus Lorca primarius Complutensis, 1. 2. *tomo* 1. *disput.* 16. *membr.* 2 §. *Tertia sententia, quæ mihi omnino probatur.* Id tamen omnino sequitur Petrus Hurtado, *disput.* 6. *de Anima, sect.* 1 *subsect.* 1. §. 4. Sic etiam Machinus, 1. *part. quæst.* 12. *art.* 2. *disput.* 15. *sect.* 2. §. *Secundò principaliter probatur.* Et apertiùs, *disput.* 16. *sectione* 2. §. *Addo, quod licet huiusmodi actus.*

Annuunt Lorca

Hurtadus Machinus

3 Deinde oppugnatur assertio Scoti autumantis, quòd data hypothesi productionis visionis, intellectu merè passiuè se habēte; intellectus bearetur. Quia si visio posset cōstituere mētē creatā videntem absq; aliquo influxu elicitiuo illius, etiā voluntas posset beari per fruitionē à Deo voluntati immissam; & similiter posset diligere Deum per impulsum supernaturalem impressum à Deo sine influxu voluntatis. Quod videtur esse contra rationem voluntarij, quam imbibit quilibet actus voluntatis; cùm voluntarium essentialem sibi vendicet emanationem à principio intrinseco cum cognitione.

2. oppugnatio opinionis Scoti: eò quòd etiā voluntas passiuè se habens bearetur

4 Deinde vrgetur ratio in actibus natura sua prauis; fieret enim, vt voluntas posset voluntariè odio habere Deum absque elicitiuo voluntatis concursu, si Deus immitteret huiusmodi actum odij voluntati se passiuè gerenti. Ac proinde fieret, vt Deus author peccati haberi posset, cum appetitus voluntariè Deum odio prosequens induat peccaminosam obliquitatem; quæ cum adscribi nequeat creatæ voluntati, quæ nihil confert actiuè in huiusmodi deformitatem; consequens est, vt soli Deo tantùm deferatur.

Vrgetur ratio in prauis appetitionibus.

5 Tertiò ostenditur; intellectionem, prout est causa intrinseca exhibens effectum formalem intelligentis, ex actione & qualitate essentialiter cointegrari. Quia intelligens essentialiter claudit conatum, & attentionem animæ, tanquam principij radicalis totius motus viui; aliàs enim ita inanimata ratione componeretur intellectus speciei expressæ, sicut & impressæ, quæ non spectat animæ conatū, sed solam vim intētionalem obiecti immittentis talem formam.

Arguit. 3. quòd intellectio imbibat influxū attētionis animæ in obiectum

Sed attentio est influxus vitalis distinctus à qualitate illa, quæ est species seu verbum; quod vel ex eo liquet. Quia potuisset Deus verbum, quod menti creatæ, absque vllo illius influxu immittit, sine subiecto creare; in qua hypothesi, verbum non importaret attentionem animæ, sicut nec cōpositionem ad animam: igitur intellectio, vt forma intelligentis, non est solum verbum, sed compositum quoddā ex verbo, & ex influxu attentionis, & conatus vitalis animæ in obiectū, quod apprehendit.

Attentio nequit esse sola qualitas, & quare?

Quæ ratio à fortiori vrget de actu voluntatis; quia impulsum illum amoris, quem Deus imprimit voluntati passiuè se habenti, potuisset Deus extra subiectum creare; sed in tali suppositione, ille actus non compositus substrato cognoscenti, & appetenti, non esset voluntarius; igitur prædicatum voluntarij vltra qualitatem à Deo extra subiectum producibilem importat conatum, & influxum voluntatis: ac proinde volitio, vt ratio & forma volentis, constituitur ex qualitate & actione.

Vrgetur ratio in impulsu producto extra subiectum.

6 Vltimò arguit Hurtado, ex communi conceptu formæ vitalis sic. Quia viuens creatum importat essentialiter actionem, & passionem in actu primo, eò quòd sit facultas sui ipsius ab intrinseco immutatiua; id enim est viuere in actu primo, & à se moueri in actu primo. Igitur viuens creatum, vt trahitur ad vitam actualem, siue per modum actus secundi, imbibit actionem & passionem, & qualitatem; cùm enim actus secundus sit exercitium actus primi; consequens est, vt si viuens in actu primo exprimat essentialiter potentiam ad actionem, & passionem; ita actus secundus essentialiter importet actionem, seu influxum vitalem, & passionem seu receptionem, tum ipsius influxus, qui est fieri qualitatis, tum & qualitatis productæ, quæ appellatur actio immanens.

Vltim. ratio ex Hurtado quæ accipitur à cōmuni conceptu operationis viuæ.

Vnde videtur Hurtadus adstruere, quòd operatio vitalis sapiat rationem modi, in ea formæ modalis vsurpatione, quæ imbibit essentialiter compositionem sui ad substratum; qualiter relatio & vbicatio seipsis exprimunt coniunctionem ad subiecta, ita vt inhærentia non sit realiter dissita à talibus formis; vt de sensu Scoti obseruauimus

Operatio apud Hurtadū videtur sapere naturam modi.

supra

supra *in controuers. 2. de Vnitate Dei, in appendice de distinct. art. 3. de dist. modali, sub numer. marg. 20. 23. & 24* Vbi vult Scotus; *quòd similitudo est sua accidentalitas ad fundamentũ; & se ipsa accidit fundamento, sicut se ipsa est ad oppositum.*

Scotus *Illatio ex dictis,*

Igitur si apud Hurtadum operatio viuens essentialiter imbiberet passionem, aut receptionem sui in substrato viuo; operatio vitalis saperet rationem modi in ea formæ modalis consideratione, quæ exprimit formam à se compositam substrato; de quo vide ea, quæ agimus infra contra Zunigam, *sub num. margin. 35.*

Traditur multiplex acceptio vitæ; expenditurque vita substantialis, prout circuit creatam, & increatam.

7 OPpositiones propositæ iure exigunt, vt illis vitæ acceptionibus prælibatis, quas tradidimus, *distinctio. 1. huius controuersiæ, sub distinct. 2. art. 3. num. margin. 14.* vitam substantialem in tota sua vniuersalitate, prout creatam & increatam colligit ad vnitatem cõceptus, seriò expendamus; ita enim à varijs vitæ descriptionibus nos extricabimꝰ quibus se intricant, & intercludunt neoterici authores.

Varia acceptio formæ vitalis.

Omnis ergo ratio vitæ, vt inibi astruimus, est in duplici differentia, aut in actu primo, vel in actu secundo; vita in actu primo partitur in vitam radicalem, & vitam formalem. Vita radicalis est ipsamet anima, & substantia viuentis; à qua tanquam à fonte pullulant facultates vitales, quæ sunt principia proxima actionum vitalium. Quæ non appellatur vita radicalis eò quod substantia spiritualis, in quantum in priori signo naturæ anteuenit emanationem facultatum vitalium, non viuat formaliter; cùm Angelus sit essentialiter, & formaliter viuens, & etiam rationalis anima (cùm tamen prædicata vitalitatis, quæ substantiæ spirituali accedunt ab effluxu facultatum vitalium, in nulla sententia sint de quidditatiua ratione substantiæ spiritualis;) vocatur tamen virtualis vita illa, quæ suppetit substantiæ spirituali ante pullulationem facultatum vitalium, quatenus sit radix, & principium suarum proprietatum viuentium. Vita formalis in actu primo est illa, quæ congruit potẽtijs vitalibus; cuiusmodi est intellectus, & voluntas in anima rationali.

Vita in actu 1. & in actu 2. *Vita in actu 1. alia radicalis, alia formalis.*

De qua vita formali potẽtiarum, an substãtialis, vel accidentalis sit? Viget dissertatio inter Scotum & asseclas, & S. Th. & suos. Hi enim, sicut potentias realiter à substantia viuentis secerni asseuerant; ita & consequenter autumãt, accidentales facultates esse, accidẽtariamque vitalitatem nancisci.

Dissidet Thomistæ & Scotistæ de vita formali potẽtiarũ, an sit substãtialis vel accidentalis? *Opinio Thomistarum quod sit accidens.*

E contra verò Scotus cum suis, qui viuenti identicam coniunctionem cũ suis potentijs adscribunt, etiam huiusmodi facultates intrinsecè substantiales pronuntiant.

Probabilior sententia Scoti

Quæ opinio, eò vel maximè præferri debet, quò immediatum deferat influxum ipsi animæ in vitales actiones ob identitatem realem, quam importat cũ suis facultatibus operatiuis vitalibus; qui immediatus influxus in sententia Sancti Thomæ incongruè defenditur, supposito quòd animã nõ immediatè, sed medijs tantum accidentalibus virtutibus operatiuam, astruat.

Fũdamentũ Scoti de immediato influxu animæ in operationem viuam

8 Cæterũ; animam autumare immediatũ viuæ operationis principiũ, magis phylosophicum est; cũ attẽtio cuiuslibet agentis, & conatus eiusdẽ in productum, immediatè ab agente eliciatur & attentionem animæ circa omne opus vitale communis asseueret physicorum consensus.

Suadetur immediatus influxus animæ in operationes vitales.

Quod & illo perspicuo, ni fallor, experimento aperitur; quòd cùm anima discursiuis operationibus vehementer insistit, vegetatiuas exiliter ac infirmiter exercet; si autem non astrueretur aliquod immediatum, & commune harum operationum principium, non appareret ratio, cur incõpossibile esset vehemẽs vtriusque facultatis imaginatiuæ, & nutritiuæ exercitium? Supposito verò immediato influxu animæ, ratio in promptu est;

Probatur experientia.

eò quòd pluribus intentus minor sit ad singula animæ conatus; de quo adi Soarium, *tomo primo, suæ Metaphysic. disput.* 18. *de Causa efficiente, sectio.* 5. *numer. margin.* 2. & 3. hæc de vita in actu primo.

Soarius

9 Vita etiam in actu secundo duplex est; vel influxus, seu actionis transeuntis in terminum; illius nimirum, quæ est productio qualitatis viuæ; vel ipsiusmet qualitatis productæ; quam ex Scoto, & Aristotele appellauimus operationem immanentem, eò quòd intra se ipsam maneat, nec transeat in veram termini efficientiam. Vitalitas motus viui perspicua est, cùm sit emanatio, seu effluxus à principio mouente se; vitalitas verò qualitatis posita est in hoc, quòd naturaliter pendeat infieri, & conseruari à principio viuo: de qua maior viget difficultas, & quæ infra ex instituto enodanda erit iuxta duplicẽ comparationem dependentiæ, quã importat qualitas viua ad facultatem vitalem; vel in genere causæ efficientis; vel in genere causæ materialis.

Vita in actu 2. duplex.

Alia; actionis trãseũtis

Alia; actionis immanẽtis

Quæ vita actionis immanentis?

10 His igitur præmisis; discutienda occurrit ratio vitæ substantialis in tota ea abstractione, qua creatã, & increatam substãtiam complectitur; cũ prædicatum viuentis Deo & creaturis commune sit.

Vt autem cõtrouersia expeditè procedat; præmitto, quòd quãdo phylosophi constituũt rationem facultatis viuæ in hoc, quòd à se ipsa motum intraneum adire posit; *ly à se moueri*, non in ea extensione seu communitate accipiendum est, vt complectatur quẽlibet motũm in eodem principio receptum à quo emanat. Aliàs enim omnes illæ naturæ viuerent, quę sunt intranea principia earum affectionum, quæ ad cõnaturalem statum, & conseruationem huiusmodi naturarum spectẽt; aqua enim dum se ad pristinam frigiditatem reducit, influit à se in huiusmodi formam, cùm tamen inanimatam obeat causalitatem.

Obseruatio ad processũ cõtrouersiæ

Qualiter moueri à se pertineat ad principiũ viuens?

Procedunt ergo phylosophi de conatu, quem præstat causa iam in suo statu naturali completa, nec orbata proprietatibus, quæ illi in instanti suæ generationis debeantur; ita vt illa facultas viua censenda sit, quæ constituta in statu connaturali ac debito tali naturæ in instanti suæ productionis, suppositoque integro omnium suarum proprietatum cõuentu, intraneam exerceat operationem.

Punctus quæsiti

11 Ex quo infertur; manifestè lapsos esse neotericos, qui conceptum vitæ propriè, & pressè acceptæ ad gradum sensitiuum, & intellectiuum ita contrahunt; vt vegetatiuo translatitiam tantùm, & metaphoricam vitam adscribant; quod præter quàm quòd sit pronuntiatum à toto phylosophorum cœtu exorbitans, qui plantis proprium, & vniuocum vitæ conceptum vno ore ac sensu defert: illius falsitas prorsus detegitur ex ipsa diffinitione facultatis viuæ, quę est principiũ motus à se, pręmisso affectionũ, seu proprietatum accessu, qui in instanti generationis debeatur.

Corollariũ; ens vegetatiuũ est propriè viuens

Atqui ens vegetatiuum, supposito debitarum facultatum conuentu, ab instanti suæ generationis conatur intraneè in sui nutritionem, & incrementũ; igitur propriè viuit.

Ratio asserti

Diluimus oppositiones eorum, qui volunt, vitam per modum actus secundi imbibere actionem de prædicamento actionis.

12 QVIBVS Prælibatis; vrget dissertatio de conceptu vitæ, an in sua ratione obiectiua essentialirer claudat effluxum ab ipso viuente? Hurtadus enim, *loco citato* multis contendit; esse impossibilem vitam in actu secundo, quæ essentialem emanationem à principio viuo non imbibat; quod vel sic suadet.

Placitũ Hurtadi; quòd vita in actu 2. imbibat influxũ de prædicamento actionis.

Quia vita per modum actus secundi commensuratur facultati vitali tanquam proprio principio adæquato; sed quodlibet principiũ vitale essẽtialiter clau-

Probatur, quia vita in actu 1 imbibat actionẽ, & passionẽ signatam

claudit actionem, & passionem in actu primo; cùm sit virtus ad conandum à se, & in se. Aliàs enim fieri posset, vt Deus producere valeret facultatem intellectiuam, quæ tantùm præstaret ad receptionem formæ, seu qualitatis illius, quæ asseritur intellectio; absque eo quòd conferre posset actiuè ad productionem illius.

Ergo vita in actu 2. transcedit quidditatiuè actionem & passionem exercitam.

Quia sicut actus adæquatus intelligendi remouet à sua ratione essentiali actionem; ita & virtus intelligendi, quâ talis formaliter, superstes esse posset cum sola causalitate materiali, & receptiua talis formæ intelligendi, absque elicitiua emanatione eius.

Partitio vitæ in actu 2 in vitã physicam & intentionalẽ, apud recentiores.

13 Nec arridet ipsi Hurtado illorum opinatio, quæ partitur viuens, in rationem viuendi physicam, seu per effluxum physicè à propria facultate pullulantem; qualiter dictio emanat à facultate intellectiua producente verbum, & spiratio à facultate impulsiua eliciente qualitatem impulsus; & in rationem viuendi intentionaliter, quæ posita non est in hoc, quòd facultas viua aliquid propriè efficiat, sed quòd per formam sibi immanentem in obiectum tendat, vel per modum apprehensionis, vel per modum inclinationis, & impulsus.

Excutit Hurtadus præmissam partitionem vitæ in actu secundo.

Hanc enim duplicem vitæ acceptionem, vel eò respuit author prædictus; quò commentitia appareat hæc vitæ physicæ, & intentionalis, partitio in actibus facultatum apprehensiuarum, & appetitiuarum; cùm nil in illis physicum, siue verè elicitum à principio intraneo assignari valeat, quod intentionale non sit; nimirum per modum expressionis obiecti, aut inclinationis, & impulsus in illud.

Consectariũ.

Quare, estò quòd vita vegetatiua, & omnis motus, & conatus eius, qui nulla ratione tendit in obiectum, vocitetur physicus, prout opponitur vitæ apprehensiuæ, & appetitiuæ, quæ intentionali ratione conatur in obiectum; at intra vitam apprehensionis, & impulsus, (quæ, à quidditate sua, intentionalis est,) non elucet illa separationis ratio vitæ physicæ, & intentionalis: ita vt intellectus, quà elicitiuus dictionis, astruatur viuens physicum, & quà substratum verbi, seu qualitatis productæ, cùm sola, & mera causalitate materiali, pronuntietur intentionale viuens.

Refellitur Hurtadi assertum.

14 Verùm; licet talis vitæ partitio in physicam, & intentionalem, sicut & à neotericis ad effugium excogitata, ita & parum necessaria à nobis iudicetur; attamen nec argumentatio ipsius Hurtado aliquid obtinet, vt potequæ infirmo illo fundamento subnixa. Quod agit, ex ratione actionis, & passionis per modum actus primi, quæ in facultate vitali elucet; necessariò produci, qualibet vitam per modum actus secundi actionem & passionem essentialiter importare.

Opportunæ excursiones cõtra Pet. Hurtadum

Quod esse prorsus inane vel ex eo liquet; quòd sicut actus primus, & secũdus vitalis non coeunt in eamdem rationem obiectiuam prædicati accidentis; tum, quia apud Scotum facultas vitalis non est accidens, sed substantia.

Vita in actu primo, & 2. nõ coeunt in eãdẽ coordinationem prædicamẽtalem.

Tum vel maximè; quia estò quòd esset accidens, (vt sustinet Sancti Thomæ Schola) adhuc intellectus, verbi gratia, & dictio intellectiua, ad idem prædicamentum accidentis non attinerent; cùm intellectus spectet ad seriem qualitatis, dictio verò ad coordinationem actionis; ita nec apparet ratio, cur facultas vitalis, & terminus ad eamdem vitæ rationem colligi debeant?

Illatio concinna.

Ac proinde, nec ex hoc, quòd facultas viua importet aptitudinalem influxum; depromere licebit, vitam qualitatis productæ etiam influxum actualem præseferre. Quia, vt sæpè ostendimus, vitalitas qualitatis viuæ posita non est in quidditatiua inclusione influxus, seu emanationis à principio vitali; sed in hoc, quòd connaturaliter, nec fieri, nec conseruari queat sine facultatis vitalis influxu.

Oppositio Hurtadi, quòd si vita in actu 2. nõ imbiberet actionẽ, dari posset principiũ viuens merè passiuum

15 Nec etiam verum habet id, quod assumit Hurtado; quòd supposito, quòd forma intellectionis in sua ratione essentiali emanationẽ à principio viuo nõ ambiat; nõ implicaret, quòd à Deo produci posset intellectiua facultas, quæ materialẽ tãtùm causalitatẽ, nõ tamẽ effectiuam, circa verbũ mẽtale exhibere posset.

Obtunditur obiectū præmissum

Quia, licet qualitas vitalis quidditatiuè non imbibat effluxum à principio viuo, essentialiter tamen exposcit, vt cō naturaliter non nisi principio intraneo componi, & ab illo elici, & conseruari queat. Quò fit, vt virtus illa, quæ ex se sufficiens non esset ad eliciendam intellectionem, nec habile substratum formæ intellectionis esse posset: ac proinde nec intellectio esset actus formalis referens vim informatiuam respectu talis potentiæ.

Voluntariū pronūtiatū, quòd intellectio trāscendat omnē vitā in actu secundo

Vnde; & voluntariè præmittit Hurtado id, quod ostendere debuerat; nimirum intellectionem in suo quidditatiuo conceptu ambire totam rationem vitæ in actu secundo. Quia Authores, qui inficiantur, influxum productiuum verbi spectare ad essentiam intellectionis, fatentur ingenuè, motum illum dictionis vitalem esse in actu secundo; igitur supponunt vt falsum id, quod Hurtado tanquam inconcussum, & stabilitum assumit, nimirum formam intellectionis nancisci totam rationem vitæ actualis, seu in actu secundo.

Vrgēs ratio ex virtute calefactiua, quæ est potētia ad actionē & qualitatē.

16 Præterea; sic contra Hurtadum retorqueo fundamentalem eius probationem. Vis calefactiua, essentialiter, non solùm est potestas ad actionem calefaciendi, sed etiam ad formam caloris, quam media actione elicit; igitur actus secundus adæquatè respondens tali virtuti, essentialiter coalescit ex actione, & termino: ac proinde calidum in actu secundo, & in facto esse, non solùm erit habere formam caloris, sed etiam actionem calefactionis. Atque adeo calor esset ens per accidens ex prædicamento actionis, & qualitatis cointegratum; quod est falsum & absurdum.

Premitur ratio in principio viuo

Sicut ergo ex hoc quòd vis agendi in actu primo sit facultas ad actionem, & terminum; oscitanter producitur, terminum respondentem tali virtuti agendi ex actione, & qualitate essentialiter constitui; ita nec ex hoc, quòd facultas vitalis sit virtus ad actionem, & qualitatem; producitur, terminum ex actione, & qualitate essentialiter coalescere. De quo vide infra *sub numer. marginal* 31. perspicuum Scoti textum, cuius acumine nostram argumentationem communimus.

Opponitur absimilitudo inter formā calidi & formā intelligētis in actu.

17 Oppones disparitatem de caloris, & intellectionis forma; calor enim tantùm exprimit qualitatem, vt per se notum est; intellectio verò præsefert attentionem intelligentis à se conantis in obiectum; ac proinde aliquid effectiuè præstantis.

Eliditur, quia petat principium.

Sed id est principium petere; seu pro constituto id assumere, de quo viget dissidium. Inficiamur enim, intellectionem aliud esse præter habere formam illius qualitatis, quæ est intellectio; sicut & calidum aliud esse quàm importare qualitatem caloris: atque adeò intellectionem fucum quemdam actionis tantùm præseferre, ob quem actio Grammaticalis asseritur, non tamen veram rationem influxus, quæ ad prædicamentum actionis attineat.

Intelligere est habere qualitatē, sicut calidum est habens calorem.

Apud antiquos Theologos fuit certū, intellectionē & appetitionē esse ens per se.

Deinde; quòd antiquis Theologis nunquam venit in mentem, habitum esse magis ens per se quàm actum cognitionis. Quare Scotus (vt ex textu apposito in articulo præcedenti, *sub numer.* 16. liquet) id tanquam certum, & de communi totius antiquitatis consensu, insinuat illis verbis, *ex quæstion.* 13 *quodlib.* §. *Sed quæratur, sub num. marg.* 25. editionis Cauelli. Vbi ait.

Probatur ex Scoto

Scotus

» *Supponendo operationem esse per se vnam, & per consequens vnius generis; ad quod genus pertinebit? Potest dici; quòd per se est in genere qualitatis, &c.*

At euidens est, non posse esse ens per se operationem; (sic enim appellat Scotus qualitatem vitalem,) si ex qualitate, & actione essentialiter conintegretur.

De

De vita Dei specialiter, an referat prædicatum adinstar actionis?

Corollariū; vita vt sic nō imbibit actionē productiuam termini

18 Ex his depromitur; vitā vt sic in ea cōmunitate, quę vitā creatā, & increatā cōplectitur, essentialiter nō importare motū à se, qui sit adinstar actionis trāseūtis in terminū, vel productiuæ termini. Si enim vita actualis qualitatū, quæ termināt influxus facultatum apprehēsiuarū & appetitiuarum, nō imbibit influxū illum, quo mediāte à principio vitali effluit; igitur nec vita vt sic essentialiter motum à principio viuo importabit.

Ostēditur in vita Dei secūdū absolutū prædicatum viuentis

Quod in vita increata luculētiùs aperitur. Quia prædicatum viuētis quidditatiuum est Deo, prout anteit omniū relatiuarum hypostasum quasi emanationem, à quibus pluralitas suppositorum petitur; cùm autē influxus, seu vera productio, necessariò exigat discretionē producētis & producti: fit inde, vt nullus influxus, sicut nec vera productio, Deo cōgruere queat ante formarum hypostaticarum accessum.

Cùm autem Deus secundùm esse absolutum, vt anteuertit omnium relationum diuinarum conuētum, sit essentialiter viuens, vt per se notum est; manifestè deducitur, prædicatū vitæ, vt colligit Deum & creaturas ad vnitatem conceptus, non importare effluxum à principio intraneo.

Demonstratur in persona spiritus sancti.

Quod & planè demonstrat instantia personæ Spiritus Sancti, quæ nihil producit ad intra; nec enim amat, aut intelligit per formam apprehensionis, & impulsus, quæ verè elicita sit; & tamen est persona essentialiter viuens; igitur.

In quo cōsistat ratio vitæ vt præscindit ab ente creato & increato?

19 Quare, dicendum est; viuens vt sic, prout ad vnitatem conceptus, seu rationis obiectiuæ colligit viuens creatum, & increatum, esse illud, quod præsefert facultatem intraneam ad conandum à se, & operandum in se per eam formam, quæ abstrahit ab immanente, & transeunte, à producta, & improducta.

Quare Deus absolutè spectatus ante generationem verbi, & spirationem Spiritus Sancti, licet nullam productionem exerceat; conatur tamen, & operatur à se intelligendo, & amando per formam inelicitam intellectionis, & amoris essentialis, quæ se gerit adinstar operationis, seu actionis immanentis.

Cōfirmatur ex operatione immanēte iuxta sēsū Aristotelis

Quia, vt ex Scoti, & Aristotelis phrasi satis vsitatā aperuimus, actio immanens non est motus, seu influxus productiuus qualitatis intra ipsum viuens; sed potiùs qualitas illa producta, quæ est Grammaticalis actio, & dicitur immanens; eò quòd intra se ipsam maneat, nec per veram efficientiam ad termini productionem protendatur.

Obiectio, se quæretur, quòd spiritus sanctus operaretur ad intra

20 Sed obijcies; ex dictis sequi, Spiritum Sanctum ad intra operari, sicut & propriè viuere; cùm sit de ratione viuentis vt sic, quòd à se tanquā à principio intraneo conetur per formam operationis.

Eneruatur obiectiō; admissa operatione immanēte & Grāmaticali.

Respondetur; quòd sicut in communi Theologorum sententia intellectio, & volitio inelicita Dei se gerit adinstar qualitatis constituentis Deum in esse intelligentis, & volentis notitia, & impulsu essentiali; & sicut in creatis qualitas intellectionis, & volitionis, licet non sit proprius influxus, & actio transiens, est tamen operatio, seu actio immanens, quia se habet adinstar actionis Grammaticalis: ita intellectio inelicita, quatenùs est tendentia Dei à se conantis in obiectum, dici potest operatio seu actio Grammaticalis, & immanens, non verò transiens, vel productiua termini.

Alia oppositio quòd vegetababilia nō essent propriè viuētia

Vltimò; contra hanc vitæ diffinitionem aliqui instant; ex ea produci, vegetabilia propriè non viuere; eò quòd, si omnia viuentia ad vnum vitæ prædicatum trahi queant; cùm nulla assignari valeat ratio vitæ in plantis, quæ colligi possit cum Deo ad vnitatem conceptus; fiet inde, vt vegetatiua propriè viuentia asseri non debeant.

Sed hæc obiectio nullo negotio corruit; asserimus enim, plantam cum Deo conuenire in abstractissima,

Obtunditur obiectũ præmissum

Quia, licet qualitas vitalis quidditatiuè non imbibat effluxum à principio viuo, essentialiter tamen exposcit, vt cõnaturaliter non nisi principio intraneo componi, & ab illo elici, & conseruari queat. Quò fit, vt virtus illa, quæ ex se sufficiens non esset ad eliciendam intellectionem, nec habile substratum formæ intellectionis esse posset: ac proinde nec intellectio esset actus formalis referens vim informatiuam respectu talis potentiæ.

Voluntariũ pronũtiatũ, quòd intellectio trãscendat omnẽ vitã in actu secundo

Vnde; & voluntariè præmittit Hurtado id, quod ostendere debuerat; nimirum intellectionem in suo quidditatiuo conceptu ambire totam rationem vitæ in actu secundo. Quia Authores, qui inficiantur, influxum productiuum verbi spectare ad essentiam intellectionis, fatentur ingenuè, motum illum dictionis vitalem esse in actu secundo; igitur supponunt vt falsum id, quod Hurtado tanquam inconcussum, & stabilitum assumit, nimirum formam intellectionis nancisci totam rationem vitæ actualis, seu in actu secundo.

Vrgẽs ratio ex virtute calefactiua, quæ est potẽtia ad actionẽ & qualitatẽ.

16 Præterea; sic contra Hurtadum retorqueo fundamentalem eius probationem. Vis calefactiua, essentialiter, non solùm est potestas ad actionem calefaciendi, sed etiam ad formam caloris, quam media actione elicit; igitur actus secundus adæquatè respondens tali virtuti, essentialiter coalescit ex actione, & termino: ac proinde calidum in actu secundo, & in facto esse, non solùm erit habere formam caloris, sed etiam actionem calefactionis. Atque adeo calor esset ens per accidens ex prædicamento actionis, & qualitatis cointegratum; quod est falsum & absurdum.

Premitur ratio in principio viuo

Sicut ergo ex hoc quòd vis agendi in actu primo sit facultas ad actionem, & terminum; oscitanter producitur, terminum respondentem tali virtuti agendi ex actione, & qualitate essentialiter constitui; ita nec ex hoc, quòd facultas vitalis sit virtus ad actionem, & qualitatem; producitur, terminum ex actione, & qualitate essentialiter coalescere. De quo vide infra *sub numer. marginal* 31. perspicuum Scoti textum, cuius acumine nostram argumentationem communimus.

Opponitur absimilitudo inter formã calidi & formã intelligẽtis in actu.

17 Opponès disparitatem de caloris, & intellectionis forma; calor enim tantùm exprimit qualitatem, vt per se notum est; intellectio verò præsefert attentionem intelligentis à se conantis in obiectum; ac proinde aliquid effectiuè præstantis.

Eliditur, quia petat principium.

Sed id est principium petere; seu pro constituto id assumere, de quo viget dissidium. Inficiamur enim, intellectionem aliud esse præter habere formam illius qualitatis, quæ est intellectio; sicut & calidum aliud esse quàm importare qualitatem caloris: atque adeò intellectionem fucum quemdam actionis tantùm præseferre, ob quem actio Grammaticalis asseritur, non tamen veram rationem influxus, quæ ad prædicamentum actionis attineat.

Intelligere est habere qualitatẽ, sicut calidum est habens calorem.

Apud antiquos Theologos fuit certũ, intellectionẽ & appetitionẽ esse ens per se.

Deinde; quòd antiquis Theologis nunquam venit in mentem, habitum esse magis ens per se quàm actum cognitionis. Quare Scotus (vt ex textu apposito in articulo præcedenti, *sub numer.* 16. liquet) id tanquam certum, & de communi totius antiquitatis consensu, insinuat illis verbis, *ex quæstion.* 13 *quodlib.* §. *Sed quæratur, sub num. marg.* 25. editionis Cauelli. Vbi ait.

Probatur ex Scoto

Scotus

» *Supponendo operationem esse per se vnum, & per consequens vnius generis; ad quod genus pertinebit? Potest dici; quòd per se est in genere qualitatis, &c.*

At euidens est, non posse esse ens per se operationem; (sic enim appellat Scotus qualitatem vitalem,) si ex qualitate, & actione essentialiter conintegretur.

De vita Dei specialiter, an referat prædicatum adinstar actionis?

Corollariũ; vita vt sic nõ imbibit actionẽ productiuam termini

18 EX his depromitur; vitã vt sic in ea cõmunitate, quę vitã creatã, & increatã cõplectitur, essentialiter nõ importare motũ à se, qui sit adinstar actionis trãseũtis in terminũ, vel productiuæ termini. Si enim vita actualis qualitatũ, quæ terminãt influxus facultatum apprehẽsiuarũ & appetitiuarum, nõ imbibit influxũ illum, quo mediãte à principio vitali effluit; igitur nec vita vt sic essentialiter motum à principio viuo importabit.

Ostẽditur in vita Dei secũdũ absolutũ prædicatum viuentis

Quod in vita increata luculẽtiùs aperitur. Quia prædicatum viuẽtis quidditatiuum est Deo, prout anteit omniũ relatiuarum hypostasum quasi emanationem, à quibus pluralitas suppositorum petitur; cùm autẽ influxus, seu vera productio, necessariò exigat discretionẽ producẽtis & producti: fit inde, vt nullus influxus, sicut nec vera productio, Deo cõgruere queat ante formarum hypostaticarum accessum.

Cùm autem Deus secundùm esse absolutum, vt anteuertit omnium relationum diuinarum conuẽtum, sit essentialiter viuens, vt per se notum est; manifestè deducitur, prædicatũ vitæ, vt colligit Deum & creaturas ad vnitatem conceptus, non importare effluxum à principio intraneo.

Demonstratur in persona Spiritus sancti.

Quod & planè demonstrat instantia personæ Spiritus Sancti, quæ nihil producit ad intra; nec enim amat, aut intelligit per formam apprehensionis, & impulsus, quæ verè elicita sit; & tamen est persona essentialiter viuens; igitur.

In quo cõsistat ratio vitæ vt præscindit ab ente creato & increato?

19 Quare, dicendum est; viuens vt sic, prout ad vnitatem conceptus, seu rationis obiectiuæ colligit viuens creatum, & increatum, esse illud, quod præsefert facultatem intraneam ad conandum à se, & operandum in se per eam formam, quæ abstrahit ab immanente, & transeunte, à producta, & improducta.

Quare Deus absolutè spectatus ante generationem verbi, & spirationem Spiritus Sancti, licet nullam productionem exerceat; conatur tamen, & operatur à se intelligendo, & amando per formam inelicitam intellectionis, & amoris essentialis, quæ se gerit adinstar operationis, seu actionis immanentis.

Quia, vt ex Scoti, & Aristotelis phrasi satis vsitatã aperuimus, actio immanens non est motus, seu influxus productiuus qualitatis intra ipsum viuens; sed potiùs qualitas illa producta, quæ est Grammaticalis actio, & dicitur immanens; eò quòd intra se ipsam maneat, nec per veram efficientiam ad termini productionem protendatur.

20 Sed obijcies; ex dictis sequi, Spiritum Sanctum ad intra operari, sicut & propriè viuere; cùm sit de ratione viuentis vt sic, quòd à se tanquã à principio intraneo conetur per formam operationis.

Respondetur; quòd sicut in communi Theologorum sententia intellectio, & volitio inelicita Dei se gerit adinstar qualitatis constituentis Deum in esse intelligentis, & volentis notitia, & impulsu essentiali; & sicut in creatis qualitas intellectionis, & volitionis, licet non sit proprius influxus, & actio transiens, est tamen operatio, seu actio immanens, quia se habet adinstar actionis Grammaticalis: ita intellectio inelicita, quatenùs est tendentia Dei à se conantis in obiectum, dici potest operatio seu actio Grammaticalis, & immanens, non verò transiens, vel productiua termini.

Vltimò; contra hanc vitæ diffinitionem aliqui instant; ex ea produci, vegetabilia propriè non viuere; eò quòd, si omnia viuentia ad vnum vitæ prædicatum trahi queant; cùm nulla assignari valeat ratio vitæ in plantis, quæ colligi possit cum Deo ad vnitatem conceptus; fiet inde, vt vegetatiua propriè viuentia asseri non debeant.

Sed hæc obiectio nullo negotio corruit; asserimus enim, plantam cum Deo conuenire in abstractissima,

Excutitur; cōueniūt enim vegetabilia cū D. o in abstracto prædicato viuentis vt sic.

quam aperuimus, ratione, operandi à se, & in se; cùm quodlibet vegetatiuum à se, & in se operetur, dum intraneè proprium incrementum molitur.

Corollariū ad vitā radicalē nō exposcitur, quod referat formaliter principium motionis vitæ.

21 Ex prælibatis infertur, ad vitam radicalem non exigi; quòd quidditatiuè imbibat eam formam, per quam conetur à se & in se, siue per actionem immanentem, siue transeuntem; cùm satis superque sit, vt illam præhabeat eminentialiter. Vt patet in Angelo, & anima rationali, qui spiritus inquantum anteueniunt emanationem physicam, aut pullulationem quasi metaphysicam suarum facultatum vitalium, sunt substantiæ essentialiter viuentes; ob inclusionem virtualem operationum, & facultatum vitalium. Dixi autem, substantias spirituales esse viuas formaliter, inquātum anteuertūt physicam aut metaphysicam emanationē vitalium facultatum; vt vtramq; sententiā comprehenderem, siue S. Th. asseuerātis, intellectum, & volūtatem esse potētias accidētales à substātia spirituali realiter dissitas, quo dato, quasi per physicā actionem effluūt à substātia; siue Scoti, pronuntiātis, esse solum formaliter, & metaphysicè discretas, iuxta eā discretionis rationem, quæ intercedit inter gradus metaphysicos; quo supposito, reliquum est, vt potētiarū vitalium emanatio, nō physica (quæ realē exposcit discretionem principij à principiato) sed solùm metaphysica & formalis quasi pullulatio æstimanda sit.

Idē ostēditur in vita increata cōtra Aureolū

Quod à fortiori vrget in vita increata, ad cuius rationē sufficit etiā quasi cōceptibilis, & logica emanatio facultatū vitaliū à Deitate; vt Deitas sit cōcept' formaliter viuus; quidquid reclamet Aureolus *in 1. sen. dist. 35. ar. 3. §. Tertia quoq; inquisitio est, pag. 765.* Vaticanæ editionis. Vbi ita habet.

Car. Aureo.

Aut ratio Deitatis est formaliter viuifica; & per cōsequens erit intelligere cū non sit in Deo alia vita quā intellectualis, nec de intellectualitate aliquid aliud sit in eo quā purum intelligere. Aut nō erit formaliter viuifica: sed hoc nō potest dari, quia tūc Deus, sub ratione qua Deus, nō esset formaliter viuus, nisi esset vita per rationem Deitatis, quod omnino absonum est. Ergo necesse est, dari primū; scilicet quòd intelligere non est alia ratio à ratione Deitatis.

Refellitur Aureolus

Vbi Aureolus, ideò autumat, intellectionem & volitionem nil addere intrinsecū ex parte rei cōceptæ supra Deitatē, sed esse ipsummet cōceptū explicitum Deitatis, cū adiūctione cōnotati extrinseci; quò æstimet, esse inintelligibile prædicatū vitæ in Deo, si quidditatiuè nō imbibat intellectionē, & appetitionem, qui sunt conceptus vitales.

At videtur à vero aberrasse Aureolus dū Deitati denegat rationē vitæ, si nō imbibat quidditatiuè formas intelligēdi, & appetēdi; cū in creaturis substātia spiritualis inquātū anteit, vel physicā, vel metaphysicā pullulationē suarū facultatū intelligēdi, & appetēdi, sit formaliter viuēs, ob virtualē præcōtinētiā facultatū vitaliū, vel eòquòd sit principiū intraneū, & còiūctum, à quo trahitur omnis vita, vel actus primi, vel secūdi, quæ suppetit ipsi viuenti; quod à fortiori magis vrget in Deo.

Præoccupatio fuga.

Nec præstat dicere; quòd vita substātiæ intellectualis sit tātū virtualis & nō formalis; si formaliter nō imbibat facultates viuas per quas proximè valeat à se & in se conari in obiecta.

Quia, licet illa vita sit radicalis inquātū refertur ad vitā facultatū vitaliū; eò quòd sit radix & principiū omnis vitæ formalis; sed est formalis in se, cū prædicatū viuētis cōgruat formaliter Angelo; quia ad vitā formalē in radicali principio nō exposcitur, nisi quòd illi formaliter suppetat ea virtus, à qua effluāt potentiæ viuæ, siue per effluxum physicum, siue metaphysicum.

Oppositio ex Scoto.

Nec etiā aduersatur Scotus *in 1. sen. dist. 26. q. vnica. §. ad ista. Ad primū dico, sub nu. marg.* 55. vbi videtur velle, quòd intellectus & volūtas nō sint attributa Dei, eòquòd attinere appareāt ad cōceptū Deitatis, quā viuētis; quasi ad vitā Dei cōducat quòd trāscēdat potētias appetendi & intelligēdi; sic enim habet. *Cōcedo igitur, quòd propriè vocādo attributa illa sola, quæ quasi qualitates perficiūt in esse secūdo rē præsuppositā in perfecto esse primo, scilicet quātū ad omnē perfectionē, quæ cōuenit rei, vt est substātia; hoc modo intellectus, & volūtas, non sunt attributa, imo sunt quædā perfectiones intrinsecæ in essentia, vt præintelligitur omni quantitati, & quasi qualitati.*

Scotus

Videtur quod intellectus & voluntas nō sint attributa

Istud declaratur, quia sicut ab ali-

quì-

Scotus

quibus conceditur, quòd vita vel viuere non sit attributum, quia dicit tale esse; non talitate quasi accidentali, sed quasi per se contrahente rem; sicut homo est animal tale, quia est rationale; eodem modo, cum intellectus sit quædam vita, & voluntas quædam vita, non erunt propriè attributa.

Probatur ex ratione vitæ

Vel aliter declaratur, & melius. Quia hæc essentia, vt hæc essentia, præcedens omnem quasi qualitatem, est intellectualis & volitiua essentia: ita quòd sicut rationalitas non est attributum homini, sic nec intellectualitas huic essentiæ.

Cōmentari Scoti, & satisfactio ad obiectum

Sed in prædicto textu, solùm intendit Scotus; quòd intellectus & voluntas inquantum per analogiam ad creata apprehenduntur ad instar facultatum substantialium, (sicut & in creaturis apud Scotum sunt proprietates substantiales,) nequeant in Deo esse attributa ad instar qualitatis, vt misericordia & iustitia, &c. Non tamen asserit Doctor, quòd vita formalis facultatis intellectiuæ, & volitiuæ sit de quidditate diuinæ naturæ; alias enim intellectus, & voluntas essent idem formaliter inter se, seu per quidditatiuam transcendentiam imbiberent se; eò quòd ea, quæ identificantur in eodem tertio formali adæquato, inter se formaliter identificari necesse sit. De quo latè agimus infra *in controuers. 11. de Scientia Dei, distinction. 1. in dispu. appendice de actualitate attributi voluntatis, in articul. 1.* vbi propositum hunc Scoti textum pressè versamus, & examus; quæ omnino videnda sunt ad præsentem literam capessendam, quæ difficilis est, & quæ captiosis vellicatoribus Scoti ansam præbeat.

Expenditur conceptus vitæ in actu secundo per comparationem ad principium efficiens; vbi etiam versatur seriò multiplicitas actionum iuxta pluralitatem comprincipiorum operationis vitalis.

Expensio vitæ in actu secundo per cōparationē ad principium efficiens

Discussa ratione vitæ in ea præcisione, quæ creatam, & increatam complectitur; cùm de vita creata in actu primo nil restet seriò expendendum; de sola vita actuali seu per modum actus secundi vrget dissertatio. In qua, vt expeditè procedamus, priùs expendenda est comparatio vitæ actualis ad efficientem; deinde ad materialem causam.

Opinio eorū, quicutum[?] qualitatē vitalē per suā essentiā effluere à principio viuo.

22 Circa quod; aliqui Authores, quos referunt Soarius, in *sua Metaphysic. tomo secundo, disput. 48. quæ est de prædicamento actionis, sectione secunda, numer. marginal 10.* & deinceps. Et Vazquez, *1. 2. disput. 9. capite 7. numer. margin. 39.* asserunt; adeò quidditatiuam esse vitæ actuali, seu per modum actus secundi comparationem ad principium efficiens; vt qualitas viua per suam essentiam effluat à principio vitali.

Valē. Herice

Quam opinionem tanquam probabilem sustinet Valentinus de Herice, *tractatu quarto de Visione Dei, disput. 49. capite quarto, numer. margin. 60.* eam verò absolutè defendit Ripalda, *de ente supernaturali, libr. 2. disput. 36 sect. 3. num. margin. 10.*

Ripalda.

Probatur quòd qualitas per suā essentiā emanet à principio viuo, quia per suā essentiā pendeat ab illo

Quod suadent primò; quia fieri qualitatis viuæ nihil aliud est quàm dependentia talis formæ à principio coniuncto, & viuenti; sicut & actio vt sic est dependentia effectus ab agente. Sed dependentia a principio intrinseco non est extra quidditatem formæ vitalis, prout viua

est; igitur qualitas vitalis per suam essentiam emanat à principio viuēte. Maior tãquam certa præmittitur; minor verò sic ostenditur.

Cõfirmatur, quia ita idẽtificetur cũ forma vitali depẽdẽtia à principio viuo, sicut creatio passiua cum ente creato.

Non minus essentialis est qualitati viuæ productio passiua eius, per quam à facultate vitali pendet, quàm creaturæ passiua creatio; sicut enim ideò creatio passiua non est extra quidditatem creaturæ, quia dependentia à Deo est de essentia entis participati; ita & productio, seu emanatio passiua formæ vitalis à principio viuente, non quidditatiuà esse nequibit propter essentialem dependentiam formæ vitalis à principio coniuncto.

Insistitur vltra.

Atqui dependentia vitæ actualis ab agente intraneo est ipsamet productio passiua qualitatis vitalis; igitur & emanatio talis formæ à facultate vitali erit de quidditate qualitatis viuæ: ac proinde vita actualis per suam essentiam effluet à principio intraneo & viuenti.

Argui. 2. quòd si qualitas per suã essentiã nõ efflueret à principio viuo, nõ esset vitalis proximè.

23 Deinde; si qualitas vitalis essentialiter non imbiberet emanationem à principio vitali; nec essentialem immediatamque dependentiam ab huiusmodi principio importaret; sed tantùm accidentalem, & mediatam, eam nimirum, quæ qualitati accederet ab emanatione realiter condiscreta. Igitur qualitas non esset immediatè viuens, sed mediatè; sicut nec pronuntiatur immediatè, sed mediatè dependens à principio vitali; medio nimirum, aut intercedente eo influxu realiter distincto, qui productio passiua appellatur.

Premitur oppositio ex mediata dependentia

Quia cum tota ratio vitæ actualis hauriatur à radicali principio viuenti; catenùs trahitur ab illo ratio vitæ, quatenus astruitur depẽtia à principio cõiuncto: igitur forma illa, quæ mediatè tãtùm dependet, per se ipsam & immediatè non viuit.

Instatur vltra ex creatione passiua

24 Adde; quòd si creatio passiua esset realiter distincta à creatura; ens creatum non esset immediatè, & per suam essentiam pendẽs à Deo; sed medio influxu à creatura realiter dissito; igitur, si emanatio passiua est extra quidditatem qualitatis viuæ; ita & dependentia erit extra essentiam talis qualitatis.

Ac proinde non repugnaret produci à Deo aliqua qualitas vitalis, quæ non præseferret habitudinem ad principium efficiens intraneum, sed tantùm ad causam extrinsecam, videlicet ad Deum: quod probabile esse contendit Franciscus de Zuñiga, *in suo tractatu de Trinit. disp. 1. de verbo & amore creato, dub. 7. memb. 4. numer. marg. 2.*

Sequeretur quòd esset possibilis qualitas vitalis, quæ nõ referret habitudinẽ ad principiũ efficiens intraneum Zuñiga

1. obseruatũ re

25 Vt autem rem paucis absoluamus; præmitto ex doctrina, & schola Scoti; actionem non esse dependentiam effectus ab agente; vt Thomistæ contendunt, qui actionem in passo constituunt, tanquam formam, per quam terminus actualiter ab agente pendeat. Quia (vt apud Scotum est, indubitatum.) *Actio nil aliud est quàm forma ea, per quam contrahitur potentialitas, & indeterminatio agentis, vt transeat de esse principij potentialis, seu in actu primo, ad esse agentis in actu secũdo*; quæ contractio, cùm sit effectus formalis intrinsecus, nec à virtute agendi præstari queat, siue à facultate agentis in actu primo spectata; consequens est, vt aliam formam intrinsecam exposcat.

Quis sit effectus formalis actionis de sensu Scoti

Actio est depẽdẽtia effectus ab agẽte, in sensu causali, nõ in formali & intrinseco.

Quare, cum ab aliquibus phylosophis asseritur actio quòd sit dependentia effectus ab agente; non formaliter sed illatiuè & causaliter interpretandi sunt; de depẽdẽtia nimirũ effectus, quæ ad actionem consequatur; non tamen ea ratione, vt actio sit causa formalis intrinseca huiusmodi dependentiæ in effectu.

Ratio præmissi asserti

Quia sicut actio nec in passo, nec in termino recipitur apud Scotum; ita nec ratio intrinseca, & formalis esse valet huiusmodi habitudinis dependentiæ, quam effectus importat ad suum principium.

Cõsectarium de actione vitali.

His igitur de actione in tota communitate sua stabilitis; ad vitalem actionem descendendo consequenter pronuntiamus; actionem productiuam qualitatis viuæ non esse eam, quæ ab aduersarijs productio passiua appellatur, & quæ sit intrinseca ratio dependentiæ effectus vitalis à principio viuente; cùm actio vitalis non constituatur vt sit forma termini producti, sed vt contrahat indeterminationem & potentialitatem agentis vitalis; vt liquet ex dictis.

26 Secundò; suppono id, quòd

2. obseruat. plurificatur actione iuxta pluralitatẽ agentium

ex præmisso manifesta consequutione depromitur; quod cùm actio sit forma intrinseca agentis, & constitutiua eius in esse actualiter causantis; quoties multiplicantur agentia inter se subordinata, & connexa ad eiusdem actus vitalis productionem, etiam diuersificatur actio. Exempli gratia; ad visionem supernaturalem Dei concurrũt intellectus, & lumen gloriæ ex parte potentiæ, & concurrere etiam posset species impressa creata, si Deus eam menti immittere vellet; in qua hypothesi, sicut dantur tria agentia, etiam & tres actiones necessariò astruendæ essent. Cùm autem actio inferat dependentiam in effectu, quem elicit; etiam tres habitudines dependentiæ in actu visionis respectu comprincipij triplicis assignandæ forent. Sed de his latiùs in controuersia de omnipotentia agẽtes de actu facultatis exequentis, an sit quid creatum, vel increatum?

Impugnatur doctrina præcedens

Sed oppones contra præmissa; quòd si iuxta pluralitatem agentium multiplicarentur actiones ipsis agentibus intrinsecè compositæ; sequeretur quòd phantasma concurreret ad effectionem speciei intelligibilis per actionem distinctam ab actione intellectus agentis; quo supposito arguta hæc contra nostram sententiam instruitur oppositio.

Quia aut concurrit actione spirituali? Et hoc implicat suppositis principijs Scoti de intrinseca compositione actionis ad ipsum agens; aliàs enim actio spiritualis inhæreret agenti corporeo; insuper & otiosa euaderet actio alia spiritualis subiectata in intellectu agente; siquidem actio phantasmatis esset intrinsecè spiritualis, & repræsentatiua (*vt quo*) ac proinde illi respondere possent omnia prædicata spiritualitatis, & repræsentationis, quæ spectantur in specie impressa. Aut actio phantasmatis in illo intrinsecè subiectata esset materialis? Et sequeretur id absurdi, quòd agens corporeum, vt substratum actioni corporeæ, attingeret effectum merè spirituale; quod videtur toto cœlo aberrare ab omni phylosophia.

Dilutio oppositionis

Sed ictus facili negotio corruit præmissis his, quæ de causalitate actionis obseruauimus: eius functionem nõ esse, quòd sit fieri termini, vel actus passi inquantum est in potentia ad terminum; sed contrahere potentialitatem agentis, vt transeat à ratione agentis potentialis ad rationem agentis in actu secundo; qua contractione præsupposita in agente, ex vi actionis intrinsecè compositæ; in sequenti signo naturæ erumpit ab agente, influxus vel motus, qui est fieri termini, & actus passi, vt est in potentia ad terminum.

Influxus debet adæquare gradũ physicũ effectus non actio & cur?

Quo prælibato dicimus; quòd actio phantasmatis composita intrinsecè phantasmati, est corporea; influxus autem productiuus speciei intelligibilis, & actus substrati spiritualis, nimirum facultatis intellectiuæ, est spiritualis; cùm motus recipiatur in eodem substrato, in quo recipitur terminus. Nil autem obstat, quòd agens corporeum compositum actioni materiali eliciat influxum spiritualem, inquantum euehitur ab agente, vel comprincipio spirituali; sicut nec reputarem inconueniens, quòd facultas natiua, etiam per actionem, quæ non esset intrinsecè supernaturalis, eliceret influxum intrinsecè supernaturalem, vel fieri supernaturale qualitatis supernaturalis; inquantum vis natiua eleuatur ab habitu infuso intrinsecè supernaturali. Quia non exposcitur, quòd actio sit eiusdem ordinis, & gradus physici cum termino; dummodo influxus, vel fieri termini, adæquet physicum gradum formæ productæ; eò quòd actio, (cùm non sit actus passi, nec fieri termini, sed sola contractio agentis in actu secundo) non debeat exæquare ordinem, & gradum physicum formę productæ; sed proportionari agenti, dum illud contrahit, seu trahit à ratione entis in potentia ad rationem entis in actu.

Alia excursio cõtra præmissa.

Cæterum, vrgebis; talem contractionem agentis per actionem realiter distinctam ab ipso fieri termini, omnino otiosam existere, cum potentialitas agentis expeditè contrahatur per ipsum fieri termini, vt effluit ab agente; igitur commentitia est ea appositio formæ intrinsecæ in agente, quæ vocatur actio ab Scoto, & relatio extrinsecus adueniens; siquidem ab influxu recepto in passo contrahitur inde terminatio, & potentialitas agentis in actu primo, & repugnet phylosophiæ

in

in cassum entitates multiplicare.

Obtunditur obiectio

Respondeo; quòd cùm contractio principij ad rationem agentis in actu secundo non sit denominatio extrinseca, non debet exhiberi per formam extrinsecam; qualis est agenti motus, qui existit in passo. Quòd autem talis contractio adstruatur intrinseca, apparet magis phylosophicum; sicut & consonum communi sententiæ adstruenti, principiũ efficiens nõ referri ad effectũ per denominationẽ extrinsecã, sed per intrinsecã habitudinẽ. Si ergo habitudo causæ ad effectum importat cõpositionem formæ intrinsecæ, quidni contractio agentis, & illius constitutio in ratione principij in actu secundo imbibat formam intrinsecam?

Vera sententia; & satisfactio ad quædam obiecta.

Asser. 1. actio & influx. vitalis per suã essentiã pẽdet à principio viuo

27 Dicendum primò; vitam influxus, seu actionis vitalis, per suam essentiam à proprio principio pendere. Hanc opinor communem sententiam; quia sicut actio cuiuslibet agentis se ipsâ fit; aliàs enim, si actionis daretur actio, in vltimis formis non reperiretur status; ita actio vitalis per suã essentiam effluit, ac immediatè, ab intraneo & vitali principio.

Asser. 2. qualitas vitalis nõ pendet per suã essẽtiam à principio viuo
Soarius. Vazquius Machinus Zuniga

28 Dicendum secundò; qualitatem vitalem essentialiter non esse effluxum, seu emanationem immediatam ipsius à principio viuo. Sic Soarez, & Vazquez locis citatis; quibus adde Machinum, 1. p. *disp.* 15 *sect.* 2 §. *Quod verò visio beatifica non sit terminus sine actione.* Et Zuñigam, *in suo opere de Trinitat. disput.* 1. *dub.* 7. *memb.* 2.

1. ratio ineficax.

Quæ assertio probatur à Soarez, Vazquez, & Machino; eò quòd fieri qualitatis viuæ, vel productio passiua eius, sit dependentia huiusmodi qualitatis à principio viuente; atqui talis dependentia realiter secernitur à qualitate, sicut & separabilis est ab illa; eò quòd qualitas ea, quæ modo pendet à principio vitali composito habitui supernaturali, possit de absoluta Dei potentia elici sine habitu supernaturali. Sed mutato principio etiam mutatur habitudo dependentiæ effectus à tali principio, adhuc superstite substantia actus vitalis; igitur talis dependentia, quæ est fieri seu productio passiua qualitatis viuæ, ab ea realiter secernitur; ac proinde per suam essentiam à principio vitali non effluit.

Refellitur ratio Soarij & Vazquez.

Verùm; prædicta ratio firma non apparet, immo & manifestè conuellitur ex his, quę num. 26. obseruauimus. Quia sicut in comprincipijs eiusdem actus vitalis datur multiplicitas actionum propter pluralitatem agentium; ita & pluralitas habitudinum dependẽtiæ necessariò autumanda est ad diuersa cõprincipia, salua identitate eiusdẽ actus vitalis.

Data pluralitate actionũ in cõprincipijs qualitatis vitalis corruit ratio præcedẽs

Igitur responderi posset ab aduersarijs; quòd in ea hypothesi, quòd Deus auferret aliquod comprincipium extrinsecum visionis, nimirum habitum, aut speciem (voco principium extrinsecum, prout opponitur intraneo & vitali) licet tolleretur modus dependentiæ ab illo principio extrinseco; adhuc relinqueretur substantia actus vitalis per suam essentiam pendens à principio intraneo; quatenùs ex vicissitudine, & mutatione habitudinum, quæ respondent non vitalibus principijs, non tollitur realis identificatio actus vitalis cum illo modo dependentiæ, qui spectat principium intraneum. Sed hæc dependentia est, quæ ab aduersarijs appellatur productio passiua huiusmodi qualitatis; igitur qualitas, à quidditate sua, importat actionem seu effluxum à principio vitali.

Firma ratio ex cõmuniori sententia astruẽte quòd qualitas vitalis produci queat à solo Deo

29 Quare; aliter nostra sententia fulcienda est. Quia qualitas vitalis de potentia Dei absoluta produci valet sine concursu facultatis intraneæ, vt astruit ferè communis Theologorum consensus; licet enim subdubitet, an in ea hypothesi sine elicitiuo influxu principij vitalis posset per qualitatem à Deo immissam vitalis potentia in obiectum conari? constanter tamen recipit, talem qualitatem à Deo produci posse. Atqui, si immediatè, & per suam essentiam efflueret à principio vitali, elici non posset a solo Deo; sicut ob eamdem rationem actio vitalis a

Deo

Deo produci nequit, eò quòd, à quidditate sua, sit pullulatio quædam à principio intrinseco: igitur qualitas vitalis essentialiter non est actio, siue immediatè non effluit à principio viuo; sed mediante influxu à tali qualitate realiter condistincto.

Nec formam modalis videt per suã essentiam à principio, excepta sola actione

30 Deinde; quòd actus vitalis non est forma modalis, sed entitatiua, & actualissima, vt ferè omnes supponunt communiter; & estò quòd esset forma modalis, nullus assignari valet modus, qui essentialiter sit suum fieri; vel qui per suam essentiam pullulet ab agente, nulla actione, vel causalitate media, præter actionem ipsam, in qua fit status tanquam in vltima forma, ne in infinitum procedatur. Vbicatio enim, vnio, & sic de alijs modis realitatis modicissimæ, medijs veris influxibus realiter distinctis ab efficiẽte eliciũtur; igitur irrationabiliter astruitur qualitas vitalis, quæ per suam essentiã, nulla alia realitate media, à suo principio emanet.

3. ratio, quia saluetur vitalitas qualitatis, quãuis nõ pẽdeat per suã essentiã à principio viuenti.

Præterea; quòd si oppositum placitum excogitatum videatur ad stabiliendam iugem dependentiam qualitatis viuæ à principio animato; hæc astrui potest absque, eo quòd talis qualitas essentialiter sit suum fieri; cùm lux per suam essentiam non effluat à corpore luminoso, sed media actione illuminatiua, à qua dependet in esse fieri, & conseruari. Igitur, cum qualitas vitalis in tota abstractione sua ab inanimatis formis dissideat in hoc, quòd absque influxu principij viuentis nec fieri, nec conseruari, queat connaturaliter, sed tantùm præter naturaliter, & de absoluta Dei potentia; voluntariè comminiscuntur oppositæ opinionis assertores, quòd qualitas vitalis essentialiter sit suũ fieri, vt dependentiam huiusmodi vitalis formæ à suo principio stabiliant. De quo vide infra, *sub n. marg.* 39. Sed nostra sententia luculentiùs firmabitur ex oppositarum rationum dilutione.

Ostẽditur ex Scoto quòd operatio vitalis nõ imbibit actionẽ de prædicamẽto actionis Scotus

31 Quod vltra confirmatur ex Scoto, *in 1. sentent. distinct. 6. quæstion. vnica, §. Aliter respondeo sic, sub numer. marginal.* 4. editionis Cauelli. Vbi subijcit.

» *Quòd actio in creaturis vno modo accipitur pro actione de genere actionis alio modo pro actu secundo, qui est qualitas absoluta: sicut expositum est prius distinction. 3. quæstion. vltima, in responsione ad tertium argumentum principale. Vnius ergo potentiæ tantùm est vnus actus, loquendo de hoc actu tantùm, vel illo tantùm; vnius tamen potentia potest benè esse duplex actus, quorum vnus sit de genere actionis, alius de genere qualitatis: sicut intellectus noster pro actione de genere actionis habet gignere verbum, habet tamen alium actum de genere qualitatis, scilicet illam notitiam genitam. Ita in proposito, intellectus diuinus habet vnum actum correspondentem intellectioni nostra, qua est qualitas, quo scilicet actu intellectus patris formaliter intelligit: habet etiam actũ correspondentem actui de genere actionis, quo scilicet exprimit verbum.*

Pobatio ex Scoto cõtra Hurtadum.

Quæ Scoti doctrina prosternit fundamentum Petri Hurtadi, quo suffultus moliebatur, omnem vitam in actu secundo transcendere actionem; eò quòd respondeat virtuti, seu facultati vitali, quæ est potestas in actu primo ad actionem, & qualitatem. Cùm ostendat Scotus, eidem principio elicienti adscribi duos actus se se non transcendentes; alium de prædicamento actionis alium de solo prædicamento qualitatis; quod & in potentia calefactiua ostẽdimus perspicuè agentes contra Hurtadum *supra sub numer. margin.* 26. neque enim ex eo quòd vis calefactiua essentialiter exprimat potestatem effẽctiuam circa calefactionem, & calorem sequitur quòd calor sit calefactio, aut quod vterque actus secundus, de genere actionis, & de genere qualitatis se se transcendant, aut imbibant essentialiter.

Ad 1. oppositionẽ, magis pẽdet creatura à Deo, quã qualitas vitalis à principio viuo

32 Ad primam oppositionem, ex numer 22. data maiori illa, quæ præmittit actionem esse dependentiam effectus ab agente; quam interpretandam in sensu illatiuo, seu causali, non verò formali docuimus sub numer. 25. Inficiamur paritatem inter dependentiam qualitatis vitalis à principio viuente; & dependentiam creaturæ à creatore. Creaturæ enim ita essentialis est dependentia actualis à Deo, vt sine creatoris influxu nec esse, nec conseruari, valeat; quod secus fit in dependẽtia qualitatis viuæ, quã saltim præternaturaliter, seu in præternaturali statu, sine elicitiuo

prin

principij vitalis influxu diuinitùs subsistere posse, asseueramus; de quo vide infra n. 34.

Obserua pro cōprincipijs operationis vitalis

Ex quo principio, quod apud Scotum, & eius scholam est omnino indubitatum; quòd actio non sit forma intrinseca passi, nec ratio formalis, & intrinseca dependentiæ termini ab agente (licet agens compositum actioni, sicut exerit influxum receptum in passo ita est ratio dependentiæ passi, & termini ab agente, in sensu illatiuo & causali) manifestê colligi censuimus, quòd iuxta pluralitatem comprincipiorum operationis vitalis, plurificantur actiones.

Cōsectariũ; actio effluit à solo cōprincipio; sed a influxu ab omni cōprincipio operationis vitalis

Vnde etiam infertur; quòd licet influxus productiuus qualitatis vitalis sit vnicus, & indiuiduus elicitus ab omnibus comprincipijs operationis viuæ, (sicut & qualitas vitalis tota, & secundùm omnē gradum sui profluit ab omnibus comprincipijs, quæ non sunt partialia partialitate effectus, sed partialitate causæ, vt appellant,) attamen actio, quæ distincta est in quolibet comprincipio, à solo suo principio elicitur cui & soli componitur tanquam forma intrinseca.

Ex quo sequitur, quòd actio phantasmatis cùm sit corporalis (vt poteqæ corporeo agenti inhærens) à solo phantasmate elicitur; quod aliter fit de influxu, vel fieri speciei inteligibilis; sicut enim ens spirituale est, & in intellectu receptum, ita ab vtroque comprincipio efficitur, scilicet à phantasmate vt eleuato ab intellectu agente. Quamobrem & *sub numer. 26.* asseruimus, non requiri ad actionem quòd adæquet gradum, & ordinem sui producti; quod tamen exigi ad rationem fieri vel motus, pronuntiauimus; imo & id concinnum, & cohærens censeo doctrinæ Phylosophi, apud quem actio substantialis est accidēs de prædicamēto actionis; cùm tamen aliter sentiendum sit de fieri productiuo substantiæ, quod reducitur ad gradum & ordinem substantiæ.

Ad cōfirmationē; licet qualitas per suā essentiā nō effluat à principio viuēte, est immediatē viuens.

33 Ad confirmationem *ex numer 23.* dicimus, quòd licet qualitas vitalis non sit immediatè dependens à principio viuo, seu immediatè effluens ab illo, sed mediante actione realiter con discreta; adhuc eam non mediatè, & extrinsecè vitalem, sed immediatè & intrinsecè viuam pronuntiamus: eò quòd ad vitam qualitatis haud necessaria sit ea immediata affixio & coniunctio ad vitale principium, quam exposcit vita actionis.

Excutitur arguta oppositio

Si verò instes; quòd vitalitas congruit qualitati mediante actione; ergo non immediatè & intrinsecè. Distinguo; mediatè in genere causæ efficientis concedo; in genere causæ formalis nego. Quatenus in genere causæ efficientis intercedit influxus, quo medio hauritur vitalitas qualitatis à principio viuo; sed hæc non est mediatio in genere causæ formalis; eò quòd qualitas vitalis, à propria ratione formali, & quidditate sua, vitalitatem nanciscatur, sicut & habitudinē dependentiæ in esse fieri, & conseruari à principio intraneo.

Optima instantia

Si autem aliquid præstaret obiectio; etiam obtineret, Petrum esse hominem mediatè, eò quòd humanitatem à generante, medio influxu realiter discreto, trahat in genere causæ efficientis; quam tamen, à quidditate sua præsefert & immediatè in genere causæ formalis.

Pro dilutione vltimæ oppositionis discutitur, qualiter creatio passiua secernatur à termino creationis?

Ad alterā obiectionem satisfactio

34 AD Alteram oppositionem *ex numer. 24.* disparem esse rationem de creatione passiua, siue de habitudine actualis dependentiæ, quam importat ens creatum; ac de dependentia actuali qualitatis vitalis à principio viuo. Quia creatio passiua, seu actualis dependentia creaturæ à Deo tanquam à principio actualiter influente, & conseruante est inseparabilis ab ente participato; actualis verò habitudo dependentiæ à principio, & facultate vitali tanquam ab influente, & conseruante, separabilis est à qualitate vitali; vt liquet in ea hypothesi, quòd Deus

qua-

qualitatem vitalem sine vllo influxu elicitiuo principij viuentis produceret & conseruaret.

Implicat qualitas viua, quæ non exigat elici à principio intrinseco

Quod verò opponitur de posibilitate alicuius formæ vitalis sine vlla exigentia connaturali principij viui; & cum sola connotatione, & habitudine ad principium extrinsecum, scilicet Deum; est alienum ab omni phylosophia. Aliàs corrueret tota vitæ diffinitio, & ratio discernendi inter viuas, & inanimas formas; quare abijci debet singularis illa opinatio Francisci de Zuñiga, quem citauimus *sub numer.* 24. fieret enim, vt omnes habitus per se infusi astrui possent qualitates vitales.

Zuniga

In quo sensu sit verũ quòd creatio passiua idẽtificetur cũ ente creato?

Illud tamen obiter restat expendendum; quòd quando asserimus, creationem passiuam, siue dependentiam creaturæ à Deo, esse inseparabilem ab ente creato, dependentiam verò qualitatis vitalis à principio viuo separabilem esse; tantùm intendimus, quòd nulla creatura conseruari queat, etiam de absoluta Dei potentia, absque aliquo influxu creatoris in genere causæ efficientis, sicut qualitas viua superstes esse valet, nõ intercedẽte aliqua actione principij vitalis.

Depẽdentia fundamentalis nõ distinguitur à termino creationis.

Non tamen autumamus, dependentiam formalem à creatore, quæ appellari solet creatio passiua, identificari cum substantia cuiuslibet termini creationis; cũ separari queat ens creatũ à modo illo, per quẽ actu, & formaliter pẽdet a Deo. Vt in opinione aliquorũ si Angelus qui de facto per actionẽ creatiuã subsistit, produceretur à Deo per actionẽ aliquam transsubstantiatiuam, qua substantia panis converteretur in Angelum, tunc alia esset dependentia in Angelo; euidens enim discretionis realis signum asseritur, quod separationem sustinet extremorum.

Elucidatur doctrina præcedens

Quare, axioma pronuntians; ens participatum per suam essentiam pendere à Deo, itaut dependentia à creatore non sit extra substantiam entis participati; tantùm procedit de depẽtia fundamentali, quæ inseparabilis est à substãtia termini, & quæ est substratũ dependentiæ formalis.

Cõfirmatur à simili.

Simili ratione, qua Petrus per suam substantiam exprimit conuenientiam, & identitatem fundamentalem cum Paulo in ratione hominis; formalem verò per relationem prædicamentalem realiter distinctam à substantia substrati. Neque ex hoc, quòd creatura essentialiter sit ens ab alio; sequitur quòd per suam essentiam transcendat modum dependentiæ formalis; sed quòd sit substratum talis modi dependentiæ, iuxta speciem actionis diuinæ, quam terminat. Sicut nec ex hoc quòd Petrus referat conuenientiam essentialem cum Paulo sequitur, quòd conuenientia formalis, quam præstat relatio, congruat coextremis per suam substantiam ante pullulationem relationum; cùm à quidditate sua conuenientiam fundamentalem tantùm exprimant. Sed de distinctione reali modi dependentiæ entis creati, à substantia termini creationis; adi Soarium, *in sua Metaphysica, tom. 1. disp. 20. de creatione. sect. 5 §. Dico tertiò, numer. marg.* 15.

Soarius

Obijcitur quòd terminus creationis sit essentialiter ens ab alio

Nec nos perstringit illa oppositio; quòd terminus creationis, secluso quolibet alio ante intellectum distincto, est ens ab alio, vel participatum; ergo ante intellectum non secernitur à modo illo formalis & actualis dependentiæ à Deo.

tãtũ obtinet quòd ens cre atũ immediatè termi net actionẽ creatiuam.

Quia, ad hoc quòd creatura essentialiter sit ens ab alio, vel participatum, nil aliud exigitur, nisi quòd immediatè, & per suam essentiam terminet creationem actiuam, quæ est ipsamet volitio increata, vt obit munus causalitatis ad extra facultatis diuinæ exequentis; non tamen exposcitur, quòd modus dependentiæ formalis, qui separari potest à substantia creaturæ (dum aliter produci valet,) identificetur realiter cum substantia termini creationis.

Oppositio vrgẽs in termino creationis secundũ potentiam obedientialẽ

Si autem obijciat quis; quòd creatio passiua inseparabilis sit à natura, quæ a ratione sua intrinseca exigat, quòd sit terminus creationis, vt patet in Angelo; quò fit, vt esto quòd Angelus produceretur per actionem transsubstantiatiuam conuertentem substantiam panis in Angelum; adhuc Angelus dependeret à Deo per creationem passiuam illi identificatã realiter. Siquidem, etiam vt terminus illius transsubstantiationis, produceretur ex nihilo, addita tantùm connotatione, vel ordine ad substantiam panis desinentem esse, vel destructã; quæ

habi

habitudo ad non esse panis sicut extrinseca est productioni Angeli ex nullo subiecto præsupposito; ita nec tollit, quòd dependentia intrinseca Angeli à Deo, & identificata ipsimet Angelo, vocetur & sit creatio passiua; addita tantùm relatione ordinis ad substantiã conuersam in Angelum.

Instatur in trãssubstantiatione panis in Angelum.

Sed dato quòd actio illa, qua produceretur Angelus per transsubstantiationem, non esset distincta à creatione actiua; nec creatio passiua Angeli, seu dependentia illa, qua Angelus, vt terminus creationis, pendet à Deo, non esset realiter distincta à dependentia eiusdem Angeli à Deo inquantùm esset terminus actionis trans substantiatiuæ; adhuc tamen vitari nequit realis discretio inter formalem dependentiam illius naturæ, quæ à ratione sua connaturali, & intrinseca, non exigat produci per creationem, sed per eductionem.

Depẽdentia albedinis à Deo distinguitur realiter ab albedine.

Quia de facto dependet albedo à Deo per dependentiam eductiuam, & tamen salua identitate numerica eiusdem formæ, potuit à Deo pendere per creationẽ; sed in illa hypothesi ammitteret dependentiã formalẽ eductiuã & sufficeretur loco, & vice eius illa dependentia formalis creatiua, quæ appellatur creatio passiua; igitur dependentia illa formalis, per quam actu dependet à Deo terminus eductionis, realiter distinguitur ab ipsa re; dum salua identitate numerica talis formæ, potest esse terminus creationis; licet nõ exigat talem dependẽtiã, à ratione sua intrinseca.

Legitima interpretatio textus Scoti de creatione passiua

Sicque intelligendum, & interpretandum æstimo Scotum, dum vult; quòd creatio passiua, dependentia formalis entis creati à Deo creante, vel relatio ad creatorem, non distinguatur realiter a termino creationis. Procedit enim Scotus in ea creatura, quæ à sua ratione intrinseca vendicat quòd sit terminus creationis, itaut nullatenus effici queat nisi ex nihilo; (cuiusmodi se gerunt Angelus, & habitus supernaturales esto quòd sint formæ accidentariæ, si quidem illis obstat ob prædicatum supernaturalitatis, quòd fiant nisi per creationem,) in quibus non est distincta, sicut nec separabilis dependentia à Deo per actionem creationis.

Nota pro creatione formæ materialis

Quod secùs fit in ente quod terminat creationem pro mera obedientialitate passiua ad Deum, non tamen iuxta suæ naturæ exigentiam; vt liquet in creatione præternaturali, & miraculosa formarum, quæ à ratione sua intrinseca exposcunt, quòd sint termini eductionis; eò quòd intra passiuam substrati potestatem præhabeantur. De quo nos aliquid *in controuers. 6. de immensitate Dei, art. 1. numer. margin. 5.* In præmissa enim hypothesi creationis albedinis, verbi gratia; sicut posset albedo, salua identitate numerica formæ, produci per eductionem, taliter exigente natura eius; ita & separaretur realiter à creatione passiua, ceu dependentia per creationem.

Si autem alicubi appareat astruere, quòd dependentia à Deo creante non sit realiter dissita a natura entis, quod iuxta exigentiam connaturalem non exposcebat fieri per creationem; interpretationem excipit Scotus de dependentia fundamentali, quæ nullatenus secernitur à substantia termini producti; (& quæ etiam vocari potest creatio passiua, quatenus immediatè efficitur à creatione actiua,) non tamen de dependentia formali, quæ separari potest à substantia termini, dum aliam terminat actionẽ pro nutu Dei, imo & secundùm potentiam naturalem.

Comparatio vitæ actualis ad substratum, seu ad causam materialem discutitur.

Opinio autumãs, qualitatem vitalẽ per suã essentiã cõponi substrato viuenti

QVIA Vita actualis, vt ex dictis constat, partitur in vitam actionis, & qualitatis; de vtraque disserendum est, qualiter ad substratum referatur; an per suam essentiam, & immediatè; an verò mediatè?

Zuñiga

35 In qua re; Zuñiga *in suo opere de Trinitate, disput. 1. dub. 9. membr. 2.* autumat; omnem qualitatem vitalem per suam essentiam proprio substrato componi; ita vt actualis coniun-

ctio qualitatis viuæ cùm potentia sit de quidditate eius. Et ex parte fauent huic placito, illi qui autumant, qualitatem vitalem per suam essentiam pendere à facultate vitali in genere causæ efficientis; quia non minor videtur connexio formæ vitalis cum principio viuo in genere causæ materialis, quã efficientis.

Adhæret etiã Hurtadus.

Et expressè eam videtur sustinere Petrus Hurtadus, vt liquet ex prælibatis *sub numer. 6.* dum vult, quòd tam passio, & receptio motus viui, quàm passio seu receptio qualitatis vitalis, sit de essentia operationis viuæ, vt viua existit.

Probatur eò quòd attentio vitalis per suam quidditatem comparatur substrato viuo.

Et probatur; quia qualitas vitalis, à quidditate sua, est attentio facultatis viuæ in obiectum; sed attentio ita essentialiter affixa est facultati attendenti; sicut vbicatio vbicato; vnio extremo vnibili, & sic de cæteris formis modalibus, quarum concretio seu compositio ad substrata est de quidditate illarum; igitur.

Minor probatur; quia si attentio per suam essentiam non esset composita facultati attendenti; posset dari attentio vitalis extra animam, quæ est radicale principium totius conatus viui, & extra omnem facultatem vitalem saltim de potentia Dei absoluta. Sicut si vnio, etiam à quidditate sua, non esset concreta extremo vnibili; separari posset diuinitùs ab illo. At prorsus inintelligibilis apparet attentio, quæ importat terminationem actualem potentiæ tendentis in obiectum, quod attingit intentionaliter, sine ipsa potentia, & sine anima, quæ est fons omnis vitalis terminationis in obiectum; igitur actus vitalis per suã essentiam principio vitali cohæret.

Aliæ ratio ex inseparabilitate impulsus à facultate impulsiua.

36 Deinde; prædictum placitum specialiter suadetur de qualitate impulsiua sic. Si qualitas appetitionis, seu impulsiuæ inclinationis in obiectum, à quidditate sua, non esset composita principio intraneo; fieret, vt Deus posset huiusmodi qualitatem extra subiectum creare, (quod dant ingenuè oppositæ sententiæ assertores;) igitur posset etiam Deus talem impulsum volitionis Petri, verbi gratia, immittere voluntati, nulla præmissa cognitione eiusdem Petri. Sed causa formalis pro prio substrato composita nequit non exhibere illi suum effectum formalem; igitur posset voluntas in obiectum ferri per inclinationem prosequutionis appetitiuæ, nulla existente cognitione obiecti; quod videtur prorsus falsum, & ab omni phylosophia alienum. Vt ergo inconuenientia ista vitentur, asserendum erit; formam appetitionis ita, à quidditate sua, intraneo principio cognoscitiuo cohærere, à quo effluit; vt nequeat a Deo nec extra subiectum produci; nec principio non operãti ex cognitione coniungi.

37 Attamen, in re ista enodanda expressum habemus patronum Scotum, *in quæst. 13 quodlibet. §. De quarto principali dici potest.* Paulò ante responsionem ad argumentum principale, *sub numer. marginal* 32. Vbi sic habet.

Illa qualitas, quæ vel est operatio, vel includitur in operatione, non habet relationem ad subiectum magis essentialem, quàm aliæ qualitates; & ideò si ponatur, alias non esse essentialiter relatas ad subiectum, de quo non est modo quæstio, nec ista ponetur essentialiter relata ad subiectum.

Quòd si dicatur, istam esse in fieri; & per hoc essentialiùs dependere à subiecto quã aliæ quæ sunt in facto esse, vel in quieto esse.

Respondeo, istud non variat dependentiam ad subiectum; sed tantùm variat modum essendi ipsius formæ in se, vel saltim in comparatione ad causam dantem esse.

38 In quem textum hæc accipe obseruanda. Primum; in illa verba. *Qualitas, quæ vel est operatio vel includitur in operatione, non habet relationem ad subiectum magis essentialem quàm aliæ qualitates.* Quòd ibi illas qualitates vocat operationes, quæ sunt actiones Grammaticales; eòquòd referant modum quemdam actionis propter intentionalem tendentiam in obiectum, non tamen sunt actiones de prædicamento actionis, sed meræ qualitates, vt sæpe sæpius alibi obseruaumus. Cuiusmodi sunt omnes termini potentiarum apprehensiuarum, & appetitiuarum, siue materialium, siue spiritualium; quæ qualitates appellantur actiones immanentes, eò quòd intra ipsarum qualitatum metas contentæ non sint veri influxus productiui term-

no-

norum, sicut actiones, quæ huiusmodi terminos eliciunt; quas de Aristotelis, & Scoti sensu actiones transeuntes nominauim*. De quo latè in præcedéti articulo, agentes de verbo beatifico, *nu. mar. 13. & 14.*

Scotus

Secundò adnotandū in illa verba. *Non habet relationem ad subiectum magis essentialem, quàm aliæ qualitates.*

Qualitas vitalis nō cōponitur magis essentialiter suo substrato quā aliæ formæ inanimæ

Quòd apertè Scotus ostendit, qualitatem vitalem non magis per suam essentiam substrato componi, quàm reliquæ aliæ qualitates entitatiuæ, quarum actualis compositio ad subiecta non est de quidditate illarum; cùm in hoc forma entitatiua in tota sua vniuersalitate à forma modali, in tota etiam abstractione sua, dissideat; quòd actualis modificatio substrati sit de essentiali constitutione modi. Sed de his adi, quæ ex instituto exarauimus, *in appendice Metaphysica de distinctione, articul. 3. à numer. margin. 5. vsque ad 19.*

Ostenditur id vltra ex Scoto.

Quod etiam liquet ex Scoto, *in eodem quodlibeto* 13. quem textum transcripsimus supra *in articulo præcedenti* de existentia speciei expressæ Deitatis *sub num. marg.* 11. Vbi habet ita.

Scotus

"*Quod igitur dicitur, intelligere est pati non probat, quòd sit per se de genere passionis; sed quòd formaliter denominat per hoc, quòd recipitur in aliquo subiectiuè. Vt sit sensus; intelligere est recipere intellectionem, & recipere est quoddam pati.*"

Docet Scotus passionē vel receptionem qualitatis vitæ in subiecto nō esse de essentia qualitatis

Vbi apertè docet Scotus, intellectionem per suam essentiam non componi substrato; si enim compositio ad subiectum viuens non esset realiter distincta ab ipsa forma intelligendi, intellectio imbiberet passionem, seu receptionem sui in subiecto, itavt sua accidentalitas ad subiectum non esset alia ab intellectione; qualiter accidentalitas relationis non est alia à relatione, vt ostendimus in hoc *ar. sub n. mar.* 6. de sensu Scoti.

Consectariū dictis

Fit igitur, vt licet intelligens importet formam receptam, & vnitam intellectui, non ita intellectio; itaut per suam quidditatem, absque alia realitate distincta, componatur substrato. Quia potest separari diuinitus intellectio ab intelligente, sicut albedo ab albo; qualiter implicat existentia relationis absque relato.

39 Tertiò obserua in illa verba textus; "*Quòd si dicatur operationem esse in fieri, & per hoc essentialiùs dependere à subiecto, quàm aliæ, quæ sunt in facto esse, vel quieto esse.*" Quòd Scotus autumat, qualitatem vitalem esse in fieri, non ea ratione quòd qualitas per suam essentiam effluat à principio viuo, vel quòd cointegretur ex actione & passione, quod de mente Scoti improbauimus *in præcedenti artic. sub n.* 16. Doctor enim in eadē quæstione *quodlib.* 13. §. *Sed quæratur, sub n.* 25. sic habet.

Scotus

In quo sensu autumet Scotus, operationē esse in fieri

"*Supponendo, operationem esse per se vnam, & per consequens vnius generis ad quod genus pertinebit? Potest dici; quòd per se est in genere qualitatis. Hoc probatur discurrendo per singula patet quòd non in genere substantiæ, & similiter de omnibus alijs generibus, relatione, actione, & passione, præterquam de qualitate, &c.*" Vbi Scotus pressè elucidat; qualitatem vitalem, quam vocitat operationem, nulla ratione importare conceptum actionis prædicamentalis; in quo autem sensu in præsenti textu autumarit, operationem esse in fieri; liquet ex his, quæ tradit in eadem quæstione. §. *Ad ista, ad primum sub nu.* 27. editionis Cauelli. Vbi docet in hæc verba.

Scotus

Quæ dependentia operationis à causa conseruāte?

"*Operatio habet duas conditiones in quibus conuenit cum actione. Prima est; quòd semper est in fieri, non dico, successiuo, quia operatio est indiuisibilis; sed sic in fieri, quòd in continua dependētia ad causam eamdem, & secūdū idem sicut dependentia rei conseruatæ ad causam conseruantem.*"

Cur qualitas vitalis vocetur actio immanens?

"*Secunda conditio est; quòd operatio transit in obiectum sicut in terminum, licet non accipiat esse per ipsam, quia præsuppositum in suo esse; & propter istas duas conditiones, potest operatio dici actio, sicut propter istas significatur Grammaticè per verbum actiuum, & propter easdem dicitur operatio actus secundus.*"

Breuiarū textus præmissi.

En Scotum disertissimè enodantem; operationem, seu tendentiam qualitatis viuæ, esse in fieri; non quia per suam essentiam effluat à principio vitali; sed quia pendeat in esse fieri, & conseruari à principio viuo, sicut lux à corpore luminoso. Ita vt si influxus cōseruatiuus huiusmodi qualitatis cessā-

ret, qualitas statim in nihilum recideret; in quo consistit vita huiusmodi formarum, & discretio qualitatis viuæ, vt viua est, à tota collectione formarum inanimatarum, quę non pendent in esse fieri, & conseruari à principio vitali.

Corollarium de quidditate qualitatis viuæ

Quò fit, vt essentialis ratio vitæ in qualitatibus vitalibus posita non sit in dependentia actuali à principio viuo, ita vt per suas essentias pullulent à principijs viuentibus; sed in aptitudinali connexione cum principio vitali, seu in exigentia influxus vitalis ad naturalem statum & conseruationem qualitatis viuæ.

Ita vt, si diuinitus produceretur, aut conseruaretur sine influxu principij coniuncti, & vitalis; id præstaretur secundùm potentiam obedientialem talis formæ; non tamen iuxta connaturalem statum eius. Quibus præmissis.

Assertiones duæ pro comparatione vitæ in actu secundo ad causam materialem; & satisfactio ad obiecta.

Assertio 1. actio vitalis per suā essentiā pendet à suo principio

40 Dicendum primò; actionem, seu influxum vitalem, per suam essentiam componi vitali, & intraneo principio. Hoc existimo commune omnium doctorum pronuntiatum; quia actio vitalis essentialiter est modus, sicut & actio, vt sic est forma modalis, & non entitatiua; modus verò, prout à forma entitatiua dissidet in tota latitudine eius, per suam essentiam proprio substrato cohæret: igitur.

Assertio 2. qualitas viua per suam essentiā non componitur substrato.

41 Dicendum secundò; qualitatem vitalem per suam essentiam non componi potentiæ vitali; sic expressè Scotus loco citato. Quam existimo communem sententiam; nec enim oppositam alicui apertè probatam reperio nisi Francisco Zunigæ, & Petro Hurtado.

Zuniga Hurtadus

Infirma ratio pro nostra sententia.

Quod assertum probari posset ex eo; quòd formæ apprehensionis, & appetitionis sunt perfectissimæ, & actualissimæ; sed entitas, à tota ratione, & abstractione sua, est perfectior modo: igitur formæ istæ non sunt modales, sed entitatiuæ. Atqui in communi Theologorum sensu, forma modalis, prout ab entitatiua dissidet, est quę per suam essentiam proprio substrato cohæret; ergo compositio ad subiectum non est de quidditate qualitatis vitalis.

Refellitur

Verùm, hæc probatio firma non est; posset enim quis inficiari, formam entitatiuam in tota abstractione sua exuperare excellentiam modalis formæ in tota etiam communitate modi vt sic; eò quòd tenacior illa affixio ad subiectum non trahatur semper à modicitate, aut tenuitate formæ; sed potiùs à quidditatiua connexione formæ cum substrato, ob quam implicet tali subiecto non coniungi.

Ratio urgens à simili.

Quia, sicut apud Authores, qui qualitates vitales per suas essentias à principijs vitalibus effluere, pronuntiant; talis maior connexio in genere causæ efficientis non indicat minorem huiusmodi qualitatum præstantiam, quin potiùs illarum vitalitatem demonstrat; ita quidditatiua concretio substrati vitalis nobilitatem istarum formarum prodere videtur, quam à conceptu vitalitatis trahunt.

Firmior probat io- Scotus

42 Quare nostra sententia firmanda erit ex illis Scoti verbis.

Quòd si dicatur, istam qualitatem esse in fieri, & per hoc essentialiùs dependere à subiecto quàm alia, quæ sunt in facto esse, vel quieto esse. Respondeo; istud non variat dependentiam ad subiectum; sed tantùm variat modum essendi ipsius formæ in se, vel saltim in comparatione ad causam dantem esse. Ex quibus talis nostræ sententiæ erumpit comprobatio.

Non est magis intima qualitati viuæ dependētia à substrato, quā ab efficiente

Non est intimior qualitati vitali habitudo ad principium viuens, vt induit causalitatem materialem, quàm effectiuam; imo coniunctior videtur formæ

vitali dependentia à viuente in genere causæ efficientis, quatenùs importat effluxum à principio coniuncto, quã dependentia ab eodem principio intraneo in ratione substrati & causæ materialis. Cùm dependencia à viuente in genere causæ materialis, etiam inanimatis formis congruat; habitus enim & species impressæ, quæ sunt formæ inanimæ, à potentia intellectiua in genere causæ materialis sustentantur: specificus verò vitæ conceptus eluceat in hoc, quod forma vitalis in esse fieri, & conseruari à principio viuo, & coniuncto pẽdeat, quod nulli formæ inanimę inesse valet.

Apta illatio

At, apud Zunigam, & communem sententiam, qualitas vitalis per suam essentiam non pullulat à facultate viua; igitur nec per suam quidditatem facultati vitali tanquam substrato componitur. Nec enim vicinior rationabiliter æstimari debet comparatio formæ vitalis ad substratum, quam ad efficiens; cùm hæc habitudo spectet ad rationem specificandi, & distinguendi formam vitalem ab omni latitudine actuum inanimatorum.

Alia probatio ab opposito; ex dependẽtia actionis.

Deinde; quòd ideò actionem seu influxum vitalem per suam essentiam potentiæ vitali tanquam substrato coniungi pronuntiamus, quia eamdem actionem per suam etiam essentiam à principio vitali in genere causæ efficientis emanare contendimus; nec enim coniunctiorem habitudinem ad causam materialem, quàm ad efficientem æstimamus; igitur, si qualitas per suam essentiam non effluit à facultate viua; ita nec per suam quidditatem illi tanquam substrato cohæret.

3. ratio vrgẽtior, quia qualitas viua fit causa habitus non vedenris per suam essentiam à substrato.

43 Vltimo, & vrgentiùs; quia nulla est assignabilis forma modalis, quæ sit causa æquiuoca formæ entitatiuæ; vt patebit discurrenti per vniuersam modorum collectionem. Nec enim figura, vbicatio, relatio, vnio, & sic de alijs, entitatiuas formas eliciunt, sed habitudines modales inferunt; nec enim suppetit ratio, cur effectus independentior esse debeat à causalitate substrati, quàm causa?

Modus nequit esse causa æquiuoca entitatis.

Igitur, si causa efficiens est modus, à quidditate sua, substrato affixus; effectus talis modi esse nequibit entitas per suam essentiam non cohærens subiecto. Atqui intellectio actualis est causa æquiuoca habitus, quem nullus modalem formam, sed entitatiuam asseuerauit; igitur intellectio nequit esse modus, sed entitas; ac proinde per suam essentiam non concreta subiecto.

Satisfactio ad obiecta

44 Nec oppositiones premunt. Ad primam *ex numer.* 35. imus inficias, ita compositam esse attentionem vitalem facultati attendenti, sicut vbicationem vbicato, relationem relato, & sic de cæteris; quare, & fatemur ingenuè, dari posse attentionem in facto esse, siue eam attentionem, quæ est qualitas intellectionis, sine facultate attendente.

Ad 1 attentio nõ cõponitur substrato per suam essentiam.

Attentio duplex; alia in fieri, alia in facto esse

Quia cum attentio sit tendentia vitalis in obiectum, sicut talis tendentia est duplex, alia in fieri, & alia in facto esse, nimirum, & actionis vitalis, & termini producti per ipsam; ita etiam est duplex attentio, alia in fieri, & alia in facto esse. Et sicut tendentia vitalis actionis per suam essentiam componitur principio intraneo, à quo est inseparabilis de potentia Dei absoluta; ita & attentio actionis, à quidditate sua, cohæret substrato. Similiter sicut tendentiam qualitatis essentialiter compositam subiecto non astruimus, ita attentionem huiusmodi qualitatis quidditatiuè concretam potentiæ vitali probare non possumus.

Instatur contra nostrum assertum

Quando verò vrget obiectio agens; terminationem actualem esse de essentia qualitatis viuæ; sed actualis terminatio potentiæ in obiectum essentialiter actualiterque concernit potentiam; igitur qualitas viua quidditatiuè coniungitur potentiæ vitali.

Eliditur instantia

Respondetur; terminationem actualem esse de essentia actus vitalis, secundùm quod actualis terminatio importat formalem sufficientiam illius qualitatis, vt in obiectum conetur; siue per modum apprehensionis, siue per modum inclinationis, & impulsus.

Quare actualis terminatio est de essẽtia intellectionis, verbi gratia, inquãtũ

oppo-

opponitur virtuali terminationi; qualis est ea, quæ cōgruit principio actus intelligēdi, quod nō præsefert actu formam intellectionis, sed vim ad productionem illius.

In quo sensu actualis terminatio ad obiectum sit de quidditate operationis intentionalis.

Verùm; si intellectio astruatur actualis terminatio essentialiter; prout, (*ly actuale*) non solùm exprimit actualem sufficientiam formæ, sed etiam actualē coniunctionem illius ad potentiam; in isto sensu intellectio non est essentialiter terminatio tendentia ve actualis potentiæ in obiectum, sicut nec concretio & compositio subiecti est de quidditate talis formæ.

Instantiæ ex

Simili ratione, qua calor actu, & formaliter est calor, eò quod talis forma, à quidditate sua, vim sufficientiamque formalem sibi vendicet ad constituendum calidum in actu, & non in potentia; attamen de quidditate talis formę non est quòd actu constituat calidum, sicut nec coniunctio illius formæ ad substratum; similiter albedo abstracta à subiecto actu est albedo, sed non actu constituit album. Sic igitur intellectio actu est intellectio, vt pote quæ nanciscatur vim potestatemque formalem ad constituendam potentiam in esse intelligentis; sed non est de quidditate illius, quòd actu constituat intelligens in actu secundo.

Corollarium ex præmissis

Quare, vt vno verbo dicatur; vitalitas operationis, seu qualitatis viuæ posita non est, nec in actuali dependentia in genere causæ efficientis, neque in genere causæ materialis, à principio viuente; sed in connexione signata siue connaturali exigentia, qua operatio exposcat elici à principio viuo, & illi componi; ita vt, si aliter fiat, id præstet Deus, non iuxta exigentiam connaturalem qualitatis vitalis, sed præternaturaliter, & secundùm potentiam obedientialem qualitatis vitalis; in quo sensu de connexione, & dependentia aptitudinali, & signata, non tamen actuali, & exercita, intelligenda sunt, quæ asseruimus supra *sub numer. marginal 33.* adstruentes, operationem viuam exprimere habitudinem dependentiæ à principio viuo.

Pari ratione, qua apud Scotum lux per suam essentiam non pendet ab efficiente luminoso in fieri, & conseruari secundùm actualem, & exercitam dependentiam; cùm lux conseruari queat à Deo absque dependentia actuali à principio creato; non tamen absque signata, & aptitudinali dependentia, vel exigentia luminosi ad suam conseruationem, quamuis actualis dependentia suppleatur per specialem influxum primæ causæ.

Pro eneruatione vltimæ oppositionis, expenditur; an voluntas ferri queat in incognitum per appetitionem à solo Deo immissam?

45 AD Secundum argumentum, *ex num. 36.* respōdetur, in communi sententia constitutum esse; voluntatem non posse per appetitionem à se elicitam ferri in incognitum. Cuius ea ratio est; quòd propositio intellectus nō tantùm obit functionem facis illuminantis obiectum, sed etiam extrinsec specificantis, & contrahentis potenti litatem, & indeterminationem appet tiuæ facultatis.

Quia cùm ipsa ex se sit prorsus in differens vt in obiectum per motum f gæ, vel prosequutionis tendat. Item aut per impulsum amicitiæ, aut concu piscientiæ, necessariò præexigit prop sitionem intellectus insinuantis conue nientiam obiecti prosequendi, vel di conuenientiam obiecti fugiendi. Dei de; cùm etiam intra prosequution nietas, virtus facultatis appetitiuæ a huc potentialis sit ad actum desideri spei, &c. nec talis contractio ab intra nea appetitus inclinatione expecta valeat; ideò necessariò exposcitur pr positio intellect⁹, quæ vel bonū ardu vel præsens, vel absens insinuet. Qu fit, vt implicatoria sit tendentia v luntatis in obiectum incognitum p actum à se elicitum; quia imposs bilis est contractio indifferentiæ v luntatis ad hanc potius speciem a tus, quàm alterius, nisi acceda

specificatiuum extrinsecum, quod suppeditat apprehensio intellectus.

Volũtas merè passiuè se gerens potest terminari ad incognitum.

Cæterùm; quia illa specificatio, quæ ab apprehensione trahitur, omnino extrinseca est; non apparet ratio, cur de absoluta Dei potentia suppleri non valeat? Si Deus se ipso immediatè eliciat talem speciem impulsus desiderij, spei, prosequutionis, vel fugæ, illamque formam voluntati merè passiuè se gerenti immittat? Sicut enim volitio Petri separata à subiecto esset impulsus inclinationis in Petrum, à ratione formali, & specie talis actus; ita concreta, & composita subiecto talis appetitio non posset suum effectum formalem dilectionis Petri non exhibere. Quare appetitus tali inclinationi impulsiuæ compositus cœca quadam ratione ferretur in obiectum incognitum; nec inspicio aliquam euidentem implicationem, ob quam id de absoluta Dei potentia inficier.

Firmatur assertum ex Dionysio.

In quo sensu patronum habemus Dionysium, *de Mystica Theologia, capite 1. in fine.* Vbi subijcit.

Tum demum ab his, quæ cernuntur, & ab his, quæ non cernuntur, liberatur, & in verè mysticam ignorationis caliginem irrepit, in qua omnia cognitionis subsidia deponit. Et post pauca. *Ei, qui omnino incognitus est, omnis cognitionis cessatione præstantiori modo coniunctus; atq; hoc ipso quòd nihil cognoscit, mentem etiam cognoscẽdo vincit & superat.*

Consentit Gerson

Imo & in hunc sensum videtur Gerson tradidisse; quòd voluntas ferri posset in incognitum, vel per actum à Deo voluntati merè passiuè se gerenti immissum; vel si Deus de potentia sua absoluta tolleret actum cognitionis, quo prælucente, voluntas produxerat suum impulsum prosequutionis, vel fugæ, circa tale obiectum; & cognitione destructa, conseruaretur facultas impulsiua propriæ inclinationi elicitæ composita. In qua hypothesi, cùm non vrgeat ea ratio de indeterminatione voluntatis vt contrahat se ad talem speciem actuum; cùm à Deo contrahatur, vel immittẽte formam; vel conseruante impulsum à voluntate cũ cognitione elicitũ; ablata cognitione & omni influxu cõseruatiuo volũtatis in genere causæ efficientis circa suum impulsum, in illa hypothesi, nullã invenio rationẽ, cur id absolutæ potestati Dei veniat denegandum.

Nec dissẽtit S. Bonau.

De placito autem Gersonis, pro quo citatur Seraphicus Bonau. adstruens; *quòd per affectiones flammigeras* (vt ipse vocat) *superiùs adspirat animus per vnitiuã sapiẽtiã absq; præuia cognitione* lege Vazquium, 1. 2. *disp.* 35. *c.* 1.

Obiectio Vazquez.

Nec premit ea oppositio quã instruit Vazquius *in eadem disp. cap. 2. n. mar.* 14. quòd si (vt vult Gerson) posset conseruari appetitio, cognitione ablata; fieret, vt etiam voluntas peccare posset orbata actu cognoscitiuo.

Diluitur; nõ posset peccare voluntas terminata ad incognitum

Id inquam nõ obstat; eòquòd si volũtas cõseruaretur à Deo cõposita appetitioni prauæ, nõ peccaret; quia ibi volũtas nõ se gereret actiuè respectu conseruationis impulsus, ablata cognitione; cũ cognitione semota, nullo modo cẽseatur principiũ cõtractum voluntas neq; ad productionem actus, neq; ad cõseruationem illius in genere causæ efficiẽtis; abacto autem influxu elicitiuo tollitur ratio liberi, quæ exigitur ad actionẽ obliquã & deficiẽtẽ à regula rationis. De quo vide *n. 48. huius ar.*

Alia obiectio cõtra terminationẽ volũtatis ad incognitum

Si autẽ insistas vltra; quòd inintelligibilis appareat viua tendentia impulsus in obiectum non apprehensum; esto quòd fingatur talis forma à Deo solo producta & composita volũtati. Quatenus appetitio nõ sit inclinatio inelicita aut põdus inanimũ, quod propẽdeat in obiectum absq; cognitione, sicut lapis grauitat in cẽtrũ; igitur implicat, quòd voluntas amet Petrũ, si non cognoscatur Petrus à supposito appetente.

Tãtum obtinet quòd volũtas ferretur cœca ratione in incognitum.

Respõdeo; quòd tãtũ obtinet oppositio, quòd appetit' in illa hypothesi propẽderet & quasi grauitaret in obiectũ cœca ratione, nõ tamẽ inanimata; cùm tẽdat per eã formã, quæ à sua ratione intrinseca, & ab exigẽtia suæ cõnaturalis cõditionis, vẽdicet elici à principio intrinseco cũ cognitione, & similiter cõseruari ab eodẽ principio, cognitione perstãte. In hypothesi autẽ, in qua procedit argumẽtũ, volũtas ferretur in obiectũ nõ cognitum; nõ ita exigẽte naturali statu facultatis impulsiuæ, sed secundùm potentiam obedientialem.

Cõtractio volũtatis ab intellectu est extrinseca & supplebilis

Non autem obijcitur aliqua vel probabilis contradictio, ob quam implicet, quòd ea contractio extrinseca, quam voluntas petit ab intellectu,

suppleri nequeat; data hypothesi, quòd Deus se solo valeat elicere & cōsūmare qualitatem impulsiuā absq; vlla elicitiua cooperatione appetitus.

Oppositio cōtra præmissa ex Scoto.

Sed nobis obstare videtur Scotus *in 4. sen. dist. 49. q. 5. §. aliter potest dici, & probabilius sub n. mar. 5.* Vbi sustinet, quòd fruitiones viæ & patriæ distinguūtur essentialiter (esto quòd eliciantur ab eadē potētia natiua volūtatis, & ab eodē habitu charitatis) ob discretionē specificam cognitionis fidei in via, & claræ visionis in patria. Adeò enim essentialē æstimat cognitionē ad absimilem tēdētiam impulsus; vt ob solam diuersitatē specificam apprehēsionis distinguātur appetitiones secūdū speciē, perstante vnitate, etiam numerica, principij efficientis adæquati, & etiam obiecti formalis; cū eadem bonitas diuina sit obiectum formale vtriusque dilectionis, viæ, & patriæ.

Scotus.

Subdit enim Scotus; *si autē intellectio dicatur causa sine qua nō; saltim essentialiter requiritur; & tūc sicut prius; diuersa eiusdē speciei, nō necessariò requirūt in causis aliquas alterius speciei.* Quem textum latè expendimus in art. sequenti de discretione specifica actuū visionis *à n. marg. 10. vsque ad 14.*

Intellectio videtur essētialiter exigi ad tendentiā volitionis in obiectum.

Igitur, si intellectio apud Scotum est essentialis appetitioni, quoad inferēdā essentialē absimilitudinē actuū facultatis appetitiuæ; & id, quod essentialiter exigitur, est insupplebile etiam de absoluta Dei potētia; reliquū est, vt volūtas nequeat ferri in incognitum, etiam per impulsum à solo Deo immissum voluntati gerenti se merè passiuè.

Infringitur oppositio ex Scoto.

Sed præmissa oppositio nō vrget; quā diluimus ex prælibatis pro eneruatione secūdi argumēti; tātùm enim obtinet, volūtatem nec de absoluta Dei potētia ferri posse in incognitū, per impulsum à voluntate elicitum.

Tātū vult Scotus, quòd volūtas non tēdat per actū elicitum in incognitū.

Eo quòd volūtas quolibet auxilio etiā specialissimo intra ordinē gratiæ, euecta, nō cēseatur cōtracta ad talem speciem prosequutionis, vel fugæ, aut secūdùm affectū amicitiæ, vel cōcupiscētiæ: cū autem implicet quòd principiū quà potētiale, & indeterminatum, vel quoad speciem, vel quoad indiuiduationem actuum, cōtrahat se, si nōn habeat principiū talis determinationis; fit inde, vt operari nequeat volūtas, nisi quatenus cōstituitur in actu, dū prælucet volūtati medio iudicio, qualiter obiectum sit appetendum, vel qualiter sit fugiendum.

Expenditur doctrina præcedens.

Quapropter & meritò cēsuimus hāc determinationē volūtatis à præeunte intellectione attinere ad causalitatem formalē specificātem; eo quòd intellectio præstituat volūtati obiectū, vt circa illud operari queat, vel iuxta affectū amicitiæ, vel cōcupiscentiæ; vel per prosequutionē, vel fugā, &c. Si autē volūtati merè passiuè se habēti immittatur cōtracta species formæ impulsus prosequētis, aut fugientis; nulla apparet implicatio, quæ ex potentialitate volūtatis eruī probat, vt volūtas cōposita determinatæ inclinationi impulsiuæ, ferri queat in obiectum pondere, & inclinatione determinata.

Cur volūtas contrahatur à Deo ad indiuiduum actionis.

Quòd aliter fieret in volūtate actiuè cōcurrente, sublato principio contrahēte ad speciem actus eliciendam; ex quo etiam principio de indeterminatione voluntatis inferimus; quòd indeterminatio voluntatis, ad tale indiuiduum actionis præ alio, (cuius potentialitatis contractionem petere nequit à iudicio, & propositione intellectus,) eo ipso exposcit præmotionem Dei etiā ad materiale peccati. De quo vide infra *in controuers. 11. de Scientia Dei, disp. 1. de Scientia contingentium absolutorum, art. 6.* præcipuè, *sub num. marg. 77.*

Responsio ad principalia obiecta contra vitalitatem visionis, suppositis principijs Scoti.

Ad arg. principalia

46 EX His, quæ apparauimus, fundamentis, nec difficile erit molitiones contra Scoti doctrinam proterere; quas initio articuli proposuimus. Ad primum ergo argumentum, *ex num. marg. 2.* quod agebat, ex inclusione essentiali influxus vitalis in qualitate viua inferri insupplebilitatem huiusmodi qualitatis per extrinsecam actionem Dei; satis constat ex his, quæ in præmisis, conseauimus,

Ad 1. arg. principale

de quidditate qualitatis viuæ.

47 Ad secundum argumentum, ex numer. 3. quod trahitur à conceptu voluntarij; de cuius quidditatiua ratione est, quòd procedat à principio intraneo cum cognitione. Dicimus; quòd sicut alia est vitalitas actionis, alia vitalitas qualitatis; ita & diuersa astruitur ratio voluntarij, quam actioni impulsiuæ adscribimus, ab ea, quæ qualitati ipsi impulsus congruit.

Quare, sicut de ratione actionis vitalis est, quòd per suam essentiam, nulla alia realitate media, effluat à principio viuente; de conceptu verò qualitatis viuæ sola exigentia connaturalisque dependentia ab actione vitali, ita ad voluntarium actionis spiratiuæ, seu impulsiuæ, essentiale est, quòd immediatè pullulet à facultate appetente, præmissa cognitione, ad voluntarium vero qualitatis tantùm exigitur connaturalis exigentia principij intranei cum apprehensione obiecti, sine quo connaturaliter nec esse, nec conseruari queat.

Verùm, quia hæc connaturalis exigentia superstes esse posset in præternaturali statu illius qualitatis, quæ est volitio, de absoluta Dei potentia sine actione vitalis principij; ita nec contradicit productio volitionis, & compositio eius ad facultatem appetentem absque elicitiuo influxu principij vitalis.

48 Quare; ad instantiam, ex numer. quarto, quæ in actibus prauis nos magis premere videtur. Dicimus; quòd in ea hypothesi quòd Deus actum prauum facultati appetitiuæ immitteret, & quòd voluntas tali actui composita Deum odio haberet; adhuc Deus nulla ratione author peccati censeri deberet. Eò quòd, aut voluntas, adhibita deliberatione, & iudicio, per influxum à se elicitum conseruaret formam illam a Deo impressam; & in tali hypothesi, voluntas, sicut liberè tanquam principium actiuum conseruationis illius qualitatis, Deum odio prosequeretur, ita creatæ voluntati adscribi, & imputari deberet deformitas illius obliquitatis peccaminosæ. Aut Deus conseruaret se solo qualitatem illam odij, præpedito influxu voluntatis creatæ in talem formam, quæ, spectato suo connaturali statu, ab actione potentiæ vitalis produci, & conseruari exposcebat; in quo euentu voluntas non peccaret; quia merè passiuè se gereret in illa tendentia vitali in obiectum.

Instatur oppositioni quod talis impulsus esset voluntarius

Sed vrgebis; quòd voluntas in tali hypothesi odio haberet Deum voluntariè; eò quod apud Scotum forma volitionis à Deo impressa absque influxu potentiæ creatæ tendat vitaliter in obiectum. Sed odium Dei est actus voluntarius, à quidditate, & ratione formali sua, cùm sit actus secundus voluntatis; ergo adhibita compositione talis formæ ad substratum nequibit non exhibere suum effectum formalem.

Actus, non esset liber in illa hypothesi occurri

Respondetur; quòd in tali suppositione odium Dei esset actus voluntarius, (in quantùm voluntarium sonat id, quòd exprimit habitudinem ad principium intraneum ob naturalem exigentiam; licet de facto in statu præternaturali, & secundùm potentiam obedientialem non pendeat actu à principio intrinseco,) sed non esset actus liber. Ad rationem enim voluntarij in qualitate, seu termino actionis impulsiuæ, præstat, quòd spectata sua connaturali exigentia exposcat elici, & conseruari ab influxu voluntatis præmittentis cognitionem obiecti. Attamen ad rationem liberi, quæ est denominatio extrinsecè accedens impulsui elicito à principio intrinseco vt composito iudicio, & deliberationi rationis; necessariò exigitur, quòd actus aut eliciatur, aut conseruetur ab influxu facultatis appetentis cũ cognitione obiecti, & plena deliberatione. Quare, si volũtas creata Deum odio haberet absq; vllo elicitiuo influxu talis potẽtiæ; sicut merè passiuè se gereret, ita nec peccaret. Vnde, sicut odiũ Dei, qui est act⁹ primò primus omnino anteuertẽs deliberationẽ, licet producatur à facultate vitali, non est liber, (alias actus primò primus esset peccatũ) eũ tamẽ sit voluntarius, vt potequi elicit⁹ à principio intraneo cũ cognitione; sic potiori iure odiũ Dei volũtati merè passiuè se gerẽti immissum, & à creata voluntate nec elicitum, nec in genere causæ efficiẽtis

con-

conseruatum, licet asserendum sit æqualiter voluntarium, propter exigentiam principij intrinseci cum cognitione, sed non liberum, ac proinde nec peccatum.

Si autem voluntarium accipias pro eo, quod connotat agens indifferens ad contraria, & contradictoria, qua ratione actus primò primus non asseritur plenè voluntarius; in qua vsurpatione voluntarium, & liberum idem sonant, & in ipsum recidunt, tunc voluntas merè passiuè se exercens circa obiectum non se gereret voluntariè.

Aperitur qualiter operatio extra subiectũ sit attentio vitalis

49 Ad tertium argumentum, ex n. 5. patet ex his, quæ num. 44. expendimus; quare damus ingenuè, volitionẽ extra subiectum productam esse attentionem actualem, sicut & actualem volitionem: attentio enim facultatis viuę & tendentia vitalis eiusdem potentiæ in idem recidunt. Quare consequenter inficiamur, attentionem actualem essentialiter esse concretam, seu compositam facultati attendenti; sicut albedo est actualiter, & essentialiter albedo; & non est de quidditate illius, quòd actu constituat album.

Ad vltimã oppositionẽ.

Ad vltimam oppositionem ex num. 6. satis superque liquet ex his, quæ obseruauimus *à n. 14. vsque ad* 17.

ARTICVLVS II.

An dentur actus visionis specie discreti ob physicam absimilitudinem facultatis natiuæ; vel habitus infusi? Vel ob repræsentationem creaturarum?

SVMMARIVM.

Opinio eorum, qui asseuerãt, visionẽ Angeli, & hominis esse eiusdem speciei; suadetur. Num. 1.

Aliorum sententia, quæ etiam de absoluta Dei potentia pluralitatem specificam visionis implicatoriam opinatur. Num. 5.

Textus Scoti ad veram sententiam. Num. 7.

Agitur, discretioni specificæ non obstare æqualitatem perfectionis. Nume. marg. 14. & 15.

Vera sententia de diuersitate specificæ visionis expenditur. Num. 16.

Ostenditur contra Valentinum de Herice, visionem beatificam non plurificari secundùm speciem ob expressionem creaturarum. Num. 20.

Non esse impossibilem de absoluta Dei *potentia pluralitatem specificam visionis, data vnitate specifica principij vitalis, contra Ambrosium Machinum.* Num. 28.

Eneruantur opposita fundamenta contra discretionem specificam visionis de facto. Num. 29.

Satisfactio ad oppositiones opinantium esse implicatoriã absimilitudinẽ specificam visionis beatificæ. Nu. 34.

Punctus quæstionis.

EXpenso prædicato vitalitatis, quod magis genericum est, vt potè quod commune visioni cũ alijs formis ordinis naturalis; attexitur discussio speciei eiusdem visionis; de qua apud neotericos authores vrget grauis, & abstrusa digladiatio; quæ quia specialem trutinam exposcit, ideò in illius indagine præsens articulus insumendus est; deinde in sequenti disquirendum principium inæqualitatis intensiuæ visionis; quod etiam specialem vendicat exarationem.

Sententia improbãs discretionẽ specificam visionis.

1 Valde communis sententia tutatur, visionem Angeli, & hominis esse eiusdem speciei. Huic placito in primis suffragantur omnes illi Thomistæ, qui habitus per se infusos tam apprehensiuos, quàm appetitiuos adæquata principia proxima motuum supernaturalium pronuntiant; adeò vt habitum supernaturalem eleuantem intellectum vocitent intellectum quẽdam supernaturalem; habitum verò euehentem voluntatem ad seriem supernaturalis agẽtis volũtatẽ idẽtidẽ supernaturalẽ appellent: potẽtias enim vitales quasi mera substrata actionũ supernaturaliũ adstruere videntur, ferè sicut aqua est merũ, materiale calefactiuæ virtutis. Ex quo principio, euidenti

Sustinetur ab omnibus Thomistis, qui censent lumẽ esse adæquatũ principium proximum.

planè consequutions, depromitur; stante identitate specifica habituum, esse impossibilem specificam pluralitatem actuum; cùm potentiæ nil proximum conferant actiuè in motus supernaturales.

Ex inficiantib⁹ adæquatā vim proximā in lumine, subscribunt Vazquez Soarez Molina Machinus Arrubal.

Ex his verò, qui actiuam potestatem proximam vitalibus potentijs deferunt, prædictæ assertioni subscribunt, Vazquez, 1. *part. disp.* 47. *cap.* 1 *num. marg.* 31. Soarius, 1. *part. lib.* 2. *de attributis negatiuis*, *capit.* 19. Molina, 1. *part. quæst.* 12. *articul.* 6. *disput.* 5. §. *Contrariam sententiam*. Ambrosius Machinus, 1 *par. disput.* 17. *section.* 2. Petrus Arrubal, 1. *par. q* 12. *art.* 6. *in explicatione ar. num marg.* 2. Iacobus Granado, 1. *p. quæst.* 12 *tract.* 5. *disp.* 8 & alij.

Granadus

1. ratio ex Vazquez quòd lumen sit principiū specificās visionis quæ contrahat intellectum

Et probatur primò; ratione, quam instruit Vazquez *loco citato*. Contractio, & species actus petenda non est ab vniuersali, & indeterminato principio, sed ab specifico, & contracto; atqui respectu visionis supernaturalis se gerit intellectus ad modum causæ vniuersalis, cuius potentialitas contrahitur per habitum luminis ad effectionem actus supernaturalis: igitur species visionis ab intellectu haurienda non est, sed ab habitu supernaturali; ac proinde intellectus specie discreti non elicient visiones essentialiter dissitas ob vnitatem specificam luminis.

2. ratio ex Soario, quòd visio Angeli esset qui aditatiuè præstantior visione humana

2 Arguit secundò Soarius; cuius probationem ferè ad verbum transcribit Machinus. Quia si visio hominis & Angeli specie dissiderent, etiam inæqualitatem essentialem importarent cùm omnis quidditatiua discretio imbibat quidditatiuam inæqualitatem; esset igitur visio Angeli, à tota specie sua, exuperans excellentiam visionis beatificæ hominis. Quod videtur erroneum; cùm Christi & intemeratæ virginis visiones emineant supra vniuersum Angelorum cœtum; præterquam quòd constans sit Theologorum consensio, plures homines beatos Angelorum merita exæquare; ac proinde & Angelorum visiones, quæ meritis respondent.

Resp. pro opposita sententia.

Nec consultè iret obuiam prædictæ argumentationi, qui assereret: quòd licet visio Angeli propter specificam excellentiam anteiret totam speciem humanæ visionis; huic tamen inæqualitati æquipollere posset maior accretio intensiua visionis humanæ propter maiorem intensionem luminis.

Refellitur, quatenus nulla intensio speciei inferioris æquipolleat specificæ excellentia

Quia nulla intensio intra ambitum speciei inferioris æquipollet præstantiæ speciei eminentioris; eo quod tota species cum omni sua latitudine graduali, vel intensiua sit infra nobiliorem speciem. Quare, licet in ordine ad humanas vtilitates effectus ve extrinsecos queat species præstantior incremento inferioris formæ compensari, ea ratione qua paucum auri multo argento commutamus; attamen, spectata intrinseca causalitate formæ, nulla gradualis accretio specificam præstantiam exæquat.

Vrgetur ratio.

Sed visio est præmium beati, inquantum illi exhibet effectum formalem intrinsecum diuinæ intuitionis; igitur inæqualitas hæc, quæ petitur ab specie, & intrinseca compositione formæ, omnino insupplebilis est per incrementum intensiuum luminis.

Satisfactio Maioris pro excellentia visionis Christi Domini

Quare nec sustinenda apparet responsio Maioris loco infra citando, dum concedit, non esse inconueniens, quòd visio minimi Angeli exuperet physicam nobilitatem, & specificam excellentiam visionis Christi Domini quæ secundùm gradualitatem intensiuā ferè in immensum præcellit Angelicæ visioni.

Confutatur à Theodoro Smising.

Prædictum enim Maioris pronuntiatum tanquam incredibile, & absurdum proscindit, & taxat Theodorus Smisingius, *tomo* 1. *de Deo vno tract.* 2. *disput.* 6. *de Inuisibilitate Dei*, *sub* §. *An omnes beatificæ visiones sint eiusdem speciei num. margin* 260. vbi improbat illud Maioris pronuntiatum. *Infinitè meliùs esse animæ Christi cum sua beatitudine, quam Michaeli; cùm beatitudinem animæ Christi ponamus infinitam in gradu.* Nam, vt instat Smisingius; nec beatitudo Christi est gradualiter, vel intensiuè illimitata, chategorematica, vt aiunt, infinitudine.

Maior

Tum; quòd quamuis esset infinita in actu, adhuc non adæquaret præstantiam speciei nobilioris, qualis esset visionis Angelicæ, si essentialiter dissideret ab humana visione; cùm intellectio vt tria præcellat sensationi vt octo, imo & vt mille, vsque in infinitum,

si po-

si possibilis esset sensatio materialis, vel sensitiua apprehensio infinitæ gradualitatis, vel latitudinis intensiuæ.

Cautio & timorata loquutio apud Maiorem.

Quamobrem, & sibi cavisse videtur Ioannes Maior, dum prædictum placitum, non assertiuè, sed quasi dubitatiuè insinuauit; illis verbis

Demus illud, quòd visio Petri, & Michaelis specie distinguantur. Et infra subijcit. *Consequenter dicendo, non haberem pro inconuenienti, sicut substantia Michaelis est perfectior anima Christi, sic beatitudo Michaelis erit perfectior entitatiuè beatitudine animæ Christi.* Qui modus loquendi, Maioris apud Smisingium, potiùs videtur permissiuus, quàm assertiuus; at in his, quæ pietati, & sanæ doctrinæ aduersantur, nec licet asserere, nec per socordè indulgentiam absurdum quid donare, aut permittere.

Maior.

Præmititur ratio ex Scoto contra Maiorem

Quod inconueniens subodoratus Scotus, maluit minus Phylosophicam illam sententiam de vnitate specifica intellectus Angeli, & hominis sustinere; quam adstruere; quòd visio beatifica Angelica, à tota specie sua, exuperet speciem visionis humanæ; ac proinde, & quòd visio Christi asseratur specificè inferior visione Angelica. Sic enim habet, *in 2. dist. 1. quæst. 5. §. Contra; anima non discurrit in arg. 3.*

Scotus

" *Si intellectualitas Angeli & animæ differunt specie; igitur illa, quæ dependent essentialiter ab ista, & illa differunt specie. Sed ab istis dependet essentialiter visio beatifica Angeli, & animæ (licet enim Angelus non sit tota causa visionis suæ, nec anima suæ; tamen vtraque visio essentialiter dependet ab intellectualitate naturæ, cuius est) igitur ista visio beatifica, & illa differunt specie; quòd est falsum. Quia omnes species diuersæ habent ordinem determinatum secundùm perfectius, & imperfectius; ita quòd quodlibet indiuiduum perfectioris speciei excedit quodlibet indiuiduum imperfectioris. Et tunc sequeretur; quòd vel qualibet beatitudo cuiuslibet Angeli excederet quamlibet beatitudinem cuiuslibet animæ; vel à contrario: quorum vtrumque est falsum; quia se habent sicut excedentia, & excessa in beatitudine.*

Cæterùm; relicta ratione Scoti in sua vi, dum pugnare apparet pro indistinctione specifica visionum hominis, & Angeli, quam producere videtur ex identitate specifica intellectus hominis, & Angeli; vel id liquidò constat, in contextu citato, nil decreuisse; sed sub problemate specificam hanc vnitatem versasse.

Scotus nil definitiuè circa discretionē specificā intellectus hominis & Angeli in textu præsenti.

Scotus

Vt liquet ex eadem quæstion. §. *hoc etiam declaratur per aliud, sub numer. marg. 5.* Vbi subijcit. " *Et si hoc est verum, tunc planum est, quòd Angelus, & anima sic non distinguuntur specie primò per talem, & talem intellectualitatem; imò nec primò, nec non primò; quia talis intellectualitas in eis non distinguitur specie. Aut si istud non est verum, sed relinquatur istud modo sicut dubiū saltem primum dictum videtur satis clarum, scilicet quòd per istud nō est prima distinctio eorum.*

Elucidatio textus

Vbi pronuntiatum, quod perspicuum vocat Scotus, id est; quòd dato, quòd potentiæ intellectiuæ differrent specie in homine, & Angelo, adhuc discretio specifica potentiæ intellectiuæ non esset prima ratio distinctionis specificæ in homine, & Angelo, sed propria quidditas, quæ est radix talis proprietatis. Quod autem Scotus non asseuerauerit specificam vnitatem potentiæ intellectiuæ in homine, & Angelo; liquet ex textu infra citando pro assertione nostra, *sub numer. marginal 16.*

Arguitur 3. quia facultates natiuæ nō influunt inquātū differūt essentialiter, sed quatenus cōueniūt in vnitate habitus eleuātis

3 Arguitur tertiò; potentiæ intellectiuæ essentialiter discretæ non sunt principia visionis inquantùm influunt virtute propria, sed quatenùs euehuntur ab habitu luminis ad eleuatiorem seriem agendi respectu cuius sunt instrumenta quædam vitalia; ac proinde non obeunt suas instrumentarias functiones, inquantùm differunt secundùm natiuam speciem, sed potiùs inquantum colliguntur ad vnitatem eleuationis eiusdem speciei supernaturalis.

Insistitur ex identitate caloris producti à sole & igne.

Igitur effectus visionis, qui ab vtraque potentia elicitur, est eiusdem speciei ob vnitatem luminis euehentis vtramque potentiam; eò quod à pluribus causis essentialiter condiscretis inquantùm coeunt in eamdem operandi rationem, seu connectuntur inter se secundùm aliquam formam, seu virtutem agendi, possunt effectus eiusdem

ra.

rationis prodire, vt calor à Sole, & igne. Sed duo intellectus specie distincti non agunt quatenùs secundùm innatam virtutem dissident, sed prout colliguntur ad eamdem formam supernaturalem operandi, illique subijciuntur tanquam vera, & propria instrumenta eiusdem luminis infusi; igitur non adeunt causalitates specie diuersas.

Adde; quòd species producti, esto quòd ab efficiente spectanda sit, non ab instrumentario tamen principio, sed à primario agente peti debet; sed intellectus est merum instrumentum respectu visionis: igitur species visionis non hauritur ab intellectu.

4 Arguitur quartò; implicat quòd habitus eiusdem speciei eliciat plures actus specie diuersos; cùm talis vniuersalitas, & indeterminatio in agendo respectu actuum specie discretorum potiùs sit potentiæ, quàm habitus; sed lumen gloriæ est habitus eiusdem prorsus quidditatis specificæ in omnibus beatis: ergo non elicit visiones specie discretas.

Secunda opinio asserens, implicare discretionem specificam visionis.

5 CÆterùm; aliquot Theologi adeò tenaciter prædictæ sententiæ insistunt; vt nec de absoluta Dei potentia pluralitatem specificam visionis sustineant. Sic Machinus *loco citato*, *§. Etiam de potentia Dei absoluta*. Quod pronuntiatum tamquam probabile recipit Soarius, *loco etiam citato, n. marg. 10.* & probatur.

Quia, cùm omnis specificatio actuū, & habituum à nobis alia ratione expendi nequeat, nisi per habitudinem ad obiectum formale; ita vnitas discretio ve specifica ab vnitate, vel discretione obiecti formalis, & modi tendendi in illud haurienda est. At non est imaginabilis aliqua visio creabilis, quæ non spectet Deum, vt est ens à se, & omnino illimitatum in tota ratione essendi, quæ est ratio formalis tendentiæ visionis, vt quidditatiua apprehensio est obiecti beatifici; igitur, sicut est implicatorium aliud obiectum formale intuitionis supernaturalis, ita impossibilis alia, & alia tendentia secundùm speciem in tale obiectum: ac proinde, & pluralitas specifica intra conceptum visionis.

Altera ratio ad hominem contra Thomistas.

6 Deinde; quòd licet in sententia Scoti, & asseclarum contendentium, posse videri Deum sine attributis, & vnum attributum sine altero, asseri queat, non inconsequenter ad prædictam doctrinam, pluralitas specifica visionis; eo quòd assignari etiam posset obiectorum formalium discretio, visio enim illa, quæ intellectum diuinum inspiceret, distinctum obiectum formale nacta esset ab ea, quæ voluntatem diuinam intueretur. Verùm in Thomistarum schola, sicut impossibilis est talis quasi partitio obiectiua intra beatificum obiectum, ita & implicatoria multitudo obiectorum formalium; ac proinde & pluralitas specifica visionum.

Solutio aliquorū assignātiū plura obiecta formalia, ad distinctionē specificam visionum

Dices; esse possibilem distinctionem specificam intra conceptum visionis intuitiuæ, si astruantur distincta obiecta formalia in eodem quasi materiali obiecto beatifico; ita vt, estò quòd omnia, quæ sunt in Deo, necessariò videantur à mente inspiciente substantiam Deitatis sicuti est; non tamen elucet contradictio in hoc, quòd stante identitate obiecti materialis, alia & alia pronuntietur obiecti formalis distinctio, sicut & ratio terminandi visionem. Vt si quis asserat, vnam visionem tendere in totam Dei substantiam, vt substernitur huic affectioni attributali; aliam verò visionem spectare eamdem Dei substantiam sub alia perfectione attributali.

Oppugnatio Machini impetētis distinctionē obiecti formalis in obiecto visionis.

Sed contra pergit Machinus; implicatoria est hæc obiecti formalis commentitia separatio; cùm omnis visio tendat in illimitatam Dei substantiam sub ratione veri, sicut fruitio conatur in Deum sub ratione boni, & appetibilis. Sicut enim veritas, & bonitas sunt rationes motiuæ, & specificatiuæ actuum intellectus, & voluntatis; sic nulla est assignabilis tendentia intellectus perfusi lumine supernaturali quæ non terminetur ad proprium ob-

iectum sub ratione veri; sicut nec est possibilis motus facultatis impulsiuæ in obiectum increatum, qui non respiciat bonitatem tanquam rationem formalem talis inclinationis appetitiuæ: fit ergo, vt sit implicatoria pluralitas specifica intra terminationé visionis supernaturalis, sicut & intra tendentiam fruitionis, quæ ab habitu charitatis elicitur.

Textus Scoti; ex quo ad veram sententiam fundamenta substernimus pro essentiali absimilitudine visionis beatificæ.

Præsentis quæsiti decisio haurienda est ex doctrina Scoti de discretione fruitionis viæ & patriæ

Licet, Scoto eam sententiam cohærentem, & expressè probatam reperiam, quæ asseuerat; stante inæqualitate potentiæ præstantioris, dataque æqualitate immissi habitus supernaturalis; excellentiorem potentiam perfectiorem actum exerere, vt in sequenti articulo constituetur; attamen apud Scotum non habetur in libris sententiarum, præsentis quæsiti decisio specialis de discretione essentiali actuum visionis; licet eam apertè eruere possimus ex his, quæ acutè obseruat *in 4. sentent. dist. 49. quæstion. 5. §. Secunda conclusio principalis patet, numer. margin. 4.* Vbi expendens distinctionem inter fruitionem beatificam, & non beatificam, subdit.

Scotus

Qualiter distinguantur fruitio beatifica & non beatifica?

7 *Sed est hic difficultas, quomodo distinguantur fruitio beatifica, & non beatifica?*

Ratio pro identitate specifica vtriusque fruitionis.

Videtur, quòd non specie; quia quando per se causæ sufficientes sunt eiusdem speciei, & effectus; sic est in proposito, quia eadem voluntas, eadem charitas, idem obiectum fruibile, & sub eadem ratione ex parte obiecti. Secundùm hoc ergo poneretur; quòd non differunt, nisi sicut magis & minus in eadem specie.

Scotus

8 Cui obiectioni it obuiam Scotus *sub numer. margin. 5.* in hæc verba.

Asseritur specifica discretio inter fruitioné viæ & patriæ

Aliter potest dici & probabilius; quòd fruitio beata, & non beata, differunt specie; se ipsis quidem formaliter, sed à causis, vel habitudine causarum causaliter.

Probatur assertio; dato quòd intellectio sit causa efficiens volitionis

Si enim ponatur, quòd intellectio est causa licet partialis ipsius volitionis, & intellectio viatoris, & visio beati, differunt specie: ergo & effectus, qui necessariò requirunt istas causas diuersas.

Nota axioma Scoticũ.

Nunquam enim indiuiduum eiusdem speciei necessariò requirit causam alterius speciei ab illa, quam requirit aliud indiuiduum.

Alia firmior ratio ad distinctioné specificã fruitionis.

9 *Si autem intellectio dicatur causa sine qua non; saltem essentialiter requiritur, & tunc sicut priùs; diuersa eiusdem speciei, non necessariò requirunt in causis aliqua alterius speciei.*

Saluatur distinctio fruitionis ex distinctione vnionis intentionalis.

Tunc autem potest saluari distinctio fruitionum ex distinctione vnionum; sicut ex diuersa approximatione agentis ad passum variatur effectus; aliter enim agit agens, quod per lineam rectã opponitur, & approximatur passo, quã quod per reflexam, vel fractam: cognitio autem hæc est quasi approximatio obiecti ad voluntatem.

Hic inclinat Scotus in inæqualitatẽ operationum essentialiter distinctarum

Tenendo istam secundam viam; non oportet concedere, quòd de potentia absoluta diuina possit causari in anima viatoris, saltem non videntis nudè Deum, aliqua fruitio æqualis infimæ fruitioni possibili cuicunque beato.

Ratio asserti præcedentis

Quia supremum infimæ speciei non potest æquari infimo superioris speciei; quia tota hæc est infra totam illam.

Idem habitus charitatis elicit actus specie diversos.

10 Pro huius verò textus interpretatione, & quàm concinnè præsenti quæsito inseruiat, animaduertendum est; Scotum in præsenti litera aperire, cum specifica identitate habitus charitatis esse compossibilem quidditatiuam discretionem actuum ab eodem habitu elicitorum; constituit enim, actum dilectionis patriæ esse specie discretum ab actu dilectionis viæ.

Corollariũ.

Ex quo optima illatione producitur; etiam ob vnitatem specificam luminis non repugnare distinctionem essentialem actuum ab eodem habitu productorum, si adsit ratio distinguendi. Apud Scotum verò ea astruitur necessaria ratio specificæ discretionis,

vt liquet ex textu; quando aliquod productum exposcit causam alterius speciei à principio alterius producti, eo quòd *nunquam indiuiduum eiusdem speciei necessariò requirat causam alterius speciei ab illa, quam requirit aliud indiuiduum.* Cùm autem visio Angelica necessariò exigat elici ab intellectu Angeli, ita vt fortè nec de absoluta Dei potentia effici queat ab intellectu hominis; ex Scoti principijs euidenti consequutione depromitur, visionem Angeli non esse solo numero dissitam à visione hominis.

Scotus

Est probabile, quòd intellectus humanus nō sit eleuabilis ad eliciendā visionem Angeli.

Cæterùm; quòd sit probabile, quòd intellectus humanus nec de absoluta Dei potentia euehi queat ad productionem visionis Angelicæ; constat ex his, quæ seriò expendimus, *in hac controuersia 9. de visione Dei, dist. 1. subdistinct. 1. artic.* 1. aperientes, potentiam obedientialem actiuam, quam non suppetere homini ad eliciendam visionem Angeli, vel Angelo ad efficiendam visionem hominis; ostendi potest ex his, quæ inibi presse reserauimus.

Probatur præcedēs pronuntiatum

Quod vel breui hac ratione aperio; quia tunc aliqua facultas vitalis refert potentiam inchoatam ad actum seriei supernaturalis, quando sibi asciscit vim completam ex parte potentiæ ad actum ordinis naturalis. Sed Angelus non sortitur vim adæquatam ex parte potentiæ ad eliciendam intellectionem hominis circa obiectum naturale, vt supponit communis Thomistarum schola; & à fortiori nec homo ad efficiendam intellectionem Angeli: igitur nec intellectus Angeli nanciscitur potestatem initialem ad efficiendam intellectionem supernaturalem hominis nec homo vim inchoatam vt eliciat visionem Angeli.

Suadetur ex Scoto. Scotus

Quod innuit Scotus à nobis transcriptus *sub numer.* 2. inquiens. *Quòd licet Angelus non sit tota causa visionis suæ, nec anima suæ, tamen vtraq; visio essentialiter dependet ab intellectualitate naturæ, cuius est.*

Cōfirmatur

Si autem durum videatur, intellectum hominis assumi non posse ad effectionem intellectionis Angelicæ, & è contra; accipe Gabrielem Vazquez & alios autumantes, calorem vt vnum, nec de absoluta Dei potentia præstare ad productionem caloris vt duo, ob defectum virtutis inchoatæ; de quo vide supra *in hac controuersia de visione Dei, distinct. 1. subdistinctione 2. artic. 3. de supplebilitate luminis gloriæ, numer.* 30.

Alia ratio pro distinctione specifica visionis hominis & Angeli

Sed age; quamuis intellectus Angeli esset initialiter valens ad producendam visionem supernaturalem hominis, & è contra homo ad producendam visionem Angeli; adhuc tamen id præstaret miraculosa quadam ratione & præter statum, & exigentiam debitam naturæ visionis humanæ, vel Angelicæ; quæ ita exposcit effluxum à proprio intellectu, vt sine miraculorum accumulatione ab intellectu alieno elici, aut conseruari non valeat. Recidimus ergò in præmentem probationē Scoti, dum agit; quòd producta, quæ connaturaliter, & seruato statu & ordine rerum exigunt effici à causis essentialiter discretis, nequeunt esse eiusdem rationis specificæ.

Scotus

Confutatur doctrina Ripaldæ.

Exquibus Scoti verbis; *Nunquam indiuiduum eiusdem speciei requirit causam alterius speciei ab illa, quam requirit aliud indiuiduum.* Confutatur doctrina Ripaldæ *de ente supernaturali, libr. 2. disput. 36. sect. 3. numer. 10. &* 13. vbi sub distinctione subiungit; quòd si actus vitalis per suam essentiam pendeat à vitali facultate; itavt ipsimet qualitas producta identificetur realiter cum effluxu, seu dimanatione à principio viuo; tunc actus vitales supernaturales quidditatiuè distinguentur ob specificam discretionem potentiarum hominis, & Angeli; cui placito suffragatur author prædictus. Si verò operationes viuæ realiter dissitæ essent ab actionibus, per quas producuntur; non esset necessariò adstruenda discretio inter actus supernaturales hominis & Angeli; quatenus reperiri queant actus supernaturales in Angelo, qui indifferentes sint vt fiant cum eodem habitu supernaturali ab homine; & è contra suppetant homini, tales actus, qui effici valeant connaturaliter ab Angelo.

Visio Angeli elici nequit cōnaturaliter ab homine, nec è contra.

At æstimo; quòd quando causa non est vniuersalis, & æquiuoca præcontinens intra virtualitatem suam, vim agendi alterius minus vniuersalis agentis; sicut patet in Sole præcontinente virtutem ignis; ex discretione specifica agentium perspicuè infertur, non so-

lùm specifica absimilitudo actionum, sed etiam effectuum. Quis autem intellectum hominis censeat causam æquiuocam præcontinentem virtutem intellectiuam Angeli, vt intellectio Angeli, siue naturalis, siue supernaturalis, produci connaturaliter queat, siue seruato connaturali statu talis formæ, ab intellectu quidditatiuè ignobiliori, qualis est humana mens respectu angelicę intellectualitatis?

Vrgetur ratio contra Ripaldam

Siue ergo operationes viuæ per suas essentias à vitalibus principijs effluant; (nimirum non intercedentibus influxibus realiter condistinctis à qualitatibus vitalibus; quod placitum confutauimus, *in art. præcedenti, sub num. margin.* 28.) siue qualitates vitales à viuentibus principijs pendeant medijs actionibus realiter distinctis; quòd tanquam verum recipimus; semper indubitatum esse debet; quòd intellectio humana connaturaliter exposcat elici ab humana mente, sicut & Angelica ab intellectu Angeli; aliudquè fieri nō posse exigente connaturali statu harū formarum; oppositumque non absq; paradoxis adstrui.

Asseritur Scoti pronuntiatum.

Quare inconcussum relinquitur Scoti pronuntiatum; *quòd numquam indiuiduum eiusdem speciei, &c.* Absolutè enim loquutus est Scotus, non distinguens inter dependentiam actionis realiter, vel non realiter distinctæ à termino; dummodo exposcatur principium specie distinctum, siue terminus immediatè, & per suam essentiam pendeat ab agente, vel non pendeat immediatè, sed intercedente influxu realiter distincto.

Idē habitus supernaturalis elicit actus specie absimiles

11 Deinde obseruo ex litera Scoti; eumdem habitum supernaturalem præstare ad plures actus specie discretos. Quod ostendit exemplum habitus spei, quem etiam in patria superstitem esse, non ad exerendum actum spei circa obiectum beatificum, sed actum dilectionis circa Deum, vt bonum ipsis beatis, secundùm concupiscientiæ affectum, cum probatissima Theologorum schola asseueramus. De quo adi Soarium, *3. part. tom. 1. quæst. 7. artic. 4. in commentario articuli.* §. *Vt verò breuiter explicemus*. Quidquid obganniat Vazquez infirma ratione subnixus, *3. part. disput. 43. cap. 2. numer. margin.* 10. & abnuat Petrus de Lorca, *3. part. quæstion. 7. artic. 4. disputat. 38. numer. margin.* 17. Vbi licet possibilitatem supernaturalis actus dilectionis de Deo vt bono ipsis beatis secundùm affectum concupiscientiæ contra Vazquez tueatur; tandem autumat; talem actum, (quia rarò eliciatur à beatis,) non ab habitu immisso, sed à supernaturali auxilio produci. In quo audiendus non est, vt qui communem doctrinam de necessitate habituum propter connaturaliorem rationem agendi potentiarum impetere videatur; si enim seruata serie generalis prouidentiæ, actus supernaturalis, non ab habitu, sed ab auxilio supplente functionem habitus eliciatur rarò; cur non ita frequenter? Si talis actus non repugnet conditioni & felicitati illius status.

Ostēditur in habitu spei

Soarius

E contra Vazquius Lorca.

12 Sicut ergo idem habitus spei (qui est principium actuum supernaturalium voluntatis secundùm affectum concupiscientiæ,) ex diuersa propositione obiecti supernaturalis elicit actum spei, inquantùm proponitur ab intellectu tale bonum vt absens, & arduæ consequutionis; & in patria efficit actum amoris, & delectationis, eò quòd præmittat claram visionem, quæ inspicit obiectum supernaturale vt actualiter præsens, & illapsum menti beatæ. Ita habitus charitatis idem specie & numero, qui est principium actuum supernaturalium facultatis appetitiuæ secundùm affectum beneuolentiæ, seu amicitiæ; inquantùm sequitur cognitionem ænigmaticam fidei, quæ non proponit Deum vt clarè, & nudè illapsum menti creatæ, elicit actum dilectionis supernaturalis specie diuersum ab eo, qui producitur ab eodem habitu, dum præmittit Dei intuitionē insinuātem intimam claramq; præsentiam obiecti beatifici.

Quæ autem docuimus de productione gaudij in patria; procedunt in sententia Thomistarum asserentium; gaudium & tristitiam esse operationes a facultate impulsiua productas in genere causæ efficientis; non autem meras passiones ab obiecto elicitas, secundum quod existit intentionaliter in repræsentatione eiusdem obiecti conueniētis, aut discōueniētis, vt vult Scotus. Thomistarum enim sententiam recipimus, vt eos ad hominem re-

con-

conueniamus; si enim voluntas asseratur principium operationis supernaturalis gaudij; concedi debet habitus supernaturalis elicitiuus huiusmodi operationis impulsiuæ secundũ affectũ cuncupiscientiæ.

Duplex ratio sustinendi discretionẽ specificã fruitionis viæ & patriæ apud Scotũ.

13 Vt autem prædictam distinctionem specificam inter actus dilectionis patriæ, & viæ constituat Scotus; duplicem proponit viam huius sen tententiæ astruendæ. Vel quòd propositio intellectus sit causa efficiens volitionis; quod placitum non esse de mente Scoti ostendemus in tractatu de Trinitate discutientes, an spiratio Spiritus Sancti sit libera? (Eò quòd libertas essentialis voluntatis apud Scotum constituatur in hoc, quòd voluntas non contrahatur in genere causæ efficientis, ab obiecto, neque ab imagine eius siue impressa, siue expressa, quæ intellectui inexistit, sed solùm ab obiecto in genere causæ finalis allicia tur.) Vel quòd propositio intellectus non sit principium eliciens impulsum, sed gerat se adinstar approximationis, vel insinuationis obiecti; in qua sententia, quæ Scoto magis arridet, vt potequæ verior sit, & communior, etiam asseritur discretio specifica volitionis supernaturalis, ob discretionem essentialem propositionis patriæ, & viæ.

Obijcitur, quòd repugnet discretio specifica actuũ circa idẽ obiectũ formale

Sed obijcies; quòd est impossibilis pluralitas specifica actuum stante omnimoda identitate obiecti formalis; sed apprehensio intellectus non spectat ad obiectum formale voluntatis, sicut nec ad motiuum tendentiæ facultatis appetitiuæ in suum obiectum; cùm bonum, quod est obiectum voluntatis, non excitet appetitum secundùm esse apprehensum, sed secundùm esse reale: igitur ob solam discretionẽ specificam apprehensionis non distinguuntur essentialiter actus dilectionis patriæ & viæ; cùm spectent idem bonum supernaturale.

Dilutio obiectionis, dato quòd ad distinctionem actus exigatur distinctio obiecti formalis

Respondetur (dato & non concesso, quòd sit impossibilis pluralitas specifica actuum circa idem obiectum formale; de quo infra in præsenti articul. ex Scoto à nobis transcripto; *sub numer. margin. 28.*) quòd licet in genere causæ finalis apprehensio obiecti non se gerat tanquam ratio formalis excitandi appetitum, sed tanquam conditio sine qua non talis finalizationis; attamen in genere causæ formalis, ad quod reducitur quælibet ratio specificandi, (etiam extrinsecè,) apprehensio obiecti appetibilis asseri potest ratio formalis. Eò quòd a diuersa apprehensione obiecti trahatur discretio specifica appetitionis, quatenùs apprehensio sit approximatio, vt loquitur Scotus, seu insinuatio obiecti appetibilis ad potentiam appetentem: à notitia enim accedit obiecto, quòd terminet impulsum, vel tanquam præsens, vel vt absens, quæ possunt esse rationes specificandi, & discernendi speciem appetitionis, dum desiderat, vel fruitur.

Ex discretione specifica non necessariò colligi inæqualitatem secundùm quantitatem virtutis; aperimus ex Scoto, & Basolio.

Scotus

14 VLtimò consideranda sunt illa verba textus propositi, *sub numer. 9. Supremum infimæ speciei non potest æquari infimo superioris speciei, quia tota hæc est infra totam illam.* Vbi suadere videtur Scotus, ex discretione quidditatiua amoris viæ, & patriæ, eam essentialem inæqualitatem inferri; vt nec de absoluta Dei potentia dari queat dilectio viæ talis actualitatis, quæ exæquet perfectionem infimæ fruitionis beatificæ. Ex qua litera apparet Scotus illius pronuntiati assertor, quod constanter constituit; esse implicatoriam æqualitatem, vel paritatem perfectionis inter duas species. At Doctor prædictæ sententiæ non ita firmiter adhæsit, vt oppositæ non suffragetur apertè, *in quæstion. 6. quodlib. §. contra ista arguitur sic, sub num. marg. 10.* Cui, vt posteriori placito standum duxi; vbi docet in hæc verba:

Ostenditur quòd discretio specifica sustineat æqualitatem perfectionis.

Scotus

Sic ergo concedo, quòd est idem Deo esse, quod magnum esse, & aliquomodo

esse li-

Scotus

si licet dicere, magis intrinsecè quàm Deo iustum esse, vel sapientem esse: quia non ita dicit magnum proprietatem, vel attributum, sicut iustum, vel sapiens; transit ergo in ipsum propter summam identitatem magnitudinis ad essentiam.

Vna species valet esse æqualis alteri in creatis

Cùm infers; ergo non manet secundùm propriam rationem magnitudinis; neganda est consequentia. Imo in creaturis, sic transit magnitudo perfectionis, quòd non est aliud realiter ab eo cuius est; & tamen manet secundùm propriam rationem magnitudinis, vt proprium fundamentũ æqualitatis, vel inæqualitatis: est enim vna species entium quantumcunq; immaterialis, alteri speciei immateriali æqualis, vel inæqualis.

Elucidatio textus

15 Mens autem Scoti eò tendit; quòd cùm quantitatem virtutis (quam magnitudinem rei appellat,) esse de conceptu quidditatiuo entis prout complectitur creatum, & increatum, pronuntiauerit; deinde subdit, tam in speciebus corporeis, quã incorporeis, talem magnitudinem, seu quantitatem virtutis, à quidditate sua, esse illatiuam habitudinis æqualitatis, vel inæqualitatis; censet ergo Scotus, habitudinem æqualitatis inter duo quanta specie discreta intercedere posse.

Ostẽditur ex Basolio quòd dari queat æqualitas inter formas diuersæ speciei.

Quam doctrinam apprimè elucidat, & fulcit Ioannes Basolius Scoti auditor, *in 1. sent. dist. 43. q. vnica. §. Ad primum aliorum de infinito*. Vbi subdit.

Dicunt etiam aliqui; quòd non oportet species inter se essentialiter ordinari; sed tantùm habere ordinem essentialiter ad Deum, ad quem qualibet habet ordinem principiati, & causati ad principium & causam.

Asseritæqualitatẽ inter duas relationes diuinas.

Vnde puto: quòd Deus posset facere species æquales simpliciter, quarum neutra esset nobilior alia; sicut etiam dicam in 2. de duabus materijs. Quia non apparet impossibilitas, cur non possent esse duæ species, vel duæ materiæ alterius rationis æquales? Sicut etiam duæ relationes diuinæ alterius rationis; & duæ differentiæ induiduales sub eadem specie, licet sint alterius rationis, sicut etiam dicetur de differentijs specificis.

Itẽ in differentiis indiuidualibus creatis

Nec obstat ordo partium vniuersi ad inuicem, quem ponit Philosophus; quia ille potest immutari à Deo, nec est simpliciter necessarius inter quaslibet species Deo possibiles, sicut reputauit Aristoteles, qui non credidit aliquam nouã speciem: & tamen benè est ordo iste inter species, quæ ponuntur modo de facto Hucusque Basolius.

Non obstat Aristoteles

Ad huc esto quòd paternitas diuina sit æqualis filiationi, nõ euadunt aduersariy vim rationis Scoti.

Cuius assertum plausibile non esse non potest illis Theologis, qui admissa quantitate virtutis, seu infinitudine perfectionis in relationibus diuinis, quá formæ hypostaticæ, & incommunicabiles existunt; inæqualitatem inter huiusmodi formas Catholicè vitant, quæ ex differentia essentiali, & quasi specifica prædictarum relationũ emergere videbatur.

NOTA

Sed quamuis euadant inæqualitatem, quæ produci videbatur ex distinctione quasi specifica cuiuslibet relationis si ad aliam tantùm diuisiuè acceptam referatur; secus si ad omnes simul sumptas compararetur. Quia, vt acutè perstringit Scotus; omnes relationes simul sumptæ, (si quælibet infinitam perfectionem nacta esset,) præcellerent cuilibet relationi sigillatim acceptæ. At de his adi, quæ accuratè aperuimus *in cõtrou. 5. de Infinitate Dei, ar. 3. n. marg. 51.*

Lumen gloriæ non est perfectius visione, sed æquale, idem de charitate respectu fruitionis

Ex quo etiam principio producimus id, quod alibi insinuauimus; quòd dato eo, quòd valde probabile est, scilicet habitum luminis gloriæ non esse physicè perfectiorem visione beatifica; sicut nec habitum charitatis anteire physicam nobilitatem beatificæ fruitionis, nil infertur contra influxum principalem huiusmodi habituum in actus.

Ratio asserti,

Quia ad rationem causæ æquiuocæ principalis non exposcitur, quòd præcellat, vel anteeat præstantiam physicam sui effectus, sed quòd illam exæquet; intercedere autem valet omnimoda parilitas perfectionis physicæ inter formas supernaturales diuersæ speciei: verbi gratia, inter habitum luminis, & visionem, inter habitum charitatis, & fruitionem; sat enim est, vt huiusmodi habitus suis actibus pares censeamus, quin & eos præstantiores velimus cùm non leues appareant rationes præstantiæ actuum, qui supra prædicatum supernaturalitatis etiam vitalitatis gradum adiungunt.

Nec videatur sufficiens ea respon-

no autumans; quòd licet visio beatifica sit nobilior in esse moris, vel in ratione beneficij, aut præmij; non tamen in physico esse formæ, in quo lumen præire contendunt, & præcellere visioni. Quòd autem sit composfibilis æqualitas secundùm quantitatem virtutis cum discretione specifica; ex recentibus Theologis sustinet Ripalda, *de ente supernaturali, lib. 2. disp. 36. sect. 1. numer. margin. 6. §. Quartò sic arguunt.*

Vera sententia statuitur, & suadetur, circa specificam discretionem visionis, stante distinctione essentiali potentiæ intellectiuæ: aut habitus supernaturalis.

16 CÆterùm; licet discretio specifica visionis hominis, & Angeli expressa non sit apud Scotum in libris sententiarum, eam tamen perspicuè tradit *in Reportatis in 3. sen. dist. 14. q. 2. §. ad primū dico,* vbi inquit.

Istæ actiones non differunt specie; quia fruitiones æquè perfectè possent causari totaliter à prima causa in voluntate Angeli, & hominis, esto quòd voluntates tantùm se habeant passiuè. Vel esto quòd agant actione eiusdem speciei; tamen si actiones voluntatum differunt specie, necessè est fruitiones differre specie ex diuersitate specifica causæ prioris.

Circa quem textum tria occurrũt obseruanda. Primum; quòd in ea hypothesi, quòd homo, & Angelus fruerentur absque elicitiuo influxu potentiarum, sed per formam à Deo immissam potentiæ vitali; tunc non daretur discretio specifica fruitionum ob essentialem distinctionẽ principij efficiẽtis, vt perspicuum est.

Deinde; quòd Scotus non reputat impossibile, quòd actiones hominis, & Angeli sint diuersæ speciei, inquantum comparantur ad habitum infusum; vt liquet ex illis verbis. *Vel esto quòd agant actione eiusdem speciei.* Si igitur dat Scotus, quòd actiones voluntatum Angeli, & hominis sint eiusdem speciei per comparationem ad habitum infusum; non igitur æstimat implicatoriã distinctionem specificam talium actionum supernaturalium, inquantùm referuntur ad discretionem specificam habitus infusi.

Scotus

Tertio; quòd fruitiones hominis, & Angeli, vt referuntur ad voluntates diuersæ speciei, necessariò diuersificantur specie; vt liquet ex illis verbis. *Tamen si actiones voluntatum differunt specie; necesse est, fruitiones differre specie ex diuersitate specifica causa prioris.*

Obseruat. 3.

Scotus

His constitutis; operosum non erit, quid in præsenti sentiendum sit stabilire. Quare dicendum primò; visiones beatificas hominis, & Angeli solo numero non discerni; sed specie, seu quidditatiua ratione dissidere. Sic expressè ex antiquis Theologis Adam, *in 2. distinct. 1. quæst. 8. art. 2. ad 2. principale.* Maior, *in 4. distinct. 49. quæst. 4.* Quam sententiam euidenter ex doctrina Scoti hauriri ostendimus; sicque ei ex neotericis Scoti asseclis adhæret Franciscus Aretinus, *in 3. sententiar. distinction. 14. quæst. 1. art. 4. ad primam ergo rationem.* Et Theodorus Smisingius *tomo 1. de Deo vno, tract. 2. disput. 6. de inuisibilitate Dei, quæstion. 9. præcipuè numer. margin. 263.* Ex exteris suffragatur Valentinus de Herice, *tractat. 4. de Visione Dei, disput. 49. capit. 3. numer. margin. 30.* Licet illius fundamentum infirmum sit & exile, vt postea aperiam. Adhæret etiam Alarcon *1. p. tract. 1. disp. 3. c. 5.* & Ripalda, vt liquet *ex loco citato, numer. 10.*

Tutantur discretionem specificam visionis

Adam.

Maior

Aretinus

Smisingius

Val. Herice

Adhæret etiam Alarcon.

Ripalda.

Tradi etiam videtur ab Scoto in textu à nobis infra transcripto, *sub numer. 28.* vbi loquens de actibus supernaturalibus docet *Quòd possint etiã distingui causaliter aliunde quã ab obiectis; quia ab ipsis potentijs tãquã à suis causis essentialibus.*

Traditur ab Scoto.

Scotus

Et fulcitur ratione producta ex textu, *n. 8. Nunquam indiuiduum eiusdem speciei necessariò requirit causam alterius speciei ab illa, quã requirit aliud indiuiduum.* Ex quo sic formo rationem.

Probatur 1. textuali ratione.

Scotus

Pro-

Producta, quæ, à ratione & exigentia sua essentiali, exposcūt principia quidditatiuè discreta, nequeūt solo numero discerni; atqui visiones beatificæ hominis & Angeli ita sibi asciscūt principia essentialiter dissita, vt seruato naturali statu taliū formarū, non nisi à talibus principijs effici queāt: igitur huiusmodi visiones specie differunt.

Occursus Granadi.

Occurrit Iacob. Granado *loco citato, n. marg. 2.* quòd licet intellectus hominis & Angeli secūdùm natiuā virtutem dissideāt specie; secūdū obedientialē verò potentiam, quæ præstat in huiusmodi effecta, sunt eiusdem speciei.

Refellitur.

At effugiū istud penitùs occlusimus *in præsenti cōtrou. 9. de Visione* Dei, *dist. 1. subdi. 1. ar. 1. n. mar. 38.* Vbi ostendimus, potētiā obediētialem actiuā plurificādam esse genere, & specie, iuxta discretionē naturarū, quibus cōgruit; si tales naturæ à ratione intrinseca importēt huiusmodi subijcibilitatem actiuā ad Deum cū connotatione indebiti cōcursus circa supernaturale obiectū. Aut quòd si prædicta obedientialitas actiua nō plurificetur specie, dissidēribus secūdùm speciem naturis, quibus insidet talis potentia; manifestè producitur, huiusmodi subijcibilitatem actiuam nō esse intrinsecā, nec identicè imbibitā in facultatibus creatis, sed potiùs denominationem quādam extrinsecè accedētem rebus à nutu vsq; libero facultatis diuinæ exequētis. De quo adi, & versa, quæ inibi premimus.

Implicat quòd obedientialitas actiua intellectus hominis & Angeli nō distinguatur specie, si non sit denominatio extrinseca

Alia respons. Smisingij; quòd intellectus hominis & Angeli secūdū virtutē natiuā nō distinguantur specie.

Autumāt alij, intellectū hominis & Angeli nō dissidere specie, sed solo numero secerni; eòquòd facultates istæ nō effluāt ab anima rationali & Angelo quatenus secūdū speciem secernuntur, sed quatenus coeūt in idē prædicatū intellectualitatis. Qua ratione albedo hominis, & niuis non differūt specie; eòquòd cohæreant substratis prout colligūtur in eamdem rationem corporis quanti. Quod placitum tutatur Theod. Smisingius recens Scoti assecla *to. 1. de Deo vno, tractat. 2. disp. 6. de inuisibilitate Dei, q. 9. n. marg. 260.*

Smising.

Refutatur placitū præcedens

Sed perstringitur iste modus dicēdi; eòquòd anima rationalis, & Angelus quaten⁹ exprimūt specificū gradū intellectualitatis, per quē quidditatiuè dissidēt, inferūt aliquā vim, seu facultatem formalē intelligēdi & appetēdi; aliàs atomus gradus intellectualitatis radicalis nō suppeteret animæ, & Angelo, si illis nō adesset formalis facultas intelligēdi respōdens tali speciei intellectualitatis radicalis, vt talis species est; cū nulla sit assignabilis species atoma, cui non deferantur propriæ affectiones.

Vrgetur ratio cōtra aliquos Scotizantes

De hac igitur intellectualitate formali specie distincta à formali intellectualitate Angeli, vrget ratio; qualiter cōferat ad actū supernaturalē eiusdem speciei cū actu supernaturali Angeli; an æqualiter, vel inæqualiter, data paritate intensiua habitus luminis?

Resp. Soarij

17 Quare alij meliùs cū Soario docēt quòd ideò visiones hominis & Angeli nō differūt specie; quia licet exposcant elici à principijs, quę specie secernūtur nō tamē spectāt huiusmodi agētia quatenùs secūdū natiuā virtutem differūt, sed prout colligūtur ad specificā vnitatem eleuationis supernaturalis.

Impetitur quia videatur deficere à consequentia doctrinæ

Sed vereor ne prædicti authores à doctrinæ cōsequētia deficiāt, & ad improbatum illud placitum declinent, quod ipsi vno ore taxant, & meritò; quatenùs effutit, facultates vitales esse mera substrata motuum supernaturalium, non tamen elicitiua principia. Quod autem id inferatur absurdi ex præmissa respōsione; vel sic ostendo. Quia quando autumant, facultates vitales esse principia visionis, inquantùm euehuntur ad specificam vnitatem eleuationis supernaturalis; ob vnitatem specificam habitus afficientis potentias specie dissitas. Vel contendunt, principia viua tantùm agere per immissam aduentitiamque virtutem, quam ab agente extrinseco hauriunt; & id esset falsum illud assertum tutari, quod facultates vitales pronuntiat mera materialia motuum supernaturalium.

Data cōmuni sententi[a] quòd habi[tus] supernatur[a]lis non sit a[d]æquatū pri[n]cipiū proxi[mū] visioni[s] vrget rati[o] obtinēs spe[ci]ficā discre[tio]nem vis[io]nis

Aut quærunt; prædicta agentia vitalia non influere in supernaturales actiones præcisè per vim natiuam specie dissitam; sed etiam per virtutem aduentitiam habitus supernaturalis eiusdem speciei. Et id nō euacuat robur nostræ probationis; sicut nec tollit, quòd visiones exigāt principia specie diuersa secūdū potentiam obedientialem & natiuam; quamuis virtus immissa ab extrinseco sit eiusdem rationis specificæ.

Vnitas specifica habit[us] eleuātis n[on] absorbet sp[e]cificā disc[re]tionē facu[l]tatis nati[uæ]

Igitur, sicut vnitas eleuationis non absorbet, & confundit exigentiam principij vitalis specie discreti; ita

nec tollit discretioné specificam, quã sibi vendicat huiusmodi exigentia principij specie diuersi.

18 Cōfirmatur; si aqua & lignum, quæ sunt mera substrata calefactiuæ virtutis, nō agerēt præcisè per immissam virtutem ab extrinseco agente, sed etiam proprium intraneumq; conatum adhiberēt; sicut talis influxus spectaret aquam & lignum tanquam principia in adæquata specie diuersa, ita & propter pluralitatem eam specificam inadæquati principij, (esto quòd accederet specifica vnitas alterius comprincipij ab extrinseco petiti, nimirum caloris) influxus vtriusq; causæ essent diuersæ speciei.

Cōfirmatur nostra assertio ex agentibus naturalibus inadæquatis.

At intellectus hominis & Angeli, præter immissam aduētitiamq; virtuté, ab intrinseco conātur inchoatè in producta supernaturalia; ergo superstite discretione specifica principiorū secūdū facultatem intraneā & vitalem, nequit nō plurificari species productorum ob vnitatem specificam alterius aduētitij comprincipij.

19 Deinde, nō cōtemnēda ea ratio est quæ eruitur ab vnitate visionis Angelicæ, prout in ea cōmunitate colligit ad vnitaté cōceptus præcisi totā collectionē intellectionū, naturalis & supernaturalis ordinis; quam instruo sic.

2. ratio pro nostra sententia.

Visio Angelica vt sic (prout in illo vniuersalitatis ambitu cōplectitur intellectiones naturales & supernaturales) dissidet essentialiter ab intellectione humana, inquātùm abstrahitur à formis naturalibus & supernaturalibus; igitur omnes intellectiones naturales & supernaturales Angeli, quæ conueniunt in vnitatem illius abstractionis, vel rationis obiectiuæ præcisæ distinguuntur à visione humana, prout etiam præscindit à tota collectione intellectionum hominis, siue naturalium, siue supernaturalium.

Angelica intellectio prout abstrahit à naturali, & supernaturali, essentialiter distinguitur ab intellectione humana.

Occurrit Ludouic. Molina *loco citato* vt ictum retūdat, astruēs; esse impossibilem vnitatem præcisionis inter intellectiones naturales & supernaturales Angeli, sicut nec hominis.

Resp: Molina.

Sed cōmuni Thomistarū sentētiæ aduersari videtur, quæ characteré & alios habitus per se infusos in prædicamēto qualitatis cōstituit; ac proinde agnoscit vnitatem capitis illius generici, quod intra sinum suæ seriei prædicamē talis omnes qualitates naturales & supernaturales colligit.

Excutitur ex cōmuni sententia cōstituente habitus supernaturales in prædicamento qualitatis.

Præterea, quòd cū in communi sententia qualibet substātia ordinis naturalis sit absolutè & essentialiter præstātior omni qualitate supernaturali; vt ex Scoto ostendimus, *in ista cōtrou. 9. de visione Dei, dist. 1. subdi. 2. ar. 1. n. mar. 10.* si substātiæ Angelicæ coeūt in vnitaté capitis prædicamentalis substantiæ, cū materialibus substātijs; vt omnes tanquam certū cōstituūt, qui solam Dei substātiam ob illius summam simplicitatem, & illimitationem à prædicamēto separant: quidni etiam accidētia supernaturalia Angeli cum accidentibus naturalibus eiusdem in vnam rationē obiectiuam cōueniant?

Firmatur oppugnatio, eò quòd qualibet substantia præcellat habitū supernaturali.

Quo supposito vrget ratio: quia intellectio Angelica vt sic (prout circuit naturalem & supernaturalem intellectionem) aut est eadē specie cū intellectionē humana vt sic, prout complectitur naturalem & supernaturalem formam intelligendi; aut non est eadē specie? Si est eiusdem speciei; fieret, vt intellectiones naturales Angeli essent eiusdē quidditatis specificæ cum intellectionibus naturalibus hominis; quod est absurdū. Si verò intellectio Angelica, à tota illa abstractione, qua naturalem & supernaturalem intellectionem colligit, est dissita secūdùm speciem à visione humana; igitur visiones beatificæ hominis, & Angeli, essentialiter differunt.

Procedit acumē rationis data vnitate intellectionis præcisæ à naturali & supernaturali

Ostenditur contra Valentinum de Herice, Smisingium & alios neotericos, visionem beatificam non plurificari specie ob expressionem creaturarum.

MOdo detegenda est imbecillitas probationum, quibus Valentinus de Herice discretionem specificam visionis, non solùm inter intuitiones supernaturales hominis, & Angeli; sed etiam inter visiones humani intellectus, stabilire satagit, quare.

Cert. 2. visiones elicitæ à facultatibus natiuis eiusdē speciei non differunt specie

20 Dicēdum secundo; visiones omnes humanas esse eiusdem prorsus quidditatis specificæ, sicut & Angelicas, quæ à substantijs spiritualibus eiusdē specificæ cōstitutionis eliciūtur. Notāter asserui (quæ ab Angelis eiusdē speciei efficiūtur) quia visiones ab Angelis specie distinctis productæ, etiā distinguuntur quidditatiuè; propter rationes, quas in præcedenti pronuntiato formauimus.

Prædictū verò assertū, quatenùs cōstituit vnitatē specificā visionū, vbi supponit vnitas facultatis intellectiuæ, est cōmunis theologorū omniū consensio vno aut altero dempto.

Ratio asserti.

Et probatur; quia stante idētitate specifica vtriusq; concausæ visionis, nimirum intellectus & luminis, datoq; eodem obiecto primario & specificante, quæ est quidditas Deitatis, vt illimitatæ secundùm essentiam; non elucet vestigium aliquod specificæ discretionis.

Placitū Herice autumantis, visionē distingui specie ob repræsentationem creaturarū

21 Sed refragatur Herice communē sentētiam impetēs; dum tāquam inanem explodit diuisionē illam obiecti primarij & secūdarij visionis, quā vnanimis cōstituit cœtus theologorū. Quare molitur; discretionē specificā visionis hauriri ex diuersitate illius obiecti, quod appellatur secundarium. Cùm autem certo certius sit, quasdam creaturas numero & specie diuersas à beato inspici, quæ alterius obtutū prætereāt; fit inde, apud Herice, vt visiones differant specie ob diuersam creaturarum expressionem, stante vnitate specifica vtriusq; cōprincipij visionis, potētiæ nimirum, & habitu infuso.

Cur verò respuenda sit partitio illa primarij, & secundarij obiecti visionis; sic ostendit author prædictus; tam *loco citato ex disput. 49. cap. 3. num. marg. 30. quàm ex disput. 5. numer margin. 40.*

Arguit. 1. eo quòd expressio creaturarū sit prædicatū vitale.

Quia expressio creaturarum in visione beatifica sicut est prædicatum vitale talis beatificæ intuitionis (cum per visionem, quā transcendentalem ordinē exprimit in obiecta creata, beatus animata ratione conetur in talia obiecta) ita talis creaturarum apprehēsio æstimari ac censeri debet quidditatiuum prædicatum visionis; eòquòd omnis tēdentia vitalis sit de quidditate illius formæ, quæ præsefert vitam in actu secundo. Atqui visioni illi, quæ non callet ea obiecta creata, quæ inspicit altera intuitio, deficit vitalis expressio, & animata tēdentia in huiusmodi obiecta; igitur caret aliquo prædicato quidditatiuo, quod cōgruit alteri visioni; ac proinde essentialiter dissident.

Arg. 2. quia visio exprimat habitudinē transcēdentalem ad creaturas.

Præterea; quòd visio, sicut immediatè & per suā essentiam, tāquam per rationē intrinsecā, cōstituit beatū in esse inspiciētis Deum, ita exhibet illi suum effectū formalem percipiētis obiecta creata; cū respectu vtriusq; obiecti importet habitudinem trāscendentalē apprehēsionis ad apprehēsum. Sed relatio hæc trāscēdentalis trāscēdit quidditatem formæ intētionali ratione attingētis obiectum; igitur visio, quæ nō repræsentat creaturas, caret trāscēdentali aliquo ordine ad illas, sicut & vitali imagine expressiua huiusmodi creaturarū, ac proinde & prædicato essentiali quod attineat ad quidditatem alterius intuitionis.

Opponitur 3 facta collatione inter visionē creaturarum in se ipsis, & in verbo.

22 Deinde vrgetur ratio facta collatione inter duas visiones creaturarum, quarum altera in omnipotentia intueatur obiecta creata; alia verò inspiciat hæc obiecta nō in virtualitate principij seu facultatis diuinæ exequētis, sed immediatè in se ipsis. Quo supposito, vel eò producit, expressionē creaturarum in Deo esse de quidditate talis visionis; quò expressio creaturarū in se ipsis immediatè, sit prædicatū quidditatiuū illius intuitionis, nec enim magis, vel minus, coniuncta est ratio imaginis vni quàm alteri visioni.

Agitur quòd expressio creaturarū in verbo sit essentialis visioni

Cæterùm; quòd visioni, quæ attingit creaturas in causa, sit essentialis huiusmodi expressio creaturarū; vel ex eo depromitur; quòd sicut per suam essentiam exprimit illa visio omnipotentiā ita & creata quęque, cum quibus connectitur, sine quorum apprehensione virtualitas & eminentia principij concipi non posset.

Vltima oppositio, ex hypothesi quòd daretur forma intellectualis quæ non esset appetitiua

23 Vltimò; quòd si esset forma intellectualis, quæ attueretur radicale principium intellectionis, non verò appetitionis; esset quidditatiuè discreta ab anima rationali, quā asserimus radicale principium apprehensionis, & impulsus. Sed huius distinctionis essentialis alia ratio esse non posset, nisi priuatio ordinis transcendentalis ad voluntatem, quem de facto importat anima ra-

rationalis: igitur & defectus imaginis, seu expressionis vitalis, vel transcendentalis habitudinis ad talia vel talia obiecta creata in visione beatifica importabit quidditatiuam discernēdi rationem.

Ad fūdamēta Herice.

24 Verū hæc nō præpōderāt, vt theologorū omniū pro opposito stātem cuneū posthabeamus; Herice, vel vni, aut alteri neoterico, adhærentes; nec vrgēt illius oppositiones.

Ad 1. nō quilibet conceptus vitalis est de quidditate formæ viuæ

Ad primā; fatemur ingenuè, expressionem creaturarum esse aliquod prædicatum vitale & intrinsecum in actu visionis; imus verò inficias, à ratione conceptus vitalis in actu secūdo trahi, quòd attineat ad quidditatem illius formæ, cui inest. Aliàs enim fieret, vt omnes illi gradus essendi, qui formæ vitali congruunt, eique per identicam coniunctionem cohærent, essent de quidditate illius; quod in omni opinione esse falsum ostendit gradus hæcceitatis, siue singularitas cuiuslibet qualitatis viuæ, quæ necessariò est vitalis, dum nil sit intrinsecum identificatum vel formæ vitali, quod sit inanimum. Nec tamen inde comminisci licebit, singularitatem qualitatis vitalis esse de essentia qualitatis viuæ; aliàs enim duæ formæ vitales solo numero discretæ (quæ nimirū per singularitates siue gradus numericos differūt) essentialiter dissiderent; quod est absurdum.

Aliàs singularitas operationis vitalis esset cōceptus essentialis

Satisfactio ad obiectum

Dicimus ergo; prædicatum illud imaginis creaturarum esse realiter idētificatum cum forma visionis, quæ Deū intuetur; nec superstitem esse posse illam numero qualitatem repræsentatiuam Dei, pereūte imagine expressiua creaturarum. Non tamen obstare productionem alterius qualitatis eiusdē omnino quidditatis specificæ, quæ Deum apprehenderet quidditatiuè, nō perceptis creaturis; eò quòd obiecta creata nō attineant ad speciem illius actus; vt infra latiùs.

Respond. ad confir.

25 Ad confirmationem; quòd sicut visio creaturarum in Deo essentialiter tantùm importat quòd sit quædam Deitatis intuitio, & accidentaliter refert quòd sit expressio obiecti creati (dico accidentaliter, prout opponitur essentialiter, siue quatenùs indicat accidens prædicabile, quod sit extra quidditatem rei, non verò prædicamentale, quod separabile sit superstite numerica ratione substātię talis actus) ita essentialiter & primariò constituit substratum in esse apprehēdentis Deū; secundariò verò in esse percipientis obiecta creata.

Ad replicā

Cùm autem instas; æquè immediatè exprimere creaturas & Deū; ac proinde æquè, aut essentialiter, aut accidentaliter.

Qualiter visio exprimat creaturas immediatè?

Respondeo; quòd si (*ly immediatè*) remoueat mediam aliam formam apprehēsionis realiter distinctam; in hoc sensu verum est dicere; æquè immediatè exprimere creaturas & Deum; quia imago creaturarum est eademmet forma realiter & identicè cum imagine expressiua Deitatis. At si (*ly immediatè*) insinuet, vi eiusdem gradus essendi, seu prædicati essentialis exprimi Deum, & creaturas in Deo vt in causa; falsum assumit. Cùm prædicatum imaginis Deitatis sit essentiale intuitioni beatificæ; ratio verò imaginis creaturarum non sit quidditatiua, seu attinens ad speciē talis formę, sed quidam modus realiter identificatus tali actui. Quare astrui potest de substantia, sed non de essentia beatificæ visionis; ea ratione, qua singularitas talis actus est de substantia, & non de quidditate eius.

Quid interfit discriminis inter visione creaturarū in se ipsis, & in verbo

26 Ad secundam oppositionem; id intercedere discriminis inter intuitionē creaturarū in omnipotētia, & visionem creaturarum, non in virtualitate, seu eminētia facultatis diuinæ exequētis, sed in ipso esse formali entis participati; quòd prima visio vi eiusdem indiuisæ entitatis Deum & creaturas apprehendit; alia verò realiter dissidet à substantia actus quidditatiuè inspicientis Deum.

Visio creaturarum in se ipsis capit speciem à creaturis

Deinde; quòd visio creaturarum in se ipsis, & non in virtualitate, & eminentia principij, non spectat substantiam Deitatis tamquam primarium, & formale obiectum; sed solùm ens creatum. E contra verò intuitio Deitatis, nulla ratione spectat essentialiter ens participatum; ac proinde nec omnipotentiam, vt relatè connotat creaturas, sed secundùm esse absolutum eius.

Corollariū.

Quò fit, vt eiusdem speciei esset intuitio Deitatis, si creaturæ possibiles essent omnino impossibiles; in qua hypothesi non terminaretur visio ad facultatem exequentem

Dei secundùm esse relatum eius, & cõnotationem talis virtutis ad ens creabile; de quo in controuersia de omnipotentia latiùs.

Dilutio oppositionis vltimæ; nõ quælibet priuatio ordinis trãscendẽtalis mutat quidditatem rei.

Ad vltimum argumentum, respondetur, in omni phylosophia stabilitum, & constitutum esse, substantiam intellectualem eadem ratione esse radicale principium intellectionis, sicut & appetitionis; ac proinde non esse distinctum prædicatum quidditatiuum in anima rationali, esse radicem eminentialem facultatis apprehensiuæ, & impulsiuæ; vt omnes supponunt. Quò fit, vt non quælibet priuatio transcendentalis habitudinis immutet quidditatiuam constitutionem rei; sed illa tantùm quæ remoueat relationem in essentia rei imbibitam; cuiusmodi non esse habitudinem imaginis creaturarum in actu visionis Dei cum communi sententia asseueramus. Nec oppositum ab Herice ostendi; quod præstare debuisset, dum communi sententiæ contradicit.

Alia oppugnatio placiti recẽtiorum circa distinctionem specificam visionis ob repræsentationem creaturarum.

Alarcõ tutatur discretionẽ specificã visionis ob repræsentationẽ creaturarum

27 Post hæc autem ad prælum parata inuenio Diegum Alarcon, Valentino de Herice adhesisse, 1. *part. tractatu* 1. *de Visione Dei, disp.* 3. *cap.* 5. *numer. marg.* 5 fundamenta, quibus prædictus author suum, & Herice suffulcit placitum, meo iudicio, leuia sunt; quæ eò spectant.

1. ratio quia qualibet imago intentionalis refertur essentialiter ad suũ obiectũ.

Quòd qualibet imago intentionalis exprimat essentialem ordinẽ ad obiectum, quod repræsentat; siue appelletur primarium, siue secundariũ. Atqui visio beatifica est imago formalis creaturarum; igitur refertur ad illas essentiali cõnexione & habitudine: ac proinde visio, quæ non exprimit talem speciem creatam, caret aliquo prædicato essentiali, quod vendicat visio repræsentans talem creaturam. Hucusque Alarcon ex Herice.

Fuga.

Deinde subiũgit; quòd nec dici potest, quòd expressio creaturarũ nõ spectet ad quidditatẽ, vel speciẽ visionis: sed ad indiuiduationem eius.

Occupatio fugæ.

Quia sicut repræsentatio obiecti congruit visioni à generica ratione imaginis intellectualis, ita expressio obiectorũ talis speciei trahitur ab specifico cõceptu talis speciei imaginis intellectualis; igitur, quòd visio beatifica exprimat creaturas talis speciei, nõ refunditur in cõditionem numericã formæ, sed in rationem specificam eius.

Excutiũtur oppositiones pro discretione essentiali visionis ob expressionẽ creaturarũ.

Quæ oppositiones nullo negotio corruunt ex dictis; cũ assumãt id, quod cõmunis schola explodit; quòd nimirũ extensio imaginis expressiuæ Deitatis ad creaturas sit quidditatiua visioni. Vnde licet fateamur, visioni (nõ solũ in esse numerico cõceptæ, sed etiã in esse abstracto & specifico) cohærere, quòd extẽdatur ad creaturas ex motione intẽtionali Deitatis, vt clarè visibilis; attamẽ tale prædicatum extẽsionis, vel cõparationis ad creaturas nõ est quidditatiuũ visioni, sed adinstar proprietatis cuiusdam omnino extractæ ab essentiali conceptu visionis; nec enim quidquid congruit rei ante gradum indiuidualem est de quidditate rei; cùm risibilitas conueniat homini ante numericam contractionem.

Obijcitur efficacius cõtra nostram sententiam.

Quare efficaciùs excogitationẽ Herice & Alarcõ vel sic promouere possumus. Quia sicut certũ est, quòd potest Deus videri intuitiuè, nõ inspecta, vel vnica creatura; ita quãdo cõcipimus, ordinari vel extẽdi visionem ad expressionem creaturarum, vt verã imaginem intentionalem illarum, necesse est, aliquid visioni adinstar metaphysicæ compositionis adiũgi, per quod comparetur ad creaturas vt imago expressa, ac formalis species illarũ. De hoc igitur addito videtur necessariò pronũtiandũ, quòd diuersificetur speciẽ iuxta discretionẽ specificã obiectorũ. Quia sicut ponitur talis extẽsio propter obiectũ creatũ, & eo ablato tollitur; ita & consequens est, vt iuxta discretionẽ obiectorum diuersificetur.

Vrgetur obiectio eiquòd extensio visionis ad talẽ creaturã differat essentialiter ab extensione ad aliam.

Tũc vltra sic; ergo distinguitur etiã essentialiter visio, ob discretionẽ essentialẽ extensionis suæ ad obiecta, cũ talis ad creaturas, vel extẽsio, vel cõparatio in ratione imaginis obiecti secundarij,

se gerat adinstar passionis visionis beatificæ; diuersitas autem essentialis passionum à posteriori conuincit discretionem quidditatiuam subiecti, à quo pullulat.

Obseruatio magni momẽti ad ebrũdendã aciẽ oppositionis

Ad ictum eneruãdũ præmitto; quòd cùm cõstituimus, aliquid addi visioni dũ extenditur ad repræsentandas creaturas; non ita accipiendum est nostrũ assertum, vt id additum per modum extensionis ita sit propter obiecta creata quòd spectet creaturas, vt in se, vel ex intentionali motione illarum; si enim ita fieret, non inspicerentur creaturæ, per obtutum beatificum, vt beatificum, seu ex intentionali motione Deitatis. Hæc igitur extensio visionis ad obiecta creata, sicut ita spectãda est, vt exprimat creaturas in Deo, vel ex motione obiecti beãtis, & nõ in se ipsis; sic & cõsequẽs est, vt prædicta extẽsio distinguatur ab intuitione Deitatis distinctione includẽtis ab incluso; quatenùs includat inspectionẽ Deitatis, & apponat ordinationẽ vel relatã comparationẽ imaginis Deitatis ad creaturas, vt scibiles ex motione & penetratione intelligibilitatis diuinæ.

Corollariũ ex dictis.

Ex quo sequitur, vt respectu visionis beatificæ, etiã vt extẽsæ ad creaturam creatura nõ sit primariũ, sed secũdariũ obiectum; à quo nec species aut quidditatiua discretio, huiusmodi extẽsionis trahi queat.

Ad instãtiã satisfactio

Vnde cùm instatur; quòd talis extensio, vel comparatio visionis ad creaturã ponitur propter solam creaturam; & ea ablata tollitur. Negatur, quòd propter solam creaturam ponatur; ita vt illud prædicatum imaginis extensæ terminetur ad creaturã, vt in se, & nõ in Deo. Addimus etiam, quòd manente eadem numero substantia actus, non possit esse extensus, & non extensus ad creaturas; eòquòd talis extensio realiter idẽtificetur cũ substantia actus, licet formaliter distinguatur. De quo nos iterũ *in hac dist. subdist. 2. ar. 5. de comparatione visionis ad creaturas futuras, sub num. marg. 28.*

Tutatur Smisingius, extẽsionem visionis ad creata importare essentialẽ absimilitudinem

His etiam, qui tutãtur specificam discretionem visionum ob expressionem creaturarum, accessit ex asseclis Scoti Theodorus Smisingius in hac re manifestè ab Scoto deficiẽs; vt liquidò ostẽdam. Licet autem prædictus author, *to. 1. de Deo vno, tract. 2. disp. 6. de inuisibilitate Dei, q. 9. num. 281. & 263*

Smisingii fũdamentum

Defendat specificam vnitatẽ humani & angelici intellectus; sustinet tamẽ specificam discretionẽ visionũ ob repræsentationem creaturarum. Adstruẽs; quòd licet creatura non sit obiectum formale intuitionis beatificæ; adhuc tamen à materiali obiecto trahi queat discretio specifica actuum.

Qualiter obiectũ materiale conducat ad specificã diuersitatem actuum

Sed quidquid sit de specifica absimilitudine actuum ob discretionem obiecti materialis; quando obiecti materialis diuersitas cõducit ad diuersam tẽdentiæ rationem circa obiectum formale. At quidditatiua intuitio Deitatis non refert disparitatem terminationis in obiectũ beatificũ, vt beatificũ, eòquòd tales, aut tales creaturæ inspiciantur; cùm beatificus obtutus nõ spectet creaturas ex vi motiua propriæ intelligibilitatis; sed ex sola motione intelligibilitatis increatæ.

Eliditur fũdamentum Smisingii

Si enim vera esset Smisingij enuntiatio de discretione specifica actuũ ob solam obiecti materialis (quà materiale obiectum est) discretionẽ; fieret, vt omnes actus fidei infusæ dissiderẽt specificè ob materialium obiectorũ absimilitudinem, & quòd omnes etiam assensus fidei humanæ innixæ testimonio eiusdem attestantis, etiam secernerentur essentialiter; quæ omnia vt minus rationabilia pronũtiata cõfutat in Pe. Hurtado, Dieg. Alarcon, *1. p. tract. 1. de visione Dei, disp. 3. c. 5. n. 7.*

Hurtadus Alarcon.

Deficit Smisingius ab Scoto.

Quoad Smisingiũ verò, cõstat apertè refragari Scoto; dũ cõstituit specificã distinctionẽ visionis ob visionẽ creaturarũ. Cùm Scotus *in 1. sen. dist. 1. q. 2. n. marg. 5.* apertè cẽseat; actũ beatificũ eumdem superstitẽ fore, esto quòd tolleretur expressio creaturarũ; quẽ locũ exaramus infra *in subdist. sequẽti de obiecto actus visionis artic. 2. An videri queat essentia non visis relationibus? sub n. mar. 8. & 11.* vbi præcipuè cõtra Smisingium obijcio illa Scoti verba.

Scotus

Idẽ est actus visionis essentia diuinæ, & aliarũ rerũ in essentia; sed essentia in se est primum obiectũ, res visæ secundarium obiectum; non posset autem manere eadem visio nisi eiusdem essentiæ, posset autem manere absq; hoc quòd essent res visæ in ea. Vbi nil euidentiùs è re tradi potuit.

Asser. 3. dari possũt plures visiones distinctæ specie, etiã data vnitate specifica principij vitalis

28 Dicẽdũ tertiò; nõ esse impossibilem de absoluta Dei potentia plurali-

ta-

Granadus Ripalda.

tatem specificam visionis, etiam stante vnitate specifica principij vitalis. Sic ex neotericis Iacobus Granado, loco citato, §. *Dico tamen secundo, numer. marg.* 4. Ripalda *de ente superna turali, lib.* 1. *disput.* 22. *section.* 14. *numer.* 72.

Probatur; quia nō implicat cōtradictionem

Et probatur; quia diuinæ virtuti de neganda non est illius effectus possibilitas, quæ euidentem non referat implicationem; atqui sine voluntaria diuinatione asseri non valet ab infinita intellectualitate Dei hauriri non posse infinities infinitas formas luminis specie condiscretas, à quibus pluralitas specifica visionum trahatur etiã per habitudinem ad facultates vitales eiusdem rationis.

Implicatio eneruis ex vnitate obiecti formalis visionum

Implicatio enim illa, quæ ab vnitate obiecti formalis beatifici producitur, omnino exilis est; cùm respectu eiusdem obiecti formalis, aliæ, & aliæ esse queant species actuum, ob diuersitatem modi tendendi: sicut in naturalibus idem album verbi gratia sub ratione formali albedinis terminat absimilitudinem nigri, & similitudinem albi. De quibus plura *in controuers.* 3. *de Veritate Dei. In digressione de obiecto formali intellectus, num. marg.* 57 *& deinceps.*

Firmatur ex Scoto doctrina præcedens

Nec abs re erit disertissimam Scoti phylosophiam circa speciem actuum lectori obijcere; *ex* 3. *sentent. distinct.* 14. *quæstion.* 2. §. *Et tunc ad alias duas probationes, sub numer. margin* 6. vbi habet.

Scotus

Vnitas obiecti formalis non sufficit ad vnitatē specificam actuum

Dico; quòd etsi obiectum distinctum specie concludat distinctionem actus specie, non quidem formaliter, quia obiectum non est forma alicuius actus, sed causaliter; quia causa essentialiter prior necessariò requisita, inquantum distincta concludit distinctionem in causato: non tamen vnitas obiecti specifica concludit vnitatem actus specificè.

Visio & fruitio terminātur ad idem obiectum formale.

Quia idem obiectum est obiectum, omnis intellectus beati, & etiam omnis voluntatis beatæ; nec tamen volitio est eiusdem speciei cum intellectione.

A facultate natiua trahitur specifica discretio actuū supernaturalium

Possunt enim isti actus formaliter distingui, licet non habeant obiecta formaliter distincta, & possunt etiam distingui causaliter aliunde, quàm ab obiectis; quia ab ipsis potentijs, tanquam à suis causis essentialibus. Et ita dato, quòd ab obiecto indistincto secundùm speciem, haberēt indistinctionem; tamē ab alia causa partiali distinguerentur specie. Nec Phylosophus 2. *de anima dicit; quòd actus habent vnitatē ab vnitate obiecti; sed distinctionem.*

Vbi plura è re constituit Scotus. Primum; quòd etsi distinctio obiecti formalis inferat discretionem specificam actuum; secus de vnitate obiecti formalis, quæ sola non præbet vnitatem specificam actibus petentibus specificam absimilitudinem à potentijs vitalibus. Secundò docet Scotus; visionem & fruitionem beati spectare idem obiectum formale. Quod ideò ab Scoto traditum est, quia bonitas, seu essentialis integritas Deitatis non sit extra Dei quidditatem, vt ostendimus *in controu.* 4. *de Bonitate Dei.*

Quò fit, vt sicut Deitas, quà talis, asseritur obiectum formale terminatiuum visionis, ita & eadem Deitas, quà talis, sit obiectum formale fruitionis; siquidem bonitas transcendit explicitum conceptum Deitatis. Quæ tamen intelligenda sunt de obiecto formali terminatiuo visionis, & fruitionis, quã tum ad identitatem formalem obiecti terminatiui; secus de obiecto immutante intellectum ad visionem; hoc enim distinguitur formaliter à Deitate; cùm Deus immutet intentionaliter mentem creatam, non per súam essentiam immediatè, sed per attributum voluntatis, vt sæpe ostendimus. Cùm autem voluntas diuina non sit primarium & formale obiectum fruitionis beatificæ, sed ipsa bonitas, & quidditatiua integritas Deitatis; accedit inde, vt de solo obiecto formali terminatiuo visionis, & fruitionis procedat Scotus, dum pronuntiat, visionem & fruitionem spectare idem obiectum formale.

Vltimò subiungit Scotus referans mentem Aristotelis; quòd nũquam tradiderit Phylosophus, quòd sola vnitas obiecti formalis conferat vnitatem specificam actibus; sed quòd sola discretio obiecti formalis sufficiat ad inferendã specificam absimilitudinem actus; secus in potentia. De quo vide infra *sub n.* 35.

Responsio ad argumēta principalia pro vnitate specifica visionis beatæ.

29 ARgumenta, quæ adoriuntur specificam discretionē visionum, difficilia sanè sunt, non tamē quæ dilui nequeāt. Quare ad primum argumentū dicimus; Vazquez ignauiter in nostram sententiā inuehi; si enim illius probatio aliquid præstaret, etiam obtineret; quòd essent eiusdem speciei intellectiones hominis & Angeli, si Deus vtriq; potentiæ immitteret speciem impressam eiusdem rationis essentialis, quæ esset repræsentatiua eiusdem obiecti ordinis naturalis; cui suppositioni nemo refragari poterit. In hac ergo hypothesi talis species esset principium minus vniuersale intellectionis, cū contrahat potentialitatem & indifferentiam intellectus ad varia obiecta percipienda; igitur, si á solo principio minus vniuersali, seu magis contracto, trahenda esset species notitiæ; fieret, vt intellectiones illæ hominis & Angeli ob specificam vnitatem speciei impressæ eiusdem obiecti ordinis naturalis, essent eiusdem speciei; quod est absurdum.

30 Cæterùm, pro expeditione secūdæ argumentationis, quæ magis vrget, præmitto; quòd sicut habitus per se infusi, licet non sibi vendicent vitalitatē, vt tamen cōiunguntur potentijs vitalibus, eliciūt supernaturalitatē intrinsecè vitalē, qualis est ea, quæ actibus ab huiusmodi habitib⁹ productis cōgruit; ita nec obstat, vt inæqualitas habituspet se infusi, quæ tantùm intensiua est, & non specifica, inquantum tamen apponitur inæqualitati essentiali potentiæ vitalis, efficiat inæqualitatem specificam, & essentialem.

Quo supposito ad argumētū dici posset; visionē Christi Domini, & illibatæ Virginis, nō solū esse intēsiuè præstātiorē, sed etiā specificè & essentialiter eminentiorem visione Angelica.

Quādo verò instas; quòd intellectus Angeli essentialiter est præstātior intellectu Christi Domini, qui tātū accidētaliter seu intēsiuè eminet supra Angelū ob virtutē luminis gradualiter excellétiorem; ergo nō datur aliquod principium, á quo hauriri queat intellectio humana Christi quidditatiuè præstātior intellectione angelica.

Resp. ad instantiam. Respōdetur; quòd licet inæqualitas intēsiua luminis secūdū se spectata nequeat esse principiū visionis essentialiter præstātioris; attamē, vt cōiūcta facultati vitali essentialiter distinctæ, elicit intellectionē quidditatiuè præstantiorē; ita vt distinctio essentialis visionis, quā distinctio quidditatiua est, defertur potētiæ vitali essentialiter distinctæ; & quā inæqualis est, adscribatur lumini inæquali; sicut visio, quā vitalis, defertur intellectui, & quā supernaturalis addicitur lumini.

Exuperātia intēsiua luminis vt adiūcta virtuti natiuæ essentialiter distinctæ vt detur cōferre posse ad speciem excellētiorem visionis. At vero, quia excellētia visionis, esto quòd per accōmodationem quādā tribuatur lumini intēsiuè tātū inæquali, attamē in re efficitur etiā á potētia essentialiter dissita; ideò ab vtroq; cōprincipio habitu nimirū & potētia hauritur actus quidditatiuè discretus, & quidditatiuè etiam excellētior. Nec mirum quòd præstātia intēsiua luminis, vt apposita discretioni quidditatiuæ facultatis intellectiuæ essentialiter inferioris, cōferre queat ad actū essentialiter præstātiorem; cū in huiusmodi causalitate supernaturali se gerat lumen tanquā agens principale, & intellectus tanquā ministeriale, vel minus principale efficiens; vt in superioribus ostendimus.

Cōfirmatur ex instantia habitus non vitalis eliciētis visionē vitalem. Si autē oppositio premeret etiā perstringeret cōmunem sentētiā pronūtiātem; quòd licet habitus per se infusi nō sint intrinsecè vitales, exerūt actus intrinsecè vitales. Vnde, sicut actus vitalis, licet per attributionē quādā deferatur facultati viuæ, attamē re ipsa & physicè attingitur á principio nō vitali, quale est lumen; ita discretio specifica visionis, licet adscribatur facultati vitali essentialiter dissitæ, in re attingitur á lumine vt coniuncto potentiæ; & ideò sicut non obstante vnitate specifica talis luminis, ob quidditatiuam discretionem alterius comprincipij, producitur actus essentialiter discretus; ita inæqualitas intensiua, vt cohærens distinctioni specificæ alterius concausæ, conferet ad effectum quidditatiuè excellentiorem.

Premitur oppositio. 31 Sed vrgebis; quòd sicut quia vnitas specifica luminis nō absorbet discretio

Præstātia intēsiua luminis nō absumit eminētiā specificā intellectus Angeli

tionem specificā facultatis natiuæ, prodeūt visiones essentialiter distinctæ; ita præstātia intēsiua luminis nō exhaurit nec absumit eminētiā illā specificā seu quidditatiuā intellectus Angeli supra humanum captum; igitur nulla ratione fieri potest, vt ob solam maiorem gradualitatem luminis, aliqua visio humana sit essentialiter perfectior visione Angelica.

Resp. ad obiectionem

Respōdetur ex prælibatis; tātū agere oppositionem, quòd species præstātior visionis adscribi nequeat soli perfectioni luminis; nō tamē quòd intellect' specie diuersus cū exuperātia intensissimæ virtutis supernaturalis conferre nequeat ad perfectiorem speciem actus supernaturalis exerendam.

Obseruæ proportionē inferioris intellectus cū intēsiori cōprincipio supernaturali ad eliciendā præstātiorē speciem visionis.

Nec enim vt species inferior intellectus humani præstet & cōferat actiuè ad perfectiorem speciē visionis; exigitur, quòd idētificet sibi formā illā, per quā adæquatè potēs sit ad nobiliorē speciē actus supernaturalis. Quod vniuersaliter verū & perspicuū apparet in omnibus cōprincipijs, quæ vel per naturalē sympathiā, vel per obedietialem cōpositionem conueniunt ad eliciendum eūdem effectum; nec enim exprimunt eodē nexu identitatis illa prædicata, quæ identificantur in effectu. Quia intellectus non identificat sibi formā imaginis intentionalis, quæ congruit speciei impressæ; sicut nec è cōtra species impressa refert identicè rationem principij viui; cùm tamen species expressa identificet prædicata vitalitatis & repræsentationis. Quod etiam demonstratur in obedientiali compositione intellectus, & habitus luminis, quia nec intellectus identificat prædicatum supernaturalis principij, vt euidens est; nec habitus supernaturalis etiam sibi per idētitatem vendicat, quòd sit virtus viua.

Corollariū ex prælibatis.

Quare, vt intellectus Christi censeatur in actu, & per se principium visionis perfectioris secundùm speciem; non exposcitur, quòd specifica disparitas intellectiuæ facultatis identificet sibi illam præstantiam intensissimę supernaturalitatis, ob quam exuperat Angelum; sed quòd sit principium essentialiter dissitum, & supernaturaliter nobilius; vt species natiuè inferior, quatenus composita præcellentissimæ eleuationi, præstet ad nobiliorem speciem physicam actus supernaturalis eliciendam.

Alia instātia

32 Instabis iterum in ea hypothesi quòd intellectus humanus, & Angelicus æqualem luminis portionem sortiantur.

Diluitur.

Respondetur; quòd tunc visio Angelica erit quidditatiuè præstantior visione hominis; erit enim immaterialior & perfectior actus visionis Angelicæ ob præstātiam alterius comprincipij vitalis: sed intensiùs non apprehendet Deū quàm visio humana, eòquòd nulla facultas natiua conari queat vltra metas suæ eleuationis; de quo pressiùs in sequenti articulo.

Oppositionis vij non procedit in ista via statiēdi

Ex his liquet, argumētationē Franc. Soarez contra istum modum dicēdi nil obtinere; cū tantùm procedat ex hypothesi quòd visiones hominis à perfectiori lumine elicitæ sint tantùm gradualiter, & non essentialiter perfectiores visionibus intellectus angelici; quod conuellitur ex dictis.

Nota

Si quis autem premissam doctrinam improbet; aliam ineat rationē, quæ eā abluat absurditatem, qualis qualis illa sit, quæ erumpere videatur ex asserto pronuntiante; visionem Christi Domini, & intemeratæ Virginis, esse quidditatiuè imperfectiorem visione Angelica.

Obiectio contra doctrinā præmissam.

Nec enim difficultate vacat adstruere, quòd indiuiduū visionis humanæ in Christo, & B. Virgine, sit essentialiter nobilius tota specie visionis Angelicæ; & quòd cætera indiuidua humanæ visionis, exuperētur secundùm physicam nobilitatem specificam à cæteris indiuiduis visionis Angelicæ.

Diluitur ad mēsā opinione recētiorū

Nisi velis, visiones Christi, & Virginis, specie physica dissidere ab alijs visionibus sanctorum hominum; cùm Herice, Alarcon, & Smisingius, hi tres ex recentibus Theologis, non renuant specificam discretionem in omnibus indiuiduis visionis beatificæ humanæ naturæ, ob solam absimilitudinem creaturarum; vt ostendimus.

An Christo insit habitus luminis præstantior specificè

At verò si assereret quis; inesse Christo Domino habitum luminis gloriæ alterius speciei præstantioris specie luminis Angeli; (siquidem non contradicit pluralitas specifica luminū de absoluta Dei potentia, vt liquet ex dictis numer. 28.) facilè se expediret. Attamen id non adstruo; cùm etiam in extollenda dignitate visionis Christi

Do-

Domini noua pronuntiata exhorream.

Cōgruentiæ pro parte affirmanti

Verùm, sicut asseueratur absque erroris nota, Christum videre in Verbo omnem collectionem creaturarum possibilium, quam solus Deus inspicit; (vt agimus infra *in substinct. sequenti de obiecto actus visionis art. 4. de comparatione visionis beatificæ ad creaturas possibiles sub numer. margin. 35.*) ita non implicaret, quòd intellectus Christi donaretur specie præstantiori habitus luminis, vt connaturaliori ratione eliceret perfectiorem speciem beatificæ visionis, ne ab Angelo superetur quoad physicam nobilitatem speciei actus supernaturalis visionis, & fruitionis.

Asseritur possibilitas luminis specifice perfectioris in Christo, nō tamen immissio de facto.

Quod tamen an de facto euenerit, non audeo decernere; viam tamen aliqualiter parat Scotus, dum circa idem obiectum formale, scilicet bonum increatum, duas recipit species amicitiæ supernaturalis in via, & in patria; vt liquet ex prælibatis ex textu, sub num. 8.

Vera solutio de sensu authoris

Cæterùm; his missis, quæ magis disputandi gratia attigimus; nec enim inanibus puerorum terriculamentis concutimur, nec illis exagitamur spectris, quæ Theodorum Smisingium coegerunt, vt piam, veramque Ioannis Maioris sententiam, vt minus sibi probatam abigeret.

Defenditur doctrina Maioris:

Ego nil inspicio incommodi in hoc quòd visio minimi Angeli sit immaterialior, & secundùm physicam nobilitatem præstantior specifica nobilitate visionis Christi Domini; cùm materialis hæc & physica præstantia non imminuat ferè immensam exuperantiam intensiuam beatitudinis, quæ potior conducit ad præmium in ratione præmij, sicut ad maiorem penetrationem obiecti beantis.

Instātia vrgens ad hominē, & obtinens in specie intelligibili minoris intensionis composita Angelo

Quod perspicua illustratur instantia in ea hypothesi, quòd Deus immitteret Angelo speciem intelligibilem intensionis, vt vnum; & homini imprimeret speciem intensionis vt centum; quo dato perspicuum est, quòd licet notitia, vel species expressa Angeli intensionis vt vnum anteiret physicam immaterialitatem notitiæ, vel speciei expressæ hominis intensæ vt centum; sed notitia hominis esset perfectior in ratione penetrationis obiecti, quod exactiùs exhauriret intelligibiliter, ob exuperantiam alterius comprincipij intentionalis tenentis se ex parte obiecti. Nec enim præstantia nobilioris intellectus conferre valet ad eliciendam intensiorem notitiam vltra apicem intensionis speciei impressæ; vt multis de mente Scoti in ar. sequenti ostendimus præcipuè sub n. 12.

Visio Christi præcellit visioni Angelicæ in ratione penetrationis obiecti beantis

Quod suppari ratione asseueramus, de intellectu Christi perfuso intensissima gradualitate habitus luminis; quod scilicet præcelleret Angelo in maiori penetratione obiecti beantis, & in ratione beatitudinis, vt præmij; licet superet Angelus secundùm physicā præstantiam suæ immaterialitatis.

Criminatio Smisingij in Maiorem

Nec aliquid facessit operis instantia illa Smisingij contra Maiorem, *sub numer. marg. 2.* de maiori nobilitate apprehensionis intelligibilis (*vt tria*) supra notitiam sensitiuam intensionis, (*vt mille.*)

Abigitur.

Inconcinna enim producitur comparatio à sensibili idolo, & sensatione corporea ad spiritualem notitiam, quæ est alterius generis; cùm in præsenti controuertatur inter intellectum Angeli, & hominis cum eleuatione habitus luminis gloriæ eiusdem quidditatis specificæ. Sed de his contemnenda non sunt, quæ attingit Alarcon loco citato *ex 1. part. tract. 1. de Visione Dei, disp. 3. capit. 6. §. Apprimè obserua, numer. marg. 18.*

Alarcon

Dilutio argum. 3. & illius expugnatio ad hominem

33 Ad tertium argumentum dicimus; quòd fauet illi satis expugnatæ assertioni obtrudenti; potentias vitales esse quasi mera substrata motuum supernaturalium, habitusque ab extrinseco principio petitos intrinsecam vitalitatem adæquatāq; vim proximam nancisci ad actus supernaturales eliciendos. Si enim potentiæ vitales essentialiter discretæ agerent præcisè prout conueniunt in eamdem speciem eleuationis, vt contendit opposita ratio; fieret, vt sola virtus supernaturalis euehens potentias vitales esset adæquata vis proxima ex parte potentiæ ad efficiendum actum vitalem supernaturalem. Imus igitur inficias, facultates vitales essentialiter distinctas agere præcisè, & proximè per eam formam eleuationis, quæ illis est communis specifica vnitate; sed etiam per virtutes specie dissitas, vt tamen excitantur

tur, & complentur ab habitu immisso in ratione principij adæquati ad eliciẽdum actum supernaturalem.

Eneruatur instantia.

Instantia verò de Sole & igne, à quibus producta eiusdem speciei hauriuntur; futilis est. Quia Sol præcontinet intra suam virtualitatem substantiam ignis; attamen intellectus Angelicus nequit esse principium elicitiuum potentiæ intellectiuæ hominis, nec etiam humanæ intellectionis, cùm nec initialiter, seu inchoatè valeat ad huiusmodi effecta; vt ostendimus, sub num. 10.

Causa instrumentalis vel minus principalis confert ad specificã distinctionem effectus.

Nec magis firmum est id, quod subsumitur ad oppugnationem specificæ distinctionis, quæ à potentijs essentialiter condistinctis prodeat; eò quòd non sint principalia agentia visionis supernaturalis. Cùm distinctio specifica instrumenti immutet speciem producti; vt apertè liquet in phantasmate, quod non est agens principale sed tantùm instrumentarium speciei intelligibilis, & tamen ob diuersitatem phantasmatis, stante vnitate intellectus agentis, qui est causa principalis, plurificatur essentialiter species intelligibilis.

Ad 4. argu. Resp.

Ad quartam oppositionem, quæ agit ab eodem habitu secundùm speciẽ trahi non posse pluralitatem specificã actuum; patet ex his, quæ expendimus *num. marg.* 11.

Satisfactio ad fundamenta eorum, qui opinantur, esse implicatoriam absimilitudinem specificam visionis de absoluta Dei potestate.

Ad fundam. 2. sententiæ.

34 Restat eorum probationes refellere, quæ contendunt imposibilitatem specificæ distinctionis in visione beatifica, etiam de absoluta Dei potentia.

Ad 1. arg. vnitas obiecti formalis nõ sufficit ad vnitatẽ specificam actuum

Quare ad primum argumentum dicimus; quòd vnitas obiecti formalis extrinseci non obtinet vnitatem specificam actus; cùm ob variam tendentiæ rationem circa idem obiectum formale, actus essentialiter plurificari possit. Quod seriò aperuimus agentes de obiecto formali intellectus, *in controuers. 3. de Veritate Dei, articul.* 1. vbi ostendimus; eamdem potentiam, tàm spiritualem, quàm corpoream, multiplex formale obiectum sibi vendicare posse. Vt constat in appetitu, qui dum fugit; spectat malum sub ratione mali; & dum prosequitur, tendit in bonum sub ratione boni.

Eadem potentia habet multiplex obiectum formale.

Præoccupatio fugæ

Nec præstat occurrere; quòd omnia obiecta formalia facultatis appetentis, siue dum fugit, siue dum prosequitur, colligi queant ad vnam rationem appetibilis, vel volibilis. Quia obiectum actus fugæ potest esse ea ratio mali, quæ est mera negatio, seu priuatio boni; sicut dum odio habetur mors, inquantùm est merum non esse vitæ: priuatiuum verò & positiuum in vnam rationẽ coire non possunt; vt perspicuum est.

Ad 2. arg quamuis videretur essentia sine attributis, nõ tolleretur obiectum formale visionis

35 Ad secundum argumentum; quòd ex opinione Scoti autumantis, posse videri essentiam sine attributis, & vnum attributum sine alio; non producitur specifica discretio visionis ex hoc, quòd attributales affectiones Dei seu relatiuæ hypostases, terminẽt, aut nõ terminẽt, visionẽ; quia stãte eodẽ obiecto formali visionũ (si cætera suppetant, quæ ad vnitatem specificã exiguntur,) stare posset vnitas specifica illarum; cùm ad obiectum formale intuitionis beatificæ non attineant relationes, nec attributa, sed sola actualitas, & quidditas Dei, quæ est principiũ quasi logicæ emanationis omnium attributorum.

Circa idem obiectum formale dari potest discretio specifica actuum

Ita tamen, vt non obstet, quòd circa idem obiectum formale beatificum plures secundùm speciem visiones existant; (quia vt liquet ex textu Scoti, quem subiecimus supra sub num. 28.) licet distinctio obiecti formalis inferat discretionem actuum; non tamen è contra, vnitas obiecti formalis vnitatem specificam actuum. Adi textum Scoti etiam Aristotelis authoritate subnixum.

Discretio obiecti formalis tollit vnitatem actuum non tamen potentia

Nec refragantur pronuntiato Scoti de vnitate obiecti formalis ad vnitatem specificam actuum; ea, quæ *sub numer. præcedenti* 34. asseruimus de

mul-

multiplici obiecto formali potentiæ appetitiuæ, dum prosequitur, & fugit. Quia potentia non pendet ab obiecto tanquam effectus à suo principio eliciente; sicut actus pendet ab obiecto.

Ratio asserti

Quare, esto quòd pluralitas obiecti formalis non obstet vnitati potentiæ; contradicit tamen vnitati specificæ actuum ab obiecto elicitorum. Accipe referentem Scotum loco citato. *Causa essentialiter prior concludit distinctionem in causato; non tamen vnitas obiecti specifica concludit vnitatem actus specificè.*

Scotus

36 Ad alteram instantiam, quæ procedit ex obiecto formali visionis; dicimus, veritatem Dei non esse rationem formalem terminandi visionem; licet sit ratio formalis immutandi intentionaliter mentem creatam ad exprimendam imaginem Dei, vt constituimus loco citato in controuersia de veritate Dei. At verò licet ratio formalis terminandi visionem sit sola quidditas Dei quatenùs illimitata secùdùm essentiam; id tamen non præpedit plurificationem essentialem tendentiæ actuum in idem obiectū formale; vt inibi docuimus.

Ad instātiā veritas Dei nō est ratio formalis obiecti terminatiui visionis

ARTICVLVS III.

Vtrùm gradualitas intensiua visionis spectetur, trahatur ve, à solo habitu, an verò etiam à facultate vitali?

SVMMARIVM.

Communis Thomistarum sententia, quæ ex solo lumine perfectionem visionis metitur, Num. 1.

Opposita aliorum opinatio, quæ à facultate natiua intensionem visionis hauriri, existimat. Num. 7.

Media Scoti sententia statuitur, quòd data inæqualitate potentiæ, & paritate intensiua comprincipij supernaturalis, erumpat actus perfectior, sed non intensior. Num. 9.

Imus obuiam oppositis fundamentis. Num. 24.

Admonitio pro ea Scotizantium sententia, quæ asseuerat, à præstantiori potentia elici actum intensiorem vltra gradualitatem habitus infusi. Num. 29.

1 Communis sententia respuit, perfectionem visionis à pernicitate, seu perspicacitate potentiæ metiri, quoad accrementum intensiuum, sed à sola eleuatione luminis petendam esse. Sic ferè vniuersa Thomistarum schola; & ex neotericis Soarius, 1. *part. libr.* 2. *de Attributis negatiuis, capit.* 21. *num. margin.* 4. Vazquez, 1. *part. disp.* 47. *cap.* 6. *numer. margin.* 34. Petrus Arrubal, 1. *part. disput.* 22. *capit.* 2. & 3. Machinus, 1. *part. disput.* 17. *section.* 3. Iacobus Granado, 1 *par. tract.* 5. *de visione Dei, disp.* 11. *sect.* 2. quæ sententia suadetur.

Cōmunior sententia autumās, perfectionem visionis peti ab habitu luminis.

Soarius Vazquez Arrubal. Machinus Granadus

Primò; quia cùm quilibet intellectus beati conetur in Deum secundùm totam mensuram suæ eleuationis; (nec enim ibi oscitanter aut tepidè se gerit mens lumine gloriæ perfusa;) si perfectio visionis non à sola intensione habitus supernaturalis, sed etiam à natiua facultate spectanda iret; fieret, vt aliqua gradualitas intuitionis beatificæ adscribi posset viribus naturæ, quod pelagianum est, vel semipelagianismum sapit.

Arg. 1. quia aliquis gradus visionis responderet soli virtuti natiuæ

Sequela ostenditur, data suppositione, quòd intellectus hominis excitatus, & completus habitu luminis vt septem eliciat visionem vt septem; & quòd intellectus Angeli æquali luminis portione donatus efficiat visionem vt octo ob præstantiam natiuæ facultatis. Tunc in ea hypothesi, vel vtraque mens non exuperat metas suæ eleuationis, quæ præstatur à lumine vt septem, ac proinde perfectio visionis à solo lumine hauritur: vel intellectus Angeli eliciens visionē vt octo per vnum gradum anteit intēsionem luminis, ac proinde ille gradus respōderet solis naturæ viribus.

Probatio sequelæ

Nec aliquid expeditionis facesseret qui inficiaretur, intellectum hominis in tali suppositione elicere visionem, vt septem.

Fuga.

Præcluditur.

Quia certo certius esse debet, quālibet mentem etiam infimæ perspicacitatis præstare posse in productum adæquatè respondens gradualitati formæ eleuantis; quia cùm hæc sit essentialiter virtus actiua supernaturalis, otiosa esset immissio, seu infusio talis facultatis actiuæ in tanta intensione, si illi non suppeteret concursus alterius concausæ vitalis ad eliciendam visionē exæquantem totam gradualitatem habitus.

Instatur in fruitione hominis & Angeli dato æquali habitu charitatis.

Deinde; quòd si intensio visionis à natiua facultate depromi posset; etiam gradualitas intensiua fruitionis, seu dilectionis supernaturalis à voluntate hauriretur. Igitur præmissa æqualitate habitus charitatis respondentis suppari dispositioni supernaturali in homine, & Angelo; ob inæqualitatem potentiæ fruitio Angeli esset excellentior: cùm autem apud Scotum in fruitione beatitudo consistat; fieret, vt stante æquali merito Angelus esset essentialiter beatior ob naturæ præstantiam, quod videtur fauere errori Pelagij.

Resp. Basolij quòd Deus suppleat per auxilium defectum potētia.

2 Responderi posset ex Basolio, in 3. *sententiar. distinction.* 14. *quæstion.* 1. §. *Quantum ad tertium articulum.* Vbi dum quærit, an actus visionis, & fruitionis Christi Domini sint summè perfecti? Et opponit, quòd si æquale lumen, & charitas immitterentur Angelo, illius visio, & fruitio præcellerent ob naturæ præstantiam: Respondet.

Basolius.

Licet isti actus non sint summè perfecti quantùm est ex virtute animæ Christi, & Angelus quantùm est ex virtute sua naturali posset agere ad perfectiores actus; Deus tamen supplere potest illud in quo virtus creata animæ deficit, vt sic actus causatus ab ambobus sit summus, & summè perfectus. Vbi Basolius concedit, facultatem natiuam hominis, supposita æqualitate habitus immissi, exæquare præstantiam Angelicæ perspicacitatis ob extrinsecum auxilium Dei supplentis exilitatem humani obtutus; quam solutionem vt probatiorem obuijs vlnis excipit Ludouicus Molina, 1. *p. q.* 12. *art.* 6. *disp.* 2. §. *Quare prætermissis alijs solutionibus*, & Franciscus Aretinus, *loco infra citando.*

Molina.

Aretinus.

Præcedens solutio refellitur primò.

3 Sed hæc doctrina manifestè conuellitur, eò quòd congruentiùs astruatur, defectum potentiæ per additionem intensioris luminis suppleri, quàm per extrinsecum Dei auxilium; cùm connaturalis ratio operandi facultatis vitalis exposcat intrinsecas formas, à quibus compleatur in ratione adæquati principij ex parte potentiæ.

Alia confutatio.

Deinde; quòd vt sustineat Catholicam assertionem de paritate præmij, quod æqualibus meritis respondet, innititur opinioni dubiæ Theologorum astruentium, quòd defectus virtutis intellectiuæ ad inspiciendum Deū suppleri valeat per solum extrinsecum auxilium absque appositione qualitatis inhærentis.

Oppugnatur tertiò.

Tum vel maximè; quia aduersari videtur talis modus dicendi fundamento, cui communis Theologorum consensio innititur, vt de facto tueatur infusionem luminis gloriæ ad visionē eliciēdam. Quia sicut defectus potentiæ ad talem gradum visionis, in quo exuperat Angelus hominem data paritate habitus immissi, non suppletur per compositionem qualitatis intrinsecæ, sed per solum extrinsecum auxilium; ita & inchoata virtus potentiæ ad totam latitudinem visionis compleri posset, per extrinsecum auxilium, seruata connaturali ratione operandi facultatis vitalis.

Alius modus dicēdi, quòd ob supparitatē visionis, aliquid gradualitatis supernaturalis tollatur à perfectiori potentia.

4 Quare respondent alij, quòd præmissa inæqualitate intellectuum, & paritate meritorum, non immitteretur æquale lumen vtrique beato, sed in ea latitudinis portione, quam callet Deus suorum munerum distributor, vt æquales visiones effluerent à magis, & minus valente intellectu; ita vt ab eo, qui nancisceretur maiorem perspicacitatem natiuam videndi, ea portio luminis auferatur, quæ necessaria sit vt supparem referat mercedem visionis cum intellectu, qui minus præstat natiuè ad talem intuitionem.

Id tamē absque iniuria fieri potest perfectionis.

In quo non irrogaretur iniuria perspicaciori menti, eò quòd aliquid ei doni supernaturalis denegetur, quod minus nobili potentiæ immittatur; cùm id exigat functio iustæ retributionis, quia cùm lumen gloriæ non infundatur vt præmium, & merces meritorum, sed vt mercedis comprincipium; ideo me-

metiri non debet, nisi iuxta portionem visionis, quæ meritis respondet: quare quia ad æqualem visionem excellentior potentia minori eget supplemẽto luminis, ideò æquali lumini non donatur. Quam doctrinam asserit Soarius, 1. *part. lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 7. minora incõmoda importare.

Hic modus dicendi toleratur à Soario.

At re vera maxima inuoluit; sequeretur enim à paritate rationis, charitatem etiam immitti beatis ad actum fruitionis in ea latitudinis mensura, vt perfectior voluntas ad suppare fruitionem minus de charitatis forma adipiscatur; quod est absurdum.

Sed patitur grauiora incommoda.

Imo quòd supposita Scoti, & aliorum plurimorum Theologorum sententia pronuntiante; charitatem esse ipsammet formam iustificandi, seu ipsammet iustitiam formaliter, ac proinde à gratia nullatenùs secerni; prædicta responsio non benè audiret. Quia gratia infunditur secundum dispositionem contritionis, & augetur secundum latitudinem dispositionis; habet enim rationem præmij; igitur tolli nõ debet à nobiliori potẽtia appetitiua aliquid charitatis vt inferiori adæquetur, atq; adeo nec ab intellectu præstãtiori auferri aliquid luminis.

Vrgetur de identitate habitus gratiæ & charitatis

5. Nec magis se extricant, qui supposita æqualitate luminis, autumant; Deum continere suum concursum in nobiliori potentia, vt non conferat quãtũ præstat in supernaturalem intuitionẽ; sed in ea intẽsionis mẽsura, quæ nõ exuperet minus valentem potentiã æqualis meriti.

3. via euadẽdi pressurã argumenti.

Hoc enim effugium prorsus inutile est; eòquòd perpetuum effutiat miraculum præpediens concursum debitum causæ secundæ completæ in suo ordine agendi ad talem influxus intensionem, quæ adæquatè respondeat cõprincipio supernaturali. Deinde; quòd ob paritatem rationis asserendum esset, Deum cohibere beatum præstantioris facultatis impulsiuæ, ne illum diligeret vsque ad apicem supernaturalis eleuationis; ne excederet fruitionem alterius facultatis appetitiuæ minus perfectæ, & nactæ æqualem merito rum mensuram.

Deus nõ denegat influxũ respõdentẽ toti eleuationi habitus supernaturalis

6. Secundò arguitur; quia inæqualitas essentialis intellectuum specie disiitorum, ob subordinationem ad formam luminis eamdem specie, non efficit distinctionem essentialem in actu visionis; ergo à fortiori, subordinatio intellectuum ad æqualem formam luminis secundùm gradualitatem intensiuam non præstabit inæqualitatem intẽsionis in actu visionis, quæ ratio ad hominem vrgere videtur.

2. ratio, quia inæqualitas specifica intellectus attemperatur ad æqualem visionem

Consequentia firmatur, quia magis intranea est rei inæqualitas, quæ trahitur à quidditatiua constitutione eius in tali serie entium; quàm inæqualitas intensionis, quæ non attinet ad essentiam, sed solùm ad accretionem gradualem.

Atqui inæqualitas essentialis remouetur à potentijs quidditatiuè dissitis quantùm ad rationem actualis influxus supernaturalis, ob subordinationem intellectuum specie diuersorum ad eamdem speciem formæ actiuæ supernaturalis; ergo inæqualitas gradualis, & intensiuæ latitudinis intra eamdem speciem influxus supernaturalis tolli debet à talibus causis prout subordinatis, & compositis æquali intensioni habitus supernaturalis. Si enim remouetur inæqualitas quidditatiua ab actuali influxu causarum essentialiter discretarum, ob æqualitatem, seu vnitatem specificam supernaturalis comprincipij euehentis huiusmodi facultates natiuas; quidni tollatur ab actuali influxu earumdem potentiarum inæqualitas intensiua, seu gradualis ob æqualitatem, seu paritatem intensionis habitus supernaturalis?

Si inæqualitas specifica intellectus nõ obstat æqualitati specificæ visionis, à fortiori nec æqualitati graduali

Quæ ratio videtur perstringere Ludouicum Molinam, & alios, qui respuunt inæqualitatem specificam visionum à quidditatiua diuersitate facultatum vitalium petitam, & inæqualitatem intensiuam visionis sustinent, quam ab eisdem potentijs vitalibus hauriunt.

Hæc ratio perstringit Molinam ad hominem

(.§.)

Secunda sententia opposita; quòd data paritate habitus, & inæqualitate potentiæ, eliciatur actus intensior.

2. sententia opposita quod maior intensio visionis tribui queat facultati natiuæ

7 Altera opinandi ratio ex diametro opposita autumat; accretionem intensiuam visionis, non à solo lumine, sed etiam ab intellectus præstantia accipi. Sic ferè omnes Scoti asseclæ, dum in hunc sensum interpretantur Scotū astruentem; supposita æqualitate habitus supernaturalis, & inæqualitate potētiæ perfectiorem actum à præstātiori potentia effici.

Prædictā sententiā adhærent. Lychetus Aretinus Phi. Faber. Tho. Smisin.

Ita Lychetus, *in 3. sententiar. distinction.* 13. §. *Ad tertiam quæstionem conclus.* 2. & ex neotericis Franciscus Aretinus *etiam in 3. dist.* 14. *quæst.* 1. *artic.* 3. §. *His tamen non obstantibus.* Philippus Faber *in 3. dist.* 14. *quæst.* 1. *disput.* 33. *capit.* 2. Theodorus Smisingius, *tom.* 1. *de Deo vno, tract.* 2. *de inuisibilitate Dei, quæst.* 6. *num. margin.* 134.

Itaetiā Ricardus. Caietanus Molina.

Quod placitum tuentur etiam noster Ricardus *in* 4. *distinction.* 49. *art.* 3. *quæstion.* 2. Caietanus, 3. *part. quæstion.* 10. *art.* 4. quibus suffragantur ex recentioribus exteris Ludouicus Molina, *loco citato*, & Valentinus de Herice, 1. *p. tract.* 4. *de visione Dei*, *disput.* 49. *num. marg.* 60. & 62. Idem tenet Ripalda, *de ente supernaturali*, vide *num.* 14. huius art.

Herice Ripalda

Argu. 1. ad hominē data specifica discretione visionis ob distinctionem facultatis natiuæ

Quæ sententia fulcitur ratione producta ab eodem prorsus principio, à quo eruitur probatio discretionis specificæ visionum prodeuntium à potentijs vitalibus essentialiter dissitis. Quia ideò per nos (vt liquet ex præcedenti articulo) stante vnitate specifica luminis supernaturalis in homine & Angelo, prodeunt visiones essentialiter distinctæ; quia facultates vitales nō sūt meræ substrata influxuū supernaturalium; sed vera principia elicitiua, quæ conantur à se per propriam efficientiā in ea producta, quæ sibi asciscūt vitam in actu secundo.

Vrgetur ratio à simili.

At eadem ratio militat pro inæqualitate potentiæ dato suppari habitu ab extrinseco immisso; quia cum ei addici non valeat tota vis proxima agendi ex parte potentiæ; consequens est, vt accrescente virtute natiua facultatis vitalis, quæ actiuè confert in productum supernaturale, emergat intensiuum accrementum actus visionis eminens supra actum à potentia imperfectiori elicitum.

Arguit 2. in actu fidei elicito ab intellectu rustici.

8 Deinde arguitur secundò; ex alijs actibus supernaturalibus, in quibus manifestior apparet inæqualitas intensiua, ob facultatis natiuæ præstantiam. Quia mens rustici perfusa æquali habitu fidei, quo donatur intellectus perspicacior, non elicit actum credendi ita intensum; nec enim agrestis, & incultus homo, data paritate habitus supernaturalis, ea subtilitate, & penetratione, mysterijs fidei assentitur, qua vir Theologus, & ingenio valens. Sed intellectus respectu actus fidei seu assēsus supernaturalis quoad substantiam, non sortitur vim completam ex parte potentiæ, cū eueh atur ab habitu fidei in via, sicut in patria ab habitu luminis igitur quòd ijs facultas intellectus sit inchoata, & initialis ad actum beatificū, etiam conferre poterit ad intensiuam gradualitatem visionis vltra mensurā habitus immissi.

Resp. Soarez & Vazquez pro cōmuni sententia

Si occurras cum Vazquez, 1. *part. disput* 47. *capit.* 6. *numer. margin.* 42. cui adhæret Soarius, 1. *part. libr.* 2. *capit.* 21. *numer. margin.* 16. negando, quòd assensus fidei, qui innititur infallibili veracitate Dei attestantis, sit præstantior ob intellectus pernicitatem, seu subtilitatem in assentiendo; quia licet species apprehensiuæ obiectorum, quæ non sunt formæ per se infusæ, sed acquisitæ, emineant, & præcellant in mente perspicaci, & erudita; at iudiciū supernaturale de obiecto credibili nō spectat nobilitatem facultatis natiuæ, sed inclinationem habitus supernaturalis, & excitationē auxilij gratiæ, quod vocat ad consensum mysterij supra captum naturalem credentis.

Oppugnatio ex Herice. quod supernaturalis assensus fidei in rustic. sit imperfectior physice

Contra; accipe sic oppugnantem Herice. Ita se habent propositiones obiectorum credibilium ad assensum fidei, sicut & præmissæ ad conclusionē, & sicut cognitio bonitatis appetendæ ad impulsum prosequentem huiusmodi

di bonitatem apprehensam; quia sicut præmissæ applicant intellectui veritatem conclusionis, & sicut apprehensio obiecti diligibilis insinuat appetitui motiuum impulsus, seu rationem propter quam inclinationis appetitiuæ in tale obiectum; ita apprehensiones veritatum supernaturalium influunt in iudicium, & assensum illarum, insinuantque rationem, & motiuum assentiendi. Igitur accedente præstantia apprehensionis, quam aduersarij inficiari nequeunt in intellectu nobiliori: cõsequens est; vt præcellat iudicium & assensus fidei in mẽte perspicaciori æquali lumine instructa.

Ex Textu Scoti mediam sententiam eruimus, & expendimus; quòd asserta inæqualitate potentiæ, & pari gradualitate habitus, erumpat actus perfectior, sed non intensior.

9 AT Vt in re ancipiti meum qualem qualem sensum aperiam; Scoti literam præstituo, quæ sic habet *in 3. sent. dist. 13. quæst. 4. §. Ad tertiam quæstionem n. marg. 18.*

Ad tertiam quæstionem dico; quòd animam posse summè frui, potest intelligi dupliciter, vel formaliter, vel effectiuè; hoc est, vel quòd summa fruitio informet istam voluntatem à quocunque causetur: vel quòd ipsa voluntas eliciat summã fruitionem, & sit causa actiua respectu eius.

Primo modo possibile est summam fruitionem creabilem conferre animæ Christi, quia ipsa est receptiua cuiuslibet accidentis conuenientis sibi, & in summo; quia non determinat sibi certũ gradum istius, sicut fuit probatum in 1. quæst. de gratia: & fruitio est quoddam accidens absolutum possibile creari à primo causante immediatè sine actione voluntatis creatæ.

10 *Secundo modo videtur probabile; quòd cùm illa voluntas non possit tantam vim actiuam habere, quantam voluntas creata alia potest habere, vt Angelica; non potest ita perfectè elicere fruitionem, sicut alia voluntas potest. Licet enim possit summam gratiam habere, quæ vt causa partialis respectu fruitionis æquè causaret fruitionem in ipsa, & Angelo, si haberet eam; tamen alia causa partialis erit inæqualis, vt voluntas: altera autem causa partiali deficiente, deficiet effectus, licet reliqua causa partialis sit æqualis.*

Modo tamen de facto est maxima elicitiuè, quia licet non sit voluntas eius ita perfectè actiua, sicut voluntas Angeli: tamen ipsa cum summa gratia, vt alia causa partiali actiua, potest in perfectiorem fruitionem, quam voluntas Angeli cum minori gratia: quia excedentia gratiæ excedit in ea efficientiam voluntatis Angeli. Hactenus Scotus.

Per impulsũ elicitum superari potest Christus ab Angelo, data æqualitate habitus supernaturalis

De facto, fruitio Christi est maxima elicitiuè.

11 Ex qua litera ferè vniuersus asseclarum Scoti conuentus censuit, Doctorem opinatum fuisse; intensiuam gradualitatem actus supernaturalis ita accipi à præstantia natiuæ facultatis, vt crescere queat intensio actus supernaturalis vltra apicem habitus infusi. Sed, ni fallor, ostendere etiam luculenter possumus, eos in Magistro elucidando diuinare; vel illum sinistrè interpretari.

Cõmunis assertio Scotistarum circa textum præmissum.

Te appello huius literæ inspectorẽ in qua nunquam inuenies Scotum autumasse, á perfectiori potentia, stante æqualitate habitus supernaturalis, intensiorem actũ elici, sed perfectiorẽ, quod quàm diuersum sit, exemplis haud inscitè illustrare possumus.

Excutitur

12 Si Deus homini, & Angelo species impressas repræsentatiuas eiusdem obiecti ordinis naturalis infunderet, quæ species essent eiusdem quidditatis specificæ, & paris intensionis, verbi gratia, vt septem; & intellectus hominis tali speciei compositus eliceret notitiam adæquatè respondentem toti intensioni illius speciei impressæ, (dari enim accretionem intensiuam in formis intentionalibus, ostendimus, *in præsenti controuersi. 9. de Visione Dei, distinct. 2. artic. 3. num. marg. 20. & 21.*) intellectus Angeli coniunctus

Aliud est, quòd Angel' eliciat actũ intensiorem aliud actum perfectiorẽ.

spe-

speciei impressæ intensionis etiã vt septem, nequiret notitiam vltra septimũ gradum exerere. Quia aliàs daretur aliquis gradus imaginis formalis obiecti qui non responderet obiecto vt principio intentionali, sed soli potentiæ intellectiuæ, quod est absurdum: cũ nulla facultas, etiã perspicacissima, qualis est Angelica, queat sine obiecto, aut sine specie, quæ est virtus vicaria eius, notitiã obiecti parturire; igitur, si species impressa Angeli est vt septẽ, nõ valet Angelus cũ tali specie notitiam vt octo efficere, sed tantùm vt septem.

Præmitur assertũ in intellectu Angeli cõposito æquali speciei impressa

In ista igitur hypothesi, licet certũ sit intellectũ Angeli nõ prẹstare ad intẽsiorẽ notitiã vltra metas intẽsionis speciei impressæ; ac proinde quòd supposita ęqualitate speciei immissæ intellectui hominis & Angeli, nequit cognitio Angeli gradualitatẽ cognitionis humanæ exuperare; adhuc tamẽ innegabile est, cognitionẽ Angeli essentialiter perfectiorẽ esse cognitione hominis, estò quòd illa intẽsior esse nequeat ob supparitatẽ alterius cõprincipij notitiæ, nimirũ speciei impressæ: eòquòd notitia Angeli, vt potequæ ab immaterialiori actualiori, & nobiliori potẽtia elicita, purior immaterialior & præcellẽtior sit specie humanæ intellectionis. Habemus ergo ex dictis, aliud esse, actũ asseri perfectiorem; aliud verò intensiorem.

Ostẽditur ex Scoto quòd nobilior intellectus cũ æquali specie nõ elicit notitiam intensiorem.

Cæterũ; quòd cõcursus intellectus & speciei impressæ sint diuersi ordinis in ratione agẽdi intẽtionaliter, ita vt maior præstãtia perspicacissimæ virtutis intellectiuæ supplere nequeat aliquẽ gradũ intẽsionis speciei impressæ; adeò vt à præstãtiori intellectu cũ æqualitate intẽsionis cõprincipij tenẽtis se ex parte obiecti, elici queat notitia intẽsior. Perspicuè traditur ab Scoto, *in 1. dist. 3. q. 7 §. qualiter autem hoc sit intelligendum n. marg. 21.* vbi habet ita.

Scotus

Intellectus, & species sunt agentia diuersi ordinis.

Obiectũ intelligibile præsens in se, vel in specie intelligibili, & pars intellectiua, nõ cõcurrũt vt causæ ex æquo ad intellectionẽ; quia tũc alterũ haberet causalitatẽ talẽ imperfectã, & reliquũ suppleret eã. Et si alterũ esset perfectũ, posset habere in se vno existente totã causalitatem amborũ; sicut si virtus motiua vnius suppleret virtutem alterius.

Præstãtia intellectus nequit supplere defectum speciei

Et tũc species esset quasi quidã gradus intellectualitatis supplens gradũ intellectualitatis deficientem intellectui; & tunc si fieret perfectior intellectus, secũdùm gradum talem, posset sine specie & sine obiecto habere actum intelligendi; quod est falsum.

Elucidatio textus

Si enim gradus aliquis intellectualitatis vitalis supplere valeret gradum aliquẽ virtutis tenẽtis se ex parte obiecti fieret, vt accrescẽte, vel duplicata, virtute ex parte potẽtiæ, posset absq; obiecto, vel semine intentionali eius, quod est species, exprimere notitiã & speciẽ expressam obiecti; quod iure Scotus pronuntiatum falsum æstimat.

Legitima interpretatio mentis Scoti

Ex præmissis apposita erũpit interpretatio celebris cuiusdã testimonij Scoti *ex Collatione vndecima. sub n. marg. 4.* quod maximè cõducit ad mentẽ Scoti in præsẽti quæsito referandam.

Scotus

Obiectio.

Cũ enim opposuisset sibi Scotus; *quòd lumẽ gloriæ nõ est principiũ partiale actus intelligẽdi in patria; quia tũc requireretur propter imperfectionẽ intellectus; igitur si fieret intellectus perfectior à Deo, & maioris actiuitatis, ille sine tali lumine immediatè posset videre essentiam Dei.*

Dilutio obiectionis

Prædictæ oppositioni ita occurrit Scotus. *Ad aliud dico, quòd consequentia illa non valet; sicut quantumcunq; augmẽtatur virtus etiam voluntatis creatæ, nunquam supplebit actiuitatem gratiæ, & charitatis; tunc enim esset per naturam impeccabilis.*

Intellectus non supplet apud Scotum remissionem luminis.

Ex quo cõtextu manifestè depromitur, quòd natiua vis intellectus & lumen gloriæ, apud Scotum non sunt eiusdem ordinis, ita vt defectus alicuius gradus luminis suppleri queat à nobiliori intellectu; aliàs, vt acutè colligebat Scotus posset fieri aliquis intellectus, qui à natiua vi, præstaret ad videndum Deum absque gratuita immisione habitus luminis.

Instantia cludens

Sicut si virtus intellectus esset eiusdẽ ordinis cũ vi intẽtionali speciei impressæ, ita vt perspicacior intellectus qualis est Angelicus, supplere valeret aliquem gradum virtutis intẽtionalis speciei impressæ; sequeretur, quòd posset dari aliquis intellectus ita præstantior vt omnem obiecti causalitatem supplere posset; quod aberrat deuiatque ab omni philosophia.

Scotus

Quod validè confirmat Scotus, *in eadem Collatione, sub nu. marg. 6.* Vbi subijcit. *Item isti gradus, aut sunt eiusdem rationis, & ordinis? Aut non?*

Scotus

Intellectus & lumen nō sunt agētia eiusdē ordinis in phrasi Scoti.

Si primum; ergo vterq; potest esse à principio intellectiuo: quia quandocunq; aliqua duo sunt eiusdem rationis, à quocūque principio potest esse vnum, & alterum. Quid apertius?

13 Quod vt enucleatiùs explanē, præmitto tāquam constitutum in philosophia; quòd virtus illa agendi, quæ se sola sine consortio alterius concausæ non præstat ad eliciendam substantiā producti, ita nec confert ad intensionē gradualem eiusdem effectus, quæ sit vltra accretionem intensiuam illius comprincipij, sine quo substantia effectus produci nequit.

Axioma physicū de coitione cōprincipiorum ad idē productū eliciendum.

Accipe exēplum in intellectu agente qui se solo nō valet ad productionē speciei intelligibilis absq; cōcursu phātasmatis, quod physicè influit in speciem spiritualem, vt instrumentariū agens eleuatum ab intellectu.

Instatur in phātasmate & intellectu agente

In hac ergo duplici cōcausa, quia intellectus agēs non præstat sine consortio phātasmatis adire causalitatē intētionalē productiuā speciei intelligibilis; ita nec vlla ratione cōfert ad latitudinē gradualem eiusdem formæ vltra intēsionem phātasmatis. Aliàs enim assignari valeret aliquis gradus imaginis virtualis obiecti in specie impressa, qui nō responderet obiecto, seu virtuti vicariæ eius, quæ est illa materialis species phantasiæ; sed adæquatè adscriberetur facultati intellectiuæ, quæ est pura potētia in genere intelligibilium; quod est absurdum.

Intellectus præstātior cū æquali phātasmate non elicit speciē intelligibilē intensiorem

Quare, licet cōstituta paritate intensionis phātasmatis, & inæqualitate virtutis intellectus agentis, necessariò ob præstātiam potētiæ intellectiuæ astrui debeat inæqualis perfectio effect⁹ (præcelleret enim species intelligibilis ab excellētiori intellectu agente elicita, etiam data æqualitate phātasmatis) sed species nulla ratione superare posset intēsionem phantasmatis. Quia sicut virtus intellectus sine consortio phantasmatis non præstat ad substantiam speciei intelligibilis eliciendam; ita nec conferre poterit ad vllam accretionem gradualem eius, quæ excedat intensionem phantasmatis.

Exerit tamē speciem intelligibilem perfectiorē.

Quod etiā habet verum in intellectu possibili & specie impressa respectu notitiæ; quia cū intellectus possibilis sine cōcursu speciei impressæ non conferat ad generationem speciei expressæ, seu verbi mētalis, ita nec præstare valet ad intensionem notitiæ, quæ emineat supra gradualitatem speciei impressæ, quæ est alterum comprincipium necessariò requisitum ad effectionem notitiæ.

Idē sentiēdū [de] cōpositio[ne] intellect⁹ [et] speciei impressæ ad generationem [no]titiæ

Ex præmissis manifestè meo videri producitur; data æqualitate luminis suppositaque inæqualitate potentiæ, esse impossibilem intensiorem visionem à potentia valentiori. Quia cùm intellectus ex se non habeat adæquatam vim ex parte potentiæ, nec ad effectionem vnius indiuisibilis continuatiui, vel terminatiui latitudinis intensiuæ supernaturalis, vt in vera Theologia certo certius esse debet; ita nec cōferre valebit ad vllum gradum, nec ad vnicum indiuisibile huiusmodi latitudinis, quod sit supra metas habitus eleuantis. Quam doctrinam physicis illis, quas proposuimus, instantijs, planè ostendi æstimo, adeò vt oppositam sententiam physicis etiam principijs repugnantem iudicem.

Corollariū ex prælibatis

Præcluduntur varia recentiorum effugia.

14 NEC Præstat dicere; quòd licet repugnet lumini vt septem in esse abstracto, vel præcisè extra subiectum spectato, influxus in visionem vt octo; non tamen contradicit habitui vt concreto, vel cōposito potentiæ vitali ob facultatis natiuæ eminentiam in visionem vt octo conari. Tunc enim in illa hypothesi exuperantia visionis vltra intensiuam gradualitatem luminis non deferretur potentiæ natiuæ, sed complexo ex potētia & habitu supernaturali.

Effugiū recentiorum

Talis enim occursus vel sic intercluditur; virtus proportionatè præstās ad visionē supernaturalē in tota latitudine intēsiua talis formæ, debet esse intrinsecè supernaturalis, vt perspicuū est; aliàs enim ad gradum illum, qui exuperaret gradualitatē habitus luminis vt septē, proportionatè conferre posset facultas natiua ex naturæ viribus.

Intercluditur

Atqui ad exuperantiā illam gradualitatis visionis vltra apicem intensionis habi

Habitus luminis vt septē nequit elicere visionē vt octo

habitus supernaturalis nō est in actu potestatiuo habitus intēsiuè inferior præcisè & quasi abstractè spectatus; neq; etiam vt minus nobili potentiæ cōpositus; ergo constituitur in actu & fit proportionatè potens ad gradum illum intensionis supernaturalis ab eminentia facultatis natiuæ: ac proinde sequeretur, quòd habitus supernaturalis eueheretur à facultate naturali ad eleuatiorem gradum operandi supernaturaliter saltim in tanta intensione influxus.

Alia euasio ex Ripalda.

Dices cum Ripalda *de ente supernaturali, lib. 2. disp. 37. sect. 3. numer. margin.* 11. quòd sicut non debetur à Deo concursus lumini extra subiectū spectato (cùm vt sic nequeat esse principium operationis viuæ supernaturalis.) sed exhibetur influxus complexo siue cointegrato ex potentia natiua, & habitu infuso, quod heterogeneum cōplexum est ex absimilibus comprincipijs coalescens; ita nec metiri debet gradualitas intēsiua influxus à sola præstantia habitus, sed ab excellentia coniuncti; cùm coniunctum exerat visionē non autem solum comprincipium supernaturale.

Ratio demōstratiua & concludens præcipuè apud Scotum

Id inquā nō obstat, nec euacuat vim probationis; si enim alicuius esset roboris militaret in omnibus cōcausis partialibus partialitate causæ, quæ ob naturalē in agēdo sympathiam, sicut & seorsum operari nō valēt absq; conuentu alterius comprincipij, ita neq; illis diuisim spectatis vllus, vel respondet, vel debetur, influxus. Dici ergo posset; quòd species impressa composita menti Angelicæ elicere valeret notitiam intentiorem ipsô principio intentionali ex parte obiecti.

Obserua valde

Ac proinde recideremus in premētē Scoti oppositionē; quòd si præstātia intellectus supplere posset aliquē gradū cōprincipij intētionalis ex parte obiecti; sequeretur, quòd duplicata virtus potētiæ valeret expressam obiecti imaginē vel notitiā absq; effectiuo obiecti concursu parturire; quæ oppositio, ob identitatem rationis, vrget in lumine supernaturali, & natiuo acumine intellectus, cū etiam sint cōprincipia diuersi ordinis; vt ex Scoto patefecimus. Quā argumentationē demōstratiuam, & cōcludentem æstimo, suppositis principijs Scoti.

Dices præterea; disparē subesse ratio nē in potētia nō præstāte ad notitiā vltra intēsionem speciei impressæ; ac de intellectu nō cōferēte ad visionē supra intēsionē luminis. Quatenùs virtus intellectus, quæ est alterius ordinis, (vt poteq; quæ se gerens ex parte potentiæ,) præbere nequeat obiecto, vel semini intentionali eius, vim ad intensiorem effectum; è contra tamen virtus intellectus & luminis coeant in vnam efficiēdi rationem ex parte potentiæ.

Alia fuga; quòd lumen gloriæ se teneat ex parte potentiæ, non ita species obiecti.

Lumen gloriæ & intellectus non sunt agentia eiusdem ordinis de phrasi Scoti;

Sed cōtra; quòd licet habitus infusus, & potētia vitalis astruātur eiusdē ordinis ex parte potētiæ, inquātū ordo potētiæ opponitur, vel cōdistinguitur ab ordine obiecti; nō tamē sunt eiusdē ordinis iuxta phrasim Scoti, & intra vim potentiæ vel principij supernaturalis, vt principiū supernaturale est, & prout illi respōdet supernaturalitas ex parte effectus. Qua ratione lumen gloriæ vt duo est eiusdē ordinis cū lumine vt tria eò quòd per appositionem gradus ad gradum intendatur virtus supernaturalis, vt supernaturalis est.

Neruosa Scoti collectio

Per additionē autē intellectualitatis natiuæ, apud Scotū suppleri nequit nec minimus supernaturalitatis gradus; aliàs, vt neruosè concludit Scotus, sub n. 12. transcriptus; dari posset intellectus tam supremæ nobilitatis, vt videre posset Deum ex naturæ viribus. Quā Scoti probationem, vel non vidisse, vel non perpendisse æstimo eos Scoti asseclas, qui asseuerant; à præstantiori potentia elici intensiorem actū supernaturalem, data supparitate supernaturalis comprincipij.

Effugium aliud.

Tandem, si quis assereret; quòd virtus supernaturalis, vt composita nobiliori potentiæ exprimat quid magis energiæ supernaturalis, quàm cùm conuenit ad operandum cū facultate natiua imperfectiori.

Efficax aduersarios oppugnati

Præmissum effugium præter alias rationes, quibus intercluditur; vel perspicua illa expugnatur, quę trahitur à ratione intēsionis supernaturaliū formarū. Si enim habitus infusus exerere valeret efficacitatem supernaturalem in tāta, vel tanta latitudine intēsionis iuxta præstantiam facultatis natiuæ; otiosa esset accretio intensiua habitus infusi; siquidem in qualibet portione, vel gradu virtutis, conferret ad quamlibet intensionem actus supernaturalis pro exigentia potentiæ vitalis; ita vt

Scotus

Intellectus & lumen nō sunt agētia eiusdē ordinis in phrasi Scoti.

Si primum; ergo vterq; potest esse à principio intellectiuo: quia quandocunq; aliqua duo sunt eiusdem rationis, à quocũque principio potest esse vnum, & alterum. Quid apertius?

13 Quod vt enucleatiùs explanē, præmitto tãquam constitutum in philosophia; quòd virtus illa agendi, quæ se sola sine consortio alterius concausæ non præstat ad eliciendam substantiã producti, ita nec confert ad intensionē gradualem eiusdem effectus, quæ sit vltra accretionem intensiuam illius comprincipij, sine quo substantia effectus produci nequit.

Axioma physicũ de coitione cōprincipiorum ad idē productũ eliciendum.

Accipe exēplum in intellectu agente qui se solo nō valet ad productionē speciei intelligibilis absq; cōcursu phãtasmatis, quod physicè influit in speciem spiritualem, vt instrumentariũ agens eleuatum ab intellectu.

Instatur in phãtasmate & intellectu agente

In hac ergo duplici cōcausa, quia intellectus agēs non præstat sine consortio phãtasmatis adire causalitatē intētionalē productiuã speciei intelligibilis; ita nec vlla ratione cōfert ad latitudinē gradualem eiusdem formæ vltra intēsionem phãtasmatis. Alias enim assignari valeret aliquis gradus imaginis virtualis obiecti in specie impressa, qui nō responderet obiecto, seu virtuti vicariæ eius, quæ est illa materialis species phantasiæ; sed adæquatè adscriberetur facultati intellectiuæ, quæ est pura potētia in genere intelligibilium; quod est absurdum.

Intellectus præstātior cũ æquali phãtasmate non elicit speciē intelligibilē intensiorem

Quare, licet cōstituta paritate intensionis phãtasmatis, & inæqualitate virtutis intellectus agentis, necessariò ob præstãtiam potētiæ intellectiuæ astrui debeat inæqualis perfectio effect9 (præcelleret enim species intelligibilis ab excellētiori intellectu agente elicita, etiam data æqualitate phãtasmatis) sed species nulla ratione superare posset intēsionem phantasmatis. Quia sicut virtus intellectus sine consortio phantasmatis non præstat ad substantiam speciei intelligibilis eliciendam; ita nec conferre poterit ad vllam accretionem gradualem eius, quæ excedat intensionem phantasmatis.

Exerit tamē speciem intelligibilem perfectiorē.

Quod etiã habet verum in intellectu possibili & specie impressa respectu notitiæ; quia cũ intellectus possibilis sine cōcursu speciei impressæ non conferat ad generationem speciei expressæ, seu verbi mētalis, ita nec præstare valet ad intensionem notitiæ, quæ emineat supra gradualitatem speciei impressæ, quæ est alterum comprincipium necessariò requisitum ad effectionem notitiæ.

Idē sentiēdũ de cōpositione intellect9 & speciei impressæ ad generationem notitiæ

Ex præmissis manifestè meo videri producitur; data æqualitate luminis suppositaquè inæqualitate potentiæ, esse impossibilem intensiorem visionem à potentia valentiori. Quia cùm intellectus ex se non habeat adæquatam vim ex parte potentiæ, nec ad effectionem vnius indiuisibilis continuatiui, vel terminatiui latitudinis intensiuæ supernaturalis, vt in vera Theologia certo certius esse debet; ita nec cōferre valebit ad vllum gradum, nec ad vnicum indiuisibile huiusmodi latitudinis, quod sit supra metas habitus eleuantis. Quam doctrinam physicis illis, quas proposuimus, instantijs, planè ostendi æstimo, adeò vt oppositam sententiam physicis etiam principijs repugnantem iudicem.

Corollariũ ex prælibatis

§

Præcluduntur varia recentiorum effugia.

14 NEC Præstat dicere; quòd licet repugnet lumini vt septem in esse abstracto, vel præcisè extra subiectum spectato, influxus in visionem vt octo; non tamen contradicit habitui vt concreto, vel cōposito potentiæ vitali ob facultatis natiuæ eminentiam in visionem vt octo conari. Tunc enim in illa hypothesi exuperantia visionis vltra intensiuam gradualitatem luminis non deferretur potentiæ natiuæ, sed complexo ex potētia & habitu supernaturali.

Effugiũ recentiorum

Talis enim occursus vel sic intercluditur; virtus proportionatè præstãs ad visionē supernaturalē in tota latitudine intēsiua talis formæ, debet esse intrinsecè supernaturalis, vt perspicuũ est; aliàs enim ad gradum illum, qui exuperaret gradualitatē habitus luminis vt septē, proportionatè conferre posset facultas natiua ex naturæ viribus.

Intercluditur

Atqui ad exuperantiã illam gradualitatis visionis vltra apicem intensionis habi

Habitus luminis vt septē nequit elicere visionē vt octo

habitus supernaturalis nō est in actu potestatiuo habitus intēsiuè inferior præcisè & quasi abstractè spectatus; neq; etiam vt minus nobili potentiæ cōpositus; ergo constituitur in actu & fit proportionatè potens ad gradum illum intensionis supernaturalis ab eminentia facultatis natiuæ: ac proinde sequeretur, quòd habitus supernaturalis eueheretur à facultate naturali ad eleuatiorem gradum operandi supernaturaliter saltim in tanta intensione influxus.

Alia euasio ex Ripalda.

Dices cum Ripalda *de ente supernaturali, lib. 2. disp. 37. sect. 3. numer. margin.* 11. quòd sicut non debetur à Deo concursus lumini extra subiectū spectato (cùm vt sic nequeat esse principium operationis viuæ supernaturalis.) sed exhibetur influxus complexo siue cointegrato ex potentia natiua, & habitu infuso, quod heterogeneum cōplexum est ex absimilibus comprincipijs coalescens; ita nec metiri debet gradualitas intēsiua influxus à sola præstantia habitus, sed ab excellentia coniuncti; cùm coniunctum exerat visionē non autem solum comprincipium supernaturale.

Ratio demōstratiua & concludens præcipuè apud Scotum

Id inquā nō obstat, nec euacuat vim probationis; si enim alicuius esset roboris militaret in omnibus cōcausis partialibus partialitate causæ, quæ ob naturalē in agēdo sympathiam, sicut & seorsum operari nō valet absq; conuentu alterius comprincipij, ita neq; illis diuisim spectatis vllus, vel respondet, vel debetur, influxus. Dici ergo posset; quòd species impressa composita menti Angelicæ elicere valeret notitiam intensiorem ipsò principio intentionali ex parte obiecti.

Obserua valde

Ac proinde recideremus in premētē Scoti oppositionē; quòd si præstātia intellectus supplere posset aliquē gradū cōprincipij intētionalis ex parte obiecti; sequeretur, quòd duplicata virtus potētiæ valeret expressam obiecti imaginē vel notitiā absq; effectiuo obiecti concursu parturire; quæ oppositio, ob identitatem rationis, vrget in lumine supernaturali, & natiuo acumine intellectus, cū etiam sint cōprincipia diuersi ordinis; vt ex Scoto patefecimus. Quā argumentationē demōstratiuam, & cōcludentem æstimo, suppositis principijs Scoti.

Dices præterea; disparē subesse ratione in potētia nō præstare ad notitiā vltra intēsionem speciei impressæ; ac de intellectu nō cōferēte ad visionē supra intēsionē luminis. Quatenùs virtus intellectùs, quæ est alterius ordinis, (vt potè quæ se gerens ex parte potentiæ,) præbere nequeat obiecto, vel semini intentionali eius, vim ad intensiorem effectum; è contra tamen virtus intellectus & luminis coeant in vnam efficiēdi rationem ex parte potentiæ.

Alia fuga; quòd lumen gloriæ se teneat ex parte potentiæ, non ita species obiecti.

Lumen gloriæ & intellectus non sunt agentia eiusdem ordinis de phrasi Scoti.

Sed cōtra; quòd licet habitus infusus, & potētia vitalis astruātur eiusdē ordinis ex parte potētiæ, inquātū ordo potētiæ opponitur, vel cōdistinguitur ab ordine obiecti; nō tamē sunt eiusdē ordinis iuxta phrasim Scoti, & intra vim potentiæ vel principij supernaturalis, vt principiū supernaturale est, & prout illi respōdet supernaturalitas ex parte effectus. Qua ratione lumen gloriæ vt duo est eiusdē ordinis cū lumine vt tria eò quòd per appositionem gradus ad gradum intendatur virtus supernaturalis, vt supernaturalis est.

Neruosa Scoti collectio

Per additionē autē intellectualitatis natiuæ, apud Scotū suppleri nequit nec minimus supernaturalitatis gradus; alias, vt neruosè concludit Scotus, sub num. 2. transcriptus; dari posset intellectus tam supremæ nobilitatis, vt videre posset Deum ex naturæ viribus. Quā Scoti probationem, vel non vidisse, vel non perpendisse æstimo eos Scoti asseclas; qui asseuerant, à præstantiori potentia elici intensiorem actū supernaturalem, data supparitate supernaturalis comprincipij.

Effugium aliud.

Tandem, si quis assereret; quòd virtus supernaturalis, vt composita nobiliori potentiæ exprimat quid magis energiæ supernaturalis, quàm cùm conuenit ad operandum cū facultate natiua imperfectiori.

Efficax aduersarij oppugnatio.

Præmissum effugium præter alias rationes, quibus intercluditur; vel perspicua illa expugnatur, quę trahitur à ratione intēsionis supernaturaliū formarū. Si enim habitus infusus exerere valeret efficacitatem supernaturalem in tāta, vel tanta latitudine intēsionis iuxta præstantiam facultatis natiuæ; otiosa esset accretio intensiua habitus infusi; siquidem in qualibet portione, vel gradu virtutis, conferret ad quamlibet intensionem actus supernaturalis pro exigentia potentiæ vitalis; ita vt

tantùm exposcatur latitudo quãtitatis virtutis, vel inæqualitas virtutis operatiuæ in potentia vitali.

Instantia est cludens.

Simili ratione, qua si potentia intellectiua cũ qualibet exigua virtute speciei impressæ valeret ad pariẽdã notitiã in qualibet intẽsione; otiosa esset gradualitas intẽsiua in specie impressã.

Pro nobis stat Aureol.

Nostræ sententiæ suffragatur Card. Aureolus, *in 3. sen. dist.* 13. *q.* 2. *art. unico*, vbi dũ quærit, *vtrũ in Christo ab instãti suæ conceptionis fuerit summa gloria possibilis creaturæ?* §. *nũc ad cõclusionẽ principij tertij*, subdit.

Pende acumen Aureoli

Vbi habitus est æqualis, potentia est æqualis respectu actus eliciendi; & adduco rationem talem. Quando duo concurrũt ad eũdem actum, ita quòd vnum illorum non cooperatur vt agens sub propria ratione, sed solùm vt constituit agens in esse potestatiuo; tunc non mensurat actus illius agentis, nisi per gradum actualitatis, prout constituit in esse potestatiuo.

Obserua, quòd intẽsio effectus non trahitur nisi à principio potestatiuo

Vbi mẽs Aureoli eò spectat; quòd quãdo propria, & intranea virtus alicuius cõprincipij sesola nõ valet ad substãtiã effectus, sed exigit cõuentũ alterius cõcausæ, à qua cõpletur in esse potestatiuo adæquato, siue in actu cõpleto ad eliciẽdam actionem; tũc à quantitate virtutis, vel quasi intẽsione alterius cõprincipij partialis petẽda non est gradualitas & intẽsio actus. Igitur cũ natiua virtus intellectus solùm inchoatè & initialiter sit potẽs ad actum supernaturalem; gradualitas intẽsiua visionis metiri non debet ex quantitate natiua intellectus, sed ex habitu constituente potentiam in esse potestatiuo, vel adæquatè præstante potestatem ad causalitatem supernaturalem adeundam.

Nota ex Aureolo.

Ex quo principio idem Aureolus, *in sequen. q.* 3. *eiusdem distinct.* 13. paulò ante, §. *Ad argumenta in oppositũ.* Optimè infert. *Quòd si Angeli & vetula habeant æquale meritum, habebunt æqualem actum propter æquale lumen datum ex meritis.*

Consectariũ dat a inæqualitate potentia, & æqualitate habitus supernaturalis elicitur act⁹ perfectior, non intensior.

15 Ex dictis habeto de mente & sensu Scoti; dato suppari habitu luminis & inæquali potentia, elici actum præstantiorem à facultate natiua excellentiori vt potè quæ immaterialiori ratione attingat obiectum, sed non intensiori.

In quo etiam patronum habemus Scoti auditorem Basolium, qui *in* 3. *sent. distinct.* 14. *quæst.* 1. §. *Quantum ad tertium articulum.* Loquens de æqualitate visionis hominis, & Angeli, inquit.

Nõ is suffragatur Basolius.

NOTA.

Vel etiam fortè ita perfectum actum supernaturalẽ potest anima elicere quãtùm est ex parte sua, sicut etiam Angelus, quemadmodũ & recipere; quia quãtùm ad ista sunt æquales, licet quantùm ad actus naturales sint inæquales: & ita non oportet, quòd Deus aliquid suppleat pro anima secundùm istum modum.

Explanatio mentis Basolij

Vbi autem Basolius autumat; æquè perfectum esse actum visionis hominis sicut & Angeli, supposita æqualitate luminis; ita interpretandus est, ne Magistri asserto refragetur; quòd visio hominis, & Angeli sint æquales, loquendo de perfectione intensiua; eò quòd inficietur Basolius accretionem intensiuam visionis Angeli vltra apicem, seu terminum intensionis luminis gloriæ. Non tamen improbet præstantiam visionis Angelicæ ob maiorem immaterialitatem, & actualitatẽ, quam trahit ab excellentia facultatis vitalis, ex cuius virtualitate extrahitur, tâm in genere causæ materialis, quàm efficientis; vt cunctis perspicuum esse debet.

Quid de fide circa inæqualitatem visionis?

16 Vltimò, pro complemento doctrinæ breuiter ostendendum est; quid circa intensiuam inæqualitatem visionis ad fidei Canones attineat. Firmiter ergo tenendum est, beatos non esse æquales in diuinæ essentiæ intuitione; sed diuersos esse gradus pro meritorum disparitate. Quæ veritas definita extat in Concilio Florentino, *sessione vltima*, stabiliturquè manifestis sacræ Scripturæ testimonijs. 1. *enim ad Corinthios* 3. intonat Paulus, *quod vnusque mercedem accipiet secundùm suum laborem.* Et 1. *ad Corinthios.* 15. *Quòd sicut stella differt ab stella in claritate, ita resurrectio mortuorum.* Vbi licet loquatur de gloria corporum, idem prorsus iudicium haberi debet de gloria essentiali animæ, cùm gloria corporis sit quasi consequentia & dimanatio eius. Et *ad Corinth.* 9. ait. *Qui parcè seminat, parcè, & metet.* Et Ioann. 14 *In domo patris mei mansiones multæ sunt.* Vbi scitè August. *tract.* 67. *in Ioan.* non solùm pluralitatem, sed etiam inæqualitatem visionis beatificæ referat

Conc. Flor.

Paulus 1. ad Corint. 3

1. ad Corint. 15.

1. ad Corint. 9.

Ioannis 14.

in

in hæc verba: *Etsi alius est alio fortior, alius alio sapientior, alius alio iustior, alius alio sanctior, in domo patris mei mansiones multæ sunt. Nullus eorum alienabitur ab illa domo, vbi mansionem pro suo quisque accepturus est merito.*

S. August.

Elucidatio parabolæ operariorum pro inæqualitate intensiua visionis.

17 SED Refragatur Catholico huic asserto Iouinianus antiquus hæreticus, cuius lapsum ex orco rediuiuũ lubens excepit Lutheranorum perfidia; licet diuerso fũdamento innixa. Iouinianus enim ex Stoicorum commentis effutiuit, omnia bona & merita, cũcta idẽtidem peccata & demerita æqualia esse; ex quo intulit gloriam & pœnam paritatem sortiri. Lutherani verò quia improbant necessitatem meritorum; autumãtes, beatitudinem conferri, non intuitu iustitiæ intrinsecæ, seu propriæ cuiuslibet beati, sed extrinsecæ, nimirum ob iustitiam redemptoris extrinsecè hominibus adscriptam; consequenter asseuerant, præmium gloriæ æqualiter omnibus donari; sicut & contendunt, Christi iustitiam omnibus æqualiter imputari; eò quòd pro omnibus pariter, siue iustis, siue iniustis, mortem oppetierit.

Assertio 1. Hæresis Iouiniani & Lutheri

Cur Iouinianus asseruerit æqualitatẽ visionis in omnibus beatis?

Cur Lutherani?

Quam hæresim tutãtur celebri illa parabola operariorũ Matth. 20. vbi dicitur. *Cũ venissent ergo, qui circa vndecimam horam venerãt, acceperũt singulos denarios, venientes autẽ & primi arbitrati sunt, quòd plus essent accepturi, acceperũt etiã & ipsi singulos denarios &c.* Vbi inæqualiter laborãtibus æqualẽ stipẽdiũ beatitudinis denario diurno adumbratæ collatum exhibetur.

Probatur æqualitas visionis.

Matth. 20.

Hanc pressuram euadit Vazquez, 1. *p. disp. 47. cap. 4.* vbi prædictam parabolam non de præmio æternæ retributionis; sed de vocatione ad gratiam interpretatur.

Expositio Vazquez.

At infeliciter nouam huius parabolæ elucidãdæ viam attẽtauit contra vniuersum sacrorum interpretum cœtum. Quare ipsum Vazquez latè oppugnat & expugnat Pet. de Lorca, 1. 2. *disp.* 32. & reijcit Herice, *tractat.* 4. *de visione Dei, disp.* 49. *c.* 2. Quin & taxatur illis verbis; *voca operarios, & redde illis mercedem.* Vbi denarius diurnus astruitur merces laborãtiũ; cũ tamen de fide sit, vocationẽ ad gratiã nõ esse mercedem aliàs enim gratia non esset gratia.

Refellitur

Lorca Herice

1. Cõfutatio ex cõtextu.

Deinde, quòd denarius ex conuẽtione inter patrem familias, & operarios constituitur collatus; cùm tamẽ prima vocatio non immittatur intuitu alicuius dispositionis; ac proinde respuat cõuentionem aliquam operis, quæ positiuè cõferat in vocationem, tanquam ratio motiua stipẽdiariæ infusionis doni supernaturalis.

Eliditur secundò.

A quibus nodis nulla alia ratione se expedit Vazquez, nisi astruẽs; omnia illa verba, quibus exprimũtur, *merces, cõuentio labor, & retributio*, nil omnino facessere ad scopũ parabolę, sed tantùm adiũgi ad narrationis ornatũ; in quo (cũ à communi doctorum sensu exorbitet, qui ea Christi verba non ad solam sermonis contexturam, sed ad doctrinæ institutũ apposita censeat) merito explodendum est singulare viri iudicium.

Fugæ præoccupatio

18 Quare respondent alij Theologi communiter; denario illo diurno non exprimi beatitudinem formalem, quæ est forma, qua Deus beatis illabitur in ratione obiecti beatifici iuxta æqualitatem meritorum; sed beatitudinem obiectiuam, in qua non est inæqualitas, sicut nec pluralitas, cùm sit simplicissima Deitatis substantia.

Alia cõmunis expositio parabolæ

Sed refelluntur; eò quòd in prædicta parabola apertè fiat sermo de mercede meritorum; at beatitudo obiectiua nullatenùs asseritur præmium, & merces beati, nisi quatenùs coniungitur menti per operationem vitalem supernaturalis intuitionis, & fruitionis, quæ est beatitudo formalis; cùm hac sola ratione Deus possideatur à mentibus creatis, quatenùs fit propria possessio illarum media operatione beatifica: igitur institutum parabolæ non spectat beatitudinem tantùm obiectiuam, sed etiam formalem.

Etiam non satisfacit

19 Dicit Lorca, ex Chrysostomo in hunc locum Matthæi; quòd sup-

Apta resp. ex Chrysostomo

posito quòd per denariū diurnū beatitudo formalis insinuetur; nō colligitur paritas beatitudinis in omnibus beatis sed tātùm in illis, qui æqualia merita nacti sunt. Vnde, licet denarium diurnum operarij à Domino vineæ accepe rint, at nō omnes, qui stipendium expectabāt: sed præter hos, qui denarium acceperunt, adfuere alij, qui magis minus ve, iuxta meritorum conditionem accepturi essent. Nec ex contextu aliud colligitur; *licet enim astruat primos accepisse, sicut nouissimos, singulos denarios: non tamen expressit, omnes primos, aut omnes nouissimos, denariū accepisse.*

Pet. Lorca.

Amplior elucidatio parabola

Respondetur deinde; sensum parabolæ ex fine & scopo doctrinæ, quæ traditur, expēdendum esse; quia tamē in præsenti non cōtendebat Christus aperire quantum mercedis conferendum esset beatis; ideò æqualitas, aut inæqualitas præmij essentialis ex præsenti parabola auspicanda nō est, sed ex apertis alijs sacræ Scripturæ testimonijs, vbi inæqualitas ista reseratur. Istius enim parabolæ præcipuum institutum est propalare; in strictissima discussione diuini iudicij non habedā fore rationem, nec certam esse regulam maioris, vel minoris præmij, quæ sumi possit ex obsequij diuturnitate, vel dignitate Ecclesiastica, seu conditione status religiosi; eueniet enim, vt qui per breuius tempus laborauerunt, feruentiùs tamen, impleant, imò exuperent, portionem illorum, qui diuturniùs, tepidiùs tamē, operati sunt; adeò vt infirmi, & nouissimi, pensata status qualitate, primos & superiores euincant.

Quod primarium parabolæ institutū

Ex quo conatur Christus timorem, & cautionem mentibus instillare, vt nemo sibi fidat, vel primatui innitatur; quia primi erunt nouissimi, & nouissimi erunt primi. In quibus vltimis verbis, eò abest vt æqualitatem meritorū in cunctis beatis edoceat; vt potius inæqualitatem constituat; *dum primos nouissimis subijcit*. Quia tamen, vt cautionem hanc Christus mentibus nostris insereret, sufficiebat renuntiare aliquos suppares primos, & nouissimos ideò ibi non expressit alios, qui maiori præmio donati extiterint. Quare scitè concludit Lorca ex Chrysostomo *Expressit autem Christus solos illos, qui futuri sunt æquales; quia ad intentum doctrinæ, quam tradebat, sufficiens erat.* Ita Lorca loco citato, 1. 2. *sectio.* 1. *de Beatitudine, disp.* 32. §. *Quarta difficultas est.*

Christus cautionem instillat mentibus.

Lorca

Assertiones duæ pro vera sententia ex Basolio auditore Scoti, contra communem rationem sentiendi Scotizantium.

Assertio 1.

20 EX Dictis quid sentiendum sit per sequentia pronuntiata iam nullo negotio stabilire possumus. Quare dicendum primò, data paritate habitus infusi, & inæqualitate facultatis vitalis, non elici actum intensiorem. Sic authores primæ sententiæ, quibus ex Scoti auditoribus suffragantur Aureolus, & Basolius citati *n.* 14. & 15. qui pro multis nobis sufficiant, vt qui alios Scotizantes longè anteeant iudicij maturitate & subtilitate.

Aureolus Basolius.

Ostenditur quòd nostrū assertum sit de mente Scoti

Licet autem Aureolus aliquando Scoti oppugnet pronuntiata; Basolius tamen perpetuum Scoti agit vindicem, & sectatorem; & textus Scoti *ex collatione vndecima*, quem *sub numer.* 12. transcripsimus, nos cogit, vt inconcussè teneamus; quòd si energia ad actum supernaturalem exerendum procrescere posset ob compositionem habitus supernaturalis ad præstantiorem potentiam; habitus supernaturalis esset eiusdem ordinis cū potentia natiua, contra veritatem, & expressum inibi transcriptum Scoti proloquium.

Cōfirmatur vltra.

Et sequeretur; quòd multiplicata, aut multoties repetita, energia potentiæ natiuæ, posset ex naturæ viribus elicere actum supernaturalem; adi textum citatum. Quamobrem in eo sensu sumus, vt quamuis litera à nobis *sub n.* 9. transcripta *ex* 3. *sen dist.* 13. *q.* 4. assertioni nostræ non faueret; præferēdū esset testimoniū *ex vndecima collatione*, eòquòd Scotus opus collationū vel

disputationum post scriptum Oxoniense euiderit. Quamobrem Basolius Scoti indulgentia vel optione donatus, vt oppositū tutaretur; (si tamē aduersum sit testimonio trāscripto ex 3. sen. quod diffitemur) nostrā sententiam cōfirmauit; cuius asserti probationem sic ex prælibatis produco.

Fundamentū nostræ assertionis.

Nulla causa partialis, seu quæ sine conuētu alterius cōcausæ nō confert ad eliciēdam substātiam effectus, etiam præstare valet ad vllum gradum intēsionis qui emineat vltra gradualitatem concausæ complētis alteram in esse potestatiuo adæquato, seu in actu virtuali ad productionē effectus; aliàs enim intellectus compositus speciei impressæ vt septē, ob natiuam pernicitatem efficere posset notitiam vt octo, aut calidum vt quatuor adire calefactionem vt quinque, & sic de alijs.

Vrgetur ratio, quatenus intellectus non habeat vim cōpletā nec ad vnicū indiuisibile latitudinis supernaturalis

Atqui intellect⁹, estò quòdvim perspicacissimā nactus, nō importat facultatē natiuā cōpletā ex parte potētiæ ad aliquam vel minimam portionem latitudinis intensiuæ supernaturalis, imò nec ad vnicū indiuisibile terminatiuū, seu continuatiuum illius; igitur nulla ratione est in actu potestatiuo, seu virtuali respectu alicuius indiuisibilis intēsionis supernaturalis, quod emineat supra apicem habitus eleuantis. Hāc rationem ex physicis principijs productā, existimo aduersarios prosternere; vt modicum pateat effugium.

Obiicitur quòd præcedens assertiō dissentiat ab Scoto

21 Sed dices, nos à proposita Scoti litera deficere, quæ docet; data paritate habitus, à præstantiori potentia perfectiorem actū effluere. Vbi nomine, *perfectioris actus* eum intendisse, qui gradualitate intensiua promineat; liquet ex textu proposito; dū cōstituit, fruitionem voluntatis Christi, vt cōpositæ habitui intensiori, esse perfectiorē quàm Angelicam: cùm tamen eò Christi volitio asseueretur perfectior, quò intensior sit omni appetitione supernaturali Angelorum.

Diluitur; in duplici sensu pot: st dici actus perfectior aliō. Vel secūdū perfectionē specificā, vel secundùm perfectionem intensiuam

Respondetur; quòd nomine perfectioris actus intelligi potest perfectior species actus, data æquali intēsione formæ; qualiter asserimus, quòd data paritate intensiua speciei impressæ in homine & Angelo, euaderet notia, vel species expressa Angeli quidditatiuè & specificè perfectior notitia hominis; nō tamen intensior. Vel visio perfectior indicare potest maiorem præstantiā gradualitatis intensiuæ; in quo sensu visio Christi Domini est perfectior visione Angeli, quia intēsior; licet sit inferior secundùm specificam constitutionem visione Angeli.

Author in elucidatione Scoti sequitur Basoliū.

Vt autē Scotū interpretemur nomine perfectioris actus nō intēdisse actū intēsiorē, supposita æqualitate graduali habitus; ductorem habemus Basolium sic Scoti sensum enodantem.

Asser. 2. data æqualitate habitus & inæqualitate potentiæ elicitur act⁹ perfectior

22 Dicendum secundò; data paritate habitus supernaturalis, & inæqualitate potentiæ, elici actum vitalē perfectiorem à præstantiori potentia. Sic interpretor Scotum; & probo.

Ratio asserti

Quia actus supernaturalis, quà vitalis est; præhabetur intra facultatem natiuam, tàm in genere causæ efficientis, quàm in genere causæ materialis eductiuæ, ex cuius potentialitate extrahitur; igitur potentia, quę est actualior & immaterialior, verbi gratia, Angelica, producit speciem actualiorem, & immaterialiorem formam apprehensionis & impulsus iuxta facultatis natiuæ præstātiam, cui actus vitalis proportionatè cohæret & componitur.

Ostēditur in æqualitas perfectionis perstāte æqualitate intensiua

Atqui intellectionem præcellere secundùm specificum gradum, seu prædicatum immaterialitatis, & actualitatis, est maiorem perfectionem sibi vēdicare, forma ea, quæ à minus immateriali principio, & substrato extrahitur; ergo data paritate habitus supernaturalis, ab inæqualitate natiuæ facultatis trahi potest inæqualitas perfectionis, quæ sustineat supparē intēsionē act⁹; cū gradualis parilitas secum cōpatiatur specificā inæqualitatē immaterialioris & actualioris formæ, quæ á pręstātiori facultate natiua petatur.

Cōfirmatur ex hypothesi æqualitatis intēsiuæ in specie impressa hominis & Angelis

Vt liquet apposito illo exēplo intellectus Angeli, & hominis fœcūdati specie impressa, vt septē, in ea suppositione, quòd vtraq; mēs conaretur ad totā intensionē speciei; vbi notitia Angeli esset æqualis intensiuè apprehēsioni hominis; & perfectior ob prædicatum immaterialitatis, & actualitatis præstantioris secundùm speciem.

Obiicitur, quòd perfectiori beatitudine donaretur Angelus, quàm homo

23 Vrgebis deinde; quòd data paritate meritorū hominis & Angeli, dataq; æquali infusione habitus supernaturalis perfectiori beatitudine cumulabitur Angelus quàm homo; quod videtur inconueniens.

Eliditur obiectũ, admissa inæquali perfectione quasi materiali, nõ formali in ratione præmij.

Respondetur; eam perfectionem omnino materialiter, & ex parte subiecti se gerere ad rationem beatitudinis, quæ in apprehensione obiecti beatifici posita est; in qua cùm æqualitatem intensiuam, & gradualem notitiæ supernaturalis astruamus, æqualem etiam obiecti beatifici penetrationem constituimus, in qua beatitudinis essentialis paritas consistit. Licet à natiua, & vitali facultate accedat illa maior actualitas, & immaterialitas formæ supernaturalis; quæ tamen, cùm non conferat ad accrementum intensiuum actus vltra metam eleuationis, nec tollat supparitatem præmij in ratione præmij, siue in ratione intensioris penetrationis obiecti beantis; parum, aut nil negotij, ad æqualitatem, vel inæqualitatem beatitudinis in ratione mercedis, vel præmij, facessere potest.

Dilutio oppositarum rationum pro prima, & secunda sententia.

Ad fundam. 1. sententiæ.

24 NVnc argumentationes in principio articuli propositas conuellere licebit, quatenùs nostram sententiam adoriuntur.

Ad 2. arg. responsio ex Fabro & Smisingio.

Ad primum argumentum primæ sententiæ; respondet Philippus Faber *loco citato, numer. margin. 9.* non esse inconueniens, quòd aliquis gradus intensionis beatitudinis deferatur præstantiæ naturæ; adeò vt ex meritis non habeatur. Quia id assertum Pelagianismum, aut Semipelagianismum saperet, quod asseueraret naturam, licet acutissimæ perspicacitatis, non concretam habitui supernaturali conferre posse ad aliquem gradum visionis: at pronuntiare naturam præstantiorem compositam habitui supernaturali præstare posse vltra apicem formæ eleuantis, nil statutis fidei absonum inuolueret. Fabrum sequutus est Theodorus Smisingius, *loco citato numer. 145.*

Smising.

Discedit ab Scoto Faber & Smising.

At Faber in tam singulari commento patronum sibi non asciscet Scotum, qui dum varias persequitur rationes paritatis fruitionis astruendæ, supposita æqualitate habitus, & inæqualitate potentiæ; numquam ausus est aliquam gradualitatem fruitionis assignare, quæ esset vltra intensionem habitus supernaturalis, & meritis non respoderet, sed naturæ prominenti ex vi principij physici.

Scotus aperte inficiatur intensionem actus supernaturalis vltra intensionẽ habitus.

Vnde potius sustinendum duxit eorum effugium, qui autumant, præstantiorem voluntatem non conari ad totam mensuram suæ eleuationis, vt parem fruitionem eliceret cũ minus perfecta potentia; quàm astruere, quòd data paritate meritorum, & æqualitate habitus, reperiri queat aliquis gradus fruitionis vltra mensuram habitus eleuantis, qui non deferatur meritis, sed exuperãtiæ facultatis natiuæ. Adi Scotum *in 4. dist. 50. q. 6. num. marg. 8.* vbi sic habet.

Scotus

25 *Respondeo, & dico; quòd est æqualitas quantitatis in illis in specie actus, tamen est inæqualitas proportionis; inferior enim voluntas agit secundùm totum suum conatum, sed voluntas nobilior non, &c.*

Præmissum pronuntiatũ nõ videtur esse de sensu Scoti sed quid datum vel toleratũ gratia disputandi.

Verùm pronuntiare, Deum in æternum à parte post cohibere perfectiorem voluntatem ne conetur grauiter, & feruenter in dilectionem supernaturalem, ita vt adimpleat, & exæquet totam portionem suæ eleuationis; est inconsultè perpetuum quoddam miraculum asseuerare, vt eludatur vis argumentationis de æqualitate meritorũ. Quare id de sensu Scoti assertum non opinor, sed inter disputandũ propositũ quod familiare esse solet Scoto, dum varia placita exagitat, & in discussionis trutinam vocat; quidquid causetur Hugo Cauellus eius scholiator in hunc locum.

Nota de vero sensu huius quæsiti de inæqualitate actus supernaturalis ex inæquali potentia.

Deinde, quod in præsenti non discutitur, quòd Deus pro sua munificentia non donet Angelum gradu aliquo visionis vltra meriti condignitatẽ; sed an præstãtia ista, vel gradualis latitudo visionis in tanta intensione actus supra metam eleuationis habitus infusi effluat necessariò ex vi principij physicè inæqualis, ob præstantiam virtutis natiuæ, esto quòd compositæ comprincipio supernaturali.

Nec

Resp. Valenti. de Herice ad 1. arg.

Nec multum à Fabro dissentit Herice, dũ *loco citato, n. mar. 62.* autumat: *Ego non video multũ incõmodi si concederemus Angelis iuxta naturã eorũ & iuxta naturã actionum, quibus etiam meruerunt, quæ sunt in superiori specie quàm nostra, dari etiam visionis perfectiorem naturam physicè; nam dum nobis non negatur præmium explens nostra merita, nulli fit iniuria, cũ Deus se exhibet largitorem liberalem accõmodans se in gratia perfectiori naturæ Angelicæ.* Sic ille author.

Refellitur doctrina huius authoris

Cæterùm; si Herice nomine perfectioris naturæ, quam actibus supernaturalibus Angeli adscribit, intensionem vltra apicem eleuationis potentiæ tueatur, sicut & insinuare videtur; ego multum inspicio incommodi in pronuntiato isto. Quia aut fieret, vt natura respectu illius excessiuæ gradualitatis referret vim completam ex parte potentiæ, quod prorsus falsum, & dissonum æstimo; vt ab alijs censuris abstineam, quas vbertim agglomerant recentiores; aut quòd causa partialis ageret, inquantùm non est in actu potestatiuo, vt vocat Aureolus; seu inquantùm non est in actu virtuali, vt philosophi communiter loquuntur; quod astruere alienum est ab omni philosophia.

Quid petat argum.

Quare non agimus; quòd Deus se liberalem exhibens remuneratorem naturæ Angelicæ, non largiatur præstãtiora munera gratiæ; sed quod talis inæqualitas vltra intẽsionem immissi habitus deferatur virtuti natiuæ, ex vi causalitatis physicæ, quamuis prodeuntis ex facultate natiua, vt coniuncta habitui supernaturali.

Nõ satisfacit Herice

Nec visio intensior exprimit solam physicã præstantiam formæ vt vult Herice; sed intimiorem penitioremq; penetrationem obiecti beatifici, quæ conducit ad inæqualitatem præmij in ratione præmij.

Obtinet arg. contra inæqualitatẽ visionis data supparitate luminis.

Vnde libenter annuimus & fatemur prædictam probationem concludere, non dari incrementum intensiuum actus supra gradualitatem habitus constituentis facultatem vitalem in esse potestatiuo, seu actu virtuali completo ex parte potentiæ; vt in primo asserto aperuimus.

Alia resp. ad 1. arg. Ripalda

Nec magis rem elucidat Ripalda *de ente supernaturali, libr. 2. disp. 37. section. 3 numer. margin. 13.* Vbi cùm Philippum Fabrum explosisset; deinde subijcit nescio quid in re diuersum.

Ripalda refutat Fabrũ

Dum autumat, ideò nil præmij respondere facultati natiuæ; quia habitus supernaturalis, à ratione intrinseca potentialis, & indifferens sit, vt cointegret complexum maioris energiæ supernaturalis, vel minoris, iuxta maiorem, aut minorem facultatis vitalis præstantiam; quamobrem in nullo vero sensu dici potest; quòd actus intẽsior respondeat virtuti natiuæ.

Energia habitus supernaturalis nõ procrescit iuxta facultatis natiuæ præstãtiam

Sed nunquam asseruit Faber, soli natiuæ præstantiæ talem exuperantiam meriti, & præmij adscriptum iri; sed nobilitati natiuæ, vt compositæ habitui supernaturali; igitur eam præstantiam adscribit complexo. Nec tamen satisfacit accretio complexi supernaturalis in ratione supernaturalis principij, ob solam adiunctionẽ natiuæ virtutis; sicut nec magis è re est pronuntiatum illud, de potentialitate, & indifferentia habitus supernaturalis, vt componitur prestantiori, aut ignobiliori, potentiæ; ac proinde à ratione supernaturalis virtutis trahi, quòd procrescat complexum illud pro potẽtiæ inæqualitate.

Sequeretur, quòd otiosa existeret gradualitas intensiua in habitu supernaturali

Quia, si id verum esset; quòd nimirum virtus habitus supernaturalis quasi explicaret se ad intensiorem actionem, ob compositionem ad facultatem natiuam præstantiorem; fieret, vt otiosa existeret gradualitas intensiua formæ supernaturalis operatiuæ; vt supra ostendimus. Sicut inanis euaderet intensio gradualis in specie impressa; si à se esset indifferens, vt constitueret virtuosius complexum pro inæqualitate potentiæ ad speciei expressæ generationem, vel intensam, vel remissam. Quam rationem efficacissimam iudico.

Satisfactio ad 2. arg. 1. opinionis

Secunda oppositio, licet assumat id, quòd à nobis respuitur de vnitate specifica visionis hominis, & Angeli; ingenuè concedimus id, quod producit, nimirum ab inæquali potentia, pari tamen habitu superno donata, trahi non posse intensiorem actum; non tamen propter illam probationem, sed ob eam, quam formauimus de causa non constituta in esse potestatiuo adæquato.

26 Ad primum fundamentum secun-

Ad argu. 2. sententiæ.

cundæ sententiæ, quod molitur; intensiorem actum effluere à potentia præstantiori data paritate habitus infusi. Dicimus, quòd ad discretionem specificam visionis sufficit, quòd aliquod prædicatum illius sibi vendicet causam essentialiter disiitam à causa alterius visionis; quod in homine, & Angelo seriò expendimus *in articulo præcedenti.* Ad gradualitatem verò intensiuam vltra apicem eleuationis, non præstat quodlibet comprincipium inæquale, sed quod sit in actu potestatiuo, seu virtuali; cuiusmodi non est facultas vitalis vltra mensurã habitus infusi, nec ad effectionem vnius indiuisibilis terminatiui, vel continuatiui intensionis supernaturalis.

Ad 1. cur actus supernaturalis trahat à potētia inæqualitatē specificā nō autē gradualitatē intensiuā vltra habitum?

Obserua optimam instātiam

Sicut ad hoc quòd intellectio ordinis naturalis in Angelo sit diuersæ speciei ab intellectione hominis, satis superque præstat distinctio specifica intellectuum, quamuis species intelligibilis sit eiusdem quidditatis in vtroquè intellectu; sed non sufficeret inæqualitas specifica intellectus hominis, & Angeli ad hoc quòd Angelus eliciat intẽsiorem notitiam vltra intensionem speciei intelligibilis, quæ est æqualis in vtroque intellectu, vt ostendimus, *sub n.* 12. ex Scoto.

Ad 2. arg. cõuellitur assertũ Herice

27 Ad secundum argumentum; dicimus, Valentinum de Herice inconsultè loquutum, dum agit apprehensiones obiectorum credibilium influere in iudicium, seu assensum fidei simili causalitatis ratione, qua præmissæ eliciunt conclusionem; cùm præmissæ imbibant rationem propter quam, seu motiuum assensus conclusionis, (eò quòd vnio immediata extremitatum cum medio, quam important præmissæ, sit ratio assentiendi vnioni mediatæ extremitatum inter se; quam refert conclusio;) cùm autem ratio motiua assensus sit etiam ratio specificatiua eius; fit inde, vt iuxta diuersitatem principiorum, seu præmissarum, plurificentur essentialiter assensus conclusionum.

Nõ ita cõparãtur apprehẽsiones obiectorũ ad assensũ fidei sicut præmisse ad cõelusionem

Quod planè referat quòd nec scitè pronuntiatum sit; simili ratione comparari apprehensiones obiectorum credibilium ad assensum fidei, qua præmissæ ad conclusionem; aliàs enim fieret, vt iuxta diuersitatem specificam apprehensionum, essentialiter dissiderent fidei assensus. Quod est contra communem Thomistarum sententiam, cùm omnes assensus fidei sint eiusdem rationis specificæ, sicut & idem motiuum nacti, seu rationem propter quam talis iudicij supernaturalis; quæ non est complexio terminorum, sed veritas Dei attestãtis. Quare, licet vir ingenio pollens magis penetret & perfectiùs apprehendat mysteria fidei; sed tenaciùs creditis non cohæret, quàm agrestis, qui vehementi iudicij firmitate veracitati Dei propositæ per Ecclesiam insistit.

Apprehẽsiones obiectorũ credibilium nõ se habent ad iudicium supernaturale sicut propositio obiecti appetibilis ad impulsum

28 Ex quo etiam liquet, quòd apprehensiones obiectorum credibilium aliter se habent ad assensum fidei, quàm propositio obiecti appetibilis ad impulsum; eò quòd apprehensio bonitatis prosequendæ insinuet rationem propter quam prosequutionis, seu motiuum inclinationis impulsiuæ in tale bonum; ac proinde sit ratio discretionis specificæ actuum voluntatis. Quod aliter de communi sententia fit in assensu fidei; qui non diuersificatur specie ob discretionem apprehensionum obiectorũ credibilium: quatenùs iudicium fidei trahat motiuum assentiendi, non à diuersitate apprehensionis obiecti, sed à sola veracitate diuinæ attestationis, quæ est eiusdem prorsus rationis, vt perspicuum est.

Admonitio; pro ea Scotizantium sententia, quæ asseuerat, à præstantiori potentia elici actum intensiorem vltra gradualitatem habitus infusi.

Obseruatio pro placito aliquorum Scotizantiũ

29 QVIA Plures asseclæ Scoti constanter tutantur, dato suppari habitu charitatis, & inæquali præstantia voluntatis, elici intensiorem actum dilectionis supernaturalis, etiam supra apicem intensionis habitus infusi; vel breuiter restat expendere, qualiter in ve-

vera Theologia asserta hæc probari debeant? Quod ex his, quæ in superioribus tradidimus, sic aperio.

In quo sensu non admittatur opinio astruens intensiorem actum vltra gradualitatem habitus supernaturalis

Ita vt in primis reijcienda sit ea assertio, quæ data paritate habitus, & inæqualitate potentiæ, sustineat intensiorem actum vltra metam gradualitatis habitus infusi; non admissa suppletione habitus per appositionem auxilij supernaturalis ad talem intensionem actus, quæ exuperet gradualitatem habitus infusi. Quia aliàs fieret, vt facultas natiua referret adæquatam vim ex parte potentiæ ad actum supernaturalem; siquidem præstaret adæquatè ad gradum aliquem supra intensionem habitus: non accedente suppletione habitus per extrinsecum auxilium ad illum excessum gradualitatis in actu supernaturali. Contra quem modum dicendi ex diametro pugnant nostræ probationes, quas *sub num.* 14. formauimus, & concludit argumentatio Aureoli neruos habens à nobis transcripta, *sub numer.* 14. de causa natiua non constituta in esse potestatiuo ad actum supernaturalem, nisi iuxta accretionem intensiuam habitus supernaturalis.

Admittitur modus dicendi, quem sustinent.

30 Si autem defectus potentiæ ad actum supernaturalem intensiorem habitu suppleatur per extrinsecum auxilium supernaturale; talis doctrina sustineri potest, iuxta modum dicendi traditum à Basolio, & Aretino, quibus subscribit Ludouicus Molina; vt liquet ex præmissis *sub numer.* 21. ita tamen vt nunquam [illegible] actus intensior habitu absq; additione comprincipij extrinseci supernaturalis supplentis defectum habitus ad tãtam gradualitatem actus.

Basolius Aretinus Molina

Duplex modus sentiẽdi ex Basolio, sed primus probabilior.

Vnde, duplicem modum dicendi Basolij recipimus; & quòd non detur inæqualitas intensiua actus supernaturalis data æqualitate graduali habitus infusi; cui placito ex animo cohæremus, vt patet ex *numer.* 15. vbi Basolium hæc tradentem transcribimus. Et quòd si à præstantiori potentia effluat actus intensior supra gradualitatem habitus, suppleri debeat defectus potentiæ ad illam gradualitatem, per supernaturale auxilium extrinsecum, vt patet ex *numer.* 2. vbi etiam Basolium transcribimus.

31 Quod præcipuè apparet probabile in actu visionis, admissa ea Doctorum sententia, quæ sustinet, lumen gloriæ non esse habitum intrinsecum, sed solùm auxilium extrinsecum supernaturale euehens intellectum ad supernaturalem actum visionis, de qua nos supra *in hac controuers. de Visione Dei, distinction.* 1. *subdistinct.* 2. *de supernaturali principio visionis ex parte potentia, artic.* 4. vbi disquiritur, qua ratione existentia luminis sit dogma fidei, *à numer. margin.* 3. *vsque ad* 10. si enim ad substantiam actus visionis supernaturalis non exposcitur habitus inhærens luminis gloriæ; ita nec ad quãlibet exuperantiam actus supernaturalis, dummodo afferatur appositio additio ve auxilij supernaturalis ad eliciẽdum actum intensiorem.

Qualiter secundus modus dicẽdi defendatur consequenter.

Habitus charitatis est de fide, non habitus luminis.

Qualiter tamen habitus charitatis sit de fide; non verò habitus luminis? inibi expendimus *in præcitato arti.* 4. *sub num.* 32.

Obijcitur quòd ad actũ visionis vt quinq; sufficiat lumen vt quatuor.

Si autem occurras; quòd ad eliciendum actum supernaturalem visionis vt quatuor non exigatur virtus luminis vt quatuor, sed præstet ad illam intensionem visionis, habitus luminis vt duo. Quatenùs lumen sit causa principalis æquiuoca actus, ac proinde & præstantior actu; causa autem æquiuoca minoris intensionis conferre appareat ad effectum speciei inferioris in maiori gradualitate, & intensione: vt si lux vt duo eliciat calorem vt quatuor.

Ripalda.

Sic Ripalda *de ente supernaturali, libr.* 2. *disp.* 39. *section.* 2. *numer. margin.* 7. agens; quòd ad quamcumque intensionem actus supernaturalis supra intensionem habitus, non exposcitur auxilium supplens defectum habitus in tanta intensione.

Adhuc eodẽ to procedit dissertatio

Sed, vt ita sit, & dato quòd habitus luminis vt quatuor conferre queat ad exerendum actum visionis vt quinque; adhuc vrget disquisitio, an virtus luminis, vt quatuor, quæ vt composita minus perfectæ potentiæ, valet ad visionem, vt quinque; si coniungeretur potentiæ natiuæ præstantiori, præstare queat ad visionem vt sex absque suppletione habitus per auxilium? Et id est, quod improbamus; quia aliàs intellectus, aut referret completam vim ex parte potentiæ ad aliquem gradum intensionis supernaturalis; aut otiosa ac superuacanea existeret intensio gradua-

dualis habituum supernaturalium; si supernaturalis energia habitus infusi cresceret iuxta præstantiam facultatis natiuæ; ita vt pro compositione ad præstantiorē facultatem natiuam quasi explicaret se virtus supernaturalis ad intensiorem influxum.

Nota de æqualitate luminis & visionis

Licet autem disputationis gratia demus, habitum charitatis præstantiorem esse fruitione beatifica, sicut & lumen gloriæ præcellere visioni; & admisso etiam quòd habitus charitatis vt quatuor valeat elicere fruitionem vt quinque; id tamen vt verum non recipimus; cùm valde probabile censeamus, quòd intersit æqualitas physicæ nobilitatis inter habitum supernaturalem & actum illi respondentem; vt ostendimus *in artic. præcedenti, sub n. marg.* 15.

Abigenda ea via sentiēdi quā in præsenti tolerat Soarius.

32 Vltimò censeo; nullatenùs sustinendam eam dicendi viam, quæ vt seruet æqualitatem actus supernaturalis in potentia natiua inæquali; asseuerat, non immitti habitum infusum adæquatè respondentem æqualitati meriti, sed æqualitati visionis, & fruitionis. Quia vt liquet ex prælibatis, *sub numer.* 4. maiora importat hic modus dicendi incommoda; licet Soarius æstimet esse probabiliorem modo dicendi Basolij, quem sequitur Molina.

(.§.)

SVBDISTINCTIO SECVNDA DE OBIECTO ACTVS VISIONIS.

Expenditur cōparatio visionis ad obiectum.

EXARATA Vitalitate, specie, & intensione, visionis, restat obiectum illius expendere; circa quod ita procedendum est, vt articulatim referatur visio; primò ad absolutas Dei affectiones, deinde ad hypostases, seu relatiuas proprietates; tertiò ad decreta libera; quartò ad creaturas possibiles; quintò ad futuras. Circa primum verò sit.

ARTICVLVS I.

Vtrùm proprietates absolutæ Dei sint necessarium obiectum visionis beatificæ?

SVMMARIVM.

Beatus de facto cunctas absolutas Dei necessarias affectiones inspicit. Nu. 1

Oppositiones in doctrinam præcedentē. Num. 2.

Satisfactio ad obiecta. Num. 4.

Opinio astruens, implicatoriam esse intuitionem Deitatis, quæ omnia attributa non inspiciat. Num. 10

Oppositum Iacobi Granadi placitum contēdens, visionem beatificam posse terminari ad attributa, non apprehensa quidditate Deitatis. Num. 14.

Media Scoti sententia præfertur, & suadetur; quòd videri queat intuitione beatifica Deitas sine attributis; non tamen è contra, attri-

tributa absque Deitate, Numer. 16.

Altera pars veræ sententiæ; quòd per quidditatiuam notitiam abstractiuam apprehendi queant attributa absque Deitate; vbi agimus contra Smisingium, quòd natura vt excludens singularitatem nequeat esse obiectum intuitionis. Num. 21.

Infringuntur oppositiones aduersariorum. Vbi de sensu Scoti ostendimus, quòd non exigatur distinctio ante intellectum ad præcisiuam distinctionem, quæ à notitia intuitiua relinquitur. Num. 22.

Titulus quæsiti.

PRæsens articulus spectat obiectum visionis de facto; & de possibili. Sciscitatur enim primò; an de facto intuitio beatifica apprehendat cunctas Dei proprietates absolutas, quæ ei necessariò insunt? Deinde inuestigat, an prædictæ affectiones attributales ita necessariò terminent faciale Dei notitiam, vt implicet apprehensa Dei substantia non apprehendi?

Beatus de facto cunctas proprietates necessarias Dei intuetur.

1 Circa primũ, dicendum est, visionem clarã Dei necessariò intueri omnes absolutas Dei proprietates, quas liberè non adit; sed ei inexistunt necessariò; sic vnanimis Theologorum omnium consensio. Et patet ex hoc, quòd lumen gloriæ, quod est causa principalis complens vim natiuam intellectus, qua vtitur tanquam facultate instrumentaria, vel minus principali ad supernaturalem influxum; spectat substantiam Dei cunctis eius proprietatibus, tum absolutis, tum relatis, cointegratam. Accedit deinde, id, quod in hac re primarium est, motio intentionalis obiecti beatifici ad exprimendam Deitatem talibus affectionibus identificatam: igitur nequit intellectus non suppeditare instrumentariam actionem attingentem omnes illas affectiones, quæ necessariò inexistũt Deo, independenter à decretis liberis diuini appetitus.

Confutatur oppositio Vazquez cõtra assertũ Scoti.

Nec præstat; obijcere distinctionem formalem ex natura rei, quam constituit Scotus inter Deitatem, & illius attributa; vt visio beatifica de facto apprehendere queat solam Dei quidditatem, non perceptis perfectionibus attributalibus. Quia si hæc nos oppositio premeret, etiã communem sententiam impeteret, quæ statuit, nullam dari visionem, quæ saltim aliquot ex possibilibus creaturis non attingat; cùm tamen possibile, non solùm formaliter, sed realiter negatiuè dissideat à tota Dei substãtia; quare hæc obiectio quæ familiaris est Gabr. Vazquez contra Scotum, prorsus friuola est; & quam euidenter retunditur.

Oppositiones contra terminationem beatificæ intuitionis ad potentiam diuinam & alia attributa relata ad creaturas.

2 CÆterùm commune istud Theologorum assertum oppugnant haud contemnendæ rationes; videtur enim, omnia Dei attributa à finito ambitu seu captu visionis apprehendi non posse.

Et primò; de attributo omnipotentiæ, quod essentialiter claudit connotationem vniuersæ collectionis possibilium, non in ea præcisione, seu communitate abstractionis entis possibilis vt sic, quæ præstare queat ad constructionem vniuersalis metaphysici; sed in illa contractione, quæ conferat ad terminum realis, & physicæ attingentiæ huiusmodi obiecti potẽtiæ Dei. Sicut enim scientia Dei non attingit creaturas vt sic, cùm talis apprehensio ab imperfectione potentialitatis non depuretur, sed vt concernunt omnem actualitatem, & contractionem numericam; ita nec virtus exequutiua Dei terminari potest ad possibile vt sic, sed ad talem, & talem naturam possibilẽ propriæ indiuiduationi concretam.

Deinde, quòd virtus exequutiua Dei non est continentia alicuius obiecti in ea præcisione, cui contradicat existentia, cùm virtualis eminentia Dei qua præhabet ens creatum, sit vis & potestas ad actionem extrahentem tale obiectum de non esse ad esse.

Atqui repugnat actus facultatis exquen-

quentis, qui eliciat possibile vt sic, igitur & implicat continentia obiecti intra eminentiam diuinæ virtutis, nisi sub ratione indiuiduæ, & contracta: ac proinde obtutus ille visionis, qui calleret omnipotentiam Dei, etiam necessariò penetrare, teneretur infinitam seriem obiectorum, quæ per se & immediatè (non verò prout colliguntur ad vnitatem alicuius rationis obiectiuæ præcisæ) terminant omnipotentiam Dei, seu facultatem eius exequentem.

Facultas exequens intendit obiectũ indiuiduũ & cui nõ repugnet existentia

Ex quo sic premitur oppositio; virtus exequutiua Dei non respicit obiectũ in genere, aut specie, sed in indiuiduo sicut nec illud nisi in singulari efficit; igitur sicut dãtur infinita indiuidua possibilium, ita insunt Deo tot potestates seu continentiæ obiectorum; ipsa enim eminẽtialitas Petri, verbi gratia est attributum formale in Deo; cùm sit virtus & facultas exequutiua eius circa tale obiectum.

Premitur oppositio

Sed eum, qui inspicit quidditatiuè Deum, nil formale latet totius substantiæ Dei; aliàs enim notitia intuitiua præscinderet, seu esset fundamentum illatiuum distinctionis vbi à parte rei nõ esset distinctio: igitur beatus de facto videt omnes Dei eminentias circa omnia obiecta possibilia, cùm sint eadem met substantia Dei.

Sequeretur, quòd quilibet beatus inspiceret cũctas creaturas possibiles.

At virtus eminentialis præcontinens Petrum nequit inspici quidditatiuè non viso Petro, ad quem dicit essentialem connexionis habitudinem, & similiter de qualibet continentia ad proprium obiectum relata; ergo si videntur cunctæ rationes eminentiæ, & continentiæ virtualis creaturarum possibilium, quæ Deo insunt formaliter, ob identitatem cum substantia Dei, quæ est simplicissimum obiectũ intuitionis beatificæ; consequens est, vt quilibet beatus intueatur omnes creaturas possibiles; quod est falsum, & contra omniũ theologorum mentem.

Item, cõtra intuitionem formarum idealium

Quod idem argumentum instrui potest de ideis; quæ non spectant abstracta, & vniuersalia obiecta, sed indiuidua totius classis possibilium; & cũ hæ rationes sint formaliter in Deo (vt potequæ ipsa simplicissima Dei substantia,) fiet, vt vel cunctæ ideæ possibilium à quolibet beato inspiciantur, ac proinde & possibilia vniuersa: aut quòd beatum lateat indiuisa Dei substantia, cùm videri nequeat non percepto aliquo illius.

2. obijcitur cõtra intuitionem immensitatis

3 Præterea secundò; obijcitur de attributo immensitatis, & vbiquitatis Dei, vi cuius peruadit omnia spatia tum realia, tum imaginaria. Videtur enim sub finitum conatum visionis cadere non posse; cùm non apprehensis infinitis spatijs, quæ repleantur ab infinitudine Dei secundùm locum, concipi nõ valeat illa Dei illimitatio vt extẽsa in ordine ad locum interminata quadam ratione, seu infinitis spatijs coexistẽs: igitur, aut quilibet beatus de facto inspicit infinita spatia realia, & imaginaria, quæ impleãtur actu à substãtia Dei quod est falsum, aut non intuetur attributum immensitatis.

Satisfactio ad obiecta; vbi perspicuis Scoti testimonijs elucidatur independentia facultatis exequutiuæ, vel potentiæ Dei, à quolibet ente creabili.

Occurritur 1. obiectioni

4 Primæ igitur obiectioni sic occurrimus; præmittendo cuncta Dei attributa esse obiectum visionis beatificæ, quoad esse absolutum, & intrinsecum illorum; non tamen quoad connotationes, & habitudines omnes, quas exprimunt ad creata, siue possibilia, siue futura.

Omnipotentia nõ est obiectũ beati in quantum extenditur ad omne possibile.

Quò fit, vt licet omnipotentia Dei apprehendatur à quolibet beato secundùm rationem absolutam, & quidditatiuam eius; nimirum quatenùs est sufficientia, & potestas per essentiam ad producendum quidquid nõ implicet cõtradictionem. Non tamen ad statum cuiuslibet beati confert, quidquid contradictionem nõ inuoluat in indiuiduo intueri: cùm id nõ attineat ad essentialẽ, & absolutum conceptum potentiæ diuinæ, sed ad rationem relatã eius, vel ad connotationem obiecti creati.

Quare

Data implicatione omnis entis possibilis, nō periret Deo ratio absoluta potentiæ.

Quare pronuntiamus consequenter; quòd data hypothesi, quòd omnia quæ de facto sunt possibilia, impossibilia forent; licet periret Deo denominatio potentiæ, vel omnipotentiæ, quatenùs illi ex connotatione obiecti possibilis accedit, superesset tamen essentia lissima sufficientia, & absoluta illa virtus præstandi ex se quidquid factibile foret, si ex parte termini non obstaret quòd non esset factibile.

Probatur à similis.

Ea ratione, qua si implicarent spatia, tolleretur à diuina immensitate, seu infinitudine secundùm locum, relatiua denominatio vbiquitatis, quam ex reali contactu spatiorum induit; nullatenùs tamen absoluta illa, & essentialis sufficientia ad implendum quidquid replebile foret, si ex parte termini non obstaret replebilitas illa à contactu Dei.

Indepēdētia facultatis ex equentis ab omni ente possibili ostēditur in obiecto notitiæ comprehensiuæ.

5 Quæ independentia diuinæ virtutis ab ente creato, suppositis Scoticæ scholæ principijs, non solùm habet verum in cognitione finita, & apprehensiua, qualis est visio beatifica; sed etiam in productione comprehensiua intellectus paterni, qua dicit, & generat verbum; quam non spectare omnipotentiam essentialiter, vt importat habitudinem ad creaturas possibiles, sed vt ab huiusmodi respicientia absoluitur, tutatur Scotus, cui in hac re plures Thomistæ suæ scholæ deserto res subscribunt.

Premitur illatio in visione beatifica

Si ergo comprehensiuus ille actus generationis verbi non attingit formaliter creaturas possibiles; cur apprehēsiuus, & creatus (qualis est visio beatifica) cunctas diuinæ potentiæ quasi extensiones ad obiecta creata, & connotationes videat? quæ omnes, si Deo non infuissent, nullatenùs imminueretur Dei substantia.

Doctrina Scoti ad nodū dirimendum

Cuius asserti ea ratio est; quòd licet esse creaturarum possibilium quādam necessitatis formam, quæ contingentiæ non subijcitur, nactum sit; præcellentior tamen gradus necessitatis in essendo Deo adscribi debet, qui à creatis nulla ratione pendeat; ita vt ablata qualibet natura creata, aliquod prædicatum intrinsecum pereat Deo ob necessariam connotationem talis obiecti; vt si species Leonis esset impossibilis, verbi diuini comprehensiua generatio non subsistat, sicut nec superstes astruatur virtus, & potestas Dei ob implicationem talis speciei. At de his accipe disertè nos edocentem, & præclarè philosophantem Scotum, *in* 1. *sent. dist.* 8. *quæst.* 5. *num. margi.* 17. §. *Istis rationibus cuiusdam doctoris.* Vbi subdit.

Scotus

Necessitas Dei inessendo pendere nequit à necessitate entis participati.

6 *Ens absolutum, quod est ex se necessarium perfectè quantùm potest cogitari aliquid esse necessarium; non potest non esse, quocunque alio à se non existente: Deus est summè necessarius secundùm illū intellectum præacceptum: ergo quocunque alio à se non existente, non propter hoc sequitur ipsum non esse. Sed si necessariam haberet habitudinem ad causatum, illo causato non existente, nō esset; ergo non habet ad illud necessariam habitudinem. Maiorem probo; quia ex minus impossibili non sequitur impossibilius: sicut nec ex minus falso sequitur falsius.*

Pende axioma Scoticū

7 *Sed tale necessarium, quale descriptum est, est magis necessarium, quā quodcunque aliud necessarium ab eo, etiam secundùm omnem opinionem philosophorum; ergo ex non esse cuiuslibet alterius, quod est minus impossibile, non sequitur non esse istius, quod est impossibilius.*

Si potentia Dei esset cōnexa cū possibili, tolleretur eo ablato.

Probo aliud assumptum; (scilicet quòd si necessariam haberet habitudinem, &c.) Quia habens necessariam habitudinem ad aliquid, non est illa habitudine non existente; non existente autem extremo non existit illa habitudo; non existente igitur extremo habitudinis non existit fundamentum.

Subtilis oppositio Scoti

8 *Contra istam rationem instatur; quia principium destruitur destructa conclusione, ex* 1. *priorum, & tamen principium ex se videtur esse formaliter necessarium; conclusio autem non est necessaria, nisi ex principio: ergo, &c.*

Elliditur aperte.

Hæc instantia nulla est; quia stat probatio maioris, quod ex minus impossibili non sequitur impossibilius. Sed nec est simile ad propositum, quia conclusio non est nisi quædam veritas partialis principij, quod habet quasi totalem veritatem: sicut singulare est quædam veritas partialis respectu vniuersalis. In entibus autem, ens causatum non est quædam entitas quasi partialis causæ, sed est omnino alia entitas dependens

ab

ab entitate causæ; etsi ergo aliqua cōclusione destructa, destruatur principium, non tamen ita erit de entitate in causa & causato. Hactenus Scotus.

9 Ex dictis satis superquè constat ad oppositiones prædictas, quas valde effert, & probat Herice, 1. *part. tract.* 4. *de Visione Dei, disp.* 51. *cap.* 3. *num. marg.* 15. & 16. & *disp.* 50. *cap.* 1. *numer. marg.* 10. Vbi Albeldam carpit, eiq; notam inconsequentis doctrinæ inurit, eòquòd aliquem modum connotationis obiecti creati à beato nō inspici autumarit, cùm tamē ille modus sit intrinsecum prædicatum Dei.

Dicimus ergo; omnes istas continentias non addere aliquid intrinsecum supra absolutam sufficientiam Dei, quæ illi infuisset, etiam ablata omni possibilitate entis creati; ac proinde beatum intueri potentiam Dei secū dùm rationē absolutam eius, non verò quoad relatam continentiā obiecti possibilis, nisi pro debito, & congruentia status talis beati.

Cùm verò obijcitur; inspicientem substantiam Dei nil latere indiuisæ naturæ eius; sed continentia Petri est prędicatum formale & intrinsecum Deo, sicut & continentia cuiuslibet producti est quid intrinsecum causæ creatæ: igitur non inspicit substantiam Dei, qui continentiam Petri non videt. Atqui continentia Petri non potest concipi sine Petro; igitur nec Deus potest videri non viso Petro.

Respondetur; continentiam Petri esse prædicatum intrinsecum, ac proinde, & attributum Dei, quatenùs importat absolutam sufficientiam virtutis diuinæ; non verò prout exprimit habitudinem ad connotatum creatum.

Nec instantia eminentialis principij creati aliquid præstat; quia hæc, sicut est propter effectum, sic nec exuperat gradum necessitatis sui producti; vt liquet ex textu, sub num. 8. vnde si impossibile esset productum, superstes esse nequiret necessitas talis eminentiæ. At Dei potestas sicut longè anteit necessitatem entis possibilis; ita licet illo ablato tolleretur respectiua virtualitas; non tamen essentialis sufficientia, quæ ex se conferre posset ad productionem entis, si ex parte illius non obstaret. Vt patet ex textu num. 8. de quo iterum, *in controuersia* 12. *de Ideis diuinis in appendice metaphys.* expendentes rationem entis possibilis.

Ad secundam oppositionem de attributo immensitatis; liquet ex dictis.

Nec committam, vt prætercam Scotum accuratissimè rem istam absoluentem, ita vt vix in præsenti materia quid vltra expeti queat: sic igitur habet, *in* 1. *sentent. distinct.* 30. *quæst.* 2. §. *Ad secundam quæstionem. sub num. margin.* 14.

Respondeo; quòd in Deo non est aliqua relatio realis ad creaturam; cuius ratio accipitur ex perfecta simplicitate, & ex perfecta necessitate Dei. Quia enim Deus perfectè simplex est, nihil est in eo, quòd non est ipsum, secundùm Augustinum (11. *de Ciuitate Dei, cap.* 10.) *Deus simplex est, quia hoc est, quod habet. Perfecta eius necessitas est etiam ex se esse tale, quod non variabitur eius esse, quaque hypothesi posita siue possibili, siue impossibili circa aliud à se quia alia non sunt necessaria, nisi secundariò.*

Ex his sequitur; quòd nulla est in eo realitas, quæ necessariò coexigat aliud à se. Tale enim necessariò coexigens aliud à Deo non esset illo coexacto non existente; & per consequens aliquid, quod perfectè esset idem Deo, non esset aliquo alio, quod non est necessarium ex se, non existente. Relatio autem realis de necessitate coexigit ad suum esse terminum illius relationis; ergo in Deo non est relatio realis ad aliud à se.

Contra istam rationem instatur; quia licet creatura non sit necessaria in esse actuali, tamen videtur, quòd aliquid aliud à Deo sit necessarium in esse possibili; quia ipsum possibile esse est necessarium. Quod probatur ex hoc, quia prius videtur aliquid possibile possibilitate eius in se, quàm sit relatio Dei ad ipsum; nam non est potentia in aliquo, nisi respectu possibilis in se, quia ad impossibile non est potentia; ergo relatio Dei ad creaturam, inquantum possibilis, non coexigit aliquid, quod non sit sub illa ratione necessarium, sub qua terminat.

Quem ictum infringit Scotus. §. *Ad secundum simili modo, sub numer.*

mar

Scotus

Confutatio Herice agentis contra Albeldam.

Continentia entis possibilis in Deo nil addit connexum cum possibili.

Oppositio; quòd continentia virtualis sit prædicatū formale in Deo.

Diluitur.

Nec vrget instātia de cōnexione potentiæ creatæ cū possibilitate effectus

Ad 2. oppositionem

Elegās Scoti testimoniū pro nostra sententia.

Scotus

In quo consistat perfecta necessitas Dei

S. August.

Nullū prædicatū Dei coexigit ens creatum.

Obiectio de connexione entis possibili cū omni potentia.

marg. 15. Vbi sub compendio vel sic rẽ absoluit.

Potest dici vna responsione generali ad omnes istas instantias; quòd necessarium ex se, vt dictũ est, nõ mutabitur secũdùm aliquid perfectè idem sibi; quacunque positione possibili, vel impossibili factâ circa aliud à se. Nihil autem aliud à Deo est ita formaliter necessarium sicut Deus, secundùm quamcunque positionem; quia si poneretur aliquid formaliter necessarium, non tamen sine omni dependentia ad primum necessarium: & ideò non esset ex se necessarium.

Igitur nulla realitas in primo mutabitur propter positionem quamcunque circa aliquid tale, quod non est ex se formaliter necessarium; fieret autem mutatio in aliqua realitate in primo propter mutationem in alio à se, si aliqua realitas in ipso necessario exigeret aliquid aliud à se. Hactenus Scotus summa dexteritate impetens relationem, etiam transcendentalem Dei ad possibile; ac proinde, & connexionem necessariam cum possibili, secundùm prædicatum aliquod intrinsecum Dei, siue sciẽtię, siue volitionis, siue potentiæ.

Scotus

Eliditur cõnexio Dei cũ possibilitate entis participati.

Optima collectio Scoti.

§

Duæ sententiæ oppositæ de clara visione attributorum.

10 SVpposito obiecto, quod de facto terminat visionem, quoad absolutas Dei proprietates; instat inquisitio de possibili, an implicet de absoluta Dei potẽtia, visionẽ claram Dei non apprehendere attributales affectiones eius?

In qua re, cõmunis Thomistarum sententia autumat; implicationẽ inuoluere intuitionẽ Deitatis sine attributis. Ita Soarius, 1. p. lib. 2. cap. 22. Vazquez, 1 p. disp. 48. Molina, 1. p. q. 12. ar. 8. disp. 4. Machinus, 1. p. disp. 19 sect. 2. Pet. Arrubal. 1. p. disp. 24. cap. 4. Valent. de Herice, 1. p. tract. 4. disp. 50. cap. 1. nu. marg. 12.

Et probatur primò fundamentali illa ratione à conceptu claræ intuitionis petita; quæ illatiua esse nequit distinctionis nec præcisiuæ, in obiecto simplici, & indiuiso, aliàs enim non esset apprehensio entis sicuti est; siquidem vi illius actus daretur aliud, & aliud, quod in re pluralitatem actualem non referret.

Opinio inficians visionẽ Deitatis absque attributis, etiã de absoluta Dei potentia.

Soarius. Vazquez. Molina. Arrubal. Machinus Herice

1. oppositio ex ratione intuitionis

Sed nos ab hoc nodo satis superque extricauimus, *in controu. 2. de Vnitate Dei, in appendice metaph. de distinct. entis, ar. 2. n. marg. 16. & à nu. 26. vsque ad 42.* vbi ex instituto molitiones illas prosternimus, quæ conantur, claram & intuitiuam notitiam non inferre distinctionem præcisiuam. Ea adi, quæ inibi exarantur, ne liber repetitionibus oneratus in magnam molem excrescat.

Conuellitur

11 Secundò arguitur; quia repugnat dari visionem sine suo obiecto formali; atqui attributa attinent ad obiectum formale visionis beatificæ, quod est quidditas Dei, vt imbibit infinitudinem simpliciter in omni ratione essendi, cùm Deitas non concipiatur vt simpliciter illimitata in omni ratione entis absque conuentu perfectionum attributalium, quæ essentiam Dei quasi cointegrant, & constituunt: sicut & contradictionem inuolueret, quòd natura hominis inspiciatur quidditatiuè, non apprehensis omnibus prædicatis, quæ ad essentialem illius compositionẽ conueniunt.

2. obiicitur

12 Tertiò; specialis instruitur argumentatio de illis attributis, quæ attinent ad obiecta formalia facultatis intellectiuæ, & appetitiuæ. Quia veritas Dei est ratio formalis obiecti visionis, quæ apprehendit Deum sub ratione veri; cũ veritas Dei in essendo sit vis, & facultas intentionalis eius ad exprimendam imaginem ipsius Dei in mente creata, vt constituimus, *in controuersia 3. de Veritate Dei articul. 1.* Sed implicat obiectum percipi, nisi sub propria ratione formali, sub qua actus tendit in obiectum; igitur nec Deus terminare valet obtutum visionis supernaturalis, nisi sub attributo veritatis, seu intelligibilitatis suæ. Quæ etiã ratio agit, nec beatum posse frui Deo, nisi sub ratione boni; eò quòd bonitas sit ratio formalis obiecti appetitus.

3. oppositio ad hominẽ cõtra Scotũ quod nequeat videri Deitas non visa veritate entis infiniti

13 Quartò; tãdẽ arguitur ex doctrina

Instatur pressius ex doctrina Scoti quòd nequeat inspici Deitas sine attributo voluntatis.

Scoti, quam elucidauimus, *in præsenti controuersia 9. de Visione Dei, distinction. 2. de principio visionis ex parte obiecti, articul. 2.* vbi ostendimus, essentiam diuinam non esse immediatè immutatiuam mentis creatæ ad causalitatem intentionalem expressiuam imaginis Dei, seu visionis beatificæ; sed huiusmodi influxum immediatè elici à voluntate Dei, seu facultate exequutiua eius; ex quo talis emergit oppositio. Igitur essentia Dei saltim sine attributo voluntatis, seu facultatis exequentis, videri non poterit: sicut nec sine huiusmodi attributo adire causalitatem intentionalem obiecti beatifici.

Altera opinio Iaco. Granadi: quòd videri queant intuitiuè attributa absque Deitate.

14 Ex opposito verò; alia opinio ita possibilem æstimat separationem attributorum à visione essentiæ; vt è contra etiam sustineat, inspici posse attributa Dei intuitiuè, non apprehensa quidditate diuinæ naturæ. Sic Iacobus Granadus, 1. *part. tract.* 5. *disp.* 5. *numer. margin.* 14. §. *Secundo, & fortè melius.*

1. ratio, ex distinctione præcisiua quã recipimus.

Et probat; quia ad distinctionem præcisiuam non exposcitur discretio actualis in obiecto, sed sola virtualis, aut eminentialis pluralitas; sed hæc reperitur inter attributa, & essentiam; & inter attributa inter se; igitur potest visio beatifica attingere vnum, aut alterum attributum, præscindendo ab apprehensione essentiæ. Cæterùm; ad omnem notitiam quidditatiuam, quæ non sit comprehensio obiecti, cõsequi posse præcisiuam distinctionem; ostẽdimus *loco citato in appendice metaph. de distinctis, ar. 2.*

2. ratio in illa hypothesi quòd Deus immitteret lumẽ repræsentatiuum attributi & non Deitatis

15 Secundò arguitur; quia licet de facto essentia Dei sit species impressa, quæ concurrit ad partum notitiæ supernaturalis visionis; non tamen obstat, quòd Deus immitteret aliquem habitum luminis ex natura sua determinatum ad intuitionem huius tantùm, vel illius attributi; in qua suppositione, essentia nõ subiret immediatè functioné speciei impressæ, sed tale, aut tale attributum.

Præoccupatio fugæ.

Nec obstaret, quòd aliquæ Deo insint affectiones attributales, quæ nullatenus operatiuæ appareant; cuiusmodi sunt æternitas, & immensitas. Quia licet istæ proprietates non præstent generalem influxum ad omnes effectus, id tamen non præpedit, quominùs conferant ad intentionalem efficientiam: sicut aliquæ res creatæ, quibus non suppetit vis ad alias actiones, exẽpli gratia, *vbi, extensio localis, figura,* non carent virtute intentionali ad immutandum intellectum.

Vera sententia, quòd videri queat Deitas beatifico obtutu sine attributis; non tamen è contra attributa absque essentia, contra Iacobi Granadi placitum.

Assertio 1.

16 AT His non obstantibus dicendum est primò; videri posse essentiam sine attributis. Quod assertum tutantur omnes Scoti asseclæ, qui distinctionem formalem inter Deitatem & illius attributa constituunt; quibus adhærent omnes illi authores, qui asseuerant, notitiam intuitiuam inferre distinctionem præcisiuam. Ita Ioannes de Salas, 1. 2. *tomo primo, tractatu secundo, disput.* 4. *section.* 2. *numer.* 2. Petrus Hurtado, *in sua Metaphysi. disput.* 6. *section.* 6. *subsection.* 2. § *margin.* 176. Iacobus Granado, *loco citato, numer. marginal sexto,* nec dissentit Machinus, *prima parte, disput.* 19. *sectione* 2. licet ob authoritatem Diui Thomæ à nostra sententia se recedere autumet.

Salas. *Petr. Hurt.* *Granadus* *Machinus*

Probatur; quia visio beatifica præscindat circa obiectum indistinctum à parte rei

Quod placitum, licet suaderi possit omnibus illis rationibus, quibus, *in 1. controu.* distinctio attributorum ab essentia ante negotiationem intellectus stabilita est; id tamen etiam absque recursu ad distinctionem formalem Scoti fulcitur, eo quòd pluralitas virtualis cõferre queat ad præcisiuam discretionẽ in obiecto prorsus simplici, & indiuiso. Quod multis ostendi, *loco citato in appendice metaph. de distinct.*

Vrgetur in volitione libera.

Et satis illustratur instantia volitionis liberæ; quæ licet actualiter ex natura rei, apud aduersarios, à substantia Dei non dissideat, non ta-

tamen necessariò apprehenditur ab intuitiua notitia visionis; aliàs nullum beatum cuncta Dei decreta libera latere possent; quod est absurdum.

17 Ista ratione fundamentum oppositæ sententiæ debellari, si libertas decretorum Dei in ratione intrinseca constituatur; apertè fatetur Herice, *disput.* 52. *capit.* 1. *num. margin.* 11.

Effugium Herice

Refutatur doctrina recentiorum

At volitionem liberam non consistere in aggregato, seu complexo ex volitione diuina, & creatura obiectiuè immutata ad futuritionem; ostendimus, *in controuersia* 7. *de Immutabilitate Dei, artic.* 2. *numer. margin.* 21. & 22; quidquid frustra obnitantur Herice loco citato; & Petrus Arrubal, 1. *part. disput.* 24. *cap.* 2. *numer. margin.* 3; vbi autumat; decreta Dei, quatenùs important terminationem ad obiecta, non esse in Deo formaliter, & intrinsecè, sed connotare dependentiã obiecti creati.

Herice Arrubal.

Decretū liberū nil creatum imbibit quidditatiuè.

Verùm; terminationem liberam, seu vitalem attingentiam obiecti, (qualis ea est, quæ actibus liberis suppetit,) non astruere prædicatum intrinsecum Dei, sed meram denominationem extrinsecam à positione obiecti accedentem; vt falsum explosimus loco citato, *n. marg.* 1. & 2. vt pote quod prædicatum vitalitatis omninò euertat; & suffragetur commẽto Altisiodorensis inibi improbato.

Nec veriora sunt, quæ Arrubal asseuerat de volitione libera Dei, *disput.* 54. *cap.* 4. *numer. margin.* 12. vbi astruit; terminationem liberam Dei nõ supra actum necessarium apponere, nõ ipsammet substantiam termini producti, sed causalitatem productiuam termini; quæ quatenùs est à Deo, dicitur actio externa Dei.

Occurritur ex Arrubalis doctrina; quòd decretū includat actionem externam.

Hoc enim assertum eodem doctrinæ filo corruit; quia voluntas Dei, vt anteuertit omnem causalitatem creatam, non solùm in esse reali, sed etiam in esse obiectiuo, præconcipitur adiuisse actualem terminationem liberam, per quam transeat de non esse volentis causalitatem externam, & creatam, ad esse volentis illam. Eò quòd sicut terminus actionis trahit mutationem obiectiuam à decreto adæquatè cõstituto in esse talis ac proinde præmittit decretum; ita actio seu causalitas externa, quæ est effectio termini, etiam haurit determinatam habitudinem ad existendum à libera determinatione Dei, quatenùs est libera appetitio talis obiecti. Igitur omnis connotatio termini, seu causalitatis, quæ est effectio termini, prout apprehenduntur extrahi à mera classi possibilium, est posterior adæquata constitutione decreti; à quo tanquam à principio effluit immutatio obiectiua entis possibilis ad seriem futurorum.

Actio externa præmittit decretū adæquatè constitutum.

18 Dicendum secundò; non posse notitiam intuitiuam visionis terminari ad attributa: non percepta quidditate Dei. Hanc assertionem accipio ab Scoto in *quæstion.* 14. *quodlibetali, articul.* 2. §. *Ad tertium dici potest, quòd essentia non habet rationem motiui ad visionem sui ab intellectu creato, sub numer. marg.* 18. editionis Cauelli. Vbi Scotus sic adoritur propriam sententiam constituentem; quòd essentia Dei non concurrit immediatè vice speciei ad visionem beatificam, sed voluntas Dei, seu facultas exequutiua eius; vbi sic habet.

Asser. 2. nequeūt apprehendi per intuitionē attributa absque Deitate.

Scotus

Voluntas, vt voluntas, non potest mouere, nisi ad videndum voluntatem, vt voluntas est; non est autem ad videndum essentiam, vt essentiam, nunc autem videre voluntatem vt voluntas est, & non essentiam, vt essentia est, non est videre obiectum beatificum.

Obiectio Scoti cõtra propriam sententiam

Probatio minoris; quia idem est obiectum beatificum intellectus creati, & intellectus diuini; intellectus autem diuinus non beatificatur in videndo voluntatem, vt voluntas est; quia voluntas non est primum obiectum intellectus sui, & non beatificatur, nisi attingendo primum obiectum.

Volūtas diuina nō est primū obiectum intuitionis beatificæ, ...beatifica.

Cui oppositioni contra Scoti doctrinam sic occurrit, *in eodem quodlib.* 14. §. *Nunc autem quantùm ad primam minorem, sub n. marg.* 17. Vbi subdit paulò infra. *Ad aliud dico; quòd mouere ad actum beatificum, nõ est proprius actus essentiæ diuinæ, nec est priùs actu volũtatis, imò est propriè actus illius volũtatis; essentia enim, vt quodãmodo prior volũtate, licet sit obiectũ primũ, & immediatũ illius visionis in ratione terminantis; tamen non est obiectũ immediatum in ratione mouentis.*

Voluntas primò mouet ad actum beatificū, nō primò terminat.

Voluntas diuina est ratio formalis obiecti beatifici non immutatiua beati, non tamen ratio formalis terminandi visionem

19 Vbi Scotus ingenuè admittit; quòd visio illa, quæ terminaretur ad attributum voluntatis, & non ad quidditatem Dei, non esset beatifica. Quare etiam constituit, quòd licet voluntas, seu facultas exequens, sit ratio formalis immutandi intellectum creatum; sed non ratio formalis terminandi, aut specificandi visionem.

Stabilitur doctrina præmissa

Nec enim ratio formalis immutandi potentiam apprehensiuam ad expressionem idoli, seu imaginis obiecti, est necessaria ratio specificandi, seu terminandi tendentiam actus talis potentiæ in obiectum; quia vis illa obiecti ad immutandum oculum per immissionem speciei intentionalis, quæ facultas obiecti vocatur visibilitas, licet sit ratio formalis immutandi potentiam visiuam, at non est ratio formalis terminandi visionem; cùm vis illa intentionalis non inspiciatur à corporeo obtutu, eò quòd non sit qualitas colorata. Sed de his vide, quæ expendimus, *in controuers. 3 de Veritate Dei, art. 1. in digressione de ratione formali obiecti intellectus*, præcipuè, *num. marg. 6*.

Obiectio: sequeretur, quòd attributa voluntatis & veritatis reciderent in eumdem conceptum explicitum.

20 Sed oppones; ex dictis produci, voluntatem Dei, & veritatem illius in essendo, in eamdem obiectiuam rationem coire; eò quòd apud Scotum, Deus immediatè per suam essentiam non immutet intentionaliter mentem creatam, sed per suam voluntatem; & nos veritatem Dei in essendo positam esse autumauerimus in vi intentionali ad immutandum intellectum creatum.

Eneruatur obiectum

Respondetur; veritatem Dei, & voluntatem eius, ideò distinctas rationes obiectiuas præseferre; quia facultas appetitiua libera latiùs pateat, quàm facultas intentionalis ad immutandam mentem creatam. Quia, licet Deus immediatè per suam voluntatem immutet intentionaliter creatum intellectum ad exprimendam imaginem Dei, ac proinde voluntas sub ea ratione sit veritas Dei in essendo; at voluntas est potentia ad plures alias infinitas mutationes physicas, quæ longè dissident à tota serie causalitatis intentionalis. Quò fit; vt licet facultas exequens diuina, quatenùs connotat causalitatem intentionalem ad productionem imaginis Dei in intellectu creato, sit ipsamet veritas Dei in essendo; at censeri debet distinctum attributum ab attributo veritatis, ob extensionem talis facultatis exequẽtis ad alia obiecta.

Implicat intuitio attributorum sine Deitate

His de mente Scoti prælibatis circa obiectum formale visionis beatificæ; restat ostendere, esse impossibilem visionem claram intuitiuam attributorum sine apprehensione essentiæ. Cuius asserti comprobatio petenda est ex his, quæ aperuimus, *in controuers. 1. art. 4. numer. margin.* 8. & 9. & *numer.* 44. 45. & 46. Vbi ostendimus, nullam proprietatem attributalem Dei propriam sibi existentiam vẽdicare distinctam ab existentia Deitatis: quo præmisso sequens instruitur probatio.

Attributum importat existentiam distinctam ab existentia Deitatis.

Visio intuitiua, prout à notitia abstractiua essentialiter dissidet, spectat existentiam obiecti vt præsentis; atqui nullum attributum, licet existat in se, id est importet existentiam in essentia, cui identicè coniungitur; sed non existit à se, seu non præsefert actũ existentialem distinctum ab existentia Deitatis. Quia sicut in creatis cuncta prædicata, quæ in metaphysicam entis constitutionem coeunt, vnicam sibi asciscunt existentiæ formam, nec enim plurificantur actus existentiales iuxtà prædicatorum discretionem; ita & prædicata absoluta, quæ in Dei substantiam per infinitam identitatem conueniunt, eundem indiuisum existendi actum sibi vendicant: igitur attributa separata ab essentia intuitiuam notitiam terminare nequeunt, sicut nec actum existentiæ præseferre, qui attinet ad obiectum formale intuitionis, inquantùm adiungit præsentiam rei existentis.

Alia

Alia pars veræ sententiæ, quòd per quidditatiuam notitiam abstractiuam apprehendi queant attributa absque Deitate; vbi agimus cótra Smisingium, quòd natura, vt excludens singularitatem, non sit obiectum intuitionis.

Videri queunt attributa sine Deitate per notitiam abstractiuá.

21 EX quibus infertur; quòd non implicaret contradictionem, quòd apprehenderetur attributa diuina absque intuitione Deitatis per notitiam claram abstractiuam nõ beatificam; dari enim posse notitiam claram abstractiuam, etiam ipsius Deitatis, ostendimus supra, in *hac controu. de visione Dei, dist. 2. de principio visionis ex parte obiecti, art. 3. à num. marg. 49. vsque ad 51. inclusiuè.*

Si darentur in Deo plures existétiæ absolutæ, etiã darẽtur plures æternitates absolutæ.

Cæterùm, quòd attributa non referant propriam existentiam ex natura rei distinctam ab existentia Deitatis, sicut & ipsa attributa ex natura rei secernuntur ab essentia; vel ex eo liquet quòd multiplicarentur etiam ex natura rei æternitates absolutæ, vel durationes attributorum, iuxta existentiarũ distinctionem; cùm duratio non distinguatur formaliter ex natura rei ab existentia; vt egimus, in *controu. 8. de æternitate Dei.*

Sequeretur etiã pluralitas subsistentiæ absolutæ.

Præterea; quòd si attributa vendicarent sibi proprias existentias ex natura rei distinctas; cùm nullum existere reperiatur in Deo, quod non sit completissimum intra lineam rationis obiectiuæ existendi, ac proinde imbibat, & quidditatiuè transcendat vltimum conceptum subsistentiæ; vt ostendimus in *controuers. 1. artic. 3. de subsistentia absoluta*, fieret, vt iuxta distinctionem attributorum plurificarentur ex natura rei eorundem subsistentiæ absolutæ. Quæ omnia licet ab aduersarijs consequenter sustineantur; à nobis vlla ratione non admittuntur; cùm proprietates in cassum multiplicare dissonum sit præcipuè in diuinis.

Th. Smising.

At in hac re refragatur ex Scoti asseclis Theodorus Smisingius, *to. 1. de Deo vno, tract. 1. disp. 2. de essentia Dei quæst. 1. num. margin.* 35. vbi non solùm in creatis tutatur pluralitatem existentiarum iuxta metaphysicorum graduum discretionem; sed etiam in diuinis.

Opinatur existentias plurificari in gradibus metaphysicis.

Cæterùm prædictum pronuntiatum latè confutatum præmittimus, in *controu. 1. art. 2. in appendice, metaph. de existentia creata, à numer. 13. vsque ad* 17. ita vt nil denuo occurrat expendendum.

Probatio ex Scoto.

Nec enim aliquid facessit negotij instantia Smisingij ex Scoto in 3. *sen. dist.* 14 *quæst. 3. §. Ad quæstionem potest dici, sub num. margi.* 4. vbi inquit. *Potest dici, quòd duplex est cognitio scilicet abstractiua, & intuitiua, quæ probata fuit in secũdo libro; & vtraque cognitione potest cognosci tàm natura, vt præcedit singularitatem; quàm singulare, vt hoc.*

Videtur velle Scotus, quòd natura vt ante veniens singularitatẽ sit obiectũ intuitionis.

Ex quibus verbis talis contra nostram sententiam retorquetur oppositio. Obiectum intuitionis essentialiter imbibit existentiam; sed natura vt anteit singularitatẽ, potest esse terminus notitiæ intuitiuæ; igitur, vt anteuertit gradũ essendi numericũ, vendicat propriã existentiam formaliter condistinctam ab existentia gradus indiuidualis.

Textus præcedens nõ est de assertione Scoti.

Hoc inquam non obstat; tùm quia ea omnis doctrina inibi à Doctore tradita dũ agit, Christum videre habitualiter, & nõ actualiter, creaturas in Verbo; de proprio sensu Scoti non est, sed obiter propositã, dũ varias discutit, & excutit sentiẽdi vias; vt de mẽte Lycheti ostẽdimus infra, in hac *subdist. ar. 4. de comparatione visionis ad creaturas possibiles, sub n. marg. 50.*

Lychetus.

Dilutio obiectionis.

Tũ præterea; quia natura anteueniẽs secũdùm metaphysicam vel formalẽ cõceptibilitatem, actum indiuidualem, & existẽtialem, adhuc terminare valeret notitiam intuẽtem; si anterioritas illa conceptibilitatũ metaphysicarũ sustineret (quã obiectũ illius notitiæ) existentiã idẽticè adiũctã, quæ terminare posset intuitiuõ obtutũ. Præsuppositio enim illa metaphysicarũ formalitatum, quæ se habet ad instar originis vel pullulationis intelligibilis, sicut nõ tollit simultatẽ existẽtiæ realis, ita & ad obiectum intuitionis conferre posset.

Amplior præmissorum declaratio.

Quare aliter res se gereret in præsenti hypothesi, in qua videretur attributum sine essentia; quia tollitur in illa hypothesi ab obiecto talis apprehensionis quidditas Deitatis, & existentia illius. Cùm autem concipitur natura anteueniens metaphysicè singularitatem; aut non remouetur singularitas, & existentia identificata; aut si separetur, nil reliquum obiectiuum est, quod terminet intuitionem. Ac proinde, si existentiam abigas, quæ de sensu Scoti vltima accedit post conuentum omnium prædicatorum quidditatiuorũ (vt ostendimus, in *controu. 1. in appendice de existẽtia creata n. marg. 14.*) fiet, vt natura præcedens singularitatem nequeat esse obiectum notitiæ intuentis; nisi Scotum sibi non constantem velis. Quare mihi pro certo est pronuntiatum illud, cui innititur Smisingius, non esse de assertione, & iudicio Scoti, vt obseruauit Lychetus; sed id tanquam quid probabile de sensu aliorum propositũ; quod Scoto in more est, dum varia authorũ placita discutit & exagitat.

Lychetus

Satis fit argumentis in oppositum; vbi de sensu Scoti agitur, quòd ad distinctionem præcisiuam, quæ ad notiam intuitiuam consequitur, non exigatur distinctio actualis ante intellectum.

1. argu. primæ opinionis.

22 EX Quibus oppositarum opinionum fundamenta expeditè conuellimus. Ad primum primæ sententiæ; quod à notitia intuitiua producitur, quatenùs ea inferre nequeat præcisiuam distinctionem. Præter ea, quæ ex instituto expendimus, in *appendice metaphysica de distinctione, ar. 2. n. 31.* obseruandus est singularis textus Scoti ex *1. sen. dist. 1. q. 2. n marg. 8.* vbi agit cõtra Henricum autumantẽ; non posse videri essentiam sine relationibus; in hæc verba.

Scotus

„ *Ad confirmationem; cùm dicitur obiectum, aut differt re, aut ratione? Dico; quòd differt ratione. Et cùm probatur, quòd non; quia intellectus non distinctè concipit hoc ab isto. Dico; non oportet ad distinctionem rationis, quòd intellectus habeat illa sicut obiecta distincta; sed sufficit, quòd in primo obiecto concipiat aliquid.*

Singularis textus Scoti agentis cõtra Henricũ, & expugnans primariũ fũdamẽtũ recẽtiorũ Thomistarum.

Vbi, vt Henrici oppositionem prosternat, quæ procedebat à natura visionis attingentis obiectum sicuti est; sed essentia, & relatio à parte rei non dissident; igitur non potest videri essentia nõ visa relatione. Licet Scotus distinctionem formalẽ ex natura rei inter essentiã, & relationes, cõstanter tuetur; dat Hẽrico, disputationis gratia, sola ratione dissidere essentiam, & relationẽ, vt obseruat Hugo Cauellus in margine huius loci.

Hug. Cauelli expositio ère

Quo supposito, infringit ictum Hẽrici; eo quòd ad distinctionem præcisiuã nõ requiratur pluralitas actualis ex natura rei; sed sola eminentialis, aut virtualis, quæ etiam distinctio rationis ratiocinatæ appellatur. Quare asseuerat Scotus, obstare notitiæ intuitiuæ attingẽti obiectum à parte rei indiuisum; quòd intellectus cõcipiat pluralitatem actualẽ, vbi ea actu non insit; sed non cõtradicere intuitioni, quòd apprehendat aliquid obiecti, simpliciter sistendo in prædicato cognito, non asserta pluralitate inter rationem obiectiuam apprehensam, & non apprehensam. Quod referat Scotus illis verbis. Dico; *non oportet ad distinctionem rationis, quòd intellectus habeat illa sicut obiecta distincta; sed sufficit, quòd in primo obiecto concipiat aliquid.*

Acumẽ Scoti obseruandũ pro distinctione præcisiua circa obiectũ indistinctum à parte rei

NOTA

Scotus

Resp. ad 2. arg.

Ad secundũ argumẽtum; respõdetur, attributa nõ esse de quidditate diuinæ naturæ, vt liquet ex his, quę tradidimus in *controu. 1. ar. 3*

Dilutio argum. 3

Veritas entis nõ est ratio formalis obiecti intellectus in ratione terminãdi, sed in ratione immutãdi facultatẽ intellectiuam

Ad tertium; etiam cõstat ex his, quæ expẽdimus in *controu. 3. ar. 1. in digressione de obiecto formali intellectus*; vbi ostendimus, veritatẽ entis esse rationẽ formalẽ obiecti, quã immutatiuũ est potẽtiæ intellectiuæ, non verò quã terminat tẽdẽtiã intellectionis in ipsum; ac proinde potest quidditas rei terminare notitiã absque apprehẽsione veritatis trãscẽdẽtalis. Quod verò bonitas nõ sit attri-

attributalis affectio entis, sed ipsa quidditatiua integritas rei; constat *ex controu. 4. de Veritate Dei.* Vbi hæc ex instituto expenduntur.

Satisfactio ad 4. arg.

Ad quartum argumentum; patet ex dictis, sub numer. 18. & 19. vbi constitutum est ex Scoto, facultatem appetitiuam Dei non esse rationem formalem obiecti beatifici in ratione terminantis, sed solùm in ratione mouentis, seu immutantis mentem creatam; quò fit, vt essentia terminare queat tendentiam visionis, non percepto attributo, voluntatis, seu facultatis liberæ exequentis.

Ad 1. argu. opinio 2.

Confutatur Granadus.

24 Ad primum argumentum secundæ opinionis patet ex dictis, sub numer. 21. non enim implicat visio terminata ad attributa, non apprehensa essentia, quia intuitio inferre nequeat distinctionem præcisiuam; sed quia nulla attributalis affectio præseferat actum existentialem distinctum ab existentia Deitatis; quò fit, vt sine essentia intuitionem terminare nequeat, quæ spectat obiectum, prout existens est.

Excussio argum. 2. Granadi.

Ad secundum argumentum; multa supponere, quæ Scoti schola prorsus reijcit; præmittit enim, essentiam immediatè concurrere in ratione speciei; quod esse falsum ostendimus, in *dist. 2. huius controuersiæ, artic. 2.* quare etiam consequenter improbamus; aliquod attributum, præter facultatem appetitiuam liberam Dei, obire posse speciei impressæ functiones: quia aliàs eliceret causalitatem intentionalem infinitam, ob illimitationem principij necessariò agentis; de quo latè loco citato.

ARTICVLVS II.

An videri possit essentia non visis relationibus?

SVMMARIVM.

Negatiua Thomistarum sententia suadetur. Num. 1.

Scoti sententia statuitur. Num. 7.

Ad communem comprobationem Scoticæ assertionis reijciendam, agitur; quòd prioritas originis sustineat simultatem cognitionis. Num. 15.

Satisfactio ad fundamenta recentiorum Scotizantium, vbi asserimus, generationem verbi diuini non esse priorem intuitione totius Trinitatis, imò & Patrẽ pro primo signo dictionis verbi totam Trinitatem intuitiuè cõprehendisse. Num. 23.

Optima ratio pro vera sententia. Numer. 28.

Licet essentia videri possit sine relationibus beatifica intuitione; non tamen è contra relationes sine essentia. Num. 33.

Thomisticæ opinionis fundamẽta refelluntur. Num. 34.

Opinio negatiua Henrici & Thomistarum

HÆC Est secunda comparatio, quam proposuimus, visionis ad obiecta; in qua authores illi, qui inficiantur intuitionem essentiæ absque attributis, quos in præcedenti articulo recensuimus, etiam improbant visionem essentiæ sine relationibus; quibus suffragatur Henricus *quodlib. 2. q. 7.* cuius fundamentũ tale est, apud Scotum, in 1. *dist. 1. q. 2. §. De secundo articulo dicitur, numer. marg. 3.*

Scotus

Ratio Scoti pro aduersariorũ placito petita à ratione intuitionis.

1 *Visio est existẽtis, vt existẽs est, & vt præsens est videnti secundum existentiam suam; & in hoc distinguitur visio ab intellectione abstractiua, quia potest esse non existentis, vel existentis, non inquantùm in se præsens.*

Nota de notitia intuitiua.

Et est in intellectu ista distinctio, inter intellectionem intuitiuam, & abstractiuam; sicut in parte sensitiua est distinctio inter actum visus, & actum phantasiæ.

Vrget rationem.

Illa autem cognitio essentiæ diuinæ erit intuitiua: ergo erit existẽtis, vt per se existẽs est, & in existẽtia præsentis virtuti cognoscenti. Non existit autem essentia, nisi in personis; ergo nõ potest esse visio eius, nisi in persona.

Cõfirmatio ex Vazquio quã æstimat euidentem

Eodẽ redit illa satis inculcata ratio, quam magni æstimat Vazquez, adeò vt illam euidẽtẽ vocitet, 1. *p. q. 48. cap. 2. num. marg. 7.* quia intuitio attingit obiectum, secundùm intrinsecam, quam sibi asciscit, existentiæ rationem; cũ sit apprehensio obiecti, quà existentis. Atqui si visio intueretur Deitatem non

perceptis relationibus, daretur vi huius tendentiæ pluralitas actualis, quæ Deo non inesset ex natura rei; siquidem Deitati ante functionem mentis contradicit actualis illa partitio prædicatorum, quæ accederet à notitia quæ Deum, non integro quodam obtutu, sed quasi per partes apprehenderet. Igitur notia illa abstraheret ab indiuisa obiecti simplicitate, siquidem Deum in plures rationes obiectiuas quasi partiretur; ac proinde esset abstractiua cognitio, non facialis, & intuitiua.

2. arg. in oppositum.

2 Arguitur secundò; quia tam eadem est paternitas Deitati, quàm quidditas Petri ipsi Petro; quare sicut contradicit visio Petri, non apprehensa essentia Petri, ita & repugnat visio Deitatis sine paternitate, alijsque relationibus.

Cõfirmatur

Præterea; quòd sicut contradicit, quòd videatur diuinitas non apprehensa quidditate Dei; ita & repugnat, quod inspiciatur non percepta paternitate, quæ est ipsa diuinitas essentialiter; eòquòd ita essentiale sit Deo esse trinum, sicut quidditatiuum est homini quòd sit rationalis: igitur sicut inuoluit contradictionem quidditatiua apprehensio hominis, non percepta rationalitate, ita intuitio Deitatis absque hypostasibus.

3. arguitur quòd ita implicet visio nõ intuẽs hypostasis sicut repugnat videre Deitatẽ sine persona absoluta.

3 Deinde tertiò sic; quòd sicut implicat visio Dei sine hypostasi absoluta; (in ea suppositione, quòd in Deo esset vna tantùm persona;) ita & contradictionem inuoluit clara apprehensio Deitatis absque suppositalitatibus relatiuis. Nec enim coniunctior esset Deo absoluta hypostasis, si daretur, quàm personalitates relatiuæ.

Ostenditur quod sit impossibilis visio Deitatis absq; persona absoluta.

Quod autem inspici nequiret substantia Dei sine personalitate absoluta; patet. Quia de facto nec videri potest Deitas absque subsistentia absoluta; quàm esse de quidditate Deitatis, nec a conceptu existentiæ Dei secerni, docuimus *controuers. 1. artic. 3. numer. margin.* 16. Quare, sicut implicaret intuitio Deitatis sine existentia; sic sine subsistentia absoluta, quæ non apponit aliquam rationem obiectiuam intrinsecam supra conceptum existentiæ. At, si daretur personalitas absoluta, ita intranea & quidditatiua esset Deo, sicut & subsistentia absoluta quam Deo actu adscribimus; igitur nec videri posset Deitas sine absoluta hypostasi.

Vrgetur ratio.

Atqui, nec absoluta personalitas Deo vicinior extitisset, quàm suppositalitates relatiuæ; ergo nec de facto videri potest essentia sine relationibus.

Instantia Caietani.

Adde ex Caietano; quòd essentia sine personis non satiaret appetitum beati, ac proinde intuitio essentiæ absque personis non esset formalis beatitudo; cùm beatitudo sit cumulatissima quædam satietas mentis beatæ. Antecedens patet; quia personæ sunt bonum infinitum; ergo non apprehenso isto bono non posset intellectus beati vbertim expleri.

4. oppositio Soarij, cõ quòd fœcũditas sit prædicatũ essentiale naturæ diuinæ

4 Præterea; arguit quartò Soarius, 1. *part. libr. 2. capit. 23. numer. margin.* 18. relationes, & essentia, eam imbibunt connexionis habitudinem, vt essentia clarè apprehendi absque hypostasibus nulla ratione queat; quia fœcunditas est essentiale prædicatum Deitatis, sed hoc eam refert cõnotatione hypostasum, quæ sunt termini diuinæ communicationis ad intra, vt inintelligibilis sit fœcunditas, non apprehensis terminis talis fœcunditatis.

Instatur vltra ex quidditatiua cõmunicabilitate

Nec enim proximior est personalitati relatiuæ incommunicabilitas, quàm Deitati communicabilitas ad intra; sed implicat, apprehendi relatiuam hypostasim, non percepta incommunicabilitate eius; igitur & videri Deitatem, non inspecta illius fœcunditate; ac proinde & terminis huiusmodi communicationis ad intra, quæ sunt relatiuæ hypostases.

Arguit. 5. ex Soario ob tres vnitatem visionis in illa hypothesi quod intueretur Deitatem absq; relationibus

5 Deinde, arguitur quintò ex Soario sub numer. 20. quia si beatus intueri posset Deitatem sine personis; aut esset per eamdem visionem numero, per quam de facto Deum cum relatiuis hypostasibus videt; aut per diuersam; cùm autem neutrum verũ esse possit, consequens est, vt essentia claræ intuitionis terminus esse nequeat absq; relationibus.

Probatur à Soario, quod nõ esset eadẽ numero visio

In primisque pronuntiari non debet, quòd per eamdem formam visionis numericæ, per quam apprehenditur Deitas cum relationibus, inspici queat sine illis, quia repræsentatio non est aliquid distinctum à visione, quatenus

nùs astruitur actualis forma intelligibilis constituens intellectum in esse apprehensiuo in actu secundo; repugnat igitur, quòd eadem forma immutata, & eodem modo composita intellectui, non conferat suum effectum formalem, si substratum sit capax talis effectus: ergo non valet non repræsentare personas, quas antea intrinsecè expressit.

Fuga, quòd visio esset ex parte diminuta

Nec etiam consultè asseritur; quòd superfit eadem forma visionis, non in totum immutata, sed ex parte diminuta, ita vt relinquatur quidquid exigi queat ad diuinam essentiam exprimendam; ablato tamen, quod in visione expressiuum est personarum.

Occupatur; quia visio indiuisibiliter repræsentat Deitatem & personas.

Quia visio per eamdem entitatem indiuisibiliter apprehendit quidquid repræsentat; atque adeò nequit esse superites expressio essentiæ absque personarum apprehensione. Aliàs enim assignari posset aliquis gradus intensiuæ latitudinis in visione, qui apprehenderet Deitatem; & alius realiter dissitus, & ab altero separabilis, qui exprimeret personas absque perceptione essentiæ; quod est absurdum. Cùm gradus ille non possit esse visio quidditatiua, & formalis beatitudo, si non spectet Deitatem, quæ est primarium obiectum beatitudinis; igitur indiuisibiliter conatur in Deitatem & personas; ac proinde contradicit immutatio visionis quoad expressionem personarum, non variata apprehensione essentiæ.

Impetitur etiā distinctio visionis, quæ inspiceret Deitatē absque personis.

Præterea; nec rationabiliter astruitur; quòd visio illa, per quam inspiceretur essentia absque personis, esset distincta à visione, quæ personas cum essentia intuetur; ista enim discretio nequiret esse specifica; cùm effluat vtraque visio à lumine gloriæ eiusdem speciei. Nec solùm numerica; quia sola indiuidualis discretio intercedere non valet inter actum repræsentatiuum, & non repræsentatiuum, personarum.

Vltim. ratio ex sacra scriptura.

6 Vltimò; opponitur illud testimonium Christi, Ioann. 4. vbi Philippo petenti ostensionem patris respondit Christus. *Philippe, qui videt me, videt & patrem meum, non creditis, quia ergo in patre, & pater in me est?* Vbi Christus insinuare videtur inseparabilem personarum apprehensionem

Ioan. cap. 14

ob essentiæ identitatem. Quod aperuisse videtur Augustinus *in Ioannem, capit.* 17. subdens. *Videtis, quia in visione patris, filij visio est, & in visione filij patris visio est.* Cuius rationem expendens, *libr. quæstion. noui testamenti quæstion.* 43. subdit *Per id, quod vnum in substantia sunt, qui vnum videt, ambos videt.* Cui suffragatur Nazianzenus *oration.* 49 vbi inquit. *Non immeritò qui filium videt, videt & patrem, quia vnitate substantiæ, & maiestate diuinitatis vnum sunt.*

Augustinus.

Nazianzen.

Pro Scoti sententia statuitur vnitas specifica visionis in ea hypothesi quòd essentiam absque relationibus inspiceret; non tamen vnitas numerica eiusdem formæ.

Scotus

7 Præsentem dissertationem dirimit Scotus, *in* 1. *distinction.* 1. *quæstio.* 2. *nu. marg.* 5. vbi inquit.

Potest videri essentia sine personis.

„ *Quantùm ad istum articulum de potentia absoluta Dei; non video contradictionem, quin possibile sit ex parte intellectus, & volantatis, quòd vtriusque actum terminet essentia, & non persona; vel vna persona, & non alia; puta, quòd intellectus videat essentiam, non personam, vel vnam personam, & non aliam: & quod voluntas fruatur essentia, non persona, vel vna persona, & non alia. Hoc persuadetur sic.*

Ratio Scoti.

„ 8 *Actus omnis habens primum obiectum, à quo essentialiter dependet, & obiectum secundum, à quo essentialiter non dependet, sed tendit in illud virtute primi; licet non possit manere idem actus, nisi habeat habitudinem ad primum obiectum, potest tamen manere idem sine habitudine ad secundum obiectum, quia ab eo non dependet.*

Probatur exeplo visionis Deitatis absque creaturis.

Exemplum; idem est actus visionis essentiæ diuinæ, & aliarum rerum in essentia; sed essentia in se est primum obiectum

iectum, res visæ, secundarium obiectum non posset autem manere eadem visio, nisi esset eiusdem essentiæ, posset autē manere absque hoc, quòd essent res visæ in ea.

Sicut igitur Deus, absque contradictione potest cooperari ad actum illum, inquantum tendit in primumm obiectum, non cooperando in ipsum, inquantum tendit in secundum, & tamen est actus idem; ita sine contradictione potest cooperari ad visionem essentiæ, vel fruitionem, (quia essentia habet quasi rationem primi obiecti,) non cooperando eidem actui visionis, vel fruitionis, inquantum tendit in personam; & ita in vnam, quod non in aliam: quia personæ habent rationem obiecti quasi secundarij.

9 *Quantùm ad tertium articulum de potentia creaturæ, dico; quòd intellectus non potest de potentia sua naturali videre essentiam, non videndo personas.*

Quia cùm intellectus de se sit potentia naturalis, & non libera, agente obiecto, intellectus agit quantùm potest: ergo si obiectum ex parte sui agit, manifestando tres personas intellectui, non est in potestate intellectus, vt videat aliquid ostensum, & aliquid non videat.

10 In quem textum obserua sequentia. Primum; in illa verba. *Omnis actus habens primum obiectum, à quo essentialiter dependet, & obiectum secundum, à quo essentialiter non dependet.*

Quod eò agit Scotus, relationes esse quasi secundarium obiectum visionis quò, apud ipsum, entia quanta non sint, siue non nacta perfectionem; vt ostendimus, *in controuer. 5. de Infinitate Dei, art. 3. numer. marg. 19. & 20.* Imò quòd, apud probatiores authores qui relationibus infinitudinem in tali esse relato adscribunt; adhuc constitutum est, & indubitatum, non esse perfectiones simpliciter simplices, quæ in eodem supposito, secundùm abstractam suppositi conceptionem, sint meliores ipsæ, quàm non ipsæ, seu quàm formæ positiuæ oppositæ; vt inibi latius explanauimus. Cùm autem ratio ea obiectiua, quæ illimitationem non imbibit, nequeat rationalis naturæ appetitum explere; fit inde, vt ideò apud Scotum relationes, non ad primarium, sed quasi secundarium obiectum attineant. Notanter verò cum Scoto relationes non absolutè secundarium obiectum, sed quasi secundarium nuncupamus; vt ab entibus creatis secernantur, quæ secundarium obiectum visionis absolutè, & simpliciter appellantur.

Vbi illud vel breuiter incidit adnotandum circa non quantitatem virtutis in relationibus diuinis, quam de mente Scoti tutati sumus loco citato; quòd etiam Scoto adhæreant Excalceati Carmelitæ, adstruentes, non dari in Deo vllam perfectionem relatiuam, sed solam communem transcendentem & absolutam. Sic ipsi, *in tom 2. qui est de Trinitate, tractat. 6. disp 6. dubio 2. §. 2. & 3. à numer. marg 20. vsque ad 30.* quòd autem sit friuolum recurrere ad absolutam perfectionem Deitatis, dum relata, & incommunicabilis perfectio disquiritur; ostendimus ex Scoto *in citato articul. 3. controuersia 5. in fronte articuli, sub num. margin. 2.*

11 Obseruandum præterea in illa verba. *Licet non possit manere idem actus, nisi habeat habitudinem ad primum obiectum, potest tamen manere idem sine habitudine ad secundum obiectum, quia ab eo non dependet.* Vbi Scotus tantùm contendit actum visionis à relationibus non specificari; ac proinde & superstitem esse posse secundùm specificam vnitatem actus, esto quòd ad relationes non terminetur. Ex quo tamen perperam infertur, ablatis hypostasibus relatiuis actum visionis superesse posse quoad rationem numericam eius; cùm repræsentatio relationum, & creaturarum non sit aliquis gradus intensiuæ latitudinis in visione, qui realiter dissideat à substātia actus quidditatiuè inspicientis Deum; sed quòd per eamdem formam indiuisibiliter cuncta illius obiecta apprehenduntur.

Quod magis aperiunt sequentia verba contextus. *Idem est actus visionis essentiæ diuinæ, & aliarum rerum in essentia, sed essentia in se est primum obiectum, res visæ secundarium obiectum; non posset autem manere eadem visio, nisi esset eiusdem essentiæ, posset autem manere absque eo, quòd essent*

Marginalia: Scotus. Visio esset eiusdē speciei etiā si nō inspiceret personas. Idem de fruitione. De facto nequit visio nō videri personas. probatur ex intentionali motione obiecti beantis. Scotus. Relationes diuinæ sunt quasi secundariū obiectū visionis apud Scotū. NOTA. Scotus. Si visio non apprehenderet relationes non esset alteri⁹ quidditatis specifica ex Scoto contra Suarium. Firmatur ex Scoto doctrina præcedens. Scotus.

essent res visa in ea.

Vbi expendi debent illa verba. *Non posset autem manere eadem visio nisi esset eiusdem essentia.* Vbi Scotus ablatis creaturis tantùm autumat; remanere posse eamdem visionem circa essentiam Dei; non tamen asseruit, quòd illa forma visionis esset eiusdem numericæ vnitatis. Quod dixerim propter Soarium infirmiter impetentem, & oppugnantem Scotum; quasi ex præsenti pronuntiato inferatur, quòd ablata expressione personarum relinquatur idé actus numero visionis.

Et luculenter apparet ex ipso textu à nobis transcripto, sub num. 8. vbi subdit Scotus. *Omnis actus habens primum obiectum, à quo essentialiter dependet, & obiectum secundum, à quo essentialiter non dependet, &c.* Inibi enim sicut Scotus spectat obiectum essentiale visionis, vt ab eo trahat vnitatem visionis: debuit de sola vnitate essentiali visionis procedere, non autem de materiali, & numerica; quam tollit obiecti materialis discretio: aliàs inscitè processisset petens vnitatem numericam visionis à sola vnitate obiecti essentialis, data diuersitate obiecti materialis.

12 Tertiò etiam notentur illa verba. *Idem est actus visionis essentia diuinæ, & aliarum rerum in essentia.* Inibi enim apertè constituit Scotus, vi eiusdem actus essentiam, & creaturas videri, quod in *art. 4. huius subdistinct.* latiùs detegendum est contra Vazquez asserétê; Scotum tradidisse, creaturas per actum visionis non inspici; sed per notitias, seu reuelationes realiter dissitas à substantia actus visionis.

13 Vltimò adnotandum in illa verba, ex num. 9. *Ergo si obiectum ex parte sui agit manifestando tres personas intellectui, non est in potestate intellectus, vt videat aliquid ostensum, & aliquid non videat.* Quòd hic vellicat Vazquez Scotum loco citato *disp. 48. cap. 2 num. marg. 9.* quia quando Scotus autumat, quòd supposita manifestatione Deitatis cum personis non valet intellectus intueri essentiam sine relationibus; aut procedit de manifestatione anteuertente actum visionis, & falsum præmittit, eò quòd non detur alia manifestatio præter quidditatiuam intuitionem Dei.

Vel loquitur de ipsa manifestatione formæ visionis; & tunc Scoti probatio inutilis est; eò quòd licet præmissa visione relationum, & essentiæ, nequeat Deitas sine personis inspici, cùm hoc pronunciatum inuoluat sensum compositum; attamen non se expedit Scotus, cur supposita distinctione ex natura rei inter essentiam, & relationes, quã ipse astruit, non valeat intellectus elicere intuitionem Deitatis absque personis?

Respondetur; Scotum procedere de manifestatione illa, quæ anteit actũ visionis, quæ nihil aliud est, quàm intentionalis virtus obiecti beatifici fœcundantis mentem creatam, & compositi vice speciei in actu primo ad visione m eliciendam; quare, sicut si daretur species impressa creata repræsentatiua Deitatis, & relationum, nequiret intellectus essentiam videns, non intueri relationes; ita etiam de facto. Quod insinuauit Scotus illis verbis. *Ergo si obiectum ex parte sui agit manifestando tres personas intellectui, &c.* Cùm autem obiectum fœcundet intellectum compositum habitui luminis ad apprehensionem, non solùm personarum, sed & creaturarum, pro exigentia status cuiuslibet beati; fit inde, vt à potentia taliter fœcundata parturiri nequeat notitia supernaturalis, quæ cũctã istã obiectorũ seriẽ nõ complectatur. Sed de hoc etiam aliqua diximus, satisfacientes Soario, *in hac controuers. 9. de Visione Dei, dist. 1. subdist. 2. art. 1. numer. marg. 67.* vterque enim Soarius, & Vazquius in hunc lapidem sese impegisse videntur.

Ex quo infertur; futilem esse argumentationem eam, quæ contra Scotum petitur ex distinctione formali relationum, & essentiæ, ad hoc vt absque miraculo essentia sine relationibus inspiciatur. Quia si hæc alicuius esset ponderis aduersarios premeret, & profligaret circa visionem creaturarum possibiliũ; quas beatus in communi sententia necessariò intuetur pro cõgruentia sui status, ita vt absque miraculo eas non videre non possit; cùm tamen non formaliter, sed realiter negatiuè, à substantia Dei dissideant.

14 His de mente Scoti præstitutis; dicendũ est, essentiam sine rela-

tio-

Marginal notes: Scotus ☞ | Oppositio Soarij. | Obtunditur. | Scotus ☞ | Scotus ☞ | Nota ex Scoto creaturas videri in Deo contra Vazquium | Scotus ☞ | In Scotũ inuehitur Vazquius

tionibus per intuitiuam notitiam apprehendi posse. Ita authores, quos in *praecedenti art.* citauimus, sustinentes essentiam inspici posse sine attributis. Sic Iacob. Granado referens S. Antoninum & alios, quos recēset, 1. *p. tract. 5. disp. 7. sect. 1. n. marg.* 2. quibus subscribit Ægidius de Præsentatione, *lib. 5. de beatitudine, q. 14. artic. 3.*

Refellitur inutilis ratio pro nostra conclusione; & ostenditur, quòd prioritas originis, de mente Scoti sustineat simultatem cognitionis.

15 AT In fulciendo præsenti pronunciato Scoti, cum illius discipulis dissidium gerendū est & disertatio adeūda; ipsi enim communiter tali probatione Scoti sententiam stabilire conantur; quæ habetur apud ipsum in 1. *sen. dist.* 1. *q.* 2. *sub num. marg.* 5.

Pater priùs origine, quàm generet filium, est perfectè beatus, quia nullam perfectionem sibi intrinsecam habet à persona producta; beatitudo enim est perfectio intrinseca personæ beatæ. Sed si in illo priori est pater perfectè beatus; igitur in illo priori habet obiectum perfectè beatificans. Non videtur autem in illo priori habere essentiam communicatam tribus, vt obiectum, sed vt essentiam absolutè, vel essentiam, vt est in vna persona præcisè; ergo non est de ratione essentiæ, vt est obiectum beatificum, quòd beatificet, inquantùm est communicata tribus: & ita non videtur contradictio, siue quantùm ad fruitionem, siue quantùm ad visionem.

Respondetur, quòd pater habet essentiam, vt in tribus personis, pro obiecto, & tamen primò secundùm originem, quia ex se habet illam essentiam obiectam sibi, & hoc est esse prius origine. Non est enim ibi prioritas aliqua, secundùm quàm obijciatur sibi essentia, vt est in vna persona, non vt in alia; sicut nec ipsa in aliquo priori naturæ obijcitur vni personæ, & non alij, sed tantùm vni obijcitur ex se, alij non ex se.

16 *Contra, qualibet persona intelligit formaliter intellectu, vt est in se ipsa; non vt est in alia, nec vt est in tribus, (vt patet ex 15. de Trinitate, capit. 7. qualibet persona intelligit sibi ipsi;) igitur ita videtur, quòd qualibet intelligit perfectè per se intelligendo essentiam, vt est in se formaliter; igitur perfecta intellectio, quæ est beatifica, non necessariò ex se requirit essentiam, vt in tribus.*

Languida oppugnatio

Probatio prima consequentiæ; non minus ad intellectionem requiritur intelligibile, quàm intellectus; igitur in perfectè intelligente ex se non minus requiritur, quòd habeat in se obiectum, vt formaliter intelligibile, quàm quod habeat intellectum ex se, vt quo intelligat.

Probatio cōsequentiæ quòd pater non haberet à se obiectū beatificans

17 *Confirmatur ratio; quia si pater intelligat beatifica visione essentiam, vt in filio; igitur aliquid quasi reciperet à filio, vel ab aliquo, vt in filio.*

Cōfirmatio inefficax

Consequentia probatur, per argumentum Philosophi, 12. Metaphysi. quo probatur Deum, non intelligere aliquid aliud à se, quia tunc vilesceret eius intellectus, quia perfectionem reciperet ab intelligibili; igitur ita hic.

Tenet in obiecto mouētiè nō merè terminatiuo.

Imò, (quod est maius inconueniens) perfectionem simpliciter, puta visionem beatificam, quasi reciperet pater à tribus personis, vt obiectis; vel ab aliquo, vt in tribus. Et tunc videntur sequi duo absurda; primum, quòd non omnem perfectionem habet pater à se, & sic non esset priùs origine; aliud, quòd non omnis perfectio simpliciter, & essentialis, sit aliquomodo prior proprietatibus, sed aliqua quasi posterior ipsis personis, puta ista, quæ est ab obiecto, vt in tribus.

Leuis excursio, non premens

18 Quam Scoti argumentationem, tanquam legitimum Doctoris textum propugnant Ioannes de Rada, 1. *part. controuers.* 6. Petrus Posnaniensis, in 1. *distinct.* 1. *q.* 2. *dub.* 1. §. *ad primum respondetur*, Philippus Faber, in 1. *distinct.* 1. *quæst.* 2. *disput.* 11. *capit.* 3. & confirmari potest talis ratio sic.

Rada

Posnaniēsis.

Phil. Faber.

So-

1. ratio; quòd essētia vniatur vice speciei absque relationibus.

Sola essentia diuina sine hypostasibus coniungitur intellectui paterno in ratione speciei impressæ; ergo sola essentia diuina est obiectum formale, & primarium beatitudinis intellectus paterni. Patet consequentia; quia si non obstante indistinctione, & summa identitate essentiæ cum relationibus, potest essentia vniri in ratione speciei fœcundantis intellectum, non vnitis relationibus; igitur summa ista identitas non præpediet, quominus essentia sine relationibus attineat ad primarium, & essentiale obiectum beatitudinis. Ea enim identitas, quæ non obstat, quominus vna formalitas absque alia possit coniungi in ratione speciei intelligibilis, quæ est principium dictionis intellectiuæ; non præpediet quòd etiam sine alia formalitate inspici queat.

Igitur & potest videri essentia non visis relationibus.

Atqui essentia vnitur in ratione speciei intelligibilis intellectui paterno ad dictionem generatiuam filij, non vnita spiratione passiua vice speciei: ergo & potest dari cognitio Deitatis sine spiratione passiua, saltim pro aliquo signo originis; cùm idem iudiciū fieri debeat de principio intellectionis ac de intellectione ipsa.

Euasio

19 Si verò quis ab hac ratione ita se expedire conetur; quòd beatitudo patris est forma prorsus inelicita, & improducta; ac proinde quòd nec ab essentia Dei, nec ab spiratione passiua dependet, tanquam à vero principio elicitiuo.

Occupatur effugium.

Contra sic, quia saltim essentia Dei concurrit tanquam principium generationis filij per modum speciei impressæ; & spiratio passiua non concurrit per modum principij; (aliàs enim filius procederet ab Spiritu Sancto, vt à principio,) quod est absurdum. Igitur sicut non obstante identitate inter essentiam, & spirationem passiuam, potest vniri essentia in ratione speciei, & non spiratio; ita posset videri essentia non visa spiratione, aut qualibet alia personalitate, estò quòd non constituatur distinctio formalis ex natura rei inter essentiam, & hypostases; quia dictio patris, seu intellectio notionalis, per quam generatur verbum diuinum, etiam est productio intuitiua.

Vel instruatur ratio sic; essentia concurrit in patre, vt principium dictionis intellectiuæ passiuè sumptæ, quæ est ipsamet sapientia genita, & verbum; at spiratio passiua non concurrit tanquam principium filij, vt per se notum est: igitur sicut non obstante identitate essentiæ, & spirationis passiuæ, potest vniri essentia in ratione principij actionis dictiuæ notionalis, non vnita spiratione, ita non implicabit ex ratione identitatis essentiæ, & relationum, inspici Deitatem intuitiuè absque relationibus.

Ex quibus producitur argumentum agens; essentiam absque personis videri posse ab intellectu creato. Quia essentia diuina coniungi valet menti creatæ vice speciei, non vnitis relationibus: igitur videri potest essentia sine personis. Antecedens probatur quia visio creata est participatio visionis increatæ; sed ad intuitionem increatam notionalem non concurrunt hypostases in ratione speciei, sed sola essentia; igitur poterit etiam essentia sola absque relationibus obire functionem speciei impressæ in mente creata. A præmisso quòd essentia coniungatur vice speciei absque relationibus, non apparet aliqua contradictio, in hoc quòd videatur sine illis; quia sicut identitas non obstat quominus essentia possit immediatè concurrere intētionaliter ad extra non adeuntibus relationibus munus speciei; ita eadem identitas nō præpediet, quòd Deitas terminare queat visionem quidditatiuam absque relationibus.

20 Deinde sic arguit Faber *loco citato numer. margin.* 21. estò quòd nulla intercederet distinctio formalis ex natura rei inter Deitatem, & hypostases; adhuc non esset necessaria terminatio visionis ad relationes, eò quòd ad essentiam terminetur. Quia obiectum sub ea ratione formali terminat tendentiam visionis in ipsum, sub qua immutat intellectum ad expresionem visionis. Paries enim, licet simul sit albus, & quantus, ideò tamen præcisè terminat intuitionem, prout albus, & non prout quantus; quia immutat oculum intentionaliter, quò importat formam albedinis, & non quatenus refert extensionem quantitatiuam.

Sed Deitas mouet intellectum diuinum ad visionem essentiæ prout e

Probatur, quod Deitas nō moueat intellectum paternū vt cōmunicata tribus hypostasibus.

in patre tantùm; & non prout in filio, aut Spiritu Sancto. Tum; quia pro illa præsuppositione originis non intelliguntur aliæ personæ constitutæ. Tum etiam; quia sicut pater intelligit à se, & tanquam persona improducta; ita essentia mouet intellectum paternum, vt non communicata tribus, (quia prout communicata filio, aut Spiritui Sancto, non est à se, sed ab alio;) igitur, si vt coniuncta tribus hypostasibus fœcundaret intellectum paternum, iam pater non præseferret beatitudinem vt formam inelicitam, & incommunicatā, sed vt acceptam à personis.

Cōfirmatio ex Rada quòd essentialia sint priora notionalibus.

Præterea instat Rada; quòd ex Scoto omnia essentialia, seu communia prædicata, sunt priora, & immediatiora notionalibus; vt constituit Scotus, in *quæstion.* 1. *quodlibetal.* sed beatitudo patris est prædicatum commune, & essentiale tribus personis; igitur anteit quasi pullulationem hypostasum; ac proinde antequam relationes concipiantur existere, præintelligitur beatitudo patris ad relationes non terminata; cùm personæ inspici nequeant antequam producātur; eòquòd cognitio patris sit intuitiua, & intuitio spectet existentiam & præsentiam obiecti.

Sincera Scoticæ mentis interpretatio.

21 Verùm; doctrina ista Scotistis plurimum plausibilis à vero longè aberrat; eamque supposititiam, non verò puram, ac synceram Scoti mentem, asseuerat Hugo Cauellus accuratus Scoti scholiator *in margine illius loci*; vbi obseruat. *Nota, quòd Doctor in originali suo cancellauit totam istam literam, & continuauit sic, (hoc persuadetur sic, omnis actus habens primum obiectum, &c.) ponitur per modum textus, quia habetur in antiquis editionibus, & vetustis manuscriptis.* Vbi agnoscit Hugo, de sensu Scoti; visionē essentiæ absque personis, tantùm fulciri illa probatione, quam transcripsimus, sub numer. 8. quæ eò agit, essentiam diuinam inspici posse sine relationibus; quò hypostases sint quasi secundarium obiectum visionis; de quo infra.

Hug. Cauel.

NOTA.

Ostenditur quod textus præmissus sit supposititius

Porrò, quòd ille textus, qui communiter Scoto adscribitur, pro germano haberi non debeat; manifestè ostendo. Eò quòd inibi improbet; visionem beatificam patris terminari in illo priori originis ad filiationem; quò pro illo signo nondum intelligatur filius actualiter existens. Quod pronuntiatum est omnino dissonum his, quæ constituit, in *eodem*, 1. *sententiar. dist.* 10. *q. vnica, num. marg.* 14. §. *Aliter potest dici.* Vbi subdit.

Probatio ex Scoto quòd prioritas originis sustineat simultatē cognitionis

Scotus

" *In illo priori signo originis antequam intelligatur Spiritus Sanctus spirari, pater, & filius cognoscunt Spiritum Sanctum, vt intuitiuè, licet non vt existentem in se; quia cognoscunt essentiam diuinam, quæ est ratio cognoscendi intuitiuè quodcunque obiectum intelligibile.* Igitur de mente Scoti non obstat prioritas originis ad hoc, quòd hypostases terminare queant, esto quòd origine posteriores, visionem intuitiuam.

Quòd in priori originis ante productionē Spiritus Sancti cognoscatur Spiritus Sanctus intuitiuè, nō in se, sed in essentia ex Scoto.

Quando autem pronuntiat Scotus; Spiritum Sanctum inspici intuitiuè, non vt existit in se; sed in essentia; procedit, non de ratione terminatiua, sed motiua. Quia licet sola essentia sit ratio mouens intellectum diuinum; sola essentia non est ratio terminans, sed etiam relatio. Quare licet spiratio passiua non moueat intellectum diuinum ad intuitionem; terminat tamen intuitionem, etiam pro primo signo originis cùm prioritas originis sustineat simultatem cognitionis. Vnde, *ly inspici intuitiuè Spiritum Sanctum in essentia diuina, & non in se*; non abigit terminationem intuitionis secundum esse hypostaticum proprium, & formale spirationis passiuæ; sed excludit obiectum formale, & motiuum diuini intellectus. Id enim sibi volunt illa verba; *Pater, & filius cognoscunt essentiam diuinam, quæ est ratio cognoscendi intuitiuè quodcunque obiectum intelligibile.*

Scotus

Apertū aliud testimonium Scoti.

Accedit deinde; quòd in eodem, 1. *sententiar. distinction.* 6. *quæstion. vnica, numer. margin.* 5. §. *De quarto dico.* Sic habet. *Dico; quòd pater hoc modo gignit filium volens; quia pater in primo signo originis intelligit formaliter, & tunc etiam potest habere actum volendi formaliter.*

Scotus

Volitio filij est prior quā quòd filius sit genitus.

In secundo signo originis gignit filium, nec tantùm vult illam gignitionem volitione sequente illam gignitionem; sed volitione habita in primo signo originis. Qua volitione pater formaliter vult, præsupposita aliquomodo intellectione, qua pater intelligit; non autem gignitione verbi. Sic ergo dico; quòd pater volens generat, non tantùm

Scotus

voluntate consequente; sed voluntate antecedente. Quid apertius?

Prioritas originis nõ obstat intuitioni personæ posterioris secũdùm originẽ

En Scotum manifestè tutantem, ideò patrem volentem gignere filium; quia patri infuit pro primo signo originis, quo filium anteiuit, non solùm cognitio, sed etiam volitio filij. Quo fit; vt in doctrina Scoti prioritas patris secundùm habitudinem originis non præpediat simultatem aliarum personarum in ratione obiecti, seu termini cognitionis.

Accurata obseruatio Basolij pro prioritate originis & simultate cognitionis.

22 Quod pulchrè reseranit Basolius Scoti auditor, *in 1. sententiar. distinction. 1 quæstio. 1. art. 3 §. Ad primum aliorum*, vbi subdit. *Aliter potest dici; quòd prius, & posterius origine, sunt simul natura; siue quantùm ad fundamenta, cuiusmodi sunt pater, & filius; siue quantùm ad relationes prioritatis, & posterioritatis; quia sunt opposita relationes, & ideò necessariò simul intelliguntur, quantumcunque vnum sit prius origine, & aliud posterius, & simul coexistunt, & hoc quidem, (vt à quo aliud,) & hoc, (vt quod ab alio.)*

In quo sensu non sit filius in priori originis

Licet enim filius non sit in illo priori originis, sub hoc sensu, quia sic pater prior origine: tamen in suo posteriori originis est filius cum illo priori.

Subtilis explanatio Basolij.

Et non potest dici absolutè non esse; quia sicut pater in suo priori est, à quo alius; ita & simul necessariò filius in suo posteriori est, qui ab alio; quia prius origine non est, nisi à quo alius, & posterius non est, nisi qui ab alio. Impossibile est autem, quòd intelligatur, vel videatur, qui ab alio, secundùm quòd huiusmodi, nisi videatur alius pro quocunque signo viso; & è conuerso, quòd videatur, & intelligatur à quo alius, nisi alius, qui ab illo, &c.

Satisfactio ad fundamenta recentiorum Scotizantium; vbi & asserimus, generationem verbi diuini non esse priorem intuitione totius Trinitatis.

Dilutio oppositarũ rationum pro Scotizantibus

23 QVare; nec difficile erit, tum rationem, quę pro textu Scoti obtruditur; tũ & defensiones ab Scotistis excogitatas, eneruare.

Ad 1 oppositionẽ; pater in primo signo originis intuetur totã Trinitatẽ

Vnde ad primam illam rationem, quæ ex Scoto opponitur; dicimus, patrem habere in primo signo originis obiectum perfectè beatificans, ac proinde & tres hypostases in ratione obiecti terminantis visionem, quæ sunt necessarium obiectum beatitudinis patris; eò quòd prioritas originis sustineat, complectatur ve simultatem cognitionis; alìs enim pater, quà talis, sicut prior est origine filio, ita & pro illa præsuppositione absque filio inspici posset; quod est absurdum.

Amplior elucidatio præmissorum

Vnde; quando asseritur, quòd pro illo priori originis, quo Pater, anteit filium, non intelligitur filius; aut quòd pro illa anterioritate originis, qua Pater, & Filius, vt spirant Spiritum Sanctum, & præcedunt terminum actiuæ spirationis, non concipitur spiratio passiua. Neganda est suppositio; quòd prioritas originis imbibat præsuppositionem cognitionis; cùm talis anterioritas extremi correlati ad alterum coextremum oppositum fit contra simultatem relatiuorum; vt optimè ostēdit Basolius à nobis transcriptus. Quare gratulor Basolio, & Hugoni, quod Scoti asseclas à tali contentione liberauerint.

Celebre testimoniũ Scoti pro prioritate originis & simultate naturæ & cognitionis inter relatiua

Et quòd prioritas originis sustineat simultatem naturæ, & cognitionis; traditur ab Scoto, *in quæstion. 4. quodlibetali, §. De primo, accipio hanc propositionem, numer. margin. 3.* editionis Hugonis Cauelli. Vbi dum agit, quòd persona Patris constituatur in ratione talis personæ per proprietatem originis; subdit.

Scotus

Præterea; si specialiter repugnaret prima persona constitui per relationem originis, non esset propter aliquid commune sibi, & alijs; quia, ex hypothesi, non repugnat alij; ergo propter aliquid quod est speciale primæ personæ. Sed hoc est falsum; quia nihil est sibi speciale nisi prioritas originis secundùm quam, qualibet persona est ab ipsa, & ipsa à nulla; sed propter hanc prioritatem non repugnat sibi constitui per relationem ad secundam personam; quia hoc non esset nisi propter simultatem, quam requirit relatio inter duo extrema, quæ simultas videtur repugnare illi priori tati in hac persona. Sed hoc non est verum. Probo; quando sunt aliqui ordines alterius rationis, quorum vnus non includit alium, nec præexigit, nec coexigit necessariò illum, potest esse sine illo, imo cùm simultate opposita illi ordini: & paulò infra. *Possunt aliqua esse simul simultate correlatiuorum, quæ est simultas essentialis, & tamen esse ordo originis inter ea.* Et postea subijcit; *ordo autem originis non requirit, nisi quòd hoc sit ab hoc.* Ex quibus verbis patet liquidò; Basolium doctrinam præmissam de simultate cognitionis, & naturæ intra prioritatē originis ab Scoto magistro mendicasse.

Ad instantiā satisfactio

Ad instantiam numer. 16. de persona patris, quæ à se refert vim intelligendi, ac proinde & obiectum intelligibile; eò quòd non minus exigatur ad notitiam potentia apprehensiua, quàm obiectum; igitur obiectū beatitudinis patris debet esse Deitas vt in se, & nō vt communicata tribus, sicut & vis intellectiua cōgruit patri à se, & nō prout in tribus suppositis.

[illegible]ter à se in[illegible]cetur Trinitatem, quia [illegible]se habet obiectum motiuum.

Respondetur; in primis falsum præmitti, dum vniuersaliter contendit oppositio, eadem ratione exigi obiectum, sicut & potentiam ad partum notitiæ; cùm facultas intellectiua sit virtus vitalis, & intranea, quę congruit à se supposito apprehendenti, causalitas verò obiecti ab extrinseco trahatur. Dum verò specialiter de intellectu diuino procedit obiectio, dicimus; quòd sicut pater vendicat à se vim intelligendi, sic & obiectum motiuum, aut quasi motiuum visionis; cùm sola essentia sit quasi motiuum obiectum intellectus paterni, non verò paternitas, aut alia ex hypostasibus; ac proinde, sicut pater refert essentiam à se, quæ sola mouet ad intuitionem cunctarum hypostasum, sic & nanciscitur à se visionē ad omnes relationes terminatam; cū omnes comprehendantur vi motionis solius essentiæ.

Ad cōfirmationem expenditur; in qua hypothesi pater acciperet beatitudinē à filio.

24 Ad confirmationem ex numer. 17. quòd tunc pater aliquid reciperet à filio; si filiatio coniungeretur intellectui patris in ratione speciei; aut obiecti motiui visionis. Quia tamen relationes tantùm attinent ad obiectum terminatiuum, quod inspicitur vi motionis essentiæ; sicut pater á se importat essentiam mouentem ad intuitionē personarum; sic & refert à se intuitionē personarum, & nō ab hypostasibus, quæ merè terminant, nō mouent, intuitionē illam patris.

Ad instātiā de intellectu diuino vilescente, si moueretur à creaturis

Nec instantia illa de vilitate intellectus diuini, si intelligeret creaturas; aliquid facessit. Quia tantùm improbat, (vt euidens est,) cognitionem creaturarum in ratione obiecti motiui, non verò terminatiui; cùm sit de fide scientiam Dei ad creaturas terminari. Quamuis etiam intra ambitum obiecti terminatiui latitudinem fateamur; creaturæ enim possibiles, & relationes diuinæ, conueniunt in hoc quôd necessariò terminent visionem Dei; at nō supari gradu necessitatis.

Ab dissimilitudo inter necessitatem creaturæ possibilis & relationū diuinarum

Quia creaturæ possibilis, licet nanciscantur quandam rationem necessitatis in essendo, (quatenùs implicat cōtradictionem illarum impossibilitas,) attamen pesto quòd, ex hypothesi, impossibiles forent, nulla intrinseca proprietas Dei periret; vt ostendi, *in articul. præcedenti, á numer. margin. 4. vsque ad 9.* ac proinde & superesset beatitudo patris, si nulla possibilium series extitisset. Si verò tollerentur hypostases, non esset superstes visio beatifica Dei; quia licet non spectet relationes tanquam obiectum formale, & primarium, illas verò inspicit tanquam obiectum secundarium æqualis tamen necessitatis in essendo: eò quòd ita necessarium ens sit Deus, vt trinus, sicut quà vnus.

Si tollerentur hypostases nō perstaret etiā visio patris circa essentiam

Licet generatio filii nō præmittat scientiā creaturarū possibiliū, tamē præcedit intuitionem trinitatis

Quamobrem, & consequenter censeo, (præmisso quòd prioritas originis inter personas non referat prioritatem cognitionis; & quòd relationes diuinæ supremum altioremque necessitatis gradum exprimant, & omnino æqualem

lem

lem necessitati Deitatis in essendo, ac proinde superiorem necessitate creaturarum possibilium,) quòd quamuis verbum non præmittat scientiam creaturarum possibilium, producitur tamẽ ex dictione, quæ non sit prior intuitione totius Trinitatis; quod idem pronuntiamus de Spiritus Sancti processione: nec oppositum autumauit Scotus, vt liquet ex testimonijs transcriptis sub nume. 21. Nobis etiam adhæret Theodorus Smisingius eodem fundamento subnixus, *tom. 2. de Deo trino, disput. 3. quæstion. 5. numer. marg. 273.* quatenus ibi sustinet, generationem verbi præmittere intuitionẽ trium personarum; eò quòd simultas cognitionis compossibilis sit cum prioritate originis.

Smisingius.

Refellitur Vazquez.

Quare & consequenter supra, in *controuersia 5. de Infinitate Dei, artic. 3. de Infinitudine relationum diuinarum, numer. margin.* 56. oppugnauimus Vazquium autumantem, Verbum non procedere ex cognitione Spiritus Sancti vt obiecti formaliter connexi in quarto modo perseitatis cum generatione Verbi; ita vt si tolleretur, per impossibile, processio Spiritus Sancti, adhuc subsistat generatio Verbi.

Nõ constat doctrina Vazquij cũ generatione verbi ex sciẽtia spiritus sancti etiam vt formalis obiecti.

Nec fundamenta Vazquij alicuius sunt roboris, quæ eò spectant; quòd sicut filius, quà talis, non refertur ad Patrem, quà spiratorem, sed quà generantem, ita nec intuitio spirationis potest esse connexa in quarto modo perseitatis cum verbo genito. Tantum enim obtinet Vazquius, quòd cõparatio verbi ad spirantem, vt spirantem, non sit habitudo ad principium generans; non tamen quòd non sit habitudo ad obiectum connexum in quarto modo perseitatis cum generatione verbi.

Præcluditur fuga Vazquij circa generationẽ verbi ex sciẽtia spiritus sancti vt obiecti.

Quare nobis non arridet, sicut nec satisfacit oppositioni contra se factæ idem Vazquius, adstruens; quòd de facto procedat verbum ex scientia Spiritus Sancti vt obiecti. Quia (*ly ex sciantia Spiritus Sancti procedere;*) sonat in communi Theologorum phrasi connexionem in quarto modo perseitatis cũ Spiritu Sancto, ita necessario obiecto illius sciẽtiæ, per quam generatur verbũ vt si talis scientia Spiritum Sãctum nõ spectaret, nõ generaretur verbum. Vazquius autem dum vult, scientiã, perquã generatur verbum inspicere Spiritum Sãctum; autumat, nõ ita cõnexam esse cum Spiritu Sãcto scientiã notionalẽ generatiuam verbi, quòd si per impossibile non esset Spiritus Sanctus, verbũ non generaretur.

Vrgetur ex verbo nõ producto ex sciẽtia creaturarum possibilium.

Pari ratione, quæ apud ipsum Vazquez verbum ideò nõ generatur ex sciẽtia creaturarum possibilium; quia quãuis essent impossibiles tales creaturæ, adhuc perstaret verbi generatio; licet tuteatur, quòd de facto & quasi materialiter spectet sciẽtia illa notionalis creaturas possibiles, sed nõ tãquam obiecta cõnexa cũ generatione verbi in quarto modo perseitatis. Igitur nec verbũ procedit ex sciẽtia Spiritus Sãcti, si (*ly ex*) sonat cõnexionem in quarto modo perseitatis; & scientia Spiritus Sãcti, vt obiecti, taliter connexa non est cũ verbi existentia.

Ad obiectionem resp.

Cùm verò vrget oppositio; quòd beatitudo patris pendet à relationibus saltim tanquam ab obiecto necessariæ terminationis: igitur beatitudo patris nõ est prior hypostasibus prioritate originis.

Respondetur; quòd sicut connexio necessaria patris cum filio non tollit prioritatem originis ipsius patris, eò quòd sit is, à quo filius, sicut filius is, qui à patre; ita beatitudo patris attinet ad signum, & prioritatem originis qua anteit pater alia supposita diuina, prioritate originis, sed non prioritate cognitionis; quatenus licet talis beatitudo sit necessariò connexa cũ omnibus relationibus tãquã cum termino cognitionis; intuetur tamẽ illas pater, vt à se quatenus importat à se Deitatem, quæ mouet intellectum paternũ ad comprehensionem relationum; nõ tamẽ habet à relationibus, vt inspiciat relationes; siquidem relationes nõ mouẽt intellectum diuinum ad intuitionẽ relationũ.

Ad oppositionem, quòd Deitas vnitur vice speciei, non vnitis relationibus.

25 Reliquæ cõfirmationes, quæ procedũt ab vnione essentiæ diuinæ in ratione speciei absque personalitatibus, nullo negotio proteruntur à Thomistis; qui etiã autumãt, essentiam diuinam immediatè coniungi mẽti creatæ in ratione speciei non vnitis relationibus; & tamẽ inficiãtur posse videri essentiã absque personis. Sic Machinus, 1. *p. disp.* 15. *sect.* 1. §. *An huiusmodi efficientia diuinæ essentiæ per modum speciei tribuenda sit re-*

Machinus

lationibus? Quam etiam æstimo cõmunem sententiam, quantùm ad id quod astruit, relationes immediatè nõ adire functionem speciei.

Scotus astruit, relationes nõ vairi vice speciei

Et videtur aperta mens Scoti, *in 1. distinct. 1. quæst. 2.* vbi cum obiecisset, *sub numer. margin. 1.* contra propriam sententiam constituentem; posse beatum de absoluta Dei potentia frui vna persona, quin fruatur alia; in hæc verba.

Scotus

Primo efficienti correspondet vltimus finis; sed est tantùm vnum efficiẽs primum, & sub vna ratione; igitur tantùm vnus finis. Item confirmatur ratio quia tanta est vnitas efficientis, quòd non potest efficere vna persona non efficiente alia; igitur similiter tãta erit vnitas finis, quòd nõ poterit vna persona finire, alia non finiente.

Sicut datur vnus finis, ita & vnum efficiens.

Tali oppositioni occurrit, *sub num. margin. 14. Ad secundum dico; quòd per accidens est, quòd in eodem concurrant ratio efficientis, & ratio finis; tamen de facto vna est ratio formalis ipsius finis sicut vna est ratio formalis ipsius efficientis: sed in illa vna ratione potest potentia quietari, licet non quietetur in rationibus personalibus, quæ sunt in illo fine.*

Scotus

Elucidatio textus

Vbi ingenuè profitetur Scotus, omnem rationem agendi ad extra esse vnam, ac proinde communem tribus personis; quô fit, vt cũ intentionalis causalitas, qua mens beati immutatur ad expressionem verbi beatifici, sit actio ad extra; adscribi immediatè nequeat hypostasi, quæ non est forma cõmunis tribus personis, sed incommunicabilis, vt pote quæ constitutiua talis suppositi.

Satisfactio ad argumentum Fabri

26 Ad argumentum Fabri, sub num. 20. dicimus; falsum supponere in omni sententia; nimirum rationem immutandi potentiam, & terminandi tendentiam actuum talis potentiæ, in eamdem rationem formalem coire. Quia vt ostendimus, *in controuersia 3. de Veritate Dei, artic. 1. in digressione de obiecto formali intellectus*; ens sub ratione quidditatiua entis terminat tendentiam actuum intellectus; cùm tamen immutet intellectum sub illa affectione, seu proprietate entis, quæ dicitur veritas. Sicut in potentia visiua, vis illa intentionalis, quæ immutat oculum, & appellatur visibilitas, non est quæ terminat visionem; cùm talis facultas intentionalis colorata non sit, nec inspici queat id, quod colore non afficitur.

Obiectũ motiuũ & terminatiuũ distinguuntur de mente Scoti

Deinde; essentia diuina non coniungitur immediatè vice speciei intellectui creato, nec illum immediatè immutat intentionaliter, sed media facultate exequente libera, seu medio attributo voluntatis; & tamen voluntas non terminat primò, & per se, sicut nec specificat actum visionis, sed ipsa quidditas Dei, quæ immediatè non immutat mentem creatam, vt ex Scoto ostendimus *in præsenti controu. dist. 2. art. 2.*

Ad instãtiã de lapide quãtũ & albo pro idẽtitate obiecti motiui & terminatiui

Nec instantia Fabri est alicuius momenti; quando agit, ideò lapidem non terminare obtutum visionis, vt quantum sed vt album; quia non immutat oculum, vt substernitur quantitati, sed albedini. Quia, non ideò paries formaliter non terminat visionem vt quantus, quia vt quantus non immutet oculum; sed quia quantitas est extra totam latitudinem obiecti terminatiui visus, quod est coloratum. Si enim Deus ad meram præsentiam albi, (præpedita intentionali causalitate talis obiecti in oculum,) immitteret speciem oculo; licet album non immutaret oculum in illa hypothesi, visionem tamen terminare posset, eòquòd referat rationem formalem terminationis potẽtiæ visiuæ in obiectum, quæ est color: nõ recidunt ergo in eamdem rationẽ formalem terminatio, & motio obiecti respectu potentiæ.

Expenditur quid sit Deitatẽ mouere intellectum paternum prout in tribus

Deinde; illud, quòd in prædicta argumẽtatione assumitur, quòd Deitas mouet intellectum paternum, prout in patre, etiam amphybologiam inuoluit; si enim intẽdat, quòd essentia, quæ est in patre, est obiectum motiuum, est vera enunciatio; falsa autem, si agat, paternitatem attinere ad obiectum motiuum intellectus paterni.

Vnde; aliud est, quòd non moueat essentia intellectũ paternũ vt cõmunicata tribus hypostasibus, quatenus hypostasesnõ attineãt ad rationẽ motiuã; aliud verò quod pro quocũque signo originis non inspiciat pater alias duas personas ex sola motione Deitatis. Nec etiam producitur inde, quod pater habeat beatitudinẽ visionis communicatam à personis, eò quòd pro primo signo originis

nis intueatur personas; siquidem à se habet Deitatem mouentem intellectũ paternum ad intuitionem personarum.

Ad arg. Ioãnis de Rada

27 Ad argumentum Ioannis de Rada; annuimus, omnia essentialia, seu communia prædicata esse immediatiora notionalibus, ac proinde & priora iuxta quamdam formalitatum anterioritatem, quæ attineat ad signum originis; at talis habitudo non tollit simultatem cognitionis, vel in ratione obiecti terminantis intuitionem paterni intellectus, sicut enim Deitas, quæ cōcipitur vt substratũ, aut quasi substratũ relationis paternitatis, est prior paternitate; ita & intellectio absoluta, quæ comitatur Deitatē, est prior ipsamet paternitate; sed præsuppositio hæc formalitatũ nō obstat notitiæ absolutæ intuēti relationes, sicut nec coexistētiæ omnium relationum in eodē signo cognitionis, cui non contradicit prioritas signi originis. De quo latiùs in cōtrouersijs de Trinitate.

Firmæ probationes mentis Scoti excussis occursibus Soarij, & recentiorum; & altera pars veræ sententiæ, quòd beatifico obtutu inspici nequeant relationes sine Deitate.

Fũdamētalis ratio Scoti pro visione Deitatis absque relationibus.

28 QVARE Firma Scoticæ assertionis confirmatio producenda erit ex textuali probatione, quam transcripsimus, *sub numer. marginali octauo.* Actus, qui spectat secundariò aliquam rationem obiectiuam; illa ablata, estò quòd tollatur actus quoad rationem numericam eius, non verò quoad constitutionem specificam, cùm species actus non hauriatur à secundario, sed à primario obiecto.

Obiectũ primariũ inspici valet absque secundario.

Sicut quia creaturæ attinent ad secundarium obiectum visionis beatificæ, quamuis ablatis creaturis superstes esse nequiret visio secundùm substantiam indiuidualem talis actus; (eò quòd, vi eiusdem indiuisæ formæ exprimatur Deus, & creaturæ in Deo, ac proinde superesse nequeat visio terminata ad Deum, si auferatur ab illa prædicatum intrinsecum expressionis creaturarum;) attamen non implicaret alia visio distincta secundùm rationem numericam, eiusdem tamen constitutionis specificæ, quæ Deum absque creaturis intueri valeret; quatenus separato obiecto secundario, à quo non trahitur species actus, non implicet possibilitas actus eiusdem rationis quidditatiuæ.

Relationes nequeũt esse obiectum primarium visionis & fruitionis.

Atqui hypostases non subintrant rationem obiectiuam primariam, & specificatiuam actus visionis; vt ostendimus, *numer. margin. decimo,* cùm relationes in communiori sententia non sint perfectiones simpliciter simplices; & in nostra, nullam sibi vendicent quantitatem virtualem; & obiectum primarium visionis, & fruitionis beatificæ infinitudinem necessariò sibi asciscat, ob rationem quã insinuat Scotus in textu, quē proposuimus, *sub nu.* 25. Vbi inquit.

Scotus

" *Vna est ratio formalis ipsius finis, sicut vna est ratio formalis ipsius efficientis; sed in illa vna ratione potest potentia quietari, licet non quietetur in rationibus personalibus, quæ sunt in illo fine.* Inibi enim agit Scotus; potentiam apprehensiuam, & appetitiuam non quietari in relationibus, sed in absoluto Deitatis; eò quòd relationes non sibi vendicent infinitudinem.

Obiectio impetẽs Scoti instãtiã de visione Deitatis absque creaturis

29 Sed dices; quòd dato," quòd relationes ob negationem ilimitationis ad secundarium obiectum beatitudinis deferri debeant; adhuc corruit instantia Scoti de visione essentiæ absque intuitione creaturarum, vt inde depromat visionem absque relationibus.

Eò quòd essentia terminare queat visionem absque creaturis, à quibus realiter dissidet; & non sine relationibus, quibus prorsus identificatur ex natura rei; cùm implicet, quòd per intuitionem quidditatiuè attingentem obiectum sicuti existit à parte rei, inspici queat clarè obiectum, non percepto aliquo sibi per identitatem coniuncto ante intellectus functionem.

Sed contra est; quòd pluralitas illa,

Suffulcitur probatio Scoti eò quòd relatio nō identificetur adæquatè cum Deitate.

siue discretio virtualis, quæ præstat vt rationes obiectiuæ relationum, & essentiæ, non se transcendant adæquatè; non solùm per habitudinem ad intellectum analogicè, & abstractiuè cognoscentem, sed etiam ad intellectum quidditatiuè inspicientem Deitatem, & hypostases; etiam conferre poterit ad hoc, quòd intellectus clarè inspicere valeat Deitatem, non apprehenso esse relatiuo, & incommunicabili, cuius ratio obiectiua nequeat adæquatè identificari cum esse absoluto Dei, taliter quòd quidquid sit Deitas, sit paternitas, aut filiatio. Vnde prouenit vt syllogismus expositorius conflatus ex terminis quidditatiuè exprimentibus relationes, & essentiam, nihil inferat contra vnitatem essentiæ, & Trinitatem personarum, si reguletur per dici de omni; vt ostendimus, *in controuersia* 1. *artic.* 4. *numer. margin.* 27. ex Scoto, *lib.* 1. *priorum quæst.* 11. §. *tunc in speciali de syllogismo expositorio*. Vbi ita habet.

Ostenditur ex Scoto.

Scotus

Item in diuinis, quia sequitur; hæc essentia diuina est pater; filius est hæc essentia diuina; igitur filius est pater.
„ *Posito, quòd præmissæ regulentur per*
„ *dici de omni; tunc maior est falsa;*
„ *omne quod est hæc essentia diuina est*
„ *pater; quia filius est aliquid, quod est*
„ *hæc essentia diuina; & tamen filius non*
„ *est pater.*

Præmittur ratio de identitate in adæquata Deitatis & hypostasis

Tunc sic; sed quidquid est de ratione obiectiua Deitatis, non est de quidditate spirationis passiuæ; cùm de substantia Deitatis sit paternitas, quæ personaliter dissidet ab spiratione passiua; igitur sicut pluralitas virtualis, quæ intercedit inter Deitatem, & passiuam spirationem, cōfert ad hoc, vt non quidquid est Deus, sit Spiritus Sanctus, ita etiam præstare poterit, vt quidditatiuè inspici queat Deitas, quatenus imbibit seu trāscendit formā paternitatis inclusione inadæquata, nō visa spiratione passiua.

Altera ratio efficax de cōmunicatione ad intra Deitatis nō cōmunicata personæ relatione opposita.

Deinde; quòd sicut identitas illa ex natura rei inter esse absolutum, & relatum, non tollit, quod propter virtualē distinctionem communicari queat filio Deitas, non communicata paternitate; cur etiam præpediet, vt inspici possit id, quod realiter communicatur filio, non apprehenso eo, quòd ante omnem mentis functionem prorsus incommunicabile est?

Ratio hæc excruciat aduersarios.

30 Mirum est; quantùm obiectio ista aduersarios excruciet; ita vt Valentinus de Herice planè fateatur, animum eius non quiescere, dum hucusque ab alijs excogitatas euasiones lectitat; sed nec ipse magis rem expedit vt ostendam.

Resp. Soarij de absimilitudine inter cōmunicatione reale formæ & terminationem in esse cognoscibilis.

Respondet Soarez, *loco citato, cap.* 23 *num. marg* 25 cui adhæret Machinus; magnum subesse discrimē inter communicationem realem formæ ad constitutionem rei in aliquo gradu entis; & inter visionem, vel compositionē formæ intellectionis cum facultate intellectiua.

Relatio paternitatis in ratione cōpositionis ad substratū nō cōnectitur cum filiatione, secus in ratione cognoscibilis

Quod discrimen in hoc positum iri autumat; quòd concretio formæ ad potentiam, quæ intendit solam constitutionem rei in tali gradu essendi, non importat necessariam connexionem cū alijs formis, cùm quibus ex natura rei cōnectitur forma illa, quæ coniungitur substrato, licet aliàs sit connexa in esse cognoscibilis. Adhibet exemplum paternitatis, inquantùm concernit substantiam generantem ad constitutionem patris in tali esse relato; quæ non vendicat necessariam connexionem cum filiatione in ratione illa constituēdi patrem, ob quam componitur substantiæ generanti; eò quòd vni personę patris cohæreat paternitas, quam non afficit filiatio.

Collectio Soarij

Vnde efficitur; vt in ordine componendi, & constituendi non sit tāta cōnexio, sicut in ordine intelligendi; cū paternitas inspici nequeat sine filiatione, sine qua suo substrato cohæret. Ex quo etiā producitur; essentiā cōmunicari posse realiter filio, nō communicata paternitate; non tamen inspici, paternitate non apprehensa.

Efficax cōfutatio doctrinæ Soarij

Quod effugium sic præcludo; nulla est connexio intelligibilis, quæ nō præmittat connexionem realem; quod pręcipuè habet verum in intellectu intuitiuo cognoscente rem sicuti est. Ideò enim paternitas nequit apprehēdi sine filiatione, quia nequit existere sine filiatione; quare si posset paternitas proprio substrato cōponi, nō cōposita filiatione alteri extremo opposito, ita & posset quidditatiuè inspici paternitas filiatione non visa.

Friuolū effugium Soarij.

Deinde; friuolū est id, quod assumitur; de independentia paternitatis

à filiatione quoad constitutionem patris in tali esse reali; & connexione eius cum filiatione in esse cognoscibilis. Quia sicut paternitas in esse rei non spectat filiationem, vt componibilem eidemmet substrato, nimirum substantiæ generanti, cùm id repugnet oppositioni relatiuæ; ita nec in esse intelligibilis exprimit connexionem paternitas cum filiatione respectu eiusdem substrati, cui vtraque forma opposita intelligatur componi; nec enim concipi queunt paternitas, & filiatio, vt eidem substrato componibiles, si relatiuè opponantur. Vnde eadem ratione paternitas est connexa cum filiatione in esse rei, & in esse cognoscibilis; nimirum relatio quælibet respectu proprij substrati distincti, non respectu eiusdem. Quare si paternitas posset coniungi substantiæ generanti absque eo, quòd filiatio componeretur substantiæ genitæ; ita etiam intelligi posset absque filiatione paternitas.

Vrgetur ratio.

Atqui Deitas necessariò connexa non est cum paternitate quoad communicationem realem ad intra, cùm communicetur filio, non communicata paternitate, ad intra; igitur, nec etiam quoad terminationem intelligibilem, & motionem intentionalem ad extra respectu intellectus creati; (cùm talis motio libera, & contingens sit,) ea intercedet necessitas influxus intentionalis, vt nequeat Deitas mouere per attributum potentiæ suæ intellectum creatum ad inspectionem Deitatis, quin moueat ad intuitionem relationis.

Altera resp. Herice quòd distinctio virtualis gerat vices distinctionis realis in ordine ad productiones ad intra.

31 Quare repondet aliter Valentinus de Herice, *loco citato, disput. 50. capit secundo, numer. margin. 26.* quòd distinctio virtualis, quæ constituitur inter essentiam, & relationes, exercet munus distinctionis realis in ordine ad generationem verbi, & processionem Spiritus Sancti: eò quòd à virtuali, seu eminentiali pluralitate ista, trahatur oppositio suppositorum, quibus contradicit identitas personalis.

Secus in ordine ad motionē intētionalē ad extra, siue in ordine ad visionem

Attamen distinctio essentiæ, & relationum, non obit functionem discretionis ante intellectum inter essentiam, & relationes, in ordine ad quidditatiuam visionem; eò vel maximè, quò si talis distinctio virtualis adiret vices distinctionis realis in ordine ad visionem, sicut in ordine ad constitutionem personarum; ita implicaret quòd personæ conuenirent in terminationem eiusdem actus visionis, sicut contradicit, quòd coeant in identitatem personalem.

Sed contra est; quòd inconsultè asseritur, quòd ideò virtualis distinctio relationum, & essentiæ, non adeat functiones distinctionis realis in ordine ad intuitionem; eò quòd implicationem inuolueret, quòd vi eiusdem visionis diuinæ supposita apprehenderentur; cùm nulla, vel discretio, vel realis oppositio extremorum præpediat, quominus vi eiusdem notitiæ, saltim supernaturalis ordinis, concipi queant.

Realis enim oppositio paternitatis, & filiationis, & quælibet alia relatiua similitudinis, vel dissimilitudinis, non obstat, vt per speciem superioris ordinis hæc omnia simul inspiciantur; estò quòd formæ istæ oppositæ in coniunctionem identicam non conueniant. Igitur ineptè producitur ex hoc, quòd suppositis diuinis contradicat identitas personalis accepta à distinctione virtuali relationum, & essentiæ, gerente vices distinctionis realis; quòd etiam obstet diuinis suppositis, quòd terminent eumdem actum visionis; si distinctio virtualis essentiæ, & relationum subeat vices distinctionis realis in ordine ad visionem.

Adde, quòd sicut suppositis creatis pugnat coniunctio identica, non tam terminatio eiusdem notitiæ de absoluta Dei potētia; quod cōstitutum esse debet in opinione Thomistarū autumāti superiorem Angelum vniuersaliore species sortiri ad plura obiecta extensas. Ita licet distinctio relationum & essentiæ, (quæ apud aduersario virtualis tantùm est,) gerat vices distinctionis realis in ordine ad visionem; non infertur implicatio terminationis eiusdem actus visionis ad supposita diuina.

32 Præcedens ratio processit communicatione ad intra Deitatis sque relatione; tertia vrgebit è cont in communicatione reali immedia ad extra relationis, non communicata essentia immediatè. Q

non inefficax nostræ assertionis probatio est; quòd vnio humanitatis Christi cum verbo immediatè facta non est in essentia, sed in personalitate; at intellectio est magis præcisiua, quàm realis compositio humanitatis ad hypostasim: igitur, si hæc spectat, vt terminum immediatum, suppositalitatē verbi, & non absolutum esse Dei, quidni visio essentiam à personalitate præscindat?

Vnio hypostatica præscindit nexu ipso à Deitate tā quam ab immediato termino vnionis

Quia vnio hypostatica, dum solam verbi suppositalitatem, vt immediatum coextremum intendit, quasi nexu ipso præscindit, quatenùs sistit in personalitate relata, nec transit ad essentiam absolutam; ergo cùm vis intentionalis subtilior, & perspicacior, sit qualibet compositione reali, poterit notitia sistere præcisiuè in absoluto Dei, absque transitu ad hypostasim.

Relationes nequeūt videri beatifico obtutu absque Deitate

33 Altera pars nostræ sententiæ est; quòd licet essentia videri queat beatifica intuitione absque relationibus; sed non è contra aliqua ex relationibus sine essentia. Huic asserto refragatur Iacobus Granado, *loco citato, numer. margin.* 15. vbi asseuerat; relationes absque essentia terminare posse beatificam visionem; nostram verò sententiam expressè tuetur Basolius, *loco citato, ex* 1. *sentent. dist.* 1. *quæstion.* 1. *artic.* 3. §. *Sed non video, quòd implicet contradictionem*. Vbi inquit,

Granadus

Basolius

Relatio absque essentia non beat.

Dico; quòd nullo actu beatifico potest videri relatio, quin videatur essentia; quia relatio secundum se, vt distinguitur ab essentia, non est obiectum beatificum.

Neque attributa beant absque essentia.

Dico etiam; quòd nullo actu beatifico potest videri attributum non videndo essentiam: quia quantumcumque attributum dicat perfectionem infinitam, non tamen primam, nec quidditatiuam; & ideò non potest esse obiectum beatitudinis primum, sed hoc est essentia solùm secundùm rationem essentiæ.

Relatio diuina importat existentiam relatā, sicut & subsistentiam incōmunicabilem

Ratio verò, cur hypostases nequeant esse terminus beatificæ intuitionis? Non est ea, ob quam improbauimus in præcedenti articul. visionem intuitiuam attributorum absque essentia; eò quòd nimirum non sibi vendicent attributa existentiam à se. Relationes enim, sicut à quidditate sua, referunt conceptum hypostasis; ac proinde, & existere incommunicabilis; sic & relatam existentiam essent ialiter imbibunt.

Ratio cur hypostasis diuina non sit obiectū beatificum absque essentia

Quare, ob eam tantùm rationem absque essentia relationes beatificam visionem non terminant; quia quantitatem virtualem, seu infinitudinem formaliter non sibi asciscunt; cùm infinitas sit de quidditatiuo conceptu obiecti quietantis potentiam, vt loquitur Scotus *sub num.* 25. transcriptus, vel explentis appetitum facultatis rationalis apprehensiuæ, & impulsiuæ, vt diximus. Quòd autem relationes non exprimant infinitudinem, ostendimus ex instituto, *in controuersia* 5. *de Infinitate Dei, ar.* 3. *per totum.*

Nō repugnat quod videatur relatio visione non beatifica.

Non tamen implicaret, per notitiam quidditatiuam non beatificam attingi relationes absque essentia; quod & insinuasse videtur Basolius dum docet. *Quòd nullo actu beatifico potest videri relatio, quin videatur essentia; quia relatio secundum se, vt distinguitur ab essentia, non est obiectum beatificum.* Vbi solùm inficiatur Basolius; quòd relationes videri queant per obtutum beatificum, non visa essentia; non tamen negat claram intuitionem hypostasum, per obtutum non beatificum.

Eneruantur fundamenta aduersariorum contendentium quòd videri nequeat Deitas absque relationibus.

Ad 1. argu. pro Henrico solutio ex Scoto.

34 Primum fundamentum, quod pro Henrico formauerat Scotus, tanquā præcipuum oppositæ opinionis vallum; sic validè demolitur Doctor subtilis, §. *Ad secundum, cum dicitur num. marg.* 6.

Scotus

» *Dico; quòd necessarium est, terminum visionis esse existens, inquantùm existēs nō tamē oportet, quòd subsistētia, id est incōmunicabilis existentia, sit de ratione termini visionis. Essentia autem diuina est de se hæc, & actu existens, licet non includat de sua ratione incom-*

mu-

Scotus

municabilem subsistentiam, & ideò ipsa, vt hæc, potest terminare visionem, absque hoc quòd videantur personæ.

Instātia Scoti ex intuitione corporea visionis

Exemplum; album videtur intuitiuè, inquantùm existēs & præsens visui secundùm existentiam suam; non oportet tamen album videri tanquam subsistens, vel inquantùm habet rationem suppositi; quia non habet rationem suppositi, nec suppositum, in quo est videtur.

Vbi apposité vtitur Scotus exemplo visionis corporeæ; quæ cùm etiam apprehensio intuitiua sit, præscindit à suppositalitate illius substantiæ, quæ substernitur formæ coloris; quo etiam exemplo visionis materialis, *in controuersia 2. de Vnitate Dei, in appendice Metaphysic. de distinctione, artic. 2. numer. marginal. 32.* ostendimus; ab intuitiua notitia relinqui distinctionem præcisiuam. Adi quę ibi latè explanantur.

Ad cōfirmationem quā iudicauit euidentem Vazquius

35 Ad confirmationem argumentationis Henrici, quam pro fulciendo placito Vazquez instruximus, quæque apud ipsum adeo præponderat, vt eam pro demonstratione habeat; præterquam quòd illius vim non esse concludentem ostendimus, *in prædicta appendice de distinctione, art. 2.* nec apud ipsos aduersarios eius energiæ est, vt dilui non valeat; cùm Franciscus Soarius eam non prementem iudicet, *loco citato ex 1. p. lib. 2. cap. 23. num. marg. 19.* Vbi ait.

Cādidè fatetur Soarius, fundamentū Thomistarū nullius roboris existere

Sed hoc non videtur cogere; quia licet videretur essentia sine personis, non videretur, vt distincta. Quia aliud est videre præscindendo in mente; aliud distinguendo; qui ergo sic videret, non iudicaret essentiam, & relationes esse distinctas, sed solùm videret essentiam, & ibi sisteret, nihil de identitate, vel distinctione iudicando. Quam doctrinam petiuit Soarius ab Scoto, vt patet ex verbis Scoti à nobis transcriptis in ar. præcedenti.

Cēsio de consequentia doctrinæ in Soario

Cæterùm, si hæc ratio fundamentalis Thomistarum, illorum sententiam nō fulciat, vt fatetur Soarius; nescio, cur talis præcisio visionis essentiæ absque personis de absoluta Dei potentia pronuncietur impossibilis? Cū nulla alia ratio suppetat, quæ contradictionē efficaciter ostēdat; vt ex solutione cæterorum argumentorum constabit.

2. argu. non procedit in via Scotis

36 Ad secundum argumentū; quòd in sententia Scoti, nec ostendit est de quidditate relationum, nec è contra relationes de quidditate essentiæ; atque adeo contra nos non procedit oppositio.

Nec etiam premit in schola Thomistarum

Immò quòd nec in sententia Thomistarum vim habet; quia natura Petri est sibi adæquatè eadem; rationes verò obiectiuæ hypostasum, & essentiæ nō se trāscendūt adæquatè; vt ostēdimus in probatione nostræ assertionis.

Alia pars argumēti falsū assumit

Deinde; id quod in isto argumento assumitur; quòd nimirum ita essentiale sit Deo esse trinum, sicut quidditatiuum homini esse rationalem; non habet verum in Schola Scoti, quæ constituit, Trinitatem hypostasum esse extra quidditatiuam rationem Deitatis.

Ad 3. arg. in ea hypothesi quod in Deo esset vna sola persona. Deitas & hypostasis absoluta se transcenderent adæquatè.

37 Ad tertium argumentum; quòd in illa hypothesi, quòd daretur vnica tantùm suppositalitas absoluta; Deitas ipsa esset essentialiter incommunicabilis ad intra; ac proinde absoluta illa hypostasis, & essentia Dei se se adæquatè transcenderent.

Nō posset videri Deitas absque persona absoluta.

Quò fieret, vt Deitas inspici nequiret nō apprehensa illa personalitate absoluta; sicut nec de facto quidditatiuè videri valet non visa subsistentia absoluta, quàm adæquatè imbibi in essentia Dei ostendimus *in controu. 1.* Cū autē nulla ex hypostasibus, quæ de facto terminant Deitatem, illi adæquatè identificetur; consequens est, vt Deitas absque illis intuitiuam notitiam terminare posit.

Satisfactio ad instantiā Caietani.

Ad instantiam Caietani inficiamur Deitatem absque personis cumulatissimè non satiare appetitum beati; cùm hypostases non præseferant propriam rationem formalem infinitudinis, quæ expleat sinus facultatis appetitiuæ, & apprehensiuæ, vt ostendimus.

Ad 4. arg. ex Soario, fœcūditas nō est prædicatum quidditatiuum in Deo

38 Ad quartam oppositionē ex Soario; dicimus, fœcūditatem Dei nō esse quidditatiuum prædicatū eius; quod in schola Scoti constitutum ac indubitatum esse debet, in qua intellectus, & voluntas asseruntur extra essentialem Dei rationem; immo apud Vazquium & alios Sancti Thomæ asseclas; qui licet inficientur distinctionem formalem ex natura rei inter Deitatem, &

attributa: constanter tutantur, attributa non esse de quidditatiuo conceptu Deitatis. Cùm autem Deo alia ratione fœcũditas non cohæreat, nisi quà intelligens sit, & volens, seu quatenùs propriam naturam ad intra communicat per dictionem, & spirationem; accedit inde, vt Deo tantùm quidditatiua esse queat virtualis, seu fundamentalis fœcunditas, sicut & essentialis esse potest quasi eminentialis inclusio facultatis apprehensiuæ, & impulsiuæ: quare sicut Deus quidditatiuè inspici valet nõ apprehenso intellectu, & voluntate, ita nec visa formali fœcunditate, quam præferunt prædicata ista facultatũ vitalium in Deo.

Vrgetur ratio ad hominem contra Soarium

Deinde ad hominem vrgeo rationem contra Soarium; qui licet asseueret, intellectionem esse de quidditatiua aut quasi metaphysica constitutione Deitatis; autumat tamen volitionem, vel attributum voluntatis non esse de quidditate Dei; vt liquet ex his, quæ contra Soarium egimus, *in controuersia 1. artic. 4. à num. 11. vsque ad 17.* ex quo euidenter reconuenitur Soarius; quatenus fœcunditas ad spirandum Spiritum Sanctum, quæ Deitati ratione volũtatis cõgruit, nequeat esse de quidditate Dei.

Ad argu. 5. respond.

39 Ad quintum argumentum ex eodem Soario, patet ex his, quæ aperuimus, sub numer. 11. quare asserimus, solam numericam diuersitatem præstare ad hoc quòd visio repræsentet essentiam absque personis; cùm in tali suppositione vtraque visio, siue quæ exprimit, siue quæ non exprimit hypostases, nanciscatur idem obiectum formale specificatiuum, quod est quidditas Deitatis.

Ad vlt. arg. ex sacra scriptura.

40 Ad vltimum argumentum petitum ex illo, *Ioann. 14.* respondetur; prædictum testimonium nostræ sententiæ obijci non posse, nisi à proprio & literali sensu extrahatur; inibi enim Philippus non poscebat claram, & quidditatiuam patris intuitionem; nec quando Christus respondit; *Philippe, qui videt me, videt & patrem meum*; de quidditatiua etiam visione loquutus est, siquidem Discipuli Christi diuinitatem facialiter, & intuitiuè non percipiebant, potuissentque Magistro obijcere: quomodo possumus in te clarè viso, sicut in imagine, patris substantiam intueri, si diuinitatem tuam mentis acie nondum perspicuè spectauimus? Quare Tertulianus, *libr. contra Praxeam, cap. 13.* locum istum interpretatur de notitia patris per fidem, & Sanct. Augustinus *Epistol. 112. cap. 6.* docet; Philippum non postulasse clarã visionem essentiæ patris, sed simplicẽ aliam notitiam; sciscitabatur enim quisnã esset ille pater, ad quẽ Christus profectionem parabat?

Nõ procedit ad literã de clara visione Deitatis

Tertulian.

S. August.

Alia resp. ex Scoto, dato quod textus loquatur de visione clara Deitatis.

Sed age, estò quòd de clara visione textus ille intelligi debeat; respondeo cum Scoto, *loco citato, §. Quantùm ad quartum articulum, sub n. marg. 11.* Vbi docet.

Scotus

" *Dico, quòd de facto erit vna fruitio, & vna visio essentia in tribus personis. Hoc dicit Augustinus, 1. de Trinitat. capit. 10. in fine, (quia neuter sine altero ostendi potest, & loquitur de patre, & filio; quod intelligendum est de potentia ordinata, de qua loquutus est Philippus volens patrem sibi ostendi, quasi potuisset de facto vidisse filium sine patre. Vt Augusti. tractat ibi de verbis Philippi, & responsione Christi.*

Aperitur Germanus sensus illius textus

Quòd autem verba Christi non intenderint inseparabilitatem obiectorum visionis de absoluta Dei potentia sed necessariam attingentiam omnium earum affectionum, quæ Deo naturaliter, & non liberè insint; vel hac instantia ostendi potest. Si vir sanctus à Deo postulasset expletionem rationabilis desiderij scientiæ creaturarum pro exigentia sui status; & Dominus iustæ annuens obsecrationi respondisset; *qui videt me, videt cuncta, quæ in suum statum conducant*; sicut inibi verba in tota sua proprietate non exprimerent inseparabilitatem creaturarum à terminatione visionis de absoluta Dei potentia; sed solam concomitantiam terminatiuam cunctorum obiectorum, pro conditione, & exigentia status beati, respectu eiusdem actus visionis propalarent. Ita in præsenti; *qui videt me, videt & patrem meum*: non inseparabilitatem notitiæ ob identitatem essentiæ, & relationum, verba illa sacri textus referant; sed necessariam terminationem visionis de lege ordinatia ad essentiam, & hypostases, astruunt; ob intentionalem motionem obiecti beatifici fœcundantis ad instar speciei impressæ intellectum beati

Verba in toto rigore sermonis procedũt de facto non de possibili

ti ad huiusmodi obiectorum expressionem.

ARTICVLVS III.

Vtrùm decreta libera diuinæ voluntatis attineant ad obiectum visionis?

SVMMARIVM.

Opinio Nominaliũ & Vazquez quòd decreta libera nõ inspiciantur per visionem beatificam

1 Prælibata inuestigatione comparationis visionis ad proprietates tum absolutas, tum relatas, quæ Deo insunt necessariò; instat disquisitio de affectionibus liberis; de quarum apprehensione, vi beatifici actus, nil explicitè disserunt antiqui scriptores; licet Nominales qui inficiantur, creaturas inspici beatifica visione, id etiam de liberis decretis astruere videantur, cùm sit affinis ratio. Ex neotericis verò, Gabriel Vazquez, 1 *p. disp. 50. cap. 4. n. marg. 23. & 24.* asseuerat; nullũ decretum liberum Dei apprehendi per actum visionis beatificæ.

Vazquez

Ratio 1. quia decretũ imbibat relationẽ rationis, quæ non apprehendi tur ab intuitiuo intellectu

Et probatur primò; quia volitio libera supra facultatem appetitiuam, quæ Deo inest necessariò, nil apponit præter habitudinem quamdam rationis, seu connotationem termini extrinseci, qui ad futuritionem immutatus est obiectiuè; sed habitudo rationis nõ concipitur ab intuitiuo intellectu, sed ab eo, qui apprehendit non ens per analogiam, vel adinstar entis: igitur nec appetitio libera, quà talis formaliter, videtur à beato.

Arg. 2. quia Deitas eadẽ ratione inspiceretur à beato etiam sublato decreto.

2 Arguitur secundò; quia Deitas eadem ratione obijceretur menti beatæ in hypothesi, quòd tale, aut tale, propositum liberum nõn adiuisset, sicut & de facto obijcitur adita libera determinatione; cùm nil intrinsecum apponat liberum decretum facultati impulsiuæ necessariæ. Atqui in illa suppositione beatus non intueretur liberum aliquod propositũ diuinæ voluntatis: igitur nec de facto illud intuetur.

Explicatur acies argumentationis

Quod vt luculenter aperiatur; consideretur beatus vt inspiciens voluntatem diuinam pro illa signi suppositione, qua apprehenditur volitio Dei necessariò terminata ad illius essentiam, & cæteras proprietates non liberas; indifferens verò ad quodlibet obiectum contingens; libertas enim diuini appetitus circa contingentia haud quiquam concipi valet, nisi pro aliqua signi anterioritate obijciatur cum indeterminatione ad vtrumlibet. Deinde spectet beatus diuinã voluntatem vt determinatam ad alteram partem contradictionis; quo supposito sequens emergit oppositio.

Vrgetur ratio

Qui intuetur diuinam voluntatem prout in secundo signo determinatam ad alteram partem contradictionis, nil spectat appositum diuinæ volitioni, quà affectio necessaria est, & quà indifferens ad vtrumlibet pro prima suppositione rationis; inspicit ergo idem omnino obiectum, & secundùm eamdem rationem obiectiuam explicitam, quæ in primo signo relucebat: cùm autem illud signum non obijciat menti determinationem diuinæ voluntatis, sed potius indifferentiam illius ad vtrũlibet; fiet, vt nulla libera volitio sub obtutum visionis cadere queat.

3. argitur, quòd in Deo vt in obiecto inspici nequeãt proposita libera

3 Deinde tertiò; quia si beatus vi visionis intueretur decreta libera Dei, ea videret in essentia tanquam in obiecto motiuo, & primario; cùm quidquid attingat quidditatiua intuitio Dei, id inspiciat in essentia obeũte functionem speciei intelligibilis. Sed in essentia Dei videri nequeunt determinationes liberæ tanquam in causa, non

phy-

physicæ, sed logicæ, aut intelligibilis emanationis; cũ essentia Dei, quà talis, & quà adit munus speciei impressæ, sit æquè indifferẽs ad vtramque partem contradictionis.

Instatur ex præscientia decretorũ voluntatis creatæ.

Quare, sicut nec Deus præscire valet futura contingentia libera in virtualitate, & eminentia physica voluntatis creatæ; eò quòd sit principium prorsus indeterminatum, & indifferens ab intrinseco; ita nec libera decreta à Deo præsciri valebunt in eminentia, & virtualitate quasi logica essentiæ; ac proinde nec inspici ab intellectu creato per actum beatificum, cùm nil calleat beatus vi visionis, quod in essentia Dei tanquã in speculo non intueatur.

Vazquius autumat Deũ nõ inspicere sua decreta in Deitate tanquam in obiecto cognito.

Ex quo producit Vazquez *loco citato, sub numer.* 24. nec Deum propria decreta in se ipso tanquam in causa inspicere, vel in essentia vt in obiecto; sed tantùm vt habet rationem cognitionis. Quò fit, vt cùm Deitas sub ratione cognitionis mentibus creatis illabi, aut componi non valeat, sed tantùm in ratione obiecti terminantis apprehensionem creatã; accedit inde, vt nulla ratione intuitio creata apprehendere valeat decreta libera Dei in illius essentia.

Arg. 4. quòd beatus inspiceret omnia cõsilia voluntatis diuinæ

4 Præterea quartò; quia si vi visionis libera Dei proposita inspici valerent, omnia etiam necessariò viderentur, ita vt nulla libera volitio beatum præterire posset; præcipuè in sententia Scoti, quam explanauimus, *in controuersia 7. de Inmutabilitate Dei articul.* 2. vbi constituimus, liberam determinationem nullam rationem obiectiuam, seu prædicatum intrinsecum addere supra voluntatem necessariam.

Magis vrget in sententia Scoti nulla tenus distinguẽtis volũtatẽ liberã à necessaria.

Quia licet talia decreta ita Deo insint, vt pro aliqua prioritate rationis intelligatur diuina voluntas, vt indifferens ad vtramque partem; attamen ex hypothesi quòd in secundo signo concipiatur talia decreta adiuisse, Deo non in esse nequeunt, cùm sint ipsamet Deitatis substãtia, nec magis ab illa dissideant, quàm ceteræ aliæ attributales affectiones: ergo, sicut cunctæ proprietates attributales Dei de facto videntur à beato apud Scotũ, sic & omnia decreta libera.

Nec præstat occurrere; ideò cuncta libera Dei proposita non apprehendi à beato, eò quòd decretum liberum vt efficax, coalescat ex voluntate intrinseca Dei, & obiecto creato; quare sicut nec cuncta obiecta creata inspiciuntur à quolibet beato, ita nec omne complexum ex facultate appetitiua Dei, & obiecto; ac proinde nec decretum, quod vtrumque intrinsecè complectitur.

Occursus opinantiũ decretũ cointegrari ex voluntate Dei, & obiecto

Excutitur talis cõstitutio decreti ex aliquo obiectiuo participato

Quia hæc videtur effugium ad eludendam vim argumenti excogitatum; quòd facilè corruit; eò quòd efficacia decreti liberi in complexo illo haudquaquam consistere queat; quia sicut illa efficacia anteit ens creatum secundùm totam mutationem obiectiuam, quam à decreto haurit, ita & anteuertere debet cointegratum siue complexũ ex appetitu Dei, & obiecto: quod enim præsupponitur ad coextremum alicuius complexionis, etiam & præcedit compositionem, seu connotationẽ talis extremi, quę ipsum coextremũ essentialiter præmittit.

Alia resp. ex Soario & Machino.

5 Si verò respondeas aliter cum Soarez, 1. *part. libr.* 2. *capit.* 24. *num. margin.* 4 & Machino, 1. *part. disp.* 19. *section.* 2. *in fine*; quòd licet decretum liberum quoad omnem rationem quidditatiuam eius sit quid intrinsecum Deo; ideò tamen non videntur omnia decreta, quia terminatio, seu extensio decreti ad creaturas non necessariò apprehenditur, sicut nec creaturæ ipsæ.

Perstringitur Soarius ad hominẽ dũ autumat decretũ non constitui ex aliquo obiectiuo creato

Contra; quia supposito quòd adæquata ratio obiectiua decreti in intrinseco prædicato Dei constituatur; hæc necessariò inspici debet à beato, qui Deum intuitiuè ac indiuisè apprehendit; aliàs aliquid Dei lateret beatum, ac proinde & tota Deitatis substantia; cùm aliquid Dei sit tota natura illius, in qua ante mentis functionẽ non datur aliud, & aliud; vel visio non esset notitia intuitiua; vt agunt Soarez, & Machinus.

Apprehẽso decreto quoad omne intrinsecũ eius, necessariò inspicitur mutatio obiectiua

Atqui, apprehenso decreto secundùm adæquatam rationem quidditatiuam eius, repugnat non apprehendi cõnotationem, seu extensionem illius ad obiectum; eò quòd talis obiectiua immutatio sit necessaria ex hypothesi, vel suppositione decreti, à quo accipitur mutatio obiectiua entis possibilis, & extractio eius ad classim futurorum;

igi-

igitur sicut ex hypotesi, quòd Deus adiuit liberam determinationem, implicat, eam Deo non inesse, sic & contradicit in sensu composito non immutatio obiectiua, quæ à decreto trahitur.

Sed quilibet beatus inspiciens Deũ, apprehendere debet necessariò efficacem volitionem existentiæ Petri, quæ est prædicatum intrinsecum in Deo; quia visio beatifica apud Soarium non præscindit ab aliquo formali prædicato Dei; igitur necessariò, ex hypothesi visionis decreti, intuetur Petrum futurum; ac proinde est insufficiens illa ratio, quæ procedit à negatione visionis obiecti ad negationem visionis decreti, cùm sit impossibilis negatio visionis obiecti, præmissa intuitione decreti.

Vrgetur Soarius autumnis visionẽ beatificã nõ præscindere circa aliquid formale in Deo

6 Altera in hac re opinandi ratio est; omnia decreta libera inspici à quolibet beato, quoad quidditatiuam sufficientiam formæ inelicitæ volitionis diuinæ ex se præstantis, ob illimitationem suam ad prosequutionem, & fugam cuiuslibet obiecti creati; non tamen videri omnia decreta libera quoad efficaciam; seu quatenus inuoluunt exercitam terminationem ad creata. Ita Valentinus de Herice, 1. p. tract. 4. de visione Dei, disp. 5. 2. à n. 15. vsque ad 17.

2. opinio Herice, quòd videantur omnia decreta libera quoad sufficientiã, non quoad efficaciam

Herice

Et probat; quia volitio libera quoad essentialem sufficientiam formæ vitalis, vt tendat in contingentia quæque, est prædicatum intrinsecum in Deo; ac proinde obstat, vt quidditatiuè apprehensa substantia Dei per claram visionem, non videatur illa libertas decretorum quoad sufficientem terminationem.

Probatur, quia decretũ quoad sufficientiam sit prædicatum adæquate intrinsecum

E contra verò; decretum, vt efficax, seu quatenùs obit actuale exercitium terminationis suæ in obiectum creatum; est complexum quoddam ex volitione libera, & actione externa; quæ contingenter prodit ab interna appetitione Dei. Atqui complexum non videtur, non apprehenso vtroque coextremo complectente aliud ad cointegrationem talis complexi; igitur, sicut à quolibet beato non inspiciuntur cunctæ causalitates Dei ad extra, seu vniuersæ effectiones, quibus obiecta creata eliciuntur; ita nec videri queunt complexa cuncta, quæ constituunt decretum, quà exercitum & efficax est.

Decretũ efficax & exercitum imbibit actionem externam creatam

Veram sententiam ex textu Scoti depromimus, pro intuitione decretorum ex vi obtutus beatifici.

7 LIcet quidditatiuam rationem decreti liberi, in *controuersia 7. de immutabilitate Dei, ar. 2.* aperuerimus; expedit tamen propter recentiorum quorumdam argutias, ea contractiori calamo percurrere, quæ inibi latiori exarauimus. Pro quo versandus est singularis textus Scoti, ex 1. *sentent. distin. 39. quæstione vnica, §. Quantùm ad primum dico, numer. marg. 21.* Vbi sic habet.

Ipsa voluntas diuina libera est ad oppositos effectus, sed hæc non est prima libertas, sicut nec in nobis. Remanet ergo libertas illa, quæ est per se perfectionis, & sine imperfectione; scilicet ad obiecta opposita. Ita quòd sicut voluntas nostra potest diuersis volitionibus tendere in diuersa volibilia, ita illa voluntas potest vnica volitione simplici illimitata tendere in quæcunque volibilia ita quòd si voluntas illa, vel illa volitio esset tantùm vnius volibilis, & non posset esse oppositi, quod tamen est de se volibile, hoc esset imperfectionis in voluntate, &c.

Et post pauca, *sub numer. margi. 22* adiungit. *Quantùm ad secundum articulum dico; quòd voluntas diuina nihil aliud respicit necessariò pro obiecto ab essentia sua; ad quodlibet igitur aliud contingenter se habet, ita quòd posset esse oppositi, & hoc considerando ipsam vt est prior naturaliter tendentia in illud obiectum.*

Nec solùm ipsa vt voluntas prior est naturaliter suo actu; sed etiam in quantùm est volens. Quia sicut voluntas nostra, vt prior naturaliter suo actu, ita elicit actum illum, quòd posset in eodem instanti elicere oppositum: it

vo-

Scotus

voluntas diuina inquantùm ipsa est sub volitione, est prior naturaliter tendentia tali.

Nota de libera terminatione.

Et ita tendit in illud obiectum contingenter, quòd in eodem instanti possit tendere in oppositum obiectum; & hoc tam de potentia logica, quæ est non repugnantia terminorum, (sicut dictum est de voluntate nostra,) quàm de potentia reali, quæ prior est naturali actu suo.

8 In quam literam aliquot occurrunt animaduertenda. Primum; eminentiam diuini appetitus, (vt absque appositione alicuius nouæ formæ, possit tendere, vel non tendere in obiecta creata,) enodari ab Scoto pluralitate, vel distinctione virtuali; quam insinuat illis verbis. *Sicut voluntas nostra potest diuersis volitionibus tendere in diuersa volibilia, ita illa voluntas potest vnica volitione simplici illimitata.* Ex quo infertur, vt apud Scotum diuina voluntas, quà affectio necessaria est, & quà indifferens ad vtrumlibet astruitur, virtualiter dissideat ab eadem voluntate, quatenùs contrahit se ad alteram partem contradictionis; & etiam quà terminatio vitalis, & libera est ad hoc obiectum, distinguatur virtualiter, & per æquipollentiam à vitali, & intrinseca terminatione ad aliud obiectum.

Obseruat. 1 pro elucidatione textus

Scotus

Cùm autem distinctio, vel pluralitas virtualis, sit fundamentum distinctionis præcisiuæ, etiam per habitudinem ad notitiam clarè, & intuitiuè apprehendentem obiectum. Vt ostendimus, *in controuersia 2. de Vnitate Dei in appendice de distinctione, artic. 2. in Digressione*; an præscindat intuitio circa obiectū indistinctum actualiter à parte rei? Fit inde, vt beatus sistere queat in illimitatione illa facultatis appetitiuæ, quatenus est affectio necessaria Deitatis, & prout est indifferens respectu obiecti contingentis; non apprehensa terminatione libera, & quasi extensione actuali, & exercita huiusmodi voluntatis ad tale, vel tale obiectum contingens; & etiam apprehensa ali extensione libera, & vitali circa hoc obiectum, & non apprehensa terminatione vitali, & intrinseca circa aliud obiectum.

Corollariū; visio beatifica præscindit circa volitionē liberam, etiam quoad rationē intrinsecam formæ.

Non eò quòd talis quasi protensio volitionis ad obiectum creatum astruatur quid extrinsecum in Deo, cùm sit vitalis inclinatio in obiectum creatum; sed quia non contradicit intuitioni, vt sæpe ostendimus, præcisio, vbi suppetit fundamentum pluralitatis virtualis. Et quia diuinus appetitus, licet formaliter simplicissimus, & indiuisus est virtualiter multus, seu æquipollet repetitioni, & multitudini actuum creatæ voluntatis; ideò terminare valet apprehensionem visionis, qua refert indifferentiam ad vtrumlibet, absque eò quòd inspiciatur vt actualiter tendens in obiectum contingens; & sub hac terminatione vitali, & intrinseca, & non sub alia, non apprehendendo pluralitatem actualem inter hanc vitalem terminationem, & aliam; sed simplicissimè sistendo in hac vitali inclinatione libera, non inspiciendo terminationem vitalem ad aliud obiectum.

Elucidatio distinctionis virtualis

9 Secundò expendantur illa verba Doctoris, quæ acutè rem expediūt. *Voluntas diuina, inquantùm ipsa est sub volitione, est prior naturaliter tendentia tali, & ita tendit in illud obiectum contingenter, quòd in eodem instāti possit tendere in oppositum obiectum.*

Obseruat. 2.

Scotus

Vbi agit Scotus; quòd cùm indifferentia illa, quam in voluntate diuina pro primo signo concipimus, non sit ad actus, sed ad obiecta; fit inde, vt non solùm facultas appetitiua Dei quasi in actu primo inadæquatè concepta, sed etiam prout actuali volitioni quasi composita, sit indifferens, non ad aliam, aliam verò formam intrinsecam vitalis appetitionis; sed solùm ad tendentiam ad tale, vel tale ens, quod immutat obiectiuè. Quare ablato obiecto tantùm destrueretur extrinseca immutatio eius ad futuritionem; non verò periret Deo prædicatum aliquod vitalis inclinationis, seu impulsus in obiectum contingens.

Voluntas vt sub volitione exercita ex parte actꝰ est indifferēs ad obiecta

Quò fit, vt apud Scotum voluntas diuina, vt sub volitione exercita ex parte actus, sit indifferens ex parte obiecti; id enim volunt illa verba Scoti: *Inquantum ipsa est sub volitione, est prior naturaliter tendentia tali.* Et sequentia. *Tendit in obiectum contingenter.*

Scotus

10 Cæterùm; quia intellectus intuitiuus attingit obiectum sicuti est, & decretum liberum, quoad omnem rationem quidditatiuam eius, pronuntiamus

Qualiter inspiciat beatꝰ liberam Dei determinationem.

mus intrinsecum; nec aliquid formaliter, sed tantùm virtualiter distinctum à forma necessariæ volitionis; ita & tale propositum diuinæ voluntatis ea ratione à beato inspici asserimus; vt mês lumine gloriæ perfusa censeat, sic appetitum Dei esse indifferentem ad vtrumlibet, quòd si adeat exercitam terminationem ad alteram partem contradictionis, nulla alia egeat forma præter ipsam volitionem se se liberè exercentem quoad causalitatem entis futuri, & quasi extêdentem ad obiectum. Ita vt si talis volitio in obiectum contingens non feratur, nil intrinseci impulsus, & vitalis inclinationis imminuatur, sed tantùm extrinseca obiecti futuri connotatio pereat.

Deus non inspicit sua decreta in volũtate indifferenti ad vtrumlibet.

Verùm; cùm hoc stat, vt Deus decreta libera apprehendere nequeat in sua essentia in actu primo indifferenti ad vtrumlibet; (cùm, vt sic, decretum diuinum non importet determinationem ex parte obiecti, quæ possit esse terminus scientiæ diuinæ infallibilis;) eadem ratione, qua in controuersia de Sciẽtia Dei cõstituemus, Deum præscire nõ posse libera proposita creatæ volũtatis in sua causa, vt indifferenti ad vtrumlibet.

Probatur ex scientia Dei terminata ad actus liberos voluntatis creatæ

Quia licet essentia Dei non sit verum, & reale principium liberæ appetitionis obiecti contingentis, (cùm hæc sit forma improducta, seu inelicita,) & ideò talis extensio actualis ad obiectũ contingens sit velut quædam conceptibilis, aut logica quasi pullulatio ab essentia Dei; [illegible] verò actuum liberorum voluntatis creatæ sit realis, & physica productio: at quantùm ad indeterminationem obiectiuã, quam præsefert actus liber, siue creatus, siue increatus, pro illo primo signo rationis, quo concipitur indifferens ad vtrumlibet, in voluntate, siue diuina, siue creata, militat eadem ratio.

Instatur contra præmissam doctrinam

Cùm verò vrges; quòd essentia diuina, inquantùm concipitur vt principium indifferens decreti, secundùm logicam, seu conceptibilem emanationem; non refert determinationem obiectiuam, vt possit esse terminus intuitionis; sed nihil addit diuina voluntas in secundo signo, quando concipitur vt se determinans ad alteram partẽ: igitur nec inspici valet talis libera determinatio à beato.

Respondetur; quòd licet non apponatur in secundo signo aliquid formale, additur tamen quid virtualiter discretum; eò quòd forma illa inelicita diuinæ appetitionis æquipolleat pluralitati, & appositioni actuum creatæ voluntatis. Quare sicut dato commento Caietani, quod adiungit formam aliquam liberam decreti supra voluntatem necessariam; assignatur determinatio sufficiens ex parte obiecti ad terminandam visionem; ita & supposita vera sententia, quæ huiusmodi additionem formalem explodit, sustinens additionem virtualem, seu per æquiualentiam.

11 Ex dictis, & ex præmissis, *in controuersia 7. de Immutabilitate Dei, artic. 2. numer. margin. 22.* vbi de expressa Scoti mente stabiliuimus; quòd priùs intelligitur decretum liberum Dei adæquatè constitutum in esse talis operationis liberæ, quam sit productiuum creaturæ in esse volito, (vel inferat mutationem obiectiuam in creatura, dum eam destinat ad determinatum fore, aut determinatum non fore) colligitur Quòd minus benè traditum sit à Villegas primario Complutensi; quòd de sensu Scoti volitio libera imbibat quidditatiuè habitudinem ad creaturas, quas iuxta Scoti phrasim producit in esse volito. Ita author prædictus *de Deo vno, contrcu. 10. cap. 4.*

Nec fauet isti authori pronuntiatum Mayronij quod citat *ex 1. sentent distinct. 39. quæstion. 1. art. 4.* vbi cum inquisijsset, *Quid dicit determinatio?* respõdet subdens. *Dico; quòd oportet intelligere vnam determinationem actiuam in voluntate diuina, & vnam passiuam in creatura determinata. Sed quid est illa determinatio actiua in voluntate Dei? Dico, quòd non est nisi productio actiua, qua voluntas ipsa obiect. producit in esse volito.*

At ego non inspicio, vnde inferatur ex dictis Mayronij; quòd mutatio obiectiua, quæ sequitur decretum, & decreto producitur, compleat decreti quidditatem. Cùm id solum autumauerit Mayronius; quòd determinatio actiua exprimat, & producat mutationem obiectiuam, quæ sit substratum vel fundamentum relationis rationis vt euidenter referant sequentia verba Mayronij. *Est ergo respectus ration*

con-

consequens voluntatem in volito; sicut respectus rationis est in intellectu consequens intellectum. Si ergo productio in volito esse, & habitudo ad obiectum volitum, vel immutatum in esse obiectiuo, consequitur decretum, & præmittit illud; ergo non pertinet ad quidditatiuam constitutionem decreti, vt opinatur Villegas, asseuerans; talem respectus esse de quidditatiua, & quasi metaphysica constitutione decreti liberi, vt decretum liberum est.

Scotus

12 Animaduertendum vltimò, in illa verba textus. *Sicut voluntas nostra, vt prior naturaliter suo actu, ita elicit actum illum, quòd possit in eodem instanti elicere oppositum; ita voluntas diuina, inquantum ipsa est sub volitione, est prior naturaliter tendentia tali. Et ita tendit in illud obiectum contingenter, quòd in eodem instanti possit tendere in oppositum obiectum; & hoc tam de potentia logica, quæ est non repugnantia terminorum, sicut dictum est de voluntate nostra, quàm de potentia reali, quæ prior est naturali actu suo.*

Scotus videtur admittere involũtate diuina acirca obiectum cõtingẽs, nõ solũ potentiã logicam sed etiam realem

Ex quibus verbis emergit scrupulus, quasi Doctor astruere moliatur; voluntatem diuinam, non solùm esse principium, aut quasi principium liberæ terminationis secundùm conceptionem logicam; quatenus non repugnet voluntati necessariæ non componi cum tendentia, seu connotatione talis obiecti contingentis: sed etiam secundùm potentiam physicam, & realem, qualis intercedit inter facultatem appetitiuam creatam, & eius impulsum liberum.

Explanatio mentis Scoti

Dicimus enim; quòd quando Scotus potentiam realem in diuina voluntate constituit, non procedit de voluntate, vt comparatur ad prædicatum aliquod intrinsecum vitalis inclinationis in obiectum; sed ad ipsum obiectum extrinsecum, quod mutationem haurit à decreto, obiectiuam ab æterno, & realem in tempore; & hæc mutatio realis dicitur actus secundus facultatis diuinæ exequentis, quæ est ipsamet voluntas Dei.

Scotus admittit potentiã realẽ vt connotat productionẽ obiecti ad extra, nõ inquãtũ voluntas cõparatur ad

Quòd autem quando Scotus autumat; quòd voluntas diuina est in potentia reali ad actum suum; non loquatur de actu vitali increatæ appetitionis, sed de obiecto creato, cuius effectio est actus secundus facultatis exequentis; liquet ex eodem textu. §. *Quantum ad primam dico.* Vbi docet.

formam vitalem intrinsecam.

Scotus

Voluntas diuina non est indifferens ad diuersos actus nolendi, & volendi; quia hoc in voluntate mea non erat sine imperfectione voluntatis. Voluntas enim nostra erat libera ad oppositos actus, ad hoc, vt esset libera ad obiecta opposita, & hoc propter limitationem vtriusque actus respectu sui obiecti; ergo posita illimitatione eiusdem volitionis ad diuersa obiecta, non oportet propter libertatem ad opposita obiecta, ponere libertatem ad oppositos actus.

Optimæ rationes pro nostra sententia; & confutatio placiti recentiorum autumantium, quòd decretum consistat in complexo ex volitione Dei, & actione externa creata.

13 HIS Præstitutis; dicendum primò; futilem esse diuisionem eam, quam excogitauit Herice, decreti in actu primo, & secundo; vel sufficientis, & efficacis, ad dissertationem dirimendam.

Asser. 1. contra Herice.

Et probatur de decreto in actu primo, seu quoad sufficientiam formæ, vt Deus reddatur potens ad volendum in actu signato. Quia eò astruit Herice cuncta decreta Dei inspici quoad sufficientiam à quolibet beato; quò nomine sufficientis decreti nil aliud insinuet, quàm expeditionem & formalem sufficientiam diuini appetitus, vt ferri queat ad vtrumlibet. Sed idest nil ad rẽ dicere; cùm talis sufficientia Deo insit estò quod nulla decreta libera de facto adiuisset.

Arg. 1. cõtra scientiam decreti quoad sufficientiã

Deinde; quòd beatus intueri non valet liberam terminationem ad obiectum contingens in essentia Dei; vel vo-

Vrgetur ratio contra Herice

litione necessaria; quatenùs vt sic non refert decretum determinationem obiectiuam ad alteram partem contradictionis, quæ terminus esse queat notitiæ infallibilis, qualis est beatifica. Sed decretum in actu primo non importat determinationem ad alteram partem contradictionis; aliàs esset ipsum decretum iam exercitum, & extensum ad obiecta creata: igitur nil aliud est, apud Herice, beatum intueri cuncta decreta quoad sufficientiam; quàm apprehendi volitionem necessariam Dei expeditam ad vtrumlibet respectu obiecti contingentis. Atqui recurrere ad apprehensionē voluntatis necessariæ, quę extra controuersiam est, dum de intuitionę liberæ determinationis proceditur, est parare effugium omnino friuolum; igitur.

Impugnatur pronuntiatū alterum Herice

Præterea alterā partē pronūtiati prędicti authoris, quòd ideò non videātur omnia decreta quoad efficaciā; eòquòd non inspiciantur cuncta complexa ex volitione Dei, & actione externa creata; sic adorior.

Volitio libera nō cointegratur ex volūtate diuina, & ex actione externa

Volitio efficax creata, vt talis, nō est aggregatum quoddam ex interno impulsu voluntatis, & ex motione externa, quam infert, vt omnes admittunt; eò quòd actio externa præmittat vim interni impulsus, à quo petitur efficacia externæ motionis. Sed etiam mutatio absoluta, & efficax, tum realis tum obiectiua, cuiuslibet causalitatis creatæ hauritur à decreto Dei; igitur actio externa, prout efficax, præmittit efficaciam volitionis Dei, vt extensæ ad obiectum creatum, à quo trahitur tanquam à principio tota ratio obiectiuæ mutationis talis externæ causalitatis; ac proinde decretū Dei, vt efficax, in complexo illo ex volitione diuina & actione creata constitui nō debet. Quare nec sopitur difficultas de non apprehensione omnium decretorum; eòquòd cuncta complexa, seu connotata non videantur. De quo etiam adi, quę egimus supra *in art. 1. huius subdist. sub numer. marg. 17.*

Ratio efficax, petita ab analogia volitionis liberæ creatæ

Deinde etiam premit illa oppositio, quam proposuimus *sub numer. margin. 5.* quia sicut qui videret clarè & quidditatiuè, (vel à fortiori, qui comprehenderet,) cunctas terminationes liberas efficaces voluntatis creatæ; nequiret ex hypothesi non inspicere motiones eas externas, quæ ab internis propositis excitarentur infallibiliter; eò quòd externa motio refert determinationem, & necessitatem in sensu composito, seu ex suppositione efficacis impulsus. Ita supposito quòd cuncta decreta libera apprehendantur secundùm omne prædicatum intrinsecum vitalis inclinationis in obiectum, necessaria esset visio omnium mutationum obiectiuarum, quæ à decretis necessariò inferuntur ex hypothesi.

Præoccupatio fugæ.

Ac proinde nil negotij ad rem facesseret, qui tentaret effugium inficiatus intuitionem omnium decretorum; ob defectum visionis obiectorum. Cum potius reconueniendus sit; cur omnia obiecta non apprehendantur, si percipiūtur cunctæ terminationes vitales decretorū, ob identitatem cū simplici & indiuisa substantia Deitatis, quæ clarè & intuitiuè videtur?

Decretū Dei quoad quidditatiuā rationē eius nō est relatū habitudine transcendentali ad obiectum.

Et vrgeo rationem; quia non est magis, aut minus connexa facultas exequens, vel potentia Dei cum ente possibili; quàm decretum cum obiecto futuro. Quia sicut decretum, quoad rationem vitalem, & intrinsecam eius, non est relatum transcendentali habitudine ad obiectum creatum; (cùm sit absolutissima ipsa Deitatis substātia,) ita nec potentia refertur transcendentali connexione, & habitudine ad ens possibile.

Vrgentur aduersarii ad hominem

Atqui non inspici nequit omnipotentia ob extensionem eius ad possibile; nec enim quis euadere posset inspectionem potētiæ, visa essentia, eò quòd potentia extendatur ad extrinsecum, per connotationem obiecti possibilis, & non viso possibili non inspiciatur potestas ad obiectum possibile. Cùm potiùs ab absurdo reconueniendus esset, & obijcienda contradictio, quæ ex concessis emergeret; quatenus inspecta Deitate, & omnibus affectionibus illi identificatis, ac proinde & visa potentia, quæ est eademmet substantia Dei, non inspici valeat ens possibile, quod haberet necessariam connexionē cum potentia.

Nō est magis cōnexum decretū cū obiecto futuro quā potētia cum ente possibili, & è contra

Igitur nec euadi potest non intuitio omnium decretorum, ob illorum extensionem ad obiecta; cùm potiùs vrgens redeat inquisitio, cur visa substantia Dei, & omnibus intrinsecis

pro-

proprietatibus illius, non videantur mutationes obiectiuæ, quæ existunt necessariò ex hypothesi decreti liberi?

Fuga ex Soario de connexione potentiæ cũ possibili vt sic

Si autem occurras pro Soario; esse magis dependentem voluntatem liberam Dei ab obiecto, quàm potentiã à possibili; cùm inspici quidditatiuè valeat omnipotentia apprehenso possibili quoad solam abstractam rationem entis possibilis vt sic; decretum verò dependeat à contracta & indiuidua ratione huius obiecti taliter ad futuritionem immutati.

Præcluditur effugiũ

Talis euasio præcluditur, ex his, quæ egimus pro obiecto indiuiduo, & contracto potentiæ Dei, vel virtutis exequutiuæ eius, *in artic. 1. huius subdistinct. numer. margin. 2. & in artic. 4. sequenti numer. margin. 28.* Vbi ostensum est, quòd potentia nullatenus sit dependens à possibili, etiam secundùm merum statum suæ possibilitatis, nec connexa respectu transcendẽtali cũ ente possibili; quod omnino verum æstimamus.

Si admittatur cõnexio inter potentiã & possibile, non debet esse nisi cũ possibili indiuiduo & contracto

Vel quòd si adstruenda sit connexio inter possibile, & potentiam exequutiuam; hæc intercedere nequeat habitudo inter facultatem exequentem, & possibile abstractum, sed contractum, & indiuiduum; non tamen intersit connexio potentiæ cum præciso, & vniuersali conceptu possibilis, cui obstet existentia realis. Adi loca citata, quæ rem premunt.

Arg. vltimo cõtra Herice ex decreto conditionato.

Præterea argu tur contra Herice; quia vt constabit ex controuersia de Scientia Dei, assignandum est decretum conditionatum de obiecto nunquam futuro; sed hoc essentialiter imbibit terminationem liberam ad ens creatum, vt inibi seriò trademus; igitur terminatio libera non est complexum ex voluntate Dei, & actione externa, quæ est effectio obiecti creati; cùm tale decretum non inferat externam causalitatem.

Asser. 2. nõ potest videri decretũ, vi sola mutatione, quam producit.

14 Dicendum secundò; ob solam visionem immutationis realis in tempore, vel obiectiuæ in æternitate, quæ à decreto accipitur, non posse decreta Dei quidditatiuè, & clarè inspici. Quod statuo contra Altisiodorensem, & alios, qui terminationem liberã in immutatione extrinseca obiecti, & illius connotatione constituunt; & vrget etiã contra Herice, & Arrubal autumãtes; decretum liberum in aggregato ex diuina volũtate, & causalitate externa iri positum. Et probatur.

Ratio asserti; quia adhuc lateret motiuum terminationis in obiectum contingens

Quia, productio externa entis creati, quæ à facultate diuina exequente in tempore prodit; & mutatio obiectiua, per quam ab æterno extrahitur à mera classi possibilium ad seriem futurorum; licet à posteriori aperiat liberam tendentiam diuini appetitus in tale obiectum, non tamen exprimit motiuum talis tendentiæ; cùm diuina voluntas idem opus externum ex multiplici motiuo exequi valeat. Atqui non inspicitur quidditatiuè actus impulsiuus, nõ apprehenso motiuo, seu ratione propter quam tendentiæ illius in obiectum igitur nec quidditatiuè videtur actus liber ob mutationem, quam infert in obiectum.

Præcedẽs ratio militat contra Arrubal & Herice

Qua etiam ratione præstringuntur Arrubal, & Herice pronuntiantes, decretum ex voluntate Dei, & actione externa cointegrari. Quia inspiciens solam voluntatem Dei quoad omne prædicatum vitale, & intrinsecum eius, non apprehendit motiuum liberæ terminationis in obiectum, vt ipsi asseuerant; si non percipiatur complexum, seu aggregatum illud, quod adstruunt. Sed aggregatum non addit supra voluntatem necessariam, nisi actionem, seu causalitatem externam, quæ liberum Dei motiuum etiam aperire non valet; cùm Deus eamdem externam causalitatem ex multiplici motiuo, vel ratione intendendi, adire possit.

Vrgetur ratio

Igitur, nec qui complexum ex volitione Dei, & actione externa intuetur, libera diuinæ voluntatis proposita inspicere valebit; cùm decretũ clarè apprehendi non possit, non percepta ratione propter quam suæ inclinationis in obiectum.

Assertio 3.

15 Dicendum tertiò; beatum de facto inspicere per actum visionis aliquot decreta diuinæ voluntatis pro exigentia sui status. Sic omnes authores moderni communiter, Soarius, *1. parte, libr. 2. capit. 24. numer. marginal 6.* Herice, *loco citato*, Machinus, *1. part. disput. 19. section. 3.* Et probatur.

Soarius

Herice

Machinus

Quia decreta, quæ Deus liberè adiuit de facto, habent omnimodam de-

Ratio asserti ex determinata scibilitate decreti liberi.

terminationem ex parte obiecti, vt quamlibet facialem, & infallibilem notitiam terminare queant; cùm non apponant aliquid supra voluntatem necessariam, vt liberè se se exercentem, & protendentem ad creata; igitur non implicat, quòd huiusmodi proposita diuinæ voluntatis terminent obtutum visionis. Atqui, præmissa non implicatione huius terminationis, valdè congruum, & rationabile est, vt de facto obiectum beatificum excitet mentem creatam ad intuitionem decretorum pro sorte, & conditione beati; cùm ad torrentem voluptatis domus Dei attineat, beatum callere mirabiles rationes, & consilia diuinæ prouidentiæ circa salutem ipsius, & illorum, qui eiusdem beati curæ, & patrocinio demandati extitere.

Probatur ex S. Bernardo.

Quod & fulcit, qua assolet pietate, & nectare Bernardus, *libr. quinto de Consideration. capit. quarto*, expendens illud Palmi 26. *Vt videam voluntatem Domini, ac visitem templum eius.* Vbi sic habet.

Quidni ibi videatur cor Dei? Quidni ibi probetur quæ sit voluntas Dei bona, & benè placens, & perfecta? Bona in se, placens in effectibus benè placens fruentibus, perfecta perfectis, & nil vltra quærentibus. Patent viscera misericordiæ, patent cogitationes pacis, diuitiæ salutis, mysteria bonæ voluntatis, benignitas arcana, quæ clausa mortalibus, etiam ipsis electis suspecta sunt. Id quidem salubriter, ne desinant timere, dum necdum dignè amare idonei inueniuntur.

Ostenditur ex Augustino

Sed quia Bernardus potiùs loqui appareat de contemplatione Deitatis in via, quàm de clara visione decretorum in patria; accipe Augustinum, *libr. 13. Confessionum, capit.* 15. ita de Sanctis Angelis loquentem. *Laudent nomen tuum, laudent te supercœlestes populi Angelorum tuorum, qui non opus habent suspicere firmamentum hoc, & legendo cognoscere verbum tuum, vident enim faciem tuam semper, & ibi legunt sine syllabis temporum, quid velit æterna voluntas tua. Legunt, eligunt, & diligunt; semper legunt, & nunquam præterit quod legunt; eligendo enim, & diligendo legunt ipsam incommutabilitatem consilij tui; non clauditur codex eorum, nec plicabitur liber eorum; quia tu ipse illis hoc es.* Nescio quid appositius adduci queat ad firmandam visionē decretorum, & consiliorum voluntatis diuinæ in verbo.

2. ratio efficax.

Deinde, etiam agitur optima alia ratione: quia lumen illud præstans ad apprehensionem quidditatiuam cuiuslibet intellectualis suppositi, confert ad penetranda libera proposita illius; si ex parte talis suppositi accedat loquutio, vel insinuatio proprij cogitatus. Sed lumen gloriæ valet ad quidditatiuam intuitionem Deitatis, & ex parte Dei accedere potest motio intentionalis ad expressionem sui decreti, quæ intentionalis causalitas se gerit instar loquutionis reserantis libera proposita suæ voluntatis: igitur nil præpedit quominus per actum visionis decreta videantur pro conditione, & exigentia status beati.

Assert. 4. beatus nō videt omnia consilia libera, sed aliqua

16 Dicendum quartò; cuncta Dei decreta à beato non inspici; sed tantùm pro congruentia suæ conditionis; imprudens enim, & irrationabilis esset propalatio arcanorum diuinæ voluntatis, quæ cuilibet beato fieret vltra sortem suæ conditionis.

Ratio optima ex distinctione virtuali, quæ præbet fundamentū intuitioni præscindenti

Quod assertum expenditur ex obseruatis, *sub numer. marginali octauo*, quòd cùm appetitus Dei, licet sit formaliter simplicissimus, astruatur tamen virtualiter multiplex, vt potequi pluribus voluntatis creatæ appetitionibus æquipolleat; fit inde, vt visio beatifica possit circa volitionem diuinam, præcisiuam distinctionem inferre; quæ non tantùm abstrahat ab obiectis, seu connotatis extrinsecis, sed etiam à prædicato intrinseco huius, vel illius liberæ, & vitalis terminationis ad obiecta creata. Iuxta ea, quę de visione essentiæ absque attributis constituimus *in hac subdist. 2. art. 1. numer. margin.* 16. & 22.

Aquo principio intentionali in genere causæ efficientis trahatur præcisio in visione circa decreta.

Hæc igitur præcisiua discretio, licet formaliter præstetur ab ipsamet forma visionis beatificæ, quæ sistit in aliquo obiecti, nimirum substantiæ diuinæ volitionis, non percipiendo cunctas vitales, & intrinsecas terminationes eius ad futura; radicaliter ve-

rò trahitur talis præcisio, siue discretio præcisiua, à causalitate intentionali obiecti beantis, quod pro suo nutu excitat potentiam ad notitiam huius terminationis ad tale obiectum, & non concurrit ad apprehensionem terminationis liberæ ad aliud obiectum.

Nota pro cõmuni Theologorum cõsensione.

Cæterùm; quòd omnia diuinæ voluntatis arcana non referentur cuilibet beato; tradit communis Theologorum consensio ex Dionysio, *capit. 3. de Diuinis nominibus*, asserente; inferiores Angelos edoceri à superioribus per illuminationem mysteriorum, quæ ab inferioribus non tenebantur.

Examen, & discussio oppositarum rationum contra visionem decretorum in Verbo.

Resp. ad argum.

VErùm; quia præcipua nostræ sententiæ confirmatio ex eneruatione oppositarum rationum petenda est; ideò prosternendæ sunt aduersariorum molitiones.

Ad 1. falsum supponit Vazquez

17 Quare ad primum argumentum dicimus; falsum supponere Vazquez, dum asseuerat, decretum liberũ secundùm rationem quidditatiuam eius importare habitudinem rationis, vt liquet ex dictis.

Ad 2. arg. si Deus nil decreuisset liberè aliter se haberet visio ex parte actus, & ex parte motionis obiecti

Ad secundum argumentum; imus inficias, quòd Deus eadem ratione obijceretur menti creatæ, in ea hypothesi quòd nullum liberum propositum adiuisset; tunc enim aliter se haberet visio ex parte actus apprehendentis, & ex parte obiecti, quàm se gerit de facto, supposito decreto. In primis enim ex parte obiecti assignatur ea coniunctio intentionalis cum extensione ad decreta libera, quæ non suppeteret Deo, si nihil liberè decreuisset; eòquòd obiectum beatificum moueat intentionaliter mentem creatam ad apprehensionem decretorum; quæ intentionalis causalitas cum ea extensione ad proposita libera tolleretur, si Deus nil liberè ad extra producẽdum sanxisset. Deinde; etiam ex parte actus alia ratione se gereret forma visionis; cũ in tali suppositione illi deficiat prædicatũ aliquod intrinsecũ imaginis expressiuę decretorũ, quod superstes esse nequiret si decreta tollantur.

Ad instãtiã, tãtũ obtinet additionem virtualem

Ad alteram verò instantiam de beato spectante appetitum Dei, vt indifferentem ad vtrumlibet in primo signo rationis; & deinde quasi contractum ad alteram partem contradictionis in secundo signo; absque appositione alicuius formæ, aut rationis obiectiuæ, determinantis Deum intrinsecè. Dicimus; inibi non intercedere appositionem formalem, sed tãtùm virtualem æquipollentem repetitioni actuum creatæ voluntatis; vt ex Scoto obseruauimus.

Ad 3. arg. Beatus videt decreta non in voluntate indifferenti ad vtrumlibet.

18 Ad tertium argumentum respondetur; beatum videre decreta diuinæ voluntatis in essentia Dei; non quatenus hæc concipitur vt indeterminata ad vtrumlibet secundùm facultatem impulsiuam; sed prout substernitur exercitio suæ terminationis liberæ, & vitalis; vt sic enim intelligitur cum tota ea quasi contractione, & determinatione, quæ exposcitur ex parte obiecti ad terminandam infallibilem scientiam.

Etiam Deus inspicit decreta in se ipso

Quod autem de visione creata astruimus, quod libera diuinæ voluntatis proposita in essentia Dei inspiciat; id à fortiori de inelicita, & increata visione pronuntiamus; quòd nimirum in essentia Dei, tanquam in obiecto, propria decreta intueatur; quidquid obnitatur Vazquez, id volũtariè absque probatione explodens.

Satisfactio ad 4. arg. vnde prouenit intuitio horũ decretorum præ aliis

19 Ad quartum argumentum respondetur; visionem horum decretorum præ alijs moraliter refundi in statum beati; eò quòd talis status exigat, vt hæc decreta propriæ conditioni congruentia referentur, & non alia, quæ ad illius sortem non attineant. Si tamen quæratur physicum principium huius inæqualis, vel disparis inspectionis decretorum; id non est habitus luminis gloriæ, cùm quælibet portio luminis, & in qualibet conditione numerica eius, quæ præstat ad quidditatiuè manifestandam substantiam Dei, cõferre etiam queat ad patefacienda arcana suæ voluntatis, si ex parte obiecti bean-

tis accedat loquutio, seu insinuatio liberi propositi.

Nō petitur ratio à lumine gloriæ, sed à motione obiecti beatifici.

Quare, in solam disparitatem intentionalis motionis Dei beantis deferenda est intuitio horum decretorum præ alijs; quia cum immediatè non coniungatur in ratione speciei intelligibilis per suam essentiam, sed per suam voluntatem, (vt ex superioribus satis superque constitutum relinquitur,) ita & pro nutu suo valet excitare, & mouere intellectum lumine gloriæ perfusum ad visionem huius decreti, & non alterius. Sed de hoc iterum, & pressè in sequenti artic. vbi de ratione propter quam tales creaturæ videantur per actum visionis, & non aliæ.

Instātia non vrget in nostra sententia adstruente præcisionem in visione.

20 Porro; instantia illa, quam formauimus, *sub numer. quinto*, nos non premit asseuerantes; ideò cuncta obiecta contingentia à beatis non videri, quia non inspiciantur vniuersæ terminationes intrinsecæ, & vitales voluntatis Dei ad obiecta. Astruimus enim, ad visionē beatificā cōsequi vel relinqui, nō solū præcisionem cōnotatorū, seu obiectorum diuinæ voluntatis, sed etiam huius, vel illius prædicati intrinseci liberæ, & vitalis terminationis.

Premitur Soarius, nec nodum dirimit

At à prædicto nodo non se extricat Soarius, qui cum autumet, decretum liberum secundùm adæquatam rationem quidditatiuam eius nil addere supra voluntatem necessariam; & inficietur, notitiam claram visionis esse illatiuam distinctionis præcisiuæ circa obiectum simplex, & indiuisum; consequens est, vt à prædicato liberæ, & vitalis tendentiæ præscindere non valeat; ac proinde nec ab illius obiecto; quod necessarium est ex hypothesi, ob mutationem obiectiuam, quam à decreto haurit.

NOTA

Friuolè enim euadit, seu eludere conatur Soarius visionem beatificam omnium decretorum ob extensionem illorum ad obiecta, quæ latent beatum apud Soarium; cùm reconueniendus iure sit, cur non pateant motiones externæ, quæ necessitatem ineunt ex hypothesi liberæ, & vitalis appetitionis Dei nil formale addentis volitioni necessariæ? Sicut contradiceret non inspectio externarum motionum, quæ in impedibiliter inferuntur à propositis internis appetitus creati, ex hypothesi scientiæ infallibilis decretorū nostræ voluntatis.

Altera opinatio Valentini de Herice confutatur ex illis, quæ expendimus in asserto primo, *n. marg.* 13.

ARTICVLVS IIII

De comparatione visionis ad creaturas possibiles.

SVMMARIVM.

Opinio Aureoli, & Nominalium, creaturas possibiles non inspici per actum visionis. Num. 1.

Sincera Scoti mens asseritur, & vindicatur à commentis recentiorum. Nume. 8.

Implicat quòd per eamdem speciem, siue impressam, siue expressam, repræsententur plura obiecta non connexa in ratione obiecti primarij, & secundarij, seu æquè primò mouentia ad intētionalem influxum. Nu. 15. & 16.

Optimæ probationes pro visione creaturarum possibilium in verbo. Numer. 17.

Non esse implicatoriam apprehensionem omnium creaturarum possibilium vi eiusdem actus visionis, astruitur. Num. 27.

A quonam principio trahenda sit visio horū possibiliū præ alijs? Nu. 37

A motione intentionali obiecti beantis peti hanc determinationem, & non ab habitu luminis, contra Soarium. Num. 38.

Dari posse claram Dei visionem absque vllius creaturæ apprehensione. Num. 42.

Implicat lumen gloriæ, cui nō suppetat vis ad eliciendā visionem circa creaturam supremam ex omnibus possibilibus, contra Soarium, & Lorcam. Num. 44.

Aliæ oppositiones contra verā doctrinā expugnatæ. Num 48

Opinio autumãs, creaturas possibiles non inspici per actum visionis.

HVcusque expendimus actum visionis per habitudinem ad obiectum increatum, siue quoad affectiones necessarias, siue liberas, restat visionem ad obiecta creata comparare; & modo ad possibilia; in sequenti verò articulo ad futura. Præsentem cõtrouersiam accuratè, & subtiliter exagitat Card. Aureolus *Quodlib.* 10. *ar.* 2. vbi constituit, nullam creaturam exprimi per actumvisionis. Cui subscribit cõuentus Nominaliũ, Gabriel *in* 3 *dist.* 14. *q.* 1. *ar.* 1. Almainus, *q.* 1. *ar.* 1. Maior *in* 4. *dist.* 49. *q.* 16. Marsilius *in* 3. *q.* 10. *ar.* 2. quos refert, & sequitur Vazquez, 1. *p. disp.* 50. *cap.* 6. citãs S. Bonauenturam *in* 3. *dist.* 14. *ar.* 2. *q.* 3. *in fine*, & Scotum *in eadem dist. q.* 2. §. *sed si ista via.* Quos renuentes in suum sensum trahi à Vazquez, ostendit Pet. de Lorca, 1. 2. *disp.* 25. & nos infra aperiemus.

Cõsentiunt. Car. Aureol. Gabriel. Almainus Maior Marsilius. Vazquez. Citat. S. Bonau. Itẽ & Scotũ. Sed non ex fide.

1 Quod placitum suadetur probatione Aureoli cõplectente quidquid Vazquez, & neoterici oculatiores præstant ad præsentem sententiam stabiliendã; sic igitur arguit loco citato. §. *Sed nec illa, qua nunc videntur pauciores*: vbi subdit.

Car. Aureo.

Necesse est, si illa visione, qua videtur diuina essentia, videtur creatura; quòd omnes creaturæ videãtur. Quòd autem ad varietatẽ beatificæ visionis, qua videtur diuina essentia, nõ possit reduci ista diuersitas; patet.

Si viderentur creaturæ per visionẽ, omnes creaturæ viderentur

Quia, vel reduceretur ad diuersitatẽ actus specificam; vel materialẽ; vel ad intensionem, vel remissionem actus. Nõ potest autem reduci ad diuersitatem specificam; quasi actus, quo videtur diuina essentia nunc cum vna creatura, nunc cum alia, nunc cum pluribus, nunc cum paucioribus, nunc cum creatura, nunc sine creatura, sit alterius speciei.

Explicatur acies arg.

Quia cùm quilibet sit beatificus, sequeretur, quòd essent plures actus beatifici specie differentes; & quòd in qualibet reuelatione variaretur beatus secundùm speciem, & esset beatus sicut Camæleon, quod est inconueniens.

Nõdatur distinctio specifica visionis

Nec potest etiam reduci ad solam diuersitatem materialem, manente identitate specifica. Quia ex quo essent eiusdem rationis, & eiusdem gradus, haberent idem obiectum, & in eodem gradu, ac eodem numero; & ita non plures, nec pauciores creaturæ attingerentur per vnum actum, quàm per alium.

Nec visio harũ creaturarũ præ aliis reduci potest in solã discretionẽ numericam visionis

Nec potest reduci ad intensionem, & remissionem. Tum quia in quocunque videatur diuina essentia sufficienter repræsentat omnem creaturam; cùm sit exemplar indiuisibile, quo totum attingitur, in quocunque gradu claro, vel minus claro cognoscatur.

Nec etiã ad intensionem & remissionẽ visionis

Tum; quia non posset Deus reuelare aliquid de nouo, quin intenderet essentialem beatitudinem illius beati; nec posset illi manifestare tot creaturas, quot videt Petrus in verbo, quin poneret eum in gradu beatifico Petri, quod inconueniens est; igitur ad nullam diuersitatem actus visionis reduci potest, quòd nunc pauciores, nunc plures creaturæ in diuina essentia cognoscantur.

Vrget rationem

2 Ex qua doctrina Aureoli sequentes instruuntur probationes. Si aliquæ creaturæ videri possent in essentia diuina, vt in causa, ex vi visionis; fieret, vt omnes possibiles inspicerentur, quod nullus concedet; aliàs enim diuinitas comprehenderetur, si exhauriri posset tota collectio effectuum diuinæ Omnipotentiæ possibilium. Sequela probatur; quia cùm essentia Dei immediatè præhabeat intra efficacitatem facultatis suæ exequentis cuncta entia creata, sic quantùm est ex se, aut omnes creaturas ex æquo notificare debet, aut nullam; cùm ex parte ipsius obiecti beantis nullum intercedat discrimen in ratione continendi creaturas.

1. ratio in opositũ quòd viderentur omnes creaturæ.

Nec etiam ex parte potentiæ est assignabilis aliqua disparitas circa creaturarum expressionem; quia lumen gloriæ est eiusdem speciei in omnibus beati. Vnde licet ad ipsum attineat tanquam ad principium, quòd eliciat visionem intensam, aut remissam circa idem obiectum; attamen astrui non debet principium intuitionis huius obiecti, & non alterius.

Præoccupatur euasio

Præterea; quia lumen gloriæ nulla alia ratione pronuntiatur principium visionis creaturarum, nisi quatenus primò, & per se spectet diuinam essentiam; & secundariò creaturas in essen-

Cõfirmatur quòd à lumine gloriæ petinequeat intuitio taliũ creaturarum

essentia, vt in causa, relucentes. Atqui Deitas eadē ratione terminat speciem luminis gloriæ, cùm omnes habitus luminis sint eiusdem prorsus quidditatis specificæ; igitur lumen eodem modo se gerit circa creaturas, quæ eminent intra virtualitatem Dei; ac proinde ab efficacitate luminis trahi non potest inspectio istarum creaturarum præalijs.

Arg. 2. quòd implicaret visio Deitatis absque ostensione alicuius creaturæ.

3 Secundò arguitur; quia si creaturæ viderentur in essentia Dei, tanquam in causa, & obiecto primario; sequeretur quòd esset impossibilis aliqua intuitio ita remissa, vt vi eius aliqua creatura non apprehendatur, etiam de absoluta Dei potentia. Sequela probatur quia quælibet visio, estò quòd sit minimæ latitudinis intensiuæ, est clara & quidditatiua perceptio Dei, vt supponimus; ergo nequit non videri aliqua creatura in virtualitate, & eminentia Dei, tanquam in causa, si ipsa ex se alicuius effectus cognitionem inferre queat.

Instatur ex visione causæ creatæ

Si enim ex eo quòd quælibet causa confuso conceptu apprehendatur, solet vtcunque alicuius effectus notitiam exprimere, vt experimento liquet; à fortiori visio clara, & intuitiua Dei necessariò alicuius effectus intuitionem pariet, si eminentialitas primæ causæ ex se exprimat apprehensionem entis participati.

Argu. 3. ex Vazquez quia Deitas sit absoluta à creaturis

4 Arguitur tertiò; ratione, quam format Vazquez, eamque à priori vrgentem æstimat, loco citato, *capit. quarto, sub numer. margin.* 20. quia licet Deitas intra eminentiam efficacitatis suæ præhabeat creaturas; ista tamen virtualis inclusio est essentialiter absoluta, & quæ realem habitudinem ad producta exprimere non valeat. Ergo talis etiam est, vt creaturarum cognitionem inferre non possit; si enim propter essentialem independentiam absoluitur eminentia virtutis diuinæ à respectu transcendētali ad creaturas, quidni etiam absoluatur à cōnexione necessaria cum tota serie, & collectione entis creabilis? Igitur inspectio huius absolutæ eminentiæ Dei non importat apprehensionem alicuius creaturæ.

Insistitur à cōtrario; ex virtualitate relata agentis creati

Adde; quòd ideò eminentialitas creata infert cognitionem suorum effectuum; quia cùm illis ea ratione connexa astruitur, vt si implicarent effectus producibiles, etiam implicationem inuolueret virtualitas, & eminentia causæ. Sed facultas exequens diuina ita absolutissima est, vt si implicarent cuncta possibilia, nihil periret absolutæ, & essentialis sufficientiæ Dei ad producendum terminum, si ex parte termini non implicaret talis effectio, seu extractio ex nihilo; non igitur connexa est virtualitas facultatis exequentis cum suo obiecto, ac proinde nec importat infert ve clara intuitio Dei alicuius creaturæ apprehensionem.

Cōfirmatur quia creatura in Deo nō cognoscitur secundū esse formale creatura

Confirmatur; quia sicut res se habet ad esse, sic & ad cognosci; loquendo de perfecta apprehensione obiecti sicuti est. Sed creaturæ non præhabentur intra virtualitatem Dei secundùm esse formale; sed tantùm iuxta eminentialem gradum essendi: igitur nec in Deo apprehenditur ens creatum secundùm esse formale, sed tantùm secundùm esse eminentiale.

Saltim cognitio creaturæ in Deo nō esset ita expressa sicut cognitio creaturæ in se ipsa

Deinde; quòd prædicta ratio admìnus ostendere videtur; expressiorem notitiam habendam, quæ attingeret creaturas in se ipsis, quā in facultate diuina exequente; sicut enim est formalius, & expressius illud esse, quod importat creatura vi suæ rationis obiectiuæ, quā illud quod sibi vēdicat intra eminētiā primæ causæ, ita & expressiorem notitiā terminare poterit ens creatum in se ipso quàm in principio.

4 ratio in oppositum, quòd potentia nō sit ratio scientiæ, sed è contra

5 Quarta oppositio est: Deus nō cognoscit creaturas, quia illas præhabeat intra eminētiam suam; sed potiùs è contra Deus est principium creaturarum, quia illas callet per præscientiam. Igitur non apprehendit Deus creaturas in se ipso tanquam in causa. Cùm Deum esse causam creaturarum non sit ratio apprehensionis illarum; sed eò potius creaturas causare possit, quò eas intelligat. Cùm enim sit agens per intellectum, ideò causat, quia intelligit; non autem è conuerso ideò intelligit, quia causat; ac proinde continentia virtualis creaturarum non est in Deo ratio intuitionis illarum. Atqui visio beatifica est participatio visionis Dei: igitur, si Deus non inspicit creaturas in se ipso tanquam in causa; nec

beati creaturas in Deo vt in causa intueri poterunt.

Cõfirmatur quia ablata omnipotẽtia non tolleretur per locũ intrinsecum scientia creaturarum

Præterea; si Deus intelligeret creaturas in se ipso, vt in causa; fieret, vt ablata omnipotentia, per locum intrinsecũ tolleretur scientia Dei respectu creaturarum; quod videtur falsum, quia etsi creaturæ non essent á Deo, nec præcontinerentur intra efficacitatem virtutis diuinæ, adhuc vi infiniti luminis scientiæ Dei exhaurirentur. Sequela patet; quia si Deum esse causam creaturarum astruitur medium apprehensionis illarum; ablata facultate diuina exequente, & continentia virtuali, sicut tolleretur causalitas Dei circa creaturas, ita & medium cognitionis illarum in Deo.

5. arg. ab authoritate Scoti

6 Vltimò arguitur authoritate Scoti, qui sic habet, in 3. *dist.* 14. *q.* 2. §. *Sed si ista tertia via, num. marg.* 20. Vbi loquens de visione beatifica Christi Domini, subijcit.

Scotus

Sed si ista via tertia non placet, nec quòd infinita videat elicitiuè, nec simul recipiendo visiones scilicet infinitas infinitorum; vel vnam visionem infinitorum. Potest dici; quòd videt omnia habitualiter, nõ tamen actualiter, exponendo distinctionem hoc modo; quòd per aliquem actum videt verbum, & per illũ actum omnia relucentia in verbo sunt sibi præsentia actu primo, & per hoc habitualiter sibi nota; quia generaliter loquẽdo illud dicitur habitualiter notum, cuius est actus primus sufficienter ostensiuus.

Christus vidẽ omnia in verbo habitualiter, non actualiter

Non est ergo aliquis vnus habitus in anima illa, qui vnica sua ratione ostendat infinita; sed actus, quo videtur verbum primò, est actus primus præsens, quo sibi relucent omnia, quæ lucẽt in verbo & hoc, quia verbum est sibi manifestatiuum, vt speculum volũtarium repræsentans omnia.

Ratio asserti

Secundũ, scilicet quòd non actualiter declaratur; quia experimur, quòd attẽtio circa plura obiecta est minus perfecta, & ideò videtur, quòd impossibile sit potentiam finitam perfecta attẽtione videre infinita simul.

Non videt Christus omnia actualiter, quia requiritur attẽtio infinita

7 Ex quibus talis instruitur oppositio. Apud Scotum Christus Dominus per actum beatificũ nouit omnia, quæ Deus nouit scientia visionis, non actualiter, sed habitualiter; igitur visio beatifica Christi nõ est apprehensio creaturarũ. Patet sequela; quia si visio Christi esset expressiua creaturarum; prædicatum illud imaginis repræsentatiuæ creaturarum in actu visionis nõ esset realiter distinctum à prædicato imaginis expressiuæ Dei; aliàs enim nõ inspicerentur Deus, & creatura vi eiusdem formæ intellectionis supernaturalis, sed per actus intelligendi realiter condiscretos.

Ratio vrgẽs si beatus nõ videret actualiter creaturas, non inspiceret illas per obtutum beatificum.

Igitur, si per identicam coniunctionẽ conueniunt in eamdem formam visionis prædicatum imaginis Dei, & prædicatũ imaginis creaturarum; implicat quòd actu composita forma visionis facultati intellectiuæ, prout visio est imago Deitatis, non componatur intellectui eadem visio, quatenus est imago creaturarum.

Optima illatio.

Atqui contradicit, quòd forma actu composita proprio substrato non cõferat illi suum effectum formalem; igitur aut visio beatifica Christi actualiter exprimit creaturas, si imbibit identicè rationem imaginis creaturarum; quod est apertè contra textum Scoti. Aut si non exprimit actualiter creaturas; ratio imaginis creaturarum importat formam realiter distinctam, quæ possit actualiter non componi facultati intellectiuæ, data actuali compositione visionis, prout est imago expressiua Deitatis.

Implicat quòd forma actu cõposita substrato nõ exhibeat omnẽ effectũ formalem intrinsecum

§

Vera & communis sententia statuitur pro visione creaturarum in verbo; & legitima interpretatio mentis Scoti cõtra commenta recentiorum; item & oppugnatio placiti Thomistarum, quòd per eamdem speciem repræsentari queant obiecta non connexa.

Vera sententia; per eũdẽ actũ visionis videntur Deus & creatura.

8 MVltò probabilior est opposita, & communis sententia, quæ au-

autumat, creaturas in verbo videri; seu eamdem indiuisam formam visionis attingere Deum tanquam obiectum primarium, & creaturas in Deo, tanquam secundarium obiectum.

Probatur ex Scoto.

Quam doctrinam mihi haurio ex Scoto, *in 2. sen. dist. 3. q. 10. §. Secundò probo, sub n. marg. 8.* vbi dum adoritur sententiam D. Thomæ autumantis, superiorem Angelum intelligere per pauciores species; subdit.

Scotus

Nulla natura creata potest esse ratio cognoscendi aliā nisi interfit connexio causæ & causati.

Nulla vna ratio creata potest esse ratio distinctè cognoscendi plures quidditates. Primò; quia omnis vna ratio cognoscendi habet obiectum vnum adaquatum sibi; in quo obiecto includuntur perfectè omnia cognoscibilia per rationem illam; si plura sunt cognoscibilia per illam.

Deitas est ratio cognoscendi creaturas

9 *Patet per simile de essentia diuina, vt ratio; & vt obiectum. Ideò enim, vt ratio, est respectu infinitorum obiectorum distinctè repræsentatiua; quia est prima vnius obiecti, quod perfectè includit omnia illa inquantum cognoscibilia.*

Natura creata non est ratio cognoscendi obiectum quod nō præhabet virtualiter.

Sed illa vna ratio, quæ ponitur, nō habet aliquod primum obiectum includēs virtualiter omnes alias quidditates secūdùm totam cognoscibilitatem suam; ponitur enim præcisè habere pro obiecto omnia creata, & nulla creatura sic includit omnes.

Omnis species siue impressa, siue expressa, specificatur ab obiecto.

10 *Maior etiam probatur per rationem; quia vnitas posterioris naturaliter dependet ab vnitate prioris; quia ad distinctionem in priori sequitur distinctio in posteriori, [illegible] è contra. Omnis autem ratio [illegible] quæ est in intellectu creato (hoc est, quæ nō est imparticipata, sicut est essentia diuina) se habet ad ipsum cognitū, sicut mensuratū ad mēsurā, & ita sicut posterius naturaliter ad prius; quare vnitas eius naturaliter dependet ab vnitate obiecti mensurantis: igitur necesse est aliquod vnum obiectum esse mensuram eius.*

Obiectū specificās est adæquatum imagini intentionalis specificatæ

Sed obiectum, quod est mensura eius, est ei adaquatum; igitur non est ratio cognoscendi alia, nisi quia virtualiter continetur in primo obiecto, quod est mensura.

11 In quem textum obserua sequētia. Primùm; in illa verba, sub num. 9. *Patet per simile de essentia diuina; vt ratio; & vt obiectum.*

Scotus

Deitas nō solum est ipsi

Quòd inibi apertè distinxit Scotus, Deitatem non solùm esse rationem ipsi Deo apprehendendi creaturas ex parte actus; sed etiā ex parte obiecti. Vel quod in idem recidit, Deitatem non solùm exprimere creaturas veluti formā cognitionis creaturarum; sed etiam vt obiectum, seu terminum cognitionis mouere ad expressionem creaturarū. Sicut autem Deitas in ratione obiecti mouet, aut quasi excitat suum intellectum ad apprehensionem creaturarum; sic etiam vt obiectum beatificum immutat intentionaliter mentem creatam ad creaturarum apprehensionem in verbo, seu in eminentia primæ causæ intra virtualitatem suam præhabentis creaturas: idem enim est creaturas videri in verbo, ac apprehendi in virtualitate primæ causæ.

Deo ratio apprehēdendi creaturas vt cognitio, sed etiā vt obiectū ex Scoto

Quid sit videri creaturā in verbo iuxta phrasim theologorum?

Cùm enim Theologi creaturas in verbo inspici pronuntiant; vtuntur modo loquendi, quem ex Augustino hausere, 4. *super Genesim ad literam, capit.* 22. & alibi sæpè, vbi visionem creaturarum in essentia Dei, quæ communis est tribus personis, Verbo per appropriationem tribuit; quia est sapientia increata producta, per intellectum, cui ea, quæ intellectui respondent, specialiter deferuntur; sicut opera iustificationis, quæ per infusionem charitatis in voluntate fiunt, almo spiritui appropriātur; quia est substātialis charitas per voluntatē producta; cū tamen iustificationis opera à tota Trinitate eliciantur.

Quā causalitatē importet illa cōplexio, creaturæ videntur in verbo?

12 Cæterùm; quia ista propositio; *creaturas in verbo videri*, aliquam causalitatem, & connexionem insinuat obiecti secundarij cum primario visionis; præmittendum est, de qua causalitate, & dependētia visionis creaturarum à diuina essentia præsens controuersia procedat. Illa enim propositio (*in*) denotare potest dependentiam visionis creaturarum à quidditatiua intuitione Deitatis cum reali discretione actuum; ita vt visio creaturarum sit forma distincta pullulans à visione diuinæ essentiæ, vel secūdū causalitatem physicā, vel solū secūdū quādā moralē efficientiā; quatenus talis, aut talis visio creaturarū cōferatur à Deo propter talem, aut talem gradum latitudinis intensiuæ visionis.

In quo sensu procedat quæstio?

De qua causalitatis ratione nulla vrget dissertatio; nemo enim inficiari potuit

possibilitatem visionis creaturarum in verbo, si ly (*in*) importet dependentiam istam cum discretione actuum; ita vt astruatur beatus donatus tali creaturarum inspectione ob excellentiam quidditatiuæ intuitionis Dei; cùm solùm procedat quæstio de connexione creaturarum cum diuina essentia stante idētitate actus circa vtrumque obiectum.

Nō sufficit cōnexio ex parte actus & nō ex parte obiecti

13 Præmittitur deinde; quòd ad prædictam connexionem, & dependentiam obiecti secundarij à primario visionis, non præstat illa, quæ præcisè ex identitate actus accipi queat, qui æquè primò in vtrumque obiectum feratur; cùm in opinione probabili relatiua apprehendantur eodem actu notitiæ propter necessariam illorum connexionem, nec tamen vnum relatiuum propriè dicatur in alio cognosci, licet apprehendatur in ordine ad aliud: cũ hoc non magis ab altero, quàm alterum relatum ab isto pendeat.

Reseratur titulus differtationis ad missa opinione S. Thomæ

Quod exactiùs aperiri posset, si vera esset Thomistarum opinio astruens, species Angelicas ob perfectionem, & vniuersalitatem suam repræsentare posse plura obiecta non connexa; species enim simul repræsentatiua hominis, & Leonis, non diceretur hominem in Leone, aut è contra Leonem in homine repræsentare; eò quòd illa simultas siue conuentus obiectorum disparatè se habentium respectu eiusdem speciei, non inniteretur habitudini, & dependentiæ obiecti secundarij à primario, (cùm vtrumque æquè primò repræsentetur, & æqualiter moueat ad intuitionem sui,) sed tantùm virtuti, & intentionali efficacitati speciei, & vnitati illius.

Corollariũ; de idētitate actus & cōnexione obiectorũ ad titulum quæsiti

Vnde efficitur, vt illa enuntiatio; *creaturas in verbo videri*, prout ad præsens negotium facessit, duo inuoluat; & identitatem numericam actus visionis, & connexionem obiectorum; ita vt creaturæ, quæ sunt secundarium obiectum visionis, eam importent connexionem cum Deitate, quæ est primarium obiectum illius supernaturalis notitiæ, vt obiectum beatificum eadem causalitate intentionali, qua immutat mentem creatam ad intuitionē sui, moueat etiam ad creaturarum apprehensionem.

Obiectio quòd connexio nō subsineat identitatem numericā actus

14 Sed obijcies; vt aliquid videatur in alio tanquam in obiecto, inspici debet ex vi visionis illius; aliàs enim æquè primò, & immediatè terminaretur actus ad vtrumque obiectum. Sed vt aliquid terminet obrutum visionis ex vi visionis alterius, id præstari nequit sine discretione reali actuum visionis, & absque causalitate huius actus elicientis alterum actum, qui ab alio infertur: igitur est impossibilis, cũ illatiua connexione huius visionis ex vi visionis alterius, identitas actus respectu vtriusque obiecti.

Eneruatur, & asseritur vnitas numerica actus cū connexione obiectorum

Respondetur; creaturas non videri ex vi visionis Dei, ita vt actualis intuitio Deitatis anteeat visionem creaturarum, vt inferens illam; sed creaturas inspici in Deo, quatenùs apprehenduntur ex virtute motiua intentionali obiecti beatifici; eò quòd Deus, quà quidditatiuè visibilis, taliter immutet mentem creatam ad claram sui visionem, quòd etiam vi eiusdem causalitatis intentionalis excitet, & fœcundet intellectum creatum ad visionem creaturarum propter eminentialem inclusionem obiecti secundarij in primario.

Scotus

15 Aduertendum præterea in illa verba textus, *sub numer. 9. Ideò enim essentia diuina, vt ratio, est respectu infinitorum obiectorum distinctè repræsentatiua; quia est prima vnius obiecti, quod perfectè includit omnia illa inquātùm cognoscibilia.*

Cōfirmatur ex Scoto, quòd Deus inspiciat creaturas in se ipso tāquā in obiecto; contra Vazquium

Quod eò abest, vt Scotus asseueret, Deitatem non esse ipsi Deo rationem apprehensionis creaturarum ex parte obiecti; sed solùm ex parte actus seu per modum formæ cognitionis; (vt Scoto imponit Vazquez, vt abnuentem Doctorem ad oppositam Nominalium sententiam trahat; quòd potiùs astruat, Deitatem, ideò vt rationem cognoscendi attingere creaturas, quò vt obiectum eas præhabeat intra eminentiam suam, non solùm in esse rei, sed etiam in esse cognoscibilis. Quod à fortiori verum habet in forma creatæ visionis; quæ ideo apprehendere valet plura obiecta, nimirum Deum, & creaturas, eò quòd inter se cohæreant in ratione obiecti primarij, & secundarij; seu quia Deitas, quæ est obiectum primarium, & specificatiuum visionis, intra virtualitatem suam referat creaturas, non solùm in ratione en-

tis

tis, sed etiam in ratione cognoscibilis.

Implicat apud Scotum quòd plura obiecta repræsententur per vnicã formã, nisi vlteriũ moueat ad visionem alterius virtualiter præcontenti in alio

Apud Scotum enim pro axiomate est, implicare contradictionem, quòd aliqua species, siue impressa, quæ est imago virtualis, & effectiua, siue expressa, quæ est repræsentatio formalis, attingat plura obiecta æquè primò, seu quatenùs non connexa in ratione obiecti primarij, & secundarij; sed necessariò exigi quòd primarium obiectum specificatiuum talis imaginis intra eminentiam suam importet intelligibilitatem secundarij obiecti, vt illius repræsentationem elicere queat. Et quòd species imaginis trahatur ab obiecto; & implicet vnam imaginem (quæ vna est in esse intentionali,) specificari à pluribus obiectis; quæ plura sint, qualiter se gererent obiecta æquè primò mouentia, & specificantia, seu quatenus alterum non terminet tendentiam speciei ex motione intentionali alterius primarij obiecti, & prout præcontinetur in vi motiua alterius.

Scotus

Quod subtiliter enucleauit Scotus à nobis transcriptus, *sub numer. 10.* ita habens. *Obiectum, quod est mensura eius, est ei adæquatum*; (intellige adæquatum imagini intentionali) *igitur nõ est ratio cognoscendi alia, nisi quia virtualiter continentur in primo obiecto, quod est mensura.*

Nota cõtra opinionẽ Thomistarũ de vniuersalitate speciei Angelicæ

Quo principio subnixus Scotus refragatur asserto Thomistarum contendentium, perfectiorem Angelum per vniuersaliores, seu pauciores species obiecta creata apprehendere; cùm sit impossibilis natura creata, quæ intra virtualitatem suam contineat vim motiuam intentionalem aliarum naturarum non connexarum in quarto modo perseitatis, seu in ratione causæ, & effectus, cùm illa natura, quæ sit obiectum specificatiuum talis imaginis intentionalis.

Implicat visio æquè primò spectans Deũ & creaturas, cõtra Vazquium & Nominales.

16 Ex quo manifestè deducitur; esse implicatoriam, etiam de absoluta Dei potentia, visionem aliquam, quæ æquè primò Deum, & creaturas spectet. Quod est contra Nominales, quos refert, & sequitur Vazquez, 1. *part. disput. 50. capit. 7. §. Ego verò probabiliorem existimo, sub numer. margin.* 44. qui licet autumet; de facto esse distinctos actus visionem Dei, & creaturarum; quod se pronuntiare asserit, ne absque cogente ratione [illegible] finium; aut pressuram vnius dumtaxat cognitionis Deum, & creaturas qualificans angustet; non tamen id impossibile ab solutæ Dei potentia æstimat, vt eadem forma visionis Deum, & creaturas atque primò intra ambitum complectatur. Simili ratione, qua Angelus vnica specie varia, & inter se non coh ærentia obiecta percipit. Sed iam pronuntiatum Vazquez, quam instantia petita ab vniuersalitate Angelicæ speciei, corruit ex dictis.

Optimæ rationes pro nostra sententia.

Asser. 1. creaturæ possibiles inspiciuntur per visionem

17 Quibus prælibatis; dicendum primò; creaturas possibiles à beato inspici in verbo; & per eamdem numerò formam visionis. Sic Theologi omnes communiter exceptis Nominalibus, quorum opinationem antiquatã solus ex neotericis Vazquez suscitare molitus est.

Probatur e. Augustino

Et probatur authoritate Augustini, *libr. 13. Confessionum, capit. 15.* vbi loquens de sanctis Angelis, inquit. *Non opus habent suspicere firmamentum hoc, & legendo cognoscere verbum tuum; vident enim faciem tuã semper & ibi legunt sine syllabis temporũ quid velit voluntas tua.*

S. August.

Vbi apertè docet Augustinus, quòd beati in facie Dei, seu in essentia eius, inspiciant quid velit voluntas Dei circa firmamentum cœli, & alias creaturas. Vbi Augustinus tuatur apertè, non solam scientiam creaturarum in Verbo; sed etiam scientiam decretorum Dei in illius essentia; contra id quòd vult Vazquius. Id enim asserunt perspicua illa verba: *Vident faciem tuam semper; & ibi legunt sine syllabis temporum, quid velit voluntas tua.*

S. August.

Augustinus.

Eò etiam it Augustinus, *libr. 11. de Ciuitate Dei, cap. 7.* inquiens *Cognitio creaturarum in se ipsa decoloratior est, quàm cum in Dei sapientia cognoscitur velut in arte, per quam facta est. Et in cap. 29.* subdens; *ipsam quoque creatu-*

ram melius ibi (intellige in arte creatrice) *quàm in ea ipsa sciunt, ac per hoc, & se ipsos melius, quàm in se ipsis.*

Quæ sit cognitio creaturarum matutina, & vespertina de mente Augustini?

Quæ sententia apud Augustinum frequentissima est, vt liquet ex ipso, 4. *libr. super Genesim ad literam*; vbi expendit celebrem illam diuisionem cognitionis creaturarum in matutinam, & vespertinam. Matutinam vocat visionem creaturarum in verbo; quæ appellatur matutina, aut diurna, propter copiam, & præstantiam lucis; vespertina verò dicitur visio creaturarum in proprio genere, siue per proprias species, eò quòd minus lucida sit & perspicax.

Obserua doctrinã S. Augustini de sex diebus creationis in sensu mystico.

Immò quòd Sanctus Doctor contendit, sex dies creationis omnium rerum, quos Spiritus Sanctus describit in Genesi, non esse materiales, sed solùm intelligibiles; eò quòd consisterent in quodam fulgore mysticæ illustrationis seu manifestatione spirituali creaturarum, quæ fiebat Angelis: in quo die, vel manifestatione astruuntur creaturæ factæ, quia repræsentabantur Angelis vt factæ à Deo. Et sicut dies materialis coalescit ex mane, & vespere, propter incrementum, & decrementum lucis materialis; sic metaphoricè & per analogiam ad materialem diem, intellectus Angelicus diem mysticum nactus, mane habuit, dũ creaturas in verbo est intuitus; & vespere, dũ illas in genere proprio, seu per proprias species contemplatus est.

S. August. cõstãter tutatur visionem creaturarũ in verbo.

Quæ Augustini expositio de diebus creationis secundùm spiritualem tantùm intelligentiam vsurpatis, licet à rigore literæ deficiat; ostendit tamen, Sanctum Doctorem apertè censuisse, creaturas à beatis in verbo inspici; quod ad præsens institutum facessit.

S. Bernard. *Ad Roman. cap. 1.*

Idem de visione creaturarum in verbo expressè tutatur Bernardus *lib. 5. de Consideration.* ad Eugenium *cap. 1.* vbi expendens illud Pauli ad Romanos, cap. 1. *Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* subijcit. *Sanè hac scala ciues non egent, sed exules. Quod vidit ipse huius sententiæ auctor, qui cùm diceret, inuisibilia per visibilia conspici; signanter posuit, à creatura mundi. Et verè quid opus scalis tenenti iam solium? Creatura cœli illa est, præsto habens per quod potius ipsa intueatur. Videt verbum, & in verbo facta per verbum. Nec opus habet ex his, quæ facta sunt, factoris notitiam mendicare; neque enim vt vel ipsa nouerit ad ipsa descendit, quæ ibi illa videt vbi longè melius sunt quàm in se ipsis.* Hucusque Bernardus condistinguens creaturam mundi, (intellige non beatam,) à creatura cœli, ceu donata præmio beatificæ visionis; quòd hæc nõ inspiciat creaturas in se ipsis, sed in verbo, ac proinde non egeat scala creaturarum.

Probatio assertionis ex Scoto, Scotus

18 Huius verò asserti comprobatio petenda est ab Scoto, *in 1. sentent. distinct. 35. quæstion. vnica*, vbi quærit. *Vtrùm in Deo sint relationes æternæ ad omnia scibilia, vt quidditatiuè cognita?* vbi cum, §. *Quod etiam confirmatur, sub numer. margin. 3.* sibi opposuisset.

Obiicit Scotus contra propriam doctrinam.

» *Quòd cognitio fit per simile; ergo oportet rationem cognoscendi habere aliquam rationem propriam similitudinis ad ipsum obiectum cognitum. Propter igitur istam determinationem, & istam assimilationem rationis cognoscendi ad obiectum, ponuntur relationes æternæ tanquam rationes determinantes essentiam, vt ratio intelligendi, & quibus ipsa essentia sit distinctè similis obiectis cognitis.*

Alius modus dicẽdi de respectu imitabilitatis per quẽ cõtrahitur Deitas vt exprimat creaturam.

» *Aliter ponitur; quòd istæ relationes sunt in essentia diuina, vt est obiectum cognitum, intelligitur enim ipsa omnino prima intellectione, vt penitus indistincta; sed ad hoc, vt postea creatura intelligatur, intellectus comparat ipsam primò cognitam ad creaturam sub ratione imitabilis: & tunc intelligendo essentiam, vt imitabilem, intelligit creaturam per illud obiectum primum, sic sub tali relatione rationis consideratum.*

Cõmẽtarius textus præmissi.

Vbi oppositio intendit; quòd vt essentia sit ex parte obiecti ratio expressionis creaturarum; exigitur comparatio habitudinis ad talem, vel talem creaturam; vt quasi contrahatur indifferentia virtualitatis, & eminentiæ Dei, quæ à se videtur prorsus indeterminata ad mouendum intellectum ad apprehẽsionem huius, vel illius creaturæ.

Scotus

Tali obiectioni sic occurrit Scotus §. *Ad argumenta principalia, sub num. marg. 16.*

Scotus

Probatio nostræ sententiæ ex Scoto

19 *Ad aliud patet ex dictis; quòd eadem ratio intelligendi illimitata, potest esse propria ratio intelligendi quodcumque eorum, ad qua est illimitata: sicut si esset limitata ad aliquod solùm.*

" *Et maximè respectu istius actus, qui est intelligere, in quo non semper requiritur vniuoca ratio, vel assimilatio cum cognito; alioquin nihil posset cognosci per causam, nec conclusio per principium: sed sufficit ratio eminentior continens perfectè similitudinem virtualem cogniti.*

Satisfactio ad obiecta

" *Et quod arguitur pro prima opinione; quòd oporteat illam rationem indeterminatam determinari. Dico; quòd ipsa est ex se determinata determinatione opposita indeterminationi, qua est ad contradictoria; licet non sit ex se determinata determinatione limitationis: nec hoc oportet ad hoc, vt per ipsam obiectum determinatè intelligatur.*

Elucidatio textus

Vbi Scotus, dum asserit; Deitatem, seu potentiam Deitatis, inquantum præcontinentem creaturas, esse determinatam (*determinatione opposita indeterminationi, quæ est ad contradictoria*) tantùm vult; quòd ita determinatè contineat esse eminentiale creaturarum, vt nequeat quasi componi negationi contradicenti huiusmodi continētiæ creaturarum in Dei potentia.

Deinde dum pronuntiat, Deitatem esse rationem illimitatam expressionis creaturarum; non procedit de ratione formali ex parte actus, siue de essentia, vt obit functionem formæ cognitionis; sed de ratione in qua creaturæ apprehenduntur, siue de ratione ex parte obiecti; quod perspicuum est ex instantijs propositis, cognitionis effectus in causa, & conclusionis in virtualitate principij. Quā sententiā de visione creaturarum in Deo sustinet expressè Scotus à nobis transcriptus, *sub numer. 39. in præsenti articulo*, docens; habitum Theologiæ beatorum, (sic enim appellat habitum luminis gloriæ) à se præstare ad eliciendam scientiam omnis scibilis creati in Deo. *Itaut de facto non habeat limitationem nisi ex voluntate Dei ostendentis aliquid in essentia sua.* Quo supposito talem formo rationem.

Scotus

20 Visio creata est participatio quædam visionis increatæ; sed Deus per visionem increatam inspicit creaturas in se ipso, vt in causa; igitur & visio creata, (cùm sit excellentissima participatio huius scientiæ diuinæ) creaturas in verbo intuebitur.

Processit argumentatio in visione creata

Minorē negat Vazquez, 1. *par. disput. 60. cap. 2. §. Ex duobus igitur, sub numer. marg. 6.* putat enim, Deum in se ipso, vt in causa, creaturas non apprehendere, sed per essentiam suam, vt per formam intelligendi, siue vt adit munus cognitionis, intueri creaturas; cùm autem essentia diuina non coniungatur beatis in ratione cognitionis, sed tantùm in ratione obiecti, accedit inde, vt licet Deus creaturas per visionem increatam inspiciat, quòd beatis id communicari non valeat.

Vazquius putauit, Deum non inspicere creaturas in se ipso.

Probatur ergo minor illa, in qua apex difficultatis consistit, authoritate Dionysij, qui illam expressisse videtur *cap. 7. de diuinis nominibus*, loquēs de Deo, inquit. *Non quòd per speciem singula consideret, sed quòd vno causæ complexu omnia scientia contineat.* Quid expressius? Vbi, Sanct. Doctor, non solùm tradit cognitionem creaturarum in Deo, sed etiam modum cognoscendi enodat; ne illum Vazquez retorquere possit ad solam cognitionem in essentia, vt in ratione videndi, aut in forma intellectionis, non verò vt in principio; id enim sonāt illa verba, *vno causæ complexu*.

Dionysius

21 Porrò; quia Vazquez in hoc maximè constituit dissidium inter causas creatas, & Deum, quantùm ad rationem cognitionis effectuum in suis principijs; quòd ideò producta quæque in suis causis apprehendi valent, quia causæ referantur ad effectus per relationem realem; Deo autem sicut repugnat relatio realis ad creaturas, ita & quòd creaturarum visionem in se ipso elicere valeat. Agendum igitur est, nō esse necessariam habitudinē realem, vt causa cognitionē effectus in se ipsa exprimere posit; quod ostendi videtur sic.

Effugium Vazquez ex absoluta cōtinentia creaturarum in Deo.

Non eò cognoscitur effectus in causa exprimente habitudinem realem ad suum effectum, quò realiter ad illum referatur formaliter loquendo; sed propter connexionem causalitatis, & depedentiam effectus à causa, ob

Impugnatur at ignauiter

quam

quam effectus intra virtualitatem causæ præhabetur. Atqui connexio causalitatis intercedit inter Deum, & creaturas, quæ in hoc formaliter posita est quòd Deus sit per se principium illarum, easque virtualiter præcontineat, & quòd ipsæ essentialiter à Deo pendeant; igitur licet potentia, & facultas exequens diuina absoluatur ab omni habitudine essentiali, & transcendētali ad creata, id non præpedit quominùs creaturæ inspiciantur in eminentia, & virtualitate talis facultatis exequentis.

Maior probatur à Soario, 1. *part. lib.* 2. *cap.* 25. *numer.* 24. quia relatio formaliter non est via ad cognoscendum terminum, ipsam nimirum substantiam effectus producti, quæ terminat habitudinem causæ, quin potius relatio paternitatis, verbi gratia, pendet à termino in sua cognitione; eò quòd relatio ita se gerat in ordine ad terminum quoad cognosci, sicut quoad consistere; sed præmittit fundamentum, & terminum, secundùm aliquam prioritatem causalitatis, & dependentiæ, vt pullulet: ergo etiam vt cognoscatur talis habitudo, supponit fundamentum & terminum, vel termini, & fundamenti apprehensionem. Igitur, eò abest, vt terminus pendeat in sua cognitione à relatione; quòd è contra potiùs relatio pendeat à termino; ac proinde in causa, vt formaliter relata, non apprehenditur effectus, sed potiùs in connexione absoluta, & in præcontinentia causali.

Infirmiter inuehitur Soarius in Vazquium

22 Sed prædicta oppugnatio pronuntiatum Vazquez non expugnat. Responderi enim posset; illum non procedere de relatione prædicamentali, sed de transcendentali connexione, & habitudine, à qua nullam causam creatam absolui, vel ex eo liquet; quòd si esset impossibilis effectus, etiam esset implicatoria virtus elicitiua talis producti. Quò fit, vt quodlibet principium creatum essentialiter relatum sit secundùm transcendentalem habitudinem ad suum effectum; ac proinde, & quòd producti cognitionem in ipsa causæ eminentialitate exprimere valeat.

Respon. pro Vazquez, quòd nō procedat de relatione prædicamentali, sed transcendentali

Cùm autem potentia diuina, secundùm absolutissimam rationem suæ necessitatis in essendo, ita anteeat necessitatem totius collectionis possibilium; vt si cuncta possibium series implicaret, nihilominus essentialis absolutaque sufficientia primi principij subsisteret ad producendum ex se quidquid factibile foret, si ex parte termini non obstaret; (vt aperuimus ex Scoto, in *præsenti subdist.* 2. *art.* 1. *à num.* 5. *vsque ad* 8.) accedit inde, vt talis virtualitas absoluta Dei exprimere non valeat in se apprehensionem effectuum.

PotentiaDei nō refertur trāscēdētali habitudine ad creata.

Quod effugium præcluditur illis Scoti verbis sub numer. 19. *Respectu istius actus, qui est intelligere, non semper requiritur vniuoca ratio, vel assimilatio cū cognito; alioquin nihil posset cognosci per causam, nec conclusio per principium; sed sufficit ratio eminētior continens perfectè similitudinē virtualem cogniti.* Ex quibus sic produco rationem.

Scotus

Efficax ex Scoto oppugnatio.

Ad hoc quòd effectus concipiatur in eminentia causæ, non exposcitur mutua connexio, & dependentia effectus à principio, & è contra principij ab effectu; cùm præstet sola non mutua effectus à virtute eliciente, qua superstite, subsistit depēdētia in quarto modo perseitatis effectus à sua causa; quæ præstat ad cognitionem effectus in causa, sicut & ad eminentiam perfectè continentem similitudinem virtualem effectus. Id enim sibi volunt illa Scoti verba; *Sufficit ratio eminentior continens perfectè similitudinem virtualem cogniti.*

Nō exposcitur cōnexio mutua vt effectus cognoscatur in causa.

Scotus

Quod vrgeo instantia, quam lubens recipit Vazquez, 1. *part. disp.* 66. *cap.* 2. *numer. margin.* 6. autumans; determinationem diuinæ voluntatis esse ipsi Deo sufficientem causam, (remotam tamen,) præscientiæ futurorum contingentium; quo supposito sic premo rationem. Non est minus connexa facultas exequens, siue potentia Dei, cùm classi possibilium, quàm determinatio diuinæ voluntatis cum tota serie entium futurorum; nec est minus absoluta determinatio libera, quæ intrinsecè est ipsamet substātia Dei, quàm potentia diuina; nec enim decretum liberum exprimit relationem transcendentalē ad creaturas, cùm sit ipsamet absoluta substantia Deitatis, vt liquet ex his, quæ in superioribus enodauimus.

Vrgetur Vazquius ad hominem

Sed

Insistitur eò quòd futurũ cognoscatur in decreto vt in causa apud Vazquium

Sed decretum ob solam virtualem inclusionem entis futuri, est sufficiens causa cognitionis illius; igitur & omnipotentia, ob eminentiam praecontinentem creaturas in virtualitate causae, illas exprimere valebit.

Quòd autem non sit minus aut magis connexum decretum cum obiecto futuro, quàm omnipotentia cum obiecto possibili; ostendimus *in artic. praecedenti, sub numer.* 13. quare, si apud Vazquium, non inspicitur creatura possibilis in potẽtia Dei; ita nec creatura futura in decreto.

Praeoccupatio fugae

Si autem velit Vazquius, ad quidditatem decreti attinere mutationem eam, quae à decreto erumpit; siue sit terminus productus per actionem ad extra, siue ipsamet causalitas externa vt connotata à decreto, & complens decretum in ratione appetitionis liberae, vt opinari videntur Arrubal, & Herice. Haec omnia late confutauimus tàm in artic. praecedenti de visione decretorum in verbo; quàm *in controuersia 7. de Inmutabilitate Dei, artic. 1. per totum.*

Obÿcitur cõtra Vazquiũ quòd deficiatà doctrinae consequentia

Nec etiam liberatur Vazquius ab inconsequentia doctrinae quamuis apud Vazquium decretum quidditatiuè imbibat aliquid creatum, siue actionis, siue termini. Quia si propositum liberum, quá tale, imbibit obiectum futurum taliter determinatum, esset ratio proxima ex parte obiecti, ob quam infallibiliter à Deo praesciri valeret futurum contingens; cùm determinata veritas futuri sit, apud eumdem Vazquez ex parte obiecti ratio proxima diuinae sciẽtiae. Igitur si decretũ apud Vazquez est sola causa remota scientiae futurorum, decretum non cointegratur essentialiter ex aliquo obiectiuo creato; ac proinde ens creatum futurum inspiceretur infallibiliter, saltim remotè, in sola volitione increata, quae, apud Vazquez, absolutissima est; aut si propositum liberum imbibit quidditatiuè aliquid futuri creati; illud non esset ratio remota, sed proxima scientiae diuinae.

Obiectio.

Sed oppones contra nostram sententiam; quòd ea non mutua connexio, quam asserimus inter potentiam Dei, & creaturam possibilem ea est, quòd si implicaret creatura possibilis, nil praedicati, seu attributi intrinseci periret Deo. Sed in illa hypothesi, potentia Dei nequiret esse medium ex parte obiecti ad visionem creaturae possibilis in facultate exequente; igitur nec de facto, siquidem ita absoluta, & independens renuntiatur de facto, sicut & existeret in tali hypothesi; imò quòd illa hypothesis assumitur ad explanandam independentiam de facto.

Diluitur ex connexione non mutua.

Respondetur; quòd ideò in tali hypothesi implicationis creaturae possibilis, potentia Dei non esset medium ex parte obiecti ad inspectionem creaturarum in potentia Dei; quia tollitur connexio creaturarum cum potentia, ac proinde & extensio virtutis diuinae ad possibile, qui possibile; dum ex hypothesi fingitur impossibile. Quae extensio virtutis diuinae, seu illius comparatio ad creabile, seu possibile, non addit ex parte Dei supra illimitationem voluntatis diuinae nisi denominationem, aut connotationem extrinsecam ad obiectum connexum, connexione non mutua; scilicet ex parte creaturae, & non ex parte Dei; quae non mutuae connexionis ablatio sufficere posset vt potentia nõ moueret intẽtionaliter ad repraesentationem creaturarum.

Alia pronuntiata pro visione creaturarum possibilium in Deo.

Assertio

23 Dicendum secundò; nõ solùm beatos inspicere creaturas in Deo tanquam in causa, sed etiam illas intueri in essentia diuina, prout subit rationem cognitionis, & ideae creaturarum; inuoluendo tamen rationem continentiae, & causalitatis, quae in hoc consistit, quòd creaturae videantur in essentia, vt est cognitio creaturarũ; non quia praecisè sit idea, aut cognitio creaturarum expressiua, sed quia talis cognitio est, vt sit etiam causa virtualiter praecõtinens ideatum, quod formaliter exprimit.

Ratio asserti pro visione creaturarũ in sciẽt practica Dei

Probatur; quia beatus dum videt Deum, inspicit scientiam practicam, quam

Opinio autumnãs, creaturas impossibiles non inspici per actum visionis.

HVcusque expendimus actum visionis per habitudinem ad obiectum increatum, siue quoad affectiones necessarias, siue liberas, restat visionem ad obiecta creata comparare; & modo ad possibilia; in sequenti verò articulo ad futura. Præsentem cõtrouersiam accuratè, & subtiliter exagitat Card. Aureolus *Quodlib.* 10. *ar.* 2. vbi constituit, nullam creaturam exprimi per actum visionis. Cui subscribit cõuentus Nominaliũ, Gabriel *in* 3. *dist.* 14. *q.* 1. *ar.* 1. Almainus, *q.* 1. *ar.* 1. Maior *in* 4. *dist.* 49. *q.* 16. Marsilius *in* 3. *q.* 10. *ar.* 2. quos refert, & sequitur Vazquez, 1. *p. disp.* 50. *cap.* 6. citãs S. Bonauenturam *in* 3. *dist.* 14. *ar.* 2. *q.* 3. *in fine*, & Scotum *in eadem dist. q.* 2. §. *sed si ista via.* Quos renuentes in suum sensum trahi à Vazquez, ostendit Pet. de Lorca, 1. 2. *disp.* 25. & nos infra aperiemus.

Cõsentiunt. Car. Aureol. Gabriel. Almainus. Maior. Marsilius. Vazquez. Citat S. Bonau. Ite & Scotũ. Sed non ex fide.

1 Quod placitum suadetur probatione Aureoli cõplectente quidquid Vazquez, & neoterici oculatiores præstant ad præsentem sententiam stabiliendã; sic igitur arguit loco citato. §. *Sed nec illa, qua nunc videntur pauciores*: vbi subdit.

Car. Aureo. Si viderentur creaturæ per visionẽ omnes creaturæ viderentur.

Necesse est, si illa visione, qua videtur diuina essentia, videtur creatura, quòd omnes creaturæ videãtur. Quòd autem ad varietatẽ beatificæ visionis, qua videtur diuina essentia, nõ possit reduci ista diuersitas; patet.

Explicatur ratio arg.

Quia, vel reduceretur ad diuersitatẽ actus specificam; vel materialẽ; vel ad intensionem, vel remissionem actus. Nõ potest autem reduci ad diuersitatem specificam; quasi actus, quo videtur diuina essentia nunc cum vna creatura, nunc cum alia, nunc cum pluribus, nunc cum paucioribus, nunc cum creatura, nunc sine creatura, sit alterius speciei.

Nõ datur distinctio specifica visionis.

Quia cùm quilibet sit beatificus, sequeretur, quòd essent plures actus beatifici specie differentes; & quòd in qualibet reuelatione variaretur beatus secundùm speciem, & esset beatus sicut Camæleon, quod est inconueniens.

Nec visio harũ creaturarũ præ aliis reduci potest in sola differentiã numericã visionis.

Nec potest etiam reduci ad solam diuersitatem materialem, manente identitate specifica. Quia ex quo essent eiusdem rationis, & eiusdem gradus, haberent idem obiectum, & in eodem gradu, ac eodem numero; & ita non plures, nec pauciores creaturæ attingerentur per vnum actum, quàm per alium.

Nec etiã ad intensionem & remissionem visionis.

Nec potest reduci ad intensionem, & remissionem. Tum quia in quocunque videatur diuina essentia sufficienter repræsentat omnem creaturam; cùm sit exemplar indiuisibile, quo totum attingitur, in quocunque gradu claro, vel minus claro cognoscatur.

Vrget rationem.

Tum; quia non posset Deus reuelare aliquid de nouo, quin intenderet essentialem beatitudinem illius beati; nec posset illi manifestare tot creaturas, quot videt Petrus in verbo, quin poneret eum in gradu beatifico Petri, quod inconueniens est; igitur ad nullam diuersitatem actus visionis reduci potest, quòd nunc pauciores, nunc plures creaturæ in diuina essentia cognoscantur.

1. ratio impossibile quòd viderentur omnes creaturæ.

2 Ex qua doctrina Aureoli sequentes instruuntur probationes. Si aliquæ creaturæ videri possent in essentia diuina, vt in causa, ex vi visionis; fieret, vt omnes possibiles inspicerentur, quod nullus concedet; aliàs enim diuinitas comprehenderetur, si exhauriri posset tota collectio effectuum diuinæ Omnipotentiæ possibilium. Sequela probatur; quia cùm essentia Dei immediatè præhabeat intra efficacitatem facultatis suæ exequentis cuncta entia creata, sic quantùm est ex se, aut omnes creaturas ex æquo notificare debet, aut nullam; cùm ex parte ipsius obiecti beantis nullum intercedat discrimen in ratione continendi creaturas.

Præoccupatur euasio.

Nec etiam ex parte potentiæ est assignabilis aliqua disparitas circa creaturarum expressionem; quia lumen gloriæ est eiusdem speciei in omnibus beati. Vnde licet ad ipsum attineat tanquam ad principium, quòd eliciat visionem intensam, aut remissam circa idem obiectum; attamen astrui non debet principium intuitionis huius obiecti, & non alterius.

Cõfirmatur quòd à lumine gloriæ petiti nequeat intuitio tantium creaturarum.

Præterea; quia lumen gloriæ nulla alia ratione pronuntiatur principium visionis creaturarum, nisi quatenus primò, & per se spectet diuinam essentiam; & secundariò creaturas in essen-

essentia, vt in causa, relucentes. Atqui Deitas eadē ratione terminat speciem luminis gloriæ, cùm omnes habitus luminis sint eiusdem prorsus quidditatis specificæ: igitur lumen eodem modo se gerit circa creaturas, quæ eminent intra virtualitatem Dei; ac proinde ab efficacitate luminis trahi non potest inspectio istarum creaturarum præ alijs.

Arg. 2. quòd implicaret visio Deitatis absque ostensione alicuius creaturæ.

3 Secundò arguitur; quia si creaturæ viderentur in essentia Dei, tanquam in causa, & obiecto primario; sequeretur quòd esset impossibilis aliqua intuitio ita remissa, vt vi eius aliqua creatura non apprehendatur, etiam de absoluta Dei potentia. Sequela probatur quia quælibet visio, esto quòd sit minimæ latitudinis intensiuæ, est clara & quidditatiua perceptio Dei, vt supponimus; ergo nequit non videri aliqua creatura in virtualitate, & eminentia Dei, tanquam in causa, si ipsa ex se alicuius effectus cognitionem inferre queat.

Instatur ex visione causæ creatæ.

Si enim exeo quòd quælibet causa confuso conceptu apprehendatur, solet vtcunque alicuius effectus noti etiam exprimere, vt experimento liquet; à fortiori visio clara, & intuitiua Dei necessariò alicuius effectus intuitionem pariet, si eminentialitas primæ causæ ex se exprimat apprehensionem entis participati.

Argui. 3. ex Vazquez quia Deitas sit absoluta à creaturis

4 Arguitur tertiò; ratione, quam format Vazquez, eamque à priori vrgentem æstimat, loco citato, *capit. quarto, sub numer. margin.* 20. quia licet Deitas intra eminentiam efficacitatis suæ præhabeat creaturas; ista tamen virtualis inclusio est essentialiter absoluta, & quæ realem habitudinem ad producta exprimere non valeat. Ergo talis etiam est, vt creaturarum cognitionem inferre non possit; si enim propter essentialem independentiam absoluitur eminentia virtutis diuinæ à respectu transcendētali ad creaturas, quidni etiam absoluatur à cōnexione necessaria cum tota serie, & collectione entis creabilis? Igitur inspectio huius absolutæ eminentiæ Dei non importat apprehensionem alicuius creaturæ.

Insistitur à cōtrario; ex virtualitate relata agentis creati

Adde; quòd ideò eminentialitas creata infert cognitionem suorum effectuum; quia cùm illis ea ratione connexa astruitur, vt si implicarent effectus producibiles, etiam implicationem inuolueret virtualitas, & eminentia causæ. Sed facultas exequens diuina ita absolutissima est, vt si implicarent cuncta possibilia, nihil periret absolutæ, & essentialis sufficientiæ Dei ad producendum terminum, si ex parte termini non implicaret talis effectio, seu extractio ex nihilo; non igitur connexa est virtualitas facultatis exequentis cum suo obiecto, ac proinde nec importat infert ve clara intuitio Dei alicuius creaturæ apprehensionem.

Cōfirmatur quia creatura in Deo nō cognoscitur secundū esse formale creatura

Confirmatur; quia sicut res se habet ad esse, sic & ad cognosci; loquendo de perfecta apprehensione obiecti sicuti est. Sed creaturæ non præhabentur intra virtualitatem Dei secundùm esse formale; sed tantùm iuxta eminentialem gradum essendi: igitur nec in Deo apprehenditur ens creatum secundùm esse formale, sed tantùm secundùm esse eminentiale.

Saltim cognitio creaturæ in Deo nō esset ita expressa sicut cognitio creaturæ in se ipsa

Deinde; quòd prædicta ratio adminus ostendere videtur; expressiorem notitiam habendam, quæ attingeret creaturas in se ipsis, quā in facultate diuina exequente; sicut enim est formalius, & expressius illud esse, quod importat creatura vi suæ rationis obiectiuæ, quā illud quod sibi vēdicat intra eminētiā primæ causæ, ita & expressiorem notitiā terminare poterit ens creatum in se ipso quàm in principio.

4 ratio in oppositum, quòd potentia nō sit ratio scientiæ, sed è contra

5 Quarta oppositio est: Deus nō cognoscit creaturas, quia illas præhabeat intra eminētiam suam; sed potiùs è contra Deus est principium creaturarum, quia illas callet per præscientiam. Igitur non apprehendit Deus creaturas in se ipso tanquam in causa. Cùm Deum esse causam creaturarum non sit ratio apprehensionis illarum; sed eò potius creaturas causare possit, quò eas intelligat. Cùm enim sit agens per intellectum, ideò causat, quia intelligit; non autem è conuerso ideò intelligit, quia causat; ac proinde continentia virtualis creaturarum non est in Deo ratio intuitionis illarum. Atqui visio beatifica est participatio visionis Dei: igitur, si Deus non inspicit creaturas in se ipso tanquam in causa; nec

beati creaturas in Deo vt in causa intueri poterunt.

Cõfirmatur quia ablata omnipotentia non tolleretur per locũ intrinsecum scientia creaturarum

Præterea; si Deus intelligeret creaturas in se ipso, vt in causa; fieret, vt ablata omnipotentia, per locum intrinsecũ tolleretur scientia Dei respectu creaturarum; quod videtur falsum, quia etsi creaturæ non essent à Deo, nec præcontinerentur intra efficacitatem virtutis diuinæ, adhuc vi infiniti luminis scientiæ Dei exhaurirentur. Sequela patet; quia si Deum esse causam creaturarum astruitur medium apprehensionis illarum; ablata facultate diuina exequente, & continentia virtuali, sicut tolleretur causalitas Dei circa creaturas, ita & medium cognitionis illarum in Deo.

5. arg. ab authoritate Scoti

6 Vltimò arguitur authoritate Scoti, qui sic habet, in 3. *dist.* 14. *q.* 2. §. *Sed si ista tertia via, num. marg.* 20. Vbi loquens de visione beatifica Christi Domini, subijcit.

Scotus

Sed si ista via tertia non placet, nec quòd infinita videat elicitiuè, nec simul recipiendo visiones scilicet infinitas in finitorum; vel vnam visionem infinitorum. Potest dici; quòd videt omnia habitualiter, nõ tamen actualiter, exponendo distinctionem hoc modo; quòd per aliquem actum videt verbum, & per illũ actum omnia relucentia in verbo sunt sibi præsentia actu primo, & per hoc habitualiter sibi nota; quia generaliter loquẽdo illud dicitur habitualiter notum, cuius est actus primus sufficienter ostensiuus.

Christus videt omnia in verbo habitualiter, non actualiter

Non est ergo aliquis vnus habitus in anima illa, qui vnica sua ratione ostendat infinita; sed actus, quo videtur verbum primò, est actus primus præsens, quo sibi relucent omnia, quæ lucẽt in verbo & hoc, quia verbum est sibi manifestatiuum, vt speculum volũtarium repræsentans omnia.

Ratio assertio

Secundũ, scilicet quòd non actualiter declaratur; quia experimur, quòd attẽtio circa plura obiecta est minus perfecta, & ideò videtur, quòd impossibile sit potentiam finitam perfecta attẽtione videre infinita simul.

Non videt Christus omnia actualiter; quia requiritur attentio infinita

7 Ex quibus talis instruitur oppositio. Apud Scotum Christus Dominus per actum beatificũ nouit omnia, quæ Deus nouit scientia visionis, non actualiter, sed habitualiter; igitur visio beatifica Christi nõ est apprehensio creaturarũ.

Ratio vrgẽs si beatus nõ videret actualiter creaturas, non inspiceret illas per obtutum beatificum.

Patet sequela; quia si visio Christi esset expressiua creaturarum; prædicatum illud imaginis repræsentatiuæ creaturarum in actu visionis nõ esset realiter distinctum à prædicato imaginis expressiuæ Dei; alias enim nõ inspicerentur Deus, & creatura vi eiusdem formæ intellectionis supernaturalis, sed per actus intelligendi realiter condiscretos.

Optima illatio.

Igitur, si per identicam coniunctionẽ conueniunt in eamdem formam visionis prædicatum imaginis Dei, & prædicatũ imaginis creaturarum; implicat quòd actu composita forma visionis facultati intellectiuæ, prout visio est imago Deitatis, non componatur intellectui eadem visio, quatenus est imago creaturarum.

Implicat quòd forma actu cõposita subſtrato nõ exhibeat omnẽ effectũ formalem intrinsecum

Atqui contradicit, quòd forma actu composita proprio substrato non cõferat illi suum effectum formalem; igitur aut visio beatifica Christi actualiter exprimit creaturas, si imbibit identicè rationem imaginis creaturarum; quod est apertè contra textum Scoti. Aut si non exprimit actualiter creaturas; ratio imaginis creaturarum importat formam realiter distinctam, quæ possit actualiter non componi facultati intellectiuæ, data actuali compositione visionis, prout est imago expressiua Deitatis.

Vera & communis sententia statuitur pro visione creaturarum in verbo; & legitima interpretatio mentis Scoti cõtra commenta recentiorum; item & oppugnatio placiti Thomistarum, quòd per eamdem speciem repræsentari queant obiecta non connexa.

Vera sententia; per eũdẽ actũ visionis videntur Deus & creatura.

8 MVltò probabilior est opposita, & communis sententia, quæ au-

autumat, creaturas in verbo videri; seu eamdem indiuisam formam visionis attingere Deum tãquã obiectum primarium, & creaturas in Deo, tãquã secundarium obiectum.

Probatur ex Scoto.

Quam doctrinam mihi haurio ex Scoto, *in 2. sen. dist. 3. q. 10. §. Secundò probo, sub n. marg. 8.* vbi dum adoritur sententiam D. Thomæ autumãtis, superiorem Angelũ intelligere per pauciores species; subdit.

Scotus

Nulla natura creata potest esse ratio cognoscendi alia nisi interfit căusatio causæ & causati.

Nulla vna ratio creata potest esse ratio distinctè cognoscendi plures quidditates: Primò quia omnis vna ratio cognoscendi habet obiectum vnum adæquatum sibi; in quo obiecto includuntur perfectè omnia cognoscibilia per rationem illam; si plura sunt cognoscibilia per illam.

Deitas est ratio cognoscẽdi creaturas

9 *Patet per simile de essentia diuina vt ratio; & vt obiectum. Ideò enim, vt ratio, est respectu infinitorum obiectorũ distinctè repræsentatiua; quia est prima vnius obiecti, quod perfectè includit omnia illa inquantum cognoscibilia.*

Natura creata non est ratio cognoscẽdi obiectum quod nõ præhabet virtualiter.

Sed illa vna ratio, quæ ponitur, nõ habet aliquod primum obiectum includẽs virtualiter omnes alias quidditates secũdùm totam cognoscibilitatem suam; ponitur enim præcisè habere pro obiecto omnia creata, & nulla creatura sic includit omnes.

Omnis species siue impressa, siue expressa specificatur ab obiecto.

10 *Maior etiam probatur per rationem; quia vnitas posterioris naturaliter dependet ab vnitate prioris; quia ad distinctionem in priori sequitur distinctio in posteriori [illegible] è contra. Omnis autem ratio [illegible] est in intellectu creato (hoc est, quæ nõ est imparticipata, sicut est essentia diuina) se habet ad ipsum cognitũ, sicut mensuratũ ad mẽsurã, & ita sicut posterius naturaliter ad prius; quare vnitas eius naturaliter dependet ab vnitate obiecti mensurantis: igitur necesse est aliquod vnum obiectum esse mensuram eius.*

Obiectũ specificãs est adæquatum imagini intẽtionali specificatæ

Sed obiectum, quod est mensura eius, est ei adæquatum; igitur non est ratio cognoscendi alia, nisi quia virtualiter continetur in primo obiecto, quod est mensura.

11 In quem textum obserua sequẽtia. Primùm; in illa verba, sub num. 9. *Patet per simile de essentia diuina; vt ratio; & vt obiectum.*

Scotus

Deitas nõ solum est ipsi

Quòd inibi apertè distinxit Scotus, Deitatem non solùm esse rationem ipsi Deo apprehendendi [creaturas] ex parte actus; sed etiã ex [parte] obiecti. Vel quod in idem recidit, [Deitatem] non solùm exprimere creaturas veluti [formam] cognitionis creaturarum; sed [illegible] obiectum, seu terminum cognitionis [illegible] mouere ad expressionem creaturarũ. Sicut autem Deitas in ratione obiecti mouet, aut quasi excitat suum intellectum ad apprehensionem creaturarum; sic etiam vt obiectum beatificum immutat intentionaliter mentem creatam ad creaturarum apprehensionem in verbo, seu in eminentia primæ causæ intra virtualitatem suam præhabentis creaturas: idem enim est creaturas videri in verbo, ac apprehendi in virtualitate primæ causæ.

Deo ratio apprehẽdendi creaturas vt cognitio, sed etiã vt obiectũ ex Scoto

Quid sit videri creaturã in verbo iuxta phrasim theologorum?

Cùm enim Theologi creaturas in verbo inspici pronuntiant; vtuntur modo loquendi, quem ex Augustino hausere, 4. *super Genesim ad literam, capit.* 22. & alibi sæpè, vbi visionem creaturarum in essentia Dei, quæ communis est tribus personis, Verbo per appropriationem tribuit; quia est sapientia increata producta, per intellectum, cui ea, quæ intellectui respondent, specialiter deferuntur; sicut opera iustificationis, quæ per infusionem charitatis in voluntate fiunt, almo spiritui appropriãtur; quia est substãtialis charitas per voluntatẽ producta; cũ tamen iustificationis opera à tota Trinitate eliciantur.

Quã causalitatẽ importet illa cõplexio, creaturæ videntur in verbo?

12 Cæterùm; quia ista propositio; *creaturas in verbo videri*, aliquam causalitatem, & connexionem insinuat obiecti secundarij cum primario visionis; præmittendum est, de qua causalitate, & dependẽtia visionis creaturarum à diuina essentia præsens controuersia procedat. Illa enim propositio (*in*) denotare potest dependentiam visionis creaturarum à quidditatiua intuitione Deitatis cum reali discretione actuum; ita vt visio creaturarum sit forma distincta pullulans à visione diuinæ essentiæ, vel secũdũ causalitatem physicã, vel solũ secũdũ quãdã moralẽ efficientiã; quatenus talis, aut talis visio creaturarũ cõferatur à Deo propter talem, aut talem gradum latitudinis intensiuæ visionis.

In quo sensu procedat quæsitum?

De qua causalitatis ratione nulla vrget dissertatio; nemo enim inficiari potuit

possibilitatem visionis creaturarum in verbo, si ly (*in*) importet dependentiam istam cum discretione actuum; ita vt astruatur beatus donatus tali creaturarum inspectione ob excellentiam quidditatiuæ intuitionis Dei; cū solùm procedat quæstio de connexione creaturarum cum diuina essentia stante idētitate actus circa vtrumque obiectum.

Nō sufficit cōnexio ex parte actus & nō ex parte obiecti

13 Præmittitur deinde; quòd ad prædictam connexionem, & dependentiam obiecti secundarij à primario visionis, non præstat illa, quæ præcisè ex identitate actus accipi queat, qui æquè primò in vtrumque obiectum feratur; cùm in opinione probabili relatiua apprehendantur eodem actu notitiæ propter necessariam illorum connexionem, nec tamen vnum relatiuum propriè dicatur in alio cognosci, licet apprehendatur in ordine ad aliud: cū hoc non magis ab altero, quàm alterum relatum ab isto pendeat.

Reseratur titulus dissertationis admissa opinione S. Thomæ

Quod exactiùs aperiri posset, si vera esset Thomistarum opinio astruens, species Angelicas ob perfectionem, & vniuersalitatem suam repræsentare posse plura obiecta non connexa; species enim simul repræsentatiua hominis, & Leonis, non diceretur hominem in Leone, aut è contra Leonem in homine repræsentare; eò quòd illa simultas siue conuentus obiectorum disparatè se habentium respectu eiusdem speciei, non inniteretur habitudini, & dependentiæ obiecti secundarij à primario, (cùm vtrumque æquè primò repræsentetur, & æqualiter moueat ad intuitionem sui,) sed tantùm virtuti, & intentionali efficacitati speciei, & vnitati illius.

Corollariū; de idētitate actus & cōnexione obiectorū ad titulum quæsiti

Vnde efficitur, vt illa enuntiatio; *creaturas in verbo videri*, prout ad præsens negotium facessit, duo inuoluat; & identitatem numericam actus visionis, & connexionem obiectorum; ita vt creaturæ, quæ sunt secundarium obiectum visionis, eam importent connexionem cum Deitate, quæ est primarium obiectum illius supernaturalis notitiæ, vt obiectum beatificum eadem causalitate intentionali, qua immutat mentem creatam ad intuitionē sui, moueat etiam ad creaturarum apprehensionem.

Obiectio quòd connexio nō substineat identitatem numericā actus

14 Sed obijcies; vt aliquid videatur in alio tanquam in obiecto, inspici debet ex vi visionis illius; aliàs enim æquè primò, & immediatè terminaretur actus ad vtrumque obiectum. Sed vt aliquid terminet obtutum visionis ex vi visionis alterius, id præstari nequit sine discretione reali actuum visionis, & absque causalitate huius actus elicientis alterum actum, qui ab alio infertur: igitur est impossibilis, cū illatiua connexione huius visionis ex vi visionis alterius, identitas actus respectu vtriusque obiecti.

Eneruatur, & asseritur vnitas numerica actus cū connexione obiectorum

Respondetur; creaturas non videri ex vi visionis Dei, ita vt actualis intuitio Deitatis anteat visionem creaturarum, vt inferens illam; sed creaturas inspici in Deo, quatenùs apprehenduntur ex virtute motiua intentionali obiecti beatifici; eò quòd Deus, quà quidditatiuè visibilis, taliter immutet mentem creatam ad claram sui visionem, quòd etiam vi eiusdem causalitatis intentionalis excitet, & fœcundet intellectum creatum ad visionem creaturarum propter eminentialem inclusionem obiecti secundarij in primario.

Scotus

15 Aduertendum præterea in illa verba textus, *sub numer. 9. Ideò enim essentia diuina, vt ratio, est respectu infinitorum obiectorum distinctè repræsentatiua; quia est prima vnius obiecti, quod perfectè includit omnia illa inquā tùm cognoscibilia.*

Cōfirmatur ex Scoto, quòd Deus inspiciat creaturas in se ipso tāquā in obiecto; contra Vazquium

Quod eò abest, vt Scotus asseueret, Deitatem non esse ipsi Deo rationem apprehensionis creaturarum ex parte obiecti; sed solùm ex parte actus seu per modum formæ cognitionis; (vt Scoto imponit Vazquez, vt abnuentem Doctorem ad oppositam Nominalium sententiam trahat; quòd potiùs astruat, Deitatem, ideò vt rationem cognoscendi attingere creaturas, quò vt obiectum eas præhabeat intra eminentiam suam, non solùm in esse rei, sed etiam in esse cognoscibilis. Quod à fortiori verum habet in forma creatæ visionis; quæ ideo apprehendere valet plura obiecta, nimirum Deum, & creaturas, eò quòd inter se cohæreant in ratione obiecti primarij, & secundarij; seu quia Deitas, quæ est obiectum primarium, & specificatiuum visionis, intra virtualitatem suam referat creaturas, non solùm in ratione en-

tis

tis, sed etiam in ratione cognoscibilis.

Implicat apud Scotum quòd plura obiecta repræsentētur per vnicā formā nisi illerū moueat ad visionem alterius virtualiter præcontenti in alio

Apud Scotum enim pro axiomate est, implicare contradictionem, quòd aliqua species, siue impressa, quæ est imago virtualis, & effectiua, siue expressa, quæ est repræsentatio formalis, attingat plura obiecta æquè primò, seu quatenùs non connexa in ratione obiecti primarij, & secundarij; sed necessariò exigi quòd primarium obiectum specificatiuum talis imaginis intra eminentiam suam importet intelligibilitatem secundarij obiecti, vt illius repræsentationem elicere queat. Eò quòd species imaginis trahatur ab obiecto; & implicet vnam imaginem, (quà vna est in esse intentionali,) specificari à pluribus obiectis; quà plura sint, qualiter se gererent obiecta æquè primò mouentia, & specificantia, seu quatenus alterum non terminet tendentiam speciei ex motione intentionali alterius primarij obiecti, & prout præcontinetur in vi motiua alterius.

Scotus

Quod subtiliter enucleauit Scotus à nobis transcriptus, *sub numer.* 10. ita habens. *Obiectum, quod est mensura eius, est ei adæquatum*; (intellige adæquatum imagini intentionali) *igitur nō est ratio cognoscendi alia, nisi quia virtualiter continentur in primo obiecto, quod est mensura.*

Nota cōtra opinionē Thomistarū de vniuersalitate speciei Angelicæ

Quo principio subnixus Scotus refragatur asserto Thomistarum contendentium, perfectiorem Angelum per vniuersaliores, seu pauciores species obiecta creata apprehendere; cùm sit impossibilis natura creata, quæ intra virtualitatem suam contineat vim motiuam intentionalem aliarum naturarum non connexarum in quarto modo perseitatis, seu in ratione causæ, & effectus, cùm illa natura, quæ sit obiectum specificatiuum talis imaginis intentionalis.

Implicat visio æquè primò spectans Deū & creaturas, cōtra Vazquium & Nominales.

16 Ex quo manifestè deducitur; esse implicatoriam, etiam de absoluta Dei potentia, visionem aliquam, quæ æquè primò Deum, & creaturas spectet. Quod est contra Nominales, quos refert, & sequitur Vazquez, 1. *part. disput.* 50. *capit.* 7. §. *Ego verò probabiliorem existimo, sub numer. margin.* 44. qui licet autumet; de facto esse distinctos actus visionem Dei, & creaturarum; quod se pronuntiare asserit, ne absque cogente ratione intra sinum, aut pressuram vnius dumtaxat cognitionis Deum, & creaturas quasi coangustet; non tamen id impossibile de absoluta Dei potentia æstimat, vt eadem forma visionis Deum, & creaturas æquè primò intra ambitum complectatur. Simili ratione, qua Angelus vnica specie varia, & inter se non cohærentia obiecta percipit. Sed tam pronuntiatum Vazquez, quàm instātia petita ab vniuersalitate Angelicæ speciei, corruit ex dictis.

Optimæ rationes pro nostra sententia.

Asser. I. creaturæ possibiles inspiciūtur per visionem

17 Quibus prælibatis; dicendum primò; creaturas possibiles à beato inspici in verbo; & per eamdem numero formam visionis. Sic Theologi omnes communiter exceptis Nominalibus, quorum opinationem antiquatā solus ex neotericis Vazquez suscitare molitus est.

Probatur ex Augustino

Et probatur authoritate Augustini, *libr.* 13. *Confessionum, capit.* 15. vbi loquens de sanctis Angelis, inquit.

S. August.

Non opus habent suspicere firmamentum hoc, & legendo cognoscere verbum tuum; vident enim faciem tuā semper & ibi legunt sine syllabis temporū quid velit voluntas tua.

Vbi apertè docet Augustinus, quòd beati in facie Dei, seu in essentia eius, inspiciant quid velit voluntas Dei circa firmamentum cœli, & alias creaturas. Vbi Augustinus tutatur apertè, non solam scientiam creaturarum in Verbo; sed etiam scientiam decretorum Dei in illius essentia; contra id quòd vult Vazquius. Id enim asserunt perspicua illa verba: *Vident faciem tuam semper; & ibi legunt sine syllabis temporum, quid velit voluntas tua.*

S. August.

Augustinus.

Eò etiam it Augustinus, *libr.* 11. *de Ciuitate Dei, cap.* 7. inquiens. *Cognitio creaturarum in se ipsa decoloratior est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur velut in arte, per quam facta est. Et in cap.* 29. subdens; *ipsam quoque creatu-*

ram

Quæ sit cognitio creaturarum matutina & vespertina de sẽsu Augustini?

rum melius ibi (intellige in arte creatrice) *quàm in ea ipsa sciunt, ac per hoc, & se ipsos melius, quàm in se ipsis.*

Quæ sententia apud Augustinum frequentissima est, vt liquet ex ipso, 4. *libr. super Genesim ad literam*; vbi expendit celebrem illam diuisionem cognitionis creaturarum in matutinam, & vespertinam. Matutinam vocat visionem creaturarum in verbo; quæ appellatur matutina, aut diurna, propter copiam, & præstantiam lucis; vespertina verò dicitur visio creaturarum in proprio genere, siue per proprias species, eò quòd minus lucida sit & perspicax.

Obserua doctrinã S. Augustini de sex diebus creationis in sensu mystico.

Immò quòd Sanctus Doctor contendit, sex dies creationis omnium rerum, quos Spiritus Sanctus describit in Genesi, non esse materiales, sed solùm intelligibiles; eò quòd consisterent in quodam fulgore mysticæ illustrationis seu manifestatione spirituali creaturarum, quæ fiebat Angelis: in quo die, vel manifestatione astruuntur creaturæ factæ, quia repræsentabantur Angelis vt factæ à Deo. Et sicut dies materialis coalescit ex mane, & vespere, propter incrementum, & decrementum lucis materialis; sic metaphoricè & per analogiam ad materialem diem, intellectus Angelicus diem mysticum nactus, mane habuit, dũ creaturas in verbo est intuitus; & vespere, dũ illas in genere proprio, seu per proprias species contemplatus est.

S. August. cõstãter tutatur visionem creaturarũ in verbo.

Quæ Augustini expositio de diebus creationis secundùm spiritualem tantùm intelligentiam vsurpatis, licet à rigore literæ deficiat; ostendit tamen, Sanctum Doctorem apertè censuisse, creaturas à beatis in verbo inspici; quod ad præsens institutum facessit.

S. Bernard.

Ad Roman. cap. 1.

Idem de visione creaturarum in verbo expressè tutatur Bernardus *lib. 5. de Consideration.* ad Eugenium *cap. 1.* vbi expendens illud Pauli ad Romanos, cap. 1. *Inuisibilia* Dei *per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* subijcit. *Sanè hac scala ciues non egent, sed exules. Quod vidit ipse huius sententiæ auctor, qui cùm diceret, inuisibilia per visibilia conspici; signanter posuit, à creatura mundi. Et verè quid opus scalis tenenti iam solium? Creatura cœli illa est, præsto habens per quod potius ipsa intueatur. Videt verbum, & in verbo facta per verbum. Nec opus habet ex his, quæ facta sunt, factoris notitiam mendicare; neque enim vt vel ipsa nouerit ad ipsa descendit, quæ ibi illa videt vbi longè melius sunt quàm in se ipsis.* Hucusque Bernardus condistinguens creaturam mundi, (intellige non beatam,) à creatura cœli, ceu donata præmio beatificæ visionis; quòd hæc nõ inspiciat creaturas in se ipsis, sed in verbo, ac proinde non egeat scala creaturarum.

Probatio assertionis ex Scoto.

Scotus

18 Huius verò asserti comprobatio petenda est ab Scoto, *in 1. sentent. distinct. 35. quæstion. vnica*, vbi quærit. *Vtrùm in Deo sint relationes æternæ ad omnia scibilia, vt quidditatiuè cognita?* vbi cum, §. *Quod etiam confirmatur, sub numer. margin. 3.* sibi opposuisset.

Obiicit Scotus contra propriam doctrinam.

Quòd cognitio fit per simile; ergo oportet rationem cognoscendi habere aliquam rationem propriam similitudinis ad ipsum obiectum cognitum. Propter igitur istam determinationem, & istam assimilationem rationis cognoscendi ad obiectum, ponuntur relationes æternæ tanquam rationes determinantes essentiam, vt ratio intelligendi, & quibus ipsa essentia sit distinctè similis obiectis cognitis.

Aliusmodus dicẽdi de respectu imitabilitatis per quẽ cõtrahiturDeitas vt exprimat creaturam.

Aliter ponitur; quòd istæ relationes sunt in essentia diuina, vt est obiectum cognitum, intelligitur enim ipsa omnino prima intellectione, vt penitus indistincta; sed ad hoc, vt postea creatura intelligatur, intellectus comparat ipsam primò cognitam ad creaturam sub ratione imitabilis: & tunc intelligendo essentiam, vt imitabilem, intelligit creaturam per illud obiectum primum, sic sub tali relatione rationis consideratum.

Cõmẽtarius textus præmissi.

Vbi oppositio intendit; quòd vt essentia sit ex parte obiecti ratio expressionis creaturarum; exigitur comparatio habitudinis ad talem, vel talem creaturam; vt quasi contrahatur indifferentia virtualitatis, & eminentiæ Dei, quæ à se videtur prorsus indeterminata ad mouendum intellectum ad apprehẽsionem huius, vel illius creaturæ.

Scotus

Tali obiectioni sic occurrit Scotus §. *Ad argumenta principalia, sub num. marg. 16.*

Scotus

Probatio nostræ sententiæ ex Scoto

19 *Ad aliud patet ex dictis; quòd eadem ratio intelligendi illimitata, potest esse propria ratio intelligendi quodcumque eorum, ad quæ est illimitata: sicut si esset limitata ad aliquod solùm.*

" *Et maximè respectu istius actus, qui est intelligere, in quo non semper requiritur vniuoca ratio, vel assimilatio cum cognito; alioquin nihil posset cognosci per causam, nec conclusio per principium: sed sufficit ratio eminentior continens perfectè similitudinem virtualem cogniti.*

Satisfactio ad obiecta

" *Et quod arguitur pro prima opinione; quòd oporteat illam rationem indeterminatam determinari. Dico; quòd ipsa est ex se determinata determinatione opposita indeterminationi, quæ est ad contradictoria; licet non sit ex se determinata determinatione limitationis: nec hoc oportet ad hoc, vt per ipsam obiectum determinatè intelligatur.*

Elucidatio textus

Vbi Scotus, dum asserit; Deitatem, seu potentiam Deitatis, inquantum præcontinentem creaturas, esse determinatam (*determinatione opposita indeterminationi, quæ est ad contradictoria*) tantùm vult; quòd ita determinatè contineat esse eminentiale creaturarum, vt nequeat quasi componi negationi contradicenti huiusmodi continẽtiæ creaturarum in Dei potentia.

Deinde dum pronuntiat, Deitatem esse rationem illimitatam expressionis creaturarum; non procedit de ratione formali ex parte actus, siue de essentia, vt obit functionem formæ cognitionis; sed de ratione in qua creaturæ apprehenduntur, siue de ratione ex parte obiecti; quod perspicuum est ex instantijs propositis, cognitionis effectus in causa, & conclusionis in virtualitate principij. Quã sententiã de visione creaturarum in Deo sustinet expressè Scotus à nobis transcriptus, *sub numer. 39. in præsenti articulo*, docens; habitum Theologiæ beatorum, (sic enim appellat habitum luminis gloriȩ) à se præstare ad eliciendam scientiam omnis scibilis creati in Deo. *Itaut de facto non habeat limitationem nisi ex voluntate Dei ostendentis aliquid in essentia sua.* Quo supposito talem formo rationem.

Scotus

20 Visio creata est participatio quædam visionis increatæ; sed Deus per visionem increatam inspicit creaturas in se ipso, vt in causa; igitur & visio creata, (cùm sit excellentissima participatio huius scientiæ diuinæ,) creaturas in verbo intuebitur.

Processio argumentationis in visione creata

Vazquius putauit, Deum non inspicere creaturas in se ipso.

Minorẽ negat Vazquez, *1. par. disput. 60. cap. 2. §. Ex duobus igitur, sub numer. marg. 6.* putat enim, Deum in se ipso, vt in causa, creaturas non apprehendere, sed per essentiam suam, vt per formam intelligendi, siue vt adit munus cognitionis, intueri creaturas; cùm autem essentia diuina non coniungatur beatis in ratione cognitionis, sed tantùm in ratione obiecti, accedit inde, vt licet Deus creaturas per visionem increatam inspiciat, quòd beatis id communicari non valeat.

Dionysius

Probatur ergo minor illa, in qua apex difficultatis consistit, authoritate Dionysij, qui illam expressisse videtur *cap. 7. de diuinis nominibus*, v[illegible] loquẽs de Deo, inquit. *Non quòd per speciem singula consideret, sed quòd vno causæ complexu omnia scientia contineat.* Quid expressius? Vbi, Sanct. Doctor, non solùm tradit cognitionem creaturarum in Deo, sed etiam modum cognoscendi enodat; ne illum Vazquez retorquere possit ad solam cognitionem in essentia, vt in ratione videndi, aut in forma intellectionis, non verò vt in principio; id enim sonãt illa verba, *vno causæ complexu.*

Effugit Vazquez ex absoluta cõtinentia creaturarum in Deo.

21 Porrò; quia Vazquez in hoc maximè constituit dissidium inter causas creatas, & Deum, quantùm ad rationem cognitionis effectuum in suis principijs; quòd ideò producta quæque in suis causis apprehendi valent, quia causæ referantur ad effectus per relationem realem; Deo autem sicut repugnat relatio realis ad creaturas, ita & quòd creaturarum visionem in se ipso elicere valeat. Agendum igitur est, nõ esse necessariam habitudinẽ realem, vt causa cognitionẽ effectus in se ipsa exprimere possit; quod ostendi videtur sic.

Impugnatur at ignauiter

Non eò cognoscitur effectus in causa exprimente habitudinem realem ad suum effectum, quò realiter ad illum referatur formaliter loquendo; sed propter connexionem causalitatis, & depedentiam effectus à causa, ob

quam

quam effectus intra virtualitatem causæ præhabetur. Atqui connexio causalitatis intercedit inter Deum, & creaturas, quæ in hoc formaliter posita est quòd Deus sit per se principium illarum, easque virtualiter præcontineat, & quòd ipsæ essentialiter à Deo pendeant; igitur licet potentia, & facultas exequens diuina absoluatur ab omni habitudine essentiali, & transcendētali ad creata, id non præpedit quominùs creaturæ inspiciantur in eminentia, & virtualitate talis facultatis exequentis.

Maior probatur à Soario, 1. *part. lib.* 2. *cap.* 25. *numer.* 24. quia relatio formaliter non est via ad cognoscendum terminum, ipsam nimirum substantiam effectus producti, quæ terminat habitudinem causæ, quin potius relatio paternitatis, verbi gratia, pendet à termino in sua cognitione; eò quòd relatio ita se gerat in ordine ad terminum quoad cognosci, sicut quoad consurgere; sed præmittit fundamentum, & terminum, secundùm aliquam prioritatem causalitatis, & dependentiæ, vt pullulet: ergo etiam vt cognoscatur talis habitudo, supponit fundamentum & terminum, vel termini, & fundamenti apprehensionem. Igitur, eò abest, vt terminus pendeat in sua cognitione à relatione; quòd è contra potiùs relatio pendeat à termino; ac proinde in causa, vt formaliter relata, non apprehenditur effectus, sed potiùs in connexione absoluta, & in præcontinentia causali.

Infirmiter in vebitur Soarius in Vazquium

22 Sed prædicta oppugnatio pronuntiatum Vazquez non expugnat. Responderi enim posset; illum non procedere de relatione prædicamentali, sed de transcendentali connexione, & habitudine, à qua nullam causam creatam absolui, vel ex eo liquet; quòd si esset impossibilis effectus, etiam esset implicatoria virtus elicitiua talis producti. Quò fit, vt quodlibet principium creatum essentialiter relatum sit secundùm transcendentalem habitudinem ad suum effectum; ac proinde, & quòd producti cognitionem in ipsa causæ eminentialitate exprimere valeat.

Respon. pro Vazquez, quòd nō procedat de relatione prædicamentali, sed transcendentali

Cùm autem potentia diuina, secundùm absolutissimam rationem suæ necessitatis in essendo, ita anteceat necessitatem totius collectionis possibilium; vt si cuncta possibium series implicaret, nihilominus essentialis absolutaque sufficientia primi principij subsisteret ad producendum ex se quidquid factibile foret, si ex parte termini non obstaret; (vt aperuimus ex Scoto, in *præsenti subdist.* 2. *art.* 1. *à num.* 5. *vsque ad* 8.) accedit inde, vt talis virtualitas absoluta Dei exprimere non valeat in se apprehensionem effectuum.

PotentiaDei nō refertur trāscēdētali habitudine ad creata.

Quod effugium præcluditur illis Scoti verbis sub numer. 19. *Respectu istius actus, qui est intelligere, non semper requiritur vniuoca ratio, vel assimilatio cū cognito; alioquin nihil posset cognosci per causam, nec conclusio per principium; sed sufficit ratio eminētior continens perfectè similitudinē virtualem cogniti.* Ex quibus sic produco rationem.

Scotus

Efficax ex Scoto oppugnatio.

Ad hoc quòd effectus concipiatur in eminentia causæ, non exposcitur mutua connexio, & dependentia effectus à principio, & è contra principij ab effectu; cùm præstet sola non mutua effectus à virtute eliciente, qua superstite, subsistit depēdētia in quarto modo perseitatis effectus à sua causa; quę præstat ad cognitionem effectus in causa, sicut & ad eminentiam perfectè continentem similitudinem virtualem effectus. Id enim sibi volunt illa Scoti verba; *Sufficit ratio eminentior continens perfectè similitudinem virtualem cogniti.*

Nō exposcitur cōnexio mutua vt effectus cognoscatur in causa.

Scotus

Quod vrgeo instantia, quam lubens recipit Vazquez, 1 *part. disp.* 66. *cap.* 2. *numer. margin.* 6. autumans; determinationem diuinæ voluntatis esse ipsi Deo sufficientem causam, (remotam tamen,) præscientiæ futurorum contingentium; quo supposito sic premo rationem. Non est minus connexa facultas exequens, siue potentia Dei, cùm classi possibilium, quàm determinatio diuinæ voluntatis cum tota serie entium futurorum; nec est minus absoluta determinatio libera, quæ intrinsecè est ipsamet substātia Dei, quàm potentia diuina; nec enim decretum liberum exprimit relationem transcendentalē ad creaturas, cùm sit ipsamet absoluta substantia Deitatis, vt liquet ex his, quæ in superioribus enodauimus.

Vrgetur Vazquius ad hominem

Sed

Insistitur eò quòd futurū cognoscatur in decreto vt in causa apud Vazquium

Sed decretum ob solam virtualem inclusionem entis futuri, est sufficiens causa cognitionis illius; igitur & omnipotentia, ob eminentiam præcontinentem creaturas in virtualitate causæ, illas exprimere valebit.

Quòd autem non sit minus aut magis connexum decretum cum obiecto futuro, quàm omnipotentia cum obiecto possibili; ostendimus *in artic. præcedenti, sub numer.* 13. quare, si apud Vazquium, non inspicitur creatura possibilis in potētia Dei; ita nec creatura futura in decreto.

Præoccupatio fugæ

Si autem velit Vazquius, ad quidditatem decreti attinere mutationem eam, quæ à decreto erumpit; siue sit terminus productus per actionem ad extra, siue ipsamet causalitas externa vt connotata à decreto, & complens decretum in ratione appetitionis liberæ, vt opinari videntur Arrubal, & Herice. Hæc omnia late confutauimus tàm in artic. præcedenti de visione decretorum in verbo; quàm *in controuersia 7. de Inmutabilitate Dei, artic. 1. per totum.*

Obÿcitur cōtra Vazquiū quòd deficiatà doctrinæ consequentia.

Nec etiam liberatur Vazquius ab inconsequentia doctrinæ quamuis apud Vazquium decretum quidditatiuè imbibat aliquid creatum, siue actionis, siue termini. Quia si propositum liberum, quā tale, imbibit obiectum futurum taliter determinatum, esset ratio proxima ex parte obiecti, ob quam infallibiliter à Deo præsciri valeret futurum contingens; cùm determinata veritas futuri sit, apud eumdem Vazquez ex parte obiecti ratio proxima diuinæ sciētiæ. Igitur si decretū apud Vazquez est sola causa remota scientiæ futurorum, decretum non cointegratur essentialiter ex aliquo obiectiuo creato; ac proinde ens creatum futurum inspiceretur infallibiliter, saltim remotè, in sola volitione increata, quæ, apud Vazquez, absolutissima est; aut si propositum liberum imbibit quidditatiuè aliquid futuri creati; illud non esset ratio remota, sed proxima scientiæ diuinæ.

Obiectio.

Sed oppones contra nostram sententiam; quòd ea non mutua connexio, quam asserimus inter potentiam Dei, & creaturam possibilem ea est, quòd si implicaret creatura possibilis, nil prædicati, seu attributi intrinseci periret Deo. Sed in illa hypothesi, potentia Dei nequiret esse medium ex parte obiecti ad visionem creaturæ possibilis in facultate exequente; igitur nec de facto, siquidem ita absoluta, & independens renuntiatur de facto, sicut & existeret in tali hypothesi; imô quòd illa hypothesis assumitur ad explanandam independentiam de facto.

Diluitur ex connexione non mutua.

Respondetur; quòd ideò in tali hypothesi implicationis creaturæ possibilis, potentia Dei non esset medium ex parte obiecti ad inspectionem creaturarum in potentia Dei; quia tollitur connexio creaturarum cum potentia, ac proinde & extensio virtutis diuinæ ad possibile, qui possibile; dum ex hypothesi fingitur impossibile. Quæ extensio virtutis diuinæ, seu illius comparatio ad creabile, seu possibile, non addit ex parte Dei supra illimitationem voluntatis diuinæ nisi denominationem, aut connotationem extrinsecam ad obiectum connexum, connexione non mutua; scilicet ex parte creaturæ, & non ex parte Dei; quæ non mutuæ connexionis ablatio sufficere posset vt potentia nō moueret intētionaliter ad repræsentationem creaturarum.

Alia pronuntiata pro visione creaturarum possibilium in Deo.

Assertio 2

23 Dicendum secundò; nō solùm beatos inspicere creaturas in Deo tanquam in causa, sed etiam illas intueri in essentia diuina, prout subit rationem cognitionis, & ideæ creaturarum; inuoluendo tamen rationem continentiæ, & causalitatis, quæ in hoc consistit, quòd creaturæ videantur in essentia, vt est cognitio creaturarū; non quia præcisè sit idea, aut cognitio creaturarum expressiua, sed quia talis cognitio est, vt sit etiam causa virtualiter præcōtinens ideatum, quod formaliter exprimit.

Ratio asserti pro visione creaturarū in sciētia practica Dei

Probatur; quia beatus dum videt Deum, inspicit scientiam practicam,

quam

quam Deus habet de creaturis; sed talis notitia practica est imago creaturarum; ergo in ipsa, vt in imagine, videri possunt creaturæ. Consequentia patet; quia tale genus visionis nullam inuoluit repugnantiam; & cùm aliàs conducat ad excellentiam diuinæ intuitionis patefaciendam, non est cur improbari debeat.

Obiicitur quòd repræsentatio scientiæ practicæ non sit in quo sed vt quo

Sed obijcies; repræsentationem scientiæ practicæ non esse obiectiuam, sed tantùm formalem; vel quod eodem redit, non repræsentare vt medium (*in quo,*) quod prius obijciatur cognitioni; sed vt medium non cognitum, siue (*vt quo*) eò quòd eatenùs exprimat obiectum, quatenùs sit ratio, vel forma apprehensionis illius, absque præuia cognitione ipsius actus apprehensiui: igitur in essentia diuina, prout est idea, & cognitio practica creaturarum, inspici nequeunt creaturæ; cùm (ly, *in*,) importet medium cognitionis in quo.

Diluitur; scientia increata in quantum identificatur cū potentia est mediū in quo visionis creaturarum.

Respondetur; obiectionem solùm agere, quòd in essentia diuina, prout gerit præcisam rationem cognitionis creaturarum, nequeant videri creaturæ; in quo conuenit cognitio diuina cum alijs apprehensionibus creatis, quæ tantùm sunt media cognitionis vt quo, non autem in quo. Non tamen obtinet, scientiam diuinam, prout virtualiter præhabentem ideatum, vt causam illius, præstare non posse, vt in ipsa inspiciantur creaturæ; ob connexionē causalitatis.

Scientia enim Dei identificat sibi potentiam, vel facultatem exequentem, per quam virtualiter præhabet creaturas, & quæ in intellectu diuino gerit vices speciei impressæ creaturarum; vt agimus infra *in controuer.* 11. *de Scientia Dei, distinction.* 1. *artic.*2. *de Scientia Dei respectu creaturarum possibilium, à num.*21. *vsque ad* 30. *inclusiuè.*

Assertio 3

24 Dicendum tertiò; beatos ex creaturis possibilibus plures, & perfectiores intueri pro suæ visionis excellentia; non tamen quò beatiores, eò plures de existentibus, aut futuris inspicere, sed pro exigentia status; vt in sequenti articulo constabit. Hanc esse communem sententiam tutatur, Petrus de Lorca, 1. 2. *disput.* 25. *membr.* 3. & Soarius, 1. *p. lib.* 2 *capit.* 26. *numer. marg.* 24.

Lorca Soarius.

Infirmatur probatio nostræ assertionis ex Lorca & Soario

Quæ opinio probari solet ex doctrina eiusdem Lorca, & Soarez; quia creaturæ possibiles continentur necessariò intra eminentiam Dei; sed magis apprehensa causa magis penetratur virtualitas illius, ac proinde, & producta, quæ intra ambitum talis eminentiæ clauduntur; igitur, quò perfectior est visio, eò plures ex possibilibus, & perfectiores creaturas intuebitur. Ex quo inferunt; vt perspicaciùs limpidiùsque apprehendantur, magisque peruiæ sint in Deo, minus perfectæ creaturæ ex possibilibus, quàm perfectiores; quia sicut creaturæ nobiliores perfectiorem eminentiam exposcūt in sua causa, sic & excellentiorē visionē quæ intensiùs creatricem Dei substantiam intueatur.

Qui inspiceret creaturas perfectiores, intueretur necessariò imperfectiores apud Lorcam & Soarium

Addunt deinde; vt qui perfectiores species possibilium videat in Deo etiam intueatur necessariò minus perfectas; quia, si omnes istæ species concipiantur ex penetratione causæ, impossibile est, apprehendi in causa virtutem per se sufficientem ad perfectiores effectus, & nō penetrari virtutem valentem ad minus præstantes, qui ita excellentem causæ eminentiam non exigant.

Confutatur doctrina præcedens

25 Cæterùm; prædicta ratio, & doctrina nullius est ponderis; licet enim æquum ac rationabile sit, beatum præcelsi meriti visione nobilioris creaturæ donari; non tamen ideò est, quia visio, sicut & lumen, in qualibet portione intensiua, etiam minima, (qualis ea est, quam paruuli ante vsum rationis decedentes nanciscuntur,) non præstet ad apprehensionem supremæ creaturæ possibilis; si conferat ad intuitionem illimitatæ virtualitatis Dei. Nullus enim beatus est, qui non attingat obiectum infinitum, & sub ratione infiniti; sed causa simpliciter illimitata est in actu respectu supremæ creaturæ possibilis; igitur nulla portio luminis assignabilis est, in minima etiā intensione, quæ elicere non valeat apprehensionē claram, & quidditatiuā supremæ creaturæ in Deo, si accedat concursus ex parte obiecti.

Optima ratio pro nostra sententia

Vnde inspectio perfectiorum creaturarum possibilium in beato eximioris meriti petenda non est, nisi ab intentionali causalitate obiecti beantis;

quod

quod tanquam voluntarium speculum præstantiori beato reserat perfectiores creaturas, quas cuilibet alteri beato sortis infimæ propalare potuisset absque incremento intensiuo luminis; sed de hoc pressè in solutione argumentorum. Vnde etiam fit, vt motio intentionalis posisit esse ratio ex parte obiecti, vt exprimantur creaturæ perfectiores, non visis creaturis imperfectioribus.

Asser. 4 quilibet beatus inspicit essentias rerum, quæ cointegrant vniuersum.

26 Dicendum quartò; communem Theologorum sententiam pronuntiare; quemlibet beatum de facto intueri cunctas essentias rerum, quæ vniuersi machinam construunt; quantùm ad omne id, quod scientifica penetratio exposcit, cognoscendo intimè naturas, principia, fines, & rationes illarum.

Hoc assertũ piè & cõgruè asseritur

Hoc pronuntiatum piæ cuidam congruitati innititur; eò quòd ad prouidentiam diuinam attineat, seruorum suorum, qui mundum, & cætera quæque sæculi bona propter crucis sequelam arbitrati sunt vt stercora, mentes imbuere, vt illorum desiderio naturali sciendi machinam orbis, & constructionem illius, pijssimus, ac fidelissimus annuat retributor. Licet enim beati sola Dei faciali notitia satiati de illis parum, aut nil curarent; ad accidentalem tamen illius felicitatis statum conducens apparet, naturam, & conditionem orbis, in quo nati, & ita fortiter pro Christo agonizarunt, callere.

Corollariũ de inæqualitate visionis vt extenditur ad creaturas.

Ex quo sequitur, vt excessus visionis, ob extensionem ad plures creaturas, accipiendus non sit respectu specierum vniuersi, quia à quolibet beato cunctæ videntur; sed penes alias creaturas, quæ ad mundi constitutionem non conueniant, vt necessariæ partes illius. Quibus præmissis, modo refellendæ sunt oppositæ rationes.

Ad primam rationem in oppositum; discutitur, an [...] implicatoria visio omnium creaturarum possibilium in Deo?

PRima oppositio, quam ex doct[...] na Aureoli formauimus, in[...] exposcit penitiorem discusi[...] nem; an implicet, cunctas creaturas p[...] sibiles videri in Deo?

Refellitur prima opin[...] Basolij, quòd quilibet be[...] tus inspiciat omnes creat[...] ras secundùm necessarium statum suæ possibilitatis.

27 CIRCA Quod est d[...] plex sententia oppo[...] ta. Prima autumat; [...] facto inspici à quocunque beato vn[...] uersam possibilium collectionem. S[...] Ioannes Basolius, *in 1. sentent. in qu[...] stion. 4. prologali, artic. 3.* quod etia[...] specialiter de Christo Domino doce[...] *in 3. distinct. 14. quæst. 2. §. Sed istis [...] pinionibus non obstantibus.* Porro d[...] omnibus beatis generaliter prædictu[...] pronuntiatum ita fulcit Basolius *in [...] 4. prologi iam citata.*

De Theologia in intellectu beat[...] rum dico; quòd cum per eumdem actu[...] cognoscatur essentia diuina, & qui[...] quid naturaliter repræsentat secu[...] dùm rationem essentiæ; quòd ipsa est [...] omnibus quidditatibus, & complexi[...] nibus necessarijs, siue sint finita, si[...] infinita.

Non enim possum videre, ex quo [...] actus idem cognitiuus essentiæ, & ali[...] rum per ipsam; quomodo posit vide[...] diuina essentia, vel cognosci euidente[...] & clarè, non autem omnia, quæ natu[...] liter, & necessariò repræsentat; cuiu[...] modi sunt omnes quidditates simplic[...]

Nec obstat quod sint infinita.

terminorum, & perconsequens omnes quidditates, vel complexiones necessariæ ipsorum, dato quòd ista sint infinita; non enim est maius cognoscere infinita extensiuè, quàm infinitum intensiuè.

Respō pro cōmuni sententia.

Nec valet, quod dicunt aliqui; quòd essentia diuina est obiectum intellectus beatorum, non naturale, sed voluntarium; & ideò non oportet, quòd omnia repræsentet, & quòd omnia cognoscantur per eam.

Impugnatur à Basolio

Quia, licet Deus sit obiectum voluntarium quantùm ad influendum ad actum ipsum; ita quòd si vult videtur, & si non vult non videtur: non tamen est obiectum voluntarium quantùm ad hoc, quòd actu posito in esse, non videantur omnia, quæ essentia diuina repræsentat necessariò, & necessitate naturali.

Vbi circa pronuntiata Basolij id obseruandum præcipuè est; quòd ipsum actum beatificum visionis vocat Basolius Theologiam beatorum; vt liquet ex illis verbis. *De Theologia in intellectu beatorum dico; quòd cùm per eumdem actum cognoscatur essentia diuina, & quidquid naturaliter repræsentat.*

Basolius

In quo etiam sensu Scotus à nobis infra in hoc articulo *sub numer.* 39. transcriptus, habitum luminis gloriæ vocat habitum Theologiæ beatorum, qui à se sufficiens sit ad eliciendam visionē cuiuslibet creaturæ in Deo, si suppetat intentionalis motio obiecti beatifici.

Arg. 2. quia potentia sit cōnexa cū possibilis in indiuiduo

28 Secundò arguitur; quia implicat videri quidditatiuè Deum, non apprehensa potentia eius, seu facultate exequente; contradicit etiam intuitio omnipotentiæ absque obiecto, quod intra talis potentiæ virtualitatem emineat. Atqui obiectum facultatis diuinæ exequentis non est possibile secundùm abstractam rationem possibilis, sed secundùm rationem contractam, & indiuiduam; cùm eò spectet facultas diuina operatiua suum obiectum, quò illud extrahat à nihilo per verum, & realem influxum; terminus verò causalitatis realis non sit ratio potentialis, aut præcisa, sed indiuidua, & contracta.

Vrgetur ratio

Nec enim facultas exequens Dei præcontinet Petrum, quia præhabeat hominem; sed è contra ideò præcontinet gradum specificum hominis, quia præhabet Petrum, in cuius entitatem physicam conueniunt per identitatem omnes gradus metaphysicæ compositionis; sicut nec attingit per physicum, & realem influxum gradus metaphysicè abstractos, sed indiuiduali rationi concretos.

Agitur quòd videri debēt omnes eminētiæ terminatæ ad cūcta possibilia in indiuiduo

Atqui cunctæ eminentiæ facultatis exequentis, quæ immediatè respiciunt possibilia in indiuiduo, videntur necessariò à quolibet beato; cùm sint prædicata Dei intrinseca, ac proinde, & ipsamet indiuisa Deitatis substantia. Igitur, & necessariò videntur cuncta obiecta possibilia, quæ eminent intra potentiam seu facultatē exequentē Dei; cùm inspici quidditatiuè nequeat potentia absque obiecto.

Neotericus adhæret Basolio

Quæ oppositio adeò concussit quemdam innominatum Authorem Iesuitam, apud Herice, 1. *part. tractat.* 4. *disput.* 51. *cap.* 3. *numer. margin.* 16. vt eum Basolio suffragari coegerit, dum asseuerauit; esse impossibilem clarā intuitionem Dei absque apprehensione vniuersæ collectionis obiectorum possibilium quæ clauditur intra virtualitatem facultatis diuinæ exequentis.

Soarius refellitur astruens cōnexionem visionis cū possibili abstracto

Nec euaderet difficultatem, qui autumaret cum Soario, 1 *part. libr.* 2. *capit.* 26. *§. Dico quarto, sub numer.* 14. ad claram visionem potentiæ siue eminentiæ Dei esse necessariam apprehensionem entis possibilis vt sic sub communissima illa ratione entis non implicantis contradictionem. Prædicta enim doctrina proteri videtur ex dictis; eòquòd obiectum facultatis realis elicitiuæ nequeat esse ratio metaphysice abstracta De quo versa, quę expedimus, *in præsenti subdist.* 2. *ar.* 1. *sub num.* 2.

Confutatio Basolij quòd Beatus de facto nō videat creaturas omnes possibiles

29 At prædictæ oppositiones non obtinent intentum Basolij, cui refragatur communis Theologorum sententia negans, etiam à ChristoDomino inspici vniuersam possibiliū collectionē; nec laboriosū erit opposita fundamenta conuellere. Supposita enim nostra sententia autumante, potentiam Dei non esse necessarium obiectum visionis inquantum relatè legerit ad creaturas; & etiam præmisso, quòd ob pluralitatem virtualem possit visio intuens præscindere circa idem obiectum actualiter indistinctum à parte rei; fit, vt

cum

cùm eminentiæ præcontinentes obiecta possibilia, sint virtualiter distinctæ, (estò quòd essent connexæ tales eminentiæ cum obiectis) posset videri hæc eminentia; non visa alia eminentia connexa cum alio obiecto.

Ad 1. oppositionem pro Basolio.

Quare ad primam oppositionem dicimus; quòd, vt liquet ex his, quæ præstituimus in hac controuersia de Visione Dei, *distinct.* 2. *artic.* 2. obiectum beatificum non solùm vocitatur speculum voluntarium, quia sit principium liberum quoad applicationem, sed etiam quoad influxum; vel quod eòdem spectat, non eò præcisè, quò liberè illabatur menti creatæ in ratione obiecti beantis inquãtum componitur vice speciei cum intellectu in actu primo, sed etiam quia tali coniunctione præmissa, non necessariò, sed merè liberè influat in actu secundo ex parte obiecti non connexi cum possibilitate entis creati. Quare, supposita clara repræsentatione Deitatis, valet vel vnicã creaturam pro libito non ostendere.

Ad 2. oppositionẽ pro cõnexione visionis potentiæ cum possibili.

Ad secundam oppositionem satis superque fecimus, *in præsenti subdist.* 2. *ar.* 1. *à numer. marg.* 4. *vsque ad* 9. vbi ostensum est, potentiam Dei, seu facultatem eius exequentem, non esse necessarium obiectum visionis quoad connotationem, & habitudinem, quam exprimit ad obiectum; sed tantùm quoad absolutam sufficientiam, quæ Deo infuisset, estò quòd omnia possibilia forent impossibilia; videri tamen à beato aliquot prædicata eminentiæ, & virtualitatis Dei simul cum obiectis possibilibus connotatis pro exigentia sortis & status beati.

Altera opinio; quòd implicet visio omnium possibilium, excutitur, confutatis occursibus recentiorum.

Opinio antumat, quod sit implicatoria visio omnium possibilium in Deo. Soarius.

30 Ltera ex diametro opposita sententia; constituit, esse implicatoriã etiam de absoluta Dei potentia, visionem omnium possibilium in Deo. Sic Soarius, 1. *par. lib.* 2. *cap.* 26. §. *Dico secundo, numer. marg.* 12. Arrubal, 1. *p. disp.* 27. *cap.* 2. *num. margin.* 8. Machinus, *etiam*, 1. *part. disput.* 19. *sect.* 6 §. *Dicendum est*; quam vt de mente Sancti Thomæ tuentur ferè vniuersi illius asseclæ; licet in prædicto asserto stabiliendo dissideant.

Arrubal. Machinus

Probatio Soarij

Quod sic probat Soarius; quia si talis visio esset possibilis, concederetur animæ Christi; cui eam denegat vnanimis Theologorum cœtus.

Infirmatur.

Sed hæc ratio non vrget; quia etiam possibilitatem habitus gratiæ intensiuè infiniti pronuntiant probatissimi authores; cũ tamen nullus asseuerauerit, Christo infuisse gratiã intẽsiuè & physicè infinitã; licet eam moraliter infinitã ob dignitatem suppositi autumet schola D. Thomæ.

2. ratio ex Machino quia cõprehenderetur Deus visione omni possibili.

31 Secunda probatio est; quam ex D. Thoma producit Machinus. Quia si omnes creaturæ possibiles viderentur exhauriretur tota virtualitas facultatis diuinæ exequentis, sicut & vniuersa series obiectorum potentiæ Dei, quam cõplectitur illimitata eminentia eius; igitur comprehenderetur Deus ab intellectu creato; quod est implicatorium.

Eliditur præmissa ratio implicationis

Sed hæc probatio exigui etiam ponderis apparet; quia supposita sententia Diui Thomæ pronuntiantis, superiorem Angelum posse per vnicam speciem apprehendere plura obiecta non connexa; sustineri non valet, esse implicatoriam visionem, quæ æquè primò in Deum, & creaturas possibiles conetur. Nec enim ad vniuersam creaturarum possibilium collectionem, quę extra verbum conciperetur, necessaria esset infinita attentio, infinitus vè conatus apprehensiuæ facultatis, sed lumen superioris ordinis; sicut nec ad visionẽ infiniti secundùm essentiam exposcitur infinita accretio intẽsiua luminis, vt optimè demonstrat Basolius loco citato, sub n. 27. vbi eò agit, posse videri omnia possibilia per visionem finitam (quãuis creaturæ possibiles essẽt infinitæ) quia per visionem finitam videtur Deus infinitus intẽsiuè. *Non enim est maius* (inquit) *videri infinita extensiuè, quã infinitum intensiuè.*

Ex sententia Thomistarũ infertur nõ implicare visionẽ quæ æquè primò exprimeret Deũ & creaturas possibiles.

Basolius.

Vt viderentur omnes creaturæ possibiles nõ exposcitur lumen & visio infinita

Igitur, nec ad hoc, quòd per vnicã visionem æquè primò attingentem Deum, & creaturas, videatur Deus, & cunctæ creaturæ possibiles, exigeretur

illimitatio in tali notitia supernaturali; ac proinde, nec etiam implicat visio omnium possibilium in verbo; si non obstat visio, quæ æquè primò Deum & creaturas inspiciat; quod candidè profitetur Vazquez. 1. *par. disp.* 50. *cap.* 7. *num. marg.* 44.

Visio Deum & creaturas possibiles æque primò attingens non est cõprehensio, ita neq; inspiciẽs omnia possibilia in Deo

Patet consequentia; vtraque visio est æqualis, suppareque ratione obiecti spectat; siue ea, quę attingit omnes creaturas in Deo; siue quæ apprehẽdit Deũ, & creaturas æquè primo, & absque connexione obiecti primarij & secundarij. Tantùmque intercedit discriminis, quòd visio, quæ intuetur Deum & creaturas æquè primò; non inspicit creaturas ex intentionali causalitate & motione obiecti beatifici: illa verò sic, quæ apprehendit creaturas in verbo. Sed videre creaturas ex motione, vel nõ motione obiecti beantis, non facessit ad cõprehensionem, vel non comprehẽsionẽ Dei, supposito quòd sit omnimoda æqualitas in obiecto vtriusque actus, tam ex parte Dei, quàm ex parte vniuersæ collectionis creaturarum possibiliũ; igitur, si visio apprehendens æquè primò Deum & creaturas possibiles, non est comprehensio; ita nec illa, quæ attingeret cuncta possibilia in verbo. Cæterùm; optimam probationem; cur ex visione omnium possibilium non inferatur comprehensibilitas Dei; suppeditat nobis Scotus, in 3. dist. 14. quæst. 2. §. *ad secundam probationem*, cuius litterã transcribimus, & illustramus infra *in controuersia* 10. de incomprehensibilitate Dei, *à numer. marg.* 33. *vsque ad* 39.

Obiectio pro placito Vazquez.

32 Sed oppones; quòd licet sit possibilis supernaturalis notitia visionis, quę æquè primò Deum & creaturas apprehendat; vt asseuerauit Vazquez *loco citato*. At inibi non pronuntiauit, esse possibilem visionem, quæ Deum, & vniuersas creaturas possibiles intueatur; igitur inconsultè producitur à possibilitate visionis æquè primò spectantis Deũ & aliquas creaturas possibiles, nõ implicatio visionis attingentis cunctã creaturarum possibilium collectionem in verbo.

Ostenditur quòd sit possibilis visio æque primò Deũ & creaturas inspiciẽs in sententia Vazquez.

Respondetur; ex prædicta doctrina Vazquez, quæ communis esse debet in schola D. Thomæ, supposito quòd asseuerat superiorem Angelũ per eamdem speciem plura obiecta non connexa apprehendere; concinnè erui nostri asserti confirmationẽ. Quia, si ad claram notitiam omniũ possibilium extra verbum non exposcitur lumen intensiuè infinitũ sed tantùm superioris ordinis, vt perspicuum esse debet; (sicut nec ad quidditatiuam Dei visionem exigitur etiam infinita luminis accretio) igitur non implicat in eodem intellectu simultaneus conuentus duarum formarum supernaturalium, quarum vna sit tantùm clara apprehensio Dei, altera verò imago exprimens vniuersa possibilia.

Vrgetur acies argumẽtationis.

Quidni ergo de absoluta Dei potentia astruatur possibilis vnica forma notitiæ supernaturalis, in quam per identitatem realem conueniant prædicata, siue rationes illarum duarum apprehensionum supernaturalium. Nec enim assignari poterit probabilis implicatio, præmissis oppositæ scholæ principijs, cur contradictionem inuoluat vnica visio æquè primò Deum, & creaturas, spectans? Qua possibilitate asserta, nec elucet ratio, ob quam implicet visio attingens vniuersam possibilium congeriem in verbo.

Occursus ex Soario quòd implicet visio æquè primò spectans Deũ & creaturas.

At obijcies Soarium, *prima parte, libr. secundo de Attributis negatiuis, capit.* 25. *numer. marginal.* 50. inficiantem huiusmodi visionis possibilitatem, quæ æquè primò Deum, & creaturas inspiciat; eò quòd Deus colligi nequeat ad vnam rationem eminentissimæ intelligibilitatis, cùm creatura; ac proinde nec æquè primò cum creatura obtutum visionis terminare.

Excutitur & eliditur ad hominem

Sed id non videtur excogitatum ad mentem Sancti Thomæ, qui in speciebus Angelicis eam imaginis vniuersalitatem agnoscit, vt plura obiecta non connexa complecti queat, quæ non cohærent secundùm aliquam contractam intelligibilitatis rationem. Si verò conuenientia in abstracta ratione intelligibilitatis exigatur; etiam Deus, & creatura, apud Soarium colliguntur ad vnam rationem intelligibilis, apud quem etiam coeunt in vnũ prædicatum entis præcisi.

3. ratio ex Arrubal.

33 Tertiò argumẽtatur Arrubal; quia quælibet apprehensio creata speciem, perfectionemque determinatã haurit ab obiecto; atqui ab interminatissima

possibilium collectione nequit alicui notitiæ creatæ determinata species ac ratio imaginis accedere; igitur nec vnica apprehensio creata valebit vniuersam possibilium congeriem exprimere.

Cōuellitur ratio præcedens.

Quæ ratio etiam minus præstat; licet enim probet, implicare notitiam quæ plura obiecta æquè primò exprimat, & non quatenus præhabentur intra vnitatem, & virtualitatem alicuius causæ, quæ talia obiecta præcontineat in esse rei, & in esse cognoscibilis vt ex Scoto obseruauimus, *sub numer.* 15. At non ostendit implicare, quòd infinita obiecta apprehendantur in causæ primæ eminentia; tunc enim species & perfectio talis actus apprehensiui, non ab interminata illa obiectorum congerie trahenda esset, sed à solius primarij obiecti intuitione, in cuius virtualitate secundaria obiecta inspicerentur.

Instatur cui demerclitra Arrubl

Quod & aperitur in visione beatifica Christi Domini apprehendente cuncta ea obiecta, quæ Deus callet scientia visionis; vt constituit communis Theologorum consensio; quæ obiecta interminatissima sunt, & infinita saltim syncategorematicè; quis enim vltimam Angeli, & hominis cogitationem per totam æternitatem assignet? Et tamen visio Christi cuncta ea obiecta exprimit in verbo, quatenus primò, & per se astruitur imago Deitatis, & secundariò obiectorum quæ relucent in Deitatis eminentia. Igitur nec inuoluit contradictionem apprehensio omnium possibilium in verbo capiens speciem à Deitate, quam primariò spectat; non verò ab obiectis creatis, quæ secundariò concipiuntur.

4. ratio implicationis visionis omniū possibiliū in Deo.

34 Quarta ratio implicationis est; quia si esset possibilis visio, quæ intra suæ repræsentationis ambitum cunctas creaturas possibiles complecteretur; etiam se ipsam quidditatiuè exprimeret vt imago sui ipsius. Quòd videtur impossibile; cùm imago specificetur ab obiecto, & adeat rationem posterioris, & specificati ab illo; quæ habitudo intercedere nō posse videtur inter eumdē actum, & se ipsum.

Obtunditur.

Sed hæc etiam oppositio non premit; quia visio non esset primaria imago sui ipsius, sed secundaria; sicut nec cæteras creaturas repræsentat tanquā primarium, sed tanquam secundarium obiectum. Quòd autem visio ob præstātiam suæ causalitatis, sit etiam de facto apprehensio quasi reflexa sui ipsius; ostendit Soarius, 1. *part. libr.* 2. *de Attributis negatiuis, c.* 18. *n. mar.* 9. citās Sanct. Bonauentur. cui etiam subscribit Machinus, 1. *part. disp.* 17. *sect.* 1. & manifestum videtur, beatum ea ratione Deum intueri, vt se Deum inspicere videat; quod est saltim secūdariò supra suum actum reflectere.

S. Bonauent. Machinus

Vera sententia, quòd non videātur de facto omnes creaturæ possibiles; & quòd sit probabile, quòd Christus vniuersa possibilia videat.

Asseritur possibilis visio omniū creaturarū possibilium in Deo.

35 HIS Igitur extremis sententijs explosis; media nobis seligēda est, quæ constituit; de absoluta Dei potētia esse possibilem intuitionem cunctorū possibilium in verbo; cùm nulla vrgeat implicatio, vt cōstat ex dictis. De facto tamen à nulla creatura exhauriri vniuersam possibilium congeriem; quia inutilis esset talis reseratio possibilitatis creaturarum, quæ alicui puræ creaturæ fieret. Cui pronuntiato suffragatur ex neotericis Herice, *tract.* 4. *disp.* 51. *cap.* 4. *num. marg.* 21.

Quæ in Christo probabiliter sustinemus de facto

Basolius Herice

Si autem quis cum isto authore asseueret, animam Christi Domini donatam esse visione cūctorum possibiliū in verbo; nil effutiret principijs veræ Theologiæ absonū; quod assertum piè ac cōstāter tutatur Basolius, *in* 3. *dist.* 14. *q.* 2. §. *Sed istis opinionibus non obstantibus*. cuius verba infra trāscribēda sunt in solutione vltim. argum. *sub n.* 51.

Basolius.

Confutatur Cabreræ censura.

36 Quare merito respuēda est cēsura Cabreræ, 3. *p. q.* 10. *ar.* 2. *disp.* 3. *concl.* 2. inurētis notā erroris nostræ sentētiæ, eo quòd in directorio Inquisitorū, 2. *p. q.* 11. asseratur: *Erroneū esse dicere, quod anima Christi cōprehēdat diuinā essentiam vel cognoscat omnia, quæ latēt in ei potētia*. Sed decept⁹ est Cabrera, eo quod

non calluerit causam damnationis Arnaldi Villanouani Medici Tarraconensis; quæ talis est, vt ex ipso directorio constat. *Secundus error; quòd quàm cito anima Christi fuit vnita diuinitati, statim ipsa anima sciuit omnia quæ Deitas scit; quia aliàs, vt dicebat non fuisset cum ea vna persona: præcipuè quia scire est circumstantia ad suppositum indiuiduale, & non ad naturam.* Damnatur ergo tanquam error, assertum contendens; necessariam esse plenitudinem scientiæ æqualem illimitatæ comprehensioni diuinæ, vt natura humana habile coextremum assumptionis existeret. Quasi non potuisset Deus assumere humanitatem ad vnitatẽ suppositi, nõ communicata animæ Christi omnimodâ, & comprehensiua scientia verbi; id enim exprimunt illa verba. *Quia aliàs, vt dicebat, non fuisset cum ea,* (humanitatem intellige) *vna persona.* Sed prædicta definitio prorsus abstinuit ab apicibus scholasticæ disputationis de possibilitate visionis omnium creaturarum possibilium in verbo de absoluta Dei potentia.

Error Arnaldi Villanouani

A quo principio haurienda sit visio harum creaturarum præ alijs? Ad alteram partem primæ rationis in oppositum diluendam; contra Soarium.

37 ALTERA Pars primæ oppositionis, quam ex doctrina Aureoli eruimus, necessariò sibi vendicat inuestigationem præsentis quæsiti; à quo nam principio trahenda sit visio harum creaturarum præ alijs? Cùm omnes æqualiter emineant intra virtualitatem Dei.

In qua re Franciscus Soarius, 1. *p. libr. 2. de Attributis negatiuis, cap. 26. §. Aliter dici potest, numer. margin. 21.* docet, à conditione numerica visionis peti formaliter, seu in genere causæ formalis, expressionem istarum creaturarum præ alijs; in genere verò causæ efficientis ab habitu luminis, qui ob indiuidualem rationem inclinat ad inspectionem talium creaturarum, & non aliarum.

Opinio Soarij, quòd à lumine gloriæ trabatur visio taliũ creaturarum præ aliis

Et probatur; quia essentia diuina in ratione speciei impressæ accommodat se actiuitati luminis; sed non fœcundat mentem creatam lumine supernaturali perfusam ad intuitionẽ vniuersæ collectionis creaturarum in quolibet beato, vt perspicuum est; igitur nec intellectus, vt compositus lumini, refert virtutem proximam ex parte potentiæ ad inspectionem cuiuscunque collectionis creaturarum in Deo, sed determinatæ seriei obiectorum.

Fundamẽtũ Soarij.

Aliàs enim obiectum beatificum præternaturali ratione fœcundaret intellectum concretum habitui supernaturali si non exhiberet concursum iuxta exigentiam alterius comprincipij supernaturalis tenentis se ex parte potentiæ. Non conferret autem debitum cõcursum; si dum lumen immissum valet ad cuiuslibet creaturæ apprehensionẽ, illi nõ suppeditetur influxus, nisi ad eliciendam visionem repræsentatiuã talis portionis creaturarum.

Si lumẽ gloriæ esset potẽs ad eliciẽdã visionem cuiuslibet creaturæ nõ acciperet cõnaturalẽ cõcursum ab obiecto beatifico.

38 Verùm multo probabilior est sententia autumans; quamlibet formam luminis ex se præstare ad eliciendam visionem cuiuslibet creaturæ in verbo; vniuersalitatemque habitus luminis contrahi à motione intentionali obiecti beantis, quod pro nutu cooperatur ad exprimendam visionem talium creaturarum præ alijs, pro sorte, & exigentia status beati. Sic Petrus Arrubal, 1. *par. disp. 26. capit. 2. num. margin. 4.* Machinus, 1. *part. disp. 19. sect. 5. conclus. 1.* Herice, 1. *p. tract. 4. disp. 51. cap. 5. §. Dico secundo, numer. margin. 34.* Petrus Hurtadus, *tomo de Incarnatione, disp. 54.* de scientia beata animæ Christi, *sect. 8. subsect. 3.*

Opposita sententia probabilior.

Petr. Arrubal. Machinus Herice Petr. Hurtadus

Quod assertum nobis videtur instillare Scotus in 1. *dist. 1. q. 2. nu. marg. 9* Vbi inquit. *Quantũ ad tertiũ articulũ de potẽtia creaturæ, dico; quòd intellectus non potest de potentia sua naturali videre essentiam, non videndo personas. Quia cum intellectus de se sit potentia naturalis, & non libera; agente obiecto intellectus agit quantum potest; ergo si obiectum ex parte sui*

Probatur ex Scoto.

Scotus

agit

Scotus

agit, manifestanda tres personas intellectui, non est in potestate intellectus; vt videat aliquid ostensum, & aliquid non videat.

Elucidatio textus Scoti

Vbi vt ostendat, non posse dari de facto visionem essentiæ absque relationibus, (cùm tamen essentiam à relationibus ex natura rei secerni autumet;) non spectat inclinationem habitus luminis in essentiam, & hypostases; eò quòd opinetur, habitum istum ex parte potentiæ se tenentem, conditionē potētiæ sapere; ac proinde, & potentialē indeterminationē nāctisci respectu cuiuslibet obiecti visionis.

Ab obiecto trahitur expressio talium obiectorum præ aliis in visione

Quò fit, vt ab habitu trahenda non sit inspectio horum obiectorum præ alijs; sed à causalitate siue motione intentionali obiecti beantis, quam Scotus manifestationem appellat; eò quòd obiectum beatificum tanquam voluntarium speculum possit pro nutu manifestare essentiam non ostensis relationibus. Quare, ideò de facto non valet intellectus compositus lumini elicere visionem non terminatam ad hypostases; quia obiectum mouet ad intuitionem relationum in essentia. Habemus igitur, de mēte Scoti visionem huius obiecti secūdarij præ alio deferēdam esse, nō in habitum luminis; sed in motionem intentionalē, obiecti beatifici.

Perspicua ex Scoto confirmatio quòd à lumine nō petatur cōtractio repræsentationis talium creaturarū.

39 At apertius testimonium accipio ab Scoto, in *quæstion. 3. prologi, §. Sed dubium est, numer. margin. 24.* vbi de lumine gloriæ, quod appellat habitum Theologiæ beatorum, asseuerat; ex se præstare ad visionem omnium creaturarum in Deo; contrahi tamen illius vniuersalitatem effectiuam à voluntaria motione obiecti beatifici; sic igitur habet.

Talis determinatio est ab obiecto.

Scotus

Hic distinguendum est de Theologia in se, & vt est habitus perficiens intellectū creatū beatū, primo modo est de omnibus scibilibus, quia omnia alia nata sunt sciri virtute primi obiecti Theologici; de facto autē nō habet limitationem, nisi ex voluntate Dei ostendentis aliquid in essentia sua; & ideò actualiter Theologia eorum est de tot, quot voluntariè Deus ostendit eis in essentia sua. De quo vide infra, *in controuer. 11. de Scientia Dei, distinct. 1. art. 2. sub numer. 15.* vbi litera citata ad plenum elucidatur. Quam Scoti phrasim vocādi lumen gloriæ habitum Theologiæ beatorum, qui ostendat creaturas in essentia Dei, etiam familiaris est Bassolio auditori Scoti; vt obseruatum præmittimus, *sub num. marg. 27. huius articuli.*

Suadetur ratione accepta ab indeterminatione potētialitate habitus luminis.

Probatur ergo nostra sententia; quilibet habitus, siue apprehensiuus, siue appetitiuus, spectat tanquam materialia obiecta omnia ea, quæ substernuntur rationi formali terminationis, seu tendentiæ talis habitus in suum obiectum; vt liquet in habitu fidei, (cui succedit habitus luminis) qui tendit in vniuersa entia, quæ subijciuntur infallibili veracitati attestationis diuinæ, ita vt à numerica ratione talis habitus peti nequeat, quòd inclinet in assensum horum obiectorum præ alijs. Atqui, obiectum formale habitus luminis est clara, & quidditatiua visibilitas Dei; igitur respicit tanquam obiecta materialia omnia entia, quæ attingi queunt ex clara penetratione Deitatis. At huiusmodi est collectio omnium creaturarum, quæ præhabentur intra eminentiam Dei, vt quidditatiuè visibilis; igitur quilibet habitus luminis, in quacunque ratione indiuiduali, & in qualibet accretione intensiua, vel remissione, refert supernaturalem vim ex parte potentiæ ad eliciendam repræsentationem cuiuslibet creaturæ in Deo; si ex parte obiecti beantis accedat manifestatio, seu motio intentionalis ad expressionem talis, vel talis creaturæ, quæ apprehendatur in Deo, siue ex clara, & quidditatiua penetratione Deitatis.

Obiectio contra præmissa.

Sed obijcies; quòd quamuis de facto lumen gloriæ esset potens ad eliciēdam visionem respectu cuiuslibet creaturæ; at non apparet implicatorium; quòd Deus efficiat alias luminis formas, quæ effectiuè præstent ad expressionem harum, & nō illarum creaturarum.

Diluitur; implicat lumē gloriæ, quòd nō præstet ad eliciēdā visionē cuiuslibet creaturæ in Deo

Respondetur; quòd supposito quòd lumē sit potēs ad eliciendam intuitionē quidditatiuā Deitatis, & magnitudinis suæ quasi intensiuè infinitæ, ob quam præhabet omne creabile, (estò quòd esset possibile infinitum secundum perfectionem intensiuam) apparet implicatoriū, quòd sit possibile lumē nō potens ad expressionem cuiuslibet

creaturæ creabilis, quæ introspiciatur in Deo, & ex motione intentionali, non ipsius creaturæ, sed Dei. Quòd euidenter reserant verba illa Scoti transcripta, *sub numer.* 39. vbi docet, Theologiam beatorum siue habitũ luminis gloriæ, (nec enim alius habitus ab habitu luminis gloriæ esse potest, qui apud Scotum ostendit creaturas in essentia Dei, non formaliter, sed causaliter,) esse de omnibus scibilibus ex motione Deitatis; itavt solùm contrahatur virtus illius habitus circa obiecta creata à motione obiecti beatifici.

Scotus

Id enim demonstrant illa verba: *Est de omnibus scibilibus, quia omnia alia nata sunt sciri virtute primi obiecti Theologici.* & subijcit. *De facto non habet limitationem nisi ex voluntate Dei ostendentis aliquid in essentia.* Sed de hoc vide infra *in hoc ar. sub num.* 44.

Vrgetur ex visioneborũ decretorum præ aliis petita ab intẽtionali motione obiecti beatifici

40 Deinde; quia intuitio huius decreti præ alio non accipitur ab indiuiduatione luminis; cùm eadem vis apprehensiua, quæ valet ad quidditatiuam cognitionem cuiuslibet suppositi intellectualis, etiam conferre queat ad concipienda proposita interna illius, si ex parte talis suppositi accedat loquutio, siue insinuatio liberæ, & occultæ determinationis. Sed intentionalis motio obiecti beatifici se gerit ad instar loquutionis aperientis arcana diuinæ scientiæ, & voluntatis; igitur quælibet portio luminis, etsi modicissima, quæ confert ad clarã & quidditatiuam intuitionem Dei, etiam præstat ad patefacienda proposita, & consilia Deitatis. Atqui eadem ratio militat de inspectione horum decretorum præ alijs in Deo, ac de visione creaturarum; igitur si ab indiuiduatione luminis nõ trahitur reseratio talium, & non talium decretorum, sed à libera motione obiecti beatifici; sic etiam de creaturis adstruendum est.

Diluitur oppositio Soaris.

41 Ad rationem in oppositum dicimus; quòd tunc non fœcundaretur intellectus lumine gloriæ perfusus iuxta exigentiam actiuitatis supernaturalis ex parte potentiæ; si illi non suppeditaretur concursus obiecti ad pariendam notitiã circa primarium, & specificatiuum obiectum visionis, non tamen circa materialia, & secundaria. Sicut & habitus fidei sibi vendicat vniuersalem facultatem supernaturalem ad eliciendum iudicium, & assensum circa omnia obiecta, siue omnia complexa, quæ accedente propositione Ecclesiæ attinere queunt ad canones fidei, & tamen de facto non extenditur ille habitus ad exerendam causalitatẽ assensus supernaturalis circa omnia ea obiecta; eò quòd nondum prodierit definitio Eccclesiæ de omnibus.

Optima instãtia contra Soariũ ex habitu fidei

Nec tamen ideò asseritur habitus fidei orbatus debito concursu iuxta exigentiam suæ efficientiæ supernaturalis; eò quòd articuli, & canones fidei sint obiecta materialia, quæ spectantur ab habitu tanquam substrata infallibilis veracitatis, & attestationis diuinæ, quæ ratio formalis assentiendi in vno tantùm complexo seu articulo superstes, (si alia complexa reuelata non essent) specificaret & terminaret habitũ fidei; quod suppari prorsus ratione de habitu luminis circa creaturas in verbo eminentes pronuntiamus.

Argum. Soarii premit Valentinum de Herice

Quod argumẽtum re vera premit Valentinum de Herice explodentem diuisionem obiecti primarij, & secundarij visionis; si enim creaturę ita ad obiectũ specificatiuum visionis attineant, vt asserat essentialem discretionem visionis beatificæ, ob diuersitatem creaturarum; qua ratione fieri potest, vt creaturæ etiam non attineant ad obiectum specificatiuum habitus luminis, si spectent ad obiectum specificatiuum visionis.

Si creatura specificaret visionẽ non tribueretur lumini concursus debitus, si nõ fit ad omnem creaturam.

Igitur non fœcundaretur connaturaliter intellectus compositus lumini, nec iuxta specificantem exigentiam talis habitus; si non præstetur illi concursus ad exprimendam visionem creaturarũ; quæ sunt obiecta specificatiua visionis, apud Herice. Vt patet ex hac *cõtrouer. dist.* 3. *subdist.* 1. *ar.* 2. *n. marg.* 20.

Aut ergo ab habitu luminis petẽda est cõtractio ad expressionẽ harũ creaturarũ præ alijs; quaten⁹ lumẽ nõ inclinet ad expressionẽ aliarũ creaturarũ; aut lumini nõ præstatur cõcursus debitus iuxta exigẽtiã illius circa obiectũ specificãs; si à ratione sua inclinet lumẽ in visionẽ quarumlibet creaturarũ tanquã specificãtium visionem, & non conferatur illi concursus ad exprimendam visionem alicuius creaturæ, in quam intendit tanquam in obiectum, a quo trahit speciem

ciem. Quod autem inconsulte pronunciauerit idem Herice; esse indignam viro docto diuisionem primarij, & secundarij obiecti respectu scientiæ Dei; ostendimus infra, *in Controuer. 11. de Scientia Dei, distinct. 1. art. 2. numer. margin. 12.*

❧❧❧❧❧❧❧❧❧ *❧❧❧❧❧❧❧❧

Esse possibilem claram visionem Deitatis absque vllius creaturæ inspectione in verbo; pro dilutione secundæ rationis oppositæ; vbi confutantur Arrubal, Lorca, & Soarez.

Placitum autem esse nō posse videri Deū quin videatur possibile in communi

42 SEcunda ratio in oppositum vrget, an sit possibilis visio clara, & quidditatiua Dei, eius tamen modicitatis, seu remissionis, vt vi eius aliqua creatura non exprimi queat? Franciscus Soarez, 1. *part. lib. 2. de Attributis negatiuis, capit. 26.* §. *Dico quartò probabile esse.* Opinatur tanquam probabile necessariam esse apprehensionem possibilis, seu creabilis vt sic, ad claram intuitionem Deitatis idem sustinet Arrubal, 1. *par. disp. 16. cap. 6. nu. marg. 23.* & probatur.

Soarius

Arrubal.

Probatur ex cōnexione potentiæ diuinæ cū possibili saltim in cōmuni.

Quia implicat clara, & quidditatiua apprehensio Deitatis, non viso attributo potentiæ eius; cùm sit prædicatum intrinsecum Deo importans propriam rationem obiectiuam intrinsecam, vt perspicuum est. Sed etiam contradicit quidditatiua intuitio talis potētiæ, seu facultatis diuinæ exequentis, non apprehenso obiecto saltim secundùm communissimam rationem entis creabilis vt sic; quia quamuis talis potestas diuina respectu obiecti creabilis ea non sit, quæ speciem hauriat ab ente participato, tamen vi suæ rationis obiectiuæ, per quam à cæteris attributalibus affectionibus secernitur, præsefert quod sit alicuius obiecti potentia: ita vt ablato, ex hypothesi, obiecto possibili, tolleretur prædicatum id, quod de facto apprehendimus ad instar inclinationis elicitiuæ in obiectū, quod extrahit de non esse ad esse; igitur implicatoria est quidditatiua apprehensio talis inclinationis, seu virtutis, ad extrahendum ens ex nihilo, nō cōcepto obiecto saltim secūdùm communissimam rationē creabilis vt sic.

Confutatur Soarij opinatio

43 Cæterùm, vt ad hæc redire necessum non sit, prædictam oppositionē vt falso fundamento subnixam expugnauimus, *in præsenti subdistinction. 2 art. 1. à numer. 4. vsque ad 9.* vbi ostendimus; potentiam Dei, sicut & quamlibet aliam facultatem operatiuam, non spectare obiectum sub ratione præcisa, sicut nec illud attingere, nisi sub cōtracta, & indiuidua ratione, sub qua obiectū terminat physicum & realem influxum talis virtutis.

Nulla facultas operatiua quidditatiuè & intuitiue apprehēsa cōnectitur cū effectu in communi

Quare licet, ob confusam conceptionem nostram, operatiuis facultatibus quandoque abstractas vniuersales vt terminandi rationes adscribamus; attamen clara & quidditatiua intuitio virtutis elicitiuæ, terminum illi contractum, & indiuiduum addicit: igitur visio clara facultatis diuinæ exequētis non respicit vt obiectum communem aliquam rationem entis possibilis sed tale, aut tale indiuiduum, quod non inuoluit contradictionem, vt extrahatur à nihilo.

44 Explosa igitur necessaria apprehensione creaturæ secundùm abstractā rationem entis possibilis vt sic ad claram Dei visionem; licet communis sententia asseueret, non esse necessariā apprehensionem alicuius creaturæ in particulari, vt Deus quidditatiuè inspiciatur; in reddenda tamen ratione valde dissident.

Modus dicendi Lorcæ & Soarez

Petrus de Lorca, 1. 2. *disp. 25. memb. 4.* §. *Superest tandem dubiū.* autumat; de absoluta Dei potentia esse possibilē visionē, quæ Deum quidditatiuè intueatur absque vllius creaturæ inspectione eóquòd dari queat ita exiguū ac remissum lumē, vt eliciat visionē quidditatiuā Deitatis sine vllius creaturæ apprehensione. Huic placito etiā suffragatur Soarius, quatenus, 1. *p. lib. 2 de Attributis negatiuis, cap. 28. sub num. 20.* asseuerat quod si beatus eius meriti non sit, vt ei præstancior visio respondeat, nō videbit creaturas ad illius statum pertinētes

per formam visionis; sed per gloriã accidentalem, ceu per nouas reuelationes.

Sed prædicta ratio falsum assumit; nimirum, esse possibilem habitum luminis gloriæ, qui non referat sufficientiam formalem ad eliciendam visionẽ repræsentatiuam, non solùm alicuius creaturæ; sed etiam, & supremæ possibilis. Qui a, si apprehenderetur quidditatiuè aliqua causa creabilis, quæ esset infinitæ virtualitatis intensiuæ, verbi gratia, calor secundùm intensionem illimitatus; notitia ea, quæ clarè conciperet vim, seu virtualitatem intensiuè illimitatam, nequiret non nancisci sufficientiã formalem ad exprimendum aliquod productum infinitũ in eminẽtia illa infinita secundùm intensionem.

Eliditur; quia nõ est possibile lumẽ gloriæ quod nõ sit potẽs ad eliciẽdã visionẽ cuiuslibet creaturæ

Sed est impossibile lumen gloriæ, quod sibi non asciscat connaturalem virtutem ad efficiendam claram intuitionem Deitatis, ac proinde & potentiæ, seu facultatis exequentis illimitatæ secundùm essentiam: igitur est implicatorium lumen, quod exprimere nequeat apprehensionem alicuius creaturæ in tali eminentia infinita secundùm essentiam. Eo quòd virtus Dei quidditatiuè apprehensa, vt illimitata secundùm essentiam, non præstare non valeat ad quodcunque productum, etiam actualissimum, & supremum in tota classi possibilium; igitur falsò asseritur, à modicitate, & exiguitate luminis peti posse visionis Dei possibilitatem absque alicuius creaturæ inspectione.

Firmatur ratio præcedens.

Quod esse de mente Scoti constat euidenter ex textu transcripto, *sub numer.margin.39.* vbi expressè docet quòd habitus Theologiæ beatorum, scilicet habitus luminis gloriæ, est de omnibus scibilibus creatis; omnia enim sciri queunt per scientiam beatam itaut contractio ad expressionem harum creaturarum præ alijs solùm trahatur à motione obiecti beantis. Dum autem pronuntiat Scotus, lumen gloriæ esse Theologiam de omni scibili creato; nullũ scibile creatum excludit nec supremũ in tota classi possibilium pende verbi Scoti ibi transcripta.

Probatur ex Scoto.

45 Nec magis dissertationem dirimit Soarez, *libr.2 de Attributis negatiuis, capit.26. numer.margin.13.5. Dico tertiò.* immo, & petitionem principij committere videtur, dum astruit; quòd sicut omnes creaturæ non necessariò videntur per actum beatificum; sic & aliqua creatura determinatè non ostendi potest; igitur, & quælibet sigillatim, & determinatè sumpta; ac proinde, & vniuersæ creaturæ collectiuè acceptæ (cùm sit eadem prorsus ratio de omnibus) obtutũ visionis subterfugere valebunt.

Alia ratio sentiendi ex Soario

Hæc enim ratio petit principium, dum præmittit vt constitutum id, quod illi ostendendum erat; nimirum omnes creaturas non necessariò inspici ex vi visionis; quod tanquã absurdum obijcitur à contrariæ sententiæ assertoribus; qui ex hoc quòd creaturæ videantur in verbo, (cùm omnes intra virtualitatem Dei æqualiter emineant,) ab absurdo inferunt, vniuersas creaturas in Deo inspici; subsumit ergo Soarez id, quod illi ostendendum erat, nimirum non omnes creaturas necessariò inspici à beato.

Hæc ratio videtur petere principium.

Ita enim aduersarios perstringit Aureolus à nobis transcriptus, *sub numer.1. Necesse est, si illa visione, qua videtur diuina essentia, videtur creatura, quòd omnes creaturæ videantur.*

Nota ex Aureolo contra Soarium

46 Quare optima ratio, cur essentia Dei videri queat quidditatiuè absque vllius creaturæ apprehensione, ea est, quam tradidimus in præsenti *subdistinction. 2. art. 1. numer. marginal 5.* quòd omnipotentia, & facultas exequens diuina, non est necessarium obiectum visionis secundùm habitudinem, & connotationem quam exprimit ad obiecta creata; sed secundùm absolutam sufficientiam, quæ infuisset Deo, licet forent impossibilia cuncta ea, quæ de facto possibilia astruuntur. Quò fit, vt videri queat quidditatiuè virtus illa absoluta Dei, non apprehensa connotatione alicuius obiecti creati; cùm dictio generatiua verbi, quæ comprehendit essentiam Dei, ac proinde, & potentiam illius, spectet talem sufficientiam essentialem absque cõnotatione alicuius creaturæ possibilis; eòquod verbum diuinũ ex nullius possibilis cognitione vel dictione procedat.

Optima ratio cur videri queat Deitas absque vlla creatura

Igitur, si dictio comprehensiua omnipotentiæ nullam creaturam possibilem respicit, ob rationem quam loco citato expendimus; quidni etiam visio

Arg. à notitia cõprehensiua ad nõ comprehensiuã

be a-

beatifica, quæ Deum non comprehẽdit sed apprehendit, ab omni creatura absolui queat?

Instatur ex absimilitudine inter contintiã causæ increatæ & creatæ.

47 Deinde; quòd, ideò nequit videri quidditatiuè causa creata, quin in illius eminentia inspiciatur aliquod productum; quia causa creata est necessarium principium apprehensionis effectuum in eminentia talis causæ necessariò connexa cũ possibilitate effectuum. Sed obiectum beatificum, quod fœcundat intellectum ad productionem visionis non solùm liberè illabitur menti creatæ quoad applicationem sui vice speciei impressæ fœcundantis intellectum in actu primo, sed etiam in actu secundo quoad causalitatem elicitiuam visionis; eò quòd essentia Dei non vniatur immediatè intellectui in ratione speciei, sed facultas appetitiua, & per influxum liberum ex parte obiecti non connexi, cùm possibilitate effectuũ igitur obiectum potest liberè influere in visionem Deitatis, quin vllã creaturam manifestet.

Hac ratione sẽtiẽdi sustinuit Hẽricus de libera motione præscindente à creaturis.

Quam doctrinam ex antiquis Theologis perspicuè tradidisse videtur Henricus Gandauensis, *Quodlibeto 7. quæst. 4.* Vbi quærit. *Vtrùm diuina essentia possit cognosci ab intellectu creato beato absque eo quòd cognoscantur res creatæ in ea?* Vbi cum opposuisset. *Quod Deus est magis sufficiens ratio cognoscendi alia à se, quàm sit subiectum cognoscendi sua accidentia. Sed subiectum perfectè cognosci non potest nisi cognitis omnibus accidentibus eius secundùm Philosophum; ergo, &c.*

Præmissæ obiectioni, vel sic occurrit Henricus in fine quæstionis; inquiens. *Ad secundum, quòd diuina essentia est sufficiens ratio cognoscendi alia; dicendum, quòd verum est, sed non necessaria, imò voluntaria. Et cùm hoc si esset necessaria quantum est ex se perfectè cognoscenti eam, quemadmodum cognoscit se ipsam; sicut perfecta cognitio subiecti est ratio cognoscendi omnia illius accidentia. Non tamen oportet, quòd sit necessaria cognoscenti limitato, quòd potest sistere in cognoscendo id, quod est secundùm se; non tamen sub ratione, qua est idea omnium aliorum, & ratio cognoscendi.*

Visio præscindit apud Hẽricũ à præcontinentia creaturarũ.

Vbi disertè pronuntiat Henricus, ideò videri posse intuitiuè Deitatem, non ostensa, vel vnica creatura; quia Deitas respectu intellectus creati est voluntaria ratio ex parte obiecti mouens liberè ad ostensionem cuiuslibet entis participati. Quo fit, vt beatus intuens queat sistere in absoluto Deitatis, non inspiciendo Deitatem inquantùm relatè se gerat ad creaturas vt ratio idealis exprimens creaturas in se ipsa tanquam in obiecto viso. Vnde etiam sequitur, vt apud Henricum, Deitas, (quã quidditatiuè, & clarè visibilis ab intellectu creato,) præscindat ab ideali præcontinentia creaturarum, & ab omni esse participabili, & possibili secundum rationem contractam, indiuiduam, & explicitam talis entis possibilis.

In quo displiceant Hẽricus Zuccolius & Soarius.

Licet in hoc displiceat Henricus, & eius Commentator Vitalis Zuccolius *in hunc locum*, quatenus asseuerãt; non posse videri Deitatem sine visione indistincta, vel confusa possibilitatis creaturæ, in quo etiam asseclam habet Soarium Henricus, contra quem satis superque ostendimus supra; quòd si intercedere posset connexio Deitatis cùm creaturis, talis connexio asserenda esset cũ contracta, & indiuidua ratione possibilitatis, & non cum communi, & abstracta.

§

Satisfactio ad cæteras oppositiones aduersariorum contra visionem creaturarum in Verbo.

Ad 3. argu. Vazquez.

48 AD Tertium argumentum Vazquez, *ex numer. 4.* patet ex dictis; *sub num. marg. 22.*

Ad cõfirmationẽ refertur discrimẽ visionis creaturæ in se ipsa, & in Deo

Ad confirmationem; quòd si illud pronuntiatum, *sic se habet res ad esse, sicut ad cognosci*; intendat, virtualem inclusionem creaturarum in potentia Dei esse rationem ex parte obiecti, ob quam creaturæ apprehendantur intra virtualitatem principij, & ex penetratione causæ; verum habet. Attamen si

velit, quod creaturæ videri queant in Deo tantùm secundùm esse virtuale, quod habent intra eminentiam facultatis diuinæ exequentis; falsum prætexit obiectio. Illud enim esse obiectiuum creaturarum, quòd à visione trahitur, virtuale non est, sed formale, sicut & visio nō est virtualis, sed formalis expresio creaturarum.

Non est expressior visio creaturarum in se ipsis quā in Deo

Quare inficiamur consequenter; haberi formalius, aut expressius illud esse obiectiuum creaturarum, quod trahitur à notitia attingente creaturas in se ipsis; quā illud esse obiectiuū creaturarum, quod hauritur à visione creaturarum in Deo.

Ad 4. argu. omnipotētia est ratio sciētia creaturarum in Deo

49 Ad quartā rationem in oppositū *sub n. 5.* dicimus; Deum non esse formaliter principium creaturarum per intellectum, sed per voluntatem, quæ est facultas exequens eius; vt in controuersia de Omnipotentia elucidabitur. Quare, non eò formaliter Deus est potens ad extrahendas creaturas de non esse ad esse, quò eas intelligit; sed è contra, ideò illas apprehendit in se ipso, quia eas præhabet intra virtualitatem facultatis exequentis; quæ est ipsummet attributum voluntatis, quatenùs respicit possibile. Quò fit, vt vera sit ista causalis enuntiatio; *Deus ideò intelligit creaturas in se ipso, quia illas præcontinet intra efficacitatem suæ voluntatis, seu facultatis operatiuæ.*

NOTA

Obijcitur, quòd attributū voluntatis esset prius quā attributum sciētiæ

Si verò vrgeas; quòd cùm quælibet complexio causalis insinuet anterioritatem illius, quod se habet vt ratio alterius; si prædicta enuntiatio esset vera in sensu causali; *ideò Deus præscit creaturas, quia illas præhabet intra eminentiam appetitiuæ facultatis*; fieret vt attributum voluntatis anteiret attributum scientiæ Dei. Quod est contra communem sententiam, apud quam proximiùs cohæret Deo intellectio, quàm appetitio; ita vt multi astruant, intellectionem esse de quidditatiua cōstitutione Deitatis.

Infringitur obiectū: & ostēditur qualiter volūtas anteeat comparationem scientiæ ad creaturas.

Respondetur; quòd licet scientia Dei anteeat attributum voluntatis, si scientia secundùm se, & absolutè spectetur; quam etiam prioritatem scientiæ deferimus per habitudinem ad primarium illius obiectum, quod est Deitas. Attamen non obstat, quòd sciētia sub aliqua comparatione, seu relatione ad secundarium obiectum, quod est ens creatum, subsequatur appetitum Dei; cùm in communi sententia, scientia visionis sit posterior volitione libera. Quod etiam astruimus de cognitione creaturarum possibilium in eminentia causæ, seu facultatis exequētis, quæ est ipsum attributū voluntatis; præmittit enim scientia voluntatē, in quātùm est ratio apprehensionis creaturarum in Deo.

Ad cōfirmationē; ablata omnipotētia auferretur scientia Dei circa creaturas formaliter & per locum intrinsecum.

Ad cōfirmationē; *ex n. 5.* quòd ablata omnipotentia auferretur per locum intrinsecum ratio cognoscendi creaturas in Deo, vt in causa; quod euidentius est quàm probatione indigeat; siquidem tolleretur medium causale cognitionis, nimirum connexio causalitatis, ob quam effectus præhabetur intra eminentiam principij.

An verò superesse possit, in illa hypothesi, attributum scientiæ respectu creaturarum, nonprout important habitudinem effectuum (cùm hæc remoueatur ablata omnipotentia,) sed quatenus referunt determinatam rationem entis & veri, quæ exhauriri posset à diuino intellectu apprehendente talia obiecta nō in Deo, sed in se ipsis? Constabit ex *controu. 11. de Scientia Dei, artic. 2.* Vbi ostendimus obstare Deo scientiam aliquam, quæ iuxta phrasim, & modum loquendi Scoti Theologica non sit; siue quæ spectet creaturas in se ipsis, & non in Deo; vel ex motione intentionali creaturæ, & non ex motione Deitatis. Adi locum citatum vbi hæc seriò versamus.

Implicat in Deo scientia nō Theologica ex Scoto.

Ad vltimū arg. solutio ex Lycheto.

50 Ad vltimum argumentum ex authoritate Scoti; dicimus cum Francisco Lycheto accuratissimo interprete textuali Doctoris, prædictum modum dicendi tantùm probabiliter ab Scoto proponi, non tamen ab eo sustineri; cùm sit oppositus manifestis, & frequētissimis alijs testimonijs, quæ referant visionem creaturarum in verbo; vt liquet ex duobus, quæ in præsenti articulo exarauimus, & ex alio, quod illustratum præmittimus in præsenti *sub distinct. art. 1. num. margin. 11. & 12.* vbi ingenuè profitetur Scotus, eumdem esse actum visionis, qui attingit Deum, & creaturas in Deo.

Lychetus

Ita igitur habet Lychetus, *in 3. dist. 14. quæst. 2. prope finem.* vbi inquit. *Nota quòd in hac quæstione non videntur*

tur Doctor nec tertium, nec quartum modum firmiter asserere; quilibet tamen modus videtur satis probabilis, &c.

Obtinet argumentũ quòd beatus actualiter inspiciat creaturas in Deo & non habitualiter.

Quare concedimus, oppositionem ex illo textu productam euidenter obtinere, quòd si creaturæ non viderentur actualiter per actum beatificum apprehensa actualiter Deitate; prædicata imaginis Dei, & creaturarum, in eamdem formam per coniunctionem identicam coire non possent; sed realiter dissiderent, tanquam duæ notitiæ entitatiuè dissitæ. Nec aliquid præstant pro opposito in cassum desudantes Faber, *in 3. sentent. distinction. 14. quæst. 2. disp. 35. capit. 5. numer. margin.* 55. & Aretinus *eadem distinction. 14. quæstion. 2. art. 4. §. Pro tertio explicandi modo.*

Dissentiunt Phil. Faber.

Aretinus

Obseruæ pro mente Scoti ex Basolio

Quod autem tale pronuntiatum non sit de mente Scoti; patet ex Basolio, *in eadem distinct. 14. quæstion. 2. §. Sed istis opinionibus non obstantibus.* Cuius verba libenter transcribo; tum quia sensum Scoti elucident intendentis; Deum & creaturas possibiles vi eiusdẽ visionis, non habitualiter, sed actualiter exprimi. Tum, quia illam mihi satis probatam stabiliant sententiã, quæ pronũtiat; Christũ omnia possibilia in verbo videre. Sic igitur habet.

Christus intuetur omnes creaturas possibiles quas Deus inspicit.

51 *Dico quantum ad istum articulum aliter primò; quòd supposito, quòd sit idem actus beatificus videndi verbum, & ea quæ videntur in verbo (sicut oportet dicere, quòd actus non numeratur secundùm numerationem obiecti secundarij, sed obiecti primarij, & hic obiectum primarium est vnum, scilicet diuina essentia,) intellectus animæ Christi eodem actu videt verbum, & omnia, quæ naturaliter repræsentantur per verbum; vel per essentiam verbi antecedenter ad actum voluntatis; & ista sunt omnes quidditates simplicium terminorum, & negationes ipsorum, & omnes complexiones eorum necessaria, &c.*

Christus videt omnia possibilia actualiter & nõ habitualiter vel solũ in potentia

Et deinde *sub tertia ratione*, subdit. *Anima Christi habet summam, & perfectissimam visionem verbi possibilem esse in creatura, sicut dictum est in quæstione præcedenti; sed perfectissimæ visioni verbi repugnare non videtur, quòd eadem videantur actualiter, & non in potentia, quæcunque naturali necessitate repræsentantur in verbo; si sit idem actus beatificus videndi verbũ, & illud, quod repræsentatur in ipso, sicut reputo necessarium.*

Ratio affertur

Quia primum obiectum necessarium ad talem actum videndi beatificè aliud à verbo, est ipse Deus, nec potest esse aliquid aliud; & est secundùm rationem diuinitatis repræsentantis naturaliter, & necessariò omnia prædicta.

Obiectio, quòd ad visionẽ omniũ possibiliũ requiratur attentio infinita.

52 Tandem obiectionem, quæ contra prædictam doctrinam proponitur in textu Scoti agentem; ideò non posse simul, & actualiter attingi cuncta obiecta vi beatifici actus in verbo; eò quòd exigatur infinita attentio, illimitatus ve conatus potentiæ ad infinita obiecta apprehendenda; sic infringit Basolius.

Diluitur euidenter à Basolio

Nec secundum etiam impedit; quia nec infinitas diuina intensiua, quæ est maior, repugnat vt possit intelligi ab intellectu finito, & per actum finitum; ergo nec multitudo obiectorum secundariorum infinita.

Eamdẽ opinionẽ de visione omniũ possibiliũ à beato recipit vt probabilem Henricus.

53 Eamdem opinionem, quòd quilibet beatus inspiciat cunctas creaturas possibiles, (inquantum absoluuntur ab omni mutatione obiectiua ad existendum, quæ illis à decreto libero accedit,) & secundùm merum ac necessarium statum suæ possibilitatis; ante Basolium tanquam probabile tradiderat Henricus, *Quodlibeto 7. quæst. 4.* subdens.

Dicendum ad hoc, quòd quamuis videatur aliquibus posse dici probabiliter, quòd videns diuinam essentiam videt omnes essentias rerum, quarum ipsa essentia diuina est naturalis, & perfecta similitudo, & exemplar, non solum per quod aliud videtur, sed & in quo aliud videtur; prout etiam viso speculo necessariò videntur, quæ in speculo repræsentantur, præcipuè si forma speculi vna, & eadem secundùm rem, sit repræsentatiua sui apud visum, & omnium facierum. Quamuis enim speculum huiusmodi, (si esset voluntariè se repræsentans, & sic potens se visui manifestare, vel non manifestare,) cùm tamen sic voluntariè se manifestaret per suam formam, non posset non manifestare alia, cùm per eamdem formam repræsentarentur; & sic quicunque videret essentiã diuinã, videret ea omnia, quorũ sic est similitudo quasi naturalis.

Li-

Liberatur à censura præcedens placitum.

Licet autem Henricus prædictam sententiam non sequatur; eam tamen probabilem æstimat; & certè nullatenus ei aliqua nota invri potest, quatenus cum Basolio sustinet, à quolibet beato inspici omnia possibilia quoad merum ac necessarium gradum possibilitatis, vel non repugnantiæ ad essendum; & negat omnia futura à quolibet beato inspici, vno Chisto Domino excepto; de quo vide, *in ar. sequuti, sub n. marg. 21.*

ARTICVLVS V.

De comparatione visionis ad creaturas, prout inuoluunt actualem, vel futuram existentiam.

SVMMARIVM.

Prima opinio autumans, creaturas futuras non inspici in verbo, sed in se ipsis Num. 1.

Altera opinio; non simul, sed successiuè, per actum beatificum videri. Numer. 7.

Scoti textus pro medio ex parte obiecti ad scientiam in Verbo creaturarum connotantium existentiam. Numer. 9.

Aperitur doctrina inconsequentia in Molina, & Soario circa visionem creaturarum futurarum in verbo. Num. 15.

Vera sententia illustratur, & suadetur. Num. 17.

Nullus beatus (Christo Domino excepto,) intuetur in verbo omnes creaturas futuras. Num. 21.

Quidquid beatus videt in Verbo id inuariabiliter inspicit ab initio beatitudinis, nō expectata volubilitate temporum, contra Lorcam, & Molinam. Num. 24.

Oppositas rationes elidimus. Numer. 26.

Opinio Ochami & Gabrielis quod visiones creaturarum in verbo & in genere proprio sint eiusdē quidditatis

1 HÆC Est vltima perscrutatio obiecti actus beatifici; an scilicet creaturæ, prout inuoluunt existentiam, videantur in verbo? In qua re Ochamus; & Gabriel, *in 3. dist. 14.* asserūt; visionem creaturarum in verbo esse eiusdem essentiæ cū visione creaturarū in proprio genere.

Infertur, creaturas inspici per obtutū beatificum.

Ex quo planè deducitur; non dari intuitionem creaturarum in verbo propriè, & formaliter, sed tantùm causaliter. Quia si visio creaturarum, secundùm quod important actum existentialem, daretur in verbo, esset quidditatiuè dissita à visione eiusdem obiecti extra verbum; sicut visio beatifica essentialiter secernitur ab alijs reuelationibus extra verbum. Cui placito subscribit Durandus, qui *in 4. distinction. 49. quæstion. 2.* inficiatur, creaturas inspici in verbo secundùm existentiam, licet videantur secundùm essentiam.

Id sustinet Durandus

Etiā consentit Basolius.

Nec dissentire apparet Basolius, in *3. dist. 14. q. 2. §. ad hoc videtur esse mēs Augustini.* Vbi loquens de visione beata animæ Christi respectu creaturarum existentium; subdit.

Christus videt omnia futura

Secundò dico; quòd non oportet dicere, quòd anima Christi non videat omnia, quæ videt verbum, quorum ipsum non est repræsentatiuum naturaliter, & necessariò, sed contingenter præsupposita determinatione diuinæ voluntatis.

Sed nō ex vi visionis.

Et hoc non ex vi actus visionis beatificæ; sed si nouit talia, nouit ea, & videt alia speciali reuelatione, vel multis actibus de talibus obiectis reuelatis, cuiusmodi sunt complexiones omnes contingentium, & omnia contingentia vt sic.

Essentia vt antecedens decretū nō repræsentat futura.

Nam essentia diuina secundùm rationem essentiæ, vt præuia est voluntati, vt sic non est repræsentatiua talium contingentium; sed vt sequens actum voluntatis.

Quid sit videri creaturas ex vi visionis

Vbi ex Basolio obseruo contra inanem aliquorum recentiorum cauillum; pro eodem haberi à Basolio, quòd creaturæ videantur per eamdem formam visionis, per quam inspicitur Deitas, & quòd creaturæ videantur ex vi visionis beatificæ. Quatenus, (*ly ex vi visionis*) nil aliud intendat quàm quòd præ-

di-

dicata repræsentationis Deitatis, & creaturarum identificentur realiter, salua distinctione formali; non verò quòd creatura sit obiectum actus beatifici, vt beatifici, ita vt actus beatificus quà talis, speciem trahat à creaturis quæ sunt secundarium obiectum visionis. Quòd autem apud Basolium in idem recidant, non videri per actum identificatum cum visione, sed per particulares reuelationes; seu non inspici ex vi visionis, liquet ex illis verbis.

Basolius.

Et hoc non ex vi actus visionis beatificæ, sed si nouit talia, nouit ea, & videt alia speciali reuelatione, vel multis actibus de talibus obiectis reuelatis.

Placitum Herice quòd creaturæ futuræ non videantur in verbo.

Ex Neotericis verò visionem creaturarum existentium in verbo improbat Valentinus de Herice, 1. *part. tract. 4. disp. 52. capit. 2. numer margin.* 21. quæ opinio etiam necessariò sustinenda est ab omnibus illis authoribus, qui respuunt, futura contingentia præsciri in eminentia Deitatis, aut in determinatione diuinæ voluntatis; sed in se ipsis, vel in determinata veritate illarum complexionum contingentium; ni velint manifestè à consequentia doctrinæ deficere; vt infra aperiam.

Ratio prima ex Basolio.

2 Et probatur primò; ratione ex illis Basolij verbis producta. *Essentia diuina, vt præuia est voluntati, vt sic non est repræsentatiua talium contingentium.* Quia si creaturæ apprehendi possent in Deo vt in causâ, ex vi actus visionis, aut cognoscerentur in eminentia virtuali ipsius Dei, quæ attinet ad principium efficiens in actu primo; vel in actuali exercitio suæ causalitatis, qui est actus secũdus talis causæ; cũ ista duo præcisè spectentur in quolibet agẽte; & virtualis potestas, & eminẽtia eius à qua habet vt possit influere; & actualis causalitas, per quã influit in actu secundo.

Vrgetur ratio, quòd futura contingentia inspici nequeant in Deo.

Sed creaturæ, vt important actualem, vel futuram existentiam, in primis inspici nequeunt in virtualitate facultatis diuinæ exequentis, cùm quà creaturæ, vt inuoluunt futuritionem, non referunt determinatam connexionem; quia nullum productum, vt concernens existentiam, inspici valet in eminentia, & virtualitate sui principij, nisi sit causa omnino necessaria, & determinata ad agendum, quam circunstent omnes conditiones operandi; quæ inimpedibiliter inferant effectum non autem in causa libera, & omnino indifferenti ad vtrumlibet; qualiter se gerit facultas diuina exequens circa effectionem creaturarum, præcipuè circa productionem actus liberi voluntatis creatæ.

Confirmatur; quòd futurum non videatur in verbo.

Nec etiam inspici valent existentes creaturæ in Deo, quà influit actualiter, vel in causalitate eius ad extra; eò quòd hæc intrinsecè Deo nõ insit, cũ sit actio trãsiens, quæ in creatura recipitur; ac proinde id iã non esset creaturã in verbo intueri, sed illam in se ipsa inspicere; cùm actio externa Dei sit quid creatum.

Resp. pro vera sententia

3 Si occurras; creaturas importantes futuritionẽ apprehẽdi in prædeterminatione diuinæ voluntatis; in qua etiã tãquam in causa intellectus diuinus copulationes contingentes determinatè cognoscit.

Oppugnatur quatenus in decreto nequeat inspici futurũ contingens

Cõtra instat Herice; quia sicut eò quòd virtualis cõtinẽtia creaturæ in Deo cõnexa non sit cum determinata futuritione entis creati; accedit inde, vt in Deo tanquam in causa, futuri contingentis omnimoda determinatio præsciri nequeat; ita nec in decreto, vel determinatione diuinæ voluntatis, ob supparem rationem; eò quòd decretum quoad omnẽ rationem intrinsecè inexistentem Deo, sit prorsus indifferens ad vtrumlibet.

Vrgetur oppositio ex Herice

Eadem enim ratione se gereret, si nil ad futuritionem destinasset, ac de facto; atqui in illa hypothesi, futurum videri non posset in decreto; igitur nec de facto obiectum aliquod cõtingens inspicitur in determinatione diuinæ voluntatis.

Cõfirmatur in actibus prauis qui apprehẽduntur per visionem beatificam.

Deinde; quòd non omnia obiecta, quæ inuoluunt existentiam, & conducunt ad scientiam beati, possunt inspici in determinatione diuinæ voluntatis; cùm plura indiuidua actuum prauorum quæ attinent ad personas curæ ac patrocinio beati demandatas, conducant ad visionem talis beati. Atqui astrui non debet determinatio diuinæ voluntatis circa actus peccaminosos; eò quòd determinatio nequeat esse medium sufficiens, nec remotum, ex parte obiecti scientiæ beatorum, nisi asseratur cum vi prædeterminatiua ad inimpedibiliter inferendum consensum creatum: huius-

modi

modi verò prædeterminationem circa materialia actuum prauorum pronũtiare, videtur absonum veræ Theologiæ principijs.

Arguit. 2. quia talis visio creaturarũ in verbo nõ esset notitia intuitiua

4 Secundò arguitur; quia si daretur visio creaturarum existentium in verbo, talis notitia deberet esse intuitiua, cùm sit apprehensio rei existentis, prout existens est; aliàs enim non distingueretur à visione creaturarum secundùm merum possibilitatis statum, quæ est notitia abstractiua, eò quòd non concernat actualitatem existentiæ.

Item nec notitia abstractiua.

Atqui visio illa creaturæ existentis in verbo, nec abstractiua foret, ob prædictam rationem; nec etiam intuitiua; eò quod intuitio immediatè spectet rem in se ipsa, non autem in causa, aut alio medio cognito: igitur à sufficienti enumeratione non est possibilis talis visio creaturarum secũdùm esse existentiale in verbo; cũ omnis notitia adæquatè diuidatur in abstractiuam, & intuitiuam.

Opponitur 3 quia repræsentatio creaturæ vt importãtis existentiã nõ addat aliquid visioni

5 Tertia ratio est; quia cùm expressio existentiæ creaturarum sit aliquid formale in actu visionis distinctum à repræsentatione creaturæ secundùm præcisam rationem suæ possibilitatis; adhuc instat disquisitio, an tale prædicatũ imaginis expressiuæ creaturarum secundùm esse existentiale, sit additũ ipsi visioni per modum intẽsionis, aut per modum extensionis?

Neque per modum intẽsionis.

Non primũ; eò quòd intensiua accretio nõ spectet obiectũ distinctũ, sed penes eamdem rationem obiectiuam accedat appositio vlterioris, & vlterioris gradus perfectionis; igitur fieri potest intensio actus visionis circa obiectum primarium, quod est Deus, & circa obiectum secũdarium, nempe circa creaturas secundùm meram rationẽ suę possibilitatis, absque vlla penetratione creaturæ, vt inuolentis actum existentialem.

Neque etiã exprimit quid additũ ad instar extensionis.

Nec apprehenditur creatura existens, ob extensionem formæ visionis ad existentiam, & futuritionem obiecti; quia cùm talis protensio formæ sit prædicatum intrinsecum, vt potequod importet rationem imaginis, seu vitalis repræsentationis creaturæ secundùm esse existentiale; fieret, vt accedente tali extensione, quæ separabilis est à forma visionis, quatenus expressiua creaturarum secundùm meram rationem status possibilitatis, apponeretur distincta ratio vitalis, & intrinseca imaginis, ac proinde distincta forma apprehensionis; atque adeò fieret, vt vi eiusdem actus visionis beatificæ, non inspicerentur creaturæ secundùm actum existentialem.

Arg. 4. sequeretur, quòd beatus meriti præcellentioris donaretur minus intẽsa visione.

6 Quartò arguitur; quia si creaturæ prout inuoluunt existentiam, terminarent actum visionis beatificæ; fieri posset, vt beatus excellentioris meriti minus intensum beatitudinis gradum nancisceretur; eò quòd pro sorte, & exigentia sui status pauciorum creaturarum apprehensionem in verbo exposcat. Cùm enim intuitio plurium creaturarum ex vi visionis, vel in Deo, vt in causa, siue ex penetratione virtualitatis, & eminentiæ diuinæ, aperiat exuperantiam visionis; beatus exiguioris meriti præcelleret in beatitudine essentiali, eò quòd ob exigentiam status, plurium creaturarum inspectionem sibi vendicet, quàm beatus meriti excellentioris.

2. opinio; quòd beatus nõ videat simul obiecta quæ existũt pro decursu temporum. Ferrariẽsis.

7 Altera opinio, licet autumet, creaturas videri in verbo secundùm earum existentiam; inficiatur tamen simultatem apprehensionis omnium obiectorum, quæ tẽporis fluxu decurrunt. Sic ex antiquis Theologis Ferrariensis, 3. *contra Gentes, cap.* 59. & alij quã plures.

Molinæ placitũ quòd solus Christus & B. Virgo inspiciant simul omnia obiecta quæ connotãt existentiam

Ex recentibus verò Ludouicus Molina, 1. *part. quæstion.* 12. *disput.* 6. *ad articulum* 8. §. *Vt tamen verum fatear.* Vbi sustinet, excepto Christo Domino, & Virgine illibata, cæteros beatos non à principio suæ beatitudinis apprehendere cuncta ea, quæ ad illorũ statum attineant ex his, quæ temporaneis decursibus subijciũtur; sed quòd quando funduntur preces alicui beato, tunc Deus per specialem influxũ extẽdit actum beatificum ad omnia obiecta quæ antea non exprimebantur vi illius formæ.

Qualiter Molina interpretetur Augustinum

Nec suæ opinationi aduersari existimat Molina pronuntiata Augustini, quæ improbant volubilitatem apprehensionum in beatis. Tunc enim talis vicissitudo, aut volubilitas illis adscribi posset, si non apprehendere valerent ea, quæ semel per actum beatificum tenuerunt; non verò, eò quòd ab initio beatitudinis ea obiecta non cal-

leant

leant, quæ per effluxum temporis eueniant.

Quod placitum ex neotericis etiam defendit Petrus de Lorca, 1. 2 *disput.* 25. *membr.* 4. §. *Ideò mihi magis probatur.* Vbi Augustinum edocentem; cognitionem beatorum esse vnius aspectus; sic interpretatur, vt sibi velit Augustinus, futuram non esse in beato multiplicitatem cogitationum.

Molinæ subscribit Lorca.

Ex hoc autem, quòd à principio beatitudinis cuncta obiecta non inspiciat, quæ per temporaneum decursum obijciuntur; non producitur, apud Lorcam, realis discretio formarum visionis beatificæ; de quo vide eiusdē auctoris pronuntiata, *sub n.* 25. præsentis articuli.

Interpretatio Augustini ex Lorca.

8 Et probatur; quia si iuxta communem Theologorum sententiam, beatus quisque cuncta ea in verbo inspiciat, quæ ad illius statum attineant; fieret, vt Sanct. Petrus cæterique Sancti Summi Pontifices ab initio suæ beatitudinis viderent vniuersæ militantis Ecclesiæ progressum, qui illorum curæ, & patrocinio extat commissus.

Fundam. 2. sententiæ

Quo dato, videtur innegabile, diem iudicij ab illis apprehendi, immo, & ab alijs quam pluribus beatis; quia si cunctas obsecrationes orantium à principio beatitudinis inspiciunt in verbo, etiam intuebuntur extremas preces, quas ad ipsos dirigunt iusti in igne extremæ conflagrationis constituti: ac proinde illis non reserari non valebit dies extrema iudicij; quòd videtur aduersari testimonio Matthæi, 24. vbi dicit, *De illa die nemo scit, nec Angeli.*

Sequeretur quòd omnes beati viderent in verbo diem iudicij vniuersalis.

Matt. 24.

§

Vera sententia ex textu Scoti eruitur, pro assertione visionis in verbo creaturarum futurarum, & existentium; vbi refelluntur Molina, & Soarius à doctrinæ consequentia deficientes.

9 QVIA Scientia beatorum est participatio, & imitatio quædam eximia scientiæ Dei; ideò vt medium ex parte obiecti scientiæ beatificæ propalemus, aperiendum est ex Scoto medium scientiæ Dei circa eadem obiecta contingētia. Quod mira dexteritate enodat, *in quæstion.* 14. *Quodlibeta.* §. *Respondeo antecedens verum est, sub numer. margin.* 15. editionis Cauelli. Vbi habet.

Scotus

Completo toto processu originis respectu primi termini; scilicet essentiæ diuinæ communicandæ; sequitur ordo alius respectu termini secundi, scilicet essentiæ creabilis. Et quidem essentia ipsa diuina in isto secundo ordine, mouet primò ad intellectionem simplicem omnis intelligibilis; & hæc intelligentia, vt iam est in tribus suppositis.

Qualiter moueat Deitas intellectum diuinum?

Non autem mouet ad distinctam notitiam veritatis cuiuscunque complexionis; quia si moueret determinatè ad cognoscendam alteram partem in futuris contingentibus, cùm naturale mouens necessariò moueat, sequitur, quòd intellectus diuinus necessariò intelligeret hanc partem contradictionis fore veram; & ita, vel posset errare, vel oppositum non euenire; & tunc non esset cōtingens, sed necessariū, illud, quod ponitur esse contingens.

De motione circa cōplexum contingens.

10 *Si quæratur, cùm idem videatur esse ordo cuiuscūque intelligibilis ad primū intelligibile; quare primū nō æquè necessariò mouet ad cognitionem cuiuscunque?*

Dubium

Respondeo; naturaliter mouet, & per consequens necessariò, ad cognitionem cuiuscunque, quod est possibile naturaliter, & necessariò cognosci; huiusmodi est quodcunque obiectum simplex, & etiam quodcunque complexum verū necessarium; non autem tale est aliquod cōplexum de existentia contingentis, quia non est natum esse determinatum ad veritatem.

Diluitur

11 *Et si quæras; quare non necessariò mouet ad talem cognitionem de complexo habendam, qualis posit haberi de eo?*

Altera obiectio

Respondeo, aut moueret ad cognoscendum sub distinctione hoc fore, vel non fore; & hæc cognitio non est determinatè de altera parte; aut si moueret

Enodatur obiectum

determinatè ad cognoscendum alteram partem; illa necessariò esset determinata.

12 *Completo igitur toto ordine motionis necessaria, sequitur motio contingens; illa non potest esse per principium naturalis motionis, quia illius non est nisi necessariò mouere; igitur oportet illius motionis principium ponere voluntatem.*

Et fit huiusmodi motio contingens ordinatè; primò ad intra, quia nisi ipsa voluntas determinetur in se ad volendum alteram partem, nunquam determinabit aliquid ad extra. Primò igitur determinat se ad volendum hoc fore determinatè; secundò, ex hoc intellectus videns istam determinationem voluntatis infallibilem, nouit hoc esse futurum.

13 En Scotum disertissimè aperientem medium ex parte obiecti scientiæ Dei respectu cuiuslibet contingentis; quod est determinatio diuinæ voluntatis, à qua trahitur mutatio obiectiua cum habitudine necessaria, ex hypothesi diuini decreti, ad determinatam inimpedibilemque futuritionem obiecti; ob quam obiectiuam mutationem complexio contingens sibi vendicat, vt terminare queat infallibilem Dei scientiam.

Qua mutatione obiectiua ad futuritionem præcisa, (quæ complexioni à decreto accedit,) non est determinatè vera talis enuntiatio; sed indifferens ad veritatem, vel falsitatem, vel neutra; vt enodat Scotus illis verbis, *num.* 10. *Non autem tale est aliquod complexum de existentia contingentis; quia nõ est natum esse determinatum ad veritatem.* Vbi manifestè ostendit, cõplexionẽ cõtingẽtem, à quidditatiua enũtiatione, & cõmẽsuratione sua ad obiectũ nõ cõtractũ ab absoluto, & efficaci proposito diuinæ voluntatis præstituentis alteram partem contradictionis, non esse natum, & habile substratum determinatæ veritatis, sed à mutatione obiectiua, & contractione extrinseca, quæ à decreto relinquitur. De quo adi quæ obseruauimus, *in controuersia* 3. *de Veritate Dei, art.* 2. *numer. margin.* 4. & 5. nec enim contemnenda sunt, vt potequæ alterum Scoti testimonium elucident, *ex* 1. *sentent. distinction.* 39. *quæstion. vnica* §. *Viso de contingentia*, de quibus seriò in controuersia de Scientia Dei.

14 In quo manifestè dissidet Scotus ab his authoribus, qui primam rationem ex parte obiecti scientiæ Dei respectu futurorum contingentium, asseuerant, non esse determinationem diuinæ voluntatis; sed determinatam veritatem, quam adscribunt contingenti complexioni, vi intrinsecæ enuntiationis suæ, quam importat per copulam; in quod pronũtiatũ vno ore, & sensu vniuersi Iesuitæ scriptores conspirarunt.

In quo dissideat sententia Scoti à placito Iesuitarum

Ex quo depromitur id, quod etiam apud ipsos in confesso est; Deum nulla ratione in se ipso talia obiecta præscire sed in obiectis ipsis, aut in determinata illorũ veritate; eò quòd Deus, nec ratione potentiæ, seu facultatis exequentis, quæ est indifferens ad vtrumlibet; nec etiam vt induit liberum, & absolutum propositum suæ voluntatis determinantis alteram contradictionis partem; suppeditet medium ex parte obiecti infallibilis scientiæ; eòquòd determinatio diuina, vt anteit ex Scoto determinatã futuritionem cõsensus creati, apud istos authores libertatẽ creatã absumat; de quo pressè in controuersia de Scientia Dei.

Deus nõ videt in se ipso futura contingentia apud prædictos authores

15 Sequitur præterea; meritò taxari ob inconsequentiam doctrinæ Molinam, & Soarium, astruentes; beatum videre in verbo, seu in essentia Dei, creaturas importãtes futuritionẽ. Quia, si Deus ab his authoribus nulla ratione pronuntiatur inspiciens obiecta contingentia libera in se ipso; aut in virtualitate potentiæ suæ, vel facultatis exequentis; nec in essentia diuina vt substernitur decreto libero; sed solùm in veritate determinata talium obiectorum: qua ratione astrui potest, essentiam Dei esse medium ex parte obiecti inspectionis futurorum contingentium in beato, si in ipsomet Deo nequeat assignari medium scientiæ taliũ obiectorum?

Ostẽditur doctrinæ incõsequentia in Molina, & Soario circa visionem futurorũ in verbo per obtutum beatificum.

16 Nec aliquid præstat effugium Soarez, 1. *part. lib.* 2. *de Attributis negatiuis, capit.* 27. *numer. margin.* 12. quòd ideò creaturæ, vt inuoluunt futuritionem, & existentiam, videntur in verbo; quia non tantùm inspiciuntur in Deo tanquam in causa, sed etiam extẽditur visio ad apprehensionem talium obie-

Effugium Soarij.

obiectorum in se ipsis, aut indeterminata illorum veritate.

Istud enim assertum iuxta principia prædictorum authorum verum esse non potest; quia scientia Dei nulla ratione asseritur attingere obiecta contingentia libera in verbo, aut in essentia diuina tanquam in causa; sed solùm in veritate determinata futurorum; aut in se ipsis. Sed eadem premit ratio de scientia finita beatorum, ac de scientia infinita Dei; igitur inconsequẽter asseueratur, sciẽtiã beatorum apprehendere obiecta contingẽtia in Deo, & etiã in se ipsis, ob extentionem visionis ad talia obiecta; sed tãtùm inspicere cõtingentia in se ipsis.

Occupatur fuga, militat eadẽ ratio in scientia increata & in visione beatifica circa complexum contingens.

Quare, effugium istud eò à Soarez excogitatum videtur, ne sententiæ Augustini, & Patrum aduersari videretur, constituentium; creaturas importantes existentiam videri in verbo; sed dum communi sententiæ cohærere nititur Soarez propriam sententiam expugnauit. De quo nos iterum *in controuers. 11. de Scientia Dei, distinct. 2. de Scientia contingentium absolutorũ, articul. 5. numer. margin. 26.* & infra, *in præsenti articul. sub num. margin. 20.*

Pende pro opinione Soarij.

17 Quare dicendum primò; beatũ in verbo, seu in essentia diuina, (prout adit liberam terminationem suæ voluntatis,) videre creaturas, quatenus inuoluunt existentiam. Sic ferè omnes Theologi. Sanct. Thomas, 1. *par. q. 12. ar. 8. 9. & 10.* cui omnes eius discipuli subscribunt; sic etiam Scotus cum suis, vt liquet ex textu proposito, nec dissentit Basolius, licet enim aliquãtulum fluctuare videatur, vt constat *ex loco citato sub nu. 1.* statim subdit sub tertio asserto.

Asser. 1. Beatus videt in verbo creaturas importãtes existentiam.
S. Thomas.
Scotus Basolius.

Tertiò dico; quòd probabile est dicere; omnia contingentia determinata à diuina voluntate fuisse reuelata animæ Christi ab instanti suæ conceptionis; & puto quòd non eodem actu, sed infinitis actibus, quia non habent adinuicem repugnantiam circa animam Christi.

1. modus dicendi ex Basolio.

Nisi fortè dicatur; quòd unico actu, qui habet pro primo obiecto Deum, quantum ad actum voluntatis suæ determinantis omnia talia contingentia.

Alia sententiæ ratio magis probabilis.

Est etiã aperta mẽs Augustini, vt ingenuè fatetur Soarius *loco citato*, quia dum S. Doctor frequentissimè constituit, creaturas videri in verbo; nõ procedit de creaturis secũdũ merũ possibilitatis statum, sed de creaturis factis per sex dies creationis, vt liquet *ex 4. super Genes. ad literam, cap. 22.* & sequẽtibus quæ Augustini testimonia adeò Soariũ profligarunt, vt dum à communi schola, & Augustino apertè discedere refugit, propriæ sententiæ desertor habitus sit.

Est aperta sẽtẽtia S. Augustini dũ expendit sex dies creationis.

18 Nostra verò sententia firmatur sic quia decretum absolutum Dei cum vi anteriori, & causali ad inimpedibiliter inferendum obiectum creatum, est sufficiens medium infallibilis scientiæ, tum diuinæ, tum creatæ; vt in controuersia de Scientia Dei ex instituto exarabitur.

Fũdamentũ nostræ sentẽtiæ.

Atqui vidẽs obiecta, vt inuoluũt futuritionẽ, in determinatione diuina, inspicit ea in verbo, nõ notionaliter, sed essẽtialiter sumpto, siue in essentia Dei tãquam in causa; cùm determinatio libera nil apponat essentialiter supra substãtiam Deitatis, vt in superioribus enodauimus: igitur, si beatus videt in Deo libera decreta eius, pro sorte, & exigentia status cuiuslibet beati, (vt ostẽdimus, *in artic. 3. huius subdist.*) consequens est, vt in huiusmodi decretis tãquam in causa intueatur obiecta, quatenus à decreto hauriunt mutationem obiectiuam necessariam ex hypothesi cum ordine ad futuram existentiam.

Vrgetur ratio ex visione decreti in verbo circa futurum contingens.

19 Ex quo optimam produco rationem contra Molinam, Soarium, & asseclas improbantes; futura contingentia præsciri à Deo in determinatione suæ voluntatis. Quia beatus videt in verbo copulationes, seu cõplexiones contingentes, nõ cõiecturaliter, sed certò & infallibiliter; vt constituit communis Theologorum sentẽtia Augustino subscribẽs, exceptis paucis Nominalibus, qui vniuersaliter inficiãtur, vllã creaturam videri in Deo.

Premuntur ad hominem Molina Soarius, & asseclæ.

Sed beatus non inspicit creaturas futuras in potẽtia Dei, seu in facultate exequẽte inquãtum præcisa à decreto libero, cũ in nullius causæ virtualitate videri queat existẽtia, vel infallibilis futuritio effectus, nisi causa necessariò influat, aut inspiciatur contracta, & affecta cunctis conditionibus operãdi, quæ inimpedibiliter inferant effectum.

Si Deus nõ inspiciat futura in Deo te, nec beatus in verbo.

Igitur videt beatus talia contingentia obiecta in decreto libero, non inuoluente conditionem, sed absoluto & inimpedibili; aut ea non intuetur in Deo, sed in se ipsis; quod est contra cōmunem sententiam. Atqui sciētia beatorum est perfecta quædā imitatio sciētiæ Dei; igitur sicut beatus inspicit creaturas in determinatione diuinæ voluntatis; quidni etiam scientia Dei eadem obiecta apprehendat in eodem decreto? De quo nos infra, *in controuers. 11. de Scientia Dei, dist. 2. de Scientia contingentium absolutorum, art. 5. An decretum sit medium ex parte obiecti ad futurorum præsentiam? sub num. margin. 26.*

Obiectio ex determinata veritate complexi cōtingentis.

20 Sed obijcies; quòd determinata veritas, siue inimpedibilis futuritio, quam complexio contingens haurit à decreto, talis necessitatis; & determinationis obiectiuæ astruitur, vt queat esse obiectum scientiæ infallibilis, cùm importet omnimodā determinationem ex hypothesi decreti; igitur potest esse obiectum scientiæ Dei, & beatorum.

Diluitur, assignata primaria & secūdaria ratione terminādi in obiecto contingēti circa visionem beatificam.

Respondeo; concedendo libenter, visionem beatificam, quæ attingit futura contingentia in decreto diuinæ voluntatis; ob eminentiam talis scientiæ extendi secundariò ad inspectionem illius determinationis obiectiuæ; quam enuntiatio trahit à decreto. Sed hæc non esset prima, sed secunda ratio ex parte obiecti inspectionis creaturarum: primum enim medium talis scientiæ ex parte obiecti esset determinatio diuinæ voluntatis anteuertens determinatam veritatem, & futuritionem creati consensus; secundariū verò medium esset veritas ea, quæ obiecto accedit à decreto, ob quam creatura (iam obiectiuè immutata ad infallibilem futuritionem, & secundùm eam denominationem productionis passiuæ in esse volito iuxta loquutionem Scoti, vel mutationis obiectiuæ iuxta communem modum loquendi) terminare valet scientiam beatorum.

Quid inter sit discriminis inter nostrum modū sentiendi & Soarij.

Cùm autem omnes illi Authores, qui prædeterminationem abigunt, vno ore respuāt, determinationem diuinæ voluntatis esse primam rationem ex parte obiecti, seu primum mediū scientiæ creaturarum (quas primariò inspici in determinata illarum veritate pronuntiāt, vt vel sic læsionem libertatis vitent, quā nobis obtrudunt) reliquum est, vt à consequentia doctrinæ declinent hi omnes, qui autumāt, beatos vlla ratione intueri in essentia Dei obiecta contingentia.

Alia quatuor asserta pro visione in verbo creaturarum inquantum important existentiam.

Assert. 2. Solus Christus intuetur in verbo omnes creaturas cōnotantes existentiam.

21 Dicendum secundò; nullum beatum (vno Christo Domino excepto) intueri vniuersas creaturas, quæ inuoluūt futuritionem, & existentiā. Sic omnes Theologi cōmuniter; & colligitur ex modo loquēdi sacræ Scripturæ insinuātis; sanctos Angelos illuminari circa specialia quædā mysteria; quod otiosum esset, & superuacaneum, si quilibet Angelus in verbo inspiceret cūcta futura & existentia obiecta.

Probatur ex sacra Scriptura.

Quia Danielis, *cap. 10.* exprimi videtur, quemdā Angelum alteri resistere ob ignorātiam diuini decreti. Angelus enim, qui patrocinabatur populo Israelitico, proposuit Danieli, sibi restitisse viginti & vno diebus Principem regni Persarum; intellige Angelum regni Persarum tutelarem. Qui cùm adhuc ignorasset decretum Dei circa exitum Iudæorum ex regno Persarum; intēdebat Israelitarum detentionem, eò quòd ex māsione filiorum Israelis in illo regno, multi Persæ ob Hebræorū familiaritatem, & doctrinā diuini numinis cultui addicebātur. Sic enim habet sacer textus. *Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus; & ecce Michael vnus de Principibus primis venit in adiutoriū meū, & ego remansi ibi iuxta regem Persarum.*

Daniel. cap. 10.

Nota ex Soario.

Sed licet hæc sit constās, & indubitata omnium Theologorum consensio; non tamen oppositum esse hæresim manifestā, ostendit Soarius, *loco citato, capit. 27. n. marg. 3.*

Assert. 3.

22 Dicendum tertiò; beatos apprehēdere in verbo cuncta mysteria fidei; quæ

quæ in via obscurè, & ænigmaticè tenuerunt; sic etiam vniuersi Theologi.

Probatur ex sacra scriptura. 1. ad Cor. 13

Et probatur ex Paulo, 1. *ad Corin.* 13. dicente. *Ex parte cognoscimus, cùm autem venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est.* Quæ Pauli authoritas, quamuis nostram conclusionem non demonstret esse de fide certã; tum quia posset exponi de sola cognitione Dei, quæ modo ænigmatica est, & obscura; euacuanda verò cùm successerit clara Dei visio; tum etiã, quia respõderi posset, quòd per particulares reuelationes talis cognitio mysteriorum fidei perspicuè haberi posset.

Sed assertio præcedẽti nõ est de fide.

Attamen, licet nostra conclusio non sit de fide, est certa apud omnes Theologos; iuuatq; satis cõgrua ratio. Quia cùm visio succedat fidei, æquum est, vt talis succesio fiat, non solùm in ordine ad primarium obiectum, nimirum Deum, sed etiam in ordine ad alia, ad quæ fides secundariò extenditur; cùm conuenientissimum sit, vt omnia, quæ apprehenduntur in veracitate Dei attestantis, inspiciantur in eminentissima claritate beatifici luminis.

Assertio 4.

23 Dicendum quartò; beatum intueri ex liberis, & contingentibus indiuiduis actionum ea omnia, quæ ad illius statum conducunt: ita communiter omnes Theologi. Cùm autẽ in duplici differentia sint, quæ ex indiuiduis cõtingentium actionum ad sortem beati attinere queãt, ita etiã in duplici differẽtia astruuntur, quæ circa liberos actus intuetur beatus.

Nota de duplici ordine obiectorum quæ inspiciũtur à beato.

Quædam enim attinent ad operationes beati prudentissimè, & expeditissimè exercẽdas; & hæc omnia à quocunque beato inspiciuntur; alia verò, quæ spectent ad personas beato coniũctas, affinitate, aut alio titulo, ob quem tali beato curæ esse possint. Verbi gratia; si sit alicuius religionis fundator, in verbo suæ familiæ progressum, cæterosque euentus intuebitur; ad quem etiam coniunctionis ordinem attinent personæ, quæ beatorum precibus se cõmittunt, quarum obsecrationes in diuinitatis speculo limpidissimè inspiciet; sic Theologi omnes.

Obseruanda admonitio contra multa sententiã recẽntiorum.

Licet nobis non probetur eorũ assertum, qui cauent; prædicta intelligenda esse ex hypothesi, quòd merita beati suppetãt ad eã visionis præstãtiam, quæ valeat ad expressionem huiusmodi obiectorum in verbo. Cõstãter enim astruimus, non esse assignabilem modicissimã luminis portionem, quæ insuper nõ sit ad efficiendã visionem, quæ cuncta obiecta creata, non complectatur pro exigentia sortis beati; de quo iterum infra.

Asser. 5. beatus omnia quæ videt in verbo, ea inspexit ab initio beatitudinis.

24 Dicendum quintò; beatum cuncta obiecta, quæ tenet vi beatifici actus simul ab initio visionis perenniter tenere. Sic omnes Theologi probatiores, & ex neotericis cuncti, bonæ notæ authores.

Probatur ex Augustino.

Et fulcitur præsens assertũ authoritate Augustini, *lib. 12. confe. cap. 13.* vbi habet. *Sic interim sentio propter illud, cœlũ cœli, cœlũ intellectuale, vbi est intellectus nosse simul, non ex parte, non in ænigmate, non per speculum, sed ex toto in manifestatione, facie ad faciem; non modo hoc, modo illud, sed quod dictum est nosse simul, sine vlla vicissitudine temporum, &c.* Quòd etiam perspicuis verbis persequitur Augustinus per integrum caput citatum.

Firmatur perspicua ratione, ex identitate reali repræsentationis Deitatis & creaturarũ in visione beatifica.

Et probatur manifesta ratione; quia vel prædicatum imaginis expressiuæ creaturarum in actu visionis est realiter distinctum à prædicato imaginis Deitatis; ac proinde fieret, vt nõ esset vnica forma, vnicusve actus apprehensionis supernaturalis, sed duæ notitiæ, estò quòd inter se cõnexæ astruãtur; atque adeo nõ viderẽtur obiecta creata, quæ inuoluunt futuritionem, per actum beatificum.

Implicat quod beatus videns Deũ non videat creaturas ex vi eiusdẽ formæ visionis.

Aut talia prædicata realiter & entitatiuè nõ secernũtur; sed per coniunctionem identicã in eamdem formam supernaturalis intuitionis coeunt. Implicat igitur, quòd intrinsecè composita intellectui forma visionis, quã exprimit Deum, relinquatur incomposita facultati apprehensiuæ eademmet forma, quã est imago creaturarum. Cùm enim compositio sit causalitas realis, & physica, non spectat, nec attingit prædicata, vt metaphysicè distincta, aut præscindit nexu ipso; ita vt componat subtrato formam, quatenus imbibit alterum prædicatum intrinsecum; & relinquat incompositam eamdem formam, quatenus importat aliud prædicatum.

Illatio manifestè obtinens.

Repugnat ergo, quod composita intellectui beato forma visionis, prout est imago Deitatis; non obeat compositiuum nexum forma visionis, quà imago creaturarum. Sed quilibet effectus formalis, licet realiter distinguatur à forma, nō tamen à causalitate actualis compositionis formæ ad substratum, vt euidens est, & apud omnes in confesso; igitur inuoluit contradictionem, quòd data compositione formæ visionis, vt expressiuæ creaturarum; non ponatur effectus formalis, quæ est actualis apprehensio creaturarum in verbo.

Resp. ex Lorca quòd extēsio visionis ad creaturas nō immutet vnitatē formæ visionis.

25 Respondet Petrus de Lorca, loco citato; quòd cum noua extensio visionis ad exprimendas creaturas solū sit circa secundarium obiectum; & quæ vicissitudinem tantùm circa secundarium obiectum sustineat; eò fit, vt solummodo materialis aut accidentaria habenda sit, non verò quæ tollat specificam vnitatem actus; immo nec numericam.

Instatur ex accremento indiuidui materialis.

Cùm numeralem vnitatem retineat indiuiduum, esto quòd per nutritionem materiale incrementum sibi vendicet, & extendatur de nouo.

Excutitur, reserato discrimine intervisionem de nouo extēsam ad repræsentādas creaturas & inter materiale accrementū eiusdē indiuidui.

At proposita instantia aperit Lorcam falsum in natura visionis præmittere; ideò enim ex deperditione, vel accretione alicuius portionis materiæ, id quod nutritur, non diuersificatur numero; quia non est totum simplex, cuius natura sit, vt imminuto aliquo illius, reliquum in nihilum recidat. Sed visio per eamdem omnino entitatem physicè indiuiduā exprimit Deum & creaturas in Deo: igitur imminuto eo, quòd in visione astruitur expressiuum creaturarum, nequit vicissitudini non substerni, id quod asseueratur imago clara, & quidditatiua Deitatis.

Visio nō extēditur ad repræsentatio nē creaturarum per aliquid formæ realiter discretum & separabile.

Quod sic vlteriùs explano; repræsentatio creaturarum nequit esse aliquid per modum extensionis realiter discretum ab ipsa substantia actus videndi Deum; igitur non valet immutari visio creaturarum, non imminuta intuitione Deitatis. Consequentia perspicuè constat; antecedens probatur. Quia creaturæ non astruuntur inspici ex vi visionis, ob solam identitatem actus, qui immediatè terminetur ad Deū, & creaturas; sed ob habitudinem connexionis siue causalitatis, quam important cum Deo.

Nō potest immutari realiter visio circa obiectū secūdariū, quin deterdatur aliquid formæ circa obiectum primarium.

Igitur ille actus, qui respicit creaturas, vi eiusdem indiuisæ realitatis spectat Deum; (cùm non intueatur obiecta creata in se ipsis immediatè, sed in eminentia Dei, & ex intentionali motione Deitatis;) ac proinde mutata visione circa creaturas, reliquum est, vt circa Deum vicissitudinem repræsentationis sustineat, si per eamdem formæ portionem, creatum obiectum indiuisibiliter exprimat, ex penetratione causæ.

§

Eliduntur fundamenta aduersariorum primæ, & secūdæ opinionis.

Ad fundam. opinionis 1.

26 NVNC Obiectiones aduersariorum eneruandæ sunt. Ad primā dicimus; manifestè obtinere, creaturas quatenus inuoluunt existētiā, non videri in omnipotētia Dei, sed in decreto diuinæ voluntatis.

Ad replicam de determinatione libera eadem ratione se habēte.

Quando verò instat oppositio; quòd determinatio libera eadem ratione se gerat quoad intrinsecum eius, supposita immutatione obiectiua creaturarum ad futuritionem; quàm si nullam creaturam ad futuritionem destinasset.

Diluitur obiectū assignata additione virtuali seu æquipollenti.

Respondetur ex his, quæ seriò expendimus in *præsenti subdistinct. art. 3. de Visione decretorum in Deo, sub numer. margin. 10. & 11.* nimirum actum liberum, vt importat terminationem ad alteram partem contradictionis, non addere aliquid formale, sed quid virtuale supra voluntatem, quatenus concipitur cum indeterminatione ad vtrumlibet; eò quod voluntas diuina æquipolleat pluralitati & repetitioni actuum creatæ voluntatis.

Abigitur instātia prædeterminationis ad materialia actuū prauorum

Instātia verò improbās determinationē actuū prauorū, diluetur in controu. de sciētia Dei; vbi ostēdimus, probabilissimè asseri, & in sentētia Scoti necessariò sustineri prædeterminationem diuinæ voluntatis, circa materialia, & substrata, quibus connexa est di-

difformitas, seu deordinatio moralis.

27 Ad secundum argumentũ, quòd sicut species cuiuslibet notitiæ non spectatur à secundario, sed à primario obiecto; ita ratio intuitiuæ, & abstractiuæ apprehensionis, non à secundario, sed à primario obiecto petitur. Quò fit, vt cum visio intendat existentiam & præsentiam Deitatis in ratione obiecti beantis, ideò asserenda est notitia intuitiua; quamuis secundariò terminetur ad creaturas secundùm merum suæ possibilitatis statum, & quatenus ab existentia absoluuntur: quare nec præpedit, quòd visio spectet existentiam creaturarum in virtualitate, & eminentia causæ ad hoc, quòd non sit intuitio. De quo vide, quæ tradimus infra, *in controuersia 11. de Scientia Dei, distinct. 2. de Scientia contingentium absolutorum, art. 1. de Existentia futurorũ in æternitate, n. marg. 19. & 20.*

Ad 2. argu. qualiter visio spectās in verbo creaturas futuras sit notitia intuitiua.

Addendum prætereà, visionem, ob præstantiam illius, non tantùm inspicere creaturas in verbo, sed etiam secundariò extendi ad apprehensionem veritatis creaturarum, vel eius determinationis obiectiuæ, quam hauriunt à decreto, vt diximus, *sub nume. margin. 20.*

Visio beatifica extenditur ad apprehēsionē determinationis obiectiua, quę producitur à decreto.

28 Ad tertium argumentum respondetur, quòd ratio imaginis creaturarũ in actu visionis non est quid realiter, & entitatiuè distinctum à prædicato imaginis Deitatis; ac proinde hanc numero visionem non posse esse superstitem si destruatur imago expressiua creaturarum.

Satisfactio ad 3. arg.

Eò quòd prædicata illa imaginis Dei, & creaturarum coeant in coniunctionem identicam eiusdem formæ intentionalis; quatenus non se gerant tanquam duæ entitates partiales, quæ per physicam compositionem conueniant ad cointegrandam vnam formam totalem; sed vt duo gradus metaphysicè coeuntes in eamdem realitatem notitiæ supernaturalis, vel duæ formalitates eiusdem entitatis.

Qualiter identificentur in visione prædicata repræsentationis Deitatis & creaturarum.

Quòd enim repræsentatio visionis, qua importat habitudinem transcendentalem ad creaturas, sit distinctũ prędicatum metaphysicum ab eadem imagine visionis, quā spectat Deitatem; vel ex eo liquet, quòd ordo transcendentalis ad Deum in actu visionis sit de quidditate talis notitiæ; habitudo verò ad creaturas nō sit de essentia illius; aliàs enim fieret, vt duæ visiones, ob expressionē creaturarum specificè distinctas, dissideret essentialiter; quod tanquam falsum, & cōtra communem theologorũ sententiā refutauimus in præsenti *dist. 3 subdist. 1. art. 2. numer. marg. 24. 25. & 27.*

Licet repræsentatio creaturarū nō addat quid physicè distinctū à repræsentatione Deitatis, addit tamen quid metaphysicè & formaliter distinctū.

Quare damus oppositioni, euidēter obtinere; expressionem creaturarum in actu visionis beatificæ, nec esse per modum intensionis, cùm hæc reperiri queat in actu beatifico per habitudinem ad obiectum primarium absque repræsentatione alicuius creaturę.

Obtinet oppositio, quod expressio creaturarū addat aliquid ad instar intensionis.

Nec etiam esse adinstar physicæ extensionis; ita vt imago creaturarum importet aliquam partialem notitiam, quæ per physicam appositionem alicuius entitatis realiter condiscretæ, extendat visionem Dei ad obiecta creata.

Nec tamē ad instar extensionis physicæ.

Sed esse per modum extensionis metaphysicæ; eò quòd visio creaturarum imbibat aliquod prædicatũ metaphysicè, & formaliter dissitum à visione, prout est præcisa imago Deitatis; & similiter visio creaturarum, vt existentium, etiam sibi vendicet aliquod prædicatum, quod non claudat visio creaturarum merè possibilium, seu quatenus absoluuntur à ratione existendi. Quò fit, vt visio creaturarum in Deo sit perfectior extensiuè, & accidentaliter; non verò essentialiter, visione illa, quæ in eadem accretione intensiua attingeret Deum absque creaturis.

Benè tamen ad instar extensionis metaphysicæ.

29 Ad quartam rationem in oppositum respondet Soarius, *1. part. libr. 2. de Attributis negatiuis, cap. 28. sub numer. 10. in fine*; quòd si beatus talis meriti non sit, vt eam visionem nāciscatur, quæ valeat ad exprimendas creaturas pro exigētia sui status: tunc eas nō intuebitur in verbo; sed per speciales reuelationes.

Ad 4. arg. resp. Soarius.

At prædicta doctrina manifestè expugnata præmittitur ex dictis; vbi efficaciter ostēsũ est, quodlibet lumē gloriæ in quacūque portione (etiā quā donātur paruuli ante vsum rationis decedentes) præstare ad exprimendam supremam creaturarũ ex possibilibus;

Refellitur Soarius.

Vera solutio

ei suppetat intentionalis motio obiecti beatifici, quod tanquam voluntatum speculum fœcundat pro sorte status beati intellectum compositum lumini ad intuitionem omnium earum creaturarum in verbo, quæ attineant ad conditionem beati. Quod ex Scoto ostendimus, *in quæstion. 3. prologi §. Sed dubium est. numer. margin.* 24. adi præcedentem, *art. 4. numer. marginal.* 38. 39. *&* 40. & præcipuè, *numer.* 44.

Scotus

Obiectio, sequeretur quod beatus exiguioris meriti donaretur visione præstantiori.

Quando verò instas; igitur fieret, vt beatus præstantioris meriti sibi vendicet minus perfectam visionem, si ad illius statum pauciores creaturæ spectent; cùm expressio plurium creaturarum in Deo aperiat maiorem nobilitatem visionis.

Excutitur oppositio.

Respondetur; quòd supposita suppari intensione luminis; illa visio, quæ pro cōditione beati plures creaturas attingeret, nō esset perfectior essentialiter, sed tātū accidētaliter, & extēsiuè. Quę inæqualitas ratione obiecti secundarij non conducētis ad sortem beati; nihil facessit ad fœlicitatem & voluptatem fruitiuam talis beati.

Alia solutio pro excellentia visionis in beato præstantioris meriti

Ni velimus, Deum pro sua munificentia inæqualitatem illam beati, qui pro exigētia status pauciora obiecta inspiciat, compēsare intuitione aliarū creaturarum possibilium; vel reseratione specialium arcanorum diuinæ voluntatis. Verùm licet prædicta exæquatio, aut parilitas circa pluralitatem creaturarum non asseratur; parum conducit ad æqualitatem iustæ remunerationis supparis meriti in vtroque beato.

Obiectio contra præmissā doctrinā de visione futurorū pertinentiū ad statum beati.

30 Sed vrget obiectio contra commune Theologorum pronūtiatum asseuerans; beatum callere cuncta ea obiecta secundaria, & indiuidua contingentium actionum, quæ ad illius conditionem attineant. Eòquòd cognitio mysteriorum Incarnationis Christi conducat ad statum beatificum Angelorum, cùm Christus sit caput illorum, ex cuius meritis præuisis iustificati, & glorificati fuere; vt supponit communior, & probabilior sententia.

Opponitur, quod Angeli à principio beatitudinis ignorauerint incarnationis mysterium.

Sed Angeli videntur multa ignorasse à principio suæ beatitudinis circa mysterium Incarnationis, quæ successu temporis per prædicationem Apostolorum didicerunt; vt constat *ex Psal.* 23. in quo introducuntur Angeli interrogantes; *quisnam sit ille rex gloriæ*, ad cuius ingressum portæ æternales attolli debeant?

Psal. 23.

Arg. ex celebri testimonio Isaiæ.

Et ex illo Isaiæ 63. *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ*: & infra. *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Vbi introducuntur Angeli quasi hæsitantes, & in extasim rapti, dum Christum euntem in cœlum, quisnam esset? ignorarent. Quibus, & alijs Sacræ Scripturæ locis innixi multi Patres autumarunt; mysteria Incarnationis non innotuisse Angelis, antequā Ecclesiæ propalarentur; citantur Hieronymus, Theophilatus, Oecumenius, & alij.

Hieronym. Theophilat. Oecumenius

Vera enodatio obiectiex Augustino.

Respondetur cum Augustino, qui vnus pro millibus præstat, qui (5. *super Genesim ad literam, cap.* 19.) expressè sustinet, mysterium Incarnationis innotuisse Angelis à principio suæ beatitudinis, eò quòd Incarnatio quoad substantiam talis mysterij attineat ad statum Angelicæ beatitudinis; licet Angeli ignorauerint mysterium Crucis quoad aliquas circunstantias extrinsecas, scilicet quantùm ad conuersionē gentium, & modum vocationis earum; nimirum absque obseruatione legalium; & quòd æqualiter, & sine vllo prorsus discrimine ad vnionem mystici corporis Ecclesiæ sub vno capite Christo simul cum Israelitis, quibus primò facta est promissio, Gentiles assumendi forent.

Angeli à principio beatitudinis soli ignorarunt mysterium Crucis quoad circūstantias extrinsecas.

Concinna interpretatio Pauli ad Ephesios 3.

Sic enim intelligendus est ille locus Pauli *ad Ephesios, 3. Quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, qui omnia creauit, vt innotescat Principibus, & Potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis gratia Dei.*

Satisfactio ad obiecta ex Dauide & Isaia.

Nec obstant loca illa Dauidis, & Isaiæ, quia S. Augustinus *serm. 5. de Ascensione Domini*. Exponit testimoniū illud, *Psal. 23. Quis est iste rex gloriæ? &c.* Non quasi ex ignorantia illæ interrogationes Angelorū processerint, sed ex admiratione potiùs, & animo magnificandi Christum; cōtinent enim prædicta Dauidis, & Isaiæ testimonia dialogum quemdam præconiorum Christi; in quo Sancti Angeli proponuntur,

vt

vt collocutores ad gloriam ascensionis magnificandam.

Adfundamētū secundæ opinionis cōtra intuitionē futurorū ab initio beatitudinis.

31 Ad fundamentum secundæ opinionis; fatemur, Summos Pontifices beatos apprehendere in verbo vniuersum militantis Ecclesiæ progressum; sicut & beatos Reges totius Monarchiæ statum inspicere.

Solutio 1. Nō sequitur quod quilibet beatus inspiciat diem extremā finalis iudicii.

Nec tamen inde inferri, quòd dies extrema iudicij illis referetur; quia cū visio hauriat tanquam à principio elicitiuo expressionem harum creaturarum præ alijs à motione, & intentionali causalitate obiecti beatifici; Deus mouet intellectum perfusum lumine ad eliciendam visionem repræsentatiuam actionum, quæ ad statum beati attineant; non vero eius, ex qua propalari queant preces fusæ in igne extremæ conflagrationis; vt loquitur Molina.

Aliaresp. probabilis ex Soario, quòd beati videant diē iudicii ab initio beatitudinis

Adde ex Soario, 1. *part. libr.* 2. *de Attributis negatiuis, capit.* 27. *numer. margin.* 4. quòd illud testimonium astruens; neque Angelos præscire diem iudicij, non ita vrget, vt absque errore asseuerari nequeat, beatos diem iudicij inspicere in verbo; cùm enim autumat, quòd neque Angeli sciunt diem iudicij, etiam addit; quòd *neque filius.* Quare sicut de filio exponitur à Sanctis Patribus, quòd nesciat diem iudicij, vt illum reuelet; sic etiam de beatis intelligi posset. Sed probabilior est prima solutio, quam sustineo.

1. solutionē recipit author.

CONTROVERSIA DECIMA DE INCOMPREHENSIBILITATE DEI.

Duplex quæsitum in hac cōtrouersia

1. deuisione præscindente circa obiectum beatificum.

DVO in præsenti controuersia versabimus. Primùm; de probabilitate illius asserti, quod sustinet, Deum eò incomprehensibilem existere, quò intellectus creatus ob coangustationem suæ finitionis nequeat callere quidquid formale sit diuinæ illimitationis in obiecto beante; itavt intuitio præscindere queat ab aliquo quasi gradu infinitatis intensiuæ Dei. Vbi quid acuminis referant aliquæ recentiorum molitiones, enodabimus, quas & ipsi vt demonstrationes obtrudunt, quæ intentum obtineant.

Deinde in sequenti articulo aliā incomprehensibilitatis aperiendę rationem trademus; quam de Scoti mente iudicamus.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deus sit incomprehensibilis, quia beatum lateat aliquid formale in obiecto beatifico?

SVMMARIVM.

Proponitur placitum Soarez, & Vazquez improbans, ideò Deum esse incõprehensibilem, quia aliquid suæ illimitationis formalis necessariò lateat videntem. Num. 1.

Apparantur fundamenta ad eam sententiam, quæ incomprehensibilitatem constituit in hoc, quòd à creato intellectu exhauriri nequeat tota ratio illimitationis formalis in Deo. Num. 7.

Prædicta sententia fulcitur, authoritate Patrum, & testimonio Scoti. Numer. 21.

Optima Scoti ratione demonstratur, quòd si non repugnet comprehensio, dato quòd nil formale Deitatis lateat beatum, nec etiam obstet, quòd pateat quidquid est eminentiale in Deo. Num. 24.

Satisfit oppositionibus contra prædictā sententiam. Num. 31.

VERITAS Hæc de incomprehensibilitate Dei omniũ Theologorum calculo recepta fuit, quousque recentiores aliqui cõtrouersias excitarunt circa veram intelligentiam quidditatiui cõceptus comprehensionis; in qua totius difficultatis apex consistit.

1 Circa quem; Gabriel Vazquez .*part. disput.* 53 .*capit.* 1. *num. margi*. .cui suffragatur Soarez, 1. *part. libr.* .*capit.* 29. *numer. margin.* 3. docent; communem Theologorum sententiam pronuntiantem; ideò Deum non comprehendi, quia licet videatur totus, sed non totaliter; non ita intelligendam esse, quòd (ly *totaliter*,) se teneat ex parte obiecti; opinantur enim, beatum inspicere Deum totaliter, ita vt nil lateat alicuius rationis obiectiuæ, quæ Deo formaliter congruat.

Quid sentit de sententia autumante; quòd beatũ lateat aliquid formale in Deo?

Quod ita certum astruunt, vt oppositam sententiam vocitet Soarez improbabilem; sed inconsequenter, vt infra aperiam; & Vazquez eam æstimet omni probabilitate vacuam, ex qua absurda sequātur. Cæterùm, quia supposito quòd Deus à beatis totus, & totaliter ex parte rationis obiectiuæ inspiciatur; difficillimum est euadere comprehensionem Dei, in varia distrahuntur effugia, nec alter alteri cohæret.

Soarius adoritur Vazquiū euadētē cõprehensionē eòquòd creaturæ nõ videantur in Deo

Soarius enim Gabrielem Vazquez adoritur, eòquòd Vazquez autumauerit; ideò Deum comprehendi nõ posse quia si à beato nec vna creatura inspici valet in Deo, vt in causa, siue ex vi visionis; à fortiori repugnabit ex vi visionis cũctã possibiliũ collectionem, & vniuersa diuinæ volũtatis cõsilia intueri quod necessariò exposcitur ad cõprehẽsionem Dei, cùm ad cuiuslibet causæ creatæ comprehensionem attineat omnes effectus in causæ eminentialitate exhaurire.

Quid in hac re opinetur Soarius, circa incõprehensibilitatem Dei.

At Soario, qui cũ communi theologorum sentẽtia autumat; beatũ creaturas possibiles, & futuras pro exigentia status, in Deo vt in causa ex vi visionis intueri; nõ potuit illa diuinæ incõprehensibilitatis ratio nõ displicere; ideoque aliam arripit viam, vt enodet, cur licet totus Deus inspiciatur, & totaliter quoad omnẽ modũ suæ intrinsecæ illimitationis formalis, nõ astruatur totaliter videri, quãtum ad rationem comprehensionis?

Communis Thomistarũ sententia de incõprehẽsibilitate Dei eò quòd lateat eminentialitas

Asserit enim cũ communi Thomistarum clasi; quòd licet de facto inspiciantur in Deo variæ species possibilium, quia tamẽ fieri nequit, etiã de absoluta Dei potẽtia, vt vniuersa possibilia videãtur, vi beatificæ apprehẽsionis; accedit inde, vt Deus nõ videatur totaliter

ter

per secundum eminentiam, & virtualitatem eius, licet inspiciatur totaliter quoad omnem rationē formaliter Deo inexistētem. Cùm autem ad comprehēsionem exigatur exæquatio totius rationis intelligibilis, tam formalis, quā eminētialis, id enim est, obiectum totū, & totaliter exhauriri, ideò Deum non comprehēdi à beatis cōtendit. Sed quātūm valeat prædicta ratio infra enucleabitur; modo tamē proponenda sunt fundamenta, quibus oppositam impetunt sententiam.

1. ratio ex Vazquez quòd nil formalis Dei lateat beatum

2 Et primò arguit Vazquez; si viso Deo nō apprehenderetur totaliter secūdum omnem modum intrinsecū suæ illimitationis formalis; fieret, vt non solùm de absoluta Dei potentia, sed etiā de lege ordinaria, inspici posset essētia absque personis; aut vnum attributum sine alio.

Sequeretur, quòd de facto videri posset Deitas sine relationibus, & attributis.

Sequela probatur; quia ex omnimoda simplicitate, & idētitate essentiæ, attributorum, & relationum, petitur implicatio; cur repugnet vnum sine alio inspici, ex vi notitiæ quidditatiuæ, & intuitiuæ, quæ obiectum apprehendit sicuti est? Atqui non obstāte summa idētitate quæ intercedit inter quodlibet attributum, & omnem modum suæ illimitationis formalis, potest aliquid illius videri, & aliquid latere; ergo etiā visa essentiā possūt latere hypostases & attributa.

Vrgetur ratio ad hominē cōtra sectatores Scoti

At nec Scotus concessit de lege ordinaria posse videri essentiam absque personis, aut attributis, esto quòd distinctionem ex natura rei inter essentiam, attributa, & relationes cōstituat; ergo qui nullam distinctionis genus admittunt, fateri nequeunt, quòd inspici possit attributum, ita vt aliquid suæ rationis formalis lateat.

2. oppositio ex Soario quod si aliquid Dei lateret beatū, non videretur Deus quidditatiuè.

3 Deinde; contendit Soarius oppositam opinionem, dum vitare conatur comprehensionem Dei, in aliud absurdum planè prolabi; quod scilicet Deus non inspiciatur absque analogia, & quidditatiuè à beatis. Quia Deus est summè vnus, & indiuisibilis, & ideò non potest inspici, si aliquid illius non videatur; Deus enim est tota sapientia, verbi gratia, & non aliquid illius præcisè; igitur non visa tota sapientia, non videtur Deus; & sic de cæteris attributis.

Sibi non cōstat Soarius dū inuebitur in oppositam sententiam.

Sed Soarez sibi non constat, dum notam improbabilitatis opposita sententiæ inurit; eò quòd implicatoria sit circa simplex, & indiuisum obiectum distinctio præcisiua, quæ necessariò relinqueretur à visione beatifica, si apprehenderet Deum, non percepto aliquo modo suæ illimitationis formalis. Quia ipse Soarius, 1. p. lib. 2. de attributis negatiuis, cap. 23. num. marg. 19. dū disquirit rationem, cur implicet videri essentiā sine relationibus? Fatetur ingenuè, infirmā esse probationem eā, quæ producitur ab omnimoda simplicitate, & identitate obiecti; sic enim habet.

Pende verba Soarij.

Sed hoc non videtur cogere, quia licet videretur essentia sine personis, non videretur, vt distincta; quia aliud est videre præscindendo in mente, aliud distinguendo; qui ergo sic videret non iudicaret essentiam, & relationes esse distinctas; sed solùm videret essentiam, & ibi sisteret, nihil de identitate, vel distinctione iudicando. Hæc Soarius, vbi manifestè infringit oppositionem, qua aduersarios modò premere satagit. Quā doctrinam ab Scoto accepit, quem trāscribimus, & elucidamus infrà, *sub num. marg. 21.*

Scotus

Arg. 3. quòd distinctio rationis ratiocinata causaretur à notitia intuitiua.

4 Arguitur tertiò; quia si sustineri posset incomprehensibilitas Dei, eò quòd aliquis modus diuinæ illimitationis lateat videntem; fieret, vt etiam respectu beatificæ intuitionis assignanda esset illa distinctio, quæ appellatur ratiocinatæ rationis; ac proinde distinguere tur in Deo, illud, quòd terminaret visionem, à reliqua intelligibilitate, vel ratione obiectiua, quæ non apprehenderetur, vi illius notitiæ; quod est prorsus falsum.

Permittur ratio cōtra distinctionem causatā ab intellectu intuitiuo circa obiectum indistinctū à parte rei.

Eo quòd nequeat astrui distinctio, vbi ea ante intellectū nō insit, nisi quādo actus apprehēsionis est inadæquatus & qui obiectū clarè & quidditatiuè non conci piat; alias enim eadē ratione inferretur distinctio rationis ratiocinatæ ab adæquata & quidditatiua notitia actus beatifici, sicut de facto cōsequitur ad inadæquatas cōceptiones nostras, quæ quærentes Deum ænigmaticè, & per analogiam ad creata, apprehendunt, partiuntur simplex, & indiuisum obiectum, inferuntque discretionem rationis, vbi ea à parte rei non interest.

Qualiter interpretetur Vazquius S. Tho. Bonau. & Scotum

5 Verum enim verò postquam Vazquez prædictam sententiam impetiuit, quam asseruit esse Francisci Victoriæ, & aliorum recentiorum, postea, *in ca. 2.*

eiusdem

eiusdem disput. 53. *numer.* 5. citat Sanctum Thomam, S. Bonauenturam, & Scotum, autumantes, ideò Deum esse incomprehensibilem; quia ad comprehensionem exigatur, quòd cognitio sit tantæ actualitatis in genere notitiæ, quantam nanciscitur obiectum in genere cognoscibilis. Atqui implicat, dari visionem aliquam creatam, quæ importet tantam actualitatem in ratione visionis, sicut Deus in ratione quidditatiuè visibilis, cùm intelligibilitas Dei sit illimitata per essentiam, igitur repugnat comprehensio Dei.

Invehitur Vazquius in commētum ab ipso excogitatum.

Tandem concludit Vazquez, prædictum modum dicendi, quem esse S. Th. & aliorum theologorū comminiscitur, nec sibi constare; quod sic ostendit, *loco citato sub n. marg.* 9.

Impetit probationem S. Thomæ.

Quia sequeretur prorsus inutilem relinqui probationem eam, qua agit Sanctus Thomas, inuoluere contradictionem, quod in Deo quotquot sunt creaturæ possibiles inspiciantur; quia aliàs comprehenderetur virtualitas, & eminentia Dei. Quia si ad rationem comprehensionis exposcitur æqualitas intellectionis cum intelligibilitate obiecti; estò quòd beatus calleret vniuersam possibilium congeriem, talis visio comprehensiua non foret; quia non posset esse æqualis infinitæ intelligibilitati Dei.

Supposita æqualitate intellectionis & obiecti nō comprehenderetur Deus quāuis inspiceretur tota eius eminentialitas

Quare, licet ex penetratione omnium creaturarum possibilium in Deo inferretur talem actum infinitatem intensiuam sibi asciscere; attamen nullatenus produci posset comprehensio, si ad rationem illius exposcatur æqualitas cum obiecto, cùm infinitum secundùm accretionem intensiuam exæquari nequeat infinito secundùm essentiam.

Impetit secūdò Vazquius S. Thomam.

Præterea; quòd Sanctus Thomas, 1. *part. quæstion.* 12. *artic.* 7 ideò constituit, Deum esse incomprehensibilem; quia implicat lumen gloriæ infinitum.

Nō sequeretur cōprehēsio Dei quāuis daretur lumē gloriæ infinitum.

Quæ ratio eneruis, & futilis esset supposito quòd ad rationem comprehensionis exigatur, quòd notitia exæquet intelligibilitatem obiecti; dato enim, quod lumen, & visio, infinitudinem importarent, adhuc non suppeteret parilitas rei ad rem inter intellectionem creatam, & intelligibilitatem Dei; quia visio solùm esset illimitata, sicut & lumen, secundùm gradualitatem intensiuam, Deus verò infinitus secundùm essentiam, quæ sunt extrema prorsus incomparabilia.

Expugnat præterea Vazquius æqualitatē cōprehensionis & obiecti

6 Deinde; quando ad comprehensionem exposcitur æqualitas inter cognitionem, & cognoscibilitatem obiecti; aut proceditur de æqualitate rei ad rem, ita vt quantitas, & latitudo actus, quasi articulatim crescat per commensurationem ad quantitatem virtualem obiecti; & ita fieret, vt nullius ferè rei comprehensio astrueretur possibilis.

Nequit asseri æqualitas rei ad rem

Aliàs enim Angelus non posset comprehendere substantiam corpoream, vel aliam inferiorem substantiam Angelicam; eò quod perfectio intellectionis, cum sit accidens, nequeat exæquari perfectioni seu quātitati virtutis obiecti substantialis.

Si æqualitas cōprehensionis nō sit in esse rei, ratio S. Thomæ petit principium apud Vazquium

Aut ista æqualitas posita non est, nisi in quadam proportione actus cum obiecto secundùm rationem obiectiuam eius; in quo sensu ille actus astruetur æqualis obiecto, qui penetrat obiectum secundùm omnem modum suæ rationis obiectiuæ; licet non sit illi æqualis entitatiuè, siue materialiter in ratione entis, sed solùm formaliter in esse intelligibilis; sicut perspicuè constat exemplo comprehensionis Angeli respectu inferioris substantiæ.

Et ita prædicta probatio, quæ ab æqualitate notitiæ, & obiecti accipitur, peteret principium; siquidem reddenda esset ratio, cur visio beatifica non sit æqualis Deo, vt obiecto? Siquidem apprehendit ex parte obiecti omnem modum suæ formalis, & intrinsecæ illimitationis ac proinde exhaurit obiectum beatificum secundùm totam rationem obiectiuam eius.

Iudiciū Petri de Lorca de interpretatione communis sentētiæ apud Vazquium

Prædicta argumenta obtinent, (quod ipsi Vazquez damus ingenuè,) probationem incomprehensibilitatis ab inæqualitate actus, & obiecti in esse rei acceptam, futilem, & ineptam esse; quòd euidenter demonstrat nō fuisse S. Thomæ, Bonauentur. Scoti, & totius antiquitatis theologorum; nec enim rectè asseritur, theologiæ principes rem ita seriam tam segniter, & oscitanter versasse.

Non tamen ideò credimus, vt vult Lorca, *loco infra citando*, quòd hæc ratio

Liberatur Vazquius ab impietate in Patres.

tio incomprehensibilitatis aperiendæ, quæ antiquis Doctoribus adscribitur; potiùs censeri debeat impostura, & cõmentum quoddam eò excogitatum, quò exautoratis circa præsentẽ dissertationem antiquis Doctoribus; expeditiùs procederetur ad nouam doctrinã inserendam.

Nota censionẽ Pet. Hurtadi circa opinionem Vazquez.

Sed licebit Vazquium verbis alterius Iesuitæ authoris adoriri; sic igitur Petrus Hurtadus *in suo opere de Incarnatione, disp. 54. sect. 9. subsect. 5. § 197.* vbi habet ita.

Nullus ita desipuit, nec potuit (nisi insanus omnino,) vt arbitraretur posse actum creatum esse tàm perfectum, quã Deum; asseruerunt autem aliqui, posse Deum actu creato comprehendi. Hos Patres damnarunt asserentes, Deum esse à nobis incomprehensibilem; at non eò confugerunt, vt probarent, nostram cognitionem esse æqualem perfectioni Dei; ergo comprehensionem non acceperunt in eo sensu En quàm acriter Sodalis impetat Vazquium.

Apparantur fundamenta ad eam sententiam, quæ constituit incomprehensibilitatem Dei in hoc, quòd exhauriri nequeat ab intellectu creato tota ratio illimitationis quasi intensiuæ in obiecto beatifico.

Diffinitio cõprehensionis ex Augustino S. Augustin.

7 VErùm ad dirimendam controuersiam, prælibanda est celebris Augustini diffinitio, quam tradit *epist. 112 cap. 8.* vbi constituens discrimen inter apprehensionem obiecti, & comprehẽsionem illius; inquit.

Absimilitudo inter apprehensionẽ, & cõprehensionem.

Aliud est videre; aliud est totum videndo comprehendere. Quandoquidem id videtur, quod præsens vt cunque sentitur; totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nibil eius lateat videntem; aut cuius fines circunspici possunt.

Sicut te nibil latet præsentis voluntatis tuæ: circunspicere autem potes fines anuli tui; exempli gratia, duo posui, quorum alterum ad mentis obtutum; alterum ad corporales oculos pertinet.

Cõmentarius pronuntiati Augustini.

Vbi duo præstat Augustinus; primum; diffinitionem comprehensionis, quæ ex illis præcisis verbis constat. *Quod ita videtur, quòd nibil eius lateat videntem; aut cuius fines circunspici possunt.* Deinde apponit exemplum apprehensionis, & comprehensionis; vt appareat quid inter vtramque notitiam intersit; expendenda igitur primò est bonitas diffinitionis, ex qua constabit deinde, quomodo exempla rem cõcinnè demonstrent.

Analogia cõprehensionis corporeæ ad cõprehẽsionẽ intelligibilẽ

§ Præmittitur ergo; quòd vocabulum istud, *comprehensio*, metaphoricum sit, vt potequod translatitiè accipiatur à corporali comprehensione. Sicut enim tunc aliquod corpus dicitur comprehendere aliud, quando latera superficiei concauæ continentis corporis ex omni parte ambiunt cõuexam corporis contenti superficiem, ita vt complectãtur omnes fines, & extrema talis corporis; sic per trãslationem apprehenditur notitia instar cuiusdam extensionis intelligibilis, quæ obiectũ capiat intra cauitatem, & sinum repræsentationis suæ.

Quid sit cõprehensio?

Tunc autem dicetur obiectum comprehendere; quando, (vt docet Augustinus,) nihil obiecti lateat videntem; aut quando fines obiecti circunspiciantur, aut taliter penetrentur quasi extrema intelligibilitatis, & actualitatis obiecti, vt nil sit obiectiuæ latitudinis, & modi quasi accretionis intẽsiuæ, tenentis se ex parte obiecti, quod à cognitione penitus non exhauriatur.

Alia diffinitio comprehensionis ex Augustino.

Eodem spectat altera Sancti Doctoris diffinitio, quam tradit, *12. de Ciuitate Dei, capit. 18. Illud scientia comprehenditur, quod scientis cognitione finitur.* Vbi notitia finiri obiectum, non est quod ex infinito fiat obiectum finitum, sed quòd exhauriatur tota ratio intelligibilitatis obiecti; seu (vt Augustinus in altera diffinitione expendit,) quòd fines intelligibilitatis ea ratione circunspiciantur, quod nihil vltra sit in obiecto præter id, quod ter

minet

minet notitiæ obtutum.

Quod Augustini pronunciatum vel sic exarat Scotus, *in 3. sentent. dist. 14 quæst. 2. §. Ad secundam probationem, sub num. marg. 7.* vbi subijcit.

Augustinus de Ciuitate, lib. 12. capit. 18. dicit; quod quidquid scientia comprehenditur, scientis cognitione finitur. Quod non est intelligendum, quòd absolutè finiatur, quia tunc Deus non comprehenderet se; sed finitur cognoscenti, quia respectu eius se habet, ac si esset finitum. Bellè quidem, & acutè.

9 Nec committam, vt prætercam Alensem apprimè enodantem Augustini sensum, *1. p. quæst. 7. membr. 1.* Vbi sic habet.

Dicendum; quòd potest appellari comprehensio, cognitio intellectus apprehendentis, siue adhærentis veritati; vel potest appellari comprehensio, cognitio intellectus includentis. Sumendo comprehensionem primo modo, dicendum, quòd Deus est comprehensibilis; quia intellectus noster adhæret veritati, quæ Deus est: vnde Sponsa Cant. 3. (tenui eum, nec dimittam.) Et hæc comprehensio nil aliud est, quàm quædam cognitio cum adhæsione, siue quædam apprehensio; hoc modoq; loquitur Apostolus, cùm dicit; (sequor, si quo modo comprehendam,) id est, si quo modo perfectè potero cognoscere Christum; & istud perfectè attenditur in adhæsione ad Deum.

Si dicatur comprehensio, cognitio intellectus includentis; hoc modo facit Augustinus differentiam inter videre, & comprehendere; & hoc modo impossibile est Deum comprehendi, quia impossibile est, quod intellectus includat diuinam essentiam. Secundùm enim Augustinum Epistol. 112. ad Paulinam, capit. 8. illud solùm comprehendere possumus, cuius fines circumspici possunt; illud autem impossibile est in Deo.

Hæc Alensis; vbi de mente & phrasi Augustini vocat comprehensionem notitiam includentem obiectum; eo quòd concludat fines, & quasi extrema intelligibilitatis talis obiecti. Cur verò implicet, intellectum creatum esse principium notitiæ includentis obiectum beatificum accuratè persequitur Alensis, in hæc verba.

10 *Sed obijcitur; omne simplex, cùm non habeat partem, etsi attingitur, attingitur totũ; cùm verò attingitur totum, comprehenditur. Cùm ergo diuina essentia intellectu humano attingatur aliquomodo, cùm ipsa sit simplex, comprehendetur; ergo si cognoscetur cognitione visionis, cognoscetur cognitione comprehensionis.*

Respondetur; quòd non sequitur, attingitur totum, ergo comprehenditur; comprehendere enim est, secundùm totam substantiam & virtutem, & respectum, rem comprehensam includere; attingere verò est, totum ad totum iungi, quamuis non secundùm totum fiat inclusio.

Verbi gratia; linea ducta ad centrum tangit centrum, nec tamen comprehendit, quia non omnem virtutem, & respectum centri respicit; immo infiniti sunt respectus ipsius centri, & virtutes infinitæ ad lineas, quæ possunt duci ab ipso, & ad ipsum, præter respectũ huius lineæ; sed circunferentia sola ipsum centrum comprehendit.

Secundùm hunc modum est dicere; quòd intellectus creatus est velut quædam linea ducta ad centrum, hoc est simplicitatem diuinæ substantiæ, quæ etiam secundùm esse, quod habet in creatura, intelligitur velut centrum, habens virtualem positionem in creatura, & simplicem.

Sed illud, quod habet esse in se, habet esse velut in circunferentia infinita; quia nec habet principium, nec finem; sed in infinitum excedens modum essendi in creatura, sicut circunferentia centrum. Propter quod dicit Trismegistus; (Deus est sphæra intelligibilis, cuius centrum est vbique, circũferentia nusquam.)

Vbi præcipuè recolenda obijcio aurea illa verba Alensis. *Intellectus creatus est velut quædam linea ducta ad centrum, hoc est simplicitatem diuinæ substantiæ.* Deinde obseruanda illa etiam adiuncta. *Linea ducta ad centrum tangit centrum, nec tamen comprehendit, quia non omnem virtutem, & respectum centri respicit.* In qua analogia, Deitas in mente perfusa lumine gloriæ est velut centrum indiuisibile, quod totum attingitur à linea obtutus creati; licet non secundùm omnem eam rationem obiectiuam secundùm

quam

Marginalia: *Interpretatio Augustini ex Scoto.* — *Scotus* — *Subtilis expositio Alensis.* — *Duplex comprehensionis acceptio.* — *Cant. 3.* — *ad Philipp. 3.* — *Quo sensu Deus incomprehensibilis mente Augustini.* — *Alensis* — *Obiectio pro vera doctrina elucidanda* — *Diluitur.* — *Optima instantia Alensis.* — *Deus in intellectu creato est velut centrũ quod attingitur à linea.* — *Deitas in intellectu diuino est circũferẽtia infinita.* — *Trismegist.* — *Expenditur analogia Alensis de centro Deitatis vt attingitur à beato, & de linea obtutus creati vt attingit Deitatẽ, & de circũferentia, quæ est Deitas vt existit in se.*

quam est ad alias mentes creatas per relatam, aut quasi relatam motionem comparabilis; simili ratione, qua punctum attingitur totum à linea, at non secundùm omnem respectum attingibilitatis, iuxta quem est ad alias lineas comparabilis, & componibilis.

Deitas in mente beati est pūctū sed in intellectu diuino est circunferentia.

Subijcit deinde, quòd licet Deitas in mente beati se gerat adinstar puncti, qui non attingatur à linea mentis creatæ, quoad omnem modum obiectiuæ visibilitatis, secundùm quem componitur alijs mentibus per motionem intentionalem; at Deitas, vt in se, & quatenus mouet intellectum increatum ad intuitionem sui, in præsenti analogia, quam versat Alensis, se habet velut circunferentia infinita ambiens omnem modum obiectiuæ motionis, quæ attingi queat ab omni intellectu creato, & creabili. Quare subdit; *sed illud esse, quod habet in se, habet esse velut in circūferētia infinita, in infinitū excedēs modū essendi in creatura, sicut circunferentia centrum.*

Alensis.

Corollariū.

Vnde sicut circunferentia comprehendit centrum, ita Deitas, vt in se, & vt comparatur ad intellectum increatum, comprehendit centrum Deitatis vt à lineis creatis attingibilem; nimirum simplicitatem, & indiuisibilitatem diuinæ substantiæ, vt concludit totam collectionem linearum intelligibilium quæ est vniuersitas creatarum mētium, in quantum conantur in Dei visionem, quatenus eleuatæ, vel donatæ habitu luminis.

Quæ fuerit antiquorum Theologorū sententia de incōprehensibilitate Dei.

11 Quam Alensis doctrinam libenter transcribo, vt vel perspicuè constet, non fuisse de Theologicæ antiquitatis consensu rationem eam diuinæ incomprehensibilitatis, quæ ab æqualitate notitiæ, & obiecti petitur; cùm Alensis noster antiquissimus Scholasticæ doctrinæ parens, vt pote qui Sanctos Thomam, & Bonauenturam, sit nactus auditores, huiusmodi rationem nec leuiter insinuauerit; sed eam, quam ab illo hausit Sanct. Thomas, & cæteri Scholastici communiter; quòd scilicet implicet inclusio obiecti beatifici intra sinum, & metas notitiæ creatæ, quia licet apprehendatur totus Deus, sed non totaliter; vt infra ex S. Thoma aperietur.

Cæterùm, quod *ly totaliter*, apud Alensem, significet aliquem modum intelligibilitatis formaliter tenentem se ex parte obiecti; liquet ex proposito exemplo centri, quod quia indiuisibile est, attingitur totum à qualibet linea, sed non totaliter; eò quòd non secundùm omnem modum compositionis, & respectum terminationis, quem importat ad alias lineas, quæ terminantur ad idem centrum indiuisibile.

Ostenditur ex Alensi.

Vnde, sicut modus terminationis in centro respectu lineæ, siue ratio illa terminandi lineam ex parte centri, est quid intrisecum, & formale in centro; sic & modus illimitationis obiecti beatifici, qui exhauriri nequit à notitia creata, apud Alensem, videtur esse aliquid intrinsecum, & formale ex parte Dei.

1. Corollariū de disparitate apprehēsionis & comprehēsionis ex Augustino.

12 Ex dictis sequitur primò; quàm apposité exempla Augustini aperiant discrimen apprehensionis, & comprehensionis; illis verbis. *Sicut nihil te latet præsentis voluntatis tuæ; circunspicere autem potes fines anuli tui.* Exemplum comprehensionis exhibuit in notitia, qua homo ex omni parte penetrat naturam actus volitionis suæ; exemplum verò apprehensionis in obtutu oculi inspicientis anulum; qui ideò non valet esse comprehensiuus, quia vt docet idem Augustinus *serm. 38. de Verbis Domini*, ideò oculo corporeo nequit res quanta comprehendi, quia non potest callere quantitatem secundùm trinam dimensionem, vel secundùm omnia extrema extensionis suæ.

S. August.

2. Corollariū ad cōprehensionē nō exposcitur, quòd cognoscatur optimo modo ex parte cognitionis.

13 Secundò infertur ex prædicta diffinitione; non exigi ad comprehensionem, quòd res apprehendatur optima ratione possibili ex parte notitiæ; in quo solo sensu asseuerauit Vazquez, esse dogma fidei incomprehensibilitatem Dei; eò quòd solus intellectus diuinus queat apprehendere Deũ optimo modo ex parte cognitionis, nimirum notitia illimitata per essentiam. Vnde licet astrueretur possibile lumen gloriæ illimitatum, & visio infinita secundum intensionem, adhuc Deus non inspiceretur optima ratione ex parte notitiæ; quia non suppeteret æqualitas rei ad rem inter cognitionem, & obiectum, qualis intercedit inter visionem increatam & Deum; cùm Augustinus tantùm exposcat, quòd

cir-

circumspiciatur extrema intelligibilitatis obiecti, vt vera obiecti comprehensio censeatur.

Aliàs enim fieret, vt implicaret comprehēsio cuiuslibet naturæ creatæ; quia licet Angelus, qui respectiuè esset superior, totaliter exhauriret rationem obiectiuam talis rei, adhuc apprehensio illa non esset melior omni ea, quæ de tali obiecto haberi posset; cùm sit imperfectior alia, quæ inexisteret excellentiori Angelo; & rursus notitia Angelo supremo cōgruēs nō posset esse melior notitia ex parte cognitionis; cū in infinitum præcellat scientia Dei respectu eiusdem obiecti.

14 His præstitutis, modo vrget præcipuus dissertationis apex in referanda ratione, cur beati nō comprehendant Deum, si circumspiciāt cuncta interminatissima extremā diuinæ illimitationis? Quia cū beati Deum sicuti est inspiciāt (nec enim Deus quasi per partes obijcitur faciali notitiæ, sicut ænigmaticæ) fiet, vt vel totus Deus, & secundū omnem rationē formalem suæ illimitationis videatur, ac proinde & comprehendatur, vel nihil Dei apprehendatur clarè & quidditatiuè.

Atque adeò ob vitādam comprehensionem, prolaberemur in errorē Armenorum, quem non veretur Vazquez, 1. *p. disp.* 37. *cap.* 2. *&* 3. tribuere Chrysostomo, & ibidem etiam Theodoreto, *&* *cap.* 4. Basilio, Cyrillo Alexādrino, & Ierosolymitano, itidem Nysseno; & ex latinis patribus, Hieronymo, & Isidoro, quibus *in disp.* 37. *cap.* 4. adiungit Ambrosium, & alios quamplures. Quorum se strenuū vindicem exhibet Petrus de Lorca primarius Cōplutēsis, 1. 2. *disp.* 27. *per totam*; vbi accuratè sensum prædicti authoris cohibet.

Nec tamen ideò, vt opinatur Lorca, credendum est, Vazquez errorē Armenorum venerando Patrum cœtui, eo, vel studio, vel cauillo, adscripsisse, vt eleuata in hac re Sanctorum authoritate, præmitteret incomprehensibilitatem Dei non esse de communi Patrum consensu; vt postea friuolam incomprehensibilitatis rationem obtrudens, eam non esse dogma fidei pronuntiaret. Probata enim viri doctrina non patitur, vt grauem impietatis notam in Sanctos Patres ei inustam velimus; cùm in humanum captum, varijs licet disciplinis excultum, frequentes lapsus irrepant.

Asseritur ea sentiendi via, quæ autumat, intuitionem Dei præcisiuè se gerere circa aliquid formale in obiecto beatifico.

15 AD Rem ergo accedentes; primus modus aperiendi diuinam incomprehensibilitatem sustinet; ideò Deum comprehendi non posse, quia exhauriri nequeat totaliter ex parte obiecti adæquata ratio diuinæ illimitationis; ita vt aliqua quasi latitudo quantitatis virtutis, & illimitationis quasi intēsiuæ eius, necessariò lateat mentem creatam.

Præmittit enim talis opinandi ratio; quòd non omne, quod attinet ad quidditatem Dei in esse entis, spectat ad essentiam ipsius in esse intelligibilis prout intelligibilitas Dei importat habitudinem ad claram, & quidditatiuam notitiam; licet sit de essentia diuinæ intelligibilitatis, prout refertur ad comprehensiuam notitiam, quæ circuire debet totam obiecti latitudinem.

Cùm enim intelligibilitas sit in Deo quasi quædam vis, seu relata facultas in ordine ad intellectionem; accedit inde, vt non eadem ratione spectanda sit, sed iuxta diuersam naturam notitiæ, quam terminat; ac proinde, quòd plus obiectiuæ rationis attineat ad cognoscibilitatem Dei, prout spectatur à comprehensiua visione, quàm prout est obiectum visionis tantùm apprehensiuæ, qualis est beatorum intuitio.

Cæterùm, quòd verum sit id, quod præmittimus, quòd nimirum non omne quod imbibitur in quidditate Dei in ratione entis, attineat ad Deitatem in esse intelligibilis, prout relatè spectatur penes habitudinem ad quidditatiuam intuitionem; perspicuo illustra-

1. modus sentiendi.

Fundam. præmissa sententia.

Nō quidquid spectat ad quidditatem rei in esse entis, attinet ad quidditatē obiecti notitia nō cōprehensiua.

Probatur in volitione libera Dei.

tur exemplo liberæ appetitionis Dei. Voluntas enim libera, (quia essentialiter nil addit supra voluntatem necessariam, vt supponimus ex probatiorum Theologorum consensione,) attinet ad essentiam appetitus diuini in esse entis; cùm tamen non conducat ad quidditatem facultatis diuinæ impulsiuæ in esse cognoscibilis, prout importat habitudinem ad claram, & quidditatiuam intuitionem; aliàs enim quilibet beatus inspiciens quidditatiuè attributum voluntatis, necessariò intueretur vniuersa consilia, & decreta libera illius, quod est plus quàm falsum.

Agitur adhominẽ cõtra Soariũ, qui nil addit volũtati necessariæ dũ extenditur liberè ad obiectum contingens.

16 Sic ergo res ista expendenda est, vt licet tota Deitas, & secundùm omnem modum suæ rationis obiectiuæ, sit de quidditate Dei in esse entis; non tamen de ratione ipsius in esse intelligibilis, prout refertur ad quidditatiuam notitiam, dummodo comprehensiua non sit. Si enim hoc implicationem inuolueret, omnia argumenta, quæ opponi possent contra istum modum dicendi retorquerētur contra Soarium & alios, qui tutātur, decretum liberum nil essentialiter imbibere supra voluntatem necessariam.

Præclusio fugæ aduersariorum.

Nec præstaret occurrere, ideò non inspici necessariò à quolibet beato vniuersa proposita libera diuinæ voluntatis, quia exprimunt necessariam connexionem cum obiectis, quæ necessariò non videntur in Deo. Quia sicut ibi summa identitas, & quidditatiua inclusio decreti liberi in attributo voluntatis, non euincit essentialem inclusionem eiusdem decreti in facultate impulsiua, prout ista est quidditatiuè cognoscibilis à beato; ob extensionem diuini appetitus ad obiecta creata, quæ immutantur ad futuritionem; accedit inde, vt ista enuntiatio: *Quidquid spectat essentialiter ad Deum in ratione entis, attinet essentialiter ad ipsum in ratione quidditatiuè visibilis*, vera non sit, quantùm ex vi identitatis obiecti simplicis, & indiuisi, præcisè loquendo.

Illatio obtinito supposito quòd decretũ nil addat volitioni necessariæ.

Ac proinde, quòd sicut falsificatur ob extensionem decreti liberi ad obiectum inuoluens futuritionem; sic ob aliam rationem falsificari queat, sicut in præsenti; ob impotentiam essentialē, quā mēs creata imbibit, ad exhauriendā totam rationem obiectiuæ cognoscibilitatis Dei.

Decisio quæsiti.

17 Quo præmisso dicendum est; quòd licet tota latitudo diuinæ actualitatis secundùm omnem modum, qui Deo formaliter inexistat, attineat ad quidditatem Dei in esse entis, vel in esse absoluto, prout Deus spectatur in se; attamen non conducit tota ista latitudo obiectiua ad Deum in esse relato, vel quā quidditatiuè visibilis refertur ad intellectum creatum. Vt enim quidditatiuè inspiciatur, non exposcitur comprehensio totius latitudinis quasi intensiuæ illimitationis Dei, seu quantitatis virtutis eius; cùm in ista sententia contradictionem inuoluat, etiam de absoluta Dei potētia, quòd intellectus creatus calleat Deum secundùm omnē modum suæ rationis obiectiuæ; quod esset fines Deitatis circũspicere, iuxta phrasim S. Augustini.

Ratio assertī.

Beatus inspicit totum Deum, estò quòd præscindat ab aliquo quasi gradu illimitationis intensiuæ.

Cùm hoc tamen stat, quòd quilibet beatus totum Deum intueatur; tum, quia quidditatiuè, & absque analogia, apprehendat obiectum beatificum; & Deus quasi per partes non obijciatur tali intuitioni. Quia licet visio præscindat ab illo quasi gradu diuinæ illimitationis, qui non exhauritur vi obtutus creati; sed non infert distinctionem, aut pluralitatem obiectiuam, (qua negetur aliqua ratio obiectiua de alia, seu concipiatur, rationem obiectiuam apprehensam esse aliam à ratione obiectiua non apprehensa,) sed solùm præcisiuam distinctionem exprimit, quatenus sistit in illimitato obiecto, quod apprehendit, nec iudicat illud, quod inspicit, esse distinctum ab illo, quod non comprehendit. Tum, quia licet non inspiciatur Deus totaliter, aut secundùm omnem modum suæ formalis illimitationis; id tamen, quod à quocunque beato apprehenditur totum quid est summum, & infinitum bonum; eò quòd infinitas sit de quidditatiua ratione obiecti beatifici, cùm appetitus rationalis satiari nequeat, nisi in bono illimitato.

Vnus beatus magis videt quā alius, assignata maioritate ex parte præcati intrinseci & formalis in Deo

18 Ex dictis sequitur; quòd vnus beatus magis apprehendit de Deo, siue ex parte obiecti, & secundum rationes formales, quæ Deo inexistunt intrinsecè, quàm alius. Quia sapientia diuina, verbi gratia, est veluti latitudo, quædā quantitatis virtutis infinities illimitata

ta; ac proinde licet beatus intueatur infinitam perfectionem sapientiæ, adhuc restat infinities illimitata quantitas, seu magnitudo virtutis, quæ videri vlterius, ac penitiùs penetrari posit. Quare licet viso Deo inspiciatur tota ratio obiectiua illius, ob identitatem simplicis, & indiuisi obiecti, siue identicè loquendo; non tamen formaliter, aut secundùm omnem modum, aut quasi gradum suæ rationis obiectiuæ, quod dicitur, totum videri, sed non totaliter.

...itur adhoc contrarium, & ...quiõ extuali distinctione.

Nec apparet, qua ratione id difficile, & improbabile iudicetur à Soarez, & Vazquez, qui absque vlla distinctione inter essentiam, & relationem, intelligunt, patrem æternum re ipsa totam essentiam communicare filio, non communicata paternitate; & quòd filiatio immediatè vniatur hypostaticè humanitati, non immediatè vnita essentia. Sicut ergo eminentia, & virtualitas Dei ibi præstat, vt tota Deitas communicetur filio, non communicato aliquo sui, scilicet paternitate, quæ est ipsamet substantia Dei realiter, & formaliter, ob impedimentum relatiuæ oppositionis; sic eadem virtualitas siue æquipollens distinctio, vt adiuncta impotentiæ creaturæ ad Deum intelligibiliter concludendum, & quasi exhauriendum, in causa est, vt asseratur totus Deus, sed non totaliter, inspici; aut non viso aliquo modo quātitatis virtutis, vel illimitationis quasi intensiuæ tenentis se ex parte obiecti.

...ectio petita ratione ...nitis

19 Sed obijcies; quòd quilibet beatus inspicit in Deo infinitam rationem obiectiuam; igitur intuetur Deum secundùm omnem modum, & quasi gradum suæ illimitationis formalis. Si enim aliquid Dei lateret beatum, non apprehenderet infinitam rationem obiectiuam; cùm illimitatum in quolibet prædicato, siue gradu essendi, ambiat quidquid est magnitudinis, vel quātitatis intra illum conceptum.

...etur, ...d infini... ...bstet ac... ...o aut ad...

Deinde, quòd si quilibet beatus apprehendit infinitum obiectum; cùm infinito nequeat fieri appositio, vel accretio intra illam rationem illimitatam; fieret; vt vnus beatus nil plus alio ex parte obiecti inspicere valeat; aliàs qui minus videret, infinitam rationem obiectiuam non apprehenderet.

Infringitur obiectum.

Respondetur; oppositionem istam omnino eneruari illa diffinitione infiniti, quam in commentarijs physicis tradidimus de infinito; & iterum seriò expendemus in controuersia de omnipotentia, quamque nobis suppeditat Philosophus, 3. *Physic. cap. 7. infinitum est, cuius semper aliud extra, ratione quantitatis accipi potest.* Ex qua diffinitione producitur, vt infinitum secundùm quantitatem virtutis, vel perfectionis, illud sit; cuius quantitatem virtutis, aut quasi gradualem, & intensiuam latitudinem, accipientibus semper sit aliquid extra, quòd accipi possit. Quare, non obstat illimitationi obiecti beatifici, quòd extra illud, quod cadit sub apprehensionem creatam, supersit aliquid quantitatis virtutis, quod non circunspiciatur à creato obtutu; cùm de ratione infiniti vt sic, non sit vt ambiat, & quasi concludat quidquid latitudinis sit in tali genere illimitationis.

Aristoteles.

Consectarium de ratione infiniti

Vnde, cum infinitum non sit, extra quod nihil est, vt aliqui putarunt; ideò fit, vt omnem latitudinem intra ambitum illius formæ circuire non debeat; sicut infinitum sapientiæ non est, extra quod nihil supersit sapientiæ, sed quod sapientiam spectantibus semper sit aliud, & aliud, sapientiæ spectare; quò fit, vt infinito non obstet additio, appositio ve, vlterioris latitudinis intra illum conceptum; de quo latè infra loco citato.

Premittur oppositio ex ratione actus puri in obiecto beatifico

Vrgebis præterea; quòd licet de ratione infiniti creati, siue secundùm latitudinem intensiuam, siue secundùm molem extensionis, non sit, quòd concludat quidquid est in tali genere quātitatis molis, aut virtutis; ita vt illi obstet additio intra tale genus illimitationis. Verùm ad quidditatiuam rationem entis illimitati per essentiam, (cùm sit actus purus,) attinet, vt nil sit actualitatis, quod non imbibat per trāscendentiā illimitatio obiecti beatifici; aliàs enim tale obiectū, quod additionē sustinere posset, nō esset actus purus, ac proinde nec Deus.

Infringitur

Respondetur, quòd ad rationem obiecti beatifici tantùm exposcitur, quòd in esse rei, & identicè, claudat omnem gradum diuinæ illimitationis, ita vt naturæ illi, & substantiæ illimitatæ, quam inspicit beatus, essentialiter

obiter actualitatis accessio, vel diminutio nō tamen exigitur, quòd obiectū, vt beatificum, exprimat relatam motionē ad mentem creatam, quoad omnē gradum suæ infinitudinis intensiuæ; id est, quòd moueat secundùm omnem quasi latitudinē suæ illimitationis formalis.

Obiectū beatificū mouet mentē creatā tanquam actus purus

Vnde beatificum obiectum mouet vt actus purus, & vt ambiens omnem gradum intelligibilitatis; tum quia in esse rei omnem eam illimitationem trāscēdit; tum præterea, quia neque ex parte obiecti mouentis, neque ex parte intuitionis datur partitio inter rationem apprehensam, & non apprehensam; cùm simplicissimè sistat mens beati in illimitatione sibi ostensa, nullam apprehēdēs discretionem inter rationem obiectiuā visam & non visam.

Opponitur, quòd quidquid spectat ad quidditatē entis creati in esse rei attinet ad quidditatē entis in esse intelligibili

20 Obijcitur secundò; quidquid attinet in ente creato ad rationem quidditatiuam rei in esse entis, spectat ad quidditatiuam rationem in esse intelligibilis; vnde nō inspiceretur res quidditatiuè, si non apprehenderetur aliquid, quod conduceret ad essentialem constitutionem entis in esse rei; ergo similiter in Deo, quidquid attinet ad quidditatem eius in esse rei; spectat ad ipsum vt quidditatiuè visibilem.

Sed ad quidditatem Dei attinet tota latitudo, aut quasi latitudo perfectionis, & illimitatæ actualitatis, quæ illi ex natura rei congruit; cùm illimitatio Deitatis, secundùm adæquatam quantitatem virtualem eius, sit de vltimo Deitatis conceptu; vt ostendimus *in controuersia de Infinitate Dei*; quod etiam est verum de sapientia relata ad propriam infinitudinem, & sic de qualibet alia affectione attributali; igitur nil, quod subintrat quidditatiuam constitutionem Dei in esse entis, potest esse extra quidditatē Dei, vt clarè cognoscibilis.

Diluitur assignata disparitate visionis prædicatorum extensiuè, & intensiuè.

Respondetur; quòd quidquid subintrat quidditatem rei creatæ in esse entis, spectat ad ipsam, prout quidditatiuè visibilem, extensiuè loquendo: non verò intensiuè. Nimirum, quòd vt natura aliqua creata apprehendatur adequatè, & quidditatiuè; necessariò exposcitur vt inspiciantur omnia prædicata, & cūcti gradus cōstitutionis suæ essentialis in esse rei; vel quòd extēdatur visio ad omnes gradus quidditatiuos eius; ita vt nullus sit, qui nō videatur. Attamē nō exigitur, quòd inspiciātur secundū omnem modum, aut quasi gradū suæ latitudinis substancialis, quantitatis, vel magnitudinis quasi intensiuæ, seu virtutis.

Nota de cognitione Angeli.

Angelus enim inferior quidditatiuè apprehendens superiorem Angelum, intuetur omnia prædicata constitutionis suæ essentialis, sed non secundū omnem modum suæ quasi intensiuæ latitudinis, (aliàs superior Angelus ab inferiori cōprehenderetur; & quælibet cognitio quidditatiua esset comprehensiua, quòd latè expugnauimus, *in controu. 9. de visione Dei, dist. 2. ar. 3. num. marg. 20.*) Quod nō solū vrget in cognitione quidditatiua non comprehēdente circa prædicata metaphysica ex natura rei distincta; sed etiam in quolibet gradu metaphysicè simplici, & irresolubili creato, qui non cōprehenditur ab inferiori Angelo.

Angelus inferior nō cōprehēdit totā magnitudinem quasi intensiuā alicuius prædicati Angeli supremi.

Important enim substātiæ quasi intensionē suā, quæ posita nō est in hoc, quòd talis substātia possit intrinsecè perfici per appositionem alterius, & alterius partialis realitatis substātialis (sicut accidentia intensiuum subeūt accremētū per additionem realitatis gradualis in eodem subiecto) sed quòd prædicata istius suppositi substātialis suam latitudinem perfectionis, quātitatem, vel magnitudinem virtutis nāciscātur, ob quam exuperent latitudinem, & quantitatem perfectionis prædicatorum alterius substātiæ; quam obrem Scotus quantitatē virtutis in Deo infinitatem intensiuam vocitat. Vt liquet ex textu, quem infra *in hoc ar.* trāscribimus, *sub n. mar. 24.* & alibi sæpe, talis enim infinitudinis intēsiuæ in Deo vsurpatio Scoto familiarissima existit.

Corollariū ex dictis.

Ad quidditatiuam ergo apprehensionem substantiæ creatæ non exposcitur, quòd exhauriantur prædicata secundū omnem modum suæ quantitatis virtualis, quod est inspici secundùm omnem rationem, & quasi gradum suæ quasi intēsiuæ latitudinis; sed quòd omnia prædicata videantur extensiuè.

Prædicta sententia suffulcitur authoritate Scoti; & rationibus stabilitur.

21 QVare semper probabilē æstimaui prædictam sententiam, vt potequæ magis sit de mente sanctorum, vt infra cōstabit; nec ictum excipiat, quē facilè non retundat, omnia enim fundamenta Vazquez, & Soarez, quæ à simplicitate & omnimoda indiuisibilitate obiecti beatifici producuntur, eneruiā sunt; immo & Soarium sibi nō constare præmittimus, *ex n. mar.* 3

Prædictum assertum expressè propugnat Pet. de Lorca, 1. 2. *disp.* 33. *præcipuè memb.* 2. & astipulantur omnes illi authores, qui stante omnimoda, quam astruunt, identitate obiecti beatifici; asseuerant, ob solam virtualem discretionem posse inspici à beato essentiam sine attributis, & relationibus. Ita Ioānes de Salas, 1. 2. *tom.* 1. *q.* 3. *tract.* 2. *disput.* 4. *sect.* 2. *num.* 10. Pet. Hurtado, *in sua Metaph. disp.* 6. *sect.* 6. *subsect.* 2. §. *marg.* 176. vbi vniuersaliter constituit ad omnem notitiam quidditatiuam, dú modo comprehensiua non sit, consequi distinctionem præcisiuam; ex quo infertur quòd sit implicatoria notitia creata quæ circa Deum clarè visum nō præscindat ab aliqua ratione tenēte se ex parte obiecti; sicut & contradicit notitia, quæ sit comprehensio.

Eamdem præcisionem circa obiectum beatificum sustinet Iacobus Granado, 1. *p. tract.* 5. *disp.* 5. *num. marg.* 6. Ægidius de Præsentatione, *libr.* 5. *de beatitudine*, *q.* 14. *art.* 3. nec diffitetur huius pronuntiati probabilitatem Machinus, 1. *p. disp.* 19. *sect.* 2

Nec dissentit Alensis, vt ostendimus *num. marg.* 11. & constat ex verbis illius transcriptis, *sub numer.* 10. *Comprehendere est secundùm totam substantiam, & virtutem, & respectum, rem comprehensam includere; attingere verò est totum ad totam iungi, quamuis non secundùm totum fiat inclusio.* Vbi consideranda sunt illa illa verba: *quamuis secundū totum non fiat inclusio.*

Probatur ex S. Thom.

Accedit etiam Sanct. Thomas, 1. *p quæst.* 12. *ar.* 7. vbi in responsione ad tertium, docet; *quod totaliter dicit modum obiecti.* Et postea proposito exemplo luculenter propriam mentem aperuit, dum astruit; Deum totum cognosci, sed non totaliter: *sicut aliquis probabiliter scire potest aliquam propositionem esse demonstrabilem, licet ipse eam demonstratiuè non cognoscat.* Cùm perspicuum sit, quòd ille, qui tantùm probabiliter apprehendit, propositionē aliquam necessariam esse demonstrabilem, non penetret totaliter ex parte obiecti naturā talis enuntiationis; cū necessariā complexionē illius nō calleat, vt necessaria est, seu trahens intellectū ad necessariū assensum, sed solum opinatiuum & probabilem.

S. Thomas.

Ostenditur quòd nō repugnet præcisio circa obiectū beatificum ex Scoto.

Quod autem talis ratio sentiendi, aut sustinendi incomprehensibilitatem Dei per tendentiam visionis præscindentis circa obiectum beatificum, esto quòd in ipsa quantitate virtutis, vel illimitatione obiecti nulla intersit actualis distinctio; sit de sensu Scoti. Ostenditur *ex* 1. *sentent. distinct.* 1. *quæstion.* 2 vbi cum, *sub numer. margin.* 4. §. *Vlterius etiam arguitur.* Ageret pro Henrico, quòd implicet quòd detur fruitio essentiæ absque fruitione relationis; subiungit Scotus de sensu Henrici.

Oppositio Scoti agētis pro Henrico

Hoc etiam confirmatur sic, quia voluntas non potest habere actum distinctum circa obiectum ex parte obiecti, nisi ponatur distinctio in obiecto, vel re, vel ratione. Sed si intellectus apprehendit indistinctè essentiam, & personam, non erit distinctio ex parte obiecti, nec rei, nec rationis; ergo voluntas non potest habere ibi actum distinctum ex parte distinctionis in obiecto primo. Quòd non rei patet; quòd nec etiā rationis; probo. Quia intellectus nō distinctè apprehendit hoc, vel illud; igitur nec distinguit hoc, & illud.

Scotus

Elucidatio textus præmissi.

Vbi videtur velle Henricus; quòd ideò beatus per intuitionem beatificam nequeat præscindere attingendo Deitatem absque hypostasi; quia Deitas non terminet notitiam intuentem tāquam quid aliud & distinctum ab hypostasi, neque alietate, & distinctione reali, nec rationis. Prædictę oppositioni sic occurrit Scotus, *sub n. mar.* 8. §. *ad cōfirmationē.* subdens. *Cū dicitur obiectū*

Diluitur oppositio Henrici.

aut

aut differt re, aut ratione. *Dico, quòd differt ratione.*

Scotus

Et cùm probatur quòd non; quia intellectus non distinctè concipit hoc ab isto. „ *Dico; non oportet ad distinctionem rationis, quòd intellectus habeat illa, sicut obiecta distincta, sed sufficit, quòd in primo obiecto concipiat aliquid*

Notitia quidditatiua merè præscindens non exigit actualē distinctionē in obiecto.

Vbi apertè agit Scotus, imò & obtinet; quòd ad præcisionem notitiæ intuentis, vi cuius non apprehēditur hoc obiectiuum vt distinctũ ab alio, sed simplicissimè sistitur in aliquo obiecti, nō æstimata aut cognita pluralitate obiectiua inter rationem apprehensam, & non apprehensam; non exigatur actualis distinctio ex natura rei.

Igitur, si apud Henricum, intellectus beati præscindens circa aliquid Dei, non concipit distinctionem inter rationem obiectiuam apprehensam, & rationem obiectiuam non apprehensam; consequens est, vt non exigatur actualis distinctio ex parte obiecti, vt terminet præcisionem notitiæ intuitiuæ.

Nota contra Hugonem Cauellum.

Quæ cùm ita sint, vel liquidò apparet, adnotationem marginalem Hugonis Cauelli aliqua ex parte indigere spongia; ita enim habet. *Ratione scilicet formali ex natura rei; vel hic loquitur secundùm Henricum.* Vbi velle videtur Cauellus, quòd quādo asserit Scotus quòd sufficit distinctio rationis, ad hoc quòd intellectus concipiat aliquid in obiecto, non concepta pluralitate obiectiua; ibi per distinctionem rationis intelligat discretionem rationum formalium, seu distinctionem formalem ex natura rei. Quod non videtur concinnum, & cohærens textui; cùm ibi Scotus agat de illa distinctione ex parte obiecti, quæ præbeat fundamentum notitiæ ita simpliciter præscindenti, vt non cognoscat pluralitatem obiectiuam; si autem de distinctione rationum formalium ex natura rei loqueretur Scotus; hæc posset esse fundamentum (vt euidens est) pluralitatis, & distinctionis obiectiuæ cognitæ ab intellectu intuitiuo. Quare id in causa est, vt priorem partem illius glossæ Cauelli de distinctione formali ex natura rei, vt textui repugnantem abigamus; recipientes alteram partem, quòd loquatur Scotus de distinctione rationis factæ ab intellectu, vt contra Henricum agat ad hominem; quatenus non exposcatur vlla discretio ante intellectum ad notitiam merè præscindentem absque intuitione pluralitatis obiectiuæ.

Hug. Caue.

NOTA.

22 Deinde; stabilitur prædicta sententia authoritatibus Sāctorũ. Augustinus enim, *in quæstiunculis de Trinitate, to. 3.* docet.

Suadetur præcedēs assertio ex Augustino.

Videri potest Deus per dona gratiæ, siue ab Angelis, siue ab animabus Sanctorum: plenam verò diuinitatis naturam, nec Angelus quilibet, nec sanctorum aliquis perfectè videre poterit; ideò incomprehensibilis dicitur Deus.

Suffragantur Chrysostomus, Epiphanius, Theodoretus, Cyrillus Alexādrinus; qui eamdem sententiam apertè tutari videntur.

Consentiunt Chrysostom. Epiphanius, Theodoretus Cyril. Alexandrinus.

Expresfiùs verò Cyrillus Ierosolimitanus, *Cathechesi, 6.* vbi sic habet. *Vident Angeli ita vt capiunt, vident Archangeli vt possunt, vident Throni, & Dominationes amplius, sed minus tamē quàm pro rei dignitate; solus autem spiritus, vt oportet, videt, & filius Dei vnigenitus.* Vbi (ly, *vt oportet videre,*) idem significat, apud Cyrillum, quā cōprehensiuè videre.

Et Cyrillus Ierosolimit.

Verùm; quia Græcorum Patrũ authoritatem eludit Vazquez, dum eos in Armenorum errorem lapsos existimat; ex Latinis, præter Augustinum, non modo illam Magnus Gregorius sua authoritate firmat, quin & optimam rationem expendit, cur implicationem inuoluat notitia comprehensiua Dei? *in lib. 18. Moraliũ, cap. 28.* vbi inquit. *Videbimus Deum sicuti est, nec tamen videbimus sicut videt ipse seipsum, lōgè quippe dispariliter videt creator se, quā videat creatura creatorem, nā quātũ ad immensitatem Dei nobis modus figitur contemplationis: quia eo ipso pondere circūscribimur, quo creaturæ sumus.*

Suffulcitur etiam ex Gregorio.

S. Gregor.

Et li. 10. Moraliũ, ca. 7. subijcit. *In retributionis culmine reperiri ab omnibus omnipotens per contēplationem potest, sed tamen ad perfectum non potest.* Et post pauca. *Angelica etenim, vel humana mens, cùm ad incircumscriptum lumen inhiat, eo ipso se, quo est creatura, coangustat; & super se quidem per prouectum tendit, sed tamen eius fulgorem comprehendere; nec dilatata sufficit.* Vbi Sanct. Doctor implicationem constituere videtur in essentiali

Aliud testimonium ex Gregorio.

impotentia creaturæ ad exhauriendũ Deum, quã appellat coangustationẽ respectu dilatatissimæ substantiæ Dei.

Ephes. 3.

Et in eodem cap. explanans Gregor. illa verba Pauli ad *Ephes. 3. vt possitis comprehendere, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum.* subiungit. *Habet Deus latitudinem; quia dilectionem suam vsque ad collectionem persequentium tendit. Habet longitudinẽ; quia ad vitæ patriã nos longanimiter tolerãdo perducit. Habet sublimitatem; quia ipsorum quoque intelligentiã, qui recepti in supernã fuerint congregationẽ trãscendit.* Si ergo, apud Gregorium, sublimitas intelligibilitatis Dei exuperat intelligentiam beatorum; beatus nõ callet quidquid est formale illimitationis diuinæ; itaut infinitam cognoscibilitatem Dei adæquet. Quã adæquationẽ improbat Gregorius pronũtiãs; ideò Deitatẽ esse sublimẽ, quia transcendat vel transiliat metas obtutus eorũ, qui recepti sunt in supernã cõgregationẽ.

S. Gregorius

Ratio pro nostra sententia.

23 Nec desunt probationes, quæ huius pronuntiati veritatẽ constituãt. Prima est; si beatus intueretur Deum secũdùm omnem modum suæ illimitationis formalis; sequeretur ita perfectè, & ad plenum ex parte obiecti, quemlibet beatum callere infinitudinem Deitatis, sicut Deum se ipsum intelligibiliter exhaurire.

Probatio ex Augustino.

Quod pronuntiatum opponi videtur phrasi & modo loquendi patrum; vt liquet ex propositis Gregorij testimonijs, quibus adiunge Augustinũ, 4. *super Gene. ad literam, cap. 6.* astruentẽ. *Quãquam etsi corda mundissima, & mentes simplicissimas gereremus, Sanctisque Angelis essemus æquales, non ita nobis nota esset diuina substantia, sicut ipsa sibi.*

S. Augusti.

Item ex Bernardo.

Suffragatur etiam Bernardus, *li. 5. de considerat. cap. 5. Ardent Seraphim, sed igne Dei, vel potiùs igne Deo; quod præcipuum est in eis, amãt, sed non quantum Deus, nec quomodo. Lucent Cherubim, & scientia eminent, sed participio veritatis, ac per hoc non vt veritas, nec quãtũ.* Vbi videtur velle Bernardus quòd sicut visio Cherubim non attingit quantum visio increata, ita & amor, & fruitio Seraphin non amet tantum obiecti quantum fruitio increata, cũ nõ amet nisi ostẽsum; vnde fit, vt si visio prescindat ab aliquo quasi gradu illimitationis diuinæ, ita & fruitio, quæ prosequitur obiectũ, prælucẽte visione, etiam sistat in illo illimitationis gradu, quem apprehẽdit per visionem. Quia tamẽ hæc impotẽtia visionis createç ad exhauriendũ totum illud quãtum Dei, trahitur à finitione entis participati, quam vocauit Gregorius creaturæ coãgustationẽ, quç extẽdi nequeat per dilatationẽ luminis gloriæ; eãdem insufficientiam creaturæ ad comprehẽdum totum quantũ est Dei, dixit Bernardus esse quoddã participium veritatis, itaut nõ introspiciat Cherubim totũ id quãtum callet increata veritas scientiæ imparticipatæ.

Premitur ratio ex Bernardo.

Vbi pende illa verba; *Amant sed non quãtum Deus, nec quomodo.* Et illa; *lucent, non vt veritas, nec quãtum.* Vbi asseri videtur non sola inæqualitas ex parte actus visionis, & fruitionis creatæ sed etiam ex parte obiecti visi, & amati. Quia (*ly quomodo*) attinere videtur ad inæqualitatem ex parte actus; & (*ly quantum*,) ad inæqualitatem ex parte obiecti.

Effugiũ aduersariorum

Verùm enim verò, quia ista & alia Sãctorum patrum testimonia eludi posse vidẽtur, si interpretationem sustineãt de diuina substantia, non prout in se est formaliter, vel quoad perfectiones intrinsecas illi formaliter cohærẽtes; sed quà importat habitudinẽ ad creaturas, & ad decreta libera, quæ necessariò nõ inspiciuntur ex vi visionis; præsens effugium sic intercipitur.

Excutitur præcedẽs pronuntiatum.

Sequeretur ex opposita sentẽtia, nullã assignari inæqualitatem in obiecto essẽtiali beatitudinis; ac proinde quoad beatitudinem essentialem omnimodam paritatem nãcisci beatos, non modo inter se, verum, & cũ ipso Deo collatos, ita vt æqualiter possideatur Deus, quantùm ad penetrationem Deitatis, à paruulo ante vsum rationis decedẽte, sicut & à quolibet Trinitatis supposito; cũ decreta libera, & habitudines ad obiecta creata, nõ attineãt ad essentiale obiectum beatitudinis, sed sola Deitatis substantia, quæ suppari ratione possidetur ex parte obiecti.

Optima Scoti ratione demonstratur, quòd si nõ inferatur comprehensio, dato quòd nil formale Deitatis lateat beatũ; nec etiam inferri queat, esto quòd pateat quidquid est eminentiale.

Effugiũ Aduersariorũ præclusum ab Scoto.

24 AT quia aduersarij cõfugiũt ad eminẽtialẽ inclusionem creaturarũ possibiliũ, quas omnes in Deo videri implicatoriũ astruũt, vt vel sic cõprehẽsionẽ vitẽt; optima Scoti ratione agẽdũ est, quòd si incõprehẽsibilitas Dei posita nõ sit in hoc quòd mẽtẽ creatã necessariò lateat aliquid formale diuinæ illimitationis, seu quãtitatis virtutis; nec etiã cõsistere possit in hoc, quòd necessariò lateat eminẽtialitas Dei, vt importat præcõtinẽtiã virtualẽ omniũ possibiliũ. Sic igitur habet Scotus, *in 3. dist.* 14. *q.* 2. §. *ad secundam quæstionem, n. marg.* 9.

Scotus

Dicitur, quòd nõ potuit videre omnia, quæ videt verbũ; quia quantò causa perfectiùs videtur, tãtò plures effect⁹ possũt videri in ea, & è cõuerso, sicut patet de principio & cõclusione; quia quãtò principiũ perfectiùs videtur, tãtò plures cõclusiones vidẽtur in eo. Ergo potẽs videre omnes effect⁹ in causa prima, potest cõprehẽdere ipsam; nullus intellectus creatus potest secundum; ergo nec primum.

Solutio Thomistarum, quòd nequeat inspici tota collectio possibilium in Deo.

25 *Cõtra rationem huius positionis arguitur sic. Si ipsi A, conueniãt, B. & C, ordinatè, ita quod B, sit tota ratio respectu, C, si intelligẽs, B. nõ cõprehendit A, multo magis intelligẽs C, nõ cõprehẽdit A.*

Conuellitur

Exẽplũ de subiecto, diffinitione, & passione; si intelligẽs diffinitionẽ, nõ cõprehẽdit subiectũ, nec intelligẽs passionẽ cõprehẽdit illud. Vel pro medio accipiatur passio prior, & pro tertio passio remotior, quæ inest per rationem passionis prioris; patet ibi propositio.

Optima instãtia de subiecto diffinitione, & passione.

Sed respectu Dei, esse infinitũ intẽsiuè, & esse in quo infinita possibilia quomodocũq; relucẽt, se habẽt ordinatè; itaquòd quia est infinitus intẽsiuè, ideò infinita possibilia relucẽt in eo, & ita in infinita possibilia potest; sed non è conuerso.

Premens ratio Scoti.

Sed cognoscẽs ipsum sub ratione infinitatis intẽsiuæ, nõ propter hoc cõprehẽdit ipsũ, ex dict. in quæst. praeced. ergo multo magis cognoscens infinita possibilia, quæ relucent in eo, siue eius infinitos effectus; non comprehendit eum.

Illatio vrgẽs & obtinens.

26 Vt vis hui⁹ probationis pateat, præmitto; Scotũ procedere cõtra S. Thomã tumãtẽ; inuoluere cõtradictionẽ, quòd Christus intueatur in verbo omnes creaturas possibiles; quia aliàs Deus cõprehẽderetur. Ostẽdit igitur Scotus, nõ inferri cõprehẽsionẽ ex apprehẽsione vniuersæ collectionis possibiliũ; quia si visa tota illimitatione Dei, nõ infertur cõprehẽsio Deitatis; à fortiori nec inspectis cũctis possibilibus obtineri poterit. Fortè enim opinatus est Scotus, S. Th. asseuerasse; Deum inspici à beatis secundùm omnem modum, & quasi gradũ diuinæ infinitudinis, sicut Vazquez & Suarez, S. Th. interpretãtur. Quo supposito premit ratio Scoti; quę instruitur sic

Elucidatio textus Scoti.

Infinita virtualitas, & illimitatio Dei se gerit vt ratio & fundamẽtũ adæquatum præcõtinẽtiæ omniũ creaturarum possibiliũ; eò enim creaturæ possibiles præhabẽtur intra efficacitatẽ Dei, quò Deus astruitur illimitatus secundùm essentiã, & facultatem operatiuam; nõ tamen, è contra; ideò est illimitatus secũdùm virtutem agendi, quia præcõtinet omnia possibilia.

Infinitas quasi intensiua Dei est fundamẽtum adæquatũ præcõtinẽtiæ omnium possibilium

Tunc sic; sed beatus apprehẽdit Deum secundũ omnẽ modum, vel quasi gradũ suæ illimitationis tenẽtẽ se ex parte obiecti; & infinitudo obit rationẽ prioris, & fũdamẽti adæquati respectu habitudinis ad creaturas possibiles; insuper & adæquata intuitio eius nõ cõfert ad cõprehẽsionẽ per vos, igitur nec Deus cõprehẽderetur, estòquòd creaturæ possibiles vniuersę terminarẽt obtutũ visionis

Igitur qui videt omnẽ gradũ infinitudinis, intuetur omnes creaturas possibiles.

Cõsequentia apposito & vrgente Scoti exẽplo cõprobatur; quia si nõ exhauritur Deus; quãuis inspiciatur secũdùm omnem modũ illimitationis suæ formalis; igitur nec cõprehẽderetur, inspecta omniũ possibiliũ collectione; sicut si nõ cõprehẽderetur subiectũ ex hoc, quòd omnino penetraretur diffinitio illius; nec intelligibiliter exhauriri posset adęquata ratio subiecti, penetrata passione

Instatur efficaciter

27 Præterea, implicat cõtradictionem apud Thomistas, quòd omnes creaturæ possibiles videantur in causa, siue ex penetratione facultatis diuinæ exequẽtis; igitur à fortiori contradicit, quòd inspiciatur tota quãtitas Dei secundũ omnem modum suæ infinitudinis.

Vel à contrario, si implicat visio omniũ possibiliũ, etiã contradicit intuitio infinitatis quoad omnẽ gradũ quasi intensiuum.

Visâ enim causa, & totaliter penetrata facultate operatiua eius, ob cônexionẽ causalitatis, nô inspici nô valet tota latitudo effectuum talis virtutis operatiuæ; sicut si implicaret comprehẽsio passionis, seu proprietatis alicuius subiecti à fortiori inuolueret implicationẽ comprehẽsio diffinitionis subiecti, quod est fundamẽtum talis proprietatis; eò quòd præmissa penetratione essẽtiæ, nequeat proprietas non comprehendi.

[...]guit. ad bo[...]nẽ inscič [...] increata [...]ei inspicit omne emi[...]tiale, quia [...]rospicit ô. formale

Deinde; quòd ideò implicat, quòd Deus in se ipso, vt in causa, nô côprehẽdat omnes creaturas possibiles; quia callet suâ facultatẽ exequẽtẽ secũdùm omnẽ rationẽ formalẽ talis operatiuæ virtutis. At quilibet beatus inspicit eã dẽ prorsus rationẽ obiectiuã, quæ Deo formaliter inexistit, & quâ Deus intuetur; aliàs aliquis modus, vel quasi grad⁹ eminẽtiæ, & illimitationis diuinæ, qui est prædicatum formale in Deo, lateret beatum; igitur & beatus necessariò ex penetratione Dei intueri debet vniuersam possibilium congeriem.

[...]atio præce[...]ns non vr[...]t in senten[...]a Scoti.

Quæ ratio, licet nô vrgeat supposita sententia Scoti astruẽtis; essentiã Dei nô influere immediatè in visionẽ creatam, sed media facultate appetitiua libera, & per influxũ liberũ ex parte obiecti & nô intercedẽte cônexione necessaria inter visionẽ potẽtiæ absolutè spectatæ & intuitionẽ obiecti possibilis, vt tale possibile est in indiuiduo; quò fit, vt ostẽsa tota illimitatione Dei, & secũdũ omnẽ modũ suæ quantitatis virtutis, integrũ sit Deo, vel nullã creaturã patefacere.

[...]astringit [...]ferẽtes con[...]xionẽ po[...]tiæ cum en[...] possibili.

Attamẽ vrget, imo & videtur côcludere, in sentẽtia Thomistarũ autumantiũ, quidditatẽ Dei se ipsa immediatè & nô per facultatẽ exequẽtem liberã, fœcũdare mẽtem creatam ad eliciendã visionẽ, & quòd potẽtia Dei sit cônexa cũ ente possibili nô secũdũ potẽtialẽ & abstractã rationẽ entis possibilis vt sic, (qua ratione potẽtiæ cônexionẽ nô subsistere liquido patefecimus) sed secũdũ contractã & indiuiduã rationẽ. Cũ autẽ Deitas, nô liberè sed necessariò influat, insuper & cônexa sit cũ possibilitate entis creati in indiuiduo; fieri nô valet, vt apprehẽsa Deitate secũdũ omnẽ rationẽ suæ illimitationis, & quaten⁹ est fundamẽtu adæquatũ inclusionis creaturarum possibilium, non inspiciatur vniuersa possibilium collectio.

28 Præterea; vt aduersarios ad hominẽ perstringã, suppono præmissis principijs Thomistarũ, nô implicare côtradictionem, quòd beatus extra verbũ inspiciat omnes creaturas possibiles. Esto enim quòd impossibile foret lumen gloriæ infinitũ intẽsiuè, aut visio infinitè intensa; adhuc videri possent omnes creaturæ possibiles (licet astruãtur infinitæ) per obtutum infinitum supernaturalem cùm infinities illimitatior sit Deus, quã vniuersa possibilium collectio, & ad intuitionem Dei non exposcatur apprehensio infinita, nec lumen supernaturale illimitatum intensiuè.

Alia ratio efficax, quia possunt videri omnia possibilia extra verbũ supposit is principiis Thomistarum

Imò dato, quòd per eumdem actũ visionis, Deus, & omnes creaturæ possibiles viderentur, dummodo creaturæ omnes non viderentur in Deo vt in causa, seu ob causalitatis connexionem, sed quod æquè primò talis visio spectet Deũ & omnes creaturas possibiles; adhuc supponendum est, Deum per talem actum non exhauriri; comprehendi verò, si intuitio illa supernaturalis non terminaretur ad creaturas immediatè, aut æquè primò, sed prout in Deo, vel ex penetratione causæ.

Dato quod per visionẽ viderẽtur omnia possibilia nô côprehenderetur Deus, si non videatur in verbo.

Ideò autem asserui, debere esse de cômuni Thomistarum consensione, quòd non implicet visio attingens omnes creaturas possibiles in se ipsis; quia in S. Th. schola eadem species repræsentare valet plura obiecta inter se nullatenus connexa secundùm habitudinem causalitatis. Quo supposito, non contra diceret expressio omnium possibiliũ in se ipsis; neque ob defectum connexionis obiectorum, quia talis connexio apud Thomistas non exigitur; neque ob finitionem luminis; quia ad visionem infinitarum creaturarum non exposcitur lumen infinitum intensiuè, sicut nec ad intuitionem obiecti infiniti per essentiam, vt ex Basolio ostendimus.

Explanatio doctrinæ præcedẽtis, suppositis principiis Thomistarum.

Quod tamen aliter se habet in sententia Scoti autumantis; implicare contradictionem, quòd per eamdem speciem repræsententur plura obiecta non connexa in aliquo primario obiecto, in cuius virtualitate non connectantur.

Aliter sentiendũ est de mente Scoti

Vnde, licet non contradicat visio omnium possibilium in verbo tanquam in obiecto primario; quia talis visio non peteret speciem ab indeterminata illa, & inter se non connexa congerie, aut collectione possibilium, (quæ

respectu visionis possibiliū in verbo nõ esset primariũ & specificãs obiectũ) obstat tamẽ, & implicationem inuoluit visio extra verbũ omniũ possibilium, per vnicã formã visionis aut reuelationis supernaturalis; quia omnia possibilia nequeũt virtualiter præhaberi, neque in esse rei, neq; in esse cognoscibilis, in aliqua vna natura participata aut participabili, in qua inspici queãt, & quasi cõnecti & colligi ad vnitatẽ primarij & specificãtis obiecti. De quo vide quæ egimus, *in subdist. præcedenti, ar. 4. de visione creaturarũ possibiliũ in verbo*, *sub n. marg.* 15. & 16.

Cur Christus nequeat extra verbũ inspicere omnes creaturas futuras per vnicam reuelationẽ siue actũ scientiæ infusæ?

Ex quo inferimus, quòd licet Christus Dominus videat in verbo per vnicã formã visionis omnes creaturas futuras (esto quòd sint numero seu multitudine infinitæ) sed nequit eas videre extra verbũ, in se ipsis, vel in proprio genere, per vnicãnumero speciẽ; eòquòd omnia hęc obiecta non importẽt connexionẽ neq; in esse rei, neque in esse intentionali.

Infringitur oppositio cõtra doctrinã Scoti.

Nec tamẽ vel inde inferre licebit cõtra Scotũ; quòd ad vidẽda infinita obiecta requirãtur infinitæ species. Cũ apud Scotum sicut omnia indiuidua eiusdem speciei præcõtinẽtur virtualiter in quolibet indiuiduo; ita & omnia indiuidua inspici possent vt præhabita seu præcõtẽta in virtualitate alterius; de quo nos presse, *in cõtro. 11. de Scientia Dei, dis. 2 ar. 5.* in digressione physica, *n. mar.* 68.

Supposito ergo quòd apud aduersarios videri queãt omnia possibilia extra verbũ, sic premo rationẽ ad hominẽ.

Vrgetur ratio ad hominẽ cõtra Thomistas

Si ex cognitione & maiori penetratione creaturarũ in Deo, nõ procresceret notitia respectu quãtitatis Dei, ita vt Deus in se, & secũdũ ea prædicata, quæ illi formaliter congruũt, magis inspiciatur ex parte obiecti, quã si visio respiceret omnes creaturas possibiles, non in eminẽtia & virtualitate principij, nec ex penitiori inspectione illius, sed æquè primò, & immediatè; non esset aliqua ratio, cur notitia attingens æquè primò creaturas, nõ esset comprehẽsio? Actus verò, qui spectaret creaturas in verbo, ambiret intelligibiliterq; concluderet totam Dei substantiam.

Optima illatio.

Quia si notitia terminata ad omnes creaturas possibiles in verbo adæquaret totã intelligibilitatem Dei, quoad omnem eminẽtiam eius; ita actus, qui immediatè respiceret Deum, & vniuersas creaturas, circuiret Deitatem secũdùm omnem quãtitatẽ suæ virtutis & illimitationis, insuper & omnem extẽsionem eminentiæ Dei ad vniuersam possibilium congeriem: igitur si actus apprehẽdens omnia possibilia immediatè in se ipsis non esset comprehẽsio, ita nec actus attingens omnia possibilia in verbo; quod est contra dogma Thomistarum.

Vt ergo consequẽter ad suã sententiã procedãt; dicendum erit, actum illũ, qui æquè primò Deum, & creaturas spectaret, ideò non esse comprehensionẽ, quia non procresceret notitia circa quantitatem virtutis & illimitationis Dei, ob visionem creaturarum, non in eminentia principij, sed in se ipsis; è contra verò ideò visionem omniũ possibiliũ in Deo esse comprehensionem, quia ex intuitione effectuum in virtualitate principij, crescat actus circa penetrationem quãtitatis & illimitationis Dei.

Confutatio modi dicendi Gabr. Vazquez, quòd ideò nõ cõprehendatur Deus quia in ipso non inspiciatur, vel vnica creatura.

29 HVcusque dissertatio protracta est contra Thomistas, quibus suffragatur Soarius, constituentes incomprehensibilitatem Dei in hoc, quòd inspici nequeat tota eminentialitas concludens vniuersa possibilia, deinde gerendũ dissidium cum Vazquez, eòquòd minus vetetur comprehensio, supposito placito illius autumante, quòd beatus nullam creaturã in verbo intueri queat; ex quo author prædictus incomprehẽsibilitatem depromere molitur.

Quia, si Deus eã absolutæ intelligibilitatis rationẽ sibi vẽdicet, vt ob essẽtialẽ independẽtiã à quocũque creato, nullius creaturæ intuitionẽ in se ipso exprimat, fiet proinde, vt nec cõprehẽdi queat creato obtutu; cũ ad cuiuslibet causæ comprehensionem exposcatur penetratio totius collectionis effectuum in virtualitate principij.

At quis inutile effugium nõ videat ad solã Dei comprehensionem eludendam

excogitatũ? Quia vt benè obijcit Soari⁹ tunc ad comprehensionem causæ exigi tur penetratio totius seriei effectuum quãdo cognoscibilitas causæ relata est trãscendẽ tali habitudine, & quæ ob necessariam connexionem cũ producto, illius visionem in eminẽtia principij necessariò inferat.

Cur ad comprehensionẽ causæ exigatur penetratio effectuũ

Vel quãdo iuuatur apprehẽsio facultatis elicitiuæ ab intuitione effectuũ in virtualitate causæ; ac proinde comprehensio causæ exposcit inspectionem effectuum, eòquòd promoueatur, & accrementa suscipiat cognitio facultatis elicitiuæ, ob visionem effectuum ex penetratione causæ.

Premitur ratio contra Vazquium.

Sed quidditatiua visibilitas Dei, (vt connotat claram apprehensionẽ illius) absoluitur (vt sustinet Vazquez) ab omni expressione creaturarum in eminentia principij; igitur etiam absoluitur ab omni connotatione entis creati, vt importat habitudinem ad notitiã comprehensiuã: si nullatenùs crescere queat penetratio Deitatis, ob visionem creaturarum in eminentia principij.

Instatur vltra.

Adde, quòd si prædicta ratio Vazquez alicuius esset ponderis; fieret, vt si esset possibilis aliqua causa creata, quæ absolutã cognoscibilitatem nãcisceretur, quæ nimirum non moueret intentionaliter ad apprehensionem effectuum ex intuitione principij elicientis; asttueretur eadem ratione incomprehensibilis sicut Deus; quod absque stomacho audiri non debet.

Aliaratio; sequeretur quod generatio verbi nõ esset comprehensiua.

Deinde Vazquium ita ad hominem perstringo; quia si ad apprehensionem nõ sufficeret exhaurire adæquatam rationem totius formalis intelligibilitatis Dei; sed necessariò exigeretur cõprehensio totius eminentialitatis, vt cõparatur ad creaturam; sequeretur quòd dictio Patris, vel notionalis intellectio qua generat verbum, non esset comprehensiua Deitatis.

Probatio sequelæ.

Siquidem, apud prædictum authorẽ, verbum diuinum non procedit ex cognitione, & scientia creaturarũ, ita vt creaturæ, inquãtùm nactæ obiectiuum esse in mente Dei, referãt connexionem in quarto modo perseitatis cũ verbo; taliter quòd ablata possibilitate creaturarum tolleretur verbum diuinum.

Qualiter euadat Vazquez, quod generatio verbi nõ sit cõprehẽsiua

Si occurras cum Vazquez. 1. *p. disp.* 143. *cap.* 6. *num. marg.* 33. *in resp. ad* 1. *argum.* 2. *sententiæ*. Filium procedere ex notitia perfecta, & comprehensiua Patris; non quia in eodem signo cognoscat creaturas cognitio, vel scientia illa quæ quatenùs est productio verbi, sit cõprehensiua notitia Deitatis. Sed quia ex eo quòd sit comprehensiua essentiæ referat vt creaturas omnes cognoscere queat, nõ in eodẽ signo rationis, in quo cognoscitur Dei substãtia; (sicut nec creaturæ eumdem gradum necessitatis in essendo, & prioritatis essentialis sibi vendicãt cum Dei substantia) sed in signo posteriori.

Dictio Patris nõ est cõnexa in 4. modo perseitatis cũ sciẽtia creaturarũ apud Vazquium.

Sed contra; quòd dictio Patris, vt cõnexa in quarto modo perseitatis cum verbo, ea est; vt in nullo signo simultatis, vel posterioritatis importet connexionem cum creaturis. Ita enim independens adstruitur ab omni esse participabili, etiam secundùm merum gradum possibilitatis suæ; quòd data (ex hypothesi) implicatione possibilitatis creaturarum, verbum idem omnino subsisteret.

Ergo dictio nõ est cõprehensiua.

Aut ergo, in illa hypothesi, sciẽtia Patris, per quã generaretur verbum, comprehensiua nõ esset, ob implicationem creaturarum (data adæquatissima & illimitatissima penetratione Deitatis) eò quòd de essentia cõprehẽsionis sit penetratio effectuũ ex cognitione causæ; & nõ sufficiat intelligibilis exæquatio totius intelligibilitatis formalis in ente.

Aut si est cõprehensiua, nõ exigitur penetratio creaturarũ ad cõprehẽsionem Dei.

Aut ad comprehensiuam dictionẽ Patris non exposcitur essentialiter, quòd in posteriori signo exprimat creaturas ex penetratione Deitatis; ac proinde sequeretur, quòd quilibet beatus, qui penetrat cunctã rationem formalẽ obiectiuam Deitatis, comprehenderet Deum; siquidem eminentialitas creaturarum non conducit ad notitiam comprehendentem, quã talem.

Instãtia premens.

Deinde; quòd dictio Patris, vt connexa cũ verbo in quarto modo perseitatis, non est connexa cũ creaturis; sed vt non connexa cũ creaturis, connexa tamen cũ verbo, nequit non esse comprehensiua; igitur ad comprehensionẽ non exposcitur cognitio creaturarum.

Arg. 3. quòd nec Deus cõprehẽderet se ipsũ, suppositis principiis Vazquez.

30 Præterea, haud ignauiter insto contra Vazquium; si ad comprehensionem Dei exigeretur, quòd beatus inspiceret creaturas in Deo; fieret, vt nec Deus se ipsum comprehẽderet; cùm apud Vazquez (1. *p. disp.* 60. *ca.* 2.) Deus in se ipso creaturas non intueatur.

Res-

Fuga ex Vazquio.

Responderi posset ex eodẽ Vazquez 1.p.disp.53.cap.4.sub num.17.& 18. quòd licet astruatur possibilis visio, quæ æquè primò Deũ & vniuersas creaturas possibiles apprehendat; adhuc asserenda non esset comprehensio. Quia ad comprehensionem non tãtùm exposcitur, quòd intelligibiliter teneat quidquid sit in obiecto; sed etiam quidquid ab eo elici, aut deriuari queat; non per notitiam id tãtùm materialiter, & quasi concomitãter attingentem, sed quæ totam istam rationem amplectatur ex vi visionis, seu ex vi tendentiæ talis notitiæ in obiectum illud, quod comprehenditur.

Absimilitudo inter visionem creatam, & increatam.

Quia tamen, licet à Deo produceretur visio immediatè spectãs Deum, & vniuersam possibilium congeriem; non attingeret possibilia illa ex vi visionis ideò non esset comprehensio Dei. E cõtra verò increata Dei scientia; quia ex vi sua, seu à tẽdentia in Deũ, exprimit omnia possibilia; ideò asserẽda est vera Dei comprehensio.

Refellitur præmissus modus dicendi.

At, ni fallor, manifestè deficit Vazquez à doctrinæ cõsequẽtia; quia supposito quòd Deus nõ calleat creaturas in se ipso tãquã in causa; nulla assignabilis relinquitur disparitatis ratio, cur visio creata respiciẽs immediatè Deum, & creaturas, non adstruatur spectare creata obiecta ex vi attingẽtiæ obiecti beatifici, visio verò increata sic? Quia vt notitia aliqua asseratur attingere alterum obiectum ex vi apprehẽsionis alterius, non præstat sola idẽtitas actus cõplectentis vtrumque obiectum; (vt liquet in specie Angelica, apud ipsum Vazquez, exprimẽte plura obiecta non connexa) sed necessariò exposcitur, vt notitia respiciat alterum obiectum ex intẽtionali motione alterius, & ob causalitatis connexionem, quę inter vtrũque intercedat.

Nec Deus inspicit creaturas ex intentionali motione Deitatis apud Vazquium.

At Deus non apprehẽdit creaturas, apud Vazquez, ex intẽtionali motione Deitatis (alias enim creaturæ apprehẽderẽtur in Deo vt in causa, quod à prædicto authore tãquam falsum respuitur cùm ita absoluta ratione se gerat, & absque relata cõnotatione extremi creati Deitas respectu intellectus diuini, ac respectu intellectus creati) ac proinde respectu vtriusque intellectus repugnet Deitati, ob essentialem absolutãque independentiã potẽtię suæ, quod moueat ad inspectionem creaturarum ob cõnexionem causalitatis; fit igitur, vt inter Deum, & creaturas, quatenus terminãt increatam scientiam Dei, sola ea connexio intercedat, quæ petitur à terminatione eiusdem cognitionis simplicis, & indiuisæ.

Visio increata attingit creaturas materialiter, & nõ ex penetratione obiecti primarij.

Sed hæc sola cõnexio, seu materialis comitantia suppeteret Deo, & creaturis, respectu eiusdem notitiæ indiuisibiliter complectẽtis vtrumque obiectum ergo si hæc visio non esset comprehẽsio nec Deus se ipsum comprehẽderet. De quo vide ea, quæ *in præcedẽti controu. 9. de Visione Dei, dist. 3. subdist. 2. ar. 4. nu. marg. 16.* egimus de mẽte Vazquez sustinẽtis, non implicare cõtradictionẽ quod vi eiusdem visionis Dei, videãtur creaturæ possibiles.

§

Dilutio oppositarum rationũ pro placito Soarez, & Vazquez.

Ad fundam. Soarez, & Vazquez.

31 Restat modo Vazquez, & Soarez molitiones prosternere. Ad primum argumẽtum patet ex dictis; infirmam esse probatio dem eã, quæ petitur à simplicitate obiecti beatifici, ad reddẽdam implicationem, cur Deus quidditatiuè inspici nequeat, non viso aliquo modo suæ illimitationis? Quia cùm Deus sit virtualiter multus; hæc sola eminentialis pluralitas præstat, vt inspici valeat Deus, & non secundùm omnem modum suæ illimitationis. Si enim non obstante summa simplicitate & indiuisibilitate diuinæ naturæ, relationes, & attributa non sunt de quidditate Deitatis, vt fatetur Vazquez; nec repugnabit, essentiam sine hypostasibus, & attributis, quidditatiuè videri posse, cũ res inspiciatur quidditatiuè absque eo, quod est extra essentiam illius.

Ad 1. de omnimoda simplicitate obiecti beatifici

Diluitur instantia in oppositum.

Asserimus ergo connexionem in obiecto visionis spectandam nõ esse, nec petendam à summa indiuisibilitate Dei quia illa non obstãte posset videri Deitas, non apprehensã aliqua ratione obiectiua illius; sed ex intentionali motione obiecti beatifici concurrentis ad inspectionem omnium proprietatum, quę

sunt

sunt in Deo, extensiuè loquendo; non verò intensiuè, aut secundùm omnem quasi gradum illimitationis intensiuæ earum, ob impotētiam essentialē creaturæ ad exhauriendum Deum.

Quod autem argumentum Soarez & Vazquez parum habeat momēti, patet ex dictis sub num. 20. de cognitione nō comprehensiua inferioris Angeli respectu Angeli superioris. Quia Angelus inferior aut comprehendit supremum; aut non attingit omnem gradum magnitudinis vel perfectionis intensiuæ supremi Angeli.

Quæ ratio non solum vrget obtinetque tendentiam intuitionis præscindentis circa prædicata metaphysica, quæ non sint de quidditate Angeli cogniti, & inter se dissideāt metaphysica vel formali distinctione ex natura rei, stante identitate reali; sed etiam premit in quolibet prædicato metaphysicè simplici & irresolubili, verbi gratia, in vltima differentia supremi Angeli.

Cùm autem talis differentia vltima, vel specifica, vel indiuidualis, sit omnino simplex, & non coalescens ex prædicatis à parte rei distinctis; fiet, vt Angelus inferior exhauriat totam magnitudinem quasi intensiuā talis obiecti omnino simplicis, etiam metaphysicè; quod est apertè falsum. Aut prosternitur euidenter, etiam in creatis, primarium fundamentum aduersariorum, quòd intuitio quidditatiua, non comprehensiua, non præscindat circa obiectum actu indistinctum à parte rei, & solùm virtualiter discretum; & quòd quidquid sit de quidditate entis in esse rei, sit de quidditate entis in esse cognoscibilis relatè accepti, penes habitudinem ad notitiā quidditatiuam, non comprehensiuam.

32 Ad secundum argumentum patet ex dictis; astruimus enim, quòd licet tota illimitatio Dei, & secundùm omnem modum intrinsecum suæ infinitudinis, sit de quidditate Dei in esse entis, non tamen prout est clarè & quidditatiuè visibilis; vt liquet ex apposito exemplo decreti liberi.

Cùm verò vrges, quòd beatus non intuetur Deum secundùm omnem modū suæ illimitationis formalis; ergo non videt totum Deum; cùm ille modus attineat ad integritatem, & completionem Dei.

Respondetur; quòd inspicitur totus Deus extensiuè, sed non intensiuè; vel quod eòdem spectat, quòd videtur totus Deus, sed non totaliter. Ad hoc enim quòd totus Deus apprehendatur à beato; sufficit quòd beatus intueatur obiectum simpliciter illimitatum & indiuisibile; & quòd ex modo videndi non faciat intellectus partem & partē. Quia licet præscindat à reliqua ratione obiectiua, quam non inspicit; attamen non partitur obiectum, quia nō apprehēdit hoc esse distinctū ab illo, cùm sistat simplicissimè in obiecto, quòd inspicit.

Resp. ad 3. oppositionē.

Ad tertiam oppositionē; tātùm agere, ad quidditatiuā visionem consequi non posse distinctionem contradictoriā qua vnum negetur de alio; nō verò præcisiuam innixam virtuali distinctioni obiecti, & essentiali impotētiæ finiti intellectus, vt adæquatè, & totaliter ambiat illimitatam intelligibilitatē Dei.

Obiicitur ad hominem ex doctrina Scoti.

Deinde si instes vltra; quòd si sola discretio virtualis seu per æquipollentiam præstare posset intuitiuæ, & quidditatiuæ notitiæ, vt apprehēdi valeret aliquid obiecti, nō viso aliquo illius (nō præmissa aliqua distinctione formali actuali ante intellectū) sequeretur; quòd euanesceret, euaderetque futilis distinctio formalis ex natura rei, quā eò constituit Scotus, quò præberet fundamētū intuitiuo intellectui ad concipiēdā hāc formalitatem, non concepta alia.

Infringitur oppositio; assignatur disparitas inter notitiā præscindentē, & distinguentem.

Respōdetur ex prælibatis supra, *in cōtrou. 2. de vnitate Dei, in append. metaphy. de dist. entis, ar. 2. n. mar. 15. & 16* vbi ostēdimus, quòd distinctio virtualis respectu quidditatiuæ & intuitiuæ notitiæ solū præbeat fundamētū præcisioni non tamē aut contradictioni obiectiuarū rationum, aut apprehēsioni pluralitatis actualis, si ipsa nō præexistat à parte rei. Quāobrem, & necessitatē distinctionis formalis ex natura rei inibi tutati sumus, etiā admissa distinctione virtuali; quæ respectu notitiæ quidditatiuæ, & intuitiuæ, non præbet fundamētū ad intuitionem pluralitatis obiectiuæ, si ea non præexistat actu; adi loca citata.

ARTICVLVS II.

Vbi defenditur altera diuinæ incomprehensibilitatis expensio ad mentem Scoti; eò quòd Deus inspici nequeat tota ea gradualitate actus, quæ nata est elici ab intentionali motione obiecti.

SVMMARIVM.

Quæsitū ar. circa aliā rationem incōprehensibilitatis.

33 LIcet hucusque eam diuinæ incomprehensibilitatis rationem tanquam probabilem firmauerimus, quæ accipitur à coangustatione creaturæ, iuxta Gregorij magni phrasim; vel ab impotentia finitæ mentis ad circumscribendam omnem quantitatem diuinæ illimitationis, quoad omnem modum intrinsecum eius spectatum ex parte obiecti. Alteram tamen diuinæ incomprehensibilitatis rationem nobis suppeditat Scotus; asserta etiam exacta penetratione obiecti beatifici, quoad omnem rationem formalem eius; *in 3. sent. dist. 14. q. 2. §. Ad secundam probationem, sub num. marg. 7.* vbi subdit.

Scotus

Dico; quòd Augustinus de Ciuitate, libr. 12. capit. 18. dicit, (quod quidquid scientia comprehenditur, scientis cognitione finitur.) Quod non est intelligendum, quòd absolutè finiatur; quia tunc Deus non comprehenderet se; sed finitur cognoscenti, quia respectu eius se habet, ac si esset finitum.

Quid sit cōprehēsio ex Scoto?

Videtur enim solus ille intellectus cōprehendere aliquod intelligibile, cuius tanta est perfectio in intellectualitate; quanta est perfectio, vel intelligibilitas intelligibilis, & ideò ibi est commensuratio, & adæquatio; & propter hoc neutrum est respectu alterius excedens, & ita vtrumque quasi finitum est alteri, quia simpliciter adæquatum. Sicut propter æqualitatem personarum diuinarū posset dici vna persona finita alteri, quia non excedens eam; & tamen simpliciter non est finita.

Ratio cur Deus sit incomprehensibilis?

Quia ergo nullus intellectus creatus potest habere tantam intellectualitatē, nec in actu primo, nec in actu secundo, quanta est intelligibilitas Dei, vt obiecti; imò in infinitum excedit; ideò nullus talis intellectus creatus, & si videat quodcunque visibile ex parte Dei, potest ipsum comprehendere, quia non est commensuratio hinc, inde.

Incōprehensibilitas Dei attinet ad Canonē fidei

34 Ante quam præsentem literam explanem, suppono contra Vazquez, incōprehensibilitatem Dei esse dogma fidei quod solus prædictus author negauit cōtra communem Theologorum omniū consensionem, asseuerans, præter Dominicum Sotum & alios recentiores, nullum antiquum Theologum pronūtiasse, prædictam veritatem esse de fide. At (vt illi opponit Pet. de Lorca) expressit Sotus, quòd tota antiquitas constituerat, nec illius censura alicui, aut noua, aut rigida, visa est; quam omnes Iesuitæ scriptores obuijs vlnis excipiunt Soarez, *3. p. tom. 1. disp. 26. sect. 2.* cui subscribunt Molina, Valentia, & cæteri nullo dempto.

Reijcitur Vazquius ex Soto.

Lorca.

Soario. Molina. Valentia.

Probatur ex Concilio Lateranensi.

Et habetur expressum prædictum dogma in Concilio Lateranensi, *cap. Firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica*, vbi asseritur. *Credimus & simpliciter confitemur, quòd vnus solus est Deus æternus, immensus, incommutabilis, incomprehensibilis, ineffabilis.*

Scotus

35 Quo præmisso, obseruādū est circa illa verba textus Scoti. *Videtur enim solus ille intellectus comprehendere aliquod intelligibile, cuius tanta est perfectio in intellectualitate, quanta est perfectio, vel intelligibilitas intelligibilis, & ideò ibi est commensuratio, & adæquatio.* Quod hic ansulam præbere videtur Scotus vellicationi Vazquez astruentis Scotum in ea fuisse sententia, vt ad cōprehensionem exposceret æqualitatem perfectionis inter notitiam, & rem apprehensam; quod tanquam absurdum

Vazquez malè citat Scotum.

ex-

explosimus, sub num. 6.

Defenditur Scotus cõtra Vazquium.

At deceptus est Vazquez, dum stupidum assertum subtili Doctori adscribit, cùm longè dissideant commensuratio, & exæquatio in esse obiecti, ab æqualitate in esse rei. Cæterùm, quòd Scotus in præsenti spectauerit solam æqualitatem, vel commensurationem notitiæ, & obiecti, vt est obiectum formaliter, & immutatiuum potentiæ, secundùm causalitatem intentionalem; liquet ex cõtextu, vbi subdit Scotus. *Nullus intellectus creatus potest habere tantam intellectualitatem, nec in actu primo, nec in actu secundo, quanta est intelligibilitas Dei, vt obiecti.* Vbi incomprehensibilitatem Dei respectu finiti obtutus, non haurit ex inæqualitate creatæ mentis cum Deo in esse rei, sed in esse obiecti.

Scotus

§

Vindicatur Scotus ab oppugnatione Gabrielis Vazquez tribuentis Scoto æqualitatem in esse rei inter comprehensionem, & obiectum.

Explanatio æqualitatis notitiæ, & obiecti.

36 VT Autem luce clariùs patescat, quòd nunquã inciderit in Scoti mentem, quòd ad comprehensibilitatem necessaria sit adæquatio actualitatis rei apprehensæ, & actus cognoscentis; accipe Scotum, *in 2. sent. dist. 3. q. 9. §. Dico igitur, num. marg.* 11. vbi paulò infra subiungit.

Scotus

Triplex adæquationis cõsideratio.

Si accipiatur ista propositio, omnis propria ratio intelligendi aliquod obiectum, per adæquationem repræsentat illud obiectum; dico, quòd hic potest intelligi adæquatio simpliciter entitatis ad entitatem; vel adæquatio secundùm proportionem repræsentantis ad repræsentatum absolutè; vel tertio modo per adæquationem secundùm proportionem, non absolutè; sed per comparationem ad actum talem. Et post pauca subijcit.

1. ratio adæquationis abigitur.

Primo modo vniuersaliter nullum per se repræsentans, (quod est ratio repræsentandi, & non cognitum) adæquatur illi, quod repræsentat; sed deficit, sicut patet de albedine, & specie albi.

2. ratio adæquationis.

Secundo modo, aliqua ratio repræsentat per adæquationem, sicut species perfectissima albi repræsentat illud album; & ipsa est ratio quasi comprehensiuè videndi album illud.

3. adæquationis vsurpatio.

Tertio modo, quæcunque albi species in oculo cæcutiente, licet non ita perfectè repræsentet album, sicut esset repræsentabile; tamen perfectè repræsentat illud per comparationem ad actũ sequẽtem; quia ita perfectè repræsentat, sicut requiritur ad habendum talem actũ circa obiectum.

Decisio quæsiti ex Scoto

Ad propositum igitur dico; quòd nulla species per adæquationem potest repræsentare diuinam essentiam secundo modo; nec etiam primo modo; quia illa essentia, quæ comprehensibilis est ab intellectu suo, non potest comprehendi, nisi per essentiam, vt per rationem. Sed tertio modo, comparando ad intellectum creatum; aliquomodo potest habere speciem, quæ scilicet ita perfectè illam essentiam repræsentat, sicut actus talis intellectus attingit. Hucusque Scotus enodans adæquationem speciei cum obiecto creato; ex qua depromit diuinæ naturæ incomprehensibilitatem, rem ea dexteritate versans, vt nil subtilius defæcatius ve in præsenti excogitari posse videatur.

Cõmentariũ textus Scoti

Prælibata igitur triplici acceptione, vel comparatione adæquationis inter speciem impressam, & obiectum; in prima vsurpatione adæquationis entitatis ad entitatem, vel suppari commensuratione actualitatis, quæ intersit inter speciem impressam, & obiectum: illam abigit & explodit in tota latitudine repræsentationis intentionalis, quæ exprimit obiectum, tanquam forma nõ cognita.

Reijcitur æqualitas rei ad rẽ inter cõprehensionem, & obiectum.

Quod cùm ita euidens sit apud Scotum, vt apparet in textu; est cur miremur, quid ex Scoto adæquationis, vel suppàris actualitatis, vel perfectionis inter entitatẽ speciei, & obiecti in Vazquij cogitatũ irrepere potuerit, vt tã irrationabile pronũtiatũ Scoto adscripserit. Tale enim cõmẽtũ cõuellitur ex illis verbis. *Primo modo vniuersaliter nullũ per se repræsentãs (quod est ratio repræsentãdi & nõ cognitũ) adæquatur illi, quod repræsentat, sed deficit vt patet de albedine, & specie albi.*

Scotus

Se-

In quo cõsistat adæquatio notitiæ cõprehẽsiuæ ad obiectũ?

Secunda deinde acceptio adæquationis inter speciem & obiectum, ea est, apud Scotum; quæ esto quòd nõ referat æqualitatem actualitatis, vel entitatiuæ perfectionis (hanc enim tanquam impossibilem expugnauit in prima acceptione adæquationis) importat tamẽ exæquationem in esse repræsentatiuo: quæ posita est in hoc, quòd species exprimat obiectum tota ea gradualitate, vel accretione intẽsiua formæ, quã exigat præscribat ve vis motiua intẽtionalis rei apprehensæ.

Species perfectissima albi vocatur ab Scoto quasi comprehensiua.

Qua ratione, vt ait Doctor, species perfectissima albi, adæquatur in esse repræsentatiuo, & intentionali, albo apprehenso per corporalem obtutum; si eliciat idolum visiuum talis gradualitatis intensiuæ, quam præscribat vis motiua obiecti visibilis ad immutationem potẽtiæ visiuæ. Quamobrem talem speciẽ intentionalem adæquatè respondentẽ virtuti motiuæ obiecti, vocauit Scotus, *rationem quasi comprehensiuè videndi album.*

Scotus

Curnequeat species visibilis esse propriè comprehensiua?

Non tamen asseruit absolutè esse rationem cõprehẽdẽdi; quia vt liquet ex præmissis sub n. 12. corporalis obtutus propriè nõ comprehẽdit obiectũ, quia non introspicit illud secundùm trinam dimẽsionem eius; vt inibi ex Augustino obseruauimus.

NOTA

At verò in specie impressa intelligibili (cui vis comprehensiua non interdicitur) tũc verè comprehensiua adstruitur quando cõmensuratur, & exæquatur virtuti intentionali motiuæ obiecti circa intellectum; ita vt species sit tantæ actualitatis vel gradualitatis intensiuæ, quanta nata sit elici à virtute motiua obiecti.

Nõ est possibilis species comprehensiua Dei.

Et de hac secunda acceptione adæquationis inter speciem & obiectum cẽset Scotus, esse impossibilem inter speciem creabilem & Deitatem; vt patet ex illis verbis. *Dico, quòd nulla species, per adæquationem potest repræsentare essentiam diuinam secundo modo.*

Scotus

Datur adæquatio inter speciẽ quidditatiuã & Deũ in tertia acceptione adæquationis.

In tertia tãdem vsurpatione adæquationis; eam tutatur Scotus inter speciẽ quidditatiuam Deitatis & ipsam Deitatẽ, nõ secũdũ se spectatã, vel inquãtũ refert vim intentionalẽ à ratione intrinseca, præstãtẽ ad motionẽ intẽtionalẽ illimitatam (istã enim adæquationẽ iã expugnauerat Scotus in secunda acceptione adæquationis) sed inquantùm species impressa comparatur ad obiectum vt attingitur à tali specie expressa, seu verbo beatifico.

Ratio asserti.

Eòquòd talis species impressa, licet nõ sit adæquata illi intẽsioni motionis intentionalis, quæ nata est elici ab obiecto; est tamen adæquata intensioni speciei expressæ vel verbi beatifici; & adæquatur obiecto vt possesso per talem actũ in tali gradualitate intẽsiua formæ.

Instatur manifesto exemplo Scoti.

Quod satis illustrat textuale exẽplũ de specie albi immissa oculo cœcutiẽti quæ licet non sit adæquata virtuti motiuæ obiecti visibilis (à se enim præstabat ad intensiorem speciem immittendam, si oculus habilis existeret) est tamẽ illa species intentionalis adæquata gradualitati, & intensioni visionis, quæ ab oculo cœcutienti haberi valet; & etiam commensuratur obiecto, inquantum apprehensibili per talem potentiam malè affectam, vel orbatam acumine videndi.

Corollariũ

Euidenter igitur constat ex dictis, quòd cũ de sensu Scoti & omniũ Theologorum exquiritur ratio incomprehẽsibilitatis; non expenditur exæquatio visionis beatificæ & obiecti beatis in esse rei, sed in esse obiecti.

Obseruationes ad decisionem quæsiti.

37 Pro quo in memoriam reuocãda sunt, quæ *in controu. 3. de veritate Dei, ar. 1. à n. marg. 35. vsq; ad 41.* seriò exarauimus, cõstituentes; cuilibet enti suppetere vim ad intentionaliter immutandum intellectum creatum, vt propriã obiecti imaginem eliciat; quam facultatem ad intentionalem influxũ esse eam entis proprietatem asseuerauimus quæ appellatur veritas transcendentalis, seu veritas rei. Insuper etiam in *cõtrou. 9. de visione Dei, dist. 2. de principio visionis ex parte obiecti, ar. 3. n. margi. 20. & 21.* ostẽdimus, causalitatem intentionalem cuiuslibet obiecti suscipere intensiuũ accrementũ. Quibus præmissis; perspicua erumpit præsentis quæsiti decisio.

Quid sit obiectũ in esse obiecti adæquari cognitioni?

Dicimus enim; obiectum in esse obiecti esse rem, quatenùs importat vim motiuam, seu immutatiuam intellectus creati ad intentionalem influxum; quæ causalitas obiecti (cùm suscipiat magis & minus) tunc asseritur omnino adæquari obiecto in esse obiecti; quãdo notitia est tãtæ actualitatis, seu perfectionis intensiuæ, quantam exigit intellectualitas obiecti; seu in ea accretione

gra-

graduali, quæ nata est elici ab obiecto, vt est immutatiuum potentiæ per intẽtionalem actionem.

38 Quò fit, vt in ista opinandi via, licet obiectum penetretur, quoad omnia prædicata, quæ illi cohærẽt formaliter ita vt nullus modus quantitatis virtutis obiecti lateat videntem; insuper inspiciatur tota eminentia obiecti, & virtus itas ea, qua præhabet cunctam esse [illegible] rum collectionem; si nõ percipiatur tota ea intẽsiua accretione notitiæ, quę nata est elici ab obiecto secundùm virtutem motiuam eius, non asseratur cõprehendi obiectum.

Quod insinuat Scotus illis verbis textus propositi. *Ideò nullus intellectus creatus, etsi videat quodcunque visibile ex parte Dei, potest ipsum comprehendere, quia non est commensuratio hinc inde.* Vbi asseuerat, quòd licet inspiciatur quidquid est visibile ex parte Dei, siue formale, siue eminentiale; dummodo non accedat commensuratio notitiæ ad obiectum, vt obiectum est, quæ posita est in hoc, quòd intensio apprehensionis adæquet eam gradualitatem, quam exposcit vis motiua obiecti, non cõprehendetur obiectum.

39 Sed instat oppositio Vazquez, quæ producitur à translatitia vsurpatione huius vocis comprehẽsio, quæ accepta est à corporali circumscriptione; vnde sicut ad hoc, quod in toto rigore vsualis acceptionis huius vocabuli (*comprehensio*) res corporea ab alia comprehendi asseratur, impertinens est rei cõprehendẽtis præstantia. Verbigratia, quòd aurea sit, vel argentea, vel ferrea, dũmodo ex parte rei contentæ nihil sit, quod intra extensionem concauæ superficiei circumscribentis corporis non concludatur omnino; nec enim magis dicitur res comprehendi ab sphera aurea, quã ferrea si ex omni parte ambiatur. Igitur & ad intelligibilem comprehensionem, vel ambitum, ineptè exposcitur aliqua determinata intensio notitiæ; si in minori intensione conferat actus, vt penetret totum formale, & eminentiale obiecti.

Respondetur; quòd licet intelligibilis comprehensio trahatur à comprehẽsione corporea, adhuc magis exposcitur ad circumscriptionem intelligibilẽ quàm materialem; quia cùm corpus cõprehendens non illabatur in corpus circumscriptum, nec illud penetret intimè nõ exigitur præstantia naturæ, aut intẽsio facultatis operatiuæ, in concaua superficie corporis ambientis, & concludentis alterũ. At intelligibilis comprehensio, sicut introspicit intimam obiecti intelligibilitatem, ita expetit adæquatam commensurationẽ actus apprehendentis cũ obiecto apprehenso; quæ posita est in hoc, quòd intensio notitiæ tanta sit, quantam exigat vis motiua obiecti, vt diximus.

Præsentem asserendæ incomprehensibilitatis rationem tutantur Arrubal, 1 *p. disp.* 23. *cap.* 4. præcipuè *n.* 14. Machinus, 1. *p disp.* 18. *sect.* 2. §. *dicendum est tamẽ.* Nec abnuit Herice, 1. *p. tract.* 1. *de Scientia Dei, disp.* 4. *sub numer. marg.* 26.

Hũc modũ dicendi sequuntur. Arrubal. Machinus Herice

Satisfactio ad quædam obiecta contra præmissam rationem sustinendi incomprehensibilitatem Dei.

40 QVare dicendum est; Deũ esse incomprehensibilem quamuis cõcipiatur secũdùm omne obiectiuum formale, & eminentiale eius; ob defectum commensurationis & adæquationis ex parte obtutus creati.

Assertio Scoti.

Et probatur; quia nulla res circumscribi valet intelligibiliter, nisi circunspiciantur extrema intelligibilitatis suæ, vt inquit Augustinus; non circunspiciũtur autem extrema intelligibilitatis rei si non apprehendatur veritas, siue intelligibilitas eius, tota ea intensione, quã taxat, & præscribit vis motiua entis ad intentionaliter immutandam mentem creatam.

Ratio efficiens pro nostra sententia.

Sed facultas, quæ congruit Deo ad immutandum intellectum, est essentialiter illimitata; & quæ elicere posset intentionalem influxum infinities infinitum, si suppeteret vis ex parte potentiæ creatæ; igitur contradictionẽ inuoluit, Deum comprehendi, sicut & implicat illimitatio visionis, quæ exæquet

Explicatur acies argumenti.

vim

vim motiuam Dei ad intentionalē causalitatem.

Nequit Deus inspici tota ea intēsione notitiæ, quā præscribat vis motiua obiecti

Quis enim adstruat, quòd si potētiæ intellectiuæ suppeteret vis ad eliciendam notitiam infinities infinitam circa illimitatissimam Dei substātiam; deficiat ex parte obiecti vis intētionalis ad immutandam mentem creatam vt exerat, vel pariat notiam infinities infinitæ gradualitatis intensiuæ? Nō igitur exequatur vis hæc motiua intētionalis præstans à se ad immutādam mentē ad partum notitiæ illimitatæ; si non cōcipiatur tota ea illimitatione, vel gradualitate intensiua notitiæ, quam exigit illimitata virtus obiecti.

Vrgēs oppositio, quòd implicet vis motiua in Deo ad notitiam infinitam,

41 Si autem occurras; quòd fictitia videatur, talis expensio incōprehensibilitatis per habitudinem ad motionem infinities illimitatam. Quia cū vis hæc immutatiua intellectus relatè se gerat & apprehendatur per habitudinem ad potētiam immutabilem ad influxum intentionalem; sicut implicat contradictionem potētia vel facultas intellectiua creata aut creabilis, quæ immutari valeat ad notitiam infinities illimitatā ita nec ex parte obiecti, respondere valet vis aliqua, quæ vera, & realis sit (nō autem commentitia & chymærica) quę exprimat habitudinē ad notitiā gradualitatis infinities illimitatæ.

Instatur efficaciter.

Sicut enim potentia hæc, vel virtus obiecti est propter actum; ita si implicaret actus, euanescetet talis intentionalis virtus ad exprimendā imaginem Deitatis in gradualitate intensiua infinities illimitata.

Præsupposita quædā ad enodationē obiecti

42 Respondeo dupliciter; primò in sententia probabili plurimorum Theologorum autumātium; dari posse infinitū categorematicum, vel in actu, in gradualitate intensiua qualitatis; insuper, quòd non est de ratione infiniti, secundū intēsionem, quòd illi obstet accessio aut additio alterius, & alterius gradualitatis, non solùm finitæ, sed etiam infinitæ; de quo nos *in centrou. de omnipotentia.*

Dilutio oppositionis.

Quo præmisso, sicut dabile esset lumē gloriæ infinitæ gradualitatis, cui etiā nō obstaret additio & superadditio alterius, & alterius, illimitatæ gradualitatis infinitæ; sic nec assignabilis esset visio supernaturalis gradualitatis ita illimitatæ, vt procrescere nequeat visio; ac proinde & non concipi vis motiua intentionalis obiecti beatifici ad illimitatiorē, & illimitatiorem, formā visionis vsque in infinitum elici endam.

Obserua prò accremento intensiuo luminis

Cui pronūtiato ex parte fauet Scot. loquens de intensione habitus charitatis elicitiui fruitionis beatificæ; ac proinde & ob idētitatem rationis, de habitu luminis gloriæ respectu visionis. Sic igitur habet, *in 3. sen. dist. 13. q. 4.* disquirens; *Vtrū anima Christi potuit summè frui Deo sine summa grati a?* vbi, §. *Ad argumenta primæ quæstionis, sub num. marg. 10.* inquit.

Scotus

" *Potest dici breuiter, quòd quodcunque gratificabile capax est in potentia obedientiali quātacumque gratia, quia respectu huius accidentis per accidens, & tamen conuenientis, non habet vnde determinetur ad certum gradum; neque istud inducitur per aliquam alterationem passi, vel ab agente naturali; sed tātùm secundùm quod absolutè subiectum est capax, & Deus potest imprimere.*

Nota pro potētia obedientiali ad habitus supernaturales.

Vbi etiam incidenter noto, quòd expressè adstruat Scotus, quod potētia voluntatis ad habitum charitatis sit obedientialis.

Alia solutio de mente Scoti.

43 Sed age; damus etiam cum graui Theologorum corona, quòd implicet infinitum in intēsione; ac proinde quòd cōtradictionem inuoluat visio beatifica infinities illimitata.

Omnis virtus Dei ad extra est absoluta ab obiecto.

Respondetur secūdò meliùs; & cōformiùs ad mētem Scoti. Quòd esto quòd vis agendi creata respectu trāscēdētali referatur ad effectum, & ita sit propter effectum, quòd si implicaret existentia effectus, etiam cōtradiceret existētia talis virtutis elicitiuæ; nō ita se gerit virtus seu facultas exequutiua Dei ad extra. Ita enim absoluta est ab habitudine ad effectū; vt quāuis implicaret existentia effectus, non repugnaret existentia talis virtutis.

Instatur efficaciter.

Qua ratione non semel de mente Scoti stabiliuimus, quòd esto quòd omnis possibilitas cunctarum rerū possibiliū fieret impossibilis ex hypothesi; adhuc nō periret Deo absoluta & formalis sufficientia ad producēdum quodlibet ad extra, si nō obstaret ex parte extremi factibilis. Quare, virtus intentionalis ad immutādam mentem creatā ad visionem infinities infinitam; nō pendet à possibilitate effectus, ad quam relata non est transcendentali connexione, & dependentia.

Si enim virtuti motiuæ intentiona-

Dei-

Ponderationem.

Deitatis commensurari valeret ad æqualitatem virtus intellectus creati, (quantumuis eleuata supernaturaliter) fieret, vt equalis magnitudinis intẽsiuæ censeri posset vis intellectus euecti vsque ad supremum apicem eleuationis, per lumẽ gloriæ, sicut est infinita vis intẽtionalis beatifici obiecti ad immutandam mentem creatam, si contraheretur & quasi finiretur intrinseca Dei potestas à cõnotatione capacitatis respondentis ex parte potẽtiæ eleuatæ per donum supernaturale.

Obiectio Hurtadi, quòd nullum ens creatũ etiã infimũ posset cõprehendi à supremo Angelo.

Obijcitur deinde ex Petr. Hurtado, *tom. de Incarna. disp. 54. sect. 9. subsec. 8. §. 220.* Quia si ad comprehensionem obiecti requiratur, quòd cognoscatur à tota ea intensione notitiæ, quam exigat obiectum; fieret, vt quælibet creatura quãtumuis modica & infima comprehendi nequiret à præcellentissimo intellectu supremi Angeli. Sequela ostẽditur; quia quælibet creatura, verbi gratia, vbicatio, & relatio, exigit vt cognoscatur à mẽte Dei per cognitionẽ intẽsiuè infinitã; quia sicut refert depẽdẽtiã essentialem à potẽtia Dei ceu facultate exequẽte eius, ita & imbibit cõnexionem cum scientia infinita dirigente potentiam exequutiuã causæ primæ.

Quodlibet ens creatũ, sicut exigit cognosci à Deo, ita & cognitione infinita.

Atqui ens, quod exigat cognosci notitia intẽsiuè infinita, comprehendi nequit à cognitione limitata; ergo si ad rationẽ cõprehẽsionis requiratur obiectũ percipi tota ea quãtitate act⁹, seu magnitudine perfectionis, quã vendicet obiectũ: cũ quodlibet ens participatum efflagitet cognosci à Deo; sicut & à Deo effici & cõseruari (cũ potẽtia exequens nõ feratur in obiectũ cœca ratione, sed prælucente cognitione infinita) fiet, vt nullum ens creatum cõprehendi queat ab Angelo.

Solutio infringes ictũ Hurtadi.

Verũ hæc nullo negotio corruũt; dicimus enim, quòd omne ens creatũ, sicut eget influxu potentiæ Dei, ita & exigit cognitionẽ Dei, quæ sit infinita materialiter & ex parte substrati; nõ tamen formaliter, & quatenus respõdet intẽtionali virtuti obiecti. Si enim obiectum creatum nactum esset vim intentionalẽ ad physicè immutãdũ intellectũ Dei; talis influxus non esset infinitus in quantũ responderet principio efficienti.

Alia solutio de mente Scoti ex ideis.

Adde etiã de sensu Scoti & celebriorum doctorũ, qui illi in hac re adhærent quòd nec creatura in quãtum terminus facultatis exequẽtis, petat cognitionẽ infinitam à qua facultas exequutiua dirigatur; cũ dirigi queat à rationib⁹ idealibus, quæ sunt ipsæmet creaturæ in esse obiectiuo, vt ostendimus infra *in cõtrouer. 12. de ideis, ar. 1.*

Elucidatur doctrina præcedens

Quare, licet ratio ideæ, quæ suppetit esse obiectiuo creaturarũ, sit secũdaria (primaria enim Ideæ causalitas congruit essentiæ diuinæ tã in ratione cognitionis, quã in ratione obiecti, in quo creaturæ introspiciuntur) adhuc tamen quãtũ ex vi directionis potẽtię Dei colligi potest, si Deitati nulla tribueretur idealis functio, adhuc esse obiectiuum creaturarum satis superque præstaret, ad determinandam potentiam exequẽtem, & illam dirigendam ad effectionem externam talis creaturæ.

INDEX
CONTROVERSIARVM,
Distinctionum, & Articulorum cum illorum Summarijs. Vbi numerus non paginæ, sed margini respondet.

CONTROVERSIA I.

De essentia & simplicitate diuinæ naturæ.

Articulus III.

Vtrùm in Deo subsistentia aliqua essentialis astruenda sit?

Summarium.

Ad tertium articulum Theologicum,de subsistentia absoluta Dei Metaphysica appendix.

Quid addat subsistere creatum,& quæ sit eius causalitas?

Membrum I.

Vtrùm sit probabile, subsistentiæ creatæ conceptum negatiuum esse?

Summarium.

Membrum II.

Vbi positiuus hypostasis conceptus vt probabilior astruitur; & causalitas eius expenditur.

Summarium.

com-

Quid-

CONTROVER. IV. De bonitate Dei.

Disputatio vnica;
An bonum sit passio entis, prout circuit creatum, & increatum?
Summarium.

CONTROVER. V. De infinitate Dei.

Articulus I.
Quæ sit ratio obiectiua diuinæ infinitudinis?
Summarium.

Articulus II.
Vtrũ infinitas sit de essentiali conceptu Deitatis, & attributorum?
Summarium.

Articulus III.
Vtrùm detur aliqua proprietas in Deo quæ non sit formaliter infinita?
Summarium.

Su-

CONTROVER. VIII.

De æternitate Dei.

Articulus I.

Quæ sit ratio obiectiua æternitatis Dei?

Articulus II.

De duratione creata permanenti; & successiua.

CONTROVER. IX.

Generalis: de cognoscibilitate Dei à nobis.

Distinctio prima,

De principio visionis Dei, quod se tene[t] ex parte potentiæ.

Subdistinctio prima,

De intrinseca, & natiua virtute intellectus ad visionem supernaturalem.

Articulus I.

Vtrum intellectus præseferat vim ini-

tia-

tialem ad visionem Dei? Vbi latè de potentia obedientiali actiua.

Summarium.

Articulus II.

Vtrùm intellectus naturali appetitioni propendeat in visionem Dei?

Summarium.

Articulus III.

Vtrùm vis natiua intellectus ad visionem influat vt agens principale, vel instrumentarium?

Summarium.

Subdistinctio secunda,

De principio supernaturali visionis, quod se tenet ex parte potentiæ.

Articulus I.

De intrinseca supernaturalitate luminis; & de connaturalitate eius ad substantiam creabilem.

Summarium.

Articulus II.

De functionibus luminis gloriæ.

Summarium.

Articulus III.

Vtrùm habitus luminis de absoluta Dei potentia per extrinsecum auxilium suppleri queat?

Summarium.

Articulus IIII.

Qua ratione existentia luminis sit dogma fidei? & quid in hac re sentiat Scotus?

Summarium.

Distinctio secunda.

De principio visionis ex parte obiecti.

Articulus I.

Vtrùm de facto detur species impressa creata? An verò Deus se ipso suppleat vices speciei impressæ?

Summarium.

sitis

sitis speciei impressæ functionibus; asseuerant speciem impressam creatã de facto. *Nu.4.*

Quorundam Thomistarum sententia, qui causalitatẽ essentiæ diuinæ supplẽtis creatam speciem nõ esse effectiuam, pronuntiant. *Nu.10*

Aliorum placitum, qui autumant, essentiam diuinam ita creatæ speciei vices adire, vt creatæ mẽti illabatur in vtroque genere causæ efficiẽtis & formalis. *Num.11.*

Functiones speciei impressæ ex Scoto enodantur; & substernuntur fundamenta ad veram sententiam. *Nu. 13.*

Vera sententia statuitur, & suadetur, pro concursu effectiuo Deitatis in ratione speciei impressæ absque cõiũctione in ratione concausæ formalis intrinsecæ. *Nu.26.*

Dilutio oppositarum rationum pro existentia speciei impressæ de facto. *Num.32.*

Eneruantur duo alia Thomistarũ placita circa compositionem Deitatis in ratione speciei. *Nu.35*

Articulus II.

An Deus obeat functiones speciei per suam essentiam immediatè; vel per facultatem appetitiuam? Vbi an causalitas agentis intentionalis subijci queat nutui voluntatis?

Summarium.

Enodatio quæsiti. *Nu.1. & 2.*

Opinio astruens; quòd Deitas per se ipsam obeat munia speciei; & nõ per attributum voluntatis. *Num.3.*

Placitum Aureoli & Soarij, quòd agẽs intentionale subiici queat nutui voluntatis, ita vt possit cohiberi, ne immittat speciem. *Num.6.*

Litera textus, & confirmatio veræ sẽtentiæ; pro qua contra Aureolum, & Soarium statuitur, nullum ens creatum subiici imperio volũtatis quoad causalitatem intentionalẽ, ita vt pro nutu voluntatis imprimat speciem sui, aut non. *Num.9.*

Oppositiones pro Aureolo, & Soario ad elucidationem doctrinæ præcedentis. *Nu.18.*

Vera sentẽtia rationibus stabilitur, pro immediato concursu in ratione speciei, facultatis exequentis, vel potẽtiæ diuinæ. *Nu.22.*

Imus obuiã oppositis rationibus, pro immediato influxu Deitatis in visionem beatificam. *N.27.*

Articulus III.

Vtrum sit possibilis species impressa diuina essentia?

Summarium.

Fundamenta antiquorum Thomistarũ contra speciei impressæ possibilitatem. *Nu.1.*

Confutatio præmissæ opinationis Caietani. *Num. 4.*

Respondetur ad fundamenta, quæ moliuntur æqualitatem perfectionis inter obiectum, & speciem in esse repræsentatiuo. *Num.8.*

Aliæ antiquorum Thomistarũ implicationes speciei impressæ, propositæ & confutatæ. *Num.14.*

Ostenditur; speciem quidditatiuã, à sua ratione, comprehensiuam non esse; vbi etiam agimus, dari accrementum intensiuum in speciebus intentionalibus. *Nu. 16.*

Recentiorum fundamenta contra possibilitatem speciei impressæ demoliũtur. *Nu.23.*

Fit satis fundamentis recentiorum pro implicatione speciei impressæ Dei. *Num.27.*

Refellũtur aliæ molitiones recẽtiorũ; & expenditur, an implicet species impressa in Angelo ad intuitionem propriæ substantiæ? *Nu.30.*

Ioannis Basolij modus dicendi propositus; quem ex Aureolo conuellimus pro notitia intuitiua Deitatis, estò quòd daretur species impressa creata. *Num.34.*

Textus Scoti, & illius explanatio ad firmandã verã sententiam pro speciei impressæ possibilitate. *Nume. 42.*

Asseritur possibilitas speciei repræsentantis abstractiuè Deitatẽ; & expenditur adæquationis comparatio inter speciem, & obiectum, de sensu Scoti. *Num.49.*

Ar-

Tex-

Textus Scoti; ex quo ad veram sententiam fundamenta substetuimus pro essentiali absimilitudine visionis beatificæ *num.7*.

Ex discretione specifica non necessariò colligi inæqualitatem secundū quātitatem virtutis; aperimus ex Scoto & Basolio. *num. 14.* & *15*.

Vera sententia statuitur, & suadetur, circa specificam discretionē visionis stāte distinctione essētiali potētiæ intellectiuæ, aut habitus supernaturalis. *num.16*.

Ostenditur contra Valentinum de Herice, Smisingium & alios neotericos, visionem beatificam non plurificari specie ob expressionem creaturarū *nu.20*.

Alia oppugnatio placiti recentiorum circa distinctionem specificam visionis ob repræsentationem creaturarum. *nu.27*.

Non esse imposibilē de absoluta Dei potentia pluralitatem specificā visionis, data vnitate specifica principij vitalis, contra Ambros. Machinum. *nu.28*.

Responsio ad argumenta principalia pro vnitate specifica visionis beatæ *nu.29*

Satisfactio ad fundamenta eorum, qui opinantur, esse implicatoriā absimilitudinem specificam visionis de absoluta Dei potestatē. *nu.34*.

Articulus III.

Vtrùm gradualitas intensiuā visionis spectetur, trahatur ve, à solo habitu, an verò etiam à facultate natiua?

Summarium.

Communis Thomistarum sentētia, quæ ex solo lumine perfectionē visionis metitur. *nu.1*.

Secunda sententia opposita; quòd data paritate habitus, & inæqualitate potentiæ, eliciatur actus intensior. *nu.7*.

Ex textu Scoti mediam sententiam eruimus, & expendimus; quòd asserta inæqualitate potētiæ, & pari gradualitate habitus, erumpat actus perfectior, sed non intensior. *num.9*.

Præcluduntur varia recentiorum effugia. *nu. 14*.

Elucidatio parabolæ operariorum pro inæqualitate intensiua visionis. *nu.17*.

Assertiones duæ pro vera sententia ex Basolio auditore Scoti, contra communem rationem sentiendi Scotizantium. *nu.20*

Dilutio oppositarum rationum pro prima, & secunda sententia. *num.24*.

Admonitio; pro ea Scotizantium sententia, quæ asseuerat, à præstantiori potentia elici actum intensiorē vltra gradualitatem habitus infusi. *num.29*.

Subdistinctio secunda

De obiecto actus visionis.

Articulus I.

Vtrùm proprietates absolutæ Dei sint necessarium obiectum visionis beatificæ?

Summarium.

Beatus de facto cunctas absolutas Dei necessarias affectiones inspicit. *nu. 1*.

Oppositiones contra terminationem beatificæ intuitionis ad potentiam diuinam, & alia attributa relata ad creaturas. *nu.2*.

Satisfactio ad obiecta; vbi perspicuis Scoti testimonijs elucidatur independentia facultatis exequtiuæ, vel potentiæ Dei, à quolibet ente creabili. *nu.4*.

Opinio astruens, implicatoriam esse intuitionem Deitatis, quæ omnia attributa non inspiciat. *nu.10*.

Oppositum Iacobi Granadi placitum contendens, visionem beatificam posse terminari ad attributa, non apprehensa quidditate Deitatis. *nu. 14*.

Vera sentētia, quòd videri queat Deitas beatifico obtutu sine attributis; non tamen è contra attributa absq; essentia. contra Iacobi Granadi placitum. *num.16*.

Alia pars veræ sententiæ, quòd per quidditatiuam notitiam abstracti-

uam

Vera

Articulus V.

De comparatione visionis ad creaturas prout inuoluunt actualem, vel futuram existentiam.

Summarium.

CONTROVER. X.

De incomprehensibilitate Dei.

Articulus I.

Vtrum Deus sit incomprehensibilis, quia beatum lateat aliquid formale in obiecto beatifico.

Summarium.

Articulus II.

Vbi defenditur altera diuinæ incomprehensibilitatis expensio ad mentē Scoti; eò quòd Deus inspici nequeat tota ea graduali qualitate actus, quæ nata est elici ab intentionali motione obiecti.

Summarium.

INDEX METAPHYSICVS. VBI etiam numeri citati marginales, vel laterales sunt, non paginæ, sed margini respondentes.

ENS NOMINALE.

COMPARATIO *Entis nominalis ad suos modos, & proprietates.*

ENS PARTICIPIALE *seu existens.*

DURATIO ENTIS;

uæ est ipsū ens participiale vel existentiale.

PASSIONES ENTIS.

VNITAS ENTIS in genere.

Vnitas numerica entis.

DISTINCTIO ENTIS.

Distinctio realis.

Di-

DISTINCTIO RATIONIS.

Vtrùm distinctio rationis ratiocinãtis sit diuersa à distinctione rationis ratiocinatæ? *in appen. de distinctione. ar. 2. à n. 2. vsque ad 4. & à n. 9. vsq; ad 11. inclusiuè.*

Vtrum distinctio rationis ratiocinatæ sit eadẽ cum distinctione formali ex natura rei, quã tradit Scotus? *in eadẽ appen. de distinct. ar. 2. à n. 4. vsque ad 7. inclusiuè, & à n. 12. vsq; ad 14 inclusiuè.*

Vtrũ data distinctione formali ex natura rei, quam sustinet Scotus, inutilis cẽsenda sit distinctio rationis ratiocinatæ? *in eadem appen. n. 8. & n. 25 eiusdem ar. 2.*

Vtrùm detur distinctio præcisiua, quæ inferatur ab intuitiua & quidditatiua apprehẽsione obiecti à parte rei indistincti? *in appendice de distinct. artic. 2. à num. 26. vsque ad 42. & in controu. 10. de incomprehensibilitate Dei. ar. 1. n. mar. 21.*

VERITAS ENTIS.

Quæ sit veritas transcendentalis, & an explosis variis sentiẽdi modis, solũ cõstituenda sit in vi intẽtionali entis ad immutandũ intellectũ? *in controu. 3. de veritate Dei in essendo ar. 1. per totum.*

Vtrũ veritas transcẽdentalis sit ratio formalis obiecti intellectus? *in eodẽ ar. à n. 48 vsque ad 60. inclusiuè.*

Vtrũ veritas formalis sit quid reale, vel rationis? & vtrùm sit cõformitas notitiæ ad obiectum; vel immediata adæquatio esse obiectiui cũ reali esse obiecti extra intellectũ? *in eadẽ cõtro. de veritate Dei. ar. 2. n. 11 & 12*

Vtrùm veritas formalis sit de essentia cuiuscunq; complexionis, siue de obiecto necessario, siue de obiecto cõtingẽti? *in eadẽ cõtrou. 3. de veritate Dei. ar. 2. à n. 1. vsq; ad 10. inclusiuè, & in contro. 11. de scientia Dei. dist. 2. art. 4 num. 15.*

Vtrum adæquatum substratũ veritatis formalis sit iudicium, ita vt simplici notitiæ non cohæreat propria veritas? *in eadem controuer. de Veritate Dei. articu. 2. à n. 24. vsque ad 30.*

An veritas perpriùs dicatur de veritate transcendentali quàm de formali? *ibidem in eodem a. 2. à n. 31. vsque ad 33. inclusiuè.*

DE FALSO, QVOD opponitur vero.

Quæ sit falsitas opposita veritati transcendentali entis, & an detur in rebus? *in eadem controu. 3. de Veritate Dei. art. 3. n. 3. 6. & 7.*

Vtrum falsitas opposita veritati formali sit de essentia falsæ enuntiationis, tam de obiecto necessario, quàm de obiecto contingenti? *in eodem ar. 3. à n. 11. vsque ad 14.*

BONITAS ENTIS.

An bonitas relata, vel per conuenientiam ad alterum, sit adæquata passio entis? *in contro. 4 de Bonitate Dei. à n. 12. vsque ad 16 inclusiuè.*

An bonitas absoluta, vt exprimit integritatem rei, sit passio entis? *in eadẽ contro. 4. de Bonitate Dei. à n. 4. vsq; ad 9. inclusiuè.*

Quid sit malum, quod opponitur bono & qua ratione detur in rebus? *in eadẽ controu. nu. 22.*

DIVISIO PRIMA entis in ens quantum, & non quantum.

Diuisio hæc in schola Scoti rectè anteit partitionem entis in ens infinitũ, & finitum, vt etiam obseruauit Soarius *in sua Metaph. disp. 28. sect. 2. § opinio Scoti expenditur sub n. mar. 4.* eò quòd absque vlla comparatione ad extra, siue ad ẽs participatũ; Deo ad intra spectato insit apud Scotum vtrumq; diuisionis prædictæ coextremum: nimirum ens quãtum cõgruẽs cuilibet prædicato absoluto & communicabili; & ens non quantũ secundùm quantitatem virtutis, quod illatiuum nõ sit habitudinis æqualitatis vel inæqualitatis; cuiusmodi est omnis proprietas relata, & incommunicabilis in Deo.

De ente autẽ non quanto ex professo agimus *in cõtro. 5. de infinitate Dei. ar. 3. per totũ, vbi an sit in Deo proprietas aliqua intrinseca, quæ non sit infinita?*

Specialiter verò circa præmissam diuisionẽ entis, an detur ens nõ quantũ? *vide in citata contro. 5. ar. 3. à n. 31. vsq; ad 38. inclusiuè & infra in eodẽ*

art. sub nu. 62. & 63. & in cõtrou. 4. de Bonitate Dei. sub nu. 7.

ALTERA DIVISIO entis in ens infinitum & finitum.

ENS FINITUM UT comprehendit decem genera prædicamentalia.

Vtrùm finitas sit de quidditatiua ratione entis finiti? *in contro. 5. de infinitate Dei. ar. 2. n. mar. 16.*

Vtrũ finitas plurificetur formaliter ex natura rei iuxta pluralitatem prædicatorum compositionis metaphysicæ? *in eodem ar. 2. sub nu. 30.*

Vtrùm inter ẽtia finita diuersæ speciei posſit dari æqualitas secundùm quãtitatem virtutis? *in contro. 9. de visione Dei. dist. 3. subdi. 1. de actu visionis. ar. 2. à n. marg. 14. vsq; ad 16.*

DE SUBSTANTIA, siue de natura substãtiali.

An substantia spiritualis sit ab intrinseco immutabilis de esse ad non esse, siue inuertibilis ad non esse, vt loquũtur prisci Theologi, vel an solo beneficio potentiæ Dei creantis & cõseruantis? *in contro. 7. de immutabilitate Dei. ar. 1. per totum art.*

An dari queat substãtia spiritualis quasi physicè cõposita ex partibus spiritualibus realiter distinctis? *in controu. 2 de vnitate Dei. a. 4. à n. 36. vsq; ad 38*

DE SUBSISTENTIA, Quæ est vltimũ complementum substantiæ.

An sit probabile, subsistẽtiæ creatæ cõceptum esse merè negatiuum? *in cõtron. 1. ar. 3. in appen. metaph. de subsistentia creata. memb. 1. per totum.*

An dato quòd subsistẽtia in negatiuo cõsisteret, esset hypostasis cõpleta iuxta sensum Scoti? *in eadem appen. metaph. de subsistentia. memb. 1. à n. 19. vsque ad 24.*

An sit magis probabile, etiam iuxta mentem Scoti, conceptũ hypostasis esse positiuũ? *in eadẽ appen. memb. 2.*

Vtrùm subsistentia obeat mediam causalitatem inter essentiam & existẽtiã iuxta Caietani pronuntiatum? *in eadem appen. de subsistẽtia memb. 2. à n. 14. vsque ad 16. inclusiuè.*

Vtrùm causalitas subsistentiæ sit constituere incommunicabilem existentiam contra recens Petri Hurtadi placitum? *in eodem memb. 2. à nu. 17. vsque ad 18. inclusiuè. & à num. 34. vsque ad 36.*

An hypostasis sit forma entitatiua, vel modalis? *in eodem memb. 2. à n. 9. vsque ad 13. inclusiuè. & n. 20. & à n. 29 vsque ad 33.*

Vtrùm communicabilitas ad compartem repugnet conceptui hypostasis, ita vt hypostasis non sit totum integrale ex partialibus subsistentiis coalescens? *in eadem appen. de subsistentia creata. memb. 3.*

An materia sit suppositum partiale? *in eodem memb. 3 sub n. 9. & 10.*

Vtrùm omnes formæ substantiales, etiam materiales, propriam hypostasim sibi vendicent? *in eodẽ memb. 3. à n. 11. vsque ad 14. & nu. 23. & 24.*

Vtrũ suppositalitas huius indiuidui posſit effici connaturaliter ab alio indiuiduo eiusdem speciei? *In cõtro. 11. de scientia Dei. dist. 2. de sciẽtia contingentium absolutorũ. ar. 5. in digres. phys. à quonam principio trahatur cõtractio creatæ volũtatis ad tale indiuiduum actionis? sub n. mar. 65.*

Vtrùm implicet, naturam creatam terminari à pluribus hypostasibus? *in appendice de subsistẽtia creata. memb. 2. de hypostasis positiua causalitate. n nu. mar. 31.*

ACCIDENS UT COMprehendit nouem genera.

Vtrùm dari queat aliquod accidẽs, cui non sit connaturalis compositio ad substratum, ita vt fieri accidentis non exigat connaturaliter pendere à subiecto? *in contro. 9. de visione Dei. dis. 1. subdist. 2. de principio supernaturali visionis ex parte potentiæ. a. 1 à n. 15. vsq; ad 20 & in cõtrou. 12. de ideis. appen. de posſibilitate entis. ar. 4. an connectatur potentia naturalis cũ posſibilitate actus secundi supernaturalis? à n. 12. vsque ad 22.*

QVAN-

QVANTITAS.

QVALITAS.

DE QVALITATE *vitali.*

DE QVALITATE *intentionali.*

tro.

trou. *de visione Dei. dist. 2. art. 4. à n. 4. vsque ad 19.*

RELATIO.

An creatio passiua, vel relatio creaturæ ad Deum, distinguatur realiter à creatura? *in contro. 9. de visione Dei. dist. 3. subdi. 1. de actu visionis. art. 1. de vitalitate visionis beatificæ. n. 34.*

An actuale (*in*) sit de quidditate relationis? *in controu. 2. de vnitate Dei. in appen. de distinct. ar. 3. de distinctione modali, & de quidditate modi. à n. 20. vsque ad 24.*

Cur implicet, multiplicatis terminis, nō multiplicari relationes? *in cōtro. 9. de visione Dei. dis. 1 subdis. 1. ar. 1. de potētia obedietiali actiua. sub n. 41*

Vtrum aliquod prædicatum intrinsecū Dei importet relationē trāscēdentalē ad creaturas? *in controue. 12. de ideis. in appen. metaph. de possibilitate entis. ar. 2. n. 126.*

An dentur relationes prædicamētales, quæ sint intrinsecè & quoad substantiam supernaturales? *in controu. 9. de visione Dei. dist. 1. subdist. 2. ar. 1. nu. marg. 10.*

Cætera de relationibus expendētur in to. 3. *in tract. de Trinitate*, in apparatu metaphysico de relatione creata ad inuestigandam quidditatē relationum diuinarum.

SEX VLTIMA *prædicamenta.*

An sint formæ entitatiuæ, vel modales, quarum cōpositio actualis ad substrata idētificetur realiter cum ipsis modis de mēte Scoti? *in cōtro. 11. de scientia Dei. dist. 2. de scietia cōtingētiū absolutorū. ar. 5. in digres. physica de potētialitate voluntatis creata ad tale indiuiduum actionis. n. marg. 61.*

De prædicamento Vbi

Vtrum vbicatio essentialiter importet nō solū actuale (*in*) respectu substrati sed etiā actuale (*Ad*) respectu spatii cōnotati? *in contro. 2. de vnitate Dei in appen. metaph. de distinctione entis arti. 3. de distinctione modali, & de quidditate modi. n. mar. 24.*

De prædicamento Quādo.

An quælibet substātia (etiā spiritualis) inferat coexistētiā & præsentialitatē successiuam intrinsecam ad tempus primi mobilis, quæ successiua & intrinseca præsentialitas attinet ad prædicamētum Quando? *in contro. 8. de æternitate Dei. artic. 2. de duratione creata. à n. 42. vsque ad 46.*

DE PRÆDICAMENTO *actionis.*

Vtrum actio sit in agēte, vel in passo? *in contro. 11. de scientia Dei. dis. 2. de scientia contingētium absolutorū. ar. 5. in digres. physica, an causa creata sit ex se potentialis ad tale indiuiduum actionis? n. mar. 61.*

An multiplicatis agētibus partialibus plurificentur actiones? *in controu. 9 de visione Dei. dist. 3 subdi. 1. ar. 1. de vitalitate visionis beatificæ. n. 25. et 26*

An actio adæquare debeat ordinem, & gradum physicum termini producti; ita vt per actionem, quæ sit accidēs, produci nequeat substātia, & per actionem materialē phantasmatis effici nō valeat species impressa spiritualis? *in eod. ar. 1. de vitalitate visionis beatificæ. n. mar. 26. & 32.*

DE CAVSIS ENTIS.

DE CAVSIS INTRINsecis, & earum compositione & nexu.

Vtrum materia importet potentiā naturalē ad formā, vel potētiam neutrā? *in cōtrou. 9. de visione Dei. dist. 1. subdist. 1. a. 2. an intellectus propēdeat naturaliter in visionem Dei? n. 13.*

Vtrū forma, quæ est terminus eductionis, dependeat in fieri à materia, ita vt fieri formæ sit ipsum cōponi formæ ad materiam? *in controu. 2. de vnitate Dei in appen. de distinct. entis articu. 3. de distinctione modali, & de quidditate modi. n. mar. 14.*

Vtrum causalitas materiæ distinguatur realiter à causalitate formæ? *in contro. 2. de vnitate Dei. a. 3. de principio physico vnitatis numericæ. n. 17. prope finem numeri.*

Vtrum in cōpositione substātiali materiæ & formæ detur vnica vnio, vel duplex? *in contro. 2. ar. 3. n. 17.*

Vtrum vnio materię, & formæ sit quid substātiale vel accidentale de sentu Scoti? *in cōtro. 2. de vnitate Dei. ar. 3. n. 17. in initio num. 17. & deinceps*

Vtrum

De causa efficiente.

De causa efficienti instrumentali.

De causa exemplari.

DE

DE DIVISIONE causæ efficientis in agens necessarium, & liberum.

Vtrùm si Deus esset agens necessariũ, tolleretur indifferentia, vel libertas operationis causæ creatæ? *in cõtrou. 11. de scientia Dei. dist. 2. de scientia futurorum contingentiũ absolutorum ar. 5. à n. 32. vsque ad 34.*

Vtrùm voluntas creata possit necessitari à Deo per immissionem formæ intrinsecæ, vel per solam extrinsecã volitionem increatam, si supponantur in voluntate creata cætera alia, quæ ad liberum influxum exiguũtur præcipuè ex parte iudicij, & deliberatæ insinuationis obiecti ad vtrũlibet? *in citata cõtrou. 11. dist. 2. ar. 2. à n. 28. vsque ad 48.*

Vtrùm in ea hypothesi, in qua volũtas creata necessitaretur ad operandũ à Deo, aliter se gereret voluntas creata ex parte effectus, vel mutationis physicæ in effectu, quàm cum liberè agit? *in eodem art. 2. à numer. 41. vsque ad 43. inclusiuè, & etiam, sub num 48.*

DE CAVSA FINALI.

An circa idem bonum, vel obiectum alliciens appetitum in genere causæ finalis, dari queant appetitiones essentialiter distinctæ? *in controu. 9. de Visione Dei. dist. 3. subdist. 1. de actu visionis ar. 2. de distinctione specifica visionis beatificæ. à nu. marg. 7. vsque ad 14.*

Vtrùm obiectũ, quod mouet ad appetitionẽ sui in genere causæ finalis, cõcurrat in genere causæ efficientis ad eliciendã appetitionẽ sui? *in cõtrou. 11. de scientia Dei. dist. 1. in disp. append. de actualitate attributi voluntatis. ar. 2. de obiecto formali volũtatis diuinæ. n. 32.*

Vtrũ bonum non cognitum terminare queat tẽdentiam appetitionis in ipsum in ea hypothesi, quòd Deus volũtati gerẽti se merè passiuè immitteret appetitionẽ alicuius obiecti absque præuia cognitione eius? *in cõtrou. 9. de visione Dei. dist. 3. subdist. 1. ar. 1. de vitalitate visionis beatificæ n. 45.*

Vtrũ intermedia obeãt veram rationẽ finis respectu remotiorũ? *in contro. 11. de scientia Dei. dist. 1. disp. appẽdice. ar. 2. n. 41.*

Vtrũ materiale peccati, prout est terminus causalitatis diuinæ ad extra, nõ solũ importet coniũctionem cum Deo in genere causæ efficientis, sed etiã in genere causæ finalis? *in cõtro. 11. de sciẽtia Dei. dist. 2. ar. 6. à n. 68 vsque ad 72. inclusiuè.*

DE ENTE RATIONIS.

Vtrùm intellectus diuinus, vel angelicus formet entia rationis? *in cõtrou. 11. de scientia Dei. ar. 3. per totũ ar.*

Vtrũ illud esse cognitum, in quo iuxta loquutionem Scoti efficiũtur creaturæ à Deo, sit quid rationis? & vtrũ ens rationis cõsistat in esse obiectiuo medio inter formam cognitionis, & obiectũ vt existit extra intellectũ? *in append. vlt. ad controu. 12. de ideis. à n. 35. vsque ad 39.*

An volũtas creata formet ens rationis? *in controu. 11. de scientia Dei. dis. 1. ar. 3. à n. 26. vsque ad 28. inclusiuè. & in controu. 12. de ideis. in appen. de possibilitate entis. art. 1. in quo consistat possibilitas entis? n. 39.*

Vtrùm ens rationis essentialiter imbibat analogiam adinstar entis realis? *in controu. 12. de ideis. in appendice de possibilitate entis. ar. 1. n. mar. 38.*

Vtrùm ens rationis apud Scotũ sit id, quod nec habet, nec habere potest existentiam extra animam? *in eadem append. de possibil. entis. ar. 1. n. 39.*

Vtrũ per secundam aut tertiam operationem intellectus formetur ens rationis? *in eodẽ art. 1. in quo consistat possibilitas entis? n 39.*

Vtrùm ens rationis sit illud, cui repugnat existẽtia in memoria per speciei impressæ generationẽ; ita vt hæc sit adæquata ratio distinguendi ens rationis à tota latitudine entis realis? *in eodem ar. 1. n. 39.*

FINIS.